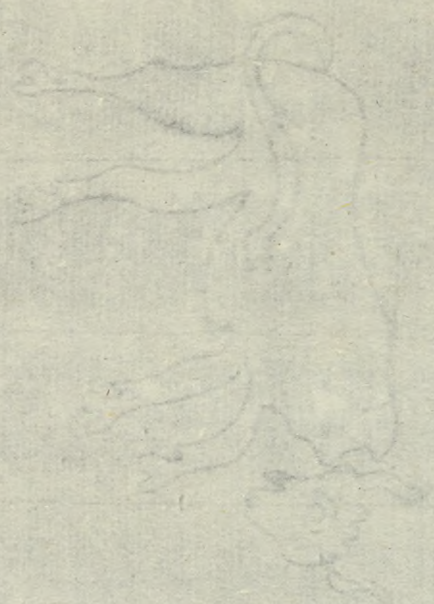
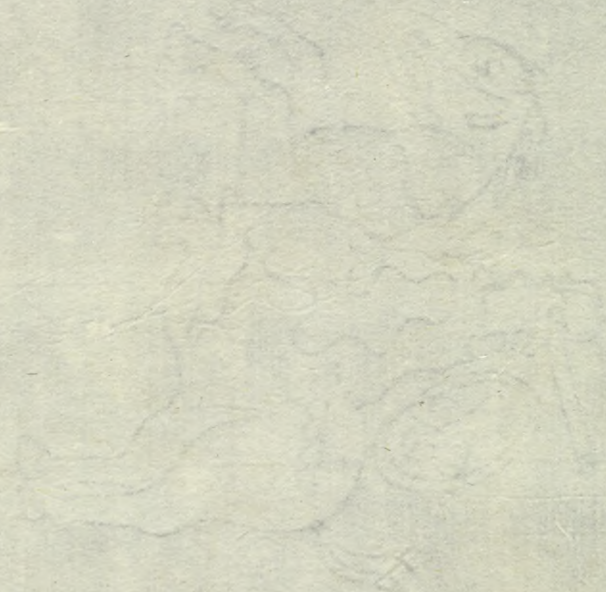
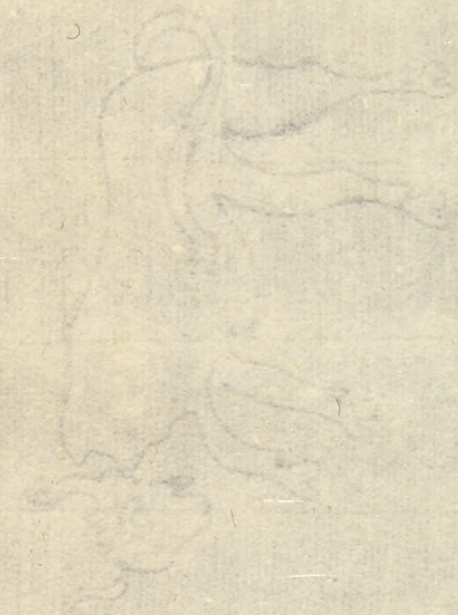
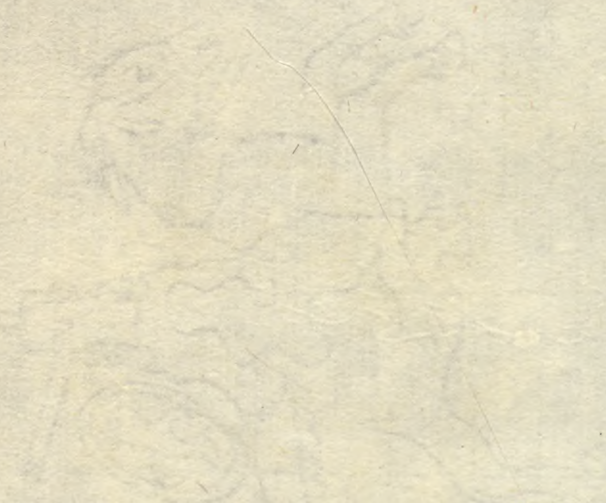
Mayni
gesti
Part.
ntaria

IASONIS MAYNI MEDIOLANEN.

IN PRIMAM DIGESTI VETERIS PARTEM COMMENTARIA.

Summa diligentia, & fide emendata, & suo candori restituta.

QVIBVS, PRAETER SOLITAS INSIGNIVM DOCTORVM PRAESERTIM PVRPVRATI ADNOTATIONES,

ACCESSERVNT EMINENTISS. I.C. BELLACOMBAE, PANCIROLI, Trotti, Masueri, & aliorum Additamenta, receptarumq; Sententiarum, quas communes opiniones vocant, & forensium quæstionum, ac Decisionum Centuriæ, suis quibusq; locis adiectæ.

Hęc nouissima Taurinensis editio, præter characterum pulchritudinem, & totius operis venustatem, quod primo aspectu statim agnosci poterit, mendis, quibus prior non omnino carebat, perpurgata in publicum exit, ita vt nullus in posterum dubitaturus sit, quin IASONIS Commentarijs vtatur, omni ex parte correctis, & emendatis.

Diolo al colegio [illegible] de [illegible] Afan de Rivera [illegible] año de 1697

AVGVSTÆ TAVRINORVM.

M. D. XCII.

Tituli, Leges, & Paragraphi, qui in Prima Digeſti Veteris parte continentur.

FINIS.

IASONIS MAYNI MEDIOLANENSIS, IVRISCONS. EXCELL.MI.

Commentaria in primam Digesti veteris, seu Pandectarum partem: longè plurimum quàm anteà, præter exactissimam castigationem & illustrata, & additamentis locupletata.

Ad Auditores Præfatiuncula.

QVEMADMODVM humanum genus
animo & corpore compositum est, ita res
cunctæ, & cuncta mortalium studia, vel cor
pori, vel animo impenduntur. Quæ corpori
tribuunt, breui prætereunt, quæ animo, per-
petua sunt. Corpus ex ponderoso, & corru-
ptibili terræ elemento concretum, quæ ter-
rena sunt naturali instinctu appetit. Animus ècontra cœlesti
spiritu consistens, terrena despicit, & sursum nititur, altiusque
aspirat. Corpus sicuti ex terræ luto fabricatum est, ita fragili &
lubrico temporis cursu in terram resoluitur. Animus nihil ter
reni ponderis habens, sed ex cęlestibus figuratus, qua luce prę-
ditus cum fuerit, vt iugiter vigeat consequens fit. Corpus om-
ni ex parte non nisi purgamenta creat, & res fœtidas emittit:
Animus omni sorde, & immunditia caret. Quæ corporis bo-
na existimantur, vt proceritas, & robur, breui dilabunt ac con
senescunt. Animi ornamenta, sicut animus immortalis est, ita
æquè immortalia sunt. Corpus in hac vita quotidie decrescit,
singulis membris indies vis subducitur, & valetudo languescit:
visus quoque hebetiores redduntur. Animus autem quanto
magis ad annos accesserit, tanto virtute, & sapientia præstat. Et
quamuis in corpore membra quotidie consenescant, intus ta
men animus eruditionis beneficio iuuentæ florē retinet. Quas
ob res, cùm homo corpore constet, & animo (quorum alterū
cum brutis, alterum cum Deo commune est) profectò, qui
corpori indulgent, pecorum ritu vētris animalia sunt, & quod
deterius est, corporum cura mentem obruunt. Qui autem ani
mi curam diligenter suscipiunt, quo nihil excellentius homini
à natura tributum, & aureas virtutum, & doctrinarum glebas
conijciunt, viri equidem cœlestes censendi sunt. Sapienter igi-
a tur [a] vitam instituitis, viri fratres & auditores dilectissimi, qui
pro assequendo ingenij cultu, calcatis corporeis illecebris, nihil
aliud magis, quàm literarum ornamenta desiderare videmini,
quibus animus indies clarior, illustriorque reddatur. Pergite
qua cœpistis, & eo tendite, quo vester optimus conatus anhe-
lat. Ego vos ad idem adhortabor, ad quod Nicoclem Cypri
regem Isocrates: quoniam mortale vobis contigit corpus, ani-
mus autem immortalis, enitamini, vt virtutum beneficio ani-
mi memoriam relinquatis immortalem.

ADDITIO.

a ¶Sapienter igitur. Cùm iniustum sit spiritū carni cedere: cælestia à terrenis superari, & diuinis humana præferri, vt dicit text. in c. suscipitis. 10. dist. vide etiam text. in cap. inter corporalia. de transla. epis. & in cap. inter cætera. de offic. ordinarij. PVRPV.

SVMMARIVM.

1 *Notarius an teneatur in initio instrumenti inuocare diuinum nomen.*
2 *Imperator Iustinianus fuit Christianus, aliàs temporalem iurisdictionem habere non potuisset.*
3 *Iudæus non potest esse potestas, vel rector.*
4 *Iudæus non potest in aliqua scientia fieri doctor.*
5 *Iudæus non potest etiam si sit effectus Christianus in aliqua scientia doctorari. Et plura de iudæis habes numero.* 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 16. 17. 25. *&* 26.
7 *Emendatus præfertur illi, qui semper fuit bonus.*
15 *Tempore Iurisconsultorum, & ante Cæsarem Christus nondum venerat in virginem.*
18 *Infamis potest esse tutor.*
19 *Exclusus ab officijs publicis intelligitur ab vtilibus, non ab onerosis.*
20 *Bannitus desinit esse ciuis quo ad eius vtilitatem, non autem quo ad onera.*
21 *Qui ex forma statuti perdit nobilitatem, intelligitur quo ad vtilitatem, non autem quo ad onera.*
22 *Authen. hoc amplius. C. de fideicom. procedit, quatenus hæreditas esset vtilis hæredi negligenti, secus si onerosa.*
23 *Priuatus loco, & capitulo non intelligitur priuatus loco oneris.*
24 *Statutum disponens mercatorem vsurarium non haberi pro mercatore, non intelligitur quo ad onera.*
27 *Immunitas conceßa per Principem incolis alicuius loci, intelligitur concessa Iudæis ibi habitantibus.*

De iustitia & iure. Rub.

HÆc breuiter præfa-
tus (inuocato prius ex corde Redemptoris
nostri Crucifixi, & eius gloriosissimæ Geni-
tricis desiderato suffragio) condescendo ad
primam rubricam ff. vete. ¶Ista rub. diuidi-
tur per Bar. Bal. Ange. & alios in 5. partes. Tu
iunge diuisi. Barto. cum illa, quam ponit in rub. ff. de ope. nou.
nun. licèt Imo. reprobet eam in rub. ff. de verb. obl. Iac. But. &
Sal. in pœmio Codicis. Raph. Com. in d. rub. ff. de ope. no. nun.
sed nihil validum, aut vtile afferunt, ideo omitto. & vide per
do. Alex. in d. rub. ff. de ope. no. nun. Figura etiam casum in hac
rub. vt per Bar. in d. rub. ff. de ope. nou. nunc. ¶Ex prima parte
huius rub. in qua ponit inuocatio Diuini nominis, posset col-
1 ligi argumentum, † An notarius [a] in initio instrumēti debeat
a inuocare diuinum nomen, præsertim si conficiatur instrumen
b tum inter Iudæos & Sarracenos, [b] & an talis inuocatio sit ne-
cessaria, vt not. Bar. in prooemio istius libri, & alibi sæpè. Sed de
his remitto vos ad Bar. & omnes presertim Mod. in d. rub. ff. de
2 ope. nou. nun. ¶†Ex ista prima parte infert Bart. quod Iustinianus
fuit Christianus: aliàs temporalem iurisdictionem habere non
potuisset: alleg. duas glo. de quibus hic per eum. Adde tex. in c.
constituit. 17. q. 4. & in c. nulla. 54. dist. & in c. cum sit nimis. de
3 iudæ. & in l. fi. C. eo. Ideo Bar. in l. fin. C. de postul. tenet, quod † Iu-
dæus non potest esse potestas, vel rector: similiter non potest es
c se Rex, [c] vel Imperator, tex. est in c. venerabilem. in versi. hære-
ticum eligerent, aut paganum. de ele. & in cle. Romani. in prin.
4 & ibi no. Car. in 2. no. de iureiu. † Similiter Iudæus non potest
d in aliqua scientia fieri doctor, [d] sm Bar. in l. omnes. C. de decur.
lib. 10. vbi dicit se ita consuluisse duobus Iudæis, qui erant suffi-
cientes in medicina, & in ea volebant doctorari, quod non pote-
rant. Idem tenet Bar. in l. generaliter. §. fin. ff. de decur. & in l. fin.
C. de postu. & in prooemio Codicis. in pen. col. & in l. fin. C. de
iudæ. Bald. in l. 1. C. ne rei domi. vel templo. Ange. in Auth. iusiu.
5 quod præsta. ab his. in prin. Pet. de Anch. in cle. 1. de magi. † Si-
militer Iudæus non potest esse tabellio, nec iudex, secundum
e Ang. in d. Auth. iusiu. quod præst. ab his. nec aduocatus, [e] vt no.
6 Bar. in l. fi. per illum tex. C. de postu. † Amplia prædicta, vt pro-
cedant

ADDITIONES.

a ¶An notarius. Adde text. in cap. in nomine domini. 23. distin. & in cap. non liceat. 26. q. 5. Spec. in titu. de inst. edi. in §. 3. in 3. col.

b ¶Inter Iudæos, & Sarrace. Adde Bar. in prooe. C. Bald. in prooe. decre. Doc. in cap. inter dilectos. de fid. instrum. Et vide quæ scribit Mar. Soc. Iun. in Rubr. ff. de nou. ope. nun. à nume. 36. vsque ad 53, vbi post longam disputationem dicit esse communem opi. quòd inter Iudæos possit notarius facere inuocationem. D. N. Iesu Christi. & se vidisse instrumenta, in quib. erat talis inuocatio, quòd autem inter infideles ea inuocatio fieri possit, communem dicit idem Socin. d. Rubr. nume. 37. Quæ omnia declarantur latius per eum ibi, vbi pulchrè. MASVER.

c ¶Non potest esse Rex. Adde glo. in l. spadonem. in §. iam autem. ff. de exc. tut.

d ¶Fieri doctor. Adde Abba. in c. Iudæi. de test. in c. quanto. de magist. & in cap. cum sit. de iudæ.

e ¶Nec aduocatus. Adde text. iuncta glo. in c. nemo. de pœni. di. 1.

cedant etiam si Iudæus sit effectus Christianus. ita vr̃ probare
tex.in d.c.constituit.ver.aut hi,qui ex Iudæis sunt. iuncta secun
da expositione gl.ibi,& per illum tex. quem reputat valde sin-
gularem cum gloss. Lud.Rom.in singu.679. inci. nunc venia-
mus. quod Iudæus etiam effectus Christianus non poterit in
aliqua scientia doctorari. Tu in contrarium vide tex.in c. eam
te.& ibi Abb.in vlt.no.& Mod.de rescript.facit glo.in c.obeun-
7 tibus,§.fi.in gl.mag.ad fi.63.distin.quę vult,† quòd emendatus
præferatur illi, qui semper fuit bonus. & idem tenet Abbas in
c.at si clerici.§.de adulterijs.in vlt.colum.de iudi Facit tex.in c.
fidelior,& ibi glo.50.dist.& tex.in c.qa sanctitas tua.ea.dist.De
intellectu glo.in c.d.constituit.vltra doctores ibi habes latè per
Io.de Ana.in c.cum sit,in vlt.col. de Iudæ. Limita prædicta,ꝙ
Iudæi non possunt habere officia publica, vel administratio-
8 nes publicas.† Verum est inter nos,sed inter eos bene possunt
habere,ſm Bart.in d.l.generaliter.§.fin. Io. de Ana. in d.c.cum
sit.in 1.col.vbi etiam tenet,ꝙ licet Iudæi non possint esse iudi-
ces ordinarij inter Iudęum,& Christianum,tamen inter eos be
ne possunt esse,per text.in l.si qua inter.à contrario sensu. C. de
Iudæ. & refert, ꝙ per illum text. ita consuluit Floria. de S.Pet.
Bonoñ.facit in ratione sui text.in l.spadonem. §. iam autem.ff.
9 de excu.tut.† Adde circa prædicta, ꝙ potest Iudæus quamli-
bet artem exercere,& in eam intrare,ita probat text. in c. post
miserabilem.& ibi expresè no. Io.de Ana. in ver.mercimonij.
in 1.col.in fi.& tex.in c.quanto.de vsur.& Bal.in quodam con-
sil incip.inter Iudeos,& Christianos.Bene facit tex.in d.l.spado
10 nem. §. iam autem.† Item posset Iudæus præscribere rē Chri-
stiani.ita probat text.no.in l.si fur.§.1.iuncta gl.in ver. vsucape-
re,& ibi expresè no.Im.ad hoc.ff.de vsuc.sed non meminit, ꝙ
de hoc est tex.expressus in c.porro.16.q.3.& ibi est glo.1. valde
sin.quæ istud limitat, ꝙ Iudæus potest præscribere rem priua-
ti,sed non rem ecclesiæ,quam gl.exclamat Lud. Rom. in sing.
11 805.& idem consi.489 hec domina Petra.† Alibi tamen dubi
tant Cano.nunquid apud Sarracenos,Paganos,vel alios infide
les sit dare imperium.Inn.in c, ꝙ super. de voto. decidit ꝙ sic.
Sed Io.An.Host.& Io.de Lig. ibi decidunt oppositum per mul
a tas auctoritates a sacræ paginæ,de quibus ibi per eos. ¶†Suc-
b cessiuè q̃rit Bar.an Iudæus possit esse tutor b Christiani: & con-
12 cludit ꝙ non.Pro eius fundamēto adde, quod sin. tenet Bal.in
13 c.1.§.item sacramenta.in 3.col. de pa.iura. fir.† ꝙ dispositio.c.
quamuis.de pac.in 6.non habet locum in Iudeo iurante,quod
vltimum an sit verum, videas Lud.Ro. reprobantem in l. qui
superstitis ff.de acq.hær.& in l.pactum.C.de coll.& latius Ioan.
An.in c.fi.vlt.col.de iud.per Mod. in l. stipulatio hoc modo.ff.
de verb.obl.contra Barto.tenent Ful. & do. Mar. Laud. hic, &
alij non tangunt:& dicit Rapha.Fulg.hic ꝙ aliàs fuit interroga-
tus de facto à quodam Iudæo,nunquid possit esse tutor Chri-
stiani,& dicit ꝙ immemor notæ Bar.hic,respondit quòd sic,&
postquam vidit Bar.adhuc perseuerauit in proposito suo mo-
tus,quia si verum esset fundamentum Barto. sequeretur ꝙ Iu-
dæus nunquam posset agere, cùm debeat iurare de calumnia.
14 l.2.§. quod obseruari. C. de iur. cal.† Item non posset esse te-
c stis, c cum similiter iurare debeat.l. quoniam liberi. C. de testi.
& per istas rationes eandem opi.contra Bart. tenet Lud.Rom.
in l.3.§.iurari.in vlt.col.ff.de iureiu.& in l.pactum.C.de coll.idē
tenet gl.& Bar. met sibi contrarius in d.l.spadonem.§.iam aũt.
¶Contra Bar.duo stringunt.primò tex.in d.§. iam autem. iun-
cta gl.nec est verum,vt dicit Bar.ꝙ corrigatur per l.fi.C. de Iu-
dæ.quia illa loquitur in honorib. & administrationibus publi-
cis, vt ibi patet in ratione text.nos loquimur in tutela, quæ est
onus & est priuatum.l.voluntariæ.C. de excu.tut. & Inst.eo.in
prin.& l.propter litem,ff.eod.Et si tu subtilis dicas,ꝙ imò d.l.fi.
C.de iudæ.bene allegatur per Bar.in prin. in verbo administra-
tiones,vel dignitates,ponderādo dictionem administrationes:
dico, ꝙ d.l.fi. loquitur de administratione publica nō priuata,
vt patet ex ratione ibi reddita per tex.vt nunc dixi.& ne corri-
gatur.d.l.spadonem.§.iam autem.& similiter.l.generaliter.§.fi,
alleg. per Bart. loquitur in honoribus & dignitatibus publicis:
15 † nisi respondendo dicas,ꝙ tex.in d.§.iā autem.in ver. non Iu-
dæorũ,non infert necessariò,ergo Christianorum, potest enim
intelligi text.de alijs sectis,maximè quia tempore Iurisconsul-
torum,qui vt plurimum fuerunt tempore Cæsaris,& ante Cæ
sarem,Christus nondum venerat in virginem,vt patet in l.2,§.
Sulpitius.& §.fuit autem.ff.de ori.iur.& est gl.in l. Titia.§.fin.ff.
de aur.& arg.leg.& glo.in l.pridie. ff. de fer. Secundò & fortius
facio fundamentum, ꝙ prohibitus aspirare ad publicos hono
res,vel administrationes intelligitur,quando sunt vtiles, secus
quando onerosæ, vt est tutela. Istud assumptum probo ex j.
scriptis. ¶Primò per illud,quod mihi in specie de Iudæis dicit
16 Bar.in l.omnes.C.de dec.lib.10.& illud mihi multum stringit.
d dicit ibi tex.ꝙ † Iudæus d potest esse decurio ciuitatis. Dubitat
ibi Bar.quomodo istud possit esse, cum decurionatus sit digni
tas & honor,& rñdet ꝙ quatenus est honor,non pōt, sed qua-
17 tenus est onus,ꝙ possit. ¶†Secundò facit,ꝙ Iudæus potest es-
e se procurator, e eo quia est onus & officium vilissimum,vt di-
cit gl.in §.fi.Insti.de exce. & text. & Bart.in l. si quis procurato-
18 rem.C.de decu.lib.10. ſm Bald.in d.§. iam autem.† Item infa-
f mis f potest esse tutor ratione prædicta. vt est de mente glo. in
l.sed & milites.§.qui.n.ignominiosa.vbi Ia.de Are.ff.de exc.tut.
¶Tertio facit text.solennis in l.si quis solidum. ff. de hær. insti.
quem Bal.Ang.& alij ibi reputant sing.& Bal.in l.eam quam,in
pen.col.C.de fideicom.& per illum text. ibi determinant Bald.
19 Ang.& Imo.post Dy.† ꝙ exclusus ab officijs publicis intelligi-
tur ab vtilibus non ab onerosis: & ideo statutum Ciuitatis Flo
ren.disponens,ꝙ Gebellini non possint habere aliqua officia in
20 ciuitate,intelligitur de vtilib.non autem de onerosis. ¶†Quar
tò facit, quod vult glo.no.in l.2.§.nemo.ff.de capi.dimi.ꝙ ban
nitus desinat esse ciuis:verum est quo ad eius vtilitatē,non au-
g tem quo ad onera. g ¶Quintò facit, quod not.Bar.in l.1.per il
lũ tex.C.de infami.lib.10. & ĩ rep.l.1.in pen.col.C.de dig.lib.10.
21 † quòd si ex forma statuti aliquis perdit nobilitatē (puta quia
de falso condemnatus) intelligitur quo ad honores, & vtilita-
tes,non autem quo ad onera;sequitur Ludo.Roma.in l.si quis
in graui.§.de his.ff.ad silla.Ang.de Are.in trac.male. in versicu.
Sempronium.in vlt.col.Sextò facit,quod egregiè tenet Pet.de
22 Anch.in cap. intelleximus.de iud.† vbi limitat Auth.hoc am-
plius.C.de fideicom. procedere quatenus hæreditas esset vtilis
23 hæredi negligenti, secus si onerosa. ¶†Septimò facit,quod te-
net dom.Card.in cle.1.in 7. col. de reg. quòd priuatus loco &
capitulo non intelligitur priuatus loco oneris, sicut in his quæ
sunt disciplinę.arg.c. reprehensibilis. de appell.¶Vltimò facit,
quod vult Bald.in consil. 220. in 3. parte, quod refert solennis
doct.Senensis d.Io.Bap.de S.Seuerino in repe.l. omnes popu-
24 li.in 6.car.ff.de iusti. & iu.† quòd si statutum disponat merca-
torem vsurarium non haberi pro mercatore, nòn intelligitur
quo ad onera,quæ subire debent mercatores. Ratio omnium
prædictorum est,ne inducta in odium retorqueantur ad com-
modum contra.l.relegatorum.in fin.ff.de interd. & releg. Nec
25 obst. fundamentũ Bar.hic, quia † Iudæus non iurabit ad sacra
Dei Euangelia,sed per Deum,quem colit.l.nō erit.§.diuus.vbi
Bald.Sal.& Moder.ff.de iureiu.Bald.in l.3.§.iurari.eod.titu.Spe.
in tit.de iur.cal.§.restat.ver. sed pone Iudæus litigat cum Chri-
stiano.d.Anto.de But.in proœ. decretalium. Paul. de Cast. in
h consil.93.incip.visa quadam scriptura. & ipsemet Bart.in d.§. h
iam autem.sibi contrarius tenet,quòd isto casu Iudęus iurabit
per Deum.& ista opi.in puncto iuris est valde sustentabilis.sed
quia Christianis moribus non congrueret, Iudæum esse tuto-
rem Christiani:ideo sequere opi.Bart.hic, quam simpliciter te-
net Io.de Ana.in rub.extra de Iudæ.in 3.col. & in fi.in 4.col.eo.
tit.Ang.de Are.in §.præterea.2.in 46.col.Insti.de excep.do.Mar.
Lau.sibi contrarius in l.1.in prin.in vlt.car.j. eodem. ¶Pro ista
opi.tria stringunt. Primò,quia tutor principaliter datur perso-
næ,vt eam bonis moribus instruat: & in cōsequentiam rebus.
l.in copulandis.C.de nup.& est text.not.12.q.1.in c.fin. sed tex.
in c. ad hęc. de iudæ. inhibet conuersationem cum Iudæis, ne
ad eorum perfidiā animi simpliciũ trahantur: & per hoc con-
26 sidera,† an Iudæus posset esse curator Christiani, qui principa
liter datur rebus,quod non pono pro constanti. Secũdo facit,
quia debitor, vel creditor non potest esse tutor pupilli, & hoc
propter periculum rerum. Auth. minoris, & vnde sumitur.C.
qui. da. tu. pos. Quanto magis Iudæus prohibetur esse tutor
Christiani, cùm hic vertatur non solùm periculum personæ,
imò animæ,& anima est cunctis rebus præferēda.l. sancimus.
C.de

ADDITIONES.

a ¶Auctoritates. Adde,ꝙ Iudęi subijciuntur cano. loquenti de vsuris.Iac.in l.1.
col.3.C.de eden. † Et dic, ꝙ non ligantur canonibus, exceptis trib. casibus,
Fel.in c.2.nu.37.de consti.

b ¶Esse tutor. Adde Doc.in l.spadonem.ff.de exc.tut.Io.And.in addi. Spe.tit.de
iud.in §.sæpe circa fin.

c ¶Testis. Adde Bar.in l.q. accusare C.de eden.tex.gl.Bal. & Do.in l.qm̃. de hęr.
¶Et ꝙ non possit esse testis cōtra Christianum tex.est in c.Iudæi. de test.Aym.
consi.73.nu.2.nisi concurrant aliæ præsumptiones,ibi nu.13.Fel.c. cum sit.in
prin.de Iudęis,vbi vide quid si tutor eligatur,vel officialis & quo ad principa
lem artic,an possit esse testis vide Nat.qui pulchrè hoc tractat. consi.394.nu.
10.11.& alijs seq. MASVER.

d ¶Iudæus. Adde c.nulla.3.dist.& in c.constit.18.quęst.4.

e ¶Potest esse procurator. Adde tex.iuncta gl.in c.venio,de pœn. distin. 1. in l.
fin.& ibi Bar.C.de postu.

f ¶Item infamis. Adde l.1.§.bestias.ff.de postu.

g ¶Onera. Adde ꝓ hoc Bar.in q.Lucanę ciuitatis.col.6.ver.restat videre. PVR.

h ¶In d.§. Adde ꝙ Bar. in d.§. hoc non dicit, quem vide. † Et dic ꝙ Iudæi alli-
gantur iuramento secundum eorum legem interposito,secundũ magis com
munem per Dec.in l.pactũ.9.limi.C.de collat. Fely.in c.fi.de iud. MASVER.

C.de ſacroſan.eccleſ. Tertio facit, quia in dubijs opinionibus in iudicando eſt amplectenda illa pars, per quam euaditur periculum animæ.l.ſunt perſonę.ff.de reli.& ſump.fu.Sed ad iſta poſſes reſpondere tenendo aliam partem, quòd propter pericula prædicta pupillus non aletur penes Iudæū, ſed penes matrem, vel auiam Chriſtianam, vel alium agnatū Chriſtianum. Nec per hoc prohibetur eſſe tutor, ſicut aliàs fit, vbi eſt periculum de vita pupilli, ſi alatur penes tutorem.l.1. & fi.ff.vbi pup.
27 edu.debe.& l.fi.C.eod. † Adde vltimò, & not.vnum ſingulare dictum Bald.in d.§.iam autem.vbi dicit ꝙ ſi per Principem eſſet conceſſa immunitas incolis alicuius loci, talis immunitas comprehendit etiam Iudæos ibidem habitantes, & dicit ꝙ habuit de facto, & ſequitur do.Mar.Laud.hic, ad quod vide Bart.
28 in l.1.ff.ad l.Iul.maieſt.¶† Vlti.quare iſte liber appelletur ffõrū, ſeu pandectarum declarat tex.in l.2.§.1.C.de vet.iu.enuc.& gl. ſupra in procœ.ff.in verbo, pandectarum.

SVMMARIVM.

1 *Natura copulæ requirit concurſum vtriuſque copulati.*
2 *An & quando copula requirat concurſum vtriuſque copulati.*
3 *An autem per copulam inducatur repetitio præcedentis qualitatis, vel conditionis.*
4 *Maritus ſi relinquit vxori in teſtamento omni anno ex tali fundo decem corbes frumenti, quid iuris.*
5 *De natura huius copulæ, &, eſt copulare æquè principaliter.*
6 *A ſententia ſuper poſſeſſorio de iure ciuili non appellatur, tamen poteſt obijci de nullitate.*
7 *An poſſit dici, dico ſententiam nullam, & ſi qua eſt appello.*
8 *Iudices & aduocati vtentes legibus, prout debent, meliorem vitā agunt quàm fratres prædicatores.*
9 *Verbum neceſſitatiuum ratione ſubiectæ materiæ reſoluitur in voluntarium.*
10 *Verbo debet, quod eſt neceſſitatiuum, ſi addatur dictio præciſa omnino, importat honeſtatem ratione ſubiectæ materiæ.*
11 *Poteſtas ciuitatis an poſſit facere vnum proclama, quòd qui ceperit bannitum habeat centum.*
12 *Si teſtis dicat, niſi fallor, non per hoc aliquid derogatur dictis per eum.*
13 *Teſtis deponens per verbum, videtur, non derogat dictis per eum.*
14 *Quando teſtis dubitat, non valet eius dictum.*
15 *Teſtis deponens per verbum credo, regulariter non probat. & nu. 16.*
17 *Si teſtis dicat, videre meo, iudicio meo, aut ſecundum conſcientiam meam, non probat, & num. 18. & 19.*
20 *Verba dubia facilius infringunt dictum teſtis, quàm ſententiam.*
21 *Sententia lata per verbum credo, eſt valida.*
22 *Sententia lata per verbum forte, vel ſimile non valet.*
23 *Si teſtis productus in cauſa mutui dicat, ego vidi numerari centum Titio, niſi fallor, probat.*
24 *Teſtis, qui dicit quòd ſic ſibi videbatur, probat.*
25 *Teſtis deponens per verbum credo, ſi aſſignat rationem concludentem per ſenſum corporis probat.*
26 *Teſtis deponens per verbum, iudicio ſuo, & annectit rationem per ſenſum corporeum, probat.*
27 *An probet teſtis, qui deponit per verbum, forſitam.*
28 *An probet teſtis, qui dixit, ita dico prima fronte, & quid in iudice.*

LEX PRIMA.

IVri operam daturū. Iſtud principium vſque ad §.huius ſtudij.ſecundū Bartol. & alios diuidit in 6.partes, vt hic p eos. In primis pō-
1 dera tex.ibi, ius eſt ars boni, & æqui.† cum natura copulæ requirat concurſum vtriuſque copulati. l. ſi hæredi plures. ff. de cond.inſti.& l. ſi quis ita ſtipulatus fuerit. x. aureos. ff. de verb. obl.videretur, ꝙ ius ſemper copulatiuè diſponeret ſuper bono & æquo ſimul, & ſemel, & tamen eſt falſum: quia quoddā eſt ius, quod eſt bonum, ſed non æquum, & ecōtra quoddam æquum, quod non eſt bonum, vt in gl. Bar. reſpondet, ꝙ quando vna qualitas copulatur duobus ſubſtantiuis, tunc non requiritur concurſus, vt hic. Caue, quia Bart.infra in doctr.mag. videtur eſſe contrarius, dum dicit, quod quando copula ponitur inter duo ſubſtantiua aliter non verificata, quod imo requiritur concurſus, ſed ſalua Barto.ј. loquitur quando copula ponitur inter duo, quæ ſunt merè ſubſtantiua, vt quando lego fundum Titio, & Seio. Titius, & Seius ſunt merè ſubſtantiua: hic autem loquitur Barto. quando copula ponitur inter adiectiua, ſed ſubſtantiuata neutro genere, vt hic in text. boni, & æqui.¶ Subdit Bart. quòd quando copula ponitur inter duo adiectiua, tunc bene requiritur concurſus.ita intelligit.d.l.ſi hęredi plures. Caue, quia illa lex videtur ineptè allegari per Bart. cùm ibi copula non ſit inter adiectiua, ſed inter orationes, & ideo videtur, quòd melius ad hoc allegaſſet tex. in l. ea tamen adiectio. ff. de legat.3. de qua ſtatim poſteà opponit. Et ſi neſcias inducere, inducas prout declarat Bart.in l.ſi is qui ducenta.§.vtrum, in 4.opp. ff.de reb.dub.nam ibi copula &, ponitur inter illa adiectiua empta, & parata. veritas eſt, quod Bart.ј.in doctri. magna ponit pro eodem, quòd copula ponatur inter orationes, vel inter adiectiua, & hoc modo bene allegat Bar. illam legem, ſed obſtat, quia ibi loquitur qn̄ adiectiua non ha-
2 bent certum ſubſtantiuum, vt per te videre poteris. ¶† Hinc ſumpta occaſione Barto. ponit plenam doctri. an, & quando copula requirat cōcurſum vtriuſque copulati, & facit tria mē bra principalia. Quandoque ponitur inter incōpatibilia. Aliquādo inter duo idem importantia. & iſtis duobus caſibus nō
a poteſt ſeruare naturam copulæ. Aliquando ponitur [a] inter diuerſa, & iſta eſt propriè natura copulæ, vt cadat inter diuerſa. glo.eſt in rubr.ff.de iur.& fact.ign. & clarior glo.in c.querelam. de ſimo. & iſto caſu Bart. facit tria mèmbra. aut ponitur inter ſubſtantiua: aut inter adiectiua: aut inter orationes. Et conſidera dum Bar.capit pro eodem, quod copula ponatur inter adiectiua non habentia certum ſubſtantiuum in ſpecie, vel quod ponatur inter orationes. Ratio (puto) quod fuerit de mente Barto. quia tunc illa adiectiua cum ſubſtantiuentur, nec habēt dependentiam ab vno certo, certè vtrunque ſtat ſeparatim, & de per ſe, vt in hoc tex.vbi eſt perinde ac ſi diceret, ius eſt ars boni. Item eſt ars æqui, & ſic eſt perinde ac ſi copula poneretur inter orationes. Credo, quod iſta fuit intentio, & mens Barto. eandem doctr.ponit magis diſtinctè Bar. in l. ſi is, qui ducenta. §.vtrum.ff.de reb.dub.Aliam doctrinam tradit latè Bald.hic, & in l.Gallus.§.etiam ſi parente.ff.de lib.& poſthum.recitat ſimpliciter Angel.de Aret.in §.ſi plures.Inſti.de hær.inſti. Iſtam materiam tradunt Canoni. in c.ex parte 1. extra de reſcrip. & in c.2. de prob. & in c.in pleriſque, vbi bona gl. de elec. Aliquid Bald. in l.fin.per illum text.C.de ſenten.¶ Verùm, quia doctrinæ doctorum ſunt multum intricatæ, ego per regulam, & fallentias clarius trado hanc materiam. Regula ergo eſt generaliter vera, quòd copula requirit concurſum vtriuſque copulati, aliàs nō eſſet differentia inter copulam, & alternatiuam. d. l. ſi hæredi plures, & d.l.ſi quis ita ſtipulatus fuerit decem.¶ Amplia iſtam reg. vt habeat locum etiam in materia pœnali. Vnde quando à ſtatuto duplex pœna copulatiuè imponitur, requiritur concurſus vtriuſque, ſecundum Bart.in l.quid ergo.§.pęna grauior. ff.de infam.¶ Secundò adde glo. in.c. 1. in verbo, contra iuſtitiam. de re iudi. lib.6. quòd pœna ſuſpenſionis à beneficio per annum ibi impoſita iudicanti contra iuſtitiam, & contra conſcientiam, requirit vtrunque copulatum. Super quo per te cōſidera propter doct.Bart.hic.¶ Tertiò adde, quod no.decidunt Iac.Butr. & Mod.in l.mancipia.per glo. in ver.auocandum. C. de ſeru fug. quod ſtatutum diſponens, quòd turbans, & expellens aliquem à poſſeſſione, ſoluat centum, & ablata reſtituat, non procedit ſi aliquis ſolùm turbat, vt ſoluat centum, quādo etiam non expellit: licet Bald. ibi contrarium teneat, & habes per Ludo.Rom.in ſing.495.& ad hoc adde gl.in d.clem.in pleriſque.& ibi Petr. de Anch.¶ Quartò adde, quod decidit Bald. in c.fin.in fi.de duob.fra.à cap.inueſt.quòd ſi ſtatutum dicat, ſi quis caruerit filio, & filia, frater ſuccedat, requiritur concurſus vtriuſque, & bene facit doctrina Bar.hic, quia quando copula ponitur inter duo ſubſtantiua, requiritur concurſus.¶ Quintò adde, quod decidit Lud.Rom. in conſil.166. incip.viſa diligenter propoſiti thematis conſulatione, in 3.colum. ꝙ ſi aliquis in inſtrumento concedit oēs petias terræ poſitas in comitatu, & villa, & vocabulo montis Alberici, quod omnium trium concurſus copulatiuè requiritur ad hoc, vt aliqua petia terræ veniat.¶ Sextò adde, quod decidit do. Ale.in conſil.48.inci.ſuper hæſitatione de ſtatuto diſponente. in 1. volum.quòd ſi pater, & filius habitauerint ſimul, & in communione, requiritur concurſus vtriuſque copulæ.¶ Septimò adde, ꝙ decidit idem.d. Alex.in conſil. 10.in 3. vol. inci. circa primum dubiū. in 5. col. quod pęna impoſita filio habitanti ſeorſum, & prouocanti ad diuiſionem, non cōmittitur, niſi vtrunque concurrat.¶ Iſtam

reg.ſic

ADDITIO.

a ¶Aliquādo ponitur. Adde l.ſi duo.C.per quas perſo.nob.acq.Do.in rubr.ff.de iu. & fac. igno. Et dic ꝙ copula poſita inter orationes vbi plura copulantur per ſe & non reſpectiuè ad aliud ponitur continuatiuè, non autem copulatiuè. Bar. hic, & in l.ſi is qui ducenta.§.vtrum. colum. 4.ff. de reb.dub.Nat. conſil.458.colum.5.nume.10.vbi ex doct.Barto.in l.vt vim, colum.3. hoc tit. dicit quòd ex diſpoſitionibus legalibus copula ponitur pro puncto orationis ſeparatæ, pro quo vide, quæ ſcribit Alex.conſil.101.col.3.in prin.lib.3. ꝙ autem de natura copulæ ſit attribuere cuique actum pro dimidia, no. Rolan. conſil.64.nume.2.nume.14.vbi declarat.lib.1. Qua in materia, an & quando copula requirat concurſum: vide Roma.conſi.10.166.col.3. Fely.in c.ex parte.1.col.9.ver.copula. de reſcrip. plura no.Pra. Pap.for.lib.act. real.ver. non aſtringens.nume.9.& ſeq.vbi dixi. MASVER.

reg.sic ampliatam limita ex tota doctr.Bart. tribus modis. Pri-
mo,qñ ponitur inter incompatibilia, seu inter ꝯria.Nam cùm
non possint copulari,copula mutat officium suum,& resolui-
tur in disiunctiuam.l. si Titio fundus. vbi Bart. inducit notab.
decisiones, quas per te videas.ff.de vsuf.le.Bar.in suis lec.repro
bat gl.ibi,& in auth.hoc locum.C. si mu.secun.nu.Bart.& Mo.
in l.recusare.§. Titius.ff.ad Tre.Ad idem est text. notabilis.in l.
fin.in prin.C.de cod.Nob.Bald.in c.cum venissent. in 3.no.inu-
ctis præcedentibus.de eo, qui mit.in pos. ¶Sed in quantũ Bart.
alleg.l.si Titio fundus. considera, quia illa lex melius cadebat
sub alio membro Bart. qñ copula ponitur sub vno, ꝙ inest al-
teri,quia in legato fundi inest vsufructus: nec videntur ista in-
compatibilia, fundus, & vsusfru. Item attende circa illam l.si
Titio fundus. vbi dicitur,quod si testator legat alicui fundum,
& vsumfructum , cũ appellatione fundi veniat proprietas , &
vsusfr.dicit text.quòd copula &, resoluitur in disiunctiuam vel
& potest legatarius, vel eligere fundum (in quo casu vtrunque
habebit) item potest eligere solum vsumfructum si vult. Po-
test dubitari, quis erit ita fatuus, ꝙ eligat solum vsumfru.cum
possit habere vtrũque eligendo fundum ? Dic,ꝙ vtilitas potest
esse magna, eligere vsumfructum solum , qñ aliquis donasset
aliqui præsentia,& futura. si eliget fundum applicabitur dona-
tario.si eliget vsumfructum non applicabitur alicui, quia non
potest donari,nec cedi,nec ad hæredes transmitti. Item si om-
nia bona alicuius essent publicata in fiscum,non veniret vsus-
fructus formalis.Istas subtilitates ad illam l.ponit Bald.in auth.
hoc locum.in vlt.q.C.si mu.secun. nup.Item adde inquantum
prædixi,ꝙ in l. si Titio fundus. ibi copula videbatur poni inter
duo, quorum vnum inest alteri: dic esse verum intelligẽdo de
vsufructu causali,qui continetur sub fundo, sed intelligendo
de vsufructu formali, ille bene est incompatibilis cum proprie
tate,quia impossibile est, ꝙ in re propria quis habeat vsumfru-
ctum formalem, quia res propria non potest alicui debere ser
uitutem, vel vsumfructum. l. vti frui.in prin.ff. si vsufru.pet.&
hoc modo intellexit Bart. & ita loquitur ille text. ¶Secundò
limita qñ copula ponitur inter duo idem sonantia, tunc quia
est contra naturam copulæ, quæ debet cadere inter diuersa, vt
prædixi, remota copula,vnum resoluitur, vt sit adiectiuum al
terius,vt hic per Bart.& in l.1.in prin.per illum text.ff.de pac.&
in extrauag. ad repri. in verbo videbitur. in vlt.col.glo. & Bart.
in rub.C.de agri.& censi. lib.11. & puto, quod ratio huius mẽ-
bri sit: quia de natura copulæ, & est cadere inter diuersa, vt est
glos.in rub.ff.de iur. & fact. ignor. in c. querelam. de simo. Qñ
ergo copula ponitur inter duo idem importantia , necessariò
reijcitur. Et quantum ad istas duas fallen. non est propriè ma-
teria nostra:quia non stat propriè in vim copulæ , sed reijcitur
aut conuertitur in disiunctiuam . ¶Tertiò limita qñ ponitur
inter orationes,non respectu certi dispositi in indiuiduo,vt hic
per Bart.& in l.in fin.per illum tex.ff.de his,qui not.infam. & in
l.vt vim.in 3.col.ĩ. eo.& in d.§. vtrum. & in d.l.si hæredi plures.
vbi subtiliter Comensis. Et ideo puto (nõ inuenio tamen scri-
ptum) ꝙ si plures orationes copulatæ respicerent, etiam in in-
diuiduo requireretur concursus, si lex diceret: Titius sit infa-
mis,si duas vxores habuerit,& furtum fecerit. crederem,ꝙ oĩa
requirerentur ad hoc , vt esset infamis. Et pro isto membro qñ
copula ponitur inter plures orationes respicientes aliquid cer-
tum,Adde text.no.in l.si quis ita stipulatus fuit decem aureos.
ff.de ver.ob.& ad istam conclu.Bar.in hoc membro potes col-
ligere rationem ex l.falsa.§.fi.ff.de cond. & de.l.2.in fi.ff.de ꝯdi.
a insti.¶Quartò no. limita [a] vltra Barto.& alios,quando copula
ponitur inter duo adiectiua, quæ habent suum substantiuum,
sed non in indiuiduo: prout est quando dicitur,Titius est albus
& magnus,sed habent substantiuum indefinitum: tunc non re
quiritur concursus vtriusque copulati: puta si testator dicat.
lego vestes emptas,& paratas gratia vxoris.l.qui concubinam.
in prin.& ibi no. Bar.ff.de leg.3.& idem Bart. in d.§.vtrum.in 3.
opp. licèt illum tex.non alleget. Facit l.ea tamen adiectio.ff.de
leg.3.& hic in verbo boni, & æqui.Ista est valde necessaria limi
tatio inter omnes, per quam comprobo ineuitabiliter illud,ꝙ
tenet Lu.Rom.in consil.104.incip.pater reuerende. vbi consu-
luit.ꝙ statutum ciuitatis Florentiæ disponens, ꝙ contra debi-
tores cessantes,& fugitiuos procedatur ad capturam personæ,
vendicat sibi locum in debitore, qui cessauit soluere,quamuis
non sit fugitiuus, & sic consuluit, quòd in dicto statuto copu-
la non requirat concursum,ꝙ sint cessantes, & fugitiui.Moue-
tur malo fundamento.s.per l.1. cum si.ff.de infa. quæ loquitur
qñ copula cadit inter orationes, vt hic per Bar.sed pro eo mul
tum stringit limitatio prædicta, cum illa duo adiectiua nõ ha-
beant substantiuum in indiuiduo , sed indefinitum, s. ꝯtra de-
bitores. Caue tamen , ꝙ ex quo illud statutum est ꝯ̃ ius com-
mune,s̄m quod nemo potest capi pro debito priuato.l.3.§.tu-
tores.cum gl.ff.de suspe.tu. & l.nemo carcerem. C.de exac.tri-
bu.lib.10. certè illud statutum videtur debere strictè intelligi,
quando debitor habet vtranque qualitatem, ꝙ s. cessat solue-
re, & ꝙ est fugitiuus, & ita credo, ꝙ fuerit intentio statuentiũ.
Et ꝯtra Lud. in terminis eiusdem statuti Florentini tenet Ang.
in consil.61.incip.visis statutis,& ordinamentis communis Flo-
rentiæ.in 1.col. ad fin. Et non credo, quòd si statuentes fuissent
interrogati, nunquid alterum sufficiat , ꝙ respondissent affir-
matiuè,iuxta gloss.reputatam sing. in l.tale pactum. §.fin. ff.de
pac. quia si mens statuentium ita fuisset,certè statutum fuisset
sub disiunctiua conceptum,vel contra debitores cessantes,vel
fugitiuos. ¶Quintò limita, qñ copula ponitur inter substanti-
ua,inter quæ cadit ordo charitatis : vt si pater acquirit emphy-
teusim,vel feudum pro se, filijs,& nepotibus,& pronepotibus.
nam omnes non admittuntur simul copulatiuè, sed s̄m ordi-
nem charitatis. Primò pater, eo mortuo filij, mortuis filijs, ne-
potes,& sic successiuè.glo.est ord. in l.Gallus.in prin.vbi Doct.
ff.de lib.& posth. vbi videas. ¶Sextò limita, quando resultaret
absurdum, vt qñ pater substituit filios, & hæredes. vel acquirit
pro filijs,& hæredibus,vt latè per Bart.& Mod. in d.l. Gallus.§.
etiam si parente.latè Imo.& do.Ale.in l.quod dicitur.ff.de ver.
obl.¶ Septimò limita per doctr. Bal.in l. si mater tua. C.de cõ-
trahen.emp. vbi tenet , ꝙ proponens copulatiuè duas causas,
non tenetur vtranque probare, nisi requiratur respectu vnius
effectus.& idem Bald.in l.1.in 2.col. C.de cond.inser.vnde deci
dit Bald.in l.edita.circa fin. C. de eden.si accuso Titium, & Se-
ium, ꝙ intulerunt Petro duo vulnera, ex quibus mortuus est,
& non probo de Seio,sed de Titio, quòd tamen Titius condẽ-
nabitur. Facit, ꝙ volunt Barto. & Mod.in l.diuus. ff. de re iudi.
Abb.in c.licet causam. de prob. ꝙ qui opponit contra testem,
quòd est falsarius,& corruptus pecunia,non tenetur vtrunque
probare. ponit Bal.in c.ex parte 1. de rescr. & ibi latè alij Cano-
nistæ. ¶Octauo limita ex eo,ꝙ not.decidit Bald. hic in penult.
b col. ꝙ si sit factum legatum doctoribus, & medicis [b] Paduæ,
non requiritur concursus, quòd idem si doctor, & medicus si-
mul, sed comprehendit omnes tam medicos solũ , quàm do-
ctores solum: quia cùm ingeratur generali subiecto, nõ copu-
lat plures qualitates , sed plura subiecta , quorum vnum non
dependet ab altero. alleg.duos text. qui parum faciunt, l. Titiæ
textores.§.nihil.ff.de leg.1.& tex.in l. si mulieri cum liberis.ff.de
vsufruct.accresc.melius facit.l.præcedens, si quis Titio, & hære-
dibus.Sequuntur no.do.Anto.& Imo.in d.cle.in plerisque.Do.
Alex.in consil.20.in 3. vol. ponderatis his,quæ in themate nar-
rãtur.in 3.col.ad fi.& seq.& in consil.456.inci.super eo, de quo
quæritur, videlicet,an statutum in 3.col.& consi.110.colum.3.
& 4. eod.lib.Circa istam materiam copulę, vide regulam,quã
ponit Barto. in l.vt vim. in 4.colum.ĩ.eodem.dum text. ibi di-
cit,vt vim,atque iniuriam propulsemus:nunquid requirat cõ-
cursum ibi copula,& determinat,quòd non, ista ratione: quia
s̄m eum, quando copula ponitur in dispositionibus legalibus,
copula tunc non seruat officiũ copulæ , sed ponitur pro pun-
cto orationis.alleg.l.1.ff. de infa. Et ista erit noua regula, quam
Barto.hic omittit . Sed credo,quòd non bene dicat.quia l.pri-
ma. ff. de infam. loquitur qñ copula ponitur inter orationes,
3 prout melius declarat hic. † An autem per copulam induca-
tur repetitio præcedentis qualitatis,vel conditionis? Exemplũ,
dicit testator : lego Titio fundum sub conditione , si nauis ex
Asia venerit,& domum:nunquid in illa copula & domum,in-
telligatur repetita conditio,si nauis ex Asia venerit?Habes tex.
no.in l.Seiæ.§.Caio.& ibi pulchrè Bart.ff.de fun.instr. & not. in
simili Bart.in l.doli. in princ.ff. de ser.corrup. & quod not.in l.si
4 ita stipulatus. in §. Chrysogonus. ff. de verb.obl.¶† Item quid
iuris sit,si maritus relinquit vxori in testamento omni anno ex
tali fundo decem corbes frumenti, & decem libras? Debes sci-
re, quòd in legato annuo solutio debet fieri in princ. anni.l. qui
c hoc anno.vbi gloss.& doct.ff.de verb. obl.§.qui hoc anno. [c] In-
sti. de inutil. stipulatio. Fallit qñ legatur frumentum annuum
ex tali fundo : quia non debet solui in prin.anni , sed tempore
messium.tex.est not.in l.firmio.§.pater. ff. quando dies leg.ced.
Quid erit hoc casu, nunquid sicut frumentum debet solui tẽ-
pore messium , ita & decem libræ,propter copulam & ? Cer-
tè decem libræ propter copulam, & erunt soluendæ tempore
messium,ita not.ponit Bart.nec alibi legi.in l.si legatarius.§.fin.
ff.de leg.3. vbi decidit. & sequitur Ludo.Roma. in d.l. qui hoc
5 anno. ¶†Vltimò circa istam copulam &,not.quòd eius natu-
ra est

ADDITIONES.

a ¶Limita.Vide Alex.libr.3.consil.20.col.3.versic.3.
b ¶Doctoribus.& medicis.Adde Bar.in l.si is qui ducenta. in §.vtrum.ff.de reb.
dub.Iac.But.in sua dispu.de artificibus artis lanæ.
c ¶ §.qui hoc anno.Adde Oldr.in l.singulos.ff.de ann.leg.

ræ est copulare æquè principaliter. l. 1. & 2. vbi Bart. ff. de pecu. leg. Not. Bar. post Dyn. in l. si cui. ff. de fun. instr. & in l. Titiæ textores. §. 1. ff. de leg. 1. & §. si quis ancillas. Insti. de leg. ¶ Et per hæc semper putaui, quòd non sit vera quædam solennis deci-
6 sio Saly. Nam debes scire † quòd à sententia lata super possessorio de iure ciuili non appellatur. l. vnica. C. si de momen. pos. fue. appel. latè Bart. in l. 2. ff. de appel. recip. tamen licèt appellari non possit, potest argui de nullitate. Ita expressè determinat Bal. in d. l. vnica in pen. col. & in l. 1. in 3. col. C. ne lic. in vna eademq; causa tertiò prouo. Facit ratio: quia regulariter de nullitate cuiuslibet sententiæ potest dici. l. 1. §. 1. ff. de fer. l. si expres-
7 sim, vbi latè Bart. & oës. ff. de appel. cle. 1. de re iud. cum si. † Istæ duæ regulæ sunt claræ. Pone nunc, q sit lata sententia in possessorio contra aliquem. Ille ꝯtra quem lata est, prout de consuetudine fit, dicit: ego dico sñiam nullam, & si qua est, appello, nunquid valeat? Salyc. mirabiliter tenet, q non in d. l. vnica. C. si de momen. pos. fue. app. Nam dicit, quòd in omnibus causis, in quib. non potest appellari, sed dici de nullitate de per se, si quis simul iungens, dicat: dico sententiam nullam, & si qua est, appello, nihil valet. Ratio est fm eū: quia videtur principaliter appellare, & casu quo non possit appellare, videtur postea dicere de nullitate, & sic nullitas intelligitur intentata accessoriè,
a & non principaliter, [a] prout est glo. multum singularis, quam signa in l. 1. C. quando prouoc. non est necess. Si ita est, ergo si non valet principale, scilicet appellatio, non valet etiam nullitas, quæ venit accessoriè: quia vitiato principali, vitiatur etiam accessorium, & dato, quòd ex ordine verborum prius dicat de nullitate, tamen ex ordine intellectus, & legis dicit accessoriè. Ita residet Salyc. ibi. idem tenet Saly. in d. l. 1. per glo. ibi. C. quando prouoc. non est necess. Semper putaui, & puto oppositum, quia quādo dico sententiam nullam, & si qua est, appello, nullitas non est intentata accessoriè, sed æquè principaliter per regulam, quam proximè dixi: quia copula &, posita inter orationes, vel inter alia copulata semper copulat principaliter, non accessoriè. Et in terminis nostris, quòd nullitas intelligatur principaliter intentata, expressè tenet Bart. in d. l. si expressim. in 3. col. & ibi Io. de Imo. in 4. & 5. col. & expressè Iac. But. reprobata illa glo. in d. l. 1. C. quando prouoc. non est necess. Ita teneo, quamuis Ang. in d. l. si expressim dicat, quòd habuit aliàs istum casum in ciuitate Florentiæ, q per multos Doct. fuit conclusum, q nullitas esset principaliter intentata, & quòd ita fuit iudicatum Florentiæ, sed q non audet recedere à glo. in d. l. 1. Et ita in terminis nostris inuenio, quòd decisionem Saly. reprehendit d. Alex. in consi. 2. in 3. volu. quod incip. consideratis. in 4. & 5. col. ad fin. ¶ In text. ibi, cuius meritò quis nos sacerdotes appellat. Adde, quod dicit Hostien. in procem. summæ suæ, in 4.
8 col. quòd † recti iudices, & aduocati vtentes legibus, prout debent, meliorem vitam agunt, quàm fratres prædicatores, vel alij religiosi. Refert, & sequitur Albe. hic circa fin. & in l. per di-
9 uersas. C. manda. ¶ † Item pondera istum tex. in ver. oportet. iuncta glo. quæ exponit: id est decet, quòd verbum necessitatiuum ratione subiectæ materiæ resoluitur, vt sit voluntatis. Adde glo. in l. 1. in glo. fin. ff. solu. matrim. & in l. 1. ff. de offic. præfe. prætor.
10 ¶ † Item adde plus, quod verbum debet, [b] quòd est necessita-
b tiuum, si ei additur dictio præcisa, omninò: vt quia dicat, omnino debet: tamen ratione subiectæ materiæ solùm honestatem, & non necessitatem importat. text. est solennis in c. 1. in ver. omnino debet. cum glo. fin. & ibi not. dom. Abb. de desponś. impu. & vide glo. in cle. attendentes. in verbo debeant. de statu mona. Similiter verbum debet, exponitur pro potest. glo. in l. obseruare. §. fi. in ver. debet. ff. de offi. procon. & leg. ¶ In tex. ibi, præmiorum quoque exhortatione. Istum text. inducunt Guli.
11 de Cun. Bart. Bald. Ang. Fulg. & alij ad quæstionem. † An Potestas ciuitatis possit facere proclama, quòd quicunque ceperit talem exbānitum, habeat centum à communi. Et distinguunt, vt hic per eos. Adde Bar. in l. cum nauiculariorum. ad fi. per illum text. C. de naui libr. 10. & in l. 1. C. de sala. nemi. præstan. lib. 10. & in l. non oës. §. fin. quam legit sub l. præcedenti. ff. de re mili. & in l. liberum. in fi. C. de plag. Bald. in l. pe. C. commi. vel epist. Ang. in l. 1. in prin. ff. quod quisque iur. in l. interesse. ff. de acquir. poss. Pondera, qđ Bart. in l. 1. in prin. ff. quod quisque iur. videtur sibi ꝯrius in secundo exemplo, q ibi ponit. & ibidem dom. Alex. in 3. col. ponderat ista contrarietatem. In ꝯrium etiam facit, q decidit Bal. in l. 3. C. de adult. vbi tenet, quòd iudex inquirens si mittat pro testibus, potest eis de publico deputare expensas, per text. in d. l. nauiculariorum, & per hic not. per Gul. Salua ex limitationib. j. tradentis. ¶ Limita ergo primo decisionem doctorum, vt procedat, qñ occasione talis proclamationis venit aliquid expendendum de publico: aliàs secus Ita loquitur primum exemplum Bart. in d. l. 1. in princ. ¶ Secundò limita, quando talis expensa fit de publico, sed ex mulctis, quæ à Potestate imponuntur, fm Barto. in l. mulctarum. per illum text. C. de modo mul. & in l. diuus. ad fin. ff. de bon. dam. ¶ Tertio limita, qñ esset expensa necessaria, sine qua res erat peritura. d. l. cum nauiculariorū. quam sic intelligit Bal. hic. ¶ Quartò limita, nisi statuat salarium super eo, quod debet sumptu publico expediri. l. mulier. ff. de cap. & d. l. cum nauiculariorum. fm Ang. in l. 1. in princip. ff. quod quisque iur. Qui dicit, q istud vidit de facto Perusij infinitis vicibus, in deputatis ad prouidendum contra rebelles. ¶ Quintò limita fm do. Alexan. in consi. 509. in 1. vol. incip. super primo quesito. in 2. col. vt procedat in rectoribus temporalibus positis ad regimen ciuitatis: secus in magistratibus perpetuis, qui regūt proprio nomine, vt in Marchionibus, Comitibus, & similibus: iuxta doct. Bar. in l. oēs populi. in 4. q. 1. q. princ. ff. de iust. & iur. ¶ Item ad id, quod subdit Bart. per d. l. mulier. Adde Bald. in c. domino guerram. circa 1. col. in tit. hic finitur lex deinde consue. reg. inci. do. Bartho. Ve-
12 ro in cautela. 25. ¶ † Quartò pondera tex. ibi, nisi fallor. fm Bal. in vlt. col. q licèt testis dicat: nisi fallor, non per hoc aliquid derogatur dictis per eum. Idem tenent Ang. & Pau. de Cast. hic.
13 † qui dicunt idem esse, qñ testis deponit per verbum videtur. Allegatur Bart. post glo. in l. 1. in princip. ff. de ven. insp. Adde, quod idem simpliciter tenet Pau. de Castr. in consil. 278. incip. viso processu. in pen. col. Sed Raph. Fulg. hic tenet cōtrarium, quia licèt in iurisperito tradente doctrinam sit tollerabilis modus loquendi cum modestia, nisi fallor: quia sub dubio forte loquuntur sæpe periti. gloss. in l. si duo. ff. de arb. tamen in teste non toleratur, cum dubia probatio non releuet probantem. l. non hoc. C. vnde legi. c. in præsentia. cū sim. extra de prob. sicut nec toleraretur si deponeret per verbū forte. ¶ Confirmo vltra
14 alios ex j. scriptis. † Primò: quia quando testis dubitat non, valet eius dictum: quia dubitans, & ignorans æquiparantur. l. fin. cum si. C. de condi. inde. fm Spe. in titu. de teste. §. 1. ver. Item
15 quod si testis titubauit. ¶ † Secundò, quia testis deponens per
c verbum credo: [c] quia est verbum dubitatiuum, regulariter non probat, fm glo. & doct. in l. testium. C. de testi. glo. in l. 2. §. pe. in verbo audierint, & ibi Bart. ff. de aqua plu. ar. & glo. in §. si vero absunt. in ver. & vidisse. in Auth. de hær. & Fal. & in l. diem proferre. §. si plures. ff. de arb. Glos. & doct. in c. quoties. de test.
16 † Imò fortius si testis dicat se pro certo credere, adhuc nō probat. text. est in c. tertio loco. in vers. testes dixerunt se pro certo credere. extra de præsump. Per quem text. ita dicit Bal. in l. siue
17 possidetis. in 2. col. C. de prob. ¶ † Eodem modo, si testis dicat, videre meo, nihil probat, fm Bald. in repe. l. de quib. in 25. col.
18 de legi. † Vel si dicat iudicio meo, fm Ang. & Moder. in repe. l. sciendum. in 2. char. ff. de verb. obl. Do. Alex. in consil. 73. inci.
19 viso testamēto Io. in 1. vol. † Eodem modo si deponat, ita esse secundum conscientiam suam. Bal. in c. nisi cum pridem. in 4. colum. de renun. vbi subijcit idem esse in iudice, qui iudicauit
20 fm conscientiam suam. ¶ † Quartò moueor nouo fundamēto, quia verba dubia facilius infringunt dictum testis, quàm sententiam. Probo: quia si testis deponat per verbum, credo,
21 nihil valet eius dictū, vt superius retuli: & tamen † sententia lata per verbum, credo, valet, & tenet, sicut si esset lata per verbum præcisum. glo. est not. in d. l. diem proferre. §. si plures. Facit. l. si quis filio exhæredato. §. irritum. in verbo credo, vbi Bal. & Imo. not. ff. de iniust. rup. & tamen sententia lata per verbū,
22 forte, vel simile, non valet, cùm debeat ferri deliberatè, & cum magna causæ cognitione. l. 2. & 3. C. de sen. ex breui. reci. secundum Raph. Cu. in l. in substitutione. ff. de vulga. & pup. Quamuis aliter teneat dom. Alex. in l. cum quo. in 2. col. ff. ad l. Falc. & in d. l. in substitutione. ¶ Puto prædicta sic debere concordari ex mente dom. Mar. Laud. hic. Aut testis, qui vtitur verbo, nisi fallor, vel simili, non assignat rationem concludentem per sensum corporis, & credo, q nihil probat. Puta si dicat: Titius mutuauit Seio centum, nisi fallor. Sed si assignaret rationem concludentem per sensum corporis: tunc dictum eius non vitia-
23 retur, quamuis dicat, nisi fallor. † Exemplum. Testis productus in causa mutui dicit: ego vidi numerare centum ducatos Titio, nisi fallor. Probo ex not. regula Bal. in l. conuenticulā. in antepen. col. C. de episc. & cle. q vbi testis in dicto minus probat, sed in ratione efficacius, semper in teste attenditur ratio, quia ratio in teste est, quæ dat esse rei, i. testimonio, vt not. Bal. in l. solam.

ADDITIONES.

a ¶ Principaliter. Adde, quòd illa glo. loquitur alternatiuè. Fel. in cap. 3. loco. colum. 2. de proba. PVRPV.

b ¶ Verbum debet. Adde Bart. in l. creditores. C. de pig. Abb. in cap. cum locum. de spon. Abb. in c. fi. de his, quæ fiu. à præl. fine consen. ca. Io. Cal. in cap. intelleximus. de iudi.

c ¶ Credo. Adde cap. relatum. & ibi Doc. 5. q. 2. & cap. testes. 3. q. 9. Spe. in tit. de teste. in §. apponitur. vers. Item deposuit. Anto. de Butr. in cap. cum ad sedem. de restitu. spol.

l.solam.C.de testi. ¶Secundò similem doctrinam in verbo, vi-
detur,tradit not.Bar.post tex.& gl. ibi.in l quid tamen.§.si arbi-
ter.ff.de arb. in tract.de teste.in 3. col. in ver. testis super aliquo
24 deposuit,† dicens,quia sic sibi videtur,& fm illam doctrinam
intellige Ang.& Pau.de Cast.hic, Bart.in l.diui fratres. ff.de lib.
cau.& in l.1.ff.de vent.insp.Io. And.in addi. Spec.in tit.de teste.
§.nunc tractandum.in fin.in addi. incip. hic ergo regulariter.D.
25 Abb.in cap.de cœtero. de homi. ¶†Tertiò moueor per simi-
le. Qn testis deponit per verbum credo , & assignat rationem
concludentem per sensum corporis, plenè probat, fm Cy.Bal.
& Saly.in l.testium.C.de testi. Bald.in d.l.conuenticulā.& in d.
l.siue possidetis.Io. And. in addi.Specu.in titu.de test.§.1. super
verbo.Item, quod deposuit de credulitate. Do. Anto. & alij in
26 d.c.quoties,cū concor.quas dedi in rub. ff.de iureiu. ¶†Quar-
tò moueor per simile. Quando testis deponit per verbum, iu-
dicio suo , & annectit rationem per sensum corporis, probat,
fm do.Alex.in consi.167.in 2.vol.incip.Ponderatis his,de qui-
bus in themate fit mentio.in pen.col.Aliàs tale dictum non va
let, vt ibi per eum, & per Ang.in d.l. sciendum, & dom.Alex.
in consi.73.quod inci.viso testō.in 4.col. & s.retuli in 1.vol. Et
27 ad id,ꝙ dixi s.incidenter, † quòd testis,qui deponit per verbū,
forsitan,an probet, vide per Anto.de Butr.in consil.46. iuris ri-
28 gor.in 4.col.† Quid autem in teste,vel iudice, qui dixit,Ita di-
co prima fronte.habes tex. in l.quinquaginta. ff.de prob. ponit
Albe. in dictionario suo in verbo, prima fronte. ¶Gl.in verbo
prius. diuiditur in 2. partes. in 1.declarat tex. In 2.timore taciti
ꝯrij soluendo exponit tex.Secunda ibi,& ꝙ dici oportet. In fi.
gl.dic melius,vt per Bart.post Dyn. hic.& clarius Bald. Vel dic
adhuc clarius fm Ang. ꝙ scire principia naturæ pro cognitio-
ne alicui non est necessarium, sed scire principia artis expedit
illi,qui vult artem cognoscere. ¶Glo.in ver.ars. diuiditur in 2.
partes.In 1.tripliciter intelligit,vel declarat.tex.In 2.timore cō-
trarij aggreditur quandam distinctionem.Secunda ibi,& quod
subijcit.In fin.glo. pro clara intelligentia istius gl. esset hic inse-
renda materia copulæ, sed supra latè tetigi.

SVMMARIVM.

1 *Studium est vehemens applicatio animi ad aliquid faciendum cum voluptate animi.*
2 *Verbum studiosè, positum in statuto, quomodo intelligatur.*
3 *Omnia beneficia ecclesiastica sunt publici iuris. Ideo sententia lata super beneficio ecclesiastico facit ius inter omnes.*
4 *Sacerdotes sunt partes Reip. & sunt de districtu ciuitatis.*
5 *Sacerdos est publica persona. Ideo potest alteri stipulari.*
6 *Confessio facta sacerdoti censetur facta Deo. Ideo non probat in foro Iudiciali.*
7 *Confessio facta sacerdoti non probat, quando talis sacerdos est parrochialis, seu curatus.*
8 *Sacerdos an possit esse tabellio.*
9 *Monachi an possint exercere officium tabellionatus.*
10 *Matrimonium quo iure fuit introductum.*
11 *Statutum ciuitatis, vel laicorum an valeat, si prohibeat matrimonium inter certas personas sub certa pœna.*
12 *Statutum an valeat, quòd mulier sine consensu patris non possit contrahere.*
13 *Cui potius sit parendum, parenti, vel patriæ.*
14 *Aduocatus an potius debeat contra patrem pro patria, vel contra aduocare.*
15 *Ciuis deserens ciuitatem periclitantem perdit priuilegium ciuitatis, & desinit esse ciuis.*
16 *Filiusfa. faciens votum, vel conuentionem sine consensu patris, non valet: & pater poterit reuocare dictam conuentionem.*
17 *Præceptum iuris naturalis est, quòd nemo locupletetur cum iactura aliena.*

§.Huius studij.

Istum §.diuide, fm Bar.Bal.
Ang.& oēs in 4.partes.Non
1 summatur.In tex.ibi, studij.† Quid autem sit studium,diffinit
Bal. ꝙ est vehemens applicatio animi ad aliquid faciēdum, cū
2 voluptate animi.† Quomodo intelligatur terminus studiosè,
positus in statuto declarat Bald. hic, in 1.col. Adde gl. in §.fin.
quam ibi ad hoc not.Ang. in Auth.de exac.do. Ang.in §.si ve-
ro ab initio. in Auth.de nup. & in §.decre. in fi. in Auth.de de-
fen.ciui.& in Auth. de resti.& ea, quæ parit.in prin.& in l.1.C.
de his,qui se defe.Bald.in Auth.ad hoc.C.de lat.li.tol.& in l.ex
verbis. C. de do. inter virum & vxo. Ang.de Are.in tract. ma-
lefi.in verbo,& appensatè. & dicit Bal. in c. à crapula.de vit. &
hone. cle. ꝙ si statutum dicat: Si aliquis studiosè percusserit,
amputetur ei manus, verbum studiosè , significat deliberato
animo , & cum præmeditatione. Alibi Bal.in c. præterea. in 2.
col.in fi.de test.cogen.tenet,ꝙ si statutum dicat, si quis studio-
sè fecerit falsam scripturam comburatur,intelligitur,i.ex cer-
ta scientia, & non per errorem facti , aut iuris. Dicit valde no.
Bal.in §.fi.ad fi.s.in procemio.ꝙ si statutum dicat, Si aliquis stu
diosè percusserit,&c.ꝙ præsumitur studiosè factum , nisi ani
mus defuisse probetur. Alle. glo.in l. 1. C. de sica. fm. Cy. ¶In
text.ibi, positiones,intellige secundum gl.id est species,quæ sic
ideo dictæ sunt,quia ponunt necessariò suum genus,& ponun
tur à suo genere,non necessariò, sed contingenter, fm Bald.&
3 clarius Ang.hic,vel potes intelligere positiones,i.partes. ¶ † In
tex. ibi publicum ius in sacerdotibus. Adde, ꝙ per istum text.
infert Bal.in c.veniens.2.in pen.col.de test. ꝙ cum omnia bene
ficia ecclesiastica sint publici iuris,vt hic,certe sequitur,ꝙ sen-
tentia lata super beneficio ecclesiastico facit ius inter omnes,
qđ valde not. Non pono tamen pro constanti. vide latè scri-
4 pta per do. Alex. in repe. l. sæpe.ff.de re iudi. ¶ † Secundò per
a istum tex.no.Bal.hic , circa fi.ꝙ sacerdotes [a] sunt partes reipu.
& sunt de districtu ciuitatis:ita dicit not. Io.An. in c.fin. in no-
uel.de rescr. Adde Bald.in l.1.§.cum vrbem. in 3.col.ff. de offi
præfe.vrb.Pet.de Anch.& Imo.in c.dilecti per illum tex.de fo.
compe. Gemi.in c.si sententia. in princ. de sen. excom. in 6. Et
publice. Pet.de Anch. in consi.155. inci.optimis rationibus.&
in repe.regulæ.ea,quæ. in 20.q. Et per hoc infertur , ꝙ priuile-
gium indultum domino temporali, & districtualibus suis cō-
prehendit ēt sacerdotes: & qui etiam dicuntur de districtu tē-
porali,habes per Lu.Ro.in sin.446.inci. habeo casum in facto.
5 Car.Nouarien.&c.¶ † Item per istum tex.infertur, ꝙ cum sa-
b cerdos sit publica persona, potest alteri stipulari , [b] secundum
Gul.de Cu.Bart. & alios hic , qn stipulatur in spiritualibus, vel
in concernentib. animam. Et dum Bar.alleg.§.quasi.est corru-
ptus.debet alleg.tex.in §.quantum verò. in Auth.quib. mo.na.
effi.legi.Adde , ꝙ idem tenent Ioan. And. & alij , in c.sicut. ne
cle.vel mona.Pan.in c.fi. de sepul.do.Ant.in procem.decreta-
lium.in pe.col. Pro communi sententia adde tex.in c.dudum,
& ibi Canonist. not.Inno. Host. & Pan. in vlti. col. de conuer.
coniug. & tex.in c. fin. qui cler. vel vouen. Et dum Bart. ponit
exemplum in sacerdote , qui in confessione stipulatur restitu-
tionem rei ablatæ.Adde Spec.in tit.de instr.edi.§. nunc viden-
dum.ver.sed pone cum fœnerator.& ibi Io.And.in addi. Bald.
in l.cum rationes ad fin. C. de prob. Abb. in d. c.fin. de sepul.
6 † Sed caue, cum confessio facta sacerdoti tali tempore censea
tur facta Deo, nō probat in foro iudiciali.c.si sacerdos.de offi.
ord.no.Bal.in l.Archigerontis.C.de epis.aud. nisi in causa ma-
trimonij , vt est glo. no. in c.tua nos.C. de spon.quam ad hoc
reputat sing. Lud. Ro. in l. si non speciali.C. de testa. Item ad
tex.in d.§.quantum verò, dic ꝙ procedit propter causam ma-
trimonij,& dotis, secundum Bal.dicentem , illum tex.non re-
periri alibi, in §.quib.in 2.co.in 1.consti. Godi. & in l.filium. ff.
7 de his , qui sunt sui. ¶ † Limita prædictam conclusionem , vt
procedat in sacerdote parochiali , seu curato , non in alio , se-
cundum Abb.Pan.in d.ca.dudum.in vltim.colum.vbi ad hoc
subtiliter ponderat text. pro sing. in cap. Quanquam. de vsur.
in 6. vbi probatur , ꝙ in concernentibus fauorem animæ tan-
tum, quilibet sacerdos non potest stipulari , nisi sit parrochia-
lis. Magna est limitatio si est vera : contra quam facit tex. in c.
dudum.& in d.c.fi. qui cler.vel vouen. quæ non loquuntur de
sacerdote parochiali. Et fortius tex.in d.§.quantum verò.dum
loquitur de quocunque sacerdote. ¶In contrarium etiam fa-
cit, ꝙ vult do.Anto.de But. in ca.pastoralis.§. præterea.in vlti.
col.de offi.ord.vbi ponderat ibi, esse gl.quòd sacerdos stipula-
tur in non spectantibus ad se, sed ad Episcopum. Et ad text.in
d.c. Quanquam. dum facit mentionem de sacerdote curato,
potes respondere ex regula , quam tradit glo. not. in cle. 1. in
versi.presidentes,quā ad hoc ibi expresè no.do. Anto.& Imo.
de rescrip.qđ licet lex,vel canon faciat mentionem alicuius,ra
tione frequentioris vsus,non tamen stat exclusiuè alterius.tex.
ergo in d.c.Quanquam , facit mentionem de sacerdote cura-
to,ratione frequentioris vsus:per hoc non intelligitut exclude-
8 re alios sacerdotes non curatos.Iuxta prædicta tangit Bar.† an
c sacerdos [c] possit esse tabellio.Conclusio est,qđ non , vt in cap.
sicut.ne eler.vel mona.Specu. in tit.de fid.instr.§.restat, ver.qd
si tabellio. Bal. in l.vniuersos.C.de decur.libr.10. Bar. & alij in l.
seruus.ff. de testa. ¶Limita antequam interdicatur sibi à supe-
riore,

ADDITIONES.

a ¶Sacerdotes.Adde Bened.Capram in cle.vnica.de reli.& ven.Sanct.
b ¶Stipulari. Adde Bart.in l.seruus.ff.de test. Bal.in l.1. C.de sum.trin.Angel.in
l.si quis decurio. C.de fal.Do.in l.si quis ex argētarijs.in §.1. ff.de eden. Ioan.
de Fan.in cap.multorum.27.q.2.Henric.Boic.in c.relatum.ne cler.vel mona.
c ¶Sacerdos.Adde docto.in cle.1. de hær.Archiep. Flo.in 3.part.suæ summæ.ti-
tu.3.cap.2.in §.fin.Ang.de Ancho.in tract.de potest.Papę.q.60.ar.5.Robertū
in quadragesimali, de peccatis.sermone 13.c.3. in vlt.col.

riore, vt probat tex. in d. c. sicut. in verbo interdicas. & ibi not.
Panor. in 1. notab. & plenius in 5. & 6. col. Spec. in d. §. restat.
ver. sed cum dixeris. in tit. de stat. mona. in ver. 27. notabiliter.
Bal. in cons. suo incip. filiusfamilias presbiter. Et ita sanè intelli-
ge Bart. in d. l. vniuersos. Ange. in l. fi. C. de tab. lib. 10. Do. Ant. in
c. fin. in vlt. col. de const. in quibus locis volunt, ꝙ licet sacer-
dos, vel clericus non possit esse notarius, vel conficere instru-
menta: tamen si faceret instrumentũ, & traderet, valeret: quia
multa facta tenent, quæ tamen fieri prohibentur. ¶ Secundò li
mita, nisi prius fuisset notarius, & rogatus de instrumento, se-
cundum Bart. in l. 3. §. si penes. ff. de tab. exhib. Gl. no. in c. vt of-
ficium. de hær. in 6. Bal. in l. 2. in vlt. col. C. de senten. & in l. ne-
que patronus. C. de oper. lib. Bona glo. in §. 2. in Auth. de tabel.
not. in l. si quis ex argenta. §. 1. ff. de eden. Ang. in l. si quis decu-
rio. C. de falsis. ¶ Tertiò limita in respicientibus fauorem eccle
siæ suæ: puta de aliquo relicto ecclesiæ, nec per hoc incidit in
falsum tanquam sibi ascribere videatur: ita Ioan. And. & An-
to. in c. cum inter vos. de re iudic. Domi. Mathesi. in not. 87. &
Ludouic. Rom. in suis sing. 351. ¶ Quartò limita, quando con-
suetudo patriæ, vel statutum esset in contrarium, secundum
Bal. in l. cunctos populos. in 13. col. C. de sum. trini. per tex. in c.
cum dilectus. de consue. Contrarium tenet dñ. Abb. in d. c. si-
cut. in vlt. col. post. Ioan. And. notantem illum tex. contra Ve-
netos, vbi clerici exercent officium tabellionatus. ¶ Quintò fal
lit in causa inquisitionis heresis. c. vt officium. §. ad conscriben-
a das. de hæret. in 6. etiam si esset ordinis fratrum minorum, [a] se-
cundum Angel. in d. l. si quis decurio. ¶ Sextò fallit in causa spi
rituali: puta matrimonij. d. §. quantum. Facit. l. 1. C. de his, qui
* in eccle. man. ¶ Septimò limita, qñ non habent * aliunde, vn-
de viuant, secundum do. Ant. & alios in d. c. sicut. & ibi sentit
gl. Bal. in d. l. cunctos populos. in 8. col. Facit tex. in c. 1. à contra-
rio sensu, ne cleri. vel mona. & in c. clericus victum. 91. distin.
Et plus volunt Host. & Ioan. And. & Pan. in d. c. sicut. ꝙ idem
sit in non habẽte aliquod beneficium ecclesiasticum. per tex.
ibi, dum dicit, maximè si cõpetentia beneficia habeat. ¶ Octa-
uò limita nisi sit notarius Papę ab eo creatus: quia censetur ha
bilitatus, secundum Abb. & alios in d. c. sicut. Qui tñ dicunt, ꝙ
sacerdos non posset esse notarius Episcoporum, & aliorum in
feriorum, sed Papę sic. Bene facit tex. in d. c. vt officium. §. ad
9 conscribendas, arguendo à speciali. de hære. lib. 6. † Quid au-
b tem sit in monachis, [b] & an possint officium tabellionatus
exercere? ponit Bar. in d. l. seruus. Bald. in d. l. cunctos populos.
Angel. in d. l. si quis decurio. C. de fal. vbi etiam per eum, quid
de fratribus minoribus, & de mendicantibus. ¶ Nonò limita,
quòd sacerdos, vel clericus licèt non possit esse notarius, vel fa
cere instrumenta, tamen si faceret instrumentum, & traderet,
valeret, quia multa facta tenent, quæ tamen fieri prohiben-
tur. ita Bar. in d. l. vniuersos. do. Ant. in c. fin. in vlt. col. de consti.
& in simili Bar. in l. 2. C. de tab. lib. 10. Cogita tñ super ista vlti-
ma limi. propter prædicta. ¶ Successiuè ex tex. ibi, maris atque
fœminæ, &c. Nota, qđ coniunctio maris, & fœminæ est de iu
10 re naturali primęuo. ¶ † Quid autem de matrimonio? dic, vt
11 per Guil. & Bar. hic, & latius per Bal. & Ang. ¶ † Dubitant Bal.
& Ang. hic, an valeat statutum ciuitatis, vel laicorum, prohi-
bens matrimonium sub certa poena inter certas personas: pu-
ta secundum Bald. Statutum prohibet, ne possit contrahi ma-
trimonium cum aliqua Gebellina, sub certa pœna. & Bal. hic
post Ioan. Andr. in cap. statutum. in prin. de hæreti libr. 6. in no-
uella, concludit, ꝙ si statutum fiat ex aliqua publica causa, va-
let quantum ad hoc, vt contrahens incidat in pœnam, vt hic
per eum. Tu vide Bar. & Ang. aliter determinantes in l. edici-
mus per illum tex. C. de murileg. lib. 11. vbi dicit Bar. ꝙ est sta-
tutum in ciuitate Anconæ, qđ non valeat matrimoniũ con-
tractum inter personas diuersarum sectarũ, hoc est inter Guel
fos, & Gebellinos sub certa pœna: dicit Bar. statutum valere,
dummodo inter suam sectam possit honestè nubere. de quo
vide etiam notabiliter Bald. in l. omnem. C. ad Tertul. in l. nulli.
C. de iudi. & in c. clerici. de iudic. & in rub. de consti. in vlt. col.
& vide hunc articulum latè disputatum per Ale. in consi. 97.
incip. principalis dubitatio. in 1. vol. Ludo. Roma. in rub. ff. sol.
matr. & ibid. Alex. in vlti. col. non examinat, sed infinitas remis
12 siones allegat. ibi videas per te. ¶ † Et an valeat statutum, ꝙ
mulier sine consensu patris non possit ꝯhere matrimonium?
Communiter concluditur in dictis locis, ꝙ non. & latè per d.
Ale. in cons. 97. in 1. vol. & in cons. 224. viso processu inquisitio
nis formatæ ꝯ Ant. in 7. col. cum infinitis cõcordantijs ibi per
eum positis. ¶ Successiuè habes in text. de educatione libero-
rum. Circa qđ vide per Bal. & Ang. hic, & Bart. in tractatu ali-
mentorum. ¶ Not. etiam in l. veluti. parentibus, & patriæ pa-
13 ren. esse. Circa, qđ vide multas quæstiones per Albe. hic. † Cui
autem potius parendum sit, vel parenti, vel patrię, tangitur hic
per gloss. & plenius per doc. & *communiter* concluditur, ꝙ da-
ta paritate, si non potest vtriq; pareri, parendum est potius pa-
triæ, per text. no. in l. postliminium. §. filius. ff. de capti. iuncta. l.
minimè. ff. de relig. & sump. fune. Et patet ex ordine verborũ
c eius, qđ dicit Cicero [c] in primo officiorum. Ortus nostri par-
tem patria vendicat, partem amici. & ante eum fuit tex. iuris-
con. in l. 1. §. & generaliter. ff. de ven. in poss. mit. de quo etiam
per Bal. in l. pen. vbi bonus text. & ibi per Ange. & Ful. ff. de po-
14 stu. † Quid si aliquis sit aduocatus, an potius debeat pro pa-
tria contra patrem, vel econtra aduocare? Est qõ Spe. in tit. de
aduo. in ver. quid si pater. ponit Bar. in l. qui necessario. C. de ad
15 uo. diuer. iud. ¶ † Et nota, ꝙ ciuis deserens ciuitatem pericli-
tantem perdit priuilegium ciuitatis, & desinit esse ciuis. ita sin-
16 gulariter not. Bald. in l. 2. C. de infan. expo. per illum tex. ¶ † Et
inquantum iste tex. dicit parẽdum esse parentib. facit ſm Odo
fre. hic, ꝙ si filiusfamilias conueniat cum cerdone, ꝙ doceat
eum illam artem, & ꝙ secum stabit per 7. vel 8. annos (ita cõ-
fectum est instrm) poterit pater infringere hanc conuentio-
d nem, & eum domi reuocare: & quia si filiusfami. [d] faciat vo-
tum Deo, non obligatur sine consensu patris. l. si quis rem. §.
voto. ff. de polli. quantominus homini sine consensu patris?
Veritas est in contrarium, & firmat expressè Albe. hic circa fi.
quia filiusfamilias sine consensu patris obligatur ex omni ꝯ-
tractu, præterquam in mutuo, & voto. l. tam ex contractibus. ff.
de iud. l. filiusfa. ff. de act. & obl. Et dato, ꝙ nihil habeat in bo-
nis, poterit fieri executio in personam, incarcerando eum, iux-
ta glo. ord. & ibi Bar. in l. 3. §. sed vtrum. ff. de min. Tamen an il
la gl. bene dicat, ibi vide per Bar. & vide glo. & Bar. in l. si filio. la
2. ff. solu. matri. & in l. si dubitet. §. filiusfamilias. ff. de fideius. la-
tè per d. Ale. in l. si finita. §. si de vectigalibus. ff. de dam. infect.
& ad §. voto. responde, vt ibi per glo. quia mitius agitur cum
17 Deo, quàm cum homine. ¶ † In glossis nihil est, nisi in glo. in
verbo, præceptis, dum dicit esse præceptum iuris naturalis, ꝙ
nemo locupletetur cum aliena iactura: est falsum ꝑꝑ duo. Pri
mò, quia de iure naturali primęuo omnia erant cõia, & sic nõ
poterat aliquis locupletari cum aliena iactura. Item istud exẽ
plum non potest conuenire brutis: ergo non potest dici de iu-
re naturali primęuo: vnde pone exemplum de educatione li-
berorum.

ADDITIONES.

a ¶ Minorum. Imò hoc vult ibi text. dum dicit ordinis vestri. PVRPV.
* Quando non habent. videtur legendũ, vt fiat excep. à conclu. & ex ibi alleg.
b ¶ Monach. Adde glo. fin. in verbo, ad præmissa, in §. ad scribendas. in ca. vt officium. de hær. lib. 6. Io. And. in addi. Specu. de statu. mo. ver. 27. Ludo. in suis sing. in litera N. inci. notarius.
c ¶ Cicero. Adde, quòd istud dictum allegat etiam in l. 1. colum. 3. 5. not. j. solu. matri. PVRPV.
d ¶ Si filiusfa. Adde glo. in verbo obligauit, in cap. honorantur parentes. 32. q. 2. & diffusè per Io. de Imo. in repe. c. cum contingat. 117. car. de iureiur.

SVMMARIVM.

1 *Licita est vnicuique defensio de iure gentium.*
2 *Defensio quando dicatur fieri cum moderamine inculpatæ tutelæ.*
3 *Probans se occidisse aliquem ad suam defensionem, an teneatur probare ad defensionem necessariam.*
4 *Ad probandam defensionem admittuntur testes deponentes per verbum credo, & probant plenè.*
5 *Ad probandam defensionem, & innocentiam in criminalibus, testes domestici admittuntur.*
6 *Magis creditur duobus testibus affirmantibus, quàm mille negantibus, nisi in criminalibus ad defensionem productis.*
7 *Quòd quis occiderit aliquem ad defensionem suam, probatur per coniecturas, quæ relinquuntur iudicis arbitrio.*
8 *In delictis in dubio præsumitur factum tempore licito, & permisso.*
9 *Si occido aliquem, & probo, quòd occisus veniebat contra me cum ense, vel cultello, dicor probasse, quod feci ad defensionem meam.*
10 *Quando est periculum mortis licitum est occidere.*
11 *Si defensio fiat cum excessu moderaminis, nedum ex culpa, sed etiam ex dolo punietur in solo excessu, & consequenter minori pœna.*
12 *An sit admittenda exceptio accusati de crimine, si dicat se fecisse vlciscendo, cùm deberet dicere defendendo.*
13 *Confessus in iudicio simpliciter homicidium, an possit ex interuallo interpretari confessionem suam, quòd fecit ad sui defensionem.*
14 *An sit licitum aliquem occidere propter solas minas.*
15 *De iure communi an sit licitum occidere bannitum cessantibus statutis.*
16 *An valeat statutum, quòd banniti possint impunè occidi.*
17 *De iure communi licitum est dare damnum bannitis in rebus, licèt in persona non.*
18 *Homo naturæ obediens, non potest induci homini insidiari.*
19 *Quando sit licitum iudici resistere.*
20 *Etiam feris est licitum propulsare vim.*

21 *Sidor-*

21 *Si dormiens aliquem occidat, vel vulneret, an ſit puniendus.*
22 *In omnibus caſibus, in quibus homicidium permittitur de iure ciuili, vel canonico, quamuis tale homicidium non poſſit puniri in aliquo foro, tamen quo ad Deum peccat mortaliter, & in foro conſcientiæ eſt ſibi imponenda pœnitentia.*
23 *Non ſolùm pro defenſione perſonæ, ſed etiam rerum eſt licitum occidere etiam ex interuallo.*
24 *An requirantur duo copulatiuè, vt ſit licitum occidere, ſcilicet pro defenſione perſonæ, & rerum.*
25 *Pro defenſione rerum poßum capere aggreßorem ne fugiat, & ducere ad iudicem, ſed non occidere.*
26 *Clericis non eſt licitum occidere pro defenſione rerum.*
27 *Quo ad forum conſcientiæ non eſt licitum occidere, pro defenſione etiam perſonæ.*
28 *Vbicunque in aliqua l. vel diſpoſitione fit mentio de ſe, vel ſua perſona, vel ſimili, talia verba comprehendunt non ſolùm propriam, ſed etiam alias, quæ circa ſe neceſſarias habet.*
29 *An ſit licitum pro defendendo extraneum alium occidere.*
30 *Vicini, & peregrini poſſunt percutere volentem me expellere de poſſeſſione.*
31 *Nunquid quis inuitus cogatur alium defendere, adeo quod ſi non defendat, teneatur.*
32 *Certificans aliquem de præparamento alterius ad eius occiſionem, facio bene, & non teneor, ſi non certificauerim.*
33 *An potens defendere clericum inſultatum, & non defendit, incidat in canonem latæ ſententiæ, ſicut ſi iniecißet manus violentas in ipſum clericum.*
34 *Auctoritas gloſſæ eſt maior quàm aliorum doctorum.*
35 *Accurſius appellatur, eo quòd accurrit contra tenebras iuris ciuilis.*
36 *An poſſim quaſi repellendo dicere iniuriam dicenti primò mihi.*
37 *Si dictum fuerit alicui, mentiris, eſt verbum iniurioſum, & poteſt dari libellus iniuriarum.*
38 *An inſultatus, qui potuit aufugere, & non aufugit, teneatur.*

LEX III.

VT vim. Iſta lex habet amenam, & delectabilem materiam, licèt non difficilem, nec ſummatur.
1 ¶Not.† quòd de iure gentium
a licitum eſt vnicuique [a] ſe defendere. Concordātes
ſunt in glo. in tantum, ꝙ pro tutela ſui corporis licitum eſt offendere etiam Cardinalem. Ita no. Io. And. in c. fi. in verbo percuſſerit. de pœn. Refert, & ſequitur Ang. hic. Intellige dummodo faciat cum moderamine inculpatæ tutelæ. l. 1. C. vnde vi. & dicit Bald. hic in 4. col. quod illa l. multum interpretatur iſtam.
2 & eſt ſicut tyriaca huius legis.† Quando autem dicatur [b] fieri
b cum moderamine inculpatæ tutelæ, declarat glo. magiſtra in d. l. 1. & ibidem doct. tribus concurrentibus, modo, tempore, & cauſa; & ibidem plenè habes, & per Canoniſtas in c. ſignificaſti. de homi. do. Ant. de But. in c. olim. el 1. de reſtitu. ſpol. Ange. de Are. in §. ius autem gentium. Inſtit. de iure natu. gent. & ciui. & aliquid per Alex. in conſi. 76. incip. Viſa inquiſitione. in 2. col. in
3 1. vol. ¶†Sed quæro de pulchro dubio. Pone inquiſitus capitulauit, & probauit, ꝙ occidit, vel vulnerauit ad ſuam defenſio-
c nem, an ſufficiat? [c] an requiratur, ꝙ capitulet, & probet, quòd fecit ad defenſionem neceſſariam? Bald. in l. vnica. C. de confeſ. in 12. col. in ver. Item tu aſſeſſor conſidera. tenet, ꝙ nō ſufficiat probare, quòd fecit ad defenſionem, ſed eſt neceſſe capitulare, & probare, ꝙ fecit ad defenſionē neceſſariam, quia aliter euadere non potuiſſet, cùm defenſio debeat eſſe proportionata. Sequitur pro ſingulari Lud. Ro. in ſingularib. ſuis 28. ¶Confirmo ex quatuor. Primò ex eo, ꝙ not. Bar. & alij in l. ſcientiam. §. qui cum aliter. ff. ad leg. Aquil. vbi not. ex illo tex. qualiter formari debeat articulus ad probandum defenſionem. Nam non ſufficit dicere, ꝙ aliquis fecit inſultum contra me: ſed eſt neceſſe dicere, ꝙ aliter euadere non poteram, niſi eum occidiſſem, vel vulneraſſem. Et ſic oportet capitulare de defenſione neceſſaria. ¶Secundò facit text. in c. 1. §. ſi quis hominem. in verb. non neceſſariò, ſed voluntariè. de pace. ten. ¶Tertiò text. in l. is, qui aggreſſorem. in verbo, in dubio vitę diſcrimine conſtitutus. C. de ſicarijs. ¶Quartò confirmo per regulam, quam ponit Bar. in l. 1. §. ait prætor. per illum tex. ff. ne quid in loco publ. vbi no. Bart. ꝙ quando aliquod factum profertur à l. vel à ſtatuto, cū aliqua qualitate, non ſufficit probare illud factum, niſi etiam qualitas probetur, & ſic debet vtrunque probari, vt ibi. Cùm ergo per legem ſtatuatur, qđ defenſio ita demum ſit permiſſa, quando aliter quis non poterat euadere, & ſic quando erat neceſſaria. d. l. ſcientiam. §. qui cum aliter. ergo non ſufficit probare defenſionem, niſi probetur qualitas. ¶Vltimò facit, quia qui neceſſitatem alleg. debet illam probare. l. fideicommiſſa. §. ſi rem. ff. de leg. 3. ¶Contrarium, & melius, vt puto, tenet Bald. in l. ſolam. in vlt. col. C. de teſti. Vbi tenet, qđ ſufficiat ſimpliciter probare, qđ quis fecit ad ſuam defenſionem: quia defenſio præſumitur neceſſaria. Alleg. Bar. in conſ. 110. inci. quidam Maſſiolus. in 1. volu. & Bar. in d. l. 1. C. vnde vi. Pro iſta opi. facio nouum fundamentum, & cōſidero nouam regulam. Ad probandum, qđ in delictis quis fecerit ad ſuam defenſionem, ad-
4 mittuntur probationes dubiæ, & à perſonis ſuſpectis. † Iſtud probo. nam ad probandum defenſionem admittuntur teſtes deponentes per verbum credo, & plenè probant. ita ſing. Bar. conſ. ſuo 16. incipiens. Vannutius. in 2. vol. quem ſequitur do. Alex. in conſ. 76. incip. viſa inquiſitione formata contra Fortunatum. ad fin. in 1. vol. & in conſi. 109. incip. viſis, & vt oportet conſideratis omnibus. in 9. col. in eo. volu. & tamen aliàs teſtes deponentes de creduliate nihil probant l. teſtium. C. de teſt. gl. & Bar. in l. 2. §. idem Labeo. ff. de aqua plu. ar. vt dixi in l. 1. in
5 prin. s. eo. † Item ad probandum defenſionem, & innocētiam in criminalibus teſtes domeſtici admittuntur, & plenè probant. ita ſingu. Specu. in tit. de inquiſi. §. 1. ver. ſed nunquid eas. quem refert, & ſequitur Io. de Ana. in conſi. 59. incip. viſa inquiſitione formata. Et ideo tunc frater admittitur ad teſtifi-
d candum pro fratre, [d] ſecundum Bald. in l. parentes. in duob.
6 locis. C. de teſtib. per c. literas. de præſump. † Item licet aliàs
e magis credatur duobus teſtibus [e] affirmantibus, quàm mille negantibus, vt in gl. in l. diem proferre. ff. de arbi. cum concor. tamen in criminalibus quantum ad defenſionem, tantum creditur duobus teſtibus deponentibus ſuper negatiua, quantum deponentibus ſuper affirmatiua, vt videtur velle glo. in c. clerici. 81. diſt. quam ad hoc repu. ſing. Lud. Rom. in l. in illa. in pe. col. ff. de verb. oblig. Et dicit ſe id didiciſſe à Bal. in l. data opera. C. qui accuſ. non poſ. tamen pro certo illa glo. loquitur, quando negatiua erat coarctata loco, & tempore: quo caſu tātum probant teſtes negatiui, ſicut affirmatiui, vt declarat Bart. in l. hæredes palàm. ad fin. prin. ff. de teſta. & in l. 1. in prin. cum ſi. ff. de ven. inſp. Vide tamen ad illam glo. do. Abb. declarantem, in quo conſtat ſingularitas illius glo. in c. ex literis. in 1. col. ad fin.
7 de prob. & vide per d. Abb. in c. bonę memorię. de elec. ¶†Cōfirmantur prædicta, & fortius: quia qđ in criminalibus quis fecerit ad defenſionem ſuam, probatur per ſolas coniecturas, quæ iudicis arbitrio relinquuntur: quia contra dolum pręſumptū contraria probatio præſumptiua admittitur, ſecundum Inno. & Ioan. And. in c. 1. de præſum. in nouella. Sequitur, & reputat
8 not. dignum. Bald. in l. 1. in 12. col. C. de confeſ. ¶ † Tertiò facit: quia in delictis in dubio præſumitur factum tempore licito, & permiſſo, ſecundum Bart. & alios in l. non ſolum. §. ſed vt. probari. cum concor. ff. de ope. no. nun. do. Abb. in c. auditis. in pen. col. de pręſcrip. Facit regula l. merito. ff. pro ſoc. ergo idem in propoſito, arguendo de tempore ad modum. ar. l. miles ita.
9 §. 1. ff. de mil. teſt. ¶ † Quartò facit, qđ no. Bar. in l. ſed, & ſi quēcunque. in prin. per illum tex. ff. ad l. Aquil. quod eo ipſo, quod probo, qđ aliquis veniebat ꝯ me cū cultello, vel enſe: & ego occidi eum, dicor probaſſe, qđ feci ad defenſionem meam, & ſum excuſatus. Sequitur do. Alex. in d. conſi. 109. in 4. col. in 1. volu. Nec requirit Bar. qđ aliter probem, qđ aliter euadere non poteram. Et ſic pondera, qđ Bar. videtur contrariari his, quæ no. in d. l. ſciendum. §. qui cum aliter. & s. retuli. Alibi dicit Bal. in l. & ſi certus. §. ſi vnus. ff. ad Sylla. qđ probato inſultu, quis euadit pœnam homicidij. & idem Bal. in l. 2. C. de ſica. not. ex illo text. ꝙ ille, qui primò inſultatus eſt, hoc ipſo dicitur feciſſe ad defenſionem ſuam. Et idem Bald. in l. 1. §. cum arietes. ff. ſi quadru. pau. fec. dic. dicit, qđ inſultatus ſemper præſumitur feciſſe ad defenſionem ſuam licitam. & ibidem do. Flo. de ſ. Petro. Et idem Bald. in l. multis. C. de lib. cau. dicit, qđ ſufficit probare, qđ aduerſarius ruit in ipſum animo occidendi, vel vulnerandi. Imò fortius not. Bal. in l. lege. per illum tex. in lec. antiqua. ff. loc. qđ ex ſola præparatione ad offendendum, vel aggrediendum, licitum eſt mihi offendere, vel occidere. Et dicit ita fuiſſe de facto iudicatum: & puto qđ prædictorum ſit ratio: quia non debet inſultatus expectare, qđ vulneretur: ſed debet incipere, vt declarant Bar. & omnes in l. 1. C. vnde vi. cum ſuis concor. Et iſta ſecunda pars eſt humanior, & amplectenda l. interpretatione. iuncta l. abſentem. in princ. ff. de pœ. Pro alia tamen opin. adde text. in cle. 1. in verbo, mortem aliter vitare

ADDITIONES.

a ¶Vnicuique. Adde Bald. in q. per eum diſputata inci. ſtatuto cauetur.
b ¶Dicatur. Adde Doc. in clemen. 1. de homi. Barto. in l. mulierem. in §. furem ff. de ſicar.
c ¶Sufficiat. Adde ꝙ ſufficit teſtem deponere, ꝙ fecit ad defenſionem, dicendo, quia vidi, Bar. ſingulariter conſi. 110. inci. quidam Maſſiolus. PVRPV.
d ¶Pro fratre. Adde Iaſ. in l. non ſolum §. ſenex. colum. vltim. infra de noui ope. nunc. PVRPV.
e ¶Teſtibus. Adde Abb. in cap. cum P. Manconella. de accu. Car. conſi. 27. Barb. conſil. 7. in 2. volum.

10 tare non valens.de homic.iuncta gl.pen. ibi. † Secundò in hac
materia aduerte,qđ licet multa iura dicant,qđ quando est pe-
a riculum mortis [a] licitum sit alium occidere. d.cle.1. de homi.
& l.2.C.de sica.tamen non est necesse probare,qđ imminebat
periculum mortis:sed satis est probare, qđ imminebat pericu-
lum alicuius iniuriæ personalis.Ita not.Bar.in l.1.in 2.col. C.vn
de vi.& in cons.suo 16. incip. Vannutius.D.Anto. de But. in c.
olim.el 1.de rest.spol.in pen.colum.Do.Alex. in præalle.consi.
109.in 5.colum.in 1.volu. & vide practicam not. per Ange.in
l.is,qui cum telo. C. de sica. per glo. quam ibi reputat sing. &
meliorem de mundo.Et dicit,qđ in practica erratur : & quod
si scires practicare,prout ipse docet, quòd lucraberis de pecu-
nijs.Et dicit, qđ in ciuitate Venetiarum practicauit , & defen-
11 dit quendam accusatum de homi. ¶ † Tertiò multum ad-
uerte in hac materia, qđ si defensio fiat cum excessu modera-
minis,nedum ex culpa , sed etiam ex dolo punietur in solo ex-
cessu:& consequenter minori pœna,quàm si non esset data oc
casio delinquendi.tex.est singu.in l.si adulterium.§. imperato-
res.ver. & magis. & ibi Ang.ff. de adul. & per illum tex. ita tra-
dit not.Bal.hic in pen.colum.qđ non solum qñ culpa leui, sed
etiam quando dolo talis excessus non punitur pœna mortis ,
b sed mitius arbitrio iudicis. [b] Adde Bal.in c.1. si quis verò.in fin.
de pace iur.fir. & in c.2. de vita,& honest. cler. & notab. in re-
pet.l.1.in 9.q.C.vnde vi. gloss.in c.1. in prin.in 3.colum. de pa-
ce ten. Ang. de Are. in §.ius autem gentium. Instit.de iure nat.
gen.& ciui.Doc.in d.c.olim.1.Flo.in l.sciētiam.§. qui cum ali-
ter.ff.ad l.Aquil.Aliquid per gl.fin.in c. Significasti.2. vbi Doct.
de homici.& domi. Ang.& Ioan.And.in c. Significauit.de pe-
ni. & remis. & in addi. Spec. in tit.de homic. super rub. Pet. de
Anch. in clem.1. de homi.Ang.de Aret.in tract. malefic.in ver
bo defendendo.Paul.de Cast.in consi.190.incip. in causa incar
ceratorum.in vlt.colum. Vbi dicit,qđ vidit de facto consultū
per Bald.Papię.Domi.Franc.de Are.in cons.80.incip.Sicut de-
cet.in 2.& vltim.colum.domi.Alex.in consi.75.in 3.volum.in-
cipien.viso themate , & visa inquisitione formata contra For-
tunatuum. Et not.diligenter,qđ excessus in dubio præsumitur
processisse culpa , & non dolo. Ita singulariter declarat Salyc.
12 in l.Gracchus.C.de adult.† Quid autem si accusatus de vulne
re,aut de homicidio,dicit,qđ fecit se vlciscendo , cum debeat
dicere,defendendo? Dic,qđ eius exceptio toleratur , & accipi-
tur vlciscendo.i.se defendendo.Ita probat tex.in l.deuotum.in
verbo,vltionis,iuncta glo. quam ad hoc ibi no.Bart.C.de me-
13 ta. lib. 12. ¶ † Quartò circa prædicta quæro , nunquid confes-
sus in iudicio simpliciter se commisisse homicidium,possit ex
interuallo interpretari confessionem suam , qđ fecit ad suam
defensionem ? Inuenio , qđ Bal.multum singulariter determi-
nat , quòd sic. in c.1.in §.item si vassallus.in vlt.col. de contro.
inue.per tex.not.in c.cum dilecti.de accus. Et si est verum , est
magnum verbum.Inuenio,qđ do.Alex.in consi.224. incip.vi-
so processu inquisitionis formatæ contra Ant. in vlt. col.refert
illud dictum Bal. Sed dicit se non firmare , neque ponere pro
constanti. Tu adde Bal. idem tenentem in addi.Spec. in tit. de-
posi.in 6.col.in ver.potest,quis interpretari, per tex.in d.c.cum
dilecti.Et vide eundem in 6. col. in ver. licet ponens. Item pro
confirmādo illo dicto Bal.facit, quòd inquit idem Bal. in l.fi.in
fin.in vltimis verbis.C. de cust.reo. vbi inquit , quòd confessus
delictum, vel homicidium potest interpretari suam confessio
nem,exponendo, non perimendo eam in totum. per tex. in d.
c.cum dilec.Ita etiam,& plenius dicit idem Bal. in Auth.con-
tra,qui propriam. in pen. col.C. de non nu.pe.Ego , licet aliter
examinatum non inueniam:tamen dubito, quod dictum Bal.
non sit verum:& requisitus,vt pro illo dicto Bal. consulerē,vs
que adhuc recusaui.Moueor per illud, quod in terminis deci-
dit Bar.in l.Aurelius.§.idem quæsijt.ff.de lib.leg. vbi fortius te-
net Bart.qđ si quis in iudicio simul , & semel confitetur se vul-
nerasse,vel occidisse hominem: sed quòd fecit ad suam defen-
sionem necessariam, potest licitè condemnari per iudicem ex
sua confessione, & potest iudex istam confessionem qualifica-
tam in partem acceptare : quatenus confitetur se occidisse : &
aliam respuere : quatenus dicit se fecisse ad suam defensionē :
nisi ille defensionem suam aliter probauerit. Et ratio est,secun
dum Bar.quia quotiescunque confitens habet præsumptionē
contra se,vt hic,per l.1.& 2.de sica.potest confessio qualificata
diuidi,& in parte acceptari,& in parte sperni. Si ergo illa adie-
ctio confitentis delictum facta simul, & semel ꝙ fecit ad suam
defensionem licitam, nihil sibi prodest, & spernitur , & potest
condemnari,multominus releuabit eum, si postea ex interual
lo interpretetur confessionem suam delicti. Istud videtur mi-
hi stringere contra Bald.& multum me turbat.Et licet illa de-
cisio Bar.in d.§. idem quæsijt. per aliquos impugnetur, præci-
puè per Sal.in l.vni.in ver.4.opponitur. C. de cōfess.tamen est

* *magis communiter* approbata per doct. De quo latè per Bald. in
d.l.vni.14.col.in ver.denuo quæro de quæstione quotidiana.&
Bald.in l.si quidem. C. de excep.vbi dat cautelam in practica,
ꝙ non confiteatur quis simpliciter delictum,& dicat se fecisse
ad defensionem,quia poterit condemnari;sed sub conditione:
puta si feci tale delictum , feci ad meam defensionem . Ponit
etiam Bald.in l.1.in prin.C.de ædili.act. vbi quærit, si statutum
disponat,ꝙ simpliciter respondeatur, an possit rñderi cum illa
qualitate defensionis.Ponit etiam Bal.in l.2.C. de do.ante nup.
& in l.si per seruum.§.1.ff.de vsu & habi. & in l.nō codicillum.
C.de test.per Ang.Imol.& Lud. in l.1. §. si quis simpliciter.ff.de
verb.obl.per Imol.& Pan.in c.cum venissent.de Insti.Pan.in c.
c bonæ. el 2.in fi.de postul.præla. Tu tamen valde singu.limita [c]
illam decisi. Bart. cōiter approbatā, prout egregiè limitat Pan.
in c.auditis.in pen.col.de præscri.si vera est limitatio: & aliàs in
actu practico fecit mihi magnum honorem,vt licèt is qui con
fitetur delictum, sed dicit se fecisse ad defensionē licitam, pos-
sit per iudicem condemnari,reiecta illa qualitate defensionis li
citę,tamen dicit Pan.ꝙ ex tali confessione qualificata nunquā
posset capitaliter condemnari , eo quia requiruntur probatio-
nes luce meridiana clariores l.sciant.C.de prob.l.qui sententiā.
C.de pœnis. Et licet sit præsumptio violenta contra confiten-
tem,vt dicit Bar.tamen nunquam ex præsumptionib.violentis
debet quis capitaliter condemnari.c. literas. & c.literis.de præ-
sum.Adducit etiam decisionem Inno. in c. quia verisimile. de
præsum.vbi dicit Inno.ꝙ ex præsumptionib. violētis iudex ra-
rò, aut nunquam debet condemnare:aut saltem debet mitius
14 condemnare.Et ista no.quia vtilia,& quotidiana sunt.¶ † Nun
d quid autem propter solas minas [d] licitum sit alium occidere
impunè? Est qō,quam tangit Cy.in d.l.1.C. vnde vi.Do.Ant.in
d.c.olim.el 1.in pen.col. Ang. de Are. in §.ius autem gentium.
Insti.de iur.nat.gen.& ciui.& distinguūt, ꝙ si talis persona erat
verisimiliter solita tales minas mandare executioni. & tunc li-
citum sit,aliàs secus, per regulam l.metum.cū si.ff. ꝙ met.cau.
de quo vide not.per Bald.& Imol.limitantes in l.fin.ff.de hære.
insti.Et licèt omnes sic pertranseant,puto ꝙ melius dici debeat
prout melius dicitur in l.1. in fin. C. qñ lic.sine iud. se vind.vbi
dicit Bald.ꝙ si aliquis minatur me vulnerare , vel occidere , &
est in actu,tunc est licitum mihi eum occidere, vel vulnerare:
aliàs pp solas minas si minās,nō est in actu, non est licitū occi-
dere,vel vulnerare. Ita teneo & concludo. ¶ Circa istum text.
15 quærit Bar. † an de iure cōi [e] cessantib.statutis licitum sit im-
e punè offendere,vel occidere bannitum? concludit ꝙ non, nisi
sit transfuga,qui reuelat secreta hostib.l.3.§. transfugas. ff. ad l.
Cor.de sica.& cæteri sequuntur.Adde Bald.in l.1.in 9.col.C. de
hære.inst.Alb.de Ro.in 4.parte statutorum,in q.15.inci. Deinde
16 quæro,an omni statuto circunscripto, ¶ † Nunquid valeat sta-
tutum disponens,ꝙ banniti impunè possint occidi.tangit Bar.
17 in l.omnes populi.in 2.q.3.quæstionis princ. j̃. eo. † Subdit ta-
men Bart. ꝙ licèt de iure cōi non sit licitum offendere banni-
tum in persona: tamen potest impunè dari damnum in rebus.
glo.est sing.in c.vnico.in glo.fi.in verbo deprædare.de mil.vas.
qui contu.est. De cuius glo. veritate habes ibi per Bald. de qua
glo. vide etiam per Bar. in extrauag. qui sint rebelles. in verbo
rebellando.Bald.in l.omnes.C. si contra ius. & in.l.ex hoc iure.
j̃.eod.Ang.in l.in suis.ff.de lib.& posth. & ibi Imo. & Alex.Sal.
in l.qui sepulchra C.de sepul.vio.& ibi limitat donec viuūt ip-
si banniti.Facit bene glo.reputata singularis in c. ex insinuatio-
ne.de procu.in ver.canonicum : quæ vult ꝙ bāniti nullo inter-
dicto agere possint: sed est similis glo. in c. in nomine domini.
23.dist.do.Ant.de But.in c.1.cum gl.de rescrip. ¶ In text.ibi.ob
tutelam corporis sui.Circa istum text.dicit Bart. hic in 2.col.in
princ.ꝙ regula istius l.procedit indistinctè,vt attento iure gen.
licitum sit indistinctè ob tutelam sui corporis se defendere,
etiam si defensio fiat sine moderamine inculpatę tutelę, ꝙ cō-
siderato

ADDITIONES.

a ¶Mortis.Adde Bar.in l.si ex plagijs, in §.tabernarius.ff.ad leg.Aquil.Do.in c. significasti.el 2.de homici.

b ¶Iudicis.Adde Ias.in l.ex quacunque.col.9.j̃.si quis in ius voc. non ier.& in l. 1.§.quòd prætor.1.no. ne quis eum.in l.1.§. hoc iudicium. colum.4.j̃. si quis ius di. PVRPV.

c ¶Limita.istam limitationem ponit,& non exemplificat Alex.in l.si solum.§. sciendum.col.5.vers.& ibi subdit.de oper.no.nunc.sequitur Fel.in c.cum venerabilis.col.4.de exce. Aquen.latè in d.§.sciendum.ver.secunda concl. Deci.disputat in d.c.cum venerabilis.col.5.ver.retenta. PVRPV.

d ¶Minas.Adde Bal.in l.ad inuidiam.C.quod me.causa.Abb. in c.1.de offi. dele. Abb.in c.causam matrimonij.eo.ti.Io.de Ana.in c.pen.de hom.

e ¶Cōi. Adde Bal.in l.amissione. in §.1.ff. de cap.dimin.Bald.in l. gracchus.C. de adul.An.in l.1.C.de const. prin.Io.An. in addi. Spe.in tit.de constit. super rub.An.de Bu.in c.si vere.el 1.de sen.excom.Abb.in c.fin. de consu.Nellus in tra.de bann.q.1.1.partis.

ſiderato iure gen.non attenditur,ſed fuit poſtea additum per l.
1.C.vnde vi. & ſic per ius ciuile. & credo ꝙ bene dicat. tamen
pōdera,ꝙ ipſemet Bar.hic,in 4.col.in prin.dicit de directo con
trarium. Nam dicit,ꝙ attento iure naturali licitum eſt nedum
hominibus,ſed etiam brutis propulſare vim,ſiue ſit cum iniu-
ria,ſiue non:ſed de iure gen. non licet,niſi fiat cum moderami
ne inculpatæ tutelæ:ergo ratione qualitatis Barto. vult ꝙ iſtud
moderamen ſit de iure gen. Et cōſidera ſi potes ſaluare Bar.ab
hac contrarietate, quia non inuenio , quòd aliquis adhuc per-
18 pendat de contrarietate. ¶†In text.ibi,hominem homini inſi-
diari,nefas eſſe.Hinc dicit Cicero tertio officiorum: homo na-
turę obediens non poteſt induci homini inſidiari. beneficio.n.
affici hominem intereſt hominis , dicit iuriſc. in l. ſeruus ea le-
ge.ff.de ſer.expor.¶Glo.1.diuiditur in quatuor partes. In 1.per
viam fallentiæ remouet vnum contrarium. l. In 2. idem facit.
In 3.format quæſtionem. In 4.remouet aliud contrarium. Se-
cunda ibi,item nō à priuato. Tertia ibi,ſed quid ſi.,Quarta ibi,
item,& brutis.¶In eadem glo.ibi,pati debemus. & dic , quòd
męlius loquitur glo. in l.non videntur.§. qui iuſſu.ff.de reg.iur.
19 & Dy.in regula , ꝙ quis mandato.de reg. iur.¶ †. Limita ergo
iſtam glo.qn̄ iudex exercendo officium ſuum,violentiam cō-
mitteręt , ſecus ſi extra officium : quia cum faciat , vt priuata
perſona,licitum eſt ei de facto reſiſtere , ſm glo.in d.§. qui iuſ-
ſu. ¶Secundò limita,qn̄ manifeſtè iniuſtum facit , quia iudici
de facto aliquid facienti licitum eſt de facto reſiſtere. l. prohi-
bitum.& ibi no.Bart.C.de iur.fiſ.lib.10. habetur in c.dilecto.de
a ſen. exc. in 6. a ¶Tertiò limita qn̄ damnum eſſet irreparabile,
ſm Bal.hic.in 7.q.puta circa torturam,ſecundum Cy.pulchre
in l.1. in fin.C. vnde vi. & ibi Bald.in repet.in 12.q.do. Alex. in
conſ.144.in 2.vol.inc.poſt redditum conſilium.vbi adde Pau.
de Leaz.idem tenere in commen.rub.de reſti.ſpo. Vide tamē,
quæ no.decidit Bal.in c.1. de offi.dele.in vlt.col.in verbo, pone
20 quidam latro ducebatur ad furcas, &c. ¶ † Circa vltimā par-
tem glo.dum gl. vult , quòd etiam feris licitum eſt propulſare
vim, ſed non cum iniuria , & per hoc iſta lex non habet locū
in feris.Ex hoc infertur,ꝙ ad hoc,vt habeat locum lex iſta,re-
quiritur,ꝙ fiat vis cum iniuria. Quia tn̄ per hoc reſtringeretur
tex.& ſequeretur abſurdum,ꝙ ſi aliquis inferret mihi vim, ſed
non animo iniuriandi , ꝙ non eſſet licitum me defendere. vn-
de ſi aliquis dormiens inferret vim, non eſſet licitum propul-
ſare.Ideo proſequere,vt latè per Bar.hic , cum quo ſimpliciter
21 tenent Bal. & Raph. Ful. hic. ¶ † Circa tamen illud , ꝙ tangit
b Bar. qn̄ aliquis dormiendo b alium vulneraret , vel occideret,
nunquid iſte deberet puniri: dic vt per Bar.in l.pe.ff.ad.l.Pom-
pe.de parri.cum quo tenet Pet.de Anch.in cle.1.de homi. Flo.
in l. ſi ſeruus ſeruum. §. ſi fornicarius. ff. ad l. Aquil. & habent
Canoniſtæ tex. iuncta gl.15.q.1. c. ſanè. Et vide de iſto dormi-
ente,& ſimilib.ſi vulnerant in ſomnis Bar. in repe.l.1. in 12.col.
in fi.C.vnde vi.¶Gl. in verb. iure. diuiditur in quatuor partes.
In.1. timore contrarij exponit tex. In 2.format queſtionem. In
3.aliam.In 4.alleg.concor. ad text. Secunda ibi , ſed quid ſi ob
tutelam rerum . Tertia ibi , item quid ſi ob tutelam alterius.
quarta ibi , & facit ad hoc.¶Redeo ad primam partem , quæ
exponit tex.iure.ſ.fori , non poli. Quid voluit glo.& quare ſic
22 exponit? Reiectis declarationib.Modernorum hic. † Dic,ꝙ in
c omnibus caſibus. c in quib. homicidium permittitur de iure
ciuili,vel canonico: quamuis tale homicidium non poſſit pu-
niri in aliquo foro: tamen quo ad Deum peccat quis mortali-
ter, & in foro conſcientiæ tempore confeſſionis debet ſibi ini-
ungi pœnitentia.ita declaratur not.per gl. in c.inter hæc.33.q.
2.quam pro ſingulari no.d.Abb.in c.2. in 4.not. de homi.Lud.
Ro. in repe. Auth.ſimiliter C. ad l.Fal.in 34. ſpeciali piæ cauſæ
inter vltimas voluntates. Ioan. de Imo. in l.quid ergo. in prin.
de leg.1.facit tex.in c. admonere.33.q.2. Facit , ꝙ vult alia glo.
23 reputata ſingularis in c. fraternitas.12.q.2. quæ dicit , † ꝙ pœ
na dupli,tripli,& quadrupli,quę imponitur per ius ciuile,non
eſt licita in foro conſcientiæ , & confeſſionis. ¶In glo. ibi , ſed
quid ſi ob tutelam rerum.habes , ꝙ non ſolùm pro defenſio-
d ne perſonæ , ſed etiam pro defenſione rerum d licitum eſt aliū
occidere.Ratio , quia res dicuntur ſecundus ſanguis hominis ,
vt eſt gl.iuncto tex.in l.aduocati.C.de aduo.diuer.iu. & ibi ex-
preſsè no.Bar. & Bal. in l. ſi tuis nummis.C. de oper.libe. ¶Ex-
tende concluſionem glo. non ſolùm incontinenti , ſed ex in-
teruallo poſt,ſecundum Bar.hic, per tex.in l.3.§. cum igitur.ff.
de vi , & vi arma . Secundò extende in ſimplici detentatore.l.
colonus ff.de vi,& vi arma. Tertiò extende etiam ſi res ſit iniu
ſtè poſſeſſa.gl. & doc.in l. 1.§. vim vi.ff.de vi , & vi arma.¶Sed
contra iſtam conclu. glo. & legiſtarum facit tex. in c.2. de ho.
in ver. te tuaq;, qui copulatiuè loquitur , & ſic requiritur con-
curſus vtriuſq; copulati. & ita ponderat ibi do. Abb. contra
opi.legiſtarum,& multum gloriatur de illo tex.dicens à nemi
ne fuiſſe ponderatum,& reſponde limitando, vt ibi per eum:
quia dicit,ꝙ opinio legiſtarum poteſt ſaluari iure fori , ſed nō
iure poli : quia in foro conſcientiæ debet imponi pœnitentia.
allegat glo. quæ ita expreſsè intelligit illos text. iuris canonici.
33.q.3.in prin.Alleg.etiam quod vult gl.in ſimili in d.c. inter.&
non meminit,ꝙ eſſet gl.or.hic.vt.ſ.declaraui. Sed iſta concor-
dat Pan.& licet non inueniam ab alio tactum, mihi non pla-
cet ; quia etiam ſi fieret copulatiuè pro defenſione rerum , &
perſonæ,tamen in foro conſcientiæ ſemper debet imponi pę
nitentia pro defenſione rerum, ſiue perſonæ,ſiue vtriuſq; : vel
potes dicere,ꝙ ille tex.loquitur in clericis, vt ĩ.ponam in limi-
24 tationibus,vel ꝙ † illa verba te,& tua , non requirant concur-
ſum , vt probatur in c. verum. in verbo pro vita ; & reb. & ibi
doc.de iureiu.iuncto c.frequens.de reſt.ſpo.in 6. & quæ haben
tur in c.Abb.quod me.cau. Tu ſubtilius pondera ꝯ gl. & legi-
ſtas nullo iure probari , ꝙ pro ſola rerum defenſione licitum
ſit alium occidere:nam tex.in l.itaq;, in prin.ff.ad l.Aqui.dicit,
ꝙ poſſum occidere latronem mihi inſidiantem. Pondera tex.
mihi.& ſubdit rationem , ꝙ naturalis ratio permittit aduerſus
periculum ſe defendere.Item tex.in l.ſeq.dicit, ꝙ metu mortis
poſſum furem occidere.Pondera, ꝙ nō dicit bonorum. Item
text.in l furem. ff. de ſica.dicit ita demum furem nocturnum
occidere permiſſum eſt, ſi parcere ſine periculo ſuo non po-
tuit.Item tex. in l. ſcientiam.§. qui cum aliter.ff. ad l.Aquil. in
quo ſe fundat Bart. in d. l. furem.dicit , qui cum aliter ſe tueri
non poterat.Pondera, licet Bar.deſtruendo text.intelligat ſe.ſ.
quo ad perſonam,vel bona.Ad idem tex.in c.1.§. ſi quis homi
nem. de pac.te.in verbo vitam ſuam defendendo. licet gl. ibi
deſtruat illum tex.facit tex.in c.ſi perfodiens.de homi.& tex.in
25 l.ſi vt allegas. & quod ibi Bald. ad fin.C. de ſica. † Et ideo dicit
Bal.in repe.l.1.in 3.q.C. vnde vi, ꝙ bene pro defenſione rerum
poſſum capere aggreſſorem ne fugiat , & ducere ad iudicem ,
ſed non occidere. & iſtam nouam opi. tenet Ioan. de Ana. in
c.2.& in c.ſuſcepimus.de hom. vbi dicit poſſe reſponderi ad l.
1. C. vnde vi in verbo ad defendendam poſſeſſionem. & ad
tex.in l.3.§. cum igitur.ff. de vi. & vi ar. quia licet iſte leges di-
cant , ꝙ licitum ſit propulſare iniuriam pro defenſione rerū ,
non tn̄ dicunt,ꝙ liceat occidere.Et ſi dicatur res , & facultates
dicuntur vita hominis,vt prędixi.Reſponde,ꝙ eſt verum quo
ad quid,quaſi ſine eis non poſſit commodè viuere , nō tamen
idem iudicandum de reb.quod de perſona: patet , quia cleri-
cis licitum eſt occidere pro defenſione perſonæ , non tn̄ rerū,
vt dicit tex.in c.ſuſcepimus.eo.ti.& vltra eum, & vltra prædi
cta , quæ adduxi pro iſta opi. contra communem bene facit
tex.in cle. 1.in fin.in verbo mortem aliter euitare non valens.
de homi.facit etiam illud vulgatum, ꝙ perſona quibuſcunq;
reb.præponenda eſt.l. ſancimus.C. de ſacroſan. eccl. & quæli-
bet pœna corporalis licet minima eſt maior pecuniaria. l. in
ſeruorum.ff.de pę.ad idem facit,ꝙ dicit glo. in cap. dilecto de
ſen.excom.in 6.hm in c. ſi vero.de ſen. excom.& in c.ſicut.el.
2.de iureiu.Nam dicit gl. quod non ita licitum eſt inſeuire cō-
tra offendētem pro tuitione bonorum, ſicut pro tuitione per-
ſone Tu tene opinio.glo.& docto. & pro ea adde fortem tex.
in l.4.§. lex 12. tabul.ff. ad l. Aquili. & pondera aduerſatiuam
ibi poſitam in ſecundo caſu , qn̄ fur diurnus telo ſe defendit :
ergo in præcedenti caſu erat ſolum diſcrimen rerum ; quam-
uis gl.ibi.& in d.l.furem. aliter ſuppleat ad illum text. & Bald.
idem in l.ſi vt allegas.C.de ſica. tn̄ iſtorum ſuppletio. & decla-
ratio nunquam placuit , quia ſm eam non eſſet aliqua aduer-
ſatio in iure,& in facto, quæ tn̄ ibi debet adeſſe propter aduer-
ſatiuam ibi poſitam, & ita inuenio tenere vtrunque Sal.in d.l.
ſi vt allegas.& vix eſt , ꝙ bene poſſit concordari.d.l.furem no-
cturnum.cum d.§.lex 12.tab.licet glo.& doc.in iſtis locis. & in
d.l.ſi vt allegas.multa dicant. Pro iſta opi. etiam bene facit, ꝙ
dicit Bald. in d.l. ſi vt allegas.vbi dicit , ꝙ ſi aliquis ſurripit rem
meam, & poſtea vellet fugere , licitum eſt mihi eum occide-
re,ſi aliter ſaluare rem meam non poſſum.vbi etiam ponit de
debitore,qui vult aufugere.Ad idem facit tex. in l.1.in verb.ad
defendendam poſſeſſionem. C. vnde vi. bonus tex. in l. deuo-
tum.C.de meta.li.12. & text.in l.quoniam multa.C.ad l.Iu.de
* vi.Limita iſtam *communem concl.* qn̄ eſſet res magni pretij,ſecus
ſi vilis res. ita limitat Bald. in l.1.C.de loc.& quamuis non alle-
get,eſt tex.in l.ſi ex plagijs.§.tabernarius.ad l.Aqui. Dicitur au-
tem

ADDITIONES.

a ¶In 6. Adde multa per Alex. in l.4.§. condemnarum col. 3. verſi. 2.limita. de re iud. PVRPV.
b ¶Dormiendo.Adde Do.in c.ſignificaſti.el.2.de homicid.
c ¶Quod in omn.b.caſibus.Adde Abb.in c.veniens.el.2.de ſpon.in c.cum eſſes. de teſta.Io.de Ana.in c. interfeciſti.de homi. Ricar.in 4.ſen.diſt.37.q.2. art.1.
d ¶Rerum.Adde Do.in c.ſi.el.2.de ho.& in cle.ſi furioſus.eo.tit.

tem vilis res, qñ est à duob. aureis. ĩ. ꝙ probatur. quia si non licet intentare actionem famosam à duob. aureis. ĩ. l. si oleum. §. fi. cum l. seq. ff. de dolo. multominus debet licere occidere personam. tex. est not. in l. si adulterium. §. liberto. ff. de adul. & ita in specie no. do. Mathes. in no. 134. Secundò limita, vt per Bar. in d. l. furem. & Bal. in l. si vt allegas. C. de sica. quicquid ibi teneat Saly. Tertiò limita non habere locum in clericis, vel alijs personis ecclesiasticis. tex. est in c. suscepimus. de homi. & ibi do. Abb. in 3. no. notat, & dicit, ꝙ alibi melius non probatur. & ita tenet gl. 23. q. 3. in prin. quicquid teneat Ang. in l. qñ mul
26 ta. C. ad l. Iul. de vi. post Inn. in d. c. olim causam. vbi tenet, † ꝙ etiam clericis, & etiam de iure cano. pro defensione rerum li-
27 citum est percutere, sed non occidere. † Quartò limita quantum ad forum poli: & sic quantum ad forum conscientiæ, vt dixi in prin. huius glo. ¶In ea. glo. ibi, respondeo affectionem considerari. Ista glo. clarè procedit in patre, & filio, marito, & vxore, vel in consanguineis, aut cognatis, vt hic per Bar. Bal. in 3. q. & in seq. incip. & alios. & plenius Bald. in repe. l. 1. per octo quæstiones. C. vnde vi. & Bald. in l. raptores. C. de episco. & cle. Saly. in l. 1. post glo. ibi. C. de rap. virg. & Io. de Ana. in c. 2. de homi. vbi vide, de verbo ad verbum refert illas octo quæstiones Bal. & idem Flor. in l. scientiam. §. qui cum aliter. ff. ad l. Aqui. Cōtra istam communem opi. facit tex. noster in verbo, corporis sui. & licèt Bar. multum debiliter respondeat. & Saly. in l. 1. C. vnde vi. & dicant, ꝙ ista iura non per hoc excludunt defensionem aliarum personarum. Ego notabilius respondendo,
28 dico, † ꝙ vbicunque in aliqua l. vel dispositione fit mentio de se, vel sua persona, vel similibus: talia verba comprehendunt non solùm propriam personam, sed etiam alios, quos circa se necessarios habet: puta vxorem, filios, & similes. l. 3. §. sed ꝙ diximus. vbi text. not. ff. de pe. leg. Addo etiam pro communi sententia tex. no. in l. 1. §. item diuus, in verbo sibi, vel suis. ff. ad l. Corn. de sica. de quo tex. multum gloriatur Ange. hic, qui dicit, ꝙ adhuc non fuit ab aliquo cogitatus. & ille tex. sufficit ad hæc. Ang. de Are. in tract. malefi. in verbo, se defendendo. Pau. de Cast. in l. refectionis. ff. commu. præd. & domi. Barth. Cepo. no. in tract. seruit. vrba. in cap. 23. Facit, ꝙ pulchrè not. Bart. in l. deuotum. in fin. per illum tex. C. de meta. lib. 12. & statim referam, etiam si esset filius naturalis tantum, secundum Bald in l.
29 cum acutissimi. C. de fideicomm. ¶† Sed pulchrum dubium est, quid si sit extraneus, an liceat pro eo defendendo alium occidere? Bar. & *communiter* alij hoc concludunt, ꝙ sic, præsertim eo petente auxilium. Idem tenet Bar. in l. si quis in seruitute. in fin. ff. de fur. Bal. in d. l. raptores. & in cap. fin. in vlt. col. de re iud. Inno. in cap. si vero. de sen. excommu. etiam si esset suus capitalis inimicus, secundum Bal. in 5. q. quia aggressor facit iniuriã reipublicæ. ergo quilibet de populo potest propulsare, etiam contradicente offenso. Addo bonum text. in c. dilecto. de sen. excommu. in 6. & no. Bart. in l. deuotum. in fin. C. de meta. lib. 12.
30 vbi Bart. dicit esse tex. expressum, † ꝙ si aliquis vult me expellere de possessione mea, amici mei, & etiam vicini, peregrini possunt percutere volentem me expellere, ꝙ est valde notandum secundum eum. Adde etiam Bart. in l. prohibitum. in 3. no. C. de iur. fisc. lib. 10. Limita prædicta quantum ad incurrendum irregularitatem, prout limitat glo. in clem. 1. in gl. fin. extra de homi. per illum tex. in verb. suum aggressorem: aliàs ille
31 tex. & glo. facerent cōtra istam communem opinio. ¶† Nunquid autem [a] quis inuitus cogatur alium defendere: adeo, ꝙ si non defendat, ipse teneatur? Glo. in l. culpa caret. ff. de regu. iur. tenet, ꝙ non, & firmatur pulchro argumento, de quo hic per Bart. & licet tex. iuris canonici videantur expressè in contrarium in cap. quantę. in fin. de senten. excommu. & ibi glos. format prædictum argumentum, & soluit. & tex. in c. dilecto. de senten. excommu. lib. 6. & tex. in c. non inferenda. vbi glo. no. 23. q. 3. & tex. not. iuncto cap. fin. eadem causa. & q. & licèt Bart. inclinet in hanc partem hic, & in l. metum. §. sed licet. ff. quod met. cau. & in l. 1. §. sed in eo per illum tex. ff. ad Syl. Tene contrarium, prout tenet domi. Anto. & alij *communiter* in d. c. quantę. nisi quo ad forum pœnitentiæ, & conscientiæ. ita procedunt. tex. præalleg. vel nisi in filio, aut subdito. l. vtrum. & ibi Bar. ff. ad l. Pompe. de parri. quicquid dicat in extrauag. ad repr.
32 in verb. totius fidelitatis: facit l. si sciente. eo. tit. † Et ex hoc vltimo dicit Bal. hic, ꝙ si ego scio, ꝙ Titius vult occidere Sempronium, & ꝙ præparauit se ad hoc, si certifico bene facio: si non certificaui, non teneor: quia speciale est in sciente tractatum contra ciuitatem, vel principem, si non reuelat, tenetur. d. l. vtrum, & d. lege. si sciente. In alijs ergo secus est, vel nisi sit seruus. d. §. sed in eo. vbi Bart. Ex hoc sequitur alia fallentia, ꝙ laicus tenetur defendere clericum insultatum si potest, secun-
33 dum do. Ant. in d. c. quantæ. † Nunquid autem, qui potest defendere clericum insultatum, & non defendit incidat in canonem latæ sententiæ, sicut si ipse iniecisset manum in ipsum clericum? vide c. si quis suadente diabolo. 17. q. 4. ponit Pan. in c. 1. de of. deleg. vide etiam, ꝙ vult gl. sing. in l. 2. in verbo alium. C. de sica. quæ dicit de interponente se inter duos rixantes si occidatur fit impunè, quam glo. tñ intellige, vt ibi per Ange. vt procedat, qñ ex separatione imminebat periculum occiden-
34 ti, aliàs non. ¶† No. etiam multum illud, ꝙ dicit Bart. hic, de [b] auctoritate gl. ꝙ sit maior, quàm aliorum doctorum. Alibi dicit Bald. in l. cum hæreditas. C. deposi. quod auctoritas glo. omnes aliàs antecedit, & Bal. in c. 1. col. 2. ver. vnde est falsa. in tit. Impe. Lothar. dicit, ꝙ do. Azo, & Accur. gl. habuerunt illustre ingenium. & Bal. in c. dilecti filij. de maio. & obe. dicit, quòd Accur. glo. fuit vberrimus fons iuris ciuilis. & Cy. in l. non moriturum. C. de contrahen. & commit. stipula. appellat glo. idolum suum. Alibi Iaco. But. in l. 1. C. qui pro sua iurisd. dicit, ꝙ vbi cum gl. concordat aliquis doctor, illa opi. censetur communis in iudicando. & Bal. in l. fina. §. necessitate. in 3. colum. C. de bon. quæ lib. dicit: adhæreas carotio veritatis glo. & in perpetuum non errabis. & Baldus in l. precibus. in 9. colum. C. de impuber. & alijs substitutionibus. dicit inhæreas glossæ ordina. sicut Bononienses inhærent carotio. & sicut ducens nauem temoni inhæret. & Bal. in Auth. cessante. in 3. col. C. de legi. hære. dicit, ꝙ in consulendo timet recedere à gl. & Bal. in c. 1. in fin. de nat. succes. feu. Ego (inquit) in dubijs opinio. multum sequor gl. ord. quia non possum adherere meliori. & Bar. in cons. suo inci. Andriciolus. in 1. col. dicit à glo. ordi. in consulendo non est recedendũ, cùm ipsa melius cæteris intellexerit. & dicit Io. Fab. in §. pupillus. Instit. de inut. stipu. ꝙ in curia ecclesiastica opi. glo. & Inno. adoratur vt idolum. Et ꝙ in iudicando, & consulendo sequenda sit gl. tenet etiã Bald. in l. 1. ff. de vulg. & pup. in l. 2. C. de sent. quæ sine cer. quanti. imò gl. sufficit pro tex. qñ tex. non reperitur, ſm Imo. in l. 1. in princi. ff. de vulg. & pup. Ita teneas quamuis solus. d. Abb. teneat ꝯrium, ꝙ imò in iudicando non sit verum, ꝙ debeamus adhærere gl. in c. capellanus. in 4. not. de fer. per illum tex. vbi dicit falsa est opin. prædicta, quia non debemus habere electionem personarum, sed magis credere opi. illius, qui melioribus rationibus fundatur. Ad hoc etiam addit pulchrum tex. in l. 1. in vers. sed neque ex multitudine. C. de vet. iur. enucl. vbi dicit, ꝙ opi. vnius licet debiliores, & minus docti trahit alios in suam sententiam quandoque, & preualet. facit dictum sing. Io. An. in c. 1. de const. vbi dicit, ꝙ in iudicando potest teneri noua opinio vnius doctoris ꝯ communem, qñ est melioribus, & validioribus rationib. fundata, quod iudex perspicacis ingenij facilè perpendet. sequitur
35 Pan. in d. c. capellanus. † Et propterea glo. met gloriatur in l. facta. §. si in danda. ff. ad Treb. vbi dicit, ꝙ appellatur Accur-
[c] sius, [c] eo quia accurrit contra tenebras iuris ciuilis. Limita nisi habeas gl. contrarias, secundum Bald. in c. 1. in 4. col. de consti. & tunc auctoritas plurium gl. vincit vnam, secundum Bal. in l. precibus. in 15. col. C. de impu. & alijs substi. sicut duo vincu-
[d] la [d] magis stringunt quàm vnum, in Auth. de consan. & vter. fra. in prin. Auth. itaque. C. commu. de succes. ¶Vltra Do. ad materiam huius l. inquantum dictum est, quòd pro defensione sui corporis, vel alterius, vel pro defensione rerum suarum
36 licitum est alium occidere. † Quæro, quid de iniuria verbali, si tu dicis mihi iniuriam, an ego quasi repellendo possim tibi aliam iniuriam dicere? vide no. Spe. in tit. de accus. in ver. quid si te vocaui latronem. quem simpliciter sequitur Ang. hic. & licèt ibi Spe. non satis clarè aperiat, videretur quòd sic, quia si pro causa vitæ licitum est, vt hic, ergo idem gratia honoris proprij conseruandi, quia causa vitæ, & causa honoris procedunt à pari. l. iusta. in princi. cum glo. ff. de manu. vin. dixi post Bar.

ADDITIONES.

[a] ¶Nunquid autem. Adde Bartol. in l. 1. §. occisorum. ff. ad Syl. Pau. de Cast. in l. fin. C. de his qui. ven. ętat. Spec. tit. de le. in §. iuxta propositionis. versi. quid si potui hominem defendere. Archid. in cap. negligere 2. q. vlt. Ab. in c. in quibusdam. super glo. 1. de poen.

[b] ¶De auctoritate glos. Adde Ang. consil. 178. Rapha. Ful. consil. 44. consi. 54. consil. 71. 81. 102, 117. Bald. consil. 159. in 2. volum. Alex. de Imol. consil. 147. in 5. volum. Barb. consil. 9. in 2. volum. Et diç, quòd glo. autoritas tanta est, vt si aliquis doctor teneat cum opi. glos. ea. opi. præsumatur communis, à cuius glos. opi. non receditur in iudicando, teste Abb. in cap. edoceri, col. 2. de rescri. quæ glo. sunt naues, per quas nauigamus hoc vastum pelagus iuris ciuilis, ducens nos in portu veritatis. Sal. in l. 1. C. de pac. & somniare dicuntur volentes infringere opi. glos. Bald. in cap. contingit. colum. 6. de dolo, & contu. Ferrat. caute. 17. not. tamen est, quòd glo. nihil alleganti non creditur. teste. Rol. consi. 45. nu. 37. lib. 1. MASVER.

[c] ¶Accursius. Adde quòd iste Accursi. glossator incepit studere. 37. an. suæ ætatis, vt refert. Lud. Ro. in suis singu. in litera N. incip. nouella.

[d] Duo vincula. Adde l. fi. C. de adop. & in c. 1. de treu. & pa. Bald. in l. nemini. de aduo. diuerso. iudi. Barba. in c. 1. de dona.

Bar. in l. tranſigere. C. de tranſact. Confirmo per tex. valde ſolennem in l. quæ omnia. §. 1. & ibi Bart. no. ff. de procu. ꝙ ſi aliquis dicat mihi conuicium, vel aliquod crimen obijciat, poſſum impunè dicere, tu mentitis, quia hoc dico gratia honoris mei conſeruandi. Idem tenet Spec. in tit. de aduo. §. iam nunc.
37 ver. hic tamen caueat. † tñ dicere alicui, tu mentiris, eſt verbum iniurioſum, & poteſt dari libellus iniuriarum, vt no. Bar. in l. apud labeonem. §. 1. ff. de iniu. & expreſſus Mod. in l. turpia. in prin. ff. de leg. 1. etiam ſi diceretur, tu mentiris ſalua reuerentia, vel ſaluo honore tuo, vt no. Bart. in l. ſi quis extraneus in prin. ff. de acquir. hære. Albe. de Ro. in 2. parte ſtatutorum. q. 44. incip. Sed quicquid dicat. d. Abb. in c. cum. T. de re iud. non tamen poſtea liceret primo replicare dicendo, imò tu mentiris, ſecundum Pau. de Caſt. & d. Alex. in l. fin. arg. illius text. ff. ꝙ
38 quiſque iur. ¶ † Extra glo. tangit Bar. hic in fin. Quid ſi inſultatus potuit fugere, & non aufugit, an teneatur? & tenet, ꝙ ſic, qñ ſine nota verecundiæ poteſt aufugere, vt in Florentino ſecundum eum. adde Bal. in c. 1. in prin. de pace tenen. & in l. 1. in lectura ordinaria. ad fi. C. vnde vi. Et ibidem in effectu in repe. in 6. col. in ver. ſed pone quidam fecit inſultum. & in c. fin. in 3. col. C. de ædi. act. & ante eos ita tenet glo. in c. ſuſcepimus de homi. Tene indiſtinctè contrarium propter periculum, ꝙ poſſet euenire fugienti propter caſuram, vel aliter. ita tenet Bal. ſibi contrarius in d. l. 1. C. vnde vi. & ibi Ang. & latius Saly. Bal. hic in pe. co. ad fi. & in c. fi. in 3. col. ad fi. de conſue. & in c. 2. de vit. & ho. cle. Ang. in l. is, qui cum telo. C. de ſica. & in l. filius. ff. de condi. inſti. Flo. in l. ſcientiam. §. qui cum aliter. ff. ad l. aqui. Ang. de Are. in trac. malefi. in verbo. & dictus Titius ſe defendendo. col. 5. verſ. ex his infert ibi Bal. d. Ant. de Butr. in c. olim. primo. in pe. col. de reſti. ſpo. do. Abb. in c. ſignificaſti. 2. de homic. Pet. de Anch. & Imo. in cle. 1. de homi. latè Ioan. de Ana. in d. c. ſuſcepimus. Et *iſta eſt communis opinio*, ſecundum do. Ale.
* in conſ. 103. inci. viſis, & vt oportet conſideratis omnibus. in 6. col. in 1. vol. Bene facit, ꝙ decidit Bart. in l. ſi ob turpem. ff. de cond. ob tur. cau. de eo, qui poterat aufugere manus tyranni, & non fugit, & ſequitur Bald. in l. 1. C. eod.

SVMMARIVM.

1 *Manumiſſio eſt datio libertatis.*
2 *Pater emancipando filium in poteſtate dicitur eum manumittere.*
3 *An per iſta verba, filium meum pupillum relinquo in manibus matris ſuæ, mater cenſeatur conſtituta tutrix teſtamentaria.*
4 *Prælegatum factum matri ſi à liberis non diſceſſerit, intelligitur, & ei relicta cura liberorum.*
5 *Mater in tutela filij præfertur omnibus agnatis, & cognatis.*
6 *Locatio non ſolet dominium transferre: ideo non facit contra conuentionem, qui locat rem ſibi datam, vel venditam ne exeat de manu ſua.*
7 *Alienatio an dicatur ſi fiat locatio ad nouem annos, cum pacto de renouando de nouennio ad nouennium.*
8 *Si prælatus locat ad nouem annos tantum, & poſt tranſactos tres annos locationis conductor facit ſibi relocare ad alios nouem annos, inchoaturos à die finituræ primæ locationis, nō valet, quia in fraudem eſt facta, & eſt ſpecies alienationis.*
9 *Si prælatus locauit rem eccleſiæ ad liuellum ſeruatis debitis ſolennitatibus vſque ad annos. 28. eſt alienatio ſine dubio.*
10 *Si trado alicui rem cum pacto ne exeat manus ſuas, & pignoret pro æquiualenti precio, dicitur contraueniſſe conuentioni.*
11 *Dictio, manus, poteſt referri ad omnem ſenſum corporis illi actui congruentem.*
12 *Priuatio præſupponit habitum.*
13 *Quæ differentia ſit inter libertum, & libertinum.*
14 *Manumiſſio proceſſit à iure gentium.*
15 *Qui commodat duos equos, & promiſit facere, quod haberet tres, non tenetur ad quinque.*

LEX IIII.

MAnumiſſiones. Diuidit in 5. partes iſta. l. In prima declarat quomodo inuēta ſit manumiſſio. In 2. diffinit. In 3. diffinitionē declarat. In 4. ꝓbat primū dictum. in 5. infert ex prædictis. Secunda ibi, eſt autem manumiſſio. Tertia ibi, nam quandiu. Quarta ibi, quæ res. Quinta ibi, & cum vno. ¶ Manumiſſio, & ſeruitus ſunt iuris gen. Item manumiſſio non potuit præcedere ſeruitutem, quia ſic eſſet prius dare priuationem qnam habitum, quod eſt impoſſibile.
1 h. d. ¶ † Not. diffinitionem manumiſſionis, quia eſt datio liber-
2 tatis. Contra eam oppono, nec aliquis tangit. † Nā pater emācipando filium in poteſtate dicitur eum manumittere, vt in rub. & toto tit. ſi à paren. quis fue. manu. & tamen non dat ſibi libertatē, quia erat liber. gl. in d. rūb. dicit, ꝙ exponitur manumiſſus. i. emancipatus: & iſtud vbiq; dicunt glo. & Doct. & pro iſta expoſitione alleg. text. in l. 1. §. alienatio. ff. qñ act. de pecul, eſt anna. vbi formaliter dicit text. ꝙ manumiſſio pertinet ad ſeruos, emancipatio ad filios. Credo, quòd illa expoſitio gl. & Doc. ſtare non poſſit, & alle. in ꝯrium tex. in l. Pantonius. ff. ſi à pa. quis fue. ma. vbi dicit tex. filius emancipatus, & manumiſſus, non poteſt ibi exponi manumiſſus. i. emācipatus, quia text. vtrunque ponit: vnde teneo, ꝙ verbum manumiſſus ſtet propriè; nam debes ſcire, quòd de iure fforum emancipatio non poterat fieri, niſi ſicut manumiſſio ſerui: hoc eſt, niſi mediāte imaginaria venditione, quia pater volens emācipare filiū habebat neceſſe eum vendere, & ſic facere ſeruum emptoris, qui eum manumitteret. ita expreſsè dicit tex. in l. liberos. §. j. ff. de capi. dimi. & declarat gl. ponens modum in §. præterea. Inſti. quibus mo. ius pa. poteſt. ſol. & propter hoc de iure ffrorum filius propriè dicitur manumiſſus. l. 1. in prin. ff. ſi quis à par. fue. manu. ſed cum hodie per iura Codicis emancipatio poſſit fieri ſimpliciter ſine iſta venditione. l. fi. C. de eman. liber. & d. §. præterea. cum gl. hodie filius dicitur propriè emancipari, non manumitti. Sed conſiderā tu prouectè, cum de iure. ff. emancipatio non fieret niſi mediante manumiſſione, quare tex. in d. l. 1. §. alienatio. ff. qñ act. de pecu. eſt anna. dixerit, ꝙ manumiſſio non refertur propriè ad filios, ſed ad ſeruos: niſi dixeris, ꝙ ideo fit, quia manumiſſio, & venditio non erat propria, ſed imaginaria, & colorata. ¶ In tex. ibi manui, poteſt intelligi. i. poteſtati. vt patet ex ſequentibus verbis literæ. & ita exponit Pau. de
3 Caſt. hic. † Iſtum tex. ita expoſitum pondero ad quæſtionem, in qua habui anno præterito de facto conſulere in ciuitate Mutinæ. Pone, teſtator dicit in teſtamento, filium meum pupillum relinquo in manibus matris ſuæ, an per iſta verba ma-
a ter cenſeatur conſtituta tutrix [a] teſtamentaria? Iſta expoſitio facit, ꝙ ſic, exponendo manum pro poteſtate, prout expreſſius probat text. iuncta gl. in l. fin. C. de eman. li. vbi manus capitur pro poteſtate. Modo ſuccedit regula, ꝙ ſi pater in teſtamento dicat relinquo filium in poteſtate matris ſuæ, per hoc videtur eam relinquere tutricem teſtamentariam. ita not. Bal. in c. ex parte. M. in fin. per illum textum. de appel. facit gl. in l. 1. ante fin. ff. de cura. furio. quæ exponit poteſtate, idest cura. In contrarium fortiter facit text. in l. qui aliena. §. quanquā. & ibi clarius. glo. 1. ff. de neg. geſt. vbi habetur, ꝙ ſi pater dicat, relinquo filium meum in cuſtodia matris ſuæ, per hoc mater non cenſetur conſtituta tutrix teſtamentaria. & Bald. ibi not. ex illo tex: ꝙ per iſta verba teſtamenti paterni, relinquo filium matri ſuæ, vel in cuſtodia matris ſuæ, non tamen videtur mater eſſe relicta tutrix. Iſtud ergo verbum cuſtodire, nō trahitur ad of-
4 ficium tutelæ. quod eſt bene no. ſm̃ eum. † ¶ Secundò, & fortius facit tex. in l. ſed, & ſi hoc. §. fi. alias incip. l. ſi vir vxori. ff. de condi. & demon. iunct. gl. & ibi Imo. & Pau. de Caſt. vbi habetur, ſi matri ſit factum legatum ſi à liberis non diſceſſerit, certè intelligitur ei relicta liberorū tutela. & tñ gl. ibi exponit, ſcilicet, vt corrigat, & caſtiget. Pau. ibi dicit, ꝙ habuit de facto, & diſtinguit, vt ibi per eum. Tertiò, & fortius ad idem facit, ꝙ dicit Bal. in l. omnē. C. ad Ter. in 1. col. in ver. nunquid mater. vbi per d. §. quamq̃. dicit, ꝙ mulier tunc dr̃ tutrix teſtamētaria, qñ eſt relicta tutrix in teſtō per verba cōgrua: ſecus ſi verba ſint alterius ſolicitudinis demonſtratiua. ¶ Pro prima opi. quæ vr̃ tutior faciunt duo. Primò, quia qñ datus eſt tutor in teſtamento per verba, q̃ non ſunt congrua, debet per iudicē confirmari. tex. eſt no. in l. 1. circa med. ff. de cōfir. tu. ꝑ quē tex. ita no. limi-
5 ta tex. in d. §. quamq̃. † Secūdò, qa mater in tutela, vel cura filij debet præferri oībus agnatis, & cognatis. Auth. matri, & auiæ. C. quando muli. tute. offi. fungi poteſt. & no. Bar. in l. ſi quis ſub conditione. circa fin. ff. de teſta. tute. Poteſt etiam reſponderi ad d. §. quamquam, ꝙ loquitur ſm̃ iura ffforū, ſecundū quæ mater non poterat dari tutrix. l. fi. ff. de tute. Ideo nimirum ſi illa verba non poterant importare dationem tutelę, ſed cū hodie poſſit, vt d. Auth. mr̃i, & auiæ. aliud erit. Ita expreſsè rn̄det Bal. in d. c. ex parte. M. in fin. & Pau. de Caſt. in d. l. ſed ſi hoc. §. fi. de condi. & demon. ¶ Secundò principaliter iſte tex. in verbo manui. poteſt intelligi. i. dominio, ſm̃ Doc. hic. & ita in ſpecie dicit etiam Bal. in l. 2. in prin. ff. de ori. iur. facit. l. Titius. ff. de
6 ſer. expor. & l. ſi quis ſub hoc pacto. ff. de ꝯhen. emp. † Et hoc modo inducitur per Doc. maximè Gul. de Cu. & Bar. hic, ꝙ ſi vēdo tibi rem, vel dono cum pacto ne exeat de manu tua, locando eam alteri, non facis contra conuentionem: quia locatio non ſolet dñium transferre. l. non ſolet. ff. loc. & ita tranſeūt Doc. hic. ſ. Iac. de Are. Alb. Sal. & Ang. Hoc adde, ꝙ idem tenet Bal. in c. cum acceſſiſſent. in 3. co. ad fi. de conſti. contrarium tenent Cy. & Bald. in l. fi. in 4. q. & ibidē Alb. & Saly. C. de reb. ali. non alie. Bal. in l. 2. in fi. C. de fideicō. quia intelligitur non ſolū de

ADDITIO.

a ¶ Tutrix. Adde Doc. in c. ex parte. in 1. no. de appel. PVRPV.

de dñio, sed e͞t de nudo vsu. l. 2. & 3. ff. de vsu, & habi. quæ nihil faciunt, tene primam sententiam. ¶Non obstat tex. hic, in verbo manui, quia propter subiectam materiam necessariò intelligitur pro dñio. Adde etiam in simili q. quã ponunt Iac. But. Bal. Ang. Fulg. & Pau. de Cast. in l. sed eximendi. in prin. ff. ne quis eum qui. Tene ergo primam sententiam, & adde Bald. in l. voluntas. in 2. colum. C. de fideicom. & Io. And. in c. 1. de immu. Eccl. in 6. in nouella. quam limita nisi locatio fieret vltra. 10. annos, quia tunc transferretur vtile dñium. l. 1. §. qui in perpetuum. ff. si ager vectil. vel emphy. pet. Bar. & Doc. in l. codicillis. §. instituto. reprobata gl. ibi. ff. de leg. 2. Bar. in l. 1. §. quòd aũt. de superfic. gl. & Doc. in cle. 1. de reb. eccl. nõ alie. Ang. & Imo. in l. si domus. §. fi. ff. de leg. 1. Lud. in l. si constante. §. quoties. ff. sol. mat. no. D. Abb. in c. ad audientiam. per illum tex. de rebus
7 eccl. non alien. Ang. Fulg. & Pau. de Cast. hic. ¶†Circa hoc quęro de casu frequenti. Quid si locatio fiat ad 9. annos cũ pacto renouandi de nouennio ad nouennium, nunquid ista dicatur
a alienatio? Et est diligenter notandum propter prælatos Ecclesiarum, qui res immobiles Ecclesiæ non possunt alienare, nisi seruata solennitate. c. sine exceptione. 12. q. 2. plenè traditur in c. nulli. de reb. eccl. non alie. Item est notandum propter tutores, & curatores, qui non possunt alienare res immobiles minorum, nisi cã cognita. l. magis puto. §. non passim. ff. de rebus cor. Breuiter dic, ꝙ est alienatio, & consequenter cense͞t prohibita. tex. est melior de iure in §. neque illud. iuncto. §. emphyteusim. in Auth. de non alie. & dicit Ang. in d. §. neque illud. ꝑ illum tex. ꝙ si tutor, vel curator locat rem pupilli ad bienniũ, cum pacto de renouando, lapsis duobus annis cõductori pro se, & successoribus suis, nihil valet, quia est alienatio. Idem tenet Lapus de Castello. in alleg. 12. q incipit disputat hic. & c. tenet D. Alex. in consi. 68. incip. visis duobus elegantissimis consilijs. in 1. vol. & ita teneas, quicquid teneat Bal. in l. voluntas. C.
8 de fideicom. † Ad ista facit, quod singulariter decidit D. Cardi. Flo. in casu sæpius contingente, quem non inuenio ab alio tactum in cle. 1. in §. fi. in pen. q. de reb. eccl. non alie. vbi quærit. Pone, prælatus locat rem Ecclesiæ ad 9 annos tantum, ista nõ est alienatio, postea quando sunt lapsi duo, vel 3. anni, iste conductor facit sibi relocare ad alios nouem annos inchoaturos à die finituræ primæ locationis, nunquid valeat? Decidit ibi singul. Card. quòd nihil valet, quia censetur facta in fraudem, &
9 est species alienationis, alleg. c. quanto. de priuileg. † Vide etiã in hac materia casum no. quem ponit Ang. in consi. 174. quod incip. ex forma, & serie dictorum instrumentorum. in vlt. dubio. aliàs est in consi. 131. vbi quærit Angel. in casu, qui sibi occurrebat. Prælatus locauit ad liuellum rem Ecclesiæ seruatis debitis solẽnitatibus vsq; ad annos. 28. ista est alienatio sine dubio, & valuit, quia interuenerunt debitæ solennitates pro accipiente, & filijs masculis, & vna fęmina, cũ pacto renouandi vnum ex eis ad tantundem tempus, dicit Ang. quod nunquã inuenit in toto corpore iuris, nisi per D. Azo. in summa in tit. quib. mod. feu. amit. Euenit casus, finitis illis. 28. annis, quòd prçlatus inuestiuit alium, & non renouauit primum, vt debuit, q̃ritur, quis eorum præferatur. Istum casum omisi in l. quoties. C. de rei vend. & consului, ꝙ secundus, quia per pactum de renouando queritur solùm obligatio personalis ad interesse cõtra prælatum, vt l. si sterilis. §. qui fundum. ff. de act. empt. & l. q fundum. ff. de contrahen. empt. ergo nullum ius in re virtute pacti de renouando quæsitum est primo. ergo secundus præferretur actualiter inuestitus, & sequitur. D. Alex. in præalleg. consi. 67. Bene faciunt, quæ dixi in l. quoties. C. de rei vendi. vbi adde istud, & ibi tenui, quòd si quis promittat vendere rẽ vni, postea vendat alij, præfertur secundus, quia aliud est vendere, aliud promittere dę vendendo. Ita aliud est inuestire, aliud ꝓmittere de inuestiendo. Secundò limita, nisi quis locaret personæ adeo potenti, quòd non esset verisimiliter spes recuperationis, arg. l. qui habebat. in prin. ff. de leg. 3. secundum Bal. & Fulg.
10 hic. † facit, quod in simili tenet Bal. in l. voluntas. C. de fideicõ. quòd si trado tibi rem cum pacto ne exeat manus tuas, & pignorasti pro æquiualenti pretio, diceris contrauenisse conuentioni, quia non est verisimile, quòd amplius redimas, & in simili Bar. in l. legata. in fi. de suppel. leg. Ang. Imo. & Mod. in l. j. §. per seruum corporaliter. ff. de acq. pos. Alijs etiam modis vltra prædictos capitur in iure ista dictio, manus, quos enume
11 rat Bal. in l. 2. in prin. j. tit. 1. † & secundum Ang. hæc dictio manus, potest referri ad omnem sensum corporis illi actui congruentem. tex. in l. fi. C. de pericu. no. lib. 11. per quem text. dicit ibi sing. Bar. quod si testis interrogatus de ratione, dicat se scire, quia tetigit rem manibus, cũ esset res, quę tangi non posset, tamen valet eius dictum, & intelligitur pro alio sensu corporis illi actui congruente. Idem tenet Bald. in l. non omnium. in fi. j. de leg. sensit in rub. C. si ex fal. instr. in vlt. col. licèt de hoc dubitet, & indecisum relinquat Bar. in trac. de teste. in c. inci. testis dicit, quòd vidit. & contrarium tenet Bal. in l. solam. in 7. q. C. de testi. Adde etiam, quod manus aliquando capitur pro potestate. l. fi. & ibi gl. C. de emanc lib. Item adde tex. in l. fi. in verbo, manib. C. de acqui. poss. per quem not. ibi. Ang. ꝙ tunc res est sub manibus alicuius, quando sub potestate, gubernatione, & protectione est. Et ideo si Papa donat alicui bona existẽtia in tali territorio, quæ sub manibus Papæ sunt, nõ venient nisi incorporata in Ecclesiam, & per consequens per Ecclesiã detenta, & possessa, non autem alia bona Ecclesiæ per Ecclesiam non incorporata, & ita refert se semel de facto respondisse excellentissimo iuris vtriusque Doctori Dom. Gaspari de
12 Calde. per illam l. ¶† Secundò no. ibi, nec esset nota manumissio. illud vulgatum, quòd priuatio præsupponit habitum, & vbi non est habitus, ibi non cadit priuatio. concor. l. decem. in prin. ff. de verb. obl. & l. remitti. in fi. ff. de iureiu. in l. 1. in prin. ff. quib. mod. vsusfr. amit. ¶Item no. circa istum tex. in fin. quòd
13 tria sunt genera hominum. ¶† Quæ differentia sit inter libertum, & libertinum, declarat Lau. Val. in 4. lib. eleg. & ibi multum gloriatur, & triumphat de hac differentia, quam ante eũ nullus vnquam sciuit. Breuiter dic obtruncata sua verbositate, ꝙ terminus libertinus, sicut terminus ingenuus propriè refertur ad statum, & conditionẽ personæ, terminus verò libertus, est correlatiuus patroni. s. n. ego volo interrogare de statu, debeo dicere, es tu ingenuus, vel libertinus? & ita capitur Insti. de liber. hinc ſm eum sequitur, ꝙ reperitur libertinitas, & non libertitas. Sed si volo quærere de patrono, debeo vti termino libertus, & dicere, cuius est iste libertus? nam si dicerem cuius est iste libertinus, esset improprius sermo. Et propterea secundum eum, dicunt oratores, erat libertus Cæsaris, non autem libertinus. ¶Formam autem instrumenti manumissionis, & plures quæstiones ponit Spe. in tit. de ser. non ordi. in prin. ¶Gloss. 1. vult formare duas oppositiones contra tex. & quia obscurè
14 loquitur, eas induco. Prima oppositio est, nã text. dicit, † quòd
b manumissio [b] processit à iure gen. Contra, imò ab ebrietate, al le. l. 1. ff. de his, qui sunt sui, vel alie. ibi tex. nihil dicit, sed bene gl. & quod processerit ab ebrietate, declaratur. 25. dist. c. sexto dic. & clarius Gen. 19 c. vbi dicitur, quod Noe habens duos filios, cũ esset inebriatus, & iaceret super terram, & ostenderet pudibunda, vnus filiorum transiens risit de patre, alius præ verecundia cooperuit patrem, pater quando hoc sciuit, primum filium seruum fecit, dehinc placatus manumisit, ergo seruitus processit ab ebrietate, vt dicit glo. tamen illud ꝯrium nihil facit, quia istud nihil obstat, quin manumissio sit de iure gen. dato, ꝙ prima cã processerit ꝑꝑ ebrietatem. Secunda oppo. quã vult formare glo. est. Nam quomodo manumissio potest descendere ex præceptis iuris gen. quia sic ius gentium ꝑciperet, ꝙ dñs manumitteret seruũ, & tñ nemo cogitur manumittere, dic vt in ea. ¶In gl. super verb. datio. licèt glo. & Doc. vacillent, dic, ꝙ imò dñs manumittendo dat illã libertatem, q̃ hẽt. hoc dicit expressè tex. §. pe. insti. de liberti. Et ad obiectũ gl. si dicatur, ergo remanet priuatus. Rñd. ſm Bal. & Doc. ꝙ hoc non procedit in actib. virtuosis. Vel dic, ſm Bal. & clarius Ang. hic, ꝙ qñ seruus manumittitur, non procedit ꝑ viam trãslationis, sed ꝑ viam creationis noui status, ꝑ quam nihil diminuitur à creante. gl. in c. dilecto. de præb. q̃ Ang. dicit esse valde subtilẽ ad hoc. Et vide Bal. in Auth post fratres in vlt. no. C. de legi. hæred. vbi dicit, ꝙ formæ intelligibiles imprimuntur, & non minuuntur à subiecto. Nam Imperator format legitimationem, nec ꝑ hoc aliquid minuetur sibi. Ita qñ do seruo libertatẽ, forsmo eum in libertate, nihil tñ à me diminuitur. Et istud est, qđ gl. nesciuit exprimere, ſm eum. ¶In gl. in verb. tria genera. diuiditur in quinque partes. In prima opponit ꝯ tex. In secunda ꝑ viam qõnis idem facit. In alijs tres format. q. Secunda ibi, item quõ. Tertia ibi, sed quid de restitutis. Quarta ibi, item quid de monacho. Quinta ibi, itẽ quid de statulibero. In prima oppositione gl. adde gl. in l. quoties in stipul. ff. de verb. obl. in l. 2. §. fin. ff. de ꝯdi. insti. in l. si is qui ducenta. § vtrum. ff. de reb. dub. & est fallacia diuisionis, & cõpositionis. Nã bene verum est, ꝙ tria, & duo ex separaris summis faciunt quinque, sed duo, quę cõ
15 tinentur ex trib. non faciunt quinque. † Per istã gl. determinant Doct. ꝙ si commodaui tibi duos equos, & promisi facere, ꝙ haberes tres, nõ teneor ad quinque, quia duo primi debent in hoc computari. Tu vide in ꝯrium fortem text. ꝯ quem quilibet de facili diceret, in l. si is, qui ducenta. in prin. ff. de reb. dub. Et

ADDITIONES.

a ¶Propter prælatos. Adde, quòd hodie est extrauagans Pauli Papæ.
b ¶Manumissio. Seruitus de iure gen. est. Adde. l. qui. vlti. ff. de pœn. Bar. in repet. l. 1. in q. de damnato ad mortem. C. de sacros. Eccl. PVRPV.

Et per illum tex.multum limita deciſionem Doctorum in terminis,in quib.loquuntur,q̄ñ promiſi facere,ꝙ haberes tres,& ſic vnam ſummam tm̄ expreſſi. Secus,ſi duas ſummas expreſſiſſem,tunc fieret coaceruatio, nec prima cōputaretur in numero ſcdæ,tex.eſt ibi mirabilis de hoc,& ita ad illum tex.rñd. Gul.& Fulg.hic,& Bar. in d.l.ſi is,qui ducēta.in prin. Ex iſta cōi ſolutione infert iſta mirabilis concluſio, ꝙ ſi fuiſſet dictū cum duob.equis,quos tibi cōmodaui, promitto facere, ꝙ habeas tres,ꝙ tunc teneretur ad quinque, cū tñ in ambiguis ſemꝑ de minori ſumma intelligendus ſit ſermo.l.ſemper.ff.de regu. iu. Ray.rñdebat ad illam.l.aliter,ꝙ loquitur in vltimis voluntatibus,in quib.debet fieri larga interpretatio.l.in teſtis.ff.de regu. iu.ſed nos loquimur in ꝯctib.in quib. debet fieri ſtricta interpretatio ꝯ eum,q vult ſe ex verbis ꝯctus fundare.l. veterib. ff. de pac.cū ſim.Iſta rñſio mihi non ſatisfacit, quia licèt in vltimis voluntatib.debeat fieri larga interpretatio,tñ habemus regulam,ꝙ q̄ñ verba ſunt dubia,debent interpretari ꝯ legatariū, q̄a teſtator in dubio pſumitur in minus grauaſſe hæredem, q̄ ſit poſſibile.l.ſi ſeruus legatus.§.q margaritā.ff.de leg.1.Ful.hic et adducit ꝯ cōem ſnīam text. in l. ſi hæres iuſſus.ff.de lega.1. ¶In vlti.par.gl.dic,ꝙ verè eſt liber.l.ne durius. cum gloſſ. C.de agr.& cenſi.lib.11.& q̄d ſit colonus aſcriptitius, & de alijs octo ſpecieb. colonorum,vide gloſſ.magiſtrā in rub. C.de agric. & cenſi.lib.11. Et quid differat colonus aſcriptitius à colono cenſito,vide gl.magiſtram.in l.2.C.in quib.cau.colo.cenſi.

SVMMARIVM.

1 *Dictio,ex,denotat principium temporis.*
2 *Iuriſdictiones fuerunt inuentæ de iure gentium.*
3 *Iuriſdictio fuit ſimpliciter inuenta de iure gen.ſed diſtinctiones particulares iuris gen.& magiſtratuum fuerunt poſteà introductę per ius ciuile.*
4 *An quælibet ciuitas poſſit ſibi Regem,vel Principem eligere.*
5 *An quælibet ciuitas poſſit aliquem ſibi eligere in perpetuum Rectorem ſub nomine capitanei.*
6 *Conſtructio ædificiorum eſt de iure gent. & ſic cuilibet eſt licitum ędificare.*
7 *Non poteſt quis ædificare caſtrum ad æmulationem etiam inimici.*
8 *Non poteſt quis eleuare domum ſuam, vt videat vxorem vicini, vel moniales,ſi facit ad æmulationem.*
9 *Frater non poteſt dare partem caſtri alicui magno principi ad æmulationem fratris.*
10 *Donatio,vel venditio facta alicui principi à fratre expulſo de caſtro,eſt nulla.*
11 *In dubio vnuſquiſque præſumitur ædificare propter ſe,& non ad iniuriam alterius.*
12 *Aedificans caſtrum in confinibus territorij alterius, præſumitur ad æmulationem illius ædificare.*
13 *An ſit licitum reficere muros fortilitij,ſine licentia ſuperioris.*
14 *Quando area mea ad triturandas meſſes non habet uentum,niſi ab vna parte ſi ab illa ædificatur,poſſum prohibere ædificantem.*
15 *Hæres in præiudicium domus alteri legatæ non poteſt ædificare.*
16 *Commercium eſt propriè communicatio mercium, & eſt nomen generale omnium contractuum.*
17 *Emptio,& venditio eſt de iure gentium.*
18 *Emptio non poteſt fieri ſine pretio in pecunia numerata.*
19 *Pecunia non poteſt cudi ſine Principis licentia.*
20 *Licentia conceſſa ab Imperatore nobilibus de Fliſco cudendi pecuniam, non valuit.*
21 *In contractu emptio.& venditio.ſunt conſideranda duo,ſcilicet conſenſus,& pretium.*
22 *Pecunia eſt de iure gen.& eodem iure eſt inuentus nummus.*
23 *Bella illicita non ſunt de iure gentium.*
24 *Si populus Romanus inferat bellum hoſtibus, nedum capti à Romanis efficiuntur hoſtes eorum,ſed etiam capti ab hoſtibus efficiuntur eorū ſerui de iure gentium.*
25 *Bellum,quòd infertur à Chriſtianis contra infideles,ſemper eſt iuſtum, quia ipſi tenent occupatam terram Sanctam.*
26 *Veneti ſunt in quaſi poſſeſſione libertatis, quam præſcripſerunt contra Imperatorem.*
27 *Gulfus maris Venetorum eſt in eorum dominio, & poſſunt interdicere Ianuenſibus & alijs,ne poſſint nauigare in dicto Gulfo.*
28 *Quis poſſit indicere bellum.*
29 *Quæ bella dicantur licita,& quando,& quib.liceat bellum indicere.*
30 *Licèt inferioribus bellum indicere,non tamen capti in illo bello etiam licito efficiuntur ſerui.*
31 *An de iure ſit licitum duellum.*
32 *Duellum poteſt tripliciter contingere.*
33 *An vilis perſona poſſit prouocare nobilem ad duellum,& an ſit licitū de iure canonico.*
34 *An ſit proſequendum duellum quouſque vnus ſuperetur, ſi prima die nemo ſuperatus eſt.*
35 *Si quis moritur in duello,non efficitur ſeruus pœnæ,nec eius teſtamentū rumpetur.*
36 *Rex Hiſpaniæ,& Rex Angliæ non poſſunt concedere duellum, & ſi cōcedant,peccant.*
37 *An prouocati ad duellum, qui aliàs debebat decapitari, debeat mors differri.*
38 *Bellum,quod fit ad propulſationem iniuriæ, non eſt propriè bellum,ſed quædam defenſio.*
39 *Bellum,quod fit pro tuitione rerum ſuarum,eſt licitum de iure nat. gen. & diuino.*
40 *Dominium vtile eſt de iure gentium.*
41 *Locatio ſimplex eſt de iure gen.ſed locatio in perpetuum eſt de iure ciuili.*
42 *Quid differt emphyteuſis à locatione perpetua.*
43 *Licèt aliqui modi acquirendi dominium ſint de iure ciuili,ipſum tamen dominium eſt de iure gentium.*
44 *Per ſententiam transfertur dominium mediante traditione.*
45 *Hodie ex ſententia arbitri ita oritur actio & exceptio, ſicut ex ſententia iudicis.*
46 *Teſtamentum an ſit de iure ciuili.*
47 *Solennitates teſtamenti ſunt de iure ciuili.*
48 *Actiones ſunt de iure ciuili.*
49 *Quæ vtilitas eſt,quòd actiones ſint de iure ciuili,vel de iure gentium.*
50 *Obligatio naturalis principaliter eſt duplex.*
51 *Quædam eſt obligatio naturalis non fomentata à iure ciuili.*
52 *Quædam eſt obligatio naturalis, quæ cauſat ex ſolo inſtinctu naturali.*
53 *Donatio vltra quingentos aureos ſine inſinuatione non valet, tamen ſi ſit facta propter ſeruitia, & ſic ex cauſa remuneratoria, bene valet.*
54 *Donatio propter ingratitudines poteſt reuocari,tamen ſi ſit remuneratoria,non poteſt reuocari.*
55 *Donatio inter virum,& vxorem eſt prohibita conſtante matrimonio, ſi tamen ſit remuneratoria ſeruitiorum,tenet.*
56 *Princeps in dubio nunquam præſumitur aliquid concedere motu proprio.Tamen quando concedit,præſumitur ob remunerationem benemeritorum concedere.*
57 *Donatio licèt nunquam debeat præſumi,tamen benemerita præcedentia faciunt præſumere.*
58 *Obligatio antidoralis eſt potes ad faciendum collationem beneficij eccleſiaſtici eſſe ſimoniacam.*
59 *Promiſſio ſine cauſa,quæ aliàs non valeret, ſi eſt remuneratoria ſeruitiorum,valet.*
60 *Prælatus poteſt alienare etiam immobilia Eccleſiæ cauſa remunerandi ſeruitia.*
61 *Prælatus poteſt alterare naturam feudi,vt remuneret ſeruitia recipientis.& nu.62.*
63 *Minor propter benemerita poteſt rem immobilem donare cum decreto.*
64 *Seruitia faciunt præſumi remiſſionem iniuriarum inter inimicos.*
65 *Si antidora deducantur in pactum,contrahitur vſura.*
66 *Donatio omnium bonorum,vel partis bonorum reuocatur propter ſuperuenientiam filiorum,niſi ſit remuneratoria.*
67 *Donator propter benemerita tenetur vltra quàm facere poteſt.*
68 *Donatione à traditione incepta quamuis res euincatur, donatorem de euictione non teneri,niſi donatio remunerandi cauſa facta fuerit.*
69 *Gratum ſeruitium ſubſequens facit præſumi remiſſionem iniuriæ præcedentis.*
70 *Ingratitudo commiſſa erga patrem,propter quam filius meretur exhæredari,tollitur per aliam notabilem gratitudinem.*
71 *Obligatio antidoralis durat viuente illo,qui ſeruitium recipit.*
72 *Obligatio antidoralis non tranſit in hæredes.*
73 *Obligatio antidoralis non eſt potens ad compenſandum.*
74 *Libertus obligatus ad antidora,credens ſe obligatum ad operas officiales,ſiue ſoluat operas tales,vel earum æſtimationem, ſiue non ſoluat,non repetit,ſecus in operis artificialibus.*
75 *Obligationes ex delictis ſunt de iure gentium,ex quaſi delicto, quando dantur ad meram pœnam,de iure ciuili,ſi ad reſtitutionem rerum,vel damni,de iure gentium.*
76 *Obligationes ex quaſi contractu ſunt de iure ciu.exceptis quibuſdam.*

LEX V.

EX hoc iure. Iuriſconſultus in hac l. ꝯſiderauit, ꝙ inuentiones iuris gentiū verſantur circa tria.Circa perſonas,circa res,& circa cōtractus. ¶ Ideo primò ponit tres inuentiones reſpicientes immediatè perſonas,ſcilicet bella,gentes,& regna.¶Secundò ponit tres alias operationes,ſeu inuentiones reſpicientes immediatè res. ſ. dominiorū diſtinctiones, & hoc quo ad intellectum.Secundò per actum facti,& ſic per ſigna

ſigna diſtinctiua. & ſic per appoſitionem terminorum quan-
tum ad agros. Tertiò per ædificia, & hoc quo ad domos. ¶ Ter
tiò ponit de inuentionibus iuris gentium reſpicientibus con-
tractus, & hoc etiam circa tria. circa commercium, ex quo
propriè denotatur permutatio: quia cõmercium dicitur pro-
priè commutatio mercium. Secũdò, & ſpecialius emptio, &
ven. Tertiò locatio, & conductio, à quibus oriuntur obligatio-
nes. Quartò ponit quandam excep. indefinitè. Iſta eſt propriè
1 diuiſio huius l. ¶† No. 1. de dictione ex, ſecundum Bar. & Doc.
a ꝙ dictio ex, [a] denotat principium temporis. Facit. l. 1. §. annũ.
vbi not. Bar. ff. de iti. actuque pri. Hinc ſumpta occaſione Bald.
hic in 7. col. ponit quot modis ponatur iſta dictio, ex, & tractat
de ſtatuto diſponente, ꝙ condemnato ex homicidio non pro
ſit pax, quòd tamen proderit condemnato ex mandato ho-
micidij: quia non eſt immediatè ex homicidio. dixi de iſta di-
ctione, ex, in l. non dubium. C. de leg. Ad ibi dicta me remitto.
¶ Secundò not. ibi diſcretæ gentes. ꝙ diſcretio, ſeu diſtin. gen-
tium eſt de iure gentium. Non ob. l. eadem. de offi. aſſeſ. quia
2 reſponde, vt hic per Barto. ¶† Tertiò not. ibi. regna condita.
ex quo videtur ſubtiliter probari, quòd iuriſdictiones fuerunt
inuentæ de iure gentium: quia terminus Rex importat iuriſd.
3 † Breuiter dic, ꝙ de iure gentiũ iuriſdictio ſimpliciter fuit inuẽ
ta: ſed diſtinctiones particulates iuris gentiũ, & magratuũ fue-
runt poſtea introductæ per ius ciuile. l. 2. §. poſt originem. j. tit.
1. ſm, ꝙ declarat Bal. hic, in 2. col. in 3. q. in 5. col. in 2. op. Inn. in
4 c. licèt. de for. cõp. † Et an quælibet [b] ciuitas poſſit ſibi Regem,
b vel Principem eligere? Ang. hic in pe. col. dicit, ꝙ liberæ gen-
tes, quæ non ſunt ſub Papa, vel alio Principe, poſſunt ſibi Regẽ
eligere: aliàs ſecus: & refert, ꝙ ita fecerunt Vngari, qui Caro-
lum quendam Capuanum in Regẽ elegerunt, ſed paulò poſt
5 obtruncarunt. † Et an quælibet ciuitas poſſit aliquem in perpe
tuum eligere rectorem ſub nomine capitanei, ponit Io. An. in
c. fundamenta. in fin. de elec. in 6. in nouel. & in c. fin. de iud. in
nouel. & Bal. in 2. col. & vide, ꝙ decidit Bal. in tit. de pa. conſtã.
in prin. in verſ. In perpetunm. ¶ Item circa tex. dum dicit dñia
diſtincta, agris termini poſiti. Adde, ꝙ gl. in l. quod principis. ff.
de aqua plu. arc. dicit, ꝙ tẽporibus Auguſti imperatoris Ro. or
bis romanis agris diuiſus eſt, vt poſſeſſio ſua nulli habeatur in-
6 cognita, &c. ¶† Ex iſta l. vltra ea, quæ not. ſcribentes pondera
text. ibi ædificia collata. Ex quo habes, ꝙ conſtructio ædificio-
rum eſt de iure gentium: & ſic cuilibet eſt licitum facere ædi-
7 ficiũ: & ſic ædificare ciuitates, caſtra, & fortilitia. † Limita ſm
Bart. hic in 3. col. Bal. in 5. oppo. Ange. & alios, qñ caſtrum, vel
oppidum fieret ad æmulationem, vel potius inuidiam etiam
inimici. Tex. eſt in l. opus nouum. & ibi Bar. ff. de ope. pub. glo.
in l. per prouincias. C. de edi. priua. & in l. quicunque caſtello-
rum. in ver. antiquitas. & ibi Bart. C. de fun. limitro. lib. 10. Bar.
in l. 1. in princip. ff. quod cuiuſ. vniuerſi. not. in l. fin. ff. de colle.
illici. not. Inn. in c. Piſanis. de reſti. ſpol. Ange. in l. cum eo. ff. de
ſerui. vrb. præd. Facit, quod volunt Cy. Rayn. & Saly. in l. altius.
8 C. de ſer. & aqua. † ꝙ ſi quis vellet altius eleuare domum ſuã,
non ad aliquam vtilitatem, ſed vt in domo vicini videat vxo-
rẽ, vel eius filias: aut vt videat moniales, vel religioſos, certè,
quia facit ad æmulationem, põt ꝓhiberi. Ang. melius Pau. de
Caſt. in l. cum. ff. de ſer. vr. præd. Io. de Im. in l. ſi in meo fundo.
ff. de aqua plu. ar. Scđò facit, ꝙ volunt Doc. in l. ſi manifeſtè. C.
de ſer. & aqua. Bar. in l. quominus. in 1. q. ff. de flumi. Bald. in l. ſi
quis ex argentarijs. §. ſi initium. ff. de eden. in c. cum eccleſia vl-
terana. in 3. q. de elec. & in c. cum oẽs. in 9. & 11. col. de cõſt. &
in rub. ff. de re. diui. in 3. col. ꝙ ſi habeo molendinum in flumi-
ne priuato, vel publico: & tu in parte ſuperiori velis facere ædi
ficari aliud molendinum, Si facis ad æmulationem meã prin-
cipaliter, potes ꝓhiberi. Et per iſta dubitaui ſemper, an ſit ve-
rum, ꝙ dicit Ang. in l. cum eo. ff. de ſer. vr. præd. vbi ſing. dicit, ꝙ
ꝗuis non poſſit aliquis ædificare ad æmulationem principis,
vel ciuitatis: tñ ad æmulationem priuati poteſt, dũmodo ædi-
ficet in ſolo, ꝙ ſit liberum. Credo, ꝙ falſum ſit ex prædictis, &
Pau. de Ca. in d. l. cum eo. eum reprehendit alio fundamento,
9 vt hic per eum. † Tertiò facit, ꝙ vult Bald. in l. 1. in pe. q. C. qui
teſt. fac. poſ. ꝙ ſi duo fratres habent caſtrum cõe, & vnus ad
æmulationem alterius vult donare partem ſuam alicui ma-
gno principi, non poteſt. Facit bene, quod not. Bart. in l. cum
10 allegas, per illum tex. & ibidem † Mod. C. ne fiſ. vel reſpu. vbi
dicit eſſe text. contra ciuitates, ꝙ ſi ſunt duo fratres habentes
caſtrum commune, & vnus expellat alium, ꝙ ſi frater expul-
ſus vadat ad ciuitatẽ propinquam, vel princip. propinquum,
& ſibi vẽdat, donet, vel cedat, talis venditio eſt nulla: quia præ-
ſumitur ad æmulationem feciſſe, & ſequitur ſimpliciter Pau.
de Caſt. ibi, qui dicit ſe ita vidiſſe de facto Florentiæ. Idem ſim-
pliciter tenent Ful. & do. Alex. ibi, licèt Ful. dicat, ꝙ iſtud non
11 bene probatur per iliam l. † Aduerte tñ, ꝙ in dubio vnuſquiſ-
que præſumitur ædificare principaliter ꝑꝑ ſe: & non ad iniu-
riam alterius. Ita not. Bal. in l. item lapilli. in 2. col. ff. de rer. di. al-
le. not. in l. fluminum. §. fi. ff. de dam. infe. & ibi per Dy. & alios.
Facit reg. l. merito. ff. pro ſoc. Vltra Bar. limita ſecundò, quan-
12 do quis vellet ædificare caſtrum, † vel fortilitium in finibus,
ſeu limitibus imperij. Tex. eſt in l. quicũque caſtellorum. C. de
fun. limitro. lib. 10. iuncta gl. no. ibi ſecundum Doc. hic. & illum
text. not. ibi Bar. contra tenentes caſtra in confinibus terrirorij
Peruſij. Nam poſſunt ab eis auferri. De quo etiam per Bart. in
d. l. opus. Et de iſta materia vltra prædicta adde etiam, ꝙ dicit
Bar. in duob. locis prælle. ſ. in l. 1. in prin. ff. ꝙ cuiuſ. vni. no. & in
in l. fi. ff. de colle. illi. & in l. 2. ff. de verbo. ſig. & omnino per Inn.
13 in illo. c. piſanis. † Nunquid autem licitum ſit reficere muros
fortilitij, vel villæ ſine licentia ſuperioris. Text. eſt not. ꝙ non, in
l. ſacra loca. §. muros. ff. de rerum. diui. Tamen illo tex. non ob-
ſtante, gl. & Bart. determinant contrarium, & ꝙ contrarium
ſeruatur in d. l. opus. ff. de ope. pub. & glo. in l. per prouincias. C.
14 de ædi. priua. Bal. in l. ſi vt proponis. la 2. C. de nup. † Tertiò li-
mita, quando area mea ad triturandas meſſes non poteſt ha-
bere ventum, niſi ab vna patre, Si ab illa ædificas, poſſum te
prohibere. Text. eſt ſingul. in iure ſecundum Bartol. & alios in
l. fin. §. fin. C. de ſerui. & aqua. & eum ad hoc reputat etiam ſin-
gul. Ang. in l. Imperatotes. ff. de ſeru. vrb. præd. Ioan. de Imol. in
15 l. ſi prius. ad fin. ff. de oper. nou. nunc. † Quartò limita in hæ-
rede, qui vult ædificare in præiudicium domus alteri legatæ.
Ita videtur probari in l. binas. 1. & ibi Bart. ff. de ſeru. vrb. præd.
16 vbi tamen melius videas. ¶† Item no. in tex. in ver. cõmercia.
nam commercium propriè eſt communicatio mercium, ſe-
cundum Alb. hic. & ideo eſt nomen generale omnium con-
tractum: tñ hic capitur in ſpecie pro permutatione rerum, ſe-
17 cundum gloſ. in vno intellectu. ¶† Vltimò not. in verſ. em-
18 ptiones. ꝙ emptio, & ven. eſt de iure gentium † Contra, em-
ptio non põt fieri ſine precio in pecunia numerata. §. pretium,
& §. item precium. Inſti. de emptio. & vendi. Sed pecunia non
eſt de iure gentiũ, ſed eſt de iure ciuili. Patet, quia non põt cudi
ſine licentia, & authoritate Imperatoris, imò per Imperatorẽ
non poteſt dari licentia priuato homini, vel priuatæ familiæ,
quòd pecuniam cudant, niſi ſit reſpublica, vel alius Princeps.
19 glo. & ibi Bart. in l. fin. C. de fal. mo. † vbi dicit Bart. quòd no-
biles Geneuenſes de Fliſco, qui hauerunt priuilegia ab Impera
tore cudendi pecuniam, vel aurum, ꝙ talis conceſſio nihil va-
let, & non potuit eis concedi. Ad idem text. in l. 1. & ibi Barto.
C. de vete. numiſ. poteſt lib. 11. Habeo iſtud contrarium pro
difficili: licèt facile videatur. Ad quod reſpondet Barto. hic in
20 5. col. licèt communiter corruptus habeatur, † quòd in con-
tractu emptionis, & venditionis duo ſunt conſideranda, ex qui
bus hic contractus perficitur. ſ. conſenſus, & pretium: conſen-
ſus eſt de iure gentium: & quia eſt quid potentius, quàm ſit
pretium, contractus emptionis eſt de iure gentium, attento
conſenſu: dato, quòd pecunia fiat per Principem, vel per Im-
peratorem: quia per hoc non ſequitur, ergo emptio eſt de iu-
re ciui. vt hic per eum. Et idem clarius tenet Bald. in rub. C. de
contrahen. emp. in prin. Iſta ſolutio non tollit obiectum: quia
ſi pecunia non erat de iure gentium, ſine qua non poteſt eſſe
emptio, ex ſolo conſenſu non poterat. Item ſm hanc reſpon-
ſionem etiam ſtipulatio cùm habeat conſenſum, deberet dici
de iure gentium, vt in glo. Vnde alibi glo. in l. eas. ff. de cap. di.
rñdet intelligendo iſtum tex. ꝙ emptio eſt de iure gentiũ: hoc
eſt dicere, ꝙ habet æquitatem naturalem à iure gentiũ: tñ eſt
de iure ciuili. Qđ nihil eſt dicere, & ꝯ hunc text. Vnde aliter
21 rñdet Cy. Alb. & Ang. hic, † ꝙ imò pecunia eſt de iure gẽtium:
& de iure gentium inuentus eſt nummus, licèt non talis, qualẽ
principes nunc cudi faciũt. Et licèt nũmi antiqui nõ hẽrẽt illã
impreſſionẽ, & materiã ꝗ nunc hẽnt, tñ erant nũmi ſicut nũc.
Ita tenet ipſe Bar. in l. 1. ff. de ꝯhen. emp. ꝙ olim erant nummi,
ſicut nunc, ſed in alia materia. Pro iſta ſolu. pondero, tex. in d. l.
1. ff. de ꝯhen. emp. dum dicit. Olim. n. non ita erat nũmus, præ-
23 ſupponit. n. quòd eſſet, ſed non cum illa qualitate. ¶† Gloſſ. 1.
in fin. no. duo. Primò, ꝙ iſte text. debet reſtringi ad bella illici-
ta: quæ bella illicita non ſunt de iure gentium. Odof. quem ori-
ginaliter vidi, dicit quòd imò de iure gentium ſunt tam bella
licita, quàm illicita. Nam cùm bellum ex duabus partib. inui-
cem præliantib. cõſtet, fatuum eſt dicere, ꝙ bellũ licitum eſſet
de iure gentium, & non licitum, quia vnum eſſe non poteſt ſi
ne alio

ADDITIONES.

a ¶ Dictio ex. Adde Bart. in l. 1. §. ex incendio. ff. de incen. rui. nau. Bald. in l. de pecoribus. C. ad l. Aq. Io. An. & Mod. in c. auditis. de proc. Pet. de Anch. in c. ſi ꝓpter tua debita. de reſcrip. lib. 6. Old. conſi. 49. inci. conſueuit dubitari.

b ¶ Ciuitas. Mart. de Lau. in trac. de prin. & per Ant. Cor. auditorem ſacri palatij, in trac. de regi.

ne alio à communiter accidentibus. Iac.But.& Bar.etiã repre-
hendunt iſtam reſtrictionem glo.& dicunt, quod imò de iure
gen.ſunt bella tam illicita, quam licita: & ſic generaliter loqui-
tur hic tex.ſed bella illicita ſunt de iure gen. occaſionaliter, nõ
diſpoſitiuè. Inuenio, quòd iſtam opi. ſubtiliter impugnant Ri-
char.& Bar.de Sal.in repe.iſtius l.quia ſecundũ eos ineptus ſen
ſus eſt ad hanc l. quòd bella licita ſint de iure gent.diſpoſitiuè,
ſed illicita occaſionaliter: & quòd ita intelligatur hic tex. Nam
repugnat dictio, ex, quæ denotat cauſam immediatam. l. 1.§.
ex incendio. ff. de incen.rui.nau.l.non dubium.vbi dixi. C.de le-
gi. Item ſecundum eum non tollitur obiectum gloſſ.quia iura
etiam occaſionaliter non debent illicitũ iudicare per d. l. me-
minerint, iuncto eo, quod dicit gl.fi. in l.Proculus.ff. de nego.
geſtis. Et propterea ipſi tenẽt, quòd bella licita ſint de iure gen-
tium immediatè, vt hic: & illicita ex iniuria iure gen. proue-
niẽte ex inſtinctu naturæ pronę ad malum.l.1.§.1. & §.cũ arie-
24 tes.ff. ſi quadru. pau. fe.di. Et ita decidunt præfati Doct. † Ful.
hic dubitat multum de opi. Doct.quia ſecundum eum, ſi po-
pulus Ro.vel Papa inferat bellũ hoſtib.ne dum illi, qui à nobis
capiuntur, efficiuntur ſerui noſtri, ſed etiã illi qui capiuntur ab
hoſtib.de iure efficiuntur eorum ſerui.l.hoſtes.ff.de capti. Quo
modo ergo ex patre eorum bellum eſt illicitum? Vel ſi eſt illi-
citum, quomodo ex illicito aliquid acquirunt? Et huic nõ dat
reſponſum. Sed pro hoc dicit, ſe reprobare glo. cano.in ca.ius
a gentium. 1.diſt. quæ dicit, quod ſi noſtri [a] capiant aliquem in
bello, efficitur ſeruus capientis. Et ideo etiam ſi poſſet aufuge-
re non debet, aliàs peccat mortaliter. Econtra autem captus
ab hoſtib. noſtris ſi poteſt aufugere, licitè aufugit per l.nihil in-
tereſt.ff. de cap. Dicit Raph. quod illa glo.eſt falſa: quia ita ca-
b pti ab hoſtib. [b] efficiuntur ſerui capientium, ſicut capti à no-
c ſtris. [c] Imò ſm eum ſi hoſtes caperent ciuitatem imperij, effi-
ceretur capientiũ. Alleg.tex.in l.i.in prin. C.de offi.præfe.præ-
to.Aphri.licèt ſecundum eũ, cum illa gl.inclinet Inn.in c.olim.
de reſt. ſpo. Puto aduertendum. Nam inuenio iſtam difficul-
tatem tactam per Ia.de Ra.Pe. & Nic. de Nea.in §.ſi ab hoſtib.
in glo.in verbo hoſtes. Inſti.qui.mo.ius patr.pot.ſol. Quare ſta-
tutum fuerit, quòd capti in bello per hoſtes Romani Imperij,
ita efficiantur capientium, ſicut capti à populo Romano, &
ex parte hoſtium præſumatur bellum illicitum: Et quare non
ſtatuit lex, quando aliqui capti ſunt ab hoſtib. ꝙ ſaltem rema-
neant domini rerum exiſtentium penes nos: nec potes dicere,
ꝙ iſtud ſit ratione æqualitatis ſeruandæ: quia non ſubeſt eadẽ
ratio, cũ ex vna parte bellum ſit licitum, ex alia non. Ergo be-
ne feciſſet lex, ſtatuere, ꝙ capti à populo Roma. in bello effi-
ciantur ſerui capientium: ſed non ècontra. Breuiter; licèt ipſi
multa dicant, habes tex.in §.j.Inſti.de iure perſ. vnde colligitur
reſponſum. Nam ideo ſtatuit lex, ꝙ etiam capti in bello ab
hoſtib.popu. Ro.efficerentur ſerui eorũ, vt ex hoc ſeruarẽtur,
& non occiderẽtur. Et ideo ſerui dicuntur à ſeruãdo.d. §. Ideo
aũt ſtatuit lex, ꝙ etiam reputentur ſerui, quo ad bona exiſten-
tia penes nos, quia niſi ſic ſtatuiſſet, acquireret dominus domi-
nium bonorũ: quia quicquid acquirit ſeruus, acquirit domi-
no.l.1.in prin.ff. ſi quis à pa.fu.ma. & l. placet. ff.de acq.hær. Et
d ꝙ iſta habeant locũ in bello illicito, [d] probat text.no.in l.poſt-
25 liminium.in prin.in ver. vt qui per iniuriam. ff. de cap. ¶† Se-
cundò habes ex gl. duo exempla liciti belli. Ad primum adde,
ꝙ dicit Bar.in l.1.C.de paganis. ꝙ bellum, quòd infertur à Chri
ſtianis ↄ infideles ſemper eſt licitum: quia ipſi tenent occupa-
e tam terram ſanctam. An autem ↄ infideles Hiſpaniæ [e] ſit lici-
tum bellum, ponit Oldr. in conſi.72. Addit Gul. de Cu. hic, ꝙ
f bellum dicitur [f] licitum, quod infertur ab eo, per quem Reſp.
gubernatur: vel à minore in ſubditos ſuos, per tex.in c.domino
guerram.in tit. hic finitur lex Conradi. Bar. repobat per l. 1. C.
vt ar.vſu.& c.lib. 10. vt hic per eum. Sed aduertè, quia Gul. lo-
quitur in non recoguoſcente ſuperiorem, vt ſm eum in Rege
Parthorum, & in Rege Perſarum, iuxta. l. mercatores. C. de
commer. Et idem dicit Fulg. in Rege Aragonum, & Franco-
g rũ, [g] qui nõ recognoſcunt Imperatorẽ. capitu.per venerabilẽ.
qui filij ſint leg. Et dicit, ꝙ dum eſſet in concilio Conſtantiæ, ꝙ
eorũ legati publicè proteſtati ſunt ſe veniſſe, nõ quia recogno-
ſcerent Imperatorẽ, ſed tanquã fideles Chriſtiani. Et idem cir-
ca tales, de quib. declarat Bar.in l.hoſtes, vbi per te videas. ff. de
capt. & Old.in conſil.70. Et no. ꝙ dux Mediolani in terris ſuis
hẽt plenitudinem poteſtatis: & ea poteſt in eis, quæ põt Impe-
rator, ſm Ang. in conſil. 217. incip.in cauſa accuſationis, in 1.
colum. verſ. contrarium eſt verum. Et de duce Mediolani, &
eius ſuprema poteſtate, vide Pau.de Caſtr.in conſil.225. incip.
26 ad primum, propè fin.conſilij. ¶† Eodem modo Veneti ſunt
in quaſi poſſeſſione libertatis, quam præſcripſerunt contra Im
peratores. ſecundum Bar.in d.l.hoſtes. Plus dicit Alb. de Roſa,
in l. cunctos populos. C. de ſum. tri. ſe vidiſſe priuilegium li-
bertatis, & exemptionis Venetorum, bullatum bulla aurea.
Et refert Iac. Alu.in c.1. in princip. quis dicatur Dux, vel Mar-
chio. Bald. etiam in rub. ff. de rerum diui. tenet, quòd de iure
h Veneti ſunt liberi: [h] quia eorum ciuitas fundata eſt in mari.
27 † Item gulfus maris Venetorum eſt in eorum dominio: &
poſſunt interdicere de iure Ianuenſibus, & alijs, ne poſſint in
gulfo nauigare. l.ſanè. ff. de iniurijs. Ponit Ray. exemplum de
gulfo maris Venetorum, & expreſsè latè conſuluit Angel. in
conſil. 290. incip. thema eſt tale, inter cætera capitula. in 2.col.
28 ¶† Vltra prædicta, an alius poſſit indicere bellum, ponit Spe.
29 in tit.de primo, & ſecũdo decreto.§.j.circa medium. ¶† Item
quæ bella dicantur licita, & quando & quibus liceat bellum
indicere, per Alb.& Bal.hic, & Bar.in d.l.hoſtes. Inn. in c.quod
ſuper.de voto.& in c.ſicut.de iureiur.Bal.in l.1.in princip.C.de
cadu.tollen. Ang.in q.per eum diſputata, quę incipit, renouata
30 guerra. & diffuſè per Io. de Lign. in tract. de bello. ¶† Not.ta-
men, quòd licèt permittatur inferioribus bellum indicere, vt
not. Inno.in c.olim. de reſtit. ſpo. tamen nunquam capti in tali
bello etiam licito efficiuntur ſerui capientium.not. Inno.in d.
c.ſicut.& pulchrè Bal. in rep.l.1. C.de ſacroſanct. eccleſi.in 11.
col. in 14. quæſtio. vbi dicit ſe audiuiſſe ab aduocatis antiquis
Peruſij, quòd aliàs fuit magna quæſtio de facto ſuper hæredita
te comitis Burgaritij di Morgrana, capti à Piſanis in quodam
i conflictu, & carcerati: an teſtamentũ per ipſum factum [i] va-
luerit. Et videbatur, quòd non: quia erat effectus ſeruus capiẽ
tium, & illud bellum fuit indictum ab Henrico Imperatore:
ergo licitum. Tamen dicit Bal. quòd Hẽricus Imperator erat
iam mortuus, & iſte comes fuit in bello captus poſt mortem
Imperatoris: ergo ſm eum potuit ſuſtineri, ꝙ teſtamentũ va-
luerit. per l.qui à latronibus. ff.de teſt. Eodẽ modo capti in bel-
lo ciuili nunquã efficiũtur ſerui capientiũ, ſm Bald.in l. vnica,
in prin. C.de cad.tol. Item quodcunque bellum de mundo, niſi
diſfidatio præcedat, non dr̃ licitũ, vt inquit Io.An. in c.pro hu-
mani.de homi.li.6.in nouella.quem refert, & ſequitur Bal.in l.
1.in 24.col.C.de ſer.& aqua, & in l.ſi manumiſſori.C. de obſe-
31 quijs pat.præſ. à lib. ¶† Quid autem ſit in duello, an ſit de iure
k licitum. [k] Bal.hic in 8.q.arguit ad partes, & concludit, ꝙ eſt li-
citũ licentia ſuperioris concedentis ex maxima cã: aliàs non,
per gl.no.in §.per ↄrium. Inſti.de hæ.quæ ab inte.cũ alijs per eũ
alle. Addo tex.in l. qua actione.§. ſi quis in colluctatione. & ibi
Bar.& latius Alb.ff.ad l.Aqui.not.Bar.in l. ſi rem tibi inſpicien-
dam.§.fi.in vlt. verbis.ff.de præſcr.ver.Bal.& Imo.in l. cũ filius.
§.fi.ff.de le.2.& Bal.quẽ omnino videas in rub. aliàs in l.1.C.de
32 edi.di.Adr.tol.vbi dicit, ꝙ † duellũ põt tripliciter contingere.
Aliqñ ad purgationẽ innocentiæ corã principe. & hoc non li-
cèt, niſi prouocato, & ex cã neceſſitatis: quia vt dr̃ in Lombar
dia, multi ſub clypeo iuſto aliqñ pereunt. Aliud eſt duellũ, ꝙ
fit inter duos milites ꝑ experiẽtia virtutis. Aliud, qđ fit pro de
33 fenſione Reip.vt ibi per eum.† Vide etiã Bal.in c. 1. in prin.de
pace ten.& ibi ponit, an ruſticus, vel vilis perſona poſſit pro-
uocare nobilẽ ad duellũ. Et qb. ex cauſis ꝑmittatur duellũ, ẽt
34 de iure cano.† Et an duellum ſit proſequẽdũ quouſq; aliquis
ſuperetur, ſi forte prima die nemo ſuperatus fuerit. vide Imo.
in l.is, q reus.in 20.col. ff.de pub.iu.vbi tenet, ꝙ duellũ non eſt
licitum, maximè attento iure canonic. & ꝙ põt licitè recuſa-
ri. & hoc dicit eſſe notabile, & menti tenendum, quia poteris
lucrari multum, & refert, ꝙ Ange.ſemel fuit lucratus centum
florenos aureos ab vno, qui erat prouocatus ad duellũ. & vo-
lebat pugnare, an poſſit licitè recuſare? Et cõſuluit, ꝙ ſic. Et ꝑ
hoc allego tex.not. in c.monomachiam.2.q.5. vbi gl.& tex.in
c.quæritur.22.q.2.& 17.q.4 c.omnes. Habetur in ca.ex tuarum.
de pur.ca & in c.1.& 2.de pur. vulgari.& in cap.1.de cler.pug.
in duello. Aliud per glo. in clem. paſto.in princip. & ibi ponit
do.

ADDITIONES.

a ¶Quod ſi noſtri. Adde Anto.de But.in c.1. de conſti.
b ¶Hoſtib. Adde gl.in c.dicat.24.q.5. Hoſt.in c.ſup. de voto.in vlt.q. Hoſt.in tit.
de pę.in §.quib. verſ.quod de rapina.
c ¶Adde, ꝙ bellum dupliciter iuſtũ dr̃, iuſtitia cauſæ, & iuſtitia imperij, vt per
Bal.in d.c.ſicut.3.de iureiu. Rip.in d.l.1.n.69.de acq.po. Nata cõſil.284.n.8u.
Iacobin. in inueſt.ver.& promiſerunt.col.3. MASVER.
d ¶Quid inter vtrinque Chriſtianos, dic ꝙ ceſſant tunc iura captiuitatis, &
poſtliminij. Boe.q.178.nu.2.& hoc tantum quo ad perſonas. Nat.conſi.45 n.
nu.10.de quo plura Boſſ.tit.de captura.nu.57. MASVER.
e ¶Hiſpaniæ. Adde Pet.Anch.in repeti.ca. peccatum. in 6.q.de re iu.in 6.
f ¶Dicitur. Adde Bal.in l.3.C.de ſer.& aqu. Bal.in c.olim.el 3.de iurei. Hoſt.in ti.
de treu.& pa.ĩ §.qd ſit bellũ. Doc.ĩ c.ꝙ humani.de ho.li.6. Tho.2.2.q.40.ar.1.
g* Frãcorũ. Adde Alb.de Ro.in l.imperiũ.de iur.om. iu. Ang.in l.hoc aũt.ff. de
ſer.vr.ꝑd.in c.bonæ.el 1.de poſt.præla. Imo.in c.1.de conf.
h ¶Alc.2.li.diſpu.ca.5.hanc rationem confutat.
i ¶Fcm. Adde Inn.ĩ c.qualiter.el 2.de ac. Abb.ĩ rub.de teſt.in c.tuæ.de pęn. Bal.
in l.1.C.qui ad li.procla.non poſſ. Imo. in l.2.ff.de pub. iud.
k ¶Duellũ ita eſt illicitũ, vt nec ↄſuetudine nec ſtatuto fiat licitũ. Barb.cõſ.62.

do.Car.in 5.q.de re iud Ponit Io.de Ana.in rub.& in c.1.de cle
ri.pug.in duello.Ponit Spe.in tit.de accu.§.6.ver.quid si.& seq.
35 ¶†No.tamen,ꝙ qui moritur in duello, nõ propter hoc seruus
pœnæ morietur,necc eius testm̃ rumpitur,ſm Bal.in d. c. 1. de
pac.tenen.idem Bal.in l.1.C.de dedit.lib.tollen.quia in duello
moribus militum approbato,potest licitè animaduerti, secun
dum eundem Bal.in l.fin.C.de prob.vbi dicit:Pone,ꝙ probatũ
in causa capitali committitur in duello,vtrum victus in duel-
lo debeat licitè mori?& determinat ꝙ non.Est bonus tex.in c.
2.de purg.vulg.quem alleg.Bal.in l.libertorum.C.de testi. Ali-
bi Baldus in l.hi penes.C.de postul. dicit ꝙ duellum est licitũ,
36 quod consuetudo generalis permittit.¶†Pet. Brixien.in reper.
suo,in verbo duellum,dicit se bis consuluisse semel Regi An-
gliæ,semel Regi Hispaniæ,quod non poterant concedere , qđ
37 duellum foret licitum:aliàs peccabant grauissimè. ¶ †Et an si
quis fuerit prouocatus ad duellum,qui aliàs debebat decapi-
tari propter crimen,debeat mors differri, vide Barto.post anti-
38 quos in l.Imperator.in 1.lect.in 6.q.ff.de statu hom.¶†Secun-
dum exemplum glo.est de bello,quod fit ad propulsationem
iniuriæ.Et licèt Doct.sic pertranseant:mihi tamen non placet:
quia quod fit ad propulsationem iniuriæ, non est propriè bel-
lum,sed quædam defensio.d.l.vt vim.§.eod.l.1.§. vim. ff. de vi
39 & vi arma.l.1.C.vnde vi.†Dicit tamen eleganter Pau.de Cast.
in consi.33.quod bellum pro tuitione rerum suarum est lici-
tum iure naturali,gentium,& diuino. Duo alia exempla belli
licíti addit Pet.quæ Bar.reprobat,vt hic per eum.Et circa secũ
dum exemplum dic,quòd ex eo non placet: quia ibi non tra-
ctatur de bello publico.Item ita demum est licitum , quando
iudicis copia haberi non potest.gl.est no. in l.si alius. §. bellissi-
mè,in gl.pen.ff.quod vi,aut clam.quæ sic limi.l.ait prætor.§. si
debitorem.ff.de his quæ in frau.cred.¶In gl.in ver.distincta.Di
uiditur ista gl.in 2.partes, prout per viam quæstionis verè for-
mat 2.opp.Secunda ibi,item nonne.In 1.parte,gl. tenet primã
40 sol.Nam in 2.sol.†dum glo.præsupponit dominium vtile esse
de iure gen.& Pet.sequebatur.d.§.adeo.Insti.de loc. Certè Iac.
* de Rau.Bar.Bal.*& cõiter Mod.*reprehendunt gl.& Pet.quia do-
minium vtile est de iure ciuili. Alleg. l. superficiario.& l. pror.
ff.de rei ven.vbi dr̃,ꝙ prætor dat vtiles actiones: sed ius præto
rium est pars iuris ciuilis.l.ius autem ciuile.cum seq. ĩ.eo. Sed
caue,quia illæ ll.parum probant. Nam loquuntur de vtilibus
actionib.sed non de vtili dominio Ad §.adeo.respondet,ꝙ nõ
loquitur de ɔ̃ctu locationis,sed de ɔ̃ctu emphyteutico , q̃ est
iuris ciuilis,vt ibi.& l. 1.C.de iure emphy.Mihi vr̃, quod nõ be
ne tollant fundamentum Petri.Nam licèt.§.adeo. verè loqua
tur in ɔ̃ctu emphy.tamen Pet. voluit arguere & probare , ꝙ
dominium vtile sit de iure gentium. Nam locatio est de iure
a gentiũ,vt hoc tex.tamen per locationem ad longum tẽpus[a]
transferť vtile dominium,vt dixi in l.manumissiones.§.eod. &
ad hoc argumentum non vadit solutio doctorum.Puto,ꝙ de
41 beat responderi sic.Nam locatio simplex est † de iure gentiũ,
sed locatio in perpetuum est de iure ciuili.Et ꝙ per eã transfe
rať vtile dñium,non credo,ꝙ sit de iure gentiũ ,sed de iure ci-
uili.l.1.§.qui in perpetuum.ff.si ag.vectig.vel emphy.pet.l.1.§.
42 qđ ait.ff.de superfic.& hoc modo cessat obiectũ Pet.¶†Quid
b aũt differt[b] emphyteusis à locatione perpetua ? Licet Imo.in
c.nulli.in 3.col.& in c.ad audientiã.in 1.col.de reb.eccles. non
aliè aperto ore fateať,ꝙ nullæ sint drĩæ in effectu,sed solùm in
c nõïe.Ita ẽt dicit Io.Fa.in l.1. C.de iure emphy.& in d.§.adeo.[c]
Ego semper tenui,qđ est magna drĩa in effectu: qa emphyteu
tæ non fit remissio ꝑ sterilitatẽ:conductori in perpetuum fit,
Item emphyteuta si cessat soluere,non põt expelli , nisi lapso
biennio:conductor perpetuus statim põt expelli, vt declaraui
43 in Auth.qui rẽ.C.de sacrosf.ecc.& in l.1.C.de iure emph.¶†In
d ea.gl.ad fi.[d] rñde melius ꝙ licet aliqui modi acquirendi dñiũ
sint de iure ciuili,quos enumerat gl.hic,& gl.in l.1.in prin.ff.de
e acq. posś.in ipsum dñium semper est de iure gentium.[e] Inter
44 alios modos† pondera,dum gl.tenet ꝙ p sñiam transferť do-
minium:intellige mediante traditione,vel quasi.§.fin. Instit.de
offi.iudi.qa ẽt in ɔ̃ctib. non transfertur dñium sine traditione.
l.in traditionib.C.de pac.l.si ager.cum gl.ff.de rei ven. Idem ꝙ
hic tenet gl.in l.sunt& aliæ.in gl fi.ff.de pub. & in l. Põponius.
§.si iussu.ff.de acq.pos.gl.est melior de iure in §.fi.Insti. de offi.
iud.quam reputat sing.Imo.in rub.ff.de re iud.Istam opi. vltra
plures antiquos,videlicet Dy.Iac.de Are.Old.Ray. & Gul.hic.
(licet Ray.dicat,ꝙ sine scandalo,& scrupulo ɔscientiæ vtraq;
opin.est sustentabilis.) tenent Bar.Ang.Imo.& D. Alex.in d.§.
f si iussu.[f] Iac.de Are.Cy.& Bal.in l.3.§.item q̃ri põt.ff.de reb.co
rum.Io.Cald.& D.Cardin. Flo.in c.proposuit.vbi bonus tex.in
materia de ɔcesś.pb.Cy.& Iac.de Are.in l.1.C.cõia vtr. iudi. Et
dicit D. Alex.in d.§.si iussu.ꝙ quis vtraq; opi.disputatiuè pos-
sit sustineri:tñ ista est verior.Et pro ista parte patet, ꝙ p sñiam
g transferať dñiũ.[g]Faciunt multi tex.clarus tex.in §.fi.Inst.de off.
iudi.in l.si ꝑ errorẽ.ff.de vsucap.in d.l.Põponius. §. si iussu.in l.
Pomponius.§.sed si is. ꝑsertim in rõne.ff.de procu.in l. eum q.
§.si petenti.ff.de pub.in l.cum putarem. ff. fami. erc. quæ iura,
vt fortius stringant,sic inducas. Regula est,qđ in casib. in quib.
traditione facta à non dño transferť vsucapiendi conditio : in
eisdem si traditio fiat à dño transfertur dominium:& eɔ̃. l.cla
uib.ff.de ɔ̃h.emp.Sed ego habeo in iurib.ꝑalleg.ꝙ per traditio
nem factam auctoritate sñiæ , transfertur vsucapiẽdi cõditio.
ergo si condemnatus per sñiam erat dñs,transfertur statim do
minium.Bonus tex.in d.l.3.§.item quæri põt . quem considera
in verbo,petitus.& sic ibi agebatur rei vend. & tamẽ dicit tex.
ꝙ sñia est species alienationis:& sic facit ɔ̃ doc.Bar.hic.Ad idẽ
stringit.l.sunt & aliæ.in fi.ff.de pub.iuncta regula.l. clauibus. ff.
de ɔ̃h.emp.Ad idem facit:quia factum iudicis censetur factũ
partis.l.si ob cãm.C.de euic. Sed si pars condemnata traderet,
transfertur dominium , ergo idem in sñia iudicis facta tradi-
tione.Et hoc vltimo argum.vtitur Bal.in l. 1.C.cõia vtr.iudic.
Pro ista opi.ẽt D.Alex.in d.§.iussu.ponderat tex.in l. inter offi-
cium.in fi.à ɔ̃rio.ff.de rei ven.Qui tamen mihi non multum
stringit.Secunda est opi.gl.tenentis ɔ̃rium in l. exceptio. ff. de
excep.rei iudi. Sentit gl.in l.inter officium in gl.fi.ff.de rei vẽdi.
Iac.But.hic latè.Pet.de Bellaper.vt ibi refert Cyn.in l.1.C. cõia
vtriusq.iudi.& idem tenet Ray.& Odof.in l.possessiones.C.de
proba.& Compos.in cap.Quod sicut.de elec.& D.Signo.Ho-
modeus Mediolan. Pro ista parte fortiter stringit: quia in reali
agitur solùm ad declarandum.l.& ex diuerso.§.1.de rei vend.
& ita sententiatur.l.Pomponius.§. sed & eis.ff.de procu.l.sicu-
ti.§ sed si queratur.in fi.ff.si serui.vend.Ergo actus agentiũ non
debent operari vltra eorum intentionem.l.nõ omnis.in prin.
ff.si cer.pet.Et ad hoc durum est respondere. Quamuis Dom.
Alex.in d.§.si iussu.respondeat,negando assumptum. l.Secun-
dò facit regula.l.3.§.subtilis.ff.de condi.ob cãm. vbi error im-
pedit translationem dominij:ergo cùm cõdemnatus ꝑ sñiam
tradat rem tanquam verè sit accipientis , cùm non sit, iste er-
ror debet impedire translationem dominij. Tñ gl. & Doc. in
d.§.si iussu.respondent,ꝙ illa regula fallit, qñ traditio erronea
fit auctoritate sñiæ:Tertiò pro hac parte stringere vr̃.Nam ar-
bitria sunt redacta ad similitudinem iudiciorum.l. 1.ff.de arbi.
45 †maximè cum hodie ex sñia arbitri ita oriatur actio & excep-
ptio,sicut ex sñia iudicis.l.cum antea.C.de arbitr. Sed ego ha-
beo,ꝙ ex sñia arbitri non transfertur dominium.cap.Raynal-
dus.de test. per quem tex.ita dicit Bal.in l.fi.§.fi.C. cõia de leg.
ergo idem in sñia iudicis.Sed dic,ꝙ tex.in d.c.Rayn.nihil pro-
bat,vt declarat D.Alex.in d.§.si iussu.sed habet alium intelle-
ctum,quem ponit Bar.in l.filiusfa.§.diui.ff.de leg. 1.Tertia prin
cipalis fuit opi.Bar.qui pro concordia dictarum gl. latè distin-
guit,vt hic per eum.& simpliciter recitant Ful.& D.Mar.Lau.
hic.D.Ant.de But.in d.c.proposuit.de conces.præb. Ego autẽ
circa doctr.Bart. vt perfectius habeatur,moueo sex difficulta-
tes.Prima est,quare Barto. constituat drĩam an sñia feratur in
actione personali,an in actione reali.Responde:quia actiones
personales competunt ad dandum & sic ad dñium transferẽ-
dum.§.sic itaque.Inst.de act.Secus est in actionib.realib.§.1.In
sti.eo.Secunda difficultas est,quia Bar.vult,ꝙ qñ sñia fertur su
per actione personali,q̃ non tendit ad translationẽ dñij: Puta
super actione commodati , vel depositi:tunc per sñiam non
transferť dñium,quia actio non tendit ad hoc. Si ita est, quo-
modo sñia lata super actione reali , põt inducere translationẽ
dñij,cùm actiones reales nunq̃ tendant ad hoc , vt ĩ. dicetur?
Puto posse rñderi:ꝙ in actione personali,commodati,deposi-
ti,vel simili,nullo modo agitur de dñio, nec transferendo, nec
declarando:sed in actionib. realib. quis non agatur de domi-
nio transferendo,agiť saltem de declarando. Tertia difficultas
est,quia Bar.vult,ꝙ si reus conuentus nõ petijt pronunciari se
esse dñm : tñ iudex põt super hoc pronunciare,& sic põt sen-
tentiare super eo,quod non est petitum, nec lis cõtest.ꝙ bene
nõ.idẽ tenet Inn.& Io.de Lig.in c.ex cõqõne.de rest.spo.Dy.in
regu-

ADDITIONES.

a ¶Vsque ad decennium.Dec.consi.204.

b ¶Quid autem differt.Adde gl.in verb.ad locationem.Insti.loc.gl.in c.fi.de lo
cat.Doc.in cle.1.de reb.eccl.non alien.

c ¶Sequitur,& confirmat Nat.consi.36.nu.3.& consi.114.nu.3. MASVER.

d ¶Ad finem.Adde pulchrè Alex.in l.cũ hæredes.in prin.de acq.pos. PVRPV.

e ¶Et hæc est communis,vt per Aym.consi.103.col.1.Neuiz.consi.68.col.fina.
circa fi. MASVER.

f ¶Iussu Et in l.iustè possidet.r.no.de acq.pos.& in l.miles.§.fin.colum. fina.ff.de
re iudi. PVRPV.

g Quod titulus sñiæ videatur habilis ad translationem Dominij, vel quasi.no.
Alex,cons.90.col.3.nu.9.lib.2.& fac.quæ idem scribit cõs.98.nu.9.li.5.Prac.
Pap.for.libe.act.real.ver.iure dominij.cir.fi.Aym.cons.148.nu.7.MASVER.

regula non licet actori.Bald. in l. cum Papinianus.C.de ſent.& in l.ſed, & ſi poſſeſſori. in prin.ff.de iureiur. & ibi remiſſiuè d. Ale.ad fi.prin.Lud.Ro.in d.l.Pompo.§.ſi iuſſu.Contrariũ tenet Hoſt.in d.c.ex conquæſtione.& in c.licet causã. de prob.& habes gl.ord.in d.l.cum Papinianus, in verbo condemnare.& ibi Bal.ad hoc no.Et ibi gl. vult plus, ꝙ iudex non poſſit pronuntiare pro actore ſuper non petitis.Idem ſi eſſent acceſſoria.Qđ vltimum non firmo. Fallit in 5.caſib.ibidem per eum, & alios enumeratis,& facit duplex ratio.Prima vulgata:quia ſententia debet eſſe conformis libello, ſeu petitioni, & fatuus eſt iudex, qui condemnat in alio quàm ſit petitum. l. fi.C. de fideicom. libe.l.vt fundus.ff.cõi diuidun. & c.licet hely. de ſimo. Secũda ratio,quia ſnĩa lata ſuper eo, ſuper quo non eſt lis conteſt.quia deficit ſolennitas iudicij,nihil valet.l.prolatam.& ibi Bart.C.de ſent.D.Ant.& alij Cano.in d.c. ex conquæſtione, ſuper hoc diſtinguunt. vide per eos. Concludendo dic,& ita intellige Bart. qui aliàs malè diceret, ꝙ quamuis actor non petierit : ſi tñ poſtea probauit, iudex põt ferre ſnĩam pro actore in eo, ꝙ probauit,quamuis non ſit petitum.gl.eſt in l.circa.ff.de probat.Tu allega meliorem tex.de iure. in c.auditis.de præſcr.de quo etiã per Bald.in l.fin.C. de fideic.lib.& in l.1.C.vti poſ.& in l.hĩditas materteræ.C.de pe.hæ.& in l. ordinarij.in 5.col..C.de rei ven.& in l.2.in prin.C.cõi di. Quarta difficultas eſt:quia Bar. vult, ꝙ ſi feratur ſnĩa declaratoria pro reo non ſimpliciter, ſed pronunciando rem petitiã eſſe ſuam:tñ non transfertur dñium in eũ, ſed bene inducitur quædã præſumptio. Contrariũ tenet idem Bar.in l.exceptio.ff.de excep.rei iu. & iſtã ꝯrietatẽ poderat Inn. in c.ꝓpoſuit.in 16.col.de conceſ. præbẽ. & tenet iſtã vltimam. Motus : quia ſi in iſto modo fuiſſet lata ſnĩa pro actore, transferret dñium in eum , ergo multo fortius qñ eſt lata ſnĩa pro reo,per rĩam.l.fauorabiliores.ff.de re.iur.l.Arrianus.ff. de actio. & obl.c.ex literis.de prob.Idem tenet Lu.Ro.d. Alc. & d.Fran. de Are.in d.§.ſi iuſſu.& Raph.Ful.licèt de illa ꝯrietate mentionem non faciat hic.Et facit d.l.ſed & ſi poſſeſſori.in prin.Caue tamẽ,quia ibi non competit vtilis in rem, ſed vtilis actio in factũ.Cõſidera, ꝙ Bar. bene ſentit rõnem diuerſitatis inter actorem,& reũ.Nam in reo vult ideo non trãsferri dominiũ : quia reus hic non petijt, nec hẽt neceſſe petere.Sed actor de neceſſitate hẽt in libello petere, declarari rem eſſe ſuã.l. & ex diuerſo.§.1.ff. de rei ven. Et ſic Bar. ꝯſtituit dĩam ꝑꝑ formam petitionis:& ſic ſolum eſſet dĩa in facto: & data paritate terminorum,idem eſſet in reo, ꝙ in actore. Sed caue fortius ꝯ Bart.cũ ſufficiat reum probare, dato ꝙ non petierit. vt ſ. ꝓximè dixi. ¶ Quinta difficultas eſt cęteris grauior. Qũo poſſibile eſt, qđ per ſnĩam latam in actione reali traſferatur dominium? Nam qui agit ꝓſupponit ſe eſſe dñm.l.1. C. de alien.iud. mu.cau.fac. c. examinata.de iud.& ſic ſolũ agit, vt declaretur dñs.d.l. & ex diuerſo.§.petitor. Item ſnĩa lata in actione reali dẽt eſſe declaratoria,& non ꝯſtitutoria.l.ſicuti.§.ſed ſi quæratur.in fi.ff.ſi ſeruit. ven. Et actus agentium non dẽnt operari vltra eorum intionẽ.l. non oĩs.in prin.ff.ſi cert.pet. Iſta eſt fortis difficultas, & valde neceſſaria ad intelligendum. Bart. in d.§.ſed ſi quæratur. rñdet ad illum text. calumniando, ꝙ dum tex. ibi dicit,ꝙ per ſnĩam non dẽt iſtud poni: quaľr iudex ꝯſtituit,ꝙ dñium trãſferatur:ſed bene oportet declarari. Nihil eſt, deſtruit tex. & rõ ibi aſſignata repugnat.d. Alex.in d.§. ſi iuſſu. rñdet alijs duob. modis. Primò, ꝙ non eſt verũ, ꝙ in actione reali feratur ſnĩa declaratoria, vt dicit ꝓbari per iura, quæ allegauit in prin. huius articuli. Sed nihil eſt,ꝑ tex.clarum. in d.§.ſed ſi quæratur.in fi.Scđò,quia ex quo actor ſolũ petit ſe declarari dñm.d.l.& ex diuerſo.§.petitor.Certè ſnĩa debet eſſe conformis petitioni, vt prædixi.Vnde rñdet ſcđo modo,ꝙ nihil repugnat,quin etiã ex ſnĩa declaratoria trãsferatur dñium: & probat ſic.Nã in actione perſonali põt ferri ſnĩa declaratoria : Nam iudex põt ſnĩare hoc modo.Declaro, ꝙ dẽs Titio centum ex cauſa mutui.l.qđ tñ.§.ſi arbiter.ff. de arb.& tamẽ nemo negabit,quin ex tali ſnĩa declaratoria inducatur noua obligatio. Sed certè ſimile nõ eſt bonũ, cùm actio perſonalis non repugnet, ꝓut realis,vt patet. in d.§.ſed ſi quæratur, in fi. ¶Quarto modo, & ſubtilius rñdet Raph.Cu.in d.§.ſi iuſſu.ꝙ ex ſnĩa in reali actione lata verè non trãsfertur dñium.Ita ꝓcedunt iſta prædicta, & difficultas, quã moui.Tñ inducitur præſumptio iuris,& de iure , ꝙ actor pro quo lata eſt ſnĩa,ſit dñs,ꝑ tex. in d.l.ſtatuliberi à cęteris.§.Quintus.ff.de ſtatũlib.& in d.§. quæri põt.Pondera, ꝙ iſtud etiã vult Bar.in illo mẽbro, qñ pro reo fertur ſnĩa non ſimpľr, ſed pronunciatur ſuper dñio.¶Sexta difficultas eſt,ꝗ qñ fertur ſnĩa pro reo poſſidẽte rẽ petitam, quare dimiſſio authoritate talis ſnĩæ nõ operatur tranſlationẽ dñij : ſicut qñ traditur actori per regulã:l.qua rõne. §. interdũ.ff.de acq.re.do. & §.interdũ.Inſti.de rerũ diui? Rñdet Bal. hic limitãdo dicta iura nõ procedere, qñ titulus ex intentione concedentis non ordinaľ ad tranſlationẽ dominij.Bene facit in ſimili tex.in l. ſi pro fundo. C. de tranſac, quem Doct.ibi reputant ad hoc ſing.& Bal.in c.1. ad fi.de contro.inter do.& vaſal.de beneficio. Vbi ſimilter dimiſſio penes reum conuentum ex cauſa tranſactionis non operatur tranſlationem dominij , vt ibi delcaraui. Ex iſtis habes declaratam doctrinam Bar.ex quib. apparet, ꝙ in multis non bene procedit. Et attende ſubtiliter tu prouecte, ꝙ licèt Bar. videatur cõſtituere dñam,& diſtinguere,an ſnĩa feratur ſuper actione perſonali,an ſuper reali. Tamen ſi cõſideras idem ſtatuitur in vno ꝙ in alio.Nam in ꝑſonali ſi ſnĩa ferãtur pro actore, transfertur dominiũ. Idem in reali. Itẽ attende diligenter, quia Bar. in lec. impreſſis fuit corruptus,& deprauatus in eo mẽbro,in quo dicit,ꝙ ſi in actione reali feratur ſnĩa pro reo non ſimpľr,ſed pro nunciando rem eſſe ipſius rei,à quo petitur (in lec.impreſſis ſic habetur) quamuis per reum non fuerit petitum dominiũ : tamen quia petijt ſe declarari dominũ, prædicta ceſſant,& cõſequenter tunc dominiũ transfertur. Certè fuit mala deprauatio:quia in veris lecturis ſic dicit, ꝙ iſto caſu etiam non transfertur dominiũ.Ratio quæ mouit me (dicit Bart.)ex quo reus hic non petijt ſe declarari dominũ,tamen iſta ſnĩa quæ hĩ pro veritate facit præſumptionem pro eo. l. ſed & ſi poſſeſſori. in fi.principij,vbi datur vtilis. Et ita referunt Bar.Rap. Fulg. & & Lud.hic,& Imo.in d.c.ꝓpoſuit.& Lud.Ro.& d.Alex.in d.§. ſi iuſſu.Et ꝙ iſta ſit vera lect. Bar. & non impreſſa oſtẽdo ad oculum: quia ſi ſic ſtaret, vt in libris impreſſis,non eſſet dĩa, an ſnĩa feratur pro actore, an pro reo, & tñ Bar. vult conſtituere dĩam,vt ponderant,& reprehendunt Doc.ſ.allegati.¶Quarta principalis fuit opi.Hoſt.& Io.An. in d.c.propoſuit,ꝙ ſi ſnĩa feratur in iudicijs vĩbus, vel cõibus, bene importat tranſlationẽ dñij.text.eſt clarus.in §.fi.in fi.de offi.iud.& d.l.ſtatuliberi.§. Quintus.ſed in iudicijs ſingularib. ſit ſecus. Eãdem, & plenius tenet Bal.in l.traditionib.ad fin.C.de pac. Non placet ꝑꝑ tex.in l.3.§.Item quæri põt.ff.de re.eorum. in verbo petitus. niſi intellexeris petitus. ſ. per petitionem hæreditatis. Obſtat etiam tex. quem ſtatim.ĩ.allegabo.¶Quintã opi.ponit Bald. hic in 9.col. & in l.1.C.cõia vtriuſque iu.enumerãdo tres ſpecies ſnĩarũ, & eius diſtinctionem ſequitur Lud. Ro. in d.§. ſi iuſſu.& d. Mar.
* hic. *Tu pro prima opi. quæ videtur communior.* [a] adde optimũ text.
a in l.ſtatuliberi.§.ſtatuliber.& ibi Albe. poſt. Ia. & Oldra.ad hoc no.ff.de ſtatulib.Et credo,ꝙ iſtum tex.voluit allegare.Bar.in d. §.ſi iuſſu.Sed quia Bar.eſt corruptus,Doct.non aduertunt.Fortius tenet Bal.in c.cum cauſam.in 3. col.de prob. ꝙ per ſnĩam acquiratur dñium directum, & non vtile, per tex.in d.§. quin-
b tus. [b] Limita in ſnĩa interlocutoria , per quã non trãsfrtur dominium.l.à diuo pio.§.ſi ſuper. verſ.ſed ſciendum.ff. de re iud. Bald.in l.j.ad fi.C.cõia vtri.iud.Mod.in d.§.ſi iuſſu.& de iſto articulo vltra ꝑdicta vide ẽt Bal.in l.3.ff.de publi.Imo.in cõmen.c. fi.14.col.de præſcrip.Pet.de Anch.in clc.auditor. de reſcri.latè Benedictũ de Plũbino in d.l. ſtatuliberi. §.Quintus. & latè Alb. de Ro.in l.exceptio.ff.de exce. rei iud.vbi poſt multa finaľr dicit,Quilibet eligat in tanto diſcrimine illud, ꝙ ſibi plus placet:
46 & aliter non decidit. ¶† In eadem gl. ibi,item per teſtamenta. hẽs ex gl.ꝙ teſtñ eſt de iure ciuili. Idẽ ſimpľr ſequitur Bart.hic
c in 3.col. Dic melius, ꝙ teſtñ origine eſt de iure gentiũ. [c] Patet ex gl.l.quoties,in prin.ff.de hær.inſt. dum ponit de teſtõ Iſaac,
47 in quo inſtituit Iacob filiũ ſuũ,tñ iſtud fuit ante ius ciuile.† Bene verũ eſt,ꝙ ſolẽnitates requiſitæ in teſtis fuerunt inuẽtæ per ius ciuile.Inſt.de teſta.in prin.& ita melius tenet idem Bar. in l. interdũ.in pe.co.ff.de cõd.ind.do.Ant.in rub.extra de teſt.& ibi ponũt alij Mod.& Ful.hic dicit ſe ita cõſuluiſſe.ꝑ hoc,an princeps poſſet reſcribere ꝯ teſtñ. De quo vltimo tu adde tex.in l. ſi teſtñ.C.de teſt.& ibidẽ Ful. Lud.Ro. in l.ſi non ſpeciali.eo.tide ſubſtõnib.autem vide per Bar.in l.2.in prin.in 1.q.ff. de vul. & pup.Ange.de Are.Inſti. de pup.ſubſti.in princip.in 2.colum. ¶Glo. in verbo emptiones. in fin. Dic clarius tria conſiderari debere,ſm Gul.& Bar.hic,& vide Bal.in rubr.C. de contrahen. emp.in prin.¶Glo.in verbo,obligationes.diuiditur in quinque partes.In prima remouet contrarium. In ſcđa per viam quæſtionis remouet aliud ꝯrium. In tertia contra ſolutionẽ opp. & rñdet. In quarta remouet aliud ꝯrium tacitũ. In quinta format qõnem,& ſe remittit.Secunda ibi,item quæro. Tertia ibi, quomodo ergo. Quarta ibi, põt tamen dici. Quinta ibi,Item,
48 ꝙ differt.¶†Ex prima parte habes, ꝙ actiones ſunt de iure ciuili,

ADDITIONES.

a ¶Approbat Nat.conſi.456.nu.12.Dec.conſi.564.colum.2.
b ¶Quintus.Alex. videtur tenere contrarium quando victor non poſſidebat.in d.§.ſi ſuper.col.1.ver.vlt. PVRPV.
c ¶Hanc magis communem dicit Cor.in l.ſi teſtamentum.nu.2.& 3.C.de teſta. Iaſ.in repet.l.admonendi.poſt nume.184.de iureiur.refert. Clar.§. teſtamentum.quæſt.2. MASVER.

nili,per tex.in l.2.§.deinde ex his.j̃.tit.1.Ille tex.põt induci pro,
& contra.Nã ꝯ gl. faceret põderãdo verbũ cõpositæ sunt.i.si-
mul positæ:ergo prius erant.In ꝯriũ strĩgit,in verbo,tria hæc
iura nata sunt.& loquit̃ de actionib. Si nata: ergo origine sunt
de iure ciuili. *Et ista est cõis sententia.* [a] Quam ẽt tenet gl.in l.re-
a rum amotarũ quidẽ.in gl.fi.ff. rerũ amo.& in l.actionũ genera.
§.fi.ff.de act.& obli.& gl.in l.placet.in gl.1.C.de episc.& cler.&
in l.quoties.C.de p̃ci.imper.offer.& ĩ l.fi.C.si ꝯ ius vel vti.publ.
Tenent Old.Alb.Bart. & cõiter Citramontani hic, & Alb.in d.
l.2.§.deinde ex his.Canonistæ Inno.& Io.And.in c.quę in eccle
siarũ.de const.Archi.in c.ius gentinm.prima dist.¶Pro ista par
te facit tex.in §.sed istæ.Insti.de act. ĩ l.3.§.ex hoc edicto.in ver
bo,ciuili actione.ff.nau.cau.stab. & in d.l. actionũ genera.§.fin.
Sed est tex.melior cæteris Inst.de perpe. & temp.actio.in prin.
Considera tñ, quòd in oĩbus illis.ll.actiones appellãtur ciuiles,
ad d̃riam iuris pretorij.Ad idem facit tex.in §.non aũt oẽs.quẽ
ad hoc reputat meliorẽ de iure Bal.Inst. de act.in prin. vbi ple-
nius dixi. tñ mihi non multum stringit. Pro ista cõi adducitur
fundamentum per Dyn.Nic.de Neap.& Io. Fab.inst. de act. in
princ.In quo fundamento Saly.hic facit magnũ capitale.Nam
obligatio naturalis sola,quæ est de iure gentiũ, vt hic in gl.non
põt sola producere actionẽ,sed requiritur ciuilis, quæ se habet
tanquã pater. Sed naturalis obligatio se habet tãquã mater ad
producendũ actionẽ. Sed bene sola ciuilis aliqñ põt actionem
producere,prout ista declarat Bar.in l.1.ff. de cond.indeb. & in
l.cum quis.C.de iur. & fact.igno.Si ergo actio non põt produ
ci sine ciuili obligatione,& ciuilis obligatio nõ erat de iure gen
tium, ergo impossibile est dicere, qđ actiones fuerint de iure
gentiũ:quia sic causatum fuisset ante suam causam. Tñ posset
r̃nderi,ꝙ attento iure gentiũ considerato,nihil esse equius q̃ pa
cta, & conuenta seruari: ideo sola naturalis producebat actio-
nẽ,licèt per ius ciuile posteà statutũ fuerit,ꝙ sola naturalis sine
ciuili non produceret actionẽ.Ita teneas,q̃uis Iac.de Ra.Pet.&
subtiles Vltramon.teneant ꝯriũ,& pro eis fortiter stringit tex.
in d.l.rerũ amot.quidem. in verbo,iure gentiũ condici.q̃uis gl.
ibi cum violentia r̃ndeat.Sed pro nunc potest r̃nderi,vt ibi per
Bart.in prima r̃nsione, post gl. Ad alia fundamenta r̃nde vt hic
per Bar.& dixi Insti.de act.in prin.Ray.& Bald.hic in 8.q.ꝯcor-
dando distingunt,vt hic per eos,& sequitur Raph. Fulg.hic, &
Io.Fab.insti.de act.in princ.Sed eorum distinctio põt reprehen
di per text.in l.in cõmodato.§.sicut.ff.cõmo.& in l.3.§. ex hoc.
ff.nau.cau.stab.Dixi latè Inst.de act. in prin. Quæ aũt vtilitas sit
huius articuli,Bar.& cũ eo alij oẽs declarant ꝓꝑ bãnitos,& de-
portatos, vt hic per Bart. Caue, quia ista vtilitas non v̾r bona:
49 † quia dato, ꝙ actiones sint de iure ciuili, tñ competerent etiã
deportatis,& bãnitis:quia cũ eis cõpetant ꝯctus,qui sint de iu-
re gentiũ,per ꝯñs competerent & actiones.l. si tibi mãdauero.
§.is cuius.ff.manda.& Bar.met.j̃.fatetur per illũ text. & fortius.
in l.si victũ.vbi Mod.ff.de re iudi.Declaro istud vltimũ: nã illi,
qui perdunt ea,quæ sunt iuris gentium:vt sunt damnati in me
tallũ,ex quo retinent ea,quæ sunt iuris naturalis, puta alimẽta,
habẽt pro eis, & similib.relictis sibi actionẽ de iure ciuili in ne-
cessariam ꝯñiam,ſm Bar.in d.l.si victum. per l.3.ff. de his, quæ
pro non scrip.ha.& l.legatum.ff.de capi.di.Sed quia illæ.ll.non
probant de actione,probatur in l.illa.l.si victum. ſm vnũ intel-
lectum,quã.l.ad hoc Imo.& d.Alex.ibi dicũt esse singularẽ, &
vnicam in iure.Si ergo actiones cõpetũt ẽt his, qui perdiderũt
ea,quæ sunt iuris gentiũ, in necessariã ꝯñam multò magis cõ-
peterẽt his,q perdiderũt solũ ea, quæ sunt iuris ciuilis in neces
sariam consequentiam.Ergo vtilitas Bart. & Doct.non est bo-
na.Melior vtilitas v̾r esse: quia si essent iuris ciuilis, possent tolli
b per rescriptũ Principis,ẽt sine causa. [b] Secus si essent iuris gen-
tium,iuxta gl.fin.C.si ꝯ ius,vel vtil.publ.& in l.fin.ff. de consti.
prin.Glo.& Doct. in c.q̃ in ecclesiarũ de consti.Sed caue,quia.
si actiones possent tolli,ẽt tollerent ꝯctus in necessariã ꝯñam,
d.§.is cuius.cũ alijs pręallegatis.Nisi diceres,ꝙ sublata actione
non tñ in totum tollerent ꝯctus: quia alios effectus produce-
rent,licèt aliàs non posset agi.Cogita. Quid aũt sit de exceptio
nib.an sint de iure gẽtium,vel de iure ciuili, dic vt per Bar.hic
in antepe.q.¶In ead.gl.ibi, sed iure gentium est aliquis. ꝯtium
dicit gl.in l.si id qđ.in prin.ff.de cond.indeb.Dic vt per Bar.hic,
& notabilius in d.l.si id ꝙ.in prin.in 1.col.ff.de condi.indeb.cõ-
siderando duplex ius gentium,vt per Bar.& licèt Ful.aliquid le
uiter pungat ad oppositũ: tñ magis obstat,cùm de iure gentiũ
primæuo non essent distincta d̃nia: sed fuerunt distincta ex se-
cundo iure gentium.Q̃uo ergo potuit esse obligatio naturalis
de iure gẽtium? Nisi r̃ndeas vt per Bar.in l.frater à fratre.in 17.
col.ff.de condi.indeb.& dixi in illa.l.si id qđ. ¶In ead.gl.ibi,ob-
50 ligatio ad antidora. † Pro clara intelligentia gl. debes aduerte-
re melius,q̃ Bart.& alij declarent, ꝙ obligatio naturalis princi-
c paliter est duplex, [c] iuxta gl. in l. sed & si lege.§.consuluit.ff. de
pet.hær. Quædã est inducta rõne naturali vel gentiũ, q̃ oritur
ex promissione,seu ex conuentione.l.cum amplius.§.is natura
debet. ff. de regu.iur.l.fideiussor obligari.§.fideiussor. ff.de fide-
ius.Nihil enim magis cõgruit fidei humanæ,q̃ promissa & cõ-
uenta seruare.l.1.in princ.ff.de consti.pe.& l.1.ff.de pac. Et ista
est triplex.Quædam est fomentata à iure ciuili,vt possit actio-
nẽ ꝑducere,vt est in certis casib.puta,in l.etiã.ff.de vsur. & ista
51 d̾r conuentio legitima.l.legitima.vbi dicetur.j̃. de pac. † Quæ
dã est obligatio naturalis non fomẽtata à lege ciuili, quæ fit ad
liberandũ,qñ creditor facit debitori pactũ de non petendo. Ex
isto enim pacto obligatur naturaliter nõ petere.l. si vnus.§.pa-
ctus ne peteret.ff.de pactis. Quædam est obligatio naturalis so
la inducta ad obligandum: puta si pacto nudo promitto tibi
centũ. Ista obligatio naturalis non est potens ad agendũ.l.iuris
gentium.§.igitur nuda.ff.de pac.Habet tñ quinque effectus,de
quib.per Bar.hic,& alios,& inter cęteros,quia est potens ad cõ
pensandum cũ alio debito efficaci.l.etiã.ff.de cõpensa. Limita
notabiliter,qñ est obligatio naturalis, q̃ semper fuit sola, vt in
exemplo proximè dato. Secus si semel fuisset iuncta cũ ciuili,
ita ꝙ ex ea potuisset efficaciter agi. Nã sublata ciuili, puta per
sñiam.l. Iulianus verum debitorẽ.ff.de cond. indeb. ex illa sola
naturali põt agi,vt declarat Bar.ibi. Non obstat exceptio.§. itẽ
si in iudicio.Inst.de excep.Illa naturalis non est potens ad com
pensandũ:qa ex ea adhuc põt agi,sed obstat exceptio. Ita pro-
batur in l.quicunq;.ff.de cõpens.ſm Bar. in l.proculus.ad exhi-
bendum.§.1.ff.rem rat.habe.& in l.si pœnę cã. & in l.qui inui-
52 cem.ff.de condi.indeb.d.Alex.in l.1.ff.de cond.indeb. ¶† Sc̃da
principalis est obligatio naturalis, quæ causatur ex solo instin-
ctu naturę ꝓꝑ seruitia, & ista etiã cadit in brutis,vt inquit Nic.
de Neap.Insti.de obl.in prin. & appellatur obligatio antidora-
d lis, [d] vt hic in gl.ab anti,qđ est ꝯ, & doros,donatio,ſm gl.in d.
§.ꝯsuluit.& gl.ĩ c.cũ in officijs.de test. & in c.illud.8.q.2. Et ista
e obligatio antidoralis [e] ꝯhitur non solũ inter extraneos.d.§. cõ-
suluit.sed & inter matrẽ,& filiũ,& ècõtra,ſm Angel.q.ita not.
in Authen.de nõ elig sc̃do nubentes.in prin.in 1.col.Ista obliga
tio antidoralis ſm Bart.est modici effectus, nisi in casu speciali
in liberto erga patronũ, vbi redacta est ad necessitatẽ p̃standi.l.
1.§.cũ patronus.ff.de off.p̃fec.vrb.¶Tu collige.18 notabiles ef-
53 fectus huius obligationis antidoralis. † Primus est, quòd licèt
f aliàs donatio vltra quingẽtos [f] aureos sine insinuatione nõ va-
leat.l.sancimus.aliàs pen.in fi.C.de don. Ponunt Bar.& alij in l.
Modestinus.ff.eo.Bal.post Guli.in l.illud.C. de sacrosan.eccl.cũ
mille concor.Tñ si sit facta ꝓꝑ seruitia p̃cedẽtia,& sic ex causa
remunerationis,dũmodo seruitia sint ęquiualẽtia,valet dona-
tio sine insinuatione.l. Aquilius regulus. vbi Barto. & plenius
Imo.ff.de donat.Probatur in l.fi.in prin.iuncta glo.parua,& ibi
Angel.not.C.de iu.dot.Bal.in l.2.in fi.C. ne liceat potentiori. &
in l. si cum mihi.ff.de dolo.& in l.3.C.qui bon.ced.pos.& in l.si
mortis.in fi.C.ad l.Falc.& in l.fi.ĩ reportatis antiquis.ff.de exer-
cito.vbi subdit vnũ,quod est valde singulare: ꝙ sufficeret con-
fessio benemeritorum, apposita in instr̃o, dũmodo in specie,
absq; eo, ꝙ aliter probaret. Quod vltimũ non pono pro con-
stãti,sed remitto te ad not.ꝑ oẽs in l.si donatione.vbi ꝑ d.Alex.
& aliqñ dixi.C.de collat.Et not.per Bald. in Auth.ex testõ.in 3.
col.eo.tit.& in Auth.vnde si parens.post gl.ibi.C.de inof. testa.
iũcta regula,q̃ tradit Bar.in l.si fortè.ꝑ illum text.ff. de castr.pe.
& in Auth.si qs in aliquo.ꝑpè fi.C.de eden.Old. Lau.in consil.
5.inci. Titius dedit duob.coniugib.& in consi. 139.inci. ad ha-
bendã aliqualẽ notitiam.Io.And.in addi.Spe.in tit.de reb.eccl.
nõ alie.super rub.& in tit.de inst.edi.§.porrò. in addi.magna.in
ver.Fuit etiã qõ de facto.& d.Alex.in consi.215.in 2.vol. Intel-
lige tñ sanè,qñ essent seruitia, vel benemerita de p̃terito colla-
ta immediatè in ipsum donatorẽ. Secus si essent benemerita,
vel seruitia de futuro,vel etiam de præterito, sed non sibi colla
ta,vt latè limitat Imol. quẽ oĩno videas post Bar. in d.l.Aqui-
lius.Secundò intellige qñ seruitia,vel benemerita essent æqui-
ualentia rei, vel quãtitati donatæ: vel nisi seruitia essent talia,
quæ

ADDITIONES.

a ¶De hoc disputat Zas.sin.Respon.lib.2.capi. 5. tametsi hanc communem fateatur. MASVER.

b ¶Etiam sine causa.Et ꝙ etiam reales tolli possint. Dec.in rubr.ff.si cert.peta. penult.colum. PVRPV.

c ¶Distingue & declara vt ꝑ Cagnol. in Repet.l.cũ Amplius. §.is naura debet. ff.de reg.iur.& vide Cora.Miscel.lib.4.cap.3. PANCIR.

d ¶Obligatio antidoralis. Adde, an ista obligatio antidoralis possit deduci in pactum,vide glo.in cap.1.12.q.3.

e ¶Aliquos effectus huius obligationis tradit Feli.in cap.ad nnstram. in fin. de proba.& quod ea obligatio antidoralis aliquando dicatur ciuilis, not.Are.in l.laudabile.C.de aduoc.diuer.iud. PANCIR.

f ¶Donatio vltra quingentos. Adde Bald.in l.nemo potest.de leg.1.Cyn.in l.si quis.C.de donatio.Adde Barb.consil.2.lib.3.

quæ nummario pretio æſtimari non poſſent; vt habes exem-
plũ in l.ſi pater.§.1.ff.de donat.Ita nota.limitat Bald in d.l.illud.
& in d.Auth.vnde ſi parẽs.& Io.And.in addi.Spe.in tit. de reb.
eccl.non alie.ſuper rub.Imo.& Lud.in d.l.Aquilius. Et vidè di-
ſputationem Io. And. in d.§.porrò. Refert,& ſequitur Alb. de
Roſa.in l.fi.C.de pac.Dixit tñ alibi Bald. magnum, & mirabile
verbũ in Auth.ex teſtõ.circa 3.col. quòd ad hoc, vt merita, vel
ſeruitia dicantur æquiualentia donationi, ſufficit quòd nõ ſint
citra dimidiam rei donatę,iuxta l.2.C.de reſcin.vend.& c.pen.
de empt.& vend.Sed puto ꝙ non ſit verum: & illud reprehen
dit d.Alex.in d.l.ſi donatione.poſt Paul.de Caſt. in quodã con-
ſilio,& alia per eum allegata,ſoleo ibi dicere,ideo hic non po-
54 no. ¶†Secundus effectus eſt, quia licèt donatio pp ingratitu-
a dinem [a] poſſit reuocari.l.fi.C.de reuo. dona.c.fi.extra de dona.
b Tñ donatio remuneratoria, [b] ſeu pp benemerita non põt re-
uocari pp ingratitudinem.l.ſi pater.§.fi.vbi glo.ſing.ff.de dona.
Bal.in l.ſi cum mihi. ff. de dolo. Eodem modo licèt priuilegiũ
exemptionis conceſſum à Principe alicui cõitati poſſit pp in-
gratitudinem reuocari, vt ſingulariter dicit Bal. in l.2.in fi.C.de
libertis,& eorum libe. Tamen ſi eſſet conceſſa pp benemerita,
non poſſet pp ingratitudinem reuocari, per dictam gl. in d.l.ſi
pater.§.fi.ſm d.Alex.in conſi.215.in 2.vol.incip. Nec arguendi.
in 2.col.& ibi refert,qđ ita expreſſè,& formaliter limitat Bal.in
l.ſi cum mihi.ff.de dolo. Quem non inuenio iſtud in lect.mea
dicere. Limita tamen ſingulariter prædictam gl.ꝙ donatio, vel
conceſſio propter benemerita, & ſic remuneratoria nõ poteſt
prætextu ingratitudinis reuocari. Iſtud eſt ſingulariter verum
in donatione remuneratoria facta à priuato. ſic intellige illam
ſingularem gloſſ. Sed ſi donatio remuneratoria eſſet facta per
principẽ vni ſuo ſubdito: tunc niſi magnum præiudiciũ verte-
retur,poſſet Princeps ſine cauſa reuocare. Vel ſi eſſet magnũ
præiudicium cum cã,iuxta ea quæ hñr per Bar.& alios in l.fin.
C.ſi ꝯ ius vel vti.pub.& in procemio ff.& Can.in d. c.quę in ec
cleſiarũ. Et ita in ſpecie limitat d.Alex.in d.conſ.in 10.col.Not.
tñ ex prædictis,ꝙ ſi habeo debitores, & eis gratis concedo, vel
dono liberationẽ,abſq; vllis benemeritis p̃cedentib. ꝙ licèt ta-
lis debitor liberatus poſſit pp ingratitudinẽ reduci ad priſtinã
obligationẽ,per ea quæ ſuperius dicta ſunt;eſt verum quãtum
ad debitũ principale, tñ non reducetur quãtum ad pignus, vel
hypothecã.l.1.§.cum venditor.ff.quib.mod.pig. vel hypo. ſol.
quæ exclamat Lud. Rom.in ſuis ſingularib. Et circa prædicta,
quæ dixi de ingratitudine; Adde qđ eo.modo, ſi libertus ſit in-
gratus erga patronũ,pp ingratitudinem põt reuocari in priſti-
nã ſeruitutem.l.2.C.de liber.& eorũ lib. Et eodẽ modo ſi pr̃ ha
beat filiũ naturalẽ,quem fecerit legitimari,pp ingratitudinem
põt reuocari in priſtinũ ſtatum,& auferre legitimationẽ.Dictũ
fuit vnicum Bal. nec alibi legi in c.filij nati.in fin. ſi de feu.fuer.
cõtro.inter dñm,& agn.Exclamat & ſequit̃ Lud.Rom. in ſuo
ſingulari. 225. Et pro illo dicto ego nouiter pondero text. vbi
æquiparãtur patronus erga libertũ,& pr̃ erga filiũ legitimatũ,
tex.eſt in §.1.ver.æqualis patri.in Auth. vt liberti de cętero. Fa-
cit ẽt tex.in § ſi quis igitur non hñs.iuncto.§.liceat.in Auth.q b.
mod.na.effi.leg. Eodẽ modo ſi filius ſit adeptus militiã, vel di-
gnitatẽ pp ingratitudinẽ põt reuocari.l.1.§.fi. & ibi vide gl.no.
ff.de obſe. q̃ pro.hoc infert ad conceſſiones prælatorũ.quæ pñt
pp ingratitudinẽ reuocari.Et de liberto, qũo in ſeruitutem pp
ingratitudinẽ reuocet̃,vide practicã per Spe.in tit. de offi.om.
iu.§.1.in ver.Item agitur Eodẽ modo poteſtas, vel iudex ordi-
narius ſi ſit ingratus poteſt pp ingratitudinẽ tanquã ſuſpectus
recuſari.§.ſancimus. ĩ Auth.de exhib.reis. Can in c.poſtremò.
de app.Dixi in l.apertiſſimi.C.de iud.Similiter filius, q fuit à pa
tre emãcipatus pp ingratitudinem põt à patre reuocari in pa-
triam ptãtem.l.vnica.C.de ingra.lib. Spe.cod.tit.de natis ex lib.
c ven.ver.ſed & liberti. [c] ¶No. ẽt ꝙ ſi libertus reduceretur in pri
ſtinam ſeruitutem, nõ poſſet amplius dñs eum manumittere,
ita ꝙ manumittẽdo conſequeret̃ libertatẽ,tex. eſt not. de hoc
in d.l.2.C.de lib.& eorũ lib.Sed iſtud poſſet fieri à Principe,ſed
non ab inferiore: & per illũ tex.dicit ibi Bal. qđ ſi ſemel docto-
ratus poſteà priuaret̃ doctoratu, fortè q̃a denuo examinatus,
vt expreſſè dicit Bar.in l.grãmaticos.C.de ꝓfeſ.& medi.lib.10.
Nic.de Neapo.in l.ſed & reprobari in prin.per illũ tex.ff. de ex-
cuſ.tut.vbi dicit, ꝙ ita obſeruabat Eps Neap. qui oẽs doctora-
tos in iſtis partib.denuo examinabat, & multos reprobabat, &
priuabat doctoratu.Certè hic ſic ſemel priuatus doctoratu,nõ
poſſet amplius reiterando examen Doctorũ doctorari,per illũ
tex. Adde qđ idẽ eſt in notario,qui ſi ſemel priuaret̃ officio,nõ
poſſet amplius creari tabellio,ſm Bal.in l.2.per illũ tex.cum gl.
C.de manu.vin.& refert & ſequit̃ pro ſingulari Lud. Rom. in
l.ſi vero.§.de viro.ff.ſol.mat.in 38.fall.per l.iudices.C.de dig.lib.
12.Ego addo Barb.idem expreſſè dicentẽ,in cap. at ſi clerici.in
prin.in 4.col.de iud.vbi ad hoc alleg.gl.q̃ dicit ad hoc ſingula-
rem in §.1.in Auth.de armis.Et ibi limitat Bal.qñ notarius eſſet
priuatus pp delictũ enorme:puta quia falſitatẽ cõmiſit. Secus
ſi pp aliud delictũ:puta q̃a hominẽ vulnerauit,vel occidit. Itẽ
prædictis adde inquantũ dixi, ꝙ beneficia collata pp ingratitu
dinẽ pñt auferri,adde tex.no.in c.octaua.in fi.12.q.2.Et adde,ꝙ
d eodẽ modo filius emãcipatus [d] à patre pp ingratitudinẽ reuo
catur in pat.pot.l.1.C.de ingratis lib.& ibi Bar.refert ꝙ quidam
e Philoſophus Grecus, [e] qui primus ſeruitutẽ induxit,adinuenit
etiam modũ,vt diceretur,eſto ſeruus, qui neſciſti vti libertate.
55 ¶†Tertius effectus eſt: quia licèt aliàs donatio inter virum, [f]
f & vxo.cõſtante mr̃imonio ſit prohibita,toto tit.ff.& C. de do.
inter virum & vxo. tñ ſi ſit remuneratoria ſeruitiorũ, valet, &
tenet,vt ꝓbat̃ in l. Quod aũt.§.ſi vir, & vxor.ff. de donat.inter
vir.& vxo.Not.Cyn.Bal.& Sal.in l.ſi pater puellæ,& ibi dixi.C.
de inoffi.teſta. Bar.in locis ĩ.alleg. & Pan.in tit.extra de donat.
Hinc dixit pulchrè Bar.in l.ſi volũtate. per glo.ibi.C.de dot.ꝓ-
miſſ.ꝙ ſi ruſticus,vel popularis acciperet nobilẽ in vxorem,&
conſtante mr̃imonio faceret inſtr̃m de receptione dotis, q̃ in
veritate nõ recepit,q̃uis in effectu ſit donatio: tñ valet, quia ſit
cauſa remunerationis pp inæqualitatẽ eorũ.Et dixit Bar.quòd
iſtud eſt ſuũ nouum dictum, & ꝙ cõſuetudo illud ſeruat. Idẽ
tenet Bal.in l.2.§.fi.ff.ſi cert.pet. vbi eadem ratione idem tenet,
qñ vnus ſenex acciperet vnã iuuenculam in vxorem. De quo
ẽt per Bar.& alios in l.ſi diuortio facto.vbi Lud.reprehẽdit,&
in l.ſi ita ſtipulatus fuero te ſiſti.ad fi.ff.de verb.obl.Bal.in l.1.in
fi.C.de donat.ante nup. & in l.pen.§.mulier.ff.ſolu.matr. Ang.
in l.1.ff.eo.& in conſi.5.Io.de Imol.in rub.ſol.matr. in pen.col,
illã gl.in d.l.ſi volũtate.reputat ad hoc ſingu. Bal.in c.ſuper eo.
2.de teſtib.& cap.Si cautio.in 1.col.de fid inſtr. Tu tñ vide tex.
in l.quæ iã nuptæ.ff.de donat.inter vir.& vxo.Item donatio in-
ter cõiuges,q̃ aliàs ꝯfirmat̃ morte,licèt à prin.nõ valeat.l.Papi
nianus.cũ glo.ff.de donat.inter vir.& vxo.Tñ ſi ſit facta pp be-
nemerita illis aliter non ꝓbatis confirmatur morte.Ita ſingula
riter Ang.in d.l.ſi donatione. p gl.ibi, & facit mentionẽ.d.Bart.
Vero.in caut.112.ſi nõ fallor. Eodẽ modo valet donatio inter
pr̃em,& filium in ptãte,pp benemerita filij remunerãdo. gl. in
l.ſi donatione.vbi Doct.& ibi dixi.C.de collat. & ĩ Auth. vnde
ſi parens & ibi ẽt dixi.C.de inoff.teſtam.Et bene facit:q̃a æqui-
parant̃ donatio inter vir. & vxo.& donatio inter pr̃em & filiũ.
l.donationes,quas parentes. C. de donat.inter vir. & vxor.imo
plus ſi benemerita filij p̃ceſſerint,& pr̃ non exprimat ſe donare
pp benemerita filij,ſed ſimpliciter donet, tñ præſumit̃ donare
pp illa benemerita,& ſtatim valet. Ita dicit gl.in d.l. ſi donatio-
ne.q̃ oẽs ibi tenẽt & Bar.in l.ſi tibi §.pactus.poſt gl.ibi.ff.de pac.
Intellige tñ,qñ appareret benemerita filij præceſſiſſe, aliàs præ
ſumeretur donaſſe affectione pr̃na,ſm Bal.in d.Auth.ex teſtõ.
in 2 col.Et ad l.tutor.§.quæ tutoribus.ff. de excu. tut. q̃ vr̃ ob-
ſtare prędictis,r̃ndi in d.l.ſi donatione. Item intellige p̃dicta de
alijs benemeritis,q̃ obſequialib.quia illa remunerationem non
recipiunt,cũ ex neceſſitate p̃ſtent̃.l.filia C.de pat.pot. ſm Bald.
56 Sal.& Moder.in d.l.ſi donatione. ¶†Quartus not.effectus eſt,
q̃a licèt Princeps in dubio nunquã p̃ſumatur aliquid concede
re motu ꝓprio, ſed ad poſtulationẽ partis c. ſi motu ꝓprio.de
p̃b.in 6.Bar.& alij.in l.3.in prin.ff. ꝙ quiſq; iur.& in l.1.C. de pet.
bon.ſubla.lib.10.& in l.1.in fin.C.de bon.vac.lib.10.& in Auth.
quas actiones.C.de ſacroſan.eccl.tñ qñ concedit ob remunera
tionẽ benemeritorũ,p̃ſumit̃ motu ꝓprio conceſſiſſẽ, ſm Gul.
de Cun.in l.3.§.ſi procurator.ff. ꝙ quiſq; iu.arg.l.ſi verò non re-
munerãdi.§.idẽ Papin.ff.man.Sequit̃ d.Alex.& reputat tenen-
dum ment. in illa.l.3.in prin & Alber.de Roſ.in l.1.in prin.in 5.
col.ff.quod quiſq; iur.Bene facit,ꝙ dicit Bald. poſt Iac.But.in l.
quod fauore.in 3.col.2.opp.C.de legi.& bene facit,quod nunc
57 dicam. ¶†Quintus effectus eſt: quia licèt nõ debeat vnquam
p̃ſumi donatio.l.cũ de indebito.ff.de prob.quia in dubio debet
potius præſumi fatuitas,q̃ donatio,ſm Bal.in l.gñaliter.in 3.col.
C.de non num.pec.tñ benemerita, quæ præcedũt,faciunt actũ
dubium

ADDITIONES.

a ¶Donatio pp ingratitudinem. Adde Spe.de donat.in §.1.ver.quid ſi pactũ,&
ibi Io.And.in addi.ſed illud dictũ Io.And.reprobat Lud.Ro. in l.donationi in
cócubinã,in §.1.ad fi.ff. de donat. p regulã nõ eſt obligatoriũ.de reg.iu.lib.6.

b ¶Donatio remuneratoria. Adde glo.in l.Aquilius regulus.ff.de donat.Bart. &
Angel.in l.ſi ita ſtipulatus fuero,& in l.fin.ff.de verb.obl. Bal.in l.1. in fin.C.
de donat.ante nup.Abba.in cap.& ſi neceſſe. de donat.

c ¶Ver.ſed & liberti. Adde gl.in clem.ſtat. in ver. conſuetudine. de elect.libr.6.
de conſuetudine ſemel reprobata, per quam dicit Panor. in c.2.col.pen. vbi
Felin.in 4.col.de prob.vt non poſſit amplius approbari. PVRPV.

d ¶Filius emancipatus. Adde Spec.in titu. de natis ex libero ventre.verſ. ſed &
liberti.& verſic.ſequen.

e ¶Vide Tiraquel.in l.ſi vnquam.ver.libertis. nume. 31. C.de reuocan.donan.
Valer.Max.libr.2.cap.1. PANCIR.

f ¶Donatio inter virum. Adde Abb.in c.fin.de donat.inter vir. & vxo.

dubiū censeri donat.tex.est sing.in l.si verò non remunerandi.
58 §.idē Papin.ff.mād. ¶†Sextus effectus:qa obligatio antidoralis est potens ad faciendū collat. beneficij eccl. esse simoniacā. vnde si donatarius procurat in curia Ro. bñficium pro donāte,vt se liberet ab illa obligatione antidorali, cōmittit simoniā. fm Inn.in c.tua.de ęta.& quali.vbi etiā istud exclamat ꝯ Car-
a dinales [a] procurantes bñficia pro seruitorib.suis.Refert, & sequitur Ang.in d.§.consuluit. Tu vide gl.no. in c.cum essent.de sim. & ibi Can. in specie Io. de Ana. facit mentionem de hoc
59 dicto Angel.& aliter tenet. ¶† Septimus effectus:quia facit,ꝙ ꝓmissio sine causa, quæ aliàs in effectu nō valeret, quia obstaret exceptio doli.l.2.§.circa. cum glo.ff. de doli exce. isto casu valeat. Qđ patet: quia sola conditio sufficit pro causa. l. à Titio.ff.de verb.obl.& l.cum ad præsens.vbi Bar.& alij,& ibi omnino vide Ang. ff.si cer.pe. sicut facit valere donationē sine in-
60 sinuatione,vt s.dixi.¶†Octauus effectus est:quia prælatus pōt
b [b] res ecclesiæ alienare, immobiles gratia remunerandi [c] serui-
c tia.c.relatum. & c.cū in officijs, de test.not.Bar.post gl. ibi in l. iubemus nulli.in prin.C.de sacrosf.eccle. & ibi Pau. de Cast.& alij Mod.& in l.iusta causa.per illum tex.ff.de manu.vin. intelligēdo, & limitādo,prout limitat Bar. & alij in d.l.iubemus.In reb.mobilib.dic,vt ibi per eum.notab.Io.And.in addi. Spec.in tit.de reb.eccl.non alie.super rub.vbi refert de quodā prælato, qui donauit certis cōsanguineis suis duas partes redituum beneficij sui,donec viueret, eo quia meritis, & opera illorū fuerat bñficium illud consecutus. Et talem donationē fecit cum consilio cuiusdā Doc.valde periti,& amici illorum consanguineorū.Dicit,ꝙ mortuo prælato successor vix potuit obtinere, ꝙ illa donatio vsque retrò rescinderetur.Tñ obtinuit:quia fuit nimis magna remuneratio, & pp hoc expulerunt illū Doctorem,& meritò:quia Deus vult.& refert,& sequitur Pau.de Ca. in d.l.iubemus. Facit bene, ꝙ per d.l.iubemus nulli.dicit gñaliter Bar.s.in proœ. ffo rum in vlt. col.ꝙ res aliàs prohibitæ.alienari, pñt tamen alienari ex cā remunerationis. alle. ad hoc d.l. iubemus. in prin. & ꝙ vult idem Bar.in l.ambitiosa.in 1.col.ff.
61 de decr.ab or. fac.¶† Nonus effectus est, quia prælatus eccle. pōt alterare naturam feudi , vt remuneret seruitia recipientis. Et ideo si feudū ecclesiæ erat solitum concedi ad tps tm̄ , vel in masculos tantum, pōt prælatus alterare cōcedendo in longius tps,aut in perpetuum: vel etiam in fœminas pro remunetione meritorum ,ꝙ multum no.c.fi.§.1. de l. Conradi. & c.1. quemadmodum feudum ad filiā pertineat. fm Iac. de Bel. & Nic.de Nea.in c.1.in prin.ñ feu.da. poss.& ibi Ia.Alu.in pe. col.
62 do.Car.Flo.in c.ex parte.in 3.col.3.q. de feu.¶† Decimum effectum ponit tex.in l.viuus libertus.ff.si quid in fra.pa.iūcta.l.j. §.1.ff.eo.Quamuis aliud ibi sit in patre , vt colligitur ex Auth. vnde si patres.iuncta glo.& ibi dixi. C.de inof.test.& per te cō-
63 sidera rationem diuersitatis. ¶† Vndecimus effectus: quia licet minor etiam cum decreto rem immobilem donare non possit.l.fi.§.cum.autem.C.si maior factus, & l.1. post prin.ff.de tut.& ra.dist.tamen pp benemerita pōt rem immobilē donare. fm Lud.Rom.in l.si ante nuptias.ff.sol.matr. vbi nihil boni alle.Facit l.cum plures.§. cum tutor.ff.de admi.tut.& not.in d. c.cum in officijs,& in d.c.relatum.Poterat allegare illud,ꝙ statim dixi de prælato,& illud quod generaliter dicit Bar.in proœmio.ff.in vlt.col.Contrarium consuluit d. Fran.de Are.licèt de Lud. non faciat mētionem in consi.24. incip. Quatuor dubia potissimè discutienda veniunt.in vlt. col.vbi concludit, quòd pupillus cū autho.tutoris vel ipse tutor potest facere dona. remuneratoriam de re mobili.d.l. cum plures.§.penult. & l. qui filium.ff.vbi pup.educ.debeat. Tamen de re immobili putat, quod donatio nullo modo valeat, etiam cum decreto iudicis.motus per illud,quòd in simili tenet Imo.in d.c.cum ex officij,& dicit,ꝙ est intentio manifesta text. in d.l. fin.§. cum autem.C.si maior factus. Qui text.pro certo non loquitur in donatione remuneretoria. Idem, quod do.Fran.tenet d. Anto.de Alex. licèt nullam de prædictis faciat mentionem. in l. 2. C.si aduer.do.per illum text. quem ad hoc reputat sing.quòd licèt minor donet ei , cui ante erat obligatus ad antidora propter donationem prius ab eo sibi factam de eadem re: tamen obligatio ad añtidora non tollit minori beneficium restitutionis in integ.per illum tex. & dr̄ lesus non obst.obligatione ad antidora. & propterea dicit se putare per illum text. ꝙ licèt tutor, vel curator pupilli , aut prælatus eccl.possint aliqñ dare ad remunerandum (iurib.prælalleg.)tamen si minor,vel prælatus lędatur poterit in integrum restitui, per illū tex. sing. Tñ cogita, ꝙ si seruitia, & benemerita sunt æquiualentia (ꝙ requiritur,vt predixi in primo effectu) qūo minor potest prætendere lesionem? Item si merita non sunt æquiualentia , non expedit intentare restitutionem. Credo, quòd in puncto iuris melior sit opi. Lud.ꝙ res immobiles pupilli possint ex causa remunerationis donari cum decreto iudicis, & ad hoc specialiter retorqueo tex.in d.l.2.C.si aduer.do. vbi text. vult illā donationē de re immobili, in qua erat obligatio antidoralis,ideo non valere pp authoritatem Senatuscon. hoc est , quia non interuenerat decretum iudicis : ergo si decretum interuenisse , tex. ille vult ꝙ donatio valuisset.Pau.de Cast. ibi perpendit de hoc,& dicit, ꝙ ille tex.est mirabilis, sed ꝙ non debet sumi argm̄ à contrario sensu:quia esset ꝯ tex.in d.l.fi. C.si maior factus.Sed certè istud nihil obstat,cū illa l.fi.nō loquat̃ in donatione remuneratoria. Ad idem ponderat text.in l.solum.C. de præd.mi.in verbo, & multo magis donatione iūcto text.in verbo,sine causa.Ad idē bene faciunt tria , quæ dixi. s. in octauo effectu. Cogita , quia
64 passus est subtilis,& dubius. ¶† Duodecimus effectus est:quia seruitia faciunt præsumi remissionem iniuriarum inter inimicos,in l.in ipsius.& ibi no.Bal.C.fam.erc.Facit l.liberi,& ibi not. Bal. in l,fratres C.de inof.test. ¶Decimustertius effectus est,& ponit text.no. in l.idemque.§.fin. cum l.seq. & prin.se.ff. man. Adde, ꝙ tamen non est sufficiens, vt per eam possit alteri pacisci,vel stipulari tanquam sua intersit:quia idem interesse obligationis antidoralis non sufficit. Ita probatur in l.quod dictū. ff.de pact.& ibi Bald. in lec.antiqua. Ang. & Ful. ad hoc not.& dicit Ang.ꝙ illud melius probatur ibi, quā alibi. & est gl. in l.si tibi.§.pactus.ff.eo.de pac.¶Decimusquartus effectus, quia acquirere obligationem antidoralem est facere lucrum , pp qđ potest furtum committi. text. habes no. & exemplum in l.si
65 pignore. in prin.ff.de furt. ¶† Decimusquitus effectus , quia si antidora deducantur in pactum , ꝯhitur vsura, puta si mutuo
d tibi [d] centum ducatos gratis cum pacto,quòd alia vice mihi mutues tantundem gratis,est vsura, glo. est sing. in c. fœnerau eris.in glo.fin.14.q.3.d.Abb.in c.consuluit. in vlt.col.de vsu.& ibi plenius.d. Lau.de Rodul.de Flor.in repe.in 1. col. & ad hoc vide,ꝙ no.gl.ꝯ statutum Bergomense in cle.1.in verbo,onera.
66 de vsu.¶†Decimus sextus effectus est:quia licèt aliàs donatio omnium bonorum,vel alicuius partis ipso iure reuocetur per superuenientiam liberorū.l.si vnquam. C.de reuoc.do.Bart.in l. Titia.§. Imperator.ff.de leg.1.tñ donatio remuneratoria non reuocatur per natiuitatē filiorū.Ita singulariter tenet Ang in d. l.si vnquā.Motus,quia illa lex ponit nouū casum exorbitātem à regulis cōib.ergo debet intelligi in ꝓpria donatione, quæ ex mera liberalitate procedat l.1.in prin.ff.de don. Non autem in donatione remuneratoria,quæ non est proriè donatio Mouetur etiā,quia si liberaui te à periculo vitæ,vel ab hostib.est seruitiū ,ꝙ precio numario æstimari non pōt. Ideo si donas in recompensationē,ego dico quodāmodo habere ex causa onerosa.l.ad eum.ff.de don.ergo per natiuitatē filiorū reuocari nō debet.Sequitur Lud.Ro.in consil.26. inc. pro decisi.eorum de quib. dubitant, in 3. col.vbi pro hoc adducit: quia cùm illa l.si vnquā.ius nouum,& singulare inducat,eius verba debent proprie intelligi, & sic in donatione simplici, nō in donatione re-
e muneratoria, [e] quæ non est propriè donatio.Et nonnulla alia adducit,vt ibi per eū,& in l.si verò.§.de viro.in 48 fallen.ff.sol. mat.d.Alex.in consi.29.in 3.vol.inci. præclarè.ad fi.& consi.63. in 2.vol.inci. super primo dubio quo q̃ritur.in 3. dubio principali,& in consi.(non reperitur) 161.inc.Quātum aūt ad primā partē,in 3.col.in fi.Et pro ꝯfirmatione , ꝙ donatio remuneratoria non sit ꝓprie donatio, adde Bar.in proœ ffo rum, vlt.col. quē multum not.sequitur d.Abb.in rub.extra de don. quis Io. An.ibi teneat ꝯrium,& malè. Et ꝯ cum etiam tenet do.Ale.in
67 cōsi.216.in 2.col.inci.Nec arguendi sumus.¶† Decimusseptimus effectus est:quia licèt aliàs donator habeat bñficiū a lege, ne possit exigi vltra quā facere possit, & sic deducto ne egeat.l. sunt qui in id. ff. de re iud. Tamen donator pp benemerita tenetur vltra quàm facere possit, fm Ang. & d. Ale.in l.non tantum.ff.de re iud.Idem d.Alex.in d.l.sunt qui.eo.tit. Lud. Rom.
68 in præal.consi.26.in pen.col. † Decimusoctauus effectus est: ꝙ licèt in donat. qñ incipit à traditione , si euincatur res donata non teneatur donator de euic. l. Aristo.§. final. vbi gloss. & Bartol. ff. de don. Tamen in donatione remuneratoria , licèt incipiat

ADDITIONES.

a ¶Contra Car.Adde glo.in c.quid proderit.61.dist.gl. in c.nonnulli, in verb. obsequio.in quæstio.1.Zenze.in cle.1.de reb.eccl. non alie.

b ¶Prælatus potest.Adde Abb.in c.fi.de do.inter vi.& vxo. Zenz.in cap.fraternitatem.de dona.

c ¶Adde etiam Ro.consi.50.col.2.Cum̃.consi.102. Tiraq.in l.si vnquam.vers. donatione largitus.nu.25.C.de reuoc.don.& si non pōt donare.vt p Bal.in l. iubemus. §.1.C.de sacrosf.eccl.l.poterit tñ alienare,& inde remunerare iuxta meritū.Nat.consil.352.col.4.circa med.& cōsi.367.col.5.circa.fi. MASVER.

d ¶Si mutuo tibi.Adde Lu.Ro. consi.500. inci.summarium quæstionis,in 2. col. Barb.in c.illo vos.in 2.col.de pig.

e ¶In donatione remuneratoria.Adde Abb.in c.per tuas.de don.& Bal.in consil.incip.domina Philippa.

incipiat à traditione, tenetur donator de euict. ſm Barto. in l. Iulianus.§.qui fundum.ff.de verb.obl.& in l.idemque.§.fin.per illum tex.ff.man.do.Alex.in conſi.47.in 2.& 3.vol.inci.viſis in-
69 ſtrumentis diuiſionis. in 3.col. ¶† Decimuſnonus effectus eſt: quia gratum ſeruitium ſubſequens facit præſumi remiſſionē iniuriæ præcedentis.l. in ipſius. & ibi ad hoc not.Bald.C.fa.erc. & ibi Bald. per hoc infert, quòd ſi inimici faciunt ad inuicem grata beneficia, præſumitur remiſſa inimicitia, quæ nō ſolum verbis,ſed etiam factis remitti poteſt. iuxta gl.in §.iniuria.Inſt.
70 de iniur. ¶† Confirmo: quia licèt filius committat ingratitu-
a dinem [a] erga prēm, propter quam poſſit in teſtō exhæredari, iuxta §.aliud quoque capitulū. in Auth. vt cum de ap. cog. ſi poſtea facit aliquam notab. gratitudinē erga prēm,tollitur ingratitudo præcedens,nec amplius ex ea poteſt exhæredari. Ita expreſsè no.Bald.in l.liberi.C.de inof.teſt.per l.fratres. eo.tit.&
71 hoc bene no. ¶† Limita prædictos effectus, vt procedant do-
72 nec viuit ille, qui ſeruitium recipit. ¶† Sed eo mortuo, effectus obligationis antidoralis non tranſeunt ad eius hæredes, tanquā ſint perſonales. Ita no. Bar.in l.ambitioſa.in 1. col.ff.de decr.ab or.fac.vbi videas,quod per hoc notab.infert,imò plus vult non poſſe grauari hæredē ad remunerandū, per text. optimū in l.vnus.ff.ſi quid in frau. pa. Tu tñ ad illū text. vide rōnem aſſignatā per gl. in l.prōnus. ff. de prob. quæ vr̄ refragari.
73 ¶† Adde, q̄ obligatio antidoralis non eſt potens ad compenſandum, ſm Ange.in Auth.de nō elig.ſecundo nu. in prin.vbi dicit de hoc eſſe tex. ſingularem iuncta glo.in l.ſi ex teſtō.ff.de fideicom. lib. Non inuenio illā.l.nec in.ff. nec in C.nec ſimile in illo tit.Tñ pondera,quòd iſtud eſt ſatis de mēte Bar. & aliorum hic, dum dr̄iam ponunt inter iſtam oblōnem naturalem
b ad antidora, & aliam naturalē obligationem [b], & dicunt, qđ prima eſt ſine effectu. Secūda aūt licèt ſit ſine effectu ad agendum,tñ eſt ad cōpenſandum: ergo volunt ſecus eſſe in prima. Nec ei poteſt accedere fideiuſſor, vt eſt clarè de mente Bart.& aliorū hic, dū ponunt dr̄iam inter aliā oblōnem naturalem, quæ hēt prædictos effectus, & iſtam antidoralē.Et dñt, q̄ licèt naturalis obligatio ꝓueniens ex ꝯſenſu nō ſit potens ad agendū: tñ hēt effm̄,vt ei poſſit accedere fideiuſſor per l.1.ff.de fide. Ergo volunt ſecus eſſe in oblōne naturali ad antidora. Itē pro hoc facit:quia non eſt potens ad compenſandū,vt iſtam dixi: q̄uis ꝯtrium in hoc vltimo teneat Ful.hic, & malè per gl.alta-
74 tē.l.1.ff.de fideiuſ.¶† In ea gl.ibi, quæ non impedit repet ſoluti per errorē ſemper. Ex iſtis verbis dicit Bar.hic, & in l.ſi teſtō. §.1.ff.de fideiu.q̄ regulariter impedit, licèt cauſaliter q̄nq; non impediat.Credo,q̄ gl.iſtud dixerit ꝓpter dr̄iam, quā facit tex. in l.ſi non ſortem.§.libertus.vbi lex vult, q̄ libertus,qui eſt obligatus patrono ad antidora, credens ſe obligatum ad operas officiales,ſi ſoluat, non repetit:ſiue ſoluat operas tales, ſiue earum æſtimationem. Secus ſi in operis artificialib. Adde, q̄ in ꝯtrium obſt.text.in l.ſi teſtō.§. 1.ff. de fideiu.& eſt in ver. ꝓpterea,q̄ creditor, qui alibi non reperitur, ſm Bar. & alios ibi,& Ang.hic in fi.vbi erant duo hæredes vnius fideiuſſoris:quo caſu p l.12.tab.ipſo iure inter eos diuidit̄ obligatio ꝓ rata hr̄ditatis,tot.tit.C.de hær.act. Si vnus hæredum ſoluat totū debitum ignoranter,cohæres non liberatur: quia pōt repetere à creditore illud, q̄ per errorem ſoluit plus parte ſua. Pone, q̄ ſoluerit ſcienter: quo caſu ſoluens ſcienter indebitū cenſetur donare.l. cuius per errorē. ff.de reg. iur. & ſic ex tali donatione creditor obligat̄ antidoraliter:Certè ſi creditor reſtitueret ei,q̄ plus debito ſoluit ſciēter,dr̄ ibi in tex.q̄ impediret̄ repetitio:ergo obligatio antidoralis impedit repet.ſoluti.ꝯ iſtā gl.R̄nde, vt p Bar. hic,& ī d.l.ſi teſtō.§.1.Et vt clarè habeas,facio regulā,cū 4.fall. Regula ſit,q̄ obligatio ad antidora,cū ſit valde debilis,nō impedit quin poſſit repeti illud,q̄ eſt ſolutum,in quo nō erat alia obligatio niſi iſta ad antidora,vt hac gl.& l.ſed,& ſi lege.§.ꝯſuluit,ver.planè,iuncta gl.ff.de pe.hæ.Iſta regula primò fallit, qñ iſta obligatio ad antidora ꝯhitur reſpectu certi facti:vt eſt in liberto, qñ manumittit̄:pp hāc manumiſſionē ꝯhitur certa ſpecies obligationis antidoralis ad ſeruitia, ſeu operas p̄roni; & tunc ſi tales operas ſoluat, credens ſe efficaciter obligatū,nō repetit.Ita loquit̄.d.§.libertus,& ibi declarat Bar.ī 2.col.ī fi. Scđò fallit, qñ illa obligatio antidoralis eſſet redacta ad iuris neceſſitatē.d.§.libertus.ſm aliā lec.gl.¶Tertiò fallit, qñ illud idē in indiuiduo,pp q̄ ꝯcta eſt obligatio antidoralis,ſoluit,tunc impeditur repetitio,& iſte eſt ꝓpriè caſus in d.l.ſi teſtō.§. 1.in verſ.ꝓpterea q̄ creditor, qđ alibi nō reperitur in iure,ſm Bar.Imo.& alios ibi,& Ang.hic circa fin. ſed ego pondero ſimilem text. in l.2.circa fi.C.ſi aduer.do.¶Quartò, & vlt.fallit qñ ſoluens ſcienter, ſolueret animo liberandi ſe ab illa obligatione antidorali: tunc impeditur repetitio.Ita poteſt intelligi tex.in d.l.ſi teſtō.§. 1.ſecus qñ ignoranter vel per errorem,ita propriè loquitur gl. noſtra.Ad hoc ergo vt obligatio antidoralis nō impediat repetitionem ſoluti, requiritur, q̄ ſit cauſata in genere: Secus ſi in ſpecie,& rationem aſſignat Bar.in d.l.ſi teſtamento. §.1. ad fin. quia obligatio in gnere tanq̄ incerta penitus eſt nulla, & redditur ineſficax. l.triticum.ff. de verb. obl.l.cum poſt.§.gener.ff. de iur.do.Credo,q̄ melior ratio ſumatur ex regula.l. cum his. §.fi.ff. de ꝯd.ind. vbi ſi debeo hoīem in gn̄e, & credā per errorem me debere Stichum in ſpecie,pone, q̄ Stichum ſoluā,potero repetere, q̄a obligatio generalis in gn̄e nō impedit repet. ſoluti. Sed ſi in ſpecie debeo Stichum, aut Pamphilum, ſi per errorem credo me debere Stichum, & ſoluam, non poſſum repetere.Ita in ꝓpoſito; ſed attēde circa illā.l.ſi teſtō.§.1.in ver. ceſſante. Nā vr̄, q̄ aliqua obligatio ad antidora, vt dñt doct. non ꝯhatur,nec tex.facit mentionem. Nā ſi deberet ꝯhi,ꝯheretur reſpectu coheredis, cui faceret beneficiū liberando eū. Sed iſtud non pōt dici:quia non facit animo liberandi,ſed animo donandi.Ex parte creditoris recipientis non vr̄ etiam ꝯhi beneficium:quia creditor recipit, q̄ ſibi debetur.l. repetitio.ff. de ꝯd.inde.Sed r̄nde,q̄ iſtud procederet, qñ coheres ſolueret animo inducendi liberationem. Sed cum ibi ſoluat animo donandi, & donatio ſit reſpectu creditoris recipientis, iſtud eſt,in quo ꝯhitur obligatio ad antidora, & iſte eſt verus ſenſus illius tex.quicquid ibi dicāt Rap. Cu.& Ful.hic.¶.Gl.fi.in verbo
c quibuſdam. per 4. exempla declarat tex. [c] Circa primum exēplū:quia vr̄ obſtare. l. an inutilis.§.pe.ff.de accep. vbi dr̄, q̄ acceptilatio eſt iuris gen. & tñ acceptilatio fieri non pōt ſine ſtipulatione.R̄nde tripliciter,vt ibi per gl.& Bart.& tene ſecundā ſolutionem.Scđm exemplum gl. eſt bonum.Nam vere literarum obligatio eſt de iure ciuili, cū ſit ꝯ naturalem æquitatē.
75 ¶† Extra glo.quærit Bar.de obligatione ex delictis,vel quaſi. Et reprobādo gl.in §.ius aūt gen.Inſti.de iur.na.gent.& ciuil.tenet, q̄ ſint de iure gē.vt hic ꝑ eū,& in l.nō ſolū.§.1.ff.de iniur.Et ita teneas,quamuis Alb.in l.ſi tibi.§.de pignore.ff.de pac.teneat cū gl.præal. & malè:intellige tñ, vt dicā nūc.In obligationib.quæ ex quaſi delicto ſunt,tenet Bar.q̄ ſint de iure ciuili.Intellige verum,qñ dantur ad meram pœnam.Secus ſi ad reſtōnem rerū, vel damnorū,quia tunc ꝓueniunt à iure gen. Sic intelligo tex. in l.rerū amotarum quidē.ff.re.am.ſm Bal.& Fulg.hic, & Bald. in l.poſt occaſionem. C. de furt.& in Auth.ad hæc. in 6.quæſt. C.de vſur.Io.Fab.in d.§. ius autem gen. & do.Matheſilanus in
d not.56.Facit,q̄ vult gl.reputata ſin. [d] in c.fraternitatis.12. q.2. [e]
76 † In obligationib. autē ex quaſi ꝯctu tenet Bart.& doct.q̄ ſint
e de iure ciuili, excepta ꝯdi.ind. Potes etiā excipere obligationē neg. geſ.quæ procedit ab æquitate iuris gen.In alijs dic, vt Bar. & doct.hic. Et ad ꝓdicta, q̄ in maleficijs inſit naturalis obligatio,& q̄ inſit conſenſus,probat text.in l. fin. in verbo maluerit & ibi Ang.hoc no.C.de col.fun.pa.lib.11. & eſt glo.in l.ſeruus. ff.de his,qui no.infa.Firmat Iac.de Bel. in §. quia vero Leonis. el 2.in Auth.de nō alie. Item ad prædicta, q̄ ſicut obligatio ex contractu, vel quaſi, ſolutione eius, quod debetur diſſoluitur. Inſti.quib.mod.tol.ob. in prin. Ita obligatio ex delicto tollitur per pœnæ executionem. Ita not.Bald. in l.penultim. per illum tex.C.de dela.lib.10,

ADDITIONES.

a ¶Si filius committat ingratitudinem. Adde glo.in verbo exhæredari.in cap. Quintauallis.de iureiur.

b ¶De qua diſtinctione, & differentia vide Coraſ. Miſcel.libr.4. cap.3. habetur in methodo iur.ciui.tit.de oblig.& quale vinculum habeat obligatio ad Antidora doct.& Zaſ.ſing.Reſpon.lib.1.cap.3.num.22. MASVER.

c ¶Text. Adde Bart.in q.lucanæ ciuitatis.col.6.in fin. PVRPV.

d ¶Glo.reputata fin.Adde Abb.in cap audiuimus. in vlti.no.de ſimo. Abb.in c. tua nos. de vſur.Io.de Imo.in l.ſtipulatio.ff.de verb.oblig.

e * Declara,vt per Iaſ.in §.ſed iſte.num.110.Inſtit.de act.Io.Fab. in §.ius autē. inſti.de iur.na. PANCIR.

SVMMARIVM.

1 *Detrahens, vel addens aliquid de libello producto dicitur nouum libellum facere, ſi detrahit aliquid ſubſtantiale.*

2 *Si princeps commitat cauſam ordinario, & detrahat, vel addat iuriſdictioni ordinariæ, an propter hoc cenſeatur in illa cauſa delegatus.*

3 *A ſententia Epiſcopi appellatur ad Metropolitanum.*

4 *Ordinarijs non dantur ſportulæ, ſed delegatis.*

5 *In cauſa ſpectante ad ordinarium, ſi in commiſſione alteretur iuriſdict. puta dicendo, Cognoſcas ſummariè: ex hoc eſt effectus delegatus.*

6 *Si reſcribatur ordinario, vt cognoſcat, & referat ante executionem, iſta alteratio iuriſdict.circa relationem, facit eum delegatum,*

7 *Vbi princeps in commiſſione ponit talia, vel ſimilia verba: auctoritate noſtra, vel vice noſtra cognoſcas: ceſſetur ordinariū facere delegatū.*

8 *Clauſula poſita in executiuis, non immutant naturam principalem actus.*

9 *Si ſtatutum prohibet nouam cluſam fieri in flumine, non poterit veteri cluſæ aliquid addi, vel detrahi: ſed ſolum reſici in eodem ſtatu.*

10 *Mu-*

10 *Mutans clusam de vno loco ad alium, videtur nouam clusam facere.*
11 *Prohibiti ædificare castra, non sunt prohibiti illa reficere.*
12 *Statutum, quòd soluatur certa gabella in confectione, non habet locum in refectione.*
13 *Licèt Episcopus non possit ecclesiæ imponere nouum censum, potest tamen antiquum renouare.*
14 *Promittens omnes fructus certæ arboris, quæ propter vetustatem desiccetur, si succidatur, & renascatur, an teneatur ad fructus.*
15 *Aedificium in totum destructum non dicetur quis reficere, sed de nouo facere.*
16 *Fortilitium funditus destructum propter rebellionem, non potest refici post reconciliationem sine consensu principis: stante statuto principis, quòd non possit eo inconsulto fieri fortilitium.*
17 *Ea, quæ requiruntur in confectione alicuius actus, requiruntur in refectione.*
18 *Reficiens ecclesiam funditus destructam, dicitur de nouo facere.*
19 *Statuto stante, quòd de quolibet contractu soluatur gabella: de totaliter refecto soluetur.*
20 *Ecclesia funditus lapsa, denuo consecrabitur, etiā si ex eisdem lapidib. reficiatur.*
21 *Vetus forma alicuius rei communis non potest mutari, nisi de consensu omnium.*
22 *Conducens molendinum cum quatuor rotis, & conuenit præstare decem modios pro qualibet rota, si posteà conductor aliam rotam construxerit, non tenebitur pro noua rota præstare alios x. modios frumenti.*
23 *Præscriptio an sit contra ius naturale.*
24 *Pater tenetur alere filios de iure naturali: & etiam vltra ius naturale, vxorem filij, & nepotes.*
25 *Pater non tenetur alere filium secundum ius ciuile in multis casibus.*
26 *Ex omnibus causis, ex quibus pater potest filium exhæredare, poterit filiam non dotare.*
27 *Ex omnibus causis, ex quibus filius potest exhęredari, possunt sibi alimenta denegari.*
28 *Si pater occidat filium committentem aliquam ex causis, ex quibus potest exhęredari, non tenebitur l. Pompeia de parricidijs, sed pœna deportationis.*
29 *Filia, quę peccauit in corpus, non debet ali, nec dotari, nisi pœnitentiam egerit.*
30 *Matrimonium est de iure naturali.*
31 *Sponsalia pręcedentia non sunt de substantia matrimonij.*
32 *De iure gentium valet testamentum conditum coram duobus testibus.*
33 *Quando non apparet, quo iure quis testatus sit, censetur, quòd vsus sit iure gentium.*
34 *Ambasciatores, seu legati existentes apud hostes, tenentur facere testamentum secundum ius commune, aut consuetudinem patriæ suæ: non autem secundum consuetudinem hostium: quia eorum consuetudo est nulla.*
35 *Testamentum factum in portu Soldani, an dicatur factum in terris Saracenorum.*

LEX VI.

IVs ciuile. Ista lex non sumatur. Not. ex text. ibi, cū aliquid addimus. regulam, ꝙ vbicunque aliquid additur, vel detrahitur certæ rei, constituitur noua species. Vnde per
1 istam regulam decidit Guil. de Cun. † ꝙ si aliquis produxit in iudicio libellum, & posteà ei aliquid addit vel detrahit, dicitur nouum libellum facere. Hic intelligunt Bar. & Bal. hoc esse verum, quando additur aliquid substantiale, vel detrahitur. Contrarium tenet ipsemet Bart. in l. edita. in 3. col. C. de eden. Ibi dixi de ista contrarietate Bart. Ad ibi dicta me remitto: de quo etiam vide per Bald. ibi in repe. Padua. in 11. & in 34. col. & in repe. Peru. in 6. q. per Ang. & Mod. in l. 1. §. si quis simpliciter. in ver. cum adijcitur. & in l. scire debemus. in prin. ff. de verb. obl. per Inno. & alios in c. 1. de libel. obl. Potest tamen ſm Bald. hic fieri declaratio libelli, vt hic per eum. ¶ Item per istam regulā
2 dicunt Gul. de Cun. Alb. Bald. & Angel. Ful. Paul. de Cast. † ꝙ si Princeps, vel Papa in commissione alicuius causæ, quam facit ordinario puta Potestati, vel Episcopo aliquid addat, vel detrahat iurisdictioni ordinariæ, per talem immutationem cēsetur in illa causa esse delegatus. Aliàs si nihil immutat, durat ordi-
3 narius: quia solùm censetur excitata eius iurisdictio. † Effectus est magnus propter appellationem: quia à sententia Episcopi appellatur ad Metropolitanum, quando est ordinarius. sed qn̄ delegatus Papæ, non potest appellari nisi ad solum Papam. Et idem in delegato Principis. l. 1. §. 1. ff. quis, & à quo appellatur.
4 † Item sportulæ, vel salaria non dātur ordinarijs, sed delegatis. cap. cum ab omni. vbi doct. de vi. & hon. cler. gl. in c. statutum.
a §. insuper, in verbo. moderatas. de resc. in 6. a Item quando ordinarius procedit vt delegatus, nō tenetur in modo procedendi seruare statuta illius loci, ſm Ang. hic in 2. col. Bald. in c. licèt in corrigendis. de offic. ord. Imol. in c. cum ex officij. de præscr. Adde pro ista dec. tres bonos tex. de iure canon. text. in c. licèt in corrigendis. & ibi gl. pe. & Doct. in cap. graue. de off. ordi. & tex. in c. cum aliquib. de rescr. in 6. glo. in c. hi, qui auctoritate. in gl. fin. & ibi Pet. de Anch. & Gem. de præb. in 6. Doct. in c. 2. præcipuè Gem. de offi. vic. in 6. Iac. But. & Albe. & Bal. in l. sępè. per gl. ibi ff. de off. præsi. Ang. in l. & quia. in vlt. col. ff. de iur. om. iud. & in l. 1. §. si quis simpliciter. vbi Lud. Rom. & alij Mod. ff. de verb. obl. item vide ꝙ dicit Bald. in c. his quib. de off. ord. & in l. præcipimus. in princ. C. de app. vbi limitant not. quando fit delegatio sub nomine dignitatis: vt ibi per eos. Tu antequam venias ad limitationes, primò adde tres no. decisi. in specie.
5 † Prima ꝙ si iudici ordinario committatur, ꝙ in certa causa ad suam iurisdictionem spectante cognoscat summariè, ex hoc efficitur delegatus, cum alteretur iurisdictio, ex quo talis causa sui natura erat ordinaria. ita not. Bald. in addi. Spec. in titu. de delegat. in vlt. col. & sequitur simpliciter d. Alexan. vbi reputat no. & quotidianum in d. l. more. in 5. col. Adde, ꝙ idem tenent Ang. in consil. 139. inci. visis omnib. & statutis. ad fi. & do. Lanfr. de Oria. in comment. c. quoniā contra falsam. in 2. car. de proba. Paul. de Cast. in l. 1. §. opus nouum. per illum tex. & ibidem d. Alex. ff. de ope. no. nun. & idem Paul. de Cast. in l. & si prætor.
6 ff. de iur. omn. iud. ¶ † Secundò adde, ꝙ si committatur ordinario vt cognoscat, & ante executionem referat, ista alteratio iurisdictionis circa relationem, ad quam non tenebatur, facit eū delegatum. Ita tenet Angel. in consil. 207. inci. in causa accusa-
7 tionis. in 1. colum. ¶ † Tertiò adde, ꝙ vbi Papa, vel Princeps b
b in rescripto, vel in commissione apponūt ista verba: vice nr̄a, vel authoritate nr̄a cognoscas, vel similia prout quotidiè fit in literis Papæ, certè censetur ordinarium facere delegatum, secundum Bald. in d. l. more. in 3. col. quem ita pōderat, & sequitur d. Math. in no. 89. & idem Bar. in l. ambitiosa. in vlt. col. ff. de decr. ab or. fa. in l. 2. §. fin in vlt. col. ff. de opt. leg. Inno. & Host. in c. significauit. de corpore vitia. & in d. c. licèt in corrigendis. & de hoc est propriè text. in d. cap. cum aliquib. de rescriptis. in 6. ¶ Limita prædicta trib. mod. Primò, quando talia verba apponuntur in principali dispositione rescripti: vt quia dicatur authoritate nostra cognoscas de causa, quę vertitur inter tales. Secus si apponerentur in confirmatione, seu in executione dispositionis. Puta si committeretur iurisdictio ordinaria in certo loco: & posteà in fine rescripti diceretur, quod quicquid eius au-
8 thoritate fecerit, Princeps habebit ratum. † Quia regula est, c
c ꝙ clausula posita in executiuis non immutat naturam principalem actus, text. est not. in cle. 1. ad fi. de præben. quem d. Abb. ibi multum exclamat, & dicit se nescire alibi. Et ita in specie limitant. d. Car. & Imol. in c. quoniā Abbas. in vlt. col. de offi. deleg. Sequitur & commendat d. Alex. in d. l. more. in 5. col. Et ꝙ clausula adiecta ad executionem principalis dispositionis non amplicet eam, nec immutet, adde Bald. in l. cam quam, 12. col. C. de fideicom. d. Abb. in c. cum nostris. in vlt. col. de concess. præb. Ioan. de Imol. in l. qui Romæ. §. duo fratres. in 8. col. ff. de verb. obl. Paul. de Cast. in consil. 13 . inci. Notādum est, in prin. Lud. Rom. in consil. 498. in vlt. col. ¶ Secundò limita ex doctr. no. d. Car. & Imol. in d. c. licèt in corrigendis. vbi dicunt, ꝙ quando verba rescripti non videntur ex eorum inspectu alterare iurisdictionem ordinariam, tamē processus nō valeret, nisi esset delegatio: certè ad hoc vt valeat, censet Princeps delegasse. Et deponit exemplū not. d. Car. in casu, in quo dicit se cōsuluisse hic Paduæ. Appellatum fuerat à delegato principis ad ipsum principem: princeps commisit ordinario loci, dicendò, Fiat ius per Potestatem. Plerique asserebant, ꝙ ista erat solùm excitatio iurisdictionis ordinariæ. Sed ipse refert se contrarium consuluisse hic Padue, quia ex quo delegatus Principis censetur in illa causa maior quocunque ordinario. c. sanè. de offic. deleg. certè ordinarius non potuisset cognoscerę vt ordinarius. ergo, vt valeat processus, censebitur delegatus: quamuis verba commissionis non videantur in aliquo iurisdictionem alterasse, quod valde no. ¶ Tertiò limita ex eo, quod decidit Bald. in l. fin. in vltima col. C. vbi Senat. vel Clariss. Legatus Papæ habens duos audi-

ADDITIONES.

a ¶ De rescr. in c. cum dilecto. col. 15. ver. limita quarto. de rescr. PVRPV.
b ¶ Vbi Papa vel Princeps. Adde Doct. in c. 1. de cle. ægro. lib. 6.
c Fallit præfata Reg. quādo in prin. dispositionis esset aliquod verbum de se & ex sui natura aptum comprehendere duo, & est dubium de mente disponentis, an voluerit vnum, vel aliud, quia tūc clausula executiua declarat dubiam mentem disponentis. Ità singulariter limitāt Galiaul. in Rep. l. Centurio, col. 1. ver. breuiter. ff. de vulga. De qua materia clausulæ executiuæ plura scribit Ias. in l. ex pupil. ff. eo. tit. de vulg. Dec. consil. 500. col. 3. nume. 9. Rol. consil. 8. nume. 15. libr. 1. post Roma. consil. 498. colum. vltim. Dec. consil. 413. num. 8. & sequen. Ioan. Anto. Bellac.

auditores,ne indiſcretè procederent ordinauit,quod nullus eo
rum poſſet in aliqua cauſa procedere, ſine ſpeciali commiſ-
ſione:vtrum procedendo cum commiſſione, dicantur proce-
dere vt delegati,an vt ordinarij?Determinat,ꝙ vt ordinarij,per
l.2.eod.tit.Nec ob.ꝙ requiratur ſpecialis commiſſio : quia iſta
non eſt delegatio , ſed cauſarum diſtributio , & partitio curæ,
a vt per eum,& in l.præcipimus.in prin.C. de appel. [a] ¶Quartò
iſtam materiam limitat Iac.But.in l. qui procuratorem dat. in
prin.ff.de procu.Quòd quando ſolùm alteratur iuriſdictio or-
dinaria in procedendo, ꝙ erit delegatus quãtum ad proceden
dum,ſed ordinarius in ſententiando . Et ideo ſi datur liberum
arbitrium Poteſtati in inquirendo & cognoſcendo, non intel-
ligetur dari in decidendo. Nec obſt.ſecundum eum, quòd cui
mandantur præcedentia , intelliguntur etiam ſequentia man-
dari.l.indebitam.ff.de cond.indeb.l.3.§. ſcio.ff. de min. quia eſt
verum,quando illa ſequentia ſunt neceſſaria: quod non eſt q̃n
põt delegari ſolus proceſſus abſque ſñia. Authen. ad hoc.C.de
iud.Adde,ꝙ Paul.de Caſt.in l. & ſi prætor.ff. de offi.eius.refert,
ꝙ habuit iſtum caſum de facto , & audiuit à Bal. reprobari illã
opi.Iac.But.quia iudex debet eſſe talis in pronuntiando,qualis
fuit in cognoſcendo.arg.d.l.qui procuratorem dat.in prin. Ad-
de etiam ꝙ Bald.no.in addi.Spe.in tit.de lega. in vlt.col. in ver.
legatus eſt ordinarius &c.quærit, ſi cauſa committatur Epiſco
po ſuorum ſubditorum, ꝙ ſummariè cognoſcat, & ſine debi-
to decidat.Refert,ꝙ Iaco.Butr.in d.l.qui procuratorem dat.in
prin.tenet , quod in cognoſcendo erit delegatus: ſed in ſenten-
tiando ordinarius , quia commiſſio ſolùm diſcrepat à iure cõi
in procedẽdo,vnde à proceſſu appellabit ad Papam:quia quo
ad proceſſum eſt delegat us,ſed à ſententia diffinitiua appella-
bitur ad Metropolitanum. Bald.ibi reprobat, & tenet ꝙ in to-
tum debet cenſeri delegatus, quia non debet eadem res diuer-
ſo iure cenſeri.l.cum qui ædes.ff.de vſucap. Sed tu dic, ꝙ iſtud
eſt fragile argũ,cùm cenſeantur diuerſæ commiſſiones, per d.
Auth.ad hoc.inducendo vt ſup.Tene cum Iac. But. cum quo
etiam tenet Bal.in d.l.qui procuratorem dat.in princ.in vlt.col.
Et facit ratio , quia limitata cauſa limitatum producit effectũ.
l.in agris.ff.de acq.rer.do. Facit etiam, qđ mirabiliter tenet Bar.
in conſil. 172. quod inci.dubia occurrentia in qõne Martini. in
5.dubio. Quod ſi ordinatum eſt per ſtatutũ,quòd iudex poſſit
procedere non obſt.præſcr.ꝙ cùm illud ſtatutum diſponat tñ
ſuper modo procedendi,& nõ ſuper iuſtitia cauſæ,ꝙ licèt poſ
ſit procedere non obſt.præſcr. tñ in ſñiando obſtabit exceptio
præſcriptionis.Sed caue,quia iſto modo ſtatutum,eſſet impo-
9 ſitum verbis,& non reb. ꝫ l.2.in fi.C.cõia de leg. ¶†Tertiò prin
cipaliter per regulam huius tex. inferunt Cyn. & Ang.hic, ꝙ ſi
ſtatutum prohibet fieri nouam cluſam in flumine , non pote-
rit veteri cluſæ aliquid addi,vel detrahi:ſed ſolùm refici in eo-
10 dem ſtatu.¶†No.etiam Bal.hic ex hoc tex. quod mutans clu-
ſam de vno loco ad alium locum , vr̃ nouam cluſam facere.
Ex quibus no.ꝙ actui,qui non poteſt de nouo fieri,non poteſt
etiam aliquid addi,vel detrahi. Et quod reficitur,non cenſetur
nouum.Addo bene facere gl. in cle.fi. in verbo citatũ. de reſcr.
circa prin.illius gl.& ibi no.per Io.de Lig.& d.Car.præſertim in
5.& 6.q.Benè facit tex.in c.Iudæi.el 1.& quod ibi Cano.& præ-
11 ſertim Io.de Ana.in c.conſuluit.de iud.¶†Hinc eſt,ꝙ prohibi-
ti ædificare caſtra, non ſunt prohibiti illa reficere , ſm̃ Bald. &
Ang.in l.1.§.ædificare.per gl.ibi in verbo,reficere.ff.de mortuo
12 inferendo.& Petr.de Anch.in d.c.cõſuluit.† Hinc dixit d.Ant.
in d.c.Iudæi.ꝙ ſtatutum diſponẽs, ꝙ ſoluatur certa gabella in
13 confectione inſtrĩ, non habet locũ in refectione inſtrĩ. ¶†Hinc
b dicunt Ioan.And.& Hoſt.in c.ſignificauit.de cenſ. ꝙ licèt Eps̃ [b]
non poſſit imponere eccleſiæ nouũ cenſum: tñ antiquum po-
teſt renouare : quia per hoc non fit deterior conditio eccleſiæ:
& quia res de facili reuertitur ad ſuam naturam.l.ſi vnus.§.pa-
ctus.ver.in ſpecie.ff.de pac.ſequitur d.Ant. in c. cũ acceſſiſſent.
de conſt.ibidem tñ Pan.intelligit verum,niſi fuiſſet præſcriptũ,
quo ad antiquum cenſum. Facit quod decidit Bar.poſt Dyn.in
14 l.damni.§.ſi is qui ędes.ff.de dam.infec. † dum ponunt.q.de ru
ſtico,qui promiſit omnes fructus certæ arboris , quæ pp̃ vetu-
ſtatem deficeret:ſi ſuccidatur,& renaſcatur , nunquid teneatur
ad fructus arboris renatę:an cenſeatur noua arbor.Et ad aliam
q.de qua ibi per Bar. Facit ad prædicta gl.in d.c.cũ acceſſiſſent.
in gl.fi.de conſt.& facit tex.no.in l.1.§. ſi quis ædificium.in fi. &
ibi Bar.Paul.de Caſt. & latè D.Alex.notant.ff.de ope.nou.nun.
15 ¶†Intellige prædicta,niſi ędificium vetus eſſet funditus deſtru
ctũ:tunc non eſſet reficere,ſed eſſet de nouo facere. Hoc pro-
16 bo ex no.deci.Bal.in l.ſi vt proponis.2.C.de nup. † vbi ſtãte ſta-
tuto eccleſiæ, quòd nullum fortilitium poſſit fieri inconſulto
Papa, (pone propter rebellionem alicuius, fortilitium fuit fun
ditus deſtructum.pone ꝙ poſteà reconcilietur,) an poterit de-
nuo facere fieri illud fortilitium inconſulto Papa?Determinat,
quòd non:quia eſſet de nouo facere. Secus ſi nõ eſſet funditus
deſtructum. & refert Pan. in d.cap.conſuluit. Facit,quod not.
17 Bart.in l.nuptiæ.per illum text.ff.de ritu.nupt. † vbi not. quòd
ea,quæ requiruntur in confectione alicuius actus,requiruntur
etiam in eius refectione. Vnde ſecũdum eum,ſicut requiritur
conſenſus vtriuſque partis à principio in confectione inſtru-
menti : ita ſi tale inſtrumentum ſit amiſſum non poteſt refici
per notarium , niſi accedente conſenſu vtriuſque partis, quod
18 no.Facit etiam glo.in c.3.de iure patr. † Quę dicit,ꝙ reficiens
eccleſiam funditus deſtructam dicitur de nouo facere: & effi-
citur patronus illius eccleſiæ, antiquis excluſis. Secus ſi ex toto
non eſſet deſtructa , quia tunc diceretur non ædificare , & non
19 ꝯſequeret̃ ius patronatus. † Et per illam gl. infert ibi d.Ant.de
Butr.in pen.col. ꝙ ſtante ſtatuto, ꝙ de quolibet contractu ſol-
uatur gabella : certè de contractu totaliter refecto debebit ſol-
ui gabella:quia cenſetur nouus contractus.Facit glo.in cap.de
c Monachis.18.q. 2. quæ tenet , quod in refectione monaſterij [c]
totaliter deſtructi, requiratur licentia Epiſcopi, nec aliter poſ-
ſet reædificari. Secus ſi monaſterium non eſſet ex toto deſtru-
ctum.& ita etiam tenet Hoſt.in ſumma in tit. de eccl. reædifi-
can.§.fin.in fin.Facit optimè ꝙ vult Inno.in rub.de conſec.ec-
20 cleſ.vel alta. † vbi vult,ꝙ ſi eccleſia ex toto eſt funditus colla-
pſa,& erigatur,opus eſt quòd de nouo cõſecretur per Epiſco-
pum:etiam ſi ex eiſdem lapidib.conſtrueretur: ſecus ſi eccleſia
reficitur: tunc non expedit interuenire nouam cõſecrationem
Epiſcopi. Et ſecundum iſta intellige , quæ traduntur per Ioan.
de Ana.in c.3. de iud.& referuntur per d. Alex. tacito auctore,
21 in d.l.1.§.ſi quis ædificium.ff.de oper.nou.nuntia.¶†Item dice
bat Bald.per hunc text.in recollectis antiquis,prout eum refert
d. Mart. Laud. hic. Dum eſſent duo fratres habentes in medio
caſtri cõmunis quandam turrim, quæ erat à media parte infra
ex lapidib.à parte ſuperiori erat lignea,vnus fratrũ volebat,ꝙ
lignis amotis tota ex lapidib. conſtrueretur pro tutela & ſecu-
ritate caſtri : alter aduerſabatur. de communi conſenſu adiue-
runt Bald.eius cõſilium, & iudicium ſecuturi,qui eis per l.no-
ſtram r̃ndit , quod niſi ambo conſentirent , non poterat vetus
forma mutari,nec ei addi, vel minui . Facit bonus text.quem
Bald. alleg. in l.1.ff. de finis. & idem ſimpliciter tenet Lud.hic.
Vltra eos facit:quia qui formam veterem ędificij inuito ſocio
mutat,& ſi videatur meliorem facere : tamen dicitur deterio-
rem facere, cùm inuito ſocio faciat. l. vſufructuarius nouum
22 tectorium.ff.de vſufr.§.præterea.Inſt.de act. ¶†Adde tñ,quòd
ſi aliquis conduxit molendinum cum quatuor rotis,& conue
nit præſtare.x.modios frumẽti pro qualibet rota:ſi poſteà con
ductor aliam rotam conſtruxerit, non tenetur pro illa noua
rota ſoluere alios 10. modios frumenti, ſecundum Alber. de
Roſ. in l.Rutilia polla.ff.de contrahend. empt. vbi refert ita de
facto fuiſſe Parmæ determinatum. ¶Glo.in verbo, communi
iuri. diuiditur in tres partes princ. Primò dupliciter intelligit
text. Secundò ponit exempla ad vtrũque intellectum. Tertiò
opponit,& ſoluit.Secunda ibi, cũ ergo addatur. Tertia ibi,ſed
nõne in totum.In 1.exemplo de vſucap. reprobatur per Doct.
Albe.Bal.Ang.& Mod.hic: quia ſecundum ius naturale, quod
conuenit omnibus , etiam brutis nihil potuit detrahi per vſu-
cap.ſed bene detrahitur iuri gentium. Ideo latè diſputat Ioan.
23 And.in regula,poſſeſſor.in 2.q.1 mercurial. an † præſcriptio ſit
contra ius naturale: & ibi Philoſophico more declarat iſtam.
l.inquantum iſtam.l.dicit, ꝙ ius ciuile eſt,quod non recedit in
totum à iure naturali,vel gentium:nec per omnia ei ſeruit.Vn
de pone exemplum in educatione liberorum, quæ eſt de iure
naturali propriè: & congruit etiam brutis.l.1. §. ius naturale.ff.
24 eod. In hoc additur per ius ciuile . Item detrahitur. † Addit
enim,quòd pater teneatur alere non ſolùm filios,vt eſt de iure
naturali;ſed etiam vltra ius naturale, teneatur alere nepotes:&
etiam vxorem filij,& ſic nurum.l.ſi filia.§.1.ff.famil.erciſ. & gl.
& Bart.in l.ſi quis à liberis.§.non tantum.ff. de libe.agna. Sal.in
25 l.fin.C.de alen.lib. † Item detrahitur : quia ſecundum ius ciui-
le in multis caſib.pater non tenetur alere filiũ. Nam ex omnib.
cauſis,ex quibus pater in teſtõ poteſt exhęredare filiũ,quę enu
merantur in §.cauſas.in Auth. vt cũ de ap.cogn. Enumerat gl.
in c.Quintauallis.de iureiu. ex eiſdem põt in vita denegare ali-
menta filio,gl.eſt in d.l.ſi quis à liberis.§.idem iudex.& ibi Bart.
& gl.in §.ſi igitur.in Auth.vt cum de app.cog.& gl.in l.ſi.in gl.1.
vbi Bart.C. de alen.lib.notabiliter in l.diuus.ff.ad l. Pompeiam
de parri.& in tract.alimen.in 1.col.do. Ant.& d.Abb.in c.cum
haberet,

ADDITIONES.

a ¶De appellat.Adde plenè Iaſ.in l.& ſi prætor.in 1.not.ff.de iur.om.iud. PVR.
b ¶Licèt Epiſcopus.Adde Io.de Imol.in cle.1.in pen.col.de iu.patr.
c ¶In refectione monaſterij. Adde Doct. in l. 2. & 3.C. de ope.publ. Ioan.de Fantu.in cap.ſi quis vult.16.quæſt.vlt.

26 haberet.de eo,quid duxit in ma.quã polluit per adul.†Eodem
modo ex omnib. cauſis.ſ̃. dictis, ex quib. pater in teſtõ poteſt
exhæredare filium, eo.modo filiæ tanquam ingnoratæ non te
netur dotem dare,ſecundum Bal.in l.fi.4.col.C. de do.promiſ.
quia ſicut poteſt priuare legitima,ita dote, cùm dos ſuccedat
loco legitimæ.Tñ ſubdit Bald.ꝙ ex talib. cauſis non poſſet do-
27 tem iam datam auferre,per tex.ibi, irreuocabilis. † Addo for-
tius,ꝙ ex omnib.illis 14.cauſis, nedum filius poteſt exhæreda-
ri,item denegari alimenta, & etiam dos:ſed etiam filius perdit
28 priuilegium filij. † Et ideo ſi pater occiderit filium, qui com-
miſiſſet aliquam cauſam ingratitudinis ex illis 14.cauſis,nõ te-
neretur.l.Pompeia de parric.ſed ſolùm teneretur pœna depor
tationis.tex.eſt, & ibi gl. & ibi Bar.bene ſignat in l.diuus. ff.ad l.
Pompeiam de parric.Et idem ſubdit Bar.ècontra,quòd ſi pa-
ter commiſiſſet erga filium aliquam ex cauſis, propter quam
poſſet exhæredari à filio:ſi filius occiderit patrem,eo.modo nõ
teneretur.l.Pompeia de parric.ſed pœna deportationis. Quod
29 perpetuò tene menti: qa non memini me alibi legiſſe. † Intel-
lige tñ prædicta, ꝙ ex illis cauſis poſſunt denegari alimenta, &
dos: Eſt verum,niſi filius pñiam egerit.Hoc probo: quia licèt fi
a lia,quæ peccauerit [a] in corpus,non debeat ali,nec dotari à pa-
tre,vt tenet Spe.in tit.qui fil. ſint legit.§.pe. ver.quid ſi filia pec-
cauerit. Tñ ſi pñiam egerit, debet dotari, & ali, ſm Spe.in d.§.
pen.in ver. quid ſi pñiam egerit.Io. An.in d.c. Quintauallis.de
iureiu.& ibi expreſsè d.Ant.in 3.colum.& Bald.in l.ſi filia.C.de
inoffi.teſta.vbi Bal.ponit de quadam filia, quæ fuit meretrix,ſi
pñiam egerit,& reducatur ad bonam vitam, non poterit exhę
redari:nec poterunt ei alimenta denegari: & tenet d.Alex.in l.
1.in 16. col. in fin.ff. ſolu. ma. Facit bonus text. in l. imperialis.
30 C.de nup.& in c. ferrum.50.diſt. & bene no. ¶ † Item inquan-
b tum glo.dicit de matrimonio,[b] ꝙ eſt de iure naturali:dic quòd
matrimonium ſub iſta forma,& ſic iſto nomine non eſt de iu-
re natur.ſed bene inſtinctus ad copulã. l. 1. §.ius naturale.ſ̃. eo.
declarat plenius Bal.hic. ¶ Item dum glo.dicit, ꝙ ius ciu. addit
matrimonio formam.ſ.ſponſalia præcedentia.Dic, ꝙ gl.malè
31 dicit,†quia ſponſalia præceden.nõ ſint de forma,neq; de ſub-
ſtantia mrĩmonij. Patet, quia mrĩmonium poteſt ꝯhi,quam-
uis nulla ſponſalia præceſſerint,vt patet per conſenſum: & de-
32 clarat Ang. hic. In reliquis teneas cum glo. † Circa verò ius
gen.vltra gl. potes ponere clarius exemplum. De iure gen.va-
c let teſtm̃, [c] coram duob.teſtib.c.cum eſſes,& c.relatum.de te-
ſta.De iure ciuili fuit additũ,ꝙ requirantur ſeptẽ teſtes maſcu-
li puberes,& rogati.l.hac conſultiſſima.in prin.C.de teſt.In co-
dicillis, & in omni alia vlt.volu. requiruntur duo.l.fin in fi.C.
33 de codi.† Et dicit Bal.hic,ꝙ de facto conſuluit ſuper teſtamẽ-
to cuiuſdam mercatoris Anchonitani, condito in Barbaria in
terris Soldani,coram duob.teſtib. ꝙ tale teſtm̃ valeat, quia cũ
non appareat, qđ ius ibidem ſeruetur, cenſetur vti iure gen.l.
oẽs populi.ĩ.eod. Adde, ꝙ idem plenius tenet idem Bal. in l.2.
C.quemad.teſt.ape.Pau.de Caſt. in l.nutritorib.C. cõia de ſuc-
34 ceſ.Raph.Ful.in l.ex hoc iure.in vlt.col.ſ̃.eo. † Vide tñ, qđ no.
tenet Bar. in l.qui à latronib. ad fi.ff. de teſt. vbi quærit de lega-
tis,ſeu Ambaſciatorib. Papæ, aut Romani Imperij exiſtentib.
in legatione apud hoſtes, ſi facerent teſtm̃ ſm eorum conſue-
tudinem,non valeret,eo quia conſuetudo eorum eſt nulla, &
conſequenter, & eorũ ſtatuta. Et ideo debebunt facere teſtm̃
ſm ius cõe:aut ſm conſuetudinem propriæ patriæ, vt ibidem
per eum, ad quẽ te remitto. De cuius veritate,vltra Docto.ibi,
vide per Ang.in l.de dic.in prin.ff.Qui ſatiſ.cog.& plenius Lud.
Ro. vbi dubitat de veritate iſtius dicti in l. ſi non ſpeciali. C.de
teſt.Et propterea Bald.in l.2.C.quemad.teſt.ape. intelligit deci.
ſuam de teſtõ illius mercatoris Anchonitani procedere,qñ illi
Barbari nõ eſſent hoſtes populi.Rom.alias tenet dictum.Bart.ĩ
35 d.l.Qui à latronib.Refert etiam † Bald.in rub.ff.de rer.diu.in 6.
col.ꝙ illo anno reuocabit in dubiũ,an teſtm̃ factũ in portu cu
iuſdam ciuitatis Soldani, diceretur factum in terris Sarraceno
rum:vt ſic duo teſtes ſufficerent:an in locis Chriſtianorum; vt
ſic requirantur ſeptem.Et dicit fuiſſe dictum, ꝙ intelligeretur
factum in terris Chriſtianorum: quia portus intelliguntur ne-
dum Saracenorum,ſed etiam Chriſtianorum. Et ſi illud eſt ve
rũ,habes magnã,& ſingularẽ limitat ad illud, qđ vult Bar.in d.
l.qui à latronib.vt procedat in terris: Secus in portu.Aliæ gl.ni-
hil habent.Et per hæc remanent expeditæ iſtæ leges vtiliter.

ADDITIONES.

a ¶Licet filia peccauerit.Adde Bal.in l.fin.C.de dot.promiſ.

b ¶De matrimonio.Adde Doct.in rub.de ſpon.& maximè Iac.Zochum.

c ¶Teſtamentum conditum.Adde Io.An.in addi.Spe. tit.de inſtr. edi.in §.compendioſè.ver.ſed nunquid.Ioan.de Imo.in l.3.ff.de teſt.Ant. de But.& Abb.in c.2.de conſt.Iac.de Aret.in diſpu.inci. ſecundum conſuetudinem ciuitatis Venetiarum.Et illa diſp.eſt poſita inter conſilia Bar.Old.conſ.248.inci. præſuppoſita conſue.Ang. in conſ. 126. incip.teſtamenti factio. Idem Angel. conſi. 233.incip.punctus eſt.

SVMMARIVM.

1 *Lectura Bart.in primo lib.ff.non eſt Bar.ſed cuiuſdam ſubſtituti.*

2 *Quilibet populus, etiam carens iuriſdictione poteſt inducere conſuetudinem,& ita etiam condere ſtatuta.*

3 *Statuti appellatione comprehenditur etiam ius commune.*

4 *Si Papa deroget in commiſſione ſtatutis, intelligitur etiam derogaſſe iuri communi.*

5 *Appellatione iuris communis venit ius ſtatutarium.*

6 *Apellatione ſtatuti venit etiam conſuetudo: quia idem eſt, quòd ſtatutum.*

7 *Appellatione ſtatuti non venit ius commune.*

8 *Differentia inter ſtatuta,& reformationes.*

9 *Maioris efficaciæ eſt ſtatutum poſitum in volumine ſtatutorum, quàm reformatio extrauagans.*

10 *Vbi ſtatutum diſponit vnum, & ius commune contrarium, iudex tenetur ſequi ſtatutum.*

11 *Verbis ſtatutorum eſt inhærendum, nec aliter interpretari debent, quã loquuntur.*

12 *Vbi in aliqua materia fit mentio ſimpliciter de iure, de quo eſt intelligendum.*

13 *Stante ſtatuto, quòd exiſtentib.maſculis fœminæ non ſuccedant ab inteſtato patri, ſed ꝙ dotent̃,ſi pater habẽs,filios, & filias eos inſtituat in eo, quod tangit de iure, intelligitur de iure communi tanquã digniori.*

14 *Compromiſſum in aliquem,vt nunciet ſecundum iura,intelligitur ſecundum iura communia.*

15 *Appellatione iuris, intelligitur potius ſtatutarium, cùm illud deroget iuri communi.*

16 *Iuris appel. venit non ſolùm ius commune, ſed etiam municipale, & conſuetudinarium.*

17 *Compromittens in aliquem, vt pronunciet de iure, videtur cogitaſſe de omni ſpecie iuris.*

18 *Compromiſſum in aliquem de iure,& de facto in procedendo: ſed de iure in pronunciando, tenetur pronunciare ſecundum ius ſtatutarium.*

19 *Relatiuum qui, iunctum antecedenti vniuerſali ſine copula, debet ſtare reſtrictiuè.*

20 *An quilibet populus poſſit condere ſtatuta.*

21 *Caſtra,& villæ nullam habent iuriſdictionem.*

22 *Condere ſtatuta, eſt iuriſdictionis.*

23 *Infeudatus de caſtro cum iuriſdictione non poterit condere ſtatuta.*

24 *An condere ſtatuta ſit meri imperij.*

25 *An ſtatuere ſit iuriſdictionis in ſpecie.*

26 *An quilibet populus carens iuriſdictione poſſit condere ſtatuta.*

27 *Populus habens iuriſdictionem ſubſcriptam, vel conceſſam à principe poteſt de per ſe facere ſtatuta.*

28 *Populus carens iuriſdictione, poteſt condere ſtatuta ſuper adminiſtratione rerum ſuarum.*

29 *Legatus Cardinalis poteſt condere ſtatuta.*

30 *Epiſcopus poteſt condere ſtatuta.*

31 *Legatus de latere non poteſt ſtatuere contra ius commune. Ideo non poteſt cauſam committere ſummariè.*

32 *Legatus de latere ex euidenti, & neceſſaria cauſa poteſt committere cauſam ſummariè,& ſtatuere contra ius commune.*

33 *Epiſcopus poteſt ex cauſa minuere pœnitentiam à Papa iniunctam.*

34 *Poteſtas ex cauſa poteſt tranſgredi etiam ſtatuta iurata.*

LEX IX.

1 OMnes populi. † Debes ſcire, quòd lectura in iſto 1. libr.
ffõrum, quæ attribuitur Bart. non eſt Bart. ſed alte-
rius,qui pro eo legit,præterquam in iſta l.omnes po
puli,ſecundum Io. de Imo. in l. Qui reus. in 36. col. ff. de pub.
iud.Sequitur d.Alex.in rub ff.de acqui.hæred. & in l.diem fun-
cto. in 12. col. ff.de offi.aſſeſſo. & in l.Pomponius.§. ſi iuſſu.in
8. col. ff. de acq. poſſ. & in l. quia tale. in 3.col. ff.ſol. mat.& in
a conſi.212. incip. viſo themate,in v. [a] col. ¶Ad euidentiam hu-
ius l.præmitte, quòd legitur altero de duob. modis. Vno mo-
do ſecundum Bar.in ſummario ſuo,& plenius in 1.q.1.q.prin.
Quòd iſta lex reſtringatur ad populum habentem iuriſdictio-
nem.Nam talis populus bene poteſt ſtatuta concedere: aliàs ſe
cus. Alio modo, & generalius intelligatur iſta l. prout iacet in
2 quolibet populo,etiam non habente iuriſdictionem. † Quia ſi
cut quilibet populus etiam carens iuriſdictione poteſt induce
re conſuetudinem,ita debet poſſe ſtatuta condere.l. de quib.ĩ.
* de legi. & iſtam opi. tenent *communiter* alij hic, & latius Albe.
de Roſ.in i. parte ſtatu. q. 8.inci. Sed quid ſi ſtatutum ciuitatis
contra-

ADDITIO.

a ¶In v. col. Adde, quòd Iaſ. in l. ſi arrogator.col. 1.ĩ. de adoptio. idem tenet.

contradicit iuri communi.& communiter canoniſtæ in c.Qđ
clericis.de foro com.& in c.fi.de conſue. Dicam. j̃.in 1.q.prin.
Bar.¶Not.ex iſta.l. ꝙ omnes populi aut vtuntur iure priuato,
& ſic ſtatutario,ſeu municipali:aut iure gen.Adde,quando ali-
ter non vtuntur iure ciui.communi, de quo dixit Iuriſcon. in
3 l.ius ciuile.cum ſeq.s̃.eod.¶ † Adde tñ, ꝙ appellatione ſtatuti
comprehenditur etiam ius commune, c. ſtatutum. in prin.de
4 reſcri.in 6. & ibi Gemi. in 1. no. ad hoc no. illum text. † Et per
hoc infert, quòd ſi Papa, vel princeps in reſcripto derogauit
omnib.ſtatutis, per hoc intelligitur etiam derogaſſe iuri com-
5 muni. † Eo. modoècontra appellatione iuris communis ve-
nit ius ſtatutarium. Patet ex eo, ꝙ not.decidit Bal. in l. 1.C.de
cōfeſ.in 2.col in ver.Sed dubitatur, quare in fi.accuſationum,
&c. De iure cōi non eſt prohibitum extrahere frumentum de
diſtrictu:ſed bene prohibetur per ſtatuta.Pone, ꝙ iudex in in-
quiſitione dicat, ꝙ extraxit frumētum de diſtrictu ꝯ formam
iuris communis, & de ſtatuto nihil dicat, procedit tamen in-
6 quiſitio: qa ſtatutū eſt pars iuris cōis. † Quod eſt not.ſm eum.
7 Imò appellatione ſtatuti [a] venit etiam conſuetudo:qa conſue
tudo idem eſt, ꝙ ſtatutum.Ita ſingu.dicit Bal.in l. 2.circa fin.C.
de bo.lib. Sequitur d.Alex. in conſ.190.in 2.vol. inc.mature. in
4.col. Tamen ꝯ hoc vltimum tenet Bart. in l.de quib.in fi. vbi
7 dicetur.j̃.de legi. † Sed ꝯ̃ primum, ꝙ appellatione ſtatuti non
veniat ius commune, & conſequenter, ꝙ per clauſulam non
obſt.ſtatutis, non intelligatur derogatum iuri cōi, tenent do-
mini de Rot.deci.9.ſub tit. de præb. alleg.Io.Mo. in c. cum ali-
quib.de reſc.in 6.Refert,& ſequitur idem Gemi.ſibi ꝯ̃rius in c.
ſi pro clericis.in 1.col.& in c.ei cui.de præben. in 6.Alb.de Ro.
in 1.parte ſtatu.q.147.quæ incip. ſtatuto alicuius eccleſiæ.in 3.
col. & ſeq.Sicut & econtra,qui renunciauit omni iuris benefi-
cio,non intelligitur renunciare beneficio ſtatuti, ſm Bald.in l.
8 ſed,& ſi quis.§. quæſitum.in vlt. col. ff.ſi quis cau. † Quæ autē
ſit differentia inter ſtatuta, & reformationes, dic vt declarat
9 Bal.in c.in cauſis.ad fi.de re iud. † Item adde, ꝙ maioris efficacia-
ciæ eſt ſtatutum poſitum in vol. ſtatu. q̃ quædam reformatio
extrauagans,ſecundū Ang.in l.omnes.C.de peti.bon.ſubla.lib.
10 x. ¶ † Circa iſtam. l. pro eius intellectu formo duas. [b] q. Pri-
b ma eſt,pone ius cōe aliquid diſponit: ſtatutum ciuitatis diſpo
nit ꝯ̃rium:quid debebit iudex ſeruare? Dic, ꝙ ſtatutū:quia ſta-
tuta ſunt preciſi iuris:& maximè cum Poteſtates,& iudices iu
rent ſeruare ſtatuta.Ita Bald.in c. 1.§.iniuria.in 4.col. de pa.iur.
fir.& in Auth.ſed nouo iure.in 2.col.C.de ſer.fu. & in l.ceſſan-
te.in vlti. col.C.quomodo,& qñ iu.& in l.ordo.in 2.col.ad fin.
C.de exe.re iud. & in l. 1. ad fin.& l.2.C. de arb. & in Auth. ho-
die.C.de iud.Alibi Bal.in c.qm̃ frequenter.§. ꝙ ſi ſuper,in.fin. vt
lite non conteſt.dicit ex glo.ibi.Not.bene tu Aſſeſſor, ꝙ ſtatu-
tis municipalib.debes inhærere: & ſufficit ſeruare illud, quod
11 ſtatuta volunt. † Alibi Bald.in c.ſignificante.2.col. ad fi.de app.
dicit, ꝙ debemus inhærere verbis ſtatut. nec aliter interpretari,
q̃ ſtatuta loquantur: & ꝙ oīs Aſſeſſor debet hr̃e præ oculis le-
gem,quæ dicit, In dubio melius eſt verbis edicti deſeruire. l. 1.
§.ſi is, qui nauem. ver. in re igitur dubia. ff.de exercit. Alibi idē
Bal.in l.Gallus.§.ſi eius.in 2.no.ff.de lib.& poſth.no. ex illo tex.
ꝙ ex quo habemus determinationem ſtatuti, nō debemus vl-
terius inueſtigare rationem.Intellige prædicta,dummodo ſta-
tuta ſint honeſta,& iuſta, vel ſaltem tolerabilia: aliàs non de-
bent ſeruari.c.venientes.& ibi Bal. in 2.col.ad hoc not. de iure-
iu.vel niſi eſſent ꝯ eccleſias,aut eccleſiaſticas perſonas.c. noue
12 rint. de ſenten.excom. Auth.caſſa.C. de ſacroſan.eccl.¶ † Se-
cundo quæro,pone, ꝙ in aliqua materia fiat mentio iuris ſim-
pliciter,& abſolutè,de quo iure intelligetur,an de iur.commu
ni,an de iure ſtatuario? In primis videretur, ꝙ intelligi debeat
de iure cōmuni,tanquàm de digniori, vt eſt tex.in §. ſed quo-
ties.Inſt.de iure nat. gen. & ci. Item verba in dubio debent in-
telligi in potentiori ſignificatu.l. 1. §. qui in perpetuū. ff.ſi ager
13 vec.vel emph.pe.¶ † Secundò ad idem facit, ꝙ ſignanter de-
cidit Bald.in l.quicunque.in 4.col.C.de ſer.fu. Vbi quærit ſtan
te ſtat.in ciu. ꝙ exiſtentibus filijs maſculis, filiæ fœminæ ab in-
teſt. patri non ſuccedant, ſed debeant dotari: Pone pater ha-
bens & filios,& filias in teſtamento dixit.Inſtituo eos in eo,qđ
eos tangit de iure, an intelligatur de iure ſtatutario, an de iure
cōi?determinat, ꝙ debeat intelligi de iure cōi, tanq̃ de digno-
ri,vt prædixi.Itē, quia ſtatutū loquitur ab inteſtato ergo nō ha
bet locum iſto caſu, quo pater teſtatus eſt:& ſic filiæ ſuccedēt
14 æqualiter cum fratrib. † Tertiò facit,quod decidit Io.An.poſt
Guil.de Suz.in addi.Spec. in tit. de arbitro.§.excipit. ver.Item,
quòd eſt corruptus, ꝙ ſi fiat compromiſſum in aliquem, vt
pronunciet ſm iura,intelligitur ſm iura communia. Vnde ar-
biter non poterit pronunciare ſm ſtatuta iuri cōi ꝯ̃ria.Et iō er
rat ſm eū,qui fouet ius attentus ſtatutis, & facit cōpromiſſum
modo prædicto.Idem tenet Ang.in q. per eum diſputata,quæ
inci.Duo ad inuicem litigantes.in 17.col.in ver.hic etiam ſub-
iungitur quæſtio.d.Car.Flo.in c.fin.de conſu.Alb. de Roſ. in 1.
par.ſtat. q.134. incip. ſi compromiſſum factum eſt in aliquem
15 ꝙ pronunciare debeat ſecundum iura. † Tene ꝯ̃rium,qđ ap-
pellatione iuris, intelligatur potius ſtatutarij,cùm illud dero-
get iuri communi.Pro iſta parte facit tex.not.in c. 1.in fin.cum
glo.& ibi d. Abb. vt lite pen. vbi ſi princeps in reſcripto ſe refe-
rat ad ius ſimpliciter,intelligitur de iure ſpeciali, & ſtatutario.
Ad idem facit gl.in procœ.cle.in verbo,iure.per quam not.ibid.
c Abb. ꝙ appel.iuris, [c] venit non ſolum ius commune, ſed etiā
16 municipale. † Et per hoc infert, ꝙ quando cauſa mandatur de
cidi ſecundum ius, intelligitur non ſolùm de iure communi,
17 ſed etiam municipali,& conſuetudinario.† Ad idem facit,qđ
no.Bal.in rub. de re.iu.in 6. quòd compromittens in aliquem,
18 vt iudicet de iure, videtur cogitaſſe de omni ſpecie iuris.† Ad
idem facit,qđ in terminis latè decidit Bald. in l.illa inſtitutio,in
vlt.col.ff.de hær.inſt.vbi quærit.Pone, ꝙ factum eſt compro-
miſſum in aliquē,prout tota die fit,de iure, & de facto in pro-
cedendo, ſed in pronunciando de iure tm̃, an iſte arbiter de-
beat pronunciare de iure communi, an ſecundum ſtatuta il-
lius loci?Concludit per plura,qđ per ſtatuta. ex quo confirma
ta ſunt à iure communi in illo loco,derogant iuri communi,
vt ibi plenius per eum.Sequitur d. Ant. in c.Quintauallis. ad fi.
de iureiu.latè d.Abb.in rub.de conſu.& in c. 1.vt lit.pen.& in c.
cum veniſſent. in 1.col.per illum tex.de eo,qui mit.in poſ. & in
c.Cumana.in antepen.col.de ele. Pau. de Caſ.in l.ius plurib.j̃.
eo.& in l.præſcrip.vbi etiam dixi.C.ſi ꝯ ius.vel vti.pu.Lud.Ro.
in l.poſt dotem,in 13.col.ff.ſol.ma. vbi refert ſe ita pluries con-
ſuluiſſe.& ita cōſuluit in conſ.251.inci.clariſſime pater. Quam
uis aliter diſtinguat idē Lud.in rep. rub.ff.de arb. in 6.col.in 15.
q.Ita etiam tenet d. Alex. remiſſiuè, in d.l. poſt dotem. in 24.
col.Ad idem facit, qđ decidit Bal.in l. maximum vitium.C.de
lib.præte.in 6.col.in ver. vlterius quæritur de tali.q. Cauetur le-
ge municipali.Cuius deciſio ꝯ̃dicit his, quæ tenuit in d.l. qui-
cunque. & illud in ſpecie reprobat Pet. de Anch. in cōmen. c.
canonum ſtatuta. de conſt. poſt medium,in ver. ſed occurrit
19 iuxta prædicta quæſtio.¶ † Secundò pondera relatiuum qui,
iunctum antecedenti vniuerſali ſine copula, qđ videretur de-
bere ſtare reſtrictiuè.Sed dic, vt per Bart. hic, latè poſui anno
præterito in l. 1. C.de ſum.Tri. Ideo hic non repeto. ¶ In gl.ni
hil eſt.Extra gl.Bar.hic per 7.q. prin. examinat materiam ſtatu-
torum. Ad cuius æmulationem Rayn. de For. primò præce-
ptor, & poſteà concurrens Bar. compoſuit aliam repe. de hac
l.in qua fere in omnib. ꝯ̃dicit Bar.Attingā. 1.q.Bar.quia neceſ-
ſaria eſt ad intellectum huius l. alias relinquam ſtudio veſtro
20 camerario.¶ † Quæro igitur,nunquid quilibet populus [d] poſ-
d ſit condere ſtatuta?Bar.hic, & in l.ſi quod extraordinarium. C.
de leg.lib.x.diſtinguit tres caſus prin. Sequitur Pet.de Anch. in
commen.c.canonum ſtatuta.in xj.car.de conſt.d.Ant.& Imo.
in c.cum omnes.eo.ti.Ang.de Are.in §. ius autem ciuile.Inſti.
de iu.na.gen.& ciu.Ray.de For.in repe.huius.l. reprehēdit qua-
21 ſi in omnib.Bart. Primo inquantū præſupponit Bar. † ꝙ caſtra.
& villæ nullam habeant iuriſd.& ita intelligit.d.l. ſi qđ extraor
dinariū.Hoc vr̃ falſum.per tex.in l. 1.C.de eman.lib.melius pro
bat tex.in l.fin.C.de ſer.reipu.manu.Item inquantū Bar.intelli-
git d.l.ſi qđ extraordinariū in caſtris,& villis carētib. iuriſdictio
ne. Iſtud eſt diuinare ſm eum.Scđò, & fortius iſte text. non
pōt loqui in caſtris,& villis,cū ibi eſſet præſes, qui morat̃ in ci-
uitate Metropolitana. l.illicitas.§. qui vniuerſas.ff.de of.pſi.Itē
vltra Ray.non apparet,qđ in d.l.ſi qđ extraordinariū,fierēt ſta-
tuta ad deci.cārū,vt p̄ſupponit Bar.imò verba potius oñdunt
22 ꝯ̃riū. † Itē inquantū Bar.vult,qđ cōdere ſtatuta ſit iuriſdictio-
nis.Ray.hic,tenet ꝯ̃riū:quia ſequeret̃, qđ magiſtratus,q hñt iu
riſdictio.poſſent cōdere ſtatuta, & tñ iſtud eſt falſum prout te
net ipſemet Bar.j̃. in 4.q. huius.1.partis prin. Sed ad hoc rñde,
qđ magiſtratus bene hēt iuriſd.in cognoſcendo,& iudicando:
ſed nō in faciēdo ſtatuta.Cōcludit ergo Ray.ꝯ Bar.qđ cōdere
ſtatuta,nō eſt iuriſd.ſed eſt p̄miſſionis,vt patet in hac.l.vbi Po-
pulus pōt indiſtinctè cōdere ſtatuta, qa ſibi permittit̃ p̄ iſtā l.
Idē tenet Inn.in c. cū acceſſiſſent. de ꝯſti.Bal.hic in 1. car.& in
add.Spe. iu.tit.de in.om.iu.in prin.& i l.1.in 1. col.ff.de iur.om.
iud. cū diffinitio iuriſdict.ibi poſita p̄ gl nō ꝯueniat:ex quo ibi
dr̃ cū neceſſitate iuriſdicendi: ex quo cōdere ſtatuta nō eſt ne-
ceſſitatis.

ADDITIONES.

a Appellatione ſtatuti.Adde Iaſ.in l.perſcriptione.C. ſi cōtra ius, vel vti.publi.
b ¶Quæſtiones. q. 1.Iaſ. & amplia legem, quam ipſe tenet in Auth. præterea
co1.v.C.vnde vir.& vxor. PVRPV.
c ¶Appellatione iuris.Adde Abb.in rub.de conſu.& in procœ.cle.
d ¶Nunquid quilibet populus.Adde Inno.in c. cum acceſſiſſent de conſti.Abb.
in c.quæ in eccleſiarum de conſti.

cessitatis.Hinc dicit Bal.in c.cum omnes.in 14.col. de consti.ꝙ condere statuta est iurisdictionis voluntariæ. Ang. ꝯ in 2. & 3. col.in 8.opp.reprehēdit Bar.& dicit esse sibi contrarium, dum concludit, ꝙ populi nullam hñtes iurisd. possunt tñ condere statuta circa administ.rerum suarum.Ergo apparet, ꝙ condere statuta non est iurisd.Posteà distinguit, vt hic per eum. Tu dic,ꝙ ɔdere statuta super his, quæ pertinent ad decisionē causarū, illud est bene iurisd. Statuere verò circa administrationē rerum suarum,non est iurisd.Ista fuit intentio Bart.¶Pro clara intelligentia doct.Bar. duo principaliter sunt videnda. Primò an condere statuta sit iurisd. Secundò an quilibet populus carens iurisd.possit condere statuta. Circa primum, ꝙ condere statuta sit iurisdict.tenent Bal.& Sal.in l.fi.C.de iur.om.iud.Bal. in tit.de pa.constan.in verbo ꝟm mores legesq; ciuitatis, & in l.decernimus.circa mediū.C.de sacrosf.eccle.do.Ant.& Imo.in d.c.cum omnes.Sed Ang.in l.Imperium.in 3.col.ff. de iur.om. iu.miratur de Bar.qui dicit, ꝙ condere statuta sit de iurisdictione:imò est de mero imperio, & summo: quia competit soli principi.l.non ambigitur.ff.de legi.& expeditur officio iud.no
23 bilissimo respiciente publicam vtilitatem. † Et per hoc infert, ꝙ infeudatus de ciuitate, vel castro cum iurisdictione: tñ non poterit condere statuta: qđ reputat no.dignum.Bart.verò.in l.
24 nulli.C.de sen.quærit †,an condere statuta sit meri imperij, vel mixti,an simplicis iurisdic. Et rñdet,ꝙ si loqueris absolute,erit meri imperij:qa comprehendit ēt statuta, q̃ fierent circa reseruata principi, quæ sunt de mero imperio. Si vero loqueris distributiuè:tunc erit ꝟm rem dispositam.i.si statuatur super his, quæ sunt meri, vel mixti imperij:& erit meri, vel mixti imperij.Aliàs est simplicis iurisdictionis: qa eadem est qualitas fori, & statuendi. d. l. nulli. quæ est ad hoc multum singularis, ꝟm eum.Idem tenet Bal.in d. c.cū omnes.in 17.col.circa fin.vbi dicit, ꝙ non omne statutum est meri imperij: nisi qñ ordinatur ad ea,quæ sunt meri imperij, per d.l.nulli. & l.2.§.his datur.ff. de iudi.Do.Alex.in l.1.in 4.col.ff. de iur.om.iu. tenet ēt ꝯ Bart. ꝙ condere statuta non sit iurisdictionis.vt ibi per eum: nisi capias iurisdictionem magis largè,prout deriuatur à dictione,ditio,quæ est potestas,& iuris, quasi legitima potestas,vt declarat gl.in §.iusiuran. in Auth.de defen. ciui.gl.in d.l.Imperium. & ibi Bar.in 1.col. Et hoc modo statuere est iurisdictionis.i.legitimæ potestatis.Ista sunt,quę in hoc passu reperio a Doc.tradita.Ego autem credo esse aduertendū, dū quæritur,an cōdere statuta sit iurisdic.ꝙ iste terminus iurisdic.capit̄ tanq̃ genus, & tanq̃ species:put declarat Bar.in d.l.Imperiū. ī 3. col.& Bal.
25 in l.si in aliq̃.§.cum plenissimam.ff.de offi.procon.& le.†Si ergo quæras, an statuere sit iurisdictionis in specie: & hoc esset fatuum,quærere,cùm iurisdō simplex in specie dicatur,qñ aliquid expeditur offic.iud. mercenario, ad priuatam vtilitatem principaliter,vt diffinit Bar.in d.l.Imperium. in vlt.col.Statuere ergo est iurisdictionis.s.capiendo iurisdictionem in genere. Nam iurisdictio in genere comprehendit sub se merū, & mixtum imperium,& simplicem iurisdictionem, vt declaratur in d.l.Imperiū.Et ista est propriè intentio Bar.hic. Quamuis Ray. hic dicat,ꝙ ista saluatio non sit bona,cùm verba in dubio debeant intelligi in specie,& non in genere, ꝙ nihil est.Si autem quæras in specie,an condere statuta sit meri imperij,vel mixti, aut simplicis iurisdictionis. Et in hoc indubitanter rñdeo cum Ang.& ꝯ alios,ꝙ condere statuta semper,& omni casu est meri imperij: & nunquàm posset esse mixti, & multominus simplicis iurisdictionis. Istud probo: quia condere statuta semper expeditur officio iud. nobili: & semper ad publicā vtilitatem principaliter. Ergo est semper meri imperij,vt patet ex diffinitione Bar.in d.l.Imperium.Nam ad priuatam vtilitatem nunq̃ fit statutum principaliter: quia tunc esset constitutio, & non statutū.l. 1.ff.de const. prin. Bene fateor, ꝙ materia super qua fiunt statuta pōt esse mixti imperij, vel iurisdictionis simplicis: prout dicit Bal. Tñ ipsum statuere semper est meri imperij. Et
26 credo, ꝙ ista sit pura veritas ¶ † Circa ꝟm, an quilibet populus cares iurisdictione possit condere statuta. Bart. hic concludit,ꝙ non,& ita vbique seruatur.Nam ciuitates subiectę principi non possunt condere statuta, nisi cū licētia principis, aut
* confirmatione. In puncto tñ iuris *communiter* tenetur ꝯ Bart. ꝯ quem tenent Bal.Sal.hic,& Bal.in l.2.in 3.no. per illum tex.C. de const pe.& in l.1.in prin.C.quæ sit long.cōsu.& in l.de quib. in prin.ff.de leg.& in rub.extra de const.in v.col.Alb.hic, & latius in 1.parte stat.in v.q.incip.Ex prædictis patet.& in q.8.inci. Sed quid si statutum ciuitatis contradicit.Can. in c.quod clericis.de fo.comp.& in c fi.de consue. d.Alex.in l.1.in 4.col.ff. de
a iur.om.iud. Et ista [a] pars est verior in puncto iur. per generalitatē huius l.cū sim.Facit tex.in l.ius plurib.in verbo, in quacūque ciuitate,& ibi Ang.in 1.no.ad hoc no.ī.eo.¶Et sic hēs ex-
27 peditā doc.Bar.ex qua sume.2.cōcl.†Prima est,ꝙ populus hñs iurisdōnē,vel p̄scriptā,vel concessam à principe pt de per se facere statuta,nec requiritur cōfirmatio superioris.Istam concl. not.limita,nisi princeps esset præsens in ciuitate:quia tunc non valerent statuta populi sine principis confirmatione: dato, ꝙ aliàs talis populus posset statuta condere. Ita not.Bald. in l.humanum.in 4.not.per illum tex.C.de leg.& in l.priuatorum.C.
28 de iur. omn.iud. & in l.fin. post Cy.eo.tit.† Secunda concl.est, quòd populus careris iurisdictione,potest tamen condere sta-
b tuta super administratione rerum suarum. [b] Limita no.quod huic tñ statuto non possent adijcere pœnam,ꝟm Inn.in c.cum accessissent. de consti.do.Ant. & alios in c.cum omnes.ad fin. eo.tit.Bal.in rub.de const.in 4.col.Ang.no.in l.1.in prin.ff.si quis ius di.non obtemp.& ibi do. Alex.in 4.col. Intellige,nisi haberent ex consuetudine,& sic ex præsc.talem pœnam imponendi statuti. arg. in l. viros. C.de diuer. offi.lib.12. Ita singulariter tenet Io.de Pla.in l.1.C.de fisc.vsu.lib.x. Sequitur do.Alex.in d. l.1.in prin.in 4.col.ff. si quis ius di.non obtem. Secundò limita, vt per glo.no.in c.cum aliquib. in verbo, firmitate.de resc.in 6. De cuius intellectu vide per Inn. in d.c.cum omnes. in fin.Et ita remanet expedita 1.q. Bart.Alias vide per te. ¶Circa tñ 4.q.
29 huius.1. prin. † inquantum concludit Bar. ꝙ Card.legatus de latere potest condere statutum:facit text.in l.apertissimi. cum
30 gl.& ibi Ang.no. & ibi dixi. C.de iud.† Idē concludit Bart. de
c Episcopo. [c] Et istud latè prosequitur Bal. hic. Tu limita vtrun-
d que: dummodo non statuat contra ius. [d] cle.ne Ro.de elec. Et quòd Episcopus non possit statuere contra ius,patet in c.qđ super his. de ma.& obe.hr̄ in c.vt animarum.de consti.quia inferior non potest tollere legem superioris c.cum inferior.de ma. & obe.Et ꝙ etiam legatus de latere non possit statuere contra ius commune, not. Host.& Io.And. in c. fin.per illum text.de offi. Arch.Io.An.in addi.Spe.in ti.de ele.super rub. Doc.præser
31 tim Imol.in l. ex duob. §.fin. ff.de vul.& pupil.† Ideo non potest committere causam summariè, & de plano, vt est glo. in cap.fin.de hær.in 6.Quam reputat sing. Imo.in l.nemo potest. ff.de leg.1.Sed habes similem in cle.sępè.in verbo,mandans.de verb signi.Probat text. in cap.dilecti. & ibi ad hoc ponderat.d. Ant.de iud.Sed limita valde sing.ꝟm Bal.hic ī 6.col.nisi Episco
e pus [e] ex causa euidenti, & necessaria statueret contra ius: quia tunc posset,per tex.optimum in l.si hominem.ff.man.Quæ est vnica,& singularis in iure,ꝟm Bal. in c.j.in 8.col. vt lite non cōte.Istam limi.Bal.pro valde no.& sing.exclamat, & sequitur.d. Abb.in c.dilecti.vlti.de appel.& in c.fi.de cōsue.in 2.col.& in c. At si clerici.§. adulteriū.in v.col. de iud.d.Alex.in ɔs. 106. in 2. vol.inci.per Spe. in v.col. & in d.l. nemo potest.in 1. col.Confirmo istam limi.ex trib.Primò per illud, quòd vult Bar.in d.l. si hominem.in fin.per illum tex.& in 1.const.Cod.in §.quib.& ibi Bal.in §.hoc igitur.& Bar.in l.ambitiosa.in 4.col.ff.de decre.
32 ab or.fa.& Abb.in c. studuisti.in 1.not.de offi. deleg. ¶ † Secdò confirmo per tex.in c.fi.& ibi d.Ant.& Imo.de transac.vbi per illum tex. no ꝙ quamuis legatus de latere non possit statuere contra ius, nec committere causam summariè, vt prædixi:ta-
33 men ex euidenti, & necessaria causa istud possit. ¶ † Tertiò confirmo per id, quod vult gl.no.in c. tempora pœnitudinis. in gl.1.26.q.7. & gl. in c. latorem,in glo.fin.33.q.2.quæ volunt,
f ꝙ Episcopus ex causa [f] possit diminuere pœnitentiam iniunctam à Papa.Item facit, quod per illam l.si hominem. decidit
34 Bal.in rub.C.qui admitti.† ꝙ Potestas ex causa potest transgredi statuta etiam iurata.& ibi Lud.Ro.multum ponderat,& ibi do.And.Barb.in repet.vbi videas. Ias.Paduæ.

ADDITIONES.

a ¶Et hanc Iasonis sententiam communem contra Bar.dicit Viuius.com.opin. lib.17.in verbo statuta condere. vbi allegat assertores.Alex. conf. 176.lib.2. Nat.conf.12. MASVER.

b ¶Rerum suarum.Adde Ias.vbi opponit, & non soluit in q.1. in prin. col.1.ꝟ. si quis ius di. PVRPV.

c ¶De Episcopo.Adde Doc.in c.cum omnes.de consti.

d ¶Contra.Adde Lud.Ro. in l.1.ff.de iu.om.iu.Alber.de Ros.1.part. stat.q.vij.

e ¶Nisi Episcopus.Adde dom.de Ro.dec.272.incip.in religioso,in not.

f ¶Quod Episcopus ex causa.Adde Lud.Ro. in suis sing.in litera B. quæ incipit Episcopus.cons.328.incip.in terminis propositæ consultationis.

SVMMARIVM.

contra

contra principem, vel suum superiorem.
8 *Populi subiecti ecclesiæ Romanæ possunt condere propria statuta, sine licentia, & confirmatione Papæ.*
9 *Statuta iuri canonico contraria sunt nulla.*
10 *Non licet clericis statuere contra ius commune.*
11 *Episcopus potest contra ius commune statuere, infringendo, vel derogando: dummodo faciat ex euidenti, & necessaria causa: quæ etiam verisimiliter moueret superiorem.*
12 *Legatus de latere ex euidenti, & necessaria causa, tangente statum causæ potest committere, quòd summariè procedatur.*
13 *Episcopus cum consensu sui capituli potest facere statuta, concernentia præiudicium iuris aliorũ prælatorum inferiorum, vel aliarum ecclesiarum subiectarum, si illi alij sint præsentes, vel aliter consentiant: aliàs secus.*
14 *Legatus de latere non potest se impedire de causis alijs specialiter commissis.*
15 *Quibus data est plena potestas, non tamen possunt disponere contra specialiter statuta.*
16 *Ex causa licet leges transgredi.*
17 *Quilibet populus vtitur iure proprio statutario, aut iure communi, vel ciuili, vel gentium.*
18 *Omnes populi partim vtuntur iure communi, partim iure priuato.*
19 *Appellatione iuris communis licet propriè veniat ius ciuile: tamen etiam continetur ius gentium.*
20 *Appellatione iuris in dubio an intelligatur de iure ciuili communi, an de iure statutario.*
21 *Stante statuto, quòd frater ab intestato excludat sororem: saluo quòd debeat dotari. Pone, pater habens filium, & filiam in testamento dixit, Instituo filios meos in eo, quod eis de iure tangit: an intelligatur de iure communi, quo pariter succedit fœmina, sicut masculus, an de iure statutario, quo mediante masculus excludit fœminam.*
22 *Compromissum si fiat, vt pronuncietur secundum iura, arbiter non poterit pronunciare secundum statuta iuri communi contraria.*
23 *Si aliquis renunciauit omni iuris auxilio, an intelligatur renunciare beneficio statuti.*
24 *Si maritus promittat restituere dotem in casu dotis de iure restituendæ, vel in casu restituendi dotem, secundum formam statutorum. Tamen ista promissio intelligitũ, nõ de iure, sed de consuetudine approbata.*
25 *Verba statutorum ad vulgarem intelligentiam referenda sunt.*
26 *Verba compromissi referenda sunt ad ius commune, secundum quod causa breuius potest expediri.*
27 *Verba libelli semper intelligi debent ad fauorem libellantis.*
28 *Si pater instituerit filios in eo, in quo de iure succedere debent, intelligitur de iure statutario, & non de communi.*
29 *Si pater acquireret emphyteusim pro se, & filijs masculis, & fœminis, æqualiter veniunt fœminæ, sicut masculi.*
30 *Voluntas patris intelligitur regulata secundum formam statuti.*
31 *Appellatione fratris venit etiam soror.*
32 *Stante statuto, quòd fratres excludant sorores ab intestato; si pater institueret filios suos, non venirent sorores.*
33 *Populus non potest sine licentia superioris creare magistratus.*
34 *Magistratus habent iurisdictionem in cognoscendo, & iudicando de causis, non in statuendo.*
35 *Castra, & villæ licet possint condere statuta: tamen illis statutis non possunt pœnam adijcere.*
36 *Papa confirmando omnia statuta generaliter, nunquam intelligitur cõfirmare statuta, quæ sunt contra libertatem ecclesiæ.*
37 *Collegia an possint statuta condere.*
38 *Statuta mercatorum an egeant confirmatione principis.*
39 *Statuta vnius collegij, vel mercatorum an debeant seruari in alio foro quam mercatorum.*
40 *An pars aliqua ciuitatis, expulsa altera parte de ciuitate, possit facere statuta.*
41 *Certa pars vniuersitatis potest facere Syndicum.*
42 *An vna progenies de per se, vel familia possit in ciuitate intra se consuetudinem inducere, & pari ratione statutum: puta inducendo consuetudinem circa solennitatem testamenti: vel disponendo, quòd certo modo succedatur.*
43 *An magistratus possint statuta condere.*
44 *Excommunicati, & interdicti non possunt statuta condere.*
45 *Statutum disponens, quòd bannitus possit impunè occidi, valet.*
46 *An bannitus possit de iure communi impunè occidi, quando non esset statutum.*
47 *Stante statuto, quòd bannitus possit impunè occidi: tamen filius non posset impunè occidere patrem bannitum, vel è contra.*
48 *An bannitus possit tolerari in ciuitate: & an ista tolerantia præstet ei securitatem, ne possit impunè occidi, licèt nondũ sit de banno liberatus.*
49 *Si quis occiderit bannitum extra territorium, in quo viget statutum, quid iuris.*
50 *Contractus minorum etiam iurati non valent.*
51 *Statutum præcisum, vel in quo dicitur, quòd præcisè, obseruetur, per aliud statutum postea factum non tollitur.*
52 *Statutum præcisum intelligitur, quòd mandetur executioni, omni exceptione remota etiam sine causæ cognitione.*
53 *Si statuto caueatur, quòd statutum aliquod non possit glossari, vel interpretari: vel quòd omnia statuta sint præcisa: vel quod præcisè obseruentur; talia statuta intelliguntur de glossis hominis, non legis.*
54 *Verba præcisa non recipiunt interpretationem.*
55 *Dictio præcisè, non excludit legitimas defensiones.*
56 *Iurans seruare statuta præcisè, debet seruare tenaciter, & à forma statuti non recedere.*
57 *Licèt reus teneatur per statutum respondere præcisè accusationi, potest tamen opponere incompetentiam fori.*
58 *Verba præcisa Papæ recipiunt tacitam conditionem, & interpretationem.*
59 *Iuramentum habet vim præcisam.*
60 *An statuta recipiant interpretationem restrictiuam, correctiuam, declaratiuam, & extensiuam.*
61 *Si statutum disponat, quòd legitima filiorum sit quinta pars bonorum patris: & quod testamentum sit nullum, in quo non relinquitur filijs tota legitima: an sufficiat relinqui legitimam filio quocunque titulo.*
62 *Statutum disponens, quòd filiusf. possit testari, venit ad correctionem iuris communis.*
63 *Filius sororis, quia iungitur per lineam fœmininam, non est agnatus, sed cognatus.*
64 *An in statutis casus fictus locum habeat.*

LEX IX.

OMnes populi. Ista l. in text. & glo. parũ habet: sed Bar. eam illustrẽ, & famosam reddidit. Qui per 7. q. prin. cũ infinitis accessorijs exactè, & copiosè posuit totã materiam statutorum. Et postea † Ray. qui fuerat præceptor
1 Bar. dum esset eius concurrens, fecit vnã repetitionẽ ꝯriam: in qua (vt opinor) studio æmulationis, & inuidię scripsit: & in omnib. de vno in vnum tenet ꝯrium: & eius repetitionem inseruit Alb. in tract. statu. Sed dubito, ne euenerit Ray. id qđ præclarè inquit Io. An. in procœ. 6. in nouel. ꝙ Machabei studio ꝯdicendi perdiderunt sanum intellectum. ¶ † Itẽ aduerte, ꝙ lectura,
2 quæ attribuitur Bar. in hoc libro, non fuit Bart. sed alterius, qui forte pro eo legebat. Et ideo in isto primo libro reperitur ꝯria ri his, quæ alibi dicit Bar. ſm Imo. in l. is, qui reus. in 36. col. ff. de pub. iu. excepta repe. l. nr̃æ, quæ verè fuit Bar. & eius ingenio, & scribendi formæ bene congruit, ſm Alc. in rub. ff. de acq. her. in prin. Vbi ponderat ex his, quæ dicit Bar. colligi istud, & Alex. in l. diem functo. in 14. col. ff. de of. asse. & in l. Pomponius. §. si iussu. in 8. col. ff. de acq. poss & in cons. 206. in 2. vol. Inci. viso the-
a ma. in v. col. in fi. & alibi sæpè. [a] Sic etiã in trib. libr. C. in quib. Bar. non legit, nisi vsq; ad titulum de periculo eorum, qui pro
b magi. interue. lib. 11. ſm[b] Ang. ibi, qui dicit, Hucusque legit Bar. reliquum fuit additum à d. Cot. de Perusio, sc. ſm Alex. in l. diuortio. §. interdum, in pe. col. ff. sol. ma. & in l. 1. ff. qui satis. cog. & in rub. ff. sol. ma. in fi. col. & in d. rub. ff. de acq. her. & in cõs. 50. in v. vol. Inci. visis actis cãæ. in fin. col. & alibi sæpè. ¶ † Præmitte
3 ad euidentiam huius l. famosæ scđm Alb. hic, ꝙ legitur dupl'r. Primò, ꝙ loquatur de iure ciuili non scripto, & sic consuetudinario: & tunc tex. ibi. [nam, ꝙ quisque populus, &c.] idem intelligi debet. s. tacitè. Iste intellectus probatur ex l. ius ciuile. in fi. s̃. eo. vbi dr̃, & ius ciuile cõstat, aut ex scripto, aut ex non scripto. De scripto patuit in duab. ll. præce. Nisi ergo dicamus, ꝙ in ista. l. Iuriscõ. tractaret de iure nõ scripto, & sic cõsuetudinario, cũ de illo posteanõ tractet in alia. l. huius tit. Argueretur diminutus. Ergo necessario de illo tractat ista lex. Tñ, quia de iure nõ scripto, & sic consuetudinario plenè tractat. l. de qb. cũ quatuor. ll. seq. j. de legi. quæ alias essent superfluę: Ideo verus, & communis sensus est, ꝙ ista l. loquitur de iure ciuili scripto.
4 † In quo aduerte, ꝙ ius ciuile est duplex. Quoddam est commune: & est illud, qđ habetur in libris iuris ciuilis per totum: & istud non põt condere, nisi Imperator, vel alius supremus princeps. Et de isto loquitur ista. l. ſm cõem sensum. Quoddã est ciuile priuatum: & est illud, qđ vnaquæq; ciuitas sibi cõstituit. Et de isto propriè loquitur ista lex: vt sunt statuta cuiuslibet ciuitatis. Et per hoc vr̃ primo considerãd. ꝙ diuisio, q̃ facit hic Iurisc. non sit perfecta: dum dicit, ꝙ oẽs populi, aut vtuntur cõi oĩum hominũ iure gẽ. aut vtunt̃ priuato iure ciuili, siue ciuitatis. Quia imò vr̃, ꝙ oẽs populi vtant̃ altero de triplici iure, aut iure ciuili priuato, & sic statutis ꝓpriæ ciuitatis. aut iure ciuili communi:

ADDITIONES.

a ¶Sepe. idẽ dicit in l. si fideiusso. §. si satisdatur 3. col. ff. qui sat. cog. PVRPV.
b ¶Vide Ias. in l. quidam cum filium. col. pen. ver. lect. super. 3. li. ff. de verb. obl.

communi:quia quando non habemus ſtatuta, vtimur iſto iu-
re ciuili cōi:aut iure communi gen.Nec potes intelligere text.
ibi , cōi omnium hominum iure, ꝙ intelligatur etiam de iure
ciuili vniuerſali & cōi:quia vt dicunt Bar. & omnes hic in diui
ſione tex.ꝙ in fi.tex.reſtrinxit, dum dicit, vocaturq; ius gentiū
5 Iſtud pungo,vt diligentius aduertas ad tex. † Quæ autem dr̄ia.
ſit inter ius legale,& ius naturale,vel gentium,habes per Ioan,
And.in regula poſſeſſor,de regu.iur.in 6.in merc.in 2.q.prin.cir
6 ca prin.¶†Præmitto ſecundo proprius ad tex. ꝙ tota iſta lex le
gitur dupliciter,& hic ſunt vndiq; anguſtiæ. Primò legitur ſm
Bar.hic in prin. & plenius in 1.q.1.q.prin. vt iſta l.non generali-
tet ꝑcedat in omni populo,ſed reſtringi debet ad populos ha-
bentes iuriſdictionem ſeparatā.Et ideo ſm Bar. in illa 1.q.text.
in §.ius aūt ciuile.Inſti.de iur.nat.cum miniſterio poſuit exem
plum in populo Laced.& Athe. Mouetur,quia cōdere ſtatuta
eſt iuriſdictionis , vt patet ex diffinitione iuriſdict. tradita ꝑ gl.
in l.1.ff.de iuriſd.omn.iudi.Ergo ſi ſint populi carētes iuriſd.nō
poterunt ſtatuta condere,niſi haberent iuriſd. vel conceſſam,
vel præſcriptam.Et dicit Bal.hic,in 3.col.ꝙ hæc opi. ſeuera eſt:
tn̄ ſeruatur in terris eccleſiæ, adeo ꝙ ſi tota ꝓuincia Marchiæ,
vel ducatus vellet condere ſtatutum proprium, non poſſet ſi-
ne licentia,aut confirmatione Papę.Et iſtud eſt etiam quod di
cit Bar.hic,in d.1.q.1.princ.in ſin. ¶Secundo modo legitur ſm
Albe.hic poſt antiquos per eum relatos, ꝙ l.generaliter proce
7 dat † in omni populo,ſiue habeat iuriſd. ſeparatam, ſiue non:
quia quilibet populus poteſt condere ſtatuta,dummodo non
tendant ɔ̃ Principem,aut ſuū ſuperiorem: & niſi diſponant ſu
per his , quæ ſunt reſeruata Principi in ſignum ſupremæ pote-
ſtatis:vel ſint ɔ̃ bonos mores.aliàs poſſūt ɔ̃ ius ſtatuere:& hæc
licentia vr̄ generaliter conceſſa ex generali cōceſſione facta ꝑ
diſpoſitionem huius l.& ex tacito conſenſu Principis. Et Bald.
hic per quatuor primas col. multum diffusè arguit pro vtraq;
parte , vt hic per eum. Finaliter concludit & tenet iſtam vlt. ɔ̃
Bar. q̄ etiā vr̄ tenere Ang. licèt non clarè firmet. Iſtam tenent
Can.in c.quod clericis.de fo.compe. vbi d.Ant. & latius Pan.in
pen.& vlt.col. & d.Ant.in c.fi. vbi alij etiam.de conſu. & Ioan.
And.in addi.Spe.in titu. de conſti.in 3.col. & Fran.de Are.in d.
c.quod clericis.in 3.col.moti ex generalitate huius l. in ver.om
nes populi. & generalius. in d. §. ius aut ciuile. in illa vniuerſali
geminata, ꝙ quilibet populus,quæq; ciuitas &c. & ſic ex per-
miſſione expreſſà harum legum, & tacito conſenſu Principū:
& quia quilibet populus pōt inducere cōſuetudinē. l. de quib.
cū ſeq.j.de legi.per conſequens ēt ſtatuta, maximè ponderata
8 ratione,de qua in d.l.de quib.ver. Nam cum ipſę leges. † Et ex
a bis infertur , ꝙ etiam populi [a] ſubiecti eccleſiæ Rom. poſſunt
condere propria ſtatuta ſine licentia,& confirmatione Papæ.
ad hoc ſpecialiter inducit Pan.tex.in c.veniēs. de iureiuran.vbi
ciuitas Tudertina , & populi Tudertini poterunt condere ſta-
tuta propria , & habere proprias conſuetudines cōtra ius cōe,
ſine licentia & confirmatione Papæ. Patet, quia ibi ſolùm re-
probatur illa conſuetudo iurata de non remittendo appella-
9 tionem Papæ:quia erat expreſsè ɔ̃ ius ſuperioris. † Non obſt.ſi
dicatur, ꝙ ſtatuta iuri canonico contraria,ſunt nulla. c. Quod
ſuper his.de maio.& obed.25.q.2.c. Inſt.quia refert Pan. ꝙ eſt
verū in clericis ſtatuentib.ɔ̃ clericalem ordinem : Secus in lai-
cis,etiā eccleſiæ ſubiectis ſtatuentib. circa res, vel eorum iura.
Et hoc vltimum cum Pan. ꝙ etiā populi ſubiecti eccleſiæ poſ
ſint facere ſtatuta ɔ̃ ius cōe,abſque licentia,vel confirmatione
Papę,ſequitur Alex.conſil.172.in 2.vol.inci.viſo themate mihi
exhibito.in 1.col.Ad hoc ēt vide latè Pan.in c.fi.in 6.col.& ſeq.
de conſue.tangentem,quare clericis liceat iudicare ſm cōſue-
tudinem præſcriptam contra iura canonica : & tamen non li-
ceat ſtatuere ɔtra iura cano. Dicit etiam,ꝙ pulchrum,& ſub-
tile eſt videre: quare licitum ſit populis omnibus ſtatuere con
10 tra ius commune, per generalē conceſ.huius.l. † Tamen non
ſit licitum clericis ſtatuere contra ius cōe. Et putarē rationem
eſſe:quia ius ciuile reſpicit principaliter publicam,& priuatam
vtilitatem: Et ideo non curat,ſi quilibet populus ſm morū di-
uerſitatem propria ſtatuta faciat: ius cano. principaliter reſpi-
cit ad Deum.Et ideo non ſic datur licentia clericis ſtatuere cō
tra ius cano.quia præſumerentur ambitiosè ſtatuere,vt ibi per
eum.Caue tn̄,quia ibi loquitur in clericis, nō in laicis ſubiectis
eccleſiæ.Item adde,ꝙ Albe.in 1.parte ſtatu. in q.8.inci. Quid ſi
ſtatutum ciuitatis contradicit iuri cōi.etiam diffusè examinat
iſtum paſſum.Poſteà dicit,ꝙ totus mundus ſeruat iſtam opin.
ꝙ quilibet populus poſſit facere ſtatuta iuri cōi contraria : niſi
ius cōe expreſsè derogет ſtatuto,vt in caſu Auth.nauigia.C.de
fur.Tamen dicit, ꝙ præcedens opin.fortè eſt de iure verior. Et
iſtā vlt.pro nunc teneo,ſaluis his,quę dicam j̃.in 1.quęſtio.Bar.
b vbi plenè dicam , an condere ſtatuta ſit iuriſdictionis. [b] † Not.
11 tn̄ diligenter circa ꝑdicta id,qđ ſingulariter dicit Bald.hic in 6.
col.ꝙ Ep̄s poteſt contra ius cōe ſtatuere infringendo, vel dero
gando:dūmodo faciat ex euidenti,& neceſſaria cauſa,quę etiā
veriſimiliter moueret ſuperiorem ad ita ſtatuendum, per text.
in ſimili valde no.in l.ſi hominem.ff.mand. & hoc modo limi.
iura.can.diſponentia, ꝙ Ep̄s non poſſit ſtatuere ɔ̃ ius cōe. cap.
cum inferior.de maio.& obed.cum ſi.l.formam.C.de off.pręfec.
fec.præto.Et hoc dictū Bal. pro no. & ſingulari exclamat Pan.
in c.dilecti.vlt.de appel.vbi illud corroborat: & in c. at ſi cleri-
ci.§.de adulterijs.in 5.col.de iud.& in cap.fin.in 8.col. de conſu.
Alex.conſi.106. in 2.vol.inci.perſpe.in 5. col. & in l. nemo pōt.
12 in 1.col.ff.de leg.1.¶†Confirmo per id, quod volunt Can.ma
ximè.d.Ant.& Imol.in c.fi.per illum tex.de tranſ.vbi volunt,ꝙ
c quamuis legatus de latere [c] non poſſit committere cauſam co
gnoſcendā ſummariè,ſimpliciter,& de plano, ſine ſtrepitu, &
figura iudicij:quia eſſet ɔ̃ ius cōe.gl.magna in c.fin.de hęr.in 6.
Quam dicit ſingularem Imol.in l.nemo pōt.ff.de leg.j. Sed eſt
ſimilis glo.in cle.ſæpe.in verbo,mandamus. de verb.ſign.plenè
Spe.in tit.de leg.§. ſupereſt.ver.ſed nunquid legatus.Bal in l.nec
quicquam.§.fi.ff.de off.proconſ.& leg.& d.Ant. in c. dilecti. de
iudicijs,vbi ſubtiliter ponderat eſſe de hoc tex.cum legatus de
latere ex euidenti,& neceſſaria cauſa tangēte ſtatū cauſæ, poſ-
ſet cōmittere,ꝙ ſummariè procedant,&c. ſm d.Ant.& Imol.
13 in d.c.fi.per illum tex.& ſequitur Alex.in dictis locis.¶†Cōfir-
mo per id,qđ volūt Doct.in c.veſtra.de locato.vbi concludūt
d Inn.Hoſt. Io.And. & alij,ꝙ Ep̄s [d] cū conſenſu ſui capituli pōt
facere ſtatuta concernentia præiudiciū iuris aliorum prælato-
rū inferiorū, vel aliarum eccleſiarum ſubiectarū , ſi illi alij ſint
p̄ſentes,vel aliter conſentiant:aliàs ſecus, per id,qđ hr̄ in c.pen.
& fi.de his, q̄ fiunt à præla. ſine conſenſu capituli. Modò plus
dicūt d.Ant.& Imol.in d.c.veſtra.& hoc eſt, qđ pondero,ꝙ qn̄
ſubeſſet iuſta cauſa, pōt Ep̄s cū ſui cōſenſu capituli ſtatuere in
p̄iudicium p̄latorum inferiorū,vel eccleſiarū ſubditarū, ēt illis
non cōſentientib per id,qđ hr̄ in c.fi.de his,quæ fiunt à ma.par
te capituli.& per Inn.& Io.And.in c.in noſtra.de iniur.& in c.q̄
in eccleſiarū.de conſti.Faciunt not.per gl.in c.ɔſtitutis.de relig.
do.Confirmo ēt ꝑ id,qđ dicit gl.ſolennis in c.tꝑa plenitudinis.
e 26.q.7.in gl.1.in verbo iudicio, q̄ dicit ꝙ Ep̄s ex cauſa [e] pōt di-
minuere pęnitētiā, q̄ Papa indixit,per d.l.ſi hominē.ff.man.Fa
cit ēt limitatio,q̄ ſignanter ponit Pan.in c.ſtuduiſti. in 1.not.de
14 off.leg.Ibi enim eſt tex. † ꝙ legatus de latere non pōt ſe impe-
dire de cauſis alijs ſpecialiter cōmiſſis.Dicit Pan.ꝙ eſt verū,ni-
ſi ex euidēti & noua cauſa faciat , q̄ Papa veriſimiliter ignora-
uerit:& dicit not.Ita ēt limitat Pan.in c.fi. in 7.col.de cōſue.Fa-
15 cit qđ decidit Bal.in d.l.q̄ hominē.per illū tex. † de priorib.q̄b.
data eſt plena poteſtas; tn̄ non poſſunt diſponere ɔ̃ ſpecialiter
ſtatuta,niſi ex magna,& euidenti cauſa:& ita ēt tenet Bart.in 1.
ɔſti.C.§.q̄b.vbi Bal.in §.hæc igit̃. & Bar.in l.ambitioſa.in 3.col.
16 dę decre.ab ord.fac & Rom.cōſi.218.in fi.col.¶†Poteſt ēt ad-
f duci,qđ dicimus poſt Inn.in c.1. de conſti. ꝙ ex cā [f] licet leges
tranſgredi. De quo vltimo plenè dixi & limitaui in l. 1. C.de p̄-
cib.Imper.off & poſt Bal.& Sal.in Auth.hodie.C. de iud.vbi li-
mitāt duob ſin.modis.cū cōcor.per me poſitis ibi. ¶His p̄miſ-
17 ſis,venio ad l.& cōiter diuidit̃ in tres partes,vt hic ꝑ Bar.†Qui-
libet populus aut vtitur iure proprio,hoc eſt ſtatutario, aut iu
re cōi,vel ciuili,vel gentiū.h.d.¶Primò pōdera relatiuū,qui,iū
ctū ſigno vniuerſali oēs,ſine copula:& ſic deberet ſtare reſtricti
uè,per regulā.l.ea tamē adiectio.ff. de leg.3. & ſic præſupponit
quoſdā populos reperiri,qui neq; legib.neque morib. vtantur.
qđ eſt impoſſibile.Rn̄de vt hic ꝑ Bar.& alios.Et quia iſtā mate
18 riā relatiui plenè tetigi in l.1.C.de ſum.Trin.dic vt ibi.¶†Secū
dò not.ꝙ oēs populi partim vtuntur iure cōi, partim iure pri-
uato.& Bal.hic in prin.intelligit iure cōi.i.iure ciuili, non aūt iu
19 re cōi.i.iure gentiū:prout vr̄ ex ſequentib.deprehēdi.† Et dicit
ꝙ appellatione iur.cōis,licèt propriè veniat ius ciuile,tn̄ etiam
continet̃ ius gentium:quia vtrunq; cōe eſt.& ꝙ de vtroq; intel
ligitur principium huius legis.Et hoc modo ceſſat obiectū,qđ
feci ēt in primo euidētiali:q̄uis litera in his,quæ.j̃. declarat, ali-
qualiter

ADDITIONES.

a ¶Quod etiam populi Adde Alex. de Imo.conſ.101. incip. viſis inſtrumentis.
in 1.vol.& Abb.in c.quod clerici.de fo.comp.
b ¶Iuriſdictionis.Adde Iaſ.in l.nemo poteſt.col.2.verſ.facit. bonus text.de leg.
1.Pan.duo decidit in c.2.col.3.de mut.iuris diui. & 5. de introdu. conſue. re-
proba.de proba.Dec.in rub.C.qui admi.1.col. PVRPV.
c ¶Legatus de latere.Adde Lanfran.in repe.cle.ſæpe.de verb.ſig.Abb.in c.niſi
ſpecialis,in 3.not.de off.leg.Philip.de Peru.in c.paſto. de appel.
d ¶Quod Epiſcopus. Adde Petr.de Anch.in repe.cap.2.de conſti. Doct.in cap.
cum omnes.eod.titu.
e ¶Ep̄s ex cauſa.Adde Rom.cōſi.428.inci.in terminis propoſitæ cōſultationis.
f ¶Quod ex cauſa.Adde Bal.& Sal.in l.& ſi ſeuerior.C.de infa. Bal.in Authen.
ſed nouo iure.C.de ſer.fug.Bal.in l.obſeruari,in §.proficiſci.in 11.q.ff. de of
fic.ꝓconſ.Bal.in l.quid ergo. in §.pęna grauior.ff.de inf.Bald. in l.3.de re iud.

qualiter refragetur. Ius autem proprium .i. ius ciuile priuatũ; quod nos statutarium appellamus. Et alibi appellatur ius municipale.l.semper.§.legem.ff.de iu.immu. & in l.1.C.de eman.
20 lib. † Hinc se offert pulchrum dubium, an appellatione iuris, in dubio intelligatur de iure ciuili communi, an de iure statu-
21 tario. Et primò ꝙ de iure ciuili communi intelligi debeat, † facit, quod singulariter decidit Bal.in l.Quicũque.in 4.col.C. de ser.fug.vbi stante statuto, ꝙ frater ab intest. excludat sororem, saluo ꝙ debeat dotari. Pone, pater habens filium, & filiam, in testamẽto dixit: Instituo filios meos in eo, quod eis de iure tangit. Clarum est, ꝙ filia est etiam instituta: sed dubiũ est in qua parte: an intelligatur de iure cõmuni, quo patri (aliàs cum pariter) succedit fœmina, sicut masculus.l.maximum vitium.C. de lib.præt. an intelligatur de iure statutario, quo mediatè masculus excludit fœminam. Determinat singulariter Bal. ꝙ ista dispositio testatoris intelligatur de iure.s.cõi. & sic ꝙ filia in virili succedat: quia cùm se retulerit simpliciter ad ius, debeat intelligi de iure cõi, tanquam digniori.§. sed quoties. Insti. de iure naturali. ¶ Secundò mouetur, & fortius: quia statutum loquitur ab intesta. non ergo habet locum isto casu, quo pater fecit testamentũ. Allegat nõ. in l.fratres.C. de inoff. test. Ad idem facit qđ dicit Gui.de Su.in tract. statutorum, quẽ refert, & sequitur Io.And.in addi.Spec.in tit.de arbitro.§. excipitur. ver. Item ꝙ est corruptus.in addi. Gui. quem corruptè pro more solito alleg. Rom.in repe.rub.ff.de arb.in 6.col.15.q.vbi allegat in tit.de arbi.§.sequitur.ver.sed pone.Dñi ergo Gu.& Io.And.dicũt fuis
22 se de facto iudicatũ, ꝙ † si sit factum cõpromissum, vt pronũcietur ſm iura, arbiter non poterit pronunciare ſm statuta ciuitatis iuri cõi ꝯria, per Auth.præsides. C. de episcop. audien. & l.rem non nouã.C.de iud. Et quia nominatio iuris simpliciter facta intelligitur de iure cõi, nõ statutario.d.§. sed quoties. Et licèt iudices iurent seruare statuta: tñ hoc non contingit in arbitris, qui sunt vt plurimum priuatæ personæ. dicit tñ Ioan. And. ꝙ essent distinguenda statuta respicientia ordinẽ procedendi à statutis respicientib.decisionem causæ, cũ in compromisso sit solùm dictum ꝙ pronuncietur ſm iura. nisi ſm eum vtrunque diceretur, ꝙ procedatur, & pronuncietur ſm iura. Quod esset valde periculosum ſm eũ, qñ statuta essent fauorabilia vni parti, vt ibi per eum. Et istã deci. sequitur Ang. in q. inci.duo adinuicem litigantes.& Car.in c.fin. de cõsue. & Alb. in tract.statut.q.128.inci.sic cõpromissum est in aliquẽ, ꝙ pronunciare liceat ſm iura, &c. vbi refert. Gui.& simpliciter sequi-
23 tur. Facit † ad idem, qđ singulariter inquit Bal.in l.sed & si quis. §.quæsitum.in fi.col.ff. si quis cau.vbi si aliquis renũciauit omni iuris auxilio, an intelligatur renunciare beneficio statuti? Dicit se credere, ꝙ non: quia qñ profertur terminus iuris, intelligitur de iure cõi, non statutario.d.§.sed quoties.Inst.de iure naturali. qđ multum not. ¶ Istis non obst. veritas est in contrariũ: quia iuris appellatione simpliciter facta intelligitur de iure statutario. Hoc primò probatur ex eo, quod tenet Bal. in l.illa institutio.de hær.inst.in fin.col.vbi quærit. Pone, est factum compromissum, sicut tota die contingit.s.de iure, & de facto in procedendo, sed in pronuntiãdo de iure tm, an iste arbiter debeat pronuntiare de iure cõi, an secundum statuta illius loci. Et refert Cy. tenere, ꝙ ſm ius cõe: quia qñ ius simpliciter profertur, intelligitur de iure cõi. Bal.ibi tenet ꝯrium: quia ex quo statuta sunt confirmata à iure cõi, vel à superiore, debet sequi ius statutarium: quia in isto statuta derogant iuri cõi. Item ſm Bal. in aliquib. lecturis, cùm dicta verba sonent non solùm ad ius cõmune, sed etiam statutariũ, vtrunque intelligitur deductũ.ar.l. & an eadẽ.§.actiones.ff.de excep.rei iud. Idem sequitur.d.Ant. licèt Bal.non referat in cap. Quintauallis.in fi. de iureiu. & Panor. vbi ad hoc plura adducit in rub. extra de consue. & Lud. in consil.251.incip.clarissime pater. ſm Dñm Alex. in l.post do
24 lem.in 23.col.ff.solut.matr. † Facit, quod decidit Bal.in l.constitutionis. C. de bon. quæ libe. vbi determinat, quod si maritus promittat restituere dotem: aut in casu dotis de iure restituendæ, vel in casu restituendi dotem, secundum formam statutorum, tñ ista promissio intelligitur ſm opi. Mart. nõ de iure, sed de consuetudine approbata. de qua per glo. in l.dos à patre.C. solu.matr. per gl.& Doct.in l.post dotem.ff.solu.matr. quia cõsuetudo idem est, ꝙ statutum.l. de quib.ſ. de legi. Imo subdit ibi Bal. (quod forsitan videbitur tibi nouum) qđ si verba sint concepta.s.in casu restituendæ dotis de iure cõi, ꝙ adhuc intelligentur de consuetudine relata, quæ interpretatur ius cõe, vt ibi per eũ, & sequitur Rom.in d.l.post dotẽ. Sed Paul. de Cast. in d.l.constitutionis.dicit, ꝙ illud Bal. dictũ est mirabile, & singulare, si est verum. Tamen putat ꝯrium, ex quo partes se restrinxerũt ad ius cõe.& de iure cõi opi. Mar. non est vera: licèt solũ attenta consuetudine sustineatur. Alex.in d.l. post dotem.in 23.col.dicit, ꝙ verè mirabilis est decisio Bal. in d.l. constitutionis. & ꝙ pro ea posset adduci, quod dicit Bald. in d.l.illa institutio.proximè relata.D.Ant.in d.cap.Quintauallis.concludit, ꝙ illa decisio Bal.non est vera, ex quo additum est iuri cõmuni. Nam illud, cõi, nihil operaretur. Pondera ergo ꝙ si simpliciter fiat mentio de iure, & non adijciatur cõi, bene intelligitur de statutario. Ad idem dicit Rom. in d.rub. de ar.in 15.q. Facit quod vult Bald.in l.vnica.C. de confes. vbi tenet, ꝙ si accusator extrahentis bladum de ciuitate in fin.libelli accusatorij petat secundum formam iuris cõis cõdemnari, intelligitur de iure statutario: quia aliàs ſm ius commune nulla pœna imponitur. sed hoc parum facit, sed illud est, quia in dubio verba interpretantur ad fauorem libellantis. l. si quis intentione ambigua. ff. de iud. Ego addo facere pro hac parte, quod decidit Bal.in l.maximum vitium.C.de lib.præte.in 5.col. ver. vlterius quæritur de tali.q.cauetur l.municipali &c. vbi dicit se consul
a uisse. Aderat statutum, ꝙ pater [a] teneatur relinquere filijs quintam partem bonorum.(olim erat quarta, hodiè triens, vt dixi in Auth.nouissima.C.de inoff.testam.) Posteà erat aliud statutum, ꝙ testũ, in quo non relinquitur filis plena legitima, sit ipso iure nullum: cùm tamen de iure communi valeret, sed posset agi ad supplementum.l.omnimodo. C. de inoff. testam. an istud vltimum statutum intelligitur de legitima ſm ius commune, an secundum ius statutarium? Arguit ad partes: & finaliter tenet, ꝙ intelligitur de iure statutario, vt ibi per eũ, & sic Bal.ibi vr̃ tenere contra id, quod tenuit in d.l. quicunque. in 4. col. Item adde, ꝙ in terminis Petr.de Anch. in commento.c.canonum statuta.de consti.post medium.vers. sed occurrit iuxta prædictam.q.referens decisio. Bald. in d.l.quicunque, dicit, ꝙ Bald. non videtur sibi verum dicere, per capit. quod dile-
25 ctio. de consan. & affin. & quia † ad vulgarem intelligentiam referenda sunt verba statutorum.cap.ex literis.de spon.non respondet tñ ad ſm fundamentum Bal.quod prima facie vr̃ coloratum: quia statutum loquitur ab intesta. sed nos sumus in casu conditi testam. ergo cũ statutum sit ꝯ ius cõe. s. contra.l. maximum vitium.C.de libe.præte. ergo non debet extendi extra casum suum. Ad hoc ego ſ.rñdebo: quia teneo, ꝙ illa decisio Bal.non sit vera. Ad prædicta etiam facit text. not. in c.1.in fi.iuncta gl.vt lit. non contest. vbi si Princeps in rescripto se referat ad ius simpliciter, intelligitur non de iure communi, sed speciali, vel statutario.& illum text.ad hoc allegat Pan.in rubr. extra de consu. Non omitto tamen, ꝙ Rom.In d.rub.de arb.in 15. q. dicit ꝙ fortè in prædictis posset attentari illa distinctio ad concordiam opinionum: ꝙ qñ factum est compromissum in aliquem, cum clausula, ꝙ de iure pronuncietur, quõ intelligitur illud, de iure. Si autem de iure cõi causa celerius expedietur, q̃ de iure municipali, tunc intelligitur de iure cõi: quia ex quo cõpromissum fit ad finiendas lites: l.quãuis.in fi.ff. de arb.
26 ergo † verba cõpromissi referenda sunt ad ius cõe, ſm quod causa breuius potest expediri, & ita pcedat decisio Gui. & Io. And.vbi s̃. Si autẽ sit ècontra, ꝙ causa celerius expediri valeat, attento iure municipali, prout fit magis cõiter, & compromissum intelligitur de iure municipali, seu statutario, ita procedat dictum Bal.in d.l.illa institutio.cum concor.præalle. Et ad hoc adducit, quod vult Bart.in l.rem amotarum quidem. ff. rerum amot.Bal.in l.Gallus.§.si eius.ff.de libe.& post.& in l. vni. C. de confes.& in l.sed & si quis.§.quæsitum.ff.si quis cau. In quib.locis ſm eum concludunt Doct. ꝙ si quis in libello copulatiuè petierit aliquem condemnari ſm formam iuris, & statutorũ, intelligetur intentasse ius, quod est sibi vtilius, non obstante copulatiua nostra. Sed mihi nõ videtur, ꝙ vltimum simile faciat
27 in proposito: quia vt prædixi, illud ideo est, † quia verba libelli semper intelligi debent ad fauorem libellantis, etiam si oporteat vocabula impropriare, prout ibi fit, d.l. si quis intentione ambigua.ff.de iudicijs.& notãt Imol.& Moder.maximè Alex. in l.Gallus.§.si eius.ff.de libe. & post. & nõ sic intelligẽdum est in verbis cõpromissi: in quib. potius est imputandum compromittenti, quare legem apertius non dixit, arg.l. veterib. cum si. ff.de pac. Ego vltra prædicta, qñ quis copulatiuè petijt cõdemnari ſm formam iuris & statutorum, vltra Bar.in d.l.rerũ amotarũ.addo Bal.in tit.de pace constan.in verbo, ſm leges & consuetudines.& in l.obseruare.§.proficisci.32.q.ſ. de offi. procõs. & in l.vnica.in 12.col.C.de confes.& in l.2.in 3.col.C.de proba. & in l.3.C.de nup.& in l.edita. in repe. Padua. in 6. col. Et vide text. in l.2. in ver. ſm leges, moresque locorum.C.quemad.testa. ap. Et quid si alternatiuè petatur condemnari secundum formam statutorum, vel iuris? tangit Bal. licèt nil firmet, in l.2. §.si publico.3.quæst.ff.de adul. Ponunt latè Cyn. Bald. Imol. & Cum.in l. Gallus.§.si eius. & ibi Alex.remissiuè.ff.de lib.& post. Bald.

ADDITIO.

a ¶ Quod pater. Adde Ioan.de Imol. post Petr. de Anch. in c. Ray. de test.

28 Bal.in l.vnica.in 12.col.C.de confeſ.¶†Ego quoq; teneo contra Bal.in d.l.quicunq;.ꝙ ſi pater inſtituerit filios in eo, in quo de iure ſuccedere debent,ꝙ imò intelligeretur de iure ſtatutario,& non cõi.Et vltra in contrarium adducta:quia Bald.facit fundamentum,quod videtur multum ſtringere,quia iſtud ſtatutum ſit correctorium iuris communis, & loquatur ab inteſta.ergo non habebit locum iſto caſu, quo pater fecit teſtamẽtum: & huic neminem inuenio reſpondere. Ergo ſicut pulchrum eſt arg.ita pulchram accommodo reſponſionẽ. Et dico,ꝙ imò diſpoſitio teſtatoris intelligitur, & regulatur ſecundum diſpoſitionem ſtatuti,ẽt ab inteſtato loquentis, dato ẽt, ꝙ teſtator non ſe referat ad aliqđ ius.Ita no.inquit Bar.in l.hæredes mei.§.cum ita.in 2.col.vbi Ang.Pau.& latè Alexan.ff.ad Treb.Imo.in l.fi.ff.de condi.& demon.Alex.ↄſ.227.incip. viſo teſtõ dicti Io.in 1.vol.& in ↄſ.5.in 3.vol.circa primum dubiũ. in 3.col.Et dicit Pau.de Caſ.ↄſ.71.inci. caſus iſte frequẽter occurrit,ꝙ teſtator vř ſe voluiſſe conformare cum diſpoſitione
a ſtatuti,ſquis ab inteſt.loquentis,vt ibi per eum. [a] Imò fortius, nedum in vltimis voluntatibus,ſed ẽt in ↄctibus intelliguntur
29 ſm diſpoſitionem ſtatuti,ẽt ab inteſtato loquẽtis.Vnde†ſi pater acquireret emphyteuſim pro ſe & filijs maſculis, & fœminis,æqualiter veniunt fœminæ,ſicut maſculi. Tñ ſi eſſet ſtatutum,ꝙ exiſtentib.maſculis filiæ ab inteſtato nõ ſuccedant,tũc fœminæ non ſuccederent,niſi qñ maſculi non ſupereſſent: ẽt
30 in hoc ↄctu†voluntas pñs intelligitur regulata ſm formã ſtatuti.Ita ſingu.Bar.in l.iuriſiurandum.§.ſi liberi.in 2.col. in fi. ff. de bon.lib.& in ↄſ.60.inci,q.iſta hẽt duo dubia. Sequitur Petr. de Anch.in cle.2.de iure patr.& in ↄſ.433.inci.poſtq̃ iſta domina à patre dotata.Imo.in d.commen.c.poſt.in fi.de loca.Alex. in d.conſi.122.in 1.vol. Quanto magis in propoſito noſtro voluntas teſtatoris regulabitur ſm ſtatutũ ẽt loquens ab inteſt. cùm pater dixerit,Inſtituo filios,prout de iure debent ſuccedere?Nam de iure attenderetur tenor ſtatuti. Confirmo pdicta per id,qđ ſingulariter decidit Pet.de Ancha. in l.tres fratres. ff.
31 de pac.vbi dicit ſe aliàs conſuluiſſe,ꝙ licèt aliàs† appellatione fratris veniat ſoror,vt ibi, & l. Lucius. §. tres fratres. hæredes.
32 vbi gl.& Bar.ff.ad Treb.cum ſim. Tñ†ſtante ſtatuto,ꝙ fratres excludant ſorores ab inteſtato, ſi pater inſtitueret filios ſuos, non venirent ſorores:qa verba teſtantis recipiunt interpretationem ex diſpoſitione ſtatuti,ẽt ab inteſtato loquentis: & ſequitur Alex.in d.ↄſ.227.in 1.vol.& in d.l.hæredes mei.§.cũ ita. in 8.col.& hoc modo ẽſt notabiliter ſublatum fundamẽtum Bal.¶In gl.nihil eſt.Extra gl.Bar.hic plenè,& vtiliter examinat materiam ſtatutorum per 7.q.prin.Prima eſt.Qui poſſint condere ſtatuta.& iſtam expedit per 7.q.primo.q.eſt, & hanc ple-
b nè attingam:an quilibet populus [b] poſſit condere ſtatuta. Vř ꝙ non,p §.interim.in Auth.de defen.ciui.vbi populus non poteſt ſine licentia principis creare magiſtratus,qđ minus eſt. In ↄrium facit gñalitas huius l.& 1.diſt.c.ius ciuile,& tex.in l.1.C. de eman.lib.& in tit.de pac.ↄſtan.in ver.ſm leges, & mores ciuitatum.& ibi Bal.& tex.in l.Antiochenſiũ.de priu.cred. & in l.fi.ff.de decre.ab ord fac.& in l.prohibere.§.plane.ff. qđ vi aut
33 clam. Sicut†populus põt hře, & inducere proprias ↄſuetudines.l.an in totum.ff.de edifi.priua.& in l.venditorem.§.ſi conſtat.ff.cõia pd.& l.de quib.j.de legi.vbi dicetur.Bar. hic.& in l. ſi qđ extraordinarium.C.de leg.lib.11.facit tres caſus, vt hic p eum.Tñ eius doctrinam ſimpliciter tenet Pet.de Anch.in cõmen.c.canonum ſtatuta.de ↄſti.in 11.car. & duab.ſeq. vbi ſequitur oĩa dicta Bar.in iſtis.7.q.1.q.Ita ẽt ſequitur Ang.de Are. in §.ius aũt ciuile.Inſti.de iure natu.Sed Rayn.in repe.huius.l. in oĩb.verbis reprehendit Bar.de vno ad vnum. Referã aliqua, q̃ ſunt colorata.Primò dicit Bar.ꝙ caſtra, & villæ nullam hñt iuriſd.ideo non pñt ſtatuere ſine licentia principis,vel ſuperioris:ita intelligit.d.l.ſi quod extraordinarium. Dicit Rayn.quòd vtrunq; eſt malè dictum.Nam ꝙ caſtra,& villæ poſſint condere ſtatuta,& conſuetudines,eſt tex.in l.1.C.de eman. lib.cũ oĩb. legib.ſ.allegatis.Item ꝙ apud villas ſit iuriſd.alle.l.fi. C. de ſeruis reip.ma.¶Itẽ dum Bar.reſtringit.l.ſi quod extraordinariũ, ꝙ loquatur in caſtris,& villis.iſtud primò diuinat. Secũdò eſt contra illum tex.qui loquitur in Præſide,qui præerat.Sed clarũ eſt,quòd Præſides non erant in villis:imò ſolum in prouincijs, vel in ciuitatibus metropolitanis.l.illicitas. §. qui vniuerſas. ff. de offic.præd.Sic declarat gl.in l.1.ff.de offi. præd. Vltra Rayn. mihi vř,quòd Bar. etiam nimiùm reſtringat d.l.ſi quod extraordinarium, quòd ibi vellent facere ſtatuta circa deciſionem cauſarum potius quã circa aliud.Vnde quicquid dicat Rayn. puto,quòd intellectus illius.l.ſit:quia ibi volebant ſtatuere ſuper his,quæ reſpiciebant intereſſe principis: meritò eius conſenſus requiritur,prout etiam dicit Bal.in Auth.ſed nouo iure,in 2.col.C.de ſer.fug.¶Itẽ dum Bar.hic dicit,ꝙ condere ſtatuta,eſt iuriſd.hoc eſt quã maximè attendendum. Rayn. hoc

reprobat:quia ſi verum eſſet quod dicit Bar.ſequeretꝰ,ꝙ magiſtratus poſſent condere ſtatuta,quia ipſi hñt iuriſdõnem,vt patet ex diffinitione iuriſdictionis poſita per gl. in l.1. ff. de iuriſd. om.iud.j.& tñ hoc eſt falſum, vt determinat ipſemet Bar.in 4. q.huius 1.q.& in l.1.in prin.per illum tex.ff.quod quiſque iuris.
34 Sed reſpõde faciliter,†ꝙ magiſtratus bene habent iuriſdictionem in cognoſcendo,& iudicando de cauſis,& non in ſtatuẽdo:quia alia eſt iuriſd.in iudicando:alia in ſtatuendo, vt j.dicam.Concludit ergo Ray. ↄ̃ Bar. ꝙ condere ſtatuta nõ eſt iuriſdõnis,ſed permiſſionis,vt patet in hac.l. vbi populi indiſtinctè pñt.l.condere ex permiſſione eis facta per hanc l. Alleg.Inno.in c.cum acceſſiſſent.de cõſti.Adde,ꝙ cùm Ray. tenet Bal. hic in 1.car.& in addi.Spe.in tit.de iuriſ.om.iud.in prin.Plenius in l.1.in 1.col.ff.de iuriſd.om.iud.vbi apertè oſtenditur Bar. erraſſe,cùm probat,ꝙ condere ſtatuta ſit iuriſdictionis p̃p diffinitionem iuriſd.poſitam in d.l.1.de iuriſd.om.iud.per gloſ.Nam cùm verba illius diffinitionis repugnent, fatuum eſt dicere, hoc probari ex illa diffinitione. Dĩn.in ea,cum neceſſitate iuris dicendi. ſed cõdere leg.vel ſtatuta,non eſt neceſſitatis:imò ſi fierent non voluntariè,ſed ex neceſſitate coacta, non valerent in effectu.Sed bene magiſtratus habent neceſſitatem iuris dicendi.l.munerum.§.iudicandi.ff.de mun.& hono.Ex hoc ergo apparet, ꝙ diffinitio illius iuriſdictionis conuenit magiſtratib.iura reddentib.ſed non ſtatuta condentib.Ang. hic in 3. & 4.col.bis idem repetens reprobat Bar.de ↄrietate:& dicit, ꝙ Bar.ſeipſum confundit.Nam dicit Bart. ꝙ villæ,& vniuerſitates nullam penitus habentes iuriſdictionem, pñt tñ facere ſtatuta circa adminiſtrationem rerum ſuarum:ergo facere ſtatuta,non eſt iuriſdictionis: qa ſi eſſet, non poſſent facere ſtatuta circa adminiſtrationem rerum: quia ẽt illa eſſent iuriſdictionis.Item ſm eum rñſa prudentũ erant lex l.ius aũt ciuile.ſ. eo. & §.rñſa.Inſti.de iure naturali.& tñ Iuriſcõ. non habebant iuriſdõnem:ergo condere.l.nõ eſt iuriſdõnis.Niſi rñdeas, ſm eũ, ꝙ Bar.capit iuriſdõnem largè,& impropriè. Idem Ang. hic in 4.col.8. opp.reprobat Bar.in alio:quia dicit,ꝙ Bart.vult,ꝙ populi,qui hñt iuriſdõnem limitatã in certis cauſis,ꝙ in alijs cauſis non pñt ſtatuere,niſi ſtatuant cum licentia ſui magiſtratus. dicit hoc falſum.qa ẽt cum licentia magiſtratus non pñt: ſed requiritꝰ licentia principis.Sed hoc vltimum Bar. meus non dicit.Poſteà idem Ang.dicit poſſe diſtingui p Gul. vt hic per eũ. Tu Bar.ſuſtinendo aduerte,qa Bar.non eſt ſibi ↄrius.Aut.n.q̃ritur,an liceat ſtatuere ſup deciſ.cãrum: & ſic ſuper his,q̃ hñt iuriſdõnem:& tunc eſt iuriſdõnis.Aliàs ſtatuere ſm eum,non eſt iuriſdõnis.Iſta eſt intentio Bar.hic,& ita declarat Alex. in l. 1.4.col.in fi.ff.de iur.om.iud.licèt de Ang. & de pdictis non faciat mentionẽ.Itẽ dum Ang.opp.de rñſis prudentũ,ꝙ ſint lex. Rñde,ꝙ illud ideo eſt,qa qñ Imperator ſpãliter dederat licentiam ↄdẽdi leges,nemo poterat facere talia rñſa, niſi q ab Imperatore eſſet electus.l.2.§.pen.ver.primus diuus Aug.j.de ori. iur.Itẽ ↄſidera,ꝙ tota difficultas huius paſſus ſtat in hoc, an ↄdere ſtatuta ſit iuriſdõnis.Bar.hic & Bal.locis. j.alleg. tenent ꝙ ſic. Nam idẽ tenet Bal.in l.decernimus.cir.medii. C.de ſacroſ. eccl.vbi p hoc tenet,ꝙ Tyranni nõ pñt facere ſtatuta,cùm ſint iuriſdõnis:qa nõ hñt iuriſdõnem. Item ꝙ ſint iuriſdõnis tenet Bal.in tit.de pace conſt.in verbo,ſm leges.& l.nulli.C. de ſent. Idem ſimpliciter tenent Bal.& Sal.in l.fi.C.de iur.om. iud.Ant. & Imo.in c.cum oẽs.de ↄſt. vbi ſimpliciter tranſeunt cũ Bart. hic.& idẽ in effectu tenet Bal.in l.humanũ.C.de legi. vbi no.ꝙ licèt quilibet populus poſſit ↄdere ſtatuta p hanc l. tñ non valent ſine cõſenſu,aut ↄfirmatione principis.Adde qđ Ang.in l. Imperiũ.in 3.col.j.de iur.om.iud.refert,ꝙ aliqui,vt Bar. dicũt, & malè,ꝙ ↄdere ſtatuta eſt iuriſdõnis,imò eſt de mero & ſummo imperio:qa ↄpetit ſoli principi.l.non ambigitꝰ. ff.de leg. & expedit officio iud.nobiliſſimo reſpiciente vtilitatẽ publicã. Et p hoc infert,ꝙ infeudatus à lege de ciuitate,vel caſtro cum iuriſdõne:tñ non põt ſtatuta ↄdere,qđ eſt no.dignũ, ſm eum. Bal.verò in l.nulli.C.de ſen.q̃rit,an ↄdere ſtatuta ſit meri imperij,an mixti,an ſimplicis iuriſdõnis.Et dicit,ꝙ ſi loqueris abſolutè,rñdetꝰ,ꝙ ↄdere ſtatuta abſolutè eſt meri imperij:qa ſic abſolutè loquendo cõprehẽdit ẽt ſtatuta reſeruata principi,quæ ſunt de mero imperio,vt p Bal.in d.l.imperiũ.Si loqueris diſtributiuè:tunc ↄdere ſtatuta erit ſm rẽ diſpoſitã.ſ. quia ſi ſtatuatꝰ ſup his,q̃ ſũt meri imperij,erit meri.Si ſup his q̃ mixti,erit mixti. Aliàs erit ſimplicis iuriſ.cũ ſit eadẽ qualitas fori,& ſtatuẽdi. d.l.nulli.Et idẽ ẽt tenet Bal.in c.cũ oẽs.in antepe.col.de ↄſt.Tu autem

ADDITIONES.

a ¶Ibi per eũ.Adde Iaſ.in l.ſi quis id qđ.1.no.8.limita.3.col.de iuriſ.om.iud.& ſimpliciter in l.ex facto.col.11.de vulg.& pup. PVRPV.

b ¶An quilibet populus.Adde Inn.in c.cum acceſſiſſent.de conſt.Pet.de Anch. in c.1.de conſti.Abb.in c.quæ in eccleſiarum.de conſti.

autē clarius rñde ad obiectū Ang. ꝙ verbū iurisdictionis pōt capi dupliciter, in gñe, & in specie: prout declarant oēs in d. l. imperium. Si capis iurisdictionem in genere, cōprehendit merum, & mixtum imperium, & simplicem iurisdictionem. Hoc modo intelligit Bar. hic, ꝙ statuere est iurisdictionis in genere sumptæ, & sic pōt esse meri imperij, & mixti, & iurisdictionis, nō aūt capit in specie: quia sibi nō conuenit ꝯdere statuta, vt dicam in d. l. imperium, & hic. Adde qđ dicit Bal. in l. si in aliq. §. cum plenissimam. ꝟ. de off. procont. ¶ Item adde in hoc puncto, an condere statuta sit iurisd. qđ nouissimè Alex. in d. l. 1. in 3. col. ff. de iurisd. om. iud. concludit, ꝙ cum oēs populi possint facere statuta, vt hoc tex. & ēt vniuersitates possint statuere circa negotia spectantia ad ipsas vniuersitates. l. 2. in fi. & l. fi. C. de const. pe. Bar. in l. fi. ff. de coll. illic. & in l. fi. C. de iurisd. om. iudi. & tñ oēs ciuitates & oēs populi nō hñt iurisd. vt patet in l. si duas. §. est autem. in ver. decet. ff. de excu. tut. no. Bar. in l. 1. ff. de dam. infe. ergo condere statuta non est iurisdic. nisi ſm eum capias iurisd. magis largè, prout deriuat a ditione, q̃ idem est ꝙ potestas, & iure, quasi legitima potestas, vt declarat gl. in §. iusiurandum. in Auth. de defen. ci. & in d. l. imperium. vbi Bart. in 1. col. in fi. & declarat Azo in summa. C. de iurisd. om. iud. Et hoc modo statuere est iurisdic. i. legitimæ potestatis, q̃ in statuēdo populis est à principe permissa, vt hac l. Quid tenendum? Ego ēt teneo ꝯ Bar. & primo dum Bar. restringit hanc l. vt solū procedat in populo iurisdictionem hñte, vel ex permissione principis, vel præscriptione, iuxta gl. in d. §. iusiurandum. in hoc teneo ꝯ Bar. ꝙ gñaliter loquatur in quocunq; populo, ēt iurisdictionem non hñte, prout tenui. s. in scđo euidentiali, secutus Alb. & Bal. hic, & Can. in c. qđ clericis. de fo. compe. & in c. fi. de

a consue.[a] quib. nunc addo Bal. in rubr. extra de consti. in 5. colu. vbi tenet, ꝙ in statuto, vel in constitutione populi nō requirit̄ consensus principis. Alleg. Inn. in c. cum P. tabellio. & ibi Ioan. And. in nouella. de fid. instr. quia sufficit auctoritas proprij magistratus, & licentia gñalis, q̃ hñt per istam l. & hoc ſm eū, siue constitutio concernat iurisdi. siue non. l. cum alicui. & l. ex facto. ꝟ. de neg. gest. Et idem ēt tenet Alb. in 1. par. statu. in 5. q. inci. ex p̄dictis patet. vbi tenet, ꝙ castrum, & villa pñt statuta cōdere ex gñalitate huius l. & per multas ll. q̃ expressè dicūt, legē municipij, vel oppidi fore seruandā. l. item eorum. circa princ. ff. Quod cuiusq; vniu. l. vt gradatim. § 1. ff. de mu. & hon. & l. 1. C. de eman. lib. cū multis alijs ibi per eum alleg. Idem ēt tenet Bal. in l. receptitia. in 2. col. in 3. no. C. de consti. pe. Et ꝙ villæ, & castra possint inducere consuetudinem, & pari rōne condere statuta, tenet ēt Bal. in l. 1. in prin. C. q̃ sit long. consue. & in d. l. de quib. in prin. ꝟ. de leg. Per hoc teneo, ꝙ condere statuta non sit iurisd. sed potius permissionis. Nisi capiamus iurisdic. largè,

35 vt s. dictum est. † No. tñ, ꝙ licèt statuta possint fieri per villas: maximè super administratione rerum suarū, huic statuto nō possent adijcere pœnam. Ita Inn. in c. cum accessissent. in glos. sua in verbo, sedes, de consti. D. Ant. & oēs. in c. cum oēs. in fi. de consti. Ang. in l. 1. in prin. ff. si quis ius dicē. non obtē. vbi dicit hoc esse notā. ꝯ statuta castrorum, & villarum iurisdictione carentium. Vt quia subsint ciuitati. l. qui ex vico. ff. ad muni. l. insulæ. ff. de iud. Nam licèt possint condere statuta tanquā vniuersitates, tñ in his statutis non pñt pęnam adijcere. Et sequit̄ ibi Alex. in 6. col. Adde Bal. in rub. de consti. in 6. col. Limita, nisi haberent ptatem statuendi cōcessam ab hñte iurisdictionē, ſm Bar. in l. ambitiosa. in 10. col. in ver. 3. regula. ff. de dec. ab or. fac. Bal. in l. 1. in fi. C. si rec. prouin. & in l. 2. in 2. col. C. qūo & q̃n iud. ¶ Scđo limita, nisi carentes iurisdictione obligarent se adinuicem sub pœna ad obseruantiam statuti: quia hoc pñt, per gl. in c. cum aliquib. in verbo, firmitate. de rescri. ſm Imo. in d. c. cum oēs in fi. & sic per indirectū conceditur, qđ directò non posset hře locum, vel ſm Imo. ibi pōt illa gl. intelligi, q̃n promittunt superiori obseruare statuta sub certa pœna illi principi applicanda. ¶ Tertiò limita, nisi vniuersitates iurisdictione carentes habeant ex consuetudine potestatem apponendi illā pœnam in statutis: tūc pñt. Ita singulariter Io. de Pla. in l. 1. C. de fisca. vsuris. lib. 10. per l. vires. C. de diuers. off. lib. 12. & sequit̄ simpliciter Alex. in d. l. 1. in prin. in 6. col. ff. si quis ius dicen. nō obtem. Et prædicta no. quia qui faciunt statuta, cùm non habeant potestatem, si dolo faciunt causa occupandi iurisdictionem superioris, incidunt in l. Iuliam maiest. l. 3. in fi. ff. ad l. Iuliā maie. secundum Bar. hic in 3. q. 1. q. aliàs pœna arbitraria puniūtur, per no. per Bar. in l. memo martyres. C. de sacrosſ. eccl. Item aduerte, cùm quilibet populus habeat facultatem faciendi statuta, teneo ꝙ de iure non requiritur alia confirmatio superioris: quamuis aliter, & malè teneat Bal. in d. §. humanum. vt s. retuli. & in l. fi. post Cy. de iurisd. omni. iud. Vbi tenet ꝙ licèt populus habeat iurisdictionem habitu per hanc l. non tñ habet in actu, nisi à principe confirmetur: prout etiam tenet in l. priuatorum. eo. tit. & malè, vt ex prædictis patet: licèt de consuetu-

b dine videamus obseruari, ꝙ confirmentur à principe.[b] † Circa

36 hoc no. in materia, qđ signanter dicit Bal. hic in 8. col. ꝙ Papa confirmando gñaliter oīa statuta, nunq̃ intelligitur confirmasse statuta, q̃ sunt ꝯ libertatem ecclesiæ. Posset tñ, si vellet, confirmare. Alleg. Inn. in c. 1. de transac. Adde Bal. in §. ius ciuile. in fi. Instu. de iure naturali. Sequitur Alex. in consi. 209. in 2. vol. inci. statutis. in 3. col. Facit quod no. Cy. Gul. Bar. Bal. Ang. & oēs in l. 1. ff. de his, qui sunt sui. per illum tex. Vbi no. ꝙ si Papa cōfirmat alicui ecclesiæ oīa priuilegia, intelligitur tm̄ iusta confirmasse. per tex. in c. 1. de iureiu. in 6. Idem dicit Bal. in c. in præsentia. in 5. col. in fi. & seq. de proba. Cy. & Bald. in l. cum oportet. in prin. C. de bo. quæ lib. Bal. in l. 1. in 1. col. ff. de consti. prin. & in l. 3. C. de preci. imper. offe. & latè in l. 1. C. de monopolijs. Lud. in consi. 218. inci. pñs casus duplicem hēt dubitationem. in 3. col. Alex. consi. 58. inci. viso instrumento, & titu. qōnis. antepen. col. in 1. vol. Eodem modo sub generali confirmatione feudorum, q̃ Imperator facit, solùm vera, & legitima feuda dicuntur confirmari, tex. est notabilis in c. 1. per quos fiat inuest. in vsi. feud. & ibi oīno vide Bal. multa ad propositum adducē

37 tem. Et habes expeditam primam q. Bar. ¶ † Circa 2. q. Bart. de collegijs, an possint statuta cōdere, vt hic per eum. Adde Bart. in l. fi. ff. de colle. illic. Bar. & Sali. in l. 2. C. de iurisd. om. iud. Albe. in 1. parte statutorum. in 7. q. incip. Item an collegia licita. post Inn. in c. cum oēs. & in c. cum accessissent. de consti. & ibi Alb. intelligit verum, quòd collegia licita possunt facere statuta inter se: dummodo non contradicant iuri naturali, vel diuino. Si autem contradicant iuri communi, vel alijs statutis ciuitatum: putat quòd inrer eos, & ad eorum preiudicium valeant, per l. 2. §. fi. C. de consti. pe. cum multis alijs, vt per eum. Et idē tenet Bal. hic, in 6. col. concludens, ꝙ statuta mercatorum, vel aliorum collegiatorum ꝯ alia statuta generalia ciuitatis, vel ꝯ ius commune non nocent alijs, q̃ ipsis, & hęredibus eorum.

38 ¶ † An autem talia statuta mercatorum egeant alia confirmatione principis? Bal. in l. humanum. in princip. C. de leg. tenet, ꝙ sic. & malè. Contrarium, & melius tenet Bal. in d. l. receptitia. in prin. C. de consti. pe. quia à iure communi sunt confirmata per illam. l. & per §. fi in Auth. de fideiuss. Qui tex. sunt ad hoc no. secundum eum. Et ideo Bal. in l. ex placito. in 3. col. C. de rerum permu. dicit, ꝙ ēt si statuta mercatorum confirmarentur per populum, vel principem: cùm talis confirmatio nō sit de esse, vel necessaria, non per hoc desinerent esse statuta mercatorum: nec per hoc dicerentur statuta populi cōfirmantis. Et ibi etiam per eum, quid de statutis ciuitatum confirmatis à

39 Papa. ¶ † An autem statuta vnius collegij, vel mercatorū debeant seruari, etiam in alio foro, q̃ mercatorum? Glo. in l. 2. C. de consti. pe. tenet ꝙ non, sed eam Bar. & alij ibi reprobant. Et in ꝯrium facit, quod vult gl. solennis in l. ex ea causa. in gl. fi. in verbo, sniam. ff. de postul. quę dicit singulariter, quòd consuetudinem ciuitatis ligantem castra sub ea ciuitate posita fortè Episcopus seruat. Si ergo seruantur in curia episcopali: quanto fortius in laicali? Et illam gl. sequitur Rom. in consi. 141. incip. eximie Doct. vbi multa pulchra dicit ad propositum nostrū. Bal. in hoc passu, ad cuius doctrinam semper remittimur, sic inquit in d. l. 2. in 2. col. C. de const. pe. ꝙ si statuta mercatorum respiciunt eorum actus: puta ꝙ credatur simplici scripturæ mercatoris, vel eius libro sine alijs testibus, tale statutum obseruabitur in quocunq; foro. per gl. in d. l. ex ea. Saluo nisi statutum mercatorum dirigat verba ad iudices mercatorū: puta, ꝙ iudices mercatorum debeant credere scripturę mercatorū: & non obseruabit̄ tunc in alio foro. Si aūt disponat circa modum, & ordinem procedendi: puta, ꝙ in causis mercatorū procedant summariè, simpliciter, & de plano: tunc statutum non obseruaret̄ in alio foro. p no. p Bar. & alios in l. 1. C. de summa Tri. Si aūt statutum disponat circa modum pronunciandi, & decidendi cās: tunc si verba statuti referant̄ ad iudices eorū, nō seruat̄ in alio foro. Qđ reputat Bal. multum no. & in practica sæpe occurrit. Vide tñ Cy. in d. l. 2. in pe. q. & ibi Ang. & Saly. ibi limitant solenniter istam doct. ꝙ in casib. in quib. statuta mercatorum obseruantur in alio foro, etiam canonico, procedit inter ipsos mercatores, non inter alios. Super quo vltimo nunquam animus meus bene quieuit: quia cùm statuta mercatorum disponant, quòd eorum libris plena fides detur, etiam contra alios, qui non sunt mercatores, non video si eorum statuta

ADDITIONES.

a ¶ De consue. Quid si fiant coram habente iurisdi. (cum auctoritate possunt Bar. hic) an talis præsentia sufficiat? Dic ꝙ non. l. 3. & ibi Bar. ff. de aucto. tuto. Alexan. in l. si quis mihi bona. §. iussum. colum. 1. ff. de acqui. hæred. vbi Aret. col. 8. PVRPV.

b ¶ A principe. Adde plenè Ias. in l. more. col. 6. ꝟ. de iuris. om. i. iud. PVRPV.

ſtatuta debent ſeruari in alio foro:quare etiam non ſeruentur
40 contra alios,qui non ſunt mercatores. ¶ † Circa tertiam quæ-
ſtio.Bar.an pars aliqua ciuitatis:puta vnum quarterium,expul
ſa alia parte de ciuitate,poſſit facere ſtatuta. Adde quod doct.
Bar.eſt defectiua:ſed ſupple eam ex his,quæ addit Bar.ſ̃.in 2.q.
prin.& cum illa ſuppletione erit perfecta,& eadem,quam tra
dit Bal.hic in 7.col.Cui etiam adde,quæ traduntur per Bart. &
alios in l.ſi à filio.§.fi.ff.de lega.1.& vide Bald. in l. 2. §. deinde
cũ eſſent.ff.de origin.iur. per illum tex.dicentem, quòd plebs
Rom.quæ receſſit à pop.Rom.fecit propria ſtatuta, & popu-
lus qui remanſit,propria:dicit Bal.vr̃ probari quòd Guelfi,qui
ſunt in vna ciuitate,poſſunt facere propria ſtatuta de per ſe,
& Gebellini ẽt pñt de per ſe facere:tamẽ Bal.putat,ꝙ hoc pro
cedere non poſſit in eodem corpore ciuitatis.Ibi ẽt no. Bal.ꝙ
pars expulſa de ciuitate,& ſic tales exititij poſſunt de per ſe fa
cere ſtatuta,& valent.De quo vltimo ẽt per Bal.in l.j.in 6.col.
C.de ſum.Tri.Et ad q.Bar.hic,vide etiam per Bald.in l.1.C.de
monopo.Alb.in 1.parte ſtatu.in 6.q.incip. ſed an pars expulſa.
D.Ant.in commen.c.fi.in 30.col.de conſue.Vide etiam Bald.
in l.teſtatrix.§.plures.ff.ſi ſer.vend. vbi per illum.§.quem dicit
41 aureũ,dicit eſſe arg. † ꝙ certa pars vniuerſitatis poteſt facere
Sindicum, & habere artem de per ſe:& facere ſtatuta propria
de per ſe:& dicit ꝙ tunc qõ. erat de facto in caſtro foſſati.An
autem vna pars ciuitatis poſſit de per ſe conſuetudinem indu
cere,ponit Bar.in l.de quibus.in pe.col.circa fi.ſ̃.de legi. Bal.in
42 l.2.in 3.col.C.quæ ſit lon.conſue.¶†An autem vna progenies
de per ſe,ſeu vna parenteſa,vel familia poſſit in ciuitate intra
a ſe conſuetudinem inducere:[a] & pari ratione ſtatutum: puta
inducendo certam conſuetudinem circa ſolennitatem teſta-
menti,vel diſponendo,ꝙ certo modo ſuccedatur? Aliàs con-
b ſului in oppido Carauagij,in familia illorũ de Siccis, qđ ſic.[b]
Habent inter eos conſuetudinem, quòd fœminæ non ſucce-
c dant.Iſta eſt ſingularis deciſio[c] Ioã.And. poſt Vber.de Bob.in
addi.Spe.in tit.de inſtr.edi.§.compendioſe.ver.ſed nunquid di
cemus.in addi.parua, inci. interpoſuit Vbertus hic verbũ pro-
geniei: nec plus dicit. Eius deciſionem referunt & ſequuntur
Ang.& Imo.in l.3.ff.de teſt.& dicunt,ꝙ alibi non reperitur.Idẽ
tenet ibi Cu.in vna lec.dicens ꝙ eſt ſingulariſſimum verbum.
In alia lect.reprehendit,& contrarium tenet Ang.in l.fin.C.de
teſt.& Alex.in l.ſi non ſpeciali.in 2.col.C.de teſt.Mouentur: qa
familia,ſeu progenies non habet iuriſdictionem, & conſequẽ
ter non poteſt ſtatuta condere, nec conſuetudinem inducere.
Sed eorum fundamentum reprobo:quia condere ſtatuta, vel
conſuetudinem,non eſt iuriſdictionis,vt dixi in 1.q.& ex ibi di
ctis apparet,ꝙ nihil repugnat,quare non poſſit vna familia in-
43 ter ſe conſuetudinem inducere,vel ſtatuta condere. ¶ † Circa
3.q.Bar.an magiſtratus poſſint ſtatuta cõdere. Dic vt ibi ꝑ eũ,
& in l.1.in prin.ff.quod quiſque iur.& ibi Alexã. ponit multas
concordantias.Ro.in rubr.C. qui admi. & de Præfecto præto-
rio,& Cardinalib.eſt tex.in l.apertiſſimi,quem ibi no.Ange.C.
de iudi. De Epiſcopo autem an poſſit ſtatuta condere, habes
latè per Bal.hic,per Cano.in c.à nobis. de ſent. excom. cũ alijs
concor.de quib.per Alexã.in d.l.1.Et vide omnino quæ dixi.ſ̃.
d in ſecundo euidentiali,dum tetigi,ꝙ Epiſcopus ex cauſa[d] po
44 teſt ſtatuere ẽt contra ius canonicum.¶†In 7.q.de excom. &
interdi.ꝙ non pñt ſtatuta condere.Adde qđ no.Bar.in l.actor.
ff.rem ra.hab.& an tales poſſint conſuetudinem inducere,po
nit Bal.in d.l.de quib.in 14.col.ſ̃.de leg.vbi refert Bart.hic. ¶In
alijs q.Bar.nihil per ordinem dico:excepta.2.q.5.prin. quam cũ
vtilior,& difficilior ſit,vt ibi dicit Bar.plenè examino. Interim
non omitto dictum Bar.in 3.prin.q.in 2.quæſito in ver. ex iſta
45 theorica apparet ſo.plurium.qõn.†Cõcludit Bar.valere ſtatu-
e tum,[e] ꝙ bannitus non poſſit impunè occidi:quia bannitus cẽ
ſetur transfuga,& hoſtis ciuitatis.l.amiſſione.§.1.ff.de capi. di.
hoſtis aũt & transfuga poteſt impunè occidi ex forma. l.3.ff.
ad l.Cornel.de Sica.Ergo eo.modo bannitus ex forma ſtatuti.
46 ¶†Circa iſtam q.aduerte an bannitus de iure cõi poſſit impu
nè occidi,quãdo non eſſet ſtatutum,ponit Bart. in l. vt vim.ſ̃.
eo. dixi ibi. Quòd per ſtatutum poſſit diſponi, quòd bannitus
poſſit impunè occidi:adde Bar.in l.2.per illum tex. vbi Bal. &
alij.C.quando lic. ſine iud.ſe vin.& in d.l.amiſſione.§.1.Alber.
in vlti.parte ſtat.in 17.q.Bal.in l.Gracchus, per illum tex.C. de
adult.& in l.1.in 11.col.C.de ſum.Tri.& in l.vnica.in 10.colu.
C.de confeſ.& in l.fi.C.ſi contra ius.& in l.decuriones.C.de in-
fam.Ang.in l.1.ff.de conſti.princ.D.Ant.in c.ſi verò.de ſenten.
excom.Panor.in c.fin.de conſuet.Pet.de Anch.in commento
cap.canonum ſtatuta.de conſtitu.in 3.prin.quæſito.Alexan.in
conſi.114.incip.ponderatis his,quæ in themate narrantur.in 1.
volum.&in conſi.65.in 3.volu. incip. attenta diſpoſitione ſta-
tuti.in 1.col.Nellus in tract.bannitorum.in 1.q.2. partis. Et di-
cit Bald.in d.l.1.in 8.col.C.de ſum. Trini.quòd valet ſtatutum
diſponens,ꝙ bannitus ex graui crimine poſſit occidi.l. rapto-
res.C.de epiſ.& cler.Iſtam conclu.intellige veram de iure ci-
uili & in foro ſeculari.De iure autem Cano. tale ſtatutum nõ
valet,vt no.Hoſt.& alij in c.fi.de conſue. & refert & ſequitur
Bal.in l.1.3.col.C.ſi à non compe.iud.& ibi latè per eum,an ta
le ſtatutum comprehendat clericum bannitum. ¶ Secundò
intellige, quando tale ſtatutum fieret cum legitima cauſa ad
occidendum:ſecus ſi ex cauſa minus legitima: quia nihil vale-
ret,etiam in foro ſeculari. Puta ſi fieret ſtatutum,ꝙ bannitus
pro pecuniario debito poſſit occidi.glo.4.q.1.in ſumma. circa
medium.Cano.omnes in d.c.quæ in eccleſiarum.Bal.in d. l. 1.
in 3.col. C.ſi à non compet.iudi. Et ad hoc facit, quod decidit
Bar.in l.ſi mora.ff.ſolu.mat.vbi dicit,quòd ſtante ſtatuto,quòd
bannitus poſſit impunè occidi, certè ſi eſſet bannitus ex ſola
contumacia,non poſſet occidi virtute ſtatuti. Quod verbum
47 perpetuò no.& ad ibi addita per alios te remitto. ¶ † Tertiò
aduerte,quòd ſtante dicto ſtatuto, quòd bannitus poſſit im-
punè occidi,tamen filius non poſſet impunè occidere patrẽ
bannitum:vel econtra.Ita no.Ang in l.ſi adulterium cum ince
ſtu.§.liberto.per illum tex.ff.de adul.& in Auth.de inceſt. nup.
in prin.& ita laudarem ante factum.Sed poſtquam parricidiũ
eſt ſequutum,aliud crederem:quia ꝯrium tenet Bart. expreſsè
in d.§.liberto.& Pet.de Anch.& Io.de Ana.ſuper rub. de his q
patrem occide.Idem tenet Bar.in l.minimè.per illum tex.ff.de
relig.& Sal.in l.1. C.de his qui patrem vel lib.occi.Et dicit Bar.
in d.§. liberto. ꝙ iſta q̃ſtio ita aliàs euenit de facto Tuderti, &
48 quod ita fuit per quoddam collegium conſultum. ¶†Quar-
f tò limita,quando bannitus toleraretur[f] in ciuitate: quia talis
tolerantia præſtat ei ſecuritatem,ne poſſit impunè occidi, li-
cèt nondum ſit de banno liberatus,ſm Bal.& Salic.in l.nullus.
C.de iudi.& ſequitur Io.de Ana.in c.ſicut.in 5.col.de iud.dicẽs
hoc eſſe ſing.& ſe vidiſſe ſeruari Bono.de quo ẽt per Ang.in l.
ſi duo.ff.de acq.hær.& per D.Ant.in c.quia circa.de conſan. &
49 affi.¶†Quintò limita, quando quis occideret bannitum ex-
tra territorium,in quo non viget tale ſtatutum, quia ibi non
erit tutus,ſm Petr.de Ancha.in commen.c.canonum ſtatuta.
de conſti.in 17.car.ver.3.prin.Imo.in cle.paſtoralis in 4.col.de
re iud.& Bal.in repe.Inn.in ver.excõicatis.in 12.qõ.¶Item ad-
de,ꝙ illud ſtatutum procedit ẽt ſi quis occideret bãnitũ igno
rans eum bannitum,ſm Bar.in l.inter omnes.§.rectè.in fi.ff.de
fur.& in l.genero.ff.de his,qui no.infa.Bal.in l.ſi quis hæredem.
C.de teſt.Et ſi licet vigore,auctoritate,& virtute ſtatuti occi-
dere bannitum.ergo & vulnerare,& omnib. contumelijs affi-
cere,ſm Bar.in l.nec in ea.ff.de adult.Ang.& Imo.in l.in ſuis.in
prin.ff.de lib.& poſth.Pet.de Anch.in cle.1.in 1.opp.de conceſ.
præb.Car.in repe.c.perpendimus.in 6.col.de ſent.excom. Et ſi
ſtatutum permittit bannitum impunè offendi, intelligitur ẽt
ꝙ poſſit occidi.l.3.§.fi.vbi Bar.in fi.no.ff.de adim.leg. & in coſ.
188 in fi.Pau.de Caſt.in l.in ſuis.ff.de lib.& poſth.Ang.in conſ.
288.inci.viſo thema.in fi. Non tamen virtute talis ſtatuti per-
mittentis bannitum impunè offendi, licitum eſſet mulierem
50 bannitam adulterare,ſm Bal.in l.fi.in 1.col.C.ſi ꝯ ius.¶†Item
de eo tangit Bar.an ſtatutum laicorum valeat, ꝙ contractus
minorum etiam iurati non valeant. Dixi in Auth. ſacra pube
rum.C.ſi aduer.ven.¶Item dũ Bar.in 4.q.3.q.prin.latè exami-
nat,qñ ſtatutum præcedens eſt derogatorium ſecundi:vt quia
in eo dicatur,ꝙ non poſſit contrarium ſtatui: an ſm ſtatutum
ſimpliciter factum valeat: an reuocatio primi requiratur. Et
concludit poſt Cy.ꝙ ſm ſtatutum non valeat,niſi ſit expreſſa
reuocatio primi,vt hic per eum,& per Bal.in l. humanum. C.
de legi.per D.Ant.& Imo.in c.quæ in eccleſiarum.de conſtitu.
Adde,ꝙ Pan.in c.2.de reſcr.refert Iac.de Are.hic not. velle, ꝙ
electio ꝑcisè poſita in ſtatuto(prout frequenter accidit) habet
vim clauſulæ derogatoriæ ad ſequentia ſtatuta: ita vt ſm ſtatu
tum ꝯrium illi non valeat, niſi faciat expreſſam mentionẽ de
primo.Adde Bald.in l.clari. C.de fideicõ.& dicit Bal.hic in 17.
col.ꝙ ſi ſtatuto caueatur,ꝙ ſtatuta ſint præciſa,vel ꝑcisè obſer
uentur,dr̃ præciſum ſm vocabuli deriuationem,quaſi ꝑcidat,
ſeu recidat oĩa alia,q̃ aliter diſponerent.Adde ẽt,ꝙ Card. in d.
51 c.2.de reſcr.dicit ꝙ†ſtatutum præciſum,vel in quo dr̃,ꝙ ꝑcisè
obſer-

ADDITIONES.

a ¶Vide Tiraquel.de iure primigen.q.6.vbi neutram partem firmat, negatiuã tamen ſequi videtur Gabriel communium opin lib.6.tit. de conſue. conclu. 5.& affirmatiuam dicit magis communem ibi. PANCI.

b ¶Iaſ.conſ.46.lib.1.

c ¶Deciſio.Adde,quòd illam ipſe Iaſ.reprobat in l.ſi quis à filio.§.fi.2.col.ver. Adde fortius.de leg.1. PVRPV.

d ¶Epiſcopus ex cauſa.Adde Rot.deci.262.inci.religioſis.in nouiſſimis.

e ¶Valere ſtatutum.Adde Io.And.in addi.Spe.ſuper rubr.de conſti.

f ¶Toleraretur.Adde Alex.conſi.1.incip.circa primum dubium,in vlt.col.vol. 2.Hippoly.Marſ.ſing.77.

obseruetur,per aliud statutum postea factum nõ tollit. alleg. Ray.in repe.huius l.post Iac.de Are.hic.Et subdit valde sing.ꝙ non minus arctant ↄtentes à tali statuto pręciso,quàm à iure
52 ↄctui apposito.†Subdit ēt sing.ꝙ statu.præcisum intelligitur, ꝙ mandet executioni oī exceptione remota, ēt sine causæ co
a gnit.[a] Et si hæc vera sunt,dictio præcisè, operaretur mirabiles effectus:tñ in hoc vltimo referã Bald.ↄrium dicere. Alibi Bal. in l.2.in ver.Sed quid si in statuto sunt hæc verba.C.de exec.rei iud.dicit,ꝙ si in statuto sint verba ista,ꝙ statutum sit ꝑcisum, operantur hęc:vt adeo intelligat̃ statutum strictũ,vt ab eo nul lo modo recedi possit.Qđ perpetuò no.& refert Alex. in cõsi. 80.inci.viso,& opportunè animaduerso.in 2.col.in fi. in 1.vol. Confirmo,ꝑ id qđ dicit Bal.in rub.de consti.in 3.col.Vbi dicit, ꝙ statuta ꝑcisa dispensationem arbitrij nõ recipiunt. Ideo vbi in statuto ponitur aduerbium ꝑcisè,debet ad vnguem seruari,vt no. in cle.ne Rom.de elec.Nam ꝑcisè idem est dicere, ꝙ omnimodo,& indistinctè.l.semper.§.demonstrat.vbi de hoc.
53 ff.de iur.immu.†Tu tñ aduerte,ꝙ Bal.hic in 17. col. multum egregiè dicit,ꝙ si statuto caueatur,ꝙ statutum aliqđ non possit glossari,& interpretari:vel ꝙ oīa statuta sint ꝑcisa, vel ꝙ ꝑcisè obseruentur,talia statuta intelliguntur de glossis hoīs, nõ legis:quia gl.ſm alias.ll.interpretantes semper fieri p̃nt.l. Quã-
b uis.C.de adult.& quia ſm eum verbũ ꝑcisum [b] recipit interpretationem legalem.Alleg.l.stipulatus sum damam. in versi. continuo.ff.de ver.ob.Qđ bene no.quia millies occurrit in practica.& sequitur Pet.de Anch.in commen.c. canonum statuta.de ↄst.ver.occurrit ēt alia qõ,q̃ est cõis.Alex.in d.consi. 80. in 4.col.in 1.vol.vbi dicit, ꝙ ita debet delarari id, qđ dicit Bal.
c in d.l.2.C.de exce.rei iud.& s.retuli. ¶Cõfirmo [c] per id qđ no. Bar.in d.l.stipulatus sum damam.per illum tex.& Bal.in l.filiusfa.§.fi.per illum tex.ff.de proc.In quib.locis expresè no. ꝙ ver
54 ba præcisa tñ recipiunt interpretationem.¶†Confirmo ꝑ id qđ dicit Bal.in c.2.in fi.de rescr.vbi inducit illum tex. in ver.ꝑcisè.ad statutũ disponens,ꝙ reformationes debeant ꝑcisè ser-
55 uari,non intelligitur sine causæ cognitione:qa†dictio pręcisè, non excludit legitimas defensiones.Alleg.Iac.de Are.in d.l.stipulatus sum damam.& ꝙ verba ꝑcisa recipiunt interpretationem legalem.l.ita pudor.C.de adul.Et ideo dicit, ꝙ illa verba statuti ꝑcisè intelliguntur.i.ad lrãm,ꝑut iacent,& si opus est, ēt manu militari,& remedio carceris. Et de ista dictione ꝑci-
56 sè,est tex.in c.cum ↄ Christianos.vbi Cano.de heret.in 6.†Itē adde prædictis,ꝙ iurans seruare statuta præcisè, debet seruare tenaciter,& à forma statuti non recedere,ſm Bal.in Auth.ho-
57 die.C.de iudi.†Aduerte tñ pro limitatione,seu declaratione ꝑ dictorum illud,qđ dicit Bal.in l.exceptionem.in vlti. col. C.de proba. ꝙ licèt reus teneatur per statutum r̃ndere ꝑcisè accusationi,põt tñ opponere incompetentiam fori,per gl.in cle.1.de
58 seq.pos.& fru.†Alibi ēt dicit Bal.in c. 3. de ↄsti. ꝙ verba ꝑcisè Papæ recipiunt tacitam conditionem, & interpretationē. & Bal.in l.cõmissoriæ.C.de pac.inter emp.& ven. Alibi no. Bart. in l.stipulatus sum damam.per illum tex.ff.de ver.ob.ꝙ verbũ ꝑcisum recipit limitationē.& idem glo.in l.filiusfa.§.fi.in verb. cog.& ibi Bar.& Bal.ff.de proc.Bar.in l.ꝗs. ff.de in ius vocã. Bal.in l.sup rebus in 1.col.C.de ↄh.emp.& in c.3.ad fi.de rescr.
59 ¶†Confirmat pulchrè,quia iurm hēt vim præcisam,vt patet ex gl.in l.si pecuniam.in princ. in verbo necesse hēt. ff.de cõdi. ob cãm.& tñ recipit modificationes,& limitationes.c.Quemadmodũ.de iureiu.Bal.& Sali.in l.fi.C.de non nu.pec.Alibi dicit Bal.in l.ꝗs.per illum tex.ff.de in ius voc.ꝙ licèt verba sint præcisa,tñ(vt s.proximè dixi)recipiunt interpretationem. Alibi ēt dicit gl.no.in c.licèt de vitãda.in verb.exceptione. de ele. ꝙ ēt si Papa præcisè scribat,tñ p̃nt interpretari verba præcisæ significationis.¶No.diligenter prædicta oīa, quia sæpè ↄferũt in actu practico ad statuta,vel rescripta Papæ,vel Principum, in quib.disponitur aliquid ꝑcisè debere fieri, & sæpè consulen
d do feci de prædictis mentionem.[d] ¶†Item dum Bar.in 6. qõ.
60 prin.diffusè examinat,an statuta recipiant interpretationē correctiuam,restrictiuam,declaratiuam,& extensiuam, & in 3.q. tenet,ꝙ statuta debet intelligi ſm ius cõe: & ita dicimus tota die.l.2.cum gl.vbi latè Sal.C.de nox.c.cum dilectus. de cõsue. gl.& Doc.in l.fi.§.in computatione.C.de iu.deli.Bar.in l.1.§.lex Falcidia.& ibi Mod.ff.ad l.Fal.Bar.in l.1.§.1. ꝑ illũ tex.ff.de mu. & hon.& in l.2.in fi.ff.de leg.1.Facit qđ signãter vult Bal.in l. si
e defunctus.C.de suis & leg.Istam reg.limitat [e] sing.Bar.in l. maximum vitium.C.de lib.præte.in pe.col.in prin. vt non procedat,qñ statutum se habet ad ius cõe derogatiuè, vel correctiuè:tunc non recipit interpretationem à iure cõi : sed simpliciter debet intelligi,prout statutum iacet.l.1.§.hunc igitur. C. de
61 iust.cod.cõfir.cùm multis alijs per illum alleg.†Et ꝑ hoc sing. infert,ꝙ si statutum disponat,ꝙ legitima filiorum sit quinta pars bonorum patris:& ꝙ testm̃ sit nullum, in quo non relinquitur filijs tota legitima:concludit, ꝙ sufficit relinqui legitimã filio quocunq; titulo, nec requirit, ꝙ titulo institutionis, ꝑut ius cõe disponit:qa cũ statutum deroget iuri cõi, non recipit interpretationem passiuam à iure cõi:& ita dicit se consuluisse.Refert,& sequitur Pau. de Cast. hoc dictum ad summum commendans in l.fi.§.in computatione.C.de iure delib. Idem tenet Pau.de Cast.in Auth.nouissima.in 2.col. C.de inoffic.test.Sequitur simpliciter Rom.in cons.399.inci.vt p̃ns ↄsultatio clarior.&c.in pe.col.& idem in effectu vult Bal.in c. cum non liceat.in fi.col.de pręscr.Tu ēt vide Bal.qui idem vult in l. properandum.in prin.in 3.col.in ver.quid ergo si statutum dicat,ꝙ oēs causę.C.de iud.Sed hoc dictũ reprobat Rom.in l. si quis priore.ff.ad Treb.vbi dicit, ꝙ licèt neminem vnquam legerit,qui faceret mentionem de illa deci.Bal. Tñ ipse apud Valentiam ↄrium consuluit:& putat se bene consuluisse. Aliud non dicit.Contrarium ēt tenet Imo.in l.si vero.§.de viro. in 1. memb.in materia extensionis.ff.sol.ma.vbi tenet, ꝙ quantuncunque statutum veniat ad correctionem iuris cõis, recipit tñ modificationem ab illo iure cõi,vt in Auth.offeratur.C. de lit. conte.Quæ venit ad correctionem iuris cõis,& tñ recipit dist. ſm l.sciẽdum.in prin.ff.qui satis. cog. an possideat immobilia, vel ne,ſm gl.ordi.& approbatam in d.l.sciendum.in glo.mag.
62 †Ad idem facit ↄ Bal.Pone,statutum disponit,ꝙ filiusfa. possit testari,venit ad correctionem iuris ciuil. in l. qui in ptãte.ff. de testam.l.seniũ.in fi.C.qui test.fac.pos.Et tñ tale statutũ recipit interpretationem à iure cõi,dummodo adsint 7. testes rogati,& c.ſm Bar.in l.1.§.lex Fal.per illum tex.ff.ad l.Fal. & in l.3. ff.de leg.1.Ad idem facit, ꝙ ↄ Bal. consuluit Io. Cal. consi. 32. inci.Si testator.posito super rub.de test.vbi consuluit, ꝙ statutum augens legitimam filiorum,& sic derogans iuri cõi,tñ in alijs oīno recipit interpretationē à iure cõi, vt oē grauamē de legitima ipso iure reijciatur.l.oīmodo.C.de inoff.test. Ad hoc alleg.d.l.1.§.lex Fal. Ad idem facit:quia correctio iuris cõis nõ debet induci per statutum,nisi quatenus expresè in eo dicat. l.sancimus.C.de test.l.præcipimus.in fi.C.de appe.Item statuta debent restringi,vt minus lædant ius cõe,q̃ sit possibile.l. 2. de nox.Ergo dato,ꝙ statutum expresè minuat legitimam filiorum,& sic in hoc deroget iuri cõi:tamen in alijs non debet intelligi,vt corrigat:& sic ēt deroget quo ad tit.insti. Imò in alijs non expressis debet reduci ad ius cõe.Et ita ēt ↄ Bal.tenet Ale. in d.l.si quis priore.in 3.col.& in l.inter cętera.in pen. col.ff. de lib.& posth.& in d.l fi.§.in computatione,in 8.& 9.colu. C. de iure deli.Et ista multum no.quia facerent honorem in practi
63 ca.¶Secũdò prin.limita dictã regulam,† ꝙ statuta debeant intelligi ſm ius cõe,vt non procedat in eo,quod ius cõe extraordinariè,vel per fictionem quandam disponit. Nam filius sororis,quia iungitur per lineam fœmininam,non est agnatus, sed cognatus.§.1.Insti.de leg.agn.suc.l.2.§.1.ff.de suis & leg.Tamē ius disponit, ꝙ filius sororis censeatur agnatus, & habeat iura agnat.l.lege 12.tab.& l.meminimus.C.de leg.hę. Pone,statutũ disponit,ꝙ agnati excludat matrem in successione filij,an filius sororis,qui per l.censetur agnatus,excludet matrem: & an statutum recipiat interpretationem ab isto iure cõi:Et dico,quòd non,ex quo statutum hoc extraordinariè,& ꝑ quandam fictionem inducit,ſm Bal.in d.l.meminimus.Ex cuius verbis ita colligit Pau.de Cas.in d.l.fi.§.in computatione.& Pau. de Cast. in d.l.lege 12.tab.C.de leg.her.Et facit,quod no.idem Pau.in l.ambigua.ff.de leg.quod multum no.Veritas tamen huius pendet
64 ab illo passu,†an in statutis casus fictus locum habeat. de quo per Bar.hic in ista.6.q.in vers.vlterius quęro.& in l.3.§. hęc uerba.ff.de neg.gest.latè Bal.in l.Gallus.§.& quid si tantum.ff.de libe.& posth.Plenè Imo.in l.1.§.lex Falc.ubi Alex.ff.ad l.Fal.cum multis concor.Et per ista cogor inuitus finem imponere huic legi.Iason in florentissima Ticinensi Academia.

ADDITIONES.

a ¶Dictiones præcisę sunt veluti dictio,tantum.Item ꝙ alij remedio nõ sit locus.Item,Nullo modo,item non aliter,& similia,& vbi sunt præcisæ dictiones, omnis casus dicitur comprehensus, nec admittitur aliqua modificatio extra literas,nec interpretatio à verbis separata.Crau.cons.21.nu.43.& 44.
b ¶Præcisum.Adde Ias.in l.quamuis.1.not.j̃.de in ius voc. pulchrè in l.3.§. in amittenda.2.col.j̃.de acq.pos. PVRPV.
c ¶Vt in consi.86.ante fin.vol.3.
d ¶Mentionem.Adde,ꝙ statutum recipit interpretationem ab alio,Panor.cõs. 113.dubio.i.Dec.in rub.ext.de proba.col.12. PVRPV.
e ¶Limitat sing.Contra tenet,& communem ampliat Cur.consi.78.colu.3.& 6.Bal.saluat Soc.3.par.consi.74.[aliàs,62.]col.fi. PVRPV.

SVMMARIVM.

1 *Iustitia quid sit,& vnde dicatur.*
5 *Compromissum si fiat in Titium de iustitia,& iure,& veritate,an poterit arbitrator iudicare secundum conscientiam absque legibus.*
3 *Sñia debet habere fundamentum veritatis,& iustitię legib.approbat.*

4 *Ver-*

4 *Verbum facias iustitiam, prolatum à Papa, quid importet. & nu. 5.*
6 *Clausula in literis principis, quòd fiat ius, vel quod iustum fuerit decernas, restringitur ad petita.*
7 *Quid importent hæc verba, de veritate.*
8 *Clausula (sola facti veritate inspecta) quid importet.*
9 *An per hæc verba posita in rescripto, talis audiat, & iustitiam faciat, censeatur derogatum sententiæ, quæ transiuit in rem iudicatam, super qua fuit supplicatum Papæ, & causa commissa.*
10 *Ista verba, sicut iustum fuerit, apposita in confirmationibus nihil operantur.*
11 *Rescriptum principis ambiguum debet declarari, & interpretari secundum formam supplicationis porrectæ.*

LEX X.

1 VStitia. Ista lex habet tria dicta, quæ patent in tex. ¶† No. diffinitionem iustitię.
a Vnde autem dicatur iustitia, ᵃ est tex. in c. forus. de
2 ver. sig. † Circa istum tex. quærit Bal. Pone, partes faciunt compromissum in Titium de iust. & iur. & veritate, an poterit arbitrator iudicare ſm conscientiam absque. ll. quo casu staretur solo eius dicto, iuxta gl. in c. statutum. §. assessorem. de rescri. lib. 6. & no. in l. Theopompus. ff. de do. prælę? Arguit ad partes, finaliter concludit, ꝙ per ista verba non intelligatur recessum à iure cōi. l. si qñ. in prin. C. de inoff. testa. Ideo debet seruari ius non solùm cōe, sed ēt statutarium, vt hic per eum,
3 cui alij nihil addunt. † Adde quod no. Bal. in l. nemo. per illum tex. C. de sen. ꝙ sñīa debet hīre fundamentū veritatis, & iustitię approbatæ. Et ideo si princeps committat cām de veritate, & iust. intelligitur de veritate, cui ius patrocinetur, non aūt intelligitur, ꝙ aliquid possit iudicare ꝯ ius. Quod dicit esse tenendū
4 menti. ¶† Secundò adde Bal. in c. cum venissent. in vlti. col. de testi. vbi quærit. Pone, Papa mādat, ꝙ fiat iustitia. Quid est hoc dictum? Rñdet Bal. ꝙ est dicere, ꝙ fiat illud, quod iuris est. l. bona fides. ff. de posi. Per hoc tñ ſm eum non tollitur concordia partium, quin delegatus eam facere possit, c. causam quæ. secundo. in ver. concordia vel iustitia mediante decidant. de testi. Adde ēt Bal. in l. 3. per illum tex. in ver. iure iudiciorum. C. de
5 dot. promi. vbi dicit Bal. probari † quid operentur illa verba, de iu. & æquitate, quæ apponuntur in compromissis, vt ibi p eū. Tertiò adde qđ no. Ang. in §. exhæredatos. in Auth. de hære. & Fal. vbi illum tex. in ver. insti. iuncta gl. dicit facere ad qōnē. Pa
b pa delegauit causam alicui, & iubet iustitiam fieri, ᵇ quid importans ista verba? Respon. qđ importans, ꝙ iuris ordinem ser
6 uet, & veritate comperta, faciat quod iuris est. † Dicit ēt Bal. in l. iis pluribus. cir. fi. j. eo. ꝙ clausula, quæ ponitur in literis Papæ, ꝙ fiat ius, vel qđ iustum fuerit decernas, restringitur ad petita, vt no. in c. super literis. de rescr. Et ita ſm eum intelliguntur re-
7 sponsa Doctorū. ¶† Quid aūt importent illa verba, de veritate
c Bal. hic bene quærit. Sed postea non ᶜ respōdet. Vide not. Ant. de But. in c. 2. in 4. not. de iur. cal. ꝙ ista verba (procedas ſm veritatem) importans, ꝙ exclusis solēnitatibus iuris rigorosi, causa talis summariè expediatur, iuxta cle. sæpè. de ver. sig. Non ta
8 men intelligitur excludi iur. cal. per illum tex. ibi. † Et de clausu
d la ᵈ (sola facti veritate inspecta) ponit Bal. in c. fi. de no. for. fi. & in l. fi. in prin. C. de iur. deli. Rom. in consi. 519. inci. in casu propositæ consultationis, bñ dicēdū existimo, in 2. col. Facit qđ no. d. Ant. in c. dilecti, in 3. no. vbi Pan. latè, & ibi Fran. de Are. extra
e de iur. ᵉ † Supradicta induco ad no. q. quam format solus Bal.
9 in c. 2. in 2. col. de offi. leg. & dicit, ꝙ ista qō pendebat tunc de facto. Pone lata est sñīa, quæ transiuit in rem iudi. Supplicatū fuit principi, vel Papæ super reuisione talis sñīæ? Papa in rescripto dicit: audiat talis, & iustitiam faciat: an per talem commissionē Papa intelligatur derogasse illi sñīę? Bal. ibi inclinat, ꝙ sic, quia aliàs datio delegati nihil operaretur. Item, quia delegatus gerit vices principis. c. sanè. de off. dele. sed princeps per viā simplicis querelæ pōt de causa cognoscere: quamuis à sñīa nō
10 sit appellatum. † Nec obst. illud qđ ibi vult Inn. ꝙ illa verba, sicut iustum fuerit, apposita in confirmationib. nihil operantur: quia rñdet Bal. ꝙ hic non sumus in terminis nudæ ꝯfirmationis. Ita dicit ibi Bal. Pōdera ergo, ꝙ Bal. vult, ꝙ si Papa, vel Princeps posuisset talia verba in rescripto directo ad ordinariū iudicem, tunc non intelligitur commisisse reuisionem sñīæ. Do. And. Sic. ibidem in pe. col. dicit se tenere intrepidè, ꝙ si sñīa est correctione digna, poterit corrigere. Alleg. gl. & Ang. in d. §. exhæredatos. Alij nihil tangunt. Ista est pulchra, & vtilis qō. Ideo
f intendo bene examinare. ᶠ † & pro dec. Bal. faciunt duo funda
11 menta. Primò rescriptum principis obscurum, vel ambiguū debet intelligi, & declarari iuxta formam supplicationis porrectæ. c. inter dilectos. ver. cæterum. de fide instr. & ibi Bald. in antepen. col. & cæteri ad hoc no. Facit tex. in l. 1. C. de diuer. rescr. Imo. in l. iudex. in 8. col. ff. de re iud. d. Alex. in cons. 84. incip. in causa vertente inter cameram. in fi. col. in 1. vol. Simplex. n. vel ambigua responsio intelligitur ſm interrog. præcedentem. l. si defensor. §. qui interrogatus. ff. de interro. act. §. præterea. Inst. de inut. stip. Et ideo decidit d. Abb. in c. cum pro causa. in 2. col. de sen. excō ꝙ si fuit petita generalis absolutio à plurib. excōicationib. & concedatur simpliciter, censetur concedi quo ad oēs petitas. Et Bar. in l. 1. ff. ad l. Iul. maie. decidit, ꝙ si bannitus petijt saluum conductum pro 15. dieb. & concedatur simpliciter, intelligitur iuxta petitionē. Ad idem facit, qđ volunt Do. de Ro. concl. 24. inci. Item si petatur. vbi volunt, ꝙ si sit supplicatum Principi, vel Papæ, ꝙ committant summariè, simpliciter, & de plano dilationib. attentis & non attentis, si Papa rescribat: audiat talis, nihil cassando de contentis in supplicatione, vr̃ oīa contenta in supplicatione concessisse, p tex. in c. olim. de rescr.
g & sequit̃ d. Alex. in cons. 84. prælle. in 1. volu. licet ꝯrium ᵍ dicat ipse Alex. in cons. 93. in 2. vol. inci. in cā & lite verten. corā arbitris. in 1. col. vbi alle. dños met de Rot. tenere ꝯrium concl. 252. incip. Item si in commissione. ¶ Scđò pro Bald. moueor. Nam si dicatur in commissione, iustitiam facias. Ista verba includunt ptātem nedum cognoscendi, sed ēt sñīandi. Ita not. Gem. in c. qñ. per illum tex. de immu. eccl. in 6. Pet. de Ancha. & Imo. in cle. auditor. de rescr. Pet. de Anch. in repe. c. in pñtia. in vlt. no. de proba. Si ita est, ergo ēt in casu isto intelligitur cōmissa facultas reuidendi sñīam; & denuo sñīandi: nisi dicas, ꝙ in locis p̄alle. non eramus in casu, in quo à sñīa non esset appellatum, & sic transiuit in rem iud. & sic de iure cōi esset prohibita reuisio, prout hic erat, quo casu, qñ Papa dicit, facias iustitiam, bene intelligitur, cognoscas & iudices: sed in casu nostro hoc dici non pōt. Ex istis vr̃ bene firmata deci. Bal. Sed aduerte, licèt difficile sit ab ea recedere pp auctoritatē Bal. & pp verisimilem intentionem Papę rescribentis, maximè qñ princeps super hoc speciales iudices concessisset (alias frustra concessisset) tñ in puncto iuris teneo intrepidè ꝯ Bal. Moueor primò, quia voluntas principis in dubio præsumit̃ esse talis, qualis esse de iure debet: ita no. Bal. in l. ex facto. in 4. no. ff. de vulg. & pup. & in c. licèt in corrigendis. de off. ordi. & in prelu. feu. in 14. col. &
h in l. oēs populi. in 19 col. s. eo. Imò plus ēt si princeps scribat ʰ cum clausula motu proprio, eius intentio non præsumitur, ꝙ aliquis grauetur, vel iniuriā patiatur ſm Bald. in c. ad aures. de rescr. d. Abb. in c. 1. in 13. no. de iud. Cano. in c. causam. el 2. de testi. Imò adhuc fortius dicit gl. solennis in c. paratus. in gl. 3. 23. q. 1. ꝙ verba in rescripto posita debent cōformari æquitati, licèt ēt verba non patiantur. Sequitur Old. Lau. in cons. 268. incip. qō est vtrum per priuilegium. ad fi. Sed huic fundamēto posses rñdere, ꝙ prædicta procederent, qñ rescriptum posset aliquid importare. Sed hic nihil hoc importat, nisi intelligat̃ sñīę derogatum. Igitur & c. l. si qñ. in prin. ff. de leg. 1. Scđò moueor. Nam istud rescriptum est ad obseruantiam iuris cōis, cùm in eo dicatur iustitiam facias, vt patet ex his, q̄ s. retuli. Facit l. falso. C. de diuer. rescr. Ergo strictè ſm ius cōe debet intelligi, ſm Bar. & alios. in l. fi. ff. de const. prin. Tertiò & fortius moueor. Bonum est arg. à statuto ad rescriptum principis, ſm Inn. in c. q̄ in ecclesiarum. de consti. quem refert, & sequitur Bal. in l. ex facto. in prin. in 3. col. ff. de vulg. & pup. Albe. de Ros. in 1. par. statu. q. 9. Sed in statutis habeo regulam, ꝙ potius statuta debent intelligi, vt nihil operent̃, & sint supflua, q̄ ꝙ aliqs indebitè iure suo priuet̃. Ita pbat̃ ex gl. in l. fi. §. in cōputatione. in gl. mag. ad fi. & ibi Bar. & clarius Pau. & D. Ale. C. de iu. deli. Imo. & alij Mod. in l. 4. §. p̄tor ait. ff. de dam. infe. Bñ facit tex. in c. cū dilectus. & in c. ad audientiā & vtrobiq; no. D. Ant. & Imo. de cle. non resid. Ergo idē erit in rescr. Et hoc mō cessant q̄ allegant̃ pro Bal. Posses

tamen

ADDITIONES.

a ¶Iustitia. Adde Insti. de iust. & iur. & Philosophum 6. Ethi. & ibi San. Tho.
b ¶Fieri. Adde Pet. de Anch. & Io. de Imo. in cle. auditor. de rescr. Pet. de Ancha. in c. in præsentia. in vlt. col. de proba. in c. quoniam. de immu. eccl. lib. 6.
c ¶Adde Dec. in Rub. col. 5. de iu. & quid si dicatur non seruato iuris ordine, Dec. in c. dilecti. col. 2. eo. tit. & quid, si appellatione remota. Dec. in c. personas. col. 1. de appel. BELLAC.
d ¶Clausula. Adde D. de Rot. decis. 33. incip. quando. committitur. in nouis. & per Lud. Rom. consi. 20. inci. viso puncto.
e ¶Adde, quod per dictam clausulam iudicij forma ac strepitus remittitur. Roman. sing. 792. Alex. consi. 6. col. 1. lib. 3. Ias. in l. certi conditio. §. si nummos. nu. 32. & seq. ff. si cer. pet. Feli. in c. olim. nu. 7. de accu. Dec. consi. 449. num. 21. consi. 699. ante fi. Marian. Iun. consi. 134. lib. 2. pulchrè Ofasc. decis. 2. Rolan. consi. 7. lib. 3. cuius clausulæ plures effectus enumerat Neuz. consi. 97. num. 10. & seq. consi. 18. nu. 22. MASVER.
f ¶Examinare. Hæc omnia repetit in l. 1. C. de diuer. rescr. Addo ad §. prętęrea. Insti. de inutil. stip. PVRPV.
g ¶Contrarium. Adde ꝙ istam contrarietatem concordat Ias. in l. Gallus. §. idē credendum. col. fi. j. de lib. & posthu. PVRPV.
h ¶Scribat. Adde D. de Rot. dec. 3. in nouis. Io. de Imo. in c. mandatum. in penul. col. de rescrip.

tamen dicere, q ſtatutum ſemper aliquid operet, cum ſaltem ex eo oriatur condictio ex ſtatuto, ſm Bar. in l.3.§.ſi rem. ff. de leg.3.& in l.non ſolum.ff.de rei ven.& in l.1.in prin.ff.ad l.Falc. quod hic in reſcripto dici non pōt. ¶Quartò & vlt. qn̄ pdicta nihil facerent, vnum ſtringit ɔ̄ Bal.cui non video rn̄ſum. Nam qn̄ ſnīa tranſiuit in rem iudi.& ſic eſt acquiſitum ius parti, princeps non pōt ei derogare: niſi in reſcripto apponat clauſulam, non obſt.l.cās.cum gl.fi.C.de tranſac.l.fi.& quod ibi Bar.C.ſen. reſcind.non poſ. ſed non eſt appoſita clā, non obſt. Igitur &c. Nec pſumitur; imò nec pōt probari per teſtes, niſi expreſſa ſit in reſcripto: ſicut nec clā motu proprio.c.ſi motu proprio. de præb.in 6.Nec clā, ex certa ſcientia.gl.in cle. & ſi principalis. in gl.fi.de reſcr.& gl.in c.ſtatutum.in prin.& ibi Gemi.de reſcr.in
a 6.¶Scdō no.ex tex.ibi, honeſtè viuere, [a] per quæ verba refert Albe.hic, q Mar.de Fano, dum eſſet ptās in ciui.Romandiolę, & quidam nobilis hn̄s vxorem teneret ēt concubinam, cōpulit eum per hanc l.vt concubinam dimitteret, & honeſtè viue
b ret, prout ius præcipit. Facit.l.conſenſus.§.1.C.de repu. [b] Dicit ēt Pau.de Caſ.in l.nullus.per illum tex.C.de ſumm.Tri.q ſi ſit meretrix, quæ velit venire ad habitandū in aliqua vicinia, vicini poſſent eam repellere, ne alias inficiat. Facit.l.minime. C.de epiſ.aud.¶Gl.diuiditur.in 4.partes. Primò timore ɔ̄rij dupliciter intelligit diffinitionem iuſtitiæ. Ad quod vltra Doc. hic adde tex.in c.non dēt.de conſan.& affi.& vide Bal.in l.1.in princ. C.de cad.tol.vbi dicit q Eps Papiæ, dū Bal.hic legeret, ſępè q̄rebat ab eo: quare leges tam crebro ſint immutatæ, cùm in iuſtitia ſit ɔſtans: & hic dicit, q ſibi rn̄dit per illum tex. Qđ ideo eſt pp temporum mutationē: quia aliquid fuit iuſtū vno tpe, qđ non alio: & legiſlator ſicut medicus dēt tpa obſeruare. Debuit allegare.d.c.non dēt. In 2.timore alterius ɔ̄rij declarat ſecundam partē diffinitionis, ibi ius ſuū cuiq; tribuens. In 3.refert tres alias diffinitiones iuſtitiæ. In 4.reuertitur ad illa verba, ius ſuum cuiq; tribuens. Quæ alijs trib.modis exponit. Secunda, ibi, item q in fi.dicit. Tertia ibi; ſed vtilis. Quarta ibi, verba aūt ius ſuum. Vide gl.per te. Vel ſic diuide iſtam gl.in 6.partes. In j.timore ɔ̄rij, quod format gl.j.in tertia parte, ponit primū intellectū ad diffinitionem iuſtitiæ, q intelligat de diuina iuſtitia. In 2.ponit alium intellectum, q intelligatur de humana iuſtitia. In 4.opp.ɔ̄ verba diffinitionis, ibi ius ſuum vnicuiq; tribuens, & ſoluit. In 5.refert alias diffinitiones iuſtitiæ. In 6.ponit alias excep.ad illa verba. Partes patent. In 2.parte gl.dic, q imò non fuit iniuſtum, q paterfam.tn̄ daret mercenario in ſero venienti quantum venienti primo: ex quo conuenerat cum primo ex certo denario.l.1.§.ſi conuenerit.ff.depo.ſm Iac.But.& alios hic. In 3.parte gl. dum intelligendo diffinitionem de humana iuſtitia, dicit q abijci debent illa verba, conſtans & per-
c petua. [c] malè dicit, quia eſſet reprehendere tex. Reſpondent ergo Doc.q intelligitur de conſtantia, q̄ pōt homini conuenire, per tex.in l.ſi quid venditor.§.1.ff.de ædi.edi.& §.igitur ordinādus. in Auth.Qūo oportet Epiſc. Vel potes dicere, q iuſtitia in abſtracto eſt conſtans & perpetua: vt hic. Si in concreto pp prauum miniſterium, aliqn̄ efficitur inconſtans, ſecundū Alb. hic ponentem alias ſol.& ponunt alij.Inſti.eo.in prin.

ADDITIONES.

a ¶Viuere. Amplia, vt ſi ſolùm teneret concubinam, quia ſecularis poſſet. vide Mar.Soc.in c.cum ſit generale.col.9.de fo.comp.latius Lap.in c. per veſtras. de don.inter vir.& vxo.conſi.125. PVRPV.

b †Faciunt quæ traduntur in Syl.nup.lib.5.poſt nu.55.

c ¶Hoc etiam alij opponebant. Quibus reſpondet Alcia.lib.parerg.1.c.11.

SVMMARIVM.

1 *Hoc nomen, ius, quot modis ſumitur.*

2 *Quando prætor dicit ius, debet ſedere in loco maiorum: aliàs ſententia eſt ipſo iure nulla.*

3 *Sententia lata contra ius partis, eſt ipſo iure nulla, quando error eſt in ſententia expreſſus.*

4 *Si iudex interloqueretur, tempora appellationum poſſe prorogari, non valeret: Quia expreſſum iuris errorem contineret.*

5 *Non valet ſententia, vbi eſſet expreſſus error ſtatuti inſerti in volumine ſtatutorum.*

6 *Sententia lata contra ius.l.eſt ipſo iure nulla.*

7 *Sententia lata contra ius partis, valet.*

8 *Decretum interpoſitum contra ius partis, eſt ipſo iure nullum.*

9 *Sententia ſine cauſæ cognitione nihil valet.*

10 *Poteſtas exiſtens extra territorium ſuum, poteſt de conſenſu ambarum partium ferre ſententiam.*

LEX XI.

1 IVs pluribus. †Ius aliquando capitur pro iure naturali, vel gentium: quod ſemper bonū, & æquum eſt. Aliqn̄ pro iure ciui.& ſic ſtatutario. Aliquando pro iure pretorio. Aliquando pro loco, in quo debet iudicari. Aliquando pro neceſſitudine. h.d.vſq; ad fi.tit. Et ſic diuiditur iſta lex cum ſeq.in 5.partes, prout declarat 5.modis capi iſtum ter
2 minum ius.¶†No.q qn̄ prætor ius dicit, debet ſedere in loco
a maiorum. [a] Adde, aliàs ſnīa eſt ipſo iure nulla, ar.l.ſi vt proponis.C.qūo & qn̄ iud.ſm Bal.hic, ēt ſi immineret periculum vitæ, cùm potius debeat abſtinere à ferenda ſnīa, ſm Bart. in l. 1. poſt gl.C.de ſen.ex breui.reci. Tamen gl.ibi dicit ɔ̄rium, dum dicit de ſnīa, quæ fertur ſuper turrim, vel equum, pp periculū. Et hoc vltimum, quod eſt verius, tenet Bal.hic. Fallit ſm Bart. & Doct.quando fertur in alio loco de communi cōſenſu partium: ſicut pōt alio tpe ferri.l.cum non eo die. C.qn̄ prouo.nō eſt neceſ. Scdō fallit in Epō.c.cum Eps.de offic.ord. lib.6.quē tex.alleg.Bal & Ang.hic. Et vide caſum ſpecialem in cle.1. de fo.cōpe. Tertiò fallit in arbitro & delegato.l.ſi cum dies.ff.de arb. Bar.in d.l.ſi vt proponis, ij.& Bal.hic, & gl. fi. Quartò fallit in iudice appellationis.gl.eſt in l.cum ſnīam.C.de ſent.& interlo.om.iu. Alias limitationes ponunt Alb. & Lau. hic maximè in vicarijs generalib.qui diſcurrunt p prouincias: quia poſſunt in oī locō ferre ſnīam, prout ēt dicit Bal.hic.¶ Gl.in verbo, cū inique decernit.diuide in 6.partes. Primò timore ɔ̄rij qđ ſtatim format gl.declarat tex. Secundò format aliud ɔ̄rium & ſoluit. Tertiò ɔ̄ ſol.opp. Quartò no. Quintò circa illud no.format qōnem. Sexto format aliam.q.ad tex. Scđa ibi, ſed vr̄. Tertia ibi, ſi ſic exponas. Quarta ibi, Item no.ius iniquum. Quinta
3 ibi, ſed nunquid. Sexta ibi, Item quæritur.¶† Ex j.parte glo.hēs q ſnīa lata ɔ̄ ius partis eſt ipſo iure nulla, qn̄ error eſt in ſnīa ex
b preſſus, iurib. [b] in gl.alleg.†Adde, q per hoc dicit Ioan.And.in
4 addi.Spe.in tit.de app.§.nunc br̄.in addi. inci. Ibi non fuit, q ſi iudex interloqueretur tpa appellationum poſſe prorogari, nō valeret: qa expreſſum iuris errorem cōtineret.l.cum nemo.C.
5 de temp.app.¶†Scdō amplia idē eſſe in ſnīa continente errorem expreſſum ſtatuti inſerti in vol.ſtatutorum, ſm Bal.in l.2. C.qn̄ prouo.non eſt neceſ.d.Abb.in c.1.de re iud.d.Alex.in ɔſ. 82.in 3.vol.inci. viſo proceſſu cauſæ vertentis inter vniuerſitatem.in 2.col.& eſt de mente Bar.in l.cum prolatis.ff.de re iud. Iſtā concl.limita trib.no.modis. Primò qn̄ error eſt taliter expreſſus in ſnīa, q oculo corporali legi pōt, & inſpici in ipſa ſententia. Vn̄ non ſufficit, q ex mente cōprehendat: ſeu q ſnīa ex intellectu reducat ad errorem iuris. Ita ſing.limitat Inn.in c. P. & G.de off.leg. Refert & reputat ſing.no.d.Ant.But.in c. ab excōicato.& ibi d.Abb.in 3.col.de reſcr.Cano.in c.1. de re iud.d. Ant.in c.Sicut.prope fi eo.tit.& in c.cū contingat.in 2. col. de reſcr.& in c.2.de teſti.cog. Valde no.Bal. in c. quod tranſlationem.de off.leg. Sequit Do.Alex.in l.cum prolatis.ff. de re iudi. & in l.qui Romæ.§.duo fratres.ff.de ver.ob.& in cōſ.112.inci. proſpectis. circa fi.¶ Scdō limita, qn̄ tpe ſnīæ non fuit lata ɔ̄ ius, licèt poſteà facta ſit lex, vel ſtatutum in ɔ̄rium, ſm Bal. hic poſt Io.And.in c.fi.de conſti.in nouel. Idem tenent Io. And.d. Ant & Imo.in c.fi.de conſti.in antiq.Gem.in c.humanum genus.in 3.col.1.diſ.vbi dicit, q non eſt imputandum ei, q tenuit in iudicando opi.probabilem, licèt poſtea ſuperuenerit lex illā reprobans. Et pro iſta limi.eſt bon.tex.in l.relegatorū.§. ad tpſ. ver.ſic tn̄.ff.de interd.& releg.¶Tertiò limita, qn̄ ſnīa eſſet lata ſolùm ex vna cā ɔ̄ ius. Secus ſi ex duplici cā: quarū vna eſſet ɔ̄ ius, alia præter. Nā ſuſtineret ſnīa & valeret. Ita Inno.& Can. in c.in pn̄tia.de renun. Sequitur do.Abb in c.ex parte: de ɔceſ. pb.& plenius examinat in c.Sicut.de re iudi. Facit bene tex. in c.per tuas.qui filij ſint legi.& ibi do.Ant.de But.ad hoc no. Et illum tex.ad hoc reputat ſing.idem do.Anto.in c. ab excōicato. de reſcrip. Sequit Imo.referens legiſtas cōiter ignorare in l. ſi is ad quē.vbi do.Ale.ff.de acq.hær.in l.qui Romæ.§.duo fratres, vbi ēt do.Alex.ff.de ver.ob.idem Imo.in l. demonſtratio. in fi. ff.de ɔdi.& demō.& in l.ſi plagij.ff.de ver.ob. Sequit ēt Bal.in l. 2.§.ignominiæ.ff.de infa.Ang.de Are.in l.1.§.biduum.ff.qn̄ ap. ſit.vbi dicit, q imò legiſtæ ſciunt iſtud ante Inno. Et iſtud vult gl.in l.ſi qs ad exhib.vbi Bar.ff.de excep.rei iud.& quod vult gl. no.in l.falſam.& ibi Bal.C.ſi ex fal.inſt.vbi vult, q ſi ſnīa ſit lata ex atteſtationib.ſeu probationib.veris, & falſis valet ſnīa. Quid aūt ſit, ſi decretum interponatur ex cauſa partim vera, & partim falſa, ponit Bar.in l.ſi non ſortem. §.ſi cētum.vbi dixi. ff. de
6 condi.indeb.¶In fi.gl.dabes ex gl.duas conclu.†Prima, q ſnīa lata ɔ̄ ius l.eſt ipſo iure nulla. Secunda concl. q ſnīa lata ɔ̄ ius partis, valet. Ideo opus eſt appellatione. De vtroq; ſunt text. in gl. In hoc diſtingue, vt magiſtraliter p Bar.hic cū quibuſdā addition.Ang.de quo ēt p Bar.in d.l.ſi is, ad quē.ff.de acq.hæ.Latè

ADDITIONES.

a ¶Maiorum. Adde de eo, cui iuriſdictio quæſita eſt, Bar.conſi.119.inci. quæritur, in fi. Vide latè Soc.in c.fi.de fo.compe.ver. Nos poteſtas ſedens pro tribunali. PVRPV.

b ¶Iuribus. Amplia ad decretum dec.Bar.in l.ambitioſa.1.opp.de decr.ab ord. Limita quando eſſet contra legem ambiguam.Pan.in c.paſtoralis ad fi. de fide inſtr. PVRPV.

te per Imo.& Ang.in l.qui Romæ.§.duo fratres.ff.de ver. obl. Bal.in l.qui testã.ff.de excu.tut.Imo.in rep.l.diuus.ff.de re iud. per d.An.Imo.& alios in c.ab excõicato.de rescr.& Do.maximè Pan.in c.ex parte.de concess.præben. Et in istis vltimis ponunt Can.quid si iudex in sententia poneret dictionem maxi-
7 mè ex tali causa? † Aduerte tamen ad nonnulla. Primò dum Bar.in ij.memb. dicit q͂ sententia lata contra ius partis, valet.
8 †Adde secus esse in decreto: quia si interponit contra ius partis,est ipso iure nullum.l.Sciæ egressæ.ff.de tu.& cu.da. ab his.l. Si putas.vbi gl.C.de pe.hær.Facit quod j. dicit Bar. de isto decreto.Et duplicẽ rõnem diuersitatis ponit solus Albe. hic. Prima est: quia sñia fertur præsentibus, sed decretũ interponit ẽt absentib.partib.Item decretum dẽt interponi cã cognita, si ꝯ fiat, tanq̃ ꝯ ius est ipso iure nullum. non sic in sñia,vt hic per cum.Istud tñ inuenio mirabiliter limitatum per Angel.hic, vt procedat,qñ iudex interposuit decretum,non adhibita causæ cognitione,q̃ requiritur:tunc bene ipso iure est nullum.Sed si cum causæ cognitione,dato q͂ sit ꝯ ius partis, valeret s͠m eũ:
9 solum hac rõne,vt sit litium finis.†Sed dubito: quia ẽt sñia sine causæ cognitione lata,nihil valet:imò ex breuitate temporis redditur nulla,s͠m Bar.in l.prolatam,circa fi.C.de sent.cum concor.Secundò aduerte,dum dicit Bar.q͂ sñia lata ꝯ ius partis dolo aduersarij,q falsas allegat.attulit,valet,sed dat restit.in inte.per l.seruo inuito.§.cum prætor.ff.ad Tre. Intellige sanè, qñ talis sñia fertur ꝯ partem præsentem, vel absentem culpabilem.s.per contumaciã.Sed si esset lata ꝯ absentem ex probabili cã,puta ex cã Reip.tunc est ipso iure nulla,tex.est in l. si prætor.§.Marcellus.qui ita debet concordari.ff.de iudic.vt per Bar.& alios.& aliquid per Ang. hic, & uide etiam quod dicit Bar.in l.vni.in pe.col.circa fi.per illum tex.cum gl. C.de satisd.
10 †Extra gl.quærit Bar.post antiquos, an Potestas existens extra territorium suum possit de consensu ambarum partiũ ferre sñiam?Concludit q͂ sic,dummodo ordinarius illius loci non ꝯdicat.Adde,q͂ idem tenent Bar.& Ang.*& alij coiter* a in l.quæro.ff.de sol.Bal.& Moder.in l.fi.ff.de iurisd.om.iud.Cõiter Can. in c.P.& G.de off.dele.Facit tex.in c.statutum.§.in nullo. de rescri.in 6.Contrarium tenet gl.in c.ut litigantes.de off.ord.in 6. Iac.But.Bal.& Sal.in l.1.C.de iur.om.iu.& plenius Bal.in l.si q ex consensu.in vlt.col.C.de epis.aud.Pau.de Cast.in d.l.quæro. Potissimum fundamẽtũ eorum est, quia Ptãs existens ex̃ territorium dr̃ priuatus l.3.ff.de off.presi.ergo consensus priuatorũ nihil operatur.l.priuatorum.C.de iurisd.om.iu.Sed ad hoc not. rñde,q͂ Potestas ex̃ territorium non habet iurisdictionem in actu,seu in exercitio:sed bene hẽt in habitu.Ita declarat gl.no. in d.l.3.ff.de off.presi.ergo põt consensu priuatorum prorogari.d.l.q͂ro.cum si.Scdò adducit pro ista parte: quia iurisdictio cohæret territorio.l.fin.in fi. C. vbi & apud quem.Sed rñde,q͂ hoc non est verũ simplr̃,vt per Bar.in l.1.in pe.& fi.co.j.de iurisd.om.iu.An aũt ad hoc,vt procedat sñia Bar.& cõis requiratur,q͂ partes expressè consentiant: an verò sufficiat sola taciturnitas,cũ p̃ntia partiũ?Item an requirit,q͂ iudex alterius territorij ẽt expressè consentiat,an sufficiat eũ nõ ꝯdicere? Vide per Alex.alios referentem in d.l.fi.Et per ista sunt expeditę istę leges.Et sic cum laude Dei est impositus finis huic titulo.

ADDITIO.

a ¶Idem dicit Rob.Maran.de ordi.iud.4.par.12.prin.dist.c.16. post nu. 3.

SVMMARIVM.

1 *Ad esse l.requiritur,quòd sit communis.*
2 *Ciuitas non potest facere statutum,quòd ligaret vnum quarteriũ tãtũ.*
3 *Ab iniquitate.l.appellari non potest,tamen si fiat contra certam personam,bene potest.*
4 *Si statutum fiat verbis generalibus,si tamen probetur legitimis coniecturis factum odio priuatæ personæ,potest appellari, vel opponi exceptio doli contra statutum.*
5 *Non tenent statuta,in quibus inest dolus.*
6 *Statutum generale cogens affines ad compromittendum valet, secus si certam personam.*
7 *Ad cognoscendum si statutum sit factum odio alicuius, non sunt attendenda verba statuti,sed contra quem effectus porrigatur.*
8 *Statutum generale secularium non debet ligare ecclesias,nec earũ res.*
9 *Valet statutum ex causa in fauorem,& priuilegium,seu remunerationem specialium personarum.*
10 *Statuta,quæ ex causa fiunt in odium,vel fauorem particularium personarum,respiciunt publicam vtilitatem.*
11 *Propter excellentiam alicuius,qui propter delictum debet mori, debet pęna remitti.*
12 *Propter excellentiam, & eximiam virtutem hominis licet recedere à statutis.*
13 *Mulieres non possunt interesse ad statuta condenda.*
14 *Mulieres non possunt esse de consilio, nec interesse in cõdendis.ll.aut reformationibus.*
15 *Rusticus,qui promisit plantare vineas in fundo,& dare quartam partem fructuum,si plantauit alias arbores,similiter tenebitur de illis dare quartam partem fructuum.*
16 *Hoc verbum vir,concipit etiam mulierem.*
17 *Delictum etiam ignorantia commissum punitur.*
18 *Volens occidere Titium,si occidat Caium amicum suum, an puniatur de homicidio.*
19 *In dubio,opinio,quæ est mitior,in delictis est tenenda.*
20 *Statutum puniens corporaliter homicidium,intelligitur de homicidio dolosè commissum:secus si culpa.*
21 *Statuta pœnalia semper intelliguntur habere in se clausulam, si dolo delicta fuerint commissa.*
22 *Occidens aliquem sine dolo,non tenetur pęna mortis,etiam stante statuto,quòd occidens occidatur.*
23 *Homicidium commissum in personam amici, vel affinis, non præsumitur dolosum,sed casuale.*
24 *Statutum loquens de homicida,intelligitur de doloso, & culpabili.*
25 *Non punitur quis pœna mortis,quando extra voluntatem occidit aliquem etiam stante statuto,quòd occidens occidatur.*
26 *Stante statuto,quòd occidens quouis modo decapitetur, qualitercũque quis occidat,decapitabitur.*
27 *Quis modus sit seruandus in statutis, vel legibus condendis.*
28 *Forma non seruata,actus est nullus.*

De legibus. Rubrica. LEX PRIMA.

Lex est. Ista lex habet iiij. dicta: & ita colligam iiij.notabilia. Primũ
1 est ibi cõe præceptum.†Ex quo no.q͂ ad es-
a se legis requiritur,q͂ sit a cõis. Facit l.iura nõ in singulas.in ver.generaliter.j.eo.& text. in c.Erit aũt lex.4.dist.in verbo non pro priuato commodo,sed cõi omnium vtilitate. Et dicit lex,cõe præceptum p̃p tria.Primo,quia fit cõi auctoritate.Secundò:quia debet esse cois oĩb.Tertiò:quia fit pro cõi vti-
2 litate,s͠m Fulg.hic.†Et dicit Ang. hic, q͂ ista lex præstat arg. q͂ ciuitas non posset facere statutum,q͂ ligaret vnum quarteriũ
3 ciuitatis tñ.†Et circa hoc no.q͂ licet ab iniquitate legis appellari non possit.l.si qua pœna.ff.de ver.sig. Tamen si fieret statutum,vel constitutio ꝯ certam personam,posset appellari. l. 1.
4 §.solent.ff.qñ appella.sit.& l.q͂ grauatos.C.de cen. lib.11.†Imò fortius,si statutum,vel constitutio fierent verbis generalibus,si tamen potest probari legitimis coniecturis,q͂ facta sit odio priuatæ personæ,poterit appellare,vel opponere exceptionẽ doli ꝯ statutum.tex.est no.in l.1.§.fi.vbi gl.ff.de excep. do. Ita dicit Bar.in l.omnes populi.s.eo.in vlt.q.5.prin.& in l. fi.in 1. col. ff.de app.reci.Pan.in rub.de consti.Can.in c. cum oẽs. eo. titu. Ang.& Ale.in l.2.ff.quod quisque iur.& Alex. consi. 190. in 2. vol.Inci.maturè.in 5.col.Et dicit signanter Bal.in l.quisquis. C. quorum app.non reci.q͂ etiam si in statuto esset verbũ generale,sed effectu esset singulare ꝯ certam personam, potest semp ꝯ tale statutum opponi exceptio doli,per tex.no. in d.l. 1.in fi.
5 †Adde ẽt Bal.in c.2.de iureiu.vbi dicit,q͂ d.l. vni. in fi. est text. vnicus in iure,q͂ etiam statuta non tenent, quibus dolus inest. Alibi dicit Bal.in c.cum ordinem.de rescri.alleg.Io.Mo.q͂ verba statuti non possunt dici generalia,qñ non possunt verificari,nisi in vno indiuiduo:& q͂ statutum debet esse generale, nõ solũm verbis,sed ẽt effectu.& hoc est quotidianũ s͠m eum.Ali-
6 ter tamen vr̃ dicere Pan.in c.consuluit.in fi.de app.† Facit qđ dicit Bal.in §.quib.in fi.in 1.consti. C. q͂ licet valeat statutũ generale cogens affines,vel coniunctos ad compromittendum: tamen secus in statuto cogente certam personam ad cõpro-
b missum,in effectu non valet,argum.l.toties.ff.de pollic.b Confirmo per id quod decidit Bar.in l.nemo exterus. per illũ text. C.de Iudæ.vbi dicit,q͂ populus statuendo legem generalem potest statuere,q͂ res,puta frumentum tali pretio venderetur. l.Annona.ff.ad l.Iul.de anno.& in l.1.§.cura carnis.vbi Bart. ff. de off.præfe.vr.Tamen non posset specialiter statuere contra certas personas particulares.Quod dicit Bar.notandum. & idẽ no.Bar.in d.l.t[illegible]s.ff.de polli.& quod Bar.no. in l.Antiochen-
7 sium.ff.de priui.[illegible]re.†Confirmo etiam ex egregia deci. Pet. de Anch.in commen c.canonum statuta.de const.11.q.prin.ver. Ego quæro in q.in qua consului.Vbi quærit, Archieps Spoletanus hẽt certa molendina extra portam Spoleti, sibi donata ex largitione Regis Vngariæ.Eodem modo cõitas Spoleti habet

ADDITIONES.

a ¶Quòd sit cõis.Adde Ale.in l.4.in prin.col.5.de iureiu.
b ¶De polli.Idem Ias.in l.Barbarius.8.col.infra de off.præt.

bet alia molendina extra portam ciuitatis. Qui ibant ad molē
dinum dabant certam quantitatē frumenti pro molendo. Spo
letani fecerunt statutum, ꝙ ciues, vel incolæ, q mitterent fru-
mentum ad molendinū extra portam ciuitatis soluerent tm̄
in ingressu portæ: Saluo, nisi mitterent ad molendum ad molē
dina ciuitatis: tunc nihil soluerent. Fuit orta q̄ō inter Ep̄m, &
ciuitatem. Nam Ep̄s dicebat statutum non valere: quia factū
eius odio. Ipsi de ciuitate dicebant statutum valere: quia sta-
tuerunt in persona ciuium: & sic in suis subditis, & in eorum
territorio, & ꝙ fuit eis licitum facere eorum conditionē me-
liorem, etiam cum damno tertij. l. Proculus. ff. de dam. infect.
Dicit Pet. de Anch. se consuluisse, ꝙ non sit attendendum, in
quem verba dirigantur: sed contra quem effectus porrigatur,
vt dicit tex. no. in l. cum pater. §. donatio. ff. de leg. 2. Et plerun-
que verba videntur dirigi contra vnum: tamen effectus dirigi
tur ꝯ alium. & istud est ponderandū maximè. in l. 4. §. nunc de
effectu. ff. de lib. leg. Vn̄ cū effectus huius statuti principaliter
dirigatur ad molendina Archiep̄i, tanq̄ eius odio factū sit, ni-
hil dēt in effectu valere. Vel debet intelligi de euntibus ad alia
8 molendina ciuium non Archiep̄i. † Quia statutum seculariū [a]
a generale non debet ligare ecclesias, nec earum res. Et ita cōsul
uit Pet. de Ancha. consi. 13. inci. super dubio transmisso. Et illi
consilio se subscripsit totum collegium Bon. vt apparet ex sub
scriptione illius. Idem tenet Pan. in commen. c. ecclesia. S. Ma-
riæ. in 22. col. Alb. de Ro. in 2. parte statu. in 2. q. & Alex. in cōsi.
212. ī 2. vol. inci. visa facti narratione. in pen. & fi. col. Adde, q̄a
credo, ꝙ ista sit etiam decisio eiusdem casus, quam ponit idē
Pet. cons. 155. inci. optimis rōnib. vbi reprobat statutum Spole
ti, quod gn̄aliter imponebat onus soluendi certum quid pro
frumento deferendo ex vna parte: q̄a in effectu, licèt non ver-
bis, p̄iudicabat molendinis Archiep̄i. Et idem in simili consul-
uit idem Pet. consi. 193. inci. pro cōitate. Contrariū tm̄ in ista. q.
in dictis molendinis Archiep̄i Spoletani cōsuluit Bal. & est in-
ter consilia Pet. de Anch. cōs. 11. inci. Factum super quo petit̄,
consilium tale est. Idem latè Io. Cal. in cons. 21. posito in tit. de
cōst. quod inci. Ep̄s hn̄s extra ciuitatem. Et istam q. vide latius
examinatam in mea rep. l. quominus. in 25. q. ff. de flu. Limita
tm̄ istum tex. & prædicta, nisi statutum fieret ex cā rōnabili spe
cialiter ꝯ aliquem priuatum in eius præiudicium, tunc bn̄ va-
let subsistente iusta cā. Ita Bal. & Ful. hic, circa prin. per l. dam-
nato. C. de hær. Facit gl. no. in l. amissione. §. qui deficiūt. in vers.
relegati. quæ sic debet intelligi. ff. de cap. dimi. Addo Ange. idē
expresè dicentem in l. impetrata. C. sen. resc. non pos. p̄ mul-
tas. ll. per eum alleg. & dicit ita pridie sex Doct. ita consuluisse.
Et pulchrè Ang. cons. 63. inci. Nobilis miles Do. Ray. Can. ma-
ximè Do. Ant. & Imo. in c. cum omnes. de consti. Facit bo. text.
in l. venditor. §. si constat, vbi Bar. no. ff. commu. præd. Et ꝙ di-
cit gl. in l. 2. in ver. detrahi. ff. de his, qui sunt sui. Et diceret̄ sub-
esse iusta cā, qn̄ fieret lex, seu statutum ꝯ priuatum, ad sedan-
dum tumultum populi in ciuitate. Tex. est no. in l. si quis filio
exhæredato. §. hi quoque. ff. de iniu. rup. s̄m Ang in d. l. Antio-
9 chensium. ff. de priuil. credi. ¶ † Silr̄ cꝯ posset fieri statutum ex
cā in fauorem, & priuilegium, seu remunerationem specialiū
personarum. l. neque Dorotheum, & l. doctitij. C. de dec. lib. 10.
s̄m Bal. & Ful. hic. Adde, ꝙ idem tenet Alber. in 1. parte stat. in
17. q. no. Io. de Pla. post Ang. in d. l. neque Dorotheum. & Petr.
de Anch. in c. si p̄p̄ tua debita. in 10. no. per illum tex. de rescri.
in 6. Et dicit no. Bal. in l. leges, vt generales. C. eod. ꝙ tale statutū
factum ad fauorem specialis personæ non indiget alia publi-
catione, quia cessat ratio, p̄p̄ quam aliàs statuta debent publi-
10 cari. s. vt cognita generaliter obseruentur. † Et attende, ꝙ talia
statuta, quæ ex cā rōnabili fiunt in odium certæ personæ, vt iu
rib. præal. & l. si priuatus. ff. qui, & à quib. Eodem modo, qn̄ ex
causa fiunt in beneficium, effectu dicuntur respicere publ. vti-
11 li. p̄ doctr. Bal. no. in Auth. habita. in 4. col. C. ne fil. pro pa. † Itē
p̄p̄ excellentiam virtutis alicuius, qui p̄p̄ delictū debebat mo-
ri, vel aliter puniri, debet pœna remitti. Tex. est sing. in l. ad be-
12 stias. ff. de pę. † Sicut p̄p̄ excellentiam, & eximiam virtutē hoīs
licet recedere à statutis. l. scire oportet. §. oportet. vbi tex. sing.
ver. valde disciplinatos. & ibi Bal. ff. de excu. tut. De quo vltimo
13 dixi plenè in l. cū quid. ff. si cer. pet. ¶ † Ex secundo dicto tex. ibi
virorum prudentum. no. Bar. in prin. ꝙ mulieres non pn̄t inte-
resse ad statuta condenda: & sic in condendis legibus vel statu
tis non est exquirendum consilium mulierum, p̄p̄ earum fra-
gilitatem, s̄m Cy. & Bal. Alibi tamen tex. in §. hæc autem om
nia. in Auth. vt iud. sine quo. suff. quem alleg. Ful. hic, dicit ꝙ
Imperator cum consilio vxoris suæ fecit illam constitutionē.
Et alibi Io. Andr. in c. grauis. de dep. dicit se didicisse ab vxore
sua, ꝙ etiam si pulchra nomina magno pretio venderentur,
deberet pater emere, vt imponat filio bonum nomen. Ex hoc
b tex. infert Bar. idem in fi. arg. ꝙ mulieres non possunt [b] esse de
ꝯsilio, nec interesse in cōdendis. ll. aut reformationib. Et pro
14 hoc infert, ꝙ † mulieres per earum vsum non possunt consue-
tudinem inducere. arg. à statuto ad consuetudinem. l. de quib.
ī. eo. & vtrunque tenet Alb. hic, & Pano. in c. fi. in 7. col. de con-
sue. Primò fallit s̄m Ang. hic in Comitissa, quæ succedit in ali-
quo comitatu. Nam potest legem cōdere in suo territorio: &
sic statuta, & consuetudines. arg. no. in l. fi. C. de arbi. Secundo
fallit, nisi mulier ex speciali priuilegio Principis, vel Imperato
ris haberet iurisdictionem, per tex. in c. dilecti. de arb. & tex. in
l. fi. C. de arb. vbi gl. & Bar. Tertiò vr̄ posse limitari in his, quę ad
earum artem spectant, per l. 1. §. 1. ff. de var. & extraor. cog. Tu
attende ad ponderationem Bar. & Doc. factam in isto text. in
ver. virorum. Et adde facere tex. in l. scripturas. in fi. in ver. viro-
rum. C. qui po. in pig. hab. quem ad hoc ibi expresè no Bald. ꝙ
priuata schedula subscripta manu testium, habet vim publi-
cæ. Dicit Bal. per illum tex. in ver. virorum. ꝙ si essent tres viri,
& esset aliqua mulier, non haberent fidem per illum tex. Con-
tra tm̄ has pōderariones vr̄ facere fortis doctr. gl. in cle. 1. in ver.
præsidentes. in fi. de rescr. quam ibi no. D. Ant. & Imo. ꝙ qn̄ lex
vel statutum vtitur aliquo termino, ratione frequētioris vsus,
vel aliqua persona, non p̄ hoc intelligitur excludere alias per-
sonas. Et ita dicunt limitari regulam, ꝙ vnius inclusio aliorum
est exclusio. l. cum prætor. §. 1. ff. de iud. c. nonne bene dicimus.
de præsum. Ita in istis legib. l. facit mentionem virorum gratia
frequentioris vsus, cum in legibus condēdis vt plurimū inter-
ueniant viri. Nam per hoc non vr̄ excludere fœminas. Adde
aliam gl. & meliorem de iure in l. 1. in gl. 1. C. de his, qui ad ec-
cle. confu. & gl. in Auth. Cassa in verbo, per Italiam. C. de sacro
sanc. eccl. & glo in l. vnica. in verbo, sponsam. C. de rap. virg. &
gl. in l. 2. in prin. in ver. præcedēte. ff. de vulg. & gl. in Auth. Imo.
in ver. præcedentib. in l. si mater. §. hoc iure. ff. de exce. rei iudic.
15 Bal. in c. ex conquæstione. in 3. col. de restit. spol. † Item adde, q̄d
sing. tenet Io. And. in addi. Spe. in tit. de loc. §. 1. ver. quid si colo
nus. vbi decidit de rustico, qui promisit plantare vineas in fun
do: & dare quartam partem fructuum, ꝙ si etiam plantauit
alias arbores, ꝙ similiter de illis tenebitur quartam partem fru
ctuum dare: quia de vineis est dictum, quia frequentius con-
sueuerunt plantari. Tamen caue: quia cùm hic Iurisconsultus
procedat diffiniendo, & ponendo casus legis, non est verisimi-
16 le, ꝙ dixerit virorum gratia vsus frequentioris. † Item ad præ-
dicta adde, quod dicit Bal. in c. licet vniuersis. de test. ꝙ quam-
c uis tex. dicat ꝙ debent esse viri: vir tm̄ concipit mulierem, [c] li-
cet videat̄ vocabulū p̄cisè masculinæ significationis. l. qui te-
stamento, §. mulier. ff. de test. & l. tres fratres. ff. de pac. & l. Lu-
cius. §. quæsitum. ff. de leg. 3. Hæc tamen interpretatio s̄m eum
non haberet locum in statutis terrarum, sicut nec in stipulatio
17 nib. vt no. per Dy. & alios in l. 1. ff. de verb. sign. † Ex tertio dicto
tex. ibi, delictorum, quæ sponte vel ignorantia. no. ꝙ delictum
ēt ignorantia commissum punitur. Intellige tamē, ꝙ talis igno
rantia habeat culpā in se. l. item Mela. in prin. ff. ad l. Aqui. Aliàs
secus. Et vltra leges alle. in gl. 1. pro exemplis ad hunc text. pōt
poni exemplum in c. continebatur. & in c. lator. de homi. Po-
tes ēt ponere exemplum in eo, qui dormiendo alium vulne-
rat, vel occidit, si sciebat defectum suum, & non monuit. Bar.
in l. pe. ff. ad l. Pompe. de parric. dixi in l. vt vim. s̄. de iust. & iur.
Distingue tamen in hac materia, vt per Bar. & Bal. hic, & dum
Bar. in 1. memb. alle. quædam iura can. corruptè, debet allega-
re. c. sicut dignum. & ibi glo. in ver. consiliū. de ho. & tex. in d. c.
continebat̄. & in d. c. lator. Io. And. in c. 2. de ꝯst. in 6. in nouella.
Quid

ADDITIONES.

a ¶ Secularium. Adde Io. de Imo. in c. quam clericis. de foro compe. Lap. alleg.
c. & seq. Cal. in dispu. incip. statuto cauetur.

b ¶ Non possunt. Adde Do. in l. 2. C. de le. do. in l. 2. ff. de reg. iur.

c ¶ Mulierem. Adde glo. in c. 2. de test. lib. 6. Bar. in l. si ita scriptum. ff. de lega. 2.
Bal. in l. ancille. C. de fur. Spe. tit. de alle. & disputat. in §. post hoc. ver. vel vbi
masculinum. Ang. consi. 113. Fallit in contractibus, & tunc masculinum non
concipit fœmininum, secundum Arch. in c. si quis suadente diabolo. 17. q̄ō. 3.
Bal. in l. Gallus. ff. de libe. & posth. Ant. de But. in c. in quibusdam. de pœ. Pet.
de Ancha. in clem. 1. de baptis. Ang. in l. tres fratres. ff. de pac. Ioan. de Imo. &
Mod. in l. quod dicitur. in 19. col. ff. de ver. ob. Roma. consi. 35. incip. visa facti
serie. Io. de Imo. consi. 38. incip. in casu præmisso. Alex. de Imo. consi. 61. in 1.
col. inci. super eo de quo quæritur, in 1. vol. consi. 1. in 5. vol. consi. 125. incip.
inuestituræ. in 5. vol. Barb. consi. 15. inci. clementissimi Dei patris. in 1. volu.
Fallit & secundo, vbi tractat̄ de const. secundum Bal. in cōsi. 121. inci. in pro
uincia Anchonitana, in 3. vol. Fallit & tertio in odiosis, secundum Archid. in
d. c. si quis suadente. & Alex. de Imo. consi. 94. inci. animaduersis, in 4. vol. &
quid in materia pœnali, vide in l. si quis in tantam. C. vnde vi. & in l. quicun-
que. C. de ser. fug. & in d. c. si quis suadente. & per Barba. consi. 10. in 1. volu.
Nic. Superantius.

¶ Communis opi. est cum Ias. hic secundum Cæp. consi. 33. col. 2. & 3. de qua
latius per Lud. Car. in repet. l. 2. §. homicidij. num. 56. C. quor. appel. non re-
cip. PANCI.

18 ¶ † Quid autem si volebam percutere, vel occidere Titium,
& vulneraui, vel occidi Caium amicum, vel consanguineum
meum, an puniar de homicidio? Est casus frequens, quem po-
nit Bar. in l. respiciendum. §. delinquunt, in fi. ff. de pœ. & ibi vr̃
concludere, ꝙ cum omnino darem operam rei illicitæ, puniri
debeo. Et illa decisio Bar. qñ casus occurrit, ponit iudices ma-
leficiorum in magno periculo, dum volunt decisio. Bar. serua-
a re. Verius est [a], ꝙ cum iste sit solùm in culpa non in dolo, pro-
pter solam culpam non debet puniri corporaliter, prout do-
losus homicida, sed extra ordinẽ arbitrio iud. Ita tenet Ang. &
melius in d. §. delinquunt, & in l. si cum seruo, per illum tex. ff.
de iniur. & Fulg. in l. scientiam. §. sed si defendendi. j̃. ad l. Aquil.
19 qui est fortis tex. † Et ista vltima opi. in iudicãdo esset tenẽda,
quia in dubijs opi. semper in delictis mitior est sequenda. l. in-
terpretatione, & l. sanctio legum. ff. de pœ. Et vide in simili not.
q. Bar. in l. diuus. ff. de sica. & ista deci. Ang fortiter comproba-
20 tur ex his, quæ nunc dico. ¶ † Not. ergo, ꝙ statutum puniens
homicidam corporaliter, intelligitur qñ homicidium est dolo
commissum. Secus si culpa. Tex. est no. & melior de iure in l.
cum autem. §. excipitur. ff. de ędil. edic. ſm Ange. hic, vt per eũ
distinguentem plenè. Adde Barto. in terminis in l. Quid ergo. §.
pœna grauior. in 3. col in prin. ff. de his qui no infa. Item adde,
ꝙ per illum tex. idem dicit Bal. in rep. mag. l. 1. C. de sum. tri. in
vlt. car. & in l. omnes populi, in 17. col. s̃. de iusti. & iu. & in l. da
ta opera, in 5. col. C. qui accu. non pñt, & in l. quicunq; in 6. col.
C. de ser. fug. Bal. & Saly. melius quàm alibi in l. 2. C. de nox. la-
tè Bal. in c. fi. de Const. Ang. in l. is, qui cum telo. C. ad l. Corn. de
Sica. Sal. in l. pe. eod. tit. Card. in c. lator. de homi. Alex. cõs. 240.
in 2. vol. inc. Vr̃ in casu proposito, & in cons. 144. in 2. vol. inci.
Post redditum. plenè, & not. Pau. de Cast. quem vide in cons.
190. incip. In causa incarceratorum. Pau. de Cast. hic. Item pro
ista decisi. facit quod tenet Bar. in l. 1. §. si autem. ff. si quis te. li. es-
se iussus fuerit. Item facit quod vult Bar. in l. 1. in prin. in 3. col.
ff. ad Turp. Item adde quod decidit Nel. de. S. Ge. in tra. de Ban
ni. in 2. parte secundi tp̃is, in q. 13. & est no. decis. in ꝓposito in
21 q. 25. † Item adde, quod dicit Bal. in l. fi. per gl. ibi. ff. quod quis-
que iur. ꝙ statuta pœnalia semper intelliguntur habere clausu
lam in se, si delicta dolo fuerint commissa. ¶ Sed aduerte, quia
ꝯ prædicta omnia facit, quod no. Bal. in l. 3. §. quod prætor, per
illum tex. in ver. cessat. ff. ne quis eum qui, & ibi dixi cum con-
cord. ibi signatis per Do. Alex. vbi no. ꝙ si statuto caueatur, ꝙ
si aliquis percusserit aliquem, puniatur in centum, ꝙ non re-
quiritur dolus, ex quo statutum non facit mentionem, sed suf
ficit culpa. Tene communem, & dicit Pau. de Cast. in l. decu-
22 riones C. de infa. se habuisse. q. de facto. † Stante statuto, ꝙ oc-
cidens alium occidatur. Quidam proijciens lapidem, non ani
mo occidendi, occidit tñ illum: dicit se vnum liberasse à pœna
capitali: sed cum magno labore: quia iudices volebant facere
eum occidi, sequendo tenorem statuti, licèt de iure cõi quis
aliter puniatur pro culpa: aliter pro dolo, vt hic per Bart. dicit,
ꝙ cum euasit, quia ostendit Bal. in d. l. data opera, ad fi. Quod
dicit bñ no. & illam deci. Pau. refert, & sequitur Alex. in d. cons.
23 140. in fi. ¶ † Et not. diligenter, ꝙ homicidium commissum in
persona affinis, vel amici, præsumitur casuale, non dolosum.
Gl. & Doct. in l. 1. C. de Sic. Bal. in l. fi. in 20. opp. C. de hær. instit.
Et prædicta bene no. quia magnę sunt importantiæ, & quoti-
24 diana. ¶ † Adde predictis, quod Do. Car. in c. lator. de homi. re
fert accidisse de facto. Quòd erant duo socij in vna naui, & al-
ter cum ligno, in quo erat ferrum ad trahendum ramos arbo-
rum obstantium percussit socium: qui mortuus est; Dicebat
statutum, ꝙ homicida debeat decapitari: Fuit consultum, ꝙ
iste decapitari non debeat: quia statutum loquens de homici-
da, debet intelligi de doloso, & culpabili. Alle. l. 2. C. de nox. & c.
25 in nostra. de iniu. † Item adde, quod decidit Do. Sig. de Homo-
deis in cons. 27. incip. statuto ciuitatis Papiæ cauetur, in pe. col.
vbi refert euenisse de facto in ciuitate Papiæ, ꝙ quidam rusti-
cus volens euitare canem ferocem, ne ipsum morderet, proie-
cit lapidem ꝯ canem in loco, quo iter publicè fiebat: & sic fuit
in culpa, & hominem ignoranter percussit, & occidit, ꝙ licet
statutum dicat, ꝙ occidens debet puniri in ære, & in persona:
ꝙ tñ isto casu debet parua pœna imponi. Item adde quod di-
cit idem D. Sig. in cons. 50. inci. Titius calce percussit vxorem.
Quòd si maritus calce percussit vxorem in corpus, ex qua ꝑ-
cussione dicta mulier cecidit in terram, & finaliter mortua est,
ꝙ maritus non potest puniri de morte, cùm non fuerit in do-
26 lo, & mors contigerit præter eius propositum. ¶ † Limita prę-
dicta omnia, nisi statutum diceret, ꝙ quicunq; occiderit quo-
uisimodo, vel qualitercunq; decapitetur: qa tunc non distin-
guitur an dolo, vel lata culpa. Ita Sal. in l. 2. in 3. colu. de noxa.
27 ¶ † Ex quarto dicto tex. ibi cõmunis reip. sponsio. no. ſm Bart.
& alios, modum condendi legem, vel statutum, quia congre-
gato populo debet consul, vel prior facere propositam, & po-
steà interrogare populum, an sibi placeat, & populus debet cõ
corditer rñdere, & affirmare. Et hoc facit ſm Bar. hic ad refor-
mationes, & constitutiones, quæ tota die fiunt. Adde tex in l. 1.
in prin. vbi Mod. no. ff. ad l. Fal. & tex. in l. Item veniunt. §. pridie.
ff. de pet. hæ. plenè Bar. in l. oẽs populi. in 3. q. prin. s̃. de iust. & iu.
ꝑ Do. in l. humanum. C. de leg. & vide Bal. in l. 2, in fi. C. de pro-
ba. vbi ponit de forma condendę legis, & reformationis: & quę
differentia sit inter vnam & aliam, vt ibi per eum. Adde etiam
quod sin. dicit Bar. in l. 2. C. de decu lib. 10. ꝙ si non appareat de
ꝓposita facta in ꝯsilio per consulem, vel priorẽ dum tñ appa-
reat de voluntate cõsilij, valet, per l. de quib. in fi. j̃. ea. & refert,
& sequitur Bar. hic in 6. col. & no. ad limitationem eius quod
28 hic dicit Bar. † & iuxta hoc quærit Bal. hic in 2. col. Statutum
Perusij dictat, ꝙ omnes propositæ debeant fieri per Priorem,
& aliter non valeant. Pone, congregata adunantia gñali totius
populi, populus vult aliquid statuere, sed Prior non vult illud
proponere; quia forte est pœnale: vel iurauit non proponere.
Alius proponit, & populus sic statuit concorditer: an valeat?
Primo dicit videri, ꝙ sic, per id quod dicit Bar. in d. l. 2. C. de de-
cu. lib. 10. & proximè retuli. In ꝯrium dicit facere: quia forma
non seruata, actus est nullus. l. cum hi. §. si prætor. ff. de transi. l.
non dubium. C. de leg. cum si. Concludit Bald. ꝙ si consilium
populi erat potens tollere dictum statutũ, valet. ar. l. fi. in prin.
ff. de leg. 2. cum alijs alle. per eum. Adde pro eo facere, quod ip-
se Bal. dicit in l. Barbarius in 5. col. in fi. ff. de off. pro. de reforma-
tionib. factis per consiliarios populi ꝯ formam statuti: quia cũ
habeãt potestatem suspendendi statuta, vr̃ suspensum statutũ.
Fulg. hic tenet ꝯ Bar. quia scđa reformatio, vel statutum valet,
nisi expressè sit derogatum primo statuto: quia cùm primum
statutum dicat, & aliter nõ valeat, censetur habere clausulam
derogatoriam ad sequentia, ergo non valet, nisi specialiter sit
derogatum. l. si quis in prin. testamenti. ff. de leg. 2. & dicit Fulg.
ꝙ non sunt multi dies, ꝙ in simili. q. ita respondit in quadam
constitutione iurata, facta per Ep̃m, & Canonicos Triuisiæ ec-
clesiæ, de non admittendo alio Can. ꝙ si fecerint aliam capel-
lam, & addiderint numerum, non valet, vt hic per eũ. De quo
habes tex. & ibi Canonistæ in cum M. Ferra. de cõst. Ego ꝯ Bal.
ẽt adduco fortiter: quia eo ipso, ꝙ statutum inualidat proposi-
tã, nisi fiat à Priore, dr̃ etiam inualidare statutum, seu reforma-
tionem super ea factam. Tex. est valde no. in l. 1. cum gl. in ver.
relinquatur, vbi Bar. clarè in 3. not. & Ang. C. de pe. bo. subla lib.
10. Pau. de Cas. in l. 1. in prin. ff. ad l. Fal. Cùm ergo hoc statutum
intelligatur annullare non solùm propositam, sed ẽt statutum
super ea factum, ergo cùm intelligatur habere clausulam an-
nullatoriam secundi statuti, non valebit ſm statutum, nisi ex-
pressè primo derogetur: vt latè concludit Bar. in l. omnes popu
li. in 4. q. 3: q. prin. in ver. 2, iux. prædicta. s̃. de iusti. & iure, cum cõ
cord. quas ibi dedi. Ita in specie reprobat Bal. hic, Alex. in l. 1. in
prin. in 1. & 2. col. ff. ad l. Fal. licèt de Ful. hic nullam mentionẽ
b faciat.[b] Et ita remanet expedita scholastico more ista. l. lecta
in alma, & florentissima vniuersitate Ticinensi, per me Ias. de
Mayno Mediol. I. V. D.

ADDITIONES.

a ¶ Adde Deci. in c. 2. nu. 11. ver. & ampliatur. extra de constit. & idẽ tenet Lud.
Care. in rep. l. 2. §. homicidij autem nu. 5. C. quor. app. non reci. & ista limit.
non includit homicidium commissum ex causa defensionis, secundum Dec.
d. c. 2. col. 5. de constitu. PANCIR.

b ¶ Adde Fel. in c. cum dilecta. 1. colu. 1. extra de rescrip. & Bald. sequitur Dec.
cons. 10. col. 1. & vide eundem Ias. in l. vniuersis, ad fi. C. de precib. impe. of.
Clemens Bellotus.

SVMMARIVM.

1 *An consuetudines laicorum ligent clericos, vel personas ecclesiasticas.*
2 *Consuetudo potest tripliciter capi.*
3 *De natura copulatiuæ est, quòd ponatur inter diuersa.*
4 *Quando in casu occurrente non reperitur lex, nec consuetudo: tunc debet attendi simile consuetudinis.*
5 *Ratio se habet ad legem, tanquam anima, & lex tanquam corpus.*
6 *Roma est caput, & communis patria.*
7 *Iudex pronuncians contra consuetudinem, ita facit litem suam, sicut si contra legem scriptam.*
8 *Consuetudo etiam iniqua excusat à pœna.*
9 *Consuetudo excusat notarios, & alios à pœna falsi.*
10 *Consuetudo non excusat ab actione iniuriarum.*
11 *An consuetudines laicorum ligent clericos, & debeant obseruari in curia Episcopi.*
12 *An clerici volentes possint vti consuetudine laicorum.*
13 *Statuentes possunt à principio exceptuare clericos, ne gaudeant beneficio statutorum.*
14 *An simile consuetudinis vincat legem.*

15 *In iuribus feudorum non habet locum argumentum à contrario ſenſu.*
16 *Si conſuetudo eſt in ciuitate, quòd filius maſculus excludat fœminam, an erit idem in nepote.*
17 *Statutum de compromiſſis inter agnatos eſt fauorabile: Ideo comprehendit nepotem conceptum, & natum poſt emancipationem filij.*
18 *Quando in lege, vel ſtatuto non poteſt aſſignari niſi vnica ratio, illa habetur pro expreſſa.*
19 *In vltimis voluntatibus appellatione filiorum veniunt nepotes: In contractibus verò non: In feudis verò ſic.*
20 *Si feudum ſit conceſſum alicui pro ſe, & ſuis filijs, intelligitur de deſcendentibus in infinitum.*
21 *An ex identitate rationis ſit licita extenſio conſuetudinis, ad correctionem iuris communis.*
22 *Quãdo in caſu occurrente nõ reperitur lex ſcripta, ſed reperitur ſimile legis, & ſimile conſuetudinis, vtrius ſimile præferatur, & nu.23.*
24 *Quantum poſſeſſum tantum præſcriptum.*
25 *Acceſſoria, & emergentia præſcribuntur, etſi non poſſideantur.*
26 *Iura feudorum non debent allegari ad deciſionem aliarum cauſarom, cùm ſint iura ſingularia.*
27 *Vaſallus vendens feudum domino, ſi decipiatur vltra dimidiam iuſti pretij, an poſſit petere reſciſſionem venditionis.*
28 *Si res non feudalis concedatur in emphyteuſim: in ea habebit locum remedium l.2.C. de reſcin.vend.*
29 *Remedium l.2. habet locum in omnibus contractibus bonæ fidei, non tamen in ſtricti iuris.*
30 *Quilibet populus poteſt inducere conſuetudinem localem.*
31 *Sicut quando iudex grauat partem, interlocutoriè ſententiando, poteſt pars appellare: Ita quando pacto.*
32 *Ea quæ procedunt ab eadem cauſa efficienti, debent parem effectum producere.*
33 *Lex poteſt in totum tolli, non ſolom per contrariam legem, vel conſuetudinem, ſed etiam per non vſum.*
34 *Si per conſuetudinem obſeruatum eſt, ꝙ valet ſententia in præſentia trium conſulum mercatorum, valet ſententia, non obſtante eorum ſtatuto, requirente præſentiam quatuor conſulum.*
35 *Nullum eſt ius merè poſitiuum, quod conſuetudine mutari non poſſit.*
36 *Conſuetudo licèt ſit in ſcriptis, appellatur ius conſuetudinarium, & non ius ſcriptum.*
37 *Paria ſunt, non habere manum, vel habere inutilem.*
38 *Monachus non ſuccedit in feudo: quia domino ſeruire non poteſt.*
39 *Deciſio iuris ciuilis propter naturam rei præcedentis, etiam ligat perſonas eccleſiaſticas.*
40 *Mancus, monachus, & clericus non ſunt habiles regulariter feudorum: Tamen ſi fieret ſtatutum, vel proclama, ꝙ quicunque ceperit bannitum, lucraretur feudum: tunc comprehenderentur prædicti.*
41 *Quantum tempus requiratur ad inducendam conſuetudinem.*
42 *Quæ dicatur conſuetudo intitulata.*
43 *Conſuetudo, vel præſcriptio, cuius memoria initij non eſt in contrarium, æquiparatur priuilegio expreſsè conceſſo à principe ex certa ſcientia.*
44 *Appellatione conſuetudinis debet intelligi de præſcripta.*
45 *Conſuetudo poteſt induci.x.ann.contra ius ciuile: niſi in his, quæ ſunt reſeruata principi in ſignum ſupremæ poteſtatis. Quia tunc requiritur tempus, cuius initij memoria non extet in contrarium.*
46 *Inferiores à principe non poſſunt facere ſtatuta ſuper reſeruatis principi, in ſignum ſupremæ poteſtatis.*
47 *Imponere collectam forenſibus, non eſt de reſeruatis ſummo principi: quia iſtud poteſt introduci per ſtatutum inferioris.*
48 *De iure Cano. non poteſt introduci conſuetudo contra ius cano. niſi ſit præſcripta xl. annorum ſpatio.*
49 *In præſcribenda conſuetudine non requiritur titulus, nec bona fides.*
50 *Conſuetudo dicitur inueterata: quę eſt.x. annorum.*
51 *Ad inducendam conſuetudinem an ſufficiant duo actus.*
52 *Sicut iudex tenetur ſpernere libellum, qui continet errorem iuris, ita & conceptum contra conſuetudinem.*
53 *Magiſtratus municipalis, & ſic iudices pedanei, & alij inferiores bene poſſunt ferre ſententias verbales, cùm ſint iuriſdictionis: Sed quę facti ſunt, non poſſunt mandare executioni, ſicut nec delegari.*
54 *An, & quando tollat conſuetudinem præcedentem. l. generalis contraria, quę ſequitur, vel quando lex præcedit, & conſuetudo ſequitur.*
55 *Si in lege, vel ſtatuto dicatur, Non obſtante quacunque conſuetudine in contrarium faciente, iſta clauſula habet vim clauſulę derogatorię, ad conſuetudines etiam futuras.*
56 *Valet ſtatutum, vel conſuetudo, ꝙ villa teneatur emendare furta, & damna per alios in eo territorio facta.*
57 *Valet ſtatutum, ꝙ filij mercatorum teneantur ad debita patris.*
58 *Pater non poteſt dare filium pro noxa, ſtante ſtatuto, ꝙ pater teneatur pro delicto filij.*
59 *Mercatores, vel eorum conſules non poſſunt ſtatuere, ꝙ pater teneatur pro filio.*
60 *Statutum, quòd pater teneatur pro filio, intelligitur de delicto commiſſo intra territorium ſtatuti.*
61 *An per conſuetudinem poſſit induci, ꝙ in alienationibus rei eccleſiaſticæ immobilis non requiratur conſenſus ſuperioris, & nu.62.*
63 *Per ſtatutum, & per conſuetudinem poteſt induci, quòd res minorum immobiles poſſint alienari ſine decreto iudicis.*
64 *An valeat conſuetudo, quòd fœminę ſuccedant in feudo.*
65 *In bonis feudalibus non licet facere teſtamentum.*
66 *Caſus, in quibus non valet conſuetudo diſponens contra ius commune.*
67 *Non valet conſuetudo, quòd credatur teſtibus malam rationem aſſignantibus dicti ſui.*
68 *Non valet conſuetudo, quòd credatur omni ſcripturę mercatorum, & num.78.*
69 *Non valet conſuetudo, quòd Archidiaconus prę feratur vicario Epiſcopi.*
70 *Non valet conſuetudo de pręſtandis vſuris.*
71 *An valeat conſuetudo, quòd in cauſa dotis interim donec reſtituatur dos mulieri per heredes mariti mortui, ſoluantur ad rationem decem pro centenario, vel quinque loco alimentorum.*
72 *Valet conſuetudo, quòd teſtator poſſit dare adulto curatorem ſine aliqua iudicis confirmatione.*
73 *An valeat conſuetudo, quòd clerici poſſint teſtari de fructibus, prębendarum ſuarum, quod de iure facere non poſſunt.*
74 *Valet conſuetudo, quòd quis poſſit alteri ſtipulari.*
75 *An conſuetudine poſſit validari pactum de ſuccedendo affirmatiuum.*
76 *An valeat conſuetudo, quòd aliquid detur parochiano pro loco ſepulturę aſſignando.*
77 *An valeat conſuetudo, quòd oblationes, quę fiunt ſacerdotib. in die feriata, ſint neceſſarię.*
79 *An conſuetudo contraria præcedenti conſuetudini eam tollat.*
80 *Si conſuetudo pręſcripta, diſponens contra ius commune, tollatur per legem, vel ſtatutum, talis conſuetudo non poteſt iterato præſcribi.*
81 *Quid ſit conſuetudo.*
82 *Appellatione iuris venit conſuetudo.*
83 *An conſuetudo ſit ius pretorium, vel ciuile.*
84 *An per ſententias arbitrorum ita poſſit induci conſuetudo, ſicut per ſententias iudicium ordinariorum.*
85 *An per vnam partem ciuitatis poſſit induci conſuetudo.*
86 *Qualiter conſuetudo deducatur in iudicio.*
87 *Vendens equum, tenetur etiam ſellam dare.*
88 *Qualiter conſuetudo probetur.*
89 *Gl. & Doc. excellenti, atteſtanti in ſcriptis de conſuetudine creditur.*
90 *Secundum communem vſum loquendi, appellatione filiorum non veniunt nepotes.*
91 *Libellus formatus ſuper conſuetudine an procedat.*
92 *Qui ſimpliciter agit, videtur intentare omne ius ſuum, vel ſibi competens.*
93 *Procedit libellus intentatus copulatiuè, ſecundum ſtatuta, & conſuetudines.*
94 *Si accuſo aliquem, & in libello peto alternatiuè eum condemnari, ſecundum formam ſtatuti, vel conſuetudinis, ſi non reperitur ſtatutum, vel conſuetudo, punietur extraordinariè.*
95 *Per duos actus, cum lapſu decennij, poteſt induci conſuetudo.*
96 *An ſi producantur octo, vel decem inſtrumenta facta manu notariorum ſine nomine Imperatoris, per hoc probetur, ꝙ conſuetudo ſit in loco, ꝙ valeat inſtrumentum, abſque nomine Imperatoris.*

LEX XXXII.

DE quibus. Iſta lex habet materiam profundam, vtilem, & quotidianam. Et dicit Bal. hic in lect. parua, ꝙ in materia conſuetudinis in corpore iuris non habemus l. meliorem iſta. Et iſtã l. repetijt Bar. & licet multi teneant, ꝙ non ſit repetitio Bar. Tñ vehemẽs coniectura eſt, ꝙ ſit Bar. ex eo ꝙ ipſe dicit in l. rerum amotarũ. quidẽ. ff. de rer. amo. in illo art. qñ quis petijt copulatiuè condemnari, ſm formam iuris, & ſtatutorum dicit ibi Bar. ſe dixiſſe in hac l. Sed hoc in hac lect. non dicit: ſed
1 bñ in repe. in 7. col. † Item Bar. hic in repe. in pen. col. in illo paſ-
a ſu, an conſuetudines laicorum [a] ligent clericos, vel eccleſiaſticas perſonas, de verbo ad verbum, tenet idem quod ipſemet Bar. in l. 1. 5. q. princ. C. de ſum. trin. Quod vltimum hic non tangam: tangitnr in c. eccleſia. S. Mariæ, de conſti. cũ ſuis concor.
2 Et verè repetitio, ſiue ſit Bar. ſiue non, bona eſt, & vtilis. † Premitto, ꝙ conſuetudo poteſt tripliciter capi, vt per Bart. hic in lectu. in 2. col. & melius in repet. in 5. col. & melius per Alb. hic in 11. col. magna: & ſic poteſt cõſuetudo capi tanquam factum. Item tanꝗ ius: ſicut dicimus in poſſeſſione. l. 1. in prin. iuncta ... perc-

ADDITIO.

a ¶ Laicorum. Adde Car. & Abb. in c. cum cauſa, de re iud. Ant. de But. & Abb. in c. dilecti. de foro compet. Ant. de But. in c. grauem, in 2. q. de ſenten. excom. Ioan. de Imo. in c. fi. de ui. & hon. cler. Cal. in diſput. incip. ſtatuto ciuitatis Doct. in c. 1. de iureiur. lib. 6.

3 peregrè.§.quibus explicitis.ff.de acquirend. poſſeſſio. ¶† Item
aduertè,dum tex.dicit morib.& conſuetudine:vr̄ præſuppone
a re,ꝙ iſta duo ſint diuerſa:cùm de natura copulæ [a] ſit,vt pona-
tur inter diuerſa.gl.in rub.ff.de iu.& fac.ign.in c. quærelam,de
Simo.Bar.hic in 1.col.dicit,ꝙ copula &, reſoluitur in expoſiti-
uam,ideſt, & ſic ſtat declaratiuè, prout ſemper ſtat inter duo
idem importantia,vt dixi in l.1.in prin.ff.de iuſt.& iu. Dic me-
lius,ꝙ termini,vſus, & mores ſonant in factum hoīum: & ſic
ponuntur pro facto,ex quo inducitur conſuetudo: & illa pro-
priè iuris eſt,& ita dicit Bar.met.circa fi.in pen.q.& latius in re-
4 pe.in 7.col.& ſeq.¶† Item dum tex. dicit, tunc ꝙ proximum,
& ɔ̄ñs ei eſt. Locutus eſt multum in ambiguo. Aliqui intelli-
gunt,(*& eſt communis ſuus ſenſus*) ꝙ qn̄ in caſu occurrente non
reperitur lex,nec conſuetudo: tunc ſimile cōſuetudinis debet
attendi:imò fortius tenet Raph.hic in 2.no.prout referam.j̃.ꝙ
etiam vbi habemus.l.ſcriptam,& non conſuetudinē,in illo ca
ſu ſpeciali tn̄ attendi debet ſimile conſuetudinis ɔ̃ l.ſcriptam:
Alij intelligunt ꝓximum,& ɔ̄ñs non pro ſimili: ſed pro ratio-
ne,ac ſi dicatur,ꝙ ſi non habeamus.l ſcriptam, nec conſuetu-
dinem in ſpecie, recurrit ad rationem alterius conſuetudinis:
5 & ex illa ratione fit extenſio,† cùm rō ſe habeat tanquam ani-
ma ad legem,& lex tanquam corpus,ſm Bal. in l.ſi quis ſeruo
perſuaſerit.C.de fur.& alibi ſæpè.Et ad hoc,ꝙ ratio in conſue-
tudine,& in ſtatutis ſit maximè attendenda,dicit Bal.in l. ɔ̃ le-
gem,poſt medium.ſ̃.eo.ſm Iacob.de Are. & Cy. in l.quicunq;
6 C.de ſer.fug.¶† Item dum tex.ſubiungit:tūc ius,quo vrbs Ro-
mana vtitur. Iſta verba cōiter intelliguntur de conſuetudine
locali Romæ.Et ita declarat Bar.in repe.in 3. colu. & iſtud erit
magnum priuilegium vrbis Romę.Et ratio eſt:quia eſt caput,
& cenſetur communis patria. l. Roma. ff.ad muni. Nam du-
plex pōt eſſe conſuetudo vrbis Rom.vna localis intra vrbem:
alia gn̄alis, qn̄ Romani inducerent cōſuetudinem gn̄alem eo
animo, vt vbiq; obſeruaretur, vt declarat Alb.hic in 6.col.in
fi.ſed Fulg tenet,ꝙ iſta l. intelligatur de conſuetudine gn̄ali vr
bis Romę.& non locali,& ad quid proſit.j̃.dicetur.Tu aduer-
te pro magna limi.huius reſponſi,ꝙ Ioan.And in rub.extra de
conſue.in nouella,quem ibi refert, & ſequitur d.Ant.in 4.q.di-
cit primò attendendam conſuetudinem loci,ſeu Caſtri, vt ēt
hoc dicit tex.in l.venditor.§.conſtat.ff. com.præd. & in l. 1. C.
quæ ſit longè conſue.aliàs debet attendi cōſuetudo diœceſis.
c.fin.de offi.Arch.melius facit gl.not. in l. ex ea. ff. de poſtu.de
qua dixi in l.omnes populi.ſ̃.de iuſt.& iure.Tertiò debet atten
di conſuetudo ꝓuinciæ:alleg.l.teſtium. C. de teſt. Quartò de-
bet attendi conſuetudo regni, vel vicinarum prouinciarum.c.
cum olim.d.conſue.c.ſuper eo. de cen. Quintò deficientibus
omnib.prædictis attēdi debet conſuetudo vrbis Romæ,vt hic,
& 12.diſt.c. fi. Et ꝙ attendi debeat conſuetudo locorum vici-
norum,niſi ſit iuri ɔ̃ria,firmat Pau.de Caſt.conſi. 159.in 2. col.
poſt Innoc.in c.quod dilecto. de conſan.& affi.in d.c.cū olim,
de conſue.Et iſta not. pro magna declaratione huius tex. quā-
uis iura Ioan.And.& Do.Anto.mihi parum, aut nihil probēt.
¶ Item dum tex.in fi.dicit,per deſuetudinem abrogētur.Vult
dicere,ꝙ leges pn̄t tolli per deſuetudinem:& ſic per nō vſum,
de quo j̃.dicam notabl̄r.Poſſunt ēt tolli per ɔ̃riam legem, &
conſuetudinem:prout tangitur in gl.fi.& ibi dicam; ſed hic ꝓ-
priè tex.loquitur de deſuetudine,& ſic de non vſu, vt declarat
Bar.hic in 1.col.& ideo gl.fi.& Bar. j̃. in 2.col. dum opponunt
ɔ̃ tex.in fi.qui ſm eos vult, ꝙ lex tollatur per conſuetudinem
ɔ̃riam,non bene aduertunt ad iſtum tex. Eo. modo Bar.in re-
pe.& Alb.dum diuidunt iſtam legem in duas partes, non bene
aduertunt ad fi.vt ſtatim dicam.Quæ autem dr̄ia ſit inter dero
gare legi,& abrogare,ponit tex. in l.derogatur. ff. de verb.ſign.
¶His ſic præmiſſis,Bar.in lect. Ang.& Fulg. diuidunt iſtam l.in
4.partes.Sed Bar.in repe.& Alb. commodius diuidunt in duas
partes. In 1. ponitur effectus conſuetudinis in caſu occurrente
non deciſo per legem.In 2.prepè fin.ibi, q̄ rectiſſimè, ponitur
effectus conſuetudinis,circa caſum per legem deciſum,abro-
gatum per conſuetudinem:quia ſm ex prædictis mihi nō pla-
cet:quia tex.in fi.non loquitur de conſuetudine, ſed de deſue-
tudine.Occurrente caſu per l.ſcriptam nō deciſo, recurrimus
ad conſuetudinem:& deficiente ea,ad ſimile conſuetudinis.Et
ſi ſimile deficiat, recurrimus ad conſuetudinem vrbis Rom.
hoc dicit.1.pars.Et diuturna cōſuetudo ꝓ lege obſeruatur, cū
ab eadem cauſa efficiente procedat,ſicut lex,debet cenſeri pa
ris potentiæ,& effectus.Hoc dicit 2.pars, & l.ſcripta nō ſolùm
poteſt tolli per l.ɔ̃riam,ſed ēt per non vſum,& ſic per deſuetu
dinem,hoc dicit. Vltimò pone caſum,& apoſtilla litteram, vt
hic per Alb.in 1.col.¶No.ex prin.huius l. ꝙ in cauſis deciden-
dis,qn̄ non reperitur.l.ſcripta,debet attendi conſuetudo:qa vt
j̃.dicit tex .conſuetudo per l. non immeritò cuſtoditur. Quid
autem ſi reperitur.l.ſcripta ɔ̃ria conſuetudini? tangit glo.fi.vbi

7 dicam.† Et no.ꝙ iudex pronuncians ɔ̃ conſuetudinē, ita facit
litem ſuam,ſicut ſi iudicaret ɔ̃ l.ſcriptam, ſm Bal.in Auth.iu-
bemus per illum tex.C.de iud. & ita punitur tranſgreſſor con-
ſuetudinis,ſicut legis.c.in his,11.diſt.glo.in c.gn̄ali.de elec.in 6.
8 & in c.ex literis.de conſue. † Plures alios effectus conſuetudi-
nis ponit Bal.hic in rep.in 16.col.ver.viſo de cauſis, quem vi-
de.Vltra tn̄ effectus ſuos not.diligenter iſtum effectum,ꝙ con
b ſuetudo ēt iniqua [b] excuſat à pœna.Glo.eſt no.in c.cum vene
rabilis,in glo.1.quàm ibi exclamat Pan.de conſue.& gl in c.ſa-
nè, in ver. antiqua conſuetudo. de temp. ordin. in c.flagitia,in
ver.omnes.32.q.7. & in c. obijciuntur, in verb. crimen.32.q.4.
Facit quod dicit Bar.in l.1.in fi.prin.ff.quod quiſque iur.Et dicit
Pet.de Anch.in d.c.cum venerabilis, ꝙ aliàs ſibi de facto con-
tingit iſte caſus.Quidam rector villæ fecit poni plures in carce
re:Fuit accuſatus, ꝙ tenebat priuatos carceres: Ipſe probauit,
ꝙ ſui anteceſſores idem conſueuerant facere:Fuit abſolutus à
pœna priuati carceris, per illam glo. & per eandem gl.conſu-
luit Pet.de Anch.in conſ.283.incip.iure ſtricto, &c.ꝙ ſtante ve-
tuſtiſſima cōſuetudine Bono.ꝙ pueri annor.16.& abinde j̃.fa
ciunt coadunationes inuicem,colluctando,& præliando: vna
pars aliam proijcit,(& ita ſemper fuit tolleratum) ſi in tali col
luctatione vnus proiiceret alium in terram,vel vulneraret, nō
deberet puniri ſtatuto puniente vulnerantem : quia conſuetu-
do illum excuſat.& ſequitur Alex.conſ.107.in 2.vol.incip.pro
inueſtigatione prædictorum.in fi .col. Confirmo per id, quod
9 dicunt Hoſt.& Io.And.& d.Ant.in c.2.de fide inſtrum.† ꝙ cō-
ſuetudo excuſat notarios,& alios ſcribentes à pœna falſi: vt ſi
de more ſit,ꝙ contractus ſcribantur,& ſigillētur nomine prę-
latorum ꝑ ſuos ad hoc deputatos: quamuis prę̄lati nihil ſciāt,
& ſequitur Alex.conſi.62.in 2.vol.inci. viſa facti narratione,in
pen.col.Et ꝙ conſuetudo excuſet notarios à falſo,tenet Bal.in
c.1.in 1.col.de feu.cog.vbi per hoc infert, ꝙ in ciuitate Peruſij
ſunt deputati tres conſeruatores monetæ,& conſuetudo eſt,ꝙ
notarius eorum ſcribat pecuniam numeratam trib. præſenti-
bus,dato ꝙ vnus ſit abſens,conſuetudo excuſat: & idem tenet
Bal.in l.vni.in 11. col. C. de confeſ. & in rub C.de fide inſt.in 7.
col.ver.quid ergo de eo, quod quotidie fit. Intellige tn̄ prædi-
c cta,ꝙ conſuetudo excuſat à pœna.l.tꝑali, & non à ſpirituali, [c]
vel pœnitentiali,gl.eſt not.4.diſt.c. deniq;.quam alle. Panor. in
d d.c.cum venerabilis, [d] & per has gl. dicit Roma. conſi.466.in-
cip.vr̄ prima fronte, ꝙ conſuetudo de non obſeruando iur̄m
10 excuſat à pęna tꝑali,non à pœna periurij,quo ad Deum.† Itē
limita prædicta, ꝙ licèt conſuetudo iniqua excuſet à pœna,vt
dictum eſt, non tn̄ excuſat ab actione iniuriarum. glo. eſt in l.
iniuriarum actio magna.§.fi ff.de iniur.quam alleg & ſequitur
e Bal.in ſua diſpu.quæ incip.accuſatus de vi turbatiua [e] in 2.col.
11 † An autem conſuetudines laicorum ligent clericos,& ſerua-
ri debeant ēt in curia Epi? licèt Bar.hic in repe.in pen.col.exa-
minet,& per omnia teneat idem;quod tenet in l.1. in 5.q prin.
C.de ſumma Trinit.quia alij non tangunt, nec ego quoq;,ſed
12 vide Cano.in d.c.eccleſ. S.Mariæ.de conſtit. † Sed pulchrum
dubium eſſet,an clerici volentes poſſint vti cōſuetudine laico-
rum.Bal.hic in repet.in 16.col.in 5.q.decidit, ꝙ ſic, per tex.10.
diſt.c ſi in adiutorium,& in c.dilecti,de foro compet obſerua-
ta tamen forma conſuetudinis. Ideo ſi cōſuetudo diſponat,ꝙ
inſtr̄a mandentur executioni, niſi lapſi ſint 10. anni. clericus
lapſis 10.annis nō poſſet vti beneficiò huius ſtatuti: quia opor
tet,ꝙ vtatur cum forma,vt hic per eum latè.Adde. ꝙ idem te
net Bal.in l.omni nouatione.C.de ſacroſ. eccleſ.l. & in legatis.
C.ad l.Fal. & in l. fi. §. ſi vero poſtquam.C.de iur. delib.& pul-
chrè

ADDITIONES.

a ¶ Copulæ.Adde.l.ſi duo.C.per quas perſo.nob.acquir.c.duo ſunt 16.diſtin.c.
damnamus,de ſum.trinit.c.eccleſ.el 2.de elect.

b ¶ Iniqua.Adde Doct.in c.denique.4.diſt.

c ¶ Non à ſpirituali.Adde Doct.in c.non ſatis.de Simo.

d ¶ Adde gl.in d.c.cum venerabilis.de conſuetu. quam gl. ſequitur Anch.conſ.
51.in fi.conſ.283.circa med.Rom.ſingu.19.Cremen.no.149.Felyn.in cap.ex
tenore.nu.12.de reſcrip.Gram.Deciſ.5. MASVER.

e ¶ De vi turbatiua.Tertio limita,vt nō excuſet in his, quæ ſunt de ſe mala.In-
noc.in c.ſanè,de offi.ord.& Iaſ.in l.3.§.iurari.col.4.ff.de iureiur.& in l.ſingu-
laria.col.21.verſi.Iſtam Doct.Bar.ff.ſi cer.pet.limita,vt non excuſet, quando
eſſet falſum cum præiudicio partis.Bal.in c.1.col.2.de feud.cog.Sed caue,qa
ſecundum Alex. quem iſte alleg. excuſat à falſo. Falſum autem non incurrit,
niſi præiudicet.gl.in l.damus.C.de fal.Et ꝙ cōſuetudo excuſet à falſo. Alex.
in 1.vol.cōſ.132.in 1.dub.Quartò limita in his,q̄ primo induxerunt cōſuetu
dinē:quia non excuſantur.Alex.in d.conſi.132.alleg. not.in c. 1. de treug. &
pa.Quintò limita,niſi ipſa conſuetudo reperiatur poſt.Abb. d.c.cum venera
bilis.col. fi. Sextò limita quo ad pœnam generalem:quia ab ea pœna etiam
cauſa iuſta non excuſat.Bar.in l.non ſolum.ff.de rei vend.Alexan. lib. 2.conſ.
119.inci. titulus.Septimò limita,quando actus eſſet contra naturam,c.flagi-
tia,vbi gl.32.q.7. PVRPV.

13 chrè in l.1.in fi.q.C.de ↄhen.emp.† Subdit ēt Bal.hic , ſe puta-
re,ꝙ ſtatuentes à prin.poſſent exceptuare clericos, & diſpone-
re,ꝙ clerici non gaudeant beneficio iſtorum ſtatutorum. Nec
iſtud ſtatutum dr̄ ↄ libertatem eccleſiæ,ſi nolo ſibi dare priui-
legium meum:ex quo nihil de ſuo aufero. Imò dicit ſe puta-
re,ꝙ hoc caſu appellatione non ſubiectorum comprǽhende-
rentur clerici,ſi ſtatutum diſponeret, ꝙ non ſubiecti non gau-
deant bn̄ficio ſtatut. quia ſine peccato pn̄t clerici induci , nec
ratio diuer.reddi poteſt.l.in fraudem.§.fi.ff.de teſt.milit.Ad pri-
mum adde tex.no.in l.ſi quis curialis,in verbo prodeſſe non pa
timur.C.de epiſc.& cler.quam Bal.& Fulg.ibi multum not. ad
hoc , ꝙ beneficium ſtatuti non prodeſt clericis , qn̄ ſtatutum
non vult ꝙ proſit.Nec dr̄ ↄ libertatem eccleſiaſticam.Ideo va
let ſtatutum,ꝙ clerici non gaudeant priuilegijs , vel beneficijs
ſtatutorum.Et omnino vide Bal.in Auth.caſſa.in 2.q.& ibi om
nino Sali.in 5.& 10.q.& ibi Fulg.& Pau.de Caſt.C.de ſacroſan.
eccleſ. ex quorum dictis multum moderatur præmiſſa deci-
ſio.& latè examinat Alex.in conſ.209.in 2.vol.in ca. ſtatutum,
in 5.col.¶Scd̄o not.ibi tunc,ꝙ proximum , & ↄſequens ei eſt.
ꝙ vbi in caſu occurrenti deficit lex ſcripta,& conſuetudo: tūc
attenditur ſimile conſuetudinis. Iuxta hoc not. pro intelligen-
14 tia tex.formo duas ſubtiles,& no.q.† Prima eſt,an ſimile con-
ſuetudinis vincat.l.ſcriptam.Scd̄a eſt,ꝙ potius attendi debeat,
* an ſimile legis,an ſimile conſuetudinis. Circa primum *commu-*
a *nis ſententia eſt*, ᵃ ꝙ ſimile conſuetudinis non vincat.l.ſcriptam:
quia l.ſcripta non debet corrigi per ſimilitudines: Et ideo ſi eſ-
ſet conſuetudo loquens in vno caſu , non debet extendi ad ſi-
miles caſus,ad corrigendum ius commune: quia per ſubaudi-
tos intellectus non debet induci correctio legum , vt dicit gl.
ſing.in c.cupientes.§.quod ſi per 20.de elect. in 6. Imo nedum
à ſimili:ſed nec ēt à maioritate ratione : quia in correctorijs ēt
* ex maioritate rationis non eſt licita extenſio. Gl. *eſt communiter*
apprpbata in Auth.quas actiones . vbi dixi.C.de ſacroſ.eccl.Bal.
& alij in l.ſi conſtante,in prin.in 9.q.1.partis prin.ff. ſolut.matr.
¶Solus Fulg.hic,in 2.col.& in l.cum de nouo. C.de leg.& in l.
non ſine,per illum tex.C.de bon.quæ lib.fuit in noua, & mira-
bili opi.ↄ cōmunem ſn̄iam.Quòd imo ſimile conſuetud. vin-
cat l.ſcriptam:& ſic conſuetudo loci procedens in certo caſu
procedit ad caſum ſimilem ex identitate rationis ↄ ius cōe. Et
per hoc infert,ꝙ ſi cōſuetudo , & pari rōne ſtatutum derogat
iuri cōi,nedum in caſu expreſſo:ſed etiam in tacito, hn̄te ean-
dem rationem,& ſic in vtroq; ſit extenſio ad caſum non expſ-
ſum ex identitate rationis ↄ ius cōe.Et ſic infert: ꝙ quando re-
peritur l.corrigens,attendi debeat ſimile.l. corrigētis,& ſic ſm
• cum in correctorijs licita eſt extenſio,ēt ex identitate rationis.
Dicit tn̄ , ꝙ gl. & Doct.in locis. alleg. ↄdicunt. mouet fortiter
per hunc tex.Nam ſimile conſuetud. loci vincit conſuetudinē
vrbis Rom.vt hic. Sed conſuetudo vrbis Rom. vincit l.cōem.
Si ergo ſimile conſuetud.loci vincit cōſuetudinē Rom.& con
ſuetudo Rom.vincit l.cōem:ergo ſi vinco vincentem te, mul
to magis te vinco.l.de acceſſionib. ff.de diuer. & temp.præſcri.
¶Ad iſtud fundamentum rn̄det Mar. ꝙ iſte tex. non loquitur
de conſuetudine vrbis Rom.gn̄ali,quæ bene tollit legem : ſed
loquitur de cōſuetud. Rom.locali, & particulari:& per illā nō
abrogatur.l.in totum,ſed in partem derogatur.l. derogatur.ff.
de verb ſig. Et iō hoc argum. habet fallaciā. Nā dum dr̄, ꝙ ſi-
mile conſuetud. vincit cōſuetudinem Rom. verū eſt ſpālem,
& localem,non gn̄alem:quæ eſt illa, quæ derogat legi. Et licet
aliàs ſic tranſirem, mihi non ſatisfacit iſta ſol.Nam ſi dicimus,
ꝙ iſta lex loquatur in cōſue.ſpeciali,& locali Romæ:certè ſpe-
cialis,& localis conſuetudo Rom.derogat iuri cōi , ſaltem in
Roma,licet non generaliter : tunc ſi ſimile cōſuetudinis vincit
conſuetud. locale Romæ , & illa conſue.ſpālis in loco Romę
vincit ius cōe:ergo ſimile conſuetd.in loco ſuo ſpāliter debet
vincere ius cōe.Vera ergo ſol.ad iſtum tex. eſt, ꝙ iſta lex pro-
priè loquitur in his,quæ ſunt præter.l. ideo tex. dicit de quibus
cauſis,ſcriptis legib non vtimur,& in his,quæ ſunt præter.l.be-
nè conſuetudo,& ſimile conſuetudinis vincunt Romæ legē :
Sed in his,quę ſunt ↄ l.equiparatio non procedit:quia licet ↄ-
ſuetudo poſſit vincere l. tn̄ per ſimile conſue.non eſt inducen-
da.ll.correctio.Duo alia arg.Fulg.adducit,quæ non refero.Te-
ne ↄrium ex ſ.dictis,& per tex.no.in c.1. de feu. cog.in verbo,
qui conſuetudinem feudi non ſit cōprehenſus:& ibi vide gl.in
verbo,comprehenſus,& ibi Bal.& Iac.de Bel.expreſsè no.ꝙ in
ra conſuetudinaria , & ſic feudorum non extenduntur per ſi-
mile,qn̄ habemus caſum.l.ſcriptum.Facit quod not.gl.& Bal.
in c.1.de gra.ſuc.in feud.Facit,quia ad hoc , vt diſcedatur à iu-
re ciuili in cauſis feudalib. requiritur , ꝙ expreſſe ſit aliter deci-
ſum in cauſis,& iurib feudorum.Ita no.Bal.in l.2. C.de ſuis,&
15 leg.& in l.cū oportet.in fi.prin C.de bon. quæ lib. † Et ex hoc
pulchrè infertur, ꝙ in iuribus feudorum nō habet locum arg.
à ↄrio ſenſu:quia dr̄ venire per coniecturam, ſm gl.l.apud an-
tiquos,in fi.C.de fur.& dr̄ extraneus , & ſubauditus intellectus.
glo.not.eſt in l.2. de cond. inſer. Iſtud vltimum limita nor. ſm
Bal.in l.voluntatem,in 2.colu.circa fi.ver. pone conceſſum eſt
mihi feudum,&c.C.de fideicom. vbi pulchrè quærit:Pone,cō-
ceſſum eſt mihi feudum,cum hoc, ꝙ non poſſit alienari extra
agnatos:an argum.à ↄrio ſenſu habeat locum,ꝙ inter agnatos
poſſit alienari?Arguit ad partes:& finaliter cōcludit, quod ſic.
¶Secundò ↄ Fulg.pondera iſtum tex.in prin.dum dicit, ꝙ vbi
non reperitur caſus legis,tunc recurrimus ad ſimile conſuetu-
dinis:ergo vbi eſt caſus legis , ceſſat ſimile conſuetudinis: aliàs
fruſtra diceret tex. de quib. cauſis ſcriptis legib. non vtimur, ſi
vera eſſet opi. Fulg. quia ſine eſſet caſus legis , ſiue non ſemper
vtimur ſimile cōſuetudinis ¶Tertiò,qa in claris non eſt opus
coniecturis.l.cōtinuus.§.illud.ff.de verb. obl. Sed qn̄ habemus.
l.ſcriptam,res eſt de indubitabili.l. ancillæ. C. de fur. ergo non
poteſt recurri ad coniecturas: puta ad ſimile conſuetudinis.
¶Quartò : nam caſus omiſſus relinquitur diſpōni iuris cōis.l.ſi
extraneus.ff.de cond.ob.cau.Not.in l. ſi cum dotem. in prin.ff.
ſolut.matr.ergo iſte caſus omiſſus à conſuetudine relinqueret
deciſioni iuris ſcripti:& ſic ex iſtis facio concluſionem , ꝙ non
eſt licitum recedere à iure cōi,propter ſimile cōſuetudinis ha-
bēs eandem rationem cum conſuetudine:quia ex identitate,
imò ex maioritate rationis non eſt licita iuris communis cor-
16 rectio,vt traditur in locis præalle.¶† Viſa theorica, videamus
practicam.Fulg.hic in 5.col.format iuxta prædicta duas q. Pri-
ma eſt, Pone in ciuitate eſt conſuetudo , ꝙ filius maſculus ex-
cludat fœminam:quid erit in nepote, in quo conſuetudo non
diſponit ? Scd̄m ius commune maſculus non excludit fœmi-
nam.l.maximum vitium.C.de libe. præte.An attendimus ſimi
le conſuetudinis: vt ſicut filius excludit fœminam , idem ſit in
nepote?Scd̄m communem doctri. eſt dicēdum,ꝙ non:quia ꝑ
ſimile conſuetudinis habens eandem rōnem non eſt licitum
corrigere ius cōe. Fulg ſequendo ſuam opin.dicit, ꝙ ēt nepos
excludet fœminam:quia ſimile cōſuetudinis debet potius at-
tendi, ↄius commune. Iſtud fundamentum non eſt bonum ꝑ
prædicta:quia ēt ex maioritate rationis non poteſt induci cor-
* rectio iuris cōis. Breuiter *communis ſententia eſt* , ꝙ etiam nepos
excludet fœminam. Ita tenent Bal. Sal. &.omnes legiſtæ in l.
veniam,per glo.ibi C.de in ius voc.cum multis concord.quas
ibi dedi, & ibi habes per Alex. in l. ſed ſi hac.§.patronum , per
gl.ibi.ff.de in ius voc.Fundamentum Doct. eſt:quia iſtud ſtatu
tum ex parte maſculorum eſt fauorabile : ex parte fœminarū
odioſum : ergo ex parte maſculorum eſt extendendum : ergo
appellatione filiorum veninnt nepotes. Facit illa ſing. deci. Bal.
quam ibi toties exclamo in l.qui ſe patris,in fi. col. C.vn̄ liberi.
17 † Vbi dicit, ꝙ ſtatutū de cōpromiſſis fiendis inter agnat. quia
eſt fauorabile,comprę̨hendit nepotem conceptum,& natum
poſt emancipationem filij:dato ꝙ impropriè ſit agnatus:& ibi
ſequuntur Pau.de Caſt.Lud.& Alex.& ibi Pau.infert ad nouā
deciſ.quam retuli in d.l.venia:& ſic volunt , ꝙ qn̄ ſtatutum eſt
fauorabile,extendatur ēt ad caſus improprios:ergo cùm in ca
ſu noſtro ſtatutum,vel conſuetudo ſit fauorabilis,ergo loquēs
in filio extendetur ad nepotem. Tn̄ per hoc non rn̄detur com-
muni concluſ.Docto. hic , quia conſuetudo ↄ ius commune,
vt eſt hic,ex identitate rationis non debet extendi ad caſum ſi-
milem.Qūo ergo conſuetudo,vel ſtatutum loquens in filio,li-
cèt ſit fauorabile , extenditur ad nepotem ad corrigendum ius
cōe.ſ.d.l.maximum vitium?non inuenio difficultatem ponde-
ratam.Puto ꝙ vtrumq; ſaluari poſſit. Nam fateor, ꝙ iſta con-
ſuetudo eſt correctoria iuris cōis : ſed in iſta conſuetudine , vel
ſtatuto non poteſt aſſignari niſi vna ratio . Fauor agnationis.l.
1.§.pe.ff.de vent.inſpi.& expreſsè Io.And. in addi. Spe. in tit.de
ſuc.ab inteſt.ſuper rub.in 3.col.Cyn. & Ang.in l.ſi qn̄,in fi.C.de
18 adul. † Sed qn̄ in lege , vel ſtatuto non poteſt aſſignari niſi vna
ratio,illa hr̄ pro expreſſa,ſm gl. & ibi Bal. & Pau. in l.quis.C.de
fideic.Bald.in l.maximum vitium, in 4.col.C.de lib. præte.Sed
qn̄ ratio eſt expreſſa in l.corrigente,vel habetur pro expreſſa,li-
cita eſt extenſio ēt in correctorijs , vt dixi in Auth. quas actio-
nes.C.de ſacroſan.eccl.Sed concl.Doctorum.ſ̄.factæ, ꝙ non ſit
licita extenſio ad corrigendum ius cōe , non loquuntur, qn̄ rō
19 eſt expreſſa,vel habetur pro expreſſa. ¶† Iuxta præce. q. ſubij-
cio aliam vtiliorē quæſtionem , quæ ſi occurreret eſſet de pane
quærendo.Nos habemus,ꝙ in vltimis volūtat. (quia fauorabi
b liores ,) appellatione filiorum , ᵇ veniunt nepotes , vt latè per
Bart.

ADDITIONES.

a ¶Concordat Villalob.com. opi.lib.3.ver.conſuetudo. Sed contra vide Mar.
Socy.iun.cōſ.92.nu.16.lib.4.intell.vt p eū ſi ſit rōnabilis, & pſcripta.M A S.
b ¶Filiorū.Adde gl.ī clem.1.de Bap.Bar.ī l.alimēta.ff.de ali.leg.Io.Ant.de Butri.
c. Ad extirpādas.de fil.pſb.Lud.Rom.cōſ.438.inc.ī caſu pſētis cōſultatiōis

a Bar. in l.libellorum.de verb.sign. a Item habemus, ꝙ in ɔ̃ctib. appellatione filiorum non veniunt nepotes, quia stricta debet fieri interpretatio:& imputatur partib. l. veterib. ff. de pact.Ita singu.dicit.Bar.in d.l.liberorum. in 6.col.Sequit Do.Anto.in c. in quibusdam,in pen.col. de pœnis, & Pet.de Anch.in clem. 1. de pœn. Hinc est, ꝙ si aliquis acquisiuit emphyteusim pro se,&
b filiis,non veniūt nepotes. b Ita expressè per quatuor fundam. Sal.in l.2.in 11.q.vbi dixi.C.de iure emph.Imo.in l.quod dr,in antepen.col.ff.de verb.oblig.& in l.si vir.ff.de vsuca.& in commen.c.potuit,in fi.de lo.& Alex. maximè in suis cōsilijs,vt dicam in d.l.veterib.Quid erit nunc in feudo? Pone, aliquis acq-
c siuit feudum pro se,& filijs suis. c Non sunt filij,an veniant nepotes? quod simile attendemus, aut quid dicemus? Prima facie vr, ꝙ non,cùm feudum sit ɔ̃ctus, vt dixi in præludijs feud. Istum passum acutè examinat Alex.in l. Gallus.§.instituens,in fi.col.ff.de lib.& posth. vbi multum exclamat istum casum,& dicit,tene menti , & satis est si aliud hodie non disceres. Alleg. tex.quem dicit singularem esse in c.1.§. & si clientulus.de alie. feud.in vsi.feud.vbi est tex.ſm eum , ꝙ in feudis appellatione filiorum veniunt nepotes, hoc modo inducendo. Nam ibi est tex.ꝙ paria sunt vel accipere feudum pro se,& filijs: vel pro se & hæredib. masculis. Sed si aliquis acciperet feudum pro se,& hrdibus masculis,venirent nepotes:ergo ita in primo casu : & hoc firmat Bal.expressè in d.c.1.in 3.col.& in c.quæ in ecclarū. in pen.col.de consti.Et ad argum. ꝙ feudum est ɔ̃ctus , rndet, verum esse , sed ꝙ magis participat de gratia,ꝗ̃ de ɔ̃ctu:& circa hoc multa verba effundit.Postremò dicit, ꝙ si nō hæremus illum tex.feudorū,casus iste esset in magno periculo: & ꝙ fuit requisitus,sed noluit ɔsulere:& ꝙ multi inaduertenter ɔsuluerunt pro parte ɔ̃ria,per illud,quia feudum est ɔ̃ctus. Mihi vr, ꝙ tex.in d.c.1.§.& si clientulus. parum , aut nihil faciat. Ibi bñ dr,ꝙ sine hrde, idem est dicere , ꝙ sine filio. Et aliud non dicit. Non aūt dicit eɔ̃,prout dicit Alex.ꝙ paria sint accipere pro se & filio:sicut accipere ꝑ heredib.masculis: Imò loquitur in casu eɔ̃,pro hrde.i.pro filio. Verum est,ꝙ Bal.ibi not.per illū tex. firmat.Sed ego nouissimè dico , ꝙ ēt si non haberemus illum tex.qui nihil ꝓbat,iste tñ casus nō esset,nec est in periculo:Sed dico,ꝙ in feudis sine dubio appellatione filiorum veniunt nepotes.Nam si in vltimis volūtat. in quib. solùm fit,larga interpretatio.c.cū dilecti.de do.& vidistis gl.in l.fi. ff.de consti prin. appellatione filiorum veniunt nepotes: quanto magis in bñficiis,in quib.latissima fit interpretatio, iurib. alleg. Sed feudum est bñficium propriè : nec de bñficio potest dari melius exemplum,ꝗ̃ feudi.c.1.§ pe.in ꝗb.cau.feud.amit. Bar.in l. 1. in fi.col. C.de iur.& fact.igno.& in l.fi.C.si ɔ̃ ius, & dixi in d.l.fi.de ɔ̃sti. prin.ergo erit sine dubio,quod in ꝗb.debet fieri latissima interpretatio,appellatione filiorū veniunt nepotes. Et per hoc non obst.illud de ɔ̃ctib.quia procedit, ꝙ in eis fit stricta interpretatio.Et hoc modo sing.limita dictum Bar. in d.l.liberorū , in 6. col.& ista adde ad ea,quæ dixi in d.l.fi.ff.de consti.prin.Et vltra
d ꝓdicta,ꝙ in feudis appellatione filiorum veniāt nepotes, d adde in terminis Bar.in d.l.liberorum,in 5.col.in ver.quæro ꝗd in rescriptis principis,gl.in c. 1.§.& si clientulus,in verbo,ad dñm. ad fi.de alie.feud.& ibi Bal.idem tenet in 2. col.in fi. & ibi Mar:
20 Lau.¶† Item adde Bal.in c.quæ in ecclesiarū.in 18.col.ad fi.de ɔ̃sti vbi dicit,ꝙ si cōcessum est alicui feudū pro se,& suis filijs, intelligitur de descendētib.in infinitum: ꝗa materia est indifferens,quo ad gradū. Vñ nomen filius significat , ſm naturā huius ɔ̃ctus totam lineā descendentiū. Sed si materia est differens quo ad gradū , intelligeret solùm de liberis primi gradus. arg.l.iubemus.C.ad Treb. Ita ibi Bal. Item adde Pet. de Anch. in cōmen.c.canonum statuta, de cōsti.in 14. q.prin.in materia interpretationis declaratoriæ,in ver.sed qñq; verbum filijs,ponit in concessionib.gratiosis. Vbi refert, ꝙ magnæ scientiæ,& famæ doctr. D.Fran.de Albe.de Are.ɔ̃sulnit,ꝙ in concessione feudi facta per quendā comitē,cuidam Are.recipienti pro se , & filijs suis masculis quoddā feudum, vt cōprehenderent descendentes ex linea masculina ; ꝗa feudum est quoddam bñficium.c.2.de feud.cog.c.1.in fi. ꝗb.ex caus. bñficium amit. Sed in bñficijs,in quib.fit latissima interpretatio,appellatione filiorum veniunt nepotes,vt d.l.liberorum. Præterea verbum,filijs masculis,non est appositū,vt restringat naturam ɔ̃ctus feudalis,quæ est,vt trāseat ad oēs descendentes:sed vt excludat lineā transuersalem,& fœmininam.Præterea verbū,filijs,non est appositum cā restringendi:sed vt appareat filium hre ex persona ꝑpria,& non vt hrdem patris stipulantis.l.quodcunq;.§.si quis ita.ff.de verb.obl. Vñ de persona filij debet transire ad nepotē. Ita ita Pet.de Anch. Adde etiam , ꝙ istam partē tenet d.Alex. in cons.207.incip.super primo quæsito. in 3.col. quod est in 4. vol.cons.121.& in cons.15 5.vol.incip. Ponderatis his , quæ in thema.narrant in 1.& 3.col.vbi dicit, ꝙ legendo, & continuen-do secutus est istā partem. Solus Sal.in discursu tenet ɔ̃rium in l. 2. in 11.q.C.de iu.emphy.per cap.1. §. cum vero Corradus.qui feudum daroꝑnt.Ad quem tex. ex prædictis patet rn-
21 sum . Et ita habes istum passum plenè examinatum. ¶† Scdō quærit Fulg.hic in 5.col.Pone,est ɔsuetudo in ciuitate,ꝙ frater defuncti excludat matrem.Istud est ɔ̃ ius cōe , quia mater per Tertul.excludit agnatos.Quid erit de auia materna,de qua cōsuetudo nihil dicit:an erit licitū extendere ɔsuetudinem ex idētitate,vel maioritate rōnis ad corrigendum ius cōe? Prædicta cōis conclus.Doct.probat,ꝙ non:& ita firmant Iac. But.& Bal. in l.quod vero ɔ̃.s̃.eo.Et ſm hoc,dato, ꝙ frater defuncti excludat matrē,& mater auiā maternā:tñ si vinco vincentē te,non vincentem te,nō vinco. Ful.hic tenet oppositū , sequendo suā opi.ꝙ simile ɔsuetudinis ex idētitate rōnis sit extendēdū,ēt ad corrigendum ius cōe,quod fundamentum non esset bonum, vt ex prædictis patet.Iste passus non expediret in duob.dieb. Breuiter istam vlt.opi.ꝙ ēt excludat auiam maternam, tenet Bar. post Rich.in l.2.§.fi.ff.ad Tertul.latè Io. And.in addi.Spec.in ti. de succ.ab intest.super rub.in 2.& 3.col.& Bal.sibi ɔ̃rius in l.qcunq;.in 4.col.C.de ser.fug.& in l.si defunctus , vbi plenius quā Albe.C.de suis,& leg.Et vide Bal.in l.iliā. C.de coll & ibi Alex. cum multis concor. Et sic est expeditus primus articulus prin.
22 ¶† Aggredior ſm,qñ in casu occurrente non reperitur lex scri-
e pta,sed reperitur simile legis, & simile consuetudinis. e Exempla j.ponam,ꝙ simile præferatur? Istum passum plenius,quā alibi diffusè examinat Alb.hic in 14.col.& duab. seq. vbi refert multas opi. Ponit Cy.in l.1. C. quæ sit long. consue.Io.And.& Alij,in c.fi.de consue.in quo omissa relatione opin.duas princ. opin.refero. Vna est Iaco.de Ra.qui tenuit, ꝙ simile consuetudinis vincat simile legis , vna rōne. Nam simile consuetudinis vincit legem, vt hic in tex. ergo multo magis debet vincere simile legis. Et quemadmodum,& melius ɔsuetudo vincit legē, vt hac l.circa fi.ſm vnum intellm. Ita simile consuetudinis debet vincere simile legis,sumendo arg.à pari potentia , ergo debet sequi par effectus,sicut argut tex.hic. Huic arg.Bar.in repet. in 2.col.in fi.rndet.Nam iō ɔsuetudo vincit legem,ꝗa adest tacitus ɔsensus populi, vt hac.l. ꝙ non adest in simile consuetudi-
f nis. Sed ista solutio non est bona , f & semper eam reprobaui: ꝗa idem esset in lege.Nam in lege bñ est cōsensus expressus populi,non in simile legis: sed nos loquimur de simile consuetudinis,& legis.Eandem opin.tenet Fulg. hic in vna lect.quia nunꝗ̃ posset reperiri casus, in quo non reperiatur simile legis , prout ēt dicit Bar.hic in repe.in 1.col.in fi.& sic nunꝗ̃, aut raro haberet locum illud,quod dicit ista lex, ꝙ debet attendi simile consuetudinis:quia semper reperit̃ simile legis,ergo vt ista lex non sit in vanum,oportet dicere , ꝙ etiam si reperiatur simile legis: tñ magis attendi debeat simile consuetudinis. Huic opi.multū ob l.non pñt.s̃.eo.vbi tex. vult attendi simile legis : & dicere ꝙ vbi non reperitur simile consuetudinis,esset multum diuinare. Fulg.hic in 3 col.multum circa illum tex. laborat , sed in effectu nihil est.Breuiter cōcludendo teneo dist quàm ponit Bart. hic in repe.in 2.col.& clarius no. Ang. in 6. & Albe.in 14 col.& in effectu Cy.licèt nō sic plenè in d.l. 1.C quæ sit long.ɔsuetud. & Io.And.in d.c.fi.Et dico sic,ꝙ qñ solùm reperitur simile cōsuetudinis,illud debet attendi , vt hic.Si autem solùm reperitur simile legis,illud attendi debet.l.non pñt.s̃.eo.sed multum restringuntur ambo tex. Si autem reperitur simile & legis, & consuetudinis:tunc primò attendi debet,quod est magis simile.Scdō quod est magis rationabile,& æquum:si autem sit paritas , tunc si sumus in materia consuetudinaria, debet attendi simile consuetudinis. Si in materia iuris scripti , attendimus simile iuris scripti , ita teneo. Sed vt ista magis clareant,deduco
23 ad practicam,& primò ad q.Nos habemus in l. scripta †,ꝙ incremen-

ADDITIONES.

a ¶ Sequitur.Alex.cons.203,col.penul.versi.Sed ita est.lib. 7.Rom. cons.129. in fi.qua de re plura scribit Gabriel.com.opin.lib.6.tit.de verb. sig. conclus. prima.num.19. PANCIR.

b ¶ Sequitur Rolan.consi.93.nu.20.lib.2.

c ¶ Et filijs suis.Adde Doct.in l.2.C.de iure.emph.Do.in ca.potuit.de loca.

d ¶ De hoc latissimè Curt.trac.feud.2.par.2.q.prin.nu.45 vsq; ad 54.distingue, vt per eum ibi,& eius dist.refert Gabr.com.opin.lib.6.tit.de verb.sign.conclus.prima.nu.16.& seq. BELLAC.

e ¶ Simile consuetudinis.Adde,ꝙ vbi est eadem ratio,non dr extendi consuetudo.argum.glo.in c.1.in ver.Italiæ.de temp.ord.lib.6.& ita Alex.sing.lib.5. cons.5.circa fi.pen.col. PVRPV.

f ¶ Non est bona.Et ꝙ non sit bona,pondera,ꝙ Bar.in repet. in 2. col.alleg.l.si aliena,vult,ꝙ simile consuetudinis sit tanquam accessorium ad principale. Sed statuta in prin.intelliguntur statuta in accessorio.Bar.in l.solent.ff.de ali. & cib.leg. Igitur inducta ex consensu per consuetudinem intelliguntur inducta in simile,cum valeat argum.à statuto ad consuetudinem.Bar.sæpè in l.omnes populi.sup.tit.2. PVRPV.

cremētum alluuionis accreſcit vſufr.l. Item ſi fundi.§. huic.de
vſufr.Simile in l.ſi neceſſarias.§. ſi nuda. ff.de pign.act. Hēmus
poſtea ius ꝯſuetudinarium feudorum diſponens, ꝙ id, quod
accreſcit per alluuionem in feudum non accreſcit vaſallo,ſm
diſt.tex.in c.1.§.ſi qs de manſo.de contro. inueſt. Occurrit nūc
caſus,qui non eſt deciſus in iure de emphyteuta perpetuo:an
incrementum alluuionis acquirat,& ſic,an attendemus ſimile
legis ſcriptæ, & ſic vſufr. an ſimile iuris conſuetudinarij de va-
ſallo?Et licèt in tributario,cuius eſt directum dñium, ſit tex.ꝙ
alluuio ſibi accreſcat l.2.C.de allu.& palu.tñ in emphyteuta,ꝙ
ſolùm habet vtile dñium, hoc non reperitur, & ꝙ tributarius
hēat directum dñium,eſt tex.in l.& in prouinciali. C. de ſer.&
aqua. Gl.1. hic circa medium tenet,ꝙ augumētum alluuionis
accreſcat emphyteutæ,ſicut fructuario.Idem tenet Bar.hic in
repe.in 2.col.Mouetur optima rōne.Nam conſuetudo proce-
dit ex quodam præſcripto iure,vt ĩ.dr̃, ſed in præſcrip.veniunt
acceſſoria:puta ſeruitutes.l.ſi aliena.§.1.vbi ēt Bar.ff de vſuc.er
go ita in ꝯſuetudine,quæ eſt circa factum, venient oīa acceſ-
24 ſoria facti, & comprehendentur.¶† No.tu diligenter iſta ver-
ba Bar.quæ bñ pondera:quia hēs ſingu.limit.ad regulam,quæ
datur,& in præſcrip. & in conſuetudinib. qa quantum poſſeſ-
ſum tñ præſcriptum,& nō plus.l.1.§.Iulianus.1.ff.de iti.actuq;
pri.& ibi gl.no.in verbo,quoad vſque.ꝗ Bar.in §.ſi quis hoc in-
terdicto,dicit ſemper notandam, & ibi infert ad plus peregri-
nas deci. quas per te vide. Alibi ad propoſitum dicit Bal.in l.fi.
C.com.vtr.iu.ꝙ conſuetudo tñ habet de effectu, & potentia,
ꝗtum de vſu:& proprios facti terminos, & vſus nunquam ex-
25 cedit,& Bal.in c.1.in prin.in 5.col.qui feud.da.poſ.¶† Iſta limi
tantur ſing.per Bar.hic,niſi ſint acceſſoria præſcripta,vel emer-
gentia circa factum ad conſuetudinem. Caue, qa l.ſi aliena.§.
1.alleg.per Bar.parum vr̃ facere: qa loquitur in acceſſorio iam
in eſſe formato. Nã præſcripto fundo ēt præſcribitur ſeruitus
debita fundo,& ſic iam in eſſe producta. Sed nos loquimur in
acceſſorio acquirendo.Neq;.n.dixerit aliquis,ꝙ ſi quis præſcri-
pſerit fundum,ꝙ propter hoc præſcripſerit incrementum al-
luuionis poſtea accedens. Eandem ſniam tenet Ang.hic in 5.
col.poſt Pet.& Guid.pulchro argum.Nã eſt fortius argum,qđ
fit à maiori ꝗ quod à ſimili,quia qualibet probatio eſt fortior,
ꝗ illa,quæ fit a ſimili.§.ſi minus illud. in Auth.de inſtr. cau. Sed
ſi arguimus à feudatario,ad emphyteutam,ſolùm arguimus à
ſimili.Sed ſi arguimus à fructuario, arguimus à minori,quia ſi
fructuario acquiritur incrementum alluuionis,quanto fortius
emphyteutę,qui habet ius potētius,cùm habeat vtile dñium,
quod nō extinguitur morte:ſicut ius vſuſfr.Ita tenet Ray.hic,
vt refert Alb.qui in 14.col.& ſeq.latè examinat, ſed nil firmat;
& gl.in l.1.in gl.fin.C.de iure emph.& ibi Alb.in fi.col.expreſſe
firmat,& ibi Bal.& Sal.Moti bona rōne,quia cuius eſt incom-
modum naturale,eſt & æquum, vt ēt ſit commodum. Sed ſi
res emphyteutica pereat,dummodo non in totum,damnum
eſt emphyteutę. d.l.1.C.de iur. emph. ergo ſi aliqd accreſcat,
26 dēt ſpectare ad emphyteutam. ¶† Ego eadem partē teneo. a
a Moueor quia iura feudorũ regulariter non dñt allegari ad de-
ci.aliarum cãrum quàm feudi,cum ſint iura ſing.quæ extendi
non dñt.l.ius ſingulare.ſ̃.eo.Ita dicit Bar.in l.vt iuriſiur.§.ſi libe-
ri.in duob.locis.ff.de oper.lib.Sequitur Pet.de Anch.in clem.2.
de iure pa.Quē paſſum latè examinaui in l.1.in 19. col.& ſeq.
C.de iu.emph.& vide omnino Lud.conſ.212.incip. quo ad pri
mum quæritur.in 2.dub. Et iſta eſt veritas, ꝗuis Iaco. de Ra.&
Mar.Sil.tenerēt ꝯrium ad ſimilitudinem feudatarij, cui magis
emphyteuta aſſimilari vr̃ ratione dñij. Idem ſub dubio tenet
Bal.in d.c.1.§.ſi quis de manſo.per illum tex. reprobata gl. hic;
& malè. Vide tñ quod dicam nunc in ſeq.ratione.Imò plus te
nent Alb. Bar.& Bal. in d.l.1. ꝙ ſiue augmentum alluuionis ſit
latens,ſiue patēs,ſemper acquiritur emphyteutæ, poſtꝗ incre-
mentum patens coaluerit ſolo, & arbor radices firmauerit.§.
præterea alluuionem.Inſti.de re. di. per rōnem proximam,qa
cuius eſt incōmodum,& c.licèt in fructuario ſit ſecus, quia ei
acquirit̃ incrementum alluuionis latens, non patens.l. Item ſi
fundi.§.huic.alleg.in gl.qa non habet ius ita fortè ſicut emphy
teuta,quia non durabile poſt mortem,& ſic non licèt arguere
à minori ad maius.Et no.ꝙ ſi prędio emphyteutico p alluuio-
nem fieret magnum incrementum,nō per hoc augeretur pē-
ſio,ſicut eꝯ non diminueretur,ſm gl.& Doct.in d.l.1. vbi ēt p
Cy.16.q.Io.And.in addi.Specu.in tit.de locato.§. nunc aliqua,
ver.136 Can.in c.potuit.de loc.vbi Imol.in repe. in 35. colu.&
[illegible] Bal.in addi.Spec.in tit.de loc. in 6. col. & in l. ea quæ. C.de
allu.& palu.Facit gl.magiſtrata in l.ſi merces.§. vis maior.in gl.
[illegible] in verbo cui,vbi Bar.ff.loc.¶†Scđò prædicta inducuntur
ad [illegible] Dictat conſuetudo feudorum, ꝙ ſi vaſſallus
vēdat feudum dño,& decipiatur citra dimidiã iuſti pretij, nō
[illegible] reſcindi vendition. pp deceptionē. Alibi lex ſcripta
dicit oppoſitum in l.2.C.de reſcin.ven.& in c.pe.vbi plenè Ca-
no.de emp.& vend.qd erit in emphy?Ang.hic in 6.col.(ſequũ-
tur Pet.& Guid.hic) dicit,ꝙ ex doctri. ſ̃.relata dēt ſic diſtingui.
Aut res conceſſa in emphyteuſim eſt feudalis: & tūc ſequi de-
bemus ſimile feudorũ;& illud,quod in feudis ſtatuit̃. Aut non
eſt feudalis,& tunc ſeqmur ius cōe ſcriptum, & ſic d.l. 2.C. de
reſcin.ven.¶Ego admiror, quare Ang. ſic diſtinguat: & quare
non idem diſtinguat in pręce. q.qñ quæritur, an incrementum
alluuionis acquiratur emphyteutæ, quare non dicimus, ꝙ res
feudalis ſi ſit ꝯceſſa in emphy.tūc non accreſcat,& ſic ſequēdũ
ſimile feudorum.Si aũt alia res eſt conceſſa in emphy.tunc ſe-
cus ſit.Nam vr̃,ꝙ attenta cōi doctri. pariformiter in vtroq; ſic
deberet diſtingui,quia ſm cōem doctri.in materia feudali attē
dimus ſimile iuris feudalis, in alia materia ſimile iuris cōis. Itē
conſidera qñ res feudalis conceditur in emphyteuſim,& ſic ef-
ficit̃ emphyteutica,quo ad accipientē, non vr̃ ꝙ amplius quo
ad accipientem dēat de ea dici tanꝗ de feudali,qa quo ad acci
28 pientem eſt merè emphyteutica. ¶† Itē attende dum Ang.ꝯ-
cludit,ꝙ ſi res non feudalis ꝯceditur in emphyteuſim, ꝙ in ea
hēt locum remedium d.l.2.C. de reſcin.ven.Idem tenet Bal.in
illa l.2.in lect.in 7.col.in 3.q.in fi. Sed ꝯrium tene, & eſt verius,
& tenet Spec.in tit.de emp.& ven.§ nūc dicendũ,ver.qd de ꝯ-
ceſſione in emphyteuſim. Bald. eſt ſibi ꝯrius in rub. C. de iure
emph.& ꝓ hac parte multa faciũt, quæ latè dixi in l.1.in 29.co.
29 & ſeq.C.de iure emph.¶† Sed illud ſtringit.Nã remediũ.d.l.2.
nedum hēt locum in emp.& vend.ſed ēt in omnib.ꝯctib.bonę
fidei l.3.vbi gl.no.& ibi Bar.& Bal.C.com. vtr.iu.Bar.in l.Item ſi
ꝑtio.§.quemadmodũ.ff.locati. Can.in c.dilecti.de emp.& vēd.
Tñ non hēt locũ in ꝯctib.ſtricti iuris.ſed emphyteuſis eſt ſtricti
iuris,qa non eſt de enumeratis in §. actionum. Inſtit.de acti.&
expreſsè Spec.& Io.And.in d.§.nunc aliqua,ver.3.& Bal. in d.l.
30 1.in 2.col.C.de iure emphy. vbi dixi. ¶† Tertiò no.in verſ.Nã
cum ipſę leges.ꝙ quilibet populus pōt conſuetudinē induce-
re,intellige localem.Sed caue,quia Innoc.in c.1.in 3.col.de cō-
ſue. (aliqui hñt ſuper rub.)intelligit verum,dummodo cum li
centia principis,vel ſuperioris hñtis iuriſdōnem in illo loco.al-
le.93.diſt.c. illud, & quia violare leges, vel ſtatuta eſt peccatũ.
25.q.1.c.violatores,in tñ, ꝙ non ſufficeret ſimplex tollerantia
ſuperioris,per c.cũ non ignores,& c.cum iamdudũ. de ꝑb. Ita
refert,& plenius Ang.hic in 1.col.& ſipmr̃ ſequitur. Teneo ꝯ-
rium,& Bal.hic in 4.col.in diſcurſu expreſsè tenet, ꝙ in ꝯſuetu
dine priuata non eſt curandũ de ſcientia principis,vel ſuperio-
ris,& ad hoc faciunt multa,quę dixi in euidentialib.in l.oēs po
31 puli.ſ̃.de iuſti.& iur.¶† Quartò not.ibi:Nam qd intereſt,nō eſ
ſe dñiam,an declaretur voluntas verbis, an factis, concordat l.
Paulus.ff.rem rat.hab.& l.ſi tñ §.ei.ff.de ędil.edic. & l.fi.ff.de di-
uor.Hinc videmus,ꝙ ſicut qñ iudex grauat partē verbo,inter-
locutoriè ſententiando,pōt pars appellare.Idē ſi grauat facto.
c.ex parte M. de appell. Imò fortior eſt appellatio, quæ inter-
ponitur ad Papam facto,ꝗ verbo, puta arripiendo iter ad Pa-
pam.c.dilecti,& c.vt debitus.de app.Bar. in l. de pupillo. §.ſi qs
ipſi,in fi.col.in 5.lect.per illũ tex.ff.de oper.nou.nunc.Itē adde,
ꝙ facta ſunt fortiora ad declarandum volũtatem, quã verba,
quę ſępè interpretantur ꝯ mentem ꝓferentis,vt in c.dilecti.de
appel.& in c.ęſtimant.11.q.3.ſm.Abb.in conſ.213.incip. Illud
de iure quęritur,vtrum viſa remiſſione,in pen.col. in prin. Tu
adde ad hoc tex.meliorem de iure in d.l.ſi tñ.§.ei qui.& in d.l.
32 Paulus.¶† Quintò no.ex tex.ſm Old.& Bal.ꝙ ea,quæ proce-
dũt ab eadem cã efficiendi,dñt parem effectum producere.In-
tellige tñ, dummodo cã efficiens ęqualiter operetur: aliàs ſe-
cus:vt patet in principe,qui dat iuriſdōnem ordinariam,& de-
legatam,& tñ non ſunt paris potētię.l.more, & l. & quia.ff.de
33 iu.omu.iud.¶† Sextò no.in ver. fi. ꝙ lex pōt in totum tolli nō
ſolùm per ꝯriam legem,vel conſuetudinem, ſed etiã per non
vſum,& ſic per deſuetudinem.De quo hēs gl. in Auth. de hę.
& Fal.& ibi per Iac.de Bel.p Bar. in §. & cum antea. ſ̃.in procœ.
ff.& in l.fi.§.ſed cum antiquitas.in fi.C.de cur.fur. & conſ. 144.
incip.Iudex cōis Aſſiſij,& eſt bonus tex.in l.2.in prin. in verbo,
inuſitato,quem ibi no.Bal.C.de conſt. pec. gl.in c.j. de treu.&
pa.Cy.tñ in l.fi.C.pe iur. do. impe.dicit,ꝙ per non vſum nunꝗ
tollitur,ſed bene per ꝯrium vſum.Breuiter, omiſſis multis ſu-
per-

ADDITIO.

a ¶Quæ etiam eſt communis opin.ſecundùm incertos repetentes hic nu.19.
& ſi attendenda eſt maior ſimilitudo,vt per Iaſ.ſ̃. nu. 22. in fi. videmus em-
phyteutam magis æquiparari vaſallo. cum vterq; habeat vtile rei dominiũ
l.1.ſi ager vecti.iuncto.c.1.de inueſt.de re ali. fa. quàm vſufructuario, qui in
re nullum dominium habet.l.penul.in prin.ĩ.ſi vſufr.pet.ergo idem iudican-
dùm in hoc caſu de emphi.quod de vaſallo,& ita etiam clara redduntur ver-
ba Iaſ.hic ſequentia,dum inquit poſt Mar. Emphiteutam magis aſſimilari
feudatario ratione dominij.

perſuis, quæ referunt per legiſtas & Cano. in locis. j. alleg. veri-
✠ tas eſt, *& ita communiter tenetur*, ꝙ per ſolum non vſum in mil-
a le annis nunꝗ tollit lex, [a] vel ſtatutũ. Vñ ſi ciuitas ſtaret mille
annis, ꝙ non vteretur lege forte, quia non euenit caſus, nunꝗ
tolleretur lex. Sed qñ vſus habet in ſe actũ ꝯrium legi expſsè:
quo caſu ꝯria inducitur conſuetudo, vel ẽt tacitè: tunc bñ tol-
litur lex: & declarabo per exemplum. Ita originalr̃ concludit
Cy. & latè, cuius doctr. alij ſibi aſcribunt, in l. 2. in 5. col. magna,
ver. expediti ſumus de 1. q. prin. C. quæ ſit long. conſue. Can. in
c. Io. vbi tex. prin. de cler. coniug. & in d. c. 1. de treug. & pac. do.
Ant. in repe. c. fi. 19. col. & ſeq. de conſue. Bal. hic in 14. col. ver.
Sed nũquid ex actib. negatiuis, & latè Alb. hic in 18. col. & ſeq.
Ang. in §. igitur, vbi gl. in proœ. Inſt. & in l. ſi expreſſim, in 5. col.
j. de appel. Sequitur Alex. conſ. 132. incip. viſa facti narra. in pe.
col. in 1. vol. & conſ. 136. in 2. vol. incip. In cauſa, & lite vertente
inter Iaco. in 7. col. & in conſ. 195. in 2. vol. incip. viſo teſtõ dicti
34 Franciſci, in 4. col. in fi. & ſeq. ¶† Confirmo per id, quod deci-
dit Bal. in l. rem nõ nouam, in fi. per gl. ibi. C. de iud. vbi dicit ſe
pridie conſuluiſſe: Statuto mercatorum cauebatur, ꝙ non va-
leret ſnĩa lata in curia mercatorum, niſi in pñtia interuenerint
oẽs quatuor conſules mercatorum: ſi per ꝯſuetudinem obſer-
uatum eſt, ꝙ feratur ſnĩa in pñtia trium, dicit ſe couſuluiſſe, ꝙ
valet illa ſnĩa: quia per illum non vſum hñtem actum ꝯrium,
fuit derogatum ſtatuto, vt ibi per eum. Confirmo ẽt per id, qđ
decidit Bal. in Auth. omnes peregrini, in fi. col. C. com. de ſucc.
vbi dicit, ꝙ ſi in ciuitate eſt facta reformatio, & expreſſa dero-
gatio alicuius ſtatuti, tñ ante, & poſt fuerit ſtatutum obſerua-
tum, illa reformatio, ex quo non fuit remiſſa vſu hoĩum, nihil
ſtatuto derogauit. Alleg. Arch. 4. diſtin. c. fi. & refert, & ſequitur
Pet. de Anch. in commen. c. canonum ſtatuta. de cõſti. Ver. q̃-
35 ro vlterius, facta fuit quædam reformatio. ¶† Septimò per iſtã
l. in fi. dicit Bal. in c. 1. §. pterea ducatus, in 1. col. de prohi. feud.
alie. per Fed. ꝙ nullum eſt ius merè poſitiuum, quod conſuetu
dine mutari non poſſit. Quod intelligẽ, niſi talis cõſuetudo ſit
irrationabilis. c. fi. de conſuetud. ſm Abb. in conſ. 7. in 3. vol. inci.
36 tria circa primum dubium. in pen. col. ¶† Gl. 1. diuiditur in 5.
partes. In 1. exemplificat principium. l. in feudis. Nec ius feudo
rum propterea dr̃ ius ſcriptum, nec deſijt ius conſuetudinariũ
appellari, ꝗuis ad ſcripturam redactum ſit ad faciliorem me-
b moriam, [b] de quo vide Bar. hic in repet huius. l. in 6. col. in fi. &
ſeq. Bal. & alios ſuper rub. qui feud. dar. non poſſ. Facit c. 2. dẽ
præb. in 6. vbi appellatur conſuetudo, ꝗuis ſit in ſcriptis. In 2.
quę eſt ibi, & no. tria. gl. colligit tex. not. tripartitum. In 3. quæ
eſt ibi, & põt poni exemplum. ponit quatuor exempla ad ſm
dictum tex. ibi, & ſi qua in re, qñ non habemus legem, nec ꝯ-
ſuetudinem, ſed ſimile conſuetudinis. Et primum exemplum
eſt. Nos hẽmus, ꝙ mancus non poteſt ſuccedere in feudo, quia
eſt imperfectus ad ſeruitium dñi: Simile ſm gl. dicendum erit
in hñte manum, ſed debilitatam. Iſtud exemplum non eſt bo-
num, quia vtrobiq; eſt caſus cõſuetudinis, ꝙ nec mancus, nec
c ſerua [c] poteſt in feudo ſuccedere, in c. 1. an mutus, vel aliter im
37 perfectus. ¶† No. tñ ex gl. ꝙ paria ſunt, vel non hr̃e manum, &
ſic eſſet mancum, vel hr̃e ſed debilitatam, vel inutilem. Vide
ad hoc tex. in l. qui clauum. §. item ſciendum. ff. de ædil. edic. Fa
cit in ſimili regula l. quod vulgo. ff. de ſtat. ho. Vnde iſta gl. facit,
ꝙ ſtante ſtatuto, ꝙ ſi aliquis vulnerauit alium in platea, dẽat
ſibi amputari manus dextra, ꝗ ſi non habuerit, amputetur ſini
ſtra. Pone, ꝙ habeat manum dextram, ſed inutilẽ an ſibi dẽat
ſiniſtra amputari? Iſta gl. facit, ꝙ ſic, & idem vr̃ tenere Fulg. hic,
in 3. col. Sed ꝯrium expreſsè tenet Ang. hic in 3. col. præcipuè:
quia dato, ꝙ verum ſit id, quod dicit gl. ꝙ paria ſint, hoc eſt p
fictionem, non verè, ſed in ſtatutis caſus fictus attendi nõ dẽt. l.
3. §. hæc verba, vbi no. Bar. ff. de neg. geſt. cum ſi. & in pœnis, qñ
Doct. variant mitior pars eſt tenẽda. l. interpretatione, & l. ſan-
ctio. ff. de pęn. de quo vide Ang. & Imo. in l. 2. ff. de publ. iud.
Bal. in Auth. ſed nouo iure. C. de ſeru. fug. Ang. in tract. malefi.
in verb. membrum, & ꝙ dicit glo. l. fin. iuncto tex. in c. accuſa-
ſti. de accuſ. ¶Not. tamen, ꝙ ſtatutum puniens debilitantem
membrum, puta manum: non habet locum in debilitante
membrum, quod alias erat inutile, ſecundùm Bald. in l. 1. in
fi. colum. C. de ædil. act. Ita ſi ſtatutum punit effodientem ocu-
lum alicui, non hẽt locum in eo, qui effodit oculum inutilem
ſine acie, & ſine viſu, ſm Bal. in l. conuenticulam. in 3. col. C. de
Epiſc. & cler. ¶Not. tñ duram deciſi. quod ſi ſtatutum ſimplr̃
diſponat, ꝙ pro vulnere, vel alio delicto puniatur pœna ma-
nus, intelligitur de ambab. manib. & debent amputari ambæ
manus: niſi ſtatutum expreſsè ſpecificet de qua manu, vel dex-
tra, vel ſiniſtra. Ita Bar. in l. 1. per gl. ibi. C. de primice. lib. 12. & in
l. vulgaris, in prin. in fi. col. circa medium. ff. de fur. Pro nunc ali
38 ter non inſiſto. ¶† Scđm exemplum gl. eſt. Nam in iure con-
d ſuetudinario reperitur, ꝙ monachus [d] non ſuccedat in feudo,
quia non põt ſeruire dño. c. qui clericus. ſi de feud. fue. contro.
inter dom. & agna. A ſimili dicit glo. ꝙ idem dicemus in ca-
e nonico regulari. [e] Et certè de vtroq; eſt tex. in d. c. qui clericus.
Et ſi dicas, qũo ius ciuile potuit ſtatuere in perſonis monacho
rum, vel clericorum, ꝙ nõ ſuccedant in feudo, quia ſic expreſ-
ſe ſtatuerunt de perſonis non ſubditis, per ea quæ hñr in c. ec-
cleſia. S. Mariæ, de conſti. & in c. S. Mariæ, vt lit. pend. & in l. 1. C.
de ſum. trin. & dixi in Auth. ſi qua mulier. C. de ſacroſ. eccleſ?
Rñde, ꝙ ita potuit ſtatuere, & ꝙ ita ſtatutum eſt pp naturam
rei feudalis, quæ eſt, ꝙ feudum non poſſit tranſire ad eum, qui
non poteſt ſeruitium perſonæ dño exhibere, ſm Bald. & Ang.
39 hic; † & ꝙ deciſio iuris ciuilis pp naturam rei præcedentis ẽt
liget perſonas eccleſiaſticas ex multis ſimilib. optimis, firmaui
in prælud ijs feudorum, in 1. q. prin & ibi dicta habeantur hic p
40 repetitis. ¶† No. tñ ad limitationem vtriuſq; exempli, ꝙ licèt
mancus, monachus, & clericus non ſint regulariter habiles feu
dorum: tñ ſi fieret proclama, vel ſtatutum, ꝙ quicunq; cœpe-
rit talem exbannitum, lucraretur feudum: Certè ſi mancus ca-
peret illum exbannitum, lucraretur feudum, quia verba gene
ralia prolata fauore reipubl. non recipiunt reſtrictionem de ha
bilitate: nec reſtringuntur ad perſonas habiles. Imò ẽt inhabi-
les, tex. eſt ſing. in l. ſi quis in graui. §. hi quoq;. ff. ad Silla. per quẽ
tex. ita in terminis noſtris determinat Gul. Alb. Sal. Ludou. &
Alex. in l. ſi filius, vbi dixi. ff. ſi cert. pet. Et ad hoc firmandũ be-
ne facit regula Bar. no. in l. quemadmodum, circa mediũ. C. de
agr. & cen. lib. 11. p gl. ibi, & Pau. de Caſt. in l. bona fides. ff. depo.
¶In alijs duob. exemplis gl. bene dicit. In 3. parte gl. ibi, his mo-
dis. gl. ponit quatuor dicta, in quib. bene loquitur, quæ declara,
vt hic per Bar. maximè in repet. In 5. ibi, & no. hic arg. Gl. in ef-
fectu no. ex tex. ꝙ conſuetudo ſpecialis vnius loci derogat iuri
cõi in eo loco, & in hoc gl. bñ loquitur: & probatur melius in l.
venditor. §. ſi conſtat. ff. com. præd. vt per Bar. in repet. in 3. col.
¶Gl. in verbo, inueterata, diuiditur in tres partes. In 1. duplici-
ter declarat tex. & ſic ponit duas opi. In 2. quærit. In 3. opponit,
& tripliciter ſoluit. Secunda ibi, ſed qualiter decennio. Tertia
41 ibi, ſed ſm hoc exemplis iudicatur. ¶† In prima parte p eius
intelligentia quæro, quantum tempus requiratur ad inducen-
dam conſuetudinem. Gl. ponit duas opi. Prima eſt, ꝙ requira-
tur ſpatium tanti temporis, cuius initij memoria non ſit in ꝯ-
rium. Pro iſta opi. ſtringit multum, ꝙ conſuetudo habet cãm
diſcontinuam: quia inducitur per factum hominum. Sed in ha
bentib. cãm diſcontinuam, ad hoc, vt inducatur præſcriptio,
requiritur tm̃ tempus, cuius initij memoria nõ ſit in ꝯrium. gl.
magiſtr. in l. ſeruitutes, magna. ff. de ſer. Et ad cognoſcendum,
quæ dicantur habere cauſam continuam, & quæ diſcontinuã,
& quæ quaſi continuam, vide Bar. magiſtraliter in l. 2. vbi etiã
Bal. C. de ſeru. & aqua. Iſta prima ſnĩa reprobatur per omnes
hic per l. diuturna. j. eo. cum diuturnum dicatur ſpatium 10.
annor. vt in gl. & ad arg. s̃. formatum rñdet ſolus Bar. hic in 10.
col. ꝙ argu. procedit in præſcrip. quam quis non poſſet ſtatim
inducere: tunc ſi habet cauſam diſcontinuam, procedit diſtin-
ctio. s̃. facta; ſed cõſuetudinem poſſet populus ſtatim vno actu
inducere. Et ſi dicas: ẽt præſcriptio poſſet ſtatim induci in cau-
ſis diſcontinuis, ſi dñs ꝯ quem præſcribitur eſſet contentus. Re
ſponde, ſaluando Bar. ꝙ loquitur in conſuetudine inducenda
ex ſolo conſenſu populi requirentis, illa ſtatim vnico actu poſ-
ſet induci: ſed in præſcrip. requiritur conſenſus præſcribentis,
& eius ꝯ quem præſcribitur, vult ergo Bart. ꝙ populus ſtatim
in vno actu conſuetudinem inducere poſſet. In hoc aduerte,
quia d. Ant. in repe. c. fin. in 6. col. de conſue. non faciens men-
tionem de Bar. refert, ꝙ Guid. hic, & Pet. tenent, ꝙ ſtatim ſolo,
con-

ADDITIONES.

a ¶ Sequitur Alex. conſ. 236. nu. 19. lib. 2. vbi loquitur, ẽt de conſuetudine, quę ex non vſu non inducitur niſi habeat actum contrarium implicitum, vt no. d. Rol. conſ. 5. nu. 71. lib. 1. idẽ procedit in qualibet lege, diſpõne, vel declaratio ne, vt non ſint alicuius momenti, ſi per annos. 10. non fuerint in vſu receptę, ſed contrariũ fuerit obſeruatũ. cõem dicit Soc. in cõſ. 75. nu. 37. lib. 4. MAS.

b ¶Et hæc com. opi. ſcđm Cacialup. de feud. co. art. 5. nu. 1. & ita cõiter allegan tur vſus feudorum. Clar. receptarum ſent. lib. 4. §. feudum. q. 2.

c ¶Serua. ſic legitur in antiqs impreſſionib. quidam legendum putant fęmina, alij ſurdus. Nos legendum putamus ſcæua, ſeu ſcæuola, qa is eſt cui dextera eſt inutilis, aut deeſt penitus. iux. l. qui clauum. de ædil. edic. vnde Q. Mucius Scæuola dictus. TROTTVS.

d ¶ Quod monachus. Adde Doct. in c. in præſentia, de prob. Cald. conſ. 2. in rub. de feud. incip. clericus primæ tonſuræ. Alex. de Imo. conſ. 10. incip. viſo inſtr̃o inueſti. 6. volu. Et an valeat conſuetudo, ꝙ monachi religioſi, & clerici ſęculares non ſuccedant in feudis, vide per Pau. de Caſt. conſ. 159. inci. quæſtio iſta vertitur.

e ¶Quid de clerico, vide Curt. qui latiſſimè diſputat: & eandem conclud. negatiuè in tracta. feud. 3. par. 10. q. prin. nu. 13. De qua tamen pulchrè per Clar. §. feudum. q. 78. Oſaſ. deciſ. 27.

consensu posset populus cõsuetudinem inducere ordinando, ꝙ tale quid sit consuetudo: puta ꝙ maior natu in totum succedat patri. Ipse reprobat breuiter: quia tunc non esset consuetudo, quæ inducitur ex longo vsu hoĩum, sed esset cõsuetudo ficta, & intitulata, vt ibi per eũ. Confirmo per id quod not. Bal. in repe. in 2. col. dum dicit ꝙ lex, & consuetudo tripliciter differunt. Primo tanquàm expressum, & tacitum. Scd̃o tanquàm scriptum, & non scriptum. Tertiò (& hic est punctus) tanquã instantaneum, & successiuum, q̃a consuetudo non inducitur in instanti, sed ſm eum est similis homini, qui non perficitur, nisi tp̃is cursu, & sic lentiori passu procedunt tacita, quàm expressa, quia non sunt ita certa, quæ ex coniecturis proueniunt, sicut ea, quæ expressa sunt, vt hic per eum. Et sic teneo ꝯ Barto. hic, ꝙ consuetudo propriè non posset statim induci per popu-
42 lum.† Et no. bñ quæ dicatur consuetudo intitulata, quia dr̃ illa, q̃n populus statim per vnum actum vult facere consuetudinem. Ista est ficta consuetudo, & appellatur intitulata. Ita de-
43 clarat d. Anto. in d. c. fi. in 6. col. ¶† Not. ẽt circa hanc primam
a opi. gl. [a] ꝙ consuetudo, vel præscriptio tanti tp̃is [b], cuius initij
b memoria non extat in ꝯrium, æquiparatur priuilegio expresse concesso à principe ex certa scientia c. super quibusdam. §. præterea, vbi gl. in verbo, memoria, de verb. sign. Bal. in c. 1. in col. 1. in fi. tit. quæ sint rega. Facit. l. hoc iure. §. ductus, in ver. constitu-
* ti. ff. de aqua quot. & æsti. ¶Scd̃a est opi. glo. vera, & *communis*, ꝙ [c]
c ad inducendam consuetudinẽ sufficit tempus. 10. anni, prout etiam tenent gl. & Doc. in l. 2. C. quæ sit lon. consuetud. & Bal. in rub. illius tit. & in c. 1. in prin. in ti. qualiter feudũ olim pote. alie. & hoc tempus 10. annor. inci. currere à tp̃e primi actus celebrati in populo, ſm Bar. hic in 10. col. & Ang. in 3. q. & d. Ant. in repe. d. c. fi. in 26. col. & ibi Imo. post Ioan. And. in 3. col. Item intellige, ꝙ sufficit tp̃s 10. anno. siue inducatur consuetudo præter ius ciuile, siue etiam ꝯ. Non eodem modo de iure cano. si inducatur consuetudo præter ius, sufficiat tempus 10. anno. Si aũt inducat̃ consuetudo ꝯ ius can. oportet, ꝙ consuetudo sit præscripta spacio. 40. annor. c. fi. vbi vide gl. plenã, & ibi Doct. de consuetud. & gl. 12. dist. c. consuetud. & in c. fi. de consuetud. in 6. Facit tex. in c. cum de bñficio, de præb. in 6. & in c. Cuma-
44 na, de elect. in 6. Et ibi habes tex. no.† ꝙ appellatione consuetu-
d dinis [d] debet intelligi de præscripta. Illa. n. est propria consuetudo, quem tex. dicit esse sin. Ang. in l. diuturna. ĩ. co. Illum tex. ẽt alleg. Bal. ad hoc in 7. col. in 8. oppo. in repe. & in c. 1. in prin. de feud. cog. & in l. binos. C. de adňo. diuer. iud. Sed Pet. & Cy. relati per oẽs in d. l. 2. C. quæ sit lon. cõsuetud. dicunt pro more eorum male, ꝙ hoc processit errore Can. & ꝙ ineptè dr̃ consuetudo præscripta: quia præscr. dr̃ illa quæ intendit ad tollendum iam in esse productum, puta dñium, pignus, vel similia. Cõsuetudo tendit ad inducendum, quod non est. Impropriè ergo potest dici consuetudo præscripta. Ang. hic in 11. col. fatẽdo obiectum, dicit ꝙ quis de iure cano. reperiatur consuetudo præscripta, tñ de iure ciuil. nõ reperitur verbum consuetudo præscripta, q̃a consuetudo non est propriè præscriptio, sed quædam roboratio, & confirmatio taciti cõsensus mediante tp̃is lapsu, quia in præscribenda consuetud. non requirit̃ titulus, nec bona fides, prout in præscr. Bal. ẽt hic in repe. in 7. col. in 8. oppor. fatet̃, ꝙ consuetudo dr̃ præscripta. i. roborata ad similitudinem p̃scr. non ꝙ propriè sit præscriptio. Pan. ẽt in d. c. fi. in 6. col. referens dñam Pet. & Cy. s. relatam dicit: Non intelligas, ꝙ consuetudo præscribat̃ sicut dñium, sed dr̃ consuetudo præscripta. i. obtenta ex cursu tp̃is ad præscr. requisiti. Ista verba omnia sunt verba ad Ephesios. vñ Bar. hic in repet. in 10. col. referens obiectũ Pet. & Cy. ꝯ Can. dicit aduertendum, ꝙ duplex est præscriptio propriè. Nam quandam sunt iura inducta, & disposita, quæ ꝑ præscriptionem tolluntur, & in alium transferuntur, vt est q̃n præscribitur dñium. Et hoc modo procedit q̃d dicunt Petr. & Cy. Quædam sunt iura, quæ non sunt inducta, sed inducuntur per præscriptionem, vt est q̃n præscribitur seruitus. Et hoc modo præscriptio tendit ad inducendum, & hoc modo consuetudo ẽt, quæ tendit ad inducendum, dr̃ præscriptio, & habes ꝙ dña est inter ius ciuile, & can. quia ſm ius ciuile consuetudo ꝯ ius siue præter ius inducitur 10. annis, sed de iure can. si sit ꝯ ius requiritur, ꝙ sit præscripta, & sic 40. anni. Rõnem diuersitatis assi-
45 gnat Pan. in d. c. fi. in 7. col. quem vide. ¶† Primam tñ conclu. ꝙ ꝯ ius ciuile potest induci cõsuetudo. 10. annor. limita, nisi cõsuetudo induceretur in his, quæ sunt reseruata principi in signũ supremæ potestatis, tunc non posset induci consuetudo, nisi esset tñ tempus, cuius initij memoria non esset in ꝯrium, per tex. d. c. super quibusdam. §. præterea. Ita dicunt d. Ant. & Imo. in d. c. fi. de consuetud. vbi Pan. in 9. col. & quæ sint reseruata principi, ponit Bal. in l. 2. C. de iure au. annu. & in l. rescripta. C. si ꝯ ius. Hinc infero, ꝙ cùm ptãs imponẽdi noua vectigalia sit de reseruatis principi. l. vectigalia, cum l. seq. C. noua vecti. impo ni non posse. Certè ad acquirendum per consuetudinem inferiorib. ꝙ possent noua vectig. inducere, requiretur tempus, de quo s. Ideo tex. cum gl. in d. c. super quibusdam. §. præterea dicunt, ꝙ ad acquirendum consuetudinem inducendi pedagia
46 salinaria, & similia requiritur tñ tp̃s, cuius initij, &c. ¶† Confirmo, q̃a inferiores à principe non possunt statuta condere su per reseruatis principi in signum supremæ ptãtis, vt exp̃sse tenet Bar. in l. omnes populi. s. de iust. & iur. in 3. q. prin. ver. iuxta præmissa quero q̃n sit statutũ, & in l. testi factio. ff. de test. Bal. in ti. de pa. constan. in verbo, ſm mores, & leges illius ciuitatis. & per tex. in c. veniẽtes, de iureiu. Facit. l. 1. §. de qua re. ff. de postu. ergò ẽt non possent consuetudinem inducere per ar. huius l.
47 † Et per prædicta redditur valde dubiũ vnum, q̃d mirabiliter dicit Bar. in l. cum neq;. C. de inco. lib. 10. & in l. vni. C. de mulierib. & in quo loco. li. 10. in 5. col. vers. q̃ro cui possit imponi hęc collect. in quib. locis mirabiľr concludit, ꝙ ad hoc, vt ciuitates possint imponere collectas forensib. pro reb. quas possident forenses in illa ciuitate, si illę ciuitates dicant, ꝙ habeant ex ꝯsuetud. tãti tp̃is, cuius initij, &c. cũ habeat vim priuilegij, vt s. dixi. Istud non vr̃ verùm, imò debet sufficere ꝯsuetud. 10. ann. quia imponere collectã forensib. nõ est de reseruatis summo Principi, q̃a istud potest induci per statutum inferioris, vt expresse no. Bal. in l. vni. in 7. col. de sent. quæ ꝓ eo. Si statutum, ergo põt inducere ꝑ consuetudinem 10. ann. vñ pondera, quod ipsemet Bar. in l. 1. C. de aur. coro. lib. 10. no. ex illo tex. ꝙ licet forenses, & ẽt scholares nõ possint cogi ad munera personalia: puta ad custodiam portarum. l. rescripto. §. fi. ff. de mu. & hon. tñ si de consuetud. antiqua est, ꝙ imponatur, valet ꝯsuetudo, & attendi debet cõsuetudo antiqua, quæ dr̃ 10. annor. vt statim dictam. Et ideo de facto consuluit Alex. ꝯ Bar. in cons. 78. in 2. volu. incip. viso, & bñ discusso processu, in 5. & 6. col. vbi expresse tenet, ꝙ sufficiat consuetudo. 10. annor. vt possit imponi collecta forensib. & ꝙ licet Bar. in d. locis faciat mentionem de cõsuetud. cuius initij memoria, &c. non per hoc excludit, quin sufficiat cõ-
48 suetudo 10. annor. Tñ hoc vlt. non placet. ¶† Item circa secundam concl. ꝙ de iure cano. non potest induci consuetudo ꝯ ius can. nisi sit præscripta spatio 40. ann. istam conclu. limitat sing. Inn. in c. cum dilectus. de consuetud. vt procedat, q̃n ꝯsuetudo inducit̃ ꝯ aliquam ecclesiam, sicut. n. præscr. ꝯ ecclesiã requiritur tp̃s 40 anno. c. de quarta, & c. illud, de præscrip. Ita ẽt in consuetud. ꝯ ecclesiam requiritur tñ tempus. Secus est in consuetud. quæ induceret̃ ꝯ omnes ecclesias vr̃, ibi sufficit tẽpus 10. anno. Pan. in d. c. fi. in 9. col. refert hoc dictum, & dicit notãdum, sed nõ omnino verum, q̃a non videt bonam rõnem diuersitatis, & q̃a non debet esse minus fauorabile totũ corpus ecclesiæ, q̃ vna ecclesia particularis, & bene dicit. ¶Scd̃o limita hoc de ꝯsuetud. præscripta 40. annor. vt sit verum, quo ad ecclesias, per rõnem de qua s. Sed quo ad alios, in quorum p̃scr. rr̃ sufficit tp̃s 20. an. tunc ẽt vbi consuetudo deberet esse præscripta, sufficiet tp̃s. 30. ann. Gl. est not. in l. dñi prædiorum, in gl. fi. C. de agri. & cen. lib. 11. Not. Bald. in c. 1. in prin. qualiter olim feudum pote. alie. Spec. in ti. de p̃scr. §. 1. ver. de consuetudine, & ita in specie solus Pau. de Cast. hic per gl. in d. l. dñi prediorũ, & Alex. in d. cons. 68. in 5. col. Tertiò sing. limitat d. An. in d. c. fi. (& est no. verbũ,) nisi consuetudo ꝯ ius cano induceret̃ Papa sciente, tunc sufficit tp̃s. 10. ann. q̃a tunc hr̃ consensus illius, qui posset legem ꝯdere super hoc. Istud reprobat Pano. in d. c. fi. in 10. col. quia bene cautum iure non reperitur, nisi ẽt Papa esset vsus illa cõsuetud. q̃a sola patientia non vr̃ sufficere. c. cũ iam dudum, de preb. Item cõsuetudo est quędam prescriptio: scientia dñi, ꝯ quem præscribitur, non facit, ꝙ tẽpus sit minus. Item nec scientia Papæ debet facere, ꝙ tempus sit minus. tamen hoc simile est in casu diuerso, & ẽꝯrio. ¶Aliã limit. ponam in
49 gl. fi.† Item dum. s. dixi, Ang. hic, in 9. col. velle, ꝙ in præscrip. con-

ADDITIONES.

a ¶Quam communem dicit Alex. cons. 6. col. 2. lib. 1. Dec. cons. 496. nu. 6. vbi nec titulum, nec bonam fidem requirit, & ex ea dominium directum acquiritur. MASVER.

b ¶Tp̃is. adde Io. Mona. in c. 2. de præscr. li. 6. Fallit q̃n præscribens est incapax scd̃m Abb. in cap. quanto. in 1. col. de consue. Abb. in c. nouit. in 11. col. de Ant. de But. in c. peruenit. in 6. col. de cen. Abb. & Io. de An. in c. ad hoc, de Symo. Doct. in c. catho. 11. dist. Card. cons. 58. inc. proposita q. Raph. Cum. cons. 83. incip. Quia causa decimalis.

c ¶Sequitur Roch. Curt. trac. consuetud. nu. 281. Curt. inn. cons. 42. n. 7. facit quæ scribit. Rom. sin. 102. & seq. Alex. cons. 106. col. 3. lib. 2. Roch. d. tract. nu. 290. Are. cõs. 23. 3. dub. Villa. inter com. opi. lib. 3. ver. cõsuetudo introducta

d ¶Consuetudinis. Adde gl. in c. generali. de elec. in 6. Io. And. in reg. nemo, re. lib. 6. in mercu. Fed. de Senis cons. 86. incip. prior, quidam siue præpositi. Sequitur Alex. cons. 136. num. 17. lib. 2. Cui adde, quod appel. consuetud. non venit statutum, secundum com. per Io. Fichar. inter com. opin. lib. 3. ver. consuetudinis. MASVE.

conſue. non requratur titulus , nec bona fides: ſecus in præ-
ſcriptione. Vnde ſecundum eũ populus poteſt inducere con-
ſuetudinem ſine tit.etiam cum mala fide.No.bene hanc regu-
lam.Et ꝙ non ſit neceſſe alleg. tit. in conſuetudine. Adde gl.in
terminis in c.ſuper quibuſdam,in §.præterea.in verbo memo-
ria.de verb.ſig.Idem tenet Io.And. in c.1. de reſcrip. in 6.in no-
uella.Quem refert,& ſequitur Bald.in ti.de pace.conſtan. in 5.
col.in verbo ſicut ab antiquo.tenet Bald.hic in 7.col. in 1.opp.
Arch.in d.c.1.de reſc.in 6.Hoſt.in ſum. de conſue.§. fi.circa pe.
col.Innoc. in c. cum eccleſia. de cau.poſſ.& propr. & d. Anto.
in d.c.fi.& Ale.in conſil.6.inci.viſo themate,& dubijs. in 1.vol.
50 ¶† Vltimò ex hac. 1.parte gl.relata ad tex.habes,ꝙ conſuetu-
a do dicitur inueterata,quæ eſt 10.an. [a] Quæ autem ſit conſuetu
do antiquata,dicunt Io.Mo.& Archi. in c.fi. in gl. in verbo an-
tiqua.de elec.in 6.ꝙ quando lex,vel ſtatutum requirit conſue-
tudinem antiquatam, intelligitur de conſuetudine tanti tem-
poris, cuius initij memoria non ſit in ↄ̃rium. Et ideo , qñ con-
ſuet.vel ſtatutum vult derogare omni iuri,requiritur tunc cõ-
ſuetudo antiquata.Et idem tenet d.Ant.in d.c.fi.ſed Pan. ibi.in
10.col.reprobat,& bene per illum tex.in verbo,inueterata cõ-
ſuetudo:quæ intelligitur tñ de cõſuetudine annor. 10. ergo idẽ
in conſuetudine antiquata, quia idem eſt , nec ratio diuerſita-
tis reddi poteſt. probo per l. 2. C.quæ ſit lon. conſue. in verbo,
vſusque longeui. vbi etiam longeua conſuetudo tñ intelligi-
tur 10.ann.¶Confirmo per id,ꝙ magiſtraliter dicit hic Ang.in
7.col.in 6. oppo. vbi dicit, ꝙ in iſta materia conſuetudinis, iſta
ſunt ſynonima, conſuetudo inueterata,vt in hac l.(diuturna.)
j̃.l.proxi.l.nam Imperator. j̃. eo. (vetus, & lunga) l.Imperato-
res.ff.de pollic.(vetuſta) l.teſtam omnia. C.de teſta. (perpetua
aliàs longa,antiqua) l.pen.C.de iure fiſ.Et eſt gl. in d.c.generali.
(& antiquiſſima,) l.fi.C.de priu.fiſ.ergo idem dicemus in con
51 ſuetudine antiquata. ¶† In 2.parte gl.ibi, ſed qualiter decen-
nio.habes,ꝙ ad inducendum conſuetudinem duo actus ſuffi-
ciunt.& pondera, ꝙ gl.ſentit, ꝙ tales actus dicunt̃ eſſe iudicia-
rij. Circa primum.Bar.in lec.in 5. col.poſt Gul.dicit gl.verum
dicere, qñ illi duo actus eſſent notorij:ita ꝙ veriſimiliter in po-
puli notitiam tranſiuiſſent : vt facere pontem ſuper via publi-
ca, eſt prohibitum à iure : etiam ſi quis haberet domum ab
vtraque via.l.3.§.tractum.ff.ne quid in loco pub. Imò plus di-
cit Angel.in l.ſeruitutes.magna.§.fi.ff.de ſer. ꝙ etiam non poſ-
ſet quis facere ſcalas ad domũ ſuam in ſtrata,niſi populo con-
ſentiente.Si duo facerent pontes in via publica cum curſu de-
cennij , inducitur conſuetudo : aliàs duo actus non ſufficiunt,
ſed eſſent neceſſarij tot,ex quib. populus veriſimiliter ſciret: &
ſic cenſetur arbitrarium iudici. Et hoc vlt.dicit Bal. in l.3.C.de
epiſc.au. De quo vide etiam Bart.in 8.col. in repe. & Imo.in d.
c.fi.in pe.col.& ibi Pan.in 11.col.Et non ſufficeret vnus actus,
etiam mnltum notorius in populo, cùm requiratur actuum
frequentia.l.2. C.quæ ſit long. conſue. ſm Bart.hic, in lec.in 5.
col.in fi.& in repe.8.col.& d. Ant.in repe.d.c.fin.in 9. col. & ibi
Imo.in pe.& Pan.in 11.¶Nec eſt verum id, ꝙ gl.præſupponit,
ꝙ tales actus debeant eſſe iudiciarij, ſm Bar.hic in pe.col.pon-
derantem iſtum tex. in verbo morib. & plenius Bart. in 9.col.
ibi omnino vide.& Cyn.in l.2.in 2. q.2.q.princ. C.quæ ſit lõg.
conſue.& d.Ant.in commen.d.c.fi.in 10.& 11.col.&.ponderat
tex.in l.cum de conſuetudine.j̃.eo.in verbo. An etiam contra-
dicto aliquando iudicio.in implicatiua, etiam , prout ponde-
rat Bar.in repe.in 9.col.Item adde prædictis ea,quæ dixi.j̃.in fi.
præſentis repet.Et idem tenet d.Abb.in conſi. 73. in 2.vol. in q.
quæ ad præſens vertitur inter dominam Floridam. in vlti.col.
¶Item aduerte dum gl.dicit,libellum, vel quærimoniam pro
poſitam contra talem conſuetudinem ſpernere : prout etiam
52 dicit glo.in l.diuturna.in fin.j̃.eod.† Nam ex iſtis glo. not.Ang.
hic. quòd ſicut iudex debet reijcere libellum , qui continet er-
rorem iuris:Ita debet ſpernere libellum,qui ſit conceptus con-
tra conſuetudinem. Alleg.not. per Innoc.in c. 1.de off.vic.De
quo dicam poſt glo.in l.1.ff. de off.aſſeſ.¶Glo .in verbo factis,
diuiditur in 3. partes.In 1. declarat tex. In 2. not.In 3.per viam
diſtinct. remouet cõtrariũ. Secunda ibi,& no.duo bona ſimi-
lia.Tertia ibi , ſed certè quandoque.¶ In vltim. parte, quæ vi-
detur obſcura,ſic declara, eam. Nam magiſtratus à præſidib.
s̃.poſſunt,nedum ferre ſententias verbales : quia vt plurimum
conſiſtunt in iuriſdictione:ſed etiam factis poſſunt illas exequi,
capiendo perſonam,vel aliter exequendo:quia eis competunt
53 quæ ſunt meri, & mixti imperij. † Sed magiſtratus municipa-
les, & ſic iudices pedanei, & alij inferiores bene poſſunt ferre
ſententias verbales , cùm ſint iuriſdictionis , vt dixi. Sed factis
non poſſunt illas mandare executioni , ſicut nec delegati , vt
per glo.& Doc.in l.à diuo Pio. in princip.ff.de re iudi.Nec poſ-
ſunt facere capi perſonam : & ſi verbis poſſunt , ſed non fa-
ctis, & reb. Quilibet autem priuatus nõ poſſet ferre verbalem,
imò nec eſſe arbiter.l. pe.ff. de arb. Tamen factis , & reb. ſ. ſol
uendo: & ſic ſe condemnando poſſet ſoluere. Iſtud eſt, ꝙ vult
dicere gl. De hoc tñ an magiſtratus municipales poſſint mã-
dare executioni ſententias per eos latas, tangit ſolus Fulg.hic.
Vide gl.& omnes in d.l.à diuo Pio.in prin.¶Gl.in verbo,abro-
gentur. diuiditur in 2. partes. In 1. colligit notab. In 2. fortiter
opponit:& 5.modis ſoluit,ponendo quattuor opi.Secunda ibi,
ſed contra in hoc.Secundam partem ſubdiuide in tot partes,
quot opi.habet.In 1.parte , dum glo. vult legem tolli per con-
ſuetudinem contrariam, dic, ꝙ iſtud non dicitur in hac lege ,
quæ non loquitur de contraria conſuetudine :ſed de nón vſu:
& ſic de deſuetudine, vt dixi in tex.in 1.no. Sed ſi lex tollit̃ per
deſuetudinem.& ſic per non vſum, ꝙ eſt minus : quanto ma-
gis tolleret̃ per ↄ̃riam conſuetudinẽ? Et iſto modo arguẽdo à
maiori, defende gloſ.¶In 2.parte.dic, ꝙ prima ſol.tenetur per
Doc.vbique reiectis opi.Dy Io.& aliorum in gl. relatis. Ego ta
men dubito de iſta cõi ſol.ad l.2.C.quæ ſit lon .conſu. quia iſto
modo illa l.2.eſſet de indubitabili.Cui.n.dubiũ, ꝙ conſuetudo
certi loci non tollit legem gñalem in toto mundo? Quod non
videtur de mente d.l.2. tradentis regulam ſic gñalem. Item dũ
iſta gl.rñdendo ad l.3. §. diuus Adrianus.ff. de ſep.vio.intelligit
illum tex. (qui eſt valde ambiguus.) ꝙ ibi præcedebat conſue-
tudo:poſtea fuit facta.l.generaalis contraria, quæ l. ſequens tol
lit ↄſuetudinem præcedentem: tñ verba illius text. ibi poſt re-
ſcripta gñalia,ſunt ambigua: & poſſent vtroque modo intelli-
gi,ꝙ prius fuerit conſuetudo municipij : poſtea reſcripta ge-
* neralia.*Iſte eſt communis ſenſus*.Item , ꝙ lex municipij fuerit poſt
reſcripta gñalia tenendo intellectum cõem, ꝙ ibi conſuetudo
præceſſit , deinde lex: magna inſurgit difficultas ex tex. c. 1. de
conſti.in 6. vbi.l. ſequens non intelligitur derogare conſuetu-
dini præcedenti, niſi expreſsè mentionem faciat de conſuetu-
dine.Gl.in d.c.1.in gl.fi.dicit,ꝙ ille.§.diuus.neceſſariò ſic dẽt in-
54 telligi.† Quod in illa l. ſit facta expreſſa mentio conſuetudinis:
vel ſaltem apparet Imperatorem notitiam habuiſſe. Et ita te-
net Bart.in d.§.diuus. & hic in rep.in 4.col.Sed quia iſtud diui-
nat,variæ ſol.traduntur per Can. maximè Arch. & Io. And. in
c.1.Aliam ſol.ponit gl, in c. paſtoralis. de fide inſtrum. Sed re-
ſponde notabilius,ꝙ in d.§.diuus.conſuetudo erat contra l.di-
ui Adriani præcedentem : Poſtea fuit facta alia l. contraria
conſuetudini , & ſic conformis. l. præcedenti : tunc conſue-
tudo , quæ eſt in medio ſuccumbit legi , quæ reducit ad pri-
mam legem: & quia res de facili reuertitur ad naturam ſuam.
l.ſi vnus.§. pactus. ver. quod & in ſpecie.ff. de pact. Ideo tunc
tollit conſuetudinem licèt de ea non faciat mentionem.& ſic
limitabatur.d.c.1. Iſtum intellectum refert Bart. aliis reproba-
tis in repe.l.2.in 4.colum. in 3.opp. C. quæ ſit lon.conſue. Vel
dic , quòd in §.diuus. conſuetudo erat contra publicam vtili-
tatem.Ideo tollitur indiſtictè per l. ſequentem contrariá , licèt
non faciat mentionem de conſuetudine.Ita refert Bart.& Bal.
hic,& Cyn.in d.l.2. circa fin. & vtranque ſolut. & iſtam præce-
dentem tanquam notab. ſequitur Pau. de Caſt. hic in fin.col.
Tu caue,quia text.in d.§. diuus. non fundat ſe in iſtis rationib.
ſed quia reſcripta generalia vbiq; debẽt generaliter vim obti-
nere,ex prædictis diſtingue:qñ præcedit cõſuetudo,& ſequitur
lex gñalis ↄ̃ria : an qñ tollat conſuetudinem præcedentem. Si
autẽ ècontra lex præcedat , deinde ſequatur conſuetudo ↄ̃ria
legi, an tollat l.precedentem? Et fac rñm ꝙ ſic,vt hoc text. in
fi.inducendo,vt in prin.huius glo.,& c. fi.de conſue.¶Intellige
primò qñ eſt conſuetudo gñalis: puta inducta à populo , qui
põt legem,& conſuetudinem gñalem inducere, tunc gñaliter
vincit lex.Si aũt ſit ſpecialis certi loci: tunc in illo loco lex vin-
cit.l.venditor.§.ſi conſtat.j̃.cõia pred. Cui l.adde text. no.cum
glo.& ibi Bar.in l.pe.C.de metall.lib.11.quòd poteſt quis fode-
re metalla in domo alicuius eo inuito, dummodo ædificium
non deſtruatur.Et multum no.Math.in ſuis no. ſed conſuetu-
do ſpecialis non vincit legem generalem vbique. Sic loquitur
regula.l.1.C.quæ ſit lon.conſu. ſm communem ſenſum. ¶Se-
cundò limita, qñ aliquid induceret ↄ̃ ius diuinum, nihil valet
ẽt ↄ̃ ius gen.vt hic per Bar.Addo,ꝙ eo modo nihil valet ↄſue-
tudo aliquid inducens ↄ̃ conſilia gñalia ſummorũ Pontificũ,
ſm Io.And.in c. cum laicus. & in c.nulli. de reb.eccl.nõ alien.
Quem refert,& ſequitur Bal.in tit.de pace ↄſtã.in 4.col.in ver-
bo.Nos Romanorum.vbi per hoc infert,vt ibi per eum.Facit,
ꝙ ſignanter dicit Bal.in l. humanum. C.de legi.poſt Archi. in
cap.1.de conſtitu.in 6. cum concor.quas dedi in dict.l. huma-
num. ¶Tertiò fallit , quando conſuetudo aliquid diſpone-
ret ↄ̃ communẽ vtilitatem , per l. nec damnoſa. C. de precib.
Impe.

A D D I T I O.

a ¶Vide,quæ ſcribit Roman.ſingul.202.& 203.

Imper.offe.Et ita poteſt intelligi d.l.3.§.diuus.ſm vnum intelle
ctum.¶Quartò limita,qñ conſuetudo haberet clauſulam de-
rogatoriam ad conſuetudines ſequẽtes,tunc non valet,vt hic,
55 in gl.& ĩ iuribus in ea alleg. ¶†Quid ergo ſi in lege,vel ſtatuto
ſimpl'r dicatur.Non obſt.quacunq; conſuetudine in ɔ̃rium fa
ciente,An iſta clauſula habeat vim clauſulę derogatoriæ ẽt ad
conſuetudines futuras,an ſolùm intelligatur tollere conſuetu-
dines præcedentes,ſed non derogare futuris?Gl. ſing.in cle.ſta-
tutum,in verbo,conſuetudine.de ele.tenet,ꝙ non ſolũ præce-
dentes conſuetudines tollere intelligatur:ſed ẽt derogare futu
a ris. [a] Quàm gl.ſimpl'r alleg.Bal.hic in 6.col.*Contrarium communi-*
* *ter tenetur* per Bar.Bal.Ang.& oẽs Mod. in l. ſi mihi & tibi. §.in
legatis.ff.de leg.1.cum ſuis cõcor.de quib.ibi per Alex. & alios
ponit Pau.de Caſt.hic in fi.col.¶Quintò limita gl.noſtram,qñ
conſuetudo eſſet per errorem inducta,tunc ſm gl.non tollit le
gem præcedentem.Dic melius,ꝙ imò tollit,ſed non habet ef-
fectum,vt extendatur in ſimilib.caſib.Ita propriè loquitur.d.l.
quod non ratione.ĩ.eo.ſm Bar.hic in 3.col.Bal.in 6.Ang.in pe.
Pan.in d. c.fi.in 9.col.licèt Do.Ant.ibi in repe.in 20. col.,& ſeq.
multum laboret,& nihil boni dicat.& Cy.in l.2.in 3.oppo.vbi
ẽt Bal.C.quæ ſit lon.conſuetud.Et ſi dicas, ſi cõſuetudo eſt in-
ducta per errorem:qũo poteſt valere, & qũo poteſt derogare
legi? Rñde, ꝙ ſi eſſet erratum in facto,nihil valeret ꝑꝑ defectũ
conſenſus.Sed ſi erraretur in iure, vel in cã conſuetudinis,tũc
valeret,& vinceret legem,ſed non extenderetur ad ſimiles ca-
ſus.Ita vide melius,q̃ alibi per Bar.in l.2.§. fi. per illum tex.ff.de
ſuppel. leg. Quẽ ſequit̃ Imo.in d.c.fi.in 4.col.de conſuet.Idem
dicit Pau.de Caſt.hic in vlt. col. licèt de Bart.mentionem non
faciat.¶Iuxta prædictam regulam,& fallen. quæro de aliquib.
quotidianis.q.quæ non tanguntur. Cõiter ius diſponit,ꝙ vnus
non tenetur pro facto,vel ɔ̃ctu,vel pro delicto alterius, ẽt pa-
ter pro filio, vel cɔ̃ per totum tit.C.ne filius pro patre,& C. ne
vxor pro marit. & tit. ſeq. an valeat conſuetudo diſponens, ꝙ
villa teneatur pro facientib.furta,vel damna in eius territorio,
& idẽ in ſimilib.caſib? Gl. tenet ꝙ non in §.Qñ vero.Auth.vt
nulli iudicum,quam gl.alle.Bal.hic,in repe.in 9.col.ver.modo
quæro vlterius,vbi ẽt alleg. tex. in c.ex literis.de pig. ¶Confir-
mo per id,quod Bar.no.ſing.in l.hi penes. C. de agr. & cen.lib.
11.vbi no.non valere conſuetudinem,vel ſtatutum, ꝙ ad ſol-
uendum gabellas recollectionis fructuũ , teneatur colonus ꝓ
dño non ſubdito,ſicut Peruſij fuit ſtatutum in odium clerico-
rum,ꝙ eorum coloni tenerentur ad ſoluendum gabellas. Nã
non valet ſtatutum,& eſt iniquum,quia colonus non debet vr
geri,nec teneri pro dño.Idem tenet Bar.in l.colonos,per illum
tex.C.de agr.& cen.Facit quod vult Bar.in l.ſi à reo. §. fi. per il-
lum tex.ff.de fideiu.& per quem no.non valere pactum,quod
faciunt conſortes in Tuſcia , ꝙ ſi quem eorum contigerit pro
delicto condemnari, quilibet conſortum teneatur contribue-
re in cõdemnatione.Facit quod vult Bal.in l.vni.in 4. col. C.de
his,quæ pę.no.vbi tenet, ꝙ non valet pactum nec ſtatutum,ꝙ
propter delictum filij pater perdat feudum.In ɔ̃rium, ꝙ imò
valet cõſuetudo,& ſtatutum,& pariformiter pactum, ꝙ vnus
teneatur pro alio, Facit regula ſupradicta , quia conſuetudo ɔ̃
56 legem ciuilem poſitiuam valet.† Et ꝙ valeat ſtatutum,vel cõ
ſuetudo,ꝙ villa teneatur emendare furta , & damna per alios
in eo territorio facta,ponit Bar.in l.diuus.ff.de teſt. mil.Bart.&
Bal.in l.ſi qñ. C. vnde vi. Confirmo per id,quod ſignanter vult
Bal.in l.iure prouiſum,per illum tex. optimum. C. de fabri.lib.
11.vbi not. ex illo optimo tex. valere ſtatuta Floren. ꝙ vno de
agnatione delinquente cæteri agnati teneantur, per rõnem il-
lius tex.& l.fi.C.de princ.lib.12.Idem latè tenet Ang.in conſ.63.
incip. Nobilis miles do. Ray. Confirmo per id quod ſignanter
vult Bal.poſt Gul.in l. Sancimus.C.de pę.vbi pulchrè no.ex il-
lo tex.in verbo propinquos, ꝙ valet ſtatutum Peruſij,quo ca-
uetur,ꝙ conſortes vel illi de domo teneantur pro delicto alte
rius conſortis,q̃uis ſtatutum videatur iniquum,eo quia ſubeſt
cauſa,vt magis à delictis abſtineant,vñ ſufficit iſta cã, licèt pe-
b nitus non ſit in culpa. [b] Et hoc verum in pœna pecuniaria.Se
57 cus in corporali,vt ĩ.dicam.† Confirmo per id,quod vult Bal.
in l.dotis.C.de iure dot.vbi arg.gl.ibi tenet, valere ſtatutum di-
ſponens,ꝙ filij mercatorum teneantur ad debita patris, etiam
ſi non probentur patris hæredes. Imò etiam ſi conſtet,ꝙ repu-
diauerint hæreditatem paternam, durum eſt ſtatutum ſm eũ.
tamen valet , quia etiam valeret pactum ſuper hoc factum.
Subijcit tamen , ſub dubio fortè , ꝙ hoc caſu eſſet remedium
ɔ̃ hoc ſtatutum , ꝙ pater exhæredaret filios,vt ibi per eum, &
ſequitur Imo.in c.pen.de conſuetud. ¶ Confirmo 5.per id,qđ
generalius tenet Bar.in tract.repre.in 3.q.1. q.prin.vbi generali-
ter concludit valere ſtatutum,& conſuetudinem, ꝙ vnus pro
alio teneatur,puta vxor pro marito , per l.1. C. de omni agro
deſer.lib.11. & d. l. fi. C. de princ.lib.12.& l.ſatis.C.in quib.cau.
pig.tacitè ɔ̃ha.Idẽ tenet Bal.in Auth.& omnino,in 3. col. C.ne
vxor pro marito,& Iacob. de Beluiſ. in Auth. vt non fiant pig.
in diſputatione ſua,& Io.And.in regula , non debet aliquis,in
mercurial.in 6. ¶Confirmo 6.per id quod vult Bal. in rub. C.
res inter alios acta.in 2.col.vbi tenet valere ſtatutum diſponẽs,
ꝙ conſortes teneantur ſoluere pœnas pecuniarias bannitorũ.
alleg.glo.in rub. C. de decr.dec.lib.10. de qua ſtatim dicam.Et
hoc ſtatutum ſm eum eſt tolerabile, ſed non laudabile , & ſe-
cundùm eum glo.no. præal.in d. §. Quoniam vero , quæ dicit
not. ɔ̃ Poteſtates,qui puniunt conſortem pro alio delinquen-
te,non poſſunt, ſm glo.quia debet intelligi quando Poteſtates
vellent hoc facere ex eorum arbitrio non poſſent. Non ſic,ſi fa
ciunt ex arbitrio legis vel ſtatuti,vel conſuetudinis. Subiungit
Bal.ꝙ ſtatutum non poſſet pro delictis aliorum imponere pę-
nas corporales,vel infamiæ , quia eſſet ɔ̃ ius diuinum, & quia
etiam non poſſet per pactum fieri,vt ſtatim ſubijciam. ¶Con-
firmo 7.per id,quod dicit Bart. poſt Dy. in l.1. §. familiæ. ff. de
pub.vbi ſine dubio tenet valere ſtatutum , quòd dominus te-
neatur pro delictis familiæ ſuæ,& ſequitur Rom.conſ. 11.inci.
in propoſita quæſt.& in conſ.15.incip.plura ſunt,cum alijs per
c eum alleg.¶Confirmo 8. [c] ex eo,quod vult gl. ord.quæ ſic de-
bet intelligi in rub.C.de decr.dec.lib. 10. quæ tenet valere con-
ſuetudinem,& ſtatutum , ꝙ pater teneatur pro delicto filij ad
pęnam pecuniariam,ad quàm pater poſſet ſe per pactum ob-
ligare,ergo etiam valet conſuetudo,quia affirmatiuè. Quicqd
poteſt fieri per pactum,poteſt etiam per ſtatutum,vt ibi in gl.
& in l.non impoſſibile,in gl.mag.ad fi. ff.de pact. & eſt tex.me-
lior de iure in l. pe. in fi. C. de fideiu.Secus eſt quo ad pœnam
corporalem,quia quemadmodum per pactum non poteſt qs
pro alio fideiubere,vel ſe obligare ad pœnam corporalem, cũ
nemo ſit dominus membrorum ſuorum.l. liber homo.ff.ad l.
d Aquil.Ita gl.reputata ſing. [d] iuncto tex. in c.cum homo mor-
tuus.23.q.5. (De cuius veritate vide Lud.in rub. ext.de fideiuſ.
cum ſuis concor.) eodem modo cõſuetudo , vel ſtatutum nõ
valerent.Ita propriè debes intelligere gl.in d.rub.C.de decr.de-
cu.lib.10.& ita tenet Bal.in repe.in 3.colu.& plenius in l.1.C.ne
fil.pro pa.Sal.in l.ſi filius,eo.tit. Imol.in l.cũ filius,in prin.ff.de
verb.obl.& in l.lex Corn. vbi etiam Bald.& Ange.ff.de vulg.&
pup.& latè Alb.in 1.parte ſtatu.q.57. & Aret. in §. actiones au-
tem de pecu.vbi plenè dixi.Inſtit.de act.Sequitur Pet.de Anch.
in commen.c.canonum ſtatuta,de conſti. in 8.car.ver.Quæro
vlterius, ſcriptum eſt in l. diuina. vbi refert conſuluiſſe Bald.
quòd valet ſtatutum Florentinorum , quòd propter homici-
dium vnius omnes conſortes de ciuitate expellantur.Et quòd
valeat conſuetudo,vel ſtatutum , quibus pater aſtringitur pro
delicto filij,tenet etiam Bald.in l. ſi quis in tantam. in 4. col. C.
vnde vi,vbi dicit , quòd tale ſtatutum eſt contra ius naturale,
tamen valet.Idem etiam tenet Bal.in l.ſi filio,2. vbi latè Ludo.
ff.ſolu.matrim.& Bal.in l.2.ſi ex nox.cauſa aga. & not.in Auth.
Si captiui.in fi.colum.C. de Epiſc. & cler. Ibi tamen ſignanter
ſubijcit,quòd talia ſtatuta, quæ diſponunt parentes præcisè te-
neri , & cogi ad ſoluendum pro filijs condemnationes , quia
58 ſunt iuri communi contraria , † & ſic odioſa, ſunt ſtrictiſſimè
interpretauda.Quod not.idem Bal.in l.fin.in §.1. in fin. colum.
C.de vſur.rei iud.vbi etiam ponit , an ſtante dicto ſtatuto, ꝙ
pater teneatur pro delicto filij an pater repræſentando filium
in carcere, euaderet onus talis ſtatuti , & dicit ſing. quod non,
cùm pater non poſſit dare filium pro noxa.§. fi. Inſtit. de nox.
59 † Ibi etiam Bald.in l. 2. in princ. 3. colum. C. de conſtit. pecu.
ſubijcit not.verbum ad prædictorum limitationem, ꝙ merca-
tores,aut eorum conſules non pñt ſtatuere , ꝙ pater teneatur
pro filio, vel delicto filij.Tamen hoc ſm eum poſſet ſtatui per
ſtatuta ciuitatis,iuxta gl.in d.rub.C.de decr.decu.lib.10.ſed non
poſſet ſtatui per ſtatutum vnius collegij. Quod verbum mira
biliter not.ad limitationem ſ.ſcriptorum,& cogita de ratione
diuerſitatis.Et quòd valeat ſtatutum,quòd pater teneatur pro
delicto filij , eſt melior tex. de iure in c. 2. in verbo ſecundum
conſuetudinem illius terræ, de delictis pue. & ibi ponderant
Petr. de Anch. & Ioan. de Ana. qui refert aliqua ex ſup. di-
ctis.Illum tex.ad hoc alleg.Lud.in d.l.ſi filio.2.in fin. ¶Et in il-
lo

ADDITIONES.

a ¶Sequitur Villal.inter com. opin.lib.10. ver. lex reprobans,vbi alleg. etiam Iaſon.in l.cunctos populos.nu. 74. C. de ſumma trinit. & dicit communem. Declara tamen vt per Turz.inter com.opin.lib.10.ver.ſi in lege vel ſtatuto, & per Viuium lib.3.ver.conſuetudo etiam. MASVER.

b ¶Non ſit in culpa.Adde ꝙ ferè omnia iſta ponit Alex.in l.ſæpè.col.4. & 5.3. no.ff.de re iud. PVRPV.

c ¶Octauo.ad hac confirmatio vide Iaſon.ſibi contrarium in l.non impoſſibile.col.1.de pact.Fel.in c.fi.col.9.de accuſ. PVRPV.

d ¶Gl.reputata ſing.Adde Bal.in c.ex referi ptode iureiur.Lud.Rom.ſing.131

lo c.2.tex.ſing.limitat dictum ſtatutum diſponens, ꝙ pater te-
neatur pro delictis filij: quia non tenebitur, qñ filius in pup. ętate delictum committeret. Et, ꝙ valeat prædictum ſtatutum, tenet Bal. in addi. Spec. in tit. de ſen. in 15. col. in ver. Si vero pater. & in l. ſeruum quoq;. §. publicè. in 1. col. ad fi. ff. de pę. Et ad prædicta etiam vide Alex. in repe. l. ſæpe. in 6. col. & ſeq. ff. de re iu.
60 ¶ † No. etiam, ꝙ dictum ſtatutum diſponens, ꝙ pater teneatur pro delictis filij, reſtringitur ad delicta commiſſa per filiũ intra territorium ſtatuti: non autem extenditur ad delicta alibi cõmiſſa. Ita concludit Bar. in trac. repræ. in 4. q. 1. q. prin. Bal. in d. l. 1. C. ne filius pro pa. Sal. in l. ſi filius. eo. tit. Pet. de Anch. in commen. c. canonum ſtatuta. de conſt. ver. iuxta prædicta quęro ſi ſtatutum, &c. Lud. in d. l. ſi filio. 2. Ang. in d. §. actiones autem de peculio. ¶ Concludo ergo ex prædictis, quòd per ſtatutum, & conſuetudinem poteſt induci, ꝙ vnus pro alio puniatur pœna pecuniaria: ſed non corporali: & hoc ſubſiſtente aliqua cauſa: aliàs ſecus, vt potes ex prædictis colligere. Et ſecundum iſta intellige etiam id, quod decidit Bart. in l. legatorum. in prin. q. per illum tex. ff. de leg. 2. per quem text. no. non valere conſuetudinem, quòd ſi vnus colonus non ſit ſoluen-
61 do, ꝙ alij teneantur pro eo ſoluere. ¶ † Secundò quæro, an per conſuetudinem poſſit induci, ꝙ in alienationib. rei eccleſiaſticæ immobilis non requiratur conſenſus ſuperioris, puta Epiſcopi? gl. tenet, ꝙ ſic in l. diuturna. ỹ. eo. & in rub. C. quæ ſit lon. conſu. circa fi. & in Auth. hoc ius porrectum. in gl. fin. in fi. C. de ſacroſan. eccl. Et ita ſimpliciter tenet Pau. de Caſt. in l. etiam. in prin. ff. ſol. mat. & pro iſtis gl. facit text. in c. ea noſcitur. de his, quæ fiunt à præl. ſine conſen. c. & text. in c. 3. de conſue. in 6. Contrarium tenent Bal. & Sali. in d. Auth. hoc ius porrectum. in fi. col. & eſt gl. in cle. fi. de reb. eccl. non ali. Facit tex. in c. cum cauſa, vbi Doc. de re iu. ad quem tex. ſimpliciter ſe remittit Bal. in l. diuturna. ỹ. e. Pau. de Caſt. hic in fin. col. concor. diſtinguit, quòd in his quæ non concernunt damnum eccleſiæ: puta in corrigendis morib. poteſt conſuetudine induci, ꝙ capitulum ſine conſenſu ſuperioris poſſit. Ita propriè loquitur. d. c. ea noſcit, & d. c. 3. Sed in his, quę concernunt damnum eccleſiæ: puta in alienationib. rerum, non poteſt. Et intellige de conſuetudine clericorum. Nam conſuetudo laicorum nullo modo poſſet in hoc diſponere: Ita propriè loquitur. d. c. cum
62 cauſa. de re iu. ¶ † Breuiter dic, ꝙ ſolennitates in alienationib. rerum eccleſiæ inductas per d. Auth. hoc ius porrectum, conſuetudo poteſt tollere, & diminuere: Patet, quia eccleſia non omnes admiſit, ſed ſolennitates inductas ꝑ capitulum ſine
* excep. 12. q. 2. non poteſt conſuetudo clericorum toltere. *communiter concludunt* Doc. poſt Inn. in c. nulli. de re. eccl. nõ alie. Firmat Imo. in c. 1. in 7. col. de his, q̄ fiunt à præla. ſine cõſen. cap. & limita, vt ibi per eum. De quo etiam vide latè Bal. aliter diſtinguentem in d. Auth. hoc ius porrectum. in 3. col. & in c. 1. in prin. in fin. col. qui feu. dare poſ. Pan. in c. cum in officijs. de teſt. per Fed. de Sen. in conſ. 137. ¶ Dicit tamen Pan. in d. c. cum cauſa. ꝙ valeret conſuetudo diſponens, quòd ſolus prælatus poſſit res eccleſiæ immobiles alienare: dummodo appareat pretium verſum in vtilitatem, vel neceſſitatem eccleſiæ. Dicit etiam Bal. in rub. quæ ſit lon. conſue. C. circa fin. quòd poſito, ꝙ tales ſolennitates poſſent per conſuetudinem diminui: requireretur in tali conſuetudine ſpatium 30. an. nec ſufficeret conſuetudo longa x. ann. Puto, quòd debuerit dicere de cõſuetudine 40. ann. & ſic præſcripta, vt declaraui in gl. in verbo,
63 inueterata. ¶ † Item aduerte, ꝙ Ang. in l. diuturna. ỹ. eo. no. ex gl. hic, ꝙ per ſtatutum, & ſic per conſuetudinem poteſt induci, ꝙ res minorum immobiles poſſint alienari ſine decreto iudicis. Qod fortè raò alibi inuenies. Adde Bald. in c. 1. in prin. in 1. col. per quos fiat inueſt. vbi tenet, quòd qñ conſuetudo confirmat contractum minoris. quòd tunc ibi non requiritur de-
64 cretum iud. ¶ † Tertiò quæro, cùm de iure communi, & cõ-
a ſuetudinario feudorum fœminæ non ſuccedant [a] in feudis, quia cenſentur incapaces. c. 1. de ſucceſ. feu. in prin. & §. decedenti. & vtrobiq; Bal. & alij, qui feu. da. poſſ. & cap. 1. in prin. vbi Bal. de gra. ſuc. in feu. & c. 1. de nat. ſuc. feu. & c. 1. §. 1. in tit. Epiſ. vel Abb. Spec. in tit. de feu. §. quoniam. ver. 25. Et quinque ſunt rationes propter quas fœmina in feudo non ſuccedit, de quib. per Bald. in l. fin. in 4. colum. C. de ſuis, & leg. Sed in partib. vltramontanis vbique ſeruatur, quòd fœminæ ita ſuccedunt in feudis ſicut maſculi: an talis conſuetudo valeat? Breuiter puto, quòd ſic: qnia conſuetudo contra ius poſitiuum valet, per regulam quam. ś. feci. Item, quia vna conſuetudo poteſt per aliam tolli, vt dicam nunc: & ſic ius feudorum conſuetudinarium poteſt tolli per aliam conſuetudinem. Item dicit Io. Fab. in Auth. ingreſſi. in pen. colum. C. de ſacroſ. eccl. qđ in regno Franciæ fœminæ filiæ ſuccedunt in feudis, ſicut maſculi. ¶ Item dicit Bald. in cap. 1. §. hoc quoque. in v. colum. de ſucceſ. feu. ꝙ in regno Apuliæ non exiſtente maſculo, fœmina ſuccedit in feudo, prout dicit accidiſſe in Regina Ioanna. Item in feudo ligio fœmina ex conſuetudine ſuccedit, ſecundum Spec. in tit. de feud. §. quoniam. ver. 21. & ibi Io. And. in addi. in c. eſt ſciendum, quod Iac. de Bel. Alex. vbi omnino vide cõſ. 30. incip. quoniam abunde, in 1. vol. eleganter ſcriptum eſt. In iſtis locis præſupponunt Doc. conſuetudinem valere: & quod valeat, probat text. in c. Significauit. el. 2. de reſcr. & ibi omnes Cano. ponunt. Et dicit Pan. ibi in 3. not. poſt Vincentium, quòd in illo text. ex conſuetudine Anglicana, fœmina in feudo ſuc-
65 cedit, & facit, quod dicam in ſeq. quæſito. ¶ † Tertiò ergo aduerte, quòd quamuis de iure ſuper feudalib. non poſſit fieri teſtamentum: & ſi aliquis teſtaretur non valet, cap. 1. vbi no. Bald. & alij, de ſucceſ. feu. Bald. in c. 1. §. donare. in 2. col. qualiter olim feu. po. alie. Vndedicit Mar. Lau. in c. 1. in prin. in 1. co. qui feu. dare poſ. dum eſſet in via accedendi Papiam, & deceſſiſſet Illuſt. Marchio Mantuæ, fuit ab eo quæſitum, an valuerit teſtamentũ dicti Marchionis, in quo primogenitum hæredē vniuerſalem inſtituerat, & dicit reſpondiſſe, ꝙ nõ: quia in bonis feudalib. non licet facere teſtamentum, per d. c. 1. de ſucceſ. feu. Addo plus, quòd nedum in bonis feud. non licet
b facere teſtamentum, imò non eſt licitum pro anima [b] aliquid de bonis feud. relinquere, text. eſt in c. imperialem. in prin. vbi Bald. in pen. col. de proh. feu. alie. per Fed. No. Bald. in d. §. donare. & not. in l. 1. in 4. col. C. de ſacroſan. eccl. & in c. quæ in eccleſiarum. in 5. col. de conſti. Old. conſil. 270. incip. in q. propoſita. Tamen vltra montes conſuetudine generali obſeruatur, ꝙ poſſet quis de bonis feud. ita teſtari, ſicut de allodialib. Dic ꝙ valet talis cõſuetudo: & ꝙ iſtud poteſt ſtatuto, & cõſuetudine induci. Ita Bald. in c. 1. circa fin. prin. in pe. q. de ſuc. feu.
66 ¶ † Not. tamen in præſenti materia aliquos caſus, in quib. cõ-
c ſuetudo non valet, [c] diſponens contra ius commune. Primus eſt, Scitis, ꝙ milites de iure torqueri non poſſunt, etiã exiſtentib. legitimis indicijs ad torquendum contra eos: Ita no. Bar. in l. milites. per illum tex. C. de quæſt. vbi dicit, ꝙ ita aliàs defendit quændam Poteſtatem, qui erat miles, dum eſſet in ſyndicatu, & ſyndicator propter legitima indicia volebat eum facere torqueri: & pondera, ꝙ hoc habet locum in militib. noſtri temporis, vt ibi ſentit Bart. & hoc expreſsè firmat Sal. poſt Cy. in l. 1. C. de iur. & fac. ign. Alex. in l. Centurio. in 9. col. ff. de vulg. & pup. Idem eſt in Doc. ſecundum Bar. in l. 1. C. de aduo. diuer. iud. Cy. in d. l. milites. & in l. 4. C. ad l. Iul. mai. Certè non valeret conſuetudo contrarium diſpones: imò eſſet ipſo iure nulla. l. omnes iudices. vbi Bart. not. C. de decu. lib. x. & facit fe-
67 ſtum Ro. in ſing. ſuis. 494. ¶ † Secundò non valet conſuetudo, quod credatur teſtib. malam rationem dicti aſſignantib. puta de credulitate. & traditur per Hoſt. Io. And. & Pan. in c.
68 1. de appel. ¶ † Eodem modo non valet conſuetudo, quòd credatur omni ſcripturæ mercatorum: quia daret materiam falſum fabricandi. Ita expreſsè Bald. in l. vni. in 4. col. C. de conſeſ. Alex. in conſi. 3. in 2. vol. inc. In cauſa, & lite vertente inter
d Abraham. in pe. col. ¶ An autem valeat conſuetudo, [d] quod vnus teſtis bene probet, vel ꝙ fama habeat vim plene probationis, vel ècontra, quod etiam duo teſtes non bene probent. Ponit Io. And. in addi. Spec. in tit. de inſtru. edi. §. compendioſe. ver. ſed nunquid conſuetudinem. quem commendat Mathe. in no. 51. Eodem modo non valet conſuetudo, quòd deferatur iuramentum ei, qui plenè probauit intentionē ſuam, tex. eſt ſing. in c. 2. de prob. de quo tex. plura dixi not. in l. admonen-
69 di. ff. de iureiuran. ¶ † Item non valet conſuetudo diſponens, ꝙ Archidiaconus præferatur vicario Epiſcopi, ſm Pan. conſ.
70 21. inc. viſo dubio, de quo quæritur, in 1. vol. ¶ † Eodē modo non valet cõſuetudo de pręſtandis vſuris, ſm Bal. in tit. de pac. conſtan. in 9. colu. in verbo nos Romanorum. & in l. humanum.

ADDITIONES.

a ¶ Non ſuccedant. Adde Raph. conſil. 187. inc. conſultis, & infra ſcrip. Rap. Ful. conſil. 221. incip. Nobilis de Fortiate. Lud. Rom. conſil. 33. incip. viſo inueſtiture tenore. Angel. conſil. 331. incip. do. Iordanus. Cald. conſil. 3. incip. de feud. Pet. de Anchar. conſil. 174. incip. do. Lazarius. Alexan. de Imol. conſil. 30. inc. omne datum. in 1. vol. Idem Alexan. conſil. 1. incip. ponderatis his, quæ. in v. vol.

b ¶ Pro anima. Adde Hoſt. titu. de immu. eccle. in §. in quantum. verſi. ſed ne alia immunitas. colum. 2. Lud. Roman. conſil. 199. incip. præſens ſtatuti particula.

c ¶ Conſuetudo non valet. Adde caſum vbi valet. Iaſ. in l. fin. 2. colum. ỹ. de iur. om. iu. Alium vbi non valet, in l. qui iuriſdictioni. circa prin. Et alium, vbi valet in fin. pen. col. e. tit. PVRPV.

¶ Sequitur Matheſi. not. 10. Iaſ. in l. generaliter. in vlt. verb. ff. de in ius voc.

d Conſuetudo. Adde Docto. in §. erit autem lex. 4. diſ. Doc. in cap. fi. de conſue. Doc. in c. 1. de appel.

num.C.eo.& in l.eos. vbi text. cum gl. C.de vſuris,vbi plus dicit,ꝙ nō debet ſeruari per eum, qui eā iurauit ſeruare.
71 ¶† Sed pulchrum, & quotidianum dubium eſt, an valeat ſtatutum, vel conſuetudo diſponens, ꝙ in cauſa dotis interim donec reſtituatur dos mulieri per hæredes mariti mortui, ſoluatur ad rationem decem pro centenario, vel quinque loco alimentorum:an iſta conſuetudo, vel ſtatutum valeat? & an mulier in foro conſcientiæ poſſit licitè accipere?Bald. in l.fin. §.præterea. C.de iur.do.tenet,quòd ſic.Pau. de Caſt. in l. diuortio. in prin. in 5.col.ff. ſolut.matrim. dicit, ꝙ in aliquib. locis ſunt ſtatuta, ꝙ mulieribus debeant ſolui quinque pro centenario nomine alimentorum, donec dos reſtituatur. Credit. ꝙ talia ſtatuta ſint bona. Sed an poſſint cum bona conſcientia retineri, concludit,ꝙ ſi mulier non habet aliunde vnde alatur,poteſt: aliàs ſecus. Et dicit, ꝙ de facto habuit, & frequentiſſimè occurrit. Tamen Bald.& Pau.in l.1.C.de ſum. Trin.tenent ɔ̃rium.Et ita tenet.Io.de Lig. in clem.1.de vſu. quia ſol. ma. vxor non ſuſti-
a net onera matrimonij: [a] ergo ſi aliquid percipit, eſt vſura: ergo non eſt licita.Pan.in c.ſalubriter.in fi.col. de vſur.dicit,ꝙ ſępè fuit de hoc interrogatus.Tandem cōcludit eo. modo, quo Pau.ſ.relatus, ꝙ ſi mulier non habet aliunde, vnde alimenta ſuſcipiat, poteſt cum bona conſcientia retinere: quia tunc eſt ab hæredib.viri alenda,ſm Bart.in l.vni.§.exactio. C. de rei vx.
72 act.Aliàs ſecus,vt ibi per eum.¶† Item adde, ꝙ valet conſuetudo contra legem, ꝙ teſtator poſſit in teſtamento dare curatorem adulto ſine alia iudicis cōfirmatione.Item, ꝙ poſſit directò ſubſtituere maiori, etiam poſt aditam hæreditatem: & ꝙ quis poſſit decedere pro parte teſtatus, & pro parte inteſtatus,& ꝙ teſtator poſſit cū plurib.teſtamentis decedere, ita no. Bald.Ang & Imol.in l.2.in prin.ff.de vulg.& pup. vbi Alex. &
73 Bal.hic in repe. in 12.col.¶† Et an valeat conſuetudo, [b] quòd
b clerici poſſint teſtari de fructib. ſuarum præbendarum, (ꝙ de iure non poſſunt.gl. in c. pñti. de off. ord.in 6.) Eſt quæſtio. Io. An. in regula nemo plus iuris.in merc.Io. Cald. in c. relatum. 2.de teſta.Pan.in c.1. de conſue. & vide omnino d. Ab.in c.cū
74 in officijs.de teſt.† Dicit etiam Bald.in repe.hic in 3.col.ꝙ valet conſuetudo, qua diſponitur contra ius, ꝙ quis poſſit alteri ſtipulari. Adde text. meliorem de iure ad hoc in l. ſi donaturum.in fi.ff.de vſuf.& text. quem ad hoc ibi not. Lud.& Mod.
75 in l.certi conditio.§. ſi nummos.ff.ſi cer.pet. ¶† Et an conſuetudine poſſit validari pactum de ſuccedendo affirmatiuum,licèt Bal.in l.cum Archimedoram.C. vt in poſſ.le.teneat, ꝙ ſic. Tamen contrarium, & melius tenet in l. 2.in 3.col. C. quæ ſit
76 lon.conſue.& Alex.in l.pactum, quod.C. de pac. ¶† Et an valeat conſuetudo, ꝙ pro loco ſepulturæ aſſignando: & quòd pro exequijs mortuorum aliquid detur parochiano: adeo, ꝙ per ordinarium poſſit hæres compelli ad ſoluendum,conſuluit Roman.ꝙ ſic, in conſil.344.Incip.in caſu propoſitæ conſultatio.videtur dicendum dictos parochianos. Motus per text. in
c c.ad apoſtolicam.vbi d.Ant.de ſimo. [c] Tu vide text.in contrarium.in c. cōquæſta. & in c.poſtquā.3. q.2. & in c.abolendæ.de ſimo. Et non valet conſuetudo, ꝙ in exequijs hæredes tenean-
77 tur dare prandium clericis. c. Iac. & c.cum ſit. de ſimo.¶† Et an valeat conſuetudo,quòd obligationes,quæ fiunt ſacerdotibus in die feriata,ſint neceſſariæ.text. videtur, quòd ſic,in cap. omnis Chriſtianus.de conſe.diſtin.1.ibi glo.diſputat. Concludunt Canon.quòd non.in rubr.de parochijs.& Lapus alleg.68. Tamen Lud.in d.conſil.conſuluit contrarium,& inaduertenter, (vt puto.) An valeat conſuetudo, quòd Archidiaconus præferatur vicario Epiſcopi, vide Abb. in conſil.21. incip.viſo
78 dubio,de quo quæritur,in 1.vol. vbi determinat, ꝙ non.† An autem valeat cōſuetudo, quòd credatur omni ſcripturæ mercatoris. Dic, quòd non: quia daret materiam delinquendi, & falſum fabricandi,contra l.conuenire. ff.de pac.do. ſm Bald.in l.vnica.in 4.col.C.de offic. Alc.conſil.3.in 2.vol.inci.in cauſa,& lite vertente inter Abraham.in pen.col. Et iſtud vltimum ſum
79 latius proſecutus in commē.l.admonendi.ff. de iureiur.¶† Vltimò in hac materia quæro, an vna conſuetudo cōtraria pręcedenti conſuetudini eam tollat. glo. eſt ſingularis in l. nemo alieno.§.temporaria.ff.de re iud.Quæ diſtinguit,quòd ſi prima conſuetudo erat præſcripta, ꝙ quando ſit, dixi in gl. in verbo, inueterata, tunc non tollitur per aliam conſuetudinem non præſcriptam;aliàs ſic. Iſtud mirabiliter limitat Bald. in cap.1. in 1.col.in fin.de feu.cog.vt ſit verum, quando ſumus in cauſa petitorij, ſed in cā poſſeſſorij ɔſuetudo ſcđa nō præſcripta tol lit præcedentem præſcriptā.Alleg.Io.An.in c.eccleſia.de elec. in nouella.¶Secundò limitat Pan. in c.pro illorū.in 2.& 3.col. de præben. quando conſuetudo ſecunda nodum eſſet præſcripta: tamen populus vult ſtatim eam valere. Quod an, & quando poſſit,dixi in glo.in verb.inueterara. tunc tolleret pri-
80 mam præſcriptam. ¶† Et not. quòd ſi conſuetudo præſcripta aliquid contra ius cōe inducens tollatur per legem ſuperuenientē, ſeu per ſtatutum, ꝙ talis conſuetudo ſemel ſublata nō
d poſſet iteratopręſcribi. [d] Ita Bal.in c.1.de ca.Conra.motus per tex.in d.l.3.§.diuus.ff.de ſepul.vio.Alleg. etiam eleganter no.in c.1.de conſt.in 6.Idem tenet Bald. in l.fin.C. de pac. pig. & in l.
e dudum. C.de ɔ̃hen.emp. Sentit.in l.1. C. quæ ſit lon.conſue.[e] Vltimò,quia regula eſt, ꝙ conſuetudo contraria legi tollit legem: Sed verè ineuitabiliter vrget. l. 2. C. quæ ſint long. conſue.Et ſol.gl. & Doc.cōis (ſi conſideras,) nihil eſt, & faceret illam legem indubitabilem. gl. & Bar.in d.l. 2. alijs varijs modis rñdēt, ſed ſunt ſomnia. Ideo non omitto, ꝙ Nico. de Mut. & Ful.hic rñdent,ꝙ in d.l.2.ideo conſuetudo nō vincit. l. q̄a talis conſuetudo erat irrationabilis: ſecus ſi rationabilis. Ita procedit concluſio fracta.¶Ne dicas,quòd diuinat: quia text.in d. l.2. dicit,ſed non adeo valet,vt rationem vincat, aut legem. Pondera ergo, ꝙ erat conſuetudo contra rationem: & ſic irrationabilis.Vnde nec rationem, nec legem vincit, & viuerè Paul. ita declarat in d.l. 2.in c.fi.de conſue.Caue tamen propter tex. in c.cum cauſa.in fi.de re iud.vbi Papa referens.d. l. nihil dicit de ratione,& Bart.in repe.d.l.2.in fi.ſecundæ opp. prin.referens hanc ſol.reprobat: quia diuinat. Certè fortiſſimū eſt cōtrariū
81 nec bene poteſt reſponderi. ¶† Extra gl. Bart. format aliquas quæſtiones,quas breuiter,& concluſiuè expedio. Primò quæro, quid ſit conſuetudo. Et licèt varias referat diffinitiones, & varias ponit.d.Ant.in repe.c.fi.in 35.col.& ibi Im.poſt Io.And. in 5.col.de conſue.&Pan.in rub.de conſue. Tu dic,vt dicit tex. in c.ɔſuetudo. 1.diſt.Et in effectu Bart.hic, & ibi dicit tex.ꝙ dicitur conſuetudo,quia in cōi eſt omnium vſu.Iac.But.dicit,ꝙ conſuetudo dr̃,quaſi cōis aſſuetudo. ſed Io.An.in d.c.fi.de cōſue.dicit,ꝙ conſuetudo dr̃ à conſuo,conſuis, quaſi mores cōſuti. i. ſimul ligati ɔſuetudinē inducāt. ¶Item conſuetudo eſt
82 ius, vt plenè concludit Bar. in 2.q.& alij poſt eum. † Adde,ꝙ
f appellatione iuris [f] venit ēt conſuetudo. Ita probat gl.iuncto tex.in l.præſcriptione, in verbo iuris.C.ſi ɔ̃ ius, vel vti. publ.& ibi Pau de Caſt.in 4.col.ad hoc not.& infert ad notabilē quęſtionē,de qua ibi dixi.Adde notabiliter Bald.in tit. de pac.conſtan.in 9.col.in verb.Nos Romanorū.d. Abb. in proœmio decretalium.Facit, quod vult Innoc. in c.certificari, de ſepul.ꝙ qui petit quartam,quæ ſibi de iure debetur,intelligitur nedum de iure communi,ſed etiam conſuetudinario. Adde fortius, ꝙ idem eſt èconrra:quia appellatione conſuetudinis venit etiam ius commune. Vnde ſi quis in ſupplicatione, vel in libello faciat mentionem conſuetudinis, etiam ius commune videtur intentatum,ſecundum Bal.in d.l.præſcriptione.in 7.col.in ver.
g Reſtat videre exempla. Imò plus appellatione ſtatuti [g] venit
83 conſuetudo, ſm Bal.in l.2.circa fin.C.de bon. quæ lib. ¶† Sed an conſuetudo ſit ius prætorium, vel ciuile?Bar.& Doc.hic, & in locis communib.non ponunt.& eſt neceſſaria,& habet euidentem vtilitatem:quia ſi eſt ius prætorium,remedia eſſent annalia,ſi ius ciuile,perpetua. Inſtit. de perpe.& temp.ac.in princip.& declarat Bart.in l.5.in prin. ff.de verbor.oblig. & in l. 1.ff. de bon. poſſeſ.& in l.fin.ff.de pœnis. & in l.2. §. fin.ff. pro emp. Iſtum paſſum tangit ſolus Bald.in l.fin.in 5.colum.C.vnde leg. vbi concludit, quòd ſi conſuetudo ſit inducta à Poteſtatibus terrarum,tunc cenſetur ius prætorium. Si autem à populo,ius ciuile cenſetur. Et bene dicit, vt hic per eum. Et adde Bald.
84 in l.ex placito.in 10.quæſt.C.de rer.permut. ¶† Secundò quæro,an per ſententias arbitrorum ita poſſit induci conſuetudo, ſicut per ſententias iudicum ordinariorum?Bald.ſingul. tenet, quòd non in cap.1.circa fin.de feu.cog.Alleg. Inno.in cap.Abbate. de re iudi. vbi etiam per Ioan. Andr. in nouel.& tangit Lud.in ſingu. 42. idem tenet Gul hic.Motus: quia ſñīa arbitri non habet naturam ſententiæ; nec eſt ſtabilis, ſed mobilis, ſoluta pœna.l. diem proferre. §. ſtari. ff.de arbit. Ego ſemper tenui contrarium,& teneo;non tantum ex eo,quòd arbitria ſint redacta ad ſimilitudinem iudiciorum. l. 1. ff. de arbi. ſed quia conſuetudo ita inducitur per actus extra iudiciales, ſicut iudiciales, vt ſ. dixi in glo. in ver.inueterata. ponderando text.in impli-

ADDITIONES.

a ¶Matrimonij.Adde Doct.in rub.de ſpon.
b ¶Conſuetudo.Adde Spec ,tit.de ſtat.mon.ver.63.
c De ſimo.Adde latè in ſpecie,Pau.de Caſt.lib.3.conſil.363.circa princi.Dec conſil,275.In cauſa vertente inter venerabilem priorem. PVRPV.
d ¶Præſcribi.Facit,quod Iaſ.ponit in l,1,§.& poſt operis. col.3.ff.de oper.nonun.Pan,in c.2.col.5.de prob. PVRPV.
e ¶Conſuetudo. Et quæ ſit longa conſue, declarat. Pan.in c. 2. col. 4. de probationib. P V R P V.
f ¶Appellatione iuris.Adde.§.militia miſſus.l,eius militis. ff. de teſt.mil. & in l.antiquo.ff.ad vell.
g ¶Statuti.Adde Alex.de Imol,conſi,190.incip,maturè. in 2.vol.

implicatiua etiam,in l.cum de consuetudine ·j· eod. ergo per
sententias arbitrorum,& etiam arbitratorum debet induci cō
suetudo;dummodo transiuerint in verisimilem notitiam po-
puli.& ita firmat Bar.hic in repe.in 13.col.& Bal.cōtrarius ple
nè examinans in repe.huius legis in 12.col. ver. denuò quærit,
an ex actib.arbitrorum.&c.& D.Ant.in commē.c.fi.in 16. col.
de consue.Et ista est veritas,quicquid teneat Bar.& malè in re-
85 pe.l.2.in 21.q.C.quæ sit lon.consue.¶†Item dum Barto.tangit
an per vnam partem ciuitatis possit induci cōsuetudo:de quo
ēt per Inn.in c.1.aliàs in rub. ex de ꝯsti. ꝑ Ang.hic in 1.col.Bal.
in l.2.in 3.col.C.quæ sit lon.consue.D.Ant.in commen.c. fi. in
28.col.de consue.Ad quod facit,an vna pars ciuitatis possit cō
dere statuta.De quo per Bar.in l.omnes populi.in 3.q.1.q.prin.
& in q.2.2.q.prin.ſ.de iusti.& iur.& ibi ēt tetigi an vna familia,
vel parentela possit condere statuta,vel consuetudinem indu-
86 cere.¶†Item dum Bar.in fi. col.tangit,qualiter consuetudo in
iudicium deducatur,& concludit,ꝙ tripliciter pōt practicari,
per viam exceptionis,iure actionis,& officio iudicis median-
te,vt hic per eum.& plenius in repe.in 13.col.in 3.q.princ.& in
repe.l.2.in 24 q.C.quæ sit lon.consue.& in l.vni.in pe.col.ff.de
condi.ex lege,& per Barto.in l.ex placito.in 10.q.C.de rer.per-
mu.Adde,ꝙ qui intentat consuetudinem, videtur intentare
petitorium,& possessorium,c.cum ecclesia. & ibi no. Bald. de
87 causa pos.& proprie.¶†Et dum subdit Barto.exemplificando
post Gul.de consuetudine, ꝙ qui vendidit equum, tenetur ēt
sellam dare;dic ꝙ imò est de iure communi.l. ædiles. in princ.
vbi gl.in ver.ornamenta.ff.de ædil.edi. per quem tex. ita deci-
dit Bar.in l.si vt certo.§.vsque adeo.post Gul.ff. commo. & in
l.eum qui.§.non solùm.ff.de fur.Imò propter sellam non præ-
stitam,vel malè præstitam,potest equus emptus redhiberi : li-
cèt aliàs redhibitoria duret sex mensibus,tamen hoc casu non
durat nisi 60.dieb.d.l.ædiles.in prin.Ita Bal.in l.2.in 1.col.in fin.
C.de ædil.act.Imò vendito equo non solùm debetur sella; sed
omnia ornamenta,quæ per duos dies ante,supra talem equū
fuerunt,d.l.ædiles.§.vendendi.& Bal.in d.l.2.in 1.col.in fi.C.de
ædil.act.Et ista procedunt non solùm in contractu vendi. sed
in omnibus contractibus stricti iuris,secundum Io.Fab.in d.§.
actionum.in 4.col.vbi Io.de Pla.sequitur.Inst.de act.Item ven
dito,vel donato equo, potest famulus de iure cōmmuni ali-
quid licitè capere pro capistro equi, prout de more obserua-
tur.l.1.cum gl.in secundo intellectu vbi expressè no. Nico. de
88 Neap.C.de strato. lib. 12.¶† Successiuè qualiter consuetudo
a probetur, [a] Bar.cir.fi.in antepen. q. tangit,& se remittit.Dic,ꝙ
istum passum examinat latè Barto.hic in repe. 4.q.princ.in 15.
col.& tribus sequentibus,& latius Bal.hic in repet. in 24. colu.
versic. postremo qualiter consuetudo probetur, &c.cum sex
col.seq.vsque ad fi.& Bar.in repet.l.2.in 26.27.28.& 30. q. C. q̄
sit lon.consue.Et si cōsuetudo est notoria non debet aliter ꝓ-
bari,secundum Bal.in l.1.in fi.col.C.ad Velleia.quod no. Bald.
in l.2.in 2.col.C.quando prouo.Imò fortius dicit Bar. singula-
riter in repe.l.2.in 25.q.C.quæ sit long.consue. ꝙ quando con-
suetudo est notoria , tunc non oportet eam allegare, nec de-
ducere in libello,nec probare.Secus quando non est notoria;
tunc debet in libello deduci.Et idem dicit Bar.in l.vnic. in fi.in
vna addi.quam libri antiqui non habet. C. vt quæ desunt ad-
uo.Tamen credo,ꝙ non sit verum per regulam, ꝙ licet noto
rium releuet ab onere probandi: tamen nunquam releuat ab
onere proponendi & allegandi Gl.est sing.in cle.appellanti.de
appel.Bar.in l.1.in fi.col.ff.de excep.& quod no.Bar.in l. cū q.d.
in fi.col.ff.si cer.pet.De quo puncto vide plenè no. per Alex. in
d.l. vni.in 1.& 2.col.C.vt quæ desunt aduoc. vbi plenè exami-
b nat an notoria consuetudo debeat allegari, [b] vt ibi per eum.
Et no.diligenter,ꝙ ad probandum consuetudinem in aliquo
loco particulari, sufficit allegare generalem consuetudinem
in regno,vel in prouincia,cui locus ille subiectus est. Tex. not.
in c.super eo.vbi Can.de cogna.spiri.No.in c.cum olim.de cō
89 sue.Inn.& alij in c.dilecto.de offi.Arch.¶†Inter alios no. dili-
genter id,quod tenet Barto.hic in repe.in 4.q.princ.in 15. colu.
& millies allegatur ad hoc,quòd glo.vel Docto. excellenti at-
testanti in scriptis de consuetudine creditur,& probat consue
tudinem per tria fundamenta.Adde quod dicit glo. tenet Bal.
in cap.cum dilecti.in 4.col.versic.Sed nunquid potest eā pro-
bare.de consue.& dicit Pau. de Castr. in consil. 169.aliàs est in
consi.161 incip.in causa præsenti.in 1.colu. quòd consuetudo
probatur per vnum doctorem famosum eam referentem,vt
esset Bal.secundum eum.Et cum Bar.hic tenet D. Lanfran.de
Oria.Brixien.in commen.c.quoniam contra falsam.in pe.col.
de proba.vbi tenet,quod quotiescunque vnus approbatus do
ctor attestatur consuetudinem , satis dr̄ probata consuetudo
sine alijs testib.Alleg.Bar.hic.Et cum Bar. ꝙ satis credi debeat
Bald. attestanti de consuetudine, tenet Raph. Commen. in
consi.212.incip.Monasterium iure locationis perpetuæ,in vl-
ti.col.& in consi.215.incip. viso testamento quondam Reue-
c rendis.Contrarium [c] tenet Bal.in l.si quis.§.1.ff.de pig.in lec.an
tiqua.Vbi dicit,quòd licèt glo. dicat aliquid de consuetudine
seruari,tamen probari debet illa consuetudo , si est contra ius
commune.Idem tenet Bald.in l.consentaneum. C.quomodo
& quando iud.in 6.col.in 5.oppo.in fi.vbi dicit,quòd licèt glo.
in §.si verò.in Auth.de exhib.reis.dicat, ꝙ secundum consue-
tudines terrarum missi in possess. ex primo decreto lucrentur
fructus:tamen dicit,ꝙ illi gl.standum non est:nisi consuetudo
aliter probetur:quia facti est.Imo.in l.1.§.nunciatio.in 5.colu.
vers.an autem propter id,quod dixi.ſ.de consue.ff.de ope. no.
tenet,ꝙ quando Doc. communiter asserunt consuetudinem
ita esse,tunc eis standum est,& credendum,per notata per Io.
And.in c.1.de consti.in 6.per Bar.in l.fi.C.de pœna iud.qui ma
lè iudi.Si autem duo Doc.dicant consuetudinem ita esse, &
alij nihil dicant,tunc eis non est standum; imò non resultat ꝑ-
sumptio,per quam transfertur onus probandi in aduersariū,
vt ibi per eum. Alex.in l.post dotem.in 23.col.ff.sol.matr.putat
indistinctè verum,ꝙ etiam si duo,& plures Doc. in lec. affir-
ment ita seruari de consuetudine: tamen non probant consue
tudinem,nec eis creditur:quia consuetudo facti est, & in du-
bijs facti etiam principes errant.c.1.de cōstit. in 6. Sed in du-
bijs iuris bene eis creditur,quibus data est potestas iuris inter-
pretandi,& eorum interpretatio est probabilis, nō necessaria,
vt per gl.in l.1.C.eo.Ego idem teneo contra Bar.hic,ꝙ nec gl.
d nec doctori excellenti attestanti de consuetudine [d] credi de-
beat:quia quæ facti sunt,vt consuetudo,plerunque etiam pru
90 dentissimos fallunt l.2.ff.de iur.& fac.ign. ¶†Confirmo istud,
ꝙ licèt glo.in §.fi.Insti.qui dari tut.pos.dicat, ꝙ secundum cō-
munem vsum loquendi app. filiorum , non intelliguntur ne-
potes,prout etiā dicit.D.Ant.in proœ.decr. in 1.col. & Bart.in
repe.l.in suis.in fi.ff.de suis & leg.Tamen Alex.consi.330.& est
consilium tertij volu.quod inci. circa primum dubium. in 4.
col.in fi.& seq.& clarius in consi.26.in 3.vol.inci.videretur for
tasse.in 1.& 5.col.respondendo dicebat, ꝙ licèt potuerit esse,
ꝙ in aliquib.locis fuerit iste communis vsus loquendi:Tamen
gl.non potuit scire,ꝙ iste communis vsus loquendi esset vbi-
que,quia eorum,quæ facti sunt & remoti , quilibet præsumit
hr̄e ignorantiam c.1.de consti.in 6.c.cum in tua.qui matr.ac-
cus.pos.vt ibi per eum.Plenius facit,quod dicit Bal.in l.fi. in 4.
col.in fi.C.de fideicom.dum dicit, ꝙ Io. & Hugo probant eo-
rum sententiam per generalem consuetudinem : sed secundū
Bal.ista est allegatio facti,non iuris,d.c.1.de consti.in 6. Ad idē
facit,quod dicit Bald. in l. cum quidam.§.scientia.ante fi.ff.de
acq.hære.vbi referens Bar.dicere, quòd secundum commu-
nem vsum loquendi consanguinei intelliguntur ex quacunq;
linea coniuncti,etiam in statutis, dicit Bal. non recedas à ciuili
significatu.Nec probaretur in iudicio de isto communi vsu lo
quendi;quamuis Bar.ita attestetur.Eandem opi.contra Bart.ꝙ
non credatur Doctori asserenti consuetudinē:sed aliter sit pro
banda,tenet Pau.de Cast.referens Ray.in l.Titia.ff.de sol. Ean-
dem opi.per duas rationes firmat.d.Fran.de Aret.in cons. 133.
inci.in causa,q̄ vertitur inter hoīes & cōe.in 2.col.ad fi.& in 3.
seq.Et istam tene.& ad fundamenta Bar.hic ex prædictis patet
91 solutio.† Vlti.quærit Barto. hic in fine. Pone quòd quis for-
mat libellum super consuetudine, & verè est statutum : an
procedat libellus; & an debeat obtinere ? Concludit, quòd
non,

ADDITIONES.

a ¶Vide Dec.consi.215.Neuiz.consi.9.num.31.Alex.consi.45.lib.2. Dec.cons. 483.col.pen.circa fi.Nat.consi.309.col.3. & qualiter consuetudo immemorabilis probetur,Nat.consi.153.col.3.circa fi.& col.fi.Alex.consi.217. lib.7. Aym.consi.134.nu.6.& quod probanda sit specialiter in casu de quo agitur, Aym.consi.96.nu.4.Rolan.consi.53.nu.30.lib.2. MASVER.

b ¶Non sufficit allegare si ad decisionem causæ pertineat, sed probari debet, vt no.Rol.consi.53.nu.37.lib.2.Dec.consi.402.num.12.consi.483.colum.fi. num.8. MASVER.

c ¶Hanc opi.communem dicit Dec.consi.69.& consi. 694. quam declara , vt per Aym.consi.166.num.9.Villalob.commun.opin.lib.3.vers. consuetudo.& vide Dec.in l.2.§.mutui datio,in fi.1.lec.ff.si cer.pet. PANCIR.

d ¶ Quod doctori attestanti de consue. credatur est communis opin. vt per Rol.consi.87.nu.12.lib.1.Nam tale testimonium inducit præsumptionē,quæ transfert probationem in alium l.generaliter.§.si petitum.ff. de fideicō. lib. ideo qui contrarium dicere voluerit probare tenebitur.Dec.consi.420. col. fi.540.col.2.559.col.2.Soc.Iun.consi.60. Non autem inducit concludentem probationem.Alex.in l.post dotem.col.pe.sol.mat.At cum Ias.hic, quòd nec mortuis doctorib. credatur de cōsuetudine,& his quæ sunt facti,tenet Osas. decis.141.nu.16.plura no.Cur.Sen.consi.74.col.24.Goz.consi.59.colum.4. Lanfr.in c.quoniam contra.ver.responsiones.col.26.reg.10. extra de proba. Dec.consi.152.col.3.Rol.consi.71.nu.22.lib.1.Port.lib.1.conclu.24.Gabrie. commu.opi.lib.1.tit.de proba.concl.4. MASVER.

non, ſed quòd reus debet abſolui propter ineptitudinem libelli. Idem tenet Gul. & Alb. hic Sequitur M. Lau. hic in vlt. char.quia tria debent eſſe paria,libellus,probatio, & ſententia. Alleg.Bal.in l.ſi præſidi.C.de do. ante nup.nec inuenio ɔ̄dicentem.Addo,ꝙ idem tenet Alb.de Roſ.in 1.par.ſtat. in q.28.inci. ſed an agens ex cōſuetudine. & plenius in rub. C.quæ ſit lo.cōſue.¶Ego nouiter teneo cōtrarium.Moueor: quia verba libelli debent impropriari, & nedum largè ſed impropriè intelligi, ad hoc,vt libellus ſuſtineatur. Ita no.Bart.in l.ſi olei, per illum tex.C.loca. & in l.1.C.de vſuf.& in l. ſed & ſi poſſeſſori. §.Item ſi iurauero.cum add.ibi per me poſitis.ff.de iureiu. Sed ego habeo,ꝙ conſuetudo dr̄ ſtatutum, & appellatione conſuetudinis venit ſtatutum,ſm̄ Bal. in l.2.circa fi. C.de bo. quæ lib. Alex. conſ.190. in 2.vol.inci.maturè.in 4.col. ¶Confirmo per id, ꝙ dicit d.Ant.in c. Cum. vbi Pan.no. in 3.col. de electi. vbi con-
a cludūt,ꝙ licèt appellatione cōſuetudinis[a] intelligi dēat de pſcripta.eſt tex.ſing.& retuli.ſ.in gl. in verb.inueterata. Tñ ſi quis in libello faceret mentionem de conſuetudine,intelligitur etiam de non præſcripta ad hoc,vt libellus ſuſtineatur, qđ tamen limita,vt ibi per Pan.Alibi tñ probat tex.no.in c.ex parte Aſtenſis.iuncto prin.cum fin.de præben. & ibi no. Pan. in vlt.not. &
92 reputat not.qđ plus operatur ſtatutum,ꝙ̄ conſuetudo.¶†No. etiam diligenter,quod qui ſimpliciter agit, vr̄ intentare omne ius ſuum, vel ſibi competens, ſiue ſit ius commune, ſiue cōſuetudinarium,ſiue municipale:& intelligitur id deduxiſſe, qđ ſibi plus confert ad victoriam conſequendam. Ita egregiè inquit Inn.in c.certificari.de ſepul.Refert, & reputat not.Bald.in l.generaliter.in 2.co.in fin.C.de epiſc.& cle.& Bal.in l.præſcr.in
93 8.col.C.ſi ɔ̄ ius, vel vti.pub. ¶† Quid autem ſi in libello petijt actor copulatiuè reum condemnari ſm̄ ſtatuta,& conſuetudines?Dic,qđ libellus procedit,& debet intelligi, vt ſignanter declarat Bar.hic,in rep.in 7.col.& adde Bal.in l.edita. in repe.Padua.in 16.col.de eden.& in tit.de pa.conſtan.in verbo, ſm̄ leges,& mores illius ciuitatis. & text.in l.2.C.quemad.teſt. aper.
94 & no.ſin Bal.in l.3.C.de nup. per gl.ibi cum tex.† Quod ſi accuſo aliquem, & in libello accuſatorio peto eum alternatiuè condēnari, ſm̄ formam ſtatuti,vel conſuetudinis, quòd ſi de hoc non reperiatur ſtatutū, vel conſuetudo,debet extraordi-
95 nariè puniri.quod reputat notabile.¶† Poſtremo, quia dictū eſt.ſ̄.in glo.in ver.inueterata. qđ per duos actus cum lapſu decennij, poteſt induci conſuetudo:& illud tenent omnes, vt ibi declaraui.Nam inuenio,quòd gl.mirabilis.i.diſt.c.conſuetudo. in verb.conſt.mirabiliter dicit, quòd nunꝙ per duos,vel plures actus inducitur cōſuetudo:niſi illi duo actus ſint facti ad hoc, vt conſuetudinem inducerent: qui aliàs potuiſſent eſſe permiſſi ex gratia,vel ex tolerantia.Quod ſi eſt verum,mirabiliter
96 limitaret hanc materiam.Sed non ponit pro conſtanti.¶† Et an ſi producantur octo, vel decem inſtrumenta facta manu notariorum ſine nomine Imperatoris, per hoc probetur, qđ conſuetudo ſit in illo loco, quòd valeat inſtrumentum abſq; nomine Imperatoris. vide Abb. determinantem,quòd non in conſ.140.inc.in prædicta cauſa dicti Ray.Et ponit in alio ſimili idem Abb.in conſ.180.in q.quæ ad præſens vertitur inter do. Floridam. in 4. col. ¶Per iſta cum laude Dei impoſitus ſit finis huic profundiſſimæ.l.in iſta Regia ciuitate Papiæ. Iaſ.de May. Med.vtriuſque cenſuræ Doctor.

ADDITIO.

a ¶Conſuetudinis.Adde glo.in c.generali,de elec.lib.6.Doc.in c. de beneficio. de præb.li.6.Io.And.in regula,nemo.de reg.iur.li.6.in mercu.

SVMMARIVM.

1 *Quod placet Principi,animo condendi legem, habetur pro lege.*
2 *Non eſt licitum diſputare de potentia Principis.*
3 *In Principe nunquam præſumitur placere, niſi quod iuſtum, & verum ſit.*
4 *Verbum,concedo,de per ſe non importat tranſlationem dominij,vel iuris.*
5 *Princeps pluribus modis poteſt condere legem.*
6 *Sententia lata contra diffinitiuam principis, eſt ipſo iure nulla.*
7 *Epiſtola tranſmiſſa per principem, eſt obſeruanda pro lege in omnibus caſibus.*
8 *In ſententia principis non requiritur ordo iuris.*
9 *Vna citatio principis habet vim peremptorij.*
10 *Interlocutoria principis, habet vim legis, quando in ea hoc fuit dictum.*
11 *Quod alicui in priuilegium conceditur,vel in pœnalitatem, non egreditur perſonam.*
12 *...ctus principis habet vim legis.*
13 *...inceps teneatur obſeruare ſuas conſuetudines.*
14 *...rium,& Papatus non deferuntur ſucceſſione ſed electione.*
15 *...utiones Principis conceſſæ ſingularibus perſonis in priuilegium, faciant ius ſingulare,& legem priuatam.*
16 *Priuilegia in corpore iuris clauſa, non tolluntur per generalem legem etiam cum clauſula, Non obſtantibus quibuſcunque priuilegijs, niſi de eis ſpecialis mentio ſit facta.*
17 *An, & quando priuilegium vni conceſſum, extendatur ad alias perſonas.*
18 *Priuilegio conceſſo mihi, & omnibus meis deſcendentib.tam maſculis, quàm fœminis,filiæ ita demum gaudent priuilegio ſi ſint virgines,aut viduæ. Secus ſi maritatæ:quia mutant ſtatū, & ſequunt forum viri.*
19 *An in dubio priuilegium præſumatur reale, vel perſonale, vel conceſſum loco.*

De conſt.Principum. Rub.

LEX PRIMA.

Quod Principi. ¶Diuide, & ſumma, vt hic per Bar.& iſtum tex.habes Inſt.de iu.nat.
1 in §.ſed qđ principi. ¶ † Not.ex prin.l. qđ illud, qđ placet Principi animo condendi legem, habet pro lege,& cenſetur lex. Ex hoc infertur, qđ licet leges fiant cum deliberatione interueniente conſenſu hominum prudentum. l. humanū. C.de legi.& l.1.in ver. virorum prudentum. ſ̄.de legi. & declarat Bar.in l.omnes populi.in 1.q.2.q.prin. ſ̄.de iuſt.& iu. Tamē ſolus princeps ſi vult poteſt legem condere,ſed humanius fa-
2 ciet cū conſilio procerū,vt iurib. præall.¶ † Et ſic habes,quòd non licet diſputare de potentia principis. l. diſputare.C.de cri. ſacr.Ibi ,cenſetur crimen ſacrilegij. Et dicit Bald.in prælu. feu. in 13.col.quòd in principe eſt plenitudo poteſtatis: & poſtquā aliquid vult ex certa ſcientia, nemo poteſt ei dicere: cur facis
a ita?[a] De quo vide Pau.de Caſt. in conſ.282. & idem dicit Bal. in l.fin.in 1.col. in fin. C. ſen. reſ. non poſ. Sed ante Bald. iſtud fuit originale verbum Spe.in tit.de loc.§. nunc oſtendendum. ver.89.Alibi dicit Bald.in c.cum ſuper. in 1.col.de cauſa poſ.& propr.quòd Papa,& princeps ex certa ſcientia.ſ.ius, & contra ius, & extra ius omnia poſſunt. Et idem Bald. in c.eccleſ.Mariæ.in pen.co.vt lit.pen.dicit, quòd cum princeps ſit cauſa cauſarum,non eſt de eius poteſtate inquirendum,cùm primę cauſæ nulla ſit cauſa:cùm id,quod primum eſt,aliud ante ſe habere non poſſit. Tamen aduerte, quòd licèt de poteſtate principis ſacrilegium ſit,vt dixi,diſputare: de ſcientia, & voluntate Principis licitum eſt diſputare, quòd princeps quandoque er-
3 rat.l.2.ff.de ſuppell.leg.ſecundū Bal.hic,qui etiā ſubdit,† quòd in principe nunquam aliquid præſumitur placere,niſi quod iuſtum, & verum ſit: & princeps vult omnes actus ſuos regulari à iuſtitia poli, & fori, & in generali confirmatione ſolùm iuſta confirmata intelliguntur.Et ſi Princeps aliquid dat, vel cōfirmat,ſemper intelligitur,ſaluo iure alterius, & legis auctoritate, vt l. meminerint,cum glo.C.vnde vi.Refert, & ſequitur Alex.in conſil.125.in 2.vol.inci.viſo titulo quæſtionis. in 2.col. Et ideo ſecundum Bald. non valuit occupatio, aliàs impetratio caſtrorum comitis Hugolini per alios nobiles facta.ſecundum glo.quam Bald.millies alleg.in l.2.C.de fun .& ſal.rei domini.lib.11.De quo per Bald.Ful.& Pau.de Caſt.in l.2.C. de legi.per Bart.in l. prædia.C.de loca. fun. fiſ.lib.xj. cum alijs concord.quas poſui in l. fin.ſ̄. eo. Et ibi etiam tetigi, quòd ſi Princeps expreſſè concederet cōtra ius alicuius,intelligitur in modico:ſicut dicit Bald. hic in 2. col. de principe excedente iuſti-
4 tiam partis,quòd præſumitur in modico velle excedere.¶† Secundò pondera text.in ver contulerit, & glo. parua in.co.verbo addit,& tranſtulerit.Et bene facit text.in l.1.§.regimentis.in ver.tranſlatio.ſ̄.de offi.præto.& ſic habes ex hac glo. cum text. quòd verbum, concedo, de per ſe non importat tranſlationem dominij,vel iuris.Ang.hic diſtinguit, quòd aut conceſſio fit ex cauſa,ex qua conſueuit dñium transferri: tunc importat dñij tranſlationem:aliàs ſecus,vt iurib.hic per eū alleg.de quo vide gl.Bar.& oēs in l.fin.in prin.ff.de do.per Bār. in l.vxori.§.fi. per illum tex. cum gl.ff. de leg.3. per Bal.in c.1.§.Titius filios. de feu.fuc.cōtro.inter do. & agnat.Ang.in §. quia verò primo. in Auth. de non alie. Pan. in cap. cum venerabilis. de excep.& plenius per Alex. in l.cum quid. ff. ſi cer. pe. ad quem te remitto.Et adde Ang.in §.arborib.l.2. ff.de vſuf.Iac. But. & Sal.in l.ſi donatione.C.de colla.Bal.in l.cum virum.in 2.col. C.de fideic. Pet.de Anch.& Imo.in c.paſtoralis.de don. do.Abb. in c.cum venera-

ADDITIO.

a ¶Cur facis ita.Adde c.in memoriam.19.diſt.
* Adde Craue.conſ.241.n.2.& 3. vbi addit poſt Bal. eum qui audet contendere de poteſtate principis,facere ſe ſe æqualem illi.

venerabilis.de exce.per Bal.in l.non ambigitur.in fin.ff. de legi.
vbi alleg.bonam glo.in c.1.in verbo,tit. de vſu.in 6.per Bar.ali-
quid in l.vbi ita donatur.ff.de don.cauſa mor. & in l.vxori.§.fi.
ff.de leg.3.Bald.in c.1.§.Titius filios.ſi de feu. fue. contro. inter
do.& agn.Ang. in l. non ſolum.ff. de pet.hære. & vide Fran.de
Are.in conſil.159.incip.longa eſt iſta conſultatio.in 9.& 10.col.
5 ¶† Tertiò no.in ver.quodcunque igitur.quatuor modos,qui-
a bus princeps poteſt condere legem. & inter alios ſententia [a]
principis lata cum cauſæ cognitione habet vim legis, vt dicit,
tex.ibi,vel cognoſcens,& expreſſius text. in l.fin.C.de legi.& in
6 c.in cauſis.vbi omnino vide Can. de re iud.Hinc eſt, † ꝙ ſicut
ſententia iudicis lata contra legem eſt ipſo iure nulla. l.2.C.qn̄
prouo.non eſt neceſ.l.1.§.fi.ff.quorum app.non reci. dixi in l.1.
s̃.de legi. Eodem modo ſn̄ia iudicis lata cōtra ſententiam dif-
finitiuam principis eſt ipſo iure nulla, quia cenſetur lata con-
tra legem. quod latiſſimè examinant Imol. & Mod. in l. apud
Iul.§.vtrum .ff.ad Treb. Iſtud tamen non procedit in ſn̄ia dif-
finitiua prętoris: quia illa non cenſetur lex. glo. eſt in l.1. in fin.
princ.in ver. derogare oportet. ff. de fer. per quam gl.inferunt
ibi Ang.Ful.& Alex. idem eſſe in ſn̄ia alterius inferioris à prin-
cipe, quantūcunque aliàs habentis ptātem leges condēdi: pu-
ta Comitis, Ducis, Marchionis, & Epiſcopi; quia eorum ſn̄ia
diffinitiua non cenſetur lex.Contrarium tn̄ tenuit ipſe Ang. in
7 l.Item veniunt.§.cæterū.ff.de pet.hæ.¶† Itē pondera iſtum tex.
b in ver.per epiſtolā.[b] ad id,ꝙ tenet Ang.in l.Itē veniunt.§.cæte-
rum.ff.de pet.hęr.ꝙ epiſtola tranſmiſſa per principem dēt ob-
ſeruari ꝑ l. in oīb. caſib.Et dicit ibi Ang. ꝙ iſtud vigebat de fa-
cto in ciuitate Triuiſij, ad cuius ptātem tranſmiſſa eſt quędā
epiſtola per Ducem Venetorū, an faciat ius in oīb.cauſis. De
quo etiam vide per Ang. & Mod.in l.1. in prin.per gl. ibi. ff.de
8 fer.& Pau.de Ca.hic. ¶† Itē pondera.tex. in verb. vel de plano
interlocutus eſt, ꝙ in ſn̄ia principis non requiritur ordo iuris.
Ita egregiè ꝓbat hic tex.in ver.de plano.quē ſic ponderat Ang.
in l.princeps. ſup. de legi. Tamen pondera: quia loquitur hic
9 in ſententia interlocutoria. ¶† Addo, quòd princeps poteſt
procedere ſola veritate inſpecta,poſito, quòd aliàs ordo iudi-
ciarius non ſit ſeruatus. Ita probat text. not.in cap. ad petitio-
nem,in fin.de accuſ.quem ſic alleg.Bald.in cap.1.§.final. de no.
for.fide. Adde etiam, quòd Innoc. in cap. de cauſis. de offic.
deleg.& ibi Ioan.Andr.in nouel. expreſsè firmat, quòd in ſen-
tentia principis non requiritur exactus ordo iuris, & iudicio-
rum.Tamen in contrariū eſt text. in cap. in cauſis. de re iud.in
verbo ordo iuris. & vigor æquitatis. Et pondera rationem il-
lius text.& vide ibi Can.Sed Angel. in d.l. princeps. ſup.de legi.
dicit ſe intelligere verum, quòd in ſententia principis non re-
quiritur ordo iuris ciuilis,qui ponitur in l.prolatam. C.de ſen.
Tamen ordo, qui eſt quaſi iuris naturalis requiritur puta, ꝙ
citetur pars ad audiendam ſententiam:Alleg.gl. in l.fin. in prin.
quam etiam ibi no.Bald.C.de ſen. & tex.in clem. paſtoralis.de
re iu.Adde tex.in cap.2.de cau.poſ.& propri.Bar. in l.diui. per
illum text.ff.de iur.au. an. & in l.nam ita diuus. quam legit ſub
l.adoptio.ff.de adoption.& in l.Gallus.§.& quid ſi tantum. vbi
plenè Moder. ff. de lib.& poſth. ¶ Limita tamen niſi ex cauſa,
quia tunc poſſet princeps etiam omittere citationem in ſen-
tentia diffinitiua. Gloſſ. eſt valde not.in l.antepen. ff. ex quibus
cau.maior.Bald. in l. 2. circa princip. C. quomodo, & quando
iud.& eſt text.expreſſus in d.cap.in cauſis, in fi.de re iud.¶Item
limita in Papa ferente ſententiam contra tenentes res eccle-
ſiæ,quia valet ſententia eis non citatis, ſecundum Io.And.in c.
cum olim. de re iud. in nouel. Quem refert, & commendat
Bald.in prælu.feu.13.colum.De cuius dicti veritate vide Pan.
in cap.ea,quæ. in fin.de re iud.& in cap.1.de confir.vti. vel inut.
Vna tamen principis citatio habet vim peremptorij. ſecun-
10 dum Innoc.& alios in cap.cum nobis olim. de elec.¶† Quin-
tò noto ex eo verbo de plano interlocutus eſt, quòd ſen-
tentia interlocutoria principis habet vim legis. Intellige,
quando in ea hoc fuit dictum.l.3.in fin.C.eod. allegata in gloſ.
Secundo, quando eſſet redacta in corpore iuris. l. metum. §.
ſed quòd prætor.ff. quod metus cau.vt hic per Bart. & in §.pę.
C.de nouo Cod. compo. & dicit Iac. de Ra. vt hic refert Alb.
quòd aduocati curiæ Ro. quando deficiunt eis iura ad alle. di-
cunt: Ego ſic vidi interloqui Papam in ſimili cauſa. Et idem
dicunt fieri in regno Franciæ, vbi aduocati dicunt,vidi Regem
ſic interloqui in ſimili caſu. Sed iſtæ interlocutoriæ nihil fa-
ciunt,dato, quòd ſit verum, cùm non ſint redactæ in corpore
iuris. Eodem modo intelllgas text. dum dicit,ꝙ epiſtolæ prin-
cipis habēt vim legis. Eſt verum,ſi ſint redactæ in corpore iu-
ris,vt ſunt decretales epiſtolę Pontificum Roman.¶In tex.ibi
hæ ſunt,quas vulgò conſtitutiones.quid ſit conſtitutio, & quę
differentia ſit inter conſtitutiones,decretales, decretum, cano-
nem,& ſanctiones, declarat Hoſt.in proœ.ſummæ,§. quo no-
mine nuncupetur.ver. eſt.n.differentia.No.in l.conſtitutiones
11 C.de iur.& fac.ign.¶† Item no.in ver.planè. ꝙ illud, quòd ali-
cui in priuilegium conceditur, vel in pęnalitatem infligitur,
non egreditur perſonam.Ad idem tex.in l. cum patronus.ff.de
le.2.in l.licitatio.in fi.de public.61.diſt. c.miramur.1.q.7.c. do-
na.D.Dy. in reg.in iudicijs.in 6. Qn̄ autē fieret lex, vel ſtatutū
odio alicuius perſonæ, an valeat, & qūo cognoſcatur, & ꝙ
12 remedium ſit, dixi in l.1.s̃. de leg. ¶† Vltra qūator modos hic
poſitos in text.per quos princeps dicitur ꝯſtitutionem facere,
vel legē:adde quintū modū.ſ.per viam ꝯ̃ctus:quia ꝯ̃ctus prin-
c cipis hn̄t vim legis, [c] & pn̄t allegari, ſicut ll.l. dona.vbi Bart. &
Bal.C.de don.inter vir.& vxo.No.Bar.in l.Cæſar.ff. de pub.& l.
ciuitas.in 1.col.ff.ſi cer.pet. cum multis concor. ibi per me allę
gatis.Imò fortius ſm̄ Bal.& Pau.hic, licèt princeps non ligetur
lege.l.princeps.s̃.de legi.Tn̄ ligatur lege conuentionis, & con-
tractus,qui ſunt de iure gent.l.digna vox. vbi Cyn. Bart. & alij.
C.de leg.& etiam tex.in c.1. vbi do. Anto. in 2.no.& alij. poſt
eum.de prob.& text.in c.1.in prin.vbi Bald. not.de nat.feu. vbi
13 etiam per eum,† an princeps teneatur ſuas conſuetudines ob-
ſeruare. Nam licèt Deus ſubijcerit principi leges. Tn̄ non ſu-
biecit ꝯ̃ctus,ſm̄ Bal.in l.2.C.de ſerui.& aqua.Et dicit Bal.in l.fi.
in fin. C.de tranſac. ꝙ pacta, quæ faciunt Papa, & Imperator
cum ciuitatib.ſunt ſeruanda.Subdit tn̄ Bal.hic,ꝙ licèt pacta,&
contractus principis ligent principē; non tn̄ ligant eius ſucceſ-
ſorem:quia non habet ab eo cām.l.ſi quis domū.ff.loc.& quia
ius non tranſit ad ſucceſſorem,ſed de nouo creatur per electio
nem.c.dilecto. de præb. niſi eſſent de natura,vel conſuetudine
ſuæ dignitatis, prout eſt infeudare. §. & hæc verò iubemus.in
Auth.vt nulli iudi.§.illud. in Auth.cōſtitutio, q̄ de digni.¶Pu-
to, licèt alij non tangant, ꝙ iſta diſtinctio ſic indiſtinctè non ſit
14 vera,† & intelligo dictum Bald.procedere in Imperatore, vel
Papa:quia tales dignitates non deferuntur ſucceſſione,ſed per
electionem. c. venerabilem. de ele.Not. in c. ad apoſtolicæ.de
re iudi.in 6. Tunc cùm ſucceſſor nō habeat dignitatem à prę-
deceſſore, ſed noua electione conſequatur, puto verum eſſe,
quòd dicit Bal.quòd non teneatur ſtare pactis, &c.in Regibus
Ducib.Marchionib. & ſimilib. cùm regna deferantur per ſuc-
ceſſionem:quia primogenitus ſuccedit in Regno, Ducatu,vel
Comitatu c.licèt.de voto.not.Bald.in l.ex hoc iure.s̃.de iuſt.&
iur. ſaltem attenta generali conſuetudine, credo, ꝙ ſucceſſor
teneatur ſeruare omnem contractum,& quācunque conuen-
tionem, ſicut quilibet ſucceſſor priuati per regulam. l. cum à
matre.C.de rei ven. l.2. C.de reb. alie.non alie. De hoc tamen,
an contractus principis, & pacta tranſeant ad eius.ſucceſſorē,
& ei præiudicent, vide Bart.in l.prohibere. §.planè.ff, quòd vi
aut clam.Bald.in tit. de pace conſtan.in verb. ſucceſſorum no-
ſtrorum & in l.pe. C.de bo. quæ lib. & in c.1.qui ſuc.ten.& no.
in c.1.in prin.de nat.feu.& tex.in c.1.vbi do. An.in 4. no. & alij
poſt eum de prob.Alb.in l.1.in pe.& fin.col.de offi. procu.Cæ-
15 ſaris.¶† Item no.in ver.planè, ꝙ conſtitutiones principis con-
ceſſæ ſingularib.perſonis in priuilegium, faciunt ius ſingulare,
& legem priuatam ſicut in reſcriptis: ſed non habent vim le-
gis generalis. ſi tamen poſtea eſſent incluſæ in vol. iuris cōis,
quamuis directæ ad ſing.perſonas: tn̄ facerent ius cōe.l.2. & 3.
16 C. de legib. ¶† Et no. diligenter, ꝙ priuilegia in corpore iuris
clauſa, non tolluntur per generalem legem, etiam cum clau-
ſula, Non obſt. quibuſcunque priuilegijs, niſi de eis in ſpecię
ſit facta mentio.§.ſi quæ vero.vbi Bald. in 7.conſt.C.& eſt tex.
in l.decurionib. vbi glo. C.de ſilentia.libr.12. & eſt gloſſ.not.in
c.1.in gl.antepe.in ver.conſuetudine. de capel,mona.in 6. gl.in
l.hæres abſens.in prin.in glo. 2. ff. de iudic. & in Auth. Qua in
prouincia.C.vbi de cri.agi opor. Not. Bald.in cap. 1. in fin.quo
tempore miles. in vſi. feu. & in l. non plures. C. de ſacroſanct.
eccleſ.& in l.fin. C.ſi contra ius.Alex.conſil. 101. incip.viſis in-
ſtrum.exemptis.in 2.col.in 1. volum. Facit tex.in c. cum ordi-
nem.de reſcr.not.Arch.16.q.1.c. reuertimini. Si autem priuile-
gia non ſint clauſa in corpore iuris cōis:tunc, vt eis derogetur,
ſufficit clauſula,Non obſt.lege,vel conſuetudine. ſm̄ Fed.con-
ſil.47.incip.habita ſuper caſu prædicto collat.Pau. de Caſt.hic.
& in l.ſi mihi,& tibi. §. in legat. ff. de legat. 1. Imol. in l. licita-
tio. §. earum. in fin. ff. de publ. Alexan. in d. conſil. 101. in
penul.colum. ¶Gloſſ. fi. magna diuiditur in 4. partes.In 1.opp.
contra.

ADDITIONES.

a ¶Adde tamē,quòd diffinitiua principis etiam cū cauſæ cognitione ſi ſit per
errorem,aut aliter malè lata debet, & poteſt per ipſum,aut ſucceſſorem re-
formari,quamuis non eſſet appellatum.Bellam. deci.723.num.12.

b ¶Per epiſtolam.Limitat Iaſ.in d.l.1.colum.fin.ff. de ferijs. PVRPV.

c † Adde Oſaſcum. Deciſ.141.num. 6. & dic meritò, quia actus principis ab
omni malitia eſt alienus.& ab omni diminutione. §. illud. authen, conſtit.
quæ de digni.Cra.conſil.95.num.9.

contra tex.& ſoluit. In 2.idem facit. In 3.ponit aliam ſolut.ad vtrunq; ꝯrium.In 4. ponit plenam doct. in materia reſcriptorum:an & qñ valeant.Secunda ibi,Itē ꝯ.C.de fru.& lit.expen. Tertia ibi,vel dic in vtroque ꝯrio. Quarta ibi,& ex quo datur materia.Et aduerte,ꝙ vltimam partem glo.habes in l.fi.C.ſi ꝯ ius.quia ibi poſui,nō ponam hic.Ponit etiam Bart.ſ.in proœ.
17 fforum.& Cano.in c.quæ in eccleſiarum.de conſti. ¶†Pro intelligentia,an & quando priuilegium vni conceſſum extendatur ad alias perſonas. Bart.hic facit quatuor membra, de quib. per eum,& ante Bar.fuit diſtinctio Pet.& Cy.in l.fi.in 3.q. vbi etiam per Ang.ſ.e.Traditur per Bar.in l.quia tale. & ibi latius per Bal.& plenius per Imo.& Mod. ff.ſolu.mat.& ibi vide latè per Alex.per do.Ant.& alios in c.quia.5.de iudi.Si autem concedatur priuilegium mixta ratione puta loci,& perſonæ:tunc non poteſt in alio loco exerceri,nec per alios ibi,ſm Inno.in c. bonæ,in fi.de poſtul.præla.Bald.in l.2.in 18.q.C.de ſer.& aqua.
a Item dum Bart.tangit de priuilegio conceſſo a tibi, & hæredi in ſigulari,licèt arguat,ꝙ intelligatur de primo herede:tamen in contrarium eſt veritas : vt hic, & clarius per Bar. in d.l.quia tale.& in l.Gallus. §.etiam ſi parente. vbi plenè per Mod.ff.de lib.& poſthu.per Alex.conſi.160.in 2.vol.incip.viſo themate. ſ.ſcripto.Item dum Bar.hic tangit, ſi concedatur priuilegium tibi,& poſteris,tex.in l.1.in fin. de iure immu.dicit, ꝙ intelligat̄ de maſculis tantum. Vide Pau.de Caſt. & Alex.in d.l.quia tale.poſt glo.ſing.in l.ſi ita ſit ſcriptum filiab.ff.de leg.2.per Bald. in c. 1. de feudo Marchiæ. Quid autem ſi concedatur tibi, & tuæ generationi? Ponit Bald.in l.2. in 2.col. C.de iure emphyt. Et quid ſi tibi,& proli,vel ſoboli tuæ? Per Bald.in rub.C.de priuil.dot.in prin.Quid ſi tibi,& genti tuæ? Habes glo.nota in l.1. ff.de proba.Quid ſi tibi,& deſcendentib.de tua progeniæ? Ponit Bald.in l.fi.per illum text.C.de eman.lib.& l.fin. C.de dotis promiſſ.Et quid de ſtirpe? Bald.d.l.ſi quis in ſuo.in princ.per illum tex.C.de inoffi.teſta. Et de prædictis, & alijs infinitis ſimilib.vide Bald.in repet.c.ſi pater.in 5.char. de teſt. in 6.& diffusè
18 Bar.in repe.l.cum acutiſſimi.C.de fideicom. ¶†Inter alia iſtud perpetuò no.quod ſing.dicit Bar.in l.quoties.C.de priui.ſchol. lib.12.vbi dicit not.ſingu.iſtum tex. ꝙ ſi priuilegium concedatur mihi,& omnib.deſcendentib.meis,tam maſculis, quàm fœminis:ꝙ filiæ ita demum gaudent tali priuilegio,ſi ſint aut virgines,aut viduæ.Si autem ſint maritatæ,ſecus:quia mutant ſtatum,& ſortiuntur forum viri.l.mulieres.ff.ad munici. Et idem tenent Ang.& Ioan.de Plat.in d.l.quoties.& Ro.in l.cum quædam puella.in prin. ff.de iuriſdi.omn.iudi.& in l.1. in prin.ff.ad Syll. & dicit Brixien.in reper.ſuo in ver. poſteri.ꝙ iſtud dictum Bar.eſt bene ſing.& ꝙ ita aliàs fuit iudicatum.Iſtud dictum reprobat ſolus Alex.in d.l.cum quædam puella.in princ.in fi.col. quia tex.d.l.quoties.ſuper quo ſe fundat Bart. non loquitur de filia nupta:& dato etiam , ꝙ loquatur, non deberet extendi, vt ibi per eum,& ibi fortè tangam.Item circa doctr. Bart.hic adde,ꝙ Bar.omiſit caſum magis dubitalem.Quid in dubio,quan
19 do aliter non appareat,an tunc priuilegium præſumatur reale,vel perſonale,vel conceſſum loco? Eſt materia laborioſa:& multum intricata:de qua vide Docto.in d.l.quia tale. & maximè Alex.ad quem te remitto : & ibi etiam per eum de alijs ſimilib.quæſtionibus.

ADDITIO.

a ¶Conceſſo.Adde Dyn.in l.cognoſcere.in ver.liberorum.ff.de verb.ſign.

SVMMARIVM.

1 *Omnis nouitas præſumitur mala:Ideo abſtinendum eſt.*
2 *Nouitates pariunt diſcordias.*
3 *Inducentes nouitates ſunt reprahendendi.*

LEX II.

1 IN rebus. ¶†Ex lege iſta not. ꝙ à nouitatib. abſtinendum eſt, quia omnis nouitas præſumitur mala. ¶†Et nouitates pa-
2 riunt diſcordias.c.quia dilectio.in fin. de conſang.& affin.& c.cum conſuetudinis.de conſuetu.Et inducentes noui-
3 tates,reprehenduntur.11.diſt.c.quis neſciat.in fin.¶†Et facit iſte tex.ſm Bald.ꝯ tentantes innouare bona regimina ciuitatis.Secus ſi ſint mala.& ſm Ang. facit ꝯ illos Florentinos , qui erant deputati ſuper bono regimine ciuitatis, vt non poſſint aliquid niſi euidenti cauſa innouare.

SVMMARIVM.

1 *Beneficium principis eſt latiſſimè interpretandum.*
2 *Conceſſa domo à principe,intelliguntur conceſſa adiacentia.*
3 *Conceſſo caſtro,vel fortilitio à principe, fornimenta , & munitiones intelliguntur conceſſæ.*
Idem ſi concedatur caſtrum in feudum.
4 *Inueſtitus de caſtro , an intelligatur de rebus corporalibus ibi exiſtentibus.*
5 *Legato caſtro per teſtatorem, non veniunt nomina debitorum ibi reperta:bene tamen arma,quæ erant ad tuitionem dicti caſtri.*
6 *Si ſtatuto cauetur,quòd domus,vbi eſt ludus azardi, publicetur,intelligitur domus cum omnibus ſuppellectilibus.*
7 *Vendito caſtro cum pertinentijs , poſſeſſiones , quæ erant in territorio, non comprehenduntur.*
8 *In conceſſione principis intelliguntur etiam adiacentia.*
9 *Si princeps concedat caſtrū, an intelligatur & iuriſdictionem concedere.*
10 *An vendita,vel donata domo inter priuatos,veniant adiacentia.*
11 *Vendita domo , veniunt ea, quæ ſunt ibi poſita , vt perpetuò ſint, licèt non ſint affixa.*
12 *In donatione domus venit apotheca, quæ eſt ſubtus domum, quando eodem fundamento continebatur.*
13 *Vendita domo , intelligitur camera , quæ erat conuerſa ad vſum illius domus.*
14 *Legata,donata,vel vendita domo, intelligitur ortus, ad quem erat aditus per domum.*
15 *Officium tabellionatus conceſſum à principe alicui in aliqua ciuitate , intelligitur in toto comitatu,ſeu territorio.*
16 *Bannito reſtituto à principe , videtur reſtitutus in integrum : bona tamen in alium tranſlata non recuperat.*
17 *Qualitercunque bannitus reſtituatur,nullo caſu recuperat fructus perceptos ex bonis etiam non alienatis.*
18 *Quæ ſit ratio diuerſitatis , quare in contractibus ſit tantum plena interpretatio : in vltimis volun. plenior : in beneficijs principum pleniſſima.*
19 *Beneficium principis in præiudicium, vel iniuriam tertij non eſt latiſſimè interprreandum.*
20 *Si princeps aliquid dat , vel confirmat, intelligitur ſemper, ſaluo iure alterius.*
21 *Si confert alicui beneficium cum clauſula , non obſtante collatione alteri facta, intelligitur de collatione inualida,non de valida.*
22 *Verba in priuilegio , vel reſcripto principis debemus conformare æquitati, licèt verba non patiantur.*
23 *Princeps poteſt concedere in præiudicium tertij : ſi dicat expreſsè ſe concedere non obſtante damno ,& præiudicio tertij.*
24 *Si princeps dicat,cum præiudicio tertij,intelligitur de paruo præiudicio.*
25 *Terminus, beneficium,ſumitur tripliciter.*
26 *Statutum, quòd nobiles de tali parentela ſint in omnibus exempti : & quòd non poſſint habere beneficium aliquod in ciuitate. Poſtea aliud ſtatutum, quòd ſi aduocatus faciat fieri condemnationem, quæ fiſco applicaretur,haberet 12. denarios pro libra : ſi vnus ex dictis nobilibus fuit aduocatus, & fecit facere talem condemnationem, non habet dictos 12.denarios pro libra.*
27 *Priuilegium quod dicatur propriè.*
28 *Reſcriptum large ſumptum, comprehendit beneficium , & priuilgium.*
29 *Quod dicatur propriè mandatum in materia l.noſtræ.*
30 *Diſpenſatio dicitur, quando aliquid iuris ex cauſa relaxatur.*
31 *Beneficia principum ſunt latiſſimè interpretanda.*
*32 *Clauſula in principio, vel fine appoſita trahitur ad omnia præcedentia, & ſequentia : niſi quando ponitur in beneficijs principum : quæ ſi traheretur, reſtringeret beneficium.*
33 *Priuilegium regulariter eſt ſtrictè interpretandum.*
34 *Reſcriptum ad lites,debet ſtrictè intelligi.*
35 *Princeps in dubio ſemper præſumitur talis, qualis debet eſſe de iure.*
36 *Reſcriptum Papæ an ſit interpretandum ſecundum ius ciuile, vel canonicum.*
37 *Diſpenſatio habet vim priuilegij : Ideo eſt ſtrictè interpretanda.*
38 *Reſcriptum principis continens diſpenſationem,quia odioſum,eſt ſtrictè interpretandum.*
39 *Licèt Epiſcopus diſpenſet cum monacho ad beneficium curatum , non propter hoc videtur diſpenſare ad ſimplex.*
40 *Si diſpenſetur ſuper beneficio ,intelligitur de ſimplici.*
41 *Diſpenſatus ad duo beneficia incompatibilia , non cenſetur diſpenſatus in eadem eccleſia.*
42 *Diſpenſatio ſuper ordinibus ,intelligitur de minoribus.*
43 *Diſpenſatus ad maiorem dignitatem, cenſetur etiam ad minorem.*
44 *Diſpenſatio ſuper priuilegijs intelligitur, & ſuper acceſſorijs.*
45 *Diſpenſatio ſuper pluralitate beneficiorū,intelligitur etiā ſup reſidētia.*
46 *Si princeps concedat priuilegium,à quo tempore incipiat habere effectum.*
47 *Electio ſi fiat de ignorante,an ex ſola illa electione ei ius aliquod acquiratur.*
48 *Priuilegium ciuitatis alicui conceſſum , non quæritur ei ignoranti, ſed à tempore certificationis.*
49 *Mulier poteſt repudiare donationem ſibi abſenti factam non ſeruata ſolennitate ſtatuti diſponentis , quòd in alienationib. mulierum interſint conſanguinei.*

50 Pri-

50 *Priuilegium an acquiratur abſenti.*
51 *Priuilegium afferens alicui commodum, & vtilitatem, non quæritur, niſi à tempore ſcientiæ.*
52 *An priuilegium exemptionis circa locum interpretetur largè.*
53 *Quo tempore perdatur reſcriptum, priuilegium, ſeu beneficium.*
54 *Si aliqua eccleſia ita ſe habeat, quòd non ſit neceſſe exercere iuriſdictionem ſuper eam, non propterea perdit Epiſcopus ius iuriſdictionale, quod habet.*
55 *Vaſſallus non præſcribit libertatem aduerſus dominum, quia ei us ſerui tio vſus non ſit: quia non occurit caſus.*
56 *Si dominus ſtat per centum annos, quòd non imponat vaſſallo onus, vel ſeruitium, vel ciuitas in caſtro ſibi ſubiecto non eſt vſa iuriſdictione, per hæc non præſcribitur.*
57 *Quando per priuilegium eſt data ſimpliciter facultas aliquid faciendi, tunc perditur per decennium.*
58 *Faciens actum contrarium priuilegio, perdit priuilegium, quo ad illum actum, & pendentes ab eo, non quo ad alios: niſi actus contrarius eſſet vniuerſalis.*
59 *Habens priuilegium, vel immunitatem non ſoluendi collectas, & ſimilia, ſi deſcribatur in libro communis debentium ſoluere, & ſciat, debet appellare intra decem dies, aliàs perdit priuilegium.*
60 *Plures modos perdendi priuilegium, videas remiſſiuè.*

LEX III.

BEneficium. In hac l. habemus videre cognitionem quinque terminorum, qui inter ſe diſcrepant: & quomodo dignoſcatur. ſ. beneficium, priuilegium, reſcriptum, diſpenſatio, & mandatum. Sed, vt ſequar ordinem Bar. & aliorũ, dicam poſt glo. vbi ponã, quomodo intelligitur iſta regula, cũ ſuis fallen. ¶Glo. 1. diuiditur in 6. partes. In prima ponit primũ exemplũ ad tex. In 2. ſ̃m. In 3. alle. tres concor. In 4. timore ꝯrij ponit no. dñt. In 5. & 6. oppo. Scđa ibi, vel melius pone. Tertia ibi, & facit. Quarta ibi, & vt plene videas. Quinta ibi, ſed vř, ꝙ
1 ſtrictè. Sexta ibi, Item op. ¶ † In 1. part. habes primũ exemplũ ad tex. ꝙ ſi princeps concedat alicui domũ, intelligitur ẽt adiacentia, & ſuppellectilia domus conceſſiſſe: iſta rõne: quia conceſſio, & beneficium principis eſt latiſſimè interpretandũ. Iſtũ primũ intellectum reprobat Gui. & Vltramon. ꝑ tex. in l. ſi aliqñ. C. de ope. pub. vbi ſi Imperator concedit alicui aliqđ opus publicum, nõ interpretatur latiſſimè: imò intelligitur conceſſiſſe opus publ. quod ſit diruptum, & ſine vſu. Sed aduerte: qa iſta lex non faceret ꝯ exemplum gl. ſed ꝯ tex. noſtrũ. Ad illam l. ſi aliquando. rñdet Albe. ꝙ ibi eſt ſpeciale fauore reipub. Melius rñdet Ang. ꝙ ibi eſt: quia illa conceſſio præſumitur facta ad importunitatem petentis. Sed lex noſtra qñ ex indulgentia. Vel rñdet Ang. ꝙ ibi loquitur, qñ princeps concedit non ſolita concedi: & hoc modo multum limitabitur iſta l. vt ĩ. dicam. Scđo ꝯ exemplum gl. allegant Vltramon. quia non eſt ſpeciale in principe, ꝙ conceſſa domo, intelligantur conceſſa adia-
2 centia. † Quia idẽ in priuato, & in vlt. volũtate. ꝑ l. Seiæ. §. fi. ff. de fun. inſtru. quæ verè nihil facit: quia ibi non erat conceſſio ſimplex: ſed erant addita verba, hæc includentia. Nam ibi teſtator reliquit fundum, ſicut ipſe poſſidebat, vel ſicut eſt. Tene exemplum gl. quod etiam tenent Iac. Butr. Bart. Albe. & cõiter Doct. hic, & pro iſto exemplo melius facit l. ſi qñ. prima. C. de bon. vac. lib. x. vbi eſt expreſſum ſ̃m Bart. hic quem tex. gl. ĩ. alleg. pro cõcord. ad hanc l. Et ſi dicas, ꝙ illa lex nihil facit: qa cõceſſio principis ibi nõ fuit ſimplex: ſed ſunt addita verba, integro ſtatu. Rñde, ꝙ verba integro ſtatu, bene denotant integritatẽ rei conceſſæ, ſed non includunt aliqd adiacens extra rem. Illud ergo in d. l. ſi qñ. eſt quæſtio ſolum: qa in beneficijs principum latiſſima debet fieri interpretatio. Ita Albe. & Ang. hic,
3 quicquid dicat Ful. ſuper quo tñ cogita. ¶ † Stat ergo concluſio, ꝙ princeps donando, vel concedendo domum, intelligitur adiacentia, & ſuppellectilia conceſſiſſe, per d. l. ſi qñ. quę eſt ad hoc ſingularis, ſ̃m Bal. in c. quanto. in 2. col. de iud. Et per illam l. ita firmat Arch. 12. q. 2. c. fi. & dicam. ĩ. Item per illam l. ſi qñ. dicit Bal. hic in 2. col. ꝙ ſi princeps concedit mihi fortilitiũ, in quo multa ſunt fornimenta, vel munitiones: illæ omnes munitiones intelliguntur conceſſæ per illam l. & per alias, vt hic per eum. Facit, ꝙ tenet. Bald. in c. 1. §. ſi quis de manſo. in 3. col. de contro. inueſt. vbi dicit, ꝙ conceſſo caſtro in feudum, intelliguntur conceſſæ munitiones, quæ ſunt ad defenſam caſtri ibi poſitæ, perpetua patrisfa. deſtinatione: quamuis non ſint affixę,
4 vt trabuchi, manganelli, baliſtæ, & ſimilia. ¶ † Facit, ꝙ decidit Bal. in c. 1. in prin. in fin. col. de contro. inue. vbi quæritur, an inueſtitus de caſtro, intelligatur inueſtitus in reb. corporalib. in
5 eo exiſtentib. vt ibi per eum. ¶ † Facit, quod volunt d. Ant. Pet. de Anch. & Imo. in c. cum dilecti. in fin. de don. vbi quærunt, ſi
a teſtor legauit [a] alicui caſtrum, in quo ſunt reperta nomina debitorum: Item arma, an omnia cedant in legato caſtri? Et concludunt, quòd nomina debitorum non veniunt: ſed bene arma, quæ erant in caſtro ad eius tuitionem. Alleg. l. generali. §. vxori. ff. de vſufr. leg. Old. conſ. 163. Valde ſum admiratus, ꝙ non alleg. Io. An. ponentem iſtam. q. & idem per omnia decidentem in addi. Spec. in tit. de iuriſdictio. om. iu. ver. quæ au-
6 tem. in addi. magna. incp. vidiſti duas opi. in fi. ¶ † Iuxta prædicta fortius eſt illud, qđ tenet Gul. hic, per l. ancillis. in ver. cæteriſq; reb. C. de inceſtis nup. ſ̃m, ꝙ ibi refert Bal. in 2. col. & Ang. hic in 4. ꝙ qñ per ſtatutum dicitur, ꝙ aliquæ res publicentur, intelligitur ſtatutum, quòd publicetur res, prout eſt inſtructa. Vnde ſ̃m eum, ſi ſtatuto cauetur, ꝙ domus, in qua exercetur ludus azardi, debeat publicari Fiſco, intelligitur domus prout eſt inſtructa: & ſic cũ omnib. ſuppellectilibus, & alijs, quę ſunt ad vſum domus, & in domo. Tamen Bal. ibi, & Ang. hic iſtud vlt. reprobant: quia ſi in actu fauorabili non includuntur inſtrumenta rei, prout no. per glo. & Bar. in l. 2. ff. de verb. ſing. minus ergo includentur in actu odioſo publicationis. Facit l. fi. §. diui. ff. de pub. Non obſtat. d. l. cũ ancillis. quia ibi ratio eſt: quia
7 lex procedit vltra ſic declarando. Vide † etiam in materia, qđ decidunt Imo. & Ale. in l. 3. in prin. ff. de acq. poſ. vbi quærunt. Si dñs caſtri vendidit caſtrum cum pertinentijs, & ibi erãt aliquæ poſſeſſiones, vel aliqua prædia ſita in territorio illius caſtri: an includantur per illa verba, cum pertinentijs, & concludunt, ꝙ non: quia illa verba caſtrum cum pertinentijs, intelliguntur de illis reb. quæ ſunt propriæ pertinentiæ caſtri. i. quæ ſunt iuriſdictionis caſtri. Vnde non veniunt illę poſſeſſiones, quas habet venditor tanquam priuatus homo in territorio illius caſtri, & non tanquam dñs caſtri. Facit, qđ vult Inn. in c. ex literis. de iure patr. de vendente fundum cum omnib. iurib. ſuis: quomodo intelligitur. & quid in eis concludatur. Facit, ꝙ
8 no. Bal. in l. à procuratore. C. man. ¶ † Item circa prædicta, & hoc primum exemplum glo. ꝙ in conceſſione principis intelliguntur etiam adiacentia concedi. Nam dicit Bal. hic in 2. col. ꝙ ſi princeps donat mihi ciuitatem, videtur etiam eius comitatum, & diſtrictum dõnare, & omnes eius pertinentias. Ita loquitur Inno. in c. cum ad ſedem. de reſti. ſpo. & tã in terra ꝗ in mari. Nam mare, ſicut terra diſtinguitur per diſtrictus, & cõmitatus, vt no. in c. vbi periculum. de elect. in 6. Sed in odioſis noĩe ciuitatis non intelligitur diſtrictus. c. ſi ciuitas. de ſen. ex-
9 com. in 6. ¶ † An autem ſi princeps concedat caſtrum, intelligatur omnem iuriſdictionem concedere? Tãgunt Bal. & Alb. hic. & dicit Bal. in 2. col. ꝙ conceſſo caſtro ſimpliciter intelligitur princeps concedere nedum omnem iuriſdictionem, ſed etiam omnes reditus cauſarum, tam ciuilium quàm criminalium. arg. l. 1. §. cum vrbem. ff. de offi. præfe. vr. Adde, ꝙ idem tenet Bar. in l. 2. circa prin. ff. de verb. ſig. & l. ſi qñ. in fin. C. de bo. vac. lib. 11. in l. 1. in fi. de iuriſd. om. iud. vbi dicam, & latè examinat Io. And. in addi. Spec. in d. tit. de iuriſd. om. iu. in ver. quæ autem. in addi. mag. Ponit Alex. remiſſiuè in l. 3. in prin. in pen. co. ff. de acq. poſ. ¶ Supraſcripta omnia procedunt in conceſ-
10 ſionib. Imperatorum, vel Principum. † Quid inter priuatos an vendita, vel dõnata domo ſimpliciter, veniant adiacentia domus: & an connexa: & an alia ſuppellectilia? Vide tex. no. in l. Iulianus. §. ędib. cũ duab. legibus ſeq. & in l. granaria. ff. de act. emp. Facit, qđ not. gl. 12. q. 2. c. fi. & ibi Arch. dicit, ꝙ qui dat domũ, vel aliã rem, videť dare, quæ annexa ſunt illi rei: iurib. ibi
11 per eum alleg. ¶ † Addo etiam tex. no. in l. cætera. §. hoc Senatus. in 2. ver. de legi. 1. per quẽ no. ibi. Iac. de Are. & Bal. & ſequitur ſimpliciter Ale. ibi. in fin. quòd quando venditur alicui domus, ꝙ ea, quæ ſunt ibi poſita, vt perpetuò ibi ſint, licèt non ſint affixa, cedunt emptori. Quod eſt valde no. ſ̃m Bald. & eſt text. melior de iure in l. fundi. §. labeo. ff. de act. emp. quem al-
12 leg. Bal. inter alios in d. §. hoc Senatus. ¶ † Prædictis adde, qđ ſignanter decidit Pet. de Anch. in conſ. 291. inci. ſuper plurib. articulis. vbi tenet, quòd in donatione domus, veniat apotheca, quæ eſt ſubtus domum, ſi apotheca eadem continuatione, & eodem fundamento continebatur, & fuerat eadem emptione per donantem acquiſita domus, & apotheca. Alleg. l. prædijs. §. qui domum. de le. 3. & l. quod conclaue. ff. de dam. infec. & l. creditor. §. fin. ff. de act. emp. Et quia in donatione debet fieri latior interpretatio. c. cum dilecti. de do. & illam deciſ. refert, & ſequitur Alex. conſi. 223. in 2. vol. incip. viſis verbis dicti te-
13 ſtamenti. ¶ † Adde, quod vult Bal. in d. l. quod conclaue. per illum text. iuncta gl. 2. in fin. quòd vendita vna domo, intelligitur vendira camera, quæ erat ad vſum illius domus conuerſa: etiam ſi erat paries in medio duarum domorum, vt ibi. &
14 l. ſi cui ædes. de leg. 3. ¶ † An autem legata, vel donata, vel vendita

ADDITIO.

a ¶Legauit. Adde Bal. in c. 1. in §. ſi quis de manſo. in tit. ſi contro. fue. de inueſt. feu. in vſibus feu.

a vendita domo intelligatur venditus hortus? ª communiter concluditur, ᵇ ꝙ ſi erat ad vſum illius domus: & per domũ erat adi-
* tus in hortũ; hortus continetur: aliàs ſecus l. prædijs. §. qui domum. ff de leg. 3. tex. cum gl. in d. c. fin. 12. q. 2. & tex. qui videtur ꝯrium probare in c. Raynutius. in ver. domum, & quendam hortũ. de teſt. & ibi Io. An. & Pan. & alij. Ad idem tex. no. in l. olympico. in prin. ff. de ſer. vrb. præd. & in illo tex. pondera fortius probari, iuncta gl. in ver. legatum. ꝙ etiam qñ teſtator non legat domum ad proprietatem, ſed tñ ad habitationẽ, ꝙ tñ venit hortus, & cœnaculum acceſſorium domus ſm Bal. & Flo. in d. l. olympico. Et dicit ibi Pau. de Caſt. ꝙ audiuit Bal. pluries alle. d. l. olympico. & d. l. prædijs. §. pe. & fi. & l. arbiter. §. de veſtibulo. ff. communi diui. ꝙ ſi venditur, vel legatur domus, vel ſtabulum, vel hortus cõiunctus, vel continus domui: ſi ad illud non erat aditus, niſi per domum, vel etiam ſi aliunde erat aditus: tñ fuerat emptum ſimul cum domo, & eodem pretio. & ſequitur Bar. Veron. in trac. ſer. vrb. Adde etiam prædictis, qđ no. decidit Nic. de Neap. poſt antiquos in d. l. prædijs. §. pe. per illum tex. ꝙ ſi duo erant fratres diuidentes inter ſe domos communes paternas: & in medio earum erat hortus, cedit domui, ad quam pater vtebatur illo horto: & ſi pater non deputauerat talem hortum ad vſum alicuius domus, cedit illi domui, per quam habebatur intrinſecus aditus ad illũ hortũ. Et prædicta omnia diligenter no. ¶Secundum prin. exemplũ glo. ibi, vel melius pone. Reprobatur per omnes indifferenter. Primò, quia iſta lex loquitur in beneficijs. Illa in priuilegijs, inter quæ eſt longa differentia, vt dicam. Secũdo, & fortius ideo in illa l. priuilegium extenditur ad legitimos: quia ſi ſolum intelligeretur in filijs vulgò conceptis, vt dicebat priuilegium, fuiſſet ſuperfluum, quia filij vulgò concepti non poſſunt ſequi niſi conditionem matris, cùm patrẽ certum non habeant. Vt ergo priuilegium non ſit ſuperfluum, comprehendit etiã filios legitimè natos. ¶Vltra gl. Bart. dicit, ꝙ poteſt in hac lege poni exemplum in l. 1. §. cum vrbem. ff de offi. præfe. vr. & aliter
15 non declarat. † Tu declara ſecundum Bal. & Ang. hic, ꝙ ſi princeps concedat alicui officium tabellionatus in aliqua ciuitate, intelligitur conceſſiſſe in comitatu, & toto territorio: quia largiſſima debet fieri interpretatio in iſtis beneficijs principum. Facit quod. ſ. dixi ſecundum Bald. hic ¶Poteſt, & quartò exemplificari iſta lex, ſecundum Gul. in caſu. l. 2. C. de caſtren. pec. lib. xii. & dicit melius poni caſum per illam. l. quàm aliam de mundo. Vbi dicitur, quòd ſi in ciuitate erant tria officia, quorum ſecundum erat dignius primo: & tertiũ dignius ambobus. Pone, princeps concedit alternatiuè, vel primum, vel ſecundum, vel tertium, ex his officijs, ibi eſt text. quòd licèt alias in alternatiuis electio ſit debitoris per regulam l. plerunq; in fi. ff. de iur. do. & ſic electio deberet eſſe principis: tamen eſt creditoris: ibi ſolùm iſta ratione: quia in beneficijs debet fieri largiſſima interpretatio, & hoc exemplum ſequitur Alb. hic, & Bald. in lec. & in repe. Iſtud exemplum reprobat Cy. hic: quia non eſſet ſpeciale ibi in principe, quia idem eſt in legatis, per l. Lucio. cum glo. ff. de leg. 2. & dicit Cyn. ſe putare, quòd in d. l. 2. debeat diſtingui ad quem verba principis diriguntur: prout in ſimili diſtinguitur in legato alternatiuo per gl. ſolennem in d. l. Lucio. Ang. hic dicit ſe ſaluare exemplum glo. & Gul. in caſu d. l. 2. quando in ciuitate eſſent tria officia, quorum alterum altero dignius eſſet, & princeps conceſſiſſet non alternatiuè, ſed conceſſio fuiſſet generalis, & indefinita: quo caſu ſpeciale erat in conceſſione principis, in quo debet fieri latiſſima interpretatio, quòd electio ſit creditoris: & in hoc ſecus eſſet in legatis per l. qui lancem. ff. de au. & arg. leg. & l. apud Iul. §. Seio. de leg. 1. Sed certè in d. l. 2. conceſſio fuit alternatiua.
16 ¶ † Poteſt etiam ſecundum Bal. hic in lec. poni in vnum exem-
c plum ad iſtam l. in bannito, quem princeps ᶜ ſimpliciter rebannuit. Nam videtur in dubio reſtitui ad bona. Nã ſcitis, quòd eſt magna differentia, an princeps bannito indulgeat, & tunc non veniant bona an reſtituatur, vt declarat gl. Bar. & omnes in l. fin. C. de ſen. paſ. Nam ſecundum Bald. hic, quia beneficia principum ſunt latiſſimè interpretanda, ſi princeps ſimpliciter rebannit, & ſic non vtitur nec verbo indulgemus, nec verbo reſtituimus. in dubio intelligitur in integ. reſt. alle. Cyn. in d. l. fin. & ibi etiam tenet Bar. in fin. col. per illam l. & l. 1. §. fin. vbi etiam Bar. ff. de quæſtio. & Bar. in l. non ſolum. ff. de procu. Bal. in l. ſi qua pœna. ff. de ijs, qui ſunt ſui. & in l. emancipatione. C. de fid. inſtr. Sequitur Alex. in conſil. 8. in 2. vol. incip. omiſſis argumentis. Nota tamen, quòd in reſtitutione banniti, nunquã veniunt bona in alium alienata. Ita Bart. in l. Gallus. §. & quid ſi tantum. in 6. col. ff. de lib. & poſth. in d. l. fin. C. de ſen. paſ. & vide Mod. maximè Alex. ibi in d. §. & quid ſi tantum. Et an bannito poſſit expreſſè concedi reſtitutio, etiam ad bona alienata. ponũt Bald. & Mod. in d. §. & quid ſi tantum. cum multis concor. ibi poſitis. & Bald. in tit. de pace. conſtan. in verb. priuilegia. & ſeq. & quod not. Bald. in quicunq;. C. de fid. inſtr. lib. x.
17 ¶ † Perpetuò no. ꝙ qualitercunq; bannitus reſtituatur, nullo caſu debet conſequi fructus perceptos etiam ex bonis nõ alienatis, tex. eſt ſing. in Auth. idem eſt de Neſtorianis. C. de hæret. ſm Ang. in d. §. & quid ſi tantum. Bal. in c. dño guerram. in tit. hic finitur. l. Conra. & in l. fin. in 8. col. C. de ſent. paſ. & in l. nam ad ea. ſ. de leg. & illum text. in d. Auth. idem eſt de Neſtorianis. reputat ſingularem Ro. in l. iuſiurandum, & ad pecunias. §. procurator, in 2. col. j. de iureiu. Idem ſimpliciter tenet Alex. in d. §. & quid ſi tñ, in 19. col. Sed aduerte, licèt non inueniam aliquem in hoc. ſ. dicere. ſemper dubitaui, ꝙ non ſit verum, per tex. quem ad hoc reputo notabilem in l. videamus. §. in Fauiana. in ratione ſui. ff. de vſur. vbi formaliter dicit, nam verbum reſtituas, habet plenam interpretationem, vt fructus quoque reſtituantur. Ad idem pondero tex. notab. in l. in condemnatione. §. 1. ff. de re. iu. & tex. in l. & ex diuerſo. §. 1. ff. de rei ven. Nec dicas, ꝙ in illis legib. verbum, reſtituas, proferatur à l. Nã idem quando à principe profertur, cùm princeps ſit lex animata in terris. §. pe. in Auth. de conſũ. & gl. in l. more. & in l. & qa. ff. de iuriſ. om. iu. in glo. maximè cum in iſta reſtitutione bannitorum debeat fieri latiſſima interpretatio per hanc l. vt expreſsè dicit Bar. in d. l. fin. in pe. col. C. de ſen. paſ. Non ob. tex. ſuper quo omnes ſe fundant in d. Auth. idem eſt de Neſtorianis. quia reſpondeo, quòd ibi ratio eſt: quia expreſsè vltra procedit ſic diſponendo in tam graui crimine hæreſis: ergo ille text. non debet attendi ad conſequentiam, per l. quod non ratione. ſ. de legi. Sic in ſimili reſpondet Bald. in l. cum ancillis. in 2. col. C. de inceſt. nup. & Ang. hic, in 4. col. quòd in d. l. cum ancillis. ideo illud ſit: quia lex ibi vltra procedit. ſm, quòd ſ. declaraui. Cogita, quia tactum non inuenies iſto modo. Et vide Bald. in l. 1. circa fin. C. de fid. inſt. & iure haſtæ fiſ. lib. x. & quod vult Bal. in rub. C. de fru. & lit. expen. & no. Ang. in §. ſi quis de parentib. in Auth. vt cum de ap. cog. vnde ſumitur d. Auth. idem eſt de Neſtorianis. Et dixi in iſto paſſu plenius in d. §. & quid ſi tantũ. Poteſt poni ſextum exemplum ſm Ang. hic, per l. Lucius. §. 1. de admi. tu. ibi reſtitutio facta ad bona latiſſime interpretatur: vt etiam intelligatur facta ad actiones, quæ tamen nunquam fuerunt in bonis. Poteſt ſeptimo exemplificari per text. notabilem in l. non tantum. §. 1. ff. de excu. tu. Idem octauo exe-
18 plifica per l. 4. de iure immu. quam glo. allegat. j. ¶ † In 4. parte glo. ibi, & plene videas. habes notabilem doctrinam, quòd in contractibus fit tantum plena interpretatio: in vltimis voluntatib. plenior. in beneficijs principum pleniſſima: & ſunt verba tex. in d. c. cum dilecti. de don. Operæpretium eſſet videre, quæ ſit ratio diuerſitatis. Alb. hic circa quintam col. magnam, aſſignat iſtam rationem, quæ eſt perſuaſiua non vrgens. ſ. quòd contractus propriè eſt vltro citroque obligatorius. l. Labeo. §. contractum. ff. de ver. ſig. quia ergo tractatur de præiudicio vtriuſque, viſum eſt ſatis legi, ꝙ fieret plena interpretatio: ſed in vltimis volun. quæ pendent ab vnius voluntate, lex facit pleniorem interpretationem: ſicut etiam facit in donatione, quæ licèt ſit contractus, tamen quia pendet ab vnius voluntate, lex pleniorem facit interpretationem d. c. cum dilecti. ſed in principe, quia eſt ſuperior cunctis, & ſic debet eſſe liberalior, lex facit pleniſſimam interpretationem. ¶In quinta parte

ADDITIONES.

a ¶Hortus. Alex. vbi etiam ponit de curte libr. 4. conſ. 25. & in materia legati lib. 4. conſ. 54. & latè in omni diſpoſitione. li. 2. colum. pen. inci. viſis verbis. vbi de camera, apotheca, horto, & ſim. Et plenè ponit Deci. cõſi. 109. & limitat Ancha. conſ. 45. Fel. ſequitur in proœ. decre. colum. 3. vide Cęp. de ſer. vr. præd. tit. de horto. PVRPV.

b ¶Sequitur Villal. inter com. opi. lib. 4. ver. Domo vendita: vbi etiam declarat, aſſignando rationes huius concluſionis: idem tenet Suarez lib. recep. ſen. verſ. domus. vbi eo caſu contrahentium mentem, verba, ac reliquas rei coniecturas inſpiciendas arbitratur. Quòd ſi legetur domus cum his, quæ ibi ſunt, dic quòd nõ intelliguntur legata, quæ ibi ſunt mercis cauſa, vel ad tempus. Ro. ſing. 469. vbi docet fallentiam ſi filio legatum fiat, per text. in l. quæſitum. §. ſed & ipſe Papi. ff. de fun. inſtr. MASVER.

c ¶Quid ſi princeps facit gratiam? vide Dec. in c. Sedes. col. 3. ver. in glo. 3. extra de reſc. & quid ſi iuſſit bannum cancellari? vide Alex. conſil. 112. lib. 2. & quando facit gratiam, vide Iaſ. in l. huiuſmodi. §. ædes. colum. 6. de leg. 1. & quòd principe reſtituente rebellem, non extendatur ea reſtitutio ad bona iam alienata, communiter tenent Do. in l. gallus. §. & quid ſi tantum. ff. de li. & poſt. teſte Afflic. Deciſ. 361. nũm. 7. fallit tamen in caſu publicæ pacis Bu. ibi. De qua materia reſtitutionis per principem, plura. not. Iaſ. conſil. 139. colum. fin. lib. 1. Boer. q. 65. 1. part. Alexan. conſil. 101. num. 6. lib. 2. BELLAC.

parte dum glo.opp.de l.ſi quando.Reſponde,ꝙ ibi loquitur in
priuilegio contra ius commune,quod debet ſtrictè interpreta
ri.hic loquitur in beneficijs ſecundum ius commune,aut præ-
19 to.vt ĩ.dicam.¶†In vlt.parte habes perpetuò notare, quòd li-
cèt beneficia Principum ſint latiſſimè interpretanda : eſt verũ,
niſi reſpiciant præiudicium,vel iniuriam tertij. Quia tunc ſunt
ſtrictè interpretanda, ne tertio damnum, vel iniuriam faciant
legib.in glo.alleg.ſed in præiudicium concedentis tantum,be-
ne fit latiſſima interpretatio . Facit. l. nec auus. vbi Bald. C. de
eman.lib.text.no.in l.cum filius.ff.de teſtam. milit. & text.not.
in l.impubes.ff.de admin.tut.& in cap.ſuper eo. de offic.deleg.
& Bald.in cap. 1.§.fin.quid ſit inueſti.Bart.& alij in d.l.Gallus.§.
& quid ſi tantum.Et ideo dicit Bald.hic in 2.col. in fin. ꝙ Prin-
ceps concedendo beneficium, non vult cooperire vnum alte-
rare,vt aliud diſcooperiat.l.aſſiduis.C. qui pot.in pign.hab. Fa-
20 cit etiam text.not.in cap.quamuis.de reſcrip.in 6. ¶†Dicit etiã
Bald.in l. 1.in 1.col.ſ.eod. ꝙ ſi princeps aliquid dat , vel confir-
mat, ſemper dẽt intelligi,ſaluo iure alterius:& ad hoc vide om
nino Bald.in titu.de conſti.in 31.col.in verb.poſſideant.vbi po-
nit pulchra verba,& pręſertim,ꝙ iſta ſunt notanda pro conceſ
ſionib. aquarum, quas faciunt Principes, quia debent intelligi,
a ſaluo iure tertij l.Labeo.§.1.ff.famil.erciſcun. [a] dicit Inn.magi-
ſtraliter in d.c.cum dilecti.de donatio.ꝙ priuilegia Principũ,
dum tangunt iura concedentium,debent latiſſimè interpreta-
ri,vt hic.Sed quatenus reſpiciunt damnum , vel præiudicium
tertij , debent ſtrictiſſimè interpretari , vt ibi. & capitu. olim.
de verborum ſignificatio. & hic . Et quòd in præiudicium
iuris tertij debeant ſtrictiſſimè interpretari , eſt bonus text.
in capitu. ex tuarum. de aucto. & vſu palij. Idem dicit Ioan.
And. in d.c.olim. Iſtam doctri. etiam ponit Pan. in conſil. 1. in
4.col.in 1.vol.& in conſil.90.incip. in cauſa,& quæſtio. quæ in
præſentia veritur.in 3.col.in eod.vol.Et vide omnino d.Abb.in
capit.ex parte el 3. in 2.not.de deci.per illum tex.quem ad hoc
reputat mirabilem.Addo,ꝙ iſta doctrina procedit, etiam ſi be
neficium,vel priuilegium concedatur pupillo,vel minori:ad-
huc tamen intelligitur ſine præiudicio tertij. text. eſt not. in d.l.
impuberi.ff.de admin.tut.per quem ita dicit Bar.in l.idemque.
21 in prin.ff.qui pot. in pign.hab. ¶†Fortius dicunt Compoſt. Io.
And.& alij in cap.cauſam quæ.de reſcr. ꝙ ſi Papa cõfert alicui
beneficium eccleſtaſticum,cum clauſula, Non obſt.colla.alte
ri facta,intelligitur de collatione inualida alteri facta, nõ de va
lida.quod multum not.& ſequitur Alex.conſil.123.in 2.vol.in-
ci.viſo titu.q. in 2. col. & in conſil.35.in 4.vol.inci. viſo proceſ-
ſu cauſæ vertentis inter Communitatem. in 3. col. & in conſi.
23.5.vol incip.viſo proceſſu cauſæ vertẽtis inter Magnificum.
b in 3. col. [b] Adde etiam in materia, quod vult glo. in c.allegant.
in ver.tenax. 26. q. 7. ꝙ verba generalia,quæ Princeps ponit in
priuilegijs ſuis , tu tamen debes tenaciter , & ſtrictè interpre-
22 tari.¶†Alibi dicit glo not.in cap.paratus. in glo.3.23.q.1. quod
c verba in reſcripto, [c] vel priuilegio poſita,debemus conforma-
re æquitati,licèt etiam verba hæc non patiantur, quod not. &
adde Oldr.Laud.in conſil.268. inci. quæſtio eſt vtrum per pri-
uilegium.ad fi. Alibi dicit Bald. in l.2.in 4.not. C. de legi.ꝙ pri-
uilegium Principis non eſt obſcurè neque abſurdè interpretan
23 dum ,ſed ſanè,& propriè. ¶†Intellige tamen prędicta,niſi Prin
ceps diceret expreſsè ſe concedere,nõ obſt.præiudicio,& dam
no tertij d.l.2.§.merito. §. ſi quid à Principe. ff. ne quid in loco
publ.Et aduerte diligenter,quòd ſufficit clauſula generalis, cũ
præiudicio tertij, licèt nominatim non exprimatur tertius. Ita
ſingulariter Paul.de Caſtr.in l.Titius,per illum text.ff. de lib. &
poſth.Sequit̃ Bar.Vero.in tract.ſeru.ruſt.ſub. tit. de aquæduct.
24 ¶†Item perpetuò attende , quòd ſi Princeps expreſsè diceret,
ſe concedere,& cum præiudicio tertij,intelligitur quando eſſet
paruum præiudicium illius tertij.Secus ſi magnum. gl. eſt quã
ad hoc pondero in l.ſed cum hærede.in glo.fin.ff.ad Treb.Facit
quod dicit glo.in l.ſeruitutes.§.publico. in ver.incommodo.ff.
de ſerui.& ita not.Card.in cap.mandatum. in 7. not. per illum
text.de reſcr.& Bar.Vero.in d.titu.de aquæductu.& iſta not.qa
quotidiana ſunt.Adde etiam pro limitatione regulæ.ſ. traditæ
illud,quod tenet Ioan.And.in cap.2.ad fi.de immuni.eccleſ.&
ibi do.Abb.in pen.col. vbi tenet, quòd priuilegia Principũ cõ-
ceſſa motu proprio,ſeruanda ſunt,ſicut ſonãt. Secus ſi per par
tem ſint obtenta:quia tunc bene ſtrictè interpretantur. Limita
etiam prædictam regulam , quòd priuilegia ſunt ſtrictè inter-
pretanda : vt procedat , quando priuant legem communem:
Secus ſi priuatam,ſecũdum do.Anto. de But.in cap. olim tibi.
de verb.ſign. ¶Glo.fin.diuiditur in tres partes. In prima remo-
uet contrarium.In ſecunda allegat cõcor.In tertia opponit, &
non ſoluit.Secunda ibi,& facit. Tertia ibi,arg.contra.ĩ. de offi.
præſi.In 1.par.aduerte, quia ſol.gloſſ.dupliciter poteſt intelligi.
Primò dum dicit, legem tamen communem pręualere opor
tet , ideſt quòd Principis beneficium eſt latiſſimè interpretan-
dum . Verum eſt, niſi ſit contra legem communem: quia ius
commune tunc debet præualere: & iſte fuit ſenſus glo. Poteſt
etiam intelligi legem cõem , ideſt legem continentem com-
munem,& publicam vtilitatem,prout eſt in d.§. quia vero ve
riſimile.In vlt.parte glo.reſponde,vt per glo.in illa l.ſæpè. Bart.
& alij hic . ¶Extra glo. pro plena intelligentia totius materiæ,
aduerte , quòd in iure noſtro quinque reperiuntur vocabula:
quæ licèt videantur multum diſcrepantia, tamen nõ multum
differunt.ſ.beneficium,priuilegium,reſcriptum, mãdatum, &
25 diſpenſatio.¶†Aduerte circa primum,quòd terminus benefi-
d cium, [d] poteſt dupliciter capi,vt declarant Barto.& Doct.hic,
& doct.in d.cap.olim.poſt glo.ff.de verbor.ſign.Aliquando ca-
pitur beneficium in genere,& hoc non comprehẽdit quatuor
ſequentia.Hinc eſt,quòd iura ſæpè abutuntur his terminis, ca-
piendo beneficium pro priuilegio, & ècontra, & ſumendo be-
neficium in genere , dicitur beniuola actio tribuens gaudium
capienti.Ita diffinitur in cap.1.§.pen.in titu.quib.cau.feu. amit.
& ſecundum hanc diffinitionem apparet , quòd comprehen-
duntur quatuor ſequentia.Secũdo capitur beneficium in ſpe-
cie,& propriè:& tunc dicitur beneficium, quando Princeps cõ
cedit aliquid de ſuo,ſecũdum ius commune,vel præter: vt eſt
quando concedit alicui feudum, quod appellatur propriè be-
neficium,vt dixi in prælu.feu.Eod.modo,quando princeps cõ
cedit alicui domum,vt in glo.2.vel bona vacantia,vt declarat
Barto.in locis ſtatim allegandis. & iſtud eſt, quod debet latiſſi-
mè interpretari. & ita propriè loquitur regula l. noſtræ . Et ad
hoc,quod beneficium in genere ſumptum plura cõprehen-
26 dat, † facit pulchra deciſio Barto.in l.beneficio.quam ibi ſim-
pliciter ſequitur Alex.ff.ad l.Fal. vbi p illam l. dicit, quòd aliàs
habuit cõſulere Piſis,vbi eſt ſtatutum,quòd nobiles de tali pa-
rentela ſint in omnib.exempti:& quòd non poſſint habere ali
quod beneficium in ciuitate.Poſtea erat aliud ſtatutum,quòd
ſi aduocatus faciebat fieri condemnationem,quæ fiſco appli-
caretur,haberet 12. denarios pro libra . Modo quidam nobilis
illius parentelæ aduocatus fecit fieri talem condemnationem:
an debeat habere 12.denarios pro libra? Dic, ꝙ non: quia ſicut
illud qđ defalcat̃,vt eſt Fal.eſt beneficiũ ætatis, ita qđ defalca-
tur ex condemnatione. & illam deci. Barto. ſequitur Paul. de
Caſtr.in l.maritum.in princ.ff.ſolu.matr. ſed intelligitur ibi ca-
27 piendo beneficium in genere.¶†Dixi ſecũdo,quòd habemus
priuilegium,quod propriè dicitur priuans legem. 53. diſt.cap.
priuilegium.vt quando Princeps concedit,non obſt.l.vel ſtatu
to.& ſic clara eſt differentia inter beneficium in ſpecie,& priui
legium:quia beneficium eſt ſecundum, aut præter legem. Pri-
uilegium vero contra.Et ita Bart.in l.1.in fin.col. de iur.& fac.
igno.& in l.fin.C.ſi contra ius.& in l.ſi finita.§. ex hoc edicto.ff.
de damn.infect.& in l.ſi quando.in prin.vbi propriè tex.de pri
uilegio.& ibi Bald.C.de inoffic. teſtam.d.Ant. & Pan.in d.cap.
olim tibi.Not.glo.in l.humanum.C. de leg. Cyn. in l.reſcripta.
C.de preci.Imp.offe.Paul.de Caſtr.in l.maritum.in princ.ff.ſol.
matr.& Alex.ſic declarans in l.quia talc. in prin.ff.ſolu.matr. &
in conſil.301.incip.viſo themate.ſ.reſcripto. & vide d.Anto.de
Butr.in cap.olim tibi.de verbor.ſign.& in conſil.301.inci. viſo
28 themate ſ.ſcripto.¶†Dixi tertio,ꝙ habemus reſcriptum,ꝙ li-
cet largè ſumptum , videatur comprehendere & beneficium,
& priuilegium,& quæ ſequũtur: tamen propriè dicitur, vt de-
clarant Barto.& Docto. hic,quando Princeps aliquid reſcribit
ad obſeruantiam iuris communis , vt quando reſcribit , ꝙ fiat
iuſtitia.Nam ſi conſideras,nihil aliud poteſt nuncupari, quam
reſcriptum.l.falſo.C.de diuer.reſcr. Reperitur etiam reſcriptũ,
quod appellatur ad lites ; vt eſt quando Princeps per reſcriptũ
delegat cauſam alicui: Iſtud appellatur reſcriptum ad lites : &
quod derogat ordinariæ iuriſdictioni cenſetur odioſum , cap.
ſedes.de reſcr.cum alijs.ĩ.allegãdis.de quo etiam Arch. in cap.
e gratia.de reſcrip.in 6.& habes glo.not.in cap.1. de conſtit. in 6.
f & ſic habes quæ dr̃ia ſit [e] inter priuilegium , & reſcriptum. [f]
Adde

ADDITIONES.

a ¶Famil. erciſcun. Adde Iaſ.in l. Centurio.colum.3.1.not.de vulgar.& pupil.
ſubſtitu. PVRPV.

b ¶In 3. colum. Adde Iaſ. in l. ex facto. 3. not. de vulga. & pupilla. ſubſtitu-
tio. PVRPV.

c ¶In reſcripto . Adde Felyn.in capitu.Quam ſit. de Iudæ. in vlt.colum.

d ¶Beneficium.Adde Doct. in re.beneficium.de regu.iur.libr.6.

e ¶Differentia ſit.Adde Bald.in l.fin.in 3.colum. C. de rei vendic. Bal. in c.1.§.
inueſtitura.de noua forma.fid.in vſib.feud.Io. And. in cap. cum olim. de ver-
bor.ſign.Abb.in rub.de reſcrip.

f ¶Differentiam inter priuileg.reſcriptum,& beneficium,no. Prac. Maſuer.tit
de priuile.& de reſcripto,& priuilegio plura notat Pract. Pap.for.opp. con-
tra Inſtrumenta.ver.contra iur.elicitum.

Adde quód aliam differentiam facit Pan.in cap.plerunque.de
reſcr.Si eſt vera,eſt multum not.quia reſcriptum ad aliquid fa
ciendum , nunquam tollitur per non vſum , ſed priuilegium
29 ſic.de quo.j.dicam. ¶†Quarto dixi,ꝙ eſt mandatum, & iſtud
non eſt,de quo loquitur titu.mãdati: quia ibi loquitur de man
datis priuatis hominis. hic loquor de mand. Principis, vel Pa-
pæ,& propriè,& in ſpecie , qñ datur ad exequendum gratiam
Papæ vel Principis,& ſic qñ aliquis deputatur executor gratiæ,
30 vel beneficij c.eam te.de reſcri. ¶†Diſpenſatio vltimo dicitur,
qñ aliquid iuris ex cauſa relaxatur. Ita loquitur l.1.in prin.ff.de
vac.munerum.& de iſta propriè loquitur l. ex facto.in princ.ff.
de vulga.& pup.not. Ioan. And. in c.cum ex eo.de elec.in 6.in
31 nouel.& in hoc cognoſcis quid differat à priuilegio.¶†Reuer
a tor ad beneficium in ſpecie ſumptum, in quo fac regulam , [a]
b ꝙ beneficia Principum ſunt latiſſimè interpretanda , [b] vt hic,
& d.c.olim.vbi per gl.& Doct. & text. in c.cum dilecti.vbi per
Inno.& alios. Et ad hoc optimè facit: quia Principis liberalitas
freno non ſubeſt,nec debet coerceri.l.pen.C. de don.inter vi.&
vxo.l.ſancimus.§.except.C.de don.Facit tex.valde egregius in
l.fi.circa med.C.de præpo.agen.in reb.lib. 12. vbi formalirer di-
citur abſurdum , & temerarium fore per aſtutam interpreta-
tionem velle beneficia Principum recludere ad ſtrictam inter
pretationem . Ex his habes correlariè notare , ꝙ in beneficijs
Principum habet locum interpretatio extenſiua,non reſtricti-
ua,vt hic,licèt in contractib. ſi fiat conceſſio duob. & vterque
acceptat partem, non poteſt amplius habere locum ius accre
ſcendi.l.ſi mihi & Titio.vbi Doct.ff.de verbor.oblig. Bar.in l.re
coniuncti.de leg.3.Bald.in l.vnica.C.quando non pet. par. Ta-
men ſecus eſt in conceſſione Principis,cùm latiſſimè interpre-
tari debeat l.vnica.C.ſi ſocius Impe.lib.10.vt declarat Bald.hic
in 2.col.& notabiliter idem Bal.in l.vnica.§. in primo. C. de ca.
tol.& in c.1.de fra.de nouo benefi.inueſti.& in c.1.de duo.fra.à
capi.inue.Angel notabiliter in d.l.vnica. poſt Cy.C.quando nõ
pet.par.Raph.Cuma.& Paul.de Caſt. in l.ſi mihi & Titio.ff.de
verbor.oblig.d.Alex.in conſil.30. incip. qm̃ omne datum opti-
mum.in 4.col.in 1.vol.d.Mat.Laud.in d.c.1.de duo.fra. à capi.
32 inueſti.Hinc etiam pulchrè infertur, † ꝙ licèt regulariter clau-
ſula in principio , vel in fine poſita trahatur ad omnia præce-
dentia,& ſequentia l.1.C.de libe.præte.l.talis ſcriptura.in princ.
vbi Doct.de leg.1.Cano.latè.in cap.ſecundò requiris.de appel.
Tamen qñ ſumus in materia,in qua debet fieri latiſſima inter-
pretatio,vt in beneficijs Principum , tunc ſi per relationem ta-
lis clauſulæ finalis reſtringeretur diſpoſitio, quæ ſui natura ha-
bet latiſſimam interpretationem: Tunc reſtringitur,nec refer-
tur.tex.eſt not.ſecundum intellectum Inno.& aliorum in cap.
cum dilecti.de do.ſequitur Alex.in conſi.48.inci. ſuper hæſita-
tione de qua quæritur.in 7.col.in 1.vol.¶Iſta regula primò fal-
lit,quo ad præiudicium , vel damnum tertij, vt dixi.ſ̃.in glo.1.
¶Secundò limita,quatenus derogaret publicæ vtilitati: tũc eſt
c ſtrictiſſimè interpretandum. [c] Ita probat l. ſi aliquando. C. de
ope.publ.& not.Ang.hic in 3.col. Adde Bald.in l.2.C.an ſeruus
ex ſuo fac.& facit clara ratio:quia ſi beneficium Principis ſtri-
ctè intelligitur ne tangat damnum , vel præiudicium priuati:
quanto magis fieri debet,ne tangat pręiudicium vtilitatis pub.
quæ priuatæ præferenda eſt.l.vtilitas.C. de primipil.lib.12. de-
clarat Bar.& alij in rub.ff.ſol.matr. Facit ſimile: quia priuilegiũ
generaliter indultum, non includit caſum publicæ vtilitati cõ
trarium. & ſi includeret , non valeret l.iubemus nullam, & ibi
Bald.in prin.C.de ſacroſan.eccleſ.¶Tertiò limita,qñ beneficiũ
concedit motu proprio Principis.Secus ſi ad poſtulationẽ par
tis,tũc ſtrictè interpretari debet.d.l.ſi aliquãdo.C.de ope.publ.
ſecundum alium intellectum ad l.ita.Cy.& Ang.in 1.col.quod
not.quia nunquam præſumitur concedere motu proprio,niſi
in reſcripto exprimatur.cap. ſi motu proprio.de præb.in 6. di-
cam in l.3.in prin.j̃.quod quiſque iu.Adde,quod vult Io.And.
in c.2.ad fi.de immu.eccleſ.& ibi d.Abb.in pen.col.vbi dicunt,
ꝙ priuilegia Principum conceſſa motu proprio, ſunt ſeruan-
da ſicut ſonant. Secus ſi per partem ſint obtenta: quia tunc be-
ne ſtrictè interpretãtur.¶Quartò limita,quãdo beneficium eſt
circa ſolita cõcedi.Ita loquitur regula noſtra. Secus ſi circa nõ
ſolita,& inuſitata concedi.Ita probat d.l. ſi aliqñ. ſ͠m alium in-
tellectum.& in ſpecie not. Ang.hic in 1.col. Facit in ſimili l.ſo-
lutum.§.fin.& quod ibi not.Bar.ff.de pign.act.iuncto eo, quod
not. Bar.in l.Seio.§.medico,ꝑ illũ tex. de annu.leg. vbi notabi-
liter limitat. ¶Quintò ſignanter limita , ꝙ beneficium Princi-
pis eſt latiſſimè interpretandum . Intellige dum tñ non inclu-
dat plura ſpecialia : quia vna diſpenſatio bene eſt fauorabilis,
ſed plures cenſentur odioſæ. Ita notat Bald.hic in 2.col.vbi no
tanter ad hoc inducit.l.ſi qñ.in prin.C.de inoffic.teſtam. Vbi ſi
teſtator concedat inhabili liberam teſtandi facultatem,intelli-
gitur vna diſpenſatio, ꝙ intelligatur habilitatus:ſed nõ intelli-
guntur remiſſæ ſolennitates iuris, ne plura ſpecialia includan
tur.Secus qñ habili concederetur. Et ita declarat Ang. hic: ſed
illa lex loquitur in priuilegio conceſſo contra ius cõe , vt dixi
in gl.1.in 4.par. & illud bene debet ſtrictè interpretari. Sed nos
loquimur in beneficio,quod eſt ſ͠m,vel præter legem . Ad idẽ
allegat Bar.regulã l.1.cũ gl.no.C.de dot.promiſ.vbi ponitur,ꝙ
duo ſpecialia circa idem non tolerantur.Sed poſſes rñdere, ꝙ
illa regula non habet locum in materia noſtra , in qua fieri de-
bet latiſſima interpretatio, ſicut. ſ̃. dixi de alia regula. Ita ꝙ cũ
iſta limitatio Bald.bene iure non probetur,redditur ambigua.
Tamen pro iſta limitatione firmanda nouiter adduco aliam
regulam. ꝙ vbi in aliqua materia reperiuntur duo , vel plura
obſtantia , non ſufficit ꝙ Princeps ponat clauſulam non obſt.
quia illa clauſula ſufficeret, qñ vnum tñ non obſtaret : ſed qñ
ſunt duo vel plura obſtãtia,tunc nõ ſufficit clauſula, non obſt.
ſed requiritur,ꝙ vnicuique in ſpecie derogetur,& in dubio nõ
præſumitur derogatum.Ita probat tex.valde ſolennis in l.ſi nõ
lex Elia Sentia.ff de hære.inſti. & Bal.multum not. ad prædictã
regulam. quod eſt valde ſignandum pro bullis Papę, in quib.
ponitur clauſula non obſt.quia nil operatur,qñ plura ob.Iſtam
regulam etiam ponit Bal.in l.1.in pen.col.circa prin. C. de fur.
ibi tñ alia allegat.Idem tenet Bald.in l.eam quam C. de fide.in
13.col.& Io.And.in c.1.de fil.presby. in 6. in nouel. ¶Sextò li-
mita in beneficijs eccle.in quib. ꝑꝑ nimiam clericorum ambi-
tionem non fit latiſſima interpretatio,ſed ſtrictiſſima.tex.eſt in
33 c.quamuis.de præb.in 6.& Bal. hic 6.col. ¶†Circa priuilegium
dic, ꝙ regulariter eſt ſtrictè interpretandum l.ſi qñ.in princ. C.
de inoff.teſtam.not.Arch.in c.frater.16.q.1.glo. magiſtra.in c.1.
de conſt.in 6.Bal.in l.quæ ex relationibus.in prin.de leg. ¶Limi
ta verum,qñ verba priuilegij patiuntur illã reſtrictiouem. Se-
cus ſi eſſent ita plana & lata,ꝙ reſtringi non poſſent.Ita.d.Ant.
in d.c.olim.ſic illum text. intelligens. & Ang.hic in 3. col. ¶Se-
cũdò limita notabiliter, qñ priuilegium priuat.l.communem,
ſecus ſi priuatam, puta ſtatutariam: Quia cùm reducat ad ius
cõe:tunc reſtringi non debet ſ͠m d.Ant.in d.cap. olim tibi.in fi.
per illum text. ſ͠m alium intellectum. Dicit etiam Bald. in l.2.
C.de leg.in prin.ꝙ priuilegia Principum non ſunt abſurdè nec
34 obſcurè interpretanda.¶†Circa reſcriptum dic, ꝙ ſi eſt reſcri-
ptum ad lites, debet ſtrictè intelligi.cap. cum dilecta. de reſcri.
glo.in cap.cauſam quæ.eod.titu. Ratio eſt , quia extraordina-
riam iuriſdictionem tribuit,quæ odioſa eſt,cùm deroget iuriſ-
dictioni ordinariæ:ergo tanquam odioſa debet reſtringi,ſecun
dum Bald.hic.in 3.col.Alb.& Ang. Si autem ſit reſcriptum ad
ius cõe: tunc cùm ad iuris cõis obſeruantiam concedatur: tũc
à iure communi non receditur d.l.falſo. C. de diuer.reſcr. ¶Et
35 † not.ꝙ mens Principis in dubio ſemper præſumitur fuiſſe ta-
lis qualis de iure eſſet debet.Ita Bal.in l.ex facto.in prin.in quar
to notabili.& ibi ſimpliciter Alexan.ff.de vulg.& pupil. Facit l.
quoniam.C.de nat.lib. & dicit Bald. in præludijs feu.in 11.col.
ꝙ Princeps nunquam præſumitur concedere non conceden
36 da.¶†Et an reſcriptum Papæ [d] debeat interpretari ſecundum
d ius ciuile,vel canonicum,ponit Bald.in d.l.ſi quando. in princ.
37 & tenet, quòd ſecundum ius canonicum . ¶†Circa diſpenſa-
tionem,dic, ꝙ cùm habeat vim priuilegij , etiam ſtrictè inter-
pretatur d.l.ex facto,in princip.de vulga.& pupilla. vbi Docto.
Canoniſt.omnes in cap.1.de fil.presby.in 6. & in cap. quia dile-
38 ctio.de conſang.& affin. Innoc.in cap.dudum.de elec. ¶†Item
adde,ꝙ reſcriptum Principis,vel Papæ continens diſpenſatio-
nem,quamuis neminem lædat : Tamen quia eſt ambitioſum,
& ſic odioſum,debet ſtrictè interpretari.glo.eſt no.in cap.ordi-
narij.in ver.diſpenſationes.de off.ordi. in 6.habetur in cap.1. in
e fin.de fil.presby.in 6. Hinc eſt, ꝙ in diſpenſationib. [e] non fit ex-
tenſio ad caſum,etiam habentem maiorem rationem, ſecun-
dum Canon.in c.poſtulaſti.de reſcr.d.Abb in c.ad aures.eo.tit.
& in c. at ſi clerici. in §. de adulterijs.in 5.col. de iu.vbi limitat.
Petr.de Anch.in cõſil.20.inci.quæſtio talis eſt,dominus noſter.
39 in vlt.col.¶†Alibi dicit Io.And.in regula quę à iure.in mercu.
quòd

ADDITIONES.

a ¶Regulam.Ampliat Fel.in c.ad aures.col.5.verſ. Secundo, de reſcr.& in feud.
Alexand. libr.5. conſil. 17.1. dubio. in l. Gallus. §. inſt. colum.fin.de libe.&
poſthum. PVRPV.

b ¶Idem tenet Gramma.conſi.6.colum.2.idem etiam in reſcriptis Principum
fieri debere ſcribit Cagnol.in Reg.l.in teſtamentis.nu.15.de regu.iur. Roma
ſing.210. PANCIR.

c ¶Interpretandum.Idem Iaſ.in l.Imperium. colum.5. vel. 6. infra de iur.omn.
iudi. PVRPV.

d ¶Papæ. Adde Io. And.in c.cum dilectus.de iure patr.Doct. in c. cauſam quę
de reſcr.Io.And.in cap. cum olim.de verb.ſign.Io.And.in regula contra eum.
de regu.iur.lib.6.in mercu.

e ¶Diſpenſationibus.Adde Nicol.de Mil.in ſuo reperto. in ver.diſpẽſatio.ad ſ.

a quòd licèt Epiſcopus a diſpenſet cum monacho ad beneficiũ
curatum: non tñ dicitur diſpenſaſſe cum eo ad beneficiũ ſim
40 plex.¶†Alibi tenet Io.de Ana.poſt Abb.in c.2.in 3.col.de cle-
rici.pug.in duello,ꝙ ſi diſpenſet ſuper beneficio, intelligitur de
ſimplici,niſi diſpenſatio diceret,ad quæcũque beneficia. ſecun
41 dum Io.And.in addi.Spe.in tit.de fil.presby.ſuper rub. ¶†Alibi
tenẽt Ant.de But.Imol.& d.Abb.in c.de mulcta.de præben.ꝙ
diſpenſatus ad duo beneficia incompatibilia, non intelligitur
42 diſpenſatus in eadẽ eccleſia,vt fiat ſtricta interpretatio.¶†Ali-
bi dicit gl.not.in c.literas.in ver.ordinari.de fil.presby.ꝙ diſpẽ-
ſatio ſuper ordinib.intelligitur de minorib. Facit bene tex.in c.
fin.de transla.Epiſ. Alibi tenet Gemi.poſt Io.And. in c.1.ad fin.
prin.de fil.presby.in 6.& Old.in conſil.215. inci. puncta breuia.
in 4.col.ꝙ diſpenſatus ad ſacerdotium non cenſetũr diſpenſa-
43 ad curatum.¶†Alibi tamen tenet d.Abb. in c.ex parte. el 3. in
prin.de deci. ꝙ diſpenſatus ad dignitatem maiorem, videtur
etiam diſpenſatus ad minorem.Limitat prædicta Arch.in cap.
nos conſuetudinem.& ibi vide Gemi.12.diſtin.& Arch.in cap.
quoniam.69.diſt. niſi ſint diſpenſationes nemini nocentes: qđ
44 vr̃ eſſe contra glo.in d.c.ordinarij.¶†Aduerte tamen, ꝙ diſpen
ſatus ſuper priuilegijs, intelligitur diſpenſatus etiam ſuper ac-
ceſſorijs.glo.eſt no.in c.quia in tantum.quam d.Abb. ibi multũ
notat.de præb.Ant.de Butr.in c.cum in cunctis.in 6.col. de ele.
45 Hinc dixit gl. in cap. ſi quis in clero.7.q.1. ꝙ ex quo diſpenſa-
b tur cum aliquo b ſuper pluralitate beneficiorum, videtur etiã
diſpenſatum ſuper reſidentia.Idem tenet gl.in c.non poteſt.de
præb. in 6. Non tamen intelligiẽ diſpenſatum ſuper reſidentia
vtriuſque ſecundum d.Card. in cle.1. ad fin.in 9.q. de præben.
46 ¶†Succeſſiuè q̃rũt Doct.hic.Princeps ꝯcedit alicui beneficiũ,
vel priuilegium, à quo tp̃e incipiat habere effectum: an à tp̃e
conceſſionis,an ſcientiæ illius, cui concedit? Et quamuis Petr.
& Cyn. teneãt, ꝙ à tp̃e conceſſionis: tamen Bart.Alb.& com-
muniter Doct. hic tenent, ꝙ à tempore ſcientiæ tantum. per l.
fin.& ibi glo.C.de conſu.lib.12.Idem tenent Canon.in cap.1.de
conceſ.præben.in 6. & in c.2.de conſti.& Pan.ibi in 3. col.in fin.
& alij communiter,& Alex.in l.qui abſenti.ff.de acq.poſ. & eſt
bona gl. in proœ.cle.in ver.de cętero.& ibi Paul.de Eleaza.no.
in cap.1.de priui.in 6.per Inno.in cap.quia cuncti.in glo.de ele.
* per Arch.in c.propoſuiſti 12. diſtin. *Et ita ſe habet communis ſen-*
c *tentia* c legiſtarum,& Canon. ¶†Facit quod decidit Barto.poſt
Iac.de Bel.in l.abſenti.ff. de donat. vbi quærit,ſi Peruſini elege-
runt aliquem in poteſtatem adhuc ignorantem: an ex ſola ele
47 ctione ſit ei ius acquiſitum? † vide ibi per eum & per Iaco. de
* Belu.in diſp.incip. Peruſini, quam ponit in §. ad hæc prohibe-
mus.in Auth.de coll.col.9.Ioan.And.in cap.publicato. de ele.
48 ¶†Facit etiam,quod dicit Rom.in d.l.qui abſenti. de acq.poſ.
vbi dicit ſe cum plurib. Doct.conſuluiſſe, ꝙ priuilegium ciui-
tatis alicui conceſſum, non quæritur ei ignoranti,ſed à tempo
re certificationis.¶Facit etiam quod not. Bart.in l. Labeo.per
illum text.ff.de iureiu.quòd dilatio conceſſa abſenti non currit
49 niſi ei notificatum ſit. † Pro quo facit text.in l.2.in verſ.ad no-
tionem eius perducendo.quem ad hoc ibi not. Bald. C.vbi in
rem act.cum concor.datis in d.l.Labeo. Accedat etiam,quod
conſuluit Paul. de Caſtr. per iſta. (ſed ſententia mea à remo-
tis) in conſil.11.incip.in cauſa præſenti.vbi per hoc,quòd priui
legium non quæritur abſenti,conſuluit,quòd mulier donatio-
nem ſibi abſenti factam poteſt repudiare non ſeruata ſolenni-
tate ſtatuti loquentis, quòd in alienationibus mulierũ interſint
conſanguinei: quia ſecundum eum illud ſtatutum loquitur,
vbi eſt quæſitum ius mulieri,quod non eſt hic. per d.cap.ſi tibi
abſenti.in ver.vt tuum.de præb.in 6.Nec obſt.ſecundum eum
text.not.in l.magis puto.§.fundum.ff.de reb.eorum.quia reſpõ
detur,ꝙ ille text. loquitur in legato, in quo quæritur ius igno-
ranti,licèt reuocabiliter.l.cum pater.§.ſurdo.de leg.2.qđ nõ eſt
50 hic.¶†Sed caue:quia Doct.hic non dicunt, ꝙ priuilegium nõ
quæritur abſenti:imò dicunt ꝙ quæritur,dũmodo ſcias, prout
ſciebat iſta mulier. Veritas huius vltimæ deciſionis pendet
ab illo articulo, an ſtatutum requirens certam ſolẽnitatem in
alienatione mulierum, habeat locum in repudiationibus, re-
nunciationib. aut liberationib. Ad quod vide quod traditur in
ſimili: an ſtatutum requires certam ſolennitatem in cõtractu,
habeat locum in diſtractu, ſeu in liberatione. de quo per glo.l.
3.§.ex contrario.ff.de contra. iudicio tutelæ.per Bald.in rub. &
in l.1.C.de pact.in l.pactum in 21.q. C. de collat.in l.1. C. ſi ad-
uer.dona.in l.tres fratres.ff.de pact.Alex. ĩ l.ſiue apud acta.in 1.
51 col.C.de tranſ. ¶†Sed redeũdo ad principalẽ deciſionem Do-
* ctorum hic,dum legiſtę,& canoniſtæ *communiter* concludunt,
ꝙ priuilegium afferens alicui commodum & vtilitatem, non
acquiritur illi niſi à tempore ſcientiæ,& non ante. In contrariũ
pondero multum facere,quod vult Bal.qui ad hoc nunquam
fuit ponderatus in l.omnes populi.in q.5. principali, circa prin.
s̃.de iuſtit.& iur. vbi quærit, qñ ſtatutum, vel conſtitutio inci-
piat habere effectum quo ad ignorantes,& concludit, ꝙ ſtatu-
tum ſeu conſtitutio priuilegians ſeu afferens commodum, ſta
tim habet effectum,& ſtatim quæritur ius ignorãti. Alleg.l.pe.
in fin.C.de decur.lib.10.& quia ſimile videmus in legato: quia
affert commodum, ſtatim quæritur ignoranti.d.l. cum pater.
§.ſurdo.Secus in hæreditatem,quæ põt damnũ afferre.l.ſi hære
ditatem.in prin.ff.mandati.Et per hoc infert,ꝙ ſi fiat ſtatutum,
ꝙ capiens bannitum habeat mille:Pone, Aliquis ignorans hoc
ſtatutum,cepit bannitum. determinat, ꝙ lucrabitur illa mille:
quia q̃libet conſtitutio afferens cõmodũ facit,ꝙ quæratur ius
ignoranti.& ſequuntur Can.in d.c.2.de conſti.Non video qua
liter concordetur Bar.niſi primò dicas,ꝙ hic Bart. & Doct. lo-
quantur in priuilegio cõceſſo perſonæ priuatæ in ſpecie: ſed in
d.l.omnes populi.loquitur in ſtatuto, vel in conſtitutione ge-
nerali.Tamen vr̃, ꝙ idem ius eſſe debeant de ſpecie ad ſpeciẽ,
qđ de genere ad genus.l. ſi duo.in prin.ff.de admi. tut. Vel dic,
ꝙ Bar.in d.l.omnes populi.loquitur in ſtatuto: Statuta autẽ de
bent regulari ſm̃ leges vltimarũ voluntatum,non contractuũ.
Barto.in l.1.circa fin. C.de ijs quib. vt indig. & in l.non ſolùm.
§.morte.in pen.col.& ibi Imol.& Mod.ff. de nou.oper.nunc.li
cèt Barto.alibi hoc relinquat indeciſum in l.ſuus quoque.§.ſed
ſi filio.ff.de hære.inſtit.& in l.1.ff.de in diem addic. Cõtrarium,
& malè tenet Bald.in d.l. omnes populi. in fin. quem reprobat
Rom.in l.vnica.4.q.C.quando non pet.par.& in l.4.§. Cato. in
9.col.ff.de verb.obl. Cogita. Secundo contra communem, &
fortius ſtringit,quod tenet Bart.in l.fin.in 3.col. in fin. C. de ſen.
paſ.vbi tenet, ꝙ ſi Imperator reſtituat bannitum in priſtinum
ſtatum, ꝙ ius ſtatim quæritur ignoranti à tempore conceſ-
ſionis per l.eius,qui in prouincia.ff.ſi cer.pet.& quia ſimile vide
mus in legato,vt prædixi:Tamen pp̃ ea,quæ dicit Bar.hic & iu
ra s̃.alleg.Alex.in d.l.qui abſenti.reprehendit Barto.in d.l.fin.&
puto quòd bene.Quid etiam ſit in excõmunicatione, vel abſo
lutione, an ſtatim à tempore conceſſionis operetur effectum,
habes glo.quòd à tempore tantum ſcientiæ, in cap. quanto,in
52 ver.epiſtolam.2.quæſt.5. ¶†Secundò principaliter quærũt hic
Doct.an priuilegium exemptionis, ne teneatur comparere co
ram Epiſcopo,vel alio ordinario: an ſi iſte Abbas exemptus de
linquat, perdat priuilegium exemptionis propter delictum?
Et quia Barto.& Angel.hic referunt doctrinam Petr.quæ vide-
tur ſatis ſcabroſa: Ideo vt clarè habeas totum,quicquid ipſi di-
cant.Fac regulam,& 5.fallen:Regula ſit,quòd priuilegiũ exem
ptionis regulatur propter delictũ, text. eſt principalis in Auth.
qua in prouincia, & in corpore vnde ſumitur C. vbi de crimi.
agi opor.& text.ille vult in effectu dicere: ꝙ ſi aliqui qui faciũt
contractu in certo loco, vel propter eorum potentiam occu-
pant bona,& habeanr priuilegium,ꝙ non poſſint conueniri ni
ſi coram certo iudice:Tamen non obſtante priuilegio ratione
contractus, vel delicti, vel rerum in loco exiſtentium poſſunt
conueniri coram ordinario illius loci. ¶Limita ergo,quando
deliquiſſent in loco exempto,vel conuenirentur in loco domi
cilij:tũc priuilegium habet vigorem.Ita limitatur d.Auth.qua
in prouincia.in c.1.de priuile. in 6. & in c.dolentes. ¶Secundò
limita,niſi priuilegium in ſpecie diceret,& derogaret,ꝙ etiam
ratione delicti,vel rerum non poſſint in loco conueniri,vel eſ-
ſet valde præciſum, quòd nullo caſu etiam delicti, vel rerum
poſſint coram ordinario conueniri.l.2. C.vbi de curial. vel co-
hor. Tertiò limita,niſi priuilegium exemptionis eſſet ꝯceſſum
propter dignitatis excellentiam:puta principatio, vel conſulta
tio: Quia tunc ratione delicti non poſſunt coram quocun-
que ordinario conueniri l.2.vbi Doct. iuncta glo. C. vbi Sena.
vel clariſ. ¶Quartò limita, quando non eſſet delictum de
iure cõi:ſed de iure ſpeciali, vt in milite vendente arma: tunc
non perdit priuilegium: imò ſolùm debet conueniri coram
magiſtro militum.l.magiſtratib.ff.de iuriſd.omn.iuncta. l. 1. &
2. ff. de re mili. ¶Quinto limita, quando habens priuilegium
exemptionis conueniretur ratione rerum pro tributis ſoluen-
dis.l. 2.C.vbi quis decurio.iuncto.§.volumus. in Auth.vt iudi.
ſine quoquo ſuffra.De qua materia habes etiã per Bal.in l. vete-
ranis.C.qñ ꝓuo.non eſt neceſ.l.1.C.vbi Senato.d.Ant.in c.fi.de
for.

ADDITIONES.

a ¶Epiſcopus.¶Adde Ioan.And.in addi.Specu.ſuper rub.de fil.presby. dom. de Rot.eod.tit.deciſio.2. in antiquis. Ioan.And.de Butr.& Abb.in cap.de multa. de præben.

b ¶Diſpenſatur cum aliquo.Adde Specu. in titu.de leg.in §.videndum, verſicu. quid ſi indulgetur.

c ¶Sequitur Capra inter commu.opi.ver. priuilegium iuxta.& fac.quæ ſcribũt Fely.in cap.ſciſcitatus.§.oportet 2.col.de reſcrip.Rom.conſil. 228. nume. 4. Prac.Pap.for.ſent.diffin.verſi.nos ante.nu.36. & quid in reſcripto Principis? quòd non ſumat vires,niſi à die præſentationis,not.Barto.in l.ſi duas.1.reſp. nume.7.ff.de excu.tuto. MASVER.

for.compe.in glo.6.q.3.c.placuit.Inn.in c. accepimus.de priui. Habetur in c. Romana.§. contrahentes.de for. compe.in 6. Et vltra prædictas fallen.multos alios casus,in quib.exempti, non obstante priuilegio exemptionis, possunt corã ordinario conueniri, ponit glo. in cle.j. de supplen. negl. præla. Habetur in c. cum personę. de priui. An autem scholaris delinquẽdo perdat priuilegium exemptionis, vt possit inuitus trahi coram Potestate? Gl.in Auth.habita.& ibi Bal.in x.col.C.ne filius pro pa.tenet,ꝙ non, sed Ang.in repe. l.si vacantia. circa medium.C.de bo.vac.lib.x.dicit, ꝙ de consuetudine seruatur, qđ in delictis scholares nõ habeant priuilegium exemp. Allegat gl.in §. non
53 permitas.in Auth. de man. prin. ¶ † Tertiò principaliter quærunt Doc.hic,quãto tempore perdat rescriptum, beneficium,
a seu [a] priuilegium. Dic, vt hic per eos.Adde, ꝙ istam doctrinam de verbo ad verbum clarius ponit Cy.in l.falso. circa fin. & ibi Sal.C. de diuer.rescr. & ibi aliquid per Bart.Et not.dum Doctores concludunt, ꝙ priuilegium per qđ conceditur aliqua facultas, seu aliquid faciendum, perditur per lapsum decennij,per l.1.vbi glo.ponit rationem. ff.de nundinis.& glo.in d.l.fal.Io.An.in c.2.de immu.ec.in 6.Pet.de Anch.cons.255.inci.in quæstione,quæ vertitur.in fin.Et ad hæc vide, quod dicit Bar.in l.licitatio.§.earum.ff.de pub.glo.& Doc.in c.cum accessissent.de consti. Et ideo dicit Bart.in d.l.1.C.de nundi. ꝙ Aret. qui impetrauerunt priuilegium doctorandi:quia steterunt per decennium, ꝙ non doctorauerunt,perdiderunt priuilegium: & sic priuilegium aliquid faciendi perditur per non vsum, lapso decennio.Limitam istam conclu.procedere, qñ quis non est vsus priuilegio intra decennium voluntariè, cùm potuerit vti:tunc bene perdit priuilegium. Sed qñ non est vsus ex necessitate:quia nunquam potuit vti:& tunc,quia nunquam fuit in aliqua culpa, nunquam perdit priuilegium etiam per mille annos.Ita probat tex.no.in l.& Attilicinus.ff.de seru.rust.prędi.& per illum tex.ita in specie tenet gl. ord.in c. Abb.S.Siluani.in ver.ibidem.de ver. sig. & ibi not. d.Anton. & Pan. propè finem notant, ꝙ non vsus priuilegio voluntariè perdit illud per lapsum decennij. Secus si necessariò, quia qui nequit vti, non est in culpa,vel mora.¶Confirmo per id, quod dicit Bar. in l.in filijs.C.de decur.lib.x.vbi not.per illum tex. ꝙ si habes ius eligendi rectorem in certa ecclesia, & stetisti per centum annos,ꝙ neminem elegisti,quia non expediebat, non perdis priuilegium. Item secundum Bar.ibi, si aliqua ciuitas tenetur facere exercitum suis sumptib. quando princeps vadit ad bellũ, si talis ciuitas stetit per centum annos, ꝙ nunquam fecit talem exercitum: quia princeps indigentiam non habuit, nunquam perdit priuilegium.Idem not.Bart. in l.cum scimus. circa medium.C.de agri. & censi.lib.11. vbi per illum tex. secundum eum habes optimum argumentum, ꝙ si terræ recommendatæ tenentur ciuitati Perusij in suis caualcatis mittere exercitum,vel dare pecuniam, & per centum annos nunquã præstitit:quia ciuitas Perusina nunquam habuit indigentiã, nũquam pditur. & sequitur Lud.in repe.rub.ff.de arbi.in 20. col. No.Bal.in l.Imperium.in 7.col.de iurisd.om.iud.Facit, qđ pulchrè dicit Ang.in cons.196.incip.Iam sunt 80.anni.in fi. vbi cõsuluit, ꝙ si Genuenses obtinuerunt ꝯ Florentinos ab Imperatore priuilegium exercendi repræsalias: & eo centum,vel plurib.annis non sint vsi: quia nullus Florentinus transiuit per eorum districtum, nunquam perdiderunt priuilegium. Confirmo etiam per id,qđ dicit Io. Ant. in cle.Io.in 4.col. vbi alij, de cle.coniugatis. vbi dicit, ꝙ non vsus non tollit legem qñ homines non sunt vsi illa l.quia nunq̃ casus accidit. Vnde si mille annis citra non sit natus hermaphroditus,per hoc non tolli-
54 tur lex loquens de hermaprodito. ¶ † Confirmo quoque per id,qđ dicit Inno. in c. cum dilecti. in gl. sua in ver. ex ea.de capel.mona.vbi dicit, ꝙ si aliqua ecclesia, vel persona ita se habuit per plures annos, ꝙ nunq̃ oportuerit iurisdictionẽ exerceri, per hoc non amittit Eps ius iurisdictionale, qđ habebat. Facit gl.no. in cle.1.in glo. pe.de fo. compe.& in c.plerunq;.in
55 glo.2.de rescript.¶ † Confirmo quoq; per id, ꝙ pulchrè vult
b Io.An.in add.Spe.in tit.de feu.super rub.vbi tenet,ꝙ vasallus [b] non præscribit libertatem aduersus dñm,qui eius seruitio vsus non est: quia non occurrit casus, in quo esset opus eius seruitio,& si staret per mille annos.Refert, & sequitur Pan. in c.ad
56 audientiam.in fi.col.de præsc. & ibi per Imo.¶ † Ad istud vltimum facit,qđ volũt Bal.& Ang.& Flo.in l.hæc autẽ iura, per il-
c lum tex.ff.de ser.vr.præd.vbi notant, ꝙ si dñs stetit [c] per centũ annos,ꝙ vasallo non imposuit onus,vel seruitium.Vel ciuitas in castro sibi subiecto per centũ annos non est vsa iurisdictione,per hoc nõ præscribitur,per d.l.in filijs.C. de dec.li.10.& qđ no.Inn.quẽ.s.retuli.in c.cum dilectus.Cy.in l.1.in 6.q. C.de serui. & aqua. Per s. scripta potes intelligere, qualiter intelligi debeat dictum ?at.in l.vsum aquæ.C.de aqueductu.li.11.vbi no, in illa l. contra eos, qui habent priuilegium multum largũ de aliquid faciendo: si tali priuilegio vtantur multum strictè, sibi præiudicant: nec possunt postea vti magis large, q̃ sint soliti. Nam per prædicta hoc videtur limitari, qñ non esset vsus magis largè: quia non sibi expediebat:tunc sibi nunquam præiudicaret,vt ex prædictis patet. Imò fortius videtur,ꝙ vtens strictè,vel parte priuilegij nedum sibi præiudicat, imò vtendo in parte conseruat ius in totum,per tex. no. in l.is, qui vsumfructum.ff.quib.mod.vsusfru.amit. & ibi Albe. & Bald.inducunt ad multas not.q. & not.in l. vna est via. ff.de serui.rust.predio.
57 † Secundo principaliter limitatur prædicta conclusio, vt procedat, qñ per priuilegium esset simpliciter data facultas aliqd
d faciendi:tunc perditur per decennium. [d] Secus vbi facultas faciendi esset formaliter posita in expressa, & libera voluntate eius, cui si concessa. Et potest poni exemplum, si Imperator, vel princeps concederet potestatem construendi molendinum in certo flumine,ad beneplacitum eius, cui concedit.gl. est solennis in c.vt priuilegia.in gl.pen. dę priuile. de qua gl.facit festum.d.Ant.ibi,& sequitur Cal.in cons.1. posito sub ti.de præscrip.Sed Pan.in d.c.vt priuilegia.reprobat illa glo. & fortè melius:quia secundum eum in l.1.ff.de nundinis.priuilegium, quòd quis possit facere nundinas, erat in libera voluntate impetrantis: & tamen perditur per lapsum decennij. Et si dicas, quòd ibi in priuilegio non erat dictum, ꝙ esset in eius libera facultate:dicit ipse,quòd istud tacitè venit,quòd sit in eius voluntatè facere nundinans si vult:nec posset bona ratio diuersitatis assignari inter expressum, & istud tacitum. Vnde putat, quòd glo. in d.c. vt priuilegia,iuncto tex. debeat intelligi secũdum prædicta. Nam ibi erat priuilegium concessum loco, & quibusdam ecclesiasticis, ꝙ possent celebrare in locis interdictis.Steterunt ibi per decennium,& vltra, ꝙ non celebrarunt. Ideo non perdiderunt priuilegium, non per rationem glo.sed quia non habuerunt facultatem celebrandi: aliàs perdidissent. Et ad istam limitationem vide omnino Can.in c.fi.de const.in 6.dum ponunt de priuilegio, qđ habent Canonici de optando:an perdatur lapsu decennij,& ibi latè Gemi.in 2.col. Secũdò principaliter no.ex doctr.Bart. & Doc.ꝙ si priuilegium habeat effectum momentaneum, perdit per vnum actum.contrarium. c. priuilegium xi. q.3. Bart. in l.2. ff.de vetera. Pet. de Anch.in d.cons.255.ad fin.& vide omnino Ale. ad hoc in cõs. 93.in 2.vol.incip.ex themate præmisso.in pe.col. in fin.Et ideo latè disputat Io.An.in regula accessorium,de re.iu. in vj.in mercurialibus.ꝙ si doctor legens sit priuilegiatus, vt non teneatur disputare, pone ꝙ semel disputat, an per hoc perdat priuile-
58 gium? Ibi vide multa subtiliter adducta. † Istam conclusionẽ multipliciter limita.Primò intellige, quòd si quis faceret actũ vnicum contrarium priuilegio,perdit priuilegium, quo ad illum actum, & pendentes ab eo, non quo ad alios actus: nisi actus contrarius fuisset vniuersalis.Ita Bar.ibi vide declaratum in l.2.§.fi.de decur.& in l.2.ff.de vetera.Cy.in d.l.volũtarie.Inn. in c.accedentib. de priuile. Pan. in c. cum accessissent. de consti.Secundò limita,quando actus contrarius priuilegio esset talis, ꝙ in eo non posset cadere alia præsumptio, q̃ renunciationis priuilegij.tunc tollitur priuilegium. Secus si posset capi alia præsumptio: puta obedientiæ. Exemplum,Canonici habent priuilegium,vel statutum de certo numero Canonicorũ. Pone, quod faciant actum contrarium: puta recipiant Canonicum.s.numerum priuilegiatum de mandato Papæ, non præiudicant: quia præsumuntur facere animo obediendi Papæ, iuxta no.in c.constitutis.de purga.can.Ista est not.doctr.d.Anton. in d.c. accedentib. in 2. col. de priui. Cy. in d.l. voluntariè. ¶Tertiò notab. limi. quando renuntiato fit per eum qui si vellet, posset expressè renunciare priuilegio: Tunc faciendo actum contrarium intelligitur renunciasse: Secus si esset qui non posset renunciare expressè, vt personæ ecclesiasticæ regulares: tunc ad amissionem priuilegii requiruntur xl. ann. d.cap. accedentibus. vbi per Inn. & omnes, licèt de alio tempore loquatur.c.si terra.cod.tit.& c.de.quarta,de pręscr.Et hoc dictum multum not.Pan. in c. pro illorum. de præben.& in d.c.cum accessissent. Et per hoc infertur, quòd si singulares personæ de populo contraueniunt priuilegio ciuitati, vel populo concesso non fit præiudicium: quia singulares personæ non

ADDITIONES.

a ¶Vide,quæ scribit Prac.Pap.for.op.contra instrum.ver.penitus.

b ¶Vasallus.Adde Bald. in cap.ex parte adę. in 3. col. de test.Ioan. An.in cap. Ioan.in 4.col.de cle. coniuga.

c ¶Stetit.Adde Bar.in l.cum scimus.C.de agri.& censi.lib.11.

d ¶Per decennium. Quanto tempore perdatur priuilegium. Canonistæ in c. cum accessissent,extra de consit.

PVRPV.

næ non poſſunt renunciare in præiudicium ciuitatis.cap. cum
omnes.de conſt.Facit quod pulchrè not. And.de Barulo in l.1.
C.de his qui ſponte.mun.ſuſ.libr. 10. vbi formaliter decidit de
immu.vect.conceſſa à rege Apuliæ,Genuenſib. & Piſanis, per
ſolutionẽ vectig. factam ab aliquib.de populo etiam volunta-
riè,tamen non intelligitur præiudicatum priuilegio in præiudi
cium populi.& pro hoc facit quod dicam in ſeq.fal. ¶Quartò
limita,quando priuilegio adeſſet clauſula ſuperioris prohibiti-
ua,vel clauſula decernentes vanum,& inutile,quicquid in cõ-
trarium ſit attentatum: Tunc per actum contrarium non tolli-
tur priuilegium : quia etiam expreſsè non poſſet. Ita Arch. Io.
And.& Gemi.in cap.cum de beneficio.de præben.in 6.& dant
exemplum de priuilegio Papæ conceſſo Abbati,prohibendo,
ne beneficia monaſtica conferat ſecularibus, & ſequitur Bald.
dicens hoc notandum in l.ſolennibus.in fi.C.de fid.inſtru.Facit
bon.tex.in c.dilecto.de præben.& quod dixi in pręcedenti limi
tatione. ¶Quintò limita,niſi faciens actum contrarium priui-
legio expreſsè proteſtetur, quòd per hoc non intendit renun-
a ciare priuilegio,[a] tunc proteſtatio iuuat, vt non intelligatur re
nunciare.Ita Bart.in l.1.per illum text.C.de his,qui ſponte mu.
ſuſc.lib.10.& ibi dicit,ꝙ ſic fecit,quando fuit ſibi impoſita præ-
ſtantia,à qua nõ potuit ſe excuſare.Idem tenent Bal. & Pan.in
d.cap.cum acceſſiſſent.Bald.in cap.plerunque. de reſcri. Rom.
in conſ.252.incip.pro deciſione,in fin.& dicit Bald.in regula,ac
ceſſorium.de regu.iur.in 6. in apoſtil. ꝙ poteſt quis proteſtari,
ꝙ non intendit renũciare priuilegio, & valet proteſtatio,cùm
actus voluntarij poſſint per proteſtationem limitari.l.2.ff. ſi qs
cautio. Sequuntur Mod. in cap. ſolicitudinem. in fin. de app.
¶Sextò notabiliter limita, quando actus contrarius priuilegio
eſt ſortitus effectum:aliàs ex ſolo conatu non perditur priuile-
gium.Ita notabiliter Ant.in cap. paſtoralis. in 6.col.ver. ſed eſt
dubium,an poſſit.de cau.poſ.& proprie.vt ibi per eum . Facit
quia licèt in criminalibus aliquando puniatur ſolus conatus.l.
is qui cum telo.C.de ſica.l.ſi quis non dicam rapere. C.de epiſ.
& cler.Tamen in ciuilib. nunquam ſolus conatus punitur ſine
effectu,ſecundũ Bald.in l.ſi conſtiterit.C.fini.reg.& ibi glo.not.
& Bald.in d.l.ſi quis non dicam rapere. in 2. col. ¶Septimò li-
mita, quando eſſet priuilegium in eſſe productum ex vnico
actu momentaneo:puta ex conceſſione principis,vel l.vel ſta-
tuti,tunc tolleretur per vnum contrarium actum. Secus ſi pri
uilegium eſſet quæſitum ex conſuetudine : quia cùm conſue-
tudo non inducatur ex vnico actu , vt dixi in l. de quibus.ſ. de
legi.Ita etiam non tollitur tunc ex vnico actu contrario,ſed ex
multiplici cõtrauentione: quia naturale eſt vnumquodq;,&c.
l.nihil tam naturale.j. de regu.iur.Ita Inno. & alij in d. cap. ac-
cedentib.d.Anto.& alij in d.cap.cum acceſſiſſent. Arch.in c.in
his.in fin. 11.diſt.Facit glo.valde not.in l.nemo.5.§.temporalis.
j.de regu.iur.quam alleg. Bald.pro notabili in multis locis in l.
1.poſt princ.& in l.2.in fin. C.quæ ſit long. conſue. & in cap.1.
in prin.de feu.cog.& in l.fin.in prin.per illum text.C.de ſerui.&
aqua.& alibi ſæpe.¶Octauò limita, qñ contraueniretur priui-
legio diſpenſando de gratia: Ratio, quia qđ ob gratiam alicu-
ius fit,non debet ad conſequentiã trahi.c.petiſti.7.q.1. & in re-
gula,priuilegium.de reg.iur.in 6.Card.in cõſil.130.inci,in qua-
dam eccleſia cathedrali.Et facit,quia tunc poteſt capi alia præ-
ſumptio quàm renunciatio priuilegij, vt dixi in 3.limitatione.
59 † Poſtremò not.tex.in l.1.§.ſi quis tutor.ff.quãdo appel.ſit.quẽ
ibi multum not.Ang.in verſ.cauſas immunitatis. & dicit ibi eſ
ſe caſum in terminis,licèt cõiter ignoretur:ꝙ ſi quis habet pri-
b uilegium exemptionis , vel immunitatis[b] ab omnibus colle-
ctis,datijs,& ſimilibus,ſi deſcribatur in lib.cõis debentium ſol-
uere,& ſciat,debet appellare intra 10.dies.aliàs ſibi præiudicat,
& perdit priuilegium,qđ eſt valde not.ſm eum.& ibi ſimplici-
ter ſequitur Ang de Are.Idem tenet Alex.in conſil.150.inci.vi-
ſis inſtrĩs exempt.in 10.col. & cõſil.178.inci.in cauſa & lite ver
tente inter Iac.in 5.col.& idem tenet And. de Barulo.in l.1. C.
de his qui ſpon mu.ſuſceperunt.lib.10.Facit l.1.in princip.ff.de
vac.munerum.Puto hoc non eſſe verum,primò per id,qđ ſin-
gulariter dicit Bar. in l.forma.§.fi.ff.de cenſi.vbi dicit,ꝙ ille,qui
eſt immunis, ſi deſcribatur in libro debentiũ ſoluere,põt dice-
re ſe grauatum,& ꝯdicere & habet annũ ad ꝯdicendum:ergo
per 10.dies nõ excluditur.Confirmo:quia in grauamine à quo
debet appellari,bene fateor,qđ ſunt dati 10.dies ad appellãdũ,
quibus elapſis fit præiudiciũ.Sed in propoſito noſtro non cadit
appellatio,ſed per officium iudicis poteſt peti,ꝙ prouideatur.
Ita Bal.notabiliter in l.qui ad ciuilia,in fin. C.de appel.& in ter-
minis noſtris ꝙ cõpetat officium iudicis, tenet Spec.in titu. de
cenſi.§.2.ver. porrò. Sed caue & conſidera : quia per hoc plus
videretur inferri, ꝙ cùm officio iudicis realiter non præſcriba-
tur,niſi 30.ann.gl.& Doct.in l.ſicut.de pręſcr.30.ann.Cogita,&
60 vide quod not.Pan.in c.quia indicante.in 3.q.de pręſcr. † Non
omitto,quia.ſ.tactum eſt de aliquibus modis, quibus perditur
priuilegium.Si vis plures alios modos videre,vide per Spec.in
titu.de inſtru.edi.§.vt autem. ¶Iaſon de Mayno Mediolanẽſis
vtriuſque cenſuræ Doctor in Alma Ticinenſi vniuerſitate.

ADDITIONES.

a ¶Priuilegio. Adde Alex.in l.nõ ſolùm.§.morte.col.6.verſi.& hęc not.de nou.
ope.nunciatio. PVRPV.

b ¶Rubeus Alex.in d.§.morte. diſtinguebat, an eſſet quis immunis à iure com-
muni,& procedat,opin.Iaſ.aut eſſet ex priuilegio:& procedat contraria opi.
& vide Alex.conſi.137.col.3.lib.2.Aquen.in d.§.morte,vbi reprobat Iaſ.hic,
ad quod videri poteſt Catel. verſic.exemptus.

SVMMARIVM.

1 *Argumentum à ſufficienti partium enumeratione eſt validum.*
2 *Furioſus retinet ius patriæ poteſtatis in liberis , & matrimonium ante contractum.*
3 *Mentecaptus, & furioſus æquiparantur.*
4 *Furioſus perpetuus non poteſt contrahere matrimonium.Secus ſi ſit per dilucida interualla.*
5 *Quid iuris ſit quãdo furioſus contrahit matrimonium, & non apparet, quo tempore,an furoris,vel dilucidi interualli.*
6 *Si probetur quem aliquo tempore fuiſſe furioſum,& pars aduerſa probat eum fuiſſe ſanæ mentis, & habuiſſe dilucida interualla , non valet hoc vltimum.*
Nam requiritur , quod probetur , quòd tempore actus geſti erat ſanæ mentis.
7 *Confeſſio facta in præſentia ſacerdotis,nil probat in iudicio.Fallit quando fieret in matrimonio,quia valet,& probat reuelatio.*
8 *Facilius aliquid conſeruatur, quàm de nouo inducatur.*
9 *Multa impediunt contrahenda,quæ contracta non tollunt.*
10 *Quando actus eſt perfectus , licèt veniat ad caſum , à quo incipere non poſſit,tamen non vitiatur.*
11 *Multa facta tenent,quæ tamen fienda prohibentur.*
12 *A ſententia in poſſeſſorio lata de iure ciuili non appellatur; tamen ſi appellatur,& iudex admittat, poterit appellans obtinere.*
13 *Fratres minores ,ſeu mendicantes non poſſunt eſſe executores teſtamenti. ſi tamen fuerint executi,nemine ſe opponente,geſtum valet.*
14 *Perſonæ eccleſiaſticæ prohibentur fideiubere:tamen ſi fideiubent , valet fideiuſſio.*
15 *Clericus prohibetur exercere officium tabellionatus:tamen ſi exerceat, valebunt inſtrumenta.*
16 *Doctor, aduocatus, & decuriones ciuitatis prohibentur exercere officiũ tabellionatus:tamen ſi exerceant, valebunt inſtrumenta.*
17 *Quæ non poſſunt fieri,& prohibentur fieri, ſi tamen fiant,& nihil opponatur à parte,valent.*
18 *Quæ non poſſunt fieri per procuratorem, ſi fiant , & non opponatur, valent.*
19 *Si aliquis iurauit ſe recepiſſe pecuniam : quamuis non poſsit dicere , vel contrarium probare , ſi probet hanc negatiuam , & non fuerit oppoſitum, valebit probatio,& venit abſoluendus.*
20 *Poſt aperta , & publicata dicta teſtium , non poſſunt produci noui teſtes ſuper eiſdem capitulis,vel contrarijs : ſi tamen fuerint recepti teſtes, parte non opponente, plenè probabunt.*
21 *Poſt concluſionem in cauſa non debent amplius admitti articuli ad probandum,tamen ſi ſint admiſſi parte non opponente,valent.*
22 *Super diffinitiua, à qua non eſt appellatum , & ſic tranſiuit in rem iudicatã, probationes ſuper meritis cauſæ admitti non debent ,ſi tamen pars deducat aliquas probationes , & à parte non opponatur, valebunt,& ſi apparet de iniuſtitia ſententiæ,reſcindetur.*
23 *Verbum, poteſt,propter negatiuam præcedentem , importat nullitatem actus.*
24 *Exceptiones reſpicientes perſonam teſtis, ſi non fuerint expreſsè oppoſitæ per partem ſcientem, tales teſtes probabunt , & iudex non poterit poſtea repellere.*
25 *Licet pars conſentiat publicationi teſtium ab aduerſa parte productorum: ſi tamen tales teſtes non fuiſſent ritè, & rectè recepti , talis conſenſus nihil operaretur.*
26 *Secunda dilatio conceſſa actori ad producendos teſtes propter impedimentum,quod habuit in prima dilatione,ad quos ſe extendat.*
27 *In iudicialibus taciturnitas partis præſentis habetur pro conſenſu , & ſibi præiudicat,*
28 *Probatio,quæ non debuit fieri,facta tamẽ debet per iudicem obſeruari.*
29 *Dos data filiæ non reuocatur propter ingratitudinem , danda bene impeditur.*
30 *In cauſis criminalibus , præſertim capitalibus non admittitur procurator: ſi tamen fuerit admiſſus,iudicium non eſt nullum.*
31 *Licèt requiratur vera contumacia,ad hoc,vt quis poſſit mulctari:tamẽ ſi iudex ex ficta mulctaret,& non appellaretur,valeret.*
32 *Stante ſtatuto,quòd bannitus,vel alius non audiatur: ſi tamen egit, & pars præſens non contradixit,valet iudicium.*

3} *Abſo-*

33 *Abſolutio à iuramento non debet fieri parte non vocata: ſi tamen fiat, tenetur.*
34 *Conuentus poſſeſ. recuperandæ non debet audiri ante reſtitu. ſuper proprietate: ſi tamen fuerit admiſſus, & probat, iudex debet pro eo ferre ſententiam.*
35 *Poſtquam ſententia tranſiuit in rem iudicatam, pars non debet audiri ſuper nullitate: ſi admittatur de facto, & probat, eſt retractanda.*
36 *Statuto Senenſi diſponente, quòd poſt duos menſes non audiatur de nullitate: ſi tamen de facto quis admittatur, & probet, obtinebit.*
37 *Qui ſpreta denun. noui operis ædificat, ſi admittatur ad probandum de iure ſuo, ceſſat demolitio operis, quæ tamen erat fienda propter dictam denunciationem.*
38 *Licèt non poſſit agi contra tertios poſſeſſores bonorum, vel contra fideiuſſorem, niſi prius excuſſo principali: ſi tamen agatur, & non opponatur, valet proceſſus.*
39 *Quis non poteſt eſſe iudex in cauſa ſua, vel ſuorum: tamen ſi iudicaret, & non opponeretur, valebit ſententia.*
40 *Si contra homicidam ſit lata ſententia capitalis, & ſuperueniat furor, an excuſet eum à pœna.*
41 *Si quis eſt in peccato mortali, & efficiatur furioſus, an dicatur decedere in peccato mortali.*
42 *Propter furorem ſuperuenientem purgatur vitium ingratitudinis commiſſæ à filio.*
43 *In furioſo dicitur eſſe quaſi noluntas.*
44 *Quando ſingula diuiſa non nocent, non nocebunt ſimul iuncta.*
45 *An ſi pater ingrediatur monaſterium, filij efficiantur ſui iuris.*
46 *Filiusfa. liberatur à patria poteſtate per ingreſſum religionis.*
47 *Per monachationem filij ſoluitur patria poteſtas: tamen monachus retinet iura ſuorum, & ſuccedit tanquam ſuus.*
48 *An per ſacerdotium ſoluatur patria poteſtas.*
49 *Stante ſtatuto, quòd ſi quis decedat non relicto filio in poteſtate, princeps ſuccedat excluſis omnib. agnatis: Si decedat relicto filio Epiſcopo, princeps non ſuccedet.*
50 *An ſacerdotium, vel clericatus liberet à patria poteſtate.*
51 *Per doctoratum, vel militiam filius non liberatur à patria poteſtate.*

De his, qui ſunt ſui, vel alieni iuris. Rubr.

LEX VIII.

PAtre furioſo. Iſta lex non cõmodè diuidi po
teſt propter multiplicitatem reſponſorum:
Tñ in hac. l. ſunt quatuor priuilegia. Primò.
n. loquit̃, quãdo maritus cępit furere: ſed nõ
vxor, & durat vſq; ad ver. proinde. Sc̃do ponit eꝫ, qñ vxor tm̃ cępit furere. In 4. ibi, adeo
autem. ponit generalem illationẽ ex prædictis. Prima ſubdiuiditur in tres partes. In 1. loquitur, qñ filij fuerunt procreati anteqũ pater inciperet furere. In 2. qñ alij fuerunt concepti, & nati
in furore. Sc̃da ibi, quia non ſolum. Tertia ibi, ſed ſi in furore.
Item in 1. par. primo ponit dictum. In 2. illud extendit ad oẽs
deſcendentes. In 3. ponit rõnem. Sc̃da ibi, idem & in omnib. eſt
parentib. Tertia ibi, nam cum ius poteſtatis. Furor ſuperueniẽs
poſt ꝯctum m̃rimoniũ illud non diſſoluit, nec ius patriæ pote
1 ſtatis conſtitutũ tollit, nec impedit conſtituendũ. h. d. ¶ † No.
ex ver. nam cum ius poteſtatis. ibi, quib. caſib. ſolent. ſm Bar. &
a alios, ꝙ argũ. à ſufficiẽti partiũ enumeratione valet: & argũ.
venit hoc modo: qa numeratis oĩb. caſib. ꝑ ques diſſoluitur ius
patriæ poteſta. nõ eſt iſte modus furoris ſuperuenientis. cõcordat. l. obligationum fere. §. placet, allegata hic in gl. & l. grege. §.
etiam. ff. de pig. & in c. dilecto. de præb. & in c. venerabilem. de
ele. & in c. inter alia. de immu. eccl. & in c. 2. de cog. ſpirit. & ꝙ
iſtud argũ. ſit validũ, dicit glo. in l. 1. in prin. in glo. 1. magna circa med. ff. de act. & obl. & in l. filius à patre. §. filius in ver. locũ.
ff. de lib. & poſth. & in l. qui ſe patris in gl. ñ. cir. med. C. vnde lib.
Intellige dummodo partes ſint ſufficienter enumeratæ, ſecundum Bal. in l. conuenticulam. C. de epi. & cle. Facit. l. cum ꝗ. §.
ſi ꝑtor. ff. de tranſac. & tex. in d. c. venerabilẽ. & in iſto argũ. credo, ꝙ verificetur, ꝙ dicunt Iac. de Are. & Alb. in l. cætera. §. Itẽ
quæri poteſt. de leg. 1. vbi dicunt, ꝙ argũ. formatũ ſemper dẽt
reaſſumi per rñdentem, vt melis decidatur, & reſpondeatur.
2 ¶ † Sc̃dò no. ꝙ furioſus retinet ius patriæ poteſtatis in liberis,
& m̃rimoniũ ante ꝯctum. Item retinet effectus reſultantes ex
patria poteſtate, ꝙ quicquid quærit filius, quærit patri, vt in fi.
tex. ſic etiam furioſus retinet ſtatum, dignitatẽ, & dñium. l. qui
furere. ff. de ſta. ho. cum iurib. ibi in gl. alle. ¶ Tertiò not. in ver.
b nam furioſus, ꝙ furioſus [b] non põt vxorem ducere, & ſic nec
m̃rimonium ꝯhere, cùm in eo conſenſus requiratur l. nuptias.
ĵ. de re. iu. Ad idem eſt tex. in l. furor. ff. de ſpon. & in l. oratione.
§. fi. de ritu. nup. & in c. dilectus filius. & ſpon. & 30. q. 7. c. neq;
furioſus. & ꝗ. Idẽ eſt in matrimonio ſpirituali: puta in ingreſſu religionis. c. ſicut tenor. de reg. Et iſtis adde Alex. conſ. 54. inci. ad quæſitum breuiter concludo. in 6. col. vbi dicit idem in
mente capto, quamuis ſit ſine furore per identitatem rationis.
3 d. l. oratione. §. fin. ¶ † Ego confirmo: quia mentecaptus, & furioſus æquiparantur, Tex. eſt ſing. in §. cõſideramus. in fi. Auth.
vt hi, qui obli. ſe perhi. de quo text. Bald. in mille locis facit feſtum. Nam illum tex. dicit ſing. Bal. in l. ſed & milites. §. iam vero. ff. de excu. tu. & in l. amiciſſimos. §. 1. eo. tit. & in l. 2. C. de cur.
fu. & in l. humanitatis. in 3. col. C. de impube. Facit l. ſi furioſi. C.
de nup. vbi conſtitutionem loquentem de filio mentecapti,
qui poteſt vxorem ducere ſine conſenſu patris, Imperator extendit ad furioſos, & èrcontra. Bar. tamen ibi no. ꝙ ille text. probat contrarium, ꝙ lex loquens de mentecaptis, de neceſſitate
non habet locum in furioſis, nec ècontra. Patet: quia Imperator facit iſtam extenſionem auctoritate legis nouæ, ergo ſine
illa extenſione non potuiſſet fieri per extenſionem antiquam.
Per hoc infert Bar. quòd licet furioſo detur curator legitimus.
l. de creationib. C. de epiſ. aud. Tamen non idem in mentecaptis. de quo dic, vt per glo. & Bar. in l. cui eorum. §. fin. ff. de poſtu. & no. per Bald. in l. 1. C. de cur. fu. & bene probat tex. in §. furioſi, iuncto. §. ſed & mentecaptis. cũ gl. Inſti. de curat. Sed quicquid ſit puto, quòd quando aliquid prohibetur ratione defectus conſenſus, vt in propoſito, quòd illud quod dicitur in furioſo propter defectum conſenſus, habet locum etiã in mentecapto. Et de hoc vide Imo. melius quam alibi loquentem in
l. ſi vero. §. de viro. in 4. col. ff. ſol. mat. & in l. ex facto. in prin. in
4 14. col. ff. de vulg. & pup. ¶ † Item intellige tex mirum, & no. ſ.
dictum, quòd furioſus non poteſt contrahere matrimonium,
vt procedat in perpetuò furioſo. Si autem haberet dilucida interualla: tunc illo tempore, ſicut poteſt contrahere, adire hære
c ditatem, teſtari, [c] & alia facere, quæ faciunt alij ſanæ mentis. l.
pen. vbi gl. not. C. de cur. fur. l. furioſum. vbi Doc. C. qui teſt. fa.
poſ. c. fin. de ſuc. ab inteſt. & in c. indicas Hermanum. 3. q. 9. Ita
poteſt matrimonium contrahere. & ita dicunt gl. not. & Doc.
5 in d. c. dilectus filius. de ſponſ. ¶ † Quid in dubio, quando non
apparet vtrum contraxit matrimonium tempore furoris, an
dilucidi interualli: videtur, quòd præſumitur tempore dilucidi interualli fauore matrimonij, & vt filij ſuſcepti ſint legitimi, cùm in dubio capitur præſumptio, vt actus potius valeat
per l. quoties. ff. de re. iu. & l. quoties. de reb. du. cum ſi. & maximè fauore matrimonij, cùm in dubijs iudex debeat ferre ſententiam pro matrimonio, ſecundum Doc. in cap. pen. de deſpon. impu. Facit in arg. c. fin. de re iud. & text. in l. ſi pars iudicantiũ. ff. de inoff. teſt. & argũ. l. ſunt perſonæ. ĵ. de relig. In contrarium eſt veritas, quòd in dubio matrimonium præſumitur contractum tempore furoris, alijs coniecturis ceſſantibus,
& ſic in dubio tale matrimonium eſt nullum, & filij non legitimi: quia alleganti matrimonium contractum in illo interuallo ſanæ mentis, incumbit onus probandi. gl. eſt approbata in c.
fin. in verb. cum poteſtate. de ſuc. ab inte. & in d. c. indicas Hermanum. & ita Car. & Pet. de Anch. in cle. 1. de homi. No. d.
Ant. & Imo. in c. cum inter cano. de ele. & Imo. in c. fi. in 6. col.
de præſum. & Gemi. in c. 1. §. ſi vero. de cle. ęgro. in 6. & Sal. in l.
furioſum. C. qui teſt. fa. poſ. & Imo. in l. qui teſt. §. nec furioſus.
de teſt. & illam gl. etiam ſequitur Io. And. in tit. de prob. §. pro
* bare. in ver. Pone quidam erat furioſus. in addi. Spec. *Et iſta eſt*
d *communis ſententia* [d] in furioſo habente dilucida interualla, ꝙ
actus præſumatur factus tempore furoris, niſi per aliam partem, cui incumbit onus probandi, probetur factus in dilucidis
interualis: dummodo talis furor fuerit cõtinuatus per aliquod
ſpatium: Secus ſi momentaneus, vel breuis temporis ſecundum
Bar. in l. 2. circa fin. ff. de bo. poſ. quæ furio. cum multis cõcor.
quæ ponuntur in l. furioſum. C. qui teſta. fa. poſ. Et ratio eſt:
quia tunc concurrit præſumptio naturæ talis furoris, qui præſumit̃ durare; ſicut in alijs conqualitatib. ſm gl. & Doc. in d. c.
cum inter canonicos. aliàs ſi non eſſet iſta præſumptio naturæ, quæ transfert onus probandi, bene verum eſt, ꝙ actus præſumeretur factus, & in loco cõgruo, & in tp̃e licito per doctr.
Bar. in l. non ſolum. §. ſed vt probari. ff. de ope. no. nun. Bald. in l.
fi. C. an ſeruus ex ſuo fac. & in l. precib. circa 6. col. C. de impub. &
Pan. in c. auditis. de præſcr. & in cap. in præſentia. in 4. colum. de
6 prob. † Confirmo magis in ſpecie prædicta, per id, quod dicit
Pet. de Anch. in d. cle. 1. de homi. vbi decidit, quòd ſi probatum eſt per vnam partẽ aliquo tp̃e quẽ fuiſſe furioſum, & eſt
aduerſo

ADDITIONES.

a ¶ Et argũ. Adde l. filius, in §. filius. de leg. j. & Bal. ĩ c. cũ venerabilis. de excep.
b ¶ Furioſus. Adde l. ꝙ meo. in §. ſi furioſo. ff. de acq. poſ. Spe. in tit. de ſpon. §. 3. ad fin.
c ¶ Teſtari. Adde Spe. tit. de inſtr. edi. in §. 12. ver. verum.
d ¶ Sequitur Cagno. in reg. l. in negotijs. nu. 6. de reg. iur. vbi, quòd nec carnale nec ſpirituale matrimonium contrahet. MaSVER.

aduerſo probatum eſt ipſum fuiſſe ſanæ mentis,& habuiſſe di
lucida interualla : Certè hoc vltimum non ſufficit ad validan-
dum actum poſteà geſtum: niſi ſpecialiter probetur,eum fuiſ-
ſe ſanæ mētis tempore actus geſti.Et dicit Petr.de Anch. ſe ita
obtinuiſſe propter præſumptionē naturę,per no.per Dy.in re-
gula ſemel malus.Dicit etiam Cardin.in cle.1.in 3.col.ꝙ ſi age
batur ex contractu mutui contra aliquem debitorē: & ex eius
parte opponant, ꝙ debitor tempore contractus erat furioſus:
& replicetur, quòd habebat dilucida interualla: iſtud non ſuffi
cit ad ſuſtinendum contractum , ꝙ probetur de dilucidis in-
teruallis, niſi probetur ſpecialiter ꝙ tempore contractus habe
bat dilucida interualla.& ita ſe conſuluiſſe dicit per glo. quam
dicit ſing.in cap.fi.in verb. cum poteſtate. de ſucceſ. ab inteſta.
Et iſtas duas deci.ſequitur Alex.in conſil.85.in 2.vol.incip.viſo
thema & dubijs.& in conſil.86.in eod.vol. inci. viſis dubitatio-
nib.eleganter formatis.vbi dicit ꝙ ita in ſimili iudicauit Flor.&
in ambob.conſilijs vide melius quàm alibi in hac materia.Du
ra tamen videtur deciſio in matrimonio , & licèt illa ſit com-
munis ſententia,ꝙ in quolibet actu geſto à furioſo, qui habet
dilucida interualla , præſumatur geſtus tempore furoris,tamē
paruipenderem reperire deciſum in ſpecie in matrimonio, cū
poſſet dici, ꝙ prædicta non procedant fauore matrimonij , &
liberorum,quibus iura multum fauent,vt primo loco dixi,cū
in dubijs pro matrimonio ſit iudicandum,& vltra. ſ. alleg. eſt
7 glo.in cap.tua nos.in glo.1.de ſpon. † Quod confirmo: quia li-
a cèt aliàs confeſſio facta [a] in præſentia ſacerdotis nihil probet
in iudicio , quia eſt facta Deo , & non tanquam homini : &
ſacerdos puniri debet reuelando.capit. cum ſacerdos. de offic.
ordi.Bald in l.archigerontes.C.de epiſc.aud.Tamen fallit quā-
do confeſſio fieret in matrimonio:quia valet,& probat reuela
tio.glo.eſt ſing.in cap.tua nos.in ver.conſtiterit.de ſpon.quàm
nullus Cano.nunquam ponderauit, ſed eam pōderauit Rom.
in l.ſi non ſpeciali.C.de teſt. Et ideo crederem in hoc paſſu , ꝙ
multum eſſet conſiderandam qualitas actus.prout in ſimili di
cunt Bald.Angel.& Moder.in d.l.furioſum. & Bart. in tract.de
teſte.inc.oppoſita prudentiæ. Et ideo eſſet aduertendum,qua-
le matrimonium feciſſet furioſus,qualiter confeſſionem dotis
feciſſet.Poſſet enim eſſe ſic cōgruum,& no.matrimonium,&
actus geſtus taliter , ꝙ iſta præſumptio tolleret actum furoris.
Et ideo dicit Bal.in c.1.in prin.in titu.per quos fiat inueſt. Vale-
rium dicere,ꝙ Romæ à Senatorib. teſtamētum furioſi fuerat
approbatum:quia rectè & ritè diſpoſuiſſet, ſicut quilibet ſanæ
mentis.& Bal.in §.furioſi.Inſt.quib.non eſt permiſ.fac.teſt. No.
prædicta. quia nō inuenio bene in terminis teſtam. ¶Quartò,
aliqua generalia noto,ad quæ alleg.iſta lex. ¶Primò,ꝙ facilius
impeditur aliquid faciendum, quàm tollatur poſtquam eſt fa
8 ctum: ¶†Secundò, facilius aliquid conſeruatur,quàm de no-
b uo in eſſe deducatur. [b] Et hoc facit ad q.quam ponunt Cyn.&
Doct.in l.ſi manumiſſus.vbi glo.1.C.de libe.& eo.lib.ꝙ ſi plu-
res domini vnius ſerui eum manumiſerūt:deinde iſte libertus
offendat vnum ex patronis,& ille velit eum reuocare in priſti-
num ſtatum ſeruitutis , & alij patroni contradicant,quid iuris?
Et videtur,ꝙ quando ſunt plures domini vnius ſerui, vnus ſo-
lus alijs inuitis poteſt ei dare libertatem.l.1. C. commu.de ma-
numiſ.quanto magis vnus ſolus poterit conſeruare eum in li-
bertatem,per regulam huius text. quod tamen , dic vt ibi ha-
9 betur. ¶†Tertiò habes hic , ꝙ multa impediunt contrahenda,
quæ contracta non tollunt. & ad hoc habes plures concor. in
glo.& de hoc vltra dicta Doctorum hic:vide quæ ponit Bar.in
c l.penul.§.fi. ff.de verbor. oblig. [c] Et anècontra illa,quæ tollunt
iam contracta,impediant ſemper contrahenda,vide latè Bart.
in l.inter ſtipulantem.§.ſacram. cum ſuis concor.ff.de verbor.
10 oblig. ¶†Item quarto habes , ꝙ licèt deficiat cauſa matrimo-
nij ſcilicet conſenſus : tamen non deficit matrimonium con-
tractum:quia quādo actus eſt perfectus,licèt perueniat ad ca-
ſum à quo incipere non poteſt : tamen non vitiatur.l.plurib.§.
& ſi placeat. vbi ſunt argum.pro & contra. ff. de verb.oblig. Et
ad iſta glo.format tria cōtraria.Primum de l.ſunt perſonæ. ſed
illa concordat,ſecundum Doct. hic. Secundum de l.Vranius.
de fideiuſ.quæ nihil facit.Tertium de l.non diſtinguemus.§.ſa-
cerdotis.j.de arb.cui reſpōde ſecundum Bar.hic.De quib.Bro-
cardis vide Bal.& Alb.vſque ad faſtidium hic. & Dyn.in regu-
11 la factum legitimè.in vi.¶†Quintò no.aliam regulam,ad quā
iſta lex.alleg.ꝙ multa facta tenent, q̄ tamen fieri de nouo pro-
hibentur.Adde tex.expreſſum in c.ad apoſtolicam. de reg. Be-
ne facit.l.fundum.de fun.dot.Item facit tex.not.in l.fin.vnde li
d beri. [d] Et quòd per illum text. decidit Bal.in l. ſi viua matre.C.
de ſuis,& leg.Vide etiam quod ponit gl.in §.penul.in verb.do-
cumentis. in Auth. de tab. Ad iſtam regulam addo aliqua bo-
12 na ſimilia. ¶†Primò facit,quòd licèt à ſententia lata in poſſeſ-
ſorio de iure ciuili appellari non poſſit. l. vni. C. ſi de momen.
poſ.latè Barto.in l.2.ff.de appel.reci.Imol. & Moder.in l.fi.§.iuſ
ſus.ff.de appel.Tamen ſi ſit appellatum,& iudex a quo detulit
vel admiſit,poterit appellans obtinere, ſi poſtea liqueat ſenten
tiam iniuſtam . Ita ſing.Bald.in l.poſt ſententiam,in 2.colum.
C.de ſenten.vbi dicit ita ſentire Innocen.& eſſe de mente Gul.
in l.ſi ex cauſa.§.nunc videndum.ff.de mino. & expreſsè loqui
tur Alexan.in conſil.2.in 3.volum.incip.conſideratis. in penul.
13 colum. fin ¶†Secundo facit , quod licèt fratres minores , ſeu
medicantes & ſimiles non poſſint eſſe executores teſtatorum.
cle.exiui de Paradiſo.de verbor. ſignifica. Barto.in tracta. min..
in.1.c.3.lib. & idem in alijs eccleſiaſticis : niſi à ſuperiore ſuo ſit
petita licentia & obtenta.cap.religioſus.de teſt.in 6.cle.religio-
ſis.eod.titu.Tamen ſi fuerint executi illud , quod teſtator ordi-
nauit,nemine ſe opponēte, geſtum per eos valet. Ita fuit ſing.
concluſio Fed.de Sen.in conſi.284.vbi ſe ipſum correxit,quod
in vno alio conſilio tenuerat.Et iſtam deciſio.d.Ant. in plurib.
locis referens approbat & in ſpecie ſequitur Ludo. in conſil.
409.incip.quo ad primum propoſitæ conſultationis articulū,
in quo quæritur.in 2.dubio princ.& in conſil.236. inci. quo ad
14 primum, quo queritur an Stichus, in 4. dubio prin. ¶†Tertiò
facit,quod licèt clerici & aliæ perſonæ eccleſiaſticæ prohibean
tur à fideiuſſione.cap.1.de fideiuſ.cap.te quidem.10.quæſtio.1.
Tamen ſi fideiuſſerint,valet fideiuſſio. cap.peruenit.& cap.con
15 ſtitutus.de fideiuſ.Rom.in d.conſil.409.¶†Quartò facit,quòd
licèt clericus, vel ſacerdos prohibeantur exercere officium ta-
bellionatus.cap.ſicut.ne cler.vel monach. & dixi in l.1.§.huius
ſtudij.ſupra de iuſti.& iu. Tamen ſi exerceat officium tabellio-
natus,valent inſtrumenta per eum facta.Ita Barto.ſing.in l.vni-
uerſos.in fin.C.de decu.lib.10.Barto.in conſil.61.inci. filiusfam.
presby.circa princ.Idem tenet dom. Anto. in cap.fin.in fin.co.
de conſtit.tu tamen dic in hoc melius , & latius , vt Pan.in d.c.
16 ſicut.& dixi in d.§.huius ſtudij.& quod j.nunc addo. ¶†Quin-
tò facit , quòd licèt decuriones ciuitatis prohibeantur eſſe ta-
belliones,nec debeant officium tabellionatus exercere,eodem
modo Doctor,& aduocatus.d.l.vniuerſos. & glo. in l.genera-
li.C.de tabel.lib.10.Tamen ſi exerceāt, inſtrumenta per eos fa-
cta valent.Ita Barto.in l.2.& in l. generali. circa med. C. de tab.
17 ¶†Vltra iſta ſimilia ad ampliationem huius regulæ, [e] acce-
e dat,ꝙ regulariter illa, quæ non poſſunt fieri,& prohibentur fie-
18 ri , ſi tamen fiant , & nihil opponatur à parte , valent . ¶ † Iſta
concluſ.primò probatur ex eo,quod ſing. dicit Barto.in l. poſt
mortem. in fin. ff. de adop. quòd ea, quæ non poſſunt fieri per
procuratorem, ſi fiant, & nihil opponatur,valent.Allegat glo.
de qua Bartol.facit feſtum. in §.ſi quis ergo.ver. Igitur licentia.
in Authen.quib.mod.na.effi.leg.Addo gloſſ.concordantem in
c.1.in ver.criminales.de iud.in 6.quam alleg. Rom. ſeques hoc
10 dictum in l. vulgò.ff.de in lit. iur. ¶†Secundò facit, quod ſing.
vult Bald.in l.fin. propè fin. C. de non nume. pecu. quòd ſi ali-
quis iurauit ſe in veritate recepiſſe pecuniam , quamuis non
poſſit dicere , vel probare contrarium : Tamen ſi probauerit
iſtam negatiuam,& nil ſit oppoſitum, valebit probatio, & de-
bebit abſolui:& ſequitur Sal.in d.l.fin.Alexand. in conſil. 89. in
10 2.volum.incip.viſo puncto,& inſtrumentis. in fin. col. ¶†Ter-
tio facit:quia licèt regula ſit,quòd poſt aperta & publicata di-
cta teſtium , non poſſint produci noui teſtes ſuper eiſdem ca-
pitulis, vel contrarijs, timore ſubornationis teſtium , Authen.
At qui ſemel,& in corpore vnde ſumitur. vbi Doct. C.de pro-
ba.cle.2.de teſt. Tamen ſi fuerint recepti noui teſtes parte non
opponente, plenè probabūt.Ita dom. Anto.in cap.in cauſis.in
fin.col.& in c. vltra tertiam,in 4.col.de teſti. & in repe.c.Frater-
nitatis.in 28.col.vbi etiam Imol.de teſti. Ego allego glo.ord.&
expreſſam in d. cle. 2. in verbo, producere. de teſti.Facit quod
21 dicit Barto. in d. Authen. At qui ſemel , in fin. ¶ † Quartò
facit,

ADDITIONES.

a ¶Facta.Adde Bald.in cap.qualiter.el 1.de accuſ.Abb.in cap.dilectus.de exce. præla.Abb.in cap.intimauit.de teſti. Abb. in cap.omnis vtriuſque ſextus. de pœn.& remiſ.

b ¶Deducatur.Adde Alexan.in l.ſæpè.col.13.ff.de re iud. PVRPV.

c ¶Obliga.¶Et ita allegat hanc l.Iaſ.poſt Fulg.in l.& ſi prætor.in glo.j.de offic. eius. PVRPV.

d ¶Vnde liberi.Adde cap. quemadmo. de iureiuran. Iaſ. in l. ex facto. colum.7. ff.de his qui ſunt ſui, vel alien.iur.& in l.1.§. ſublata. 12. colum.2. conclu. ad Treb. PVRPV.

e ¶Regulæ.Adde pro ornatu huius regulæ,ꝙ ſententia non debet ferri ſub cō-ditione,tamen lata,tenet.l.2.§.biduum.quan.appel.fit. & glo.in l.fi. C.de his quibus vt indig.vbi licèt impuberes non debeant examinari : Tamen exa.n - nati faciunt indicium.Et ita eam alleg.Alex.in l.ſæpè.col.21.in fi.j. de re iud. Septem deciſio.aggregat d.Stara.in l.fin.car.4.C.de ed.di.A.dri. & facit quod dicitur de proba.contra præſum.iuris,& de iure admiſſa.d.Inno. in cap. cum dilecta.de reſcrip.Alex.2.lib.conſil.77.inci.in cauſa.col.fin. PVRPV.

facit,ꝙ licèt poſt concluſionē in cauſa, & ſic poſtquam partes
renunciarunt omnibus probationibus, non debeant amplius
admitti articuli ad probandum maximè q̄n cōcluſio in cauſa
facta eſt ad inſtantiam actoris,non debent amplius admitti ar
ticuli rei ad probandū.Tamen ſi ſint admiſſi valēt:quia intelli-
gitur tacitè reuocata illa concluſio in cauſa. Ita eleganter dn̄i
de Rot.in deci.inci.Item ſi poſt concl.arg.l.illud. ff. de acq.hær.
c. de multa.de præb. Quod intelligunt verum, ſi iudex cauſæ
ſciebat eſſe in cauſa concluſum,alias ſecus.cle.1.de proc.§.pla-
nè.Inſti.qui.da.tut.poſ. & præſumitur ſciuiſſe, ſi ipſemet iudex
admittēs articulos eſt ille,coram quo fuit in cauſa cōcluſum.
arg.l.fi.ff.pro ſuo.& c. veniens.de fil.presby. Secus ſi eſſet iudex
ſubrogatus in locum demortui, vel remoti.l.qui in alterius.de
reg.iur. Et hanc deci.referunt,& ſequūtur d.Ant. & Imol.in c.
auditis.de procu.Idem tenet Pan. in c.quoniam cōtra.in 4.col.
de prob. maximè ſm eum, ſi admiſſio articulorum fuit facta
per iudicem parte præſente,& non contradicente. per no.in c.
cum cauſam.in fi.de teſti.Idem vult Bald.in l.peremptorias.in
2. col. C. ſen. reſcin. non poſ. & Alex. in conſil.72.in 3. vol.in-
ci. vr̄ prima conſideratione dicendum, inſtantiam.in 3.col. Et
pondera multum illam dictionem, maximè, qua vtitur Pan.
vbi s̄.quia poneret rē in magno anfractu. Adde etiam d. Abb.
in c.cum dilectus.in 2.col.de fid.inſtru.d.Card.in c. de teſt.in 2.
col.de teſt.Et vide plenius do.Alex. in l. quod iuſſit.in antepen.
22 col.de re iudi.& limita,& declara vt ibi per eum.¶†Quintò fa-
a cit quod eleganter vult Inno.[a] in c. cum Bertoldus. in glo.ſua,
inci.Not.ꝙ poſt diffinitionem,de re iud.in c. cum dilecto. vbi
dicit d.Ant.expreſsè & alij.de reſcr.& in c.Fraternitatis.de fri.&
malefi.& gl.Io.And.in cap.vnico,in verbo,retardat.cir.prin.de
lit.conteſt.in 6. ꝙ licèt poſt ſententiam diffinitiuam à qua non
eſt appellatum,& ſic quæ tranſiuit in rem iudicatam,probatio
nes amplius ſuper meritis cauſæ admitti non valeant:quia per
talem diffinitiuam, à qua non eſt appellatum,eſt impoſitus fi-
nis liti,ſi tamē pars de facto aliquas probationes induxerit:pu-
ta teſtes,vel inſtrumenta parte non opponēte,talia inſtrumen
ta,tales teſtes, & talia producta valebunt, & plenè probabunt.
& ſi apparebit de iniuſtitia ſententiæ,reſcindetur ſententia. Et
idem tenet Paul.conſi.90. inci. in q.quæ ad præſens vertitur in-
ter ciuitatem.in 4.col.in 1.vol.& ſequūtur Paul.de Caſtr.Lud.
& alij Moder. in l. admonendi. ff. de iureiu. vbi aliquid tetigi.
b ¶Sextò facit,quod no.volunt Bald. Lud. & Moder.[b] in l.certi
condictio.§.quoniam.in fin.ff.ſi cert. pet. Stante ſtatuto, quòd
debitum vltra 20.libras non poſſit probari ſolutum per teſtes,
ſed ſolùm per inſtr̄m: Certè quamuis hoc ſtatutum videatur
23 reſiſtere tali probationi, quæ ſit per teſtes: † propter negatiuā
præcedentem verbum poſſit,quæ denotat impotentiā,& nul-
litatem actus.glo.in c.1.de regu.iu.in 6.Bar.in l.Gallus.in princ.
1.col.in fi.vbi Bald.plenius,& Mod.de lib.& poſthu.Bald.in l.1.
ff.de iniu.rup.& in l.1.in fin.col.C.qui admit. & vide ad ſingula.
verbum d.Anto.in c.præterea,in 6.col.in fi.de dil.de quo Alex.
facit feſtum in multis locis. Tamen ſi tales teſtes producantur
ad probandum ſolutionem,parte non opponente, plenè pro-
24 bant.quod not. ¶†Septimò facit, quod multum not.vult Cy.
in Auth.ſi teſtis.in fi.C.de teſt.& not.Io.And.in addi. Spe.in tit.
de teſte.§.ſæpè.circa prin.ꝙ exceptiones,quæ reſpiciunt perſo-
nam teſtis:puta,ꝙ eſt inimicus,infamis, criminoſus:ſi non fue-
rint expreſsè oppoſitæ per partem ſcientem,iuxta c.præſentiū.
de teſti.in 6.& per Bar.in l.3.§. lege Iul.de teſti. & in l.1. ad fi.vbi
alij.C.de teſt.vbi dixi,tales teſtes plenè probabunt, nō obſt.iſtis
exceptionibus ſecundum eos. Et hoc eſt in tantum verum, ꝙ
iſto caſu non poſſet poſteà iudex tales teſtes propter eas cau-
ſas ex ſuo officio repellere, iuxta l. quos prohibet. ff. de poſtu.
quæ non haberet locum in teſtib.infamib.vel criminoſis,poſt-
quam pars ſciens oppoſuit.Ita notab.d.Ant. & Imol.in c.cum
dilectus.de conſue.d.Ant.in cap.bonæ.1.de poſtu. præla. Alex.
in conſi.122.in 2.vol.inci.viſo proceſſu vtriuſque cauſæ.in 3.&
25 4.col. † Dicit tamen alibi not. Bald. vnum per quod prædi-
cta moderari videntur in Auth.ſi quis in aliquo.in 1.col. C. de
eden. ꝙ licèt pars conſentiat publicationi teſtium ab aduerſa
parte productorum: ſi tamen tales teſtes nō fuiſſent ritè, & re-
ctè recepti,talis cōſenſus nihil operaretur: Ratio eſt: quia cùm
tales teſtes non fuerint rectè, vel ritè recepti, deficit ordo iuris,
qui non poteſt partium conſenſum immutari. Alleg.Innoc.in
cap.ſignificauit. & in cap. cùm cauſam.de teſt. Secundò limi-
ta,vt per Bald.in l.ſi quis teſtibus.in vlt.colum.in verſic.dubita
26 tur hic.C.de teſt.¶†Octauo facit:quia licèt ſecunda dilatio cō
ceſſa actori ad producendos teſtes propter impedimentum,
quod habuit in prima dilatione, iuxta.l.1.l.oratione. & l.fi.ff.de
fer.& c.vltra tertiam.de teſti.non ſe extendat,niſi ad illos teſtes,
quos in prima dilatione producere volebat: niſi impedimentu
obſtitiſſet: Non autem extenditur ad alios nouos teſtes: quia
alij noui produci non poſſent, vt not. Barto. & alij in l. admo-
nendi.in 2.colum.ff.de iureiuran. per illum text.in verb.quibus
ſolis nūc vſurus ſit: ſi tamen alij teſtes ſint recepti per iudicem
parte non opponente,plenè probabunt,& debebit producens
obtinere.Ita not.Bald.in l.fin.ff.de fer.quem ſequitur Alexan.in
d.l.admonendi.in 6.colum.argu.cap.1.de reſtitu.ſpol. & dixi in
27 d.l.admonendi.¶†Prædicta omnia confirmātur per regulam,
ꝙ in iudicialib. taciturnitas partis præſentis habetur pro con-
ſenſu,& ſibi præiudicat,vt eſt text.not.in cap.2.de accu.in 6.Fa
cit.l.cùm oſtendimus.§.fin.ff.de fideiuſ.tut. De cuius intellectu
plenè ſcribitur in l.1.in prin.ff.de verbor.oblig. Facit quod pul
chrè not.Barto.in l.1.in fin.no.C.de dila. vbi dicit Barto.hoc eſ-
ſe perpetuò not.per illum text. qui eſt ad hoc valde not. quòd
ſi iudex faciat actum præiudicialem parti præſenti,pars tacen-
do ſibi præiudicat: Ideo debet contradicere, & facere in actis
ſcribi:& hoc præſente parte expreſsè contradicente: & ita ob-
28 ſeruatur.Tene prædicta omnia cordi:quia quotidiana.¶†No-
nò ad prædicta facit: quia probatio,quæ non debuit fieri,facta
tamen debet per iudicem obſeruari,ſecundum Inno.in c.cum
Bertoldus.de re iudi.quem refert, & ſequitur Bald. in l.illicitas.
29 §.veritas.ff. de off. præſ. ¶†Decimò facit: quia dos data filiæ, [c]
c non reuocatur per ingratitudinem:ſed bene danda impeditur.
Ita not.Bald.in l.fi.in pen.col.C.de reuo.donat.per illum tex.in
30 ver.irreuocabiliter. ¶†Vndecimò facit:quia in cauſis crimina-
libus præſertim capitalib. non debet admitti procurator.l.pen.
§.ad crimen.ff.de pub.in d.l.ſeruū quoque.§.publicè. ff.de pro-
curat. Tamen ſi fuerit admiſſus,iudicium non eſt nullum,glo.
in l.quamuis indubitati. C.de adu.quæ non eſt alibi de iure ciu.
ſm Bald.in cap.ex conquæſtione.de reſtit.ſpol.Sed aliter tenet
Barto. in d.§.ad crimen.in fi. quod pro nunc aliter non exami-
31 no.¶†Duodecimò facit,quòd licèt requiratur vera contuma-
cia;ad hoc,vt quis poſſit mulctari, ſm Bart.& alios in l.vni.§.fi.
ff.ſi quis ius di.non ob.cum concor.quas ibi dedi. Tamen ſi iu-
dex ex ficta contumacia mulctaret,& nō appellaretur,valeret
ſm Bal.in l.& in mulcis.C.de appel. quem ſimpliciter ſequitur
32 Alex.in d.l.vni.§.fi. ¶†Tertiodecimò facit:quia ſtante ſtatu. ꝙ
bannitus,vel alius non audiatur: ſi tamen egit, & pars præſens
non ↄ̄dixit,valet iudicium,ſm Bald.in l.edita. in pen.col. C.de
33 eden.¶†Decimoquartò facit:quia abſolutio à iur̄o non debet
fieri parte nō vocata:& tn̄ ſi fiat,tenet, vt not.in c.qua frōte. de
appel.d.Anto. de But.in c. debitores.de iureiu.d.Abb.in conſil.
34 12.in 2.vol.inci.& ſi copioſior.in vlt.col.¶†Decimoquintò fa-
cit,quod tenet not.Inno.in c.cōſtitutus.de fil.presby. ꝙ licèt cō
uentus poſſeſſorio recuperandæ non debeat audiri ante reſti-
tutionē,ſuper proprietate: tn̄ ſi de facto fuerit admiſſus, & eā
probauit,debet iudex pro eo ferre ſn̄iam:& ſequitur d.Abb.in
d cōſil.ſ.proximè alleg.[d] ¶†Decimoſextò facit,quod tenet Inn.
35 in capit.cum dilecta.de reſcrip. & in capit. cum Bertoldus. de
re iudica. quod licèt poſtquā ſententia tranſiuit in rem iudic.
non debeat pars aduerſa audiri ſuper nullitate ſententiæ: Ta-
men ſi de facto fuerit admiſſa, & iniquitatem probauit, eſt re-
36 tractanda ſententia.Et facit quod ſtatim ſequitur. ¶†Decimo-
ſeptimò facit, quòd per duo proximè præcedentia dicta In-
nocen.infert not.d.Abb.in conſil.162. incip.cauſa quæ ad præ-
ſens vertitur inter commune Sertiani. quòd ſtatutum Senen-
ſe diſponens, quòd poſt duos menſes non poſſit dici de nulli-
tate ſententiæ: ſi tamen de facto fuit admiſſus ad probandum
37 nullitatem, & probauit, debet obtinere. ¶†Decimooctauò
facit,quòd ſi alicui in opere facta eſt nunciatio noui operis, &
ille ſpreta nunciatione ædificauit,debet totum, quod ædifica-
uit, demoliri:nec auditur volens docere de iure ſuo,vt eſt text.
in l.1.§.ſed ſi is. & in l.præter.in princ.§.hoc interdictum. el 2.ff.
de nou.oper.nunciat.& in cap. 2. eod. titu. Tamen ſi iſte talis
qui ædificauit ſpreta nunciatione, fuerit admiſſus per iudicem
ad probandum de iure ſuo princip. iſto caſu ceſſat demolitio
operis. Ita tenet Bald. in conſil. 103. 1. volum.incip.propon-
38 tur, quòd fuit duplex nunciatio.in 2.colum. ¶†Decimonono
facit,quòd licèt non poſſit agi contra tertios poſſeſſores bono-
rum, vel contra fideiuſſorem, niſi prius excuſſo prin.Authen.
hoc ſi debitor.C.de pig.& Auth.p̄ſente. C. de fideiu. Tn̄ ſi age-
retur,& nihil fuiſſet oppoſitum, valet proceſſus; & melius ſe-
cundum

ADDITIONES.

a ¶Inno.Adde ad dictum Inno.Alex.in l.à Diuo Pio.§.ſi pignora.col.1. ff. de re iudica.& in l.nemo.col.4.in q.ſimulationis.de leg.1. PVRPV.

b ¶Moder.maximè Alexand.2.colum.vbi docet modum practicandi. Felin.vbi limitat,niſi vtatur clauſula ſi & in quantum in capit.2.colum.penult.ad fi.de proba. PVRPV.

c ¶Filiæ.Docto.in cap.Quintauallis.de iureiu. Iaſ.in l. ius autem ciuile.col.vlt. verſi.eo modo.ſup.de iuſt.& iure. PVRPV.

d ¶Alie.Adde Alexand.in l.à Diuo Pio.§.ſi pignora.1.col.de re iud. PVRPV.

cũdum Bar.in l.2.ad fi.C.commu. diui. & dixi in §.item ſi quis
39 in fraudem.in 29.col.Inſti.de act. ¶†Vigeſimo facit,ꝙ licèt qs
non poſſit eſſe iudex in cauſa ſua,vel ſuorum.l.qui iuriſdictio-
ni.ff.de iu.omn.iud. Tamen ſi iudicaret, & pats nõ opponeret,
valeret proceſſus & ſententia, text. eſt in l.in priuatis.in verbo,
habere poteſt.ff.de iud. ſecundum Io. And. in c. poſtremò.de
appel. Arch.in c.ſtatutũ.§.1.de reſcr.in 6.Albe.de Roſ. & Paul.
de Caſtr.in d.l.q iuriſdictioni.& ibi dixi de hoc vltimo.¶Con-
ſequenter not. ex text. ꝙ furor ſuperueniens non tollit matri-
a monium , nec patriam poteſtatem. [a] An autem excuſetur à
pœna delicti ante cõmiſſi priuſquam efficeretur furioſus? po-
nunt Bal.& Doct.in l.furioſum,in fin. C.qui teſtam.fac.poſ. &
ibi concludunt,ꝙ excuſet à pœna corporali, non à pœna con
fiſcationis bonorum. Et ponit etiam Bald. in l. humanitatis. in
12.col.C.de impu.& in cap.1.de eo , qui interfecit fratrem do.
ſui.vbi Alua.& not. Imol.in cap. Rayn. in materia exemplaris
40 ſubſt.de teſt.vbi etiam per eum.¶†Quid ſi homicidium ſit fa
ctum & lata ſententia capitalis,an furor ſuperueniens excuſet?
Tu ad hoc vide Bar.in l.ex facto.in prin.in 7.col. in verſic. 5.re-
quiritur.de vulga. & pupil. & text.not.in l.diuus.ff.de off.præſi.
41 † Alibi etiam dicit not.Bar.in l.nũquam.§.ſi vi.ff.de vſuc. quòd
per illum tex.determinatur quæſtio Theologorum:Si quis eſt
in peccato mortali,& efficiatur furioſus;an dicatᷣ mori in pec-
42 cato mortali? Concludit,ꝙ ſic, per illum text. † Si filius com-
miſit cauſam ingratitudinis contra patrem,propter quam me
reretur exhæredari, an propter furorem ſuperuenientem pur-
getur vitium ingratitudinis præcedens , ita vt non poſſit exhæ-
* redari? Bart. *& communiter alij tenent* ꝙ [b] ſic.Ita Bart.in d.l.ex fa-
b cto.in prin.in ver.7.requiritur. Tu conſidera propter l.fin.§.ſed
cum antiquitas.in verb.inſtitutis,vel exhæredatis. C. de cu.fur.
& text.in l.de creationib.C.de epiſco.aud. tamen illa non ſunt
43 de iure Auth.¶†Septimò pondera tex.ibi quaſi voluntate pa-
tris, ꝙ in furioſo dicitur eſſe quaſi volũtas.Intellige verum,vbi
non requiritur expreſſus, vel tacitus cõſenſus.l.ſi à furioſo. vbi
Bart.ff. de act. & obl. Secus vbi requiritur conſenſus expreſſus;
vel tacitus.l.qui ad certum.ff.loc.de qua glo. Pet. hic opponit,
& non ſoluit.& l.2.ff.de procu.& l.certè.ff.de præca.¶Item vbi
ſufficit non contradicere , furioſus habetur pro conſentiente,
in caſu,quo ſi eſſet ſanæ mentis, non poſſet contradicere . Ita
loquitur.l.2.§.voluntatem.ff.ſolu.matr. & glo.hic,alleg. & vide
l.bonorum.in 2.reſpon.ff. rem ra.habe. & glo.in l.3.§.pupillus,
44 vbi Bar.ff.de ne.geſt. ¶†Vlt.not.ibi. Nam cũ ↄſiſtat matrimo-
nium , quòd quando ſingula diuiſa non nocent , non nocenr
etiam ſimul iuncta: & ſic ſi extrema de per ſe non vitiant, nec
ſimul iuncta impediũt. In quo tamẽ diſtingue, vt hic per Alb.
45 ¶†Extra glo.quærunt hic Doct.an ſi pater ingrediatur mona-
c ſterium, [c] filij efficiantur ſui iuris,ita vt poſſint facere teſtamen
tum,& concludunt, quòd ſic per tres rationes, vt hic per Bart.
Adde,ꝙ idem not.tenet Bar.in l.patri,in fin.per illum text.ff.de
* adul.*Et iſta eſt communis ſententia,* [d] quicquid teneant Iac. But.&
d Bald.in Auth.excipitur.poſt glo.ibi.C.de bon.quæ libe. Ita ècõ
46 tra,ſecundum Doct.hic† Si filiusfam.ingreditur monaſteriũ,
liberatur à pat.poteſta.glo.eſt not.in l. ſi ex cauſa.§.Pap.in gl.1.
poſt med.ff.de min.quam alleg.Doct.hic, & Bald. in Auth.in-
greſſi.in 4.colum.C.de ſacroſan.eccleſ.Facit quod habetur per
glo.Barto.& omnes in Auth.ſi qua mulier. & in d. Auth.ingreſ
ſi.In quib.locis tangitur, an finiatur emphyteuſis, vſusfru. feu-
dum,& ſimilia,& Bald.in c.qui clericis.in fi. ſi de feu.fue.cõtro.
int. dom. & agn.Spec.in tit.de ſtat.mon.in ver.6. Arch.12.q.1.
cap.non dicatis. Et facit quod dicit gloſſ. in verſ. occaſione. in
Auth.conſti.quæ de dig.quæ dicit,ꝙ monachatio eſt potens li-
berare monachum à poteſtate diaboli.per tex.not.in Auth.de
47 mona.in prin. ¶†Intellige tamen not. ꝙ per monachationem
filij ſoluitur patria poteſtas:tamen monachus retinet iura ſuo-
rum,& ſuccedit tanquam ſuus:quamuis vinculum patriæ po-
teſtatis ſit ſublatum.l.Deo nobis.§.1.C.de epiſc.& cler. vbi dixit
tex.ꝙ monachi ita ſuccedunt patri, ac ſi monaſterium non eſ-
ſent ingreſſi,& ibi not.Gul.& Iac.Butr.& ibi omnino vide Bal.
in 5.col.Idem tenet Bar.in l.ex cauſa.§.Papi.ff.de min.& in cõ-
ſil.1.incip.filiusfam.presby.& Bald.in l.cum in adoptiuis.per il-
lum tex.C.de adop.& in l.apud hoſtes.in fi. C.de ſu.& leg.Bal.
& Angel.in l.nepotes.ſ.eod.Lud.in l.is poteſt. ff. de acq.hæred.
Alex.in l.ſub cõditione.ff.de libe.& poſthu.& iſta eſt vera ſñĩa,
* *& ita conſului, & ita concludunt communiter,* Cano. in c. indecorũ.
de ætate, & quali. & Bald.in d. Auth. ſi qua mulier. in pen.col.
quamuis plerique contrariũ teneant. Contrarium tenet Ang.
ſibi contrarius in d. l. ſub conditione. ad quem ſe remittit ibi
Imol. Contrarium tenet Iac. Butr. in d.Auth.ſi mulier.Spec.in
tit.de tut.§. ſinautẽ tutor. & latè Mat. vbi latè examinat in tra-
cta. de ſucceſ. ab inteſta. in 2. car. & decepti ſunt in iſto funda-
mento:quia cum filiusfam.monachus per ingreſſum monaſte-
rij liberaretur à patr.poteſta.ergo ſublata patr.poteſta. non põt
dici ſuus. Ad qđ reſpon. Bart. in d.§.Papin.ꝙ eſt falſum, vt pa-
tet in emancipato, qui tñ habet iura ſuorum.l.meminimus.C.
de leg.hære.& patet in filio adoptato ab auo paterno , vel ma-
terno,q non eſt in poteſtate adoptantis: & tñ ſuccedit vt ſuus.
Ad l.cum in adopti.C. de adop. & multa alia exempla de hoc
ponam in euidentualib.l. qui ſe patris. C. vnde libe. Et prædicta
ꝙ monachi & canonici regulares non ſint in poteſtate paren-
tum:quia trãſlati in altiorem poteſtatẽ:& quia redacti ad ſimi-
litudinem ſeruorum,tenet Bald.in l.ſacroſanctæ.C de epiſc. &
cler.& vide in materia quod decidit Bart.in l.cum quis.in prin.
ff. de ſolu. Prædicta procedunt in ingreſſis monaſterium . An
48 † autem per ſacerdotium ſoluatᷣ patr.poteſta.Puta ſi pater,vel
filius efficiatur ſacerdos vel clericus? Et quidem Epiſcopalis di
gnitas proculdubio liberat filium à patr.poteſta.§. illud Auth.
conſtitutio, quæ de digni. Auth. ſed ẽpalis dignitas.C.de epiſc.
& cler.ſm Bar.& omnes hic,& eſt gl.in l. 1.§.fi.ff.ad Mace.Iſtud
limita no. ꝙ Ẽpalis dignitas liberat filium à patr. poteſta.eſt ve
rũ, quatenus pat. poteſta. eſt ↄ̃ eũ. Sed quatenus eſt ſibi fauor,
filius durat in poteſtate patris.& ita ſing. Bar. in l. Item in pote.
49 in fi.ſ. eod.† vbi per hoc infert ad pulchram.q.Stante conſue-
tudine vel ſtatuto, ꝙ ſi aliquis moriatur non relicto filio in po-
teſtate,princeps ſuccedat,excluſis omnib.agnatis: Pone,mori-
tur aliquis relicto filio Ẽpo: princeps vult eius bona : quia non
reliquit filium in poteſtate,cum Ẽps non ſit in poteſtatẽ.Dicit
Bar.ꝙ imo Ẽps ſuccedit:& ꝙ dicitur in poteſta. patris, q̃a iſtud
reſpicit eius fauorem.Idem tenet Bal. in l.apud hoſtes.in fin.C.
de ſuis & leg.Io.Fab.Io.de Pla. & Ang.de Are.Inſti.q̃b.mod.ius
patr.poteſta.ſol.in prin.& eſt tex.in d.Auth.ſed hodiè,in fin. Et
adde,quæ ponit Bal.in d.l.Deo nobis.& ex hoc habes notare di
ligenter , ꝙ filius Ẽps quo ad aliqua non cenſetur in poteſtate:
& quo ad aliqua ſic.ſicut in milite filiofam.l.2.ff. ad Maced. Et
iſtud facit ad no.deci.Bar.in l.1.§.bonorum.ff.ad Treb.dũ quę
rit,an pater poſſet emancipare filium ad vnum tm̃ actum , vt
poſſet teſtari,quaſi videatur abſurdum,ꝙ filius, quo ad quid eſ
ſet in poteſtate:& quo ad q̃d non,qđ non examino hic. Secun
dò dictam concluſ. mirabiliter limitat Bal. (nec alibi vnquã le-
gi)in l.fi.§.neceſſitate.in 1.col.C.de bon.quæ libe.ꝙ licèt Ẽps li-
beraretur à poteſtate patris:tñ filij eius Ẽpi non liberantur à pa
tria poteſtate Ẽpi.Et ideo ſm eum Ẽps debet habere vſumfru.
in bonis aduentitijs filiorum:ſicut ſi eſſet laicus. Alleg.Io.And.
in c.fi.de iud.in 6.in nouel.Ego pondero, ꝙ ↄ̃rium expreſsè di-
cit Bar.in l.Item.in poteſtate.ſ.eo.& de hoc eſt text.in d. Auth.
50 ſed ẽpalis dignitas.ad fi. ¶†Quid autem in alio ſacerdotio, vel
clericatu,an liberet à patria poteſtate?Aduertendum: quia ver
ba Bar.hic in fi.ponerẽt nos in magna difficultate.Nam,vt vr̃,
tenet ꝙ ſic per c.indecorum.Poſteà dicit dicendum vt ibi.Bre-
uiter dic,ꝙ nullus ordo ſacerdotalis.ſ.Ẽpatum liberat filium à
* patria poteſtate, ſm Inno. & *communiter Docto.* [e] in d.c.indeco-
e rum.& hoc ꝑbat tex.in Auth.presby.& in corpore. C.de epiſc.
& cler.& text.not.in l.ſacroſanctæ. vbi etiã Bar.de epiſc.& cler.
vbi dicit text.ꝙ clerici dicuntur habere peculium.ergo clerica
f tus [f] non liberat à patria poteſtate : quia ſi clerici eſſent ſui iu-
ris,non eſſet peculium.l.fin.C.de inoffic.teſtam.Intellige tamẽ,
quòd clerici ſunt in poteſtate patris:verum eſt,quo ad tempo-
ralia : Secus quo ad ſpiritualia , quæ non cadunt in laicum.c.ſi
annum.de iud.in 6.Aduerte tamen,quòd pater clerici in bonis
eius non habet vſumfruc. quia peculia clericorum cenſentur
quaſi caſtren. d. l. ſacroſanctæ. vbi Bald. etiam dicit de ſtatuto
fauorabili faciente mentionem de filijs in poteſtate in caſib. in
quib.

ADDITIONES.

a ¶Poteſtatem.Adde, ꝙ hic omnia repetit, & aliter loquitur in l.fin.col.6. infr.
ſi ex no.cau.aga. PVRPV.

b ¶Contrarium communiter dicit Clarus in §.teſtamentum.q.41.verſ. ſed po-
ne. vbi declarat.

c ¶Monaſterium.Adde de hoc in cap.in præſentia.de prob. Lap.alleg.129.

d ¶Sequitur Villal.inter commu.opi.lib.14.ver.pater & quid habebit filius pa-
tre Monacho & eo viuente? dic , ꝙ iure cano.habebit legitimam.ſecus iure
ciui.quia expectabit mortem patris,Iaſ.in auth. ſi qua mulier.nu.52.57.C.de
ſacroſan.eccleſ. vbi legiſtarum ſenten. cõmunem dicit Villa.libr.6.ver.filius.
Quid de vſufructu aduentitiorum,an patre habente filios,ingredienteque re-
ligionem amittat?dic vt per Viuium commu. opin.lib.2.concl.220.vbi tenet
vſumfru.ſtatim cõſolidari cum proprietate,reuertique ad filium. Quid in fi-
lio Monacho,vel clerico? & dic quòd pater vſumfru. bonorum,quem in filij
ſui bonis habet,non perdit per Monachiſmum vel clericatum filij, teſte Vi-
uio d.lib.concl.221.Iaſ.in Auth.ingreſſi.nu.48.C.de ſacroſ.eccleſ. MASVER.

e ¶Sequitur Are.in §.filiusfam.nu.5.inſti.q̃b.mod.ius pat.pot.ſolu. Boer.q.121.
col.fin.par.1.& aliqua ponit Catel.ver.epiſcopalis dignitas.cir.fi. MASVER.

f ¶Clericatus.Adde gl.fin.in c.cum voluntate.de ſenten.excommu. Doct.in
quia nos.de teſta.Card.Alex.in cap. per venerabilem. in §. quòd autem, 7.
not.qui filij ſint legi.

quibus perſonæ eccleſiaſticæ poſſent cõprehendi, comprehen-
51 dãtur clerici. † Per Doctoratum, aut militiam, vel ſimilem dignitatem filius non liberatur à patria poteſtate. l. ſi maritus, & ibi Bald.C.de patr.poteſta.§.filiusfam.Inſtit.quib.mod ius patr. poteſt.ſol.Et ex proximè dictis, quòd pater clerici in bonis eius non habeat vſumfructũ, adde Bar.in conſil.61.incip.filiusfam. presby.Iaſ.de May.Medio. I. V. D. Papiæ.

SVMMARIVM.

1 *Repetitio.l.ſi arrogator, an ſit Bartoli, vel ne.*
2 *Adoptio capitur tanquam genus, & ſpecies.*
3 *Arrogatio non poteſt fieri, niſi cum cauſę cognitione.*
4 *Magis eſt ſtudendum generationi filiorum, quàm religioni.*
5 *Papa de plenitudine poteſtatis poteſt facere, quòd matrimonium duret ad tempus.*
6 *Per arrogationem impubes arrogatus tranſit in poteſtatem arrogantis, & omnia eius bona.*
7 *Impubes non poteſt arrogari, niſi prius præſtita cautione, ſeu ſatiſdatione de reſtituendis bonis pupilli ijs, qui ſucceßiſſent ex ſubſtitutione pupillari, vel ab inteſtato.*
8 *Arrogator, ſi emancipet filium ſine cauſa, vel exhæredet, tenetur ſtatim in vita reſtituere bona ipſius arragati.*
9 *Licèt filio arrogato debeatur quarta bonorum per patrem arrogatorẽ, tamen ſecus eſt in filio adoptato, etiam ſi adoptetur ab auo naturali.*
10 *Dictio, mox, qualiter exponatur.*
11 *Dictio, quoque, eſt dictio implicatiua.*
12 *Si arrogator moritur ab inteſtato, arrogatus tanquam ſuus ab inteſtato ſuccedet, alijs excluſis.*
13 *Si præmoriatur pater arrogator: & ſtatim poſt impubes arrogatus, hæredes arrogatoris patris præmortui tenentur reſtituere quartam bonorum patris arrogantis.*
14 *Impubes arrogatus, qui erat ſuus, poteſt ex potentia ſuitatis tranſmittere, ac ſi agnouiſſet in vita.*
15 *Stante ſtatuto, quòd moriente vxore in matrimonio maritus lucretur dotem, ſi maritus decedat poſt vxorem, antequam acceptet dotem, tranſmittet eam ex diſpoſitione legis.*
16 *Bona damnatorum, quæ conſeruantur aſcendentibus, & deſcendentibus, tranſmittuntur hæreditate non adita.*
17 *Lucrum, quod lucratur maritus virtute ſtatuti diſponentis, maritum lucrari dotem, vxore præmoriente, dicitur effici patrimonium viri, non autem hæreditas mulieris.*
18 *Legitima, vel ſupplementum, quamuis debeat peti in vita per filium naturalem, & legitimum: tamen ſi moriatur non petita, tranſmittit ad hæredes.*
19 *Si ſtatuto cauetur, quòd ſi pater moriatur ab inteſtato filij maſculi ſuccedant: & mortuo patre filius, qui habebat ſororem, ſtetit cum ſorore & non aliter adiuit: qui moritur relicta filia, an tranſmittat hæreditatem patris ad dictam filiam; an amitta ſuccedet ſimul cum nepte.*
20 *Quando filia ſuccedit in locum patris, non dicitur venire ex perſona patris: bene tamen eius loco primo ponitur.*
21 *Quando ſtatutum diſponit, quòd ab inteſtato maſculus ſuccedat, & quòd fœminæ excludantur: tunc fœmina deſinit eſſe ſua: ſi tamen ſtatutum dicat, quòd dotentur, tunc fœmina non deſinit eſſe ſua.*
22 *Filia excluſa à ſucceßione patris propter maſculos, cenſetur ſemper excluſa: adeo quod mors maſculi non prodeſſet fœminæ.*
23 *Sicut filius naturalis, & legitimus debet habere quartam in bonis patris: ita etiam impubes arrogatus.*
24 *Non ſufficit patrem alienantem confiteri in inſtrumento pretium recepiſſe, niſi verè appareat de actuali numeratione.*
25 *Confeßio patris in teſtamento, in quo confitetur ſe debitorem alicuius, non præiudicat filio, quo ad diminuendam ſuam legitimam.*
26 *Pater arrogator poteſt in quarta impuberis arrogati ſubſtituere directo, & pupillariter vſque ad tempus pubertatis, & non aliter.*
27 *Subſtitutio fideicom. impedit, quòd bona non poßunt alienari.*
28 *Pater non poteſt filium in legitima onere fideicom. grauare.*
29 *Si pater exhæredet filium ſuum pupillum, poterit ab eo legata relinquere.*
30 *Quando ſubſtitutio fideicommiſ. iniungitur ſubſtituto pupillariter impuberi ſimpliciter, non durat ſemper. ſed tanto tempore, quanto pupil. ſubſtit.*
31 *Onus fideicommißi iniunctum expreſſè impuberi, nihil valet; Si autem eius ſubſtituto pupillari bene valet.*
32 *Si filius, cui in legitima eſt appoſitum onus fideicommißi repudiat expreſſè, tunc grauamen bene tranſit ad eum, ad quem legitima.*
33 *Pater arrogator non poteſt ſubſtituere pupillariter: niſi in ſola quarta. Sed pater verus in omnibus bonis.*
34 *Qui facit illud, ad quod per legem obligatur, non dicitur conferre beneficium.*
35 *Dictio, mox, & dictio quoque, quid ſignificant.*
36 *Si arrogator præmoriatur: deinde impubes arrogatus, ſubſtitutus à patre naturali ſuccedit in totum huic pupillo.*
37 *Subſtitutio pupillaris, cuius ſubſtitutio erat extincta per arrogationem impuberis, reconualeſcit de iure prætorio.*
38 *Quando impubes arrogatus mortuus eſt viuo arrogatore, ſubſtitutio pupillaris extincta non reconualeſcit.*
39 *Quilibet ſubſtitutus admittitur ſimul cum ſubſtitutis ab arrogatore.*
40 *Si teſtator habeat bona in duobus territorijs, in quibus viget diuerſa conſuetudo in teſtando: an inſtitutus habebit bona ſita in dictis duobus locis.*
41 *An priuata ſchedula facta in loco, vbi viget conſuetudo, quod faciat fidem, faciat fidem extra dictum locum.*
42 *Statutum Regij eſt prohibitorium, diſponens, quod maritus non poteſt in teſtamento relinquere vxori ſuæ: in ciuitate Bononien. ſeruatur ius commune, ſi Regius origine effitiatur ciuis Bononiæ, quid iuris.*
43 *An quando in vna diſpoſitione concurrit domicilium originis, & incolatus, quod iſtorum debeat attendi.*
44 *Quo ad lucrandam dotem per ſtatutum, debet attendi ſtatutum, vel conſuetudo, vbi maritus habet domicilium, ad quod vxor ſe transfert.*
45 *Quando in vna perſona concurrit cauſa naturalis, & accidentalis, ſemper attenditur naturalis.*
46 *Quando duo concurrunt, quorum vnum prodeſt, & aliud nocet, ſemper attenditur id, quod nocet, & non quod prodeſt.*
47 *Quando reperiuntur duæ regulæ, vna permißiua, alia prohibitiua, ſemper attendi debet prohibitiua.*
48 *Vbi reperitur locus originis, & domicilij, ſemper debet haberi reſpectus ad locum domicilij, & non originis.*
49 *Vbi eſt ſtatutum, ꝙ contra Doctorem non poßit inquiri, deinde eſt aliud quod contra militem poßit inquiri; ſi vnus & Doctor, & miles eſt, an poßit contra eum inquiri.*
50 *Si eſt conſuetudo, quod Archipresbyter habeat oblationes diebus dominicis, & Sacriſta in die Sancti Laurentij, ſi veniat dies Sancti Laurentij die dominico, fiet diuiſio oblationis. & ſupra nu.45.*
51 *Qua actione petatur quarta arrogati relicta in teſtamento arrogatoris.*
52 *Quarta, quæ debetur impuberi arrogato, non eſt quarta omnium bonorum arrogatoris: ſed illius, quam habuiſſet ab inteſtato.*
53 *An quarta arrogati ſit hodiè aucta vſque ad trientem, ſicut in legitimis, & naturalibus.*
54 *Nunquid reus poßit renunciare dilationi ſibi datæ, ad hoc vt excludat actorem à beneficio probandi infra illam dilationem.*
55 *Reſcriptum poſt præſentationem in iudicio, efficitur commune vtriuſque partis.*
56 *De iure communi condemnato debet aßignari quadrimeſtre ad ſoluendum.*
57 *Quando tempus eſt incertum, admittitur purgatio moræ.*
58 *Quando terminus eſt aßignatus à iudice, cenſetur legalis.*
59 *Dilatoria, quæ non fuit oppoſita in tempore in cauſa principali, non poteſt poſteà opponi in cauſa appellationis.*
60 *Condemnatus in actione reali non habet quadrimeſtre: ſed tenetur reſtituere rem quamprimum poteſt.*
61 *Ad hoc, vt condemnatus habeat quadrimeſtre, requiritur vt ſatiſdet de ſoluendo tempore ſtatuto.*
62 *Deſerta appellatione, ſtatim eſt fienda executio.*
63 *Sententia iudicis, à quo appellari non poteſt, mandatur executioni intra decem dies.*
64 *Si impubes arrogatus moriatur ſuperſtite arrogatore, & patre naturali, & matre, qualiter ſuccedetur.*
65 *Si impubes habeat fratres legitimos, & naturales, an in ſucceßione ſeruetur forma Auth.defuncto.C.ad Tertul.*

De adoptionibus. Rub.

LEX XXI.

SI arrogator. Iſta eſt famoſa lex, & ſm Bart.eſt ſubtilis, & difficillima. Et dicit Fulg. ꝙ iſta lex, cũ ſit ſubtilis, eſt ſubtilibus ingenijs delectabilis. & credo, ꝙ verum dicat: quia tota iſta lex, & eius materia in ingenij ſpeculatione verſãt.
1 ¶† Ante omnia aduertẽdum eſt, ꝙ reperitur vltra lec.ord.Bar. quædã repetitio inſerta in lec. Bar. An ſit Bar. vel ne, d.Alex.alleg. eam pro repe.Bar.in conſil.44.inci.conſiderãtis verbis dicti ſtatuti, in 1.col.in 1.vol.& in cõſi.150.in 2.vol. inci.viſo themate.s̃.ſcripto.in vlt.col. Sed idem dom.Alex.in l.centurio.in 44.col.dicit exereſsè oppoſitum, ꝙ nõ eſt repetitio Bar. licèt in ſuis lect. inſeratur. quod ſatis oſtenditur ex eius inſpectione. Sed ꝙ eſt repet. Bald.Idem d.Alex.in l.Gallus.§.1.in 4.col.ff.de libe.& poſth.dicit: ꝙ ſemper fuit iſtius opi.ꝙ iſta repetitio d.l. ſi arrogator. quæ à 20. annis citra fuit addita in lect. Bar.ꝙ non ſit Bar. Ego ex multis coniecturis deprehẽdo, quod non eſt Barto. quia ab eius ſtylo deuiat, & inordinatè procedit: & iam dicta ſemel iterũ fruſtra repetit. Itẽ in vltimis duobus cartis

cartis magnis per 8. col. examinat omnino impertinenter, an
ſubſtitutio compendioſa facta per verbum commune, ſubſti-
tuo, matre exiſtente in medio ſit omni tempore fideicōmiſſa-
ria: an pro tempore pupil. ætatis valeat iure directo: poſtea tra-
hatur ad fideicommiſſariā ſubſti. quæ eſt materia prorſus alie-
na. Nec Bar. poſuiſſet hic, quę poſuit in locis ordin. Item in vl-
timis verbis iſtius repetitionis dicit ſe repetijſſe l. quidā elogio.
C. de iure deli. & tn̄ illa repetitio non habetur. Præterea in iſta
rep. in 9. col. tenet vnam opi. quę eſt de directo ↄ̃ illud, quod te
net gl. & Bart. hic. in lect. in 3. col. ꝙ ſi impubes arrogatus dece
dat ante arrogatorē, ꝙ tn̄ ſubſtitutio pupillaris reconualeſcat.
quod tn̄ eſt communiter improbatum, vt ĩ. dicetur. Nō dico,
ꝙ ex iſtis ſumatur neceſſariū argum. ſed ſunt cōiecturæ. Acce
dat quod dicit Imo. in l. is qui reus. in 36. col. ff. de publi. iudi. de
lect. huius primi libri ffÓrum, quàm non credit eſſe Bart. exce-
pta repe. l. omnes populi. & iſtud reputat Alex. in multis locis,
2 de quib. dixi in d. l. omnes. in prin. † Pro introductione præmit-
to, & incipio à leuiorib. vt facit Bar. ꝙ adoptio capitur tanquā
a genus, & ſpecies. Et quid ſit adoptio, [a] & arrogatio, [b] habes in
b l. j. ſ̃. eod. & 2. & Inſti. eo. in prin. & vltra illos text. vide Aulum
Gel. in 8. li. noctiū Atticarum. in cap. 19. & ibi declarat, quid ſit
adoptio, & quid arrogatio: quare ſi dicantᷣ: & quib. verbis fiant.
In duob. tamen errat, & aliter dicit quàm ll. noſtræ. Primò dū
dicit, ꝙ pupillus arrogari non poteſt, quod eſt ↄ̃ hanc l. & §. cū
autem. Inſti. eo. Secūdò, ꝙ mulier arrogari nón poteſt, ↄ̃ l. hęc
autem. ſ̃. eo. Et arrogatio debet fieri ſola principis authoritate,
vt iur. præalle. In tantum, ꝙ dicit mirabiliter Bart. in l. non am-
bigitur. ſ̃. de leg. ꝙ nō ſufficeret authoritas Senatorum, vel po-
c puli, etiam permittēte ſtatuto. Et ita dicit tenere Gul. de Cu. [c]
in l. denique. in prin. ff. de mun. Quod dictū ſemper habui pro
dubitabili. & Ful. iſtud nullo modo tenet in d. l. nō ambigitur.
& in l. imperium. ff. de iuriſdi. omn. iudi. in aliquibus lect. Dicit
tamen Io. Fab. in §. adoptio. Inſti. eo. ꝙ cum Papa hodiè poſſit
vacante imperio quicquid poteſt Imperator. c. licèt ex ſuſce-
pto. de for. compe. cle. paſto. §. vt igitur. de iud. Ideo vr̄, ꝙ à Pa-
d pa poſſit [d] impetrari, ꝙ valeat arrogatio, ſaltem in terris eccle-
ſiæ: & multo fortius in patrimonio eccleſiæ. Quæ verba bene
pondera. Adoptio autem fit imperio cuiuslibet magiſtratus. l.
ij. ſ̃. eo. & Inſtit. eod. in prin. & per hoc credo, ꝙ poſſit delegari,
& expediri per delegatum, per regulam. l. j. in prin. ver. quæ ve-
ro. ĩ. de offi. eius, licèt ſuꝑ hoc vltimo dubitauerit Io. Fab. exa-
minans, & arguens ad partes: tn̄ idem tenet in d. §. adoptio. In-
ſtit. eo. ¶ Nunc videndum eſt de ratione diuerſitatis: quare ar-
rogatio non poteſt fieri niſi mediante authoritate ſolius princi
pis: & ſic quare in ea tanta ſolennitas requiratur, cum habea-
mus, ꝙ ea quæ poſſunt fieri per ſolum principem, cenſentur
adeo difficilia. ꝙ quodāmodo impoſſibilia dicuntur. l. apud Iu
lianum. §. conſtat. de leg. 1. & tn̄ in adop. ſufficit authoritas cu-
iuslibet magiſtratus. In hoc inuenio, ꝙ triplex ratio aſſignatur.
Prima Iaco. de Are. & d. Chriſt. Inſti. eo. in prin. quia vbi maius
eſt periculum, ibi cautius eſt agendum: ſed in arrogatione ver
ſatur maius periculum: quia arrogatus tranſit in poteſtatem ar
rogatoris, vnà cum omnib. bonis ſuis. Hodiè ſecus in adopti-
uis. l. cū in adoptiuis. C. eo. Et ſic iſta ratio iſto iure ffÓrum non
fuiſſet bona: imò probaret totum oppoſitum. Aliam rationē
ponit Inno. in c. cum P. tabellio. de fid. inſtru. Bal. in l. 2. ſ̃. eo. &
in l. j. C. eo. & Io. Fab. in d. §. j. quia in habentib. ſymbolum, vel
ſimilitudinem facilis eſt tranſitus. Cùm ergo ille dicatur ado-
ptari, qui eſt in poteſtate patris naturalis, & tranſire de eius po-
teſtate in poteſtatem patris adoptantis: & ſic de vna poteſtate
in aliam, habet ſimilitudinem: Ideo facilis eſt tranſitus. Sed in
arrogato, qui eſt ſui iuris, tranſit in poteſtatem arrogatoris: &
ſic de libero fit ſeruus: & ideo maior ſolennitas requiritur. Sed
iſta ratio mihi non ſatisfacit: nam ea attenta non procedet in
adoptione, in qua hodiè non fit tranſitus patr. poteſta. ¶ Item
apud Cano. facilius eſt, quem fieri monachum: & ſic de homi-
ne ſui iuris tranſire in poteſtatem, quàm de vno monaſterio
tranſire ad aliud: & ſic de vna poteſtate ad aliam. per no. per
Inno. & alios in c. quod in dubijs. & in c. poſt translationem. de
renun. per Arch. in c. ſi religioſus. de elect. in 6. Vera ergo ratio
eſt, quam teneo, & aſſignat Gul. Cy. & Ange. in l. 2. ſ̃. eo. quia in
adop. adeſt bonum conſilium patris naturalis, de quo lex con-
fidit. l. quidam cum filium. ff. de hær. inſtit. Ideo contenta eſt ſo-
la authoritate magiſtratus: ſed in arrogatione eius, qui ſui iuris
eſt, & conſequenter vbi non concurrit prouidentia patris, ma-
3 ior ſolennitas exigitur. ¶ † Item adde, ꝙ arrogatio non poteſt
fieri, niſi cum cauſæ cognitione, quę verſatur circa multa, poſi
ta in l. ſi pater. §. in arrogationib. & in l. nec ei. ꝑ totā l. ſ̃. eo. Et
pondera dum text. in d. §. in arrogationib. dicit, ꝙ minor 40. an
nis regulariter non poteſt arrogare, & rationem ponit ibi text.
4 quia magis liberorum procreationi ſtudere debet. † Nam per
illum tex. dicit ibi ſing. Bald. eſſe arg. ꝙ magis eſt ſtudendum ge
nerationi filiorum, quàm ingreſſui religionis. Ideo ſecundum
eum ſi filius vnicus regis ingrediatur monaſterium peccat, &
e non meretur erga Deum: & Papa poteſt diſpenſare, [e] ꝙ capiat
5 vxorem, ne Regnum pereat, ar. illius tex. † Cogita. an illud di-
ctum debeat limitari per illud, quod dicit idem Bal. in l. ſi tibi.
ĩ. eo. vbi dicit, ꝙ Papa de plenitudine poteſtatis poteſt facere,
ꝙ matrimonium duret ad tempus: puta, ꝙ monachus poſſit
habere vxorem vſque ad procreationem ſobolis, & vltra non
duret: vt dicit no. Ioan. And. in reg. actus legitimi. de reg. iur. in
6 6. ¶ † Secundò præmittè, quòd cùm per arrogationem impu-
bes arrogatus tranſeat in poteſtatem arrogatoris, & omnia bo
na ipſius arrogati. vt inſtit. de acq. per arro. in prin. & l. ſi adopta
uero. ff. de præca. & ſic arrogatus mutet familiam: & ſic capite
minuatur, conſequenter ſubſtitutio pup. quæ dicitur teſtamen
tum ipſius pupilli. l. patris. & filij. ff. de vulg. & pupi. extinguitur
per iſtam arrogationem. l. nec ei. §. eorum. ſ̃. eo. §. cum autem.
Inſti. eo. Et melius in §. non tamen. Inſti. quib. mod. teſt. infir. Si-
cut ſi ipſemet feciſſet teſtamentum, ſi fuiſſet maior dando ſe in
arrogationem: & ſic mutando ſtatum, rumperetur teſtamen-
tum. in d. §. non tamen. quia qui eſt in poteſtate alterius, non
poteſt teſtari. l. qui in poteſtate. cum ſin. ff. de teſt. Item quando
nulla fuiſſet ſubſtitutio pup. certè arrogatus moriens ab inteſt.
in poteſtate patris arrogatoris non poterat iſto iure habere hæ
redem: quia pater occupabat omnia iura peculij. l. j. & 2. ff. de
caſtr. pec. quamuis hodiè ſit mutatum per §. j. in Auth. de hær.
quæ ab inteſt. Quia ergo per talem arrogationem impuberis
ſubſtituti pupillariter, & legatarij in illa ſubſtitutione damnifi-
cabātur, cùm per arrogationem infringeretur ſubſtitutio pup.
Item excludebantur veniētes ab inteſt. qui ſucceſſiſſent impu-
7 beri, ſi arrogatio non fuiſſet. † Ideo lex volens prouidere, ſta-
tuit, ꝙ impubes non poſſit arrogari, niſi prius præſtita cautio-
ne, ſeu ſatiſdatione de reſti. bonis pupilli, his qui ſucceſſiſſent,
vel ex ſubſti. pupillari, vel ab inteſt. ac ſi arrogatio non fuiſſet. l.
nec ei. §. fi. l. non aliter enim. & ſeq. ſ̃. e. & d. §. cum autem. inſtit.
eod. Et iſta cautio expirat aduenientе pubertate arrogati. iur.
præalleg. ¶ Nunc neceſſarium eſt inueſtigare, quare lex ſtatuit,
ꝙ iſta cautio non duret vltra pubertatē arrogati. Reſpondeo:
quantum ad pup. ſubſti. ratio eſt clara: quia cum pupillaris ſub
ſtitutio ipſo iure finiatur aduenīete pubertate. §. finitur. Inſtit.
de pup. ſubſti. Quantum ad ſubſtitutos pupillares nō expedit,
quòd cautio duret vltra: quia etiam ſi non fuiſſet arrogatus,
ſubſtitutio pup. omnino fuiſſet extincta pubertate. Et ſi dicis:
pone, quòd pater naturalis huic impuberi fecit alias ſubſtitu-
tiones: puta grauauerit per fideicom. vel alia onera iniunxerit,
tales ſubſtitu. non extinguuntur adueniente pubertate. quare
ergo non præſtatur cautio vltra pubertatem? Pro iſtis reſpon-
de, ꝙ aliæ ſubſti. non dicuntur teſtamentum pupilli, ſed teſta-
mentum patris naturalis. Patet, quia per eas non ſucceditur pu
pillo, nec in bonis pupilli: ſed tantum patri naturali, & eius bo
nis. l. cohæredi. §. cū filiæ. ff. de vulg. & pup. Quia ergo non ſunt
tàntum pupilli, ſed patris eius, non extinguuntur per arroga-
tionem impuberis: ſicut pupil. ſubſt. imò durant, & poſſunt pe
ti ex teſtamento patris naturalis etiam durante arrogatione, ↄ̃
patrem arrogatorem. l. in arrogatorem. ff. de pec. §. fin. cum gl.
Inſti. de acq. per arro. Ideo non fuit opus cautione: quia vbi ex
arrogatione nō ſequitur dānū. ibi nō expedit prouidere ꝑ cau-
tionem. Sed quantum ad uenientes ab inteſt. qui ſucceſſiſſent
impuberi ſi arrogatus non fuiſſet: quia arrogator occupat om-
nia iure peculij: quare non præſtatur iſta cautio, etiam poſt pu-
bertatem: quia ēt poſt pubertatem damnificantur veniētes ab
inteſt. qui omni tꝑe ſucceſſiſſent. ſi arrogatio nō fuiſſet. Rn̄. gl.
no. valde in d. §. cum autem. dando 2. ſo. Prima, ꝙ iſti aduētitij
caſus non ſunt conſiderandi. quod nihil eſt dicere: quia ſi lex
conſiderat, ꝙ pupillus poterat mori in pup. ætate: ideo proui-
dit; quantò magis debet conſiderare, ꝙ potuit mori poſt. Itē ca
ſus aduentitij ↄ̃ſiderantur in l. cum in adoptiuis. C. eo. Sed quid
fortius,

ADDITIONES.

a ¶ Quid ſit adoptio. Adde l. pe. C. de adopt. Spe. in tit. de cog. le. in §. ij. Hoſti. in
ſum. eo. tit. Card. Zab. in rub. eo. tit.
b ¶ Declara, vt per Catel. ver. arrogationis.
c ¶ An ſenatus poſſit arrogare. Dic quod ante translationem Imperij in princi-
pem poterat, poſt vero non, niſi ſit ei expreſsè conceſſum ab Imperatore. gl.
in extrauag. de pace cōſtan. verſi. crim. Bal. in auth. caſſa. C. de ſacr. ſanct. Dec.
conſi. 8. col. j. Soc. conſi. 124. col. 7. lib. 2. BELLOT.
d ¶ Quod à Papa poſſit. Adde Doct. in repe. c. per venerabilē. Qui filij ſint legi.
e ¶ Papa poteſt diſpenſare. Adde Doct. in c. cū ad monaſterium. de ſtat. mon. Io.
An. in regula ſemel Deo. & in regu. actus legitimi. de reg. iur. lib. 6. in mercu-
ria. Archi. in c. ſunt quidam. 25. q. j. Card. Zab. in cle. j. in j. oppoſ. de conſan. &
aſſi. Thom. 2. 2. q. 86. j. arg. 9. Tho. in 4. ſen. diſt. 38. q. 1. arti. 3. Car. ſancti Sixti in
tra. de pote. Papæ. q. 35.

fortius,caſus aduentitij, & aduerſa fortuna hominis debẽt eſſe
in conſideratione,qñ agitur de prouidẽdo.l.generaliter.§. ſi ho
mini libero.ff.de fideicom.lib. ibi tñ agitur de prouidendo ſibi
non alij,vt hic.Secunda ratio ponitur per glo.ibi, & eſt vera,ſi
eam hoc modo intelligas. Nam lex voluit, ꝙ iſta cautio non
duret vltra pubertatem:quia tunc venientes ab inteſt. propter
arrogationem non patiebantur certitudinaliter damnum.Pa
tet,ſi fuiſſet arrogatus factus maior,potuiſſet facere teſtamen-
tum,& inſtituere extraneos,& excludere iſtos venientes ab in-
teſta. ergo apparet, ꝙ certitudinaliter non fuiſſent omnino
* ſucceſſuri. Ideo vltra non prouidit. *Et iſtud communiter tenetur.*
Sed difficultas ſuprema eſt : quid ſi impubes haberet matrem,
cui condito teſtamento habeat neceſſe relinquere , Certè per
arrogationem damnificatur etiam poſt pubertatem . Quare
ergo propter iſtos cautio non præſtatur vltra ? eſt paſſus quem
ĩ.plenè executio. Et ad hoc vltimum bene conſidera. §. Mor-
tuo. Inſti. de acq. per arrog. ¶Item aduerte,ꝙ licèt iſta cautio
omitteretur : tamen habetur pro præſtita,& vtilis actio com-
petit ac ſi præſtita fuiſſet.l.his verbis.in fi.s̃.eo. & gl. in d.§.cum
autem.Et ſi dicas:ergo vr̃,ꝙ ſuperflua ſit iſta præſtatio ſatiſda-
tionis,ſi habeatur pro præſtita:quia expreſſio eorum, quæ taci
tè inſunt nihil operatur.l. non rectè. C.de fideiuſ.l. hæc verba.
ff.deleg.1. Reſpondeo,ꝙ arg.procederet,ſi tacitè intelligeretur
eo modo,quo debet exprimi : ſed dicõ, ꝙ qñ cautio expreſsè
datur,debet eſſe ſatiſdatio , & ſic debent dari idonei fideiuſſo-
res.l.nec ei.in fi.s̃.eo.l.j.C.eod.ſed qñ tacitè intelligitur, eſt nuda
ſine fideiuſſoribus , & iſta quantum ad declarationem cautio.
8 ¶†Tertiò præmitto,ꝙ pater arrogator,ſi emancipet filium ar-
rogatum ſine cauſa,vel exhæredet, tenetur ſtatim in vita reſti-
tuere bona arrogati,ipſi:iſtud probat no.tex. in d. §. cum autẽ.
in ver.tunc,quod eſt denotatio extremitatis temporis. l.4. in fi.
ff.de condi.& demon.cum ſi.Item tenetur poſt mortẽ, & non
in vita relinquere quartam bo. ſuorum arrogato per conſtitu-
tionem diui Pij.Ita probat tex.in d.§.cum autem. in verbo re-
linquere.quod propriè refertur ad vltimas volun.l.fin.§.j.ff.de
tab.exhib.Ita ſubtiliter vtrunque ponderat Nic. de Neap.in d.
§.cum autem, dicens, iſta nunquam ſe vidiſſe , nec per alium
cogitata.Et vltra eum, ꝙ quarta non debeatur per arrogatorẽ
in vita,licèt poſt mortem,probo:quia quarta intelligitur illorũ
bono.quæ arrogator tempore mortis habebit,tex.eſt no.in l.j.
ff. ſi quis à pa. fue. ma. ergo oportet expectare eius mortem.
9 ¶† Item diligenter adde, ꝙ licèt filio arrogato debeatur quar-
ta bono.per patrem arrogatorem : tñ ſecus eſt in filio adopta-
to,dato etiam , ꝙ adoptetur ab auo naturali. quo caſu tranſit
in eius poteſtatem.glo.eſt valdè no.in l.cum in adoptiuis.circa
med.ſuper verb.reuerti.C.eo.quæ alleg. bonum tex. & expreſ-
ſum in §.aliqui.in fi.Inſti de hæred.quæ ab inteſta.& illam pro
valde ſing.alleg.& no.ſolus Nic.de Nea. in d.§. cùm autem. &
rationem diuerſitatis potes colligere ex d.§.aliquã. Et an iſtud
vltimum ſit hodiè correctum per iura Auth.dicetur fortè ĩ. &
propter hoc conſidera circa. l. fina. ff. ſi quis à pa. fue. ma. vbi
tex.loquitur de adoptiuo, & dicit, ꝙ adoptato debetur quarta
ex cõſtitutione diui Pij:an debeat capi pro arrogato ſicut hic,
ibi filio adoptiuo:nam debet intelligi de arrogato. ¶Hæc præ-
miſſa tangunt in vniuerſo generaliter materiam huius.l.Nunc
condeſcendendo propius ad tex. aliqua præmitto pro intelle-
ctu literæ.Et in primis aduerte, ꝙ text.in j.parte.& in j.deciſio.
breuiter adeo loquutus eſt,ꝙ quaſi videtur imperfectè reſpon
diſſe . Nam reſpondet hæredes teneri reſtituere bona arrogati,
& nõ dicit cui,nec qua act. ſeu quo remedio, nec qualis ſit iſta
10 quarta:Ideo iſta ſupplentur.ĩ.maximè in gl. ¶† Secundò dili
gẽter pondera dictionem mox , ꝙ impubes mox deceſſit poſt
arrogatorem,an iſtud importet myſterium iuris,an ſolum cõ
tingentiam facti,an verò improprietur?Ray.de Forli. & Albe.
de Roſ.hic in apoſt.tex. ſuper illa dictione, mox,dicunt,ꝙ idẽ,
& ſi non mox,dummodo impubes ſit mortuus poſt arrogato
rem.Sed Fulg.apoſtillando illam dictionem,mox.i.poſtea, ni-
hil alleg. potuit alleg.gl.in l.j in ver.mox,q̃ ſic exponit.ff.ſi cert.
pet.& gl.in l.ſi pupilli.§.Idem ait.ff.de neg geſt. Nec iſta expoſi
tio debet extranea videri:quia dictio,mox, ſm ſubiectam ma-
teriam variè capitur. Aliquando intra biduum , vel triduum.
gl.in l.poſt rem.§.j.in ver.mox.ff.de tranſa.Aliquando pro ſpa-
tio decem dierum.l.ad peremptorium. in fin. cum l. ſeq.& ibi
Ang.ff.de iudi.Spec.in ti.de app.§.j.poſt prin. Quandoq; capiĩ
pro ſpatio duorum menſium.l.à diuo Pio.§.j.ff.de re iudi. Ali-
quando mox,capitur.i.vſque ad annum. 2.q.2.c. ſi in qualibet,
& ibi gl.no.& 12.diſt.c.longinquitate Aliquando mox capiĩ.i.
anno ſeq.l.ſed & ſi quis.§.ſi operas.cum ſeq.iuncta glo.in verſi.
mox.ff.de vſufru.Aliquando mox capitur pro triennio.l.ſed &
ſi in conditione.§.ſeruus alienus.ff.de hæred.inſtitu.Aliquando
mox,ſignificat tempus incertum arb. iudi.ſtatuendum. l.ſi is à
a quo.in prin.ff.vt in poſ.lega. Aliquando mox,capitur[a] pro q̃
primum.in l.tutores.in gl.j. & ibi Doct.C. de admini.tuto.Bar.
in l.tutor qui repertorium.in j.colum. ff.de admini.tut. & non
debet videri abſonum,ſi in iſto tex. dictio , mox, capiatur pro
poſtea ; quia non refert , an impubes ſtatim ſit mortuus, an ex
interuallo. Tamen aduertendum eſt , ꝙ dictio , mox, propriè
ſumpta ſtat pro confeſtim,& ſic ſine interuallo, & ita Barto.in
l.j.& ibi ſequuntur Sal.& Mod.ff.ſi cer.pet.per glo.ibi.& in l.mo
mentaneæ vbi etiam per Barto.C.vnde vi. & eſt melior gl. de
iure in Auth.de inceſt.nup.in prin.in ver.mox imminere. & gl.
opt.in c.quia propter.in ver.mox.de ele. Facit l.ſi pater captus.
cum glo.j.ff.de vulg.& pupilla. Et idem ꝙ dictio,mox,ſtet pro
confeſtim,no.Bald.in l.Gallus.§.ille caſus.in 5.colum. de lib.&
poſthum.& Imo.in l.diuortio.in prin.ſuper glo.in verb.ſtatim.
ff.ſolu.matri.& in l.j.§.j.vbi per Lud. Rom. & Mod. de verbo.
oblig.& de iſta dictione, mox etiam ponitur per Dyn.Barto.&
alios,vbi inducunt ad quæſtionem in l.fructus.ad fi.ff.ſol.mat.
Ponit latè Alb.in diction.in ver.mox.Habetur & per Archi.in
c.venerabilib.§.ſi vero.de ſen.excom.in 6. Et dicit valde ſingu.
Bald.in l.quoniam nul.C.de appel.ponderando tex.ibi, in verſi.
mox,quòd ſi deſerta eſt appellatio, ſtatim & incontinenti de-
bet fieri executio contra eum;& non habet quadrimeſtre tem
pus, quod aliàs datur iudicatis ad ſoluendum. de quo quadri-
meſtre.ĩ.dicetur in q.Bar.extra glo.quod diligenter no.& nun-
quam obliuiſcaris. De quo dixi.ĩ.in vlt.colum.vbi vide. Capiẽ
do ergo hic mox propriè , vt debet,cùm verba propriè intelli-
gi debent,ſi poſſunt.l.j.§.ſi is qui nauem.ff.de exerci.l.ille,aut il
le.§.cum in verbis.ff de leg.3.Pulchrum, & ſubtile eſſet,ſi quis
cogitaret , quomodo dictio mox , propriè ſumpta importet
myſterium iuris:& quamuis in hoc pluries cogitauerim,& du
rum putem reſpondere:tamen ĩ.ſtatim oſtendam, quomodo
dictio,mox, poteſt propriè capi, & importabit myſterium iu-
ris,vt dicã in ſequ.euidentiali. Item adde quod dicam ĩ.in tex-
11 tua.in vlti.not.¶† Tertio pondera tex ibi hæredes quoque. &
quod illa dictio quoque,implicet.Nam clarũ eſt,quòd eſt im-
plicatiua,vt not.Bar.in l.ij.in prin.ff.de pact.& in l.fin.in 2. colu.
ff.de eo, quod cer.lo.cum concor.Sol.reſpondet. Pet.Rayn.&
Alb.in apoſt.tex.& bene,nec credo,ꝙ aliter poſſit dici,ꝙ impli
cat etiam filios naturales,& legitimos patris arrogatoris, per l.
Papin.§.ſi quis impubes.ff.de inoffi.teſta.quaſi ſit ſenſus ꝙ non
ſolum hæredes arrogatoris tenentur reſtituere , ſed etiam filij
naturales,& legitimi eius.Potes etiam dicere, ꝙ dictio, quoq;
implicet ipſum patrem arrogatorem non in caſu huius.l.quia
pater arrogator erat mortuus: ſed ſit ſenſus hoc modo : ꝙ ne-
dum ipſe pater arrogator ſi viueret , teneretur reſtituere bona
arrogati, quando ipſum vel emancipaſſet , vel exhæredaſſet:
ſed etiam eius hæredes : tamen prior ſenſus magis placet pro-
pter verba,quæ ſequuntur ibi. & præterea quartam , quæ non
poſſunt includere arrogatorem : quia in vita non tenetur ad
quartam,vt declarauit s̃.Fulg. hic apoſt. text. ibi quoque ſim-
pliciter dicit:No.dictionem,quoque, quid importet , & an ſit
ſuperflua,nec aliud dicit.Item adde quod dicã ĩ. in textuali b.
in vlt.not.¶Vltimò pro neceſſaria intelligentia tex. habes ad-
uertete diligenter,(& hic iacet punctus)quia iſte text. non ape
rit , an iſte impubes arrogatus fuerit inſtitutus ab arrogatore,
vel præteritus , vel exhæredatus . in quo caſu ex iſtis intellige-
mus hunc text. Item licèt text.non exprimat ad literam , vtrũ
arrogator fecerit teſtamentum , an ſit mortuus ab inteſta: ta-
men in hoc vlti. expeditum eſt , quòd arrogator fecerit teſta-
mentum,licèt text. ſimiliter dixerit hæredes arrogatoris tene-
ri : illud hæredes poſſet intelligi condito teſtam. & ab inteſta.l.
verbis.l.12.tabu.& l.obuenire.ff de verbo.ſignifica Et ꝙ fecerit
teſtamentum patet propter ſubſtit.pupil. de qua in text. & lo-
quiĩ de directa,quæ non põt fieri,niſi in teſta.fideicõmiſſaria in
codi.l.hæreditatem.C.de codi.§.j.Inſtitu.de codi.cum ſi. Item
ꝙ hic arrogator fecerit teſtamentum,oſtenditur viua ratione
12 † quia ſi arrogator fuiſſet mortuus ab inteſt.arrogatus tanquã
ſuus ab inteſt.ſuccederet alijs excluſis.Inſti.quib.mod.teſt.infir.
in prin & præſertim:quia ille,qui filios habet naturales, & legi-
timos,non põt impuberem arrogare niſi ex cauſa.d.l. ſi pater.
§.in arrogationib.& l.nec ei.§.eorum.per totam.l. s̃.e. Et dato,
ꝙ arrogator filios legitimos,& naturales ſuſcepiſſet , vt s̃. dixi
in tex.ſuper dictione,quoque,certè filius arrogatus ſucceſſiſſet
ab inteſt.vnà cum alijs.Et dato,ꝙ mortuus eſſet ſtatim, an po-
tuiſſet tranſmittere, patebit.ĩ.Tñ magis me mouet præcedens
fundamẽtum pp ſubſtitutiones directas,de quib.in tex. ¶ Hoc
præſuppoſi-

A D D I T I O.

a ¶Capitur. Adde glo.in Auth.de inceſt.nup.Bald.in l. Mæuius. in §. duobus. ff.
de leg.2.

præsuppoſito,ꝙ pater arrogator fecerit teſtamentum.Inquira
mus de iſto impubere arrogato an fuerit in illo teſtamento in-
ſtitutus,an præteritus,an exhæredatus: cùm ex litera non appa
reat.In quo vehementer dubito:& quanto magis tex.conſide-
ro,tanto in maiorem dubitationem trahor.Ray. & Alb. hic in
j.col.apoſt.tex.dicunt,ꝙ iſta lex generaliter procedit in impu-
bere arrogato,ſiue exhæredato a patre,ſiue præterito,ſiue inſti-
tuto:aliter non declarant.Ful.hic in 2.col.in 2.no.dicit,ꝙ pater
arrogator nō tenetur ad quartam arrogato niſi in duob. caſib.
quando eum emancipauit ſine cauſa,vel qñ in teſt. exhæreda-
uit.§.ſed & ſi decedens.Inſti.eo.& ex hoc infertur,ſm eum, ꝙ
in iſto tex. pater arrogator eum exhæredauit. Hinc dubitat, ꝙ
ſi pater arrogator inſtituiſſet in teſtamento impuberem, ſed in
minus legitima,vr̃ ꝙ iſte non ſit caſus, in quo legitima debea-
tur filio impuberi arrogato. d.§. ſed & ſi decedens. in ver. non
aliter. Poſtea dicit videri, ꝙ paria ſunt, ꝙ quis ſit exhæredatus,
vel in modico inſtitutus.Tex.eſt in l.2.in fi.ff. quod cum eo.Po
terat allegare meliorem tex.ad hoc in l.ſi quis filium. §.fi. C.de
inoffi.teſt.& per.h.d. ꝙ aget ex conſtitutione diui Pij , vſque ad
ſupplementum,per l Pap.§.ſi quis impube.ff.de inoffi. teſta.&
in l.j.§.ſi impuberi.ff. de coll.bon. Vel ſi quis hoc negauerit ſm
eum,oportebit dicere, ꝙ agat querela, per l. cum quæritur. C.
de inoffi.teſta.Tutius tamen eſt,ſm eum,ꝙ agat ex conſtitutio
ne diui Pij. Et ſic Ful. multum vacillat in hoc. Hodie per iura
noua expeditum eſſet,ꝙ ſolùm ageret ad ſupplementum legi-
timæ per l.omnimodo.C.de inoffic.teſtam.& in §.cæterum.in
Auth.de hære.ab inteſt.¶Ex his non quieſcit animus in intelle-
ctu huius.l.Ideo pro enucleanda medulla,& vero ſenſu huius.
l.diſcurro,examinando vnumquemque caſum.Et in primis vi
deamus,nunquid iſta l.debeat intelligi, ꝙ hic impubes arroga-
tus fuerit præteritus.Ray.& Alb.vt hic retuli dicunt, ꝙ ſic. Ego
ad hoc pondero nouiter gl.in §.ſed & ſi decedens.in gl.j.paruu
la,in ver.exhæredauerit.Inſti.eo.& hoc oſtenditur ratione:quia
ille dicitur præteritus,qui non reperitur inſtitutus:nec vt debet
exhæredatus.Tex.eſt in §.eadem.Inſti.de hær.quæ ab inteſt.Sed
in hoc.tex.non apparet,ꝙ arrogatus fuerit inſtitutus,vel exhæ-
redatus:ergo cenſeri debet præteritus.Et ſi dicas,ergo ſi fuit præ
teritus , teſtamentum eſt nullum. Fateor hoc eſſe verum: quia
ſuus reperitur præteritus.tex.eſt Inſtitu.quib.mod.teſta.infir.in
prin. ibi,quaſi agnat.ſui hr̃dis.Nec dicas,ꝙ dictio quaſi,ſit dimi
nutiua : quia verum eſt in quantum ad agn. non quantum ad
ſuitatem.Ad idem facit tex.in §.adoptiui.Inſti.de exhær.li. in l.
non putauit.§.ſi quis emancipatum.ff.de bon.poſſ.ↄtab.l. filio
quem pater.ff.de lib.& poſthu.& per h.d.glo.ord.& approbata
ĩ rub.C.de poſth.hęr.inſti.ꝙ v.modis fit poſthumus.Inter alios,
per arrogationem.Si ergo teſtamentum eſt nullum : ergo im-
pubes arrogatus ab inteſt.ſuccedit: ergo non poteſt procedere
tex.qui dicit,ꝙ quartam petit ab hæredib.arrogatoris. Ad hoc
reſpondeo, & hic aperitur intellectus. l. ꝙ text. cum maximo
myſterio dicit,ꝙ mox impubes deceſſit: & ſic antequam dice-
ret teſtamentum nullum,cùm habeamus,ꝙ ius dicendi nullũ,
non tranſmittatur ad hæredes. ſm d. Alex. in l.cũ antiquiorib.
C.de iure delib.qui refert ita tenere Bal.in l.ij.in vlt.q. C.de lib.
præte.Et iſto modo intelligendo, vr̃ ꝙ litera procedat ſine ſup-
plemento:& dictio,mox,multum importat: quia cùm ſtatim
fuerit mortuus poſt arrogatorem,non potuit dicere teſtamen
tum nullum:nec tranſmittit ad hæredes.Et illud idem,ꝙ ius di
cendi nullum non tranſmittatur ad hæredes,vr̃ de mente Bal.
in l.fin.in vlti.colum.ff.ad Tertu.qui ad hoc alleg.regulam l.cũ
antiquiorib.C.de iure delibe. & iſte ſenſus aliquando mihi pla-
cuit.Sed iſte intellectus non eſt ſine magna difficultate:quia ſi
impubes fuiſſet præteritus:& ſic teſtamentum ſine dubio fuiſ-
ſet nullum:certe dico, ꝙ imò ius dicendi nullum etiam inten-
tatum tranſmittitur ad hæredes:quia ſi non tranſmitteretur,ſe
queretur,ꝙ mortuo filio,teſtamentum non diceretur ruptum
& inſtituti ſuccederent.quod eſt falſum,tex.eſt in l. ſi à primo.
ff.de lib.& poſthu.per quem tex.vr̃ mihi,ꝙ Bal.in d.l.ij.in vlt.q.
C.de libe. præter. teneat, ꝙ imò ius dicendi in ſimilib.terminis
tranſmittiť quamuis aliter referat d.Alex.in d.l.cum antiquio-
rib.Alius caſus eſt,ꝙ iſte impubes fuerit inſtitutus hæres ab ar-
rogatore. Et ſi dicis:quare quartam petit ab alijs hæredib.? Re-
ſponde,quia tex.cum myſterio dixit mox.i.ſtatim deceſſit,con
ſequenter non adita hæreditate:ſed nec iſtud ſtare poteſt: quia
cùm ſit ſuus ex potentia ſuitatis tranſmitteret hæreditatē non
aditam ad quoſcunque ſm communes ſententias, vt latius di-
cam.ĩ.in j.no.referendo Bar.hic in repe.Alius caſus eſt,quando
fuerit exhęredatus.& ſiquidem fuiſſet exhęredatus cum cauſa
ab arrogatore,crederē,ꝙ excluderetur à quarta: ſicut qñ emã
cipatur cum cauſa.l.fi.ff.ſi quid in frau.pat.& in §.ſed & ſi dece
dens.Inſti.eo.Si autem fuiſſet exhæredatus ſine cauſa,tũc pro-
priè vr̃ iſte tex.& hunc ſenſum tenent Ray. Albe.& Ful. hic,&
iſte vr̃ melior ſenſus præ cæteris . Et ſi dicis ſi fuit exhæredatu
ſine cauſa,potuit quęrelare teſtamẽtum: & per conſequens in
totum rumpere.Ita ꝙ ipſe ab inteſt.ſucceſſiſſet, & non alij hæ
redes.Reſponde,per hoc tex. cũ magno myſterio dixit, mox,
ꝙ impubes ſine cauſa exhæredatus ſtatim mortuus eſt poſt ar
rogatorem:& ſic non potuit quærelare teſtamentum,nec præ
parare quęrelam:& quęrela non præpatata non tranſmittitur.
l.poſthumus.§.fi.cum l.ſeq.& ſeq.ff.de inoffi.teſta.l.ſi quis filiũ.
in prin.vbi hodie ponitur ſpecialis fall.C.de inoffic.teſta.Et iſte
ſenſus mihi aliàs multum placuit : quia dictio mox,eſt in text.
poſita cum magno myſterio:tñ nũc iſtud vltimum nõ placet:
nec eſt verum:quia ſi impubes arrogatus exhæredetur ſine cau
ſa,non eſt verum,ꝙ ſibi competat querela: quicquid vacillan-
do dicat Ful.hic,vt ſ.retuli. Ratio: quia querela eſt remedium
ſubſidiarium competens ei,cui aliud non competit:ergo cùm
impubes arrogatus , & exhæredatus ſine cauſa poſſit petere
quartam,ex conſtitutione diui Pij.l.j.§.ſi impuberi. ff. de colla.
bon.l.fi.in prin.& l.ſi quis in frau.pat.Ergo querela ſibi non cõ
petit.Iſtud eſt,quod dicit tex.in l.Papin.§ ſi quis impubes.ff.de
inoffi.teſta.vbi Bar.& alij. & iſtud eſt, quod propriè dicit text.
Inſti.de inoffi.teſt.in prin.Et in hoc caue:quia de facili quis erra
ret.Item poteſt conſiderari quintus caſus,qñ iſte impubes fuiſ-
ſet emancipatus ſine cauſa ab arrogatore . Nam ſi cum cauſa,
perderet quartam:quo caſu licèt poſtea fuerit præteritus à pa-
tre arrogatore nihil facit, nec rumpit teſtamentum : quia per
emancipationē eſt redactus ad ſimilitudinem extraneorum.§.
adoptiui.Inſti.de exhæ.li.Tñ quamuis non rumpat:quia præte
ritus:tñ petit quartam cũ eius bonis.Et iſto modo poteſt pro-
cedere hic tex.tñ hoc modo dictio,mox.propriè ſumpta nihil
importabit. Et ita habes exploratum per omnes latebras intel
lectum huius tex.qui erat valde reconditus.¶His pręmiſſis ſic,
condeſcendo ad tex.& quamuis Bar.& Alij aliter diuidãt: ego
tñ diuido in tres partes prin. In j. ponitur thema, ex quo eliciť
j.q. Deinde ponitur deciſio. In 2 ponitur 2.qõ. & deciſio. In 3.
ponitur extenſio generalis.Secũda ibi, ſed an impuberi. Tertia
ibi, hæc autem omnia dicenda ſunt.Rurſus prima prin. habet
tres particulas,quę patent:quia in prima ponitur thema dein-
de qõ.Tertiò deciſiones. Rurſus 2. pars prin. quæ vario modo
ſubdiuiditur,ſm me debet ſubdiuidi in 5.particulas, hoc mo-
do.In j.ponitur alia qõ prin.ad thema præcedens. In 2.quæ eſt
ibi,& puto nõ admitti.ponitur reſponſio negatiua.In 3.quę eſt
ibi,niſi forte ponitur exceptio.In 4.quæ eſt ibi,& hactenus po-
nitur limitatio excep.In 5.quæ eſt ibi,quia hoc non iudicio.po
nitur ratio limita.¶Hoc dicit.Præmortuo patre arrogatore,&
mox filio impubere arrogato,hæredes arrogatoris teſtatoris te
nentur reſtituere bona arrogati,& vltra quartam bonorum ar
rogatoris.In qua quarta põt arrogator directo pupillo ſubſtit.
vſque ad pubertatem,& non vltra:& per fideic.non. Et prædi-
cta procedunt,ſiue in locum filij, ſiue in locum nepotis impu-
bes ſit arrogatus.h.d.a capite vſque ad calcem.Caſus quomo-
13 do figurari debet,patet ex præmiſ.¶†No.in primis ibi,& præ-
terea quartã.ꝙ ſi præmoriatur pater arrogator , & ſtatim poſt
impubes arrogatus , ꝙ hæredes arrogatoris patris præmortui
tenentur reſtituere quartam bonorum patris arrogantis Con-
tra opp. nã licèt iſta quarta ſit debita filio arrogato & peti poſ-
ſit poſt mortem patris arrogatoris , & non in vita, vt ſ.dixi in
euidentialib. tñ iſte impubes nõ acceptauit, nec agnouit iſtam
quartam partem : quia ſtatim mortuus eſt poſt arrogatorem:
ergo vr̃,ꝙ ad eius hęredes tranſmittere non potuerit per regu
lam,ꝙ hæreditas non adita rr̃ non tranſmittitur.l.vni. §.in no-
uiſſimo.C.de cad.tol.l.ſi auia.C de iu.deli. Et iſta regula proce
dit etiã in ſucceſſionib.prætorijs,& multo magis:quia ius ſuc-
cedendi de iure præto. non agnitum in vita non tranſmittitur
ad hæredes.l.emancipata.C.qui admit l iij.§.acquirere.de bon.
poſ.& huius regulæ duas rationes Bal.aſſignat, & quia fragiles
ſunt,nunquam mihi placuerunt in d.l.emancipata. Aliam rõ-
nem ſatis coloratam aſſignat Bal.in d.l.ſi auia.Sal.in l.apud ho
ſtes.C.de ſuis & leg.Et credo,ꝙ iſta ſit ratio:nam hr̃ditas anteꝗ̃
ſit adita non eſt in bonis noſtris , nec illud ius ſuccedendi dr̃ in
bonis noſtris anteꝗ̃ adeatur.tex.eſt in l.pretia rerũ.in prin.ff.ad
l.Fal.ꝗ̃ alleg.ad hoc Bar.in l.poſt emancipationem.in prin ff.de
lib.leg.& illum tex.dicit Bal. ad hoc vnicum & ſing. in l.ij. cir-
ca fi.C.de iu.& fac.ign.ergo illud, quod nõ eſt in bonis noſtris,
ad filios tranſmittere non poſſumus.l.traditio. ff.de acqui. rer.
dom.Et per ea dicit Bar.in l.ſi vniuerſæ C.de leg. ꝙ campana,
quando pulſat, vult dicere male dat,qui nõ habet. Hinc eſt,ꝙ
lex ſine aditione facit ſuum ſtatim hæredem : quia inter mor-
tem teſtatoris, & adition. non eſt dare medium ſecundum gl.
& Bal.in l.cum hæreditas.C.depo.cũ multis concor. gl.ad hoc
in l fi.ff.de condi.inſti.Ex hoc ſequitur,ꝙ ſuus ex potentia ſuita
* tis hæreditatem non aditã ad quoſcunque tranſmittit, *ſecundũ*

a *communem* [a] *ſententiam*, vt ſtatim dicã. Difficultas ergo eſt, quomodo iſte impubes arrogatus potuit tranſmittere iſtam quar-
14 tam, quam in vita non agnouit, cùm ſtatim mortuus ſit. † In hac difficultate inuenio accommodari 3. ſol. Prima eſt, quam ponit Bal. in repe. in 3. col. in 5. opp. qui reſpõdet, ꝙ impubes arrogatus erat ſuus hæres, vt dixi in vlt. euidentia li. Ideo ex potẽtia ſuitatis potuit tranſmittere, ac ſi agnouiſſet, vel acceptaſſet in vita ſecundum communem ſententiam. l. apud hoſtes. C. de ſuis & le. l. ex militari. §. ſi cum ſeq. ff. de teſta. mili. Bar. & Doct. in l. ſi infanti. vbi dicam. C. de iu. deli. plenè Bar. & Mod. in l. ventre. ff. de acq. hær. cum concor. Tamen Bal. hic in 2. col. & 2. op. reprehendit hanc ſol. quia licet arrogatus ſit ſuus hæres patris arrogatoris: tamen quantum ad quartam, & ſic legitimam ſolam non poteſt dici ſuus: cùm ſibi obueniat ti. ſing. vt no. gl. in l. cum a matre. C. de rei ven. Nec hæc poteſt dici ſuitas reſpectu filiorum arrogatorum, & propterea Bar. in repe. in 6. op. viſus eſt non multum curaſſe de hac ſol. dum dicit, vel ſolue melius: vnde ſecundo loco reſpondet Bar. in d. repet. in d. opp. tamen loquitur diminutè & corruptè: ſed vult dicere, quòd regula. d. l. vnicæ. §. in nouiſſimo. cum concor. procedat, quando hæreditas, vel quota defertur alicui ex diſpoſitione teſtatoris, & tit. vniuerſali, tunc procedit regula, hæreditas non adita non tranſmittitur: ſed iſta quarta defertur impuberi arrogato, non ex diſpoſitione teſtatoris, ſed legis prouidentia, vt in d. l. j. §. ſi impuberi. & in d. l. fin. ff. ſi quid in frau. pat. Item defertur ti. ſin-
b gu. [b] hinc eſt, ꝙ dicitur quarta bonorum, & non hæreditatis. l. Papinianus. §. ſi quis impubes. iuncto. §. quarta. & §. qm̃ quarta. ff. de inoffi. teſta. & no. gl. in d. l. cum à matre. & dicit Ang. & benè in d. §. ſi quis impubes, ꝙ iſta quarta petita ab arrogato petitur tanq̃ æs alienum. Secus in quarta debita filio legitimo, & naturali, vt ibi per eum. quod tñ aliter non firmo. Nõ mirum ſi tranſmittitur: quia iura ſingularia facilius tranſmittitur: d. §. in nouiſſimo. & hanc ſolu. tenet ẽt Bal. hic in 2. col. & 2. oppo.
15 ¶† Et ex hac ſolu. infert ſing. Bar. in repe. in loco alle. & eſt ſo-
c lennis deciſio, quam pluries audietis alleg. ꝙ ſtãte ſtatuto, [c] ꝙ
d moriente vxore [d] in matrimonio maritus lucretur dotem, vel augmentum dotis: Pone, ꝙ mortua vxore, poſtea moriat̃ maritus, qui in vita aliter non acceptauit lucrum dotis, tranſmittet ad hæredes: quia defertur ex diſpõne legis, & ti. ſingulari. ergo tranſmittit, per ſo. proximè datam. Et iſtud tenet Bal. hic in 2. opp. Idem in terminis dicti ſtatuti tenent Sal. Pau. de Caſt. & d. Alex. in l. cum antiquiorib. C. de iure delib. reprobata glo. ibi in verſi. fuiſſe, quæ contrarium vult, quã etiam reprobat Ang. hic, qui aliud non dicit in hac. l. Idem in terminis prædicti ſtatuti tenet dom. Alex. in conſi. 262. incip. viſo themate ſcripto. in vlt. col. Facit text. in Auth. & ſi res. C. de ſecun. nup. inducendo, vt facit Bal. in l. generaliter. §. in his. eo. titu. vbi Bald. idem tenet de ſtatuto, vt dixi. Adde bene facere tex. in l. edicto. §. ad hæredes. ff. de iure fiſci. Item tu pondera ſubtiliter, quòd idem eſt de mẽte Bar. in l. qui duos. §. ſi maritus. per illum tex. ff. de reb. du.
16 aliàs inutilis eſſet illa ſua deciſio. ¶† Tertiò, adde bene facere illud, quod tenet Sal. in Auth. bona damnatorum. in vlt. colu. C. de bonis dam. vbi refert ſe de facto conſuluiſſe, quòd bona damnatorum, quæ per illam Auth. conſeruantur aſcendentib. & deſcendentib. tranſmittuntur hæreditate nõ adita. Alleg. plu-
17 ra iura præcipuè tex. in d. l. edicto. §. ad hæredes. ¶† Quartò adde in terminis. d. Alex. in l. ſi vir. ff. ad l. Fal. vbi tenet, quòd tale lucrum, quod conſequitur maritus virtute ſtatuti, dicitur effici patrimonium viri: non autem dicitur hæreditas mulieris. Et ideo cùm tale lucrum non dicatur habere iure hæreditario ipſe maritus, certe, licet non ſit agnitum per ipſum maritum: ta-
e men ipſe tranſmittit ad hæredes, [e] & ibi per eum ad hoc plu-
18 ra allegantur. ¶† Quintò facit, quod in ſimili dicimus, quòd legitima, vel ſupplemẽtum legitimæ: quamuis debeat peti in vita per filium naturalem & legitimum: tamen etiam ſi non peteret, tranſmitteret ad hæredes, vt no. concludit Sal. in l. ſcimus. in prin. C. de inoffi. teſta. & Bal. in l. ij. in vlt. q. C. de lib. præte. Sic etiam dicimus in Trebellianica, quæ licèt nõ acceptata tranſmittatur. l. quanquam. ad l. Fal. & ita teneas, ꝙ lucrum ex dicto ſtatuto licèt non agnitum tranſmittitur, quamuis ꝯ, & male conſuluerit Ange. in conſi. 79. aliàs 81. incip. in Dei nomine. Maria de baſtardis contraxit, &c. & in conſil. 2. ſeq. vbi mouetur per aliquas leues rationes, quas reprehendit in ſpecie dom. Alex. in præalleg. conſi. 150. in 2. vol. vbi vide: & ibi circa finem
* *limitat hanc communem conclu.* vt non procedat, quando lucrum dotis à ſtatuto deferẽ filijs iure hæreditario, vt ſi in dote ſimul cum hæreditate ſuccedent, tunc non tranſmitteretur. & in iſtis
19 terminis poteſt ſaluari opi. Ang. reprobata ¶† Pro pleniori tamen intelligẽtia huius communis deci. forma egregiam quæſtionẽ. Statuto cauetur, prout vbique apud nos, ꝙ ſi pater moriatur ab inteſt. filij maſculi ſuccedũt & excludũt fœminas, quę debent decenter dotari arbitrio duorum propinquorum. Pone, moritur pater relicto filio maſculo & fœmina: non eſt dubium, ꝙ filius maſculus virtute ſtatuti, in toto ſuccedit excludens fœminam. Sed pone mortuo patre, filius maſculus ſic ſtetit cum ſorore, & non aliter adiuit hæreditatem patris, moritur filius maſculus, relicta vna filia parua, quæ ſuccedit. Nunquid ad filiam paruam tranſmittit hæreditatem patris agnitã, quæ tota ſibi defertur virtute ſtatuti excluſa fœmina? An dicamus, ꝙ amita ſimul ſuccedit cum nepte? Et quidem videtur dicendum, ꝙ ſi filius agnouiſſet per aditionem factam, eſſet hæreditas ſuum proprium patrimonium, vt dixi in l. venia. C. de in ius voc. & tunc ſine dubio filia ſua parua in totũ patri ſuccedit: Sed, quia præſupponimus, ꝙ hæreditatem nunquam adiuit, dubium ſtat, nunquid tranſmittat ad filiam paruulam. Nã partem hæreditatis, quæ ſibi defertur de iure communi, tranſ-
* mittit ex potentia ſuitatis *ſecundum communem ſententiam.* & illa filia paruula proculdubio ſuccedit. ſed difficultas eſt in alia media parte, an ſuccedat in alia dimidia, in quo ſolùm ſuccedit frater vigore ſtatuti, & ſororem excludit: Nunquid in alia dimidia dicatur ſuus, & aliam tranſmittat ex potentia ſuitatis?
f Et profecto in tranſmiſſione videtur ceſſare ratio [f] finalis ſtatuti quæ fuit, ꝙ maſculus excludit fœminas fauore agnati, vt bona conſeruentur in linea maſculina. l. j. §. pen. ff. de ven. inſpi. Cy. & alij in l. j. ad fin. C. de adul. Io. And. in addi. Spe. in tit. de ſuc. ab inteſt. ſuper rub. quia hic vtraque eſt fœmina: & ſi tranſmittit ad filiam, bona nõ remanent in agnatione maſculorum: & ſic ceſſat ratio finalis ſtatuti. Nec dicas, ꝙ illa filia parua admittatur ex perſona patris maſculi: quia ſubintrat eius locum. §. cũ filius. Inſti. de hære. ab inteſt. quod aduerte, quia aliàs errares in
20 fundamentis, † quia quando filia ſuccedit in locum patris, nõ credas, quòd veniat ex pſona patris, bene eius loco primò ponitur, ſed poſtea ſuccedit ex ſua perſona propria, & conſiderãtur qualitates ipſius filiæ, & neptis, non ipſius patris. Ita magiſtraliter Bar. in l. j. §. ſi filius. ff. de coniu. cum emancipato liber. Idem Bar. in l. j. §. ſi ſit. ff. de colla. bon. & alibi plenè Doct. vt ſoleo plenè dicere. in l. qui ſe patris. C. vnde libe. Modo ꝙ iſta filia ſuccedit in locum patris, erit in eodem gradu cum amita. ſed ſi conſiderentur qualitates filiæ, & non patris (vt debent conſiderari) iſta filia non reperietur habere qualitatem, propter quã amitã excludat. Paſſus iſte eſt altus, & diffuſus, & valde diſputabilis: in quo poſſunt infinita pro & contra adduci: ſed ſtringendo quantum poteſt fieri (principaliorib. adductis) ero contentus conclu. afferre. Iſtam, q. in terminis ponit Sal. in l. j. in vlt.
g q. C. de adul. & ibi [g] cõcludit, quòd portio delata filio maſculo virtute ſtatuti, ſi non ſit agnita per maſculum in vita, non trãſmittitur ad eius filiam: ſed in ea ſuccedit ſoror, & ſic amita. Motus trib. fundamentis, quæ breuiter refero. Primo quia quãdo aliqua portio contra ius commune defertur ex iure ſpeciali, ita demum haberet locum ius ſpeciale, cõtra ius cõe, ſi portio ſit expreſſe acceptata, aliàs non. l. emancipata. C. qui. admi. l. j. §. ibidem. ff. de colla. bon. ſed ſic eſt in propoſito: ergo &c. Secundò, quia lex ſtatuit, ꝙ deſcendentes tranſmittant hæreditatem patris non aditam, ne fraudentur debita portione. l. vnica. C. de his, qui ante aper. tab. Dicuntur autẽ fraudari debita portione quantũ ad illam, quæ defertur de iure cõi. & iſta ne fraudentur, habet locum tranſmiſſio, ergo cùm ceſſet ratio fraudationis in alia parte ſtatutaria: conſequenter debet ceſſare tranſmiſſio, tñ illud eſt leue fundm̃. Vltram. mouent̃: quia qñ filius tranſmittit ex potentia ſuitatis hæreditatem, tranſmittit non tanq̃ aditam, ſed adeundam. d. l. vnica. C. de his, qui ante aper. tab. & eſt melior tex. de iure in l. ſi qs filiũ. in prin. ff. de acq. hær. Si ergo portio ſtatutaria trãſmittitur tanq̃ adeunda. & filia nõ reperiatur illius qualitatis, per quam poſſit excludere amitam: ergo

ADDITIONES.

a ¶Sequitur Roma. conſi. 58. Emanuel Suarez. lib. recept. ſent. ver. tranſmiſſio. Dec. conſi. 250. 231. nu. 6. MASVER.

b ¶Singulari. Alle. pro hoc tex. meliorem. in l. ij. §. de quarta. ff. fa. erciſ. PVRPV.

c ¶Statuto. Adde Abb. in rub. de ſpon. in c. ſi inter virum, eod. tit. in c. 3. loco. de præſump. in c. ex publico. de conuer. coniu. Car. Zab. in c. cum dilectus. de conſu. Idem Car. in c. ex tenore. de teſt. Pet. de Anch. in c. 1. de conſt. Idem Pet. de Anch. in ca. Quemad. de iureiur. Homodeus de Sign. conſi. 146. inci. in q. vertente inter do. Viuianum. Ab. conſi. 1. incip. quidam. A. contraxit, ſponſalia. in 1. volum.

d ¶Quid ſi non vixit vel per diem, an habeat locum ſtatutum, Bal. in l. non tantum. C. de legat. dicit quod ſic.

e †Hanc veriorem & magis communem, dicit Rol. de dote q. 47. num. 6. & ſeq. aliquid conſi. 185. nu. 3. MASVER.

f ¶Ratio. hanc rationem in diſcurſu tenet Alex. in l. filiæ dotem. in 2. col. C. de colla. PVRPV.

g † Opi. Saly. reprobant Aym. conſi. 185. nu. 3. Rolan. de dote. q. 47. in fin. vbi dicit contra eum eſſe communem. MASVER.

ergo adire non poterit, & per consequens videtur dicendum,
ꝙ non succedat. In eandem sñiam inclinat Lu.Ro.in l.vētre.
ff de acq.hær.ex duobus,& præcipue, quia statutum excludēs
fœminas à successione patris propter masculos, intelligitur
extantib masculis. qui patri succedant: aliàs fœminæ non ex-
cluduntur.Ita pulchrè no. Bart.in l.2.§. sed si sint sui.per illum
tex.ff.ad Tertu.& l.1.§.si filium.ff.de bo.pos. ꝯ tab. Bal.in l.ma-
ximum vitium.in 6.col.C.de lib.præte.tñ Lud.Rom.postea in
hoc reliquit cogitandum. Pro eadem parte stringere vr̃: quia
regula est, ꝙ qñ aliqua portio defertur alicui de iure speciali,
in eo non habent locum beneficia iuris cõis.text. est no. & re-
putatus fin.in l.mulieri, & Titio.ff.de condi. & demonst.ergo
cùm ad aliam partem masculi non veniant iure commu-
ni, sed speciali: & sic statutario: ergo in illa parte non debēt
habere beneficium iuris cõis.& consequenter beneficiū trans-
missionis.Ista sunt ex multis, quæ principaliter stringunt. Pro
parte contraria, ꝙ etiam pars delata masculis per statutum
exclusa fœmina,transmitti debeat ad filiam paruulam, etiam
* non adita ex potentia suitatis, multum stringit. *Nam cois sen
tentia* est, ꝙ filius suus transmittit ex potentia suitatis hæredi-
tatem patris,vt prædixi,ergo sicut transmittit illam partē,quæ
defertur ex iure cõi: ita debet transmittere etiam partem,quę
defertur iure statutario: aliàs sequetur absurdum, ꝙ iste filius
pro parte dicatur suus, & quo ad partem non, & sic in parte
transmittat in parte non,contra cõiter no.in l.1. & 2.de acqui.
hæred.& quia eadem res non debet diuerso iure censeri.l. eum
qui ædes.ff.de vsucap. & ita per istud fundamentum, & quæ-
dam alia similia,quæ tñ necessariò non stringunt tenuit in ter-
minis Bald.in cons. incip. factum proponitur sub hac forma
quidam.qđ refert formaliter Lud.in d.l.ventre. Item. Pau.in l.
fi.ff.de acq.hær.alia ratione. Eandem partē consulendo tenet
d.Alexan.in consi.20.incip.viso processu causæ vertentis inter
Ray.in 1.vol.vbi multum diffusè examinat arguendo ad par-
tes: de inde rñdendo obiectionib.Et inter cætera principaliter
mouetur: quia cùm statutum disponat, ꝙ extantib.masculis
fœmina non succedat patri: certe cùm fœmina sit priuata per
statutum à successione patris, desinit esse sua: sicut si pater eā
exhæredaret,vt sing.inquit Bar.in l.1.§.sciendum, in fi. per illū
text.ff.de suis & leg.Sequitur Bal.in d.l.maximum. Imo.in d.l.
ventre.& Lud.Ro.in l.apud Iul.§.Idem Iul.ff.ad Treb. ergo cū
filia in successione patris desinat esse sua. ergo filius masculus
in tota successione est suus: ergo totam debet transmittere ex
potentia suitatis. Sed huic fundamento dupliciter respon.
& primo, quod doct. Barto.in d. §.sciendum, procedit quan-
do filius masculus successisset patri.tunc fœmina desinit esse
sua,sed cum hic non successerit, non obst.statutum prout de-
clarat ipsemet Bar.in d.l.1.§.sed si sint. per illum tex. & alios.s̃.
21 alleg.† Vel secundo,& not.rñdeo, ꝙ deci.Bar.in d.§.sciendum,
procedit qñ extantib. masculis statutum excluderet fœminas
in totum,& simpliciter loqueretur: tunc verum est, ꝙ fœmi-
na desinit esse sua. Sed si statutum extantib.masculis non sim-
pliciter excludat fœminas,sed iubeat dotari, vt in casu nostro,
tūc,quia dos succedit loco legitimæ, vt declarat Bar.in l.Titio
centū.§. Titio genero.cum concord.de cõd.& demon.& ꝯñr
statutum vult, ꝙ fœmina habeat legitimam suā,& consequen
ter eam non priuat in totum,tunc fœmina nõ desinit esse sua.
Ita pulchrè limitat illam doct.Bar.do.Alex.in consi.131.incip.
22 transmissum est ad me nuper,&c.† Pro eadem parte facit no.
verbum Bal.in c.1.in tit. Episcopum,vel Abb.in vsib.feud.Vbi
no.per illum tex. ꝙ filia semel exclusa à successione patris per
masculos intelligit semp exclusa, adeo ꝙ mors masculorū nõ
prodesset fœminæ,& istud reputat not.propter statuta, ꝙ exi-
stentib.masculis fœminæ non succedant, ꝙ licèt moriātur ma-
sculi non relictis liberis, tñ per hoc fœmina non admittitur ad
successionem paternam.Idem Bal.in Auth.sed & si quis.in 6.&
in l.quib.C.de secund.nup.per Franc.de Aret.in consi.50. incip.
copiose,& eleganter.in pe.co. Et si hoc dictum Bal.est indistin-
ctè verum, multum stringit pro hac parte: sed considera, an
debeat intelligi ſm Bart.in d.l.1.§.sed si sint sui.ff. ad Tert. cum
alijs.s̃.alleg. Habeo istam q.pro valde dubitabili, & aliter pro
a nunc non determino.ᵃ Adde tñ Alex.in l. si filius,qui patri. ad
fi.ff.de vulg.& pup.Item vide Bar.in l.liberorum. ff.de verb.sig.
in 8.vel in 9.col.in ver.quæro retento, &c.sed ibi auus viuebat.
per Fran.de Are.in consi.141.qđ incip.viso statuto cõis Aretij.
Redeo ad difficultatem.s̃.tactam,& addo, ꝙ Bald.hic in 2.col.
& 2.op.tertio modo respon.ad obiectum: quomodo quarta
non agnita potuerit ad hæredes transmitti.& dicit, ꝙ virtus sti
pulationis,& cautionis interpositę per arrogatorem, vt decla-
raui in euidentialib.facit, vt agnouisse videat̃, quia in his,q̄ de-
bentur via ꝯctus, non requiritur alia agnitio. l. cum pater. §.
matre.ff.de leg.2. & propter hanc rationem infert, ꝙ lucrum
dotis, ꝙ defertur marito virtute statuti etiam non agnitum,
transmittitur ad hæredes: quia debet̃ causa præcedentis con-
tractus.Ista sol.licet per scribentes hic non impugnetur,est eui-
denter falsa,& credo, ꝙ processerit per inaduertentiam Bal. ꝙ
quarta transmittatur virtute stipulationis, & cautionis: quia
cautio non interponitur super quarta,nec extenditur ad quar-
tam,sed super bonis arrogati,prout declarat gl.hic in ver.quar
ta.& est tex.in §.cum autem. & ibi gl. expressa,in ver. iubere.&
Bart.declarat hic in secundo euidentiali, cum quarta debea-
23 tur ex constitutione diui Pij, vt s̃.declaraui. ¶†Secundò prin.
not.ex tex.quòd sicut filius legitimus & naturalis debet habere
quartam in bonis patris.l.Papinianus.§. qm̃ autem.ff. de inoffi.
testa. Ita etiam impubes arrogatus & in hoc conueniunt, sed
in vno impubes arrogatus quantum ad istam quartam vr̃ me
lioris conditionis,quam legitimus & naturalis, quia impubes
arrogatus potest reuocare alienata per arrogatorem in fraudē
legitimæ suæ.l.fi.ff.si quis in frau.patr. Tñ secus videtur in filio
legitimo & naturali.per l.non vsque.ff. si quis à patre fue.man.
& pondera rationem illius text.quia iniquum est ingenuis ho-
minibus non concedi liberam bonorum administrationem,
tñ ille text loquiturècontra, qñ filius alienauit in fraudem pa-
tris.& illud tenuit glo.in l.2.C.si quis in frau.pat. Breuiter Bart.
multum dubitauit de hoc in d.l. non vsque. & multum se in-
uoluit. Finaliter tenet, ꝙ cùm impubes arrogatus possit reuo-
care alienata in fraudem legitimæ suæ, multo magis poterit
filius legitimus,& naturalis,quāuis è ꝯ si filius alienauit in frau-
dem legitimæ patris, &c.intelligit d.l.non vsque. quā non ha-
beo pro expedita.Sed vide post gl. per Bar. & omnes in d.l.2.si
quis in frau.pat.& per Cy.in l.1.in 8.q.& ibi Bal. in antepe.col.
C.de inof.do.Doct.i.1.§.Itē si qs in fraudē.vbi dixi. Instit.de act.
Ponunt Canonistæ in cap.Ray.de test.tñ pro conclu.Bart.facit
qđ signanter vult Bal.in l.1.in fin.C.si quid in frau.patr. ꝙ si pa-
ter amisit omnia bona sua in ludo azardi, filij possunt reuoca-
re vsq; ad eorum legitimam. De quo etiam per Bal.in rub.C.
de condi.ob tur.cau. & in Auth. ex testamento. in pen. col.16.
car.C.de colla.Imo.in l.si quis cùm sciret. ff.de vsuc. pro emp.
In contrarium tñ aliqualiter facere vr̃ cautela tradita ad pri-
uandum filios legitima,quam ponit Bar. post Cyn.in l.hæredi-
tarium.per illum tex.ff.de bo.auct.iu.po. cum concor. ꝙ pater
alienet omnia bona sua.vt per eum ibi, cum legitima intelliga
24 tur deducto prius ære alieno.¶†No.tñ perpetuò, ꝙ non suffi-
ceret patrem alienantem confiteri in instr̃o pretium recepisse,
nisi aliter verè appareat de actuali numeratione. Ita Ioan.de
Pla.in §.Item si quis. ad fi. Insti. de inut.stip. Motus per not.in
Auth.sed iam necesse.C.de do.ante nup.per Bar.in l.per diuer-
sas.C.man.& illā deci.Io.de Pla.sequitur Bart. Veron.in caute.
25 21.¶†Vltra eos ego confirmo: quia confessio patris facta in
testamento,in quo confitetur se debitorem alicuius, non ha-
bet præiudicare filio, quo ad diminuendam eius legitimam;
quia sic aperiretur via malitijs ad fraudandum filios legitima,
ſm Bar.in l.cum quis decedens.§. codicillis. in discursu. de leg.
2.& hanc regulam expresè firmat Spec.& Ioan. An.in titu.de
confes.§.nunc videndum.versi.sed nunquid patris. d. Anto.de
But.in c.quāuis.in 3.col.& ibi Panor.de re iud. Alex.in cõsi.44.
qđ incipit,habita super cod.in 1.vol.& in consi.78. qđ incip.vi-
so,& considerato themate.in eo.vol. Vno tñ casu impubes ar-
rogatus vr̃ in ista quarta esse melioris conditionis, quàm legi-
timus,& naturalis,quam ponit Angel.in l.Papinianus.§.si quis
26 impubes.ad fi.ff.de inof.test.vbi vid.,sed non firmo. ¶†Tertiò
principaliter not.in versi.nisi forte. ꝙ pater arrogator potest in
quarta impuberis arrogati substituere directò, & pupillariter
vsque ad tempus pubertatis: Vltra non potest directò,nec per
fideic.Ratio diuersitatis est ſm Bar.& Doct.hic: quia substitu-
tio pupillaris dr̃ prouisio ipsius pupilli. Nā cùm pupillus ipse
non

ADDITIO.

a † Hæc quæstio tractatur per Cy.& alios in l.1.in fi.C.de adul.quando stante
primo statuto,decessit aliquis relicta filia, & filio, qui nulla immixtione fa-
cta,mox decessit relicta filia, seu nepte, quæ omnia bona vendicat ex statuto
contra amitam,quæ solùm vult habere dimidiam ex iure communi, tanquā
cessante statuto. Hic ꝙ succedant æqualiter,tenuit Iaco.de Aret. & Vbe. de
Bob. Cõtrarium pro nepte tenuit Cy.d.l.1.Sal. autem distinxit. aut per filiū
fuit adita hæreditas patris,& tunc procedat opi. Cyn. aut verò nullo modo
adiuit,nec se immiscuit,& tunc locus sit opinio.Iacob.de Are. Quanquam
idem Ias.in l.emancipata.colum.2.C.qui admitti.remittat se ad not.per eum
hic,vbi relinquit sub dubio.sed postea in consil.201.lib.2. sequitur opi. Saly.
20.consi.1.lib.1.ex pluribus ibi alleg.maxime Socy. in l.mulieri.in fin.ff.de
cond.& demonst.in consil.153.col.3. lib.2. vbi articulum plenè examinat.&
ꝙ imò transmittat filius in suum hæredem ius excludendi filiam, magis cõ-
munem dicit Gabriel.co.opi.lib.6.tit.de statut.conclu.4.nu.8. quam limita,
& amplia,vt per eum ibi,cui adde Aym.consi.185.nu.3. MASVER.

non possit per ætatem testari, lex permittit patri, ꝙ possit sibi
facere substi.pupil.quæ dicitur testm̃ pupilli.l.morib.ff.de vulg.
pupil.sed fideic.est onus.l.cohæredi.§.cum filiæ.ff. de vulga.&
pupil.De quo per glo.latè Cy.& alios in l.ex trib.C.de inoffic.
testam. Et si dicas, si pater arrogator intra pubertatem grauet
impuberem per fideic.ꝙ restituat istam quartam Titio. quare
magis istud fideic.censetur grauamen & onus, quàm si substi-
27 tuit Titium pupillariter? Rñ. ꝙ istud patet ex multis. † Et ex
vno maxime: quia substitutio fideicommissaria impedit, ꝙ
bona non possunt alienari etiam per tutorem cum pupillo,&
decreto iudicis,quin adueniente die fideic. alienata reuocen-
tur.l.fin.& Auth.res quæ.C.communia de leg. Et propter hoc
censetur onus. Sed substitutio pup.non impedit,quin pupillus
cui facta est substi.pup.possit alienare bona: nec eueniente ca
su substi.potest substitutus illa reuocare. quia sicut si testator
fecisset testm̃, propter suum testamētum non impeditur alie-
nare,imò alienando intelligitur reuocare legata nisi ex neces-
sitate.l.fideic.§.si rem.de leg.3.Ita cùm subst.pup.censeatur te-
stamentum pupilli,per id non debet impediri alienare,& sub-
stitutus alienata non reuocat.Ita concludunt Ang. & Imo. in
l.Marcellus.§.res quæ.ff ad Treb.Bar. & Imo.in l.sed & si cōdi.
§.si seruum cōem.ff.de hære.insti. Raph.hic in 2.col. ¶Istud li-
mitat sing.Bal.vbi examinat hunc passum, in l.nec ei.in prin.s̃.
eo.vt procedat, qñ alienatio fieret per pupillum cum tutore
ex iusta causa,tunc excluditur substitutus pupil. à talib.aliena-
tionib.Sed si pupillus cum tutore alienaret sine iusta causa, po
test eueniente casu substitutionis substitutus reuocare,per l.1.
§.sed nonnullos.in versi.aut substitutum.ff.de tut.& rat.dis.Se-
quitur Lud.Ro.in d.l.Marcellus.§.quidam. & d. Alex.in eadē.
l.Marcellus.§.res quæ.qđ not.quia magna, & memorabilis li-
mitatio est. ¶Limita tamē istum tex.dum vult,ꝙ pater in ista
quarta non potest grauare impuberem per fideicom.Intellige
verum,qñ grauamen esset nominatim iniunctum in personā
impuberis: tunc non valet vt hic.Secus si onus fideic.esset no-
minatim iniunctum in personam substi.pup. quia licèt pater
arrogator non possit fideicommisso grauare impuberem,po-
28 test tñ grauare eius substitutum pupil. ¶†Ista limitatio proba
tur optimo simili.Nam licèt pater non possit filium legitimū,
& naturalem in legitima sua onere fideicommissi grauare: qa
omne grauamen positum in legitima omnino reijcitur.l.om-
nimodo.& l.scimus.§.1.C.de inoffi.test.tñ subst. pup.legitimæ
filij potest grauare onere fideic.Tex.est sing.in l.si fundum per
fideicom.§.fi.& seq.ff.de leg.1.Cyn.Bart.& alij in l.ex trib. C.de
inoffi.test.Bar.in l.2.in prin.ff.de vulg.& pup. Bald.in l.cum vi-
rum.in 4.col.C.de fideic. Ergo eo.modo erit in quarta impu-
beris arrogati.& hoc vltimum expresse tenet Bal.hic in 2.opp.
qui reputat no.dignum.Et puto,ꝙ ratio diuersitatis in vtroq;
sit aperta,quare pater arrogator,& eodem modo pater verus,
& naturalis non possit in legitima filiorum iniungere onus fi-
deicom.& tñ tale onus possunt iniungere substitutis pup.Cre-
do, ꝙ ratio colligitur ex regula. Quem non honoro, grauare
non possum,ècontra sic.l.ab eo. C.de fideic. cum si. Tunc sic:
Qñ pater relinquit legitimam filio,cum non honorat:quia ve
lit, nolit, lex cogit eam relinquere: & sic filius habet legitimā
ex prouisione.l.vt hic in fi. Ergo pater nō potest aliquod onus
iniungere. Sed qñ pater substituit aliquem pupillariter pupil-
lo,eum honorat,cùm potuisset substituere alium, quē vellet:
Ergo cùm substitutum honoret, quia habet cōmodum subst.
consequenter potest eum grauare onere fideic. & sic qñ nun-
29 quam haberemus.l.de hoc: tñ ad istud vrget dicta ratio.† Ca-
ue tñ,quia alibi totumècontra deciditur, ꝙ si pater exhæredet
filium suum pupillum,ꝙ ab ipso filio exhæredato potest lega
ta relinquere: & tñ à substituto filij exhæredati legare non po
test.l.cum quidā.C.de leg.l.qui fundum §.qui filios.ff.ad l.Falc.
Et istud procedit etiam in milite.l.miles ita.§.si miles.ff.de test.
mil.& quæ sit ratio,durum est rñdere. Soleo tangere in d.l.cū
30 quidam.C.de leg.† No.tñ diligenter, ꝙ qñ substitutio fideicō-
missaria iniungitur substituto pupillariter impuberi simplici-
ter, ꝙ tñ non durat semper, sed solùm durat tanto tempore,
quanto pupillaris substi.& non vltra: & sic finitur pubertate:
& sic in ea speciale est isto casu.tex. est de hoc solennis. in l.qđ
fideicom.ff.de leg.1.& non est alibi in iure,ſm Dy.Bart.& alios
31 ibi,quamuis regulariter substitutio fideic.semper duret. † Ad-
uerte etiam diligenter,ꝙ prædicta procedunt in casu certo, ꝙ
si onus fideicom.sit expresse iniunctum impuberi, nihil valet.
Si autem eius substituto pupillari, valet.quia in dubio quando
onus fideic.est simpliciter iniunctum, etiam si sit dictum post
mortem filij,tñ intelligitur iniunctum non filio, sed substituto
pupillari,& consequenter valet,ita sing. Bar.in l qui duos.ad fi.
& ibi not.per glo.ff.de vulg.& pupil. & ibi sequuntur Imol. &
Pau.& Imol.in l.cohæredi.§.cum filio.eod.tit.vbi reputat hoc
not.& in commento.c.Ray.de test.circa fi.trac.vulg.subst.Ful.
& Pau.de Cast.in l.eam,quā.C.de fideic.Raph.Cu.in l.1.§.fi.ff.
de vulg.& pup.& d.Alex.in d.l.cohæredi. §. cum filiæ. & Alex.
in consi.12.in 3.vol.incip.attentis verbis testamenti. in pe.col.
Est verum,ꝙ contrarium expresse tenet Bar.(de quo mirandū
est) in d.l.cohæredi.§.cum filiæ.ver.ꝙ si hæredem. per illū text.
quem adhoc dicit tenendum perpetuò menti, vt ibi per eum.
Idem Barto.in l.codicillis.in prin. per illum text.ff.de vsufr.leg.
Pau.de Cast.in consi.198.qđ incip.in casu præsenti.per text.in
* c.si pater.de test.in 6.Sed tu tene præcedentem opi.*quæ est com-
munior.* & suadetur aperta ratione: quia onus fideic. intelligi-
tur iniunctum ei,cui potest iniungi: vt declarat Bar.in l.Cen-
turio.ff.de vulga.& pupil.ad hoc vt actus magis valeat,quā sit
nullus.per regulam.l. Quoties.ff. de reg.iur. & l. Quoties.ff.de
reb.dub.& ad §.cum filiæ.respon.ſm Mod.ibi.& Bar.in d.l.qui
duos. in fin.ꝙ ibi onus fideic.fuit expresse iniunctum ipsi filio.
32 ¶†Secundò princ.limita prædicta,ꝙ onus fideicō. non potest
expresse iniungi filio impuberi siue naturali, & legitimo, siue
arrogato, & si iniungatur est nullum. tñ non inuenio istam li-
mit.vsq; nunc ad hoc ab aliquo consideratam.Nec vnquā co-
gitaui,nisi nunc.etiam videbitur ibi multum mirabilis,vt pro-
cedat, si filius acceptet legitimam suam. Sed si eam non acce-
ptaret,fortè,quia expresse repudiaret, vel quia statim morere-
tur antequam agnosceret, vt in casu huius. l. quo casu legiti-
ma transit ad substitutum,isto casu dico mirabiliter,ꝙ licèt fi-
deicom.fuerit nominatim iniunctum impuberi,& sic nihil va
let,tñ,quia legitima trahitur ad substitutum,valet, & substitu-
tus tenetur ad fideicom.licèt sibi non sit iniunctum. Istam li-
mit.probo per text.in simili à me ad hoc nouiter pōderatum.
in l.cum patronus.ff.de leg.1.vbi grauamen non potest impo-
ni in legitima patroni. & si iniungatur est ipso iure nullum, tñ
si patronus non acceptat legitimam, & transiret ad substitutū
vulgarem,quia substitutio vulgaris non est onus,certè substi-
tutus tenetur ad onus fideicom.licèt sibi non esset iniunctum,
sed patrono nominatim.& hunc tex.ad hoc multum no. & si-
gnat Pau.in vtraque lectu.ibi tam Paduana,quam Bon. & per
illum tex.sing.infert limitari iura,quæ dicunt, ꝙ filio legitimo,
& naturali non potest in legitima iniungi onus fideic. vt præ-
dixi.Tñ si nominatim iniungatur,& filius non acceptet legiti-
mam,& sic legitima vadat ad substitutum, substitutus tenebi-
tur ad onus fideicom.quia licèt onus fideicommissi non vale-
ret,quo ad personam filij, valet tñ quo ad personam substitu-
ti,quia per legitimam mutationem personæ perdit priuilegiū.
Alleg.in arg.l.Paulus respon. (quæ nihil facit.) ff.de acq.hæred.
Nec habet obst.ſm eum,ꝙ illud, qđ à prin.non valet, non po-
test postea ex postfacto validari, quia rñdetur, ꝙ vsque retro
fingitur valere,quia fingitur iniunctum ipsi substituto, per d.l.
cum patronus.Ergo idem puto posse dici in ista quarta impu-
33 beris arrogati.& istud bene not. ¶†Quartò not.ex text.ibi, nisi
fortè ad quartam solam.differentiam inter patrem arrogato-
rem,& naturalem: quia pater arrogator non potest substitue-
re pupillariter,nisi in sola quarta, quam debet impuberi arro-
gato: sed pater verus potest substituere in omnib. bonis pupil-
li.l.sed & si plures.§.ad substitutos. ff.de vulg. & pup.§. non so-
lum.insti.de pup.substi. Ratio est: quia in arrogato alia bona
præter quartam debent ad eos pertinere, quib.spectarent si ar-
rogatio non fuisset: ita ꝙ substitutio arrogatoris non potest
eis præiudicare.l.nec ei.§.1.s̃.eo.ſm Doct.hic. & inter cæteros
34 Alb.in 2.oppo.& Bal.in 9.¶†Quintò not.ibi,quia hoc non iu-
dicio.ꝙ qui facit illud,ad qđ per legem obligatur, non dr̃ con-
ferre beneficium.concord.l.proximè.ff.de ritu nup.l. vnum ex
familia.§.si de Falcidia.ff.de leg.2.l.si seruo fideicom. ff. de hær.
a insti.Hinc dicimus,ꝙ in necessitatib.[a] nemo liberalis existit.l.rē
legatam.in fi.ff.de adi.leg.Quemad.ècontra qui exequitur di-
spositionem iuris,non dr̃ partem grauare.cap. nouit. de appel.
35 ¶†Vlt.vt nihil omittatur, inquantum dixi.s̃. in euidentialibus
* circa dictionem,mox,quid importet: *Quia magis cōiter tenetur,*
ꝙ capiatur impropriè,mox,pro postea. Adde, ꝙ istud vult gl.
1.in prin.& vult Bar.in summario. Item inquantum dixi.s̃.in
euidentialib.de dictione, quoque, in text. posita. ꝙ implicet.
Adde nunc,ꝙ Ful.hic,in 1.no.& etiam super glo.j. in 3.col.di-
cit,ꝙ dictio,quoque,implicat cautionem, per quam promit-
tit arrogator restituere bona, &c. vt in l.præcedenti.in ista im-
plicatiua includitur,qđ hæredes etiam tenentur ex illa cautio
ne: quia eius effectus transit ad hæredes arrogatoris. ¶Capio
glo.1.magnam,quæ diuiditur per Bart.hic in repe. in 12.col.vt
videre

A D D I T I O.

a ¶Necessitatib. Adde l.si quis pro vxore.ff.de dona.inter vir.& vxorem.text.
cum glo.in l.si vsufr.de iur.dot. Cardi. Zab.in cap.cognoscentes.in 7.quæst.
de constit.

videre potes per eum. Sed tu clarius diuide eam in tres partes
princ. In primo loquitur, qn̄ pater arrogator præmortuus est
ante impuberem arrogatum, & nullum dedit substitutū arro
gato in quarta, hoc ideo dixi, vt ista prima pars differat à ter-
tia prin. parte gl. & ita etiam præsupponit Bar. hic in lect. 2. col.
si bene inspicies. In 2. parte ibi, sed quid si prius gl. format quæ-
stionem ècontra, qn̄ primò mortuus est filius arrogatus ante
patrem arrogatorem. In tertia ibi, sed pone arrogatorem. glo.
reuertitur ad 1. q. qn̄ arrogator præmortuus est, sed dederat
substi. pupil. In quarta quomodo tunc succedatur pupillo ha-
benti alium substi. pup. à patre naturali, vel habenti venientes
ab intest. Rursus tertia pars princ. subdiuiditur in quinque par-
tes. In prima format quæstionem, sed nihil audet firmare. In se
cunda format aliam q. In tertia rn̄. vtriq; quæstioni vno mo-
do. In quarta respondet vtriq; alio modo. In quinta infert vnū
mirabile. & dicit Bar. hic in 1. col. ver. pen. aliter dicit, ꝙ ex ista
illatione gl. colligitur tertia sol. ad dictas. q. Secūda ibi, sed nun
qd dicam substitutum. tertia ibi, dicā ergo substitutum. quarta
ibi, vel dic, ꝙ hæredes. quinta ibi. & sic ex prædictis. Ex prima
36 parte prin. glo. habes duas conclu. Prima est, † ꝙ si præmoria-
tur pater arrogator, deinde impubes arrogatus, ꝙ substitutus
pupillariter à patre naturali succedit in totum huic pupillo:
& ꝙ substitutio pupil. quæ per arrogationem, & sic per muta-
tionem status pupilli fuerat extincta, durat extincta, attento iu
re ciuili: sed de æquitate prætoria reconualescit, cùm remotū
sit impedimentum pat. po. & impubes tempore mortis suæ re
* periatur sui iuris. *Istam conclu. tenent magis communiter Doct. hic.*
Bar. in lect. & in repe. Alb. in 4. col. & Bal. in 9. & pro illa cōclu.
vr̄ tex. apertus in §. non tn̄. alleg. in gl. Pro eadem parte Bald. &
Albe. hic addunt tex. in l. posthumus. ff. de iniust. rup. nec aliter
declarant. Tu aduerte, ꝙ principium illius. l. nihil facit. Sed cre
do, ꝙ velint allegare ver. Idem, & circa. vbi tex. loquitur quan-
do testm̄ sit irritum: qđ dicitur esse, qn̄ testator dat se in arro-
gationem, prout ibi gl. declarat: & ibi dr̄, ꝙ reconualescit testa
mentum iure prætorio, sic esset impedimentum arrogatoris,
& sint instituti in eo venientes ab intesta. Sed dicet aliquis pro-
uectus. Tex. ibi probat de directo oppositum arguendo à spe-
ciali. Ibi enim testm̄ ruptum per arrogationem ita demum
reconualescit de iure prætorio: quia in eo sunt instituti veniē-
tes ab intest. quia causa intestati fouet causam testati, cùm om
nino illi ab intestato succederent. Sed in q. gl. nostræ non dr̄, ꝙ
substituti pupillares essent aliàs de venientibus ab intest. pote-
rant enim esse extranei: ergo non debet substitutio reconua-
lescere. Vnde oportet præsupponere de duob. alterum: aut ꝙ
restringatur quæstio gl. qn̄ substituti pup. erant de venientibus
ab intest. vt d. ver. Idem: aut est necessarium dicere, ꝙ glo. non
bene dicit per illum tex. Et hoc modo per illū tex. in versi. Idē.
mirabiliter restringitur. §. non tn̄. alleg. in glo. Fui multoties du-
bius in d. ver Idem. Sed inuenio, ꝙ Bald. sing. in l. fin. in 9. col in
versic. tertius casus. C. vnde leg. respon. ad illum versi. Idem &
* circa. ꝙ ideo ibi ad hoc, vt testamentum testatoris arrogātis *
reconualescat de iure p̄torio requiritur, ꝙ in eo sint instituti ve
nientes ab intest. qa aliàs non posset recōualescere, nisi interue
nisset nouum iudicium, & noua declaratio voluntatis. l. qui li-
beris. §. testamento. ff. de bon. poss. s̄m tab. Et oportet, ꝙ illa no
ua voluntas in epistolis, vel codicillis declaretur corā quinq;
testib. vt ibi. Sed qn̄ in testamēto irrito per arrogationem sunt
instituti venientes ab intest. cessante arrogatione, recōualescit
testm̄ de iure prætorio, absque alia declaratione, tex. est sin. in
d. ver. Idem. per quem sin. limitatur. §. testamento. & multum
not. Sed quia quæstio gl. nostræ procedit, non qn̄ testator fuit
arrogatus: & sic non loquitur in maiore, sed in minore, quo
ad hoc, vt substi. pupil. extincta per arrog. reconualescat, non
requiritur declaratio nouæ voluntatis: quia pupillus non ha-
bet velle, nec nolle. l. 1. C. de fal. mo. s̄m Docto. Ideo sicut non
requiritur declaratio nouæ voluntatis, sic etiam non requiri-
tur, ꝙ sint instituti venientes ab intest. quia alterum ex eis requi
reretur in testamento maioris. Hoc modo declaro quæstionē
glo. & alia iura alleg. quæ nullibi inuenies sic enucleata. Tertiò
pro hac parte alleg. l. qui soluendo non erat duos. ff. de hæred.
insti. sed illa. l. non facit, s̄m Bar. hic in repe. in 8. col. & Bal. in 9.
quia ibi non erat defectus in persona testatoris, nec in substan-
tia testamenti, vt hic. Ideo ibi testm̄ reconualidatur. Ad idem
alleg. l. filio præterito. ff. de iniust. rup. & in l. posthu. C. de bono.
poss. ꝯtab. quæ iura nihil faciunt. Contrariam opi. tenet Mart.
Sil. relatam per Barto. & omnes, per tex. in l. Qui liberis. §. testa-
mento. ff. de bon. poss. s̄m tab Et quia ille. §. testamento. est dif-
ficilis. Ideo habes casum clarum figuratum per Ang. in l. san-
cimus, in bona lect. in vlt. col. C. de test. & vide Io. Fab. in §. non
tamen. Insti. quib. mod. test. infir. vbi format multas necessarias
quæstiones in casu illius. §. testamento. per Bald. in l. 1. in 9. col.

C. vnde legi. per Bald. & alios in d. l. sancimus. Imò. in l. 1. ff. de
his, quæ in test. delen. Et ad illum. §. testamento. respon. vt per.
Bar. & alios hic. ¶ Et si tu subtilis dicas, quare in l. posthumus. in
princ. testamentum annullatum reconualescit de iure præto-
rio, absque eo ꝙ declaretur de nouo? Dixi rationem, quantū
ad ver. Idem. & circa fin. Nunc quæro rationem, quantum ad
principium. l. vbi nō requiritur, ꝙ testator declaret nouam vo-
lun. ad reconualidandum testm̄, quando posthumus cuius na-
tiuitate fuit annullatum testamentum, moritur viuo testato-
re. Puto posse responderi, quamuis tactum non inueniam ab
aliquo, ꝙ in §. testamento. testm̄ fuerit irritatum ex facto vo-
luntario procedente à facto, & mera voluntate testatoris, qui
post testamentum declarat se in arrogationem. Ideo cessante
arrogatione ad eius confirmationē requiritur noua voluntas
in confirmando: sicut prius intercessit voluntas in irritando.
Sed in d. l. posthumo. in princ. testamentum non fuit irritatum
ex facto voluntario testatoris immediatè, sed facto alterius,
idest natiuitate posthumi. Ideo sicut ibi voluntas testatoris nō
accessit ad destructionem testamenti; ita non requiritur ad
eius confirmationem: & puto ꝙ sit pulchrum, & subtile. Istā
opi. Mar. Sil. ꝯ communem tenet Fulg. hic in 2. & 3. col. quinq;
medijs; sed pretermissis quatuor tanquam leuib. adducit in
medium fortem tex. in l. causa cognita. ff. de vulg. & pupil. Re-
spon. ꝙ ibi impubes fuerat præmortuus ante arrogatorem: &
sic cùm tempore mortis impuberis duraret adhuc impedi-
mentū patr. po. & sic subst. pup. reconualescere non potuit, vt
dicit tex. expressè in dict. §. non tamen. Ideo in casu necessario
prouidetur substituto remedio cautionis: tenent Doct. in seq.
q. gloss. & sic erit ibi tex. pro seq. q. Non omitto tamen, ꝙ Ray.
Bal. & Alex. in d. l. causa cognita. intelligunt istum tex. dum lo-
quitur de actionib. vtilib. s. hæreditarijs, non ex cautione, vel
stip. Sed credo, ꝙ malè respondent. Primò propter æquipara-
tionem, quam ibi facit tex. Secundo, quia qn̄ impubes arroga-
tus moritur viuo adhuc arrogatore, substitutio non reconua-
lescit, nec ex ea agi potest nec directo, nec aliter, vt tenent Doc.
in seq. parte gl. Quare non recedas à sententia gl. & Doct. hic:
Pro qua, vltra supradicta, adde duo bona fundamenta, quę po
nit Alb. hic in 4. col. Tn̄ contra communem sententiam duo
me turbant, inquantum glo. Bar. & Doct. hic intelligunt. §. non
tamen. ꝙ loquitur in minore arrogato. & propterea ibi nō re-
quiritur declaratio nouæ voluntatis, vt requiritur in d. §. testa-
stamento. In hoc non quiescit animus. Primò, quia restringitur
multum. §. non tamen. sed fortius dico, ꝙ loquitur in maiore,
vt probat ibi tex. in ver. testator. vbi præsupponit, ꝙ erat ipse,
qui fecit testamentum, & dedit se in arrogationem: ergo non
minor. Et propterea gl. dicit ibi, ꝙ requiritur declaratio nouæ
voluntatis, per d. §. testamento. & sic cū ille tex. non faciat pro
conclu. gl. & Doct. ergo ista conclusio nullibi probabitur iure.
Secundò aliud me turbat, qđ dicam nunc in 2. conclus. huius
glo. Non omitto etiam, ꝙ posset dubitari: quare in ista glo. in
d. §. non tamen. & in d. §. testamento. media tempora noceant,
quib. testamentum rumpitur de iure ciuili. & iure prætorio re-
conualidatur: cùm tamen alibi tradatur regula, ꝙ media tem
pora non nocent de iure ciuili. sed sufficit fuisse habilem tem-
pore testamēti, & tempore mortis. l. sed si in condi. §. solemus.
& in l. alienum. §. in extraneis. ff. de hęred. instit. & §. in extraneis.
Instit. de hær. qua. & differ? Respon. ꝙ nos loquimur, qn̄ defe-
ctus cadit in persona testatoris, & consequenter in causa effi-
cienti: quia cùm maior sit defectus in eo, etiam media tem-
pora nocent. sed leges ꝯriæ loquuntur, qn̄ adest defectus in
persona hæredum. Et pro isto respon. pondero. l. qui soluendo
non erat duos Appollonios ff. de hær. inst. declarando, vt decla
rat Bar. hic in repe. in 8. col. & Bal. in 9. & supra retuli. Et sic ha-
37 bes plenè discussam primam conclus. ¶ † Secunda conclusio
est, ꝙ substitutus pup. cuius substitutio erat extincta per arro-
gationem impuberis, & reconualescit de iure prætorio: per
consequens sequitur, & infertur, ꝙ iste substitutus non succe-
dit de iure ciuili: quia eo iure substitutio durat extincta: sed
solùm succedit de iure prætorio per bono. poss. hære. pe. *Cum*
* *ista conclu. glo. communiter transeunt Bart.* antiqui, & noui, exce-
pto Mar. Sil. & Ful. quib. videtur absurdum, ꝙ possit compete-
re bono. poss. hære. pe. Quæ non datur contra tit. possidentem
regulariter. sed pe. hær. Et rationem assignat Bar. in l. hæredita-
tem. C. eo. Sed tu dic, ꝙ hæredes arrogatoris non possidebant
tit. bona pupilli, sed pro hærede, vel possessore. tn̄ magis vrget
tex. qui dicit hęredes arrogatoris teneri ad restituēdum bona;
& sic esse obligatos: tunc si petitio hæreditatis, & bono. poss.
hær. pe. sunt actiones reales. l. sed & si. l. §. petitio. & ibi not. Bart.
ff. de

ADDITIO.

* Arrogati legendum videtur.

ff.de pet.hered.l.ſinautem.§. ſed & is.ff.de rei vend. & declara-
ui plenè in rub.ff.ſi cer.pet. Quomodo ergo realis poteſt com
petere, vbi eſt obligatio.§.1.Inſti.de act? In hoc multum du-
bito.Item ex quo hæredes arrogatoris tenentur reſtituerē hæc
bona: ergo apparet, ꝙ dominiũ bonor.impuberis, quod erat
tranſlatum in arrogatorem. Inſti.de acqui.per arrog. in princ.
fuerit etiam trãſlatum in hæredes mediante eorum aditione.
ergo impoſſibile eſt, ꝙ poſſint conueniri bon.poſſ.hær.pe.quæ
non competit contra dñm: ſed contra eum, qui habet nudã
poſſ.ſine iure.l.pro hærede.ff.de pet.hær. & iur.præalleg. In hoc
etiam multum dubito, niſi diceres (ſed non placet) ꝙ l.iſta ſic
diſponit fauore pupilli. Tertiò dubito in alio, qđ non reperio
alicubi declaratum. Nam præſupponunt glo.& communiter
Doct.ꝙ ex iſta ſubſti.pup.ſemel extincta, & poſtea reconuali-
data de iure prætorio, ꝙ poſſit agi, & competat bon.poſſ.hær.
pet.Iſtud vř in terminis contra d.l.qui liberis.§.teſtamento. vbi
qñ teſtamentum irritatur per arrogationem, & poſtea de iure
prætorio reconualeſcit: quia ceſſat arrogatio; certè ex eo nõ
poteſt agi,ſed ſolùm competit exceptio,ſi ſcriptus hæres repe-
riatur poſſidere, vt probat text.ibi, non de virib.teſtamenti. &
ita ibi declarant glo.Ray.& Bart.Idem tenent Bar.Sal. & Alex.
in d.l.ſancimus.C.de teſt.ſed ad hoc reſpon. ex medulla Bart.&
Doct.hic,ꝙ tex.in §.teſtamento.loquitur in maiore, nos in mi-
* nore: & puto, ꝙ ratio diuerſitatis ſit iſta: quamuis nemo de-
claret, (puto,ꝙ ſit pulchrum, & ſubtile.) Nam in teſtamento
maioris ſemel irritato per arrogationem ad hoc, vt reconua-
leſcat,requiritur noua declaratio nouæ voluntatis, vt ibi dicit
tex.ſed illa noua voluntas, quia non ſit ita ſolenniter, vt in te-
ſtamento requiritur: ideo non eſt ſufficiens facere, ꝙ ex illo te
ſtamento poſſit agi,ſed exceptionem inducit.Nam ad hoc,vt
poſſit agi,requireretur,ꝙ de nouo fieret teſtm̃. Sed in caſu no-
ſtro in minore ſubſtitutio non reconualeſcit propter nouam
voluntatem: ſed ex diſpoſitione.l. quæ poteſt facere, ꝙ ex ea
agi poſſit.Poſſet etiam probabiliter dici, ꝙ in d.§.teſtamento.
in primo caſu ex teſtamento per nouam voluntatē reconuali-
dato agi poteſt,non in ſecundo caſu,qñ teſtator ſolum incidit
ſm̃ teſtamentum, vt primum valeret: tunc ex primo agi non
poteſt: quia ibi non interuenit declaratio nouæ voluntatis co
ram.v.teſtib.ſicut in primo: tunc verum eſt, ꝙ primum teſta-
mentum eſt efficax ſolùm ad dandum excep. non actionem.
Et ita in terminis in d.§.teſtamento, inuenio,ad literam tenere
Ang.in l.ſancimus.in bona lec.in vlti.col. C.de teſt. Non pono
* tñ iſtud vltimum pro conſtanti,quia gl.& Doct.communiter
oppoſitum tenent.& refragatur æquiparatio quam facit text.
38 in d.§.teſtamento. in ver.non ſecus. ¶†In ſecunda parte gl.ibi,
ſed quid ſi prius deceſſiſſet: ex qua habes, ꝙ qñ impubes arro-
gatus mortuus eſt viuo arrogatore, ꝙ tunc ſubſtitutio pupil.
extincta non reconualeſcit. & propterea ſubſtitutus admitti-
* tur ex ſtipulatione expreſſa,vel tacita. *Iſtam conclu.tenent commu
niter Doct.* & antiqui & Mod. & Ful.hic: quia cùm ſubſtitutio
pupillaris ſit extincta propter arrogationem, & adhuc du-
ret impedimentum, reconualeſcere non poteſt. Item nec ab
inteſt.aliqui venire poſſunt: quia ſm̃ hæc iura filiusfa.non ha-
bebat hæredem, cùm pater omnia iure peculij occuparet.l.2.
ff.de caſtr.pec.Ideo neceſſe eſt agi ſtipulatione,vt in glo. Hanc
opin.reprobat ſolus Bart.hic in repe.in 9.col. per duo aut tria
fundamenta leuia.& reſpon.ad oppoſita. Ego aliàs publicè di-
ſputaui hunc articulum,& tenui contra gl.& cõem ſententiã,
& ita ſolebam legendo aliàs tenere, ꝙ imò ſubſt.pupillaris re-
conualeſcat etiam iſto caſu,quoad viueret pater arrogãs. Mo
uetur Bar.quia arrogatio nemini debet eſſe damnoſa.l. nec ei.
§.eorum.cum ſi.s̃.eod. Sed ſi diceremus ſubſtitutionem pupil.
extinctam non reconualidari, arrogatio eſſet ſubſtitutis dam-
noſa: quia dato, ꝙ poſſent ex ſtipulatione agere, vt dicunt gl.
& Doct.Certè per iſtam non eſſet ſufficienter prouiſum.Nam
pone,ꝙ bona impuberis reperirentur penes tertium poſſeſſo-
rem,certè ex ſtipulatione, quæ eſt actio merè perſonalis, non
poteſt agi contra tertios poſſeſſores.l.fi.in prin.ff.de contrahen.
emp.ſicut poteſt agi ex ſubſtitutione.Item pone, ꝙ arrogator
reſtituiſſet in vita bona huic impuberi: certè per reſtitutionē
eſſet extincta oblig.ex ſtipu.q a ſolutione eius,qđ debetur,&c.
Inſti.quib.mo.tol.oblig.in prin.vnde tũc ſubſtituti nõ poſſunt
ex ſtipulatione agere. Tertiò adducebam fortem tex.in l.pater
inſtituto.§.fi.ff.de cap.vbi ſubſti.pup. fuit extincta per captiui-
tatem.i.per ſeruitutem impuberis.l. ſi quis filio exhæredato.§.
irritum.ff.de iniuſt.rup.Pone,ꝙ tempore mortis pupilli adhuc
duret impedimentum,& ſic ſeruitus; certè non obſt.impedi-
mento adhuc reconualeſcit ſubſtitutio pup.de æquitate præ-
toria. Idem in caſu noſtro: nec ibi habet locum fictio.l. Cor-
neliæ,vt ibi tex.Et licèt in contrarium fortiter vrgeat text.in l
lex Cornelia.§.ſi pater.ff.de vulg.& pup.Reſponde, & concor

* vt ibi per gloſſ.& Doct.Sed quicquid aliàs tenuerim, *nunc teneo
communem ſententiam*,per tex.in l.cauſa cognita.ff.de vulg.& pu-
pil.vt dixi in prçce.parte glo.Et ad alleg.in oppoſitum reſpõd.
& primò,qñ bona eſſent penes tertium. Nam ſi culpa arroga-
toris,teneretur perinde ac ſi poſſideret, arg.l. is qui dolo. cum
ſi.ff.de rei vend. aliàs ageretur contra partem arrogatorem:&
ipſe pater in quem erat tranſlatum dominium per tit. Inſti.de
acqui.per arrogationem,in princ.& l.qui liberis.§. teſtamento.
ff.de bono.poſſ.ſm̃ tab.ageret contra tertium poſſ. Conſidera
tamen plenius in hoc.Ad ſecundum, qñ arrogator reſtituiſſet
bona in vita,& dicebatur, ꝙ obligatio ex ſtipulatione eſſet ex-
tincta. Reſpon.negando, cùm reſtitutio eſſet facta ante tem-
pus,arg.l.cum pater.§.à filio.ff.de leg.2. Non obſt.l.pater inſti-
tuto.§.fin.quia reſpon.ꝙ ibi ideo reconualeſcit ſubſt.pup. du-
rante adhuc impedimento propter mentem fictionis.l. Corn.
propter quam prætor ita ſuſtinet,ac ſi lex Cor.loqueretur iſto
caſu,quia aliud remedium ibi competere non poterat, prout
hic,vbi prouidetur per ſtipulationem. ¶In vlt.parte gl.ibi,ſed
pone arrogatorem.poſſunt fieri duo articuli, vt facit Bar.hic,
ſed ſimul expediam,ſequendo ordinem Bar. & magis cõmu-
nem.In hac difficultate ſunt.4.prin.ſententiæ,duæ in gl. & duę
extra glo.Pro prima opin.vltra fundamentum Bar.bene facit
tex.in l.1.§.1.iuncta glo.no.C.de ſecund.nup.& tex.in l.cogi.§.
hi qui ſolidum.ff.ad Treb.quæ iura ad hoc alleg. Bar.hic in re-
pe.in 10.col.Iſtam primam opin.tenet Fulg.hic, ſed nihil egre-
gium adducit,qđ dignum relatu videatur.Iſtam opi.reprehē-
dunt Alb.Bar.Bal. & communiter alij per arg. à ſufficienti par
tium enumeratione.¶Vltra Doct.ſtringe fortius arg.quia ſi ve
rum eſſet, ꝙ ſubſtitutus in quarta tenetur iure fideicom.ad re
ſtitu.(qđ tñ ſtare non poteſt propter fundamentum Doc.) ego
habeo,ꝙ in fideicommiſſaria ſubſtitutione etiam expreſſa nõ
veniunt niſi bona patris ſubſtituentis, nõ impuberis: quia per
fideicom.ſucceditur patri non in bonis impuberis, in l.cohæ-
redi.§.cùm filiæ.ff.de vulg.& pup. Quomodo ergo p̱ fideicõ-
miſſariē ſubſtitutionē (dato, ꝙ eſſet) teneretur ſubſtitutus ab
arrogatore reſtituere alia bona pupilli? Certè nullo modo: &
illud ſtringit pro communi ſententia contra gl. Adde tria alia
fundamenta,quæ adducit Bal.hic in 8.col. Secunda opi. gl.ibi,
vel dic, ꝙ heredes arrogatoris.reprobatur per omnes: & ob-
ſtant fundamenta,quib.prçcedens opi.ſubuertitur. Tertia eſt
opi.& extra gl.Iaco.de Are.quam tenent Iaco.But. & Iaco.de
Bel.& eſt de directò contraria primæ opi.gl.pro qua opin.Bar.
adducit duo fundamenta: ſed puto,ꝙ vtrunque ſit falſum.Et
primum eſt,ꝙ ſubſtitutus in quarta à patre arrogatore cenſea
tur loco legatarij, cũ adſit hæres vniuerſalis.ſ. ſubſtitutus à pa-
tre naturali, qui ſuccedit in bonis pupilli, per regulam.l.quo-
ties.C.de hęr.inſt.& l.1.§.ſi hęres.ff.eo. Nam regula illarum le-
gum procedit, qñ ex eodem teſtamento ſuccedit: ſed cũ hic
ſuccedatur ex diuerſis, quilibet cenſetur loco hęredis, non le-
gatarij. Ita dicit ipſemet Bar.in repe.in 10.col. Alber.de Ro.&
Fulg.hic.Prçterea regula legum aliàs procedit, qñ quis eſt inſti
tutus in certa re, dato cohęrede vniuerſali, ſed hic eſt inſtitu-
tus in quota: quamuis non propriè dicatur quota hæredita-
tis,per no.per gl.in l.cũ à matre.C.de rei vend. Item ſm̃ funda-
mentum Bart.ꝙ directa pup.debet cõuerti in fideicommiſſa-
riam per regulam.l.ex facto.in princ.ff. ad Treb. cum ſim.pro-
cederet in caſu,quando teſtator potuiſſet per fideicommiſſa-
riam ſubſti.ſed in caſu noſtro arrogator ſi vellet expreſsè non
poſſet in perſona impuberis ſubſtituere per fideicom.vt hic in
tex.ergo minus directa poterit in fideicom. reſolui. Secundò,
& fortius dato, ꝙ iſtud fundamentum eſſet verum, non pro-
baret,ꝙ magis debeat obligare ſubſt.pup.facta ab arrogatore,
quàm à patre naturali: quia ſecundum iſtud fundamentum
pupil.ſubſtit. facta à patre naturali poteſt reſolui in fideicom-
* miſſariam.Quarta eſt op.Pe. & Cyn. *& hæc vera & magis com-*
39 *muniter approbata*, †quòd quilibet ſubſtitutus admittatur, vel
venientes ab inteſtato ſimul cum ſubſtitutis ab arrogatore:
quia dato vno inconuenienti plura ſequuntur,vt hic per Doc.
licèt aliàs dicamus, ꝙ allegare inconueniens non eſt ſoluere.
Pro hac ſententia facit tex.l.ſi certarum.§.1.ff. de teſt.mili.& l.
1.& 2.C.de teſtamen.milit. Ad idem facit.l.humanitatis. C.de
impu.Iſtam opi.tenet Bar.in lec. & etiam in rep.in 10.col. Alb.
40 Bald.& communiter alij. ¶†Inducit Bar. in 1.col,deciſ.no.ad
quęſtionem,quando diuerſæ conſuetudines,& ſolennitates in
teſtando reperirentur in duobus locis,vt hic per eum,& teſta-
tor in ambobus locis bona habeat: In quo pondera, ꝙ licèt
Bar.arguat videri (retenta opin.Pet. communiter approbata)
ꝙ inſtitutus in teſtamento condito Florentiæ ſecundum con-
ſuetudinem in Florentia debeat habere bona ſita Florentiæ:
ſed venientes ab inteſt.debeant habere bona exiſtētia Peruſii,
ſecundum cuius loci conſuetudinem teſtamentum non va-
leret:

leret: & ſic diuerſitas patriarum iſtud abſurdum inducat,ſicut
hic diuerſitas parentum : Sed tamen Bart. hic non firmat : ſed
dic de hoc melius, vt per Cyn.in l.1.C.de Sum.trin. Etiam fa-
cit Bar.in rep.in 11.col.& proprerea verè eſt contrarius his,quę
tenuit in illa.l.1.C.de ſum.trin. Tñ primam opi.prox. relatam
firmat Bald.hic in 2.locis.in 9.& 10.col. & ita in diſcurſu vide-
tur tenere Fulg.hic. Breuiter tene contrarium, ꝙ imò inſtitu-
tus in teſtamento condito ſ͡m ſolennitatẽ conſuetudinis Flo-
ren.ſuccedit in omnib.bonis vbicunque ſitis, & Peruſij,& ali-
bi: vt firmat Bar.per aliqua fundamenta in l.1.in 7.q.prin. quã
ponit in 11.col.de ſum.trin.cum multis alijs fundamentis,quę
ibi addidit, ad quæ me remitto. De quo puncto vide etiam
per Spe.in tit.de inſtr.edi.§.compendioſè. ver.quid de conſue.
& ibi Ioan.And.in addi.incip.Cyn.Bald.in l.fi. C.de teſt. Imo.in
l.3.ff.eo.& Can.in c.propoſuiſti,de prob. Pet.de Anch.in conſi.
152.Pro iſta ſententia vltra fundamenta facta in d.l.1.addo be
ne facere illud,qđ decidit Bart. in l.1.ad fi.ff.de offi.proconſ.per
l.2.quam legit cũ.1.Idem Bar.in l.nec ei.§.eorum. circa fi.s̃.eo.
& in d.l.1.in 7.q.prin.in quibus locis tenet, ꝙ ſi quis creatus ſit
notarius in ciuitate ſecundum priuatam cõſuetudinem illius
ciuitatis,certè inſtrumenta per eum facta vbique locorum ex
41 tra illam ciuitatem effectum obtinebunt. † Confirmo, per il-
lud,qđ videtur velle Bart.in l.exemplo.in 2.col.C.de proba.de
conſue.diſponente,ꝙ priuata ſchedula fidem faciat. Illud ob-
tinebit etiam alibi extra illam ciuitatem. Quod ſi eſt verum,
eſt multum ſing.& adde Bal.in rub. C.de fid.inſtr. in pe.vel vlt.
col.Comprobo per illud,qđ ſin.& in terminis tenet Io. And.in
addi.Spe.in tit.de inſtr.edi.§.compendioſè.in addi.mag. poſita
ſuper ver.priuatorũ.ad fi.vbi dicit, ꝙ ſi conſuetudo diſponat,
ꝙ priu.ſcripturę detur plena fides pro exhibente,iſtud obtine-
bit,etiam ſi alibi iudicium agatur, & ſchedula producatur.per
tex.in l.1.de eman.li.quæ nihil facit, & per c.cum dilectus. de
conſue.Et inuenio,ꝙ idem expreſsè tenet d.Anto. de But.licèt
Ioan.And.non alleget in c.2.in 3.col.de fid.inſtr.No.perpetuò,
quia mihi ſemper viſa eſt dura, & mirabilis deciſio: nec inue-
nio contradicentem. Confirmo per id, quod dicit Bald.in l.ſi
non ſpeciali. C.de teſt.in 2.col.ver.Item verò in hac.l. &c. vbi
formaliter dicit, ꝙ ſcriptura facta in vno loco ſ͡m priuilegiũ
illius loci, tamen vbique idem priuilegium tenet,& vbiq; pro
42 bat.¶†Secundò prin. Bal.hic, in 10.col.inducit.s̃. dicta ad aliã
ſolennem quæſtionem, in qua dicit ſe pridie conſuluiſſe in ci-
uitate Regij. Adeſt ſtatutum prohibitorium,diſponens, ꝙ ma
ritus non poteſt in teſtamento relinquere vxori ſuæ : ſed in ci-
uitate Bononiæ ſeruatur ius commune,ꝙ maritus ita poſſit re
linquere vxori,ſicut alij. Pone, quidam ciuis Regius origine
effectus eſt poſtea ciuis Bonon.in vtraque ciuitate habebat bo
na : Exiſtens Bononiæ, vbi domicilium contraxerat, condidit
teſtñ,in quo bona reliqnit uxori; quæritur quid iuris.Conclu-
dit Bal.ꝙ fiet ſeparatio bonor.ar.l.1.ff.de ſepar. & vxor habebit
ſolùm bona exiſtentia Bonon.bona autem Regij venientes ab
inteſt. obtinebunt, & hoc propter diuerſam conſuetudinem
diuerſarum patriarum,cũ iſte diuerſas patrias ſit ſortitus:ſicut
hic diuerſitas parentum idem inducit. Et quia iſte teſtator quo
ad bona Regij cenſetur Regius ciuis : ſed quo ad bona Bono.
cenſetur Bononienſis.Ita reſidet ſin.Bal.hic. Alij nihil tangunt.
43 † Habeo iſtã q. pro valde difficili, & dubia, & in ſim.terminis
habui aliquando conſulere, & fui multoties valde ambiguus.
In qua prin.eſt videndum, nunquid attẽdi debet domicilium
originis,an incolatus.Et quia materia eſt frequẽs,& vtilis: Ideo
accuratius attingam.Addo in primis,ꝙ idem,quod Bal.hic.(&
credo,ꝙ fuerit idem caſus) tenet expreſsè Saly. licèt non me-
minerit de deciſ.Bal.hic,in l.1.in 8.col.C.de ſum.trin.vbi tenet,
ꝙ ſi ſtatutum originis diſponit, ꝙ maritus non poſſit in teſta-
mento relinquere vxori, iſtud ſtatutum, cùm ſit prohibitoriũ
ratione publicæ vtilitatis, ne mariti mutuo amore ab vxore
ſpolientur.l.1.ff.de do.inter vir. & vxo. ligabit maritum etiam
extra locum illum teſtantem,vt ibi ſignanter determinat Bar.
cum concord.ibi datis, quia non examino : tñ tenet Saly.ꝙ ſi
maritus tranſtuliſſet domicilium ad alium locum,in quo non
eſſet ſimilis prohibitio : certè putat, ꝙ de bonis ibi exiſtentib.
poſſit vxori relinquere : quia illa bona non ſunt affecta prohi-
bitione alterius ſtatuti,vel conſuetudinis. & quia perſona ma-
riti in iſto ſecundo loco domicilij noui non eſt prohibita,
& refert ſe ita pridie conſuluiſſe in quæſt. vertente inter vxo.
& heredes. d. Bartolini de Regio, qui erat effectus Bonon.
ciuis,& ibi domicilium contraxerat, & idem multa bona ha-
bebat Regij.& dicit, ꝙ illud conſilium inter alios Docto.ſub-
ſcribentes approbauerunt Richard.de Sal. & Ioan. de Lig. &
aliud non dicit,& ſic conſidera,ꝙ eſt idem caſus cum caſu po
44 ſito per Bald.hic. † Addo pro hac ſententia bene facere,quod
pulchrè decidit idem Sal.in d.l.1. de ſum.trinit. in 3.col.in ver.
Item quæro ſi in ciuitate originis mulieris ſit conſuetudo, &c.
vbi ſing.cõcludit,ꝙ licèt in lucro dotis,quod præmortua vxo-
re ſine liberis marito communiter per ſtatuta defertur, ſed di-
uerſimodè,attendi debeat ſtatutum, vel conſuetudo loci, vbi
a maritus [a] domicilium habet : ad quod vxor ſe transfert, & nõ
ſtatutum loci vxo.l.exigere dotem. vbi Bar.& alij.j. de iudi.&
Barto.in d.l.1.de ſum.trinit.& alibi ſæpe, vt plenè dixi in d.l.1.
Tamen ſi maritus mutaſſet domicilium originis, & in alia ci-
uitate nouum domicilium contraxiſſet: & in iſto ſecundo dõ
micilio vxor eſſet mortua,tunc vult Sal.ꝙ attendatur in lucro
dotis ſtatutum,ſiue conſuetudo iſtius noui domicilij,non ori-
ginis.Iſtud idẽ inuenio latè tenere Alex.de Imo.in cõſi. 101.in
3.vol.incip.ex inſpect. dictorũ ſtatutũ.vbi in caſu dotis lucran
dæ ſibi occurrenti pulchrè conſiderauit omnes Docto. com-
muniter concordare,ꝙ attendi debet domicilium mariti,non
vxoris,per d.l exigerę.cum multis concord. Sed punctus eſt,
* de quo domicilio intelligatur.d.l.exigere.*Et dicta communis ſen-
tentia Docto.* an debeat intelligi de domicilio originis mariti,qđ
durabat tempore quo duxit vxorem, & tempore contracti
matrimonij : an verò intelligatur de domicilio incolatus,po-
ſtea contracto per maritum, in quo vxor eſt mortua, arguit
ad partes.Tandem tenet opi. Sal. ꝙ attendatur nouum domi-
b cilium habitationis, [b] vt ibi per eũ. Contrariũ in d.l.1.decidit.
Sal.ibi,& conſequenter etiam Bal.hic.tenuit conſulendo Lud.
Rom.in conſi.39.quod incip.in propoſita q.no. & excelſi viri,
&c.circa fin.vbi refert formaliter deciſ. Sal.& eam impugnat,
ſed non facit mentionem de Bald. hic.Inter cætera mouetur:
quia quando ſtatutum originis contrariatur ſtatuto domici-
lij,vt in caſu noſtro, ſemper attendi debet ſtatutum originis,
& prefertur ſtatuto loci domicilij. text. eſt not. in l.libertus. §.
preſcrip.verſi.cum ſimul.ff.ad mun. Et ꝙ attendi debet ſtatu-
tum originis,& non domicilij refert Lud. ita tenere Alb. in d.
l.1.C.de ſum.trin.per tex.not.in ſimili in l.nulli. C. de Epiſco.&
cler.in 2.deciſ.Sal.approbata per d.Alex.in conſi.de quo.s̃. Ad-
de,ꝙ contrarium expreſsè tenet d.Anto.de Butr.in c.1.ad fi.&
ibidem Abb.Pan.de ſpon.per tex.in l.ſi vxor. iuncta gl. ſecun-
dum vnum intel.illius gl.ff.de iud.& licèt d. Alex. in conſi.præ-
alleg.conetur oſtendere,ꝙ in caſu per eum tacto decíſ.d.Ant.
& Pan.non contrarietur deciſ. Sal.in d.l.1. tamen illa vlt. con-
c ſideratio mihi non ſatisfacit. [c] Quid tenendum? Pro opi. Lu. [d]
d confirmanda facit illud eius fundamentum : quia quando in
vna perſona concurrunt contraria ſtatuta ſcilicet ſtatutum
* originis, & non * domicilij, ſemper præfertur ſtatutum origi-
nis tanquam dignius,& vltra alleg. per eum habes glo.not.in l.
1.in gl.C.de mun.& origi.lib.10.& glo.in l.ciues. C.de inco.eo.
lib. Et iſtud confirmatur : quia domicilium originis non per-
ditur,nec vnquam deſinit : licèt quis nouum domicilium in-
colatus ſortiatur.l.aſſumptio.in prin.ff.ad mun.l.1.& l.origine.
C.de mun.& origi.lib.10.Facit bene tex.in l.1.ff.de Sena. Facit
optimè,qđ dicit no.Bar.in l.fi.§.Item reſcripſerunt mulierem.
ff.ad mun. cũ concor.vbi tenet, ꝙ mulier nupta extra locum
originis ſuæ: non tamen deſinit eſſe ciuis originalis,quo ad cõ
e moda, & honores.quod not. ad multa. [e] † Ad idem adduco:
45 quia quando in vna perſona concurrunt cauſa naturalis, &
accidentalis, ſemper attenditur naturalis, & originalis: & illa
prefertur.l.qui habet.in prin.ff.de tut. iuncta doctrina Bart. ibi
poſt Dyn.qui dicit, ꝙ quando cauſa naturalis, & accidentalis
concurrunt,& non repugnant ad inuicem : ſed repugnant ef-
fectus,vt hic, attenditur cauſa naturalis, & originalis. Et pro
hoc optimè facit,quod decidit Bart.in l.fin.per illum text.ff.de
offi.procon.vbi ſecundum eum erat cõſuetudo in eccleſia. S.
Laurentij,ꝙ Archipresbyter haberet omnes oblationes factas
in die

ADDITIONES.

a ¶Adde. ſecundum communem, ꝙ quando agitur de lucranda dote per ma-
ritum,attenditur ſtatutum domicilij ipſius viri,& non ius commune,nec ſta-
tutum domicilij vxoris.ita no.Curt.Iun.conſi.120.num.6.& communem di-
cit.Rol.de dote q.13.nu.3.ſequitur Villal.inter.commu.opi.lib.4.ver. Doim-
cilij.Quam amplia & limita, vt per eum ibi. MASVER.
b ¶Sequitur,& communem dicit Rol.de dote.q.22.nu.15.& ſeq.& ſic ſecundũ
domicilium habitationis,& non originis viri iudicandum foret.
c ¶Satisfacit.Adde,quòd omnia ferè hæc fundamenta repetit Iaſ. in l.1. colum.
5.de ſum.trinit.
d ¶Opin. Rom.ſequitur Alb. in l.cunctos populos. C. de ſumma trinit.vbi Iaſ.
1.lectu.ante.num.27.Barba.conſi.4.ad fin.lib.2.Socin. conſi. 254. in fi. conſ.
292.lib.2.Hippol.in l.fin.num. 64. ff.de iur. omn. iudic.licèt dictum Alber.
multi impugnent,pro quo videri poſſunt Socin.conſi.288.libr.2. Iaſ. hic nu.
42.& ſeq.Campeg.de dote.quæſt.69.Tiraquel. de iur.primig. quæſt.46.Rol.
de dote.q.22. MASVER.
e ¶Ad multa.Adde,ꝙ hoc repetit plenè in l.ſi eadem.ad fin.infra de offi. aſſeſ-
ſor. PVRPV.
* Et domicilij legendum videtur.

In die dominico.Sacrista autē debeat habere eas,quæ fiebant
in festo.S.Laurentij : si contingat festum. S.Laurentij venire in
die dominico, Archipresbyter debebit oblationes habere:quia
46 debet attendi causa naturalis non accidentalis.† Tertiò con-
tra decis.Bal.& Sal.adduco aliud fundamentum.Nam qñ duo
concurrunt,quorum vnum prodest,aliud nocet,semper attē-
ditur id qđ nocet,& non illud qđ prodest.l.3.§.fin.& ibi glo.&
Bar.ff.ad Sylla.l.2.§.si à pupillo.ff.de vsuc.pro emp.l. cū pater.
§.Mæuio.in fi.de lega.2. Ergo hic debebit attendi consuetudo
47 originis, quæ nocet , & prohibet maritum legare vxori. † Ad
idem contra Bal.& Sal.moueor. Nam qñ reperiuntur duæ re-
gulę,vna permissiua,alia prohibitiua semper attēdi debet pro-
hibitiua.Ita no.Bar.in l.2.in prin post Dyn.& Iaco. de Are.ff.de
suspe.tu.per illum tex.quem inducit . Nam reperitur regula
permissiua , ꝙ quilibet potest accusare tutorem de suspecto.l.
1.§.cōsequens.ff.de susp.tu.Item reperitur regula prohibitiua,
ꝙ libertus non potest accusare patronum.l.qui accus.ff.de ac-
cus. Nunquid patronum suspectum tutorem libertus potest
accusare suspectum ? Bar.dicit, ꝙ non : quia regula prohibiti-
ua attendi debet . Tñ mihi videtur, ꝙ ille tex. non probet,sed
ex alio : quia generi per speciem derogatur.in l.in toto.ff.de re.
iu.& quia regula prohibitiua est magis specialis ; tñ pro illa re-
gula facit tex.in l.si Rufinus.& ibi Bar.& Moder.in 1.not. C.de
test.mil.& tex.in l.1.§.editiones.qđ no.Bal.post Ray.ff.de eden.
ergo cum in proposito nostro reperiantur duę consuetudines
a contrariæ, [a] vna prohibitiua , alia permissiua : ergo attendi de-
* bet prohibitiua ; & sic non originalis. * Ista sunt , quæ possent
48 contra Bal.& Sal.adduci circa fundamenta Lud.† Sed istis nō
obst.teneo doctri. Bal.& Sal.& ita semper tenui, & consului.&
ad hoc multum me mouet ; quia vbi reperitur locus origi-
b nis, [b] & domicilij,semper haberi debet respectus ad locum do
micilij,& non originis.Ita est gl.not.in c.statutum.§. cum verò
vnam dietam.de rescrip.in 6. Inn.& Can.in c.si.de fo. comp.&
ibi do.Ant.de But.circa medium.& Imo.ad fi.& illam glo.pro
no.alleg.Bal.in rub.C.si à non compe.iudi. De quo etiā tangit
d.Fran.de Are.in consi.77.incip.& ratio scribendi,&c. Nec ob.
tex.not.in d.l.libertus.§.præscriptio.ad muni.vbi expressè dr̄, ꝙ
prefertur locus originis ; quia respon.vt no.Bar. (& nunquam
obliuiscaris) in l.1.C.de mu.& ori.lib.10. ꝙ ratio in qua funda-
tur.d.§. prescriptio. est ; quia obligatio ad munera personalia
subeunda fuit prius contracta apud locum originis ; meritò
locus originis debet præferri loco domicilij postea quæsiti,per
regulam.l.in operis.ff.loca. quæ ratio cessat in casu nostro, vbi
non tractatur de obligatione munerum personalium . Et per
hoc cessant obiecta Lud. Non obst.aliud, ꝙ qñ duæ causæ cō-
munes concurrunt,quarum vna prodest,alia nocet, attēdi de-
bet causa,quæ nocet, quia possem dicere : quia imò debet at-
tendi cā,quę prodest,per tex.in l.vir vxori.ff.de vsucap.pro do.
& l.non intelligitur.§. si quis palàm. ff. de iur. fisc. sed quia est
via brocardica,remitto ad Bar.in l.3.§.fi.ff.ad Sylla. & in d.l.vir
vxori.Vel aliter,& no.respon.presupposito , ꝙ vera sit regula,
ꝙ attendi debeat causa, quæ nocet,& nō quæ prodest, dico, ꝙ
est verum, nisi causa, quæ prodest reduceret nos ad ius com-
* mune : quia tunc debet attendi , quæ nocet reducens * ad ius
49 commune,vt in casu nostro.Istam sol. † probo ex eo, qđ sing.
decidit Bal.in l.si quis decurio.ad fi.C.de fal. vbi quærit. Pone,
est statutum,ꝙ contra Doct.non pōt inquiri ; deinde est aliud
statutum,ꝙ contra militē potest inquiri. Pone,quis existens do
ctor ; & miles commisit delictum , an poterit ꝯ eum inquiri ?
Et concludit , ꝙ in causa indifferenti debet attendi statutum,
qđ reducit ad ius commune.Et illam decisio.Bal.sequitur Pet.
de Anch.in cōmento.c.canonum statuta.de consti.in ver.ecce
alia quæstio de statuto quo cauetur, ꝙ cōtra aduocatum,&c.
Item pro opi.Bal. ꝙ debet fieri diuisio , & separatio patrimo-
50 nij s̄m consuetudinem illius loci,in quo reperiūtur bona, † Fa-
cit,qđ in simili no.Guil.de Cun. & Alb.Bal. & Ful.in d.l.fi.ff.de
offi.procon.& Cyn.& Imo. in l. qui solidum.§.1. ff.de lega.2.&
Cy.& Bal.in l.3.§.qđ autem.ff.de tut.& Cy.in l. fi.ad fi.C.de fe-
rijs.In quibus locis tenent,& melius contra decis.Bar.in d.l.fin.
s̄.relatam,stante cōsuetudine,de qua. s̄. ꝙ Archipresbyter de-
bet habere oblationes,quæ fiunt die dominico , Sacrista , quæ
fiunt in festo S.Laurentij. Si contingat festū S. Laurentij eue-
nire in die dominico : quamuis Bar.teneat , ꝙ Archipresbyte-
ro spectabunt oblationes : tamen omnes Doct.s̄.alleg. dicunt,
imò debet fieri diuisio oblationum, per d.l.qui solidum.§. 1. &
ibi dicunt Cyn.& Imo. ꝙ aliàs ista quæstio fuit de facto, & pu-
blicè disputata,& ita fuit determinatum in ciuitate Senarum.
51 ¶†Capio glo.in ver.quartam.quæ tria facit.Primò ponit,quo
iure quarta debeatur ab arrogatore impuberi arrogato. & ista
est clara.Secundò,qua actione.& dicit, ꝙ ꝯdictione.ex l.& vl-
tra iura,quæ alleg.glo.est text.in l.2. C.eo. de adop. sic in simili
supplementum legitimæ petitur per ꝯdictionem. ex l.oīno.in
prin.cum gl.parua.C.de inoffi.testa.In tertia quærit,quanta est
illa quarta.Secunda ibi,& hæc quarta petitur.Tertia ibi,sed an
hæc quarta est omnium bonorum . Circa secundam partem
gl.quærunt Doct. quid si arrogator relinqueret in testamento
istam quartam impuberi arrogato , (qđ potest prout etiam in
patre vero.l. cū quæritur. C. de inoffi.testa.) qua actione tunc
tunc peteretur : nam constitutio diui Pij hoc casu locum non
habet. Item nec ex testamento agi potest : quia cùm debitor
legat creditori debitum , quia nullum commodum affert, ni-
hil valet.§.si quis debitori.Insti.de leg. Glo.in l.1.§.si impuberi.
in glo.fi.in verbo dentur.ff.de coll.bon.dicit non esse curandū,
qua actione peti possit.& aliter non decidit.Et dicit Alb.hic,ꝙ
* illa glo.est sin. *Communis sententia est* , ꝙ actione ex testamento
peti possit, secundum Bart.hic in lect.& clarius in rep. in 8.col.
& plenius Alb.in 11.col.& sequē.qui dicit , ꝙ ita communiter
Doct.firmant. ¶Nec obst.obiectum glo. ꝙ debitor relinquat
creditori: quia omissa sol. Alb.q̄ est trussa , respon. secundum
Bar.hic in repe.in 8.col. ꝙ ista quarta non est debita , sed quasi
debita,sicut in legitima filij legitimi,& naturalis, gl.in l.eman-
cipata.C.de iur.& fact.& igno.& l.si duo. in ver. scire potuit.&
ibi Imo.ff.de acquir.hære.& tex.in l.& quia. ff. pro soc.& in l.fi.
§.sinautem perpetuus.C.de cur.fur.Et s̄m hoc limita regulā.d.
§.si quis debitori.cum concor.vt procedat , quando erat verè
debitum, secus si quasi debitū m. Cogita tamen , quia parua
in effectu videtur esse diuersitas , cum neutro casu legatum
52 commodum afferat. ¶†In vltim.parte glo.habes,quòd quar-
ta , quæ debetur impuberi arrogato, non est quarta omnium
bonorum arrogatoris , sed illius partis , quàm habuisset ab in-
test.sicut in filijs legitimis,& naturalib.Idem tenet gl.in §.cum
* autem.Insti.eo. *Et communiter Doct.hic*; & ibi.Et suadetur ratio-
ne,quia cùm potior sit causa naturalis , quàm accidētalis.l.qui
habet.in prin.ff.de tu.& dixi in vlt.parte glo.magnæ. Item duo
vincula fortius ligant, quàm vnum.Auth.Itaque. C.commu-
nia de suc.& in Auth. de consan.& vte.fra. in princ. Ergo si in
filijs legitimis , & naturalib.in quib.adest causa naturalis : item
adest duplex vinculum ; tamen legitima non est omnium bo
norum patris,sed solum partis debitæ ab intesta.iur.alle.in glo.
multo magis idem dicemus in arrogatis filijs. Itē pro ista sen-
tentia gl.& communi stringit bona ratio,quam adducit Bald.
hic in 11.oppo.per q̄ ostendit ad oculum,ꝙ quarta, quę debe-
tur impuberi arrogato,non est quarta omnium bonorum pa-
tris arrogatoris.Nam pone,ꝙ pater arrogasset. quinq; impube-
res (qđ potest ex causa.l.si pater.§.fi.s̄.eo.) Certè, si quarta esset
omnium bonorum, quatuor impuberes absorberēt vniuersa
bona,& quintus esset sine legitima,qđ est absurdum. Ideo in-
telligitur quarta non omnium bonorum, sed partis debitæ ab
intest.Contrariam opin.tenuit solus Gui.de Suza. & hoc cre-
do, ꝙ disputando ista sentētia est sustentalis,& ante eum idem
tenuit gl.in §.1.in versi.quale est filijs.in Auth. de hær.& Fal.ꝙ
imò impubere arrogato,quarta sit omnium bonorum arroga-
toris ; quia iura indistinctè dicunt, quartam deberi arrogato,
per consti.diui Pij,vt hic: & §.cùm autem. Insti.eo. & l. Papi-
nianus.§.si quis impubes.ff.de inoffic.testa.& l.1.§. si impubere
ff.de coll.bon.& in l.fi.in fi.ff.si quid in frau.patr. Tamen,qui te-
nent primam,dicunt,ꝙ illa iura debent intelligi sicut in filijs le-
gitimis,& naturalibus. Et tenendo istam partem non obstaret
absurdum,ꝙ arrogati haberent plus , quàm legitimi , in quib.
duo vincula concurrunt : quia respondetur , hoc concedi in
recompensationem fructuum,quos arrogator percepit ex om-
nibus bonis arrogati. Insti.de acquisitio. per arrog.in prin.iun-
cta gl.Nam & alibi lex magis fauet in ista quarta impuberi ar-
rogato : quia sibi permittit, ꝙ possit reuocare alienata in frau-
dem.l.fi.In fi. ff. si quid in frau.patr.qđ non permittitur filio le-
gitimo,qđ probari videtur in l.non vsque adeo.ff. si quis à pa-
rente.secundum Bar.hic in repe.in 3.col.in prin.In quo vltimo
dic, ꝙ multi variant, vt dixi.s̄.in no.Pro eadem parte stringere
videtur : quia si quarta, quæ debetur impuberi arrog. per con-
sti.diui Pij,non esset quarta omnium bono: frustratoria vide-
retur cōstitutio diui Pij : quia esset sine ea, ex quo impubes est
in potestate arrogatoris ; consequenter suus debet habere de
iure

ADDITIONES.

a ¶Contrariæ.Adde Bal.in l.si quis decurio.in vlt.col.C.de Fal.Petr.de Ancha.
in repe.c.canonum.versi.quæro de statuto, quo cauetur. Alex.de Imo.consi.
101.incip.ex dispositione dictorum statuto.in 3. vol.
b ¶Originis.Adde, ꝙ quando concurrunt in vna persona domicilium origi-
nis, & domicilium habitationis,dic,ꝙ attenditur domicilium originis.tex.
est no.in l.libertus.§.præscripti.ff.ad municip.gl. in l.ciues. C. de incolis.lib.
10.& in l.1.C.de muni.& or. eo. lib.
* Et sic originalis,legendum videtur ex supradictis.
* Quæ nos reducit,legendum videtur.

iure communi quartam,ſicut alij legitimi, & naturales. Inſti.
quib.mod.teſta.infir.in prin.Ergo,ne iſta conſtitutio diui Pij ſit
fruſtratoria,dicemus, ꝙ quarta erit omnium bonorum arro-
gatoris. Tene cōem ſententiam,& ad hæc obiecta facile pate-
53 bit reſponſum. †¶Nunquid autem iſta quarta filiorum arro-
gatorum ſit hodiè aucta vſque ad trientem, ſicut in legitimis,
& naturalibus? Gl.in §.ſi vero.in ver.hoc obſeruādo. in Auth.
de trien.& ſemiſ.tenuit,ꝙ non.Idem tenent Iaco. Butr. Bart.&
Bal.in 1 1.opp.*Et communiter Doct.*Illa ratione: quia in correcto-
rijs,niſi ſit expreſſum,non ſit extenſio,nedum ex idētitate,imò
ex maioritate rationis,ſm communes cōclu.traditas in Auth.
quas actiones.C.de ſacroſan.eccl.& in l.ſi verò.§. de viro.ff.ſol.
mat.Secundò ſtringit text.in d.Auth.ver.hoc obſeruando.vbi
text.dicit,ꝙ legitima eſt aucta in omnibus perſonis, quib.ante
competebat querela inoffi.teſt.ſed ſic eſt, ꝙ impuberi arroga-
to non competit querela inofficioſi, cùm habeat remedium
ordinarium ex conſti.diui Pij.text.eſt in l.Papinianus.§. ſi quis
impubes.de inoffi.teſta.& dixi.ſ.in euidentialibus. Qui tenent
contrarium reſpon.ꝙ legitima eſt aucta hodiè in omnib. per-
ſonis, quib.competit querela, intelligunt, vel aliud remediū,
qđ ſit loco querelæ,vt eſt hæc conſtitutio diui Pij,quæ cùm ſit
ſubrogata loco querelæ,debet cenſeri eiuſdem naturæ, & effe
ctus,ſicut ſi querela competeret.l.ſi eum.§.qui iniuriarum.ff.ſi
quis cau.l.Item veniunt.§.cum prædiximus. ff. de pet.here.ſed
non eſſet tuum reſponſum,cùm in materia correctoria nō poſ
a ſit procedi per ſubauditos intellectus, per gl.ſin. [a] in c.cupien-
tes.§.ꝙ ſi per 20.de elec.in 6.Sed conſidera: quia fundamentū
commune militaret quantum ad quartam impuberis arroga-
ti,cui non competit querela: ſed in maiori arrogato, vel im-
pubere effecto maiore durante arrogatione,clarum eſt, ꝙ ma
iori arrogato non debetur quarta ex conſtitutione diui Pij: q a
illa conſtitutio ſolùm loquitur in impuberibus arrogatis, ſi cō
ſideras omnes leges. Nunquid ergo maiori debeatur quarta
de iure communi (non dico ex conſtitutione diui Pij.) & an ſi
bi exhæredato ſine cauſa competat querela? Iſtū paſſum ple-
nè examinat Cy.in l.2.C.eo.& ibi Ful.dicēs,ꝙ iſta quæſtio aliàs
fuit publicè diſputata Bonon.temporib.ſuis. Veritas eſt, ꝙ cū
ſit ſuus,& ſi prætereatur,rumpit teſtm̄,tanquā ſuus, Inſti.quib.
mod.teſt infir.in prin.l.pen.circa fi.C.eo. & §.aliquam,circa.fi.
Inſti.de hæred.quæ ab inteſt.Certè concluditur,ꝙ ſibi debetur
quarta de iure communi: ſed ſi exhæredetur ſine cauſa, ſibi
competit querela,ſm Cyn.& alios in illa.l.2.vbi etiam per eos,
quid ſi emancipetur. Hoc non obſt.clicio nouiter mirabilem
conclu. ꝙ in arrogato maiore,cùm ſibi competat querela: &
conſequenter ſit de perſonis, quib.augetur legitima per. d.ver.
hoc obſeruando: ergo erit melioris conditionis,quàm impu-
bes arrogatus: cuius quarta non eſt aucta, cùm non habeat
querelam. In quo vlt.bene cogitabis: quia ſunt, qui dicerent
hæc tolerari,cùm in aliquo impubes ſit melioris conditionis:
quia reuocat alienata in fraudem,per tex.ſing.in d.l.fi.ff.ſi quid
in frau.pat.quæ ſolùm loquitur in impubere, ad denotandū,
ꝙ aliud eſt in maiore.Sed redeundo ad prin.q.adde,ꝙ contra-
rium tenent Pet.& Cyn.hic,& Cyn.in l.2.C.eo.& inclinat Alb.
de Roſ.hic: quia qn̄ duo procedunt ſub eadem ratione,ſtatu-
tum in vno, intelligitur etiam ſtatutum in alio.l.1. C.de diuer.
reſcr.ſed ſub eadem ratione procedunt arrogatus, & filius legi
timus,& naturalis.Inſti.de acqu.per arrog.in prin.ergo,&c. ſed
poteſt ſic fortificari: quia etiam in correctorijs, qn̄ duo caſus
ſunt parificati à lege antiqua,lex noua corrigens in vno,intel-
lligitur etiam corrigere in alio.Ita Bar.in l.2. de leg.1.& decla
raui plene in Auth.quas actiones.C.de ſacroſ.eccl.Ergo cū à le
ge antiqua æquiparentur filij arrogati, & filij legitimi, & natu-
rales.d.tit.Inſti.de acq.per arrog.in prin. & in alijs iur. proxi.ad-
ductis.ergo,&c.Quo argumento vtitur in ſim. Bar.ad proban
dum,ꝙ hodiè legitima parentum ſit aucta ſicut filiorum,in l.ſi
à milite.§.patri.ff.de teſt.mil.& in l.nam & ſi parentib.& in l.pa
ter filium.ff.de inoffi.teſta.Bal.& Sal.in Auth. nouiſſima. & ibi
tetigi.C.de inoffi.teſtam. Cogita tamen,an æquiparatio fiat in
materia noſtra,quo ad quartam: Vnde non recedas a cōmu-
54 ni,quicquid alij tenuerint.¶†Extra gl.inducitur iſta.l. per Bar.
in vlt.col.ad duas.q. Prima eſt de dilat.data à iudice, q̄ cōſtat,
ſi detur vni parti,ꝙ datur etiam alteri.l.petendæ. C.de temp.in
integ reſti.pe.l.fi.C.de fru.& lit.exp. Nunquid reus poſſit renun
ciare dilat.ſibi datæ, ad hoc, vt excludat actorem à beneficio
probandi.ſ.illam dilat.quæ erat effecta communis? Et conclu
dit,ꝙ non per hanc.l.circa fin.quia beneficium illius dila.con-
ſequitur actor beneficio.l.ſic diſponētis,vt hic per eum.Adde,
ꝙ idem tenet Bal hic in vlt.col.quia qudāo beneficium vni cō
petens,etiam alij conceditur,ratione æqualitatis ſeruandæ, vt
in caſu noſtro,& eſt conceſſum non contemplatione, & pri-
uilegio vnius partis,quamuis ex eius occaſione: tunc illa pars
non poteſt renunciare in præiudicium alterius, vt hic per eū.
Idem tenent Bal.Pau.& d.Ant.de Alex.in d.l.petendæ. Bald.&
Ang.in l.ſi.ff.de fer.Ange.in l.fin.ſ.de conſti.prin. Idem Bal.in l.
poſtquam liti.in vlt.col.C.de pact.& ibi limitat procedere, qn̄
dilatio eſſet conceſſa reo de iure communi.Secus ſi de iure ſpe
ciali: puta minori per beneficium reſt.in integr. Ita loquitur.l.
ſi iudex circumuento.ff.de min.quia facilius tollitur ius ſpecia-
le,quàm cōmune.l.eius militis.§.militia.ff.de teſta.mili. Ita etiā
55 limitat Bal.in l.qđ fauore.C.de leg. † Pro communi ſententia
facit,quod in ſim.dicimus de reſcrip.quia reſcriptum poſtquā
præſentatur in iudicio,efficitur commune vtriuſq; partis, nec
pars, quæ præſentat, poteſt poſtea illud reuocare, ſecundum
Innoc.& alios.in c.cum olim.de cenſi.glo.in l.1.§. edenda.ff. de
eden.Bal.in l.vnica.C.vt quæ deſ.aduo.Et ita teneas, licèt Bar.
ſibi contrarius tenuerit oppoſitum, ſequendo Iaco.de Are.in
d.l.petendæ.quia ſecundum Bart.ibi, quando quis habet priui-
legium contempla.alicuius, licèt poſſit vti illo beneficio con-
tra alios: non tamen poteſt contra illum inuitum, cuius con-
templa.habet.l.amiciſſimos.§.Lucius.ff.de excuſ.tut. Tempe-
rat tamen Bar.hoc eſſe verum,quando res erat integra, aliàs ſe
cus,vt ibi per eum.Idem ibi tenet Saly.& Bart.in l. ſi iudex cir-
cumuento.per illum tex.ff.de mino. Sed reſpon.vt per Bal.hic,
& in locis prealleg.Alibi etiam idem Bart.in l. ſi poſt mortem.
§.fin.ff.de contratab.diſtinguit,aut dilatio fuit conceſſa reo ad
eius inſtantiam: & tunc poteſt illi renunciare in præiudicium
actoris; aliàs ſecus,vt ibi per eum: ſed iſta diſtinctio nō ſapit.
* Ideo teneas *primam ſententiam,quæ eſt communis.* Not.tamen,ꝙ
illud, qđ dicitur, ꝙ dilatio conceſſa vni ex litigatoribus,effici-
tur communis,eſt verum,niſi pars,quæ vult vti tali dilat.prius
renunciaſſet omnibus probationib. Ita procedit text.in Auth.
56 iubemus.quam ad hoc ibi no.Bal.C.de iudi.¶†Secundò prin.
inducit Bart.iſtam l. ꝙ de iure communi aſſignari debet con-
demnato quadrimeſtre ad ſoluendum poſt ſententiam.l.2. &
l.fin.in prin.C.de vſu.rei iud.Bar.& Bald.in l.executorem. C.de
execu.rei iudi. Pone, ꝙ iudex lata ſententia aſſignet condem-
nato iſtud quadrimeſtre,nunquid cenſeatur dilatio legalis: an
verò iudicialis? Vtilitas eſt, ſecūdum Bar.hic,& plenius in l.3.
in pen.col.de lega.1. quia ſi eſt dilatio legalis,poteſt condem-
natus purgare moram vſque ad lit.conteſta.l. ſi cum dies.§. fi.
& in l.ſeq.& l.Celſus.in princ.ff.de arb. Secus ſi ſit dilatio iudi-
cialis.Hic attende,quia d.l.Celſus.§.fi. cum l.ſeq. probaret iun-
cta gl.ibi,in ver.modicum, quæ intelligit, ꝙ arbiter aſſignaue-
57 rit condemnato quadrimeſtre,vt ſolet fieri cōdemnatis: † ta-
men ſecundum realitatem text. propriè loquitur, qn̄ tempus
certum non erat adiectum per arbitrum: quo caſu tex.ille re-
putatur no.ꝙ qn̄ tempus eſt incertum, ſemper admittitur pur
gatio moræ,& ita ponderant Ang.Imo.& Mod.in l.ſi inſulam.
58 ad quos vos remitto.de verb.oblig.† Bar. hic in lect.in vlt.q.te-
net,ꝙ ſi talis terminus ſit aſſignatus à iudice,cēſetur legalis,per
regulam huius tex.in fin.Quid ſit de arbitro,non decidit.Idem
quod Bar.tenent Iaco.de Are. Ray.Gul.& Bald. hic in 7.col.&
Iaco.de Are.And.de Piſis.Bal.Raph.Cu.& d.Alexand.in l.3.de
leg.1.& Bald.in rep.l.& ſi poſt tres.ff.ſi quis cau.& in l.de die.in
fin.prin.ff.qui ſatiſd.cogan.& in d.l.Celſus.in princ. & Ang.ſibi
contrarius in l.4.§.ſi quis condemnatus.ff.de re iud. & in l.ſi in-
ſulam. Alex. & Sal.in l.ſi pacto quo.circa medium. C.de pac.
& Imo.ſibi contrarius in l.ſi in diem.§.1.ff.de condi. & demon.
& Lud in d.l.& ſi poſt tres.ſeq.glo.in d.§.ſi quis condemnatus.
quæ tamen loquitur in iudice non in arbitro: tm̄ cùm arbitria
ſint redacta ad ſimilitudinem iudiciorum.l.1.ff. de arbitr.idem
videtur dicendum. Et hanc teneo, per regulam huius text.
circa fin.& quia iudex, & arbiter cenſetur viua vox. l. nam &
ipſum.ff.de iuſt.& iu.& hoc arg.vtitur Bal.in d.l.3.Tamē idem
Bar.in d.l.ſi inſulam.dicit,ꝙ imò arbiter non eſt miniſter legis:
ſed ſolùm iudex ordinarius. Pro iſta parte multa adduci poſ-
ſunt,quæ adducuntur in locis præalleg.ſed tanquam leuia non
refero.Et iſta pars eſt amplectenda tanquam æquior,cùm pur
gatio moræ fundetur ſuper æquitate.l.ſi ſeruum.§.effectus. de
verbo.ob.Ideo in dubijs opin. ſequenda eſt, licèt contrarium
(imò talis terminus quatuor menſium cenſeatur iudicialis, &
ſic non purgetur mora) teneant Iaco. But.& Bart.hic in rep.in
9.col.& latè Alb.& plenius quàm alibi hic in pen. & vlti.col.
& Bar.in arbitro,ſed non in iudice in d.l.3. de lega.1. & in d.§.ſi
quis condemnatus.& poſuit gl.in l.cum,qui certarum.§. fin.&
ibi Ang.& Pau.ſequitur.ff.de verbo.ob. Imo.in c.inſinuatione.
de reſcrip.licèt in d.l.3 nihil firmet. Idem tenet Imo. & Pau.in
d.l.ſi inſulam. & Pau.in d. §. ſi quis condemnatus. per aliqua,
quæ

ADDITIO.

a ¶Glo.ſing. Adde Io.de Imo.in l.continuus.in §.cum ita.ff.de verbo.obl.Fel.in
c.olim.de except.

quæ nõ ſtringunt: & communiter referuntur in locis præalle.
59 Pro prima opin.quàm tenui,vltra tradita per Docto. † adde.
Nam debes ſcire, ꝙ exceptio dilatoria, quæ non fuit oppoſita
in tempore in cauſa principali,non poteſt poſtea etiam oppo-
ni in cauſa appellationis.l.ita demum. C.de procur.& ibi Bald.
& d.Alex.ad hoc not.& dicunt, ꝙ illa lex non eſt alibi in iure,
per quam limitatur regula.l.per hanc,in prin. C.de temp. app.
vbi exceptio non oppoſita in iudicio principali, poteſt opponi
in cauſa appel.Fallit in excep.dilato.d.l.ita demum.¶Iſtud vlt.
limitat ſin. Anto.de Butr.in c.paſtoralis.de excep. non habere
locum in termino preſixo à iudice ad opponen.dilatorias. Nã
ſi pars non oppo.dila.in cauſa principali intra terminum à iu-
dice præfixum,poterit tamen in cauſa appel.opponere, per re
gulam.d.l.per hanc.licèt ſecus ſit in termino legali. ſic intelli-
git.d.l.ita demum. Quod ſi eſt verum eſt magnum, & mira-
bile verbum: ſed Pan.in d.cap.paſtoralis.reprobat,& ſequitur
Alex.in d.l.ita demum. quia terminus iudicialis ſuccedit loco
termini legalis, per ea quæ ſupra dicta ſunt, vt latius per eos.
60 ¶†Item aduerte in prædictis, inquantum dixi, ꝙ condemna-
tus poſt latam ſententiam debet habere quadrimeſtre ad ſol-
uendum,eſt verum,quando condemnatus eſt in actione per-
ſonali: quia obligatus, ſed condemnatus in actione reali non
habet quadrimeſtre,ſed tenetur reſtituere rem,quamprimum
poteſt arbitrio iudicis.gl.not.in l.in fideicommiſ.in prin.in glo.
1.magn.ad fin.& ibi Barto.ff.de vſu.& glo.in cap. Querenti.de
offic.delega.Bar.in l.2.in 3.oppo.C.de fructib.& lit.expen.Bart.
61 & Bald.in d.l.executorem. ¶†Secundò aduerte, ꝙ ad hoc, vt
condemnatus habeat quadrimeſtre ad ſoluendum,requiritur,
ꝙ ſatiſdet de quantitate debita ſoluenda tempore ſtatuto:aliàs
non præſtita ſatiſdatione poterit interim intra quadr.fieri exe-
cutio contra eum,& poterit capi perſonaliter, & incarcerari ſi
non ſatiſdet.Ita ſing.Bar.in l.ſi debitori.per illum text.ff.de iud.
Bald.in l.fin.§.1.C.de execu.rei iud.d.Abb.in cap.quod ad con-
ſultationem.in 8.col.de re iud.vbi per hoc infert ad vnum not.
a dictum,de quo ibi per eum.[a] ¶†Tertiò limita, vt ſignãter per
62 Bal.in l.quoniam nonnulli.C.de app. vbi dicit eſſe tex. expreſ-
ſum in verſi.mox. ꝙ deſerta appellatione fit ſtatim executio,
nec datur quadri.ad ſoluendum quaſi deſerendo appellatio-
nem perdat tempus quadri.quod condemnatis aſſignatur.Idẽ
viſa eſt ſentire gl.in l.2.verſi.executioni. & ibi Bart. expreſsè fir-
mat.C.de tempo.appel.Iſtam limit reprobat d. Alex. in l.4.§.ſi
quis condemnatus.ff.de re iud.& plenius in l.debitorib.ff. de re
iud.quia in d.l.quoniam nonnulli.eſt caſus ſpecialis in debito-
ribus fiſcalibus,qui non gaudent iſta dila.quadrim.Et ita intel-
ligit illum tex.Bald.in l.1.C.quando fiſc.vel pri. Et iſtud contra
Bald.eſt de mente Bart.ſub dubio tamen fortè, in l.1,ff.de lib.
63 dimiſ.& Sal.in d.l.2.C.de tempo.appel. ¶†Quartò mirabiliter
limita in ſententia lata à iudice,a qua appellari non poteſt: q a
tunc etiam intra decem dies fit executio ſententiæ ſecundum
formam text.valde not.in §.aliud. in Auth. vt ſpon.lar. quem
tex.ibi ponderat ſolus Ang.& ſequitur Ludo.in l.2.ff. de re iud.
& Alex.in d.l.debitorib.¶Quaſdam alias limita.habes per Bal.
in l.fin.C.de execu.rei iud.per Ang.in d.l.debitoris.vbi omnino
vide Alex.vbi etiam diffusè per eum. ¶Quid in creditoribus,
& quid in condemnato per ſententiam arbitri, vel arbitrato-
ris: & quid in condemnato ad factum, & quid ſi actio eſſet
64 mixta, per glo. & Docto.in c.quærenti.de offic.deleg. ¶†Vlti-
mò (vt nihil omittatur) tangit Fulg.hic,in vltim.col. ſi moria-
tur impub.arrogatus ſuperſtite patre arrogatore. Itẽ patre na-
turali (intellige,à quo fuerat emancipatus.) Item ſuperſtite ma
tre, qualiter hodie ſuccedatur, cùm per iura Auth.filiusfam.
hodie ab inteſta.habeat hæredem.§.1.in Auth. de hered. quæ
ab inteſta. Item cùm hodie ſit ſublata differentia cogn.& agn.
65 §.nullam verò.in Auth. de hæred. quæ ab inteſta. † Et quid ſi
impubes haberet fratres legitimos, & naturales: nunquid in
ſucceſſione ſeruaretur forma Authen.defuncto. C. ad Tertul.
dubitat Rapha.& non videtur clarè decidere. Tu vide de his
plenius Ioan.Fab.in §.cum autem.Inſtitu.eo.§. aliquam. Inſtit.
de hæred.quæ ab inteſta.& in §.fin. Inſti.de acquiſitio per arro-
gatio.vbi plenè diſputat: ſed quia iſta.l.fuit plenè onerata, non
curo tangere. Et per iſta ſit impoſitus finis huic not. l. per me
Iaſ. de Mayno.

A D D I T I O.

a ¶Per eum.Idem dicit,& applicat ſupra col.4.6.euideutiali. PVRPV.

S V M M A R I V M.

1 Repetitio inſerta in lect.Bar.non eſt ſua ſed Bal.
2 Quando concurrunt potentia, & voluntas etiam tacita, vel præſumpta, actus ſortitur effectum.
3 Statuentes præſumuntur ſtatuere in caſu omiſſo,quãdo veriſimiliter ſic ſtatuiſſent, ſi interrogati fuiſſent.
4 An mulier, quæ non poteſt contrahere ſine licentia propinquorum ex vi ſtatuti, poſſit quaſi contrahere.
5 In ſtatuto, vbi non poteſt aſſignari niſi vna ratio, illa habetur pro expreſſa.
6 Statutum requirens conſenſum propinquorum in contractibus mulierum,habet locum in liberatione,& renunciatione.
7 Statuta de contractibus mulierum, quòd non valeant ſine præſentia propinquorum, intelliguntur de contractibus damnoſis, non vtilibus.
8 In materia exorbitanti non fit extenſio ad id, quod veriſimiliter fuiſſet ſtatutum.
9 Pro vtilitate filij poteſt pater alienare bona aduentitia ipſius filij, in quibus tantum habet vſumfructum.
10 Princeps conferens dignitatem ſcienter inhabili, cenſetur ſecum diſpenſare.
11 Princeps concedendo reſcriptum dilatorium ſupplicanti videtur habilitare ſupplicantem ad agendum.
12 Princeps committendo ſimpliciter cauſam, videtur appellationem admiſiſſe,non obſt.quòd aliàs tertio non poſſet appellari.
13 Imperator promouendo ex certa ſcientia illegitimè natum ad epiſcopatum, videtur eum legitimaſſe.
14 Quando princeps, vel aliquis inferior confert dignitatem inhabili, an cenſeatur ſecum diſpenſaſſe.
15 Simoniacè ordinatus an habeat ordinem, & dignitatem.
16 An contra electionem Papæ poſſit opponi de ſimonia.
17 In his,quæ de genere prohibitorum ſunt,non refert,an clam,aut palàm fiant.
18 Vſurarij publici,cùm ſint iafames,non poſſunt ad dignitatem, vel officium aſpirare.
19 Quando legislator format caſum affirmatiuè, & poſtea nihil reſpondet expreſsè, intelligitur affirmatiuè reſpondere in iure.
20 Ex narratione facti non eſt licitum arguere.
21 Nemo debet ex ſuo delicto commodum reportare.
22 Communis error facit ius.
23 De iure ciuili prætor habet maiorem dignitatem, & poteſtatem, quàm Epiſcopus.
24 Princeps ex cauſa poteſt res priuati auferre.
25 Principes, & barones, qui gerunt bellum proprio nomine pro faciendo pacem, poſſunt remittere iniurias, & damna data ſuis ſubditis.
26 Quod communiter prodeſt omnibus, præfertur commodis priuatorum.
27 Rector ciuitatis poteſt de iure capere animalia priuatorum,cauſa mittendi frumentum in exercitum.
28 Ementes bona bannitorum, coguntur ea reddere bannitis pro bono pacis.
29 Propter public.vtilit.poteſt ciuitas ſtatuere, quòd ſi banniti ciuitatis non ſeruauerint certos confines, incidant ſinguli in pœnam mille ducatorum.
30 Princeps poteſt ex cauſa remittere pœnam concernentem intereſſe priuatum.
31 Inferior à principe poteſt cum cauſa ius alteri auferre.
32 Princeps poteſt ex cauſa ius priuato quæſitum etiam ex contractu inito cum eo auferre.
33 Propter vtil.public. poteſt officialis accipere res priuatorum ad vſum publicum.
34 Vniuerſitas poteſt venire contra proprium contractum cum ſuo ſubdito celebratum.
35 Imperator poteſt ſine cauſa auferre res,vel iura alterius, de plenitudine poteſtatis.
36 Quando princeps aufert res priuatorum propter publ.vtil.tenetur pretium ſoluere.
37 Licèt officialis poſſit res priuatorum auferre: tamen debet intelligi data mercede de publico.
38 Si ciuitas vult facere foſſata per agrum alienum, tenetur ei ſoluere pretium.
39 Licèt ex cauſa poſſit princeps auferre vni rem ſuam, & alteri dare, tamen tenetur ſoluere pretium.
40 Si vaſallus perdat feudum facto domini, dominus tenetur ei dare aliud feudum.
41 Si Papa confert vni beneficium: deinde de plenitudine poteſtatis ſibi auferat,tenetur Papa prouidere eidem de alio æquè bono.
42 Si Papa cogit Epiſcopum inuitum ſine cauſa renunciare Epiſcopatui, debet eidem prouidere de æquè bono.
43 Papa in beneficialibus habet liberam,& plenam poteſtatem.
44 Quando princeps,vel ciuitas aufert aliquid,tenetur ſoluere pretium rei ſublatæ,quando contra certam perſonam abſtulit. Secus ſi per legem, quia tunc non.
45 An inſtrumenta facta per tabellionem putatiuum ſint valida.

46 *Bonum est argumentum de teste ad tabellionem,& ècontra.*
47 *Vbicunque alicui confertur ius per priuilegium,quod nemini nocet,præsumitur pro eo,qui est in quasi possessione.*
48 *Si tabellio perdit officium,et nihilominus exerceat,non valebunt instrumenta etiam si toleretur.*
49 *Licèt quis sit in quasi possessione priuilegij, hoc nõ iuuat,nisi ostẽdatur.*
50 *Gesta à prælato non confirmato per superiorem,nullo modo valent.*
51 *Electus non seruata solennitate requisita à statuto, si exercet officium suum,nihil agit.*
52 *Gesta ab aliquo,qui primo non habuit titulum,non valent.*
53 *An gesta ab auditoribus legati valeant,si non apparet de delegatione.*
54 *Ordinario existente in quasi possess.iuris,superiore sciente, & patiente, non possunt subditi opponere,nec exequirere ab eo titulum suæ quasi possessionis.*
55 *Instrumentis antiquissimis non expedit probare, quòd ille,qui fecit instrumentum fuit notarius.*
56 *Quando notarius reperitur scriptus in matricula notariorum, præsumitur pro matriculato.*
57 *Quando instrumentum negatur publicum,probatur per iuramentũ ipsius tabellionis iurantis se notarium,cum comparatione literarũ, per quam appareat ipsum plura instrumenta fecisse.*
58 *Notarius condemnatus de falso,non potest amplius conficere instrumenta,*
59 *Notarius priuatus propter falsitatem,non potest amplius creari per comitem habentem potestatem,nisi restituatur per Imperatorem.*
60 *Doctor semel priuatus Doct.non potest amplius intrando examen doctorari.*
61 *Si coram iudice sunt multa agitata,& postea appareat,quòd sit excommunicatus,tamen acta coram eo valent.*
62 *Hæreticus,licèt reputetur fidelis,tamen eius sententia non valet.*
63 *Confitentis ei,qui icommuni opin.erat sacerdos,valet confessio,& absolutio.*
64 *Si eligatur inhabilis ad Papatum, gesta per eum valebunt propter publicam vtilitatem.*
65 *Lex nostra habet locum in quocunque inhabili electo ad quodcunque officium.*
66 *Lex nostra procedit,quando inhabilis esset ritè electus,& confirmatus.*
67 *Quando actus qui geritur est priuatus,& ratione priuati interesse, & pro priuata vtilitate,vt est impetrare rescriptum gratiæ,vel iustitiæ, tunc communis error nihil releuat.*
68 *Priuatus per sententiam,est funditus falsus notarius.*
69 *Lex nostra procedit,quo ad temporalia, non tamen quo ad spiritualia.*
70 *Lex nostra procedit etiam si sententia esset lata contra Barbarium, detecta veritate.*
71 *Lex nostra procedit quando multa acta fecisset iste Barbarius, secus si vnum.& l.nostra non habet locum in delegato,sed in ordinario.*

De officio prætoris. Rubrica.

LEX III.

BArbarius. Ista est famosa l.& ſm
Bar.solennis ,& subti-
lis,& sæpius repetita per multos, & tenebo
a hunc ordinem. [a] Primò aliqua præmittã.
Secundò expediam tex. Tertiò apparatum
gl.cum earum materia.Quartò extra gl.po-
nam aliquas amplia. ad hanc l. dehinc quã-
1 plures no.limi.¶†Primò aduerte, ꝙ reperitur quædam repeti
tio inserta in lecturis Bar.& Pan.in c.cum dilecta.de rescr.sæpe
eam alleg.pro repe.Bar.eam etiam pro repe.Bar.alleg. d. Alex.
in l.si qu isex argentarijs.§.cogentur.in vlt.col.ff. de eden. Nul-
latenus credo,ꝙ sit Bar.quia nimium discrepat à stylo.Bar.ma
ximè dum sępe alle.auctoritates Arist.Salustij,& Ciceronis,qđ
est alienum à stylo Bar.Dico ergo,ꝙ verè est repetitio Bal. &
ita ẽt est inserta in lec.Bal.& ibi in fi.dr̃,quo anno fuit per Bald.
Perusij repetita.& ita ĩ.semper alleg.pro repe.Bal.¶ Præmitto,
ꝙ ista l.legitur secundum glo.1.Bar.& communiter Citramõ.
ꝙ in ista l.formentur tres.q.vt in gl.1.& vnicuique respondea-
tur.& idem in effectu tenent Old.& M.Sil.quamuis secundum
eos formet etiam 4.q.& respondeat,& secundum istum intel
lectum.h.d.propter publicam vtilitatem,& communem erro
rem prætura seruo decreta eum pręrorem efficit,gesta tuetur,
& seruum in libertatem adducit.Et hæc vera in creato à popu
lo Rom.multò magis si ab Imperatore.h.d.secundum intelle-
ctum gl.& Citramon.sed eum.ĩ.non tenebo : quia secundum
communiorem sententiam hic Barbarius non fuit prętor,nec
liber.¶Alio modo legitur per Old.Petr.Cy. & Gul. prout etiã
refert Bal.in repe.in 5.col.& istam tenent Vltramon. & ego se
quor,ꝙ in hac.l.solum ponatur vna q.& vna decis.s. an gesta ꝑ
Barbariũ valuerint. Et decidit, ꝙ sic: & hanc tenent Alber. &
Bal.hic.Alibi ẽt dicit Bal.in l.2.in fi.colum.circa fi. C. de ser. &
aqua.ꝙ in hac l.solùm deciditur, ꝙ gesta per Barbarium va-
leant:sed an Barbarius fuerit liber,bene vr̃ formari qõ.sed non
* soluitur,ſm verum intellectum huius l.vt ĩ.apparebit.*Communior opinio est* contra gl.& Bar.ꝙ Barbarius neque liber,nec ve-
rus prætor fuit.& ſm hoc pondera,ꝙ illa verba,sed nihil serui
tutem obstitisse, simul cum auctoritate Põponij sunt de the-
mate,& de narratione,non de deci.Vlpia.Et ita teneas,quam-
uis Iac.de Are.& Iac.de Bel.dicant,ꝙ hic formantur bene tres
q.sed primæ non respondetur an fuerit prætor:alijs duabus sic.
Alij èконтra dicunt: & ſm istum intellectum Vltramon.h. d.
Communis error,& vtilitas publica faciunt valere acta à ser-
uo in prætorem assumpto. & licèt communiter diuidatur in
quatuor,potes diuidere in 6.aut 7.partes, vt hic per Alber.&
Fulg.Casum figura,vt hic ꝑ Bald.in repe.in 2.col.& cogita cir
ca fin.tex.in ver.pe.ibi,sed & si scisset,quid implicet illa dictio,
&.Item quare sit sita.¶Pondera primò tex.in prin. dum dr̃, ꝙ
seruus fugitiuus Romæ præturam obtinuit. Nam duo obsta-
re videntur.Primò l.fi.C.eo.quæ dicit,ꝙ nullus poterat esse p̃-
tor Romæ,qui non haberet ibi domicilium,& larem. Secun-
dò vr̃,ꝙ habitando Romæ effectus sit ciuis Rom. & liber per
l.in vrbe.s̃.de statu ho.Respondet Alb.& Fulg.hic,ꝙ opportet
præsupponere,ꝙ Barbarius Romæ habuerit domicilium,& la
rem:& sic omnia,ꝑꝑ quæ potuerit ad præturam admitti. & d.
l.in vrbe.non procedit in seruo,ſm glo.ibi,& dato,ꝙ procede-
deret, non concurrebat bona fides Barbarij, vt hic per eum.
¶Secundò pondera tex.ibi præturam petijt, quod licet de iu-
re dignitates & magistratus postulare.Ideo tex.8.q.1.c.qui epa-
b tum.etiam dicit,quod qui epatum [b] desiderat,bonũ opus desi
derat.& 40.dist.c.oportet.& tex.no.in l.quemquam.C.de epis.
3 & cle.de quo dicam in gl.2.¶†Item potes ponderare ibi,cũ ẽt
potuit:illud vulgare,quod quando concurrunt potẽtia,& vo
luntas etiam tacita,vel præsumpta, actus ille sortitur effectũ,
sed ista leuia sunt.Tu ergo diligenter no.in ver. sed & si scisset.
aliqua præcipua.Primò,ꝙ populus Rom. eligendo seruum in
prætorem, intelligitur sibi conferre libertatem tãquam neces-
sarium antecedens:& hoc tenendo intellectum glo.Bar.& Ci-
tramontanorum:quia qui vult consequens,vult oẽ necessariũ
antecedens ad illud.l.ad rem mobilem. & l. ad legatum. ff. de
procu.Sicut in simili si testator in testamento constituat seruũ
tutorem filijs suis, hoc ipso intelligitur ei concessisse libertatẽ
tanq̃ necessarium antecedens.§.1.Insti.qui da.tut.pos.l.cum q-
dam.C.de neces.seruis hær.insti.tñ ſm alium intellectum. ĩ.ali
4 ter dicetur.¶†Item diligenter no.ex eisdem verbis,hic esse tex.
expressum pro gl.fin.in l.tale pactum.§.fi.ff.de pac.quæ singula
riter dicit,quod statuentes præsumũtur statuisse in casu omis-
so,qñ verisimiliter sic statuissent, si fuissent interrogati: & illud
hr̃ perinde ac si statuissent.& alleg.Bal.hic in repe.in 1.& fi. col.
Et pro ista gl.est ẽt bonus tex.in l.fin. C.de posth.hære.insti.ſm
cõem intellectum Bar.Bal.Ang.& Pau.de Cas.& Alex.ibi. ad
idem est tex.in l.Titius.§.Lucius quem,ibi ponderant Pau. de
Cas.& Alex.ff.de lib.& posthu.Et no.Bal.in l.1. C. quæ res pig.
4 ob.pos.¶†Et per istam regulam ego semper tenui quandam
* opi.Bar.*cõiter reprobatam.*Nam dubitat Bar.in l.more. in princ.
ff.de acq.hær.si statutum disponat, quòd mulier non possit ꝯ̃-
here sine consensu duorum propinquorum, an habeat locũ
c in quasi ꝯ̃ctu:puta in aditione hæreditatis.Bar.tenet,quòd sic.ᶜ
ꝯ̃rium tenet ipse Bar.in l.apud Iulianum.§.fi. per illum tex. ff.
ex qui.cau.in pos.eatur.Firmant Bal.Ang.& Imo.Comensis,&
Alex.in l.mutũ.de acq.hær.& in d.l.more.& Pan.in c.qua fron
te.de appe.Fundamentum eorum principale est:quia statutũ
loquens in ꝯ̃ctu,debet intelligi in ꝯ̃ctu nõ in ficto,seu in quasi
ꝯ̃ctu:quod ostendunt per fundamenta, de quib.per eos in di-
ctis locis.Ego semper tenui primam opi. Bar. quam etiã tenet
Pau.de Cas.in d.l.mutum.in princip.vbi dicit,ꝙ vidit seruari in
practiça istam primam opi.Bart. quod dictum statutũ habeat
locum ẽt in quasi ꝯ̃ctu.& idem tenet Lud.in d.l.mutum.& in
consi.394.inci.præsupposito, quod vna voce. Pro ista parte ꝯ̃
cõem me mouet regula.s̃.dicta:quia vbi statuentes verisimili-
ter idem statuissent in casu omisso,est perinde,ac si illud statu
tum fuisset tunc:si statutum disponit quod mulieres non pos-
sint contrahere sine consensu propinquorum, hoc procedit,
propter

ADDITIONES.

a ¶Ordinem.Adde Soc.consi.32.lib.1.col.9. PVRPV.
b ¶Qui episcopatum.Adde Pau.1.ad Thim.3.
c ¶Dic,tale statutum tunc demum in quasi contractu locum habere:quando eadem ratio viget in quasi contractu,quæ in contractu.Ro.cõsi.12. ad fi. Deci. in c.qua fronte.nu.3.de app.Tiraq.in ll.cõnub.gl.5.nu.125.idẽ in quitatione concludit Roman.consi.394.col.11.Ias. in l. si vnus.§.pactus.ne peteret.nu. 29.ff.de pac.Soc.consi.80.nu.26.lib.4. MASVER.

propter imbecillitatem sexus, quæ ratio militat etiam in qua-
si ꝯtu, cùm propter imbecillitatem possit adire hæreditatem
damnosam. Vn̄ si de hoc fuissent interrogati, idem statuissent.
5 ¶† Secundò moueor, & fortius, quia vbi statuto non potest as-
signari nisi vna ratio, illa habetur pro expressa, & ex identitate
illius rationis licitum est arguere ad casum omissum in statu-
to. l. milites agrum. ff. de re milit. gl. in l. quãuis, vbi Bal. & Pau.
de Cast. C. de fidei. & Bal. in l. maximum vitium, in 4. col. C. de
lib. præte. cū similib. & maximè fit extensio de stricta significa
tione vocabuli ad latam, iux. gl. in clem. 1. in verbo eligatur, &
ibi Pau. de Leaza. de elec. sic est, ꝙ ratio dicti statuti est ad tol-
lendam præsumptionem doli, vel metus. Ita inquit Barto. in l.
transac. C. de trans. & ne mulieres propter sexus fragilitatem
decipiantur. Ita dicit esse rõnem illius statuti Bal. in l. 1. circa fi.
C. de adopt. sed ista ratio militat in quasi ꝯtu: & sic in aditio-
ne hæreditatis, & hoc arg. vtitur Lud. in d. l. mutum: maximè
cùm appellatione ꝯtus largè veniat quasi ꝯtus. l. omnem. ff.
6 de iudi. ¶† Tertiò facit, quod decidit Bar. in l. si vnus. §. pactus
in 7. col. & ibi Bald. ȷ̃. de pact. qui tenent, ꝙ statutum requirens
consensum propinquorum in ꝯtib. mulierum, habet locum
etiam in liberatione, & renunciatione, & tñ non sunt propriè
ꝯtus l. Labeo. §. ꝯtus ff. de verb. sig. tñ ex quo militat idẽtitas
rationis, ibi idem ius censetur, & idem tenet Bal. in rub. & in l. 1.
C. de pact. & optimè facit, ꝙ decidit Bal. in l. pactum dotali, in
21. q. C. de col. vbi dicit ꝙ cùm illud statutum sit factum pro-
pter imbecillitatem mulierum, quamuis loquatur in ꝯtu, ta-
men habebit locum in renunciatione, vt ibi per eum. tamen
in hoc vltimo fundamento ipse Bald. in l. siue apud acta, in 1.
col. tenet ꝯrium, & idem sequitur Alc. & plenius Alex. in l. mo
re. ff. de acq. hær. per id etiam ꝙ no. Bal. in l. ꝯtus. C. de fid. instr.
& in l. fi. per illum tex. C. si tutor interue. Nouissimè Alex. in d. l.
mutum. secutus cõmunem sententiam ꝯ Bart. in d. l. more. ad-
ducit fundamẽtum, per ꝙ r̄ndetur ad omnia. s̃. adducta. Nam
dicit, ꝙ non est eadẽ ratio in aditione hæreditatis, & sic in quasi
ꝯtu, quæ est in ꝯtu, & ideo statuentes non idem verisimili-
ter statuissent. Nam in ꝯtib. naturaliter ꝯhentes solent se adin
uicem decipere. l. in causæ. 2. in prin. ff. de mino. l. item si in pre
tio. §. quemadm. ff. lo. ideo inductū est statutum; Sed aditio hæ
reditatis, cùm fiat nuda volũtate mulieris, & sic ibi non cadat
periculum, ꝙ in adeundo decipiatur, ideo cùm non militet ra
tio, per consequens nec statutum. Et istud fundamẽtum fecit
me aliqualiter dubitare, tñ teneo sententiam, quã dixi ꝯ com-
munem, & dum dicitur ꝙ in aditione hæreditatis, cùm nemo
sit qui ꝯhat, nemo etiã erit, qui mulierem decipiat. R̄ndeo, ꝙ
imò est, quia legatarij, fideicommissarij, & creditores hæredita
rij possent decipere mulierem falsis persuasionibus, inducendo
eam ad adeundum, concurrente fragilitate sexus, & facilitate
a decipiendi. Ideo ratio statuti hoc casu militat. Ita [a] teneo, & ita
consulerem, & iudicarẽ. Verum est, ꝙ Math. in no. 168. ponde
rans ꝯrietatem Bar. in d. l. more. & in d. l. apud Iul. §. fi. eam con
cordat hoc modo, quia aut statutum vtitur verbo ꝯhere, quia
dicit, ꝙ mulier non possit ꝯhere sine præsentia propinquorū:
& tunc non habeat locum in quasi ꝯtu, & sic in aditione hę-
reditatis. Ita intelligit Bar. in d. l. apud Iul. §. fi. Aut statutum vti
tur verbo obligare, quia dicit, ꝙ mulier non possit se obligare
sine consensu propinquorum, & tunc comprehendit ẽt quasi
ꝯtus. Ita loquitur Bar. in d. l. more. si eius rationem consideras
per l. omnem. ff. de iud. Sed Bar. verba non patiuntur istam con
cordiam, quia vtroq; casu Bar. loquitur, qñ statutum prohibet
7 ꝯhere. ¶† Limito tñ conclusionem, quàm tenui, nisi hæredi-
tas esset lucrosa, vel opulenta, ex eo, ꝙ in istis terminis vult no.
Bal. in l. neq; tutores. C. de ꝯhen. stip. per illum tex. vbi dic illum
tex. esse multum no. ad statuta de ꝯtib. mulierum, ꝙ non va-
leant sine præsentia propinquorum. Nam intelliguntur de ꝯ-
tib. damnosis, nõ de vtilib. vt ibi. & l. cum ij. §. eam. ff. de trans.
Idem tenent Ang. & Imo. in d. l. mutum. §. 1. & ibi Pau. de Cast.
qui dicit, ꝙ habuit istum casum de facto in ciuitate Flor. & ꝙ
ita consuluit, sed nesciuit tantum cantare, ꝙ iudex voluerit ꝑ
eo iudicare, quia ignorabat decis. Ang. tunc. Idẽ tenet ibi Alex.
post Raph. in d. l. more. Simile dicimus in iudicijs. l. nõ ideo mi
nus. C. de procu. & in ꝯtib. l. fi. §. pupillus. ff. de verb. obl. l. 3. in
8 prin. ff. cõmo. Inst. de auth. tu. in prin. & d. l. neq; tutores. ¶† Fa-
cit, ꝙ no. Ang. & Imo. in l. 2. pillū tex. ff. de accep. Facit, ꝙ vult
gl. in l. quæcunq;. C. de bon. quæ lib. quam ibi Bal. in prin. excla-
mat, ꝙ pro vtilitate filij potest pater alienare bona aduentitia
filij, in quib. tñ habet vsumfr. quod dicit facere ad locationes
rerum ecclesiæ, quæ p̄nt fieri pro vtilitate ecclesiæ vsq; ad an-
nos, 29. §. locationes. in Auth. de alie. & emph. Et idẽ de patre te
net Bal. in l. cum oportet. §. non autem. C. de bon. quæ lib. Con-
firmo per id, ꝙ no. dicit Bal. in l. contra iuris ciuilis, per illū tex.
in fin. princ. ff. de pact. ꝙ ecclesia potest facere contractus sibi
fauorabiles non seruata solennitate nec legali, nec canonica.
Idem tenet glo. Gul. & Bald. in l. cum ij. §. eam transactionem.
ff. de trans. sed Bar. ibi in contrarium tenet, de quo per gl. in c. 1.
ne sede vac. per Innoc. & alios in c. 1. de his, quæ fiunt à præla.
sine consensu capi. ¶ Redeundo ad no. tex. nostri, ꝙ pręsumen-
dum est idem statutum in casu omisso, quando statuentes si
fuissent interrogati verisimiliter idem statuissent, & sic in statu
tis fit extensio ad id, ꝙ verisimiliter fuisset statutum, vt iurib. s̃.
9 alleg. † Inuenio hoc mirabiliter limitatū per D. Ant. in cle. 1. de
b rescr. ꝑ gl. ibi, [b] quam ad hoc vt singularem no. & refert, & se
quitur ibi Imo. in 4. col. vt ista regula non procedat, quando es-
semus in materia exorbitanti à iure communi, quia ibi non fie
ret extensio, nisi ex verbis, vel ex mente specifica ipsius statuti,
non autem ex mente generali sumpta per identitatem ratio-
nis, vel ex eo, ꝙ verisimiliter statuissent ipsi. Et dicunt ita de-
bere intelligi gl. in c. 1. de temp. ord. in 6. quæ aliàs malè diceret.
Et dicit Imo. ꝙ istud solebat dicere præceptor suus Franc. de
Rãpo. Dubito multum de hac limitatione, & aut non intelli-
go, aut falsa est. Si ista limitatio est vera, nunquam haberet lo-
cum regula d. glo. in l. pactum. §. fi. cum concord. s̃. alleg. quia si
non haberet locum, quãdo statutum disponit in materia exor
bitanti à iure communi, minus haberet locum, quando statu-
tum corrigeret ius commune, & sic in correctoria materia.
10 ¶† Item no. ex eodem verbo, sed si sciuisset, hoc probari aper
tè, quòd princeps, vel populus Roma. conferens dignitatem
scienter inhabili, intelligitur secum dispensare, & eum habilita-
re. Ad idem text. not. in l. quidam consulebant. ff. de re iudi. vbi
plenè tangitur ista materia, quamuis Barto. ibi non bene se fir-
met. Facit glo. in l. 2. C. de diuer. offic. lib. 12. & tex. melior de iu-
11 re in l. idem Vlpianus. §. fi. ff. de excu. tut. ¶† Facit, quod singu-
lariter inquit Ang. in l. libertus aduersus, per illum text. ff. de in
ius voc. quòd princeps concedendo rescriptum delegatorium
supplicanti, videtur supplicantem habilem facere ad agendū.
Facit bene. l. 1. & quod ibi not. maximè per Bal. C. de præci. im-
12 pe. offe. Super quo tex. cogita bene. ¶† Facit in simili optimum
c simile, quod teneas cordi. Nam Papa, vel Imperator [c] com-
mittendo simpliciter causam, videtur appellationem admisis-
se, non obst. quòd aliàs tertiò non posset appellari, secundum
Dom. Anto. & Imo. in c. sua nobis, de appel. Alex. in cons. 72. in
2. volum. incip. in causa, & lite verten. coram Reuerendo. in 2.
13 col. Facit etiam glo. 42. distin. cum autem. per quàm dicit not.
Bal. in l. imperialis. §. similes. C. de nup. ꝙ Imperator promouen
do ex certa scientia illegitimè natū ad Episcopatum vr̄ eum
restituere primis natalibus, & sic legitimasse. Sed Io. And. in c.
venientes, de fil. presby. in nouella, tenet ꝯ not. s̃. traditum, quia
dispensatio est stricti iuris, & de genere prohibitorum, & ideo
requiritur, ꝙ fiat ex aliqua cã pręcedente. c. ex tenore, de temp.
ord. c. nisi liuor. 1. q. 6. Nec obst. iste tex. quia secundum intel. Vl
tramonta. magis communem, quem. ȷ̃. tenebo, nihil probat,
quia in hoc text. iste seruus non intelligitur habilitatus. ¶ Sed
Dom. Anto. in d. ca. venientes in 3. colum. post Hostien. ibi, re-
14 probat Ioan. And. per tex. in c. fin. de elect. in 6. ¶† Paucis con-
cludendo, placet distinctio Bal. hic in repe. in 2. colum. & Bar. in
in l. 2. C. si ser. aut liber ad decurio. asp. lib. 10. quam etiam tenet
* Ange. *& magis communiter* [d] Mod. in l. quidam consulebant. ff.
d de re iudi. & Ludo. Rom. in consil. 216. incip. electio d. domini
capitanei. Quod aut loquimur in Papa, vel Imperatore, &
tunc eo ipso, quòd scienter inhabili conferunt dignitatem, in-
telligũtur eum habilitare. Ita procedunt primò alleg. & est gl.
not. in cap. statutum, in verbo canonicis, de rescrip. in 6. & glo.
in ca. à nobis. de deci. Aut loquimur in inferioribus habentib.
tamen dispensandi potestatem: & sic nõ solùm requiritur cer-
ta scientia circa defectum dispensandi, sed ẽt requiritur causæ
cognitio, & ꝙ ex cã dispenset, vt per gl. in c. 1. de ęta. & qual. in
6. gl. & Docto. in c. 2. de schisma. per Cano. in c. nihil, de elect. In
istis terminis procedit deci. Io. And. in d. cap. venientes, & ibi di-
cit Innoc. ꝙ non potest haberi pro legitima dispensatione fa-
ctum

ADDITIONES.

a ¶ Ange. tamen in cons. suo vlt. consuluit contrarium etiam in casu, vbi statu-
tum prohiberet mulierem obligari, medijs, quę adducuntur in apost. ad Bart.
in l. apud Iulianum. §. si pupillus. ff. ex quib. cau. in pos. ea. & plura no. Ias. in d.
l. more. BELLOT.

b ¶ Per gl. ibi. Adde Card. Zab. in c. cum omnes, in 9. col. de const.

c ¶ Imperator. Adde glo. in ver. literarum. in c. statutum. de rescr. lib. 6. Glo. in c.
pasto. in §. præterea. de offi. deleg. Doct. in c. ex multipli. de deci. Docto. in c.
ad hoc, & in c. cum ordinem. de rescrip.

d ¶ Sequitur Rom. cons. 407. num. 2. Fel. in c. præterea, col. 2. & seq. de testib.
cog. Dec. cons. 614. in fi. & in c. si quando. post. num. 5. de rescr. Qua de re
etiam scribit Alex. cons. 70. num. 14. lib. 3. declara, amplia, & limita, vt per Ga-
briel. com. op. lib. 1. tit. de proba. conciul. 8. MASVER.

ctum temerarium per inferiores à Papa,vel Imperatore. Qđ
dictum eſt bene not.ſecundum Bald.in repet. in 12. colum. &
Bald.in l.bonorum.C.qui admi.¶Glo.in verbo.deſignatus. dũ
opponit de l.ſi quemquam.melius oppoſuiſſet,vt faciunt Bar.
& alij de lege 1. & toto.tit.ff.& C.ad l.Iulia.de ambitu. Primã
ſolu.reprobat Barto.per l.ſi quemquam.alleg.in gloſſ. ſed ma-
gis obſtat in dignitate eccleſiaſtica.§.ſed neque pro pecunijs.in
Authen.quomodo opor.Epiſcopos.& 1.quæſtio.1.cap.1. 2. &
3.Item cuius ſpecialiter impeditur petitio,non tenet ſubſecu-
ta conceſſio.l.fin.in fin.C.ſi nup.ex reſ. pe. l. is quidem. C. qui
mil.non poſſunt.libro 12. Secundum Oldrad. & Alberic.hic.
15 ¶†Not.tamen illud,quòd firmat glo.quòd ſimoniacè ordina-
a tus [a] habet ordinem & dignitatem. de quo, quia non eſt indi-
ſtinctè verum,dic vt per glo.in cap.poſt translationem. in ver
16 bo,nequeat.vbi Docto.de renuncia.¶† An autem contra ele-
b ctionem [b] Papæ poſſit opponi de ſimonia,quòd ſit pro pecu-
nia electus?Dicit Fulg.hic. in 2.colum.quòd dum eſſet in con-
cilio Cõſtantienſi imputabatur Io.Antip.ꝙ erat ſimoniacus &
ſuper hoc fuit aliqualiter diſputatum.Nihil allegat. Tu allega.
cap.ſi quis pecuniam.79.diſtinc.& ibi glo.1.determinat, quòd
non poſſit opponi contra Papã. De quo etiam per Gemin. &
17 alios poſt glo.in cap.vbi periculum.de electio.in 6. ¶†Secun-
dam ſolu.glo.tenet Barto.Alber.reprobat:quia in his quæ ſunt
de genere prohibitorum,non refert an clam, vel palàm fiant.
l.1.ff.de fur.cum l. 2. Tamen, non eſt tutum fundamentum.
Tertia ſolu.glo.reprobatur,vt per Iaco.But.& Barto.hic. ¶Gl.
in ver.functus.Punctus eſt videre,an Barbarius fuerit p̃tor ve-
rus.Vtilitas eius eſt.Nam ſi inhabilis eligatur ad magiſtratum,
vel officium,& illud exerceat,incidit in l. Iul. maieſtatis. l.3.§.
18 fina.ff.ad l.Iul.maie.†Hinc eſt,quòd vſurarij publici, cùm ſint
infames vt l. improbum fœnus. C.de infam. non pñt ad digni-
tatem,vel officium aſpirare.l.neque famoſis.C.de digni. libro
12.& l.1.C.de infam.lib.12. An ſi inhabilis eligeretur à populo
credente eum habilem,& exerceret officium: puta præturam
eſſet verus prætor,& intelligeretur habilitatus ita quòd euade
ret pœnam.l.Iuliæ maie?Glo.iſta firmat,ꝙ Barbarius fuit præ-
tor verus.tamen iura gl.nihil faciunt.per l.1.C.de teſt.& §. ſed
cum aliquis.Inſti.de teſt.Nam illa iura bene dicunt,quòd ſi in-
habilis,qui reputabatur habilis,ſit adhibitus in teſtem in teſta-
mento,quòd teſtamentum valet:ſed non dicunt,quòd ſeruus
vel infamis efficiatur habilis.Ita hic bene deciditur, quod ge-
ſta corã Barbario valuerunt. Eandẽ opin.tenet Iac.But.& Bar.
& raro alij aliquibus fundamentis,de quibus per Bar. maximè
text.ibi,nihil ei ſeruitutem obſtitiſſe: & ibi, atqui verum eſt
prætura eum functum. Nec reſpondeas, verum eſt de facto:
quia Iuriſconſ.non reſpondet ad quæſt.facti,ſed iuris, quia le-
giſlator non eſt ſuper facto conſulendus.l. eum quem temerè.
§.1.ff.de iud.quia facta etiam fallunt prudentiſſimos.l.2. ff. de
iur.& fact.igno.Facit c.primum.de conſtitu. in 6.¶Vltra alios
adduco fundamentum:quia aut vis dicere,quòd illa verba ſu-
pra ponderata ſint deciſiua iuris:& habeo intentum. Aut vis,
19 ꝙ ſint narratiua facti:†& tunc ego habeo regulam,ꝙ quando
legiſlator format factum,vel caſum affirmatiuè, & poſteà ni-
hil reſpondet expreſsè, intelligitur affirmatiuè reſpondere in
iure.l.cum fundus. §. ſeruum tuum imprudens. & ibi ad hoc
no.Fulg.& Alex.ff.ſi cer.pet.l.quod ſæpè.§.ſi res.verſ.ſed videa-
mus.ff.de contrah.emp.l.in reb.poſt princ.ver. ſed videndum.
ff.commo.l.fin.vbi Fulg.no.ff.de eo.quod cer.loco.& in l.fina.
ff.de ſer.ruſt.præd.Sed potes dicere, vt declaraui ſupra in eui-
den.ꝙ in hac.l.non quæritur niſi de vna q. ſ. an acta valuerint.
Alia,quæ ponuntur in text. ſunt circunferentia ad caſum, ſed
non ſunt quæſtiones.¶Contrarium,ꝙ imò non fuit prætor,te
nent vltra Iac.de Rau.Iac.de Bel.Old.& Gul.hic. Alb.latè exa-
minans in 9.col.cum duab.ſeq.qui concludit communẽ ſen-
tentiam,ꝙ Barbarius non fuit verus prætor,poſt multos Doc.
per eum relatos. Idem diffusè examinat,& tenet Bal.hic in re-
pe.in 4 col.& duab.ſeq.& in lect.in 3.oppo.per quatuor col.&
ibi dicit,communis opi.eſt,quòd non fuit prætor verè, ſed iu-
ris fictione,quo ad ordinata per eum.vt hic per eum, Et quòd
non fuit verus prætor, firmat Bal.In l.2.in fi.colum.cir.fin.C.de
ſer.& aqua.ibi dicit,ꝙ communis opi.pop.Rom.& error licèt
firmet geſta Barbatij,nõ tamen firmat eius præturam:& ſic alij
prodeſt,ſed ſibijpſi non,ſecundum communem intellectũ,&
communem huius.l.Idem tenet Inno.in cap.cum dilectus. in
prin.de elec.& in c.nuper.de bigamis.& Fulg.plenè hic. Idem
* no.tenet Bal.in l.2.in fi.C.de ſen.*Et iſta eſt vera, & communior ſen
tentia*,quam probant verba tex.ibi ſeruitutem &c.& ibi prætu
ra functum.& ibi,prætoria dignitate functus eſt.Nam aliud eſt
eſſe prætorem,aliud fungi prætoria dignitate.l.mercis in prin-
cip.de verb.ſignifi.Barto.in l.ſi maritus.§.lis.ff. de adulter. Pro-
bat etiam tex ibi,ſeruus quandiu latuit in dignitate. & ponde-
20 ra verbum,latuit.†Niſi dicas,ꝙ iſta verba ſunt narratiua facti,
& ꝙ ex narratione facti non eſt licitum arguere,per gl.in l.vni-
ca.C.quando non pet.par.in 3.lec.de qua dixi in l.1.in prin.ſ.de
offi.eius.Et ideo Ray.dicit,& non improbabiliter, ꝙ aut quæ-
ris,an Barbarius fuerit verus prætor,antequã populus Roma.
ſciuerit eum ſeruum,& dicendum eſt,ꝙ non.Ita loquitur tex.
in verſ.latuit.Poſtquam autem ſciuit,ſecus eſt. Ad idem ſtrin-
git,ſi Barbarius fuiſſet prætor verus,cui poſtea dubium, quòd
acta valuiſſent?Fortius acta valerent de rigore:& tamen tex.di
cit,quòd ex humanitate ſuſtinentur.Item quo ad ſtatum Bar-
barij non ceſſat ratio publicę vtilitatis: propter quam acta ſu-
ſtinentur:nec eſt neceſſarium antecedens ad vtilitatẽ actorũ,
an Barbarius ſit verus ſeruus,aut liber,patet in l.1.C.de teſta.&
eſt tex.in l.2.C.de ſent.& interloc.Ad idem facit: quia qui ge-
rit ſe pro prætore,cùm non ſit, punitur pęna falſi: ſicut qui ſe
gerit pro milite,vel pro doctore.l.eos.§.qui ſe.ff.de fal.Bart.in l.
reddatur.C.de profeſ.& med.lib.10.Bar. in l. qui ſub prætextu.
in fi.C.de ſacroſ.ecc.& no.in l.data opera.in 16. col. C. qui ac-
cuſ.non poſ.vbi ponit de eo,qui ſe aſſerebat Comitém Palati
num,& notarios creabat. Nam proculdubio incidit in pęnam
falſi:& punitur pœna mortis.Facit,quia ad hoc vt populus,vel
Imperator conferendo dignitatem inhabili intelligatur diſpẽ-
ſaſſe, requiritur certa ſcientia, vt dixi in text.in fin.notabil.ſed
cum hoc populus ignoraret,igitur, &c. Et iſtam partẽ teneas.
21 ¶†An autem Barbarius licitè perceperit ſalarium, ꝙ prætori-
bus debetur?vr̃ ꝙ ſic,per tex.ſolennem in l.Titio.in princ.ff.ad
municip.quem pro ſingulari alleg.Bal.in l.non dubium.in 17.
q.C.de legib.Contrarium tenet ſolus Albe.hic:quia nemo de-
bet ex ſuo delicto commodum reportare. l. ſiue hæreditaria.
in fi.ff.de neg.geſt.ſed non reſpondet ad l.Titio.Bar.ibi reſpon-
det,ꝙ ibi.Titius non cõſequitur pręmium ex ſuo delicto, ſed
propter laborem, & exercitium, quo vſus eſt in impetrando
decretum,de quo ibi:ſed idem poſſet dici,ꝙ Barbarius habeat
ſalarium propter laborem officij, non immediatè ex delicto.
¶Gloſſ. in verbo reprobari.diuiditur in 5.partes,quæ patent in
tex.In 3.parte gloſ.circa iſtud not. an communis error faciat
c ius: [c] diſtingue,vt per Iac.But.Alb.Bar.& Fulg.hic, quod ex eo
22 rum doctrina habes regulam cum duab.fal.¶†Regula eſt, ꝙ
communis error facit ius,vt hic.& l.2.C.de ſent.cum alijs alle
ga.in gl.Fallit primò,quando induceretur aliquid,ꝙ eſſet con-
tra communem vtilitatem.l.ꝙ non ratione.ſ.de legib.Secun-
dò fallit,quando quis tractaret de damno, & ſua non intereſ-
ſet,quòd communis error faceret ius.l.1.§.fina.alias.l. quæſitũ.
ff.quan.actio de pec.eſt an.& tex.in l.fi.ff.de hæred.inſtit. ¶Vl-
d tra Doct. tertiò intellige iſtam regulam, ꝙ communis error [d]
facit ius, verum eſt concurrente titulo,& quaſi poſſeſſione, vt
hic apparet in Barbario:aliàs ſecus.Ita limitat Bal.in l.2.in 1.co
lum.in fi.C.de ſen. alleg.Innoc.in c.nihil.de elec. Sed tu cogita
propter l.1.C.de teſt.& d.l. 2.C.de ſent.Nam in d.l.1. non con-
currebat tit.Quartò no.limita,quando defectus eſſet in ſolen-
nitate,vel in cauſa materiali: puta in teſtibus adhibitis in teſta
mento,qui reputabantur idonei:tunc verum eſt, ꝙ commu-
nis error facit ius.d.l.1.C.de teſt. ſed ſi defectus eſſet in ſubſtan-
tia,ſeu in cauſa efficienti:puta quia teſtator erat ſeruus, & re-
putabatur liber:vel erat in poteſtate patris, & reputabatur ſui
iuris,tunc ſi faceret teſtamentum, vel alium actum, propter
iſtum communem errorem non faceret ius, nec teſtamẽtum
valeret,quia defectus in cauſa efficienti,non ſic de facili diſpẽ
ſatur, ſicut in ſolennitate, vel in cauſa materiali.Ita ſingulari-
ter Bal.in l.2.in fi.col.C.de ſent.Et ſi dicis contra de illa.l. 2. vbi
erat defectus in cã efficienti,reſpondet Bal.fragiliter,ꝙ ibi ſpe-
ciale eſt fauore iuriſdictionis.Et ſi dicis, ꝙ iſta limitatio eſt con
tra tex.noſtrum, vbi defectus erat in cauſa efficienti. i.in ipſo
Barbario.Reſpondet Bal.ꝙ ꝯ̃rium eſt verum: quia in iſta.l.cõ
munis error non facit ius quo ad ſubſtantiandum præturã in
perſona Barbarij:licèt ꝑ publicã vtilitatem acta valeant. Nã
fatetur Bal.ꝙ in hac.l.Barbarius non fuit verus prætor, nec li-
ber:motus auctoritate Ariſt.quia ens, & verum cõuertuntur,
inducendo vt per eum.tñ dubia eſt hæc limitatio,ſi bene con-
ſideres.¶Quintò no.limita,qñ quis eſt in ſtatu inualido: ſed tñ
ille ſtatus poteſt validari, vt hic in Barbario, qui poterat fie-

ADDITIONES.

a ¶Ordinatus. Adde Io.de Fa. in c.ſi res aliena. 14.q.6.
b ¶An autẽ contra electionem.Zab.in c.licèt.de elec.Bellam.& Card. Alex. in c. in nomine domini.24.diſt.Nico.Superantius.
c ¶Faciat ius.Quando communis error facit ius.Adde Bar.conſi.76.inc.quidã vendidit. PVRPV.
d ¶Communis error.Adde l.3.ff.de ſup.leg.Card.Zabarel.in cap.nihil.in §.cæterum.de elect.

Iaſ.ſuper j.ff.Vet.

ſi libet:tunc communis error facit ius.ſed quando eſſet in ſta-
tu inualido,qui non poſſet conualidari: vt quia notarius eſſet
priuatus officio propter falſitatem,non poteſt amplius creari
notarius:tunc communis error non facit ius ad ſuſtinendum
inſtrumenta facta per eum. Ita not. Bald. in l.nihil.C. de ma.
vin.de quo.ĩ.poſt glo.dicam.Et de iſto not.quando commu-
nis error faciat ius,vide Iaco.But.& Cyn.in l.1.C.de teſt. & ibi
Bald.in 4.q.& Mod.Cyn.in l.decernimus.C.de ſacroſ.eccl.Sal.
in l.Zenodorus.C.ad Macedon.Ange.in §. ſed cum aliquis. in
princ.Inſt.de teſt.Can.in c.ad probandum.de re iudi. & latè D.
Anto.in commento cap.conſultationib.in 14.col.& ſeq. de iu
re patron.¶In fi.glo.vult reſpondere glo. quòd in d. §. quam-
quam.actor ibi non erat legitimè ordinatus,cùm ibi mater nõ
eſſet verè tutrix,ſecundum tertium intellectum glo. & iſtam
ſolu.tenet Bar.hic.Sed caue:quia etiam in hac.l.Barbarius non
erat verus prætor, ſecundum communiorem ſenſum : & ta-
men acta coram eo valent.Bal.reſpondet,& bene licèt Fulg.
improbet,quòd in d.§.quamquam.aberat veritas & iuris,& fa
cti:ſed hic quamuis abeſſet veritas facti:non tamen aberat ve-
ritas iuris,propter auctoritatem ſuperioris , publicam vtilita-
tem,& communem errorẽ,quæ tria ceſſant in illo tex. & hæc
vera.¶Gl.in verbo,effeciſſet.dupliciter exponit tex. poſteà for
mat.q.Secunda ibi,ſed an hoc caſu.Sed quare gl. in prima par
te ſic dupliciter exponit tex? Credo ꝙ ex eo, quia videt abſur-
dum gl.ꝙ Imperator reſpondeat ſuper facto ita præciſè. Qũo
enim poteſt Vlpia.cogitare,quòd populus Rom. feciſſet libe-
rum?Fortè expuliſſet,ne dignitas prętoria ſeruili macula aſper
geretur.Quis.n.ſilentis poteſt mentem ſcire,dicit glo.in l.iuris
gentium.§.pactorum. ĩ.de pac? Et ideo ſuper facto legislator
non eſt cõſulendus,vt dixi in gl.in verbo functus. Propter hoc
credo ꝙ facta ſit glo. quæ fatetur contrarium.Et ideo exponit
tex. dupliciter : & pro ſecunda expoſitione facit: quia licèt le-
giſlator non reſpondeat ſuper facto:tamen poteſt reſpondere
* ſuper lectura,* quæ veriſimiliter capitur à iure ſuper facto.l.
tale pactum.§.fi.cum gl.ĩ.de pac.& ad hoc vide Bal. hic in 13.
col.in ver.viſo de prætura.Ex ſecũda parte gl.hẽs,ꝙ Barbarius
23 fuit liber.Idem tenent Iac.But.& Bar.hic.¶†Et vltra commu-
nia fundamenta,facit pro iſta parte.Nam de iure ciuili prætor
habet maiorem dignitatem,& poteſtatem , quam Epiſcopus.
Probo:quia appellari debet à minori ad maiorem. l. præcipi-
mus.in prin.C.de app.Sed à ſententia Epiſcopi appellatur ad
prætorem.Auth.ſi quis litigantium.C.de epiſ.aud. Modo ſi ſer
uus communi opi.habitus pro libero aſſumatur in Epm, effi-
citur verè liber.§.ſed hoc quidem.in Auth.de ſanc. Epis. vnde
ſumitur Auth.ſed epalis.C.de epiſc.& cler.Ergo multò magis
in aſſumpto in prætorem,niſi fragiliter dicas,ꝙ in Epo ſit ſpe-
ciale fauore cleri.Ad idem ſtringit hic tex.circa fin. ibi,ſed & ſi
ſciſſet.Nam implicat,ꝙ etiam ignorauit eum eſſe ſeruum : tñ
liberum efficit . Circa quam implicatiuam multũ ſe inuoluit
Albe.hic.Tu dic,ꝙ implicare non poteſt illum caſum ignorã-
tiæ,quia implicaret caſum nimis dubitabilem,& magis dubiũ
expreſſo,ꝙ eſſe non debet,iuxta gl.in l.ꝙ ſi minor.§. reſtitutio.
ff.de mino.& in l.illud.ff.ad l. Aqui.& refert Bal.hic in 14.col.ꝙ
iſte Barbarius effectus fuit ingenuus,nõ libertinus.per l.q̃ris.ff.
de nata.reſt.¶Cõtrariam opi.tenent alij omnes tam Citr amõ.
q̃ Vltra.ꝙ Barbarius non fuit effectus liber.Ita Pet. Cy. Iac.de
Rau.Richar.Malũ.Gul.& Ray.& hic Alb.diffusè in 18. colu.&
ſeq.vbi dicit idem tenere omnes,tam Citramon.quàm Vltrã.
Idem tenet Bal.hic in 14.col.& ſeq.& in rub.in 8.& ſeq. col. &
Fulgoſ.hic per aliqua,quibus facilè poteſt reſponderi,maximè
ex his,quæ dixi in alio articulo,in gl.in verbo functus: & præ-
cipuè,quia tex.pluries hic appellat eum ſeruum,ibi, ſeruitutẽ.
& fortius ibi,ſeruus quandiu latuit.& ibi,ſeruo potuiſſet decer
nere.de quo etiam per Lud.in conſi.216.inci.electio dicti do-
mini capitanei.in 4.col.aliquid per Imo. in l. quidam conſule-
bat.in 4.vel 5.col.ff.de re iudic.Et iſta ſufficiant, cùm articulus
ſit modicæ vtilitatis,aut nullius.¶Glo.in verbo, multo magis.
diuiditur in tres partes.In prima opponit contra text. & bene
ſoluit.In ſecunda quærit,& reſpondet, & bene.In tertia notat.
24 Partes parent.†Circa duas vltim.partes gl.aduerte,quia habes
a duas no.concluſiones.Prima eſt,quia princeps ex cauſa * põt
b res alterius priuati auferre,ſed non ſine cauſa. [b] Et iuſta cauſa
dr̃,quando fit propter publicam vtilitatem,vt hic. Facit l. Lu-
cius.ff.de euic.& l.Item ſi verberatum.§.1.ĩ.de rei ven.& text.
ſolennis in l.ꝙ ſemel.ff.de decre.ab ord.fac. Secundo facit , qđ
no.volunt Bal.& Ang.in l.bene à Zenone.C.de quadr.præſc. ꝙ
ciuitas pro pace habenda,& ſic pro vtilitate pub.poteſt aufer
re bona ſubditorum de iure,& de conſuetudine. Alleg.no.per
Innocen.& Ioan. Andr. in cap. noſtra. vbi bonus text. de iniu.
25 ¶†Tertiò facit,quòd voluit Bald.& not.Ange.in l.conuentio
num.ff.de pact.vbi volunt,quòd principes,& barones qui bel-
lum gerunt proprio nomine pro faciendo pacem, & ſic ex cã.
pub. poſſunt remittere iniurias, & damna data ſuis ſubditis.
Ita quòd in perpetuum non poſſent amplius conqueri , nec
agendo ciuiliter,nec criminaliter. Et ita dicit feciſſe ciuitatem
Peruſinam,quãdo pacem compoſuit cum ciuitate Romana.
Idem etiam dicit Ang.in l.venditor.§.ſi conſtat.ff.com. præd.
26 & idem in l.Antiochenſium.ff.de priuil.credi.¶†Quartò facit,
quòd dicit Bald.in l.quicunque.in fi.colum.C.de ſeru.fugi.vbi
dicit,quòd per generale ſtatutum populi, vel per duces belli,
quando officium ab vniuerſis eſt eis commiſſum,poteſt præ-
iudicari iuri,& rebus priuatorum: quia quod cõmuniter pro-
deſt omnibus,præfertur commodis priuatorum.& not.etiam
27 Bald.in l.reſcripta.C.de preci.impe.offe.¶†Quintò facit,quod
no.Bart.in l. iubemus nullam.circa princip.per illum bonum
tex.C.de ſacroſanct.eccle.vbi notat , quòd rector ciuitatis po-
teſt de iure capere animalia:puta boues priuatorũ, cauſa mit-
28 tendi frumentum in exercitum.¶†Sextò facit,quod multum
ſingulariter decidit Barto.in l.quæcunque.in fi.C.de fide inſtru
men.lib.10.vbi per illum textum concludit,quòd illi,qui eme
runt à communi Peruſij bona bannitorum,coguntur illa red
dere exbannitis ex forma capitulorum pacis hoc dicentis , cũ
iſtud publicam vtilitatem reſpiciat,quamuis durum videatur
29 propter contractum præcedentem:& facit quod ĩ.dicã.¶†Se
ptimò facit,quod no.vult Ange.in conſi.63. inci. nobilis miles
D. Ray.vbi conſuluit,quòd prooter bonum pub.poteſt ciui-
tas ſtatuere,ꝙ ſi banniti ciuitatis non ſeruauerunt certos confi
nes,incidant ſinguli in pœnam mille ducatorum: & quòd di-
cta pœna committatur,& exequatur non ſolum contra ban-
nitos:ſed etiam contra eorum coniunctos per lineam maſculi
nam,vſque ad quartum gradum.Alleg. tex. in l. certa forma.
C.de iur.fiſc.libro 10. Ad hoc vide quæ dixi in l. 1.ff. de legat.
30 ¶†Octauò facit,quod habetur in l.iure.C.de fab.lib. 10. ꝑ Bal.
in l.ſancimus.C.de pœn.& Dom.Ant.in c.niſi.de offi. deleg. ꝙ
princeps,vel ſuperior poteſt ex cauſa remittere pœnam con-
31 cernentem intereſſe priuatum,& præiudicare priuato.¶†No-
nò facit,ꝙ vult glo.in c.conſtitutus.in verbo quęcunque.de re
lig.dom.quæ firmat,ꝙ etiam inferior à ſupremo principe cũ
cauſa poteſt ius alterius auferre,licèt non ſine cauſa , & idem
no.gl.25.q.2.in ſumma.Bar.in prooe.fforum, de quo. ĩ. dicam.
32 ¶†Decimò facit,quod vult Bar.in l.fi.in princ.ff.de Sena.prin
cipem ex cauſa poſſe ius priuato acquiſitum , etiam ex con-
tractu celebrato cum principe,auferre.l.qui fundos. C.de om-
ni agro deſerto lib.11.& firmat Bal.in l.pe.C.de dona.inter vir.
33 & vxo.¶†Vndecimò facit,quod in terminis no.Bar.in l. fin. §.
fina.per illum tex.ff.de pig.act.vbi notat, quòd propter vtilita-
tem pub. poteſt officialis accipere res priuatorum ad vſum
pub.vnde quando vult facere publicè iuſtitiam perſonalem,
poteſt facere capi equum priuati,vt ſuper eo iuſtitiandus im-
ponatur.& idem dicit Bar.in l.iubemus nullam. circa princip.
C.de ſacroſanc.eccle.& pondera,ꝙ Bar.non loquitur ibi in im
34 peratore:ſed in officiali.quod no.ad ĩ. dicenda. ¶ † Duodeci-
mò facit,quod in facto arduo conſuluit Card.Flor.in conſ.86.
incip.Dom.Nic.Mar.vbi potiſſimè per tex.in d.c.in noſtra.cõ-
ſuluit,ꝙ vniuerſitas poteſt venire contra proprium cõtractũ
cum ſuo ſubdito celebratum:& reuocare ſtatutum factũ ſup
illo contractu,quando facit ex cauſa pacis,vel ex aliqua cauſa
pub.& licèt ipſe non dicat,pro ſua deciſ.eſt melior tex. de iure
in d.l.quod ſemel.ff.de decre.ab ord. fac. Et iſtud etiam in ter-
minis habetur in aliquib.locis præalleg.maximè per Bal.in l.fi.
in prin.ff.de Sena.& ſecundum hoc debet limitari deciſio Bar
tol. in pleriſque locis,dum tenuit,quando ſtatutum principis,
vel populi tranſiuit in contractum,vel quaſi, puta, quia factũ
ſit ſtatutum,ꝙ quicunque venerit ad habitandum in tali loco
ſit exemptus perpetuò,poſtquam aliquis venerit ad habitan-
dum non poſſet princeps reuocare:Ita Bar.in d.l.quod ſemel.
& plenius in l.omnes populi in 4.q.princ. ſ̃. de iuſt.& iur. cum
multis alijs concor.quia debet intelligi niſi ex cauſa pub. vt ex
prædictis patet.Et de hoc vltimo vide Docto.maximè.Domi.
Anto.& Imo.in c.nouit.de iud. & Moder.in c.in noſtra.de in-
35 iu.¶†Decimotertiò facit,quod no.Bal.in d.l.iubemus nullam.
in 1.2.& 3.not.C.de ſacroſanct.eccleſ. Et per iſta apparet malè
loqui Angel.qui alibi arroganter dixit , quòd mentiuntur,qui
dicunt , quòd Imperator non poteſt ſine cauſa auferre res,
vel

ADDITIONES.

a ¶Ex cauſa.Adde Doc.in c.quæ in eccleſiarum. de conſti.
b ¶Sed nõ ſine cauſa.& dic vt per Gabr.com.opi.lib.3. concl.1. vbi hoc plenè
examinat.Et an poſſit princeps alicui rem ſuam auferre iuſta cauſa interue-
niente.Dic,vt per eundem d.lib.concl.2.vbi nu.26.limitat,vt procedant cõ-
cluſiones ibi allegatę,data condigna recompenſatione.Quę omnia pulchrè
declarat Rolan.conſi.71.nu.1.nu.8.lib.3. MASVER.

* Coniectura.

vel iura alterius de plenitudine potestatis:quia imò secundum
eum potest.Ita Ang.in l.Item si verberatum.§.1.ff.de rei vend.
& in l.2.C.de quad.præscr.Nam ex prædictis paret, quòd Im-
perator non potest nisi ex causa publica hoc facere:tamẽ ad-
uerte,quia Doct.s̃.alleg.non clarè loquuntur.Quid si ex pleni-
tudine potestatis,cui nihil videtur,quod possit resistere, secun-
dum Bal.in l.cum antiquiorib.in 7.col.C.de iur.deliberã. & in
procœ.decre.in fi.col.cum disputare de potentia Imperatoris,
vel Papæ sit sacrilegium.l.sacrilegij.C.de cri.sacr.& quãdo Pa-
a pa,vel Imperator [a] aliquid facit, vel concedit de plenitudine
potestatis,nemo potest ei dicere:cur ita facis. Bald. in præludijs
feu.in 13.col.& ante eum Spec.in tit.de leg. §. nunc ostenden-
dum.ver.79.vbi pulchrè loquitur,de potestate Papæ,& Impe
ratoris:& no.Pau.de Cast.in consi.271.Dicit tamen no. Bal. in
l.si testamentum.C.de testa.cum multis concor. de quibus ibi
b per Alex. quòd princeps [b] non debet vti plenitudine potesta-
tis,nisi ex causa:& secundum supra dicta intellige no.per gl.&
Doc.in l.fin.C.si contra ius.& in l.fin.ff.de consti.prin.& in c. q̃
in ecclesiarum.de consti.& per Bar.in procœ.fforum, cum alijs
concor.ibi traditis,ꝙ Imperator non potest auferre res priua-
torum:quia verum est,nisi ex causa pub. Item secundum ista
intellige,quod vult gl.solennis in l.venia. C. de in ius voc. vbi
* Bar.*& communiter Doc.*ꝙ quando pœna est applicanda parti [c]
c princeps non potest remittere talem pœnam in præiudicium
partis:& ad hoc ibi multa bona similia addidi:qa intellige, nisi
36 ex causa publ.¶†Secunda conclusio glo.est,ꝙ quando popu-
lus,vel princeps aufert res priuatorum,maximè pp publicam
d vtilitatem:tamen tenetur ad pretium,& pretium soluere [d] de
bet:& gl.nostra dixit,maximè pp pub.vtilitatem, ad denotan-
dum,ꝙ multo magis tenetur soluere pretium,qñ auferret pro
priuata vtilitate,tanquam minus iustè facere videatur. Ita in-
telligo gl.licèt Fulg.hic circa fi.multum dubitet super illa im-
plicatiua,maximè,posita in gl.pp quam dicit,ꝙ sunt qui dice-
rent,quod glo.ista subtiliter inducendo probaret contrarium.
Idem tenet gl. in l.fin. C.quib.ex cau.ser.pro præm. liber. acci.
& est tex.planus in l.2.in fi.col.hic alleg.in gl.Facit l.venditor.§.
si constat.ibi satisfecit domino.ff.com. præd. & l. si pendentes.
§.si quid cloacarum.ff.de vsufr.tenet gl.in l.si locis. §. 1.ff.quẽ-
ad.ser.amit.licèt gl.ibi dicat, ꝙ de consuetudine non seruatur.
37 †vnde dicunt Gul.Bar.Alb.Bal.& Fulg.in l.fi.§.fi. ff.de pig. act.
ꝙ licèt officialis propter vtilitatem publicam possit accipere
res priuatorum,debet intelligi data mercede de publico, per
d.l.2.& l.Item si verberatum.§.1.ff.de rei ven.Idem tenet Ang.
in terminis in consi.139.incip. visis omnibus & statutis, & re-
formationib.in 3.col.Ant.de Are.in l.fi.in 2.col.ff.de appe.reci.
38 ¶†Facit quod no.dicunt Bal.& Ang.in l.2.C.quib. ex cau. ser.
pro præ.liber.acci.vbi dicunt,ꝙ illa lex præstat arg.valde no.ꝙ
si ciuitas aliqua vult facere fossata per agrum alienum, debet
ei soluere pretium:& si res priuati, puta domus propter deli-
ctum vnius consortis venit destruenda, Respub.tenet alij con
sorti non culpabili soluere pretium partis suæ.Allegant.l.mu-
lier opus.ff.de capt.& quod no.in l.1.in prin.ff.de iust.& iur. Et
sm eos si princeps priuat aliquẽ suo dominio,non tamen gra-
tis potest facere.alleg.no.10.q.vlt.c.per principalem. debuerũt
39 allegare.9.q.3.& ibi dicit Archid.†ꝙ licèt ex cã princeps possit
vni auferre rem suam,& dare alteri,verum est dummodo sol
uat pretium illi,cui aufert.ita no.Bal.& Ang.ibi.Et ad id,quod
dictum est de domo consortis,adde Bar.& alios in l.Atteius.§.
40 1.de aqua plu.arc.¶†Ad prædicta facit glo. in c. 1.§.ad hoc,in
verb.non potest.de pace iur.fir.Quæ dicit,ꝙ si vassallus perdit
feudum suum facto domini, tenetur dominus de alio feudo
41 illi prouidere.†& per illam glo.infert ibi sing.Bal.in 7. col. ꝙ si
Papa contulit vni beneficium ecclesiasticum:deinde de pleni-
tudine potestatis sibi auferat,& alij cõcedat,tenetur Papa pro
uidere primo de æquè bono beneficio, quod dicit Bald. nota.
42 ¶†Confirmo per id,quod dicit Innocẽ. in c.nisi cum pridem.
e de renun.vbi dicit,quòd si Papa cogit Episcopum [e] inuitum
sine culpa sua episcopatui renunciare, debet ei prouidere de
43 bono cambio. ¶†Sed non puto,quòd ista duo vltima dicta
sint vera:licèt non inuenierim in specie reprobata: qa Papa in
f beneficialibus [f] habet plenam & liberam voluntatem.c.2. in
prin.de præben.in 6.& tex.clarus in clem.1.in fi.vt lite pendẽ.p
quæ iura dicit Dom.Ant.in c.constitutis.de relig.do. quòd de
beneficijs ecclesiasticis potest Papa disponere prout vult, etiã
sine causa remouendo vnum à beneficio.Facit glo.singu. d. c.
per principalem.9.qõ.3.quæ dicit,quòd Papa potest sine cau-
g sa [g] Episcopum deponere:& sequitur Panorm.in cap. transla-
to.de consti.Imo.in cap.ad supplicationem.in fi.not de renun.
Dom.Cardin.Flo. in clem.1.in vltim.not.vt lite penden. Et ad
istam absolutam potestatem Papæ in beneficialibus,vide Lu
do.in consi.298.incip.circa præmissam dubij consultationem.

vbi ad ista põderat tex.pro singulari valde in cle. dudum. in §.
verum.de sepul.Tamen ꝯ illam gl.sing.d.c. per principalẽ. te-
net Pan.quem vide in disp.incip. Eps̃, & quidam rector.in 14.
col.& in c.fi.in pe.& fi.col.de confir.vtil.vel inutil. & multum
no.Card.Flo.consi.141.inci.sanctissimus dominus noster Papa.
44 ¶†Inuenio tamen conclusionem gl.& Doc.s̃.relatam, q̃ hẽt,
ꝙ qñ princeps,vel ciuitas vult ex cã pub. auferre res priuato-
rum,tenet soluere pretium,singulariter limitatam,si quis per-
pendat per Alex.in consi. 109.in 3.vol.inci.visis his,quæ in the-
mate continentur.in 5.col.quando superior vel ciuitas vellet
statuere,aut aliquid disponere contra certam, & singularem
personam:puta contra Titium,vel contra certas personas:tũc
restitutio pretij opportunè esset illis facienda. Sed quando fa-
ceret legem generalem,cuius occasione auferrentur bona pri
uatorum:tunc ibi non requiritur restitutio pretij.Istud ptobat
ex eo,quod no.vult Bar.in l.toties. ff. de pollici. & in l. Antio-
chensium.ff.de priuil.cred.Nam dicit Bart.in d.l.toties, quòd
ciuitas non potest facere legem,vel statutum,per quod aufe-
rantur res priuatorum, faciendo statutum contra specialem
personam.l.si priuatus,ff.qui,& à quib. Sed faciendo legem ge
neralem,potest.Allegat l.venditor.§.si constat.ff.commu.præ
dio.Sed aduerte,quòd licèt ibi Bar.dicat,ꝙ ciuitas possit faciẽ
do legem generalem auferre res priuatorum: tamen nõ dicit,
ꝙ tunc ciuitas non teneatur ad pretium: imò tex. quem alleg.
Bar.in d.§.si constat,dicit,satisfaciat domino de ptetio. Debet
ergo dictum doctoris intelligi secundum legem allegatam,vt
45 per Bar.in l.non solum.§.si liberationis.ff.de libe.leg. ¶† Extra
glo.quærit hic Barto.an ista lex habeat locum in tabellione pu
tatiuo:si aliquis in veritate non sit tabellio:nec habeat priuile-
gium notariatus: tamen communi opin. reputatur notarius,
& est in quasi possessione: quia multa instrumenta pub. fecit,
an instrumenta per eum facta valeant? Ista quæstio est quoti-
diana,& valde fructuosa.Ideo eam plenè examinabo.Conclu
dit Barto.quòd sic,per text.in §.1.in fin.in Authen.de tabel. &
in §.penul.qui incipit.si verò præter hoc. in versic. ipsis tamen
documentis propter vtilitatem contrahentium non nfirman
dis.Tamen text.ille nihil facit: quia loquitur in vero tabellio-
nè.quòd licèt ipse non fuerit rogatus:sed alius: tamen instru-
menta ab eo facta valent propter vtilitatem contrahentium,
sed quæstio nostra est in eo,qui non est, nec fuit creatus tabel-
lio:& sic ex illo text.nihil potest argui, nec super sola ratione
illius text.quem Barto.videtur ponderare, potest fieri funda-
mentum,cum ibi non sit defectus in substãtia, vel in causa ef-
ficiente personæ notarij:sed in illa qualitate rogitus.i Adde ꝙ
Albe.hic in pen.& fin.colum.magna latè examinat istum pas-
sum:& refert varias opin.& ibi in pen.colum. vbi dicit vnum
magnum verbum, quòd quicquid sit de iure, vidit commu-
niter de consuetudine obseruari,quòd sufficiat probare nota-
rium fuisse in quasi possessione tabellionatus. Allegat Innocẽ.
in c.innotuit.de eo qui fur.or.suscepit.Idem tenet Ang.in Au-
then.de tabel.in princ.in 2.colum. vbi tenet sufficere,quòd no
tarius sit in quassi possessione tabellionatus,& sic officij. Idem
tenet Angel.expressè in l.2.in princ.ff.ad Macedon.& in consil
140.incip.quidam Matth.Idem tenet Ioan.Fab. in §. sed cum
aliquis.Institu.de test.¶Fulgo.hic,in pen. col. multum vacillat
& dicit,quòd in istam sententiam videtur inclinare Inno. in c.
1.in fi.de fid.instrum.cuius verba statim referam per tex.in l.3.
in prin.ff.ad Maced.Subdit Fulg. ꝙ ista quæstio est satis ambi-
gua,& ꝙ nescit in qua parte inclinet. & ꝙ licèt contraria sñia
in disputando verior videatur: tamen sñia Bar.est humanior:
& quia suffulta est magna auctoritate Bar.ꝙ ideo vr̃ in iudicio
tenenda.Ita Fulg.Aduerte ꝙ Inn.in d.c.1.de fid.instru. dicit, ꝙ
sufficit

ADDITIONES.

a ¶Imperator.Adde cap.in memoriam. 19. dis. & cap. proposuit. de concef. præbend.
b ¶Princeps.Adde cle.pastoralis,& quod ibi no.in gl.de re iudi.Arch.c. Cenomanensis.60.dist.gl.Zenzel.in extraua.Io.22.inci.ad onus.
c ¶Parti.Adde Bal.in l.rescripta.C.de preci.Impe.offe.Doct.in c.auctoritate.de priuil.lib.6. Doct. in §.notandum.2.q.3.
d ¶Soluere debet.Adde d.Ias.in l.quoties.1.not.4.col.C. de rei vend. PVRPV.
e ¶Episcopum.Adde Io.And.in regula quod ob gratiam.de regu. iur. lib. 6. in mer.Arch. in §.ecce.7.q.1.Fede.de Sen.in trac.permuta.benef.q.9.24. 26. & 30.Abba.in c.constitutus.in 3.col.de relig. d. Abb.in c.fina. in fin. de postul. prælat.& Ludo.Roman.consi. 345. inci.omnipotentis Dei circa primum.in 6.colum.
f ¶Beneficialib. Adde c.proposuit.de concef.præb.Io.And.in c.1. de consti. li. 6.in nouella.Bal.in c.1.de consti.Ant.de But.& Io.de Imo. in c. quæ in ecclesiarum.de consti.Pau.de Cast.consi.280.inci.in facto præsenti.
g ¶Sine causa.Adde quod dicit gl.fin.in d.c.per principalem. & eam reprobat Feli.in c.cum olim.16.col.ver.verum,quia.de sen.& re iudi.

ſufficit probare, quòd quis publicè officio tabellionatus fungebatur, vt instrumenta ab eo ꝯfecta valeant, per d.l.3. in prin. ff.ad Maced. Deinde dicit Innoc. quòd aliqui credunt, quòd in hoc caſu non ſufficeret oſtendere tantum duo inſtrumenta per eum confecta, imò tot inſtrumenta debent euidenter oſtendi, quòd appareat eum publicum officium tabellionatus pro omnibus gerere: & idem no. Spec. in hoc vltimo in tit. de inſtr.edi.§.reſtat.ver.ex præmiſſis.el 2.cum ver.ſeq. & tit. de proba.§.1.ver.illud autem.cum ſeq. Pro iſta ſentẽtia vltra text. hic, & in l.2.C.de ſent.& in l.1.C.de teſt.& Dom.Dy.in c.1.in 4.
46 q.de reg.iur.in 6.† facit quia bonum eſt arg. de teſte ad tabellionem, & ècontra. Ita dicunt omnes in l.hac conſultiſſima. §. fin.C.de teſt. Facit l. Domitius Labeo. ff. de teſt. Sed ſi teſtis ſit inhabilis, tamen communi opin. reputatur habilis, & ſi adhibeatur in teſtem in teſtamento, valet teſtamentum, d.l.1.C.de teſt.& d.§.ſed cum aliquis.Inſti. eo. Ergo idem dicemus in eo, qui reputatus tabellio, adhibitus eſt ad actum. Ad idem videtur facere tex.in c.1.in tit.an remo.debe.te.qui pa.cu.eſſe deſie. & pondero non tex.ſed rationem decidendi: quia nihil eſt, qđ poſſit imputari eis: ſicut in caſu noſtro nihil eſt, quod poſſit
47 imputari parti, cũ iſte habeat publicè pro tabellione. ¶† Tertiò facit quod no.Bald.in l.non ignorat, in 5. colum. C. qui accuſ.non poſ.vbi notabiliter ſic loquitur. quòd in cauſis in quibus per priuilegium confertur alicui ius, quod nemini nocet: puta, quia ſit voluntariæ iuriſdictionis, prout eſt ordo ſacer, vel officium tabellionatus, præſumitur pro eo, qui eſt in quaſi poſſeſſione officij. Alleg.no.per glo.ſolennem, in l.1.ff.de tuto. & cu.da.ab his. Secus ſi priuilegium alteri noceret, vt priuilegium exercendi iuriſdictionem contentioſam in ſubditos alienos: tunc non præſumitur pro poſſeſſore, vt ibi per eum.
48 ¶† Quartò ad idem facit, quod vult gloſ. in d.§.pen. in verbo documentis.in Authen.de tab. quæ vult, quòd ſi tabellio perdit officium, vel eo priuatur (qđ põt cõtingere ꝑꝑ multas cãs) tñ ſi exerceat officium, & toleretur, inſtrã ꝑ eum facta valẽt, & non vitiantur. Alleg.l.noſtram, & illam glo.pro ſingulari ſequitur, & commendat Bal.in l.iubemus nulli. §. 1. C.de ſacroſ. eccl.& hic in 5.& in 15.colum.& in l.2.C.de ſent.& in l.2.C.de ſeru.& aqua.& in Auth.habita.in 10.colum.C.ne fil.pro patre. Quintò facit: quia in dubijs opi. ſequenda eſt in iudicando humanior: & ſic illa, per quam inſtrumenta ſuſtinentur, per regulam l.Quoties, ff.de regu.iu.& de reb.dub.l.Quoties, cum ſim.
* ¶ Contraria opinio proculdubio *eſt vera & communis*, [a] quam
a intrepidè teneas, quòd imò talia inſtrumenta nihil valent, & communis error nihil operatur, quando non præceſſit creatio notarij per habentem poteſtatem. Iſtam opin. tenent An. de Piſis, Gul.Ray.& Oldr.hic, quos omnes refert Albe. Idem tenent Azo in ſumma tituli in Auth.de fid. inſtr. Idem tenet no. Bar.in l.actuarios.C.de nu.& actua.lib.12.vbi not. loquitur. & Barto.in l.Herennius.ff.de decur.& Bal.hic in rep.10.col. & plenius in l.1.in 6.q.C.de teſt.& ibi Sali.& Alex.vbi dicit Alexã.ſe conſuluiſſe, & Bal.in l.2.in 2.col.C.de ſen.& in l.ad teſtium.§.1. vbi Ang.& Moder.ff.de teſt.& Bal.in l.nihil.C.de ma.vin. & in l.2.in 2.col.C.de ſer.& aqua. Tenet Ang. in l.1.in vna lect.C.de teſt. Tenent communiter Doct.in c.1.de fide inſtr. Eandem tenet no.Spec.in tit.de inſtr.edi.§.reſtat.ver.Quid ſi is, qui. vbi tenet, quòd ille qui non eſt notarius, nec priuilegium tabellionatus habeat, dato quòd exerceat officium, communis error nihil prodeſt: quia communis error non poteſt eum facere notarium.c.1.& 2.de cle.non ord.& l.priuatorum.C. de iuriſdict. omn.iudic. Fortè voluit dicere Spec.ꝙ in iſta l.Barbarius. ideo communis error facit ius: quia populus potuiſſet diſpẽſare in hoc, vt dicit tex. ſed quo ad creandum notarium cùm ſit reſeruatum ſupremo principi in ſignum ſupremæ poteſtatis. c. cũ P.tabellio vbi Inno.& alij.de fid. inſtrum. Ideo error priuatorum, imò conſenſus expreſſus nihil facere potuiſſet, per d.l.priuatorum. Eandem opi.tenet Io.And.ſuper illo §.reſtat.in addi. inci.ad intellectum, vbi ſecutus M.Sil.præceptorem ſuum dicit, quòd licèt quis exercuerit officium tabellionatus longo tẽpore, non ſufficit ad probandum, quòd inſtrumenta condita valeant, niſi de poteſtate ſibi conceſſa à ſuperiore appareat, vt ibi per eum, qui etiam dicit, quòd idem tenet Gul.hic. Et iſtam opin. Io.And.formaliter refert, & ſequitur Imol. in d. l. ad teſtium.§.1.ff.de teſt. Eandem opi.tenent Spec.& Io.And.in titu. de proba.§.probare, ver.illud autem.& ſeq.etiam Spe.in tit.de procu.§.ratione autem formæ.in ver.2. Hoſtien. in ſumma tit. de fide inſtrum.in 2.col.Cyn.in l.comparationes.C. de fide inſtrum. Eandem apertè tenet D.An.in commento c. conſultationibus.de iu.pat.in 24.col.in ver.venio ad ſecundum. vbi inter alia dicit, omnes Doct.communiter tenere, quòd ſi aliquis communi opi.ſe gerat pro notario, cùm non eſſet, ꝙ per hoc non imprimetur officium notariatus. Eandem opi. tenet not. Iac. de Aret. in diſ.incip.quæro, Ego produco contra te inſtrumentum: vbi quærit, quid ſi produco contra te inſtrumentum in forma pub.redactum per manum Titij, qui fuit multo tempore in quaſi poſſeſſione tabellionatus: tu negas eum fuiſſe tabellionem, an mihi ſufficiat probare, ꝙ multo tempore pro tabellione ſe geſſerit, & tale officium publicè exercuerit? Concludit, quòd non, ſed quòd oportet probare eum verè eſſe no
b tarium. [b] non obſt.quòd ſit in quaſi poſſ. tabellionatus, cùm pro aduerſario præſumatur. Vt in ſimili in eo, qui eſt in quaſi poſ.ſeruitutis: & conuenitur negatoria: quia niſi probet actorem, vel eum cui ſucceſſerit conſtituiſſe talem ſeruitutem, ſuccumbit.l.ſicuti.§. ſi quæratur.cum ibi no.ff.ſi ſer. ven. & plenè per omnes in l.ſi prius.ff.de ope.no.nuncia. Sic in ſimili non valent geſta ab eo, qui communi opin. reputabatur tutor, cùm non eſſet l.2.ff.de eo qui pro tut.& l.qui neque.ff.de rebus cor. Nec obſt.iſta l.ſecundum eum: quia hic conſtabat de creatione Barbarij in prætorem, qui fuerat creatus ab eo, qui poterat remouere vitium ſeruitutis: ſed in quæſtione noſtra non præceſſit creatio tabellionatus per habentem poteſtatem. Et ita etiam reſpondent ad d.l.2.C.de ſent. Ita Iaco.de Are. Eandem opin.latè tenet Alex.vbi dicit iſtam eſſe communem, & quòd ab ea in iudicando non eſt recedendum, in conſi.138.inc.oportunè conſideratis his, quæ in themate continentur. vbi omnino vide, in 1.volum.& ibi in ſpecie refert formalia verba antiquorum hic, de quibus ſupra mentionem feci. Pro iſta communi ſententia vera, vltra communia argumenta præcipuè d.l.actuarios.ad quam reſpondet Barto.hic, quòd ibi ſit ſpeciale in actore publico, facit quia quoties defectus eſt in ſubſtantia, ſeu in cauſa efficienti, prout eſt hic, certè error communis (tanquam ſit conſenſus priuatorũ, qui nihil poteſt in tali materia) nihil etiam operatur: vt no.declarat Bald. in d. l. 2.in fine col.C.de ſenten. ¶ Secundò: quia quando actus peccat in ſua forma, nihil valet, nec conſenſus partium poteſt validare. l.cũ hi.§.ſi prætor.ff.de tranſac.Not.in l.1.§. ſi quis ita.ff. de verbor. oblig.ſed in quæſtio.noſtra eſt defectus in forma: quia nemo poteſt eſſe notarius, nec exercere officium tabellionatus, niſi priuilegium habeat ab Imperatore, vel ab his, quibus Imperator ſpecialiter conceſſerit, cùm ſit de reſeruatis in ſignum ſu-
49 premæ poteſtatis, d.c.cum P.Tabellio.vbi no.per Inn. ¶† Tertiò faciunt ad idem, quæ tradunt no.Pet.Cyn.& Bal. in l.ſi ſolennibus.C.de fid.inſtru.vbi volunt, quòd licèt quis ſit in quaſi poſſeſſione priuilegij: tamen hoc non iuuat, niſi priuilegium oſtendatur. Alleg.c.cum perſonæ.de priuileg.in 6.ſicut dicit in eo, qui eſt in quaſi poſ.ſeruitutis realis: quia per eam non releuatur ab onere probandi ſeruitutem.d.l.ſicuti.§.ſi quæratur.& ſupra dixi. Facit ſecundum eos tex.no.in c.ad decimas. de reſti.
50 ſpol.in 6. ¶† Quartò pro iſta communi ſententia facit, quod vult d.Ant.in c.nihil.de elec.vbi inter cætera dicit, quòd geſta à prælato non confirmato per ſuperiorem, nullo modo valẽt. Nam cùm non habeat ſuperioris auctoritatem, ſuccedit, ꝙ ſe immiſcens propria auctoritate dicitur violentus occupator, & temerarius.l.extat.ff.qđ met.cau.l.meminerint. C.vnde vi.c. eum qui.de præb.cum ſim. quæ ratio concludit in propoſito noſtro, in quaſi poſ.iſtius putatiui notarij, cùm ſine creatione, & ſuperioris auctoritate immiſcens ſe officio tabellionatus, cenſeatur temerarius, & violentus occupator: non autem poſ-
51 ſeſſor, nec quaſi, vt ex iſtis apparet. ¶† Ad idem & quartò facit, quod vult Iac.de Bel.in diſp.inci.Caueatur aliquo iure &c. quam ponit poſt l.2.C.quomodo & quando iud.vbi quærit, ſi aliquo iure cauetur quòd electio, vel collatio dignitatis, vel honoris, vel officij debeat fieri cum certa ſolennitate, & aliquis talem dignitatem, vel officium obtinuerit non ſeruata iſta ſolennitate, & exiſtens in illa dignitate multo tempore geſſit multa: an communis error faciat ius, ita quòd geſta per eũ valeant? Arguit plenè. Tandem determinat in propoſito noſtro, quòd ſi electio eſt nulla propter ſolennitatem non ſeruatam, tunc etiam geſta redduntur nulla, nec error cõis aliquid facit, quia non habet fundamentum, neque radicem per d.l. Herennius. & d. l. qui neque.ff.de re. eo. Secus ſi ſit defectus in materia: puta in perſona electi, quia maior eſt defectus formæ q̃ materiæ.l.an inutilis.§.fi.cum ſi. ff. de acce. Et tenendo hanc partem

ADDITIONES.

a ¶ Hanc ſequitur Turza, inter com.opi.lib.9.verſic.inſtrumentum.per tex.in l. Herennius.ff.de decur.eamque vti magis communem obſeruat Alex.in l.teſtes.C.de teſt. PANCIR.

b ¶ Cuius probationis pract.docet Aym.conſi.150.num.2.& rationem eſſe aliqui putant, quia notarius quis non præſumitur, niſi probetur titulus: etiam ſi conficiat inſtrumentum vt notarius. communem dicit Alcia. de præſump. reg.3.præſum.12. PANCIR.

partem non obstant obiecta. Primò ista l. & d. l. 2. C. de sen. quia
responde, vt per Bart. not. in d. l. actuarios. C. de num. & actu. li.
12. Vel responde ſm Bald. hic, & in 9. col. in 5. op. ꝙ hic Barba.
fuit ritè electus, sed non rectè, meritò acta valent. Secus in q.
nr̄a. Nõ obst. l. 1. C. de test. quia respon. quo ad hoc, vt quis pos-
sit esse testis, nõ requiritur creatio, vel electio superioris prout
in notariatu & sim. Non obst. ꝙ notarius esset in quasi poss.
quia ex multis. s̃. reprobaui. & vltra. s̃. dicta, responde duplici-
ter limitando, vt per Bald. in l. 2. in 2. col. C. de sen. Ad alia pa-
tebit sol. ex limitationib. j̃. dicendis. Vera ergo, & communis
sententia est, ꝙ instrumenta confecta per notarium putatiuũ
non legitimè creatum nihil valent. ¶Istam conclu. limita pro-
cedere propriè in istis terminis: quia cùm sit defectus in forma
creationis, instrumeta annullant: secus quando fuisset creatus
tabellio legitimè, licèt esset defectus in persona: puta, quia ser-
uus, vel excommuuicatus, seu hæreticus occultè. Et si esset so-
lum defectus in materia, seu in persona, tunc instrumenta per
eum facta propter publicam vtilitatem, & communem er-
rorem valerent. Ita propriè loquitur ista l. & not. declarat Bar.
in dict. l. actuarios. Ita etiam loquitur gloss. in d. §. penultim. in
verbo, documentis. in Auth. de tab. Tenent Spec. & Io. Andr.
in tit. de instrum. edi. §. restat. ver. quid si is. Bald. in 12. colum. in
ver. & prædicta multas dirimunt quæstiones, & in l. 1. in 6. q. C.
de testa. & in l. 2. in fin. colum. ver. Nunc quæro. de 8. puncto. C.
52 de serui. & aqua. & dicam. j̃. in 1. limi. ad hanc l. ¶† Facit, quod
dicit Ioan. And. in regula mora. in mercu. vbi dicit, quòd gesta
ab aliquo, qui primò non habuit titulum, non valent. c. ex fre-
quentib. de insti. cap. 1. de re. iu. in 6. Secus in gestis ab eo, qui à
prin. habuit titulum, & superioris authoritatem. Nã licèt po-
steà incidat in pœnam priua. non patientis, valent tamen ge-
sta ab eo, quamdiu toleretur: quia iustè possidet, qui prætore
auctore, & c. l. iustè possidet. ff. de acquiren. posses. maximè cũ
priuari non possit quasi possessione, nisi causa cognita. c. licèt
Episcopus. de præben. in 6. ¶Secundò communem sententiã
limitat mirabiliter d. Anto. in cap. 1. de fide instru. non proce-
dere, quando quis esset ingressus quasi possessionem tabellio-
natus. vel alterius officij sciente, & patiente superiore, habente
potestatem creandi notarios, tunc instrumenta per eum facta
valerent. cap. consultationib. de iur. pat. Nam sine scientia, &
patientia superioris, qui habet potestatem concedendi, non
potest acquiri quasi possessio. l. 1. vbi Bartol. & Bald. C. de
serui. & aqua, & latius Bald. in l. 2. in 5. colum. & se. eo. tit. & ple-
53 nè. d. Ant. in c. fin. de cau. posses. & propr. ¶† Confirmo per id,
quod dicit Bald. in l. 2. de sen. in 2. colum. ver. Modo dixit. Iac.
But. & c. vbi quærit, an valeant gesta à quibusdam auditorib.
domini legati si non appareat de delegatione, si erant in quasi
possessione delegata. Et concludit, quòd si exercuerunt iurisdi-
ctionem vt tales, sciente ordinario præsumitur delegationem
præcesisse. argum. l. 1. §. magistrum. ff. de exer. Aut non constat
de scientia ordinarij: & tunc debet processus irritus. iudicari,
non obst. errore communi, vt dicit gloss. in capit. cum in iure.
54 de offic. deleg. ¶† Confirmo etiam per id, quod dicit Bald. hic
in 9. col. ver. sed hic quæritur, nunquid sua iurisdictio. vbi te-
net post Innoc. in capit. transmissam. de elc. quòd ordinario
existẽte in quasi possessione iurisd. superiore sciente, & patien-
te, non possunt subditi opponere nec exquirere ab eo, de titu-
lo suæ quasi possessionis: quia non attinet ad subditum venti-
lare facta superioris, postquam superior tacitè confirmauit.
vide tamen Bald. hic in 10. colum. in princip. ¶Tertiò no. limi-
ta communem conclusionem non procedere in instrumentis
antiquis concurrente fama, & communi opi. secundum Bald.
hic. in 12. colum. Alleg. Innoc. in capit. veniens. de verb. signifi.
& subdit Bald. quòd si in instrumentum esset adeo antiquum,
quod de tabellione non superest amplius fama, sufficeret tũc
quod reperirentur plura sua instrumenta in locis publicis: pu-
55 ta in archiuo pub. Auth. ad hoc. C. de fid. instr. ¶† Adde Bal.
in Auth. quas actiones. C. de sacrosan. eccle. in fin. colum. post
medium, vbi dicit, quòd in instrumentis antiquissimis non ex-
pedit probare, quod ille, qui instrumentum fecit, fuerit nota-
rius, vel quod fuerit in quasi possessione notariatus. Alleg. Inn.
in d. capit. veniens. Facit, quod dicit Bald. in l. non ignorat. in 6.
col. C. qui accus. non poss. & in l. cum super. C. de rei vend. &
in l. 2. in 19. colum. C. de seruitu. & aqua. & sequitur Ludo. in
l. 2. §. idem Labeo. ff. de aqua plu. arc. Paul. de Castr. no. in l. pro-
prietatis. C. de probatio. imò fortius dicit Bald. in l. 2. in 2. co-
lum. in princip. C. de senten. quod si notarius fuit in longa pos-
sessione, vel quasi, & in longo exercitio conficiendi instrumen-
ta: ex ista longa possessione, & consuetudine publica præsumi-
tur titulus, & legitima creatio, cùm incidenter tractetur de of-
ficio notariatus inter partes non principaliter. l. si quis diurur-
no. ff. si seru. vend. & l. cum de in rem verso. ff. de vsur. imò for-
tius & sing. adde Bald. omnino in l. 1. in 3. colum. in fin. C. de fi-
deicommiss. vbi quærit, Pone aliquis gessit se pto notario trib.
annis: & respondet quòd non præsumitur notarius. Secus se-
cundum eum sub dubio fortè, si 10. ann. vel amplius se gessis-
set pro notario. Quando autem instrumenta dicantur esse de
antiquo, ponunt Cano. vbi inter se variant in cap. quoties. de
test. Imo. in l. 2. §. item varus. ff. de aqua plu. arc. Alex. in l. cum
aliquis. C. de iur. delib. vbi dicam. & dixi in l. admonendi. ff. de
56 iureiur. ¶† Quartò not. limita conclusionem communẽ, nisi
reperiatur descriptus in matricula notariorum: quia pro ma-
tricula præsumitur, secundum Bald. hic in 13. colum. ad hoc
alleg. l. pen. ff. de testam. mil. Adde Bal. in l. 2. in 3. col. in princ. C.
de sen. vbi dicit, quòd si non apparet, quòd aliquis sit constitu-
tus tabellio, tamen si est in matricula tabellionum descriptus,
instrumenta valent ex præsumptione matriculæ, quia matri-
cula inducit præsumptionem & incorporationem, & inuesti-
turam, vt dicit notari in l. eos. C. de offi. ma. militum. Idem te-
nent d. Anto. Imo. & alij in c. 1. de fide instrum. Angel. in consi.
* 140. incip. quidam Mattheus. *Et ista vera & communis.* quamuis
Io. And. in addi. Spec. in tit. de instr. edi. §. restat. versic. & scias. in
terminis nostris teneat contrarium, quòd matricula non pro-
bet quem esse notarium. Nam matricula non facit quem no-
tarium, qui non est. Item matricula dicitur, vbi describuntur il
li, qui sunt creati notarij, & sic de præterito: ergo tanquã enun
ciatiua de præterito non probat, sicut in notario, qui enunciat
actum de præterito nihil probat, in Authẽ. si quis in aliquo C.
de eden. Bar. in l. ex hac scriptura. ff. de donat Facit quòd dicit
Pau. de Castr. in l. scriniarios. C. de testam. mili. vbi dicit, quòd
notarius debet se probare notarium aliter, quàm per matricu
lam notariorum. Lud. in l. in illa, in 9. colum. ff. de verb. obli. re-
spondet ad primam partem arg. Io. And. quod dato, quòd sit
verum, quòd matricula non faciat quem notarium, nõ sequi-
tur: ergo non probat eum notarium. sicut in simili, confessio
depositi non facit depositum: tamen probat depositum l. pu-
blia. §. fin. ff. depositi. ¶Tu vide Alex. aliter respondentem & fir
mantem vt supra post Salice. & Bald. ibi in l. scriniarios. C. de
57 testa. mili. cum multis concor. per eum adductis. ¶† Quintò
multum solenniter limita vt singulariter per Angel. in §. hinc
nobis. 2. col. in Auth. de hæred. & Falc. per glo. ibi: ex qua not. ꝙ
quando instrumentum negatur publicum, & sic negatur quẽ
esse tabellionem, quòd probatur per iuramentum ipsius ta-
bellionis iurantis se esse tabellionem cum comparatione lite-
rarum, per quam appareat ipsum plura instrumenta fecisse. ꝙ
58 not. quia alibi non legi. ¶† Iuxta præsentem materiam de no-
tario. Bal. hic in repe. 13. colu. ponit duas deci. ex quibus habes
duas limitationes ad regulam, quod notarius condemnatus
a de falso non potest instrumenta conficere: [a] nam limitat ve-
rum Bal. quòd non potest instrumenta noua facere: tamen ve
tera, de quib. fuit rogatus prius, potest perficere, & plenè proba
bunt, non obst. condemnatione de falso: quia fides in præteri-
tum æstimatur: & quia sententia priua. non debet alijs nocere
l. Lucius. ff. de infa. vt hic p Bal. Adde Bar. in l. ad testium. §. 1. &
ibi per Moder. ff. de testam. Bald. Angel. Fulg. & Moder. maxi-
mè Alexan. in l. si quis ex argentarijs. §. 1. ff. de edend. cum con-
cord. de quibus ibi per Alexan. vbi alleg. glo. in d. §. pen. in versi.
documentis. in Authen. de Tabel. Facit quod dixi in l. 1. §. hu-
ius studij. supra de iusti. & iur. quòd sacerdos, licèt de nouo nõ
possit instrumenta facere: secus in antiquis de quib ante sacer-
dotium fuerat rogatus. ¶Secunda limitatio Bald. hic vbi su-
pra est, quòd si notarius est accusatus de falso, sed nondum
condemnatus per sententiam, sed pendet processus, interim
potest instrumenta conficere, & plenè probabunt, vt hic ple-
nè disputatum habes per eum. Adde bonum text. in l. si quis
decurio. in verbo si falsi quæstio moueatur. C. de fal. quem ad
hoc ibi not. Bald. & dicit esse meliorem de iure ad hoc. Idem
tenet Bald. in l. militibus. C. de testam. milit. cum alijs concord.
ibi per Alexan. imò fortius tenet Bald. hic in lectu. in 12. colu.
versi. sed pone sicut de facto vidi, & c. quòd si contra notarium
accusatum de falso esset lata sententia condemnationis, sed se
cretè, ita quòd non esset nota populo, valerent instrumen-
ta postea per eum facta inter partes talem sententiam igno-
rantes, vt hic per eum. Adde Bal. idem nor. tenentem in l. 2.
b in vltima columna, C. de sentent. ¶Vltra Bald. limita tertiò [b]
singulariter, quòd notarius non potest instrumenta confice-
re, quando est de falso condemnatus; sed si esset accusatus
de

ADDITIONES.

a ¶Conficere. Adde Ias. in l. si quis ex argentarijs. §. cogentur. col. 3. ver. Tu aũt.
& j̃. col. vlt. de eden. & vide s̃. col. 5. ver. quinto no. PVRPV.

b ¶Limita tertiò. Adde Bar. consi. 177. inci. Ser Io. & c. 3. dubi. PVRPV.

de falſo,& propter talem falſitatem eſſet bannitus, poſſet in-
ſtrumenta poſteà facere.Ita ſing.Bar.in l.& ideo.ff.de euict. Ra
tio ſecundum Bart. ibi quia præſumitur bannitus magis pro-
pter contumaciam,quàm ꝙ verè falſitatem commiſerit:pul-
chra eſt deci.tamen dura & contra eum tenet Bal.in l. in exer-
cendis in 7.col.C.de fid.inſtr.Quartò limita, quando notarius
eſſet condemnatus de falſo:ſed alia falſitate quàm in inſtrumē
tis commiſſa,fortè quia tanquam teſtis falſum depoſuit, non
perdit per hoc facultatem inſtrumenta faciendi. vide not.per
Bal.in l.eadem.§.hac l.ff.ad l.Iul.pecu.in conſi.inci. Ser Io. Bal.
in l.1.C.de teſt.& in l.militibus.C.de teſt.mil.& in l.qui depoſi-
tum.C.de depo.& in l.in exercendis.in 2. col. C. de fide inſtru.
Ang.& Imo.in l infamem.ff.de pub.iud. ¶ Quintò limita, niſi
iudex in ſententia condemnationis de falſo expreſsè reſeruaſ-
ſet notario facultatem inſtrumenta faciendi: quod poteſt. l. ſi
quis filio exhæredato.§.ſi miles.& ibi Bar.no. ff. de iniuſto rup.
& in l.diuus.ff.de iniur.& in conſi.111.incip.quæritur,& in du-
bium reuocatur,an Franc.& in d. l. militibus. vbi latè dicetur.
59 ¶†Illud etiam no.quòd notarius ſemel priuatus officio pro-
pter falſitatem,non poteſt amplius creari notarius per Comi-
tem habentem poteſtatem creandi notarios.Imò,& ſi Impe-
a rator reſtitueret eum famæ, [a] ita Bal.ſingulariter in l.nihil. per
illum tex.C.de man.vin.ſequitur & exclamat Lud.in l.ſi vero.
§.de viro.in 33.fal.ff.ſol.mat.vbi alleg.text.no.in l.ſi aliquid.C.
de ſucceſ.lib.11.Adde Bal.idem tenentem in c.at ſi clerici.in 4.
60 col.vbi limitat iſtud.de iudicijs.¶†Facit tex.in l.2.C.de libe. &
eorum lib.per quem dicit ibi Bald.in fi. ꝙ Doctor ſemel priua
tus doctoratu non poſſet amplius intrando examen docto-
61 rari.¶†Succeſſiuè Bar.hic in fi. dicit, quòd ſi corā iudice ſunt
b multa agitata,& poſteà appareat excommunicatus: [b] tamen
acta coram eo valent.Adde Bar.& Bal.in l.2.C.de ſen.dum ta-
men excommunicatio non fuerit manifeſta,vt ibi per eos. Fa
cit tex.in c.ad probandum.in verbo excommunicationis vin-
culo eſſet publicè innodatus.de re iudi.Idem tenet Io.And. D.
Ant.& Pan.in c.fraternitatis.de teſt.& in c.cum ſuper abbatia,
de off.deleg.iunctis traditis per Bar.& alios in l.quidam conſu-
lebant.de re iud.¶Limita no.hanc concluſionem non proce-
dere in ſententia excommunicationis:quia ſi aliquis commu-
ni opin.reputabatur idoneus, & non erat, ſi ferat ſententiam
excommunicationis contra aliquem,nihil valet, ita ſingulari-
ter Arch.in c.ſententia paſtoris. 11.q.3.& in c.1.in glo.1.de ſen.
excom.in 6.ſequitur Alb.hic in 12.col.Adde gl.24.q.1. in ſum
ma.Facit c.2.de or.ab Epiſcopo.Idem expreſsè tenet.D.Anto.
in c.ad probandem.in 2.col.in fin.vbi no. limitat. de re iudica.
62 ¶†Secundò limitat d.concl.non procedere in hæretico: quia
licèt communi opin.reputaretur fidelis:tamen ſententia ab eo
lata non valet,ſecundum glo.74.q.1.in ſumma. Arch. in c. pe.
63 de offi.deleg.in 6.Albe.hic in 12.col.¶†Quid autem ſi quis cō
fiteatur peccata ſua ei,qui communi opin. reputabatur ſacer-
dos,ſed non erat,& ab eo fuerit abſolutus, an valeat confeſ-
c ſio, [c] & abſolutio?Gl.no.quòd ſic.in c.dudum,in verbo, dece-
ptæ.vbi Inno.& alij. de elect.Facit quod vult Bal.in l. non igno
rat.in 5.col.C.qui accu.non poſ.§.retuli,vbi dixi, ꝙ in his, quæ
non reſpiciunt præiudicium inuiti tertij, vt eſt ordo ſacerdo-
tij,ex quaſi poſſeſſione præſumitur ſacerdotium. Quaſdam
alias ſimiles.q ponit Alb.hic,vide per eum.¶Reſtat pro com-
plemēto huius.l.(quod in initio facturum me dixi)ponere ex-
64 tenſiones,& limitationes ad hanc.l.¶†Primò iſtam.l.loquen-
tem in officio prætoris extendit Bal.in l.non mutat.C. de li.cā.
vt habeat locum in Papa:quia ſi inhabilis eligeretur ad Papa-
tum,prout fuit illa fœmina, omnia geſta propter ſolennem
electionem,communem errorem,& vtilitatem pub.valerent.
d Alleg.Inn.in c.nihil.de elec. [d] ¶ † Secundò generalius iſtam.l.
65 extendit Bal.in l.1.ad fi.C.qui & aduer.quos.vt nedum habeat
locum in prætura,ſed in quocunque inhabili electo ad quod-
cunque officium,vel ad quamcunque dignitatem:vt in conſu
le mercatorum,& ſim.Sed aduerte quia Bal.hic in 6.col. verſi.
ſed an l.noſtra habeat locum in iuriſdictione in re propria: q̄
rit, quid ſi Imperator contuliſſet comitatum, vel baroniam
huic Barbario,quem credebat liberum, ſequutus communē
errorem:an valuiſſet talis conceſſio, & an acquireretur Barba-
rio?Et dicit,Veritas pendet ex his, quæ tanguntur ſupra in hac
l.quia ſi Barbarius fuit effectus liber, & verus prætor, valeret
collatio talium dignitatum,& acquirerentur Barbario; ſed ſi
remanſit ſeruus,prout ſe habet magis communiter, ſecus, &
reuertentur ad Imperatorem tales dignitates.l.ſi quis vi.§. dif-
ferentia.ff. de acquiten. poſſeſ. Ideo reditus recepti & emolu-
menta habita ex tali comitatu ſunt reſtituenda Imperatori
concedenti,quod bene not.¶Tertiò extendit iſtam.l.Panor.in
cap.ſciſcitatus.in pen.colum.in princ. de reſcript. vt procedat
etiam ſi in partibus ſuis ſit publicè notorium Barbarium eſſe
ſeruum:dummodo Romæ,in qua eſt electus prætor,ignore-
tur,& reputetur liber, & idoneus. ¶ Quartò iſtam. l. ampliat
Bal.in l.2.in 20.colum.C.de ſer.& aqua.& mirabiliter, vt pro-
cedat,quando ſolus Imperator,qui creaſſet Barbarium præto-
rem,ignoraſſet eum eſſe ſeruum:& crediḋiſſet idoneum: dato
etiam quòd populus Roman.ſciret eum ſeruum: quia ſuffi-
cit quòd Imperator,qui eum eligit,ignoret.Dura nimis eſt iſta
extenſio.Primò:quia non videtur probabilis ignorantia,quòd
Imperator ignoret quod publicè ſcitur,iuxta gloſ.ſing. q̄ Bar.
& alij ibi not.in l.ſi tutor.C.de peric.tuto.Bene poſſibile eſt, ꝙ
Imperator ignoret.Secundò,quia tunc ceſſaret ratio commu
nis erroris,ſuper qua fundatur iſta.l.ſecundum glo. & omnes:
quia tunc non eſſet communis error. Tertiò & fortius: quo-
modo acta valerent,cùm iſte text.loquatur,ſeu intelligatur ꝑ
Doctor. quando litigantes coram Barbario ignorabant eum
ſeruum:& ſic erant in bona fide? ſi præſupponeremus, quòd
populo Roman.fuiſſet notum publicè iſtum eſſe ſeruū, non-
ne tunc litigantes coram eo fuiſſent in mala fide?quomodo er
go tunc ex humanitate acta ſuſtinerentur?imò eſſet iniquum,
& ſic contra tex.noſtrum.Et ideo iſta extenſio ſemper fuit mi
66 hi dubia,& eam non teneo.¶†Quartò extende iſtam.l. vt di-
cam in 5.fall.¶Limita nunc iſtam.l. procedere,quando Barba
rius fuit rectè electus in prætorem,& confirmatus ab haben-
te poteſtatem: tunc geſta ab eo valent propter communem
errorem,& vtilitatem publi.Ita loquitur iſta.l.Secus ſi ſine ele
ctione Barbarius in prætura ſe ingeſſiſſet: quia tunc acta non
e valerent. [e] Ita Innoc.in cap.nihil.de elect.quem refert,& ſequi
tur Barto.in tract.repræſaliarum.in 5.q.2.q. princip. & in tract.
de tyrannide,in 11. quæſtio. princip. In quibus locis infert ad
tyrannum.Et idem Bar.in l.actuarios.C.de nu.lib.12.cum alijs
ↄcor.quas dedi.in q.de notario putatiuo in 1. limi. Fortius te-
net Ange.hic alleg.Innoc.in d.c.nihil,& in cap.cum dilecti. de
electio.quòd etiam ſi Barbarius fuiſſet electus in prætorem,ſo
la electio,ſi non interueniſſet confirmatio, non ſufficeret ad
hoc,vt acta valerent,quod bene not.¶Secundò limitat Ioan.
Fabr.in §.ſi cum aliquis.in pe.& fi.col.Inſtit.de teſtam.poſt ali
quos per eum allegatos.vt iſta.l.procedat in officijs pub. qua-
tenus reſpiciunt vtilitatem pub.ſecus quatenus vtilitatem pri
uaram concernunt,vt in electo in Abbatem, qui eſt inhabilis
f quo ad faciendum fructus ſuos. [f] Adde quod dicit Angel.hic
ſequendo Innoc.in cap.cum dilectus,circa fi.de conſue. quòd
excommunicatus vel ſuſpenſus,qui ignoranter in officio to-
leratur,ſi quid faciat ratione officij pub.toleratur, & valet per
hanc.l. aliàs non. Similiter dicit Bald. in 15. colum.circa me-
dium,hanc l.locum habere in his,quæ fiunt ratione officij pu
bli.non in alijs, allegando Innoc. in d. c.cum dilectus.& in his
quæ tangunt ius aliorum,non ſolius facientis,vel patientis.Al
67 leg.Innoc.in c.conſuluit.de procu. ¶†Facit etiam,quod dicit
Dom.Anto.poſt Ioan.Cal.in c.ad probandum.in 2.colu. de re
iudi.quòd quādo actus,qui geritur,eſt priuatus,& ratione pri-
uati intereſſe,& pro priuata vtilitate, vt eſt impetrare reſcri-
ptum gratiæ, vel iuſtitiæ: tunc communis error nihil releuat.
Alleg.Ioan.Cal.tex.in c.1.de reſcrip. in 6. licèt aliqui ibi aliter
notent illum tex.Melius facit ſecundum d.Ant.quod no.in c.
apoſtolicæ.de cle.excom.mi.& in c.propoſuit.eod.tit.Item ad
iſtam limitationem adde Bal.in l.non omnis.§.1.ſi cer.pet. vbi
tenet,quòd iſta.l.non habeat locum in priuatis officijs, vt eſt
in procuratore,tutore,& curatore:ſed in offi.pub.in quib. ad-
eſt adminiſtratio cum iuriſdictione. Caue tamen circa hanc
limitationem per ea,quæ dicam in vlt.fal.¶Tertiò iſtam. l.vr
limitare(non dico,ꝙ limitat)Bal.in l.nihil.C.de ma.vin.vt non
procedat,quando iſte Barbarius fuiſſet ſemel depoſitus,& pri-
uatus tanquam inhabilis in ciuitate propria;ita ꝙ lata eſſet ſen
tentia priuationis contra eum: tunc ſi Romæ hoc ignorare-
tur & reputaretur habilis & crearetur in prætorem, acta non
68 valerent.†Iſtud idem dicit Bal.in notario, qui per ſententiam
fuit priuatus ab officio:quia ſi vadat ad partes remotas, vbi il-
la ſententia ſit occulta, ꝙ inſtra facta inter ignorantes nihil
valent

ADDITIONES.

a ¶Famæ. Adde alia ſimilia cum limitatione Dec. in cap. vt noſtrum.3.not.de appella. PVRPV.

b ¶Excommunicatus.Adde Abb.in c.dilectus.in 3.col.de præb.Bal.in c.intelleximus.in 2.col.de iu.Pet.de Anch.in c. pia. de excep.lib.6.Ant.de Butr. in diſpu.inci.Bononienſis quidam vſurarius.

c ¶Confeſſio.Adde Io.de Fan.in c.baptiſmi vicem.de conſe.diſ.4.Docto. in c apoſtolicam.de presby.non baptiza.

d ¶De electio.Adde Bar.conſi.82.inci.punctus quæſtionis. PVRPV.

e ¶Valerent.Alex.lib.2.conſi.176.incip.viſis ſubtilib.col.2.late.1.li.conſ.188.1.dub. PVRPV.

f ¶Suos.Adde Pan.in c.poſt ceſſionem.col.pe.vbi Feli.extra de proba.& Dec.in c.Rodulphus.col.fi.de.reſcrip. PVRPV.

valent,nec ſuſtinebuntur propter communem errorem:quia
per ſententiam priuatus funditus eſt falſus notarius: nec poteſt
ea exercere, quorum collatio ſpectat ad ſolum principem. l.
eius,qui in prouincia.§.quas verò.ſ.ſi cert.pet. quod dicit Bal.
pulchrum,& ſubtile, Tu conſidera quo ad legem noſtram,&
eius rationes,quæ militant etiam hoc caſu. Nec Bald.iſtud ex-
preſsè ad l.noſtram dicit:& ad id,quod ipſe determinat de no-
tario,dic,ꝙ eſt falſum, & contrarium tenet ipſe hic in 13. col.
vt ſ.dixi,vbi fortius vult, quòd etiam in ciuitate propria ſi per
ſententiam ſit occultè condemnatus,valerent inſtrumenta fa-
cta in illa ciuitate inter ignorantes. & dicit ita conſuluiſſe Ita
etiam no.Bar.in l.1.in 3. col.C.de teſt.vbi tenet, quòd ſi aliquis
notarius in Alemania eſſet per ſententiam condemnatus de
falſo, & priuatus officio tabellionatus , & veniret Florentiam
vbi eſſet hoc incognitum, inſtrumenta ibi facta inter ignoran-
tes valerent. Alle.no. An.in c.1. de ord. ab Epiſcopo. in nouel.
Idem tenet Bald.in Auth. habita, in 7. col.ver.ſequitur in text.
69 dignitate. C. ne fil. pro pat.& iſta eſt vera. ¶† Quartò limitat
iſtam.l.Ang. hic ſequutus Innoc. in d.c.nihil, vt procedat quo
ad temporalia , non ſpiritualia : puta circa ordines , conſecra-
tiones,& ſimilia.Adde Bal. in l.non mutat. C.de lib. cauſa.& in
l.2.in fi.C.de ſer.& aqua.in quib.locis alle.Inno.in d. c.nihil.Ca-
ue tamen propter ea,quæ ſ.dixi de eo, qui confitetur peccata
70 ſacerdoti putatiuo.alle.glo. in c.dudum.de ele. ¶† Quintò li-
mit.iſtam ſignanter Bar.in tract.de tyrann.in 12.q.princ.vt iſta
l.procedat etiam ſi detecta inhabilitate huius ſerui fuiſſet lata
ſententia priua.contra eum: quia non obſt.tali ſententia priua-
tionis,quæ ex nunc priuat, acta coram eo prius facta valerent.
& ita amplia iſtam l.ſecus ſi contra Barbarium fuiſſet lata ſen-
tentia priu.per quã declararetur à prin.vſque retrò priua. Tũc
acta coram eo facta redderentur nulla. Mirabilis eſt, ſi eſt ve-
ra:ſed valde dubito : quia ex quo acta valebãt propter electio-
nem ſuperioris , communem errorem, & publicam vtili. ne-
ſcio quomodo ius acquiſitum poſſit tolli in eorum præiudi-
cium.arg.l.fi.ff.de pact. & quomodo ſententia poſſit vſque re-
trò hoc operari.Itẽ nõ obſtan.priuatione: tñ durãt illa tria, de
quib.ſ. propter quæ acta ſuſtinentur. Item , & fortius, vt dicit
Bald.hic pluries : dato , quòd Barbarius non fuerit verus Præ-
tor, nec liber , non impedit quin acta valeant propter publicã
vtilitatem,& communem errorem: quia ſtat ſimul, ꝙ Barba-
rius non fuerit Prætor,tamen acta valeant per l.1.C.de ſenten.
Adde etiam,quòd dicit Bal. hic in rep.in 6.col.in fi. ꝙ detecto
ſtatu Barbarij, non oportet eum ſententialiter priuari prætura.
ſed declarari, non eſſe prætorem.quòd notab.reputat. ¶Sextò
limita iſtam l.& eſt multum neceſſaria ad intellectum legis,&
materiæ,vt iſta lex procedat,quando Barba. multa acta feciſ-
ſet,tunc ratione multitudinis actorũ,& ſic ratione publicæ vti-
litatis acta ſuſtineantur cõcurrentib. his de quib.ſ. Secus ſi vnũ,
vel duos actus exercuiſſet:Ita ſingulariter.In.in c. cum dilecta,
71 de reſcr. vbi ꝑ hoc no. infert; † ꝙ iſta lex ſolũ habet locũ in or
dinario , non in delegato : quia coram ordinario interuenit
multitudo actorum:ſed coram delegato non eſt niſi vna cau-
ſa.Idem tenet Gul.hic, vt refert Pan. in d.c.cum dilecta , & li-
a mitat Gul. niſi eſſet delegatus ad vniuerſitatem causarum:
tunc,quia eadem ratio militaret : & quia æquiparatur ordina-
rio,vt no. in c.cauſam.de app.& in l.prætor.ff.de iud.& decla-
rat Bar.in l.1.§.fi.ff.quis & à quo ap.Idem, quod Inn.tenet Bar.
in l.2.C.de ſenten. & Ang. hic, qui rñdet ad d.l.2. quæ multum
ob. ꝙ ibi delegatio fuit facta motu proprio Vnde delegans
omnino in animo geſſit iuriſdictionem concedere:ſed in d. c.
cum dilecta. delegatio fuit facta ad ſuggeſtionem obreptitiã
partis.quod diuinat Adde,ꝙ Bal.hic in rep.in 7.col.aliter rñdet
ad d.l.2.ꝙ in iuriſdictione delegata vertitur etiam publica vti-
litas,licèt non ſit niſi vna cauſa: quia delegatio ſm eum poteſt
tripliciter conſiderari. Primò ex perſona delegantis. Secundò
ex perſona delegati. & vtroque modo cùm ſit iuriſdictionis,
& ſic pub. iuris, publicam vtilitatem concernit. quamuis ter-
tio modo conſiderata reſpectu actus exercitij ſit priuatæ vti-
litatis:& ſic Bar. vult contra Inn. iſtam l. habere locum in iuri-
dictione delegata. Adde, ꝙ contra Inno. in vtroque tenent d.
Ant.Imo.& Pan. in d.c. cum dilec. per d.l.2.C.de ſent. cui non
poteſt bene rñderi.& per l.1.C.de teſt.Idem tenet Alex. in con-
ſil.77.in 2.volum.incip. in cauſa, & lite vertente coram Reue-
rendo patre.in 4.colum.in fin.Idem etiam tenet Bal. hic in re-
pe.in 7.colum.vbi firmat iſtam l.habere locum in dele. & not.
in 10.colum. vbi dicit ſe putare , quòd ſi Barb. non execuiſſet.
niſi vnum actum , tamen valeret , & quòd de æquitate ita va-
luit primus actus, quem fecit Barba. ſicut vltimus.Idem eſt de
mente Bald. in l.non dubium. in 10. colum. in 15. quæſt. C.de
leg.Imol.in l.quidam conſulebant.in 13. colum.ff.de re iud.Eſt
verum,quòd poſtea.d.Anto.& Imo.in d.c.cum dilecta, diſtin-
guunt,ꝙ aut defectus eſt in perſona iudicis ſiue ordinarij , ſiue
delegati:& procedit iſta l.Secus ſi eſſet defectus reſpectu impe
trantis,vel commiſſionis:aliter etiam diſtinguit Panor.ibi : ſed
quia non facit ad propoſitom,non refero.

ADDITIO.

a ¶Vniuerſitatem.Adde gl.in c.ſtatutum.1.§.ſuper.de reſcr.lib.6.Doc.in clem.3.de reſcr.Arch.in c.ſtatutum.de hære.lib.6.Hoſt. in cap. quoniam Abba. de offi.deleg.

SVMMARIVM.

1 *Decretum accipitur multis modis.*
2 *Ordinarius,quando profert ſententiam,non poteſt de iure ſalarium accipere à partibus.Iudex tamen pro interpoſitione decreti, poteſt.*
3 *Quæ differentia ſit inter decretum auctoritatem , conſenſum , & licentiam.*
4 *Iſte terminus,libellus,capitur multipliciter.*
5 *Non valet præceptum iudicis executiuum,in quo præcipit alicui, quòd ſoluat,vel reddat rem.*
6 *Iudex poteſt incipere à præcepto executiuo:dummodo in eo adſit clauſula iuſtificatiua.*
7 *Præcepta iudicum pęnalia capitoſa,& ceruicoſa ſunt ipſe iure inania .*
8 *Soluens ratione præcepti executiui inualidi,non poteſt repetere.*
9 *Præceptum iudicis comminatiuum non valet.*
10 *Præceptum multiplicatiuum pęnæ non eſt validum.*
11 *Valet præceptum iudicis factum parti , vt ſoluat intra decem dies ſub pęna quanti pluris:vel quòd non recedat à bancho iuris , niſi iuret ſe ſoluiſſe,aut referat,aut ſoluat.*
12 *An valeat præceptum factum alicui,ne loquatur, vel ne exeat aulam .*
13 *Valet præceptum,quòd niſi quis paruerit præcepto , poſſit impunè offendi.*
14 *Valet præceptum ſub pœna applicanda parti,*
15 *Valet præceptum ſub pœna arbitrio noſtro declaranda.*
16 *Valet præceptum,vt quis reſpondeat poſitionibus,de quib.in ſchedula .*
17 *Valet præceptum,vt quis reſpondeat poſitionibus ritè,& verè ſub pœna centum.*
18 *Valet præceptum ſub conditione , quòd compareat, ſi ſua putauerit intereſſe.*
19 *Valet præceptum,quòd compareas,ſi de tuo iure confidis.*
20 *Diſſinitiua lata abſente parte non valet .*
21 *Interlocutoria poteſt ferri abſente parte.*
22 *Abſolutoria ab obſeruatione iudicij,an ſit diffin.vel interlocutoria.*
23 *In omni ſententia,vel diffin.vel interloc.requiritur,quod feratur partibus præſentibus,vel legitimè citatis.*
24 *Quando interlocutoria dicatur præiudicialis,& quando non.*
25 *Interlocutoria,qua iudex dilationes ſuas moderatur, augendo, vel minuendo,poteſt ferri parte non citata.*
26 *Partibus præſentibus etiam inuitis poteſt ferri qualibet ſententia.*
27 *Si teſtis producitur in iudicium , poterit iurare , & deponere ſine citatione.*
28 *Si ſtatutum requirat in aliquo actu expreſſam citationem,ſi partes ſint præſentes,poteſt expediri ſine citatione.*
29 *Sententia lata à principe poteſt ferri partibus non citatis.*
30 *Inhibitoriæ factæ iudicibus ſecularibus valent ſine citatione.*
31 *Nunquam requiritur citatio illius,quo etiam præſente, & inuito, poſſet actus expediri.*
32 *In ſententia diffinitiua , vel interloc. nunquam debet citari ille, de cuius præiudicio principaliter non agitur,licèt in conſequentiam .*
33 *An requiratur citatio fideiuſſoris,quando fit excuſſio bonorum contra principalem debitorem,ad hoc,vt poſtea poſſit veniri contra principalem fideiuſſorem.*
34 *Quando agitur iudicium cum hærede per venientes ab inteſtato, ſubſtituti non ſunt citandi.*
35 *Actus non dicitur verti in præiudicium alterius, quando non infert ei principale præiudicium.*
36 *Ad hoc,vt præiudicet ſententia , in cuius præiudicium fertur in conſequentiam,requiritur ſaltem generalis citatio.*
37 *Non requiritur ſpecialis citatio ad ſententiam , vbi pars à princip. fuit citata ad totam cauſam vſque ad ſententiam incluſiuè.*
38 *Contumax in reſpondendo poſitionibus non eſt citandus ad ſententiam.*
39 *Quando interdicitur alicui adminiſtratio tanquam prodigo,non requiritur citatio.*
40 *In datione curator. & tuto. quam facit iudex,non requiritur citatio.*
41 *Quando ſententia eſt ferenda ſecundum conſcientiam alicuius,non requiritur citatio.*
42 *Ille,cuius conſcientiæ aliquid committitur, non poteſt leges tranſgredi.*
43 *Conſcientia importat arbitrium boni viri, & non liberam voluntatem.*
44 *Verba,quæ tacitè inſunt,non faciunt conditionem , etiam ſi exprimantur .*
45 *Quando committitur reuiſio rationum mercatorum,tunc ſi ex inſpectione conſtat abſentem debitorem , valet ſententia ſine citatione contra*

eum

eum lata,licèt non abſentem per contumaciam.

46 *In ſententia taxationis expenſarum non requiritur citatio alterius partis.*

47 *Quādo diſputatur de validitate proceſſus agitati coram alio iudice,tūc non requiritur citatio primi iudicis.*

48 *Sententia lata in fauorem non citati,non valet.*

49 *Non poteſt alicui concedi per iudicem eccleſiaſticum abſolutio à iuramento confirmatorio contractus,niſi parte citata.*

50 *Qui fuit contumax in toto proceſſu,debet citari tempore ferendæ ſententiæ.*

51 *Iudex non poteſt deferre iuramentum in ſupplementum probationis ei, qui ſemiplenè probat,niſi parte citata.*

52 *An in interlocutorijs requiratur peremptorium,ſicut in diffinitiua.*

53 *An in dubio ſententia præſumatur eſſe lata præcedente peremptorio, & citatione.*

54 *Laudum an poſſit ferri partibus abſentibus,& non citatis.*

55 *In ſententia arbitri an requiratur citatio.*

56 *Arbitrator datus ad menſem, cum poteſtate prorogādi tempus,ſi prorogat in abſentia partium, & non intimauit partibus, an geſta per eum valeant.*

57 *Si ſit in compromiſſo dictum, quòd arbiter poſſit abſentibus partibus pronunciare, non tenebitur citare partes, & poterit eis abſentibus pronunciare.*

58 *Quando terminus aſſignatur in abſentia,ſemper debet notificari.*

59 *An interlocutoria debeat in ſcriptis proferri.*

60 *Interlocutoria condemnationis expenſarom non requiritur, quòd proferratur in ſcriptis.*

61 *An abſolutoria ab obſeruatione iudicij ſit diffin.vel interlocutoria.*

62 *Sententia excommunicationis ſuſpenſion.& interdic.debet ferri in ſcriptis.*

63 *Sententia primi,& ſecundi decreti debet ferri in ſcriptis.*

64 *An interlocutoria debeat ferri iudice ſedente pro tribunali.*

65 *In cauſa matrimoniali valet ſententia,etiam ſi non ſit in ſcriptis.*

66 *Sententia in præſentia principis non requirit ſcripturam.*

67 *De conſenſu partium poteſt ferri diffin.ſine ſcriptura.*

68 *Diffinitiua debet proferri de ſcripti recitatione,aliàs eſt nulla.*

69 *Decretum debet poni in alienationibus minorum cauſa cognita.*

70 *Quando notarius atteſtatur aliquid in inſtrumēto, quod non potuit fieri tempore rogati notarij,non probat tale inſtrumentum.*

71 *Quotieſcunque iudex non poteſt liberè aliquem actum facere,non ſtatur aſſertioni eius.*

72 *Quando iudicis officium imploratur, an & quādo requiratur libellus.*

73 *Triplex eſt officium iudicis.*

74 *In cauſis,in quibus in imploratione officij iudicis nō requiritur libellus, requiritur tamen aliqualis petitio.*

75 *In his,quæ debentur officio iudicis nobili, requiritur interpellatio iudicialis.*

76 *In his, quæ debentur officio iudicis nobili, ad hoc vt quis conſtituatur in mora,non ſufficit productio libelli,ſed in litis conteſt.requiritur.*

77 *Filiusfa.licèt non poſſit eſſe in iudicio ſine patris conſenſu, poteſt tamen officium iudicis implorare.*

78 *Licèt emancipatus non poſſit eſſe in iudicio ſine patris cōſenſu: poteſt tamen implorare iudicis officium ſine venia.*

79 *Decretum iudicis præſumitur interpoſitum ex cauſis iuſtis.*

80 *In alienationibus rerum minorum,oportet cauſas iuſtas, & eas legitimas probare.*

81 *In reſtitutione in integrum,& in cautione damni infecti requiritur libellus.*

82 *Cauſæ,quæ requirunt plenam cognitionem,& decreti inter poſitionem, delegari non poſſunt.*

83 *Cauſæ,quæ requirunt plenam cognitionem,& poſtea expectant diffinitiuam,an,& quando poſſint delegari.*

84 *Cauſæ ſpirituales,licèt requirant cauſæ cognitionem, poſſunt tamen delegari.*

De offic. proconſ. & legati. Rubrica.

LEX IX.

NEc quicquam.§.Vbi decretū. iſte
§.eſt famoſus,& multū vtilis,& neceſſarius:
& ſecundum Bal.eſt in text.breuis & obſcu-
rus,in materia diffuſus,& vtilis, & practica-
bilis valde.¶Ad euidentiam,& intellectum
tex.præmitto,ꝙ in tex.ſunt duæ dictiones. ſ.
decretum,& libellus,quæ capiuntur æquiuocè, & varios ſen-
ſus recipiunt.Ideo ſcias,quid importent:quoniam quod mul-
tipliciter intelligitur,eius veritas ignoratur, ſm Boetium, quē
1 alleg.hic.¶†Aſſumo primam.ſ. decretum. Iſta dictio ſumitur
varijs modis.& Bal.hic enumerat 10.modos:& latè Albe.in di
ctionario,in ver.decretum. Sed quia multi ex illis modis non
ſapiunt:dico,ꝙ decretum capitur. 5.modis.Primò,pro ſenten
tia diffinitiua iudicis:qn̄ iudex in cauſa principali decernit,ab-
ſoluendo,vel condemnando.l.pe.in ver.decernit.ſ̃.de iuſtit. &
iur.l.ſi prætor.in prin.ff.de iud.& iſto modo capitur hic,ſecun-
dum primam lec.gl.Secundò modo capitur pro ſententia in-
terlocutoria:& communis actus iudicis faciens ad cauſam,dr̄
ſnīa interlocutoria.gl.in l.cum clericis.C.de epiſ.& cle. Ita ca-
pitur in l.ſed ſi per prætorem.§.ſed & ſi cum decreto.ff.ex qui
bus cau.ma.& Ang.in §.ſi quis autem.in verb.decreto.in Au-
thē.de hære.& Falc.iſto modo capitur hic,ſecundum ſecundā
lec.gl.Tertio modo quicquid ordinatur à ſuperiore,puta prin
cipe,dr̄ decretum l.ambitioſa.ī.de decr.ab or.fac. Quartò,de-
cretum dr̄ illa compulſio,qua hæres compellitur adire, & re-
ſtituere l.recuſare.in prin.ff.ad Treb.ſecundum Alb.hic,ibi, ta-
men impropriè ponitur. Quintò dr̄ quicquid fit à iudice cum
cauſæ cognitione.Ita capitur hic,ſecundum intellectum Iaco.
de Are.Sextò,poteſt generaliter capi pro quacunque ordina-
a tione.l.Item eorum.§.ſi decuriones.ff.quod cuiuſque vniuer.[a]
Propriè tamen,& ſtrictè ſumendo,decretum eſt deliberata cō
miſſio iudicis,facta à iudice,cum cauſæ cognitione,citra con
demnationem,vel abſolutionem.Et in hoc differt à ſententia
diffinitiua,quæ fit cum deliberatione: ſed continet abſolutio-
nem,vel condemnationem.l.1.ff.de re iud.Et iſtam differentiā
ponunt Iac. But.Alb.& Bar.hic,in pen. col.& ibi declarat ety-
mologiam,ꝙ dicitur decretum,quaſi cùm deliberatione verū
cretum:& ante eum Odof.in Auth.ſi omnes.C.ſi vt ſe.ab hæ-
re.abſt.Cy.in l.cum proponas.in 1.q.prin.& ſeq.C.de bo.au.iu.
poſ.& in l.placet.C.de ped.iud.Bal.& alij in l.iuſtè poſſidet. ff.
de acq.poſ.Illam differentiam vult etiam Spe. alleg. hunc tex.
in titu.de in integrum reſtitu. in 1.par.in §.2.in fi.Et ita teneas,
quamuis Bal.in l.quęcunque.in fi.C.de bo.quę lib.dicat,quòd
Epiſcopus interponit decretum, & ꝙ iſtud eſt propriè decre-
tum.Ita refert dicere gl.in l.fi.C.de tranſac.¶ Secunda differen
b tia eſt [b] inter ſententiam diffinitiuam, & decretum : quia ſnīa
diffinitiua non poteſt ferri,niſi præcedente litis conteſt.l.fi.§.il-
lud.de temp.app.l.præſenti.C.de his qui ad eccleſ. confug. ſed
in decreto non requiritur lit.conteſt.§.ſi vero non implens. in
Auth.de hær.& Falc.gl.no.in l.ſancimus.in prin.C.ad Treb.Al
c be.hic circa prin.¶Tertia differentia [c] eſt, quia non valet ſnīa
diffinitiua,niſi lata parte præſente,vel legitimè citata.l.de vno-
quoque.ff.de re iud.& dicetur.ī.in gl.Tamen decretum poteſt
interpōni parte abſente,gl.eſt no.in l.recuſare.in priucip. & ibi
Bar.ff.ad Treb.cum ſuis concor.ibi poſitis.& Albe. hic. Tu vi-
de in hoc gl.valde no.in l.ſi eum.§.pen.in verſi. vocati. ff.de fi-
deicō.lib.Fallit in decr.iudi.interponendo ſuper tranſumptio-
ne inſtrumenti,ſecundum Bal.in Auth.ſi quis in aliquo. C. de
2 eden.¶†Addo vltra omnes aliam notab.differentiam:quia or-
dinarius,quando profert ſnīam diffinitiuam,non poteſt de iu-
re aliquod ſalarium accipere à partib. quia ſalarium debet de
publico præſtari.§.illud tamen.in Auth.de man.prin.Bar.no.in
l.1. ff. de ſal. & eſt tex. ſolennis in c.non ſanè.14.q.5.& tex. in c.
non licèt.11.q.3.Tn̄ iudex pro interpoſitione decreti licitè ca-
pit ſalarium à partib.Ita in terminis Io.Fab.in §.tuto. Inſtit. de
auct.tut.Sicut licitum eſt aduocato,& conſulatori capere ſala-
rium à clientulo ſuo.d.c.non ſanè.& d.c.non licèt. Iſtud tamē
de decreto,ꝙ liceat iudici capere ſalarium pro interpoſitione
decreti,limitat Albe. hic in 1. col. non procedere, qn̄ decretū
interponitur in cauſis furioſi:quia non debet addi afflicto affli
ctio.l.tam dementis.C.de epiſ.aud.quā.l.ex identitate rationis,
cùm ſit in l.ſcripta,extendit ſing.Lud.in l.ſi vero.§. de viro.46.
ſal.ff.ſolu.mat.ad pauperes, inferens quòd notarius non licitè
capit ſalarium à paupere pro inſtrumento,quod pro eo conſi
cit.Confirmo per id,quod dicit no.Albe.in l.vnica.C.de ſuffr.
& in §.fin.ī.ea.l. noſtra,vbi dicir,quòd aduocatus in foro con-
ſcien.peccat,ſi aliquid capit à paupere: & tamen extenſio Lu.
fit ab afflictione animi,quam patiuntur dementes, ad afflictio
nem facultatum,qua pauperes præmuntur. Niſi dicas, quòd
pecuniæ ſunt ſecundus ſanguis hominis.gl.iuncto tex. in l. ad-
uocati.C.de aduo.diu.iud.Dicit etiam glo.in c. non licèt. 11. q.
3.quòd doctor conſulens ſine reuolutione cartarum,non po-
teſt licitè capere ſalarium.ſed illam gloſ. reprobant Docto. &
bene,maximè Archid.ibi:quia præteriti labores debent nunc
3 præmiari.¶†Quæ autem differentia ſit inter decretum,aucto-
ritatem,

ADDITIONES.

a ¶Quod cuiuſq; vniuerſi.Idem Alex.in l.iuſtè.col. 3.de acq.poſ. PVRPV.

b ¶Differentia eſt.Spe.in ti.de reſti.in integ.in §.ſi quis etiam.Io. And.in c. 1. de rebus eccl.non alie.lib.6.in nouella.

c ¶De his,& alijs differentijs vide Nat.conſi.162.colu. 5.circa fi.Bar.in l.Seia. nu.2.& 3.ff.de tut.& cur.dat.ab his.

ritatem, licentiam, & consensum, est glo. in c. 1. in verbo, tract. de reb. eccle. non alien. in 6. & declarat Bald. hic in 2. col. Nam authoritas, & licentia iudicis semper debet præcedere actum, sed decretum potest antecedere, & sequi, vt hic per eum: & plenius no. in l. si quis mihi bona. §. iussum, ff. de acq. hær. & dicit Bal. in l. cum ipse. in fi. col. C. de contrahen. emp. ꝙ consensus propriè loquendo, est inferiorum: sed authoritas, & decretum ad superiores spectat. Ita dicit notare Inn. in d. c. 1.
4 ¶† Secundò principaliter habemus in textu alium terminū valde æquiuocum. s. libellum. Nam multipliciter capitur aliquando pro epistola, in qua sit insertus tenor sententiæ diffinitiuæ, quam epistolam iudex mittit ad partem absentem: & sic capitur hic, ſm primum intellectum gl. Aliquando capitur pro supplicatione. in l. si libellus. 2. de in ius voc. Aliquando, & propriè capitur pro libello conuentionali, quo reum conuenio, & peto. iuxta Auth. offeratur. C. de li. contesta. Et isto modo ꝓpriè capitur penes legistas: & isto modo capitur ſm intellectum glo. & iste reperitur multiplex. Quidam est, vt dixi, libellus cōuentionalis in causa prin. Quidam appellatorius, accusatorius, inquisitorius, & executorius, & denunciatorius, vt hic in specie per Bart. Aliquando libellus capitur pro citatione, vt hic per Bal. Vltra Bald. capitur pro iudice deleg. Ita capitur hic ſm tertiam lec. gl. veram, & approbatam. Aliquādo capitur pro præcepto executiuo. Ita capitur ſm intellectū Ia. de Are. qui plus placet Bar. & alijs. ¶Iste §. legitur. 5. modis, quatuor ponūtur in gl. quintū ponit Ia. de Are. sextum addit Ful. hic. Tene tu tertium intellectum gl. verum, & approbatum, ꝙ causæ, quæ requirunt decreti interpositionem: & sic cognitionē causæ non possūt delegari, & sic expediri per libellum, capiendo libellum pro iudice deleg. Nam nō potest proconsul dicere: scribam libellum Titio, in quo delegabo sibi hanc causam, sed oportet, ꝙ ipse decernat, vel cognoscat. De quo dicam in gl. Verū, quia iste videtur extraneus sensus exponere libellum pro iudice delegato, & nullibi reperitur similis sensus: Nam si iurisconsultus intellexisset de delegato, vsus esset termino delegatus, prout facit vbique. Ideo Ia. de Are. posuit quintum intellectum, qui ſm Pet. & Cy. est planissimus, & Bart. in fi. dicit, ꝙ Ia. melius lo-
* cutus est in hoc quam aliquis de mondo. *Et sequūtur communiter omnes antiqui.* & Moderni, & etiam Ful. hic. Si aliquis vadat ad proconsulem, & conqueratur, ꝙ debitor nolit sibi soluere, vel ꝙ aliquis non vult restituere rem suam: dicit proconsul. Ego expediam statim per libellum, in quo sibi præcipiam, ꝙ statim tibi soluat. Non pōt procōsul sic expedire, qn̄ necesse est, ꝙ decernat. i. cognoscat in causa: quia vbi requiritur causæ cognitio, non potest expediri statim per libellum. i. præceptū executiuū. Pro isto intellectu colorando facit: quia in superiorib. legib. Iuriscon. loquutus est de his, quæ pōt proconsul per līas expedire. Nunc declarat, quæ sint illa, quæ per literas expediri non possunt, & ſm istum intellectū, qui magis placet doctorib. h. d. Præceptum iudicis executiuū de soluendo, vel tradendo, factum sine causæ cognitione, non valet. Istum intellectū reprobat Ray. ꝑ dictionem decretum, quæ isto modo nō propriè. Nam ſm istum intellectum tex. loqueretur de causis, quæ requirunt causæ cognitionem, & sn̄iæ diffinitiuæ prolationem, & tn̄ tex. in ver. decretum propriè intelligendo, loquitur de his, quæ requirunt causæ cognitionem, & interpositionem decreti, prout in alienationib. rerum immobilium minoris, vbi decretum debet interuenire non sn̄ia diffinitiua, & ꝑ hoc Ful. (vt puto) cogitauit alium intellectum, vt dicam j.
5 ¶† Tenendo tn̄ intellectum Ia. cōem, not. ex hoc tex. rłam, Nō valere præceptum iud. executiuum, in quo percipit alicui, ꝙ soluat, vel reddat rē: istud facere nō pōt, nisi prius præcedat cāę
a cognitio. Ideo nimis ꝑperè Marcelle desideras executionē. [a] l. 1. C. de exec. rei iud. ¶Limita, nisi in præcepto executiuo adsit clausula iustificatiua, quia vtuntur boni iudices, maximè ecclesiastici; si tn̄ ex prædictis aliquis senserit se grauatum, ꝯpareat tali termino, iustitiæ supplementum suscepturus. De quā clausula est gl. in c. ex parte. 1. §. fi. in gl. fi. de verb. sig. & glo. in d. l. de pupillo. §. meminisse. vbi Bar. & alij de op. no. nunc. & ad ibi di-
* cta maximè per Ale. te remitto. *Et hæc magis communis sententia*
b *est,* [b] † ꝙ iudex pōt incipere à præcepto executiuo: dummo-
6 do in eo adsit clausula iustificatiua, quo casu citato cōparente illud præceptum, ꝙ erat executiuum, resoluitur in vim simplicis citationis. Ita Bart. in l. 1. C. de exec. rei iud. Bal. in l. 2. C. de episc. aud. & in l. ea quidem. C. si man. ita fue. ali. Bal. & Sal. in l. actione. C. de transa. Spe. & Io. An. in tit. de sen. prola. §. sequitur. ver. sed nunquid. Inno. in c. fi. de cohab. cler. & mul. Ang. Im. & Mod. in d. §. meminisse ad quos te remitto. Verum est, ꝙ Bald. hic in 6. col. & sequen. aliter tenet. & Cum. in d. §. meminisse. per illum tex. ad quē conatur respondere. Ang. in §. curare. vbi dixi Institu. de act. per Bar. & Sal. in rub. C. commi. vel epist. per
* Bal. in l. ad peremptorium. ff. de iud. *Item magis communis conclusio est,* ꝙ si iudex incipiat à præcepto executiuo; ꝙ tale præceptum executiuum factū sine causæ cognitione, qn̄ in eo non est clausula iustificatiua, est ipso iure nullum, & pōt sperni. Et quamuis citatus non compareat, per hoc non incidit in pęnā præcepti, ſm Bar. in d. l. 1. C. de exe. rei iud. & Io. An. in add. Spe. in tit. de aduocato. §. sequitur. ver. studeat. Ang. in d. §. curare. in vlt. car. vbi pro hoc assignat nouā rationē, quæ est falsa. Pau. de Cast. in d. §. meminisse. Bart. in l. ius alimentorum. ff. vbi pup. edu. debe. De quo vltimo vide plenè Alex. post Bald. & Imo. ibi in l. filiusf. §. diui. in 13. col. & seq. ff. de leg. 1. cum multis concor. vt ibi per eum, & dicit not. Bald. in addi. Spe. in tit. de sen.
7 & re iudi. ꝙ † præcepta iudicum pœnalia capitosa, & ceruicosa sunt ipso iure inania. Limita nisi p̄ceptū executiuū fieret ꝯ partem, ꝯ quam ex pacto poterat fieri executio sine iudice ꝓpria auctoritate, vt in casu. l. creditores. C. de pig. ſm gl. in §. serui verò. in ver. in trāsitu. Inst. de liber. ſm Alb. & Bal. hic post antiquos per eos relatos, & vigore talis præcepti nō contraheretur pignus prætorium, nec resistens incideret in pęnam edicti, Ne uis fiat ei: quia illud habet locum, quando prætor disponeret absque conuentione partium præcedente causæ cognitione, per l. si pacto, quo pęnam, circ. fin. C. de pact. vbi dixi, & declarauit not. Bal. hic in 6. colum. ver. sed dubitatur si possum ingredi. ¶Secundò limita, nisi præceptum executiuum fieret super eo, quod etiam altera parte præsente, & inuita deberet concedi, vt in casu. l. æquissimum ordinem. in prin. ff. de vsufr. quando fit gratia vitandi scandali, secundum Lud. in §. meminisse. alleg. Io. An. in vna addi. quā pauci libri habent tit. de sen. prola. §. species. ver. habeo dubium. licèt Ang. in d. §. curare. in antep. colum. hoc leuiter reprobet. Ego confirmo per regulam no. quæ habet, quòd nunquam oportet citari illum, quo præsente, & inuito potest actus expediri. text. est melior de iure in l. 4. §. illud. in princip. ff. de fideicom. lib. Facit regula quod potest inuitis. ff. de regul. iur. ¶Tertiò limita nisi tale pręceptum executiuum fiat post latam sententiā: quia tunc cessat ratio huius text. ſm Bart. in l. defendente. ff. de autho. tuto.
8 † Quartò limita, quamuis tale præceptum executiuū sine clausula iustificatiua nihil valeat: tn̄ si vigore talis præcepti soluēret, non posset repetere. Text. est solennis in l. fi. §. fin. j. ꝙ met.
9 cau. Adde, ꝙ etiam non valet præceptum iudicis ꝯminantiū, ꝙ nisi compareat. j. talem terminum, eum amplius non audiet. gl. not. in l. 1. §. fin. vbi Bald. & Alexand. infra si quis ius dic. Bal. in l. & in multis. C. de appellationib. & in l. 2. C. qui admit. & not. in l. quamdiu. ff. de acq. hær. & ibi singul. dicit, ꝙ si iudex præcipiat hæredi, ꝙ j. tantum tempus adeat hr̄ditatem, aliàs sit exclusus: tn̄ nō ob. præcepto, adhuc post talem terminum poterit adire. De quo etiam per Bal. in l si ea. in fin. col. C. qui accus. non pos. & signanter Bal. in Auth. ad hæc, in 11. col. C. de vsu. vbi limitat, nisi post talem terminum ferat sententiā
10 exclusiuam, quod no. ¶† Similiter non valet præceptū multiplicatiuum pœnæ: puta præcipio tibi sub pęna 300. & mille, ſm Nic. de Neap. in lec. Bart. in l. ius alimentorū. vbi vide omnino. vbi pup. edu. de. post relatos per eum: valet tn̄ præceptum iudicis, ꝙ soluas. j. decem dies sub pęna quanti pluris. Ita sing. Bart. in l. 1. C. de vsu. fisc. lib. 10. per Ang. in l. nemo carcerem. circa princ. C. de exac. trib. lib. 10. & in l. publicorum. ff. de publ. iud. Bald. in l. programma. C. commi. vel epistol. Et an istud procedat in arbitro, ponit Bart. in l. quid tn̄ §. fi. ff. de arb. cum
11 suis concor. ¶† Similiter valet præceptum iudicis factū parti, ꝙ non recedat à bancho iuris, nisi aut iuret se soluisse, aut referat, aut soluat, ſm Bartol. in l. delata. per illum text. C. de
12 reb. cred. ¶† Adde not. Io. And. in addi. Spec. in tit. de iurisdict. omn. iud. in vlt. addi. vbi quærit. Nunquid valeat præceptum factum alicui, ne loquatur, vel ne exeat aulā, vel ne moueat manum à poste, sub pœna centum. Vide ibi pulchrè per eum.
13 ¶† Similiter valet præceptum, in quo continetur, quòd ni-
c si paruerit præcepto, possit impunè offendi. [c] Ita Angel. & Im. in l.

ADDITIONES.

a ¶Executionem. Tu amplia. 2. vt ex tali p̄recepto euidēter iniusto quis mulctari non possit. Ias. in l. 1. §. is videtur. col. 1. infra si quis ius dicē. non obtē. Quartò limita, vt possit reuocari sine causæ cognitione. Bald. in l. 2. colum. 8. C. de serui. & aqua. PVRPV.

b ¶Eadem tenēt Doc. in l. de pupillo. §. meminisse. ff. de op. no. nunc. citato aūt non comparente, præceptum in eius contumaciam firmum remanet, & transit in rem iudi. mandaturque executioni. Afflic. Decis. 167. num. 4. Doct. d. l. de pupillo. §. meminisse. vbi Ri. nu. 24. qui dicit hanc communem, & potest citatus non obstante tali præcepto in eius possessione perseuerare. Dec. cōs. 460. col. 3. & 4. Bellon. cons. 18. num. 24. Paris. consil 39. colum. 2. lib. 1. Capic. Decis. 72. MASVER.

c ¶Impunè offendi. Et non valet præceptum hn̄s pœnā incon[illegible]tam ſm Ang. in l. fi. C. de cano. largi. lib. x. Ias. in l. 1. §. is vr̄. col. j. j. si quis ius dicē. PVRPV.

in l.cum ſtipulatus ſim mihi à Proculo.de verb. obl. quod di-
14 ctum durum puto,non firmoque.¶†Item valet præceptum ſub pœna applicanda parti.De quo licèt dubitet Bald. in addi. §.pen.in titu.de ſent.prola.in fin.col. tamen tenet quòd ſic,per tex.in l.1.§.fi.ff.ſi quis ius dic.non obtem.& ibi Alexã. refert,&
15 ſequitur.¶†Item valet præceptum de pœna incerta factum : puta ſub pœna arbitrio noſtro inferenda,ſecundum Bartol. & alios in d.l.1.§.fi.vbi dicetur.ff.ſi quis ius dicẽ.non obtemp.per
16 Imo.& Mod.in l.filiusfam.§.diui.ff.de leg.1.¶†Similiter valet præceptum,ꝙ quis reſpondeat poſitionibus, de quibus in hac ſchedula:alias poſſit condemnari,ſecundum Lud. in d.§.meminiſſe.poſt multos per eum alleg.maximè Can.in c.1. vbi D. Ant.de dilat.Tamen iſtud videtur eſſe de iure communi,per
17 tex.in c.fi.de conſue.in 6.Ideo†addo ꝙ plus dicit ſing.Nico.de Neap.in d.l.ius alimentorum.§.1.ꝙ valet præceptum factum, ꝙ quis reſpondeat poſitionib.in hac ſchedula contentis, & reſpondeat verè,& iuſtè:aliàs cadat in pœnam centum,vt ibi no.
18 per eum.¶†Item valet præceptum ſub conditione,ꝙ compa
a reat,ſi ſua putauerit intereſſe.gl.[a] eſt ſing.in l. ea quidem . C.ſi man.ita fuc.alic.Ang.qui eam reputat ſing.in d.§.meminiſſe.& ibi Ludo.in add.nouiſ.Bald.in l. præſcriptione. C.ſi contra ius.
19 ¶†Sicut valet præceptum,quòd compareas,ſi de tuo iure cõfidis.l.diffamari.C.de inge.& ma.c.ſignificauit.de teſti. Iſte intellectus Iac.de Are.licèt approbetur per Doct.tamen, quia facit violentiam tex.in ver.decretum.quia intelligere decretum,idest præceptum executiuum,non fuiſſe videtur de mente Iuriſc.Ideo Fulg.hic in fi.dicit poſſe intelligi tex. & exemplificari per tex.ſolennem in l.minorum.C.de prædi. min. quem facit valde ſing.Lud.in ſing.ſuis. Poteſt etiam exemplificari ſecundum Fulg.per l.excuſantur.ff.de excuſ.tut.Adde Bal. hic in fin. col.qui dicit.Et ſecundum Gul.hic , poteſt poni exemplum ꝑ l.meminerint.C.vnde vi.& per l.2.cum gl.C.ſi per vim,vel alio modo,vt l.ſi quis in tanta.iuncta gl.mag.C.vnde vi.¶Gl.1.ſimilem gl.habes in l.omnia quæcunque.ĩ.de reg.iur. Iſta gl. ponit quatuor intellectus ad tex.& ſic ſunt quatuor partes,quę in gl. patent.Tertia ſubdiuiditur in quinque. Primò ponit tertiũ intellectum:deinde ꝯtra eum format tres opp.partes patent. Ex 1.parte glo.prin.habet tria no.Primò,primum intellectum ad tex.noſtrum,ſecundum quem dictio,decretum,capitur ꝓ diffinitiua ſententia:& libellus capitur pro epiſtola : & ſic ſecũdũ hunc ſenſum diffinitiua non poteſt ferri parte abſente:quamuis ſibi poſtea per epiſtolam iudicis dirigatur. Iſte intellectus eſt in ſe verus,ſed eſt dubitabilis:& non congruit literæ, & cõ-
20 muniter non tenetur.¶†Secundò habes ex gl. ꝙ ſententia diffinitiua lata abſente parte,nihil valet , imò fortius ſi iudex feciſſet citari partem ad audiendum ſententiam , & antequam nuncius faceret relationem ferret ſententiam, eſſet nulla ſecũdum Bar.in l.hæc autem.§.1.cum mille concor.ff.ex quib.cau
21 ſa in poſ.ea.¶†Tertiò habes,ꝙ ſententia interlocutoria [b] põt
b ferri abſente parte.Et dicitur diffinitiua,quę diffinit cauſam,& negotium principale abſoluendo, vel condemnando. Omnes autem alij actus iudicis dicuntur ſnĩæ interlocutoriæ. gloſ. & Bar.in l.cum clericis.C.de epiſ.& cle.Et ideo dicit gl.in §.ad excludendas.in Auth.de exhi.reis. quòd omnis citatio iudicis dr̃
22 ſententia interlocutoria.¶†Tamen magnum dubium eſt,qd in ſententia abſolutoria ab obſeruatione iudicij, cùm diffiniat cauſam principalem,an ſit interlocutoria , vel diffinitiua? dic vt no.per Bar.in l.Titia.ff.de accu.Dixi in l.admonendi. ff.de iureiur.Circa hanc interlocutoriam ſententiam Bar.& Doc.procedunt opponendo:ſed conſideratis omnib.verbis,habes regu
23 lam generalem,& vnam tantum fallentiam.¶† Regula ſit, ꝙ omnis ſnĩa,ſiue diffinitiua,ſiue interlocutoria,requiritur,ꝙ feratur partib.præſentib.vel legitimè citatis.Fallit ſolùm vno caſu in interlocutoria,quæ eſſet modici, aut nullius præiudicij: puta quæ citationem partis contineat, vel prorogationẽ termini:& in iſto caſu ſpecialiter ſaluatur gl.hic,quæ nimium generaliter dicit,ꝙ in interlocutoria nõ requiritur citatio partis. Similis gl.eſt in l.ſed & ſi interpellatur.& in l.diem proferre. in
* prin.ſ.de arbi.& in l.recuſare.in prin.ff.ad Treb. *Habetur magis cõis concluſio*,ꝙ ſi ſententia interlocutoria ſit præiudicialis parti,requirit citatio,aliàs nihil valet: Secus ſi ſit modici , vel nullius præiudicij.Ita concludunt Bar.& cõiter Doc.hic.Bar.Imo. & Mod.in l.ſi opus.ff.de ope.no.nuncia.Bar.in l.quod iuſſit.in pe.col.vbi Imo.ff.de re iud.Ang.Imo.& Mod. in d. l.recuſare. in prin.& in l.de vnoquoque.vbi Pau.de Caſt.ff.de re iud.Ang. in l. 1.C.quib.non ob.lon.tẽp.præſc.Lud. vbi multa ſcribit.in l. 1.ĩ.de arb.& in conſi.72.inci.circa primum, quod quæritur ad hæc approbatoria.d.Ant.Imo.& alij in c.auditis.de proc.Quãuis Inn.& Io.And.ibi contrarium teneant,ſed communiter re
24 probantur.¶†Sed pulchrum eſt videre quando ſententia interlocutoria dicatur præiudicialis, & quando non . Declarat Bar.in d.l.quod iuſſit.pe.col.Et aduerte,ꝙ Bar.hic dicit, ꝙ pro
25 rogatio diei,vel termini cẽletur leuis præiudicij.¶†Adde Bal. in c.1.in prin.de mil.vaſ.qui contumax eſt.vbi dicit ꝙ interlocutoria , qua iudex dilationes ſuas moderatur augendo , vel minuendo eas,poteſt fieri parte non citata.Alleg.Inno.in c.ad petitionem.de accuſ.Idem dicit Bar.in extrauag.ad reprim.in verbo,per edictum.in 2.col.Quamuis contrarium teneat Bal. in l.1.in fi.C.quomodo & quando iud.¶Vltra Doc. limita ſecundò,qñ citatus in prima citatione ſtatim aſcendit equum: & iuit vltra mare,non debet vlterius citari ad audiendum ferri ſententiam:quia manifeſtat , ꝙ amplius non vult citari per
c actum,quem facit ꝯrium.[c] Ita formaliter Bal.in l.2.in fin. C. quomodo & qñ iud.dicens,ꝙ eſt dictum Inn. multum not.in c.auditis.de procu.Dicit tamen Bald. ꝙ de hoc debet conſtare iudici antequam pronunciet.l.hæc autem.§.1.ff.ex quib. cauſ. ma.Bar.in l.multum.ff.de condi.& demonſt.Iſtam limi.ſequit Lud.in l.ſi finita.§.Iul.ff.de dam.infec.Ego tamen non inuenio Inn.in c.auditis.Credo,ꝙ debuit alleg.Inn.in c.ad petitionem.
d in gl.mag.de accu.¶Tertiò prin. limita [d] in arbitrio , vel arbitratore,quando ferunt ſnĩam vltima die cõpromiſſi:tunc non requiritur citatio partis.Ita ſing.Bal.in Auth.ei qui.C.de temp. app.& in c.1.in titu.quo tempore miles. & ibi quærit, an idem ſit in iudice ordinario.Et quidem vr̃ dicendum, ꝙ ſi ſibi præfixus ſit certus dies,ille dies ſatis citet,& interpellet. ar.l.magnã. C.de contrah.& commit.ſtip.& l.2.C.de iure emph. Ita quod alia citatione non ſit opus.De quo tamen vide Pau.de Caſt.in d.l.ad peremptorium.ff.de iud.& in l.admonendi.ff.de iureiur.
e ¶Quartò limita in Papa qui poteſt [e] ferre ſententiam diffinitiuam,ꝯ tenentes res eccleſię indebitè,non præcedente alia citatione.Ita ſing.Io.And.in c.cum olim.de re iud. in nouella. qd refert Bal.in prælud.feu.in 13.col.& l.2.C.quomodo, & quando iud. De cuius veritate vide Panor.in c.1.de confir. vtil. vel
f inutili.& in d.c.cum olim.in fi.[f] ¶Quintò ſing.limita,quando proceſſus agitatus coram iudice eſt nullus : nam iudex poteſt proferre ſententiam , & declarare proceſſum nullum ſine aliqua partium citatione.Ita Abb.antiquus.in c.cauſam quæ.per illum tex.de reſcr.quod ibi refert D.Ant.in not.& dicit multũ ſingulare eſſe.alleg.tex.quem non inuenio 2.q.6.c.prolatam.ta mea dicit,ꝙ non eſt generaliter verum . de cuius veritate vide ibi Imo.& Pan.& conſidera:quia ex hoc poteſt nouiter inferri vnum,quod eſſet bene ſingulare,ꝙ ſententia poteſt declara
26 ri nulla,parte abſente,tamen non pono pro cõnſtanti.¶†Sexto limita,niſi partes eſſent pñtes in iudicio,ſecundum Bar. in l. 1.vbi Bal.& alij.ff.de in ius voc.& licèt Bar.intelligat parte præ
* ſente in iudicio,& volente,ſed non inuita : *tamen cõiter tenetur*, ꝙ data præſentia partium etiam inuitis eis poteſt ferri quæcũque ſnĩa etiam diffinitiua ſine citatione,ꝑ tex.in l.de vnoquoque.in verbo præſentib.de re iud.vbi Ang. & Imo. & ibi Alex. in 1.no.qui ponit multas concor.& in l.1.de in ius voc. Doc.in c.1.de iudi.Facit.l.in cauſæ.prima.§.cauſa cognita.in verbo ꝑſentib.vel circa.ff.de min.& in l.etiam.§. fina. ff.de minoribus.
27 Et ad hoc vide omnino Bal.hic in 6.col.qui per hoc dicit, ꝙ ſi teſtis dum producitur,eſt pñs in iudicio,poteſt iurare, & deponere ſine citatione,per l.poſt legatum.§.his verò.ff.de his , qui vt indig.quia cùm finis citati ſit comparitio , fruſtra citatur ꝗ præſens eſt in iudicio,ſecundum Inn.& Io.And.in c.1.de elec. in 6.in nouel.hoc de teſte vide D.de Rota in deci.365.D.Anto.
28 in c.in nomine domini.de teſt.†Imò dicit ſing.Bal.in Authẽ.ſi omnes.C.ſi ſe ab hęre.abſti.ꝙ etiam ſi ſtatutum expreſsè requireret in aliquo actu citationem,ſi partes ſunt præſentes poteſt ille actus expediri ſine citatione . Quod dictum commendat Lud.in l.j.in 4.col.infr.de arbi.imò ſingularius dixit Bal.in l.j.in fi.C.quomodo,& quando ind.& in d.Auth.ſi omnes. quòd ſi partes eſſent præſentes,non requireretur aliud præceptum pe-
* remptorium,ꝙ tamen debet ad diffinitinam procedere,*vt dicam ĩ. Intellige tamen prædicta, dummodo præſens in iudicio certioretur de actu celebrando : aliàs actus dicitur factus tanquam ꝯ abſentem.Ita Bar.no.in l.furioſo.in fin. de re iudic. Secundò mirabiliter intellige,niſi quis eſſet præſens in iudicio ob

ADDITIONES.

a ¶Illam gl.ſingularem dicit Barba.in Rep.rubr.C.qui admitti.35.colum. ver. quia ad hoc. BELLOT.
b ¶Sententia interlocutoria.Adde Bal.in l.fi.C.de ſen.ex bre.reci. Lanfr.in repe.c.quoniam contra falſam.de proba.
c ¶Contrarium.Adde Alex.in l.contumacia.2.col.ver.quinto fallit. de re iudi. & in l.de vnoquoque.11.limita. PVRPV.
d ¶Limita.Adde Alex.in l.de vnoquoque.6.limita. PVRPV.
e ¶Qui poteſt.Adde Archi.in c. qui Lotha.2.q.1.quem refert, & ſequitur Dec. in c.eos.in pe.col.de immu. eccl.
f ¶In fi.Adde Alex.in d.l.de vnoquoque.9.limita. PVRPV.
* ¶ Ante diffinitiuam præcedere.

ob aliam causam, vel litem, pp quam fuisset citatus, ſm Bald.
in l. si accusatorib. C. de accu. quem reprobat Alexan. in d. l. de
29 vnoquoque. in 1. col. Addo Bald. in c. 1. in 5. col. de iud. ¶† Se-
ptimò fallit in sñia lata à principe, quæ põt ferri partib. non
a citatis, [a] ſm Bald. in l. nec causas. C. de app. & ibi respondet ad
cle. pastor. de re iud. Idẽ tenet Bal. in l. 2. in prin. C. quomodo, &
qñ iud. per gl. not. in l. antep. in fi. ff. ex quib. cau. ma. Pro hoc fa-
b cit, quia coram principe [b] nõ requiritur exactus ordo iudicio-
rũ, ſm Ang. in l. oĩum. C. de test. facit c. fi. de iur. cal. Ista tñ limi-
tatio non est vera, & in ɔ̃rium est gl. no. quam ibi multum no.
Bal. in l. fi. C. de legi. Ludo. in l. 1. in 6. col. ĵ. de arb. Facit text. in
c. 1. de causa pos. & prop. & ꝙ in simili vult Bar. in l. adoptio. ff.
de adop. per l. Nam ita diuus, quam simul legit. & in l. diui. ff. de
lib. causa. & in l. Gallus. §. & quid si tm̃. de lib. & posth. Bal. in l. 2.
C. de tẽp. app. Cano. in c. cũ olim. de re iud. & in c. in nostra. de
procu. Facit, quia si speciale est in Papa ferente sñiam diffiniti-
uam ɔ̃ tenentes res ecclesiæ indebitè, vt dixi. in 4. fall. ergo in
ɔ̃rium est ius cõe. Intellige tñ semper nisi princeps ex plenitu-
dine potestatis, & ex certa scientia sñiam ferret, per l. 2. in fi. ff. de
in integ. rest. Ita Host. & Io. An. in c. in præsentia. de procu. Bal.
30 in l. fi. in ver. extra opponitur. C. de fru. & li. expen. ¶† Octauò
fallit in inhibitorjis, quas faciunt iudices ecclesiastici seculari-
bus, quia valent sine citatione, ſm Bald. in Auth. causa, quæ fit
cum monacho. & melius in l. præsb. C. de episc. & cler. Alleg.
Archi. in c. lota. 2. q. 1. Facit, ꝙ vult Bald. in l. consulta diualia. C.
de testa. Idem tenet d. Ant. de But. in c. tuam. in 4. col. in ver. ex
his potest decidi. de ord. cog. Principale fundamentum tenen-
tium istam partem est: quia etiam citatus nihil ad hoc posset
ɔ̃dicere, ergo non vr̃ necessaria eius citatio. c. pasto. §. 1. de app.
Idem tenet Are. in consil. 75. inci. diligenter, & maturè. in j. col.
& 4. in fin. & 5. & 6. vbi idem in reuocatione inhibitoriæ, licèt in
illa 6. col. videatur aliter tenere. Contrarium est verius, & in
hoc erratur in practica. Vnde si coram iudice secul. petitur exe
cutio instr̃i ex forma statuti, & ille contra quem petitur exe-
cutio narrat iudici ecclesiastico, qualiter tale instr̃m est vsura-
rium, & petit inhiberi iudici seculari, ne vltra procedat, nõ va-
let talis inhibitio, parte non citata. Ita Fed. de Sen. in consil. 300.
inci. factum tale proponitur: debitor promisit. motus per id, ꝙ
habetur in c. Romana. §. si vero, & in c. non solum. de appel. in
6. Idẽ tenet Imol. in c. debitores. circ. med. vbi Pan. in 7. col. de
iureiu. Imo. in l. 4. §. condemnatum. ff. de re iud. Pet. de Anch.
in cons. 234. inci. casus talis est, post præceptum. & Lau. de Ro-
dul. in repe. cap. consuluit. de vsu. in q. 131. vbi inter multa, quæ
adducit, præcisè mouetur: quia ad hoc, vt possit inhiberi, opor
tet coram iudice inhibente pendere litem præiudicantem illi
liti, pro qua inhibetur. c. tuam. de ordi. cog. c. lator. & c. causam.
qui filij sint legi. sed lis non potest dici pendere, nisi saltem se-
cuta citatione partis. cle. fin. vt lit. pen. Idem consuluit Alexan.
consil. 91. in 2. vol. inci. visis, ac mihi transmissis. in 4. col. & seq.
in consil. 9. in 4. vol. inci. præstantissimè Doc. & in d. l. 4. §. con-
demnatum. & in l. Titia. in fin. ff. solut. matr. & vtrobique dicit
* *Istam esse magis communem op.* ꝙ requiratur citatio. Are. in consil.
20. inci. in q. & causa Barnabei. in pe. col. in fi. & in consil. 33. ꝙ
inci. ɔ̃sultatio præmissa. in 3. col. Facit, ꝙ vult Spec. in titu. de
app. §. de officiali. ver. sed nũquid eo casu. vbi tenet, ꝙ iudex ap
pellationis ad hoc, vt possit inhibere iudici primo, requiritur
* citatio, per d. §. si verò vocatus. *Et communiter tenetur*, licèt in pra
31 ctica malè obseruetur. Tñ † in contrarium facere vr̃: quia nũ-
quã requiritur citatio illius, quo etiam præsente, & inuito pos-
set actus expediri. l. 4. §. illud. ff. de fideic. lib. & regula, ꝙ potest
inuitis. s̃. de reg. iur. Et tenenndo cõem sñiam, eam limita, vt
per Bal. in l. præsby. in 2. col. C. de epis. & cler. post Gemi. ibi per
eum allegatum. Item limita: vt per Lau. de Rodul. in d. repe. c.
consuluit. in 2. parte. q. 131. & ibi in effectu limitat quando ad
32 instantiam partis: aliàs secus. ¶† Nono fallit, quia in sententia
diffinitiua, vel interlocutoria nunquam debet citari ille, de cu-
ius præiudicio prin. non agit: licèt in consequentia agatur, glo.
33 in l. de vnoquoque. in gl. 2. in fi. ff. de re iud. ¶† Quæ no. facit ſm
* Ang. Imo. & Alexan. ibi, qđ qñ fit executio * bonorum contra
principalem debitorem, ad hoc, vt postea possit perueniri cõ-
tra principalem fideiussorem, per Auth. præsente. C. de fideius.
an requiratur citatio fideiussoris. vide ibi per eos cum concor.
ibi per Alex. & cum illa gl. tenet Ang. in l. filiusfam. §. diui. ff. de
leg. 1. & ibi Imo. dicit illam gl. esse ad hoc sin. quam etiam se-
quitur Bal. in l. ab eo. in vlt. col. C. quomodo, & quando iud. &
Alex. in consil. 228. inci. visis dubitationib. elegantissimè forma-
34 tis, in 1. & 2. col. & in consil. 297. incip. stantib. his. † Vnde dicit
Bar. sin. in l. in diem. ff. de aqua plu. arc. ꝙ quando agitur iudi-
cium cum hærede, peruenientes ab intest. substituti non sunt
citandi, per tex. no. in l. 1. §. pe. ff. de vent. insp. Idem tenet Ang.
& Im. in d. l. filiusfa. §. diui. & Imo. in l. 10. de verb. ob. & Alex. in
consi. 123. inci. discussis exhibitionib. in 4. col. 1. vol. Facit, ꝙ di-
cunt Imo. & Bal. in c. humilis. de ma. & obe. dum dicunt, non
esse citandos illos, quos incidenter negotium tangit, sed suffi-
cit principalem citare: alleg. text. pro not. in d. l. 1. §. pe. de vent.
35 inspi. ¶† Facit, ꝙ vult gl. not. in c. quamuis. in gl. fi. de pact. in 6.
per quã infert ibi singu. Gemi. in 6. col. ꝙ actus non dicitur ver-
ti in præiudicium alterius, quando non infert ei principaliter
præiudicium, licèt in consequentiam: ex quo decidit singul.
Gemin. (& nunqam obliuiscaris,) quòd si ex forma statuti de-
bent citari illi, in quorum detrimentum fit actus, intelligitur
tale statutum de his, in quorum detrimentum fit actus dire-
ctè, non secundariò. quod est not. secundum eum. Tamen du-
bitabile videtur, quia hoc modo statutum non addderet iuri
communi: & tamen statutum semper debet sic intelligi, vt
aliquid addat iuri communi secundum Bart. & alios in l. 4. §.
prætor ait. ff. de damn. infect. in l. 2. in fin. ff. de vsu. cum alijs con-
cor. Ad idem facit, quòd vult Bald. in l. si pro te. C. de do. pro-
mis. per illũ tex. & retuli in l. 3. in prin. ĵ. de transactio. Ad idem
facit gl. not. in l. in cognitione. ff. ad Syl. iuncto eo, quod per il-
lam gloss. dicit Angel. ibi in fin. & infr. dicam. Limita not. istam
36 conclu. † quòd in sententia non debet citari ille, de cuius præ-
iudicio princ. non agitur: sed in consequentiam: vt procedat
quo ad hoc, vt sententia, vel alius actus valeat: sed ad hoc, vt
præiudicet illi tertio, de cuius præiudicio in consequentiam
agitur, requiritur eius citatio, saltem generalis. iuxta notata per
Bartol. in l. si eo tempore. per illum text. C. de remiss. pig. & in
extrauag. ad repr. in verb. per edictum. Facit glo. not. in l. cum
miles. in verb. facienda. ff. ex quib. caus. maior. Ita Alexand. limi-
tat. in dict. l. de vnoquoque. in fi. colum. & no. in consil. 149. in-
cip. in causa, quæ vertitur inter agentes. in 4. colum. & multũ
not. Ioan. Fab. quem omnino vide, in §. licèt antem. Institu. de
adoptio. & vide iura sua, quæ videntur facere contra principa-
lem limitatonem. Contra tamen istam vltimam declaratio-
nem videtur facere gloss. not. in l. in cognitione. ff. ad Syll. per
quam dicit ibi Angel. in fin. quòd sententia lata contra vnum,
quem negotium princip. contingit, præiudicat in quandam
necessariam consequentiam ei, quem negotium accessoriè
tangit, etiam si non sit citatus ad processum. Vnde dicit ex
hoc inferri, quòd sententia lata contra pricipalem debitorem
nocet fideiussori, & mandatori etiam non citato. non tamen
taliter, quòd contra eos possit via executiua agi, nisi esset fi-
deiussor iudic. solui, per not. in l. 1. ff. iudic. sol. de quo vltimo,
scilicet de fideiussore tangitur per Ang. Imol. & Alexand. in di-
37 cta l. de vno quoque. ¶† Decimò [c] limita principalem con-
c clusio. nisi pars à principio fuisset citata ad totam [d] causam, &
d communem processum vsque ad sententiam inclusiuè; tunc
non requiritur postea specialis citatio ad audiendum ferri sen-
tentiam. Ita Innoc. vbi vide alios maximè domin. Anton. in
capit. consuluit. de offic. deleg. & Innoc. in cap. auditis, & in
capit. constitutis. de procurator. & in c. cum olim. in fi. de testi.
& no. Bart. in l. statuliberos. §. 1. per illum text. ff. de statulib. vbi
Bartol. intelligit hoc esse verum duobus concurrentibus. Pri-
mò, quando in citatione generali fuit posita comminatio de
ꝓcedendo ad sententiam, si non cõpareret. Secundò proce-
dit data contumacia partis. Idem etiam dicit not. Bartol. in
extrauagant. ad reprim. in verb. super dicto crimine. & Bald.
in Authen. qui semel. C. quomodo, & quando iudi. Tamen
aduerte, quia præfati Doctor. non aperiunt, an loquantur in
sententia diffinitiua, an in interlocutoria. Ideo Bald. singular. in
l. sancimus. in 10. quæstio. C. de iud. distinguit istam limitatio-
nem procedere quo ad sententias interlocutorias, ad quas, qui
à princip. generaliter fuit citatus, non debet amplius citari. Se-
cus quo ad diffinitiuam. Sequitur Petr. de Ancha. in clem. 1. in
10. & 12. not. de foro compe. per Angel. in l. si. prætor. in princ.
ff. de iud. & in d. l. de vnoquoque. & limitationem, quam po-
nit

ADDITIONES.

a † Non citatis, Quòd verũ esse iure ciuili: secus autem iure Cano. scribit Vi-
ui. inter com. op. lib. 17. ver. sententia principis. Cui adde Rob. de ord. iu. c. 29.
ver. cita. num. 10. vbi dicit hoc procedere existente tamen iusta causa. cùm
regulariter etiam sententia principis non valeat sine citatione, ex quo prin-
ceps non potest tollere id, quod est iuris naturalis, text. vbi glo. & Bald. in l.
fin. C. de legi Quæ omnia declarat Seb. de nullit. cap. 5. num 11. num. 14. vbi
dicit com. opi. prædictam, quòd ex citationis defectu vitietur, ex Alex. consi.
11. num. 5. lib. 7. Deci. consil. 544. num. 27. Rom. sing. 664. MASVER.
b ¶ Coram principe. Adde Bal. in cap. 1. de for. fide. in vsi. feu. Inn. in cap. in cau.
de re iud. Et hæc ponit Alex. in l. de vnoquoque. 8. limita. PVRPV.
c Decimò limita. Adde Alex. in l. de vnoquoque. §. fi. vers. & iuxta hoc. PVRPV.
d ¶ Totam. in materia, vide Aret. in §. fi. insti. de pen. temp. litigan.
* Excussio.

nit Barto.ſuper verbo,dicto crimine. Adde etiam quòd Ioan.
And.in addi.Specu.in titu.de cita.§.viſo. verſi. & poſt perem-
ptorium.dicit ſe intelligere.d.conclu. Innoc.quando pars eſſet
in longinquis partibus. Tunc amplius citari non deberet. Se-
cus ſi eſſet in partibus propinquis.Sequitur Lud.in l.1.in 5.col.
ff.de arbi.& Imo.in d.l.de vnoquoque. De quo vltimo vide ēt
Bal.in l.ſi quando.C.de teſt.& in l.1.in 3.q.ff.ſi quis cau.& in l.ſi
accuſatoribus.C.de accuſ.Ludo.in l.4.§.hoc autem iudicium.
38 in fin.in addi.nouis.ff.de damno infect.¶†Vndecimò fallit cō
clu.princ.in eo,qui fuit contumax in reſpondendo poſitioni-
bus:quia ad ſententiam audiendam amplius citari non debet.
Ita ſingu.Specu.in titu.de poſitionibus.§.8.in fin. Tamen iſtud
dictum non eſt verum,& contrarium tenet Ioan.And.in cap.
2.de confeſ.in nouella.in 6.& plenius in addi. Specu.in titu. de
39 cita.§.viſo,verſic.Item licèt.in fin.& Lud.in ſing.ſuis.¶†Duo-
decimò fallit,quando per iudicem interdicitur adminiſtratio
alicui tanquàm prodigo,& ſibi curator datur. Tunc non re-
quiritur alicuius citatio:quia non iudex,ſed lex iſtud facit.l. 1.
in princ.cum glo.ff.de cur.fur.Ita Bal.Ang.& Moder.in l.is,cui
40 bonis.ff.de verbo.oblig.¶†Decimotertiò fallit in datione tu-
toris,vel curatoris,quam facit iudex, in qua non requiritur, ꝙ
aliquis citetur,niſi tutor eſſet per inquiſitionem dandus. Ita
Bar.in l.qui habent.§.quolibet.ff.de tutelis.& in l. legitimos. in
prin.ff.de legi.tut.& Bal.no.in Auth.matri, & auiæ. C. quando
mu.tute.offi.& no.Alex.cōſi.86.in 2.volum.incip.viſis dubita
41 tionibus elegantiſſimè formatis. ¶†Decimoquartò fallit ſing.
quando ſententia eſt ferenda ſecundum conſcientiam alicu-
ius:tunc poteſt ferri partibus abſentibus,& non citatis. Ita ſin-
gu.Bal.in l.certum.in 2.colu.in fin. C.vnde legi.vbi formaliter
dicit,quando Papa mandat aliquem examinari, ſi eſt dignus,
ibi non eſt aliquis citandus, cùm ſufficiat probationem con-
cludere ſoli examinatori:& quia hæc commiſſio eſt potius cō
ſcientialis,quàm iudicialis.Iſtud dictum,quòd in ſententia cō-
ſcientiali non requiratur aliqua citatio,refert,& ſimpliciter ſe-
quitur Lud.in repe.rub.ff.de arbi.in 2. colum. in fine. Sequitur
ſimpliciter Alex.in d.l.de vnoquoque.in pe.colum.¶Ego pu-
to,quòd iſtud dictum non ſit ſimpliciter verum.Et primò ad-
duco ipſummet Ludo.in d.l.certum.in fi.vbi formaliter dicit,
quòd illud dictum Bald.ibi non procedit, quando extaret alia
perſona,de cuius præiudicio ageretur per id,quod not. glo. in
l.fin.C.de bono.poſſeſ.ſecundum tabu. vbi ad hoc,vt rectè de-
terminetur,neceſſe habet rectè informare cōſcientiam ſuam:
ergo requiritur cauſæ cognitio:& ſic citatio.l.fin.C.ſi per vim,
42 vel alio modo.l.in cauſæ.§.cauſa cognita. j̃.de mino.¶†Con-
firmo per id,quod egregiè dicit Bald.in diſpu.incip.ſtatuto ca-
uetur,quòd fœnerata.in fina.colum. vbi dicit,quòd ille cuius
conſcientiæ aliquid committitur,non poteſt leges tranſgredi,
quod intelligitur de conſcientia legibus munita,& ſecundum
leges regulata,non de ea,quam quiſque ſibi fabricat.arg. l. co-
43 dicillis.§.fina.ff.de lega.2.¶†Tertiò contra Bald. ineuitabiliter
ſtringit,quia iſtud verbum,cōſcientia, importat arbitrium bo
a ni viri, [a] non liberam voluntatem,ſecundum Bald.in l. fina.in
fin.C.de iure do.impe.patet ex no.in clem. 1. in verbo onera-
mus.de iure patron.per Bald.in l.nulli.in 4.colum.C.de epiſ. &
cler.per Doct.poſt glo.ſingu.ibi in cap.ſtatutum.§.aſſeſſorem.
de reſcrip.in 6.Sed ſic eſt, quòd quando committitur aliquid
per verba importantia arbitrium boni viri, debet talis com-
miſſarius neceſſariò partes requirere,& facere citari,ſecūdum
Barto.in extrauag.ad reprim. in verbo, ſine figura,& in verbo
b videbitur.& Bal.in l.captatorias.in 3.q.C.de teſtamen.milita. [b]
44 †Salua tamen dictū Bald. & hoc modo erit 15. limitatio, qn̄
commiſſio fieret per verba, quæ ſolam monitionem impor-
tant,quando Papa mandat alicui,prouideri de beneficio in cer
ta eccleſia,ſi ille eſt idoneus,vel dignus.Nam iſta verba nō fa-
ciunt aliquam conditionem,vt notabiliter Barto.declarat in l.
muto.§. ſub conditione. ff. de tut.& glo. & melius Doctor. in
cle.1.de offi.deleg.patet:quia tacitè inſunt, etiam ſi non expri-
mantur.c.cum adeo,cum glo.in verbo,ſi dignus.de reſcrip. in
c.cauſam.vbi not.de elect.& ita not.ſoluat Alex. in conſi. 218.
in 2.volum.incip.viſis verbis.& quòd iſto caſu quando com-
mittitur alicui,quòd prouideat,ſi eſt idoneus,vel dignus,ꝙ nō
requiratur aliqua citatio,firmat Bal.in l.non dubium. in 8. col.
C.de leg.& in l.ſi qua per calumniam.C.de epiſco.& cler.& in
45 l.neq; natales.C.de prob.Can.in c.fi.de præſum. ¶†Decimo-
ſextò fallit,quando alicui committitur reuiſio rationum,puta
inter certos mercatores,tunc ſi ex inſpectione conſtat eſſe ab-
ſentem debitorem,valet ſententia contra eum lata, quamuis
non eſſet abſens per contumaciam:nec aliter ſit citatus ad ſen
tentiam.Ita Bar.in l.2.§.1.per gl.ibi.ff.de admi.rerum ad ciuit.
perti.ſequitur Pau.de Caſt.in l.2.in fin.C.vbi de curiali, vel co
hor.d.Alex.in c.ex inſinuatione.ad fi.de appel.& in c.1.in 2.col.
de cauſa poſ.& propr.in c.cum olim.in 6.col.de re iudi. & in c.
veſtra,prope fin.de cohabi.cle.& mu.in c.bonæ.el 1.in 4.colu.
de elec.& in c.cum ſit Romana,prope fi.de appel. Facit,ꝙ cu-
mulatè ſcribit Lud.Rom.in conſi. 483.inci. dubitatur primò,
vtrum elect.in vlti.col.& in conſi.499. incip. in præmiſſa con-
ſultatione.Intellige,quando certum eſt iſti abſenti defenſionē
non competere,ſecundum Abb.in d.c.1.in 2.col.in princi. de
cau.poſ.& propr.& in conſi.68.in 2.vol.incip. Quamquam ſu
per vacatione.cir.fi.quod eſt in 2.volu.conſi.68.in d.c. cum ſit
Romana.propè fi.& in d.c.veſtra.& in c.cauſam quę.in 1.col.
in fi.de reſcri.Et ita conſului de facto in ciuitate Aſtenſi,quod
46 bene nota. ¶Decimoſeptimò fallit & in ſententia taxationis
expenſarum,in qua non requiritur alterius partis citatio,ſecū-
dum Bar.in l.terminato.in 2.col.C.de fru. & lit. expen. & in l.
1.C.quomodo,& quando iudic.Innoc.& alij in c.fi.quod met.
47 cauſa.¶†Decimooctauò fallit,quando diſputatur de validita
te proceſſus agitati coram alio iudice: tunc non requiritur ci-
tatio illius primi iudicis.Eodem modo, quando eſt appellatū
à ſententia:& coram iudice ad quem diſputatur de iniquitate
primæ ſententiæ,primus iudex non eſt ad hoc citandus,ſecun
dum Inn.in d.c.de cætero.de tranſac.& in c. dilectus filius Ab-
ba.de reſcr.& in c.cum ſpeciali.vbi ordinariè Can.de app.Bar.
in l.1.§.fi.ff.ad Turp.Et facit conclu.quam dixi in 9.limi.vbi di
xi,ꝙ ſufficit citari eum, ad quem negotium principaliter ſpe-
48 ctat,non eum,ad quem acceſſoriè,vt hic in iudice. ¶†Deci-
mononò fallit hoc modo:Nam licèt dubium ſit, an ſententia
lata pro abſente non citato ſaltem valeat in eius fauorem: an
verò ita ſit nulla,ſicut quando fertur contra abſentem non ci
✠ tatum.*Et communis conclu.eſt.*ꝙ vtroque caſu non valeat, [c] etiā
c in fauorem abſentis nō citati.De quo per gl.& Bar.in l.ea quæ.
C.quomodo,& quando iud.& in l.furioſo.ff. de re iud. ꝑ Bart.
in extrauag.ad repri.in ver.figura.in fi. & eſt tex. in l. properan-
dum.§.ſin autem reus,vbi Bar.Bal.& omnes.C.de iud. Bal. hic
in 6.col.& in l.ſi accuſatoribus.C.de accuſ.D.Ant.in c.cauſam.
de iud.¶Iſta communis conclu. limitatur, vt procedat in ſen-
tentia diffinitiua,ſecus in interlocutoria lata in fauorē abſen-
tis non citati,quia tunc valet.Ita ſing.Ang.in l.1.C.quibus non
49 obt.long.temp.præſcr.Alleg.Inn.in c.auditis.de procu. ¶†Vl-
tra s̃.ſcripta no.diligenter,ꝙ abſolutio, vel habilitatio à iura-
mento confirmatorio contractus,vt in caſu Auth.ſacramen-
ta.C.ſi aduer.ven.& c.cum contingat.de iureiu. & c. licèt mu-
lieres.de iureiur.in 6.in c.quamuis. de pac. in 6. non poteſt ali-
d cui concedi per iudicem eccleſiaſticum,niſi parte [d] citata,& ſi
concedatur,talis abſolutio vel habilitatio iuramenti nihil ipſo
iure valet.Ita D.Ant.Card.& Inn.in c.debitores.de iureiur. vbi
dicit Card.ſe ita ſæpius conſuluiſſe:& latè Panor.in c. 1. de iu-
reiu.Pet.de Anch.in conſi.188. incip. prædictis ſubtiliter, & ad
plenum deductis.Lau.de Ro.in commen.c.conſuluit.de vſu.
in q.125.Alex.in conſ.222.in 2.vol.incip.viſa facti narratione.
in 4.col.in fi.cum ſeq.Iſta concluſio confirmatur aperta rōne:
quia in abſolutione à iuramento requiritur cauſæ cognitio, ſe
cundum Inn.in c.ad aures,quod met.cau.Spe. in tit. de iudice
deleg.§.nunc oſtendendum.in ver.24.cum duob. ſeq. Et iſtud
patet,quia relaxatio à iuramento non debet concedi per iudi
cem eccleſiaſticum,niſi appareat de magna læſione, vt ponūt
Doct.in c.cum contingat.de iureiu.& dixi in d.Auth. ſacramē
ta.Si ergo requiritur cauſæ cognitio,ergo & citatio.d.l.in cau-
ſæ.§.cauſa cognita j̃.de min.& l.fi.C.ſi per vim, vel alio modo.
Imò plus dicit Inn.in d.c. debitores. ꝙ etiam ſimplex habilita-
tio à iuramento ſolùm facta,ne iurans periurium incurrat,nō
valet,niſi parte citata,quia ſi pars citatur,poterit eſſe, ꝙ oſten-
det,ꝙ per calumniam petitur talis habilitatio iuramenti,arg.l.
50 2.C.de Falſ. ¶†Item no.ꝙ ille qui ſemper fuit contumax in to
e to proceſſu: [e] tamen debet citari tempore ferendæ ſententiæ,
aliàs non valeret.Inn.in c.cum olim.in fi.de teſti.& in c. ad pe-
titio-

ADDITIONES.

a ¶Boni viri.Adde Pau.de Caſt.in l.de pupillo.in §.qui opus.ff.de no.ope.nūc.
Bal.in c.ſi ſacerdos.de off.ordi.Io.de Ana. conſi. 34. incip. viſis & diligenter
conſideratis.

b ¶Teſta.mili.Idem vult Alex.in l.de vnoquoque.7. limita. PVRPV.

c ¶Hanc ampliationem,ad concl.quæ habet,ſententiam non poſſe ferri parte
non citata,& latam non præiudicare,refert etiam,& ſequitur Viui. inter cō-
mun.opin.lib.17.verſic.ſententia non poteſt.vbi ponit limit. & declaratio-
nes. PANCIR.

d ¶Citata. Adde,quòd contrariam magis communem in abſolutione à iura-
mento ad effectum agendi,vel excipiendi dicit Rol.conſi.57.num. 28. lib.1.
Affic.deci.220.col.3.Capel.Toloſ.q.6.Nat.conſi.167.col.3.& 4.conſi.173.
col.fi.& ita de facto ſeruari dicitur idem Rol.conſi.13.nu. 38. lib.1.cui adde
Oſaſ.deci.125.nu.7.vbi tollit omnia contraria in hoc artic. MASVER.

e ¶Proceſſu.Secunda ampliatio eſt Alexan.in l.contumacia. in 2. not. 3.limi-
ta. PVRPV.

titionẽ.de accuſ.& gl.magiſt.in c.2.de dolo.& ꝯtu.in 6. Ego al lego gl.in Auth.iubemus.in gl. fin.in verbo,ſpectans, de iudic.
51 ¶†Item no.(quia quotidianum eſt) ꝙ iudex non poteſt defer re iuramentum in ſupplementum probationis ei,qui ſemiple nè probat,niſi parte ad hoc citata.Ita ſing.Ang.in l.in bonæ fi dei,per illum tex.C.de reb.cred.cum multis concor. quas de
52 di in l.admonendi,in pe.car.magna,de iureiu.dic vt ibi.¶†An
a autem in ſententijs ᵃ interlocutorijs,in quib. requiritur citatio ſit etiam neceſſe,quòd interueniat peremptorium,ſicut in diffinitiua ſententia? Bar.ſing.in l.conſentaneum.in 2.col. C. quõ, & quando iud.tenet,ꝙ ſi ſit interlocutoria grauis præiudicij, vt dixi in princ.præſentis materiæ:tunc requiritur peremptorium,aliàs ſecus.Et idem firmat Bald. in l.tres denunciationes. C.quomodo,& quando iud.& melius quàm alibi Matheſilanus in no.132.Imo.& Lud.in l.ſi finita.§.Iulianus.ff.de damno infec.Facit l.properandum.§.& ſi quidem. C.de iudi. vbi in interlocutoria ferenda ab obſeruatione iudicij, requiritur perẽptorium.De quo vltimo dubitat Bar.in d.l.conſentaneum. Et an in tali abſolutoria ab obſeruatione iudicij requiratur citatio:declarat no.Bar.in l.Titia.in 3.col.ff.de accuſ.Bar.& omnes
53 in d.§.& ſi quidem.Bar.in d.l.tres denunciationes. ¶† Vltimò eſſet videndum,an in dubio ſententia præſumatur lata præcedente peremptorio,& citatione;in quo multa dicunt. reſideo in hac ſententia,quòd ſi ſit appellatum à tali ſententia,nõ præſumatur lata præcedẽte citatione, & peremptorio, niſi in actis appareat,ſecundum Doc.in c.quoniam contra falſam.de proba.Io.And.in addi.Spe.in tit.de ſent.§.iuxta.verſi.& nota.Et ad hoc vide,quod no.dicit Bal.in c.bonæ.in 2.col. de electio. vbi ponit ſingularem limi.ſ.ad id quòd dicitur, quòd in dubio nõ præſumitur citatio niſi appareat,ſecundum Archi. in c.propoſuiſti.86.diſt.vide etiam Bal.in c.1.§. ad hoc.in 9.colum.per illum tex.in verbo deuinxi.de pace iur.fir.in vſi. feud. quamuis aliter teneat Bal.in l.hi,qui ad ciuilia.C.de appella. & malè.Intellige,niſi eſſet ſententia de antiquo lata,ibi præſumeretur citationem,& peremptorium præceſſiſſe, ſecundũ Doctor.præfatos,& Bal.in c.1.de mi.vaſal.qui contu. eſt. Facit, ꝙ dixi in q.de notario putatiuo in l.Barbarius.ſ.de off.prçto.aliàs ſi non ſit appellatum à ſententia, in dubio præſumitur lata ꝑcedente citatione,& peremptorio,vt latè ponit Alexan. in d.
54 l.de vnoquoque.in 2.colum.quicquid ibi teneat Ang. ¶†Prædicta omnia procedunt in ſententijs iudicum ordinariorum. Quid in laudo arbitratoris,an poſſit ferri partibus abſentibus, & non citatis? Examinat Barto.hic in 7.& ſeq.colum.& eſt articulus valde diſputabilis.& quia tangitur ordinariè in l.ſi quis
55 arbitratu.ff.de verbo.oblig.dic vt ibi.¶†Quid autem in ſententia arbitri,ſeu laudo? Lud.in l.1.in 4.colu.ff. de arbi. dicit,quòd per omnia debemus dicere prout in ſententia iudicis. Credo, quòd motus ſit:quia arbitria ſunt redacta ad ſimilitudinem iudiciorum l.1.ff.de arb.Bar.verò in d.l.ſi quis arbitratu.in 3.col. dicit hoc eſſe indubitatum:quia in laudo arbitri debet præcedere citatio.l.diem proferre.§.ſi quis litigatorum.ff.de arb. Sed aduerte,quia in hoc cadit magiſtralis differentia inter ſententiam iudicis,& laudum arbitri:quia iudex poteſt ferre ſententiam parte abſente:dummodo fuerit legitimè citata.l.de vnoquoque.cum ſim.ff.de re iudic.Sed arbiter non poteſt vna parte abſente etiam legitimè citata ſententiam ferre: quia per abſentiam vnius partis bene committitur pœna poſita in compromiſſo:ſed poſtea expirat compromiſſum, niſi iſta poteſtas eſſet data in compromiſſo.Ita probat tex.no.in d.l.diem ꝓferre.§.ſi quis litigatorum.& ita in ſpecie not.Bal.in l.ſi qui ex cõſenſu.in 3.no.per illum tex.C.de epiſcop. aud. licèt referat Cy. & Iaco.de Arc.ibi aliter.diſtinguere,ſed reprobat,& bene.iſtud idem tenet Bald.in cap.Quintauallis.de iureiur. vbi Imo. in 5.
56 colum.¶†Iuxta prædicta ſuccedit ſolennis quæſtio, & quotidiana.Pone,factum eſt compromiſſum in aliquem, duraturũ per menſem,cum poteſtate ſpecialiter in compromiſſo attributa,quòd arbiter,vel arbitrator poſſit prorogare terminum illius menſis ſemel,bis,ter,& pluries,prout voluerit partib.præſentibus,vel abſentibus citatis,vel non.Pone,quòd arbiter prorogauerit ad alium menſem in abſentia partium, & non intimauerit partibus,an valeat:& an geſta poſtea per errorem valeant? Bal.ſing.in l.cos.§. Apoſtolos.in 2.col.C.de app.determi
b nat,quòd talis prorogatio nihil valet, ᵇ per l.diem proferre. in princ.dum dicit,vel præſens,vel per nuncium, vel per epiſtolam.ĵ.de arbit.ergo requiritur notificatio partibus,iuxta glo.in l. 1.in fi.ff.de contrahen. empt. Mouetur etiam Bal. per doctri. gl.in cle.1. in fi.de app. quæ dicit, quòd vbi termini aſſignatio poteſt aliquem lædere,debet ſibi intimari.& dicit Bal.ſe ita cõ
c ſuluiſſe. ᶜ Mar.Lau.hic refert ꝙ collegium Mediolanenſe con ſuluit contrarium,& mouebatur: quia poteſtas arbitri pendet à poteſtate partium.i.tantam poteſtatem habet arbiter,quantam partes ſibi dederunt.l.non diſtinguemus.§.de officio.ff.de arbi.Si ergo partes dederunt expreſſam poteſtatem arbitro in compromiſſo,ꝙ poſſet prorogare terminum partib. præſentibus,vel abſentibus citatis,vel non:cui ergo dubium,ꝙ poterit prorogare abſque præſentia partium,& abſque ꝙ eis notificetur? Et per hoc dicunt non obſt. d.l.diem proferre.quia ibi arbiter non habebat iſtam expreſſam poteſtatem à partib. vt in caſu noſtro, & iſtam ſententiam dicti collegij ſequit̃ Mar. Lau.hic per tex.qui videtur prima facie expreſſus in l.diẽ proferre.§.ſi quis litigatorum.ĵ.de arbi. Tamen ad illum tex.ex ĵ. dicendis patebit ſolu.Dicit tamen,ꝙ poſſet ſaluari opi. Bal.qñ in primo termino primi menſis arbiter nil cognouiſſet de meritis cauſæ: tunc bene tenetur intimare ſecundam prorogationem partibus,aliàs ſecus.Addo,ꝙ primam opi.Bal.videtur ẽt tenere idem Bal.in Auth.ei qui.in 2.col.in prin.C.de temp.app. vbi dicit,ꝙ ſi tempus compromiſſi fuit prorogatum per arbitros,partes ipſæ videntur prorogaſſe, dummodo prorogatio ſit intimata partibus,aliàs non valeret. Eſt verum,quòd Bal.ibi non expreſsè loquitur, quando data erat arbitro poteſtas, de qua.ſ.Adde etiam Bal.in l.1.in fi.col.ver.quæro,an interlocutoria.C de ſent.& interlo.om.iudi.vbi dicit, ꝙ habens poteſtatẽ prorogandi compromiſſum poteſt hoc facere nulla parte citata:quia iſta non eſt propriè ſententia : tamẽ debet arbiter iſtã prorogationem notificare partibus per ſeipſum, vel per nun
57 cium,vel epiſtolam.d.l.diem proferre. ¶† Adde etiam,ꝙ illã opi.Bal.in d.§. Apoſtolos.ſequitur Sal.& tenet expreſsè Alex.in conſi.34.inci.viſo themate.ſ.reſcripto.in 1.vol.& 63.inci.in cã & lite vertente inter Tho.Pro iſta opi.Bal.facit,quod ſing.vult Spe.in tit.de arbi.§ excipitur.ver.ſed pone ꝙ ſit actum, qui eſt verſ.pen.vbi expreſsè dicit,ꝙ ſi ſit actum in compromiſſo, ꝙ arbiter poſſit partibus abſentibus proferre laudum : tamen tenetur partem citare,per l.properandum. §. & ſi quidem. C.de iud. & l.pe.§.illud.C.de temp.app.& dicit ibi Io. And. in addi. ꝙ illud dictum alibi non habetur:& quod ita aliàs fuit iudicatum propter auctoritatem Specu. dum ipſe eſſet aduocatus vnius partis.Iſtud dictum Spec. eſt bene ſingulare: tamen prima conſideratione vr̃ contra tex.in d.l diem proferre.§.ſi quis litigatorum.Sed aduerte,ꝙ tex.bene ibi dicit, ꝙ arbiter poteſt ferre ſententiam parte abſente, quando in compromiſſo hoc fuit dictum,ꝙ abſentibus partibus poſſet iudicare;tamen text. ille non dicit,ꝙ licèt poſſit partibus abſentib. ꝙ tamẽ poſſit eis non citatis:quia vt dixi ſ. proximè arbiter non poteſt pronunciare vna parte abſente,etiam legitimè citata: quia abſens bene incidit in pœnam compromiſſi : ſed compromiſſum expirat,niſi in compromiſſo ſit dictum, ꝙ poſſit partibus abſentibus pronunciare,tunc poteſt.d.§.ſi quis litigatorum. tamẽ debet eas citare.& hoc dictum Spec.eſt ſingulare.Ideo Alb. in d. §.ſi quis litigatorum. dicit poſt Gul. ibi , ꝙ ſi in compromiſſo ſit dictum,ꝙ arbiter poſſit abſentibus partib.pronunciare, tũc poteſt partib.abſentib.pronunciare, non autem eis nõ citatis, niſi in compromiſſo etiam eſſet dictum partibus abſentib. & non citatis.Alleg.Spe.in d.§.excipitur.ver.pen. Iſtud eſt etiam quod vult Imo.in l.ſi quis arbitratu.in 2.col.in prin. ff.de verb. obl.vbi dicit,ꝙ quotidie in compromiſſis additur clauſula, ꝙ arbiter poſſit pronunciare parte abſente, & non citata,& tunc nõ eſt opus citatione,vel notificatione.& dicit,ꝙ ſic obſeruat̃.
58 Ita etiam dicit Imo.in c.cum dilectus.de arb.† Ad idem facit quod pulchrè no.Bal.in l.2.C.vbi in rem act.in 1.col. per illum tex.in verbo,ad notitiam,quòd quando terminus aſſignat̃ alicui in abſentia ſemper debet ſibi notificari,aliàs aſſignatio termini non præiudicat abſenti,quod eſt no.ſecundum Bald.Tamen potes dicere,ꝙ iſtud non facit in propoſito,quia aliud eſt quærere,an prorogatio,vel aſſignatio termini præiudicet ignoranti,& tunc loquitur Bald.in d.l.2.& alibi ſępe.Aliud eſt quærere,an illa prorogatio valeat,& iſta eſt quæſtio noſtra. Et tenendo iſtam partem,reſpondeo ad fundamenta collegij Mediolanen.dum dicebatur,ꝙ poteſtas arbitri pendet à poteſtate partium.Fateor d.l.non diſtinguemus.§.de offi.& c. cum dilectus.de arb.Et dum dicebatur, ꝙ partes in compromiſſo dederunt poteſtatem prorogandi compromiſſum partib. ꝓſentibus,vel non,citatis,vel non:ergo arbiter poteſt prorogare partib.abſentib.& non citatis,quia fateor.Tamen tenetur intimare partib.niſi in compromiſſo etiam eſſet ſpecialiter dictum, quod

ADDITIONES.

a ¶An autem in ſententijs.Adde l.ſi quando.C.de teſt.& in c.2.de teſt.Inn.in c. petitione.de accuſ.Io.And.in c.conſuluit.de offi.deleg.

b ¶Nihil valet.Adde,ꝙ hanc communem dicit Dec.conſi.39.in prin.qua de re plura no.Alex.conſi.34.col.fi.circa fi.lib.1. MASVER.

c ¶Conſi.35.col.2.ver.modo videamus.vlt.vol.Fely.in c.1.col.pe.ver.3.no.extra de conſti.Rom.rep.Rub.de arb.col.7.q.17. BELLOT.

ꝙ non teneatur intimare,vt ex ſ.dictis patet.Ex quib.fac iſtam
no.regulam, quòd arbiter poteſt facere id,quod ſpecialiter eſt
à partib.conceſſum,nec plus.Nec ſufficiunt verba generalia,
ſed oportet quod ſpecialiter,& nominatim concedatur.Facit
quod dicit Bar.in l.Aquiliana,in fi.j.de tranſac.cum his,quæ di
59 xi ibi in l.1.¶†Vlti.quærit Bar.an ſententia interlocutoria de-
beat in ſcriptis proferri.& tenet quod non,iuxta gl.in l.2.ff. de
app.reci.Dicit tamen in ꝯrium eſſe tex.in l.fi.C. de priuil.ſcho.
lib.12.circa fi.l.in verbo,interlocutione in ſcriptis proferenda.
Bar.& Mod.reſpōdent,quòd ibi eſt caſus ſpecialis. Non intelli
go Barto.quod in illa l.fina.caſus ille ſit ſpecialis.ſed vult dice-
re Bart.prout dicit ille tex.quod ſi ſumus in caſibus ſpecialib.
in quib.ſententia interlocutoria debeat proferri in ſcriptis,tūc
milites de quibus ibi,& alij de eorum familia tenentur ſoluere
* duos ſolidos.Et qui ſint illi caſus ſpāles,dicam j.*Cōis ergo cōclu*
a *ſio eſt*,quòd ſententia interlocutoria [a] non eſt neceſſario in ſcri
ptis proferenda,prout etiam dicit gl.in c.fi.in gl.1. de re iudi.in
6.& in c.quoniam contra falſam.in verbo interlocutiones, de
proba.quæ dicit,quòd licèt ſententia interlocutoria non ſit in
ſcriptis proferenda,tamen debet poſtea in actis redigi ad ſcri-
b pturam.Et quòd interlocutoria ſcripturam non requirat, [b] te-
net Bar.in l.2.in fi.C.de ſen.ex breu.per rationem, vt ibi per eū.
& Bar.in l.3.ff.de app.reci.Bal.in l.fi.C.de ſen.ex breu.reci.Ang.
& Imo.in l.1.§.libelli.ff.de appellat.& ibi plenè Angel. de Are.
60 †Hinc dicunt Ang.Imo.& Alex.in l.patris, & filij. de vulga. &
pup.quòd interlocutoria in condemnatione expenſarum nō
requiritur,quòd feratur in ſcriptis de neceſſitate.Idem dicunt
Ang.& Imo.in l.Paulus.ff.de re iud.Imò ſing.tenet Bald.in d.l.
patris,& filij, quòd ēt ſi ſententia expenſarum feratur cū ſen-
tentia diffinitiua ſimul,quamuis diffinitiua requirat,quod pri-
mò ſit ſcripta,tamen ſententia condemnationis expenſarum
poteſt voce proferri,& ſufficiet eam probari teſtib.& ſequitur
ibi Alexā. quamuis Comenſis.ſ.dictis contradicat.Intellige tñ
prædicta in expenſis,quæ veniunt officio iudic. tantum. qđ eſt
regulariter,vt dixi in l.1.C.de iudi.ſed ſi deberentur iure actio-
nis,puta,quia promiſiſſet per ſtipulationem,iuxta glo.in l.3.§.
ſi rem.ff.de leg.3.& in l.non ſolum.ff.de rei ven. quia tunc ſen-
tentia ferenda eſſet diffinitiua,iuxta gl.magiſtram in clem.1.in
verbo diffinitiua,de ſequeſt.poſſ.& fru.tunc ſententia condem
natoria talium expenſarum debet neceſſariò in ſcriptis profer
ri.In quo tamen aduerte,quòd ſi iudex expreſſè in ſcrip. con-
demnaret in expenſis,ſed reſeruaret poſtea ſibi taxationem ta
lium expenſarum & declarationem,certè ſi iudex poſt ſenten
tiam,& ex interuallo poſtea taxaret,non requireretur alia ſcri
ptura:quia non condemnat,ſed declarat: & qui declarat non
dat de nouo.l.hæredes palàm.§.ſi quis poſt.de teſta. Ita Bal. in
61 l.terminato.in 3.col.C.de fru.& li.expen. ¶†Pro prima concl.
facit,quod dicit Bar.in l.Titia.in 3.col.ff.de accu.vbi quęrit,an
ſententia abſolutoria ab obſeruatione iudicij ſit diffinitina, an
interlocutoria.Vtilitas eſt:quia ſi eſt diffinitiua, debet in ſcri-
ptis proferri:aliàs ſecus,vt ibi per eum.Facit,quod in ſimili ha-
c betur in præcepto [c] iudicis de ſoluendo intra 10. dies, quod fit
contra confeſſum,iuxta gl.in l.ſi debitori.ff.de iudi.Nam cùm
ſit ſnīa interlocutoria,non requirit ſcripturam.Ita Gemin.in c.
62 fi.de re iud.in 6.Imo.in d.l.patris,& filij.¶†Limita prædictam
conclu.non procedere in ſententia excommunicationis,inter-
dicti,& ſuſpenſionis,quia quamuis nil diffiniant,tamen neceſ-
ſariò debent in ſcriptis proferri.c.1.in prin.iuncto verſi.hæc ea-
dem.de ſent.excom.in 6.quem ad hoc no.Bal.in l.prolatam.in
63 2.col. C.de ſen. ¶ †Secundò mirabiliter fallit in ſententia pri-
mi,& ſecundi decret..Ita ſing.Bal.in l.iuſtè poſſidet.ff.de acqui.
poſ.Motus fortè propter earum grauitatem, & præiudicium.
64 An †autem interlocutoria [d] debeat ferri iudice ſedente ꝓ tri-
d bunali,remitto te ad Bar.in l.2.in fi.C.de ſent.ex bre. Bal. in l.1.
in 2.col.eod.tit.& in d.l. patris,& filij.Sententia autem, ſeu lau
e dum [e] arbitri debet de neceſſitate in ſcriptis proferri.l.1. C. de
ſent.ex bre.re.gl.in l.cum antea.in ver. ſuſceperint.C.de arbitr.
Secus in arbitratoris laudo.Bal.in l.fi.in 5.col. C. de contrahen.
emp.De ſententia autem diffinitiua eſt expeditum, quòd ne-
ceſſariò de ſcripti recitatione proferri debet.l. 1. & per totum.
C.de ſent.ex breui.re.Fallit in caſibus de quibus per gl. in c.fin.
in ver.illuſtrium.de re iudic. in 6. Plures caſus ponit Panor. in
65 c.1.de libel.ob.¶†Inter alios illum no.quod in cauſa matrimo
f niali [f] valet ſententia diffinitiua,licèt non ſcriptis lata.gloſ.in c.
66 Albericus.vbi Innoc.& alij.de teſt.¶†Item quando profertur
in præſentia principis,ſecundum Specu.in titu.de ſen.prola.§.
iuſto verſic.non valet etiam ſi eſt lata.De quo per Ioan.Andr.
& alios.in c.in cauſis.de re iudi.Bal.in l.fin. C. de leg.& in c.1.de
67 no.for.fidelit.¶ †Item de conſenſu partium valet diffinitiua
ſine ſcriptis lata.Ita videtur probari in l.fi.in verbo,conſentien-
tes,& ibi glo.& Bar.expreſſè.C.de priu.ſcho. lib. 12, per aliqua

* ſimilia,vt ibi per Barto. *Contrarium eſt verius, & communiter tene-*
tur.Ita tenet gl.in d.c.fi.in verbo,illuſtrium.de re iud. in 6. & in
c.de cauſis.de offi.deleg.& in cle.ſæpe.in gl.pe.& fi.de ver.ſig.&
glo.in §.ſicubi.in Auth.de mand.princ.Ang.de Are.in l.1. §.li-
belli.in 9.col.ff.de appel.plures alios caſus ſpeciales inuenies in
68 locis præalleg.¶†No.tamen perpetuò qđ ſingu.tenet Ang. in
ꝯſil. 250. incip. Domina Liberina de Mantoa. vbi conſuluit,
quòd ſi de cauſa vertente coram ordinario ſit petitum conſi-
lium ſapientis,& cauſa ſit commiſſa conſilio vnius confiden-
tis partium:Pone,portatur conſilium ordinario,iudex ordina
g rius diſſigillat conſilium, & dicit pronuncio [g] prout in iſto
conſilio continetur. Poſtea tradit conſilium notario banchi,
& notarius in fi.ſcribit qualiter iudex pronunciauit, prout in
conſilio continetur,conſuluit Ang. quòd iſta ſententia eſt ipſo
iure nulla:quia ſententia diffinitiua debet proferri de ſcripti re
citatione.Iudex ergo debuit primò ſcribere iſta verba,pronun
cio prout in iſto conſilio continetur,deinde proferre,aliàs ſen-
tentia eſt nulla.Et iſtam deci.ſequitur D.Ant.de Alex.in l. 1.cir
ca fin.C.ſi aduer.liber.Ex iſtis remanet expeditus primus intel-
lectus princ.glo.noſtræ.Sum in 2.lect.glo.ibi, alij dicunt per li-
bellum.ex qua habes in effectu,conſiderato, quòd gloſ.repro-
bat iſtum intellectum,quòd quando imploratur offic. iudi. in
cauſa,in qua requiritur cauſæ cognitio, ibi eſt neceſſarius libel
lus:tamen aduerte ſecundum Doct.quòd. §.oportet. ſecūdus,
per quem mouetur glo.ad reprobandum iſtum intellectum,
non dicit,ꝙ ſit neceſſarius libellus:dum dicit,ſi vult,& no. cir-
ca illum caſum,quem glo.ponit,ꝙ in alienationib. rerum im-
mobilium minoris requiritur decretum iudicis cauſa cogni-
69 ta.¶†Circa hoc perpetuò no.quod ſingu.cōſuluit Pet. de An-
cha.in conſi.83.incip.viſis diligenter actis,& actitatis. Pone to-
ta die contingit. Volo emere rem minoris immobilem: ſed
quia minor non habet curatorem,ſcio ꝙ non poſſum emere,
h niſi cum auctoritate curatoris,& decreto [h] iudic. Pone,iudex
huic minori petenti conſtituit curatorem:& ſimiliter poſtquā
conſtituit curatorem interponit decretum cum auctoritate
illius curatoris,ſuper alienatione illius rei minorris immobi-
lis:conſuluit,& verè Pet.de Anch.quòd alienatio eſt ipſo iu-
re nulla,& illud decretum nihil valet:quia decretum debet in
terponi in alienationibus minorum cauſa cognita.l.magis pu
to.§.ne paſſim.ff.de reb.eorum,l.fin.C.de cur.fur.Cy.in l.actus.
C.de fer.Sed ex breuitate temporis non poteſt dici interueniſ
ſe cauſæ cognitionem in decreto:ergo nihil valet,per id,quod
in ſimili dicitur,quòd ſententia lata ex breuitate temporis eſt
nulla,quando iudex tulit ſententiam tam breui tempore, ꝙ
non potuit veriſimiliter acta conſiderare.Ita Bart.in l. prolatā.
in fi.& in l.ex ſtipulatione.per illum tex.C.de ſent.cum ſuis cō-
cord.Singularis certè eſt deciſio,quam refert,& ſequit Alexā.
70 in conſi.359.inci.viſis verbis teſtamenti.in fi.colum. ¶†Not.
ſecundò diligenter id,quod nouiter conſuluit Pau. de Caſt.in
conſi.79.incip.ſuper eo,quod quæritur:vbi dicit,ꝙ ſi notarius
ſit rogatus de interpoſitione decreti facta per iudicem, ꝙ dicat
in inſtrumento,qualiter iudex cum cauſę cognitione ſuꝑ hoc
interpoſita,ſuper iſta alienatione rerum minoris:an iſta verba
notarij aſſertiua ſufficiant ad probandum, quòd interuenerit
cauſæ cognitio,prout requiritur?conſuluit, ꝙ non, per regulā
no.quæ habet,ꝙ qñ notarius atteſtatur aliquid in inſtrō, ꝙ nō
potuit fieri, tunc tꝑe rogati notarij inſtrm̄ illud non probat.
eſt

ADDITIONES.

a ¶Sententia interlocutoria.Adde Spe.& ibi Bal.in addi.titu.de ſen.verſ. quid
de interlucutoria.Bal.in l.hac conſultiſſima.C.qui teſta.face.poſ.

b ¶Hoc procedit in cauſis leuibus,& modici momenti,& partibus conſentien
tibus,ſecus ſi cā erit magna.l.quoties.C.de priu.ſcho.li.12.& facit tex.in Au
then.niſi breuiores,C.de ſen.ita no.Seb.de nulli.c.13.poſt num.73.& nu.74.
vbi enumerat caſus, in quib. nō procedit dicta concluſio,cui adde Rober.de
ordi.iud.in 6.par.c.53.nu.12.nu.16.qui etiam prædicta declarat. MASVER.

c ¶In præcepto.Adde ita velle Alex.poſt Ang.in l.fi.col.8.C. de eden. dum lo-
quitur de præcepto facto à notario. PVRPV.

d ¶Interlocutoria.Adde Cy.in l.emancipatione.C.de fide inſtru.

e ¶Laudum arbitri.Adde Lanfr.in repe.c.quoniam contra falſam.de proba.

f ¶Matrimoniali.Adde gl.in c.fi.de reg.iur.li.6.Arch.in c.ſtatutis.2.q.1.

g ¶Pronuncio.Quòd ſententia poſſit ita ferri pronuntio,vt in cōſi.tenet Alex.
in l.1.§.ſi quis ita.col.4.de ver.ob. PVRPV.

h ¶De interpoſitione decreti in alienatione rei minoris, & an Decretum de-
beat interponi ante actum:vel poſt,vide Iaſ.in l.ſi quis mihi bona. §.iuſſum.
colum.penul.ff.de acquiren. hæred. Item, quomodo Decretum à ſententia
differat,& alia plura,vide per Nat.conſilio 161.colum.5.& colum. 8. & ſeq.
Dec.conſi.209.& quòd quando index interponit Decretum,non debet dice
re,ſi & quatenus iuris ſit,ſed prius debet diſcutere.teſte Bar. in l.cū propter.
ff.de leg.præſt.quæ omnia latius examinat Ro.conſi.33.nu.10.conſi. 76.nu.
15.conſi.99.nu.23.lib.1.melius conſi.7.per tot.lib.3. BELLAC.

est doctr. Bar. licèt ipse alia alleget in Auth. si qs in aliquo, circa fi. C. de eden. cum concor. quas ibi dedi: sed cãæ cognitio non potuit statim illo tunc adhiberi, ergo verba notarij, ꝙ interposuit iudex decretum cum causæ cognitione, nihil probant de
71 causæ cognitione. ¶† Imò plus consuluit Pau. in eod. cons. ꝙ si iudex tempore, quo interponit decretum, dicit, ꝙ in hoc adhibuit causæ cognitionem, ista verba iudicis non probant, ꝙ cãæ cognitio interuenerit, per aliam regulam, ꝙ quotiescunq; non potest liberè aliquem actum facere, nõ stat assertioni suę. l. & si fortè, vbi pulchrè Bar. ff. de cast. pec. cum multis concor. quas dixi in l. 1. in prin. ꝟ. de offi. eius. Tamen, vt ibi dixi, posset dici, ꝙ illa regula procedit in priuato, non in iudice, de quo lex multum confidit: quomodo ergo fiet in casu nostro ad probandum, ꝙ decretum sit interpositum cum causæ cognitione: si non statur nec instrõ notarij, nec confessioni iudicis? consuluit Pau. in d. c. cons. ꝙ notarius debet facere duo instrã separatim, & diuerso tempore, in vno attestari de causæ cognitione, quam iudex primo adhibuit s̃m formam casus contingentis. Postea in alio instrõ attestari, qualiter decretũ interposuit cũ cãæ cognitione, vt in primo instrõ continetur, & ista not. bene. Et ad ista dicta Pau. de Cast. adde omnino quæ dicã ꝟ. in 2. col.
72 & seq. ¶† Redeundo ad gl. omissa doctri. Bal. Bar. hic examinat qñ imploratur off. iud. an, & qñ de necessitate requiratur libellus, vt hic per eum, & vide per Bal. in rub. extra de off. iud. in 9. col. & seq. Inquãtum Bar. facit tria membra, dicens. Quoddam esse off. iud. quod succedit loco deficiẽtis actionis. Quoddam, quod succedit loco deficientis excep. &c. Poterat Bar. clarius
73 loqui, & vti terminis magis conuenientib.† & dicere, ꝙ triplex est off. iud. quoddam nobile aduersarium, & mercenarium, vt declarat Bar. in l. 1. in 7. col. de iur. om. iud. De primo. s. de nobili loquitur primum membrum Bar. quia est illud, quod competit loco deficientis actionis. De scdõ. s. de aduersario loquitur s̃m membrum Bar. quia est illud, quod aduersatur, dum dicit, loco deficiẽtis except. Tertium est mercenarium, quod deseruit circa actiones propositas, in his, quæ emergunt in lite circa fructus, interesse, & similia. Et de ista materia qñ imploratur offi. iud. an, & qñ sit necessarius libellus, vide et per Bar. in repe. l. 3. in fi. C. de pig. & in l. 4. in bonis lect. C. de pq. & in l. 1. §. fi. ff. de var. & extraor. cog. & in l. ab hostib. §. sed quod simpliciter. ff. ex quib. cau. ma. & in l. 4. §. hoc autem iudicium, in 6. & 7. q. de dã. infec. Bal. in Auth. offeratur. C. de lit. contest. & in rep. l. incerti, in pe. & fi. col. C. de interdi. & in l. 1. ff. de iur. omn. iud. vbi latius per Cy. Spec. in tit. de integ. rest. §. fi. ver. vlt. & in tit. de lib. ꝯcep. §. nunc videndum. ver. si. D. Ant. & alij ibi, vbi mare magnum
74 in c. fi. de offi. iu. ¶† No. tñ circa doctri. Bar. ꝙ in omnib. casib. in quib. concluditur, ꝙ in imploratione off. iud. non requiritur libellus, intellige tñ semper, ꝙ requiritur qualisqualis petitio in actis, quia alias non posset iudex impartiri officium, si non imploraretur, per l. 3. §. hoc autẽ iudicium. ff. de dam. infec. Ita no. Alb. hic, alleg. l. de submersis. C. de nau. li. 10. & cle. sæpè, de ver.
75 sig. ¶† No. et diligenter, ꝙ in omnib. casib. in quib. non competit actio, sed solũ offi. iu. vt in 1. membro Bar. licèt aliàs ad constituendũ debitorem in mora sufficiat sola interpellatio extraiudicialis, gl. in l. q. Romæ. §. coheredes, in gl. in ver. testato. ff. de verb. obl. & in l. vinum, in gl. mag. ꝟ. si cer. pet. cũ concord. quas ibi dedi: Isto casu non sufficit ad cõstituendum in mora in his, quæ debentur off. iu. nobili: sed requirit̃ interpellatio iudicialis, tex. est sing. s̃m Bar. & alios ibi, in l. cum postulassem, in princ. ff. de dam. inf. & rõ clara est, qa cùm nihil debeatur parti, ergo si pars interpellat extraiudi. nihil facit: oportet ergo ꝙ sit iudex, q interpellet. Istam rõnem assignat Bar. in l. 1. in 7. col. ff. de iu. om.
76 iud. † imo plus nec per productionem libelli cõstituitur tunc in mora, nisi interueniat lit. contest. vt per Bar. in l. denunciasse. §. quid tñ. ff. de adul. per illum tex. Ang. & Lud. in d. l. vinũ. Bal. & Ang. in rub. C. de in ius vo. Itẽ vbi implorat off. iud. non hẽt locum reconuentio. glo. in l. sed & si restituat, in ver. adierit, vbi
77 Ang. ff. de iud. ¶† Itẽ licèt aliàs filiusfa. non possit esse in iudicio sine cõsensu patris. l. fi. §. necessitate. C. de bo. quæ lib. tñ potest implorare off. iu. absq; licentia patris, s̃m Lud. in rub. ff. de arb. in 8. col. per gl. quam dicit sing. in l. 1. C. q. admi. vbi et Ang. dicit illam gl. esse singularẽ: sed Lud. ibi alleg. concor. in l. 4. §. cã cognita. in l. si seruus. ff. de bo. pos. quę tñ gl. loquuntur in seruo. Idem Lud. in l. cum filiusfam. viaticum. ff. si cer. pet. ponderat ibi esse aliam gl. sed nihil facit, qa loquit̃ in casu speciali, qñ pa-
78 ter erat absens. ¶† Facit alia gl. in l. cog. § si pater, in ver. obsequium. ff. ad Treb. quam gl. dicit Lud. in repe. rub. ff. de arb. in 8. col. esse singularem ad aliud, ꝙ licèt filius emãcipatus non possit agere nisi impetrata venia, tñ quando implorat officium iudicis, non requiritur impetratio veniæ. Tñ cogita, quia gl. istud non bene dicit, dic vt ibi habetur. Intellige tñ quod dixi, ꝙ filiusfam. potest esse in iudicio implorando officium iudicis sine cõsensu patris, verum est, qñ officium non in figura iudicij implorat, & ita loquitur gl. in d. l. 1. C. qui admit. & ibi Barto in fin. col. & alij post eum: sed si imploretur in figura iudicij, vt in casib. hic not. per Bart. tunc bene requiritur consensus patris.
79 ¶† Item adde dum s̃. retuli. Pau. de Cast. in cons. 89. tenere, ꝙ non credatur attestationi notarij, nec etiam iudicis, si dicatur decretum interpositum cum debita causę cognitione. Nam in contrarium videtur mihi restringere illud, quod vult glo. in l. 1. in glo. mag. in ver. ordine. C. de fide instru. lib. 10. secundum ꝙ eam pro not. sequitur Bal. in l. fi. C. de præd. mino quæ vult, ꝙ decretum iudicis præsumatur interpositum ex iustis causis, & ista glo. est ad hoc singu. secundum Bal. in c. sicut. circa fi. de re iud. Si ergo currit præsumptio iuris, quid est quod assertioni, quæ iuuatur præsumptione iuris, stari non debeat, quia etiã sine assertione iudicis, vel notarij decretum præsumeretur in-
80 terpositum ex iustis caus. † Sed potes respondere, quod illa glo. non loquitur in decreto super alienationibus minorum, quod patet, quia in alienationibus minorum oportet allegare causas iustas, & eas legitimè probare, & de his debet in actis constare, vt iudex possit decretum interponere, text. est no. in l. minorum. C. de prædi. min. Facit l. lex, quæ tutores. C. de admi. tuto. & quod vult glo. in l. 2. C. quando decreto opus non est.
81 ¶† Item adde circa doctri. Barto. dum in secundo casu primi membri princ. dicit, quoddam esse officium iud. per quod nihil concluditur parti, sed iudici, vt in integ. restitut. & in cautione damni infect. & in isto dicit, quod requiritur libellus, vt hic per eum. Non inuenio aliquem in hoc aduertisse, sed dubia multum videntur verba Barto. in eo, quod dicit in cautione damni infecti in tribus. Primò dum præsupponit, ꝙ in ea nihil concluditur parti, quia concludit ex quo peto, ꝙ pars caueat. Item dum innuit Barto. quòd hic requiratur libellus. Item innuit, ꝙ hic causæ cognitio requiratur, neutrum videtur posse procedere, cùm cautio damni infecti celeritatem desideret, l. 1. & l. 3. in princ. ff. de damn. infect. Cogita. Et quod in cautione damni infecti requiratur libellus, vide Barto. in l. 4. § hoc autem iudicium, in 6. & 7. q. ff. de dam. inf. item adde, ꝙ in missione in possessionem ex secundo decreto non requiritur libellus, s̃m Bar. in l. iubere cauere, in vlt. colum. ꝟ. de iur. om. iud. per rationem de qua ibi per eum. ¶ Sum in 2. lect. glo. ibi, tertij dicũt. in qua habes tertium intellectum, & 4. opp. ex quib. habes colligere fallentias ad istum intellectum, quem communiter tenent Doct. hic. Eum tenet Inno. in c. constitutus, de reli. do.
82 recolligendo. d. glo. in istis fallentijs, & doct. ¶† Fac regulam, ꝙ causæ, quę requirunt plenam cognitionem, & decreti interpositionem, delegari non possunt, vt patet in alienatione rerum minorum, quæ cum requirat causæ cognitionem, delegari non potest. l. 2. §. 1. de offi. eius. Eodem modo in causæ cognitione super transactione alimentorum. l. cum hi. § sed nec mandare. ff. de transact. Ista regula fallit in resti. in integ. siue maiori, siue minori competente, quæ potest delegari, licèt plenam causæ cognitionem requirat. l. fi. in fi. C. vbi, & apud quos, & licèt Bal. hic dicat glo. istam dicere, ꝙ sit speciale fauore minorum, tamen non dicit: glo hic, quæ solùm dicit, sed in ea speciale. Bene illud dicit gl. in l. ea quæ. §. 1. ff. ad munici. Et videtur tenere gl. in l. 1. ff. de dam. infect. quam ibi expressè ad hoc no. & sequitur Ang. Idem tenet Bar. in d. l. fi. C. vbi & apud quos, & in l. 4. §. 1. in 1. col. ff. de dam. infect. & in l. imperium, in pen. col. in prin.
* ff. de iu. om iud. *Tamen communis sententia est*, ꝙ speciale in minore non sit, imò etiam procedat in maiore, quia de vtroque loquitur d. l. fin. C. vbi, & apud quos. secundum Bar. Albe. & communiter alios hic. Imo. & Moder in l. 1. ff. de dam. infect. reprobata glo. ibi. ¶ Secundò limita in causis, quæ requirunt plenam cognitionem. Secus si tantum semiplenam, vt in 2. opp. Pondera tamen, ꝙ Barto. hic in distinctione quam ponit, secundum Iac. But. in fi. illius limitat istud procedere hoc modo, ꝙ causæ quæ requirunt solùm semiplenam cognitionem, possunt delegari, verum est, quo ad cognitionem, non quo ad executionẽ realem. Ita etiam tenent Bar. & Ang. in l. cognitio. §. 1. ꝟ. de offi. eius. Aliter tamen videtur tenere Bart. in l. imperium. in penul. colum. & in l. iubere in fin. colum. ꝟ. de iur. om. iud. Et ideo Pau. de Cast. in d. l. cognitio. §. 1. quamuis de prædictis mentionem non faciat, dicit se multum mirari de hoc, & quod nunquam fuit clarus: sic istis causis quæ requirunt semiplenam cognitionem, si delegentur, & delegatus adhibuerit istam semiplenam cognitionem, quare posteà non possit facere missionem realem, quæ non requirit aliam cognitionem, de hoc plenè tangam in d. l. iubere. ¶ Tertiò limita istam regulam procedere in his, quæ requirunt plenam causæ cognitionem, & posteà expectant decreti interpositionem, & de his propriè lo-
83 quitur text. noster, s̃m istum tertium intellectum. ¶ † Quædam autem sunt causæ, quæ requirunt plenam cognitionem,

ſed poſteà expectant diffinitiuam,& iſtæ an,& quando poſſint delegari,ſiue loquamur in ciuilib.ſiue in criminalib. diſtingue, vt magiſtraliter hic per Bar.& Alb.& ſigna iſtam doct.¶Quartò vltra gl.& Docto.no,limita, vt procedat in cauſis,quæ officio iudicis nobili expediuntur. Secus in his, quæ expediuntur officio iud.mercenario ſuper aliquo incidenti in cauſa,quia licèt plenam cauſæ cognitionem requirat,tamen poteſt delegari.Ita Bar.in l.arbitro.ff.qui ſatiſd.cog.per iſtum tex.ſecundum
34 tertium intellectum gl. ibi,de quo ibi dicam.¶† Quintò limita non procedere in cauſis ſpiritualib. in quib. licèt requiratur plena cauſæ cognitio,tamen Epiſcopus poteſt delegare Archidiacono,& ſimilib.puta examinationem ordinandorum,& ſimilia.c.ad hoc.de offi.Arch.&c.Epiſcopus, &c.placuit.10.q.1, ita Inn.in c.conſtitutus,de relig.dom. Refert,& ſequitur Alber, hic,circa fi.& etiam Ang. Redeundo ad iſtum tertium intellectum adde, ꝙ licèt omnes eum ſequantur,vt prædixi, tamen Raph.Fulg.in l.iubere cauere.in 2.col.ad fi.ff.de iur.om.iud. dicit,ꝙ talem expoſitionem per libellum, ideſt per delegatum, non meminit ſe legiſſe in toto corpore iuris, ¶Quarta lect. gl. nullo modo tenetur,quia tex. non conuenit. ¶Circa quintam lect.Iaco.de Are.quàm refert Bar.hic, in fi.vide Alb. de Roſa. hic,in 4.col.& ſeq.Iaſon de Mayno Mediol.vtriuſque cenſuræ Doctor,Papiæ legens.

SVMMARIVM.

1 *Geſta per procuratorem Cæſaris,dummodo eius commodum reſpiciant, valent.*
2 *Hæreditas,quamuis regulariter non poſſit adiri per procuratorem, tamen ſpeciale eſt in procuratore Cæſaris,& nu.4.*
3 *Adminiſtrator habens mandatum generale cum libera,non poteſt alienare.*
5 *Cæſar quando eſt inſtitutus hæres,requiritur, ꝙ hæreditas adeatur per ipſum vel eius procuratorem.*
6 *Verba illa, ꝙ procurator omnia agere poſſit, & gerere, ac ſi dominus præſens eſſet,ſi ſint inſerta in procuratorio, intelligitur per hæc verba conceſſa libera.*
7 *Hæres qui ſemel fuit,non poteſt deſinere eſſe.*
8 *Res quæ alienatur,ſi in veritate eſt procuratoris, & procurator credat eſſe domini,cuius nomine tradit,cùm non transferatur dominium, tamen repellitur,ſi vellet agere contra ementem.*
9 *Error an,& quando impediat translationem dominij.*
10 *Rem meam ſi trado tanquam alienam,non transfertur dominium.*
11 *Error in cauſa dominij non impedit dominij translationem.*
12 *Error in traditione an impediat dominij translationem,& nu.13.*
14 *Dominus ſum alicuius fundi; & credo me tantum ſuperficiarium, vel emphyteutam;confero tale ius ſuperficiarij,vel emphyteuſis, an dominium,quod habeo,impediat translationem iuris.*
15 *Dominus ſum alicuius fundi,quia fuit maiorum meorum,talis fundus tenetur ab eccleſia,ego ignorans fuiſſe,& eſſe meum,conduco in emphyteuſim,credens eſſe eccleſiæ, an talis error habeat mihi in aliquo præiudicare.*
16 *Error an matrimonium impediat,vel contractum annullet.*
17 *Sacerdos,ſi habeat quindecim hoſtias ante ſe, & putabat tantum decem,& protulit verba conficientia corpus Chriſti, an omnes ſint conſecratæ,vel nullæ,vel decem.*
18 *Procurator fiſci,an poſſit habere fidem de pretio, quando venditur res fiſcalis.*
19 *Procurator priuati an vendendo poſſit habere fidem de pretio.*
20 *Creditor,quando vendit rem pignoratam ex pacto,poteſt habere fidem de pretio.*
21 *Procuratorem aliquis conſtituit ad talem,& talem actum:deinde ſubijcitur clauſula multum lata,& ampla quòd promiſit habere rata quęcunque geſta per eum,an per iſtam generalitatem dicatur habere mandatum cum libera ad omnes cauſas,& actus.*
22 *Mandatum procuratoris quid ſi contineat,quòd procurator poſſit facere ea omnia,quę poſſet dominus,ſi eſſet pręſens,an dicatur habere mandatum cum libera.*
23 *Dominus ſi promitteret habere ratum, & firmum totum quicquid legitimè factũ fuerit à procuratore,quis erit effectus mandati,an valeat.*
24 *Procuratorem ſi quis conſtituit ad vendendum librum,ſi ipſe procurator conſtituat alium procuratorem, qui vendat, an valeat venditio, vel dominus poſſit eam reuocare.*

De officio procur.Cæſaris. Rub.

LEX PRIMA.

Væ acta. Iſta l.cum ſequenti diuiditur in quatuor partes. In prima ponitur dictum generale. In ſecunda aliud dictum, per quod limitatur primum. In tertia ponitur vnum ſpeciale.In quarta aliùd.Secunda ibi,ſi rem Cæſaris. Tertia ibi,
1 eſt & hoc præcipuum. Quarta ibi, & ſi Cæſar.¶† Omnia geſta per procuratorem Cæſaris, dummodo eius commodum reſpiciant,valent,& tria ſpecialia ſunt in Cæſare. Primò, ꝙ eius procurator poteſt cogere ſeruum inſtitutum,vt adeat. Secundò quòd hæreditas ſpectans Cæſari poteſt adiri per procuratorem. Tertiò,quòd hæreditas ſemel adita per Cæſarem,poteſt per eundem repudiari.hoc dicit, cum l. ſeq. ¶Ad euidentiam præmitto quod dicitur per Cyn.& Docto.in l.ſi procurator.C.de eden.quòd princeps,ſiue Imperator habet duos pro-
a curatores: [a] vnus eſt procurator Cæſaris, de quo hic. alius eſt procurator fiſci. Procurator Cæſaris eſt procurator patrimonij Imperatoris, videlicet bon.priuatorum, vt ſi inſtitueretur hæres per aliquem, vel ſi habebat bona antequam crearetur princeps,vel Imperator.Procurator fiſci eſt procurator bonorum, quæ habet tanquam princeps. Primò eſt ponderanda litera ibi quæ acta, & geſta. quod hic videtur text. quòd inter acta, & geſta eſt differentia propter dictionem, &, quæ cadit inter diuerſa.glo.in rub. ff.de iur.& fac.igno.& glo.in cap.quærelam, de Simo. ſed quia glo. 1. tangit,ibi ponam. ¶Secundò ex tex.videtur probari,quòd dominus conſtituendo procuratorem,qui poſſit facere ea omnia,quæ ipſe dominus, talis procurator videtur habere mandatum cum libera, de quo tangam.j. in vlt. q. extra glo. ¶Tertiò not. ex verſic.ſi rem Cæſaris,hic eſſe tex.expreſſum,quòd error circa rem impedit translationem dominij ipſius rei. De quo per puncta videbitis in glo. magna, quæ eſt melior de corpore iuris. ¶ Sed aduerte, quia iſtud not. non bene colligitur ex hoc text. in quo non apparet,quòd iſte ꝓcurator errauerit:ſed bene potuit eſſe, quòd erat in mala fide,appropriando ſibi rem Cæſaris pro ſua: prout etiam dicit Albe.hic.in 2.colum. quamuis etiam glo. mag. hic in prin.idem dicat,& fortè non bene, quia vt dixi de erro-
2 re in iſto text. nihil apparet. ¶† Quartò not. ex iſto text. quòd quamuis regulariter hæreditas non poſſit adiri per procurato-
b rem, [b] vt eſt tex.in l.Paulus lib.12.reſponſorum reſpondit per procuratorem.ff.de acq.her.tamen ſpeciale eſt in procuratore Cæſaris.Barto.in d.l.Paulus.conatur dare rationem, quare non poſſit adiri,ſed eſt falſa,vt patet ex his, quæ dicit ibi Raph. Cu. qui eum reprehẽdit.Aliam rationem ponit ibi Bart.quę etiam mihi non placet.Veritas eſt,(& iſta mihi placet,) ꝙ hæreditas non poteſt adiri per procuratorem generalem, ſed per habentem ſpeciale mandatum bene poteſt adiri. Iſta eſt opi. Vltramont.quam referunt Cy.Alb.& Bal.in l.1.C.qui admi.& Bart. in d.l.Paulus,de quo etiam latè per Paul. de Caſt. in l. fi. in vlt. col.C.vnde legi.& latè Do.And.Bar.in repe. rub. C. qui admit. & in 77.colu.& duab.ſeq. & in 83.col. Sed pro nunc aliter non diſcutio,nec firmo:Sed iſtud fallit in procuratore Cæſaris, qui poteſt adire per generale mandatum.Nam ipſe habet mandatum cum libera,vt dicam.j.licèt ſecus ſit in procuratore reipublicæ.l.præſes.C.de tranſ.¶Quintò not. ex verbo, denique.hic
3 eſſe tex.expreſſum,& not. † ꝙ adminiſtrator habens [c] manda-
c tum generale cum libera non poteſt alienare. Nam procurator Cæſaris,& quilibet publicus adminiſtrator habet liberam, vt j.dicam,& tamen non poteſt alienare, vt hic. Contra iſtud videtur tex.in l.procurator,cui libera. de procu. Reſpondebat ſing.Bal.hic,ꝙ regula l.procurator,eſt vera, quando habet mandatum cum libera ab homine.Secus ſi à lege,vt in caſu noſtro in procuratore,Cæſaris & in quocunque,quia non poteſt alienare,niſi ſit in commodum domini.Et iſtud verbum puto notad illud quod dicit no.gl.in l.mandato generali, in gl.fi. de procura.Bal.& Mod.in l.præſes.per tex.C.de tranſac.vbi dicitur,ꝙ adminiſtrator reipub. dicitur habere mandatum cum libera, quia dico, ꝙ cùm habeat mandatum cum libera à lege, non habet ita latas habenas, vt habens mandatum cum libera ab homine.Et eſt tex.no.ad tutorem, qui mandatum habet cum libera à lege,vt per Barto.in l.inter bonorum. ff.de adminiſtra. tuto.Et iſta puto eſſe addenda ad ea,quæ dicuntur in l. præſes. C.de tranſac.Sed caue, quia tex. iſte loquitur etiam de tranſactione, & ſic huic ſolutioni obſtaret de directo d.l. præſes. C. de tranſact.vbi Bar.& omnes notant.iuncta d.l.mandato generali. Vnde puto (& iſta eſt veritas) quòd iſte tex.loquatur non in procuratore fiſci, ſed in procuratore patrimonij Cæſaris,in quo cenſetur priuatus,& ſine libera,ut tenet Barto.hic in 2.colum. Et ad prædicta vide omnino Bald. in cap. contingit, ad

ADDITIONES.

a ¶Procuratores.Et adde not.Alex.lib.4.conſ.6.in 2.argum. PVRPV.
b ¶Procuratorem.Quare hæreditas non poſſit adiri per procuratorem, vide aliam rationem infra.6.col.
c ¶Adminiſtrator habẽs.Adde Barb.in repet.rub.de rebus. eccleſ.non alien.in 13.colum.

ad fi. de transf. Nec dicas, ꝙ in ista l. istud sit spāle in fisco, quia in fisco nihil præsumitur speciale nisi l. expressè dicat, ꝙ sit spāle. l. Item veniunt. §. pridie. ff. de pet. her. gl. in l. 1. in gl. 1. de pet. here.
4 ¶Sextò no. ex ver. & si Cæsar. vnum speciale in procuratore Cæsaris, quia licèt hæreditas regulariter per procuratorem adiri non possit. l. Paulus, lib. 11. ff. de acqui. hær. vbi habetur, ꝙ per nullum procuratorem, nec generalem, nec specialem adiri possit; istud est clarum, ꝙ hoc est speciale. Sed tenendo opin. Vltramon. ꝙ procurator specialis possit, generalis non, istud est speciale in procuratore Cæsaris, quia ex mandato generali poterit. Si dicatur paria sunt habere mandatum speciale, vel generale cum libera. l. procurator cui. ff. de procur. sed iste procurator mandatum habet generale cum libera, ergo &c. Responde, quòd illa æquiparatio procedit, quando habet mandatum cum libera ab homine, secus si à lege. Et quare procurator non possit hæreditatem adire, vltra rationes Bart. quas heri assignabā, aliam ponit hic Bald. & dicit esse, quia iura hereditaria directa acquirerentur in personam procuratoris, sed semel hæres non potest desinere esse hæres. l. & si sine. §. sed quod Papin. ff. de min. & sic ipse ꝓcurator remaneret heres, quare &c.
5 ¶† Septimò not. quòd quando Cæsar est institutus hæres, requiritur, ꝙ adeatur per ipsum, vel per procuratorem suum. ꝯ de leg. 1. §. an bona. ꝭ. de iure fisc. & l. commissa. ꝭ. de publ. Respondeo, ꝙ loquuntur in bonis, quæ deferuntur in fiscum iure speciali, vt in bonis damnatorum. Nos loquimur in bonis acqrendis iure communi, vt acquirere hæreditatem, vt quilibet priuatus acquirit. Vel aliter respondeo, quòd contraria loquūtur in bonis delatis fisco. Secus est in bonis delatis Cæsari tanquam priuato.
6 ¶† Octauò ista l. alleg. in prin. ꝙ si in procuratorio sint inserta illa verba, ꝙ procurator omnia gerere possit, & agere ac si dominus præsens esset, ꝙ per hæc verba intelligitur concessa libera, de quo per Bart. in l. procurator ad vnam speciem. C. de procur. Gul. de Cu. hic, & in l. quā Tuberonis. ff. de pec. Ita dicit Ang. hic. Tu vide Bar. in l. creditor. §. Lucius. ff. de
7 mand. Et dicam de hoc latius. ꝭ. in q. extra gl. ¶† Vltimò no. ex l. seq. hic esse tex. specialem, & sing. qui non est alibi, secundum Doct. & Bar. ꝙ licèt is, qui semel fuit hæres, non potest desinere. l. sicut. C. de repud. hære. Tamen istud fallit in Cæsare, vt hic. Et subiungit Bar. ꝙ istud non est alibi, nisi in minore, vt l. 1. C. si minor se ab hære. absti. Sed tu dic, ꝙ ibi est beneficio restitut. in integ. quod non est hic. Dicit tamen Bal. ꝙ omnia, quæ dicuntur in Cæsare, habent locum in Papa, qui etiam habet suos ꝓcuratores, siue collectores. ¶Glo. in verbo, acta. in ea. glo. ad fi. No. ex glo. differentiam inter terminum, acta, & gesta, quia terminus, acta, est generalis, & gesta, specialis, & comprehendit tā tùm extraiudicialia. Bar. dicit, ꝙ lex alleg. per glo. nihil probat, sed est l. Labeo, la 2. & bene probat. Est verum, ꝙ iurisconsul. in l. licet. ff. eo. tit. dicit, quòd inter facta, & gesta, licet videatur subtilis differentia, tamen non est. Vide tamen aliam differentiam inter gesta, & acta, quam ponit Laur. Vallensis in lib. 4. Elegantiarum. in c. 191. Aliqui antiqui propter istam gl. hic reprehendebant libellantem se gessisse in iudicio negotia nomine alicuius, & dicunt, ꝙ debet succumbere, quia gesta dicuntur extra iudicium. Bar. respondet. Sed ego dico, quòd etiam si propriè staret, sustineretur ꝓpter regulam, ꝙ verba libelli possunt impropriari, vt sustineatur. Barto. in l. sed & si possessori. §. Item si iurauero. ff. de iureiur. Bar. in l. si olei. C. loc. Quod ita sine dubio teneo, ꝙ bene procederet. ¶Gl. in verbo, dominium, diuiditur in tres partes prin. In 1. assignat rationem ad tex. In 2. opponit, & soluit. In 3. ponit not. distin. Secunda ibi, sed contra. ꝭ. mand. in l. seruum Titij. Tertia ibi, vt plenè hæc scias. ¶In ea. glo. ibi, quia nemo errans. Ista ratio glo. (vt dicebam) non bene congruit ad tex. nostrum, in quo litera non aperit, ꝙ iste procurator erraret, & ideo dicere, quòd ꝓcedit istud errore, est restringere tex. qui potest intelligi, ꝙ sciebat non suam, & ꝙ mala fide cōuerterat, & alienabat. ¶In ead gl. ibi. Sed contra. Istud contrarium. l. seruum Titij, venit à remotis, tenendo etiam, ꝙ in l. nostra interuenerit error: quia etiam hoc tenendo in casu legis nostræ error est & in procuratore, & sic in tradente. Sed in d. l. seruum Titij. non fuit error in procuratore, & sic in tradente, sed in domino. Nam ibi verus dominus verè fuit institutus hæres ab emptore, sed ipse nesciebat se prius fuisse dominum, & mandauit alienari, credens se dominum ex causa hæreditaria, & sic errabat. Et ſm Bar. & Doct. ibi error non erat in dominio, sed in causa ipsius dominij. ¶In ea glo. ibi. l. Iuli. § 1. Teneatis ex glo. ꝙ si res est procuratoris alienantis, & alienaret tanquam alienam, sciens suam, bene transfertur dominium,
8 quia dicitur habere animum transferendi, ex quo scit suam esse, & eam alienat. ¶† In eadem gl. ibi, & ꝭ. man. l. si seruum Titij. 2. responso. Teneatis ex gl. not. conclus. quòd si res, quæ alienatur, in veritate est procuratoris, & procurator credebat esse domini, cuius nomine tradit, cùm nō transferatur dominium. l. si procurator. ꝭ. de acqui. rer. domi. Tamen repellitur, si vellet agere contra emētem, & emptor est tutus, quia quem de euictione tenet actio, multomagis agentem repellit exceptio. l. vendicantem. ff. de euict. cum simi. ¶Circa conclusionem glo. Albe. hic post Dyn. dicit, quòd glo. dicit de directo contra illum tex. in l. si procurator. la 2. ff. de acquir. rer. dom. quia ibi dicitur, quòd non transfertur dominium, nec tenet alienatio. Sed si non transferretur dominium, non debet posse repelli, quia si repelleretur, esset perinde ac si transferretur. l. nihil interest. ff. de reg. iur. ergo &c. Propterea licèt Bart. & alij non aduertant, mihi placet ista opi. Albe. & Dyn. quòd non transferatur dominium. Nec obst. exceptio, quia est tex. in d. l. si procurator. Nec obst. l. si seruum Titij. quia est differentia inter procuratorem. Nam aut habet mandatum speciale ad vendendum rem suam indiuiduam, videlicet procuratoris, quia tunc valet: nam habet regressum contra principalem. Sed in casu. l. nostræ, & l. si procurator. non interuenit speciale mandatum, & ex hoc non potest habere regressum contra principalem, quia non venit in mandato, quòd venderet suam propriam, & ex hoc non potest habere regressum. Item aduerte, quòd contra communem sol. ad d. l. seruum Titij. in 2. responso, quam etiā tenet Albe. hic 2. col. & Bar. in diffinitione magna. in 4. col. fortiter facit tex. in l. & si consensum. §. fi. ff. de contrahen. emp. de quo tex. in alio proposito opp. glo. in l. eius, qui in prouincia §.
9 quas verò, super ver. alienatas. ff. si cer. pet. ¶† In ea. gl ad fi. Proclara intelligētia gl. erit punctus videre, (& loquor generaliter in quocunque errante) an, & quando error impediat translationem dominij. Bar. & Albe. dicunt, quòd considerandi sunt. 5. casus. Nam aliquando error interuenit in persona, & hoc primo casu dicit Bar. Aut est error in substantia personæ, Aut in qualitate. Primo casu impeditur. l. si quis vxori. §. cum Titio, & in l. si is, qui rem pignori. §. si Titium. ff. de fur. Si in qualitate, dicunt: Aut est qualitas, quæ facit aliquem habilem, vel non, & tunc impedit translationem dominij, vt in l. quod meo. §. si furioso. ff. de acquiren. pos. Aliquando error in qualitate personæ non reddit eum inhabilem, & tunc dicit Bar. Aut credo, &c. vt hic per eum, & quæ sit pœna errantis in mensuris, & ponderibus, siue falsificantis mensuram, & pondus, vide glo. no. in l. arbitrio. §. de eo. in ver. traderetur. ff. de dolo, & d. Abb. in c. 2. extra de emp. & vend. vbi concludit, quòd sit in arbitrio iudicis, & vide l. medicos. C. de suscep. præpo. & arca. lib. 10. & vide tex. & Doct. in l. annonam. in fi. ff. de var. & extraord. cog. Aliqui tamen dicunt, quòd sit pœna tantum falsi, per l. Paulus. ff. de fal. ¶Tertium membrum principale est, quando erratur in dominio rei, & ista est materia legis nostræ, & tunc &c. vt hic per eos. ¶Circa hæc dicta Docto. quando error cadit in dominio rei, quia errans tradit rem suam credens alienam, sunt 4. membra, & ad ea vide glo. not. quam Barto. not. multum in l. eius, qui in prouincia. ver. quas verò. in ver. alienatas. ff. si cer. pe. & Bal. ibi assignat rationem in specie in vnoquoque membro,
10 in 4. colum. ¶† Limitate istam doctri. inquantum dicitur, ꝙ si trado rem meam tanquam alienam, quòd non transfertur dominium, quia fallit ratione rei iud. secundum Bart. hic. Secundò ego limito, quando translatio dominii fieret ab homine, quia bene impeditur, secus si fiat à lege, tex. est valde sing in l. si is cui, & ibi Bart. not. ff. de leg. 2. Tertiò limitate istam doct. glo. Bart. Bald. & aliorum vt procedat, quando error in dominio procedit ex persona tradentis, quia trāslatio dominij ex casu impeditur, secus si sit ex parte accipientis, quia error nunquam impedit. tex. est multum sing. & signandus in l. regula. §.
11 si ignorauit. ff. de iur. & fac. igno. ¶† Quartum membrum Bar. est, quando erratur in causa dominij, & tunc non impedit. l. seruum Titij. in 2. respons. ff. mand. & vide glo. in l. eius, qui in
12 prouincia. ver. quas verò. ff. si cer. pet. ¶† Quintò, & vlt. quando est error in traditione, & tunc dicunt verum. Et quantum ad intellectum l. si ego. ff. si cert. pet. & l. cū in corpus. ff. de acq. rer. dom. non tango nūc, qa aliàs dixi in d. l. si ego, vbi est locus
13 suus. ¶† Vnum not. pro extensione huius vltimi membri; & sic tituli. ff. & C. de condi. indeb. ex quibus habetis, quòd error in traditione non impedit translationem dominij, istud procedit non solùm quando fieret per principalem, sed etiam si fieret per procuratorem, glo. est in l. seruus inscio. ff. de fideiuss. quam Ange. ibi dicit singularem. & ignotam pro extensione ti. ff. & C. de condi. indeb. Sed quid est necesse tantum exclamare gl. tex. est in l. rem indebitam. ff. de condi. indeb. & l. si procura-
14 tor. eo. ti. ¶† Circa istam doctri. Bar. & Alb. occurrunt aliquæ quæstiones in materia erroris. Et primò pone: sum dominus fundi, & credo me tantum superficiarium, vel emphyteutam, confero tale ius superficiei, vel emphyteusis, an dñium, qđ habeo, impediat translationem iuris? Reperit quoddā ꝯsiliū Dy.

quòd tale ius non transfert, alleg. l. in venditione. ff. de ꝯh. emp.
Alibi Bal. in rub. C. de contrah. emp. in 24. q. tetigit, & dixi veri-
tatem, quam teneo, & dicit, Aut quis habebat nudam proprie-
tatem, & cùm penes alium esset ius vtile, & talis habens nudã
proprietatem credebat penes se esse ius vtile, & tunc impedi-
tur, non tñ ratione erroris, sed quia tale ius erat penes alium. Si
verò plenum ius erat penes conferentem, & tunc non impe-
15 ditur translatio dñij, ita Bal. quem vide. ¶† Quid de ista quæ-
stione, Sum dñs fundi, quia fuit maiorũ meorum: talis fundus
tenetur ab ecclesia: Ego ignorans fuisse, & esse meum, condu-
co in emphyteusim, credens esse ecclesię, an talis error habeat
mihi in aliquo præiudicare? Est quæstio, quam ponunt Bart. &
Doct. omnes in l. si rem aliquam. ff. de acquir. pos. Bal. in l. cen-
sualis, per illum tex. C. de do. Ang. in §. emphyteusim. in Auth.
de non alienan. Bal. in addi. Spec. in tit. de loc. in 6. car. & in eod.
tit. ponit Spec. in §. nunc verò aliqua. ver. 52. & Dom. Anto. de
But. in c. ex parte, in 2. colum. extra de confes. & in simili no. per
Bar. Bal. & omnes in l. cum falsa. C. de iur. & fac. igno. Et posito
ꝙ præiudicaret, an possit reuocari, & vsque ad quantum tem-
pus, & quomodo, ponit Ioan. And. in addi. Spec. in tit. de loc. §.
nunc vero aliqua, in ver. præalle. & credo me dixisse in d. l. cum
16 falsa, vel in l. error, C. de iur. & fact. igno. † An error matrimo-
a nium impediat, [a] vel ꝯctum annullet? habetur 29. q. 1. quasi p
totam illam causam, & in c. 1. eadem causa, & quæstio. Habe-
tis gl. etiam ibidem no. & ibidem per Archi. & Bal. in l. error, in
4. col. C. de iur. & fac. igno. Et per ista expedita est ista materia,
quantum ad propositum eorum, quæ tradunt Bar. & Docto.
An autem error personæ impediat matrimonium ꝯhendum,
an dirimat ꝯctum, & quis error impediat matrimonium, ha-
bes 29. q. 1. quasi per totam illam causam, & ibi in c. 1. habes gl.
magistram in summa, vbi etiam per Arch. & vide Do. Ant. de
Butr. in q. quam dicit fuisse cum Rege Cypri. in cons. 65. aliàs,
74. incip. multa dubia tangit quęrens, vbi ponit, qñ quis credit
ꝯhere matrimonium cum filia minore, & ꝯhit cum antiquio
re propter errorem nominis, an talis error noceat. Et ibi etiam
per eũ, quid si postea ratificatio superueniat. Allegat inter alia
tex. in l. in venditionib. ver. idem est, ibi etiam est bona glo. ff. de
17 ꝯhen. emp. † Quid autem si sacerdos [b] habebat 15. hostias an-
b te se, quas putabat esse tantum 10. & protulit verba conficien-
tia corpus Christi, an omnes sint consecratæ, vel nullæ, vel. 10.
vide per Io. Cal. in c. si sacerdos? de offi. ord. & ibi Do. Anto. de
But. ¶ Extra gl. pro complemento huius l. quęrunt hic Docto.
pręsertim Bart. quia dr̃ ꝙ quæcunque gesta per procuratorem
18 Cæsaris hñtur rata, ac si Cæsar gessisset. † Quærit Bar. an ꝓcura-
tor fisci qñ venditur res fiscalis possit habere fidem de pretio,
& qñ dicatur haberi fides de pretio. Est gl. in l. inciuile. C. de rei
vend. in l. si quasi, per illum tex. de pig. act. Bal. & Ang. in l. si cum
dotem. §. fi. ff. solut. matrim. Qñ procur. possit habere fidem de
pretio, Bal. alleg. gl. fi. in l. procur. ff. de insti. act. debet allegare
* gl. in l. procura. §. sed si dedi. ff. de trib. *communis sententia est, quòd non.* Ita gl. in d. §. sed si dedi. tex. cum glo. no. in l. cum vendente.
C. vbi causæ fisca. Tex. in l. si ꝓc. §. 1. & ibi Bar. circa fi. C. de fid.
instr. & iu. hastæ fis. lib. 10. Bar. in l. à diuo pio. §. sed si emptor ff.
de re iud. Bal. & Sal. in l. inciuile. C. de rei ven. Pan. in ca. 2. extra
de preca. Bal in l. & si instr̃a. C. de fide instr. & iure hastæ fisc. lib.
10. & quod no. Ang. in l. 2. ff. de iur. om. iud. Adde, ꝙ illud, quod
dicitur in procura. fisci, habet locum etiam in procuratore mi
noris, & prælato ecclesiæ, quia non pñt habere fidem de pre-
tio. Bar. in d. l. si procur. §. 1. ff de iur. fis. Intellige tñ istam doctri.
ꝙ procurator fisci vendendo non potest hr̃e fidem de pretio,
est verum, quantum ad translationẽ dñij, sed quantum ad va-
liditatem instr̃i, bene valet instr̃m. Ita gl. in d. l. cum vendente.
C. vbi causæ fiscales, & ibi Bal. & Saly. no. & tenet Bal. in l. inci-
19 uile. C. de rei vend. q̃uis Saly. sibi ꝯrius aliter dixerit. † Quid in
alio procuratore priuati, an vendendo possit habere fidem de
pretio? Bar. hic incidenter tetigit, & primò dicit videri ꝙ sic, per
tex. in l. quæcunque. §. item si institor. ff. de insti. Contrarium, ꝙ
procu. priuati non potest habere fidem de pretio, dixit Bar. fa-
cere tex. in l. à diuo pio. §. si post. versi. sed si emptor, in verbo
præsenti pecunia. ff. de re iud & ibi gl. ponit. Concludit Bar. hic:
post Iac. de Are. ꝙ aut dñs expressè mandauit, &c. vt hic per
cum. De hoc vltimo licèt Bar. hic sequatur Iaco. de Aret. vide
Bar. aliter tenẽtem, & melius in d. l. à diuo Pio. in ver. sed si em-
20 ptor. quæ doctri. Bar. ibi tenetur, ista reprobata. ¶† Vnũ not. ꝙ
quãdo creditor vendit rem pign. ex pacto, potest habere fidem
de pretio, ita ꝙ si res excedit creditum, tenetur debitor expe-
ctare reliquum summæ vsque ad tempus, tex. est sing. ꝙ sic, &
ibi Bar. multum not. in l. eleganter. §. si vendiderit. ff. de pig. act.
21 ¶† Secundò quærunt hic Doct. quia dicitur in tex. quæcunq;
gesta, &c. Pone aliquis constituit procuratorem ad talem, &
talem actum, deinde subijcitur clausula multum lata, & am-
c pla, ꝙ promisit habere rata quæcunq; gesta per eum, [c] an per
istam generalitatem dicatur habere mandatum cum libera
ad omnes causas, & ad omnes actus? Iste tex. in sui princ. sm
Bar. probat ꝙ sic. Idem probatur ratione, quia verba ita debẽt
intelligi, vt aliquid operentur l. si quando. ff. de leg 1. cum ergo
per mandatum habeat authoritatem ad dictos duos actus, illa
* verba nihil operarentur, ergo &c. *cõmunis conclusio est*, quod po-
nantur dicta verba ad abundãtiam, & nihil operentur. l. quàm
Tuberonis, in ver. alia, cũ gl. ff. de peculio. Ita antiqui, & Alber.
post Cy. hic, & Albe. dicit ꝙ ita obseruatur. Ita Bar. in l. procu-
rator, cui libera. ff. de procu. Ita Cyn. & Bald. in l. procurator ad
vnam speciem. C. de proc. & ad hanc conclusionem adde glo.
primam in c. per tuas. extra de arb. & gl. in c. contingit: de tran-
sac. & gl. in c. petitio, de proc. & quod no. per gl. & Cano. in ca.
22 ex parte decani. de rescri. ¶† Quid si in mandato procurato-
ris continetur, ꝙ procurator possit facere ea omnia, quę posset
d facere dñs si esset præsens, [d] an dicatur habere mandatum
cum libera? Tangit Ang. hic, & se remittit ad no. per Barto. in l.
procurator ad vnam speciem. C. de procu. & Gul. hic. Et ad gl.
* in d. l. quam Tuberonis. *Communis* conclusio est [e] quòd habeat
e mandatum cũ libera. Ita Bar. Bal. Ang. Sal. & Mod. in d. l. si pro
curator ad vnam speciem. C. de procu. & Barto. in l. creditor. §.
Lucius, in fi. per illum tex. ff. man. Habent Cano. tex. no. in ca. fi.
de dilat. & ibi omnes post Ioan. And. maximè D. Anto. de But.
Bal. in l. 1. in fi. C. de bon. mater. Et propterea dicit Are. in c. 1. de
rescrip. in 6. ꝙ quando in procuratoris mandato continetur, ꝙ
procurator possit ea omnia, quæ dominus potest, ꝙ potest ap
ponere manum ad ea omnia, quæ aliàs requirunt speciale mã-
23 datum. Est verum, ꝙ Io. An. in d. c. fi. tenet cõtrarium. ¶† Quid
si dñs promitteret habere ratum, & firmum totum quicquid
legitimè factum fuerit à procuratore, quis erit effectus manda
ti, & an valeat? Disputat Spe. in ti. de proc. §. ratione autem for-
mæ. ver. Item excipitur. vbi Spec. multa alleg. ad partes, & nihil
* decidit pro suo more. *Communis opin. est*, ꝙ talis constitutio est
nulla, quia gesta à procuratore non possunt in parte acceptari,
in parte non. Ita no. Bar. in l. quæ omnia. § planè. ff. de procura.
Cy. & Bal. in d. l. si procurator ad vnam speciem. C. de procura.
Bal. in l. cum man. C. mãd. Can. in d. c. fi. in fi. de dila. Gl. in clem.
1. de procu. Rom. in l. qui bona. §. si alieno. ff. de dam. infect. Eo-
dem modo si quis constitueret procuratorem cum hoc, ꝙ nõ
intendit per eum obligari, nisi vtiliter ꝯhat, talis constitutio ni
hil valet. Ita Bal. no. in rub. C. de exerci. in 3. colum. per eandem
rationem, quia factum procuratoris non potest in parte acce-
24 ptari, & in parte non. ¶† Vlt. quærunt Doct. si constitui procu
ratorem ad vendendum lib. & sic dicitur ad negotia, si ipse pro
curator constituat alium procuratorem, qui vendat, an valeat
venditio, vel dominus possit eum reuocare? Et punctus est in
hoc, an procurator constitutus ad negotia possit alium procu
ratorem substituere. Sunt duo tex. contrarij. tex. in l. si procura-
torem. §. si quis mandauerit. ff. man. vbi videtur tex. directo, ꝙ
sic. In contrarium facit tex. in l. in vsucapione. §. item adijcien-
dum. ff. de diuer. & temp. præscrip. Glo. in d. §. Item adiicien-
dum, & in d. §. si quis mandauerit. videntur velle, quòd secun-
dus procurator videatur vendidisse de mandato domini. In
hoc passu Doct. varia scripserunt. Aliqui vt Mar. distinguunt,
an loquamur in procu. generali, vel speciali, &c. Bart. hic con-
cludit distinguendo, ꝙ aut est electa industria primi procura-
toris, & tunc non possit, & loquitur. §. Item adijcien. Si verò
non est electa industria, possit. Sed ꝙ in §. Item adijcien. esset
electa industria personæ, istud est diuinare ad tex. Quid tenen-
dum? Subtiles Vltramon. Iacob. de Rau. Petrus, & Cyn. hic
tenuerunt indistinctè, quòd procurator constitutus ad nego-
tia, non potest alium substituere nisi de voluntate domini, vel
expressa, vel tacita, & dicunt esse text. expressum in d. §. Item
adijciendum. & istam opin. tenet Alber. de Rosa. hic, & addu-
cit bonam rationem. Nos habemus, quòd differentia est in-
ter nuncium, & procuratorem, quia nuncius censetur orga-
num domini, & quæcunque facit, facit in nomine domini, &
in eius personã cõcipit verba; procurator concipit in ꝑsonam
pro-

ADDITIONES

a ¶An error matrimonium impediat. Adde diffusè per Card. Alex. in c. 2. in 1. col. in 1. opp. de coniug. seruorum.

b ¶Quid autem si sacerdos. Adde S. Tho. in 3. par. q. 54. Pet. de Palu. in 4. sent. dist. 11. q. 4. in fi. Lau. in suo sacramentali, de sac. Eucharistię, in 11. col. vers. an possit. Io. Neapo. in quolibet.

c ¶Gesta per eum. An clausula de habendo ratum omne id, &c. operetur speciale mandatum. Iason in d. l. si procurator. 3. not. PVRPV.

d ¶Esset præsens. Limita tamen, vt non possit donare. Iason in l. 1. §. si procurator, col. vlt. infra si quis ius dicen. PVRPV.

e ¶Vide quæ scribit Pract. Pap. for. resp. Rei. ver. Simoninus.

propriam.l.multum interest.C.si quis alteri, vel sibi.vbi tex.de vtroq;. Tunc sic, si dñs constituit ꝓcur.suũ, constitutio ꝓcuratoris est, ꝙ actus debeat se fundare in personã ꝓcuratoris, sed si constituo alium, nõ se fundat in ꝑsona mea: sed tñ ꝑsto nudũ ministeriũ, & sic non seruo formã mandati, ergo non debet valere, l.diligenter.in prin. ff.man. Non tamen respondent Vltramont. ad l.si procuratorem.§.si quis mandauerit.ff.man. Quid tenendum? Vera conclusio est, ꝙ fiat differentia inter procuratorem generalem, siue vniuersalem, & specialem, quia vniuersalis potest per d.l.si procuratorem, & l. 1. §. magistrum. ff. de exerci. Specialis verò si fuit ordinatus cum limitata, & certa forma, puta constituo te procuratorem ad vendẽdum talem domum pro mille, cum hoc pacto, &c. & tunc potest alium substituere, quia non est electa industria, quod patet, quia dedit ei formam, nec est confisus de eius industria, tex. est in l. si ego.ff.quod vi, aut clam, & in cap. is qui. de offic. deleg.in 6. Si verò non dedit formam aliquam, non potest substituere, quia est electa industria. Ita intelligatur tex.in d.l in vsucapione.§. 1. Et ista docti.probatur in d.c.is cui, & ista est vera. Istam doct. ponit ipse Bar.in d.l.in vsucapione.§. 1. ff.de diuer.& temp.præscrip.Bar.in l.quod quis.C.de procur.& ibidem Bal.Sal.Pau.de Cast.& do.meus. d.Alex.cum aliquib. limitationibus, de quibus ibi per eos. Tangitur per Gemi.in c.1.§. fi. de procu.Inn.in c.1.in vlt.colum.vt lit.non contest.no.aliquid Pau.de Cast.in l. si cum dotem.§.transgrediamur. in princ.ff.solut.matri. Et per ista expedita est prima lex.

SVMMARIVM.

1 *Sicut procurator non potest adire, ita nec repudiare.*
2 *Aliud est repudiare, & aliud recusare.*
3 *Hæreditas potest per specialem procuratorem adiri.*

LEX II.

Qvod si ea. Istam.l.summaui cum l.præcedẽti, & ibi collegi no.† 1 Bar. ponderat hic glo.velle, quòd quemadmodum hereditas non potest adiri per procuratorem. l. Paulus respondet.ff.de acquir.hæred.& dixi in l.1. s. eod. Ita etiam dicit Bar.hic esse glo.quòd non possit per procuratorem repudiari, quæ glo. nisi in meo libro sit corrupta, non probat. Eandem sententiam tenet Bar.in l.recusare.in prin. ff. ad Trebel.& ibi Io.de Imo. & Raphael Cuma. Ratio secundum Bart. quia sicut non potest adiri nisi per voluntatem immediatam, ita etiam non potest repudiari nisi per immediatam. Ponderat etiam istum tex. ꝙ tex.dicit, ꝙ procurator Cæsaris potest repudiare, & etiam adire, & sic tex.videtur æquiparare. Sed Bar.non benè alleg.tex.quia tex.istud non dicit. Contra istam opin.videtur tex. in d.l. recusare, in princ. Respondet Bar. ꝙ ille tex.non 2 † probat, quia aliud est repudiare, aliud recusare, & licèt Bart. nihil alleget, poterat alleg.bonum tex.in l.ita tamen.§. si patronum.ff.ad Trebel.vbi tex. not. ponit hanc differentiam. Poterat etiam Bar. respondere, ꝙ tex. ille non probat, quia non sequitur, possum recusare per nuncium, vel epistolam, ergo possum per procuratorem repudiare. Dicat Bart. quicquid velit, 3 sum in opin.in qua eram in l. 1. s. eod. videlicet †, quòd hæreditas possit per procuratorem specialem adiri, & sic repudiari, non autem per generalem, & glo. hic non dicit contrarium, & ita est glo.in l.apud Iul.§.vtrum.ff.ad Trebel.Iason de May. Mediolan.Papiæ legens.

SVMMARIVM.

1 *Procuratores non habent ius deportandi, vel banniendi.*
2 *Ratio non debet esse eadem cum dicto.*
3 *Testis, si dicat se aliquid scire, interrogatus quomodo scit, si respondet, ego scio, quia scio, eius dictum nihil valet.*
4 *Testis, qui deposuit se scire aliquid, interrogatus, quomodo scit; si respondeat, scio, quia ita est, eius dictum est nullum.*
5 *Ratio in teste est illa, quæ validat dictum, & inualidat.*
6 *Testis deponens per verbum, credo, nil probat.*
7 *Testis non tenetur reddere rationem, nisi sit interrogatus.*
8 *Procurator Cæsaris, & etiam quilibet officialis potest ex causa prohibere, ne quis accedat ad alienum fundum.*
9 *Inimici, si duo sint adinuicem, quòd arbiter potest prohibere, ne vnus vadat ad contratam alterius, nec alius ad aliam alterius.*
10 *Arbiter non potest arbitrari, nisi de his, quæ sunt commissa in compromisso.*
11 *Iudex potest præcipere, ne alter transeat ante domum alterius, si duo sint, qui habeant guerram.*
12 *Iudex, si ad instantiam creditoris dederit bannum debitori propter contumaciam, an creditor possit tale bannum remittere sine authoritate iudicis, si partes sint concordes.*

LEX III.

Cvratores. Ista l. est solennis, secundum Bald.in c.accedens, vt limit.non contest. Procurator Cæsaris deportare non potest, sed potest prohibere quem, ne accedat ad prædia Cæsaris. Non potest postea ei licentiam concedere, ꝙ redeat, hoc dicit in summa. 1 † Not. ꝙ procuratores Cæsaris non habent ius deportandi, vel banniendi. Et ratio est, quia deportare, vel bannire est de genere prohibitorum. Omnes enim censentur prohibiti, quibus non est expressè permissum, sed procuratoribus Cæsaris non est permissum, ergo sunt prohibiti. Et ista est ratio, quam voluit assignare Iurisconsultus, licèt glo.dicat, ꝙ est eadem ratio cum dicto. 2 ¶† Secundò no.ex tex.ibi, pœnæ constituen. iuncta glo. ꝙ ratio non debet esse eadem cum dicto, & ita pluries allegamus istum tex.cum glo. Et ideo dicunt Albe.Bar.Bald.& Doct.ꝙ si testis assignaret eandem rationem cum dicto, dictum suum nihil valeret. Addo, ꝙ idem, quod glo. hic dicit gl. in l. Labeo, & Neratius.ff.de vsuc.& glo.in l.1.ff.de excep.& tex.in l.qui interrogatus, & ibi Barto. ff. de pe.hær.Bald.in l.non omnium.ff.de leg. 3 † Et propterea dicit in specie Bar.in d.l. qui interrogatus. ꝙ si testis dicit se aliquid scire, interrogatus, quomodo scit, si respondet, ego scio, quia scio, eius dictum nihil valet. 4 † Et alibi Bald.in l.solam, in 2.colum.C.de test.dixit, ꝙ si testis, qui deposuit se scire aliquid, si interrogatus, quomodo scit, respondeat, scio, quia ita est, eius dictum est nullum, quia ista ratio nihil addit dicto. 5 † Alibi dicit sing Bal.in l. conuenticulam, in 6.col. in vers.modo venio ad testes.C.de episc. & cle. & millies allegatur in consilijs, quòd ratio in teste est illa, quæ validat dictũ, & inualidat, & propterea dicit si testis in dicto vtatur termino, propter quem dictum non valeret, si assignat bonam rationem, valet. 6 † Exemplum, testis deponens per verbum credo, nihil valet, l. testium. C. de testi. modo testis dicit, Ego credo, quia eram præsens, quando mutuauit, & vidi, valet. Idem ècontra si diceret, Ego scio, ꝙ mutuauerit 10. Seio, dictum valet: sed si interrogatus de ratione dicat scio, quia audiui à Sempronio, dictum nihil valet. 7 † Ego dico, ꝙ Bal.in l. solam, in 3. col.in bonis lect. C. de test. dicit vnum verbum bene mirabile, si est verum: testis non tenetur reddere rationem, nisi sit interrogatus, glo.in l.solam.C.de testi. Sed si simul cum dicto testis assignat rationem, non tenetur amplius assignare, nec respondere, puta dixit, Ego scio, ꝙ Seius mutuauit decem Caio, quia vidi, si postea interrogatur de ratione, non debet assignare. Dicit tamen Bald.quòd si diceret, Ego scio, ꝙ Caius mutuauit 10. Titio, quia vidi. Interrogatus de ratione respondet, quia scio, ꝙ eius dictum nihil valet, quia ratio est inepta. Ego dico ꝯrium, & adduco rationem, quia quandocunque quis non tenetur à lege quid facere, si fiat, & ineptè, illud non vitiat actum l. 1. C. de rei vxo. act. in prin. Ideo cum dicta ratio non esset necessaria, non vitiat. 8 ¶† Tertiò no.ex tex.ibi, si tamen tumultuosum, ꝙ procurator Cæsaris, & etiam quilibet officialis potest ex cã prohibere, ne quis accedat ad alienum fundum. 9 † Et propterea decidit Alb.de Rosa. post Iaco.de Are. & est no. ꝙ si sunt duo inimici adinuicem, ꝙ arbiter potest prohibere, ne vnus vadat 10 ad ꝯtam alterius, nec alius ad aliam alterius, † & puto bene no.ad doct. Bar.in l.cum aquiliana. ff.de transa. & Cano.in ca. Quintauallis.de iureiu. vbi dicunt, ꝙ arbiter non potest arbitrari, nisi de his, quæ sunt commissa in compromisso, & tamen videtis Iac.& Albe. qui dicunt, ꝙ possit arbiter prohibere, vt 11 s. licèt non contineatur in compromisso. † Item adde, quod no.Bar.in l.quod iussit, in 1.col.per gl. ibi, ff. de re iud. ꝙ si sunt duo, qui habent guerram simul, ꝙ iudex potest præcipere, ne vnus transeat ante domum alterius, vt l.1.in fi.ff.de off.procu. Cæsa. Alibi tñ dicit Bal.in c.Quintauallis, in 2.col.in prin.de iureiu. ꝙ arbitrator pro bono pacis non potest mandare alicui, ꝙ exeat ciuitatem propriam. Et dicit, ꝙ olim fuit quæstio de hoc, & similiter ẜm eum non potest prohibere, ꝙ non exeat domum, quia esset species seruitutis, nisi hæc potestas esset sibi specialiter concessa. ¶No. quartò, ꝙ quando procurator, vel officialis prohibuit aliquem ingredi fundum, non potest po- 12 stea ei licentiam concedere. † Et ista inducuntur ad illud, ꝙ si iudex ad instãtiam creditoris dederit bannum debitori ꝑpter contumaciam, an creditor possit tale bannum remittere sine auth.iud.si partes sunt concordes. Primò videtur, ꝙ sic, quia ꝙ fauore meo introductum est, &c. Scdõ qa creditor põt remittere iuramentum de soluendo sicut Papa, sicut alibi dicit Bar. in l. Labeo.ff.de iureiu.cum cõcor.quas ibi dedi paucis.Gul. Alber.& Bar.hic tenent, ꝙ nõ possit ꝑ istum tex. & in l. 2.in fi.C. de lib.& corũ lib.De hoc pũcto, qa ponit latè Bar.ĩ l.1.§.& post

operis.ff.de ope.nou.nunc.non pono hic, ponit Bal. in Auth.
quæcunq;.C. de epiſc. & cler. & ad iſtam quæſtionem faciunt
pulchrè no.per Bar. in l.inter omnes. §. rectè. ff. de furt. Et per
iſta erit iſta lex expedita,& ſic iſte tit.Iaſon de May.Mediolan.
I. V. D.Papiæ.

SVMMARIVM.

1 *Delegatus Papæ, vel Principis, licèt cenſeatur dignior quocunque ordinario, tamen non habet maiorem, vel firmiorem iuriſdictionem quàm ordinarius.*
2 *Vicarius de iure canonico eſt ordinarius.*
3 *Delegatus non tenetur de imperitia delegati ſui.*
4 *Delegatio facta per delegantem non habentem iuriſdictionem, an confirmetur, ſi ſuperueniat iuriſdictio delegati.*
5 *Delegatio poteſt fieri vni priuato de iure ciuili, ſed de iure canonico, Papa non poteſt delegare cauſas, niſi exiſtentibus in dignitate.*
6 *Clerici nunquid poſſint eſſe delegati laicorum.*
7 *Delegatio, vt valeat, non requiritur ꝙ delegatus ſubſit deleganti.*
8 *Laici an poſſint eſſe delegati in cauſis clericorum.*
9 *Fratres mendicantes an poſſint eſſe delegati apoſtolici.*
10 *Guardianus fratrum minorum, & priores mendicantium dicuntur habere dignitatem, & poſſunt delegari à ſede apoſtolica.*
11 *Delegatus quomodo diffiniatur.*

De officio eius, cui mand. eſt iuriſd. Rubrica.

IN glo. Rubricę, quę diuiditur in duas, prout
duas ponit continuationes. Secunda
ibi, alij. Sic tene primam continuationem, quia ſe-
cunda non congruit huic tit. qui nō tractat de off.
eius, qui delegat, ſed de officio eius, cui delegatur. Nam idem
eſt dicere, de offi.eius cui man.eſt iuriſd. ꝙ eſt dicere, de offi.de-
leg. ſm Pau.de Caſt.hic, licèt aliquę leges incidenter tangant, &
licet Alex. conetur ſuſtinere ſecundam continuationem glo.
ſed eſt ſine vtilitate, ideo omitto.¶ Circa iſtam rub. cadit diffi-
cultas, quare in compilatione decretalium factum eſt totum
ècontra eius, ꝙ in iſto vol.ffорum.Ibi.n.prius ponitur titulus de
officio delegati,& poſtea titulus de off.ordinarij,& ſic ibi prius
tractatur de delegatis, poſtea de ordinarijs. hic autem fit totū
ècontra, quia, vt dicit gl.rubricæ.ſ. in titulis præcedentibus tra-
ctatum eſt de drdinarijs: nunc tractat de delegatis. Ad hoc rñ-
dent Pau.de Caſt.& d.Alex.in 1.& 2.col. & ante eos Io. An. &
d.Ant.de But.in rub.de off. deleg. ꝙ vtrunq; fuit factum bona
ratione. Nam in decretalib. in illo ti. de off. deleg. tractatur vt
a plurimum de delegatis Papæ. Cùm ergo delegatus Papæ [a] cen
ſeatur maior quocunq; ordinario c.paſto.de off.ord.c.ſanè, de
offi.deleg. Ideo ibi congruenter prius poſuit de delegatis, tanq̃
de dignioribus,& poſtea de ordinarijs. Sed in iſto tit. non tra-
ctatur de delegatis Papæ, vel vel Imperatoris, vel principis, ſed
de delegatis ordinariorum, ergo cùm ordinarij ſint digniores
ſuis delegatis, quia cauſa eſt nobilior ſuo cauſato, ideo cōgruē
ter hic prius ponit de ordinarijs, & poſtea in hoc tit.de delega-
1 tis. Iſta eſt pulchra ratio,& vera.† tamen attende, ꝙ licèt dele-
gatus Papæ, vel prin.cenſeatur dignior quocunque ordinario,
tamen non habet maiorem, vel firmiorem iuriſdictionem, q̃
ordinarius, imò ècontra ſm Arch.7.q.6.c.ſi.Epiſcopus,& iſtud
multis fundamentis probat Alex.hic,& vltra eum alijs funda-
mentis idem firmat Barba.in rub.de off. deleg. Tu autem om-
nes canoniſtas, & legiſtas nouiter conſidera, ꝙ imò in ordine
non eſt differentia inter ordinem decretalium, & ordinem ffo
rum. Nam quemadmodum. Iuriſcon. primò ponit de omni-
bus ordinarijs habentibus ſpeciale nomen à tit.de Senatoribus
vſque ad iſtum tit. Ita conſidera ꝙ in decretalib.ante tit.de off.
deleg. præponuntur ſpeciales ordinarij habentes ſpeciale no-
2 men.† Patet, quia ponit de offi.vica.quem conſtat de iure can.
eſſe ordinarium.glo.in c.2.in ver.officialem, de offic. vica.in 6.
& glo.in c.perfectis, in verbo iurgia, circa med. 25. diſt. proba-
tur in c.ſua, vbi per Inn.de off.vica.in c.Roma. in prin. cum gl.
de appel.in 6.Hoſt.& Ioan.And.in c.2.ne prel.vic.ſuas. Bart.&
Ang.in l.præcipimus.in prin.C.de app.& in l.1.§.1. ff. quis,& à
quo app.Bal.in l.à proconſulib.C.de app. Ang. in l.ſi aduerſus.
C.ſi aduer.rem iu.Facit quod vult gl.reputata fin.in cle.2.in gl.
antepe.de reſcript.ſecundum quam iſtud eſt intelligendum,&
limitandum,& per Bar.in l.1.§.his quibus. ff.de lega.3. Item in
decretalibus anteponitur de offi. Arch. qui ſimiliter habet iu-
riſdictionem ordinariam,& non delegatam, de quo plenè per
glo.in c.perlectis.in glo.mag.in ver.iurgia.35. diſtin. habetur in
c.fi.de offi. Arch. Poſtea etiam prius tractat de habentibus offi
cium ſpeciale ſine iuriſdictione, vt de offic. ſacriſtæ,& officio
cuſtodis. Poſtea expeditis ordinarijs habentibus ſpeciale no-
men, ponit titulum de offic.deleg.prout etiam fit hic. Deinde
poſt titulum de offi.deleg.ponit titulum de off.ord. & ille titu
lus tractat de his, quæ ſunt communia ad omnes ordinarios.
Ita in volum. fforum poſt iſtum titulum de off. deleg. poſtea
ponit tit.de iur.om.iur.qui titulus eſt communis ad omnes or
dinarios: & ſic ſubtiliter intuēti apparet ordinem decretalium
non diſcrepare ab ordine fforum. ¶ In ea glo. ibi, de primo in
l.fi.in prin.ſ.eo. Tu dic, ꝙ de hoc primo, ſcilicet, quis deleget,
vel poſſit delegare, habetur plenè in l. more, & in l.& quia.ff.
3 de iur.omn.iud.† Et not. ꝙ delegans non tenetur de imperitia
delegati ſui. Patet, quia aliàs ad eum appellaretur, ſecundùm
Bald.in rub.C.de pę.iud.qui malè iud. circa med. per Inno. qui
4 aliter tenere videtur in c.dilecto, de teſti.† Et an delegatio fa-
cta per delegantem non habentem iuriſdictionem confirme-
tur, ſi ſuperueniat iuriſdictio deleganti, eſt gl.not. ꝙ ſic, in l.vni.
vbi Bart.& Doct.C.qui pro ſua iur. vt ibi per Bart. declarando,
qui alleg.gl.contrariam. Plenius Can. Inno. Imo.& Pan.in cap.
cum ex off.de præſcr.¶ In ea. ibi de ſecūdo nihil, Dic melius ſe
cundum Alb.& Mod. ꝙ imò dicitur in l.& ſi prætor,& in l.fi.§.
1.ſ.eo.plenius per gl.& Doct.in l.eum, qui.in princ. ff. de iuriſd.
5 omn.iud.& in l.1.C.qui pro ſua iur.† Et pondera, ꝙ in d.l. fi.§.1.
eſt tex. ꝙ de iure ciui.delegatio poteſt fieri vni priuato, ſed de
iure cano. Papa non poteſt delegare cauſas, niſi exiſtentibus in
dignitate c.ſtatutum, in prin.de reſcrip.in 6.aliàs proceſſus eſſet
pro ipſo iure nullus, vt ibi per glo.& Doct.adeo, ꝙ partes non
poſſent tali exceptioni expreſsè renunciare, ſecundùm Ioan.
And.in add.Spec.in tit.de iud.deleg.§.excipi poteſt, in add.inci.
hodie falſum eſt.quem ſimpliciter ſequitur d.Alc. in conſ.77.
in 2.volum.incip.in cauſa, & lite vertente coram Reuerendo
patre, in 3.col.imò de iur.cano.ſunt aliqui caſus, in quibus non
poteſt fieri delegatio inferiori ab Epiſcopo.tex.eſt in c.aqua,&
ibi glo.2.enumerat.de conſecra. eccle.vel alta.quam alleg.etiā
Alber.hic. ¶ Circa iſtam partem glo.cui poſſet fieri delegatio,
pro ornamento huius rubricę formo tres quęſt.non tactas cō-
6 muniter à legiſtis.¶ Primò quæro, nunquid clerici [b] poſſint eſ-
b ſe delegati [c] laicorum, & ſic nunquid Poteſtas huius ciuitatis
c poſſet delegare cauſam ciuilem,& temporalem vni ſacerdoti,
vel prælato eccleſiaſtico? Iſtam quæſtio. latè examinat Io. Cal.
in conſ.1.poſito ſub rub.de off. deleg. & concludit finaliter, ꝙ
ſic, motus potiſſimè, quia ędictum de iudicibus delegatis eſt
prohibitorium certarum perſonarum, ſicut in ſimili dicimus
in edicto de teſt.l.1.ff.de teſt.glo.in l.quoniam.C.de hære. ergo
omnes illæ perſonæ, quæ non prohibentur expreſsè, poterunt
eſſe delegati. Ad hoc etiam ponderat tex.in c.ſæpè, & ſequent.
23.quæſt.vlt. & in c. in archiepiſcopatu. de raptoribus. Vltra
eum, ſi diceres delegationem non valere, quia delegatio debet
fieri ſubdito delegantis.l.1.C.qui pro ſua iuriſd. & l. cum qui ſ.
de iuriſd.om.iud.ſed clerici nullo modo poſſunt ſubeſſe laicis.
Ad hoc nota.reſponde, vt magiſtraliter dicit Bar.in d.l.1.circa
med. quòd ad hoc vt delegans poſſit cogere delegatum ſuum
ad iudicandum, bene requiritur, quòd ſibi ſubſit. Sic intelligit
7 iura prææalleg. ſed ad hoc vt † ipſa delegatio valeat, non requi-
ritur, quòd delegatus ſubſit deleganti. Adde etiam quod di-
cit Bald.in l.2.per illum tex.C. communia vtriuſque iudi. Do.
Anto.de Butr. & Dom. Abb. in cap. 2. de iud. licèt nullam de
prædictis faciant mentionem, tenent, quòd clerici honeſtius
faciunt abſtinere ſe à delegationibus, laicorum, & ſi ſe im-
pediunt peccant mortaliter. cap. 1. & per totum, ne cleri. vel
monachi, cap.te quidem. 11. quęſt.1. Tamen ſi acceptant, va-
d let proceſſus, [d] & ſententia, ex quo apud eos eſt iuriſdictio ha-
bitu. Nam clerici in ſeculares habent iuriſdictionem habitu,
non econtra.cap.de foro compet.c.nouit.de iud.quamuis Do.
And.Sicu.in rub.de offic.delegati, ex aliquibus teneat proceſ-
8 ſum eſſe ipſo iure nullum. ¶† Secundò quæro quid ècontra,
an laici poſſint eſſe delegati in cauſis clericorum? Dubium fa-
cit, quia clerici ſunt infeſti laicis, c.laicos.2. quæſt. 7. c. clericis,
de immu.eccleſ.in 6. Ad idem glo. not. in cap.ſi Imperator, in
verbo, diſcuti.97.diſt.& in c.Quamquam, in ver.diuino, de cen
ſi.in 6. Breuiter, gl.eſt ordi.c. 2. de iud. ꝙ Papa poteſt delegare
laicis,

ADDITIONES.

a Delegatus Papæ. Adde c.ſtuduiſti, de off.deleg. Archi.in c.ſi Epiſc.2.q.6.
b ¶Clerici. Adde Barb.in rub. de off.deleg.in 11.col. ver. vlt.pro inſtructione
huius tit. Et an tales clerici peccant, acceptando talem delegationem? vide
per Cal.conſ.6.in c.an ſacerdos, in tit.de off.deleg.
c ¶Delegati. Adde, ꝙ ſi iudex ſecularis delegat cām epo, ab eo non appellatur
ad Papā, ſed ad iudicē delegantē, quia tunc non cenſetur Eps, ſed vt delega-
tus ſæcularis,& ſic non poſſet excommunicare. Bal.in Auth.ſi qui litigātium.
C.de epiſc.aud.Bal.in l.& ſi prætor, col.2.infra eodem. BELLAC.
d ¶Proceſſus. Limita tamen, vt non poſſint vti remedijs eccleſiæ.l.& ſi pręto.
& ibi Iaſ.2.col.inf.e. Et idem ꝙ hic tenet ibi, in fi. & in l.2.col. 3. PVRPV.

a laicis,nõ ſolùm cauſas ciuiles clericorum,ſed ẽt criminales. [a]
Ep̃s autem poteſt delegare cauſas ciuiles per rationem, de qua
ibi in gl.Item,quia delegati repræſentãt perſonam delegantis,
vt prædixi.Pro primo faciunt duo tex.in c.verum.32.diſtin.vbi
b Papa cõmiſit duob.Ducib.[b] cãm clericorũ ſimoniacorũ dan-
do poteſtatem deponendi eos,ſecundò tex.in c. Mennam.2.q.
4.vbi fortius Papa commiſit arbitrio fęminæ. ſ.Reginæ Fran.
purgationem infamiæ,quam de Simonia quidam Ep̃s patieba
tur,& ita latè firmat Do.Abb.in c.2.de ma.& obe.& in c. lite-
ras.in 5.col.de reſti.ſpol.& in c.propoſuiſti.in 4. col. de conceſ.
præb.& in c.eccl.S.Mariæ,de conſti.D.Card.in repet.c.perpen
dimus,in prin.de ſent.exc.Ludo. Rom.in l.ſi vero.§.de viro,in
7.fal.ff.ſolut.matr.& in ſing.ſuis.Etiam de Ep̃o adde D. Abb.in
c.ſignificaſti,ad fi.de foro compet. Limita, niſi iudex eccleſia-
ſticus vellet delegare laico vniuerſalem iuriſdictionẽ, qa non
poſſet,ſicut non poteſt eum conſtituere vicarium,tex.eſt in c.
in noua.ver.indecorum.17.q.7. Facit bo. tex.in l.1. & quod ibi
Bar.C.de præpo.agen.in reb.lib.12.& quod per illum tex.deci-
9 dit no.Bal.in l.parabolani,circa fi.C.de Epiſc. & cler.¶† Tertiò
quæro, an fratres mendicantes poſſint eſſe delegati apoſtolici?
c Breuiter dic,ꝙ ſic ſi ſint in dignitate,[c] puta priores,vel guardia
ni,vel miniſtri.Ita tenet D.Abb.in c.cũ olim. de maior.& obe.
Gemi.in c.nullus.in 2.col.de elec.in 6.vbi põderat ibi gl.in ver.
10 prælaturam,† ꝙ guadianus fratrum,[d] & priores mẽdicantiũ
d dicuntur habere dignitatẽ, & ſic poſſunt dari delegati ab apo-
ſtolica ſede.Intellige tñ,& declara,vt per tex.in cle.& ſi princi-
palis.de reſcr.& adde quod no.in cle.1.in verbo, prælatum, de
11 elec.quam ibi multũ no.D.Card.Flo.in 10.q.† Quomodo au-
tem diffiniatur delegatus,vide Hoſt.in ſum. eo. tit.& Specu.in
tit.eo.in prin.& Cano.in rub.de offi.deleg.Bal.in l. & quia.j.tit.
2.& d.Alex.hic,vbi etiam latè per eum, quæ differentia ſit in-
ter delegatum,& vice gerẽtem,ſeu vicarium, & quare in rub.
dictum ſit de officio, non de iuriſdictione, ponunt Canoniſtæ
in rub.extra eo.& quod ponit Bal.in l.1.C.de ope.lib.

ADDITIONES.

¶Criminales.Contra Barb.li.2.conſ.45.inci.mandato;& iuſſu.col.3.PVRPV.
b ¶Duob.Ducib. Adde Io.de Imo.in c.ex tuæ.in 10.colum.de cle. nõ reſi.Io.de
Ana.in c.ſicut in vno,in 1.col.de hære.Abb.in c.cauſam.in 1.col.de pręſcrip.
Abb.in c.ſi quis contra clericum, de foro compet. Abb. in c.canoni.de ſent.
excom.Abb.in diſputa.inci.Ep̃s,& quidam rector Parmenſis. in 22. col.Car.
Zabare.in conſ.56.inci.Redemptoris noſtri patrocinio poſtulato.
c ¶Dignitate.Hoc declaratur dummodo ex certa ſcientia.Aret.conſ.13.incip.
diligenter.1.dubio. PVRPV.
d ¶Guardianus fratrum.Adde Fel.in.c.cum olim.in 1.col.de ma.& ob.

SVMMARIVM.

1 *Magiſtratuum ſunt quinque ordines.*
2 *An illuſtriſſimus, & ſuperilluſtris idem importent.*
3 *Papa, & Imperator, ſunt ſuperilluſtres.*
4 *Superilluſtris non eſt dignitas, ſed culmen dignitatum.*
5 *Senatores,conſules, & dictatores, & patricij an dicãtur Superilluſtres.*
6 *Qui dicantur illuſtres.*
7 *Reges dicuntur illuſtres.*
8 *Cardinales dicuntur illuſtres.*
9 *Patriarchæ ſunt illuſtres.*
10 *Conſiliarij principum ſunt illuſtres.*
11 *Doctor, qui legit publicè per 20.annos, efficitur illuſtris.*
12 *Licèt doctor conductus ad legendum non poſſit ſubſtitutum ponere tamen qui legit per annos, 20.poterit.*
13 *Quis ſit effectus illuſtrium.*
14 *Prætores qui dicantur.*
15 *Prætor dicitur ſpectabilis.*
16 *Epiſcopi, licèt non ſint illuſtres, tamen ſunt ſimiles illuſtribus.*
17 *Capitanei guerræ, qui per Papam, vel Imperatorem mittuntur vltra mare, quo ad dignitatem ſunt pares proconſulibus.*
18 *Quis ſit præſes, & in quo differat à proconſule.*
19 *Hodie Abbates, & alij habentes terras & iuriſdi. ſunt vice præſidũ.*
20 *Qui dicantur memoriales.*
21 *Præſes morabatur in vnaquaque prouincia in ciuitate principali, quæ vocabatur Metropolitana.*
22 *Metropolis vnde dicatur.*
23 *Hodie vnaquaque ciuitas Italiæ habet vim prouinciæ.*
24 *Omnis iuriſdictio, & quælibet eius ſpecies erat penes pop. Romanum.*
25 *Quæ autem ſint reſeruata ſoli Papæ.*
26 *Omnia, quæ tribuuntur ſpecialiter, & in priuilegium maioribus magiſtratibus, & clariſſimis ſupra, alijs delegari non poſſunt.*
27 *Dictio, cæteri, eſt relatiua ſimilium.*
28 *Cauſæ meri, vel mixti imperij delegari non poſſunt.*
29 *An vbi eſt electa induſtria perſonę, poſſit fieri delegatio.*
30 *Per hęc verba in reſcripto principis poſita, Per te cognoſcas, non intelligitur electa induſtria perſonæ.*
31 *Confeſſio extraiudicialis geminata ex interuallo, facit fidem.*
32 *Ad hoc, vt duo actus conſuetudinem inducant, requiritur, quòd fiant ex interuallo.*
33 *Ex trina ſolutione probatur, quem ſemper retro ſoluiſſe.*
34 *Hęc verba, ſint, & habeantur pro ciuibus, propter geminationem important veritatem.*
35 *Delegatus à lege ciuili non poteſt cauſas mixti, vel meri imperij ſubdelegare.*
36 *Argumentum à contrario eſt validum in lege.*
37 *Non eſt licitum argumentum à contrario, per quod induceretur correctio legum.*
38 *In conſtitutionibus feudorum non habet locum argumentum à contrario ſenſu.*
39 *Argumentũ cõtrariò, hẽt locum in cõtractib. bonæ fidei, & stricti iuris.*
40 *An argumentum à contrario habeat locum in legibus ſtatutarijs.*
41 *Vbi eſt ſtatutum, ꝙ ſtatuta intelligantur ad literam, ceßat argumentũ à contrario. Sub ſimplicib. non coprehenditur caſus mixtus in ſtatutis.*
42 *In ſtatuto non debet ſumi argumentũ à contrario, quando per hoc ſtatuentes inciderent in pœnam.*
43 *Argumentum à contrario, non habet locum in teſtibus, quando per hoc inciderent in aliquam falſitatem.*
44 *Si teſtis dicat, Antequam Titius reuerteretur ad domum, ad prandium, filius ſuus occidit Caium: ꝙ dictum eius non redditur falſum, ſi illa die nunquam ſit reuerſus domum.*
45 *Teſtis non deponens falſum ſuper principali, ſed ſuper acceßoris, non tenetur de falſo.*
46 *Dicens ſe occidere Caium antequam reuertatur ad domum, ad prandiũ, in præſentia teſtium: Qui Caius reperitur occiſus, non propterea probatur contra eum.*
47 *Argumentum à contrario non habet locum in ſtatutis, ad corrigendum ius commune.*
48 *Taxatiua, tantùm, nunquam excludit, ſi induceretur legum correctio.*
49 *Si ſtatutum eſt, ꝙ minor 20.an. non poſſit ſe obligare ſine certa ſolennitate, non poteſt ſumi argumentum à contrario, vt poſt illam ætatem ſe poſſit obligare.*
50 *Si ſtatutum nihil operatur in ſenſu directo, poteſt ſumi argumentum à contrario, etiam ad correctionem iuris communis.*
51 *Statutum, ꝙ non ſtantibus maſculis fœminę ſuccedant, ſumitur argumẽtum à contrario, quòd ſtantibus fęminæ non ſuccedant.*
52 *Non debet aßumi argumentum à contrario, quando reſultat prauus intellectus.*
53 *In correctorijs licitum eſt arguere, & extendere, quando per hoc redditur ad ius commune.*
54 *Argumentum à contrario habet locum in vltimis voluntatibus.*
55 *Argumentum à contrario habet locum in reſcriptis.*
56 *Argumentum à contrario habet locum in ſententijs.*
57 *Argumentum à contrario habet locum in mandatis.*
58 *Cauſæ meri, vel mixti imperij poſſunt ex cauſa abſentiæ delegari.*
59 *An ſtetur aſſertioni delegantis, dicentis ſe delegare ob cauſam neceſſarię abſentiæ.*
60 *Notarij, & alij officiales poſſunt alios ſubrogare ex cauſa.*
61 *Ceßante cauſa delegationis, ceſſat delegatio.*
62 *Cauſæ meri, vel mixti imperij non poſſunt per ordinarium, nec generaliter, nec ſpecialiter delegari.*
63 *Nunquid delegatus principis poſſit cauſam meri, vel mixti imperij ſibi delegatam, puta homicidij, alteri ſubdelegare.*
64 *Quando lex generalis aliquid principaliter inducit ſuper actu iam diſpoſito: tunc bene intelligitur generaliter, nec reſtringitur de habilitate.*
65 *Cauſæ, quę competunt maioribus magiſtratibus, & ſpectabilibus, non competunt alijs inferioribus.*
66 *Datio tutoris de iure.ff. non competebat iure magiſtratus.*
67 *Hodie, ſi facultates pupilli ſunt intra 40.aureos, datio tutoris competit cuilibet magiſtratui.*
68 *Licèt pręſes poſſit delegare, tamẽ non põt loci conſeruatores cõſtituere.*
69 *Dictio, ſi, poteſt capi tribus modis.*
70 *Quòd cauſas meri imperij ex cauſa neceßaria abſentiæ poſſint delegari, intelligitur quò ad cognitionem, non tamen quo ad diffinitionem.*
71 *Quando mora eſt periculum allatura, receditur à regulis iuris cõmunis.*
72 *Sententia lata non viſa relatione nuncij eſt nulla, eſt verum, niſi periculum eßet in mora.*
73 *Iudex, à cuius grauamine fuit appellatum, poteſt procedere non citato amplius appellante, niſi à ſuperiore inhibeatur, tamen ſi quis timet, ne contra ius ad tormenta ponatur, & appellet, confeſſio poſtea ſequuta erit ipſo iure nulla.*
74 *An vicerector gaudeat eiſdem priuilegijs, quibus rector.*
75 *Neceſſitas non habet legem.*
76 *Quę ſpecialiter non poſſunt concedi, non veniunt in generali cõceſſione.*
77 *Delegatus, ſicut poteſt delegare cauſas meri, & mixti imperij ex cauſa abſentię neceßaria, an ita poſſit propter infirmitatem.*
78 *Notarius viuens non poteſt facere, ꝙ alius ex protocolis ſuis extrahat inſtrumentum, niſi longo impedimento occupatus.*
79 *Sicut ſententia lata contra abſentem eſt nulla, ita lata cõtra infirmum.*

80 *Licitum eſt argumentum ex identitate rationis in caſibus exceptuatis à regula.*
81 *Dictiones taxatiuæ nunquam excludunt caſus ſimiles.*
82 *Statutum permittens per dictionem taxatiuam aliquas tantum exceptiones opponi & nõ alias,nõ intelligitur excludere ſimiles expreſſis.*
83 *Ordinarius poteſt cauſas meri imperij delegare non ſolùm propter infirmitatem ſuam,ſed etiam ſuorum.*
94 *Ordinarius ſi ſit recuſatus ſuſpectus, & poſtea ſuperueniat infirmitas, non poterit delegare cauſas meri imperij.*
85 *An propter multitudinem cauſarum poſſit ordinarius delegare cauſas meri imperij.*
86 *Quando delegatus ex cauſa neceſſaria abſentiæ delegauit,eo reuerſo expeditum eſt delegationem finiri.*

LEX PRIMA.

QVæcunque. Bal.in recollectis antiquis,vt refert
Mar. Lau.ſic exordit, ꝙ omnes Philoſophi
naturales non potuiſſent elegantiorem, &
meliorem tex.cõponere:& ꝙ plenus eſt iſte
1 tex.difficultatibus.¶† Ad euidẽtiam præmit
te,ſm Bar.ꝗ magiſtratuum 5.ſunt ordines,
ſuperilluſtres,illuſtres,ſpectabiles,clariſ.& infimi,licèt gl.hic in
verbo,tribuuntur,non enumeret niſi 4.ſpecies.Ita gl. in Auth.
vt ab illuſtrib.& qui ſuper eam dign.ſunt,& gl.in §.in ſumma.
Inſti.de iniur.& in l.qui indignus.ff.de Sena.gl.& Ang.in l.præ-
cipimus,in prin.C.de appel.& qui ſint iſti declarant Spec.& Io.
And.in tit.de iuriſ.om.iud.Ang.& d.Alex.in rub.ꝟ.de iuriſ.om.
iud.Alb.de Roſ.in l.imperium,in 14.col. & ſeq.ff.de iuriſ.omn.
iud.Bal.in c.cum acceſſiſſent,in 4.col.de conſt. d.Mar.Laud.in
d.l.imperium.in pen.car.& melius in tract.de prin. ſub. rub.de
prin.& plenius ſub rub. de cenſi. & Doct. hic in glo. in ver.tri-
buuntur. ¶Ego vltra alios intendo hanc materiam magiſtra-
2 tuum accuratè expedire.† In primis quæro,an illuſtriſſimus,&
ſuperilluſtris idem importent? Pro certo videretur dicendum,
ꝙ ſic,ſed ob.tex.in §.illo,in ver.Illuſtriſſimam præfecturam, in
Auth. de appel.& intra quæ tempora, vbi præfectus dicitur il-
luſtriſſimus,& tñ nemo præfectus dr̃ illuſtris,vt patet ex.ꝟ.dicẽ
3 dis.Cogita ſuper hoc,quia non inuenio ab alio tactũ.¶† Nunc
quærenda ſunt exempla cuiuslibet gradus magiſtratuum .
Primus gradus eſt ſuperilluſtrium.Bar.& Ludo.Rom.hic po-
nunt duo exempla.ſ.in Papa,& in Imperatore. Idẽ tenet Spec.
in d.tit.de iur.omn.iud.gl.& Ang.in d. l. præcipimus, in princ.
Imo.& d.Abb.in c ſolitæ.de ma.& obe.¶Bal. in c. cum acceſſiſ-
ſent,vbi formaliter dicit, ꝙ Imperator eſt ſuperilluſtris,Reges
illuſtres, Duces, & Comites ſpectabiles,Præſides ꝓuinciarum
ſunt clariſſimi.Et arguẽdo de ſimilib. ad ſimilia,in eccleſia Dei
Papa eſt ſuperilluſtris.Cardinales ſunt illuſtres.Epiſcopi ſpecta
biles:Qui verò mittuntur ad regendam prouinciam, ſunt cla-
4 riſſimi.Subdit tamen Bal.poſſe dici , † ſuperilluſtris non eſt di-
a gnitas, ſed culmen dignitatis. ¶Paucis conclude,ꝙ Papa, [a] &
Imperator ſunt ſupra hos gradus,ſicut,& ſ.omnia iura,c. cun-
cta per mundum.9.q.3.c.propoſuit,de conceſ.præben.Et ideo
non debent enumerari in iſtis gradibus , vt patet in Auth.vt ab
illuſtrib.& qui ſuper eã dign.ſunt.Nam,vt dicit Ang. in rub.ꝟ.
b de iur.om.iud. Papa,& Imperator [b] ſunt fontes,à quibus ma-
c giſtratus tanquam riuuli deſcendunt. Adde Bald. [c] in cap. 1. in
prin.in 1.not.quis dicitur Dux,vbi per illum tex. no. ꝙ omnes
dignitates à principe profluunt tanquam à fonte, & quod in
eo ſunt omnes dignitates,& ꝙ Papa, & Imperator non ſint in
numero ſuperilluſtrium,tenent Raph.Fulg.& latius.d.Alexan.
hic in 10.& 11.col.Ioan.And.in addi. Spec.vbi reprobat Spec.
in tit.de iur.omn.iud.Cyn.in l.fi.vbi ſena.vel clariſs. Albe.in d.l.
imperium.in 4.colum.& ſeq.d.Alex.in rub.ꝟ. de iur. omn.iud.
ad fi.Nec obſt.tex.in c.ſolitæ de maio.& obe.iuncta,ſ. ſcriptio-
ne,vbi Imperator appellatur illuſtris.Reſponde,quia loquitur
in Imperatore Græcorum,qui non eſt verus,& vniuerſalis Im
perator,vt no.glo.& Doct.in c.venerabilem , in verbo germa-
nos.de elect.& in c.in apibus.7.q.1.& in c.ſi Imperator.96.diſt.
5 ¶† Pone ergo.4.exempla. ſ. Senatores, vt l. fi. ff. de Senatorib.
Conſules,Dictatores,& Patricios.l.fi.C.de cõſul.li. 12.§.filiuſ-
fam.Inſti.qui.mo.ius pat.pot.ſol.Senatores à Romulo inſtitu-
tos conſtat,qui ex ciuibus,& quidem primioribus centum nu-
mero elegit.l.fi.C.de peti.her.quos ob ætatem Senatores appel
lauit,vt per Arch.16.q.1.in c.Senatus.Innoc. & alij in c. cum I.
& A.de re iud.penes Senatores ſemper totius reipub.Romanæ
ſumma reſidet,vt nec Reges,nec Dictatores incõſulto Senatu
quicquam poſſent. Eorum poteſtas maior erat quàm præfe-
ctorum prætorio.Patet,quia poterant reſtituere famæ.l.1.§.de
qua re.ff.de poſtul. Poterant concedere licentiam extrahendi
aquam de flumine ꝓublico, ſicut & Imperator poteſt. l. quo-
minus.ff.de flumi.poterãt & legẽ gñalem ꝯdere. l. non ambi-
gitur. ff. de leg. Ideo meritò ſuperilluſtres dicuntur. ¶Secun-
dum exemplum eſt de Cõſulibus, à principio vrbem Roma-
nam ſub nomine Regum rectam liquet vſq; ad Tarquinium
ſuperbum , quo è regno eiecto authore Bruto ob violatatam
Lucretiam,& ſic poſt expulſos Reges,creati fuerunt duo con-
ſules vice Regis , qui à conſulendo dicti ſunt , eo ꝙ haberent
conſulere quicquid de repub.eſſet.l.2. §. exactis. ff.de orig.iur.
Iſti domi rempub.gubernabant:foris autem bella in creditam
ſibi prouinciam exercebat , nihil à Regibus imminutum ha-
bentes , niſi quòd eorum magiſtratus non erat perpetuus, vt
Regum , ſed annuus. ¶Dictator tremendus,& ſummæ pote-
ſtatis magiſtratus fuit,cui in caput cuiuslibet ciuis Rom. ani-
maduerſio data eſt,nec ab eo ad populum prouocabatur. d.l.
2.§.populo.Deinde autem Dictatorẽ appellamus, eo ꝙ dicto
eius parendum eſſet,ſed nunquam niſi magno vrgente pericu
lo creabatur,nec vltra 6.menſem durabat.Patricios idem eſſe
ꝙ Senatores dicit Ange.de Aret.in §.filiusfam. Inſtit.qui.mod.
ius pat.pot.ſol.l.fi.ff.de Sena.Sed ob.d.§. filiusfam. vbi Senato-
ria dignitas non liberat à patr. pot. ſed bene patriciatus:niſi ca-
pias largè,prout dicit glo.in d.l.fin.de ſeq.¶Tu aduerte,ꝙ pro-
priè à principio Patricij nuncupati ſunt,qui ex primiorib.cẽtũ
c. patrib.à Romulo in Senatum electis geniti ſunt,vt clari ſcri
ptores atteſtant. Et ad hoc vide tex.in l.fi.in fi. ff.de Senat. Qui
poſtea inde deſcendebant dicebantur ex gente patricia . Sed
poſtea Imperatores aliquos excelſos viros ſibi delegerũt,quo-
rum conſilijs vterentur,quos tanquam Imperatores patres pa
tricios appellarũt. Ita dicit tex.in l.fi.C.de conſul.lib.12.& in d.
§. filiusfa. & ſic habes quatuor exempla ſuperilluſtrium. Sed
tu vltra omnes aduerte,quomodo prædicti poſſunt ſuperillu-
ſtres cenſeri,ex quo conſules , & ſimiles vice Regum ſucceſſe-
runt,nec amplius aliquid ſ.Reges habuerũt , & tamen conſtat
Reges nõ eſſe ſuperilluſtres, ſed illuſtres tantum, vt ſtatim di-
6 cam in ſeq. membro . Cogita , quia multum dubito. ¶† Se-
cundus gradus eſt illuſtrium,de quo habes tria exempla, præfe
ctum prætorio,præfectum vrbis,& quæſtorem,& ita ſ.poſt Se
natores,& conſules ponuntur tres tituli de iſtis , ſecundùm gl.
in præalleg. locis.De præfectis prætorio habes in 1. lib. C.duas
rub.vnam de officio præfe.præto.oriẽtis,vel illiri.Nam in Aſia,
quæ eſt maior pars mundi, quia eſt media,erant duo Præfect.
præto. vice Regũ , quorum vnus appellabatur præfect.præto.
illirici.Alius præfect.præto.orientis. Et etiam alia rub. de offic.
præfect.præto.Aphr. In Europa autem,in qua eſt Roma, erat
præfectus vrbis intra centeſimum lapidem , amplam habens
poteſtatem.l.1.§.cum vrbem. ff. de offic. præfect. vrb.Quartò
erant quæſtores,tex.eſt melior de iure.in l. ſi quando,poſt me-
dium.C.de appel.quorum triplex reperitur officium,& in pri-
mis duobus erant illuſtres , vt per glo. magiſtram in ver. ple-
beios.l.1.ff.de offic.quæſt. & aliquid glo. in pro inſtitutionum
in ver.exquæſtori, vbi etiam ponit , quis ſit exqueſtor , & quæ
ſit inter eos differentia.Poſtmodum, & quartò ſuperadditum
eſt genus quæſtorum,in Auth.de quæſt.diuerſum à primis,cu
ius officium erat,vt peregrini exiſtentes Romæ pro cauſis, vel
negotius expedirentur. Adde etiam , ꝙ Bald. poſt Odofred.in
in l.2. C.de pet.bon. ſubla.lib.10.declarat tres eſſe quæſtores.
Vnus,qui ſedet ad latus principis , & iſte eſt illuſtris, & ad offi-
cium eius pertinet ſe ſubſcribere in reſcriptis,& reſpondere vi
d ua voce aliquid implorantib. Alius eſt quæſtor prouincialis, [d]
qui quæſtum à prouincialib.recipit.i.tributorias functiones,vt
in toto tit.ff.de off quæſt. Alius quæſtor erat , qui cauſas crimi-
nales audiebat. Subdit & ibidẽ Bal. ꝙ erat ꝓpoſitor conſiſtorij
7 imperialis,per text. in d.l. 2. † De illuſtrib. potes hodie ponere
quatuor bona exẽpla.Nam Reges illuſtres ſunt, in cap. nouit,
in ver.illuſtris Regis Francorum,de iud. & ca. nouit , iuncta.ſ.
ſcriptione.de offic. delegat. Nam æquiparantur præfectis præ-
torio.ſm Bar.in l.omnes populi,in 4.q.1.q prin.ff.de iuſt.& iur.
& in l.1.in prin. ff. quod quiſque iur. cum concord. de quibus
8 Alex.hic in 11. col.ſed præfe.pto.ſunt illuſtres,vt prædixi.† Itẽ
Card.

ADDITIONES.

a ¶Conclude,quòd Papa. Vide Barba.conſ.1.li.1. colum 15,cum ſequent.ibi ſignaui. PVRPV.

b ¶Imperator,Vr̃ ꝙ Imperator ponendus ſit in gradu ſenatorum, & ſic in ſuperilluſtribus,per tex.in l.ius ſenatorum.C.de dig.lib.12. PANCIR.

c ¶Idem Bal.lib.4.conſ.359.inci.Quemadmodum Imperator,& tñ ibi dicit ſuperilluſtrem , & ibi de Duce Mediolani. Et idem Bald. lib. 5. conſ. 300. ad euidentiam præmitto,ꝙ Rex.impe.& licèt multi in ſuo territorio æquiparentur Imperatori, vt per Bar.in l.hoſtes.tñ pro nullo eſt tanta præſump. Barb.lib.1.conſ.38,inci.ſcribitur,col.6.poſt Sal.in l.ab hoſtibus. C.de capti.& lib.2.conſ.24.inci,clementiſſimi Dei,col.1. PVRPV.

d ¶ Prouincialis,Theſaurarius tñ gñalis,ſ.vr̃.Barba.lib.1.cõſ.1.col.13.PVRPV.

Cardinales sunt illustres ſm Bald. in d. cap. cùm accessissent. & in l. 1. §. fin. ff. de offi. præf. præto. Not. idem Bal. in l. ad similitudinem. in 2. not. C. de episc. & cler. Et patet: quia Card. æquiparantur præfe. præt. qui sunt illustres, secundum glo. in l. 1. §. fin. in verbo, iudicaturus. ff. de off. præfe. præto. & in gl. in l. episcopale. C. de episcop. aud. Sed in contrarium ob. text. in cap. 2. de offic. lega. lib. 6. vbi Card. legati Papæ æquiparantur proconsulib. sed proconsules non sunt illustres, sed spectabiles tantum, vt ĩ. dicam. igitur &c. Oportet dicere, ꝙ Cardinales quãdo sunt ad latus Papæ, tunc censentur illustres, per tex. in l. 1. C. de præpo. laborum. lib. 12. in ver. quos lateris nostri comitatus illustrat. Si autem Card. à latere mittantur extra in legationem: tunc æquiparantur propriè proconsulib. Ita loquitur text. in d. cap. 2. & tunc non sunt illustres. Ita declarat Barto. in rub. ff. de offi. proconsu. & legati. Sequitur d. Alex. hic. Facit simile. Nam cõsules erant superillustres, vt prædixi: & tamen proconsules, qui mittebantur ad prouincias remotas, licèt eligerentur ex consulibus, vt declarat glo. in l. 1. ff. de offi. præsi. tamen nõ erat illustres, sed superillustres tantum, vt ĩ. statim dicam. Durum tamen videtur, ꝙ Cardinalis, quando est legatus Papæ, & sic Papam repræsentat, sit minoris ordinis, quàm quando est circa latus Papæ. Cogita.

9 ¶ † Tertiò Patriarchæ sunt illustres: quia redacti sunt ad instar Regum: ex quo multas prouincias regunt. Ita Bald. in

10 l. 1. §. 1. ff. de offic. præfec. præto. ¶ † Quartò consiliarij principum sunt illustres, vt l. quisquis. in vers. virorum illustriũ. C. ad l. Iul. maiest. & ibi Angel. expressè not. ꝙ omnes consiliarij consistorij principis intelliguntur esse illustres: & ideo infert, ꝗa Carolus princeps assumpsit Bart. in suum consiliarium, & fecit eũ

11 illustrem. ¶ † Quintum exemplum videretur esse in Doctore, qui legit publicè ann. 20. nam efficitur illustris, secundum Bart. & Bal. ſ. in proœ. ffℓorum. in prin. per text. in l. 1. in fin. vbi glo. C. de profes. qui in vrb. Cõstan. lib. 12. Bart. in l. ex eo. ff. de test. mil. & in proœ. Cod. ad fi. prin. d. Abb. in cap. proposuisti. de proba.

12 † & ex hoc dicit d. And. Sic. in cap. fin. pen. car. ad fi. de offic. deleg. se inferre vnum, quod est nouissimum, & inauditum, ꝙ licèt aliàs Doct. conductus ad legendum, non possit legere per substitutum, vt per Bar. in l. nemo est, qui nesciat. cum seq. ff. de duob. reis. Tamen si legisset 20. ann. posset posteà legere ꝑ substitutũ, sicut illustris potest per substitutum seruire. l. quisquis, & ibi Bald. C. de episcop. & cler. & l. nullus qui nexu. C. de dec. lib. 10. & ideo secundum eum Bald. in d. l. quisquis. dicit, quòd Episcopus cum sit illustris potest seruire per substitutum. Sed

✱ aduerte licèt *communiter ita teneatur*, ꝙ Doctor qui. 20. ann. publicè legerit, efficiatur illustris: tamẽ d. Alex. reprobat bono fundamento, & mihi placet. Nam talis Doctor, qui legit 20. ann. efficitur Dux, & Comes. l. 1. in fin. cum glo. C. de profes. qui in vr. Constan. libr. 12. sed Dux, & Comes nõ sunt illustres: sed spectabiles tantum, vt dicam in seq. gradu. Igitur &c. Et ad dictam primam rub. ffℓorum, vbi Doct. appellantur illustres, responde, secundum Bar. ibi. in 5. col. ꝙ ibi ratione alterius dignitatis erãt

a illustres, & per hoc infertur, [a] ꝙ illud dictum Bart. non est verum: quia fundamentum non est bonum, ꝙ Doct. efficiantur illustres, qui ann. 20. legerint. & minus est verum quod dicit de Episcopo: quia nõ est illustris, sed tantum spectabilis, vt ĩ. dicam: nec Bald. in d. l. quisquis dicit, sed eum dicere refert. ¶ Ego fortius dico, ꝙ Doct. qui legit 20. ann. bene efficit Dux, & Comes, non propriè sed abusiuè. Per illud dicit Bald. in c. 1. quis dicatur Dux, vel Marchio. vbi not. ꝙ ille dicitur propriè Comes, qui est inuestitus de comitatu: ergo sine comitatu non dicitur propriè Comes, sed abusiuẽ: cut secundum eum sunt Comites sacri palatij. Idem tenet d. Abb. in c. veniens. in 3. not. de præscrip. & in cap. legebatur. de maio. & obed. Card. in cle. ne Ro-

13 mani. §. sanè. in 6. q. de elect. ¶ † Circa prædicta posset quæri, q̃s sit effectus illustrium? Responde, ꝙ vltra excellentiam dignitatis multi not. effectus possunt in specie reperiri. Nam personæ

b illustres [b] non possunt esse in iudicio per se, sed necessariò debent constituere procuratorem: aliàs puniuntur in amissione causæ. l. pen. & Auth. ibi posita. C. de procurat. Item personæ illustres non possunt ducere vxorem sine interuentu dotalium instrumentorum. §. quia vero dudum. in Auth. vt liceat matri, & auiæ. Item personæ illustres possunt pronũciare sñías per alium, & valent. l. 2. C. de sent. ex bre. reci. c. fin. de re iudi. in 6. d. Abb. in c. nos. in fi. de his quæ fi. à præla. sine cõsensu cap. ¶ Tertius gradus est spectabilium, & de hoc sunt 4. exempla in tit. de de offi. præto. & trib. titu. seq. vbi gl. in rub. cuiuslibet tituli not.

14 ¶ † Circa Prætores sciendum est, quòd Romæ primò Consules ius populo reddebant, sed propter nimia impedimenta creati sunt ad hoc prætores, qui populo ius dicerent, sic appellati: quia authoritate populi præirent. l. 2. §. deinde placuisset, & §. seq. ff. de or. iud. Numerum Prætorum Roma pro tempore varium habuit, vt ibi dicitur. Posteà ab Imperatore statutum fuit, vt tres tantum habentes Romæ domicilium essent Prætores. l. fin. C. de off. præto. Prætores etiam edicta publica in albo proponebant, ad supplendum & corrigendum in aliquib. casibus duritiem iuris, quæ posteà dicta sunt viua vox iuris ciuilis, & aliqua approbata fuerunt, & in leges publicas relata. l. ius ciuile. l. nam & ipsum. & l. ius pluribus. ff. de iust. & iu. Declarat not. Bald. in rub. C. qui admitti. in 1. col. tales Prætores constat esse spectabiles. text. est in §. similique modo, in Auth. de appel. quẽ alleg. glo. in rub. ff. de offic. præto. In contrarium facit text. in l. 1. §. 1. ff. de reb. eo. vbi Prætor dicitur clarissimus. Responde, ꝙ cùm sit spectabilis: & sic maioris dignitatis, vtique etiam inferioris est. l. cum furti. ff. de in lit. iur. Stat ergo conclusio, ꝙ Præ-

15 tor dicitur spectabilis. † Ex hoc infertur, ꝙ cùm Duces, Marchiones, Comites, & Episcopi æquiparentur, secundum Bald. in l. 5. in princ. ff. de verbor. obl. cum suis concor. etiam prædicti dicuntur spectabiles. vt est text. in l. si quando. C. de appel. in l. raptos. C. de rap. vir. in §. fin. in Auth. de appel. & intra quæ tempora. Declarat Bal. in d. cap. cum accessissent. De Comitib. ꝙ sint spectabiles, est text. in d. §. similique modo, in Auth. de appel. Ex istis etiam sequitur, ꝙ cum Episcopi æquiparentur præ-

c dictis, ꝙ sunt propriè spectabiles: [c] & ita tenet Spec. in titu. de iur. omn. iud. Bald. in d. cap. cum accessissent, & fortius Bald. in l. 1. §. 1. ff. de offi. præfec. præto. vbi tenent, ꝙ non solùm Episcopi, sed etiam Archiepiscopi sunt spectabiles, sicut & Comites. Sed aduerte: quia idem Bald. in addi. Spec. in titu. de iur. omn. iudi. in ver. superillustres, tenet quòd imo Comes etiam dicatur illustris, & etiam Episcopus, quod etiam firmat d. Anto. in cap. tuæ. in fin. de procu. Idem tenet Bald. in l. nullus, qui nexu. C. de decu. lib. 10. vbi not. ꝙ executor vltimæ volun. non possit istam execu. alteri committere: Fallit in Episcopo, qui est illustris, vt l. ad similitudinem. C. de Episco. & cler. Ita ibi dicit Bal. & confirmatur per illud, quod volunt gl. in l. episcopale. C. de episcop. aud. & gl. in l. 1. in fin. ff. de off. præfe. præto. quæ dicũt, ꝙ Episcopi æquiparãtur Præfectis prætorio: sed Præfecti prẽt. sunt illustres, vt prædixi: igitur &c. Facit, & secundò: quia Episcopi dicuntur summi Sacerdotes. cap. 1. de sac. vnct. & Card.

d non habent [d] maiorem dignitatem sed maius officium. secundum Bar. in l. 1. §. si quis, in 1. col. ff. de appel. d. Abb. in cap. eccle. vestra. vlt. in pen. & vlt. col. de elect. & in cap. 2. de cler. non resi. & est gloss. sing. in cap. Quanquam. in glo. fin. 2. q. 7. quẽ dicit,

e ꝙ Episcopus est maior [e] dignitate presbytero Card. facit text. in cap. si Abbate. de elec. in 6. Propterea non sine causa Bald. in

16 l. ad similitudinem. C. de Episcop. & cler. tenuit, † ꝙ licèt Episcopi non sint illustres: tamen sunt similes illustribus: adde tex. in cap. fin. in ver. ad instar illustrium. de regu. iur. in 6. Quis autẽ dicatur Dux, Comes, & Marchio, ponitur in c. 1. in tit. quis dicatur Dux, & in c. 1. de feu. mat. gl. & Doct. in cap. fundamenta. §. proinde. in ver. Marchio. de elect. lib. 6. Barto. in consil. 136. incip. quidam capitaneus. Alij tres magistratus qui sint, habes clarè in titulis suis de proconsulib. & qui sint, & quare sic dica-

17 tur, declarat glo. in l. 1. ff. de offic. præsi. † Alibi not. Bald. in l. 2. per illum text. C. de comi. rei mil. lib. 12. ꝙ capitanei guerræ, qui per Papam, vel prin. mittuntur vltra mare, quo ad dignitatem sunt pares proconsulib. Item prædictis Comitib. & similibus æquiparantur, qui à Papa, vel Imperatore deputantur ad custodiã ciuitatũ. Ita Bar. in l. 2. C. de comiti. rei mili. libr. 12. Item & medicus Papæ, vel Principis eadem dignitate qua Comites fruuntur, secundum Bar. in l. 1. C. de Comi. & Archiatris. lib. 12. ¶ Quartus gradus est clarissimorum, & de hoc habes duo exẽpla. ſ. de off. præsi. & de offic. procurat. Cæsa. vt est gloss. super

18 vtraque rub. † Quis autẽ sit Præses, & quid differat à Proconsule, declarat glo. in l. 1. ff. de offi. præsi. Præses enim mittebatur ad regendam prouinciam, & habebat merum & mixtum im-

19 perium. l. illicitas. §. qui vniuersas. ff. de off. præsi. † Hodie [f] Ab-

f bates, & reliqui habentes terras, & iurisdictionem vice præsidũ sunt, & sic sunt clarissimi, secundum Bald. in l. 1. §. 1. ff. de offic. præfe. præto. Similiter Doctores legentes, qui de iure habent iurisdictionem in scholares, vt est gl. in §. pen. ſ. in proœ. ffℓorum. sunt clarissimi. l. diui. ff. de iu. patr. ¶ Aduerte etiam, ꝙ Comites rerum priuatarum erant duo; vnus qui stabat in prouincia, & eius

ADDITIONES.

a ¶ Infertur. vide Syl. nupt. lib. 5. nupt. 36.

b ¶ Personæ illustres. Adde Spe. titu. de actore. in ver. Item illustris. Idem Specu. titu. de iu. omn. iud. per totum. Feli. in cap. pastoralis. in prin. de offic. deleg.

c ¶ Spectabiles. Vide Curt. Senior. consil. 80. Barba. d. consil. 1. col. 14. PVRPV.

d ¶ Card. non habent. Adde Calde. consil. 1. in titu. de transla. prælat.

e ¶ Episcopus est maior. Adde glo. in cap. le. 93. dist. Doct. in c. generaliter. 16. q. 1. Abb. in cap. quod super his. de fid. instrum. Ioan. Mon. in c. super eo. de hære. libr. 6. Bart. in tract. de præstantia Cardinalium.

f ¶ Hodie. Quid de Præposito, & Abbate simplici, vide Dec. consil. 161.

eius officium erat capere bona vacantia fiſco incorporanda. l.ſi qñ.C.de bo.vacan. lib.x. Alius, qui erat quæſtor conſiſtorij imperialis, qui eſt illuſtris in l.2. & ibi declarat Bald. C. de peti. bo.ſubla. lib.x. Adde l. procurator. & ꝙ ibi declarat.Cy. C.de
20 eden. † Adde etiam, ꝙ memoriales erant quidam notarij curiæ, quorum ſcripturæ fides tantum adhibebatur de reſcriptis, qui erant ad hoc deputati. Ita dicit idem Bal. in d.l.2. C.de pe. bo. ſubla. lib. x. Ibidem etiam ſubdit, ꝙ reperiuntur Palatini, qui licet habeant nomen generale; tñ interdum aſſumuntur pro illis officialib. qui ſunt deputati ad exequendas cauſas delatas in fiſco.l.2.C.de dela.lib.x.& l.ĩ vacantia. C.de bo. vacan. eod. lib. Interdum aſſumuntur pro illis, ad quorum officium pertinet facere reſcripta redigi in publicam formam: & ita accipitur in d.l.2.C.de pet.bo.ſubl.li.x.& ibi Bal.¶ Quintus, & vltimus gradus eſt eorum, qui infimi ſunt magiſtratus: de quib. habes duos vltimos titulos in 1.lib. C.in tit. de defenſo. ciui. &
21 de magiſtratib.municipalibus.† In vnaquaq; prouincia (vt dixi) præſes morabatur in ciuitate principali quæ appellabatur
22 Metropolitana, hodiè appellatur Archiepiſcopalis,† & vnde dicatur Metropolis, eſt tex.in c.cleros. 21. diſt.tangit glo.in l.ſi duas.§.decet autem, vbi Nic.de Neap.ff.de excu.tut.& plenius Bar.in l. 1.C.de Metrop. Berito li.xj. Et iſte præſes habebat omnem iuriſdictionem. Sed in vnaquaq; ciuitate conſtituebatur magiſtratus, qui vocabatur defenſor ciuitatis, qui ſolũ poterat cognoſcere in cauſis ciuilib.à 30.aureis.j.§. & iudicare.in Auth.de defenſo.ciui.Item poterat præbere auctoritatem ſup
a inſinuatione teſtamẽtorũ,& ſimilib. Magiſtratus [a] municipales, & ſic magiſtratus villarum poterant ſolùm cognoſcere in cauſis ciuilib. infimis: puta à 20. florenis. ĵ. ne villa cogeretur
23 pro quacunq; minima cauſa adire præſidem:† Sed hodiè vnaquæq; ciuitas Italiæ habet vim prouinciæ. glo.eſt reputata ſin. in l.fin.C.de præſer.Ion. temp. Ideo hodiè defenſores ciuitatũ, quos appellamus Poteſtates, æquiparantur præſidib. prouinciæ, ſm Io. And. in addi. Spec.tit.de iu.om. iu.in 1. col. in fin. Ang. in l.1. §. ſolet.ff. qñ app.ſit: & ſic hodie defenſores ciuitatum habent merum, & mixt.imperium: ſicut olim præſides poſt pacem conſtan. & aliquæ propter præſcriptionem iuxta glo.in §.iuſiuran.in Auth.de defen.ciui.& ideo iſta.l. in 2.regula non procederet hodie in defenſorib. ciuitatum, ſm glo. in d.§.& iudicare: quia hodie non cenſentur de minimis magiſtratib. & ita remanent declarati v. ordines magiſtratuum.
24 ¶ † Secundò propius ad tex.ad euidentiam præmitte, ꝙ omnis iuriſdictio, & quælibet eius ſpecies erant penes populum Ro.ſed à populo Ro.tranſlatæ ſunt in Imperato.l.1.ff. de conſti.prin.declarat Bart.in l.imperium.in 4.col.ĵ.de iur.om.iu.ſed quia impoſſibile erat, quòd Imperator vniuerſas cauſas per totum mundum expediret: ideo communicauit cum alijs magiſtratib.Quaſdam. n.cauſas conceſſit maiorib.magiſtratib.non ꝙ de cauſis criminalibus,& alijs meri, & mixti imperij cognoſceret; ſed ſolùm conceſſit exiſtentib. in quatuor primis gradib.magiſtratuum tanquam maiorib. & ſuper hoc factæ ſunt variæ leges, ſenatuſconſulta, & conſtitutiones prin. patet in l. illicitas. §. qui vniuerſas. ff. de off. præ. Quaſdam verò cauſas conceſſit Imperator, & communicauit cum omnibus magiſtratib.etiam infimis: vt de illis quilibet magiſtratus poſſet co-
b gnoſcere: Quædam verò ſibi reſeruauit princeps [b] in ſignum cuiuſdam ſuperioritatis, quæ noluit generaliter communicare cum aliquo alio magiſtratu, vt eſt condere legem generalem l.fin.C.de leg.concedere veniam ætatis.l.2.de his, qui veniam æta.impe. concedere ius aureorum annu.l.2.C.de iu.au
c re.annu.Itẽ legitimare. [c] §.fi. in Auth.qui mo.na.effi.leg.c. per
d venerabilẽ.qui fil.ſint legi.Itẽ creare notarios. [d] c.cum P.tabellio, vbi per Inn.de fi.inſt.& generaliter, quæ ſint illa, enumerat Bal.xv.in d.l.imperium.in 2.col.vbi etiam Alb.circa 14. col.aliqua enumerat. & ibidem Lud.Ro. & Bal.in l.1.C.de iu.aure.
25 annu.tex.in c. 1.quæ ſint reg.& ibi Bal. † Quæ autem ſint reſer-
e uata [e] ſoli Papæ, enumerat glo. in cap.quod tranſlationem.de offi.le.& in c.ſicut iniuriæ. de exceſ.præl. Bald.in l. reſcripta.C. de preci.imp.off.& plenius Spec.in tit.de off.leg.§.nunc dicendum.per totum.¶ Tertiò præmitte ſm Pau. de Caſt. & d.Ale. hic poſt Bart.& non fuerunt memores, ꝙ iſtud totũ ponit glo. in §.iuſiurandum.in verbo iuriſdictio.in Auth. de defen.ciui.ꝙ iuriſdictio eſt nomen gñale. Nam diffinitur, ꝙ eſt poteſtas de publico, &c. ſm gl.ibi, & in l.1.ĵ.tit.2. & ideo ſub ſe continet omnes tres ſpecies. ſ. merum imp. mixtum, & ſimplicem iuriſdictionem, & hoc patet hic in tex.ibi, iuriſdictionem ſuam mandant, vbi verbum, iuriſdictionem, capitur pro mero, & mixto imp.vt ibi glo.parua not.¶ Quid autem ſit merum im-
f pe. [f] mixtum, & ſimplex iuriſdictio, & qui ſint gradus cuiuſque, ponit Bart.in d.l.Imperium.vbi dicam. Nunc in iſta l. ponunt duæ reg. quòd ea, quæ ſpecialiter tributa ſunt maiorib. magiſtratib.ita, quòd minorib. denegantur, non poſſunt delegari, ſed quæ conceſſa ſunt cuilibet magiſtratui, bene poſſunt delegari.¶ Iſtis ſic præmiſſis, venio ad ipſam.l.quam diuido in 5.partes, vt per Bar.& alios hic: & eſt communis diuiſio, licet Ful.diuidat in octo, & pondera vnum ſubtiliter in text.quod non inuenio ab alio ponderatum, quòd omnia exempla poſita in tex.ſunt de mero imperio tantum: quia tendunt ad vindictam publicam, vt patet.ff.ad l. Iul. de adul.& de vi, & cauſa dñi occiſi per ſeruos ſuos:& de mixto imperio, quod expeditur ad priuatam vtilitatem, in tex.nullum exemplũ. Et ex hoc conſiderabam poſſe verificari intellectum Gui. de Suza. ad hanc.l.non hic, ſed in l.1.& in l.imperium.ĵ.tit.2. & ſimpliciter refert Io.And.in addi. Spec.in tit. de iuriſd.om.iud.in addi.inc. hoc poſuit ſub mero. vbi dixit, quòd prima reg.negatiua huius.l.ſolùm procedit in mero imperio.Illud.n.eſt, quod non poteſt delegari, quia illud eſt ſpecialiter attributum alicui maiori magiſtratui, vel per legem, vel Senatuſcon. vel conſtitutiones principum: ſed de cauſis mixti imperij non loquitur prima reg.ſed ſecunda: quia cauſæ mixti imperij competunt magiſtratui eo ipſo, ꝙ eſt magiſtratus: & de his loquitur ſecunda reg.legis, ibi, quæ vero iure magiſtratus, &c. Nam ſecundum eum cauſæ mixti imperij poſſunt delegari propter publicas occupationes. l. imperium. in fin. ĵ. tit.2.niſi in tribus caſib. in cauſa tutelæ, de quo dicitur in gl.in verbo, poſſit.In cauſa miſſionis in poſſeſſionem: quia illa participat etiam de mero imperio. l.iubere.ĵ.tit.2.& vbi requiritur decretum iud.l. cum hi. §.ſed nec mandare.ff.de tranſa. ſed cauſæ meri imperij etiam propter occupationes delegari non poſſunt. Addo, ꝙ iſtum intellectum ſibi adſcribit,& tenet Ray.hic, prout refert,& ſimpliciter ſequitur Albe. hic in 2.col. in fin.Iſtum intellectum latè ſequitur Alb.in d.l.imperium. in 31. col.ver.do. Gui.dicit, ꝙ glo. hic. Nam vltra (vt dixi) multum applaudent exempla tex. quæ omnia ſunt meri imperij: & licèt ipſi non dicant, ante eos iſta fuit opi. Pla. quòd cauſæ mixti imperij poſſint delegari.Quam opi.glo.reprobat in d.l.imperium.in verbo, mixtum, circa fin. Sed iſtum intellectum reprobat Alex. hic in 17. col.licèt de prædictis mentionem non faciat, maximè per l.2. ver. quod non ita. C. de ped. iud. & per vnum, quod ſtringit,
g alijs omiſſis. Nam ſecundum Gui. cauſæ mixti imperij [g] poſſunt dellegari interueniente occupatione aliarum cauſarum. ergo ſi ver.quæ vero.loqueretur de cauſis mixti imperij (vt dicit ipſe) eſſet neceſſe dicere, quòd hic aderant aliæ publicæ occupationes: quod eſſet diuinare,& reſtringere tex. Ego etiam, ne communes ſententię confundantur, intelligo primam regnon ſolùm de cauſis meri imperij, ſed etiam mixti: & reſpondeo, quòd exempla declarant, ſed non reſtringunt regulam.l. 1.§.Labeo. ff.de aqua quo. & æſti.l. damni infecti. in prin. ff.de dam.infe.Alius etiã fuit intellectus Ful.hic, de quo dicã in.gl.in d.ſecundum communem intelle.Cauſæ, quæ ſpecialiter, & in priuilegium competunt ſolùm maiorib. magiſtratib. & infimis denegantur: prout ſunt cauſæ criminales,& aliæ cauſę meri, vel mixti imperij non veniunt in generali delegatione: nec etiam poſſunt ſpecialiter delegari, niſi ex cauſa neceſſariæ abſentię, ſed illæ cauſæ, quæ competunt cuilibet magiſtratui etiam minimo, prout ſunt cauſæ leues, ſimplicis iuriſdic. bene
26 poſſunt delegari. h.d. vſque ad. §. qui mandatam.¶ † Not.ex principio regulam negatiuam, quòd omnia, quæ tribuuntur ſpecialiter, & in priuilegium maiorib. magiſtratibus, & clariſſimis. ſ. alijs delegari non poſſunt. Pro intellectu huius regulæ pondero, quod alibi do. Alexan. & do. Ant. de Alexan. in l.à iudice. C. de iud. reprobant vnam communem Deciſ. quam dicunt eſſe expreſſam contra regulam huius. l.
* *Nam communis ſententia eſt legiſtarum*, & cano.quod ordinarius: puta prætor, vel poteſtas poteſt delegare cauſam, & delegato dare poteſtatem ſubdelegandi. Ita concludunt Cyn. Ray. Gui.

ADDITIONES.

a ¶Magiſtratus municipales propriè dicuntur in ciuitatib.& oppidis, & eligũtur ex decurionib. vt l.1.C. de defenſ. ciuit. eligunt. etiam à plebe. l. 2. C.e. Quib.autem æquiparentur, ſcribit Cacialup. in rep.l.diẽ functo.j.col.ff.de of. aſſeſſor. BELLOT.

b ¶Princeps.Declarat Anch.conſ.331.col.3. PVRPV.

c ¶Item legitimare.Adde Ant.Roſel.in trac.de legit.

d ¶Creare notarios.Adde Alb.de Ro.in 1.parte ſtat.q.73. Old.conſ.75.incip. quis poſſit creare notarium.

e ¶Reſeruata.Adde Spe.in ti.de leg.§. nunc oſtendendum.Inn. & Ioan. de Imo. in c.de multa.de præben.Hoſt.in c.literas. de conceſ.præb.Dom.de Ro.Deciſio.286.incip.Item legatus de latere, in nouis.

f ¶Quid ſit merum imperium. Adde Spec. in tit.de iur.om. iud.in §.1.ver. notandum.Doc.in c.quod ſedem.de off.ord.

g ¶Cauſæ mixti impe.Adde Bar.in l.1.C.qui pro ſua iur.glo.& Doc. in c.quod ſedem. de of.ord.gl.in c.in Archiepiſcopatu. de rap. Car. Za.in cle.1.3. & 4. opp.de off.dele.

Gul.Bal.Sal.& Ful.in d.l. à iudice, & glo.ord. per plures ratio-
nes in c.is,cui.in glo.fin.de offi.deleg.lib.6.Bar. in l.more.j.tit.2.
& ibi Ful.dicit, ꝙ ista op. communis interpidè est tenenda: Eã
tenet Pan.in c.cum Bertol.de re iud.Imo.in cle.1.de off.deleg.
vbi dicit istam esse communem opi. Bar. in l. solent. j. tit.2.&
Alex.met ita consuluit dicens,ꝙ ista magis communiter tene-
tur in cons.157.in 2.vol.inc.viso instrumẽto donationis.in vlt.
col. circa fin. Nam ſm d.Alex.& d. Ant. de Alex. ista cõmunis
ſnĩa confunditur ineuitabili fundamento, per regulam huius
tex.Hæc.n.est regula, ꝙ quæcunq; specialiter competunt ma-
iorib.magistratib. alijs delegari non possunt, sed posse delega-
re,competit specialiter maiorib. magistratib. quib. l. vel sena-
tuscon. vel constitutione principum tribuitur, istud expressè
dicit tex.in l. cum prætor. §.1.ff.de iudi. ergo ista potestas spe-
cialiter concessa ordinarijs, ꝙ possint delegare, non debet pos
se concedi per eos suis delegatis:& per hoc idem tenet Card.in
cle.2. in 12.q. de of.dele.& Imo. sibi ꝯrius in c. super quæstio-
num.§.porro,& seq.de of.dele.vbi d.Ant.& Pan. nihil audent
firmare:& fuit ſnĩa Spec.in tit.de iud.§.2.ver. sed nunquid dele
gatus.& tenuerunt multi antiqui, quos sequitur Arch. in c.q̃-
uis.de off.dele. in 6. Et sic iste punctus vr̃ multum ambiguus,
& eius veritas consistit in intellectu regulæ legis nostræ.Ego di-
co,ꝙ isti Doc.errauerunt in intellectu. l.nostræ: qa ista regula
eos decepit,& proba tꝯriũ, & sic pro cõi. Nam ad hoc,vt ha-
beat locum prima reg.duo copulatiuè requiruntur, vt dicunt
gl.nostræ, & oẽs sequuntur.Primò, ꝙ causæ tribuantur maio
rib.magistratib.Scd̃o,ꝙ specialiter,& in priuilegium, ita ꝙ mi
nimis magistratib.denegentur. Nam si vnicuiq; magr̃atui cõ-
petunt,tunc possunt delegari:sed ego habeo,ꝙ ista ptãs, posse
delegare,non competit specialiter, & in priuilegium maiorib.
ordinarijs:ita ꝙ inferiorib. denegetur:imò quilibet etiam mini
mus magistratus dummodo ordinarius põt delegare. Ita dicit
d.l.cum prætor.§.1.ver.cæterique Romæ magr̃atus:ergo com
27 petit iure cuiuslibet magr̃atus. † Et si dicas, ꝙ dictio,cæteri,
sit similium relatiua. iuxta gl. in l. si fugitiui.C.de ser.fug.& sic
dictio,cæteri, intelligitur de magistratib. similib. superiorib.&
sic qui sunt etiam maiores, aliàs si oĩbus magr̃atib. indistinctè
competeret, frustra suisset facta enumeratio præcedentiũ: qa
ostendo ineuitabiliter, ꝙ est falsum: qa cùm quilibet ordina-
rius ẽt minimus habeat iurisdictionem à lege, & iure proprio:
ergo quilibet minimus ordinarius põt delegare. Ista est regu-
la.l.more,& l. & quia.j.tit. 2.nam ibi dr̃,qicunq; habet ordina-
riam iurisdictionem à l. põt delegare: ergo posse delegare cõ
petit cuilibet magr̃atui ordinario,ẽt minimo:ergo potestas de
legandi competit iure magr̃atus cuiuslibet: ergo ꝯ eos sequi-
tur,ꝙ sumus in scd̃a regula huius text.non in prima: & sic, ꝙ
iste text.ineuitabiliter retorquetur ꝯ eos:ergo est hic regula, ꝙ
quilibet ordinarius põt delegare cum ptãte subdelegandi. Et
ideo do.Alex.in d.l.more.in 11.col.j.tit.2.emendauit errorem
suum,& tenuit cum cõi. Et circa primam regulam huius.l.sic
considera multum pp d.l. cum prætor. §.1. iuncta regula d. l.
28 more.& l.& quia.j.tit.2.¶ † No.scd̃ò in effectu rr̃am,ꝙ causæ
meri, vel mixti imperij delegari non possunt.Facit. l.solent.in
prin.s.de off. procon. & in l.nemo põt. de regu.iur. & in l.2.C.
de ped.iud.Ratio est:quia pp magnitudinem cãrum,& digni-
tatem personarũ, quibus cõmittuntur, censetur electa indu-
stria personæ: ideò non põt actus per alium explicari.l.1. §.ne
autem.C.de cad.tol.c.fin.de offi.deleg.l.inter artifices. ff.de sol.
Istam rõnẽ assignant Gul. Iac.de Ra. Ray.& Alb. hic in 2.col.
& sequuntur Ful.& Ale.hic, & Cy.in l.vnica.in 4.q. C.qui pro
sua iurisdictione.Et dicit.Io.An.in addi.Spec.in tit. de iud.dele.
§.fin.super ver.Item, ꝙ est delegatus,istam rõnem non attendi
de iure canonico,ſm,qđ etiam causæ meri imperij possunt de
a legari, vt j. dicam. ¶Limita [a] istam regulam septem modis.
Primò ex causa necessariȩ absentiæ, vel alterius necessarij im-
pedimenti,vt hic in tex.& per Io.An.in addi.Spec.in tit.de iu-
ri.om.iu.in addi.quæ incipit,ex necessitate. Nam ex causa ne-
cessitatis aliàs prohibita permittuntur.l.casus.& ibi no.Bald.C.
de testa.c.1. in fi.de pign.l.1.ff.de offi.consul.c.2. de despon.im
puber.c.licet.de ferijs. glo. in regula, qđ nõ est licitum. de reg.
iur.& in cap.sicut.32.q.4.Secundò limita in principe, qui bene
põt causas meri,vel mixti imperij delegare.l.fin.C.vbi sena.vel
claris.ſm Bar.hic in pen.col. & aliàs est tex.in c.illud. vbi gl.fin.
23.q.4.Facit.l.1.in versi.demandare. & ibi Bald.in 4.notabili, vt
dixi.C.de præcib.imper.offer.Idem est in habentib.iura princi-
pis,ſm do. Abb. in c.in Archiepiscopatu. in 2.no.de raptor.vbi
intelligit illum tex. ¶Tertiò fallit in delegato à principe.l.1.ad
fi.vbi gl.& Bar.C.qui pro sua iur.& Bar.hic,de quo.j.plenius di-
cetur. ¶Quartò fallit in proconsule.d.l.solent. in prin.& gl.hic
in ver. cognitionem. ¶Quintò fallit in causa remotionis tu-
torum: quæ licèt sit mixti imperij:tamen fauore pupillorum
videtur,quòd possit delegari.l.cognitio.in prin. vbi dicetur.j.e.
¶Sexto fallit in causa rest.in integ. quæ licèt sit mixti imperij,
& non competat inferioribus magistratib.l. ea quæ.§. 1.ff. ad
mun.Tamen potest delegari.tex. est in l.fi.C.vbi,& apud quos,
b vbi Bart.& alij.Bart.in d.l.imperium. in pen.col. ¶Septimò, [b]
ista regula procedit de iure ciuili tantum. Nam de iure cano.
omnes causæ etiam meri, vel mixti imperij possunt delegari:
quia illo iure quicquid est cognoscibile est delegabile. Ita te-
nent.gl.& Doct.in c.qđ sedes.de offi.ord.glo.& Doct.in clem.1.
de offi.deleg.gl.in c. in Archiepiscopatu. de rap. glo. in c.cleri-
cis.ne cle.vel mona.& in c.illud.23.q.3.Alb. hic in 14.col. Bart.
in l.nec quicquam. §. vbi decretum. ff. de offi. procon. & leg.
Bald. in rub. de off. dele. in 8. col. vbi assignat vnam rationem
specialitalis,quæ non est generalis.Io.And. in addi.Spec. in tit.
de iud.deleg.§.fin. super ver. Item, quòd est delegatus. Fallit
hoc vltimum in reseruatis Papæ,quæ etiam de iure can. si vni
delegentur,subdelegari non possunt,secundum d.Ant.& Imo.
in d.c.quod sedes.Bal.in l.gesta.in 1.col. C.de re iu. & in rub.de
offi.dele.in 8.col.cum concor.de quibus hic per Alex.Et idem
tenet Pau.de Cast.hic in 2.col. licèt Ful. in hoc vltimo relique-
rit cogitandum in l. 1.s. de offi. procon. Tamen etiam de iure
cano. vbi esset electa industria personæ, ibi etiam non potest
fieri delegatio:sed ex hoc solo, quòd causa sit meri, vel mixti
imperij non intelligitur de iure canon. electa industria perso-
29 nȩ sicut de iure ciuili. Sed hoc colligitur ex verbis delegatio-
nis: puta quando Papa diceret: per te ipsum personaliter co-
gnoscas,propter dictionem personaliter, vel similia verba: vt
est tex.in c.fin.de offi.deleg.vbi glo.& Doct.maximè Pan.quæ-
runt,ex quibus possit colligi,quòd de iure cano.sit electa indu-
stria personæ.Et dicunt ibi Imo.& Pan.quòd per illa verba(in
quo conscientiam tuam oneramus) quæ frequenter in bullis
c Papæ imponuntur,intelligitur electa industria personæ, [c] per
not.in glo. in c. statutum. §. assessorem.de rescrip. in 6. & dicit
Pan. quod ita respondit in facto in causa commissa Episcopo
Perusino. Ita etiam tenet Panor. in c. cum in veteri. per illum
tex.de ele.& d.Alex. in l.à iudice C. de iudi. & in l.more.j.tit.2.
quicquid teneãt Ang.& malè.in Auth.ad hȩc.C.de iud & Pau.
30 de Cast.in l.à iudice.per cle.1.de offi.deleg. quæ non facit. † Et
eodem modo dicit sing.Bald.in d.c.fin.in 2.col. & est nouum,
& sing. dictum, & paucis notum, quòd licèt Papa, vel prin-
ceps in rescripto dicat, Per te cognoscas.non per hoc intelligi-
tur electa inductria personæ., quin possit alteri subdelegari:
quia illud pronomen per te,ponitur ad demonstrandum, nõ
ad coarctandum:sed si poneretur geminatè:vt quia diceretur,
tu tu,vel per te te cognoscas: tunc intelligitur electa industria
personæ,& non posset subdelegare: quia primum pronomen
tu, esset positum ad demonstrandum, secundum, ad confir-
mandum virtute geminationis. arg.l. Balista. ff. ad Treb. & il-
lud dictum sequitur ibi Imol.& videtur sequi.Card. licèt non
ex toto firmet.Barb.autem in d.c.fin.ver.id quoque.reprobat:
d quia non potest dici geminatio [d] effectualis, vbi non cadit in-
teruallum temporis,per glo.not.in l.si conuenerit. prima.ff.de
pig. act.vbi trina interpellatio, quæ debet fieri per creditorem
debitori, vt possit pignus vendere, non posset fieri simul di-
31 cendo,ter solue. † Facit, quod dicit signanter Bal. in procе.C.
vbi dicit,quòd ad hoc, vt confessio exiudicialis geminata ha-
beat vim confessionis iudicialis,vt not. sing.Bart. in l.cum sci-
mus. in fin.C.de agri,& censi.lib.x.cum concor.dicit Bal.quod
hoc est verum, si sit facta ex interuallo vna post aliam. Secus
32 si simul. † Facit,quod vult do. An.in c.fin.de consuc. quod ad
hoc, vt duo actus consuetudinem inducant, iuxta ea, quæ
vidimus in d. l.de quib. ff.de leg.oportet, quòd sint facti ex in-
33 teruallo. Secus si simul. † Facit vltra eum: quia ex trina solu-
tione probaẽ quem semper retro soluisse, tex.est sin in l. qui-
cunque.C.de apo. pub.lib.x. quam.l. Bal. alibi dicit auream in
c.literæ. de dila. eam dicit sing. Sal.in l.2.in 3. colum.C.de iur.
empy.Istud est verum,si illæ tres solu. sint factæ diuersis tem-
poribus,

ADDITIONES.

a ¶Extenditur hæc limitatio simpliciter, vt hic per Purp.colum.64. Primò dũ se pr̨eparat ad absentiam.Secundò ex causa infirmitatis propriȩ,vel suorum. Tertiò propter magnam debilitatem, quæ impedit animi iudicium. BELLOT.

b ¶Octauo limitat Parpa.hic,& Mod.Pap. in l.imperium.j.tit.2. quando causa meri imperij delegatur suo maiori vel ȩquali.Nono in omnib. vlterioris gradus,meri,& mixti imperij. Bart.d. l.imperium. Decimò in magistro militum, l.fin.de re.iu.Vndecimo si fuisset aduocatus in causa.l. prætor. de. iur.om.iu. Duodecimo,vt non procedat de consuetudine,secundum Albe.hic,& Parp. col.penul.& Dec.in glo.non aliter. BELLOT.

c ¶Quid quando suis manibus,& pedib?Cur.Sen.cons.80.

d ¶Vide Ias.in l.1.col.pen.ver.per prædicta.C.de pact.& quando censeatur electa industria personæ, nõt. Fely.in c. 1. colum.1.& 2.de summa Trin.& fide catho. BELLOT.

poribus, secus si simul. Ita limitant Cy. & Bal. in l. 2. C. de do.
promis. & in terminis Bart. in l. eum, qui alias incipit, Iabole-
nus. ff. de annu. leg. Tamen istis non ob. teneas, ꝙ dictũ Bal. in il-
lo. c. sit verum, & sing. per rationem suam: & quia licet in ge-
minatione actuum, quando actus debent esse geminati, requi
ratur interuallum inter vnum, & alium. (ita procedunt om-
nia contra adducta) tamen in geminatione verborum ibi nõ
a requiritur interuallum, imò verba [a] geminata eodem tempo-
34 re prolata multum operantur, per d. l. Balista. † Hinc dixit sing.
Bar. in proœ. ff. in fin. col. prin. quod ista verba, sint, & habean-
tur pro ciuib. propter geminationem important veritatem.
& sequitur d. Alex. in l. 1. §. fin. ff. quod quisq; iur. Similiter Bal.
in tit. de pa. constan. in verbo, in irritum reducant. dicit, quòd
ista verba geminata, cassentur, & irritentur, licèt sint futuri
temporis, propter geminationem, intelliguntur ipso iure. Fa-
cit tex. in c. eam t. e. de rescrip. in illa geminatione, mandamus,
& præcipimus, vt ibi Bal. Item ex alio cognoscitur electa in-
dustria personæ de iure cano. tex. not. in c. is cui. de off. deleg. in
35 6. secundum Pan. in d. c. fin. & Ful. hic in 1. col. ¶ † Tertiò not.
b ibi, lege, vel senatus. delegatam. quòd delegatus à lege ciuili [b] nõ
potest alij delegare causas meri, vel mixti imperij. Et ex hoc
pari ratione probat, quòd delegatus à principe, qui censetur
delegatus à l. ciuili, non potest subdelegare causas meri, vel
mixti imperij, secundum Alex. hic in tertio not. gloriantem de
hac ponderatione, & dicentem, quòd iste text. non consueuit
ad hoc induci. Sed ante eum facit expresè Alb. hic istam pon
dera. in 14. colu. ver. Item quæro si princeps alicui delegauit,
&c. Ita etiam inducit Ale. j. in 43. colum. Ego puto, quòd iste
tex. nihil stringit, etiam fatendo, quòd iste dicatur delegatus le
gis. quod Alex. per multa iura conatur firmare: quamuis sit or
dinarius. l. & quia. vbi gl. 3. j. tit. 2. & firmat Pau. de Cast. hic in 3.
col. Et ideo Bar. hic exponit tex. delegatam, id est concessam:
Nam pondero, quòd ideo in hac. l. delegatus legis non po-
test alij delegare causas meri, vel mixti imperij: quia hic duo
concurrunt secundũ glo. & rationes hic per ipsummet. d. Ale.
alleg. Primo propter causam: qa erat meri, vel mixti imperij.
Secundò (& hic est punctus) quia iste delegatus legis erat de
maiorib. magistratib. Si ergo princeps delegaret causas meri,
vel mixti imperij solùm maiorib. iste text. aliquid faceret: sed
cùm princeps possit causam meri, vel mixti imperij delega-
re, nedum inferiori magistratui, sed etiam priuato. l. fin. §. 1. in
verbo, priuato. j. e. Certè, quòd iste delegatus principis non
possit subdelegare causam meri, vel mixti imperij: quia cen-
seatur delegatus legis per istum text. non bene probatur hic:
quia non adest paritas terminorũ: quia iste delegatus principis
non est de maiorib. sicut delegatus legis hic. Principalem ta-
men articulum, an delegatus principis possit causas meri, vel
36 mixti imp. subdelegare. j. latissimè examinabo. ¶ † Quartò no.
in ver. huius rei. quòd argum. à contrario sensu validum est in
legib. Facit l. qui testamento. §. mulier. ff. de test. l. ex eo. ff. de te-
sti. in c. cum apostolica. de his, quæ fiu. à præla. sine consen. ca-
pi. in c. cum virum, in verbo, à contrario. de regu. Ista reg. limi-
tatur aliquib. modis per Io. An. in c. publicato, de elec. per Can.
in d. c. cum apostolica. illas limita. refert in specie. d. Alex. hic,
super gl. in verbo fortissimum. Primò limita, quando sumen-
do arg. à contrario sen. resultat prauus, & absurdus intellectus:
tunc non licet. l. conuenticulam. C. de Epis. & cler. vbi Doct. l.
2. cum gl. C. de cond. inser. & est de mente Bar. hic in 3. col. cir-
37 ca fin. † Secundo ex hoc correlariè infertur, quòd non est lici-
c tum argumentum [c] à contrario sensu, per quod induceretur
correctio legum, glo. in c. vnico. in gl. 2. de æta. & qual. in 6. & in
c. significasti. in gl. fin. de fo. compe. & in cle. 1. in ver. obseruare.
de sen. exc. vnde dicit gl. fin. in c. cupientes. in §. quod si per 20.
d de ele. in 6. ꝙ per subauditos intellectus [d] non debet induci cor
rectio legum: sed arg. à ↄ̃rio sen. dr̃ subauditus intellectus. glo.
in l. 2. C. de condi. infer. & venit ex coniectura, glo. in l. apud an
tiquos. C. de fur. intellige verum, qñ. l. noua in sensu directo ↄ̃-
rio aliquid operaretur: aliàs si nihil operaret̃, licèt sumere arg.
à contrario sensu ẽt ad corrigendum ius commune, vt j. vide
bis. Tertiò fallit, qñ in l. esset dictio, præsertim, & maximè, &
aliæ similes implicatiuæ: quia cúm denotẽt maiorem esse ra-
tionem in casu ↄ̃rio, ſm glo. in l. illud. ff. ad l. Aquil. & in l. qđ si
minor. §. restitutio. ff. de mi. non põt sumi argũ à ↄ̃rio sen. se-
cundum Ia. But. in d. l. conuenticulam. per illum tex. prout ibi
habetur dictio, etiam, & expresè. d. Ant. in d. c. cum apostoli-
ca. & ibi Imo. in 7. col. vbi referunt Ia. Bu. s. alle. Tu tñ caue, ꝙ
differentia est in hoc inter dictionem, etiam, & maximè, vt de-
clarat Fulg. in l. qui se patris. in verbo maximè emancipatus.
C. vnde lib. Quartò fallit in verbis narratiuis legis, ſm Cano.
in d. c. publicato. & in d. c. cum apostolica. c. si Papa. de priu. in
6. & cle. si summus pontifex. de sen. exc. Ego dico fortius, ꝙ ex
verbis narratiuis legis, seu ex narratione facti in l. posita, nedũ
à ↄ̃rio sen. sed nec ex sensu directo non est licitum arguere. Gl.
est, quam pro singulari alle. Ro. in l. vnica. in 3. lec. C. qñ nõ pet.
par. quæ mihi nihil probat. tñ Lud. eam alle. pro singulari ad
hoc in repeti. Auth. simili ter. C. ad l. Fal. in 10. speciali piæ causæ
inter vltimas voluntates. & in cons. 70. incip. totum fundamẽ-
tum. circa fin. & in cons. 134. incip. pro declaratione primæ du-
bitationis. in 2. col. & in cons. 191. incip. spectabilis dñe mi. Idẽ
tenet Pan. in c. in præsentia. in 13. col. de prob. Imo. in cõmen. c.
potuit. in 5. col. de loc. & Rap. Cum. in l. qui Romæ. §. Callima
chus. & Rap. Cum. in l. si insulam. ff. de ver. ob. dũ rñdet ad l. Lu-
cius. ff. de act. emp. Sed ego allego gl. expressam in c. auditis, in
ver. ex postfacto. in fin. de ele. & glo. in c. 2. in ver. teneris. circa
med. vbi Moder. de dolo, & cõtu. li. vj. Limita tñ nisi intẽtio le
gislatoris fundaretur in illis verbis narratiuis: quia tunc idem
iudicamus ac si essent verba dispositiua: & tunc ita licitum est
arguere, sicut ex verbis dispositiuis. cle. 1. de proba. Ita Imol. in
d. c. cum apostolica. ¶ Quid autem sit de verbis enunciatiuis le
gislatoris, tangit aliquid Alex. hic. in 20. col. & plenius in l. qui
se patris. C. vnde lib. dic, vt ibi dixi. ¶ Quintò fallit in verbis
modalibus legis, vel alterius dispositionis, ſm Cano. in dictis lo
cis post Spe. in ti. de dispu. & alle. §. post hoc. ver. vel nõ ob. qđ in
e tellige, vt per Imo. in d. c. cum apostolica. ¶ Sextò fallit in [e] ar-
gumento sumendo à ↄ̃rio sensu causæ impulsiuæ, cum ces-
sante causa impulsiua, tñ non cesset dispositio legis. l. 1. §. sexũ.
ff. de postu. ſm Ia. But. & Bal. in d. l. conuenticulam. d. Ant. in d.
c. cum apostolica. & ita expresè Pau. de Cast. in l. qui testõ. §.
f mulier. ff. de testa. [f] ¶ Septimò fallit, qñ argueremus à sensu ↄ̃-
rio vnius causæ finalis, qñ sunt duæ causæ finales: qa est regu-
la, ꝙ licèt vna causa finalis cesset: tamen in alia militat disposi-
tio legis. gl. in §. affinitatis. Insti. de nup. in l. si vẽtri. §. fin. ff. de pri-
uileg. cred. in l. liberorum. §. notantur. ff. de his, qui not. infa. &
est tex. de iure melior ſm Bal. ibi in l. si non lex Eliasentia. ff. de
hære. instit. & ista limitant do. Anto. & Imol. in d. c. cum apo-
38 stolica. ¶ † Vltra eos nouiter limita in constitutionibus feu-
g dorum, [g] in quib. credo, ꝙ non habeat locum arg. à contra-
rio sensu. Moueor: quia causæ feudales, quæ non reperiuntur
h decisæ per iura feudorum, debent decidi per leges ciuiles. [h] c.
1. vbi gl. & Bald. de grad. succes. in feu. imo per argumenta iu-
ris ciuilis, vt probat glo. no. in c. 1. de feu. cog. & ibi Bal. in 2. col.
ad hoc eam signat, & reputat not. dignam. Modo habeo aliã
regulam, ꝙ ad hoc, vt possit recedi à iure cõi in causis feudo-
rum, requiritur, ꝙ in feudis ↄ̃rium sit expresè decisum. Bal. in
l. 2. C. de suis, & leg. & in l. cum oportet, in fin. prin. C. de bo. quæ
lib. sed arg. à ↄ̃rio sensu dicitur esse coniectura. gl. in l. apud an-
tiquos. in prin. & ibi Bald. C. de fur. & facit l. vnica. ff. si tab. test.
nul. extra Item dr̃ subauditus intellectus. gl. in l. 2. in glo. fin. & ibi
Bal. C. de condi. inser. Igitur, &c. Facit d. c. cum apostolica. in
verbo, indirectè. licet Bar. in l. si quis locuples. ff. de man. test. vi
deatur ibi notare tex. in verbo apertissimè. ꝙ arg. à ↄ̃rio sensu
dicatur apertissimè venire. ¶ Limito istud in constitutionibus
feudalibus: sed in ipso contractu feudi, vel in eius inuestitura
credo, ꝙ habeat locum arg. à ↄ̃rio sensu. Probo, quia feudum
est ↄ̃ctus nominatus, ſm Bar. in l. iurisgentiũ. §. quinimo. in vlt.
col. de pac. Bal. in c. quæ in ecclesiarum. in 10. col. & seq. de cõ-
i sti. sed arg. à contrario sensu habet locum in contractib. [i] text.
est in l. inter socerum. §. cum inter. ff. de pac. dot. quem ad hoc
reputat singu. do. Abb. in d. c. cum apostolica. sed est similis in l.
pecuniam. ff. si cer. pet. tenet Bald. in l. vẽditi. 2. C. de act. emp. &
in l. 3. ad fin. C. de inst. & substi. & in l. apud antiquos. vbi limi-
k tat. C. de fur. [k] Ibi etiam extendit, † quòd habeat locum non
39 solùm in contractib. bonæ fidei: sed etiam in contractib. stricti
iuris. Sequitur Lud. Ro. in cons. 399. incip. vt præsens consul-
tatio

ADDITIONES.

a ¶ Istud est contra glo. in d. l. si conuenerit. & contra Bald. in proem. C. vbi lo-
quuntur in geminatione verborum. BELLOT.
b ¶ Delegatus à l. ciuili. Adde Io. An. in c. 1. de maiorit. & obe. lib. vj. in nouel.
Car. in cle. 1. in 5. op. de sup. neg. prælat.
c ¶ Quod non est licitum arg. Adde gl. in c. sciendum. 8. q. 1.
d Subauditos intellectus Adde Ioan. de Imol. in l. dotalem. in 9. co. ff. so. mat.
e ¶ Vide Deci. in c. cum cessante. col. 10. de appell.
f ¶ De test. Adde, quòd istam glo. sequitur Ias. in l. vt liberis. 6. colum. C. de coll.
PVRPV.
g ¶ Feudorum. Adde Ias. vbi etiam sublimitat. vt hic, in l. de quib. in 4. col. in 1.
not. supra de leg. & fuit limitatio Ale. lib. 5. consi. 7. col. pe. & 15. col. 4. & 5.
Fel. in c. quæ in ecclesiarum. col. fin. de consti. PVRPV.
h ¶ Vide Cur. trac. feud. 1. par. q. 4. nu. 7.
i ¶ In contractibus. Adde Bal. in l. apud antiquos. C. de fur. in l. iij. in fi. C. de insti.
& subst. in l. vendi. C. de actio. empt. Alex. lib. 4. consil. 31. circa princ. Dec.
consil. 232. PVRPV.
k De furt. Adde Ias. in l. quæ de legato. col. 5. in 5. opp. regulæ. de leg. 1. & in l. pe-
cuniam. 1. no. j. si cert. pet. PVRPV.

ratio clarior reddatur,in duo debet quæſita diſtingui.Et ad iſtã
regulam in ɔ̃ctib. vide, qđ dicit Bald. in l. pro hæreditarijs. in
fin.C.de hære.act.reputans illud pulchrum, & ſubtile.Limita
tñ qđ dicit de ɔ̃ctib ſm Bald. in d.l.apud antiquos, qn̄ in ſenſu
ɔ̃rio eſſet ɔ̃ria ratio:ſecus ſi eadem,vel maior.ar.l.ſi extraneus.
ff.de condi.ob cau.¶Secūdò limita, niſi verba cōtractus eſſent
negatiua licet priuatiua,non licet ex eis ſumere arg.à ɔ̃rio ſen-
ſu.Bal.in l.2.C.de condi.inſer.de quo.ĩ.latè dicam. ¶Secundò
moueor.In contractib.fit ſtricta interpretatio, in vltimis volū.
largior,in beneficijs latiſſima. c. cum dilecti. de do. l. fin. ff. de
conſti. prin. ſed feudum eſt beneficium. c. 1.§. pen.in qui. cau.
feu.ami.Bar.in l.1.in vlt.q.C.de iu.& fac.ign.Si ergo in ɔ̃ctib.in
quibus fit ſtricta interpretatio, habet locum arg. à ɔ̃rio ſenſu,
vt prædixi:ergo fortius in feudis,vbi debet fieri latiſſima inter-
pretatio.¶Tertiò allego no.deciſi.Bal.in l.voluntas. in 2. col.in
ver.Pone conceſſum eſt mihi feudum.C.de fideicom. vbi for-
tius tenet, ꝙ in feu.habeat locum arg. à contrario ſenſu etiam
contra naturam feu. & ſic ad alterandum naturam feu. quam
40 deciſionem valde not. quia ſeruit ad multa. ¶† Sed an arg. à
ɔ̃rio ſenſu habeat locum in legibus ſtatutarijs ponit Bart. hic
in fin. prin. Alb.& Mod.& latius Bart. in l.omnes populi.in 6.q.
prin.& latè Bened. de plum.in l.ſi qs locuples.ff.de manu. teſt.
Cano.in d. c. cum apoſtolica. Omiſſis ſuperfluis facias duas
concluſiones. Prima concluſio eſt, ꝙ qn̄ ſtatutum loquitur
præter ius cōe: & ſic in caſu non prouiſo à iure communi: &
tunc ſicut in legibus,& in contractibus habet locū arg. à ɔ̃rio
* ſenſu,vt prædixi:ita etiam habet locum in ſtatutis, ſm Bart. *&*
communiter alios hic, & Bart.in l.omnes populi. in 6. q.prin.ff.de
iuſti.& iu.Bal.in l.2. C.de condi.inſer. & in l. apud antiquos.C.
de fur.Sal.in l. conuenticulam. C. de epiſ. & cle. Cano. in d.c.
cum apoſtolica. & ibi in ſpecie Imo. & Alex. hic firmant: &
iſta eſt vera concluſio, quicquid teneat Albe. hic in 13. col.&
a Bened.de plum. in d. l.ſi quis locuples. Limita,[a] niſi alio ſtatu-
to caueretur, ꝙ ſtatuta non recipiant extraneum, vel ſubaudi-
tum intellectum:cùm argumentum à ɔ̃rio ſenſui dicatur ſub
auditus intellectus,vt prædixi.Ita tenet Bal.in d.l.2.C.de cond.
inſer.& d. Abb.in d.c.cum apoſtolica:per illum tex. in verb.in-
directè.Pet. de Anch.in d.c.Canonū ſtatuta.circa fi.in ver.alibi
41 etiam ſtatuto cauetur.Pau. de Caſt.in conſ.224. ¶† Secundò
b fallit,qn̄ adeſſet aliud ſtatutum, ꝙ ſtatuta[b] intelligantur ad li-
teram prout iacent:cùm arg. à ɔ̃rio ſenſu non poſſit legi, ſed
veniat per coniecturā.l. 1.ff.ſi tab.teſt.nul.exta. Et ita colligitur
ex doctri. Bal.in l.2.C.de patri.qui fil.diſtr.Facit, ꝙ vult Ang.in
l.ſi ita ſcriptum.ff.de lib. & poſthu. ꝙ ſtante prædicto ſtatuto,
ſub ſimplicibus nunquam continetur caſus mixtus. & ꝙ vult
Bal.in l.precibus. C. de impub. & alij ſubſtit. ꝙ ſtante prædicto
ſtatuto ſub expreſſa vulgari non continetur tacita pupillaris:
nec ècontra.Et puto(licet in ſpecie non inueniam tactum,) ꝙ
his duob.modis etiam limitari debeat concluſio cōis,quam.ĩ.
videbis, ꝙ qn̄ ſtatutū in ſenſu directo nihil operatur: tunc lici-
tum eſt ſumere arg à ɔ̃rio ſenſu, ēt ad corrigendum ius cōe,
vt iſtud non procedat in iſtis duobus caſibus, de quibus hic.
42 † ¶Tertiò conſidera, ꝙ in ſtatutis nunq̃ debet ſumi arg.à ɔ̃rio
ſenſu, qn̄ per hoc ſtatuentes inciderent in pœnam: puta ſi fie-
ret ſtatutum, ꝙ vſurarij non poſſint accipere vltra vnum de-
narium pro libra, per hoc non intelligitur concedere, ꝙ poſ-
ſint capere vnum denarium.gl.eſt no. in cle.1.in ver.facere. de
vſur.q̃ ad hoc no.Bal.in Auth.ad hæc,in 3.col.C. de vſur.& in
l.Gallus.§ ille caſus.ff.de lib.& poſthu.& in l.ſi eum.§. qui iniu
riarum.vbi d. Alex. ff. ſi quis cau. Sed caue: quia ibi ſumendo
arg. à contrario ſenſu, eſſet non ſolum contra ius canonum:
ſed etiam contra ius diuinum. Ideò nimirum ſi ſic ſumi non
43 poteſt.† Sed pro iſta limitatione melius facit text. in c. quod
dicitur.cum glo.de ver. ſig.per quam ibi colligunt do. Ant. &
d.Abb. quòd arg.à contrario ſenſu non habet locum in dictis
teſtium, quando per hoc inciderent in aliquam falſitatem.
44 Item per d.c. quod dicitur, no. ibi Pan. quòd ſi teſtis deponat
hoc modo: Antequam Titius reuerteretur domum ad pran-
dium,filius ſuus occidit Caium, quòd dictum teſtis non red-
ditur falſum,per hoc, quod Titius illa die non reuerſus ſit do-
45 mum; & tex. ille hoc bene probat.† Et vltra eum hoc fortifi-
co,quia dummodo teſtis nō deponat falſum ſuper facto prin
cipali,licet dicat falſum in acceſſorijs non tenetur de falſo: Ita
Spec.& Io.An.in tit.de teſt. §.1. ver.Item, quòd addit de ſuo.
vbi Io.An.dicit,quòd illud ſibi contingit in perſona ſua, puta
ſi teſtis dicat veritatem in facto principali, poſtea interroga-
tus de qua parochia,vel de quo loco ſit, & an ſit de attinentib.
dato, quod in hoc ſcienter falſum dixerit tamen non debet
puniri de falſo.Et ſequitur d.Ant.in cap.cum cauſam.in fin.de
teſt.Facit, quod not.Bart. in l.eos. in fin.col.ff. de fal. imò plus
dicit ſing Iac.But.in l.Lucius.ff.de infami.vbi Angel. refert, &
ſummè exclamat, quòd ad hoc,vt teſtis dicatur falſum depo-
nere,eſt neceſſe, quod falſum deponat ſuper facto principali.
ſit autem ſuper appendicijs,puta an ſit conſanguineus, non di
citur tunc falſum deponere, ſed mentiri, & non debet puni-
ri de falſo, ſed extra ordinem pœna ſtellionatus. & hoc idem
tenet Ang.in conſil.194.incip. viſis proceſſib. Et idem Bart. ex-
preſsè in l. pen. in 2. lec. quam libri impreſſi non habent, in 2.
46 col.C.de tranſac.vbi etiam dixi.† Vltra alios pondero, quòd
in d.c.quod dicitur.probat text.valde not.quòd ſi dico in præ-
ſentia teſtium,Antequam hodie vadam ad prandium,ego oc
cidam Caium,Pone,quòd Caius reperitur occiſus per iſta ver
ba, alio non probato, nec alio apparente, non erit probatio
contra me,quia illa verba antequam,nihil includunt, vt ibi in
text.& ita ponderat quidam Bart.in apoſtillis ſuis,quas fecit ad
decretales impreſſas. Puto tamen aduertendum, an ſit perſo-
na, quæ conſueuit minas mandare executioni, prout dicunt
Doc.in l.metum.C.quod me cau.cum ſuis concor. & his,quæ
47 dixi.ſ̃. in l.vt vim.ſ̃.de iuſti.& iur. ¶† Secunda concluſio eſt,
quòd arg. à contrario ſenſu non habet locum in ſtatutis ad
corrigendum ius commune, ſicut nec habet tunc locum in le
c gibus.[c] Glo.eſt in c.1.in glo.2.de æta.& quali. in 6.& in c.ſigni-
ficaſti.in glo.magna.ad medium.de for.compe. & glo.in cle.1.
in ver.obſeruare.de ſen.excom.Facit, quod vult glo.in cap.cu-
pientes.§.quod ſi per viginti.in ver.petere.de elec.lib.6.quæ di-
cit, quòd per ſubauditos intellectus non debet induci corre-
ctio iuris communis, ſed arg. à contrario ſenſu eſt ſubauditus
48 intellectus,vt prædixi,igitur,† &c. Ad idem facit, quod not.de
cidit Bart. in l. 3. §. cum Titio. ff. de adi. leg. quòd dictio taxa-
tiua,tantum,quæ tacitè habet ſenſum excluſiuum,tamen nū-
quam excludit,quando ſic induceretur correctio. Et per hoc
infert Bart. quòd ſi pro tali delicto per ſtatutum imponatur
pœna centum. Poſteà alio ſtatuto cauetur, quòd pro tali de-
licto ſit pœna quinquaginta ducatorum tantum, non exclu-
ditur maior pœna: quia induceretur correctio alterius ſtatu-
ti.Sequitur Imol.in l. ſi vero.§.de viro. in 6. colum. ff.ſol.matr.
do.Alex.in l.ſi conſtante. in princip. in 8.colum.ff. ſol. matr.&
in l. 1.C. de bo.poſ. ſecundum tab. Tamen tu pondera, quod
contrarium tenet idem Bart. in l. viros.C. de diuer. offi.lib.12.
Item ſecundum ſtatutum nihil operaretur in ſenſu directo,
49 vt ĩ. dicetur. ¶† Pro iſta conclu. etiam facit, quod decidit
Bald.in l.1.C.de inu.ſtip.ſi ſtatutum diſponat, quòd minor.20.
ann.non poſſit ſe obligare ſine certa ſolennitate, non poteſt ſu
mi arg.à contrario, vt poſt illam ætatem poſſit ſe obligare. Ita
tenet Bald.ibi poſt Iac.de Bel.Primò:quia inducta ad infringē-
dum, contrarium non debent operari contrarium. quod pa-
rum facit.Secundo,quia iſte eſt caſus omiſſus, qui debet relin-
qui diſpoſitioni iuris communis.l. ſi extraneus. ff. de cond. ob
cauſam. quod etiam parum facit: quia poteſt dici, quòd non
ſit caſus omiſſus,cùm comprehendatur à contrario ſenſu.Ter
tio(& hoc ſtringit,)quia per tacitos intellectus,& ſic per argu-
mentum à contrario ſenſu non debet induci correctio iuris
communis.ſed ex hoc corrigeretur, quod maior.18. ann.eſſet
legitimæ ætatis contra ius commune, quod requirit lapſum
25.an.l.fin.C.de his,qui ve.æta.imp.Et quod in ſtatutis nō poſ-
ſit ſumi arg. à contrario ſenſu ad correctionem iuris commu
nis,tenent Bart.& alij hic. & in locis præalleg. in præced.concl.
50 Bald. in l. properandum. in prin.in 3. colum.C.de iud. ¶† Li-
d mita iſtam conclu.[d] qn̄ ſtatutum aliquid operaretur in ſenſu
e directo:[e] aliàs ſumeretur arg. à contrario ſenſu etiam ad cor-
rigendum ius commune, ne ſtatutum ſit ſuperfluum, vt pro-
batur ex glo. in l. nulla niſi emerſis. iuncta Auth. diaconiſſā.C.
de Epiſ.& cler.quam ad hoc ponderat Lud.Ro.in l.ſi cum do
tem.in prin.ff.ſol.matr.& in Auth.ex teſtamento. in prin.C.de
colla.vbi etiam dicit probari: & eſt originalis doctri.Bal.in l.ob
ſeruare.§.proficiſci. in 3.q.ad fi.ff. de offi.procon. & leg. vbi vi-
deas,quod per hoc infert,& ponderat etiam Ful. in l.vt liberis.
C.de

ADDITIONES.

a ¶Limita.Pro qua limita. vide Iaſ.in l.1.col.pe.& fi.C.de ſuc.edi. & in l.Quam
uis.ver.ſcđo fallit.C.de impub.Fel.in c.trāſlato.col.ante pe.de cōſti. PVRPV.
b Statuta,Et eſt com.op.quod hmōi arg. ex ſtatutis ſumere liceat, vt per Tiraq.
de vtroq.retra.tit.2.§.2.gl. vni. poſt nu.2.dummodo non ſumatur ad corre-
ctionē iuris communis.Bald.in l.omnes populi,col.pe.de iuſt.& iur.licèt ali-
ter loquatur in l.conuenticulam.C. de epiſ.& cle.& hanc magis communem
dicit Cur.Se.conſ.16.nu.14. ſequitur Ro.conſ. 11. poſt prin. conſ.392.num.
25.Goza.conſil.37.nu.5.Capic.deciſ.21.nu.5. MASVER.
c ¶Legibus,Ale.li.5.conſ.v.col.pen.& 15.col.4. ver.nec obſt.tex.& li.2. conſil.
17.inc.viſis,& conſ.68.inc.viſa facti,in fi. PVRPV.
d ¶Conclu.Pau.de Caſt.conſ.83.inc.præſens caſus.198.inc.in cauſa appel.col.
penul.lib.2.
e Directo,Adde ſimpliciter.Iaſ.in l.1.in prin.col.2.ĩ.ſi quis ius dicen.Alex.li.2.
conſ.17.col.fin.Cur.conſ.50.col.55. PVRPV.

C.de colla.& in ſpecie ponunt Imol.& Alex.in pen.colum.in
l.ſi cum dotem. in prin. ff.ſol.mat. & Imol.in l. ſeruo legato.§.
51 ſi teſtator.ff.de leg.1.† Et ex hoc verificatur illa not.deciſ. Cy.
& Dy.quam ponit, & ſequitur Bald.in l.conuenticulam.C.de
a Epiſc.& cle.in ſtatuto Florentino[a] diſponente, ꝙ non exiſten-
tib.maſculis, filiæ fœminæ patri ab inteſtato ſuccedant: quia
iſtud ſtatutum in ſenſu directo nihil operatur, ſumitur arg. à
contrario ſenſu, ꝙ exiſtentib.maſculis fœminæ non ſuccedãt:
& ita corrigit ius commune in l. maximum vitium. C. de lib.
præter.Idem tenet Fulg.Pau.de Caſt.& Alex.hic.Idem tenent
Cy.& Bal.Ang.Imo. & Mod. in l.ſi cum dotem.in princ.ff.ſol.
mat.vbi d.Alex.in pen.& fin.col.Pau. & d.Fran.de Are. in l.qui
teſtamento.§.mulier.ff.de teſta.Pau.in conſ.324.incip. præſens
caſus d.Bened.de plum. in l. ſi quis locuples. ff. de manu.teſta.
Io.And.in addi.Spec.in.tit.de ſuc.ab inteſt.ſuper rub. d.Abb.in
d.c.cum apoſtolica. Pet. de Anch.in d. c. canonum ſtatuta. in
10. char. Fortius voluit ſignanter Bald.in l. ſeruo legato.§. ſi
teſtator.& ibi ſequuntur Ang.& Pau.de Caſt.ff.de leg.1.ꝙ ſtan
te dictio ſtatuto, ꝙ non extantib.filijs maſculis fœminæ ſucce-
dant, non ſolùm ſumitur arg.à ꝯrio ſenſu, vt dixi: imò, quia ſta
tutum præſumitur factum fauore maſculorum, non attendi-
mus ad quem verba ſtatuti dirigantur, ſed ad quem effectus,
& intentio ſtatuentium, & ſic ad maſculos. Ita ꝙ maſculis cõ-
petet condictio ex illo ſtatuto, & ex ea poterũt agere.& idem
Bar.in l.emancipatis.§.fin.ff.de colla.bono.& in l.1.§.filius.[b] ff.
de ꝯta.cum multis cõcor.ꝙ vltimum pro nunc aliter non exa
mino.Sed Lud.Rom.in l.ſi cum dotem.in princ. tenet ꝯrium
quo ad principalem deciſ. quia imò ſtatutum in ſenſu directo
multum operatur, cùm ex eo oriatur condictio ex ſtatuto, ſm
Bar.in l.1.in prin.ff.ad l.Fal.per l.vnicã. ff.de condi.ex lege. Cõ-
probo vltra eum per id, ꝙ vult Bart.in l.3. §.ſi rem.ff.de le.3.&
in l.non ſolum.ff.de rei ven.vbi dicit, ꝙ ſtatutum diſponens, ꝙ
victus victori condemnetur in expenſis, dr̃ diſponere vltra ius
commune in hoc: quia oritur cõdictio ex ſtatuto: & ſic fœmi-
næ admittantur duplici iure.ſ.communi, & ſtatutario. Vnde
repudiando ex vno iure, poſſunt ex alio venire.l.1.§. ſed viden
dum.ff.de ſucc.edi. Ad iſtud reſpondet. d.Alex. in l.ſi cum do-
tem.in vlt.col.in prin.multiplicando inconueniens, dicendo, ꝙ
ſi verum eſſet fundamentum Romani, multæ doctrinę Doc.
confunderentur, vt ibi per eum. ſed certè multiplicare incon-
ueniens, non eſt ſoluere. Tu melius rñde, ꝙ cùm iſtud ſtatutũ
loquatur formaliter: puta de ſucceſſione, oritur vtilis petitio
hæreditatis, & non condictio ex ſtatuto. Iſta eſt doctrina Bart.
propriè in talib.terminis ſtatuti in d.l.omnes populi.in vlt. col.
& in l.de quib.in vlt.col.ff.de leg.& in l.ſi duo patroni. §.ſi quis
iurauerit. per illum text. de iureiu. & in l. 1. ff.de cond.ex lege.
per Bal.in l.ex placito.C.de rer.perm.in 10.q. Vltra alios, con-
tra communem ſententiam fortiter ſtringere vr̃: nam ſtatutũ
debet potuis intelligi, vt ſit fruſtratorium, & nihil operetur, q̃
ꝙ aliquis indebitè damnum patiatur, vt dixi in l. Iuſtitia.ſ.de
iuſti.& iu.ſed ſumendo arg.à ꝯrio ſenſu in hoc ſtatuto, filiæ in
debitè patiuntur damnum: ergo, &c. Sed rñde, ꝙ qñ filiæ pri-
uantur hæreditate patris, non debent pati dãnum, ſed bene per-
dere lucrum.glo. eſt approbata in l.2.& ibi dixi concordantes.
52 C.de iu.& fac.ign.¶ † Adde prædictis, ꝙ in materia per plura
conſuluit Lud.Ro. in conſil. 399.incip.vt præſens conſultatio
clarior reddatur, &c. In ſtatuto Senarum diſponere, ꝙ fratre
decedente ab inteſtato ſine aſcendentib. ſuccedant fratres ex-
cluſis ſororib.ꝙ in hoc ſtatuto non debet ſumi arg. à ꝯrio ſen-
ſu, ꝙ ſi extat aſcendens, ꝙ ſimul admittatur cum fratrib. pro-
ut de iure communi venit. Auth.defuncto.C. ad Tertul.Mo-
tus potiſſimum: quia iſtud ſtatutum intendit priuilegiare li-
neam maſculinam, & excludere fœminas, ꝙ non eſſet ſi ad-
mitteretur mater: Vnde non debet ſumi argumentum à ꝯrio
ſenſu, qñ reſultat prauus intellectus: ſed prauus dr̃ intellectus,
qñ relicta ad vnum effectum operantur ꝯrium.l. legata inuti-
liter.ff.de leg.1.& l.1.ff.de adi.lega,& c.cum tranſmiſſæ. de ver.
ſign.Credo, ꝙ malè conſuluit: quia ſtatutum bene vult priui-
legiare maſculos, & excludere fœminas in linea tranſuerſali,
quo ad ſorores: ſed non in linea aſcendenti quo ad matrem.
53 † Et ꝯ Lud. ineuitabiliter ſtringit, ꝙ etiam in correctorijs lici-
tum eſt arguere, & extendere, qñ per hoc reditur ad ius com-
mune.Gl.eſt ſolennis in c.ſtatutum.in verbo, numerandum.de
præben.in 6.d.Ant. in c. olim tibi. de ver.ſig.d.Alex. in l.ſi con-
ſtante.in prin.in 6.col.Poſteà cõtra Lud.facit: quia ſic illa ver-
ba poſita in ſtatuto ſine aſcendentib.eſſent ſine effectu: & quia
mater de iure communi non excluditur. dicta Auth. defun-
cto.per iſta verba abnegatiua, & poſita fauore aſcendentium,
54 excluderetur, ꝙ non vr̃ dicendum. † Similiter arg. à cõtrario
c ſenſu habet locum in vltimis volun.[c] l.aliqñ.ff. de cond.& de-
mon.l.ſi legatum purè.in prin. ff.de adi.leg.& l. ꝙ purè. in prin.
ff.qñ dies leg.ce. Rom.in cõſ.prę alleg. Facit ratio: quia ſi habe
locum in contractib. vt prædixi, fortius habet locum in vlti-
mis volun.in quib.latior interpretatio debet fieri. l.in teſtamẽ
tis.ff.de reg.iur.c.cum dilecti.de do.vnde conſuluit. d.Alex.in
conſ.93.in 4.vol.inc.aliàs conſultus rñdi.in 1.col. ꝙ etiã in ſub
ſtitutione fideicommiſſaria habet locum arg. à contrario ſen-
ſu.¶ Limita iſtam conclu.quatuor modis. Primò qñ reſulta-
ret turpis diſpoſitio, vel aliàs reprobata.l.2.vbi glo.C.de condi.
d inſer. & glo. hic in verbo, fortiſſimum. ¶ Secundò limita[d] in
verbis teſtatoris conditionaliter prolatis, hoc modo: Si Titius
deceſſerit ſine liberis, ſubſtituo Caium: non ſumitur argm̃ à
contrario ſenſu: ergo ſi deceſſerit cum liberis, inſtituo liberos.
Ita probatur ex gl.in l.Lucius.2.in verbo, liberos. & ibi expreſ-
ſius Bart.ff.de hęr.inſt.dixi in l.1.C.de pac.vbi videas, & ibi limi
taui duob.modis: & ideo hic omitto oẽs illas auctoritates, &
limitationes.¶ Tertiò limita, qñ ſumendo arg. à ꝯrio ſenſu ſe-
queretur proteſtatio derogatoria ad actus ſequentes: hoc non
ſufficit ad inualidandum actum poſtea ſequutũ. tex. eſt ſing.
in l.fin.in prin.vbi glo.& Bart.ff.de leg.2. quem ẽt valde not. ad
hoc Bal.in l.humanum.in 2.col.C.de legi.& in l.filium, quem.
in 12.col.C.fam.erciſ. Si tñ bene conſideras, iſta nõ eſt propriè
limitatio: quia ibi ſumitur arg. à ꝯrio ſenſu: ſed non habet il-
lum effectum, prout expreſſa derogatio. Refert.d.Alex. hic, ꝙ
Imo.in l.ita ſtipulatus. in 4.colu.ff.de verb.obl. ſing.limitat illũ
tex.ſed nõ inuenio. ¶ Quartò limita qñ diſpoſitio teſtatoris eſ-
ſet priuatiua, text.habes, & exemplũ in l.ex facto ẽt.ff. de hær.
inſt.vel qñ eſſet diſpoſitio negatiua.l.Titia.§.fi.ff. de manu.teſt.
ſm Bal.in l.2.C.de condi.inſer.vbi per hoc infert, ꝙ ſi pater ha
bebat filium, qui diu fuit abſens, & dixit in teſtamento. Si filiũ
non reuertatur in patriã, non ſit hæres, non ſumitur arg. à ꝯ-
rio ſenſu; ergo ſi reuertatur ſit hæres. Pet.de Anch. in d.c.ca-
nonum ſtatuta.in 8.char.in ver. & per hoc infert. q̃uis hoc vl-
timum reprobet.d.Alex.hic per text.in l. ſi quis ita libertatem.
§.fin.ff.de ſtatulib. ſed ibi eſt propter aliam conditionem affir-
matiuam, vt ibidẽ expreſsè dicit tex.in fi. Declaro: nã teſtator
ibi reliquerat libertatẽ ſeruo hoc modo. Qñ erit 30. ann. ſit li-
ber. Poſtea incotinenti ſubijcit conditionẽ negatiuã: Si rõnes
non reddideris, liber ne eſto. Bene ibi ſumitur arg. à ꝯrio ſenſu
ex illa conditione negatiua: qa primò erat relicta libertas affir
matiuè, vt dicit text.ibi in fin.libertati, quæ prius data erat: &
hoc ẽt ſentit Alex.hic Ad l.ſi verò Titia.§.fi.rñdet Alex.prout
rñdet Bar.& alij in l.actione.C.de tranſ. & in l.ſi eũ.§. qui iniu-
55 riarum.ff.ſi quis cau.† Similiter arg. à ꝯrio habet locum in re-
ſcr.Gl.in l.ſi procuratorem.§.ſi ignorantes.in ver. intelligere.&
in ver.igitur.ff.mand.q̃ ad hoc reputat ſing.Sal. hic.Ro. & cæ-
teri Mod.ſequũtur.& idẽ Sal.in d.l. conuenticulam. & Ro. in
d.cõſ.399.Quod intellige verũ, niſi per reſcriptũ cõcederetur
priuilegiũ, cùm in priuilegijs nõ ſumatur arg.à ꝯrio ſenſu.gl.
in c.licet.de priui.li.6.Ratio: quia cũ priuilegiũ ſit ꝯ ius cõe, de
56 bet ſtrictiſſimè intelligi, vt dixi in l.fi.ſ.de conſt.prin.¶ † Item
habet locũ in ſententijs. l. Pomponius.§. ſed & ſi is.in fin.ff.de
57 proc.l.ſi inter te, & me.ff.de except.rei iud.Ro.conſ.399.† Itẽ
e habet locum[e] in mandatis, tex.eſt in l.eum, qui duob.§.filium.
ſm primã lect.& ibi no.Bart.ff.de acq.hær.dato, ꝙ forma mã-
dati ſit diligẽter cuſtodienda.l.diligẽter. in prin.ff.man.c. cũ di-
lecta.de reſc.¶ Limita tñ iſtã cõcl.vt per Bar.in d.§.filius. poſt
gl.in cle.1.de offi.deleg.& plenius Bal.in l.2.in col. 2.C. qñ pro
uoc.non eſt neceſ.per Bar.in l.muto.§. ſi ſub conditione. ff.de
tut.¶ Quintò principaliter not.ibi, poſſit eam ſi proficiſcatur
f mandare. ꝙ cauſæ meri,[f] vel mixti imperij poſſunt ex cã ab-
ſentiæ delegari. Et gl.hic in verbo proficiſcatur. intelligit de ab
ſentia ex cauſa neceſſaria: & omnes ſequuntur hic, & Io.And.
in addi. Spec.in tit.de iur.om.iu.in addi.ex neceſſitate. Et ideo
Bar.no. ex text. ꝙ multa permittuntur ex cauſa neceſſitatis,
quæ aliàs non permitterẽtur: & ſic neceſſitas facit aliquid per
mitti, ꝙ aliàs non permitteretur, vt hic in glo. Poſſem multis

compro-

ADDITIONES.

a ¶In ſtatuto Florentino. Adde Bal.in l.conuenticulam.C.de Epiſ. & cle.Lãſt.
in §.cæterum.Inſti.de leg.agna.ſucceſ.

b ¶.§.Filius. Aliàs §.q habebat.ſed in his locis Bar.nõ loquit, qđ nõ obſ.maſcu-
lis filiæ ſuccedant, ſed quando ſtatutum dicit extantib.maſculis filiæ non ſuc
cedant, & vlterius non progreditur, ita vt ineptè hic ponantur iſtę deciſ. &
idem tenet Bar.in l.liberorum.col.7.ff.de verb.ſigni. PVRPV.

c ¶Volun. Adde Bar.in l.fi.C.com.prædi.Dy.& Doct. in l.pactum.ff. de pac.Bal.
in l.fin.C.de legib.

d ¶Secundo limita. Adde Iaſ.in l.qui de legato.col.5. in 5.oppo.2.reg. de leg.1.
in l.pecuniam.1.no.ff.ſi cer.pet. PVRPV.

e ¶Dic, quòd locum non habet in glo. nec dictis Doct. ſecundum Alex. in l.1.
de leg.2.

f ¶Cauſæ meri. Adde glo. in cap. illud.23. q.4. Bald. in l.1.C. qui pro ſua iuriſ-
dict.Card.Zab.in cle.1.in 3. 4.oppo.de offi.deleg.

comprobare: sed vide c. ꝙ non est de reg. iur. & concordantes ibi in glo. sunt. Facit l. 1. de offi. consu. & ad propositum text. in c. si pro debilitate. de offi. dele. & in c. sciscitatus. de rescr. Et sub dit no. Ioan. And. in d. addi. ꝙ præses, vel prætor etiam anteq̃ se absentet, potest delegare causam meri, vel mixti imperij: & delegatus potest incipere cognoscere illo medio tempore, do nec ordinarius componat sarcinulas ad recedendum. l. ab hostib. §. sed ꝙ simpliciter. ff. ex quib. cau. ma. ꝙ dictum exclamat Alex. hic in 30. col. dicens, ꝙ est diligenter no. ad limitationem huius l. de qua alij mentionem non faciunt. sed eã ponit Alb. hic in repe. in 7. col. ver. Item quæro, præses habet necesse pro-
59 ficisci. quis ipse non alleget Io. An. † Sed nunquid in hoc stabitur assertioni delegantis, qui dicat se delegare ob causam ne
a cessariæ absentiæ? [a] Gul. de Cun. & Alb. hic in pe. col. tenet, ꝙ sic: quia præsumptio est pro iudice, qui iurauit officium legaliter exercere. c. ad audientiam. de præsumpt. iuncta. l. fi. C. ad l.
b Iul. repetun. Item, quia creditur literis officialis. [b] l. diuus. ff. de offi. præsi. & l. si publicanus. in prin. ff. de pub. c. post cessionem. de prob. gl. in l. pacta nouissima. vbi Bald. & alij. C. de pac. cum alijs concord. de quib. ibi per Ale. Facit. §. si quis verò comprehensorum. in Auth. vt nulli iud. Tñ ſm eos admitteretur probatio in ꝯrium, ꝙ non sit causa necessaria, arg. l. diuus. C. de cust. reo. & l. 1. cum gl. C. de fide instr. li. 10. & c. prudentiã, cum gl. de off. dele. & de hoc est gl. ord. in c. pastoralis, in ptin. in verbo, exonerare. de off. deleg. q̃ tenent oẽs ibi vsq; ad Mod. & se-
60 quitur Barbatius. † Idem tenet Bal. in l. imperium. in 4. col. de iurisd. om. iu. & in rub. de offi. dele. in pe. col. & in c. de causis. 15. col. eo. tit. Sequitur d. Ale. hic, qui dicit esse menti tenendum; quia aliq̃n notarij, & alij officiales possunt alium subrogare ex causa. Nam creditur officiali causam asserenti. Idẽ tenet simpliciter Mar. Lau. hic in 1. char. & d. Alex. in cons. 34. in 4. vol. incip. consultus alias in principali causa. Facere videtur, ꝙ egregiè decidit Bar. in l. ambitiosa. in 9. col. in ver. visis, & examinatis. ff. de decr. ab or. fa. quis ibi in extraiudicialib. loquatur. Et si dicitur, ꝙ nõ sufficit alleg. causam, nisi probetur: aliàs frustra re quireretur cã. Ita dicit gl. valde not. in l. item si suspectus. ff. de de procu. Rñdet no. Bal. in d. rub. ꝙ illa gl. procedit, q̃n allegatio fit per partem: secus q̃n per iudicem, quia pro iudice præsu
c mitur, vt ibi per eum. [c] Ego teneo ꝯrium: quia regula est, ꝙ q̃n quis non potest liberè facere aliquem actum nisi in certo casu speciali, non statur eius assertioni, in l. si fortè. vbi Bar. ff. de cast. pec. Bar. in l. per diuersas. in 2. col. C. man. & in Auth. si quis in aliquo. circa fin. C. de eden. Bal. in Auth. hoc ius porrectum. C. de sacrosan. eccl. & in l. cum aliquis. C. de iu. delib. in l. iubemus. §. 1. C. ad Treb. & in præludijs feudorum. in 16. col. & seq. Io. An. in Spec. in tit. de reb. eccl. non alie. super rub. gl. Bart. Bal. & alij in l. si donatione. C. de coll. Et ideo licet verba enunciatiua emissa inter partes plenè probent quo ad partes. l. optimam. C. de ꝯhen. & commi. stip. est verum in his, in quib. partes possunt liberè disponere: sed in his, in quib. partes non possunt disponere nisi ex certa causa, non creditur eis, vbi aliàs crederetur, ſm Bar. in d. l. si forte. & Doct. præalleg. Et ideo si pater pro fitetur, ꝙ emit de pecunia filij, non creditur ei, ſm Bald. no. in d. l. iubemus. §. 1. & in dictis præludis feu. vbi no. per eum, quid si talis assertio esset cum iuramento, & ibi multa dixi, quæ hic adde. Et per istud fundamentum respondeo ad allegata in ꝯrium, dum dicitur, qđ creditur literis officialium: est verum in his, quæ possunt per officialem expediri, & ita limito dicta iura, sicut in simili Bar. in d. l. si fortè. limitat. d. l. optimam. sed in his, in quib officialis non potest liberè disponere, imò prohibe tur nisi ex certis causis: tunc non credo, qđ eius simplici assertioni staretur: aliàs de facili occurreretur dispositioni legis. nisi dixeris, qđ illa regula procedat in personis priuatis, secus si in
d iudice, de quo lex multum confidit, [d] vt inquit Bald. in d. rub.
61 de off. dele. in pen. col. ¶ † Vltimo no. in ver. sic non aliter itaque. qđ cessante absentia, & sic cessante causa delegationis, ces-
e sat delegatio. [e] Sic cessante causa dilationis cessat ipsa dilatio. [f]
f l. à filia. §. alumno. ff. ad Treb. Item cessante causa officij cessat officium. l. tutelas. ff. de cap. di. Item cessante contumacia, cessat pœna pro tempore futura. l. 1. §. si frater. ff. de col. bon. c. ex literis. de consti. Similiter cessante causa priuilegij, cessat priuilegium. l. Titia Seia. §. vsura. ff. de leg. 2. & ibi Bart. Ideo priuilegium concessum filijs propter parentes non durat mortuis pa rentib. gl. in l. 2. in fin. & ibi Bar. C. de epis. & cle. Et priuilegium concessum ob paupertatem, superuenientib. diuitijs cessat. l. cura. §. deficientium. ff. de munc. & hon. Facit, qđ per plura consuluit Lud. Ro. in cons. 459. incip. in proposita consultatione. qđ priuilegium ciuitatis concessum à Senensib. Pisanis pro pter concordiam inter eos existentem, cessat rupta inter eos guerra, & generaliter, qđ cessante cã, cesset effectus, adde c. cũ cessante. de ap. c. post translationem. vbi glo. & Doc. de renun.

Bar. in l. 2. §. fin. ad fi. & ibi latius Imo. ff. de do. Et circa hoc no. quatuor tex. Primò l. 1. C. de nau. fœno. per q̃ no. ibi Bal. qđ arbitria, quæ conceduntur ratione alicuius timoris, vel periculi, sublato eo extinguũtur. ¶ Scđo adde tex. in c. cũ tu. in verbo donec. iuncta gl. de vsu. vbi constitutio odiosa edita ꝯ vsurarios, cessat cessante vsura. Ita alleg. Bart. in rub. C. de vsu. Lud. Ro. in cons. 404. incip. in casu propositæ consultationis. ¶ Tertiò adde tex. in l. fin. C. qui ad lib. perue. non pos quem Bal. ibi multum not. & ex eo colligit, quòd si mulier priuatur patria ex for ma statuti propter maritum bannitum, eo mortuo potest in patriam reuerti. Idem tenet Bar. in d. §. vsuras. Bald. in l. 1. §. qui in perpetuum. ff. si ager vect. & in l. cum acutissimi. in 4. col. C. de fideicom. & in l. voluntas. cir. prin. e. tit. & in l. omnes populi. in 12. col. ff. de iustit. & iur. ¶ Quartò adde text. in c. priscis. & ibi Arch. & Gemi. 55. dist. vbi dr̃, qđ l. dispensatiua cessat, cessante cã dispẽsationis. Adde etiam, qđ vult Inn. in c. quia
g pleriq; de immu. eccl. qđ licet princeps [g] ex causa possit auferre rem suam alicui: tñ si causa cessat, debet eam sibi restituere. Idem tenet d. Ant. & Imo. in c. quæ in eccle. de constitu. ¶ Vlt. adde, qđ per plura consuluit Lud. Ro. in cons. 417. inc. in proposito casu aduertendum: qđ si aliquis populus conuenit soluere certum censum superiori protegenti terram eius, & illa terra demoliatur, non cogitur amplius soluere illum censum. ¶ Vlt. circa ver. & si à familia. quomodo prætor de cã crimina li possit se impedire, dic, vt per Ful. Ro. & plenius Alex. hic, qđ non refero, quia est sine vtilitate. ¶ Capio gl. in verbo constitutione, quæ ponit quatuor exempla ad text. ſm reprobat Bart. quia ibi est ius nouum, & dicit debere exemplificari, ſm l. placet. C. de ped. iud. alleg. in gl. Vult dicere Bar. ne erres, qđ in l. 1. C. ne lic. poten. est ius nouum nouiter inuentum ab Imperatore. Ideo de eo non potuit ista. l. cogitare. sed in l. placet. idem disponitur, qđ erat de iure fforum. Ideo bene exemplificatur ista. l. sed teneas etiam primum exemplum vltra Cyn. in 1. q. Ray. & Alb. in 2. col. Nam cùm ista l. semper loquatur, & sit in viridi obseruantia. l. Arriani. in fin. C. de hæret. licèt non potuerit diuinare de illa. l. 1. tñ cum adhuc hodie loquatur, põt exẽplificari ſm illam l. & etiã si hodie fieret vnum statutum, per qđ aliquid specialiter tribueretur maiori magistratui, haberet locum regula huius l. ſm Alex. hic. Alia duo exempla glo. reprobat solus Alb. hic, tanq̃ non sint propria exempla: quia loquuntur de interpositione decreti. Nam scias, prout declarat Bar. in l. nec quicq̃. §. vbi decretum. in 3. col. vbi Alb. in euiden. ꝰ. de offi. procon. qđ quædam sunt causæ, quæ expectant sententiam diffinitiuam: & de his loquitur ista lex. Quædã sunt causæ, quæ non expectant sententiam diffinitiuam, sed solùm interpositionem decreti, & de his loquũtur iura alleg. in duob. vltimis exemplis gl. ergo apparet, qđ non sunt propria exempla ad hanc. l. Tu caue, qđ etiam aliquæ leges huius tit. similiter loquuntur de interpositione decreti, vt l. 2. & 3. ꝰ. eo. Et ideo non videtur inconueniens, qđ regula huius l. generaliter posita restringatur: & sic exempla gl. sunt bona. ¶ Glo. in verb. tribuuntur. diuiditur in tres partes. In 1. enumerat quatuor ordines magistratuum, dixi in euidentialib. & facit vnam consequentiam, qđ ea, quæ competunt spectabilib. fortius competunt maiorib. magistratib. De quo est gl. plenior in l. illicitas. in §. qui vniuersas. ff. de offi. præsid. & licèt Ant. & Ful. hic, & Gul. & Ang. in l. imperium, ꝰ. tit. 2. reprobent istã consequentiã gl. salua eam, vt per Alex. & Lau. hic, in 2. parte declarat tex. & bene, quæ est ibi. dic ergo tribuuntur. In 3. ibi, sed vbi causæ. quærit, & clarè respondet. dic vt in ea. ¶ In gl. in verbo iurisdictione. Ex ista gl. habes, qđ causæ meri, vel mixti imperij non possunt per ordinarium, nec generaliter, nec specialiter delegari:
62 & in hoc gl. bene loquitur. † Iuxta gl. Bal. hic in 4. col. format duas q. post antiquos. Prima est, an princeps possit delegare causas meri, vel mixti imperij. Et indubitatum est, qđ sic per l. fin. C. vbi sena. vel clarissim. Adde tex. in c. illud. vbi gl. fin. 24. q. 4. Ad idem videtur text. in l. 1. in verbo, demandaremus. C. de precib. impe. offe. quem tex. ad hoc alleg. Alb. in 31. col. & Ale. in 1. char. magna. sed ille tex. nihil facit, secundum Bald. ibi in 4.

ADDITIONES.

a Absentiæ. Et partem primam Fel. post gl. tenet in c. pasto. in prin. col. 2. eo. ti.
† Et quomodo probandũ, q̃n aliquid fit ex cã necessitatis. no. Abb. cons. 24. li. 1.
b ¶ Literis officialis. Adde tex. cum gl. in c. cum inter. de offi. deleg.
c ¶ Per eum. Adde Ias. in l. nec quicquam. §. vbi decretum. col. 12. ver. imò plus. ꝰ. de off. procon. sed contra Ias. videtur c. placuit. 18. dist. PVRPV.
d ¶ Confidit. Imò illam expressè limitat Bart. in d. l. ambitiosa. ver. visis. & examinatis. de dec. ab. or. fa. PVRPV.
e ¶ Vide Dec. in cap. 1. col. 3. de iudi.
f ¶ Dilatio. Adde huic not. pulchras decis. Alex. in l. ex facto. in prin. 4. & x. not. ff. de vul. & pup. subst. PVRPV.
g ¶ Quod licet princeps. Adde Doc. in c. quæ in ecclesiarum. de consti.

in 4 not. quia ibi princeps demandauit præfecto prætorio: & ſic aliàs habenti iuriſdictionem ordinariam in hoc: quo caſu non cenſetur delegatio, ſed quædam excitatio iuriſdictionis.c. cum aliquib.de reſcr.in 6.declarat Bald.in l.ius autem ciuile.ſ.
63 de iuſti.& iu.vbi dixi.¶ † Secundò iuxta iſtam glo. quærit Bar. nunquid delegatus principis poſſit cauſam meri, vel mixti imperij ſibi delegatam, puta cauſam homicidij alteri ſubdelegare? Iſtum paſſum habui ſemper pro valde dubitabili. & dicit Gul.in l.vnica.C.qui pro ſua iuriſ.ſecundum, ꝙ ibi refert Pau. de Caſt. ꝙ aliàs habuit longam diſputationem ſuper hoc artic.cum quodam venerabili Doc. qui poſtea creatus eſt Card.
a propter eius ſcientiam. ᵃ Gl.in l.1.ad fin.C.qui pro ſua iuriſ. tenet per illum tex.ꝙ ſic.quæ gl.eſt ad hoc ſing. ſm Car. in loco. ſ.alleg.Idem tenent Bart.Bald.Ang. & Pau.de Caſt. ibi.Gul. de Cun.And.de Piſis Bar.Bald.Angel.hic,& Lau.& Bart. in l.ſi ſic. §.ſi quis ita legatum,per illum tex.ff.de leg. 1. Bald.in d.l.imperium.in 4.col. & ibidem Gul. Ang. in d.l.à iudice. C.de iudi.& in conſ.217.inc.in cauſa accuſationis.d.Car. in c. in Archiepiſcopatu.de rapto.Imo. & do.Abb.in c. venerabili. per illū text. de offic.deleg.& in c.ꝙ ſedes. de offi.ord. Imo. in c.fin. de offi. deleg.quamuis idem Imo.in cle.1.de off.de leg.latè examinet, & nihil firmet. & Bar. in d.§. ſi quis ita legatum.non ſolet alle-
b gari. *Et iſta eſt communiter ſententia*, ᶜ ſm Pau.de Caſt. in d.l.vni-
* ca,& dicit ibi Iac. But.qui pluries ad hoc allegatur, ꝙ cū glo. ibi concordent plures illuſtres Doct.illa cenſetur cōis opi.in indicando.Pro qua omiſſis leuib.tria ſunt,quæ videntur ſtringere. Primò fundamentum Gul. firmatum in regula l. pater. §. quindecim.ff.de leg.3.Adde text.in l.videamus,iuncta l. præcedente.in fin.ff.ꝙ met.can.Ego vltra alios addo text. valde ſing. in l.tutor rerum. ff. de admin.tut. & ibi Bar.reputat illum text. ſing.in iure, vbi ſi res pupilli ſemel fuit vendita ſolenniter cum aucto.tuto dato,ꝙ venditio non habuerit effectum, ipſe tutor poteſt ſua aucto.ſibi retinere. Pondera ergo ibi duo, ꝙ res erat prohibita alienari. Item perſona tutoris prohibita eſt auctorari in facto proprio: & tñ quia ſemel fuit alienata cenſetur perpetuò alienabilis,etiam in ipſum tutorem. Ad idem facit tex. in c.2.vbi gl.& Doc.de feu. & in cap.per tuas.vbi no.d. Abb.de don.& gl.24.q.1.c.2.ſuper verbo, in hæreſim.Ang. in l.non eſt nouum.ff.de legi. vbi rē eccleſ. ſolenniter conceſſam in feudū ſi reuertatur ad eccleſiam, pōt ſolus prælatus denuo concedere,intelligendo tñ,vt in dictis locis habetur.¶Contra tñ fundamentum Gul. videtur facere, ꝙ licèt Papa ſemel deleget cauſam extra curiam Rom. & delegatio ſit, extincta,non propterea poterit extra curiam cognoſci, ſm Arch. in §. is ita. 33. q. 11.quem ſequitur Bal.in l.ſi vt proponis.prima.in pe. col.& ibi Sal.C.quomodo,& qñ iu.Pet.de Anch.in conſ.58.inc. circumſcriptis regulis cancellariç.& Bal. in c. 1.§. ad hæc. in 4. col.de pace iur.fir.¶Scđò principaliter pro hac parte facit text. in d.c. venerabili, & ibi Canoniſtæ ad hoc not.de offi.deleg. Tu ſtrictius inducas illum tex.Nam qñ aliquid eſt dubium de iure ci-
c uili, ᶜ vt hic, & hoc reperitur clarè deciſum de iure canonico, vt ibi,ſtamus iuri canonico,ēt in foro ciuili.glo.in c.licèt ex ſuſcepto.de foro comp. & in c. per venerabilem. qui filij ſint legi.no.in c.1.& 2.de ope.no.nun.Sed potes rñdere, ꝙ iſta regula non procedit,qñ ſumus in materia, in qua ius canonicū de directo ꝯdicit iuri ciuili: vt eſt in iſta materia. Nam cāæ meri, & mixti imperij de iure ciuili delegari non poſſunt, de iure canonico ſecus, vt dixi in 1. not. ¶Tertiò principaliter pro iſta parte fortiter ſtringit tex. in l.1.ad fi.C.qui pro ſua iuriſd.in verbo, nullo perſonarum cauſarūue habito tractatu. & ibi Bar.in fi.dicit, ꝙ ille tex.eſt ad hoc ſingularis. Quem tex.ſtringas dupliciter.Primò ſm Mod.hic, qñ lex generalis loquitur in actu iam conceſſo,non recipit reſtrictionem de habilitate, vt hr̄ in l.1.§.nunciatio. ff.de oper.no. nun.Bart.in l.1.vbi dixi.C. de ſacroſan.eccl.ſed ante illam l.erat permiſſum delegato principis ſubdelegare.l. à iudice.C.de iudi.Igitur, &c. Scđò qñ adeſt vniuerſalis negatiua, vt ibi,oratio q̄ ſumit̄ ex vniuerſo negatiuè, ſi in aliquo non ſit vera, redditur in totum falſa.l. ſi is, qui ducenta. §. vtrum. ff. de reb. dub. ergo ſi aliqua cauſa reperiretur, q̄ delegatus principis ſubdelegare non poſſet,ille text.male diceret.Do.Alex.rñdet ad primam inductionem illius text. inquantum dicit,nullo cauſarū, perſonarūue habito tractatu. ꝙ ille text. debet intelligi de cauſis meri, & mixti imperij infimis.quæ aliàs ſunt delegabiles, vt declarat Bar. in d.l.imperiū. Iſta ſol.ſtare non poteſt ex duob.Primò: quia ſic eſſet differentia cauſarum. Secundò, & fortius, (& huic non cadit reſponſum)ſi ver.fin.in illa.l.1.intelligeretur de cauſis meri, & mixti imperij delegabilib.fallentia non eſſet bona: quia eſſet ordinarius,de quo ſ̄ dixerat,qui poteſt illas delegare.ſm Bar.in d.l.imperium. ergo iſta ſol. nullatenus poteſt ſtare. Pro certò tex.ille ſtringit niſi referatur ad ea, quæ ſuperius dixit text. vt ibi declarat Pau. de Caſt. Et quantum ad perſonas relatio eſt bona ſed quantum ad cauſas reſultat abſurdus intellectus, vt ibidem dicit gl.Declaro iſtam meam ſol. & dico, ꝙ ille tex.non debet intelligi prout hic videntur præſupponere Doc. quia ſic fallentia nō eſſet de regula.d.l.vnicæ.Dico ergo, qđ iſte eſt verus ſenſus.Nam in prin.d.l.vnicæ, ſm Bar.ibi in ſummario,& gl.traditur regula, qđ ad hoc, vt quis poſſit cauſam delegare, requiritur,qđ illa cauſa ſit de iuriſdictione delegantis.Item, qđ perſona,cui delegatur,ſit ſubdita deleganti: tñ iſtud ſm non dicit apertè text. Ab iſta regula ponitur exceptio in ver. hæc teneant,niſi.Modo habeo,qđ ad hoc,vt fallentia ſit bona, debet eſſe de regula.Bart. in l. ſi eum.§.qui iniuriarum. ff. ſi quis cau. Modo ſi tex.in illo ver.hæc teneant,niſi.vellet dicere, qđ delegatus principis poteſt ſubdelegare cauſas meri, vel mixti imperij,illa fallentia non eſſet bona: quia illę cauſæ bene ſunt de iuriſdictione delegantis. Ad hoc ergo vt fallentia ſit bona,iſte eſt proprius ſenſus illius.l.ſm quam, licèt in alio delegante,debet inquiri,an cauſa delegata ſit ſuæ iuriſdictionis, vel ne:& an perſona cui delegatur,ſit ſibi ſubdita ad hoc,vt poſſit cogi acceptare delegationem:iſtud fallit in delegato principis,in quo nulla ex iſtis differentijs tractari debet:nec differentia cauſarū, vtrum ſpectent ad ſuam iuriſdictionem,nec differentia perſonarum,an perſonæ ſint ſibi ſubditæ.Ratio, quia ex quo omnes cauſæ ſpectant ad iuriſdictionem principis:& omnes perſonæ ſint ſibi ſubditæ, per conſequens etiam delegato principis qui repræſentat perſonam principis.c.paſtoralis. de offi. ord.& c.ſanè.de offic.deleg.Iſto modo fallentia eſt bona, & eſt de regula principij illius.l. Et ideo gl.ibi in verbo, iudicandas. dicit, qđ aliqui prauè intelligunt illum tex. in fin. qđ delegatus principis poteſt delegare cauſam etiam ſibi nō delegatam. hoc eſt falſum.ſed in cauſa delegata ſibi,procedit,qđ dixi. Et iſto modo ille tex.non facit in propoſito, & decipit Doc. & ideo poſ-
64 ſet teneri alia pars. † Ad ſecundam inductionem de illo text. reſpondet. d. Alex.qđ procedit, quando lex generalis aliquid principaliter inducit ſuper actu iam diſpoſito: tunc bene intelligitur generaliter,nec reſtringitur de habilitate:ſed quando talia verba generalia non ſunt principalia: tunc reſtringuntur de habilitate,vt probatur in l.1. in gl.1.& ibi Bal. C. de fide inſtr.& glo.parua in verbo, probationib.in l.3. vbi Bart. not.C.de fide inſtr.li.10.vbi habetur,ꝙ ſi ſtatutum diſponat, qualeſcunq; probationes ſufficere, intelligitur dum tamen aliàs legitimæ ſint. Facit l.2. §.ait prætor.cum gl. in verbo qualiſcunque.ff.qui ſatiſ.cog.aliàs ſecundum d.Alex.ſi d.l.vnica ita intelligeretur generaliter, nullo perſonarum cauſarumue habito tractatu, ſequeretur abſurdum, ꝙ delegatus principis poſſet ſubdelegare cauſam pupillo,& furioſo,ꝙ non eſt dicendum. Teneo iſtam ſolutionem,quam ſic declaro,& dico, ꝙ quando lex generalis aliquid principaliter diſponit ſuper actu iam conceſſo de præterito,tunc non reſtringitur de habilitate, quia ſi reſtringeretur, illa.l. eſſet ſuperflua,ex quo illud principaliter diſponit. Ita procedunt adducta in oppoſitum. ſed quando l. generalis illud principaliter non diſponit,ſed incidenter,prout in d.l.vnica: tunc in illo incidenti bene reſtingitur ad habilitatem: & intelligitur ſecundum alias leges:quia dato, ꝙ in illo incidenti.l. fruſtra loquatur, ſatis eſt, ꝙ in principali diſpoſitione operetur.Puto etiam,ꝙ ad iſtam ſecundam inductionem poſſet aliter reſponderi:dum dicitur,ꝙ d.l.vnica. circa fi.loquitur generaliter ſuper actu iam conceſſo:quia ante illam l. erat conceſſum,ꝙ delegatus principis poſſet delegare,per l. à iudice. C.de iud.Puto,ꝙ diſputando hoc poſſit negari:quia non apparet,ꝙ ante d.l.vnicam hoc eſſet ſtatutum:quamuis d.l.vnica ſit poſita in tit.qui præcedat d.l.vnicam, non per hoc ſequitur, ꝙ ſit facta ante d.l.vnicā,ſm doctri.gl.in proœmio.C.in verbo,ſcđò loco.Et iſta ſufficiant pro hac parte.Alia arg.pro eadē parte vide per Alex. poſt Doct.quib. ipſe rñdet: ſed quia parum ſtringunt

ADDITIONES.

a ¶Scientiam.Et iſtā dicit cōem Corn li.1.conſ.34.inc.in hac.co.fin. PVRPV.

b ¶Quam ſequitur Boer.q.6.col.fin. Guid. Pap. q.624. & quid in ſubdelegato ab eo,an alteri ſubdelegabit? Dic quod non, vt no. Seb.de nullit.cap.1 o.nu. 26.27.& ſeq.vbi plura in materia. MASVER.

c ¶Aliquid eſt dubium de iure ciuili. Adde tex.in c. clerici.de iudi. in c.vlt. de ſec.nup.& glo.ſummæ.10.diſt.

† Adde, ꝙ quando aliquid eſt dubium in iure Canon. & reperitur deciſum iure ciuili:tunc ſtādum eſt iuri Ciuili etiā in foro Canonico,teſte.Iaſ. in l.quoties.num.23.C. de rei vend.de quo iure Cano.in terris eccleſiæ, vel imperij ſeruando,plura ſcribunt Dec.in c.eccleſia S.Mariæ. num.28.de conſti.Aym. conſ.229.num.12.pulchrè diſtinguit Oſaſc. Deciſ.152. num.6. quibus adde, quod ius ciuile æquum præfertur iuri Cano. rigoroſo, ſecundum Neuiz.coſ. 22.nu.19.& an Canones ſeruari debeant in foro ciuili,vide Bal. in l.omni innouatione.C.de ſacroſ.eccl.de quo vide,quę habentur in Pract.Pap.for.reſp. Rei,ver,præſcriptionis.poſt.nu.28.vbi ſcripſi. MASVER.

gunt, non refero. Contrariam opi. tenet Petr. & Cy. hic, & in d. l. 1. vbi plerique antiq. Iac. de Are. Ray. Old. Mar. Sil. Sal. & Ful. Idem tenet Ray. Alb. Lud. Ro. & plenius d. Alex. hic, & sub du bio fortè. d. Alex. in d. l. vnica. & Bal. sibi 9rius. in l. 1. C. ne lic. poten. Iac. de Bel. in §. fin. per illum tex. in Auth. vt defuncti, seu fu nera eorum. Io. An. in addi. Spec. in tit. de iud. deleg. §. fin. ver. Itē, ꝙ delegatus. Pau. de Leaza. d. Ant. de But. & Pet. de Anch. in cle. 1. de offi. deleg. & d. Ant. in d. c. ꝗ sedes, & dicit Alb. hic,
* ꝙ gl. in d. l. vnica, cōiter reprobatur: *& quod ista est communior opi.* & credo, ꝙ verum diceret ante aduentum Bart. Moti per ali qua, quib. leuiter respondetur, præcipuè, quia videtur electa in dustria personæ, & dicunt Ray. in d. l. imperium. & Alex. hic, ꝙ ista ratio sola est sufficiens ad sustinendum istam partē, & re spondendum ad obiecta: sed r̄ndе, ꝙ princeps delegando cau sam meri, vel mixti imperij, non per hoc censetur elegisse per sonam, sed bene delegauit, ne ordinarius posset se impedire. c. studuisti. de off. le. nisi appareat ex alijs verbis, ꝙ electa sit indu stria personæ, de quib. dixi in l. à iudice. C. de iud. Et pro hoc fa cit: quia sola magnitudo cāæ non sufficit; nisi aliud copulatiuè concurrat. s. dignitas personæ, cui committitur, vt per glo. & Doct. hic & d. Alex. in 1. no. Mouentur etiam, quia non de bet esse maioris efficaciæ delegatio facta per principem viuen tem, ꝗ̄ facta per legem ordinariam: cum lex fiat cum maiori deliberatione. l. humanum. C. de leg. iuncta l. 1. ff. de cōsti. prin. & t̄n ordinarius, cui per legē committuntur causæ meri, vel mixti imperij, non pōt eas delegare, vt hac l. & l. 2. C. de peda. iud. ergo minus debet posse delegatus principis: & ad hoc ten dunt reliqua arg. Et dicit Pau. de Cast. in d. l. vnica, ꝙ illa est pul chra ratio. Sed r̄nde clarè, ꝙ aliud est in ordinario, aliud in de legato principis. Nam ordinarius habet iurisditionem in om nib. causis meri, vel mixti imperij: Certè si posset delegare, tra ctaretur de nimis magno præiudicio infinitarum causarum: sed in delegato principis non vertitur præiudicium nisi illius causæ. Ideo non est bonum arg. ab ordinario, vbi tractatur de maiori præiudicio, ad delegatum principis. Et istam rationem voluit tex. in l. 2. C. de ped. iud. aliàs dabā alias duas sol. ad istud arg. Et primò, ꝙ non est bonum arg. à delegato legis, ad dele gatum principis: quia primus cēsetur propriè ordinarius. Ideo non subdelegat. Secundus autem est propriè delegatus. Istam differentiam facit glo. & ibi Pau. de Cast. ꝗ eam multum not. in l. 1. C. ne lic. poten. Et ideo delegatus principis censetur di gnior quocunque ordinario: non dico, quod maiorem iuris ditionem habeat. Vel aliter respondebam, quòd ideo ordina rius datus à lege non potest causas meri, vel mixti imperij sub delegare, quia hæc duo concurrunt. s. causæ grauitas, & digni tas personæ, cùm sint de maiorib. propter quæ duo copulatiuè concurrentia, censetur electa eius industria, quę duo non con currunt semper in delegato principis; cùm etiam priuato possit delegare, vt s. dixi. Et his duob. modis respondeo ad tex. nostrum in verbo, delegatam. vt dixi in tex. Similiter responde ad l. nemo potest. ff. de reg. iur. ꝙ loquitur in ordinario, per ra tionem prædictam. Pro ista parte mouetur etiam d. Ale. quia subdelegatus à delegato principis, cùm non sit eiusdem natu ræ, & qualitatis priuilegiatæ prout primus delegatus princi pis. c. super quæstionum. §. nos autem. & §. si vero duo. de offi. dele. cum multis concor. vt hic per eum, ergo subdelegatus à delegato principis non potest delegare causas meri, vel mixti imperij, ꝙ comprobat per simile. l. antiquitas. C. de vsufr. vbi in materia non transitoria, appellatione hæredis, intelligitur de
a primo hærede, non vltra. Sed miror de isto argum. Ale.[a] quia nos disputamus de primo delegato principis, an possit subde legare: quid autem sit de subdelegato delegati, verbum nonnul lum statim dicam. Pro eadem parte Lud. Ro. ponderat text. à simili in l. antiquitas. C. de vsufr. ad quem patet solutio ex limi tatione, quam statim tradam. Teneas ergo primam opi. quam
b limita,[b] vt procedat in ipso delegato principis, qui bene pōt subdelegare. Secus autem sit in suo subdelegato. Et deinceps, quia alias res transiret in infinitum, glo. est in c. super quæstio num. §. porrò. in verbo, transferre totam. de offi. dele. ꝗ ad hoc reputat sing. d. Abb. in c. cum Bertoldus. de re iud. Idem tenet Io. An. in c. is cui. de offi. deleg. in 6. in nouella: ꝗuis ordinarius possit delegato suo dare potestatem subdelegandi, vt est glo. sing. in c. is qui. de offi. deleg. li. 6. Bart. & alij. in l. more. ꝟ. tit. 2. T̄n de istis non dico hic, quia dixi plenè in d. l. à iudice. Sc̄do limi ta, q̄n delegata essent aliqua de reseruatis principi, illa subdele gare non possent: vt dixi in 1. no. tex. Tertiò limita, q̄n ex alijs verbis appareret esse electam industriam delegati: de quib. dixi. s. in notab. Et vltra ibi dicta, istud contingeret, q̄n princeps in rescripto diceret, Tu, & non alius cognoscas. l. 1. §. de his, vbi glo. in ver. nullus alius. ff. de separa. bono. quā ad hoc ponde rauit Bened. de Plum. in l. Imperator. ff. de fideicom. lib. & Alc.

hic. Quasdam alias limitationes posuit plenè in d. l. à iudice. Gl. in verb. magistratus. diuiditur in tres partes. In 1. declarat text. In 2. ponit exempla ad istam secundam regulam text. in 3. re spondet tacitæ obiectioni. Secunda ibi, & dic. Tertia ibi, si ve rò. quia de maioribus. Et pondera, ꝙ glo. in prima parte vult. ꝙ in l. cum prætor. §. 1. ff. de iud. ibi competat etiam iure cu iuslibet magistratus municip. In 2. parte dum ponit exemplū in auctoritate interponenda manumissioni. De hoc dicetur in
65 l. 2. ꝟ. e. ¶ † In fin. glo. ex his, quæ dicuntur in hac glo. & s. in gl. 1. & in glo. 3. in verbo specialiter. habes intellectum ad hanc l. qui communiter approbatur, ꝙ causæ, quæ competunt ma iorib. magistratibus, & spectabilib. s. quia sunt de maiorib. & non competunt alijs inferiorib. quales sunt causæ meri, & mix ti imperij in quatuor primis gradib. vt per Bar. in l. imperium. ꝟ. tit. 2 delegari non possunt: & de his loquitur prima regula huius tex. sed illæ causæ, quæ communicantur omnib. magi stratibus: & propter hoc dicuntur competere iure magistra tus: vt sunt causæ simplicis iurisditionis, & meri, & mixti impe rij, in duob. vltimis gradib. istæ possunt delegari: quia cùm co municentur omnib. magistratib. non potest dici electa indu
* stria personæ. & hūc sensum *tenent omnes.* Fulg. contrarīū tenet, ꝙ imo causæ etiam mixti imperij, quæ specialiter a lege ma iorib. committuntur, non per hoc prohibentur delegari. Istud patet in causa in integrum restit. quæ est mixti imperij, & cō petit solum maiorib. patet: quia denegatur inferiorib. l. eam quæ. §. magistratib. ff. ad municip. & t̄n potest delegari l. fin. C. vbi, & apud quos. Eod. modo missio in poss. est mixti imperij. l. iubere cauere. ꝟ. tit. 2. & competit solum maiorib. & denega tur inferiorib. d. §. magistratibus. & t̄n potest delegari l. cogni tio. §. vt possessio b norum. ꝟ. eo. Et ideo ipse tenet ꝙ alius sit sensus huius legis. s. ꝙ illæ causæ, quæ priuilegio causarum, & non personarum, vel magistratuum à lege specialiter tribuun tur, vt in causa decreti interponendi super alimentis, quā lex specialiter prætori demandat l. cum si. §. causa cognita. ff. de transact. & causa super alienationib. rerum immobilium mi noris, quam etiam lex specialiter committit prætori, vel præsi di. l. 1. §. 1. de reb. eorum. & aliæ similes, illæ sunt, quæ delegari non possunt. aliæ sic, & sic verbum specialiter, secundum eū positum in prin. l. nostræ. refertur ad causas non ad personas, vt hic per eū. Et dicit Fulg. ꝙ istam sententiam ita credit ve ram, sicut Deus est: & ꝙ illud vellet à Deo, ꝙ si sua sententia esset vera, ꝙ haberet paradisum: si falsa infernum. Subdit t̄n, q̄d oportet stare cum sententia glo. & Doc. à qua non esset tutum in iudicijs recedere. Alex. istum intellectum impugnat, vt hic per eum. Ego reprobo propter aduersatiuam positam in ver. quæ verò. quæ debet aduersari præcedentib. in iure, & in facto. l. hoc amplius. §. de his autem. ff. de dam. insec. vbi Bart. ergo cùm in hoc ver. loquatur de his, quæ competunt iure magi stratus, habito respectu ad personam, ergo, vt sit bona aduer satio in facto, oportet dicere, q̄d principium loquatur in his, quæ competunt priuilegio magistratus. Nam si principium lo queretur in his, quæ competunt priuilegio causarum non per sonarum, non esset bona aduersatio ver. quæ vero. Itē prauus effectus resultat in differentia Fulg. Non ob. obiectū de cā re stit. in integ. quia r̄ndetur, q̄d in ea speciale est, vt ꝗuis sit mix ti imperij, & denegetur inferiorib. magistratib. & ꝗuis requirat plenam cāæ cognitionē, t̄n pōt delegari. s̄m gl. & oēs in d. l. fin. C. vbi, & apud quos. & gl. & Bar. in l. nec quicꝗ. §. vbi decretū. vbi assignat ratio specialitatis ff. de offi. procon. Non obst. s̄m de missione in poss. quæ pōt delegari, q̄a r̄ndeo, quod cognitio cāæ, an quis sit mittendus, bene pōt delegari. Ita loquit. d. l. co gnitio. §. vt bonorū. vbi glo. & alij declarant, sed missio non. d. l. iubere cauere. vbi dicā, & ita declarat glo. in d. l. ea quæ. §. ma
66 gistratibus. ¶ † Gl. in verb. mandari possunt. format duo con traria ꝯ secundā regulā huius l. Ex 1. parte gl. habes duas con clu. Prima est, ꝙ datio tutoris de iure. ff. nō cōpetebat iure ma gistratus: q̄a quilibet magr̄atus non poterat dare tutorē pupil lo. Nā si erat inferior magr̄atus, nō poterat dare tutorem sine
* iussu p̄toris. vel p̄sidis. Et istā conclusi. glo. *tenent magis communi ter Doc. hic*, & gl. & cōiter Doct. in l. 1. ꝟ. tit. 2. & glo. in l. nec man dante. ff. de tut. & cur. da. ab his. & ēst melior tex. de iure in l. Lucius. magna. in §. cum testō. ibi [ex præsidis prouinciæ præ cepto à magistratib. tutor datus est.] ff. de admi. tut. Et quod datio

ADDITIONES.

a ¶Arg. Ale. Aduerte, quòd huic arg. Ias. nō respondet, sed intelligit actiuè. Ale. ponderat passiuè, an delegatus possit committere subdelegato merum impe rium: ex quo non habet qualitates delegati. Secundò caue, quòd solu. ad l. an tiquitas. non valet: quia intelligitur de primo, ergo de principe deleg. & non de delegato subdelegante. PVRPV.

b ¶Declara, vt per Seb. de nullit. c. 10. nu. 26. & alijs seq. & quid de iure ciuili, vel canoni. not. Capra inter com. opi. ver. Delegatus. MASVER.

datio tutoris non competat cuilibet magiſtratui, eſt text. for-
tis in l. muto. §. tutoris. ff. de tute. vbi datio tutoris eſt mixti
imperij. Et ideo non competit omnib. ſed illis quib. à l. vel ſe-
natuſcon. conceditur. ergo delegari non poteſt per regulam
huius text. In ꝯrium tñ multum vrget. l. ius dandi. alleg. in glo.
ad quam gl. vbiq; reſpondet, ꝙ quilibet magiſtratus poteſt da-
re tutorem, eſt verũ præcedente iuſſu maioris magiſtratus, per
iura. ſ. alleg. per quæ ſupplet ille tex. Ful. hic ꝯ per d. l. ius dandi,
& quia ſi magiſtratus inferiores darent tutores ex delegatione
ſuperioris, poſſent dare tutorem etiam alterius loci, ꝙ tñ ne-
gat d. l. ius dandi. & ſic tenet, ꝙ datio tutoris competit iure cu-
iuslibet magiſtratus: & dato, quòd requiratur iuſſus ſuperioris,
iſtud nõ facit, ꝙ per hoc non competat iure magiſtratus, imò
fortius probat hic. Nam ſcias, ꝙ differentia eſt inter iuſſum, &
delegationem. Nam propriè delegatio dicitur illa, qñ commit
titur ei, qui aliàs non habeat iuriſdictionem in hoc: Iuſſus au-
tem dicitur, qñ ſcribitur illi, qui aliàs habeat iuriſdictionem in
hoc, & excitatur. Ita gl. in l. more, vbi vide Bar. omnino in 3. col.
vbi Alex. in antepe. col. in fi. ȷ̃. tit. 2. ergo iſte iuſſus, qui præcedit
declarat, ꝙ magiſtratus inferior habeat iuriſdictionem in hoc.
Et ſi dicas: ſi competit iure magiſtratus: quare delegari non po-
teſt per ſecundam regulam huius legis? Reſponde, ꝙ ea, quæ
competunt iure magiſtratus, liberè abſq; alia iuſſione poſſunt
delegari. Ita loquitur tex. hic: ſed cũ hic requiratur iuſſio: ideo
delegari non poteſt. Et iſtam opi. ꝙ datio tutoris competat iu-
re cuiuslibet magiſtratus, defendit Mar. Lau. in l. cognitio. in
prin. ȷ̃. e. & ita aliqñ ſuſtinuit publicè: ſed quia nullius eſt vtilita
tis, me non extendo. Nam l. nec mandante. põt intelligi, vt fa-
ciat pro, & ꝯ hoc modo, ꝙ nec mãdante preſide, i. ſine manda
to præſidis alius tutorem dare põt: & tunc concordabit cum
67 d. l. ius dandi. ¶ † Secunda concluſio ex glo. eſt, ꝙ ſi facultates
pupilli ſunt intra 400. aureos, hodie datio tutoris competit cui
libet magiſtratui. & ita tenent gl. & Doct. in l. 1. ȷ̃. tit. 2. & hãc ſu-
ſtinet Ale. hic, & ibi: ſed aut non intelligo eius verba, aut errat.
& mihi videtur, ꝙ hodie, qñ facultates ſunt intra quingentos
aureos, non competat cuilibet magiſtratui: quia quilibet magi
ſtratus de per ſe non põt dare tutorem: ſed cum auctoritate
Antiſtitis. & ita tenet Sal. in l. placet. C. de peda. iud. & Rap. Ful.
in d. l. 1. ȷ̃. tit. 2. ſed d. Alex. hic. & ibi reſpondet, ꝙ verum eſt, ꝙ
delegatus inferioris non poterit poſtea dare tutorem ſine An-
tiſtite. §. pe. Inſti. de Attilia. tu. Sed iſtud non facit ſ'm eum, quin
datio tutoris competat iure magiſtratus. Sed certè text. in illo.
§. pe. non loquitur de delegato, ſed de magiſtratu, qui non po
68 teſt ſine Antiſtite dare tutorem. ¶ † Circa ſ'm ꝯrium gl. habes
ex ea, ꝙ licet præſes poſſit delegare: tñ non poteſt loci conſer-
uatores conſtituere. Qui ſint iſti loci ſeruatores, vide etiam per
Bal. in rub. de offi. dele. in 8. col. & plenius in pe. vbi dicit Bald.
alleg. hanc gl. ꝙ iſti locorum ſeruatores erant quidam barrato
res, non iudices, qui procederent via rationis, & erant concur-
ſores, qui falſa crimina nunciabant, quos lex odio habet. Et
iſta gl. ſ'm Alb. hic in 5. col. facit ꝯ Epiſcopos, qui committunt
viſitationes monaſteriorum, vt euitent laborem. Nam malè fa
ciunt, & non poſſunt. de quo in c. ſi Epiſcopus, cum ibi not. de
of. ord. li. 6. Potes etiam intelligendo iſtos loci conſeruatores
a in bonam partem [a] aliter reſpondere ſecundum Cy. & Bal. &
Alex. hic, & Iac. de Bel. in Auth. vt nulli iud. in prin. ꝙ licet præ-
ſides poſſint delegare cauſas, non tamen ex toto poſſunt cõ-
mittere regimen loci alicui: & ſic conſtituere loci conſeruato-
rẽ, & ſeipſos ex toto eximere non ſubſiſtente legitimo impedi
mento, & ita procedant iura glo. Gl. in verbo fortiſſimum. Iſta
gl. eſt intricata, & obſcura. Nam vult opp. contra text. ꝙ arg. à
contrario ſenſu non ſit validum. d. l. cum patrem. C. de cond.
inſer. inducendo, vt ibi per glo. q. d. l cum patrem, eſt ſcabroſa.
Ideo aduerte. Nam ibi videtur tex. ꝙ non ſit licitum arg. à ꝯ-
rio ſenſu. Nam ibi pater inſtituerat filiam nuptam: & fecerat le
gata a lijs in diem, vel ſub conditione: & diſpoſuit, quòd filia te
neretur cauere, ſi non diuerteret à viro: Iſta filia volebat ſume
re arg. à contrario ſenſu ex verbis patris, ergo ſi diuertam à ma
rito non teneor cauere: ſed quia iſtud diuertere à marito, eſt
turpe, & improbatum à iure. l. reprehendenda. C. de inſti. &
ſubſti. ſub condi. fac. Ideo tex. ibi vult, quòd filia debet cauere
prout pater diſpoſuit, & allegatio filiæ procederet, quando pa
ter expreſsè diſpoſuiſſet, ꝙ non caueret, ſi diuerterit: ergo ap-
paret, quòd ibi non debet ſumi arg. à contrario ſenſu, cuius
69 contrarium vult text. hic in ver. huius rei. † Glo. hic in effectu
tripliciter reſpondet. Prima ſol. eſt, quòd dictio, ſi, poteſt capi
trib. modis. Primò cauſatiuè pro, quia, & ita capitur hic. & ſic
Iuriſcon. arguit à cauſa ceſſante, & non à contrario ſenſu. Ali-
quando dictio, ſi, capitur pro quamuis. & tunc, licet glo. non
declaret, dic ſecundum Ful. & Alex. hic, quòd non poteſt ar-
gui à contrario, cùm implicet. Item multò magis eſſet in caſu
tacito: vt ſi dico, filius ignorans poteſt eſſe hæres patris, quam-
uis ſit emancipatus. Illa dictio, quamuis, includit idem eſſe, &
fortius in filio in poteſtate. Aliquando, & tertio dictio, ſi, ſtat
conditionaliter: & tunc gl. tenet, ꝙ non ſit licitum arguere à
contrario ſenſu propter d. l. cum patrem. vbi in diſpoſitione
conditionali ſi non diuerterit, ꝙ non ſumitur arg. à ꝯrio ſen-
ſu. Et fortè gl. mota eſt: quia illud, ꝙ eſt in conditione, non eſt
in diſpoſitione. l. ſi quis ſub cond. dandorum 10. ff. ſi quis omi.
cau. teſt. ſed in hoc gl. malè dicit: quia imò in diſpoſitionib. me
rè conditionalib. ſumitur arg. à ꝯrio ſenſu. l. aliqñ. ff. de condi.
& demõſtr. l. pecuniã. ff. ſi cert. pet. & optimè probat̃. in l. inter
ſocerum. §. cum inter. ff. de pac. do. vbi in ablatiuis abſolutis,
qui reſoluuntur in conditionem. l. ab emptione. ff. de pact. l. à te
ſtatore. ff. de cõdi. & demon. ſumitur à contrario ſenſu. Sed ſal
ua. glo. iungendo ſecundam ſol. vt facit Bar. hic poſt antiquos:
ꝙ qñ dictio, ſi, ponitur conditionaliter non ſumitur arg. à ꝯrio
ſenſu: verum eſt, qñ reſultat abſonus intellectus. Ita loquitur.
d. l. cum patrem. iuncta gl. pe. aliàs ſic, vt hoc text. Vnus tñ ca-
ſus eſt, in quo ex diſpoſitione conditionali non ſumitur arg. à
ꝯrio ſenſu. quem ponit gl. in l. Lucius. vlt. ff. de cond. & demõ.
cum multis concord. & limitationib. quas dixi in l. 1. C. de pact.
& cogita de ratione ſpecialitatis: quare non ſumatur tũc arg.
à ꝯrio ſenſu. Scđa ſol. gl. eſt. (& iſta eſt bona,) ꝙ ibi ideo non ſu
mitur arg. à ꝯrio ſenſu: quia reſultat prauus intellectus, vt ibi
dicit text. in verbo abſurdum, & glo. declarat, & iſta eſt vera.
¶ Tertia ſolu. gl. eſt, ꝙ l. Iulia. diſponebat, ꝙ qñ præſes profici-
ſcebatur, poterat cauſam adulterij delegare, ergo eandem ra-
tionem idem in omni alia cauſa criminali. & ſic arguit Iuriſc.
à ſimili, & non à ꝯrio ſenſu: ſed iſtam reprobant Fulg. & Ale.
70 hic, non facio vim. ¶ † Gl. in verbo, eam, diuiditur in tres par-
tes, prout tres format oppoſitiones ꝯ text. Ex 1. opp. & ſolutio
ne gl. habes magnam reſtrictionem ad iſtum tex. dum dicit, ꝙ
ex cauſa neceſſariæ abſentiæ poteſt cauſa meri imperij dele-
gari: debet intelligi quantum ad cognitionem: ſed non quan-
tum ad diffinitionem: & ſic nec ad ſententiam, nec ad execu-
tionem. Sequuntur Cy. & Ray. Bal. hic. gl. in l. placet, in verbo,
officio. vbi bonus text. & ibi Cy. in 4. op. & Bald. in 5. op. C. de
ped. iud. Spec. in tit. de iud. dele. § fin. ver. item, ꝙ eſt delegatus.
Et facit iſte tex. in verbo, exercitio, ꝙ communiter exponitur.
l. cognitio. Tene ꝯrium, quia vbicunque in lege fit mentio de
cognitione, intelligitur & de diffinitione. l. 3. §. cognoſcit. ff. de
offi. præfe. vigilium. l. 1. vbi glo. & Bart. C. ſi ꝯ ius, vel vti. publ.
Arch. in c. fin. de offi. Archi. in 6. Bald. in tit. de pace conſtan. in
verbo, ad cognitionem. vbi dicit, ꝙ ſi fiat compromiſſum in
arbitrum, & ſibi detur poteſtas, quòd poſſit cognoſcere in tali
cauſa, intelligitur, ꝙ poſſit ẽt diffinire. Gl. in l. qui procuratorẽ
dat. & ibi Bar. & Ang. ff. de procu. Bar. in l. à diuo Pio in prin. &
ibi plenius Imo. & Mod. de re iu. Et iſtã opi. tenent Gul. de Cun.
And. de Piſis. Alb. Sal. Ful. & Mod. hic. Ang. & Sal. in d. l. placet.
Pro iſta opi. Gul. alleg. tex. in l. fi. C. vbi Sena. vel cla. qui nihil fa-
cit, qui loquitur in delegato principis, cui princeps põt delega
re cãs meri, & mixti imperij, ẽt quo ad diffinionẽ. niſi ſit cã, in
b qua agitur de vita hominis. §. ꝓhibemus. allegato [b] in gl. ꝙ vl
timũ limitãt Gul. Bar. & alij hic, niſi eſſet magnus latro, vbi pe-
riculũ eſſet in mora differre vſq; ad aduentũ ordinarij. Nã poſ
ſet delegatus eum punire. per tex. clarũ in l. ſi qs filio exhr̃dato.
§. 2. aũt. ff. de iniuſ. rup. teſt. Idẽ tenet Cy. in d. l. placet, in 4. op. li-
cet ſolus Ale. hic teneat ꝯriũ, qa d. §. ij aũt. non loquitur in dele
gato, ſed in ordinario cuius iuriſdictio non eſt odioſa, ſicut de-
legati. ſ'm glo. in c. 1. de reſcr. in 6. Teneo cõem, & aliàs firmo:
qa ibi tractat̃ de fauore reipub. prout hic vbi eſt licita ſemp ex
tenſio. l. cetera. §. ſed, & ſi qs. vbi gl. in verbo cõmercij, q̃ ad hoc
no. Mod. ff. de leg. 1. iuncta. l. Senatus. ff. de contrahen. empt.
Not. in l. ſi conſtante. in prin. ff. ſol. ma. & in l. ſi vero. §. de viro.
71 ff. ſol. mat. † Pondera diligenter iſtam deci. ex [c] qua habes,
c quòd quando mora non poteſt afferre periculum: tunc licitum
eſt aliàs etiam non habenti iuriſdictionem in hoc punire vſq;
ad vlt. vitæ ſupplicium. Confirmo per illud, quòd ſin. decidit
Bald. in c. 1. ad fin. qualiter vaſal. iurare de fide: Si ſunt duo do-
mini in eodem caſtro, & vnus committat delictum aduerſus
alterum, quòd licet alius non poſſit eum punire, ſed debeat
adiri ſuperior: quia par in parem non habet imperium: vt te-
nent Gul. & Bart. in l. fin. ff. de rerum diui. Iſtud eſt verum ſin. ni
ſi periculum ſit in mora. Pondera, quia Doc. hic loquuntur.
quando

ADDITIONES.

a ¶Bonam partem. Eſt hoc ex mente Bart. Et facit, quia Imperator aliquibus
caſib. eis permittit. in Auth. vt nulli iudi. in prin. PVRPV.
b Allegato in glo. Adde Iaſ. in l. 1. col. 4. ȷ̃. de of. aſ. in l. 1. 2. no. ver. 3. PVRPV.
c Adde Bart. in l. 1. §. ex incendio. ff. de inc. rui. nau. in l. non dubium. C. de leg.
Abb. in c. 1. de rerum permut. Old. conſ. 49. incip. conſueuit dubitari.

quando vertitur periculum publicum.Bal.ibi, qn̄ vertitur pri-
uatum.Confirmantur etiam ista:quia qn̄ mora est periculum
allatura,receditur reg.iuris.l.de pupillo.§ si quis riuos. vbi Bar.
& alij no.ff. de op.no. nuucia.l.1.§. fin.ff. de ferijs.l. diuus. ff.de
pet.hær.c.baptizari.& ibi glo.in 5.dist.c.fin.vbi glo.not.de pœn.
a & remi.Et ideo licitum est capere[a] debitorem fugitium, etiā
in die feriata in honorem Dei, qn̄ periculum est in mora.gl.est
sin.in l.fin.in gl.2.C.de ferijs, q̄ ampliat Bal.in c.fin.in vlt.col.e.
tit.de ferijs.etiam si sint feriæ solennissimæ: puta natiuitatis,vel
b paschæ dñi:imò tunc licitum est laico[b] capere clericum de-
bitorem suspectum de fuga, qn̄ periculum est in mora: vt cū
tn̄ præsentet iudici ecclesiastico,sm̄ Abb.in c. cum non ab ho
72 mine,in 4. col. & ibi Bald. in 3.col. de iud. ¶ † Prædictis adde
duas notab.decisi. Prima est, q̄ licet aliàs sententia lata non vi-
sa relatione nuncij de citatione,sit ipso iure nulla, sm̄ Bar.in l.
multum. ff. de cond. & dem. & in l.hæc autem. §.1.ff. ex qui.
cau.in pos.eatur. & in l.si finita.§.Iul. in 6.col.ff de dam.infe.d.
Ant.in c.cum dilecti.de do.& contu. Tn̄ vbi mora esset pericu
lum allatura: quia interim expiraret iurisdictio, valet senten-
tia,non expectata relatione nuncij. Ità tenet sing. Bald. in l.fal-
73 sus.in 7. colu.C.de fur.¶ † Secundò adde,q̄ licèt aliàs iudex, à
cuius interlocutoria,vel grauamine fuit appellatum, possit in
causa procedere non citato amplius appellante.c. cum qui.de
do.& contu. in 6.nisi per superiorem sibi inhibeatur.c. non so-
lum.de appel.lib.6.Bar. in l.eius qui.ff.de appel.reci. Tn̄ dicit sin
gul.Bal.in rub.C.comminationes,vel epist.circa medium.q̄ si
aliquis timet, ne ꝯ ius ad tormenta ponatur, appellet,& tunc
confessio secuta erat ipso iure nulla. l. 1. ff. nil. no. appel. pen.
Nec est opus in hoc articulo, q̄ superior inhibeat: quia expe-
ctare inhibitionem superioris esset mora,quæ interim pericu-
lum afferet, q̄ bene not. quia per hoc datur magna limitatio
ad illa iura canonica.¶ In 2.parte gl. ibi sed aliud est in eo, qui
substituitur.No.duo ex glo. Primò, q̄ differentia est inter dele-
gatum,& suffectum,seu substitutum. Nam delegatus propriè
dicitur,qn̄ ordinarius, vel princeps delegat causam. suffectus
aut substitutus, qui loco mortui, vel remoti ponitur. De
quo propriè loquitur tit.C. de offi.eius, qui vicem alterius ge-
rit.Scd̄o habes ex glo.q̄ licèt delegatus non possit cognoscere
de causis meri, vel mixti imperi: vt hic:tn̄ subrogatus in loco
demortui, pōt. Ratio est,quia in omnib. & per omnia substi-
c tuitur loco primi.[c] Et cum glo. tenet Bart. hic in 3. & in fin.
col.& in l.1.§. q̄b. ff. à q̄bus ap.non licet.Bal.in Auth.sed nouo
iure. in prin.C. de ser. fug. Et ita teneas. quicquid teneat glo. in
d. l. 2. C. de offi.eius, qui vicem alterius gerit. & aliquos anti-
74 quos refert Alex.hic. Pro cōmuni † facit sing. doctri. Bart. in
l.filius.ff.de leg.1. vbi quærit, an vicerector gaudeat eisdem pri
uilegijs,quib.rector: vbi eodem modo distinguit. sequitur Bal.
in l.aliqn̄.ff.de off.procon.& Car.in cle.fi.in 6.opp. de off.vic.di
cit per illum tex.cum glo.in verbo, sacerdotium,de consuetu-
dine seruari,q̄ vicerector gaudeat priuilegijs quib. rector. de-
bet intelligi, vt s̄.de quo etiam per Alex. in rub. s̄.eo. in 6.col.
¶ In 3.parte glo. ibi,Item excipe legatum proconsulis.quomo
do intelligatur, & quæ sit ratio dixi in l. à iudice. C. de iud.
75 ¶ † Glo. in verbo non aliter. colligit ex text. quatuor notabi-
lia:& ꝯ vltimum opponit,& non soluit; & sic habet quinque
d partes.[d] In 2. no. q̄ aliàs prohibita, in casu necessitatis intelli-
guntur permissa,quia vulgò dicitur,q̄ necessitas non habet le-
gem. Adde tex.in c.2.de despon.imp.& in c.1.de pig.& in c.li-
cet.de ferijs. & in c. q̄ non est licitum,vbi habes glo. alias con-
cor.de reg.iur.Et ideo dicit gl.sin.in c.pastoralis.in verbo, mor
e tis.de offi.or. q̄ in casu necessitatis[e] licitum est laico confiteri,
& absoluere,sed est gl.consocia.24.q.1.c.cœpit.in verbo, præ-
ciperet.& vide tria capitula præcedentia. Et ista faciunt, an li-
ceat Doctorib.consulere dieb.feriatis in casu necessitatis, puta
pro forensi,qui habet necesse recedere.De quo per Io.And.&
alios in c.1.de ferijs.per Mod.in l.pe.cum gl.ff.de ferijs. Et gene
raliter, quæ permittantur ex causa necessitatis,vide gl. 32.q.4.
c.sicut.in verbo famæ.& glo & Doct.in c.querelam.de iureiu.
Non tn̄ propter necessitatem permittitur committere deli-
cta l. palam. §. non est ignoscendum. de ritu.nup. Quod facit
an pp̄ necessitatem licitum sit furari: de quo in c.3.de furtis.&
tex.& gl.de consec.dist.5.c.discipulos. & 47.dist.c. sicut.per gl.
& Doc.in l.2.§.cum in eadem.ff.ad l. Rhodiam de iactu. & ibi
vide Ang.no.ponentem de armigeris,qn̄ sunt in bello,an sit li-
citum deprædari pro victu, per Cano.in c.1. de emp. & vend.
¶ Tertium no.glo.limita,vt per gl.notab. in l.cum prætor.§.1.
ff.de iud. ¶ Circa quartum not. adde tex.notab. in l.Quanq̄.ff.
76 de ritu.nup. † In vlt.parte gl.dum opponit de l.quædam. ff.de
acq.rer.dom.vera sol.est,q̄ aliud est generalitas: aliud vniuer-
sitas Nam, quæ non possunt specialiter concedi, non veniunt
etiam in generali concessione: quia idem operatur genus in
suo genere,q̄ species in sua specie.l. si duo.in prin.ff. de admi.
tut. Nam in generalibus vnumquodq; de per se consideratur:
sed in vniuersitate, in qua vnumquodque particulariter non
consideratur, sed omnia simul collecta,constituunt illud vni-
uersale:vt hr̄ditas,dos,& peculium, & in hoc multa transeunt
cum vniuersitate, quæ specialiter concedi non possent. Hinc
licèt in obligatione generali non comprehendantur prohibi-
ta alienari.l.obligatione generali.ff.de pign. tn̄ in vniuersitate,
puta hæreditatis,vel dotis bene includuntur. Hinc licèt ius pa
f tronatus,[f] q̄a est,q̄d spirituale vendi vel cedi nō possit: tn̄ ve-
nit sub vniuersitate.c.ex literis.vbi Inn.& alij,de iure patr.Bald.
in l.1.C.de bo.li.& vide,q̄ vult Bar.no.in l.Aufidius.ff.de priui.
cre.& in l.si mercedem.§.1.ff.de act.empti. Et istam regulam,
an cum vniuersitate veniant prohibita particulariter conce-
di, vide glo. in c.querelam. in glo. magna in verbo. potuit.de
77 simo. Bald. in l.si quis.§. certum.C. de sec.nup. ¶ † Extra glo.
quærunt Doct. nunquid quemadmodum ordinarius potest
delegare causas meri, & mixti imperij ex causa absentiæ ne-
* cessaria:eo. modo propter infirmitatem? *Et teneat Doc.hic communiter*,q̄ sic,videlicet Pet.Cy. & And. de Pisis. Gul Ray. Alb.
Bart.& Alex. & Lau.hic. Idem tenet Bald.in d.l. Imperium.in
4.col.Sal.in d placet.ad fin.Can.in d.c.q̄ sedes. quia eadem est
ratio,ergo idem ius. Item quia causa absentiæ, & infirmitatis
æquiparantur.l. si longius in prin.ff. de iud. in verbo incidente
infirmitate,vel necessaria profectione.in l. aut valetudine.ff de
78 procu.l.licet.ff.de arb.c.q̄ sedes.de offi.ord. † Bald. in l.fin.in 1.
col.in fin.ff.de in integ.rest.& in l.quædam. §.nihil interest.ff de
eden vbi dicit,quod notarius viuens non potest facere, quòd
alius ex protocollis suis extrahat instrumentū, nisi longo im-
pedimento occupatus: puta secundum Bart.ex necessaria ab-
sentia,vel propter infirmitatem. Alleg. istum text. & iura.s̄.al-
79 legata. † Hinc videmus, q̄ sicut sententia lata ꝯ absentem est
nulla ita lata contra infirmum. l. q̄situm.ff. de re iud. Facit, q̄
vult Bal.in l.si ad fi.ff.de excu.tut. q̄ ratione infirmitatis potest
quis per substitutum seruire. vbi aliàs non posset. Et idem te-
net Bald.in c.si decesserit. si de feu. fue.contro.inter do. & agn.
Facit bonus tex. in l.agentes in ver. q̄ si morbo.C.de proposi-
80 tis agen.in reb. li. 12.[g] † Ad idem facit: quia in casibus exce-
g ptuatis à reg.licitum est arguere ex identitate rationis.c. cum
dilecta.§.nos igitur. & ibi ad hoc no. Imo. & d.Abb.de confir.
vti.vel inutil.& idem d.Abb.in c.ad audietiam,in 1. no.de cler.
non resi.Facit bonus tex.in c.post translationem,in verb.Qan-
quam. quem ibi multum no.Bald.de renun.Facit gl.in l.1.q ad
hoc ibi no.Alex.ff.de cond. ind. Et ita teneas,quicquid teneant
Ful.& Lud.Ro.hic.& Io.An.in tit.de iur. om.iud. super ver.adi
huius Nam eorum dicta potius limitāt cōem sn̄iam, q̄ impu-
gnent: vt patet ex limitationib. quas statim tradam.Nam Ful.
hic dicit,q̄ sunt,qui dicerent oppositum, per arg. à sufficienti
partiū enumeratione: quia aut infirmitas est futura breuis: &
tūc dēt expectari potius. d.l.si longius & l.pe.§.fi.de vacat.mu.
Si autem est futura longa, alius debet loco eius poni. text. est
no.in l.si quos.C.de offi.præse.præto.ori.vel illy. Ad idem pon-
derat istum tex.in ver.non aliter, vbi solùm in casu necessariæ
absentiæ permittit.Item ꝯ cōem tenet Lud. hic per tex. in c.si
pro debilitate. de offi. dele & idem tenet Io. An.in dicta addi.
81 sed,vt dixi,non recedas à cōi,† & considera, q̄ fragile fuit fun-
dam Ful. de hoc tex.in verbo non aliter. cū trita responsio sit,
q̄ dictiones istæ taxatiuæ nunq̄ excludunt casus similes.glo. in
l.ob æs.C.de præd. min.& allego text. meliorem de iure in l.1.
ff.si men.fal.mo. dixe.Imò plus etiam in materia pœnali, quā-
uis.l.loquatur taxatiuè: tamen nō excludit alios casus similes.
gl.est in l.fi.vbi Cy.& Sal. C.de reuo.do. & text.melior de iure
in c.1.§.porro. cū seq.in tit. quæ fue. prima causa benefi.amit.
82 secundum Bald.ibi. † Hinc est, q̄ statutum permittens per di-
ctionem

ADDITIONES.

a ¶Licitum est capere. Adde Doc. in l. ait prætor. in §. si debitorem. ff.quæ in fra.cre.Spec.in tit.de acc.in §.1.ver.hic autem.

b ¶Licitum est laico.Io. de Imol. in c.1.de depo. Imo. in c.vt famæ. de sen. excom.Do.45.dist.in glo.summæ.Io. And.in cap.si clericos. de sen.excom.li.6. in nouella.

c ¶Primi.Adde, quòd glo.istud non vult,dum in fi. se remittit ad no. in l.2.C. de eo,qui sibi,vel ali.vbi deciditur contrarium, & licèt dixerit primo,vt quidam dicunt, non videtur illam op. tenere. Ias. in l. si idem cum eo. §.fin. col. vlt.j. tit.2. & adde Bart.in l.1.§.1.2.col.ff.quis & à quo. PVRPV.

d ¶Partes.Adde Ias.in l.si eadem.in 2.not.j.de off.assess. PVRPV.

e ¶In casu necessitatis.Adde glo.in ver. quia facile. in §. criminis. in glo. fin.in c.2.de pœ.& remis.lib.6.

f ¶Ius patr.Adde c.quando.& ibi Doc.de iud.

g ¶Adde,quòd licèt laicus possit audire confessionem:non tamen potest absoluere,secundum Dec.in c.drcernimus.col.16.de iud. BELLAC.

¶Lib.12.Adde Alex.in l.2.col.3.ad fi.ff.de re iudi. PVRPV.

ctionem taxatiuam aliquas tantũ exceptiones opponi, & non
alias, non intelligitur excludere ſimiles expreſſis. Ita dicit Ang.
in l.ſciendũ.ff de euict.& in l.ſi tñ.§.in ædilitijs.per illum tex.ff.
de ædil.edi.& in l.Paulus.§.1.de vſur.& in l.ſi debitor.ff.qui pot.
83 in pig.ha.† Fac.ergo concluſionem,[a] quia ordinarius põt cau-
a ſas meri, vel mixti imperij delegare ex cauſa infirmitatis ſicut
ex cauſa abſentiæ. Extende non ſolùm propter infirmitatem
ſuam ſed etiam ſuorum, puta vxoris, vel filiorum.c.cõis.& ibi
gl.no.in ver.ſuorum.23.diſt. Limita, niſi eſſet infirmitas modi-
co tempore duratura.l.ſi longius.in prin.de iud.ſm Ful.hic ma
ximè ſi cępiſſet de cauſa cognoſcere.& eſt tex.no.in l.pe.§.fi.ff.
de vac.mun. Si autem infirmitas eſſet longo tempore duratu-
ra, tunc poteſt delegare. & ita in ſimili tenet Bart.in l.1.ff.de off.
conſu.Bar. & Doct.in d.l.quædam.§. in his intereſt.Bal.in l.vni-
ca.§. ne autem.C.de cad.tol. & in rub.C. de fid.inſtr. in 12.col.
ver. ſed tñ hic dubitatur.Ang. in Auth.de tabel.in prin.& not.
Car.& Imo.in c.fi. de offi.deleg. Alex.in conſi.129. inc. ponde-
ratis his, quæ in præſcripto themate narrant.in fin.col.in 1.vol.
Fateor tñ, ꝙ pp infirmitatem, quæ longo tẽpore eſt duratura.
poteſt ordinarius remoueri. d.l.ſi quos. alle.per Fulg. Tñ ſi non
remoueatur, procedit, ꝙ dixi. ¶Secundò limita, niſi eſſet leuis
b infirmitas.[b] d.l. quæſitum.ff.de re iud. ¶Tertiò, qñ cauſa eſſet
adeo grauis, quòd non poteſt ſine delegante, expediri.c.ſi pro
84 debilitate.de offi. deleg.ſm Lud.Rom.hic. ¶† Quartò limita,
niſi ordinarius fuiſſet recuſatus ſuſpectus: quia ſi poſtea ſuper-
uenerit infirmitas, non poſſet ſubdelegare.c.ſi iudex de offi.de-
leg.in 6.intelligendo tñ, vt per Gul.Alb.& Ang.in l.prætor,, vbi
dicetur, infr.tit.2.quia aut cauſam vult in totum delegare non
ſuſpecto, & poteſt ſecus ſi vult ſibi aliquid reſeruare: puta ſen-
tentiam. Et no.ꝙ prædicta procedunt non tñ pp infirmitatem
ſuam, ſed ẽt ſuorum per tex in c.cõis. 23.di.& ibi gl.valde not.
in ver. ſuorum. Et ſi eſt verum, eſt magna ampliatio ad prædi-
cta. & illam gl.ſimpliciter ſequitur do.Alex.in l. quęſitum.cir-
85 ca fi.ff. de re iud. ¶† Scdò quærunt Doct. an pp multitudinẽ
cauſarum poſſit ordinarius cauſas meri imperij delegare: &
concludunt oẽs, ꝙ non per l.placet.C. de ped.iud. Iſtud limitãt
Gul.Bar.& Ang.hic, & Pan.in d.c. ꝙ ſedes.niſi eſſet multitudo
cauſarum criminalium, & ſic meri imperij. qđ reprobaĩ quia
quamuis poſſet tunc cognitionem delegare, non tñ deciſionẽ.
tex.eſt in l.placet.in ver.ꝙ non ita.iuncto ver.pen. vbi Sal.C.de
ped.iud. Nam etiam in l.2.C.de his, qui latro.occul.ſolùm per
mittitur delegatio, quo ad actum capiendi illos latrones, qui
debent ordinario præſentari Ita And.de Piſis.Ful. Lud.& Alex.
86 hic.† Qñ autẽ delegans ex cauſa. neceſſariæ abſẽtię delegauit,
eo reuerſo expeditum eſt delegationem finiri, ſm Bar. & om-
nes hic, excepto.Lud.cui reſponde, vt hic per Alex.

ADDITIONES.

a ¶Concluſionem. Adde quintam limitationem, quando infirmitas eſſet modica.l.quæſitum.ff. de re iudic, Facit. l. ſed addes. §. ſi quis mulierem.ff. loc. Barto.hic ſequitur Alex.in l.præto, infra titul.2. Facit. cap. inter cætera. de off.ordinar.c.fi.de proc.in 6.ca.cum plures.de off.deleg.eo.li.in c.peruenit.8. diſt.in l.ſi pretor.ff.de iud.c.ſi Eps.c.placuit,& c.ſi quis Epm.18. diſt.PVRPV.

b ¶Infirmi.Adde glo.in c.placuit.18.diſtinct. PVRPV.

SVMMARIVM.

1 *Res non recipit denominationem ab eo, ꝙ erit, ſed ab eo, quod eſt.*
2 *Delegatus non dicitur habere iuriſdictionem principaliter.*
3 *Cauſæ ciuiles, quæ ſunt à 30. aureis infra, bene tranſeunt in generali delegatione, ſed ea, quæ ſunt meri imperij, non tranſeunt.*
4 *Proprietas iuriſdictionis ex generali mandato iuriſdictionis non tranſit in delegatum: ſed tantum vſus, ſeu exercitium.*
5 *Nihil eſt ſpeciale in delegato proconſulis.*
6 *Delegatus, cui delegata eſt aliqua cauſa ciuilis, an poſſit punire de falſo teſtem, qui coram eo falſum depoſuit.*
7 *Clericus, ſi falſum teſtimonium deponeret coram iudice ſeculari, poßet per ſecularem puniri.*
8 *Delegatus fungitur vice delegantis.*

§.Qui mandatam. Iſte.§. videtur admodum intricatus, ideo
aduerte, ꝙ videtur ſibi contrariari. In prin. dicit nullam habet
iuriſdictionem. Poſtea dicit iuriſdictionem transferri, & tex. in
l.cognitio.§. cũ propriam. in verbo, dederis. infr.eod. vbi dicit
cum propriam iuriſdictionem. Ideo in effectu legitur per glo.
verbum dederis importat traslationem. Ideo in effectu legitur
per glo.& Doct.duob.modis: quia licèt glo. 2. videatur ponere
tres intellectus ad tex. vt eum ſaluet, tamen non ſunt niſi duo
intellectus principales; quia tertius tendit in idem cum ſecun-
do: legitur ergo primò: ꝙ in delegatum vere trãsfertur iuriſdi-
ctio: ſed fingitur à lege nihil habere: ex eo: quia ordinarius po-
teſt eam reuocare quandocunque vult. l. iudicium ſoluitur.ff.
de iud. Pro iſto intellectu vltra. ll. alleg. in gloſſ. facit text. in l.
ratio, in princip.ff.de act.emp.& ibi glo.not. quòd non intelli-
gitur traditum, quòd iure poteſt reuocari. Ad idem facit text.
in l.ſi pars.§.fin.ff.de inoffic.teſtam.in l. fideicommiſſa.§.ſi quis
1 illicitè, & ibi no.Bald.ff.de legat.3. ¶† Sed caue. quia alibi Bald.
in l.ſi nondum.C.de fur. not. ex illo text. quòd res non recipit
denominationem ab eo, quòd erit, ſed ab eo, quòd eſt: & ideo
a infert, quòd ſi ciuitas[a] interficiat electum in Epiſcopum: non
tamen dicitur Epiſcopum interfeciſſe. Facit text.no.in l. quod
ſi fortè.§.1. ver. quod ergo. ff. de ſol. Præterea non attendit id,
quod euenire poteſt: quando ſtatus rei non indicat talem con-
tingentiam de futuro, ſecundum Barto. Ang. & alios in l. & ſi
idem.§ fi.j.tit.2.latius Barto.in l. inter ſtipulantem.§. ſacram.ff.
de verb.oblig. Per iſta iſte primus intellectus redditur dubita-
* bilis Secundo modo legitur per glo. *& communiter Doct.* Quod
delegatus non habet iuriſdictionem. ſ. ordinariam, ſed bene
2 hebet delegatam.† tu pondera. quòd text. cum miſterio dicit
proprium nihil habet, hoc eſt dicere, non habet proprietatem
iuriſdictionis, quia illa eſt radicata in perſonam ordinarij, ſed
bene etiam vſum, & exercitium iuriſdictionis, & iſtud vult
propriè dicere text.in verbo vtitur. & propter hoc non dicitur
habere iure ſuo proprio: prout habet quilibet ordinarius, cui
lex tribuit, ſed habet alieno beneficio. ſ. delegantis. Iſtud eſt,
quod dicit text.in l.more.vbi Angel. & Mod.infra titul.2.Item
delegatus non dicitur habere iuriſdictionem principaliter, &
hoc eſt, quod dicit, l.& quia, quæ ſequitur.d.l. more, quia iuriſ-
dictio non principiatur, ſeu radicatur in eius perſonam, ſed in
ordinatio delegante. Et ex iſtis ſequitur pura ratio, quòd cum
delegatus nõ habeat proprietatem iuriſdict. ſed ſolùm vſum,
ideo non poteſt alteri delegare, ſicut nec vſuarius.& iſta eſt ra-
tio regulæ l.à iudice.C. de iud. ſecundũ, ꝙ ibi plenè declaraui.
Et etiam ex his apparet, quòd verbum transferri, poſitum in
hoc text. & verbum dederis, poſitum in d. l. cognitio. §. cum
propria, intelliguntur quo ad vſum iuriſdictionis, quia tranſ-
fertur in delegatum. Nam delegatus poteſt vti iuriſdictione
ex perſona delegantis, ſed proprietas in perſona ordinarij re-
tinetur, & quia text.videtur obſcurus vltra Doct. ſumma cum
clarè iſto modo. Delegatus non habet proprietatem iuriſdi-
ctionis, ſed ſolùm vſum vice delegantis, & ſi eſt delegatus ad
vniuerſitatem cauſarum, prout eſt legatus proconſulis, in cum
tranſeunt ea, quæ ſunt de ſimplici iuriſdictione non ea, q̃ ſunt
de mero imperio, quia illa per ll. ſpecialiter maioribus tribuũ-
tur, niſi ſint talia, quæ iuriſdictioni cohæreant, vt modica
3 coerctio, hoc dicit clarè & nitidè iſte text. ¶† In text.ibi, ſed
merum imperium, quod lege datur. vult dicere text. quòd ea,
quæ ſunt ſimplicis iuriſdictio vt cauſæ ciuiles à 300.aureis in-
fra, & ſimiles bene tranſeunt in generali delegatione, ſed ea,
quæ ſunt meri imperij, non tranſeunt, eo quia merum impe-
rium a lege ſpecialiter, & in priuilegium conceditur maiori-
bus magiſtratibus, ergo non venit in generali delegatione, vt in
princip.huius l. Ita vult dicere text. ibi, ſed merum imperium,
quod lege datur. Item dum text. ſubdit, ponendo illationem,
quòd etiam in delegatum proconſulis dato, quòd proconſul.
committat vniuerſalem iuriſdiction. in ingreſſu prouinciæ,
tamen per iſtam generalem delegationem factam à procon-
ſule legato, ipſe legatus non habet animaduerſionem, id eſt,
quòd poſſit animaduertere in corpus liberum, & ſic non po-
teſt cognoſcere de mero imperio. Quod intellige, quo ad diffi-
nitionem, ſed quo ad cognitionem ſic.l. ſolent.in princip.ff. de
offic. proconſul. & hic in gloſſ.ſaluo, niſi ſit fauor cauſæ, puta
pupillorum, tunc poteſt etiam diffinire. l. cognitio. §. vt poſ-
ſeſſio bonorum.infra eod.prout eſt in cauſa ſuſpecti tutoris, &
hoc etiam dicit glo. ſup.in prin.huius l.in verbo cauſa.& hic in
b text.[b] ibi, & imperium, ꝙ iuriſdictioni cohæret. Quale ſit iſtud
imperium, pondera ꝙ text.in l.fin.§. fin j. eod.dicit, quòd non
eſt merum imperium. In hoc.Barto.variauit. Nã in l.2.& l.ma-
giſtratib.

ADDITIONES.

a ¶Si ciuitas. Adde qualiter punitur ciuitas interficiens ſuum Epiſcopum, vide in capitu.ita nos.15.quæſtio.2.Doctor. in capit.in quibuſdam. & in capit. ad aures.de pęn.Doctor.in clem.ſi quis.in §.ſi ciuitas.eod.tit. ſ.de pœn.& an idem habeat locum in interficiente electum, vide Fely.in cap. meminimus. in 1.colum.de accuſ.

b ¶Hic in text. Adde pro intellectu huius ver. Alexan. in l.4. colum. 6. vbi Iaſ. infra titu.2. & ſaluat Bart. a contrarietate, quia in l.2.& in l. magiſtratib.loquitur, an demandata iuriſdictione in genere tranſeat leuis coerctio. Et dicit, quòd non. in l. imperium, & in §. vbi decretum. loquitur an in ſpecie poſſit demandari, & dicit, quòd ſic. Tamen contra facit articulus deciſus per Alexand.in princip.huius legis.colum.19.cum ſequen. quia aliter ſaluat in l. 3.colum.5.j.tit.2, PVRPV.

gistratib.j.tit.2. dicit, ꝙ est modica coerctio verbalis, non au-
tem in corpus, & sic vult Bart.ꝙ isti text. intelliguntur non de
coerctione corporali etiam minima, quia non transit in dele-
gatum. sed isti text.debent intelligi de coerctione verbali, sine
qua iurisdictio exerceri non potest,& sic poterit ꝯ ꝯtumacem
mittere in possessionem ex primo decreto. Itē poterit ꝯtuma-
ci denegare audientiam.l.sed,& si per prætorem.§.sed,& si cū
decreto.ff.ex quib.cau.ma. Item poterit contumacē habere ꝓ
confesso,& ꝯuicto.c.si post præstitum.de confes.lib.6.Istud est
illud imperiū cohærēs iurisdictioni, ꝙ transit in delegatum, vt
hic.Ista est modica coerctio,sine qua iurisdictio delegata esset
inexplicabilis,& inefficax,in l fi. in fi.j.e. Et isto modo intelligit
Pau.de Cast.hic.sed idem Bar. in l.nec quicq̄.§. vbi decretū. in
vlt.co.s.de off.procon.& in l.imperium.in 6.col. vbi dicetur.j.
tit.2.tenet, ꝙ sit coerctio in corpus, puta leuis tortura, vel alia
leuis castigatio in corpus:& hoc magis ꝯuenit vrbis tex. in l.fi.
in fi.j.eo.& isto modo melius venit fallen.hic posita in ver.fin.
quæ erit de rła .s. posita, & istam difficultatem tangam in d.l.
magīratib.vel in l.2.j.tit.2.Diuide istū.§.in 4.partes,q̄a quatuor
hēt dicta.Primū est,ꝙ in delegatū nō trāsit iurisdictio ordina-
ria.Secundū est,ꝙ bene trāsit delegata.Tertiū est, ꝙ merū im-
periū nō transit in delegatum. Quartū est, ꝙ imperium iurisd.
coherens, (& sic modica castigatio) transit in delegatū: & sic
4 sunt duo dicta negatiua,& duo affirmatiua.partes patēt.† No.
primò ex tex.ibi,ꝓpriū nihil hēt. ex mandato gn̄ali iurisd. non
transit in delegatum ꝓprietas iurisdōnis: sed tm̄ vsus, seu exer-
a citium: [a] sicut dicimus in eo, cui mandata est actio, & sic in
ꝓcuratore,in quem non transit proprietas actionis, sed exerci-
tiū,& bonum est arg.de vno, ad aliud.l.more.& l.& quia.j.tit.
2.Et per istū tex.dicebāt aliqui,ꝙ delegatus non hēt iurisdōnē:
b sed tm̄ notionem,[b] per l.ait prætor.in prin.ff. de re iu. & malè,
quia imò delegatus habet iurisdōnem delegatam ex persona
delegantis, cuius vice fungitur,vt hic:& ideo censetur dignior
quocunque ordinario,vt dixi in rub.& d.l.ait prætor.loquitur
in arbitro, quia ille nullā habet iurisd.sed tm̄ notionem , vt ibi
ꝑ gl.& Bar. Rō est:quia arbitri eliguntur à partib.& ptās arbitri
pendet à ptāte partium.l. non distinguemus.§.de offi.ff.de arb.
c.cum dilectus.de arb. sed priuati nullam pn̄t tribuere iurisdō-
nem arbitro.l.priuatorum. C.de iur. om.iud. ergo bene stat,ꝙ
5 arbitri nullam habent iurisd. sed tm̄ notionem. ¶† Scdō pon-
dera subtiliter ver. quare nemo. hic exprefsè probari, ꝙ in de-
c legato proconsulis nihil est speciale. [c] Probat hoc iste text.sic.
Nam à dicto regulari infert ad delegatum proconsulis,quæ il-
latio non esset bona,si esset in eo speciale: quia a regulis nō be-
ne infert ad casus spāles.l. in his. s.de legib. Facit l.1. §.an autē.
ff.de susp.tu.& l.nec quicq̄.§.1.ff.de off.proconsu. & istud not.
* *contra gl. & Doct. communiter*, qui dicunt,ꝙ speciale est in legato
ꝓcon. de quo lex speciale mentionem facit. Ita dicunt glo. &
Doct.in l.à iudice.C.de iud.& l.more.& l.& quia.j.tit.2.Tertio
not.in fi.ꝙ imperium iurisd.cohærens transit in delegatum,&
est modica coerctio.l.fi.j.eo.In quo autem cōsistat,Bar. est sibi
6 ꝯrius,vt s.præmisi,dicam in l.imperium.j.tit.2.¶†Pro clara in-
telligentia huius tex.quæro,nūquid delegatus, cui delegata est
aliqua causa ciuilis,possit punire de falso teste, qui corā eo fal
d sum deposuit? [d] Iste est pulcher, & subtilis passus,ideo intendo
eum bene discutere arguēdo ad vtranque partem,& vltra istū
tex.qui potest pro,& ècontra induci.Pro ista parte affirmatiua
facit iste tex.in fi. intelligendo de coerctione personali, quam
pōt delegatus incidēter facere sicut intelligit Bar.in d. l. impe-
riū in 6.col.& in d.§.vbi decretū,in fi.col. Itē pro parte affirma
tiua facit rła.l.nullum. in verbo data cunctis iudicib. ptāte. C.
de test.& ibi no.Bar.in 4.no. vbi dicit Bar. ꝙ q̄n delictum corā
aliquo iudice committitur, pōt talis iudex per inquisitionē ꝓ-
cere,& punire,dato,ꝙ aliàs non sit iudex maleficiorum:& hoc
procedit nedum si testis deponat falsum coram eo, sed etiam
si producatur falsum instrm̄, vel notarius falsum faciat instrm̄,
& idem in procuratore, & aduocato coram tali iudice delin-
7 quentib.† Fortius tenet ibi glo.j.& Bal.sequitur,ꝙ etiam si cle-
e ricus [e] falsum testimonium deponeret coram iudice seculari,
posset per secularem puniri.Sequitur Ang.de Are.in tract. suo
malefi.in ver.falsario. & ad hoc bene facit tex. in l.acceptam.in
ver.sacratissimas ędes.& ibi pulchrè Bal. in 2.col.C.de vsur.vbi
dicit,quòd si depositum sit factum penes clericum, vel alium
ecclesiasticum per iudicem secularem. certè iste iudex secu-
laris potest cogere clericum depositum restituere , & potest
conueniri coram iudi. seculari, quia istud iudicium fit exe-
cutiuè, & in consequentiā suscepti depositi, sm̄ Bal.Quod be-
ne not. quamuis in hoc de clerico falsario contrarium teneat
do.Abb. in c.ecclesia s.Mariæ. de const.per no.per Inn.Host.d.
An.& alios. in cap.verum.de for. comp. quia nec principaliter
nec incidenter potestas laicorum se extendit ad clericos. Et
ideo Bar.in d.l.nullum.in bonis lec.illud, ꝙ ibi gl.dicit de cleri-
co,non firmat,sed se remittit ad l.presbyteri.& ad Auth.ibi po
sitam.C.de episco. & cle.quæ nihil faciunt, quia bene dicunt,
qualiter clerici deponentes falsum puniri debeant,sed non di-
f cunt à quo iudice. [f] Sed omissis clericis, ad idem est gl.no.in l.
quæsitum in ver.pendere.ff.de testi.Facit tex.in §.si vero ignoti.
in Auth.de testi.Ad idem facit regula,quia iudex, qui non pōt
de causa prin.cognoscere, & iudicare: pōt tm̄ incidenter.l. fi.ad
fi.C.vbi,& apud quos.l.quoties.vbi dixi.C.de iud.l. omni inno-
uatione.vbi per Bar.& oēs. C. de sacrosſ.eccl. etiam si sit causa
specialis. c.tua. de or. cog.c. lator. qui fi sint leg. Ad idem facit
doct.Bar.in l.hoc iure §.aqua.ff.de aqua quot.& æsti.vbi per il-
lū tex. cum gl.decidit, ꝙ quamuis rector Marchiæ distinxerit.
iurisdōnes,& quosdā præposuerit causis ciuilib.& quosdā cau-
sis crīalib. tm̄ iudex causarum ciuilium pōt incidenter cogno-
scere de causis crīalib.puta si testis coram eo falsum deponat,
per illum tex.iuncta d.l. nullum. Idē tenet Bar. in l. pe.C.si ad-
uer.libert.Facit l.si liberti.C.de admi.tut. Pro ea parte facit bo-
nus tex.in l.interdum.§.qui furē. quē Bar.ibi reputat sing. ff.de
fur.vbi iudex maleficiorum pōt incidenter cognoscere, & ꝓ-
nunciare in causa ciuili.s.super restitutione rei. Et istam partē
in terminis nr̄is tenet Spec. in tit. de test.§. 1.ver.item,ꝙ est cor
ruptus.& in §.de testiū.in ver. sed quis cogit. Motus solū: quia
ex quo delegatus habet modicam coerctionē, vt hic, & l.fina.
in fi.j.eo. & ꝯsequenter debet posse falsum testē punire. Bal. in
c.præterea.de off.dele.Eandē op.amplectitur Ful.hic ad fi.nul-
lam de prædictis faciens mentionem.Nam dicit se putare, ꝙ
delegatus non possit punire illum testē falsarium pœna ordi-
naria.l.Corn.quia illa est meri imperij simplr̄.l.fi.§.fi.ff.de fal.&
est meri imperij maioris non autem modica castigatio : ergo
non pertinet ad ipsum delegatū. vt hoc tex.in ver.sed merum
imperiū,sed bene pōt eum extra ordinem punire.d.l. nullū. cū
gl.Non ob.l. quoties. C. de iu. quia licèt ibi incidenter cogno-
scat,non tm̄ diffinit,sm̄ eum.Idem ante eū tenet Ang.in l.que-
relā.in vlt.col.C.de fal.Istæ sunt rōnes & authoritates, quę pn̄t
adduci ꝓ ista parte affirmatiua,ex quib. posset quis facile indu
ci ad illa iudicandū.Pro parte negatiua facit,ꝙ vult Bart.in l.2.
& in l.magīratib.j.tit.2.vbi tenet,ꝙ in delegatū nō transit aliqua
coerctio personalis ēt minima.Ad idē,& fortius facit,quia de-
legatus nō pōt etiam mulctare ꝯtumacē.l.2.§. fi.ff.de iud Bar.
& Doct.in l.1.in prin.vbi dicetur.ff.si quis ius di. no.obtemp.&
ibi dicā.Gl.& Bar.in l.si qua pœna.ff.de ver.sig.q̄uis ꝯrium, &
malè teneat gl.in c.pastor.in gl. antep.de offi.deleg quæ repro-
batur ibi per omnes, saluo q̄n delegatus aliter non posset dele-
gationē exercere,nisi mulctaret, puta q̄a lis nōdum esset corā
eo ꝯtestata , quo casu non pōt ad diffinitiuā peruenire.l.fin. §.
illud.C.de temp.ap.vt dicam in d.l. vnica.in prin. Si ergo dele-
gatus nō pōt mulctare q̄n venit incidenter, q̄to minus poterit
corporaliter punire? Istam scdam op. tenent Gul. de Cun. &
Alb.hic, ꝙ delegatus nō possit punire testē deponentē falsum
coram eo, imò nec torquere,sed dēat ad superiorē remittere,
per d.§.si vero ignoti. in Auth.de test.qui sm̄ Ray.potius ꝓbat
ꝯrium super quo tex.varia dicuntur,quæ referā. in l. 2. j. tit. 2.
post Bar.ibi,ego tm̄ semper putaui,ꝙ ille tex.nihil faceret.Nam
dr̄ ibi, ꝙ si testis dicat falsum coram iudice.ipse potest eū tor-
quere,& punire si sit ordinarius,aliàs dēt per apparitorem præ
sidis vel prætoris.Ego dico,ꝙ q̄n quis non hēt familiā,ꝑ q̄ pos
set facere torq̄ri, vel puniri,dēt recurrere ad familiā ꝑtoris.Ful.
hic in fin. refert. Gul. aliter dicere seu tenere, ꝙ imò delegatus
possit coercere testē coram eo falsū deponentē, licèt.n. accu-
satio falsi nō possit delegari,vt hic in tex.tm̄ pōt delegatus inci-
denter cognoscere per regulam.d.l. quoties. Et dicit tene.ꝯ ita
Bar.nec refert vbi,& ꝙ Bar.tenuit ꝯriū in.l.2.j. tit. 2. vbi tenet
delegatum nullo modo posse tangere personam. & in d. §. si
vero ignoti. illa verba per ordinarium inferebantur , vt ipse
Fulg.putat,vt supr.retuli. Idem tenet Alber. de Ros.in l. impe-
rium.6.colum.in versi.Item quæro , an torquere sit mixti im-
perij.j.tit.2.& simpliciter.d.Alc. in l.2.co.tit. Ista secundā puto
tutio-

ADDITIONES.

a ¶Exercitium.Adde,quòd per istum tex.dicit Pan. ꝙ in nō spectantib.ad of-
ficium censetur delegata persona priuata,in c.post cessionem. 12.colum. de
pęrben. PVRPV.

b ¶Notionem.Adde gl.tenentem,quòd habeat iurisdictionem in l.2.§. fi.j. de
iudi.l.solet.tit.1. PVRPV.

c ¶Speciale.Adde,quòd fuit not.Ful.in l.magistratib.infra tit.2.Alex. refert in
l.imperium.col.5.eo.tit. PVRPV.

d ¶Depositit.Latè Deci.in c.præterea.col.3.eod.tit. PVRPV.

e ¶Si clericus.Adde Inn.& Doct.in c.2. de crimi. Fal.Inno. & Doct. in c. dile-
ctus filius.de pęnis.

f ¶A quo iudice.Imò dicit vterque tex.in ver.cæteri,& ibi glo.iura quæ statim
alleg.nihil faciunt, nisi l.quoties. PVRPV.

tutiorem,pro qua allego text. optimum in l.Diuus Pius,& ibi
Bart.not.ff.de fal.vbi quærit Bar.an quilibet iudex poſſit punire
teſtem de falſo coram eo deponētem.Breuiter determinat ibi,
per illum text. (& eſt mirabile verbum) ꝙ ille demum iudex
poteſt punire de falſo teſtem coram eo falſificantem, qa aliàs
eſſet iudex competens, & qui poſſet cognoſcere per illum tex.
& tex.in l.fin.& ꝙ ibi not.Bal.C.de ſpor.& quod vult Bald.in c.
ex parte. 2. de reſcrip. ꝙ ſi aliquis produxit falſum reſcriptum
coram iudice delegato debet cum fida cuſtodia remittere ad
ordinarium, vt eum puniat, [a] Iſtam partem ſequitur Inno. in
c.dilectus filius.de pœnis.& in c. 2.de falſis.d. Ant. de Butr. in c.
verum.in 7.col.de for.compe.& in c.1.in 7.col. vt eccleſiaſtica
beneficia.Io.And.in titu.de teſt.§.opponitur.in ver. ſed quid de
legato.Petr.de Anch.in conſil.173.inci.circa primum dubium
quo quæritur.Angel.in l.ſi quis obrepſerit.ff.de fal.in l.quoties.
C.de iud.in l. ſi vacantia. C. de bon.va.lib.10.licèt poſſes dice-
re, ꝙ prædicta iura loquuntur quantum ad puniendum ordi-
nariè.Ad idem facit,ꝙ vult Spec.in titu.de teſt.§.1.ver.Item ꝙ
eſt corruptus.vbi tenet,ꝙ ſi teſtis deponat falſum coram arbi-
tro,arbiter non poteſt eum de falſo punire, ſed debet eum ad
ſuperiorem remittere:tñ potes reſpondere, ꝙ ideo eſt quia ar-
a biter nullam habet iuriſdictionem,ſecus in delegatis.Et tenen-
do iſtam partem oportet reſpondere ad l.nullum,in verb. da-
ta cunctis iudicib. ꝙ intelligitur de ordinarijs de illis, qui aliàs
b habebāt poteſtatem puniendi [b] per d.l.Diuus Pius,vbi Bar.ta-
men in hoc vltimo nō bene quieſcit animus, quia d.l.nullum.
in illa generalitate data cunctis iudicibus fruſtra occuparet
membranas. Si reſtringitur ad ordinarios,qui aliàs poſsēt prin
cipaliter de falsò punire, fruſtra daretur potentia cunctis iudi-
cibus.Item pondera,ꝙ eſt contra id,quod not. Bart.in d.l.nul-
lum.in 4.not.& ſuper hac contrarietate Bar.cogita.Item eſt cō
tra id,quod not.Bart.in d.l.hoc iure.§.aqua.vt ſ.retuli:& ſic dif
ficultas remanet,quomodo concordetur d.l. nullum. in verb.
data cunctis iudicibus. cum eo,ꝙ ibi dicit Bart.cū illa l.Diuus
Pius. & opponen.ibi dicit Bar.ff.de fal.ſuper quibus valde dubi
8 to. ¶†Secundò not. ꝙ delegatus fungitur vice delegantis. Fa-
cit l.ſolet.in fin.infra titu.2.cap.ſanè quia,de offic.delega. & ca-
pitu. paſtoralis, de offic. ordina. & vide, quòd per iſtum text.
tenet Innocen.in capit.dilecto,de teſt.contra gl.ibi, ſed.d.Abb.
poſt Hoſtien.eam defendit.

ADDITIONES.

a ¶Puniat.Adde c.2. de cri. fal. & dic, ꝙ non debet eum retinere vltra 20.hor.
ne aliàs committat carcerem priuatū per id,ꝙ vult Iaſ.in prin .Inſti. de actio.
in glo.in verſ.in iudicio,in debitore fugitiuo. PVRPV.

b ¶Puniendi.Tamen iſtam ſolutionem,nec illa lex erit fruſtratoria: quia indu-
cit hoc de nouo, ꝙ vbi miles & alij priuilegiati non poterant puniri, niſi ab
eorum iudice:tunc poſſunt,quando falſum coram alio iudice deponūt & ſic
limitat l.magiſteriæ, in fi.C.de iu.omn. iud. cùm illa lex hoc inducat de no-
uo, intelligitur illus verbis cunctis iudicib.ſ.iuriſdictionem habentibus. Bar.
in l.1.§.nuncia.col.3.verſ.venio ad quædam dicta.ff.de nou.oper. & Bar. non
eſt contrarius:quia in diuerſis iudicib.loquitur. PVRPV.

SVMMARIVM.

1 *Interpoſitio decreti, quæ fit cauſa cognita ſuper alienationibus minorum,delegari non poteſt.*
2 *Cauſæ,quæ requirunt decreti interpoſitionem,delegari non poſſunt.*
3 *Tutores, & curatores minorum non poſſunt vendere res minorum ſine cauſæ cognitione, & interpoſitione decreti: & idem in omni alio contractu.*
4 *Sicut curator,& tutor non poſſunt alienare res minorum immobiles ſine decreto: ita nec tranſigere.*
5 *Sicut non poſſunt tranſigere curatores, & tutores minorum ſine decreto: ita nec compromiſſum facere.*
6 *Decretum in dubio præſumitur interpoſitum ex iuſtis cauſis.*
7 *Spem fideicommiſſi rei immobilis relicti pupillo ſub conditione poteſt curator,vel tutor ſine decreto remittere.*
8 *Quando pater dedit licentiam alienandi in teſtamento,dato quòd teſtamentum non ſit ſolenne ex defectu teſtium: tamen tale teſtamentum probat voluntatem patris: & ſufficit ad hoc, vt poſſit alienari ſine decreto.*
9 *Si alienatio rei immobilis fit propter merita alicuius: tunc non requiritur decretum.*
10 *Prædium minoris ſi ſit ſterile, an poſſit alienari ſine debita ſolennitate, ſicut eccleſia poteſt prædia ſterilia alienare ſine debita ſolennitate.*
11 *Cauſæ cognitio,quæ requiritur in alienatione rerum immobilium minoris,non poteſt delegari.*
12 *Tutor non poteſt alium conſtituere ad petendum interpoſitionem decreti.*

LEX II.

MAndata. In generali delegatione non ve
nit, vt delegatus poſſit interpo-
nere autho.in manumiſſione ſerui: quando requi-
rit plenam cauſæ cognitionem: vt eſt quando fit à
1 minore.¶†Item interpoſitio decreti,quæ fit cauſa cognita,ſu-
per alie.rerum minorum delegari non poteſt.h.d.& habes tex.
clarum:& ſic expone tex.conſilium pro authoritate, cum cau
ſæ cognitione interponēda in manumiſſione, quæ fit de ſeruo
2 per minorem,licèt alibi aliter capiatur. ¶†Primò notatur hic,
videri tex.ſm intellectum Guid.Io.And.Ray.& Alb.de quo di
xi in l.1.in prin.ſ.co. Nā ipſi tenent,ꝙ regula d.l.in prin.ſolùm
procedat in mero imperio, & ſuadent; quia de mero imperio
tñ habes exēpla in text.ibi, & in §.1. De mixto aūt imperio ibi
nullū eſt exemplū. Nam ſm eos cauſæ mixti imperij poſſunt
delegari.certè hic vr̄ in oppoſitum. Nam cauſæ de qb. in hoc
tex.ſunt mixti imperij ſine dubio, quia expediunt officio iudi
nobili ad priuatā vtilitatē,& tñ delegari nō pñt:ſed ipſi rñdent,
ꝙ iſte tex.loquit in cauſis,q̄ requirūt decreti interpoſitionē: &
illæ delegari nō pñt.l.nec quicquā.§.vbi decretū.ff. de offi.pro-
conſ.ſm tertiū intellectū gl.ſed ipſi loquunt in cauſis mixti im
3 perij,q̄ non requirūt decreti interpoſitionē. ¶†Not.ex 2.parte,
ꝙ tutores,vel curatores non pñt vendere res minorū,niſi cum
a cauſæ cognitione,& interpoſitione decreti. [a] Et idē eſt in om-
ni alio ɔ̃ctu.l.non ſolū.& l.ſeq.C.de prædi. mino.imò non pñt
obligare res minorū ſine decreto.l.ſi ad reuolutionē. C.de pdi.
mino.l.1.§.1.ff.de reb.eo.Tu tñ vide legē,quę aliter probat in l.
4 ſi pupillorum.§.fi.ff.de reb.eo. † Item adde,ꝙ tutor & curator
ſicut non pñt alienare res minorū immobiles ſine decreto: Ita
nec trāſigere.gl.eſt,& ibi Bar.& Paul.& Doct.in l.1. C.ſi aduer.
trāſa.Paul.de Caſt.in l.cū ij.§.ſi cū lis.ff.de trāſa. & eſt tex.in d.l.
non ſolùm.C.de præd.mi.Intellige tñ ſanè,qñ tranſactio taliter
fieret,ꝙ res minorum immobilis tranſiret in aduerſariū: ſecus
ſi remaneret minori,& minor in recompenſationem daret ali-
quam pecuniam aduerſario.gl.eſt not.in l.nulli.quam ibi Bart.
multum exclamat.ff.de tranſac.cū addi.& concor.quas ibi po
5 nam.¶†Item ſicut non poſſent trāſigere tutores, & curatores
ſine decreto iudicis:ita nec cōpromiſſum facere, ſm Bald.in l.
præſes.C.de tranſac.cum multis addi.quas ibi dedi.Item adde,
ꝙ iſta regula procedit non ſolùm in re immobili,q̄ verè ſit mi-
noris: & ſic in qua habeat verū dñium: ſed etiā in qua habeat
quaſi dñium,& ſic publicianā.l.magis puto.§.1.ff.de reb.eo.Itē
habet locum iſta regula ēt in diſtractu:ſm Bal.in l.præſes.C.de
tranſac.Et iſta alienatio rerū immobilium minorū ſine decre-
to eſt prohibita,etiā ſi veniā ætatis impetraſſent minores.l.2.&
3.C.de his qui ve.æta.impe.& oportet allegare cauſam alienan
di, & eā legitimè probare, & de his debet in actis cōſtare.l.mi-
norū.C.de prædi.mino.Facit l.lex,quæ tutores. C.de admi.tut.
6 ¶†Dicit tñ gl.in l.1.in gl.mag.in ver.ordine.C.de fid.inſtr.& iu-
re ha.fiſca lib.10.ꝙ in dubio decretum pręſumit interpoſitum
ex iuſtis cauſis,& eā ſic allegat, & ſequit Bal.in l.fi. C. de prædi.
mi.& eam reputat ad hoc ſingularē in iure Bal. in c. ſicut, cir-
ca fi.de re iud. Confirmo.quia vbicunque in aliquo actu repe-
ritur decretū iudicis interpoſitū,præſumunur oīa ritè, & rectè
præceſſiſſe.ſm Spe.de emp.& vend.§.nunc dicendū.ver.& bre
uiter.Sequitur Bal.in l.cū ij.§.pretor.ff.de trāſa.& in plerilq; lo-
cis relatis p̱ d.Alex.in cōſi.103.in 3.vol. incip. viſis ſcriptis mi-
hi trāſmiſſis.in 3. col. Alibi tñ egregiè ɔſuluit Petr.de Anch.in
cōſil.83.inc. viſis diligenter actis. ꝙ ſi eadē die datus ſit curator
minori,qua eſt facta vēditio, & interpoſitū decretū,ex breuita
te tp̄is p̄ſumitur nō interueniſſe cauſæ cognitionem.& ſic non
b valet. [b] allegat c.ex literis.de in integ.reſtit. & qđ vult Bart.in l.
prolatam,circa fin.C.de ſen.ſequitur d.Alex. in conſil.223.in 2.
col.inci.viſis verbis.teſt.in vlt.col.Et inuenio,ꝙ idem conſuluit
Rapha.Cuma.in conſil.11.in 2.vol.inci. vr̄ prima frōte. in pen.
7 col. ¶†Limita iſtam materiā non procedere in fideicom.de re
immobili relicto minori ſub conditione: qa ſpem talis fideicō
miſſi pōt remittere ſine decreto.l.de fideicō.in fi. C.de tranſac.
& ibi Bal.qui dicit,ꝙ alibi raro iſtud reperitur in iure:Sed adde
text.meliorem in l.ſi pater puellæ. C.de inoffic.teſtam.Et facit
ratio, quia facilius toleratur remiſſio eius, quod nondū eſt ac-
quiſitum,quàm alicuius proprij & iam quęſiti.arg.l.qui aūt.in
princ.ff.de his,quæ in frau.cred.¶Secundò limita,qñ tutor vel
curator litigarent in iud. tunc pro cautione iudiciaria poſſent
obligare res immobiles minorum ſine decreto.l.fi.§. defenſio-
nem.

ADDITIONES.

a ¶Decreti. ¶Adde Barto.qui ampliat,& ibi Alex.limitat in l. cum lex.in fin.ff.
de fideiuſſ. PVRPV.

b ¶Non valet.Adde Iaſ.in l.iudices colum.1.verſic.3.fac.C.de iud. & in l.3.col.
4.verſic.Adde etiam.C.de eden. PVRPV.

8 nem.vbi Bar. & alij.C.de admi.tu.¶† Tertiò limita,qn̄ pater in
testa.dedisset licentiam alienandi: quia dato, ꝙ testm̄ non esset
solenne: quia non interuenissent,septem testes, vel alia solen-
nia,tn̄ istud testm̄ licèt non solenne probat voluntatem patris,
& sufficit ad hoc,vt posset alienari sine decreto. Tex.est not.&
reputatus sing.in l.fin.ff.de reb.eor. Adde l.prædium.C.vbi de-
creto opus nō est,& ibi Bal.ad hoc no.& pulchrè limitat proce
dere,qn̄ pater testator erat legitimæ ætatis.s.maior 25. an.aliàs
a secus.Quartò no.limita, nisi esset consuę.[a] ꝙ in alienationibus
rerum immobilium minorum non interponatur decretum:
quia per consuetudinem tolli potest. Ita pulchrè Bal. in c.vni-
9 co,per illum text.in tit.per quos fiat inue.† Quintò limita,nisi
alienatio rei immobilis fieret in aliquem propter eius bene-
merita: tunc non requiritur decretum, prout dixi in l. ex hoc
10 iure.ff. de iust. & iur.† Quid autem si prædium minoris esset
sterile, an tunc posset alienari sine dicta solennitate? Glos.hic
tenet,quòd sic,& eam sequitur Ang. hic & Mar.Lau.quia mi-
nor,& ecclesia æquiparant.l.Respu.cum gl.C.ex quib.cau.ma.
cap. auditis.de in integr. rest. sed eccl. potest alienare prædium
b sterile, & res damnosas sine solennitate[b] debita. §. penultim.
in Auth.de non alien.hic alleg.in glo. ergo idem in minore, &
Bart.in l.2.C.de agric.& cen.lib.11. Facit bene text.in l.si fundus
sterilis,in princip.ff.de reb.eo.Contrarium tenet glo. in l.ob æs.
C.de præd.mi.& glo.in d.l.si fundus sterilis. in princip.glos.in l.
cum ij. §.eam transactionem.& ibi Bart. & alij.ff.de transactio.
Sal.Ful.Pau.de Castr.& Ludo.Rom.hic, & dicit Pau.quòd ista
c glo.[c] communiter reprobatur. Idem tenet d. Anto. in cap.vt
super.ad fin. de reb. eccle. non alien. & pro ista parte facit bo-
nus text.in l.magis puto.§. si æs alienum.ff. de reb. eor. Et facit
clara ratio, quia si subsistente necessitate non possunt res mi-
norum immobiles alienari sine decreto iudicis, vt hic in glo.
quanto minus propter vtilitatem minoris, & ita tenendo re-
sponde ad fundamentū Ang.& Mar. Laud.quod fuit glo.hic,
ꝙ ecclesia potest talia prædia sterilia, & damnosa alienare sine
debita solennitate: ergo eo. modo debent posse minores. Dic,
ꝙ mgna ratio est diuersitatis.Nā in ecclesia ideo istud permitti
tur: quia cùm ecclesia nūquam effici possit maior. ideo lex fa-
cilius eam dispensauit: sed in minore ꝓꝑ ætatem in breui effi-
cietur maior.Ideo lex permittit,ꝙ etiā res immobiles steriles
nō possit alienare sine decreto:sed dēt expectare, ꝙ sit maior,
vel requirere decretum iudicis.Istam rationem ponit gl.not.in
d l.nisi finita.in prin.ff.de tu. & ra. distr. Sed concorda istas[d] opi.
vt per Bal.& plenius Alb. hic, ꝙ si fundus sit sterilis ita, ꝙ vtili-
tatem non afferat:nec tn̄ affert impensam: & tunc alienari non
possit.Ita loquuntur iura secundo loco allegata:aut fundus nō
solùm est sterilis,sed etiam affert plus incommodi, quā com-
modi, & tunc procedat glo. hic. Et ad hoc bene facit text. in l.
propriè bona.ff.de verb.sign.ſm quem intellige l.3.in prin.ff.de
11 bon.pos.¶† Secundo no.ex hoc tex.ꝙ causæ cognitio,quæ re-
quiritur in alienatione rerum immobilium minoris, non po-
e test delegari.[e] † Adde, ꝙ eodem modo tutor non potest aliū
12 constituere ad petendum interpositionem decreti super tali
alienatione,text.est sing. in l.minorum.C.de prædi.mi.ſm vnā
lec.gloss.ibi, quam Bald.ad hoc reputat singu.. & ibi gloss. mo-
uetur per istum tex. Idem tenet Ang. in l. post mortem.§. 1. ff.
de adop.& Lud.Rom.hic,quamuis Spe. non recordatus de il-
lo text. dubitauerit, & arguit ad partes, posteà dicit se consu-
lere, quòd ipsimet tutores, vel curatores petant,in tit.de pro-
curatorib.§.1.versi.quid ergo si constituerunt ad impetrandū.

ADDITIONES.

a ¶Consuetudo. Adde.Ias.col.16.in l.de quib.supra de legib. PVRPV.

b ¶Quid si minor, cuius res alienanda sit, est clericus,quis iudex sit adeundus, vide Anch.in repe.cap.ea,quæ.quem refert Soc. in cap. 1. col. 13. versi.18. de for.compe.Dec.consil.5.colum.2. BELLOT.

c ¶Ista gl.hic,non vult ob hanc causam cessare solennitates, sed quòd propter eam Prætor cum solennitatibus alienationem permittit, nam etiam in ecclesia non tenere simpliciter,quod dicit gl. hic,not.Fely. in cap.causam.col. fin.de iud.Ias.in l.cum hi.§.eum.infra de trans. BELLOT.

d ¶ Limita,vt per Ias.in l.cum hi.§.eum.infra de transa.quem sequitur Dec. in c.quæ in ecclesiarum 5.no.de const.Aliam limita,vide Bal.in l.quęcunque.C. de bo. quæ lib.Ias.in l.Barbarius.col.3.sup.de off.præto. BELLOT.

e ¶Delegari.Facit,quòd vult Ias.in l.3.§.item acquirimus.col.4.j. de acquiren. posses. PVRPV.

SVMMARIVM.

1 *Qualitas committentis non commissarij debet attendi in causa delegata.*
2 *Quando causa delegatur ordinario, efficitur in ea delegatus.*
3 *Quando ordinario delegatur causa,quæ non erat de sua iurisdictione, in tali causa, censetur delegatus.*
4 *Casus omissus relinquitur dispositioni iuris communis.*
5 *Non debet attendi qualitas, seu dignitas delegati, sed qualitas committentis.*
6 *De iure communi scholares habent tres iudices.*
7 *Quando causa committitur ordinario,non efficitur delegatus: sed censetur excitata iurisdictio.*
8 *Per præocupationem vnius ordinarij, cæteri censentur recusati.*

LEX III.

ET si prætor. ¶Delegatus licèt aliàs sit
ordinarius: tamē in cau-
1 sa delegata fungitr̄ vice delegātis.h.d.vel sic,† Qua
litas committentis non autem cōmissarij attendi
debet in causa delegata: effectus est magnus: quia appellatur
tunc ad delegātem:sed vbi aliàs procederet vt ordinarius, ap-
pellandū esset ad immediatè superiorē.l.vni.vbi glo. & Bar.C.
qui pro sua iur.l.1.§.fi.vbi gl.& plenius Bar.ff.quis, & à quo ap.
Item ſm Ang.hic, obseruari dēt consuetudo, quæ est in foro
delegantis,non ēt delegati,dato,ꝙ sit ordinarius. Itē licèt om-
nes causæ, quæ vertuntur coram ordinario, debeant spectare
ad eius vicarium:tn̄ illa, in qua est delegatus, ad eius vicarium
non spectaret, ſm Gul. & Ful. hic in fin. Item ordinarius non
pōt pro sniā licitè capere salarium à partib.cū de iure cōi sala-
rium percipiat.vt dixi in l.nec quicquā.§. vbi decretū. in j. eui-
2 dentiali.ff.de off.procon. tn̄ isto casu posset.¶† No.ex ista l.nō
violādo text. ꝙ qn̄ causa delegatur ordinario, efficitur in illa
causa delegatus. Cōtra istud opponitur.Nā qn̄ Papa,vel prin-
ceps delegant causam ordinario, nō censentur eū facere dele-
gatum, sed solū excitare iurisdōnē, nisi sit alterata eius iurisd.
c.licèt in corrigendis.de of.or.c.cum aliquib. de rescr. in 6.dixi
plenè in l.ius ciuile.s̄.de iust.& iur.¶Considera verba Bart.hic,
dum dicit,ꝙ iste tex.dēt intelligi,qn̄ delegatio fit volēti.Ita etiā
intelligit Io.An.in addi.Spe.in tit.de iudice delegato.§.iam nūc
dicendū, in addi.magna.Nam per ista verba apparet, ꝙ intel-
liguut istam l.nō qn̄ superior,puta princeps, vel imperator de-
legunt ordinario;quia isti possent delegare inuito,sed volūt di-
cere,ꝙ iste titulus loquatur, qn̄ vnus ordinarius delegat alteri,
quo casu,quia par in parem non hēt imperium l.ille à quo. §.
tempestiuum.ff.ad Treb. non posset geri nisi eo volente:ergo
sequitur,ꝙ hic non pōt dici, ꝙ sit excitatio iurisdōnis ordina-
3 riæ: ergo sequitur, ꝙ est delegata.¶† Potes plenius intelligere
tex.ex mente Fulg.hic.ꝙ ista lex loquatur, qn̄ ordinario delega
batur causa,quæ nō erat de sua iurisd.puta pretor vrbanus de-
legabat cām, quæ erat inter duos ciues prætori peregrino: tūc
in ista cā censetur delegatus.Aduerte tn̄ inquantum in d.iurib.
habetur,ꝙ qn̄ superior delegat cām ordinario, & mutat in ali-
quo formam iurisd.suæ cēsetur eū facere delegatū.Istud nota-
bili.limitat Ia.But. in l.qui procuratorē dat, in prin.ff.de ꝓc.vt
non ꝓcedat, qn̄ alteratur iurisdictio ordinaria solùm in modo
ꝓcedendi. Nam erit delegatus q̄tum ad ꝓcedendum: sed or-
dinarius q̄tum ad sniandum: puta si Papa delegat Episcopo
cām vertentem inter duos clericos, quæ omnino erat de sua
iurisd.& mandat, ꝙ in ea summariè procedat, & sine debito
decidat: certè ex quo ꝯmissió solū discrepat à iure cōi in mo-
do procedendi,q̄tum ad processum erit delegatus,sed in iudi-
cādo erit ordinarius.Ideo si appellatur ab aliquo actu circa ꝓ-
cessum,dēt appellari ad Papā;quia q̄tum ad ꝓcessum cēsetur
delegatus Papę, sed lata snia diffinitiua in qua censetur ordi-
narius, appellabit ad Metropolitanum. Et idē dicit in statutis
Bononię permittentib. in causis homicidij plenum arbitriū in
ꝓcedendo.Nam non intelliguntur ꝯcedere tale arbitriū in ꝓ-
nunciando.Nec ob ſm eum,ꝙ qui ꝯcedit antecedentia, intel-
ligatur ēt ꝯcedere ꝯn̄a.l.indebita.ff.de ꝯdi. ind.l.3.§.Scio.ff. de
mino.Rn̄det,ꝙ est verū,qn̄ illa ꝯnia esset necessaria, ꝙ non est
in proposito, vbi pōt delegari solus ꝓcessus absq; snia. Auth.
ad hoc.C.de iud. Pau. de Ca.hic refert,ꝙ habuit istum casum
de facto,& audiuit à Bal.reprobari illā opi.Ia.Bu. qa iudex dēt
esse talis in pronunciando,qualis fuit in cognoscendo, arg.d.l.
qui procuratorem dat,in prin. Adde,ꝙ potuit allegare Bald.in
addi.Spe. in tit.de legato,in ver.legatus est ordinarius. Vbi re-
citat dictam opi.Iacob.Bu. & eam reprobat trita ratione,quia
eadem res non debet diuerso iure censeri.l.eum,qui ędes. ff.de
vsuc.c.cum in tua.de decimis.Facit l.1.ver.nec ratio patitur.ff.
de rer.permu.sed facile est huic respondere:quia nō est eadem
res processus,& snia, vt patet in Auth.& ad hoc. C. de iud.in-
ducendo,vt s̄.Vnde ipsemet Bal. in d.l.qui procuratorem dat,
in vltim. colum.principij tenet illam opin.Iac. Butr.quam di-
cit se habuisse ex libro scripto manu propria Bar. Pro ista opi,
quæ in puncto iuris videtur verior, facit, quia limitata cau-
sa limitatum producit effectum.l. in agris. ff.de acquirend.rer.
4 domin.l.age.vbi dixi. C. de transac. ¶† Ad idē facit,quod mi-
rabiliter consuluit Bar. in consil.suo. inc. consiliū populi. in

dubio.ꝙ ſi per ſtatutum ciuitatis fuit ordinatum, ꝙ iudex pro-
cedat, non obſtante præſcriptione.certè, cùm iſtud ſtatutum
ſolùm diſponat ſuper modo procedendi, & non ſuper iuſtitia
cauſæ: quamuis poſſit procedi non obſtante præſcriptione, ta-
men in ſententiando nõ obſtabit exceptio præſcriptionis, quia
iſtud vltimum eſt omiſſum in ſtatuto: ergo relinquitur diſpoſi
tioni iuris communis.l. ſi vero.§. de viro.ff.ſolu. matr. Et illud
conſilium refert, & ſequitur Lud.in conſil.257. incip. hæc ſen-
tentia duplici ratione nulla eſt. Sed caue: quia tunc in effectu
illud ſtatutum eſſet impoſitum verbis, & non reb. cõtra l.2.in
fin.C.communia de leg.Not.multum prædicta,quia ex eis da-
tur ſolẽnis limitatio ad prædicta iura canon.& iſta.adde ad ea,q̃
a dixi in l.ius ciuile.ſ̃. de iuſti. & iu. a ¶†Secundò not.ex iſto text.
3 ꝙ non debet attendi qualitas,ſeu dignitas delegati:ſed qualitas
b committentis. b Adde bene facere illud,qđ not. Bal. in Auth.
ſi quis litigantium,in vlt.not. C. de Epiſcop.aud. vbi per illum
text.not. quòd ſi iudices ſeculares delegant cauſam Epiſcopis,
ꝙ ab eis non appellatur ad Papam, ſed ad ſecularem delegan-
tem,quia tunc non cenſetur vt Epiſcopus: ſed vt delegatus ſe-
cularis:& ſic nõ poſſet excommunicare. Et iſtud adde his quæ
tetigi.ſ̃.in rub.in 1.q. Alibi tamen dignitas, vel priuilegium te-
ſtantis nõ excuſat delictum notarij de teſta. rogati l.in fraudẽ.
9 §.ſi quis ſe.vbi glo.quã Bal.multum not.ff.de mil.teſta.¶†Glo.
1.diuiditur in duas partes.Primò ponit exemplum ad tex.quã
do magiſter delegat cauſam inter ſcholares Poteſtati vel Epi-
c ſcopo. Nam ſcitis, quòd de iure cõmuni ſcholaris c habet tres
iudices,Doctorem ſeu magiſtrum, Poteſtatem, & Epiſcopũ,
vt ſ̃.in proœ.ff.& habet ſcholaris electionem, Auth.habita.cir.
fin.cum glo. C.ne fi.pro pat. Secundo colligit notabile ex text.
ibi, & trahe. † Circa primam partem dic, ꝙ iſtud exemplum
gl.corroborat Lud.Rom.quia quando cauſa committitur or-
dinario,non efficiẽ delegatus, vt dixi in text.ſed cenſetur excita
ta iuriſd.ſed iſtud parum facit.Nam procederet, quando dele-
gatio fit à ſuperiore.quod non eſt hic, vt declaraui in text. Re-
probat ergo fortius exemplum glo.Fulg.& ante eum reprobat
Ray.& inclinare videtur Alb.ſed Ful.plenius.Primo per ratio-
nem ineuitabilem. Nam ſi delegatus incipiat habere idem im-
perium, prout habet delegans,extinguitur delegatio l. iudiciũ
ſoluitur.ff.de iudi.ergo fortius debet impediri,quando à princ.
habet idẽ imperium,per r̃am l.patre furioſo.ſ̃. de his qui ſunt
ſui,vel alie.iu.cap.Quemad.de iureiu.Secundò facit:nam cùm
iſte habeat remedium ordinarium,debet ceſſare iuriſdictio de-
legata,quæ eſt remedium extraordinarium.l.in cauſæ.in princ.
ff.de mino.Tertiò facit l.3.§.fin.& l.ſed in ſeruum. §. ſi quis iu-
dex.ff.de arb.vbi non poteſt eligi arbiter,qui habet ordinariam
poteſtatem. Quartò facit in ſimili text. not. in l. licet.§. is. cui,
ver.pono.ff.de procurat. vbi vnus ex correis credendi non po-
teſt conſtituere procuratorem alium correum, cùm habeat
idem ius iure proprio. & ſimiliter in actione populari. Et ideo
dicebat Fulg. in vtraque lectura, ꝙ iſte text. debet intelligi, &
exemplificari in ordinario, qui tamen in illa cauſa particulari
aliàs non erat iudex, vt dixi ſupra. Gul. de Cun. volens ſeruare
8 exemplum glo.reſpondet † quòd per præoccupationem vnius
ordinarij cæteri cenſentur recuſati.argum.l.1.ff.de offi.conſul.
ſicut quando ſunt conſtituti plures procuratores inſolidum.l.
plurib ff.de procurat.c.ſi duo.de procu.in 6. cum bonũ ſit arg.
à procuratore ad delegatum.l.& quia,in fi.j̃.titu. 2. Iſta ſimili-
tudo non videtur bona ex duob.Primò per lit.conteſt. procu-
rator efficitur dominus litis,nec poteſt amplius reuocari l.poſt
lit.ff.de procu.ſecus in delegato, qui poteſt quãdocunque etiã
poſt lit.conteſt.reuocari.l.iudicium ſoluitur. ff. de iud. Item ſi
ſunt plures ordinari,& vnus cœperit cognoſcere, ſi ſit impedi-
tus,poteſt per alium collegam expediri.l.1.ff.de offi. conſul.ſe-
cus in pluribus procuratoribus:niſi adeſſet clauſula, ꝙ non ſit
melior conditio occupantis,d.l.plurib. & d.cap.ſi duo.vnde po
ne melius exemplum: vt dixi in tex.quando iudex ſecularis de-
legaret cauſam Epiſcopo.vt not. Bald. in Auth. ſi quis litigan-
tium.in vlt.not.C.de Epiſcop.audien.

ADDITIONES.

a ¶Et iure.Adde Ale.in l.iubere.col.j.in fin. in tit.2.& in l.j.in prin.9.col.ſupra
eod. PVRPV.
b ¶Committentis.Adde Bal.in rub.extra eo.col.2. PVRPV.
c ¶Scholaris.Adde gl.in proœ.fforum.Spe.ti.de reo.in §.j.verſi.Item ſcholaris.
Io.And.in c.ſignificantib.de offi.dele.

SVMMARIVM.

1 *An cauſa ſuſpecti tutoris poſſit delegari.*
2 *Priuare aliquem officio,an ſit pœna.*
3 *Cui committitur cognitio,an intelligatur commiſſa executio.*
4 *Quamuis lex loquatur vniuerſaliter, & negatiuè,nõ per hoc excludun-*
tur cæteri ſimiles.
5 *Si ſtatutum dicat, quòd nulla alia exceptio poſſit opponi, opponentur*
tamen ſimiles.
6 *Per hæc verba poſita in aliqua ſcriptura, ſolus Epiſcopus, non excludi-*
tur capitulum.
7 *Natura termini reſtrictiui eſt ſic excludere extranea, quòd cuncta per-*
tinentia ad ipſum includat.

LEX IIII.

COgnitio. Cognitio ſuſpecti tutoris po-
teſt ſpecialiter delegari:& venit
etiam ſub delegatione generali.hoc primò. & quæ
requirunt ſemiplenam cognitionem,& decreti in-
terpoſitionem,delegari poſſunt.h.d.vſque ad l.fin. Et præmit-
te pro intellectu ver.vt poſſeſſio,quæ dicit glo.& Bar.Glo.for-
mat duas opp.cõtra tex.& duas examinat.Primò, an datio tu-
1 toris poſſit delegari.Dixi in l.j.in prin.ſ̃.eo. † Secundò, an cau-
ſa ſuſpecti tutoris poſſit delegari, nedum quo ad cognitionẽ,
ſed etiam quo ad priuationem. de quo fuit inter antiquos Bo-
noniæ magna controuerſia: & iſtud tangit glo.hic in 2. opp. &
quia glo.ſe inuoluit,diſtingue,vt per Alb.& Mod.hic.ſ.Pau.de
Caſt.& clarè Bar.quem videas in d.l.j.§. ſuſpecti. ff. ad Turpil.
2 ¶† Et pondera ex doctrin.Bar.ibi duo.Primo,ꝙ priuare aliquẽ
officio,non eſt pœna:cuius contrarium vult tex. not. in l.teſtõ
Centurio.in fi.ff.de manu.teſta.in l.eum qui.C.de proc.in l.iniu
riarum.§.fin.ff.de iniu.Sed intellige Bart. vt loquatur de pœna
3 corporis afflictiua. † Secundò pondera Bar. velle, ꝙ cui com-
mittitur cognitio,non intelligitur commiſſa,nec poteſt com-
mitti executio,cuius contrarium dixi in l.j.in prin. ſuper. glo.
in verbo,eam.ſ̃.e. Dic vt latè habetur per Mod. poſt Bart.in l.
4 ait prætor.in prin.ff.de re iud. ¶† Not. etiam diligenter hic eſſe
glo.expreſſam,ꝙ quamuis lex loquatur vniuerſaliter, & nega-
tiuè puta,quia dicat,nullus alius,non per hoc excluduntur cæ-
teri ſimiles. facit gl.in l.j. §. & per vim. in ver. nulla.ff. ꝙ vi aut
5 clam.† ex qua Bar.ibi no.ꝙ ſi ſtatutum dicat,ꝙ nulla alia exce
ptio poſſit opponi,poterunt tamen opponi ſimiles,vt ibi per
eum,cum ſuis concor. & per d.Ant.in c.item cum quis.de re-
ſti.ſpo.Simile in dictione,ſolus,glo.in l.cum notiſſimi. in prin.
in ver.ſolam.& ibi Bal.& Ang.C.de præſcri.30.ann.Bal.in l.j.C.
6 de bono.poſſ.contra tab. † vbi inter cætera dicit, ꝙ per iſta ver
ba, ſolus Epiſcopus, non excluditur capitulum eccleſiæ ſuæ,
7 ſecundum Archi.in c.2.de accu.in 6.¶† Adde etiam tex.ſolen-
nem in cle.exiui.in verſi.cum autem natura.de verb. ſigni. qui
formaliter dicit, ꝙ natura termini reſtrictiui eſt ſic excludere
extranea,ꝙ cuncta pertinentia ad ipſum includat, quem text.
dicit eſſe aureum,& ſingularem Io.de Ana.in conſi. 36.inci.cir
ca primum vtrum cophani.

SVMMARIVM.

1 *Cognoſcere,& pronunciare, an quis ſit mittendus in poſſeſſionem,bene*
poteſt delegari,ſed non ipſum mittere actualiter.
2 *Miſſio realis in cauſis, in quib. requiritur modica cognitio, poteſt de-*
legari.

§.Vt poſſeſſio bonorum.

§.Vt poſſeſſio bonorum. Iſte tex. intelligi-
* tur per glo.Bar.Ang.& *communiter omnes hic*, a & per gl. in l.j.in
a ver.poſ.j̃.ti.2.† ꝙ cognoſcere,& pronunciare, an quis mitten-
1 dus ſit in poſ.benè poteſt delegari,vt hic, ſed non ipſum mitte-
re actualiter,ſeu cõmittere notario,& familiæ ꝙ mittat: quia
iſtud eſt mixti imperij.l.iubere cauere.j̃. tit.2. & non competit
inferiorib.magiſtratib.l.ea quæ.§. magiſtratib. ff.ad munici.er-
go non debet poſſe delegari per regulam.l.j.in prin.ſ̃.eo. Pau.
de Caſt.hic dicit,ꝙ de hoc ſemper dubitauit.& non reperit de-
claratum à Doctoribus:quia an quis ſit mittendus,requirit ali-
quam cognitionem:ſed poſtquam eſt declaratum in ipſa miſ-
ſione, non requiritur aliqua cognitio etiam modica. Si ergo
poteſt delegari primum,fortius & ſecundum: dicit ſe dicturũ
in d.l.iubere cauere:vbi nihil dicit,ſed in vlt.col.ſimpliciter trã-
ſit cum communi.D.Alex.ibi in 2.& 3.col.refert Bal.in aliquib.
locis reſpondere.ſed ipſe reprobat,debuit allegare Bal. clarius,
quam alibi in Auth.ei qui,in 5.colum.in verſi.nunquid primũ
decretum ſit mixti imperij.C.de bon.auth.iu.poſ.Ego in d.l.iu-
bere cauere. per iſtam, & plures alias rationes tenebo contra
2 communem ſententiam, ꝙ † etiam ipſa miſſio realis poteſt
delegari in iſtis cauſis,in quib.modica cognitio ſufficiat: & ip-
ſa miſſio paruum incommodum affert,ibi dicetur.Item dum
gl.& communiter Doct.reſtringunt iſtum tex.ad tres bo.poſſ.
quę ius nõ tribuunt,magna eſt reſtrictio,maximè cum in ſpe-
cie tex.ponat de bon.poſſ.ventr.nomine.

ADDITIO.

a ¶Omnes hic.Vide alium intellectum per glo.in c.ex literis. in ver.ſubdelega-
tus.de offi.delega. PVRPV.

SVMMARIVM.

1 *Delegatus non poteſt ſubdelegare,quamuis modicam habeat coerctionem.*
2 *An ſit differentia inter iuriſdictionem mandatam,& delegatam.*
3 *Actus validus,qui non poteſt habere effectum, dicitur nullus.*

LEX V.

1 MAndatam. ¶† Delegatus non poteſt ſubdelegare,quamuis modicam habeat coerctionem. h. d. Prima regula fallit in 3.caſib.quos habes in 3.op.glo.Alias fallentias dixi in l.a iudice.C.de iudic.in 2.parte.Quæ ſit iſta modica coerctio, dixi.in l.j. §.fin.ſ. eod. † Vltra alios pondera nouiter hic
2 eſſe tex.contra differentiam,quam ponit gl. in l.j.§. fi.in verbo, mandata.ſ.eo.dum dicit,ꝙ differentia eſt inter iuriſdictionem delegatam,& mandatam. Nam delegata eſt, qñ committitur vna ſpecies:ſed quãdo vniuerſitas cauſarum,tunc dicitur mãdata:hic eſt tex.ad op. dum dicit , mandatam iuriſdictionem, & tamen non loquitur de vniuerſali.Nam ſi eſſet delegatus ad vniuerſitatem,poſſet ſubdelegare vt in j.op. glo.Ad idem tex. in l.cognitio.in prin.ſ.eo.vbi non fuit ſatis dicere, mandata iuriſdictione:ſed ſubijcitur,generali.Tamen ad iſtum tex. poſſes dicere, ꝙ loquitur de iuriſdictione vniuerſali demandata. Et ſi dicas:ergo poſſet delegare.Reſponde,ꝙ tex. etiam cum miniſterio dicit,mandatam iuriſdictionem alteri mandare non poſſet: & quia volebat vniuerſaliter delegare iuriſdictionem ſibi demandatam,& non poteſt: ſed vnam cauſam particularem bene poteſt:Ita procedit prima op. glo. Pondera text.in fin.ibi nulla eſt.Bald.exponit,ideſt, non poteſt effectualiter exercere.
3 ¶† No.ergo ex iſto tex.pulchram regulã, ꝙ actus validus, qui
a non poteſt habere effectum,dicitur nullus. [a] Iſta regula poteſt ad multa ſeruire.Confirmo eam ex quinque. Pri.no. ex gl.no. in l.ij.in glo.fin.ff.de condi.ob tur.cau.quæ dicit,ꝙ ſicut pignus non poteſt accedere obligationi,quæ nulla eſt,ita nec ei , quæ eſt inefficax.¶Secundò facit,quod vult glo.in l.fin.in gl.ij.C.ad l.fla.de plagiarijs.ꝙ vxor,quæ habet maritum ſed inutilem,dicitur vidua,& orbata marito, & idem in patre habente filium inutilem.¶Tertiò allego,quod vult Bal.in c.1.§.ſi quis de manſo.circa fi.C.de contro.inueſt.ꝙ ſi ſtatutum ciuitatis diſponat, ꝙ ſi aliquis habet molendinum in aquis publicis,teneatur tantum ſoluere principi pro gabella, illud ſtatutum non habet lo
b cum in molendinis non reddentib.fructum, & inefficacibus. [b] ¶Quartò facit,quod vult Bald.in l.j.in vlt.col.C. de ædi.act.ꝙ ſtatutum puniens certa pœna debilitantem membrum alicuius,non habet locum in debilitante membrum inefficax , vel inutile.¶Quintò facit,quod vult Bar.in Auth.ſed nouo iure.in vlt.colum.C.de ſer.fugi.& in l.ij. C.vt intra certum tempus.ꝙ ſtante ſtatuto, ꝙ pro aliquo delicto puta pro primo furto debeat amputari manus, ſi aliquis habet manum aridam , vel inutilem,non debet illa manus amputari: quia ſic eſſet quodam modo ſine pœna.Facit,quod vult Bald.in l.conuenticulam.in 3.col.C.de Epiſc.& cle.ꝙ ſtatutum diſponẽs de effodiendo alicui oculum,non habet locum in oculo, ex quo nihil videt: & ſic in oculo inefficaci. ¶Contra tamen illud,quod tenet Bald. de manu arida tenet Ang.in l.3.§. pen. ff.ar.fur.cæſa. per illum
c tex.vbi appellatione arboris [c] continetur arbor ſicca,donec ſit præciſa à ſolo,quamuis eius radices deſierint viuere. & idem per illum tex.tenet Sal.in l.ij.C.vt intra certum tempus. & Io. And.in regula in pœnis,in mercurialib.Facit bonus tex.in cap.
d ſicut vrgeri.j.q.1.vbi manus carẽs ſanguine, [d] tamen eſt vnum membrum,de quo etiam per Ang.in l.de quib. vbi etiam Bal. ff.de leg.Imo .in l.ij.ff.de pub.iud.

ADDITIONES.

a ¶Dicitur nullus.Adde Iaſ.in l.de quib.col.9.ſ.de legib.& in l.ſi dari j.not.ȷ̃.de ver.obl.vbi dicit eſſe tex.ad oppoſitum. PVRPV.
b ¶Inefficacib.Adde ꝙ Bal.ſequitur Ale.in l.j. in prin.in j.no. col.j.ff.de acquir, poſſeſ. PVRPV.
c ¶Appellatione arboris.Adde Fely.in c.1.in 1.col.de calum.
d ¶Manus carens ſanguine.Adde Bal.in c.1.de prohi.feu.alie. per Lotha.in l.j. in fi.C.qui acc.non poſ.Ioan.de Ana.in c.poſtulaſti. in j.col. de iu. Marianum de Se.in c.ſicut.in 6.col.eo.tit.

SVMMARIVM.

1 *Aſſeſſor dicitur propriè ille, quem nos corruptè vicarium poteſtatis appellamus.*
2 *Aſſeſſor nullam habet iuriſdictionem,niſi per ſtatuta tribuatur.*
3 *Qui poſſint eligere aſſeſſores , & cuius ſumptib, & quis poteſt eſſe aſſeſſor.*
4 *Quilibet ordinarius poteſt ſibi aſſeſſores aſſumere.*

De officio aſſeſſorum. Rubrica.

¶Continua rubricam hoc modo.Supra in titulis præcedentibus dictum eſt de magiſtratib.ordinarijs,habentib.ordinariam iuriſdictionem à ti.de Senatorib. vſque ad tit. de offic. eius cui man.eſt iuriſdi. vbi ſucceſſiuè viſum eſt de delegatis. Nunc in iſto tit.tractatur de offi.illorum, qui prædictis aſſiſtunt tanquã eorum conſiliarij. l.conſiliarios. C.eo. Auth. ad hoc. C de iudi.
1 ¶†Et propriè aſſeſſor dicitur ille , [a] quem nos corruptè vica-
a rium Poteſtatis dicimus:qui aſſidet cum ordinario , & ei con-
2 ſulit in iure,quod facere debeat,† ſed nullam habet iuriſdictionem,niſi per ſtatuta tribuatur,ſecundum Bal.in l.j.ad fi.ȷ̃.eo.& l.præcipimus.§.ꝙ ſi is.C.de app.Bal.in d.Auth.ad hoc.& ſic apparet, ꝙ differt à vicario , qui de iure cõmuni habet ordinariã iuriſdictionem.c.2.de offi. Vic.in 6.glo.in l.j.C. de offi.eius, qui vicem alterius gerit.Poteſt tamen aſſeſſor aliqua expedire , de quib.in l.j.ȷ̃.eo.Pro ornamento huius ti.adde, quod no.Ang.in l.metum.§.ſed quod prætor.ff.quod met.cau. vbi per illũ text. in ver.me aſſidente.inuehit contra eos, qui parum probè verecundantur eſſe aſſeſſores Poteſtatis,cùm ibi Vlpianus Iuriſcõ. fuerit aſſeſſor prætoris:Similiter Sabinus Iuriſc.l.lex Cor.§.hac l.in ver.in aſſeſſorio.ff.de iniur.& Cyn.fuit aſſeſſor.d. Lu.de Sabaudia Senatoris.& refert Ang.ꝙ Ray.multum gloriabatur de illo tex.quia fuerat aſſeſſor in ciuit.Piſarum,& Tudert.& vtrobique etiam fuit aſſeſſor Bar.lucerna iuris ciuilis: & ſic eum appellat Ang.in l.j.C.de iud.Refert etiam Io.An. in addi. Spec.in tit.de iur.cal.§. ſequitur. verſic. ſed quid de cauſa , magiſtrum
3 ſuum in legib.fuiſſe aſſeſſorem Mediolani. ¶† Qui autem poſſint eligere aſſeſſorem , & cuius ſumptibus, & quis poſſit eſſe aſſeſſor,habes in c.ſtatutum.§.aſſeſſorem.de reſcr.in 6.& ibi Ge
b minianus tenet, ꝙ laicus [b] non poteſt eſſe aſſeſſor Epiſcopi,qđ probat ex duob.Primò per illud,quod videmus ècõtra, quòd clericus non poteſt eſſe aſſeſſor in curia laicali, ſecundum Spe. in tit.de aſſeſſor.§.debet, verſi. ſed nunquid clericus. Secundò per tex.in c.in noua. 16.q.7. vbi laicus prohibetur eſſe vicarius
c Epiſcopi.Et pondera rationem ibi aſſignatam in tex. [c] *Commu-*
* *niter tamen tenetur* contra Gem.ꝙ licèt laicus [d] prohibeatur eſſe
d vicarius Epiſcopi d.c.in noua.eo quia non habet iuriſdictionẽ vt prædixi : tamen poteſt eſſe aſſeſſor Epiſcopi , cùm per hoc non habeat alienam iuriſdictionem , ſed ſolum habeat conſulere.Ita tenent Hoſt.Bald. d.Ant.de Bu. & d.Abb.in c.decernimus.de iudi.Idem tenent Hoſt.in c.contingit. de arbi. Archi.in c.plures.16. q.1. Motus, quia iſtud edictum eſt prohibitorium certarum perſonarum . qui ergo non reperitur prohibitus expreſſè,vt in caſu iſto, cenſetur admitti poſſe. Lu.Ro. idẽ tenet,
4 nullam de prædictis faciens mentionem in l.ij.ȷ̃. e. † & quilibet ordinarius poteſt ſibi aſſeſſorem aſſumere, vt habetur in l.j.C. eo.& in §.feſtinabunt.in Auth.de iudicibus.

ADDITIONES.

a ¶Aſſeſſor dicitur ille.Adde Bal.in l.metum.in §.licèt.ff.quod met.cau.
b ¶Quod laicus. Adde Io.de Fantu.in c.in noua.16.q.7.Arch.in c.plures.16.q.j.
c ¶Aſſignatam in tex.Et ita Dec.in c.ſi pro debilitate.in fi.6.col.de offi.delega. in c.2.de iudici.
d ¶Licèt laicus.Adde c.iudicatũ.81.diſt.Doct.in c.Io.de cleric.coniugat.Doct. in c.ſicut.de hæreti.Doct.in c.j.de ſind:Doct.in c.tua nobis.de offi.vic. Doct. in c. per lectis.25.diſtin.

SVMMARIVM.

1 *Aſſeſſor,vel Poteſtas poteſt interrogare aduocatum,an ſit infamis,& aduocatus tenetur ei reſpondere.*
2 *Poſitioni criminoſæ an quis teneatur reſpondere.*
3 *Iudex poteſt imponere ſilentium aduocatis.*
4 *Iudex ex officio debet reijcere libellum malè conceptũ,vel de re illicita.*
5 *Iudex non debet facere actum nullum,vel eluſorium.*
6 *Iudex,licèt poſſit lacerare libellum ineptum,non tamen cogitur.*
7 *Libellus quando eſt ineptus,non poteſt ex probationibus aptis ſuppleri.*
8 *Libellus ſi poßibile eſt debet ſuppleri per ſententiam iudicis.*
9 *Iudex non debet recipere probationes,quæ non deſcendunt ex libello.*
10 *Libellus quando eſt ipſo iure nullus,poteſt exceptio quandocunque opponi.*
11 *Reus quando oppoſuit libello actoris,quòd eſt incertus,& obſcurus,iudex debet pronunciare reum non teneri reſpondere tali libello, & eum abſoluere ab obſeruatione iudicij condemnando actorem in expenſis.*
12 *Edicta facere, ſpectat ad Decuriones,quorũ loco hodiè Conſiliarij ſunt.*
13 *Edicta publica, ſeu banna proponuntur à Poteſtatibus , ſeu rectoribus ciuitatum de conſilio aſſeſſoris.*
14 *Decuriones ſeu conſiliarij,ſi commiſerint delictum qualecunque ſit, nullus ordinarius in ciuitate,quicunque ſit,poſſet eos condemnare,aut punire ad mortem.*
15 *Iudex an,& quando poßit ſcribere ad iudicem alterius loci,vt teſtes ibi exiſtentes recipiat,& eorum dicta ſecretè mittat ſigillat.*

Aſſeſſo-

16 *Aſſeſſores nullam habent iuriſdictionem, & propterea non poſſunt ferre ſententias*
17 *Poteſtas,ſi ferat ſententias iniquas de conſilio aſſeſſoris ſui,vel ſua curia:tamen aſſeſſor tenetur in ſindicatu, & facit litem ſuam.*

LEX PRIMA.

OMne officium. ¶Officium aſſeſſoris fe
1 rè conſiſtit in ſex,hac l.poſitis.h.d.¶† In gl.in verb.poſtulationibus.ponderat Bar.iſtam gl. velle, q aſſeſſor, vel poteſtas poteſt interrogare aduocatum an ſit infamis: & aduocatus tenetur ei reſpondere: aliàs fruſtratorium eſſet, ſecundum Bar. quod gl. dicit, q aſſeſſor poſſit interrogare aduocatum ſuper eius infamia,ſi non tenetur reſpondere.Bar. reprobat iſtam glo.per c.1.de excep.vbi contrarium dicitur in
2 teſte. † Et quia poſitioni criminoſæ non tenetur reſpondere, per no.in l.ſi duo patroni.§.Iul.ff.de iureiur.quam Bart.voluit allegare,qui eſt corruptus,vt hic per eum,quem ſequuntur Salyc.& Lud.Rom.hic.& adde,q eodem modo reprobat iſtam glo.Bar.in l.ij.§.quod obſeruari. C.de iur. cal. Facit, quod vult idem Bar.in l.ſi duo patroni.§.idem Iulia.circa fi. ff. de iureiur. Sed idem Bart. alibi approbat iſtam glo. pro notabili in conſi. ſuo.194.incip.Cæcus de Spoleto.in 3.dubio.& in l.fi. in 3.col.ff. de ijs,quib.vt indi.in quib.locis tenet nouam opin.q imò poſitioni,per quam crimen, vel turpitudo detegitur, teneat quis reſpondere. Mouetur per plura,præcipuè per glo. not.hic. Tamen iſta ſententia eſt *communiter reprobata*, & cõtrarium tenet hic,& in loc.præalle.Spe.& Io.And.in tit.de teſt.§. iam de interrogatorijs.ver.pono lata.Bal.in l.accuſationem. C.de accu.glo. in l.qui iuraſſe.§. ſi pater. vbi dixi. ff.de iureiur. cum alijs glo.& concor.ibi adductis.Alibi,& tertiò idem Bar.in l.Marcellus.§. j.in fin.ff.re.amo.aliter ſaluat iſtam glo. q hic aduocatus interrogatur an ſit infamis.ſ.per ſententiam.Et ſic iſta glo.debet intelligi,quãdo infamia erat prius ab alio detecta: quo caſu quãdo crimen eſt ab alio prius detectum:tunc cogitur quis reſpõdere poſitioni criminoſæ,vt latè per Bar.in l.iuſiurandum, qđ ex conuentione.§.procu.vbi dixi.ff.de iureiur. Sed iſta eſt diuinatio,& reſtrictio ad glo.Tu ſalua glo.aliter,& melius ex mente Fulg.hic,q eius ſenſus eſt, q index interroget eum.ſ. aduocatum de his,quæ pertinent ad cauſam,ad veritatem inquirendam,& ei opponat,vt dicit glo. Non autem referas glo. ad id,
3 quod ſuperius dixerat, an ſit infamis. ¶† Succeſſiuè in quantũ iſta glo.dicit, & eum ſilere faciat. habes, q iudex poteſt imponere ſilentium aduocatis. Adde tex.in l. Imperator.in ver. ſilentium.ff.de poſtu.Imò plus dicit glo.ſing.in l.ex ea. in glo.j.ff.de poſtu.q iudex poteſt priuare aduocatum officio aduocandi, qñ eſt nimium verboſus.qđ dubito,an ſit verum. Eodem modo poteſt iudex imponere ſilentium partib.gl.in l. Aufidius.in verb.ſuo.ff.de leg.3.imò fortius poteſt quis petere à iudice, q ſibiipſi ſilentium imponatur, ſi actor videt ſe malè egiſſe, poteſt petere à iudice, quòd ſibi actori ſilentium imponatur,quãuis aduerſarius petat procedi,ſm Spec.in titu.de lib. concep.§. nunc oſtendendum,poſt prin.quem commendat Bal. & dicit q nemo alius tãgit iſtũ paſſum, in l.ſi quis libellos. C.de appel. effectus eſt magnus propter Auth.qui ſemel. C. quomodo, & qñ iud. Credo etiam, q text.iſte in verbo poſtulationib.poſſit aliter intelligi,quàm per gloſſ.& Doct.ſ. pro petitionib.l.4.hoc autem iudicium.& §.poſtulare.ff.de damn.infect. & differt à libello,de quo ſubdit tex.quia libellus propriè dr, qui in ſcriptis ſolenniter producitur.l.1.in princ.cum gl.ff.de eden. ſed poſtu-
4 latio capitur pro petitione, quæ fit voce ſine ſcriptis. † In gl.in ver.libellis.habes gl.quæ tota die allegatur, q iudex ex officio debet reijcere libellũ malè ꝯceptũ,vel de re illicita. Iſtud de re illicita,vltra exẽpla, quæ hic ponit Ang.tu.no.exemplifica per tex.in l.cæteræ.§.1.ff.fam.ercif.Iſtud idem,qđ hic tenet glo.in l. 2.C.vt ne.pri.glo.in c.ſacerdotib.11.q.1. Item in libello calumnioſè,vel notoriè dictato contra veritatem, ſm Inno.in c.1.de offi.vic.per Canoniſtas in c.examinata.de iud. & de hoc eſt gl. no.in l.qui cum maior.§.ſi patris.in verbo calumnioſam. ff.de bo.lib.quam reputat ſin.Inn.in l.pe.§.ad crimen. ff. de pub.iud. Idem tenet Inno.in c.1.de offi.Vic.Cy.& Bal.in l.reos. C.de ac. Bal.in l.2.C.vt ne.pri.& in l.1.C.quomodo, & qñ.iu. & in l.vni, C.ne ex deli.defun.& in l.2.C.qui accuſ.non poſ. & in l.peremptorias.C.ſen.reſci.non poſ. Eodem modo iudex debet ſpernere libellum productum ꝯ conſuetudinem, ſicut contra ius. gl.in l.de quib.in verbo, inueterata.& gl.in l.diuturna. & ibi no. Ange.ff.de leg.& Angel.hic & dicunt Bar. & alij hic per iſtam gl. q iudex debet talem libellum dentib.lacerare:& q ita quotidie fit in practica.Idem dicit Spec.in titu.de aſſeſ.§. officium, circa prin.& in tit.de lib.conce.§. ſequitur.verſi.iudex autem ſi

viderit.& in titu.de accuſ.& peti.§.ſequitur.ver.antepe.d.Ab in c.cum inter,in fi.de conſue.& in c. ſi clericus laicum. de foro compe.& in cap.fi.de li.obl.& in c.examinata.in pe. col.de iud.
5 vbi etiam alij Canoniſtæ.† Pro iſtis gl. facit ratio: quia iudex non debet facere actum nullum, vel eluſorium. l. ſi prætor.in prin.ff.de iud.ſed qñ libellus eſt ineptus, iudicium eſt nullum, & ſententia eſt ipſo iure nulla.gl.eſt Inſt.de obli. in verb.ſin,ad fi.quam ad h.d.eſſe ſingularem Bal.in l.actori.C.de reb.creditis. & in l.ex hoc iure.in pe.col.& in l.ius plurib. circa princip.ff.de iuſt.& iur.& in l.peremptorias.in 3.col. C.ſen. reſcin. non poſſ. Imò exceptio ineptitudinis libelli poteſt qñcunq; etiam poſt ſententiam opponi.vt eſt tex.ſin.in c.cum dilecti.de emptio.& vend.& ibi Io.de Imo.refert Pet.de Ancha.dicere, q ſæpe audiuit Bal.allegare illum tex.ad hoc cum alijs concor.quas dixi. in l.1.C.de iu.& fac.igno.& in l.elegantes.§. ſi quis poſt.circa fi. ff.de condi.inde.Et intellige,vt per eundem.ſ.ead.l.in ſecundo caſu diſtinctionis.Et per eundem in l.edita.in 4.car. C.de eden. Iſtam concluſionem glo.limita trib.mod. Primò in cauſis, in quib.non requiritur libellus.gl.in l. vinum.in gl.magna, in fi.ff. ſi cert.pet.cum concord.quas ibi dedi. Secundò fallit,qñ libellus aliquo modo poteſt ſuſtineri. Nam ſemper libellus eſt tollerandus,ſi aliquo modo tollerari poteſt, ſm Bald.in l.2. C.de formu.poſt Inn.in d.c.examinata.cùm multis concor.quas allegaui in l.ſed & ſi poſſeſſori.§.item ſi iurauero.ff.de iureiu.Tertiò nota.fallit.niſi coram vicarijs ruralibus, qui ſunt communiter ignari iuris,ibi procedunt libelli aliàs inepti,ſm Bal.& Salic.in Auth.niſi breuiores.C.de ſen.ex breui.reci. Alex.in conſil. 203.incip.viſo proceſſu cauſæ vertentis inter Io. in penult.col.
6 † Aduerte etiam pro quarta limitatione, q licèt iudex poſſit lacerare libellum ineptũ: non tamen cogitur ſm Pau.de Caſt. in l. vbi pactum.C.de tranſac.per l.non quicquid.ff. de iud. Idẽ ante eũ ſm Ang.in l.ſi vnus. §.pactus ne peteret.ff.de pact.dotal Ant.in c.bonæ.de poſtu.præla.& eſt de mente Spec.in titu.
7 de offi.iud.§.de ſeruit.ver.quid ſi libellus.¶†Tu vltra alios ſubtilius pondera ex iſta glo. & aliis præallegatis, q qñ libellus eſt ineptus,non poteſt ex probationibus aptis ſuppleri. Si.n.iudex
a debet libellum dentibus lacerare,[a] vt prædixi,ergo non poteſt ex probationib.ſupplere. Et quia iſte eſt difficilis paſſus, & valde neceſſarius in practica, volo eum plenè examinare: quamuis mallem in eo diſcere, quàm docere. Et vt veritas clarius habeatur,arguo ad vtranque partẽ. Et pro parte affirmatiua, q libellus ineptus ſuſtineatur ex probationibus aptis, eſt deciſio Spec.ad quem ſe remittunt Bal.& Pau.de Caſtr.hic in titu. de offi.omn.iud.§. deſeruit.ver.quid ſit libellus. Adde, qđ vult Spec.in tit.de ſen.pla.§.qualiter.ver.quid ſi lis.q ſi quis libellat ad centum ſibi debita ex cauſa depoſiti,poſtea in proceſſu probat commodatum,ſententia tñ poteſt in eadem inſtantia ferri. ſequitur Lud.Rom.in conſi.21.incip. ita de iure dicendum arbitror.¶Secundò allego deciſionem Pet.de Anch.in conſ.255. incip.in cauſa, & quæſtione, quæ vertitur inter nobilem virũ dñm Ruber. Mauro.&c.vbi tenet,q malè facit iudex,qui libellum malè conceptum lacerat: quia ex ſuperuenientib.probationib.poteſt poſtea confirmari.¶Tertiò facit glo.no.in l.1.§.ſi quis argentum.in ver.iuranti.ff.depoſi. & glo. no.in l.Pomponius ſcribit ſi frumentum.§.fi.in gl.fi.ff.de rei vendi.quæ voluit, q incertitudo libelli declarat,& ſuſtinet per ꝓbationes aptas, & idẽ tenet Bar.in l.in actione. poſt. gl.ibi.ff.de fur. Quartò eſt deciſio Pet.de Anch.poſt Pau.de Leaza.in cle.cõſtitutionẽ de cle. q ſi in libello accuſatorio quis omiſis opponere idẽ, & locum commiſſi delicti iuxta.l.libellorum.in princ.ff.de accuſ.q
b ſufficiat iſtud ſuppleri ex probationibus.[b] ¶Quintò facit, qđ vult Lud.Rom.in l.non ſolum.§.ſed vt probari.ſ.de ope.non. nunc.q ſi in libello accuſatorio quis omiſit opponere, q delictum fuit commiſſum tpe prohibito, aut in loco prohibili, vt ibi requirit Bar.an iſtud poſſit ſuppleri ex probationibus? Refert ſe vidiſſe Raph.Cu.conſulentem,q non:ipſe dicit cum malè conſuluiſſe: quia per probationes poteſt ſuppleri illud, qđ deeſt libello.¶Sextò facit,qđ vult Bald.in l.generaliter.in 2.col. C.de Epiſc.& cleri. q ſi aliquis in libello omiſit deducere conſuetudinem, ſufficit, q poſteà illam probet in proceſſu. ¶Septimò,& vltimò facit doctri.d.Ant. in c.dudum,ſuper gl. fi.de
8 dec.vbi poſt Hoſt.in c querelam.de cle. dat iſtam doctrin. † q libellus ſi poſſibile eſt, debet ſuppleri per ſententiam iudicis: tunc habeo regulam, q quicquid poteſt ſuppleri per ſententiam,poteſt etiam ſuppleri per probationes,& teſtes,text.eſt in l.lego.

ADDITIONES.

a ¶Dentibus lacerare. Adde Inno.in c.1.de offi.vi.Io.And.in add.ſ. Spec.titu.de accuſ.§.1.Bal.in l.edita.C. de eden.

b ¶Probationibus. Adde Alexand.in dicto.§.ſed vt probari. aliàs ſciendum in fine,

PVRPV.

l.lege Iul.ff.de manumiſ.quem ſic allegat Bald.in cap.domino
guerram.§.ad hoc.in titu.hic finitur lex: deinde conſue. regni
incipiunt. ¶In contrarium pro parte negatiua diceret aliquis
eſſe tex.in l.edita.& ibi doctrina Doctorũ.C.de eden.vbi habe-
tur,ꝙ libellus ineptus non poteſt emendari niſi vſq; ad litem
conteſtatam: poſtea non niſi in acceſſorijs: ſed ita eſt, ꝙ pro-
bationes non poſſunt recipi ante litem conteſta. vt in toto tit.
vt lit.non conteſt.Igitur,&c. Sed illa materia nihil ad propoſi-
tum.Nam procedit,qñ quis vult propria auctoritate libellum
ineptum emendare: ſed qñ noſtra eſt non in parte,ſed in iudi-
ce,an libellum ineptum poſſit ex probationib. aptis ſuſtinere.
Omiſſa ergo illa allegatione, adde, ꝙ iſtam partem negatiuã,
ꝙ libellus ineptus aut malè conceptus non ſuſtineatur ex pro
bationibus aptis,ſed bene libellus obſcurus poſſit declarari ex
probationib.claris,vr̃ tenere Inn.in c.2.de ordi.cog.& in c.1.de
offi.vica.Bal.in l.2.in 9.col.C.de reſcin.vend.& in addi. Spec.in
tit.de offic.om.iud.in ver.ſed an iudex.& Bal. expreſsè in l.edi-
ta.in 5.col.in 8.opp.C.de edẽ.vbi quærit, ſi in libello criminali
omittatur locus, & tempus an ſufficiat ſuppleri per probatio-
nes: concludit,ꝙ per confeſſionem partis poſſit. c.1. de accuſ.
in 6.ſed non per teſtes,vel alias probationes. Idem Bal.in 9.col.
dicit,ꝙ probatio apta non ſuffragatur libello inepto: quia eſt
medium ſine principio.alleg. Io. And.in d.c.examinata.in no-
uel.Idem melius,quàm alibi tenet Bal.in l.1.in lec.antiqua.ff.ſi
menſ.fal.mo.dixe.vbi quærit,ſi libellus eſt ineptus. & probatio
apta,an poſſit ferri ſententia valida pro actore.concludit,vt s̃.
ꝙ per confeſſionem partis poſſit,& non aliter.Mouetur bono
fundamento: quia conteſtatio facta ſuper inepto libello, non
tenet.l.ſi patronus libertum,vbi Mod.not.ff.de iureiur. Sed ſic
eſt,ꝙ probationes receptæ non conteſtata lite nihil valent, to-
to tit.vt lit.nõ conteſt.Idem in terminis per omnia tenet Bal.
in l.1.in vlt.col.ff.de iuriſd.omn.iud. vbi etiam tenet idem eſſe
qñ exceptio eſt inepta, & probatio apta, vel qñ articulus eſt
ineptus,& probationes aptæ: Concludit in omnib.ꝙ non ſup
pleatur per probationem aptam,qđ reputat no.dignum.¶Ad
idem,& ſecundo facit, qđ vult glo.not.in l.verbum oportere.
aliàs eſt in l.præcedenti.ff.de ver.ſig.ꝙ ſi in libello petij minorẽ
ſummam,poſtea probaui de maiori: tñ iudex non poteſt cõ-
demnare in maiori.& illam glo.no.Bald.in c.1.in 2.col. de mil.
vaſ.qui contu.eſt.Dixi.in l.quidam exiſtimauerunt.ff.ſi cer.pet.
¶Ad idem facit,qđ vult Bal.in l.2.§. quod obſeruari,circa fin.
ꝙ poſitiones actoris debent omnes extrahi de libello ſuo: nec
aliunde poſſunt ſuppleri.Ad idem facit, qđ vult Bald.in l.1.ad
fin.C.de pig.act.ꝙ qñ eſt malè actum,& bene probatum,bene
poteſt denuo agi: ergo non ex illo proceſſu condemnari. Ad
idem facit,qđ pulchrè vult Ang.in l. Claudius.in pen. col.poſt
med.ff.qui pot.in pig.ha.ꝙ ſi iudex videt ex vna cauſa in libel-
lo malè fuiſſe actum: ex proceſſu apparet,ꝙ ex alia cauſa po-
terat agere,debet tamen ferre ſententiam ꝯ eum, reſeruato ſi-
bi iure de nouo agendi. Et iſta practica multum mihi placet.
Alleg. tex.pro ſing.quẽ Dom.ſuus Bal. ſemper habebat in ore.
vt ipſe refert in l.Bebius Marcellus.ff.de pac.do. Pro iſta etiam
parte facit,qđ vult Bar.in l.libellorum.§. ꝙ ſi libelli.ff.de accuſ.
Sed quia eius deciſioni obſt.§.fi.in ea.l.in verbo, reo poſtulan-
te.Ideo in hoc dic,vt dixi in l.edita,circa.3.colum. C.de edend.
9 ¶†Vltimò ad idem facit,qđ vult Bal.in l.1. ad fin. C. vt in poſ.
leg.vbi no.ar.illius text.ꝙ iudex non debet recipere probatio-
nes,quæ non deſcendunt ex libello.Et ideo qñ libellus, & pro-
bationes ſunt diuerſorum generum,oblatio talium probatio-
num nihil operatur,vt ibi per eum. ¶In iſta difficultate puto
ſic eſſe concludendum, (ſaluo ſemper iudicio alterius rectius
ſentientis:) ꝙ aut libellus eſt ipſo iure nullus,etiam ſi non op-
ponatur à parte,vt eſt qñ libellus deficit in ſubſtantialib.vt de-
clarat Bar.in l.edita.in 2.col.C.de edend.& tunc credo, ꝙ non
poſſit iuuari,& ſuppleri ex probationib. quia quod à principio
nullum eſt,non poteſt ex poſt facto validari,vt in regula iuris,
qđ ab initio. in 6. Item quia talis exceptio ineptitudinis libelli
impedit proceſſum,& litis conteſtationem, ſm Bal.in l.2.in fi.
C.de for.Alle.Io.An.in c.vt circa.de ele.in 6.in nouel. & ſic iſto
caſu probationes receptæ lit.non conteſt.vel inualida, nihil va
lerent,vt s̃.retuli.Et ita in terminis firmat Bar.in l.ſi p̃ſens,circa
fi.de pœ.vbi tenet, ꝙ qñ libellus deficit in ſubſtantialib. puta,
quia in eo non eſt appoſitum tempus, vel locus, non poteſt
ſuppleri ex ꝓbationib.& ita apparet malè dixiſſe Pet. de Anch.
in cle.conſtitutionem,de elec. qui contrarium tenuit, vt s̃.re-
tuli.Si autem libellus ipſo iure procedit,prout eſt qñ eſt gene-
ralis,incertus,obſcurus,vagus,&c. quo caſu procedit, ſi oppo-
natur à parte.l.fi.de anna.excep. & tunc ſi non eſt oppoſitum
à parte,res eſt clara, ꝙ ſuppletur ex probationib. ſecundũ Bal.
in d.l.fin.C.de anna.except. Eodem modo ſi non fuit oppo.in
tempore: quia talis exceptio contra libellum debet opponi
ante lit.conteſt.cùm ſit dilatoria, ſecundum Bal. in l.exceptio-
10 nem,in 4 col.C.de proba.Pau.de Caſt.in d.l.edita. ¶†Hinc col
lige notabilem differentiam: quia qñ libellus eſt ipſo iure nul
lus, poteſt talis exceptio quandocunque opponi, vt dixi.s̃. &
plenius in l.1.C.de iur.& fac.igno. ſed qñ libellus procedit, niſi
opponatur à parte, tunc non poteſt quandocunque opponi,
ſed ſolùm ante lit.conteſta.tñ, vt prædixi.Aliquando,& tertiò
loquitur qñ ei fuit oppoſitum à parte ante lit. conteſta. & iſto
caſu,qui eſt dubitabilis, puto, ꝙ ſuppleat ex probationib.quia
tunc libellus non eſt nullus,niſi in effectu: & ille effectus ceſſat
per aptas probationes.Ad hoc facit optimè gl.in d.l.1.§.ſi quis
argentum.cum alijs.s̃.alleg.& hoc etiam voluit Barto. in d.l.ſi
præſes.ad fi.dum dicit,ꝙ libellus per circunſtantias non decla-
ratus poteſt poſtea per probationes ſuppleri, & declarari. Et
ſic patet bene dixiſſe Lud.Rom.in d.l.non ſolum.§.ſed vt pro
bari.ff.de oper.nou.nun.vt s̃.retuli. Facit, quia probatio, quæ
non debuit fieri, facta tñ debet per iudicem obſeruari, ſecun-
dum Inn.in c.cum Bertoldus. de re iudi. & in c. conſtitutus.de
fil.præsb.Bal.in l.illicitas.§.veritas.ff.de offic.præſid. Nam mul-
ta facta tenent,quæ tñ fieri prohibentur.l.patre furioſo. de his,
11 qui ſunt ſui vel alien. iuris.c.ad apoſtolicã. de regul.† Sed vnũ
facit me dubitare.l.practica,quam ponit Spec.in tit. de lib.con
cep.§.fi.ver.cautus.vbi dicit, ꝙ quando reus oppoſuit libello
actoris,ꝙ eſt incertus, & obſcurus, & ſic non procedit, debet
iudex pronunciare reum non teneri reſpondere tali libello, &
eum abſoluere ab obſeruatione iudicij, condemnando acto-
rem in expenſis,iuxta.l.1.in princ.ff.ſi menſ.fal.mo.di. & c. exa-
minata.de iud.Et iſtam practicam ſequitur d. Ant.de But.in c.
fi.de lib obla.Pau.de Caſt.in d.l.edita d.Alex.in l.1. in prin. in 1.
col.ff.de eden.Niſi dixeris, ꝙ prædicta procedũt quãdo iudex
12 non ita declaraſſet. ¶† In glo.in verb.edictis.Iſtam glo.repro-
bat Bar.quia tacere edicta ſpectat ad decuriones, quorum lo-
co hodie conſiliarij ſunt,vt hic per eum. Tu ſalua gl.vt loqua-
tur in edictis, ſeu bannis pertinentibus ad iuriſdictionem po-
teſtatis: non autem de pertinentib.ad regimen ciuitatis:prout
in ſimili declarat idem Bar.in l.omnes populi.in 5.q.1.q. prin.de
13 iuſti.& iur.& in l.1.in princ.ff.quod quiſque iur.† Habes ex ea.
glo.ꝙ publica edicta,ſeu banna proponuntur à Poteſtatib.ſeu
Rectorib.ciuitatum de conſ.aſſeſſoris. Iſtam gl.reprobat Bart.
quia hoc ſpectat ad decuriones ciuitatis repreſentantes totũ
populum,quorum loco ſunt hodie cõſiliarij, vt hic per eum:
& vnde dicatur decurio, eſt text.in l.pupillus.§. decuriones.ff.
de verb.ſig. Puto glo.poſſe ſuſtineri diſtinguendo. Aut quæri-
mus de edictis,ſeu bannis publicis pertinentib.ad regimen to-
tius ciuitatis: & dicit verum Bar.ꝙ proponere talia edicta,ſpe
ctat ad decuriones.Aut quærimus de bannis ſpectantib. ad of-
ficium,ſeu iuriſdictionem prætoris: & procedat glo.noſtra,ſi-
cut in ſimili diſtinguit Bart.in l.1.in prin.cum multis concord.
ibi traditis per Alex.ff.qđ quiſque iu.& in l. omnes populi.in 5.
14 q.primæ.q.princ.vbi aliquid tetigi.ff.de iuſti.& iur. ¶†Et circa
iſtos decuriones, ſeu conſiliarios noſtri temporis illud not. ꝙ
ſi aliquis eorum commiſerit delictum,qualeſcunque ſit,nullus
ordinarius in ciuitate, quicunque ſit poſſit eum condemnare,
aut punire ad mortem, ſed expectet principis reſponſionem.
l.diui fratres.§.fi.ff.de pœn. Et idem in principaliorib. ciuitatis,
quos magnates appellamus.d.l.diui.§.fin. Facit.l.2.§. 1. de bon.
eo.qui mor.ſibi conſci.& l. ſi quis filio exhæredato.§. eis. ff. de
iniu.rup.& l.qui cędem.ff. de ſica. in quib. iurib.limitatur iſtud
procedere,niſi immineret periculum publici ſcãdali. Pro quo
vide in ſimili Bar.& alios in l.1.in prin.vbi dixi.s̃.ti.j. & prædicta
ponit,& multum not.Bart.Cęp in cau.11.¶In gl.in verbo,epi-
ſtolis.Iſta glo.diuiditur in 2.partes. In 1.declarat tex.nr̃m. In 2.
15 format q.& rñdet bene. Secunda ibi,ſed an iudicare. ¶†In 1.
par.gl.dum gl.dicit iudicem ſcribere ad iudicem alterius loci,
vt teſtes exiſtentes recipiat,& eorum dicta ſecretè mittat ſigil-
lata: de quo eſt tex.ponẽs practicam in c.p̃ſentium.de teſt.lib,
6.Et circa hoc diligenter not. ꝙ ſi talia dicta teſtium mitteren-
tur aperta,& diſſigillata,per hoc nõ vitiarent̃ dicta teſtium,ſm
Alb.hic, qui dicit, ꝙ ratio eſt: quia ꝙ dicta teſtium recepta in
executione literarum per iudicem alterius territorij mittantur
ſecreta,& ſigillata d.c.præſentium.& §.qm̃.in Auth. de teſt.iſta
eſt ſolennitas leuis: ergo eius omiſſio non vitiat, per regulam.
l.1.§.fi.ff.de ven.inſpi.traditur.in l.fi.§.1.C.de iur.delib. No.quia
pulchra,& rara deciſio eſt. Caue tñ, quia Alb. non probat, ꝙ
iſta dicat̃ leuis ſolennitas:& iura p̃alleg.probat ꝯrium.Ideo co
16 gita pro veritate:quia non pono eius dictũ pro ꝯſtanti.¶†Ad
fi.gl.habes,ꝙ aſſeſſores nullam hñt iuriſdictionẽ: & propterea
non poſſunt ferre ſñias: ſed poteſtates debent eas ferre, niſi ex
delegatione,vel ex forma ſtatutorum,vt hic per Bar.& in l.prę
cipimus.§.1.per illum tex.C.de app.& in Auth.ad hoc,vbi etiã
Bald.C.de iud.Bal.in l.1.C.qui accſa.non poſſ. Alb in l.2.in fin,

quo

ff.quod quiſque iur. Ibi tamen refert Alb.quoſdam tenuiſſe, ꝗ aſſeſſores poſſunt pronunciare:ſed debent verba ſententię concipere in pſona poteſtatis, quod reprobat, & bene poſt Iac.de
17 Are.¶†Not.tamen diligenter,ꝗ ſi poteſtates [a] ferunt ſentẽtias
a iniquas de conſilio aſſeſſorum ſuorum vel ſuæ curię,ꝗ tamen ipſi aſſeſſores tenentur in ſyndicatu,& faciũt litem ſuam. Ideo debent eſſe cauti aſſeſſores, qñ poteſtas aliquid facit iniuſtum: puta format inquiſitionem iniuſtam. ꝗ expreſsè proteſtentur ꝗ non conſentiunt:aliàs etiam ipſi tenentur.text. eſt in §.quoniam verò,& ibi not.Ang in Auth. vt null. iud. & in §. omnẽ. & ibi Ang.in vlt.not.in Auth.de liti.tex.no. in l. quoniam iudices.C.de appel.& in l.omnes iudices.C.decu.lib.10.not.Bart.in tract.repreſaliarum,in 2.q.§.q.prin.Bald.in Auth.& omnino.in 6.col.C.ne vxor pro ma.Bald. & Albe. in l.2.ff. quod quiſq; iu. Paul.de Caſtr.& d.Alex in l.diem functo.ĵ. eod.d.Barth. Vero. in caut.61.& in iſtis locis inuenies,quòd non ſufficit ad releuãdum aſſeſſorem, quòd in actis non reperiatur, quòd ſententia iniqua ſit lata ex conſi.& deliberatione ipſius:quia,vt dicit Bal. in l.2.ff.quod quiſque iu.aſſeſſores tenentur de imperito conſilio,ꝗ dederunt Poteſtati: licèt ſententia nõ reformetur in perſona aſſeſſoris,ſed Poteſtatis tantum. vnde illud conſilium nõ ſufficeret: ſed eſſet opportunum, quòd aſſeſſores proteſtarentur in actis, quòd talis ſententia vel inquiſitio non eſt formata, vel lata de eorũ conſilio aut voluntate,vt dixi. Similiter ècontra conſilium aſſeſſorum curiæ non excuſat poteſtatem, quin faciat litem ſuam,pronunciando iniquè de eorum conſilio.gl. eſt not.in d.l.2.ff.quòd quiſque iu. vbi. Bart. & alij multum no. Ibi dicam,& limitabo.

ADDITIO.

a ¶Quòd ſi Poteſtates.¶Adde Lud.Roma.in ſuis ſing.in verb.aſſeſſor.

SVMMARIVM.

1 *Aſſeſſorem eſſe,non eſt dignitas.*

LEX II.

Liberti. Hoc dicit. Libertus poteſt eſſe aſſeſſor:ſed non ille,qui eſt infamis. dubiũ faciebat in hac l. titulus. C.ſi ſer. aut liber. ad dec.
1 aſpi.lib.10.† Ex quo collige, quòd eſſe aſſeſſorem, non eſt dignitas,quia ſic interdiceretur liberto, quamuis ſit honor,vt dixi.ſupra in rub.

SVMMARIVM.

1 *Vna prouincia poteſt in duas diuidi.*
2 *Ciuitates, vel prouinciæ poſſunt vniri.*
3 *Quando duæ ciuitates vniuntur, an ciuitas vnita debeat regi proprijs ſtatutis,an illius,cui adiungitur.*
4 *Vna ciuitas vnita cum alia, an debeat ſupportare debita ciuitatis vnitæ.*
5 *Si vna eccleſia vniatur alteri, poterit vna res vendi pro debito alterius.*
6 *Nemo poteſt eſſe aſſeſſor in ſua patria, niſi per quatuor menſes, & cum licentia principis.*
7 *An quis poſſit eſſe locumtenens in patria ſua.*
8 *Ad hoc,vt quis poſſit eſſe ſubſtitutus alterius,requiritur, quòd ſit per omnia talis qualitatis, quòd principaliter ipſe poſſet tale officium exercere.*
9 *Quando accidens ſe non compateretur cum naturali, quod ſit attendendum.*
10 *An ſit attendenda cauſa originalis,vel accidentalis.*
11 *Quando Archipresbytero debentur oblationes, quæ fiunt diebus Dominicis: Sacriſtæ autem quæ fiunt in feſto Sancti Lauren. ſi tale feſtum cadat in die dominico,diuidentur tales oblationes.*

LEX III.

Si eadem. Quod originaliter vnum erat, & ex accidenti in duo diuiditur,
1 attenditur vt duo.h.d. † Not. ꝗ vna prouincia põt
a in duas partes diuidi. [a] Intellige cum conſenſu ſuperioris,& non aliter,ſecundum Bar.in l.1.C.de Metro.Berito.
2 lib. 11. Facit text.in cap.1. ne ſe. vac. ¶†Eodem modo ècontra prouinciæ,vel ciuitates poſſunt ſimul vniri.§.illud tamẽ. in Authen.vt iu.ſine quoquo ſuffr.cap.ſicut vni.vbi Docto. de exceſ.
3 prela.& cap.1.ne ſede vacan.& per Bar.in d.l.1.& ibi Ang. † & quando plures ciuitates vniuntur, an ciuitas vnita debeat regi proprijs ſtatutis an illius,cui adiungitur?Ponit Bart. in l.ſi conuenerit.§. ſi nuda.ff.de pign. act. † Et an tũc vna ciuitas debeat
4 ſupportare debita ciuitatis vnitæ? Ponunt Bar.& alij in l.1.§.ſi cohæredem.ff.ad l.Falc.Lud.in conſil.275.incip.quo ad primũ
5 an Abb. & ibi vide pulchra per eum in præſenti materia. ¶†Et dicit Bald.in Auth.hoc ius porrectum,in fi.col.C.de ſacroſan. eccleſ.ꝗ ſi vna eccleſia vnitur alteri, põt vna res vendi pro debito alterius,allegat Innoc.in c.paſtoralis.de priu. & ſequuntur
6 Imol.& Mod.in d.§.cohæredem. ¶†Secundò not.ꝗ nemo poteſt in ſua patria eſſe aſſeſſor:niſi per quatuor menſes & cum licentia principis,vt iuribus.in gl.alleg.Poteſt tamen ciuis Rom. eſſe Senator vrbis Romæ.c.fundamenta.verſi.fin. de elect.in 6. ſicut & poteſt eſſe prætor.l.2.C.de offic.præto.Et rationem hu
7 ius ſecũdi not.ponit gl.in l.hi qui.ff.ex quib.cau.maio. ¶†Iuxta illud no.ſuccedit ſolennis queſtio:an in patria ſua poſſit quis eſſe locumtenens. Gul & Alb. hic tenent ꝗ ſic. Primò : quia locumtenens cẽſetur delegatus ad vniuerſitatem cauſarum: ſed ſic eſt,ꝗ ad hoc vt delegatio alicui fieri poſſit ita vt cogi poſſit, requiritur,ꝗ ſubſit deleganti.l.cum qui.ĵ.titu.1.l.vni.cum gl. & ibi Doct.C.qui pro ſua iu.¶Secundò:quia aliàs non eſſet facilè reperiri locumtenentem.arg.l.fin.ĵ.eod.& ita obſeruatur.Contrarium tenet Mar.Laud.hic,per viua fundamẽta. Primò:quia ſi prohibetur quis aſſeſſor in patria ſua, qui tamen nullam habet iuriſdictionem,nec poteſt ferre ſentẽtias,vt dixi in l.1.§.co. quantò minus poterit eſſe locumtenens,qui habet iuriſdictionem,& poteſt pronunciare? Secundo : quia rationes, propter quas quis prohibetur eſſe aſſeſſor in propria patria, militãt magis in locumtenẽte. Ideo enim prohibetur eſſe aſſeſſor: quia in propria patria vniuerſaliter habet conſanguinitates, & amicitias,ex quibus redditur ſuſpectus, quæ ſuſpicio magis militat
8 in locumtenẽte. ¶†Tertiò mouetur ex doctri.Bal.in l.parabolani,C.de epiſc.& cler.vbi per illũ tex.tradunt Doct. ꝗ ad hoc,
b vt quis poſſit [b] eſſe ſubſtitutus alterius, requiritur quòd ſit per omnia talis qualitatis, ꝗ principaliter ipſe poſſet tale officium exercere. Et ad hoc adde text. in l.1. vbi Bart.C.de prin.agen.in rebus.lib.12.& tex.in l.1.quem ibi not.Bar.C.de colo.& manci. reipu.lib.11.Nec obſt.ſecundum eum, quòd adducitur de delegato: quia delegatio poteſt fieri exiſtenti in patria & ſubdito. Reſpondet verum eſſe: quia tractatur de modico præiudicio. ſcilicet vnius cauſæ delegatæ: Sed hic tractaretur de maximo præiudicio: quia locumtenens de omnibus cauſis cognoſcit. Limita tamen, niſi non inueniret alium idoneũ locumtenentem,niſi illum de patria propria: quia neceſſitas facit probabile,quod aliàs eſſet prohibitum.l.1.§.de officio conſulis,glo.in l. 1.in prin.in verbo non aliter.§.de offic. eius. Et ſi vera eſſet iſta opi.Laud grauiter erraretur in practica. Breuiter conſidero in hoc,quod bonum ſit arg.de re ad tempus.l.fin.ff. de tritica.l.vinum.ff.ſi cert.pet.ſic delegatio poteſt fieri vni ſubdito in patria ſua:quia ſecundum Lauden.non tractatur de magno præiudicio:quia ſolùm de præiudicio illius cauſæ delegatæ. Ita arguendo de re ad tempus in locumtenente verſatur paruum præiudicium modici temporis.& quia locumtenens conſtituitur ad paucos dies. Nam ad multos dies non poteſt ordinarius abeſſe:& ſi longo tempore deberet abeſſe,deberet loco ſui alius ordinari:niſi princeps diſpenſaret.l.ſi quos.C.de offic.præfe.prętorientis.¶Gl.in ver.in ſua.diuiditur in duas partes.Primo ponit rationem dubitandi ad tex. In ſecunda colligit notabile ex tex. Et ad illud allegat pro concord. l. 2. §. qui & ipſi animaduerterũt.ff.de ori.iu.Credo,quòd velit allegare.§.exactis, & puto, ꝗ ille.§.veniat hoc modo: quia ibi à prin. & in origine fuerũt 10. tabulæ,& accidẽtaliter additæ ſunt duæ aliæ:& ab iſto acciden
9 ti appellatæ ſunt.ll.12.tab.& non 10.† Et dic tu,ꝗ ideo in l.noſtra attenditur accidens: quia cõtradicit naturali, aliàs ſi ſe cõpateretur cum naturali,quid tunc præualeat, & magis attendi debeat,diſtingue vt per Albe.hic cùm alijs concor.quas ſtatim
10 dicã.Secunda ibi,& ſic no.¶†In fin.gl.de hoc an attẽdi debeat cauſa originalis,vel accidẽtalis,vltra Alb. & Sal.hic dic, vt per Bar.in l.qui habet,in princ. ff.de tutc. & in l.1.§.remouet. ff. de poſtu.& in l.naturale.§.apium.ff.de acq.rer.do.per Mod.in l.filio,quem pater.ff.de libe.& poſthum.Bald.in l.1. C. de cur.fur
11 & in l.1.C.de iur.& fac.igno. ¶†Et adde quæſtionem, quando Archipresbytero debentur oẽs oblationes,quæ fiũt diebus dominicis: Sacriſtæ autem debentur oblationes,quę fiũt in feſto Sancti Lauren.ſi contingit feſtũ Sancti Lauren. venire die dominico, ad quem ſpectabunt oblationes? Barto. in l. fin. ff.de offic. proconſ. tenet quòd ſpectabunt ad Archipresby. quaſi
* attẽdi debeat dies Dominicus: *Sed communiter concluditur*, quòd debeant diuidi æqualiter inter eos.Ita tenent Gul.Alb. Bald. & Fulg.in d.l.fin.C.de offic.proconſ.Cyn. & Bald. in l. 3. §. 1. ff. de leg.2.

ADDITIONES.

a ¶Poteſt in duas diuidi.Adde glo.1.& ibi Cyn.in 1.q.C.de long.temp.præſcr. Doct.in c.coram.de ele.glo.& Doct.in cap.prouinciæ.99.diſt.

b ¶Vide Iaſo. in §. fuerat.j.not.inſtitut.de act. & Bal. in l.1.§.à præfecto.de legat.3. MASVER.

leg. 2. Ang. in l. si ita, in prin. ff. de libe. & posthu. d. Anto. de But. in c. fin. de fer. dixi in l. si arrogator. super vlt. par. glo. mag. supra de adopt.

SVMMARIVM.

1 *Ista tertia lectura an discrepet à prima.*
2 *Verbum, est, adaptatur ad omne tempus sibi adiectum.*
3 *Lex debet seruire titulo, sub quo est situata.*
4 *Assessores eliguntur propter præsumptam scientiam iuris.*
5 *Aliquando in ll. fit transitus de singulari ad pluralem, & èccontra.*
6 *Præsens remotus ante finem officij, præsumitur remotus culpa assessorum.*
7 *Præsides communiter sunt ignari iuris.*
8 *Mortuo Præside ante finem officij, salarium residui temporis debetur comitibus vsquequo se cum alio non collocauerit, si sit ab officio remotus.*
9 *Rectoribus ciuitatum debet solui totum salarium in principio officij pro toto tempore, non solùm pro se, sed etiam pro suis officialibus.*
10 *Assessori debetur salarium tantùm propter eius laborem.*
11 *Aduocato an debeat solui salarium in principio causæ, vel ad finem.*
12 *Medici non debent habere salarium, nisi quando est sanatus infirmus.*
13 *Procurator, & nuncius debent habere salarium finita causa.*
14 *Salarium quo tempore debeatur.*
15 *Quantum salarium debeatur assessoribus mortuo præside, quando non est taxatum.*
16 *Consuetudo est attendenda in salario soluendo assessori.*
17 *Doctor simpliciter conductus ad legendum, intelligitur secundum consuetudinem studij.*
18 *Si princeps concedat officium vni, & in concessione dicat, secundum salarium consuetum: ista verba intelliguntur in dubio, sicut habuit prædecessor suus.*
19 *Doctor conductus pro certo salario pro vno anno ad legendum, si recedat, & iterum conducatur sine salario: intelligitur conductus pro salario, quod prius perceperat, & idem in domo. nu. 20.*
21 *Salarium, quod debetur Doctoribus legentibus, est priuilegiatum sicut pecunia dotalis.*
22 *Assessori locanti operas ad tempus, debetur merces pro toto tempore: quamuis eas non præstiterit propter mortem conductoris.*
23 *Mortuo præside, an assessores debeant habere salarium statim residui temporis, an debeant expectare finem anni.*
24 *Assessoribus an compelat actio ex locato.*
25 *Regulariter conductor non tenetur soluere pensionem, nisi in fine cuiuslibet anni.*
26 *Si assessor medio tempore se locauit cùm alio, non potest petere salarium primum.*
27 *Mortuo præside, vel assessore, officiales sunt absoluti, & liberati à conductione, & omnibus pactis super hoc initis.*
28 *Quando assessor remouetur culpa sua, perdit salarium.*
29 *Si præses sit remotus ab officio, assessores non debent habere salarium.*
30 *Si potestas sit remotus culpa sua, assessores debent ab eius hæredibus habere salarium.*
31 *Si propter inimicitias alicuius, cui debeo præstare officium, illud præstare non possim, cùm inimicitia ascribatur culpę: tamen debeo habere salarium, etiam si alij seruiam medio tempore.*
32 *Si Doctor conductus non potest legere propter guerram, quæ fit ciuitati conducenti: debet tamen habere salarium integrum, & etiam si alibi legeret.*
33 *Si locaui fundum tibi ad quinquennium, pro certa annua pensione: quia tu fundum sine causa deseruisti: quamuis eum postea alij locauerim pro eadem pensione: potero tamen à te pensionem petere.*
34 *Qui facit contra l. præcepti diuini, in cuius intellectu sunt variæ opiniones non peccat.*
35 *Quando quis conuenitur ratione culpę, vel doli præteriti, quamuis in futurum cesset interesse: tamen per hoc non desinit teneri.*
36 *Potestas conductus ad vnum annum pro certo salario, si mortuus sit durante officio, an eius hæredes debeant habere integrum salarium.*
37 *Si Doctor debet duas sedes regere: vnam Logices, aliam Theologiæ, & vnam tantum regat, vel lecturus per annum, & non legit, nisi per sex menses, ei non debetur salarium, nisi pro rata laboris, & temporis.*
38 *Socij vnius capitanei, seu caporalis, si moriatur ille caporalis, debent habere salarium, nisi cum alio se collocauerint,*
39 *Assessori debetur salarium propter operam tantum.*
40 *Doctore legente in medio anni moriente, transmittitur salarium totius anni ad hęredes.*
41 *Doctor, vel stipendiarius absentans se de licentia principis, debet habere salarium illius temporis.*
42 *Doctor absens de licentia principis, debet habere salarium, etiam pro tempore in eundo, & redeundo.*
43 *Si potestas non est ingressus officium, tamen se præparauerat ingredi, an hæredes debeant habere salarium totius anni.*
44 *Quando quis seruit per substitutum, non debet habere emolumentum.*
45 *An officialis remotus propter suam culpam, debeat habere salarium totius temporis.*
46 *Famulus, qui promisit seruire per annum, si recedat ante, vel expellatur, an debeat habere salarium, saltem temporis præteriti.*
47 *Famulus infirmus an debeat habere salarium pro tempore, quo fuit infirmus,*
48 *Si ambasiatores infirmentur in itinere, tandiu debent habere salarium, quandiu sunt infirmi.*
49 *Officialis remotus propter infirmitatem, in cuius locum est alius subrogatus, an si postea sanetur, debeat recuperare officium, & habere salarium temporis, quo fuit infirmus.*

LEX IIII.

DIem functo. Ista est vtilis, & solennis lex, & quia in tex. est scabrosa, ideo præmitte sm Bart. & Albe. ꝙ ista lex in princ. legitur altero de tribus modis. Primò, vt loquatur de salario præstando assessori, & soli. Secundo modo, ꝙ loquatur de salario præstando nedum assessori, sed etiam hæredibus præsidis mortui. Tertio modo legitur de salario, ꝙ erat præstitum legato à Repu. vel Principe, & est præstandum per hæredes defuncti præsidis assessoribus. Sed tu caue, † quia
1 ista tertia lect. non discrepat à prima, nisi quia secundum primam exponitur tex. præstitum, idest præstandum legatis, sm tertiam lectu. non debet esse in tex. præpositio, à, & tunc text. stat bene legatis præstitum. Sed teneas primum intellectum, ꝙ hic tractatur solùm de salario præstando comitibus præsidis defuncti, prout clarius dicit consimilis text. in l. diem functo. ff. loc. Et tunc tex. iste in versi. præstitum, intelligitur, idest præstandum, vt hic in glo. & propriè idem tex. in d. l. diem functo. dicit præstandum. Vel intellige præstitum, idest præstitutum, seu taxatum: non ꝙ actualiter fuisset præstitum. Nam sciendum est, ꝙ aliqui habent præstitutum: & ista esset plana litera: sed quia libri communiter habent præstitum, & propter hoc videtur tex. continere contradictionem, ꝙ comitibus debeatur salarium, ꝙ à legatis præstitum est. Nam si est præstitum, amplius non debetur: propter h. d. gl. exponitur, præstitũ, idest præstandum: & tunc sm glo. litera erit plana: quia ista expositio est communis, & necessaria. Pondera, ꝙ pro ea facit tex. vt dixi in l. diem functo. ff. loc. aliàs est. §. fin. sub. l. sed addes. vbi ponuntur formalia verba l. nostræ: & tamen text. ibi dicit præstandum. Ful. dicit, ꝙ ista expositio præstitum, idest pręstandum, non videtur plana, prout dicit glo. Primò; quia oportet subaudire, quondam, cùm à legatis, qui mortui sunt, præstari non possit, sicut subauditur per glo. in l. diuortio. in princ. ff. de neg. gest. & in l. eius, qui in prouincia. ff. si cert. pet. cum alijs concord. hic adductis per Alex. Secundo, quia si exponeretur, præstitum, idest præstãdum, non bene staret verbum, est, sed erat.
2 † Sed istud nihil facit: quia verbum est, adaptatur ad omne tempus sibi adiectum. l. verbum erit. ff. de verb. sign. Ideo Fulg. dicit, ꝙ litera debet exponi, præstitum, idest præstitutum, ꝙ idem est, ꝙ taxatũ, seu ordinatum. nihil allegat. Alex. in 3. col. in fi. dicit se allegare quinque iura pro hoc, quæ nihil faciunt: quia in illis bene reperitur terminus, pręstitutum, vel pręstituere: sed ꝙ terminus præstitum intelligatur, idest præstitutum, seu ordinatum, non memini me legisse, nec credo, ꝙ sit, congrua expositio. Dicit etiam Alex. ꝙ iste intellectus Ful. ex alio redditur falsus, & quòd tex. non potest stare, præstitum est, si habeas legatis, sine A. si autem habeas A. etiam non esset bonus sensus: quia legatus non potest ipse de per se constituere salaria assessoribus: sed licet simul cum consensu assessoris, cum quo celebrat contractum: tamen istud vltimum leue est. Tene ergo expositionem glo. præstitum, idest pręstandum. propter d. l. diem functo. Secundò aduerte, ꝙ tex. in verbo comitibus restringitur, idest assessoribus, & comites, idest assessores, vt seruiatur huic tit. sm glo. & Doct. hic, & gl. in l. 1. §. iudi. in vers. sed & comites. ff. de var. & extraord. cogn. arg. l. Imperatores. ff. de in diem adie. Tu autem sine restrictione intelligas tex. & generaliter pro omnib. qui simul cum præside ad officium iuerunt, prout sonat vis vocabuli comitibus, composita, A. cum l. simul. & eo, is. Et ita tenet Angel. hic, ꝙ ista l. loquatur non solùm in assessoribus, sed etiam in alijs: puta militibus, vel contestabilibus, & idem vult glo. in l. si vno. §. item cùm quidam.
3 ff. loc. Bar. in l. 1 §. diuus. ff. de var, & extraor. cogn. ¶ † Non obst. ꝙ debeat intelligi secundum naturam titu. quia considero, ꝙ ista lex est etiã posita in l. sed addes. §. fi. aliàs. l. diem functo. ff. loca. & natura illius titu. suadet, quòd intelligatur de quibuscunque comitibus, prout importat generalitas dictionis, &. Ex prædictis infero non bene dicere Laud. hic, qui dicit, quòd ista lex solum procedit in assessoribus: & non haberet locum in

militibus

militibus baruarijs, & alijs quos præſides ſecum ducunt: quia
mortuo præſide ante tempus tales non debent habere ſalariũ
reſidui temporis: etiam ſi ſe cum alijs non collocauerint. Ra-
4 tio,† quia aſſeſſores eliguntur propter præſumptam ſcientiam
iuris l. 1. in verbo, iuris ſtudioſi. ſ. eo. quę ratio non militat in mi
a litibus, & baruarijs. Nam ſalarium [a] non debetur eis propter
ſcientiam, vel virtutem animi: ſed propter laborem corporis,
ſed ſic eſt, ꝙ quando debetur ſalarium propter laborem cor-
poris, non debet præſtari ſalarium, niſi pro tempore, quo ſerui
uit. iſtam doctr. dicit tradere Bar. in l. 1. §. diuus ff. de var. & ex-
traord. cogn. Ego (vt dixi) puto Lauden. errare per iſtum text.
inducendo, vt ſ. Non obſt. fundamẽtum Lauden. quia in hoc
ipſe æquiuocauit: Quia aut mors contingit in perſona condu
cta, & tunc an ſalarium debeat eius hæredibus, bene debet
diſtingui, an talis perſona fuerit conducta ratione ſcientiæ, &
eius hæredibus debeatur ſalarium: an propter laborem perſo-
næ: & tunc ſecus. Sed nos loquimur quando mors contingit
in perſona conductoris, non perſonæ conductæ: & tunc omni
bus debetur ſalarium, ſiue ſint conducti ratione ſcientiæ, ſiue
b aliter, [b] & ita tenet Bart. in d. l. 1. §. diuus. & patebit. j. ¶ Tertiò,
præmitte, ꝙ verſi. fin. in ver. in eo. legitur ſm Bar. tribus modis.
Primò, in eo, ſcilicet præſide. Nam cùm ſ. dixiſſet, quando pre
ſes eſt mortuus, nunc dicitur, quid ſi præſes ſit remotus ante
tempus. ¶ Sed caue, quia prima lec. parum differt à tertia: quia
remoto præſide, intelliguntur remoti aſſeſſores, & alij ſm Bar.
5 hic in vlt. col Bald. in lect. antiq. Fulg. & Mod. hic. ¶ † Item con-
ſidera, ꝙ ſecunda lectu. q̃ hẽt tex. in ver. in eo, intelligitur, ſcili-
cet aſſeſſore, non videtur poſſe ſtare: quia text. non diceret in
ſingulari in eo, ſed in plurali, in eis. Fulg. & d. Alex. reſpondent,
ꝙ aliquando fit tranſitus à plurali, ad ſingularem, &ècontra,
vt in Auth vt ij, qui obligatas. & ibi glo. in ver. latiori. Miror, ꝙ
non viderint tex. hic, qui in eadem conſtructione primò dixit
legato in ſingulari: poſtea in plurali, legatis. Tertia lectu. eſt, ꝙ
verbum, in eo, intelligatur, ſcilicet præſide, & aſſeſſore. & hoc
modo faciet relationem ad vtrunq;. Sed caue ſubtiliter: quia
vt dixi iſta 3. lect. non videtur differre à prima, quia ſm primã,
ſi intelligas remoto eo, ſcilicet præſide, certè habeo, ꝙ remoto
præſide intelliguntur remoti aſſeſſores, & comites ſui, vt dixi:
niſi ſuſtinendo dicas, ꝙ ſecundum primam lecturam præſes
ſolus fuit remotus propter culpam propriam, licèt in conſe-
quentiam intelligantur remoti aſſeſſores. Sed ſecundum ter-
tiam lect. intelligendo in eo, ſcilicet præſide, & aſſeſſore, intel-
ligamus, quando præſes propter culpam propriam, & aſſeſſor
etiam propter culpam propriam fuit remotus. Iſto modo di-
uerſificatur 3. lect. à prima. Tene, ꝙ text. intelligatur in eo, ſcili-
6 cet præſide, & magis congruit literæ. ¶ † Quarto aduerte, quòd
idem ver. intelligendo, in eo, ſcilicet præſide, legitur altero de
duobus modis. Primo, ꝙ quando præſes eſt remotus ante tem
pus, ꝙ aſſeſſores non debent habere ſalarium reſidui temporis:
prout debetur in primo caſu, quando præſes eſt mortuus an-
te finem officij. Ratio, quia præſumitur remotus culpa aſſeſ-
ſorum l. 2. ff. ꝙ quiſque iuris. ¶ Iſtum intellectum tenent gloſſ.
* *& communiter Docto.* hic, & etiam Pau. de Caſt. & d. Alex. Et iſtã
primam lect. reputat multum not. Ioan. de Plat. in l. pen. C. de
anno. & trib. libr. 10. Sed iſtum intellectum reprobat idem do.
Alex. in l. 2. ff. ꝙ quiſque iur. & ante eum Fulg. hic: quia non eſt
verum, quòd præſes in dubio præſumatur remotus culpa aſ-
ſeſſoris: imò, qui iſtud allegat debet probare. l. quoties. §. qui
dolo. ff. de probatio. & tex. in d. l. 2. loquitur in caſu claro, quan
do apparebat de ignorantia, ſeu culpa aſſeſſoris. Sed tu cogi-
7 ta circa hoc: † nam cùm aſſeſſores aſſumantur, quia creduntur
tur periti iuris à præſidibus, qui communiter ſunt iuris ignari.
l. certi. C. de iudi. Certè ſi tales præſides remoueantur ante tem-
pus, quia non bene iura adminiſtrent, iſta culpa reſpicit aſſeſ-
ſores, & ſic non ſumus in caſu dubio: & ſic in caſu d. l. quoties.
§. qui dolo. Ego ex alio reprobo iſtum intellectum commu-
nem: quia cùm iſte text. loquatur generaliter non ſolùm in aſ-
ſeſſoribus, ſed etiam in alijs comitibus, vt prædixi: certè in alijs
dici non poſſet, quin debeant habere ſalarium reſidui tempo-
ris, cùm non poſſit dici, quòd eorum culpa ſit remotus. Secun
dus eſt ſingularior intellectus, quòd quando præſes eſt remo-
tus propter culpam ſuam propriam ipſiuſmet præſidis: tunc
magis diuerſum eſt, q̃ in caſu pcedenti, ꝙ comites debent ha-
bere ſalarium reſidui temporis dato, quòd medio tempore lo
cauerint operas ſuas cum alio: & ſic habebunt ſalarium à
duobus. Iſtum intellectum tenet Bartol. hic in 1. col. & dicit
Fulgo. hic, quòd ſecundum iſtum intellectum iſta lex reddi-
tur ſingularis, & not. digniſſima: tamen videtur periculoſum,
vt dicam in gloſſ. Tertio modo, & planius potes intelligere
iſtum verſi. fin. ſecundum Fulgoſ. hic, licèt dom. Alex. eum le-
uiter impugnet: quod loquatur quando princeps non culpa
præſidis, vel aſſeſſorũ ſeu comitum, ſed aliquo alio reſpectu:
puta propter aliquam neceſſariam, vel vtilem cauſam cõcur-
rentem principi remouit præſidem ante tempus & alium lo
co ſui poſuit: tunc præſes non tenetur omnibus pro reſiduo
tempore: quia factum principis, & ſic ſuperioris non debet ſi-
bi in hoc nocere. arg. l. 2. §. merito, & §. ſi quis à principe. ff. ne
quid in loco publico. & l. nec auus. C. de eman. lib. ſed iſtud
eſſet cum damno præſidis remoti, ſi teneretur ſoluere ſalariũ
reſidui temporis comitib. Dicit tamen, quod princeps bene
faceret ordinando, quòd comites remaneant cum nouo pre-
ſide, vel eis ſatisfacere de ſalario. & licèt Alex. impugnet: tamẽ
eius impugnatio nihil obſt. quia dicit ipſe, ſi princeps ordinet,
quòd iſti comites ſtent cum nouo præſide, non erit tunc diuer
ſum à caſu præcedenti: ſed non intelligit ſic Ful. iſtum tex. quã-
uis dicat, quòd iſta conſuleret principi remouenti. ¶ Vltimo
aduerte, quod Bar. eſt ſuperfluus. Nam in j. col. in ver. allegatur
lex iſta in arg. format q. & ſoluit, & idẽ poſtea repetit. j. in vlt.
col. ¶ His ſic præmiſſis diuide iſtam. l. in tres partes. In 1. ponit
deciſi. In 2. fall. In 3. alia deciſio. Secunda ibi, modo nõ poteſt.
8 Tertia ibi, diuerſum in eo. ¶ † Mortuo præſide ante finem of
ficij, ſalarium reſidui temporis debetur comitib. vſque quo
ſe cũ alio nõ collocauerint: ſecus ſi præſes ſit ab officio remo-
tus. h. d. Pondera tex. in verbo legatis ſine A. Intelligẽdo tex. in
verb. præſtitum propriè, quod ſalarium non fuit à principio
9 ſolutum in toto præſidi pro ſe & officialibus ſuis. † Ideo hic
eſt tex. ſecundum Bal. in lect. anti. & Pau. de Ca. quod recto-
ribus, & poteſtatibus terrarum debet ſolui totum ſalarium in
principio officij pro toto tempore, non ſolùm pro ſe: ſed etiã
pro officialib. ſuis. Ratio, quia eis ſoluitur non ſolùm pro eo
labore: ſed et pro oneribus, & expẽſis. arg. l. ſi vero nõ remune-
10 randi. §. fi. ff. mand. & l. inſulam. §. fi. ff. loc. † Non ſic in aſſeſſore,
cui ſalarium ſolum debetur propter eius laborẽ. arg. l. ſi à co-
lono. ff. de fideiuſ. & l. ſi ſeruus cõmunis Meuij, & Cai. §. fi. ff. de
ſtip. ſer. Idem tenet Bal. in l. diuortio. in prin. in 4. col. ff. ſol. ma.
Pet. de Anch. & Imo. in c. propter ſterilitatem. de loc. & latè
Alex. hic in 2. & 3. col. Tamen conſidera, quod iſte tex. nihil fa-
cit. Primò: quia cõmuniter habetur. A. & quando non eſſet. A.
dicit Alb. hic in 1. col. quod iſte tex. poneret contingentiam fa-
cti. ſ. ſalarium totum fuiſſe legatis præſtitum. Nam de hoc ni-
hil quęritur hic in iure, ſed ſolũ quęritur de ſalario comitibus
11 præſtando. ¶ † Quid autem in aduocato, [c] an ei debeat ſo-
c lui ſalarium, finita cauſa, an etiam ante? Spe. & latius Io. An.
poſt Roſ. in ti. de ſalario. §. ſequit. verſi. ſed quando ſoluetur ſa-
larium, tenẽt quod ab initio ſolui debeat: & idem tenet Alex.
* hic in col. 3. Tene contrarium, prout tenet Innocen. Ioan. An.
& alij communiter in d. cap. propter ſterilitatem. de loc. Cyn.
12 & Salicet. in l. vnic. C. de ſuffrag. quibus † adde quod not. Bar-
tol. in l. Archiatri. per illum text. C. de profeſſ. & medi. libr. 10.
Nam ibi eſt text. (quem etiam not. Bartol.) quod medici non
debent habere ſalarium, niſi quando eſt ſanatus infirmus. Per
hoc not. Bartol. quod etiam aduocati non debent habere ſala-
13 rium lite durante. † Sic etiam in procuratore, & nuncio, qui
non debent habere ſalarium, niſi finita cauſa. Bald. poſt Cyn.
14 in l. 1. C. mand. † In alijs perſonis, quando debeat eis ſolui ſala-
rium, ſeu præmium dic, vt per gloſſ. Cyn. Bartol. & omnes in l.
2. C. locat. per Bart. in l. 1. §. diuus. in antepen. col. ff. de var. & ex-
traor. cogn. per Barto. in l. qui inſulam §. qui ædem. ff. loca. Pet.
de Ancha. & Imo. in d. c. propter ſterilitatem. Secundò ponde
ra text. in verb. præſtitum. exponendo, ideſt, præſtitutum, ſe-
cundum Fulgoſ. licèt non tenuerim ſupra, quòd ſalarium ta-
xatum aſſeſſoribus mortuo præſide debeat per hæredes eius
15 ſolui. ¶ † Hinc dubitat hic Fulgoſ. quid ſi aſſeſſoribus non
eſt taxatum certum ſalarium, mortuo præſide quantum ſala-
rium eis deberetur. Et dicit reſpondendum ſecundum l. ſi ti-
bi pollicenda. ff. de præſcript. verb. quæ nihil facit. Alij non
d tangunt. [d] Iſta quæſtio eſt multum vtilis: eam tamen non
16 inuenio benè diſcuſſam. † Ego autem puto ſic poſſe dici.
Aut conſuetudo eſt certa, quantum ſalarium ſolitum ſit præ-
ſtari aſſeſſori & tunc illud conſequi debet, ꝙ ſolitum eſt præ-
e ſtari: quia ſimpliciter conductus [e] intelligitur conductus
ſecundum

ADDITIONES.

a ¶ Quid in ſportulis ſoluendis per partem, quando fertur ſententia de con-
ſilio iuris periti? vide Bald. in l. 3. circ. fin. de adult. vbi quod ſi pars recuſat
ſoluere, poterit altera pro eadem ſoluere, & repetere. BELLOT.

b ¶ Siue aliter. Reſpondе, quòd hic datur propter laborem, & induſtriam. Bar.
ibi col. 3. verſi. 30. PVRPV.

c ¶ In aduocato. Adde Doc. in l. quiſquis C. de poſtu. Doc. in l. properandum. in
§. illo. C. de iudi. & Doc. in c. vendentes. 1. quęſt. 3. Dec. conſ. 70.

d ¶ Non tangũt. Pl. eius caſus. Iaſ. in l. vi. liberis. C. de colla. vbi addidi. PVRPV.

e ¶ Conductus. Add. quod hoc procedit generaliter in omni ſalario. Soc. cõſ.
196. libr. 2. Ale. conſ. 30. libr. 2. conſ. 206. eo. vol. MASVER.

ſecundum ſalarium ſolitum præſtari.l.licèt: & ibi ĩ propoſito
no.Bal.C.loc.Et facit etiam,ꝙ ibi no.Ang.Confirmo pro id,ꝙ
not.Bar.in l.magiſtratus.per illum tex.ff.ad muni.vbi no.ꝙ of-
ficia vñr ꝯcedi in dubio ſm conſuetudinem. Sic etiam ꝯ̃ctus
ſimpl̃r facti,vt ibi ꝑ eũ. Facit, ꝙ dicit Bal.in l.1.in 2.q. C.ꝓ ſoc.
vbi dicit,qñ erat conſuetum fieri, vel dari, illud tacitè actũ in-
telligitur: quia ſm ꝯſuetudinẽ quilibet actus intelligit̃ celebra
tus.d.l.licèt.C.loc. Sic etiã dicit Bald. in l.incendiũ.circa fi.C.ſi
cert.pe. ꝙ illud præſumitur actum,ꝙ fieri conſuenit.arg.l.ꝙ ſi
nolit.§.quia aſſidua.ff.de ædi.edi.Facit gl.in l.5.§.cõmiſſoria.ff.
17 de l. commiſſoria.† & ꝙ alibi dicit Bar.de Doct.ſimpl̃r cõdu-
cto ad legendũ, ꝙ intelligitur ꝯductus ſm conſuetudinẽ ſtu-
dij. in l.nemo eſt, qui neſciat,in 2. col. ff. de duob.re. Sequitur
Pan.in c.cum M.Ferra. de conſtitutionib. Et iſtum caſum ha-
beo pro claro. Si autem conſuetudo ſalarij præſtandi non eſt
certa, ſed varia: quia aliqñ vni aſſeſſori datũ eſt plus aliqñ mi-
nus:tunc ſi aſſeſſor ſimpl̃r conducatur, q̃tum ſalariũ percipere
dẽat, non inuenio tactum:& vr̃,ꝙ in dubio debeat hr̃e minus,
ꝙ fuerit præſtitum, per l. ſemꝑ in obſcuris.ff. de reg iur. Puto
(ſaluo meliori deliberatione) quòd in dubio debeat hr̃e ſala-
rium, qđ habuit prædeceſſor ſuus, qui immediatè præceſſit.
18 Iſtud probo ex eo,ꝙ ſingul̃r decidit [a] Bal.in l.binos. circa.fi.C.
a de aduo.diuer.iud. vbi quærit: quid ſi Princeps ꝯcedat officiũ
vni:& in literis officij dicat, ſm ſalariũ ꝯſuetum:ſi ſalariũ offi-
cij fuit variũ retroactis tẽporib.dicit Bal. ꝙ illa verba ſm ſala-
rium ꝯſuetũ, intelliguntur in dubio, ſicut habuit prædeceſſor
ſuus.l.Mela.§.1.ff.de ali.& cib.leg.l.ſi mr̃. in fi.C.ne de ſtatu de-
fun. In quo conſidera ꝑꝑ illud verbũ ſalariũ ꝯſuetum.Nã per
hoc,ꝙ anteceſſor habuerit non dr̃ ꝯſuetum:quia per vnicum
b actum [b] non dr̃ quid ꝯſuetum.l.3.in fin. C. de epi.aud. iunctis
no.per gl.in l.de quib.ff.de legi.vbi dixi. Tñ pro illa deciſ.Bald.
facit, ꝙ in ſimili vult Bal.in l.ſi filia. in fi.C. de inoſ.teſta.Fed.de
Se.in conſ.246.Contra tñ iſtam deciſi.Bal.& ſic pro prima opi.
ꝙ minus attendi debeat,eſt tex.ſolennis in c.ex parte.de cenſi.
vbi in dubio ſequendã eſt minor menſura:niſi dicas,ꝙ ideo ibi
ſit: quia erat conceſſio gratuita facta eccleſiæ:& debet intelligi
de minori menſura, ne aliàs ſacerdotes videantur nimiũ opi-
bus ſecularibus inhyare. Cogita ſuper hoc paſſu: quia dubius
eſt: & adde,ꝙ dicit Bar.in l.1.§.ſed,& ſi comites. per illum text.
ff.de var.& extraor.cog.vbi no. ꝙ ſi aſſeſſor fuit conductus ab-
ſque taxatione certi ſalarij, aſſeſſor poterit petere in ſindicatu
iſtius poteſtatis, ꝙ ſalarium ſibi conſtituatur arbitrio ſindica-
19 toris. ¶† Adde etiam illud,ꝙ decidit.Bal. in l.etiam. in fi.C.de
iure do.ꝙ ſi ciuitas conduxit doctorem ad legendum,pro cer-
to ſalario ad annum: deinde doctor finito anno reuertatur in
patriam: deinde denuo reconducatur ad legendum,intelligi-
tur conductus pro illo ſalario,ꝙ prius perceperat, per tex.not.
20 in l.pen.§.vxor.ff.ſolut.matr. † Et idem dicit de domo ſimpli-
21 citer conducta.† Et not. quòd ſalarium, quòd datur Docto-
ribus legentibus eſt priuilegiatum, ſicut pecunia dotalis. Et
ideo ſi appareant duo inſtrumenta eodem die facta: in vno ſit
ſalarij taxatio facta doctori legenti, præſumitur præceſſiſſe ſa-
larium doctoris legentis ſicut in dote. Ita Bald. ſing. in l.1.cir-
ca fin.ff.ſol.matrimo.Adde etiam id, quod decidit Bald. in l.ſi
conſtante.C.de do.ante nup. quòd ſi quis officialis fuit condu-
ctus pro certo ſalario,& cum certis pactis: deinde fuit caſſatus
ab officio: & denuo fuit confirmatus, intelligitur cum eodem
22 ſalario, & eiſdẽ pactis, ſꝑ d.l.pe.§.vxor ff.ſol. mat. ¶† Not.ex
c iſta.l.tertiò, quòd aſſeſſori [c] locanti operas ad tp̃s,debetur mer
ces pro toto tẽpore: quamuis eas non præſtiterit ꝑꝑ mortem
d conductoris. [d] Adde, quod illud procedit nõ ſolùm in aſſeſſo-
re: ſed generaliter in quocunque locatore operarum ſuarum.
l.ſed addes.§.cum quidam,& l.qui operas.ff.locati. gloſſ. in l.ſi
vno.§.item cum quidam,in gl.magna.eo.tit.ſed quia text.ſim-
23 pliciter dicit, ſalarium debetur,† occurrit ſubtile, & neceſſa-
rium dubium. Nunquid mortuo præſide aſſeſſores debeant
ſtatim habere ſalarium reſidui temporis: an verò debeant ex-
pectare finem anni. Pau.de Caſtr.hic poſt Bald. in lec.antiq.te-
net, ꝙ ſtatim debeant habere ſalarium reſidui tꝑis, quia fru-
ſtratoriè expectaretur tp̃s, poſtquam officiũ non põt amplius
exerceri.l.aliqñ. ff. ad Velleia. dummodo caueant hæredib. ꝙ
ſi cum alio ſe locarent, ſalarium reſtituent. ſicut in ſimili dr̃ in
tit.ff. ſi cui plus quam per l. Falc. Iſtam deciſi. reprobat dom.
Alex.in vltim.colum.per text. in l.in illa ſtipulatione ſi calen.ff.
de verb.oblig.vbi debet expectari finis tꝑis expreſsè, vel tacitè
conuenti: quamuis expectatio ſit fruſtratoria, & hoc ꝑꝑ inte-
ruſurium debitoris, cuius in hoc intereſt medio tꝑe non ſol-
uere: & ſic expectare illud tẽpus non eſt omnino fruſtratoriũ.
prout in d.l.aliqñ.facit.l. inſulam intra biennium, & l.cum ſti-
pulatus ſim mihi à Proculo.ff.de verb. oblig. Secundo moue-
tur: quia haberi debet conſideratio interuſurij medij tempo-
ris. l.ſi conſtante.§.quoties.ff.ſol.mat.& l.4. ff.de pact.do.Iſtam
partem vltra eum confirmo: quia ex perſona hr̃dum non im-
mutat̃ ꝯditio obligationis.l.2.§.ex his.ff.de ver. obl. ſed ſi præ-
ſes viueret, non teneretur ſtatim ſoluere, ſm vnã opin. Igitur,
&c. ¶Vltra alios tu pro opi.Pau. de Caſt.alleg.tex. in l.ſi in le-
ge.§.ſi domus.ff. loc. & ibi gl. in ver. ſtatim agere. qui plenè di-
ſputat, & firmat etiam pro annis ſeq. ſtatim poſſe peti. allegat
inter cætera bonum text.in l dñs.§.fi.ff.loc. & idem firmãt Bar.
& Ful in d.§.ſi domus.& ibi Bart. rñdet ad d.l. in illa ſtipulatio-
ne ſi calen. ꝙ procedat in ꝯ̃ctib. ſtricti iuris: ſecus eſt in ꝯ̃ctu
bonæ fidei:vt hic.& dicit Raph.Ful.ꝙ eſt no.limitatio ad d.l. in
illa. quã limitationem ſequuntur Bal.Imo.& Raph.Cu.in l.ſti-
pulationes non diuiduntur.§.fi. ff.de verb. obl. & ipſemet do.
Alex.in d.l.in illa.Sed Pau.de Ca.ibi, & in d.§. ſi domus. repro-
e bat iſtam ſol.Bart. & drĩam inter ꝯ̃ctus bonæ fidei, [e] & ſtricti
iuris,per l.Item quæritur.§.fin.in l.operis.ver. nec annua.ff. loc.
vbi in ꝯ̃ctu locationis expectatur aduentus tꝑis, nec ante agi
poteſt.Et ad d.§.ſi domus.Rñdet multum coloratè, ꝙ in d.§.ſi
domus, ideo ſtatim poteſt agi pro oĩbus quinque annis futu-
ris:eo quia ibi interceſſit culpa conductoris, qui ſine cauſa de-
ſeruit fundum,vel domum. Si autem culpa non interceſſiſſet,
tunc oporteret expectare finẽ tꝑis, ſm eum, per d.l. in illa ſti-
pulatione ſi calend. ſed hic nulla fuit cupla, ſed caſus fortui-
tus mortis in perſona pręſidis.Iſtam ſol.reprobat d.Alex.in d l.
in illa. ꝙ etiam vbi culpa intercedit in ꝯ̃ctib. ſtricti iuris, non
tñ ſtatim agi põt, ſed expectetur finis tꝑis, per text.in l. ſi cum.
§.1.ff. ſi quis cau. Facit in ſui gñalitate text. in d.l. inſulam intra
biennium.& ibi rñdet d.Alex.ad. §.fi in l.operis.allegatum per
Pau. de Caſt. quia ibi non loquitur, qñ conſtabat impleri non
poſſe:imò ſm Iac.de Are.& Pau.de Ca.met. ibi ille text. debet
intelligi, ꝙ non poſſit ante agi: eo quia dubium adhuc erat an
poſſet impleri.Nam ſi conſtaret ante impleri non poſſe,ſtatim
poſſet agi pro futuro tempore.vnde ſi tenemus hanc differen-
tiam magis approbatam, in quæſtione noſtra eſt aperta deci-
ſio ꝯ̃ Alex.ꝙ aſſeſſores ſtatim poterunt agere pro toto tempo-
re.Intellige tñ, habita ratione interuſurij medij temporis: ita
Pau.de Caſt.in d.§.ſi domus, in fi.Tu autẽ primò conſidera, ꝙ
text.in d.l.ſi eum.§.1.parum facit: quia loquitur quo ad com-
mittendam pœnam.Secundo caue, & conſidera qũo in d §. ſi
domus, ibi certum ſit, ꝙ factum amplius impleri non poſſit.
24 † Tertiò caue, an verum ſit, ꝙ iſtis aſſeſſorib. ꝯpetat actio ex
locato,per id,ꝙ dicit Bar.in l.1.in prin. ff.ſi menſ.fal.mo.dixer.
poſt gl.ibi not. quòd illis, qui locant operas conſiſtentes in ali-
qua ſcientia liberali,non competit actio ex locato, ſed ſolùm
officium iudicis:& ideo inter aduocatum, & clientulum inter
medicum, & infirmum, inter magiſtrum, & ſcholarem non
ꝯpetit actio ex locato:ſed ſolùm officium iudicis: quamuis gl.
in l.maritus à Flacco. ff.loc. teneat medico ꝯ̃ infirmum ꝯpete-
re actionem ex locato.De quo vide gl. Bald.& alios.in l.vnica.
C.de ſuſtra.& Bar.in l.1.§. 2.vel 3.& in §.diuus. ff. de var.& ex-
traor. cognit. Quartò, & ſtrictius pondera illum text. in d.§.ſi
domus, vt faciat pro opin.Pau.hic: nam conſidera, quæ poſſit
eſſe ratio illius text.Nam ratio eſt,non illa,quam dicit Pau.ſed
25 alia. Regulariter † conductor [f] non tenetur ſoluere penſio-
f nem,niſi in fin.cuiuſlibet anni.l. ſi ſeruus communis Męuij.§.fi.
vbi Bartol.ff.de ſtipul.ſeruo.not.in l.ædem.C.loc. eo quia pen-
ſio ſoluitur in compenſationem vſus rei. Et ideo oportet, qđ
locator prius præſtet patientiam vſus.Vnde quãdo ceſſat cau-
ſa iſtius dilationis, debet ceſſare ipſa dilatio. l. à filia. §. 1. ff. ad
Treb.dixi in l.1 in princip. ſup.titul.1.prout eſt, quando colo-
nus, vel inquilinus deſerunt habitationem, vt eſt in d. §. ſi do-
mus. Iſta ratio formaliter militat in caſu iſto. Nam ſi præſes
viueret, aſſeſſori deberetur ſalarium propter operam, vt hic
per Bartol.& ſic oportet expectare finem officij. Vnde quan-
do præſes eſt mortuus,ceſſat cauſa iſtius dilationis: quia ope-
rã amplius pręſtare non poteſt:ideo ſtatim poteſt ſalarium pe-
tere. Tertiò ſubtiliter pondera rationem, quam aſſignat Bart.
hic in 1. colum. dum dicit, quòd quando mortuus eſt præ-
ſes, lex fingit iſtos aſſeſſores ſeruiuiſſe, cùm per eos non ſte-
terit.

ADDITIONES.

a ¶Decidit. Adde Aret. conſil. 11. incip. procedendum eſt breuiter.col. pen. PVRPV.

b ¶Et hoc eſt tenendum,nec obſtat.l.mella.§.ſed ſi alimenta.quia ibi non fuerunt ſoluta legata alimenta,ſed ea,quæ viuus præſtabat, ideo debet hoc caſu attendi frequentia actuum. BELLAC.

c ¶Quòd aſſeſſori.Adde Car.Zab.in cap.ad hoc.de offic.vic.

d ¶Conductoris.vide Dec. conſil.18. PVRPV.

e ¶Bonæ fidei.Adde Spec.tit.de locat. in §.6.verſic.3.quæritur.Doct. Inſtit. de act.in §. in bonæ fidei.

f ¶Conductor.Adde Doct.in cap.propter ſterilitatem.de loc.

a terit. [a] Si ita eſt: ergo non debet expectari finis anni: niſi reſpõ-
deas, ꝙ lex fingit: qñ lapſus eſt annus: ſed eſt cauilloſa reſpon-
26 ſio. Et ſic habes diſcuſſum iſtum ſubtilem paſſum. ¶† Quar-
tò not. ibi, modo non poſtea comites cum alijs, ꝙ ſi aſſeſſor
medio tempore ſe locauit cum alio, non poteſt petere ſalariũ
primum. Ratio eſt, vt hic ſubtiliter per Bar. in 1. col. qui ponit
pulchram rationem. Nam qñ tempus medium fuit vacuum
aſſeſſorib. lex fingit eos ſeruiuiſſe, ex quo, per eos nõ ſtetit, ſed
qñ ſe cum alijs collocarunt, cùm non poſſit quis eodem tem-
pore duob. inſeruire. l. nemo, cum gl. C. eo. tunc lex non poteſt
fingere ſuper caſu impoſſibili. Vltra eum aſſigna pleniorem
rationem, quia tunc ceſſat intereſſe, cùm aliunde ſalarium ha-
buerint: & iſti aſſeſſores, & officiales, qui locarunt operas ſuas,
agunt actionẽ ex locato ad ſuum intereſſe. l. ex conducto.
in prin. ff. loc. Propterea dicunt Bal. hic in lec. antiqua. Paul. de
Caſt. & d. Alex. ꝙ ſi minus ſalarij habuiſſent à ſecundo, vel mi-
nori tempore ſe locaſſent cum ſecundo: quia tunc non ceſſa-
ret eorum intereſſe in totum, poſſent reſiduum petere ab hæ-
redibus præſidis mortui. arg. l. prædia. ff. de act. emp. & l. ſi quis
à ſocio. cum l. ſeq. ff. pro ſoc. Imò dicit Ful. hic in 2. colum. ha-
bendam eſſe rationem identitatis expenſarum: quia non po-
27 tuerũt officiales transferre ſe ad aliũ ſine expenſa. ¶† Quin-
tò ex eo. verſi. colligo, ſm Bald. in lec. antiqua. Ful. Pau. de Ca-
ſtr. & do. Alex. hic ꝙ mortuo præſide, vel aſſeſſore officiales
ſunt abſoluti, & liberati à conductione, & omnibus pactis ſu-
per hoc initis, nec tenentur ſtare cum ſucceſſore, etiam ſi eius
filius ſubrogetur. Adde, quòd fortius tenet Bar. hic in vlt. col.
in ver. ſed an aſſeſſores durẽt, quòd mortuo præſide etiam nõ
durant aſſeſſores vſque ad euentum ſucceſſoris: & iſtud pro-
bat vna ratione, quæ tñ, ſi acutius inſpexeris, non tendit ad hoc
28 probandum. ¶† Sextò no. in ver. diuerſum in eo. intelligendo
eo. ſ. aſſeſſore: (tñ non tenui in euidentialib.) ꝙ qñ aſſeſſor re-
mouetur culpa ſua, perdit ſalarium: & hoc eſt verum in ſe. Pa
tet, quia tũc ceſſat ſubtilis ratio aſſignata per Bar. ad hunc tex.
quia tunc lex non fingit eum ſeruiuiſſe: quia vbi ceſſat æqui-
tas, ibi non cadit fictio l. denique, & l. nec vtilem. ff. ex quibus
cauſ. maior. Intellige tñ, ꝙ aſſeſſor culpa ſua remotus perdit
ſalarium. Eſt verum pro futuro tempore, non præterito. Ita
not. Bart. in l. Mæuia. in prin. ff. de ann. leg. Secundò intellige ſm
Fet. hic pro futuro tempore. ſ. computando à die remotionis
non culpæ commiſſæ; quia poſtquam fuit toleratus, & ſerui-
uit, non debuit gratis ſeruire. ſed tempore, quo fuit remotus,
29 procedit dictum not. ¶† Septimò no. ex eo. verbo, ſm aliam
lec. ꝙ ſi præſes fuit remotus ab officio, aſſeſſores non debent
habere ſalarium, quia præſumitur remotus præſes pp eorum
culpam. De quo dic, vt dixi in euidẽtialib. & ſubijciunt Pau. de
Caſt. & Alex. ꝙ aſſeſſores debent proteſtari in actis, qñ præſes
30 aliquid iniuſtum facit. de quo dixi in l. .§. eo. ¶† Octauò not.
ex ver. ſi. ſm vlt. intellectum gl. ſuper verbo in eo. approbatum
per Bar. ꝙ ſi poteſtas ſit remotus ab officio pp culpam ꝓpriã,
aſſeſſores, & officiales debent ab eius hr̃dibus habere ſalarium
reſidui tẽporis dato, ꝙ cũ alio ſe collocauerint, & ſic cõſequẽ-
ter ſalariũ à duob. & ſm iſtum intellectum pro certo iſta lex
eſſet valde ſingularis, & not. digniſſima ſm Ful. Nam ex hoc
31 inferuntur duo ſolennes effectus. † Primò, ꝙ ſi pp inimicitias
alicuius, cui debeo pręſtare officiũ, illud pręſtare nõ poſſum,
cum inimicitia aſcribatur culpæ. gl. or. in l. ſi merces. §. culpę. ff.
loc. vbi omnes, & in l. fi. in prin. ff. ſol. mat. ego tñ debeo habere
32 ſalarium, etiam ſi alij ſeruiam medio tempore. † Secũdus ſin-
gularis effectus infertur, quem alibi non legi, ꝙ ſi aliquis Do-
ctor ſit conductus ad legendum Paduæ, ſi non potuit ibi lege-
re propter guerram, quæ inferebatur dominio Venetorum,
33 debet habere ſalarium integrum, etiam ſi alibi legat. ¶† Ex
iſto intellectu infert Pau. de Caſt. ad prædicta, ꝙ ſi locaui tibi
fundum ad quinquennium pro certa annua penſione: quia tu
fundum ſine cauſa deſeruiſti, quamuis eum poſtea alij locaue-
rim pro eadem penſione, tñ potero à primo etiam penſionem
petere. Et dicit, ꝙ ita debet intelligi tex. in l. ſi in lege. §. ſi duob.
ff. loca. vbi etiam Pau. idem tenet. & dicit, quod eſt ſingulare,
& quotidianum: & quòd non tangitur per aliquem alium.
Idem tenet Pau. de Caſtr. in l. ſed addes §. fi. ff. loc. contrarium
in terminis in hoc vltimo tenet Bart. & Fulg. in d. §. ſi domus:
vbi dicunt, quòd ille text. qui vult penſionem poſſe peti à con-
ductore expulſo, debet intelligi, niſi alij domum locaueri, à
quo tantum recipiat, per text. in d. l. ſed addes. §. fin. qui text. ni-
hil facit: quia ibi interuenit caſus fortuitus mortis non autem
culpæ. Fulg. ibi alleg. l. vt puta, cum duabus ll. ſequen. ff. locat.
quæ nihil faciunt. Punctus ergo eſt videre, nunquid iſte intel-
lectus ſit verus. Raph. Fulg. hic circa fin. eum reprobat, quia
creditor propter moram debitoris ſatis eſt, ꝙ ſeruetur indem-
nis: non autem debet lucrum facere. l. 3. §. fi. ff. de eo, ꝙ cer. lo. &
licèt d. Alex. dicat per eundem text. quòd imò habeatur etiam
ratio lucri in ſolito lucrari, tamen nihil eſt ad propoſitum, cũ
iſte non ſit ſolitus habere ſalarium à duob. D. Alex. reprobat
iſtum intellectum ex alio. ſ. quia ratio, quam aſſignat Bartol. in
1. colum. militat etiam, quando præſes culpa ſua remotus eſt,
vt hic plenius per eum. Dicit etiam, quòd cùm iſta lex habeat
varios intellectus, non bene allegatur ad deciſ. per Pau. de Ca-
34 ſtr. vt inquit Barto. in l. in ambiguo. ff. de reb. dub. † Addo ad
hoc vltimum illud, quod alibi diximus, quòd qui facit contra
legem præcepti diuini, in cuius intellectu ſunt varij intelle-
ctus, & opiniones, non peccat, vt ſingul. colligitur ex text. & gl.
in cap. cappellanus, de ferijs. & ibi Ioan. And. dom. Ant. & alij
notant. Sequitur do. Alex. conſil. 143. incip. circa primum du-
bium primo arguitur. in 5. colum. in 1. volum. Quid tenendũ?
Ego teneo contra iſtum intellectum, & contra deciſionẽ Pau.
de Caſt. contra quam allego bonum text. in l. dominus hor-
reorum. §. fin. in fin. ff. locat. Secundò, quia actio ex locato, quæ
competit, datur ad intereſſe, vt ſup. dixi, ſed eorum nihil inte-
reſt, cùm aliunde tantumdem perceperint. Pau. de Caſ. de hoc
perpendit in d. §. ſi domus. & reſpondet valde debiliter, quòd
conductor recedendo ſine cauſa ante tempus, tenetur loco
pœnæ. Ideo intereſſe non conſideratur. l. ſtipulatio iſta. § alteri.
ff. de verbo. obl. tñ non probat Pau. de Caſt. nec lege, nec ratio-
ne, ꝙ hic ratione pœnę poſſit agi. † Poterat ſubtilius reſpon-
dere, quod quando quis conuenitur ratione culpæ, vel doli
præteriti: quamuis in futurum ceſſet intereſſe: tamen per hoc
non deſinit teneri, vt habetur in l. qui autem. §. final. & ibi di-
cam. ff. ſi quis cau. tamen ad hoc caue propter d. l. dominus
horreorum. §. final. ¶ Gloſſ. in verſicul. pręſtitum. diuiditur in
tres partes. Primo timore taciti ꝯarij exponit text. præſtitum,
ideſt præſtandum. Si enim erat præſtitum, fruſtra petis, quod
intus habes. propter hoc exponitur. i. præſtandum, & ita dicit
text. in l. diem functo. ff. loca. In 2. ibi & ne duo. glo. facit illatio-
nem timore alterius contrarij. Nam ſi preſes, vel eius hæredes
nihil habuerunt de ſalario, iniquum eſt, quòd ipſi alijs teneã-
tur. propter hoc abſurdum gloſſ. infert in hoc text. duo dici.
vnum expreſsè, quòd ſalarium debetur comitibus: aliud in ne-
ceſſarium antecedens tacitè, quòd hæredibus præſidis ſalariũ
debetur. In tertia contra iſtam illationem opponit, & ſoluit.
35 ¶† Pro clara intelligentia reuoco in dubium: Pone, poteſtas
ciuitatis conductus ad vnum annum pro certo ſalario mor-
tuus eſt durante officio: an eius hæredes debeant habere in-
b tegrum ſalarium pro toto anno? Gloſſ. hic tenet, quòd ſic, [b]
& gloſſ. in l. ſi vno. §. item cum quidam. ff. locat. & in l. 1. §. di-
uus. & ibi Bartol. ff. de var. & extraordinar. cognition. Gui. de
Suz. Gul. de Cun. Alber. Bartol. Angel. Salicet. Lud. & do. Ale-
xand. hic, idem Laud. hic, & plenius Bartol. ibi quædam alia al-
legat in conſil. ſuo 43. incipien. quidam capitaneus de caſtel-
lo. Bart. & Angel. in l. final. C. de dome. & protecto. lib. 12. Sa-
* lycet. in l. ſed addes. §. final. ff. loca. *iſta eſt communis opin.* & refert
Alber. hic, quòd iſta quæſtio de facto fuit inter Cremonenſes,
& hæredes domini Bernardi de Bononia: quia à Cremonenſi-
bus fuerat aſſumptus in poteſtatem ad annũ: mortuus eſt in
medio tempore: fuit iudicatum in facto, quòd eius hæredi-
bus deberetur ſalarium reſidui tẽporis. ¶ Pro iſto caſu (omiſ-
ſis legibus) tria ſtringunt. Primo. text. in dict. §. diuus. Fulg.
reſpondet, quòd nihil facit: quia loquitur quando aduoca-
tus iam receperat ſalarium, & ſic eo mortuo tractatur de re-
petitione, quæ facilius denegatur, ſed hic non erat ſalarium
ſolutum. Iſtam ſolutio. reprobat Alexand. quia illud de reten-
tione concedenda procedit, quando illud, quòd retinetur, eſ-
ſet debitum ſaltem naturaliter. iuxta materiam. l. 1. cum gloſſ.
ff. de condi. indeb. quod non eſt hic, quo ad ſalarium futu-
ri temporis nullo iure debitum. Tu ſtringe illum tex. pro com-
mmuni, & pondera, quòd text. ibi non ſe fundat, quia tracte-
tur de repetitione, ſed de eo, quia non ſtetit per cũ, ſed per ca-
ſum fortuitum mortis, & illamet ratio militat in caſu noſtro.
Vnde quando ratio legis eſt generalis, licèt caſus ſit ſpecialis,
tamen generaliter procedit, ſecundum Bartol. in l. regula. §. ſi
quis. ff. de iur. & fact. ignoran. Secundo, pro iſta parte ſtringit
text. in l. poſt duos. allegata in gloſſ. Fulg. reſpondet, quòd ibi
eſt ſpeciale in aduocatis fiſci, & quod illa lex corrigit. l. peti-
tionem. §. quando autem. allegatam in gloſſ. Ergo non debẽt
trahi in conſequentiam, ſed vtrunque eſt maledictum, quia
in fiſco nunquam aliquid cenſetur ſpeciale, niſi lex exprimat. l.
Item

ADDITIONES.

a ¶ Pro hac ratione, quod debeat quis habere ſalarium: quando per eum non
ſtetit, vide Dec. conſil. 78. & conſil. 108. MASVER

b ¶ Vide Decium conſil. 70.

Item veniunt.§.in priuatorum.& ibi gl.ff.de pet.hær.glo.in l.1. C.eod.Similiter secunda responsio non est vera: quia non est correctoria, sed limitatoria, & in limitatorijs bene fit extensio, ſm Bar.in l.si constante.in prin.ff.solu.mat. in 9.q.1. partis prin. Tu aliter responde, ꝙ l.post duos.loquitur in diuersis terminis. Vnde non fit bona illatio.l.inter stipulantem.§. sacram. versic. sed hæc dissimilia sunt.ff.de verb.obl.l. Papin.exuli.ff. de mino. Ibi enim loquitur in aduocato fiscali, cuius officium erat perpetuum. Vnde eo mortuo fuit dubitatum, an hæredes aduocati deberent habere emolumentum, cùm non succedunt in officio: & quia in l.petitionem.§.quando autem.dictum fuerat, ꝙ hæredes nihil emolumenti sperare poterant: Istud fuit modificatum in d.l.post duos.vt ex toto residuo limitetur hæredibus salarium pro vno anno, sed in q.nostra officium Po-
36 testatis non erat perpetuum:sed annum tantum.† Vnde male infertur ex illo tex.ꝙ hic hæredes Potestatis debeant habere salarium anni,sicut ibi: quia termini non sunt partes. ¶Tertiò, pro ista parte Bar.alleg.rationem æquitatis: quia si hæredes tenentur soluere assessoribus, & alijs officialibus: æquum est, ꝙ ipsi etiam salarium habeant: & istud propriè voluit hic glo.in secunda parte. Fulg.dupliciter respondet,ꝙ assessoribus debetur salarium, non ab hæredibus præsidis mortui: sed à procuratore.l.fin.in versi.publico salario.ĵ.eod. ꝙ est de directo contra istum tex. Secundo modo respondet,ꝙ præses credebat lucrari cum istis assessorib.ergo si damnum eueniat sibi, vel eius hæredibus,non debet dolere.l.si pater puellæ. C.de inoffi.testa. Tu aliter responde, ꝙ si vera esset ratio Barto.sequeretur, ꝙ si assessores medio tempore se locassent cum alijs: quo casu nõ deberetur eis salarium, vt hoc tex. & tunc hæredes Potestatis mortui non possent etiam ipsi salarium petere, quia tunc cessaret ratio Bar. & tamen istud restringeret nimium opin. gl. & communem. Ad idem Bar.in d.consi.43.alleg.l.1.C.de primip. libr.12.& l.si quis in sacris.C.de proxim.sac.scri.libr.12.Nec dicitur, ꝙ in illis legibus sit speciale: quia scriptæ sunt illæ leges ad certas particularesque personas: quia secundum Bart.cùm sint redactæ in corpore iuris,censentur generales: vt no.glo.in §.pen.in ver.præscri.in procem.Codi.& in l. neque Dorotheū. C.de decur.lib.10.no.Bart.in l.relegatorum.§. interdicere.in 2. notab.de interdi.& releg. ¶Contrariam opi. & sic negatiuam tenet d.Beltran.de monte Fauentino,quem Bar. & cæteri referunt.& dicit Albe.de Rof. ꝙ iste do. Beltran. reperijt istam l.in monte Pessulano, & ꝙ fuit magnus iurista: & fuit creatus in Cardinalem: & quòd cum vidit magnæ auctoritatis in cœtu Card. Eandem opin.tenet. Iacob. Butr. Petr. Cyn.Richard.de Sal.& Fulgo.hic,& Bald in c.1.quis dicatur Dux, vel Marchio. in §.fin. ¶ Pro ista parte plura allegantur per Bart.& alios hic, quibus Mod.respondent: inter cætera per tex.in l.Seio.in prin. ff.de ann.leg.per quem text.Bart. in fin.decidit quæstionem de famulo trium scholarium: vt ibi per eum. Bald. in Auth. habita.ad fin.C.ne fil.pro patre. Alberic.in l. æde.in fin. C.loc.cui respondetur, ꝙ loquitur, quando salarium debebatur solùm contemplatione laboris.hic autem debetur propter industriã, & dignitatem: & quia tenetur soluere alijs officialibus.Pro ista solutio. adde Bald.in l.1.in 2.oppo.C.de leg.vbi dicit,ꝙ in illa. l.Seio.salarium debebatur medico propter laborē. & ista erat causa finalis, cùm sit limitata limitat etiam legatum, per §.li-
37 bertis.in ead.l. † Et per hoc infert, ꝙ si Doctor debet duas sedes regere,vnam logicæ, aliam philosophiæ,& vnam tantum regat,vel debeat legere per annum,& non legit nisi per sex mēses,quod non debetur salarium nisi pro rata laboris, & temporis,ꝙ est no.secundum eum. Cogita tamen ad illam.l.Seio.& l. nostram.Nam in hac.l.salarium debetur assessorib.seu comitibus propter solum laborem, vt dixi supra, & tamen si moriatur præses, cui seruire debeant, & sic diminuatur sibi labor in totum, tamen quia per eos non stat quominus seruiant, debēt habere integrum salarium, quare non sic in d.l. Seio.in princ. cùm non stet per medicum? Cogita, quia potest responderi.
a Considera a etiam circa d.l. Seio.in prin.vltra Doct quia mihi videtur,ꝙ Bart.& Doct.circa illam.l.aliqualiter contrarientur. Nam in ista.q.quam nunc examino,Bar.Doc.sequaces dicunt, ꝙ illa lex non facit in proposito, quia ibi salarium præstabatur solùm intuitu laboris. Vnde labor, & tempus ibi diuisionem recipiunt,ꝙ non est in q.nostra de Potestate mortuo, vt supra dixi,& tamen Bart.& Docto.in quæstione,qua quærunt, si Potestas sit remotus ab officio propter eius culpã, an debeat per-
* dere salarium. Bar. & communiter Doct. dicunt,ꝙ salarium præteriti temporis non perdit,sed futuri sic,quia tempus, & labor diuisionem recipiunt.d.l. Seio.& sic aut ibi malè allegatur, aut hic. Tu caue, quia illa l.Seio.loquitur in casu contrario ad nostrum. Ibi enim nō est mortua persona, cui debetur salarium, vt hic,imò Seius,cui salarium annuū debebatur, viuebat, sed bene erant mortui aliqui ex filijs, à quibus opera debebat impendi, & sic ibi est casus contrarius ad nostrum, prout in simili dicit Bart.respondendo ad text. nostrum supra in 1. colum.& vltim.Et propterea considera rationem ibi alleg in fin.tex.quę est generalis,& generaliter attenditur, prout not.Bart.in l.regu-
38 la.§.si quis. ff. de iur. & fac.ignoran. ¶†Pro ea parte adducitur etiam tex.in l.1.C.de re milit.libr.12.per quem tex. Lau.hic reprobat Angel.hic tenentē, quòd socij vnius capitanei seu caporalis, si moriatur ille caporalis, debent habere salarium nisi cum alio se collocauerint per hanc.l. Nam dicit Lau.hic hoc esse.contra.d.l.1.sed mihi videtur, quòd d.l.1.non facit contra Ang.sed in proposito.Nam ibi est tex.quē not.Bart.quòd milites nostri temporis non debent habere salarium pro eo tempore,quo steterunt capti apud hostes. casus est valde diuersus. quem text.etiam sic not. Bald.in fin.C.de condi.inser.Bene mirandum est, ꝙ alibi Specu. dicit contra casum illius legis in tit. de loc.§. postquam.versi. quid si mercenarius,in fi. vbi dicit,ꝙ si miles sit captus,debet habere salarium pro eo tempore,quo stetit in captiuitate,cùm per eum quominus militaret non steterit: ita & etiam tenet Gem.in cap.1.de cle.non resid.lib.6.& Lau.in tracta. de principibus in titu. de militibus.in conclu.4. Nam est contra.d.l.1.Et ideo ipsemet Lau. in tit.de militibus, conclus. 9. perpendit de isto errore: tamen licèt d.l.1.non faciat in proposito, melius facit text. in l. ijs scholaribus. & in l. pen.C.de ero.mil.anno libr.12. Tamen ad illum tex. potest responderi,vt respondet Bar.hic,si tutum est fundamentum,vel vt respondent Alex.& Lau.vt dicam in seq.fundamēto.¶Tertiò pro ista parte adducitur; quia casus fortuitus contingens in persona vnius,alteri non nocet.l.si vno.§. item cum quidã. ff.loc.l.si quis fundum.§.Imperator.eo.tit. Respondet Bar.hic, ꝙ salarium hic debebatur intuitu personæ Potestatis, & aliorum,quibus salarium debetur, quod non est in contrario, qđ fragile est,vt infra subijciam. Aliter respondent Alex.& Lau. hic,quòd leges præalleg.loqnuntur,quando salarium debebatur ex contractu bonæ fidei: sed in quæstione nostra salarium debetur ex dispositione legis, vel statuti: nimirum si largior fit interpretatio.Quartò adducitur: quia speciale est in domesticis principis per l.fin.C.de protec. & domesti.libr.12. Sed responde,quòd ibi bene est casus specialis, ꝙ hæredes illius domestici mortui debeant habere salarium etiam pro anno seq. ꝙ est mirabile,secundum Bart.ibi, & sing.secundum Ang.hic. ¶Quintò mouetur Fulg. retorquendo istam legem contra Doct.quia si verum esset,ꝙ salarium deberetur hæredibus Pręsidis,vel Potestatis mortui ista. l.est de indubitabili. Nam cui dubium,ꝙ hæredes tenerentur postea assessorib. vel comitib? Tamen responde, ꝙ dubium erat: quia licèt salarium deberetur hæredib.Præsidis,vel Potestatis mortui, propter eorum dignitatem: tamen non sic in assessoribus, qui non habent dignitatem,vt dixi in l.2.ſ.eo.titu.& dicit Fulg.hic, ꝙ ista sua opi. communiter obseruatur: quod si moriatur Potestas, vix hæredes possunt habere salarium præteriti temporis; quia domini superiores sibi ius dicunt prout volunt.Subdit tamen,ꝙ ista opin. licèt possit defendi: tñ propter auctoritatem maximam gl.non esset ab ea recedendum. Et quædam alia adducuntur, quibus respondent Mod. hic. Sunt qui pro eadem parte mouentur, quia si vera esset opi. communis,resultaret absurdum, ꝙ respublica grauaretur duplici onere soluendi pro eodem anno duplex salarium: Sed responde, non esse inconueniens, sicut grauatur duplici salario respu.in l. si post. C. de aduo. diuer. indi. & similiter clientulus grauatur duplici salario aduocati.in d.l.1.§.diuus. Pro ista opi.contra cōmunem valde stringit,ꝙ hęredes Potestatis mortui non debeant indistinctè habere integrū salarium totius temporis. Nam si isti hæredes nulla alia actione possunt petere salarium,quàm ex locato, quę datur ad interesse,quantum ex præsenti interest. l.ex conducto.in in prin.ff loc.& dixi in notab.tūc si salariū debebatur p̄sidi propter impensam, quæ facit in consilio, & propter salarium,ꝙ assessorib.& alijs soluit. sed si impensa officij cessat, solum durat impensa salarij assessorum,& similium: ergo eis non debet competere actio: nisi quatenus interest: ergo non ad totum salarium. Nec in hoc video,quid dignitas faciat,vt videtur pręsupponere Barto.in d.§.diuus.& per hoc patet, ꝙ non obst.§. diuus: quia in illo hæredes aduocati mortui non habent necessariò agere: sed solùm retinere. Et hoc est,ꝙ volebat dicere Ful.Tene communem cōclu.quam limitat sing Iac.Bu.& Sal. in l.si vno.§. Item cum quidam.in l.sed addes.§.fin.ff. loc. & in l.post

ADDITIO.

a ¶Dic,ꝙ ille tex.loquit̃ in vlt. volūt.nos in ↄtractib.Secundo in l.Seio.petitur legatum tanquã lucrum,in hac.l.consideratur tanquam interesse: quia tempus vacuum non debet sibi nocere.Bar.in l.1.§.diuus.ſ.alleg. BELLOT.

l. poſt duos, quando vnica tantum præſtatio ſalarij pro toto
anno erat facienda: puta, quia Poteſtati erat taxatum ſalariũ
mille ducatorum in anno. Secus qñ præſtatio erat fienda per
ſingulos menſes: puta, quia Poteſtati ſoluebant ſingulo mēſe
centum ducati. Nam ſi poteſtas moriatur in medio vnius mē-
ſis, bene hæredes debent habere ſalarium totius illius menſis,
& non totius anni. Idem tenet Bal.in c.1.quis di. Dux, vel Mar.
circa fi. per rationem: quia ſalarium pro primo anno cenſetur
purum, pro ſeq. conditionale. l.ſi Stichum.§.ſtipulatio.ff.de ver.
obli. Nimirum ſi pro menſe, vel anno inchoato tantum tranſ-
mittit ad hæredes. Iſta fuit ratio aſſignata per Bar. hic in 2.col.
circa fin. dum dicit, ꝙ in iſto ſalario pro futuro tempore ineſt
tacita conditio operarum, vt hic per eum. Et conſidera, ꝙ iſta
ratio Bart. procedit ſiue ſalarium ſit vnicum, ſiue diuiſum per
menſes, vel annos, vtrobique ineſt tacita conditio operarum.
Et ideo iſta limitatio redditur periculoſa. nec etiam apparet, ꝙ
in illa. l. poſt duos. ſalarium eſſet diſtinctum per tempora; veri-
ſimiliter tñ eſſe debuit, & contra iſtam limit. tenet Alex. hic,
ponderando Bar.in d.§. diuus. in pleriſque locis, quæ commu-
39 niter ſunt corrupta, vt hic per eum. ¶† Secundò limita ſecun-
dum Pau.de Caſt. vt cõmunis concluſio procedat in Prælide,
ſeu Poteſtate mortuo: Secus eſt in aſſeſſore propter rationem
Bar.hic: quia aſſeſſori debetur ſalarium propter operam tm̃.
Item ponderando ſubtiliter rationem Bart. dum vult, ꝙ hære-
dib. Poteſtatis ideo ſalarium debeatur: quia aliàs eſſet iniquũ,
cùm ipſi alijs (puta aſſeſſorib.) teneãtur ſalarium præſtare: iſta
ratio ceſſat in aſſeſſore mortuo. Sed caue: quia ob. dict. l. poſt
duos. & per quam ibi Sal. tenet contrarium. & idem tenet Bar.
in l.fi.C.de dome. & prote. lib.12. & latius d. Alex. hic poſt Bar.
40 in §. diuus. ¶† Adde etiam idem eſſe in Doctore legēte:[a] quia
a ſi moriatur in medio anni, tranſmittit ad hæredes totius anni
ſalarium. Ita ſing tenet Bal. & vidi ſæpius in facto. l.1. in vlt.col.
C.de ſuffru. Mouetur, quia totius anni vna lect. eſt. l. diuortio.
§.fi.ff.ſol.mat. & ideo vnum eſt ſalarium, & indiuiſibile, quo ad
tranſmiſſionem. Adde, ꝙ de hoc eſt glo.ord.in l.1.§.diuus.ff.de
var. & extraor.cog.in gl.mag.poſt.medium in verſi.quid in Po
teſtate mortuo. & ibi Bart.in vlt.col.in verſi.3. caſu in do.idem
Lau.hic per iſtam legem. Aduerte, ꝙ Bal.ibi loquitur, qñ Do-
ctor legens eſt mortuus, ſi autem viueret, & nõ legeret per to-
tum annum, non debet habere ſalarium, niſi pro rata tempo-
ris, quo legit, ſm Bal.in l.j.2.op.C.de leg. & l.2.C.loc. & in l.æde.
in 3.col.eo.tit. vbi fortius tenet, ꝙ quando non legit per totum
annum, nihil debet habere de ſalario, etiã pro rata temporis,
quo legit. Et ad prædicta vide Bal.in l.ſi ea conditione.C.de cõ-
41 di.inſer.† Item adde, ꝙ ſi Doctor, vel ſtipēdiarius ſe abſentent
cum licentia principis, debent habere ſalariũ pro illo tempore
quo abſentes ſteterunt, gl.in l.deſertorem.§.ſi ad idem.ff.de re
mil. quam pro no. alleg. Bal.in d.l.ſi ea conditione. & eſt text.in
l.hac.lege. & ibi Bar.C. de proxi.ſa.ſcri.lib.12. Bald.in Auth.ha-
42 bita, in 8.col. C.ne fil.pro patre.† Imò plus dicit Bal. in d.l.ſi ea
conditione, circa fi. ꝙ nedum debet habere ſalarium pro tpe,
quo fuit abſens: ſed etiam pro tempore in eundo, & redeun-
do. Ad hoc vltimum facit, ꝙ not. Bart.in l.ſuo victu.in fin.ff.de
oper.libe. vbi not. ꝙ ſi conduxi medicum, vel aduocatum ad
certum locum pro ſalario certo in die, debet etiam habere ſa-
larium in dieb. quibus vadit, & reuertitur. & Bald.in l.liberti.in
8.col.C.de ope.lib. vide etiam in materia quæſtionem Bal. in l.
43 pen.C.de cond.ob.cauſa.† Succeſſiuè quærit Bar. quid ſi Pote-
ſtas non eſt ingreſſus officium, tñ ſe præparauerat ad ingredien
dum, ſi interim moriatur, an hæredes ſui debeant habere ſala-
rium totius illius anni? & diſtinguit, vt hic per eũ. Facit. l. poſt
duos. in ver. peragere cęperit, alleg. in gl. Idem tenet Bal.in c.1
ad fin. quis di. Dux, vel Mar. & ibi addit rationem: quia com-
moda officij demum poſt adminiſtrationem debentur. l.1.C.
de primip. li.12. Idem tenet Imo.in c. propter ſterilitatem. in 13.
col. & ſeq. de loc. & latius d. Alex. hic, quicquid indiſtinctè te-
neat Bar.in d.§. diuus. in 6.col. vbi tenet conſilium eius, ꝙ hic, ꝙ
præſes etiam ſi non ſit ingreſſus officium, nec per ſe, nec per
ſubſtitutum, debent tñ indiſtinctè hæredes habere eius ſalariũ:
quia in talib. magnis dignitatib. conſequitur, quis ius à tempo
re collati officij, non à tempore adeptionis: ſed illum reprobat
Imo. vbi ſ. latè refert, & ſequitur Alex. hic, ad quem te remitto.
Lud. Rom. hic etiam reprobat primum membrum Bart. quia
eſt caſus ſpecialis in l.1.C.de primip. ergo in contrarium eſt ius
44 commune. † Item, quia qñ quis ſeruit per ſubſtitutum,[b] & nõ
b per ſeipſum, non debet habere emolumentum. l.2. ff.de excuſ.
tuto. Sed reſponde, ꝙ illa lex non procedit in caſu neceſſitatis,
prout limitat Bal. Caue tamen, dum Bar. alleg. l.ſi pecuniam. in
princip. de condi. ob cau. Nam ineptè alleg. illam legem, quæ
loquitur in contractibus innominatis, in quibus re integra be-
ne eſt locus pœnitentiæ, vt ibi. Nos loquimur in contractu no-
minato locationis, vbi etiam re integra non eſt locus pœniten
tiæ. l.in commodato.§.ſicut.ff.cõ. & l.ſicut.C.de actio. & oblig.
Et ita dicit ipſemet Bart. & melius in d.§. diuus. in pen.colum.
Præterea ſecundum illam. l.ſi pecuniam. in prin. ſola præpara-
menta faciunt deſinere rem eſſe integram: & tamen Bart. hic
vult, ꝙ vltra præparamenta debeat Poteſtas per alium facere
45 ingreſſum officij. ¶† Quærit etiam Bar. an officialis remotus
propter ſuam culpam debeat habere ſalarium totius tempo-
ris; & determinat, quòd pro tempore præterito, quo ſeruiuit,
c debet habere, ſed non pro futuro.[c] adde not. tex. in l.2.ff.de itin.
actuque priuat. Idem & plenius tenet Bar.in l. Meuia. in princ.
ff.de ann.legat. & in dict.§. diuus. ad fin. & in l.iudices. C.de ann.
& trib. libr.10. Bald.in l.1. ad fin.C.de ſuffr. & in l.æde. in 3. col.
C.loc. In contrarium fortiter facit l.etiam ſi partis. ff.de lega.1.
per quem text. not. ibi Bald. ꝙ ſi poteſtas recedat ab officio per
vnum menſem ante finem anni, debet carere toto ſalario Bar.
in d.l. Meuia. reſpondet, & malè arguendo de re ad tempus. l.
miles ita hæredem. in princip. ff.de milit.teſtam. vnde reſpon-
de ſecundum Raphael. Cu.in d.l. etiam ſi partis. ꝙ procedit in
legato, ꝙ eſt indiuiduum. & ſic non poteſt acceptari in parte,
vel diuidi. l.neminem.ff.de lega. Limita prædictam concluſio.
non procedere in officiali deputato ad exigendas collectas, ſeu
pecunias, publicas: quia ſi remoueatur, perdit ſalarium etiam
præteriti temporis. l.iudices. & ibi Barto. ad hoc not. C. de ann.
46 & trib. lib.10. ¶† Quid etiam ſit in famulo, qui promiſit ſeruire
per annum pro certo ſalario, ſi ante expellatur, vel ipſe rece-
dat, an debeat habere ſalariũ ſaltem præteriti temporis? dic,
vt per Bald.in l.2.C.loc. & in l.æde. in 2. colum. eod. titu. in verſ.
ſed pone famulus, vbi dixi, ꝙ licèt de rigore nullum debeat ha
bere ſalarium: tamen attenta æquitate debet habere ſalarium
præteriti temporis: niſi domini multum intereſſet propter re-
ceſſum famuli. Facit, ꝙ vult glo.in l.ſi vno.§. item cum quidã.
& ibi Bart.in 3. & vltim.col.ff.loc. vbi vult. gl. & ibi ſentit Bart. ꝙ
47 nullum debeat habere ſalarium, ſed tene cum Bald. ¶† Quid
d autem de famulo infirmo,[d] an debeat habere ſalarium pro
tempore, quo fuit infirmus, & ſic non potuit ſeruire domi-
no? Eſt quæſtio valde dubia, & magnum eſt eligere, quid te-
nendum propter tot auctoritates, pro & contra. Glo. in l. ar-
boribus.§.de illo. in ver. ægrotante. ff.de vſufru. tenet arg. illius
tex. quòd debeat habere ſalarium. Idem tenet Spec. titu. loc.§.
poſtquam. verſic. quid ſi mercenarius. per iura per eum allega-
ta, & quia per eum non ſtetit. Idem tenent Imo. & Ioan. And.
in c. propter ſterilitatem de loc. Hoſtien. in ſumma titu. de loc.
§. quæ actiones. verſic. quod autem. cum ſequen. Bald. in l. fin.
48 C.de conditio. inſer. circa fin. quem infra referam.† Pro iſta
opin. facit, quod pulchrè not. Bart.in l.ſi cui.§. tandiu. per illum
text.ff.ex quibus cau. maior. vbi. not. quòd ſi Ambaſiatores in-
e firmentur[e] in itinere, tandiu debent habere ſalarium, quandiu
ſtant infirmi, quod dicit eſſe perpetuò notandum. Contra de
famulo infirmo, ꝙ non debeat habere ſalarium pro tempore
infirmitatis, tenet Bar.in l.opere teſtamento. ff.de vſufruct. vbi
reprobat. glo.in d.§. de illo. & Barto.in l.ſi vno.§. item cum qui-
dam. ff.loc. & Bal ſibi contrarius in d.l. liberti. in 6.col. & expreſ-
sè do. Anto. & Pet. de Anchar. in d.c. propter ſterilitatem. & ibi
Imo. in 12.col. per text. in d.§. item cum quidam. cui bene non
f poteſt reſponderi. Imò fortius vult Bar.[f] in d.§. item cum qui-
dam, in fin.col. ꝙ ſi famulus ſteterit infirmus per duos, vel tres
menſes, non debet habere ſalarium illius temporis, quo ſtetit
infirmus etiam ſi poſtea ſanatus velit per tantundem tempus
ſeruire. Facit, ꝙ vult Bart.in l. ſi ita ſtipulatus eſſem abs te.ff.de
ver.ob. tamen in contrarium tenet Bal.in d.l.fi.in fin.C.de con-
di.inſer. vbi formaliter tenet, quòd famulus debet habere ſala-
rium pro tempore infirmitatis, dummodo poſtea per tantun-
49 dem tempus ſeruiat. ¶† Quid in officiali remoto propter in-
firmitatem, ſi alius ſit ſubrogatus iuxta. l. ſi quos.C.de offi.præ-
fec.preto.or. an ſi poſtea ſanetur, debeat recuperare officium,
& habere ſalarium temporis, quo fuit infirmus? Tenet Alber.
hic, ꝙ recuperat tm̃ officiũ non ſalariũ, per l.2.ff.de iure immu.
De quo vide per eundem in d.l.ſi quos. Gl. in ver. eodẽ tempo-
re. diuiditur in tres partes. In 1. declarat tex. In 2. format.q. In 3.
alle. concor. In 2. parte adde, ꝙ idẽ tenet gl.in d.l.ſed addes.§.ſi.
Facit

ADDITIONES.

a ¶Legente. Adde glo.fin. & ibi Doct.in l.poteſt. C.de aduo.diuer.iud. Spec.tit. de ſalar.§.fin.

b ¶Subſtitutum. Adde Spec.tit.de ſala.in §.vtrum.verſic. quid ſi Doct. Petr. de Anch.in c.extirpandæ.in §.quia verò. de præben.

PVRPV.

c ¶Pro futuro. Adde Iaſ.in l.nemo.col.116. de leg.1.

d ¶Infirmo. Adde Barto.in l.ſi vno.in §.item cum quidam. ff.loc.conſil. incip. ſacrilegus.

e ¶Infirmentur. Adde Io.de Ana. in c.quam ſit.in 1.col.de iudæ.

f ¶Vult Bar. Adde Pan.in c.fi.in no.de iud. PVRPV.

Facit regula.l.Labeo ſcribit ſi mihi bibliothecam.ff.de contra-
hend.empt.l.ſi quis domum.in prin.ff.loc.l.qui autem.§.1.ff.de
conſti.pecu.& cum glo.tenent alij excepto Lau.qui reprobat.
ſed reſponde, vt hic per Alex.Limita conclu. gl. dupliciter,vt
per Ful.& Alex.hic. alias gl.declaraui in euidentialib.

SVMMARIVM.

1 *Eodem tempore non poteſt quis eſſe aſſeſſor, & aduocatus in eodem auditorio.*
2 *Ciuis non prohibetur eſſe aſſeſſor curatoris reipublicæ.*
3 *Curator reipublicæ accipitur pro adminiſtratore reipublicæ.*

LEX V. & VI.

1 COnſiliarijs. † Eodem tempore nõ po
teſt qs eſſe aſſeſſor, & ad-
uocatus in eodem auditorio: ſed in diuerſis ſic.h.d.
tamen hoc vltimum eſt correctum per l. fi.C.cod.
2 allegatam in gl. † Item non prohibetur ciuis eſſe aſſeſſor cura-
* toris reipublicæ.h.d.cum l.ſeq. ¶Gl. *& communiter Doct.* intelli-
gunt curatorem reipubl.i.procuratorem fiſci, vel Cæſaris, &
ſic curatorem capiunt pro procuratore, quod eſt violare text.
Item ꝙ reſpub.& fiſcus ſint pro eo.De quo latè per Bar.in rub.
C.de iure fiſ.lib.10.per Bar.& Bal.in l.1.C.de pœna iud. Cy. Bal.
3 & Angel.in proœm.ffforum. † Congruentius intelligit Pau.de
Caſt.curatorem reipubl.hoc eſt adminiſtratorẽ reipubl. l.pręſes.C.de tranſa.& vt ſunt hodie Anciani, ſeu Decuriones deputati circa vtilia reipub.& rationem huius tex. reddit text.q a publico ſalario non fruitur: quia ei non eſt ſtatutum de publico ſalarium,quia cauſæ ſunt paucæ,& ideo vix poſſet reperiri alius aſſeſſor,quàm ciuis.Item ſolùm cognoſcit inter fiſcũ, & priuatum. vt in glo.

SVMMARIVM.

1 *Appellatione iuriſdictionis in dubio venit etiam delegata.*
2 *Verba in dubio debent accipi in potentiori ſignificatu.*
3 *Iuriſdictio ordinaria eſt potentior delegata.*

De iuriſd.om.iud. Rub.

¶Ammodo ingrediemur materias difficiles, vnde dicit Fulg.in l.1.circa prin.j.eo. ꝙ quando erat ſcholaris,in alijs materijs ſtudio camerario aliquid percipiebat: ſed in iſta nihil potuit intelligere, niſi quando audiuit in ſcholis voce magiſtra.¶In gloſſ.rubr.diuide eam in duas partes. In prima continuat rub. In ſecunda format q. Secunda ibi, ſed quæ eſt differentia. Secunda ſubdiuiditur in quatuor partes,prout format. q. & tres differentias ponit,quę patent in gl.Teneas quam vis, ſecundũ Doct.hic. Mihi tamen plus placet prima: quia ſecunda poſſet
1 infringi.† Ex iſta tamen gloſſ.not.d. Alex. ꝙ appel.iuriſdictionis in dubio venit etiam iuriſdictio deleg.nedum ordinaria,licèt ſecundum eum iſta gl.ad hoc non ponderetur à Doctoribus.vnde dicit hic eſſe glo.ordin.contra d.Ant.de Butr.in c.ſua nobis.de offi.vic.vbi indiſcuſsè dicit, ꝙ appellatione iuriſdi.in
a dubio intelligitur de ordinaria, [a] & ſuper hoc diſtinguit dom. Alex.vt hic per eum, & plenius in l.ait prætor.in prin.in vltim. col.ff.de re iud.Teneo opin.d.Ant.de But.quam confirmo tali
2 ratione.† Nam verba in dubio debent intelligi in actu potentiori.l.1.§.qui in perpetuum.ff.ſi ager.vect.vel emphy.pe.l.quęritur.ff.de ſtat.homin.ſed ſic eſt,ꝙ licèt delegatus cenſeatur dignior ordinario: tamen iuriſdictio ordinaria eſt firmior, & potentior,quàm ſit iuriſdictio delegata, Arch.in c.ſi Epiſcopus.2. q.6.quem refert,& ſequitur Bal. in l.ſi vt proponis in 3.col. C. quomodo, & quando iud.& in c.in literis.de offi.deleg.& latè, & per plura fundamenta.d.Alex.in rub.s.de off.eius. Nec obſt. iſta gl. quia mihi nihil facit.loquitur.n.gl. capiendo iuriſdictionem in genere, prout capitur in tit.dum dicitur de iuriſd.om. iud.ꝙ tunc comprehendit nedum propriam iuriſdictionem, & ſic ordinariam; ſed etiam habentes delegatam. Sed nos loquimur,quando in aliqua materia fit ſimpliciter mentio de iu-
3 riſdictione.† Nam tunc credo, ꝙ in dubio intelligatur de ordinaria tanquam de potentiori, vt ſupra dixi.

ADDITIO.

a ¶Ordinaria. Adde gl.in ver.iurgia.in c.perlectis.25.diſtin.glo. in cap.licèt.de offi.vic.libr.6.

SVMMARIVM.

1 *Officium iudicis complectitur omnia, quæ iudex ratione ſuæ iuriſdictionis poteſt exercere.*
2 *Officium multipliciter capitur.*
3 *Verbum, poteſt, de per ſe non importat neceſſitatem, ſed voluntatem.*
4 *Pater, ſi dicat in teſtamento,Relinquo filium ſub poteſtate matris ſuæ, an per hæc verba eam tutricem teſtamentariam faciat?*
5 *Sententia de mittendo aliquem in poſſeſſionem,dicitur diffinitiua.*
6 *Pupillorum fauore licèt inductum ſit,quòd datio tutoris,quæ eſt mixti imperij,poſſit delegari: tamen alia,quæ ſunt mixti imperij fauore pupillorum delegari non poſſunt.*
7 *Iuriſdictio, & officium iudicis an ſint idem.*
8 *Officium iudicis,& actio an ſint idem.*
9 *Officium iudicis, & exceptio an ſint idem.*
10 *Reſtitutio in integrũ an à minore peti poſſit, ſi ex forma ſtatuit nulla poteſt opponi exceptio contra inſtrumentum publicum.*
11 *Officium iudicis eſt triplex.*
12 *Iuriſdictio an cohæreat territorio.*
13 *Caſtro præſcripto,an intelligatur præſcripta iuriſdictio.*
14 *Iuriſdictio non venit appellatione bonorum,vel rerum,vel ſubſtantiæ: cùm ipſa ſit qualitas territorij.*
15 *Princeps,qui conceſſit mihi caſtrum cum territorio, & ſic cum iuriſdictione, ſi poſtea addit territorium caſtro,intelligitur etiam addere iuriſdictionem,& vide limita.nu.16.*
17 *Caſtro donato, an intelligatur donatum merum, & mixtum imperium.*
18 *Ciuitates, caſtra, & villæ non habent iuriſdictionem, ſed populus earum.*
19 *Licèt non ſit reperire ſeruitutem ſeruitutis, eſt tamen reperire iuriſdictionem iuriſdictionis.*

LEX PRIMA.

1 IVs dicentis. † Officium iudicis cõplectit̃ omnia,quæ iudex ratione ſuæ iuriſdictionis poteſt exercere. Ideo dr̃ latiſſimum.h.d. Et licèt in text.ſolùm ponantur quatuor exempla, quorũ tria ſunt de mixto imperio: poteſt addere plura alia, quæ plene ponit Spe. in tit.de offi.iudi.§.1.& quare tex.dicat ius dicentis,tangit gl.&
2 ibi dicam.¶†In tex.ibi officium. [a] Iſte terminus [b] officiũ,mul
a tipliciter capitur,vt per Arch.in c.1.de conſue.in 6. Io.And.&
b alij.in c.de multa.de præb.& latè Alber. hic poſt Gul. & in dictionario ſuo in verbo officiũ.Ang.& Mod.hic, & Bal.in rubr. C.de ope.libe.& no.in l.1.in 3.col.C.ſi à non compe.iu. & in l. fi.C.vbi.& apud quem.plenè Sal.in l.pro officio.poſt gl.de neg. geſt.ſed in l.noſtra.ſecundum Gul. Alb.& Mod.officium capitur pro exercitio iuriſdictio.Alibi capitur pro nudo miniſterio ſine aliqua iuriſdictione: vt patet in tit.s. de offi aſſeſſ.cùm aſſeſſor nullam penitus iuriſdictionem habeãt,vt dixi in l.1.illius tit.Item in decretalib.in tit. de offi.cuſto. & de offic.ſacriſtæ.& ſimilib.qui habent officium ſine iuriſdictione:& ideo dubitãt. Can.in rub.de offi.dele.Statuto ciuitatis Bono.cauetur. ꝙ qui habuit officium in ciuitate non poſſit intra annũ ad aliud officium promoueri,an ille, qui fuit deputatus ad cuſtodiam portarum, vel arcis, vbi nulla vertitur iuriſdi.comprehendatur in ſtatuto? quod etiam tangit Alex.hic, & diffusè Andr. Barb.in rub.de off.deleg.Aliquando etiam capitur officium pro adminiſtratione,vt quando dicimus,officialis non poteſt conueniri officio durante,ideſt, durante adminiſtratione officij. l.pars literarum.ff.de iud.l.Senatuſcon. ff.de offi.præſid. ſecundũ Alb. hic.Quæ autem differentia ſit inter officium,& poteſtatem,cũ in decretalib.habeatur de off.& po.iu.dele. & naturæ copulæ,
c &, [c] eſt cadere inter diuerſa.declarant Can. in d.rub.& dicunt, ꝙ Papa ſic intitulauit, quia intẽdit duo principaliter in illo tit. tractare. Primò quid,quale,& quantum ſit officium.Secundò qualis, & quãta ſit eius poteſtas, vt ibi plenius per eos maximè Mod. ¶In tex.ibi latiſſimum.quare nõ dixit,longiſſimum? dic. vt per Bar.hic,tamen dubium maius eſt cum Iuriſc.vtatur ſuperlatiuo ſupra quẽ gradum nihil eſt l.vbi aũt non apparet.ff. de ver.ob.l.cum poſt.§.gener. ff.de iur.dot. & tñ exempla text. ſunt de mixto imperio, de mero verbũ nullum. quõ ergo poteſt dici latiſſimum, ſi verũ eſſet, ꝙ eis, quæ ſunt meri imperij,
* non cõpeteret ius dicendi? Bar.*& cõiter Doct.* rñdent,& dicunt, ꝙ dictio &,poſita in tex.implicat quęcunq; alia exempla,& ſic etiã cauſas meri imperij, ſed iſtud non placet Fulgo.nec mihi, quia ſic implicaret caſum magis dubitabilem, quod eſt abſurdum, & eſſet perinde ac ſi tex.diceret,non ſolum iudex poteſt damnare ad mortem, ſed etiam dare bon.poſ. & tamẽ implicatiua,

ADDITIONES.

a ¶Officium.Adde Panor.& Fely.in c.poſt ceſſionem. de prob. PVRPV.
b ¶Terminus officium.Adde Cald.& Abb.in c.poſt ceſſionem,de prob.Abb in cle.diſpendioſam.in apoſt.de iud.Albe.de Roſ.in 4.part.ſtatut.q.23.Cardin. conſi.1.in tit. de tranſ. præla.
c ¶ Copulæ,&. Adde Bar.in l.ſi finita.in §.eleganter.ff.de dam.infect.Iacob.de Are.in diſp.inci.quidam paterfam.Ful.conſi.8.incip.do. Pet. Longus.

catiua, &,debet implicare casum minus dubitabilem: secundum gl.in l.illud.ff.ad l.aquil.& in l. quod si minor.§.restitutio. ff.de mino. Soleo declarare in l.qui se patris. C.vnde lib.vnde dicit Rap.Fulg. ꝙ Iuriscon.in hoc tit.intendit tractare de causis pecuniarijs,& ciuilib. & sic de causis, quæ sunt mixti imperij, non autem de causis criminalib.quarum, vt dicit text. Insti.de pub.iud.magna dissimilitudo est à ciuilib.Nam de criminalib. facit specialem tractatum: imò duos libros speciales.s.ff.de priuat. delict. cum seq. & de pub.iud.cum seq. Sed nec istud placet.Procederet enim quando merum imperium cõsisteret solum in causis criminalib.sed cum etiam consistat in ciuilibus, prout est condere statuta,creare tabelliones: ista sunt meri imperij.Similiter concedere licentiam trahendi aquam de flumine pub.vt dicetur in l.imperium.§.eo.in tex. ibi tutores constituere. Intellige etiam nemine petente,secundum tñ,ꝙ declarat Bar.post gl.ibi in l.hoc autè.in prin.& in l. Fulcinius.§.adeo. ff.ex quib.cau.in pos.ea.Bald.in c.1.de mil.vas. qui contu.est.& in l.nec quicquam.§.1.10.col.s.de off.procon.& latè Alex.hic, quem vide.In tex.ibi iudices litigantib.dare. Istud exemplum secundum gl.& omnes non est de mixto imperio,vt præcedẽtia: sed est de iurisdictione, vt videtur tex.dicere.l. imperium. §.eo.De hoc dicam statim in gl.1.in ver. ius dicentis,dum facit differentiam inter ius dicentem, & iudicem. Et adde bonum tex.in l.voluit.§.1.ff.de interro.act. Sed Bart.Alber.& communiter Mod.reprobant istam differentiam per tex. in c.forus.de verb.sign.vbi iudex dicitur idem,ꝙ ius dicens. Potes dicere, ꝙ iuriscon.dixit ius dicentis,vt ostendat se loqui de his,qui habẽt iurisdictionem actu: ad differentiam eorum qui solum habẽt iurisdictionem habitu,vt sunt iudices chartularij, de quib. est gl.in l.1.ff.de iud.& in l.rem non nouam. C.eo.secundum Bal. & Lud.Rom.hic.Et istud tene. aliter etiam saluant glo. Sal.&
2 Alex.hic,aliter Ang.sed nõ curo referre.† Item aduerte, dũ gl. dicit,ꝙ delegare nõ est mixti imperij,sed simplicis iurisdict.diẽ dicit gl.fi.& cum istis gl.transeunt omnes,& text.est clarus in l. imperium.in fi.s.eo.nec vnquam fui de hoc bene clarus. Nam imò delegare est mixti imperij,& nullo modo potest esse simplicis iurisdictionis: patet,quia expeditur offi. nobili ad priuatam vtil.ergo est mixti imperij: Nam illud dicitur iurisdictionis in specie,qđ expeditur iure actionis, & mediante offic.iudi. mercenario illi deseruiente. Istæ sunt diffinitiones doctorum approbatæ in d.l.imperium.nec dicatur prout dicit d. Alex.in d.l.imperium.in vlti.col. ꝙ ideo delegare sit iurisdictionis: eo quia competit cuilibet magistratui ordinario. Nam ista solutio non tollit obiectum,nec etiam est vera: quia etiam aliqua, quæ sunt mixti imperij,competũt iure cuiuslibet magistratus, vt per Bart.in d.l.imperium. quia pendet ab intellectu illius legis,& declarabo,an delegare iudicem possit dici,ꝙ expediatur officio iudicis mercenario. Bene fateor, ꝙ illæ causæ,quæ sunt delegabiles,sunt iurisdictionis,sed ꝙ actus delegandi,& sic dandi iudicem dicatur iurisdictionis, necessariũ est, ꝙ expediatur officio iudicis mercenario,ibi dicam: In glo.in ver. bono. mirandum est de gl. ꝙ laborauerit ad probandum, ꝙ concedere bono.possess.sit mixti imperij, cùm de hoc sit ad literam text. clarus in d.l.imperium,in ver.mixtum,& tanto plus, quia arg. glo.in omni parte est falsum.Primò enim dicit,ꝙ non est meri imperii,eo quia non consistit in animaduersione,quia merum imperium cõsistit etiam in alijs multis, quæ nõ sunt animaduersio in corpus.Nam condere statuta, creare tabelliones,concedere licentiam trahendi aquã ex flum.publico: ista & multa alia similia sunt meri imperij, vt dicetur in d.l.imperium. & tamen non consistunt in animaduersione. Item dum gl.dicit, ꝙ est mixti imperij,quia non potest delegari. Nec istud est semper verum, quia multa, quæ sunt mixti imperij,possunt delegari,vel quæ sunt mixti imperij inferioris,vt ibi dicetur. Poterat gl.melius probare, ꝙ esset mixti imperij, & non meri, nec iurisdictionis in specie,eo quia expeditur offi.iud.nobili, & ad priuatam vtil.non autem publicam principaliter,ergo non est meri imperij.quia illud expeditur principaliter ad pub.vtil. Itẽ non est iurisdictionis simplicis, quia illud expeditur offic.iudi. mercenario. Dum postea glo.subdit hodiè contra, ego intelligo istam glo.aliter,quàm Doct.secundum legem quam alleg. Dictum enim gl.debet semper intelligi ſm legem, quam alle. vt inquit Bar.in l.non solum.§. si liberationis verba. ff.de liber. leg.& Io.And.in c.cùm nuncius.de testi. Sal.in l.si ex cautione. in 10.col.C.de non nu.pecu.Vult ergo dicere gl.ꝙ licèt in bon. pos.requireretur causæ cognitio,vt s.dixi,hodiè est contra, qa nulla causæ cognitio requiritur.l.fi.alleg.in glo.quæ proprie dicit hoc. Doct.omnes aliter intelligunt istam glo.quia proximè dixerat,ꝙ bon.pos.mixti imperij est, & successiuè subdit hodiè contra,ꝙ bon.pos.nõ sit mixti imperij, prout etiam tenet Spe. in hoc tit.§.1.in versi.an bonorum. Istud reprobant antiqui.& postea Bar.& Ang.hic, & Bar.in l.3.§.si causa cognita.ff.de bon. pos.qđ prosequere,vt latè per dom.Alex.hic, licèt Bald.Ful.& Lud.hic defendant gl.sed non curo referre. Sed ista glo.potest subtilius induci, vt velit illud, qđ dicunt Doct.eam velle.Nam ex quo dicit,ꝙ hodiè in bono.pos.non requiritur causæ cognitio, per consequens cessat ratio, per quam gl. concludebant.s. ꝙ olim esset mixti imperij, quia requirebat causæ cognitionẽ, ergo à cessante ratione, cùm hodiè sit contra, elicitur ex hac glo.ꝙ non est mixti imperij. In glo. in ver.potest,dum supplet
* ad tex.& necesse habet,cum ista suppletione gl.ad tex. *transeũt omnes Doct.* & antiqui, & Moder. qđ est facile redarguere text.
3 † Ex ista glo.no.ꝙ verbum,potest, [a] de per se non importat ne-
a cessitatem,sed voluntatem.l.sæpe audiui Cæsarem, vbi glo.& Docto.ff.de offic.præsid.nisi essent verba geminata, puta quia quia diceretur possit,& debeat.c.1.in versi. possumus. & debemus,vt eccle.benefi.d. Alex.consi.223. in 2.vol. incip.visis verbis dicti testamenti.in fi.Ibi tamen alleg.alia iura, quæ nihil faciunt.Facit te.in c.eam te.in versi.mandatum dedimus, & præceptum: & ibi Bal.de rescrip.Tñ aliquando verbum potest,ratione subiectæ materiæ necessitatem importat,vt hic secundũ Mod.& l.si mandauero tibi.§.fi.vbi similis gl.ff.mand.in Auth. sed & periculum. C. sine censu vel reliq. Adde idem ècontra, vt patet in l.1.in prin.in ver.oportet. vbi gl.ff.de iust. & iur. imò fortius ratione subiectæ materiæ verbum necessitatiuum, debet,etiam si adijciatur dictio præcisa,omnino: vt quia dica-
b tur,omnino debet,[b] tamen nõ importat necessitatem,sed honestatem.tex.est valde signandus in c.1.in versi. omnino debet, & ibi gl.fi.de despon.impu.& ibi do. Abb.multum no. ad hoc, & ante eum alleg gl.in cle.attendentes.in ver.debeant, de statu mona.¶Ex ista etiam parte glo.no.Ang.Ful. & Lau.hic,ꝙ verbum,potest,relatum ad iudicem parte instãte,& si iustè petat, importat necessitatem: & ita procedat gl.subaudiendo, iũcta regula.l.4.§.hoc autem iudicium.ff.de damn.infec.l.1. §. magistratib.ff.de magi.conue. Ego puto, ꝙ text.bene & propriè stet prout iacet absque aliqua subauditione.Nam iuriscon.in hac. l.vult ostendere quantam potentiam habeat officium iudi.& sic quantum possit: & dicit,ꝙ potest,& illa, quæ sunt in tex.& multa alia: Nunquid autem iudex teneatur illa facere? Non est materia huius legis,sed l.de qua re. & in l.nõ quicquid. ff.de iud.hr in l.4.§.hoc autem iudicium.ff.de dam.infec. & sic text. sine subauditione bene dicit potest: quia postea, an teneatur, non est intentio huius.l. Et iste est verus intellectus huius text. qui vult declarare quid, & quantum possit iudex, vt appareat
c officium esse latissimum.[c] ¶ Not.successiuè ex gl.diffinitionẽ iurisdictionis. Similem gl.habes in §. iusiuran.in ver.iurisdictione.in Auth.de defen.ciu.per Bal.in c.1.§.ad hoc.in 2.col.de pace iur.fir. Declara istam diffinitionem per singula verba, vt hic
4 per Bar.† & dum circa dictionem potestas, alleg.tex.in l.potestatis verbo.ff.de ver.sig.qui declarat tripliciter accipi. Adde,ꝙ si pater in testamento dicat, relinquo filium sub potestate matris suæ, per hæc verba eam relinquit tutricem testamentariã, tex.est in c.ex parte M. & ibi Bal.in fi.ad hoc not.de app.qđ adde ad ea,quæ plenius dixi in l.manumissiones.s.de iust. & iur.& dic,vt ibi dixi.Successiuè Bar.huic diffinitioni addit, tanquam à publica persona, & sequitur do. Alex.hic reiecta saluatione Ang.& puto,ꝙ non sit necesse, quia illa verba cum necessitate iurisdicendi,non conueniunt patri, nec tutori, nec domino, qui etiam si essent iudices,non possent ius dicere in causa filiorum suorum.l.qui iurisdictioni.§.eo.prout etiam dicit Ful.hic. & l.Senatuscon.ff.de offi.præsid. Patet, quia Bart.dum vult, ꝙ ista verba cõueniant patri,dño,& tutori,calumniatur,& dicit, ꝙ ipsi habent necesse ius dicere.i.facere,qđ iura disponũt. Sed hoc non est ius dicere: sed obseruare,qđ ius dicit.Vñ intelligẽdo verba diffinitionis propriè,illis non cõueniunt: & sic diffinitio per se est bona. Tu ↄsidera, ꝙ ista diffinitio vr̃ diminuta ex alio: quia non conuenit omnib.diffinitis: ergo nõ est bona.l.1. §.dolum.cũ si.ff.de dolo.Nã in diffinitione dr̃ cum necessitate iurisdicendi:& tñ reperitur iurisdictio vera, vbi nõ est necessitas iurisdicendi. Patet in iudicib. chartularijs,de quib.dixi.s.in gl.1.qui habẽt iurisdictionẽ habitu: & tñ non est cũ necessitate iurisdicendi.Itẽ princeps habet iurisdictionẽ,sed non est cũ necessitate.l.princeps.ff.de legi.Item si iudex sit excõicatus,vel suspensus.c.ad probandum.de re iud.Item si iudex sit extra territorium,habet iurisdictionem habitu, vt est glo.not.in l.3.ff.de offic.

ADDITIONES.

a ¶Verbum potest.Adde gl.& Bart.in l.Gallus.ff.de lib. & posthu.in l.1.ff.de in iust,rup.test.Inn.in c.sciscitatus.de rescrip.

b ¶Omnino debet.Adde gl.in c.ex parte.el 1,de offi.deleg.Ioan.de Imo.in c.in causis.de test.Io.de Ana.in c.qualiter,& quando,el 2.de accu.

c ¶Esse latissimum.Sequitur Ias.in l.more.col.12.§.eo.

offi.præsi.dixi in l.fin.§.de iusti.& iur. & tamen non est cum necessitate iuris dicendi: & sic vr, ꝙ hic solùm diffiniatur iurisdictio actualis, quam quis habet, & in potentia,& in actu: non autem diffiniatur iurisdictio habitualis, quam quis solùm habet habitu.Et hoc modo multum restringeretur ista diffinitio, quæ generaliter non congrueret omnib.diffinitis.Cogita si possit responderi saluando gl.Item peristam diffinitionem,in ver. æquitatis statuēdæ.Bar.in l.omnes populi.in 1.q.prin.§. de iust. & iur.tenet,ꝙ condere statuta,est iurisdictionis.Ibi examinaui, & reprobaui Bar.quia hic in glo.verbum,statuere,non ponitur pro statuta condere,vt capit Bar. sed pro eo,quod est pronunciare,vel decernere.l.pronunciatum.in prin.ff.de verb.sign.c.in his.eo.tit.in antiquis. An tamen hoc verum sit,ꝙ condere statuta,sit iurisdictionis,ponunt Bal.& latè Alexan.hic, dixi in d.l. omnes populi. in 1.q.prin.Item repugnat verbum necessitate, vt ibi plenius dixi. vnde autem dicatur iurisdictio, declaratur in l.imperium.in gl.magna,in ver.mixtum.post prin.& ibi Bar. in 2.col.j.eod.& glo.in d.§.iusiur. ¶Glo.in versi.possessionem, diuiditur in tres partes.In prima remouet contrarium.In secūda per viam quæstionis opponit,& dupliciter soluit. In tertia, de materia se remittit. Secunda ibi, sed nonne per vnum nuncium.Tertia ibi,& potes hic dicere. Materiam huius glo.videbis in l.iubere cauere.j.eo.& ex prima parte habes duo notare.
5 Primò ibi,si dicas de pronunciatione diffinitiua. ¶†No.ꝙ sententia de mittendo aliquem in possessionem dr diffinitiua: & ad hoc not.istam gl.Bal.Ful.Lud.& Mod.hic.sed gl.malè dicit, & contrarium tenet gl.in l.præsenti.§.sed si hoc.in ver.vsq; admodum.ad fi.C.de his,qui ad eccl.confu.& gl.in l. Fulcinius.§. quid sit latitare. ff.ex quib.cau.in poss.eatur.in ver. debet enim. in fi.& glo.in c.cum olim.de test. Quod non sit diffinitiua, patet ex doctr.gl.magistræ in cle.1.in ver.diffinitiua.de seq. pos. & fru. Nisi salues gl.in missione in possessionem ex secundo decreto,quæ vr habere effectum diffinitiuæ, ſm Bal.in l.2.in 10. q.ff.si ex nox.cau.aga.& latius per d.Alex.hic. sed ex primo decreto propriè est interlocutoria,licèt largè possit diffinitiua appellari,ſm Bal.Fulg.& Mod.cum alijs concor.vt hic per Alex. Secundò habes notare ex gl.ſm Iac.de Are. Cy.Bald.& Mod. hic, ꝙ maioris iurisdictionis est exequi, quàm pronunciare de exequendo: & hoc facit secundum eos,ꝙ iudex ex forma statuti vltima die offici non potest executionem facere: potest tamen pronunciare de exequendo, quod comproba, vt hic per Alex.¶In secunda parte glo.ibi,vel dic, aliud iubere, aliud delegare.glo.vult facere differentiam inter delegationem, & iussum.Nam delegatio dr quoties exercitium iurisdictionis trāsfertur in delegatum: sed quando iudex ordinarius pcipit nuncio,ꝙ aliquid faciat,exercitium iurisdictionis non transfertur in eum,sed nuda executio nudi ministerij, & ista non est delegatio,sed iussus: &idem dicit Bar.in l. & quia, vbi alij.j.e.¶Gl. in ver.tutores.diuidit in tres partes, prout tres format q. In prima disputat,an datio tutoris sit iurisdictionis: & sic an possit
6 delegari.Dixi.in l.1.in gl.in verbo,possunt.§.de off.eius.† In vlt. parte gl.habes,ꝙ licèt fauore pupillorum inductum sit, ꝙ datio tutoris, quæ est mixti imperij, possit delegari: tamen alia, quæ sunt mixti imperij,fauore pupillorum delegari non possunt etiam habenti iurisdictionem: vt est decernere bono.pos.
a pupillorum.[a] Ratio ſm gl.quia ista talia rarò accidunt: & lex considerat,quod plerunque,non qd raro euenit.Fatua vr hæc ratio: quia dare bono.pos.pup. & similia potest plerunq; euenire.Vera ergo ratio est,ſm Alb.& sentit Bart. hic aliqualiter: quia maius præiudicium prætenditur pupillo non habenti tutorem. Ideo eius fauore lex permittit dationem tutoris posse delegari,qd non est in alijs causis,postq̄ tutorem habet.Subdit tñ Bar. (sub dubio fortè,) vnum esse casum specialem, in quo causæ mixti imperij possunt delegari fauore pupilli:qñ aliàs pupil.haberet necesse litigare extra prouinciam, per l.1.C.quādo Imp.inter pup.& vid.quæ lex nihil facit, prout etiā dicit Fulg. hic: quia ibi bene dr,ꝙ pupillus non cogitur litigare extra prouinciā: nisi intelligas,qñ princeps delegaret extra prouinciā: licèt Alex.fatendo,ꝙ illa lex non probet, considerat, ꝙ ille casus sit fauorabilis,& possit recipere extēsionem, vt hic per eū. ¶Extra gl. Bar.format plures quæstiones, & quatuor tm prosequitur: & licèt Ful.dicat,ꝙ Bar.examinet 7.prin.mihi tamen
7 videtur,ꝙ non examinet nisi quatuor.† Prima est, an iurisdictio,& officium iudicis sint idem. In quo licèt Bart.faciat tres casus: tamen si consideras,tertius casus in nullo differt à secun
b do.[b] Fac ergo duos casus. Aut consideratur iurisdictio, vel officium in abstracto, & de per se: & sic non prout cohæret alicui personæ: vt cùm dicimus in ciuitate ista sunt variæ iurisdictiones,& infinita officia: tunc nihil differunt in effectu, licèt Barto.dicat, ꝙ differentia sit tunc: quia officium principaliter denotat personam in consequentiā iurisdictionis: secus ècontra. Cogita,cuius vtilitatis sit ista differentia Bart.an principaliter denotetur iurisdictio,vel persona,an in consequentiā. Aut consideratur officium iudicis,seu iurisdictio in concreto: & sic prout cohæret personæ,& tùnc iurisdictio, & officium in hoc differunt: quia iurisdictio est publica potestas iudicis: officiū autem est exercitium illius iurisdictionis; & sic se habent adinuicem,sicut diceremus in simili, ꝙ obligatio est ius, & actio est exercitium illius iuris.Istud est, quod in effectu vult Bart.in
8 tota.1.q.etiam in prin.2.q.princ.¶†Circa 2.q.inquantum quæritur,nunquid officium iudicis, & actio sint idem: (de quo etiā per gl.in l.1.in prin.ff.de eden.ponunt Doct.Insti.de act.in prin. vbi aliquando plenius dixi.Can.in c.fi.de offic.iud.) & breuiter concludendo dicta Bar.considera, ꝙ si loquimur de officio iudicis, quod solùm residet in persona iudicis, istud nihil habet commune cum actione, vt patet ex diffinitione, vt hic per Bar.& de hoc non est dubium. Aut loquimur de officio iudicis consistente in parte, largè tamen: & in hoc, quid differat ab actione, Bart.multa effundit verba. tamen circa istud officium iudicis,qd competit largo sumpto vocabulo,collige ex
c doctri. Bar.in effectu quatuor differentias[c] inter actionem, & officium iudicis.Prima est in natiuitate: quia actio præsupponit obligationē,ex qua nascitur.l.licèt.§.ea obligatio. ff. de procur.§.1.Inst.de actio.sed officium iudicis nullam præsupponit obligationem.l.qui per collusionem. ff.de actio. empti.l.quintus.ff.de ann.leg.nisi impropriè, & largo modo,vt est glo.in l.si seruum.§.sequitur.& ibi Ang.& Mod.notant pro singulari.ff. de verb.oblig.Bar.in l.fi.ff.de iniur.cum alijs concord. quæ traduntur hic,& in illo.§.sequitur.Ex ista differentia sequit correlariè secunda differentia, ꝙ quando intentatur actio,debet in conclusione libelli tale quid concludi,per qd appareat partem esse obligatam: sed in officio iudicis nō concluditur de aliqua obligatione.Adde Barto.in l.4.in bona lect. quæ communiter non habetur.C.depos.dom.Anto.& Imo.in c.fin.de officio iudicis,per Spec.& Ioan.And.in titu.de libel.conce.§.1.ver.sis tamen cautus: ibi tamen dicit not. Spec. ꝙ sustineretur libellus, in quo intentaretur officium iudicis, & reuera competit actio. Et idem tenet Ioan.And.in tit.de iurisd.om.iud.super rub.& d. Alex.hic: quemadmodum ècontra sustinetur libellus si quis intentat actionem,& solùm competit officium iudicis,secundum Bald.in l.& si fine,in vlt.col.C.ad Treb.d.Ant.de But.in c. examinata.in 9.col.de iud.& est tex.in c.ex literis.& ibi d. Ant. & Imo.ad hoc no.de pig.Et facit ratio,quia libellus debet omnimodo possibili sustineri etiam impropriando vocabula, vt dixi latè in l.sed & si possessoris.§.itē si iutauero.ff.de iureiuran. Alia differentia est: quia in his, quæ debentur officio iudicis, interpellatio extraiudicialis non constituit in mora, vt est tex. in l.cum postulassem.in prin.vbi Bar.& alij.ff. de dam. infect.& idem Barto.in l.vbi.§.1.ff.de edend.& in l.si ex legati causa.ff.de verbo.ob.Adde fortius, ꝙ etiam tunc per productionem libelli non constitueretur in mora, sed requiritur lit.contest.ita singulariter Bar.in l.denuntiasse.§.quid ergo.ff.de adul.quem.§.legit sub.l.præcedenti.per rationem, de qua ibi per eum. tenent Ang.& Lud.Rom.in l.vinum.ff.si cert.pet. Limita secundum Bal.hic in 3.col.post Cy.in l.1.circa medium.C.de alie.iud.vt sit verum in officio iudicis nobili,secus in mercenario, vbi mora contrahitur per interpellationem extraiudicialem. Sequitur Lud.Rom.in repe.l.1.in 8.char.ff.de arbit.Vltra Bar.& Docto. adde quatuor alias differentias. Prima est in nomine: quia officium iudicis dicitur remedium extraordinarium. l. cui. ff.de cond.& demon.l.cum filiusfa.vbi gl. & Doc.ff.si cert.pet.cum simi.Et ideo cessat,vbi aliud remedium competit.l.in causæ.in
d prin.ff.de mino.Secunda differentia[d] est in effectu:quia qui nō potest intentare actionem, potest tñ implorare offi.iud. Patet, quia fratres minores, qui non possunt petere iure actionis aliquid,qd sit eis relictum,cle.exiui.de ver.sig.possunt tñ implorare offi.iud.vt hæredes compellāt ad soluendum.l. hæreditas.in fi.de pet.her.l.quintus.in prin.& ibi Bar. ff.de ann.leg.l. seruos. & ibi Bar.ff.de alim.& cib.lega.Idem Bar.in l.nec quicquam.§. fi.ff.de offic.proc.& in l.seruo.ff.de leg.1.Bald.in l.1. C.de fideic.
e Eodem modo filiusfamilias,[e] qui non potest agere in iudicio sine consensu patris.l.fin.§. necessitate. C. de bonis,quæ liberis, tamen

ADDITIONES.

a ¶Pupillorum. Imò pro hac ratione facit Alexand.in l.1.§.1. de nou. operis nunciatione. PVRPV.

b ¶A secundo.Adde Ias.simpliciter in l.more.in 2.col.j.e.& 3.in prin. PVRPV.

c ¶Quatuor differentias.Adde duas Ias.in l.de alimentis.C.de transa.aliā Bart. in l.cum lex.in prin.col.fi.in ver.3. PVRPV.

d ¶Differentia.Pro hac differentia adde gl.in c.sicut.47.dist.alleg.in l.1. col.19. §.titu.2. PVRPV.

e ¶Filiusfa.Adde Bal.in l.nec quicquam.in §.de plano.ff.de offic.proc. Alex.de Imo.consi.59.inc.viso processu causæ 1.col.in 2. vol.

tamen poteſt implorare offi. iudi. extra ordinem, gl. eſt in l. 1. in gl. 1. C. qui admit. quam Ang. Lud. Ro. & alij Mod. ibi reputant ad hoc ſingu. Idem eſt in ſeruo. l. ſeruus. in prin. & ibi glo. ff. de
a bono. poſſeſ. gl. in l. 3. §. cauſa cognita. eo. tit. Tertia differentia [a] eſt: quia vbi imploratur offic. iudi. non defertur iuramentum in litem; gl. eſt no. in l. harum. §. fin. ff. ſi ſer. vend. quam ſequuntur Bal. & Raph. Fulg. ibi. & dicit Bald. ꝙ illa glo. eſt no. & quòd raro alibi inuenies illam glo. Sequitur Bar. in l. ſi prius. ff. de ope. nou. nun. in pen. char. in 2. q. & ibi Imo. reputat illam gl. ad hoc ſing. Eam etiam ſequuntur Bal. Ang. & Mod. in l. argentarius. §. cum autem. per illũ tex. ff. de eden. Pau. de Caſtr. in l. in actionibus. vbi dixi. ff. de in lit. iur. quamuis contrarium teneant Bar. & Pau. ſibi contrarij in d. l. harum. Io. Fab. in §. præterea quaſ-
b dam. Inſti. de actio. Quarta differentia eſt: [b] quia vbi imploratur offi. iud. non habet locum reconuentio. gl. eſt ſin. in l. ſed & ſi reſtituatur. in prin. in gl. 1. ff. de iud. quam ſimpliciter ſequitur, & reputat ſing. Lud. Rom. in l. 1. in 8. col. ff. de arbit. ſed illa glo. eſt falſa, & in contrarium eſt tex. clarus. in l. 1. §. fi. & ibi Bar. ff. de var. & extraord. cog. Idem Bar. in d. l. ſed & ſi reſtituatur. & in Auth. & conſequenter. in vlt. col. C. de ſenten. & interlo. om. iud. Barb. in rub. extra de offi. iudi. in vltim. col. ¶ Ex ſupradictis omnib. habes octo differentias inter offi. iud. & actionem. adde aliquas conuenientias. Nam ſicut filiusfa. vel libertus non põt agere contra patrem, vel patronum niſi impetrata venia, aliàs incidunt in pœnam quinquaginta aureorum. l. 2. & fin. C. de in ius vocan. cum ſim. eodẽ modo non poſſunt implorare officium iudicis abſque impetratione veniæ. gl. eſt ſing. in l. cogi. §. ſi pater. in verſic. obſequium. ff. ad Treb. quã Nic. de Neap. d. & Alex. ibi reputant ad hoc ſing. & Lud. Rom. in l. 1. in 8. col. ff. de arbi. Item ſicut cuilibet actioni regulariter præſcribitur 30. an. l. ſicut. & l. omnes. C. de præſcript. 30. anno. & Inſtit. de perpe. & temp. act. in prin. ita officio iudicis præſcribitur 30. ann. glo. eſt in d. l. ſicut. in ver. perſecutionum. quam Bald. ibi dicit non haberi alibi. Eam etiam reputat ſing. Bald. in l. 2. in 3. col. de execu. rei iud. ſequitur Bart. & limitat in l. prætor. §. fin. ff. de oper. nou. nun. Adde glo. conſociam, ſub dubio fortè, in l. querela. in glo. 1. in fi. C. de fal. tñ loquitur in officio iudicis inquiretis in crimi-
* nalibus, & *communiter* reprobatur, quia tunc annis 20. præſcribitur, ſm Bar. & alios ibi. Bald. in l. falſi. C. de fal. & in c. licèt cauſam. in 14. col. de prob. & in c. cum venerabilis. de except. Ang.
9 in l. ſi vacantia. in vlt. col. C. de bon. vac. libr. 10. ¶ † Nunquid autem offic. iudi. & exceptio ſint idem? Conclude, ꝙ non, imò, qui non poteſt opponere except. poteſt tamen implorare offi. iud. l. planè. vbi Bar. & alij. & l. fin. vbi etiam Bart. & alij. ff. de pet. hære. l. 4. §. nouiſſimè. & ibi Barto. ff. nau. cau. ſtab. Iſtam conclu-
c firmo ex multis. [c] Primò ex eo, quod vult Bar. in l. 1. §. & parui. ff. quod vi, aut clam. ꝙ ſi ſtatutum prohibet opponi cõtra inſtrumentum excep. pacti, vel aliam ſimilem competentem de iure communi, poteſt tamen implorari off. iud. idem Bar. in locis præalleg. d. Ant. & d. Abb. in c. item cum quis, de reſtit. ſpol. Pet. de Ancha. in cle. 1. de ſeq. poſ. & fruc. quamuis contrarium teneat Bald. in l. 1. in vlt. col. C. de condi. indeb. & in l. ſi non ſortem. §. 1. ff. eod. Sal. in l. in l. ita nobis cordi pudor. C. de adul. Sed concorda, vt per Imol. & Ang. de Are. in l. fi. ff. à qui. app. non licèt. Ad idem facit, qđ vult Ange. in d. l. planè. ꝙ ſi ex forma ſtatuti in cauſa criminali nullus debet admitti ad aliquam exceptionem, niſi perſonaliter compareat: ſicut eſt ſtatutum Peruſij, & communiter vbique, poterit implorari off. iudic. vt ex off. capiat informationes, ꝙ iſte inquiſitus eſt clericus, vel ꝙ ille occiſus erat bannitus, & ex forma ſtatuti poterat impunè occidi. Et dicit Ang. ꝙ iſta practica vſus eſt infinitus vicib. & idem Ang. in l. filiusfam. in §. veterani. poſt Rycard. Malumb. ibi. ff. de
d pr[illegible]u. & in l. reos. C. de accuſ. [d] Ad idem facit, quod vult Ang. in l. quos prohibet. poſt Iaco. Butr. ff. de poſtu. quod qui ex forma ſtatuti non admittitur ad excipiendum, niſi ſatiſdet, poteſt implorare off. iud. cùm officium, & exceptio differant realiter, & eſſentialiter ſecundum eum, & idem Alb. de Roſ. poſt. Iaco. But. in d. l. fin. ff. de peti. hære. vbi dicit, ꝙ ſtante ſtatuto, ꝙ in cauſa capitali non admittatur aliquis procurator ad aliquam except. vel declinatoriam opponendam, ſed principalis debeat perſonaliter venire: ſi procurator comparet, non debet opponere excep. nec declinatoriam, ſed implorare off. iudi. vt ibi plenè per eum. Ad idem facit, quod volunt Spe. & Io. And. in tit. de inſtr. edi. §. fin. verſi. ſed quid ſi debitor. ꝙ ſi pars renuntiauit productioni teſtium, vel inſtrumentorum cum iuramẽto, quo caſu valet. c. ſi verò. de iureiu. tamen poteſt procurare teſtes recipi ex off. iud. ſequitur Imo. in c. 2. de prob. & Lap. in c. quamuis. de pac. in 6. d. Alex. in Auth. iubemus, vbi dixi. C. de iud. Ad idem facit, quia ſi alicui præcluſa eſt via excipiendi: puta quia certus eſt terminus ſtatutus à iudice, vel à lege, vel iam lata ſententia, poteſt implorare off. iud. vt ſe informet de tali excep.

& ideo aduocatus in hoc debet eſſe bene cautus. Ita Ang. Ful. & reliqui Mod. in l. nam & poſtea. §. ſi damnetur. ad fi. ff. de iureiurand. Angel. in l. fin. in 2. col. ff. de pet. hæred. vbi dicit, quòd iſtud eſt tenendum fixum menti, & ꝙ nunquam exeat de memoria. Idem dicit Bart. in l. domum. in 2. col. C. de rei vendi. & d. Abb. in c. inter monaſterium. de re iudic. Ang. tamen in d. §. ſi damnetur. videtur reſtringere illud mirabiliter, vt procedat, quando apparet ex actis talem exceptionem competere, & idem Pan. vbi ſuprà. Tamen quando ex actis apparet, etiam ſi non opponatur à parte, nec imploretur off. iudi. iudex tenetur ſupplere, d. An. in c. ab excommunicato. in 3. col. de reſcrip. qđ ſummè exclamat Alex. in d. §. ſi damnetur. in fi. col. vbi dixi plenius de hoc vltimo. Ad idem facit, qđ vult Bal. in l. ſi ex cautione. in 9. q. C. de non nume. pecu. vbi ſi exceptio non nume. pec. vel non numeratæ dotis nõ poteſt amplius opponi: puta propter lapſum temporis: tamen off. iud. in locum illius exceptionis deficientis poteſt implorari, & idem tenet Bald. in l. in contractib. in prin. in 2. no. C. de non nume. pecu. & Bal. in l. illicitas,
10 in princ. per illum text. ff. de off. præſidis. ¶ † Prædicta pondera ad id, de quo dubitauit Bal. in l. in cauſæ primę, in prin. ff. de minorib. poſt glo. ibi, ꝙ ſi ex forma ſtatuti contra inſtrumentum publicum nulla poteſt opponi exceptio, an poſſit peti reſtitutio in integrum à minore contra tale inſtrumentum? Arguit ad partes: Demum inclinat, ꝙ non. Tamen non eſt ſine magna dubitatione. Puto indubitanter contrariũ per ea, quę proximè dixi, cum in integrum reſtitutio veniat off. iudi. vnde excluſa quacunque excep. ex forma ſtatuti, non tamen intelligitur excluſum off. iud. vt prædixi, & multominus in minore, per id quod vult glo. ſing. in l. poſtquam liti. in glo. fin. vbi dixi. C. de pac. ꝙ in generali excluſione nunquam intelligitur excludi beneficium reſtitutionis in integ. competens minori. Facit, quod vult glo. ſolennis in l. 1. in glo. pen. C. ſi de mom. poſ. fue. app. ꝙ in caſibus, in quibus non admittitur appellatio, poteſt tamen minor implorare reſtitutionem aduerſus talem ſententiam, & glo. in l. & ſi ſine. §. fi. ff. de minor. Aduerte tñ in prædictis: quia differentia eſt, an competat exceptio, an verò offic. iudi. Nam vbi exceptio proponitur, non remouetur propter præſumptã calumniam. c. licèt cauſam. de prob. ſed qñ officium miſericorditer imploratur, poteſt ex præſumpta calumnia per iudicem denegari. l. ſi quis libertatem. §. planè. ff. de pet. hære. Ita declarat
11 Bal. in d. l. in contractib. in princ. in 2. no. ¶ † Tertiò principaliter
e quærit Bart. quotuplex eſt officium [e] iudicis, & concludit, ꝙ eſt triplex, vt hic per eum poſt gloſſ. in l. 4. C. depoſi. vbi etiam
f Bar. & per Can. in c. fi. de off. iud. [f] Dic melius, quod eſt duplex tantum. ſ. nobile, & mercenarium ſecundum Alb. & Bald. in l. incerti. in vlt. col. C. de interdi. & in fin. col. dicit, quod offic. iud. nobile eſt, quando iudex principaliter aditur ob ipſum, qđ petitur: mercenarium autem, quando principaliter aditur ob aliud, ſed etiam propter aliud in conſequentiam. Ita dicit not. in l. 1. ff. de præto. ſtipu. Nam illud, quod dicit Bar. de offic. iudi. aduerſario eſt ſuperfluum, cùm ſemper contineatur ſub vno ex prædictis duob. quia ſi offic. iudi. competit loco deficientis exceptionis: tunc eſt nobile; ſi autem deſeruit exceptioni cõpetenti, tunc eſt mercenarium. ſecundum Io. de Imo. in c. fi. 17 col. & ſeq. de off. iudicis. Adde etiam, ꝙ ſimiliter reperitur actio nobilis, & mercenaria, ſecundum Bald. in rub. de off. iudi in 5. col. Nam actio hypothecaria eſt mercenaria, ideo cumulatur cum principali. §. ſed neque. in auth. de fideiuſſ. Item dum Bar. hic dicit, ꝙ officiũ iudicis aliquando mercenatur circa actionem determinatam exequendam, aduerte, ꝙ Bar. non firmat, ꝙ executio ſententiæ fiat officio iudicis mercenario an nobili: ſed ſe remittit ad l. iubere. ꝟ. eo. vbi ipſe in fi. col. 1. firmat, ꝙ fiat officio iudicis nob. Et ideo Imo. in d. cap. fin. in 18. col. & ſeq. de officio iudicis non bene dixit Barto. eſſe ſibi in hoc contrarium. Et idem, ꝙ executio ſententiæ fiat officio iudicis nobili tenet Bar. in l. à diuo pio. §. 1. ff. de re iud. Angel. in l. qui reſtituere. ff. de rei vend. ſequitur Imo. in l. ſi finita. §. ſi plures. in 18. col. ff. de dam. infec. & ibi etiam dicit, ꝙ officium iudicis mercenarium eſt propriè illud, quod deſeruit actioni ad hoc, vt cauſa terminetur

ADDITIONES.

a ¶ Differentia eſt. Adde Alex. in l. naturaliter. §. nihil commune. 20. colum. de acqui. poſ. PVRPV.
b ¶ Quarta differentia eſt. Adde Iaſ. in l. nec quicquam. §. vbi decretum. col. 13. vbi multa circa hoc dicta repetit. ſupra de offi. procon. PVRPV.
c ¶ Ex multis. Adde Alex. vbi ponderat tex. contra Bart. in l. 3. §. ſi procurator. in 3. no. ff. quod quiſque iu. PVRPV.
d ¶ De accuſa. Adde Iaſ. in l. vbi pactum. col. 4. C. de tranſac. PVRPV.
e ¶ Officium. Adde Spe. tit. de act. ſeu peti. in §. fi. ver. dicendum.
f ¶ De offic. iud. Bart. ſequitur Iaſ. in d. l. nec quicquam. §. vbi decretum. col. 2. 3. de offi. procon. PPRPV.

terminetur per ſententiam diffinitiuam : ideo lata ſentẽtia ex-
pirat : ideo pro executione ſententiæ non poteſt competere
off.iud.mercenarium, nec pro interpoſitione primi decreti, vt
12 hic per Alex.¶†Quartò, & vltimò cùm quærit Bar. vtrum iu-
riſdictio cohæreat territorio. Ante omnia quærendum eſt cu-
ius ſit effectus : aut cuius vtilitatis: & vltra effectum Bar.ꝙ cõ-
ceſſo territorio intelligatur concedi iuriſdictio: adde quinque
alias vtilirates. Prima eſt, quam tradit Barto.in l. inter eos.ff.de
acqui.rer.dom. An Baro, qui vendidit caſtrum, intelligatur ven
didiſſe iuriſdictionem : diſtinguendo, vt ibi per eum : & ibi vr̃
aliqualiter contradicere his, quæ dicit hic. & plenius Bald.vbi
multas ſimiles. q.format in c.1.de cap.qui cur.ven. Lud.Rom.
13 cõſi.444.incip.an dictum caſtrum, in ſecundo dubio.† Secũda
a vtilitas eſt, an præſcripto caſtro, [a] intelligatur preſcripta iuriſ-
14 dictio, de quo per Bar.in l.ſi aliena.§.1.ff.de vſuca. Tertiã † vti-
litatem tradit Bald.in l.data opera.in 16.col. C. qui accuſa.non
poſſ.vbi tenet, ꝙ iuriſdictio nõ veniat appellatione bonorum,
vel rerum, vel ſubſtantiæ, cùm ſit qualitas territorij : & fuit ver
bum Guid.hic per l.quid aliud ſunt iura.ff.de verb.ſig.quod tñ
vltimum reprobat Bar.hic.& ad hoc vltimum facit, qđ volunt
gl.Gul.Bart.Albe.& plenius Bald.Ange.& Mod.in l.1.ff.de ſtat.
hom.vbi ponunt an appellatione rerum, vel bonorum veniãt
iura, & actiones : vt ibi per eos. Quarta not.vtilitas traditur per
Bar.in l.fin.in 2.col.per illum tex.C.vbi, & apud quos.dum de-
clarat, quando dicatur concedi iuriſdictio ordinaria, & qñ de-
15 legata. † Quinta vtilitas eſt, quia princeps, qui conceſſit mihi
caſtrum cum territorio : & ſic cum iuriſdictione: ſi poſtea ad-
dit territorium caſtro, intelligitur etiam addere iuriſdictionẽ,
ſecundum Ang.in §.1.circa prin. in Auth.de æqua.do. ¶Colli-
ge ex tota doctr.Bar.vt eam clarè habeas, quatuor conclu. Pri-
ma eſt, ꝙ iuriſdictio non cohæret territorio, ſed perſonæ magi-
ſtratuum, aut populo, intra tamen territorium. In hoc magis
placet doctr.Bar.in l.1.§ in initio.in 2.col.de offi.præf.vrb. ꝙ iu
riſdictio formaliter, & actiuè dicitur eſſe in magiſtratu ius di-
* cente : ſed magiſtraliter, * & paſſiuè dicit̃ eſſe in perſonis ſub-
ditis. Ratione autem ſitus, & ſic ſub prædicamento, vbi, dici-
tur ineſſe territorio : quia territorio terminatur.l.fin.j.eod. De
quo etiam per Bal.in c.1.§.ad hæc.in 2.col.de pace iur.fir. Bart.
in l.fi.per illum tex.C.vbi & apud quos : cum multis concord.
vt per Alex.Et adde eundem in cõſi.35.in 4.vol.incip.viſo pro-
ceſſu cauſæ vertentis inter communitatem ciuitatis. in 2. col.
¶Secunda conclu.eſt, ꝙ ſi princeps concedat alicui vniuerſa-
b liter territorium, videtur iuriſdictionem concedere: [b] de quo
etiam per Barto.in l.ſi quando.j.ad fin.C.de bon.vac.lib.10.latè
Spec.& Io.And.in hoc tit.in verſi.ſed an meri. Ang.in l.1.§.fin.
ſ.tit.2.cum alijs concord.no.per d.Alex.hic, & in l.3.in prin.in
penult.col.ff.de acquir.poſſ.& qđ dicit Bal.in c.1.§.in generali,
ſi de feu.fue.contro.inter do.& agna.¶Tertia conclu.eſt, quan
do princeps concedit particulariter aliquas res, non intelligitur
concedre iuriſdi.quæ non accedit niſi vniuerſalitati. Facit be-
ne, quod not.decidit Bal.in l.à procuratore.C.man.vbi quærit,
ſi princeps concedit tibi vnam poſſeſſionem, in qua erat do-
mus, & in qua ſolebat exigi vectigal, an intelligatur cõceſſiſſe
etiam ius exigendi illud vectigal? Et dicit, ꝙ non, per d.Innoc.
& Doct.in c.ex literis.de iurepa.Sed dico, ꝙ deciditur ex doctr.
Bar.hic, quia cùm hic non concedatur aliqua vniuerſitas terri-
torij, ſed aliqua res, non venit ius exigendi vectigal.vt per Bald.
in c.1.in pen.col.de cap.qui cur.ven. vbi quærit : ſi vendo poſ-
ſeſſionem talis caſtri, an intelligar vendidiſſe iuriſdictionem ca
16 ſtri. † Item adde, ꝙ ſi princeps conceſſit caſtrum cum terri-
torio, quo caſu intelligitur iuriſdictionem conceſſiſſe: poſtea
augmentetur territorium illi caſtro, intelligitur addere iuriſdi
ctionem.Ita Ang.in §.1.circa prin.Auth.de æquali.do.Et ſi Epi
c ſcopus concedat alicui [c] caſtrum cum pertinentijs, veniunt ẽt
17 iura ſpiritualia.Inn.& alij.in c.ex literis.de iurepat.† An autem
d donato caſtro, [d] intelligatur donatum merum, & mixtum im
perium? Ponit latè Bald.in c.1.in 3. & 4. & ſeq.col.de cap.qui
cur.ven.vbi vide Bal.de alijs ſimilib.q.Pau.de Caſt.in cõſi.132.
Et ſi princeps concedit alicui caput caſtri, an intelligatur totũ
caſtrum conceſſiſſe, & totam iuriſdictionem? Ponit Bald.in c.
1.§.ad hoc.in 3.col.de pace.iur.fir.Lud.in d.conſi.344. & eſt bo
nus tex.in l.cum in diuer.ff.de reli.& ſump.fu.vide etiam quod
ſin.decidit Bart.in l.1.C.de exac.lib.10.vbi dicit, ꝙ conſuluit de
facto ſuper capitulis factis cum Archiepiſcopo Mediol.quib.
cauebatur, ꝙ omnia caſtra occupata per Vbal.regerentur ſub
eorum regimine, an propter regimen intelligatur conceſſa iu-
riſdictio, & merum, & mixtum imperium? & mirabiliter con
18 cludit, ꝙ non. Cogita tamen, quia dura eſt deciſio. ¶†Quarta
conclu.eſt, ꝙ ciuitates, caſtra, & villæ non habent iuriſdictio-
nem, ſed populus earum, & ex hoc ſequitur no. ꝙ ſuffici præ-
ſcribere ſciente populo, & non requiritur ſcientia ſuperioris.l.
ſed Celſus.in prin.cum glo.ff.de contrahend. emptio. & quod
not.in l.inter pub.ff.de verb.ſignifi. Sequitur Petr.de Ancha.in
commento.c.canonum ſtatuta.in 11.char.de conſti. Contra-
rium, ꝙ iuriſdictio ſit penes principem illorum locorum, &
conſequenter, ꝙ oporteat preſcribere de ſcientia illius princi-
pis, tenet Inno.in c.cum acceſſiſſent. circa medium.de conſtit.
Bald.in c.1.in 3.col.ſi de inueſt. inter do. & vaſſ. lis ori. & in c.
bonæ.2.in 5.col.de poſtu.præla.& do.Alex.hic, qui dicit, ꝙ ha-
buit de eo conſulere in cauſa valde ardua, & ita conſuluit in
conſi.35.in 4.volum.incip. viſo proceſſu cauſæ vertentis inter
communitatem.in 2.volum. Tu ſalua Bar. vt loquatur in po-
pulo non recognoſcente ſuperiorem; quia habet vim ſupre-
mi principis, ſecundum Bart.in l.relegati.ff.de pœn. & in l.ho-
ſtes.ff.de cap. Et adde Bart.in conſi.incip. quæritur vtrum iuriſ-
19 dictio.& in extrauag.qui ſint rebelles.in ver.Lõbardiæ. ¶†Vlt.
inquantum Bart.reprobat æquiparationem Gul.inter ſeruitu-
tes, & iuriſdictionem : Adde plenius Bal.in c.vno delegatorũ.
in vlt.col.de offic.deleg.per aliquas rationes præſertim, quia li-
cèt non ſit reperire ſeruitutem ſeruitutis.l.1.in fin. ff. de ſer.leg.
tamẽ eſt reperire iuriſdictionem iuriſdictionis, vt ibi per eum.

ADDITIONES.

a ¶Caſtro.Adde Dy.in l.1.in §.damus.de ſuſp.tut. Bal.in l.fin.in prin.C.de bon.
quæ lib.Ang.in l.1.in fi. C.de bon.vac. lib.10.

* Materialiter.

b ¶Concedere.Amplia, vt videatur dare ea, quæ ſunt meri imperij, quando con
ſueta.Iaſ.in l.vt liberis.4.col.C.de coll. PVRPV.

c ¶Alicui.Adde Abb.in diſpu. inc.Augerio. in 19.col.

d ¶Donato caſtro.Adde Bal.in l.fin.ff.de conſtitu.prin. & Pet.de Ancha.in reg.
acceſſorium. de reg.iur.lib.6.

SVMMARIVM.

1 *Reperiuntur principaliter duæ ſpecies citationis.*
2 *Cui conceditur aliquid, cenſentur conceſſa omnia illa, ſine quib.expediri non poteſt.*
3 *Tacitè videntur concedi ea, ſine quibus expreſsè conceſſum non poteſt exerceri.*
4 *Qui poteſt ſe propria auctoritate vindicare ex forma ſtatuti, non poteſt alteri demandare: tamen poteſt ſibi adhibere complices ad vindicandum.*
5 *Licèt iudex proprietatis non poſſit de poſſeſſione cognoſcere & ècontra, eſt verum, niſi aliàs non poſſet de proprietaee cognoſcere.*
6 *Teſtis, qui iurauit dicere veritatem ſuper principali, intelligitur etiam iuraſſe ſuper acceſſorijs & connexis, ſine quibus teſtificatio ſuper principali eſſet inutilis.*
7 *Quæ incontinenti fiunt, cenſentur ineſſe.*
8 *Si notario ſit commiſſa nuda receptio teſtium, poterit tamen interrogare ſuper contingentibus, & connexis, & ſi teſtis reſpondeat, valebit.*
9 *Commiſſa examinatione teſtium, tranſit poteſtas recipiendi proteſtationes ſuper reprobatione teſtium, licèt ſuper illis non poſſit examinare.*
10 *Ille, cui eſt commiſſa cognitio cauſæ, poteſt cauſam diffinire, & ſententiare.*
11 *Lex noſtra ampliatur, quòd intelligãtur commiſſa ea, cum quibus facilius expediretur cauſa.*
12 *Quilibet delegatus etiam inferioris à principe, poteſt citare verbaliter per nuncium, vel epiſtolam.*
13 *Quilibet delegatus etiam inferioris à principe poſt lit.conteſt. poteſt citare reum: & ſic facere capi perſonam.*
14 *Tortura aliquando adhibetur pro pœna delicti: vt in portante arma.*
15 *Suſpectus de fuga poteſt capi à quocunque iudice, etiam incompetenti.*
16 *Clericus repertus in delicto, poteſt capi à iudice ſeculari; vt præſentetur eccleſiaſtico.*
17 *Si forenſis tranſit cum re mea mobili: puta equo per locum, vbi [illegible] non habet forum: non poſſum eum ibi conuenire.*
18 *Vbi periculum eſt in mora, iudex etiam incompetens poteſt examinare teſtes: & valet dictum eorum: non obſt. incompetentia.*
19 *Creditor poteſt propria auctoritate capere debitorem ſuſpectum de fuga.*
20 *Debitor in diem, vel ſub conditione, ſi eſt ſuſpectus de fuga, interim poteſt contra eum fieri executio.*
21 *Debitor ſuſpectus de fuga captus per incompetentem iudicem, non poteſt opponere de incompetentia.*
22 *Delegatus principis poteſt & ante, & poſt litem conteſt indiſtinctè citare: faciendo capi perſonam inuitam.*
23 *Lex noſtra, & eius regula loquuntur in delegato.*
24 *Mutatione formæ rei extinguitur vſusfructus.*
25 *Quando prohibetur aliquid, intelligitur prohibitum omne id, per quod peruenitur ad illud.*
26 *Prohibitus facere molendinum ſine licentia ſuperioris ſub certa pœna, non incidit in pœnam, faciendo aquæductum pro molendino.*
27 *Quando aliquid prohibetur in termino, intelligitur prohibitum in via.*

LEX II.

Vi iuriſdictio. Subtilis eſt, & ſæpe datur in punctis, & 2 præmitto ad euidentiam,† q̄ reperiuntur duæ ſpecies principales citationis verbalis,& realis. Prima poteſt dupliciter fieri: per nuncium ſeu ſeruitorem: & iſtam poteſt facere arbiter.vt hic per Bar.ſimiliter per epiſtolam,ſeu præceptum. Aliquando iſta citatio verbalis fit per edicta poſita in albo,vel in alio loco publ.& iſtam poteſt facere ordinarius,ſed non delegatus,niſi à principe.§.omnem. in Authen.de litig. vnde ſumit Auth.qui ſemel.C.quomodo, & quando iudex,& eſt glo.in l.ſancimus.in fi.C.de iniur.declarat Alber.hic. De citatione etiam verbali,quę fit per pręconem,ſeu tubicinē communis,habes in d.Auth.qui ſemel.Secunda eſt citatio realis,de qua.ĩ.ſæpe mentionem faciam.& iſta dicitur,qn̄ iudex facit partem inuitam per perſonam trahi ad iudicium, quæ magis ꝯgruè appellatur perſonalis,& ſic citare realiter nihil aliud eſt,quàm facere capi perſonam.Præmitto ſecundo, q̄ iuriſdictio in ſpecie propriè dicitur,qn̄ aliquid expeditur off.iud.mercenario deſerui enti actioni ad vtilitatem priuatam intentatæ, vel intentandæ: vt diffinit Bar.in l.imperium.in pen.col.ĩ.eod. & licèt Bar.ibi dicat, q̄ iuriſdictionis in ſpecie ſunt ſex gradus: tñ,vt ibi dicam,non ſunt niſi tres gradus,maxima,& eſt vbi tractatur de ſtatu perſonæ.i.de libertate, vel ſeruitute; media iuriſditio cēſetur,vbi tractatur de cauſa pecuniaria à 300.aureis. ſ.minima à 300.aureis.ĩ.Iſta præmiſi pp ea,quæ dicit Bar.q̄ ordinarius poteſt cognoſcere incidenter de vna ſuperiore iuriſdictione,& maiore,& maxima,de qua nō poſſet principaliter. Præmitto etiam,q̄ iſta lex legitur tripliciter.vno modo per gl. q̄ loquatur de iuriſdictione delegata, & tūc oportet intelligere tex.data.i.permiſſa,ſicut exponitur in l.1.§.fin. & in l.cogno. §.cum propriam.ff.de offi.eius.Secundò modo legitur p̄ Bart. q̄ iſta lex loquitur de iuriſd.ordinaria pp dictionem,data,impropriãdo eam. Tertio modo legit̃ ſm Bal.Ful.Pau.de Caſt.& communiter Mod. hic, q̄ iſta lex intelligitur de vtroque tam de iuriſdictione ordinaria, quàm de delegata. & iſtam vltimam teneo.¶†Not.ex iſta.l.regulam, ad quam tota die allegatur,q̄ cui conceditur aliquid,intelliguntur cōceſſa omnia, ſine quib. illud explicari non poteſt.[a] Facit.l.fi.ſ.tit.2.c.preterea.& c.ſuſpitionis.de off.deleg.& adde tex.in l.3.§.fi.in fin.de pe.leg.& in l.veteres.ff.de itin.actuq; pri.& ibi gl.& Bar.no. q̄ tacitè videntur concedi ea,ſine quib.expreſsè conceſſum non poteſt exer

3 ceri. ¶† Ad iſtam regulam adde primò, qđ pulchrè conſuluit Oldr.Lau.in conſi.11.incip.thema tale eſt in quadam clauſula priuilegij,&c.q̄ ſi conceſſum eſt priuilegium cuidam hoſpitali pauperum,q̄ de prouentib.& reditib.qui expenduntur in vſus pauperum non ſoluat̃ decima: q̄ de prouentib.& reditib,quę expendunt in vſus illorum,qui hoſpitali præſunt,& pauperib. deſeruiunt,non debet ſolui decima, quia ſine talib.ſeruientib. pauperes illi viuere non poſſunt: allegat multa iura, de q̄b.ibi per eum.Bñ facit tex.in l.huius.n.in prin. verſi. ſine quib.nauis ſalua peruenire non poterat.ff.qui pot.in pig.hab.& text.in l.2.

4 C.de epiſ.& cler.¶†Secundò adde,qđ not.vult Bald.in c.fi.in 2. col.de iur.cal.quod ſi aliquis ex forma ſtatuti poteſt ſe propria aucto.vindicare, q̄ licèt hanc facultatē non poſſit alteri cedere,vt eſt gl.reputata ſing.in l.cùm fundus.ff.de vi, & vi arm. tñ poteſt ſecum adhibere ſocios & cōplices,ſine quib.non poſſet veriſimiliter tutè peragere tale factum : quia cui ꝯceditur aliquid,vr̃ concedi etiam cum familiarib. & amicis,ſine quib.id eſſe non pōt.vt eſt tex.nō.in l.ſi ſtipulatus fuero per te nō fieri.

5 ff.de verb.obl.¶†Tertiò adde,q̄ vult gl.no. in l.1. in gl.fi.in ver. noceat.C.ſi à non cōpe.iudi. fue.iud. vbi dicit, q̄ licèt aliàs iudex proprietatis non poſſit de poſſeſſione cognoſcere, vel ē ꝯ̄, eſt verum niſi aliàs non poſſet de proprietate cognoſcere, niſi

6 de poſſeſſione cognoſceret, tunc poteſt per hanc.l.¶†Quartò adde,q̄ iſta regula ſm Ang.Pau.de Caſt.& Mod.hic facit ad illud,quod vult Inno.in c.cum ſuper.& ibi Bal.de confeſ.& Inn. in c.inquiſitionis.de accuſa.& in c.paſto.de except.q̄ teſtis,qui iurauit dicere veritatem ſuper principali,intelligitur etiam iuraſſe ſuper acceſſorijs, & connexis, ſine quib.teſtificatio ſuper principali eſſet inutilis.de quib.per gl.in c.cum cauſam,quę inter Archiepiſcopū.in gl.magn.& ibi d.Ant.in 12.col.de teſt.per Spec.in tit.de teſt.§.iam de interrogatorijs.per totum. Dicit tñ Ang.q̄ ꝯ̄rium tenuit idem Inn.in c.per tuas.de teſt.ſed concorda ſm Ang.& do.Alex.hic,vt procedat in connexis, & depen-

7 dentib.ſine quib.iurm nihil operaretur,vt hic per eos. ¶† Sed caue,q̄ ꝯ̄ iſtam ſaluationem facit,q̄ notab.vult Bal.in l.peremptorias.in vlt.ver.C.ſen.reſcin.non poſ.q̄ ſi teſtis producitur ſuper articulo mutui: & dicat verum eſſe, q̄ Titius mutuauit Sempronio centum: ſed q̄ fecit pactū de non petendo, tenet Bald.q̄ dictum de illo pacto valet,& tenet, & tñ ſine illa adiectione dictum principale de per ſe valuiſſet,ſed intellige,vt ibi declarat Bal.qn̄ illud pactum fuit factū incontinenti,quo,caſu cenſetur ineſſe: & ſic cenſetur pars ipſius mutui.l.lecta. ver.dicebam.ff.ſi cer.pet.Secus ſi tale pactum fuiſſet ex interuallo,&

8 ita limitat ſaluationem Ang & d.Alex.¶†Quintò iſta regula facit ad illud,q̄ vult Inn.in c.cum Bertoldus.in gl.in ver. alijs,ad fi.de re iud.q̄ ſi notario eſt commiſſa nuda receptio teſtium: vt quia ſint ſibi data capitula, & interrogatoria limitata: tñ poterit interrogare ſuper contingentib. & connexis, & ſi teſtis m̄-

b deat,valebit.[b] Ad quod vide, qđ dixi in l.ſi duo patroni.§.idem

9 Iulia.ff.de iureiu.¶†Sextò per iſtam regulam decidit Inn.in c. licèt cauſam.& ibi Bald.in 3.col.de prob.ſi alicui committitur examinatio teſtium,virtute huius cōmiſſionis tranſit poteſtas recipiendi proteſtationes ſuper reprobatione teſtium.tñ ſuper illis non poterit teſtes examinare: quia hoc vltimum non eſt neceſſarium ad expeditionē primi,& ita exemplificat iſtam le-

10 gem.Sequuntur Ang.& Pau.hic. ¶† Septimò facit regula ſm Alb.q̄ ille,cui cōmiſſa eſt cognitio cauſæ,poteſt cauſam diffinire,& ſententiare. Adde gl.in l.1.vbi Bar.C.ſi ꝯ̄ ius.Bar. & alios in l.à diuo Pio.ff.de re iud.gl.in l.qui procuratorē dat.vbi Bart. & Ang.ff.de procu.Bal.in tit.de pace conſtan.in ver. ad cognitionem.Spe.& Io.And.in tit.de iudi.deleg.§.ſequitur.ver.& no.

11 q̄ ſimpliciter. ¶† Amplia nunc regulam huius.l.vt procedat non ſolùm quo ad acceſſoria principalis cōmiſſionis: ſed etiā quo ad ea,quæ veniunt acceſſoriè ad acceſſorium cauſæ commiſſæ.Ita probat tex.in c.prudentia.§.ſi verò.de off.deleg.& ibi multum no.d.Abb.& reputat tenendum menti inducendo,vt

c ibi per eum.Iſtam regulā limita nunc quinq;[c] modis. Primò, q̄ licèt intelligantur commiſſa ea, ſine quib.cōmiſſio expediri non poteſt: tñ intelliguntur cōmiſſa ea, cum quib.facilius expediretur.Alleg.glo.pro ſingulari in c.ſolet.in gl.3. in ver.ſuperiorem.de ſent.excom.in 6.& ibi expreſsè not.Gem.in pen.col. poſt Io.And.Tu allega tex.meliorem de iure in l.1.§.fi. ad fi.ff. ſi vſusfru.pet.& qđ latè concludit Gem. in c.præſentium.§.teſtes.in 2.col.de teſt.in 6.contra dom.de Rota deciſ.379.quod ſi Papa committat alicui,q̄ recipiat teſtes, & inſtrumenta, quæ partes infra menſem producere voluerint,non intelligitur cōmiſſum, q̄ poſſit recipere confeſſionem partis: quia licèt per eam facilius poſſit cauſa explicari: tñ ſine tali receptione poterat commiſſio explicari. Allegat multa ad hoc,ſed præcipuè

d gl.in d.c.ſolet.Sed alibi do.Fran.de Arc.[d] ætatis noſtræ proculdubio Iureconſultorum princeps: quamuis de prædictis non faciat mentionem in c.de teſtib.in 3.col.de teſti.tenet,q̄ imò in diſpoſitione hominis vno conceſſo veniunt non ſolùm ea, ſine quib.actus explicari non poſſet: ſed etiam ea, cum quib.facilius,& cōmodius expeditur. Alleg.duos bonos tex.in l.pen.ff. de vſufru.& tex.in l.1.§.ſi ei quem.in verſi.fin.ff.de inſtitor. Vltra eum bene facit tex.in c.fin.de dolo & contu.per quem not. ibi Bal.q̄ qui habet mandatum ad quæcunq; neceſſaria, videt̃ etiam habere ad ea,quæ vtilia ſunt. Secundò notab. limita iſtā regulam,vt non procedat in iuriſdictione præſcripta, vbi non tranſit modica coercitio,nec poteſtas coercēdi, quamuis ſine iſtis iuriſdictio explicari non poſſit.text.eſt in c.cum contingat. & ibi Card.& d.Abb.in 6.col.de for.compe.d. Card.& Imo.in c.paſtoral.in prin.de offi.deleg.& Alex.hic. Non obſt.ſm eos.l. fi.in fin.ſ.de offic.eius.vbi dr̃, q̄ iuriſdictio ſine modica coercitione nulla eſt: quia ſi eſt nulla,non poteſt ſic de facili expediti; tñ valet: & ſic pondera ꝯ̄ limitationem præcedentem.Puto,q̄ ratio ſit:quia quantum poſſeſſum,tñ̄ præſcriptum,& nō plus.l.1.§.ſi quis hoc interdicto.& ibi pulchrè Bar.ibi etiā Bart. conſtituit differentiam inter iuriſdictionē conceſſam,& p̄ſcriptam.ff.de itin.actuq; priu.In ꝯ̄rium facit: quia præſcripta re, puta domo, intelliguntur etiā præſcripta acceſſoria: puta ſeruientes,tex.eſt in l.ſi aliena.§.1.ff.de vſucap. ad quem text.vide Bart.in l.de quib.in 2.col.ff.de leg.vbi dicit, q̄ ſicut in præſcriptione,qui præſcribit fundum,præſcribit oīa acceſſoria fundi: puta ſeruitutes,ita ſi conſuetudine aliquid inducatur circa aliquod factum,intelligunt̃ conſuetudine induci oīa emergētia, & ꝯnexa circa illud factum. qđ multū ibi notaui.niſi dicas, q̄ ibi illæ ſeruitutes inſunt rei.In contrarium etiā facit doctr.Bal. in l.

ADDITIONES.

a ¶Non poteſt.Duas limita.ponit Bart.quas iſte non refert in l. ambitioſa. col. 5.ad fin.2.reg.de decre.ab ord.fa. Et adde,q̄ qui poteſt impugnare inſtrumentum,poteſt illius editionem repellere.Fely.in c.1.col.10.verſi.fallit nono.de prob.& qui concedit inſtitutionem,fatetur præſentationem. Feli. in c. poſt ceſſionem.in 4.col.verſi.Fallit quinto.de probatio. PVRPV.

b ¶Valebit.Vide Alex.lib.5.conſi.incip.eum.circa. 2.dub.

c ¶Quinq; modis.Fel.in c.veniens.3.not.de teſt.el 1.& in c.præterea, vbi duas alias hic non poſitas ponit,extra de offi.dele.& Ro.in conſi.460. PVRPV.

d ¶De Aret.Adde pro opi.Are.l.veteres.in prin.ĩ.de itin.actuque priui.l.1.§.fi. de vſufruct. leg. PVRPV.

in l.Imperium.6.col.in ver.circa vltimum punctum.j. eod. &
ibi Paul.de Cast.in 1.col.in fin.Cyn.in l.1. ad fin. C. de eman.li-
bero. Tertiò limita secundum Angel.& Paul. de Castr.hic, qñ
ille,cui cõmittitur, est etiam capax illius accessorij, aliàs secus.
Et ponit Ang.exemplum in Episcopo, qui delegauit laico cau
sam petitionis hæreditatis.Nam si contingat opponi, ꝙ ille nõ
sit verè filius,& sic ꝙ matrimonium de iure non tenuit, nõ po
tuit laicus de causa matrimonij cognoscere, quamuis aliàs nõ
possit vltra in causa principali procedere: eo quòd laicus non
est capax iurisdictionis spiritualis, nec principaliter nec inci-
denter.c.tuam.de ord.cog.cap.lator.qui fil.sint legi. Tradit per
Bartol.& alios in l.omni innouatione. C. de sacrosanct. ecclef.
& reputat Angel. esse hoc valde singulare.Sed ista limitatio nõ
est vera in terminis Angel. quando Episcopus delegauit laico:
quia cùm laicus fungatur vice delegantis.l.1.§.fin. vbi dixi, su-
pra,titu.2.dicitur habere iurisdictionem ecclesiasticam,non au
tem laicalem, vt expressè inquit.d. Abb. in c. significasti.in fin.
de foro compe.sicut & ècontra,si laicus committeret causam
Episcopo,diceretur Episcopus in illa causa habere iurisdictio-
nem secularem ex persona delegantis, non ecclesiasticam. Et
ideo non posset in illa causa excommunicare, vt not. Bald. in
Auth.si quis litigantium.in vlt.not.C.de Episc.aud.Ista ergo li-
mitatio procederet, quando talis delegatio esset facta à laico,
quia tunc de causa spirituali quamuis impediẽte principalem
commissionem, nõ posset cognoscere delegatus: sicut nec de-
a legans, sed in laico delegato Episcopi est secus, vt prædixi. [a]
¶Quartò limita, dummodo illa nõ sint maioris iurisdictionis
quàm ea,quę principaliter demandantur, vt latè per Barto.hic
in 1.& 2.col. quem sequuntur alij. ¶Quintò limita,nisi sint de
reseruatis Papæ.Ideo delegatus non potest absoluere ab excõ-
municatione,cuius absolutio reseruatur Papæ,quamuis aliter
in causa procedere non possit.Ita notab.limitat d. Abb.in cap.
prudentiam.§.sexta.per illum tex.de offic.deleg. Et facit ratio,
quia talia,quæ reseruantur Papæ,non transeunt,nisi ex specia-
li commissione.cap.ꝙ translationem.de off.leg. ¶Gl.vnica di-
uiditur in quatuor partes prin. In 1. dupliciter exẽplificat text.
In 2.respon.tacitè quæstioni, an delegatus possit in possessionẽ
mittere.In 3.colligit ex text.nota.allegando multas concor.Po
steà opponit & nõ soluit:& sic ista pars potest subdiuidi in tres.
In 4.ponit aliud notabile èсontra. Secunda ibi, si vero quæras.
Tertia ibi,& forma hic generale.Quarta ibi,contra eum quod
prohibetur.In 1.parte glo.& primo exemplo de modica coer-
citione,in quib.consistat ista modica coercitio, dixi in l.2.§.fin.
de off.eius.& an consistat in modica coercitione,quę personã
tangit, Bar.fuit sibi contrarius.Nam in ista l.& in l.magistratib.
j.eod.tenet,ꝙ non.Contrarium tenet in l.imperium.j.eod.vbi
dicam. ¶Ex 2.exemplo huius primæ partis gl. collige quatuor
12 principales conclusiones. † Prima est,quòd quilibet delegatus
etiam inferioris à Principe potest citare verbaliter per nunciũ,
vel per epistolam.Ista conclusio est indubitata; quia si arbiter,
qui nullam habet iurisdictionem.l.ait prætor.in princi. ff.de re
iudi.potest facere istam citationem verbalem.l.sed & interpel-
latur.§.1.& l.diem proferre, in prin.ff.de arbi. Quãto magis po
13 terit delegatus? Secunda conclusio glo. est ꝙ quilibet delega-
tus etiam inferioris à principe post lit. contest. potest citare re,
& sic facere capi personam. Istam conclusionem reprobant
* Bartol.& *communiter* alij hic,& in l.plerique.j.de in ius vocan.&
ita reprobat Fran. Accur. vt refert Cyn. in Auth.qui semel.C.
quomodo & quãdo iudex. & in §.si vero. & in Auth.de exhib.
reis.Inter cætera mouentur Barto. & alij per.§.si verò ignoti,in
Auth.de testib.vbi secundum eos delegatus non potest facere
torqueri testes vacillantes,aut pecunia corruptos:sed debet ad
superiorem remittere, ergo apparet, ꝙ delegatus inferioris nõ
potest se impedire de persona. Et ad hunc text.respon.vt per
Alb.& aliós hic.Certè Barto.& Docto.non videntur rectè con
siderasse illum tex quia ibi non dicitur,quod remitti debeat ad
superiorem,sed quod delegatus, qui non habet istos seruitores
publicos, debet facere torquere,& verberare testes vacillantes
per apparitores pręsidis.Certè isti apparitores non sunt iudices
superiores: imò sunt nuncij & seruitores publici ad similia de-
putati,& ad inferendum torturam.l.omnes.in prin.& §.si verò
apparitor.C.de Episcop.& cler. Quia ergo delegatus nõ habet
familiam talem,petit familiam potestatis, per quam punit te-
stes,& sic ille tex.probat contra Bar. ꝙ imò delegatus punit te-
stes per familiam Præsidis.& ideo respõ. Fulg. ꝙ ibi speciale est
in teste falsum deponente, quia potest à quocunque puniri,co
ram quo falsum deponit, per regulam.l.nullũ. C.de testi. Sed
ista non est tuta responsio, cùm dubium magnum sit, an d. l.
nullum.procedat in legato,de quo dixi in l.1.§.fi.ff.de off.eius.
Tu ergo pro vera responsione, & intellectu huius text. aduer-
te,quod d.§. si verò ignoti. non loquitur de pœna imponenda
testi vacillanti,vel falsificanti: sed de tortura, quæ sibi adhibe-
tur pro veritate eruẽda, quam delegatus facit per apparitores,
b vt ibi. [b] † Vnde tortura adhibetur aliquando pro pęna delicti,
14 si sit statutum, quod si quis portet arma,torqueatur.i. habeat
duos ictus funis.ista est pœna,& est meri Imperij, & non pos-
set expediri per delegatum. Aliquãdo tortura imponitur pro
eruenda veritate testis.& iste est propriè casus.d.§.si verò igno-
ti.& torquere illo modo testem ad inquirendam veritatem in
casu d.§. si verò ignoti. est simplicis iurisdictionis, prout tenet
ipsemet Barto.in l.Imperium.j.eod.in vlt.col.in quarto gradu
meri Imperij,vbi ponderat Fulg.in 7.colum.in fin. & sentit hic
Fulg.de quo dicam pulchrè in d.l.Imperiũ, & sic per d.§.si ve-
ro ignoti.declaratum vt s.periclitatur sententia Bar. & Docto.
hic:quia si delegatus potest torquere testem pro eruenda veri-
tate in executione iurisdictionis, quare etiam non debet posse
procedere ad capturam, & sic ad citationem realem? Cogita.
Pro communi tamen sententia facit: quia cùm delegatus talis
non posset ante lit.contest. quia lit. contest. non facit eum ha-
beri pro ordinario, cùm semper possit reuocari.l.iudicium sol
uitur.ff.de iud. nec lit.contest. efficitur dominus litis sicut pro-
* curator.¶Teneas tamen *communem conclusionem*, quòd delega-
tus inferioris non possit facere citari reum, & sic nec capi per-
sonam inuitam: prout etiam tenet gloss.in l.consentaneum,in
ver.eo.C.quomodo & quando iud. & glo.in §.si verò etiam.in
15 Authen.de exhi.re.Cy.in d.Auth.qui semel.& Doct.hic. † Istã
c conclu. limita [c] secundum Lud. Roma. hic, nisi talis captura
personæ fieret de suspecto de fuga:potest enim fieri à quocun
que delegato, & à quocunque iudice aliàs incompetẽti. Nam
contra capturam personæ factam propter suspicionem fugæ,
non potest opponi de incompetentia iudicis.Ita refert consu-
luisse Petr.de Anch. in consil. 184. quod consilium etiam alle-
gat d.Alex.hic, & dicit,quòd incipit, pręmittẽdum est:sed cor
ruptè allegant.debent allegare Petr. de Anch. in consil. 192.in-
cip.In auxilium veritatis.& pro confirmatione eorum,quę scri
pta sunt mouetur: quia si debitor suspectus de fuga potest ca-
pi per ipsum creditorem: & sic per priuatam personam. l. ait
prætor.§.si debitorem.ff.de his, quæ in frau. cred. multomagis
per iudicem:quamuis aliàs incompetentem.arg.l.fi. C.de ma-
lefi.per l.generali.de decu.lib.10.Fortificatur per id, quod vult
glo.sing.in §.serui vero.in verbo.in transitu.Instit.de lib.de qua
glo.Bald.in multis locis facit festum in l.cõsentaneum. C.quo-
modo & quando iud.& alibi sæpe.Nam vult illa gl.ꝙ quando
aliquis actus potest fieri sine iudice,pone,ꝙ interueniat autho-
ritas iudicis sed minus solenniter, nihil vitiat.quod comproba
ri potest multis similibus tendentibus ad illam regulam, ꝙ qñ
aliquid non requirebatur necessariò,si interuenit minus solen-
niter,non vitiat.de quibus dixi in l.vinum.in glo.magi. ff.si cer.
pet.¶Secundò;quia die feriato in honorem Dei iudex est incõ
petens,quo ad exercitium iurisdictionis: & tñ in illo tpe potest
d facere capi debitorem [d] suspectũ de fuga.vt est gl.sing.in l.fi.C.
de fer.Igitur &c.& illam gl. sequũtur omnes in l.si feriatis.ff.de
ferijs.& ibi dixit Albe. ꝙ illa glo. obseruatur de consuetudine:
ergo arguendo de tpe ad personas,quod est bonum argumen
tum,sicut & èсontra.l.qui plures.& l.vel singulis.ff.de vulga.&
pup.sicut in tpe, ita & in persona iudex aliàs incompetens po-
terit facere capi suspectum de fuga.¶Tertiò,cùm mora sit pe-
riculum allatura,cessant regulæ iuris prohibitiuę.l. de dupillo.
16 §.si quis riuos.vbi Doct.ff.de nou.ope.nunc. ¶†Quartò addu-
e cunt simile de clerico reperto [e] in delicto, qui potest capi per
iudicem secularem,vt præsentetur ecclesiastico:quia periculũ
est si dimittitur, ſm Bar.in l.si quis in seruitute.ff.de fur.Inno.&
alij in c.vt famę.de senten.excom.& plenè Doct.in c.cũ no.ab
homine.de iud.Bal.in l.si qua per calumniam. C.de episcop.&
cler.Istam decisionem Petr.de Anch.sequitur per dicta funda-
menta Lud.Rom.hic & in cõsil.242.inci.vnum est, quod sub-
tiliter obijcitur.& plenius in d.l.de pupillo.§.meminisse. in ad-
di.nouis.vbi quędam alia addit.ff.de oper.nou.nunc.Idem sim
pliciter sequitur d. Alexand. in d. l. de pupillo. §. si quis riuos.
quamuis hic dicat, ꝙ prædictum fundamentum de tpe feria-
to non sit bonum: quia multæ causæ possent expediri die fe-
riato

ADDITIONES.

a ¶Vt prædixi.Adde Bart.& Feli.in cap.cæterum.col.4. PVRPV.

b ¶Vt ibi.vide Soc.consil.253.colum.2.& Deci.consil.33.colum.2.& Alexand
libr.1.consil.63. PVRPV.

c ¶Limita. Limitatio hæc comprobatur ex eo, quod Bald.in l.nec quicquam.§.
vbi decretum.dicit,colum.5.de offic.proconsl.l.creditores. C.de pign. PVR.

d ¶Debitorem.Adde Bald.in cap.fin.in vlt.col. de ferijs. etiam si sint feriæ so-
lennissimæ,puta Natiuitatis,vel Paschæ Domini.

e ¶Reperto.Adde Bald.in capit.1. in §.si quis.de pace iur.fir.in vsib feud.in l.si
qua per calumniam.C.de episcop.& cler. & per Ioan. de Imol. in capit.1.de
depos.

riato in honorem Dei.l.2.ff.de ferijs.& tamen nemo diceret, ꝙ
illæ cauſæ poſſent expediri per Iudicem incompetentem: ta-
men poſteà in effectu videtur trãſire cum hac limitatione, &
eam multũ notare.¶ Poſſes planius reſpon.ad fundamen.Petr.
& Ludo.quod die feriato, licèt iudex non habeat iuriſdictio-
nem in actu & exercitio:habet tamẽ in habitu, qui facilius de-
ducitur ad actũ, quando iudex eſt penitus incompetẽs. Adde,
quod ſummus Iuriſcon.Franc.de Aret.in conſil.95.inci.reſpõ-
deo breuiter dubijs eleganter motis &c. refert iſtam deciſionẽ
Petr.de Anch. & dicit.quòd eſt falſiſſima, & quòd Petrus non
fundauit tunc ſe.ſ.firmam petram:ſed quòd aurum, & pecu-
nia corruperunt eum,& fecerunt malè conſulere: & quod ra-
tiones eius ſunt ſomnia: multa alleg. Et primo gloſſ. in l. 2.
§. ſed & ſi dubitetur. ff. de iu. quam approbant ibi Docto. &
Barto in l.hæres abſens.in princip.ff.de iud. quæ gl. tenet quòd
ille, qui non poteſt conueniri in certo loco ipſo iure, non po-
teſt ibi cogi ad cauendum,ſeu ſatiſdandum,quando reſponde
bit in loco fori ſui. Et illa glo. ſecundum eum debet intelligi in
ſuſpecto:quia ſi non eſſet ſuſpectus,nullũ eſſet priuilegiũ.Si er-
go ſuſpectus de fuga per illam glo. non poteſt in loco nõ ſuo,
& ſic à Iudice incompetenti cogi ad reſpondendum in loco
foro ſui, quantominus capi poterit, cùm illa captura ſolùm
17 fiat, vt captus repræſentetur iudici ſuo? ¶†Secundò mouetur
per doctri. Ioan.And.in addi.Spec.in tit.de emp.& ven.in prin.
in ver.20.quem ſequuntur dom.Anto.de Mod.in cap.fi.de fo.
compe.vbi notab.volunt, quòd ſi forenſis tranſit cum re mea
mobili puta æquo,per locum vbi aliter non habet forum, nõ
poſſum eum ibi cõuenire, nec facere ibi capi ęquum:& tamẽ
eſt ſuſpectus de receſſu, & ſic de fuga: ſed inter cætera tertio
loco alle.optimum text.qui valde ſtringit in l.1. §. hoc autem.
ff.de fer.fug. vbi magiſtratus non tenet capere fugitiuum, nec
ei ferre auxilium ad capiendum: niſi ad literas Iudicis domici-
lij,quod eſſet abſurdum,ſi ratione fugæ quilibet iudex incom-
petens poſſet capere. Et ſtringe tu fortius illum text. quia ſi ibi
non poteſt,quando fuga iam eſt in actu: & ſic eſt maius pericu
lum,quantominus hic,vbi ſolum eſt ſuſpicio fugæ? ¶ Quartò
dicit aliud quod etiam placet, quòd fundamentum Petr. de
Anch.non eſt verum, dum dicit, poteſt fieri tempore feriato:
ergo poteſt per iudicem incompetentem. Hoc nõ eſt verum.
Nam tutores, & curatores poſſunt dari dieb.feriatis.l.2.ff.de fe-
rijs, & tamen non poſſunt dari per Iudicem incompetentem.
l.1.C.vbi pet.tut.& ſic reincidit in ſolutionem d. Alexan. Item
ſequeretur ſecundum eum, quòd cum publici latrones poſ-
ſint etiam ſuſpendi die feriato in honorem Dei.l.prouinciarũ.
C.de ferijs.eodem modo contra latrones publicos quilibet iu-
dex incompetens poſſet procedere. quod eſt falſum. §. ſi quis
verò comprehenſo:um.in Auth. vt nulli iudicum, in l. 1. cum
ibi not.per Bart. C.vbi de crimine agi oportet. cum alijs alleg.
per eum.Concludit vltimò in hoc paſſu,ita diſtinguendum eſ-
ſe. Aut iſte ſuſpectus de fuga non poſſidet immobilia in loco
fori ſui, ita quod ibi ſuſpectus eſt de fuga: & tunc poteſt per
quemcunque iudicem aliàs incompetentem capi:tamẽ vt ca-
ptus remittatur ad Iudicem fori ſui:ita quòd iſte iudex incom
petens vltra procedere non poterit, per d.l.1. cum ibi not. per
Barto.C.vbi de cri.agi op.& l.1.C.vbi Sena.vel clariſs. Aut iſte
ſuſpectus de fuga poſſidet immobilia in loco ſuo:& tunc non
poteſt capi per Iudicem incompetentem: quia inter partes in-
telligitur actum, quòd conueniatur in loco fori ſui, & debet
expectari donec ibi reperiatur: & dicit, quòd iſta ſententia eſt
ita vera ſicut Deus eſt. Quid tenẽdum in hoc notabili & ſub-
tili paſſu? Ego teneo deciſio. Petr.de Anch.& Lud. quam puto
eſſe veriſſimam,& eam confirmo quatuor optimis fundamen
tis.Primo,quia clericum debitorem ſuſpectum de fuga poteſt
capere iudex ſecularis,& valet captura, quando aliàs periculũ
eſt in mora: imò ipſemet creditor ſecularis poteſt tũc propria
authoritate capere clericum ſuſpectum de fuga, & tamen ibi
eſt omnimoda incompetentia.Ita concludit do.Abb.in capit.
cum non ab homine. in 3. & 4. col. de iud. vbi latè loquitur in
iſta materia, & eius dicta aliàs retuli per vnã col. Sed ſufficiat
pro nunc ſua finalis conclu.& ante eum Bald.ibidem in 3.col.
licèt ipſe non referat:& idem Bald.in cap.dilecti.in 5.col.de ap-
18 pel.¶†Secundò moueor: quia vbi periculum eſt in mora, iu-
dex aliàs incompetens poteſt examinare teſtes:& valèt dictum
teſtiũ, & probat, non obſt.incompetẽtia,ſecundum Barto.in
a l.2. a per illum text.C.de naufr.libr.11. Sequitur Ludo. Roma.
in l.ſi vero.§. de viro.in 54.fall.ff.ſolu. matrimo. dicens ſe apud
Valentiam ita conſuluiſſe.Facit, quod vult idem Bart. in l.ad-
morendi. de iureiuran. circa 10. colum. in ver. quid ſi dictum
teſtis deficit ex parte examinantis: vbi ponit de teſte examina-
to ab incompetenti, quando non poteſt imputari parti,quare
non fecit examinari à competẽti:quia periculum eſſet in mo-
ra.Sequitur dom.Anto.de Butr.in cap.fin.in 6. colum. de iure-
iur.& Ludo.Rom.in d.§.de viro.in 55.fall.cum multis concor.
19 quas ibi dedi. ¶†Tertio moueor. Nam ſi creditor poteſt pro-
pria authoritate capere debitorem ſuſpectum de fuga, vt eſt
text. in d.§.ſi debitorem.certè ſi fecerit capi per iudicem incõ-
petentem,nihil debet nocere incompetẽtia iudicis, quia regu-
lariter eſt, quod quando aliquid de neceſſitate non requiritur
in actu,ſi illud interueniat,& malè, nõ vitiat actum.l.1.in prin.
cum ſimil.C.de rei vxo.act.Et quòd tunc non obſtet incompe
tentia iudicis,quando non requiritur,eſt bona glo.in §.ſerui ve
rò.in ver.in trãſitu.Inſt.de liberti. quã ab hoc reputat ſing. Bal.
in l.conſentaneum.in 5.colum.C.quomodo, & quando iud.&
in l.2.3.col.C.de iur.emphyt.& in c.1.§.ſi verò. de pace iuram.
20 fir.¶†Quarto facit;quia debitor in diem, vel ſub conditione ſi
eſt ſuſpectus de fuga, interim poteſt cõtra eum fieri executio.
l.quæſitum,cum glo.in ver intereſt.ff.de pign.& ibi clarius Bar.
& Angel.in ſummario:quia text.non loquitur clarè de debito-
re conditionali. & per illum text. dicit Bald. in l. 1. in fin. C. de
cõdi. ex le.quòd debitor fugitiuus etiam ante diem poteſt ca-
pi. & idem Bald. in l.3. in fin. C.commo.& in l.ſi debitori.ff.de
iud.vbi allegat aliam gloſſ.concor.in l.pen.in gloſſ.fin.C.de pig.
act. Item ſi lite pendente debitor efficiatur ſuſpectus de fuga,
poteſt non obſt. pendentia litis propria authoritate capi. Ita
notabiliter tenet Angel. in repet. l. nemo carcerem. C.de exac.
trib. libr.10. poſt medium,in ver. Item quæro, quid ſi lite pen.
quem refert,& ſequitur do. Alexan.in conſil.quòd non reperi-
b tur. b inci.Magnificè prætor.in 12. col. Item alibi tenet Bald.in
rubr.de treug. & pa.in 2.colum. quòd debitorem meum fugi-
tiuum poſſum capere,etiam tempore treugæ:quę treugua nõ
prodeſt fugitiuis, per glo.in d.l.prouinciarum.C.de fer. & ſuffi
ciunt ſola præparamenta ad fugam,dixit Bald.in l.ſi quis in tan
tã in 17.col.C.vnde vi & in l.generali.C.de decur.libr.10. Bald.
& Sal.in d.l.pen.per gl.ibi.C.de pign.act.quamuis contrarium,
& malè teneat Angel.in d.l.nemo carcerem. quem in proprijs
terminis reprobat Alexand in conſil.64.in 3.vol. inci. & ſic ce-
21 leberrime Doctor.in fin.col.¶†Concludendo ergo,quòd debi
tor ſuſpectus de fuga ſi capiatur authoritate iudicis incompe-
tentis,non poteſt opponere de incompetentia iudicis:intellige
tamen ſanè, quando periculum erat in mora: quia non pote-
rat tunc haberi copia iudicis competentis:& ſic aliàs potuiſſet
fugere,per rationem d.§.ſi debitorem. Item intellige, quòd ta-
lis captura facta per Iudicem incompetẽtem valet: cum hoc,
quod poſtea eum conſignet iudici competenti: ſicut quando
creditor propria authoritate capit,ſecundum Bar.in d.§.ſi de-
bitorem,glo.in cap.1.de pace iur.fir.not.in l.generali. vbi Bald.
C.de decu.libr. 10 Facit.§.audient. in Auth. de defen.ciu.ſicut
c quando iudex laicus c capit clericum ſuſpectum de fuga; quia
debet eum conſignare iudici eccleſiaſtico, ſecũdum do. Abb.
in d.cap.cum non ab homine. Sicut etiam quãdo iudex laicus
capit clericum repertum in flagranti crimine, debet eum con-
ſignare iudici eccleſiaſtico,ſecundum Barto.in l.ſi quis in ſerui
tute.ff.de fur. Bald.in l.ſi qua per calumniam. C. de Epiſcop. &
cler.Can.in cap.vt famæ. de ſenten. excommu. & in cap. cum
non ab homine. de iud. & ita etiam videtur tranſire Alex. hic.
Not. tamen diligenter, quòd creditor faciens capi,vel detineri
verum debitorem authoritate iudicis incompetentis: ſi ſcien-
ter fecit, perdit ius crediti ſui.Ita ſing. tenet Bal.in cap.cauſam
matrimonij.in fin.de offic.deleg. referens iſtud voluiſſe Cyn.in
l.fin.§.ſi fœnerator.ff.quod met.cau. Accedat.l.extat. cum glo.
22 ff.quod met.cau.¶†Tertia principalis cõcluſio eſt, quòd dele-
gatus principis & ante,& poſt lit.conteſta.poteſt indiſtinctè ci-
tare, faciendo capi perſonam inuitam. Sequuntur Bar. Angel.
Paul.de Caſtr.Ludo.Rom.& dom. Alex.hic.Dyn.in Auth. qui
ſemel.in 5.quæſt.C.quomodo & quando iud.Spe.in titu.de iu.
deleg.§.ſequitur.ver.poteſt.& in titu. de primo & ſecundo de-
* creto.§.pen.circa prin.*& iſta eſt communis conclu. & ſententia*. ſed
contrarium eſt verius in puncto iuris:prout tenent Saly.& Ful.
hic,& Sal.in d.l.conſentaneum, & videtur etiam tenere Iac. de
Belu.in §.ſi vero etiam quidam iurent.in Auth. de exhi.re.quia
nullibi in iure cautum eſt. & text.per quem mouentur gloſſ.&
Doct.in §.omnem.in Auth.de litig.vnde ſumitur d. Auth.qui
ſemel, nihil dicit de citatione reali:ſed bene dicit, ꝙ delegatus
principis poteſt citare per edicta, & in hoc bene eſt ſpeciale in
delegato.

ADDITIONES.

a ¶In l.2. Vide ad dicta Bar.in d.l.2.& adde Soc.in 2.par.conſil.244.conſiderã
tã,colum.4.verſic.4.& 262.col.5. PVRPV.

b ¶Non reperitur. Imo reperio libr. 3. conſil. 106. colum. 9. verſiculo pro
hoc. PVRPV.

c ¶Laicus. Adde Bald.in cap.1.§.ſi quis.de pa.iura.fir.in vſib.feud.in l.ſi qua per
calumniam.C.de Epiſcop.& cleri.

delegato principis,secundum glo.& Doct.in l.sancimus. C. de
iud.& per Alb.hic:Pro eadem parte fortiter stringit text.in §.si
vero etiam quidam.in Auth. de exhi.re. qui loquitur etiam in
delegato principis: & tamen dicit,quòd ante lit.contesta. nihil
potest facere,quamuis d.Alex.hic conetur ad illum tex.simpli
citer respondere.Non obst.similia adducta per d.Alex.pro cō-
muni opi. quia solùm loquuntur in executione , quæ fieret in
23 reb. sed nos loquimur de executione in personam. ¶†Quarta
principalis conclusio glo.est, ꝙ ista lex, & eius regula loquun-
tur in delegato.sed Odof.& Bart.tenent,ꝙ loquatur in ordina
rio,per text.in ver.data,qui non facit , vt patet in l. cognitio.§,
vt pos.bon.in ver.dederis.s̃.titu.2.& in l.præscriptione.C.si con
tra ius,vel vtil.publ.& in l.à iudice.C.de iud.Tu tene,quòd ista
l.generaliter loquatur in vtroq;, prout tenent Alb.& Bal.& re-
liqui Moder. Pondera tamen subtiliter inquantum Bart. facit
differentiam inter ordinarium & delegatum . Nam vult, ꝙ in
ordinarium transeāt etiam ea,quæ sunt maioris iurisdictionis,
& coercitionem personæ continent , quando aliter iurisdictio
expediri non pōt,per l.quoties. C. de iud.sed in delegato vult,
ꝙ non transeant ea,quæ sunt maioris iurisdictionis : sed æqua-
lis,vel minoris. & sic vult, ꝙ d.l.quoties, non habeat locum in
delegato.quod esset nimium restringere illum text. & propte-
rea reprobatur in hoc per Sal.& Ludo. Rom.in l.Imperium.j̃.
eod.& Sal.in l.placet.in 6.colum.C.de peda.iud. & multum la
tè per Alex.hic.Et ꝙ malè dicat, patet: quia regula d.l.quoties.
habet locum etiam in arbitro.glo.est sing. in l.cum proponas.
in fi.quam Angel.ibi reputat singularem.C.de reb. cre. Si ergo
habet locum in arbitro , qui nullam habet iurisdictionem , vt
prædixi: ergo multo magis habebit locum in delegato. Itē ad-
uerte,ꝙ contra Bald.facit d.§.si vero ignoti.quem pro se alleg.
qui verè loquitur etiam in delegato,vt dixi in 2.conclu.gl. Vn-
de tene , quantum ad materiam huius.l. non esse differentiam
inter ordinarium & delegatum , nisi quantum ad citationem
realem , quam potest facere ordinarius:sed non delegatus , vt
in superiorib.dixi. ¶In 2.parte gloss.ibi, si verò quæras de quæ-
stione. plenè dicam in l.iubere.j̃.eo.Pondera tamen dum Bar.
hic reprobat glo.de contrarietate,quia s̃.dixi,ꝙ delegatus post
lit.contest.potest citare,ante non. & tamen quo ad mittēdum
in possessionem, non facit istam differentiam glo. vnde secun-
dum Bar.si delegatus etiam post lit.contest.non potest mittere
in possessio.quod est minus;certè nec citare,quod est plus. *Et*
* *ita Doct.communiter* pertranseunt.Sed aduerte,quòd Bart.met.j̃.
in 2.col.in alio proposito,respon. ad obiectum , ꝙ ideo potest
fieri captura personæ.quia est eiusdem iurisdictionis in specie,
licèt maioris:sed mittere in possessionem non est eiusdem spe
24 ciei,sed alterius.s.Imperij, vt dicam in d.l.iubere. ¶†In 3.parte
glo.dum opponit de §.ædificium. & non soluit . Respond. vt
ibi per glo.ꝙ ideo vsufru. non potest perficere ędificium,dato
ꝙ aliàs sic vti non posset:quia mutaretur forma rei,& sic vsus-
fructus extingueretur.& distingue,vt per Bar.& vide latius per
Cyn.Alb.& Bald.hic.& ad hoc not.glo.comprobandum, vide
tria similia Bald.in l.fin.in 2.colum. C.de fideicom. ¶In vltima
parte glo.dic,quòd istud notabile gl. potest intelligi dupliciter
secundū duas.ll.quas alleg.quæ in varijs terminis loquūtur , vt
hic per Bar.primò potest intelligi not.glo. vt eius verba sonāt,
ꝙ quando aliquid prohibetur , intelligitur prohibitum omne,
quod ex eo sequitur:& ad hoc tendit.l. non dubium. C.de leg.
25 vbi dixi:& examinatur per Cyn. & Bal. hic. † Secundò modo
a potest intelligi secundum l.oratio. ff. de spon. [a] & tunc habes
notare,quòd quando prohibetur aliquid,intelligitur prohibe-
ri omne id,per quod peruenitur ad illud.l.oratio.alle.in glo.Fa
cit cap.constitutus.& cap.ex tenore.de cōcess.præb. Facit quod
not.Bald.in l.fin.in prin.per illum text.C.ad l.Fal.ꝙ qui non po-
test alienare, non potest etiam promittere de alienando.Istam
regulam limitat Bart. quando illud antecedens directè ordina-
tur ad hoc,aliàs secus,per l.non omne.ff.de stat.libe.Tu limita
secūdò notabilius, quòd licèt vbi prohibetur matrimonium,
intelligantur etiam prohibita sponsalia.d.l. oratio. tamen pœ-
na imposita contrahenti matrimonium,non censetur imposi
ta contrahenti sponsalia.glo.est not.in clem.1.in verbo contra-
here.de consang.& affin.& sic dicta regula non habet locū quo
ad pœnalitatem incurrendam.Confirmo ex trib.Primò per il-
lud, quod notab.vult Bald.in l.1.in vlt.colum.C.si rec.prouin.
& idem Saly.post Cyn.& antiquos,vbi dicunt, quòd ista regu-
la venit per interpretationem extensiuam: vt probat text.in d.
l.oratio.in verbo,suppleatur . Ergo non habebit locum in sta-
tutis pœnalibus, quæ non recipiunt interpretationem extensi-
uam. Et per hoc infert ibi Bald. quòd si per statutum ciuita-
tis prohibitum est formari aliquid in fauorem bānitorum sub
certa pœna, quòd si aliquis fecit solùm propositum,non inci-
dit in illam pœnam. Secundò facit, quòd vult Bald. in l.pen.§.
docere.in vlt.quæstio.ne quis eum.vbi decidit,Stante statuto ci
uitatis Floreniiæ , quòd nullus Guelfus possit contrahere ma-
trimonium cum aliqua de comitib. de Baptistis sub certa pœ-
na. Pone,quòd aliquis contraxit spōsalia,an incidat in dictam
pœnam?videtur quòd sic per l. oratio. Contrarium determi-
nat per illum text.quia in istis delictis ad hoc,vt quis incidat in
pœnam non sufficit, quod delictum sit inchoatum, sed sit in-
choatum illud, per quod peruenitur ad prohibitum pœnale;
26 † Tertiò facit,quod consuluit d.Alexand. Imol.in consil. 114.
incipit consideratis verbis instrumenti.in pen.& vlt.colum.vbi
consuluit,quod prohibitus facere molendinum in certo loco,
sub tanta pœna absque speciali licentia superioris , non incidit
in dictam oœnam;per hoc , quòd fecerit aquæductū pro mo-
lendino.Per ista reprobo duas decisio. Bal.vnam, quàm ponit
Bald.in l.1.C.quæ res expor.non poss. per illum text.in ver.nec
gustus causa. vbi tenet , quòd prohibitus portare vinum extra
districtum sub certa pœna , incidit in talem pœnam , si solùm
portat phialam vini gustus causa tanquam præambulum ven
ditionis futuræ.Nam in pœnalibus istud non procedit,vt dixi.
Bene credo , quòd sit prohibitum portare extra districtum illā
amphoram vini,quādo portatur pro degustatione, vt vinum
vendatur: tamen pœna statuti nō habebit locum isto casu per
27 doctri.illius gl.not. † Secundò reprobo illud , quod vult Bald.
in cap.nam concupiscentiam.in 2.colum. de constit.vbi no.ex
illo text. quādo aliquid prohibetur in termino, intelligitur etiā
prohibitum in via. Et ideo secuudum eum prohibitus ex for-
ma statuti deferre frumentum extra territorium,sub certa pœ
na:repertus in via potest puniri:quod non videtur ex prædictis
verum, & ad hoc not. vltra prædicta vide Cyn. & Bald. hic. &
Ray.& Sal.post glo.ibi in l.vnica.C.si rec.prouin. Ioan. And.in
regula,cum quid prohibetur.in mercurialibus.

A D D I T I O.

a ¶De spon.Adde no.dictum Alex.in l.si vni.col.3.ff.de re iudi.Socin.cōsil.262.
in 1.dub.ad fin. PVRP.

S V M M A R I V M.

1 *Gladius aliquando ponitur pro gladio ciuili punitiuo delictorum.*
2 *Imperium mixtum nihil aliud est , quàm expedire officio iudicis nobili pertinentia ad priuatam vtilitatem.*
3 *Mixtum, seu compositum ex duobus attribuitur ei, quod est diguius.*
4 *Iudicem dare , & sic delegare, est iurisdictionis.*
5 *Mixtum dicitur illud,quod participat de duob. vel plurib.*
6 *Sentētia ad hoc,vt dicatur merè diffinitiua,non sufficit quòd finiat causam principalem: sed etiam requiritur, quod in causa sit processum ordinariè.*
7 *Iurisdictio in genere sumpta continet quatuor species.*
8 *Merum Imperium consistit in tribus.*
9 *Causa vt sit mixti imperij non est necesse , quòd in ea requiratur causæ cognitio.*
10 *Papa vel Imperator , si concederet alicui loco , vel alicui nobili in illo territorio iurisdictionem simpliciter , intelligeretur concessisse merum & mixtum imperium,& simplicem iurisdictionem.*
11 *Infeudatus de castro,vel ciuitate cum iurisdictione, non poterit condere statuta.*
12 *Dictio omnimoda,quid importet.*
13 *Omne signum vniuersale non prædicatur de pluribus differentibus specie, sed pluribus differentibus numero.*
14 *Beneficia Principum sunt largissimè interpretanda.*
15 *Imperium quare dicatur merum.*
16 *Merum imperium est iurisdictio seuerioris vltionis , publicam vtilitatem respiciens.*
17 *Via accusationis quando in criminalibus proceditur, adhuc dicitur procedi officio iudicis nobili.*
18 *Merum imperium quibus competat.*
19 *Potestates ciuitatum nostri temporis nunquid de iure communi habeant merum,& mixtum imperium.*
20 *Imperium merum nunquid possit præscriptione acquiri.*
21 *Scientia,& patientia cuius requiratur in præscribendo mero, vel mixto imperio.*
22 *Imperium merum,vel mixtum quanto tempore præscribatur.*
23 *Præscriptio mixti,vel meri imperij an sit fauorabilis,vel odiosa.*
24 *Imperij meri quot sunt gradus.*
25 *Imperium mixtum,& confusum tripliciter differunt.*
26 *Septem diffinitiones mixti imperij sunt.*
27 *Imperij mixti quot sunt gradus.*
28 *Potestas legitimandi, aut creandi tabelliones expressè concessa per Imperatorem Comiti Palatino, non potest per eum alteri delegari etiam de iure Canonico.*

29 *Causæ appellationum sunt mixti imperij medij.*
30 *Sententia lata, quando dicitur nulla, an sit mixti imperij, an simplicis iurisdictionis.*
31 *Iurisdictio in specie quid sit.*
32 *Causæ minimæ intelliguntur à centum aureis infra.*
33 *Iurisdictio, quæ est voluntaria respectu partium, respectu iudicis semper est necessaria.*
34 *Sententia lata in causa summaria, non est merè diffinitiua.*

LEX III.

2 IMperium. [a] Ista l. est clauis, & fundamentum totius tit. Ad euidentiam præmitte pro intellectu literæ, quòd legitur altero de duob. mod. Primò modo, quod Iurisconf. in hac l. non procedat diffiniendo: sed ponẽdo exempla: quia si essent diffinitiones, non essent bonæ: quia non conuerterentur cum omnibus diffinitis, iuxta l. primam. §. I. abeo. ff. de dolo. Ita tenet glo. 1. & glo. fin. in prin. & Bar. & magis communiter antiqui & Mod. Spe. & Ioan. And. in hoc titu. in §. notandum. circa prin. *Et iste est communis intellectus & verus.* Secundò modo, & subtilius legitur ista l. per Ang. & de eo multum gloriatur, & prosequitur per 3. primas col. quòd imò hic ponantur diffinitiones: & propterea dicit Angel. se valde admirari, ꝙ Doctores tantum laborauerunt in ponendo diffinitiones cùm sext. hic ponat. Ad hoc ponderat in primis text. qui dicit merũ est, & ĵ. mixtum est, & posteà, iurisdictio est. Nam per illud verbum, est, Iurisdictio denotat essentiam, & quidditatem, quæ
1 datur per diffinitiones. † Secundò dicit aduertendum, quòd terminus gladius, positus in text. non ponitur pro gladio materiali ad incidẽdum: sed pro gladio ciuili punitiuo delictorum. l. illicitas. §. qui vniuersas. ff. de offi. præsid. l. solent. in princ. ff. de offic. procons. & leg. & l. nemo potest. ff. de regu. iur. quæ leges allegantur per Angel. Melius facit. text. in c. dilecto. de senten. excom. in 6. & 23. q. 8. cap. non pila. in princ. vbi dicunt text. ꝙ
b arma clericorum [b] sunt lachrymæ, & orationes. ergo non capitur pro armis materialibus, sic etiam in Euangelio. Ecce gla-
c dij duo. [c] vbi significatur potestas Papæ, & Imperatoris. cap. nouit. de iud. cap. per venerabilem. qui fil. sint legit. & capiẽdo modo pro gladio ciuili delictorum punitiuo, diffinitio erit bo-
2 na, & conuertetur cum omnibus diffinitis. † Similiter secundũ Angel. in 2. parte diffinitur mixtum Imperium, vt sit illud, cui principaliter inest iurisdictio: tũc enim dicitur iurisdictio principaliter inesse, quando illud quod versatur in causa principaliter, continet vtilitatem priuatam: Nam mixtum Imperium nihil aliud est, quàm expedire officio nobili pertinentia ad priuatam vtilitatem, vt est decernere bon. pos. Nam in hoc conueniunt mixtum Imperium, & iurisdictio in specie, quia vtrunq; principaliter tendit ad priuatam vtilitatem & in hoc differunt à mero Imperio, quod principaliter tendit ad publicam vtili. vt est punire delicta. l. ita vulneratus. ff. ad l. Aquil. Similiter dicit Angel. quod in vltima parte diffinitur iurisdictio in specie: sed ponit quidam diffinitionem, cuius verba non sunt in text. Nam dicit, quòd est potestas, &c. & istam. à remotis trahit, & multum gloriatur Angel. de isto intellectu. sed ante eum quo ad primam partem fuit intellectus Iacob. de Rav. prout hic referunt Cyn. Alb. in 1. colum. & Fulg. & istum intellectum sequitur Alb. idem videtur tenere Paul. de Castr. hic in fi. dum tenet, quòd illa dictio gladij, non ponatur pro gladio naturali sed ciuili, declarando per omnia, vt Ang. licèt eum nõ referat & ante omnes istud vult glo. in l. 1. ver. bonorum. s. eod. Istum intellectum reprobat Fulg. bono fundamento, quod sibi ascribit d. Alexan. quia cõdere legem est meri Imperij, vt ĵ. dicetur. & tamen non consistit in gladio punitiuo. Patet: quia non omnis lex tendit ad puniendum. l. legis virtus. ff. de legi. & ante eos fuit fundamentum Bartol. in 2. col. vnde reprobat diffinitionẽ Iac. de Arc. volentis, quòd merum Imperium sit iurisdictionis seuerioris: cùm condere legem sit meri Imperij. & tamen non est seuerioris vltionis. Tu autem sustinendo intellectum Ang. qui videtur peregrinus eo modo quo possibile est, cõsidera, ꝙ Iurisconf. in hoc titulo tractat de mero Imperio, prout exercetur per ius dicentes. vel per magistratus, & tunc cõsistat in animaduersione. quia si consideras omnes gradus meri Imperij infra enumeratos per Bartol. omnes consistunt in punitione delictorum: & sic in animaduersione: excepto primo gradu maximo, quod est legem condere. Istud enim competit supremis principibus, de quibus non tractatur hic: quia illi supremi Principes non sunt in numero magistratuum: sed. s. omnes magistratus, prout dixi in l. 1. in princip. s. titul. 2. Et hoc modo nihil obstabit intellectui Angel. Considera etiam, quia gloss. nostræ vbique tenent, quòd merum Imperiũ consistat in animaduersione. Ita tenet gloss. in l. 1. in ver. bon. s. eod. hoc expresè tenet gloss. mag. hic circa medium: dum dicit, quòd sub mero Imperio continentur solùm causæ capitales, quæ in tribus capitulis consistunt. Ita etiam tenet Iaco. de Are. Oldr. Laud. d. Anto. & Petr. de Anch. in diffinitione meri Imperij, quam ĵ. referam: & sic video gloss. & Docto. in hoc inclinare, quòd merum Imperium consistat solùm in animaduersione, & tunc bona videtur consideratio Angel. ¶Tu autem vltra alios reproba intellectum Angel. ex quatuor. Primò, quia diffinitio debet constare ex genere, & differentijs, aliàs non est bona, vt declarat Bart. in l. 1. ff. de test. & alibi. Sed ista diffinitio non habet genus, ergo non est bona. Nam iste potius effectus est meri Imperij: & propterea Bartol. & alij diffiniendo merum Imperium dicunt, ꝙ est iurisdictio. Ibi iurisdictio ponitur vt genus. & similiter dicũt in diffinitione mixti Imperij, & iurisdictionis simplicis. Nisi calumniando dixeris, quòd potestas ponatur hic vt genus: sed intuenti literam apparet non esse verum. Secundò moueor per id, quod dixi, quòd condere legem, est merij imperij: & tamen non cadit sub ista diffinitione, ergo non est bona, cùm nõ conuertatur cùm omnibus diffinitis. l. 1. §. dolum. ff. de dolo. Nec ob. quod dixi, quòd condere legẽ, est maximi gradus meri Imperij, quia solùm competit supremis principibus. vt per Barto. quia dico, quòd etiam condere legem competit magistratib. Nam competit Senatoribus. l. non ambigitur. ff. de leg. Itẽ præfectis prætorio. l. formã. C. de offi. præf. præto. Imò quilibet magistratus potest condere legem in spectantibus ad iurisdictionem suam, secundum Bart. in l. omnes populi. in 4. quæstio. 1. quæst. princip. ff. de iusti. & iur. & in l. 1. in princip. ff. quod quisq; iur. Tertiò facit, quia leuis mulcta pecuniaria est de mero Imperio, secundum Barto. hic in 6. gradu meri Imperij, & sequuntur Paul. de Castr. & alij Moder. & tamen non conuenit diffinitio text. Nisi intelligas animaduersionem multum latè pro quacunque pœna etiam pecuniaria applicãda fisco. Quartò moueor, quia in hac. l. nullo modo potest dici diffinita iurisdictio in specie, nisi suppleas verba ad text. vt facit Angel. & tamen ibi dicit, est, ergo per illum verbum non intendit diffinire. Teneas igitur communem intellectum, quòd in hac. l. ponanť exempla, & non diffinitiones. ¶Secundò aduertẽdum dũ text. dicit, cui etiam iurisdictio inest. Legitur altero de duobus mo. Vno modo secundum Cyn. Barto. & Sal. & d. Alexand. hic, ꝙ illud iurisdictio, capiatur pro iurisdictione in genere, prout genus inest cuilibet speciei. l. si quid earum. §. interemptum. ff. de leg. 3. l. iurisgentium. §. sed si fraudandi. ff. de pac. & hoc modo iurisdictio tanquam genus inest in mixto Imperio: & etiam in mero, sed aliter, & ait. Nam in mixto inest iurisdictio, quæ principaliter exercetur ad priuatã vtil. in mero autem ad publicã, vt ĵ. dicetur. ¶Secundò modo legitur secundum Ang. & Ful. hic, ꝙ ibi iurisdictio inest, capiatur pro iurisdictione in specie. Nam propriũ iurisdictionis in specie est versari circa id, quod principaliter concernit priuatam vtilitatẽ & hoc propriè conuenit mixto Imperio, qđ semper exercetur ad priuatam vtilitatem. Sed istud vltimum reprehẽdit d. Alex. quia si caperetur iurisdictio in specie, non diceretur alij inesse. Sed tu pondera, ꝙ Bart. met inferius diffiniendo mixtum Imperium idem tenet. Nam ibi in 6. colu. & seq. diffiniendo, quid sit mixtum Imperium, dicit, ꝙ dum dr, ꝙ est iurisdictio, intelligitur. i. qualitas iurisdictionis: q̃a quemad. iurisdictio in specie versatur circa causas pecuniarias: (vel melius dicit Bar.) principaliter respicit priuatam vtilitatem. Ita mixtum Imperium. & sic ibi ꝯtriatur: tñ prior sensus placet magis, ꝙ capiat in genere. ¶His sic præmissis, diuiditur ista. l. in quatuor partes ẜm Bart. vt hic per eũ. Sed tu acutius diuide ẜm Ang. in 6. vt hic per eum. h. d. Merum Imperium consistit in animaduersione, & gladij potestate. Mixtũ in decreti interpositione. Iurisdictio in cognitione, & delega-
3 tione ciuilium causarum. h. d. ẜm Bal. ¶†Not. ex isto tex. in ver.
d mixtum [d] est. ẜm d. Alex. ꝙ mixtum, seu compositum ex duobus attribuitur ei, quod est dignius. Patet hic, vbi appellať mixtum Imperium, non autem mixta iurisdictio. Facit. l. cum in diuersis.

ADDITIONES.

a ¶Imperium. In ista. l. Imperium. Ias. sibi appropriauit nõ nominato Doct. quæ fuerunt d. Gul. Mainer. in tribus regulis. videlicet in reg. omnia quęcunque. in reg. nemo pôt. & in regu. quoties sermo. ff. de reg. iur. qui d. Gul. publicè profitebatur ius ciuile. in Gymnasio Auenion.

b ¶Clerico. Adde gl. in verbo, ecclesiastico. in c. dilecto, de senten. excom. lib. 6. glo. fin. in cap. continentia. de cler. percuss.

c ¶Ecce gladij duo. Adde glo. in verbo, cęlestis, in c. 1. 20. dist. glo. in verbo, ipsemet. in c. nouit. de iud. gl. in verbo, apud regem, in cap. causam quæ, qui fil. sint legit. & Luc. 22.

d ¶Mixtum. Hæc dicta sunt pro parte Alex. in l. præcipimus. §. eo obseruando. C. de appel. Fel. in cap. 1. col. 3. & 4. de rescrip. & vide Ias. in l. si emancipati. col. 3. & 4. C. de appel. PVRPV.

uersis.ff.de reli.& sump.fune.c. qđ in dubijs.de consecr.eccl.vel
a alta.vbi glo.not.ꝙ dignius [a] trahit ad se minus dignum. similis
glo.est in cap.ieiunio.72.dist.text.in cap.1.de consecr.eccle.vel
alta.in 6.Not.Bald.in l.2.in princ.in 1.no.per illum tex. C.commu.
de leg. vbi not. ꝙ in vnitis adinuicem dignius trahit ad se
minus dignum.Facit glo.in cle.fin.de cele.miss.l.quæritur. ff. de
stat.ho. Adde, quod vult glo.in l.1.in prin.ff.de verb.obl. quòd
genus à digniori su parte sumit nomen. Alibi tñ glo.in c.super
quæstionum.§.si verò.de offic.deleg not.ꝙ minus dignum trahit
ad se magis dignum . Ego istud not.confirmo ex.j.scriptis.
Primò , ꝙ licèt in ecclesia Dei sint multi ordines & dignitates.
cap.cleros.21.distin.tamen Papa appellat se Episcopum:eo qa
in ecclesia Dei nullus est minor ordo episcopali. Ita dicit gl. in
procemio.6.in vers Episcopus.Facit glo.in cap.2.in gloss.2. de
præb.in 6.quæ dicit, ꝙ Episcopatus non est dignitas, sed dignitatum
culmen.Idem not.d.Car.in cle.1.in 5.not.per illum tex.
de renun.tenet d.Abb.in c.solitæ.in 3.col.de maio.& obed. Facit
glo.in cap.quamquam.2.q.7.quæ dicit,ꝙ Episcopus est maior
presbytero Cardinali : de quo tamen vltimo vide text. in c.
si Abbatem. de elect. in 6. quia aliter non examino. Gem.in d.
cap.quamquam.& in cap. :.in 2.col.de offic.leg. in 6. Bart.in l.
1.§.si quis in appellatione.in 1.col.ff.de appel.¶Secundò principaliter
ad idem facit: quia vbi in eadem persona cõcurrit duplex
dignitas:puta, quia aliquis sit Dux,& Comes; vel Dux &
Marchio,attenditur maior dignitas, & ab ea denominatur, secundum
Inno.in d.cap.solitę.de maio.& obed.Facit,quod habetur
in cap.inter dilectos.de fid.instru. de eo, qui erat Episcopus,&
Comes.¶Tertiò facit:quia si aliquis procedit vt ordinarius,&
vt delegatus principis, vt in casu c. significauit. de corp.
vitia.appellabitur tanquam à delegato principis : quia dignior
est talis iurisdictio:non tanquam ab ordinario,secundum Spe.
in titu.de appel.§.nunc tractemus.ver.quid si appellet. ¶Quartò
facit,si iudex ecclesiasticus , & secularis simul iudicarunt in
certa causa, appellari debet ad superiorem iudicis ecclesiastici
tanquam digniorem,secundum Bar. in l.1.§. si quis in appellatione.in
vlt.col.ff.de appel.Bald.& Saly.in l.præcipimus. per illum
text.C.de appel.Bald.in rub. extra de appel.in col.2. Alex.
in consil.183. in 2. vol. viso processu causæ vertentis inter Andream.
¶Quintò facit,ꝙ si sit vnum collegium clericorum,&
b laicorum [a] (data paritate personarum) censetur totum ecclesiasticum
: quia pars clericorum tanquam dignior trahit ad se
partem laicorum,secundum Bart.in l.fin.in 3.col.ff.de colle.illici.&
in l.cùm Senatus.ff.de reb.dub.Imol.in cap. ex literis. de
const.d Abb.in c.1.de loc.¶Sextò facit : qa si clericus & laicus
sint debitores vnius, tota causa tractabitur in foro ecclesiastico
c : & sic occasione clerici laicus coram Episcopo [c] conuenitur,secundum
Barto.in d l.præcipimus.§.eodem obseruando,
per illum text.d.Matthesil.in no.144. quamuis contrarium videatur
tenere Bart.in l.solent.in 3.col.ff.de ali. & cib.leg. Bal.in
l.fin.in 15.col.C.de edi.di.Adr.tol. Facit quod vult d. Abb.in c.
fin.ad fin.de iur.pa.& in cap.1. de præscr. ¶Septimò facit:quia
d si factum est compromissum [d] in duos arbitratores ; quorum
vnus est clericus,alter laicus , reductio debet fieri ad superiorẽ
clerici,& sic ad Episcopum,secundum Bald. & Sali.in d.l.præcipimus:&
latè Petr.de Anch.in sua disputatione,quæ inci. cũ
C.laicus,in 2.dubio.d.Matth.in d.no.144. Lud. Roma.in consil.265.inci.
In casu proposito aduertendum. ¶Octauò facit,ꝙ
si clericus,& laicus constituti sunt executores testamẽti, iudex
eorum erit ecclesiasticus,cùm sit dignior, & non secularis , secundum
d.Car.in cap.cum Io.de test. quem simpliciter sequitur
d.And.Barb.in rub.de offic.deleg.in 2.col. Alibi tamen habes,ꝙ
quando aliquid est mixtum,seu compositum ex plurib.
attenditur illud,in quo magis versans est. text.est not.in l.legatis.§
si vnus.ff.de leg.3. per quem text.vide quod decidit Bar.in
l.quæritur.ff.de sta.homi.per Bald.in l.2.in vlt.col. C. de consti.
pec.¶Secundò not.text.ibi,ꝙ in danda bon.pos.hic esse tex.de
eo,de quo disputat gloss.quæ non recordatur de hac. l. in l.1.in
4 ver.bonorum.vbi dixi.s̃.eo. ¶†Tertiò not.ex hoc text.in fin.ꝙ
dare iudicem,& sic delegare,est iurisdictionis.Adde,ꝙ eodem
modoècontra.Reuocatio delegati est iurisdictionis , vt est gl.
in cap.si delegatus.in verbo,reuocandas,extra de offi. dele.in 6.
¶Glo. mag.in ver. mixtũ. diuiditur magistraliter in sex partes.
In 1.assignat duas rationes,quare dicatur mixtum.Tene secundã:
quia prima nihil valet.In 2.ponit gl.an appellatione iurisdictionis
contineatur merum Imperium , & tenet, ꝙ sic, per duo.
Primum nihil valet : quia esset arguere ab etymologia vocabuli
affirmatiuè,contra ea,quæ dixi in l.2.§.appellata. ff. si cert.
pet.In 3.glo.ponit quot sunt species iurisdictionis in genere:&
enumerat quátuor.Sed tu dic,ꝙ modica coërctio non est species
de per se:quia si exerceretur ad puniẽdum delictum principaliter,est
meri Imperij,aliàs est simplicis iurisdictionis,secũ
dum Doct.præcipuè Angel.hic,& in l.magistratib.j̃.eod. In 4.
parte declarat prædictas quatuor species . In quinta ponit, an
merum,& mixtum imperium possint delegari,saltem quo ad
cognitionem : & tenet, ꝙ non,nisi in quatuor casibus. In sexta
reprobat opi. Placen.qui tenebat,ꝙ mixtum imperium, & iurisdictio
sint idem. Secunda ibi, & dic, ꝙ nomine iurisdictio.
Tertia ibi,dic ergo quatuor esse gradus. Quarta ibi, sub mero
imperio.Quinta ibi,prima duo non delegantur. Sexta ibi,quidam
tamen dixerunt.Vel si vis aliam diuisionem,diuidere potes
in decem partes. In prima ponit duas rationes, quare dicatur
mixtum. Tene secundam, vt j̃.dicam.In secunda, quæ est
ibi, & dic, ꝙ nomine. probat , ꝙ iurisdictio in genere sumpta
comprehendit sub se merum imperium.In tertia, quæ est ibi,
dic ergo quatuor.gl.concludit, ꝙ iurisdictio in genere sumpta
habet sub se quatuor species. In quarta ibi, sub mero imperio.
declarat primam speciem.s.merum imperium,& quid sub eo
continetur.In quinta ibi, sub mixto.declarat secundam speciẽ,
idest mixtum imperium,& qđ sub eo ꝯtinetur.In sexta ibi,sub
iurisdictione.declarat tertiam speciem.In septima ibi,coërctio
autem,declarat quartam. In octaua ibi, prima duo non delegantur.
declarat, an & quando merum, & mixtum imperium
possit delegari.In nona ibi,quidam tñ dixerunt, ponit opi.quã
reprobat.& de ista opi.feci mentionem eam disputando in l.1.
in prin.ff.de offi.eius.In decima ibi,ex his ergo pater. ponit illationem.
Et ista diuisio sit loco declarationis, & glo.vt plurimũ
5 in omnib.reprobatur.¶†Ex 1.parte gl.no.Ang.ꝙ illud,qđ participat
de duob.vel plurib.dr̃ mixtum , & ex hoc infert , ꝙ sententia
lata in causa summaria, quamuis diffiniat negotiũ principale,
& propter hoc videatur diffinitiua , tñ non est mera :
eo quia participat cum interlocutoria,quæ fertur sine lit.contesta.
sine alijs solennitatib.iudiciarijs : & propterea non caderet
sub statuto loquente de sententia merè diffinitiua,& ita refert
se consuluisse.& illi cons.se subscripserunt Io.de Lig.Doct.
Mediolanẽsis, & alij quamplures,& ita fuisse iudicatum. Pau.
e de Cast.hic tenet contrarium,[e] per tex.in cle. sæpe.de verb.sig.
vbi talis sententia appellatur diffinitiua. Secundò,quia sententia
diffinitiua dicitur illa,quæ diffinit negotium principale:nec
ibi attenditur forma processus. gl.est in l. qui restituere.in gl.fi.
ff.de rei vend.Adde pro eo facere,qđ vult Bar.in l.si quis à liberis.§.
si vel parens,& in §.seq.ff.de lib.agn. ꝙ in causa alimentorum,
vbi proceditur summariè : tamẽ sententia,quæ fertur,est
diffinitiua,& non interlocutoria. Secundò facit doctr.gl.in cle.
1.in ver.diffinitiua de seq.pos.& fru. Teneas opin.Ange.quam
etiam tenet idem Ang.in d.l.qui restituere.& in cõsi.114. incip.
quidam petijt,& melius in cõsi.seq. Lud.in rub. ff.de re iu.& d.
Alex.hic,& d Fran.de Are.in consi.101.incip. in præsenti dubitatione.
in 2.colum.& in consilio 119.incip.in præsenti consultatione,
procedendo breuiter, & qđ habes per eundem in cõsi.
6 162.incip.diligenter,& maturè.in 6.col. ¶†Pro ista parte facit,
quia ad hoc, vt sententia dicatur merè diffinitiua, non sufficit,
ꝙ finiat causam principalem , sed etiam requiritur, ꝙ in causa
sit processum ordinariè,dato libello solenni : facta lit.contest.
f & cum alia solennitate iudiciaria,glo.est not. [f] in cap.dudum.
secundo,in §.licèt autem.versi responsionem.de elec.& in c.ex
parte.in gl.fi.de re iud.& in l.fi.§.filius. in ver. necessitate.in glo.
mag.C.de bon.quæ lib.Bar.in l.Titia.in 2.col.ff. de accus.& in l.
si exceptione.§.hæc autem actio.ff.quod met.cau. ¶In secunda
parte glo.habes duo. Primò,ꝙ iurisdictio in genere sumpta
cõtinet sub se merum,& mixtum imperium : & in hoc bene :
& quod conferat , hoc infra dicam . Secundò gloss. probat
conclu.

ADDITIONES.

a ¶Dignius.Adde c.quod in dubijs.de consecra.eccl.vel alt.Arch.in c.anteriorum.2.q.6.

* Fallit hæc regula , vt in casu. l.1. ff. de senatorib. Item fallit in matrimonio, quod denominatur à matre , licèt pater sit dignior. l.1. ff. de sentent.text.in capitu.ex literis. de conuer.in fin. Socin. consilio 1.columna.2. & 3.libro 1. Secundò fallit,vt in l.quæritur.de stat. hominum.Tertiò fallit,vt per Alex.in consilio 54.libro tertio.Felyn.in capit.clerici.de iudic. in procem.Decretal. colum.penult.in rub.extra de magist.Quartò fallit, vt per Abb.in cap.super quæstion.§.si vero.extra de officio delega.Quintò vt per Felyn.in c.clerici. col. 4.de iud. Sextò vt per Riminald.hic,& Dec.in l.si emancipati.col.3.de colla. Soc.consi.12.col.5.lib.1. BELLOT.

b ¶Laicorum. Adde Alexand.in l.præcipimus.§.eodem obseruando. C.de appellatio. PVRPV.

c ¶Intellige,si causa sit indiuidua ,aliàs secus, Socin.consi.12.libr.1.Dec.in l.si emancipati.C.de colla. BELLOT.

d ¶Compromissum.Adde Pet.de Ancha.in c.cur.de iur.patro.

e ¶Contrarium.Adde Rom.consil.174.col.1.incip. amplissime Doct. col. 1.& 357.dicitur mihi. PVRPV.

f ¶Gloss.est not.Istæ glo.fuerunt prius allegatæ per Alexan.in l.stipulationum aliæ.colum.2.in princip.j̃.de verbo.oblig. PVRPV.

a conclu. præcedentem per etymologiam vocabuli. [a] Idem dicit glo. in §. iusiuran. in verbo iurisdictione, in Auth. de defen. ciu. In hoc reprobatur: quia esset arguere ab etymologia vocabuli affirmatiuè, quod non potest, vt plenè dico in l. 2. §. appellata. ff. si cer. peta. quia esset arguere à genere ad speciem affirmatiuè, quod non valet. Item si licita esset ista argumentatatio, pater, tutor, & dominus, qui habēt potestatem iurium legitimam, dicerentur habere iurisdictionem, vt declarat. Bar. in l. 1. in diffinitione iurisdictionis. s. eo. Melius ergo probatur in text. quem alleg. Itē probatur, in verbo potestas inducendo,
7 vt per Bar. hic in 2. col. ¶ In 3. parte gl. ibi, dic ergo. habes † qđ iurisdictio in genere sumpta continet quatuor species. approbatur in duobus. Primo fm Bart. in 3. col. post Pe. quia species iurisdictionis immediatè non sunt nisi duæ, vt hic per Bar. Secundò approbatur, quia modica coërctio non est species iurisdictionis de per se, quia aut cadit sub mero imperio, aut sub mixto, aut sub simplici iurisdictione, vt hic per Ang. & Mod. &
8 Ang. in l. magistratib. s. eo. ¶† Circa quartam partem gl. dum dicit, ꝙ merum imperium consistit in trib. Adde, ꝙ istam glo. multum no. Bal. in l. fi. ff. de off. præfec. vigi. ꝙ pœnę pecuniarię, vel mulctæ non sunt sub mero imperio, quia sunt redactæ ad instar ciuilium causarum. Et per hoc infert, ꝙ si Papa, vel princeps donauit mihi reditus talis castri, reseruato sibi mero imperio: ego debeo habere mulctas pecuniarias impositas pro delictis: quia non censentur de mero imperio per hanc glo. Idem tenet Bald. hic in 7. col. Sed ista gl. malè dicit, & sic decisio Bal. non est vera. Primò: quia merum imperium etiam cōsistit in alio quàm in his trib. vt condere leges, creare tabelliones, & similia de quib. dicetur. s. Secundò, quia omnes causæ crīales, siue capitales, siue non, ex quib. imponitur pœna pecuniaria applicanda fisco, dicuntur meri imperij: quia eis conuenit diffinitio meri imperij. Nam expediuntur officio nobili ad publicam vtilitatem. s. vt delicta puniantur. Itē animaduertitur in eis in facinorosos homines: quamuis corpus non lædatur, vt per Bar. hic in 6. gradu meri imperij. Pau. de Cast. hic ad fi. & d. Alexan.
9 ¶† In 5. parte glo. ibi, sub mixto malè loquitur, quia ad hoc, vt causa sit mixti imperij, non est necesse, quòd in ea requiratur causæ cognitio, vt hic per Alexand. In 6. ibi, sub iurisdictione. etiam malè loquitur, quia non est verum, quòd omne id, quod competit iure magistra. i. quòd cuilibet magistratui etiam minimo cōpetit, quòd illud dicatur semper iurisdictionis in specie: patet, quia aliqua sunt meri imperij minoris, quæ competunt cuilibet magistratui, vt causæ criminales leues. §. audient. in Auth. de defen. ciui. & tamen non sunt iurisdictionis. patet etiam in l. ea, quæ. in §. magistratibus. ff. ad municip. Alias partes. gloss. vide per te. ¶ Gloss. final. in verbo iurisdictio. diuiditur in duas. In 1. ponit dictum timore contrarij: de quo dixi in no. In 2. ibi, sed cum delegatus. opponit, & dupliciter sol. Tene secundam solutionem, vt dicetur in l. more. infr. eod. Aliter tamen soluit Barto. hic in 1. colum. in fin. secundum Pet. quòd delegatus non subdelegat: non quidem ex defectu causæ, quia causa bene est delegabilis, sed ex defectu personæ, sicut in substitutione procuratoris, quæ per dominum tamen fieri potest, non per procuratorē. l. neque. C. de procurat. De alijs, quæ tanguntur in glo. dicetur. infr. in materia. ¶ Expeditis glo. ad corticem, reassume totam materiam, in qua primò habes iurisdictonem in genere diffinitam per gl. in l. 1. vbi dixi. s. eo. & ista comprehendit saltem mediatè tres species sub se. s. merum imperium, mixtum, & iurisdictionē.
10 fm gl. Bar. & indiferenter omnes. ¶† Ex hoc, vltra alios, infero pulchram conclu. quę est maximæ importantiæ, quòd si Papa, vel Imperator concederet alicui loco, vel alicui nobili in illo territorio iurisdictionem simpliciter, intelligeretur concessisse merum, & mixtum imperium, & simplicem iurisdictionem, cùm beneficium principis sit largissimè interpretandum. l. final. ff. de constitu. princip. capitul. cum dilecti. de do. Idem in specie tenet. Io. And. in addi. Specu. in hoc tit. in addi. quæ incipit, vidisti duas, & ante eum. Old. Laud. in consil. 252. inci. ad quæstionem, qua quæritur. Bal. in l. fin. in 2. colum. ff. de
b consti. prin. vbi dicit, quòd si princeps [b] donat mihi simpliciter iurisdictionē castri, videtur omnem donare iurisdictionem: & sic illam, quæ est nomen gñis, & sic omnes reditus causarum ciuilium, & crīalium pertinebunt ad me. arg. l. 1. §. cum vrbē. ff. de off. præfect. vrb. d. Alex. in consil. 35. in 4. volum. incip. viso processu causæ vertentis inter communitatem. in 2. col. Idem, & fortius tenet idem Bal. in l. cum multa. post Gul. & Ray. ibi C. de bo. quæ lib. vbi dicit, quòd si castrū concedatur alicui ab Imperatore, vel ecclesia Romana simpliciter (& ꝙ plus est, nihil etiam dicitur de iurisdictione,) tamen intelligitur concessum cum plenissima iurisdictione, per d. l. 1. §. cum vrbē. & in l. 2. C. de fun. limi. lib. 11. intellige tñ fm eum de iurisdictione, quæ circunscribit territorio: non de ea, quæ ratione priuilegij personæ alicui competijsset: fortè antecessori, per no. per Dyn. in l. ergo. ff. de acquir. rer. domi. Secundò intelligitur saluo
11 iure vasallorum, per no. in c. 1. de capi. qui cur. vend. ¶† Tu aduerte, licèt omnes ita transeant, ego teneo contrarium: motus per quatuor. Primò per illud, ꝙ vult hic Ang. in 3. col. ꝙ infeudatus de castro, vel ciuitate cum iurisdictione, non poterit cōdere statuta meri imperij maximi. qđ reputat not. dignum. Secūdò, & fortius moueor per l. si in aliquam. §. cum plenissimā, vbi gl. no. & ibi Bald. ff. de offi. procon. vbi quando conceditur iurisdictio plenissima cum tali superlatiuo, bene tunc intelligi
12 tur concedi merum, & mixtum imperium. aliàs secus. † Ter-
c tiò per gl. sing. [c] in cle. 1. in verbo. omnimodam. de foro comp. quam do. Abb. & alij ibi sequuntur: quæ not. vult, ꝙ quando adijcit verbum omnimodam: vt quia sic dicitur cōcedo omnimodam iurisdictionem: tunc bene iurisdictio sumitur, vt genus, & comprehendit sub se merum, & mixtum imperium, & simplicem iurisdictionem. Secus si dicatur iurisdictionem simpliciter: quia solùm intelligitur concessa iurisdictio in specie, & idem tenet d. Ant. de But. in c. super quæstionum. in princ. in 3. col. de offic. deleg. Quartò moueor per illud, qđ fortius tenet Bal. (& nunquam obliuiscaris) in c. quanto, in pen. col. de iudi. ꝙ si etiam dicatur omnem iurisdictionem, adhuc non conti-
13 tur merum, & mixtum imperium, quia illud † signū vniuersale, omnem, non prædicatur de plurib. differentib. specie, sed de plurib. differentib. numero. Ista. n. suprema fm eum requirunt supremum, id est, speciale mandatum. l. Pomponius. in prin. ff. de procu. Et idem fm eum, si princeps concederet iurisdictionem alicuius castri, qđ haberet ex priuilegio merum, vel mixtum imperium. nam non includeretur sub nomine iurisdictionis merum, & mixtum imperiū. arg. l. 4. §. duas. ff. de dam. infec. ¶ No. perpetuò istam decis. Bal. per quam primò tollitur obiectum, si diceret, ꝙ indefinita æquipollet vniuersali, vt latè per Bar. in l. si plurib. ff. de leg. 2. gl. in c. vt circa. de elec. in 6. quia etiam si adijciatur terminus vniuersalis omnem, non tñ venit merum, vel mixtum imperium. Secundò habes magnam limitationem ad gl. d. cle. 1. in verbo, omnimodam, ꝙ procedat, qñ dicitur omnimodam. secus si dicatur omnem. Et sic tertiò habes, ꝙ plus importat dictio, omnimodam, quā dictio omnem: quia prima est geminata. Ideo plus debet importare. arg. l. bali sta. in prin. ff. ad Treb. Ex istis facio nouam conclusionē in hac. l. contra Doct. ꝙ si à Principe, vel Papa concedatur iurisd. simpliciter, intelligatur concedi iurisdictio in specie, & sic cognitio causarum ciuilium, quæ expediuntur iure actionis: non autem intelligitur cōcessum merum, aut mixtum imperium, nisi
14 adijciatˢ plenissima iurisdictio, aut omnimoda iurisdictio. † Et tenendo istam nouam conclusionem non obst. fundamentū ꝯrium, ꝙ beneficia principum sunt largissimè interpretanda. Respon. dupliciter. Primò, ꝙ illa regula procedit, qñ beneficiū
d conceditur motu proprio principis. [d] secus si ad postulationē partis, vt in dubio præsumitur. l. si quando. fm vnum intellect. C. de ope. pub. & in specie Ang. in d. l. fi. in 1. col. post Cyn. ibi. de const. prin. Secundo, & notabilius respond. ꝙ est verum, nisi derogetur vtilitati publicę, per d. l. si quando, fm alium intellectū. & ita expressè idem Ang. in d. l. fi. in 3. col. Bal. in l. 2. C. an seruus ex suo fac. prout est hic. c. intellecto. de iureiur. circa qđ vltimū tñ vide, qđ vult Bar. in l. prohibere. §. plane. per illum text. ff. qđ vi, aut clam. ¶ Venio ad materiam meri imperij, circa quam
15 videndum est de plurib. iuxta ordinem Bar. & Doct. † Primò videndum, est quare dicatur merum imperium. Bar. hic sequēdo Iac. de Are. & Pet. de Bellaper. assignat tres rationes simpliciter, quas sequitur Pau. de Cast. hic. sed duæ primæ sunt falsæ, quia eis attentis, etiam mixtum imperium posset appellari merum, prout ponit Fulgo. hic. Adhæreo ergo tertiæ rationi, quā etiam tenet Alb. & Ray. Fulgo. hic dicit, ꝙ merum est illud, ꝙ est purum, & simplex, & cum nullo alio mixtum. l. qui res. §. mihi Romæ. cum gl. parua in ver. merum. ff. de sol. gl. in §. prætoriæ. Insti. de diui. stip. Facit. l. si sic. in prin. vbi Ang. & Imo. no. ff. de leg. 1. Dr ergo merum imperium, quia est simplex, & de per se, & non cum alio mixtum. De ista materia, quia est modicæ vtilitatis, vide diffusè per Alb. hic in 6. col. & seq. ponentē sex rationes, quare dicitur merum, & alleg. Arch. declaran-
16 tem in c. 1. de consec. dist. 3. ¶† Secundò quæro, quid est merū imperium.

ADDITIONES.

a ¶ Vocabuli. Adde text. & gl. in l. Tugurij. ff. de verbo. sig. glo. in l. facta. in §. si in danda. ff. ad Treb. Doct. in c. cum secundum. de præb.

b ¶ Princeps. Adde Card. Alex. in c. 1. de capi. qui cu. ven. in vsib. feud.

c ¶ Per gl. sing. Adde Abb. in c. conquestus. in 2. col. de for. compe.

d ¶ Idem tenet Gram. consi. 6. col. fi.

a Imperium. [a] Iac.de Are.diffinit, ꝙ eſt iuriſdictio ſeuerioris vl-
tionis ad publicam vtilitatem reſpiciens. Iſtam diffinitionem
tenent Oldr.in conſil. 10.inc. eſt venditum caſtrum.d.Anto. in
c.in Archiepiſcopatu.de rap.& in c.quod ſedem.vbi etiã Petr.
de Anch.de off.ordi.Cum hac diffinitione concordat glo. ma
gna hic in 3.parte. & in l. 1.in verbo, bonorum.ſ.eod. Iſta diffi-
nitio non eſt bona,ſm Bar.& alios,quia multa ſunt meri impe
rij,de quib.j.dicetur, quæ non ſunt ſeuerioris vltionis : vt con-
dere leges,creare tabelliones,& ſimilia.Item iſta diffinitio non
conuertitur cum omnib.ſuis diffinitis,ergo non bona. Probo
minorem,quia leues pœnæ,ſeu mulctæ, quæ imponuntur pro
delictis,ſunt meri imperij,vt dixi in glo. magna.in 4.parte, &
tamen non ſunt ſeuerioris.vltionis.Teneas ergo diffinitionem,
quam ponit Bart. cum quo communiter alij tranſeunt. circa
quàm moueo pulchram ſubtilitatem.Nam punire delinquen
tem:& ſic animaduertere in facinoroſos homines bene eſt me
ri imperij : quia expeditur officio iudicis nobili ad publicam
vtilitatẽ principaliter:vt dicit Bart. ſed ſm hoc abſoluere reũ à
pœna delicti non eſt de mero imperio:eo quia principaliter fit
ad priuatam vtilitatem illius,qui abſoluitur,vt declarat Bar. in
l.1.ff.ſol.matr. licèt in conſequentiam, ꝙ abſoluãtur innocen-
tes, reſpiciat etiam vtilitatem publicam.c. cùm inter. de excõ.
& tñ ſolutio actus debet eſſe eiuſdẽ potẽtię. l. prout. ff.de ſol.
& in l.nihil tã naturale.ff.de reg.iur.Bald.hic poſt Gul.de Cun.
tenet ꝙ liberare, & abſoluere reum à pœna criminali eſt meri
imperij.Idem tenet Saly. qui formaliter dicit,ꝙ abſolutoria in
cauſa criminali eſt de mero imperio. Facit bene tex.in l.ſolent.
in prin.ff.de off.proconſ.ibi, nec liberandi igitur rei ius habẽt,
cùm accuſari apud eos non poſſint. Facit ſimile de liberatione
à contractu,quæ cenſetur eius naturæ,prout eſt contractus,ſu
per quo interponitur.l.de tutela. vbi glo.& Bar. C.de in integr.
b reſtit.min.Bar.in l. ſub prætextu,in pen.col.C.de tranſact. [b] Et
iſto modo ſubtiliter pondera,ꝙ diffinitio cõis Bart.& aliorum
non eſt vera, ꝙ merum imperium exerceatur ſemper ad pu-
blicam vtilitatem principaliter,faciendo vim in ver. principa-
li.vt facit Bart.quia abſoluere reum [a] delicto eſt merij imperij,
vt prædixi,& ſuadet natura correllationis.l.fin.cum ſi. C. de in-
dic.vidui.tol. & tamen iſtud principaliter fit ad priuatam vtili
17 tatem eius,qui abſoluitur.¶†Secundò aduerte,inquãtum Bar.
vult,quando in criminalib. proceditur per viam accuſationis;
adhuc dr̃ procedi officio iudicis nobili,idem tenet Saly.& ple-
nius.d.Alex.hic,quia ſm Saly. cauſæ criminales non expediunt
per actiones.Inſt.de pub.iud.in prin.ergo ibi non poteſt cadere
officium mercenarium, quod deſeruit actioni. Ad id põderat
Alex.tex.in l.placet.in ver. quod non ita. in verbo ex officio.C.
de peda.iud.inducẽdo, vt per eum. Contrarium tenet Bal. hic
in 4.col.debili fundamento ſm Alex.& Bar.met.in l.iudex po-
ſtea quam.circa prin.ff.de re iud.& ibidem d.Alex.ſibi contra-
rius in 2.col.ſed.d.Alex.hic ſaluat Bar.à contrarietate, & intel-
ligit,ꝙ Barto. in d l.iudex poſteaquàm.loquatur neceſſario de
officio mercenario,quod exercetur in criminalibus circa dila-
tiones dandas,& ſimilia. & illud eſt mercenarium, ſed Bart. &
Saly. hic loquũtur de officio circa inſtitutionem accuſationis
factæ per accuſatorem,in qua petitur,ꝙ iudex condemnet, vt
hic per eum.Sed mihi vr̃,ꝙ iſtud ſm quod tenet Bald.hic.in 4.
col.ſit verius ſm regulas communes, cùm officium iudicis no
bile dicatur illud, quod per ſe ſtat, & nulli ſeruit, vel famulat̃,
ſm Bal.& alios in l.1.ſ.eo.& Can.in c.fin.de offi.iud. Sed quan-
do porrecta eſt accuſatio, officium iudicis non ſtat de per ſe.
imò deſeruit illi accuſationi inſtitutæ. Ergo ita debet cenſeri
mercenarium,ſicut qñ in ciuilibus propoſita eſt actio,cui offi-
cium iudicis dr̃ famulari, & ſic patet, ꝙ fundamentum Salyc.
non eſt bonum.Verum eſt,ꝙ qn in delictis proceditur per ſo-
lam inquiſitionem iudicis: tunc illud officium bene eſt nobile:
quia ibi nulla eſt accuſatio partis,cui deſeruiat: & ideo nõ ſine
cauſa Petr.dubitat,& adiecit in diffinitione, per accuſat.vt hic
refert Bart.& conſidera, ſi hoc de accuſatione eſt verum,diffi-
nitio Bar.& cõis ex alio non eſt vera: quia dicetur merum im-
perium,etiam ſi nõ procedatur officio iudicis nobili ſed mer-
cenario : vt eſt qñ in delictis proceditur per accuſationem par
tis : & hoc modo apparebit, ꝙ ſuppletio Petri de Bellaper.quã
18 refert Bar. fuit neceſſaria.¶†Tertiò quæro,quib.competat me
rum imperium. Dic vt hic per Bart.facientem quatuor mem-
bra,cum quo alij tranſeunt. Adde Bart.in l.1.ff.de damn.infect.
& in conſil.189.incip.Primo quæritur, vtrum iuriſdictio. & in
19 extrauaganti,qui ſint rebelles,in ver. Lombardiæ. † Sed viden
c dum eſt,quid de Poteſtatib. [c] ciuitatum noſtri temporis: nun-
quid de iure cõi habeant merum,& mixtum imperium? Bar.
hic in 2.membro vult, ꝙ nõ, niſi fuerit conceſſum à principe:
aut præſcripſerint. & vide Barto.etiam l. illicitas.§. qui viuuer-
ſas.ff.de off.Præſidis.Idem & latius firmant Spec. & Io.And.in
hoc titu.§.1.poſt glo.in §.nullam. & in ver.iuriſdictio.ad fin.in
Auth.de defenſo.ciui.Idem tenet Bal.in l.magiſtratib.j.eo.& in
tit.de pace cõſtan.in §.Imperialis.ver. in iuriſd. criminalib. vbi
vide multa per eum poſt Iac.Butr.& Old.Sed aduerte,ꝙ in cõ
trarium facit.glo.ſing. & approbata in l.fi.in princ.C.de præſcr.
long.temp.quæ eſt ſin.& non habet ſociam in iure, ſecundum
Bald.& Angel.ibi,quæ vult,ꝙ hodiè quælibet ciuitas Lombar
diæ habeat vim prouinciæ.ergo habet merum,& mixtum im-
perium, prout olim habebat quælibet prouincia, vt hic per
Bart.Et iſtud expreſsè tenet glo.ſuper verb o ſolutos.in titu.hic
finitur.l.quam ſequitur ibi Bal. ſibi contrarius. Idem tenet Bal.
in alijs locis hic notatis per d. Alex. & vide per Bald. in repe.in
8.col.in ver.ſed nunquid prætores. & ibi etiam per eum, quid
d de Epiſcopis,[d] an habeat merum,& mixtum imperium. Limi
ta tamen illam glo.in d.l.fin.ſecundum Angel.ibi, quando ſin-
gulæ ciuitates ſunt conſtitutæ ſub diuerſis principib. Secus ſi
ſub vno:quia tunc quælibet ciuitas non habet vim prouincię,
vt ibi ſingulariter Angel.in vna lect.quaſi velit pro nunc,quòd
20 Metropolis ciuitas habeat vim prouinciæ. ¶†Quartò quæro,
e vtrum merum imperium [e] poſſit præſcriptione acquiri. Bart.
hic dicit ſe dicturum in l.more.j.eo.ibidem in 2.col.dicit,ꝙ nõ
potuit tunc cogitare : & ꝙ eſt profunda quæſtio. & alibi dicit.
Angel.etiam hic.in 4.col.dicit,ꝙ iſta quæſtio eſt magna & lon
ga.Ideo nõ tangit hic:ſed ꝙ alibi tanget. Iſta quæſtio fuit diſpu-
tata per Fran.Accurſij.vt refert Cyn.in l. 1. C. de eman.lib.Ioan.
And.in c.cum contingat. vbi omnes Cano.de iureiu. Iſtam q.
latè diſputauit Iac.de Bel.arguendo ad partem,& multa addu-
cendo in §. nullam. in Auth. de defen. ci.cuius diſputationem
ponit formaliter Albe.hic in 12.col. & ſeq.eã etiam latè diſpu-
tauit Bald.in diſputatione inc.Romanus Apulus,quam diſpu-
tationem ponit in repe.l.1. C. de eman.lib. In iſto diffuſo arti-
culo Iac.de Are.Parmenſis tenuit partem negatiuam,ꝙ merũ
imperium præſcribi non poſſit: motus ex plurib. ſed tria ſunt,
quæ ſtringunt.Primò:quia ea,quæ ſunt imperij, vel quæ com-
petunt principi in ſignum ſuperioritatis,pręſcribi nõ poſſunt.
l.competit. de præſcrip.30.ann. & l. fin. C. de fundis patrimo-
nia. lib.11.c.cum nõ liceat.de præſcr. Secundò:quia qui nõ ha
bet merum imperium aliquo in loco,& eo alibi vtitur,incidit
in crimen læſæ maieſtatis,& puniri debet.l.3.§.fin.ff.ad l.Iul.ma
f ieſt.ergo præſcribere non poteſt. [f] Reſpon.verum, ſi doloſè fa
ceret,ſed hic credit ſibi licere:quia maiores ſui ſemper vſi ſunt
mero imperio in illo loco. Tertiò mouetur: quia incarceratio
eſt meri imperij,vt j.dicetur,ſed q facit incarcerare,& ius non
habet,incidit in pœnam priuati carceris.l. 1. C.de priu.carce.l.
capite quinto.vbi Docto.ff.de adul. ergo præſcribere non po-
teſt.Item merum imperium,vel mixtum competit ei, cui lex,
ſenatuſconſ.vel conſtitutio tribuit.l.1.in princ.ff.de offic.eius.l.
muto.§.tutoris datio.ff.de tut. ergo nõ debet cõpetere ei, qui
præſcripſit,aliàs Iuriſconſ.fuiſſet diminutus.in d.l.1. Facit etiã:
quia ea, quæ ſunt vſus publici,non præſcribuntur.l.viam publ.
ff.de via publ.l.præſcriptio. C.de ope.publ. Et ad hoc multa ſi-
milia poſſunt adduci,vt hic per Albe. & in iſta parte vr̃ inclina
re Bald.hic in 6.col.dum vr̃ velle, ꝙ merum & mixtum impe-
rium bene poſſit quæri per conſuetudinem, ſed non per præ-
ſcriptionem, aſſignando tres differentias inter conſuetudinem
& præſcriotionem.Eãdem opi.tenet Hoſt.in c.2.de purg.vulg.
& etiam ibi referunt d.Ant. & d.Abb. vbi dicit Hoſt. ꝙ ciuita-
tes Italiæ non potuerunt præſcribere merum imperium : quia
habuerunt initium violentum : ex quo cauſatur vitium reale,
quod ſemper impedit præſcriptionem: niſi tale vitium purge-
tur:quia res reuerſa ſit ad dominũ.l.vitia. C.de acquir.poſ.§.fur
tiuæ.Inſt.de vſuc.Facit bene text.in l. ſi qs emptionis.§.ſed hoc
ſuper illis.C.de præſcr.30.ann.quem Bar.ibi dicit eſſe ſingularẽ,
& ſe neſcire alibi.Eandem opi. tenet Bart.in l.1.§.denique.c.in
l.ſequen.ff.de aqua pluu.arcen. vbi dicit, ꝙ fortè in Italia nulla
ciuitas eſt,quæ præſcripſit merum, vel mixtum imperium,cũ
in corporalib. requirat quaſi poſſeſſio, quæ cauſatur ex ſcien-
tia,

ADDITIONES.

a ¶Quid eſt merum imperium. Adde Spec.titu.de iur.omn.iud.in §.1.verſ.Notandum.Docto.in cap.quod ſedem.de offic.ordina.

b ¶De tranſ.Imo videtur eſſe contra hoc ſimile quod ibi dicitur.& pro Bar.facit,l.non tantum. j. de appel. & hæc dicitur publica vtilitas in prima ſpecie. Bart.in l.1.6.col.ff.ſolu.matrimo. PVRPV.

c ¶Poteſtatibus.¶Adde Bald.in c.1.de leg.Cor.in vſib.feud.

d ¶Epiſcopis.Adde cap.ſi quis Epiſcopis.2.q.7. & Doct. in c.cum contingat.de for.competen.

e ¶Vtrum merum imperium.Bal.in l.hoſtes.ff.de capt. in addi.Spe.in tit. de iur. omn.iudi.in §.1.ver.fin.Inno.in cap.in cauſis.de elect.Io.And.in cap.cum venerabilis.de cenſ.Arch.in c.1.16.q.2.Bal. in q. diſputata incip. Apulus quidã.

f ¶Præſcribere non poteſt. Bar. in l. omnes populi. in vlt.q.ff. de iuſt. & iur. & glo.in l.1.§.1.infra de itr.actuque priua. PVRPV.

tia,& patientia aduersarij.sed longum tps est, q Imperator nō fuit in Italia,ita q potuerit scire,& pati.Idem tenet Barto.in l.si publicanus.§.fi.ff.de publ.vbi dicit se putare,q ciuitates,& castra Tusciæ,quæ exegerunt vectigalia publica longissimo tempore,non tñ præscripserunt,cùm hoc non peruenerit ad notitiam Imperatoris,nec ius officialium:quia à tpe Federici citra, nulli fuerunt officiales Imperatoris in Italia. ergo non præscripserunt,sicut nec præscribitur vacanti ecclesię.Sed huic fundamento Bart.respon.dupliciter.Primò,q nō procedit in prescr. tanti temporis, de cuius initio memoria non sit in cōtrarium, vbi non requiritur scientia eius,contra quem prescribitur.cap. super quibusdam.§.præterea.de verbor.signif.l.hoc iure.§.ductus aquæ.ff.de aqua quot.& æsti.facit.cap.1.de præscr.in 6. Et ita firmat Bald.in c.1.quæ sint regalia. do.Anto.in commento cap.peruenit.in 21.& 24.col. de censi. Sal.in l.2. C. de nou. vectigal. Imol.in d.l.si publicanus.§. fin. Ludo. Roma.in d.l.1.§. deniq;.& in l.vectigalia.ff.de publ.Paul.de Castr.hic d.Alexā.in
a cōsil.6.[a] incip.viso themate,& dubijs prescr.in 1.vol.secundo respon.prout dicit not.Bald.in l.2.ff.quæ sit long.cōsue. quemadmo.consuetudines multum vulgatas princeps præsumitur scire, ita Italici, qui præscripserunt merum imperium,præsumuntur præscripsisse de scientia Imperatoris.all. gl.in d.§.nullam.in Auth.de defen.ciui.Cy.vero in l.1. C.de eman.lib.distinguit.q aut quis vult acquirere merum imperium, qui nullam habet iurisdictionem:& sic est penitus priuatus:& tunc nō possit.l.1.iuncta.l.priuatorum.C.de iurisd.omn. iud. Aut aliàs habet iurisdictionem.& vult eam extendere, præscribēdo etiam merum,& mixtum imperium: & tunc potest.l.viros. C. de diuer.off.libr.12.quia facilius extēditur id,quod est.l.sed & si manente.ff.de preca. Aliter distinguit Bald.in Auth.quas actiones. in vlt.col.C.de sacrosan.eccles. Aut quis vult præscribere merum imperium contra Imperatorem, ita q nihil apud Imperatorem de eo remaneat.& hoc non potest:aliàs Imperiū posset desinere per præscriptionem, quod est falsum.§.fi.in Auth. quo.opor.epis. Aut vult acquirere vtilitatem meri imperij, reseruato iure directo Imperatori,& hoc potest.d.l.viros.¶Con
* cludendo teneas, *& ista est communis sententia*, q merum impe-
b rium potest per præscriptionem acquiri,vt est de mente Bar.[b] hic,& in locis præalleg.& ita tenent Iacob. de Bel.Gul.de Cun. Oldr.Lau.& latè Alb.hic,& Bal.in repe in 9.col.& seq.Paul. de Castr.hic,& ita tenet glo.in §.nullam,in fin.gl.magnæ.in Auth. de defen.ci.quam ad hoc reputat sin. Lud.Rom.in d.l.1.§.denique.Sed idem tenet glo.in cap. conquestus. & ibidem Arch.9. quæst.3.& gl.in c.quanto.de off.ord.Idem in effectu tenet Bal. in d.disputatione Romanus Apulus.& in d.l.1.C.de eman.lib. vbi Petr.& Cyn.in d.l.1.circa fin.C.de hær.vel act.vend.Ang.in l.hæc autem iura,presertim in vlt.col.ff.de serui.vrb. præd. Sal. in l.3.§.denique.Bart.in Auth.Præsides.C.Episc.audien. & plenius in consil.189.in ci.quæritur vtrum iurisdictio.in pen.col.& est de mente Bart.hic,& in l.1.ff.de dam.infec.Idem tenet Old. consil.245.dom.de Rota in conclu.209.Lapus alleg.92. & cōmuniter Canonistæ in c.cum contingat.de fo.compet. vbi do. Anto.& latius do.Abb.in 3.col. & duab.seq Petr.de Anch.in c. canonum statuta de consti.in 7.col.prin.in fin.& latius in consil.111.Inno.in c.bonæ.de transla.præl.Io.And. in cap.1. de cler. ægro.& refert d.Card.in c.si diligentia. ad fin. de præscr.dominum suum.s.d.Ant.de Butr.consuluisse per text. in c.irrefragabili.§.1.de off. ord. q licèt ciuitas Perusina sit subdita Papæ, & sit de patrimonijs S.Petri:tamen potuit præscribere merum,& mixtum imperium in suos subditos.¶Pro ista parte est bonus text.in l.viros.vbi glo.& Bar.C.de diuer.off.lib.12.quamuis posses dicere, q ibi loquatur in iurisdictione nō in mero imperio. Ad idem text.in l.2.C.de fundis limitro.lib.11.& text.in d.c.irrefragabili.§.1.& in d.c. super quibusdam. §. præterea. & est opt. text.in c.cùm contingat.de for.compe.& ibi d. Abb.in 1.col.in vlt.not.& in 3.col. dicit,q alibi melius nō probatur in iure.Ad idem adde rationem:quia per consuetudinem acquiritur iurisdictio ordinaria,glo. in l.more.j.cod.vbi ad hoc addam plures text.ergo similiter debet posse quæri præscriptio. Ang.hic in 4. colum.qui istud sensit,dicit q merum imperium nec consuetudo, nec statutum possunt dare, sed bene simplicem iurisdictionem,& ita loquitur glo.d.l.more.Pro eadem parte facit:quia quicquid est concessibile per principem,est præscriptibile.l.qđ principis.ff.de aqua pluu.arc.& l. quominus. ff. de fluminib. Et tenendo istam partem ad allegata in contrarium respō. vt per Doct.hic & in locis præalleg. ¶Limita ista cōmunem conclu. vt non procedat in his, quæ competunt principi in signum supremę potestatis,vel in signum vniuersalis recognitionis.Nam talia nunquam præscribi possunt contra principem. l. competit.& ibi Bald.not.C.de prescr.30.ann.Nam in d.l.competit,est text.quòd aduersus tributum,vel censum,qui debetur in signū superioritatis,& recognitionē, præscribi non pōt. Et ideo dicit
c Bald. ibi not. quòd aduersus solutionem census[c] præstandam principi non præscribitur:nisi immunitas sit concessa à principe,& non violata per 40.ann.permanserit,vt not.in l.fin. C. de fun.patr.lib.11.de quo etiam per Bar. in l.locatio.§.earum.ff.de
d publ. Et q contra supremam potestatem[d] principis non procedat præscriptio,est glo.cap.cùm non liceat.de prescr. Bald.in l.1.in 6.col.C.de eman.lib. & in c.1. quæ sint regalia.Ideo con-
e tra obedientiam[e] principis nunquam præscribitur. c. cum inter.vbi glo.& Docto.de consue. Facit quod vult Bald.in Auth. quas actiones.in vlt.col.C.de sacros.eccles.vbi dicit,q nō possit præscribi ne appelletur ad principem : q a istud pertinet ad supremam iurisdictionem,licèt possit præscribi, ne appelletur ad alium inferiorem puta Episcopum, c.venientes. de iureiur. Similiter aduersus supremam potestatem Papæ, non præscribitur.c.cum non liceat.de præscr. Facit text. cum gl. in c.nulla. 93.distin.Not.glo.in cap.1.ver.non obst. in fi. de cler.ægro.in 6. Can.in d.cap.cum cōtingat.de fo.compe. Imo collegium Car-
f dinalium[f] non potest præscribere supremam potestatem Papæ,secundum Inno.in cap.bonæ. el 2.de postu.præla.d.Abb.in capit. ex gestis. de cler. non resi. Similiter,si sunt aliqui populi exempti ab Imperio ex priuilegio, potest Imperator reuocare priuilegium,& reducere in subiectionem, secundum Bar.exēplificantem in Venetis,in l.hostis.in 1.colum.in fin. ff. de captiuis.Certè aduersus istam potestatem reuocandi nunquam potest præscribi, secūdum Bald.in cap.sicut, vlt.in 3. col. de iureiur.sed alia,quæ sunt meri imperij, puta habere gladij potestatem,bene possunt præscribi,secundum Doct. in locis præal. & do.Abb.in cap.peruenit.de censi.Angel.in l.vsuca.ff.de vsucap. Lud.Rom.in l.more. ff. de acq.hæred.etiam si sint de reseruatis Papę,iuxta dictum cap.super quibusdam.§.præterea,quod loquitur in impositione collectarum nouorum vectigalium, & similium,quæ sunt reseruata Principi in signum supremæ Potestatis:& tamen possunt præscribi per tantum tempus, cuius initij memoria non extat in contrarium,secundum do.Abb.in d cap.cum contingat in 5.col. de for. compe. Ideo per inferiorem à Principe potest præscribi potestas legitimandi,& creandi tabelliones:& tamen ista sunt de reseruatis in signum supremæ potestatis.Patet in cap.cum P.tabellio.de fid.instrum.& similia quæ sunt reseruata Imperatori, ſm d.Anto.in c.per venerabilem.qui fil.sint legi.& dicit Pan.in c.cum cōtingat,in 5.col. hoc velle Inno. in d.c.cum P. & Bar. in l.hostes.ff.de cap. & in l.infamem.in prin.ff. de pub.iud. & in plerisq; alijs locis, in qb. nihil dicit.Tamen considera,q Bar.in l.2.ff.de off.procons.& in l.nec ei.§.eorum.in fi.col.ff.de adop.præsupponit ex consuetudine,vel statuto ciuitatis posse creari notarios : & ideo dubitat an instrā sua alibi probabunt. vt per eūdē in l.1.C.de sum. trin. Tamen circa istum punctū aliàs non fui ex toto clarus.s. an generaliter ea omnia,quæ sunt reseruata Prin. vel Papæ, in signū supremæ potestatis possint præscribi: quia qđ ista præscribi nō possint, tenet gl.16.q.4.c.volumus.Inno.in d.c.bonę.Bal.in d disputa. incip. Romanus Apulus. in l.1.in 2.col.C.de iur.aur.annu. & in Auth.quas actiones.in fi.col.in prin.C.de sacrosf.eccles.do. Ant.in d.c.cum contingat.& Ludo.in d.l.1.§.deniq;.Et 16.specialiter reseruata Principi enumerat Bald.hic in 3.col. Ponunt etiā Alb.& plenius Lud.hic, & Bal.in d.l.1.C.de iur.au.an. & in l.rescripta.C.de prec.Impe. offer. Reseruata aūt Papæ enumerat gl.in c.qđ translationem.de off.leg.in c.sicut vnire.de excessib.præla.& Bal.in d.l.rescripta. ¶Sed limita cōem cōclusionē, q merum imperium potest præscribi,est verum ab illo qui habet castrū,vel territoriū.Itē intellige quo ad sibi subditos tm,&
g ita d.Ant.in d.c.cum contingat.& Lud.Rom.in d.§.[g] denique.
21 ¶†Circa precedentem materiam de tribus alijs est videndum. Primò cuius scientia, & patientia requiritur in præscribendo mero,

ADDITIONES.

a ¶In consil.6.Felin.in cap.super literis.col. 6. vers. tertia regula.de testa. & in cap.1.col.2.ver.3.amplia.de re iudi. PVRPV.

b ¶De mente Barto.Adde eundem Barto.in l. si ego. in fin.§. 1. de publ. & in l. iusto.§.non mutat.de vsucap.versic.non ob.si dicatur. PVRPV.

c ¶Census. Adde gloss. 2. in capit.tua. el 2. de deci.Abb.in capitu.significauit. in fin.de censi.in capit.cum contingat.de for.competen. in capit. ad audientiam.de præscrip.

d ¶Potestatem. Adde gloss. in ver. postliminio. in ca. prima actione.16.quæstione 3.

e ¶Obedientiam.Adde ca.Abb.18.quæst.2.

f ¶Collegium Cardinalium.Adde Archi.in capitu.quamuis.de offic.ordina.lib. 6.in glo.Gul.in extrauagan.execrabili.Felin.in rub.de consti.3.colum. in capitu.cum vobis.de præscrip.in 1.colum.in cap.cum te.de re iudica. in 7. col. in cap.quod translationem,de offic.leg.Paul.de Castr.in consil. 280. incip. in facto præsenti.

a mero,vel mixto imperio. [a] Nam ſcitis,ꝙ ad hoc vt habeat lo-
b cum præſcriptio,requiritur bona fides,& poſſeſſio. [b] Item ſci-
tis,ꝙ eſt differentia an præſcribantur res immobiles corpora-
les,an iura,& ſic incorporalia. Nam in incorporalib.non eſt da
re poſſeſſionem.l.ſeruus.§.incorporales.ff.de acquir. rer.do. Eſt
bene dare quaſi poſſ.& iſta quaſi poſſeſſio inducitur per ſcien-
tiam,& patientiam aduerſarij, & in hoc differt à reb.corpora-
libus,quia res corporales poſſunt poſſideri ignorante aduerſa-
rio,& ideo in eis currit præſcriptio,etiam contra ignorantes.l.
ſicut,& l.omnes.C.de præſcrip. 30. an. ſed in præſcribendis iu-
ribus incorporalibus non poteſt præſcribi aduerſus ignoran-
tem,quia ſine quaſi poſſeſſione præſcribi non poteſt,ſed quaſi
poſſ.conſtituitur ex ſcientia,& patientia aduerſarij,ergo in pręſcribendis iuribus requiritur ſcientia aduer.Ita Bar.in l.1.§.fina.
de aqua plur.arc.& in l.1.& 2.vbi etiam alij.C.de ſer.& in l.1.§.
fi.de itin.actuque priua.Vnde cùm in propoſito agatur de præ
ſcribendo mero,vel mixto imperio, & ſic de iure incorporali,
& iſta præſcriptio non poſſit cauſari, niſi data ſcientia, & pa-
tientia aduerſarij, operæpretium eſt ergo videre cuius ſcientia
vel patientia requiritur in præſcribendo mero, vel mixto im-
perio.Barto.in locis præalleg.tenet,ꝙ requiritur ſcientia, & pa-
c tientia Imperatoris. [c] Et ideo dicit Bart. (ſub dubio tamen) in
d.l.1.§.denique. ꝙ forte nulla ciuitas Italiæ potuit præſcribere
imperium merum, vel mixtum,quia Imperator multis annis
retro non fuit in Italia,cuius ſcientia neceſſariò requiritur, vt
dixi.Et ideo dubitat Barto. quia vacante imperio interim ſuc-
cedit eccleſia.ca.licet, de foro compe.an illo tempore ſuffice-
ret ſcientia Papæ?reliquit cogitandum.Dubitat etiam Barto.in
Anchona,de comitatu,an ſufficiat ſcientia Comitum, & Mar
chionum,qui electi ſunt ab Imperatore,& non decidit. Circa
primum dictum Bar.adde pro eo facere, quod vult ipſe Bart.
notabiliter in l.ſi publicanus,§.fi.ff.de publ.vbi dicit, quòd ciui
tates,& caſtra Tuſciæ,quæ exegerunt vectigal.longiſſimo tem
pore,tamen non præſcripſerunt,cùm non peruenerit ad noti-
tiam.Imperatoris, nec Præſidijs ſui, quia à tempore Federici
Imperatoris citra, non fuit aliquis Præſes in Italia, vnde ſicut
non præſcribitur eccleſiæ vacanti,ita nec hoc caſu. Veritas eſt
contra Bart.quòd quando eſſet præſcriptio,cuius non eſſet ini
tij memoria in contrarium, in iſta non requiritur ſcientia, vel
patientia,& ſic nec quaſi poſſeſſio, & iſta proceſſiſſet ſine ſcien
tia Imperatoris.Et ideo Bart.qui dicit de longiſſimo tempore,
malè loquitur,quia iſta habet fomentum à l.& habet vim con
ſtituti, ſeu priuilegij: & ſic non ſtat in terminis præſcriptionis
propriè.Ita probat tex.in d.cap.ſuper quibuſdam. §. præterea,
& in l.hoc iure.§. ductus aquæ. ff. de aqua quot, & æſti. Facit
tex.in c.1.de præſcrip.in 6.Et ita contra Barto. tenet Bald.in c.
1.quæ ſint regalia,in vſib.feud.& Dom. Anto.in c.peruenit, de
cenſi.in 20.& 24.colum.& latè Imo.vbi multa adducit, in d.l.ſi.
publicanus.§.fin.Sal.in l.2.C.noua vectigalia imponi non poſ-
ſe.Ludo.Roma.in l.vectigalia,in prin. de publi.& not. Alexan.
* quem omnino vide,qui dicit quòd opinio Bart. eſt in hoc *com-
muniter* damnata,in conſi.6.incip.viſo themate,& dubijs ſupra
ſcriptis.& Ludo.Rom.in d.l.1.§.deniq;,ſed in præſcriptione al-
terius temporis procederet dictum Bar. dicit tamen circa hoc
vltimum Bal.in l.2.in fi.C.quæ ſit long.conſue.vnum bonum,
& ſingulare verbum,quod ſ.retuli.Circa aliud in quo Bar.reli-
quit cogitandum in d.l.1.§.denique, an vacante imperio, quo
tempore ſuccedit eccleſia, ſufficeret ſcientia Papæ, dic quòd
non,imò ſi præſcriptio eſſet ante inchoata, contra Imperato-
rem patientem & ſcientem,mortuo Imperatore licèt eccleſia
ſuccedat in adminiſtratione, tamen interim præſcriptio dor-
miret,nec vltra procederet.Ita Barto.not. in l. naturaliter,in 7.
col.ff.de vſuc.quem ſequitur Bal. in l. cum notiſſimi §. imò in
fin.col.C.de præſcrip.30.ann & in l.fi.C.de temp. in integ.reſti.
pet. Panor.in conſ.102.incip.in quæſtio.quæ vertitur,ſeu verti.
ſperatur,in 9.colum.in 1.volum.& in d.cap.cum contingat,in
4.colum.¶Circa aliud in quo etiam dubitat Barto.& non de-
cidit.in d.§.denique,an ſufficeret patientia iſtorum Comitum,
vel Marchionum,qui ab Imperatore eſſent electi, teneo quòd
quo ad præſcribendum merum,& mixtum imperium contra
iſtos Marchiones, eorum ſcientia ſufficeret, ſed non quo ad
præſcribendum in præiudicium Imperatoris. Ita Imol. in d.§.
denique.quia ſecundum eum iſti cenſentur quidam admini-
ſtratores imperij,tamen hoc vltimum reprobat Ludo.Roma.
in d.§.denique.Teneo præcedentem opin.& addo Bar.in d.l.ſi
publicanus.§.fi.idem tenentem,& Innocen.in cap.conqueren
te,de offic.ordin.Pan.in d.cap.cum contingat,in 4.colum.vbi
etiam ponunt Car.& Imo.& addo bonum text. in c.1.§.quòd
22 ergo.quem ad hoc ibi not.Bald.de inueſt.de re alie.fac.¶† Se-
cundò circa prædictam materiam videamus,quanto tempo-
re præſcribatur merum,vel mixtum imperium. In quo omit-
to referre ea,quæ diffusè ponit Alber.hic poſt Gul. & Ray.ſed
Bald.hic 6.colum.dicit quoſdam putare,quòd requiritur tan-
tum tempus,cuius initij memoria non ſit in contrarium. Ipſe
d tenet ꝙ longum tempus, [d] & ſic 10.anni ſufficiant, per l.viros.
C.de diuer.offi.lib.12.ſed Bal.in repe.huius l.in 10.colum. ſic di
ſtinguit. Aut quis habet merum, vel mixtum imperium, ſed
vult illud extendere,vel propagare, & ſufficit tempus 10.ann.
d.l.viros,& l. quicunque. C. de fund.lib. 11. Aut vult de nouo
quærere meum,vel mixtum imperium,& tunc requiritur ſpa
tium tanti tp̄is,cuius initij,&c.per multa iura ibi per eum alle-
gata. Ratio diuerſitatis eſt,ſm̄ eum, quia ꝙ eſt in eſſe facilius
extenditur,& propagatur,q̃ aliquid de nouo inducatur.l.priua
torum.C.de iuriſd.omn.iud.l.1.& 2.cum ibi no.ff.de iud.Facit.
l.ſed & ſi manente.ff.de precario.Pau.de Caſt.hic in fi.colu. te-
net,ꝙ in præſcribendo mero, vel mixto imperio,indiſtinctè re
quiritur ſpatium tanti tp̄is,cuius initij memoria non ſit in con
trarium,ſicut requiritur in præſcribendis alijs, quæ non ſolent
competere,niſi ex conceſſione principis,quia tale tp̄s æquipa-
e ratur conceſſioni.d.§.ductus aquę. [e] Adde,ꝙ idem tenet Bal.in
rub.C.quæ ſit long.conſuetud.paulò poſt principium.Tn̄ Bal.
ipſe in l.1.circa fi.C.de hęred. vel actio. ven.formaliter dicit,ꝙ
merum imperium pręſcribitur longęua ꝯſuetudine, per gl.in
d.§.nullam.in Auth.de defen.ciuit.ſed longęua dr̄ 10.ann.vt di
xi in l.de quib.ff.de leg. Breuiter puto, ꝙ vera deciſio eliciatur
ex prædictis in pręcedenti quęſt. Nam ſi agitur de pręſcribēdo
mero, vel mixto imperio ꝯ̃ Imperatorem abſentem,& igno-
rantem,neceſſariò requiritur ſpatium tanti tp̄is,cuius initij &c.
per fundamentū,quod feci in pręcedenti quæſt. aliàs pręſcribi
non poſſet,vt ibi declaraui.Sed ſi aliquis pręſcriberet merū,vel
mixtum imperium ꝯ̃ Papam, vel Imperatorē pręſentē,ſcien-
tem,& patientem,aut pręſcriberet ꝯ̃ aliquem Marchionē,tūc
non requireretur tm̄ tempus,cuius initij, &c.Sed an tunc req-
ratur ſaltem tp̄s 30.ann?ꝙ videtur dicendum,quaſi iſta pręſcri-
ptio meri, vel mixti imperij non habeat cām continuam, vel
quaſi,cū requiratur factum hominis,ſed potius vr̄ habere cām
diſcontinuam,neq;.n.merum imperium continuo exercetur.
Non.n.continuò decapitantur hoīes, ergo tanquam hn̄s cām
f diſcontinuā requirit præſcriptio 30.ann.ex doctri.not. gl. [f] ma-
giſtralis in l.ſeruitutes.magna ff.de ſeru. declarant Bal. & alij in
l.2.C.de ſerui,& aqua. Iſtud vide examinatum,& diſcuſſum p
* Alb hic.In hoc *communior ſn̄ia eſt*, ꝙ ſufficiat tp̄s 10.ann.per d.l.
viros,cum gl.& iſto caſu ꝓcedat opinio Bal.in lect.& d.l.1.cir-
ca.fi.C.de heręt.vel act.vend. Quātum aūt ad pręſcribendum
feudum ab eo,q non eſſet vaſallus,ꝙ requiratur tp̄s 30.ann.ha
bes tex.in c.ſi quis per 30.in tit.ſi de feud.fue.contro.inter dom.
& agna.cū ſuis concor.& ea,quæ ibi no.conferunt ēt multum
23 ad veritatem huius qōnis.¶† Tertio circa prędictā materiam
videndū eſt,an pręſcriptio meri,vel mixti impe.ſit fauorabilis,
g vel odioſa. [g] Vtilitas eſt, qa ſi ſit fauorabilis erit extēdēda,aliàs
ſecus per regulam.l.cū quidam.ff.de lib.& poſth.Puta ſi ꝓbaui
me pręſcripſiſſe merum impe. in mutilatione mēbri, an dicar
probaſſe quo ad alios gradus.Inn.in c.dilecto. de of. Arch.te-
net,ꝙ talis præſcriptio iuriſdōnis non extendatur,licèt conſue-
tudo ſic. ſed Bal.hic in 6.col. tenet ꝙ præſcriptio iuriſdōnis ex-
tendatur ad ea, quæ ſunt eiuſdem ſpeciei, & probat bono fun-
damento.Nā cùm iuriſdictio præſcribatur per actus, qui exer-
centur, non eſt dicendum,ꝙ ſolùm acquiratur ius circa actus
geſtos,quia ſic nihil præſcriberetur in futurum. Vnde dicendū
eſt,ꝙ oēs actus eiuſdem ſpeciei quaſi poſſidentur, & præſcri-
buntur,vt no.in l.ob carmen.§.fi.ff.de teſt. per Inno.in c.quali-
ter,& quando.de accu.Iſtam opi.Bald.declarat,& ampliat Lu
do.Rom.hic in 4.car.ꝙ cùm meſum impe. exerceatur plurib.
modis,ſi probaui quaſi poſſeſſionem meri impe.in vno gradu,
pręſcriptio extenditur vt probet merum impe.nedum in a[illegible]
minori gradu;ſed etiam in maiori, quia eadem eſt ſpecies: nā
plus,& minus non ꝯſtituūt ſpeciem,ſed gradum.l.fi.ff.de fun.
inſt.Idem in effectu tenet Alb.hic,& Io.And.in d.c.dilecto.Fa-
cit

ADDITIONES.

a ¶Mixto imperio.Adde Alex.in l.1.in fi.ſupra.eo.& lib.5.conſ.94.inci.viſis,& ſæpius,col.3.verſ.9.& hoc ſequitur Soc.in conſi.277.col.9.verſi.5.PVRPV.
b ¶Et poſſeſſio.Declara ſcientiam præſumi ex vicinitate locorum.Alex.in conſil.incip.in ca.col.8.lib.5.& conſ.23.inc. viſo proceſſu.2.col.PVRPV.
c ¶Imperatoris.Ang.ſequitur in §.res fiſci.Inſt.de vſuc.col.1. PVRPV.
d ¶Longum tempus.Adde gl.2.in l.cum de in rem verſo.ff.de vſur.
e ¶ §.ductus aquæ.Et ad limitationem dicti.§.Alexan.lib.4.conſ.33. incip.viſo puncto.Fely.in c.cum contingat.1.& 2.col.de foro compet. PVRPV.
f ¶Gl.magiſtralis.Adde,ꝙ hoc non conſideratur in hac materia,quia in iuriſdictione non adhibetur illa diſtin.Bar.in l.iuſto. §. non mutat.in fin.de vſucap. PVRPV.
g ¶Fauorabilis, vel odioſa.Soc.conſ.225.col.4.& cōſ.74.col.3.in fi.Soc.in cap. cum contingit,in 6.col.antepe.de foro compet. PVRPV.

ſit optimè, ꝙ dicit Innocen.in cap.dilectus.de capell. monac. vbi dicit ꝙ vſus, & conſuetudo in vno actu poteſt ſe extendere ad alios actus licèt aſperiores,& grauiores, ſed vſus contra certas perſonas non extenditur ad alias. Cyn.in l.1. in fi.col.de emancip. lib. refert iſtam opin. Cano.& tenet ꝙ cùm tres ſint ſpecies iuriſdictionis ĩ genere, quas.ſ.dixi, ſi eſt vſus vna ſpecie, intelligitur præſcripſiſſe quo ad omnes actus,qui ſunt eiuſdem iuriſdictionis,& ſpeciei,ſed non intelligitur præſcripſiſſe in alia
a ſpecie iuriſdictionis [a], per l.ſi prius,in prin.ff.de aqua plu.arc. Et iſtam opi.Cy.tenet Pau.de Caſt.hic ſubijciens,ꝙ ſi quis præſcripſiſſet merum impe.per vnum modum,quia conſueuit decapitare delinquentes,poteſt mutare modum puniendi,quia nõ eſt diuerſa ſubſtantia,ſed qualitas, vt probatur in l. 1.§. ſi quis
* nouum.ff.de riuis.Et ſic vides,quòd *magis communis ſententia eſt*, quòd præſcripto vno gradu iuriſdictionis in vna ſpecie,fit extenſio ad alios gradus, ſed non ad aliam ſpeciem diuerſam.Et pro hoc vltimo facit, quia in præſcriptionibus tantum dicitur præſcriptum quantum poſſeſſum,& non plus.l.1.§.ſi quis hoc interdicto, cum glo. not. ibi.ff.de itin.actuque priu.Et facit ꝙ ibi not. dicit Bart. quòd in præſcribenda iuriſdictione probata quaſi poſſeſſione certi actus in illo tantum actu præſcriberet,ſecus ſi haberet conceſſionem iuriſdictionis ab alio , tunc ſi vtitur iuriſdictione in illo actu,intelligitur in omnibus retinere,& hoc vltimum ſequitur Pau.de Caſt.hic.Nam quomodo intelligi debeat illa deciſio Bart.patet ex prædictis. Ex iſtis infero ad illud,quod not.Card. in cap. cum contingat,per illum text. de foro compet.vbi Panor.in 6.colum.& Card.& Imo.in c.paſto. in prin.de offi.delega.& Alex. in l.2.in 1.col.ſup. eod. dum dicunt, quòd eſt dare iuriſdictionem ſine modica coercitione, quando quis iuriſdictionem præſcripſiſſet, non intelligeretur præſcripſiſſe modicam coercitionem in corpus.Nam illud cõfirmatur ex prædictis. Nam cùm modica coercitio in corpus ſit alterius ſpeciei,quàm quæ eſt de mero impe.licèt minimo, vt ĩ. dicam præſcripta iuriſdictione in ſpecie, non intelligitur præſcripta alia ſpecies,tamen conſidera, quia Docto. præalleg. non propriè loquuntur,quando alia ſpecies , veniret tanquam acceſſoria in quandam neceſſariam conſequentiam , vt facit
24 hic,vt dixi in l.2.ſ.eo. ¶† Quintò principaliter q̃ro , quot ſunt gradus meri impe.Bar. hic ſex gradus. Tu autem facias 4. gradus tantum.Primus eſt gradus maximus,ſub quo continentur ea,quæ competunt principibus,& conſtitutis in ſumma dignitate.De quo Bar.ponit vnum exemplum tantum. ſ. condere.l. generalem. Adde tu tria alia exempla, ſcilicet creare tabelliones generales,hoc ſolùm ſpectat ad principem,& habentes poteſtatem ab eo,ſecundum Inn.& alios in cap. cum P. tabellio. de fid.inſtr.Iſtud dicitur meri imperij,quia expeditur officio iudicis nobiliſſimo,& principaliter ad publ. vtilitatem. Et quòd creare tabelliones ſit meri impe.maximi, firmat Bald. hic in 3. colum.qui etiam generalius tenet, ꝙ omnia reſeruata principi,vt reſtituere famæ,concedere veniam ætatis.& ſimilia, ſint iſtius meri imperij maximi . Tu dic melius , ꝙ imò ſunt mixti imperij,cùm principaliter expediantur ad priuatam vtilitatẽ, ſecundum Bart.ĩ.in 1.gradu mixti impe. Tertium exemplum
b eſt publicare bona delinquentis,[b] contra diſpoſitionem Auth. bona damnatorum,C.de bon.dam. Iſtud eſt de reſeruatis principi,& ſic meri impe.maximi,ſecundum Bald. in c.1.in princ. de pace tenẽ.in vſib.feud.Quartum exemplũ eſt cõgregare cõcilium generale,& eſt de iſto mero imperio , ſecundum Inn.in
c c.tranſmiſſam,de elect. Patet quia ſolus Papa [c] poteſt congregare.glo.in c.quod tranſlationem.de offic.leg.& in c.ſicut vnire,de exceſ.præla.Bal.in conſ.ſchiſmatis,in 14.col.& deficiente Papa poſſet collegium Cardinalium, ſecundum glo.in cap.ſi duo.79.diſt.Bal.in c.olim ex literis,de reſcrip. vbi ſubdit, ꝙ nec Imperator, nec Rex Francorum poſſunt facere congregare concilium generale. ¶Secundus gradus meri imperij eſt magnus,& eſt habere gladij poteſtatem ad animaduertendum in facinoroſos,vt hoc tex.& ſub iſto continentur tria genera cauſarum capitalium , quando vita naturalis adimitur in totum, vel etiam in partem , per abſciſſionem membri.Item quando adimiť vita ciuilis,& ſic libertas,vel quando ciuitas, puta ꝑ deportationem . Et quòd mutilatio membri æquiparetur morti quantum ad hoc vt dicatur de mero imperio,vltra glo.& Docto. hic adde Cyn.in l.ſi quis non dicam rapere.19.q.C.de epi. & cler.& in l.tranſigere,in 4.quæſt.C.de tranſ. Bald. in l.reos,in 2.colum.C.de accuſ.& in l.data opera,in 15.colum.in fi.C.qui accuſ.non poſſ.vbi dicit, ꝙ amputatio manus eſt de iſto mero imperio.Item dixi,quòd animaduertere in corpus eſt meri imperij,intellige ſiue animaduertatur in corpus rationale , ſiue in corpus irrationale,vt in feram,vel beſtias,vt habes text.& exẽplum in cap. mulier.15.quæſt. 1.quem tex.alleg. Ludo.Roma. hic,& in l.2.C.qui teſt.fac. poſſ.& in l. ſi vero. §. de viro,in 16. fallen. ff. ſolut. matrim. Imo.in l.defuncto.ff.de pub.iudi.Item intellige ſiue animaduertatur in corpus animatum,ſiue etiam in corpus inanimatum , puta mortuum , & ſic in cadauere . Nam iſtud eſt meri imperij , vt in delictis atrociſſimus, in quibus etiam poſt mortem inquiritur,& damnatur memoria defuncti,vt habes gl.enumerantem Inſti.de hæred. quæ ab inteſt. in §.per contrarium,& gl.plenior in l.ex iudiciorum. ff. de accuſ.glo.in l.ex teſtamento.C.de teſtam.manu.& in l.1.C ſi reus vel accu.mor.fue.vel in caſu,quem ponit gl.ſing.in l.2.ff.arbor. fur. cæſa. vbi publici latrones , poſtquam fuerint ſuſpenſi,eorum cadauera debent dari feris,& volucribus deuoranda. Sub
d mero impe. magno continetur damnatus [d] ad perpetuum carcerem , ſm iura canonica , cùm æquiparetur damnato in metallum,ſecundum Barto. hic , quia æquiparatur ſeruituti,ſecundum Bald. hic. alleg.Innocen.in cap.qualiter, & quando.de accu.Tu alleg.text. in l. 2.de lib.hom. exhib. & in l.Titio centum.§.2.ff.de condit.& demonſt.¶Tertius gradus meri imperij eſt paruus, & ſub iſto continentur relegatio , & tortura , quæ fit ad pœnam delicti , & pœna corporis afflictiua , vt hic per Barto. ¶Quartus, & vltimus dicitur minimus. Sub iſto
e continentur leuia crimina,& modica coercitio [e] corporalis, & leuis mulcta, vt hic habes per Bart.& alios. Item adde dum Barto.hic in 5.gradu mixti impe. dicit , quòd modica coercitio corporalis , quæ fit ad vindictam maleficij, eſt meri. impe. & quòd de illa non loquitur.l.fin.ſup.de offic.eius, quæ ſecundum Barto. loquitur de modica coercitione verbali , quæ fit coercendo contumaces per denegationem audientiæ , vel condemnando in expenſis, vel ſimilibus modis,& iſta coercitio verbalis, cùm expediatur officio iudicis mercenario , tranſit in delegatum. Fulgo.reprobat ſubtiliter,quia tex.in d.l.fina. in fine dicit imperium,quod non eſt merum,ergo in mixtum tranſire , ergo de modica coercitione verbali , cùm ſit iuriſdictionis in ſpecie,non poteſt intelligi ille text. Alexand. reſpondet,quòd d.l. fin. in verbo , merum,intelligitur, ſcilicet maioris gradus, eſt tamen de mero impe. minoris. ¶Secundò contra Barto. monetur Fulgo. quia merum impe.non tranſit in legatum proconſulis.l.1.§.fin.ff.de offi.eius, & tamen modica coercitio in corpus tranſit in legatum proconſulis.l. ſi quid. ff. de offic.proconſ.ergo apparet,quòd modica coercitio non eſt meri impe. Sed reſponde vt ſupra , quòd merum imperium non tranſit in legatum proconſulis,eſt verum,maioris gradus, ſed minoris,vel minimi ſic.Item dicicit Fulg. ꝙ Bart.non bene reſpondet ad d.l.fi.ꝙ intelligatur de modica coercitione verbali.Nam cùm iſta ſit ſimplicis iuriſdictionis , eſſet contra illum tex.qui vult, ꝙ modica coercitio ſit imperij, ſed non meri , ergo mixti.Alex.ſaluando Barto.dicit non negare, quin modica coercitio verbalis poſſit eſſe mixti imperij , quia imò poteſt eſſe,vt in caſu.l.cognitio.§.1.ſ.de offic eius,& declarat Bart.in l. magiſtratibus.ĩ.eo.Sed bene dicit Barto. ꝙ d.l.fi. intelligitur de modica coercitione verbali,nec per hoc ſequitur Bar. velle,ꝙ magis ſit iuriſdictionis,quàm mixti impe.Sed puto, ꝙ Bar.nullo modo ſic poſſit ſaluari,quia verba Bart. ſunt nimium clara. Dicit enim Barto.hic,ꝙ d.l.fi. loquitur de modica coercitione verbali,& ꝙ iſta expeditur officio iudicis mercenario,& ſic eſt iuriſdictionis,ergo non poteſt intelligi Barto.quòd ſit mixti impe.cùm expediatur officio iudicis mercenario , vt ad literam ſunt verba Barto.veritas patebit ex his,quę dicam in ſeq.quęſt. ¶Sed aduerte;quia reperiuntur quædam cauſæ, quæ poſſunt eſſe meri impe.Item iuriſdictionis ſimplicis,ſed diuerſis reſpectibus.Et hic pono. 5. exempla. Primum eſt in tortura, quia ſi aliquis torqueatur ad pęnam,eſt meri impe.quia expeditur officio iudicis nobili ad pub.vtilitatem, ſecundum Barto. in l.interdum.§.qui furem.ff.de fur. & in l. cum ſeruus. ff. de condi. ob cauſam . Eodem modo ſi tortura imponatur in cauſis criminalibus ad veritatem eruendam ; ſimiliter eſt meri impe. Si autem imponatur in cauſis ciuilibus ad veritatem eruendam; puta quia teſtes viles perſonæ vacillant , poſſunt torqueri. §. ſi vero

ADDITIONES.

a Iuriſdictionis . Et adde , quia facilius quid retinetur quam quæratur, l. patre furio.ff.de his qui ſunt ſui vel alien.iur. PVRPV.

b ¶Delinquentis.Adde.l.1.C.ne lic.ſine iud. Alex.in l.1.col.21. ſupra tit. 2.Fel. in c.pen.in tit.de off.deleg. PVRPV.

c ¶Papa.Adde Card.Alex.in c.1.22.diſt.Catel.ver.Concilium,vbi licèt regulariter ad Papam pertineat,fallit tamen, quando tractatur de eius exauctoratione,& ibi docet cautel.pro Pontifice,& in ver.iudex cauſæ, vbi quod concilium ſit iudex competens,ſi agatur de crimine Pontificis. MASVER.

d ¶Dãnatus.Adde Bar.in l.2.ff.de pub.iu.Abb.in rub. de teſta. in c. tuæ.de pęn.

e ¶Coercitio corporalis.Adde quid de coercitione propinquorum , de qua in l.1.C.de emen.propin.alibi in c.cum contingat.in 7.col.de foro comp. Bart. in l.omnes populi.in 1.q. PVRPV.

vero ignoti.in Auth. de teſti. & tunc erit ſimplicis iuriſdictio-
nis,ſecundum Albe. hic in 6. colum. in fi. & Bald.in repet.in 6.
col.nu.11.in ver.ſed quæro an quæſtionare, & Ful.hic.De quo
etiam per Ang.in §.audient.in Auth. de defen. ciui. & in l. 2.ff.
de in ius vocan.Ad vnum aduerte,ꝙ ideo s̃. dum loquebar de
tortura,quæ imponitur in cauſis ciuilib. ad eruendam verita-
tem,exemplificaui in teſtib.vilis conditionis , & vacillantibus,
eo quia in cauſis ciuilib.etiam ad inueſtigationem veritatis nõ
poſſunt liberi homines torqueri , ſed tñ ſerui,l. diuus Piuus.in
prin.& ibi no.Bar.ff de quæſt.Bar.in l.ex libero. fi.eo. Tñ fallit in
vili perſona producta in teſtem,& vacillante,vt ſtatim dixi,&
declarat Cy.in l.fi.C.de quæſtio. Item adde no.ꝙ etiam qñ age
a retur ciuiliter de falſo ad intereſſe, & præcederent indicia,[a] lo
cus eſt tormẽtis,etiam in cauſa ciuili.l.ſicut falſi,& ibi no. Bar.
C.de Fal.per Cy.in l.ſicut,& in l.quoties.C.de quæſtio.Imò for
tius vbicunq; factum,pro quo ciuiliter agitur,haberet delictũ
annexum,vt eſt quoties depoſui aliquam rem penes te, & dũ
repeto,negas depoſitum, committis furtum.l.4.C.depo.Tunc
b in iſta cauſa ciuili locus eſt tormentis,[b] ita probat tex. in c.gra
uis,de depoſi.& ibi no.Pau.de Leaza.D.Ant.& Imol.qui mul-
tum commendãt pro limitatione regulæ.d.l.diuus.& ſequitur
Alex.qui ita conſuluit in conſi.77. incip. in cauſa accuſationis
de crimine fal.in pen.col. Secundum exemplum eſt de modi-
ca coercitione , quia ſi imponatur ad pœnam leuis delicti,eſt
meri impe.minimi.Si autem in ciuilib.exerceatur ꝯ contuma
cem,eſt ſimplicis iuriſdictionis,vt per Ang.hic , & l.magiſtrati-
bus.j̃. eod.¶Tertium exemplum eſt de incarceratione, quia ſi
fiat ad puniendũ delictum in foro cano.erit meri imperij,aliàs
poteſt eſſe mixti imperij,vel ſimplicis iuriſdictionis, ſm Doct.
hic,maximè Gul.Alb.Bal.Sal.& Alex.hic,in 10.col.quicquid te
neat Bar.hic in ſecunda ſpecie meri imperij . Quartũ exemplũ
eſt de excommunicatione,& licèt Inn.in c.tranſmiſſam.de ele.
teneat,ꝙ excommunicatio ſit meri impe.dic, hoc verum , qñ
imponitur contra rebelles,vel contumaces ex cauſa publica ;
ſed ſi ad inſtantiam partis,vt in c.venerabilib.de ſent.excomm.
in 6.tunc eſt ſimplicis iuriſdictionis.ſm Abb.in c. contingat. in
6.col.de foro compe.¶Quintum exemplum eſt in appellatio-
ne,de qua ſtatim inferius dicetur,& ſic habes expeditam mate
c riam meri impe.Sextò quæro,an cauſæ meri imperij[c] poſſint
alij delegari?Bar.hic concludit , ꝙ primi. 4. gradus meri impe.
non poſſunt delegari , niſi ex cauſa neceſſariæ abſentiæ. l. 1. in
princi.ff.de offi.eius. Tu adde , ꝙ fallit ſecundo in principe,qui
cauſas meri , & mixti imperij. maioris , vel magni indiſtinctè
poteſt delegare.l.1.& ibi gl.& Doct.C.qui pro ſua iuriſd.Dixi in
l.1.in prin.ff.de off.eius. vbi plenè diſputaui an delegatus princi
pis poſſit alijs poſtea delegare.Tertio fallit de iure cano.quo iu
re omnes cauſæ meri,& mixti impe.ſunt delegabiles regulari-
ter,ſm glo.& Doct.in c.quod ſedem.de offic.ord.& in clem.1.
de offi.deleg.gl.in c.in Archiepiſcopatu,vbi tex.principalis, de
rap.gl.fi.in c.illud,& in c.clericis,ne cle.vel mon. Bart. in l.nec
quicquam.§.1.in pen.col. s̃. de offic.procon.cum multis con-
* cor.vt hic per Alex.in 11.col.Et iſta *eſt communis ſententia*, Licèt
Imo.in d.c.quod ſedem,& in d.clem.1.teneat , quod etiam de
iure cano.cauſæ meri , & mixti imperij nõ poſſint delegari,niſi
in certis caſibus.Intellige tamen,ꝙ de iure cano.cauſę meri,&
mixti imperij poſſunt delegari, niſi ſint de reſeruatis pricipi in
ſignum ſupremæ poteſtatis,vt dixi in l. 1 .in prin.s̃.de offic.eius.
Secundò intellige,niſi eſſet cauſa criminalis clerici,quia illa nõ
poteſt delegari laico,niſi à Papa.gl. in c.2. in verb. præſumant,
vbi Docto.ad quos te remitto.de iud.Arch.& Io.And.in c.1.de
cler.coniug.in 6.ſubdit Bar.hic, ꝙ duo vltimi gradus meri im-
perij,ſ.minus, & minimum imperium poſſunt delegari , & ſic
vides,ꝙ Bar.vult,ꝙ modica coercitio corporalis poteſt delega-
ri.Patet quia competit cuilibet magiſtratui.§. audiẽt. in Auth.
de defen.ciuit.Idem tenet Bar.in d.§.vbi decretum,in pen. col.
Contrariũ tenet Bar.in l.2.s̃.eo. vbi dixit, ꝙ ſi citatio realis non
tranſit in delegatum etiã principis,multominus coercitio cor
poralis.Idem tenet Bar.in l.magiſtratib.j̃.eo.Sed (quod fortius
eſt) ipſe Bar.hic in fi.col.in prin.in 2. ſpecie iuriſdictionis etiam
videtur oppoſitum apertè velle. Alex.hic in 10.col.concordat,
vt hic per eum.aliter concordat Fulg.in d.l.magiſtratibus. j̃.e.
Mihi ſemper magis placuit ſententia Bar. hic,ꝙ imò in delega
tum tranſeat modica coercitio corporalis,per d.l.fi.s̃. de offic.
eius,vbi modica coercitio,quæ eſt imperij,ſed non meri; ergo
mixti;tranſit in delegatum . Nam de verbali coercitione ver-
bum nullum,quia non eſſet imperij,ſed iuriſdictionis , vt dixi.
s̃.facit.d.l.magiſtratibus,in aduerſatiua ibi poſita.¶Capio nũc
materiam mixti impe. circa quàm Bart.& Docto. quærunt de
25 tribus.¶† Primò quare dicatur mixtum, dic vt hic per Barto.
& adde triplicem differentiam inter mixtum , & confuſum ;
quam ponit glo.in l. idem Pomponius. §. ſed ſi plumbum , in
26 ver.vtraque.ff.de rei vend.¶† Secundò quid ſit mixtum impe.
Alb.refert hic 7.diffinitiones.Aliam octauam ponit Old. Lau.
in conſ.10.incip.venditum eſt caſtrum , quam ſequitur Dom.
Anto.de Butr.in c.in Archiepiſcopatu,de rap. & in c.quod ſe-
dem.de offi.ord.Tene diffinitionem traditam per Bar.hic poſt
Pet,& Bal.in l.4.§. duas.ff.de dam.infect.& in l. 2. circa prin.C.
27 de ped. iud. ¶† Tertiò quæro,quot ſunt gradus mixti imperij.
Barto.hic facit ſex gradus . Tu fac tres gradus maximum, me-
dium,& minimum,prout facit Barto. met. in d.l.4. §. duas, &
Bal.hic.Nam primum,& ſecundum iunge ſimul,cùm ſpectet
ad principem,& ſupremos magiſtratus . Similiter tertium , &
quartum iunge ſimul,cùm ambo requirant plenam cauſę co-
gnitionem,& non competant inferioribus magiſtratibus , nec
delegentur,vt hic per Bar.Similiter iunge quintum, & ſextum
gradum,in quibus pariter eſtècontra.Sed conſidera,quia vide
tur,ꝙ Barto.ſit ſuperfluus in iſta ſua doctr.dum dicit, ꝙ cogno
ſcere per viam ſupplicationis de ſententia,à qua non ſit appel-
latum,eſt de ſecundo gradu mixti imperij.Nam videtur,quòd
iſtud debeat eſſe de primo gradu. nã iſtud cõpetit & principi ,
& præfecto prætorio.l. 1.cum Auth.ibi poſita.C.de offi præfe.
præt.dixi in Auth.quæ ſupplicatio.C.de prec.impe.off.& Bart.
ſupra in mero impe.poſuit in 1.gradu ea, quæ competunt nõ
ſolùm principi,ſed etiam præfe.præto . Quare ergo non ſic fe-
cit in mixto imperio?Cogitaui,quòd Barto.poſſet ſubtiliter ſal
uari:nam ideo in mero impe. fecit totum vnum gradum ma-
ximi imperij,quia in mero impe. nihil reperiebatur præcipuũ,
quod competeret principi , quin illud competeret præfecto
præt.vt eſt condere. l. non ſic in mixto impe. in quo reperiun-
tur aliqua ſpecialia,quæ competunt ſolum principi in ſignum
ſupremæ poteſtatis,& non præfe.pręto.vel ſenatoribus, vt con
cedere veniam ætatis, interponere authoritatem in arrogatio
nibus minorum,& in emancipationibus infantium, & in legi-
timationibus,de quibus hic per Bart. ideo de eis fecit primum
gradum mixti impe.In 2.vero gradu poſuit illud, quod com-
petit etiam præfe.pręto.ſed cogita,quia ſi teneas,ꝙ creare nota
rios ſit mixti impe. maximi,cùm principaliter fiat ad pub. vtili
tatem,& hoc etiam ſit de reſeruatis principi in ſignum ſupre-
mæ poteſtatis.c. cum P. tabel. de fide inſtrum. potuiſſet de eo
Bar. facere gradum de p ſe in mero impe.ſicut fecit hic in mix
to.Cogita,& aduerte dum Bar.concludit, ꝙ mittere in poſſeſ-
ſionem eſt mixti impe.nam videtur , ꝙ quando incidenter fit
miſſio in poſſeſſionem ex 1. decreto,fiat iudicis officio merce-
nario deſeruienti actioni intentatæ, vel intentandæ. Bal. hic in
vna lect. ſubtiliter reſpondet,& ita ante eum reſpondit Bar. for
mans iſtam oppo.in l.iubere cauere.in vlt.col.j̃. eod. ꝙ etiam
quando miſſio in poſſ fit incidenter,non tamen fit vigore actio
nis intentatæ,ſed officio nobili, & virtute edicti prætoris poſi-
ti in l.Fulcinius.§.1.ff.ex quib.cau. in poſſ.ea. Item dum Barto.
vult,ꝙ interponere decretũ in emancipationib.filiorum,quod
eſt de mixto impe.quinti gradus , & ſic minori,adde,ꝙ hoc te
net glo.in l.emancipari.in glo.fin. s̃. de adop.quam alleg. Fulg.
hic,licèt contrarium teneat gl.& malè, in l. ab ea parte,in ver.
28 rectè.ff.de proba.¶† Item not.quòd poteſtas legitimandi, aut
creandi tabelliones , expreſſe conceſſa per Imperatorem Co-
miti palatino, non poteſt per eum alteri delegari,etiam de iu-
re cano.cum iſta ſint de reſeruatis principi , ſecundum Butr.in
rub.de offic.deleg in 8. colum. & in cap. quoniam.vult. in fin.
eod. tit. & in l.geſta.in 1.colum.C.de re iud.& no.Do.Anto.&
Imo.in c.quòd ſedem,de off.ord.Alex.hic in 14.colum.& ple-
nius in l.1.in 2.colum.in fi.& ſequent.s̃.de offic. eius.quamuis
ſuper hoc dubitet Fulg.in l.1.de off.procon. & reliquerit inde-
29 ſum. ¶† Adde etiam, quòd cauſæ appellationum ſunt mixti
impe.medij. Patet quia non competunt iure cuiuſlibet magi-
ſtratus.Item quia delegari non poſſunt , vt eſt glo. in l. eos , in
princip. C. de appell. & in l. 1. C. de ped. iudi.Item quia expe-
diuntur officio iud.nobili ad priuatam vtili.ſecundum Barto.
in l.1.§.ſolent, vbi Imol. & Ange. de Aret. ff. quando appel.ſit
glo.in c.ſuper quæſtionum.§.intentionis.in ver.alij,de offic.de-
leg.Bald.in rub.de offic.deleg.in 7.colum.in tit. de pa. conſtan.
in ver.ſecundum mores,& in l.eius,in princ. & in l. cum poſt.
C.de appel.Ludo.& Dom.Alex.hic,Ang.in l. & quia.in vltim.
verbis.

ADDITIONES.

a ¶Præcederent indicia.Adde Alex.in l.diuus,in prin. ff.de quæſt.Dec.in c. at ſi clerici,in prin.colu.2.ver.ſecundo limita.de iud. PVRPV.

b ¶Tormentis. Soc. 2. par.conſ.219.circa primam difficultatem.vlt.dubio.Vide Alex.lib.3.conſ.1.2.col.& conſil.72. PVRPV.

c ¶Imperij.Adde Ang.in l.à iudice.C.de iud.Card.Zab. c. in Archiepiſcopatu, de rapt.Abb.in c.quod ſedem.de offi.ord.Io.de Imo.in c.1. de offic.deleg. & Ang.in conſ.217.incip.in cauſa accuſationis.

verbis.j.eo.Et ratio est, quia non reperitur actio appellatoria, secundum Bal.in d.rub. de offic.deleg.in 7.col. & ꝙ appellatio non sit actio, sed officium iud.nobile, est glo.in l. 1.in princ.ff. quæ sententiæ sine appel.rescin.quam ad hoc reputat sing. Bal. in c.in præsentia.in 2.col.de renun.hoc etiam patet ſm Bal.hic, quia reus etiam appellat, & tamen non habet actionem, & licet detur libellus, per talem libellum concluditur iudici, & nõ parti. Sed idem Bal.sibi contrarius tenuit contrarium in c.ex ratione.de appel.quia si causæ appellationis essent mixti impe.sequeretur, ꝙ essent causæ arduæ, sed istud nihil valet, cùm reperiantur causæ mixti imperij, quæ sunt minimæ. Tu tamen considera ꝙ videtur, ꝙ nec ex parte iudicis à quo, nec ad quẽ causæ appellationis sunt mixti impe.quia si bene cõsideres ex parte neutrius excercetur offic. nobile quo ad actum appellandi. Nam iudex à quo appellatur, nihil facit, nisi ꝙ semel admittit appellationem, si & inquantum, & quo ad eum non credo, ꝙ Bar.dixerit esse mixti impe.Item nec ex parte iudi.ad quem videtur, ꝙ appellatio sit mixti impe.vnde vide Bar.contra prędictam l.1.in prin.in vlt.col. de app.tenentem ꝙ appellatio non expediatur iure actionis, nec etiam officio iudicis, & sic contra prædicta, vt ibi latius per Bar.hoc probantem. Raph. Cuma. in d.l.1.in §. solent.tenet, ꝙ appellatio est eiusdem iurisdictionis, cuius est causa principalis, cùm per appellationem non mutetur qualitas principalis causæ, & iudex appellationis succedat in locum primi iudi.l.cum apud Sempronium.ff.de iud.sol.Et ideo si prima causa erat criminalis, & sic meri impe.appellatio etiam censebitur meri imperij, aliàs erit mixti imperij, vel iurisdictionis, tanquam sequela causæ principalis. Faciunt quæ di-
30 xi s̃ in vlt.q.meri impe.¶† Quid autem de causa nullitatis, qñ sententia lata dicitur nulla, an sit mixti impe.an simplicis iurisdictionis? Bal.in l.si vt proponis, prima, in pen.q. C. quomodo, & quando iud.tenuit, ꝙ non sit mixti imperij, sed simplicis iuris. Mouetur, quia quilibet iudex ordinarius potest sententiam per se latam declarare esse nullam, vt ibi est gl.Item iste articulus potest delegari ab ordinario.glo.in l.eos, in prin.C.de appel. Facit l.cum post sententiam discussoris.eo.tit.ergo ex istis aparet, ꝙ non est mixti impe.sed iurisdictionis. Sed caue, quia rationes Bal.non sunt veræ, quia non est bona consequẽtia, quilibet ordinarius potest de ista causa cognoscere, item potest delegare, ergo non est mixti impe.sed iurisdictionis, quia iurisdictio in specie non discernitur à mixto imperio per hos modos. Nã etiam aliquæ causæ mixti impe.competunt cuilibet magistratui, & delegantur. Veritas est, ꝙ est mixti imperij, quia expeditur officio iud. nobili ad priuatam vtilitatem: prout tenet idẽ Bal.in rub.extra de offi.deleg.in 6.col.Pau.de Cast. in l.si idem cum eo.§.1.ad fi.j.eo.per rationem proximam. Tamen subdit, ꝙ quamuis sit de mixto impe.tamen competit cuilibet magistratui, vt possit quilibet adiri super hoc, vt declaret sentẽtiam esse nullam. Ita dicit eleganter & no.Bal.in d.l. si proponis, in fi. sed super nullitate alterius sentẽtiæ quam suæ; secus videtur dicendum, ſm eum, nisi adeatur per viam recognitionis. Nam si conuenias me coram vno iudice, ego possum te reconuenire, vt iste cognoscat de nullitate sententiæ contra me latæ per aliũ iudicem, ad hoc inducit decisio.Bart. in l. 1.§. fi.ff.de var.& extraor.cog.quod reputat no.& merito, quia sing.est decisio. Cõsidera etiam nouiter, quę sit ratio diuers.ꝙ causæ nullitatis sententiæ competunt iure cuiuslibet magistratus, & possunt per quemcunque magistratum tractari, secundum Bal. & expressus Pau. de Cast.in locis præalleg.tamen Bart. in d.l. 1. §. solent, cum concord. præalleg. vult ꝙ causæ appellationum sint de mixto imperio, & magno. Patet, quia tractari non possunt, nisi per maiores, vt ibi no.per Bar. Cõsidera etiam si posset nouiter attentari, ꝙ causæ nullitatis tanquam sequelæ causæ principalis debeant censeri meri, vel mixti impe.vel iurisdictionis, sicut erat causa principalis, non ꝙ faciant certam speciem de per se, per ea quæ s̃.tacta sunt: & sic habes expeditam materiam mix-
31 ti impe.¶† Sequitur in vlt.videre de iurisdictione simplici, & sic in specie, circa quam duo sunt videnda. Primò, quid sit iu-
a risdictio[a] in specie. Barto. diffiniuit vt hic per eum, & cum eo transeunt Raph.& Fulg.& D.Alex. hic, dic plenius secundum eundem Bar.in l.2.circa princ. C. de peda.iud.ꝙ est iurisdictio, quæ expeditur proposita actione per officium iud.mercenariũ illi actioni deseruiẽs, & dicit Ang.hic in 4.col. esse regulam infallibilem, ꝙ omnes causæ de mundo respicientes priuatam vtil.& quæ expediuntur iure actionis, sunt semper simplicis iurisdictionis. ¶In contrarium moueo aliam difficultatem: nam delegare est iurisdictionis simplicis, vt hoc tex.in fi. vbi gl. & alij, & gl.approbata in l.1.in gl.fi.s̃. eo. & tñ delegare causam non expeditur iure actionis, imò off.iud.nobili D. Alex. in vlt.col.rñdet ſm Gul. de Cun. ꝙ hic diffinitur iurisdictio prout concernit solam personam iudicis. Miror, ꝙ non allegauerit Bal.in repe.huius.l.in 4.& 5.col.formantem oppositionem, q̃ s̃.dixi, & rñdet, ꝙ hic in tex.diffinitur iurisd.prout consistit in persona iudicantis tñ, & sic concernit solum iudicem, sed vbi cõsideratur iurisdõ prout concernit exercitium causarum, tunc aliter est diffinienda. Ita rñdet Alb.hic in pen.col.& vltra Docto. coloro istam rñsionem. Nam ꝙ iurisdõnem prout concernit exercitium causarum diffiniant Doct. patet, dum dicunt, ꝙ expedit proposita actione, ergo super exercitio causæ, ergo non intendunt diffinire iurisdõnem iudicis in abstracto à causis, prout
b personam iud.tñ concernit,[b] sed ista rñsio non tollit difficultatem. Primò per id, quod dicit Bar. hic in fi.dum recitat decisionem aliquorum, ꝙ quædam est iurisdõ voluntaria, & quædam contentiosa.dicit Bar.non facit ad propositum, quia est respectu partium, sed in superiorib.dictum est de iurisdictione respectu iudi.tñ, quia huic potest rñderi. Secundo, & fortius me mouet, quia in superiorib.diffinitum est mixtum impe.non solum quod concernit exercitium causarum, sed illud quod cõcernit personam iud.tñ, vt est videre in 1.gradu mixti impe. & ſm istam sol. omnia subuerterentur, si delegare iudicem esset iurisdõnis in specie, & non mixti imperij, eo quia concernit personam tñ iudicis, quia & illa similiter concernunt, & minus facit arg.D.Alex.dum dicit, ꝙ delegare cõpetit cuilibet magistratui etiam infimo, ergo est simplicis iurisdõnis, per hoc non rñdetur difficultati, nec arg.est verum, quia plura competũt magistratib.inferiorib.quæ tñ sunt de mero, vel mixto impe. inferiori, vnde Bal.hic in lect.& in repe.aliter diffiniuit iurisdõnem in specie, & aliter Ang.in 3.col.in fi. & seq. tñ nec eorum diffinitiones tollunt prędictam difficul. Quid tenendum? dubito, tñ credo, ꝙ delegare regulariter sit mixti imp.patet, quia expeditur off. iud.nobili ad priuatam vtil. Tñ posset etiam esse simplicis iurisdictionis, qñ fieret per officium iud. mercenarium, puta si proposita actione, & pendente lite petatur fieri delegationem, fortè ex causa noua suspicionis quæ superuenit, iuxta.l.solet.j.eo.vel propter impedimentum, aut necessariam absentiã ordinarij, & tunc posset attentari, ꝙ fiat officio iud. mercenario, vt actio intentata exerceatur, & ad fi.perducatur, iuxta doctri.Bar.in l.1.s̃.eo.& nisi salues g . & Doct.ꝙ delegare isto modo sit simplicis iurisdictionis, credo, ꝙ aliter malè dicerent, & ꝙ imò sit mixti impe. Vñ autem dicatur iurisdõ, declarat glo. magistr.hic, & Bar.in 2.col.& dixi in l.1. s̃. eo. ¶† Scdõ quæro, quot sunt gradus iurisdictionis simplicis. Bart. hic facit sex gradus, quem recitat ad literam Fulg.hic, sed est superfluus, & superfluitas perpenditur, quia in 5. gradu nullum ponit exemplum. Ideo Fulg.illud quod ponit Bar.in 6.gradu iurisdictionis, ipse ponit in 5. scilicet cãm à cẽtũ aureis. j. Sextus autem gradus est à 25.ducatis.j.quod puto ridiculum, quia sic possent fie-
c ri mille gradus per diminutionem quantitatum.[c] Facias tres gradus, magnum, medium, & minimum, secundum eundem Bar.in l.2.C.de ped.iud.& Bal. hic in vlt. col. ¶In 1. gradu sunt causæ status, personæ, libertatis.vel seruitutis, vt hic per Bar. Facit quod vult Bal.in c.edoceri, in 3.col. de rescrip. ꝙ negotium dicitur arduum, in quo quæritur de statu, vel libertate monasterij, & idem Bal.in c.ex ratione, in 2.colum.de appel. dicit, qđ omnis causa famosa, vbi agitur de infamia hominis, dicitur ardua, de quo etiam per Ant.de But.in c.ad hæc.in 2.col.de offic. Archi.aduerte, ꝙ dum Bar.in 2.gradu iurisdictionis dicit, quod causa maioris iurisdictionis est in casib. ciuilib. in quib. vigore sententiæ latę super aliqua actione potest perueniri ad cruciatum corporis, quia qui non habet in ære, luat in corpore.l.quicunq;.C.de seru.fug.l.diuus.ff.de iniur.l.fi.ff.de in ius voc.Et putat, quod ista non transeat in delegatum, quia coercitio in corpus non cõpetit iure cuiuslibet magistratus. Tu dic, ꝙ melior ratio reddi potest, quare istud non transeat in delegatum, quia ista est quædam executio, quæ non transit in delegatũ, quia de iure ciuil.delegatus non exequitur sñiam.l.à diuo Pio.in princ. cum ibi no. ff.de re iud. vñ ista pęnę commutatio, & sic executio sñiæ debet fieri per ordinarium. Tñ puto cõ Bar. quod cùm modicam coercitionem contineat, quod ẽt magr̃atib. municipalib.competat.l.magistratib.j.eo.& istud posset de per se delegare per id, quod vult Bart.s̃. in 3. gradu meri impe.& ibi dixi. non dico quod istud simplr̃ transiret in delegatum per rõnem quã dixi. ¶In 2.gradu sunt causæ pecuniarię à 300.aureis.s̃.quę non competũt magistratib.inferiorib.§ & iudicare. in Auth.de defen.ciui.& sic delegari non possunt nisi propter impedimentum multitudinis causarum, & iste est casus in l. 2. C. de ped. iud.

ADDITIONES.

a ¶Iurisdictio. Adde gl.in verb.iurisdictione. in Auth.de defens.ciuit.in §.nulla & in l.antiqua.& ibi Doct.C.ad velle.

b ¶Concernit. Responde, ꝙ ibi partim tenet exercitium vtriusq;. PVRP.

c ¶Quantitatum. Pro hoc facit.§.illud.in Auth.de appel.collat.4. PVRPV.

iud.vt per gl.mag.hic in fi.Fel.& plenius D.Alex.in vlti.col.Idẽ
tenet Bal.& Sal.in d.l.2. quamuis aliter ibi teneant Bar.& Ang.
¶Contra istud,& contra Doct.moueo difficultatem. Nam le-
uia crimina,& modica coercitio in corpus competunt magi-
stratib.inferiorib.& pñt delegari.d.§.audient,& Bar. s̃.in 5.gra-
du meri imperij.ergo fortius debent competere cãæ pecunia-
riæ.à 300.aureis.s̃.cum regula sit,quòd quælibet pęna corpora
lis quantuncunq; minima, censeatur maior quacunq; pecũ-
niaria.l.in seruorum.ff.de poe. limitando,vt per Bar. in l.1.in fi.
eo.ti.s.non procedere in vilib.personis:& idem tenet Bar.in l.le
uia.ff.de acc.Nic.de Neap.in §.pęnales,in 2.opp.gl.Inst. de act.
& tanto fortius,quia si leuia crimina,quę sunt meri imperij,&
sic de alia specie iurisdictionis competunt magistratib. inferio-
ribus,multo facilius debẽt competere causæ pecuniarię à 300.
aure.s̃.cùm sint de eadẽ specie iurisdictionis simplicis. Ex hoc
colligitur,si velles dicere vt dicit Bar.in l.2.s̃.eo, quòd qui põt
quod est plus,potest quod est minus,qñ est eiusdem speciei,se-
cus si diuersæ,sed respon. ꝙ primum conceditur, quia punitio
delictorum fit principaliter ad vtil. publicam, & vbi versa-
tur vtilitas publica, non attenditur interesse priuati. l. si quis
in graui. §. vtrum. ff. ad Sill. Ideo ob publicam vtil.qñ non est
magnum præiudicium,conceditur omnib.magistratib.quæ ra
tio cessat in causis pecuniarijs, in quib. non versatur nisi fauor
priuatorum.Et hanc sol.vide in simili per D. Alex. in l.iubere
32 cauere.circa.5.aut 6.col. j̃. eo. ¶† In 3.gradu sunt causæ pecu-
niariæ minimæ,& pondera diligenter Bar.velle,ꝙ causæ mini-
mæ intelligũtur ab aureis 100. j̃. & quod in his debet summa-
riè procedi,per Auth.nisi breuiores.C.de sent.ex breui.re Adde
gl.in terminis in §.sit tibi quoque tertium studium.ver.breuio-
res.in Auth.de man.prin.Barto.in l.placet.prima,in 3. col.C.de
ped.iud.Imol.fortius tenet gl.in §.illud,in ver. minimis. in Au-
then.de app.& intra quæ tempora,ꝙ causa dr̃ minima,quæ est
à 10.lib.auri.j̃.& sic quæ est à 500.ducatis.j̃.& plus, cum 72.au
a rei [a] olim facerẽt lib.auri, hodie [b] 96.s̃m Bar.in l.quoties.C.de
b suscep.& arcar.lib.10.& in rub. C.de vet. numisma.pot.lib.11.
alibi tamen aliter tenet gl.in c.de app.extra de app.quæ dicit,ꝙ
minimæ causæ sunt aliqñ à 2.aureis.j̃.aliquando à 10. aliquan
do à 50 aliquando quia non sufficiunt ad expensas litis, & Ful.
hic intelligit à 25.aureis.j̃.& aliter gl.in c.fi. in ver. vel illustriũ,
de re iud.in 6.Bar.in l.mediterraneæ.per illum tex. C. de anno.
& tribu.lib.10.vbi dicit,ꝙ illæ dicuntur causæ breuiores,quan-
do si procederetur ordinariè,plus expenderetur,quàm valeret
cã,quod etiam dixit gl.in vna opi.in d.c.de appel.& aliter Bart.
in l.diuus,per illum tex.ff.de bon.dam.vbi dicit,ꝙ sunt à duob.
aureis,vel quinq;.j̃.& idem gl.in vna opp.in d. c. fi.in ver.illu-
c strium. [c] Veritas est, *& ita communiter tenetur*, ꝙ istud relinqua-
tur arbitrio iud.s̃m Bar.& alios in d.Auth.nisi breuiores, & gl.
in d.c.fi.ex quo non est aliter determinatum à iure, per regulã
l.1.in fi.ff.de iur.deli.& l.1.§.effractores ff.de effract.& expil.Fa-
cit,quod vult gl.in l.sed & si susceperit.§.1.ff.de iud. & vide qđ
vult.Bar.in l.admonendi.in antepe.col.ff.de iureiu.cum multis
33 concor.quas ibi dedi.¶† Penultimò dicit Bar. hic in fi.ꝙ diui-
sio aliquorum est,ꝙ iurisdictio alia est voluntaria, alia conten
tiosa.Non facit ad propositum,quia illa est respectu partium,
non iudicis,prout loquimur nos,tamen videtur obstare.l.1.s̃.
de off.proc.vbi voluntaria,& contentiosa est respectu iudicis,
vt etiam dicit Fulg.hic,& Bar.in d.l.1.de offic.procon.ꝙ iurisdi
ctio quæ est voluntaria respectu partium, tamen respectu iud.
semper est necessaria,quia iudex semp cogitur, & bene dicit.
Dubitat etiam Ful.hic in pen.col.de actio.competen.fisco, an
causæ illæ dicantur imperij,vel iurisd.& ꝙ non sint imperij, pa
tet,quia non expediuntur officio nobili,sed iure actionis,& sic
officio mercenario. Non etiam possunt dici simplicis iurisdi.
quia non expediuntur ad priuatam vtilitatem, sed ad publicã,
& super hoc relinquit cogitandum. Sed credo, ꝙ sint iurisd.
in specie,& ꝙ in fisco publica vtilitas aliter capiatur, quàm in
ꝓposito nostro,iuxta ea quæ in simili declarant Bart.& alij in l.
34 1.ff.sol.matr.¶† Vltimò pro cõplemento huius,l.adde inquã-
tum dixi.s̃.in prin.gl.magnæ sequendo Ang. ꝙ sñia lata in cau
sa summaria non est merè diffinitiua,adde ꝙ idẽ sequit̃ Ludo.
Rom.in l.1.in 5.col.ff.de arb.& pro ratione,quam ibi dixi,facit
quod no.vult Bal.in l.1.§.initio. in vlt.col. ff.de off. præf. vrb.ꝙ
qñ sñia fertur in causa ord.& libellus est nullus,sed fertur ex cõ
fessione partis,talis sententia non est diffinitiua,sed interlocuto
ria,secundum eum. Adde etiam,quod vult idem Bal.in l.etiã,
in 1.opp. de fur. ꝙ sententia lata in criminalib. ex inquisitione
iudicis,dicitur interlocutoria,eo ꝗa inquisitio est processus ex-
traordinarius.

ADDITIONES.

a ¶Lxxij aurei.Adde diffusè per Fel.in c.conquerente.de off.ord.

b ¶Dic quod hodie aurei 107. faciunt libram auri, licèt alias 72.& alias.96.
constituerent librã.Ita no.Rolan.de dote q.53.nu.16.qua da re etiam aliqua
scribit cons.39.nu.40.lib.1. MASVER.

c ¶Illustrium.Adde Barto.in d.l.diuus.& Dec.in cap. de appel.extra de appel.
PVRPV.

SVMMARIVM.

1 *Consules mercatorum, & massarij artium non possunt concedere tenutam, siue mittere in possessionem.*

2 *Mittere in possessionem sicut est mixti imperij, similiter & reuocare tenutam seu possessionem.*

3 *Prætor aditur propter stipulationes prætorias.*

4 *Iudex an possit dare licentiam parti, ꝙ ipsamet capiat tenutam, seu possessionem propria authoritate sine alio executore.*

5 *Vsus licentia iudicis inualida, non priuatur iure suo.*

6 *Cognitio, & pronunciatio, ꝙ quis sit mittendus in possessionem, non possunt delegari.*

7 *Cognitione, & declaratione facta de mittendo in possessionem, ipsa realis executio potest fieri per quemcunque nuncium.*

8 *Missio actualis, quæ postea nullam cognitionem requirit, delegari non potest.*

9 *Missio modicam causæ cognitionem requirens, in qua tractatur de modico præiudicio, potest delegari.*

10 *Missio in poss.an sit mixti imperij, an simplicis iurisdictionis.*

11 *Ad hoc vt aliquid dicatur expediri officio iudicis mercenario, oportet, ꝙ expediatur virtute actionis intentatæ.*

12 *Executio iudicati fit officio iudicis nobili.*

13 *Missio in pos.quia non cauetur de damno infecto, potest fieri per magistratus municipales, ex delegatione prætoris mortui.*

14 *Iubere cauere in causa damni infecti, an sit mixti imperij.*

15 *Magis, aduerbium stat comparatiuè.*

16 *Natura comparatiui est participare de vtroque, sed de vno magis, quàm de alio.*

17 *Pœna vbi non est expresse declarata, debet extra ordinem imponi arbitrio iudicis.*

18 *Delegatus inferioris à principe non potest mittere in possessionem ex primo decreto.*

19 *Causæ, quæ non tribuunt ius, & summariam cognitionem requirunt, possunt delegari, etiam quo ad realem possessionem.*

20 *Missio realis in possessionem ex primo, vel secundo decreto est mixti imperij, non autem ipsa cognitio de mittendo.*

21 *Missio in possessionem ex secundo decreto non habet locum, nisi in causa damni infecti.*

22 *Decretum secundum, etiam quo ad cognitionem, non potest delegari.*

LEX IIII.

IVbere. Ista lex secundum Docto. difficilis est maximè in gl. Ego puto, quòd magis videatur difficilis, quàm sit verè. ¶Præmitte quid sit primum,& secundum decre.& qualiter ꝑueniatur ad primum decretum, & qualiter ad secundum, & quis sit eorum effectus,de quib.omnib. est gl.in l.si finita.§.Iul. de dam.infect.vbi Bar.& Docto.¶Præmitte secundò quæ sint prætorię stipulationes,& cautiones,vt enumerat tex.Inst. de diui.stipulatio,& in l.5.in prin.ff.de verb.obl.& in l.1.in prin.ff.de præte.stip.& cuius vtilitatis sit, an cautio sit prætoria vel iudicialis,pungit vnum verbum Bar.in d.l.5.in prin.in fi.col. in 5.q. ibi,quæro de cautionib.quæ introducũtur. Aliter dicit Io.Fab. in §.fi.instit.de diui.stipul.vt j̃.dicam. ¶Præmitte etiam secundum Bar.& alios,quòd ista l.legitur in gl.dupliciter, & primus intelle.secundum Barto.variatur per glo.dupliciter, sed tu dic melius, quòd tribus modis,vt j̃. ostendendam. ¶Glo. offuscauit intellectum huius l.Ideo tu pòne casum clarum, & nitidu hoc modo.Testator fecit mihi legatum,vel fideicom.in diem, vel sub conditione,vellem, quòd hæres cogeretur mihi ad cauendum cum bonis fideiussoribus,vel pignoribus, quòd eueniente die,vel conditione habebo rem legatam, & si nolit cauere,mittar in possessionem rei legatæ,prout disponitur à prætore in tit.ff.vt leg.nom.caue,vellem scire,nũquid istud sit mixti imperij,an iurisdictionis simplicis. Quia si est mixti imperij, istud spectat ad magistratus superiores, puta ad præsidẽ,ꝓuinciæ,vel similes,& non posset præses alteri delegare. Si verò est simplicis iurisdictionis,quilibet magistratus poterit istud expedire,similiter poterit delegare.Respondet iurisconsultus, ꝙ iubere,& cogere quem ad cauendum prætoria stipul. & in poss. mittere,est mixti imperij,& patet ratione,quia vtrunque expeditur offic.iudicis nobili ad priuatam vtili. Et ex hoc sequitur, quòd magistratus municipales,& inferiores non possunt se de hoc impedire, vt patet in l.ea, quæ.§. magistratibus. ff. ad munic.Iste est casus nitidus huius.l. Et quòd ista cautio intelligatur cum fideiussoribus, vel pignoribus,patet ꝙ quando ver-

bum, cautio,profertur à iure prætorio, regulariter intelligitur
cum fideiuſſore,vel pignore.l.1.§.caueri.ff.de coll. bon.l.1. & l.
prætoriæ,vltima.ff.de præto.ſtipu.glo. & Barto,in l. ſancimus.
C.de verbor.ſign. Et ſi dicis,quare tex.dicit prætoria ſtipulatio-
ne? Reſponde,quòd in hoc conſiſtit intellectus huius.l. ꝙ iſtud
dixit ad differentiam cautionum iudicialium, de quib.eſt text.
in l.5.in princ.ff.de verb. oblig.& ratio diuerſit.quia cautiones
prætoriæ ſunt neceſſariæ: & ſemper interponuntur non atten-
ta dignitate,aut ſummis facultatibus eius, à quo petitur caue-
ri,vt eſt tex.ſolennis in l. 1. in princip. in ver.ſemper enim.ff.vt
leg.no.cauc.ſed cautiones iudiciales non ſunt neceſſariæ, imò
præſtantur arbitrio iudicis conſiderata qualitate perſonę, patet
l.in omnibus.ff.de iud.& ita in ſpecie declarat Io. Fab.in §. fi.in
fi.Inſtit.de diu.ſtipu. Fuit ergo neceſſarium in hac l. tractare de
præto.ſtipu.ad quas neceſſariò quis ſemper cogitur,& per iſtũ
1 tex.dicit Bald.hic,quòd conſules mercatorum, † & maſſarij
artium non poſſunt concedere tenutam,ſiue mittere in poſſeſ.
quia cenſentur magiſtratus municipales quo ad ſuos collegia
tos. Idem dicit Bal.in l.1.§. initio,in 3.colum.ff.de offi.præf.vrb.
& no.in Auth.ei,qui.in 5.colum.C.de bon.auth. iud. poſ. Poſ-
ſent tamen ex contumacia priuare ſocietate,& Docto.priuare
collegio.ſecundum Bald.in cap.ex literis,per illum tex.de con-
2 ſtit.¶† Item adde,quòd ſicut mittere in poſſeſ.eſt mixti impe.
a ſimiliter,& reuocare tenutam,ſeu [a] poſſ.l.3.§. ſi fortè.in fi.iun-
cta glo.no.quem tex.not.Bal.hic in fi.in lect.antiqua ff.de dam.
infect.quam Pau.de Caſt.hic dicit non eſſe alibi, & Barto.in d.
l.4.§.1.in vlt.colum. ſimiliter reputat ſingul. limitando, vt per
Pau.de Caſt.hic in fi.quem ſequitur Dom.Alex. in d.l.4.§.1.in
pen.colum.videlicet,quòd ſi magiſtratus municipalis conceſ-
ſit miſſionem in poſſ. ex 1. decre. quod facere poteſt in cau-
ſa damn. infect. propter celeritatem, eodem modo poſſet
concedere reuocationem tenutæ,per reg.l.prout. ff. de ſol. Fa-
cit reg. l.nihil tã naturale. ff. de reg. iur.Facit regula.l.3.de re iu.
3 & quod vult Bart.in d.l.4.in princ.in 1.q.¶† Limita,& intellige
iſtam.l.vt procedat in prætorijs ſtipulationibus, pro quib. prin-
cipaliter prætor aditur,quia illæ petuntur officio iudicis nobi-
li,vt in exemplo.ſ.tradito,ſecus in cautionibus prætorijs, quæ
incidenter petuntur, vt in cautione de iudicio ſiſti,& iudicato
ſoluendo. Illæ enim videntur peti officio iudicis mercenario
incidenter deſeruienti,& conſequenter illę poſſunt delegari,Ita
vult glo.no.in l.5.in princ.ff.de verb. oblig. quam allegant Alb.
Pau.de Caſt.& alij Moder.hic pro limitatione huius. l. ¶Item
adde circa rationem,quare hic dicit de prætoria ſtipulatione,
quòd ratio Ioan.Fab.ſuperius relata eſt vera,vt prædixi,& me-
lior,quàm ratio aſſignata per Pau.de Caſt. hic, qui dicit,quòd
ideo iſta l. loquitur in prætorijs ſtipulationibus, eo quia in illis
prætor principaliter aditur, & ſic illæ præſtantur offic. iudicis
nobili, ſic ſunt mixti imperij. Sed in cautionibus iudicialibus
non poſſet loqui iſta lex:quia illæ petuntur incidenter:& ſic ve-
niunt officio iudicis mercenario,& ſic non ſunt mixti imperij,
prout loquitur iſta lex.Iſta ſol.confunditur per dictam. l.in om
nibus.ff.de iud.quæ loquitur de cautione iudiciali,& tamen ibi
4 iudex principaliter aditur. ¶† Circa iſtum tex. per eius intelle-
ctu quæro de q.neceſſaria,an iudex poſſit dare licentiam par-
ti,quòd ipſamet capiat tenutam,ſeu poſſeſſionem propria au-
thoritate,ſine alio executore, adeo quod non incidat in pœ-
nam,l.meminerint. C. vnde vi. vbi dicitur ſecundum tertium
intellectum Bar.& Docto. ibi, quòd ſi quis impetrauit reſcri-
ptum à principe, vel à iudice poſt latam ſententiam obtinuit
licentiam,ꝙ poſſit propria authoritate ingredi poſſeſſionem,
tamen ſi talis licentia ſit conceſſa non citato prius ad hoc poſ-
ſeſſore,an iſte ingrediens poſſeſſionem cum licentia iudicis pri
uaretur omni iure ſuo? Iſtam.q.ponunt Pet.& Cy.hic,in 1.q.&
Bald.hic in pe.q.circa fi.& decidit,ꝙ parti poſſit committi à iu
dice per l.iuſtè poſſidet.cùm glo.ff.de acquir.poſ.& per d.l.me-
minerint,& credo ꝙ Bald.voluerit allegare glo.2.in verbo vul-
gatum,in fi.in d.l.meminerint,quæ gl.in terminis format. q.ſed
illa gl.ibi per omnes reprobatur. Mar. Lau. hic in 8.char. dicit
deci.Bal.eſſe ſanè intelligendam citato prius poſſeſſore:aliàs in-
cideret in pœnam d.l.meminerint, niſi eſſet caſus,in quo pars
poſſet propria authoritate ingredi poſſeſſionem, tunc valeret
licentia iudicis,non citato poſſeſſore, & dicit ꝙ iſta eſt no.opi.
Ray.in l.creditores.C.de pig. Iſta ſunt quæ inuenio ſcripta per
Docto.Tu dic,ꝙ veritas eſt,ꝙ quis non debet ingredi tenutã,
vel poſſeſſionem fundi authoritate propria, vel ex licentia Iu-
dicis, niſi citato prius poſſeſſore, aliàs cadit à iure ſuo per d.l.
meminerint,& ibi Bar.in 2.colum. & glo. in d. l. iuſtè poſſidet.
Et ideo Barto.in conſ.incip. miſſus in poſſeſſionem,in 4.dubio
principali,dicit.No quòd qui vult authoritate ſententię ingre-
di poſſeſ.alicuius rei,debet inquirere diligenter, quis ſit poſſeſ-
ſor,& eum facere citari,& ſi hoc neglexerit,priuatur iure ſuo,
d.l.meminerint,& ſic negligentia in inueſtigando poſſeſſorem
punienda eſt,per d.l.meminerint,nec excuſatur ratione ſenten
* tiæ,vt ibi per eum, & idem dicit Bald. in l.fin.in 3.colum.C.de
edic. diui Adri. tol. Pet. & Gemi.in cap.fin.de elect.in 6.vbi re-
fert Petr.de Anch.ſe ita conſuluiſſe, & ita conſuluit in conſil.
270.incip.In primo dubio,quo quæritur,& in conſil. 269.inci.
prima facie,& d. Alex in conſi.8.in 2.volum. incip. viſa. facti
5 narratione,in 5.colum.in fi.† Sed aduerte,quia contra d.l. me-
minerint.fortiter obſt.tex.in l.fin.§.fin.in fi.reſpon. ff.quod met.
cauſa,vbi dicit text.ſolennis, quòd ſi iudex non habita cauſæ
cognitione,& ſic extra cognitionem, & ſic parte non citata fa
cit fieri executionem,& debitor ita coactus ſoluit, ſi debitum
erat verum,non poteſt reuocari ſolutio, ergo ille, qui eſt vſus
licentia iudicis licèt inualida, quia conceſſa ſit parte non cita-
ta,tamen non priuatur iure ſuo.Iſtam difficul.tangit Ang.in l.à
diuo Pio. §.in venditione. ff.de re iud. Et reſpondet, quòd ille
§.fin.eſt hodie correctus per l.meminerint. quæ ſol. non valet,
cùm ſit euitanda legum correctio.Imo. in d.§.in venditione.in
pen.colum.ponit tres alias ſol.prima nihil eſt,quòd §.fi.loqua-
tur ante latam ſententiam, ſed l. meminerint.poſt, ſed dicen-
dum eſſet potiusècontra.Reſpondet ſecundò,quòd d.l.memi
nerint. loquitur quando quis ingreditur poſſeſſionem rei ab
alio poſſeſſæ,ſed in d.§.fin.non ingreditur, licèt cogat debito-
rem ſoluere,& ſic loquitur in violentia compulſiua. Vel ter-
tiò reſpondet,quòd quamuis in d. §.fi.non incidit in actionem
quod met.cauſa,quæ datur ad damnum; non tamen excuſa-
tur à pœna d.l.meminerint.Et iſtam etiam ſol.ponit glo.in d.§.
fi.in glo.fin.in fin.ſed non placet inducendo.d.§.fi. vt dixi. Co-
b gita etiam circa d.l.meminerint.[b] poſtquam lata eſt ſententia,
quare non poteſt concedi licentia apprehendendi poſſeſſio-
nem ſine alia citatione poſſeſſoris, cùm non ſit citandus ille,
quo inuito poteſt actus expediri.l.4.in princ. in ver.illud. ff. de
fideicom.lib.l.quod poteſt inuitis.ff.de re.iur.Sed potes dicere;
quòd ideo lex requirit citationem,quia multa poſſent opponi
poſt ſententiam,quæ tranſiuit in rem iudicatam, quæ ponun-
6 tur per Bar.in l.1.C.de iur.& fac.igno.vbi dixi.¶†Contra iſtum
text. moueo tres difficul. neceſſarias, ad intellectum literæ,&
materiæ.Prima eſt,nam cognitio,& pronunciatio, quòd quis
c ſit mittendus in poſſeſſionem,poſſunt delegari.l. cognitio.[c] §.
vt poſſeſſio bonorum,vbi Barto. & alij.ſ.tit.2.gl. & omnes hic,
& Bar.in l.nec quicquam.§.vbi decretum,in vlt. col.ſ.de offic.
proconſ. quanto ergo fortius debet poſſe delegari ipſa realis
miſſio,quæ expeditur per actum facti,& alia cognitio non re-
quiritur? Pau.de Caſt.in d.l.cognitio.§.1.dicit,quòd ſemper ſu-
per hoc dubitauit, & non reperitur à Doctrib. declaratũ.For-
tificatur difficultas, quia facta cognitione, & declaratione de
mittendo in poſſeſſionem, poſtea ipſa realis executio poteſt
7 †fieri per quemcunque nuncium, imò etiam per partem met,
cui iudex poteſt dare licentiam,quòd per ſe abſque alio execu
tore poſſeſſionem accipiat, quia non demandatur iuriſdictio.
l.is cui.§.miſſus.ff.vt in poſ.leg.ſed executio eſt nudi facti.l exe-
cutorem.C.de exec.rei iud. ſecundum Barto. & alios in l. iuſtè
poſſidet. ff. de acquiren. poſſeſ. cum concord. ibi ſignatis per
Moder.Cano.in cap.de cætero.de re iud.Et dicit Barto.in l.1.ff.
de ſer.fug.probari ex illo tex.quòd quis poteſt eſſe executor in
d cauſa propria.Et quòd quis poſſit eſſe nuncius in cauſa pro-
pria ex commiſſione iudicis,dicit etiam Bart in d.l. iuſtè poſſi-
det,per l.eum qui.§.ſi epiſtola.ff.de fur.Saly.in l.dotis. C. ſolut.
matrim.Imò fortius tenet Bald.in Auth. ſed omnino.in 5. col.
C. ne vxor pro matr. quòd non ſolùm executio in rebus, ſed
etiam captura perſonæ poſſint per iudicem committi ipſi par
ti,dummodo talis executio ſine violentia, & periculo armo-
rum fieri poſſit. Alibi Ange. in l. miles. §. qui iudicati. ff. de re
iud.multum not.ex glo. ibi, quod parti obtinenti ſententiam,
poteſt per iudicem committi venditio bonorum condemna
ti,quod dicit eſſe mirabile verbum propter l. meminerint. C.
vnde vi.Dicunt ẽt alibi Cy.& Bal.in l.2. C. ſi in cã iud.ꝙ iudex
põt dare licẽtiã creditori,ꝙ pignus ſibimet in ſolutũ accipiat,
ꝑ no.ꝑ gl.in d.§.iudicati.imò plus põt dari licẽtia actori,vt ipſe
met

ADDITIONES.

a ¶Poſſeſſionem.Facit quòd dicit Iaſ.in l.imperium, vltim. not. ſupra eodem. PVRPV.

* Licentiæ.

b ¶Meminerint.Secunda eſt oppoſitio contra legem meminerint,& caue,quia ſi executio fiet in re petita,non exigitur alia citatio,Barto. & Alex. in d.§.in vendit.Fel.in ca.veniens,el 2.col.3.de teſt. PVRPV.

c ¶L.cognitio.Oppoſitio Alex.circa.l.cognitio.§.vt bonorum, & hæc omnia de quib.opponit Iaſ.cumulat Alex.in l.iuſtè. col.8. & 9.ff.de acquiren.poſſeſ. PVRPV.

d ¶Nuncius.Adde Bar.in l.ſępe.C.vt memin.lice.ſine.

met citet partem, secundum Bart. in extraua. ad reprimen. in
verb. per literas. Bal. & Sal. in l. si vt proponis. secunda, per glo.
ibi. C. quomodo, & quando iud. d. Ant. & alij plenè in c. 1. de
iud. post Spe. tit. de cita. §. sequitur. versi. quandoque commit-
titur patri. & in tit. de act. & pet. §. super verbo. Idem videtur
per Ang. in l. 2. C. vt nemo priua. est verũ, quod glo. in d. l. iustè
possidet. formabat istam opp. quia ista missio in pos. ex 1. vel.
2. decre. cùm expediatur off. iud. nobili, vt declarat Bar. hic in
fin. col. non potest delegari etiam alteri, vt hic per glo. & Doc.
multominus potest delegari, & committi parti. & ibi Dy. fir-
mat hanc partem. sed Bar. ibi, vt supra retuli, cum quo alij trã-
seunt, tenet ꝙ valet talis licentia, dummodo ritè, i. parte citata
possidente: eo quia non demandatur iurisdictio, sed executiõ
nudi facti, vt dixi. Et ista fuit sol. gl. in l. 1. in verbo possessionẽ.
s̃. e. Intelligit tamen Bar. dummodo resistentem non inueniat
per reg. l. non est singulis. ff. de regu. iur. & ista decisio est appro
bata: & idem tenet Bar. in l. 1. per illum tex. C. vt ne. li. sine licen.
iud. & in repe. l. creditores. in 4. q. prin. C. de pign. & in l. si finita.
§. Iuli. in 6. col. ff. de dam. infe. & Dy. hic in 1. quæstio. cum alijs
concor. quas addit Alex. in d. l. iustè possidet. vbi refert Bald. &
8 Lud. variare, vt ibi per eum. † Difficultas ergo est videre, qua-
re cognitio, & pronun. de mittendo in pos. possunt delegari,
vbi requiritur aliqua cognitio: sed ipsa actualis missio, quæ po
stea nullam cognitionem requirit, delegari non potest? Huic
difficultati respondet Bal. hic, & in d. §. vbi decre. in pen. col. &
in l. 1. §. in initio. in 3. col. ff. de off. præf. vrb. & in c. significasti.
de off. deleg. eo quia iurisdictio, quæ exercetur in iurisdictione
reali, cohæret territorio. Ideo cùm delegatus nullum habeat
territorium, talem missionem facere non potest. Ista ratio re-
probatur per d. Alex. & bene, per 4. fundamenta, de quib. hic
a per eum. [a] Tu responde aliter ex mente Bald. sed plenius in
Auth. ei qui. C. de bo. auth. iud. pos. in v. col. in vers. quæro nun
quid primum decr. & c. quòd missio in poss. potest considerari
multipliciter. Primò nunciatiuè, dum interloquitur mittendũ
fore: & ista interlocutoria de mittendo competit iure magi-
stratus, & potest delegari, vt prædixi. Item potest cõsiderari ip-
sa commissio, quæ fit nuncio, qua mediante succedit actualis
missio: & ista est alia interlocutoria l. pe. ff. ne vis fi. ei, & l. si fi-
nita. §. illud. ff. de dam. infect. & ista est mixti imperij, & non
competit iure cuiuslibet magistratus: sed ab edicto prætoris
maiorib. reseruatur. l. Fulcinius. §. 1. ff. ex quib. cau. in pos. ea. eo
quia continet expulsionem de possessione, propter quam so-
lent scandala generari. Ideo lex statuit, quòd per maiores ma-
gistratus fiat, vt ob eorum reuerentiam partes acquiescant.
b Grauior ergo est executio realis quàm verbalis, [b] prout etiã
dicit Pau. hic circa fin. Bene verum est, quòd postea executio
nudi facti potest committi simplici nuncio, vt inquit gl. in l. 1.
in ver. possessionem. s̃. eod. & etiam potest committi ipsimet
parti, vt prædixi. ¶ Secunda, & maior difficul. est contra tex. ꝙ
imo missio in poss. ex 1. decr. & actualis, debeat posse delegari.
9 † Nam quando missio modicam causæ cognitionem requi-
rit, & in ea tractatur de modico præiudicio: certè potest dele-
gari: vt in missione in poss. ventris nomine, vel in carboniana
bo. poss. quia illæ nullum ius tribuunt, & modicam cognitio-
nem requirunt. l. pe. §. vt possessio bonorum. iuncta glo. s̃. tit. 2.
& hic firmat Bar. per illum tex. in duob. locis. in 1. col. & in vlt.
circa fin. & assignat rationem: quia licèt sint mixti imperij: tñ
sunt minoris. Ideo delegari possunt. & idem Bar. in l. imperiũ.
in 5. & 6. gradu mixti imperij. s̃. eo. sed sic est, quòd miss. in pos.
ex 1. decr. fit sine causæ cognitione. c. quoniam frequenter. §. pe.
in ver. summatim. vt lit. non conte. & l. 2. in ver. summatim. C.
vbi in rem act. Imò ad solum iuramentum partis per regulã.
l. thesau. ff. ad exhib. secundum Cy. & Lud. Rom. hic, Spec. in
tit. de of. iud. §. postremo. in vers. 6. & nullum ius transfertur:
imò nec possessio. l. 3. §. fin. ff. de acq. pos. ergo debet posse dele-
gari. Huic difficultati responde dupliciter: primò ex mente
Bar. hic in vlt. col. quòd quamuis missio in possessionem ex 1.
decr. sit modici præiudicij in se, & summariè concedatur, vt
prædixi: tamen quia est præambulum ad 2. decr. ꝙ aliàs non
posset dari nisi primum præcederet secundum, glo. & Doc. in
d. l. si finita. §. Iul. quod 2. decr. est maximi præiudicij, cùm sit
adiudicatiuum rei, vel perueniatur ad venditionem rei. l. 2. ff.
si ex nox. cau. aga. & l. prætoris. ff. de dã. infe. Ideo hoc respectu
prohibetur delegario. Per hoc infert subtiliter Bart. qđ quam-
uis magistratus inferior non possit facere dictam miss. in poss.
ex 1. decre. propter dictum periculũ: quia est præambulum se-
cundi: tamen posset facere aliã execut. in reb. Nam posset acci
pere pignora, vel similia facere, quæ non sunt præambulum
ad 2. decret. quòd bene not. pro limitatione huius. l. Circa
quòd vltimum vide tamen ipsummet Bart. in l. 4. §. 1. in vlt.
colum. ff. de dam. infe. & clarius ibidem. d. Alexan. in 1. & 2.
colum. Secundò responde, quòd imò etiam ea, quæ requirũt
modicam cogni. & inducunt paruum præiudicium, adhuc de-
legari non possunt quantum ad realem mis. sed solum quan-
c tum ad cognitionem, & [c] pronun. d. l. cognitio. §. vt possessio
bonorum. ita expressè tenet ipsemet Bart. sibi contrarius in d.
§. vbi decretum. in vlt. col. circa fin. sic intelligens dictum. §. vt
possessio bonorum. & plenius Bart. in l. 4. §. 1. ff. de dã. inf. Ang.
in d. §. vt possessio bonorum. & nemo vsque adhuc perpendit
de ista contrarietate Bart. quamuis idem in discursu teneat d.
Alex. hic, non faciens mentionem de Bart. in locis præall. Not.
diligenter ista, ex quib. habes mag. ampliatio. ad istam l. vt pro-
cedat etiam quando missio cesset modici præiudicij, nec re-
quireret causæ cognitionem: quia adhuc delegari non posset,
quantum ad actualem missionem. Tertia difficultas est con-
10 tra tex. qui vult, † quòd missio in poss. sit mixti imp. Contra,
imò est simplicis iurisdictionis: quia quando missio in pos. pe-
titur incidenter propter contumaciam rei, expeditur offi. iud.
mercenario deseruienti actioni propositæ, vt tædio affectus
veniat responsurus. Propter istud fundam̃ Io. An. & d. Anto. in
c. 1. de li. ob. fatentur verum esse, quòd missio in pos. expedia-
tur offi. iudicis mercenario, non recordati de isto tex. Bart. hic
tenet oppositum, quòd imò expeditur offi. iud. nobili: eo quia
primum decre. non expeditur virtute primæ actionis: quia in-
tentata actio non tendebat ad hoc: sed vt fieret condemnatio
fortè in x. petitis. Ista condemnatio fit ex edicto. de quo in l. Ful
cinius. §. 1. ff. ex quib. cau. in pos. ea. ergo officio nobili. Idem te-
net Bart. in d. §. Iul. in 11. col. & Cy. in d. auth. ei qui. vbi Bal. in 6.
col. & in l. imperium. s̃. eod. cum alijs concor. vt hic per Alex.
quamuis Saly. in d. Auth. ei qui. putet, quòd missio in poss. ex 1.
decr. sit sequela causæ principalis, vt si causa principalis expe-
diebatur officio nobili, ita & ista, prout retuli. s̃. cum alijs ibi
11 alle. *Sed communiter tenetur decisio.* Bar. hic. † ex qua colligo pul-
chram doctri. ꝙ ad hoc, vt aliquid dicatur expediri offi. iud.
mercenario, oportet, quòd expediatur virtute actionis inten-
tatæ, & quòd ad illud tendat, ad quòd tendebat actio princi-
paliter intentata i. ad diffiniendum rem principaliter petitam:
secus si tendat ad aliud, & ex alio capite. Et ad hoc intelligen-
dum facit, quòd subdit Bart. hic. vbi dicit se putare, quòd si ma
gistratus municipalis vellet grauare partem contumacem pi-
gnorib. captis, vt compareat potest, quia cùm hoc faciat, vt
reus compareat, & sic reo comparente potest perueniri ad dif
finitiuam, secundum quòd ad hoc principalis actio tendebat,
tunc dicitur expediri offi. iu. mercenario. Hinc est, quòd si ma-
gistratus pro executione mis. in pos. ex primo decr. quam fa-
cere potuit in causa damni infe. propter celeritatem causæ, si
aduersarius noluit admittere missum, & resistat, iudex non po
terit tunc eum cogere pignorib. captis: quia non fieret tunc ad
illum finem, ad quem tendit causa principalis, sed ad alium fi-
nem: & sic expediretur officio nobili. Ita dicit Bar. qui videtur
contrarius non vltra intelligenti in d. l. 4. §. 1. in fin. col. in ver.
quartum est cogere. Et sic videas, quòd grauare contuma-
ciam partis per capturam pignorum, aliquando potest fieri
offi. iud. mercenario, & sic per quemcunque magistratum,
quando fit ad fi. vt reus compareat, & procedat in causa su-
per actione intentata. Ita loquitur Bart. hic Aliquando captu-
ra pignorum fit pro executione missionis in pos. ex 1. decr. quã
aduersarius non patitur; & tunc quia fit ad alium finem
quam tendat actio principalis, exercetur officio nobili, & non
potest exerceri per magistratus inferiores. Ita loquitur Bart.
in d. l. 4. §. 1. & ibi vide Alexan. in 1. & 2. colum. & ita teneas,
quamuis Imo. in d. §. Iul. in 17. col. dubitet, quomodo magi-
stratus municipales possunt facere executionem realem ca-
piendo pignora, vel mittendo in poss. cùm sit prohibit[illegible]. d. l. ea
quæ. §. 1. Sed responde, vt per. Ale. hic in fi. col. & melius in d. l.
12 4. §. 1. in 1. & 2. col. Subdit etiam Bart. ꝙ † executio iudicati fit
offi. iud. nobili: idẽ tenet in l. à diuo Pio. §. 1. ff. de re iud. & Ang.
in l. qui restituere. ff. de rei ven. ꝙ verum est, licèt Imo. in com-
mento. c. fin. in 18. col. & seq. de of. iud. ponderet, ꝙ Bart. tenet
contrarium, & sit sibi ipsi contrarius in l. 1. in pen. col. in prin. s̃.
eo. sed non est verum, vt ibi dixi. Vnde teneas cum Bar. quam-
uis Bal. in plerisque locis hic alleg. per Alex. aliter dixerit, & nõ
13 bene. ¶ † Glo. vnica, principaliter facta est timore contrarij.
l. 4. § duas. ff. de dam. infe. vbi miss. in pos. quia non cauetur
de

ADDITIONES.

a ¶Per eum. Ista clarius repetit hac eadem. l. 1. 9. & 10. col. PVRPV.

b ¶Quam verbalis. Facit. l. si pignora. ff. de euictio. iuncta l. cum filius. ff. si cert. pet. PVRPV.

c ¶Et pronuncitationem. Ampliatio. legis, sed corruptè suo more, allegat Bar. in §. vbi decretum. qui in pe. col. dicit contra versi. aut exigunt. PVRPV.

de dam.poteſt fieri per magiſtratus municipales ex delegatione prætoris mortui.l.1.eo. tit.ergo non eſt de imperio mixto, vt hic dicit tex.quia ſi eſſet imperij,non poſſet expediri per magiſtratus municipales,nec delegari.l.1.in prin.ff. de offi.eius.Gl. vt euadat illud contrarium; ponit duos prin.intellectus. Primus eſt, ꝙ iſta duo iubere,quòd caueatur,& mittere in poſ.& quodlibet de per ſe ſunt mixti imperij: & in hoc bene dicit, cùm vtrunq; expediatur officio nobili ad priuatã vtilitatẽ, & iſtum intellectum proſequitur gl.vſque prope.fin. vbi ponit ſecundũ intellectum, ꝙ iſta duo ſimul iuncta ſunt mixti imperij:& ſuadetur in tex. qui dicit in ſingulari, eſt.quaſi capiens vtrunque pro vno,& iſtum intellectum tenet ſolus Ful. hic. Iſte ſecundus intellectus nihil valet; quia cùm vtrunq; de per ſe expediatur offi.iu.nobili,& ad priuatam vtilitatẽ,ergo vtrunque de per ſe eſt mixti imperij, & ideo reprobatur. Primus intellectus,qui eſt verus, & cõis, ꝙ vtrunque de per ſe ſit mixti imperij,ſubdiuiditur ſm Bar.in duos.dic melius, quòd imo in tres.Primò,ꝙ tex.loquatur in miſ.in poſ. ex 1.decr. ſed ex alia cauſa quàm damni infecti,quia illa non eſt mixti imperij, cùm expediatur per magiſtratus municipales.d.§.duas. Secundò,ꝙ loquatur de miſ.in poſ.ex ſecundo decr. & nõ ex primo: quia ex ſecundo bene eſt mixti imperij,ſed ex primo non d.§.duas. Tertiò,ꝙ loquatur in vtroque, ſed intelligatur de actuali miſſione:ſed poterat glo.omittere tot ambages,& reſpondere ſm Alberi.quòd generaliter iuſſus de cauendo, & etiam miſſio in poſ.ex quacunque cauſa,vtrunque ſit mixti imperij, & non poſſit expediri per magiſtratus municipales. Fallit in cauſa damni inf. propter eius celeritatem: & ita loquitur. d.§. duas. Diuide ergo iſtam gloſ. in duas partes princip. prout duos princip. intellectus ponit. Secunda eſt propè fin. Vel dic ſecundò. Prima principalis ſubdiuiditur in ſex. In prima ponitur primus intelle. In 2. ibi, & quòd ſubijcit.glo. declarat text. In 3. ibi, ſi ergo eſt mixti imperij. infert ex text. & contra illationem format tres oppo. In 4. ibi, vel dic, mitere. ponit ſecundum intel. In 5. ibi, vel dic,quòd verius eſt.glo. ponit tertium intell.In 6.ibi, lex tamen iſta. remouet aliam opp. quam ſic forma. Nam glo.ſ. proxi. dicit, quòd cognitio, & pronun.poteſt delegari,ſed non actualis miſſio. Iſtud videtur cõtra hunc text. vbi ſola iuſſio de cauendo,quæ ſimiliter eſt verbalis tantum, delegari non poteſt. Glo. reſpondet, quòd iſte text. non loquitur de ſimplici iuſſione verbali, ſed de miſſione reali captis pignoribus, & eſt ſimiliter coercitio realis,ſicut mittere in poſſ. Vel ſi vis aliã diuiſio.ſubdiuide iſtam primam partem prin. in 7. In 1. glo. princ. mota propter contrarium. d. §. duas.ponit primum intellectum ad tex. quòd iſte text.intelligatur de miſſione in poſ. ex alia cauſa quàm dam. infe.& hoc modo ceſſabit contrarium. In 2.ibi, ſi ergo eſt mixti imperij. Infert ex hoc intellectu vnum, & contra illud opp. & ſe remittit.In 3.ibi,item contra in Auth. de exhi.re.Glo. ad idem opp. & dupliciter ſoluit. In 4.ibi, item contra.ſ. de dam.infe. format principale contrarium. d. §. duas. & ponit veram ſol. quæ ſola ſufficiebat: quòd ideo ibi eſt, quia celeritatem deſiderat. In 5. ibi, vel dic mittere in poſ. ponit ſecundum intellect.quòd hic text. intelligatur de miſ in poſ. ex 2. decre. & tunc nihil obſtabit contrarium, quod loquitur de primo. In 6.ibi,vel dic,ꝙ eſt verius.ponit tertium intellectum, ꝙ iſte tex.loquatur in primo, & 2.decre. ſed loquitur de actuali miſſione.In 7.ibi,lex tñ iſta.oppo.contra iſtum tertium intell.de l. noſtra, & ſoluit.¶Rurſus ſecunda pars prin. ſubdiuiditur in duas.In prima,vt dixi. ponitur ſecundus prin. intellectus. In 2. ibi,aliud ſi loquaris.reſpondet tacitæ opp. vel ſecundum Bart. tacitæ quæſtioni.Ex prima parte prin.gl. habes primum intellectum ad tex.timore contrarij.§.duas.quòd duo prima dicta huius l.debent aliter,& aliter intelligi.Nam primum,ſ.iubere cauere, intelligitur ex cauſa damni infe. & iſto modo nõ ob.d.§. duas. quia loquitur de miſſione ex cauſa dam.infe. & iſte tex. loquitur de cautione. poſtea ſecũdum dictum tex. ſ.mittere in poſ. intelligitur ex alia cauſa quàm damni inf. quia miſſio in poſ. ex cauſa dam. infe. cùm competat cuilibet magiſtratui. d. §.

14 duas.ergo non eſt mixti imperij.¶† Iſte primus intelle.in vtroque membro reprobatur, & primò dum gl. vult bene innuere, quòd iubere cauere in cauſa dam.infe.ſit mixti imperij: ſecus in miſſione ex cauſa dam. infe. quia illa ſecundum glo.non eſt mixti imperij:quia iſtud eſt falſum. Nã ſi iuſſio cautionis, quæ eſt verbalis tantum, dicitur mixti imperij, quanto magis ipſa miſſio in poſ. quæ eſt realis? Præterea vtrunq; expeditur offi. iud.nobili, & ad priuatam vtili.ergo vtrunq; eſt mixti imperij. Præterea primum dictum tex. generaliter loquitur de omni cautione:ergo non eſt reſtringendum ad cautionem ex cauſa dam.infe.Niſi dicas, quòd glo.iſtud exemplificando poſuit, non quod voluerit reſtringere text. In ſecundo membro, inquantum glo.reſtringit ſecundum dictum tex.quòd intelligitur de miſ.in poſſeſ. ex alia cauſa quàm dam.infe. reprobatur: quia tex.iſte generaliter intelligi debet. Item etiam miſ.in poſ. ex cauſa dam.infe. eſt mixti imperij.Patet,quia expeditur officio nobili ad priuatam vtili. vt probat Bart. hic in fin. col.Bene verum eſt, quòd eſt ſpeciale in cauſa dam. infe. vt quamuis ſit mixti imper. tamen per magiſtratus municipales poſſit expediri. d.§.duas. Ratio ſpecialitatis eſt propter celeritatem, vt dicit.ſ. glo. & ita etiam melius,quàm hic dicit gl. in l.1.ff.de dam.infe. vbi confirmat per alios duos ſpeciales caſus, in qb. caſus eſt mixti imperij: tamen cauſa expeditur per quoſcunq;

15 magiſtratus. ¶† Ex 2. parte no.tria. Primò, quòd dictio magis,ſtat comparatiuè.Idem dicit glo.in l.ſi conſtante.§.quoties. in ver.vſurpatur.ff.ſo.mat. glo.in l.3.§.proinde.in ver.magis.ff. de mi.glo. in l. clam poſſidere. §. qui ad nundinas.in ver. magis.ff.de acq.poſ.Aliquando tamen ponitur electiuè, vt in hoc tex.ſecundum Bart.& glo.in l. tranſactione finita. C.de tranſa. & glo.in l.2.§.1.in ver.magis.ff.commo.& in l.quia magis.ff.fin. reg. & l.1.ff. communi.diui. & l. pœnales. §.fin. ff. ad l.fal. Pro concordia dic ſecundum Bald.in d.l.tranſactione finita. quòd
a quando dictio magis, [a] ponitur inter incompatibilia, [b] ſeu
b contraria,tunc neceſſario ſtat electiuè.l.& magis.ff.de ſol.quia ad poſitionẽ vnius contrarij ſequitur remotio alterius.l.ſi ancillam.in fin.ff.pro ſuo. ſed quando ponitur inter duo compatibilia,quæ cadunt in eodem ſubiecto, vt eſt hic in mixto im-
16 perio, tunc ſtat comparatiuè.¶† Secundo habes ex gl.quòd de natura comparatiui eſt participare de vtroque, ſed de vno magis quàm de alio.facit. l. vbi autem non apparet. in prin. ff. de ver.ob. No. Bart.in l. cum filius.§.pater.per illum tex. ff. de leg.2.& ſic pondera,quòd iſta glo.facit ad id, quòd no.decidit Bart.in l.2.in vlt colu.C.de proba. quòd ſi ſtatutum diſponat, quòd ſi quis inſultauerit aliquem cum armis, puniatur pœna 10.ducatorum:ſi vulnerauerit,puniatur pœna maiori, quòd iudex non poteſt punire pœna corporali, ſed tantum pecuniaria ad hoc, vt comparatiuum participet de poſitiuo, licèt
17 aliàs † vbi pœna non eſt expreſsè declarata,debeat extra ordinem imponi arbitrio iudi. vt eſt glo. reputata ſing. in l. nemo martyres. C. de ſacroſ. eccleſ. ¶Tertiò habes ex glo. quòd dictio, magis, hic comparatiuè poſita participat hic magis de imperio, quàm de ſimplici iuriſdictione. Nam habet à mero imperio illud,quod eſt eius præcipuum. ſ. quòd delegari non poſſit: à iuriſdictione, quod eſt eius minimum, quod conſiſtit in commodo pecuniario: ſed vtrunque dictum glo. videtur minus bene poſitum:nam non eſt verum, quòd præcipuũ meri imperij ſit ne delegetur:quia quæ ſunt de mero imperio etiam delegantur, vt patet in duobus vlt. gradib. meri imperij.Item non eſt verum, quòd ſimplex iuriſd.conſiſtat ſemper in commodo pecuniario: nam cauſæ liberales, quæ exercentur iure actionis,ſunt de ſimplici iuriſdictione, vt per Bart. in 1. gradu iuriſdictionis,& tamen non conſiſtunt in commodo pecuniario. Item cauſæ mixti imperij non ſemper conſiſtunt in commodo pecuniario:nam dare tutorem,interponere auctoritatem emancipationi, manumiſſioni, & legitimationi, ſunt mixti imperij:& tamen non conſiſtunt in commodo pecun.Dic ergo, ꝙ mixtum imperium participat cum mero in hoc: quia vtrunq; expeditur officio nobili, & in hoc differt à iuriſ.ſimpli.Item participat cum iuriſdictione: quia vtrunque exercetur ad priuatam vtilitatem, & in hoc differt à mero imper. ſed denominationẽ ſumpſit potius ab imperio q̃ à iuriſd. quia dignius eſt,& iſta eſt veritas. ꝙ habes etiã per Bar. & alios in d.l.imperium.¶Item aduertẽdum,ꝙ gl.opponit de l.pen.§. vt bonorum,& ſe remittit.Rñde, ꝙ ille tex non contradicit l. noſtræ: quia ibi non negatur, quin mittere in poſſ. ſit mixti imperij, quamuis dicatur, quòd poſſit delegari, tamen ſecundum. Bartol. non eſt abſurdum: prout glo.reputat, quòd etiam cauſæ mixti imperij poſſit delegari, vt patet in duob. vlt. gradib. mixti imperij. Iſtud quod dicit Bart. eſt verum in ſe, ſed non referas ad text. quod Bartol. ita voluit reſpondere ad text. noſtrum: & ita concordare cum illa. l. pen. §. 1. quia malè diceret, & cum reprobat Fulnen. hic: quia ſic præſupponeret, quòd in caſu. l. noſtræ poſſit fieri delegatio,

ADDITIONES.

a ¶Magis,Adde l.quoties.C.de iud.& in l.2.C.qui da.tu.Et dic tu, quòd comparatiuè ponitur. l. magis puto. de reb. cor. quandoque electiuè.l. & ſi forte. §. hæc actio.ff.ſi ſer,ven.l.1.C.communi diuid.quandoque pro minus.l.2.§.1.vi bon.rap.quandoque negatiuè.c.magis.32.q.5.& vt dixi,electiuè, Pariſ.conſ. 215.num.13. lib.1.&idem Iaſ.in l.Stichum, qui meus erit. num. 17.de leg.1. MASVER.

b ¶Incompatibilia. Ibi non eſt inter incompatibilia, niſi quis recipiat, quòd vna ſumma inſolidum pro omnibus ſatisfaceret. PVRPV.

gatio, sed sol. ad illam l.pen. §. 1. ponam in sequen. par-
18 te leg. ¶† In 3. parte glo. dum opponit de §. si vero etiam qui
a dam. habes, quòd delegatus [a] inferioris à principe non potest mit.in pos.ex primo decret. Idem tenent Bar. Pau.de Cast.& la
* tè Do.Alex.hic,gl.Bar.& *communiter* alij in l. 2.§.eo.Pet. & Cy. in l.cum proponas.C.de bon.auth.iud.pos. Spec. in tit. de 1.& 2.decre.§.nun videamus,in prin.& in tit.de iud. deleg. §.sequitur.ver.potest etiam. Innoc. in ca. dilecto, in prin.de verb.sig. Bal.in d.Auth.ei q.in 6.col.& in l. cognitio.§.1.§.ti.2. & in l.nec quicquam.§.vbi decretum.ff.de off.procon. Ang.in d.§.si ve-
* ro etiam,& Dom.Alex.in l.4.§.1.de dam.inf. *Et ista est communis sententia*, pro qua vltra istum tex.multum facit.l.ea,quæ.§.magistratibus.ff.ad mu.quæ non potest loqui nisi de primo decre. vt §.in gl.¶Contraria opi.ꝙ imò quilibet delegatus possit mittere in pos. ex primo decre. non quidem principaliter, sed in consequentiam ꝯ contumacem, per reg.l.2.§.eod.& l.quoties. C.de iud tenent Albe.post Mar.Sil.Ang.Saly. Raph. Fulg. hic, & idem Fulg.in d.l.cognitio.§.1.addens,ꝙ imò mixtum imperium potest regulariter delegari, quod reprobatur per omnes in l. pen.in prin.ff.de offi.eius.Idem tenet Lud. Rom.hic.Ang. in l.2.§.eod.& in l.1.in prin. ff.si quis ius dic. non obten.Sal.in l. cũ ꝓponas.& in Auth.ei,qui.C.de bon.auth. iud. pos.vbi plus tenet Saly.ꝙ mis.in possess.ex 1.decre.non solùm venit in consequentiam causæ delegatæ,prout tenebant Docto.supra relati,sed etiam potest principaliter,& de ꝑ se delegari, & plenius in l.placet.in 6.7.& 11.col. C. de peda. iudi.imo in l.4.§.duas.ff. de dam.infect.Et eandem opi.tenet Iac. de Aret. hic, vt refert Cy.in d.l.cum proponas,eo quia multa veniunt in consequentiam,quæ principaliter concedi non possent. l. quoties.cum si. C.de iud.Sed potes r̃ndere,vt per Bar.in l.2.in 3.col.§.eo,ꝙ verum est si sunt eiusdem speciei , licèt maioris, secus si alterius. Pro ista sentẽtia dicit Ang.hic esse tex.in d.§.si vero etiam, circa fi.cùm ille. §. loquatur ita de delegato inferioris,sicut principis,nisi dicas vt glo.hic,ꝙ loquitur de ordinario.Inter cætera multum se fundant Albe. & Sal. quia quando mis.in pos. non tribuit ius,vt est in bon. pos. carb. ventris nomine , gratia litis agnoscendæ,potest delegari.d.l.cognitio.§.1.ſm vnum intellect.gl.ibi communiter approbatum, & istud firmat Bart. hic in 5. col.& in l.imperium,in pen.col.§.eo.in 5. gradu mixti imperij. Et ratio est:cùm ius non tribuant,& sic in eis tractetur de modico præiudicio,sufficit summaria,vel semiplena cognitio, ergo delegari possunt.per reg.gl.approbatæ in d.§.vbi decretum. Modo sic,missio in poss.ex 1. decre. nullum penitus ius tribuit non solùm in proprietate,sed nec etiam in pos. quia non constituit possessorem missum ex 1.decre.l.3.§.fi.ff.de acquir. pos. & sic cum in ea tractetur de modico præiudicio,sufficit semiplena cognitio.Bal.in l.si finita.§.Iul.in 15.col.in fin. ff. de dam. infect.ergo debet posse delegari,sicut in alijs mis.in pos.quę ius non tribuunt. Et ex hoc inferebat Sal. ꝙ quando per missionẽ in pos.ex primo.decre.transfertur ius in pos.vt est q̃n fit missio in realibus,vbi transfertur possessio , licèt ſm aliquos intra annum possit recuperare.l.si quis emptionis.§. sed & si quis.C.de præscr.30.vel 40.annos.Bar.in l.si prius,in 9.opin. primæ partis prin.in fi.ff.de ope.nou.nun.Dom.Ant.in c. q̃m frequenter.§.in alijs,vt lit.non contest.Imol.& Mod.in d.§.Iul.tunc talis missio delegari non posset , & sic delegatus in actione reali non potest mittere in pos.ex primo decret.& dicit,ꝙ ista est sua noua illatio.¶Huic r̃ndet Dom.Alex.ꝙ d.l.cognitio.§.1.non loquitur de actuali,seu reali mis. in possess.quia illa delegari non potest:sed loquitur de cognitione,& pronunc. tantum de mittendo,prout dicit ibi clarè tenere Ang.& est de mente glo. fi. iuncta gl.1.ibi.Tu adde,ꝙ istud tenet Bar.in d. §. vbi decretum, in fi.col.circa me.Et ideo pondera istam ꝯrietatem Bar.ad quam nemo aduertit,vt tetigi in tex.in 2.diff.Nam Bar.hic in fi.col & in l.imperium,in pen.col.in 5.gradu mixti imperij, vult ꝯrium: nam vult,ꝙ missio in pos.q̃n non tribuit ius, possit delegari,& t̃n in d.§.vbi decre.aliter dicit.Nisi dicas,ꝙ Bar.hic, & in d.l imperium. debeat sic intelligi , ꝙ missio in possess. q̃n non tribuit ius,potest delegari quo ad cognitionem , & pronunc.tantum, sed non quo ad missionem actualem,ne aliàs Bar.sit ꝯrius his, quæ dicit in d.§.vbi decretum,in fi.col. Sed aduerte,ista sol. D. Alex.in nullo tollit difficultatem:nam d.l.cognitio. §. 1.habet duas lect.principales: vna est , ꝙ cognitio , & pronunciatio,an quis sit mittendus in pos.potest delegari,etiam vbi posita missio transferret ius,quia sola cognitio,& pronun.semper est delegabilis,& ita loquitur d.l. cognitio. §. 1. sed non ipsa actualis missio,& ad istum intellectum vadit solut.Dom.Alex.Verùm quia tex in d.l.cogni.§.1.vr̃ loqui de actuali missione,ideo fuit secundus intel.glo.ibi communiter approbatus, ꝙ ille tex.non loquitur de actuali mis.in pos.sed loquitur in his bon. pos. quæ ex missione non tribuunt ius,& quia in eis non requiritur plena,sed semiplena,seu summaria cognitio , q̃a modici præiudicij sunt,delegantur principaliter,& de per se,& huiusmodi est missio in pos.ex primo decre. & huic non r̃ndet Alex. & malè vr̃ posse respondere , & quando non esset ille text. regula est,ꝙ causæ,quæ requirunt semiplenam causæ cogni. possunt indistinctè delegari etiam quo ad missionem,vt per glo.in d.§.vbi decre.Secundò mouetur Sal.per tex.in d. Auth. ei qui sumpta ex d.§.si vero etiam,vbi administrator potest mittere in pos.ex primo decre.sed administrator dr̃ defensor, & sic inferior magistratus , & sic missio in pos. competit iure magistratus , ergo delegatur.l.1.ver.quæ vero.ff.de off.eius.R̃ndet Alex.ꝙ licèt terminus administrator, possit intelligi de minori magistratu,tamen quatenus loquitur de missione in pos. debet intelligi de maiori magistratu ſm subiectam materiam,vt iura iurib. concordentur.Et tenendo istam partem,ad d.l.ea quæ.§. magistratibus,r̃ndet Sal.subtiliter,ꝙ loquitur, q̃n missio in pos. petebatur principaliter,& consequenter expediebatur off. iud. nobili, vt est,q̃n petitur cautio legatorum,tunc bene verum est,ꝙ nõ competit inferiorib. magistratib. sed nos loquimur,q̃n missio in pos.fit incidenter ꝯ contumacem pro exercitio iurisdictionis simplicis,& tunc cùm competat offi.iud.mercenario, competit cuilibet magistratui,& potest delegari, & ita refert dicere Iaco.de Aret.& Cyn. in d.l.cum proponas,in 7.q. post antiq.& idem firmat Iac.But.hic,& Bal.hic in vna lect.referens idem tenere Do.Philip.de Regio concurrentem suum, & Mar.de Fano hic.Istam sol acutius reprehendit Dom.Alex.hic per illum tex.in ver.dotis seruandæ causa , cum iure fructuum ageretur ad dotem iure actionis.l.sed & si ideo.ff.solut.matr. & sic cum ibi ageret iure actionis,patet, ꝙ non agebatur off. iud. nobili Sed ad hoc potest r̃nderi duobus modis. Primo prout r̃ndet Bart. hic in vlt. col.Scd̃o, & melius, ꝙ errat Dom.Alex.ad illum tex. quia ibi non agebatur ad restitutionem dotis , vt præsupponit
b Dom. Alex.quia tunc bene ageretur iure actionis, [b] sed solùm agebatur ad conseruationem dotis,vt clarè ibi dicit tex.in ver. dotis seruandæ cã. Quo casu solùm consulitur per officium iud.nobile,& iste est verus intelle. ad illum tex. Pro eadem parte Lud.Roma.hic adducit fundamentum : nam cùm iste passus sit dubius de iure ciuili,& de iure cano. sit clarè decisum,ꝙ delegatus potest mittere in pos. ex primo decre. c. cùm venissent.de eo,qui mit.in pos.certè standum est iuri cano et in foro ciuili,vt no.in c.1.& 2.de oper.nou.nunc. Bar. & alij in l.priuilegia.C.de sacrosan.eccl.Dom.Alex.r̃ndet,ꝙ imò iste articulus non est dubius de iure ciuili,per tex.in d.l. ea quæ. §. magistratibus,qui tex.verè non facit vt prædixi: imò ꝙ sit dubius,patet per tex.in §.si vero ẽt.alleg.in glo. cui sine violentia non r̃ndetur.Dic ergo melius, ꝙ in hac materia non est standum iuri canonico,ex quo in hac materia ius canonicum de directo ꝯriatur iuri ciuili,cùm de iure cano.omnes causæ meri, & mixti imperij possint delegari , vt dixi in l.1.in prin. §. tit. 2. Ideo de iure cano. potest delegari mis. in pos. cuius ꝯrium est directò de iure ciuil. *Teneas ergo communem sententiam*. Eandem opin. cõtra communem tenet Imo.vt §.retuli in d.l.4.§.duas,vbi dicit se admirari,ꝙ defensores ciuitatum,& magistratus municipales possint cognoscere de leuibus criminibus, & etiam punire.§.audient.in Auth.de defen.ciui.no.Bar.in l. imperium.§.eo. & tamen non p̃nt mittere in pos.nisi in causa dam.infect.& nõ p̃nt coercere contumacem pignoribus captis, & t̃n quælibet coercitio licèt minima corporalis,est maior omni pecuniaria. l.in seruorum.ff.de pœn.ergo cui licèt quod est plus ; debet licere quod est minus.l.cui licèt.ff.de regu.iur. l.nec in ea. §. pe.ff. de adult.Dicit Imo.ꝙ istud non reperit tactum,nec declaratũ. Sed ego reperio,ꝙ istud tangit Bar.hic in fi. col.dum disputat, an mittere in pos.ex primo decreto expediatur offi. mercenario,vel nobili.Et arguendo,ꝙ offic.mercenario in secundo argum.facit istud arg.quia si potest coercere personam,&c. & facit magis expressè Albe.hic,t̃n neuter r̃ndet.Dicit Imo.ꝙ prædicta procederent de iure.ff. quo non erant defensores ciuitatum,vt patet ex officijs.ff.bene erant magistratus municipales, qui in leuibus criminibus solùm poterant seruos punire. l.magistratibus.§.eo & licèt Lud.Rom.in d.§.duas.reprobet hoc de punitione seruorum,t̃n est tex.in l.si seruitus. ff.qui & à quibus. sed cùm hodie sint ciuitatum defensores, quibus est data potestas puniendi in leuibus criminib.d.§.audient.multomagis poterunt in pos.mittere:& sic vult Imo.ꝙ d. l. ea quæ.§.magistratibus,

ADDITIONES.

a ¶Delegatus.Adde gl.in vers.subdelegari,in c.ex literis. de offic.deleg. glo.& Docto.in c.si quis contra clericum.de foro competen.Doct. in c.cum venissent.de eo,qui mitt.in pos.causa rei seruan.

b ¶Iure actionis.Caue,quia illa verba referuntur ad missionem,& non ad actionem. PVRPV.

ſibus. ſit correcta. Sed eius arg. reſpondet Alex. hic, & bene, ꝙ non eſt bona conſequentia: defenſores ciuitatum poſſunt punire in leuibus ad vindictam publicam, vel in executione ſimplicis iuriſd. per d. §. ſi vero ignoti. in Auth. de teſt. ergo etiam poſſunt ea, quæ ſunt mixti imperij ad priuatam vtili. Nam attento fundamento Imo. non ſolùm poſſent in poſſeſ. mittere, ſed expedire, quaſi omnia, quæ ſunt mixti imperij, quod eſt falſum. Item ſequeretur ſecundum fundamentum Imo. quod ſicut poſſunt punire in leuibus criminibus, ita poſſent cognoſcere in cauſis ciuilib. à 300. aureis. ſ. ſi attẽderemus hic, qđ quælibet pœna corporalis minima eſſet maior omni pecuniaria, ꝙ eſt contra d. §. iudicare. & d. §. audient. Tamen iſtud non eſt niſi multiplicare inconueniens: & ſic vides, quòd difficultas, quam moui in l. imperium. quaſi propè fi. non eſt ſoluta. Alex. hic latè tenet communem ſententiam, quod etiam ſequitur Bald. in d. l. 4. §. 1. & adducit tria fund. Primo d. §. ma-
a giſtratibus, in ver. dotis ſeruandæ. ad quem reſpondet, vt ſup. [a] Secundò tex. in §. ſi verò etiam, in ver. iudice agere aliquid nõ valente. in Auth. de exhi. re. ſed ille text. vult aliud dicere, vt declarat Bart. in l. 2. ſ. eo. in 4. col. in fi. Tertiò, quia miſſio in poſſ. ex primo decre. expeditur offi. nobili, vt dicam. ĩ. & ſ. dixi: ergo non poteſt delegari. l. placet. ver. quod non ita. C. de ped. iud. Sed caue, quia iſta non eſt ſufficiens conſequentia, cùm aliqua quæ expediuntur officio nobili, etiam ſi ſint meri imperij, de-
19 legantur, vt vidiſtis in d. l. imperium.† Quid tenendum? Puto, quòd principalis difficultas conſiſtat circa intellectum d. l. cognitio. §. 1. & regula, quæ ſumitur ibi ex 1. gloſ. quòd in cauſis, quæ non tribuunt ius, & ſummariam cognitionem requirunt, ꝙ poſſit fieri delegatio etiam quo ad realem miſſionem, & hic vult Bart. in fin. col. quia eſt mixti imperij minoris. & licèt Bar. nõ videatur expreſsè loqui de actuali miſſ. tamẽ dum format. q. 1. ver. Item quærit gl. loquitur de actuali miſſ. Idem vult Bar. in d. l. imperium. in pen. col. in 5. gradu mixti imperij. Et, ꝙ ita ſit, à parte oſtendo: nam niſi Bar. vellet, quòd in iſtis miſſionibus, quæ non tribuunt ius, poſſet fieri delegatio etiam quo ad realem miſ. ſed ſolùm quo ad cognitionem, & pronun. nõ eſſet differentia: quia etiam miſſio in poſſ. quæ tribuit ius quo ad cognitionem, delegatur, vt firmat Bart. in 4. gradu mixti imperij. in d. l. imperium. & ſic. 5. gradus eſſet ſuperfluus: & ſi hoc eſt verum, tunc militat arg. Sal. contra communem. Niſi reſpondeas, quòd miſſ. in poſſ. ex primo decr. quamuis ſummariam cogn. requirat, & non tribuat ius tamen non poſſit delegari niſi in cauſa dam. infect. quia maioris præiudicij eſt, cùm ſit præambulum ad ſecundum decr. ꝙ poſtea transfert ius, vt declarat Bart. hic in fi. col. non ſic in aliis bon. poſ. quæ non tribuunt ius: quia non ſunt antecedens ad ſm decre. tamen videtur, ꝙ bo. poſſ. gratia litis agnoſcẽdæ ſit præambulum ad præiudicium. ſ. ad querelam. Si autem teneas, quòd tenet idem Bart. ꝙ etiam miſſio in poſſ. quæ non tribuit ius, & ſolam ſemiplenam cognitionem requirit: tamen non poſſit delegari, niſi quo ad cognitionem, & pronunciationem tantum, non quo ad realem miſſ. & ita loquitur. d. l. cognitio. §. j. prout tenet Bar. in d. §. vbi decretum. in fin. col. circa med & expreſsè Ang. in d. l. cognitio. §. 1. & ibi videtur velle etiam Bar. tunc fundamentum Sal. non ob. & ſol. Alex. militaret. Ego inuenio, quòd Bart. in d. l. 4. §. 1. ff. de dam. infect. habuit tertiam opi. & Moder. ibi nihil dicunt. nam dicit Barto. ꝙ mixtum imperium eſt triplex, Magnum, vt eſt, quando cauſa requirit plenam cogn. vel coercitionem perſonalem, & hoc non poteſt delegari, niſi in caſibus, vt ibi per eum. Medium, quando cauſa ſummariam cogni. requirit, & poteſt delegari quo ad cognitionem tantum, ſed nõ quo ad realem miſſ. in cauſa dam. inf. propter celeritatem. Aliud eſt mixtum imperium, in quo ſufficit ſummaria cogn. ſed non expectat miſſionem poſt ſe: & hoc etiam poteſt delegari: ita intelligit. d. l. cognitio. §. j. ſed non perpendo quare ibi poſt illam ſummariam cogni. non expectetur realis miſſio etiam in bon poſſ. carboniana, vel vetris nomine, maximè cũ d. l. cognitio. §. 1. loquatur etiam de miſſione ex cauſa dam. inf. Verũ, quia veritas huius videt̃ pendere ab alia difficultate quã ſ. tetigi, quare cognitio, & pronun. de mittẽdo quem poſſ. poſſunt delegari, ſed non ipſa miſſio; cùm poſtquam cognitum eſt in ipſa miſſione, alia cognitio non requiratur: & ſic videtur quedam potius executio nudi facti, quæ poſſit cõmitti parti, multomagis alij. & dixi, quod de hoc multum dubitat Pau. de Caſt. in d. l. cognitio. §. 1. vnde poſtquam committitur vni, quòd cognoſcat, & pronunciet de mittendo, deberet etiam poſſe realiter committere, ne eadem res coram diuerſis iudicibus tractetur. contra l. non eſt nouum. ff. de act. emp. & l. 1. & 2. ff. de quib. re. ad eundem iudi. eatur. Vnde aut neutrum deberet concedi: aut vtrunque permitti. Puto, quòd iſta ſit ſol. & ſ. in textualib. dedi. 2. ſol. ſed nunc vnam dando clarius, & pinguius loquar. Nã mittere in poſſ. eſt ſententia interlocutoria. l. pen. ff. ne vis fiat ei. l. ſi finita. §. illud. ff. de dam. infe. l. fina. C. de edi. di. Ad. tol. & iſta interlocutoria non poteſt fieri, niſi à maiorib. iudicibus, qui iſtud poſſunt facere ex permiſſione edicti prætoris, vel ex alia conſtitutione. d. l. fi. in ver. competenti iud. C. de edi. di. Adr. tol. Et ideo requiritur, quòd ille, qui facit miſſ. realem. i. qui interloquitur de mittendo, habeat mixtum imperium, vt declarat Bal. magiſtraliter. ex cuius verbis percipio ſol. in Auth. ei, qui. in 5. colum. in ver. quæro nunquid miſſio in
b poſſ. ex primo decr. ſit mixti imperij. C. de bon. auth. iud. poſſ. [b] vbi per hoc infert, quòd etiã ſi executio fieret per literas prætoris, vel maioris poteſtatis ſcribentis ad aliquem ſuper miſſio. reali, ille, ad quem ſcribit, non poſſet facere executionem, niſi prius receptis literis. l. qui abſenti. ff. de acquir. poſſ. & niſi haberet mixtũ imper. Et per hoc infert, quòd Poteſtas Mediolani non poſſet ſcribere conſulibus mercatorum Papiæ: imo nec priorib. quòd exequerentur miſſ. in poſſ. in bonis ſitis Papiæ, cũ non habeant merum imperium in omnibus ciuilibus cauſis: vnde deberent ſcribere ad Poteſtatem ipſius ciuitatis. Vnde conſidero, quòd aliud eſt commiſſio mitten. in poſſ. & ſic iſta interlocutio: & iſtam ſpecialiter ab edicto prætoris habemus commiſſam maiorib. magiſtratibus, vt dixi. Verum eſt, quòd poſtquam facta fuerit commiſſio iſta, & iſta interlocutio de mittendo, quòd poſtea executio, ideſt ipſum actualiter mittere, expeditur per nuncium, & hoc eſt, quod vult gloſſ. in l. 1. in verbo, poſſeſſionem. ſ. eod. & iſtud poſſet fieri per ipſammet partem, vt ſ. declaraui. Et ideo aduerte, vt declarat Fulg. hic in pen. colum. in lec. antiq. quòd quando alicui delegatur cognitio, & pronunciatio, an quis ſit mittendus in poſſ. iſte non debet ſimpliciter pronunciare eum eſſe mittendum, ſed debet pronunciare, quòd prætor interloquatur, & licentiam concedat: & ſic ſecundum eum erunt in effectu duæ interlocutoriæ: & ſic aliud eſt commiſſio, ſeu interlocutio de mittendo actiuè: aliud eſt ipſum mittere in executionem commiſſionis. & hoc vltimum bene nudi facti eſt, & ſic ceſſant obiecta. ¶ In quarta parte glo. dum dicit ſpeciale eſſe in illa cauſa: dic, quòd vera eſt ſol. declarando, vt dixi in 1. parte. Ex 5. parte glo. habes ſecundum intellectũ, quòd iſta lex intelligitur de miſſ. in poſſ. ex ſecundo decr. & iſtã cum requirat plenam cauſæ cogn. eſt mixti imperij, & nõ cõpetit cuilibet magiſtratui: & ſic vult, ꝙ miſ. in poſſ. ex primo decre. non ſit mixti imperij. Ita loquitur. d. §. duas. ſed vtrũque eſt falſum, quia imò miſſio in poſſ. ex primo decre. eſt mixti imperij, cùm expediatur officio nobili, vt dixi ſ. non competet magiſtratibus municipalibus, per d. l. ea. §. 1. quæ loquitur in primo decre. vt oſtedit gl. in ſequen. particula. Item iſte intellectus eſt ꝯ gñalitatem. l. noſtræ, quam intelli-
20 gere in ſcđo tñ decreto eſt nimis reſtringere. ¶† Ex ſexta parte gl. collige tres conclu. Primò teriũ intell. ad tex. in quo aduerte, ꝙ ſi glo. intellexit, ꝙ miſſio realis in poſſeſ. ex primo, vel ſecundo decr. ſit mixti imperij, non ipſa cognitio de mittendo, vel pronũ. malè loqueretur, quia imò vtrunque eſt mixti imperij, cùm expediatur officio nobili ad priuatam vtilitatem. Verũ eſt, ꝙ primo. ſ. actualiter mittere in poſ. eſt mixti imperij maioris: quia permittitur ſolùm maioribus magiſtratibus, vt ſup. plenè declaraui. Ergo denegatur inferiorib magiſtratib d. l. ea quę. §. 1. niſi in cauſa dam. infe. pp celeritatẽ. d. §. duas. Scđm autem. ſ. cognoſcere, & pronunciare, an quis ſit mittendus, eſt etiam mixti imperii, ſed minoris: ideo delegari poteſt. d. l. cognitio. §. 1. hoc modo gl. bene loquit. & *ita transeunt communiter*
21 *Doctor.* ¶† Secunda concluſio eſt, ꝙ miſſio in poſ. ex ſcđo decre. non habet locum niſi in cauſa dam. inf. Intellige quo ad adiudicandum bona illi, qui mittitur ex ſecundo decr. abſq; eo ꝙ venditio præcedat, ſi fieri poſſunt: iſto modo non habet locum niſi in cauſa dam infe. l. ſi finita. §. ex hoc edic. ff. de dam. infec. & ſm Bar. hic, idẽ eſt in noxali actione. l. & generaliter. ff. de noxa. & in act. de pecu. lædium. ff. de pecu. quæ nihil faciũt, ſm Fulg. & Alex. hic. ſed in aliis cauſis benè fit miſſio in poſſ. ex ſecundo decr. hoc modo, quòd illæ res vendantur, ſi poſſunt. aliàs adiudicentur huic miſſo, ſecundum Bart. Fulg. & Paul de Caſtr. hic. Sed aduerte, quòd iſta differentia Bartol. non eſt vera inter miſſ. in poſſ. ex ſecundo decre. ex cauſa dam. infect. vel noxali, vel de peculio, vt in his caſibus ſtatim adiudicentur bona miſſo. In aliis autem primò peruenire debeat ad venditionem. nam Bartol. in dict. §. Iulian. in 13. colum. verſicul. quæro

ADDITIONES.

a ¶Reſpondet, vt ſupra. Iſta reſponſ. nihil valet: quia Bar. ibi loquitur, quando ſumitur argumentum a cotrario. Alex. arguit indirectò. PVRPV.

b ¶Iud. poſſ. Adde Iaſ. in l. properandũ. §. ſin autẽ reus. 2. not. C. de iud. PVRPV.

quæro quibus casibus interponitur ſm decre. reprobata ista sua differentia tenet, ꝙ imò in omnibus personalibus actionibus sicut in tribus casib. prædictis, miss. in poss. ex secũdo decr. ꝯ contumacem fit statim adiudicãdo bona misso, non autem vendendo, quia edictum prætoris positum in l. Fulci. §. 1. ff. ex
a quib. cau. in poss. ea loquitur alternatiuè, [a] ibi, vendi, aut adiudicari iubebo, ergo statim adiudicatio potest fieri, & ita loquũtur Imo. & alij cum concord. de quib. ibi. ¶Benè est vna differentia inter cãm dam. infect. peculiarem, & noxalem, in quib. fit adiudicatio totius rei non attenta quantitate eius quod petebatur, sed in alijs fit adiudicatio tantum pro mensura debiti, ſm Bar. Imo. & alios ibi, ad quos te remitto: quia non est pro-
22 priè materia nostra.† Tertia concl. est, ꝙ secundum decre. nul
* lo modo delegari potest, etiam quo ad cognitionem. *Et hoc tenẽt communiter Doct.* hic, & Bar. s̃. l. proxi. Nam cùm requirat plenã causæ cogn. & decreti interpos. ergo delegari nõ potest per l. nec quicquam. §. 1. ff. de offi. procon. ſm tertium intellectum gl. communiter approbatum. Contrarium tenet Ang. hic per fortem tex. in d. l. cognitio. §. 1. qui §. loquitur in secundo decr. dum dicit possidere iubeatur. Nam per primũ decr. non transfertur poss. sed solùm per ſm. l. 3. §. fi. ff. de acq. pos. & tamen potest delegari. Necesse est intelligere ſm Bal. Pau. de Cast. & Ale. hic possidere. i. in poss. esse, prout in simili exponitur in l. cum legati. ff. ex quib. cau. in pos. eatur. Imò tenet Ful. hic, & in d. l. cognitio. §. 1. & in l. magistratib. ĩ. eo. ꝙ ſm decretum potest delegari, nedum quo ad cognitionem, sed etiam quo ad realem missionem, quod nihil est, vt hic per Alex. ¶In septima parte glo. ibi, lex tamen, ista gl. in hac particula quæ est obscura vult opponere ꝯ proximè dicta, ꝙ cognitio, & pronun. de mittendo non competant cuilibet magistratui per istum tex. qui vult in primo dicto, ꝙ sola iussio de cauendo est mixti imperij, & & non competit minoribus magistratib. Et dicit gl. ꝙ intelligi debet tex. de iussu cum coactione, & sic captis pignoribus, & sic vult, ꝙ iubere simpliciter ꝙ caueatur ex causa dam. infect. & non secuta alia coactione, puta per capturam, non est mixti imperij, quod nimium restringeret istum tex. Ideo dic melius, vt s̃. dixi. ¶Sum in secunda parte prin. glo. ibi, vel dic secundo, quæ habet duas particulas. In prima ponitur secundus intellectus ad text. s. ꝙ ista duo simul iuncta. s. iubere cauere, & simul in poss. mittere, sunt mixti imperij. Ita loquitur hic, nam si Iuriscon. separatim intellexisset, dixisset magis sunt, non autem est, referendo ad duo, & istum intellectum solùm tenet Fulg. hic, sed reprobatur per omnes hic, quia imò vtrunque de per se est mixti imperij, vt dixi in euidẽtialib. huius gl. In secunda particula ibi, aliud si loquaris. gl. vult respondere tacitæ obiectioni: nam dictum est, ꝙ missio in pos. est mixti imperij quo ad bon. poss. Et quicquid gl. dicat, distingue, vt per Bar. hic in fi. col. saluis his, quæ supra dixi.

ADDITIO.

a ¶Alternatiuè. Imò copulatiuè, & Bar. in l. Iul. non dicit id quod iste. PVRPV.

SVMMARIVM.

1 *Delegatus quare non subdeleget, & nu. 3.*
2 *Delegatus ad vniuersitatem causarum potest subdelegare.*
4 *Potentius, & dignius censetur illud ius, quod quis habet iure proprio, quàm quod habet iure alieno.*
5 *Delegantis morte re integra expirat iurisdictio delegata.*
6 *Delegatus principis per mortem principis re integra expirat.*
7 *Delegatus non posset vltra procedere de consensu partium.*
8 *Delegatus, & partes si ignorent mortem delegantis, tamen ipso iure extingueretur delegatio, vide huius extensionem, & nu. 9.*
10 *Mandatum inquisitorum hæreticæ prauitatis re integra non extinguitur per mortem mandantis.*
11 *Mandatum executorum gratiæ Apostolicæ vel imperialis, an extinguatur morte mandantis, re etiam integra, & nu. 14.*
12 *Mandatur alicui illud, ad quod omnino tenebatur ex necessitate officij an morte mandantis extinguatur mandatum eius?*
13 *Radix iurisdictionis quandiu remanet, durat ipsa iurisdictio subdelegata.*
14 *Delegatio facta nomine dignitatis, nunquam moritur, & nu. 65.*
15 *Delegatio facta sub hac forma, quoties mandantem abesse contigerit, vel donec ad se reuocauerit, per mortem mandantis non extinguitur.*
16 *Delegatio de latere non expirat, Papa etiam moriente re integra.*
17 *Mandatum per mortem mandantis aliquãdo extinguitur, quamuis non sit res integra, imò ꝙ lis fuerit contestata in mandato Episcopi, vel alterius prælati pro ecclesia, vel beneficio suo.*
18 *Iurisdictio ordinaria non expirat re integra morte concedentis.*
19 *Delegatus ad vniuersitatem causarum, æquiparatur ordinario.*
20 *Argumentum est bonum à mandato iurisdictionali, ad mandatum procuratorium.*
21 *Attendendum est à cuius persona principietur iurisdictio.*
22 *Initium spectandum est in delictis.*
23 *Solutio debet fieri ei, qui est officialis tempore solutionis.*
24 *Statutum concedens arbitrium Potestati super homicidijs, si eius tempore aliquis fuerit mortiferè vulneratus: & tempore successoris sit mortuus, quomodo iudicabitur?*
25 *Maleficium si sit commissum tempore primi anni, & etiam sit facta condemnatio, sed executio pœnæ facta sit tempore secundi, ad quem spectabit commodum, an illi, qui emit reditus fiscales primi anni illius, an qui secundi.*
26 *Confirmans an dicatur dare.*
27 *Papa si confirmat statuta alicuius loci valida, non per hoc dicuntur statuta Papalia.*
28 *Papa si confirmat excommunicationem factam ab Episcopo, tamen solus Episcopus potest absoluere.*
29 *Ratione contractus licèt quis ibi sortiatur forum, tamen si aliquis fecit contractum in vno loco, deinde in alio confirmauerit, non sortitur forum in loco confirmationis.*
30 *Quando actus est nullus, qui confirmat, dat.*
31 *Confirmans actum imperfectum, dicitur perficere, & nu. 33.*
32 *Eligendus si quis sit ab aliquibus, & ab alijs confirmãdus, si in electione nihil fuit oppositum contra personam, non poterit postea opponi in confirmatione.*
34 *Confirmans actum tanquam factum, qui in veritate nunquam fuit factus, censetur de nouo dare.*
35 *Priuilegium (vt probetur) an sufficiat producere confirmationem.*
36 *Priuilegium confirmationis impetratum à Papa, vel Principe, si sit subreptitium, talis confirmatio nihil operatur, vide huius extensionem, nu. 37.*
38 *Papa si confirmat priuilegia alicui ecclesiæ, intelligitur confirmare ea quæ iusta sunt.*
Feudum si confirmetur, intelligitur verum feudum, & legitimum.
39 *Papa si vellet, posset confirmare statuta contra libertatem Ecclesiæ.*
40 *Confirmatio superioris supplet defectum solennitatis, defectum formæ, & defectum personæ.*
41 *Confirmationis natura est adhibere robur, & validitatem actui confirmato, vide huius limitationem & nu. 42.*
43 *Consuetudo potest dare iurisdictionem ordinariam. Limita, vt numero 44. & 45.*
46 *Consuetudo an in dubio censeatur dare ordinariam iurisdi. tanquam firmiorem, an verò delegatam tanquam digniorem.*
47 *Authoritate nostra, vel vice nostra, si dicatur in commissione, an censeatur concedi iurisdictio delegata.*
48 *Commissio certarum causarum an censeatur delegatio.*
49 *Clausula accessoria non immutat naturam principalem.*
50 *Officiales deputati ad syndicandum, censentur delegati, non autem ordinarij.*
51 *Vniuersitas causarũ respectu territorij, si cui committitur, an is censeatur ordinarius.*
52 *Auditores Papæ, vel principis censentur ordinarij, & non delegati.*
53 *Iurisdictio ordinaria nunquam intelligitur data, nisi inde fiat scriptura publica.*
54 *Delegatus principis potest subdelegare.*
55 *Commissio vniuersalis an extinguatur morte mandantis.*
56 *Delegatus si sit aliquis ad vniuersitatem causarum, si cępit vnam causam gerere, dicitur perpetuasse iurisdictionem quo ad omnes causas etiam non cœptas, ita quòd per mortem mandantis non expirat eius iurisdictio.*
57 *Res quando dicatur cœpta geri, ad hoc, vt non expiret iurisdictio per mortem delegantis, & nu. 60.*
58 *Iurisdictio delegati dicitur perpetuata per solam commissionem de citando.*
59 *Iurisdictio iudicis delegati dicitur perpetuata per solam præsentationẽ libelli.*
61 *Mandatum extraiudiciale ad negotia re integra expirat.*
62 *Mandatum factum nuncio publico de mittendo aliquem in poss. non extinguitur per mortem mandantis re integra.*
63 *Nuncio si sit commissum, vt aliquem in poss. induceret, & mortuus sit nuncius, an alius nuncius in mortui officio succedens, poterit talem executionem facere sine noua commissione.*
64 *Licentia intrandi possessionem per executorem concessa per iudicem, durat tantum biennio.*
65 *Delegatio, quando fit alicui sub nomine dignitatis, non extinguitur per mortem illius delegati, sed transit ad eius successorem.*
66 *Delegatio quoties per mortem delegati extinguitur; non tamen per hoc ordinarius potest se intromittere de illa causa.*
67 *Delegatio an, & quando per mortem impetrantis delegationem, vel eius contra quem fit impetratio, expiret.*
68 *Iurisdictio delegati ipso iure, an morte mandantis extinguatur, an ope exceptionis.*

LEX.

LEX V.

MOre. Iſta lex cum l.ſeq.habet duplicem materiam.Prima eſt,quis poſſit delegare, & iſtã expediui in l.à iudice.C.de iud. ideo in multis me remittam ad ibi dicta.Secunda materia erit, an,& quando mandatum iuriſdictionale expiret morte mandantis.Et diuide iſtam l.cum ſequ. & ſumma,& pone caſum, vt hic per Bart. & Moder. & colliguntur ex iſtis ll.duæ regulæ, vna affirmatiua,alia negatiua.Affirmatiua eſt,ꝙ ille poteſt delegare,qui habet iuriſd.iure proprio,vt ſunt ordinarij.Illi verò, qui habent ex conceſſione alterius,ſunt delegati,& illi nõ poſſunt delegare,& ratio ponitur in l.& quia,hoc modo.Nam ille dr̃ habere iuriſd.ordinariam,cui lex ſiue inanimata,ſiue animata (vt eſt princeps) principaliter confert iuriſd.quia ſola lex animata,vel inanimata poteſt ordinariam iuriſdictionem conferre: hic autem ſi alij delegat,non confert ordinariam.Et ſi dicas, qñ ordinarius delegat,iſtud facit ex virtute,& poteſtate.l. quæ ſibi conceſſit.l.ſi prætor,in prin. ff.de iud. ergo lex ipſa conferre videtur.Rñdet tex. ꝙ lex iſto caſu principaliter, & immediatè non confert, quamus confirmet iſtam delegationem factã ab ordinario.Et ideo alleg.hic tex.ꝙ qui cõfirmat, non dicitur dare, de quo dicetur in gl. & ſic potentius eſt illud ius, quod immediatè ꝓuenit à l.ꝗ illud, ꝙ habetur ab homine ex permiſſione.l. ſeu mediante auxilio legis. ¶Conſidera vltra alios tex. in ver.principaliter,nam gl.& clarius Bar. in figuratione caſus intelligunt principaliter.i.à principe,vt ſic tex.arguat à ſufficienti
a partium [a] enumeratione,ꝙ ille poteſt delegare, qui habet iuriſd.principaliter.i.à principe, vel q habet à l.Sed poſtea idem Bar.in 1.col.in fi.recedens à gl.aliter, & melius intelligit text.ꝙ quando iudicium principaliter radicatur in perſona vnius,ille
1 poteſt delegare,quod non eſt in delega.† Ange. tertio loco, & adhuc notabilius declarat iſtum text. & multum gloriatur de iſta declaratione,& dicit,ꝙ pauci ſcholares, & Docto. intelligunt medullam huius tex.Nam ratio huius text.quare delegatus non ſubdelegat,eſt, quia radix, & proprietas iuriſdictionis reſidet in ordinario,quam etiã ſi vellet à ſe abdicare, non poſſet.l.pe.ff.de offi.præſi. vnde in delegatum non tranſit niſi vſus iuriſd.Ideo nihil proprium dicitur habere.l. 1. §. qui mandatã ſ.tit.2.Ideo tex.hic dicit,quia iuriſdictionem iure ſuo non habet,ideo alteri delegare non poteſt,ſicut videmus in vſurario, qui cùm habeat ſimplicẽ vſum, alij locare non põt.l.2.in prin. de vſu & hab.Et ex hoc bñ ſequitur illatio tex.ꝙ per mortem mandantis re integra extinguitur iuriſd.delegati,qa extincta radice,neceſſariò extinguitur quicquid inde ꝓcedit.l. corruptionem.C.de vſufr.Et ſi dicis,ergo mortuo ordinario,& ſic extincta radice deberet expirare iuriſdõ delegati, dato ꝙ delegatus cœpiſſet gerere.dicit Ang. verum eſt de rigore, ſed ſuſtinet̃ de æquitate,ꝙ vbi cœptum eſt iudicium,ibi finiri debet.l. vbi cœptum.ff.de iud.& iſtam rõnem ſequũtur Pau.de Caſt. & Alex. hic,& ſibi adſcribit Pau.de Caſt.in l.à iudice.C.de iud.Fulg.impugnat æquiparationem Ange.de vſuario ad delegatum: nam vſuarius habet vſum proprium, quem põt per actionem confeſſoriam vendicare.l.vti frui.§.1.ff.ſi vſusfru.pe. quod ſecus eſt in delegato, licèt Lau. hic dicat rñdendo,ꝙ imò pro iuriſd.vẽdicanda competat confeſſoria.alleg.no.in l. 1.in princ. ff.de rei vend.Item q cõcedit vſum, non põt amplius reuocare.l.ſicut. C.de act.& obl.Sed delegatus poteſt qñcunque reuocari.l.iudicium ſoluitur.ff.de iud.Sed tu aduerte,ꝙ Ang.facit ſimilitudinem quantum ad potentiã transferendi in alium, non quo ad alia,& fundamenta Ful.magis confirmant, qa ſi vſuarius, qui habet potentius ius,& irreuocabile,non põt alteri locare,quãtominus poterit ſimplex delegatus, qui hẽt ius debilius, & reuocabile.Lau.reprobat Ang.alio fundamen. nã ſi ꝓprietas iuriſdõnis eſſet ĩ ordinario,eo mortuo trãſmitteret̃ ad eius hrẽde: quod eſt ꝯ iſtam.l.& quia.circa fi.Verum eſt ſm eum,& aliqñ iuriſdõ cohæret perſonæ rõne ꝓprietatis, qñ tranſit ad hrẽdem, vt in Ducib.Comitibus,& Marchionibus,vt no. in c. grãdi.de ſup.neg.præla. qđ nihil eſt: quia hoc attento ſequitur, ꝙ ꝓprietas iuriſd.mortuo Imperatore, vel Papa non tranſiret ad eius hrẽdes, ꝯ c.venerabilem. de elect. & ad obiectum Lau.rñde ex
b verbis Bar.in l.1.ſ.eo.dum declarat,an iuriſdõ [b] & offi. iud.ſint idem: & declarat an mortuo pręſide iuriſd. ſit idem. ¶Aliã tñ decla.ad tex.ponit Ful. hic Nam qui habet iuriſd. iure proprio, ideo poteſt delegare, quia in re ꝓpria quilibet eſt moderator, & arbiter.l.in re mãdata.C.mand.l.nemo exterus.C. de iudeis, & tunc iudex delegatus dr̃ per delegatum iudicare.l. fin. C.vbi & apud quos.& in re ſua quilibet eſt moderator, & arbiter, ẽt in abutendo.tex.eſt reput.ſing. in l. ſed & ſi.§. conſuluit,in verbo,dum re ſua ſe abuti putant.ſ. de pet.hæred. delegatus autẽ, qui habet ab alio,non poteſt, niſi ſibi committatur, quia non debet egredi fines mandati.l.diligenter. in princi. ff.mandati,& c.cum dilecta.de reſcr. ¶Aliam declarationem ponit Io.And. in c.is cui.de offi deleg.in 6.in nouel. Tene declarationẽ Ang.
2 quæ cæteris notabilior eſt,& ſequũtur alij Mod.†Tñ circa iſtas rationes moueo difficultatem propter illud,quod tenent gl.& Doct.hic,& vbiq;,dum volunt, ꝙ delegatus ad vniuerſitatem cauſarum poteſt ſubdelegare, & tñ non habet iuriſd.iure proprio,ſed alieno, nec in eo fundatur radix iuriſdi. Item non habet iuriſd.à l.vel à principe immediatè,cùm ẽt prætor poſſit facere delegatum ad vniuerſitatẽ cauſarum.l. ſolet.ſ.eo.vbi omnes. Nec facit,ꝙ delegatus ad vniuerſitatem cauſarum æquiparetur ordinario,quia ꝯrium oſtendam.ſ.in 6.no. Et ideo cogita ſi poſſet attentari iſta noua cõcluſio ꝯ omnes legiſtas,& Cano.ꝙ delegatus ad vniuerſitatem cauſarum non poſſit de iure ciuil.ſubdelegare.Nam tex.in l. 1.§.fi. ff quis & à quo app. ſuper quo ſe fundant gl. & Docto. valde ambiguus eſt in intellectu, vnde non poteſt fieri capitale,per id,quod dicit Bar. in l.in am-
3 biguo.ff.de reb.dub.¶† No.primò ex hac l.regulam, ꝙ delegatus ſubdelegare non poreſt.Iſtam regulam limitaui 15.principalib.modis in l. à iud.C de iud. quorum aliqui colliguntur ex
4 quæſtionib.Bar.hic,vbi videas, non repeto vlterius. ¶† Secũdò no.ibi, qui eam ſuo iure.ſm Bal.& Mod. ꝙ potẽtius, & dignius cenſetur illud ius, quod quis habet iure proprio, quàm quod
c habet iure alieno. [c] facit.l.ſi filius.§.erit,cum gl. magna.ff.de fideicom.lib.l.ſi Auguſtæ,iuncta.l.quod principi. ff.de leg. 2.vnde dicit gl.in l.ſi q̃d bello.ff.de capt. ꝙ vnuſquiſq; debet gloriari de eo,quod propria virtute acquiſiuit, non quod ſibi progenitores reliquerunt.Facit illud ſatyrici.Et quæ non fecimus ipſi, vix ea noſtra puto.Propterea dicit Ange.in l.iſti quidem.§.fi.ff. quod met.cau.ꝙ plus diligimus illud, quod ꝓprio ſudore acq̃rimus,quàm illud quod à parentibus, vel aduẽtitio iure nobis aduenerit.¶Et ad hunc tex.qui diſtinguit,an quis habeat iuriſdictionem proprio iure,vel alieno, adde ſimilem diſt.per Bar. in l.2.§.1.ff.de opt.leg.cum concor.de quib. per Mod. in l.ſerui electione,in prin.de leg.1.Hinc eſt,ꝙ delegatus, qui ſemel tulit ſñiam nullam,non poteſt amplius iudicare,quia ſemel eſt functus officio ſuo ſiue bñ,ſiue malè.Secus ĩ ordinario.l.iudex poſtea quã,vbi gl.& Bar.de re iud.l.ſi ut ꝓponis, vbi Bar. & alij.C. quomodo & qñ iudi.¶Tertiò no.ꝙ potentius eſt illud ius, qđ immediatè prouenit à l.quàm illud, quod prouenit ab homine ex permiſſione.l.Hinc videmus, ꝙ ius accreſcendi,quod immediatè per l.competit,tranſmittitur ad hæredes.ſecus in iure ſubſtitutionis,quod procedit ex prouiſione hominis.tex.eſt de vtroq; no.in l.ſi ex plurib.ff.de ſuis & legi.licèt gl. & Bar.ibi aliã rõnem aſſignent.¶Quartò not.in verbo,ideoque.principalem
5 regulam,† ꝙ morte delegantis re integra expirat iuriſd. [d] dele-
d gata.Sed opp.delegans delegat virtute ordinarię ptãtis, ſed ordinaria iuriſdõ nunquam expirat,quis poteſtas moriatur.l.proponebatur ff. de iud. ergo non debet extingui iuriſd.delegata. Petr.de Anch vt hic refert Pau. dicit ſe non videre bonum reſponſum ad iſtam difficultatem.Pau.rñdet, ꝙ delegatio virtute ordinariæ poteſtatis ſibi cohærentis nõ expirat,ſed per mortem diſſoluitur ipſa cohærentia,per conſequens extinguitur ipſa delegatio. Tu melius rñde ex doctri. Bar.in l.1.in 5.col.ſ.eo. ꝙ iuriſd.ordinaria poteſt dupliciter conſiderari,vno modo abſolutè,& de per ſe,& illa nunquam extinguitur.d.l proponebatur.Idem poteſt cõſiderari in concreto, hoc eſt prout eſt in ꝑſona ordinarij: illa bene extinquitur morte, vel mutatione ipſius ordinarij,cùm alia cenſeatur in perſona ſucceſſoris l. cum
6 apud Sempronium.ff.de iud.ſol. ¶† Amplia iſtam regulã trib. no.modis.Primò vt procedat etiam in delegato principis, vbi per mortem principis re integra expirat.c.relatum. de offi.deleg.& debuit allegare gl. hic in ver. principaliter,quæ idem tenet. Facit tex.in c.fi.§.officium autem.de off.deleg.in 6.Hinc refert Bal.in ſi vt proponis, prima,in 3.col.C.quomodo & quando iud. ꝙ licèt delegatus principis dicatur maior ordinario, tñ eius iuriſd.eſt debilior,& facilius extinguitur,quàm iuriſd. ordi-
7 narij,vt patet ex prædictis. ¶† Scđò extende iſtam regulam, ꝙ etiam de conſenſu ambarum partium non poſſet poſtea delegatus vltra procedere. ita per bonas rationes tenet gl.in c. cum
8 veniſſent,in verbo,egerit.de teſt.¶†Tertiò extende ẽt ſi delegatus,& partes ignorarent mortem delegantis,tñ ipſo iure extinguitur

ADDITIONES.

a ¶Partium.Adde l.filius,in §.filius,de lega.1.Bald.in l.conuenticula. C.de epiſco.& cler.in c.cum venerabilis,de exceptio Doct.in c.venerabilem,de elec. Petr.de Anch.in c.dilecto.de præbendis.

b ¶Iuriſdictio.Adde Spec.tit.de iudi.deleg.in §.reſtat videre,per totum.

c ¶Iure alieno.Adde Iaſ.in §. Cato.colum.14.in 9. opp. & dicit Bal.in proœ.ff. ꝙ magis honoratur,qui propria virtute pollet. PVRPV.

d ¶Delegata.Exornat Marſil.in l.fi.col.6.inf.de quæſtion. PVRPV.

guitur delegatio. gl. in l. eius qui in prouincia, in verbo, ignorasse. ff. si cert. pet. Bar. & Pau. hic in vlt. col. reprobantes Innoc. qui te net contrarium in c. licèt vndiq; de offi. deleg. Tu pondera bene face re tex. in c. fi. §. officium, de offi. deleg. in 6. in ver. ipso iure. & quod vult Bar. in l. multum. ff. de condit. & demonstr. In contrarium tamē pro Innoc. pondera fortè tex. in l. si fortè. ff. de offi. præsi. vbi nō intelligitur reuocatus præses per aduentum successoris, quandiu ignorat successorem aduenisse, & per illum tex. tenet Lud. Rom. in l. diem functo. ff. de off. asses. quod quis debet habere salarium, quādiu ignorat successorem aduenisse. Ad idem glo. in l. meminisse. ff. de offi. procon. Facit quod per d. l. si fortè. vult gl. sing. in l. tribunus. ff. de milit. test. quod etiam priuilegium non dī quis perdere per aduentum successoris quandiu ignorat, sed r̄nde quod ille tex. loquitur in iurisdictione ordinaria, quæ est fauorabilis, & hoc propriè vult tex. in d. l. meminisse. Nos autem lo quimur in iurisdōne delegata, quę est stricti iuris. ca. cū dilecta. de rescrip. Item est odiosa cùm deroget iurisdictioni ordina-
9 riæ, igitur & c. ¶† Quartò extēde dictam regulam, vt procedat etiam in delegato ad vniuersitatē causarū, vt statim dicam in
10 seq. no. ¶† Istam regulam limita primo in mandato inquisitorum hæreticæ prauitatis, quod re integra non extinguitur per mortem mandantis, & hoc fauore fidei. c. ne aliqui, de hæret. in
11 6. s̄m Ang. & Pau. de Cast. hic. ¶† Scdo fallit in mandato executorum gratiæ apostolicæ, vel imperialis. c. si super gratia, de offic. deleg. in 6. Secus tñ in mandato priuilegij gratię apostolicę, vel imperialis. c. si de offi. deleg. in 6. s̄m Ang. hic. Tertio limi
12 ta qñ † mandatur alicui illud, ad quod omnino tenebatur ne-
13 cessitate officij, vt hic in gl. per Bar. & Doct. vbi dicet. ¶† Quartò fallit, qñ moritur subdelegans, sed primus, qui delegauit, adhuc viuit, quia ex quo remanet radix iurisdi. durat ipsa iurisdictio subdelegata. ita tenet Innocen. sub dubio tñ fortè in c. licèt vndiq; de offi. deleg. sequitur Ang. hic, & reputat no. dignū, sed tu dic melius prout in simili Barto. in l. 2. ff. de cur. bon. dan.
14 ¶† Quintò limita, nisi delegatio esset facta sub nōie sedis apostolicæ, cùm sedes apostolica nunquam moriatur. c. si gratiosæ, de rescri. in 6. s̄m Bal. Ang. Sal. & Mod. hic & ad hoc allegat Bal. in c. ad abolendam. in prin. de her. in 6. & sequitur et Ful. hic qui reputat valde no. Host. in c. qñ Abbas, de offi. deleg. quicquid teneant Io. And. & Card. in d. c. licèt vndiq; dum volunt, quod non sit dīa quo ad perpetuationem actionis, an delegatio fiat sub nomine sedis, vel proprio, sed reprobatur in d. locis, vt
15 hic per Alex. ¶† Sexto limit. Inn. in d. c. licèt vndiq; qñ delegatio fieret sub hac forma, quoties mandantem abesse contigerit, vel donec ad se reuocauerit, tunc per mortem mandantis non extinguitur, alleg. tex. in c. si delegatus. de off. deleg. in 6. Tu caue, quia tex. ibi expresse loquitur, qñ res non erat integra: secus si fieret ad beneplacitum præcedentis. l. 4. ff. loc. non idem si ad bn̄placitum sedis apostolicæ. d. c. si gratiosæ, & Ang. hic, ali-
16 ter tñ pro nunc non excutio. ¶† Septimo fallit s̄m aliquos in legato de latere, qa moriente Papa etiā re integra non expirat delegatio. c. 2. de off. deleg. in 6. imò nec cœtus Cardinalium po terit talem legatum reuocare, s̄m Spe. in ti. de legato. §. finitur. ver. sed nūquid sede vac. bona gl. in c. 1. de schism. in 6. Sed certè talis legatus censetur ordinarius, vt est tex. in illo c. 2. & sic ta-
17 lis limitatio non facit ad propositum. † Adde tñ casum no. è contra, in quo mandatū per mortem mandantis extinguitur, quis res non, sit integra, imo lis fuerit contestata in mandato Epī vel al terius prælati pro ecclesia, vel suo bñficio, tex est sing. in clem. fi.
18 de pcur. ¶† Quinto no. ex eo tex. à contrario sensu s̄m Pau. de Cast. & Alex. hic, quod iurisdō ordinaria non expirat re integra morte concedentis. ratio, quia iurisdō est radicata in ipso ordinario. Facit tex. in c. 2. de off. deleg. Limita, nisi illa ordinaria cohęreat alij ordinariæ tanquam accessoria, & ab ea dependens, vt in vicario Episcopi, qui habet ordinariam iurisdōnem, vt in c. 2. de offic. vicarij in 6. & dixi in rub. s. de officio eius. Nam mortuo Epō nō durat iurisdictio vicarij, sed deuoluitur ad capitulum. c. pen. & fi. ne sede vac. s̄m Inn. & alios in c. penult. de offi. vica. Host in c. quoniam Abb. de off. deleg. Bal. in l. aliquando, in 10. q. ff. de offi. procon. Lud. Rom. in l. fundi, in vlt. col. ff. de acquir.
19 poss. & Dom. Alex. hic in 3. no. ¶† Contra istud notabile vr̄ fa-
a cere: nam delegatus ad vniuersitatem causarum [a] æquiparatur ordinario, gl. in c. cum causam. in glo. fi. de app. & gl. in l. fi. C. de iud. & glo. & Doct. in l. si vni. ff. de re iud. & Bart. hic in 2. colum. ver. venio ad finem. l. imò gl. appellat eum ordinarium in c. statutum. §. insuper, in ver. moderatas. de rescrip. in 6. Bal. in l. si vt proponis. prima, in 2. col. C. quomodo & quādo iudex, vbi dicit, quod delegatus ad vniuersitatem causarum, cùm remaneat in essentia iurisdōnis vniuersalis cohærentis territorio, idē potest quod ordinarius, & tñ re integra per mortem mandan-
b tis expirat iurisdictio, [b] quando nulla causa cœpta est geri, s̄m Bar. hic in penul. colum. ver. quæro quid si committuntur plures causæ, cum quo omnes tenent, vt ibi dicam. Facit tex. in d. c. fi. §. officium. In isto passu dic vt per d. Abb. in c. relatum, in penul. col. de offi. deleg. quod imò delegatio ad vniuersitatem causarum extinguitur re integra per mortem delegantis: prout dicit probari arguendo à speciali. c. ne aliqui. de hæret. in 6. & qa militat ratio hic assignata in text. vbi plenius per eum, & istud plus placet quàm illud, quod tenet Petr. de Anch. in d. c. licèt vndique, quod iurisdictio delegati ad vniuersitatem causarum nō extinguitur per mortem delegantis, cùm æquiparetur ordinario. Sed certè hoc non est in omnib. verum, vt patet ex multis differentijs, quas ponit d. Alex. hic in 7. col. & vult gl. in clem. 2. in gl. antep. & ibi Docto. de rescrip. Et ideo respondendo de directo difficultati motæ, pro respons. dico, quod delegatus ad vni-
c uersitatem causarum non est ordinarius, [c] vt est glo. & ibi Docto. in d. clem. 2. in gl. antep. Istud ostendēdo aliquib. nam à sententia subdelegati per talē delegatū ad vniuersitatem causarū non appellatur ad eum. l. 1. §. fi. ff. quis & à quo appel. quod tamen fieri deberet si esset ordinarius, quia à sententia delegati per ordinarium appellatur ad ipsum ordinarium. d. l. 1 & l. vlt. circa fi. vbi casus specialis, & ibi glo. & Docto. C. qui pro sua iurisdi. Illud etiam patet, quia licèt ordinarius de iure ciuili non possit recusari vt suspectus. l. fin. & Auth. ibi posita. C. de iudi. tñ delegatus ad vniuersitatem causarum potest recusari de iure ciuili, s̄m Iacob. But. & Bal. in d. l. fi. C. de iud. Hinc alibi dubitāt Doctor. an sicut ordinarius qui tulit sententiam nullam non tamen dicitur functus officio suo sed bene delegatus, qui posteaquam tulit sententiam etiam nullam functus est officio suo l. iudex posteaquam, cum glo. ff. de re iud. quid erit in delegato ad vniuersitatem causarum? de quo per Ang. & Imo. con trariantes ad innicem, in d. l. iudex posteaquam, & notabiliter Bal. in d. l. si vt proponis, & plenius Alex. in d. l. iudex. Hinc etiā alibi dubitant gl. & Docto. an sicut ex pluribus ordinarijs solus vnus sine alijs potest à principio cognoscere, quia quilibet habet iurisdictionem ordinariam radicatam in persona sua, secus in pluribus delegatis. l. si vni, in prin. ff. de re iud. c. prudentiam. in prin. de offic. deleg. Quid in pluribus delegatis ad vniuersitatem causarum, an æquiparentur delegatis an ordinarijs? In hoc in quo Doct. variant post glo. in d. l. si vni. tangit Panor. in c. causam matrimonij. de offi. deleg. & in c. fi. de re iud. vbi te net opi. contra glo. & Bar. in d. l. si vni. Quod in hoc non æquiparentur ordinario, tangit Imo. in d. c. prudētiam, in prin. & sic ex istis mihi vr̄ concludendum, quod quamuis delegatus ad vniuersitatē causarum æquiparetur ordinario quo ad hoc, vt sicut ordinarius potest delegare, ita delegatus ad vniuersitatem causarum, s̄m glo. & Docto. in d. l. à iudice, & aliquando etiam vbi concurrit identitas rationis æquiparentur, tamen regulariter delegatus ad vniuersitatem causarum non est ordinarius, imò nec censeri debet habere similitudinem cum eo. Patet in text. nostro, vbi iurisdictio ordinaria re integra non expirat morte cōcedentis, & tamē iurisdictio delegati ad vniuersitatem causarum re integra expirat morte concedentis, & in hoc concor-
* dant *communiter* Docto. & Bar. hic in penult. col. & probatur in d. c. fi. §. officium. ergo patet, quod delegatus ad vniuersitatem causarum non debet censeri ordinarius, imò non semper æquiparatur ordinario, & ista no. Et ad hoc vltimum faciūt rationes, quas dixi s. in notabilib. qa in delegato ad vniuersitatē causarum non est radix, & proprietas iurisdictionis, nec sibi semper
20 conceditur à l. vel principe. ¶† Septimo no. ex fi. text. ibi, sicut in reliquis causis, quod bonum est arg. à mandato iurisdictionali, ad mandatum procuratorium. Ideo per hanc l. dicit Innoc. in c. cum olim Abbas. in prin. de offic. deleg. quem referunt Ang. & Mod. hic, quod sicut procurator potest dari etiam ad lites futuras, & in diem, vel sub conditione. l. 3. ff. de procur. idem est in delegatione. Referunt, & sequuntur Ang. Pau. de Cast. & Alex. hic, idem per hanc l. dicit Inno. in c. in nostra. de procu. quod cùm ista duo mandata sint multum similia, & vtrunq; sit stricti iuris, in vtroq; veniunt solum ea, quæ expressa sunt. Intellige tamen æquiparationem tex. quo ad finiendum mandatum. In alio sunt mistæ differentiæ, quia procurator lite contest. efficitur dominus litis, ideo non potest amplius reuocari per dominum, nisi noua causa superueniret. l. post litem. ff. de procura. sed delegatus potest quandocunque reuocari. l. iudicium soluitur.

ADDITIONES.

a ¶Vniuersitatem causarum. Adde gl. in c. statutum. in §. insuper, de rescrip. in 6. Host. in c. quoniam Abb. de offic. deleg. Arch. in c. statutum. de heret. lib. 6. Doct. in clem. 1. de rescrip.

b ¶Iurisdictio. Declarat Dec. notanter in c. in literis. col. 3. vers. fallit. j. de offic. deleg. PVRPV.

c ¶Ordinarius. Adde Ias. in l. cum specialis. col. pen. C. de iud. PVRPV.

uitur.ff.de iudi.& hic in glo.fi. Secundò, quia in mandato iuriſdictionali res deſinit eſſe integra per ſolam citationem, vt dicetur ꝟ.in gl.ſed in mandato procuratoris requiritur litis conteſt. Tertio in procuratore ad petendum reſtitutionem in integ.requiritur ſpeciale mandatum.l.illud.ff.de min.& tamen reſti.in integr.venit in generali delegatione.l.fi.in fi.& ibi no. Fulgo.C. vbi & apud quos.qui tex.eſt ad hoc melior de iure ſm D.Alex.
21 hic,& l.1.in prin.in vlt.q.extra gl.ſ.ti.2.¶† Vlt.inquantum iſte tex.in verbo,principaliter, vult attendi debere, in cuius perſona principietur iuriſdictio,vt ſ. declaraui, & in ſpecie Pau. de Caſt.in l.1.§.qui mandatam.ſ.titu.2.Facit pro eo,quod decidit Bal.in l.fi.in vlt.q.poſt Cy.ibi. ꝟ.eod.& in l.diuortio.in princ.in vlt.col.ff.ſol.matr. ꝙ ſi aliquis emit omnes redditus iuriſdictionis fiſcalis pro primo anno,& alius emit pro ſecundo, & in primo anno commiſſum eſt delictum, ſed in ſecundo facta eſt condemnatio,ꝙ ad emptorem primi anni condemnatio ſpe-
a ctabit,cui ius erat acquiſitum,[a] per l.quæcunq; actiones. ff.de act.& obl.& in l.is qui in puteum.§.ſi poſtea ff.quod vi aut clã. Idem tenet Petr.de Anch.in c.1.ne prælat.vices ſuas.Do. Alex. cum aliquali. diſtin.in d.l.diuortio. in §. ſi fundum, in pen.& vlt.col.& in conſ.7.in 3.vol.inci. viſo themate,& ſtatuto, quãuis contrarium teneat idem Bal.in l.fi.in 2. col. C. de fru. & lit. expen.quem reprobat D. Alex. in prædictis locis. Adde tu be-
22 neſacere,† ꝙ in delictis initium ſpectandum eſt, vt ſciamus ad quem ſpectet punitio.l.ꝙ ait lex.§.1.ff.de adult.vbi Bar.inducit ad plures notabiles quæſtiones.Bal.in c.1.§. iniuria.de pac.iura.
23 fir.& in c.olim,ad fi.de dolo,& contum.† Vide etiam in propoſito,ꝙ not. Bar.in l.ſuſceptores.per illum tex.C.de ſuſcep.& arca.lib.11.vbi dicit,ꝙ ſolutio debet fieri ei,qui eſt officialis tẽpore ſolutionis,non ei,qui fuit tempore quo fieri debuit ſolu. niſi officialis antiquus,qui nõ exegit, iam ſoluiſſet de iure ſuo,
24† & ꝙ decidit Bal.in l.1.ff.de orig.iur.in ſtatuto concedente arbitrium Poteſtati ſuper homicidijs, ſi eius tempore aliquis ſit mortiferè vulneratus, & tempore ſucceſſoris ſit mortuus, & ſic vno tempore delictum accepit principium, alio finem,à quo,& quomodo condemnatur,& tenet,ꝙ à primo.Aliter tenet idem Bal.in l.ſed & milites.§. qui enim ignominioſa. ff. de excu.tuto.ꝙ neuter in hoc habeat arbitrium, quia non fuit homicidium totaliter conſumatum tempore primi nec totaliter perpetratum tempore ſecundi,& in l.cum ancillis.C.de inceſt.nup. de ſyndico, qui ex forma ſtatuti tenetur denunciare maleficia commiſſa tempore ſui officij, ſi ſuo tempore ſit delictum commiſſum,ſed non peruenit ad notitiam ſuo tempore,ſed ſui ſucceſſoris, an ipſe, vel eius ſucceſſor teneatur nunciare?Concludit ꝙ ſucceſſor,de quo etiam vide Ludo.Roma.
25 in l.1.§.occiſorum,per illum tex.ff. ad Sylla. † Quid autem ſit retento primo themate,ſi maleficium ſit commiſſum tempore primi, & etiam ſit facta condemnatio, ſed executio pœnæ facta ſit tempore ſecũdi,ad quem ſpectabit commodum? Ponit Alex. in d.§. ſi fundum.in fin. col. vbi diſtinguit inter cauſam oneroſam,& lucratiuam.allegando Bald.in d.l.diuor.in fi. colum.ff.de verb.oblig.Credo ꝙ allegatio ſit corrupta,quia ibi Bald.nihil dicit.¶Glo.in verbo,alieno, diuiditur in 4. partes.In prima declarat tex.In ſecunda per viam queſt.opponit contra tex.& ſoluit,ſed non bene.In tertia idem facit.In 4. opponit,& tripliciter ſoluit. Partes patent.In ſecunda,& tertia parte reſpõde melius,ꝙ intentio huius l.eſt aliter quã glo.præſupponit,vt hic per Barto.& Docto. & dixi in text. & hoc modo nihil ob-
b ſtant iſta contraria.[b] In quarta parte de iſto legato proconſ. quomodo poſſit delegare,& an ſit in eo ſpeciale, vel iſtud ſit, quia cenſeatur delegatus ad vniuerſitatem cauſarum,dixi plenè in l.à iudice,vbi etiam Docto.C.de iudi.¶Glo. in ver. principaliter.expediui in 3.not.¶Glo.in ver lex, diuiditur in 5. partes.In prima dupliciter exponit text. In ſecunda per viam diſtinctionis remouet contrarium. In tertia contra text. opponit,& malè ſoluit, ſed ſolue vt per Bar.& alios hic. In quarta per viam notabilis declarat,qui poſſint dare ordinariam iuriſdictionem. In quinta delegatam. Secunda ibi,& tunc diſtingue.Tertia ibi,ſed cum lex.Quarta ibi,& no.hic breuiter.Quinta ibi,delegatam autem.In tertia parte glo. quia glo. non ſufficienter reſpondet ad directum,ideo dic, lex confirmat iuriſdictionem delegatam prout eſt,non autem eam transfert in ordinariam,& tunc talis confirmatio non eſt de nouo datio. ca. examinata,de confirm.vtilit. vel inutil. & ita Barto. hic in vlti.
26 membro ſuæ diſtinctionis.† An autem qui confirmat dicatur dare, diſtingue vt per Barto. hic facientem quinque caſus, & ante eum fuit Do. Cyn. & Gul. de Cun. quam etiam ſequuntur Albe. Bald. Ang. & reliqui Mod. hic. Et inhærendo eorum doctrinæ fac regulam,& tres fallen. Regula eſt, quòd qui confirmat non dicitur dare, vt hic, & eſt text. ſolennis in l.ſi dona-
27 te.§.1.ff.de donat.inter vir.& vxo.† Facit,ꝙ latè vult Bal.in l.ex placito, in 3. colum. C.de rer. permut. & in cap. cum conting-
c gat,in 3.colum.de iureiur. ꝙ ſi Papa confirmat[c] ſtatuta alicuius loci valida,non per hoc dicuntur ſtatuta Papalia, ſed illius loci. Ad idem facit,quod vult Bald. in procmio decretalium
28 ſuper verbo Rex pacificus,† ꝙ ſi Papa confirmat excommunicationem factam ab Epiſcopo, tamen ſolus Epiſcopus poteſt abſoluere.Bene facit text.in cap.nuper.de ſent. excommu. vbi Epiſcopus poteſt abſoluere ab excommunicatione cano-
29 nis.† Quartò adde quod licèt ratione contractus[d] quis ſortia-
d tur ibi forum.l.hæres abſens.§.fin.ff.de iud.cap.Romana.§.contrahentes, de foro compet. in 6. tamen ſi aliquis fecit contractum in vno loco,deinde in alio confirmauerit, non ſortitur forum in loco confirmationis. l.ſi quis in legitimatione. ff. de iud.& ibi ſolus Lud.Roma.ad hoc not. illum text. & dicit eſſe
30 perpetuò tenẽdum menti, quia neſcit eum alibi.¶† Iſta regu. fallit primò ſecundum Bart. quando actus eſt nullus, quia q. confirmat,dat.l.adop.2.& ibi not. Ange.ff.de adopt.Adde text. in §.fi.vbi glo. & Bald. inſtit. de tutel. Iſta fallentia non ſemper procedit in principe, quia confirmãdo electionem inualidam non intelligitur eam validare,niſi faciat ex certa ſcientia,ſecundum Bar.in l.ſi conſtat.in 2.not. per illum text. ff.de appell. Facit quod vult gl.no.in l.ex verbis.in ver.cui.C.de do.inter vi.& vxor. & Papa, vel princeps confirmando priuilegia antiqua, nunquam intelligitur de nouo dare, ſed ea confirmare, prout ſunt.Facit quod voluit Innoc.& Ioan. And.in c.dudum, de decim. ꝙ quando apparet principem confirmantem voluiſſe de nouo inducere,in dubio præſumatur confirmaſſe eo modo,quo poteſt de iure communi, non autem de plenitudine poteſtatis.Et dicit D.Anto.ibi, ꝙ illud dictum de facili non repetitur alibi,de quo facit mentionem Bart. in l.bonorum.in 1. col.C.qui admit.& in c.1.in princ.per quos fiat inueſtitura, & in l.Barba.in 17.col.ff.de offi.pret. Pau. de Caſt.in l.princeps.ff. de legi.D.Ant.in commento.c. conſultationib. circa medium, de iure patr.D.Alex.hic, & in conſ.quod non reperitur.inci. viſo ſtatuto,& themate.in 4.col.cum alijs concor. per eum rela-
31 tis.¶† Secundò fallit ſecundum Bart. quando quis confirmat actum imperfectum,nam dicitur perficere,& dare. §. interim. in Auth.de deſen.ciuit.alleg.in gl.Adde qđ vult Bar.in l.fi.C.de deſen. ciuit. ꝙ ſi aliquis fuit electus ab vno, & confirmatus ab alio,& velit renunciare,debet renunciare in manib.confirmantis,& non eligentis,& ita intelligitur lex penult. ff de off.præſi.
32 ¶† Circa hoc diligenter no.ꝙ ſi aliquis ſit eligendus ab aliq.b. & ab alijs poſtea confirmandus,ſi in electione nihil fuit oppoſitum contra perſonam, nõ poterit poſtea opponi coram cõfirmatorib.Iſta valde notabiliter tenet Inn.in c.cum dilecti,de elect.& in c.1.de cauſa poſſ. & ꝓꝓ.& expreſsè Ang.hic & in l.
33 & quia.in 1.col.¶† Tertiò fallit ſm Bar. quando actus pendet à poteſtate confirmantis, & apparet eum velle de nouo con-
34 firmare.l.quærebatur.ff.de milita.teſt.¶† Vltra Bart.& Docto. fallit quarto, quando quis confirmat actum tanquam factũ, qui in veritate nunquam fuit factus,nam cenſetur de nouo dare,tex.eſt not.in l.ſi donatio,& ibi ad hoc Bal. no.C.de dona.&
35 idem Bal.in l.antep.C.ſi aduerſus rem iudi.† & ad hoc vide D. Abb.in c.inter dile.in 6.col.de fid.inſtr.vbi examinat an ad pro
e bationem[e] priuilegiorum ſufficiat producere confirmationem,de quo eſt glo.ord.in c.ſi Romanorum, in gl.pen. 19 diſt.
36 dixi in Auth.ſi quis in aliquo. C. de eden. † & Pan.in d.c.inter dilectos,in 9.col. tenet,ꝙ ſi priuilegium confirmationis impetratum à Papa,vel principe ſit ſubreptitium,puta,quia ſit confirmatorium alicuius inſtrumenti falſi, vel ſimulati, & de his non ſit facta mentio principi confirmanti,talis ꝯfirmatio nihil operare-

ADDITIONES.

a ¶Acquiſitum.Adde ꝙ redditus, & emolumenta proceſſuum crimi.adhuc pendentium tempore finitę conductionis, remanent ſecundo conductori vel dño,teſte Guido.Pap. q.5.& 35.Boer.q.5.parte 1.Alex.conſ.7.lib.3.hic ꝑ Iaſ. alleg.vbi Doct.in apoſt.concludunt,tempus ſententię inſpiciendum,quia nõ prius debetur pęna,vt no.in l.reſcriptum.ff.de pact. nec ante eſt aliquod ius quæſitum emptori vel conductori,ſed ſi ſit appellatum & ſententia confirmata,inſpicitur tempus primæ ſententiæ quo ad pœnam in ea adiudicatam,quia ius ſemel quæſitum tolli non debet occaſione appellationis iniuſtæ. MAS. PVRPV.

b ¶Contraria.Adde Iaſ.repetentem,dum dicit ſpeciale in l.1.§.fi.1.no.ſ.tit.2.

c ¶Confirmat.Adde Fely.in c.de Francia.in 3.col. de ſpon.vbi alleg. Bal.in d.l. exemplo.

d ¶Contractus.Adde Barto.in l.1.C.vbi, & apud quem.in l.qui certo loco. ff.de cond.ind.Doct.in c. vlt.de foro compe. Doc. in c. ex parte M. de reſtit. ſpol. Doct.in c. 1.de ſponſ.

e ¶Probationẽ. Adde Spec.tit.de inſtr.edi,§.nunc autem videndum.ver.quid ſi eſt conceſſum.Archi.in c.præſentiũ.7. q.1. in c.in ſynodo.63.diſ.Ant.de But. in c.ex inſinuatione.de reſcrip.Doct.in c.1.in 4,col.de ſent.excom.lib.6.Car. Zab.conſ.119.incip.Mona.S.Iuliani.

operaretur, etiam si in confirmatione ponatur, confirmamus
37 actum, si de se est validus, aliàs de nouo concedimus.† Imò for
tius, etiam si esset clausula, supplentes de plenit. potestatis, om-
nes defectus tam iuris, quàm facti, tñ etiam stantib. omnib. istis
clausulis, confirmatio nihil valet, vt ibi per eum, quod multũ
38 not.¶† Adde etiam quod no. Bar. & Docto. in l. 1. per gl. ibi, ff.
de his qui sunt sui vel alien. iur. si Papa confirmat priuilegia ali
cui ecclesiæ, vel princeps confirmat statuta alicuius ciuitatis,
a intelliguntur confirmare ea, quæ iusta sunt.[a] idem dicit Bal. in
c. in præsentia, in 5. col. de proba. & in l. cum oportet, in princ.
C. de bon. quæ lib. & in l. leges. in 1. col. ff. de const. prin. & no. in
c. 1. per quos fiat inuest. & in l. 1. C. de monopolijs, & in l. 3. C.
de preci. Impera. offe. Lud. Rom. in cons. 218. incip. præsens ca-
sus. Alex. in cons. 58. incip. viso instr. & ti. q. in antepe. colu. in 1.
volum. sicut in confirmatione feudorum intelliguntur solùm
confirmata feuda verè legitima, & non alia. tex. est in c. 1. & ibi
Bal. p quos fiat inuestitura, & in c. ea quæ. de re iud. & in alijs lo
39 cis præalleg.† Et sic in simili Papa si vellet, posset confirmare
statuta contra libertatem ecclesiæ, vt nó. Inno. in c. 1. de transa.
tamen Papa generaliter confirmando statuta, non intelligitur
confirmare ea, quæ sunt ꝯ libertatem ecclesiæ, ita not. Bald. in
l. omnes populi, in 8. col. ff. de iust. & iure. & in c. venientes. in 3.
col. de iureiur. & in §. ius ciuile, in fin. Insti. de iu. nat. gent. & ciui.
D. Alex. in consil. 209. in 2. volu. incipit, statuto, in 3. col. & in d.
consi. quod non reperitur. incip. viso statuto, & themate, in pe-
nult. col. Facit quod consuluit D. Abb. in cons. 94. in 2. vol. incip.
In quæstione hæredum D. Pet. ꝙ approbatio Papalis de omni-
bus ordinamẽtis populi Tudertini nihil operatur quo ad alie-
nationes factas ab illo populo de rebus ad ecclesiam spectanti
bus. Facit quod not. Bal. Imo. & Mod. in l. legata inutiliter. ff. de
leg. 1. ꝙ licèt Papa reprobet quædam statuta, fortè contra liber
tatem ecclesiæ, per hoc non videtur confirmare alia inualida.
40 ¶† Item in materia adde, quod multum egregiè not. Bald. in l.
fi. per illum text. ff. de testa. tutel. quòd confirmatio superioris
supplet defectum solennitatis, defectum formæ, & defectum
personæ, quod valde not. Intellige, quo ad defectus iuris ciuil.
non autem iur. naturalis vel gentium, puta consensus, secun-
dum Ange. in l. adopt. ff. de adop. alleg. Innocen. in c. nihil, de
elect. Facit Auth. sacramenta pub. cum glo. in ver. puberi. C. si
aduer. vend. Secundò intellige in Papa, & Imperatore: nullus
enim inferior à summo Pontifi. etiam si esset Cardi. legatus de
latere, potest confirmando supplere defectũ solennitatis omis-
sæ in contractu. Ita tenent Cano. in ca. 1. per illum tex. de tran
41 sac. vbi Dom. Anto. & Dom. Abb. & Bald. ad hoc notant.† Vl-
timo aduerte, quòd natura confirmationis est adhibere robur,
& validitatem actui confirmato, non autem illum extendere,
ita dicit not. Bald. in l. aduersus, in fi. C. si aduer. rem iud. & in l.
nominationes. in fi. C. de appell. & vtrobique alleg. tex. no. cum
glo. in l. Aurel. §. testamento. ff. de lib. leg. & idem no. tenet Bal.
in c. 1. in prin. per quos fiat inuest. vbi voluit post Innocen. in c.
dudum. de decimis, quòd si certa priuilegia confirmentur per
Papam, non intelliguntur confirmari, vt aliquod ius nouum
detur, nisi aliter constet de intẽtione confirmantis. Facit, quod
alibi determinat Bald. in cap. decernimus, in 2. colum. ad fin. de
iud. quòd si princeps confirmet iurisd. delegatam, quæ erat nul
la, tamen adhuc remanet delegata, nec princeps confirmando
censetur eam facere ordinariam, cùm subsit materia, in qua
influit confirmatio principis, ita vt persona sit ex qua agat. alle
gatur in simili. l. qui ex liberis. §. testamento. ff. de secund. tab. &
not. in ista l. & quia. subijcit tamen quòd talis iurisdictio dele-
gata erit ancilla ordinariæ, & censebitur ex persona domini,
42 arg. l. debitor. §. seruo. ff. de leg. 2.† Limita singulariter, nisi prin-
ceps confirmaret ex certa scientia, quia tunc propter clausu-
lam ex certa scientia, non solùm dat robur actui confirmato,
sed etiam illum extendit. Ita notabiliter dicit Bald. in c. ex par-
te, in fi. & in d. l. nominationes. Tu allega. pro hoc in terminis
gl. in c. dudum, in ver. concessionem prædictam. de deci. quàm
limita vt per Dom. Abb. ibi, & per alios, & in cap. examinata, &
in cap. 1. de confir. uti. vel inutil. ¶In quarta parte glo. ibi. Et
not. hic breuiter, dum glo. alleg. l. sacrilegij. C. de crim. sacrile-
gij. debet allegare. l. disputare. Nam l. sacrilegij, non est sub illo
43 titu. sed in titu. C. de diuer. rescrip.¶† In ea. glo. ibi, item con-
b suetudo. habes ex glo. hic, & in prin. s̃. quòd consuetudo[b] dat
ordinariam iurisdictionem. Adde l. 1. cum gl. & l. fi. C. de eman.
lib. glo. in c. conquestus, in ver. consuetudo. 9. quæst. 3. tex. in ca.
1. de offi. ordin. in 6. & in c. Romana. §. 1. & ibi glo. in ver. consue
tudine. de appell. lib. 6. & tex. in c. fin. §. fi. de offi. Archid. & in c.
duo. de offic. ordin. & in ca. dilecti, vbi glo. in ver. consuetudi-
nem. de arbi. & ibi est tex. quòd consuetudo potest dare iurisd.
44 ordinariam non solùm masculis. sed ẽt fœminis. ¶† Limita
istam conclusionem singulariter non habere locum in causis
maioribus vel arduis, in quibus consuetudo non dat iurisdi-
ctionem. dictum est singula. Hostien. in cap. literas, in 1. colum.
de restitut. spol. quod ibi simpliciter refert Dom. Abb. in 2. col.
45 † Secundò limita in mero imperio, quia licèt consuetudo, vel
statutum possint dare iurisdictionem, non tamen possunt dare
merum imperium, secundum Ange. hic, & in l. imperium, in
4. colum. s̃. eo. Sed in hoc tene contrarium, prout in terminis
tenet Bald. in l. cum prætor. §. item ij qui. inf. de iud. per illum
tex. per quem nota, quòd consuetudo dat merum imperium.
ad hoc etiam allegat. l. viros. cum glo. C. de diuer. offi. lib. 12. Fa
cit quod tenui in l. imperium. sup. eo. quòd merum imperium
potest præscribi, ergo similiter consuetudine induci, sicut etiã
potest consuetudo disponere circa pœnas in mero imperio. l.
sacculari, §. sunt quædam, in ver. ex more prouinciarum. ff. de
extraord. crim. quem text. alleg. Bald. in tit. de pace constant. in
§. damna. ver. ab vniuersitate, in fin. quòd consuetudo habet
potestatem etiam in sanguine hominis, vt ibi per eum. ¶In ea.
glo. ibi, omnes qui dare possunt ordin. habes ex glo. quòd prin-
ceps, vel populus possunt dare iurisdictionem & ordinariam,
46 & delegatam.† Pulchrum ergo est videre, quid in dubio, an
in dubio censeatur dare ordinariam tanquam firmiorem, an
vero delegatam tanquam digniorem, vt declaraui in rub. s̃. eo.
Distingue, vt not. per Barto. hic, facientem tres casus principa-
les, cum quo alij simpliciter transeunt, & nihil addunt. Et idem
Bar. in l. ambitiosa. ff. de decre. ab ord. facien. & in l. 2. §. 1. ff. de
opt. lega. & in l. fin. C. vbi & apud quos. Cano. præcipuè Innoc.
47 in c. quoniam Abb. de offic. deleg. ¶† Circa primum mem-
brum Barto. quòd si in commissione dicatur, authoritate no-
c stra,[c] vel vice nostra, quòd censeatur concedi iurisdictio dele-
gata. Adde vltra tex. alleg. per Bar. c. cum venissent, & ibi no. D.
Ant. de test. Ex hoc dicit Dom. Math. in no. 90. ꝙ qñ princeps
scribit ordinario, censetur excitare eius iurisd. non autem face
re delegatum. c. licèt in corrigendis, de offi. ord. in c. cum aliqui
bus, de rescrip. in 6. Istud est singulariter verũ, nisi in rescripto
diceretur authoritate nostra, vel vice nostra, tunc per ista ver-
ba censeretur eum facere delegatum, vt hic vult Barto. & de
hoc cumulatè dixi in l. ius ciuile, vbi pulchrè limitaui. s̃. de iu-
48 sti. & iu. ¶† In secundo membro Barto. quando fit commissio
certarum causarum, quòd censeatur deleg. tamen considera
ꝙ Barto. videtur loqui quando de nouo cõceditur iurisdictio.
Istam regulam siue decis. limita per Car. & Imo. in c. quoniam
Abb. de offic. deleg. vt procedat quando ista verba, vice nostra,
vel authoritate nostra, ponuntur in principali dispositione re-
scripti, puta, Cõmittimus tibi, ꝙ auth. nostra cognoscas, tunc
intelligitur concedi iurisdictio delegata, secus si post concessio
nem rescripti in fi. dicatur, & quæcunque egeris auth. nostra ra
ta sint; tunc non intelligitur immutari iurisdictio ordinaria in
49 delegatam,† quia clausula accessoria non immutat naturam
principalis. arg. not. in clem. 1. de præb. quod reputat valde not.
50 Alex. hic.† Adde ꝙ ex hoc notabiliter infert Barto. in l. fi. ad fi.
C. vbi & apud quos, ꝙ deputati ad sindicandum officiales cen
sentur delegati, non autem ordinarij, & sic poterunt de iure ci
uili tanquam suspecti recusari. l. apertissimi. C. de iud. quia de-
putantur ad certas causas, non autem ad certum territorium,
51 vt ibi not. per Bar.¶† In tertio membro, dum vult Barto. quòd
cui committitur vniuersitas causarum respectu territorij, cen
52 seatur ordinarius.† Adde, quòd inde apparet, quòd auditores
Papę, vel principis censentur ordinarij, & non delegati, de quo
vide Bald. in l. præcipimus, in princip. C. de appell. & in l. fin. ad
fin. vbi senat. vel claris. vbi dicit fuisse quæst. tempore Sabinen-
sis Card. qui cũ duos auditores haberet, ne in discretè procede-
rent, ordinauit, ꝙ nemo eorum procederet sine eius speciali
commissione, fuit dubitatum, an sint delegati, & dicit Bald. per
illam l. ꝙ sunt ordinarij, quia illa est potius distributio causa-
rum quàm delegatio, sicut videmus in pluribus tutoribus te-
stamentarijs, quando iudex inter eos distribuit administratio-
nem, non per hoc efficiuntur datiui. l. inter tutores. ff. de admi.
tuto. & dicit ita fuisse responsum per sapientes. ¶Limita vt
sing. per Do. Ant. de Butr. in c. cum ab ecclesiarum, in 4. col. de
offi, ord. nisi princeps vteretur verbo, delegato, quia licèt com-

miser it

ADDITIONES.

a ¶Adde, ꝙ cõfirmatio Pontificis quamuis simpliciter, & generaliter facta, tñ restringitur ad actus validos. Ias. in l. legata inutiliter, in prin. de leg. 1. Fel. in c. 1. col. 10. prima declara. 4. fal. de consti, & idem in statutis, & priuilegijs iniquis. Bal. consil. 134. lib. 3. BELLOT.

b ¶Consuetudo. Adde Docto. in ca. cum contingat, de foro compet. in ca. referente, de præben. in cap. significantibus, de oper. nou. nunc.

c ¶Nostra. Adde l. ille aut ille, in §. cum in verbis. ff. de leg. 3. Docto. in cap. 1. de cler. ægro. lib. 6.

miſerit vniuerſitatem cauſarum, tamen diceretur delegatus,
quod perpetuò tenemẽti, quia eſt magna limitatio ad doctri.
53 Barto. ¶† Item aduerte, quòd ordinaria iuriſdictio nunquam
intelligitur data, niſi inde fiat ſcriptura publica, & ſic ordina-
ria non poteſt probari niſi per publicum inſtrumentum. Ita
ſingulariter dicit Bal.nec alibi legi in l.prohibitum. in 4.colum.
C.de iur. fiſ. lib. 10. & in colum. ſequen. Per hoc infert, quòd
quando committitur iuriſdictio certi territorij, quo caſu cen-
ſetur dari iuriſdictio ordinaria, vt hic per Barto. debet per ſcri-
pturam publicam probari, & ita ſecundò limita ſingul.doctri.
Barto.Et iſtum caſum adde ad alios caſus, quos enumerat glo.
54 magiſtra in c.2.de cenſi.lib.6. ¶† In quinta parte gl. dum vult
quòd delegatus principis poſſit delegare, limitat Barto. hic in
4.colum.verum eſſe, quando delegatur iuriſdictio, ſecus ſi nu-
dum officium.c.fi.de offi.deleg.& iſtam, & octo alias limi.dixi
in l.à iudice.C.de iud. ¶ Item dum glo.limitat dupliciter regu-
lam negatiuam huius l. quòd delegatus inferiorijs à principe
ſubdelegare non poteſt, primò niſi ſit delegatus ad vniuerſita-
tem cauſarum, dixi in d.l.à iudice, & ibi dixi, quis ſit delegatus
ad vniuerſitatem cauſarum, & ibi reprobaui id, quod per hoc
infert Bart.hic, quod delegatus ad vnam cauſam poteſt vnum
* arric.illius ſubdelegare. *Et in hoc communis ſententia eſt* contra
Barto.vt ibi dixi.Secundò limita glo.niſi lis ſit coram delegato
conteſtata.reprobaui in d.l.à iudice, vbi latè examinaui aliam
limit.traditam per Bart. hic, quòd delegatus poteſt ſubdelega-
a re, quando in delegatione fuit ſibi data licentia ſubdelegandi.[a]
* *Et iſta eſt communis ſententia*, quam nouiter defenſaui contra
Card.& Imol.in locis ibi ſignatis, & Alex.in d.l.à iudice, & retu
li, quod Alex. hic in 10. col. ſe correxit. Ibi etiam addidi duas
alias limit. ¶ Glo.in ver.antequam, diuiditur in tres partes prin
cip. In prima remouet duo contraria ad tex. In ſecunda latè di-
ſputat, quando res dicatur cœpta geri ad hoc, vt non expiret
delegatio per mortem delegantis. In tertia contra tex. opponit
& tripliciter reſpondet. Secunda ibi, ſed qualiter. Tertia ibi, ſed
videtur. In prima parte dic, quòd vult glo.reſpondere ad d. l.ſi
quis mancipijs. §. ſi impubes, quòd ibi res non erat integra, &
iſtam ſolu.tenet Fulg. hic. Barto. in 2. colum. aliter reſpondet,
quòd ibi loquitur in mandato vniuerſali, quod æquiparatur
conceſſioni ordinariæ, ita etiam dicit Barto. in l. eius qui. ff. ſi
cert.pet.& in l.2.§.ſed & ſi quis.ff. de donat. & in l.ſi per epiſto-
lam.ff.de acquiren.hæret. ¶ Quantum ad contrarium.d.§.ſi im
pubes.dixi in d.l.eius qui.vbi retuli, 8.vel 9. principales intelle-
55 ctus ad illum text.hic non repeto. † Sed circa ſolu. Barto. hic
in 3. colum. in fine quòd ibi loquatur in mandato vniuerſali,
quod æquiparatur conceſſioni ordinariæ, & ſic vult Bart.quòd
vniuerſalis commiſſio non extinguatur morte mandantis: Cõ-
trarium vult idem Barto.in penult.colum.in ver. quæro. quid
ſi committuntur plures cauſæ.d. Alexan. ſaluatur à contrarie-
tate, quòd in 2. colum. loquatur in mandato vniuerſaliter ad
negotia.ſed in penult.colum.loquatur in mandato vniuerſali,
quod eſt iuriſdictionale.iſta ſaluatio nihil valet, quia ſi manda-
datum vniuerſale ad negotia extraiudicialia æquiparatur con-
ceſſioni ordinariæ, fortius ergo debet æquiparari mandato iu-
riſdictionali. Dicit ergo Dom. Alexan.quòd illud quod primò
loco dicit Barto.debet intelligi ſecundum ea, quæ poſtea dicit
in penult.colum.vbi dicit, quòd mandatum vniuerſale re in-
tegra expirat, niſi cœpta vna cauſa, quia tunc perpetuatur quo
ad omnes alias, ſecus in mandato particulari trium, vel 10.cau
ſarum, quia ſi ſit cœpta vna cauſa, non perpetuatur quo ad
56 alias, & iſta ſit differentia quam vult facere Barto. ¶† Videa-
mus ergo an verum ſit illud quod dicit Barto.in penul.colum.
vbi concludit Bartol. poſt Innocen. in d. cap. licet vndique,
quòd ſi aliquis ſit delegatus ad vniuerſitatem cauſarum, quo
caſu cenſetur vnica delegatio vniuerſalis, ſi cœpit vnam cau-
ſam gerere, dicitur perpetuaſſe iuriſdictionem quo ad omnes
cauſas, etiam non cœptas, ita quòd per mortem mandantis
non expirat eius iuriſdictio, ſaluo niſi eſſet delegatus ad vniuer
ſitatem cauſarum alicuius loci, vel territorij, tunc vna cœpta
geri, in aliis ſit perpetuatio propter vnitatem & cõnexitatem,
per l.etiam, la prima.§.1. ff.de mino. Idem tenent Ange. & Sal.
hic.Imol.in l.2.§.ſed ſi quis.ff.de donat.Innocen. Bald.& Dom.
Anto.in c.licet vndique.de offi.deleg.Mouetur Bald.in d.ca.li-
cet, in penul.colum.quia vnica eſt delegatio, licèt varias cauſas
variarum qualitatum ſub ſe contineat, ſicut vnica dicitur hære
ditas, licèt plura ſub ſe contineat, & mobilia, & immobilia, &
ideo propriè appellatur vniuerſalis iuriſdictio, ſecus ſecundũ
eum ſi eſſet generalis delegatio, puta ſi princeps delegaret ali-
cui cauſas omnium pupillorum, eſſet generalis delegatio, ſed
non vniuerſalis, & ad hoc aliqua adducit, quæ per te videas. Cõ
trarium tenent Lud.Rom.Fulg.& D.Alex.hic.Bal. ſibi contra-
rius in l.mandatum, in 2.colum. C.mand.Imo. ſibi contrarius
in d.c.licet vndiq;. Contra Bar.ſtringunt duo tex. ſcilicet tex.in
c.fi.§.officium, de off. deleg. in 6. vbi officium conſeruatoris,
qui cẽſetur delegatus ad vniuerſitatem, extinguitur morte mã
dantis, niſi quo ad negotia cœpta. Ang.ſimpliciter dicit, quòd
ibi ſpeciale eſt in conſeruatore, & nõ aſſignat rationem ſpecia
litatis. Secundò & fortius ꝯ Bar.ſtringit tex.in c.ne aliqui.de hę
ret.in 6. vbi dicit tex. ſpeciale eſſe fauore fidei, ꝙ officium in-
quiſitoris hæreticæ prauitatis non extinguatur morte commit
tentis, ergo in alijs in ꝯtrium eſt ius commune. Iſtam partem
aliàs legendo ſolitus ſum ſequi, nunc autem ſequor opi.Barto.
pro qua addo rationem. Bonum eſt arg de perſonis ad cauſas.
l.qui plures liberos, & ibi Bar.no.ff.de vulg. & pup. Bar.in l.mi-
les ita.§.1.ff.de mil.teſt.Bal.in l.conuenticulã.C. de epiſc.& cle.
ſed in plurib.perſonis habeo tex no.in c.cum plures, de offic.
deleg.lib.6.ꝙ ſi cauſa eſt delegata plurib.perſonis adiecta clau
ſula, ꝙ ſi non omnes, duo, vel vnus exequantur, & per vnum ſit
cœpta geri, ꝑpetuatur iuriſ.quo ad alias perſonas, ergo idẽ di-
cemus in cauſis, niſi diceres eſſe diuerſitatem, ꝙ ibi vnum ſit ne-
gotium, ſed hic vniuerſitas. Et tenendo cum Bart.pro quo etiã
poteſt adduci.d.l.ſi quis mancipijs.§.ſi impubes.alleg.in glo.li-
cèt habeat varios intellectus, potes reſpondere ad illos duos
tex.alleg.in contrarium. Primò ad d.§.officium.nam pondera,
ꝙ dicit ibi volumus, de cuius natura eſt denotare vt ſit ius no-
uum, vt eſt gl.ſing.in cle.in ver.volumus, de off. vica. vnde pa-
tet ꝙ cum ille.§.inducat ius nouum exorbitans à iure commu
ni, & loquatur in officio conſeruatorum, nõ debet trahi ad ſim
plices delegatos ad vniuerſitatem cauſarum. Non obſt. text.in
d.c.ne aliqui ſuper quo Moderni faciunt maius fundamẽtum,
cùm ibi in tex.dicatur ſpeciale fauore fidei. Tu reſponde clarè,
ꝙ ſpecialitas eſt in hoc, ꝙ etiam ſi res ſit omnino integra, quia
inquiſitor nihil agere cœperit, tamen adhuc durat inquiſitio
poſt mortem mandãtis, vt patet ex generalitate illius tex. Nos
loquimur, quando res non erat omnino integra, quia vna cau
ſa cępta erat geri. Hoc modo habes clarè defenſatam opi. Bal.
Tenendo tñ aliam opi.Mod.cõtra Bart.eam notabiliter limita
ſm Fulg. hic, niſi cauſæ eſſent inuicem connexę.l.1.ff.de fideiuſ.
tuto.l.hæres ſocij.ff.pro ſocio, & tex.no.in l. nam & ſeruius.§.ſi
viuo.ver.nam quæcunq;.ff.de nego.geſt. Adde, ꝙ ante eum ita
tenent Cano.Ioan.And.Dom.Anto.Imo.& Do. Abb. in c.pa-
ſtoralis.§.qm̃.de reſcri. Ad hoc allegant.l.ſi.C. de duob.reis, vbi
citatio facta ꝯ vnum ex correis, ꝑpetuatꝰ quo ad alios correos.
Facit bene quod tenet Fed.de Senis in conſi. 4. incip. Quæſtio
talis eſt, in fi.ꝙ commiſſio facta de abſoluendo excommunica
tos, expirat morte committentis quo ad non abſolutos, licèt
in aliquib.cępta ſit abſolutio, niſi ſm eum negotium omniũ,
qui debuerunt abſolui, ſit connexum. Facit quod vult gl. no.in
c.accuſatus, in §.cum verò ver.iudicari.de hęret.in 6.& quæ di-
xi de iſtis connexis in l.1.C. de tranſ. Secundo limita niſi com-
miſſio vniuerſalis concernat vtilitatem apoſtolicæ ſedis, quia
tũc perpetuatio in vna cauſa operatur quo ad omnes alias. Ita
limitat Saly.in l.mandatum.in 8.opp. C. mand. per d.l. ſi quis
mancipijs.§.ſi impubes, vbi dicit tex. propter vtilitatem pupil-
lorum durare mãdatum vniuerſale inſtitoris et poſt mortem
mandantis. Ita debet eſſe in iuriſdõne demãdata à Papa ad vti
litatem ſedis apoſtolicę, & dicit ꝙ ſuper illo tex.fundatꝰ deciſio
c.ne aliqui.de hęr.in 6.q a extirpatio hereticorum ꝯcernit illud,
quod maximè ſpectat ad ſedem apoſtolicã. Et dicit, ꝙ iſte in-
tellectus ad illum tex.eſt ſubtilis, & Canoniſtis incognitus. Ad-
de tu fortiorem tex.in §.& hoc verò iubemus, in 2.reſponſo.in
Auth.vt nulli iudicum, vbi fortior eſt tex. ꝙ quando commiſ-
ſum eſt illud, quod ad vtilitatem publicam ſpectat, per mor-
57 tem delegantis non extinguitur. ¶† In ſecunda parte gl. diſpu
tat, qñ res dicatur cępta geri ad hoc vt non expiret iuriſdõ per
mortem delegantis, & concludit, ꝙ per lit. conteſt. per aliqua
quæ veniunt à remotis. Hoſt.& alij in c.relatum.de off.deleg.re
ferunt, ꝙ dum iſta q.eſſet de facto Bononiæ, & Azo eſſet aduo
catus ꝓ vna parte, fuit inſtructus à quodam, ꝙ pro eius opi.qui
tenebat idem quod gl.eſſet caſus in d. c.relatum. quem tex. cũ
allegaſſet, fuit allegatus ꝯ eum tex.in d.c.gratum. eo.tit. volens
ſufficere citationem, & ſic remanſit confuſus. Iſtam ſententiã
gl.ſequitur Iaco.But.in l.1.C.de lit.conteſt.& Ray. hic, vt refert
Ang. Idem tenet Fulg.hic ponderando, ꝙ per d.c. relatum.erat
deciſum per glo. vnde licèt poſtea ex humanitate aliter ſtatu-
tum ſit in c.gratum, illud ſeruari debet tantum in iure cano.&
ad fundamentum Barto.reſponde, vt hic per eum. Idem tenet
Ang.in repe.l.1.C.de iud. ꝙ de iure ciuili requiritur lit. conteſt.
Secus de iure canonico. Idem tenent Cy.Ray.Gul. & Iac.Butr.
hic.

ADDITIO.

a ¶Subdelegandi. Et de delegato principis an poſſit dare hanc licentiam, not.
Deci.in c.cum cauſam.3.no.de appel. PVRPV.

* hic.*Vera & communis ſententia eſt*, [a] ꝙ per ſolam citationē per-
a petuatur iuriſdictio delegati,per tex.in c.gratum.de off. deleg.
* per quem *communiter* ſecundum Doct.corrigitur.c.precedens:
Ad idem eſt optimus tex.in c.fi.ad fi.de off.lega.Ad idem Bar.
hic ponderat iſtum tex.inducendo,vt per eum. & dicit Ange.
58 ꝙ iſta opi.de conſuetudine ſeruatur.†Fortius vult Bar.hic,ꝙ ꝑ
ſolam commiſſionem de citando factam nūcio, dicatur per-
petuata iuriſdictio delegati.Ad hoc pōderat iſtum tex.in verſ.
geri cœperit.& eſt ſimilis tex.in c.licèt vndique.in ver.geri cœ
b perit.de off.deleg.nam commiſſio citationis [b] eſt actus iuriſdi
ctionalis.§.fi.Inſti.de perpe.& temp.act.Idem in terminis tenet
gl.in c.ne aliqui.in ver.incepta. de hære. in 6. quæ tenet, ꝙ per
actum citeriorem citatione perpetuatur iuriſdictio delegata,
& illam gl pro ſingulari multum no.Imo.in l.2.§.ſed & ſi quis.
ff.de don.vbi latè examinat iſtum paſſum,& ibi refert ita tene-
re Dominos de Rota concluſione 362.Idem tenent Ang.Pau.
de Caſt.& Lud.Rom.hic.Io.And.& Do.Ant.in d.c.fi. de offic.
leg.latè D.Ant.in c.relatum. in c.licèt vndique. & in c. quoniā
Abbas.de offic.deleg.& D.Ant.in d.c.relatum.conatur reſpon
dere,præſertim ad d.c.fi.ꝙ ibi ſit ſpeciale:quia per mortem le
gati non ſolùm extinguitur iuriſdictio; ſed officium & digni-
tas.Pro iſta opi.facit,quod volunt Hoſt.& Io.de Lig. in d. c.li-
cèt vndique. per illum tex.in verbo,geri cœperit. vbi tenent,ꝙ
qualitercunque delegatus incipiat vti iuriſdictione, perpetua-
tur iuriſdictio:puta eligendo notarium ad illam cauſam, vel
nuncium,& hoc tenent Io.And.& Hoſt.in d.c. gratum. Facit,
quod vult gl.ſing.in c.ſi à ſubdelegato.de offi.deleg.in 6.q̄ vult
quod per ſolam ſubdelegationem factam ante mortem dele-
c gantis dicatur res cœpta geri: [c] & ſic ſubdelegando dicit̄ vſus
iuriſdictione.& hoc tenet Ang.hic,quamuis Fulgo.ſimpliciter
dicat,ꝙ non ſit ſecurum.Et vltra alleg.per Bar.& per D. Alex.
hic,adde,ꝙ nouiſſimè D. And.Barb.in d.c.relatum, ponderat
in hoc tex.eſſe caſum meliorem,qui poſſit in iure allegari: dū
dicit,antequam res geri cęperit.ponderat,ꝙ dictio,res,eſt mul
tum generalis.l.1.in fi.ff.ſi cer.pet. Vnde iſte tex.non dicit, ꝙ iu
dicium debeat eſſe cęptum geri:ſed ſolùm generaliter res. &
ideo quodcunque ſufficit,vt ibi plenius per eum.Sed tu aduer
te,ꝙ Bal.in d.c.licèt vndique.exponit iſtum tex.in verbo, res.i.
factum commiſſum,vel.i.actus. Secundò mouetur Barb.quia
commiſſio de citando,eſt ſententia interlocutoria, iuxta gl.in
l.cum clericis C. de epiſcop.& cleric.glo.in §.ad excludendas.
in Authent. de litig. & in §. ſi quis verò non implens. in Au-
thent. de hær. & fal. ergo per ſolam commiſſionem de citan-
do dicitur delegatus cœpiſſe vti iuriſdictione.quod confirma-
tur:quia nemo poteſt citari ſine ſpeciali commiſſione iudicis,
vt no.Bal.& alij in l.ſi.C.de exhib.reis.Bart.in l.fin.C.de iure do.
impe.& in l.ſi finita.§.Iul.ff.de dam.infec.vbi plenè alij.D.Ant.
& alij in c.1.de iudi.& vltra eum hic poteſt confirmari: quia
cum commiſſio de citando non poſſit geri citra ius, & nomē
iuriſdictionis:ergo committendo citationem,dicitur vti iuriſ-
dictione, arg.l.pro hærede.in princ.ff.de acq.hær.Mouetur ēt,
quia pendentia litis eſt aliquid plus quàm ſola perpetuatio iu
riſdictionis:ſed pendentia litis inducitur per ſolam citationē,
cle.2.vt lit.pend.ergo perpetuatio iuriſdictionis, quæ eſt quid
anterius,debet induci per actum citeriorem citatione. Et per
iſta ſecundum eum declarantur multa iura canonica.maximè
tex.in c.quamuis.in c.plures.& c.ſi delegatus.de offic. deleg. in
6.qui dicunt,ꝙ ſi res non ſit integra:Nec obſt. ſecundum eum
tex.in d.c.gratum.& in d.c.fi.de offi.lega. quia reſpondet,quòd
quamuis illa iura dicant per citationem perpetuari iuriſdictio
nem delegati:non tamen negant quinetiam perpetuet̄ ꝑ actū
* citeriorem citatione.*Breuiter communis ſententia eſt contra Bar.* ꝙ
d ad perpetuandum iuriſdictionem delegati,requiritur citatio,[d]
vt eſt tex.inuiolabilis in d.c.fi.de off.deleg.& in c.gratum.per q̄
iura declaratur iſta lex,& ſimiles:quando dicatur res cœpta ge
ri.Ideo per ſolam commiſſionem de citando,vel per actum ci
teriorem citatione,non poteſt dici perpetuata iuriſdictio. Ita
tenet glo. in c. licèt vndique.in verbo,repetet.& ibi notabiliter
* Bal.& *communiter* alij omnes Cano.maximè Inn.Io.Cal. Cardi.
* & Imo.de off.deleg.& ibi dicit Imo.ꝙ *iſta eſt communis opi.* Bal.
primò refert Hoſt.in iſta materia dicere mirabilia,ꝙ delegatus
recipiendo literas delegationis, & faciendo illas ſibi legi corā
notario,dicitur vti iuriſdictione:ſed malè ſecundum Bal. quia
non cępit vti,ſed bene præparauit ſe ad vtendum. l. quemad.
ff.de inoff.teſta.ſicut in procuratore recipiente literas manda-
ti,& rogante notarium qualiter literas accepit. Nam hoc non
eſt incipere vti mandato,ſed quoddam præambulum, vt ibi
per eum.Subdit Bal.ꝙ licèt aliqui putent,quòd per ſolam cō-
miſſionem citationis perpetuetur iuriſdictio, per d. c. quāuis.
& c.cum plures.& c.ſi à ſubdelegato. ipſe putat hoc eſſe verū
ſecuta actuali citatione, & non aliter: quia licèt incipiat velle
vti,hoc non ſufficit,nec per hoc dicit̄ vſus, ſicut qui vult aſcē
dere arborem,non per hoc dicitur aſcendiſſe,ſm gl.in l.in ven-
dentis.C.de ꝯh.emp.Nec qui vult eligere, per hoc dicitur ele-
giſſe,iuxta gl.in l.ſer.leg.in prin.ff.de lega. 1. & quædam alia, vt
ibi per eum.Idem tenet Imo.& D.Abb.in d. c. relatum. & ibi
dicit Imo. ꝙ iſtud communiter tenetur per Legiſt. & Can. &
ibi Panor.dicit,ꝙ eſt impoſſibile reſpondere ad d.c. fi.niſi vio-
letur.Allegatur ēt cap.propoſuiſti.de fo.compe.& l.ſi quis po-
ſtea.ff.de iud.& quia iſta perpetuatio fit reſpectu partium: er-
go requiritur,ꝙ aliquis actus interuenerit cum parte,prout eſt
citatio,quæ eſt fundamentum iuriſdictionis,vt ibi per eum. &
dicit, quòd iura . quæ debent geri, neceſſariò debent intel-
ligi mediante citatione,per tex.d.c.gratum.& d.c.fi.Et idem te
net Arch. 2.q.6.c.non ita.Idem tenet Gemi.poſt Arch.in c.fi.ſ.
allegato.& in c.quamuis.de off.delega. in 6.Salyc.& D. Alexā.
hic.Moti omnes per d.c.fi.dum requirit citationem.Facit text.
in d.c.ſi à ſubdelegato.qui vult,ꝙ non ſufficiat eſſe factā ſub-
delegationem,ad hoc,vt res dicatur cępta geri:ſed requiritur,
ꝙ ſubdelegatus aliquem alium actum cęperit,licèt glo.ibi re-
ſtringat.Ad idem facit,quod vult gl in c.ſuper qōnum.§.ſi ve-
rò duo.in gl.magna,in verbo,ſi non poſſunt,de offi.deleg.quæ
vult,ꝙ ad hoc,vt delegatus,qui in totum ſubdelegauit vices
ſuas,non poſſit expreſsè reuocare delegationem,requiritur,ꝙ
proceſſum ſit ad actualem citationem.Idem dicendum in ta-
cita reuocatione,quæ inducitur morte delegantis.Iſtam opin.
contra Bar.tenet Bal.in d.c.gratum.vbi plus tenet, ꝙ non ſuffi
cit,ſi ſit facta citatio,& reus citatus non comparuit:niſi faciens
citari accuſauerit contumaciam citati,aliàs non diceretur ꝑ-
petuata iuriſdictio,quia talis citatio,nemine comparente, nō
habet effectum.l.quamuis.ff.de in ius voc.& ſequitur ibid.Pet.
de Ancha.per d.l.quamuis.ff.de in ius voc. & quædam alia,vt
ibi per eum,referens ſe illis diebus ita vidiſſe conſultum.Iſtam
opi.teneas,quamuis idem Imo.in d.§.ſed ſi quis.poſt multa re
ſideat in illa opi. ꝙ fortè de iure cano etiam per actum citerio
rem citatione perpetuetur iuriſdictio,per gl. Canoniſtarū pri-
mò relatas:ſed de iure ciuili requiritur citatio. & ad id qđ vult
gl.ſing.in d.c.ſi à ſubdelegato.adde,ꝙ Panor.illam expreſsè re-
probat in d.c.gratum,per illum tex.& quia ſubdelegando non
vtitur iuriſdictione delegata,quia delegare eſt actus iuriſdictio
nis ordinariæ.capitu.paſtoralis. de offic.delega.Item dum Bar-
ba.ponderat text.noſtrum in dictione,res.Tu pondera, quòd
Bald.in dicto cap.licèt vndique.aliter exponit, vt ſupra retuli.
59 †Per iſta dicit Domin. Alexan.malè dixiſſe Bald.in rubr. C.de
in ius voc. vbi tenuit, quòd per ſolam præſentationem libelli
dicitur perpetuata iuriſdictio iudicis delega. Nam patet Bald.
malè dicere,ex quo nulla citatio præceſſit.Ego contra Bald.al
lego tex.apertum in §. ſi vero initium. in Authen. de litigioſis.
Item quia ſola oblatio libelli nō habet vim alicuius principij
iudicialis,vt l.libertus aduerſus,cum ibi no. ff.de in ius vocan.
Tertiò,quia ſola oblatio libelli non habet vim etiam interpel-
lationis extraiudicialis,nec conſtituit in mora,ſecundum Bar.
in l.denunciaſſe.§ quid ergo.ff.de adulte.quam Barto.legit ſub
l. præced.Ang.& Ludo.Roman.in l.vinum.ff.ſi certum petat.
60 Ang.in rubr.C.de in ius voc. ¶†An autem per citationē nul-
e lam, [e] vel alium actum nullum dicatur res cœpta geri, & per
petuari iuriſdictio delegati?Hoſtien. tenet, quòd ſic,quem re-
fert gl.in c.cum plures.in gl.fi.de offi. deleg. in 6. Pro quo facit
tex.fortis in cap.venerabili.de offic.delegat.vbi Abbas delega-
tus exceſſit formam mandati apoſtolici:& ſic quod geſſit fuit
nullum. capitu. cum dilecta. de reſcript. & tamen per illum
actum nullum perpetuauit ſuam iuriſdictionem. Ioannes
And.Card.& alij ibi multipliciter rūdent, ſed diuinādo tñ illa
* opin.Hoſt. *eſt coiter reprobata:* [f] & eam reprobat gl.in d.c.cum
f plures.in fi.& Ang.in l.ſi qs poſtea. ff.de iud.& cā ibi alleg. Ar-
chi.

ADDITIONES.

a ¶Sequitur Neuiz.conſi.98.nu.2. & 5.vbi etiam quòd in dubio iudican. eſt iu
riſdictionem perpetuatam eſſe, vt actus ſuſtineatur. de quo plura ſcribunt
Capel.Tholo.q.140.Dec.conſi.404.nu.12.& an citatio neceſſaria ſit ad per
petuandam iuriſdictionem delegati,no.Por.lib.4.conclu.11. MASVER.
b ¶Citationis.Adde Barb.in c.relatum.de off.deleg.Neuiz.conſi.98.
c ¶Communis eſt in oppoſitum,vt teſtatur Fely.in cap.relatum. col.3.verſi.&
reſpondet.de offi.deleg.& ſi Io.And.pluribus in locis contrarium tenuerit,
vt in c.vlt.de off.deleg.& in c quamuis.eo.tit.in 6.& in addi.ad Spe. titu. de
recuſa.§.2.ad fi. PANCIR.
d ¶Et an citatio nulla inducat perpetuitatem iuriſdictionis,vide Por.li. 4.con
clu.12.& an perpetuetur per actum nullum, dic, vt per Roman. ſingu 149.
MASVER.
e ¶Nullam.Adde Ioā.de Fantu.in 10.q.in maternis.de conſec.diſt. 4.
f ¶Vide Por.lib.4.concl.12.

chi.in c.non ita. 2. q. 6.& pro iſta communi ſententia ℥ Hoſt:
eſt bonus tex.in c.propoſuiſti.in verbo,legitimè citatus,de fo.
compe.facit tex.ſolennis in l.accuſaturas.& ibi Bart.not. ff. de
adult.vbi libellus nullus,& citatio nulla non perpetuant accu
ſationem , nec interrumpunt præſcriptionem , & idem tenet
Bal.in l.nec quicquam.§.1.in 13.col.ff.de offi.proconſ. Et no.in
l.& poſt edictum.in prin.ff.de iudi. Facit,ꝙ vult gl.no.in l.ſi pa
ter,per illum tex.vbi etiam Bal.C.ne de ſtatu defunc. quæ vult
61 ꝙ etiam litis conteſ.nulla non interrumpit ꝑſcriptionē. ¶†In
3.parte prin.gl.ſubdiuide illam in quatuor , prout opponit, &
tripliciter ſoluit.Partes patent. Prima ſol.nihil valet: quia etiã
mandatum extraiudiciale ad negotia re integra expirat.l.man
datum.C.mand.Tene ſecundam ſolu.declaratam,vt per Bart.
* *Quæ communiter tenetur* , ꝙ quando per ſuperiorem committit
alicui aliquid ad quod tenebatur ex officio, iſte cēſetur iuſſus
neceſſitatem importans;& tunc non extinguitur morte com-
mittentis:quia cenſetur potius quædam excitatio:vt in c.licèt
vndique.præalle. & in c.cum aliquib.de reſcri.in 6.ſed quando
committitur alicui illud,quod non ſpectabat ad eius officiũ ,
iſta dicitur delegatio,quę benè extinguitur re integra per mor
tem delegantis,& hoc modo limita,& declara iſtam l. Idē te-
net gl.in d.§.& hoc vero iubemus.& in l.iubere cauere,circa fi.
s̄.eo.& in l.1.in ver.poſſunt.s̄.tit.2.Idem tenet Spe.in tit.de iud.
deleg.§.reſtat,in fi.1.col.& in tit.de leg.§.finitur.verſi. ſed pone
de facto.D.Abb.in d.c.relatum.in vlt. col. & ibi ponit rationē
diuerſitatis: quia per dationem præcepti datur noua poteſtas
ad actum:Ita ꝙ in exercitio gerit vicem mandatoris. Vñ eius
morte extinguitur commiſſio:ſecus in mãdato, quod fit aliàs
habenti poteſtatem:quia tunc nō datur noua poteſtas,ſed ex
citatur antiqua.c.cũ aliquib.de reſcri. in 6. Vnde tunc non ex-
tinguitur per mortem committentis.c. eam te.de reſcrip. vbi
bonus tex.& vide quod per hoc infert Bal.in l.eum qui.§. 1. j̃.
62 eo.¶†Ex iſta doctr.Bar.infert,ꝙ mandatum factum per iudi-
cem nuncio publico de mittendo aliquem in poſſeſſionē, nō
extinguitur per mortem mandantis re integra, imò durat , &
poteſt nuncius poſt mortem illius iudicis facere illam execu-
tionem realem:& ad hoc alleg.tex.in c.ſi ſuper gratia,de offic.
deleg.in 6.vbi mandatum executoris gratiæ apoſtolicæ etiam
mortuo Papa re integra durat.Ad idem alleg.tex.l. fundi ven-
ditor.ff.de acq.poſ.Tu aduerte,ꝙ neuter tex. videtur facere ꝑ
Bar.Nam ibi ſomniauit Bar.ꝙ in d.c.ſi ſuper gratia,ille cui Pa-
pa committit executionem,haberet prius tale officium, certè
hoc eſt diuinare.Præterea tex.ibi non ſe fundat , eo quia Papa
committeret illi,ad quem aliàs officium ſpectaret : ſed eo qa
gratia principalis erat perfecta : & ideo commiſſio executoris
tanquam acceſſoria debet durare,ex quo principalis durat , &
ita poſſet dici in caſu præſenti , quando commiſſio nuncij de
mittendo in poſſeſſionem fieret in executionem actus iam ꝑ-
fecti.Et ideo Lud.Rom.in d.l.fundi venditor , fortè iſta conſi-
derans aliter inducit d.c.ſi ſuper gratia.ꝙ licèt regula ſit , ꝙ fi-
niatur delegatio morte committentis , verum eſt niſi delega-
tus eſſet articulus dependens , & acceſſorius illius cauſæ in ſe
perfectæ & conſummatæ, habentis propriam vim de per ſe,
quoniam tunc ſicut durat principalis cauſa,ita & acceſſoria,&
iſta eſt ꝓpria ratio,& caſus.d.c.& iſtud militat in caſu noſtro,
ergo &c.Similiter tex.in d.l.fundi,non videtur,quòd loquatur
in caſu ècontrario. Ibi. n. neceſſitas non erat in perſona illius
amici mandatarij,vnde Bar.qui fortè de hoc perpendit in d. l.
fundi,aliter inducit illum tex.ꝙ ibi neceſſitas erat ex parte mã
dantis,& hic eſt ex parte venditoris , qui tenebatur tradere , &
ſic in poſſeſſionem mittere,& hoc modo probat ille tex.quòd
quando mandans committit illud, ad quod ipſe mandans te-
nebatur ex neceſſitate,eo mortuo etiam re integra, non extin
guitur illud mandatum:& ita eſt in caſu iſto,vbi iudex manda
bat illud,ad quod ipſe mandans tenebatur ex neceſſitate offi-
cij:& ſic Bar. non conſiderat ibi neceſſitatem ex parte nuncij,
ſeu mandatarij,prout facit hic,ſed conſiderat neceſſitatem ex
parte mandantis:& hoc modo faciet d. l. fundi. Sed certè nec
iſta conſideratio videtur bona:quia ea attenta nunquam man
datum iudicis re integra extingueretur per eius mortē , quod
eſt de directo contra iſtum tex.quia ſemper iudex facit ex ne-
ceſſitate officij,vel iuriſdictionis: vt patet ex diffinitione iuriſ-
dictionis traditæ per gl.in l.1.s̄.eo.Tene iſtud idem quod Bar.
hic.Tenet idem Bar.in d.l.fundi.& ibi D.Ang.& communiter
Mod.Ang.Pau.de Caſt.& Lud.Rom.hic,idem Ang.in l.& pu-
to.vbi limitat.ff.de poſtu. & in l.ſi per epiſtolam. vbi etiam li-
mitat,& ibi Lud.Rom.ff.de acq.hære.no. Bal.d.in l.ſi de inter-
pretatione.ff.de legi.D.Abb.in d.c.relatum,in vlti. col. alij Ca-
no.in d.c.ſi ſuper gratia.Pet.de Anch.& Gemin.in d. c. ſi ſuper
* gratia.Petr.de Ancha.in cle.ne Romani,de elect. *Et iſta eſt com
munis ſententia*,pro qua bene facit, quod not. Barto. in l. vendi-

a tor.§.iudices,per illum tex.ff.de iudic. quòd ſi nuncius habet a
in mandatis à iudice citandi aliquem, eo mortuo poteſt talis
nuncius ſine aliquo mandato ſucceſſoris citare.Sequitur Imo.
in d.c.quoniam Abbas.quicquid teneat Pau.de Caſt.in d.l.fun
di.Ad idem facit,quod no.dicit Bald.in l.edictum.ff.de iudi. in
iſta ciuitate practicari,& rationabiliter , quòd mortuo primo
iudice,vel remoto,ſucceſſores renouant licētias capiendi abſ-
que noua citatione partis & vide etiam Spe.in tit.de iudic.de-
leg.§.reſtat,in verbo,item mortuo.Subdit Angel.in d.l.fundi.
idem in licentia data nuncio de capiendo debitore:quia durat
etiam mortuo iudice , dummodo ſit conceſſa cauſa cognita,
aliàs ſecus,vt j̃.dicam.Contra deciſ.principalem Bartol. tenet
Bal.hic in 3.colu. dicens in ciuitate Papiæ ſeruari contrarium:
quia faciunt ſemper renouare licentiam per ſucceſſorem : &
iſta practica eſt melior,ſecundum eum : quia nuncius eſt nu-
dum organum iudicis.l.ſi pater.ff.de manu.vind.& habet for-
mare negotium in perſona iudicis.l.qui autem.§.fi.ff. de con-
ſti.pec.l.multum intereſt ſi quis alteri,vel ſibi:ergo mortuo iu
dice non debet poſſe nuncius facere executionem: & per hoc
apparet non obſtare.d.§.& hoc vero iubemus. quia ibi non fit
commiſſio vt nudo officio,ſed officiali.Idem tenet Bal. in l.1.
C.de poſtul.& Fulg.hic in pe.col.Sed ad hoc notabiliter reſpō
de ſecundum eundem met Bal.in l. ſi de interpretatione. ff. de
legi.ꝙ nuncius publ.facit tanquam organum, verum eſt offi-
cij,quod nunquam moritur,ſed non illius iudicis. Teneas er-
go deciſ.Bar.quam limita, quando tales licentiæ de capiendo
perſonam,vel de mittendo in poſſeſſionem,eſſent factæ cauſa
cognita,aliàs ſecus,ſecundum Angel.Imo.& Mod.in d.l.fundi.
& Ang.in d.l.ſi per epiſtolam.Facit,quod vult Bal.hic in 3.col.
ꝙ præceptum,quod fit cum cauſæ cognitione, eſt perpetuũ,
vt dicit notari in l.1.C.de poſtu.& ad iſtum artic. vide Angel.
63 aliter diſtinguentem in l.puto.ff.de poſtu. ¶† Quid autem ſit
ècontra,ſi commiſſum ſit nuncio, vt aliquem in poſ. induce-
ret,& mortuus ſit nuncius,an alius nuncius in eius officio ſuc
cedens poterit talem executionem facere ſine noua commiſ-
ſione?Ang.in d.§.& hoc vero iubemus.tenet ꝙ ſic.Facit,quod
vult Bal.in l.conſentaneum.in fi.col.C.quomodo, & quando
64 iud.†No.tamen diligenter,quòd licentia intrandi poſſeſſionē
per executorem conceſſa per iudicem durat tantum bienio.
Ita no.Bar.in l.ſi finita.§.ſi quis metu.in fi.ff.de dam.infec.& in
l.prætor.§.in eum.ff.de bo.auth.iu.poſ.Item circa tex.d.c.ſi ſu-
per gratia.adde ꝙ illum tex.dupliciter limitat Lud.Rom.in l.
2.§.ſed ſi quis.in 1.col.ff.de dona.Primo, vt procedat in mero
executore,qui alio non cognito habet exequi gratiam,non au
tem in mixto,qui cognito prius an impetrans ſit idoneus, vel
an dixerit veritatem in reſcripto,poſtea habet exequi. Secun-
dò limita,vt procedat in executore gratiæ iam factæ: non au-
tem gratiæ beneficij concedendi,per c.ſi cui.de præb.in 6.Sed
tamen vide ambas limit.plenius per Gemi.in d.c. ſi ſuper gra
tia.in pen.& in fi.col.¶In ea.glo.ad fi.Iſta 3.ſol.eſt vera quo ad
65 principium.d.§.& hoc verò iubemus.non quo ad fi.¶†No.ex
gl.ꝙ quando delegatio fit alicui ſub nomine dignitatis,nō ex-
tinguitur per mortem illius delegati, ſed tranſit ad eius ſucceſ
b ſorem.[b] Sed quando facta eſt ſub nomine proprio:quia cen-
ſetur facta perſonæ,eo mortuo extinguitur , & non tranſit in
ſucceſſorem in dignitate,vt iurib.alleg.in gl.in d.§.& hoc vero
iubemus.& gl.in l.tale pactum.§.fi.in gl.magna.in fi.ff.de pact.
Latè Doct.in d.c.quoniam Abbas.Limita tribus modis, quos
collige ex theorica Bar.in pe. col. Primò, quando committe-
retur aliquod negotium facti : tunc licèt commiſſio fiat ſub
nomine dignitatis,non tranſit ad eius ſucceſſorem.c. fi.de offi.
deleg.Ad hoc vide pulchrè,& latè Bart. & alios in l.qui liberis.
§.hæc verba.ff.de vulga. & pup.Secundò limita,quando quis
habet dignitatem nomine alterius,vt Vicarius Epiſcopi,argu.
l.quod prin.vbi etiam Bar.no.in fi.ff.de leg.2.Bal.Sali.& Fulgo.
hic.Bal.in l.hac conſultiſſima.in 1.col.C.de teſtam. Cyn. Ang.
& Fulg.in l.ſi quis Imperatorem.C.de teſt. Cano.in d.cap.quo
* niam Abbas.vbi Imo.dicit,*quòd iſtud communiter tenetur , quam-
uis contrarium*,& malè teneat glo.in clemen.& ſi principalis, in
glo.2.de reſcrip.Tertiò limita ſecundum Bar.& Fulg. quando
commiſſio fieret expreſſo vtroq; noīe & proprio , & dignita-
tis:

ADDITIONES.

a ¶Habet. Adde Barto.in l.fundi.de acquiren.poſſeſ.Angel.in l. ſi per epiſto-
lam.de acquir.hæred.Bal.in l.ſi de interpretatione.ff.de legibus.Barto.in l. ſi,
ff.de poſtul.

b ¶Sequitur Euerard. lib. argumen. cap. à vi ſubrogationis. vbi allegat Doc.
in c.quoniam Abbas.de off.deleg.Diſtingue,vt per eos ibi.Quid ſi delegatio
fiat ſub nomine proprio,an ſucceſſor illius poſſit cognoſcere?& dic, vt per
Doc.ad l.placet.ff.de lib.& poſth.Euerar.vbi ſupra. MASVER.

tis:tunc.n.attenditur, quid procedat.l.si seruus cõis Titij. §. fin. vbi plenius Bar.ff.de stipu.seruorum.Quartò limita, quando il le cui facta est delegatio est ꝯiunctus sanguine,aut valde.amicus delegantis:quia tunc quamuis delegatio sit facta sub noĩe dignitatis : tamen quia censetur facta principaliter intuitu personæ pp coniunctionem sanguinis,vel amicitiã:ideo tunc non transit ad successorem, vt probatur in c. requisisti. de test. gl.in c.religiosus.in gl.pe.de test.in 6.Bal.Ang.& Fulg.hic.Quintò limita,quando commissio esset extraordinaria , & de causa graui:tunc potius præsumitur facta personæ, quàm dignitati,ideo non transiret ad successorem , quamuis facta esset sub nomine dignitatis,ita singulariter tenet Bal.in l.1.§. ne autẽ. in 1.no.C.de cadu.toll.alleg.Spe.in tit.de instr edi.§.nunc autem. ver.quid si Papa.¶Sextò limita,quod dictum est de delegatione facta nomine proprio delegati, ꝙ censeatur personalis, & non transeat ad successorem,nisi esset incognitus deleganti:qa quamuis delegatio sit ei facta sub nomine proprio, tamen intelligitur facta dignitati si eam habet,& sic transit ad successorem.Ita probat tex.solennis in l.qui habebat.ff.de reb. dub.per quem tex.ita limitant Gul.& Ang.in l.tale pactum.§.pe. ad fin. ff.de pac.& ille tex.non est alibi in iure,secundum Bal. in cap. quoniam Abb.de offic.deleg.Pau. de Cast.in l.si in nomine.in
66 fi.C.de testa.¶†No.tamen perpetuò , ꝙ quoties per mortem
a delegati [a] extinguitur delegatio , non tamen per hoc ordinarius potest se intromittere de illa causa,sed solus Princeps,vel Papa,qui semel delegauit,quia semel delegando dicitur traxisse causam ad se,& exemisse ab ordinario, ita singulariter Bal. in l.si vt proponis.in pe.col.post Arch.per eum allegatum. C. quomodo,& quando iudi.vbi refert,ꝙ causa semel commissa in curia Rom.non exibit de curia,nisi Papa deleget, vel remittat ad ordinarium,& idem tenet Sali.ibi.Idem tenet Imo. in l.si expressim.ff.de app.Pet.de Anch.in cons.58. incip. circũscriptis regulis Cancellariæ.Facit,ꝙ vult Bal.in c.1.§. ad hoc,in 5.col.de pac.iur.fir.¶Et quia visum est, an & quando per mortem delegantis extinguitur delegatio:Item, an, & quando per
67 mortem delegati:†Restaret videndum,vt nihil omittatur , an & quando per mortem impetrantis delegationem , vel eius ꝯ quem fit impetratio,expiret delegatio,& quando non, de quo habetur in c.significauit.de rescr.& plenius in c.quia V. de iud.
68 ¶†Extra gl.tangit Bar.hic in fi.col.an morte mãdantis [b] extin
b guatur iurisdictio delegati ipso iure,an ope exceptionis.Vtilitas est,quia si ope exceptionis tantum,partes fatentes mortem delegantis,si sponte litigaret,valeret processus ex quo iurisdictionis substantia non est ipso iure extincta. Sed si dicamus,ꝙ ipso iure extingueretur delegatio , secus,quia cùm iurisdictio sit ipso iure extincta,consensus priuatorum nihil facit.l.priuatorum.C.co.Inn.in c.licèt vndique.de offic.deleg.tenet,ꝙ ope exceptionis tantum delegatio extinguatur. Et idem videt velle in c.cum venissent.de testi.Bar.hic in fi.col.alleg.duas glo. in contrarium,& præsertim in illo c.cum venissent.in verb. egerint.& tenet contra Inn.per istum tex.qui simpliciter dicit,mãdatum solui.Pau.de Cast hic in fi.col dicit,ꝙ dictum Inno. est singulare,si est verum,& quamuis non inueniat ab aliquo reprobatum,tamen non est verum,quia mandatum ius dicẽntis æquiparat mandato procuratoris,vt hic, in fi. sed mandatũ procuratoris morte domini extinguitur.l.4.ff.locati. Miror, ꝙ non viderit Bar.hic reprobantem Inn.Et ego pro ista.opi.contra Inn.pondero tex.in c.fi.§.officium. in verbo , ipso iure. de offi.deleg.lib.6. Iason Papiæ.

ADDITIONES.

a ¶Delegati.Adde Arch.in c.is ita.35.q.8.& per Fely.in c.quoniam Abb. in fin. vlti.col.de off.deleg.

b ¶Mandantis.Adde Spe. tit.de leg.§.videndum.ver.quid si is.Io.Andr.& Ant. de But.post eum in c.ex tua.de filijs presby.

SVMMARIVM.

1 *Etiam in pœnalibus masculinum comprehendit fœminas.*
2 *Lex pœnalis extenditur fauore Reipub.*
3 *Genus masculinum an &,quando comprehendat femininum.*
4 *Masculinum continet fœmininum in vltimis voluntatibus.*
5 *Sub masculino venit femininum,etiam si testator transeat de singulari,ad pluralem, vel è contra.*
6 *Masculinum continet femininum etiam in statutis.*
7 *Masculinum continet femininum etiam in rescriptis.*
8 *Masculinum continet fœmininum etiam in priuilegijs.*
9 *Vbi tractatur de odio irrationabili , masculinum non continet fœmininum.*
10 *Masculinum continet fœmininum etiam in materia correctoria.*
11 *Quando ratio statuti est indifferens tam ad masculos , quàm ad fœminas,masculinum non continet femininum.*
12 *In his,quæ possunt adaptari fœminis,masculinum continet fœmininum non in alijs.*
13 *Vbi lex loquitur discretiuè de per se de masculo,& de per se de femina masculinum non continet femininum,*
14 *In officijs masculinum non continet femininum.*
15 *Quando à lege profertur masculinum, etiam in casu odioso continetur femininum,secus si ab homine.*
16 *Quando lex esset simul pœnalis,& correctoria, masculinum non continet femininum.*
17 *Masculinum nnn continet fœmininum , quando profertur in materia odiosa,& odium est irrationabile.*
18 *Quando statuto prohibetur feminam succedere existentibus masculis, & pater instituat filios, feminæ non comprehendentur.*
19 *Masculinum non continet femininum , quando aliud apparet de mente testatoris.*
20 *Quando statutum loquitur per verbum,vir,non continebitur femina.*
21 *Masculinum simpliciter prolatum continet femininum , nisi adijciatur dictio masculina.*
22 *Masculinum non continet fœmininum , quando substituta est causa pia.*
23 *In contractibus appel.masculorum non continentur feminę.*
24 *Appellatione feminarum non continetur masculus.*
25 *Quando lex vtitur verbo præteriti temporis,non comprehenditur præsens de proprio significatu,& multominus futurum.*
26 *Ablatiui absoluti licèt sint præteriti temprris : tamen verificantur in præsenti.*
27 *Vbi ex delicto imponitur pena pecuniaria , non habet locum cessio bonorum .*
28 *Qui non habet in bonis,luit in corpore.*
29 *Quando quis non potest soluere penam pecuniariam,est in arbitrio iudicis illam commutare.*
30 *Cautela pro debitore carcerato.*
31 *Imperitia excusat à dolo.*
32 *Rusticitas excusat à dolo,& ab igaorantia iuris.*
33 *Iussus magistratus excusat à dolo.*
34 *Iusta causa excusat à pena legali.*
35 *[illegible]iæ,quæ excusant a pena doli.*
Lex puniens facientem delictum , comprehendit mandantem.
Mandans non continetur statuto puniente facientem.
38 *Mandatarius licèt non sit in dolo,tamen mandans tenetur.*
39 *Quando plures delinquunt,quilibet tenetur insolidum ad penam .*
40 *Nihil sub sole perpetuum.*
41 *Vbi verba l.non conueniunt, consequens est,quod nec dispositio legis conueniat.*
42 *Pena à lege imposita ,in dubio cui sit applicanda an fisco, vel parti.*

LEX VII.

SI quis id quod. Ista lex non reperit alibi in iure,sm Bar. in l.si familia.j.eo.in qua ponitur edictum ptoris ꝯ eos , qui in contemptum iurisdictionis ordinariæ corruperunt edicta,& alia proposita in albo pretoris. Et quid sit album prætoris,declara, vt per Bar.hic,in prin.vt incidant in penam 50.aureorum.& pro tali cã quilibet de populo põt agere.Rõ est,quia vbi offenditur iurisdictio iudicis. semper quilibet de populo agere potest,sm Bal.hic referentem sic Dy.consuluisse per hanc l.& reputat no.& sequuntur simpliciter Pet. de Anch.& Alex.hic.Postea in ver.serui quoque.ad fin.cum l. seq.& seq.Iurisc.procedit declarando verba edicti. h.d.Corrũ-
a pens [a] album prætoris punitur pœna quinquaginta aureorũ , siue sit liber,siue seruus,siue masculus,siue fœmina,& qui non potest soluere in ære,luit in corpus,à qua pœna excusatur pp tria.s.pp imperitiam,rusticitatem,& iussum ptoris. & mandãs ac mandatarius eadem pœna puniunt. Et si plures fuerint delinquentes,oẽs insolidum tenentur , & vnius solutio non libe-
1 rat alium.h.d.cum l.seq.& erit notabilis in tex.¶†No.primò in ver.sed vtrunq; sexum.sm Bar.& alios, ꝙ masculinum prola-
b tum à lege, [b] comprehendit etiam fœminas. Tu autem subti
c lius no.& erit prima ampliatio ad hanc regulã,dic esse text. ꝙ
d etiam in materia pœnali, [c] & sic odiosa,[d] masculinum cõprehendit

ADDITIONES.

a ¶Corrumpens.Et de corrumpentibus imaginem Saluatoris , Paris de Puteo in tract.de ludo.cha.fin.col.2. PVRPV.

b ¶A lege.Adde Bar.in l.1.ff.de ver.fig.in l.si ita scriptum.ff.de leg.2.in l. ancillæ.C.de fur.

c ¶Pœnali.Adde l.si quis in tantam.C.vnde vi.l.quicunque.C.de ser.fugi.Barb. consi.16.in 3.col.in primo vol.

d ¶Odiosa.Adde l.quisquis.cum gl.C.ad legem Iul.maiest.Doc.in l.1.in prin.ff. de pœn.Arch.in c.si quis suadente.17.q.4.Alex.consi.95. inci. animaduersis. in 4.volum.

hendit fœmininum:& ita ad hoc no.iſtum tex. Alber. de Roſ. Pau.de Caſt.hic,qui dicit ideo eſſe in hac l.quia materia ſubiecta vtrique congruit ſexui.Et hoc addit Alb. tex. in l.ait diuus. ff.de iure fiſ.& diſtinguit,vt hic per eum. Facit l. ſi quis in tantam.vbi Doc. C. vnde vi. Adde,quòd ante eos ita ponderauit iſtum tex.glo.in c.generali in gl.2.de elect.in 6.Bar. in l.1. ff. de verbo.ſig.vbi dicit,quod iſtud procedit in hac l. quia odiū hic eſt rationabile,& in l.1.§.Sed & ſi incertum. ff.de ven. in poſſ. mit.Pondera etiam pro hoc glo.in l.cum proponas.in glo. fin. C.de tranſac.quæ iuncto tex. vult, ꝙ l.ſi quis maior. eod. titu. quæ eſt pœnalis,& loquitur in maſculo, habeat locum in fœmina.Adde etiam gl.in cle.1.in gl.1.de ſepult.quam ibi no.Io. de Imo.poſt antiquos Doc.per eum relatos,& dicit iſtud ſolū procedere in l.condita à Iuriſcon.Imperatore,vel Papa: quia tales non præſumuntur aliquid condere niſi iuſtum,& rationa-
a bile.†Conſidera tamen,quod iſta lex quamuis ſit pœnalis: & ſic videatur odioſa, tamen debet extendi tanquam fauorabilis,cùm tendat ad fauorem Reipub.ꝙ delicta puniantur,vt dicit Bar.in l.quemad.circa medium.C.de agri.& cenſi.libro 11. cum concor.quas aliàs dedi,& ꝭ.referam,& ibi Bar. Inter cæ-
a tera ad hoc ponderat iſtum text. vbi pœna ſtatuti a punientis facientem maleficium habet locum in fieri faciente. Facit tex.
3 no.in ſimili in l.ſi quis in graui.§.vtrum.ff.ad Sylla.† Et iſta materia,an,& quando maſculinum genus contineat fœminas,& an ſit de propria ſignificatione,vel per extenſionem,vide gloſ. magiſtram in d.c.generali.in glo.2.de elect.in 6.& in c.indemnitatibus.§.poſtremò.eo.tit.de elec.in 6.Bar.in l.1.ff.de verbor. ſig.& melius,quàm alibi Bar.in l.1.in prin.in vlt.col.ff.de pecu. & in l.ſi quis in tantam.vbi etiam alij.C.vnde vi. Aliquid Bart. in l.Plautius.ff.de aur.& arg.leg.Spec.in titu.de diſpu. & alleg. §.poſt hoc,ver.vel vbi maſculinum genus. Itē per Imo.in l. ſi ita ſcriptum.in prin.ff.de leg.2.per Cy.& plenius Bald.& Saliс. in l.quicunque.C.de ſer.fug.& plenè Archid.ad quem ſemper Cano.ſe remittunt in c.ſi quis ſuadente.17.q.4.Cano. in clem.
b 1.de elect. Facit, ꝙ appellatione fratris b venit ſoror.l.tres fratres vbi Barto.& alij no.ff.de pac.vbi in ſpecie dicunt rationē quare maſculinum concipit fœmininum, & aſſignat Petr. de Ancha.in conſi.120. pro clariori deciſione dubij: quia de iure maſculi non differunt à fœminis.l.maximum vitium.C.de li-
c be.præt.Merito appellatione filiorum c veniunt maſculi,& fœminæ.Item adde,quòd diſpoſitum in monachis, & abbatibus extenditur ad moniales,& abbatiſſas.tex.eſt in c.ſi.ad finem, & ibi Abb.ad hoc no.de ſtatu regularium. & ſic habes regulam,
4 & vnam ampliationem. ¶†Secundò extende dictam regulā, ꝙ maſculinum continet fœmininum in vltimis volun.& multò fortius in d.l.ſi ita ſcriptum.& l.qui duos.ff.de leg.3. ponunt
d Doc.in locis præallega. d Hinc eſt,ꝙ ſi teſtator ſubſtituit hoc modo:ſi hæres moriatur abſque filijs legitimis: intelligitur nō ſolùm de filijs maſculis,ſed etiam fœminis, ſecundum Ioann. And.& Can.in c.Ray.de teſta.& ibidē D.Ant.de But.in 2.colu. per iura per eos alleg.D.Alex.in conſi.55.in 3. vol. inci.ponde-
5 ratis his quæ in themate narrantur.in peni.col.¶†Tertiò extende,etiam ſi teſtator de numero ſingulari tranſeat ad pluralē, vel ècōtra:vt quia dicat,filio,& filijs,adhuc ſub maſculino venit fœmininum.tex.eſt no,in l.ſeruus.de ver.ſig.& vide.l.quiſquis.eo.tit.De intellectu d.l.ſeruus.vide per D.Signorolum de Homodeis in conſi.172.incip.teſtator in ſuo ſolenni teſtamen
6 to. in 3.in penul.& vlt.col.& conſi.ſeq. ¶†Quartò prædicta re
e gula etiam procedit in ſtatutis: e vnde ſtatutum diſponens, ꝙ nullus vadat de nocte ſine lumine,comprehendit etiam fœminas,ſecundum Barto.in l.iura.ad fin.ff.de legi. Doctor.in l.quicunque.C.de ſerui.fug.Imo.in d.l.ſi ita ſcriptum.1.col. Petr. de Ancha.in conſi.112.incip.ſuperſtite domina.& Bal.& Imo.in l.ſi conſtante.§.fi.ff.ſolu. matri. vbi tenent, quòd ſtatutum puniens violentiam cum armis,comprehendit etiam fœminas. Hinc eſt,quod ſi ſtatutum dicat,ꝙ coniuncti ex linea paterna vſque ad certum gradum præferantur alijs, ſub illo termino coniuncti ſimpliciter prolata comprehenduntur de proprio ſignificatu tam fœminæ,quàm maſculi,ſecundum D. Alexā. in conſi.110.in 2.vol.incip.circa dubitationem. in 4. colu. Per iſta puto non eſſe verum,quod ſing.decidit.Nic.de Neap. in l. 5.C.veſtibus olober.lib.11.vbi decidit:ſi ſtatutum dicat,quòd nullus induatur de tali panno, vel quòd nullus poſſit portare tales veſtes,iſtud refertur ad homines,non ad mulieres.Credo quod non ſit bene dictum per prædicta.Et caue quia tex. in d. l.1.cum gloſſ.videtur potius probare oppoſitum, cum ibi expreſsè interdicatur maſculis tantum,vt patet ibi in verbo.viri-
7 les.¶†Quintò prædicta regula habet locum etiam in reſcript. ſecundum Doct.in locis præalle.maximè Imo.in d.l. ſi ita ſcriptum.Ad hoc adde tex.in cap.ſignificauit. vbi not. Doctor.de reſcrip.vbi ſub illa clauſula,& quoſdam alios,venit etiam fœmina.Idem tenet Spec.in titu.de reſcript.præſentatio.§.ſi.verſ. ſed quæritur vtrum.vbi per illam clauſulam, tam clerici, quā laici poſitam in reſcripto, poſſunt etiam mulieres conueniri.
8 ¶†Sextò dicta regula habet locum etiam in priuilegijs,ſecundum Bal.in c.ad audientiam.in vlt.col.de reſcrip. Per hoc dubito de eo,quod conſuluit ſing.D.Signo.de Homodeis in coſ. 184.incip.in q.vertente inter Durantem. vbi mirabiliter conſuluit,quòd ſi in priuilegio legitimandi conceſſo Comiti palatino detur poteſtas legitimandi ſpurios,non poterit fœminas ſpurias legitimare:& ſic in tali priuilegio legitimandi, maſculinum non comprehendit fœmininum. Mouetur per ſex fundamenta præcipuè:quia vbi tractatur de odio, & maſculinū profertur ab homine, non continet fœmininum. l. 1.§.1.ff.de
9 ventre in poſ.mit.& infra dicam.†Item vbi tractatur de odio irrationabili,prout eſt hic, maſculinum non continet fœmininum.l.quiſquis.§.ad filias.C.ad l.Iul.maie.& dicam,ꝭ.Itē, quia fines maſculi,ſi ſunt diligenter cuſtodiendi.c.cum dilecta.de reſcri.l.diligenter.ff.finium.Item ſi Imperator voluiſſet poſſe legitimari feminas,iſtud expreſſiſſet.l.1.§.pe.cum ſim.C.de cadu.tol len.Mouetur etiam,(& iſta eſt magis colorata ratio.)†Nā maior ratio eſt,ꝙ plus poſſint legitimari maſculi,quàm fœminæ: eo quia maſculi legitimati ad publicos honores, & magiſtratus aſpirabunt,qui fœminis omnino ſunt interdicti.l.fi.ff.de re iudi.Nō.quia ſi vera eſſet iſta deciſio,eſſet maximæ importantiæ in contingentia facti.& inuenio ꝙ iſtam deciſio,refert, & ſimpliciter ſequitur Do. Præpoſitus nunc Eps Alex.& Romæ de collegio Dō de Rō.in c.per venerabilem.ver.videbatur,in 12.
10 col.qui fi.ſint leg.¶†Septimò dicta regula locum habet etiā in materia correctoria ita probat glo.iuncto tex.in l. Gallus.in prin.in gl.parua.ſi ver.neptis.de lib.& poſthum. quam ad hoc ibi ponderat ſolus Raph.Cu.ꝙ in materia correctoria maſculinum continet fœmininum.Sed iſtud reprobat ibi Do. Alex. quia in materia ſtrictè interpretanda, maſculinum non comprehendit fœmininum.l.1.§.item quæritur.ff.de ven.in poſſeſ. mit.Sed certè errat:quia imò in materia ſtrictè interpretanda maſculinum concipit fœmininum,vt patet ex his,quæ dixi.ſ. præſertim in ſtatutis,reſcriptis,& priuilegijs.& ad tex.per eum alleg.reſpondē,vt dicam.ꝭ.in 5.fall.Ex iſtis ampliationibus poteſ facere generalem regulam,ꝙ in omni materia ſemper ma
f ſculinum f continet fœmininum. †Iſtam regulam limita pri-
11 mò,qn̄ rō ſtatuti eſt indifferens tam ad maſculos, quàm ad fœminas:ſecus qn̄ rō eſſet differens,& diuerſa ſm Bar.in locis pre alleg.& vide no.Bal.in l.1.in vlt.col.& in l.fi.C.qui admi.Quòd ſi ſtatutum diſponat,ꝙ in ꝯtractibus mulierum, & minorum debeat interuenire conſenſus,& auctoritas coniunctorum,licèt tale ſtatutum loquatur de coniunctis in maſculino genere,tn̄ non comprehendit fœminas:quia conſilium,& authoritas propriè eſt virorum,& non mulierum.l.quidam decedens.§.Papinianus.ff.de admi.tut.& quia ſi ſtatutum facit mulierem inhabilē in facto ſuo,non debet quoque auctorari in facto alieno, in l.fi.C.de legi.tuto. Ad idem bene facit,quod volunt Paul.& Mod.in l.ſed ſi hac.§.liberos.ff.de in ius voc. ꝙ licèt appellatione liberorum comprehendantur tā maſculi,ꝙ̄ feminæ, & deſcendentes ex eis,vt ibi,verum eſt,qn̄ ſumus in materia indifferenti,ꝙ̄ conueniat vtrique ſexui. Secus ſi conueniat maſculis tm̄:vt in feudis.Vnde ſi aliqs acquirat feudum pro ſe,& liberis ſuis,non cōprehenduntur filię femineę,cū nr fœminæ nō ſuc-
g cedant g in feudo. c. 1. §. filia.de ſuc.feu.c.1.§.1.vbi Bald.& alij cum

ADDITIONES.

a ¶Statuti.Adde Ludo.Ro.in l.ſi is,qui pro emp.ff.de vſuc.Ang.& Io.de Imo.in l.ſi ſeruus.in §.prætor.ff.de acq.hære. Card.Zab.in c.conſtitutus.in 14.q.de conſuetu.Alb.de Roſ.in 3.parte ſtatutorum.q.55.Pet.de Anch.conſi.271.in ci.de titulis criminum.

b ¶Fratris.Adde Alex.de Imo.conſi.85.inci.animaduerſis.in 3.col.

c ¶Filiorum.Adde Cy.in l.quicunque.C.de ſer.fug.Bald.in l. ſi ita ſcriptum. ff. de leg.1.

d ¶Præalleg.Alex.lib.7.conſi.17.inci.circumſcriptis verbis teſt.Sig.conſi.172. inci.teſtamento.& conſi.ſeq.Corn.lib.3.conſi.202. PVRPV.

e ¶Sed quid ſi ſtatuta eſſent correctoria,vide Alex.conſi.24.col.1.lib.2. Curt. iun.conſi.102.in prin. BELLOT.

f ¶Adde vnum ſing.generale ad hanc Regu.quòd maſculinum concipit fœmininum in his,quæ poſſunt adaptari fœminę.Bald.in l.ſeruus.C.communia de ſucc.in l.1.in ſi.prin.ff.de pec.Qua in materia plura no.Dec.in l.2.nu.95.ff.de reg.iur. BELLOT.

g ¶Fœminæ non ſuccedant.Adde Spe.tit.de feud.in §.quoniam.verſ.25.Pe.de Anch.conſi.173.incip.D.Lazarius. Cal.conſi.3.in tit.de feud.Ang.conſ.32. inci.D.Iordanus.Lud.Rom.conſi.33.incip.viſo inueſtituræ tenore.Raph.Cu. conſi.137.inci.conſultis & infra ſcrip.Raph.Fulg.conſi.220.inci.nobilis de Fortiare.Alex.de Imo.conſi.30.inci.omne datum.in 2.col.in 1.vol.Alex.conſ. 1.incip.ponderatis his,quæ in 8.col.in 5.vol.

cum ſimilib.qui feud.da.poſſ.Barto.in l.vt iuriſdict.§. ſi liberti.
12 ff.de oper.liberto.Bald.in l.quoties.C.de ſuis & legi.vbi†quin-
que rationes aſſignat, quare fœmina non ſuccedat in feudo.
Facit,quod dicam infra in quarta limitatione: & quod ſtatim
ſequitur. Secundò limita in his, quæ poſſunt adaptari fœmi-
nis: non in alijs. Item nec in his quæ ratione carent. Ita dicit
13 Bal.in l.ſeruus.C.communia de ſucceſ. ¶ † Tertiò limita vbi-
cunque lex loquitur diſcretiuè,ideſt de per ſe de maſculo, &
de per ſe de fœmina:tunc maſculinum nunquam fęmininum
continet,eo quia expreſſum facit ceſſare præſumptum. l.ſi ita.
de liberis & poſthum.l.Clemens patronus. ff. de hæredit. inſti-
tu.ſecundum Bald.in l.in multis.ff.de ſtatu hominum.Confir-
mo,quia clauſula in fin. poſita non refertur ad aliam clauſu-
lam,quæ habet propriam,& ſpecialem determinationem, ſe-
cundum Bald.in l.1.in fin.C.de legi.hæred.Et dicit Bald. in ca-
pitu.ſecundò requiris.in vltim.colum.de appel. quòd clauſu-
la ſpecialis,& diſcretiua non refertur ad pręcedentia:& de iſtis
habes text.not.in capitu.cum dilecti.de donatio. & ibi ad hoc
notat Domin. Cardinal. & Ioannes de Imol. in duobus locis.
14 ¶†Quartò not.limita in officijs, in quibus maſculinum non
continet fœmininum.Ita ſingul.Bald. in capit. ad audientiam.
circa finem,de reſcript.vbi per hoc infert, quòd ſi teſtator di-
xit, Relinquo filios meos, vel fratres meos executores teſta-
menti mei,non intelligitur de ſororib. l.cuius bonis. ff.de cur.
fur.quia fœmina habet inualidum conſilium: ſicut nec intel-
ligitur de pupillo,cùm habeat conſilium imperfectum.l.fina.
15 C.de legi.tu.Facit quod dixi ſupra in prima limitat. ¶†Quin-
tò limita,quando maſculinum profertur à lege, etiam in ca-
ſu odioſo: ſecus quando profertur ab homine in caſu odij:
tunc non comprehendit fœminas. Vnde ſi teſtator in teſtato
exhæredat filios,non continentur filiæ.l.1.§.ſed & ſi incertum.
& ibi Bartol.ff.de vent.in poſſ. mit. & idem Barto. in conſilio
ſuo 54.incipien.Angel.Matthiæ habebat vnum filium.& gloſ.
16 in dicto capitu.generale.¶†Sextò limita, quando profertur in
materia odioſa,& odium eſt irrationabile:puta quòd propter
delictum patris deſcendentes puniantur: tunc maſculinum
non comprehendit fœmininum.l.quiſquis.§. ad filias. C. ad l.
Iul. maieſta. ſecundum Barto. in l. 1. ff.de verborum ſignifica.
& in alijs locis prælleg.& per hoc egregiè conſuluit. Franciſ.
de Aretin.in conſilio 39.incipien. In facto dicitur contigiſſe.
quòd ſi aliquis pro crimine læſæ maieſtatis, puta quia tradidit
arcem hoſtibus vel fortilicium,per cõſilium generale populi
factus ſit rebellis ipſe,& ſui,ſub illo pronomine,& ſui, non ve-
niunt filiæ fœminæ natæ ex illo rebelle. Facit, quod vult Bald.
in l.quicunque.C.de ſeru.fugit.ſi ex forma ſtatuti filij bannito-
rum non poſſunt inhabitare in ciuitate, non comprehendun-
17 tur filiæ fœminæ.¶Septimò,quando eſſet lex pœnalis,& cor
rectoria ſimul, tunc maſculinum non comprehendit fœmi-
ninum.Iſtud patet: quia aliàs fit extenſio, quando lex eſt ſo-
lùm pœnalis, vel eſt ſolùm correctoria, vt eſt quando ratio
eſt expreſſa in lege:tamen ſi ſimul,& ſemel ſit correctoria, &
pœnalis,nunquam fit extenſio.glo.eſt ſingul.in clem. vt ij, qui.
in verb.in eiſdem.de ætate,& qualitate.iuncto text. Et dicit ibi
Dom.Abba.quòd illa glo.eſt ſingu.& quotidie allegatur: eam
ſequitur Dom.Anto.de But.in cap.fin.in 1.& 12.fallen. de con
ſuetu.Gemin.in cap.1.in 5.colum.in 1.fallen.de.tempo.ordi. in
6.Ludo.Rom.hic, & in conſilio 129. incip. licèt magna apud
me fuerit dubitatio ſemper.Dom.Alexand.in l.ſi conſtante. in
18 princip.ff.ſoluto matrimon. ¶ † Octauò ſingu.limita,quando
per ſtatutum ciuitatis prohiberetur filia fœmina ſuccedere
exiſtentibus maſculis, & teſtator inſtituit filios, non compre-
henduntur fœminæ:quia teſtator videtur diſponere ſecundũ
ius municipale.Ita tenet Pet.de Ancha:poſt Bald. in l.tres fra-
tres.ff.de pactis.Sequitur ſimpliciter Domi. Alexand.in l. Gal-
lus.§ primo,ad fin.ff.de liber.& poſthum.& in conſilio 127.in-
cipien.viſo teſtamento dicti Ioan.in 1.volum. idem tenet Pau.
de Caſtr.in conſi.69:Caſus iſte frequenter contingit.in 2.colu.
Bene facit: quia diſpoſitio teſtatoris debet regulari ſecundum
ſtatuta loquentia etiam ab inteſta.ſecundum Barto.in l. hære-
des mei.§.cum ita.ff.ad Trebel.cum concordan.de quibus ibi,
quod habet locum etiam in contractibus,ſecundum Bart. in
l.iuſiurandi.§.ſi liberi.ff de ope.liber. Ad idem bene facit,quod
tenet Anton.de Butr.in conſilio 9 incip.viſo puncto, & quæſi-
tis ſupra dictis.in prima & ſecunda colum. quòd appellatione
deſcendentium, vel poſterorum veniant ita maſculi, vt fœmi
næ.l.cognoſcere.§.primo.ff.de verborum ſignifica.l.1.ff.de iu-
re immun.Tamen ſtante dicto ſtatuto, quòd exiſtentibus ma
ſculis filiæ fœminæ non ſuccedant,certè appellatione deſcen-
a dentium, [a] vel poſterorum non veniunt fœminæ, nec ma-
ſculi deſcendentes ex eis.Ad idem bene facit, quod dicit Petr.
de Ancha.in conſi.120.incip.pro clariori deci. dubij. vbi dicit,
quòd quia de iure maſculi non differunt à fœminis. l. maxi-
mum vitium.C.de lib.præter. Ideo meritò appellatione filio-
b rum [b] veniunt maſculi,& fœminæ.l.ſi ita ſcriptum. ff.de lega.
2.& l.ſi quis ita.ff.de teſta. tu. ergo ſi per diſpoſitionem ſtatuti
maſculi differant à fœminis,quia excludant fœminas:certè ap
19 pellatione filiorum non veniunt fœminæ.¶†Nonò limita,ni-
ſi ex coniecturis veriſimilibus probetur teſtatorem aliud ſen-
ſiſſe. puta;teſtator inſtituit filium ſuum hæredem:& ſi decede
ret ſine filijs maribus, vel nepotibus ex fratre,certè illud,nepo
tibus ex fratre,intelligitur ſolùm de maſculis, non autem de
fœminis,ne plus videatur tribuiſſe nepotibus ex fratre, quàm
ex filio,ſecundum Raphael. Comenſem in conſilio 127. in-
cip.in teſtam.Et quòd maſculinum non concipiat fœmininũ,
quando aliud appareret de mente teſtatoris, dicit Barto. in l.
fina.ff.ad Trebel.Facit bene.text.in l. ſi viua matre. circa med.
in ver.vt in hoc caſu deteriores eſſe nepotibus filij non ſinan-
tur.C.de bono.mater.Facit text.in l.Publius.§.fina. circa fin. ff.
de conditio.& demonſtr. Ad iſtam limitationem adde,quod
not.decidit Pau.de Caſtr.in conſilio 357.viſo dicto teſtamen-
to.& notabilius,& pulchrius in conſilio 79. caſus iſte frequen-
ter contingit.& in l.1.in vlt.colum.C.de condi.inſer. & ibidem
not.Raph.Fulgoſ.& in iſtis locis ponitur per Fulgoſ.& Pau.de
Caſtr. alius notabilis caſus in materia,quem vide: & latius per
Dom.Andr.Sicu.inter conſilia Alexan.in conſilio 52.in 4.vo-
lum.circa hanc dubitationem, & in conſilio ſequen. quod eſt
20 contrarium.¶†Decimò limita quando lex, vel ſtatutum lo-
queretur per dictionem, vir: tunc nunquam comprehenditur
mulier; quia eſt vocabulum præcisè maſculinæ ſignificatio-
nis,ſecundum Bald.in capitu.licèt vniuerſi.de teſti. Facit bene
quod not.Barto.in l.1.in fine,per illum text.in verſic.virorum.
de legi.& ibidem Alber. Cyn. & Angel. Ad idem bene facit
quod not.Bald.in l.ſcripturas.ad finem per illum text. in verſi.
virorum. C. qui pot. in pigno.habea. Item limita quando eſt
eadem ratio,vi eiuſdem rationis,non vi ſexus. Secus quando
eſt diuerſa ratio,ſecundum Cyn Bald.& Alber.in d.l.ſi ita ſcri
ptum.in princip.ff.de leg.2.& ibi Alber.allega. bonum text. in
l.ſicut.in fine.ff.de bon.liber.Facit quod dicit Bald.in l.quicun-
21 que.in 4.colum.C.de ſeru.fugi.¶†Vndecimò limita, quando
maſculinum profertur ſimpliciter, tunc bene comprehendit
c fœmininum. [c] Secus ſi adijceretur dictio,maſculis:puta quia
teſtator diceret, Inſtituo filios maſculos, tunc propter adie-
ctionem maſculos,nunquam fœminæ continerentur, etiam
in materia fauorabili.& etiam ad pias cauſas, ſecundum Io.
Abb.in conſi.37.incip.videtur primo, ꝙ ſi hac ratione. vbi ad
hoc adducit ſex fundamenta:& præcipuè bonam deciſ. Bart.
quam videas in l.cum auus.in pen.q.ff.de condi. & demonſtr.
Adducit etiam deciſ.Hoſt.Io.And.in c.Ray.de teſt. vbi ſi teſta
tor ſubſtituat,ſi hæres deceſſerit abſq; filijs maſculis, propter
dictionem,maſculis,fœminæ non faciunt deficere ſubſtitutio
nem,prout aliàs facerent.Quod vltimum etiam tenent Ang.
& Moder.in l.ſed ſi hac.§.liberos. ff. de in ius vocan. Adde, ꝙ
idem quod Abb.tenet Anto.de But.in conſi.66.rectè deciſum
eſt.Confirmo vltra eum per duo. Primò per regulam vulga-
rem,In claris non eſt opus coniecturis.l.continuus. §. cum ita.
ff.de verbo.oblig.Secundò & notabilius confirmo optimo ſi-
d mili. Nam licèt aliàs appellatione liberorum [d] contineantur
etiam nepotes ex fœmina.l cognoſcere.§.liberorum. de verb.
ſignificatio.l.1.C.de condi.inſer.iſtud procedit,quando termi-
nus liberorum,profertur ſimpliciter. Secus ſi adijceretur di-
ctio, maſculorum, vnde ſi aliquis acquireret emphyteuſim
pro ſe,& liberis maſculis,non venirent nepotes ex filia, ſecun-
dum Specu.in titu.de emphyt. §. nunc aliqua.in verſicu. 146
Bald.in Authen.ſi quas ruinas. C. de ſacroſanct. eccleſiæ. An
22 gel. & Moderni in d.l. ſed ſi hac. §.liberos. † Aliàs in contin-
gentia facti dedi aliam nouam limitationem, quòd maſcu-
linum non comprehendit fœmininum, quando ſubſtituta
eſt

ADDITIONES.

a ¶Appellatione deſcendentium.Adde Bar.in l.ſemper.in §.idem ſcripſerunt.
ff.de iure immu.per Feli.in c. nouit.in 2.col.de iudi.

b ¶Appellatione filiorum.Adde Bar.in l.qui filiab.in §.1.ff.de leg. 1.in l. Gal-
lus,§.inſtituens.ad fi.ff.de lib.& poſthu.

c ¶Fœmininum. Vide dicta per Socin. in l. cum auus.& libr. 3. conſilio 14.
PVRPV.

d ¶Appellatione liberorum.Adde gl.in cle.1.de bap.Barto.in l.alimenta. ff. de
alim.leg.Io.And.in c.ſtatutum.de hære.lib.6.in nouel.Ant.de But. in c.ad ex-
tirpandas.de fi.presby.tamẽ ſi ſit nepos,quẽ auus ſolebat ſemper tractare &
nominare filium,venit appellatione liberorum,ſecundũ Bar.in d.l.alimenta,
& illud dictũ Bar.ſequitur,& reputat ſing.Ludo.Rom.in l.ſi vero.§.de viro.in
23.fal.ff.ſol.mat.& per eundem Lud.Ro.conſ.438.col.fi.incip.in caſu præſen
tis conſultationis.

a eſt eccleſia,vel pia cauſa: [a] puta ſi teſtator dicat, ꝙ vult Titiũ, & eius filios habere talem fundũm:& eis non exiſtentib. ſubſtituit monaſterium.tunc ſub illo termino filios,non veniunt filiæ fœminæ.Motus ſum:nam licèt terminus communis,vt eſt homo,de propria ſignificatione comprehendat tam maſculum,quàm fœminam:& tamen terminus ſingularis vt eſt filius de propria ſignificatione non comprehendit fœminam , ſed per extenſionem & præſumptionem legis(tex.eſt in l.pronunciatio,in prin.in verbo,porrigitur.ff.de ver.ſig.gl. & Bar. in l.1.ff.eo.tit.)ergo iſta præſumpta diſpoſitio. l. debet ceſſare,vbi eſt ſubſtituta pia cauſa:& ſic ceſſat præſumpta diſpoſitio. l. cũ cum auus.cum ſi.ff.de condi.& demon. quando ſubſtituta eſt pia cauſa,ſm Pet.de Anch.in conſi. 46. prima facie videretur. Sic in ſimili,licèt aliàs filij filiorum poſiti in inſtitutione nõ cẽſeantur ſubſtituti,vt per gl.& ibi clarius Barto.& Doc.in l.Lucius.ff.de hær. inſti. tamen quando filijs deficientibus,qui ſunt poſiti in inſtitutione,vocatur pia cauſa,ſecus eſt,ſecundũ Pet. de Anch.in conſi.74.contra Philip. vbi dicit hoc ſibi videri iuſtiſſimum & æquum.Ad idem facit:quia vna præſumptio tollit aliam.l.diuus.& ibi no.Bar.ff.de in integ.reſti.l. qui adulterij. C.de adult.l.ſiue poſſidetis.& ibi Bald.C.de probat. ſed fortior eſt præſumptio,vbi eſt ſubſtituta pia cauſa , vbi eſt alia p̄ſumpta diſpoſitio legis.arg.l.ſancimus.C.de ſacroſ.eccl.& c.præcipimus.in prin.12.q.1.& c.Mattheus.in fi.de ſim.Et ita conſului

23 Piſis,ego Iaſ.vbi plenius poſui.¶† Tertiodecimò, & vltimò li

b mita [b] no.dictam regulam non habere locum in contractib. vbi appellatione maſculorum non continentur fœminæ, niſi

c exprimantur: [c] quia imputandum eſt ei,quare legem apertius non dixit.Vnde ſi aliquis acquiſiuit emphyteuſim pro ſe, & filijs,non comprehenduntur fœminæ,ex quo non ſunt expreſſæ.Ita originaliter tenet Guid.de Suza.in l.veterib.ff.de pact. & in l.quicunque.C.de ſer.fug.quem refert, & ſequitur Archi. in d.c.ſi quis ſuadente.Io.de Imo.vbi reputat hoc eſſe valde not. in d.l.ſi ita ſcriptum & in commento.cap.potuit.in vlt. col.de de loc.vbi refert ſe ita de facto conſuluiſſe.& in l.cum vir. ff.de ꝯdi.& demõ.Lud.Ro.in l.2.in prin.in 7.col.ff.de ver.ob. & in l. ſed ſi hac.§.qui manumittitur.ff.de in ius voc.& in conſi.35.incip.viſa facti ſerie mihi propoſita.D.Alex.vbi diſputat in cõſi. 61.incip.ſuper eo,de quo quæritur , videlicet an ſi ab eccleſia. in 1.vol.& in conſi.201.in 2.vol.inci.conſideratio.in 4.col.& in d.l.ſed ſi hac.§.liberos Raph.Cuma.in conſ.183.incip. viſa copia teſtamenti:tamen contrarium tenet Sali.in diſcurſu in l.2. in 17.q.C.de iure emphy.& idem videtur ibi tenere Bald.in 2. col.Et poteſt confirmari,cùm bonum ſit argumentum ab vltimis voluntatib.ad ꝯctus,& ècontra l.ſeruum filij. §.eum qui chirographum.& l.quæ de legato.ff.de leg.1.Sed in vltimis volun.maſculinum continet fœmininum, vt prædixi. Igitur &c. niſi dicas,ꝙ aliud ſit in contractib.quia imputandum eſt con-

* trahenti,quare legem apertius non dixerit.*Tene primam opi. quæ eſt communis*.pro qua duo bene faciunt.Primò,ꝙ licèt appellatione filiorum contineantur nepotes.l.liberorum.ff.de ver.ſig. tamen ſecus eſt in contract.per d.l.veterib.Ita ſing. tenet Bart. in d.l.liberorum.circa 5.col.in ver. quæro quid ſi appellatio filij profertur à contrahentibus.ſequitur Ant.de But.in c.in quibuſdam.in pe.col.de pœnis Pet.de Anc.in cle.1.eo. tit. Imo.& Sali.per quatuor fundamenta determinãt in l.2.in 20. q. C. de iure emphy.& emphyteuſis acquiſita pro ſe,& filijs non comprehendit nepotes,quod perpetuò not.Idem tenet Imol. in l. quod dicitur.in antepen.col.& ibidem alij Mod.ff.de ver. obl. & in l.cum vir.ff.de condi.& demõ.& in c.potuit.ad fi. de loc. D.Alex.in ꝯſi.91.incip.ponderatis his de quibus in themate.in 16.col.in 1.vol.& in conſi.128.incip.conſideratis verbis inſtrumenti.in 11.col.in fi.& prin.ſeq in eo.vol.Secũdò facit, ꝙ licèt in vltimis volun.monaſterium habeatur loco filij.c. in præſentia.de proba.§.ſed hoc in præſen.in Auth.de ſanc.epiſc. in Auth.niſi rogati.vbi glo.& Doc.C.ad Treb.tamen ſecus eſt in cõtractib.ſecundum Spe.in tit.de emphy.§.nunc aliqua, ver. 30. quem ſequitur Bald.in l.filium eum diffinimus.de ijs qui ſunt ſui vel alie.iur.D.Anto.in d.c.in præſentia.in 7.col.Faciunt quę habentur in Auth.ingreſſi.C.de ſacroſan.eccl. ¶Conclude ergo,ꝙ in contractib.maſculinum non continet fœmininum.Limita quatuor modis.Primò,ꝙ quando quis accepiſſet emphyteuſim ꝓ ſe,& filijs per iſtam dictionem filijs,tunc non continentur fœminæ.Secus ſi accepiſſet pro ſe & liberis:quia latior eſt dictio,liberorum,quàm filiorum.§.fina. Inſtit.qui da. tuto. poſ. Ita tenet Bal.in d.l.ſed ſi hac.§.liberos. Petr.de Ancharan. in conſi.125.incip.viſis & diligenter ruminatis. D.Alex.in d.§. liberos.per fundamenta de quibus ibi per eum. & in conſilio 8.opportunè animaduerſo.in penul.colum.in 1. volu. quamuis idem Dom.Alex.de hoc dubitet in conſi.61. incipiẽ. ſuper eo,de quo quæritur,videlicet an ſit eccleſia.in penul.colum.in eo.vol.Secundò notab.limita , niſi quis accepiſſet emphyteuſim pro ſe,& filijs,& hæredib.Nam cùm non requiratur vtrũque copulatiuè,ſecundum Bar.in l.Gallus. §. etiam ſi parente. cum concor.ff.de lib.& poſthu.Certè fœminæ venient ꝑ dictionem hæredib.& ita in ſpecie tenet d.Alexã. in d. §.liberos. Tertiò no.limita,vt procedat in contractib.ſtricti iuris. Ita voluit Raph.Cum.ſi eius rõnem conſideras in conſ.183.inci.viſa copia teſtamenti.vbi dicit,ꝙ ideo in contractu emphyteutico maſculinum non continet fœminas : eo quia contractus emphyteuticus eſt ſtricti iuris,vt patet ex §.actionum.Inſti.de act. Sed ꝯctus ſtricti iuris non recipiunt interpretationem extenſiuam.l.quicquid adſtringendæ.in prin.ff.de ver.ob.vnde ex iſta ratione vr̃ velle,ſecus eſſe in contractib. bonæ fidei. Pro certo iſta eſſet maxima limitatio,ſed non puto eam eſſe veram , per duo Primò quia d.l.veterib.procedit etiam in contractib. bonæ fidei,ſm gl & Bar.ibi.Secũdò,quia ratio ſua eſt falſa,& cõfunditur ex extenſionibus quas ſ.dedi.Quartò tu limita in cõtractib.ex liberalitate procedentibus,puta in donatione,duplici fundamento.Primò,quia ceſſat tunc ratio d.l.veterib. Secũdò,quia in eis fit latior interpretatio quàm in vltimis volun.c. cum dilecti.de dona.¶Ex iſtis habes plenè examinatam regu-

24 lam,ꝙ maſculinum continet fœmininum. † Econtra autem appellatione fœminarum clarum eſt maſculos non contineri.tex.eſt,qui rationem aſſignat in d.l.ſi ita ſcriptum,in princ.& ibi Imo.in vlt.col.gl.in §.fi.Inſt.qui da.tut.poſ.& in l.1.ff.de ver. ſig.Facit,quod vult gl.in cle.attendentes.de ſtatu mona.quæ dicit,ꝙ appellatione Abbatiſſę non venit Abb.Quid ergo ſi ſtatutum diſponat,ꝙ quis non teneat capras in villa ſub certa pęna,an tenens hircos incidat in illam pœnam? vide per Albe.de Roſ.in 1.parte ſtatu.in q.114. incip. ſed quid ſi ſtatutum eſt in villa.vbi refert Hoſt.dicere , quòd fuit determinatum Mutinæ de conſilio Albe.Papienſis,quòd non:tamen Albe.dicit,quòd vidit ſeruari contrarium,& licèt nihil alleget , pro eo facit , ꝙ valde no.dicit D.Ant.de But.in cõmento.c.fi.in 9.car. de ꝯſue. ꝙ qñ rõ eſt vtrobiq; indifferens , tunc etiam fœmininum continet maſculinum.quod diligenter not. pro limitatione iuriũ

25 præalleg.¶† Secundò not.in verſic. quod ſi dum proponitur. ſecundum Barto.& alios,quòd quando lex vtitur verbo præteriti temporis,non comprehenditur præſens de proprio ſignificatu.& multominus continetur futurum tempus.l.cum lex. vbi Bar.& alij.ff.de leg.& iſtud inducitur per Bart.& alios poſt Iac.But.ad quæſtionem ſtatuti,quam plenius vide per Pau. de Caſt.cum concor.de quibus per D.Alex.& quia Bar. non perfectè refert diſputationem:ideo aduerte.Quærit Iac.But.Statuto cauetur , quòd ſi capitaneus aliquid propoſuerit, quod ſit contra vtilitatem public.ſit priuatus ipſo iure officio.Alio ſtatuto cauetur , quòd non valeant reformationes ciuitatis , niſi ſit facta propoſitio per capitaneum. Pone,capitaneus aliquid proponit contra public.vtilitatem:ciuitas ſtatuit illud , an ſtatutum valeat?dubium facit:an eoipſo, quòd capitaneus incepit proponere contra publicam vtilitatem , ſit priuatus officio.& ſi hoc dicimus,ſtatutum ciuitatis non valebit.quia propoſita non erit facta à capitaueo;ſed à priuato. & eſt quaſi qõ de puncto,vt in ſimili per glo.in l.ſed & partus.§.fina. in verb. amiſiſſe.ff.quod met.cau.Nam determinat Iac.quòd cum ſtatutum vtatur verbo præteriti temporis,propoſuerit,denotante perfectionem,fuit priuatus poſt propoſitionem:& vltra eũ facit,ꝙ ſi ſtatuto cauetur, ꝙ quicunque portauerit bladum extra ciuitatem,puniatur certa pœna, non habet locum in eo ꝗ captus eſt in itinere,dum portaret : ex quo ſtatutum vtĩ verbo præteriti tpis,ſm Bal.in l.ſi quis nõ dicam rapere.C.de epiſ. & cle.& in l.ſi fugitiui.C.de ſer.fug.Io.And.in addi.Spe.in ti.de

26 conſti.circa prin.† Alibi tñ Barto.in l.2.§.deinde.ff.de ince.rui. nauf.no.ex illo tex.ꝙ ablatiui abſoluti , licèt ſint præteriti tpis, tamen

ADDITIONES.

a ¶Pia cauſa.Contra facit Soc.lib.3.conſi.55.inci.viſis conſilijs. PVRPV.

b ¶Limita.Limitatio 13.eſt,quam tenet Iaſ.in vt liberis.colum. 3.C. de collatio. PVRPV.

c ¶Adde,quòd ſecundum aliquos regula eſt, quòd in materia indifferenti quæ congruit vtrique & fauorabili maſculinum concipit fœmininum . l. ſi quis ita.ff.de teſt.tut.l.ſi ita ſcriptum.de leg.2.cuius contrarium voluit Archi. 17. q.4.c.ſi quis ſuadente.quem ſequuntur Alex.conſi.61.lib.1.Iaſ.hic,& in l.2. nu.193.C.de iur.emphy.in l.maritus.nu.4.C.de procu.Dec.in ca.in præſentia,nu.46.de proba.conſi.171.nu.4.conſi.203.in prin.197.nu.4.Rip. in l. ex facto.§. ſi quis rogatus. nume.59.ff.ad Treb.& hoc in omnibus contract. locum habet. Dec.conſi.301. numero 3.Hippol.ſingul.191. qui reſpondet ad contraria ꝙ loquuntur in teſtamentis in quib.plena fit interpretatiò,ſecus in contract.in quibus verba contra proferentem interpretantur.l.veterib.ff.de pac.l.Labeo.ff.de contrah.emp.ita refert Rom.conſi.35.infra allega.qui hoc in art.plura etiam no.conſi.98.148.cui adde Dec.d.l.2.de reg.iu. MASVER.

tamen verificantur in præsenti.Idem no.Bar. in l. si quis iacentem.per illum tex.co.ti. vbi reputat hoc esse mirabile.Alibi habes gl.in c.dilectus.secundo.in gl. 1.& ibi Doc. de præb. ꝙ si in rescripto Papæ dicatur,si qua præbenda nunc vacat, ꝙ comprehenditur ēt vacatura in futurum.Idem tenent Imo.& Ludo.Ro.in l.si quis mihi bona.§.iussum.& ibi limitant.ff.de acq. hære.¶Limita notabile huius tex.vt procedat in pœnis temporalib. secus in pœnis spiritualib. puta in excõmunicatione. Vnde si Eps excommunicat eos,qui elegerint Titium, quamuis vtatur verbo præteriti temporis, quamprimum incipiunt eligere,quamuis non perficiant,statim sunt excommunicati, ſm Inn.in c.præterea.de appel. Ratio est ſm Pau. hic, quia excommunicatio gladius domini est penetrabilior vnguibus ac-
27 cipitris.¶†Tertiò pondera tex.ibi,& eos qui inopia laborant. ex quo collige tria. Primò, ꝙ vbi ex delicto imponitur pœna pecuniaria,non habet locum cessio bonorum, ex quo corpus debet torqueri.& ita limita tit.ff.de cessio.bon. imò plus vbicũque aliquid debetur fisco,non habet locum cessio bon. secun
a dum Bart.[a] in l.fi.ff.ad l.Iul.pec.¶†Secundò collige regulam,
28 ꝙ qui non habet in ære,luit in corpore.[b] concor.sunt in glos.
b imò si reus posset totam pœnam soluere excepto vno denario,adhuc procedit ista regula, ſm Bal.in l.cum sit.C. de sepul. viola.quem sequitur D.Alex.hic.Tu tene ɔtrium: quia pro minimis pœna pecuniaria non conuertitur in corporalem, dato ꝙ non sit soluendo, ſm Bal.in l.quicunque.in 2.col.C. de seru. fug.dixi in Auth.qui rem.C.de sacrosſ.eccle.¶Limita istam regulam,qn̄ pœna pecuniaria debet̃ rõne delicti: secus si ex contractu,cùm tunc possit cedere bonis, ſm Iaco.But.& D.Alex. hic.Bal.& Ang.in l.fi.ff.de in ius voc.Facit regula.l.nam is. ff.de dolo.¶Secundò intellige creditore volente, cui pęna applicatur:aliàs secus.d.l.fi.in ver.ex querela patroni.& ibi no.Bal.Angel.& Mod.& Bal.in l.si minor.§.si seruus.ff.de mino. Innoc.& alij in c.Odoardus.de solu.¶Tertiò limita in personis vilib. nõ in alijs,secundum Bar.qui tamen non firmat in l.1.in fi.ff.de pę. sed firmat Saly.in 3.col.C.de infami.in l.& si seuerior.¶Quartò limita dictam regulam in pęna limitata, quæ imponitur à iure:secus est in mulcta,quę imponitur extra ordinem arbitro iudi.illam potest iudex remittere p̄p paupertatem.l.illicitas.§. fi.vbi gl.& Bar.ff.de off.p̄ſ.l.fin.& ibi no.Bal.C.de modo mulct. Bar.in l.1.in fi.ff.de pę.& in l.1.ad fi.prin.si quis ius dic. non obtempe. & in l. iudex postea quam. vbi rõnem diuersitatis assignat ff.de re iud.Bal.in l.certa ratione.in fi. C. quando prouo.
29 non est necel.¶†Tertiò collige ex eo.tex.[c] ꝙ quando quis nõ
c potest soluere pœnam pecuniariam, est in arbitrio iudicis illã commutare in corporalem, per quã liberatur ipso iure: adeo ꝙ si postea efficeretur soluendo, amplius non teneretur,secundum Pau.de Cast.& Lud.Rom.hic per l.diuus.in fin. ff.de iure pat.Tu adde gl.in reg.peccatum.in gl. 1.in fi.de regu.iu.in 6. &
30 Bal.& Mod.in d.l.fi.ff.de in ius voc. ¶†Per ista potes colligere pulchram cautelam secundum Ang.Fulg.& Pau.de Cast. hic. quando habes amicum in carcerib.condemnatum,qui nõ potest soluere condemnationem,& vis eum eximere à carcerib. debes procurare, quòd iudex mutet illam pœnam pecuniariam in corporalem,& si vis seruare eius honorē, facias quòd illa pœna ei in carcerib.imponatur.Sequitur Ange.de Arc. in §.pœnales,in 8.col.Insti.de act.& no.D.Bartho.Vero.vbi istud limitat tribus modis in cautela 3. Tu intellige ēt & limita, vt dixi supra in 1.& 2.fallen.& tunc iudex causæ ciuilis hoc facere non posset,sed iudex criminalium.d.l.fin.in verbo, à præfecto.& ibi not.Ange. quamuis videatur hoc incidenter venire. Intellige etiam,nisi debitor hoc procurasset,vt valde no. Ang. in l.si seruus plurium.§.si quis ante. vbi pulchrè tenent Mod.
31 ff.de leg.1.¶†Quartò no.in ver.doli.quòd imperitia excusat à
d dolo:limita verum durante ignorantia:[d] sed postquam sciuit, perseuerando constitueretur in dolo,& sic puniretur,secundũ Bald.hic in lectu.antiquã.per tex.etiam no.in l.cum ancillis.C. de incest.nup.per quem tex.etiam no.ibi Bald. quòd ex superuenientia scientiæ punitur,qui prius propter ignorantiam excusabatur.& declarat Bar.in consi.suo 91. incip. in q. vertente in curia capitanei ciuitatis Narniæ.in vlti.colum. Fallit etiam in doctore,& iurisperito.l.2.ff.quod quisque iur.& ibi no. Angel.& Alex.hic.Et puto,quòd ratio sit, quia iuris ignorantia in alijs est lata culpa.l.latæ.ff.de verbor.significa. In doctore autē dolus.ita Bald.singu.in cap. 1.§.iudices de pace iur. fir. Limita etiam vt per Barto.in l.diuus.in prin.ff.de falsis.& ponunt An-
32 gel.Fulg.& Alexan.hic.¶†Quintò not.quod rusticitas excusat à dolo,& ab ignorantia iuris. Vnde rusticus personaliter citatus,& verus contumax,tamen auditur appellans,licèt non cõparuerit,iudice adhuc sedente pro tribunali:iuxta l.diuus.ff. de in integrum restitutio.secundum Bald.in l.2.ff.si quis in ius vocatus non ierit:& in l.1.§.fina.per illum text.ff.de eden.Iaco.Butr.

Ang.& D.Alex.in l.vbi.in princ.per glo.ibi.ff.de eden.Imo.in l. ex consen.§.2.in princ.in vlt.char.ff.de appe. Et idem vult Bar. si inspexeris in l.fin.in vlt.colum.in princip.ff.de in integ.restit. Similiter rusticus excusatur à præsumpta fraude vsurarũ propter ignorantiam iuris.glo.est in l.cum allegas.& ibi Bald.in 4. oppo.C.de vsur.per quam infert ibi vtiliter Fulgos.quòd si rusticus emat fundum cum pacto de retrouendendo, nõn censebitur contractus vsurarius:quod valde not. pro limitatione eorum,quæ habentur in cap.ad nostram.de emptio. & vendi. in c.illo vos.de pigno.Item si rusticus deponens testimonium sit sibi contrarius,non tamen potest puniri per iudicem de fal
e so,[e] nisi appareat,quòd ex malignitate falsum deposuerit. Et ad hoc debet iudex multum aduertere,secundum Angel.in §. & licèt.in 2.col.in fi.in Auth.de testi. quod no. ad excusandos
f rusticos[f] à pœna falsi.Contrarium in terminis tenet Io. And. in c.cum Io.de fide instr.quem refert.& sequitur Bald. in l.scripturæ.in vlt.col.post medium.C.de fide instrum.¶Limita prædictam regulam non habere locum in rustico sagaci,aut squadrato.gl.no.in l.athletæ.§.de rusticis.ff.de excusa. tuto. Secundò,quando faciunt actum clam,glo.in l.1.& ibi Bald. C.de interd.mat.¶Tertiò fallit in his,quæ sunt contra speciem honestatis,secundum Bal.in l.quicunque.in 3.colum.C.de ser.fugit. Faciunt quæ habentur in l.venia.C.de in ius voc. Quartò fallit in omnibus his,quæ inducta sunt ad rigorem iuris conseruandum,secundum Bal.& alios in l.iuris ignorantia.vt dixi.C.qui admit.Quintò generaliter rusticus non excusatur,nisi in casib. expressis à iure,secundum D.Anto.de But.in c.2. in 4. colu. de ɔsti.& Alex.hic.Facit l.fi.vbi dixi.C.de iu.& fac.igu.& gl.j.q.4.c. fi.Sextò limita in his quæ sunt de genere prohibitorum: puta in delictis,secundum Bal.in l.fin.in prin.in 3.q.C.de iure delibe. Not.in l.vbi.in prin.ff.de eden.Septimò limita, quando rustici contrariantur testimonio,vel contrarias scripturas producũt, secundum Bal.in d.l.scripturæ. Intellige tamen dummodo appareat,quòd malitiosè faciant,secundum Bal.ibi, & Angel. in
33 d.§.& licèt.¶†Sextò no.ex tex. ibi, ab ipso p̄tore iussus.ꝙ iussus magistratus excusat à dolo.Facit tex. no in l.mulier.ff.de lege commissoria.l.iustè possidet.vbi Bar.& alij.ff.de acqui. poss. & vide glo.magistram in l.non videtur data. §. qui iussu. ff. de regu.iur.Vnde facit tex.secundum Alber. de Ros. ꝙ si debitor promisit soluere ad certum diem sub pœna,& iudex ei præcipiat,ne soluat,excusatur à pœna, quod dicit facere pro interdictis de soluendo,quæ fiunt tota die in ciuitate Bergomi. Miror, ꝙ non allegauerit tex.expressum de hoc in d. l. mulier.Intellige tamen sanè,nisi debitor istud procurasset.l.2.§.fina.ff. si
34 quis cau.¶†Septimò not.ex hoc text. quòd iusta causa excusat à pœna legali.Facit glo.in l.ab executore.in glo. parua, in verbo, perperam.C.quorum appel. non recip. Istam regulam tradit Ioan.Andr.in cap.1.de electio.in 6.in nouella,circa 6.colum.in versicu.probabilis.post Archid.ibi:& refert, & sequitur Bald.in Authen.generaliter.in 3.colum.C. de episcop. & cleri. & in addi.Specu.in titu.de arbitro.in 7.colum.in versic. forma statuti.& in cap.si inter pares.de l.Corrad.Ludo.Roman.in repe.rub.ff.de arbi.in pen.col.Sed à mulcta,quę extra ordinē imponitur,quælibet causa etiam iniusta excusat.glo.in l.1.§. fina. in glo.magna in fin.ff.si quis ius dicen.non obtemp.glo.in l. ex consensu.§.fina.in glo.penultima.ff.de appella. glos.in l.satis. ff. de in ius vocan. Bald. in l. deberi. C. de fideicommis. libert.
35 ¶† Octauò pondera nouiter istum text. cùm ponat quatuor causas iustas,quas dicit excusare à dolo, & pœna doli. Nam videtur stringere contra communem regulam glossarum, & Doctorum,quæ habet,quòd quælibet causa etiam iniusta, &
g temeraria excusat[g] à dolo.gloss.in l.plagij criminis, & ibi notabiliter Angel. C. ad legem Flauiam de plagiarijs. gloss. in l. prima, in fine. ff. de abige. imò quælibet credulitas etiam fatua excusat à pœna doli. secundum Angelum in l. prima. ad

ADDITIONES.

a ¶Idem tenet Ias.in §.fi.insti.de act.

b ¶In corpore.Limita quinto vt ista castigatio debeat esse modica.Ang.hic. & in l. imperium. 24. col.sup.cod.

c ¶Ex eodem tex.Ad istum tertium art.vide Bal.in l.Lucio.ff.de leg.2.Feli.in c. inter cæteras.de rescr.col.3.ver.tertio aduertenda.vide Mod.in §.fin. Inst.de actio. PVRPV.

d ¶Ignorantia.Hoc etiam ponunt Ang.& Dec.in consi.37.colum, 4. versiculo 4. PVRPV.

e ¶De falso.Vide Soc.in §.vtrum.de reb.dub.col.pe. PVRPV.

f ¶Rusticos.Adde hic vltra scripta mea,limitationem, quòd licèt parcatur rustico in casu huius l.quo ad integram pęnam,tamen leniter castigatur arbitrio iudi.Caccialup.post Bal.in l.1.C.de sum.trin.col.21. PVRPV.

g ¶Idem tenet Lud.Care.in repe.l.2.§.homicidij autem.nume.48.C.quor.app non recip. PVRPV.

ad fi.prin.ff.de eo per quem factum erit.imò propter temerita
tem ſecundum Ang.in d.l.plagij.i 1 vna lec.Iſtud videt̃ ꝙ hũc
tex.qui ineptè enumeraret has quatuor cauſas iuſtas, ſi quæli-
bet cauſa iniuſta excuſaret à dolo:tamen pro dicta regula eſt
tex.apertus in l.igitur.§.poteſt.in ver.iuſtis rationibus vel iniu-
ſtis.ff.de lib.cau.Subdit tamen ibi tex. ſine tamen calliditate. ꝑ
quem tex.videtur,quod iſte ſuppleatur. Facit quod not.Bald.
in l.1.in fi.per glo.ibi.C.vbi cauſa ſtatus.quòd bona fides poteſt
cauſari non ſolùm ex iuſtis rationibus,ſed etiam iniuſtis,& te-
36 merarijs.quod reputat tenendum menti.¶ Nonò no. ex text.
a ibi,& qui alij mandat.& in ſeq. verbis, quod lex puniens [a] fa-
cientem delictum,comprehendit,etiam mandantem: tamen
dicunt Bar.& alij,quod iſtud prouenit ex ſententia, & non ex
verbis.Pro clara intelligentia videndum eſt, an ſtatutum im-
ponens pœnam pro homicidio,adulterio,vel vulnere,intelli-
gatur eandem pœnam imponere ei,qui mandauit.Et quia eſt
paſſus vtilis,& quotidianus,arguo ad vtranque partem. Pro
parte affirmatiua facit tex.in l.hæc verba.ff.ad l.Iul.de adul. in
verb.pertinent,iuncta doctr.Bart. ibi,qui no.quòd quando lex
vtitur verbo pertinet,intelligitur de propria ſignificatione vo-
cabuli,& non per extenſionem.Idem quando lex vtitur ver-
bo,continetur.ſecundum Bar.in l.cui eorum. §. affinitates. ff.
de poſtul.No.iſtam regulam,quia vtilis eſt ad intellectum ſta
tutorum.ego tamen in contrarium pondero tres text. Primò
tex.in l.in legib.ff.de teſti.iuncta l.ſi qua.§.1.& ſeq.in verſi. non
propriè.ff.de ritu nup. Secundò pondero text. in l. hæreditatis
appellatione.ij.cum gl.de verbo,ſignific.iuncta.l.2.cum glo.ff.
de bono.poſ.quicquid no.Bar.in l.1.§.bonorum.cum glo. 1.ff.
de actio.& obl.iuncta.l.actio in perſonam.cum glo.1.cod.titu.
¶Secũdò principaliter pro iſta parte affirmatiua facit tex.for-
tius in l.certè.§.1.in ver.propriè.ff.de precar. quem reputat ſin-
gu.Bal.in l.1.§.his ita.C.de cadu.toll.& in c.1.§.iniuria.de pace
iur.firm.¶Tertiò ſtringit mirabilis tex.in cap. mulieres, in fin.
de ſenten.excommu.vbi dicit:is verè committit,cuius aucto-
ritate,vel mandato delictum commiſſum probatur. Ponde-
ro verbum,verè.& ibi ad hoc no.D.Ant.& Dom.Abba.Et ibi
dicit D.Abba.quòd ille tex.ſing.probat in verbo,verè.quòd ſta
tutum loquens in faciente delictum,comprehendit mandan-
tem,ex quo verè dicitur facere.Tamen Bar. in l. ſed ſi vnius. §.
ſi ſeruus.in vlt.col.ff.de iniu.reſpondet ad illum text. quòd lo-
quitur in foro pœnitentiæ,& peccati,vbi ſolus animus conſi-
deratur.Iſtam ſol.reprobat D.Abb.in d.c.mulieres. per illum
tex.vbi agitur de pœna.ſ.excommunicationis,qua nulla ma-
b ior de iure cano. [b] reperitur.24.qõ.3.c.corripiantur. Aliter re-
ſpondet ad illum tex.Bal.in c.ſi quis deceſſerit.ſi de feu. fue.cõ
trou.inter dom.& agn.quòd aut conſideras actum prout pro
cedit ab aliquo: & tunc qui mandat non dicitur verè facere,
aut conſideras paſſiuè reſpectu patientis:& tunc mandans di-
citur verè facere,d.c. mulieres.¶Quartò facit glo.no.in c.ſicut
dignum.§.clericos.in ver.conſilium. de hom. & ibi dicunt Io.
And.& Dom.Abb.quòd illa gl.multum vtuntur aſſeſſores iu-
ris ciuilis,inducentes eam ad intellectum ſtatutorum punien-
tium homicidas,vt comprehendant etiam mãdantes ¶Quin
tò eſt ad literam deciſio Bar.& Doc. ineuitabilis. in l.quemad-
modum.circa medium.C.de agr.& cenſi.lib.11.quam ſequun
tur Imo & D.Alex.in l.cum quidam.ff.de lib.& poſth Pau.de
Caſt.in l.bona fides ff.depoſiti.Ludo.Roman.in conſi.105.in-
cip.viſo themate propoſito,& alleg.Bar.Ang.& Dyn.in l. 2. §.
exercitum.ff.de infamib.Bal.in l.non ſine.circa fin. C. de bon.
quæ liber.Iſtam partem,quòd tale ſtatutum habeat locum in
mandante,tenet Cy.in l.ſi per alium.ff.ne quis eum qui. & in l.
non ideo minus.in fi.poſt Iaco.de Are.C.de accuſ.Bal.in l.Gal
lus.§.quid ſi is.ff.de lib.& poſthu.latè Lud.Rom.in l. ſi is qui ꝓ
emptore.in 20.colum.& ſex ſequen.ff.de vſucap.¶Pro iſta par
te,facit quod decidit Barto.& ibi ſequuntur alij in l.ſi quis mi-
hi bona.§.ſed quid ſi mandauit.ff.de acqui.hære. de milite Flo
rentino,qui fuit decapitatus propter verba mandati etiam am
bigua dicta famulo,cum concor.quas latè dedi.in l.1.C.de ſer.
fugi.Ad idem facit,quod fortius vult Bar.in l.ſi veniri. §. fin. ff.
de priui.credi.de eo qui ſecretè locutus eſt ad aurem illius,qui
poſtea homicidium fecit.Iſtam eandem partem tenet Bald.in
titu.de pace conſtan.in 28.colum.in ver.aliquam. vbi dicit, ꝙ
qui per alium facit, dicitur ipſe facere.quæ interpretatio ſecũ-
dum eum habet locum etiam in ſtatutis: quia naturalis ratio
potentiſſima eſt in ſtatutorum interpretatione. Ad idem pro
iſta parte facit,quia quando lex, vel ſtatutum punit facientẽ
perſonaliter delictum, vel proprijs manibus faciens fieri illud
delictum,licèt peccet:tamen non incidit in pœnam illius ſta-
tuti.vt infra videbis.ergo quando talia verba non eſſent in ſta
tuto,ſequitur quòd ſtatutum puniens facientem homicidiũ
vel aliud delictum,comprehendit mandantem.¶ In contra-
rium pro parte negatiua facit doctr.Bar.& aliorum hic, dum
dicit iſtud venire non ex verbis,ſed ex ſententia. ¶ Secundò,
quia mandans non dicitur verè facere ſed interpretatiuè. l. 1.
§.deieciſſe.vbi gl.in ver.video.& ibi Bar.no.ff.de vi & vi arma.
Facit tex.in c.vt famæ.ad fi.in ver.videtur,de ſentẽ.excommu.
in 6.& bonus tex.in c.2.& ibi Dom.Abb.ad hæc no. de clericis
pugnantibus in duello,& tex.in c.ſi quis vidua.50.diſt.& iſtam
partem latè tenet Albe.de Roſ.in 3.parte ſtatu.q. 55. vbi dicit
c ita fuiſſe concluſum,& determinatum Bono. [c] facit quod vult
Bart.in l.ex hoc iure.ff.de iuſt.& iur.ꝙ ſtatutum prohibens fie
ri pacem cum homicida, non habeat locum in mandante.
¶Tertia fuit conſideratio Iaco.Butr.in l.non dubium C. de le
gib.cuius doctr.commendat Pau.de Caſt.in d.l.ſi per alium.ꝙ
aut ſtatutum loquitur per verbum denotans actum immedia
tum:vt quia dicit,ſi quis occiderit: & tunc non comprehen-
datur mandans:aut per verbum denotans actum mediatum,
puta quia dicit:ſi quis commiſerit homicidium: & tunc eadẽ
pœna debet puniri mandans:quia tunc mandans dicitur verè
commiſiſſe,& non interpretatiuè.¶Quarta fuit diſt.Bald. in l.
omnes populi,in 8.colum.de iuſti.& iur. Aut ſtatutum loquit̃
de indulgentia pœnę,& tunc fortius comprehendit mandan
tem.Aut loquitur de pœna imponenda.& tunc ſi pœna eſt re
gularis iuxta qualitatem delicti: & tunc etiam comprehendi-
tur mandans:aliter ſecus.& hoc vltimum etiam ſequitur Do.
* Abb.in d.c.mulieres.¶Quinta,& vlt.*eſt theorica Bar. & commu-*
d *nis*, [d] quòd aut ſtatutum loquitur in rem: puta quia dicat,pro
homicidio,vel pro vulnere imponatur talis pœna:& tale ſta-
tutum comprehendit etiam mandantem. Aut ſtatutum lo-
quitur in perſona;puta quia dicit,ſi quis fecerit homicidium:
tunc non comprehenditur mandans.Ita tenet Bart.hic,& ple-
nius in d.l.ſed ſi vnius.§.ſeruus.in l.hæc verba.ff. de adult. & in
l.aut qui aliter.§.fina.ff.quod vi aut clam.vbi dicit ſe illo anno
ita conſuluiſſe.Idem ſequitur Bal.in l.non ideo minus.in 7.qõ.
& ibidem Sali.C.de accuſ.Pet.de Anchar.in commen.c.cano.
ſtatuta.de conſti.58 col.in verſ.ſi.ſtatuto cauetur,quòd quicũ-
que maleficium fecerit.D.Abb.in d.c.mulieres.Ang.in l.patrẽ
qui.ĩ.de his,quæ in frau.credi.Bar.in d.l. ſi is qui pro emptore.
in 19.col.Ang.de Are.in tract. malefic. in ver. & Sempronium
mandatorẽ.de quo etiam per Bald.Ang.& Imo.in l. ſi ſeruum.
§.prætor.ff.de acqui.hæred.Bal.in l.tranſigere.C.de tranſact. &
in l.peremptorias.in 6.colum.C.ſent.reſcin.non poſ.& in l. nõ
dubium.in 2.colum.C.de leg.Imo.in l.Gallus.§. & quid ſi tan-
tum.ff.de lib.& poſth.Flo.in l.ita vulneratus. ff. ad l. Aquil. Ex
iſtis apparet,quòd falſa eſt deciſio Bar.in d.l.quemadmodum.
Aut ſaltem reſtringi debet,quando ſtatutum loquitur in rem,
vide etiam latè per Dom.Vinc.de Palliotis inter conſilia Do.
37 Alex.in conſi.(*non reperitur*)incip.viſa quadam conſti. † Adde
etiam,quòd quando ſtatutum puniret perſonaliter facientẽ,
tunc nunquam continetur mandans.gl.eſt no.in cle. 1. in ver-
bo,publicè.de vita,& hone.cler.quam reputat ſing.Do.Abb.
in d.c.mulieres.Facit quod vult Bald.in c.1.§.iniuria. circa fin.
de pace iur. fir. quando ſtatutum punit occidentem proprijs
manib.Facit l.1.§.ne autem.in verſ.ſuis manib.C.de cadu. tol.
Facit iſte tex.in ver.ſuis manib.fecit.iunctis ſeq.Facit quod no.
Bar.in l.per hanc.in verſic.per ſuam manum. C. de erog.mili.
38 ano.lib.12.¶†Decimò no.in ver.ſed ſi alius,prout etiam nota.
glo.quòd licèt non ſit in dolo mandatarius: tamen mandans
tenetur.& ad hoc ſingu.vide Bar.in l.non ſolum.§.ſi mandato.
in 1.colum.in fin.ff.de iniur.& Bal.in l.non ideo minus. in 5.co
lum.C.de accuſ.Contra quod opponit glo.& bene ſoluit de-
clarando ſolutionem,vt per Barto.hic,qui dum dicit furtum
eſſe maleficium nominatum:dic vt dicam in l.ſeq.aliter tamẽ
39 ſoluit iſta contraria glo.Albe.hic in 3.colum.¶†Vlti.no.in ver
ſicu.fin:regulam,quòd quando plures delinquunt,quilibet te-
netur inſolidum ad pęnam, & ſolutio vnius non liberat alios,
dę quo vide Albe.hic,& in l.ideo.& Bar.in l.fi.ff. de Sica. & in
l.ſemper.

ADDITIONES.

a ¶Lex puniens.Adde Card.Zab.in c.conſtitutus.in 14.q.de conſuet. Alber. de
Roſ.in 4.par.ſtat.q. 56.

b ¶De iure can.Adde gl.in verbo.totam.in c.fac.de ſent.excom.Abb.in c.cum
ſit generale.in 4.col.de foro compe.

c ¶ Bono. & hanc opinionem vt ſit interpretatiuè, & ideo ſtatutum loquens
de faciente, locum non habet in mandante,teſte Alexand.qui dicit commu-
nem conſi.65.colum.pen.in fin.lib.4.& fac.quæ ſcribit Oſaſc.deciſ.67.num.
10.& ſeq. MASVER.

d ¶Et pulchrè etiam diſtinguit Dec.in reg.l.is damnum dat.nu.3.& num.6.vbi
Cagnol.de reg.iur.Catel.ver.mandans homicid.Iaſ.in §.pęnales.inſti.de act.
Cur.in l.3.§.ſi procurator.ff.quod quiſq; iur.& quid ſi mandatarius alteri mã
det,qui perpetrauit homicidium,quis ſit puniendus,vide tex. in l.ſi ego. ff.quod
vi aut clam.vbi Doc.in apoſtil.Bar.in l.hæc verba.ff.de adult. MASVER.

l. semper. §. si in sepulchro. ff. quod vi aut clam. cum concord. vt hic per Alex. Fallit in pluribus officialibus per l. si multi. ff.
40 publ. secundum Bald. hic in fin. ¶ † Glo. in verbo perpetuæ, diuidit in tres partes. Primo timore 2rij exponit text. ppetuę, id est generalis. eo quia nihil est sub sole perpetuum. l. eum debere columnam. ff. de ser. vr. præd. Multis enim modis capitur ista dictio perpetuò, vt per gl. in l. 1. ff. pro socio. In 2. parte ibi, edicta enim. declarat tex. vt procedat in edictis generalibus. In 3. ibi, sed an & hæc sententia. format quæstionem, & respondet. Adde in 2. parte glo. quòd ista l. secundum Barto. & Doctor. generalius procedit in omnibus, quæ proponuntur in albo publico prætoris. Per hoc infert Barto. duo. Primum, quòd ista lex habet locum in corrumpente libros positos in archiuis publi. Idem tenet Ang. in l. familia. §. eod. Specu. & Ioan. Andr. in titu. de dolo, & contuma. §. restat. versic. 1. cum sequen. & communiter alij. excepto Fulg. hic, per vnum fundamentum, cui Dom. Alexan. respondet; sed tu caue cùm tales libri non pro-
41 ponantur in albo prætoris: & sic non conueniant verba, consequens est, quòd nec dispositio legis conueniat. l. quod constitutum. ff. de milit. testam. Facit, quod vult Ioan. Fab. in §. pœnales. 4. colum. Institu. de actio. vbi tenet, quòd corrumpens statuta Episcopi, vel capituli reposita in scrinijs publicis ecclesiæ, vel statuta consulum in libris publicis, non incidit in pœnam huius edicti. Secundò inferunt Bart. & alij, quod corrumpens imaginem depictam in loco publico, incidit in pœnam huius edicti. Tu limita quando talis imago esset depicta in vituperium alicuius proditoris. Ea autem, quæ depicta sunt in laudem, & gloriam alicuius, eo proditionem faciente, debent destrui. text. est not. in l. eorum. & ibi Barto. ff. de pœn. Facit l. 3. C. de offic. recto, prouinciæ. ¶ In vlt. parte glo. dic, quòd ista gl. * *communiter reprobatur*: ex quo edictum prætoris specialiter excipit hunc casum, vt patet in hoc tex. in versi. non quidem, prout res incidit. & ita etiam reprobat Ioan. Andr. in addi. Specul. in titu. de citatione. §. sequitur. in versic. not. Et de pœna criminali corrumpentis instrumenta publica, vide in l. qui tabulas. ff. ad l. Iul. pecu. ¶ Glos. in verb. quingentorum. quæ dicit alias quinquaginta. Ista secunda tanquam mitior videtur tenenda secundum Cyn. Albe. Bald. & Moder. hic. Et dum gloss. subdit, quòd ista pœna applicetur actori, hinc Angel. & Alexand. hic
42 examināt de † pœna, cui debeat in dubio applicari, an parti, vel
a fisco, [a] post Barto. in l. Agraria. & ibi glos. ff. de termino moto. vide per eos, & Bald. in l. vnica. C. de his, quæ pœnæ nomine. & in l. si ecclesiæ venerabilis. C. de episcop. & cleri. Latè Salic. in l. mulctarum. C. de modo mulct. Quid autem in pœnis conuentionalibus cui applicentur, ponit Bald. in l. si quis maior. C. de transact. Ioan. Andr. in regu. bona fides. in mer. Quid in pœnis ex vltima volntate? Est vtilis quæstio. Pone, testator grauat filios, vt bene tractent vxorem, matrem eorum: alias priuat eos hæreditate: cui applicabitur ista hæreditas, si filij priuentur ex mala tractatione? Ponit Barto. in l. vxorem. §. hæres. ff. de leg. 3. & in l. paterfam. vbi Angel. Imo. & Moder. ff. de hær. institu. Bal. in Authen. cui relictum. C. de indi. vidu. tol. in l. vnica. in 12. colum. C. de his, quæ pœnæ nomine. Iaco. de Bel. in §. quæ vero. in Auth. de nup. Pet. de Anch. & Imo. in c. si heredes. de testam. D. Alexan. in consi. 130. incip. opportunè considera- tis. in fin. colum.

A D D I T I O.

a ¶ An parti vel fisco. Adde Flo. in l. 1. in §. hoc autem. in fi. ff. de his, qui deie. vel effu. Bar. in l. 1. C. de ven. rer. fi. lib. 10. Sali. in l. 3. C. ad leg. Fal. Ang. de Aret. in trac. malefic. in verb. dandis, vel soluen.

S V M M A R I V M.

1 *Dictio quemadmodum, denotat similitudinem facti, & non iuris.*
2 *Quando factum dicatur vnum, & non plura.*
3 *Quæ dicantur delicta nominata, & quæ innominata.*
4 *Lex, vel statutum loquens per dictionem, si quis, comprehendit non solum singularem personam, sed etiam vniuersitatem.*
5 *Quæ est differentia inter damnum, & furtum.*
6 *Si familia vnius domini committat furtum, dominus soluendo pro vno liberatur quo ad alios.*

L E X V I I I.

SI familia. Summa, vt per Barto. vel clarius. Vbi facta sunt plura, & plura reputantur ex iuris dispositione, non sufficit vna pœna: secus si sunt plura facta, & reputantur vt vnum. h. d. secundum Ang. & ista lex non est alibi in iure secundum Barto. hic in duobus locis. & est satis difficilis. Diuide istam l. in 5. partes. Primò ponitur differentia inter edictum positum in tit. ff. si familia furtum fecisse dicatur. vbi plures serui vnius familiæ committentes furtum non faciunt dominum teneri, nisi ad vnam pœnam: ac si vnus liber commisisset: & plures serui corrumpentes album prætoris vbi dominus punitur pro quolibet seruo. In secundo ibi, fortasse. assignantur duę rationes, quas debes simul iungere. Prima, quia quando corrūpitur album prætoris, lęditur maiestas publica, & sic agitur de vindicta publica, secus in furto, vbi agitur de interesse priua. Et ista ratio clara est. Secunda ratio est, quia corrumpere albū prætoris est delictum innominatum: ergo attenduntur facta, q̄ cùm plura sint, plura vtique delicta resultant, sed cùm furtum sit delictum nominatum, attenditur nomen. vnum ergo fa-
1 ctum censetur, & pro vna familia punitur. † In 3. ibi, quemadmodum. ponitur similitudo. Sed caue ne tex. te decipiat: quia tex. facit similitudinem quo ad factum: quia sicut quando plures serui corrumpunt album prætoris, censentur plura facta, ita quando plures serui iniuriam, vel damnum dederunt, & sic bona est similitudo quantum ad factum, sed non quātum ad ius: quia in primo casu cùm agatur de vindicta publica, dominus punitur pro quolibet seruo, sed non in alio casu. & ita declarat glo. in versic. vnum, secundum intellectum Io. qui est verus. Et sic habes, quod dictio, quemadmodum, denotat similitudinem facti, & non iuris. & quot modis capiatur in iure declarat Barto. in rub. ff. soluto matrim. in pen. col. Bal. in l. in suis. ff. de liber. & posthum. In 4. ibi. Octauenus. refertur opin. Octaueni contraria prædictis. In 5. ibi, sed hoc potest dici. saluatur
a eius opin. vno casu. [a] ¶ † Pro clara intelligentia tex. [b] necessa-
2 riò intelligendum est, quando factum dicatur vnum, & quan-
b do plura, cùm text. velit, quòd si plures serui vnius domini cōmittant furtum, censetur vnum factum, & vna pœna locum habet: sed si iniuriam vel damnum dederit, vel corruperint album prætoris, censentur diuersa facta. Dic, quòd quando maleficium est nominatum, quo casu attenditur nomen delicti. certè familia tenetur pro vno, cùm vnum sit delictum, sed q̄n delictum est innominatum, quo casu non potest attendi nomen delicti, sed attendendum sit factum, & facta sunt plura,
3 dominus tenetur pro quolibet ad pœnam. ¶ † Videndum est, ergo quæ dicantur delicta nominata, & quæ innominata. Bar. latius in l. nunquam plura. in 2. col. ff. de publ. iud. & in l. 1. in 2. col. ff. ad Turpil. & in l. 1. §. vnde quæritur. ff. de pub. & in l. Sena tus. ff. de accus. voluit declarare. Tu dic clarius, quòd quemadmodum in contractib. illi dicuntur contractus nominati, q̄ habent nomen speciale, qui autem remanent in nomine 2ctus, & sic facti dicuntur innominati. l. iurisgentium. in princ. ff. de pac. gl. & Doct. in rub. C. de rer. permu. declarat Bal. in rub. extra de trāsl. in vlt. col. qui ēt dicit, quòd est reperire distractū nominatum, quando liberatio fit per acceptilationem: & distractum innominatum, quando fit pacto nudo. l. vbi pactum. C. de transac. Ita eo. modo arguendo à contractib. ad delicta. l. omnem. ff. de iudi. illa dicuntur delicta nominata. quæ habent à iure nomen speciale: vt est furtum, homicidium, adulteriū, & similia. Illa verò delicta, quæ nomen iuris non habent, sed meri facti, sicut ipsum factum sonat: vt est hic corrumpere album prætoris, vel dare damnum iniuria, censentur delicta innominata: & 9ñr dum in eis non possit attendi nisi factum, & facta sint diuersa, certè tot censentur delicta, quot personæ: & 9ñr tot diuersæ pœnæ succedunt, vbi de vindicta publica agit. Et si dicis, s̄m hoc iniuria erit delictum nominatum, cùm habeat nomē speciale, & 9ñr si plures serui committant iniuriā, debebit iudicari vnum delictum, & tamen 2rium dr̄ in text. s̄m verum intellectum gl. respondet Bar. q̄ ideo iniuria est delictum innominatum: eo quia edictum, & lex Corn. de iniurijs sonant in factum. sed certè istud nihil est. Tu dic melius sicut in 2ctibus, q̄n contractus habet nomen generis, vt est permutatio, censetur innominatus s̄m glo. & Doc. in rub. C. de rerum permu. ita iniuria habet nomen generis, vt dicit tex. insti. de iniur. in prin. continet enim omne delictum: quia quicquid non
4 iure fit, est iniuria, vt ibi. ¶ † Not. ex ista l. [c] iuncta l. si quis id, q̄d.
c sup. eo. q̄ lex, vel statutum loquens per dictionem, si quis, [d] cō-
d prehendit non solùm singularem personam, sed etiam vniuersitatem, vt hic, vbi comprehēdit familiam seruorum, 2 doctr. Bal. in l. omnes populi, de iust. et iu. quam reprobaui per plures alios tex. in l. si quis maior. C. de transac. et induxi ad q̄onē mihi tunc occurrentem: an illa l. si quis maior, loquens per dictionē si

A D D I T I O N E S.

a ¶ Vno casu. Vide Bal. in l. quicunque. col. 1. & 3. C. de ser. fug. PVRPV.
b ¶ Textus. Istum tex. dum loquitur de maiestate, no. Bal. lib. 1. consi. 69. inci. licèt eleganter. 1. col. PVRPV.
c ¶ Ista lege. Vide eum in l. fi. C. de pac. quæ addo ibi. & Bart. in l. 1. ff. de verbor. signifi. PVRPV.
d ¶ Per dictionem si quis. Adde Raph. Fulg. in consi. 47. Ser Michael contra Ser Stephanum.

5 ſi quis,habeat locum in vniuerſitate,ibi videas.¶†Secundò põ
dera iſtum tex. dum ponit vt diuerſa furtum,& damnum. &
tex.in l.quantæ.in prin.ff.de pub.& in l.2.in prin.& §.ſi quis ho
mines.ff.vi bonorũ rapt.Nam facit pro eo, quod tota die oc-
a currit.Statutum eſt per totam Italiam,ꝙ de damno [a] dato ſte
tur iuřo damnum paſſi.Aliquis accuſat Titiũ, ꝙ de vinea ſua
exportauit ligna,& iurat,ꝙ damnum ſibi datum eſt in centũ
ducatos,an poſſit vigore ſtatuti? & certè iſta iura probant, ꝙ
non,cùm diuerſum ſit damnum,& furtum:& ita no.Bal.in l.ſi
ſeruus ſeruum.§.ſi oliuam.ff.ad l.Aquil.vbi no.per illum tex.ꝙ
aliud eſt damnum,aliud furtum : quia damnum eſt cum rei
corruptione:furtum cum amotione.& hoc dicit no.pp ſtatu-
ta,quæ dant certam formam in damnis datis.Idem expreſſius
tenet Bal.in l.nauta.§.1.ff.nau.cau.ſta. vbi per illum tex. deter-
nat,ꝙ ſtante ſtatuto , ꝙ de damno dato credať iuřo damnum
paſſi,non idem erit in furto.Et per hoc infert,ꝙ ſi aliquis in vi-
nea mea non inciderit arbores,ſed inciſas exportauit,& ſic nõ
dedit damnum,ſed furtum commiſit,non habebit locum di-
ctum ſtatutum.& ſic non ſtabitur iuramento accuſatoris,niſi
probato furto.iuxta l.ſi qñ.C.vnde vi.c.fi.quod met.cau.Idẽ,&
latius tenet Bal.in l.ait prætor.in prin.ff.de iureiu.D.Alex.in l.2.
ff.de dam.infec.& in conſ.168.in 2.vol.inci.requiſitus.in 1. & 2.
col.Bene facit gl.ad hoc valde no.in l.prætor.§.hoc edictum.in
ver.& alijs.ff.de dam.infec.quæ dicit, ꝙ furtum nõ eſt propriè
damnum,ſed impropriè,ergo non cadit in ſtatutis,in quib.ver
ba debent propriè intelligi:vt iurib.vulgarib.Ad idem bene fa-
cit:quia actio l.Aquiliæ,quæ competit pro damno iniuria da-
to.Inſti.ad l.Aquil.in prin.non tamen competit pro furto. d.l.
ſi ſeruus.§.ſi quis de man.& §.ſi oliuam. Caue tñ cùm damnũ
ſit diminutio patrimonij.l.2.ff.de dam.infec. certè qui ligna ex
6 portauit de vinea,quis non incidit,dř damnum dediſſe.¶†Ter
tiò no.ex hoc tex.ꝙ ſi familia vnius dñi commiſerit furtũ,do-
minus ſoluendo pro vno,liberatur quo ad alios. Limita rrib.
modis ex diſt.Bar.hic,& in l.1.ff.ſi fam.fur.fe. di. Primò proce-
dit in familia ſeruorum:ſecus ſi famuli eſſent liberi. Secundò
procedit qñ familia furtum facit dño ignorante:ſecus ſi ſcien-
te:quia tunc ceſſat beneficium dandi ſeruum pro noxa.& tũc
dñs tenetur pro vnoquoque.d.l.1.in princ. Tertiò procedit,qñ
illi ſerui tpe commiſſi furti erant ſub vno dño, ſi autem ſub
diuerſis,licèt poſtea ſint effecti de familia vnius , ſecus. l. quod
dat.§.fi.ff.de nox.Quartò vltra eum limita, quando ſub diuer-
ſa qualitate:quia aliqui ſerui fecerunt furtum manifeſtum: eo
quia ſunt deprehenſi:alij furtum non manifeſtum.tex. eſt not.
in l.ſi quis quid perferẽdum.§.1.ff.de fur.quem ibi Ang.ad hoc
reputat perpetuò no. ¶ Quintò,qñ cõi voluntate & conſilio
furtum fecerunt:ſecus ſi vnuſquiſque propria voluntate. text.
eſt in l.ſemper.§.ſi in ſepulchro.ff.quod vi aut clam.qui eſt ad
hoc ſing.ſm Bar.ibi.& quõ cognoſcatur iſtud,declarat ibi glo.
in ver.ſuperiorem,quæ eſt ad hoc bene no.ſm Ang.ibi.¶ Sex-
tò limita,qñ ageretur ad vindictam publicam,punitio vnius
alios non liberaret.& hoc ne delicta remaneant impunita.l.ita
vulneratus.ff.ad l.Aquil.ſm Bar.& Ang.in d.l.1.ff.ſi fam.fur. fe.
di.& Fulg.qui mouet ratione prædicta.ſed caue,quia Bart. hic
in ſummario,& in diſt.ſua vult ꝯrium,& expreſſius. D.Alexã.
hic,& multum ſtringit iſte tex.in fin. vbi quando delictum eſt
vnum,dato ꝙ agatur ad vindictam pub.tamen vna pœna ſuf-
ficit.ſed cogita,quia Bar.non vř contrariũ bene formaſſe. Nã
dum quærit,quid ſi pro furto agitur ad vindictam publicam,
non vř apertè decidere.Et conſidera illum tex.qui vř refragari
ad doctr.quam ſuperius dedi,qñ delicta dicantur nominata,&
qñ non.Vltra prædicta,qñ dicatur vnum delictum,& quando
plura,ponit latè Bal.hic in 2.lec.& aliquid Pau.de Caſtr. hic in
fi.& vide tex.in l.vulgaris.in prin.vbi gl.& Bar.in l.inficiando.§.
infans.ff.de fur.¶Glo.in ver.vnum.diuiditur in tres partes. Pri-
mò infert vnum ex tex.In 2.opp.ꝯ tex.& dupliciter ſoluit.Pri-
ma ſolutio eſt in ſe vera : ſed quia nimium reſtringit tex. tene
* ſolu.Ioannis,*quæ vera eſt,& communis*. In 3.etiam oppo. contra
* tex.& dupliciter ſoluit.*communiter tenetur 2.ſolutio*.ſed mihi plus
placet 2.ſol.glo.poſita in l. contraria. ſecundum quam illa lex
concordat cum iſta. Iaſon de Mayno Paduæ legens.

ADDITIO.

a ¶Quod de damno.Adde Inſti.ad l.Aquil.in prin.

SVMMARIVM.

1 *Ius dicere quis non debet in cauſa propria.*
2 *Iudex ſicut quis eſſe non poteſt in cauſa propria, ita nec poteſt eſſe arbiter.*
3 *Si poteſtati aliquis daret alapam, poteſt Poteſtas eum facere decapitari.*
4 *Leges tranſgredi licitum eſt propter atrocitatem delicti, & hoc habet tantum locum in ſupremis iudicibus:vt principibus.nu.5.*
6 *Ius dicere in cauſa ſuorum an quis debeat.*
7 *Sententia lata per iudicem ſuſpectũ ſuſpitione iuris, eſt ipſo iure nulla, etiam ſi non fuerit per partem recuſatus.*
8 *Verbum debet,neceſſitatem importat.*
9 *Comes Palatinus poteſt legitimare filium ſuum naturalem coram ſeipſo,& filium fratris ſui,vel alterius.*
10 *Epiſcopus poteſt eſſe iudex in cauſa eccleſiæ ſuæ.*

LEX X.

1 Qvi iuriſdictioni. † Nota ex iſta l. duas regulas.Pri
a ma eſt,ꝙ quis non debet ius dicere in cã propria: [a]
vt hic,& in toto tit.C.ne quis in cauſa propria. non
ſolum in cã ciuili,ſed etiam criminali.l.lex Corn.in princ.ff.de
2 iniur.¶†Amplia iſtam regulam,ꝙ ſicut quis non poteſt eſſe iu
b dex in cauſa propria, [b] ita nec poteſt eſſe arbiter. [c] tex.eſt not.
c in l.pe.ff.de arbi.Facit regula.l.1.ff. eo. quod eſt verum vt arbi-
ter,ſed bene vt arbitrator.l.ſi libertus.ff.de ope.lib.Sicut etiam
valet compromiſſum factum in venditorem,quando res ven
dita euincitur ab emptore,ſecundum Spec.in titu.de arbi.§.1.
ver.ſed nunquid in venditore. Similiter non valet cõſuetudo,
quòd offendens ponat ſe in manibus inimici , & patiatur ab
eo læſionem corporalem eius arbitrio,tex.eſt.in c.contingit.de
ſent.excom.per quem tex.Bar.reprehendit conſuetudinem ci-
uitatis Piſanæ in l.1.§.vſque adeo.in fin.ff.de iniur.licèt, vt dicit
Ludo.Rom.hic in fi.ille tex.prohibeat talem conſuetudinem,
3 quo ad clericos tantum.†Per iſtam regulã limita dictum ſing.
Bal.in c.1.§.iniuria.in prin.de pace iur.fir.vbi tenet, quòd ſi ali-
quis daret alapam Poteſtati,poſſet Poteſtas eum facere deca-
pitari,per duo fundamenta,de quibus ibi per eum. Poſito,ꝙ
ſit verum,intellige ſanè,quòd tamen ipſe Poteſtas paſſus talẽ
iniuriam perſonalem non poſſet facere eum decapitari, ne ſit
iudex in cauſa propria : ſed deberet remittere ad ſuperiorem,
c.dilectus.vbi Inno.& D.Abb.in 2.no.extra,de pœn.& ipſemet
Bal.in l.1.ne quis in ſua cauſa.& eſt glo. ord.2.q.7.c.ſi quis erga.
in gl.fi.Facit,quod vult Spe.in tit.de iudi.deleg.§.ſequitur vide
re quid ſit offi.iudi.in fi.prin.quòd ſi aliquis iudici delegato in-
tulerit iniuriam perſonalem,non poſſit ipſe eum punire , ſed
debet remittere ad ſuperiorem.Ita tene,quicquid dicat Nico.
de Neap.in lec.Bar.in l.Spadonem.§.ſi ciuitatis. per illum text.
ff.de excuſ.tut.Limita tamen,quando iniuria eſſet notoriè , &
publicè ſub populi præſentia illata Poteſtati:tunc ipſemet Po
teſtas poſſet eum punire,ſecundum Inn.in c. ex parte. de verb.
ſig.quod procederet ſecundum D.Ant.& Abb.ibi,quando pœ
na eſſet limitata à iure:ſecus quando eſſet arbitraria,vt in caſu
iſto.Idem tenet D.Abb.in c.1.de clerico maledico.Faciunt quę
dicam.ĩ.in ſeq.regula in 7.fallen.Pro deciſi.tamen Bald. in d.§.
iniuria.facit,quod dicit ipſe in l.fin. in fi. ff.de rerũ diuiſi.quam-
uis multum dubitem,quia vtrunque fundamentum Bald. ibi
videtur falſum.Nam primò mouebatur Bal. quia ſecundum
eum,in arbitris vbi certa pœna non eſt in contrarium,licitum
eſt arbitro propter atrocitatem delicti vſq; ad mortem inclu-
ſiuè ſe extendere, per gl.ſing.in §.in ſumma. Inſti. de iniur. Se-
cundò mouetur Bal.quia propter atrocitatem delicti licitum
4 eſt leges tranſgredi.†Nam ego dico,ꝙ in primis gloſ. in d. §.in
* ſumma.*eſt communiter reprobata*,per tex.no.in l.1.ff.de furib.bal
nea.quem ad hoc ibi ponderauit Old. & illum tex. pro ſingu-
lari ad hoc no.Card.in c.ex literis. de conſti. & ibi Imo. qui re-
probat illam gl. Idem Imo.in l.2.ff.de pub.iudi.& in contrariũ
eſt alia gl.ſolennis in c.inquiſitionis.in verbo,alioqui.de accuſ.
vbi Imo.& D.Alex.in conſi.111.inci.ponderatis verbis inquiſi-
5 tionis.in pen.& vlt.col.in 1.vol.†Eodem modo ſecundum fun
damentum Bal.non eſt bonum,dum dicit, ꝙ propter grauita
tem delicti licitum eſt leges tranſgredi,per dictũ Inno.in c.1.de
ꝯſti.Nam illud dictum Inn.non habet locum niſi in ſupremis
iudicib.vt in principibus,vt ſing.limitat Bal.in Auth.hodie. C.
de iudi.& in l.1.C.de preci. impe. offer. cum multis concord.
quas ibi dedi.Iſta regula limitatur 19.modis per Spe.in titu.de
actore.in ver.Item,quòd vult propria auctoritate, per Inno.&
alios

ADDITIONES.

a ¶Cauſa propria.Ad hanc regulam vide multas limitationes , & ampliat. per Pan.in c.cum veniſſent.col.2.& ſeq.de iu.Ratio ponitur per eundem in c. 3. col.6.de proba.Ampliat ad Epiſcopum in c.poſt ceſſionem.8.colum.de probatio. PVRPV.

b ¶Iudex in cauſa propria.Adde l.1.C.ne quis in ſua cauſa.Bar.in l.proximè. ff. de his,quæ in teſta.dele.

c ¶Nec poteſt eſſe arbiter.Adde Spe.in tit.de arbi.in §.8.in c.cum veniſſent.in pe.col.de iudi.c.cum olim.in pe.col.de præſcr.Old.conſi.156.inci. primum de quo quæritur.

aſios in c.ex parte.de ver.ſig.per Cy.in l.vnica.C ne quis in ſua
cauſa.& plures fallen.ad iſtam regulam enumerat Lud.Rom.
6 in l.ſi vero.§.de viro.in 41.fal.ſol.ma. ¶†Secunda regula huius
text.eſt, ꝙ quis non debet ius dicere in cauſa ſuorum. Et facit
tex.in c.poſtremo.vbi Doc.de appel.& 3.q.7.c.tua.verſ.cogni-
tores.Iſta regula procedit vſque ad decimum gradum cogna-
tionis,vſque ad quem permittitur ſucceſſio,ſm Bar. Angel.&
Mod.hic,& Bar.in l.qui teſtamento.§. quod autem, in vlt. col.
ff.de teſta.gl.& Doc.in d.c.poſtremo.& in c.inſinuante. de off.
deleg.vbi etiam Card.& Imo. ponunt,quid de conſanguineo
conſanguinei.Facit quod dicit Bar.in l. ſciendum. per illū text.
ff.de legationib.& vide qđ vult glo.not.in l.1.§.cum patronus.
in verbo,cum inimicis.ff.de off.præfec.vr.no.Bal. in l. vnica.C.
ſi rector prouin. Ad iſtam regulam vide Spec.in tit.de iud. de-
leg.§.ſupereſt.per totum.§.præſertim in ver. Item ſi eſt mari-
a tus.Limita iſtam regulam procedere ſi opponatur à parte:[a]
aliàs ſi non opponatur,poteſt eſſe iudex: quia partes non op-
ponendo intelliguntur tacitè conſentire,& prorogare eius iu-
riſdictionem,quæ aliàs poterat declinari,in l.in priuatis.in ver.
habere poteſt.alleg.in gl.ſecundum Alb.in fi.Fulgoſ.& Pau.de
Caſt.& plenius.D.Alex.Io.And.in d.c.poſtremo. vbi Do. Ant.
limitat in cauſa criminali.Arch.in c.ſtatutum.§.1.de reſcr.in 6.
* Do.Card.in cle.quia contingit.de relig.do. *Et iſtud cōiter tenetur.*
Sed tu aduerte,ꝙ D.Ant.de But.in d.c.dilecti.de appel.tenet,ꝙ
nullo modo valet ſententia in cauſa propria,vel filiorum, ēt
7 ſi non opponatur exceptio.†Facit doctr.no.Bal.in l.eos.in 2.co
lum.C.de appel.ꝙ ſententia lata per iudicem ſuſpectum ſuſpi
cione iuris eſt ipſo iure nulla,etiam ſi per partem non fuerit re
cuſatus,& ponit exemplum ſecundum gloſſ.ibi in iudice, qui
tulit ſententiam in cauſa principali:quia ſi in cauſa appellatio-
nis eidem fiat commiſſio per ſuperiorem: ex quo ius facit eū
ſuſpectum,non valebit ſnīa,ēt ſi non recuſet:ſed ita eſt in iſta.
l.vbi eſt ſuſpicio iuris,vt hic tex.Facit l.2.cum gl.ff.in ius vocā.
8 vt eant.& l.propter inſidias.C.qui accuſ.non poſſunt.† Ad idē
b facit tex.in verſi.non debet. Nam verbum debet,[b] neceſſitatē
importat.glo.in cle.attendentes.in ver.debeant, de ſta. monac.
præcipuè quando præcedit negatiua. ſecundum Bar. in repet.
l.3.in 1.col.C.de pig.¶Iſta regula procedit in ordinario: ſecus
eſt in delegato,vt hic in gl.1.vbi dicet.¶Tertiò iſta regula pro
cedit in eo,qui agit:ſecus ſi conuenìatur.Ita probat tex.in l.lex
Corn.in prin.in ver.ei qui agit.ff.de iniu.Facit bene regula Bar.
in l.de pupillo.§.ſeruo.ff.de oper. no. nunc.cum ſuis concord.
¶Quartò iſta regula procedit in iuriſdictione contentioſa: ſe-
cus eſt in voluntaria.l.ſi conſul.ff.de adopt. l. apud filium. ff.de
man.vind.Facit quod no.Arch.poſt gl. ibi in c.omnes. 30.q.1.
ꝙ ſacerdos poteſt abſoluere propriā concubinam, intelligen-
9 do tamen vt ibi per eum.¶†Pro iſta limit.bene facit qđ ſingu.
decidit Bal.in d.l.ſi conſul.in 4.q.ꝙ Comes Palatinus poteſt le
gitimare filium ſuum naturalem coram ſeipſo,& multo ma-
gis filium fratris ſui,vel alterius coniuncti. Sequitur & latius
Io.de Ana.in conſi.29.inci.viſa imperiali & apoſtolica legiti-
mandi poteſtate.Tu tamen in contrarium pondera tex. in c.
per venerabilem §.inſuper.qui filij ſint leg.& ibi glo.no.in ver.
regi gratiam.expreſsè dicit, quòd Rex non poteſt legitimare
filium ſuum,licèt poſſet alienos filios legitimare.Accedat,ꝙ in
tali legitimatione requiritur cauſæ cognitio.arg.l.ſi pater,in fi.
ff.de adop.& per illud,quod ſing.dicit Bal.in c. illud. de p̄ſum.
ergo videtur, ꝙ coram ipſo fieri poſſit. & ita reſpondetur ad
iura præalleg.ꝙ loquuntur in iuriſdictione voluntaria, in qua
non requiritur cauſæ cognitio.¶ Quintò fallit, quando actio
eſſet tempore peritura:tunc permittitur vſque ad litis conteſt.
l.Senatuſcon.ff.de offi.præſi.& hic in gl.fi.¶Sextò fallit in cau-
ſis viliſſimis,in quib.lex non ſuſpicatur,quòd debeat à recta iu
ſtitia declinare,d.l.Senatuſcon.in ver.quam parciſſimè.ſecun-
dum Ang.& Fulg.hic,quicquid teneat D.Alex. ¶Septimò fal
lit inter duos pariter coniunctos: quia par affectio ſuſpicionē
tollit.l.non ſolùm.§.denuò.& ibi Bar.no.ff.de ritu nup.Bart. &
alij hic in glo.Cano.in d.c.poſtremo.gl.3.q.5.c.1.Bar.in l.extra-
neo.§.de quæſtione.per illum tex. quem legit ſub lege repeti.
ff.de quæſtio.Facit quod no.vult Bar. in d. l. qui teſtamento. §.
quod autem.in pen.q vbi dicit,quòd licèt frater non poſſit eſ-
c ſe teſtis[c] pro fratre ſaltem in cauſa criminali:fallit niſi eſſet in-
ter ipſos fratres,pro quo eſt glo.in cap. conſanguinei. in verſi.
parentes.3.q.5.¶ Octauò fallit in officiali delinquente in offi-
cio,puta in notario,vel aſſeſſore:quia Poteſtas poteſt eum cō
demnare,nec ab eius ſententia appellatur.text.eſt not.in l.nul-
li.& ibi Barto.& Ang.C.quorum appel.non recip.Angel. Sali.
& Alexan.hic.Aliter tamen intellexit illum text.Specu.in titu.
de comp.iud.adi §.ſequitur.ver.Item not. & eſt canonizatus.
2.quæſt.6.cap.nulli. Tu vide Bartol. in l. ſi quis. ff. de pœn.vbi
plus tenet,quòd Poteſtas poteſt punire officialem ſuum, etiā
qui deliquit extra offic.quando delictum eſt notorium. Idem
tenet Dom.Anto.in c.ex parte decani.in 4.colum.de reſcr.Sed
iſtud no.limitat D.Abb.in c.propoſuit. in fi. de appel. quando
pœna eſt certa,& limitata à iure. Secus quando eſſet arbitra-
ria:tunc non poſſet punire,etiam quando delictum eſt noto-
rium:ſed debet ad ſuperiorem remittere.Facit quod dixi ſ. in
prima regula.¶Nonò fallit in caſu cap.1.de pœ. in 6. ¶Deci-
mò fallit,quando conſuetudo hoc induceret,ſecundum Doc.
in c.cum contingat.per gl.ibi,de foro comp. ſequitur ſimplici
ter D.Alex.hic.Tu allega tex.expreſſum in c. 1. de pœnis in 6.
10 cum glo.in ver.punire,in fi.¶† Vndecimò fallit in Epiſcopo,
d qui poteſt eſſe iudex[d] in cauſa eccleſiæ ſuæ.glo.eſt ordin. in c.
ſi quis erga.in glo.fi.2.q.7.& in c.cum veniſſent.de iudi.Innoc.
in c.noſti.de elect.& dicit Lud.Rom.hic pro hoc eſſe text.ex-
preſſum in cap.cum perſonæ.de priuil.in 6.qui mihi parum fa
e cit.[e] ¶Duodecimò quando Epiſcopus vendidit rem eccleſię,
& poſtea vult talem venditionem retractare: quia poteſt co-
ram eius vicario litem mouere. Et ſimiliter quando Epiſco-
pus vult mitti in poſſeſ. bonor. relictorum pauperibus,poteſt
per eius vicarium ſibi dari tenuta dictorum bonorum, ſecun-
dum Bald.in l.1.C.ne quis in ſua cauſa.& in l.ſi quis ad declinā
dam.C.de epiſ.& cle.quicquid teneat Inn.in c.ex parte.de ver.
ſigni. ¶Decimotertiò ſing.fallit, vbi perſona iudicis eſſet talis
qualitas,quòd omnis ſuſpicio veriſimiliter in eo ceſſaret: pu-
ta,quia eſſet religioſus ordinis Chartuſienſium,ita ſing.Specu.
in tit.de iudi.dele.§.ſupereſt.verſ.quid ſi non eſt cōſanguineus.
¶Pro iſta limit.adde 13 bona ſimilia,quæ poſui in Authen.iu-
f bemus.C.de iud.quæ etiam hic poſſent poni.[f] Vltra tamē ea
quę dixi in contrarium,vide illud quod not.Bal.(& nunquam
obliuiſcaris)in c.1.in fi.per illum tex.vt lit.pend.quòd ſubrepti
tia impetratio reſcripti non tenet, etiam ſi ſit ſanctus ille,qui
impetrauit:prout ibi in illo tex.erat bonus Thom.Cantuariē.
Vnde ex hoc infert ibi Bald. quòd propter meritum vitæ non
eſt recedendum à iuris diſpoſitione.& iſtud adde ad ea,quæ di
xi in dicta Authen.iubemus.¶In glo.1.ibi.hic in ordinario, ibi
* in delegato.Iſtam ſolu.approbant gloſſ. *& communiter Doct.hic.*
glo.in l.1.ff.de offic præto.gl.in l.quinetiam. ff.de arb. & quòd
iſta lex loquat̄ de ordinario, & ſic iſta ſolutio non ſit diuinati-
ua,facit iſte tex.in verſic.iuriſ.cùm appel.iuriſd. debeat intelli-
gi de ordinaria tanquam de potentiori,vt dixi in rub. ſup. eo.
Secundò facit iſte tex.in ver.præeſt.quòd non conuenit niſi or
dinario.l.1.§.fi.ff.de offic.eius.dictum fuit in l.more.ſupra eod.
Ratio diuerſitatis eſt ſecundum Doct. quia delegatus de iure
ciuili poteſt recuſari:ordinarius non.l.cum ſpecialis. in gloſ.1.
C.de iudi.& l.apertiſſimi cum Auth.ibi poſita: & ſic maius pe
riculum vertitur in ordinario quàm in delegato. Iſtam ratio-
nem reprobat Pau.& Dom.Alex.hic: quia etiam de iure ciui-
li ordinarius poteſt recuſari,quando ſubeſt talis cauſa, qualis
eſt hic.l.prætor.j.eod.ſed dic,quòd etiam tunc non recuſatur
in totum:ſed poteſt ei peti adiunctus.Auth. ſi verò contigerit.
C.de iudic. Ego ex alio reprobo iſtam rationem:quia attenta
hac ratione ſequeretur, quòd iſta l. procederet de iure canon.
cùm de iure can.poſſit recuſari,ſicut delegatus.c. legitima. de
app.in antiquis.ſed inter ius ciuile,& cano. non debet induci
diſcordia,vbi expreſsè non reperitur.c.cum expediat. de elec.
in 6.vnde tutior videtur ratio:quia delegatus poteſt quando-
cunque reuocari.l.iudicium ſoluitur. ff.de iudi. quod non eſt
in ordinario.l.pe.ff.de offi.præſi.¶In ead.glo.ibi, hic in crimi-
nalibus ibi in ciuilib.Iſtam ſolu.tenet glo.3.q.7.ver.item ſi cō
tra patrem.& in l.quinetiam.ff.de arbit.Spec.in tit.de iud.de-
leg.§.ſupereſt.in ver.Item ſi eſt maritus.D.Ant.in c. cum con-
tingat.in fi.de foro compe.& D.Alex. hic.Iſta ſolutio pōt eſſe
bona quantum ad d.l.in priuatis. Nam cùm dicat in priuatis,
innuit ſecus eſſe in criminalib.ſed non placet ad iſtum tex. q
nimium reſtringeretur, ſi ſolùm loqueretur in criminalibus.
¶In

ADDITIONES.

a ¶A parte.Adde,quòd hanc limitationem tenet idem Iaſ.in l.patre, col.ante-
pe.ver.20.facit.ſupra de his,qui ſunt ſui,vel alie.iur.
b ¶Verbum debet.Adde gl.in l.ſæpe audiui Cæſarē.ff.de off. præſid.& in l.ob-
ſeruare.Io.Cal.in c.intelleximus.de iu.Abb.in c.cum locum.de ſpon. in c.1.
de deſpon.impu.in c.fi.de his,quæ fiunt à præla.
c ¶Frater non poſſit eſſe teſtis.Adde Doc.in c.in literis.de teſt.& Ant. de But.
& Abb.in c.literas.de præſump.
d ¶Qui poteſt eſſe iudex.Adde Bar.in l.vni.C.ne quis in ſua cauſa.Inn. in c. ex
parte.de ver.ſig.
e ¶Parum facit.Adde aliam limitationem, quando deeſſet copia iudicis, qui
in breui non eſſet reuerſurus,ſecundum Alex.latè in l.1.§.nunciatio.col. 1.&
2.j.de no.ope.nunc. PVRPV.
f ¶Poni.Imò ibi hoc dicit in 2.col.& adde quòd iſtam limitationem ibi ponit,
& comprobat in l.ex quacunque.col.7.infra ſi quis in ius voc. PVRPV.

¶In eadem glo.ibi,vel dic,hic quando agit. Iſta ſol.eſt vera in
ſe,vt dixi in tex.in 7.fallen.ſed nimium reſtringit iſtam l.Vnde
quarto modo reſpondet Pau.de Caſ. ꝙ iſte tex. dicit non dẽt,
verum eſt ſi opponatur: ſed ſi pars non opponat, tunc poteſt
eſſe,vt dicit tex.in illa l.in priuatis.in ver.poteſt.dixi in tex. in fal
len.¶Gl.fi.diuiditur in tres partes.In prima declarat tex.In 2.ꝑ
viam fallentiæ remouet contrarium, vt eſt ibi, & huius legis
prohibitionem.In 3.allega.concord. vt eſt ibi, & facit ad hanc
l.dic,vt in ea.

S V M M A R I V M.

1 *In eodem libello poſſunt intentari contra unum plures actiones differentes numero,& ſpecie.*
2 *Validum eſt argumentum de contractibus ad delicta.*
3 *Cumulatio ſummarum non fit, quando agitur de excluſione iuriſdictionis.*
4 *Si ſtatutum dicit,quòd bannitus in centum poſſit occidi,non poterit occidi bannitus,qui ex vna cauſa eſt in quinquaginta,& ex alia in alijs quinquaginta.*
5 *Delicta alibi commiſſa,de quibus non poſſet hic cognoſci, tamen cumulantur,vt quis grauius puniatur.*
6 *Ad hoc,vt cognoſcatur iuriſdictio limitata alicuius iudicis,debet attendi tempus petitionis.*
7 *Cumulatio temporis an ſit facienda.*
8 *Si ſtatutum diſponat,quòd credatur libris mercatorum vſque ad ſummam 10. cum eorum iuramento, & mercator producit plures ſummas,tamen quęlibet non excedebat dicta decem, an debeat fieri cumulatio.*

LEX XI.

SI idem cum eodem. ¶Iſta tota lex ha
bet tres partes.In 1.loquitur, quando vni ꝯ eũdem
plures actiones cõpetebant. In 2. in §. ꝙ ſi mutuę.
loquitur,quando plures actiones diuerſis perſonis compete-
bat adinuicem.In 3.ibi,ſi vna actio.ponit de actionibus cõibus
eiſdemmet competentib.nec plures caſus poterant conſidera
ri.Cumulatio ſummarum diuerſarum ex diuerſis cauſis ab eo
dem actore petitarum non fit ad impediendum iuriſd.iudicis:
& petitiones mutuæ coram eodem iudice tractandæ ſunt, li-
cèt vna excedat iuriſd.iudicis.h.d.¶Dubium faciebat ſecundũ
Bal.Ang.& Mod. hic: quia omnes iſtæ ſummæ erant in eodẽ
libello cumulatæ:& ſic propter vnitatem libelli videbatur, ꝙ
deberet cenſeri vna ſumma.Contrarium tamen decidit: quia
quot ſunt ſummæ,tot debent cẽſeri libelli.in l.ſcire debemus.
1 in prin.& ibi An.ad hoc no.ff.de ver.ob.† Et ſic intelligẽdo tex.
iſto modo,vt ſit indubitabilis,hic erit tex.ſecundum Angel.&
a Mod.ꝙ in eodem libello a contra vnum poſſunt intentari plu
res actiones differentes & numero,& ſpecie,ꝯ Bart. in l.edita.
in 7.col.in 2.ſpecie cumulationis,vbi dixi.C.de eden. & ꝯ Bar.
2 eſt gl.in c.diſpendia.in ver.perſonales.de reſcr.in 6.†Confirmo
arguendo à contractib.ad delicta.l.omnem.ff.de iudi. Nam in
eodem libello quis poteſt accuſare alium de diuerſis delictis
differentibus ſpecie.c.peruenit.primo.& ibi Bal.ad hoc not.de
teſti.cog.vbi in eodem libello quis accuſatur de adult. & de ſi-
monia.Idem tenet Bal.in addi.Spe.in tit.de accuſ.§.1.Tamẽ ad
iſtum tex.poſſes dicere,ꝙ non ſtringit ꝯ Barto.intelligendo,qñ
3 eſſent plures actiones differẽtes numero,ſed nõ ſpecie.¶†Not.
ꝙ cumulatio ſummarum non fit, quando agitur de excluſio-
ne iuriſd.Ratio ſecundum Doc.quia iſtud cenſetur odioſum,
ſecus vbi eſſet fauorabile,vt eſt quando tractatur de conſeruã
do debito creditori.l.ſi plures.§.pe.& fi.ff.de pac.allegata in gl.
pro contraria,quam Doc.ita concordant. ¶Ex iſta communi
ſolu.plura poſſunt inferri.Primò tu potes inferre peregrinam
limitationem ad hunc tex.vt non procedat in iudice delega-
to:quia per iuriſdictionem delegatam impeditur iuriſd. ordi-
narij.c.ſtuduiſti.de offi.leg.c.ſanè.de offic. deleg.ergo cùm tra-
ctetur de iuriſd.ord.quæſita conſeruanda, & de excluſione de
legata,debebit fieri coaceruatio plurium ſummarum, per d.l.
ſi plures.§.fi.Secundò cõfirmatur,quia iuriſd.deleg.eſt odioſa,
& ſic multum reſtringenda,ſecundum gl.in cle.2.in gl. pen. de
offi.ordi.& in c.ſtatutum.§.ſancimus.in verſi. ſedis apoſtolicæ.
de reſcr.in 6.ergo eam excludi eſt fauorabile: ergo fieri debet
4 cumulatio.¶†Secundò ex iſta communi doctr.infertur,ſtante
b ſtatuto,ꝙ bannitus in centum b poſſit impunè occidi, ſi aliqs
ſit bannitus ex vna cauſa in quinquaginta, & ex alia cauſa in
aliis quinquaginta, non fit cumulatio, vt dicatur bannitus in
centum:quia eſt materia odioſa,gl. eſt ſing. in l. vbi fideiuſſor.
& ibi Bar.& alij.ff.de ſolu.Bar.in l.2.§.1.per illum tex.vbi etiam
Bal.& alij.ff.de condi.inſt.Bar.in l.ſi vnus. §. ſi cum mihi 10. ff.
de pact.Bal.in c.in omni negotio.de teſt.vbi reputat illam glo.
eſſe ad hoc valde ſolennem.Cano.in c.pe.de don.cum alijs cõ
* cor.hic ſignatis per D. Alexan. *& iſta eſt communis ſententia Doct.*
¶Contrarium tenet ſolus Lud.Ro.hic,per tex.in l.fi. §. qui ſę-
pius.ff.de abigeis.qui tex.fortiter ſtringit, iungendo principiũ
illius l.& §.quidam decem.ad quem text. non bene poteſt re-
ſponderi.Niſi dicas,vt per Alex.hic.Imò plus dicit Bar. in d.l.
vbi fideiuſſor. ꝙ ẽt ſi iudex in eadem ſñia cõdemnaſſet aliquẽ
in quinquaginta libras ex vna cã:puta vulnere,& ex alia ĩ quin
quaginta,puta ex inſultu,non fit coaceruatio. Nam non dici-
tur condemnatus in centum,per tex.no.in l.Lucius.§. qui ha-
bebat.ff.ad Treb.vbi etiã per Bar.quod intellige niſi ex eo. deli
cto eiuſdem temporis coaceruatio fieret, ſecundum Angel.
Pau.de Caſ.& Alex.hic,vide Bal.& alios in l.ſi plures.ff.de pac.
Ego pro iſta opin. Lud.ꝯ communem retorqueo in oppoſitũ
fundamentũ Docto.& dico,ꝙ non ſumus in materia odioſa,
imò fauorabili,& per conſequens fieri debet cumulatio,cùm
publico fauore inductum ſit,vt delicta puniantur.l. ita vulne-
ratus.ff.ad l.Aquil.& ſic expreſsè dicit Bar.in l. quemadmodũ.
circa med.C.de agr.& cenſi.lib.11.cum concor.quas dedi in l.
ſi quis id quod.ſ.eo.Secundò moueor:quia ſtatutum,ꝙ banni
tus poſſit impunè offendi,vel occidi eſt inductum ob publicã
vtilitatem,& ſic tale ſtatutum eſt fauorabile,ſm Bal.in l.vbi pa
ctum.in pe.col.in fi.vbi dixi.C.de tranſac.& expreſſius Bar. in
conſi.incip.ſtatuto caſtri plebis.ad fin. vbi dicit,ꝙ iſtud ſtatutũ
eſt inrroductum fauore reipub.& pro cõi quiete. Ideo cenſet
5 fauorabile,& extendendum.¶†Tertiò,quia delicta alibi com-
miſſa,de quibus non poſſet hic cognoſci,tamen cumulantur,
vt quis grauius puniatur.Ideo ſtante ſtatuto,ꝙ ſi aliquis in alie
no territorio commiſerit duo furta,de quib.non poſſet hic in
quiri,vel puniri,ſi poſtea committat hic aliud furtum, cumu-
lantur duo prima vt poſſit furca ſuſpendi.Ita tenet Barto.poſt
Dy.in l.ſi cui.§.fi.ad fi.per iura per eum alleg.ff.de accuſ. Ioan.
And.in addi.Spe.in tit.de fur.ſuper rub.Bal.in Auth.ſed nouo
iure.in 4.col.C.de ſer.fug.& in l.fi.in 3.q.ſ.eo.& in l. certum. ff.
ſi cer.pet.Sali.in l.ſeruos.in vlti.col. C.ad l.Iul.de vi.Pet.de An-
cha.in cle.1.de pœnis.& in regula,ſemel malus.Lud.Rom.hic,
quicquid dixerit Bal.in l.1.in 3.colu. C.de ædil.act.Imò fortius
tenet ſing.Bal.in Auth.qui ſemel.C.quomodo,& quando.in 6.
col.in ver.in gl.in paucis.ꝙ etiam ſi furta alibi commiſſa fuiſ-
ſent ibi punita,vel ſi eſſent præſcripta,adhuc cumularẽtur, vt
ſi faciat poſtea tertium,vigore ſtatuti furca ſuſpendatur.quod
eſt valde no.ſecundum eum.& ſequitur Pet.de Anch. in com
men.c.canonum ſtatuta.de conſti.in ver.format. Accedat,qđ
dicit Bal.in l.Grachus.C.de adult.Iſta videntur mihi ſtringere
ꝯ communem ſñiam: tamen ſi vis tenere cõem,potes reſpon
dere ad d.l. fina.§.qui ſæpius.ꝙ cum abigeus ſit, qui cauſa abi-
gendi ſtudium quaſi artem exercuit. vt inquit Iuriſconſ. in l.
1.§.1.ff.de abig.nec aliquis tex.præcisè requirat nu.10.Ideo tex.
in illo §. qui ſæpius. dicit vnũ, vel aliud pecus abegerit quaſi
ſtudium tunc,& artem exerceat. Tene tñ tex.fortiter. Ad alia
poſſes dicere, quòd procedant in bannitis occaſione delicti.
6 †Adde etiam dum Bar.Alb.& alij hic concludunt, ꝙ ſi in ci-
uitate iudex habeat iuriſdictionem limitatam ad certam ſum
mam,prout habebant defenſores ciuitatum vſque ad quin-
quaginta.l.1.C.de defen.ciui.attendi debet tempus petitionis,
dato ꝙ valor rei poſtea creuerit:aut cauſa per negationem ſit
aucta:& idem tenent Bal.& Ang.in §.fi.ſ.ea.l. vbi ponunt etiã
de alia.q.Bar.& Alb.hic.quãdo petitur aliquid annuũ pro om
nibus annis:& tunc quomodo cognoſcatur an ſit vnum, vel
plura,eſt tex.no.in l.Firmio.§.fi.& ibi Bar.& in l. ſi cum præfi-
nitione.in prin.ff.quando dies vſusfr.leg.ced.& no.Bal.in l.non
dubium.in fi.col.C.de teſta. Et quid ſi quis verè ſit creditor in
maiori ſumma,in qua iudex non eſt competens,& petat mi-
norem ſummam ad hoc,vt ſub illo iudice poſſit litigare? po-
nunt Bal.& Pau.de Caſt.hic.Et vide tex. vbi dicetur in l. cum
quædam.§.fi.ſ.eo.& tex.no.in §.& iudicare.in Auth. de defen.
7 ciu.quem pro ſingu.no.Lau.hic.¶† Dictum eſt de ſummis,an
cumulatio fieri debeat,quid in temporibus?Pone,ſtatutum di
ſponit,quòd qui ſteterit in carceribus per annum, debeat libe
rari amore Dei: aliquis ſtetit in carcerib.ꝑ ſex menſes: denuò
incarceratus ſtetit per alios ſex menſes, nunquid debeat fieri
cumulatio,vt dicatur ſtetiſſe per annum,& ſic locus ſit ſtatu-
to?Ang.hic,& Mod.tenent quòd non.& Angel.in l. quoties in
ſtipulationib.ff.de ver.obl.alleg.Spe.in tit. de ſtatu monach. §.
1.in ver.37.& Bar.in l.fin.§.quoties.per illum tex.ff.de publi.&
in l.necnon.§. ſi ſæpius.ff.ex quib.cauſ.maio. ponderat etiam
dictio-

A D D I T I O N E S.

a ¶In eodem libello.Adde Spe.in tit.de libel.ob.in §.fi.Doc.in c. 1.de lib. obl.
b ¶Bannitus in centum. Adde Bal.in l.ſancimus in §, ſi quis autem.el 1.C. de
do,Ang. & Mod.in l.ſi quis ſeparatim.in §.1.ff.de app.

a diſtionem per,[a] quæ denotat perfectionem l.vrbana.§. per-
noctare.ff.de ver.ſig.Tu potes tenere ꝯrium per doctr.Docto
rum hic.ſ.relatam:quia cũ hic tractetur de liberatione amo-
re Dei,& ſic de materia fauorabili,debet fieri coaceruatio tẽ
porum,ſicut fit & ſummarum,vt prædixi arguendo de re ad
re ad tempus.l.miles ita hæredem.in princip.ff.de mil.teſtam.
Ad facit bene tex.in l. Paulus.§.fin.ff.de lib.cau. vbi in fortio-
rib.terminis loquitur,qñ erat relicta libertas ſeruo,ſi per trien
nium continuò ſeruiuerit:& tamen ibi fit cumulatio tempo
rum,licèt conditiones ſint præciſè implendæ in forma ſpecifi
ca.l.qui hære.& l.Meuius.ff.de condi.& demon. Ad idem tex.
in l.ſeruus qui teſtamento.§.1.ff.de ſta.lib.Niſi dicas, ꝙ non ſit
tantus fauor relaxandi,quantus eſt fauor libertatis. Multum
tñ ſunt conſideranda verba,& rõ ſtatuti.Bene fateor,ꝙ in ma
teria odioſa non fieret coaceruatio temporum.ad hoc addu-
co deci.Angel.in §.hæc autem tria.ſ.in proœmio ffōrum.vbi
ſtante ſtatuto ciuitatis Senarum,ꝙ quicunque retinuerit ban-
nitum duob.dieb.puniatur in mille florenis: quidam retinuit
bannitum vna die,& per interuallum plurium dierũ, poſtea
retinuit alia die,an puniatur in mille ex forma ſtatuti? Refert
ſe vidiſſe conſuli,& determinari per gl.ibi in verſi.denariũ. qa
duo dies ita ſeparati non debent iungi. Eodem modo ſm eũ
ſi ſtatutum diſponat,ꝙ Poteſtas non poſſit retinere aliquem
in palatio per quinque dies ſub pœna centum: ſi retinuit ali-
quem in palatio tot diuerſis diebus,quot ſimul iũcti ſunt
quinque,tamen non punietur forma dicti ſtatuti, per tex. in l.
capite quinto.ff.de adul.Quid aũt in ingreſſo monaſterium,q
dr feciſſe profeſſionem tacitè ſi ibi ſteterit per annum. Pone,
ꝙ quis ſteterit per ſex menſes:deinde exijt:poſtea reuerſus ſte
tit per alios ſex menſes,an fiat cumulatio, vt dicatur ſtetiſſe
anno,& ſic eſſe profeſſus? Ang.& Mod.hic determinant,ꝙ nõ.
Idem tenet Spe.in tit.de ſtatu mona.in ver.38.& no. Bart.in l.
fi.§.quoties.ff.de pub.& in l.2.§.1.ff.de condi.inſt.Ang.& Imo.
in d.l.quoties in ſtipulationib.Ang.in proœ.ffōrum.in §. fi. &
in l.fi.§.1.de condi.inſti.Contrarium tenet gl.in regula eũ qui
certus.in gl.fi.per illum tex.vbi Doc.de reg.iur.in 6. per Bal.in
l. non ſolũ.in prin.per illum text.& in §.annus,de excuſ.tutor.
8 ¶†Succeßiuè quæro de noua,& quotidiana qõne. Statuta cõ
muniter diſponunt,ꝙ libris mercatorum,vel artificum creda
tur vſque ad ſummam 10.cum eorum iuramento.Pone mer
cator,vel artifex conuenit aliquem ciuem ad plura diuerſa
debita,& producit librum ſuum,in quo ſunt iſta plura capitu
la,& nullum de per ſe excedit ſummam 10.florenorum: vn-
de vult iurare iuxta formam ſtatuti,an poſſit,an verò debeat
fieri cumulatio iſtarum ſummarum? Vidi ſæpius iſtũ caſum
in facto,quem ponit ſolus D.Mar.Lau.hic,nec reputo legiſſe
alibi in ſpecie tactum.Ipſe determinat,ꝙ fieri debeat cumula
tio.Mouetur:Nam ſtatutum,ꝙ debeat credi libro mercatoris
in eius fauorem abſque alijs probationibus,eſt ꝯ ius cõe,vt ha
betur in l.admonendi.ff.de iureiu.in l.nuda ratio.ff.de dona.in
c.ſi cautio.de fide inſtr.per conſequens eſt odioſum: ergo ex-
cludi illud eſt fauorabile:ergo fieri debet cumulatio ſumma-
rum,per Docto.hic. Ego autem in ꝯrium pondero deci.Bald.
quaſi in terminis in l.vnica.C.de confeſ.in 3.colum.in ver. qd
ergo eſt in codicib.mercatorum. vbi quærit. Pone, ꝙ in libro
mercatorum ſunt ſcripta debita & credita,clarum eſt,ꝙ talis
liber probat contra mercatorem, ſed an probet in eius fauo-
rem? Finaliter concludit,ꝙ ſi mercator eſt nobilis, & perſona
fide digna,& quantitas eſt parua,creditur eius ſcripturæ in fa-
uorem ſuum.Poſtea ſubdit(& iſtud eſt,quod ego pondero)ꝙ
in iſta materia non debes coaceruare minutas quãtitates, nec
facere cumulum:ſed ſigillatim;& de per ſe ſingulas contem-
plare, & referre ſingula ſingulis. Ita ibi formaliter Bald.& cre-
do,ꝙ ita obſeruetur in practica.¶Venio ad verſi.ꝙ ſi mutuæ.
quem ſummaui in prin.l.Iſte ver.legitur in gl.trib.modis,quili
bet approbatur per Doc.Tene vltimum,qui notabilior eſt.&
dum text. rationem aſſignat ne in poteſtate aduerſarij ſit &c.
Iſta non vr̃ bona rõ:ſed ꝙ ratio ſit pp naturam reconuentio-
nis,vt hic per Alb.ſed Bar.in Auth.& conſequenter.in 2. colu.
C.de ſent.declarat rationem huius text. hoc modo, videlicet
ne reus conuentus poſſit trahere actorem ad alia iudicia: &
ſic hoc modo eum perturbare,ne coram primo iudice litem
proſequatur.Tu dic clarius,ꝙ tempore Romanorum in qua-
libet prouincia non erat niſi vnus,qui habebat merũ,vel mix
tum imperium.ſ.præſes,aut proconſul.l.illicitas.§. qui vniuer
ſas ff.de off.præſi.& iſte præſes morabatur in ciuitate principa
li prouinciæ:& ſic in Metropolitana ciuitate. Poſtea in vna
quaque ciuitate morabatur defenſor, qui ſolùm poterat co-
gnoſcere de ſumma quinquaginta aureorum. ĩ.l. 1.C.de de-
fen.ciu.Pone modo,ꝙ ego conueni te coram defenſore ciui-
tatis ad quinquaginta. Tu vis me reconuenire ad centum, &
extrahere de ciuitate,& ducere ad locum remotum, vbi eſt
præſes,certè deciditur hic,ꝙ non potes: imò debes me recon
uenire coram defenſore,dato ꝙ ſumma,ad quam me recon-
uenis,ſit vltra eius iuriſdictionem, quia aliàs eſſet in poteſtate
tua trahendi me ad aliam ciuitatem, ne procederẽ in prima
coram primo.Et iſtud eſt,quod voluit dicere tex. hic. Sed ad-
uerte,iſta ratio,& declaratio procedunt tenendo primum,&
ſm intellectum gl.ſed tenendo tertium,qui eſt melior, ratio
eſt magis plana in tex.Nam actor reconuentus ad maiorem
ſummam coram defenſore reclamabat, & nolebat ibi poſſe
conueniri,deciditur in hoc tex.ꝙ eo inuito poteſt reconueni-
ri ibidem ad maiorem ſummam, ne aliàs ſit in poteſtate ad-
uerſarij,ne ibi reconueniatur. Iaſ.Paduæ.

A D D I T I O.

a ¶Dictionem per.Adde l.Vrbana.in §.pernoctare.ff.de ver.ſig.& in l.2.ff.de
leg.1.gl.in c.ſi conſtiterit.de accuſ.gl.in cle.cauſam,in ver.perle ct.de elec.

S V M M A R I V M.

1 *Actor in duplicibus iudicijs quando ſit, qui prouocat, vel qui prouo-
cauit.*
2 *Diuiſio quando eſt incommoda,eſt in arbitrio iudicis,cui velit adiudica-
re totum,cum hoc quòd alteri æſtimationem partis ſoluat.*
3 *Opiniones plures quando recenſentur in lege vel ſtatuto,in dubio vlti-
ma cenſetur approbata.*
4 *Clauſula in fine poſita an referatur ad præcedentia.*

§.Si vna actio. ¶In actionib. communib. non
inſpiciuntur ſingulorum par-
tes:ſed ipſum totum,quantum ad impediendum iuriſd. h. d.
1 †Et iſtæ tres actiones,de quibus in tex.appellantur cões dupli-
ci rõne.Prima,quilibet eſt actor,& reus.l.in trib.ff.de iudi.l. in
iudicio.2.ff.famil.ercif.limitando,vt no.per D.Matthe.l. in no.
100.per tex.ſing.in l.duo iudices,ſm vltimum intellectum gl.
ff.de re iud.videlicet vt prædicta regula ſit vera, quo ad ordi-
nem litis: quia quo ad eam is qui prouocat alios ad diuiſ. eſt
actor: ſed quo ad effectum ſententiæ is qui prouocauit, non
magis eſt actor quàm alij.Hinc licèt aliàs quando ſunt duo iu
dices,qui ferunt duas ſententias adinuicem contrarias, præfe-
ratur lata in fauorem rei.l.inter partes.ff.de re iudic. non ſic in
iſtis tribus iudicijs diuiſorijs, quia per hoc ꝙ vnus prouoca-
uit,non cenſetur actor ad hoc vt ſententia lata pro prouoca
to tanquam fauorabilior præualeat.tex.eſt ſing.in d.l.duo iu-
2 dices.†Secundò, quia quando diuiſio eſt incommoda, eſt in
arbitro iudicis cui velit totum adiudicare, cùm hoc, ꝙ alteri
æſtimationem partis ſoluat.l.2.§.fi.cum duob.ſeq.ff.fi.rũ reg.
§.pe.& fi.Inſt.de offic.iud.Ideo inſpicitur iſtud quod põt eue
nire:quia ad hoc præſens ſtatus habet reſpectum,vt hic in tex.
non ſic in l.ſciendum.§.pe.ff.qui ſatiſ.cog.& in alijs.ll.de quib.
gl.opponit:quia in eis præſens ſtatus non reſpicit futurũ. Nã
vtrum quis teneatur ſatiſdare, inſpicitur ſolùm an de præſen-
ti immobilia poſſideat.d.l.ſciendum.§.1.de quo puncto vltra
Doc.hic præcipuè Bal.vide latè per Bar.& alios in l.inter ſtipu
lantem.§.ſacram.cum concor.ff.de ver.ob. Et vltra prædicta,
quare iſtæ tres actiones dicantur communes,vel mixtæ,vel ve
rius habere mixtam cauſam, dixi ſubtiliter poſt Io. Fabri ibi
3 in §.præterea quædam.inſtit.de act.¶†Iſte tex.quotidie allega
a tur,quod quando in lege,vel ſtatuto[a] referuntur plures opin.
in dubio vlti.cenſetur approbata.& ita ad hoc no.Bal.& An-
gel.hic,quod bene no.quando gl.Inn.aut Spe.referunt opi. &
b nullam firmant,cenſentur vltimam approbare.[b] Adde gl. in
l.qui filium.§.Sabinus.ff.ad Treb.Io.And.in c.1.de ſent.excom
mu.in 6.in nouel.& in c.1.de pœnis in 6.in nouel.no. Bart.in l.
bona fides.per illum tex.ff.depoſiti.Bald.in Auth.ex teſtamen
to.in 2.col.vbi h.d.in dictis Inno. C.de colla. & in l.ſi mater.in
fi.C.ne de ſtatu.defun.& in l.ſi ego.§.partus.in 3.col.ff. de pub.
Bene

A D D I T I O N E S.

a ¶Quando in lege vel ſtatuto.Adde Cy.in l.1.C.de ſacroſ.eccl.& tex.in c.ca-
pellanus.in ver.poſteriori ſententia.de ferijs.Bal.in l.fi. C. de iure emph. Io.
de Imo.in c.fi.in pe.col.de reſcri.Lud.Rom.in conſi.84.col.1.conſi.327.colu.
4.circa med.vbi quòd vltima ſententia cuiuſque ſcrib.attenditur.no. Iaſ. in
§.ſed iſtæ. nu. 55.inſti.de act.Alex.conſi.55.col.13.lib.4.conſi.164.nu.2.lib.
2.vbi Doc.in apoſtil.declarant.& dixit Bal.tit.an apud iudi.vel curiam, nu.2.
quod vlt.opi.gl.corrigit primam correctione probabili,non neceſſaria.Qui
bus adde quòd illud,quod dicitur per glo.in d.l.qui filium. §.Sabinus.de opi.
vlti.non procedit quando poſterior opi.refertur per verba.vt no. Docto.ad
Rom.conſi.516. col.fi.Quo in arti.facit tex.in l.Diui.ff.de iure patron.in l. ſi
ita ſit ſcriptum.2.ff.de hæred. inſti. & no.Alex.d.conſi.55.col.14.conſi. 92.
nu.4.lib.1. MASVER.
b ¶Approbare.Adde Corn.conſi.1.col.4.Alex.lib.1.conſi.72.col. 4. repetito,
nu.2.conſi.175. PVRPV.

Bene facit l.Mela.§.1.ad fi.ff.de ali.leg.tex.in l.3.§.Neratius.&
ibi no.Imo.ff.de acq.poſ.& in l.quid de creditore. iuncta gl. 1.
ff.de damn.infec.in §.pretium.vbi Ang.de Arc.ad hoc no. In-
ſti.de contrah.emp.Limita iſtam regulam trib.modis. Primò
niſi præcedens opi.fuerit meliorib.rationibus comprobata,ſe
cundum Io.And.in locis præalleg.& eſt glo.ordin.in d.§.Sabi-
nus.Secundò limita ſing.quando prima opinio ſapit æquita-
tem:ſecunda merum iuris rigorem:tunc prima in dubio cen-
ſetur approbata.Ita D.Fran.de Arc.in conſi.164.incip. diligen-
ter,& maturè diſcuſſis.in 7.col.per gl.in l.ſi cum exceptione.
§.ſed & ſi quis.ff.quod met.cau.Tertiò limita,quando glo.pri-
mam opi.recitat ſimpliciter.in 2.dicit alij dicunt, vel quidam
dñt,tunc prima opi.cenſetur gl.& nõ ſecunda,ita probatur in
gl.in rub.ff.ſi cer.pet.iuncta gl.in l.certi condictio,in prin. eod.
tit.Et facit ratio,quia dictio alij,excludit loquentem.¶In glo.
vlt.ad fin.not.iſtam gl. ſecundum Bar.& Doc.pro limitatione
4 regulæ,quæ habet,ꝙ†clauſula in fi.poſita debet referri ad om
nia capitula præcedentia.in l.talis ſcriptura.in fi.ff.de leg. 1.l.1.
in fi.C.de lib.præte.c.ſecundo requiris.vbi.Canoniſtæ.de app.
Illud eſt verum,niſi capitula præcedentia ſint inuicem contra-
ria:quia tunc cùm clauſula finalis nõn poſſit ad omnia referri,
refertur ad vltimum præcedens,niſi reſultet abſurdum : quia
ratione abſurditatis euitandæ refertur ad capitulum remo-
tius.Adde D.Abb.in c.eccleſia. vltimo. per illum tex. de elect.
vbi dicit ſingulariter probari in illo tex. iuncto c. quia propter,
in fi.de elec.eo.tit.& quòd neſcit ſimilem tex. in toto corpore
iuris canonici,ꝙ clauſula in fi.poſita,non debet referri ad om-
nia præcedentia,quando ex tali relatione ſequeretur abſurdũ,
vel inconueniens,vel iurium correctio. Idem tenent Oldrad.
Laud.in conſi.152.incip.factum tale. D. Clemens Papa V.ſed
mihi melius,probat tex.in d.l.in adoptione. in fi. allegata in gl.
Alias plures fallentias ad dictam regulam ponam in l.1.in fin.
C.de liber.præte. Iaſ.Paduæ.

SVMMARIVM.

1 *Caſtigatio modica dicitur illa,quæ attenta qualitate perſonæ,& cauſæ nullam communi opinione infert ſeueritatem.*

2 *Caſtigatio modica an ſolum permittatur quoad ſeruos, vel etiam in liberis.*

3 *Confeſſio delicti facta coram magiſtratu incompetenti, non probat poſtea coram iudice competenti.*

4 *Confeſſio extraiudicialis facit indicium ſufficiens ad torturam.*

5 *Confeſſio facta coram ſolo notario maleficiorum abſente iudice,vel coram iudice ſolo non in figura iudicij,facit indicium ſufficiens ad torturam. Limita,vt nu.6.7.8.& 9.*

10 *Inquiſitor hæreticæ prauitatis ſi aliquem condemnauit de hæreſi, & poſtea tradidit iudici ſeculari puniendum,an iudex ſecularis antequã puniat,debeat denuo cognoſcere.*

LEX XII.

MAgiſtratibus. In tex.ibi, *magiſtratib. muni.*de quibus intelli
gatur tex.vltra Alber. & Pau. de Caſt. hic vide latè
Imo.in l.4.§.duas.ff.de dam.infec. Nam de munici
palibus intelligitur.i.alicuius municipij,ſeu villæ,& in hoc dif-
ferunt à defenſoribus ciuitatum , vt patet ex diuerſitate titu-
lorum.C.de magi.mu.& ibi declarat Azo in ſum. & C.de de-
fen. ciu. Tamen iſta regula loquens in magiſtratibus munici-
pa.etiam habet locum in. defenſoribus ciuitatum : quia nec
vni,nec alteri magiſtratui hoc permittit,per rationem , quam
nunc dicam:ſed tex.ideo facit mentionem ſolùm de magiſtra
tibus municipalibus:quia tpe fforum non erant defenſores ci-
uitatum,vt declarat Imo.in d.§.duas.& iſta eſt veritas.¶In tex.
ibi,ſupplicium.gl.Bar.& Ang.*& communiter antiqui* intelligunt.
i.mortem,& malè.Nam talis expoſitio procederet,quãdo tex.
diceret vltimum ſupplicium,vel maximum.l. vltimũ. de pœ.
alleg.in gl.ſed cum tex.ſimpliciter dicat,ſupplicium,debet ge-
neraliter intelligi,ſecundum Fulg.& Mod.in quocunque gene
re ſudplicij perſonalis:nam quomodocunque ſumatur ſuppli
cium de aliquo etiam citra mortem,dicitur meri imperij : &
ſic non competit magiſtratibus municip. vt dixi in l. imperiũ.
§.eo,tamen licèt magiſtratus municipales non poſſint ſuppli-
cium à ſeruo ſumere,& multominus à libero:poſſnnt tamen
capere delinquentem,non vt eum puniant , ſed vt ad maiorẽ
puniendum mittant.§.audient.in Auth.de defen. ciui. l. ſi quis
filio exhæredato.§.eius.ff.de iniuſt.rup.ſecundum Bar.& alios.
& hoc multomagis facere debet ad requiſitionẽ maioris ma-
giſtratus,nec tunc ipſe aliquam cognitionem etiam ſumma-
riam adhibere debet,ſecundum Bar.in l.fi.§.1.ff.de pub. & in l.
1.vbi etiam Sali.C.vbi de cri.agi oportet.poſt Cy.in Auth.qua
in prouincia.eod.tit.latè d.Anto.in c.fi. in 4. col. de foro com-
pet.Pau.de Caſt.& Alex.hic,quamuis contrarium, & malè te
1 neat gl.in cle.paſtoralis.de re iudi.¶†In text.ibi,modica autem
caſtigatio,dic ſecundum Ang.ꝙ dicitur illa,q̃ attenta qualita-
te perſonæ,& cauſæ nullam communi opin. infert ſeueritatẽ,
iuxta l.fi.cum gl.C.ad Silla.& iſta modica caſtigatio in perſonã
ſecundum Bar.non tranſit in delegatum:ſed tantum coerctio
verbalis.Sed contra Bar.facit tex.in c.præterea.in verbo ſeueri
tatem eccleſiaſticam.& ibi Bal.& D.Abb.ad hoc notant, de of
fic.deleg.& contrarium tenet ipſemet Bal.in l.imperium. in vl
2 timis gradibus meri imperij. ſupra eodem. dic vt ibi dixi.†Et
an iſta modica caſtigatio ſolùm permittatur quo ad ſeruos,
vel etiam in liberis,Imo.in d.§.duas.dicit, ꝙ iſta modica caſti-
gatio perſonalis eſt ſolùm permiſſa iure iſto,in ſeruis,non in li
beris:& licèt Ludo.hoc reprobet,tamen pro prima opi.Imo.
eſt bonus tex.in l.ſi priuatus.in princip.ff.qui & à quibus.hodie
autem per ius Authenticorum iſta ſunt mutata.§. audient. in
3 Auth.de defen.ciui.iunctis his,quæ dixi in d.l.Imperium.†No.
illud,quod tenet Bar.hic in 3.q.ꝙ confeſſio delicti facta corã
magiſtratu incompetenti , non probat poſtea coram iudice
competenti.& tex.in l.diuus.2.vbi etiam no.Bar.de cuſto. reo.
Idem plenius tenet Alber. de Roſa.hic,& alii ſequuntur.& eſt
tex.principalis in c.ſi clerici.vbi Doc.de iud.Facit glo.in l. quid
ergo.in §.ex compromiſſo.ff.de arbit. Limita primò, quòd ta-
lis cõfeſſio facta coram iudicè incompetenti , licèt non faciat
plenam probationem coram ſuo iudice , facit tamen indiciũ
ſufficiens ad torturam,& ſic poterit cogi perſeuerare in con-
feſſione,ſecundum Bal.Ang.& Mod.hic.& not.Ang. in l. 1. C.
de confeſſis.cum alijs concor.& additionib.Domini Alex.hic,
quas per te videas.Et ita teneas,quamuis contrarium velit In-
4 noc.in c.per inquiſitionem.& ibi Do.Ant.de accuſ.† Iſta limi-
tatio comprobatur per duo.Primò,quia confeſſio extraiudi-
cialis facit indicium ſufficiens ad torturam. gl. in l.ictus fuſtiũ.
ff.de ijs qui no.infa.& in l.capite quinto.& ibi Bar. ff. de adulte.
Bar.in l.fi.ff.de quæſt.cum ſimi.ergo ſimiliter debet facere indi
cium confeſſio facta coram iudice incompetenti , ac ſi eſſet
extraiudicialis.Et no.quia in d.l.capite quinto.eſt glo. ad aliud
ſingulare,quòd licèt confeſſio facta in tormentis non ſufficiat
ad condemnandum,niſi fieret extra tormenta ad banchum l.
1.§.ſi quis vltro.cum ſim.ff.de quæſtio.fallit niſi præceſſiſſet cõ
feſſio extraiudicialis:quia illa facit , quòd confeſſio poſtea fa-
cta in tormentis abſque alia ratificatione, ſufficiat ad condem
5 nandum.†Secundò fallit:quia confeſſio facta coram ſolo no-
tario maleficiorum abſente iudice,vel coram iudice ſolo nõ
in figura iudicij,quamuis non plenè probet, tamen facit indi-
cium ſufficiens ad torturam,ſecundum Bald.in l. iubemus. C.
de liber.cauſa.& in l.pen.C.de fideiuſ.& in addi.Spec. in tit. de
confeſ.in ver.confeſſio.¶Iſtud vltimum de indicio ad tortu-
ram,limita quatuor notabilibus modis. Primò,quando con-
feſſio eſſet facta coram iudice penitus incompetenti,cuius iu-
riſdictio nullo modo expreſsè,vel tacitè poſſet prorogari : vt
in clerico confitente coram laico.Nam talis confeſſio non fa
ceret etiam indicium coram ſuo iudice, ſecundum Ang. in l.
1.C.de confeſ.& Alexã. hic, & iſto caſu poteſt ſaluari deciſio
Innoc.& D.Anto.in d.c.per inquiſitionem. & in c. at ſi clerici.
in prin.p illũ tex.de iud.Facit bñ tex.ad hoc in d.c. at ſi clerici.
in prin.in ver.aliquatenus.vbi Canoniſtæ ordinariè ponunt.de
indicijs.ibi Imo.dicit,quòd licèt opinio.Do.Anto.videatur de
iure verior:tamen in practica ſeruaretur opinio , quam ſupra
6 retuli.¶†Secundò ſingulariter limita,vt per Bal.in d.l.1.in pe.
col.C.de confeſ.niſi talis confeſſio fuerit reuocata.vnde ſecun
dum eum cautus ſit aduocatus, quòd faciat illum reuocare
talem confeſſionem,quam poteſt reuocare etiam non docto
aliter de errore,cùm ſit confeſſio nudi facti,iuxta l.error. cum
materia vbi dixi.C.de iur. & fac. igno. Not.perpetuò iſtam li-
mi.in practica:quia per eam poſſes euadere amicum à tortu-
ra:& per eum modum poſſes limitare aliam regulam , quam
dixi,quòd confeſſio extraiudicialis facit indicium ad torturã,
7 ¶†Tertiò limita ſecundum Bal.in l.clarum.in fin. C.de aucto.
præſt.quando talis confeſſio eſt veriſimilis. aliàs ſecus. quod
firmatur per dictum Inn.in c.per inquiſitionem.de elec. & in
c.cum ſuper.de confeſ.vbi confeſſionem factam coram iudi-
ce incompetenti tenetur refirmare coram competenti, quan-
do ex tali confeſſione orta eſt ſuſpicio,vel infamia contra eũ,
aliàs ſecus.d.c.at ſi clerici.§.1.Tu dic iſtud fuiſſe famoſum , &
ſingulare dictum Abb.antiqui in c.grauis,per illum tex.de de-
poſito.vbi clericus ex confeſſione, vel alio indicio nunquam
poteſt torqueri,niſi ſit infamatus de illo delicto. Mouetur per
illum tex.in ver.audierit.& dicit ibi.Dom.Abba.Panor. quòd
eſt notabile & ſingulare dictum,quod etiam refert Io. Andr.
in regula cum in contemplatione.de regu.iur.Refert, & ſequi
tur Ioan.de Ana.in c.1. in 8. colum.de cleri. percuſ. licèt illud
repro-

reprobet D. Abba. in d. c. grauis. nihil tamen adducit quod vrgeat: Et ideo iuncta auctoritate Bald. præallegata multum faceret ad euadendum quem à tormentis, cum vt plurimum ribaldi nostri temporis ea ratione se clericos faciant. Et cogita, an istis duobus vltimis modis etiam limitari possit alia regula, quòd confessio extraiudicialis facit indicium sufficiens ad torturam: tamen non firmo, quia nullibi in specie tactum inuenio: & si esset verum, essent mirabiles decisiones, super quibus iterum cogita.

8 † Quartò limita, quando talis confessio facta coram iudice incompetenti, esset facta ad eundem finem. Secus si ob aliam causam: quia tunc potest reuocari, secundũ Ang. in d. l. vnica. quod licèt reprobet D. Alex. tu potes sustinere per ea, quæ dixi supra in 2. limita.

9 ¶ † Secundo principaliter limita decisionem Bar. nisi cum tali confessione facta coram iudice incompetenti, vel extra iudicium, concurrerent alia indicia: quia tunc talis confessio plenè probaret coram iudi. competenti. Ita latè limitat Do. Tinda. in suo solenni dialogo de testium varietate fol. 11. in c. 6. incip. dic quæso Balde, quid credis operari confessionem extraiudicialem in criminalibus. vbi per quatuor col. latè prosequitur, & principaliter mouetur per tex. in l. quæro. §. fin. ff. de ædil. edi. vbi dicit tex. credendum esse confessioni serui fugientis factæ extra iudicium, si cum eo cõcurrant alia indicia. Cùm ergo tex. dicat credendum: ergo intelligitur, quo ad plenam probationem, per illud, quod notat Barto. in l. Lucius. per illum tex. ff. de condi. & demonst. & in l. ait prætor. §. fin. ff. de re iudic. & expressius glo. in c. fi. de succ. ab intest. Nec dicatur, quòd tex. ibi non loquitur in causa criminali, nec in præiudicium confitentis, quia dicit satis esse, quòd bene probet: & licitum est arguere à causis ciuilibus ad criminales. l. absentem. de poen. Obstat tamen, quia ex confessione extraiudiciali nunquam quis potest condemnari, nisi in iudicio ratificet. glo. in l. filium. & in l. iubemus. C. de lib. causa. Ad

10 hoc conatur respondere, sed non sufficienter respondet. ¶ † Vltimò quærit Barto. de inquisitore hæreticæ prauitatis, qui aliquem condemnauit de hæresi: & postea eum tradidit iudici seculari puniendum, iuxta cap. præsidentes. de hære. in 6. an iudex secularis, antequam puniat, debebit denuò cognoscere? Et mirabiliter tenet, quòd sic. sequutus Gul. de Cu. per text. in §. si vero crimen. in Auth. de san. Epis. Idem tenent Alb. & Bal. dicentes hoc esse not. dignum: & quotidie contingere in punitione hæreticorum. Idem tenet Ang. hic, qui tamen dicit istã opi. fuisse hodie correctam per quandam extrauagantem Federici, editam Paduæ, cuius non habuit notitiam Bart. sed cuius copiam cõmuniter inquisitores habent. Idem tenent Fulg. & Pau. de Cast. hic, Bar. in l. diuus. 2. & in l. non dubium. de custo. reo, aliquid in l. vnica ad fi. prin. ff. si quis ius dicen. non obtemp. D. Anto de But. in c. 1. de off. ordin. & ibi dicit Imo. quod

* legistæ *communiter tenent istam opi.* Tene contrarium [a] procul-

a dubio, per tex. expressum in c. vt inquisitionis. §. prohibemus. de hære. in 6. & ita tenet Bal. in Auth. clericus. C. de epis. & cler. Ang. in d. l. diuus. & in l. 1. C. de exhib. reis. Sal. in l. ea quidem. in 8. col. C. qui accus. non pos. D. Abba. & Petr. de Anch. in d. cap. at si clerici. Imo. & Dom. Abba. in cap. 1. de offic. ordina. & ad tex. in d. l. si verò crimen. responde dupliciter. Primò, quòd ibi delinquens mittebatur condemnandus: sed hic iam erat condemnatus, secundum Salic. in d. l. ea quidem, & Angel. in d. l. 1. Vel secundo responde secundum Dom. Abba. in d. cap. 1. in antepen. col. & Alex. hic, quòd ille text. loquitur in alio crimine, quàm hæresis, quod non est merè ecclesiasticũ: sed de quo vterque tam secularis, quàm ecclesiasticus poterat cognoscere, vt habetur in capitu. cum sit. generale. de foro competenti. Ias. Paduæ.

ADDITIO.

a ¶ Et hanc communem dicit Bos. in tit. de heret. nu. 3. & quòd non possit eo casu iudex secularis commutare pœnam, secus si esset crimen seculare, vel mixtum, habetur inter cõsi. Ciar. lib. 5. vt iudex secul. quãdo est processus iud. eccle. quando delictum est merè eccl. no. Dec. in c. at si clerici. col. 8. circa med. de iudic. Qua de re plura not. Cagnol. in l. cum quædam puella. nu. 33. hoc titu. Boer. q. 90. nu. 1. & 2. par. 1. Foler. prac. crim. §. pœnis. num. 56. & seq. Guid. Pap. q. 574. MASVER.

SVMMARIVM.

1 *Quilibet ordinarius etiam minimus potest delegare.*

2 *Dictio, aliqua, quando adijcitur alicui termino, immutat eius naturam.*

3 *Duo requiruntur, ad hoc vt delegatio valeat, & vnum, ad hoc, vt possit cogi.*

4 *Ad hoc, vt delegatio valeat, requiritur quòd delegatus sit capax illius iurisdictionis.*

LEX XIII.

CVm, qui. Ille potest delegare, & delegatum cogere, qui est ordinarius: non tamen eo die, quo priuatus futurus est. h. d. secundum Ang. quod omnis magistratus habet facultatem delegandi: & sic quilibet ordinarius etiam minimus. & ita amplia regulam. l. more. §. eo. Contrarium tenet Fulgo. hic per istum tex. à contrario sensu, & per exempla in ea posita, & per tex. in l. cum prætor. §. 1. in ver. propter vim imperij. ff. de iudi. & quia nullibi reperitur secundum eũ, quod magistratus inferiores, puta municipales possint delegare, imò contrarium innuitur in l. rem non nouam. & in l. properandum. in prin. C. de iudi. vbi enumerantur personæ, quæ possunt delegare: inter quas non reperitur magistratus municipalis. Tu strictius inducas istum tex. in verb. potestatem. iũcta l. potestatis verbo. ibi, quæ imperium. ff. de ver. sig. & iuncto tex. qui plus stringit in l. nec magistratibus. ff. de iniur. Stringe etiam tex. in d. l. cum prætor. §. 1. in ver. cæteri que Romæ magistratus. cum dictio cæteri sit repetitiua similium, iuxta gl. in l. si fugitiui. C. de ser. fugi. habe-

1 tur in c. quod sedes. de rescr. ¶ † Tene primam sententiam, quod quilibet ordinarius etiam minimus potest delegare, per regulam. l. more. & rationem tex. ibi. §. eo. declarando, vt ibi dixi, cũ quilibet ordinarius habeat iurisdictionem iure proprio. ¶ Se-

2 cundò facit l. imperium. in fi. §. eo. declarãdo, vt ibi dixi. ¶ † Tertiò pondera istum tex. in versic. in potestate aliqua sit. Nam de natura dictionis aliqua, est quod quãdo adijcitur alicui termino, immutat eius naturam, & facit de quocunque minimo intelligi. gl. est no. & approbata in clem. 1. in versi. aut earum parte. de foro compe. quam no. Bar. in l. 1. in pe. col. C. de inoff. don. ergo isto modo vult hic tex. quod quicunque habet potestatem etiam mininam, potest delegare, & erit falsum hoc modo illud, quod dicit Fulg. quod nullibi cautum in iure reperitur. Isto modo etiam nihil obstat iste tex. iuncta d. l. potestatis verbo, quia procederet arg. quando tex. simpliciter diceret potestate,

3 sed addit aliqua. ¶ † Secundò no. ex isto tex. iuncta gl. duo, quæ

a requiruntur ad hoc, vt delegatio valeat, [a] & tertium, vt possit cogi. Ad quod adde l. vnicam. vbi gl. & Doc. C. qui pro sua iurisd. c. pastoralis. in prin. ff. de off. ordi. Adde & quartum requisitum secundum Ang. & Mod. hic, quod causa sit delegabilis: alias

4 secus l. 1. in prin. §. de off. eius l. placet. C. de peda. iud. † Quintò requiritur, quòd delegatus sit capax illius iurisdictionis, vnde

b Eps [b] non posset causam spiritualem delegare laico. c. 2. de iudi. c. tuam. de ord. cog. cum sim. Et ad hoc vide, quæ dixi in rubri. §. de off. eius. Sextò requiritur, quod in persona delegati non sit defectus intellectus, vel similis: & sic habilitas, vt declarat per plura exempla tex. in l. cum prætor. §. fi. de iud. Facit text. in c. sciscitatus. de rescrip. ¶ In versi. iudicare. dic, quod iste vers. legitur in gl. altero de duobus modis, vno modo, quod ablatiui absoluti, eo die, referantur ad verbum iudicare: alio modo, quod referantur ad verbum iubere. secundum primum intellectũ est sensus, quod delegatio, quæ expressè confertur in tempus successoris, non valet: ratio est, quia paria sunt, aliquid fieri tempore prohibito, vel fieri tempore licito, sed conferri in tempus prohibitum l. quod sponsæ, vbi Bar. no. C. de don. ante nup. vnde secus esset quando delegatio non expressè confertur in tale tẽpus, licèt contingat iurisdictionem delegantis finiri. l. venditor. §. fi. alleg. in gl. Secundum alium intellectum ordinarius non põt cogere delegatum vltima die officij sui. l. pridie. ff. de fer. c. cõsuluit. vbi gl. & Doc. ff. de off. deleg. & iste sensus magis congruit his, quæ præcedunt in tex. quicquid hic dicat gl. Ias. Paduæ.

ADDITIONES.

a ¶ Valeat. Vide Bal. in l. fi. sup. de off. proconf. PVRPV.

b ¶ Vnde Episcopus. Adde Host. & Doc. in c. 2. de æta. & qualita.

SVMMARIVM.

1 *Maior potest se submittere iurisdictioni minoris, vel æqualis.*

2 *Papa potest se submittere inferiori.*

3 *Papa non potest subijcere clericos secularibus iudicibus.*

4 *Papa potest laicos facere delegatos, & eis committere aliquas particulares causas clericorum.*

5 *Papa, & Imperator de honestate se possunt submittere inferioribus non de necessitate; nam possunt esse iudices in causa propria.*

6 *Prorogari non potest illud, quod non est.*

7 *L. nostra non habet locum in his, quæ sunt voluntariæ iurisdictionis.*

8 *Legitimare est actus voluntariæ iurisdictionis.*

9 *Si aduocatus emancipat filium suum, & facit interponi auctoritatem per collegam, non valet emancipatio.*

10 *Filius vt dicatur se gessisse pro patrefam. requiritur, quòd saltem sit lapsum decennium.*

11 *Reconuentio locum habet etiam in iuriſdictione prorogata per ſub miſſionem factam à ſuperiore, vel æquali.*

12 *Reconuentio licèt coram delegato habeat locum, ſecus tamen eſt coram arbitro.*

13 *Si compromiſſum fieret ex forma ſtatuti inter affinem, haberet locum reconuentio.*

LEX XIIII.

1 EST receptum. † Not. φ maior poteſt ſe ſubmittere iuriſdictioni inferioris, vel æqualis. Ideo ſm gl. Imperator habens litem cum priuato, vel vniuerſitate poteſt

a ſe ſubijcere iuriſdictioni inferioris: [a] & iſta ſubmiſſio poteſt fie

b ri expreſsè vel tacitè altero de duob. modis, [b] vt per Angel. & clarius Pau. de Caſt. & Alex. hic. Et ideo ſecundum Oldr. Cy. Bal. & Fulg. hic, Federi. Imperator ita obſeruauit, quando fecit pacem Conſtantiæ cum ciuitatibus Lombardiæ. † Idem eſt in Papa. c. nos ſi incompetenter. 2. q. 7. gl. in c. nemo. 9. q. 3. & gl. in c. ſanè quia. el 2. in gl. 2. de off. deleg. Traditur in c. oēs. maximè p Do. Ant. de pen. & remiſ. In quibus etiam locis traditur qūo

c Papa ſe ſubmittat [c] iudicio confeſſoris ſui; dummodo Papa non ſubijciat ſe iudici ſeculari: puta Imperatori, vel Regi, quia cùm ſit Vicarius Dei, irrogaretur iniuria Deo, ſm Io. Andr. & alios in c. eccleſia S. Mariæ. de conſti. & in c. ſignificaſti. vbi latè per Abb. de foro compe. Idem. D. Abb. in c. at ſi clerici. in prin. in 14. col. de iud. & in c. P. & G. in pe. col. de off. deleg. Facit regula. c. ſi diligenti. de foro compe. Auth. ſtatuimus. C. de epiſc. & cler. Nec obſt. iſta l. vbi traditur regula, φ ſuperior poteſt ſe ſubmittere iuriſdictioni inferioris: quia reſpondet Imo. in d. c. eccleſia. S. Mariæ. φ procedit quando ſuperior poterat prorogare iuriſdictionem inferioris. ſed Papa non poteſt prorogare iuriſdictionem laici: ergo nec ſe ei ſubmittere. Fortius tamen obſtat tex. in d. c. nos ſi incompetenter. cui durum eſt reſpondere: ſed communiter reſpondetur per Doc. præalle. vt ſtatim

* dicam. *Iſtud communiter tenetur*, q̄uis contrarium, φ imò Papa poſſit ſe ſubijcere etiam laico, teneat gl. in c. ſynodo. in ver. apoſtolicam. 63. diſt. & in c. nemo. in gl. 1. 9. q. 2. glo. in procem. 6. in ver. ſeruus. & ibi Gemin. in 7. col. φ poteſt Papa iuſtè prorogare iuriſdictionem ſecularis: tamen hoc potius ex humilitate, q̄ ex debito faceret. & ſtringit fortiter tex. in c. nos incompetenter. tamen præfati Doct. communiter reſpondent, φ tex. ibi in ver. iudicio. intelligitur non pro ſententia, ſed pro diſcretione, prout ibi ponit Arch. & ſequitur etiam D. Alex. hic. Sed huic expoſitioni multum refragatur text. ibi in verſi. terminetur. in ver. diffinitiuum, vt ibi ponderat Gemin. poſt alios: tamen præ

3 cedens opinio eſt magis approbata. † Imo Papa non poteſt [d]

d ſubijcere clericos ſecularibus iudicibus: & ſic diſponere, quòd laici clericos iudicarent: quia clerici habent hoc priuilegium à Deo: & quia per hoc conturbaretur vniuerſalis ſtatus eccleſiæ: ergo Papa non poteſt ſuper hoc diſponere. Ita Panor. in c. 2. de maio. & obe. & in c. propoſuit. in 4. col. de concel. præben. & in c. literas. in 5. col. de reſti. ſpo. & in c. at ſi clerici. in princ. in 13. col. de iud. & in d. c. eccleſia. S. Mariæ. & ſequitur Lud. Rom. in l. ſi vero. §. de viro, in 7. col. ff. ſolu. mat. & ponit etiam in ſingu. ſuis & in iſtis locis allegat gl. valde no. in c. ſi Imperator. in verb. diſcuti; 96. diſt. gl. in c. quamquā. in verb. diuino. de cenſi. in 6. & de illa gl. in d. c. ſi Imperator. faciunt Canoniſtæ in mul-

4 tis locis feſtum. † Poſſet tamen Papa [e] facere laicos ſuos dele-

e gatos, & eis committere aliquas particulares cauſas clericorū: vt euidenter patet in c. Mennam. 2. q. 5. vbi (quod fortius) arbitrio fœminæ Reginæ Francorum committitur purgatio cuiuſdam Epi, qui erat ſuſpectus de ſimonia. Ad idem tex. & ibi omnes in c. 2. de maio. & obed. & text. not. in c. vt officium. 32. diſt. vbi duob. iudicibus laicis committitur inquiſitio quorundam clericorum ſimoniachorum cum poteſtate illis attributa, φ eos poſſint deponere. Facit tex. in c. verum. de fo. compe. & in c. Romana. §. debet. de app. in 6. & communiter Doct. in

5 iſtis locis plenius tangunt. † Intellige tamen quæ dicta ſunt, φ Papa, & Imperator poſſunt ſe ſubijcere iuriſdictioni inferioris, iſtud procedit ex honeſtate: non autem ex neceſſitate, quia ſi volunt, de iure poſſunt eſſe iudices in cauſa propria l. & hoc Tiberius. vbi Bar & alij no. ff. de hære. inſtit. l. proximè. ff. de his quæ in teſt. delen. vbi etiam Bar. no. c. cum veniſſent. & c. nouit. de iudi ponunt Doct. in l. 1. C. ne quis in cauſa propria. Et iſtud ſecundum Bar. procedit etiam in Regib. Principibus, & Comitibus, qui ſuperiorem non recognoſcunt. Idem tenet Bart. in d. l. & hoc Tiberius. Bal. in l. 2. ad fin. C. de ſent. quæ ſine certa quanti ¶ Sed limita ſingula. verum, quo ad ſibi ſubditos, non quo ad exteros, ſecundum D. Abb. in d. c. nouit. quod multum notat, & commendat D. Alex. hic dicens, φ habuit aliàs de facto in cauſa ardua allegare. ¶ Secundo ad intellectum huius l. vide Bal. in c. quæ in eccleſiarum. in 9. col. de conſti. vbi dicit, φ intellectu huius l. ſciendum eſt, φ inferior non habet aliquam iuriſdictionem in ſuperiorem, quam ſuperior poſſit prorogare. Ideo hic eſt ſubmiſſio neceſſaria, & præciſa: ſed prorogatio eſt impoſſibilis ſecundum eum, & ſic Bal. facit differentiam in

6 ter prorogationem, & ſubmiſſionem. Tu ɔſiderat, φ illud, qđ dicit Bar. procederet, qñ nullo modo haberet iuriſdictionē, vt in priuato: tunc ibi non caderet prorogatio: quia illud, qđ non eſt, prorogari non poteſt. l. ſed ſi manente. ff. de preca. Facit qđ no. Bar. in l. 4. in prin. ff. de dam. infe. ſed cùm iſte iudex inferior habeat iuriſdictionem, illa bene poteſt prorogari à ſuperiore. Nec obſtat, φ iſte tex. dicat, ſubijciat, quia etiam tex. in l. 1. de iud. loquens, etiam de prorogatione dicit, ſe ſubijciant. Et ideo ipſemet Bal. in l. ſi conuenerit. ĵ. eo. referens iſtam dñam, quòd aliud ſit prorogare iuriſdictionem, & aliud ſe ſubmittere, eam reprobat per d. l. 1. ff. de iudic. ¶ Iuxta prædicta q̄ro pro eorum intelligentia, & pro enucleatione tex. quare Papa, vel Imperator, aut alij iudices ſuperiores ſe ſubmittunt iuriſdictioni inferiorum? Dicunt Doc. φ iſtod faciunt ex honeſtate, & vt tollat omnis ſuſpicio. ſed conſidera, φ iſta ſubmiſſio in effectu videt modicum releuare, cùm lata ſnīa omnino appellabitur ad Papam, vel Imperatorem, & ſic omnino reuerteretur cauſa ad eorum manus, & idem in alio iudice ſuperiore ſubmittente ſe iudicio inferioris, vt ſi Archieps ſubmittit ſe iudicio Epi, lata ſententia per Epm appellatio reducetur ad Archiepm. Modicum ergo releuat ſubmiſſio: quia ex toto non remouetur poſtea ſuſpicio. & ita Alb. hic circa fi. qui dicit pp hoc ſe intelligere iſtum tex. φ maior poteſt ſe ſubmittere iuriſdictioni minoris: dum tamen non ſit ſibi ſubditus, vt ceſſet dictum obiectum. Ideo Archieps poteſt ſe ſubmittere iudicio Epi, ſed non ſibi ſubditi: ſed quō faceret Imperator, de quo gl. intelligit iſtū

7 tex maximè tempore iſtarum legum? Cogita. ¶ † Gl. in ver. maior diuidit in tres partes. In prima infert ex text. In 2. ibi ar. tñ. ɔ opponit, & non ſoluit. Reſponde, vt per Bart. & alios hic iuncta. l. interpoſitas. vbi gl. & Doc. C. de tranſact. In 3. ibi, & accipe. per viam limitationis remouet aliud contrariū. Ex iſta vlti.

f parte no. limi. ad hanc legem, [f] vt non habeat locum in his, q̄ ſunt voluntariæ iuriſdictionis. Ratio, quia cùm illa poſſit corā ſe expedire. l. ſi conſul. ff. de adop. non dēt ſe ſubmittere æquali, vel ſuperiori, ſm Bal. & Ang. & Mod. hic. Hinc eſt, φ ſi cauſa voluntariæ iuriſdictionis eſſet talis, in qua ipſe non poſſet interponere auctoritatem, nec expedire eam: vt eſt qñ minor vult manumittere ſeruum, in qua manumiſſione requirit cauſæ cognitio: tunc poſſet & deberet ſe ſubmittere iuriſdictioni æqualis. l. 1. in fi. & ibi gl. & Bar. ff. de off. conſu. & Pau. de Caſtr. hic, licèt Fulg. de illa l. opponat, & non ſoluat: ſed cauſæ iuriſdictionis contentioſæ non ſunt coram ſe expediendæ. l. qui iuriſdictioni. ſ. eo. Ideo in eis ſubmittit ſe inferiori, vel æquali. Ita loquitur regula tex. noſtri. Et φ in cauſis volūtariæ iuriſdictionis non poſſit magiſtratus ſe ſubmittere, eſt tex melior de iure in l. apud eum. ff. de manu. vin Et ita tenent Bal. & Ang. poſt quoſdam. & Fulg. & Pau. de Caſ. & Alex hic, & ita teneas, licet teneat ɔrium Ray. & Cy. hic. & Dy, Ang & Bened. de Plum. in d. l. apud eum. & Imo. in c. P. & G. poſt medium. de off. delega. Moti, quia iuriſdictio voluntaria facilius eſt prorogabilis, quā

8 contentioſa: ſed patet ſolutio ex fundamēto ſ. facto. ¶ † *Ex iſta*

* *magis communi concl.* gl. & Doc. ſequuntur in practica duæ nota

g biles deciſiones. [g] Prima eſt, Pone aliquis Comes Palatinus hñs ab Imperatore priuilegiū legitimandi hēt filium naturalem, quem vult facere legitimari per alium Comitem Palatinum interponentem authoritatem ſuper hoc, talis legitimatio eſſet ipſo iure nulla, quia cùm legitimare ſit actus voluntariæ iuriſdictionis, vt habetur in cap. per venerabilem, qui filij ſint legitimi, pater habens iſtam poteſtatem debuit ipſe legitimare: ſi hoc non fecit, et ſi ſe ſubmiſit æquali, nihil valet, &

ADDITIONES.

a ¶ Inferioris. Vide quod dicit Alb. in l. ſi præſes. C. de epiſc. aud. Ang. de maleſi. necnon ad querelam. col. 21. ampliat ad volunta. iuris. Dec. conſi. 150. dubitatur. ſed vide in conſi. 2. PVRPV.

b ¶ Duobus modis. Bal. lib. 1. conſi. 328. in ei. in regula 249. PVRPV.

c ¶ Papa ſe ſubmittat. Adde Hoſt. in ſum. tit. de pœnitentijs. in §. cui confitendū. ver. cui Papa.

d ¶ Papa non poteſt. Adde Card. Zab. in repe. c. perpendimus. de ſent. excomm. diffuſè per Fely. in c. eccleſia ſanctæ Mariæ. 2. de conſt. in 4. col. verſ. ſubdit hic D. Abb.

e ¶ Tamen Papa. Adde Fely. in c. eccleſia ſanctę Mariæ de conſtit. in 4. col. ver. pro limitatione.

f ¶ Ad hanc legem. Alex. lib. 2. conſi. 157. incip. viſo inſtrumento. columna 3. PVRPV.

g ¶ Deciſiones. Vide Socin. lib. 4. conſi. 950. incip. nulli dubium. primo dubio. PVRPV.

& ita Mar. Laud. hic, ꝙ no. Scdo ex ista limit. dicit Bal. fuisse determinatũ Flo. vbi aduocati collegij hñt oẽm iurisdictionem
9 voluntariã. † Quidã aduocatus emancipauit filiũ suũ, & fecit interponi authoritatẽ ꝑ collegam. Postea multa donauit tali filio sic emãcipato: & talis filius tanq̃ emancipatus multa gessit. Fuit determinatũ, emãcipationem non valuisse, & ꝯñr nec donationẽ, nec gesta ꝑ eum. Sequitur. d. Ale. hic, & idẽ plenius reassũmit Bald. in l. j. in vlt. col. ff. de off. ꝯsul. & dicit, ꝙ de hoc fuit qõ Florentię in facto multũ ardua. Sed Paul. de Cast. dicit fuisse malè iudicatũ, quia licèt emancipatio non tenuerit: tñ gesta ꝑ eũ debent valere, ex quo gerebat se pro p̃refamilias, & ita communiter reputabatur, per l. 3. ff. ad Mace. & l. Zenodorus.
10 C. eod. † Tu aduerte, quòd ad hoc, vt illa iura procedant, est necessè, vt diu se gesserit pro patrefamilias, & sic, quòd saltem sit lapsum decennium, secundum Bald. in l. 2. C. si aduer. rem iud. & l. post mortem. ad fin. princip. sup. de adop. quod valde not. pro limitatione illorum iurium. ¶ In glo. fin. ista glo. facit duo. Primò dupliciter intelligit dictionem ius pro sententia, vel pro actione. Tu potes clarius intelligere secundum Fulg. in lect. possit ei ius dici, si ipse agat, & aduersus eum si conueniatur. quasi dicat tex maior pôt se subijcere minori, siue agat,
11 siue conueniatur. ¶ † Secundò multum not. istam gloss. ꝙ etiã in iurisdictione prorogata per submissionem factam à superiore, vel æquali, habet locum reconuentio. Et ideo si Imperator conueniret me coram isto magistratu, possum eum ibi reconuenire absque hoc, quòd aliter se submitteret. Contrarium videbatur, quod submissio nõ haberet locum, nisi in casu suo: tamen ita habet locum reconuentio, sicut habet locum in iurisdictone ordinaria, & delegata. l. cum Pap. & Auth. & consequenter. C. de senten. & istã glo. sequitur simpliciter Bart. eam multum not. Angel. & Fulg. hic, qui dicit, quod ista glo. est singularissima pro extensione regulæ. l. cum Pap. & Auth. & cõsequenter. C. de sen. cap. 1. & 3. de mu. peti. cum si. secus tamen est in arbitro. cap. cum dilectus. de arb. l. non distingemus. §. itẽ
12 si quis Romæ. ad fin. cum gl. in ver. defendit. ff. de arbit. † Et sic licèt coram delegato, vel iudice prorogato habeat locum reconuentio, tñ non habet locum coram arbitro. Hinc est, quòd coram arbitro non potest opponi compensatio, quia est quędam species recõuentionis, sed bene coram delegato, ſm Bal. & Sal. in l. neque, circa fi. C. de compen. Bal. in l. 1. C. de arb. Quæ autem sit ratio diuersitatis inter delegatum, & abitrum, vide d. Abb. in d. c. cum dilectus. in 3. col. vbi duas rationes diuersitatis assignat. Prima est, quòd delegatio fit de iure, & ex potestate legis. Ideo succedit dispositio reconuentionis, quæ est à lege inducta, sed cõpromissum fit à solis partibus, ꝙ nihil est, quia per hoc non defenditur ratio illius tex. vt ĩ. ostẽdam. Secunda est melior, & fuit respon. Bart. in d. Auth. & ꝯñr. in fin. q. ꝙ qñ reus inuitus trahitur ad iudicium, potest tunc aduersarium reconuenire, iurib. præalle. & c. dispendia. §. reus. de rescr. in 6. Sed ita est in iudice delegato, coram quo reus inuitus trahetur. Ideo potest aduersarium reconuenire, non sic est in arbitro, in quẽ fit compromissum de communi consensu vtriusque partis. Ideo coram eo non habet locum reconuentio. Ex ista ratione inferuntur duæ notabiles conclusiones. Prima est, quòd si iudex delegatus esset impetratus de communi consensu vtriusque, tunc corã eo non haberet locum reconuentio, & ita expressè tenet Bart. in d. Auth. & ꝯñr. in fi. d. Abb. in d. c. cum dile-
13 ctus. † Scdo ex ista ratione ego infero, ꝙ si ꝯpromissum fieret ex necessitate statuti cogentis affines compromittere, vt per Bar. in l. fi. C. de iud. & in proœ. C. & in l. si quis maior. C. de trãsac. ꝙ isto casu coram arbitro haberet locum reconuentio, & est noua, & peregrina limitatio ad d. c. dilectus. prout eam ibi not. d. Abb. in vlt. col. Sed certè caue, quia licèt hoc casu partes cogantur compromittere: tamen cùm postea elligendo arbitrum interueniat consensus vtriusque partis, imputari debet reo, si non adiecit in compromisso facultatem reconueniendi. Et ad hanc limita. adde etiam Abb. in c. 1. ad fin. de mu. peti. Tu autem circa prædicta subtilius considera circa rationem,
a quare coram arbitro non habeat locum reconuentio. [a] d. Ab. vt dixi assignat duas rationes, sed certè in d. c. cum dilectus, ponit rationem, quia arbiter habet tantam potestatem quantam partes ei dederunt, & non plus. potestas. n. arbitri pendet à potestate partium ei attributa. l. nõ distinguemus. §. de officio. ff. de arb. Ideo coram arbitro non potest fieri recõuentio, ex quo partes non dederunt ei hanc potestatem. Contra istam rõnem fortiter obstat, quia ea attenta sequeretur, ꝙ etiam coram delegato non haberet locum reconuentio, ꝙ est expressè ꝯ iura præallegata, cùm etiam delegatus tantam habeat potestatem, quantam ei dedit delegans, & non plus. c. cum olim. c. de causis. cap. P. & G. de offic. deleg. cum si. & iurisdictio delegata est odiosa, & strictè intelligenda, vt est glo. in cle. 2. de offic. ordin.

¶ Cogita, quia difficile est respondere, & sustinere rationem Romani Pontifi. assignatam in d. c. cum dilectus, nisi simul cũ ea iungas aliam rationem domini Abb. s. relatam.

ADDITIO.

a ¶ Vide Ro. singul. 150. & 783. Rob. de ord. iudic. 4. par. prin. 6. distin. nu. 14. nu. 20. & seq. Spec. tit. de re cu. §. effectus. ver. sed nunquid coram istis. nu. 22. vbi ꝑ iura pro declaratione doct. Ias. hic. MASVER.

SVMMARIVM.

1 *Quid sit prorogatio.*
2 *Quot modis fiat prorogatio.*
3 *Illa iurisdictio potest prorogari per forenses, quam iudex habet in suos subditos.*
4 *Stante statuto, quòd mercatorum iudices non possint cognoscere, nisi de causis mercantiæ, non possent duo forenses litigare coram dictis iudicibus de alia causa quàm mercantiæ.*
5 *Si iudex sit deputatus in ciuitate super causis damnorum datorum, non poterit fieri prorogatio ad aliam causam meri, vel mixti imperij.*
6 *Iudex, notarius, nec aliquis officialis vnius banchi, se possunt impedire de causis alterius banchi.*
7 *Vbi iurisdictiones in ciuitate sunt diuisæ per portas, iudex vnius non potest se intromittere de causis alterius.*
8 *Si præsbyter parochialis dat licentiam subdito confitendi alibi peccata, non poterit confiteri coram alio sacerdote, qui non sit eiusdem qualitatis.*
9 *Error impedit prorogationem.*
10 *Error, vel scientia an in dubio præsumantur in l. nostra.*
11 *Scire quilibet præsumitur, quod publicè scitur.*
12 *Receptans bannitum, non excusatur propter ignorantiam, quando erat notorium, quòd erat bannitus.*
Quilibet de prouincia præsumitur scire illud, quòd publicè factum est in aliqua parte prouinciæ.
13 *Error impedit prorogationem.*
14 *Error in eo, quo quis potest de facili certiorari, tamen admittitur, & est tolerabilis.*
15 *Paria sunt scire, vel de facili scire posse.*
16 *Inter errorem, & dubitationem est differentia.*
17 *Si percussi Seium, volendo percutere Titium, teneor eodem modo.*
18 *Argumentum valet à partibus sufficienter enumeratis.*
19 *Error non solùm ex parte actoris, sed & rei, impedit iurisdictionis prorogationem.*
20 *Quando actor producit libellum obscurum, vel alternatiuum, vel incertum reus non tenetur respondere.*

LEX XV.

1 SI per errorem. † Præmitte, quòd prorogatio dicit in materia nostra iurisdictionis extensio ad alias res, vel causas, vel personas, quæ non sunt sub iurisdi-
a ctione ordinaria. [a] Hinc est, ꝙ vbi non est aliqua iurisdõ, vt in
b priuato, ibi non cadit prorogatio, [b] quia ꝙ non est, prorogari non potest. l. sed & si manente. ff. de preca. Bar. in l. 4. ff. de dam.
2 inf. † Ista prorogatio [c] sex modis fit, quorum tres enumerat gl.
c in l. 1. C. eo. & in c. P. & G. vbi mare magnum. de off. deleg. vbi Doct. addunt tres alios modos. de qua materia traditur etiam plenè per Cy. & Bald. & alios. in l. si qui ex consensu. C. de epis. aud. & in l. j. & 2. per omnes. ff. de iud. & est bonus text. in l. inter conuenientes. ff. ad mun. Lex nostra tractat de prorogatione, quæ fit de persona ad personam, & de ista dicam aliquid infra.
3 ¶ † Not. tamen diligenter, ꝙ illa demum iurisdictio põt prorogari per forenses, quam iudex habet in suos subditos. Et ideo si in ciuitate deputatus sit iudex super maleficijs, non possunt duo forenses in causa ciuili coram eo litigare. l. solemus. §. latrunculator. ff. de iud. Nam prorogatio debet fieri in his, quæ sunt eiusdem naturæ, & formæ. gloss. in capit. hi, qui authoritate. de præben. in 6. Ita Iacob. de Are. Cyn. Bald. & alij
4 in l. testamenta omnia. per illũ tex. C. de test. † vnde dixit multum signanter Cyn. in l. 1. C. eod. quòd stante statu. quòd iudices mercatorum non possint cognoscere nisi de causis mercantiæ, non possent duo forenses litigare coram iudice mercatorum de alia causa non mercantili, quòd sequitur Imol. in dict. cap. P. & G. in 33. colum. & ibi Pan. in 9. & Paul. de Cast. in consil. 26. incip. viso puncto, quamuis de hoc nõ meminerit

ADDITIONES.

a ¶ Ordinaria. Vide Pau. libr. 1. consil. 389. incipien. si consideremus. circa fin. PVRPV.
b ¶ Prorogatio. Vide Mars. in repe. l. fin. num. 193. infra eo.
c ¶ Prorogatio. Melius Ang. consil. 93. inc. visis. & inspectis, primo dub. & latè 162. incip. petita. PVRPV.

rit ipſe Pau. de Ca. qui tenet contrarium in d. l. teſtamenta om
5 nia. † Facit, quod dicit Ang. in l. 1. in fi. col. ff. de iud. qđ ſi in ci-
uitate ſit deputatus aliquis iudex ſuper cauſa damnorum da-
torum, non poſſet coram eo fieri prorogatio ad aliã cauſam
meri, vel mixti imperij, & quod vult Bar. in d. l. inter conueniẽ
6 tes. ff. ad mun. † Facit, quod volunt Bald. & Ful. in l. repetita. C.
de epi. & cle. vbi volunt, quòd nec iudex, nec officialis, nec no
tarius ad vnum banchum poſſint ſe impedire de ſpectanibus
ad alios, per gl. ſing. in l. quicũque. C. de exce. & exac. li. 12. Ideo
7 coram eis non poſſet fieri prorogatio. † Facit etiam quod vult
a Bald. in d. l. teſtamenta [a] omnia. ꝙ ſi in ciuitate iuriſdictiones
ſint diuiſæ per quarteria, vel per portas, illi, qui ſunt ſub vno
quarterio, non poſſent ſponte litigare coram iudice alterius
quarterij, & ſic prorogare iuriſdionem cum limitatione ta-
* men, vt ibi per Sal. *& eſt communis, & vera conclu.* quãuis Car.
in d. c. P. & G. teneat ꝯrium. cuius rationem confutat Imo. ibi
Et pro eo videtur facere, quia ſicut qñ iudex habet iuriſdictio-
nem limitatam quo ad certas perſonas, vel in determinato
loco, vel tempore: tamen fit prorogatio ad alias perſonas, vel
ad aliud tempus, quare non ſic, quando iudex habet iuriſdi-
nem limitatam quo ad cauſas, puta mercantiles, quare non
poteſt extendi ad cauſas non mercantiles, per generalitatem. l.
1. in verbo, vel aliam iuriſdictionem. ff. de iud. Tamen, vt dixi,
8 pręcedens opinio communiter tenetur. † cui adde in materia,
ꝙ dixit glo. quam totus mundus allegat pro ſingulari in cle. 1.
in verbo ſpeciali. in fin. de priuilegijs, quæ vult, ꝙ ſi ſacerdos
parochialis dat licentiam parochiano, vt poſſit confiteri ali-
bi peccata: tamen non poteſt confiteri coram alio ſacerdote,
qui non ſit eiuſdem qualitatis, & ſic, qui non habeat curam
animarum actu. Tamen idem vult gl. in c. omnis vtriuſque ſe-
xus, in verbo ſacerdoti. de pęniten. & remiſ. tñ Pan. in d. cle. 1.
poſt relatam diſtinctionem Pet. de Leaza. dicit ſe nouiter in-
ueniſſe Hoſt. tenere ꝯrium in tit. de pęni. & remiſ. §. cui. quem
Pan. ibi ſequitur reprobata illa gl. & ante Pan. de illa ꝯrietate
Hoſt. perpendit Archi. in c. perlectis. 25. di. & in c. 1. 16. q. 1. Pre-
mitte ſecundò, ꝙ in ciuitate Romana erat prætor vrbanus, &
peregrinus, qui habebant iuriſdictiones ſeparatas, vt patet in
l. 2. §. deinde cum placuiſſet. ff. de ori. iur. Nam prætor peregri-
nus poterat ſolùm cognoſcere de cauſis peregrinorum, vt di-
cit glo. noſtra. & Albe. hic. Cogita tamen tu ſuper text. in d. §.
deinde cum placuiſſet. dum dicit, ꝙ plerunque inter peregri-
nos ius diceret. ſuper illo verbo plerunque. ¶His ſic præmiſ-
ſis diuiditur iſta l. in 3. partes. In 1. ponitur deciſio. In 2. quæ eſt
ibi. nec. n. reſpondet tacitæ obiectioni. In 3. ponitur ratio rñſio
nis, & eſt ibi, ꝙ enim. h. d. Error litigatorum impedit proroga-
tionem, cùm impediat conſenſum, quo mediante fit proro-
b gatio. [b] h. d. ¶† Not. regulam, ꝙ error impedit prorogationẽ,
9 vt hic, & l. 2. in prin. ff. de iud. & c. ſignificantibus. de off. deleg.
Amplia iſtam regulam procedere nõ ſolùm in errante, vt hic,
ſed etiam in dubitante, ſecundum Bart. in l. 2. in 3. col. ff. ſi quis
in ius voca. non ier. cum dubitans, & ignorans æquiparentur.
l. fin. vbi Bart. & Doctor. C. de condi. indeb. l. final. §. ſi autem
dubius. vbi Bart. & allj notant. C. de fur. Facit, quod dicit Bald.
in l. leges ſacratiſſimæ. C. de legi. quòd ita parcitur dubitanti, ſi-
cut erranti, vel ignoranti. Imò dubitans dicitur neſcire. l. 2. in
princip. in ver. fieri enim poteſt. ff. quis ord. in bo. poſ. ſeruetur.
vide tamen in oppoſitum tex. in l. 3. §. is, qui neſcit. ff. de lib. ho.
exhi. Limita, vt dicam. ꝯ. in ſequ. no. Secundò amplia iſtam re-
gulam, vt procedat non ſolùm quando erratur in totali iuriſ-
dictione, ſed etiam quando erratur in qualitate. Nam pone,
quòd partes conſentiunt prorogare iuriſdictionem alicuius
iudicis, quem credunt eſſe delegatum, & errant, cùm ſit ordi-
narius, & iuriſdictio delegata non ſit prorogabilis, niſi ad per-
ſonas in reſcriptio contentas. d. cap. P. & G. certè iſte error im-
pediet prorogationem, vt non valeat etiam vt iudicis or-
dinarij, ſecundum dom. Abb. in dict. capitul. P. & G. in 3. co-
lum. per gloſſ. 2. ibi. ¶Tertiò amplia ſiue ſit error facti, ſiue
c etiam iuris, [c] per rationem generalem huius l. & l. 2. in princip.
ff. de iud. & hic in gloſſ. & firmat Angel. ¶Quartò notabiliter
amplia ſiue error ſit ex vtraque parte, prout loquitur iſte text.
d in verſi. eos, ſiue ex vna parte tantum. [d] ratio eſt, quia in pro-
rogatione requiritur conſenſus vtriuſque partis l. 1. & 2. ff. de
iudic. ergo error vnius partis impedit prorogationem. Et
facit, quòd proceſſus, & ſententia non valeant, vt hic in text.
in verb. nihil valebit, quod actum eſt. Imò fortius tenet hic
Ang. ꝙ non valebit talis proceſſus, nec talis ſñia ẽt in pręiudi-
cium ſcientis, & hoc ne iudiciũ claudicet. ꝯ l. ſi. C. de fru. & lit.
expen. alleg. in gl. de quo vide per Spe. in tit. de compe. iud. adi.
§. 1. ver. x. & ibi per Io. An. in addi. ¶Limita iſtam regulam pro-
cedere in perſonis priuatis: ſecus eſt in vniuerſitate, vel popu-
lo per errorem litigantibus coram iudice incompetenti: quia

per tales actus non obſtante errore inducitur conſuetudo. l.
quod non ratione. ſm primum intellectum glo. ff. de leg. per
quam conſuetudinem datur iuriſdictio non habenti, vt dixi in
l. more. poſt gl. §. eo. ita ſingulariter limitat Bal. in l. 2. in 3. col. C.
quæ ſit lon. conſue. Sequitur d. Ale. hic per l. Barbarius. ff. de off.
præto. & per eandem. l. d. And. Barb. in d. c. P. & G. in 33. col. Iſta
limitatio mihi non placet, quia etiam iſto caſu militat ratio
hic aſſignata in text. ¶Secundo per illud, ꝙ dicit Bar. in l. 3. §. fi.
ff. de ſuppel. lega. dum reſpondet ad l. ꝙ non ratione. ¶Tertiò:
quia actus agentium non debent operari vltra eorum inten-
tionem. l. non omnis. in prin. ff. ſi certum petatur. Nec ob. d. l.
Barba. quia ibi plura concurrebant. & ibidem declaraui. ¶Se-
cundò limita nonhabere locum, quando partes per errorem
litigant coram iudice habente iuriſdictionem mero iure, ſed
non plenum vſum, vel exercitium iuriſdictionis, vt in duobus
delegatis ſine clauſula, ꝙ ſi non omnes, quorũ quilibet de per
ſe habet iuriſdictionem inſolidum, vt eſt glo. in c. prudentiam,
in prin. in ver. teneatur. de of. dele. ſed non habet exercitium al-
ter ſine altero. l. duo ex trib. ff. de re iud. Certè quamuis partes
per errorem coram altero procedant, valebit proceſſus: quia
facilius prorogatur ſolus vſus quàm ipſa iuriſdictio, ſecundũ
Inn. in d. c. prudentiã. in prin. quẽ ſequuntur Ang. Pau. de Caſt.
& Lud. Ro. hic. Bal. in l. ſi conuenerit. ꝯ. e. Ang. in l. Pomp. alias
incip. l. ſi vni. ff. de re iud. & in l. 1. ff. de iud. & in conſil. 162. inc.
petita fuit. Pau. de Caſt. in l. pridie. ff. de fer. Iſta limitatio non
eſt vera, per tex. in d. c. prudentiam. qui dicit indiſtinctè proceſ-
ſum non valere, & per text. in fortiorib. terminis in c. cum ſu-
per abbatia. de of. deleg. & quia iſta limita. nullibi iure proba-
tur, ſecundum Ful. & d. Alex. hic. Idem tenent Card. Imol. &
d. Abb. in d. cap. prudentiam. & Imol. in d. l. ſi vni. & Inno. in d.
cap. prudentiam. in 4. colum. mutauit propoſitum. Ita etiam
tenet Lau. non hic: quia ſequitur Inn. ſed in l. ſi conuenerit. ꝯ. eo.
& pondera, quòd dixi nunc. ſ. quòd Inn. in d. cap. prudentiam.
in 4. colnm. videtur mutare, quod ſ. tenuerat. Tu pondera,
quòd pro limita. Inn. videtur facere text. in l. 1. §. 1. ff. de fer. vbi
iuriſdictio, quæ impeditur in exercitio tempore feriarum, quo
tempore iudex habet habitum iuriſdictionis, ſed non exerci-
tium, poteſt prorogari, vt ibi: ergo idem in caſu noſtro, arguen-
do à tempore ad perſonas. quod licet. l. vel ſingulis. ff. de vulga.
& pup. Niſi dicas, quòd in d. l. 1. §. 1. non interuenit error in pro
rogatione, vt hic, patet ibi in verb. ſponte. facit l. ſi feriatis. in
ver. ex voluntate partium. ff. de fer. ¶Tertiò limita, niſi iudex
coram quo errore litigabatur, pronunciauerit ſe competen-
tem inter partes, & à ſententia illa non ſit appellatum: quia
cùm habeatur pro veritate. l. ab eo. C. quomodo, & quando
iud. non poterit amplius de errore obijci, ſecundum Inn. in
cap. ſuper literis. de reſcr. Bart. in l. 2. in 3. colum. ff. ſi quis in ius
vo. non ie. Pau. de Caſt. & d. Alexan. hic, quamuis pro certo ni-
hil hoc caſu poſſit partib. imputari, quare non appellauerint:
ex quo errabant: niſi præſupponas poſt ſententiam ſuperue-
niſſe ſcientiam infra tempus appellandi. ¶Quartò limita in
iudice, qui mero iure eſt ordinarius, ſed partes ex priuilegio
poſſunt eum declinare, vt in ſcholaribus quantum ad pote-
ſtatem: certè ſi per errorem proceſſerit, valet proceſſus: quia
de facili priuilegium tollitur. l. eius militis. §. militia miſſus. ff.
de mil. teſta. glo. eſt ſolennis in l. 2. §. 1. in ver. confeſſus. ff. de iud.
quam ſequuntur Doc. ibi, & Sal. in l. 1. in 7. q. C. de iud. & Pau.
de Caſt. hic, quamuis de illa glo. non fuerit recordatus, ſed ſo-
lùm allegat rationem: quia partes cenſentur renunciaſſe pri-
uilegio declinandi. imputent. n. ſibi, quare non perquiſiue-
runt, ſi priuilegium habebant: ſed fragilis eſt ratio, quia iuri,
quòd quis ignorat, non intelligitur quis renunciare. l. mater de
cedens. ff. de inof. teſt. iuncto eo, quod ſing. dicit Bart. in l. fin. §.
ſi autem dubius. per illum text. C. de fur. ¶Quintò limita
iſtam regulam, vt procedat in prorogatione vera. Secus quan-
do partes litigarent coram ſuo iudice, quem tamen poſ-
ſent exceptione repellere, quia non oppoſita tali exce-
ptione per errorem iuris, vel facti valet proceſſus. dom.
Abb.

ADDITIONES.

a ¶Omnia. Hoc eſt contra text. cùm glo. & Bald. ibi non loquatur hoc modo;
ſed quando vnus in porta alterius. & ſic cadit in prorogato de loco ad lo-
cum. Bald. in d. l. ſi qui ex conſenſu. & dicitur in l. fin. ſ. eo. PVRPV.

b ¶Prorogatio. Ratio eſt, quia errans non conſentit. Alex. lib. 2. conſ. 13. col.
fin. in fin. PVRPV.

c ¶Siue iuris. Adde Pau. in cap. poſt ceſſionem. 13. colum. de probatio.
PVRPV.

d ¶Tantum. Amplia generaliter, vbi agitur de transferenda iuriſdictione. Abb.
lib. 1. conſ. 3. inci. mitar in præſenti. in fi. in 5. quæſtione. PVRPV.

Abb.in c.ad petitionem.in 3.col.de accus.post Inn.ibi.¶ Sextò limita, quando partes ꝑ errorem diu litigassent coram iudice non suo, & post superuenisset scientia, & adhuc processissent corã eo, tũc retro gesta per ratihabitionem ratificantur.glo.est valde no.in l.1.in ver. incohare.quã Bar. ibi multũ cõmendat. C.vbi de cri.agi.oportet, quam gl.sequitur, & reputat sing.Bal. in l.si conuenerit, ad fin.j. eo.& in l.1. in vlt.col.C.si à nõ com
10 pe.iud.& in l.licet. vbi etiam Bar. in fi.ff. de iud. † An autem in terminis huius l.in dubio præsumatur error, vel scientia par-
a tium;[a] *communiter concluditur*, quod in dubio præsumatur error
* seu ignorantia, [b] per regulam l.verius.ff.de prob.Ita tenet Spe.
b in tit.de compe.iud.adi.§.1.ver.sed nunquid præsumitur.quem sequũtur Bal.Ang. & Lu.Ro.hic.Bal.in l. eos in prin.C. de ap. Ang.in l.ex quacunque.ff. si quis in ius voc.non ie. communiter Can.in d.c. P. & G. Ego in casu huius l. puto contrarium: attento, ꝙ in ciui. Romæ debebat esse notoriũ, quis esset ptor
11 vrbanus, vel peregrinus † Vnde quilibet psumitur scire quod publicè scitur.l.si tutor petitus, vbi gl.& Bar.no.C. de peri.tu. gl.in l.quinquaginta ff.de exc.tu.in §.q autẽ.in ver.cognouerit. Inst.e.ti.& l.1. & ibi Bart.ff. de recepta.gl.in c. quod dicitis. 15. dist.Bar.in l.si cui.§.ijsdem ff.de acc.& in l.absenti,in 2.col.C.de don.& latius in l. is pot.ff.de acq. her.bonus tex.in c.1.de postu. præl.& in c.fi.qui ma.acc.pos.Facit l.sed si pupilus.§.pscribere. ff. de instito. & in Auth. quo oporteat Episcopos. in princ.
12 † vnde tenet Bar.in l.omnes.C.de agri.& censi.l.11. quòd non excusatur receptans bannitum à pęna statuti propter ignorantiã, quando erat notorium in loco, quòd erat bannitus. Imo fortius subtiliter not.dom.Abb.in d.captit.1.de postu.prel.per illum tex.iuncta gloss.3. quod quilibet de prouincia pręsumitur scire illud, quod publicè factum est in aliqua parte prouincię, limitando, vt ibi per eum. Et ideo in terminis l.nostræ dicit Angel.quòd si iuridictio esset notoria, vel esset litigatoribus verisimiliter nota, vt quia essent illius ciuitatis, præsumeretur scientia.Et ideo conclus.Doct.supra relata procederet quo ad
13 aduenas, & peregrinos.† Item ad regul. huius text. qui habet, quòd error impedit prorogationẽ, adde, quod similiter metus impedit, vt est tex.no.in l.2.ad fi.prin.& ibi Bar.in.j.no.ff. de iud. no.gl.in l.si mulier.§.si dos metu.ff. quod me. causa.& illum text.ad hoc reuputat sing.d.Abb.in d.c.P.& G. ad fi.Singularitas in hoc consistit: quia actus gestus metu, ipso iure valet, sed potest rescindi per actionem quod me. causa. vel per officium iudicis, glo.& ibi Bar.e.alij in l.interposita.C.de trans. sed ibi prorogatio facta metu est ipso iure nulla, & in hoc ille tex.est sing.ſm d.Abb.Sed tu adde tex.in l.si q.ex cõsensu.in ver. spõte, & ibi Bar.in 3.co.C.de epi.aud.Eo.modo pœnitẽtia partium impedit ꝓgationẽ.l.si ꝯuenerit.j.e.l.si cũ dotẽ.§.eo aũt tẽpore.ff.sol.mat.Eodẽ modo inhabilitas ꝑsonarum ꝓgatiũ puta seruorũ, vel inhabilitas iudicis, ita Cy.in d.l.si q ex ꝯsensu
14 in 3.q.& Doct.in d.c.P.&G. ¶† Scḋo principalr no.ex isto tex. vltra alios, ꝙ errori in eo, in quo potest ꝗs de facili certiorari, tamen admittitur, & est tolerabilis.Nam in hac l.quis esset prætor vrbanus, & quis peregrinus, poterat de facili certiorari: & tamen iste error toleratur, & impedit prorogationem & an-
15 nullat processum.† Vnde iste tex.videtur facere contra illud, quod not, Ang in l.si duo.ff.de acquir.hær. vbi ex illo text.not. quòd paria sunt scire, vel de facili scire posse, & per hoc infert ad bannitum cancellatum, quòd eum occidens, non excusetur per ignorantiam. Nam cum in eod. libro, in quo erat descriptum bannum, esset etiam descripta cancellatio, certè sicut occidens sciebat eum bannitum per inspectionem libri: ita etiam scire poterat eum cancellatum per eandem inspe-
16 ctionem.† Tertiò ex eodem text. vltra alios coniunge differentiam inter errantem, & dubitantem: nam errans licèt posset de facili certiorari, vt hic: tamen eius error tolleratur. non sic est in dubitante, qui de facili potuit certiorari.glo.est in l.locus.in ver.mei iuris.ff.de acquir.pos.per quam ita limitat Bald. in l.fin.§.1.in 3.colum.C.de fur.Facit l.regula. §. sed & facti. in verbo diligenter inquirendo.ff.de iur.& fact.ignoran. Ratio diuersitatis est, quia dubitanti magis imputatur, cũ haberet animum dubium, quare non informauerit se diligentius, quàm erranti, qui ita credit esse. & ita limita ea, quæ dixi.s.in 1. ex-
17 tensione.¶† In glo.in verbo error.ibi arg.ꝯ.j.de iniurijs.l.eum, qui.§.si iniuria.Responde, ꝙ ibi cõsenserit delinquere, licèt erraurit in conditione personæ, ſm Barto.& alios.vide tñ tex.in l.scientia.§.sed si defendendi.ff.ad l.Aquil. & per ista iura determinat Bar.in l.respiciendũ.§.delinquunt, in fin.ff.de pe. & ibidẽ Ang.ꝙ si volebã percutere Titiũ, & percussi Seium: tñ teneor eo. modo.Per illa iura dicit Bar. ꝙ si volebã percutere vnũ, & percussi duos, teneor tñ de vtroq;.Aduerte tñ, ꝙ non possem puniri pęna statuti, cùm non sim in dolo, sed puniar tñ arbitrio
c iudicis [c] ꝑ culpam. Ita notabili. litat Ang.in d.§. delinquũt, & in l.si cum seruo.ff.de iniur.& notabilius Bal.in l. 4. §. quacunque.in vers. quo ad tertium. ff. de iureiur. & ita semel in facto per istam limita.defendendi vnum à magno discrimine.Aliter tñ, & fortè melius tenet Bal.in l.si quis non dicam rapere.in pe. col.C.de Epis.& cler.vbi dicit, ꝙ in delictis sufficit dolus in genere, licèt sit erratũ in corpore.alleg.Io. An.in regula cum quis in ius.in mercurialibus.Secundò limita, per tex. in d.l. si cũ seruo.ff.de iniur.¶ Gl.in verbo ꝯrium, dum allegat. l.1.ff. ꝙ met. cau.dic.ꝙ illa l.nihil facit.debuit allegare.l. nihil ꝯsensui. ff. de reg.iur.dic, vt ibi per gl. & Bar.hic, qui reprobat glo. nostram. ¶ Gl.in verbo, error, colligit notabile ex tex. & alleg. pro concor.l.si proc.Adde, ꝙ est la.2.deinde opponit, & nõ soluit. Solue, vt hic per Bar.& alios.¶ Glo.in verbo, detegit. Istam gl.primo exponit tex. postea refert tria dicta Guar. glossatoris antiqui, quæ reprobat.Primum facit differentiam inter errores.Secundum facit differentiam inter personas litigatoris. Tertium
18 facit etiam in tpe, qñ error cessat.† Primum dictum.glo. illud reprobat per hunc tex.in verbo, per imperitiam, ꝙ ad errorem iuris referturl, sed ſm Bar.non est bona reprobatio, cum etiam ad errorẽ facti possit referri. Tu primum dictũ reproba à partibus sufficienter enumeratis, quia aut error iuris interuenit ante lit.contest.& tunc cùm annullet lit.contest. quæ sequitur.l.si pater cum gl.C.ne de sta.defun.semper dicitur esse ante lit.cõt. aut error iuris intercessit post lit.conte. & istud non potest cõtingere, nisi per mutationem noui iudicis.sed in his, quæ emergunt post lit. cont. semper habetur perinde, ac si lis non esset contest.l.5.C.de consor.eiusdem litis.Et si dicas: quare hic non distinguitur inter errorem iuris, & facti, & inter tempus ante li. cont.& post, prout in l.non fatetur.ff.de confes. ꝑ quam principaliter factæ sunt istæ notæ Guar. quæ sit ratio diuersitatis, gl. s.in ver.errat, tangit referendo opi. tandem dicit, ꝙ hic est error circa iurisdictionem, ibi in alio, ꝙ solùm est diuersificare factum.vnde Bald.& clarius Pau.de Cast.hic rñdet, ꝙ hic agitur de conferendo ius de nouo, ꝙ ius fundatur in consẽsu partiũ.Ideo error illud impedit: secus quo ad ꝯfessionẽ infringendã, vel non, suꝑ qua dẽt distingui, vt in d.l.non fatetur.Sed nec ista rõ me clarum reddit, quia ẽt ibi agit de iure nouo acquirendo mediante ꝯfessione.Ang.hic per multa verba vř rñdere aliter, quæ tñ non discrepant in effectu à ꝑcedenti solutione, & dicit, ꝙ iurisdictio prorogata principaliter fundatur in cõsensu partium, quicũque error sit cõsensum remouet, & sic prorogationẽ impedit, non sic in confessione partis facta rñdendo positionib.vt hic per eũ, q potius inuoluit, ꝗ̃ rñdeat. Sed certè ẽt ius, ꝙ queritur ex confessione recipit principale fundamẽ ex ꝯsensu partis cõfitentis, & tñ fit distinctio, de qua in d.l.non fa-
19 tetur.Cogita de solone.† In secunda gl.bene dicit, & ex eo hẽs not.ꝙ non solùm error ex parte rei, sed etiam ex parte actoris impedit prorogationem iudicis incompetentis. ita etiam te-
* net gl.in d.c.P.& G.Et ex ista conclu. *per omnes approbata*, sume cautelam pulchram, ſm Bald. & Pau. de Cast.hic, qñ eris aduocatus rei, quem actor fecit conueniri coram iudice incompetenti, credens, ꝙ esset iudex ꝯpetens rei. Nã cùm ꝯpares pro reo, non dẽs opponere exceptionẽ iudicis incõpetentis, prout faciunt procuratores non cauti, quia hoc mõ insteueres actorem, vt ꝯueniat te corã iudice ꝯpetenti. Vnde nihil opponas super incõpetentia iudicis, sed patiaris, ꝙ fiat processus, quia qñcunq; potes opponere, ꝙ processus est nullus. vt hoc text. in ver.nihil valebit, ꝙ actum est. Nec hic cadit prorogatio, cũ requiratur consensus vtriusque. Vnde error ex parte actoris impedit prorogationem, ſm gl.hic, & hoc modo ſm eos poteris trahere actorem ad cõcordiam. Dicunt tñ, ꝙ licèt ista cautela sit honorabilis, tamen in foro pęnitentiæ est abstinendum. Ita Cyn.in l.vni.C. vt quæ desunt aduo. Addo pro ista cautela facere, ꝙ in simili dicunt Doct.qñ actor producit libellum obscurum, vel incertum, vel alternatiuum, non debet reus petere, vt libellus declaretur, sed debet simpliciter opponere, ꝙ libellus non procedat, quia malè conceptus est.Ita magistraliter Spe.in tit.de lib.concep.§.fi.ver.cautus tñ sis.sequitur d.Ant.in c.fi.de li.obla.Pau.de Ca.in l.edita.C.de eden.Ale.in l. 1.in prin. in 1.col.in fi.ff.de eden.& no.ꝙ ꝓcuratores nostri cõiter errant
20 † Circa tertium dictum gloss. dic, quòd gl.malè dicit, vt dicetur

ADDITIONES.

a ¶Partium.Adde Ange.consil.93.incip. visis, & inspectis.col.3.& in cons.27. inci.quidam victor.in fin. Alex. lib.7. consil. 206.incip.ponderatis his.in fin. PVRPV.

b ¶Ignorantia.Alex.hanc q.limitat lib.3.consil. 183.incip. viso processu. col. fi.& dupliciter lib.6.cõsil.12.inc.videtur prima consideratione. PVRPV.

c ¶Iudicis.Fallit si statutum diceret, quòd homicida puniatur morte qualitercunque homicidium commiserit, quia tunc pœna mortis puniri debet etiã isto casu, secundum Dec.in c.1.de rescrip. BELLOT.

tur in l. ſi conuenerit. j. eod. Facias ergo ex prædictis generalẽ extenſionem ad l.noſtram ſecundum Ang.hic,quod generaliter error impedit prorogationem iudicis incompetentis, ſiue iuris, ſiue facti, ſiue ex parte rei, ſiue actoris, ſiue ante lit.cont. ſiue poſt, quia ſemper dicitur eſſe in initio cauſæ, cùm error conteſtationem impediat, niſi ſuperueniat ſcientia quę purget errorem: quia in prorogatione requiritur cõſenſus partiũ, in quo fundatur iuriſdictio prorogata, quę nulla eſt quo ad partes deficiente prorogatione, & conſenſu, vt apparet ex prædictis.

SVMMARIVM.

1 *Cauſa ſuſpitionis eſt iuſta, ſi iudex fuerit prius aduocatus in hac cauſa,*
2 *Aduocatus ſicut eſt ſuſpectus iudex, ita & ſuſpectus teſtis.*
3 *Cauſa ſuſpitionis, quæ eſt in delegante, non durat in eius delegato.*

LEX XVI.

a SOlet. Iuiſdictio quamuis delegetur [a] in totũ vel in parte non abdicatur à delegãte. h.d.& iſtud eſt, quod vult dicere in ver.nam & is. vt declarat gl. pen.& alij Doc. Idem dicitur in l.ſc. & ibi in ſpecie ponitur iuſta cauſa ſuſpitionis, propter quam
1 ordinaris tanquam ſuſpectus debet alij delegare. ¶† No.ex l.
b prætor, quòd iuſta cauſa ſuſpitionis [b] eſt, ſi iudex fuit prius aduocatus in hac cauſa. Facit l.fi.in fi.C.de aſſeſſo not.in c.poſtremo. de app. gl.in l.eos.in prin.ver. prouocatum.C.de app. quę ſubdit idem eſſe, quod iudex primæ ſententiæ ſucceſſerit in locũ iudicis appellationis. Nam debet tanquam ſuſpectus alij delegare, imò fortius per iſtum tex.tenet Spe. in ti.de aſſeſ. §.fi.in fi.quòd ſi iſte,qui fuit aduocatus,& nunc eſt iudex, pro nunciat in cauſa,quod ſententia eſſet ipſo iure nulla. Intellige, ſi fuit recuſatus: alias ſecus.c. iudex ab apoſtolica. de off.dele. in 6.iunctis no.per Barto.in l.quia poterat. ff.ad Treb. per Ca-
2 no.in c. cum ſpeciali.de app. † Item adde, ꝙ ſicut aduocatus eſt ſuſpectus iudex, vt hic: ita eſt ſuſpectus teſtis. l. final. ff. de teſt. capit. Romana.de teſti. in 6.Bart. in l.deferre.§. idem decreuerunt.in fin.ff.de iur.fiſ.glòſſ.not.in capit. ſtatuendum. in ver.cognitor. 2.quæſt.6. Ioan. Andr. ibi limitat duobus modis in titul.de teſte.§.1.verſic.Item,quòd fuit. in aditione, quæ incipit non inuenio.Bald.in cap.ex literis, vbi aliter limitat per gloſſ. 2.ibi de tranſac. Iſtam l. & ſimiles limita, vt procedant
c quando rędquiſitus pro aduocato declarauit intentionẽ ſuã, [c] ſecus ſi nondum propalauit:licèt ſecreta clientuli audierit, ſecundum Inno.in cap.irrefragabili.de offic.ordina.qui hoc no. per illum text.in §.exceſſus.cum glo.in ver.capitulum. ſequũtur Imo. & d. Abb. ibi in vltim.col. quamuis contrarium ibi teneat d. An. ¶Secundò limita iſtum tex. quòd licèt aduocatus alterius partis poſſit à me ſi efficiatur iudex recuſari:tamen ille, quem ego habui pro aduocato,non poteſt à me recuſari,quamuis ei reuelauerim ſecreta mea, cũ nõ debeat iudicare ſecundum conſcientiam, ſed prout ſibi conſtabit ex actis. gl.eſt not.in cap.dilecto verſ.recuſatis.de teſti.Adde,quòd non eſt iuſta cauſa recuſationis,quod aduocatus partis aduerſæ eſt commenſalis, vel familiaris iudicis. text.eſt & ibi glo.in c.1.de off.iudicis.vide tñ tex.in c.ex inſinuatione. de app. ibi allegatũ
3 in gl.† Vltimò not.ex iſtis legib.ꝙ cauſa ſuſpicionis,quæ eſt in delegãte, non durat in eius delegato, ꝙ intellige, & limita ſm tex.in c.iudex ab apoſtolica.de offi. del.in 6. quem debuit allegare Bar.hic, qui alium corruptè allegat.Iaſon Paduæ.

ADDITIONES.

a ¶Delegetur.Not.differentiam inter mandare,& delegare,glo. in l.1.§.1. ſupra tit.2. PVRPV.
b ¶Iuſta cauſa ſuſpitionis.Adde Card.Alex.. in c.poſtremo.de app.vbi enumerat.70.caſus,in quibus iudex recuſatur ſuſpectus.
c ¶Suam.Adde gl.in c.dilecto.in ver.accuſaſti,de teſtib. PVRPV.

SVMMARIVM.

1 *Iuriſdictio iudicis non ſui ſi ſit prorogata de communi conſeſu vtriuſque partis, tamen habet locum pœnitentia vſque ad litis conteſtationem. Vide huius limitationem nume. 2. 3. 4.6.22.23.24.25.26.27. 28,29.30.31.& 35.*
5 *Iuramentum interpoſitum ſuper actu reuocabili, non impedit reuocationem.*
7 *Pœnitentia non habet locum amplius in lite conteſtata, ſed iuramentum habet vim litis conteſtatę.*
8 *Iuramentum nec intelligitur, nec reſtringitur ſecũdum naturam actus, ſuper quo imponitur, ſed ſemper aliquid addit actui.*
9 *Subſtitutio iuramento firmata, quę non valet iurę directo, valet iure obliquo.*
10 *Teſtib.quinque adhibitis in teſtamento, ſi apponatur iuramenttm, valet teſtamentum.*
11 *Purgatio moræ impeditur, vbi adeſt iuramentum.*
12 *Iuramentũ appoſitum in teſtamento, habet vim clauſulæ derogatoriæ.*
13 *Iuramentum appoſitum in ſecundo teſtamento, habet vim reuocationis clauſulæ derogatoriæ appoſitæ in primo.*
14 *Fideiuſſor non tenetur, quando interuenit in cauſam duriorem, quàm principalis*
15 *Iuramentum an habeat vim expreſſi.*
16 *Conſenſus de præſenti non poteſt eſſe in generali renunciatione omniũ exceptionum competiturarum in futurum.*
17 *Actus vbi non valet ex præſumptione defectus conſenſus, ibi iuramentum nihil operatur.*
18 *Promiſſio iudicialis obligat præcisè ad factum.*
19 *Actus factus in iudicio eſt efficacior.*
20 *Confeſſio ſine cauſa, cùm ſit indiſcreta, eſt inefficax.*
21 *Pactum nudum eſt inefficax ad agendum: tamen ſi fiat in iudicio ad iudicium adiuuandum, eſt efficax,& producit actionem.*
32 *Via pœnitentiæ,& declarationis iudicis õn præcluditur per præſtationẽ ſatiſdationis de iudicio ſiſti facta coram iudice incompetenti.*
33 *Exceptio dilatoria quando opponitur, antequam opponatur exceptio iudicis, amplius opponi non poteſt, cum cenſeatur conſenſiſſe in perſonam iudicis. Vide huius limitationem. nu.34. & 49.*
36 *Pacta, quæ quotidie apponuntur in inſtrumentis, ſi licita eſt pœnitentia, quid operantur.*
37 *Promittens poſſe conueniri, intelligitur promittere, & ſoluere.*
38 *Debitor ſi promiſit in quocunque loco, in quo placuerit creditori, iſtud pactum non releuat, vide etiam num. 41.& 42.*
39 *Remiſſio non habet locum in contractibus.& num.40.*
43 *Debitor ſi promiſerit creditori ſoluere in quocunque loco fuerit inuentus, poteſt vbiq; conueniri, vbi reperitur. vide huius limitationem ibidem,& nu.44. & pro complemento totius materiæ.num.48.*
45 *Rex ſi vendidit terram cum quibuſdam iurib. regalib. expreſſis, adiecta clauſula vniuerſali, & quibuſcunque iuribus regalibus, non veniunt iura regalia maiora expreſſis.*
46 *Verba generalia indefinitè ꝓlata recipiunt à verbis ſpãlib. intellectum.*
47 *Verba generalia debent generaliter intelligi, niſi diſtinguantur, vel limitentur per ſpeciem.*

LEX XVIII.

SI conuenerit. Iſta l. hẽt materiam ſubtilem, & repetibilem.h.d.In iuriſdictine prorogata hẽt locum pęnitentia vſq; quo iudex prorogatus adeatur. h.d. vel ſic.In iuriſdõne prorogata hẽt locum pęnitentia vſque ad lit. cont. vel ſic. Pacto de litigando corã iudice non ſuo quis non
1 cogit̃ ſtare. ¶†No.ex iſto tex.ꝙ ſi iuriſdictio iudicis non ſui ſit ꝓrogata de cõi ꝯſenſu vtriuſq; partis,tñ hẽt locum pnĩa vſq; ad lit.cont.vt hic.& in c.1. ſm cõem intellm.extra.de iud. Videndum eſt ergo anteq̃ vltra procedamus, quæ ſit ratio huius deciſionis,ꝙ nõ obſtãte ꝯſenſu vtriuſque partis licita ſit pęnitentia, cùm habeamus regulam,ꝙ illud,ꝙ ſemel placuit,amplius diſplicere non põt, vt in regula,ꝙ ſemel. de re.iur.in 6.& in l.1.ff.de pac. Itẽ quæ à principio ſunt voluntatis, ex poſt facto ſunt neceſſitatis.l. in cõmodato.§. ſicut. ff. commo.& in l. ſicut.C.de act.& ob. Ang.hic breuiter,& obſcurè dicit,ꝙ ratio eſt,qa pactum principaliter ꝯfertur ſuꝑ iuriſdictione, quæ eſt publici iuris. Ideo ius publicũ talẽ prorogationem nõ firmat, niſi litis conte. interueniat. ego iſtã rõnẽ ſic declaro. Nam iuriſdictio eſt publici iuris,vt patet ex diffinitione gl.in l.1.ſ.eod. Facit.l.1.§.ius publicũ.ff.de iuſt. & iu.ſed in his,quæ ſunt publici iuris,ſolus cõſenſus priuatorum nihil dẽt operari l.priuatorũ.C.eo.iuncta.l.1.§.publicũ.ff. de pac. vnde eſt neceſſe, ꝙ etiã interueniat alius actus legitimus,puta litis cõt. vel alius actus, qui expediatur ꝑ iudicẽ.Et per hoc apparet non obſtare r̃am prædictã,qa loquitur in his,quę ſunt iuris priuati, & quæ pendent à libera volũtate partiũ,vt eſt ꝯhere, ꝙ non eſt hic in iuriſdõne,cùm ſit publici iuris,vt prædixi. Iſta ratio,q̃uis colorata,mihi non placet,quia procederet, qñ ageretur de danda iuriſdõne de nouo ei,q non hẽt, tunc verum eſt, ꝙ ꝯſenſus priuatorũ nihil facit.Ita loquit̃ d.l.priuatorũ.ſed hic erat iudex,& hẽbat iuriſdõnẽ ordinariã,& ſolũ agitur de ea ꝓroganda. Vnde facilius aliqd prorogatur,q̃ de nouo detur.l.ſed & ſi manete.ff.de prec. & in tali prorogatione ſolus conſenſus partium ſufficit,nec requiritur conſenſus iudicis, imò nec eius ſcientia. eſt tex. in l.2,in prin.& ibi Bar.in 2.no.ff.de iud.q. tex.eſt ad hoc vnicus in iure,ſm Bal.in c.cum olim Abbas. in 2. col. de offic. deleg. Aliam,& ſecundam rationem aſſignat Bal.hic in lec.antiqua,quia nõ eſt aduerſario ius quæſitum ante lit. conte. Ratio eſt propter l.ius publicum.ff.de pac.Ideo licita eſt pęnitentia.Secus eſt poſt lit. cont. quia tunc conſenſus tranſit ad contractum inter partes.l.3. §. idem ſcribit.ff.de pec. Tertiam ſubtiliorem rationem potes colligere ex verbis domini Fr.de Are. in alio ꝓpoſito.in c.1.in vlt.col.de iud. Nã in iurib. iſtis incorporali-

poralibus vsus cum patientia habetur loco traditionis. l. quoties. ff. de serui. vnde quamuis partes expresse consentiant in iudicem non suum: tn̄ ex sola conuentione nō ꝯstituitur illud ius incorporale,quin possit reuocari.l.si partē.in prin.ff. quemadmo. ser.amit.l. 3. §.dare.ff.de vsufr. Ideo est necesse,ꝙ iudex incipiat vti,& consequēter, ꝙ interueniat litis contest.vel alius actus iudicij.Per hoc adducit, ꝙ vult Bart. in l.ꝙ meo.in prin. in vlt.col.ff.de acq.pos.ꝙ licet rustici exp̄sse se subijciant alicui, & constituant se nomine eius possidere, per hoc non acquiritur illi iuridictio, nec quasi possessio iurisdictionis, nisi incipiat vti domino sciente. Alleg.etiam quod vult Inno.in c.dilectus. de capellis monachorum, quod licet rustici faciant homagiū alicui,vel ei præstet iuramentum fidelitatis,per istos actus non acquiritur quasi possessio iurisdictionis. Ista ratio licet pulchra, & subtilis, tamen potest morderi eodem fundamento, quo vsus sū ꝯ primam rationā,& similia adducta non faciunt in proposito, quia loquuntur in rusticis non habentib. ius. Ideo requiritur vsus cum scientia principalis dn̄i,vt dicit Bart.in d.l. ꝙ meo.Nos autem loquimur in ipsis partib.principalibus,quę ex consensu habent potestatem sibi derogandi. Quarta ratio est ſm Bal.hic in lec. antiq. quia ista ꝯuentio est facta super iudicio futuro, sed ab actu iudicij potest recedi lite nondū cont.

2 l.si quis libellos.C.de app.¶† Limita istā l.nisi iurm̄ interuenisset,tūc non esset locus pęnitentiæ, etiā ante lit.cote.[a] ſm Ang. Fulg. & Pau. & d. Alexā.hic.Idem tenet Imol.in c. 1.& ibi. do. Fr.de Are.in 13.col.de iud.Idē Imo.in c. per tuas.de arbit. Pro ista parte tria adducuntur. Primò, quia iurm̄, ꝙ potest seruari sine salutis ęternæ interitu, seruandum est c.si verò. & c. cum

3 contingat.de iureiur.† Secundò, quia licet aliàs in obligationibus facti quis non teneatur præcisè facere : sed soluendo interesse liberetur.l.stipulationes non diuiduntur. in ver. Celsus. ff.de verb.oblig.l.si quis ab alio, in fi.ff. de re iu. tn̄ vbi interuenit iurm̄, tale iurm̄ obligat præcisè ad factum.c.fin. & ibi Canne præl.vi. suas. & est gl.sing. in l. si pecuniam. in prin.in gl.paruula, in verbo necesse habes. ff. de cond. ob cau. cum concor.

4 quas ibi dedi. ¶† Tertiò facit, quia iurm̄ dēt impleri in forma specifica.c.ad nostram.primò.de iureiur.Ideo non admittitur ꝯpensatio,vt ibi,ſm Bar.in l.amplius non peti. vbi etiam Ang. Pau.de Cast. & Raph.Cum. ff. rem rat.hab.& in l.Iulia.parua. ff.de condi.& demon.Bal.& d. Abb.in d. c.ad nostram,primò, & dixi latius in l.eum,qui.§.final. ff. de iureiuran. Contrariam opin.tenet d.Ant.de Butr.in d.c.1.in 20.colum.de iud.vbi dicit, quòd licet præcedens opinio sit tutior animę iurantis, [b] tamen alia est verior de iure. Mouetur bono fundamento, quia iurm̄ intelligitur ſm subiectam naturam actus, super quo interponitur.l.fi.C.de non nume.pec. & l.fi.ff.qui satis. cog. Tu confirma ex eo,ꝙ vult Bar.in l.sed & si quis.§. quæsitum,in fi.vbi alij sequuntur.ff.si quis cau.Io.And.& alij Canonistæ in c. 1. de cōmo.eandem opin.tenet. d.Abb.in d.c.1. in 11.col. per notabile dictum Inn.in c.per tuas.de arb.vbi si aliquis iurauit stare arbitrio alicuius,intelligitur,vel soluere pœnam, quia ita est natura illius actus.Eandem opin.tenet Lud.Rom hic.in 1.col.Motus,quia iuramentum habet tacitam conditionem,si res in eo. statu permanserit. c. cum inter P. & G. de renun. c. quemad-

5 mo.de iureiur. † Tu pro ista parte adde, quia iuramentum interpositum super actu reuocabili, vt est hic, non impedit reuocationē.puta quando interponitur super testam.non impedit testamentum posse reuocari.gl.in c. vltima.volun. 13. q. 2. Bar.in l.si quis in prin.testamēti.in vlt.col.ff.de leg.3.& in l.cum duob.§.idem respondet.primo.ff.pro soc.& in l.stipulatio hoc modo.ff.de verb.oblig.& in consil.suo inci. maritus fecit testamentum,& iurauit.Bald.in c.1.§. item sacramenta. de pa.iu.fir, & in Auth.sacramenta puberum.in 6.colum.C.si aduer.ven.& in repe l. 1. in vltim.colum.C.de sacrosanc.eccles. & in Auth. hoc inter liberos.C.de test.plenè Ioan.And. in regula,quod semel in mercu.tamen adistud vltimum responde secundū Bar. in locis præal.quòd illud sit in testamento: quia iuramentum esset contra bonos mores, cùm auferat liberam facultatem testandi,l.stipulatio hoc modo cōcepta.ff.de ver.obl. Ideo iurm̄ tale illo casu non valet, nimirum si non impedit reuocationē.

6 † Tene primam opin. pro qua adduco 4. fundamenta. Primò, quia actus aliàs retractabiles, vbi interuenit iuramentum, non possunt reuocari. Patet in minore, per Auth. sacramenta puber.C.si aduers.ven. & in fundo dotali. per cap. cum contingat.de iureiuran. & c. licet mulieres. eod. titul. in 6.& in pacto de non succedendo.cap. quanta.de pact.in 6. ¶Secundò mo-

7 ueor, quia aliàs istud iuramentum nihil operaretur, contra regulam. l. si quando.in princip. supra. de leg.1. ¶†Tertiò, & fortius moueor:nam in ista l.lit.contest.non habet locum amplius penitentia,vt in text.sed iurm̄ habet vim lit.cont.& operatur illos effectus, quos lit. conte.l. Nam, & postea.§. si is,qui

8 tēporali,& ibi dixi.ff.de iureiur.¶† Quartò moueor nouo fundamento : nam licet *communiter dicatur*, ꝙ iurm̄ intelligitur,& restringitur ſm naturam actus, super quo interponitur. d. l. fi. vbi Bar.& Bal.ita no.C.de non nu. pe.& illa lex est ad hoc sing. ſm Bal. in c.q̄ in ecclesia.12.col.de const.& d.Ant.in d.c. 1. vt s. retuli. Egò facio regulam in ꝯrium, ꝙ imò iurm̄ non debet restringi ſm naturam actus,super quo interponitur,imò semper aliquid addit actui. Patet, quia facit actum valere omni modo,quo potest,dato, ꝙ aliàs sine iuro non valuisset. l. cum pr̄.§.filius matrem.ff.de leg.2.Bar.in l.si quis maior. in vlt. colu.

9 C.de transac.† Hinc dixit Bal. in l.verbis ciuilibus.ff. de vulg.& pup.& in l.si iure.C.de test.manu. ꝙ substitutio iuramento firmata, quæ non valet iure directo, valet iure obliquo ꝓ iura-

10 mentum,vbi aliàs annullaretur. † Hinc etiam videmus,ꝙ si in testa.non sint adhibiti,nisi 5.testes.& apponatur iuramentum, valet: quia iurm̄ habet vim clausulæ codicillaris. ſm Bar.in l. eam quam.in vers.sextus casus.& ibidem Bal. C. de fideicom. Bar.in l.si quis pro eo. in pe. col. ff. de fideius. ¶Secundò facit quia licet in obligationibus facti succedat obligatio ad interesse:tn̄ si interponat iurm̄,obligat præcisè ad actum,vt prædi-

11 xi. ¶† Tertiò, vbi adest iurm̄ impeditur purgatio moræ, ſm

12 Bar.& alios.in l.si quis maior.C.de transa. ¶† Quartò iuramētum appositum in testa. habet vim clausulæ derogatoriæ ſm Bart.in l.omnes populi.in 3 q.princ.ad fi. ff.de iustit.& iur.& in l.si quis.in prin.testamenti.circa fin.princip.ff. de leg.3.Io.And.

13 in regula,ꝙ semel.in mercu. ¶† Quintò facit, quia iuramentū appositū in secundo testam. hēt vim reuocationis clausulæ derogatoriæ appositæ in primo.Ita sing.Bal. in l.sancimus.in vlti.

14 col. & ibi Mod.C.de test. ¶† Sextò fideiussor non tenetur, qn̄ interuenit in cām duriorem,quàm principalis.l.1.per totam.ff. de fideius. tn̄ si iurauerit, tenetur,ſm Bart.in l.si quis pro eo.in

15 vlt. col. de fideiuss. ¶† Vltimò facit, quia iurm̄ habet vim expressi,& sic vbi requireretur specialis renunciatio, & non sufficeret gn̄alis,si interueniat gn̄alis cum iuro, valet actus propter iurm̄,quia habet vim expressi,ſm Bal.in l.1.in 2. q.& ibi Sal.C. commodati.Lud.& d.Alex.in l.1.§.si quis ita ff.de verb.obl.Ex istis patet,ꝙ iurm̄ nō restringitur ſm naturam actus,imò sem-

16 per aliquid vltra addit,& operatur † Nec ob.d.l.fi. C.de nō nu. pe.quia rn̄dendo aliter,quàm d.Fran.de Are.in d.c.1.& clarius, quàm Imo.ibi.& in d.c. per tuas. rn̄de ſm Bar.in d.l.si quis pro eo.in 8.membro.ꝙ d.l.fin. propriè loquitur,qn̄ in principali dispositione deficit consensus,vel est certo modo limitatus,tunc iurm̄ non extenditur vltra ꝯsensum,& ita etiam rn̄de ad illud, ꝙ vult Barto.in d.§. quæsitum. in fi. vbi in gn̄ali renunciatione oīum exceptionum ꝯpetiturarum in futurū, non pōt esse cō-

17 sensus de pn̄ti: ideo iurm̄ non conualidat.bene facit,quod dicit Bal.in l.1.in q. 2.C.commo. ꝙ vbi actus nō valet ex præsūptione defectus ꝯsensus,ibi iurm̄ nihil operatur.Idem tenet Ludo. Ro in consi.517.inci.in casu propositæ cōsultationis.in 10.col. ad fi.& prin seq.d.Fr.de Are.in consil.24.inci.quatuor dubia.in 2 col. & per hoc fundamentum patet, cessare allegata in oppositū,& ista est melior solutio,quā aliç,quæ dantur ad prædictū fundamentum.d.Ant.& Pan.dū dicebāt, ꝙ iurm̄ intelligit ſm naturam actus,super quo interponitur: sed in isto actu hēt locū penitentia.Igitur,&c Nam rn̄det Imo. in locis prælegatis, & Alex.hic, ꝙ in his legib. colligitur fuisse de mente iurantis, ꝙ iurm̄ non extenderetur ad casum non excogitatum: aliàs iurm̄ intelligitur,vt aliquid addat, & facit, vt actus valeat omni modo quo pōt. Quæ solo non satisfacit, vnde aliter rn̄det d. Fr. de Are.vbi s. ꝙ iurm̄ intelligitur ſm naturam actus, super quo interponitur, verum est ſm naturam primordialē: non autem accidentalem, quæ prouenit ex mora. l. Item veniunt.§.petitam.ff.de pe.hær.similis glo.n.in l. certi condictio. in princip.vbi Barto.& alij.ff.si cert.pet. sed quod in obligationibus facti veniat interesse, procedit ex mora: ergo attēdi non debet in iuramento. Sed nec istud satisfacit, quia primordialis natura huius promissionis est,quòd habeat locum pœnitentia,

18 vt hoc tex.¶† Secundò limita,nisi talis conuentio facta fuerit præsente iudice, & acceptante, tunc non est locus pœnitentiæ, ne pars fallat fidem duobus, maximè iudici, & quia promissio iudicialis obligat præcisè ad factum, vt not. per gloss. in l.filiusfam.§. final. & in l. sed & hæ.§. final.ff. de procurator. secundum Angel.& omnes Moder.hic.Cyn.in l.est receptum. s.eod.per illum text.quem sic intelligit, ne aliàs ꝯriaretur huic legi.

ADDITIONES.

a ¶Sequitur Nat.consil.381.num.4.

b ¶Animæ iurantis.Guido Papæ in tract.quando subditi Ducis Sab. col.8.cōsil.196.inci.arbitri,qui concordauerunt.q.77.inci.lex si conuenerit, vbi dicit hanc l.repetisse in hac ciuitate Taurini anno 1427. mense Iulij,& ibi dicit, ꝙ de stylo non admittitur pœnitentia in parlamento. PVRPV.

legi. Idem tenet Gul. Bald.& Ang.in l.1.ff.de iudi.vbi.Bald.per hoc ponderat ibi eſſe gl. Idem tenet Cy. & Guli.in l. nemo. C. eo.d.Matheſi.in notabili.106. Card.d.Ant. & Io.de Ligna.in d. c.1.de iud.per illum text.ſecundum vnum intellectum,quem tamen reprobant Imo. & Pan.ibi. idem tenet Pan. latè in d.c.1. in 8.col. & ſeq. preſertim per l.1. ff. de iudi. inducendo, vt ibi
* per eum. *Et iſta eſt communis*, à qua nemo diſcrepat per aliqua fundamenta, quæ referunt Mod.& præcipuè.d.Alex.hic, per text.in c.ſignificaſti. quem ad hoc ibi no.d.An.de fo.ꝓpe.& ſuper eo multum ſe fundat d.Ab. in d.c.1. Limita tamen niſi in ꝓmiſione eſſet adiecta pœna.vt ꝑ Bal.& Iac.Bu.in l. codicillũ.
19 C.de teſt.& Alex.hic.† Tu ꝓ iſta parte adde:q̃a actus factus in iudicio præſente iudice eſt efficacior, ita ꝙ non poteſt retractari,vbi aliàs ſecus fuiſſet, patet ex tribus. Primò ſi quis confiteatur ſe recepiſſe ex cauſa mutui,habet exceptionem non nu. pe.intra biẽnium.Inſti. de literarum obli. per totum.& toto ti. C.de non num. pec. & tamen ſi quis confiteatur in iudicio ex cauſa mutui, non habet talem exceptionem infra bienniũ,
20 ſecundũ Saly.in l.1.in 1.col. per gl.2.ibi.C. de ꝯfeſ.† Secundò confeſſio ſine cauſa cùm ſit indiſcreta, eſt inefficax l. cum de indebito.§. fi.ff. de ꝓba.c.ſi cautio. de fid. inſtr.& tamen ſi fiat in iudicio, valet. gl.in l.1.ad fi.in gl.pe.ff.de interr.ac.Cy.& alij
21 in l.generaliter.C.de non nu.pec.† Tertiò pactum nudum eſt inefficax ad agendũ:tamen ſi fiat in iudicio ad iudicium adiuuãdum,puta ſuper expenſis, vel iudicato ſoluẽdo,eſt efficax, & producit actionem.gl.in Auth.generaliter.in verbo conſcribat.C.de Epiſ. & cle.& in l.eum pro quo.ff. de in ius vo.Bal.in repe.l.tale pactum.§.qui prouocauit.in 7.& 11.col.ff.de pac.d. Alex.in rub.ff de ver.ob.in 2.col.& in l.1.in prin.eo.ti. ¶ Sed aduerte, quod licèt iſtam limitationem teneant omnes legiſtæ, & Canoniſtæ, poſſet tamen teneri contrarium. Primò conſiderando rationes huius text. relatas ſupra in princip.quę militant iſto caſu. Secundò ſtringit: quia in prorogattione iuriſdictionis non requiritur conſenſus illius iudicis: imò nec eius ſcientia.l.2.in prin.vbi Bar. not.ff.de iudi. & dixi.s̃.ſed q̃n in aliquo actu non requiritur præſentia iudicis, ſi interueniat nihil operatur.l. ſiue apud acta.in princi.& ibi Bal.not. C.de tranſa.
22 † Tertiò limita, q̃n prorogatio fieret nõ per modum conuen-
a tionis,ſed confeſſionis, [a]puta aliquis ꝯfitetur ſe eſſe ſub iuriſdictione talis iudicis, vel ſe poſſe ſub tali iudice ꝯueniri: tunc nõ hẽt locum penitentia: quia confeſſio hr̃ pro veritate.l.1. ff. de confeſ.Ita ſing.Bald. in l. ſi pater. C.ne de ſtatu defun.ſequitur ſimpliciter d.Alex. hic in 6.co. Ego aliqualiter dubito per ea,
b quę dixi in precedenti fallentia. [b] Et no.ꝙ in propoſito valde ſing.dicit Barb.in c.P.& G.de of. del.in 3.col.in ver. Quæro pone mutuaui pecuniam cuidam mercatori,& c.vbi dicit, quod ſi mutuaui pecuniam cuidam mercatori, qui expreſsè ſe ſubmiſit iuriſdictioni Epiſcopi,& Epiſcopus incõtinenti ſibi pręcipit,quod talem pecuniam reſtituat creditori intra talem terminum ſub pęna excõmunicationis,& quod ſentẽtiam excomunica.ex nunc, prout ex tunc profert in ſcriptis,tenetur debitor ſtare huic ſententię: nec ab ea poterit vnquam appellare: quia in ipſo die contractus poteſt Epiſcopus facere ſententiam excõmunicationis de voluntate partium, ſecundum Io.
23 An.ibi,& quod dicit Bal.alibi non reperiri, ¶† Quartò limita, quando vt dixi prorogatio fit per viam conuentionis:ſecus ſi ibi contrahendo, vel delinquendo,tunc non habet locum pœnitentia,ſecundum Ray. Alb.& Ange hic.Sal. in l. nullũ.2. op. C. de teſt. ¶ Quintò limita, quando agitur de iuriſdictione proroganda:Ita loquitur hic; ſecus ſi de iuridictione nõ declinanda,vt habes hic in gl.fi.vbi dicetur.Facit ꝙ volũt Gul.Ang. d.Ale.hic, quod quando iudex erat mero iure conpetens: tamen ob aliquam cauſam probabilem poterat vt ſuſpectus recuſari: certè propter caſum de quo hic non habebit amplius locum recuſatio.Facit c.primum.cum gl.in ver.interrogatus,
24 de iud.¶†Sexto limita ſignanter,ꝙ quando partes promitunt ſiſtere in iudicio, & parere mandatis curiæ, iſto caſu non eſt licitum penitere: nec habet locum iſta lex: quia per talia verba quaſi per talem contractum eſt factus non ſolùm illius iudicis,ſed etiã illius fori ſubditus quo ad illã cauſam.Ita ſing.limitat Bal.in addi. Spe.in ti.de reo.in 1.col.Nota,quia pulchra li-
25 mitatio eſt,q̃uis nõ ſit forti ratione comprobata.¶†Septimò limita quando partes qui conſenſerunt in iudicem nõ ſuum, etiam ſpecialiter renunciaſſent huic legi, ꝙ non ſit locus penitentiæ,cũ quilibet poſſit renunciare fauori ſuo.l.pe.C de pac. l.ſi quis iuſiurandum. C.de.reb.cre. ſecundum Alb.de. Ro.hic ad fi.in vlt.q.qui ſubdit,quòd nõ ſufficeret generalis renunciatio omnium exceptionum etiam declinatoriarum: quia legitime non intelligerentur reiectæ, ſed friuolę. c. ex parte. de off.delegat.l.3.in princi.ff.quod vi aut clam.Adde, quod contrarium in terminis tenet Bal.in c.P.& G.in 4.col.de off.deleg.

vbi formaliter quærit, an huic legi poſſit renunciari per pactũ, & determinat,quod non,quia iſta l.continet ius publicum.Idẽ tenet d.Mart.Laud.hic.Motus,quia quãdo lex aliquid inducit pro forma,ei renunciari non poteſt.l.nemo poteſt. ff. de leg.1. ſed iſta lex inducit pro forma, quòd in iuriſdictione prorogata habeat locum pœnitentia vſque ad litem conteſtatam, & non vltra.Igitur, &c. ſed iſtud fubdamentum eſt fragile, cùm iſtud hic non ſit de forma: Bald.tamen (ſub dublo fortè) limitat, niſi in renunciatione interueniret iurm, remittens ſe tñ ad c.ſi diligenti.de for.compe.vbi in his,quæ ſunt iuris publici,nõ poteſt etiam cum iuro renunciari. Sed idem Bald. in c. quę in eccleſiarum.in 11.col.ad fi.de cõſt.firmat expreſsè, ꝙ poſſit cũ iuro renunciari:ſicut in ꝯtibus innominatis, licèt ſit locus pœnitentiæ:tñ ſi iurm interueniat ſecus eſt,per gl.ſin. in d.l.ſi pecuniam,in prin.tamen ibi loquitur in his, quæ ſunt iuris priuati.
26 ¶† Octauò limita in prorogatione tacita,quæ poteſt cum effectu fieri ante lit.conte.ita ꝙ non ſit locus penitentiæ,iuxta.l. ſed & ſi ſuſceperit.in prin.ff.de iud.ſm Bal.in d.c.P.& G.in 4.co.
27 qui reputat valde no.ide tenet Ang.hic, dicetur.ĩ.¶† Nonò limita iſtam l. procedere, q̃n conuentio fuit facta pacto nudo. Et ꝓpea text. dicit, ſi conuenerit, ꝙ intelligitur pacto nudo. l. lecta.ver.conuenit,vbi Bart.& alij. ff.ſi cer. pet.Ideo dicit Bart. in vlt.q.ꝙ iſta lex procedit,quando conuentio fuit facta pacto nudo, tunc nihil releuat,cùm ſit locus pœnitentiæ? & ideo,ſi iſta conuentio eſſet facta per ſtipulationẽ,quamuis quo ad iudicẽ prorogatũ haberet locum pœnitentia,tñ poſſet agi ad intereſſe ꝯ eum,ſi non eſt promiſſa pęna, per l. diem proferre.§. fi.ff.de arb. ſm Alber.Angel.& omnes Moder. hic.& idem te-
28 nent Canoniſtæ in c.1. de iud.† Hic infert decima limitatio,ꝙ iſta lex non procederet de iure cano. vbi ex pacto nudo agi
* poteſt,*ſecundum communem ſententiam*.c.1.& 3.de pact.ita no. Bal. in d.l. ſi quis in conſcribendo.C. de Epiſ. & cler.& ita in ſpecie. d.Alexan. hic in 3. fall. Hinc etiam infertur 11. fall. ſecundum Bald.in lec.antiqua. Paul.& d. Alex. quòd iſta lex non haberet locum, q̃n pactum nudum fuiſſet veſtitum cohærentia contractus: Quo caſu parit actionẽ præſcri. verbis ad intereſſe.l. in bonæ fidei.ff.de pact.Et idem tenet Spec.in tit. de compe.iudi. adi.§. 1. ver. quid ergo ſi dictum. Sed iſtæ differentiæ ad iſtam legem non videntur bonæ: imò iſta lex generaliter procedit, ſiue interuenerit ſtipulatio, ſiue pactum nudum,prout tenent Pet.& Cy.in l.ſi qui ex conſenſu.in 3.q.C.de epiſ.aud. Io.An.in ti.de ꝯpe.iud.adi.§.1.verſ.ſed quid ſi promiſi. Mouent per iſtã. l. quæ dicit nemo compellitur huiuſmodi conuentioni ſtare: ergo impunè receditur,quia ꝙ fit lege permittente, pœnã non meretur.l.Gracchus.C.de adul.ne aliàs quis decipiatur ſub authoritate legis.l.1.in fin. C.de his, qui veniam ætatis impe.& refert.d.Car.Flo.in c.1. de iud. ꝙ pro iſta parte conſulit venerandum collegium Paduanum per quaſdam aliàs rationes, quas ipſe ibidem refert.Iſtam opin. puto veriorem. Primò, quia rationes.s̃.aſſignatæ in text.militant etiam iſto caſu.Secundò, & fortius, quia ſi iſta lex non haberet locum,quando interuenit ſtipulatio, eo quia poſſit agi ad intereſſe: certè etiã non haberet locum vbi interuenit ſolum pactum nudum, quod eſt cõtra text. quia quando prætenditur intereſſe etiam de iure ciuili,poteſt agi ex pacto actione de dolo ad intereſſe. Text.eſt no. in l. eleganter. §. ſeruus pactionis. in fin. ff. de dolo, per quem text.Bartol. ibi in fin. & Bald. dicunt limitari totam materiam pactorum. Idem tenet Bal. in l. cum mota. in 3. colum. C. de tranſac.Angel.in quæſt.1.in fin.dom.Alexand.in conſil.41.in 3. volum.incipien. viſo puncto, & his, quæ narrantur in eo.in 2. colum.& hic,& iſtud etiam fatetur dom.Abb. poſt do. Anto. ibi.in dict.capit. 1. in 11. colum. de iudi. Item aduerte, quia ll. videntur parum curare de iſto intereſſe,cum non ſit licita pœnitentia, niſi re integra, pars aduerſa modicum intereſſe poteſt prætendere, de quo lex non curat, per regulam. l. ſcio. ff. de in integr. reſtitutio. bene eſſet differentia, quia actio de dolo non durat hodie niſi anno. l. final. C. de dolo. ſed actio ex ſtipulatione eſſet perpetua, tamen ad hanc differentiam
29 Doctor. non deſcendunt. ¶† Duodecimò, & vltimò limita q̃n factum eſt pactum ſuper iuriſdictionę proroganda. ſecus quãdo factum eſt pactum ſuper ſolutione, quia ratione deſtinatæ ſolutionis, cùm ſortiatur forum in loco illo, non habet
30 locum penitentia,vt dicam extra gloſſ.poſt Bartol. ¶† Secundò not.ex text.ibi priuſquam adiretur, à contrario ſenſu ſecũdum cõem intellectum, ꝙ lit. cont. coram iudice prorogato, non eſt locus pœnitentiæ. Amplia etiã ſi illa inſtantia periret, vel

ADDITIONES.

a ¶Sed confeſſionis. Not.Bald.in l.nec ſi volens. C.de lib.cauſa. PVRPV.
b ¶Fallentia.Vide Deci.in cap.præterea. de appella. PVRV P.

vel annullaret, & de nouo inchoaretur coram eodem iudice, non haerbet amplius locũ pœnitentia. nec amplius posset opponi de incompetentia iudicis, ſm Gul. de Cun. in l. eum, qui, in fin. ff. de consti. pecu. per tex. notabilem in l. si quis repetere. in prin. ff. ad Turpil. Sequuntur Pau. de Cast. & d. Alex. cum limitatione, de qua hic per Pau. Idem tenet Ang. in l. si quis postea. ff. de iud. Rapha. Fulg. in l. proxima, quamuis contrarium teneant Bal. & Ang. hic, & Angel. in l. proxima, quem reprobat Fulg. ¶ Glo. 1. dicit hic tolli contrarium, & aliud nõ dicit. Alex. dicit, ꝙ est contrarium, quod format glo. fin. Tu aduerte ista 1. gl. habetur multipliciter. aliqui habent in verbo iurisdictio. Et isto modo est verum, quod dicit Alex. quod verbum iurisdictio, tollit contrarium, de quo in gl. fi. quia hic agebatur de cõferenda iurisdictione ei, qui non habebat isto casu. Secus in cõtrario. Alij habent in verbo conuenerit. Et isto modo verbum conuenerit, quod intelligitur pacto modo, non tolleret contrarium gl. fi. quia etiam in illo contrario fuit pactum nudum, sicut hic. Vnde tunc gl. vult tollere aliud ꝯrium, quod colligo ex doct. Bar. hic in fi. q. dum dicit, quòd ista lex procedat, quando conuentio fuit facta pacto nudo, quia non releuat. Et ideo tex. dicit conuenerit. s. pacto nudo. l. lecta. ver. conuenit. ff. si cer. pet. vbi not. Doct. Et ideo gl. bene dicit, quod verbum conuenerit, tollit contrarium, sed si cõuentio fuisset facta stipulatione: tunc dcit Bart. ꝙ quamuis quo ad iudicem prorogatũ haberet locũ pœnitentia, tamen posset agi ex stipulatione ad pęnam promissam, vel ad interesse, si non est promissa pœna, per l. diem proferre. §. fi. de arb. de qua differentia an sit bona quo ad terminos legis nostræ, dic vt s. dixi in textual. ¶ In glo. in ver. adiret. ibi §. eo autem tempore. Ille §. ſm Fulg. & d. Alex. nihil facit, pro glo. quia ibi filia debet consentire patri tempore, quo agit. l. 2. §, ꝙ si in patris. §. voluntate. ff. sol. mat. & sic debet consentire tempore, quo litẽ contestatur. l. amplius nõ peti. ff. rem ra. ha. ergo ante potest variare. Tu aliter responde dando pulchrum intellectum ad d. §. eo autem tempore, ꝙ cùm ibi pœnitentia non concedatur filiæ, nisi sit cum causa, vt declarat tex. in l. dotem. & ibi gl. eo. tit. ff. sol. mat. Ideo extenditur in longius tp̃s, quàm pęnitentia, de qua loquitur ista lex, quæ fundatur in sola voluntate absque alia causa. Aliæ duæ leges allega-
31 tæ in gl. parum faciunt, vt hic per Fulg. & Alex. ¶† In fi. gl. cõcludit glo. ꝙ in iurisdictione prorogata hẽt locum pęnitentia vsque ad litem contest. Idem tenet glo. in l. si per errorem. in gl. vlt. in fi. s. eo. Bart. hic in effectu idem tenet concludendo duobus modis tolli pœnitentiam. Primò per lit. contest. vt hac glo. Secundò, quando aliæ exceptiones dilatoriæ essent prius oppositæ, non autem per oblationem libelli, vel per petitionem copiæ, aut per satisdationem, vt hic per eũ, & in l. quidam con-
32 sulebant, vbi latius per Imol. & Moder. ff. de re iud. ¶† Circa ista dicta Bar. aduertendum primò concludit, ꝙ per præstationem satisdationis de iudicio sisti factam coram iudice incompetenti non præcluditur via pœnitentiæ, & declinationis talis
a iudicis.[a] idem tenet d. Ant. in c. 1. in 20. col. in versi. ex his deciditur quæstio. de iud. glo. tamen alibi de hoc dubitauit. & non decidit in l. fin. in glo. 2. ff. quando appell. sit. Alibi visus est dubitare Bar. in l. si pupillus. §. j. ff. de priuileg. credit. Breuiter opin. Bartol. procedit, quando satisdatio præstatur ex necessitate. Ita propriè loquitur Auth. offeratur, alleg. ad hoc per Bato. quam ita intelligit Innoc. in capit. inter monasterium, de re iudic. Si autem satisdatio esset voluntariè præstita, an procedat tunc dictum Barto. est maius dubium. In quo dic, vt notabiliter per Imol. in dict. l. quidam consulebant. in 17. colum. & sequen. & ibi aliquid per Alexand. in fin. colum. cum alis concor. ibi per
33 eum allegat. ¶† Sed aduerte, in quantum concludit Bar. quòd quando opponuntur aliæ dilatoriæ exceptiones, antequam opponatur exceptio iudicis, quòd amplius opponi non potest, cum censeatur consensisse in personam iudicis, & si omissa exceptione incompetentiæ iudicis opponatur, quòd actor est excommunicatus, vel seruus, vel aliter inhabilis, non habet amplius locum pœnitentia, nec declinatoria iudicis, per l. sed & si susceperit, in princip. ff. de iudi. & quia opponendo tales exceptiones coram iudice incompetenti, consentio, quòd super illis pronunciet: ergo etiam consentio, quòd super causa principali, per l. cùm Pap. in fin. C. de senten. Et dicit Alex. hic in fin. colum. quòd ille text. solus sufficit ad defendendum opi. Bartol. Idem tenet gloss. ordin. quæ istam legem alleg. ad alias rationes Bart. in cap. inter monasterium. in verbo iudicum. de re iudic. quam alleg. Bar. hic. idem tenet Barto. in l. non videtur, secunda. ff. de iud. & in l. eleganter. §. si quis post. ff. de condi. indeb & in dict. l. quidam consulebant, vbi etiam dom. Alexan. idem Bald. in l. fin. C. de iud. & in l. exceptionem, post glo. C. de excep. vbi dicit, quòd illa lex, sed & si susceperit, est ad hoc singul. Idem tenent Innoc. d. Car. & d. Abb. in d. cap. inter monasterium. Pau. de Castr. d. Alex. hic. Fulg. tenet subtiliter contrarium, quia terminus opponendi declinatorias est indistinctè præfixus vsque ad litẽ contest. l. apertissimi. in ver. antequã lis inchoetur. C. de iud. & l. nemo. C. de iurisd. om. iudi. sed potest responderi hoc esse verum, nisi aliæ dilatoriæ prius opponantur. d. l. sed & si susceperit, vt hic per Barto. ¶ Secundò mouetur, quia qui opponit tales dilatorias in personam actoris, opponit ad istum finem, & effectum, vt talis iudex procedere nõ possit, ergo inducta ad istum effectum, non debent operari cõtrarium, quòd intelligatur consensisse in iudicem, contra regulam. l. legata inutiliter. ff. de adim. legat. l. cum tale. §. legato falsam. ff. de cond. & dem. cum inducta ad impediendum, non debeant operari approbationem. l. Titia. §. fi. ff. de manu. test. Et ad l. sed & si susceperit, respondet vt ibi in gl. per litis cont. & quamuis tex. ibi dicat, ante sententiã non posse reuenerti ad hanc excep. nõn sequitur ergo ante litẽ cont. non licet. Tamen Alex. damnat istam solutionem per text. in §. sancimus, in verbo suscepto. in Auth. de exhi. reis. Istam opi. Ful. & eius fundamẽta sibi ascribit d. Fr. de Are. in c. 1. in 13. col. de iud. hãc tenet Cy. in l. fi. C. de spons. & Cyn. post Iac. de Are. in l. 2. in 2. q. & ibi etiam Bal. ff. si quis in ius voc. non ier. Istam opin. latè tenet Imo. in d. l. quidam consulebant. in 19. col. & sequ. Et ista pl us placet, vbi Imol. plenius examinat, quàm alius de mundo. Mouetur per fundamenta proxi. relata Item ponderat. l. fi. C. de exce. quam Bar. alleg. pro se dũ ibi dicitur, quòd exceptio inconpetentiæ iudicis debet in initio opponi. Nam initium dicit per lit conte. §. si verò ab initio. in Auth. de exhi. reis. & in c. super quæstionum. §. nos vero. alleg. in glo. nam post litem contest. desinit esse initium. Ponderat etiam text. in d. c. inter monasterium. in verbo ante iudicium susceptum, & per hæc dicit
34 non obstare. d. l. sed & si susceperit. ¶† Mouetur inter cetera etiam subtiliter contra Bar. Nam Barto. errat dum arguit à minori ad maius. nam vult Bar. quòd pars opponendo dilatorias in personam actoris, consentit in personam iudicis, quòd possit super illis pronunciare, & in hoc benè dicit: postea subdit, ergo consentit in personam iudicis, vt possit in tota causa principali cognoscere. Istud est malè dictum, quia consentiendo, quòd cognoscat super dilatorijs, quæ sunt minoris præiudicij, non intelligitur consentire, quòd cognoscat in principali causa, quæ est maioris præiudicij; & istud est verius. Item, quia licitum est reo vti exceptionibus contrarijs. l. nemo prohibetur. infr. de excep. nec sibi per hoc præiudicat, si non opponit exceptionem incompetentiæ iudicis, quam scit durare vsque ad lit. contest. & respondet ad Auth. offeratur, quòd exceptio incompetentiæ iudicis vsque ad 20. dies est opponen-
b da multipliciter, vt ibi per eum. Tenendo[b] tamen opi. Barto. eam notabiliter limita non habere locum in causis criminalib. quia licèt aliæ exceptiones sint prius oppositæ ante exceptionem incompetentæ iudicis inquirentis in casu prohibito, tamen ista poterit qñcunque opponi. Ita singulariter tenet Bal. post Iac. But. in l. licèt. in 2. col. C. de procu. vbi reputat hoc esse no. dignũ. & quòd fuit de facto. Sequitur simpliciter in d. Alex. in d. l. quidam consulebãt. in pe. col. Cogitabam si istud est, ꝙ fortè debuit allegare d. Fr. de Are. in d. c. 1. in pe. col. de iud. vbi refert quoddam dictum Bal. pro singulari in l. 1. C. ad leg. Iul. pec. ꝙ prorogatio iurisdictionis, quæ tacitè inducitur ex eo, ꝙ partes litigant coram iudice incompetenti, nunqnam potest habere locum qñ iudex procedit per inquisitionem, quia ibi nunq̃ potest hr̃e locum prorogatio iurisdictionis, quæ debet induci ex consensu ambarum partium, vt declaraui in l. si per errorem. s. eo. sed hic non esset consensus, nisi solum rei inq̃siti: ergo non sufficit. d. Fr. reprobat, quia ꝯsensus vtriusque partis requiritur qñ potest interuenire: aliàs ꝯsensus vnius sufficit. alleg. Bar. in l. nõ solùm. §. morte. ff. de op. no. nun. Non inuenio ꝙ Bal. in d. l. j. nec in toto illo tit. imò nec in toto lib. 9. C. de hoc dicat, nec etiam Sal. fortè vt dixi, voluit allegare Bal. in d. l. li-
* cèt. Secundò *limita communem conclu.* vt procedat in principali parte, quæ respondendo expresè ante litis contest. quòd vult litigare corã tali iudice aliàs incompetenti, videtur ꝯsentire, nec põt amplius declinare: Secus si constituisset procuratorem

ADDITIONES.

a ¶ Talis iudicis. Marsil. in l. si quis. ff. de quæstio. col. 5. declarat Soc. lib. 3. cons. 113. inc. quoniam in causa cap. col. pe. limitat Mars. in sin. 227. ꝑ dationẽ fideiussoris. Limitat, & sublimitat Anch. cõs. 192. inci. in auxilium veritatis, & pro confirmatione. col. 2. * Quib. Adde pra. Pap. for. decli. iurisd. ver. nec esse iudicẽ. in prin. ibi loquit̃ de satisdatione. de iud. sisti. idẽ in cautione iud. soluendi. no. Afflic. Decis. 133. num. 4. Capel. Tolo. q. 180. Lanfr. Cherien. conclu. 90. MASVER.

b ¶ Declara vndecim modis, vt per Fel. in cap. inter monasterium. num. 5. & sequen. de re iud. BELLOT.

torem ad rñdendum coram tali iudice incompetenti, quia ſi procurator diceret, ꝙ vult coram illo litigare, poſſet tñ vſq; ad litem conteſt, declinare. Ita D. Ant. in d. c. 1. de iud. per tex. in c. fi. de dila. qui. nihil facit, quia ibi procurator non erat ad hoc ſimpliciter conſtitutus, ſed cum mandato limitato reſeruandi exceptiones competentes dño: tunc ſimpliciter conſentiendo nõ præiudicat dño, & ita tenet Imo. reprobans iſtam limitationẽ in d. c. 1. de iudi. cùm ratio diuerſitatis reddi non poſſit. ¶ Gl. fi. in ver. ſtare. opponit ꝯ tex. & tripliciter ſoluit, & reprobatis primis ſolutionibus, tenet vltimam, quam etiam approbat gl. in l.
35 ꝯria, † & eſt vera ſolutio, ꝙ in hac lege fuit pactum, ꝙ quis cõueniretur coram iudice non ſuo, & ſic fuit pactum de prorogando iuriſdõnem iudicis non ſui, & tunc admittitur pœnitentia vſq; ad litem conteſt. vt hic, ſed in l. ꝯria ille erat iudex, tñ poterat ex priuilegio declinari, vñ factum fuit pactum ne poſſet declinari, tũc non habet locum pœnitentia, vt ibi, & c. 1. ſm verum intellectum, de iudicijs. Facit quod vult gl. no. in l. 2. §. 1. in ver. conſenſu. ff. de iud. & quod notabiliter vult Pan. in c. ad petitionem. in 2. col. poſt Inn. ibi, de accu. & vtrunq; retuli in l. ſi per errorem. ſ. eo. Ratio diuerſitatis eſt: quia facilius conſeruatur iuriſdõ in eſſe producta, remouendo exceptionem priuilegii fori, quàm de nouo inducatur. Simile, nam pactum nudũ non eſt ſufficiens ad producendum actionem de nouo. l. iuriſgen. §. ſed cum nulla. ff. de pact. tñ ſi actio competebat ei, cui obſtabat exceptio, pactum nudum eſt potens ad remouendũ exceptionem, & ad conſeruãdum actionem. l. ſi vnus. §. pactus. ff. de pact. Alia ratio ſubtilis diuerſitatis eſt ſm D. Ant. in d. c. 1. in 19. col. & ibi D. Abb. in 6. col. in fi. & ante eos fuit ratio Bald. hic in lect. antiqua. Nam qñ agitur de iuriſdõne non declinanda, agitur de remouẽdo illud ius, qđ ipſi parti cõpetit. Ideo ei poteſt renunciare, & iſtud eſt, quod propriè dicit tex. in d. l. pe. ſed hoc pactum erat ſuper proroganda iuriſdõne, quę cùm ſit iuris publici, conſenſus priuatorum non ſufficit, vt dixi in tex. Tu cogita ſi poſſet dari alius nouus intellectus ad d. l. pe. dum ibi tex. dicit, ſi quis in conſcribendo inſtrõ confeſſus. Pondera verbum, confeſſus, & ſic ibi ille cõſenſus fuit præſtitus per viã confeſſionis, ergo magis præiudicat, quàm ſi fuiſſet præſtitus ꝑ viam ſolius cõuentionis, prout ſingulariter tenet Bal. in l. ſi pater. C. ne de ſtatu defunctorum, & retuli in tex. in 3. fallen. Tñ tex. in illa l. pen. non fundat ſe ſuper confeſſione, ſed ſuper regu
36 la, ꝙ quilibet poteſt iuri ſuo renũciare. ¶† Extra gl. quærit Bar. quid operentur aut releuent pacta, quæ quotidie apponuntur in inſtrís, ſi licita eſt pœnitentia, vt per hanc l. 3. Et conſtituit differentiam in modo concipiendi verba, vt hic plenius per eũ, & idem tenet Bar. in l. 3. §. ſi quis ita. ff. de eo, quod certo loco, & in l. ſi quis in conſcribendo, vbi Mod. C. de pact. & in l. Titium, & Mæuium. §. 1. ff. de admin. tut. Cyn. & Bal. in l. ſi quis in conſcribendo. C. de epiſc. & cle. Canoniſtæ præſertim D. Ant. in
37 in d. c. 1. de iud. † Circa hæc dicta Bar aduerte ad quatuor. Primo, dum facit differentiam, an debitor promiſerit poſſe cõueniri vbicunq; fuerit inuentus (per verbum conueniri) & tunc nihil releuet, cùm ſit locus pœnitentię, vt hac l. aut promiſit ſoluere vbicunq; fuerit inuentus, vel vbicunq; fuerit petitum, & talis promiſſio valet, quia ratione deſtinatæ ſolutionis cenſetur ꝯxiſſe, ergo non eſt locus pœnitentiæ, vt hic per eum. Iſtam differentiam reprobat Fulg. hic, & in d. l. pe. C. de pac. & plenius in l. ſi quis in conſcribendo. C. de epiſ. & cler. quia qui promittit poſſe ꝯueniri, intelligit ꝓmittere ſoluere, ꝑ l. in bonę fidei, in fi. cum gl. ff. de eo quod cer. loc. ſed ad illum tex. D. Alex. tripliciter rñdet. Secundò alleg. fortiorem tex. in c. cum dilecti, de foro compe. Ad illũ text. d. Alex. in d. l. pe. dat nouum intellectũ, quem ibi reprobaui, ꝙ verbum, rñdere, intelligatur. i. ſoluere, quod eſt ineptum, cùm vtrunq; ibi ſit in tex. nam erat ibi promiſſum, aut rñdere, aut ſoluere. Ego in d. l. pen. vbi etiam retuli Pau. de Caſt. dicere, ꝙ in curia Rom. vidit obſeruari ꝯriũ, dedi planiorem intellectum, & verum, ꝙ tex. in d. c. dilecti. loquitur ſm morem mercatorũ: nam ibi illi mercatores Anglicani ꝓmiſerant aut ſoluere ipſimet citra mare, aut rñdere. i. per lite-
38 ras cambij. ¶† Scđo inquantum Bar. vult, ꝙ ſi debitor promittit ſoluere in quocũq; loco, in quo placuerit creditori, ꝙ iſtud pactum nihil releuat. Adde ꝙ idem tenet Bal. in rub. C. de ꝯſti. pec. in 2. col. & in l. ſi quis in conſcribendo. C. de epiſc. & cler. & l. ud. Rom. & d. Alex. hic. mouetur Lud. quia verbum, placuerit, non eſt abſolutæ voluntatis: ſed intelligitur arbitrio boni viri. l. Thais. §. ſorore. ff. de fideic. liber. Bart. & alij in l. ſi ſic, in prin. ff. de leg. 1. ſed bonus vir nõ arbitraret ꝙ reus conueniat extra domicilium ſuum, quia bonus vir non debet arbitrari, niſi ſm ꝙ ll. diſponunt. l. vir bonus. ff. iud. ſolui. ¶Contrariũ tenet Fulg. in vlti. col. per tex in d. l. Titium, & Mæuium. §. 1. ver. vbicunq; fuerit petitum. quod eſt perinde ac ſi diceret, vbicunq; placuerit. poteſt enim petere vbicunq; placet, & per tex. meliorem in

l. Lucius, in prin. in ver. vbicunque volẽs. ff. depo. Contra Bar. etiam tenent Dom. Anto. in d. cap. 1. in 17. col. & ibidem Imol. moti, quia aliàs verba eſſent ſuperflua. Sed Dom. Abb. in 13. colum. diſtinguit. Aut ſunt appoſita verba, quæ important arbitrium boni viri, vt in verbo placuerit, & tunc procedit dictum Bart. Aut ſunt appoſita verba, quæ important abſolutam voluntatem, vt eſt verbum, voluerit, vt declarat Bar. in d. l. ſi ſic, in princ. & tunc procedit alia opin. & iſtam diſtin. ſibi aſcribit D. Alex. hic. Tu conſidera, ſi indiſtinctè poteſt teneri contra Bar. etiam quando adeſt verbum, placuerit. Nam conſidera, quòd ſi debitor promiſit poſſe conueniri vbicunque placuerit creditori, tunc Barto. verum diceret, quia cùm verbum placuerit, intelligatur arbitrio boni viri, & bonus vir intelligatur iudex. l. vir bonus. ff. iud. ſol. ſed iudex debet iudicare ſecundum, ꝙ lex diſponit, & lex vult quòd pœnitentia locum habeat vt hic. Sed quando promiſit ſoluere, vel vt loquitur Bart. vbicunque placuerit creditori, certè ratione deſtinatæ ſolutionis in omni loco bonus vir arbitraretur, quòd vbicunque extra domicilium ſuum poſſit conueniri. Cogita tamen, an poni poſſit pro cõſtanti. Fateor bene, quòd ſi debitor promiſiſſet ſe poſſe conueniri in omni loco, vbi placuerit creditori, & ſi non eſſet vſus verbo ſoluere, ſed conueniri, tunc procederet dictum Barto.
39 attenta eius differentia. ¶† Tertiò aduerte, inquantum tenet Barto. quòd quando debitor promiſit ſoluere in quocunq; loco, ꝙ vbique poſſit conueniri, hoc eſt verum ſecundum Bar. ſi ibi perſonaliter reperiatur, cùm in contractibus non habeat lo
a cum remiſſio.[a] l. hæres abſens. §. fi. ff. de iud. c. Romana. §. contrahentes. de foro cõpe. in 6. Iſtud quadrupliciter limita. Primò niſi ibi habeat bona, tex. eſt ad hoc ſing. in d. l. Titiũ. §. 1. in ver. neque Romæ prædia habeat, & ibi not. Bar. & ante eum Iac. de Are. & Ray. ibi, quos refert, & ſequitur Do. Anto. in d. c. 1. in 17. col. Idem tenet Alb. hic, Bal. in l. fi. §. ſed & ſi quis. C. cõmunia de leg. in pen. col. vbi etiam ponit, quid operaretur, ſi talis clau
40 ſula apponeretur per teſtatorem in vlt. voluntate. ¶† Secundò limita multum notabiliter, niſi debitor renunciaſſet priuilegio fori, prout ſemper fit in inſtrumentis. Iſta renunciatio habet ſingularem effectum, ꝙ in contractibus habeat locum remiſſio, gl. eſt ſing. in l. 1. vbi Bar. & alij, & ibi dicetur de veritate. ff. ſi quis in ius voc. non ier. quam in iſto propoſito pro ſingulari alleg. Bal. in l. cum Archimedoram. C. vt in poſſ. leg. & Dom. Abb. in d. c. 1. in 12. col. vbi dicit illam glo. eſſe Canoniſtis inco-
41 gnitam. ¶† Tertiò limita, quando quis promiſit ſoluere, & pro miſiſſet etiam ſe repræſentare ad petitionem creditoris quandocunque voluerit, quia licèt ibi non inueniatur, poterit cõueniri ibi, & cogi, vt ſe repræſentet, ſecundum Bal. in d. l. cum Archimedoram, in 2. col. per l. ſi fideiuſſor. §. pen. ff. qui ſatiſd. cog.
42 ¶† Vltimò limita, quando debitor promiſiſſet ſoluere in aliquo loco certo limitato tempore, puta Venetijs in talib. nundinis, quia tunc licèt ibi non inueniatur, poterit tamen conueniri, quia fingitur per dolum abeſſe. Vnde habetur pro præſente, ſicut qui dolo deſijt poſſidere. l. is, qui dolo, & l. ſin autem. §. 1. ff. de rei vendi. ſecundum Innoc. in c. ſi aduerſarius, de eo qui mit. in poſſ. quem ſic notabiliter refert Bal. in c. 1. in 4. colum. de
43 milite vaſal. qui contu. eſt. † Quartò inquantum Bar. tenet, ꝙ ſi debitor promiſit creditori ſoluere in quocunque loco fuerit inuentus, poteſt vbicunque conueniri vbi reperitur. Limita duobus notabilibus modis. Primò, niſi in illo loco reperiatur à caſu per tranſitum, vel nauigando, iuxta l. hæres, abſens, §. 1. ff. de iud. vel tempore peſtis, iuxta l. de ætate. ff. ad Trebel. tunc ibi conueniri non poterit, ſecundum Ange. & Do. Alex. in l. cum res, in princ. de leg. 1. & Alexand. hic, quicquid ibi teneat Imol.
44 Secundò intellige Bartol. quando debitor promiſit ſoluere vbicunque inuentus abſque aliqua enumeratione locorum, tunc vbique poteſt conueniri, ſecus ſi aliqua loca eſſent ſpecialiter enumerata, deinde eſſet ſubiecta clauſula generalis, puta quia debitor promiſit ſoluere Bononiæ, Flo. & vbicunque inuentus fuerit, tunc non poterit conueniri in aliquo loco qui ſit remotior expreſſis, per text. in cap. ſedes. de reſcrip. & tex. in clemen. non poteſt. de procur. & in l. fi. §. cui dulcia. ff. de vino trin. oleoque leg. ſecundum Dom. Anto. de Butr. in c. 1. in 17. colum. de iud. Contrarium tenet ibidem Ioan. de Imo. in penult. colum. & Dom. Alex. hic, quia dicta iura procedunt, quando adeſt clauſula indefinita, puta, & quidam alij. Secus quando eſſet clauſula per verba vniuerſalia, vt in caſu noſtro, ſm Io. And. ſic limitantem illa iura in c. 2. de reſcrip. in 6. in nouella. qui verè non dicit hoc. Iſtud idem tenet. Imo. in cle. 1. in 4. col. de re iud. per glo. in ver. quamuis cauſa. Tu tene limitationem. d. Ant. quam etiam tenet d. Abb. in d. c. 1. in 13. col. in prin.

ADDITIO.

a ¶Remiſſio Iſta repetit in l. 1. ʒ. de eo, quod cert. loc. PVRPV.

a prin.Lud.Ro.in consil. 180. incip.si admittimus.ad fin. [a] & d.
Bar.Vero in cau.70.Moueor per istud,ꝙ per dictum.c.sedes.&
d.cle.non potest.tenet Bar.in l.sed & si quis.§.quęsitum.in duo
bus locis.ff.si quis cautionib. in 2.col. circa medium, & in vlt.
45 col.circa fin.¶† Secundò moueor per illud,quòd tenet Lud.
Ro.in cons.271.incip. vis tota.in prin. ꝙ si rex vendidit terram
cum quibusdam iurib.regalibus expressis, adiecta clausula vni
uersali (& quibuscunque alijs iuribus regalib.) non tamen ve-
46 niunt iura regalia maiora expressis.¶ † Tertiò facit,ꝙ no.Bal.
in l.quoties,per illum text.in 2.not.C.fam.erc. ꝙ verba genera-
lia indefinitè prolata recipiunt à verbis specialib. intellectum :
& idem Bal.in l.fin.in C.de hær.vel ac.vend.Not. ex illo tex.ꝙ
47 verba generalia debent generaliter intelligi nisi distinguãtur,
vel limitentur per speciem.¶Quintò aduerte inquãtum Bart.
in fine respondendo ad l. sed & si quis. §. quæsitum. ff. si quis
cau.innuit, ꝙ talis promissio ratione nimiæ incertitudinis vi-
tiaretur,quam incertitudinem dicit non esse, qñ quis promisit
soluere in omnib. locis Tusciæ. Idem tenent Gul. & Cy.in l.si
duo.ff.de const.pecu. & in l. si quis in conscribendo.C.de pac.
prout refert Alb. hic. Contrarium voluit Bart. met.s̃. dum te-
nuit, ꝙ si debitor promisit soluere vbicunque fuerit inuentus,
ꝙ talis promissio valeat : & istam contrarietatem ponderat d.
Abb.in d.c.1.in 12.col.Breuiter tene, ꝙ talis promissio non vi-
tiatur propter incertitudinem,tex.est in l.Titius. §.1.in ver.vbi
cunq; petitum fuerit. ff. de adm. tut. & ibi expressè Bart. post
Spec.per eum alleg.Ad idem bonus text.in l.Lucius, prima,in
ver. quando voles, & vbi voles.ff. deposi.quem text. alle. Alb.
hic post Old.& ita tenet Alb.& d. Alex.hic.Bart.in l.3.§.si quis
ita.ff.de eo, ꝙ cer.loc.Bal.in l.si quis in conscribendo. C.de epi.
& cle.& in d.l.si duo.in lec.antiqua. Canonistæ in d.c.1.Nec ob.
d.§.quæsitum:quia loquitur in stipulationib.prętorijs, in quib.
prætor non vult aliquem decipi sub inuolucro verborum, se-
48 cus in stipulationib. conuentionalib. vt hic. ¶ † Vltimo pro
complemento huius materiæ ad tollendum dubitationes præ
dictas,debes clausulam concipere hoc modo, ꝙ debitor pro-
misit soluere dictam pecuniam totam,& integram Bononiæ,
Floren.& vbique locorum,siue in illis reperiatur,siue nõ : quia
in omnib. & singulis promisit se repræsentare ad omnem re-
quisitionem creditoris : siue illa loca sint remotiora expressis,
siue non:siue ibi esset causa suspitionis: siue principaliter repe-
riatur:siue per transitum, vel nauigando. & renunciat omnib.
legib. exceptionib. & speciali priuilegio fori, & omnib. saluis
conductis tam impetratis, quàm impetrandis, & prædicta
omnia iurauit, &c. secundum d.Bart.Veronen.in cautela 70.
49 † Aduerte etiam,quòd dum dicitur in hac lege. & glossis, ꝙ si
exceptio incompetentiæ iudicis non sit opposita ante litis cõ-
te.non potest postea opponi post litem cõtest.quia tunc intel-
ligitur facta prorogatio irreuocabiliter. Limita singulariter
non procedere in rustico, muliere, & milite : quia cùm tales
præsumantur omisisse per ignorantiam iuris, possunt qñcun-
que post litem conte.opponere de incompetentia iudicis. Ex
quo sequitur,quòd tales personæ litigando. & litem cõtest.co
ram iudice incompetenti, non intelliguntur prorogare eius
iurisditionẽ irreuocabiliter. Ita singulariter Ang.in l.fin. C.de
excep. alleg.Spec.tit.de compe.iud. adi.§.1.vers. sed nunquid.
& sequitur simpliciter Lau.hic,licèt istorum auctoritas sit ma
gna in actu practico, maximè cùm non habeant contradicen-
tem ego dubito, nec credo verum,nec puto, ꝙ hoc casu tres
tales personæ excusentur per ignorantiam iuris per id, ꝙ dicit
* Bal. *& ibi omnes sequuntur* in l.iuris igno. C.qui admit. vbi dicit,
quòd sicut rustici vadunt ad nemus pro lignis: & mulieres va
dunt ad indulgentias : Ita debẽt ire ad aduocatos pro haben-
dis consilijs,maximè cùm sit regula,ꝙ talibus errantibus in iu-
re non succurritur nisi in casib.in iure expressis.l.fin. cum con-
cor. multis quas ibi dedi.C.de iur. & fac.ign. & d. Alex. in l. si
quis id,quòd,in prin.s̃.eo. Iason Paduæ.

A D D I T I O.

a ¶Sequitur Soc.in l.quidam relegatus.num.7.ff.de reb.dub. Fel.in c.Sedes.ver.
clausula generalis.ver.& ideo Abb. de resc. Dec.in c.1. 1.lec.colu.16. ver.2.
prædicta conclusio.de iu.Maria.in c.dilecti.nu.30.de for.com. MASVER.

S V M M A R I V M.

1 *Mulier nubendo viro alterius fori mutat forum suæ originis, & domi-*
cilij.
2 *Mulier sicut sequitur forum viri quo ad domicilium : ita etiam quo ad*
ius sepulturæ.
3 *Priuilegium concessum alicui, & omnibus descendentibus masculis, vel*
fœminis, ita demum competit fœminis, si non sint maritatæ.
4 *Iurisdictio quando non est præoccupata, licitum est mutare forum.*
5 *Iurisdictio alicuius iudicis quotiescunque per sententiam, vel litis con-*
testat. aut per alium actum firmatur, talis iurisdictio intelligitur fir-
mata non solum ad cognoscendum de principali causa, sed etiam quo
ad executionem.
6 *Iurisdictio dicitur præoccupata per litis contestationem, aut per senten-*
tiam, imò per solam citationem.
7 *Titius si sit captus, & positus in carceribus, dicitur præuenta iurisdi-*
ctio per hanc citationem realem.
8 *Præuentus, si moriatur, & succedat sibi alius de alieno foro, tenetur*
prosequi litem coram iudice præueniente. Vide huius limitationem,
numero 9.
10 *Laicus si commiserit delictum, & formata in eum inquisitione, vel sub*
sequuta condemnatione efficiatur clericus, vel religiosus, per talem
mutationem fori non impeditur iudex secularis eum punire. Vide hu-
ius limitationem num.11. & 12.
13 *Laicus si commiserit delictum, & antequam citetur, vel aliter præ-*
occupetur iurisdictio iudicis secularis, ingrediatur religionem, quid
iuris.
14 *Collectarum facta impositione à superiore, si aliquis mutet forum, vel*
domicilium, vel efficiatur religiosus, quid iuris.
15 *Concubina quamuis parum differat ab vxore: non tamen mutat domi-*
cilium, & nu.16. & 17.
18 *Iudex, in cuius territorio sita sunt bona, non potest executionem facere*
sine literis primi iudicis.
19 *Iudex, qui nollet, vel negligeret exequi literas primi iudicis, isto casu ei*
permittitur citare condemnatum existentem extra territorium per
nuncium, vel per edicta, ac si esset in territorio, & nu.20.
21 *Statuto stante, quòd instrumenta habeant executionem paratam, si de*
instrumento hic celebrato peto alibi executionem vigore huius statu-
ti, non sum audiendus.

LEX XIX.

CVm quædam. Mulier pręuẽta per
sentẽtiam ante litẽ
contest.mutando postea forum, non eximitur à iu
risdictione iudicis præueniẽtis.h.d.Possent poni alia
summaria, sed in idem reincidunt:& habet tria dicta, quæ pa-
tent in litera. ¶In tex.ibi, litem susceperat.supple cum autho-
ritate curatoris per l. 1. & 2.qui legi. perso. & in l. vniuersis. C.
1 qui petant tutores. ¶ † No. 1. quia mulier nubendo viro alte-
rius fori, mutat forum suæ originis, & domicilij, & transit in
a forum mariti, [a] vt hic, & l.exigere.ff.de iud.plenè not. in c.1.
de spon.¶Amplia tribus modis. Primò etiam non sequuta co
b habitatione, [b] dummodo sit matrimonium per verba de pre
senti.l.ea quæ.la.2.ff.ad muni.Et per hoc infert Bald.ꝙ etiam si
vxor traduceret maritum ad domum suam, nihilominus sor-
titur forum viri:ꝙ facit contra illud, ꝙ tenet idem Bal. in l.fin.
in 1.col.C.si à non compe.iud.vbi dicit, ꝙ quamuis speciale sit
in dote, ꝙ non attendamus locum celebrati contractus, sed
domicilij viri.d.l.exigere.eo quia maritus contrahit tanquam
statim recessurus,& vxorem secum transuecturus: est verum,
quando maritus ducit vxorem ad domicilium suum. Secus
esset èconträ:quia tunc attenderemus domicilium vxoris. Al-
leg.not.per Imo.& Io.An.in nouella in c.1.de spon.Quod no.
propter statuta de dote lucranda, vt tetigi in l.1.C.de sum.trin.
Secundò amplia etiam si vxor litiget cum viro se defenden-
do.c.constitutis.2.de test. & ibi Bal.in primo no.ad hoc notat.
2 & reputat tenendum menti. ¶ † Tertiò amplia etiam mor-
c tuo viro in vidua. [c] l.filij.§.vidua.ff.ad municip. dummodo ca
stè,& honestè viuat.§.fin.in auth.de rest.& ea, quæ parit.secun
dum Ang.& d.Alex.hic, facit tex.in l.his solis. §. fin.& ibi Bart.
& Bal.no.C.de reuoc.don.Idẽ tenet Spe.in tit.de tutore.§.nũc
dicendum,ver.ita excipitur.quamuis contrarium, & malè te-
d neat Fulg.hic. Quæ autem dicatur propriè vidua. [d] dic, vt p
3 Bald.post gl.in l.fin.C.ad leg.Flauiam de plagia. † Et sicut mu-
e lier sequitur [e] forum mariti quo ad domicilium:ita etiam quo
ad ius sepulturæ. c.vnaquæque mulier. 13.q. 2. & ibi glo. dicit,
quòd

A D D I T I O N E S.

a ¶Mariti.Limitat Fel.post Bald. quando matrimonium non tenet.in c.iurauit,
de prob.aliter Bal.lib.5.cons.139.incip.stat.communis. PVRPV.
b ¶Cohabitatione. Secus ergo in spons. Bald. in Auth.omnes C. com.de succ.
dixi in l.1.C.de sum.tri.in 1.q.Bar. PVRPV.
c ¶In vidua.Adde text. in l.his solis.C de reuo.don.& ibi Bal.dicit, quòd mulier
non castè viuens,amittit priuilegia. primi thori.
d ¶Vidua.Adde glo.in c.vidua.34.dist.l. malum. §. viduam. ff.de ver.sig.Bart.in
l.deo nobis.C.de epis.& cle.Doc.in c.v.de consan. & affi. † Feli.in c. signifi-
cantibus. nu.8. de offi.deleg.Rol.cons.15.lib. 2.Quid de vidua impudica?Fel.
in c.pastoralis.nu.7. de iud. & vidua censetur esse in primo matrimonio. l.fi.
C.de bon.ma.Declara,vt per Alex.cons.207.nu.20.li.6. MASVER.
e ¶Sequitur.Adde Bar.in l.Imperatores in §.item rescripserunt.ff.ad muni.Spe.
tit.de fo.comp.in §.fin.ver.20.

a quòd ſi, plures habuit maritos[a] ſequitur ſepulchum vltimi
mariti, & quamuis illa glo.non dicat, eſt tex.ad literam in c.is
4 qui.§.fin.de ſepul.in 6. † Et facit iſte tex.pro eo, ꝗ vult Bar.in l.
quoties.C.de priui.ſchola.lib.10.vbi dicit illum tex. eſſe ſingula
riter notandum ad hoc, ꝗ priuilegium conceſſum alicui, &
omnibus deſcentibus maſculis, vel fęminis ita demum com-
petit fœminis,ſi non ſunt maritatæ,aut ſi ſunt viduæ, non au-
tem quando ſunt nuptæ, cùm in totum tranſeant in forum
mariti,vt hic.Et licet d. Alex.reprobet, quia ille text. loquitur
de filia nupta:&.dato,ꝗ loquatur,non debet extendi: quia eſt
contra ius commune:tamen cum Bar.tenet Ant. & Io.de Pla.
ibi,Ludo.Ro.hic,& in l.1.in prin.ff.ad ſyll.& dixit Brixieñ. in re
pertorio ſuo in ver.poſteri.ꝗ illud dictum Bar.eſt bene ſingula
5 re, & ꝗ ita obtentum fuit de facto. ¶ † Secundò not. ex hoc
tex. à contrario ſenſu ſm Ang.& Mod. quòd quando non eſt
pręoccupata iuriſdictio licitum eſt mutare forū. intellige ve-
rum quo ad forum ratione domicilij. l. fideicom. §. pen. ff. de
iud.Secus in foro ratione cōtractus.l.2.C.eod.ꝗ extende,vt per
Bart. ibi. Et de veritate illius extenſionis habetur plenè per d.
6 Ale.hic poſt Cano.in c.propoſuiſti.de fo.comp.¶ † Tertiò no.
ꝗ quotieſcunque per ſententiam, vel litis conteſt. aut per aliū
actū firmatur iuriſdictio alicuius iudicis, talis iuriſdictio intel-
ligitur firmata non ſolùm quo ad cognoſcendum de principa
li cauſa:ſed etiam quo ad executionem.Secus eſt in iuriſdictio
ne prorogata. tex.eſt in l. Epiſcopalem. C.de epiſ.aud. per quē
b limitatur iſta lex,[b] ſm Alb. & Mod.hic. Spec. & Io.An.in tit.
de compe. iud.adi. §.1.ver. ſed quis exequitur. Saly.in l.1.§.fin.
C.eo.d.Ant.in c.P.& G.in vlt.char.vbi vide gl. magnam in fi.
de off. deleg. Habet in l. à diuo Pio. §.1.ff.de re iudi. per Mod.
7 in l.1.§.& poſt operis.ff.de oper.no.nun.¶ † Quartò not.ꝗ iu-
riſditio dicitur præoccupata per lit.cont.aut per ſententiam,
imò ſecundum Ful. Pau. de Caſt.& d. Alex. per ſolam citatio-
nem, per text. in l.ſi poſteaquam.ff.de iud. & c.propoſuiſti.de
fo. compe. per quæ iura ſuppletur iſta l. quicquid inaduerten-
ter dixerit Ang. hic. Sed tu aduerte cùm text. dicat poſt ſuſce-
ptam cognitionem, vel poſt latam ſententiam, ſi ſola citatio
ſufficeret, iſte text.eſſet de indubitabili. vnde conſidera ſi text.
poſſet intelligi prout iacet, ꝗ licèt aliàs ſola citatio impediat
ne mutatio fori eximat. à iuriſditione iudicis præuenientis: ta-
men in caſu iſtius legis non ſufficit ſola citatio, ſed requiritur
litis conte. eo quia iſta mutatio fori per viam matrimonij eſt
potentior alijs.Patet,quia non impeditur per originem. in alijs
ſecus,vt hic per Bart.& alios. Et hoc modo per iſtam legem li-
mitatur.d.l. ſi quis poſtea. & d.c.propoſuiſti. ſed caue. propter
8 ver.fin.quod generaliter.¶ † Addę, quòd eodem modo ſi ali-
quis ſit captus, & poſitus in carcerib. dicitur præuenta iuriſdi-
tio per hanc citationem realem, ſecundum Bal. in l.officiales.
C.de epiſ.& cle.& in addi.Spec. in tit.de citatione. Item adde,
quòd ſi præuentus moriatur, & ſuccedat ſibi alius de alio fo
ro,tenetur proſequi litem coram iudice præueniēte. l.ſi is, qui
Romæ.& l.hęres abſens.in prin.ff.de iud.etiam ſi ſit clericus ſe
cundum Pau.de Caſt.hic in fi. alleg.11. q.1. c.clericum nullus.
In quo dic melius, vt per Bar. in d. l. hæres abſens. & in Auth.
qua in prouincia.C.vbi de cri.agi.opor.Fallit tamen in fiſco.l.ſi
conſtante.§.fin.ff.ſol. matrimon. quæ eſt ad hoc ſing. ſecundū
9 Ang.Ful.& Mod.hic,dic tamen, vt ibi habetur plenius. † Limi
ta principalem deciſi.huius text. niſi mutatio fori fieret ex pri-
uilegio principis conceſſo motu proprio.tex. eſt in l. idem Vl-
pianus.in fin.ff.de excu.tut.quem ad hoc ibi no. Bart.& in l.1.ff.
de pœnis.gl.& Doc.in l.qui autem in prin.ff. ſi quis cau.vnde ſi
princeps concedetet priuilegium, motu proprio, quòd quis
non teneatur reſpondere niſi coram tali iudice, proderit etiā
quo ad iudicem, coram quo erat præuentus, ſecundum Pau.
de Caſt.in l.ſi quis in iudicio. ff.ſi quis cautio. ¶Vltimò iſta lex
10 facit ſecundum Bart.& alios, quòd † ſi laicus commiſerit de-
lictum,& formata in eum inquiſitione, vel ſequuta condem-
natione efficiatur clericus, vel religioſus, per talem mutatio-
nem fori non impeditur iudex ſecularis eum punire, vt per
Bart.& alios hic,& in l.1.ff.de pœnis, facta tamen prius degra-
datione à iudice ęccleſiaſtico. Et hoc habeo pro indubitato.
11 † Limita ſingulariter,niſi feciſſet votum clericatus, vel intran-
c di religionem antequam delictum committeret[c], tunc nul-
lo modo poteſt puniri per iudicem ſecularem, quaſi votum
trahatur retrò.Ita ſingulariter tenet Bald. in l.1. C. an ſeruus ex
ſuo facto. quòd valde not. quia poſſes quem euadere in prac.
12 à pœna mortis, † maximè: quia hic ſtaretur iuramento ſuo,
an votum emiſerit ante commiſſum delictum, ſicut ſtari de-
bet iuramento de alijs, quæ dependent à voluntate, vel con-
ſcientia noſtra. glo. in §. aliæ vbi plenè dixi. Inſtit. de act. &
glo. in cap.ſignificaſti. el.2. de homi. Bart.in l.interdum.§. qui
13 furem. ff. de fur. vbi notabiliter limitat. † Quid autem eſ-
ſet ſi laicus commiſerit delictum, & antequam citetur,vel ali-
ter præoccupetur iuriſdictio ſecularis iudicis, ingrediatur reli-
gionem? dic vt per Bart.in d.l.1. ff.de pœ.poſt Io.An. in c.1 de
obl. ad ratio. per Cano.in c. propoſuiſti. cum alijs concor. de
quibus per d.Alex.hic,& eſt bonus tex.in l.ſi quis decurio. vbi
Bald.no.C.de falſis. Et ꝗ dicitur in religioſo, procedit in eo,q
eſt intra annum profeſſionis.Nam intra annum (quantum ad
hoc)cenſetur perſona eccleſiaſtica,ſecundum Ang.in l.1.ff.de
pœnis.per tex.opt.in l.ſtatulib.ff.de quæſtio.quamuis extra hāc
materiam, qui eſt intra annum profeſſionis,non hr̄ pro ingreſ-
ſo,vt per Bart.& alios in Auth.ingreſſi.C.de ſacroſ. eccl.Secus
ſi efficiatur de fratribus tertij ordinis: quia in iſto caſu iudex lai
cus non impeditur, ſecundum Canon. in c. perpendimus.de
14 ſen.excom.poſt Fed. de Sen. in conſ. 303.¶ † Quid autem ſit
in collectis, ſi poſt impoſitionem factam à ſuperiore aliquis
mutet forum,vel domicilium, vel efficiatur religioſus? dic vt
15 per Bar.in l.incola.ff.ad municip.¶ † In gl.1.diuide in duas par-
tes.In prima declarat text. In ſecunda ibi:ſed cōcubina, ponit
dictū,per quòd reſpondet tacitæ obiectioni,q̄ ſic forma.Nam
concubina parum differt ab vxore. l. Item legato.§. parui.ff.de
leg.3.& tamen non mutat domicilium,vt in ll.in gl.alleg.Dic,
vt in glo.ibi,ſecus in concubina.Aduerte, quia tex in l.de iure.
§.fin.alleg.in glo.non loquitur in concubina, ſed in vxore non
legitima: & videtur in contrarium facere text. in l. item lega-
to. §. parui. de leg. 3. qui dicit, ꝗ concubina parum differt ab
* vxore. licet Doc. *communiter* teneant cum iſta glo. & tunc re-
16 ſponde, ꝗ ille text. loquitur quantum ad affectionem.¶ † Li-
mita illud, ꝗ dicit glo. in concubina, ſm d.Alex.hic, ꝗ licè
d concubina[d] non mutet forum originis per hoc ſolùm, ꝗ ſit
concubina alterius:tamen ſi ad eum ſe trāſtulit animo cū co
commorandi, ſortietur nouum forum ratione domicilij. Al-
legat ita tenere Bal.hic in lec.antiqua.debuit allegare Bar.in ter
17 minis in l.fin.§. item reſcripſerunt.ff.ad mun. ¶ † Secundò li-
e mita iſtam gl.non habere locum in concubina clerici,[e] quę ef-
ficitur de foro eccleſiaſtico clerici,ſm glo. in c. eos.32.diſt. vbi
gl.tenet,ꝗ concubina clerici debet puniri per Epiſcopum: & ſi
non poteſt eam punire, tradat eam iudici ſeculari. contrariū
tenet gl.in c.clericum cuiuslibet.11.q.1.Lud.Ro.hic approbat
primam gl. iſta ratione: quia concubina eſt de familia clerici.
arg.l.1.§.familiæ.ff.de public.ergo gaudet priuilegio clerici.l.1.
& 2.C.de epiſ.& cle.Tamen iſtud parum facit:quia illa iura de
bent intelligi de familia clerici licita, arg.l.relegatorum.in fin.
ff.de interdi.& relega.Tamen idem, ꝗ concubina clerici ſit de
foro clerici,tenet d. Abb. poſt d.Ant. in c.cum ſit generale.13.
col.de fo.compe.& idem d. Abb.in c. ſi concubinæ.de ſen.ex-
com.per glo.in d. c.eos. ex qua colligit ibi notabiliter Gemi. ꝗ
familia clerici etiam ſi ſit prohibita retineri, dicitur de foro ec-
cleſiæ.Iſtam opi.teneo alia ratione.ſ.propter honorem clerico
rum,ne aliàs per laicos ſcandalizentur,quibus ſunt exoſi. c.nul
lus laicus.& c.laicos.2.q.7. Et iſta ratione vtitur in ſimili Pet.de
Anch. dum conſuluit non valere ſtatutum conditum à laicis
contra concubinas clericorum,in conſ.196. incip. Magn. & il-
luſtr.princeps.& in repe.regulæ,ea,quæ.in 24.q. de regu. iur.in
6.quem refert, & ſequitur Io. de Ana. in rub. extra de adul.in
18 vlt.col.¶ † In glo.in ver. ꝗ generaliter.diuide eam in 4.In pri-
ma declarat.In ſecunda ibi, & facit.alleg. concor. In tertia ibi,
Item ibidem,ponit dictum.In quarta ibi, ſed ſi non habet. Re-
ſpondet tacitæ q.& circa fin.pondera diligenter glo.innuere,ꝗ
ſine literis primi iudicis non poſſet iudex in cuius territorio ſi-
f ta ſunt bona executionem facere.[f] Et dicit Bald. poſt Cy. hic
ita fuiſſe de facto obtentum Florentiæ, ꝗ executio ſententiæ
fuit nulla: quia facta per iudicem territorij, non habitis literis
primi iudicis. & tenet glo. in l. 2. in verbo ex cauſa. ff. ſi quis in
ius vo.non ie. In quo puncto diſtingue, vt latè per Bart. in l. à
diuo Pio. §.1.ff. de re iud. Bald. in l.Epiſcopale. vbi limitat vno
modo.C.de epi. aud. & plenius in l.fin.in 7. & 8.q. C.de edi.di-
ui.Adr.tol.vbi Bal.limitat dupliciter. Ang. & Imo. in l.intra.ff.
19 de re iud.& hoc per Alex. † Adde, ꝗ ſi iudex territorij nollet,
vel negligeret exequi ad literas primi iudicis; iſto caſu ei per-
mittitur

ADDITIONES.

a ¶Maritos.Adde Doct.,in c.de vxore,de ſepul.

b ¶Lex.Adde,quòd ita ipſe Iaſ.opponit. & tres limit.tandem addit in l. ſi plu-
rib.col.6.& 7.de leg.1.

c ¶Committeret,quòd notat Thom.Ferr.caut.23.

d ¶Licet concubina.Adde Bart.in l.Imperatores.§.1.ff.ad municipa. & glo.fin.
in l.exigere.ff.de iudi.

e ¶In concubina clerici.Adde Doct. in l.de iure. in §.fin.ff.ad munici.Doc.in l.
2.C.de epi.& cler.Spec.in tit.de comp. iud.in §.1.verſ.44.

f ¶Facere.Ampliat Bal.li. 5.conſ.156. incip. quidam in terra Burgi. conſ. 149
incip.domini iudices.

mittitur citare condemnatum existentem extra territorium
a per nuncium, vel per edicta, ac si esset in territorio. Ita singulariter tenet Bar. in extrauag. ad reprimendum. in ver. edicta. in 4. col. sequitur d. Fran. de Are. in cons. 58. incip. Diligenter con-
20 sideratis omnibus. in 3. col. † Limita etiam conclu. glo. procedere, quando executio fit de iure communi. Secus qñ ex forma statuti: quia iudex alterius territorij non tenetur executio-
b nem facere virtute statuti alterius loci. b Ita singulariter tenet Bald. in l. 1. in vlt. dicto. C. de confess. vbi reputat hoc esse tenendũ menti. Alleg. l. missi opinatores. C. de exact. trib. lib. 10. sequitur d. Alex. in l. à diuo Pio. §. 1. ff. de re iudi. quamuis referat contrarium tenere d. Ant. de But. in c. fin. in 10. col. de confes.
21 ¶ † Confirmo per illud, ꝙ tenet Bald. in l. 1. in 4. & 5. q. C. ne filius pro patre. ꝙ stante statuto, ꝙ instrumenta habeant executionem paratam, si de instrumento hic celebrato peto alibi executionem, vigore huius statuti non sum audiendus. Et facit ratio, quia in executiuis debent attendi statuta illius loci, in quo fit executio, & non alterius, secundum Bart. in l. 1. vbi dixi. C. de summa Tri. Et ita teneas. Iason Paduæ.

ADDITIONES.

a ¶Territorio. Restringe, quando sententia nulla est. Ange. cons. 276. incip. nulli dubium, quòd Episcopus. & aliter, vt per Guid. sing. 635. PVRPV.

b ¶Loci. Limitatio hæc est valde not. pro impedienda executione. Hippol. sing. 138. incip. iudex vnius territorij. PVRPV.

SVMMARIVM.

1 *Debitor, si debeat mihi centum, possum petere quinquaginta tantum & eum conuenire coram magistratu municipali.*

2 *Iurisdictio an alicui competat pro cognoscendo, inspicitur illud, quod petitur in libello.*

3 *Reus si petat à iudice, quòd super hoc summariè se informet, ad hoc vt cognoscat, qualiter debet ista clausula procedere.*

4 *Iudex licèt debeat sequi formam libelli, & petitionem actoris, tamen si postea in processu reperiat veritatem aliter se habere, debet absoluere reum conuentum, & condemnare actorem in expensis.*

5 *Actionis effectus non debet attendi, sed solùm summa petitionis.*

6 *Statuto stante, quòd de pretio rei venditæ soluatur tantum de gabella, quomodo intelligi debeat. Simile quid num. 7. & 8.*

9 *Donatio, quæ est vltra quingentos aureos absque insinuatione, nihil valet.*

10 *Beneficium primo vacaturum si impetrauerim à Papa in tali ecclesia valoris centum florenorum de camera quolibet anno, si contingat vacare beneficium valoris centum florenorum, & triginta, tamen in effectu deductis expensis non restant nisi centum floreni, an potero illud obtinere.*

11 *Verba debent intelligi cum effectu.*

§. Quoties. ¶Quæstio iurisdictionalis expeditur iuxta formam petitionis, & libelli, non attento, ꝙ in veritate debetur. h. d. Et est not. text. ad mul-
1 ta. ¶ † Not. hic videri tex. ꝙ si debitor debet mihi centum, possum petere quinquaginta tm̃, & eum conuenire coram magistratu municipali, qui aliàs non posset de maiori summa cognoscere. l. 1. C. de defen. ciuitatum. & ita per istum text. dicit Bart. in l. in commodato. §. duab. ff. commod. & intelligitur iste text. parte opponente. aliàs non haberet dubitationem. ꝙ videtur contra Bar. in l. prętor ait. §. si mihi plures. in fin. ff. de iniurijs. Intellige etiam ita istum tex. qñ solùm opponeretur de iurisdictione iudicis, vt hic: secus si opponeretur, ꝙ ex eo debito non debet in diuersis iudicijs vexari: tunc secus esset, ſm Bald. Ang. & Ful. hic, Bart. in l. non est nouum. in fin. ff. de act. emp. Istud intelligit Bart. in d. §. duabus. in fin. esse verum, si iurisdictio iudicis patitur: aliàs secus per istum text. Sequitur, & limitat Saly. hic habere locum, vt in l. quidam æstimauerunt. vbi
2 dixi. ff. si cert. pet. ¶ † Secundò. no. ꝙ ad cognoscendum, an iurisdictio alicui competat, inspicitur illud, ꝙ petitur in libello. Ratio est, quia ante litem contestatam de summa debiti non est agendum, nec probationes recipiendæ sunt. c. 1. vt lite non contest. Adde, ꝙ fortius per istum text. tenet notabiliter Bar. in l. 2. in 3. col. in ver. quæro aliquis Florentinus. ff. si quis in ius vo. non ier. ꝙ si conuenio quem forensem in ista ciuitate ratione contractus hic celebrati, vel delicti hic commissi: & forensis dicat se non posse hic conueniri, quia hic nunquam ꝯxit, neq; deliquit, tenet Bart. per hunc text. ꝙ iudex huius ciuitatis potest procedere: quia attendi debet forma citationis libelli, vt hic, & ꝙ etiam summaria informatio non possit super hoc à iudice recipi: quia habetur pro vero illud, ꝙ petitur in libello quantum ad iurisdictionem iudicis, per hunc text. & est glo. in cle. dispendiosam. in vers. vsuris, de iud. Contrarium, & melius tenet Bart. in l. præscr. in vlt. col. C. si contra ius, vel vti. pup. di-
3 cam in d. l. 2. † Item per hunc tex. dicit glo. valde not. in d. cle.
a dispendiosam, in verb. vsuris, quòd si actor petit a aliquid tali modo, ꝙ si est verum, debet in illa causa procedi summariè, simpliciter, & de plano: si autem non est verum, debet ordinariè procedi sicut in alijs causis: An si reus petat à iudice, quòd super hoc summariè se informet ad hoc, vt cognoscat, qualiter debet in ista causa procedere: an iudex debeat hoc facere? Tenet, quòd non, sed quòd debet attendere petitionem actoris, & secundum illam procedere in causa. Tamen vide, quòd notant Inn. & alij in c. cum sit. de fo. compe. & Inn. in c. Roma-
4 na. §. contrahentes. in glo. sua in verbo contractibus. de fo. cõpe. lib. 6. † Tamen attende, quòd licèt iudex debeat sequi formam libelli, & petitionem actoris: tamen si postea in processu reperiat veritatem aliter se habere, debet absoluere reum conuentum, & condemnare actorem in expensis. §. & iudica-
5 re. in Auth. de defen. ciui. & hic in gl. & ita teneas, quicquid teneat Ang. in l. ampliorem. C. de app. vide Alex. hic. † Tertiò no. quòd non debet attendi effectus actionis, sed solùm summa petitionis, vnde facit iste text. secundum Bart. & alios, ꝙ si statutum disponat, quòd actor de summa litis soluat gabellam ad rationem sex denariorum pro libra, quòd si petat magnam summam à debitore inope, debet attendi summa petitionis, quamuis in effectu parum possit consequi propter paupertatem debitoris. Idem tenet Bart. in l. in offerendis. per illũ tex. & in l. fin. §. fin. C. de app. & in l. qui tabulas. in prin. vbi etiã Ang. ff. de fur. d. Math. in no. 142. Tene cum Bar. in casu, quando debet solui gabella habito respectu ad litem, prout loqui-
b tur Bar. aliàs debet semper attendi effectus exactionis. b † Istud
6 probo ex eo, ꝙ notabiliter decidit Bar. in l. sed si hoc. §. quidã. ff. de cond. & demon. quòd stante statuto, quòd de pretio rei venditæ soluatur tantum de gabella, debet intelligi de pretio, quòd in effectu remanet penes venditorem, deductis omnib. expensis tam in subhastationib. quã in proxenetis, limitando, vt ibi per eum, & per Ang. & Imo. in l. ciuitatib. §. fin. ff. de lega. 1. Facit glo. no. in l. per diuersas. in glo. fin. magna circa me-
7 dium, & ibi Bart. C. mand. quæ notabiliter dicit, quòd pretium rei dicitur deductis expensis, & labore. ¶ † Secundò facit, qđ volunt Bald. & Ang. in l. non amplius. in princ. per illum text. ff. de leg. 1. quòd stante statuto, quòd de quolibet legato debeat solui tantum pro libra ratione gabellæ, certè debebit solui pro eo, quòd in effectu superest de legato deducto omni ouere, per illum tex. ibi. Tamen vide plenius Imo. & alios Mo-
8 der. quia in contrarium videtur facere l. ad veterani. §. fin. ff. ad legem Falc. vbi no. ¶ † Tertiò facit, quod vult Bar. in l. in lege fal. non habetur, per illum tex. ff. ad legem. Fal. stante statuto, ꝙ de quolibet debito soluatur tantum pro qualibet libra pro gabella, quòd si debes mihi mille, de quibus teneris soluere quinquaginta omni anno, debet deduci interusurium medij tem-
c poris, cùm in effectu quantitas tota sit minor omni anno 10.
9 pro centenario. c ¶ † Quartò facit, ꝙ vult Bart. in l. quoties. ff. ad leg. fal. per illum tex. quem ad hoc reputat no. Nam de iure communi donatio, quæ est vltra quingentos aureos absq; insinuatione nihil valet. l. pe. §. fin. C. de don. certè si detracta ga-
10 bella, in effectu non restant nisi quingenti aurei, valebit donatio. ¶ † Quintò facit, quòd dicit Bald. in l. 1. in 2. col. in ver. pone impetraui à Papa. C. de fruc. & lit. expen. quòd si impetraui à Papa primum beneficium vacaturum in tali ecclesia valoris centum florenorum de camera quolibet anno, si cõtingat vacare beneficium valoris florenorum centum 30. tamen in effectu deductis expensis non restant nisi centum floreni, potero illud obtinere. Idem tenet Pau. de Cast. licèt de Bal. non faciat mentionem in d. l. non amplius. in prin. per illum tex. Dicit tamen Pau. quòd fortè Rom. curia istud non admitteret, cùm tales gratiæ sint odiosæ, & consequenter restringendæ c. quam
11 uis. ↄ. de præben. in 6. Tu vide de hoc Ioan. And. in addi. Spec. in tit. de concess. præben. super rub. in vlt. q. † Accedat trita regu-
d la, quòd verba debet intelligi d cum effectu. l. 1. §. hæc verba. ↄ. tit. 1. Iason Paduæ.

ADDITIONES.

a ¶Quod si actor petit. Adde Doc. in c. super literis. de resc. Doc. in c. si clericus. de foro compe.

b ¶Exactionis. Adde, quòd hæc omnia repetit in l. non amplius. in prin. de leg. 2. vbi opponit contra deci. Bart. hic. & soluit. PVRPV.

c ¶Pro centenario. Restringe ex decisi. Bar. in l. per tabul. ff. de fur. PVRPV.

d Verba debent intelligi. Adde glo. in verbo si non possunt. in c. super quæstionum, de offi. deleg. glo. 1. in c. qualiter. de pact. glo. in ver. cum effectu. in c. relatum, de cle. non resi.

SVMMARIVM.

1 *Iudex an possit excedere iurisd. suam, respectu territorij, quantitatis, & temporis. Limita hoc, vt num. 13. & 15.*

2 *Statutum*

2 *Statutum ſi diſponat, quòd bannitus poſſit impunè offendi, vel occidi, tamen extra territorium non poſſet offendi, vel occidi.*
3 *Effectus banni non extendit ſe extra territorium bannientium.*
4 *Bannitus captus extra territorium bannientium, debet relaxari.*
5 *Paria ſunt, vel locum eſſe exemptum, vel eſſe extra territorium.*
6 *Sacerdos porochialis exiſtens extra territorium ſuæ parochiæ, poteſt parochianum ſuum vbique confiteri, & abſoluere.*
7 *Epiſcopus exiſtens extra ſuam diœceſim poteſt conferre beneficia, licet collatio ſit actus iuriſdictionalis.*
8 *Exiſtens in alieno territorio poteſt cauſam delegare, cùm ibi non vertatur cauſæ cognitio.*
9 *Præſes duarum pronunciarum exiſtens in vna, poteſt ius dicere, quo ad aliam.*
10 *Contra expulſores magiſtratuum poſſunt magiſtratus ius dicere extra te rritorium.*
11 *Abſoluens ab excommunicatione fauore animarum, poteſt dicere ius extra territorium.*
12 *Cautionem ſi fecerim mihi præſtari de non offendendo me ſub tanta pœna, licet quis offendat extra territoriorium, tamen tenetur.*
14 *Iudex poteſt ius dicere extra territorium de conſenſu expreſſo partium, interueniente tamen conſenſu illius iudicis, in cuius territorio ius dicit.*
16 *Iudex iſtius territorij ſi dederit tutorem pupillo, talis tutor poteſt dare licentiam de adminiſtrandis bonis, quæ ſunt extra territorium.*
17 *Epiſcopus poteſt ferre ſententiam excommunicationis contra ſuum ſubditum exiſtentem in alieno territorio.*
18 *Conſuetudo poteſt inducere, quòd quis in alieno territorio poſſit iuriſdictionem exercere.*
19 *Arbiter electus Papiæ exiſtens Mediolani, an poſſit prorogare terminum comproſſi.*
20 *Statutum Epiſcopi ſi diſponat, quòd non reſidens in ſuo beneficio per duos menſes continuos, ſit eo priuatus ipſo iure.*
21 *Statuentes non poſſunt ſtatuere extra territorium.*
22 *Bannitum ab vno territorio ſi quis offendat in alio territorio, debet decapitari.*
23 *Iudex poteſt extra territorium cognoſcere in notorijs.*
24 *Iudex vnius territorij vtrum poſſit citare ſuum ſubditum exiſtentem in alieno territorio.*
25 *Excedenti metam ſuæ iuriſdictionis impunè non paretur: vide huius limitationem num. 26.*
27 *Iudex ſi fecerit ſententiam ſupra iuriſdictionem ſuam, ſententia eſt in totum nulla.*

LEX XX.

EXtra territorium. Iſta lex habet duo dicta. Primum eſt clarum, quando iudex excedit iuriſd. ſuam reſpectu territorij. Secundum ibi, idem eſt. intelligitur per glo. fin. q̃n excedit iuriſd. reſpectu quantita-
a tis, [a] & ita etiam videtur intelligere Fulgo. hic, qui propterea
1 not. ꝙ bonum eſt arg. de loco ad quantitatem. † Tu generalius intellige tex. ſ'm Alb. Ang. & Pau. de Caſt. etiamſi excedat reſpectu temporis, vltra tempus ſuæ iuriſd. Item ſi vltra cauſas ſibi commiſſas, vel etiam vltra perſona, tamen non eſt prorogata iuriſd. Ita innuunt illa verba. ſi s̃. iuriſd. ſuam: & ideo Alb. egregiè ſummat iſtum ver. hoc modo. Excedenti iuriſd. ſuam
2 re, loco, perſona, vel tempore, nõ paretur impunè. h. d. ¶ † No. ex prima parte regulam, de qua in text. & idem tex. in c. vt ani
b marum. in fin. de conſti. in 6. [b] Hinc eſt, ꝙ ſi ſtatutum diſponat, ꝙ bannitus poſſit impunè offendi, vel occidi, t̃n extra territorium non poſſet offendi, vel occidi. & qui occideret extra territorium, non eſſet tutus ab homicidio, propter tale ſtatutum, ſecundum Imo. in clem. paſtoralis in 3. col. de re iudi. Pet. de Anch. in commento. c. canonum ſtatuta, in 17. char. in ver.
3 3. principaliter. de conſti. † Facit, quia effectus banni non ſe extendit extra territorium bannientium, ſecundum Bald. in l. 1. in 2. col. C. de hære. inſti. & l. executorem. in 9. col. C. de execu.
4 rei iud. gl. in c. 1. in tit. hic fin. lex Corra. † Ideo bannitus captus extra territorium bannientium debet relaxari, quia non legitimè captus, ſecundum Bald. in l. 2. C. de ſer. fug. etiam ſi familia voluerit eum capere in territorio, & fugientem ceperit extra territorium, ſecundum Bald. in c. cum olim. in fin. de dolo, & contu. Bart. in l. quod ait lex. §. 1. ff. de adul. † Extende regu-
5 lam huius tex. procedere etiam in loco exempto exiſtente intra territorium. quia paria ſunt, vel locum eſſe exemptum, vel eſſe extra territorium. c. cum Epiſcopus. & ibi glo. de off. ord. in 6. Io. And. in c. 2. & ibi Gem. in 5. col. de conſti. in 6. vbi dicũt, quòd ſicut ſtatutum Epiſ. non ligat delinquentem extra territorium: ita nec delinquentem in territorio in loco exempto. Idem tenet Pet. de Anch. in rep. c. ſi propter tua debita, in 31. col. de reſcr. in 6. Cal. in conſ. 13. in tit. de fo. compe. quem refert Gemi. in c. 1. in vlt. col. de priui. in 6. parificat exiſtentem in loco exempto, & exiſtentẽ extra diœceſim. Hinc cõſulu it Ang in conſ. 233. in c. quædam. D. Margareta. in 2. col. ꝙ teſtm̃ confectum in monaſterio exempto non dr̃ factũ in territorio Senẽſi per paritatem, de qua dixi: licèt dicat. ꝙ ſine magno pericu-
6 lo non poterit tranſire. ¶ † Limita regulam huius tex. non ha-
c bere locum in iuriſd. voluntaria, [c] vt hic in gl. 2. & iurib. in ea allega. Hinc dicit Hoſt. in ſumma in tit. de pœni. & remiſſ. §. cui confitendum. ver. & nunquid extra territoriũ. ꝙ ſacerdos parochialis exiſtens extra territoriũ ſuę parrochiæ, põt parrochianũ ſuum vbicunq; confiteri, & abſoluere, cùm ſit voluntariæ iu-
d riſd. [d] Alibi t̃n Gem. in c. cum ex eo. de ele. in 6. not. ex gl. ibi in verſ. ſubiectus. ꝙ Ep̃s originis, vel domicilij non vtitur iuriſd. voluntaria in concernentib. beneficiũ alibi ſitũ, de quo per Bal. in Auth. hoc ius porrectũ. in 4. col. in prin. C. de ſacroſan. eccl.
7 ¶ † Secundò ex iſta limit. notabiliter ſequitur, ꝙ Ep̃s exiſtens extra ſuã diœceſim põt ꝯferre beneficia licet collatio ſit actus iuriſdictionalis, & ibi eſt tex. in c. poſt electionẽ. de conce. pręp. gl. in cap. nouit. de offi. leg. Hinc, & tertiò infertur, ꝙ Ep̃s extra diœceſim exiſtens põt infirmare electiones, ſi nõ appareat ꝯ̃di ctor: quia eſt tũc voluntariæ iuriſd. vt not. Arch. in c. qui in alie-
8 no. 2. diſt. Pau. de Caſt. hic. ¶ † Secundò prædicta regula fallit quantum ad delegationem: quia exiſtens in alieno territorio põt cauſam delegare, cùm ibi non vertatur cauſæ cogni. l. ſi. ff. de of. præfe. vr. gl. in l. 3. ff. de offi. præſi. & in d. c. nouit. & vide, ꝙ dicit glo. de Guaſconib. qui dicunt ſe teneri ſub rege. Anglię in
9 d. l. 3. ¶ † Tertiò fallit in præſide. duarũ prouinciarum, vel in poteſtate duorum territoriorũ, quia exiſtens in vno, põt ius dicere quo ad aliud, ſ'm Ang. & Mod. hic maximè Pau. de Caſt. Ale. Lau. poſt Inno. in d. c. nouit. vbi probatur in tex. Idem tenet Bar. & Ang. in l. 1. C. de Metropo. Berito. li. 10. In ꝯ̃rium facit,
10 ꝙ dicit gl. de Guaſcoñ. in l. 3. & ibi Bar. ff. de off. præſi. ¶ † Quartò fallit in magr̃atibus per vim expulſis de ſuo territorio: quia contra expulſores poſſunt extra territorium ius dicere. cle. 1. de fo. compe. Idem ſi vi impediantur ingredi eorum territorium, arg. l. aliq̃n. ff. de off. procon. & not. per Inno. in d. c. nouit.
11 ſ'm Ant. & Mod. hic maximè Pau. de Caſt. ¶ † Quintò fallit quantum ad abſoluendũ ab excõicatione, fauore animarum, ſ'm Ang. & d. Mar. Lau. hic poſt Inn. in d. c. nouit. ſed vide in ꝯ̃-
12 rium gl. ord quæ diſputat in d. c. nouit. ¶ † Sextò limita ex eo, ꝙ notabiliter decidit Bart. poſt Gul. de Cun. in l. illicitas. §. nec potẽtiores. ff. de off. pręſi. in 2. col. in ver. quæro ſi Titius, de quo timebam. & ibidẽ Alb. in 3. col. in fi. q̃n feci præſtari mihi cautionem de non offendendo me ſub tanta pœna, ꝙ licèt me offendat extra territorium: t̃n teneatur, & ibi videas, & notabili-
13 ter Ang. in conſ. 463. inc. magn. D. Anciani. ¶ † Septimò limita
e ex eo, ꝙ ſingulariter tenet Bar. [e] in extrauag. ad reprimendũ,
14 in ver. per edicta. in 4. col. prout retuli in l. præced. in fi. ¶ † Octauò limita iſtam regulam, vt procedat inter partes inuitas, ſed de conſenſu expreſſo partium poteſt iudex extra territorium ius dicere, interueniente t̃n conſenſu illius iudicis, in cuius territorio ius dicit. cùm extra territorium habeat iuriſd. habitu, licet non actu, ſ'm gl. hic, & in l. 3. ff. de offi. præſi. Ideo põt prorogari. c. ſtatutum. §. in nullo. de reſcr. in 6. gl. in c. vt litigantes, de offic. ord. in 6. Bar. in l. fin. ad fin. de iuſt. & iur. & ibi latius dixi. ponunt Bald. Fulgo. Pau. & latius d. Alex. licèt aliqui ꝯ̃rium te-
15 neant, prout retuli in d. l. fin. ¶ † Nonò limita fauore libertatis. l. non t̃n. §. pe. & ibi glo. in ver. prouinciæ. ff. de fideic. liber.
16 ¶ † Decimò limita ex eo, ꝙ vult Bar. in l. legitimos. in prima. col. ad fi. ff. de legi. tut. ibi tenet, ꝙ ſi iudex iſtius territorij dedit tutorem pupillo, ꝙ tutori põt dare licentiam de adminiſtrandis bonis, quæ ſunt extra territorium. Sequitur Pet. de Anch. in cle. 2. de ſta. mona. & in ſimili Bar. ff. de tuto. & cur. dat. his. in l.
17 pupillo. ¶ † Vndecimò fallit in ſententia excommunicatio-
f nis. Nam Epiſcopus poteſt ferre ſententiam [f] excommunicationis ꝯ̃ ſuum ſubditum exiſtentem in alieno territorio: q a nõ fit circa corpus, ſed circa animam, quæ non circunſcribitur loco,

ADDITIONES.

a ¶Quantitatis. Adde Bal. li. 1. conſ. 277. incip. viſis inſtitutis actis. Et de rebus ſubditi extra territorium Bolog. conſ. 35. inc. nobiles viri octo. PVRPV.
b ¶In ſextò. Quid in locis confœderatis Fel. in c. conſti. col. pen. de fide inſtrumen. PVRPV.
c ¶Voluntaria. Amplia iſtam regulam, & ſi iudex incepiſſet exercere iuriſdictionẽ: puta proſequendo malefactorem, qui fugit in alieno territorio, quia in eo capi non poterit. Ang. de malefi. in g lo. fama publica. ver. 6. quæro. col. 14. licet contrarium velit d. Scar. in l. 1. in prin. s̃. de inſt. & iur. PVRPV.
d Iuriſdictionis. Iſtam q. alias ponit Monfer. in c. vt animarum. §. ſtatuto. col. 3. de cõſti. lib. 6. & de Euchariſtia, extrema vnctione, ordine & aureis annulis. Guid. q. 102. inc. vbi quis emittit votum col. fin. PVRPV.
e Bar. Idem Iaſ. in l. properandum. §. ſin autem reus. 2. nota. C. de iud. PVRPV.
f ¶Excommunicationis. Vide Monferratum in c. vt animarum. §. ſtatuto, de cõſti. libr. 6. col. 1. & 4. PVRPV.

loco, gl. est in c. Episcopum. x. q. 2. Inn. & alij in c. fi. de fo. cõp. d. Abb. cum limitatione, de qua per eum in d. c. nouit. & ibi est gl. in casu ècontrario, ꝙ si ipse Episcopus sit extra suam diœ-
18 cesim non possit excommunicare. ¶ † Duodecimò limita nisi consuetudo sit in ꝯrium. Nam consuetudo põt inducere, ꝙ quis in alieno territorio possit iurisdictionem exercere, tex. est no. in l. 3. §. fin. ff. de test. ſm Bal. qui reputat hoc valde not. in c. 1. de test. cog. Tu adde tex. in c. vt litigantes. in fi. de of. ord. in 6.
19 ¶ † Decimotertiò limita ex eo, ꝙ decidit Bald. in c. Quintana lis. in pen. col. de iureiu. vbi quærit an arbiter electus Papiæ, existens Mediolani possit prorogare terminum compromissi. Refert vidisse istam quæstionem de facto. dubium facit: quia prorogatio est pars iurisdictionis, & in ea requiritur citatio partiũ. l. non distinguemus. §. dies. ff. de arbi. sed ista non possunt exerceri extra territorium suæ commissionis. Bald. ibi determinat ꝯrium, cum ista prorogatio sit mera executio potestatis ei attributæ per consensum partium: & sic non requirat aliam citationem, põt fieri extra territorium. Et ꝙ non requiratur alia citatio est tex. in l. diem proferre. in prin. & ibi not. Bal. ff. de arbi. & singulariter Bald. in l. eos. §. apostolos. in 2. col. C. de app. & in
20 Auth. ei qui, circa prin. C. de temp. app. ¶ † Decimoquartò limita ex eo, ꝙ decidit Fed. de Se. in cons. 182. in hoc puncto dubitabili, & c. si statutum Epi disponat, ꝙ non residens in suo beneficio per duos menses continuos sit eo priuatus ipso iure: & aliquis se absentat, & vadit extra diœcesim: certè incurrit talẽ pœnam: quia respectu rei delictum dicitur factum in diœcesi, licet persona non residens sit extra. Sequitur Pet. de Anch. in commento. c. canonum statuta. de const. in 29. char. in ver. re-
21 peri eius consilium. Gemi. in c. 2. in 9. col. de const. in 6. ¶ † Decimoquintò notabiliter limita, qñ locus est confederatus sta-
a tuentib. [a] quia licèt statuentes non possint statuere extra territorium, verum est nisi in locis, & ciuitatib. cõfederatis. seu colligatis. Ita singulariter dicit Bart. in l. cunctos populos. in 8. q. principali, circa prin. C. de sum. tri. vbi per hoc infert, ꝙ statutũ Perusij põt disponere, ꝙ delinquentes in Forliuio puniantur Perusij. Facit, ꝙ vult Bar. in l. non dubito, per illum tex. ff. de cap. ꝙ bannitus non solùm põt impunè offendi ex forma statuti in territorio statuentium, sed etiam in locis confœderatis. se-
22 quitur Bal. in l. executorem. in 12. col. C. de exec. rei iud. ¶ † Decimosextò limita ex eo, ꝙ refert Bal. se de facto Aretij consuluisse in d. l. cunctos populos. in 7. col. in verbo, sed hic quæritur si bannitus. ꝙ quis bannitum ab vno territorio, si quis offendat in alio territorio, debeat decapitari, vt dixi s. in prin. tñ si caperetur in loco statuti, non posset per hoc puniri, ꝙ illum bannitum extra territorium offenderit, vt ibi notabiliter per eum. & sequitur d. Nellus de S. Gemi. in suo trac. bannitorũ, in secunda parte secundi temporis. q. 67. vbi dicit, ꝙ ita de facto
23 seruatur. ¶ † Decimoseptimò, & vlt. generaliter limita in omni actu, in quo non requirtur causæ cognitio: & sic expeditur iudice non sedente pro tribunali. Nam talia possunt extra territoriũ expediri, ſm Host. Io. And. & d. Abb. in d. c. nouit. de offi. leg. & ex hoc inferuut Host. Io. And. & d. Ant. Pet. de Anch. & d. Card. ibi, ꝙ in notorijs põt iudex extra territorium cognoscere, sed Car. & Imo. ibi dubitant. quia licèt in notorijs non requi
b ratur causæ cognitio: tñ requiritur citatio. [b] c. ad nostram. el. 3. de iureju. c. cum sit Romana. in fi. vbi no. de app. sed iudex existens extra territorium non põt alium citare, vt hic per Bal. igi-
24 tur, & c. Sed dic melius, vt nunc sequitur. ¶ † Quero ergo vtrũ
c iudex vnius territorij [c] possit citare suum subditum existentẽ in alieno territorio? Est passus valde dubius adeo, ꝙ Ang. hic dicit, ꝙ iste passus egeret decisione Cæsaria. Breuiter considera tres casus. Aut quæris, an possit citare scribendo iudici illius territorij, ꝙ eum citet. & tunc clarum est, ꝙ sic. l. 1. §. 1. ff. de requi. reis. Aut quæris an possit eum realiter citare faciendo eũ personaliter capi, & clarum est, ꝙ non. l. quis sit fugitiuus. §. idem Celsus, & ibi gl. in verbo abduci. ff. de ædil. edi. Bart. in l. si cui. §. cum sacrilegiũ. de accu. & est tex. in c. ex parte. de verb. sig. Aut quæris de citatione verbali, an possit mittere suum nuncium, vel seruitorem extra territorium ad citandum eum ibi: & in hoc est difficultas, & sunt variæ opi. Cy. tenet, ꝙ sic, per text. in l. omnes. §. si verò apparitor. vbi Bart. Bal. & alij not. C. de epi. &
* cle. In contrarium est tex. in cle. pastoralis. de re iud. *communiter* [d]
d *tenetur* distin. Bart. in l. 1. §. 1. ff. de requi. reis. & latius in extrauaganti ad reprimendum. in ver. per edicta. ꝙ si istę ciuitates sunt sub vno principe, vel vno dominio: & tunc talis citatio permittitur, aliàs secus, de quo per Io. And. & latè Gem. in c. Romana. §. contrahentes. de fo. comp in 6. Bald. post Io. And. in c. meminimus. de app. latè per Old. Lau. in cons. 88. incip. tertio
25 quæritur. per d. Ant. & alios in c. fin. de fo. comp. ¶ † Secundò principaliter no. ex secunda parte tex. ꝙ excedenti metam suę iurisdictionis impunè non paretur. Limita duob. modis. Primò qñ sumus in casu claro: secus in dubio, vbi parendum est. l. si quis ex aliena. ff. de iudi. Secundò vbi dicetur. ff. si quis in ius vo. non ie. Io. And. in regula. scienti in mercuria. bona gl. in l. si
26 putas. C. de pet. her. no. in cap. pręterea. de dila. ¶ † Secundò limita, nisi iudex pronunciasset iurisdictionem ad se spectare, & ab illa sententia non esset appellatum, ſm Inn. in c. super literis. de rescr. quem sequitur Bar. in d. l. 2. in 3. col. Nisi statutum
e impediat, [e] quia disponat, ꝙ iudex non possit extendere iurisdictionem suam vltra limites suæ iurisdictionis. Nam tale statutum operatur, ꝙ in casu dubio quamuis iudex pronunciauerit se competentem; tamen non valet, & processus sit nullus. Ita singulariter tenet d. Ant. de But. in c. præterea. in 6. col. in fin. de dilationibus. & licèt d. Alex. hic de isto dubitet: tñ illud pro singulari sequitur ipse d. Alex. in cons. 443. incip. visis dubitationib. eleganter formatis. in 1. col. & in cons. 547. incip. viso processu causæ vertentis inter vniuersitatem. in 2. col. ¶ Gl. 2. tripliciter intelligit text. in primo dicto, & quilibet intellectus est bonus. Ex secundo no. ꝙ si iudex ordinarius tulit sententiam contra subditum suum habentem bona in alieno territorio, in illis bonis non potest executionem facere. Intellige tamen, ꝙ per literas potest rescribere iudici illius territorij, vt ipse exequatur, vt vidisti in l. præced. ¶ Gl. vlt. diuiditur in tres partes. In prima per viam limitationis remouet vnum contrarium, & dum alle. l. de qua re. §. 1. Adde etiam text. in l. inter conuenientes. ff. ad municip. In secunda format quæstionem. In tertia allegat concordantes ad text. Secunda ibi, sed quid si vltra. Ter-
27 tia ibi, & facit. ¶ † Ex secunda parte habes, ꝙ si iudex fert sententiam supra iurisdictionem suam, sẽtẽtia est in totum nulla. Contrarium tenet glo. in l. 2. C. de re iud. quam sequitur Io. Andr. in addi. Spec. in tit. de sententia. §. iuxta. ver. Item, ꝙ est nulla ratione quantitatis: sed alibi gl. disputat, & nihil decidit in regula. ea, quæ fiunt. de reg. iur. in 6. Tene distinctionem Bar. quam cæteri tenent. & vide, quòd tenet gl. & ibi Doc. in l. 1. C. si aduer. rem iud. & in simili glo. in c. fin. de pe. & remis. in 6. & vltra remissiones Alex. hic, vide etiam per Alb. in l. si idem cum eodem. in fin. col. s. eo. Caue tamen, dum Bart. allegat. l. certa. C. quando prouoc. non est necess. quia ille text. videtur probare contrarium. in vers. id, quod contra ius. secundum And. de Pisis. & Albe. de Ros. hic. Iason de Mayno vtriusque censuræ Doctor in Antenorea ciuitate.

ADDITIONES.

a ¶Statuentibus. Adde dicta per Laur. in trac. de concess. prin. c. 7. & ante pen. Pau. in tra. syndica. in ver. capi. quæstione, iudex processit. PVRPV.
b ¶Tamen requiritur citatio. Adde gl. in c. delictus. de procu. Cano. cum gl. in c. quæ lotarius. 2. q. 1. Inn. in c. sacro. de sen. excom.
c ¶Vtrum iudex vnius territorij. Adde Ang. in repe. l. si vacantia. de bo. vacan. li. x. Pet. de Anch. in rep. c. 1. de consti. Abb. in c. de illis. de rap.
d ¶Sequitur Rob. de ord. iud. 6. par. 1. membro. tit. de cita. mihi ca. 29. nu. 40. & licet de hoc disputatio sit inter Doc. in prac. tamen iudices semper citant Reos in alieno per literas subsidiales. teste Bos. tit. de cita. nu. 24. à qua prac. non recedeñ. esse dicit Clar. li. 5. sen. §. fin. q. 31. MASVER.
e ¶Impediat. Declarat Aret. in l. qui ante calendas. ff. de ver. obl. column. 9. PVRPV.

SVMMARIVM.

1 *Magistratus, qui ius iniquum statuit, debet simili iure vti contra se.*
2 *Tortura an imponatur alicui pro finali pęna delicti.*
3 *Pœna est capitis de quacunque tortura, quam iudex dolo malo, & sine causa dederit, & nu. 4.*
5 *Statutum quamuis iniquum valet, & tenet.*
6 *Statutum factum à magistratu, ligat etiam ipsum magistratum.*
7 *Ius nouum, vel antiquum si quis impetrauerit à iudice, vel officiali, vel principe, fit retorqutio eiusdem contra eum.*
8 *Instrumentum factum manu tabellionis, qui erat tunc monachus producens, & nihil fuit oppositum, non poterit opponi contra alia instrumenta eiusdem monachi notarij si producantur.*
9 *Titius si per chartam minus authenticam obtinuit, iudex assessor, & litigator eandem, vel similem chartam tenetur contra Titium admittere.*
10 *Doctor si consuluit in vna causa vno modo, & similis casus sibi contingat, debet iudicari secundum consilium suum contra ipsum.*
11 *Magistratus maximè inferiores quomodo possint legem condere.*
12 *Verbum statuerit, etiam de sententia intelligitur.*
13 *Licet contra statuentes fiat retorqutio si malè statuerunt. non tamen potest fieri contra aliàs personas de populo.*
14 *Sententiæ appellatione continetur etiam interlocutoria.*
15 *Iudex, qui tulit sententiam iniustam, tenetur pœna huius edicti, quamuis grauatus possit appellare.*
16 *Iudex, qui iniustè iudicauit, facit litem suam.*
17 *Ius nouum quòd dicatur.*

Quod

Quod quiſque iuris. Rubrica.

L E X P R I M A.

HOc edictum. ¶Diuide, vt hic per Bar. Contra
ſtatuentes, vel impetrantes ius nouum fit re-
a torqutio eiuſdem iuris. a h. d. vſque ad fin.
¶No. primam regulam, ꝙ quis illud, ꝙ puta
uit æquum in ſe, vel in alio, debet ſimiliter
putare æquum contra ſe. Concor. text. in c.
cum omnes. de conſtit. & tex. no. in l. cum in eo. ff. de pact. & in
1 l. cum hæredes. ff. de adminiſt. tuto. ¶† Secundò nota in ver.
qui magiſtratum. ꝙ magiſtratus, qui ius iniquum ſtatuit, debet
ſimili iure vti contra ſe. facit l. 1. in prin. in verſ. quinè cũ magi-
ſtratus. de ſica. Vnde dicit Bart. hic in fin. Stante ſtato, ꝙ pro ho
micidio debeat imponi pœna pecuniaria: & poteſtas pro ho-
micidio fecerit aliquẽ indebitè decapitari, quod ipſe ſimiliter
in ſyndicatu eſt decapitandus, nec iuuabitur ex ſtatuto diſpo-
nente, quòd pro homicidio ſit pœna pecuniaria. Idem tenent
Ang. & Mod. hic, refert Ful. ita fuiſſe aliàs obſeruatum: & nota
biliter Bal. in rub. C. de pœna iudicis. in 2. col. quicquid teneat
Bal. hic in vlt. col. qui in effectu non diſcrepat. ¶Limita pri-
b mò, b quando dolo ſtatuit, aliàs ſecus. l. 8. ꝟ. eo. & in hoc differt
à parte impetrante etiam ſine dolo, quæ tamen tenetur per
hunc tit. vt per glo. hic in ver. ſtatuerit: quæ rationem diuerſita
tis aſſignat. ¶Secundò limita niſi conſuetudo fuerit in loco ita
ſtatuendi, ſecundum glo. magnam in fin. & Bart. in vlt. verbis.
c Nam conſuetudo etiam iniqua c excuſat à pœna. glo. eſt in c.
cum venerabilis. in glo. 1. de conſue. quam d. Abb. ibi dicit eſſe
ſing. & non tradendam obliuioni. ſed eſt alia glo. in c. denique.
vbi limitat. 4. diſt. Lud. Ro. in conſ. 456 incip. vel prima fronte.
d Similiter conſuetudo excuſat notarium d à falſitate commiſ
ſa, ſecũdum Bal. in c. 1. in 2. col. de feu. cog. & in rub. C. de fid. in-
ſtr. in 7. col. Hoſt. Io. An. & alij in c. 2. de fide inſtr. dixi plenius in
l. ſingularia. ff. ſi cer. pe. Facit bene, ꝙ no. Bar. in l. ſi pignore. §. fin.
per illum tex. ff. de pig. act. quod etiam non eſt in culpa, qui fa-
2 cit illud, ꝙ fieri conſuetum eſt. ¶† Tertiò limita non procede-
re iſtum tex. in tortura iniuſtè illata per iudicem alicui, in qua
non fit retorqutio ſimilis torturæ, cùm non reperiatur iure
cautum, ꝙ tortura imponatur alicui pro finali pœna delicti:
ſed bene tenebitur iniuriarum, & pro motu, & arbitrio iudicis
punietur extra ordinem. l. iniuriarum æſtimatio. ff. de iniu. Ita
dicit ſingulariter Bal. in rub. C. de pœna iudi. qui malè iudi. Se-
3 quitur Sal. in l. fi. eo. tit. & d. Alex. hic in fin. † Lud. Ro. hic dubi
tat per tex. in l. decuriones. C. de quæſtio. vbi Bal. in fin. dicit, ꝙ
illa l. eſt in arg. ꝙ de quacunque tortura, quam iudex dolo ma-
lo, & ſine cauſa dederit eſt pœna capitis ꝙ intellige, & reſtrin-
ge ad terminos illius tex. Nam dictum Doctoris debet intelligi
ſm text. ſuper quo ſe fundat, vt inquit Bart. in l. non ſolum. §. ſi
liberationis verba. ff. de lib. leg. cum concor. ſed ille text. loqui-
e tur in decurione, in quo ſpeciale eſt propter officium, e vt ſi
quis ſine cauſa, & indebitè torqueatur, ſit iudici pœna capitis:
& ideo Bal. ibi in primo no. melius dixit, dum notat ex illo tex.
qđ ſi Poteſtas facit torqueri aliquem de priorib. durante offi-
cio: tunc eſt ſibi pœna capitis, niſi faciat pro crimine læſæ ma-
ieſtatis, vel pro turbatione ſtatus publici. Sed conſidera, ꝙ pri-
mum notabile Bald. procedit etiam ſi ex cauſa faciat torque-
ri illum, qui eſt de priorib. niſi ſit cauſa læſæ maieſt. aut turba-
tionis ſtatus, quia tunc bene eſt ſpeciale, quod vbi Poteſtas ex
tali cauſa poſſet priuatum torquere, Decurionem, vel aliquẽ
de priorib. durante officio non poteſt: ſed in vltimo dicto in
fi. Bal. generaliter dixit, in quacunque tortura, quæ fit ſine cau-
ſa, & dolo iudicis. Et ita generaliter intelligatur deciſio Bald. in
l. decuriones. Non videtur, quòd ſit tuta, per text. not. in l. lege
Corn. in prin. ff. de ſica. per quem not. ibi Bart. contra rectores,
& poteſtates terrarum, qui per iniuſtitiam teſtes, vel reos incul
patos tantum torquent, quòd faciunt eos mori in tormentis.
f tunc tales iudices tenentur. l. Corn. de ſica. & ſic pœna capitis. f
Idem tenet Bar. in l. quæſtioni. ff. de quæſtio. vbi dicit, quòd ita
4 ſibi contingit, dum eſſet iudex maleficiorum. † Pondera er-
go, quòd ſi pro tortura indebitè impoſita per iudicem, tunc
eſt pœna capitis, quando propter torturam ſequitur mors
certo, ergo vbi non ſequitur mors, non debet eſſe iudici pœna
capitis. Facit ad prædicta, quia iudex exequens ſententiam ca-
pitalem pendente appellatione à tali ſentẽtia incidit in l. Corn.
de fal. & tenetur ipſe ſimili pœna capitis, per d. l. lege Corn. in
prin. per quam ita decidit Bald. in l. ſi quis filio exhære. §. hi qui.
ff. de iniuſto. rup. & in l. addictos. C. de epiſ. aud. & in l. 1. in 9.
col. C. ne ex deli. defun. Cogita in prædictis. Tu autem pon-
dera, quòd ratio, in qua ſe fundat Bald. hic, non eſt vera, quia
imò etiam tortura aliquando imponitur pro finali pœna de-
licti, vt declarat Bart. in l. imperium. circa. v. col. & ibi dixi. ſ. tit.
1. ¶Tertiò nota ex eodem ver. in ver. noui iuris. exponendo, id
eſt iniqui, vt videtur probari ex l. 2. & 3. in prin. ꝟ. eo. hic eſſe tex.
5 ſecundum d. Alex. † quòd ſtatutum quamuis iniquum valet, &
tenet, ſicut ſecundum eum, valet ſtatutum conditum dolo,
vt probat tex. in l. 2. in ver. dolus: & ibi Ang. Pau. & alij Moder.
no. ꝟ. eo. Et probatur, quòd ſtatuta ſunt ſtricti iuris: ergo dolus
non debet ipſo iure vitiare, per regulam. l. eleganter. in prin. ff.
de dolo. cum ibi not. Adde tu Bald. in tit. de pace. conſtan. in 9.
col. in ver. in criminalib. ad fin. vbi formaliter quærit, an ſtatu-
tum iniquum teneat. Et determinat, quòd ſic, ſi ſit ſolenniter
factum, donec per ſuperiorem corrigatur. Secus ſi ſit impoſſi-
bile. Alleg. Ioan. And. in c. 1. de appel. in 6. in nouella. tamen iſte
tex. parum probat, quia verbum, noui. neceſſariò non intelli-
gitur. i. iniqui, vt per Bar. hic in 1. col. quia imò poteſt intelligi
etiam de inualidis, dummodo de facto obſeruata fuerint per
iura ſua. Et idem firmat Imol. in d. c. cum omnes. & faciunt,
quædam quæ dicam in ſequenti no. Not. tamen, quòd à tali
iniquitate ſtatuti licet appellare. l. 1. in fin. ff. de excep. doli. ſe-
cundum Bart. in l. omnes populi. in v. q. in fin. ff. de iuſt. & iu. &
l. fin. in 1. col. ff. de appel. reci. de quo per Panor. & alios in d. c.
cum omnes. & in c. fin. in 3. col. in fin. de conſti. & in rub. de cõ-
ſti. & in c. conſuluit. 3. de ap. Petr. de Anch. Imol. in cap. fin. de
his, quæ fiunt à maio. parte capi. Bald. in l. 2. §. poſtea. ff. de orig.
iu. & in l. quiſquis. C. quo. app. non recip. & in l. iudicib. C. de
app. & in l. 1. in prin. ff. de legi. Alex. in conſil. 190. in 2. volum.
incip. maturè. in v. colum. Et dicit Bald. in l. vnica. §. ſimilique
modo. C. de cad. tol. quòd in hoc fortior eſt diffinitiua, quæ li-
cèt iniquiſſima, tranſit in rem iud. Secus in ſtatuto iniquo,
6 quod nunquam tranſit in rem iudicatã. ¶† Quartò no. ex eod.
ver. ſtatuerit: intelligendo pro ſtatuto, quòd ſtatutum factum
à magiſtratu ligat etiam ipſum magiſtratum: & ſic no. ſecun-
dum Bart. quòd ſtatutum ligat etiam ipſos ſtatuentes. Dic
contra, quia condere ſtatuta eſt iuriſdictionis, ſecundum Bart.
in l. omnes populi. in 1. q. vbi dixi ſ. de iuſt. & iur. ergo non po-
teſt in ſeipſum exerceri. l. pen. ff. de arb. & ita tenet Io. And. &
alij in cap. vt animarum. de conſt. in 6. & in regula, cui licet. de
reg. iur. in 6. in mercurialib. d. Abb. in cap. de illis. de rapto. &
idem Bart. in l. Lucius Titius Septitiæ. §. 1. ff. de fideicom. lib. &
Bald. in no. q. inc. cum omnes. in 14. col. de conſt. & ad iſtum
tex. dic, quòd ideo eſt: quia lex ita diſponit, quòd ſtatutum ini-
quum retorqueatur in ipſum ſtatuentem, ſecundum Ang. &
Mod. Bald. in l. ſi conſul. ff. de adop. & in cap. 1. §. ad hæc. de pa-
ce iur. fir. Lud. Ro. in conſil. 443. incip. an dictum caſtrum. in
7 vlt. dubio. † Quintò not. ex verſi. ſi quis apud eum. g quòd ſi
g aliquis impetrat ius nouum, vel iniquum ab aliquo iudice, vel
officiali, vel principe fit retorqutio eiuſdem iuris contra eũ.
8 Facit, quod decidit text. in c. fin. de mu. pe. † Item facit, qđ no-
tabiliter decidit Bald. in l. ſi quis teſtib. in 1. col. C. de teſti. quòd
ſi aliquis producit inſtrumentũ factum manu tabellionis, qui
erat tunc monachus, & ſic inſtrumentum non valet. c. ſicut. ne
clerici, vel mo. & quia nihil fuit oppoſitum obtinuit, quòd iſte
non poteſt opponere contra alia inſtrumenta eiuſdem mona
9 chi notarij, ſi producantur. † Facit, quòd vult Inno. in c. cum
venerabilis. poſt medium. de excep. vbi per iſtum tit. tenet, ꝙ
ſi aliquis obtinuit per chartam minus authenticam, quod iu-
dex aſſeſſor, & litigator eandem, vel ſimilem chartam tenetur
contra eum admittere. Facit etiam, quòd vult Bald. in l. fin. cir-
ca medium. C. ſi cer. pet. quòd iudex, qui admittit inſtrumen-
tum inualidum, non ſolùm facit litem ſuam, ſed etiam ſimilia
inſtrumenta poterunt contra eum produci. Ita dicit eleganter
10 notare Inn. in d. c. cum venerabilis. ¶† Vltimò facit iſte. c. tex.
ſecundum Ang. quòd ſi Doctor conſuluit in vna cauſa vno
modo,

A D D I T I O N E S.

a ¶Iuris. Amplia contra imp. Bald. lib. 1. conſ. 327. pridie enim conſului. col. 4.
P V R P V.

b ¶Diſtingue, ſi dolo exceſſit tenetur de homicidio, ſi verò ex culpa, tenebitur
pro modo culpæ. Bello. conſ. 84. nume. 32. Clar. d. §. fi. q. 64. ver. iudex autem.
M A S V E R.

c ¶Iniqua. Adde gl. in verbo. antiqua conſuetudo. in c. ſane. de temp. ord. in c. fla-
gitia, in verb. omnes. 32. q. 7. & in cap. obijciuntur. in verbo crimen. 32. q. 4.
Ale. conſ. 8. col. fi. nu. 9. lib. 6. plura Hippol. in pract. §. quoniam. nu. 97. intel-
lige à pęna tẽporali, ſecundũ Crem. ſin. 150. itẽ intellige in his, quę nõ ſunt
de ſe mala, vt notat Gerar. ſing. 13. n. 6. Bal. in l. de q b. ff. de legibus. MASVER.

d ¶Notarium, Adde Ale. de Imo. conſ. 62. inc. viſa facti. in 2. vol.

e ¶Officium. Comprobatur per eum in l. 1. col. 4. ſ. de of. aſſeſſ. PVRPV.

f ¶Adde, quòd licet hæc ſit communis opi. non tamen ſeruatur de conſuetudi-
ne, teſte Clar. lib. 3. ſen. §. fin. q. 58. in prin. M A S V E R.

g ¶Apud eum. Adde Fel. in rub. de reſcrip. col. 2. Iaſ. in l. fin. C. de indic. vid. col.
col. 2. verſ. 9.

modo, & ſimilis caſus ſibi contingat, debet iudicari ſm̃ conſi-
lium ſuum contra ſe. quod limita, vt per Pau. de Caſt. & me-
lius per d.Alex.hic, ad quem te remitto. Adde tamen Bald.in
l.fin.§.ſed cum in ſecunda, ad fi.C.de fur.vbi arg. illius text.not.
a quòd Doctor, qui malè conſuluit,[a] poteſt conſilium emenda-
b re.Similiter Doctor, qui ſemel conſuluit[b] vno modo, poteſt
poſtea contrarium conſulere, ſi contrarium iuſtius ſibi videa-
tur, ſecundum Bal.in c.ne innitaris.in vlt.col.de conſt. Ang.in l.
Labeo.ff.de ſerui. vrb.prædio. ¶Capio gl.in ver. magiſtratum,
quam diuide in duas partes. In prima timore contrarij, quòd
nunc formabo, declarat text. In ſecunda timore alterius con-
trarij ponit tres ſolutiones. Secunda ibi, poteſt enim quilibet.
Poteſt etiam diuidi in 3. In prima timore contrarij, quod ſta-
tim formabo declarat tex.In ſecunda, ibi, poteſt enim.reſpon-
11 det tacitæ obiectioni, quomodo † magiſtratus maximè infe-
riores poſſint legem condere.In tertia ibi, & ſic non obſt.gl.op
ponit, & dupliciter ſoluit.Dic melius, vt per glo.in d.l.fin.C.de
legi. In prima parte format contrarium hoc modo. Tex.dicit,
qui magiſtratum poteſtatemque habebit. Text videtur ſuper-
fluus.Item videtur malè dicere, cùm debeat cadere inter diuer
ſa.glo.in rub.ff.de iur. & fact.ignor. & in c. cum quærelam, de
ſimo.ſed iſta idem important, magiſtratum, & poteſtatem:pa
tet in l.1.eum qui.ſ.tit.1.¶In vlt. parte Bart.& alij hic plenius at
tingunt, an & quando magiſtratus poſſint condere legē, vel ſta
tutum, & cōſiderant tres ordines magiſtratuum.Dixi poſt Bar.
in l.omnes populi.in 1.q.prin.ff.de iuſt.& iur.vbi Bart. in vno vi
12 detur contrariari his, quæ dicit hic. ¶ † Capio gl. magnam in
ver.noui iuris.Pro eius introitu aduerte, quod tex.dicit ſi quid
in aliquem noui iuris ſtatuerit, illud verbum, ſtatuerit, intelli-
gitur per iſtam glo.tripliciter. Primò per viam præcepti. Se-
cundò per viam ſtatuti conuocatis procerib. Tertiò per viam
ſententiæ tam interlocutoriæ, quàm diffinitiuæ.Nam verbum
ſtatuerit, etiam de ſententia intelligitur.l.ſtatutis.& l. ſeq.C. de
ſen.Ideo diuide ſtatim gl.intellectualiter in quatuor partes. In
prima timore contrarij.l.2.ſ.eo.gl. intelligit iſtum tex. quando
ſcienter, & ſic dolo malo ſtatuit.In ſecunda, quæ eſt ibi, & eſt
exemplum.glo.ponit primum intellectum ad text. ſecundum
quem verbum ſtatuit, intelligitur per viam præcepti. & illum
ſic declara. Pone, iudex conceſſit alicui ſaluum conductum,
ne poſſet vſque ad tres menſes moleſtari: talis ſaluus condu-
ctus non valet:quia iudex non poteſt concedere: ſi tamen præ
cepit creditorib. ne aliquid noui facerent contra debitores, &
ſic ſaltem fecit de facto ſeruari, ſi iſte iudex haberet aliquos ex
his creditorib.qui ſibi deberent, ſi vellet eos intra tale tempus
moleſtare, poſſent vti retorqutione contra eū. In tertia, quæ
eſt ibi, vel ſic habito tractatu gl. ponit ſecundum intellectum,
ſecundum quem verbum, ſtatuit, intelligitur pro ſtatuto, quā-
do magiſtratus conuocatis proceribus populi condidit ſtatu-
tum, & circa hoc glo. format vnam q. & iſtam partem gl.Bal.
commendat, & reputat mirabilem, & ex ea infert aliquas no-
tabiles deciſ.quas ſequuntur Ang.Sal. & communiter Moder.
13 excepto Pau.de Caſt. † Inter alias perpetuo no. quòd ſi magi-
ſtratus cum conſilio Decurionum, qui repræſentant popu-
lum ſecundum gl. in rub. C. quæ ſit long. conſue. ſtatuat ali-
quid iniquum, licèt fiat retorqutio illius iuris contra magi-
ſtratum & Decuriones, tamen contra alias perſonas de popu-
lo non poteſt fieri retorqutio. Ex quo infert notabiliter Bart,
quòd cùm in ciuitate Peruſij ſit ſtatutum, ꝙ ſi Peruſinus occi-
dat forenſem, ſit tm̃ pœna pecuniaria plectendus, ſi forenſis
occideret Peruſinum, non fieret retorqutio iſtius ſtatuti:nec
poſſet forenſis dicere, ꝙ ſibi ſolùm poſſit imponi pœna pecu-
niaria: quia retorqutio huius ſtatuti iniqui ſolùm fieri debet
contra magiſtratus, & Decuriones, qui tale ſtatutum condide-
runt:& non contra perſonas ſingulares, per iſtam gl. no.Sed ſi
forenſis occideret vnum ex illis Decurionib. poſſet vti retor-
qutione. Idem tenet Ang. Sal. Fulg. & Alex.hic: & ita decla-
rando teneas Bar.licet contrarium teneat Pau.de Caſt.per fun-
damentum, ꝙ ſumit ex c.ſi ſententia, in fin.de ſen. exc.in 6.cui
ex prædictis patet ſolutio, & reſpondet hic Alex. ¶In quarta,
quæ eſt ibi, quid ergo ſi conoſcendo. gl. aggreditur tertium in-
tellectum, qn̄ verbum ſtatuerit, intelligitur per viam ſenten-
14 tiæ. Et iſta quarta ſubdiuiditur in quatuor particulas. † In pri-
ma extendit iſtum text. vt loquatur in omni ſententia tam in-
c terlocutoria quā diffinitiua:& vult, ꝙ appellatione ſententiæ[c]
etiam contineatur interlocutoria.de quo dic, vt per d.Alc.hic,
& plenius in rub.ff.de re iud.In ſecunda timore contrarij, limi-
tat iſtum tex.vt procedat, quando error iuris non fuit expreſ-
ſus in ſentētia diffinitiua: ſed tu dic, quòd vtroque caſu poteſt
procedere tex.dummodo talis ſententia ſaltem ſit de facto ob
ſeruata: vt hic per Bart.ſ.dixi.In tertia opponit, & eius timore
ponit opi.In quarta, & vlt.per viam notabilis limitat alio mo-
do iſtum tex.quando ſententia contra ius eſſet lata ſecundum
conſuetudinem Secunda ibi, & quòd in ſententia dixit.Tertia
ibi, item hoc in interlocutoria.Quarta, & vlt.eſt ibi.Item no.ex
d eo, quòd dicit.[d] In iſta vlt. parte ibi, quid autē in diffinitiua.[e]
15 † habes ex iſta glo.diligenter notare, ꝙ iudex, qui tulit ſenten-
e tiam iniuſtam, tenetur pœna huius edicti, quamuis grauatus
potuerit appellare:quia cauſa potuit ſubeſſe: quare non appel
lauit:& ad hoc iſta gl.eſt ſing.ſecundum Bal.in c. Quintaualis.
circa fi.de iureiu.dic melius ſecundū Doct.hic, ꝙ etiam ſi nul-
la fuerit cauſa, tamen iudex adhuc tenetur: eo quia iudex fuit
in dolo:pars verò, quæ non appellauit, fuit in culpa, ſed dolus
16 præponderat culpæ. l. Item ſi obſtetrix. ff. ad leg. Aquil. † Per
iſtam glo.determinant Bal.Ang.& Mod.hic poſt Inn.ꝙ iudex,
qui iniuſtè iudicauit facit litem ſuam, & tenetur in ſindicatu
ad totale intereſſe parti, iuxta.l.fin. ff.de var.& extraor. cog da-
to, quòd pars potuerit appellare, & non appel.& idem per hāc
glo. tenet Bart. in l. item ſi res, in prin. ff. de ali.iud. mut cauſa
fac.& in l.1.in fi. principij.ff.de app. & in q.per eum diſputata,
quæ incipit à ſententia iudicis, & melius quàm alius in l.ſi mi-
noris.per illum tex. ff.de admi.tu. Ang. Imo. & Mod.in l.4.§.ſi
tam vicinum.ff.de dam.inf. Idem ſi appellauit, & appellatio-
nem poſt deſeruit eadem ratione, ſecundum Pau. de Caſt. &
Lud.Ro.hic.imò fortius tenet Ang.in l.ſi filiusf.ff.de iud.quòd
etiam ſi iudex appellationis confirmaſſet talem ſententiam
iniuſtam, & ex forma ſtatuti non poſſet amplius appellari, ad-
huc poteſt agere contra iudicem. Idem tenet Pau. de Caſt. &
17 Lud.Ro.hic¶ † In fin.glo.habes, quòd dicatur ius nouum, &
iſtud inducit Bald ad ſtatutum, vt hic per eum, & dicit Ang.
qui etiam inducit ad intellectum ſimilis ſtatuti hic, & in l. ſi
negotia.ff. de neg. geſt. & in rub. ff. de ope. no. nun. vbi etiam
alij Mod.quòd iſta glo. melius declarat, quàm alibi, quis dica-
tur nouus caſus. Adde glo. in cap.generali. in ver.de nouo.de
elect.in 6. Alias gl.vide per te. Iaſon de Mayno Paduæ legens.

ADDITIONES.

a ¶Conſuluit.Adde Iac. de Are.tract.de conſilio ſapientis, prope finem.
b ¶Conſuluit.Adde Bal.in l.de tutela, C.de in integr.reſt.mi.
c ¶Appellatione ſententiæ.Adde Bald.in addi. Spec.in tit.de ſen.prola. in §.2. Fel.diffusè in rubr.de re iud.in 2.col.
d ¶Quod dicit.Vide Ang.in conſ.308.incip.nunc videndum.5.dub.latè Barb.li.4.conſ.12.incip.illud.Bal.in margarita.iudex.ſ.xj. PVRPV.
e ¶Quid autem in diffinitiua. Adde glo.in l.1.§. biduum.in ver.ſententiæ latæ. ff.quando appell.ſit.gl.in ver.ſententiam.c.cum olim.de teſ.Doc.in c.venientes.de iureiu.diffusè per Fel.in rub.de re.iud.in 6.col.ver.ſcias etiam.

SVMMARIVM.

1 *Verbum, ſtatuerit, licèt ſit futurum ſubiunctiui: tamen denotat rem perfectam, & conſummatam.*
2 *Statuerit, habet duplicem ſenſum.*
3 *Statuta Italiæ cùm dicant, ſi quis occiderit, non verificantur niſi morte actualiter ſequuta: & ſic non attenditur animus occidendi.*
4 *Statutum ſi diſponat, quòd ſi aliquis extraxerit frumentum extra diſtrictum, puniatur tanta pœna, & aliquis inuentus ſit in itinere, non incidit in pœnam ſtatuti.*
5 *Futurum ſubiunctiui, quod reperitur in præterito, & in futuro, ſi apponatur in lege vel ſtatuto, intelligitur in futuro.*
6 *Verba debent intelligi cum effectu.*
7 *Statutum ſi dat premium capienti bannitum, intelligitur quando accepit cum effectu, & præſentauit ſuperiori.*
8 *Verba non ſufficiunt, vbi facto opus eſt.*
9 *Lex puniens facentem actum, non comprehendit factum nullum.*
10 *Statutum puniens in centum cedentem actionem nobili, non habet locum in ceſſione nulla.*
11 *Pœna impoſita per l. emphyteutæ alienanti irrequiſito conſenſu domini, vt cadat ab omni iure ſuo, non habet locum quando alienatio eſt nulla.*
12 *Clericus contrahens ſponſalia de iure nulla, non priuatur beneficio.*
13 *Factum fruſtratorium pœnam efficaciter non meretur.*
14 *Iudex, qui tulit ſententiam nullam, tenetur parti ad intereſſe, quando etiam de facto executioni mandauit.*
15 *Manum cum pugno, vel cum enſe ſi quis eleuauit, vt aliquem percuteret, quamuis eum non percuſſit, tenetur actione iniuriarum.*
16 *Nemo pœnam incurrit in delictis, niſi delictum fuerit conſumatum.*

§.Hæc autem verba.

¶Quando nouū ius à magiſtratu
ſtatutum non habuit effectum, ceſſat pœna huius edicti.h.d &
1 eſt in decr.de pœn.diſt.1.c. vulgaris.§.hæc autē verba.¶ † No.
1.quòd verbum ſtatuerit, licèt ſit futurum ſubiunctiui: tamen
denotat rem perfectam, & conſummatam, vt hic, & l.ſi quis
ſtipulatus Stichum. ī prin.ff.de verb.ob.Ratio eſt, quia forma-
tur à præterito indicatiui, quod rem præteritam, & ſic per-
fectam

fectam significat, vt est glo. in l. hæc venditio. in prin. ff. de contrah. em. no. in l. centesimis. §. fin. ff. de verb. ob. Hinc est, quod licèt edictum prætoris loqueretur per verbum statuerit: tamen iurisconsultus hic assignando ratione dicit: quia statuerit, rem perfectam significat, quod ideo est: quia verbum statuerit, for-
2 matur ab illo præterito perfecto statuit, vt hic per Bart. ¶ † Secundò no. quòd verbum, statuerit, quòd est futurum subiunctiui, habet duplicem sensum: nam potest intelligi in præteri-
a to: item & in futuro. Certè intelligitur in præterito perfecto. [a] tex. est hic, & gl. in c. ad hæc. in gl. 2. in ver. elegerint. de resc. &
3 glo. in c. 2. in ver. commiserint. & ibi Gemi. de consti. in 6. † Hinc dicit Bar. in l. 1. §. diuus. & in l. fin. ff. de sica. quòd cum statuta Italiæ dicant, si quis occiderit, nõ verificantur, nisi morte actualiter sequuta: & sic non attenditur animus occidendi. Et idem
4 Bart. in l. is, qui cum telo. C. de sica. cum infinitis concor. † Facit, quod vult Bald. in l. si fugitiui. C. de ser. fug. & in l. si quis nõ dicam rapere. C. de epis. & cle. qđ si statutum disponat, quòd si aliquis extraxerit frumentum extra districtum, puniatur tanta pœna, & aliquis inuentus sit in itinere, quod non incidit in pœnam statuti. Nam cùm statutum loquatur per verbum, ex-
5 traxerit, intelligitur de actu perfecto, & consumato † Sed caue, quia Bar. alibi in l. omnes populi ff. de iust. & iu. in 3. q. 6. quęstionis prin. in ver. iuxta præmissa quæro, quid si in statuto est aliquod verbum insertum, &c. tenet, quòd si in l. vel in statuto apponitur futurum subiunctiui, quod reperitur in præterito & in futuro, cùm de natura legis, & statuti sit futuris dare formam negocijs, intelligitur in futuro, vt ibi per eum, quem sequitur d. Abb. in c. ad hæc. de resc. d. Ale. in cons. 190. in 2. vol. quod incip. maturè. in 3. col. Et latius idem Bart. ibi limitat in cons. quod incipit, statuto ciuitatis Assisij cauetur, quòd si qua mulier. Facit gl. notabilis in l. cum tale. §. pe. in ver. dixerunt: & ibi Bal. & alij. ff. de cond. & dem. quæ vult, quòd subiunctiui in statutis accipiantur pro futuro tempore, quam gl. ad hoc cõmendat Bal. in l. leges. 2. in 4. col. C. de legi. Imol. & d. Abb. in c. fin. vbi etiam cæteri. de const. Alibi verò Lud. Ro. in cons. 333. quod incip. quod ad primum articulum quæritur. tenet, quòd cum futurum subiunctiui sit aptum importare & præteritũ & futurum, importabit vtrunque. Vnde refert, quòd constitutio concilij generalis cõcedens certas prærogatiuas ijs, qui per annum laborauerint in concilio, verificatur tam in ijs, qui la-
b borauerunt ante constitutionem, quam post. [b] Bene facit, quod volunt Imol. & Pau. de Cast. in l. hoc articulo. ff. de hær. inst. Pau. de Cast. in l. fin. C. de indi. vid. tol. d. Alex. in l. cum stipulamur. ff. de verb. ob. quòd si testator in testamento dixerit, Lego cuilibet filiæ meæ, quæ vidua fuerit centum, in tali legato venit etiam illa, quæ prius erat vidua tempore facti testam. Ad idem facit, quod multum egregiè determinat. d. Car. Flo. in c. significauerunt, in vlt. col. de testi. In statuto ciuitatis Paduæ disponentis, quod maritus non possit constituere dotem vxori, nisi de his, quæ euidenter receperit: vnus constituit dotem: postea ex interuallo receperit, quòd est futurum subiunctiui, extenditur etiam ad futurum. Ad ista accedit text. in l. verbum erit. ff. de verb. sig. vbi si in testmento dicatur: confirmo illud, quòd in codicillis scriptum erit, fit demonstratio præteriti temporis, & futuri. Tu in prædictis, vt ea concordes, considera, quòd quando lex, vel statutum vtitur futuro subiunctiui: aut quæris an comprehendat solùm casus præteritos ante statutum: an verò solum comprehendat casus futuros, qui postea euenient post statutum conditum: & tunc procedit doctrina Bar. in d. l. omnes populi. quòd comprehendat solùm futuros: quia etiam ista est natura legis, vel statuti prouidere futuris negocijs. Istud patet in hac l. Nam quando prætor condidit istud edictum, & disposuit, quòd si aliquis ius iniquum statuerit, voluerit prouidere in futurum, sed non in præterium. Limita tamen, vt per Bart. in cons. præall. ¶ Secundo limita nisi subiecta materia, vel ratio statuti aliud inducat: vel gratia absurditatis euitandæ aliud sit dicendum, secundum d. Abb. in d. c. ad hæc: sic intellige vltimo loco dicta. Aut quæris an lex, vel statutum loquens per futurum subiunctiui in casib. quos comprehendunt, requiratur, ꝙ actus sit perfectus, & consummatus: & dic, quòd sic. Ita loquitur iste text. cum alijs. s. in prin.
6 alleg. ¶ † Tertiò no. ex hoc text. quòd verba debent intelligi cũ
c effectu, [c] & ad hoc vulgò allegatur, [d] tamen nimis generali-
d ter alleg. quia istud propter hoc est, quia verbum statuerit, descendit à præterito perfecto, vt s. declaraui. Vnde alleg. meliorem text. in l. pe. §. pe. ff. ne quis eum, qui. Facit. l. quoties. ff. qui satis. cog. text. in c. si. cum gl. de spon. tex. in c. relatum. cum gl. de cle. non resi. in c. qualiter. de pac. Facit. l. aliud est capere. ff. de ver. sig. & l. is, qui rem pignori. secunda. §. si tu Titium. ff. de fur. Ad istud no. adde quinq; quæ dixi in l. cum quedã. §. fi. s. tit.
7 1. † Per istud not. determinant Gul. de Cun. Alb. Bald. Ang. & Mod. quòd si statutum dat præmium capienti bannitum, intelligit quando accepit cum effectu, & præsentauit superiori. Facit l. si Barsatorã. & ibi Cyn. & Ang. C. de fideiu. imò plus tenet Bart. in l. 1. in prin. in 3. q. ff. de acq. pos. quòd si statutum disponit, ꝙ si aliquis fuerit inuentus cum armis, puniatur tanta pœna: intelligitur, & captus. Sequitur Ang. in l. qui seruum. ff. de verb. ob. Idem dicit Bart. in l. 1. in verb. deprehensus. C. de pet. bo. subl. libr. 10. Tamen in hoc vltimo contrarium tenent Ang. Imol. & Mod. in d. l. 1. in prin. & in l. 3. §. Neratius. ff. de ac-
8 qu. possess. Sal. in d. l. si Barsatoram. ¶ † Quartò not. ex text. ibi,
e non verbotenus. illud vulgatum, quòd vbi facto [e] opus est, verba non sufficiunt. Adde glo. in c. 1. de eo, qui mit. in pos. & glo. not. in c. vt circa. in ver præstito. de elect. in 6. Ideo vbi requiritur oblatio, non sufficitur verbalis. l. qui decem. ver. Idem respondet. in fin. ff. de sol. l. seruus, qui hæredi. in fin. ff. de sta. lib. Bart. & alij in l. prętor. §. si quis paratus. ff. de ope. no. nun. habetur in l. acceptam. C. de vsu. glo. in c. pastoralis. in glo. fin. de off.
9 ord. Facit. c. primum. de seq. pos. & fru. ¶ † Quintò not. ex text. ibi quoniam pro nullo hoc habetur, quòd lex puniens facientem actum, non comprehendit factum nullum. Vnde per istum text. dicunt Ang. & Mod. quòd iudex, qui tulit sententiam nullam non facit litem suam. glo. est in l. fin. in glo. 1. ff. de va. & extraor. cog. Bart. in q. per eum disputata, quæ inc. à sen-
10 tentia iudicis. † Istud no. confirmo per 4. Primò per illud, ꝙ decidit Bart. in l. filium. §. si quis bonorum. per illum text. ff. de leg. præst. & in l. non putauit. §. non quæuis. per illum. tex. ff. de contrata. Quòd statutum puniens in centum cedentem actionem nobili, non habet locum in cessione nulla. Idẽ tenet Bald.
11 in l. 1. §. quod autem. per illum tex. ff. de off. præfe. vrb. † Secundò facit, quod no. vlt. Bald. in l. 2. in 1. col. in fin. C. de epis. aud. ꝙ pœna imposita per l. emphyteutæ alienanti irrequisito consensu domini, vt cadat ab omni iure suo. l. fin. C. de iud. emphy. non habet locum, quando alienatio est nulla: pûta qñ mulier
12 alienauit non seruata forma statuti. ¶ † Tertiò facit, quòd vult Imol. in cle. gratiæ. de resc. quòd clericus contrahens sponsalia
13 de iure nulla, non priuatur beneficio. † Vltimò facit, quòd generaliter vult Bald. in l. ea quidem. per illum text. C. si mancipium ita sue. alie. quòd frustratorium factum pœnam efficaciter non meretur, quia ex nihilo nihil fit, secundum Philosophum. Limita istum tex. nisi talis sententia nulla de facto fuerit per iudicem executioni mandata. secundum Ang. Bart. & Mod. hic. Facit bene, quod vult Bald. in l. obseruare. §. profici-
14 sci. in 16. q. ff. de off. proc & leg. † quòd iudex, qui tulit sententiam nullam, tenetur parti ad interesse, quando eam de facto executioni mandauit. ¶ Sextò subtiliter pondera tex. ibi quoniam pro nullo hoc habetur, nec est vlla sententia, secundum Bal. in proœ. ffõrum, in vlt. col. principij, quòd licèt verbum, habeatur, denotet fictionem, cùm aliud sit esse tale, & aliud haberi pro tali. l. mercis. ff. de ver. sig. Bart. in l. si maritus. §. 1. ff. de adul. Tamen si in l. vel in statuto iungatur istud verbum, habeatur: tunc importat veritatem. Ita dicit esse text. hic cum tunc iungamus intellectum rationi, & sequitur sæpe. d. And. Barb. præsertim in repe. rub. C. qui admit. in 25. col. vbi dicit sæpenumero se cõsuluisse secundum hanc doctri. Bal. Tu adde, quòd contrarium expresse tenet idem Bald. in c. licet de vitan-
15 da. in 2. colum. de ele. & iste text. non multum facit. ¶ † Vlt. not. text. ibi quid. n. fuit conatus, cum iniuria nullum habue-
f rit effectum. [f] Nam istum text. limita per text. in l. Item apud Labeonem. §. si quis pulsatus. ff. de iniu. quem Bart. ibi multũ not. quod nesciret dare concordantem text. in iure, quod si aliquis eleuauit manum cum pugno, vel cum ense, vt aliquem percuteret: sed tamen postea eum non tetigit: tamen ex sola comminatione, vt dicit Bart. quia ei timorem incussit, tenetur sibi actione iniuriarum. ¶ Capio glo. fin. in ver. putamus. quam diuide in 5. partes: In 1. not. ex text. & alleg. concordantes.

ADDITIONES.

a ¶ Perfecto. Latè Mod. in l. qui falsam, ff. de fals. Doc. in l. non vult. ff. de reg. iur. PVRPV.

b ¶ Et ibi, quòd verbum, quòd potest poni in præterito, & futuro, in dubio vtrunque tempus complectitur, quãdo par ratio est vtrunque complectendi. Ias. in l. 2. §. ex pluribus. n. 25. ff. de acq. pos. Fel. in ad hęc. 2. ver. adde etiã istis. de rescr. Gomes. super reg. de publicati, q. 6. nu. 3. & licet in cõtrarium videatur communis opi. per gl. Gem. & alios in c. 2. de consti. li. 6. veriorem tamen putat Ias. sententiam in hoc §. Lud. Gome. Rep. d. c. 2. §. statuto. nu. 76. & seq. de quo principali articulo vide eundem Rom. d. cons. 333. nu. 5. MASVER.

c ¶ Effectu. Adde glo. in ver. non si possunt, in c. super quæstionum. de of. del.

d ¶ Allegatur. Adde Ias. in l. non amplius de legat. 1. in prin. & in l. pe. §. fin. ad fin. s. tit. 1. PVRPV.

e ¶ Vbi facto. Adde gl. fin. in c. cum inter. de electione.

f ¶ Effectum. Adde dicta Ias. in l. qui iurisdictio. s. tit. 1. Alex. in c. fin. de spon. PVRPV.

16 tes. Posteà format 4. oppo. Partes patent in gl. ¶† In fi. gl. fac regulam, ꝙ in delictis nemo pœnam incurrit, nisi delictum fuerit perfectum, & consummatum, vt in regula in pœnis, [a] de reg. iur. in 6. Et licèt aliqui casus reperiantur, in quib ex solo conatu quis puniatur, vt in ll. alleg. in gloss. & in l. is qui cum telo. C. de sica. & in l. si quis non dicam rapere. C. de episc. & cle. tamen dicit Spec. in titu. de accu. §. 1. ver. quid si primò. † ꝙ in omnibus ll. de mundo disponentibus, ꝙ ex solo conatu, quis puniatur, derogatum est per generalem consuetudinem. quod dictũ est perpetuò tenendum menti, secundùm Ang. & Paul. de Cast. hic. Fallit in crimine læsæ maiesta. & patriæ expugnatę, vel perturbationis status. l. quisquis. & ibi Angel. C. ad l. Iul. maiesta. & ad illud dictum Spec. vide Bartol. in l. 1. §. diuus. & in l. fin. ff. de sica. & in d. l. is qui cum telo. C. eo. & alibi sæpè Docto. cũ multis concor. de quib. hic per Alexan. quib. adde eundem in cõsil. 45. inci. viso processu inquisitionis formatæ per Potestatẽ Parmæ. in 3. col. & in consil. 232. inci. videtur in casu proposito.

ADDITIO.

a ¶In pœnis. Dec. in cap. penul. de constitu. Limitat Angel. in consil. 14. incip. nos Carolus. PVRPVR.

SVMMARIVM.

1 *Imperitia assessoris excusat magistratum, sed non ipsum assessorem.*

2 *Dolus in statuendo, seu condendo legem non reddit actum nullum.*

3 *Nemo tenetur ex consilio, nisi illud dolosè dederit.*

4 *Magistratus imperitus iuris, licèt excusetur à pœna huius edicti, non tamen excusatur, quin faciat litem suam.*

5 *Medicorum dicto, ad hoc vt stare debeamus, an vulnus sit mortale, an ex eo sit remansura cicatrix, satis est, quòd medici sint in similibus experti.*

6 *Officialis si promittat Reipub. ducere secum duos iuristas, sufficit ducere tales, qui vulgò iuristę appellantur, licèt non sint Doctores.*

LEX II.

1 HOc edicto. ¶† Imperitia assessoris excusat magistratum, sed nõ ipsum assessorem. h. d. Limita primam partem, nisi etiam ipse magistratus esset iurisperitus, per illud, quod vult Bartol. in l. bonorum. in fin. cùm similibus. ff. deposi. Bald. & Salic. in l. iuris ignorantia. C. qui admit. Ita in specie limitat Ludo. Roma. hic, & eo tacito sibi ascribit do. Alex. Pondera tamen, ꝙ contrarium innuit glo. mag. hic circa med. in illa implicatiua, magistratus vero etiam imperiti. ¶Secundò limita secundũ Alb. hic, nisi magistratus fuerit in culpa imperitum assessorem eligendo. l. vtrique. ff. de rei vendi. & l. 1. §. 1. ff. si mens. fal. mo. dixer. quamuis aliter teneat Fulg. hic, non faciens de Alb. mentionem, quia mala electio magistratus bene nocet magistratui, quo ad hoc vt faciat litem suam, sed non quo ad hoc vt habeat locum hic tit. per id quod dicit glo. nostra in fin. ab omnib. approbata. ¶† Not. ex isto tex. in ver. dolus, iuncto 2 text. ibi, ius aliter dictum sit, quod intelligitur, non solùm per viam sententiæ, sed etiam per viam statuti, vt est glo. in l. 1. §. fi. vbi Doct. s. eod. Not. hic esse text. secundum Ange. & do. Alex. ꝙ dolus in statuendo seu condendo legem non reddit actum nullum. Nam si esset nullus, non esset locus huic edicto. l. 1. §. fin. s. eod. Sed ista inductio nõ est bona, & sic iste tex. non probat. Nam etiam si statutum esset nullum, & iudex fecisset de facto obseruari, esset locus huic edicto secundum Bar. & omnes in l. 1. §. fin. ff. eod. Tamen puto ꝙ non sit verum alia ratione, quia statuta sunt stricti iuris. l. quicquid astringendæ. & ibi Barto. in fin. ff. de verb. oblig. §. actionum. Instit. de act. ergò dolus non vitiat ipso iure. l. eleganter. in princ. ff. de dolo. Hinc est, ꝙ contra statutum dolo conditum habet locum exceptio doli. l. 1. in fin. ff. de excep. dol. Bart. in l. fin. in 1. col. ff. de ap. recip. & in l. omnes populi. in 5. q. prin. ad fin. ff. de iusti. & iu. Cano. in cap. cum omnes. de consti. & ita limita text. in cap. erit autem lex. 4. dist. Item pondera hinc videri text. quòd imperitia in assessore, & sic in eo, qui asserit se peritum, est dolus præsum. & ita ad hoc not. istum text. Bald. in cap. 1. §. iudices. in 1. col. de pa. iur. fir. [a] & sentit. Angel. hic. Adde Bald. in cap. in nostra. de procu. vbi not. ex illo text. quòd in viro literato faciente contra iustitiam præsumitur dolus. Tutius est tenere, quòd imò talis imperitia sit potius lata culpa, prout tenet Bald. hic in lect. antiq. Sal. & alij Mod. Bald. in rub. C. de pœ. iud. Sal. in l. fin. eod. titu. cùm imperitia in arte sua attribuatur latę culpæ, & nõ dolo. l. imperitia. ff. de reg. iur. & l. 1. §. hæc actio. ff. si men. fal. mo. 3 dix. † Item not. ex isto tex. limitationem ad regulam, quòd nemo tenetur ex consilio, nisi illud dolosè dederit, vt in regula nullus ex cõsilio & l. 2. ff. man. adeo quòd consultor, qui malũ consilium iudici dederit, nõ teneatur, nisi dolo dederit, secundum Spec. in tit. de req. cons. §. 1. in ver. consiliarij, quem sequitur Bart. in l. 2. & in l. idemq; §. si quis ea. ff. man. & in l. ex maleficijs. §. si iudex. ff. de act. & obl. Paul. de Cast. in l. pen. C. de pact. b talis regula limitatur per hunc text. [b] in assessore, qui per imperitiam iniquum consilium magistratui dedit. Nam tenetur pœna huius edicti. ¶Glo. mag. diuide in duas. In 1. ponit rationem diuer. inter magistratus, & assessores, dic vt in ea. In 2. quæ est ibi, quidam tamen. remouet cõtrarium. In fin. signa istam vlti. 4 partẽ glo. quæ est sing. & ex ea habes. quòd † quando magistratus imperitus iuris, tulit sententiam iniquam consilio assessoris sui, licèt excusetur à pœna huius edicti, non tamen excusatur, quin faciat litem suam, & teneatur parti ad totale interesse, per text. in glo. alleg. qui tamen non expressè loquitur hoc casu. *Et istam gl. communiter sequuntur*, & commendãt Doct. [c] & dicit Bart. ꝙ multoties accidit in facto, & ꝑ ea facit ſm oẽs. §. necessitatẽ. cũ gl. in ver. periculi, in Auth. de iudi. quamuis cõtrarium videatur tenere glo. in §. hoc etiam. in gloss. fin. 2. quæst. 6. quam alleg. Imol. in l. 4. §. in eum. ff. de damn. infect. quicquid etiam teneat Fulg. hic, qui in vna lec. dicit quòd in contrarium facit. l. si post depositam. C. de asses. vbi est text. quòd sufficit si magistratus præsentet assessores finito officio. Extende istam glo. non solùm quando ipse magistratus sententiam tulit; sed etiam si ipse assessor. §. nullo. ver. periculo officiorum. in Auth. de iudi. secundum Ludo. Roma. hic. ¶Limita istam gl. vt procedat in magistratu, qui sibi assessorem elegit. Secus quando respublica talem asses. sibi dedisset, tunc excusaretur, secũdum Bald. in rub. C. de pœ. iu. per glo. solennem in l. Polla. vbi dixi. C. de his, quibus vt indi. Istam limi. sequitur Sal. in l. fin. C. de pœ. iu. dom. Alexand. hic. & in consil. 64. quod inci. habita super cõtentis in superiori themate. ¶Secundò, & sing. limitat Sal. [d] in d. l. fin. nisi talis assessor haberet instrumentum suæ approbationis factæ à doctoribus in studijs publicis, cùm tũc magistratus habuit iustam causam credendi. argu. l. argentum. iuncta. l. qui non tam idoneum. & l. si in ea causa. §. 1. ff. com. Vel etiam dato, ꝙ non esset doctoratus, erat tamen exercitatus assessor in similib. officijs, quod vlt. exclamat do. Alex. & dicit, quòd per illud poteris multos Prætores defendere in syndicatu. Sequitur 5 idem dom. Alex. in consil. 64. in 2. col. in 1. vol. † Dic, ꝙ consuluit idem dom. Alex. in ꝯsil. 15. incip. viso processu inquisitionis formatæ per Potestatem Parmæ. in vlt. col. in eo. vol. ꝙ regula quæ habet, dicto medicorum [e] stari debere, an vulnus sit mortale, an ex eo sit remansura cicatrix, & in similibus, iuxta l. semel. vbi not. Barto. & Angel. C. de re mili. lib. 12. c. significasti, secundo, de homi. Spec. in titu. de prob. in 2. parte. §. 1. ver. hoc quoque. Bart. in prooe. ff. in pen. col. & ibi Bal. & Ang. & Bart. in l. quotiens. C. de ponde. libr. 10. Bald. & Sal. in l. comparationes. C. de fid. instrum. Doct. in c. proposuisti. de prob. Ang. in repe. l. si vacantia. C. de bon. vac. lib. 10. in 2. car. Lud. Roma. & alij in l. 1. §. fin. ff. de verbo. obl. & satis est, quòd medici sint in similibus experti. vt dicit text. in capit. fin. de frig. & male. iunctis iuribus prædictis. Facit. l. 1. in prin. vbi Barto. not. & declarat, qui dicantur medici. ff. de var. & extraor. cogn. & no. Bal. in l. 1. C. cõmod. procedit etiam si talis medicus non esset doctoratus, per text. in l. 1. §. ne autem. C. de communi ser. manu. vbi serui possunt esse medici, quod esse non posset, si ad hoc, vt quis dicatur medicus, requireretur doctoratus. Nam cùm doctoratus sit dignitas, vt not. Barto. in l. ex eo. ff. de test. mil. c. quanto. de mag. Bar. in prooe. C. & in alijs locis, vt dixi in rub. ff. de iust. & iur. sed seruus ad nullam dignitatem potest aspirare. l. 1. & 2. C. si seruus ad liber. lib. 10. sed debuit allegare Bal. in l. sciendum. §. dictum. per illum tex. in vers. dictum. ff. de ædi. edi. vbi dicit quòd dum in quadam ecclesia esset ꝯstõ, prout est in ecclesijs monialiũ, quòd nemo possit eorum claustrum intrare sub pœna excommunicationis, nisi sit medicus, qui causa medendi, & c. si medicus, qui non erat doctor, intrauit claustrum, non incidit in excommunicationem, dummodo sit talis quem vulgus medicum appellet. † Et per illum text. Angel. ibi in fin. prin. decidit, 6 ꝙ si officialis promittat reip. ducere secum duos iuristas, sufficit ducere tales, qui vulgò iuristæ appellantur, licèt non sint f Docto. [f] & not. Ang. de Are. in §. cunque hoc. in 1. not. in prooe. Insti. Ias. de May. I. V. D. Paduæ legens.

ADDITIONES.

a ¶Firmanda. Idem tenet Ias. in l. si quis id, quod. 4. not. colum. 7. supra de iurisd. omn. iudi. PVRPV.

b ¶Per hunc text. Et vide ꝙ per istum text. dicit Bald. in l. mancipia. C. de fur. quem sequitur Barb. libr. 1. consil. 47. colum. 14. PVRPVR.

c ¶Doctores. Et sequitur Ias. in l. 1. in fi. sup. de off. asses. Fel. in c. sciscitatus. col. 6. de rescrip. Bald. in Margarita iudex. PVRPV.

d ¶Sequitur Dec. consil. 8. nu. 3. vbi alleg. Sal. d. l. fin. & ibi quid in iudicibus.

e ¶Medicorum. Adde Fel. & Bart. de Belen. in c. postulasti. de proba. vbi diffusè.

f ¶Doctores. Limita, nisi promisisset Doct. quia tunc non sufficeret licentiatus. Ias. in l. filiæ licèt. col. 3. C. de coll. PVRPV.

SVMMARIVM.

1 *Impetrans ius iniquum ad ſuam poſtulationem,tenetur edicto. l. ſi quis iniquum,quamuis eo non vſus ſit. & nu.13.*
2 *Præſumitur in dubio conceßum ad poſtulationem partis.*
3 *Princeps quando conceßit ius iniquum, veriſimile eſt , quòd fecerit ad inſtigationem partis.*
4 *Ex tenore reſcripti apparet Papam , vel Principem habuiße notitiam facti , & etiam impedimenti reſultantis ex iure , in datione iuris iniqui.*
5 *Clauſula,motu proprio,licèt non poßit probari per teſtes,tamen non debet extendi ad clauſulam ex certa ſcientia.*
6 *Reſcriptum geminatum præſumitur conceßum motu proprio.*
7 *Benemerita,quæ præcedunt ,faciunt præſumi reſcriptum fuiſſe conceſſum motu proprio.*
8 *Priuilegium conceßum per viam legis , vel ſtatuti. præſumitur conceſſum motu proprio.*
9 *Priuilegium ſi fuerit poſteà clauſum in corpore iuris , præſumitur conceßum motu proprio Principis.*
10 *Priuilegium conceßum omnibus eccleſiis,præſumitur motu proprio conceßum.*
11 *Iudex an poßit ferre ſententiam motu proprio.*
12 *Ius non acquiritur alteri parti ex ſola impetratione reſcripti.*
14 *Si impetrauerim delegatum in cauſa mea contra aliquem,an poßit aduerſarius meus in alia cauſa me coram eodem reconuenire.*
15 *Reconuentio eſt quodammodo retorqutio.*
16 *Licita eſt pœnitentia, quia eccleſia non claudit gremium pœnitentibus.*

LEX III.

1 SIquis iniquum. † Impetrans ius iniquum ad ſuã
poſtulationẽ tenetur hoc edicto: quamuis eo vſus
non ſit, hoc dicit.Et diſtinctio huius text.non reperitur alibi in iure,ſecundum Bald. Angel. & Paul. de Caſtr.hic.
Per iſtam diſtin. vide quod decidit Barto.in l.fin.§.donec. C.de
iur. delib. vbi licèt hæres intra tempus conficiendi inuẽtarium,
non poſſit à creditoribus hæreditarijs cõueniri,tamen ipſe bene poteſt intra illud tempus debitores hereditarios conuenire,
nec tunc habet locum hic titu. quia non fuit illud conceſſum
ad poſtulationem partis,ſed lex ex priuilegio indulget, contra
quem pondera text.in l.die ſabbati,& ibi Barto.C.de iud.& vide per Imol.& Ang.in l.1.§.hæc ſtipulatio, ff. ſi cui plus,quàm
per l.Fal.& Raph.in d.l.fin.§. ſi vero poſtquam. In quibus locis
dicunt contrarium per text.not.in l.2.§. ſed ſi agatur. ff. de iud.
Limita iſtum text.ſing. quando tale ius iniquum eſt circa deciſionem cauſæ principalis. Si autem eſſet circa proceſſum litis,
quamuis eſſet conceſſum motu proprio , tamen fieret retor-
a qutio.[a] text. eſt mirabilis in l.fin.vbi glo.& Docto. C.de fru. &
lit.expen.ſecundum communem ſolu. Eſt verum,quòd gloſſ.
Barto.& alij.ibi multipliciter reſpondent ſed diuinando, & ita
ſequitur ſimpliciter Alex. hic in 2. col. Et cogita ſuper ratione
diuerſitatis,& an fortè tutius eſſet dicere, ꝙ illa lex finalis intelligeretur ſecundum hanc , & præcipuè ſi conſideras exempla
ad hunc titulum tradita per glo.in l.1.in glo. mag. ſ. eod. & ibi
approbata ; puta ne Titius conueniatur à creditoribus intra
menſem,iſtud non reſpicit deciſionem totius cauſæ: tamen fit
2 retorqutio,vt ibi iũcta diſtinctione huius.l. Cogita. ¶ † Item adde iſtum text.ꝙ in dubio præſumitur cõceſſum ad poſtulationem partis.iuxta.cap.ſi motu proprio.de præben.in 6.ſecundũ
Bar.& alios hic,Bar.in l.1.C.de pe.bon.ſub.lib.10. & in l.1.C.de
bon.vac.eod.titu.& in Auth quas act.in 2. col. C. de ſacroſ.eccleſ.Bald.in l.quod fauore. C. de legi. Præcipuè in materia no-
b ſtra,quando princeps[b] conceſſit ius iniquum, veriſimile eſt,ꝙ
c fecerit ad partis inſtigationem. cap .ex parte.el 1.de reſcr.[c] † &
3 talis clauſula, proprio motu,niſi ſit expreſſa in reſcripto,nõ poteſt probari per teſtes,ſecundũ gl.in d.c.ſi motu proprio.Ang.
& Mod.hic,ſicut clauſula ex certa ſciẽtia , ſecundum gl.in c.&
ſi principalis in gl.fi.de reſcr. quæ non eſt alibi , ſecundum Bal.
4 in prælu.feu.in 14.col.Facit † quod vult glo.in cap.ſtatutum in
prin.in ver.literarum.in fin.& ibi Gemi.in 8.& 9. colum. de reſcript.in 6.Nam Gemi per glo. ibi dicit, quòd ex tenore reſcripti apparet Papam , vel Principem habuiſſe notitiam facti &
etiam impedimenti reſultãtis ex iure , & propter illud factum
dicitur ſcribere.ex certa ſcientia,nec tunc eſt neceſſaria alia expreſſio ex certa ſcientia. Et per hoc dicit, quòd ſemel vidit ſal-
5 uari quoddam reſcriptum ,vt hic per eum not. † & quòd clauſula ex certa ſcientia, non præſumatur , nec probari poſſit per
teſtes, vltra Alexan.hic, & plenius in l. quidam conſulebant.ff.
de re iudi. adde Pan.in cap.cum inter.in 1.colum.de excep.Tamen in hoc vltimo cõtrarium tenent domini de Rot. in deci.
211,aliàs.128. inci. licèt Rom. curia, quia licèt clauſula (motu
proprio) non poſſit probari per teſtes. d. cap. ſi motu proprio.
Tamen cùm hoc ſit exorbitans,non debet extẽdi ad clauſulã
ex certa ſcientia,maximè cùm tantam vim habeant in probãdo teſtes,ſicut inſtrumenta .l.in exercendis. C.de fid.inſtrumen.
Mouentur etiam per alia, quæ refert Gemi. & reſpõdent in d.
cap.ſtatutum.in 8.col.& ſeq.dic vt ibi per eos . ¶ Limita quin-
6 que modis. † Primò niſi reſcriptum eſſet geminatum:tũc præſumitur conceſſum motu proprio. §. & hoc verò iubemus. in
Auth.vt nulli iudicum.Ita ſingulariter tenet Bald.in l.nec dam
7 noſa,vbi dixi de hoc.C.de preci.impe.offeren. ¶ † Secundò limita,niſi præceſſerint benemerita,quia benemerita,quæ præcedunt,faciunt præſumi reſcriptum fuiſſe conceſſum motu proprio,argum.l.ſi verò non remunerandi.§. inde Papinianus. ff.
mand.ſecundum Gul.de Cun.in §.ſi procurator.in ea.l.Albe.in
8 l.1.in 5.col.ſ.eo.¶ † Tertiò limita, quando priuilegium eſt conceſſum per viam legis,vel ſtatuti,tunc præſumitur conceſſum
motu proprio ,ſecundum Bart.in l.1.ad fin.C. de bon.vac.libr.
10.& in l.1.C.de pet bon.ſubl.eod.lib.Facit,quod vult Bar.in d.
9 l.fin.§.donec.C.de iur.delib.¶ † Quartò,& notabilius limita,niſi tale priuilegium poſteà fuerit clauſum in corpore iuris,quia
etiam tunc non præſumitur conceſſum ad poſtulationẽ partis,ſed motu proprio Principis,& ſic non erit locus retorqutioni.glo.eſt in Auth.quas actio.vbi Bar.& alij.C. de ſacroſ.eccleſ.
10 ¶ † Vltimò limita in priuilegio conceſſo ſing.perſonis. Secus ſi
ſub vniuerſitate,puta ſi eſſet conceſſum priuilegium omnibus
eccleſijs, quia eſſet quaſi impoſſibile quòd omnes eccleſiæ po-
11 ſtulaſſent , ſm Bald. in d. Auth. quas actiones. in 1.col. ¶ † Secundò ſubtiliter ponderat Alb.de Roſ.hic probari ex iſto tex.
ꝙ iſte tit. non habeat locum in impetrante ſententiam iniuſtã,
vel iniquam,vbi non ſit retorqutio contra eum. Nam iſta l.venit ad declarandum iſtum tit.ſed diſtinctio huius.l. non poteſt
cadere in ſententia,vbi non poteſt diſtingui,an ſit lata ad poſtulationem partis an motu proprio,cùm iudex nunquam poſſit
ferre ſententiam motu proprio. l.de vnoquoque. ff. de re iudi.
iuncta regula.l.4.§.hoc autem iudicium.ff.de damn.infect. ergo cùm diſtinctio huius l.non poſſit conueniri ſententiæ iniuſtæ,ergo nec iſte titulus.arg.l. quod conſtitutum.ff.de teſt.mili.
ſaluo niſi dicas ſecundum Albe.ꝙ imò diſtinctio huius tex. poteſt adaptari vno caſu, quando ſententia iniuſta eſſet lata intercedente falſo procuratore,& poſteà dominus haberet ratum,
tunc dicitur lata domino nõ poſtulante.Sed certè ex quo procurator poſtulauit , & dominus habet ratum , eſt perinde ac ſi
dominus poſtulaſſet,quo ad retorqutionem huius tituli , vt in
§.ſi procurator.j.ea.l.in ver. vel ratum habui. Breuiter circa illud,quod dicit Alb.ꝙ retorqutio huius tit.non habet locum in
ſententia iniuſta,tene indubitanter contrarium,prout tenet gl.
& Doct.in l.1.in prin.ſ.eo.per illum text.in ver.ſtatuerit.ſecundum vnum ſenſum,probat text.in l.1.§.fin. in verbo,ſententia.
ſ.eo.Nec obſt.fundamentum Albe. quòd iſta diſtinctio nõ cadat in ſententia,quia hoc eſt falſum. Nam ſententia poteſt ferri pro aliquo eo poſtulante,vt dicit tex. & etiam eo non poſtulante,prout eſt, qñ ſententia fertur pro abſente, vel pro contumace aduerſario inſtante. l. properandum.§.ſin autem reus.C.
12 de iudi.¶ † Tertiò not.ex text.ibi,ſiue vſus eſt,ſiue non.colligi
not.limitationem ad regulam,quæ habet, quòd ex ſola impetratione reſcripti non acquiritur ius alteri parti. Et ideo ſi ego
impetraui reſcriptũ,& poſteà nolo eo vti & aduerſarius meus
quamuis prætendat intereſſe:tñ non põt me cogere ad præſentandum,ſm Cano.in c.ex cõqueſtione.de reſt. ſpol.imò ex impetratione reſcripti, & etiã ex eius præſentatione nõ eſt acquiſitum ius parti,niſi fuerit ad hoc citata,ſm d.Abb.in d.c.ex cõqueſtione. Et prædictam regulam tradunt etiam do. Anto.&
do.Abb.in c.ex literis,in prin.de fid.inſtru. Bal.in l.poſtquam liti.in vlt.col.C.de pact.& in l.1.C.vt lit.pen. & in l.mãdatum.in
pen.col.C.man.& in l.falſus.in 6.& 7.col.C.de fur.& in l.fi.ff.de
conſti.prin.& in l.petẽdæ,in 2.col. C.de temp.in integ.reſti.peten. Ang.in l.obſeruandũ.ff.de iud.Illa regula limitatur per iſtũ
text.niſi quis impetrauerit reſcriptum , in quo contineatur ius
nouum,vel iniquum :quia etiam ſi voluit eo vti, tamen eſt acquiſitum

ADDITIONES.

a ¶Retorqutio. Quandò priuilegium motu proprio conceditur, non fit retorqutio.gl.mag.in Auth. quas actiones.C.de ſacroſ.eccl.& gl.fi.in c.2.de mutu.peti.& cũ ille loquatur In eccleſijs patet,ꝙ hic tit.in eccleſia locũ habet.facit cap.cum omnes.de conſti,Et ita male dicit Dec. in cap.nouit,col.12.verſ.vlt.de iudi. PVRPVR.

b ¶Quando princeps. Adde, quia princeps in dubio non præſumitur velle vti plenitudine poteſtatis,ſed iure cõi tñ,vt dicit Inno.in cap.innotuit.de elec.quẽ refert,& cõmẽdat Abb.in c.ad hoc.de reſcr.in c.illa quotidiaua,in 2.no.de elec.Ang.in l.bene à Zenone.C.de quad.præſcr.Bal.& Paul.de Caſtr.in l.ſi teſtamentum.C,de teſti. vbi limitant verum , niſi princeps apponeret in reſcripto clauſulam non obſtante,vt ibi per eos, & per Anto.de Butr. & Ioan.de Imol.in cap.quæ in eccleſiarum.de conſti.

c ¶De reſcriptis.Adde text.in §.idem Vlpianus.de excuſ. tut PVRPV.

quisitum ius aduersario, vt possit vti retorqutione contra eum, tex. est hic, & Angel. hic in fin. ¶ Not. istam limita. quam posses cũ honore practicare, si in rescripto impetrato per partem diceretur, non obstante, quòd sit vltra duas dietas, prout sæpè apponitur in rescriptis Papæ: vel diceretur, quòd procedat summariè, vbi causa est ordinaria. Certè ex tali impetratione iuris noui, quamuis impetrans nolit posteà vti rescripto impetrato, tamen cogitur, quia isto casu ex sola impetratione est acquisitum ius alteri parti, vt possit retorqutione vti, text. est hic notabilis. In contrarium tamen facit, quod vult gloss. in cap. ex tenore. quam omnes ibi approbant. de rescrip. quòd si aliquis impetrauit diuersos iudices contra vnum, punitur, q̃a carere debet commodo vtriusque rescrip. gloss. & Docto. ibi intelligunt verum, quando vtitur vtroque rescr. Secus si vno tantum vtatur. Nisi dixeris, quòd ibi non impetrauit ius ini-
13 quum, sed fecerit actum à lege prohibitum. ¶ † Quartò not. istum text. in ver. siue vsus sit, siue non. Ponderat Imol. in cap. cum omnis. in 6. colum. de consti. contra Innocen. ibi, quòd contra condentem statutum iniquum fit retorqutio, quamuis eo non sit vsus. Sequitur simpliciter dom. Alexand. hic. Adde text. in cap. dispendia. & ibi Ioan. And. & Gemi. in 4. colum. de rescr. in 6. Tamen ad istum text. posses respondere, quòd non loquitur in statuente, & sic in 1. capite edicti prætoris: sed in impetrante: & sic in 2. capite, prout dicit Barto. in princip. huius le-
14 gis. † Ex isto tex. venit nouiter in mentem quędam limitatio, quam alibi non legi: Nam licèt si impetraui delegatum in causa mea contra aliquem, possit aduersarius meus in alia causa me coram eodem reconuenire. l. cum Pap. & Auth. & consequenter. C. de senten. vbi gloss. & omnes. cap. dispendia. §. reus. de rescrip. in 6. capit. 1. & 2. de mu. peti. Considerabam, si Princeps, vel Papa motu proprio delegaret causam alicui, quam habet Titius cõtra Seium, & in literis dicatur motu proprio, videtur posse dici, quòd tunc Seius non possit recõuenire acto-
15 rem in alia causa: † quia ista reconuentio est quodammodo quædam retorqutio, prout dicunt Gul. Bald. Angel. & Mod. hic in alio proposito. Sed quando interuenit motus proprius, cessat retorqutio, per hunc text. & sic reconuentio, quę est species retorqutionis, & quia tunc videtur cessare ratio, quæ assignatur in dictis iuribus, & regula, cuius in agendo. ff. de reg. iur. Cogita tamen. ¶ Gloss. in ver. non sit. diuiditur in 4. partes. In 1. declarando text. remouet contrarium. & ratio est: quia si potuit vti, & sic non sit vsus, quia per eum stetit, in eius odiũ est perinde, ac si vsus fuisset. In 2. ibi, patet ergo. Infert vnum ex text. In 3. ibi. licèt R. dixerit, opponit de 4. ll. & non soluit quo ad l. qui falsam. Dic, quòd ibi delictum non erat consummatum, vt ⁊ in glo. Ad l. si quis libellos. Respondet, quòd ibi non
16 sumus in prohibitis, sicut hic: † Ideo licita est pœnitentia. Ad alia duo iura, dic, q̃ speciale est fauore fidei, quia Ecclesia non claudit gremium pœnitentibus. In 4. ibi, & facit. alleg. concordantem. Iaf. de Mayno Mediolanensis vtriusque censuræ Doctor, legens in Antenorea ciuitate.

SVMMARIVM.

1 *Impetratio iuris iniqui facta per procuratorem, potest in dominum retorqueri.*
2 *Lex pœnalis si loquatur personaliter: tamen comprehenditur dominus mandans.*
3 *Casus ex quibus ex impetratione iuris iniqui facta à procuratore dominus teneatur.*
4 *Contumacia, & inobedientia procuratoris nocet domino, quando dominus fuit conscius, & non prouidit.*
5 *Procurator habens mandatum limitatum, si excedat fines mandati domino sciente ei præiudicat.*
6 *Procurator obediens domino in delictis, non patitur pœnam.*
7 *Mandatum superioris excusat in his, quę possunt esse licita, & illicita.*
8 *Mandato generali procuratoris quæ veniant.*
9 *Rescriptum impetratum à falso procuratore, potest ratificari.*
10 *Gesta in audientia principis per falsum procuratorem, non possunt ratificari.*
11 *Ratihabitio non solùm in materia præmissa æquiparatur mandato: sed etiam in his, quæ habent speciem delicti.*
12 *Procurator generalis cum libera, si impetrat ius iniquum, fit retorqutio tantum contra procuratorem.*
13 *Mandatum generale cum libera tantũ operatur, quantum si esset mandatum speciale.*
14 *Procurator non datur inuito.*
15 *Vsurarius sit teneit ad banchum aliquem factorem, qui vsuras exercet, licèt ille facto peccet: tamen non tenetur ad restitutionem vsurarum, &c.*
16 *Procurator non potest vti retorqutione contra dominum, cùm sit particeps criminis in impetratione iuris iniqui.*

1 **§. Si procurator.** Summa vt per Barto. † Not. primo ex isto text. q̃ impetratione iuris iniqui facta per procuratorem, potest fieri retorqutio contra dominum. contra hoc opponit Barr. de l. aut qui aliter. §. fin. ff. quod vi aut clàm. iuncta. l. 1. in versi. si quis. s. eod. & responde, vt hic per eum inferentem ad aliqua not. dicta. & plenius idem Bartol. in l. sed si vnius. §. si seruus. ff. de iniur. & cũ eo transit Bald. & Paul. de Castr. hic. & Bald. in l. non ideò minus. in 7. quæstio. C. de accus. & in l. 1. in vlt. colum. C. de senten. sed Angel. in d. §. si seruus. & latius. Sal. in d. l. non ideo minus, in 5. & 6. colum. & dom. Alexan. hic reprobant Barto. per l. ita autem. §. gessisse. ff. de admin. tut. vt hic per Alexan. Vltra eos non eundo, per mendicata suffragia, doctri. Barto. confunditur per text. expressum in c. mulieres. de senten. excom. Ad idem con-
a tra Barto. pondero text. in l. Diuus. §. scribere. iuncto princ. illius. l. ff. de fal. vbi in materia meri delicti edictum loquitur in personam: & tamen idem si notarius per alium sibi ascribat in pœnam illius edicti. Ad idem text. in l. si quis id quod, in fi. iuncto prin. illius. l. s. titu. 1. Ibi. n. in materia delicti loquitur in personam, & tamen continetur mandans. Ad idem. l. pen. in 1. & 2. respon. j. ne quis. eum qui. & text. in l. 1. §. deiecisse. & §. quoties. ff. de vi & vi arm. per quæ iura fortè tutius est tenere, quòd
2 etiam † si lex penalis loquatur personaliter, tamẽ comprehendatur dominus mandans. Non obst. d. l. aut qui aliter. §. fin. quia respondet Fulg. quòd ille text. habet alium sensum, quòd si edictum loquatur in persona, comprehendatur semper dominus mandans. Si autem loquatur in rem, non solùm comprehenditur dominus, sed alij enumerati in illa. l. 1. §. pen. Vel respon. vt per Barto. in l. si is, qui pro emptore. in 5. col. princ. ff. de vsuc. cuius verba refert & sequitur Alex. hic. dic vt plenè di-
3 xi in l. si quis id, quod. s. tit. 1. ¶ † Secundo not. ex isto text. duos casus, in quibus ex impetratione iuris iniqui facta à procuratore, dominus tenetur, & fit retorqutio cõtra dominum. Puto q̃ vltra tex. possunt addi alij duo casus. Primus, quando domino præsente, & non prohibente facta est talis impetratio, per illud quod vult gl. not. in c. tantis. in glo. ff. 81. dist. Item per id, quod vult Guid. de Suza. in l. licèt. C. de procu. vt refert do. Alex. in repe. l. sæpè. in 63. col. ff. de re iud. tenere, q̃ si scio te esse falsum procuratorem, & quando comparuisti nomine meo, ego fui præsens in iudicio, & tacui, præiudicatur mihi. Secũdus casus est, quando dominus sciebat talem impetrationem fieri à procuratore generali nomine suo, & non prohibuit, tunc etiã præiudicat sibi. arg. l. 2. in prin. ff. de noxa. l. procuratoris. §. 1. ff. de trib. & c. fi. in fi. de iureiu. in 6. Istam extensio. probo ex trib. Primo per vulgatum dictum Innoc. in c. ex parte decani. de rescr. vbi tenet, q̃ si scio aliquem tanquam procuratorem agere nõ mine meo, & non prohibeo, videor mandare, quia patientia habet vim mandati. l. qui patitur. cum vulg. ff. man. De cuius dicti veritate vltra Canonistas ibi, ponit diffusè do. Alex. in d. l.
b 4 sæpè, in 1. col. & 10. seq. ¶ † Secundò facit, quia contumacia, & inobediẽtia procuratoris nocet dominó, quãdo dominus fuit conscius, & non prouidit. text. est in l. fin. & ibi Bart. C. de exac. & transla. mil. an. libr. 12. Barto. in l. 1. §. si procurator. in 1. col. in
5 fin. j. titu. 1. ¶ † Tertiò facit simile, quia procurator habens mandatum limitatum, si excedat fides mandati domino sciente, ei præiudicat. Ita tenet Io. And. in c. cum quis. de senten excom. in 6. do. Anto. de Butr. in c. cæterum. ad fi. de iud. Io. de Imol. in d. c. ex parte decani. & in l. 2. §. voluntatem. ff. sol. matr. Gemin. in
6 c. qui ad agendum. de procu. in 6 ¶ † Tertiò not. hic videri text.
b q̃ procurator obediens domino in delictis non patitur penã. Nec obst. si dicatur q̃ imò in delictis mandatum non excusat. l. 1. §. quoties, alleg. in glo. l. non ideo minus. C. de accu. l. seruus. ff. de act. & obl. l. liber homo. 2 in princ. vbi glo. magistra. ff. ad l. Aquil. quia respondent Ang. & do. Alex. hic, quòd prædicta iura procedunt in his, quæ sunt merè delicta. Secus est in his, quæ non sunt merè delicta, imò sortiuntur aliquem effectum iuris, vt est impetratio iuris iniqui, quæ sortitur effectum, licèt impetrans incidat in pœnam: & tunc procurator parens domino nõ punitur. tex. est hic, & ad hoc sing. fin eos, per quem ita limi-
7 tantur iura prædicta. ¶ † Tu adde, q̃ in his quæ possunt esse licita, & non licita, mandatum superioris excusat. Et ideo quidam Floreti. q erat miles vnius potestatis, dũ accusaret in sindicatu, quod

ADDITIONES.

a ¶ Pondero. Tex. & rationes huius text. vide declara. per Ang. in malefi. in ver. Sempronium. colum. 12. quæst. 14. PVRPVR.

b ¶ Procurator obediens domino. Adde Bald. in consil. incip. in Christi nomine, in primis.

quòd de mãdato Poteſtatis aliquem indebitè poſuerat ad tor
turam,fuit laceratus libellus,& abſolutus, quia mandatum ſu
perioris eum excuſabat,ſecundum Bald. & Floria.in d.l. liber
homo.2.in prin.Et idem Bald.in l.2.§.quid ſi actor.C.de iur.ca-
lum.& in l.certi condi.in princ.in penul.colum. ff.ſi cert.pet.&
in l.admonendi.in 11.colum.ff.de iureiu.& in addi.Spec.in tit.
de accuſ.in ver.4.quæro. Angel.in l.libellorum.§.fin.ff. de infa.
& eſt bon.text.in cap.miles.23. quæſtio.5. ſed ibi glo.not.argu.
illius text.ꝙ ratione mandati excuſatur aliquis, etiam ſi contra
8 conſcientiam faciat.¶†Quartò not.ex text.in verſ. ſpecialiter,
quòd in mandato generali procuratoris non ſolùm venit, ꝙ
faciat aliquod illicitum,ſed nec etiam licitum,per quod domi
a nus poſſet in pœnam incidere.[a] Ex quo Barto.infert vt hic per
eum,& plenè Bart.in l.ſi procurator.in princ.ff.de cond.indeb.
vbi dixi,ponẽdo ex hoc nouem pulchras deciſi.in ſpecie. Dein
b de limitaui multis modis. ibi videas.[b] ¶†Quintò not.text.ibi,
9 vel ratum habui.intelligendo,ꝙ loquatur de impetratione re-
ſcripti facta à principe,hic videri tex. prout ponderat Barto.in
l.ſi procuratori falſo.in 5.col.in princ.ff.de condi.ob cau. quòd
reſcriptum impetratum à falſo procuratore, poteſt ratificari.
& ſic eſt text.contra reg.Innoc.in d.cap.ex parte decani.ꝙ licèt
in contractibus geſtum à falſo procuratore poſſit ratificari,ta-
men ſecus eſt in reſcriptis impetratis à principe,ſecundum eũ.
10 † Quod confirmatur,quia geſta in audientia principis per fal-
ſum procuratorem, non poſſunt ratificari,ſecundum Bald. in
l.falſus.in 1.col.C.de fur.ſequitur Paul. de Caſtr. in l.licèt. ff. de
iud.Quicquid teneant Can.in cap. nonnulli.§.1. de reſcr. Bald.
in d.l.ſi procuratori falſo. defendendo regulã Innoc.dupliciter
reſpondet ad iſtum text.Primò,quòd iſte text.intelligatur quã
do non impetrauit vt procurator, ſed fortè geſtorio nomine.
Vel ſecundo, quòd hic errauit in iure, putans mandatum ge-
nerale ſufficere:ſed neutra ſolutio valet. Tu ergo cõſidera text.
qui dicit, ſi procurator meus, & ſic non videtur loqui in falſo
procuratore,vnde tu ſubtiliter inducas iſtum text.quòd loqua
tur in falſo procuratore: nam iſte procurator habebat genera-
le mandatum. ſed ſic eſt, ꝙ ad impetrandum reſcriptum re-
quiritur ſpeciale mandatum.d.c.nonnulli.§.1. & ibi glo. in ver.
mandato. & gloſſ. in capit. qui ad agendum. de procu. in 6.ita
c ille dicitur falſus procurator, [c] qui habet generale manda-
tum, vbi requiritur ſpeciale, vt not. Bald. in d.capitu.nonnul-
li.in 1.colum.per illum text. & in c. ex parte,el 2.in 1.col.in fin.
de reſcrip. Vnde tu reſponde not.quòd reſcriptum prin.impe-
tratum à falſo procuratore,nõ poteſt ratificari,verum.eſt,quo
ad commodum,& vtilitatem ipſius ratificantis. Ita procedit
dicta reg.Inno.ſed quantum ad damnum,& ad hoc vt incidat
in pœnam,bene poteſt.Ita loquitur text.hic,quem ad hoc ſing.
11 noto pro limitatione dictæ reg.Inno.† Potes etiam ex eiſdem
verbis, vel ratum habuit,colligere alia duo. Primò quòd non
ſolùm in materia permiſſa ratihabitio æquiparatur mandato:
ſed etiam in his, quæ habent ſpeciem delicti, vt hic. In delictis
aũt merè diſtinguiſ,ſi delictũ ſit cõmiſſum noĩe alicuius,& ille
ratũ habeat,eſt perinde ac ſi cõmiſiſſet. Secus ſi nõ ſit cõmiſſũ
noĩe meo, licèt habeam ratum.c.pen. de ſenten. excõ. in 6. de
quo vide glo.not.in l.1.§ quoties.& ibi Barto.ff.de vi & vi arm.
& Ang.ponentem quæſtionem de eo, qui habuit ratum homi
d cidium [d] factum in perſonam clerici, an incidat in excommu
nicationem,per Barto.in l.bonorum.ff.rem rat.ha.Secundò ex
iiſdem verbis ſubtiliter collige,ꝙ licèt ad impetrandum reſcri
ptum requiratur ſpeciale mandatum.c.nonnulli.§. 1. vbi gl.in
verb.mandato.de reſcr.Spec.in titu.de procu.§.1.ver. Item op
ponitur,ꝙ licèt habeat generale mandatum &c. gl.in c.qui ad
agendum.in glo.penul.de procu.in 6.Tamen hic probat tex.ꝙ
ſi impetratio reſcripti fiat nomine alicuius, poteſt rata habe-
ri per dominum. De quo per Doct. in cap. ex parte decani. de
reſcrip.¶Sextò not.in verſ.ſi verò tutor.quòd quamuis in con
tractibus mitius agatur cum tutore, quàm cum procuratore,
vt patet in l.procurator,qui pro euictione,vbi gl. & Doct.ff.de
procu.eo quia tutor & curator datur inuitus:ergo ei magis eſt
ſuccurrendum.l.ſi fideiuſſor.§.1.ff.qui ſatiſd.cog.Tamen ſecus
eſt in delictis,vel in his,quę habent ſpeciem delicti,vt hic.ratio
nem,dic vt in gl. ¶Capio glo.in verbo ſolùm. quam diuide in
5.partes prin.In 1.opponit contra tex.& ſoluit.Poſtea format.
12 4.q. Partes patent. ¶†In ea.glo.ibi, quia extra negotia mea ad-
miniſtrauit impetrando.habes ex iſta 2.parte glo.duas conclu.
Prima, ꝙ ſi procurator generalis cum libera impetrat ius ini-
quum,fit retorqutio tantum contra procuratorem. Barto.hic
in fin.reprobat. (ſub dubio fortè:) quia requiritur, ꝙ impetra-
tio de iure teneat.l.1.§.fin.ſ.eod. quod non eſt hic. nec eſt verũ,
quòd dominus potuerit vti, vt hic per eum, cum quo tenet
13 Bald.Fulg.& Alexan.hic.¶†Secundò not.diligenter iſtam par
tem glo. quam reputo ſing.quæ multum bene declarat, quo-
modo intelligatur regula, quæ habet, quòd tantum operatur
mandatum generale cum libera, quantum ſi eſſet mandatum
ſpeciale.l.procurator cui libera.ff.de procu. Bald.in l.illud.ff.de
min.Illa regula intelligitur quantum ad contrahendum, & ea
quæ reſpiciũt adminiſtrationem rerum domini, ſed in his quæ
fiunt extra adminiſtrationem, illa parificatio non procedit, vt
hac gl.not.Et adde Alb.de Roſ.hic. & ideo quo ad faciendum
dominum incidere in aliquam pœnam (quia iſtud eſt extra
adminiſtrationem) non parificantur iſta duo, vt iſta glo.iuncto
14 text.¶†In ea.glo.ibi,quia tutor datur inuito. Iſta ratio eſt falſa,
quia curator non datur inuito.§.item inuiti.Inſt.de cura. & ta-
men iſte tex.non ſolùm loquitur in tutore, ſed etiam in cura-
tore. Vnde teneas ſequentem rationem glo.quę eſt,quòd ideo
e procurator [e] non tenetur hoc edicto,propter domini volunta
tem,quæ ceſſat in tutore, & curatore. Voluntas ergo domini,
quæ obligat dominum ad pœnam,facit ne procurator tenea-
15 tur. Et ideo per hoc infert Paul. de Caſtr. † ꝙ ſi vſurarius [f] te-
f neat ad banchum aliquem factorem,qui vſuras exerceat:licèt
ille factor peccet,tamen ipſe nõ tenetur ad reſtitutionem vſu-
rarum, ſed dominus cuius voluntate exercet. Secus in tuto-
re, vel curatore, quia ſi vſuras exerceant nomine pupilli, vel
adulti, dato quod vtilitas peruenerit ad pupillum, vel adultũ,
ipſi tenentur ad reſtitutionem. gloſſ. 47. diſtinct.cap. ſicut non
ſuo.de quo vide Docto. aliter concludentes in capit. Michael
de vſu.& Lau.de Rodul.in repet. cap. conſuluit. de vſur.in 57.
quæſtio.& ſequen.& latè Alexan.hic,& gloſſ.not.in l.ſi ſciente
& ibi Rayn.Bartol.& Angel. ff.ad l. Pompeiam de parrici.quæ
not. proxenetam vſurarij contractus teneri ad reſtitutionem
16 vſuræ.¶†In ead.gloſſ.in fin.gloſſ.format quęſtio.& non reſpon
det.Iacob.de Are.Mar.Sil.Dyn.Bald.Paul.de Caſtr.hic tenent,
quòd procurator non poſſit vti retorqutione contra domi-
num, cùm ſit particeps criminis in impetratione iuris iniqui.
Facit.l.ex facto, circa.fin.ff.de nego.geſt. Ricar. Malum.Iacob.
* Butr.Bartol.Albe.Angel.Fulg.Lud.Alexan.hic. *& ſic Doct. cõi-
ter tenent*, quòd etiam procurator poſſit vti retorqutione per
tres rationes, quas ponit Bartol, in vltim.colum. præcipuè per
vltimam rationem. ¶In glo.in ver. coercetur. *omnes tenent cum
glo.* excepto Fulg.vt hic per Alexand. Adde gloſſ.magiſtram in
l. ſi dolo. & ibi Bartol. ff. ſi quis õmiſ. cau. teſta. & dicit Ludo.
quòd eſt melior gloſſ.quæ ſit in iure. Adde, quòd illam gloſſ.
reputat vnicam,& ſing. Bald.in capit. cum acceſſiſſent.in pen.
colum.in fin.de conſt.& in capitu.1.in 6.colum.vt lit.non con-
teſta. Iaſon Paduæ legens.

ADDITIONES.

a ¶Incidere. Adde Bartol.de accep. præbendæ illicita conſil. 73. inci. quæri-
tur.2.dub.Rom.conſil.60.inci. miror.colum.1.nume.2.conſil. 74. & 220. co-
lum.2. PVRPVR.

b ¶Ibi videas.Et de appellatione ab executione,Dec. in cap. nouit. vlt. not. de
appel.& Ang.in §.præterea,el 2.col.19.Inſtitu.de action. PVRPVR.

c ¶Ita ille dicitur falſus procu.Adde Specul.titu.de teſt.in §.3. Bald. in l. falſus.
in 1.colum. C.de fur.

d ¶Ratum homicidium. Adde Docto. in reg. ratihabitio eſt. de regul. iur.
libro 6.

† Et licèt is cuius nomine fit delictum poſteà lętetur, non tamen videtur ratifi
care vt ſuo nomine geſtum,quando ex ipſo delicto ſibi nihil adeſt. Nat.con-
ſil.83.col. fin.nume.10. MASVER.

e ¶Cogita ſi dici poſſet,ꝙ ideo procurator non tenetur hoc edicto,quia poſtu-
lauit coactè ex neceſſitate mandati. Sed tutor vel curator non fuit coactus
facere iſtam poſtulationem.Sed ex propria voluntate,vnde magis ſuccurri-
tur facien.actum ex neceſſitate,quàm ex propria voluntate, l. ſi fideiuſſor.§.
ſi neceſſaria.ff.qui ſatiſd.cog. BELLAC.

f ¶Si vſurarius.Adde Doct.in cap.quia in omnibus, & in cap.ſuper eo. de vſu.
Hoſt.in ſum.de vſu.

SVMMARIVM.

1 *Ius iniquum contra Titium aliquis impetrauit, vel à principe, vel à iudice:an vltra Titium omnes alij poſſint vti retorqutione contra impetrantem,*

2 *Pars mitior tenenda eſt in pęnalibus,quando ſumus in dubijs.*

3 *Lex vel ſtatutum ſi imponant ſimpliciter pro aliquo delicto pęnam capitalem,intelligitur de mitiori, & nu.4.*

5 *Iura correctoria, & etiam pœnalia loquentia in vno ex correlatiuis,extenduntur ad aliud.*

§.Hæc pœna.

Iſte §. eſt clauis totius tit. quia ab
eius intellectu pendet declaratio
* totius titu. Legitur ſecundum gloſſ. *& communiter Docto.* quòd
intelligatur quando quis impetrauit generaliter ius iniquũ con
tra omnes,licèt ꝯ vnum ſpecialiter ſit vſus, nã tunc omnes pñt
vti retorqutione ꝯ eum.ex hoc ſequiſ,ꝙ ſi ſpecialiter impetraſ
1 ſet ꝯ vnum,alij non vterẽtur retorqutione ꝯeum.† Pro clara
intelli-

intelligentia, reassumo istud in dubium. Pone, aliquis impetrauit vel à principe, vel à iudice ius iniquum contra Titium, an vltra Titium omnes alij possint vti retorqutione contra impetrantem? gloss. & Docto. tenent, quod non, sed solus Titius vti poterit. Ita tenet glo. hic, & glo. in l. 1. in prin. & ibi Cyn. in 16. q. s. cod. *& alij communiter hic*, videlicet Ray. Bartol. Bald. Angel. & Paul. de Castr. Lud. & Alexand. hic, & etiam inclinat Alb. & plenè Cyn. in l. ratas. per 4. fundamenta. C. de rescin. vend. Pro ista parte stringit text. in d. l. 1. in prin. in versi. aduersario postulante. s. cod. Et tu fortius stringe illum tex. nam illi ablatiui absoluti resoluuntur in conditionem. l. à testatore. cū si. ff. de condi. & demonstr. & sic est perinde, ac si tex. diceret, si aduersarius postulauerit. sed conditio debet impleri in forma, & persona specifica. l. qui hæredi. in princip. & l. Meuius. ff. de condi. & demonstr. alleg. etiam Cyn. text. in l. Fulcinius. §. quod si aduersarius. ff. quib. ex caus. in poss. ea. Pro ista parte etiam facit regula res inter alios acta. C. res inter alios acta, & l. sæpè. ff. de re iudi. Item, quia ista materia est pœnalis, sed in pœnalibus pœna nō debet egredi personas prin. l. sancimus. C. de pe. l. rescriptum. §. fin. ff. de his, quib. vt indi. vt in gl. Item facit secundum Bar. ista. l. in princ. Et tenendo istam partem, respondetur ad istum tex. generaliter loquentem, & multum stringentem, ꝙ iste text. debet intelligi, quando quis impetrauit generaliter cōtra omnes, vel indistinctè: tunc per omnes fit retorqutio. Secus si speciale contra vnum; ad l. ratas vbi est text. ineuitabilis. Barto. qui non videt responsum, consultò remittit se ad Cyn. ibi, qui dupliciter diuinando respondet. & dicit do. Alex. ꝙ ista opi. est æqua: & ideo tenenda. Pro qua vltra alios multum facere videtur:
2 † quia in penalibus, quādo sumus in dubijs, mitior pars tenenda est, quia pœnæ mitigandæ, non exasperandæ sint. l. si de interpretatione. & l. sanctio legum. ff. de poe. & regula in pœnis. de
3 regu. iur. in 6. † Hinc dixit gl. multum singu. in l. 1. C. ne Iudæus, vel paganus mācipium Christianum. quod si lex vel statutum imponant simpliciter pro aliquo delicto pœnam capitalem: quia pœna capitalis potest multipliciter intelligi, dicit gloss. ꝙ
a intelligitur de mitiori, & sic de pœna deportationis, [a] non vi-
4 te. † Imo plus dicunt Io. And. & omnes in cap. quanto. in glo.
b 1. de iureiu. quòd etiam si lex vel statutum [b] imponeret simpliciter pœnam capitis, etiam tunc fit interpretatio non de amputatione capitis, sed de pœna deportationis: & referūt, quòd Io. glossator aliàs defendit vnum à morte, quod multū exclamat Imol. in l. 2. in 5. col. ff. de publi. iud. dicens hoc nunquam exeat memoriam: quia posses lucrari vnam bonā vestem. quia vbi vertitur quæstio vitæ, ibi pecuniæ vndique fluunt. Sequitur Angel. de Are. in tractatu malefi. in glo. in verbo, & ibi caput. in 5. colum. Alexand. in consil. 116. in 3. vol. incip. in causa inquisitionis formatæ contra dominam Helenam. Facit. l. 1. cum glo. & hos accusare. §. omnibus. in verbo capitis. vbi gl. ff. de accus. l. cum patronum. ff. de iure patr. glo. in l. pen. & ibi Bal. C. quæ res ven. non poss. Sed redeundo ad principalem articulū, tene contrarium, prout tenet Azo, & Placen. Mar. de Fan. & Ant. de Pisis, vt refert Cy. in d. l. ratas, & Raph. Fulg. hic, & ista opinio procul dubio est vera contra communem. per tex. clarum ad litteram in hoc. §. Nec est verus intellectus glo. ad hoc, ꝙ intelligatur, quòd impetratio fuit facta generaliter contra omnes, quia diuinat, & destruit text. Item hoc modo tex. iste esset de indubitabili, quia si impetrasset ius iniquum contra omnes, proculdubio omnes vterentur retorqutione contra eū: dato, quòd contra vnum solùm vteretur: quia etiam si contra nullum vteretur, habet locum retorqutio, vt hac. l. 3. in princip. Item refragatur tex. ibi, non solum eo postulante, qui ab eo læsus est, secundum Fulg. Nam si impetratio fuisset generaliter facta contra omnes, ex impetratione omnes fuissent læsi, tamen posses dicere, quòd licèt omnes essent læsi habitu, tamen actu solùm est læsus ille, contra quem vsus est. ¶ Secundò stringit ineuitabiliter. text. in d. l. ratas. nec duæ solu. ibi datæ per Cyn. aliquid valent, quia destruunt illum text. Minus etiam valet solutio Sal. hic, qui dicebat quòd ibi milites volebāt impetrare ius iniquū per modum. l. generalis. ¶ Tertiò inducit Raph. istum text. in edictum incidit. Istud enim potest multis modis contingere, vel statuendo, vel sententiando. Si ergo iudex incidit in edictū sententiādo ver. in impossibile est, ꝙ generaliter contra omnes sententiauerit. & tamen iste text. dicit, quòd quilibet vtitur retorqutione cōtra eum. Nisi dicas, ꝙ iudex fortè indefinitè pronunciauerit, quòd ex pacto nudo de iure ciuili potest agi, non restringendo se ad casum magis præsentem, quàm ad alios. Tu quartò pondera fortem text. in d. §. illud quoque. j. ea. l. intelligendo realiter text. prout iacet, & ibi Raph. Fulg. ad hoc not. quamuis gloss. & Docto. ibi destruendo text. intelligant, quando impetratio fuit generalis super omnibus actionib. ¶ Quintò pondera text. & ad idem in §. si is pro quo. j. ea. l. vbi iniquū fuerat impetratum contra debitores, & tamen ea vtuntur retorqutione, non illi debitores tantum, sed alij creditores impetrantis. Et si dicas, quòd ibi erant debitores & creditores ex causa diuersa, ridiculum est stringere illum text. nisi fortè dicas, ꝙ
5 ideo ibi est ex natura correllationis. ¶ Hinc alibi videmus, ꝙ iura correctoria, & etiam pœnalia loquentia in vno ex correlatiuis, extenduntur ad aliud. l. 1. C. de cupressis. libr. 11. not. Bar. & alij post eum in l. fin. C. de indi. vidui. tollen. cum multis concor. quas ibi signauit. gloss. & Docto. in cap. 1. de loca. tamen nec ista sol. satisfacit, quia licèt lex imponēs pœnā vēditori, intelligatur etiā imponere emptori, ratione correlationis, item lex loquens in conductore, habet locum in locatore, eadem ratione, tamen quòd hoc de debitoribus ad creditores cadat, ista solu. non satisfacit. Et istam partem tenet gloss. expressè in l. fin. j. cod. quamuis Alb. & dom. Alexand. ibi, & Cyn. in d. l. ratas. dicant, quòd illa gloss. sit corrupta. Pro ista etiam parte, pondero id, quod volunt Ricar. Iacob. Butr. Bartol. Ang. Fulg. & Alexand. in §. præcedenti. in gloss. mag. in fin. vbi volunt, ꝙ etiam procurator, qui impetrauit ius iniquum pro domino mandante, etiam ipse potest vti retorqutione contra dominum: & tamen ibi procurator non impetrauerat contra se. Et si dicas, quòd ibi impetratio fuit generalis, dico quod in generali locutione non comprehenditur loquens, & sic procurator impetrans. l. inquisitio, cum si. C. de solu. Et tenendo istam partem, nō obstant allegata in oppositum, & primò reg. quòd res inter alios acta, &c. quia est verum mediante retorqutione, vt hoc titu. Finaliter tenendo istam partem, quæ est contra cōmunem (sed puto, quòd sit verissima) restat solùm respondere ad text. qui fortiter stringit in l. 1. in ver. aduersario postulante. s. cod. Sed responde, quod loquitur de aduersario, non de illo, cōtra quem est impetratum ius iniquum, sed de illo, qui est aduersarius tempore retorqutionis, cùm terminus aduersario, debeat intelligi secundum tempus participij, cui adijcitur. l. in delictis. §. extraneus. ff. de noxa. & sic iste, qui nunc vult vti retorqutione, est aduersarius. Et ideo dicit, postulante, quia iudex non posset facere talem retorqutionem nisi peteretur à parte, per regulam. l. 4. §. hoc autem iudicium. ff. de damn. infect. Et quòd text. in ver. aduersario postulante, intelligatur non de aduersario, contra quem est impetratum, sed de illo aduersario, qui nunc vult vti retorqutione, probo subtiliter. Nam etiam in 1. cap. edicti prætoris ponitur, aduersario postulante, tunc si primum caput loquitur, quandó magistratus ius iniquum fecit statuendo, sed faciēdo statutum generale, nullum per hoc habebat aduersarium, ergo text. aduersario postulante, intelligitur de eo, qui est aduersarius mediante retorqutione. Pondera etiam quòd primum caput prætoris declaratur in l. 1. §. fin. & in l. 2. s. cod. Secundum verò caput prætoris declaratur in ista l. 3. in princip. Verùm quia in vtroque capite dicebatur aduersario postulante. iste. §. propriè declarat, quomodo intelligatur illud aduersario postulante in vtroque capite edicti prætoris. & dicit quod intelligitur quicunque vult vti retorqutione. Et tenendo istam partem vana redditur quæstio formata per Bartol. & alios hic, & per Alber. in l. 1. in princip. in vltim. colum. supra eodem. arguendo de personis ad res. l. vel singulis. ff. de vulga. & pupil. cum sim.

ADDITIONES.

a ¶Quod dicatur exilium perpetuum, communem dicit Didac. de sponsal. 2. par. capitu. 7. nume. 16. not. Alexand. consilio 121. nume. 2. libr. 7. consil. 104. col. 2. libr. 1. consil. 13. nume. 7. lib. 3. Blanc. Pract. crim. cap. 3. num. 7. Folle. in prac. ver. pœnis. nu. 48. & in 3. lib. 6, quòd non intelligatur de morte naturali, scribit Abb. in cap. at si cle. . . . 8. de iud. qua de re plura not. Rober. Mar. disput. 3. nume. 7. MASVER.

b ¶Si lex, vel statutum. Adde Raph. Fulg. in l. præsenti. C. de his qui ad eccl. confugi. Petr. de Ancha. in cle. pastoralis. in 10. not. de re iudi. Abb. in c. at si clerici. in 20. colum. de iud. Ioan. de Ana. in cap. 1. in 2. colum. Idem in c. qualiter, el 2. §. ad comcrib. de accusat.

SVMMARIVM.

1 *Pactum de non petendo factum principali, prodest fideiussori, sed non è contra.*
2 *Facilius fit descensus à principali ad fideiussorem, quàm è contra.*
3 *Si princeps concedit, ne quis possit vti exceptione contra me, intelligitur de valida, non solùm dilatoria, sed etiam peremptoria, secus si à lege concedatur, quia tunc de inualida.*
4 *Si in rescripto dicatur, nulla exceptione obstante, intelligitur de friuola.*
5 *Clausula, appellatione remota, intelligitur de friuola, quando apponitur in rescripto.*
6 *Bonum est argumentum de statuto, ad rescriptum.*

7 *Princeps ex certa ſcientia, & cum clauſula,non obſt. poteſt tollere excep.peremptorias.*
8 *Exceptiones an ſint de iure ciuili,vel de iure gentium.*
9 *Exceptio impropriè eſt defenſio.*
10 *Princeps de plenitudine poteſtatis non poteſt auferre ea,quæ ſunt de iure gentium,non ſubſiſtente cauſa.*
11 *An exceptio,& officium iudicis ſint idem.*
12 *Fideiuſſor non poteſt conueniri ante excuſſum principalem debitorem.*
13 *Exceptio competens fideiuſſori, etiam mediante pacto & facto debitoris,non poteſt ſibi auferri.*
14 *Reus per viam conuentionis, vel pacti non poteſt præiudicare fideiuſſori.*

§.Si is,pro quo. Impetratio iuris iniqui facta à principali debitore, nocet etiã
a fideiuſſori: [a] ſed non contra. h. d. † Et idem etiam in pacto de
1 non petendo facto principali debitori: quia illud prodeſt etiã
fideiuſſori,l.& hæredi.§.fin.& l.ſequen.ff.de pact.Sed non ècon
tra,pactum fideiuſſoris prodeſt principali.l.fideiuſſoris.in prin-
2 cip. eod.titu. Ratio diuerſitatis eſt: † quia facilius fit deſcenſus
à principali ad fideiuſſorem,quàmècontra.l.ſi à te.§.fin.cum l.
3 ſequen.ff.de excep.rei iudica. ¶†Nota ex iſto text.iuncta gloſſ.
1.quòd ſi princeps per viam priuilegij concedit, ne aliquis poſ
ſit vti exceptione contra me, intelligitur etiam de exceptione
valida non ſolùm dilatoria,ſed etiam peremptoria: nõ autem
intelligitur ſolùm de friuola. licèt ſecus ſit in lege, vel ſtatuto
* requirente * exceptionem: quia intelligitur ſolùm de friuola. Gloſſ. in l.1.§. & parui.in ver. nulla.& ibi Bartol. ff. quod
vi aut clam.Bald.& not.Angel. in l.non tantum. §. quòd ſi pro
poſſeſſore,per illum text.cum gloſſ. ff. de petitio. hered. l. ſi ita
nobis pudor.cum gloſſ.C.de adul. Ratio diuerſitatis eſt,ſecundum Bald. hic: quia priuilegium ſemper debet ſic intelligi, vt
aliquid operetur. l. 1. in fin. ff. ad muni.l.ſi quando, in princip.
cum gloſſ. C.de inoffic. teſtamen. ſed ſine priuilegio principis
iudex debet exceptiones friuolas reijcere.l.2.C.ad l.Corn.de fal.
Sed certè iſta ratio non eſt ſufficiens, cùm & in ſtatutis verba
ſtatuti debeãt ſic intelligi,vt aliquid operentur,ſecundum Bar.
in l.2.ff.de vſucap.& in l.4.§.prætor ait.ff.de damn.infect.Dic ergo melius ſecundum Imol.in l.1.§.fin.ff.quis,& à quo appel. ꝙ
doctri.gloſſ.& Bald hic procedit, quando in reſcripto eſt appoſita clauſula non obſtante:tunc intelligitur reiecta etiam exceptio peremptoria valida. Sed quando non adeſt illa clauſula:
tunc intelligitur ſolùm de friuola. Ita procedit contrarium.
4 Iſtam ſolu.ſequitur dom.Alexan.† No.etiam,quia datur magna limitatio ad regulam,quæ habet, quòd ſi in reſcripto dicatur, nulla exceptione obſtante,intelligitur de friuola tantum,
vt eſt gloſſ.ord.& approbata in cap. ex parte.in gloſſ. 2. quam
5 Abb.reputat ſing. de offi. deleg.† Eodem modo ſi in reſcripto
b apponatur clauſula,appellatione remota, [b] intelligitur de friuola.cap.paſtoralis,in princip.& c.vt debitus.de appella.cap.licèt.& ibi Bald.no.de offic.ordi.glo.in l.1.§.fin.& ibi Bartol. ff. à
quib.appel.non licet.Bald.not.in cap.paſtoralis.§.fin.de offi.deleg.vbi rationem aſſignat:deinde extendit etiam,ſi talis clauſula eſſet appoſita de partium voluntate. Sic etiam dicimus in
ſtatuto diſponente, quòd ſtatuta non recipiant aliquam interpreta.intelligitur de friuola tantum,ſecundum Bar.in l.omnes
populi.in penul.colum.ad fin.& ſequen.ff.de iuſti.& iu.Eodem
modo ſi ſtatuto caueatur, quòd contra inſtrumentum publicum non poſſint opponi aliquæ exceptiones,intelliguntur reiectæ ſolùm exceptiones friuolæ. Ita Bartol.in l.1.§. & parui.ff.
quod vi aut clàm.cum ſuis concor. ¶Prædicta valde limitantur per iſtam glo.declaratam, vt ſ.quando in reſcripto adeſſet
clauſula,non obſtante. Sed tu aduerte,quòd ſicut in ſtatutis dicimus,quòd ſtatuta generalia,vel vniuerſalia debent potius intelligi,vt ſint fruſtra, & nihil operentur, quàm quòd aliquis indebitè damnum patiatur,vt per Bartol.& clarius per Mod. in
l.fin.§.in computatione. per glo.ibi.C.de iure delibe.cum con-
6 cor.Ita etiam dicimus in reſcriptis, † cùm bonum ſit argum. [c]
c de ſtatuto ad reſcriptum,ſecundum Innocen.in capit.cùm acceſſiſſent.de conſti.quem refert & ſequitur Bald.in l.ex facto.in
princip.pen.colum. ff.de vulga. & pupil. Vnde intellige iſtum
text. quando in reſcripto eſt facta mentio ſpecialiter de exceptione peremptoria, adiecta clauſula ex certa ſcientia, & non
obſtante. Ita propriè loquitur gloſſ. hic: aliàs niſi de ea fieret
mẽtio,princeps nullo modo intelligeretur peremptoriam exceptionem tollere, cùm ſit nimis grauis præiudicij. Ita not.
dom.Anto.de Butr.in capit. ex parte B.de for. competen. in 1.
not.& in Apoſtillis.Innocen. in capitu. ſuper literis. de reſcrip.
Specu. in tit.de reſcrip. preſenta.§.ratione autem formæ verſi.
7 illud not. Habetur in capitu.1.de lit.conteſta.in 6. ¶†Secundò
not. ex eodem text. iuncta gloſſ. quòd princeps ex certa ſcientia,& cum clauſula, non obſtante: poteſt tollere exceptiones
peremptorias:& ſic defenſiones partis,& gloſſ. exemplificat in
exceptione pacti de non petendo.Bald.dicit hoc eſſe verum in
cauſis ciuilibus:ſecus in criminalibus,vel in cauſis ſtatus.clem.
paſtora.de re iudica.glo.in l.pactum inter hæredem.ff.de pact.
ſed oritur difficultas. Nam exceptio pacti de non petendo eſt
de iure naturali,vel gen.l.1.ff. de pact. ſed ea,quæ ſunt iuris naturalis vel gen. princeps non poteſt tollere,niſi ſubſiſtente cauſa iuſta,& rationabili:vt tenent gl.& Docto.in l.fin. C.ſi contra
ius vel vtilita. publi. & in l. fin. ff. de conſtitu. princip. gloſſ. &
Docto.in capit. quæ in eccleſiarum. de conſti. Imò generalius
tenet dom.Abb.in rubr.de excep.quòd exceptiones à iure naturali proueniunt, cùm exceptiones ſint defenſiones. l. ſi quidem.& l.defenſiones. C.de excep.in capit.dilecti. eod. titu. ſed
defenſio eſt de iure naturali.l.1.§.cum arietes. ff. ſi quadr.paup.
fec. dica. l. vt vim. ff. de iuſti. & iur.vbi omnes, Quæ defenſio
nec per reſcriptum principis,nec per ſtatutum tolli poteſt, vt
not. maximè per Bald. in d. l. vt vim. Facit. l. defenſionis, vbi
Bartol.C.de iur.fiſc.libr.10. Paul.de Caſtr.hic reſpondet, quòd
ideo hic permittitur, vt ſeruetur æqualitas inter actorem, &
reum. l. fin. C. de fruct. & li.exp. vt ſicut actiones poſſunt tolli actori per reſcriptum principis; ita etiam exceptiones reo,
8 quamuis à iure naturali proueniant. † Aliter reſpondent Fulg.
& dom. Alexand. hic, quòd imò exceptiones ſunt de iure ciuili, quamuis materia, ideſt conſenſus ſit de iure gen. ſed ea,
quæ ſunt iuris ciuilis poſſunt tolli per reſcriptum principis.
Sed aduerte, quia Bartol. in l. ex hoc iure. circa fin. antepenul.
quæſtio. ff. de iuſti. & iur. tenet,quòd imo exceptiones ſunt de
iure gen. Vnde alibi Petr.de Anchar. & dom. Abb. in capit. ex
parte tua. de offic. delega. in hoc paſſu, an exceptiones poſſint
tolli per reſcriptum principis, ita diſtingunt. Aut ſunt exceptiones inductæ à iure poſitiuo, vt præſcriptionis, rei iudic. &
ſimiles:& iſtæ poſſunt tolli per reſcriptum princ. Aut ſunt exceptiones, quæ deſcendunt à iure naturali, vel gen. quæ ſunt
propriæ defenſiones: vt exceptio pacti de non petendo: &
iſtæ non poſſunt tolli per reſcriptum princ. Tu aduerte: quia
ſecundum hanc diſtin. confunderetur exemplum gloſſ. hic
approbatum à Docto. dum exemplificat in exceptione pacti
9 de non petendo. † Secundo conſidera, inquantum dom. Abb.
præſupponit, quòd exceptiones dicantur defenſiones. Nam
exceptio impropriè eſt defenſio, & latè ſumpto vocabulo
gloſſ.eſt ſing.in capit.1.de lit.conteſta.in 6. quam ibi not.Gemi.
& ex ea infert, quòd ſtante ſtatuto, quòd contra inſtrumentum non poſſit opponi exceptio: tamen poterit opponi defenſio, & idem vult Bartol. in l. 1. §. & parui. ff. quod vi aut
clàm. Quid ergo dicendum in hac difficultate? Volendo ſuſtinere exemplum gloſſ. habes dicere, quòd gloſſ. loquitur
quando princeps ſuſtulit talem exceptionem ex certa ſcientia, & cum clauſula non obſtante, vt loquitur gloſſ. & conſe-
10 quenter de plenitudine poteſtatis,vt dicit Bald. † Quo caſu dicit alibi Angel. quòd mentiuntur per gulam,qui dicunt,quòd
princeps de plenitudine poteſtatis non poſſit auferre ea, quæ
ſunt iuris gen. etiam non ſubſiſtente alia cauſa. Ita dicit Ang.
in l.itẽ ſi verberatum. §.1.ff. de rei vendica. & in l. Antiochenſium.ff.de priui.cred.cum ſacrilegium ſit de potentia principis
diſputare.l.ſacrilegij.C.de crim.ſacri.l.diſputare. C. de diuer.reſcrip. ¶Tertiò not.ex text.quòd ſi fideiuſſor impetrauit ius iniquum: & propter hoc vigore retorqutionis perdidit exceptionem pacti de non petendo ſibi competentem, & ideo ſoluit,
non poterit repetere à debitore principali actione mandati,
quod ſoluit, ex quo propter culpam ſuam perdidit exceptionem peremptoriam. Facit.l.exceptione. ff.de fideiuſſ.l. ſi pro-
11 curatorem. §. ſi ignorans. ff. manda. ¶ † Vltimò vide iſtum
text. in r. deciſi. ponderatum per Bald. in l. 1. in fin. C.de condi.indeb. & Sal. in l. ita nobis pudor. C. de adul. contra doctr.
Bart.in l.1.§.& parui. ff.quod vi aut clàm, vt hic per Alexand.
& plenius per Imol. Angel. de Aret. in l.fin. ff. à quibus appel.
non licèt.Tetigi in l.1.ff.de iuriſdi. omn.iudi. in illo articulo,an
12 exceptio,& officium iudicis ſint idem.¶†Circa iſtum tex.opponit

ADDITIONES.

a ¶Fideiuſſori.Vide Alex.lib.3.conſil.9.col.3. PVRPVR.
b ¶Remota. Adde qđ operetur iſta clauſula poſita in literis Apoſto. Vide Ang. in l.fin.C.de ſenten.& interlo.omn.iud. Bal.in l.2.C.de appel.nõ recip.Doct. in cap.paſtoralis.de appell. Lap.alleg.121.
c ¶Cum bonum ſit argumen. Adde Innocen. in capitu. cum in eccleſiarum. de conſtitu.& Alber.de Roſ.in opere ſtatuto.quæſtio.9 Plura not.Natt.conſilio 327.colum. 4. vbi latius interpretatur ſtatutum quàm reſcriptum, vide latius ibi. MASVER.
* Reijciente.

ponit Bartol. quòd fideiussor [a] non poterit conueniri ante excussum principalem debitorem. per regulam Auth. præsente. C. de fideiuss. & responde vt hic per eum. Secundam sol. impugnat Fulg. quia cùm principalis debitor non possit conueniri facto creditoris, qui fecit pactum de non petendo, non poterit conueniri fideiussor, cui creditor debet cedere iura sua: & illa cedere non potest in effectu, propter pactum de non petendo: ergo etiam fideiussor conueniri non posset. Ista est doctrina gloss. in l. nisi. ff. de pact. Breuiter responde, quòd in primo casu nec reus principalis, nec fideiussor potuissent in effectu conueniri propter pactum de non petendo, nisi fuisset impetratio iuris iniqui: quæ quare præiudicet creditori, dictum est §. in 2. casu. Ideo posset conueniri fideiussor: quia per factum suum culposum, scilicet iuris iniqui impetrationem, sibi præiudicauit. Ideo sibi imputet, & cùm illa impetratio non noceat principali debitori, & sic in effectu, principalis debitor conueniri non possit: ideo procedit solutio Bartol. quòd habetur etiã iure nouo regressus primò ad fideiussorem. & vide Bartol. ad hoc in d. l. nisi. ff. de pact. vbi alleg. not. ad hoc tex. nostrum. ¶In gloss. 1. dic, quòd vterque intellectus est bonus, licèt glo. reprobet primum, per text. in fin. ibi, mandati actionem non habebis. sed gloss. fin. parua respondet ad hoc, & bene, vt hic per
13 Bartol. ¶† In gloss. 2. in versicu. exceptione vti. fortissimè opponit de regula. l. fin. ff. de pact. vbi exceptio competens fideiussori etiam mediante pacto & facto debitoris non potest sibi auferri per factum debitoris met. Quomodo ergo hæc exceptio de non petendo, quæ acquisita est fideiussori, potest sibi auferri per ius iniquum impetratum à debitore principali? Gloss. dupliciter respondet; & primò, quòd ius iniquum erat prius impetratum antequam fieret pactum de non petendo: & sic exceptio pacti de non petendo non erat efficaciter acquisita fideiussori. Nam si prius competijsset exceptio fideiussori, non potuisset sibi auferri per ius iniquum posteà impetratum à debitore. d. l. fina. Simile in filio, & seruo, qui possunt præiudicare domino, & patri in quærendis: non in acquisitis. l. filius paciscẽdo. C. de pact. iuncta gloss. l. fin. C. de acquirend. possess. Simile in l. qua autem, in princip. ff. de his quæ in fraud. credi. Secunda solu. gloss. est, quòd hic fideiussor consensit expressè impetrationi iuris iniqui, factæ à reo principali. Ideo sibi fideiussori præiudicat, quæ aliàs non præiudicaret. per d. l. fina. Facit. l. si cùm Hermes. C. loca. Sed gloss. sequens in versi. iniuriam. sentit cõtrarium, dum vult, quòd impetratio iuris iniqui indistinctè noceat fideiussori: quia fideiussor ab initio hoc eueturum debuit cogitare, quòd posset reus impetrare ius iniquum: argum. l. si quis domum. ff. loca. quasi in omni casu intelligatur fideiussisse, argumen. l. quæro. ff. loca. Sed istam vlt. gloss. *reprobant omnes.* quia etiam in d. l. fin. poterat fideiussor illud euenturum cogitare & tamen sibi non præiudicat. non obst. d. l. si quis domum. quia illud naturaliter poterat euenire vsufructuarium mori posse. sed quòd hic impetraretur ius iniquum non debuit cogitari. Bartol. *& communiter Docto.* dicunt, quòd vtraque solutio potest procedere. Bald. dicit, quod ambæ solutiones debent similiter iungi: & quòd ista glo. melius, quàm alibi declarat, quando factum principalis nocet fideiussori. Sed certè prima solu. gloss. diuinat, & valde restringit text. sed fortius Paul. de Castr. & Alexand. hic post Iacob. Butr. reprobant istam solu. fortissimo fundamento. Nam si verum esset, quòd ius iniquum prius fuisset impetratum à reo & posteà fuisset factũ pactum de non petendo, per istud pactum intelligitur recessum ab illa retorquatione iuris iniqui. quia creditor qui poterat vti retorqutione iuris iniqui, faciendo debitori pactum de non petendo, intelligitur recedere ab illo iure, per regulam. l. si quis postquam. ff. de fideius. Tamen tenendo primum intellectum, respondet Paul. de Castr. quòd oportet intelligere, quòd licèt ius iniquum prius fuisset impetratum: tamen creditor, quando posteà fecit pactum de non petendo, ignorabat impetrationem iuris iniqui. ergo non potest dici remisisse, per regulam. l. mater decedens. ff. de inoffic. testamen. & sequitur Alexan. hic. sed Paul. de Castr. dicit, quòd est nimia diuinatio: & ideo putat, quòd primus intellectus gloss. non possit sustineri. Ego autem dico, quòd est text. qui tollit obiectum in §. illud. j. ea. l. vbi dicitur, quòd si quis impetrat ius iniquum, fit retorqutio: non tantum quo ad actiones, vel exceptiones tunc competentes: sed etiam quo ad eas, quæ in futurum competere inceperunt: & sic per impetrationem iuris iniqui factam generaliter, vt hic præsupponitur, non solùm potest fieri retorqutio, quo ad exceptiones ante competentes, sed quo ad eas etiam, quæ postea cœperunt competere ex pacto de non petendo posteà facto. Secunda procedere non posset: quia isto modo etiam esset in 2. casu, vbi etiam impetratio fideiussoris
14 noceret reo principali, quando ipse reus consensisset: † vnde intelligendo literam planè absque violentia, responde secundum Iacob. Butr. & Bald. quòd reus per viam conuentionis, vel pacti non potest præiudicare fideiussori. Ita loquitur contrarium: sed per viam delicti, vt est hic per viam impetrationis iuris iniqui, quæ habet speciem delicti, bene potest sibi præiudicare: sicut in simili prælatus non potest præiudicare ecclesiæ contrahendo: sed bene delinquendo. l. iubemus nullam. C. de sacrosanct. eccles. cap. cum venerabilis. de exceptio. Habetur in regula, delictum prælati. & est tex. not. in cap. 1. §. fin. vbi glo. & Bald. de capi. Conra. tamen hoc vltimũ de delicto quomodo procedat, quia videtur obstare regula. cap. delictum personæ, de regu. iur. in 6. dic vt per Cyn. & Bald. in d. l. iubemus. & Bar. not. in l. aut facta. §. fin. ff. de pœ. in fin. col. & not. per Bal. in rub. extra de consti. in 5. colum. vbi dicit se tradere nouum intellectum ad l. iubemus nullam. Et ideo mora rei principalis nocet fideiuss. l. mora. in princip. ff. de verbor. oblig. cùm mora dicatur delictum, vt not. Imol. & Moder. in l. si mora. post glo. ibi. ff. solut. matrimo. Istam solu. impugnant Ang. & do. Alex. hic per text. quem ad hoc reputant sing. in d. l. mora. in 2. respõso, vbi postquam est acquisita exceptio fideius. mora, & sic delictum rei non nocet fideiussori. Paul. de Castr. respondet ad illum text. quòd ibi est, quia ex facto rei præiudicaretur fideiussori. hic tantũ prouenit ex dispositione legis sic disponentis in impetratione iuris iniqui. dom. Alex. impugnat hanc sol. & bene: quia vtrobique procedit ex facto hominis ibi committentis moram: hic impetrantis ius iniquum. Inuenio ꝙ Bal. super glo. seq. in verbo, iniuriam, aliter & mirabiliter respondet, licèt videatur dicere ad aliud propositũ: ꝙ ideo hic impetratio iuris iniqui nocet etiam fideiussori, quo ad tollendum exceptionem sibi prius competentem: quia fideiussor in hac lege vtitur adminiculo ex persona rei. Nam pactum de non petẽdo erat factum reo: sed ex eo transit ad fideiussorem, d. l. hæredi. §. fin. Ideo transit cùm sua causa. l. Pompo. §. cum quis. ff. de acquir. possess. vbi dicitur, ꝙ qñ quis vult vti accessione ex persona alterius, debet vti cum sua causa, & suis vicijs. q. d. Bal. secus, si exceptio competeret fideiussori non ex persona rei principalis: sed aliter. ita intelligatur. d. l. fi. ff. de pactis. Ista solutio est colorata: sed contra tex. in d. l. fi. ff. de pact. vbi pactum de non petendo fuit factum principali debitori, & ex eius persona transiuit in fideiussorem: & tñ per factum principalis non potest posteà præiudicari fideiussori. Tu ergo notabiliter respõde (& est pulchra & vera solutio) ꝙ tex. in d. l. mora. in 2. responso, loquitur, qñ exceptio fuit quæsita fideiussori mediante facto ipsiusmet fideiussoris, qui fecit oblationem, vnde si posteà debitor sit in mora, succurritur fideiussori, vt ibi dicit tex. & non tollitur exceptio acquisita fideiussori mediãte facto proprio: sed text. hic loquitur quando exceptio erat quæsita fideiussori, propter pactum debitoris de non petẽdo, quòd etiam prodest fideiussori. l. & hæredi. §. fin. ff. de pactis. l. exceptiones. §. rei. ff. de excep. firmius enim, & efficacius est illud quod nobis acquirit mediante facto nostro, quàm mediante facto alieno, vt est gl. in l. si qd bello. ff. de capti. Et ex hoc potes dare nouam limitationem ad tex. in d. l. mora. in 2. responso, vt non procedat, quando ipse debitor talem oblationem fecisset, & non fideiussor.

ADDITIO.

a ¶Quod fideiussor. Adde Bar. in l. decem. ff. de verbor. oblig. Et latè examinat Gabriel. commu. opinio. lib. 4. de fideius. conclu. 1. vbi ꝙ fideiussor non tenetnon facta discussione contra principalem. secundum magis commu. opin. de qua etiam per Rom. consil. 241. num. 6. Pract. Pap. for. libel. contra plur. Reos deb. ver. intercesserunt. in fin. & Reg. cum fallen. ponit Mising. Cent. 2. obser. 15. Nat. consil. 262. col. 6. nu. 14. MASVER.

SVMMARIVM.

1 *Si filiusfamiliàs impetret ius iniquum, etiam in actionibus quæsitis per filium patri, non præiudicat patri.*
2 *Prælatus in iam quæsitis non potest præiudicare ecclesiæ. Secus in quærendis.*
3 *Prælatus potest facere, ne bona ingredientis monasterium acquirantur monasterio.*
4 *Prælatus potest præiudicare ecclesiæ negligendo.*
5 *Pater censetur fideiussor filij.*

§. Si filius meus.

Impetratio filij non coercet patrem. hoc dicit secundum Bartol. & Angel. Istud summarium non conuenit literæ: quia text. non loquitur in 2. capite edicti prætoris, scilicet quando filius impetrauit: sed loquitur in 1. capite, quando filius erat in magistratu, & statuit ius iniquum. Et ad istum text. adde l. post legatum. §. si filius. cum gloss. ff. de his quib. vt indig.

Item dum text.dicit,quas ex perſona eius intendo.declara iſtũ tex.vt per glo.in l.ſi longius.§.1.ff.de iudi.¶†Not.quòd ſi filiusfamil.ſtatuit, vel impetrat ius iniquum, non præiudicat patri, etiam in actionibus quæſitis per filium patri. Et ratio ponitur in text. quia per filium non poterit fieri deterior conditio patris,etiam in iuribus & actionibus,quæ quæruntur ex perſona filij patri,mediantibus contractibus à filio celebratis. Facit l.filius paciſcendo.vbi gloſſ.& Docto. C.de pact. l.nec filius. C. de rebus cred. vnde no. ſecundum Bald. hic, quòd ex delicto filij pater nihil tenetur aſſignare filio in vita, de quo plenè dixi in Authen. nouiſſima. C. de inoffic. teſtamen.Item ex delicto filij non publicatur peculium etiam aduentitium. l.4. §. ſed vtrum.ff.de mino.imò nec peculium caſtrenſe, vt eſt text.ſingu.in l.ſi filius. C.de bon. proſcrip. habetur in l. ſi finita. §.ſi de vectig.ff.de damn.infect. Et adde,quòd iſtum.§.extendit gloſſ. 1.approbata per omnes, vt procedat non ſolùm in actionibus iam quæſitis per filium ante impetrationem iuris iniqui: ſed
* etiam in acquirendis poſteà. *Et iſtud omnes tenent*. Contra hoc moueo aliam difficultatem,& aſſumo rationem text.quæ vrget in contrarium. Nam filius, & ſeruus bene in acquirendis poſſunt præiudicare patri,& domino l.fin.C.de acquir.poſſeſ. licèt non in iam acquiſitis. Facit in ſimili text. not. in l.qui autem.in princip.ff.de his,quæ in fraud. cred. & in ſimili text. l. ſi ſponſus.§.ſi maritus.ff.de dona.inter virum. & vxo. & in ſimili
2 text. in l.1. §. confertur.ff.de col.bono. † Sic etiam videmus in
a prælato, [a] qui licèt in iam quæſitis non poſſit præiudicare eccleſiæ:bene tamen poteſt in quærendis. l.iubemus nullam. vbi gloſſ.Bartol.& alij.C.de ſacroſanct.eccleſ. dom.Anto. & alij in capitu. 1. de dol. & contu. Inde eſt, quòd ſi emphyteuta eccleſiæ ceſſauerit biennio ſoluere canonem, (quo caſu poteſt priuari iure emphyteutico) tamen ſolus prælatus poteſt recipiendo ſolutionem remittere ius caducitatis: vt tenet dom. Card.in cap.potuit,de loca.& ibi latius Imol. in 17. colum. &
3 ſequen. † Inde etiam eſt,quòd prælatus [b] poteſt facere, ne bo-
b na ingredientis monaſterium acquirantur monaſterio, ſecundum Bald.in Auth.ſi qua mulier. vlt. colum. C. de ſacroſanct.
c eccleſ. Hinc ſolent quæri, an ſolus prælatus [c] poſſit repudiare hæreditatem,acquirendo monaſterio. De quo per Fede.de Se
d nis in conſil.9. [d] Bald.in l.penul.C.de repud.hære.& in l.contra iuris ciuilis regulas.§.1.vbi dicetur. ȷ̃. de pact. Ponunt Cano.in cap.tua.de his,quæ fiu. à præla.& in cap.vt ſuper.de rebus eccl. non alienan. Iſtam difficultatem non inuenio ſic in ſpecie ab alijs tactam:tamen Bald.hic in diſcurſu poſt Iacob. Butr.videtur reſpondere,quòd filiusfam.delinquendo vel faciendo actũ illicitum non poteſt præiudicare patri,etiam in quærendis.Ita loquitur text. hic cum gloſſ. ſed benè poterit præiudicare per viam contractus. Ita loquuntur contraria. Iſtam ſolu.ſimpliciter tenet Ludo. Roma.hic. ſed iſta ſolutio non placet: quia facilius præiudicatur delinquendo, quàm contrahendo,prout dixi in §. præcedenti. Vnde conſidera,quòd in acquirendis filiusfam.poteſt ſolùm præiudicare patri, omittendo, nolendo acquirere. Ita procedunt contraria ſi bene aduertas. Sed faciendo non poteſt, vt hic niſi in ipſo contractu l. contra iuris ciuilis regulas. §. 1. hic alleg. per Bartol. Facit text. in l.4. §. ab ignoto.& in l.Caius.ff.de manumiſſio. Accedat,quod dicimus
4 † quòd grauius cenſetur illud, quod committitur faciendo quàm negligendo,glo.in l.ſi mora.ff.ſolut.matrimo.& gloſſ.in l.lege Cornelia.ff.ad Syll. ſicut, & prælatus poteſt præiudicare negligendo. cap. de quarta. de præſcrip. & ſimiliter in delictis, vt declarant Cyn. & Bartol. & alij in l. iubemus nullam, C. de ſacroſanct.eccleſ.Bartol.in l.aut facta. §. fin. ff. de pœnis. in vlt. colum. Cano. in regula delictum perſonæ. de regul. iur. in 6. ¶Gloſſ.in verbo intendo. Primò declarat text. Secundò illum extendit generaliter intelligendo. Secunda ibi, & hoc accipe. Ex iſto fine habes,quòd deciſio huius.§.generaliter, & indiſtinctè procedit, tam in actionibus iam quæſitis per filium antequam impetraret ius iniquum, in quo non eſt dubium, quàm
5 in acquirendis poſt impetrationem. ¶†Vltimò, inquantum Bartol.opponit ad iſtam extenſionem gloſſ. de eo quòd tenuit gloſſ.in §.præcedenti in reo, & fideiuſſore, cùm pater cenſeatur fideiuſſor filij.l.cùm filius. in princip. ff. de verbor. oblig. & hic in gloſſ.ſeq.licèt variæ ſolu.dentur,tene primam ſolu.Bart. quam clarius ponit Bald. & eam intelligendo ceſſabit impugnatio Fulg. Nam patri quæritur per filium directò,argumen. l.Paulus.§.Paulus.ff.de bon.libe.quæ parum facit.& immediatè ex diſpoſitione legis etiam inuito filio, vt habetur in l. cùm filio,ff. de legat. 1. Ideo factum filij non poteſt præiudicare patri etiam in quærendis: ſed illud ius,quod acquiritur per reum fideiuſſori, benè etiam acquiritur ex diſpoſitione legis.l. & hæredi.§.fin.ff. de pact.l. exceptiones. ff. de excep. licèt Bartol. videatur innuere contrarium, quem ideo Fulg. reprobat, non principaliter, ſed acceſſoriè. Item reo volente & non aliter.l. niſi. ff.de pactis. Ideo poteſt reus præiudicare tunc fideiuſſori. ¶Non obſtat,quòd pater cenſetur fideiuſſor filij:quia gloſſ.ſequens reſpondet vt ſit verũ, quando pater conuenitur ex perſona filij, Secus ſi agit. Vult dicere gloſſ. quòd quando filius contraxit, ſe alij obligando, tunc ipſe cenſetur vt principalis, & pater in peculio vt fideiuſſor, ſed quando filius contraxit, alium obligando,quia obligatio,& actio ſtatim in totum quæritur patri;ita vt momento non ſtet penes filium.l.placet.ff.de acquirend. heredi. & ſic non ſit dare principaliorem patre, in obligationibus actiuis non poteſt hoc cadere,quòd pater cenſeatur acceſſorius. Et iſtam rationem tene. Aliam aſſignat Bartol.quia §.præcedens loquitur in exceptionibus, quæ facilius tranſeunt,quàm actiones.l.etiam ſi in rem. ff. de iureiuran. Iſtam ſequitur Angel.hic, ſed eſt falſa: quia concludit contrarium:quia ſi exceptiones facilius tranſeunt, quàm actiones:ergo tranſire debent cum earum vitio. aliam rationem aſſignat Fulg.hic,quæ non diſcrepat à prima Bart.declarata, vt ſupra.

A D D I T I O N E S.

a ¶In prælato, Adde gl.in cap.3.de dila.Inno.in cap.cum dilectus.de ord.cogn. Anto.de Butr.in c.1. de dol.& contu.Doct.in reg.delictum. de reg.iur.lib.6. Abb.in cap.cum venerabilis.de excep.

b ¶Quod prælatus. Adde Doct.in cap.in præſentia. de proba.

c ¶Prælatus, Adde Bart.in l.tutor.ff.de bon.poſſ.Cyn.in l.Deo nobis.C.de Epiſcop.& cler.Bald.in l.bonorum.C.qui admi.Ludo.Roma. in l. is qui hæres.in §.fi.ff.de acquiren.hæred.Paul.de Caſtr.in l.legatum.ff.de leg. 1.Lap.alleg.26. Ludo.Roma. conſil. 184. incip. viſis, quæ narrantur in facto.Abb.conſil.32. incip.circa duo dubia præſcripta.in 2.vol.

d ¶Opi.Fed.affirmatiuam ſequitur Lap.alle.26.Iaſ.in ea.l.pen. C. de repu. hær. Lambert.de iu.patr.lib.3.quæſtio. 2.artic.9. & communem dicit Iaſ.in l.legata.colum.3.& ſequen.de leg.1. MASVER.

S V M M A R I V M.

1 *Priuilegium iuris iniqui conceßum impetranti, non tranſit ad hæredes.*

2 *Pœnæ delictorum non tranſeunt ad hæredes.*

3 *Pœna huius tituli imponitur ipſo iure.*

4 *In pœnis, quæ ipſo iure imponuntur, requiritur tamen ſententia declaratoria.*

5 *Vaſſallus ſi committit cauſam, propter quàm priuetur feudo, tamen requiritur,quod declaretur per ſententiam.*

6 *Nunquam lex præſumit condemnare, niſi iudicis miniſterio.*

7 *Pœna,quæ tranſit ad hæredes non tranſit, niſi præceßerit ſententia declaratoria.*

8 *Quando pro pœna delicti cauſatur exceptio, illa ſemper tranſit ad hæredes.*

9 *Actio ex delicto tranſit ad hæredes, quando actor propter ſubterfugia & moram rei non potuit litem conteſtari.*

10 *An ex hoc edicto oriatur actio,exceptio, & replicatio.*

11 *Titulus noſter procedit, quando priuilegium ſequuta retorqutione aliquid operaretur.*

§.Quod autem ait. Pęna huius edicti trãſit ad hæredem. h.d.

¶Capio gloſſ. in ver. hæredi eius, quàm diuide in duas partes principales. In 1.opponit contra text. & dupliciter ſoluit. In 2. format aliam oppoſitionem contra text. & ei tripliciter re-
1 ſpondet,ſi bene inſpexeris.Secunda ibi.Item alia ratione. † Redeo ad 1. partem, in qua formo oppo. hoc modo. Priuilegium iuris iniqui conceſſum impetranti, non tranſit ad hæredes.in l.omnibus cauſis.ff.de regul. iur. ergo cùm illa impetratio non habeat locum, nec habere poſſit in perſona hæredis: ergo nec pœna ſimiliter in perſona hæredis locum habebit: quia quando impetratio iuris iniqui non habet effectum, non habet locum pœna.l.1.§.fin.ȷ̃.eo.gl.reſpondet diuinando. Re-
2 ſponde melius,vt per Ang. & alios Moder.¶†In ſecunda parte habes duas notabiles limitationes ad regulam, ꝙ pœnæ delictorum non tranſeunt contra hæredes.l.vnica. C. ne ex delic. defun.l.1.ff.de priua.delic. Prima limitatio eſt, qñ pœna per legem ipſo iure imponitur,quo caſu eſt perinde,ac ſi interueniſſet ſententia:tunc trãſit ad hęredes.& ita eſt hic,vbi pęna retorqutionis imponitur ipſo iure per legem. ergo tranſit contra
* hæredes,*cum iſta gl.tranſeunt indifferenter omnes,& antiqui,& Mod.* Hoc idem tenet.Barto.in l.1.in 2.col.ff.de priu.delict. & omnes Doct.in l.vnica.C.ne ex delic.defun. Et ad hoc eſt iſta gl.ſingulariter not.ſm Bal.in rub. C.de priui.do.in pen.col. licèt tamen
3 omnes ita tenent, † ego teneo contrarium ad terminos tit.noſtri: nam glo.& omnes volunt, ꝙ pœna huius tit. imponatur ipſo iure.Iſtud eſt contra tex.in l.l. 1. in princip.ȷ̃.eod.vbi tex.in vtroque

vtroque capite prætoris dicit,reo poſtulante. Si enim requiri-
tur,ꝙ reus poſtulet,ergo pœna non imponitur ipſo iure,cùm
illi ablatiui reſoluantur in conditionem : vt dixi in §. hæc pœ-
na.ſ.ea.l.Secundo poſito,ꝙ verum eſſet illud,qđ volunt glo.&
4 omnes, ꝙ pœna huius.l. imponatur ipſo iure † in contrarium
moueo difficultatem. Nam in pœnis,quæ ipſo iure per legem
a imponuntur,requiritur tñ ſententia iudicis declaratoria.[a] Tex.
eſt qui declarat omnes leges ciuiles, & can.in c.cum ſm.§.fi.de
hær.in 6.ſi ergo requiritur declara.iudicis: ergo non debet ante
b declarationem pœna tranſire ad hæredem,[b] vt ĩ.dicetur.† Vn
5 de,conſuluit do.Cardin.Flor.in conſi.128.qđ incip.habui hunc
punctum à quodam Car. &c. ꝙ ſi vaſallus commiſit cauſam,
propter quam iura expreſsè priuant eum feudo : tñ requiritur,
ꝙ iſtud declaretur per ſententiam.Facit,qđ dicit Bal.in Auth.
qui ſemel.in 1.col. C.quomodo,& qñ iu.ꝙ nunquam lex præ-
6 ſumit condemnare , niſi iudicis miniſterio. † Vnde etiam vbi
quis priuatur ipſo iure , per l.tñ ad hoc deuenitur cauſa cogni
ta , & mediante ſententia iudicis, vbi per eum. Et ꝙ in pœnis,
quæ imponuntur ipſo iure, per l.requiratur ſententia ſaltẽ de-
claratoria ; adde Bal.in l.iubemus.2.§.ſanè. C.de ſacroſan.eccl.
& in l.qui ſub conditione.§.fin.ff.de condi.inſti.& in c.1.§.vel ſi
cum filia quib.mod.feu.amit.Angel.in Auth. de inceſt.nup.in
prin.in 2.col.do.Abb.in c.verum.ad fin.de fo.compe.& in cap.
peruenit.el 1.de app.Pet.de Anch.in cle.1.in 6.no.de pœ.Ioan.
7 Anch.& Gemi.in c.2.in 1.col.de præſcrip.in 6. † Quod autem
non tranſeat contra hæredes,niſi illa ſententia declaratoria prę
c ceſſerit : patet per ſimile.[c] nam licèt à lege,vel à ſtatuto aliquis
habeatur pro confeſſo , & condemnato: tñ ad hoc,vt iſta ficta
confeſſo tranſeat contra hæredes,requiritur ſententia declara-
toria, quæ precedat. Text.eſt in l.eius, qui delatorem.ff.de iur.
fiſ.& dicit ibi Bart.ꝙ illa fuit prima lex, quæ fecerit ſibi honorẽ,
& eam reputat ſing.Bal.in l.1.in pen.col.C.de eden. Huic diffi-
cultati potes reſpondere ex doctrina no. Bal.in l.quæ ſub con-
ditione.§.fi.per illum tex.ff.de condi.inſti.vbi dicit,ꝙ qñ lex im
ponit ipſo iure pœnam,& trahit ſecum executionem, ita ꝙ in
tali executione non requiritur actio facti mediante miniſterio
iudicis : tunc ibi non requiritur aliqua ſententia etiam decla-
ratoria,quo ad talem effectum : alias ſecus.Alibi Gemi.in cap.
felicis.in princ.in 3.col.de pœn.in 6.poſt Inno. ibi dicit, qđ non
eſt neceſſaria aliqua ſententia , etiam declaratoria ſuper pœna
ipſo iure impoſita,quo ad effectus,qui immediatè trahũt exe-
cutionem : nec expectant aliam extrinſecam executionem fa-
cti,vt eſt irrogatio infamiæ à iure impoſitæ, quæ ſtatim reddit
quem inteſtabilem.Secus vbi expectatur factum iudicis, vt in
auferendis bonis confiſcatis : tunc ibi bene requiritur , ꝙ præ-
cedat ſententia declaratoria.Ita propriè loquitur tex. in d.c.cũ
8 ſm.§.fi.¶†Secunda principalis limitatio, quæ colligitur ex hac
gl.eſt,ꝙ quando pro pœna delicti cauſatur exceptio, illa ſem-
per tranſit ad hęredes: quia non poteſt imputari ei , qui habet
ſolùm exceptionem, quare non fecerit litem conteſtari , cùm
non ſit in eius poteſtate , qñ actor agat.l.purè.§.fin.ff.de excep.
9 doli,ſm Bal.in lec.antiqua.& Mod.hic.Confirmo,† qa quando
actor per ſubterfugia, & moram rei nõ potuit litem conteſta-
ri,& interim mortuus eſt : tñ ex quo non ſtetit per eum , actio
ex delicto tranſit ad hæredes , ac ſi eſſet lis conteſt. Tex.eſt ſing.
in l.ſi eum.§.qui iniuriarum,vbi dicam.ff.ſi quis cau. & ibi Bal.
in 6.not.dicit,ꝙ ille tex.alibi non reperitur. Eum etiam ad hoc
reputat ſing.Bal.in c.qm̃ contra falſam.in 14.col.de proba.Po-
tes dare aliam rationem ad prędictam limitationem: quia ex-
ceptiones facilius tranſeunt ad hæredes,quã ius agendi,ſecun-
dum Bart.& alios in §.ſi filius.ſ.ead.l. Hinc eſt,ꝙ ius excipiendi
tranſit ad ſingularem ſucceſſorem.l. etiam ſi in rem.ff. de iure-
10 iuran. Secus in iure agendi. † An autem ex hoc edicto oriatur
actio,exceptio,& replicatio? Dic,ꝙ ſic, declarãdo, vt per Bar.
cum quo alij tranſeunt,Bal.Ange.& Mod.in §.hæc pœna.ſ.ea.
l.& Alber.in l.1.in pen.col. magna.ſ.eo. & dum glo.hic tangit,
quomodo priuilegium iuris iniqui tranſiuerit ad hæredes : &
dicit : quia priuilegium erat obtentum pro ſe, & filijs, dic, vel
quando priuilegium erat in rem,ſm Bar.& Ang.hic,quod dic,
vt hic per Alex.& Bar.in l.quia tale.ff.ſol.matrim.& in l.1.ff.de
11 conſti.princi.¶†Vltimò ex quæſtione Bart. hic collige limita-
tionem ad hunc tit.vt procedat, quando priuilegium ſequuta
retorqutione aliquid etiam operatur , vt in exemplo Bart. Et
idem tenet Cy.in l.1.18.q.vbi Albe.in fi.col.ſ.eo. Ful.in §.fin.ĩ.
ea.l.& Ang.in l.fin.ĩ.eo.& Bal.in l.fi.in 2.col. in ver. Pone ſcho-
laris.C.de fru.& lit.expen.Iaſ.May.humani,& diuini iuris Doc.
in Patauino Gymnaſio legens.

ADDITIONES.

a ¶Sequitur.Dec. in c.cum non ab homine.de iud.in Auth.Caſſa. C.de ſac.ſan.
eccl.præſertim,quando factum non eſt notorium.glo.no. adde in l.Lucius.§.
tutelæ.ver.ipſo iure.ff.de admi.tut.Capel.Toloſ.q.440.Iaſ.in l.qđ te.nu.31.ff.
ſi cer.pet.in Auth.hoc amplius.nu.4.C.de fideicom.Alex.conſi.103.nu.15.&
ſeq. conſi.124.lib.1. MASVER.
b ¶Hæredem. Ad hoc vide Iacob. in feudis, in verſicul. dictique vaſalli. co-
lumna.33. PVRPV.
c ¶Simile non procedit : quia Bar.ibidem non intelligitur,ꝙ in caſu d.l.qui de
latorem. pœna non imponebatur ipſo iure. PVRPV.

SVMMARIVM.

1 *Retorqutio iuris iniqui , fit etiam quò ad actiones futuras.*
2 *Diſpoſitio ſimplex non trahitur ad futura , vide num. 3.4.5.6.7.8.*
9. & 10.

* §.Illud quoque. *Iſtum §. glo.& communiter Do
ctor.* intelligunt, quando im-
petratio iuris iniqui fuit generaliter facta contra omnes actio-
nes pręſentes,& futuras : tunc ſimiliter retorqutio fiet ꝯ eum,
etiam quo ad actiones futuras : ſecus ſi impetratio fuiſſet ſim-
pliciter facta,per regulam.l.ſi ita ſcripſiſſet.ff.de leg.2. Caue, qa
gl.in l.omnium.ff.de procu.dum aſſignat rationem ipſius text.
1 intelligit , ꝙ † ſemper retorqutio iuris iniqui fiat , etiam quo
ad actiones futuras,dato, ꝙ impetratio fuerit ſimplex, & illud
eſt melius : aliàs iſte tex.parum dubitationis haberet. Ad idem
ſtringit.§.hæc pœna.cũ his, quæ ibi dixi.ſ.ea.l.& iſtud expreſsè
2 confirmat Bal.in lec.antiqua.& Ful.hic: † tenendo tñ commu-
nem intellectum glo. & Doct.hic , habes notare,ꝙ diſpoſitio
3 ſimplex non trahitur ad futura. † Iſtud no. hic procedit in ma-
4 teria pęnali.† Idem eſt in publicatione bonorum facta ex de-
licto , vbi non veniunt futura.l.ſi tibi mandauero.§. is cuius.ff.
5 man.l.eius qui.§.1.& ibi Bal. ff.de teſta.cum ſimi. † Idem in re-
6 ſcriptis.c.fi.de reſcrip.† Idem in priuilegijs.c.ad audientiam.ſe-
cundo.de eccle.ædific.glo.in c. cum capellanus. de priuilegijs.
7 † Idem in iuramento.c.clericus. de iureiur. c.2. de renun. † Idẽ
8 de pignore.l.4.C.de vſur.Idem in venditione.l. Rutilia.ff.de cõ
9 trahen.emptio.† Idem etiam in materia merè fauorabili:vt eſt
in vltimis voluntatibus,vbi non veniunt futura.l.ſi ita. vbi latè
10 Bar.ff.de auro,& argen.leg. † Et dicit, ꝙ Pau.de Caſtr.in l.cum
ſtipulamur.ff.de verbo.ob.aliàs conſuluit in iſto caſu. Teſtator
iuſſit ſatisfieri omnibus debitorib.de pecunijs, quas habebat in
monte Florentiæ. Poſtea illud,qđ reſtaret ſolutis debitis,reli-
quit hoſpitali : tempore teſtamenti ſolutis debitis, reſtabant
mille: Poſtea teſtator tanto tempore ſuperuixit , & tot pecu-
nias addidit in monte , ꝙ ſolutis debitis tempore eius mortis
reſtabant pluſquam decem mille ducati. conſuluit , ꝙ intelli-
gitur de pecunijs , quæ reſtabant tempore teſtamenti tantum :
ex quo ſolutis debitis legatum tunc erat cum effectu. aliàs
ſecus,vbi videas plenius per eum,& alios Mod.& per eundem
Pau.de Caſt.in l.ſolemus. per illum tex.ff.de cond. & demonſt.

SVMMARIVM.

1 *Impetratio iuris iniqui, vel exceptio retorqutionis non tollunt natura-
lem obligationem.*

1 §.Ex hac cauſa. † Impetratio iuris iniqui,vel exceptio retorqutionis non
tollit naturalem obligationem. Ideo ſolutum non repetitur.
h.d.ſm vtrunq; intellectum gl.niſi per errorem facti ſoluatur.l.
fi.ad Macedo. ſm Pau.& Modernos hic, per Bar.in l.1.in 45.&
fi.col.ff.de cõndi.indeb. & traditur in l. pœnæ cauſa.eod.tit.

SVMMARIVM.

1 *Reconuentio reconuentionis non poteſt fieri.*
2 *Iniuriarum actione, qui teneantur. & nu.3.4.5.6.& 7.*
8 *Exceptio non ampliat text. vltra quàm prius regula comprehendat. &
num. 9.*
10 *Papa confirmando generaliter priuilegia, non cenſetur confirmare pri-
uilegia,quæ ſunt contra ius.*

LEX IIII.

ILlud eleganter. Pars vtens retor-
qutione iuris ini
qui contra impetrantem ex diſpoſitione huius ti-
tuli , & magiſtratus eum defendens per ſententiã:
cùm illud faciant permiſſione. l. non patiuntur poſtea ipſi re-
torqutionem retorqutionis. h. d. ſecundum proprium intel-
1 lectum huius literæ. † Allegatur iſte text.per Gul.de.Cun.Bart
a & alios , ꝙ non poteſt fieri reconuentio reconuentionis , [a] &
eſt glo.

ADDITIO.

a ¶Reconuentionis. Adde Bal.lib.3.conſil.173.quidam Bar.col.2. PVRPV.

est gl.in Auth.& consequenter.in glo.2.& ibi Bar.in 4.col.C.de sent.& interlo.om.iud.Bonus tex.in l.iusiur.& ad pec.§.ait prætor.vbi Ang.& Ludo.Rom.ad hoc notant.ff.de iureiur.Specu. in tit.de recon.§.1.ver.Item pone impetrasti.& in §.nunc dicamus.in ver.si.& in tit.de rescrip.præsen.§.fin.versi. sed nunquid possum.cum alijs concord.† Item facit iste tex.secundum Gul. Ang.Bald.Sal.& alios, ꝙ si contra testes contra me productos opponam, ꝙ sunt infames,criminosi,& ribaldi,dato,ꝙ nō probem,non teneor actione iniuriarum : quia talia non opposui animo iniuriandi : sed ad defensionem iuris mei.de quo etiam per Ang.in l.Item apud Labeo.§. qđ ait. & in l.iniuriarum.§.si quis.ff.de iniur.Dicunt tñ,ꝙ tutius est opponere protestatione præmissa,ꝙ non opponit animo iniuriandi:sed certè talis protestatio parum releuat : quia qñ actus est potentior protesta-
3 tione,protestatio nihil releuat.c.solicitudinem.de appel.† Ideo si dicam,tu mentiris,est grauis iniuria.Pro qua agit actione iniurum,sm Bar.in l.Item apud Labeo.§.1.ff.de iniur. licèt subiungã,saluo honore tuo : quia talis protestatio nihil releuat , quin tibi tenear actione iniuriarum,sm Bar.& alios in l.si quis extraneus.in prin.ff.de acquir.hær.Alb.de Ros.in 2.parte statu.q.44. incip.sed quid si quis dicat.d.Abb.in c.cum te.de re iud.Sequitur Alex.hic,& in l.turpia.ff.de leg.1.& do.Abb.in c.eam te.de iureiur.quicquid teneat Spec.in tit. de aduoc.§. iam nunc.ver. hoc tñ caueat.Pondera tamen rationem,qua mouentur Dyn. & Bar.in d.l.si quis extraneus.in prin.qui dicunt,ꝙ ratio est , qa iniuria præcedens declarat, ꝙ habuit animum iniuriandi : licèt dicat,saluo honore tuo. Nam ex ista ratione vr̃ velle Bart.ꝙ si protestatio præcederet : deinde sequerentur verba iniuriosa, excusaretur : vt si dicerem,saluo honore tuo,mentiris.Et inuenio,ꝙ ita dicit Ang.qui ita ponderat rationem Dyn.& Bald.in repert.suo in ver.verba illa,tu mentiris.& ita refert,& sequitur Io.Bertho.in reper.in verbo iniuria.in 3.col.sed nō puto, ꝙ ista limitatio sit vera.Primò per regulam,quæ habet, ꝙ in his,quæ in vno contextu fiunt, non est dare nec prius, nec posterius.l. nec enim.ff.de sol.iuncta.doctr.Bart.in simili in l.2.§.prius.ff.de vulg.& pup.Nec credo,ꝙ illa fuerit intentio Bart. Secundò,& fortius per regulam,ꝙ quoties protestatio siue præcedens siue sequens, est contraria actui, qui geritur, talis protestatio non releuat.d.c.solicitudinem.vbi Docto.& no.in c.cum M. Ferra. de consti.sed iniuria est contraria protestationi, ergo siue præcedat,siue sequatur non releuat. Et hoc est, qđ voluit dicere Bart.in d.l.si quis extraneus. ꝙ verbum iniuriosum declarat,ꝙ habuit animum iniuriandi, non obst. protestatione contraria
4 actui. † Similiter si dico alicui : tædet me, ꝙ fueris condemnatus de falso, teneor tñ actione iniuriarum ; secundum Ang. in
5 l.vestem.ff.de iniu. ¶† Tertiò facit iste text.nam si aliquis dicit
a mihi verba iniuriosa, possum ei dicere. Tu mentiris, [a] nec teneor iniuriarum : quia prouocatus ita respon. text. est in l. qui omnia.in ver.sed si aduersarius.& ibi no. Bart.ff.de procu.& in l.qui cum maior.§.si libertus.ff.de bon. lib. Spec.in d.versi.hoc tñ caueat. Tamen non liceret postea primo replicare, imò tu mentiris, secundum Pau.de Cast.& alios Mod. hic,post Ange,
6 ¶†Quartò facit tex.noster pro eo, qđ frequenter posset euenire , ꝙ si præses, vel potestas conuocato concilio ciuitatis fecit præceptum , ꝙ nemo auderet loqui sub certa pœna,pone, ꝙ aliquis impatiens silentij locutus est, & alius dixit eum incusando,domine potestas iste incidit in pœnam , & ille sibi respondeat. Et tu, quæ pars est : an vterque in pœnam incidat ? Iste tex.probat , ꝙ secundus non incidit in pœnam : quia locutus
7 est,defendẽdo edictum prætoris. ¶†Quintò facit,ꝙ si propter timorem turbationis pacis sit factum statutum Florentiæ, ꝙ nullus ex magnatib. audeat intrare palatium sub tanta pœna : pone,ꝙ vnus ex magnatib.intrauit : alius etiam intrauit, vt accusaret eum : an iste secundus incidat in pœnam ? Et iste text. videtur probare,ꝙ non: quia secundus intrauit,vt defenderet edictum prætoris.Tamen licèt istæ duæ vltimæ decisio.possint esse in se veræ,tñ Ful.hic in lec.noua dicit,ꝙ iste text.nihil facit, quia si vnus impetrat ius iniquũ , ꝙ alius possit vti retorqutione contra eum , istud facit ex permissione prætoris, de qua in hoc tit. Ideo cùm faciat lege permittente, pœnam non meretur,sed in quæstionib.supra formatis, ꝙ ille secundus potuerit loqui,vel intrare palatium accusando primum „non permittitur aliqua lege.igitur, &c. & fortè multum esset consideranda ratio finalis statuentium. ¶Capio gl.primam, quam diuide in duas partes.In prima declarat tex.In secunda fortiter opponit contra text. Nam vr̃,ꝙ exceptio hic posita sit inepta, & superflua. Nam edictum prætoris loquitur in obtinente ius iniquũ, vel in statuente ius iniquum dolo,sed in hoc tex.iste,qui vtitur retorqutione contra impetrantem, vel administrantem , nihil iniqui facit : imò æquissimum facit,& l.1.in prin.s.co.Item magistratus,qui concedit retorqutionem, non statuit ius iniquũ, imò æquissimum : per consequens non est in dolo: ergo exceptio est incongrua. Item superflua,cùm non sit de contentis in regula , vt declarat Bart.in l.si eum.§.qui iniuriarum.ff.si quis cau. Bonus text.in l.in his.ff.de reg.iur. Glo.respon.ꝙ istud fecit ad abundantiam,seu ad cautelam. Tu potes dicere,ꝙ retorqutio iuris iniqui ex æquitate permittatur.Tñ ipsum ius,qđ retorquetur in seipso,est iniquum : licèt permittatur cõtra primum propter retorqutionem : & ideo prætor hic posuit fall.
8 ¶†No.tñ diligenter istam gl.iuncto tex.ꝙ exceptio nō ampliat text.vltra quam prius regula comprehendebat.imò talis exceptio intelligitur facta ad abundantiam. Vnde facit ista glo.ꝙ si
b constituo te procuratorẽ meum [b] generaliter ad omnia, præterquam ad iurandum , & sic excipio vnum casum requirentem speciale mandatum , certè propter talem exceptionẽ non ampliatur mandatum,vt intelligatur,ꝙ habeas generale mandatum cum libera ad omnes alias causas requirentes speciale mandatum,de quib.per gl.in c. qui ad agendum. de procu.lib. 6.post Spec.per eam alleg.gl.& Doct.in l.Pompo.in princ.ff.de procur.& ad hoc no.istam gl.d.Alex. & dicit,ꝙ non consueuit hic à Doctorib.ponderari. Adde, ꝙ ad hoc ponderat expressè istam gl.d.Fran.de Are.in consi.8.incip.abundè.circa fi.& consi. 143.inci.visa consultatione.in 4.colum. Et istam partem tenet Petr.de Ancha.in rub.de reg.iur.in 6.in 4.q. Lapus de Castel.& Pet.de Ancha.in c.5.de offic.vic.in 6.d.Francis.de Are.in dictis duob.consilijs & in consil.30.incip.viso themate, & ꝯsultatio-
9 ne.in 6.col.Moti.† quia licèt exceptio firmet regulam in casib. non exceptuatis : tñ eam non ampliat,vt comprehẽdat casus, quos aliàs non comprehenderet.l.generali.§. vxori. & ibi Bart. no.ff.de vsufr.leg.No.idem Bar.in l. Lucius.§. plurib.per illum tex.ff.ad Treb.& in l.1.in fi.ff.de reg.iur. Bald.in not.q. statuti in l.in his.de legib.Petr.de Anch.in cap.1.de priui.in 6. Et pro ista parte vr̃ facere,quia inducta ad diminuendum, & excipiendũ, non debent operari contrarium.l.augmentum.l.legata inutiliter.ff.de adim.leg.Tñ posses dicere, ꝙ imò operantur augmentum: qñ non possent operari diminutionem,nisi prius augmentum operarentur : tunc operarentur augmentum tanquã necessarium antecedens.l.denique.§.interdum.ff.de pecu.leg.& l. Proculus.ff.de vsufr. Tene contrarium prout in procuratorio generali tenent Lapus,& Gemi.in cap. qui ad agendum.§.1.in vlti.col.de procu.in 6. quia aliàs exceptio non esset de regula, prout esse debet.Idem tenet Imo.in l.fin.in 13.col.& in 2.limitatione.ff.à quib.app.licet.& latè.d.Alex.hic,qui respon. ad istã gl.Nec est dicendum,ꝙ talis exceptio sit posita ad abundantiã: quia nulla clausula,imò nec syllaba debet intelligi, vt sit posita frustra à ꝯhentib.dicit Bal.in rubr.C.de ꝯhen.emptio.in 9.q.&
10 ante eum gl in c.solitæ.de maio.& obed. † Pro ista parte pondera,ꝙ facit illud,qđ sing.tenet Bald.si bene inspexeris,in c.1.in 2.col.in prin.per quos fiat inuesti.ꝙ licèt regula sit,ꝙ Papa con-
c firmando [c] generaliter priuilegia non censeatur cõfirmare priuilegia,quæ sunt contra ius,vt aliàs dixi , tamen si Papa confirmaret priuilegia generaliter,& exciperet vnum, qđ est contra ius,talis exceptio facit,vt Papa intelligatur confirmasse omnia alia priuilegia , quæ sunt contra ius,ad hoc , vt exceptio sit bona.Allegat l.tribunus.§.fi.ff.de testa.milit.qđ teneas bene cordi. Et istis adde d.Abb in c.in nostra.per illum tex.de sepult. Iason de Mayno Paduæ legens.

ADDITIONES.

a ¶Sed si dixero, tu non dicis verum,non infero iniuriam. Alex.in l. de tutel. col.2.C.de in integ.rest.min.in Gallia verò talia verba reputantur iniuriosa, de quo vide,quæ scribit Alex.in l.& si pepercerit.col.2.post prin. ff.de lib.& posthu.Aufr.ad Capel.Tolos.q. 127. & an iniurianti liceat dicere , tu mentiris , vide Nat. consi.6.nume.5.Cur.hic.Felin.in cap.cum te.ad fin. extra de re iudicata. MASVER.

b ¶Procuratorem meum. Adde Docto.in l.transactionis.C.de transac. Doct. in l. procurator.ff.de transa.Doct.in c.contingit.de transa.

c ¶Confirmando.Adde Doct.in l.1.& 2.ff.de ijs, qui sunt sui, vel alie.iur.

SVMMARIVM.

1 *Omnes magistratus possunt inobedientes,& contumaces mulctare.*
2 *Clausula consueta apponi in rescriptis, scilicet, quòd si aliqui ausi fuerint contrauenire , nouerint se indignationem Apostolorum Petri, & Pauli incursuros,quid importet.*
3 *Magistratus non possunt mulctare inobedientes suo arbitrio, sed statuto à iure.*
4 *Quando verba referuntur ad iudicem , an oriatur officium iudicis , vel actio.*
5 *Iudex non necessitatur inobedientes mulctare : licèt hoc possit facere.*
6 *In his , quæ sunt posita in arbitrio iudicis vti faciat , vel non faciat ex causa,si petente parte non facit, potest appellari : secus si in mero arbitrio sunt relicta.*

Pro

7 *Pro aliena iurisd. non est licitum mulctare.*
8 *Iste terminus, Duumuiri, quid significat. & nu. 15,*
9 *Dictiones taxatiuæ affirmatiuè positæ excludunt omnes alias personas, & omnes alios casus, præter expressos.*
10 *Dictiones taxatiuæ impediunt ius accrescendi inter hæredes.*
11 *Hæc verba, ita tamen, obtinent locum taxatiuæ.*
12 *Testis, qui deponit per taxatiuam, tantum, non probat.*
13 *Testis an debeat criminaliter puniri de falso, tanquam falsarius.*
14 *Ad hoc, vt quis puniatur de falso, requiritur, quòd probatio falsi necessariò concludat.*
15 *Qui non habent iurisd. sed tantum administra. Reipu. non possunt mulctas imponere.*
16 *Mulctare est iurisdictionis.*
17 *Arbiter potest mulctam imponere, quãdo sibi data est potestas à parte.*
18 *Delegatus an possit mulctare.*
19 *Magistratus inferiores non possunt mulctare.*
20 *Delegatus non potest mulctare, nisi ista potestas sit data à delegante.*
21 *Delegatus, & arbiter non possunt mulctare.*
22 *Si iudex eligat vnum remedium, & non sufficiat, potest aliud eligere.*
23 *Si pars intentat vnum remedium executiuum, poterit aliud, & aliud intentare, donec satisfiat.*
24 *Quo remedio, seu iure imponatur mulcta.*
25 *Iudex habet multa remedia contra contumaces, & rebelles.*
26 *Præceptum sub pœna arbitrio iudicis imponenda, non vitiatur propter incertitudinem.*
27 *Petens dilationem ad producendos testes, quos dicit absentes, tenetur deponere quantitatem pro expensis.*
28 *Ad faciendam condemnationem mulctæ non est opus nouo processu.*
29 *In leuibus delictis repertus in flagranti crimine, potest poni incontinenti ad cathenam.*
30 *Ad imponendam mulctam requiritur noua actio.*
31 *Mulcta imposita propter contumaciam, potest propter paupertatem diminui.*

Si quis ius dicenti non obtemp. Rub.

Continua istam rub. vt per Bar. & alios hic.

LEX PRIMA.

OMnibus. Ista lex est tota subtilis, &
difficilis. Omnes magistra
tus, exceptis Duumuiris, possunt inobedien-
tes mulctare. h. d. vsq; ad §. is videtur. Et diui-
ditur istud principium ſm veram literã tex.
in tres particulas. Primò ponitur regula ge-
neralis. Secundò ponitur fallentia: ibi, non tñ
Duumuiris. Tertiò ponitur modificatio regulæ: ibi, ſm ius po
testatis suæ. Et præmitte primò, ꝙ legitur istud principium su-
per ver. Duumuiris altero de quinque modis. quos videbimus
in glo. Secundò præmitte, ꝙ quamuis litera dupliciter habea-
* tur, *& communior sit non tantum*, vera tñ debet esse, non tamen:
& sic exceptiua, vt ĩ. dicam in glo. 1. Tertiò præmitte, qui sunt
isti Duumuiri: & quare sic dicantur. de quo. ĩ. dicam in glo. 1.
a Quartò præmitte, ꝙ differentia est inter penam, & mulctam,[a]
1 vt in l. aliud est fraus. & in l. si qua pœna. ff. de ver. sig. ¶ † Primò
not. ex hoc tex. regulam gñalem, ꝙ oẽs magistratus pñt inobe-
dientes, & contumaces mulctare. Quid autem de contemnen
b tib.[b] præcepta sedis apostolicæ? habes 19. dist. in c. nulli fas est.
vbi glo. & 20. dist. in c. de libellis. vbi per Archid. & in istis locis
concluditur per glo. ꝙ si aliquis abnegaret potentiam Papæ,
vel asseret constitutiones Papæ, non ligare, deducendo eas in
contemptum, debet puniri de hæresi. aliàs autem per hoc so-
lum, ꝙ contemnat præcepta Papæ, debet extra ordinem solũ
2 puniri. Et vide etiam Barto. in l. 1. §. 1. ad fi. ff. de requi. re. † Quid
autem importet clausula, quæ semper apponitur in rescriptis
Papæ, ꝙ si aliqui ausi fuerint contrauenire, nouerint se indigna
c tionem Apostolorum[c] Petri, & Pauli incursuros. Tex. de iure
ciuili. in c. 1. §. porrò. in ver. item si delator, quæ fuit prima cau-
sa benefi. ami. in ver. indignationem domini non euitabit, &
ibi glo. exponit, i. feudo debet priuari. Vnde illum tex. in specie
no. Bald. in 2. col. ꝙ verba dictæ clausulæ indignationem Apo-
d stolorum Petri, & Pauli,[d] important comminationem priua
tionis beneficiorum ecclesiasticorum, qđ est tenendum mẽti
ſm eum. Ad qđ adde, quod dicit tex. in §. fi. 4. dist. Puto contra-
rium contra Bal. per illud, qđ dicit Bar. in extrauag. qui sint reb.
in ver. indignationem. vbi dicit, ꝙ istius verbi nullum effectũ
reperit, nisi prout verbum sonat. s. qđ princeps indignatus non
e exhibebit eis se gratiosum.[e] Ad idem, qđ vult Bal. in Auth. sta-
tuimus. in 1. col. ad fin. C. de epis. & cler. vbi dicit, ꝙ comes, vel
alius, qui incurrit indignationẽ superioris, puta Imperatoris,
debet puniri extra ordinem: non tamen propter hoc iurisdi-
ctionem amittit. Alleg. §. super hoc. in Auth. de questore, nec
ob. tex. in d. §. porrò. quia ibi verba legislatoris prolata in mate-
ria priuationis feudi intelliguntur ſm subiectam materiam.
Ita respon. Iacob. Aluar. in d. c. 1. §. item si delator. & d. Alex. in
consi. 103. quod incipit, videtur prima consideratione. in 6. vol.
3 Secũdò † no. ex tex. ibi, ſm ius potestatis suæ, ꝙ magistratus nõ
possunt mulctare inobedientes pro eorum arbitrio: sed secun
dum modum limitatum à iure. Nam aliqui magistratus pos-
sunt maiorem mulctam imponere: aliqui minorem, ſm ꝙ li-
mitatur in l. eos. C. de modo mulc. & in l. 2. C. de sportulis. adeo
ꝙ si excederet puniretur, & teneretur eã soluere fisco. d. l. eos.
circa medium. ¶ Limita sing. qñ iudex in præcepto nullam cer
tam mulctã expressisset: tunc non põt excedere metã limita-
tam in d. l. eos. secus, qñ in præcepto esset expressa certa pœna,
ẽt excedens metã iuris: tunc potest eam imponere non obst. d.
l. eos. Ita probat tex. subtiliter consideratus in l. si quis reũ. iun-
cta gl. fi. ff. de cust. reo. per quem tex. ita sing. limitat Old. Lau. in
consi. 15. qđ incip. circa processum. Sequitur Ioan. And. in addi.
Spec. in tit. de sent. prola. §. species. in pen. addi. d. Alex. Imo. in
§. 1. in pen. col. ĩ. eo. quamuis contrariũ teneat Imo. in l. filiusfa.
4 §. diui. in vlt. col. ff. de leg. 1. & in l. 2. in fi. ff. de pub. iud. ¶ † Tertiò
pondera tex. in ver. concessum est. ex quo duo colliguntur. Pri-
mò, cùm verba referantur ad iudicem, vr̃, ꝙ oriatur officium
iudi. & non actio, ſm doctr. gl. in l. si soror. C. de colla. & l. si he-
res obligata. §. fi. ff. de leg. 1. Bart. in l. vnica. ff. de condi. ex lege. &
in l. metum. §. sed qđ prætor ait, per illum tex. ff. qđ met. causa.
Et ita ponderat Barto. hic in 3. col. & in l. 2. in vlt col. ff. si quis in
ius voca. non ier. licèt gl. 2. hic velit, ꝙ oriatur actio in factum.
5 ¶ † Secundò probat iste tex. in ver. concessum, ꝙ iudex non ha
bet necesse istud facere, iuncta regula non quidquid. ff. de iud.
& sic iudex non habet necesse mulctare inobediẽtes: licèt pos-
sit. sed Bart. hic in 2. col. dicit, ꝙ imò necessitatur per diffinitio-
nem glo. in l. 1. ff. de iurisd. om. iudi. Adde §. si verò. in Auth. vt
diffe. iu. & tex. in Auth. statuimus. C. de epis. & cler. vbi latè Bal.
6 † Adde etiam doctr. no. do. Anto. de Butr. in c. cum parati. in 3.
col. de appel. & in c. super his, post gl. ibi, de accus. ꝙ in his, quæ
sunt posita in arbitrio iudicantis, vt faciat, vel non faciat ex cau
sa, tunc si parte petente id non fiat, potest appellari, secus autẽ
in his, quæ sunt concessa libero arbitrio iudicis, quia tunc non
potest appellari, vt ibi per glo. de quo etiam per Lud. Rom. in
7 repe. l. 1. in 10. col. ff. de arb. ¶ † Vltimò pondera text. ibi iurisdi-
ctionem suam. qui vr̃ probare à contrario sensu, ꝙ pro aliena
iurisdictione non sit licitum mulctare. Tu dic, ꝙ idem etiam
pro aliena iurisdictione vt hic per Barto. in 3. col. & vltra iura
per eum allegata, adde tex. in c. administratores, 23. q. 5. & tex. in
c. 2. de malefi. & in c. dilecto. de sen. excom. in 6. ¶ Capio glo. 1.
in ver. Duumuiris. quã diuide in quatuor partes principales. In
prima declarat text. In secunda opponit contra text. & eius ti-
more ponit primam opin. & sic primum intellectum ad istũ
tex. In tertia ponit secundum intellectum Azo. In quarta glo.
per viam distinctionis concordat has opin. & sic ponit alium
intellectum. Secunda ibi, & hoc olim. Tertia ibi, alij contra, vt
Azo. Quarta ibi, & dic. In fi. gl. Pro eius intelligentia videndum
f est de trib. Primò, qui dicuntur Duumuiri.[f] & licèt Bal hic di-
cat, ꝙ capiuntur in iure tribus modis. Item licèt Ang. teneat, ꝙ
Duumuiri importent magistratus excelsos supremã potesta-
8 tem habentes. † Ego puto, ꝙ iste terminus, duumuiri, sit termi
nus magistralis aptus comprehendere quemcunque magistra
tum, cui præessent duo viri. Nam apud Romanos erant Duũ-
uiri classici, Duumuiri capitales, & Duumuiri sacrorum: tamẽ
ſm leges nostras Duumuiri intelliguntur magistratus infimi: &
sic defensores municipiorum, vel ciuitatum, vt hic in gl. licèt
gl. in l. si. C. de iu. in ver Duumuiros dixerit, ꝙ dicũtur Duumui
ri, eo quia duorum suffragio creabantur. s. populi, & plebis. Te
ne, qđ

ADDITIONES.

a ¶ Mulctam. Adde Spec. tit. de sent. prola. in §. species. versi. est & quarta species. Arch. in c. statuimus. 16. q. 1. Cardin. Zab. in clem. 1. in §. inquisitorib. in 2. q. de hær.

b ¶ De contemnentib. Adde Doct. in c. si Papa. 41. dist. Docto. in c. huic sedi. 17. distin. Card. Zab. in cle. 1. de ætat. & quali.

¶ Old. consi. 271. Fel. in c. 2. de maio. & obed.

c ¶ Apostolorum. Adde cle. exiui de paradiso, in fi. de verb. sig. Bal. in l. cunctos populos. in repe. C. de sum. tri.

d ¶ Petri, & Pauli. Adde Alex. 1. libr. consi. 103. col. pen. & fin. & Caccialup. in l. cunctos populos. colum. 10. C. de sum. trinitate. PVRPV.

e ¶ Gratiosum Adde Alex. lib. 1. consi. 21. circa prin. in 3. dubio. PVRPV.

f ¶ Qui dicantur duumuiri, vide apud Io. Longoual. in l. imperium. parte tertia. nu. 138. & melius. nu. 175. Zas. in l. vnic. in prin. si quis iusdicen. non obtẽp. nu. 6. & Cagnol. in l. 2. vers. Cumque consules. nu. 93. de orig. iu. & in Alciatũ, & alios referunt. De his Pomp. Letus, & Fenestella, & alij. Cæterũ, ꝙ Duumuiri magistratus essent municipales, vt hic. Ias. voluit, inuenio communem esse Doct. sententiam. TROTTVS.

ne,qđ dixi, & ꝙ capiatur pro magiſtratib.municipalibus tenet etiam glo.in d.l.fin.& bonus tex in l.i.ff. de alb. ſcrib.& in l.4.§. duas,in ver.ſi fortè.ff.de dam.infec in l. Duumuirum. cum gl. 1.C.de decur.lib. 11.in l.1.& ibi gl.& Cy.C.de emanci.lib.in l.in honorarijs.§.fin.& in glo.ff.de act.& obl.Alb.in dictionario ſuo in ver.Duumuiros.Pau.de Caſt.& do.Alex.in l.fi. circa prin.C. qui admit.Ita teneas,quamuis tex.in l.fi. C.de iud.ponat ibi alternatiuam inter Duumuiros, & magiſtratus municipales, vt ibi dixi.¶Secundò videndum eſt,quæ litera debeat eſſe in tex. an litera non tamen,an verò litera non tantum. Bart.& alij hic dicunt, & bene, ꝙ debet eſſe dictio exceptiua, non tñ: quia ſi eſſet dictio non tantum, eſſet incongrua loquutio: quia includeret caſum in quo non eſſet tanta dubitatio.Hinc ſumpta occaſione,examinat Bar.quæ ſit natura dictionum taxatiuarum, vt tantum,tantummodo,duntaxat,ſolum,& ſolummodo.Tu
9 facias regulam,& quinq; falentias.† Regula eſt,ꝙ iſtæ taxatiuæ affirmatiuè poſitæ excludunt omnes alias perſonas, & omnes
10 alios caſus præter expreſſos, vt hic per Bart. † Adde, qđ etiam impediunt ius accreſcendi inter cohæredes: ideo ſi teſtator inſtituit duos hæredes, vnum in duabus vncijs tñ: alium in decem vncijs tantum,vno repudiante.alteri non accreſcit.tex.eſt ſing.in l.Lucius.§.quæ habebat.in fi.ff.ad Treb. & ita etiã alleg. Bal.in repe.l.1.in 17.col.C.de ſacroſan.eccleſ.& idem Bal.in l.ſi arrogator.ff.de adop.& Lud.Rom.hic.Tu pondera diligenter, ꝙ tex.ibi loquitur de dictione tñ: & tamen vult,ꝙ habeat vim taxatiuæ: qđ eſt de directò contra Bar.hic.Sed ſalua,ꝙ ibi non ponitur,tamen, ſimpliciter, ſed ita tñ,& ſic limitatiuè: & ſic in effectu taxatiuè.¶Confirmo prędicta: quia ſi duob.ſint relicti fructus ad alimenta,vno eorum repudiante, vel mortuo,non accreſcit alteri.tex.eſt ſing.in l.dominus.§.per fideic.ff.de vſufr. Ratio eſt ſm Bald.ibi: quia legatum alimentorum dicitur habere taxatiuam. Ideo impedit ius accreſcendi. per d.§.quæ ha-
11 bebat.† vide tamen pro limitatione illud,qđ decidit Ang.poſt Gul.de Cun.in l.nulla.ff.de legi.ꝙ ſi teſtator legat vxori domũ: & ſi domus valeret minus quam 200. libras, debeat vxori ſupplere,ita ꝙ habeat valorem 200.librarum, an ſi domus valet vltra debeat etiam vxor habere, id qđ eſt vltra? dicit videri,ꝙ non: quia illa verba, ita tñ, & ſimilia, obtinent locum taxatiuæ: & ſic impediunt.argu.d.l. Lucius.§. quæ habebat.& l. qui in aliena.§.liberto.ff.de neg.geſt. Contrarium determinat, quia cùm illa verba ſint prolata à teſtatore ad amplificandũ, & ſic ad fauorem vxoris,non debet operari contrarium,vt ibi,
a & l.legata inutiliter.ff.de adimen.leg. ¶Iſta regula principalis [a] primò fallit cauſa contrarietatis, vel abſurditatis euitandæ,ſm Bart.hic, qui nihil ad hoc alleg. Tu allega illud,qđ ſing.decidit Bar.in l.3.§.cum Titio.ff.de adimen.leg.ꝙ ſi vno ſtatuto caueatur, ꝙ pro vno vulnere ſit pœna librarum mille: alio ſtatuto dr̃,pro vulnere ſit pœna 50.librar.tantum:certè dictio,tm̃,non ſtat excluſiuè: quia ſic induceretur correctio alterius ſtatuti. Iſtam deciſ.ſequitur Imo.in l.ſi vero.§.de viro.ff.ſol.matr. Pet. de Anch.in commento.c.cano.ſtatuta.de conſti.in 8.col.in 14. q. D.Alex.in l.ſi conſtãte.in prin.in 8.col.ff.ſol.ma.& in l.j.C.de bono.poſ.contra tab. Sed in contrarium pondera Bart.in l.vi-
b ros.per illum tex.C.de diuer.offi.lib.12.[b] ¶Secũdò,& fortius: quia quãdo ſtatutum in ſenſu directo nihil operatur,prout eſt ibi: tunc ſumitur.arg.à cõtrario ſenſu etiam ad correctionem iuris communis, vt dixi in l.1.in prin.ſ.de offi.eius, cui mand. eſt iur.Pro iſta fallentia adde etiam,qđ voluit Bald.& Ang.in l. cum notiſſimi.in prin.in 2.col. C.de præſcr.30.ann. per illũ tex. in gl.in verbo ſolus.vbi notant, ꝙ dictio ſolus, & aliæ taxatiuæ nunquam excludunt,quando reſultat abſonus intellectus, vel contrarietas. Facit, quod vult gl.in §.ſed quod prin.Inſti.de iu-
c re naturali. ¶Secundò limita, [c] ꝙ dictiones taxatiuæ nunquã excludunt caſus ſimiles, vel ſimilem rationem habentes.l.ob æs.cum glo.1.C.de præd.min.gl.in l.ſerui nomine. & ibi Bar.ff. de vſucapio.& eſt bonus tex.in l.1.§.1.ff.ſi men fal.mo. dix.Facit,quod dicit Bald.in l.nullus. C.ad l.Iul.maieſt. ꝙ dictio taxa-
d tiua excludit ſolummodo diſſimilia. [d] Tertiò facit, quod vult Bal.in l.1.C.de bono.poſ.contra tab.ꝙ ſi ſtatutum dicat, ꝙ ſolus Epiſcopus faciat, non intelligit excluſum capitulũ eo quia non excluditur id,quod eſt cõnexum,& eſt gl.in c.Eps.24.diſt. ¶Quartò facit, quia ſtatutum permittens tantum aliquas exceptiones opponi,non impedit,quin etiam ſimiles poſſint opponi,ſecũdum Ang.in l.ſciendum. ff.de euic. & in l ſi hominẽ. §.in ædilicijs. per illum text. qui aliàs eſt ſub. l. ſi tantum. ff.de ędi.edic. & Angel.in l.ita nobis cordi pudor. C.de adult.Idem Ang.in l.Paulus.§.1.ff.de vſur.& in l.ſi debitor.ff. qui po in pig. hab.¶Quintò facit: quia natura termini taxatiui eſt, ꝙ ſic excludat extranea, ꝙ cuncta pertinentia ad ipſum includit.text. eſt in cle.exiui. ver.cum autem natura.de verb.ſig. quem alleg. Lud.Ro.hic in locis ĩ.alleg.& illũ tex. ad hoc reputat aureum,

& ſing.Io.de Anan.in conſi.36.quod incipit,vtrum coſani.Tamen tex.ibi non propriè loquitur in taxatiua.Sextò facit,quod not.Ang.in l.ſi mora.ff.ſol.matr.per illum tex.in ver.dumtaxat. ꝙ ſi aliquis ſit electus in rectorem, cum hoc, quòd poſſit ſyndicari de furtis, & baratarijs tantum, non obſt.illa taxatiua poterit etiam ſyndicari de delictis culpa leuiſſima cõmiſſis: aliàs daretur materia delinquendi,contra l.cõueniri. ff. de pact.dot. tamen Imo.& plenius dom.Alex.ibi iſtud reprobant. Adde,ꝙ iſta fallentia etiam procedit in materia pœnali, vt probat glo. ſing.iuncto tex.in l.ſi.C.de reuo.don. quam glo. ſequuntur Cy. & Saly.ibi.Facit tex.in c.1.§.porro.& ibi no.Bal.quæ fuit prima cauſa beneſic.amit. Sed contrarium in terminis tenet Bart.in l.
c ſerui nomine.ff.de vſucap. ¶Tertiò principaliter [e] fallit dicta regula,ꝙ dictiones taxatiuæ non excludunt ea,quæ veniunt in conſuetudine. Iſtud probo ex eo,quod dixit Lud.Rom.de facto ſe obtinuiſſe in l.3.§.iurari.ff.de iureiur. Data fuit poteſtas alicui,ꝙ acciperet mutuo duodecim tãtum, vel dumtaxat iſte accepit duodecim mutuo, ſed ſub vſuris: an dicatur exceſſiſſe mandatum? Refert ſe obtinuiſſe,ꝙ non, quia videtur feciſſe id, quod eſt de natura contractus, cum ſit quædam conſuetudo,ꝙ mercatores iſto modo mutuent. Nihil alleg.in ſpecie.Tu vide Bald.in l.viros.C.de diuer.offi.lib.12.vbi vult,ꝙ dictio taxatiua non excludat ea, quæ veniunt de conſuetudine, dato,ꝙ excludat ea,quæ veniunt ex iure communi. ¶Quartò limita, ꝙ dictiones taxatiuæ bene excludunt perſonas extraneas,ſed non perſonas hæredum, cùm cenſeantur eędem perſonæ cum defuncto,vt in Authen.de iureiuran.à mor.præſti.in prin.vnde ſi aliquis promittat de ſuo dato,& facto tantum,venit etiam factum hæredis ſui.l.ſtipulatio habere licere.in verſi. ſi ſe.ff.de verb.oblig.qui eſt ad hoc ſing. ſecundum Bald.& Sal. in l.fin.C.de actio.empti. not. Ludo.Rom. Pau.de Caſtr.& d. Alex.in l.ſtipulatio.Melius facit tex. in l.ſi.neceſſarias.§.de vendendo.ff.de pigno.actio.& quod plenè traditur per Bar.& alios in l.ſi ſic.magna.ff.de verbo.obliga.Vide tamen in contrarium
f fortem,& mirabilem tex. [f] in l.non ſolum.§.tale. ff.de libe.leg. contrarium videtur tenere Bald.in l.qui ſe patris. in 10.colum. C.vnde libe.Similiter ècontra ſi hæres conuenit, & voluit ſe ſolùm velle teneri de ſuo facto tantum. tamen tenebitur etiam de facto defuncti, cuius factum reputatur factum hæredis, vt eſt glo.not.in l.ſi ſeruus.in princip.in verbo, intereſt, & ibi not. Bar.& Bald.ff.de cond.fur. Bald.in c.1.in fi. qui ſucce. teneãt. Et facit ratio clara, quia ſi dictiones taxatiuæ non excludunt caſus ſimiles: quanto minus debent excludere caſus,qui fictio-
g ne iuris cenſentur ijdẽ? Quintò fallit, [g] quãdo ſequeretur nullitas actus: ſi tales dictiones taxatiuæ ſtarent excluſiuè:tunc nõ excludunt, vnde dicit Lud.Rom.hic, ꝙ procurator conſtitutus ad agendum tantum, non obſt.taxatiua, poteſt etiam defendere: aliàs conſtitutio procuratoris non valeret.l.mutus.§. pœna.vbi etiam Bar.idem tenet.ff.de procur.Eſt verum,quòd contrarium in hoc vlt.tenet Bar.in l.ſeruum quoque.§.ait prætor.ff.de procu.Facit c.conſtitutio.de procu. dixi de hoc plenè in l.actionem.C.de procura.Ponit Alex.hic. Item circa iſtas taxatiuas attẽde,ꝙ licèt aliàs ꝯfeſſio qualificata non poſſit in parte acceptari,& in parte ſperni.l.Aurelius.§.idẽ q̃ſijt.vbi Bar.ff. de lib.leg.per gl & oẽs in l.ſi quidem. C.de excep. tñ confeſſio qualificata per taxatiuam tm̃, poteſt in parte acceptari. Vnde ſi creditor petat centum, & debitor cõfiteatur in iudicio ſe debere quinquaginta tantum, poteſt creditor acceptare confeſſionem quantum ad quinquaginta, non obſtan.taxatiua, tantum,& probare de reliquo.tex.eſt no.in l.ſi quidem.& ibi.Bart. & Bal.& alij.C.de tranſac. Bar.in l.ſi cũ dos.in prin. vbi limitat. ff.rerum amot. In reliquis quo ad materiam taxatiuarum dic, vt

ADDITIONES.

a ¶ Principalis. Iaſ.in l.ſi mora.quarto nõtab. ff. ſoluto matrimonio. Felyn. in cap.quoniam frequenter.in verſic.ſecundo limita, vt lite non conteſta.& amplia etiam ſi taxatiua eſſet geminata.Alex.ſing.libr.4.conſi.130.incip.in eam.col.3.verſi.nec obſtat,ꝙ ſtat. PVRPV.

b ¶ Libr. 12. Iaſ. in l.2.in gloſſ.1.infra de vul.in l.prima. colum. ſecunda.ſupra de offi.eius,&c. PVRPV.

c ¶ Secundo limita.Adde Iac.per omnia in l.cogni. ſupra de iuriſd.omn. iud.& latè in l.1.in prin.vlt.col.ſupra de offi. eius.

¶Dec.in l.1.col.3.ff.de bon.poſ.contra tab. PVRPV.

d ¶ Diſſimilia. Adde vi.ad fallen. vt taxatiua non excludat caſus neceſſarios. cle.exiui.§.cum autem.de verb.ſignif.Iaſ.poſt. Zo.per glo.ibi in l.4. §. iurari. col.pen.ĩ.de iureiur. PVRPV.

e ¶Tertio principaliter.Adde Iaſ.in l.vt liber.col.4.C.de coll.in l. ſi mora.ĩ.ſol. matrim.4.no. Ro.conſi.400. PVRPV.

f ¶ Reſponde ad illum text.quòd hæres non excluditur vi taxatiuæ,ſed ex natura ſeruitutis legatæ perſonaliter,quæ non tranſit ad hæred. MASVER.

g Adde aliam fallen.quando per taxatiuam veriſimiliter, quis non intendebat excludere perſonas,vel res,tex.in l.tale pactum.§.pater.ff.de pact.& in l.cum in teſtamento.ff.de verb.ſig. BBLAC.

vt hic per Bar. Et idem dicit Bart. in l. si eum. §. qui iniuriarum. ff. si quis cau. & vide tex. & Bar. in l. cum ita legatum. ff. de cōdi. demonstra. Bar. in l. si cōstante. in 9. quęst. 1. partis prin. ff. solut. matrimo. glo. & Bar. in l. rationes. C. de prob. & gl. no. in l. serui nomine. in versi. tantum possidetur. ff. de vsucap. & in l. contractus. ff. de regul. iur. Bal. in l. si qui ex consensu. in 1. col. C. de episc. aud. Bald. latè, & Alex. in l. 1. C. de contratab. Bald. in l. neganda. C. qui accus. non pos. & in repet. l. cum mulier. in 13. colum. ff. solut. matrim. Alb. in dictionario suo, in verbo tantum, & in l.
12 2. C. si aduer. rem iud. Sal. in l. serui. C. de nox. Pet. de Anchar. in repe. c. canonum statuta, in 10. car. magna de consti. ¶† Vltimò inquantum Bar. tenet, q̃ testis, qui deponit per taxatiuam tantum,[a] qui tacitè negatiuam asseruit, nō probat, & eius dictum nihil operatur, per tex. clarum in c. cum ecclesia sutrina in ver. vos igitur. de causa pos. & propr. sequuntur alij hic, & idē Bar. in cons. suo, quod incipit commune Lucani. Adde, quod dicit Bal. in c. licèt causam. in pen. col. in fin. de prob. q̃ negatiua sensus testis idem est, q̃ ignorantia, & ideo testis deponens super negatiua, nihil probat, ibidem etiam per Imol. post medium.
13 † Sed an talis testis debeat criminaliter de falso puniri tanquā falsarius? Angel. & Raph. Fulg. in l. pen. §. docere. ff. ne quis eum qui. tenent, q̃ sic, ideo dicit ibi Ang. q̃ testis caueat tanquam ab igne, ne deponat super negatiua non coarctata loco, & tempore, quia incidit in falsum. Alleg. tex. in d. c. cum ecclesia sutrina, & ibi Imo. Sed certè nec tex. probat, nec Imo. dicit. Idem firmat Ang. in l. Lucius. ad fi. ff. de infam. vbi dicit, q̃ testis asserēs meram negatiuam in testificando, eo ipso incurrit falsum. alle. Inno. in d. cap. cum ecclesia. Et ideo secundum eum sit cautus aduocatus in videndo diligenter, an aliquis ex testibus aduersarij asserat meram negatiuam, quia repellet eum, vt falsariū. Contrarium videtur esse de mente Bal. in c. si quis per triginta. si de feud. fue. controuer. inter do. & agn. & d. Abb. in d. c. ecclesia. Nam dicit ibi Bald. q̃ testis deponens super negatiua non implicans affirmatiuam, non probat, & est suspectus de falso, ergo sentit Bald. q̃ pro hoc solo non posset de falso condemnari, & istud firmat d. Alex. hic, & plenius in l. 2. s̃. titu. 1. vbi examinat, an testis deponēs super negatiua puniatur de falso, concludit, q̃ nō, sed bene extra ordinem arbitrio iudi. prout tenet Ang. in l. plagij criminis accusatio. C. ad l. flauiā de plagia. Adde Bal. in l. de die. §. pen. ff. qui satis. cogan. vbi dicit, q̃ talis testis est suspectus de periurio. Ego firmo ista partem, q̃ talis testis nō possit de falso criminaliter puniri: & moueor per duo. Primum, per illud, quod vult Bart. in l. 1. in 4. col. solut. matrim. q̃ testis, qui deponit, q̃ vidit Titium possidere semper per 20. annos: tamen sic deponendo non punitur de falso: quamuis
14 probetur Titium aliquo tempore fuisse absentem. † Secūdo, & fortius probo: quia ad hoc, vt quis puniatur criminaliter de falso, requiritur, q̃ probatio falsi necessario, concludat, vt colligitur ex notatis per glo. in l. iuris gentium. §. quod ferè. in versi. approbetur. & ibi Bald. ff. de pact. Bal. in l. Imperator. ff. de statu homi. in l. de tutela. C. de in integ. restit. min. expresè d. Alex. in consi. 70. quod incipit, viso processu inquisitionis. in 2. col. in 1. volum. & in consil. 74. quod incipit viso testamento. Io. in 8. colum. in eo. vol. ¶ Tertiò principaliter videndum est de intellectu huius. l. in illa exceptione, non tamen Duumuiris. Reperio quatuor principales intellectus. Primus est, quem ponit gl. in fin. & communiter sequunt̃ Doct. q̃ terminus, Duumuiris capiatur pro magistratibus municipalibus, vt sit sensus, quod magni magistratus possint in magnis causis magnas mulctas imponere: sed magistratus municipales in magnis causis non possunt, ita loquitur exceptio. Sed in paruis causis bene pos-
* sunt paruas mulctas imponere. *Istum intellectum, qui est communis*, tenet Pet. Cyn. Alb. Bar. Ang. Sal. & d. Alexan. hic. Bart. in l. si qua pœna. ff. de verb. signifi. Spec. in titu. de senten. prola. §. species. vers. sed nunquid titulus. & in titu. de contuma. §. fin. versi. 1. Hostien. in summa in titu. de sent. & re iud. §. hic not. quid sit mulcta. versicu. hic autem in ordinarijs. Ioan. de Pla. in l. 1. C. de vsur. fis. lib. 10. Nam tenent pro constanti glo. & Doct. q̃ magistratus possunt in paruis causis mulctare per regulam. l. 2. s̃. tit. 2. Nam magistratus municipales non possunt alias iurisdictiones expedire, nisi contumaces mulctare possent: ergo tanquā sit necessarium antecedens, intelligitur eis concessum. d. l. 2. Et q̃ hodie possint cognoscere, & punire in leuibus criminib. est glo. in §. audient, in Auth. de defen. ciu. vnde sicut possunt paruam coërctionem imponere: ergo & paruam mulctam, qđ firmat Alex. quia contumacia dicitur delictum. l. omne delictum. in prin. vbi Bar. ad hoc no. ff. de re milit. Si ergo magistratus municipales possunt hodie punire in delictis, & contumacia sit delictum, vt no. in §. fi. j̃. ea. l. vbi dicam. igitur, & c. ad hoc d. Alex. ponderat duos tex. l. aliud. circa fi. ff. de verb. sig. vbi omnes magistratus possunt mulctare, nisi delegati: ergo etiam magistratus municipales, & tex. in l. 2. §. fin. secundum primum intellectum gl. ff. de iud. Iste intellectus communis non est bonus ad text. quia destruit literam. Item quia inepta esset exceptio, q̃ magistratus municipales non possunt in magnis causis magnas mulctas imponere: quia cùm notorium sit, q̃ in magnis causis non habent iurisdictionem. l. 1. C. de defen. ciu. Ergo in magnis causis non potest coram eis committi contumacia: multo ergo minus mulcta. Item iste intellectus satis exprimitur in illis verbis, secūdum ius potestatis suæ. Quod nihil aliud est dicere, nisi q̃ magni magistratus possunt magnas mulctas imponere: & parui paruas: ergo superflua esset exceptio, non tamen Duumuiris. ¶ Quartò, quia iste intellectus etiam non est in se verus, vt j̃. vlt. loco dicam. ¶ Secundus fuit intellectus Pet. & Cy. post Iaco. de Are. quem etiam sequuntur Bart. Bald. Sal. Pau. de Cast. & d. Alex. hic, cùm iste tex. in ver. Duumuiris, non loquatur de magistratibus habentibus iurisdictionem: sed de habentibus solùm administrationem, & gubernationem ciuitatis. Nam isti non possunt mulctare: quia iurisdictionem non habent: sicut nec procurator fisci, & Cæsaris. l. 2. & 3. C. de modo mulct. & secundum Bal. & Pau. de Cast. hic, potest exē-
b plificari in Comitibus palatinis[b] habentibus potestatem legitimandi: quia si faciant citare illos, quorum interest, & non compareant, non possunt eos mulctare. Sed isto modo fallentia non esset ex toto bona ad regulam, cùm regula, vt prædixi, loquatur in magistratibus iurisdictionem habentib. saluo nisi dicas, q̃ fallentia sustineatur, quo ad verbum, magistratibus, sumptum in genere, quia etiam isti, qui nō habent iurisdictionem, sed administrationem latè dicuntur de magistratibus.
15 ¶† Nota tamen diligenter ex isto intellectu, q̃ illi, qui non habent iurisdictionem, sed tantum administrationem, vel gubernationem Reip. non possunt mulctas imponere. ex quo infertur, q̃ deputati à Ciuitate super prouisione annonæ, aut super alio bono publico status, non possent inobedientes mulctare: nisi specialiter ad hoc ciuitas cōcessisset, ex his, quæ tradit Bar.
16 in l. ambitiosa. ff. de decr. ab or. fac. † Ex quo sequitur not. conclusio secundum omnes, q̃ mulctare est iurisdictionis. Facit bene, quod vult Inno. in c. cum accessissent. in gl. sua in vers. sedis. de constit. q̃ ciuitates, & populi, qui subsunt ciuitatibus, vt l. qui ex meo. ff. ad municip. l. nulli. C. de episco. & cler. cum non habeant iurisdictionem, possunt solùm condere statuta circa administrationem rerum suarum, secundum Bart. in l. omnes populi. in 1. q. vbi dixi. s̃. de iusti. & iur. tamen non possunt statuto huiusmodi pœnas adijcere, cùm iurisdictionem non habeant. Sequuntur Ang. & d. Alexan. hic. Ioan. de Pla. in l. 1. C. de vsu. fis. lib. 10. Bal. in rub. extra de consti. in 4. colum. Canonistæ in c. cum omnes. eo. ti. Contra istam conclu. quam tenent om-
17 nes legistæ, & canonistæ, ego fortiter arg. † Nam arbiter potest mulctam imponere, quando ista potestas est ei à partib. attributa. l. non ex omnib. vbi glo. & Bar. ff. de arb. Arch. in cap. legitima. de appel. in 6. & tamen constat, q̃ arbitri nullam habēt iurisdictionem, sed notionem tantum. l. ait prætor. in prin. ff. de re iudi. imò non possent partes arbitro iurisdictionem dare. l. priuatorum consensus. C. de iurisd. om. iudic. ¶ Tertius fuit intellectus Odof. Iacob. Bald. & Alb. hic, q̃ verbum, Duumuiris, non importet in hoc tex. nomen magistratus, sed capiatur pro duobus viris: hoc est pro procuratore fisci, & pro procuratore Cæsaris, q non possunt mulctare. l. 2. & 3. C. de modo mulct.
c Quartus est intellectus Ang. q̃[c] litera debeat esse, non tantum, prout communiter habetur, & q̃ Duumuiri erant magistratus excelsi, habentes supremam potestatem, quo casu dictio, tantum, bene stabit, & includet casum magis dubitabilem, sed istud nullibi probatur, & est contra iura, & ea, quæ dixi in pri-
d ma parte. Ego vlt. loco[d] intelligo literam planè prout iacet sine vlla violentia, prout etiam est de mente Fulg. hic, q̃ omnes magistratus possint inobedientes mulctare. Fallit in Duumuiris, qui etiam in paruis causis non possunt paruas mulctas imponere, & hoc modo litera planè procedit. Teneo enim, q̃ magistratus municipales nullo modo etiam in paruis causis, possunt aliquo modo mulctare, & sic teneo opin. Azo. relatam in glo. quam sequuntur Raph. Fulg. & Pau. de Cast. hic. Pro ista parte

ADDITIONES.

a ¶ Per taxatiuam tantum. Adde Ioan. de Imo. in l. si quem. C. de prescrip. Doct. in c. cum ecclesia sutrina. de causa poss. & propr. Card. Alex. in c. mos est. in no. 1. distin.

b ¶ Palatinis. Vide in l. libertus. j̃. de in ius vocan. PVRPV.

c ¶ Pro intellect. Ang. est tex. in l. 2. §. Deinde. ff. de orig. iur. ibi Triumuiri capitales, & ponit Fenestell. de mag. Ro. cap. de Duumuir. qui allegat. text. in l. 1. ff. de offi. quæst. BELLAC.

d ¶ Vlt. loco. Quintus intellectus Ias. post Fulg. Idem in l. 1. in vlti. not. infra ne quis eum. PVRPV.

parte reſtringit tex.clarus in l.defenſores nihil. C. de deſen.ciu.
alleg.in gl.in ver.nullas infligant mulctas.Et intelligere (vt facit
d.Alex.) in magnis cauſis ineptum eſt, vt prædixi. Facit.l. eos
alleg.in glo. ¶Secundò ſtringit tex.in l.3.§. ſi quis ad pedaneū.
vbi Alb.de Roſ.ad hoc no.ff.ne quis eum, qui.quamuis Bar.&
alij ibi cum violentia aliter intelligant tex. Tertiò facit.l.2.§.1.
in verſi. à competente iudice. ff. ſi quis in ius voca. non ier.
quem ad hoc alleg. Alb.de Roſ.hic. Facit etiam tex.hic in ver-
a bo poteſtatis, quod refert ad magiſtratus ſuperiores [a] haben-
tes merum,& mixtum imperium.l.imperium.ſ.titu.2. quam-
uis Alex.hic poſt Iaco.But.& Bar. in lect.antiqua dicat, ꝙ ver.
poteſtatis,impropriè ponitur: ſed deſtruit tex. & ſic vltra text.
hæc iura videtur aperta, ꝙ magiſtratus municipales nullo mo
b do poſſunt mulctare. Nec pro communi opi. [b] aliquid video
adduci,quod vrgeat, propter quod neceſſe ſit violare intelle-
ctum huius tex.Nam regula.l.2.ſ.de iuriſd.omn.iud.nihil facit
ex duobus.Primò,quia illa regula loquitur etiam in delegato,
prout omnes ibi volunt,& tamen conſtat, ꝙ delegatus nō po
teſt mulctare,vt ſtatim dicetur. Secundò licèt magiſtratus mu
nicipales non habeant ius mulctandi: tamen per hoc eorum
iuriſdictio non eſt inanis,cùm habeant alia remedia, vt decla-
18 rat Bar. in l.magiſtratibus.ſ.tit.2.† poſſem etiam dicere, quòd
quemadmodum delegatus, qui non poteſt regulariter mulcta
re, vt dixi, tamen poteſt quando aliter iuriſdictionem ſuam
expedire non poteſt, vt firmat Inno.in c.paſtor.in fin.princ.de
offic.delega. Spec.in titu.de ſenten.prola.§.ſpecies. verſic.eſt &
quartus,& in tit.de iud.deleg.§.ſequitur.2.ver. Item ad eius of-
19 ficium.Firmant Ange.& Alex.hic. † idem in magiſtratibus in-
ferioribus,qui cùm regulariter mulctare non poſſint: tamē de-
bent poſſe,quando aliter iuriſdictionem exercere nō poſſent,
per regulam.d.l.2. Nihil etiam facit, quod dicitur de criminib.
leuib. Ibi enim agitur criminaliter: & ſic principaliter ad vin-
dictam publ quod non eſt hic. Non obſt.l.aliud eſt fraus.alleg.
per dom.Alex.quia probat contrarium, cùm dicat, magiſtra-
tus enim ſolos,& præſides prouinciarum. Nam ſi ſub illo ter-
mino magiſtratus, omnes continerentur etiam infimi, ineptè
adijceretur,& præſides prouinciarum. Ad l.2.§.fi.dic, ꝙ ſecun-
dum alium intellectum gl.ibi nihil facit. Vel poteſt reſpon.vt
ibidem per Raph. Fulg. ꝙ magiſtratibus municipalib.non di-
citur ineſſe publicum iudicium, nec dicuntur publici iudices:
ſed ſolùm defenſores,vel magiſtratus municipales,vt declara-
tur in rub. C. de defen. ciui. ¶Conclude ergo ex prædictis pla-
num intellectum ad text.prout iacet. Item ꝙ magiſtratus mu-
nicipales etiam in leuib. cauſis nullo modo mulctare poſſint.
20 ¶†Extra gl. [c] Bar.hic aliqua tangit, in quibus concluſiuè pro-
c cedam.Primò inquantum tenet Bar.ꝙ delegatus, [d] non poteſt
d mulctare,niſi iſta poteſtas ſit ei conceſſa à delegante,per tex.in
l.2.§.fin.ff.de iu. Adde glo.& Bart. in l.ſi qua pœna. ff.de verbo.
ſig.in gl.l.eos.C.de mulctis.plenè per Imo.& alios in c.de cau-
ſis.de offic.deleg.licèt do. Anto.teneat contrarium in d.cap.de
cauſis.& malè,& licèt Sal.hic diſtinguat, ꝙ delegatus ante litē
conteſt.mulctare non poſſit, ſed poſtea ſic.per §.ſi verò etiam
quidam iurent.in Auth.de exhi.rei.qui non probat, vt per Bar.
in l.2.ſ.tit.2.Limita tamen iſtam conclu.niſi ſit delegatus prin-
cipis: ita loquitur glo.in c.paſtor.in gl antepen.eo.tit. quia cen-
ſetur.maior ordinario.c.ſanè.de offi.deleg.¶Limita etiam alijs
quatuor modis, vt per Ange.in conſi.8. quod incipit,relatores
introitus regni.per d.Alex. poſt Ang. hic,& per Cano.in d.c.de
21 cauſis.† & ſicut delegatus mulctare non poteſt: ita arbiter,niſi
partes ei dederint poteſtatem: quia poteſtas arbitri dependet
à poteſtate partium.l.non diſtinguemus.§.de offic.ff.de arb.Ita
Bar.& alij.in l.non ex omnib.ff.de arb. Arch.in cap.legitima.de
22 app.lib.6.† Adde etiam dum Bar.hic.in 2.col.in fin.dicit.not.ꝙ
ſi iudex vnum remedium elegerit,& non ſufficiat,poteſt aliud
eligere.l.1.§.quid ergo.ff.de ven.inſpicien. in l.conſentaneum.
23 C.quomodo,& quando iud.adde,† ꝙ idem eſt in parte, quæ
ſi intentat vnum remedium executiuum,poteſt aliud intenta-
re,donec ſatisfiat.Ita Bar.ſing.in l. conſentaneum.in fin.C.quo-
modo,& quando iud.vbi formaliter dicit,dato, ꝙ in actorem
ſit tranſlata poſſeſſio, poteſt tamen adhuc facere capi reum
perſonaliter.Adde Bald.in l.qui legati.C.vt in poſ.leg.per illum
text.& in Auth.quæ ſupplicatio. C.de preci.imper.offer.& in l.
fi.§.ſed ſi cum Seio.ff.ſi cer.pet.& in l.ignorare.in fin. C. de reſti.
mil.& in l.vnica.in fin.col.poſt gloſſ. C. de prohi.ſeque.pec.vbi
dicit, ꝙ contra contumaces poteſt quis vti miſſione in poſ. &
ſequeſtratione, & alijs remedijs ſimul. Et idem tenet Ang.in
rep.l.nemo carcerem, circa prin. C.de exac.trib.lib.10.& not.in
l.qui reſtituere.ff.de rei ven.vbi limitat Ang.niſi per viā primā
intentatam eſſet plenè conſultum creditori.Sed Doct.prꝏalle.
tenent contrarium: quia requiritur, ꝙ ſit actualiter ſatisfactū.
Dicit etiam ſing.Bald.in l.creditori.ff.ſi cert.pet.ꝙ inhærens pi-
gnori non poteſt implorare capturam perſonæ, quod verum
eſt ex capite ſuſpitionis fugæ: ſed ex alio capite,vt cogatur ſa-
tisfacere,recurre ad ſupra dicta. Dicit etiam Bald.in §.fin.in 4.
col.ſ.ea.l. ꝙ in iſtis remedijs prætorijs,quæ ſunt inducta ad con
tumaciam propulſandam,vnum remedium intentatum non
excludit aliud.vnde licèt fecerim poni debitorem in carcerib.
tamen poſſum implorare miſſionem in poſ.ex primo,& ſecun
dò decreto,per dictam.l.conſentaneum.c. quoniam frequen-
ter.§.ſi.vt lit.non conteſt.Alibi etiam dicit Bald.in §. is videtur.
per gl.ibi,quam reputat no.ſ.ea.l. ꝙ licèt actor ſit miſſus in poſ.
ex primo, & ſecundo decreto, & ſi ei ſit plenè ſatisfactum,ta-
men adhuc poteſt contra reum contumacem agere de præ-
ceptis ſpretis ad mulctam: quia non eſt purgata contumacia:
& licèt ſit punita vno remedio: poteſt tamen alijs remedijs
puniri.Idem tenent Pet.& Cyn.in §.fi.ſ.ea.l. & ibi etiam Bal.&
24 not.Alex.in antepe.col.¶†Item dum Bar. hic tangit,quo iure
ſeu remedio imponatur hæc mulcta,dic, vt hic per eum.& in
25 l.2.in fi.col.ff.ſi quis in ius vocan.non ierit.¶†Item inquantum
Bar.in alia q.dicit, ꝙ iudex habet multa remedia contra con-
tumaces,& inobedientes,& ponit tria remedia, de quib.etiam
per Bar.in l.magiſtratib.ſ.tit.2. Adde tu duo alia magna reme-
dia. Primum eſt, ꝙ etiam bannum poteſt imponi à iudice pro
pter inobedientiam,vel contumaciam,ſecundum Bart.in l.illi-
citas.§.fi.ff.de offi.præſid.Bald.in l.1.C.ne ſine iuſ.prin.Bannum
enim mulctæ æquiparatur.glo.in l.1.§.ex hoc reſcripto.cum ſi.
ff.de ven.inſpi.& l.3.§.ergo.ff.de ſuſpe.tu. Item propter contu-
maciam poteſt imponi teſti pœna confiſcationis bonorum,
ſecundum Bald.in c.2. per illum text.de teſt.cog.quod reputat
26 no.dignum.† Item adde,inquantum Bar.vult præceptum ſub
pœna arbitrio iud.imponenda propter incertitudinem non vi
tiari,meliorem tex.in l.ſi quis reum.ff.de cuſt.reo.Imo. & Mo-
der in l.illuſtrem.§.diui.ff.deleg.1. De hoc & ſimil.præceptis de
quib hic per Alex dixi plene in l.nec quicquam.§. vbi decretū.
27 ff.de offi.procon. † Inter alia not. ꝙ ſi quis petit dilationem ad
producendum teſtes,quos dicit habere in partib. valde remo-
tis, licèt debeat ſibi concedi dilatio. §. & quoniam.in Auth.de
teſt.tamen petens dilationem debet deponere quātitatem pro
expenſis,ſi calumnioſè inueniatur petiiſſe, vt eſt gl.ſolennis in
c.ſtatutum.§.fin. de reſcrip lib.6. Pan.& alij in c.conſtitutus.de
fidei.Certè ſi iudex dubitaret, ꝙ iſte peteret dilationem animo
e calumniandi, poteſt ſibi facere præceptum pœnale, [e] ꝙ niſi
reperiatur verū, ꝙ per tales teſtes pōt probare, ꝙ poteſt impo-
nere mulctam.Ita Pet.de Anch. Imo.& alij in d.c.conſtitutus.
28 quod multum exclamat Imo.ibi.& Alex.hic †. Item inquan-
tum concludit Bart. ꝙ ad faciendum condemnationem mul-
ctæ non eſt opus nouo proceſſu.Adde Barto.in l.2.in 2.col. per
illum tex.ff.ſi quis in ius vocat. non ie.& in l.cum qui res. C.de
procu.& no.in l.3.§.ſi ad diem.ff.de re mili.Inn.& Io.And.in c.
Raynaldus.de teſt.Spec.in tit.de ſen.§.1.ver.ſed nunquid.¶Sed
aduerte dum Bar.& Doct.hic volunt, ꝙ coram eo. iudice non
requiritur nouus libellus, aut proceſſus, ꝙ contrarium tenet
Ang.in §.proxi.Sed concorda,vt pulchrè per Fulg.hic. Nam ſi
pro impoſitione pœnæ intentaretur actio in factū ex hoc edi-
cto: tunc requireretur libellus.Sed ſi imploraretur officium iu
dicis,ſecus: ſicut in ſimili diſtinguunt Bart. & alij in l.ſi intra.ff.
de re iud.Item adde prædictis Bald.in l.ſi irruptione. §. ad offi-
cium.ff.finium reg.vbi arg.illius text.dicit, ꝙ ſi iudex videt ali-
f quem deferre arma, [f] poteſt eum punire de delatione armorū
29 abſque alia ratione,& ſic abſq; aliquo proceſſu.¶†Item adde,
quod vult Ang.in l.ædil.fi.de ædil.cur.ꝙ in leuib. delictis inuen
tus in flagranti crimine ſine aliquo proceſſu poteſt poni ad ca
30 tenam, prout ſæpe videmus de facto obſeruari. ¶†Succeſſi-
uè inquantum Bart.vult, ꝙ ad imponendam mulctam requi-
* ratur noua citatio, *licèt omnes cum eo teneant*: tamen adde, ꝙ cō-
trarium in terminis tenet Bald.in c.grauis.in 7. col. de reſt.ſpo.
vbi formaliter dicit, ꝙ contumax poteſt mulctari abſque co,
quòd

ADDITIONES.

a ¶Superiores.Adde Ang.in repe.l.nemo carcerem.C.de exac.trib.
b ¶Imò pro communi opin.eſt text.in l.2.C.de ſpor. & in l.ſancimus. in fin.C.
de iudi. BELLAC.
c ¶Extra glo.Adde Iaſ.vbi aliter intelligit glo.in c.paſtoralis. in l.1.§.fin.ſupra
de offic.eius.& Barto.in l.1.in vlt.not.infra ne quis eum. PVRPV.
d ¶Quòd delegatus.Adde Arch.in c.illud.95.diſt.in c.1.de homic.lib.6. Doc.in
c.licèt.de pœ.Doct.in c.ſæpe. de appel.
¶Quod limitat in conſuetudine Delphinatus, & not.Capel.Tolo.q.174.
e ¶Adde Fely.in cap.fi.col.fi.de calum.Alex.conſi.35.lib.2.idem quando deli-
ctum eſt notorium.Bar.in l.ictus fuſtium.ff.de his, qui not.infam.Corſ.ſingul.
ver.Notorium. BELLOT.
f ¶Vide Alex.in l.1.§ editiones.col.2.de edend.Nat.in Rep.clem.ſæpe.ver. Di-
lationes.de verb.ſig. PANCIR.

quòd amplius ad hoc citetur: eo quia hoc est connexum cō-
tumaciæ,& venit consecutiuè. Ita dicit esse elegantem doctri.
Inno.in c.quoniam.de pœ.quam etiam refert ibi Bal.in c.cum
dilecti,in 4.col.de dolo,& contum. Pro ista parte vltra Bar.fa-
cit simile. Nam contumax, qui non debet audiri,nisi resarcitis
a expensis, potest in talib.expensis [a] condemnari absque alia ci-
tatione.glo.est in c.constitutus.in glo.pen.de procu.Docto.in l.
sancimus.& ibi dixi.C.de iud.Tamen ad hoc vltimum respon.
Imo.in l.quidam consulebant,in vlt.col.ff.de re iud.ꝙ aliud est
in mulcta,quæ imponitur ratione contumaciæ: quia cùm ve-
niat extrinsecus,noua citatio requiritur,vt hic per Bar.Sed pœ
na condemnationis expensarum litis,est pęna intrinseca. Ideo
aliam citationem non requirit.Tu adde aliam instātiam, quia
b mulcta non potest imponi [b] nisi pro vera contumacia, secun-
dum Bar.§.fi.in vlt.col.vbi dicetur.j̃.ead.l.& tamen ad hoc,vt
imponatur condemnatio expensarum, sufficit ficta contuma
cia,secundum Doct. in d.l.sancimus. & ratio quare aliud sit in
mulcta , aliud in condemnatione expensarum in prædictis vl-
tra Imo. est , quia mulcta est mera pœna, & applicatur fisco:
Ideo in ea requiritur noua citatio. Sed in condemnatione ex-
pensarum propter contumaciam, quæ applicatur parti,& ea-
tenus imponitur,quatenus interest parti , ideo non cēsetur sic
odiosa.Tenendo tamen conclu. Bart.ꝙ requiratur noua cita-
tio,eam sing.limita, nisi in præcepto pœnali iudex fuerit com-
minatus,ꝙ non comparente,procederet ad impositionē mul-
ctæ prout communiter dicitur in præceptis, dum dicitur alio-
quin,&c.tunc absq; alia citatione potest mulcta imponi.prout
colligitur ex doctr.no.Bar.in l.impuberib.§. fi.ff.de excu. tut. &
in l.non ignorat.ad fi.C.de fruc.& li.expen. Idem tenet Imo.in
l.si finita.§.Iulianus.in 13.col.ff.de dam. infect. & ibi d. Alex.in
24.col.ibi dicit hoc probari in c.2.cum ibi not.per Io. And.&
Doct.de testi.cog.quamuis contrarium teneat. Pau.de Cast.in
3 §.1.j̃.ea.l.& d.Abb.in c.1.in 3.col.de iud.¶†Vlt.inquantum te-
net Bart. ꝙ mulcta imposita ratione contumaciæ potest pro-
c pter paupertatem [c] diminui: secus est in pœna. Adde, ꝙ idem
tenet Bar.in l.illicitas.§.fi.ff.de offic.præsid. Bal.in c. at si clerici.
in 7.col.de iud.Pau.de Cast.& Lud.Rom.in §.1.j̃.ea.l.Et ratio-
nem diuersitatis inter mulctam, & pœnam in hoc assignat no-
tab.Bar.in l.iudex posteaquam.in 1.opp.ff.de re iud.Sed ꝙ imò
pœna ratione paupertatis possit minui, tenet Bal. in l.certa ra-
tione.C.quando prouo.non est nece.& videtur esse doctr. Bar.
Bal.Ang.& aliorum in l.quid ergo.§.pœna grauior.ff.de infam.
dum concludunt,ꝙ pęna potest ex causa diminui, vel augeri.
Facit,qđ vult glo.no.in c.nisi.in glo.1. de offi.leg. quæ dicit arg.
d illius tex.ꝙ Episcopus potest [d] ratione amicitiæ remittere pœ
nam gratis,sed non per pecuniam. Breuiter prædicta loquun-
tur antequam pœna sit imposita , quæ potest ex causa minui.
Sed Bar.hic loquitur postquam pœna iam est imposita à iudi-
ce.& istud patet ex ratione,quam assignat Bar.in d.l.iudex po-
steaquam.Et propterea Bal.& do. Ant.de But.in d.c.nisi.intel-
ligunt illam gloss.procedere antequam Episcopus imposuerit
pœnam per suam sententiam.

ADDITIONES.

a ¶Expensis. Adde Doct.in c. querelam.de procu.
b ¶Imponi. Adde Bar.in l.1.in prin.ff.si quis ius dicen.non obtemp.Bald.in l.si quando.in 2.col.C.de test.
c ¶Paupertatem. Adde Bal.in l.acceptam.in 24.q.C.de vsu.Spec.tit.de sen.§.6. vers.ergo.Io.An.& Car.in c.auctoritate. de Insti.
d ¶Potest.Adde gl.in c.licèt.de pœ.gl.& Host.in c.in Archiepiscopatu.de rap. Inno.in c.1.de consti.

SVMMARIVM.

1 *Punitus vno remedio, potest alio puniri.*
2 *Contumax ad hoc, vt mulctetur, requiritur, quòd pro tali contumacia non sit processum ad aliquem actum punitiuum.*
3 *Pœna inconsueta quando imposita esset in præcepto, excusatur non comparens.*
4 *Inconsueta apposita in literis Papalibus, inualidant rescriptum, etiam si dicatur in eo, quod motu proprio Papæ sint apposita.*
5 *Mulcta ad hoc quòd possit imponi , requiritur, quòd sit vera contumacia.*
6 *Mulcta vt imponatur, requiritur in præcepto comminatio, culpæ, & quod per contumaciam fuerit retardatus processus.nu.7.*
8 *Lite non contestata iudex non potest procedere.*
9 *Inobediens in extremo debet mulctari.*
10 *Laborare in extremis quis dicatur.*
11 *Laborantes in extremis an possint facere aliquem contractum sine præsentia suorum propinquorum.*
12 *Contumax an possit pro quacunque citatione mulctari.*
13 *Principium intelligitur vsque ad medium.*
14 *Iurisdictionis duo sunt extrema.*
15 *Iudex potest mulctare non solùm litigantes , sed etiam aduocatum, & testes.*
16 *Iudex an possit punire penitus extraneos turbātes suam iurisdictionem, tam in causis criminalibus, quàm in ciuilibus.*
17 *Carceres si quis frangeret, vel aliter faceret aufugere carceratos , incideret in l.Iul.maiest.*
18 *Debitorem alicuius occultans, & non patiens eum capi, an teneatur maximè ad creditum.*
19 *Si duo habent iurisdictionem in vno castro , & alter impediat alterum vti iurisdictione , tamen impeditus non poterit impedientem mulctare.*

§.Is videtur. Iste.§.legitur altero de nouem mo-
dis; quinque in gl. & quatuor extra
gl.& omnes lecturæ approbantur excepta lectura Bulgari.h.d.
Pro quacunque inobedientia in quacunque parte iudicij,& in
quacunque specie iurisdictionis commissa,potest quis mulcta
ri.hoc dicit.Et terminus,extremum,secundum vim vocabuli
significat quicquid est extra medium, & ita Iurisconsult.ponit
a exemplum de inobedientia in executione.¶In ver.veluti,[a] qui
est obscurus. talis est casus. Egi contra te rei vend. puta ad rē
mobilem , vel ad æquum , vel ad librum,petens in libello me
declarari dominum.Tu fuisti contumax in respondendo libel
lo,& consequenter lis non potuit contestari, & sic non es pas-
sus rem vendicari,hoc est pronunciari super rei vendi. diffini-
tiuè: quia vbi non est lis contesta.non potest perueniri ad ali-
quam sententiam diffinitiuam.l.fi.§.illud. C.de temp. app.not.
in l.prolatam.C.de sent. Tamen propter contumaciam tuam
iudex processit contra te ad primum decretum, quo median-
te fecit rem petitam à te abduci, si erat animata,vt equus: vel
fecit auferri, si erat inanimata : tamen quia magis intererat in
ea rem vendicari mediante sententia , & sic pronunciari diffi-
nitiuè me esse dominum illius rei.& istud fieri non potuit pro-
pter contumaciam tuam , ideo debes mulctari. ¶In text.ibi,&
sequentia.i.medium,& vltimum , quia medium , & finis sunt
sequentia ad principium.q.d.siue sit contumax in prin. siue in
medio , siue in fine pro quacunque inobedientia potest mul-
ctari,cùm iudicium tres partes habeat.Auth.ad hæc.C.de iud.
1 ¶†No.ex isto tex.in ver. veluti, ꝙ licèt reus sit punitus in hoc ,
quia res petita propter contumaciam suam fuit ab eo ablata,
& data parti in tenutam,& cōsequenter passus est miss.in poss.
ex primo decreto : tamen adhuc potest mulctari,& consequē
ter punitus vno remedio,potest adhuc alio puniri. Tex.est hic
no.& ita tenet Bal.hic,& in §.fi.in 4.col.per gl.ibi j̃.ea.l. & Bar.
(si bene inspexeris) in Auth.qui semel. in vlt.col.in ver. ꝙ si res
est præsens.C.quomodo,& quando iud.Facit tex.in c. quoniā
frequenter.§.fin.vt lit.non contest. Istum tex.in verbo,sed duci
eam,vel auferri,limitat sing. Paul.de Castr. hic. vt procedat,vt
b iterato [b] citetur,& perseueret in contumacia : alias per missio
nem in possess.satis fuit punita prima contumacia.l.satisque.in-
fra.tit.1.& dicit Pau.de Cast.hic,ꝙ illud præstat intellectum ad
totum tit.Facit tex.in d.c.quoniam frequenter.§.fi. vbi gl. & d.
Abb.qui limitat,nisi nimia contumacia deprehenderetur. Istā
c limita.sequitur,& commendat do.Alex.hic,[c] qui dicit ita limi
tari sing. doctr.Bar.in d.l.consentaneum.in fin.col.cum multis
concord.quas dixi in princ.huius.l.ꝙ sequitur etiam d. Alex.in
2 §.fi.in pen.col.infra ea.l.† Et ex hoc collige vnum requisitum,
ꝙ ad hoc,vt contumax mulctetur,requiritur , ꝙ pro tali con-
tumacia non sit processum ad aliquem actum punitiuum.vn
de si aliquis fuit citatus ad respondendum libello,& fuit contu
max,fuitque cōcessa missio in pos.ex primo decreto, & sic isto
modo fuit punita eius contumacia, licèt iudex habeat alia re-
media,quib. possit procedere contra contumacem.l.1.§.quid
ergo.ff.de ven.inspi.l.consentaneum. C.quomodo , & quando
iud.tamen iudex non posset vti alijs remedijs nisi de nouo cita-
ret,& esset adhuc contumax : quia præcedens cōtumacia,quę
fuit punita non sufficit ad hoc , vt possit procedi ad alia reme-
dia.Satis enim fuit,ꝙ fuit punita,vt prædixi.Adde secundò re-
quiri,ꝙ præceptum fuerit iustum.Nam si euidenter esset iniu-
stum,posset impunè superni : nec per hoc potest quis mulcta-
ri.l.2.& 3.ff.ne quis eum qui.gl.in l.non videtur.§.qui iussu.ff.de
reg.iur.Bar.hic in vlt.col.circa.prin.in 2.oppo. vnde dicit idem
Bart.in vlti.col. post medium, ꝙ ita demum pro contumacia
potest

ADDITIONES.

a ¶Veluti.De verbo, veluti,Dec.in c.1.2.lect.vlt.no.de iudi. PVRPV.
b ¶Sed quòd non requiratur noua citatio, no. Dec.in cap. de causis.col.8.de offic.deleg.Bal.hic.3.col.& supra in prin.Item procedit respectu fisci secundum Dec.vbi supra,& vide Bal.hic.2.col.in prin.huius.l. BELLOT.
c ¶Fac.l.Fulcinus.§.fin.quib.ex causis in pos.ea Bal.consi.54.libr.2. Barb. consi 36.col.3.lib.3.Socin.consi.20.col.3.lib.3. PANCIR.

3 poteſt quis mulctari,qñ eſt inexcuſabilis: aliàs ſecus. ¶† Adde
fortius, (& nunquam obliuiſcaris,) ꝙ quando in præcepto eſ-
ſet appoſita pœna inconſueta , excuſatur non comparens: &
propterea nec poteſt mulctari: puta cùm in cauſis ciuilib.in
præcepto ſolitum ſit dici,ꝙ compareat ſub pœna 10.floreno-
rum.Certè ſi in pcepto diceretur ſub pœna æris & perſonę,ex-
cuſaretur non comparens. ita ſing.tenent Ang.nec alibi in mũ
a do inuenies in l.fi.[a] C.de can.largitio.lib.10.Facit,quia clauſulę
inſolitæ arguunt actum eſſe ſuſpectum.gl.eſt trita in l. quæ ſub
4 conditione.cum concord.ff.de condi.inſt.† in tantum, ꝙ dicit
ſing.Bar.in l.fidei com.§.ſi quis decem.ff.de leg.3. ꝙ inconſueta
appoſita in literis Papalibus inualidant reſcriptum,etiam ſi di-
catur,ꝙ in eo motu proprio Papæ ſunt appoſita,qđ valde no.
5 ¶†Tertiò requiritur ad hoc,vt mulcta poſſit imponi,ꝙ quis ſit
in vera contumacia. Nam pro ficta contumacia quis mulctari
non poteſt,ita tenet Bar.in §.fi.vlt.col.vbi dicam.ĩ.ea.l.Pro nũc
dř verus contumax,qui perſonaliter fuit inuentus à nuncio:&
dicit,ꝙ non vult comparere,vel non comparuit ſine iuſta cau
ſa,vt eſt gl.in l.fi.ff.de in integ.reſti.Si autem ex iuſta cauſa non
compareat,non poteſt mulctari.gl.in §.fin.ĩ.ea.l.quam multũ.
6 no.Doct.Et iſtud etiã dicit Bar.hic in diſcurſu in fi.col.¶†Quar
tò requiritur,ꝙ in præcepto ſit appoſita comminatio mulctę:
aliàs ſi fieret preceptum alicui ſimpliciter,& non compareret,
non poſſet mulctari: quia iſte potuit credere, ꝙ eo non com-
parente non deberet procedi ad aliquam mulctam; ſed ad alia
remedia.Ita tenet Pau.de Caſt.hic, dicens ità fuiſſet de mente.
b Iac.But.hic,& licèt d.Alex.[b] reprobet,vt hic per eum: tamen
æquiuocauit: quia intellexit Pau.de Caſt.velle,ꝙ in præcepto
debeat eſſe expreſſa certa pœna: ſed ipſe hoc non dicit,ſed ſo-
lùm de comminatione mulctandi: & pro eo poteſt addi ſimi
le,ꝙ ad hoc, vt præceptum peremptorium teneat,requiritur,
ꝙ in eo ſit comminatio,vt eſt gl.in l.ſi apparitor.quam Bar.ibi
multum no.C.de cohor.lib.10.& eſt tex.in l.in peremptorio,in
ver.comminatur.ff.de iud.quem bene alleg.gl. in d.l. ſi appari-
7 tor.¶†Quintò,& vltimò[c] requiritur, ꝙ propter talem contu-
c maciam fuerit retardatus,vel impeditus proceſſus: & alia pars
damnificata: aliàs non poteſt mulctari vt contumax: puta ſi
aliquis eſſet citatus ad videndum iurare teſtes, vel eos exami-
nari.Nam ſi fuit contumax,per hoc non poteſt mulctari, quia
eo non comparente proceditur ad examinationem. Ita tenet
Pau.de Caſt.hic,referens,ꝙ ita limitat iſtum tit.ſolus Bal.in lec.
antiqua,& ꝙ nullus alius tangit, & ꝙ eſt ſingulare dictum. Et
mouetur per l.non ex omnib.ff.de arbi. Sequitur.d.Alex.hic.3.
col.& etiam in vlt.circa fi.ſed debuerunt allegare Bald.plenius
in lect.ord.ſ.ea.l.in prin. vbi dat regulam generalem, ꝙ omnis
contumacia, in quolibet genere, quæ habet impedire iuriſdi-
ctionem iud.quominus ſortiatur effectum, debet mulctari, vt
contumacia in non veniendo.l.contumacia.ff.de re iudi. Item
in non patiendo.l.ſi quis miſſus.ff.ne vis fiat ei. Item in non re-
ſtituendo.l.qui reſtituere.ff.de rei vend.non autem poteſt mul
ctari contumacia in non probando,quia per eam non offendi-
tur prætor, & ſatis punitur contumax per excluſionem à iure
probandi.d.l.non ex omnib.& c.coram felicis.de in integr.reſt.
iuncta regula.l.qui accuſ.C.de eden.Simile in contumacia nõ
agendi,vel non accuſandi non offenditur ptor,ſed contumax
excluditur.l.Titia.ff.de accuſ.l.ſi ea.ff.qui accuſ.non poſſ. Et ſi-
militer in cõtumacia non appellandi. Subdit tñ ibi mirabiliter
Bal.ſecus eſſe in cõtumacia in non rñdendo poſitionib.quia li-
cèt habeatur pro confeſſo.gl.in l.certum. in princ.ff.de confeſ.
(& ſic non intereſt aduerſarij) tamen ſm Bald.quia offenditur
prętor. poteſt contumax mulctari. Sed certè iſta ratio parum
concludit,quia idem poſſet dici in caſibus proximè præceden
tib.vnde conſidera ſi dictum Bal.poſſet ſaluari per illud, qđ di-
cunt domini de Rota conclu.29.prout refert Gem.in c.1.§.fi.
de elec.in 6.& d.Alex.hic in fi. ꝙ quando ex contumacia citati
non impeditur proceſſus,nec intereſt aduerſarij, quamuis tũc
iudex non poſſit eum mulctare ad inſtantiam partis, tamen ſi
d iudex perpenderet, ꝙ iſtud malitiosè faceret,[d] & in contem-
ptum iudicis,poſſet eum mulctare.arg.l. & ſi prætor.in prin.ff.
8 de iud.¶†Contra prædictum quintum requiſitum facit, quia
eo attento non poſſet quis mulctari pro quacunq; contuma-
cia,& inobedientia,vt omnes volunt, ſed ſolũ pro inobedien-
tia commiſſa ante lit.conteſt. quia lite non conteſt. iudex non
poteſt procedere. Si ergo contumacia committeretur poſt,
quia nunquam impeditur proceſſus,non poſſet pars mulctari,
qđ eſt falſum. Patet ex eo,qđ volunt omnes hic ſuper vlt.q.dũ
quærunt, quæ differentia ſit inter iſtum titu.& illum, ſi quis in
ius voc.non ie.& dicunt, ꝙ ille tit.ſolùm habet locum, quan-
do quis fuit contumax in non veniendo ad iudicium, ſed iſte
tit.procedit quotieſcunque quis ſit contumax in non veniẽdo
in omni tempore iudicij: ſiue etiam ſit contumax in non fa-
ciendo,puta in non reſtituendo,vel in non patiendo executio-
nem,prout etiam dicit Alb.in §.fi.in fi.col.ĩ.ea.l.& tñ in iſtis ex
contumacia non impediebatur proceſſus. Cogita circa iſtud
e quintum requiſitum.[e] ¶Capio gl.magnã in ver.extremum.q̃
diuide in 6.partes.In 1.ponit vnum intellectum.In 2.ponit aliũ
intellectum Bul.& poſtea ꝯ eum format duas leues opp. In 3.
ponit alium intellectum Ioannis,quẽ approbat, & circa illum
intellectum format duas q.In 4.ponit alium intellectum. In 5.
aliũ. In 6.& vlt.quærit,quid differat iſte tit.à ti.ĩ.ſi qs in ius voc.
non ier.& ponit tres differentias. Secunda ibi, ſecundo dic ſm
Bul.Tertia ibi,tu autem ſm Io. Quarta ibi, vel puto literã hãc.
Quinta ibi,vel dic.Sexta,& vlt.eſt ibi,item qđ differt.ſed in hac
vlt.dic meliorem dñiam,vt ſ.dixi in text. ¶In gl.ibi,trib.modis
lege. Ang.reprobat, qa imò quinq; modis legit, vt patet in gl.
ſed ſalua gl. quia non ſunt niſi tres intellectus in effectu: quia
quartus, & quintus non diſcrepant à tertio, quia ſm omnes
illos tres,extremum capietur pro principio, & fine, licèt aliter
9 exemplificet,& primus intellectus toleratur.¶†In ea.glo.ibi ſe-
cũdo dic ſm Bulg.Pro iſto intellectu,ꝙ extremum capiatur.i.
vltimum.Facit,qđ dicimus.iſte laborat in extremis i.in vltimis
vitæ.Facit etiam,qđ dicimus, extrema gaudij luctus occupat,
& ſm hunc intel.in hoc tex.ſunt duo dicta. vnum expreſſum,
inobediens in extremo.i.in fin. & ſic in executione debet mul-
ctari,& de hoc ponitur exemplum in verſi.cæterum.in verbo
ſequentia,hoc capiendo pro executione.Ex hoc ſequitur taci-
tum,ꝙ qui fuit inobediens in prin.vel medio, non mulctatur,
dummodo obediat in executione.Et ponitur exemplũ in ver.
veluti.& licèt Bart.dicat, ꝙ nullus tenet hunc intel. tñ Alb.re-
fert Gabrielem audiuiſſe in publica diſputatione ſuſtineri hũc
intellectum,pro quo multum ſtringit aduerſatiua cæterũ: vbi
punitur contumacia. Ergo cũ aduerſatiua debeat aduerſari in
iure,& in facto: ergo in caſu præcedenti non punitur. vñ opor
tet,ꝙ ſit copula,& dicatur cæterum, & ſi, quia aduerſatiua cũ
copula denotat idem ius, vt infra dicit gl. Ad idem põderatur
dictio tunc,quæ denotat extremitatem.l.4. in fin.ff.de condi.&
dem.Pro eo. intellectu bene facit tex.in l. ſed & hæ.§.fi. cum l.
ſeq.ff.de procu.Iſte intellectus Bulg.reprobatur per omnes.Pri-
mò,quia facit violentiam literæ.Secundò per tex.in l.2.§.1.ff.ſi
quis in ius voc.non ie.vbi ẽt contumacia in prin.cõmiſſa mul-
ctatur.Tertiò in ꝯrium facit: quia ſi aliquis fuit citatus,& in 1.
& 2.citatione fuerit contumax: licèt poſtea in tertia cõpareat.
tñ pro duab.primis eſt mulctandus.ſm gl.Bar.& alios in l ſan-
cimus.C.de iud.vbi dixi,& Bar.hic. Ad tex.in d.l. ſed & hæ.§.fi.
cum l.ſeq.variæ ſolutiones dantur per gl.& Doct.ibi. Quãtum
ad propoſitum rñ.ꝙ ille tex.loquitur quantum ad hoc, vt dñs
dicatur defendi,non autem quantum ad hoc, vt inobedientia
mulctetur,vel non: quia tunc procedit iſta,ſm Alb.& Ful.hic.
10 † Quis autem dicatur laborare in extremis; dic, ꝙ ille, qui ex
aliqua infirmitate deceſſit abſque hoc,ꝙ aliqđ interuallum ſa-
nitatis habuerit,dato,ꝙ multis dieb.ſuperuixiſſet.Tex.eſt no.in
l.alumnę.ff.de alimen.lega.quem tex. dicit eſſe vnicum in iure
11 Bal.in c.1.in vlt.col.de pac.† & infert ad ſtatutum diſponens,
ꝙ in extremis laborantes non poſſint aliquem ꝯctum facere
ſine præſentia ſuorum propinquorum. Facit ꝯ illud, qđ tenet
Bar.in repe.l.1.in 3.col.vbi dixi.C.de ſac.ſan.eccl. vbi in ſimili te
f net Bar.ꝙ ille dicatur in articulo mortis[f] conſtitutus,qñ inſtat
periculum mortis.Tertius intellectus Ioan. approbatur à gl.&
Doct.ꝙ extremum capiatur pro primo, & vlt. & hoc denotat
vis vocabuli,qđ componitur ex integro,& corrupto.Nam ex-
tremum dř omne, qđ eſt extra medium, & ſic principium, &
finis.Et ad idem tendunt duo allij intellectus ſeq. licèt aliter, &
aliter exemplificent.¶In ea.gl.ibi,nam omnis vocatus non ve-
12 niens,vel inobediens puniendus eſt. Habes † ex hac glo.ꝙ pro
quacunque citatione poteſt contumax mulctari,prout dixi in
parte præcedenti gl.& ſic ex iſta gl.infertur,ꝙ ad hoc,vt contu
max poſſit mulctari,non requiritur,quòd ter fuerit citatus,vel
* peremptoriè, & iſtud tenet Bar. *& alij omnes hic*. Sed tu ponde-
ra,ꝙ gl.inferius ibi dum dicit,cum & citari pluries debeat.ſen-
g tit contrarium.[g] Et ꝙ trina citatio requiratur,tenet Bal.in l.qui
crimen.

ADDITIONES.

a ¶Sequitur Fely.in c.2.ver.ſtylus.de Reſcr. & vide Iaſ. in l.teſtium. C.de teſtib.
b ¶Pro Alex.eſt tex.in ſimili in l.ſi quis domum.§.fi.ff.loc. BELLOT.
c ¶Sexto requiritur,quòd conſtet iudici de vera contumacia.Dec.poſt Abb.in c.Quoniam contra.col.11.de prob.
d ¶Requiritur tamen, ꝙ conſtet iudici de vera contumacia,ſecundum Dec.in c.Quoniam contra falſam.col.1.poſt Abb.de proba. PANCIR.
e ¶Requiſitum. Adde l.vxor.ff.de vſufr.leg.gl.in cle.1.de iure pa.Raph.in conſ. 50.incip.quidam Raymundinus.
f ¶Mortis. Adde glo.& Doct.in c.paſtora.de offi.ord. Inno.& Hoſt. in c.de his. de ſent.excommun.
g ¶Vide Iaſ. in l.ſancimus.col.5.q.6. C. de iud. BELLAC.

crimen.in 8.q.C.qui acc.non poſſ.vbi tenet, ꝙ ad hoc vt pars
conſtituatur in contumacia, requiritur trina citatio. Ad idem
facit, quia ē͡t ad miſſionem in poſſ. ex primo decreto requiri-
tur trina citatio.l.pn̄t.§.2.C.de his,qui ad eccl. confu. l.cōſen-
taneum,vbi Doct. C.quomodo, & qn̄ iud.& plenè per Bar.&
alios in l.ſi finita.g.Iulianus,in 1.car. ff.de dam.infect. Ad idem
facit,quia non poteſt quis priuari officio, niſi ter citatus,l.im-
puperib.§.fi.ff.de ſuſpect.tu.Bald.& alij Canoniſtæ in c. ex lite-
ris,de conſt.Facit gl.in cle.1.de vi.& hon.cle.& voluiuit Ang.in
§.ſi quis verò non implens.in Auth.de her.& Fal.cum concor.
quas aliàs dedi.¶In ea.gl.ibi, vel extremitatem quamlibet vſq;
13 ad medium procedere. ſigna multū † iſtam gl.quę inducit̄ per
Bar.& alios ad ſtatutum faciens mētionem de principio tp̄is,
vel de principio loci, puta ꝙ Poteſtas teneatur tale quid face-
re in principio ſui officij, vel qđ delictum cōmiſſum in princi.
a plateæ grauius puniatur.Nam principium intelligitur [a] vſq; ad
mediū, ſic in gl. prima extremitas intelligit̄ à principio vſq; ad
medium,de quo dic,vt plenius per Bar.in l.per hanc.in prin.C.
de temp.appel.& in l.2. vbi etiam Ange. ff.de fur.Bald.in l.1.in
prin.ꝑ illū tex.ff.de ori.iu.& in rub.ff.de rer.diui.in antep.col.ꝑ
Ang.in Auth.de menſura.ordinandorum, & in l. diuortio.ff.
de neg.geſt.¶In ea.gl.ibi,vel dic quinto.adde ſextum, & ſepti-
mum intellectum,vt hic per Bar.Octauum intellectum poſuit
quidam D.Benedictus Doctor antiquus,quem refert Albe. de
Roſ. hic in vlt.col.fidelis conſeruator antiquitatis, q intellige-
bat extremum.i.peremptorium,vt ſit ſenſus,ꝙ qn̄ aliquis citat̄
peremptoriè,& ſit contumax, tunc bn̄ poteſt mulctari. Si au-
tem ſimpliciter citetur,ſecus eſt. ſed iſte non eſt bonus intelle-
ctus:quia exemplum poſitum in ver.veluti.non bn̄ adaptatur.
Item quia cōtumax in 1.& 2.citatione,ante peremptorium tn̄
mulctari debet,ſm gl.& Docto.in l.ſancimus.C.de iud.& Bart.
& alios hic,licet Spe.in plurib. locis relatis per me in d.l. ſanci-
mus.teneat ꝯ̃rium.¶Nonus, & vlt. fuit intellectus Bald. hic,ꝙ
iſte tex.non loquatur de extremitatib.iudicij,prout gl. & Doct.
intellexerunt:ſed loquatur de extremitatib.iuriſdōnis, vt clarè
14 patet in tex.qui dicit,quod extremum in iuriſdōne.† Vn̄ dr̄, ꝙ
duo ſunt extrema iuriſdōnis, vnum conſiſtit in iubēdo partes
coram ſe comparere.aliud quod cōſiſtit in iubendo partib.ali-
quid dari,vel fieri,vel pati,poſtq̄ comparuerunt.Vn̄ vult tex.di
cere,ꝙ ſi in quacunq; extremitate iuriſdōnis aliqs ſit cōtumax
poteſt mulctari.Et de primo ponit exēplum in ver.veluti. de
ſcdō in ver. cæterum. Et dicit Bal.ꝙ iſtud voluit dicere Io. in
ſuo intellectu,dum dicit extremum.i.primum,& vltimum iu
riſdōnis,q̄uis gl.non intellexerit,& dicit Pau. de Caſt. ꝙ iſte in-
15 tellectus Bal.eſt pulcher,& ſubtilis.¶† Ex gl.format Bar. tres q.
Adde in prima dum concludit,ꝙ iudex pōt etiam mulctare
non ſolum litigantes ſed ē͡t aduocatos,& teſtes.Adde, imò ꝑꝑ
contumaciam pōt imponere teſti pęnam confiſcationis boñ.
ſm Bal.in c.2.per illum tex.de teſt.cog. quod reputat no.dignū.
¶Limita iſtam concl.Bart.duob.modis.Primo vt procedat in
iudice ordinario,ſecus eſt in hn̄te iuriſdōnem prorogatam, q
non poteſt teſtes contumaces mulctare,ſm Lud.Rom.hic alle
gantem gl.in c.Romana.in verbo ſuſcipere,iunctam cum tex.
de foro compe.in 6.¶Scdō limita vt procedat in iudice,de cu
ius iuriſdictione non dubitatur,aliàs ſi eſſet iudex, de cuius iu-
riſdōne dubitatur,q̄uis ipſi litigantes citati teneantur compare
re, aliàs pn̄t mulctari.l.2.ꝟ.ſi quis in ius vocat.non iere. & in l.ſi
quis ex aliena.ff.de re iud.Tn̄ ſecus eſt quo ad aduocatos,& te
ſtes.Ita ſing.limitat Inn.in c.cū ꝯtingat, de reſcr.in 1.col.in fin.
in gl.ſua in ver.innoteſcat.in ver.Item no.ꝙ licet partes.Refert
16 & ſequit̄ Ang.in l.2.in 1.col.ff.ſi quis in ius voc.non ier.¶† Cir
ca ſecundam q.Bart.in quantum quærit,an iudex poſſit puni-
re penitus extraneos turbātes iuriſdōnem ſuam, tam in cauſis
criminalib.q̄ in ciuilib.& ſe remittit.Adde,ꝙ ſi aliqui eximerēt
ex manib.familiæ Poteſtatis captum pro aliquo delicto,ꝑ quo
eſſet condemnatus, certè eximentes incidunt in crimen læſæ
maieſta.ſm Bar.in l.cuiuſque.per illum tex. ff. ad l.Iul.maieſta.
& in l.legis Iuliæ.ff.ad l.Iulia.de vi priu.Ponit not.Bal.in l.addi-
ctos.C.de epi.aud.vbi etiam per eum. Quid ſi eſſet captus pro
debito priuato,dic vt ꝑ Bar.in extrauag.ad repr.in gl.ſua in ver.
tangat.Prædictam conclu.limitat ſing.Io. Fab.in §.pœnales,in
pen.colum.Inſti.de act. quando damnatus pro delicto eſſet ca
ptus ab Imperatore,vel eius officiali, tunc bene incideret in l.
Iul.maieſta.& idem in alio principe non recognoſcente ſupe-
riorem.Si autem eſſet captus ad inſtantiam inferioris puta,Du
cis,vel Marchionis,vel ſuorum officialium,tunc eximens non
incideret in l.Iul. maieſta. ſed aliter deberet extra ordinem pu-
17 niri. ¶† Not. quia eſt magna limitatio ad prædicta iura, & ad
b dec.Bar.adde ꝙ eodem modo ſi quis frangeret carceres, [b] vel
aliter faceret aufugere incarceratos, ſimiliter incidit in l. Iulia.
maieſt.ſm Bal.in d.l.addictos,ſed de hoc aliter dicā in l.ſed exi-
mendi.§.1.poſt Bar.& alios ibi.ff.ne quis eum qui.Si autem eſ-
ſent incarcerati pro debitis priuatorum, faciens eos aufugere
c de carcerib.tenetur [c] ſatisfacere omnib.creditorib.tex.eſt ſolē-
nis in l.quoties.C.de exac.trib.lib.10. vbi tex.iuncto vno intel-
lectu glo. adhuc probat illud, quod eſt ſing. ꝙ etiam ſi illi de-
nuo reducantur ad carceres,hoc non obſt. qui fecit eos primò
fugere,tenetur creditorib.ſoluere. Et ita per illum tex. tenet in
ſpecie Sali.in l.in bonæ fidei.in 10.col. C.de reb.cred.& in l.ad-
monendi.ff.de iureiur.& ibid.Lud.Rom. in 25.col. refert,& ſe-
18 quitur.¶† Si aūt aliquis occultat debitorem alicuius,& nō pa-
titur eum capi,an teneatur maximè ad creditum? Bal.in l.fi. C.
de oper.li.tenet,ꝙ nō teneatur.Sed Sali.ibi tenet ꝯ̃rium, & for-
19 tè melius.¶† Circa vltimam qōnem Bar.inquātum tenet ꝙ ſi
d duo [d] habent iuriſditionē in vno caſtro, & vnus impediat aliū
iuriſditione vti, ꝙ non poteſt eum mulctare, quia par in parē
non habet imperium. Limita niſi eſſemus in caſu, quo mora
eſſet periculum allatura, donec interim adiretur ſuperior ꝑut
no.dixi in l.1.in prin.ſ̃.de off.eius cui mād.eſt iuriſd.vbi ad hoc
allegaui in terminis Bal. & quoſdā alios cōcor. Iaſon Paduæ.

ADDITIONES.

a ¶Intelligitur. Adde Bar.in l.2.ff.de fur.Bal.in rubr.ff.de rer.diui. Et ex princi-
pio regulatur medium, & finis, & ea omnia concordare neceſſe eſt ad hoc,
vt actus valeat.no.in l.4.§.ſi ab ignoto.ff.de manumiſſ. MASVER.

b ¶Carceres.Adde Spe.in tit.de præſe.in §.2.Hoſt.in c.à nobis,de apoch.Hip-
pol.ſing.273.

c ¶Tenetur.Adde,ꝙ hoc ſequitur Euerard.lib. Argu.loco à fiſco ad Eccl.& no.
Anch.conſ.340.Barba.conſi.76.lib.4.Hippol.ſing. 137. 237.Alex. conſi.35.
lib.2. MASVER.

d ¶Si Duo. Adde Cy.in c.prudentiam,de offi. deleg.& quod qn̄ ſubditus offen-
dit dn̄m,alius condominus poſſit cognoſcere, tenet Nat. conſ.87.poſt Bar.&
Iaſ.in l.qui iuriſdictioni.de iur.omn.iud.& ꝙ vnus collega non puniat alium
turbantem ſuam iuriſdictionem,ſcribit idem Nat.d.conſ.87.Bart.in l. ſi quis
violauerit.ff.de rer.diui.quæ omnia declara vt per Catel.ver. par.in parem.
MASVER.

SVMMARIVM.

1 *Ex contumacia procur. non poteſt dominus mulctari.*
2 *An in his,quæ ſunt grauis præiudicij, contumacia procuratoris noceat domino.*
3 *Contumacia eſt delictum.*
4 *Ex contumacia procuratoris excommunicatur dominus.*
5 *Si cuſtodia eſt diuiſa per deputatos,vt medietas ipſorum dormiat vſq ad mediam noctem,& alia vigilet,ſi interim occupetur caſtrum, medietas,quæ dormiebat,non tenebitur.*
6 *Si caſus eueniat procuratori,per quem de iure communi excuſatur, ita excuſabitur dominus.*
7 *Quando procurator eſt factus dominus litis per litē conteſt.procurator & dominus cenſetur vna perſona.*
8 *Si procurator citetur, & eſt contumax,an eius contumacia noceat domino.*
9 *Contumacia procuratoris non nocet domino, vt poſſit mulctari.*
10 *Ex contumacia procuratoris non poteſt veniri ad ſecundum decretum contra dominum.*
11 *Contumacia procuratoris in non reſpondendo poſitionibus præiudicat domino.*
12 *Ex contumacia procuratoris præiudicatur domino in non appellando.*
13 *Sententia lata in cauſa vſuraria,nunquam tranſit in rem iudicatā.Ideo ſemper poteſt appellari.*
14 *Ex vera contumacia procuratoris non perdit dominus beneficium appellationis.*
15 *Si procurator generalis eſt contumax in vno articulo, (quo caſu non debet audiri,niſi refectis expenſis) quis debeat condemnari in talibus expenſis.*
16 *Procurator quando præiudicat domino in faciendo.*
17 *An,& quando factum,vel delictum procuatoris noceat domino.*
18 *Notarius præſumitur rogatus,vt ponat clauſulas conſuetas, quando fuit rogatus,vt faceret inſtrumentum ad conſilium ſapientis,vel quando eſt ita ſapiens,ꝙ non eget dicto conſilio.*
19 *Procurator conſtitutus ad contrahendum, vel aliud faciendum,poteſt in contractu ponere pacta,& pœnas,quæ ſolitæ ſunt apponi.*
20 *Vbi in mandato ſunt talia verba,ꝙ procurator poſſit facere omnia,quæ dominus principalis,an per hæc verba poſſit donare,vel alienare.*
21 *Ex contumacia tutoris,vel curatoris non mulctatur minor.*
22 *Si tutor egerit litem calumnioſam,ipſe poteſt in expenſis condemnari.*
23 *Ita mulctatur inobedientia actoris,ſicut rei.*

§. Si procurator.

Iſte §. in text. & glo. parum habet, ſed continet materiā multum vtilem,& Barto.nullibi plenius attingit.Qui eſt in iu-
dicio nomine alieno per ſuam inobedientiam mulctatur, &
non dominus. Item hoc edictum habet locum tam in actore
1 quàm in reo.hoc dicit,vſque ad §.fi.¶† No.primò,ꝙ ex contu-

macia,vel inobedientia procuratoris non poteſt mulctari do-
minus,ſed procurator.Concor. tex.in l.neque infantes. ff.de fi-
deicom.liber.quem Bar.ibi ad hoc no. & ad multa bona indu-
cit.& dicit ꝙ illum tex.non allegauit in iſta l.quia non fuit me-
mor.Ante omnia inueſtiganda eſt ratio huius tex.Bar.in 1.col.
ante fi.aſſignat rationem,quia impoſitio mulctę eſt magni prę
iudicij. Ideo non præiudicat domino,ſicut nec in miſſione in
poſſ.ex 2.decreto,quæ ſimiliter eſt magni pręiudicij.Iſtam rō-
nē reprehendunt D.Ant.& Imo.in c.1.vt lit.non conteſt.Saly.
in l.3.C.de procu.cùm iſte tex. loquatur non ſolum in grauib.
multis,ſed ēt in leuib.Patet, quia principium loquitur ēt de le-
ui b.& in hoc §.noſtro ponitur quædam limitatio, ſeu fallen-
tia:quod confirmo,quia per quacunque minima inobedientia
poteſt quis mulctari,vt probat gl.mag.in prin.in §.1.ſ̃.ea.l.quā
2 Ange.ibi ad hoc no.† Item non eſt verum prępuppoſitum Bar.
a ꝙ in his,quæ ſunt grauis præiudicij contumacia procu. [a] non
noceat dn̄o.Nam ſententia diffinitiua eſt grauis præiudicij, &
tn̄ contumacia procur.facit, vt poſſit deueniri ad ſententiam
diffinitiuam contra dn̄m.c.1.in fi.c.cum cauſam.de dolo,& cō
tum.c.ſuborta.de re iud.l.3.C.quomodo & qn̄ iu.cum ſi.Item
contumacia procu.in non appellando præiudicat dn̄o. l.1.§.fi.
ff.quando appel.& j̃.dicet.Item contumacia procu.in non rn̄-
dendo poſitionibus facit eas haberi pro confeſſatis in præiudi-
cium dn̄i.cap.ſi poſt præſtitum.de confeſ. in 6. quicquid dicat
Bar hic in 2.col.& tamen iſta ſunt grauis præiudicij,ergo ratio
b Bar. non eſt vera. Item propter contumaciam [b] procu. poteſt
excommunicari dn̄s.c.1.in fi.vt lit.non conteſt. & tn̄ eſt magni
3 præiudicij,ergo ratio Bar.non eſt vera.¶† Secunda [c] ratio eſt,
c quia contumacia eſt delictum. [d] gl.in §.fi.& ibi Bar.in fi.vbi di
d cetur.j̃.ea.l.ergo nunquam procurator cenſetur habere man-
datum,vt ſit contumax,imò totumècontra,vt comparcat,er-
go ſi diligenter non obſeruat formam mandati,non præiudi-
cat domino.l.diligenter.in prin.ff.man.c. cum dilecta.de reſcri.
c.porro,& ibi glo. de priuileg. Iſtam rationem voluit aſſignare
gl.hic dum dicit, ꝙ erat procurator non ad hoc, ſed ad alia.
Iſtam rationem ſed in alio propoſito tenuit.Bart.hic.in 2.col.
& in l.1.§.fi.quando appel ſit.Bal.in Auth.hodie.in 1.colum.C.
de appel.Iſtam rationem impugnat ipſemet Bal. in c.1. in fi.in
vlt.colum.vt lit.conteſt. Nam vult, ꝙ prædicta regula,ꝙ fines
mandati ſunt diligenter cuſtodiendi,procedat committendo,
& ſic in faciendo,non autem in omittendo,quia ratione omiſ
ſionis præiudicat ille,qui non præiudicaret committendo. l.iu-
bemus nullam.in prin.C.de ſacroſan.eccl. l.fi. §. ſi quis profeſ-
ſus.ff de pub Et ad hoc multa adduxi in l. 2. in §.ſi filius.ſ̃.tit.1.
¶Not. quia magna, & ſolennis limitatio eſt ad regulam præ-
dictam,ſed non pono eam pro conſtanti. Huic rationi magis
obſtat,quia attenta contumacia procu.cùm ſit delictum, non
deberet præiudicare etiam quo ad miſ.in poſſ.ex primo decre-
to, contra ea,quæ inferius dicam.¶ Tertio eſt vera ratio, & fun
damentalis,& hanc tene ſm̄ Canoniſtas in c.1. vt lite non con-
teſt.Saly.in l.3.C.de procu.Nam ad hoc vt quis poſſit mulcta
ri,requiritur vt ſit in vera contumacia,& ficta nunquam ſuffi-
cit,vt no.Bar.in § fi.in vlt.col. poſt gl.vbi dicetur.j̃.ea.l.ſed con
tumacia procur.non habet verum contemptum domini, ſed
fictum.Tex.eſt in d.c.1.& ibi Bal.multum no.& tex.in d.l.neq;
infantes,& ibi Bar.no Et ꝙ ex ꝯtumacia procu.dominus dica-
tur fictè contumax,& non verè,ponit Bart.in l.ſed ſi vnius.§.ſi
ſeruus.ff.de iniur.per l.1.§.deiecisſe.cum glo.ff.de vi,& vi arm.
Potes quarto aliam rationem adducere, quia cùm iſta pœna
mulctæ quando eſt pecuniaria æquè poſſit cadere in procura-
torem,ſicut in dn̄m, & delictum immediatè committatur à
procuratore,æquius eſt mulctari procuratorem, quam dn̄m.
Iſtam rationem voluit Bar.alleg.iſtum tex.in l.ſi procurator.in
2.col.in prin.ff.de condi.inde. Tn̄ iſta ratio non eſt gn̄alis,cùm
poſſint contumaci imponi aliæ mulctæ,quàm pecuniariæ, vt
dixi in prin.huius l.¶ Limita iſtum tex.niſi dn̄s fuerit ſciens.l.fi.
& ibi Bar.ad hoc no.C.de excoct. & transla. lib.12.& Bart.hic.
in 1.col.in fi.Faciunt quæ dixi in l.3.§.ſi procurator. ſ̃.tit.1. Fa-
cit quod no.Bar.in l.2.per illum tex.ff de nox.vbi not. ꝙ procu
rator delinquendo facit dominum incidere in pœnam,licèt nō
haberet ſpeciale mandatum ad hoc,quando dn̄s eſt ſciens, qa
talis ſcientia, & patientia domini habetur pro mandato.Alleg.
Inn.in c ex parte decani.de reſcrip.& tex.in l. qui poteſt prohi-
bere ff.de reg.iur. Iſtam rationem comprobo pulchra ratione.
Nam ideo contumacia procura. non facit, vt dominus poſſit
mulctari,eò quia requiritur vera contumacia, vt prædixi, ſed
ego habeo,ꝙ illa,quæ erat ficta contumacia,efficitur vera do-
mino ſciente,& non purgante.tex.eſt in d.c.1. in fi. & ibi Bal.in
3 colum.ad hoc no.& dicit, ꝙ eſt melior tex. qui ſit in iure ad
4 hoc.¶† Pro clara intelligentia text.opponitur, ꝙ imò contu-
macia procur. nocet domino, vt hic per Barto. qui tripliciter
opponit,quia & vltra Barto.comprobatur, ꝙ ex contumacia
procur.excommunicatur dominus.Item peruenitur ad diffini
tiuam contra dominum. Item poſitiones habentur pro con-
feſſatis contra dominum,vt prædixi,& ſic patet, quòd contu-
macia procur.in multis nocet domino.Innoc.in c.1.vt lit.non
conteſt.Reſpon ꝙ contumacia procur. nocet domino in his,
quæ reſpiciunt proceſſum iudicij. Ita loquuntur cōtraria.aliàs
ſecus.Et iſtam doctri.refert ſimpliciter Bart.hic, ſequitur Sal.in
l.3.C.de procu.Sed Inn.in d.c.1.reprobat,quia iſta diſtinctio iu
re non probatur.Ego reprobo ex alio. Nam ſecūdum decretū
eſt de proceſſu iudicij,& tamen contumacia procu.non nocet
domino,de quo tamen.j̃.dicam.Barto.hic plenius,quàm alibi
examinat,an,& quando contumacia procur. noceat domino.
Facit duos caſus.Aut dn̄s tenetur facere,quod eſt à principio,
quia tunc debet ipſe citari, & tunc ſi dn̄s ſit citatus, & mittat
procuratorem,qui ſit contumax, cenſetur contumacia dn̄i,&
non procuratoris.Ideo dn̄s tenetur ſicut in plurib. tutorib. per
5 tex.in l.ſi procuratorem.§.ſi tutores. ff.man. ¶† Limita ex eo,
quod not.decidit Albe.de Roſa.in 2.parte ſtatu.q.159.quæ in-
cipit,ſi ex forma ſtatuti,eligantur cuſtodes, vbi ponit, ꝙ ſi ali-
qui deputati ad cuſtodiam caſtri,vel arcis diuiſerūt inter ſe cu-
ſtodiam nocturnam,hoc modo, ꝙ medietas dormiat vſq; ad
mediam noctem,& poſtmodum alia medietas, ſi interim oc-
cupetur, illi non teneantur, & hoc dicit de facto contigiſſe in
cuſtodibus communis Bononiæ, qui ſic cuſtodiebant Imolā,
& propter eorum malam cuſtodiam noctis tēpore Marchio
Aſtenſis eam inuaſit.Refert, ꝙ iſta quęſtio fuit multum rumi-
nata Bononiæ,& finaliter fuit determinatum, ꝙ illi,qui ſm̄ di
uiſionem noctis poterant dormire,non tenerentur, vt ibi ple-
6 nius per eum.¶† Limitat ēt Bar.niſi caſus euenerit in perſonā
ꝓcuratoris,quia ſicut excuſat procurator, ita dn̄s.c.ſignifican-
te,de pig.vbi exemplum notab.& l. cum à matribus.C.qui pe-
tu.Tu adde pro hac limitatione tex.in l.præſes,& ibi no.Bar.C.
de appel. dummodo de iure communi ſuccurratur procura-
tori.Secus ſi priuilegio perſonæ.l.cum mandato.in princi ff.de
min.Ita limitat Bar.in l.cū filius.§.in hac.circa fi. ff.de verb.obl.
Trib.alijs modis limitat Barth.Vero. in cautela. 57. vbi proſe-
7 quitur materiam Bar.hic. ¶† Secundus caſus principalis Bart.
eſt,qn̄ procurator tenetur facere,quia litem eſt conteſt.quo ca
ſu efficitur dn̄s litis.l.procuratorib & l.nihil.C.de procur.Nam
lite cōteſt.procurator,& dn̄s cenſentur vna perſona. eſt gl.not.
in l.ſi procurator.2.in glo. pe.in fi.ff.de excep.doli, ꝙ de cætero
debet citari procurator,& non dn̄s.gl.in l.1.cum ſin. C.de ſent.
8 † iſta eſt propriè materia noſtra,ſi procurator citetur,& ſit con
tumax,an eius contumacia noceat dn̄o.Bar.largè diſtinguit,vt
hic per eum.Tu collige ex eius doctri,quinq; concl.Prima eſt,
qđ ex contumacia procu. pōt perueniri ad primum decretum
ꝯ̃ res dn̄i,quia eſt magni pręiudicij.Adde ꝙ ꝯ̃rium tenent Pet.
& Cy in l.3.C.de procur.& ibidem Raph.Fulg.& Pau.de Caſt.
D. Barth. Veronen. vbi reaſſumit totam iſtam materiam in d.
cautela 57.Nam fundamentum Barto. non eſt verum,quia ea
miſſio in poſſ.ex primo decreto ſit parui præiudicij, ideo poſ-
ſit præiudicari domino. Nam etiam iſte titulus loquitur in le-
ui mulcta,vt ſ̃.dixi, & tamen in ea procurator non præiudicat
domino.Sed reſpon.ꝙ aliud eſt in mulcta, quæ cùm requirat
veram contumaciam,vt dixi,ideo contumacia procu.nō no-
cet dn̄o,& aliud eſt in miſſione in poſſ. ex primo decreto, vbi
ficta contumacia ſufficit,vt declarat Barto.in l.ſi finita.§.Julia-
nus.in 6.col.ff.de dam.infect. Item militat ratio diuerſitatis,q̃
vltimo loco aſſignaui in tex.ſuper quo tamen cogita,quia iſta
pœna miſſionis in poſſ.ex primo decre. quæ dicitur tædialis,po
teſt fieri in bonis procuratoris.Mouentur etiam, quia l.3.C.de
procu.alleg.per Bar.potius probat ꝯ̃rium in ver.deliberauit au
tem prætor.Pondera,non dicit tex.ꝙ ſemper mittat,ſed debet
deliberare,ergo cauſæ cognitionem adhibere.l.3.§.cauſa cogni
ta.ff.de bono.poſſ.ergo dominus debet citari,& eo abſente de-
bent citari conſanguinei,vel vicini.l.2.cum glo.fi. ex qui.cau.in
poſſ.ea.Non obſt.l.quoties.C.de dig. vbi vult text. ꝙ ex contu-
macia procur.fiat miſſio in reb.domini,& non dicit tex.delibe-
rabit.Reſpon.Ful.Pau.de Caſt.& d.Ale.in d.l.cum qui. ꝙ illud
eſt,quia in d.l.quoties. dn̄s fuit ſciens contumaciæ procura. qđ
eſt ſomniare.Vnde potes reſpon. ꝙ ibi eſt ꝑꝑ periurium ſuper
quo text.ſe fundare videtur,& iſto modo ille text.poteſt retor-
queri contra Bartol. arguendo à ſpeciali, quòd ibi ſit ſpeciale
concurren-

ADDITIONES.

a ¶Procuratoris.Adde Bar.in l.fi.in vlt.co.ff.de in integ.reſtitut.
b ¶Contumaciam.Adde an quælibet contumacia ſit digna excommunicatio-
ne,vide gl.in c.duo ſunt.96.diſt.Abb.in c.1.de ſent.excom.
c ¶Secunda ratio.Pro hac facit Cum.conſ.12. id interim promitto.in 2.dubio
vbi limitat. PVRPV.
d ¶Delictum.Adde l.omne delictum,& ibi Bar.ff.de re mil.

concurrente periurio principalis.Istud tamen non firmo. Te-
ne sententiam Bartol.hic, quòd ex contumacia procu.indistin
ctè fit mis.in pos.bonorum domini ex 1.decreto. Et ita tenent
Fulg.Paul.de Cast.hic,qui sunt contrarij.& Alex. in d.l.3. & vl-
tra reg.Bartol.probant nonnulla,quæ statim adducam. ¶Non
obst. quòd etiam in mulcta leui procuratoris non præiudica-
ret domino,quia responde,vt statim dixi. ¶Non obst.glo.in d.
l.2.quia dic,quòd illa gloss.non procedit generaliter,licèt in cer
tis casibus, quos ponit Barto.in l.hæc autem.§. 1.cum concor.
ff. ex quib. cau. in pos.ea. & Imol.in l.si finita.§. si plures.in 13.
col.ff.de damn.infec.cum multis concor. vt habes per Alexan.
in d.l.eum qui res. Et illud cum deliberatione,procederet, vbi
plena causæ cognitio requiritur, quod non est hic. Vnde tene
istam primam conclusionem Barto. pro qua facit. l. quamuis,
cum glo. & ibi Bartol.not. & l. hoc amplius.§.de his.& §.quæ-
situm,vbi etiam Bart.not.ff.de damn.infect. Accedit etiam ra-
tio,quia per interuentum procuratoris nō debet fieri deterior
conditio aduersarij.l.2. §. defendi. & ibi Bartol.ff.ex quib.caus.
9 in pos.ea. ¶†Secunda cōclusio Bart.est, quòd contumacia pro
curatoris non nocet domino,vt possit mulctari,vt hoc text.eo
quia mulcta est magni præiudicij. Ista ratio Bartol. non est bo-
10 na,vt superius dixi.¶†Tertia conclusio est,quòd ex contuma
cia procuratoris non potest perueniri ad secundum decretum
contra dominum, eo quia est magni præiudicij. Adde quòd
idem tenet Bartol.in l.quamuis,in vltim. colum. & in l.si cùm
vsufructuario,per illum text. vbi etiam Bartol.idem tenet.ff.si
ex noxa.cau.agatur.Bald.in d.l.3.d. Anto. & Imol.in d.capit.1.
contrarium tenet Innocen.in d.cap.1.Bald.& Angel. hic. & re-
torquent fundamentum Bartol. contra eum, quia imò etiam
in his, quæ sunt magni præiudicij, contumacia procuratoris
nocet domino,per ea,quæ superius dixi.Secundò alleg.l.sed &
hæ.§.fin.cum l.sequen.ff.de procu. Nec dicas, quòd ibi loqui-
tur in primo decreto, quia cùm loquatur in seruo, & sic in re
mobili, vt patet etiā in text.in ver.duci.in re mobili non est da
re primum decretum,vt declarat Bartol.in d.l.si finita.§.Iul.Et
ad fundamentum Barto.de fructuario,qui dicitur procurator
domini.l.1.§.fin.ff.de oper.nou.nunc.& tamen non præiudicat
domino quo ad missionem in possessionem ex secundo decre
to;respondet,quia est fictus procurator constitutus à lege,& in
rem suam,quo ad vsumfru.non quo ad proprietatē.Ideo pro-
pter contumaciam non fit missio ex secundo decreto,quia fie
ret in proprietatem.Breuiter tene cum Bartol.quia ad hoc, vt
perueniatur ad secundum decretum,requiritur vera cōtuma-
cia.l.Fulcinius. §. 1. & 2. ff. ex quib. caus. in pos. eatur. declarat
Bartol.in d.§.Iulianus.in 9. colum. ergo contumacia procura-
toris non sufficit. Secus est in alijs adductis contra Bartol. puta
in sententia diffinitiua,ibi enim ficta contumacia sufficit. l. ab
eo.C.quomodo & quando iu.not.in l. 1.§.item cum ex edicto.
ff.quæ sen.sine ap. rescin. Fulg. hic habuit pulchram considera-
tionem. Aut loquimur in actionibus realibus, & tunc quia ad
hoc vt fiat missio in possessionem ex secundo decreto, & sic
adiudicatio rei petitæ,non requiritur vera contumacia, sed suf
ficit ficta,vt declarat Bartol.in d.§.Iul. & tunc vera sit sententia
Bald.& Angel.hic contra Bartol. quòd ex contumacia procu-
ratoris potest fieri missio in pos. ex secundo decreto super re
petita,& sic in actionibus realibus. Simile in sententia diffiniti-
ua,vt prædixi. Aut loquimur actionibus personalibus quādo
agitur pro aliquo debito, & tunc ad hoc vt possit fieri missio
in pos.ex secundo decreto pro aliquo debito personali, requiri
tur vera contumacia. Rationem diuersitatis ponit Bartol.in d.
§.Iul.& tunc ex contumacia procuratoris non fiet missio ex se
cundo decreto in alijs bonis domini, & ita procedat sententia
Bartol.& do.Anto. in d. capitu. 1. & sic generaliter in omnibus
alijs rebus quo ad secundum decretum videtur semper consi
11 derandum,an requiratur vera contumacia,vel non.¶†Quar-
ta conclusio Bartol. est, contumacia procuratoris in non re-
* spondendo positionibus præiudicat * domino, nisi dominus
fuerit sciens,in hoc Bartol.malè dicit, & contra text.in capit.2.
de cōst.in 6. per quem text.eum reprobat d.Anto.in d.capit.1.
in 13.colum.& nimium esset diuinare & restringere illum tex.
quòd loquatur quando dominus fuit sciens, & de eius intelle-
ctu vide per Imol.in l.4.§.ait prætor. ff. de re iudica. per Sal. &
latius d.Alex.in d.l.3.C.de procu.Nam considera,quòd ille tex.
fortiter obstaret contra præsentem materiam. Ibi enim in his,
quæ sunt grauis præiudicij,contumacia procuratoris nocet do
mino.Barto. hic sentit, quòd ideo præiudicat, quia dominus
fuit sciens. Trussa est ad illum text. Sali.in d.l.eum, qui. C. de
procu.aliter respondet,quòd non est mirum si in casu.d.cap.2.
cōtumacia procuratoris nocet domino,quia ibi sumus in his,
quæ sunt de processu. Ratio huius solutionis esse potest,quia
cùm procurator lit.contest.sit effectus dominus litis, ideo cir-
ca ea,quæ respiciunt litem, & sic processum potest præiudica-
re tanquam dominus litis,& sic Sal.videtur stare cum Inno.in
d.cap.1.quem.s.reprobaui.Imol.in l.4.§.ait prætor.ff.de re iudi.
aliter respondet,ꝙ ideo in d.capit.2.contumacia procuratoris
nocet domino,quia illa pœna non poterat æquè cadere in pro
curatorem,sicut in domino.Ideo ne illa contumacia sit impu
nita,nocet domino.argu.l.Polla.C.de his qui. vt indi. Istam so-
lutionem reprobat d.Alex.in d.l. eum qui. vbi aliter respondet
ex mente d.Anto.in d.cap. 1.ꝙ ideo in d.c.2. contumacia pro-
curatoris noceat domino, quia ius fingit procuratorem contu
macem in respondendo fuisse confessum, & sic sumus in casu
in quo ficta confessio sufficit,& non vera. Puto vltra alios sic
posse responderi ex doctr.Bald.quando id,quod facit procura
tor,constat esse delictum,nunquam præiudicat domino,quia
in mandato quantumcunque generali non venit, vt procura-
tor delinquat, vt hic per Bar. sed quando illud quod facit pro-
curator potest esse,& non esse delictum, tunc semper præiudi-
cat, sed non respondere positionibus, & sic non negare,potest
esse delictum & non esse. Fortè enim procurator non respon-
det,quia videt,ꝙ positiones non sunt negandæ. Ideo præiudi-
cat domino, & ꝙ respondere, vel non respondere positionib.
possit esse,& non esse delictum, ideoque præiudicet domino,
12 dicit Bart.hic in fin.col.post prin. ¶†Quinta conclusio est, ꝙ
ex contumacia procuratoris præiudicatur domino in non ap-
pellando,de hoc est tex.clarus.in l. 1.§.fin. ff. quando appel. sit.
quem tex.extende,vt procedat,quādo procurator appellauit,
sed posteà non petijt Apostolos intra terminū iuris,adhuc pre
iudicat domino,quia Apostoli sunt appendices appellationis,
ita tenet Bal.in c.1.in 6.col.vt lit.non contest. & dicit ꝙ est no-
a uus passus, & non tactus ab aliis. [a] non tamen posset procura-
tor expresè renunciare appellationi,secundum Bald.in l.fin.§.
fin.C.de temp.appel.¶Limita istam conclusionem, vt proce-
dat,quando procurator fuit negligens in appellando, tunc be-
ne præiudicat domino.d.l.1.§.fi.Secus quando fuisset verè cō-
tumax,vt per Bart.hic,& in d.l.1.§.fi. qui assignat rationem di-
uersitatis.& clariorem assignat idem Bar.in l.fin.in vlt.col.ff.de
b in integ.restit.Et aduerte [b] incidenter ad vnum,ꝙ illa regula,in
qua habetur,ꝙ verus contumax de iure non appellat.l.ex con
sensu.§.fin.vbi gl.Bar.& Moder.plenius.ff.de appel.latè d.Alex.
in l.properandum.§.sin autem reus.C.de iud.ista regula proce-
dit etiam in casib. in quib. sententia non transit in rem iudica-
13 tam,de quib.tetigi in l.admonendi.ff. de iureiu. † Et vltra illos
adde hoc etiam procedere in causa vsuraria,quia sententia la-
ta in causa vsuraria nunquam transit in rem iudicatam, quin
semper possit appellari.Ita singulariter Albe. in rub. C. de vsu.
certè in illis etiam casib. verus contumax perdit beneficiū ap-
pellandi.Ita singulariter d.Ant.& Imol.in c.tenor. de re iudi. Et
c facit glo.sing. [c] in c.ad reprimēdū.in ver.suspēdatur.de off.ord.
d Et quis dicatur verus cōtumax, [d] ponit gl.& ibi Bart.in l.1.§.fi.de
in integ.rest.gl in l.tres denuntiationes. vbi Bar. & plenius Bal.
C.quomodo & qñ iud.Ponunt alij in alijs locis prælleg.Secū-
dò limita fm Fulg.hic, qñ procurator non est soluendo, tunc
negligētia procuratoris in non appellando non p̄iudicat dño.
gl.est fm eum in d.l.1.§.fi.in gl.fi.& ibi Bar.& alij.Bald.& Sal.in
Auth.hodiè. C. de appel. & Bald.not.in l.ab eo.in 2.col.C.quō
& quando iud.d.Alex.in consi.95.in 2.vol.quod inci.visis pro-
cessib.circa lites.in 3.col.& Bart.Veron.in d.cautela.57. Sed ca
ue,quia illa gloss.in d.l.1.§.fin. mouetur per text.in l.properan-
dum. in fin.C.de iudi.qui propriè loquitur in minore, ergo in
procur.maioris text.super quo se fundat gloss. non probat, &
ita ponderat Cuma.in d.l.1.§.fin. tamen tenet istam limitatio-
nem. Intellige tamen sanè petita prius restitutione in integrū,
& obtenta, non autem ipso iure. Ita singulariter limitat Bald.
in cap.significante.in vlt.colum.de appel. & dicit no. istum in-
tellectum. Bene facit tex.in l.diuus. in vers. deceptis sine culpa
sua. ff. de in integ. restitut. ¶Tertiò limita, quando procurator
fraudu-

ADDITIONES.

a ¶Ab alijs.Idem dicit in col.seq.ver.item addo. PVRPV.
b ¶Et aduerte. Limita illam legem quando fuit nullibi repertus contumax.
Alex.post Barto.in l.4.§.condemnatum.2.not.ff.de re iud. PVRPV.
c ¶Glo.sing.Adde Abb.in c.ab excommunicato. de rescrip.
d ¶Contumax.Adde gloss.in cle. 1.de dolo & contu.glos. in capit. venerabili-
bus.de senten.excommu.libr.6.Bartol.in l. ex consensu. in §. vltim. ff. de ap-
pel.Bald.in l.properandum.C.de iud.Et vide Rob.de ordi.iudi.capit. 53. nu-
mero 274.Roland.consil.47.libr.2.Fol.pract.crim.vers.& si confitebuntur.4.
part.3.par.& sicut verus contumax appellare non potest, ita nec supplicare.
l.ex consensu. §. fin. ff. de appel. not. Roland.consil.38.nume.15.libr.2.Dec.
consil.34.idem Roland.consil.94.libr.3.Afflic.Decis.29.nume. 3. nisi compa
reat post sententiam iudice adhuc sedēte,quia audietur appellans.l. Diuus.ff.
de in integ.restitu. MASVER.
* Non præiudicat,legendum videtur.

fraudulenter omiſiſſet appellare intra decem dies, vel niſi ex actis appareat euidenter, quòd procurator debuerit appellare, quia non præiudicat domino, iſtud eſt, ꝙ vult dicere tex. in d.l. 1.§.fi.in ver.non facile, & ibi Bar. & alij, & Bal. in d. Auth. hodie, & in l. ab eo. & D. Ant. in d. c. 1. clarius ponit D. Ale. in d. ꝯſi. 95. in eo. vol. in 4. & 5. col. Et not. ꝙ procurator in dubio non tenetur appellare à ſententia, niſi euidenter de iniuſtitia appareat, quia in dubio præſumimus pro ſententia. l. Herennius. §. Caia. ff. de euict. c. in præſentia, de renun. c. cum inter. & c. ſicut, de re iudi. Ita in ſpecie Cy. in l. inuitus. C. de proc. in 6. q. quem ſequuntur Bal. & alij ibi. Et ideo Bar. in l. 1. §. fi. dicit, niſi ex actis euidenter appareat, quod debuit appellare. An autem confeſſio procuratoris tollat dño beneficium appellandi. D. Ant. in d. c. concludit ꝙ non, & ibi ſequitur ſimpliciter Imo. Pro nunc non examino. Item adde, ꝙ licet dñs prin. poſſet renunciare appellationi, tñ non poteſt procurator, quia eſſet ſpecies donationis, ſm Bald. in l. fi. §. fi. circa me. C. de temp. appell. vbi dicit idem eſſe in re-
14 ctorib. eccleſiarum. ¶† Quartò aduerte inquantum Bar. *& omnes* tenent, ꝙ ex vera contumacia procuratoris non perdit dñs beneficium appellandi, prout etiam tenet Bar. in d. l. 1. §. fina. in vlt. col. ff. de in integ. reſt. & in l. neq; infantes, per illum tex. cum gl. ff. de fideic. lib. & D. Ant. in d. c. 1. in 11. col. vbi ẽt alij. & Bar. Vero. in d. cautela, 25. Nam iſtud limitat ſingulariter Spe. in tit. de appel. §. 1. ver. illud autem notandum. dummodo appelletur intra decem dies, qui currunt à tempore ſententię, non autem à tempore ſcientiæ domini. Idem tenet Inn. in d. c. 1. & ibi D. Ant. in 8. col. & Io. de Imo. in vlt. no. Sed tene ꝯrium, quod eſt æquius, prout tenet Gemi. poſt Lap. in c. 2. in prin. 2. colu. de confeſ. in 6. d. Abb. in d. c. 1. in 6. col. ad fi. & ſeq. Ang. in cõſ. 258. quod inci. tutor. in vlt. col. & in d. l. 1. §. fi. ff. qñ appel. ſit, & eſt de mẽte Bar. hic, & ibi de quo etiam per dños de Rot. in deci. 16. quæ inci. Item ꝙ appellatus in cauſa, & in deciſ. 343. quæ inc. ex hoc inſurrexit. An autem ipſemet procurator, qui fuit verus ꝯtumax, poſſit appellare nomine domini, ponunt Imo. & Ang.
15 de Are. in l. 1. §. fi. ff. qñ appel. ſit, ad quos vos remitto. ¶† Iuxta prædicta quærit Bar. ſi procurator gñaliter conſtitutus fuerit ꝯtumax in vno articulo, quo caſu non eſt audiendus, niſi prius reſarcitis expenſis iuxta. l. ſancimus. C. de iud. quis debeat condemnari in talib. expenſis, & concludit ꝯ Inno. ꝙ ipſe procurator ſit condemnandus per duo fundamenta, de quib. per eum. Dicit tamen, quòd poſſet denegari audientia dño, niſi expenſas reſarciat, & hoc vr̃ tenere gl. no. in l. non poteſt dolo. in glo. magna in fi. ff. de regu. iur. quæ non eſt alibi, ſm Bal. hic in lect. antiqua. Tñ glo. ibi propriè loquitur in procuratore vniuerſitatis. Idem tenet Bar. in l. 4. in prin. & ibi Imo. & D. Alex. ff. de re iud. Bar. in l. Plautius. ff. de procur. & in l. ſi procurator. in 2. colu. in prin. ff. de cond. inde. & d. Abb. in d. c. 1. in 5. & 6. colu. in effectu Spec. in ti. de execut. ſent. §. ſequitur. ver. ſed quid ſi procurator. Contrarium tenet Inn. in d. c. 1. & idem Hoſt. Io. And. & Dom. Ant. in 11. col. qui dicit, quod opi. Inno. ꝯ Bar. de conſuetudine obſeruatur, quia ſemper dñs cõdemnatur, & non procurator. Mouetur d. Ant. ratione, quia condemnatio expenſarum non eſt mera pœna, quia aduerſarius conſequitur veras expenſas, & ſic id quod ſibi abeſt. Ideo debet ſufficere contumacia procuratoris, quod ſecus eſt in text. noſtro. Sed caue, quia fundamentum D. Ant. non eſt verum, quia etiam ex hoc ædicto nõ agitur ad meram pœnam ſed ad intereſſe partis. §. fin. ꝟ. ea. l. Tñ ita etiam tenet Ang. in d. l. 4. in prin. Tu pro iſta opi. cõtra Bart. adde duo bona fundamenta. Primum eſt, quia vbi non requiritur vera contumacia ſed ficta ſufficit, tunc contumacia procuratoris nocet domino, vt pluries. ſ. dixi ſm Doct. ſed in tali cõdemnatione expenſarum ratione contumaciæ vnius articuli, & ſic ratione retardari proceſſus ficta contumacia ſufficit, ſm Dy. Sal. & Pau. de Caſt. in d. l. ſancimus. vbi dixi. C. de iud. Do. Anto. de But. in c. finem litib. de dolo, & contum. Imo. in d. l. ſi finita. §. Iul. & per hoc apparet, ꝙ nõ eſt verum fundamentum Barto. dum arguit de expenſis ad mulctam, cùm in mulcta requiratur vera contumacia. Secundò ſtringit, quia ex contumacia procuratoris fit miſſio in poſſeſſionem ex primo decreto contra dominum, ſecundum Bart. vt ſ. dixi, & tamen talis immiſſio non reuocatur, niſi reſarcitis expenſis per ipſum dominum. l. cum proponas. C. de bon. auth. poſſ. c. 1. & cap. quoniam frequenter. in fi. vt lit. non conteſt. & iſta pars contra Bart. nihil plus placet, & obſeruatur in practica. Tamen pro alia opi. Barto. facio duo alia fundamenta. Primum eſt, ꝙ cùm iſta pœna poſſit æquè cadere in procuratore, ſicut in domino, & delictũ immediatè committatur à procuratore, æquius eſt procuratorem condemnari, ex doctri. Barto. in l. ſi procurator. in 3. col. in prin. ff. de condi. inde. Dom. Abb. in c. reprehenſibilis, in fi. de appellat. Secundò ſtringit fundamentum Bar. hic. Nam ex contumacia procuratoris debet ipſe procurator mulctari, & non do minus, vt hic eſt text. & in iſta mulcta venit condemnatio expenſarum partis aduerſæ. §. fin. ꝟ. ea. l. quod an ſit verum, ibi di-
16 cetur. † Succeſſiuè quærit Barto. hic, quia dictum eſt de contumacia procuratoris, quæ conſiſtit in omittendo, an & quando præiudicet domino, quid autem ſit ſi procurator aliquid faceret an, & quando domino præiudicet? Dic vt hic per eum, & totam eius doctri. ſequitur Dom. Ant. in d. c. 1. in pen. & antepen. colum. & ibi Panor. quam intellige, vt per Bart. in l. ab eo. C. quomodo & quando iud. in 2. colum. & in l. 2. in 2. & 3. col. C. qui accuſ. non poſſ. Dicit etiam Barto. ꝟ. in vlt. colum. quòd
a ſi procurator nomine domini calumnioſam litem mouerit, ᵃ ꝙ debet ipſe procurator condemnari in expenſis, non autem dominus, & de hoc dicit eſſe tex. expreſſum in l. non eſt ignotum. C. de adminiſt. tut. qui text. non loquitur in procuratore, ſed in tutore minoris, vt ipſemet Barto. dicit in fi. Et ita pronunciauit Clemens Papa, prout refert Spec. in titu. de execu. ſent. in §. ſequitur. in ver. ſed quid ſi procurator malitioſè. Sequuntur Bar. Imo. & alij in l. 4. in princ. ff. de re iudica Barto. & Ang. hic, & Dom. Abb. in d. cap. 1. in 9. colum. ſicut in ſimili ſi procurator, vel alius fecit expenſas pro obtinendo Simoniacè beneficium in curia Romana, tales expenſas perdit, & non recuperat à domino. gl. eſt in l. quæ vtiliter, in glo. magna ad fin. ff. de nego. geſt. Do. Abb. in cap. bonæ. 2. in 11. not. de poſtulat. prælat. Iſtam doctri. Barto. limitat not. Ange. hic, ꝙ in omnibus caſibus, in quibus concludit Barto. ꝙ factum, vel delictum procuratoris noceat domino, eſt verum quo ad hoc vt præiudicet in aliqua parte, ſed nunquam poteſt in totum præiudicare, vt dominus totam cauſam perdat, quod reputo verbum ſignandum, & ſubſtantiale. Per hoc infert, quòd licèt ſurripiens inſtrumenta alteri parti debeat cauſam perdere. l. in fraudem. §. neque. ff. de iure fiſ. tamen ſi procurator ſurriperet, dominus
17 non perderet totam cauſam, vt hic per eum. ¶ † Iuxta hanc materiam an, & quando factũ, vel delictum procuratoris noceat domino, applicatur notabilis quæſtio. Pone, conſtitui ſimpliciter procuratorem ad fideiubendum pro Titio, procurator tempore quo fideiubet nomine meo renunciat beneficio de fideiuſſoribus, & ſic ordinis, & ſic Auth. præſente. C. de fideiu. an iſta renunciatio præiudicet domino, ita ꝙ poſſit conueniri ante principalem? videtur, quod non, quia renunciatio eſt quædam donatio, & eſt ſpecies dilapidationis. l. ſi quis delegauerit, vbi Barto. ff. de dona. ſed in mandato generali non venit donatio. l. contra iuris. §. fi. ff. de pact. etiam ſi mandaret cum libera, vt ibi, & l. filiusfamilias. in princ. ff. de dona. Iſtam quæſtionem tangit Barto. in l. fin. in princ. ff. de his, quæ in frau. cred. & poſt multa concludit, quòd iſta non eſt propriè donatio, quia per eam creditori nihil accedit, licèt facilius poſſit conſequi creditum, per. l. in ædibus. §. fin. ff. de dona. & per tex. expreſſum in l. 1. §. ſed ſi fideiuſſerit. ff. ſi quid in fra. pat. & quia de conſuetudine ſeruatur, quòd qui fideiubent, renunciant beneficio ordinis, ergo in generali mandato venit illud, quod eſt fieri cõſuetum. Iſtam deciſionem Barto. ſimpliciter ſequitur Pan. pro ſingulari in c. 1. in 9. colum. in fi. & ſequen. vt lite non conteſta. Tamen dum Barto. vult, ꝙ cùm de conſuetudine ſit, fideiuſſorem renunciare beneficio ordinis, ideo veniat in generali mandato, & notarius ſimpliciter rogatus, poteſt apponere renun-
18 ciationem. † Adde, quòd Bald. in rubr. C. de his, quæ in fraud. credi. in fin. colum. ſubijcit vnum, quod eſt mirabile, & ſi eſt verum, eſt valde ſingulare, quod illud quòd dicitur quòd notarius in dubio præſumitur rogatus, vt ponat clauſulas apponi conſuetas, dicit Bal. ꝙ eſt verum, quando notarius fuit rogatus vt faceret inſtrumentum ad conſilium ſapientis, vel quando notarius eſt ita ſapiens, quod non eget conſilio ſapientis, tunc ſeruata formula tabellionum poſſet apponere. ſuper quib. verbis Bal. bene conſidera, quia Bar. non bene firmat. Sed non puto, ꝙ ſit bona, quia imo ſemper notarius ſimpliciter rogatus intelligitur rogatus, vt ponat clauſulas de conſuetudine ap-
b poni ſolitas, ᵇ nec alibi alia iuris peritia requiritur, text. eſt in l. fi.

ADDITIONES.

a ¶Et fortius ſi obtineret, nõ poſſet impenſas repetere à domino. Abb. in c. bonæ, el. 2. extra de reſti. ſpol. PANCIR.

b ¶Sequitur Dec. in regu. l. ſemper in ſtipulationibus, nu. 9. de reg. iur. per d. l. fi. C. de fideiuſſ. l. ꝙ ſi nolit. §. qui aſſidua. ff. de ędil. edi. limita tñ in iuramento, & ſtipulatione, quæ non præſumitur rogatus apponere, teſte Butr. in ca. pen. circa fi. de iureiur. Soc. conſ. 24. col. 8. conſ. 85. col. 3. lib. 1. Iaſ. in l. ex ea parte. 2. no. de verb. obl. Cate. ver. Notarius ſimpliciter. Quæ concl. procedit, quando contractus eſt in fieri, aliàs ſecus, teſte Fely. in c. 1. col. 7. ver. reſtringe dupliciter. vt lit. non conteſt. neque etiam in clauſulis ſubſtantialib. ex not. per Dec. in c. cum M. Ferra. colu. 2. circa fi. de conſt. & in l. vt liberis. nu. 15. C. de collat. MASVER.

l.fin.in fin.vbi glo.ſing.quam multum not.Bal.C.de fideiuſſo.
not.Bal. & Mod. in l.huiuſmodi. in prin. ff.de leg.1. cũ multis
19 concord.ibi poſitis. † Imò dicunt Bal.& Ang.in l. bene à Zeno
ne.C.de quadri.præſcr.no.ex illo text. quod procurator ſimpli
citer conſtitutus ad contrahendum, vel aliud faciendum, po-
teſt in contractu ponere pacta , & pœnas, quæ ſolitæ ſunt ap-
poni.Ad quod vide no.Pan.in c.2.de præca. vbi ponit, quid in
prælato.Vnde concluſiuè teneo,quòd ſi apparet de conſuetu-
dine(quę tamen aliter eſſet probanda quàm ex ſola aucto.Bar.
cùm ſit facti,vt dixi in l.de qb. ff.de leg.) verũ eſt,ſed circũſcri-
pta conſuetudine, non puto, quòd procurator ſimpliciter cõ-
ſtitutus ad fideiubendum, poſſit renunciare beneficio de fide-
20 iuſſorib. † Quod probo ex eo , quod ſignanter dicit Bald. in l.
1.in fin.colu.in pe.q.C.de bon.mater.vbi quærit. Pone,in man-
dato procuratoris eſt dictum , quòd procurator poſſit omnia
facere, quæ poſſet dominus principalis:an per iſta verba poſſet
procurator donare,vel alienare? Et reſponde, quòd non , ſed
intelliguntur , quod poſſit facere , ſecundum naturam officij:
Et ideo non poſſet facere renunciationes damnoſas, vel inuti-
les domino , cùm debeat procurare vtilitatem domini cir-
cunſcripta ſua.& ad hoc vide Bart.& Doc.in l.procurator cui
21 libera. ff.de proc. Bald. in l.ſi procurator. C.eod.¶ † Secundò
a not.[a] ex iſto tex.quòd ex contumacia tutoris, vel curatoris nõ
mulctatur minor,ſed ipſe tutor,vel curator. Hinc ſumpta oc-
caſione examinat Bart.hic, & in l.quamuis.ff. de dam.infec.an
& quando delictum tutoris , vel curatoris noceat minori , &
ibi etiam per eum , quid de contumacia neg. geſt. Adde in-
quantum Bart. tenet , quòd in l. meminerint. C.vnde vi. illud
ibi ſit , quia tutor colludebat. in hoc malè dicit , vt habet̃ ex
text.ibi in ver.plerunque.& ibi glo.& Bart. met ſibi contrarius
in vlt.col.& cæteri Doc.intelligunt illum text.etiam vbi collu-
b ſio non interuenit. & Alex. hic. Item aduerte, dum Bart. hic
vult,quòd ideo in caſu.l.Polla. C.de his quib. vt indig. factum
tutoris, vel curatoris minoris iniuſtè accuſantis teſtamentum
de falſo,in quo erat factum legatum minori,& ſuccubuit,præ
iudicat minori:quia ibi pœna non poteſt cadere in adminiſtra
tore.Iſtum intellectum latè reprobat Alex. hic per d. l. memi-
nerint.& refert alias ſolutiones , & alios intellectus ad d. l.Pol-
la. Dic ergo aliter prout dicam in l. Polla. C. de his quib. vt in-
dig.vbi ponam de intellectu vtriuſque text. Vide etiam in ma
teria glo. notabilem in l. ſi dolo. ff. ſi quis omiſſa cau. teſt. quæ
declarat , an & quando factum aut delictum adminiſtratoris
22 noceat minori. ¶ † Item adde inquantum tenet Bart. quòd ſi
tutor egerit litem calumnioſam , quòd ipſe poteſt in expenſis
condemnari . Idem tenet Bart. & alij in l.4. in princip.ff. de re
iud.& in l.quamuis,in vlt. colum.ff. de dam. infec. & in l. edi-
23 ta.ad finem, vbi plenius dixi.C.de eden.¶ † Tertiò not.in ver.
non ſolùm , quòd ita mulctatur inobedientia actoris , ſicut
& rei.Facit , quia pœna impoſita reo intelligitur etiam impo-
ſita actori & ècontra. glo. in l. per interuallum. ff. de iud. glo.
in c.1. de conf. in 6. imò maior cenſetur contumacia actoris,
quam rei.glo. eſt in c.1. in glo.2.in fin. & ibi not.Gem.de dolo,
& contum. in 6.

ADDITIONES.

a ¶Secundo nota.Quid in contuma prælati,tex.& ibi Peru.i.not.in cap. Nicolaus.de app.Iaſ.in l.ſancimus.col.1.de iud. PVRPV.

b ¶Item aduerte.Vide Bal.in l.2.col.2.C.qui acc.non poſ. PVRPV.

SVMMARIVM.

1 *Merum dicitur,quod eſt ab omni compoſitione abſtractum.*
2 *Actor,qui fecit citare reum,licèt nullum ius foueat: tamen reus contumax poteſt mulctari.*
3 *Contumax poteſt mulctari,etiam ſi tempore,quo comparere debeat,iudex non ſederit ad banchum.*
4 *Iudicium non datur ad hoc,quod intereſt.*
5 *Expenſæ,quæ veniunt ratione contumaciæ, debentur actione in factum. vide ampliationem.& num.6.*
7 *Expenſæ debentur ſolùm officio iudicis mercenario, ſi iudex in ſententia non condemnauerit.*
8 *Iudex ſi abſoluerit ſimpliciter ab expenſis , quæ expenſæ intelligantur.*
9 *Expenſarum appellatione quæ veniant in condemnationem in expenſis.& num.10.11.12.13.14.& 17.*
15 *Expenſæ, quæ habentur ratione victoriæ differunt ab expenſis , quæ debentur ratione contumaciæ.& num.16.*
18 *Intereſſe duplex eſt.*
19 *Iudex propter contumaciam non poteſt aliquem condemnare in tota cauſa.*
20 *Occultans dolo inſtrumenta aduerſarij, licèt cauſam perdere debeat,tamen ſi procurator talem occultationem faceret, non mulctaretur dominus in amiſſione cauſæ.*
21 *Iudex propter contumaciam an poſſit denegare audientiam parti.*
22 *Abſens contumax circumſcriptis ſtatutis de iure communi , non poteſt à iudice haberi pro confeſſo,& conuicto.*
23 *Fiſcus nullum intereſſe prætendit.*
24 *Cauſa quælibet etiam iniuſta,dummodo ſit colorata,abſque contemptu iudicis,excuſat quem à mulcta.*
25 *Conſuetudo praua,iniqua,temeraria,& iniuſta excuſat à pœna.*
26 *Conſuetudo poteſt excuſare periurum à pœna temporali,non diuina,nec conſuetudo laicorum poteſt diſponere ſuper ſpiritualibus.*
27 *Cauſa iniuſta licèt excuſet à dolo: tamen non excuſat à vera contumacia.*
28 *Citatus ſi propter aliquam paruam tempeſtatem maris timuit comparere,excuſatur à vera contumacia , & mulcta.*
29 *Accuſatus de præcepto ſpreto , poteſt defendi allegando eius abſentiam, vel qualequale impedimentum.*
30 *Cauſa abſentiæ debet eſſe iuſta,& non friuola.*
31 *Occaſio leuis excuſat à vera contumacia.*
32 *Contumacia requiritur , quòd ſit vera ad hoc , vt quis poſſit mulctari. & num.36.*
33 *Bannum an dicatur mulcta.*
34 *An perſonaliter dicatur citatus ille,cuius dolo factum fuit, ne perſonaliter citetur.*
35 *Perueniri ad ſecundum decretum quamuis poſſit contra doloſè latitantem:tamen non poteſt contra eum imponi mulcta.*
37 *Contumacia ficta licèt quis non poſſit mulctari : tamen ſi mulctaretur, & non appellaret,valeret mulctæ impoſitio.*
38 *Præceptum iudicis comminatorium de mulctando partem contumacem in pœna applicanda alteri parti,valet.*
39 *Contumacia dicitur eſſe delictum.*
40 *Dolus dicitur etiam delictum.*
41 *Contumacia dicitur etiam maleficium.*
42 *Contumacia an ſit peccatum mortale.*

§.Hoc iudicium. Ad euidentiam, & intel-
lectum huius. §. præmit-
te,ꝙ iſte.§.reputatur difficilis : eo quia in ſeipſo videtur conti-
nere duas contrarietates. Prima eſt in primo dicto,dum dicit,
ꝙ iſtud iudicium non datur ad id,ꝙ intereſt, ſed quanti ea res
eſt.Iſta verba idem important, & ſignificant intereſſe commu
ne,prout Bar.& Doc.allegant duos text.l. inter hæc verba.& l.
hæc verba.4.ff.de ver.ſig.Tu allega meliorem tex.in l.qui reſti-
tuere.ante fin.ff.de rei vend.& ſic perinde eſt ac ſi text.diceret,
non dat̃ ad intereſſe, & datur ad intereſſe . Propter iſtã primã
cõtrarietatem.gl.1.magna exponit tex.trib.mod.& vult in effe
ctu,ꝙ iſta verba in hoc text.nõ importent idem,ſed diuerſum:
ſicut etiam in l.pe.§.1.ff.ne quis eum,qui.¶Secunda contrarie-
tas tex.eſt quia in prin.dicitur,ꝙ hoc iudicium datur quanti ea
res eſt.ꝙ exponitur.i.ad intereſſe particulare. Poſtea in ver. fin.
dicitur, ꝙ meram pœnam continet : ſed iſta ſunt inter ſe con-
1 traria.l.pe.§.1.ff.ne quis eum,qui.Patet, † nam merum dicitur,
ꝙ eſt ab omni compoſitione abſtractum , vt dixi in l.imperiũ.
s̃.tit.3. vnde mera pœna dicitur , qñ non eſt aliquod pœnitus
intereſſe.vnde dicere, ꝙ ſit mera pœna , & ꝙ detur ad intereſ-
ſe particulare , iſta ſunt de directo contraria. Propter hanc ſe-
cundam contrarietatem facta eſt alia gl. in ver.pœna, quæ le-
git iſtum.§.altero de trib.mod. ¶Quartam lec. addunt Bart.&
* alij.Iſtos intellectus videbimus in ambab. gl. *communiter tenetur
intellectus* Azo.ꝙ iſte.§.ponat duos diuerſos caſus: principium
loquitur in pœna,quæ applicatur parti. Finis autem variat ca-
ſum,& loquitur in pœna , quæ applicatur fiſco. Iſtum intelle-
ctum tenet gl.Bar.& communiter antiqui, & noui. & ſm iſtũ
intellectũ. h. d. in effectu. ¶Ex hoc edicto datur actio parti ad
id,ꝙ eius particulariter intereſt ratione contumaciæ: non au-
tem ad totale intereſſe totius litis.Hoc primò.Item ex hoc edi
cto oritur actio fiſco ad pœnam ei applicandam.& iſta ſecun
da eſt mera pœna,ideo non datur poſt annum,nec in hæredẽ.
h.d.ſm intellectum gl.& communem doctri.Iſtum intellectũ
nullatenus teneo,qa deſtruit tex. qui continuatiuè loquit̃ ſem
per in eo.caſu.Vnde teneas alium intellectum , ꝙ totus iſte.§.
loquatur in mulcta applicanda fiſco:& iſtud patet, quia regu
lariter mulcta,quæ imponitur contumaci,vel inobedienti ap-
plicatur fiſco,non autẽ parti.l.5. C.de modo mulc.alleg.in glo.
Et hoc modo ceſſabunt prædictæ ꝯrietates : & totus text. ſine
violatione copulatiuè procedet in eodẽ caſu, prout vult text.
dum in ſingulari dicit hoc iudicium: & ſm iſtũ intellectũ, qui
eſt planus.h.d.In mulcta, quæ ex hoc edicto imponitur ꝯ ino-
bedientes,& applicatur fiſco,non attenditur intereſſe: ſed ſolũ
quanta ſit ipſa mulcta,& cùm ſit mera pęna,non dat̃ vltra an
num nec in hæredẽ.h.d.ſm verũ intellectum.Et pondera,ꝙ in
hoc tex.ſolũ quæritur , an det̃ ꝯ hrdẽ paſſiuè , non aũt actiuè
2 an hrdi:eo quia datur fiſco , qui nunq̃ morit̃. † Pondera etiam

a iſtum tex. ª in ver.non ad id,quod intereſt,& adde, quod tenet D.Ant.de But.in c.fi.de clande.deſpon. ꝙ licet actor, qui fecit reum citare nullum ius foueat,tñ reus contumax poteſt mulctari,quod eſt notabile ſm eum. Adde, ꝙ ratio eſt vltra eum, qa mulcta, quæ imponitur ex hoc edicto ꝯ contumaces,non imponitur ratione intereſſe, vt hoc text.ſed propter contẽptã
3 poteſtatem prætoris,vt in prin.huius.l. ¶† Scđo adde,ꝙ contumax poteſt mulctari ẽt ſi tpe, quo comparere debebat, iudex non ſederit ad banchũ,& ſic nihil videatur intereſſe partis, ſm d.Anto. de But. in c.fi.de dolo.& contum. licẽt gl.ibi ſentiat ꝯrium,& in ꝯrium vř tex.vbi dicetur in l.2.in ver.fin. ff.ſi quis in ius vòc.non ier.¶Capio gl.1.mag.quam diuide in ſex par.In 1. ponit vnum notabile ad declarationem tex.In 2.timore primę ꝯrietatis ſuperius relatę,ponit primũ intellectum ad iſtũ tex.In 3.ponit alium intellectum.In 4.alium.In 5.querit.In 6.& vlt.ꝯ tex.opponit,& no.ſoluit Scđa ibi,item no.ꝙ hæc litera. Tertia ibi,ſcđo exponitur.Quarta ibi,tertio dici poteſt.Quinta ibi, itẽ rõne facit hoc.Sexta,& vlt.ibi,item nonne ſatis eſt.Primã par-
4 tem vide per te.Ex 2. par.hẽs quatuor colligere.¶† Primò hẽs primum intellectum ad iſtum text. ꝙ iſtud iudicium non datˢ ad id, ꝙ intereſt, hoc eſt,non datur ad totale intereſſe. ſ. totius cãæ,& litis , ſed bene datur quanti ea res eſt.i.ad particulare intereſſe expenſarum,& aliorum damnorũ,quę paſſus eſt ex eo, ꝙ aduerſarius fuit contumax. Et iſtũ primum intellectum , vt
5 dixi tenent gl.& magis cõiter Doct. ¶† Scđò habes ex hac gl. ꝙ expenſę quę veniunt rõne contumaciæ debentur actione in factum ex hoc edicto,vt clarius dixit gl.in prin.& ſic non ſolũm poteſt implorari officium iudicis mercenarium vt fiat condẽnatio in talib.expenſis:ſed ẽt intentari actio in factum,ſecus eſt in expenſis quæ debentur rõne victoriæ, quia ſolũm debentur officio iudicis mercenario.l.properandum.§.ſinautem alterutra,vbi Bar.& alij.C.de iud.& in hoc iſta gl. non reperitˢ alibi in
6 iure ſm Pau.de Caſt.hic.† Amplia no.iſtã gl. vt idem ſit in expenſis,quæ debentur rõne deſertę appellationis,quia ille debẽtur ẽt iure actionis, per iſtam gl.ita ſingulariter tenet Bal. poſt
7 Hoſt.ibi in c.ex par.2.in 6.col.de reſcr. † Ex iſta drĩa ſequuntur duo no.effectus. Primus eſt,qñ expenſæ debetur ſolùm officio iudicis mercenario,ſi iudex in ſnĩa non condẽnauerit iuxta.l. Paulus.ff.de re iud.non poſſunt amplius de per ſe peti, quia lata ſnĩa expirat officium iudicis mercenarium.l. 4. C. de depo. glo.in l. 1. & ibi dixi.C.de iud. Secus qñ expenſæ debentur iure actionis,ſm Bal.hic in vlt.col.poſt medium,in ver. vlt. quæro, & ſequuntur Mod.Facit gl.no.in l.3.§. ſi rem, & ibi Bar. de leg. 3.gl.in l.non ſolum,& ibi Bart.ff.de rei vend. Et ita teneas,quãuis ꝯrium teneant Petr. & Cyn.in l.ſancimus. in 9.q.in fi.& ibi Bal.poſt eum.in 10. q.C.de iudi.vbi mouetur colorata ratione. Nam quoties expenſæ, vel intereſſe debẽtur iure actionis de ꝑ ſe,tunc procedunt glo.prǣalleg.Sed qñ debentur reſpectu litis præcedentis, tunc tanquam acceſſoria litis extinguuntur cum ipſa lite:ſed iſtud fundamentum non eſt verum,quia qñ expẽſæ ſunt promiſſæ per ſtipulationem, certè promittuntur habito reſpectu ad litem,& tñ lata ſententia,& ſic finita lite, de per ſe peti poſſunt,ſm gl.& Doct.in d.l.4.§.ſi rem. & in d.l. non ſo-
8 lum.¶† Secundus effectus notabilis eſt, quia ſi iudex abſolueret ſimpliciter ab his expenſis, intelligeret abſoluere ab his expenſis, quæ ſolum officio ipſius iudicis mercenario veniunt, non autem ab illis quę iure actionis debentur . Ita ſingulariter dicit ſolus Sal.in d.l.properandum.§.ſinautem alterutra. quod valde no.quia eſt multum vtile in practica. Puto tamen ꝙ inter expenſas quæ iure actionis debentur ſit differentia. Nam in illis quæ debentur iure actionis, eo quia promiſſæ ſunt per ſtipulationem, iuſta cauſa litigandi non excuſat à talib.expenſis. gl.eſt no.in §.oportet.in gl.magna,in ver.ſolo ad fi.& ibi Ange. in Auth.de iud.quam ad hoc reputat ſing.Bal. in c.breui.de iureiu.Io.de Imo.in l.fi.in vlt.colu.ff.de re iud.& Sal.in d. §.ſinautem alterutra.vbi plenius dixi. ſecus tamen eſt in iſtis expenſis quæ debentur propter contumaciam , quia non ſolum iuſta cauſa,ſed etiam colorata excuſat,vt not.vult iſta gl.in fi.vbi di-
9 cetur.¶† Tertiò habes no.ex iſta glo.quòd licèt in condemnatione expenſarum,quæ fit ratione victorię,veniant tantum expenſæ litis,non autem habeatur conſideratio aliorum damnorum,vt eſt gl.in l.1.& ibi Bart.ff.de alie.iud.mut.cau. fac. & gl. in l.ſancimus.C.de iud.in d.§. ſinautem alterutra. tamen in expenſis,quæ veniunt ratione contumaciæ, non ſolùm veniunt expenſæ litis,ſed etiam damna,vt in hac gl.no.quam ſequitur Bar.& cæteri ſequuntur,& gl.& Bar.in d.l.1.& eſt tex. in d.l.ſancimus,in ver. omnia damna. Ego autem ꝯ primum tex. ſoleo allegare fortem tex.in §.hæc autem omnia, in verſi. etiam dãnum,& impenſas litis.Inſt.de pę.te.lit.dixi in illo. §. ſinaũt alte-
10 rutra.† Ful.tñ hic putat idem eſſe in expenſis rõne victoriæ,& rõne cõtumacię.Vñ conſidera quid ſit diffinitiua, & ſi ſententia victoriæ feratur contra contumacem , an tũc veniant vltra expenſas litis damna,cum hic concurrat etiam contumacia. Iſta glo.facit ꝙ ſic,& ſi eſt verum eſt magna limitatio ad gl. &
11 communem doctrinam,de qua.ſ. † Adde etiam ad iſta.glo.ꝙ idem eſt etiam in expenſis ratione retardari proceſſus in quib. vltra expenſas litis etiam veniunt damna.tex.eſt in l.non ignorat. C.de fruc.& lit.expen.Bar.in d.l.1.ff.de alie.iud.ſed vide duo pulchra,quæ per d.l.nõ ignorat.vult ſingulariter Cy. in l. vnica,
12 in 2.opp.C.vt quæ deſunt aduo.† Idem etiã eſt in expẽſis, quæ veniunt ratione temeritatis commiſſæ ante ſententiam diffinitiuam.l.eum quem temerè,vbi gl. & Bart.ff.de iud.& declarat
13 not.Bart.in l.edita.in vlt.col.C.de eden.† Secundum iſta intellige, & declara illud quod ſingulariter vult Bar. in l.ſi procurator.2.in fi.ff.rem ra.ha.quod Pau. de Caſt. hic commendat,& dicit eſſe perpetuo tenendum menti,& ſæpè contingere in practica.Nã ibi no.Bar.ꝙ quis nõ ſolùm repetit expenſas litis ſed etiam omne illud,in quo reperitur damnificatus ex eo, ꝙ abfuit à negotijs ſuis:nam debet ſanè intelligi non quando expenſæ debentur ratione victoriæ, cùm in illis non habeatur ratio iſtorum damnorum, ſed quando debentur ratione contuma-
14 ciæ.† Item dum dixi,quòd in expenſis ratione victoriæ non veniunt damna, eſt verum de damnis paſſis in rebus ſuis:ſed ſi ſi perueniunt damna ratione perſonæ, vt ſi erat artifex, qui ſolebat ex artificio tantum lucrari in die.Ita Bart.in d.l.1.ff.de alie. iud.cum multis concord.quas dedi in d. §.ſinautem alterutra.
15 † Adde etiã aliam notabilem differentiam inter expenſas,quæ debentur ratione victoriæ, & quæ debentur ratione contumaciæ, quia primo caſu debent computari expenſæ,quas feciſſet domi.Secus in ſecundo caſu.ita ſingulariter Bald.& Ange.in l. ſed & ſi lege.§.quod autem.2.per illum tex. ff.de peti.hær.poſt
16 Gul.& Cyn.l.properandum.§.& ſi quidem. C.de iudi. † Adde tu aliam,& quartam notabilem differentiam,quia contumax reficit omnes expenſas,non ſolùm neceſſarias,ſed etiam vtiles tantum , ſed ille qui non eſt contumax reficit tantum neceſſarias,ſecundum Inno.in c.cum veniſſent,de eo qui mit. in poſſ. quem refert,& ſequitur Ange.in d.§. ſinautẽ alterutra, circa fi.
17 ¶† Quartò no.ex iſta gl.ſing.ſecundum Bal.inquantum ponit expenſas litis,& damna tanquam diuerſa:& ſic vult, ꝙ ſi iudex condemnauit aliquem in expenſis ſimpliciter ꝙ non veniunt damna.Facit quod vult Bal.in l.terminato,in vlt.col.in ver.mo do quæro iudex reſeruat.C.de fru.& lit.expen. & Sal. in l. non
b ignorat.eo.tit.ꝙ appellatione expenſarum ᵇ non veniunt damna,nec è contra.Adde tex.no.in c.in noſtra.de iniur.vbi eſt text. ꝙ qui facit pacem cum inimico,& remittit omnia damna,no
18 intelligitur remiſiſſe expenſas.¶† In 3.par.glo.ibi 2.exponitur, habes ſecundum intellectum pro concordia tex.qui in principio videtur contrariari.Et ſcias,ꝙ duplex eſt intereſſe,ſingulare quod concernit perſonam agentis tantum . Quoddam eſt cõmune intereſſe omnium,nam pone,ꝙ iſta res communi æſtimatione.valet 20.tamen eſt mihi cara in 30. iſtud 30. eſt intereſſe ſingulare meæ affectionis . Vult ergo text. dicere, quòd iſta actio non datur ad intereſſe ſingulare affectionis,ſed ad intereſſe commune.glo.dicit,quòd iſte ſenſus eſt fatuus, quia ſe-
c quitur abſurdum,vt in glo.Bart.ſaluat, & ſaluationem ᶜ reprobat. Tu ſalua iſtum intellectum intelligendo non de vero intereſſe totius litis, prout glo. præſupponit reprobando. ſed de particulari intereſſe . Et iſto modo intellectus eſt clarus. Et ex
19 iſta parte gloſ. habes tria notare vtilia ad practicam. ¶† Primò, quòd iudex propter contumaciam non poteſt aliquem condemnare in tota cauſã , & ſic non poſſet iudex facere præceptum , quòd ſi reus non compareat, mulctabit eum in amiſſione totius cauſæ,& fatuus eſſet iudex qui ita mulctaret. Et ita iſtam gl.alle.ad hoc Bal.in l.& in multis. C.de appell. Adde quod in ſimili vult Inno in c. 1. vt lit.non conteſt. quem ſequuntur Ang.& Ful.in §.ſi procurator. ſ.eo. ꝙ licet contumacia procuratoris aliqñ noceat dño , vt ibi, nunquam tñ noceat in

ADDITIONES.

a ¶Adde ꝙ ſecundum iſtum intellect.Iaſ. iſte tex. eſſet de indubitabili, & illa verba non ad id ꝙ intereſt,fruſtra eſſent poſita,niſi referantur ad partem, cuius intereſſe nunquam conſideretur reſpectu iudicis,nec obſt,ſi dicas conſiderari intereſſe reſpectu fiſci,quia fiſci intereſſe poteſt non eſſe obtemperatum iudici,non autem intereſſe obtemperatum . Præterea ſecũdum iſtum intellectum pars,quæ paſſa eſt damnum ratione contumaciæ, & expen.illas perderet,& in hoc grauaretur,fiſcus vero reportaret iſtud commodum in detrimentum partis,quod non eſt præſumendum per l. non puto. ff. de iure fiſci. BELLAC.

b ¶Expenſarum.Adde Arch.in c.in primis.2.q.1.Docto. in cap. ſi canonici de offi.ordin.

c ¶Et ſaluationem reprobat.Quod ex contumacia non amittatur tota cauſa, vide Alex.li.2.conſ.81.pondera.in fi. PVRPV.

20 in amissione totius causæ. † Et ideo licèt occultans instrumenta aduersarij dolo, debeat causam perdere, vt per glo. & Barto. in l. in fraudem. §. neque instrumenta. ff. de iure fisci. Tamen si procurator talem occultationem faceret, non mulctaretur dominus in amissione causæ. ¶† Secundò ex ista gl. collige limitationem ad regulam, quæ habet, ꝙ iudex propter contumaciam potest denegare audientiam parti. l. sed & si per prætorem. §. sed si dum decreto, vbi glo. not. ff. ex qui. ca. maio. In tantum, ꝙ dicit singulariter Bald. in l. consentaneum. C. quomodo, & quando iud. in 6. colum. in ver. deinde ad euidentiam premitto. extendendo illum tex. ꝙ contumax non solùm repellitur à limine illius iudicij, in quo fuit contumax, sed etiam alterius in quo contumax non fuit, si iudex hoc decernat. Intellige tamen inter easdem personas, & est multum not. secundum Bal. ibi, & in cap. fin. de mu. pet. Illa regula debet intelligi ad tēpus, non autem in perpetuum, per istam gl. quam ad hoc ponderat Bald. hic in lect. antiqua. ¶† Tertiò habes not. ex ista glo. iuncto tex. secundum Bald. hic, ꝙ de iure communi circunscriptis statutis absens contumax [a] non potest à iudice haberi pro cōfessio & conuicto, quia isto modo perderet totam causam, quod fieri non potest, vt hac glo. Et ita etiam tenet Bar. in l. certum. in prin. ff. de confes. & in l. 2. §. ꝙ si actor. C. de iur. calum. & in l. 1. §. sed ꝙ rescriptum, per illum tex. ff. de vent. inspi. Cano. in cap. 2. de confes. in 6. ¶ In 4. par. glo. habes tertium intellectum verum, & planum, quod totus iste. §. loquatur in mulcta applicanda fisco, prout regulariter fit. l. 5. C. de modo mulct. Istum intellectum reprobat Barto. Bald. vterque Sali. Fulg. & D. Alex. hic, quia est extranea expositio ad tex. ibi, quanti ea res est. Quæ verba referuntur ad communem æstimationem, ergo non congruunt fisco. Tu tene istum intellectum, ꝗ sine violentia congruit literæ, vt s. declaraui, & eum tenet Iac. de Rau. Cyn. Albe. Ang. & Pau. de Cast. hic. Nec obst. ꝙ videatur extranea expositio ad illa verba, quanti res est, quia tu pondera ꝙ Barto. & sequaces, dum referunt, & sequuntur intelle-

23 ctum Nico. de Ma. tenent eamdemmet expositionem. †. Et ista lect. est magis congrua tex. ad tollendum ambas contrarietates ad text. vt sic totus tex. loquat̄ de vna actione, quæ datur fisco ad mulctam, in qua condemnatus est contumax. Nam non datur ad id, quod interest, quia fiscus nullum interesse prętendit, sed datur quanti ea res est, idest, ad quantitatem mulctę in sententia comprehensam. Vel si non est lata sententia, quanti res est. i. prout exigit qualitas contumaciæ, & causę, & tunc bene sequitur secunda pars tex. ꝙ est mera pœna. Ideo non datur post annum, nec in hæredem. Quod probo: nam de actione, quæ datur parti, non fit mentio expressa in superiorib. Item in dubio mulcta semper applicatur fisco. l. 5. C. de modo mul. & de tali mulcta loquitur iste tit. & ita videtur posse teneri reiecto intellectu Azo. quem omnes tenent, vt dicam in alia gl. ꝙ primum dictum loquitur in parte, secūdum in fisco, quia tex.

24 continuatiuè loquitur. ¶† Quinta [b] pars gl. est clara. In ea. glo.

b in fi. Not. diligenter ex hac gl. [c] ꝙ quælibet causa etiam iniusta,

c dummodo sit colorata absq; contemptu iudicis excusat quē à mulcta. cum ista glo. transeunt Bar. Bald. vterque Saly. & Ange. hic. Istam glo. alibi commendat Bal. & dicit esse sing. & perpetuò tenendam menti in l. deberi. C. de fideic. lib. sed est similis glo. in l. satis. ī. tit. 1. & gl. fin. in l. ex consensu. §. fi. & ibi Ang. & Rapha. Cum. sequuntur. ff. de appell. Facit triata regula, ꝙ quælibet causa etiam iniusta excusat à dolo. l. igitur. §. potest. ff de lib. causa. cum multis concor. quas dedi in l. si quis id quod. s. tit. 2. Quib. adde facere l. 3. §. si quis ignorans. ff. ad Sylla. & al. bi dicit singulariter Ange. in l. prætor. §. hęc actio. ff. vi bon. rap. ꝙ vbi aliquis aliqua ratione etiam iniusta motus committit crimen, ex quo est imponenda pœna corporalis, non tenetur pro pter illam iniustam causam, quod magni facio, & multum cōfert ad euadendum aliquem in causa criminali, tamen non pono pro constanti. Sed puto, ꝙ intelligi debeat secundū ea, quæ

25 dicit Ang. in l. plagij. C. ad l. flauiam de plagi. † Confirmantur etiam ista ex eo, quod in simili vult glo. no. in c. cum venerabilis, in gl. 1. in fin. de consuetud. quam Pan. in 1. colum. multum

d extollit, quæ vult, declarando vt ibi per eum, ꝙ consuetudo [d] & praua & iniqua, & temeraria, & iniusta excusat à pœna, & est similis glo. 4. distin. c. denique, quæ limitat, ꝙ verum est à pe

26 na temporali, non diuina. † Et per istas duas gl. consuluit Lud. Rom. in cons. 466. incip. videtur prima fronte, ꝙ consuetudo potest excusare periurum à pęna temporali, non diuina, tamē istud de periuro non pono pro constanti, quia consuetudo laicorum non potest disponere super spiritualibus, per not. in ca. eccles. S. Mariæ. cum concord. de const. Ad hoc vltimum, & ad hanc glo. vlt. alleg. vide omnino quæ not. ponit Alexand. in consi. 107. in 2. volum. incip. pro inuestigatione prædictorum, in fin. colum. Et vide ꝙ dixi in l. de quibus. ff. de legi. Istam gl. reprobant Cyn. & Pet. de Anch. hic per aliqua leuia, quib. respondet d. Alex. qui etiam contra istam gl. facit ponderationem de verbis Barto. in d. l. ex consensu. §. fin. & in l. fi. ff. de in integ. rest.

27 † Nam d. Alex. reprobat hanc conclusionem gl. sic. Nam licèt causa iniusta excuset à dolo, dictis iurib. tamē nō excusat à vera contumacia. Ita ponderat Barto. velle, & Imo. in d. l. ex consensu. §. fi. & in l. ea quæ. C. quomodo, & quādo iudex. si nō excusat à vera contumacia, ergo nec à mulcta, quæ imponitur ratione veræ contumaciæ, vt nunc dicam. Tu autem adde quòd istam gl. no sequitur Bal. in c. plerunque. in pe. colum. de rescrip. Ang. in l. Imperator. ff. de sta. hom. & in l. prætor. §. hæc act. ff. vi bon. rap. & in l. 1. §. 3. ff. de vi, & vi arm. Ludo. Roma. in

28 repe. rub. ff. de arbi. in 32. colum. † & per istam gl. dicit in specie Bal. in l. ea quæ. circa fi. C. quomodo & quando iud. ꝙ si citatus propter aliquam paruam tempestatem maris timuit compa-

29 rere, excusatur à vera contumacia, & à mulcta. † Item per istā l. dicit not. Bald. hic, ꝙ poteris defendere accusatum de præcepto spreto secundū formam statuti allegando eius absentiam,

30 vel qua-, quale impedimentum. † Sed aduerte vltra alios, ꝙ contra istam glo. tenet Bald. in c. cum Bertoldus. in 2. colum. ꝑ illum tex. de re iud. vbi not. ibi esse casum, ꝙ causa absentię debet esse iusta, & non friuola, licèt gl. hic dicat, quòd causa friuola excusat à dolo, sed Docto. non approbant istam glo. secundum Bal. ibi, & propterea Bal. hic in vlt. col. dicit, quòd multi

31 non approbant istam gl. ¶† Secundò contra istam gl. ponde-

e ra text. [e] c. cum parati. de appell. & ibi Bal. ad fi. in vlt. not. dicit ibi esse casum contra istam glo. Accur. quæ dicit, quod etiam leuis occasio excusat à vera contumacia. Nam ibi Episcopus habebat excusationem, & non paruam, quia fuerat in seruitio Regis, & tamen quia excusatio non erat iusta, excommunica-

f tur, & punitur, & sic ibi est text. contra istam gl. ¶ Tertiò [f] in ꝯrium facit arguendo à speciali fauore matrimonij. tex. in cap. in literis, de in integ. restit. Accedat etiam tex. in l. 1. §. dolum, in fi. ff. de eo per quem fact. erit quamuis ibi secūdum gl. potius arguatur culpositas, quàm dolositas, & sic ex istis d. conclusio gl. redditur valde dubia. Item ista solutio continet diuinationē. Vnde Bart. secundo loco post Pet. de Bellaper. & Nico. Mat. aliter respondet, ꝙ hic contumax fuit personaliter citatus. Not.

g multum [g] istam sol. Bart. cum qua cæteri transeunt, nam ex ea

32 habes quatuor notabiles conclusiones. ¶† Prima est valde necessaria pro limitatione totius tituli, ꝙ ad hoc vt quis possit mulctari, requiritur quòd sit vera contumacia, & non sufficit ficta. Idem tenet Ang. in cons. 8. quod incip. relatores introitus, seu expensarum communis. Pau. de Cas. not. in §. 1. s. ea. l. optimè probatur in §. si procurator. s. eod. quia si ficta contumacia sufficeret ad mulctandum aliquem, ex contumacia procuratoris posset mulctari dominus, cuius contrarium ibi decidi-

33 tur, & ibi declaraui, & declarat Alex. hic. ¶† Secundò collige ex hac sol. quòd cum bannum dicatur mulcta, vt dixi in princ. huius legis, ꝙ de iure communi non potest quis banniri, nisi sit

34 in vera contumacia. ¶† Tertiò not. & subtilius collige ex ista sol. quod non habetur pro personaliter citato ille, cuius dolo factum fuit ne personaliter citaretur, eo quia latitabat, prout propriè loquitur tex. in d. l. satis, quod pro certo videtur mirabile, & contra æquiparationem, quam facit tex. in simili in l. is,

35 qui dolo, & in l. si autem. § sed & is. ff. de rei vend. ¶† Quartò subtiliter collige ex hac sol. quamuis contra dolosè latitantem possit perueniri etiam ad secundum decretum. l. Fulcinius. §. quid sit latitare. ff. ex qui. cau. in poss. ea. declarat Bar. in l. si finita. §. Iul. ff. de dam. infect. tamen ꝯ latitantem non potest imponi mulcta, quia licèt sit in dolo, tñ est in dolo velato, vñ non mul-

36 ctat̄, sicut personaliter citatus, ꝗ venire cōtēpsit. † Tenēdo istā sol.

ADDITIONES.

a ¶Absens contumax. Adde Bar. in extraua. ad repri. in ver. arreptionem. Spec. ti. de actore. in prin. Doct. in c. veritatis. de dolo, & contum.

b ¶Quinta pars glo. est clara, sing. & alleg. text. pro ea Iason. in l. 2. 3. not. C. de carb. edi. vbi arg. contra. PVRPV.

c ¶Gl. quam sequitur Aret. in l. fi. C. de carb. edict. quamuis Iason ibi dubitet, & remittat hic, quam limita, vt per Alex. in l. 4. §. pretor ait. col. 6. in prin. infra de dam. inf. Adde tamen ꝙ non excusat à pœna conuentionali, vt per glo. in l. si cum militaribus. C. de re mil. de qua Cors. singul. 213. versicu. pęna. BELLAC.

d ¶Consuetudo. Adde glo. in versi. antiqua consuetudo. in c. sanè. de temp. ord. Ludo. Rom. cons. 466. incip. videtur prima fronte.

e ¶Pondera text. Textus non ita dicit, & vide Dec. in cap. cæterum. de iudi. 4. not. PVRPV.

f ¶Adde contra istam glo. tex. in l. 2. infra si quis ius voc. non ier. vbi citatus qui non erat de iurisdictione citan. & sic habebat iustam causam non comparen. tamen si non comparet, mulctatur. BELLAC.

g ¶Multum. Adde Ias. in l. plerique, in 4. col. 11. limita. de in ius voc. & s. ea. l. 1. in vlt. col. ver. successiuè, & §. si procurator, col. 2. vers. 3. PVRPV.

ſol.ꝙ ad hoc vt quis poſſit mulctari,requiratur vera contuma
cia,& non ſufficiat ficta,limita duobus mod:Primò vt proce-
dat quo ad mulctam applicandam Fiſco , ibi bene requiritur
vera contumacia,ſecus quo ad mulctam applicandam parti,
ſm Cy.Bal.& Sal.in l.ſancimus.C.de iud.Imo.in d,§. Iul.quic-
quid ibi teneat Ange. & Cano. in cap. finem litibus.de dolo.&
contum.Ratio diuerſitatis, quia mulcta, quæ applicatur fiſco,
eſt mera pœna vt ſuperius dixi,& ſic eſt magis odioſa, tñ pon-
dera,ꝙ Bar.hic poſt Petr.& Nico. de Neapo. vr̃ expreſsè tenere
ↄ̃rium.Nam loquitur in mulcta applicanda parti, & tñ not.ꝙ
37 ibi requiritur vera contumacia.†Secundò limita,ꝙ licèt ex fi-
cta contumacia non poſſit quis mulctari, tñ ſi mulctaretur,&
non appellaret , valeret impoſitio talis mulctæ,quia multa fa-
cta tenent,quæ tñ fieri prohibentur,l.1.§.biduum. ff.qñ appell.
ſit.Ita tenet Bald. in l. & in mulctis.C,de appel.Vltra Barto.po-
teſt tertiò rñderi ad d.l.ſatis,ſm Pet. Cyn.& Bal.in lect. antiq.&
Alb.hic ꝙ illa, l. ſatis.procedit quo ad partem, ſed non quo ad
iudicem,cuius poteſtas cõtemnitur, poteſt etiam mulctare,vt
in prin.huius legis.Vel quartò reſponde ſm Ful.cuius ſolutio-
nem ſibi aſcribit Dom.Alex.ꝙ ſatis eſt miſſio in poſſeſſionem,
quantum ad hoc,ne extrahatur inuitus de domo. ¶Capio gl.
in ver.meram pœnam. Iſta glo. timore ſecundæ ↄ̃rietatis.s̃.in
princ.relatæ ponit tres intellectus ad iſtum tex.& ita eam diui-
de in tres partes.Secunda ibi,ſed ſecundum Azo. Tertia eſt in
fi.ibi,ſed videtur melius.¶Primus intellectus eſt,ꝙ text.in ver.
meram pœnam,intelligatur ex parte ſoluentis tm̃.Iſte intelle-
* ctus *reprobatur per omnes* , quia non eſſet mera pœna,cùm non
* ſit ex parte vtriuſque.¶Secundus eſt intellectus Azo. *qui com-
muniter tenetur*,& ſm Bar.vſu approbatur,ꝙ principium loqua
tur in pœna applicanda parti,finis autem in pœna applicanda
fiſco,quæ bene eſt mera pœna ex parte vtriuſque,& tunc tex.
* ibi,*& cum meram pœnam*,non debet exponi , cum pro quia , ſed
cum pro qñ,& erit ſenſus. Quando continet meram pœnam,
ſed refragatur litera,quæ deberet dicere continet,& tñ dicit cõ
tinent,& ſic hic intellectus facit violentiã literæ, vt dixi.¶Ter-
tius eſt intellectus ꝙ totus iſte.§. loquatur in mulcta applican-
da fiſco, & hunc tene,vt s̃. declaraui. ¶Quartum intellectum
poſuit Nico de Muti.quem ſequuntur Iac.Butr. Bar. & Mode.
hic,ꝙ totus iſte.§.loquatur in pœna applicanda parti,& loqua
tur in mera pœna impoſita per iudicem abſq; aliquo intereſſe
alterius partis,& tunc tex.hoc modo intelligatur,datur non ad
id quod intereſt,ſed quanti ea res eſt,id eſt,quantum iudex cõ-
demnauerit, & ſic reincidit in expoſitionem tertij intellectus
primæ gl.quem Bar.reprobat,& malè. Contra iſtum intellectũ
obſtat regula,quæ habet , ꝙ mulcta in dubio applicatur fiſco,
& non parti.l.5.C.de modo mul.Ad iſtum rñdet Albe.duplici
ter.Primo,ꝙ illa regula procedit in mulcta,quæ imponitur ra-
tione delicti commiſſi extra iudicium,ſecus ſi in iudicio.Not.
quia magna eſt limitatio ad illam regulam.Secundo modo re
ſpondet,ꝙ iſte tex.intelligitur,qñ iudex in ſententia expreſsè ap
38 plicauit mulctam parti.quod eſt diuinare,† tñ pro eius confir-
matione facit illud quod per iſtum tex.dixit Bal.in addi.Spe.in
ti.de ſent.prola.in 3.col.ꝙ valet præceptum iudicis commina
torium de mulctando partem contumacem in pœna applicã
da alteri parti.Item ↄ̃ iſtum intellectum obſt.tex.in l.2.in ver.
* fi.ff.ſi quis in ius voca.non ier.¶In ea.gl.ibi *videtur dari poſt annũ.*
Iſta gl.malè dicit,eo quia actio ad intereſſe,qñ datur ex delicto
non datur vltra annum. l. 1. §. fin. ff.de eo per quem fac. erit,
gl.in l.pupillum.§.in hæredẽ.ff.de reg.iur.Bar.in l.1.§. hęc actio.
ff.ſi mul.ven.no.in poſ.& ita reprobat iſtam glo. D.Alex.hic,&
dicit ꝙ Doct.non tangunt.Et tu dic ꝙ ante eum ita reprobant
39 iſtam gl.Dy.Iac.But.& Alber.de Roſa.hic,in 2.colu.¶† In ea.
gl.ibi,quia ex delicto.no.ex iſta gl.iuncto tex.quod ↄtumacia [a]
dicitur eſſe delictum,ideo condemnatus ex contumacia dici-
tur eſſe condemnatus ex delicto,ideo ſic ex forma ſtatuti con
demnatus pro delicto poteſt impunè offendi,certè ſimiliter cõ
demnatus ex contumacia poterit impunè offendi,vt per Bart.
& alios hic.Adde gl.expreſſiorem in l.ſi filius.in ver.ſuccurren-
dum.ff.de interrog.act.quam reputat ſing.Imo.in l.pe.§.ad cri-
men.in 24.col.ff.de pub.iud.& gl.4.q.1.in ſumma.& in c. ex li-
teris,de conſti.& glo.iuncto tex.in l. ſi plures tutelam.ff.de ad-
miniſt.tu.no.Bar.in l.omne delictum. in prin. per illum text.de
40 re milit.Bal.Imo.& Mod.in l.ſi mora.ff.ſol. matrim. † Eodem
modo.dolus dicitur eſſe delictum.Ita no. Bar.in l.1.in fi.princ.
ff.de fid.tut.& tex.eſt melior de iure in l.1. in §. nũc tractemus,
41 in ver.planè. ff.de tut. & ratio.diſtra. † Imò contumacia dici-
tur eſſe maleficiũ,vt probat gl.iuncto tex. in d.l. ſi plures tute-
lã , & ibi no.Bar.quod eſt verum latè ſumpto vocabulo , non
autem ſtrictè,& propriè.ſm Bart.hic,& in l. ſi mora. vbi alij.ff.
ſolut.matrim.& in l fin.C.de cri.ſtelli,& latius in c.ex literis,in
5.colum.de conſti.& in c.ſuper eo.de teſt.Bar.in d.l.omne de-
42 lictum,in prin.† Alibi no.pulchrè D.Abb.in c.1.in 3.colum.ad
43 fi.de iud.ꝙ cõtumacia eſt peccatum mortale. † Limita tamẽ
illud quod dixi,ꝙ contumacia eſt delictum ex eo , quod not.
decidit Bar.in l.ſi ideo,in prin.per illum tex.ff.de euic.& in l.Pa-
pinianus §.meminiſſe.in 3.no.per illũ tex. ff.de inoff. teſt. Iaſon
Maynus Mediolanen.Cæſarei, & pontificij iuris Doctor legẽs
in Patauina academia.

ADDITIO.

a ¶Contumacia.Adde Iaſ.in l.1.in §.ſi procurator.ſup.eo.tit.Alex. in l.ſi mora.
nu. 13.ff.ſol.mat.& in l.non hoc.nu.5. C.vnde le.Caſt.in l.plerique.nu.9.ff.de
in ius vo.Dec.in l.in actionib.nu.3. ff.de in lit.iur. & quòd non ſit propriè de
lictum , ſed interpretatiuè cùm ſit ommittendo,no.Lanf. concl.154. ſecus in
committendo.Diſtingue tamen,vt per Capel.Toloſ.q.263. MASVER.

SVMMARIVM.

1 *Iudicium incipit à citatione.*
2 *Citatio dicitur eſſe de proceſſu.*
3 *Prima citatio cenſetur extraiudicialis.*
4 *Si actor,qui fecit citare,non comparet in termino citationis, circunduci-
tur citatio,ac ſi non eſſet.*
5 *Per citationem,quam actor fecit,& non comparuit ipſe actor , non cen-
ſetur præſcriptio interrupta.*
6 *Per citationem inualidam non interrumpitur præſcriptio .*
7 *Citatio inualida nil operatur.*
8 *Citatio inualida non conſtituit aduerſarium in contumacia.*

De in ius vocando. Rubr.

1 ¶In gl.rub.no.† ꝙ iudicium incipit [a] à citatione. Idem tenet
a glo.in rub.C.eo.vbi Bar.& Mod.& ibi plenius dixi, & iſtud ha-
bet locum non ſolùm in cauſa principali, ſed etiam cauſa ap-
2 pellationis.l.fi.§.illud,& ibi no.Bar.C.de temp.appell.†& ſic ha
bes,ꝙ citatio dicitur de proceſſu, prout expreſſius tenet glo.in
c.prudentia,in prin.in ver.formam,de offic.delega.Facit tex.in
c.quoniã contra falſam,in ver.citationes,& ibi Doct.de prob.
Et ideo ſi ſtatutum dicat,ꝙ appellans debet poſt appellationẽ
intra tot dies procedere in cauſa,aliàs appellatio habeatur pro
deſerta,ſufficit,ꝙ fecerit partem citari ad hoc, vt dicatur pro-
3 ceſſiſſe,ſm Pau.de Caſt.hic.† Fallit in 1.citatione,quæ cenſetur
extraiudicialis,ſecundum gl.in clem.1.in ver. citationes.de iud.
4 ¶† Secundò fallit [b],qñ actor qui fecit citare non comparet in
b termino citationis,quia eo non comparente circunducitur ci-
5 tatio,ac ſi non eſſet facta.l,& poſt edictũ.§.ꝙ ſi is.ff. de iud.† Et
ex hoc dicit no.Bal.in l.1.j̃.eo.poſt Gul.de Cum.in l.ſicut C.de
præſcrip.30.ann.ꝙ per talem citationem qñ actor non compa
ruit non cenſetur interrupta præſcriptio. Idem tenet Bald. in l.
fi.in prin.ff.de eo per quem fac.erit,& in d.l.& poſt edictum.§.
1.vbi hoc reputat no.dignum,& ſequitur Dom. Alex. hic, qui
prædicta alleg. Adde,ꝙ idem ſimpliciter tenet Do.Lanfran.de
Ori.Brix.in tract.de arb.in 7.par.in q.32. Adde,ꝙ idẽ,& plenius
tenet Bal.in c.conſuluit,in 3.col.de offi.deleg.vbi hoc compro
bat duab.rationib.Primo , quia actor non comparẽdo videtur
renunciare tali citationi. Secundò , quia iſta citatio non habet
ſuum perfectum eſſe.d.l.& poſt edictum.§.circunducto.Idem
etiam tenet Bald.in addi.Spec.in tit.de cita. in vlt. col.& idem
Bal.in reperto. ſuo ſuper Inn.in ver.citatio.Motus,quia actore
non comparente,citatio eſt imperfecta,cũ non conſtet ex ſuis
partibus, & eſt in caſu caduci. ideo non interrumpit præſcri-
6 ptionem.† Facit [c],quia per citationem inualidam non interrũ
c pitur præſcriptio,ſm Bar.in l.accuſare ff.de adult. Bal.in c.quo
niam contra falſam.in 6.col.de prob.& in c.tua nos.in peu.col.
de cohabi.cler. & mu.ſicut nec per conteſtationem lit. inuali-
dam factam coram iudice non ſuo interrumpitur pręſcriptio.
gl.eſt in c.placuit.2.§.ꝙ ſi per naturalem.in ver. interrupta. 16.
7 q.3.& glo.& l.ſi pater,& ibi Bal.C.ne de ſta. defun. † Item cita-
tio inualida nihil operatur.glo.in l.ſi accuſatoribus,in glo.fi.C.
de accu.quam no.& ſequitur Bal.in c.in nomine domini.in 4.
8 no.de teſti.& in d.c.quoniam contra falſam.in 6.colum.†Item
d citatio inualida [d] non conſtituit aduerſarium in contumacia.
gl.in c.de cauſis.i.ver.venire,de offi.delegati.

ADDITIONES.

a ¶Incipit.Adde Bar.in l.& quia.ff.de iur,om.iudi.Bar.Bald.& Doct. in l.vbi cę
ptũm.ff.de iud.Bal.in addi.Spec.in tit.de appel.verſ.iudicium dicitur.
b ¶Idem ſi Actor compareat , ſed contumaciam Rei non accuſet , vel recedat
abſq; licentia iudicis: p ea quæ dicit Anch. conſ. 96.& vide Ang. in rub.inſti.
de exce.6.q.prin.in fin.Bart.in l.2.in fin.ff.ſi quis in ius voc.non ier.BELLAC.
c ¶Facit.Adde Iaſ.in l. more.col.11.s̃. de iud.om.iud.Fel.in cap.illud.de præſc.
PVRPV.
d ¶Adde glo.in c.ſi Epiſcopus.3.q.5.glo.in c.paſto.de reſcri.gl. in c.veniens.de
acc.Inn.in c.præterea. de dil.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Iudicium an valeat sine alia citatione, si partes sint præsentes.*
2 *Præsentia an æquiparetur citationi, & nu. 3.*
4 *Consilium ciuitatis quando non est vocatum, nec citatum prout moris est, si tamen est præsens, & aliquid statuit, an valeat ac si fuisset vocatum.*
5 *Testis non citati dictum nihil valet.*
6 *Sola præsentatione rescripti pars non dicitur conueniri, nisi fuerit citata.*
7 *Sententia diffinitiua lata sine citatione valet vtraque parte præsente.*
8 *Præsens in iudicio compellitur suscipere libellum absque alia citatione.*
9 *Pars si sit præsens in iudicio ob aliam causam; tamen non est vltra citanda, & nu. 11.*
10 *Monitio iudicis habet vim peremptorij, si pars sit præsens.*
12 *Præsens in iudicio præsumitur fuiße citatus.*
13 *Monitio vbi est de substantia, scienta partis non sufficit.*
14 *Pars præsens in iudicio an debeat certificari per iudicem in actu, qui debet fieri.*
15 *Præsens sciens præsumitur.*

LEX PRIMA.

1
a IN ius vocare. † Tangit hic Barto. si pars est præsens in iudicio, an valeat iudicium sine alia citatione, & distinguit inter volentem, & inuitum, vt hic per eum. Idem tenet Bar. in l. prolatam. in vlt. col. C. de sent. Paul. de Cast. & Raph. Fulg. hic. Pro distinctione Bar. adde tex. melius facientem, quàm iura, per eum alleg. in c. vocatio ad synodum, in ver. nisi sponte voluerit. 5. q. 2. Tu tene indistinctè, ꝙ data præsentia partis in iudicio non requirit̄ alia citatio. tex. est melior de iure in l. et §. fi. in ver. præsente, vel euocato. ff. de min. & in l. causa §. causa cognita. eod. titu. & in l. de vnoquoque. in ver. præsentibus, & ibi Ang. & Imo. & Mod. ad hoc no. ff. de re iudi. ita tenet Spec. in ti. de lib. concep. §. sequitur videre. ver. Item dicunt quidam. Io. And. in c. fi. de elec. in 6. in nouella, & in add. Spec. in tit. de sententia. §. vt autem. ver. & not. Arch. in c. proposuisti. 28. dist. Bal. hic, & in l. nam ita diuus. ff. de adop. & in Auth. si omnes, in 2. col. C. si mi. se ab hær. absti. & in Auth. offeratur. in 3. col. C. de lit. contest. & in l. 2. & in l. cōsentaneum, in vlt. col. C. quomodo & qn̄ iud. & in l. addictos. C. de appell. & in l. 2. ad fi. prin. ff. de pac. & in c. plerunque. in 2. col. de rescrip. & in c. consultationi, in 4. col. de offic. delega. & in l. 2. §. nam & diuus, ff. de iud. & in addi. Spec. in titu. de reo. in ver. præsumitur quis citatus, & in c. 1. de iud. vbi latè. D. Anto. & alij. Idem tenet Do. Abb. in c. tenor. in vl. col. de re iud. ¶Pro ista conclusione primò facit ratio, quia cùm citatio fiat ad finē comparitionis, ergo si pars est præsens, non est vlterius citanda, sicut certus certiorari non debet. l. 1. in fi. ff. de act. emp. l. 1. in fi.
2 ff. de dote præleg. ¶† Secundò facit, quod vult Bart. hic ꝙ cùm præsentia æquiparetur citationi, vt dixi, certè per productionē instr̄i factam contra præsentem in iudicio ita interrumpitur præscriptio, sicut per citationem, quod est not. ſm eum, & ita etiam limita aliam regulam, quæ habet ꝙ productio instr̄i facta sine citatione partis nihil valet. tex. est ī c. chartę. 9. q. 3. & nota. Bart. in l. iudices. per illum tex. C. de fi. instrum. quia intelligi-
3 tur, nisi pars esset præsens. ¶† Tertiò facit & fortius, quia etiam in statuto faciente mentionē de citatione, idem operatur præsentia partis, quod citatio. Tamen si statutum dicat, ꝙ à die citationis vsq; ad talem terminū debeat iudex id facere, certè si non interuenit citatio, sed præsentia partium, habet locum statutum, ſm Bal. singulariter in Auth. si omnes. in 2. colu. post Iac. But. ibi. C. si min. se ab hæret. abstinuerit. Sequitur Lud. Roma. in l. 1. in 5. col. ff. de arb. Adde Io. And. in d. c. fi. de elect. li. 6.
4 in nouella. ¶† Quartò facit, quod no. vult. Bar. in l. 2. C. de decr. lib. 10. ꝙ quando consilium ciuitatis non est vocatum, nec citatum prout moris est, sed tamē est præsens, & aliquid statuit, valet ac si fuisset conuocatum, quod valde no. licèt Ange. ibi
5 ꝯrium teneat. ¶† Quintò facit, ꝙ licèt aliàs dictum testis non
b citati [b] nihil valeat (quia ex quo vltrò deponit nō citatus, redditur suspectus. l. quæ omnia, & ibi Bart. no. ff. de procur. glo. in l. post legatum. §. is vero, & ibi Bar. ff. de his qui. vt indig.) tamē quando testis non esset citatus, & ibi deponeret præsentib. partib. & non ꝯdicentib. valeret eius dictum, ſm Bal. in l. alia. ad fi. C. de his qui. vt indig. & in l. nec quicquam. §. vbi decretum, in 7. col. ff. de offi. procon. & leg. & in c. porro, quæ fu. pri. causa bene
6 fi. ami. D. Ant. de Butr. in c. in nomine domini de test. Ad hoc alleg. Spec. in ti. de teste. §. qualiter. versicu. & iudex. ¶† Sextò facit ꝙ no. vult. Bal. in c. plerunq;, in 2. col. de rescrip. vbi egregiè limitat regulam, quæ habet, ꝙ per solam præsentationem rescripti non dicitur pars cōueniri, nisi fuerit citata. l. libertus aduersus. ſ. co. Nam illa regula ꝓcedit nisi præsentatio rescripti fieret præsente aduersario, quia præsentia haberetur pro cita-
7 tione: & quia præsens non est aliter citandus. ¶† Septimò fa-
c cit, quia sententia diffinitiua [c] lata sine citatione, valet vtraque parte præsente, ſm Bal. in d. l. nec quicquam. §. vbi decretum, in 7. col. & in l. si accusatorib. C. de accus. & l. 2. C. quomodo, & qn̄
8 iudex. D. Abb. in c. tenor, in vlt. col. de re iud. ¶† Octauò facit, quia præsens in iudicio compellitur suscipere libellum absque alia citatione saluo tn̄ iure deliberandi, etiam si fortuitò ibi reperiatur, ſm Bald. in l. addictos. C. de appel. & in d. c. plerunq;. in 2. col. & in c. de causis. in 15. col. de offi. deleg. & D. Abb. in c. tenor. ad fi. Imò fortius tenet Bal. in Auth. offeratur, in 3. col. C. de lit. contest. quòd si aliquis est citatus, ꝙ ſ. decem dies veniat ad recipiendum libellum, & interim ob aliam causam reperia-
9 tur præsens in iudicio, compellitur libellum recipere. ¶† Nonò facit, quia etiam si pars sit præsens in iudicio ob aliam causam, tamen nō est vltra citanda, ſm D. Alex. in d. l. de vnoquoque, in 1. col. per iura per eum alleg. Sed tu aduerte, ꝙ in hoc vltimo ꝯrium tenet Bal. in c. 1. in 5. col. de iud. & in l. accusatorib. C. de accus. & in l. 2. §. nam & diuus. ff. de iudi. vbi tenet, ꝙ citatus ex vna causa non potest cogi ex alia r̄ndere. Idem Bal. in l. cum fratrem. in fi. C. de his qui vt indi. Pet. de Ancha. in consil. 410. Facit ꝙ pulchrè vult idem Bal. in c. conquestus, in pen. col. de fer. ꝙ præsens in iudicio ex vna causa, intelligitur ex omni
10 alia esse absens & nō cogitur respondere. ¶† Decimò facit, & fortius, quia ēt vbi requiritur peremptorium, si pars est p̄sens in iudicio, monitio iudicis habet vim peremptorij, secundum Bal. qui reputat hoc not. dignum in l. 2. ad fi. C. quomodo &
11 quando iud. ¶† Vndecimo pro ista conclusione videtur facere ratio, quia præsens in iudicio præsumitur fuisse citatus, ſm Arch. in c. proposuisti. 32. dist. quem simpliciter refert Bald. hic, & in l. 2. in pen. col C. quomodo, & qn̄ iudex. & in add. Spec. in tit. de reo. in ver. præsumitur quis citatus, & Lud. Rom. hic, sed istud non est verum, cùm præsens in iudicio non præsumatur citatus, vt tenet Bar. in l. furioso. ad fi. ff. de re iud. Bal. in l. 1. C. de sent. Nā in dubio non præsumitur monitio, vel requisitio. text. est no. in cap. 1. ad fi. de allod. in vsib. feud. Istud probo ratione.
d Nam citatio non potest fieri [d] sine commissione iudicis, l. neminem, & ibi Bar. & alij notant. C. de exhib. & transf. reis. Bart. in l. 1. §. cura carnis. ad fin. ff. de offic. præfe. vrb. sed monitio iudicis non præsumitur ſm Bal. in addi. Spec. in ti. de citatione, in ver. an statur. Ang. in l. ne diu. C. de pœ. D. Ant. de But. in c. quoniam ꝯ falsam. in 4. col. de prob. & in c. 1. vbi etiam Imo. de iu. tangit remissiuè Bal. hic, quicquid teneat hic Ludo. Rom. habe-
e tur in l. sciendum. ff. de verb. obl. Intellige, [e] nisi pars de longinquo venisset, quia tunc bene præsumitur citata, ſm D. Anto. & alios in d c. 1. & Lud. Rom. hic. Fran. de Are. in cons. 30. in c. viso themate, & consultatione ad me transmissa. in pe. col. Vel nisi misisset nuncium ad comparendum, tunc etiam præsumitur citatus. tex. est no. in c. bonæ. j. in ver. per nuncium, & ibi Bal. ad hoc not. de elec. Et dicit in simili Bald. in c. cum in iure. in 2. col. de off. deleg. ꝙ si probatur responsio rei, præsumitur interroga-
12 tio actoris præcessisse. ¶† Ex prædictis omnib. stat conclusio, ꝙ
f indistinctè pars præsens in iudicio nō est aliter citanda. Limita [f] quando citatio fit solùm ad fi. simplicis comparitionis, vt citatus simpliciter cōpareat, secus si fieret ad finem r̄nsionis, & defensionis. Vnde si aliquis est præsens in iudicio, & iudex velit eum compellere ad respondēdum inquisitioni, certè non potest cogi, nisi prius citetur, quia citatio ꝯ inquisitum fit non solum vt compareat, sed etiam vt suas defensiones instruat, ſm
13 Bal. in l. cum fratrem. C. de his qui. vt indi. ¶† Secundò limita, quando

ADDITIONES.

a ¶Præsens. Adde Abb. in c. tenor, de re iud. Fel. in c. gratum, in 2. colum. de offi. deleg. in c. cum oporteat. in 3. no. de accus. Alex. in l. de vnoquoque, in 5. not. de re iud. Iason. in l. nec quicquam. §. vbi decre. col. 5. 6. limita, supra de offic. proconf. Abb. lib. 1. cons. 36. col. fi. Lanfr. in c. quoniam. de prob. col. 12. Perusi. in c. fi. de elect. lib. 6. col. pen. Fely. c. 2. de test. col. 6. ver. 13. limita. in c. fi. de iudi. col. 7. in c. gratum. col. 2. de offi. deleg. fac. Ang. in §. omnis, insti. de verb. oblig. col. 2. PVRPV.

b ¶Citati. Adde, ꝙ fallit vbi agitur de peccato impediendo, secundum Abb. & Io. de Imo. in c. iurauit. de proba.

c ¶Diffinitiua. Adde But. in c. quoniam contra. de proba.

d ¶Adde Ange. in l. 1. in §. hæc stipul. ff. si cui plusquam per l. falcid. diffusè per Lanfran. in repet. c. quoniam contra falsam. de proba.

e ¶Intellige. Perusi. in c. cum parati. colu. 3. & 4. de appell. Aret. in §. quadrupli. colum. 4. de actionibus. PVRPV.

f ¶Adde aliam limit. videlicet vt non procedat in sententia, in qua non sufficit partem esse præsentem, sed requiritur citatio, vt per Abb. & Deci. in c. ecclesia S. Mariæ. col. 9. ver. prædicta conclusio, de consti. BELLAC.

quando citatio requireretur per modum formæ,ſm Bal.in ca.
1.de mi.vaſal.qui contumax eſt.Facit vult Bald.in c. 1. §. ad
hoc.in 8.col.de pace iu.fir. vbi monitio eſt de ſubſtantia,ſciẽ
tia partis non ſufficit.pendet tamen veritas huius limitationis
ab eo, alibi traditur, an in his quæ requiruntur pro forma,
ſufficiat implere per equipollens,de quo per Mo.in l.2.ff.de li.
14 & poſt.¶† Tertiò limita, dummodo pars præſens in iudicio
certificetur per iudicem de actu, qui debet fieri, aliàs cenſeret
factus tanquam abſentem,ſecundum Bar.in l.furioſo,ad fin.
ff.de re iud.quem ſequitur D.Ant.de But.in d.c.1.de iud. Con
trarium,& melius tenent Ang.& Imo.in d.l.de vnoquoque.d.
15 Fran.de Aret.in d.c.1. in 9.colu.eo.† quia præſens præſumitur
ſciens,ſm Bal.in c.1.in 1.colu.ſi de inueſt.inter dom.& vaſa.lis
oria.& in l.teſtium,ad fi. vbi etiam Sal.C.de teſt. Hinc dicit no.
Bar.in l.1.§.fi.ff.de auth.tut. teſtis qui dicit ſe ſcire, quia fuit
præſens,optimè probat,licèt aliter non dicat, audiuerit, vel
intellexerit,& eſt bonus tex.in §.ſi quis igitur,in ver. præſentib.
& ibi Ange.ad hoc not.& in §.oportet.2.in ver. præſentibus.in
Auth.de inſtru.cau.& fi.Bart. Ange.Imo.& Mod.in l.2.§.fi.per
gl.ibi ff.ſol.matr.& in l.hæredes palam.§.fi.de teſt.Bald.in l.1.ad
fi.C.de bon.poſſ.ſecundum tab.& in l ſi non ſpeciali.in princ.
ff.de teſt.Imo.& Dom.Abb.in c.peruenit. 2.de teſti.cog.
Iaſon Paduæ.

S V M M A R I V M.

1 *Magiſtratus durante officio non poſſunt in ius vocari,nec conueniri, vide pulchras limitationes.nu.2.& 3.*
4 *Dum,dictio monoſyllaba an importet conditionem actu perſeuerantem.*
5 *Præco,qui vadit per ciuitatem præconizando, non poteſt interim citari verbaliter,nec etiam realiter,nec per perſonam capi.*
6 *Statutum in marito,quando habeat locum in vxore.*
7 *Aſſociantes funus non poſſunt interim in ius vocari.*
8 *Vidua mortuo marito an teneatur intra annum filijs tutorem petere, & an poſſit in ius vocari.*
9 *Conſiſtere qui habet coram vno iudice,non poteſt coram alio in ius vocari.*
10 *Carceratus non poteſt citari, & proceſſus contra ipſum eſt ipſo iure nullus.*
11 *Infantes,& furioſi non poſſunt in ius vocari.*

LEX II.

IN ius vocari. In iſta l. & in l.ſequen-
ti,& ſeq.vſq; ad §.præ-
tor ait,enumerantur 15. perſonæ, quæ à iure ciuili
prohibentur in ius vocari, & ſm Bar. iſta lex ſerua-
tur de facto put iacet. Sed aduerte, in iſtis ll. loquitur iuriſc.
de his perſonis,quæ iure ciuili prohibentur omnino in ius vo-
cari,adeo etiam de permiſſu prætoris non poſſent in ius vo-
cari.Poſtea in d.§.pretor ait,& l.ſeq.tractat de his perſonis,quæ
à iure prætorio prohibentur vocari in ius,tamen ex permiſſio
1 ne prætoris impetrata venia poſſunt in ius vocari.¶† No.regu
a lam, magiſtratus a durante officio non poſſunt in ius voca-
b ri,nec conueniri. b Facit.l.pars literarum,vbi gl.no.ff.de iud.cũ
concor.alleg.per gl.hic,& ibi intelligendo, vt ibi gl.eſt tex.in c.
prohibentur.2.q.1.Bar.in l.de pupillo.§. ſi quis ipſi prætori.in 1,
q.ff.de ope.nou.nun.Amplia iſtam regulam pcedere in qua-
cunque citatione,ſiue reali,ſiue verbali,ſm Bar.hic.¶Secundò
not.amplia, adeo magiſtratus prohibetur durante officio
ueniri, etiam nõ tenetur per pcuratorem cõparere,aliàs nul
lum eſſet eorum priuilegium,ſm Bar.in l.2.§.ſi quis in iudicio
ff.ſi quis cau.¶Iſtam regulam limita primò ſm Bar hic,vt pro
cedat quando magiſtratus citatur, vt compareat dum eſt in
magiſtratu,ſecus ſi citetur vt compareat finito magiſtratu, dũ
talis citatio conferatur in tpus permiſſum, per regulam l. ſi in
tempus.ff.de hær.inſti.ſicut valet citatio facta die feriato vt ci-
tatus compareat die non feriato,vt habetur per Bar. & alios in
l.1.§.nunciatio,cum ſuis concor.ff.de oper.nou.nun. & in l. fi.
C.de fer.Adde, iſtam limitationem ponit gl.in c. prohibent.
2.q.1.Cano.in c.legebatur.de maio.& obed. Facit.l.ſi adulteriũ
2 cum inceſtu §.fi.ff.de adult.¶† Secundò limita, c qñ conueniũ
c tur pro delictis in officio commiſſis,ſm gl.hic & in l.nec magi
ſtratib.& ibi Bar.ff.de iniur.& eſt tex.in l.iubemus.C.ad l.Iul.re
pe.& ibi gl.no.in ver.adminiſtrat,quam ad hoc reputat ſingu.
Lud.Rom.in conſi.415.Facit tex. in §. ſi quis vero.in Auth.vt
dif.iud.& tex.in c.ſancimus.2.q.7.gl.in d. ca. prohibentur,& ibi
Gemi.Bal.in l.mancipia.C. de ſeru. fug. Ideo magiſtratus poſ-
ſunt pro furto interim conueniri,ſecundum gl.hic,& eſt tex.in
§.ſi quis.in Auth. vt iud.ſine quoquo ſuffra. quem Ange.ibi ad
hoc reputat ſing.Facit tex.in §.illud.2.eod.tit.Adde etiam text.
ſolennem in l.nulli,& ibi clarius Barto.C. quorum appell.non
recipi.Facit quod no.Bal.in ti.de pace conſtan.in ver.in nomi-
ne Chriſti, anciani durante officio poſſunt pro delictis per
eos commiſſis remoueri ab ancianatu,& Ang.in l.2.§.fin ff.de
his,qui ſui vel alien.iur. tenet anciani poſſunt remouere Po
teſtatem durante eius officio, ſi nolit facere id, debet.Adde
etiam,ſi delegatus Papæ delinquat,poteſt recuſari coram ordi
nario,& punietur poſtea finito officio.glo.eſt ſing.in ca.fin.&
ibi Imo.in 9.colum.de reſcrip.c.fin.& ibi D. Abb.de ſtatu mo.
¶Ex prædictis apparet malè dicere glo.in l.2.in ver.locum ha
bere.ff.quod me. cau. quæ vult, etiam pro delictis commiſ-
ſis in officio non poſſunt tunc magiſtratus conueniri, ſed de-
mum finito officio,per iſtum tex.& Ange ibi, dicit, iudices
habentes merum, vel mixtum imperium, & ſic altam iuriſd.
ſi reperiantur in expreſſa barataria, vel furto,non poſſunt con
ueniri durante officio. Secus eſt in magiſtratibus habentibus
baſſam iuriſd.Nam illa glo.& Ange. ibi malè dicunt, vt patet
3 per prædicta.¶† Tertiò limita prædictam regulam, vt proce-
dat in habentibus dignitatem cum adminiſtratione,vt ſunt Po
teſtates, vel Vicarij: Secus ſi habeant dignitatem ſine admini-
ſtratione,vt ſunt Comites,Marchiones,Duces, & Reges: quia
iſti proculdubio poſſunt conueniri.l.2.C.vbi ſenato, vel clari.
ſecundum Bar.in d.l.nec magiſtratibus. ff. de iniur. Cano.in d.
c.legebatur.Gemi.in d c. prohibentur. Sed tu dic, melior eſt
ratio,quia habent officium perpetuum,vt ĩ.ſubijciam.¶Quar
tò no.limita, magiſtratus non poſſunt conueniri, verum eſt
in loco ſui magiſtratus, ſed alibi ſic, puta in patria ſua,glo.eſt
notabilis in l.ſi præſens.in gl.1.C.de epi.aud.Albe. vbi eam no.
declarat in l.ſenatus in vlt. colum. ff.de off.præſid.¶Quintò li-
mita in officiali perpetuo, vel ad beneplacitum,qui perpetuo
æquiparatur,ſecundum Bar.in l.de pupillo.§.ſi quis ipſi præto-
ri,in 2.& 3.q.ff.de oper.nou.nun. Ange.& Mod.hic. Spec.in tit.
de actore.§.1.ver.Item illuſtris,& in tit.de reo.in ver.Item con
ſultus.Bald.in l.pars literarum.ff.de iud.& in l. niſi finita per il-
lum tex.ff.de tute.& ratio.diſtra.D.Ant.de But. in c. cæterum,
ad fi.de iura.calum.¶Sextò limita,niſi à iure imponatur pœna
remotionis ab officio, tunc poterit etiam durante magiſtratu
conueniri,quia ſi expectaremus finem officij,fruſtra fieret talis
amotio,ſecundum Bald.in tit. de pace conſtan. in ver.creden-
tia,ad fi.per d.l.iubemus.C.ad l.Iul. repe. ¶Septimò limita,niſi
actio eſſet tempore peritura,quia ſaltem vſque ad lit.conte.po
teſt magiſtratus conueniri.l.ſenatus,cum glo.ff.de off.præſi.Ca
noniſtæ in d. cap.legebatur,de maio.& obed.¶Octauo limita,
quando aliquid faciunt contra iuriſd.ſuperioris, tunc etiam ſi
ſint maximi magiſtratus, poſſunt durante officio conueniri.
tex.eſt in l.ſi appellationem,& ibi Bal.no.C.de appell.¶Not.ex
tex.ibi (dum ſacra facit,)quod Epiſcopus vel ſacerdos dum ſa
cra colit,non poteſt conueniri,quod intelligit Bart. vt compa-
reat tunc,ſed bene poteſt citari,vt poſtea compareat finito of-
ficio.Contrarium tenet Ang.& Raph. Fulg.quia talis ſtrepitus
citationis non debet fieri in eccleſia, dum ſacra celebrantur.ca.
decet.de immu.eccl.in 6.& idem tenet Ang. in l. pleriq;. infra
eo.licet verum ſit, actus citationis poſſit aliàs in eccle.fieri.l.
præſenti.§.1.vbi Bart.not. C. de his,qui ad eccle.confu.& idem
4 Barto.in d.l.plerique,vbi dicetur.ĩ.eo.¶† Tertiò iſtum text.in
ver.dum ſacra facit.alleg.Ioan.And.in pe.q.in addi.Spec.in tit.
de cõdit.appoſitis, ſuper rub.an iſta dictio monoſyllaba,dum,
importet conditionem actu perſeuerantem, quando certa cõ
munitas conceſſiſſet prædia publica in emphyteuſim Titio,
dum princeps cõſenſerit,an ſufficiat principem ſemel conſen-
ſiſſe,an verò requiritur, perſeueret, ita mutare poſſit? Ibi
d videas,aliàs enim clarum eſt, dictio dum, d facit conditionẽ,
ſecundum gl.& Bar.in l.1.C.de leg. Bart.in l.1.in 8. colum.ff.de
5 condi.& demonſt.¶† Quartò not.in verſi. nec cum, præco,
qui vadit per ciuitatem præconizando, non poteſt interim ci-
tari verbaliter, nec etiam realiter: & ſic non poteſt capi per p-
ſonam,& dicit Bar. per iſtum text. fecit liberari a carceribus
quendam præconem,qui fuerat captus pro debito, dum iret
præconizando.Intelligitur ſecundum Ang.Ful. & D.Alex.hic,
quando ibat præconizando pro cauſa publica, ſecus quando
6 ad inſtantiam priuatorum iret citando.¶† Quintò pondera
tex.ibi (qui vxorem ducit aut quæ nubit.)hic probari,quod ſta
tutum in maritò non habet locum in vxore, niſi etiam de ea
exprimatur,aliàs iſte tex.eſſet ſuperfluus, & ſic ſtatutũ in vno
ex

ADDITIONES.

a ¶Magiſtratus.Adde Cy.in l.presbyteri.C.de Epi.& cler.Bar. in l. principalib. ff.ſi cert.pet.
b ¶Cõueniri. Facit latè tex.in c.legebatur.de maio.& obed.Alex.lib.4.conſ.1. col.3.verſi.2. PVRPV.
c ¶Secundo limita. Vide Fran. Are. in l.1. ſupra de iud.om. iud. Adde Alex.in c.dilectus.col.4.de reſcrip. PVRPV.
d ¶Dictio dum.Adde Io.And.in c.ex tuarum.de auth.& vſu pal.

in vno correlatiuis non habet locum in alio, nisi exprimatur. Istud vř contra tex. in l. fi. vbi Bar. & alij no. C. de indi. vidui. tol. cum concor. quas ibi dedi. Ideo potes dicere sm Doct. D. Ant. de But. post Innoc. ibi in c. vniuersitatis, in 2. col. C. de sent. excom. ꝙ qñ vnum correlatiuorum in aliqua materia non æquè proportionatur alteri, tunc dispositum in vno non intelligitur in alio dispositum, nisi exprimatur. Vñ hoc in iudicialib. quia comparitio spectat ad virum pro vxore, non è contra, non videbatur equa proportio, ideo expressum fuit etiã de vxore per tex. in l. 2. in prin. ff. de iniu. vbi iniuria facta viro, non intelligitur facta vxori, sed bene eõ, quia vxores debent defendi à viris, sed
7 non eõ. ¶† Sextò not. ꝙ associantes funus non pñt interim in ius vocari, imò associãtes funus familiare hñt ẽt nouẽ dies post ꝗ. quos adhuc conueniri non pñt. §. pe. in Auth. vt cum de appell. cog. hic allegato in gl. in Auth. sed nec, & in Auth. item cũ C. de sepul. vio. per quæ iura dicit Bar. in l. interdum, in prin. ff.
8 de iud. se defendisse † multas viduas, quæ mortuo marito intra annum non petierunt tutorem filijs suis: nam debẽt priuari hæreditate filiorum, iuxta l. sciant. cum si. C. de leg. hæred. nam sm Bar. vltra annum habent ẽt nouem dies, intra quos non tenentur exire domum, & ire ad iudicem, iurib. præalleg. Adde etiã
9 quod vult Bar. in l. 1. §. eleganter. ff. de lib. agno. ¶† Septimò no. ex l. quinq;. ꝙ qui coram vno iudice habet consistere, non pòtest coram vno alio in ius vocari, quod intellige, & limita vt ꝑ Bar. in l. 2. ꝗ. eo & in l. 3. §. 1. ff. de custodia reo. Bal. Ange. & Pau.
10 de Cas. in l. 2. §. 1. ff. si quis caut. Ang. in l. ꝯ. §. 1. ff. de re iud. † Per istum text. tenet Bart. ꝙ qui est in carcerib. non potest citari, & processus ꝯ eum factus est ipso iure nullus, si iudex sciuit eum esse carceratum, aliàs sibi datur restitutio in integ. l. quæsitum. cum gl. ff. de re iud. Melius facit tex. in l. 2. & ibi Bald. C. ex qui. cau. ma. idem tenet Bart. in cons. 298. inci. Catherina accusauit Ritam. Pau. de Cast. in cons. 41. ꝙ inci. visis actis, & actitatis in captura Thomasij. in fi. Contrarium tenet ipsemet Bar. & melius in l. is qui reus in vlt. col. ff. de pub. iud. per gl. fi. ibi in fi. imò incarceratus potest citari, & debet comparere per procuratorem. Pau. de Cast. hic, & in l. quæsitum. ff. de re iud. & in l. sed & si quis. in prin. ff. si quis cau. dicit se vidisse de hoc dubitari Florentiæ, vbi multoties proceditur ꝯ eos, qui sunt in carcere, & tenet, ꝙ si sit iniustè carceratus, & habeat facultatem cõparendi per procuratorem, quia ibi sit copia procuratorum, tunc vera sit opinio Bar. in d. l. is, qui reus. sed altero istorum deficiente procedit opi. Bar. hic. Idem punctualiter tenet D. Fran. de Aret. licèt de Pau. non faciat mentionem in cons. 131. ꝙ inci. consultissimè domine collateralis. Bene facit tex. in l. idemq;. in prin. ff. pro soc. per quem no. ibi Bar. ꝙ vbicunq; lex dicit ꝙ aliquis debeat mittere procuratorem, debet intelligi si erat ei facile inuenire idoneum procuratorem, & ita teneas secundam opi. ꝯ Bar. hic, quod qui est in carcerib. potest citari, & debet comparere per procuratorem, vt est gl. in l. 2. C. ex quib. cau. ma. & ita etiam tenet Bar. & Lud. Rom. hic, & Bal. in c. dilecti. in 2. col. de appel. & in l. nemo carcerem. C. de exact. trib. lib. 10. & in l. ab eo. in 2. col. C. quomodo, & qñ iudex. Ang. in cons. 65. quod in-
11 cip. dictum statutum, seu ordinamentum. ¶† Vltimo not. ꝙ infantes, & furiosi nõ pñt in ius vocari, & eorum citationes essent ipso iure nullæ sm Ang. hic, & Bal. in c. 1. in pe. col. de milit. vasal. qui contu. est: si autem est pupillus maior infante, tunc potest citari, vt compareat legitimè per tutorem, vel curatorem, vt hic in glo. & l. si minor. ff. de bon. auth. iud. poss. & licet Pau. de Cast. dicat, ꝙ vidit de hoc pluries dubitari, & quosdam tenere, ꝙ semper citari debeat ipse tutor. & Pau. de Cast. in l. 2. ff. de condit. fur. dicit ꝙ aduocati, & procuratores cõiter practicant, ꝙ nunquam citetur pupillus, veritas est, ꝙ imò etiam pupillus potest citari, vt legitimè compareat, sm practicam huius gl. prout etiam tenet ipse Pau. de Cast. hic, & Bar. in l. 1. §. sufficit. ff. de administ. tut. & in l. qui habet. §. 1. ff. de tut. & not. Io. And. in addi. Spe. in ti. de reo. in addi. inci. querit Ros. latè Imo. in l. ꝯ pupillum, in prin. ff. de re iud. Bal. in l. 1. C. de procu. Iason Paduæ.

SVMMARIVM.

1 *Parentum appellatione veniunt parentes in infinitum.*
2 *Parentes propriè intelliguntur vsq; ad tritauum. A tritauo supra propriè dicuntur maiores.*
3 *Si statuto caueatur, ꝙ quilibet compellatur venire ad habitandum in communitate, in qua ipse, & maiores sui nati fuerunt, quod si probatum fuerit, ꝙ aliquis, & pater, & auus eius fuerint oriundi ex communitate, istud non sufficit, vt habeat locum tale statutum.*
4 *Verba licèt debeant capi in proprio significatu, tamen causa honestatis conseruandæ fit extensio ad improprium significatum, & nu. 7.*
5 *Statutum cogens affines ad compromissum, comprehendit etiam affines qui sunt in tali affinitate, de qua ius non curat.*
6 *Filiorum appellatione propriè non veniunt nepotes.*
8 *Parentum appellatione veniunt parentes vtriusque sexus.*
9 *Statutum si disponat, ꝙ qualibet hæreditas, & successio ascendentium deferatur masculis legitimè descendentib. exclusis fœminis, si dotatæ fuerint, vel masculi parati sunt dotare, tale statutum quamuis generaliter loquatur, no habet locum in successione matris, vel auiæ maternæ.*
10 *Parentis appellatione venit etiam pater naturalis.*
11 *Filius occidens patrem naturalem, ita tenetur. l. Pompeia. de parri. vel alia pena municipali, sicut si occidisset patrem legitimum.*
12 *Patris appellationes venit etiam pater adoptiuus.*
13 *Statuto stante, ꝙ existentib. filijs masculis, feminæ non succedant patri, tale statutum non habet locum in filijs arrogatis.*
14 *Filius licèt mutet statum, tamen debet patrem honorare.*
15 *Filius naturalis tantum licet non possit vocare patrem in ius sine venia, tamen secus est in filio incestuoso, cùm sit natus ex damnato, & punibili coitu.*

LEX IIII.

§ Prætor ait. Hic ponuntur tria genera personarum, quæ prohibẽtur vocari in ius non simpliciter vt legib. prçcedentib. sed sine permissione, & licentia pretoris, & sic non impetrata prius ab eo venia. Primò parentẽs. Scdò patroni, & patronæ. Tertiò liberi, & parentes patroni, vel patronæ, quæ singula Iurisc. in ista l. & in ll. seq. vsq; ad d. l. quis. procedit declarando. ¶ No. ꝙ parentes in infinitum ꝓhibentur vocari in ius, nisi petita venia, concor. sunt in gl. Ideo dicit gl. in §. pçnales. in ver. parentem. Insti. de act. ꝙ si Adam à quo oẽs processimus, hodie viueret, nemo posset eum vocare
1 in ius sine venia. ¶† Scdò not. ꝙ appellatione parentum [a] ve-
a niunt parentes in infinitum, & sic oẽs ascẽdẽtes in infinitum, imò gñalius sm subiectam materiam terminus parentes non solùm capitur pro omnib. ascendentib, sed etiam pro omni, ꝗ per genus, vel matrimonium coniunguntur. Vñ si statutum dicat, ꝙ parentes rebellium non possent hẽre officium in cõmuni, intelligitur de omnib. qualitercunq; coniunctis, probat tex. in §. œconomus, vbi Ang. ad hoc not. in Auth. de alie. & emph.
2 ¶† Tertiò no. ꝙ propriè parentes intelliguntur vsq; ad tritauũ, à tritauo. s. propriè dicuntur maiores, vt dicit tex in l. iurisc. §. parentes. ff. de gradi. hic alleg. in gl. Per ista iura determinat no. Albe. de Ros. in 1. par. statutorum. q. 79. inci. Item quæro cauet,
3 ꝙ si quis oriundus, & c. † ꝙ si statuto caueatur, ꝙ quilibet compellatur venire ad habitandum in communitate, in qua ipse, & maiores sui nati fuerunt, ꝙ si probatum fuerit ꝙ aliquis, & pater, & auus eius fuerint oriundi ex illa communitate, ꝙ istud non sufficit vt habeat locum tale statutum, & sic vt compelli possint ad veniendum habitare in illa cõitate, eo quia maiores dicuntur vltra tritauum: parentes verò sunt pater, & auus vsq; ad tritauum, iurib. pręalleg. Sed adde, ꝙ in ꝯrium facit illud, ꝙ egregiè consuluit Old. Laud. in cons. 25. ꝙ inc. thema tale est: aliquis propter defectum ętatis vbi attingendo intellectum. c. is ꝗ, & c licet pater. de sepul. in 6. in quib. dř pro si aliquis decessit non electa sibi sepultura, dẽt sepeliri in ecclesia, in qua maiores sui sepulti fuerunt, quõ intelligitur illud maiores: nam pone ꝙ pater, & auus suus elegerunt sepulturã apud fratres ꝑdicatores. S. Dominici. alij verò superiores sunt sepulti in ecclesia cathedrali, quid horũ attendetur? Arguit ad partes, & præcipuè ꝙ maiorum appellatio propriè, & strictè sumpta est vltra tritauum tantum, vt hoc tex. & d. §. parentes, ergo à prima significatione non est recedendum: Finaliter determinat contrariũ per plura, præsertim qa maiorum significatio in patre, & auo verificatur. Allegat text. peregrinum in l. si cohortalis, in versi. maiorum suorum. C. de cohor. lib. 12. quem text. etiam alleg. Bal. sed ad aliud in c. si vasallus, circa prin. si de feud. fue. contr. inter dom. & agna. Istam decis. Old. sequitur Ioan. And. in add. Spec. in tit. de sepul. super rub. & Gem. in d. cap. is qui. Facit tex. in d. l. lex, quæ tutores. in ver. maiorum imagines. C. de adm. tu. Putarem etiam, ꝙ in hoc deberet attendi communis vsus loquendi, qui in statutis præualet proprietati vocabulorum, sm Bar. in l. Labeo. §. idem Tubero, per illum tex. ff. de supel. leg. & in rub. ff. de oper. nou. nun. in 2. colum. & Dom. Anto. de Butr. in procemio decreta. Et prædicta not. ad intellectum. l. si in emptione. in ver. maiorum eius. ff. de min. & ibi glo. quæ dicit nota mirabile interesse. Prædictis etiam adde, ꝙ Laur. Valla in 4. elegan. suarum in ca. 47. quod inci. partes, reprobat audacter istam dñam Iuriscon. ꝙ maiores more Romano solùm intelligantur à tritauo vltra, nam in ꝯrium dicit esse authoritatem Ciceronis

ADDITIO.

a ¶ Parentum. Adde glo. in l. appellatione parentis. ff. de verbor. sign. l. inter agnatos. C. de eman. libe.

Ciceronis in Criſpum Saluſtium.Ego maiorib.meis prȩluxi,vt
ſi prius minus noti fuerunt,à me initiũ capient, &c. vbi verbũ
maiorib. non intelligit à tritauo vltra.Illud tñ non multũ face
ret ad reprobationem Iuriſconſ.¶Quartò no.ex eo.tex. ꝙ licet
parentes propriè intelligantur vſq; ad tritauum tñ.d.l.iuriſc.§.
parentes.tñ hic intelliguntur vſq; in infinitum, quia honeſtius
4 eſt,vt dicit litera.† Ex hoc not.ꝙ licèt verba debeant capi [a] in
a proprio ſignificatu.l.1.§.ſi is qui nauem.ff.de exer. l. non aliter,
& l.ille aut ille.§.cum in verbis.ff.de leg.3.Bar.in l.non dubium.
in 2 col.C.de legi. Tñ cauſa honeſtatis conſeruandæ fit exten-
ſio ad improprium ſignificatum,quod eſt no.ſm Ange.hic,&
ſequuntur Raph.Fulg.&.d.Ale.hic.Tu conſidera ꝙ hic ſumus
in materia fauorabili,propter reuerentiam, & honorem con-
ſeruandum,vt in tex.& expreſsè Bart.& alij.Ideo fit extenſio ẽt
ad improprium ſignificatum. Vñ pondera hic eſſe text.ꝙ vbi
ſumus in materia fauorabili, fit extenſio ẽt ad improprium ſi-
gnificatum,& ita limita regulã prȩdictam.Ideo hic dicit tex.ꝙ
appellatione parentum in iſta materia fauorabili edicti ꝑtoris,
veniunt parentes in infinitum ꝯ Scdm ſignifica. Itẽ veniunt pa
rentes naturales tñ.Imò veniunt parentes ciuiliter tñ.ſ.adopti
ui.Cõfirmo per illud,quod vult Bal.in l. qui ſe patris. in vlt.col.
C.vnde lib.& cum eo ibi tranſeunt Pau.de Caſt. Lud. Rom.&
Alex.ꝙ ſtatutum diſponens, ꝙ agnati teneantur compromit-
tere,quia eſt fauorabile,extenditur ad caſum improprium, vt
comprehendat etiam filium emancipatum, ita etiam nepotẽ
conceptum,& natum poſt emãcipationem patris,& alios de-
ſcendentes ab eo,quamuis impropriè ſint agnati.Et per hoc re
5 fert † Pau.de Caſt.ibi,ſe conſuluiſſe,ꝙ ſtatutum cogens affines
ad compromiſſum, comprehendit ẽt tales affines,qui ſunt in
6 tali affinitate, de qua ius non curat vt ibi per eũ. † Ad idẽ facit
quod volunt Bal.Sal & Mod.in l.2.C.eo ꝙ ſtatutum diſponẽs
ꝙ exiſtentib.filijs maſc.fœminæ non ſuccedat patri,quia iſtud
ſtatutum eſt fauorabile ex parte maſculorum, dum loquitur
de filijs,etiam comprehendit nepotes,& ſic caſum impropriũ,
b cùm appell.filiorum [b] non veniant propriè nepotes.l.liberorũ,
& ibi Bar.in 2.queſtio.declarat. ff. de verb. ſign. & hoc propriè
dixit tex.in l.filium habeo. ff. ad Mace. Ad idem facit,qđ vult
Bar.in l.quemadmodum.circa medium. C.de arg. & cenſi.lib.
11.cum concor.quas dedi in d.l.ſi quis id ꝙ.s̃. de iur.omn.iud.
Accedat etiã,ꝙ vbi ſumus in materia fauorabili,licita eſt extẽ-
ſio,ſm Bar.in l.ſi conſtante.in prin.in 11.q. 1. partis prin.cũ ſuis
concor.ff.ſol.matrim.Facit bonus tex.in l.hoc modo.in fi.ff.de
7 cond.& demonſt.¶† Not. perpetuò iſtam fallent. quia ſeruiet
tibi ad infinita,prȩſertim ad interpretationem ſtatutorum,vbi
dicimus,ꝙ verba debent propriè intelligi, quia ſi loqueretur in
materia fauorabili;extẽderetur ẽt ad ſignificatum impropriũ.
8 ¶† Quintò no.ex hoc text. ꝙ appellatione parentum veniunt
ẽt parentes vtriuſq; ſexus,& ſic pater,mater,& alij aſcendẽtes.
Imò appel.patris in materia odioſa venit etiam mater. glo. eſt
no.in l.q ſquis.in ver.minus auſuras,& ibi Bald.no.C.ad l. Iulia.
9 maie.† Sed aduerte,ꝙ ſi ſtatutum diſponat,ꝙ quælibet heredi-
tas,& ſucceſſio aſcendentium deferatur maſculis legitimè de-
ſcendentib.excluſis fœminis ſi dotatæ fuerint,vel maſculi,para
ti ſunt dotare, tale ſtatutum ꝗuis gñaliter loquatur,non habet
locum in ſucceſſione matris, vel auiæ maternæ, ſed ſolùm in
aſcendentib.per lineã maſculinã.ita ꝯſuluerunt. d.Chriſtoph.
de Caſt. Ioan. de Imo. & Raph. Cum inter ꝯſilia ipſius Raph.
in conſ.207.inci.item ꝙ quȩlibet hȩreditas.Motus præcipuè tri
plici fundamento. Primo quia ratio, & mens iſtius ſtatuti fuit
conſeruare hæreditates agnatorum inter ipſos agnatos, & ſic
tale ſtatutum fuit editum fauore agnationis,vt no. vult Bal.in
l.maximum vitium.in 4.col.C.de lib.præte. ergo nõ debet ex-
tẽdi ad hr̃ditates cognatorum.Scđo,& fortius, quia ſtatutum
excludit fœminas,ea ratione,quia dotatæ fuerint:ſed iſta ratio
ceſſat in matre,& auia,quia ad eas non pertinet officium do-
tandi.l.mater.C.de iu.dot.dixi in Auth. res quæ.C. communia
de leg.Ergo iſtud ſtatutum debet intelligi de hȩreditatibus eo-
rum,qui tenentur dotare,& ſic de hæreditatibus patris,aui,vel
proaui paterni. Tertiò quia iſtud ſtatutũ eſt correctorium iu-
ris communis,quia corrigit.l.fin. C.de lib.præte. Ergo debet re-
ſtringi,vt minus corigat ius commune quàm ſit poſſibile.No-
ua eſt deciſio,& magna ad intellectum iſtius ſtatuti, ſed caue,
quia prima ratio nõ videtur tuta, ꝙ in iſto ſtatuto iſta ſola fue
rit ratio fauore agnationis,quia contrarium dicit Bar. in l. libe-
rorum.ff.de verbor.ſig.in 6.colum.in ver. his præmiſſis reduca
mus hanc materiam ad quæſtionem de facto.in fi. illius ver.Se
quitur Fran.de Are. in conſ. 27. quod inc.proponitur ex facto.
in 3.colum.in fi.D.Alex.in conſ.80.in 1.volum.quod inci. viſo,
& opportunè animaduerſo.in 6.colum.Bal.in l.ſi defunctus,in
vlt.colum.C.de ſuis,& legi.& dicit Bal.in l.Titia cum teſtamen
to.§.Lucius Titius.2.per illum tex.ff.de leg.2.ꝙ ratio iſtius ſta-
tuti eſt,quia maſculi maiora onera ſupportant, ꝗ fœminæ.tñ
ex aduerſo, quòd illa ſola fuerit ratio.ſ. rõne agnationis,tenet
Io. And.in addi.Spec.in tit.de ſucceſ.ab inteſt.ſuper rub.Cy.in l.
1.& ibi Ang.& Sal.C.de adult.Bar.(ſi bene inſpexeris) in l. 2. §.
videndum.ff.ad Tertul.Bal.in l.2.C.de in ius vocand.& in l.cun
ctos populos.in 15. colum. C. de ſum.trinit.& in l.fi.vbi etiam
Imo.ff. de hæred.inſtitu. & in d. l. maximum vicium. in 4. col.
Saly.in l.2.C.de noxa.Ang.in conſ.63.quod inci.Mart.Io.de Flo
ren.Tñ pro prima,ꝙ illa non ſit ſola rõ, multum facit,quia in
lege,vel ſtatuto nõ præſumitur,ꝙ ſit vna ſola ratio, ſed plures,
ſm Sal.in l.ſi ſerui veſtri.C.de noxa.quem refert, & multũ ex-
clamat. D.Alex.in l.ſi conſtante.in prin.in 6.col.ff.ſol.ma.Simi-
liter ſm fundamentum non vr̃ tutum,quia bene fateor,ꝙ tale
ſtatutum intelligitur,ſi dotatæ fuerint ab ea perſona, de cuius
c hr̃ditate agitur, [c] aliàs ſtatutum illud non haberet locũ, prout
no.dicit Bal.in l.1.C.de legit.hære. cum concor. quas dedi in l.
qñ nouella,vbi eſt bonus tex.in fi.C.de inoffi.teſt.Similiter nec
tertium fundamentum valet,ꝙ tale ſtatutum debeat reſtringi.
imòècontra cenſetur fauorabile,& multum largè debet intel-
ligi,ſm Bar.in l.1.C.de ſum.tri.Bald.Sal.& Mod.in l.2. C.de in
10 ius vocan.cum concor.ibi traditis.¶† Sextò not.ꝙ appellatio-
ne parentis venit etiam pater naturalis,quod ideo procedit ſm
Bal.& Mod.hic,& Imo.& Mod.in l.ex facto.§.ſi quis rogatus.
ff.ad Treb.eo quia ſumus in materia, in qua lex conſiderat ſo-
lùm naturalem cauſam reuerentiæ, vel affectionis. Facit l.hos
accuſare.§.omnibus ff.de accuſ.& tex.in l.adoptiuus.§. 1. ff.de
11 ritu nup.† Et ideo ſm Bart.Bal.& Mod.hic filius occidens pa-
trem naturalem ita tenetur. l.Pompeia de parricidijs, vel alia
pœna municipali,ſicut ſi occidiſſet patrem legitimum, & na-
turalem.Idem tenet Cy.& Bal.in l. quiſquis. C. ad l.Iul. maieſt.
Bal.in l.cum acutiſſimi.C.de fideic.& in l.Lucius.§.fi. vbi Imo.
limitat.ff.de leg.2.Bal.in c.naturalis.ſi de feu. fue. contro. inter
dom.& agna.& in l.ius ciuile.ff.de iuſt.& iu. & in c. per tuas.de
proba.in c.nonnulli. de reſcri.& in c.de cætero, de teſti.Imo.in
l.ex facto.§.ſi quis rogatus,& ibi D.Alex.in 30. col. ff.ad Treb.
12 ¶† Septimò no.ex l.adoptiuum,ꝙ appellatione patris venit ẽt
pater adoptiuus, eo quia non ſolùm ſumus in materia fauora
bili,ſed etiam in materia reuerentiæ,& honeſtatis,aliàs regula-
riter eſſet ꝯ.l.fideic.ff.de condi.& demonſt.l.ſi ita quis.§.fi.ff.de
leg.2.§.adoptiui.Inſtit.de excu.tu. & §.adoptiuus. ſi de feu.fue.
contro.inter do.& agna.quia verba legis vel teſtatoris, aut ꝯ-
hentium debent intelligi de parentibus,vel filijs naturaliter, nõ
13 autem ciuiliter.l.fi.C.de his.qui ve.æta.impe.Hinc eſt †, ꝙ ſtan-
te ſtatuto,ꝙ exiſtentib.filijs maſculis filiȩ fœminæ non ſucce-
dant patri,tale ſtatutum habet locum in filijs arrogatis, quia
non ſunt verè, & naturaliter filij.Ita tenet Io. de Ana. in conſi.
27.quod inci.viſo caſu.Et ex hoc ego confirmo vnam regulã,
quam tradit Bar.in l.ſi te parens.C.de ſuis,& legi.ꝙ plus eſt eſſe
filium legitimatum, ꝗ eſſe filium adoptatum,licèt vterq; dica
tur filius legitimus tñ.Hoc ego probo ſic:nam ſtatutum exclu
dens filias fœminas exiſtentibus filijs maſculis,non habet locũ
in filjs arrogatis,vt prædixi, & tñ habet locum in filijs legitima
tis.ſ.qñ eſſent legitimati ſimpliciter,ſecundum Pau.de Caſt.ſe-
cus qñ cum conditione.Ita tenet.Bald.in l. cum acutiſſimi. C.
de fideic.& in l.eam quam.in 9.& 13.col.C. eo.Et facit, quia li-
cet diſpenſationes ſint odioſæ, tamen legitimationes ſunt fa-
uorabiles,& ampliandæ. Ita dicit Gemin in c.1.§.1.in pen. col.
de fil.presb.in 6.Pet. de Anch. in conſ.427. qđ inc.circa primũ
14 quæſitum fuiſſet ſatis expediens, &c.¶† Vltimò no.ꝙ licèt fi-
lius mutet ſtatum, tamen debet patrem honorare, ex quo di-
cunt Bal.& Lud.Rom.hic, ꝙ etiam ſi filius efficiatur Papa, tñ
debet reuerentiã patri.¶Capio gl.in l. q a certa.quam diuide in
tres partes,ꝑut in effectu remouet tria ꝯria.Secũda ibi,ſed non
15 inceſtuoſus. Tertia ibi. Item quod dicit. ¶† Ex 2. par. habes
magnã limitationẽ ad text.ꝙ licètfilius naturalis tñ non poſſit
reuocare in ius patrem ſine veniæ, tamne ſecus eſt in filio in-
ceſtuoſo,cùm ſit natus ex damnato,& punibili coitu, & iſtam
gl.ſequitur Imo.in l.Lucius.§. fi.& in l. ex facto.§. ſi quis roga-
tus.ff.ad Treb.& ibi D.Alex.in 7.col.in fi.& ſeq. & hoc ibi ple-
nius vide per te. Iaſon Paduæ.

ADDITIONES.

a ¶Capi. Adde Doct.in c.in noſtra,de iureiu.Card.in c. cum dilectus. in 13.q.
de conſuetud.

b ¶Filiorum.Adde gl. in cle.1.de bap.Ioan.And.& Ant.de But.in c. ad extirpan
das.de fil.presby.Io.And.in c.ſtatutum.de hær.lib.6.

c ¶Niſi conſtet de voluntate ſtatuen. ex verbis ſtatuti,& velle excludere etiam
aliunde dotatam,vt per Dec.in l.vt liberis,nu.8.C.de collat.Iaſ.in l. quoniam
nouella.C.de inoffi.teſta.& contra Raphaelẽ,& Chriſtoph. ꝙ ſtatutum gene
raliter excludens à ſucceſſione aſcenden. excludat etiam à ſucceſſione mater
na,tenet Geor.Nat.in Rep.c.quamuis.col.58.nu.177.de pac.in 6.BELLOT.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Beneficia concessa ciuibus, competunt etiam illis, qui in veritate nō sunt ciues, sed habentur pro ciuibus.*

2 *Delictum patris non nocet filio, quo ad iuspatronatus, & nu. 3.*

4 *Vasallus licèt commiserit felloniam in dominum, propter quam ipse debet priuari feudo, quòd non noceat filijs.*

5 *Feudū si tibi concesserim in emphyteusim per decem annos, hoc pacto, ꝙ de fructibus dares singulis ann. 10. corbes frumenti Titio, vel vni hospitali, ꝙ si cessasti in solutione canonis, & propterea fundus est ad me reuersus, quòd ego similiter tenebor singulis annis dare 10. corbes frumenti Titio, vel hospitali.*

§.Patronum. ¶Appellatione patroni positi in edicto prætoris, venit qui dedit libertatem seruo, ēt si ex causa necessaria, puta fideicommissi, & similiter qui habetur pro patrouo, quamuis verus non sit, vt in trib. exemplis tex. Qui autem perdidit iuspatronatus sua culpa, vel pacto, quamuis ipse possit vocari in ius sine venia, tñ
1 hoc non nocet filijs h. d. cum l. seq. vsq. ad §. patronum. ¶† No. primo ex tex. ibi, cum alioqui non fuerit æquiparari verum patronum, ei, qui in veritate non est patronus, tñ habetur pro patrono. Et ex hoc tex no. Ang. & Mod. arg. ꝙ beneficia concessa ciuib. competunt ēt illis, qui in veritate nō sunt ciues sed habētur pro ciuib. & hoc qñ continent honestatem, & non sunt iuri ɔ̄ria, vt hic, & in l. cum oratione, vbi Bal. ff. de excu. tu. aliàs se
a cus, cùm aliud sit esse ciuem, & aliud haberi pro ciue. [a] l. merces, & ibi glo. ff. de verb. sig. Bar. in l. si maritus. §. legis Iuliæ. ff. de adult. & in l. si is, qui pro emp. in 3. q. princ. ad fi. ff. de vsuc. cum alijs concord. de quib. per Mod. hic. Tu limita ex eo, quod no. tenet Bal. in l. omnes populi. ff. de iust. & iu. in 20. col. in versi. sed pone, ꝙ statuto caueatur, vbi si statuto caueatur, ꝙ nullus possit esse de collegio, nisi sit originarius ciuis, si aliquis receptus est in ciuem cum clausula, ꝙ habeatur pro originario, quo ad omnia, certè iste poterit esse de collegio, de quo sit specialiter ordinatum cum illo vniuersali quo ad omnia. Et ita limita regulam d. l. merces cum gl. Secus si non adijceretur, quo ad omnia, vt no. Bal. in l. ingenui. arg. illius tex. C. de inge. manu. Limita etiam, nisi statutum diceret ꝙ habeantur, & sint ciues, quia tunc propter illam geminationem, omnia disposita in veris ciuib. haberent locum in istis, fm Bal. in proœ. fforum. in fi. prin.
2 per tex. in l. 1. §. fi. vbi posui. ff. quod quisq; iur. ¶† Secundò not.
b ꝙ delictum patris non nocet filio quo ad iuspatronatus, [b] & ratio est, quia verba edicti prætoris diriguntur non solùm in patrem, sed ēt in filios, & sic filij istud beneficium consequuntur ex prouisione legis, licèt mediante facto patris, ideo tunc delictum patris non debet nocere filio innocenti, iuxta doctri gl. in l. diui. ff. de iur. patr. & in l. emancipatum. §. fi. vbi Bar. ff. de se-
3 nat. & in l. 3. ff. de interdict. & releg. † Et ad hoc ꝙ factum patris non debeat nocere filijs, inter cætera adde, quod no. Bal. & Sal. in l. transactione matris, per illum tex. C. de trans. ꝙ licèt aliquis recognoscat se in vasallum, vel in hominē alicuius principis,
4 ꝙ talis recognitio non noceat postea filijs. † Et ex isto text. iuncta gl. no. hic argumentum, ꝙ licèt vasallus commiserit felloniam in dñm, propter quam ipse debet priuari feudo, ꝙ non nocet tamen filijs. In quo passu vltra Ang. & Pau. de Cast. hic distingue, vt per Bar. in l. cum qui. ff. de interdi. & releg. cum cōcor. traditis per D. Alex. hic, & latius in consi. 30. in 1. vol. quod incip. quoniam omne datum optimum. & c. Et vltra eum adde Bar. in cons. quod incip. dicamus ꝙ ex themate, & in consi. quod inci. Do Amathus, per gl. & Cano. in c. 1. vbi latè Imo. de feu. No. Io. de Ana. in cōs. 32. ꝙ inc. vltra alia dubia, & melius, quam alibi per Albe. de Ros. in reper. suo iuris canici in ver. feu.
5 in 11. colum. & tribus seq † Item not. ex ver. prostituta. argu. secundum Gul. & Moder. quòd si concessi tibi fundum in emphyteusim per 10. annos, hoc pacto, quod de fructibus dares singulis annis decem corbes frumenti Titio, vel vni hospitali, ꝙ si cessasti in solutione canonis, & propterea fundus ad me sit reuersus, ꝙ ego similiter tenebor singulis annis dare decem corbes frumenti dicto Titio, de quo plenius per Bar. & alios in l. qui Romæ. §. flauius. ff. de verb. obl. dixi in l. 2. C. de iure emph. Ideo hic non repeto.

ADDITIONES.

a ¶ Adde & declara, vt per Catel. ver. Ciuem esse, & ver. statuto cauetur in multis Ciuitatibus Insubriæ. eundem Iason. in l. is. qui pro emptore. colum. 23. de vsuc. in l. 4. C. de mil. test. in l. 1. ff. de legat. 1. & hæc possent inseruire por statuto Veneran. nostri Taurin. collegij. pag. 7.

b ¶ Iuspatronatus. Adde Abb. in cap. quanto. in fi. de iudi. in cap. cum laici, de iure patronatus.

SVMMARIVM.

1 *Impetrans beneficium spectans ad præsentationem patroni, non facta mentione de iure patronatus, nihil agit.*

2 *Rescripti impetratio per obreptionem facta non valet saltem in effectu.*

3 *Rescriptum impetratum per eum, qui suppressit defectus suos, non valet.*

4 *Legitimatus si non expressit defectus natalium, quos patiebatur, non valet legitimatio.*

5 *Ius aureorum annulorum consequutus, non eximitur à iure reuerentiali.*

6 *Restitutus natalibus, & is, qui ex dispensatione consequitur iura ingenuorum, differunt.*

7 *Testes possunt esse in causa vniuersitatis etiam ij, qui de vniuersitate sunt.*

§.Patronum. ¶Minima capitis diminutio non tollit ius patronatus, nec arrogatio per obreptionem facta, nec impetratio aureorum annulorum, sed bene restitutio natalium. Item manumissus ab vniuersitate non est libertus singulorum, ideo singulis honorem non
1 debet sed vniuersitati. hoc dicit. ¶† Pondera tex. in ver. dum arrogetur per obreptionem. tex. no. ad tria. Primo secundum An
a ge. & Mode. ꝙ impetrans beneficium, [a] spectans ad præsentationem patroni non facta mentione de iure patronatus, nihil agit, alleg. Innoc. in c. cum olim. de re iud. & est glo. in clem. per literas, in ver. appellationi, de preben. Facit, quod vult D. Anto. de Butr. in ca. dilectus vltra, in 3. colum. de præben. ꝙ mandatum Papæ, quamuis multum generale de conferendo beneficia, non extenditur ad beneficium iuris patronatus, quia Papa, vel Princeps non præsumitur velle derogare iuri tertij, vt est
2 text. in l. 2. ff. de nata. resti. cum si. ¶† Secundò not. ex eo text. ꝙ impetratio rescripti per obreptionem facta, non valet, saltem in effectu, de quo in c. super literis, de rescrip. & in l. præscriptionem, vbi dixi. C. si contra ius, vel vtil. publi. Et istud adeo est verum, quia subreptitia impetratio non valet, etiam si esset sanctus ille, qui impetrauit. c. 1. in fin. vt lit. pen. ꝙ ibi Bald. not.
3 dum loquitur de beato Tho. Cantuariensi. ¶† Tertiò not. ex eo. tex. meliorem tex. de iure ciuili secundum Paul. de Cast. ꝙ rescriptum impetratum per eum, qui suppressit defectus suos, non valet. Facit tex. in c. ex parte. de off. ord. & in c. cum pro cā.
4 de senten. excom. † Hinc est, ꝙ si legitimatus non expressit defectus natalium, quos patiebatur, non valet legitimatio, secundum Ioan. And. in addit. Spec. in tit. qui fil. sint legi. super rub. in ver. quæro quid si natus. Bal. in l. nonnunquam. in 9. colu. in ver. sed pone quidam. C. de fideic. & in l. eum qui. ff. de sta. ho. & in l. si qua illustris. C. ad Orfi. & no. in c. nisi cum pridem. in pen col. de renun. Dom. Anto. de Butr. in ca. per venerabilem, in 25. col. & ibi Do. Abb. in 8. colum. qui fil. sint legi. Pet. de Anch. in cō. 427. qđ inc. circa primum quæsitum. Et dicit no. Bal. in l. præscriptione. in 4. col. C. si ɔ̄ ius, vel vti. publ. ꝙ si pater fecit legitimare filiū, asserens eum esse natum ex se soluto, & muliere soluta, cùm in veritate mulier esset maritata, vitiat talis legitimatio, & vertitur nūc de facto quæstio in ciuitate Teruisij. Sed ɔ̄rium in terminis tenet Ange. in cons. 204. quod inci. quidam
5 Bar. ¶† Quartò no. in ver. sed & si ius. ꝙ ille qui consequitur ius aureorum annullorum, non tñ eximitur à iure reuerentiali, ex quo text. not. Ang. ꝙ generalis exemptio facta per Episcopum de ecclesia, vel prælato, non tamen liberat à iure reuerentiali. Et ideo cùm clerici ex consuetudine teneātur ire obuiam Episcopo processionaliter, eodem modo dicti de eodem monasterio tenebuntur ire, & refert Bal. & Old. Lau. de facto consultus ita respondit Episcopo Rauennati. Idem not. Ange. & Imo. in l. alia. §. eleganter. per illum text. vbi cæteri Mode. ff. sol. matrim. Doct. in c. cum venerab. de censi. & est glo. no. in c. pastoralis. in verb. cathedraticum & ibi Doct. de dona. Limita quando talis exemptio esset facta per Papam, quia illa censetur esse plenaria, secundum Dom. Abb. in c. cum inter. in 5. colum. de re iud. vel nisi esset confirmata per Papam, vt est gl. in d. c. pastoralis.
6 ¶† Quintò not. differentiam inter restitutum natal b. & eum, qui ex dispensatione consequitur iura ingenuorum, quia in primo est totalis reintegratio, in secundo, quia potest fieri quo ad quædam, & quo ad quædam non, glo. in c. cum initio. de clande. despons. sed est dispensatio, vt hoc tex. & sic cum legitimatio sit restitutio natalibus, illa dicitur propriè legitimatio, quando fit simpliciter. Secus si adijciatur aliquod pactum in legitimatione, puta, ꝙ non succedat existentibus legitimus, & naturalibus, vel quòd succedat in certa portione tantum. iuxta c. 1. de fil. nat. ex matri. ad morg. contract. prout etiā declarat Paul. de Cast. in rub. C. de iur. aur. annu. & in l. pactum, quod dotali. C. de collat. Et ex hoc infert Pau. de Cast. dicens se consulisse,

ADDITIO.

a ¶Beneficium. Adde tex. & ibi Host. in c. cum dilectus. de iurepat.

ſe, ꝙ in omni materia, vbi filij legitimati excludunt filias fœmi
a nas, prout dixi in l. adoptiuum. in prin. ſ. eo. ſ. ſtante ſtatuto, [a] ꝙ
exiſtentibus filijs maſculis fœminæ non ſuccedant, ꝙ ſtatutum
habet locum etiam in legitimatis, vt ibi dixi, iſtud procedit ſm
Paul. de Caſt. qñ eſſent legitimati ſimpliciter, ſecus ſi cum ali-
quo pacto, quia iſta nõ eſt propriè legitimatio, ſed diſpenſatio,
quod bene not. quia vtilis eſt limitatio. Adde Paul. de Caſt. in
conſ. 221. quod incip. ſuper iſto puncto plura ſubtiliter, & co-
pioſè. Idem tenet D. Ant. de But. in c. tanta, & in c. per venerabi
lem, in vlt. q. qui fil. ſint leg. ¶ Sextò not. in ver. qui manumittit,
ꝙ iſtud, quod eſt vniuerſitatis, non dicitur eſſe ſingulorum, &
7 habes iſtum tex. in decretis. 12. q. 2. in c. qui manumittitur. † Vn
de facit iſte tex. ſm Bart. & alios, ꝙ illi, qui ſunt de vniuerſitate,
b poſſunt eſſe teſtes in cauſa vniuerſitatis. [b] ita tenet glo. in l. in
tantùm. §. vniuerſitatis, vbi plenius Barto. & alij ff. de rer. diui. &
gl. in l. ſi municipes, vbi Bal. & Ang. ff. quod cuiuſque vniuerſi.
& in §. cogitandum, in Auth. de mona. & in l. idonei. ff. de teſti.
& in c. cum nuncius, vbi tex. eo. tit. per Cy. Bal. & Sal. in l. paren
tes. C. eo. per Spec. & Io. And. in tit. de teſti. §. 1. in ver. ſed nun-
quid in cauſa vniuerſitatis. D. Abb. in conſ. 16. quod inci. ad cla-
ram deciſi. præſentis dubij. in 3. & 4. col. in 1. vol. & latè D. Ale.
in conſi. 68. in 2. vol. quod incip. viſo, & bene diſcuſſo proceſſu,
c in 2. colũ. & in 6. & duab. ſeq. ¶ Limita ſm [c] Barto. & alios, qñ
illa cauſa vniuerſitas non concerneret commodum ſingulo-
rum in particulari, aliàs ſecus, puta quando communitas ha-
beret nemora, vel paſcua, in quibus quilibet poteſt mittere ani
malia ad paſcendum, tunc quia quilibet in ſingulari poteſt per-
cipere vtilitatem, nemo de vniuerſitate admitteretur in teſtẽ.
Pro iſta limitatione adde text. optimum, qui prædicta decla-
rat in l. ciuitatib. in prin. ff. de leg. 1. quem alleg. Bar. in d. §. vniuer
ſitatis. Idem tenet Bal. in c. inſuper, & in c. cum nuncius. de teſt.
& in c. cum acceſſiſſent. in 7. col. & ſeq. de conſtit. & in ca. tertio
loco. in 2. colum. de prob. & in c. bonæ. 1. in 3. col. de elect. & in
addi. Spec. in tit. de teſt. in ver. in cauſa vniuerſitatis, & in rub. ff.
de rer. diui. in 9. colum. Iac. de Bel. in d. §. cogitãdum, in 8. q. vbi
ponit de communitate habente molendina. ¶ Secundò not. li
mita, ꝙ licèt illi, qui ſunt de vniuerſitate, poſſint eſſe teſtes in cã
vniuerſitatis: non tamen eis plenè creditur. Ita tenet Arch. 12. q.
2. in ſum. & 14. q. 2. in c. ſuper prudentiam. Bal. & Alb. in d. §. vni
d uerſitatis. [d] Do. Anto. & Imo. in d. c. cum nuncius. Do. Alex. in
conſ. 43. in 3. volum. quod inci. viſis, & ponderatis his, quæ con
tinentur in inſtrumento, in 2. colum. Plus refert Io. And. in ad-
di. Spec. in tit. de teſt. in verſ. ſed nunquid in cauſa vniuerſitatis.
tenere Vbertum de Bon. ꝙ non creditur plenè teſtibus de vni-
uerſitate ſine alijs adiunctis. Ita teneas, quamuis contra iſtam li
mitationem teneat. Dom. Abb. in c. inſuper, & ſequitur Dom.
Alex. ſibi contrarius in d. conſ. 68. in 7. colum. ¶ Tertiò limita,
quando eſſet talis cauſa, in qua ſi vniuerſitas ſuccũberet opor-
teret ꝓ ſolutione talis debiti imponere collectam ſingulis de
vniuerſitate, cùm aliunde ſatisfieri non poſſet, ſm Bal. in d. cap.
inſuper. & in d. c. tertio loco, & no. Ang. in l. omnibus. C. de te-
ſti. ¶ Quartò limita, quãdo veritas aliter ſciri nõ poſſet, quàm
per iſtos de vniuerſitate, tunc indiſtinctè ſinguli admittuntur,
iuxta c. veniens. ĩ. de teſti. & l. ex conſenſu. §. 1. C. de repub. aliàs
procedit diſtinctio Barto. & Docto. hic, ſecundum Bald. in d.
c. cum acceſſiſſent. in 7. col. de conſti. & Bar. in d. §. vniuerſitatis.
¶ Quintò, limita quando cauſa ſuper qua litigatur eſt crimi-
nalis, vel multum ardua, ſecundum Bar. in rub. ff. de rer. diui. 9.
colum. & in d. §. vniuerſitatis, per Do. Ant. in d. c. cum nuncius
de teſti. Iaſon Paduæ.

ADDITIONES.

a ¶ Statuto. Adde Card. Alex. in c. per venerab. qui fil. ſint legi.
b ¶ Vniuerſitatis. Quando autem cauſa eſſet vniuerſitatis & ſingulorum, dici-
tur mixta. Vide Bal. conſ. 377. lib. 3. Deciſ. conſ. 72. col. fi. PVRPV.
c ¶ Limita ſecundum. Declarat hoc Alex. lib. 2. conſil. 63. colum. 5. & lib. 5. conſ.
16. col. 7. ver. poſſet. PVRPV.
d ¶ Vniuerſitatis. Et in argu. teſtium dicit eſſe arbitrarium Bal. lib. 5. conſil. 420.
incip. verba principis. col. fi. Vide & in repe. in verſ. teſtis. PVRPV.

SVMMARIVM.

1 *Appellatione liberorum veniunt maſculi, & fœminæ.*
2 *In emphiteuſi eccle. non veniunt filij naturales, imò nec legitimati.*
3 *Deportatus perdit honorem ſibi debitum ex iure patronatus.*
4 *Deportatus reſtitutus recuperat id, quod erat alteri quæſitum.*
5 *Duo poſſunt eſſe vaſalli diuerſis temporibus.*

§. Liberos. ¶ Iuriſconſultus hic exponit verbum li-
beros, & verbum parentes, patroni, &
1 verbum, ſine permiſſu, vſq; ad §. ſemper. ¶ † No. ꝙ appellatio-
a ne liberorum [a] veniunt maſculi, & fœminæ, & ſic maſculinũ
b genus [b] concipit fœmininum. Ex quo infert. Bald. ꝙ ſi aliquis
acquiſiuit emphyteuſim pro ſe & liberis, veniunt etiam filiæ
fœminæ. Iſtam materiam plenè examinaui in l. ſi quis id, quod.
ſ. de iur. omn. iud. & ibi dictis adde nouam limitationem ad
id, quod ibi tenui, ꝙ in contractibus maſculinum non conci-
pit fœmininum. Et ideo ſi aliquis acquiſiuit emphyteuſim pro
ſe, & filijs, non veniunt filiæ fœminæ. Limita vltra ibi dicta niſi
conceſſio fieret à fœmina, quæ veriſimiliter æquè fœmininum
ſexum, ſicut maſculinum diligit, cùm verba debeant intelligi
ex conditione, & qualitate perſonæ. ca. ſi de beneficio, de præb.
in 6. l. plenũ. §. equitij. ff. de vſu & hab. & ita in ſimili tenet ſing.
Pet. de Anch. in conſ. 336. inc. pro maiori intelligentia dicendo
rum. in 10. col. vbi ita limitat. l. 1. §. fi. ff. de iure immu. Sic ècõtra
2 dicimus conſiderata perſona acquirentis. ¶ † Hinc eſt, ꝙ licèt
in emphyteuſi eccleſiaſtica non veniant filij naturales tantùm,
imò nec legitimati, prout tenet Bal. in l. generaliter. §. cum au-
tem, vbi dicam. ff. de inſti. & ſubſti. tamẽ ſi à principio talis em-
phyteuſis eccleſiaſtica fuiſſet conceſſa naturali, certè tranſiret
ad alios filios naturales, inſpecta origine, & radice. c. 1. §. ex ea-
dem, de leg. Conrad. l. qui id, quod. ff. de don. Ita ſing. tenet Bal.
in c. quæ in eccleſiarum. in vlt. col. in prin. de conſti. ¶ Not. quia
ſic potes egregiè limitare tex. in c. naturales, ſi de feu. fue. ꝯtro.
inter dom. & agna. ſed tu pondera in contrarium tex. in d. l. ge-
neraliter. §. cum autem, vbi ſubſtitutio erat facta filio naturali
tantum, & tamen ibi filij naturales tantum nõ excludunt ſub-
ſtitutum, vt ibi eſt tex. in ver. iuſta ſobole, & ibi Ang. & Pau. de
3 Caſt. ¶ † Secundò no. in ver. ſi per pœnam. ꝙ deportatus perdit
honorem, qui ſibi debetur ex iure patronatus. Reatus enim ho
norem excludit. l. 1. C. vbi ſena. vel cla. Imò plus, tenet glo. hic in
verbo, honorem. ꝙ deportatus etiã cum impetratione veniæ
non poteſt conueniri, quia cùm exulet nudus. liberatur ab om
nibus obligationib. l. tutelas. §. fi. ff. de capi. di. alleg. in gl. Bart. re-
c probat, cùm deportatus æquiparetur [c] excommunicato. glo. in
d §. minor, ſiue media. Inſti. de ca. dim. & excommunicatus [d] po
teſt conueniri, & debet ſe defendere per procuratorem. c. intel-
leximus. de iud. ſed intelligebat, quo ad obligationes poſtea ꝯ-
tractas. l. ſi tibi mandauero. §. is cuius. ff. man. quia pro illis bene po
teſt conueniri, prout etiam tenet Io. And. in addi. Spec. in tit. de
accuſ. §. ſequitur. in addi. mag. in 1. col. Bal. in c. cum contingat.
in 9. colum. de dolo, & contum. & in l. fin. ff. de in integ. reſt. Fa-
4 cit l. Papinianus exuli. ff. de mino. ¶ † Tertiò no. in ver. ſed ſi fue
rit reſtitutus, ꝙ deportatus, & reſtitutus recuperat id, qđ erat al
teri quæſitum, quia libertus per deportationem patroni acqui
ſiuerat liberationem à iure patronatus. Nec obſt. ſi dicatur, ꝙ
reſtitutio non extenditur ad iura tertio quæſita. l. fi. vbi Docto.
C. de ſent. paſ. c. quamuis. de reſcrip. in 6. Bart. & alij in l. Gallus.
§. & quid ſi tantum. ff de lib. & poſthu. vnde dicit Bart. in l. qui
ad tempus, in princ. per illum text. ff. de decu. & in l. 1. C. de his,
qui in exi. da. ſunt lib. 10. ꝙ Doct. collegiati expulſi de Bononia
tempore domini Romei de Pepulis, reſtituti non recuperaue-
runt locum ſuum in collegio, cùm eſſet alij aſſignatus. Quia re
ſponde, ꝙ obiectum procedit, quando tale ius fuit quæſitum
aliter, quàm ex ipſa deportatione. Secus quando ex ſola depor
tatione abſque alio facto extrinſeco. text. eſt hic, & in l. ſiue pa-
tronus. ff. de iur. pat. & in l. intercidit. ff. de condi. & demon. ſm
Bal. & Ludo. Rom. hic, & Bal. Imo. & alios in d. §. & quid ſi tan
tum. Bal. in c. domino guerram. in prin. in tit. hic fi. lex. & Bald.
& Ang. in l. ſi pater filium. ff. de adop. Petr. de Anch. in c. quam-
uis. in 2. col. de reſcr. in 6. & in conſ. 275. quod incip. filio ſuo, &
in conſ. 408. quod inci. probata tanti viri ſæuitia. in vlt. colum.
¶ Quartò no. in ver. ſi liberta ex patrono fuerit enixa. Primò ca
ſum pulchrum, ꝙ duo ad inuicem diuerſis reſpectibus debent
5 ſibi reuerentiam. † Vnde facit ſm Bal. Ang. & Mod. ꝙ duo poſ
ſunt eſſe adinuicem vaſalli diuerſis reſpectibus. Facit bene tex.
in l. eius qui in prouincia. ad fi. vbi gl. & Bar. ff. ſi cert. pet. Secun-
dò habes, ꝙ licèt patronus concubuerit cum liberta, non per
hoc remittitur ius patronatus, tamen de hoc vide quod deci-
dit ſing. tex. in l. fi. C. communia de manumiſ. Iaſon Paduæ.

ADDITIONES.

a ¶ Liberorum. Adde Bal. in l. id, ꝙ pauperibus. Cy. in l. publico. C. de adult. Fed.
de Sen. conſ. 29. incip. quidam volens.
b ¶ Genus. Adde Bar. in l. 1. ff. de verb. ſign. in l. ſi ita ſcriptum. ff. de leg. 2. Bald. in
l. ancillæ. C. de fur. glo. in c. 2. de reſcrip. lib. 6. Spec. in tit. de alleg. & diſpu. in
§. poſt hic. Arch. in c. ſi quis ſuadente. 17. q. 4.
c ¶ Aequiparetur. Adde Bal. in addit. Spec. in tit. de ſpon. verſ. pari ratione. in c.
licet vndiq;. in vlt. col. de offic. delega. Abb. in c. paſtoralis. de appel. & in rub.
de teſta.
d ¶ Excommunicatus. Adde Docto. in c. cum inter. de exceptio. Card. Zab. in c.
ex parte decani. in 2. no. de reſcrip. Doct. in c. poſt ceſſionem. de prob. Abb.
in c. conſuluit. de procu.

SVMMA-

SVMMARIVM.

1 *Non valet decretum iudicis super alienatione rerum immobilium minoris, quando eodem momento temporis fuit interpositum, quo tutor creatus fuerat.*
2 *Grauissima iniuria dicitur, quem flagellis cędere.*
3 *Atrocissima iniuria dicitur, quando sequitur mutilatio membri.*
4 *Patrono debetur reuerentia etiam si alieno nomine conueniatur.*
5 *Priuilegium concessum per se, quod respicit actum conueniendi, non habet locum, quando per alium conuenitur.*
6 *Honor, qui debetur domino, non debetur eius officiali seu ministro.*

§. Prætor ait. ¶Liberto, vel filio non conceditur actio famosa, nisi ex grauissima iniuria. Item patrono ēt alieno nomine conuento debetur reuerētia. Secus, si alius pro eo tutorio, vel curatorio nomine conueniatur. h.d. vsq; ad fi. legis. No. 1. ſm Bar. Ang. & Mod. ꝙ vbicunque lex vult aliquid fieri cum authoritate, vel cōsensu iudicis, debet intelligi causa cognita. Idem not. Bart. in l. cum hi. §. vult igitur, in 1. no. per illum tex. ff. de transa. Io. And in addi. Spec. in tit. de arbi. §. constat. in addi. inc. fortè intendit. Pau. de Cast. in consi. 177. quod inci. ꝫ superius consulta facere videtur aliqua.
1 Habetur plenius in l. sciendum. ff. de verb. obl. † Et ideo no. consuluit Pet. de Anch. in cons. 83. quod inc. visis diligenter actis, & actitatis, ꝙ non valet decretum iudicis interpositum super alienatione rerum immobilium minoris, qñ eodem momento tpis fuit interpositum, quo fuerat creatus tutor, quia ex breuiate tpis apparet non potuisse interuenire causæ cognitionem. c. ex literis. de in integ. rest. iuncto eo quod vult Bart. in l. prolatā. in fi. C. de sent. Sequitur D. Alex. in cons. 203. in 2. vol. quod inci. visis verbis. circa fi. ¶Idem tenet Raph. Cum. in cons. 170. quod inci. vr̃ prima frōte. in pen. col. quod enim subito fit, dr̃ sine causæ cognitione factum, ſm d. Ant. de Butr. in c. auditis. 2. de elec.
2 ¶† Scdò not. ꝙ grauissima iniuria [a] dr̃, quem flagellis cædere.
a quod multo magis procedit, vbi cruor effunditur, vel oculus euellitur. l. vulneris magnitudo. ff. de iniur. ſm Bal. Ang. Alb. & Pau. de Cast. hic, & dicit Bal. in l. si magis. C. qui accus. non pos. ꝙ vulnus est grauis offensa. ¶† Limita quantum ad hoc, vt quis
3
b possit absolui ab inferiori à Papa, [b] quia non dr̃ atrocissima iniuria, si quis fregerit caput clerico, vel aliud membrum, quin legatus de latere possit talem excommunicatum absoluere, quia non dr̃ atrocissima iniuria, nisi qñ sequitur mutilatio mēbri. Ita declarat Spec. in ti. de leg. §. nunc dicamus, ver. quod ēt dixi. Sic intellige tex. in c. peruenit, & ibi Doct. de sent. excom. & adde, quæ ponit Bar. in l. non solum. §. si mandato. in 2. col. ff.
c de iniur. dicunt etiam Gul. de Cu. & Bal. hic, ꝙ percussio [c] cum manu vacua, vel cum pugno non dr̃ atrox iniuria. Idem tenet Ang. in l. leuia. ff. de accus. Facit quod no. vult idem Ang. in l. itē apud Labeonem. §. si cōem. ff. de iniur. ꝙ statutū puniens verberantem, non intelligitur in eo, qui verberat cum pugnis. dicit tñ Bal. in c. 1. §. iniuria in vlt. col. de pace iur. fir. ꝙ occidens aliquem manu vacua, tenetur, ac si gladio occidisset, dummodo dolo fecerit, per l. qua actione. §. 1. & ibi Iaco. But. ff. ad l. Aquil.
4 ¶† Tertio no. in ver. semper. casum mirabilem, in quo patrono debetur reuerentia, ēt si alieno nomine conueniatur, secus si alius pro eo, & tñ videretur dicendum oppositum, quia qñ patronus conuenitur pro facto alieno, nō potest ipsum sequi infamia. secus si alius pro eo conueniatur. Difficile est assignare concludentem rōnem diuersitatis, tñ potest dici, ꝙ quando patronus est personaliter in iudicio, eius præsentia exigit reuerētiam. l. liberto. ff. de obseq. & vox liberti funesta est patrono, nisi veniam impetrauerit. l. si quis ex familiarib. C. qui accus. nō poss. Non sic est, qñ alius, puta, tutor, vel curator pro patrono comparent, ſm But. Alb. Ang. Sal. & Pau. de Cast. hic. Et adde tex. in l. apud Celsum. §. si aduersus. ff. de exce. dol. & in l. licet, cū gl. ff. de obseq. ¶† Quartò no. ex eo. ver. semper. quòd priuile-
5 gium concessum per se, quod respicit actum conueniendi, nō habet locum, qñ per alium conuenitur. secus si priuilegium respiciat merita causæ, quia durat etiam si per alium conueniatur. Vnde priuilegium concessum marito, ne teneatur vltra, q̃ facere possit, habet locum ēt si per alium conueniatur. l. si cum procuratore. ff. de re iud. l. si minor. §. fin. cum l. seq. ff. de procu.
6 ¶† Vltimò no. ex fi. tex. ſm Bal. ꝙ honor, qui debetur dño, non debetur eius officiali, vel ministro. Ex quo infert Bald ꝙ maior honor debetur Epō, quam vicario, vel nuncio suo. Et sic facit, ꝙ honor, qui debetur dño rectori, non debetur vicerectori ab eo cōstituto, de quo per Bar. in l. si filius. ff. de leg. Bar. in l. aliqñ. ff. de off. procon. Do. Card. in cle. 1. in 7. oppo. per illum tex. de offi. vica. Et ꝙ maior honor debeatur Episcopo, quàm eius vicario, patet, quia Episcopus confert beneficia. cle. 2. de offi. ord. sed non eius vicarius. ca. generali, de offic. vica. in 6. Item Epus existens extra diœcesim potest confirmare præsentatum à patrono, sed nō eius vicarius, ſm Bal. in l. 2. ff. de offi. procon. Item licet Episcopus esset priuilegiatus, ꝙ ab eius sententia non appelletur, tamen à sententia vicarij appellabitur, ſm Barto. in l. à proconsulib. C. de appel. Item si recusetur delegatus ab Epo, cognoscit Episcopus, sed non eius vicarius. c. si ꝯ vnum. de off. deleg. in 6. Item licèt Episcopus exerceat iurisdictionem in illustres personas, non tñ eius vicarius. c. 1. in fi. de off. ord. in 6. Lud. Rom. in l. si verò. §. de viro. in 4. fallen. ff. solu. mat. Item si in aliquo actu de cōsuetudine requiritur Episcopus, eo absente nō requiretur eius vicarius, ſm Ang. in l. adoptio non iure fac. ff. de adop. vide tamen Arch. qui ꝯrium tenet 63. dist. in c. Reatina ecclesia. dixi in l. cum filiusfam. ff. si cer. pet. Item relictum Episcopo sub nomine dignitatis transit ad eius successorem: secus si relinquatur vicario, tunc nō transit ad eius successorem, ſm Bar. in l. quod prin. in fi. per illum tex. ff. de leg. 2. Subdit tñ Bal. hic, ꝙ qui offendit vicarium, vel nuncium Episcopi, videtur ipsum Episcopum offendisse, ita dicit esse bonum tex. in l. ossa, in fi. ff. de relig. & sump. fu. Adde Bal. in c. ex literis. in fi. per illum tex. de off. deleg. Similiter notarius deputatus ad scribendas sententias Epi, dēt etiam scribere sententias eius vicarij, secundum Bal. in l. fi. C. vbi, & apud quos. Iason Paduæ.

ADDITIONES.

a ¶Grauissima iniuria. Adde Bal. in l. leuia. ff. de accus. Spe. in ti. de leg. 1. §. tractemus.
b ¶Ab inferiori à Papa. Adde glo. in verf. sanguis. in c. cum illorum. de sent. excommuni. Arch. in c. si quis suadente. 17. quæst. 4. Imo. in c. de cætero. de senten. excommuni.
c ¶In contrarium videtur facere text. in l. non solum. in prin. iuncta l. prætor. §. atrocem. ff. de iniur. & in l. Item appel. §. 1. eo. titu. BELLAC.

SVMMARIVM.

1 *Lex quando indistinctè loquitur, non est licitum distinguere, nisi per aliā legem distinguatur.*
2 *Statuta non possunt interpretari, vel glossari glossis hominis, sed legis.*
3 *Verba licèt sint præcisa, tamen recipiunt interpretationem.*
4 *Iuramentum habet vim præcisam.*
5 *Verba generalia restringuntur ad id, quod rationis est.*
6 *Statuta recipiunt interpretationem per punctum rationis.*
7 *Rationem allegare sufficit, quando legem non habemus.*
8 *Rationale dictum ita debet mouere iudicem, sicut lex scripta.*
9 *Pœnitentia, quæ reducit ad pristinum statum, habet locum in extraordinarijs criminibus.*
10 *Iniuria non fit volenti.*

LEX XI.

QVamuis. Pœnitenti, & remittenti actionē, venia conceditur. h. d. Secūdum Bar. & Ang. istud summarium est defectiuū, qa non tāgit nisi primū casum tex. ideo aliter summa. Liberto, qui vocauit in ius patronum sine venia, in trib. ca
1 sib. hic positis de benignitate succurritur. h d. ¶† Not. ꝙ qñ lex indistinctè loquitur, non est licitum distinguere, nisi per aliam legem distinguatur, vt hic, & l. de precio. ff. de pub. & l. 1. §. gñaliter. ff. de leg. præstan. gl. in l. 3. ff. de offi. præsi. Vnde dicunt Bar. Ang. & Mod. ꝙ nisi facta fuisset ista lex, non fuisset nobis licitū per magistralem interpretationem sic limitare edictum prætoris. Et per hoc inferunt, ꝙ si ex forma statuti producenti aliquā exceptionem imponitur certa pœna, non erit locus pœnitentiæ, ex quo statutum non distinguit. Idem latius tenet Bart. in l. ea mente. ff. de fur. Adde, quod no. Bal. in l. in fraudem. §. fi. per illum text. & glo. ff. & de testa. mili. ꝙ vbi statutum nullum casum excipit, nō debet iudex excipere, & idem Bal. in l. cum ancillis. in vlt. col. C. de incest. nup. no. arg. glo. ibi, ꝙ vbi statutum non determinat, nec ego determino, & sic statutum seruandū est, prout iacet. Et idem Bal. in l si furiosi, per illum text. in ver. non loquitur. C. de nup. & in l. testiū non ideo. in fi. C. de test. Facit. l. si seruum §. non dixit prætor. ff. de acq. hær. Item dum Bar. per istum tex no. post gl. ꝙ lex gñaliter, vel indistinctè loquens
2 recipit distinctionem per aliam legem, † Adde bñ facere illud, quod no. vult Bal. in l. omnes populi. in 17. col. ff. de iust. & iu. ꝙ si statuto caueatur, ꝙ statuta non possint interpretari, vel glossari, sed præcisè seruentur, debet intelligi de glossis hominis, & non legis. Et rō est, quia interpretatio legis est necessaria, ergo non potest per statutum tolli, ſm Bal. in l. fin. ff. de orig. iur. Adde etiam, quod no. Bal. in c. post translation. in 1. not. per illum tex. de renun. ꝙ sacra concilia, licèt sint tanquam Euangelia cu
3 stodienda, tamen ipsa recipiunt etiam interpretationem. † Dicit etiam Bal. hic per istum tex. ꝙ licèt verba sint præcisa, tamē recipiunt interpretationem. Adde Bald. in l. 1. in pe. char. C. qui accu. non poss. vbi per istum tex. no. ꝙ verbum præcisum recipit interpretationem probabilem, & necessariam. Et ꝙ verbū preci-

precíſum recipiat limitationem,no.Bar.in l.ſtipulatus ſum damam.ff.de verb.oblig.glo.in l.filiusfam. §.fi.in ver.cogan.& ibi Bar.& Bal.& Ang.ff.de procu.Bald.in l.ſuper reb. in 1.col.C.de ꝯhen.emp.& in c.2.ad fi.vbi alij Can.de reſcri. Facit,quod not. idem Bal.in c.cum M.Ferrarien.in 8.col.de conſti.ꝙ verba Papę etiam precíſa recipiunt tñ interpretationem,& tacitam cõditionem.Facit glo.no.in c.licet de vitanda,in ver.exceptionis, de elect.quæ vult,ꝙ ſi Papa præciſè ſcribat, tñ legitimæ exce-
4 ptiones ſunt admittendæ.† Tñ prædicta optimè cõfirmantur: nam iuramentum habet vim precíſam,vt eſt gl.ſing.in l.ſi pecuniam,in prin.in gl.parua in verſ.neceſſe habes.ff.de cond.ob cau.& tñ recipit interpretationem,& modificationem.c.quẽadmodum.de iureiu.l.fi.ff.qui ſatiſd.cog.Bal.& Sal.in l.fi.per illum tex.C.de non num.pec.Adde etiam, ꝙ vbi lex non diſtinguit,nec per aliam legem diſtinguitur,tñ poſſumus eam diſtin
5 guere per vrgentem cãm,ſm Raph.Fulg. hic.† Adde tu Bal.in Auth.ingreſſi.in 1.col.C.de ſacroſ.eccl. vbi per iſtum text. dicit ꝙ verba gñalia reſtringũtur ad id,quod rationis eſt.Et per hoc
6 infert,vt ibi per eum.† Dicit etiam Bal.in c.1.in 6.col.de conſti.ꝙ ſtatuta recipiunt interpretationem per pũctum rationis.
7 † Item ſufficit allegare rõnem, ᵃ vbi legem non habemus. Ita
a dicit gl.in c.ex eo.in ver.rationis, de elect. in 6. Facit quod vult D.Ant.de But.in c.3.de præben.D.Abb.in c. propoſuit, & in c. ſuggeſtum.de appel.ꝙ lex,ſiue ſtatutum gñaliter loquens, poteſt reſtringi per rõnem naturalem,quæ habet vim legis.l.ſcire oportet.§.ſufficit,& ibi Bal.ad hoc nota. ff.de excuſatio. tutor.
8 † Item rationale dictum ita debet mouere iudicem, ſicut lex
9 ſcripta.ita dicit And.de Iſer. in procem.feu.in vlt.col. ¶† Scdõ pondera tex.ibi pœniteat libertũ, & actionem remittat. Et ad-
10 de,† ꝙ in extraordinarijs crimib.habet locum penitentia, quæ reducit rem ad priſtinum ſtatum.tex.eſt no.in l. ex hoc edicto. §.pe.ff.de alie.iud.quem ſic alleg.Bald.in c.1. in princ.de prohi. feu.alie.per Fede.limitat iſtũ tex.Sal.in l. ſi quis maior. in 5. col. C.de tranſ.vt procedat in pęna legali.ſecus autem in pęna conuentionali. Vñ ſi promiſi non vocare te in ius ſub certa pœna, eo ipſo,ꝙ vocaui te in ius,nõ poſſum amplius pęnitere,vt euitem pęnam,ēt ſi remittam actionem.Mitius.n.agitur cum l.q̃ cum homine.l.Celſus,in fi.ff.de arbi.declarat Bart.in l.amplius non peti.ff.rem ra.ha.Tertiò pondera tex.ibi ſi patronus vocatus non veniat,& dic rõnem eſſe, quia iſta pœna committitur ratione citationis, ergo ſi citatus non comparuit, quia citatio non habuit effectum,debet remitti pęna.l.1. §. Offilius. cum l. ſeq.ff.ne quis eum,qui.Item alia ratio eſt ſm Bal.in Auth.habita in pe.col.C.ne fil.pro pat. quia hæc citatio eſt iure circunducta,& ſic habetur pro nõ facta.Amplia iſtum text.vt procedat etiam ſi patronus citatus non comparuit, eo quia fuit ab alio detentus, adhuc remittitur pęna per gñalitatem huius text.Ita ampliat Bal.in l.1.§.1.ff.ne quis eum,qui.¶Vlt.pondera tex.ibi,
11 aut non inuitus.ex quo habes illud vulgatum,† ꝙ volenti non fit iniuria.Facit l.cũ donationis.C.de dona.l.1.§.non vſq; adeo, & ibi no.Bar.ff.de iniu.& tex.in l.non putauit. §. ſi quis ſua manu,vbi gl.no.ff.de ꝯtabu.Item adde,ꝙ iſte tex.procedit ſiue patronus expreſsè conſenſerit citationi, ſiue & tacitè, puta,quia comparuit, & nihi oppoſuit de venia non impetrata. Secus ſi non comparuiſſet,quia abſens,vel comparuit,& oppoſuit ante litem conteſt.ſm Bar.& alios hic,& in l.fi.j̃.eo.d. Alex.in ꝯſ. 317.quod incip.viſo puncto mihi tranſmiſſo,&c.

ADDITIONES.

a ¶Rationem.Adde Io.de Imo.in cle.conſtitutionem.in 1.not.de elec. Doct.in c.ſuper eo.in 1.no.de hęre.lib.6.& in c. degradatio in 5.not. de pę.eo.li.Do. in c.fi.in 3.no.de pę.& remiſ.eo.lib.Card.Zab.in c.venerabilem.in §.vbi electioni.in 6.no.de elect.Benedi.Capr. in cle.1. de iureiur. Abb.in cap. veſtra. in 1.no.de cohab.cle.& mul.

LEX XII.

SI libertus. ¶Filius in poteſtate abſente patre poteſt agere actione pœnali ex hoc edicto.hoc dicit. De quo dic, vt per gl.& Doct.in l.ſi longius.§.fi. ff.de iud.dixi in l.cum filiusfam.ff.ſi cert.pet.

SVMMARIVM.

1 *Pater ſpiritualis non poteſt vocari in ius ſine venia.*
2 *Pater ſpiritualis non poteſt eſſe teſtis in cauſis filioli ſui.*
3 *Defenſor ciuitatis non poteſt vocari in ius ſine venia, quia loco patris habetur.*
4 *Vaſallus feudatarius* ▬ *poſſit dominum vocare in ius ſine venia.*
5 *Clericus poteſt vocari in ius ſine venia.*
6 *Sacerdos parochialis poteſt vocari in ius ſine venia.*
7 *Clerici veniunt appellatione aſinorum.*
8 *Scholaris poteſt vocare magiſtrum in ius ſine venia.*
9 *Scholaris tenetur defendere opi.ſui magiſtri.*
10 *Si iudex ſequuntus opi.magiſtri ſui iudicauit contra communem,excuſatur in ſyndicatu à condemnatione expenſarum.*
11 *Priuignus poteſt vocare in ius ſine venia nouercam.*

LEX XIII.

1 GEneraliter. ¶Iſta lex breuius ſummari non põt. † Exemplifica iſtã legem in patre ſpirituali, & ſic in eo, qui de ſacro fonte baptiſmatis aliquem leuauit, qui non poteſt vocari in ius ſine venia, ſm Gul. de Cun.Bald.& Ange.Pau.de Caſt.Lud.Rom.& D.Ale.hic.Adde Ang.& Raph.Ful.in l.adoptiuum.in prin.per illum tex.s̃.eo.Bal.in c.1.§.fi.in 3.col.de phi. feu.alie.per Fed.quicquid teneat ipſe Lud. in l.ſed ſi hac.§.præ-
2 tor.s̃.eo.Et ex hoc infert Bal.† ꝙ pater ſpiritualis,& ſic compa-
a ter ᵃ non põt eſſe teſtis in cã filioli ſui,nec ècontra, qđ eſt menti tenendum ſm eum, & de hoc ſæpè ſolet in practica dubitari.Adde,ꝙ idem tenet Sal.in l. teſtis idoneus.ff.de teſti.per l.ſi quis alumnam.in fi. C. de nup.Idem tenet Raph. Fulg.in l.4.§. prętor ait.s̃.eo.facit tex.in c.ita diligenter. 30. q. 3. qui dicit talem patrem ſpũalem diligendum eſſe tanq̃ patrem carnalem, quia maior eſt talis cognatio ſpiritualis, q̃ vinculum adoptionis.Et idem dicit gl.27.q.2.in c. qui dormierit. plus tenet glo.in
b c.pythacium.in gl. 2.30.q. 3. qui dicit ꝙ pater ſpũalis ᵇ eſt magis diligẽdus q̃ carnalis,licet poſtea gl.in fi. videatur variare, Facit ēt quod vult Bal.in l.1. in pe.char.C.vñ vi.ꝙ quemadmodũ mulier non repellit̃ ab accuſando ꝓ iniuria illata perſonis ſibi coniunctis,ita põt accuſare pro iniuria illata cõpatri ſuo. Breuiter tene ꝯrium,ꝙ compater non repellitur à teſtimonio, eo quia edictum de teſtib. eſt prohibitorium certarum pſonarũ, vnde omnis pſona,quę non reperitur expreſſe prohibita, põt teſtificari.l.1.cum gl.ff de teſti.gl.in l.qñ.in fi.C.de hære.& iura præallegata in oppoſitum loquuntur quo ad impedimentum mr̃imonij ꝯhendi,& quantum ad reuerentiã, & ita tenet Bar. in conſ.ſuo.92.quod inci.in qõne vertente inter dñm Simonẽ. Bal.& Sal.in l.parentes.C.de teſt.Flo.in l.teſtis idoneus. ff.eo.Ludo.Rom.& Alex.& hic.idem D.Ale. in conſ.42. in 3. vol.quod incipit in cã,& lite vertente inter Chriſtoph. in pen. col. in fi.& in conſ.115. in 3.volum. quod incipit viſo themate præmiſſo.
3 ¶† Scdõ exemplifica iſtum tex.in defenſore Ciuitatis,vel in ꝯſtituto in ſimili magiſtratu,cùm loco parentis habeatur. §.fi. in Auth.vt iud.ſine quoquo ſuff.ſm Ange. & Pau.de Caſt.hic. Facit bene tex.in d.l.non dẽt.ff.de dolo.¶ Tertiò exemplifica in presbytero parochiali, qui ēt non poteſt vocari in ius ſine venia,cùm ſacerdos ēt pater appelletur.96 diſt.c. quis dubitet,& 6.q.1.in c.ſacerdotes.ſm Do.Alex.hic,qui dicit, ꝙ non inuenit tactum ab aliquo,q̃ à Io.Fab.in §.& in eum.Inſti.de act. vbi Io. Fab.dicit,ꝙ licèt ſatis videret̃ æquum, ꝙ debeat peti venia,tñ putat de iure ꝯrium,cùm nõ reperiat̃ iure expreſſum. Tu dic, ꝙ imò iſtud in terminis examinat Alb.de Roſ.hic,& ipſe ēt tenet,ꝙ ſacerdos parochialis non poteſt vocari iu ius ſine venia. Idem eſt de mente Bal.in c.1.§.fi.in 4.col.de prohi.feu.alie. per Fede.dum æquiparat ſacerdotem parochialẽ, & cum q̃ de ſacro fonte leuauit,vt ꝯ neutrum eorũ poſſit actio famoſa intentari, l.non debet.ff. de dolo.Facit, q̃a ſacerdotes dicũtur Dij,& Deorum noĩe veniunt.tex.eſt in c.cum ex iniuncto. circa med. de hereti.& 6.q.1.c.ſacerdotib.Facit c.duo ſunt genera. 12.q.2.
4 Facit ēt ꝙ ſtatim dicetur in gl. de clericis. † Sed pulcrhũ dubiũ ſuccedit,q̃d in vaſallo feudatario, an poſſit vocare in ius dñm ſine venia?gl.in c.1.in ver.reuerentia.de mil. vaſal.qui contu.eſt tenuit,ꝙ ſic,& idem tenet ibi Bal. circa fi. Io.de Pla.in l.1.C.de co.thracen. lib. 11.Io.Fab.in §.& in eum.Inſti.de act.& D.Ale. hic,pro iſta parte Bal.in d.c.1.ad fi.adducit rõnem, q̃a vaſallus nõ eſt de perſonis nominatis in edicto prętoris, vt patet ex no. in §.pęnales.Inſti.de act.vñ iſtæ prohibitiones pęnales non hñt locum niſi in caſib.expreſſis per iſtam.l.in l.quęſitum.j̃.eo.Ego teneo intrepidè ꝯrium, ꝙ imò vaſallus non põt vocare in ius dñm ſine venia,prout tenet Spe.in ti.de feu.§.qm̃.in ver.17.moueor.Primò per gñalitatem huius legis, quæ multum ſtringit. Scdõ, & fortius, ꝙ vaſalli æquiparantur libertis. Ita ęquiparat Bal.in l.liberti.in vlt.col.in prin.de li.& eorum lib.gl.in l.ſolo C. de li.cau.gl.in c.1.in ver.ſalua reuerentia.de mil.vaſal.qui contum. eſt.ſed libertus non põt vocare in ius patronum ſine venia, vt toto iſto tit. ergo nec debet poſſe vaſallus. Tertiò moueor, quia ēt in materia pęnali vbi agitur de priuatione totius feudi,gl.arguunt à libertis ad vaſallos,ita glo.in l.1.§.cum patronus

ADDITIONES.

a ¶Compater.Adde Io.And.in ſum.in tit.de teſt.Arch.in c.regulæ,29.diſt.Ang. conſ.1.Ale.de Imo.cõſ.143.inci.Redẽptoris noſtri innocato ſuffrag.in 2.vol.
b ¶Spiritualis.Adde Barba.in c.coram.in 9.col.de off.deleg.

tronus.ff. de of. præfe. vrb. & glo.in d.l.solo. Quartò, quia libertus non potest intentare actionem famosam: puta furti contra dominum.Ita tenet Bald.in c.1.§.fin.in 4.col. de prohi. feud.alie.per Fede.Facit bene text. in l.non debet. ff. de don.ergo requiritur impetratio veniæ, per l.sed si hac.§. prætor ait.s̃.eo.Et propter hoc dubitauit Bal.in c.1.§.fin in 4.col.an requiratur impetratio veniæ,quando vasallus vult vocare in ius dominum.Nec obstat fundamentum Bal.superius relatum, dum dicit,ꝙ istę probationes sunt pœnales:ergo extendi non debent: quia istud fundamentum probat contrarium, quia im ò ista materia ex parte personarum, quæ debent vocari in ius,est fauorabilis, & extendenda. Ita tenet gloss. in l.sed si hac. §.prætor.s̃.eod.& gl.& Doc.in l.venia.C.eo.gl.in l.qui bona. §.si alieno.in gl.fin.ff.de dam.infe.& glo. in l.apud Celsum.§.si aduersus.ff. de exce.do. & de isto articulo tangit etiam Alb. hic, sed nihil clarè decidit.& idem Alb. in l. sed si hac.§. qui manumit-
5 titur.s̃.eo.¶† In glo.ibi,& nullum clericum. Habes ex gl.ꝙ clericus potest vocari in ius sine venia.Idem tenet Spe.& Io.An. in tit.de actore.§.j.ver.sed nunquid edictũ.vbi in omnib.appro
6 bant istam glo.¶† Secus est in sacerdote parochiali, vt dixi in
* text. *Et cum ista glo.omnes transeunt:* licèt clericatus sit maior honor quocunque honore temporali.ſm Bart.in cons.suo,quod in c.quæritur si aliqua possessio.Alibi tamen do. Ant.de But.& pro certo minus modestè, quàm eum decebat in c.2. de treug.
7 & pa.no.ex illo tex.in 1.no.ꝙ† clerici veniunt appellatione ali
8 norum.¶† In ea.gl.ibi,& nullum magistrum,habes,ꝙ scholaris potest vocare in ius magistrum suum sine venia. Sequuntur Spec.& Io.And.in loco præalleg & Io.de Pla.in §.pœnales.
* Insti.de act.idem vult Bart.hic & Alb.post Gul.de Cun. *& communiter* Mod. dum limitant istam glo. procedere in vocatione verbali, non autem reali:& sic in captura: quia tunc discipulus puniretur arbitrio iudicis.l.medicus, & ibi Bart. C. de profes.& medi.li. 10.do. Mathe. in no.59.& seq. Sed aduerte: quia contrarium vult gl.in l.liberto.ff.de obseq. per quam glo. Nic. de Neap.ibi in fin.expressè tenet, ꝙ scholaris non potest voca
9 re in ius magistrum sine venia. † Et per illam glo.vide, ꝙ vult Bart.in l.omnes populi.in 6.q.1.q.prin.ff.de iust.& iu.Accedat, ꝙ scholaris tenetur defendere opinionem magistri sui.l.dicere.& ibi Bar. no. ff. de arbi.in tantum, ꝙ alibi dicit egregiè do.
10 Abb.in c.1.in 6.col.de postu.præl.† Quòd iudex,qui iudicauit ſm opi. magistri sui, quamuis sit contra communem sententiam, excusatur in syndicatu à condemnatione expensarum, quia vt discipulus probabiliter sequutus est opi. Doct.sui. & refert fuisse not.dictum Old.Lau.in l.quęsitum.§.1.ff.de fun.instr.
11 ¶† In ea gl.ibi,& nouerca. habes, quod priuignus non potest vocare in ius nouercam sine venia. Tene contrarium,cũ actio famosa posset contra eam intentari.l.si nondum,& l.de his.ff. de fur.ergo non requiritur impetratio veniæ.l.sed si hac.§.prętor ait.s̃.eo.Et ita latè tenent Raph. Ful.& do.Alex. hic. quicquid teneat idem Raph.in 1.col.C.eo.

SVMMARIVM.

1 *Probibitus agere, non intelligitur exclusus ab excipiendo, & se defendendo.Vide limitationes nu.eo.& 2.*

3 *Princeps licèt concedat alicui iudicem delegatum contra aliquem, non propterea videtur eum habilitare ad agendum.*

4 *Libertus non dicitur vocasse in ius patronum per libellum supplicatorium porrectum principi, vel per libellum conuentionalem iudici porrectum.*

LEX XIIII.

Libertus. ¶Libertus, qui se defendit in crimine, non videtur vocare in ius, licèt iudicē interpellet, vt causam terminet: Item per supplicationē rescripti non incidit libertus in pœnam huius dicti,nisi sequatur citatio patroni.h.d.¶Not.pri
1 mo regulam secundum Gul.Bar.& alios hic, † quòd prohibitus agere sicut est excommunicatus,c.1.de excep.in 6.vel bannitus ex forma statutorum, non intelligitur exclusus ab excipiendo,& se defendendo. & est text. in c. cum inter. de excep. in Auth. credentes.C.de hær. no.in l. cum mulier. ff.sol.mat.& in c.intelleximus.de iud. Adde gl. in l.ad cognitionem. in gl.fi. ff.ex quib.cau.maior.dum gl. ibi dicit not.pro bannitis. Ex qua
2 colligitur,ꝙ bannito, [a] & excommunicato redditur ius in excipiendo,& se defendendo. quam gl. dicit esse ad hoc vnicam in iure Bal.in c.accedens.2.vt lit.non cõtest.& in c.intelleximus. de iud.Limita istam regulã trib.modis.Primò ſm Ange.qñ defensio consisteret in reconuentione.tex.est in d.c.inter.ꝙ intelli ge verum qñ bannitus, vel excommunicatus reconueniunt ex alia causa, quam ex ea qua ipsi conueniuntur: secus qñ ex eadem causa,ſm Inn.in c.si vero. de sent.excom. ¶Secundò limita in mera exceptione tendente ad exclusionem actionis,secus quando exceptio habet vim actionis, vel accusationis. l.
2 quoniam Alex.& ibi Doct.de adul. ¶† Tertiò limita in defensione necessaria, quæ est,qñ quis simpliciter citatur: quo casu tenetᷣ comparere:& eo ipso censetur eius persona habilitata,secundum Bar.& alios in l.de pupillo.§.1.cum concor.ff.de ope. nou.nun.& no.do. Bartho. Vero. in cautela 97. secus si citatur sub conditione,si sua putauerit interesse, vt est glo. in l.ea quidem.C.qui accu.non pos.quo casu non cogitur comparere, si non vult, secundum Pau. de Cast.hic, & Bald.in l.fin.in 5.q.C. de edic.diui.Adri.tol.& in l.2.C.de pac.Lud. & Mod. in d.l.qđ pupillo.§.1.cum alijs cõcor.ibi traditis. Facit,ꝙ vult Bal. in c.1. in 5.col.de mil.vasal.qui contu.est, ꝙ quando quis citatur sub conditione,si sua putauerit interesse, citatio non ligat eum. Et
3 ita limitat.s̃.tit.si quis ius dicen.non obtē. ¶† Secundò no.ex l. libertus, quòd licèt princeps concedat alicui iudicem delegatum contra aliquem, non videtur eum habilitare ad agendũ. Imò non obstan. delegatione possunt opponi contra eum omnes exceptiones,quæ poterant opponi coram ordinario.Et fa-
b cit iste text. [b] secundum Ang.Pau.de Cast.Lud.Ro.& do.Ale.
c hic, quòd Papa dando iudicem [c] delegatum excommunicato,non videtur per hoc excommunicatum absoluere, vel dispensare, quòd agere possit. Facit c.1.de rescr.in 6.cle.si summus Pontifex.de sen.excom.per Anch.in c.si eo tempore.de resc.in
4 6. ¶† Tertiò not. quòd per libellum supplicatorium porrectum principi, vel per libellum conuentionalem porrectum iudici,non dicitur libertus vocasse in ius patronum: & sic non incidit in pœnam huius edicti Limita singulariter, nisi talis libellus offerretur parte præsente,cùm præsentia habeat vim citationis.ita tenet Bald.in c. plerunque. in 2.col. de rescri.dixi. in l.1.supra eo.

ADDITIONES.

a ¶Bannito.Adde Alb.de Ro.in 4.par.statu.q.59.incip.sed statuto.

b ¶Iste text.Limita istum text.nisi venia petita esset à superiore.Are.cons.114. inc.vera videtur. PVRPV.

c ¶Iudicem.Adde Card.Zab.in proœ.Grego.in 6.col.ver.3.quæro.Abb.in cap. proposuisti.de cle.excom.

SVMMARIVM.

1 *Libertus tutorio nomine potest in ius vocare patronum sine venia.*

2 *Exceptio aliqua obstat agenti nomine proprio, quæ non obstat agenti nomine alieno.*

3 *Auctoritas, seu consensus an requiratur in filio agente nomine alieno.*

LEX XVI.

1 Quæsitum. ¶† Libertus tutorio nomine potest in ius vocare patronum sine venia.h.d.Limita,quando libertus ageret procuratorio nomine, cùm officium procuratoris sit voluntarium.l.si filiusfa.§.si inuitus.j.de procu.ergo imputatur liberto, qui sponte suscepit officium procurationis contra dominum,sed officium tutoris, & curatoris est necessarium. l.1.in prin.& ibi gl. ff.de tute. Ideo necessitas eum magis excusat l.tutorem.in prin.ff.de his.quib.vt ind.iuncta l. si fideiuss.§.necessaria.ff.qui satisd.cog. & ita dicit gl. in l.sed si hac. §.fin.s̃.eo & ita tenet Gul.Ray. & Sal.Pau.de Cast. & do.Alex.
2 hic. ¶† Secundo not. quòd aliqua exceptio obstat agenti nomine proprio, quæ obstat agenti nomine alieno. Fact l. iubemus.§.sanè.C.de sacrosan.eccle.l.cum quædam. ff.de admini. tutor.l.1.§.item eorum.ff. quod cuiusque vniuer. l. socium.in
3 prin.ff.de pro soc.& l.filius.post prin.ff.de admin.tutor.¶† Tertiò facit ista l.secundũ Bald. quòd in filio nomine alieno agenti non requiritur auctoritas, seu consensus patris, & est text. in cap.qui generaliter.§.1. de procu. in 6. licèt glo. teneat contrarium,& malè.reprobatur per Bart.& omnes in l.fin.§.necessitatè.C. de bo. quæ lib.¶Quartò per istum text. tenet. Alb.de Ro.in 3.par.statutorum.in q. 61.incip. Item quæro si bannitus agit,&c. quòd licèt per statutum bannitus repellatur ab agendo: tamen si bannitus agat nomine alterius, non repelletur. ¶Quintò per istum text.dicunt Lud.Ro.& do.Alex.hic,quòd statutum disponens, quòd mulier, vel minor non possit contrahere sine consensu propinquorum, tale statutum non habet locum, quando contrahunt nomine alieno. Facit l. cum mandato. ff. de minor. Idem tenet Pau. de Cast. vbi limitat in l. quicunque.§.si ab alio.ff.de instor.& facit, quod proximè sequitur.¶Sextò per istum text.decidit Angel.in l. quamuis.in prin.ff.de acqui.pos. stante statuto, quòd minores non possint

ſe obligare ſine conſenſu duorum propinquorum: tñ ſine iſto conſenſu poterunt conſtitui procuratores ad negocia alterius: quia tale ſtatutum debet intelligi quando ſe obligant nomine proprio: non quando ad damnum & vltilitatem alterius. Facit glo. in l. lis nulla. ff. de iud. dum dicit, ſecus ſi nomine alieno. ¶Septimò per iſtum tex. dicit Io. Fab. in §. pęnales. in 5. col. Inſti. de acti. quod filius beneficiatus poteſt patrem conuenire nomine beneficij ſui ſine venia: quamuis ècontra ſi pater eſſet beneficiatus non poſſet eum filius conuenire nomine beneficij ſine venia, per l. ſed ſi hac. §. fin. ſ. eo. ¶Vltimò ad intellectum huius tex. conſidera, quòd propter contraria, quæ formantur in glo. text. iſte poteſt intelligi de patrona pupilli, non autem tutoris: prout glo. & Doct. intelligunt. Et ſic dum text. dicit patronam ſuam. intelligitur. ſ. pupilli. per id, quod in ſimili dicit Bart. in l. cum in teſtamento. ff. de auro, & arg. leg. Sed aduerte, quia iſto modo tex. eſſet de indubitabili propter l. ſed ſi hac. §. fin. ſ. eo. cùm iſtud edictum ex parte patroni ſit fauorabile, & extendum, vt ibi dicit glo. magiſtra. & tamen non habet locum, quando conuenitur tutor patroni, ergo non eſſet dubium in tutore liberti pupilli, cùm ex eius parte ſit odioſum: & ſic ſtrictè intelligendum. Iaſon Paduæ.

S V M M A R I V M.

1 *Fideiuſſores, qui dantur de præſentando aliquem, lata ſententia liberantur.*

2 *Præſentare promittens aliquem in iudicio toties quoties fuerit à iudice requiſitus, intelligitur ſecundum diſpoſitionem iuris.*

L E X XVII.

CVm, pro quo. ¶Qui pmittit aliquem exhibere in iudicio, ſiue officiali curiali, ſiue parti apud acta, cogitur adimplere. h. d. Et ſecundum Bar. iſta
1 lex eſt notanda: quia quotidiè dantur fideiuſſores † de præſentando aliquem. Adde, quòd lata ſententia liberantur. l. græcè. §. & poſt litem. ff. de fideiuſ. etiam ſi promiſiſſent aliquem præſentare, & parere mandatis curiæ: adhuc lata ſententia liberantur, ſecundum Bald. in addi. Spec. in titu. de reo. in 1. col. Sequitur do. Alex. in l. 2. §. fin. qui ſatiſ. cog. quamuis Bald. hic dubitet, quaſi videatur promittere iudicatum ſolui. & remittit ſe ad no. per Dy. in l. cõtinuus. §. cũ quis. ff. de verb. ob. Sed ad hoc reſpondet ipſemet Bal. in tit. de reo. in 1. col. quòd illud de parendo mandatis curiæ venit acceſſoriè: & ſic intelligitur promittere, quòd parebit mandatis curiæ quantum ad ipſam exhibitionem, non autem, quòd intelligatur promittere ſoluere iudi-
2 catum. Facit, † quòd no. vult Ang. in l. quòd ſi nolit. §. ſi quid ita. ff. de ædil. edi. quod ſi aliquis promiſit præſentare aliquem in iudicio toties, quoties fuerit à iudice requiſitus, intellligitur ſecundum diſpoſitionem iuris. ſ. vſque ad ſententiam, & non plus. d. §. poſt litem. dicam plenius in d. l. 2. §. fin. ff. qui ſatiſd. cog. Iaſon Paduæ.

S V M M A R I V M.

1 *Citatio verbalis ſemper poteſt ad domum fieri, etiam ſi ianua ſit clauſa. Vide extenſiones nu. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. & 12.*

2 *Contumax verus non poteſt appellare à ſententia contra eum lata, non ſic in ficto.*

3 *Nemo inuitus poteſt perſonaliter capi in domo propria. & nu. 14.*

9 *Nauis æquiparatur prædio vrbano.*

13 *Familia Poteſtatis volens aliquem capere, & eum fugientem inſequatur, & in alieno territorio eum capiat, an talis captura valeat.*

15 *Cauſæ ciuiles magnæ æquiparantur criminalib.*

16 *Domus propria ſicut liberat quem ab extractione, & captura, ita etiam eccleſia.*

17 *Perſonaliter quis poteſt capi in apotheca.*

18 *Viator poteſt capi in hoſpitio.*

19 *Porticus domus an liberet quem à captura.*

20 *Capi poteſt inuitus exiſtens in oſtio extra clauſurum domus. Vide alias limitationes nu. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. & 29.*

30 *Vim patitur, qui de domo inuitus extrahitur.*

31 *Nuncius, quando citat aliquem, non poteſt per vim intrare domum, etiam ſi inueniat oſtium apertum domino prohibente: & ſi intrat tenetur de vi.*

32 *Dominus exiſtens in vinea poteſt re, & verbo ibi citari, & perſonaliter capi.*

33 *Citatio nedum verbalis, ſed etiam realis eſt permiſſa.*

34 *Mulier pro debito ciuili non poteſt capi, nec in domo, nec extra domum. Quid in muliere meretrice? Vide nu. 35.*

36 *Adulterium an committatur cum meretrice nupta.*

L E X XVIII.

PLerique. ¶Nemo inuitus poteſt de domo ſuæ habitationis extrahi: ſed contra talem latitantem conceditur parti aduerſæ miſſio in poſſeſſionem bonorum eius. verbaliter autem in domo poteſt citari, ſi aditum præſtat, vel ex publico conſpiciatur. In alio autem loco, puta vinea, balneo, vel theatro poteſt non ſolùm verbaliter, ſed etiam realiter citari, & inuitus extrahi. h. d. cum ll. ſeq. vſque ad l. neque. ¶Et pro intellectu tex. aduerte, inquantum vult, quòd exiſtens in domo poteſt verbaliter citari in duobus caſibus. Primus eſt, quando ad ſe aditum præſtat: puta, quia dimittit ianuam apertam, & nuncius poteſt ingredi domum. Secundò, quando ex publico
1 conſpicitur: puta, quia ſtat ad feneſtram. Nam debes ſcire, † quod citatio verbalis ſemper poteſt ad domum fieri, etiam ſi ianua ſit clauſula, & ipſe latitet: quia citabitur per nuncium affigendo ſchedulã in oſtio, vel proijciendo ſchedulam citatoriam in
2 domum, prout tota die fit. † Sed certè non dicetur verus contumax, niſi duobus caſib. poſitis in text. ſed erit fictus, ſeu præſumptus contumax. Ita declarant iſtũ tex. Ang. & Pau. de Caſt. hic, & ante eos Io. And. in c. Romana. §. contrahentes. de for. compe. in 6. in nouella. vbi tractat materiam iſtius legis. Effectus eſt magnus: quia verus contumax non poteſt appellare à ſententia contra eum lata: fictus contumax ſic l. pe. vbi glo. & Doct. ff. de in integ. reſt. glo. & Doct. in l. ex conſenſu. §. fin. ff. de appel. cum ſim. Itẽ ſi eſt verus contumax poteſt mulctari per iudicem: ſed non, quando eſt fictus contumax, vt dixi in l. vni-
3 ca. §. fin. ſ. tit. 1. ¶ † Not. ex iſto text. regulam, quòd nemo inuitus poteſt perſonaliter capi in domo propria, vt hic, & in l. ne-
4 mo de domo. ff. de reg. iur. ¶ † Extende iſtam regulam. Primò, vt procedat non ſolùm in domo ſua propria, vt dicit text. ſed etiam in domo aliena conducta, vel etiam ſi in ea gratis habitat. l. lex Cornelia. §. domum. ff. de iniur. l. 1. §. 1. ff. de lib. agn. l. 1. §. habitare. ff. de his, qui deie. vel effud. ſecundum Bart. Alb. Bald. & reliquos hic. Bart. in l. qui domum. per illum tex. & in l. nec in ea. ff. de adul. Pau. de Caſt. in conſ. 43. quod inc. viſo puncto ſupraſcripto. vbi plura ſcribit ad intellectum huius legis.
5 ¶ † Secundò extende, vt procedat etiam ſi quis eſſet in domo ſibi data per iudicem ex 1. decre. & in ea habitaret, ſecundum
6 Bald. in Auth. ei qui. C. de bon. aucto. iũd. poſ. ¶ † Tertiò extende, etiam ſi quis habitaret in caſſina, vel in capana: quia nõ poſſet ibi capi, cùm talis capana, vel caſſina veniat appelatione domus. Secus ſi eſſet capana, vel caſſina beſtiarum, ſecundum Bald. in c. 2. de duo. fra. de nouo benefi. inueſti. vbi alleg. gl. facientem mentionem de tali capana. in §. cum in ſuó. in ver. appellatione. Inſti. de rerũ diui. Sequitur Lud. Ro. hic, & alij poſt eum, & idem Lud. in l. 1. §. domini. 2. ff. ad Syl. & in l. cum qui ædes. ff. de vſuca. Imo & alij Mo. in l. Senatus. §. Marcellus. ff. de leg. 1. Adde, quod tenet Alb. de Roſ. in 4. parte ſtatutorum, in q. 98. quæ incip. quòd ſi ſtatuto caueatur, quòd bannitus non debet recipi, &c. vbi determinat, quòd ſtante ſtatuto, quòd bannitus non poſſit receptari in caſtris, vel villis ſub tanta pœna, quòd ſi receptetur in caſſina, quæ non ſit in caſtro, vel in villa: tamen receptans tenetur ex identitate rationis, & fauore Reip. l. 2.
7 §. 1. C. de fal. mo. vt ibi plenius per eum. ¶ † Quarto amplia iſtam l. vt procedat etiam in domuncula, vel tenui caſa, per id, quod vult Bald. in l. 1. §. 1. ff. nau. cau. ſta. & per id, quod vult Angel. in §. hinc nobis. in Authen. de hæred. & fal. & Mod. in l. Senatus. §. Marcellus. ff. de legat. 1. dicam plenius in l. ſcien-
8 dum. in princip. ff. qui ſatiſd. cog. ¶ † Quintò procedit etiam in ſtabulo iuncto domui. ſecus ſi ſit ſeparatum. l. hoc iure. §. ſtabula. cum gloſſ. ff. in quib. cau. pig. taci. contraha. per Bald. &
9 Pau. de Caſt. in l. fin. in princip. ff. de ſeru. vrb. præd. ¶ † Sextò procedit in naui, ſecundum Alber. de Ro. in l. pen. §. fin. per illum text. ff. de his, qui deie. vel effud. & in 2. parte ſtatutorum. q. 35. quæ inc. item quærit ſi ex ſtatuto maior pœna. in fin. Facit, quod vult Bald. in l. certi iuris. in 2. colum. in fin. C. loc. vbi vult, quòd nauis æquiparetur prædio vrbano, & non ruſtico. Contrarium tenet Lud. Ro. in d. l. 1. §. domini appellatione. ff. ad Syl. per text. optimum in l. 1. §. ſi quis de naui. ff. de vi, & vi arma. quem text. etiam alleg. Bald. ſed ei non reſpondet in
10 d. l. certi iuris. ¶ † Septimò procedit in molendinario, qui eſſet in molendino, qñ illa eſt ſua habitatio, ſm Alb. de Ro. in d. q. 35. licet in ꝯrium faciat, quod vult Bal. in d. l. certi iuris. in 2. col. in fi. vbi dicit, quod molendinum eſt potius prædium ruſticũ quàm
11 vrbanum. ¶ † Octauò procedit iſta lex, quando quis eſſet in horto iuncto domui, ad quem eſſet aditus ex domo. l. fin. vbi Bald. & alij. ff. de ſeru. vrb. præd. l. prędij. §. qui domum. ff. de leg. 3. glo. in l. ſtatuæ. ff. de verb. ſign. & in cap. religioſum. 12 quæſt. 2. not. Docto. in cap. Raynutius. per illum text. de teſt. do Abb.

Abb.in c.1.in 3.not.per illum text. de censi.& in c.1.de decimis
12 ¶ † Nonò procedit ista lex, etiam si aliquis sit repertus extra
domum,& familia eum insequente,vt caperet,in domum fu-
a git. [a] arg.l.quis sit fugitius.§.idem Celius.cum glo. de ædil.edi.
13 secundum Bald. & Lud. Ro.hic. † Et idem in eo, qui aufugis-
set in ecclesiam,secundum Bal. ita teneas,quicquid teneat Bal.
in repe. mag. l. cunctos populos.circa medium. C.de sum. tri.
vbi vult contrarium,considerato initio per doctrinam Bart.in
l.quod ait lex.§.1.ff.de adul.Pro 1.parte,quæ est vera.adde, qđ
in simili habetur, quòd si familia Potestatis volens aliquem ca
pere,eum fugientem insequatur, & in alieno territorio capiat,
b talis captura non valet, [b] & debet relaxari, secundum Bal.in l.
sicuti.§.Aristo.ff.si ser.vend,& in c.cum olim.in fin.de dolo, &
14 contu.Ang.in l.nemo carcerem.C.de exac.trib.lib.10.¶ † De-
cimò extende istam legem, vt procedat etiam pro causa cri-
minali, quando venit imponenda pœna pecuniaria applican-
da parti,quamuis impropriè dicatur causa criminalis:quia pro
executione talis pœnæ non potest quis in domo propria capi.
Ita sentit Bart. si rationes suæ ponderentur in consilio suo, qđ
15 incip.statuto ciuitatis Tuderti.¶ † Vndecimò extende istam l.
vt procedat, etiam si esset dubium magnum per generalitatē
* huius. l. secundum Alb.de Ros. hic referentem Doctores, *ita communiter tenere.* Pondera, quia ex hoc limitatur regula, quæ
habet, quòd causæ ciuiles magnæ æquiparantur criminalibus.
l.propter litem.ff.de exc. tut.in c.frequens.§. illud. de resti. spo.
in 6.& ita æquiparat Bart. Ang. & Doct. in l.admonendi.circa
10. col.vbi dixi.ff.de iureiu.Bart. in l.Athletæ. in prin.per illum
text.ff.de excu.tuto.Hinc est, quòd sicut habens litem mecum
in causa criminali, dicitur inimicus capitalis: ita etiam si ha-
beat litem mecum in causa pecuniaria magna, dicitur inimi-
cus capitalis,secundum Bart.in l.3.in prin.ff.de testi.¶Ista ęqui
paratio fallit hic: nam pro causa criminali potest quis in do-
mo capi,vt dicam.ĵ.in 10.fallen.sed non pro debito ciuili, licèt
maximo. Ratio diuersitatis est: quia causa criminalis propriè
dicitur,quæ spectat ad fiscum.glo.& Bart.in l.3. in prin.cum si-
mili.ff.de sepul.vio. Cano. in rub. de iud. sed pro debito fiscali
16 quis potest in domo capi,vt dicam. ĵ.in 12.fall. ¶ † Duodeci-
mò extēde istam l. vt quemadmodum in domo propria quis
c capi non potest,ita nec in ecclesia,[c] secundum Gul.Bart.Bal.&
alios hic.Bart.in l.2.C.de sacros.eccl. & in l.etiam.in 4. colu.C.
de execu.rei iudi.& in l.si quis ad declinandam. in 14.col. C.de
Episc. & cle. Habetur in cap. decet domum. per illum text.de
imm.eccl.in 6.do.Ant.de Butr. & alij in c. inter alia.in antiquis.
imo nec in circunstantijs ecclesiæ potest quis capi,ſm Bar.in d.
l.præsenti.imò nec in porticib.circa ecclesiam, ſm d.Ant.in d.
c.inter alia.Imò si sit maior ecclesia,nec per 40. passus circa ec
clesiam,in alijs ecclesijs per 30.passus. text. est in c. si quid anti-
quitus.& ibi glo.17.q.4.Ioan.And.in addi.Spec. in tit.de im.ec-
cl.super rub.Bar.in l.Item apud Labeonem.§.conuicium.ff.de
iniu.Old.in cons.55.incip.consueuit dubitari.Lud.Ro.in cons.
227.quod incip.Spectabilis domine collateralis.Ange.de Are.
in tract.malefi.in ver.in scalis sancti Petronij. Et quod dictum
est in ecclesia, quem capi non posse,procedit etiam in hospi-
d tali, [d] ſm Bald. in d.l. si quis ad declinandam. in 14.col. vbi re-
fert ita tenere Arch.in cap. diffiniuit.17.q.4. & reputat not. di-
17 gnum. ¶ † Limita nunc istam l. primo non habere locum in
apotheca, in qua bene potest quis personaliter capi.l.lex Cor-
nelia.§.sit tamen.in ver.meritoria.cum gl.ff.de iniur.l.1.in prin.
& ibi Bar.ff.de lib.agno. Idem Bart.in l. 4.§. prætor ait. in 2.col.
ff.de dam.infe.& in cons.suo.7.quod incip. statuto cauetur, ꝙ
pro maleficio.Alb.de Ro.in d.q.35.Pau.de Cast.& alij Mo.hic,
& plenius idem Pau.de Cast.in cons.43.quod inc.viso puncto
suprascripto. vbi no. extendit etiam si apotheca esset connexa
18 domui,vt per apothecam haberetur aditus in domum.¶† Se
cundò limita, quando quis esset in hospitio tanquam viator:
quia ibi potest personaliter capi. Secus si ibi conduxisset came
ram ad habitandum per annum,vel sex menses,vel simile tem
pus.l.1.§.habitare.ff.de his,qui deie.vel effu.l.pe.§.in factum.ff.
nau.cau. stab.& per d.§. habitare.dicunt Bald.& Flor.ibi, quòd
si statutum puniat offendentem aliquem in domo, non com-
prehendit offendentem in hospitio.Idem tenet Bal.in l.ea quæ.
19 ad fin.C.quomodo,& quando iud.¶ † Tertiò limita, quando
quis esset in porticu domus, secundum Bald.& Ang. & Mod.
hic,Bart.& alij in l. cætera.§. hoc Senatus, per illum text. ff.de
20 leg.1.cum concor. de quibus per do. Alexan. hic. ¶ † Quartò
limita, quando quis esset in ostio extra clausuram domus, se-
cundum Bart.in l. 1.§.1. ff.de cloa. & in l.meminisse.ff. de offi.
procon.cum concor.de quib.per do.Alexan.hic. Et dicit Ang.
quòd de hoc est text. melior de iure. in §. si ab hostib. Institut.
quib.mod.ius patr.pot.sol.Facit, quod vult Bald. in l. de quib.
ff.de legi.quod testes sunt singulares,quorum vnus dicit,quod
factum fuit in domo: alius quòd factum fuit in ostio. Si au-
tem quis caperetur in ostio intra clausuram domus: tunc se-
cus esset ſm Doct.in locis præalleg.Ad quod adde, quòd dicit
glo.de omnib. Veronen. quorum ostia sunt extra clausuram.
ita glo.in l.fin.§.fin.in ver.apparuit.ff.de ser.vrb.præd. Sic intel-
lige,quòd vult Bald.in l.si ita.§.idem ait.ff.nau.cau.stab.quòd il
21 lud,quòd fit in ostio, dicitur fieri in domo.¶ † Quintò limita,
quando quis caperetur in scalis affixis muro domus: sed extra
domum per id,qod voluit Bald. & alij in l. fistulam.§. scalas.ff.
de ser.vrb.præd. quamuis Lud. Ro. hic teneat contrarium per
22 aliqua iura,quæ parum probant.¶†Sextò limita in domo alie
na,secundum Alb.hic, qui dicit,quòd ita vidit de facto.& pro-
bat iste text.in vers.in domo sua,à contrario sensu. Intellige ni-
si dominus domus prohiberet ingressum: quia tunc non esset
licitus ingressus, nec captura.l. iniuriarum.§.fin. & l.qui domū
alienam.ff.de iniu.& l. diuus.ff.de ser. vrb.præd. secundū Lud.
e & do.Alex.hic. [e] Item nisi esset domus viri, vel vxoris, vel pa-
tris:dato,quod filius esset emancipatus, secundum Bald.in l.1.
23 §. si vir. & §. seq.ff. ad Syl. ¶ † Septimò limita in domo pro-
pria,quando in ea non habitat, sed in alia,secundum Bart.in l.
nec in ea.ff.de adul.Alb.de Ros.in d.q.35. Pau.de Cast.hic.Fa-
24 cit l.in l.Censoria.ff.de verb.sign.¶ † Octauò limita,vt qs acce
ptet officium publicum, ad quod est designatus: quia propter
hoc licitè extrahitur de domo propria.text.est sing.in l.ex om-
nib.& ibi Bart. & alij.C. de decu.libr.10. quem ad hoc reputat
sing. Lud. Rom. in l.4.§. prætor ait. in 1.not.ff.de damn. infect.
quamuis Albe. hic dicat,quòd ille tex.procedit in curiali fugi-
tio. & ex illo text. dicit Lud. Ro. hic posse adhiberi cautelam,
quando habes debitorem, qui nunquam exit domum:& pro-
pterea non potes eum facere personaliter capi:debes procura-
re,quòd habeat aliquod officium publicum:nam poterit tunc
extrahi de domo ad acceptandum, & eo extracto poteris eū
25 facere capi. ¶ † Nonò multum not. limita istam l. vt proce-
dat in obligato ad dandum: & sic in debitore quantitatis, se-
cus si esset obligatus ad factum, ad quod posset præcisè cogi:
quia tunc posset extrahi de domo,& de quolibet alio loco,prę
sertim si sit annexū delictum,& fuga.Ita formaliter dicit Bald.
nec alibi inueniens in l.ex omnib.per illum text.C.de decur.li.
x.Nota, quia ex hoc possunt dari multæ limitationes ad hunc
tex.cùm multi reperiant casus,in quib.pōt qs personaliter co-
gi ad factum,qui enumerantur in l.stipulationes non diuidun-
f tur.ff.de verb.ob. [f] præcipuè, quando adest iuramentum, per
glo. paruulam in l. pecuniam. in princ. vbi dixi.ff. de condi.ob
26 cau.¶ † Decimò limita in debitore suspecto de fuga, qui po-
test in domo propria capi,arguendo de tempore ad locū,iux-
ta l.vinum. ff. si cer. pet.& l. fin. ff. de tritica. sed debitor suspe-
ctus de fuga potest capi tempore feriato, etiam in honorem
Dei,vt est glo.reputata sing.in l.fin.C.de fer. cum concor.quas
dicam post Bart. in l. 2. ff. de fer. etiam si essent feriæ solennissi-
mæ:puta Natiuitatis, vel Paschæ Domini,ſm Bal. in c. fi.in vlt.
col.de fer.Item talis suspectus de fuga potest capi etiam per iu
dicem penitus incompetentem: puta per iudicem laicum fa-
cientem capi clericum,vt dixi.in l.2.s̃.de iuris. omn.iud. Et in-
uenio,ꝙ ita in terminis tenet solus Bal.hic. in lect.antiqua. vbi
formaliter dicit,ꝙ ista lex fallit ratione suspicionis.Alleg.l. quæ
situm. in prin. cum glo.ff.de pig. quamuis aliter videatur velle
27 Bald. in d.l.ex omnib.C. de decur. li.x. ¶ † Vndecimò fallit in
causis criminalib.ſm gl.hic,& in l.sed etiam.ĵ.eo.& glo.in l.ne-
mo ex domo.ff.de reg.iur.Bart.in cons.suo. ꝙ inc. statuto ciui-
tatis Tuderti.Ex hoc coligit hic Ang.cautelam, qñ habes de-
bitorem,qui nunquam exit de domo, & ideo non potes eum
facere personaliter capi,cautela est, ꝙ facias sibi facere præce-
ptum sub pęna applicanda fisco:nā si non comparuerit,pote-
rit pro tali mulcta capi in domo,cùm mulcta dicatur delictū,
vt dixi. in l.vnica.§.fi.iuncta glo.ibi.s̃.tit.1. & postquā fuerit ca-
ptus pro tali mulcta, potes facere eum reccommendari in
g carceribus pro tuo debito, & ista fuit cautela [g] Bartol. in
l.cum

ADDITIONES.

a ¶In domum fugit.Limita quando officialis voluit capere extra, & fugientem persecutus est in domo,dicit Bald.quod refert,& comprobat Alex.in l.2.cōs. 23.inc.animaduersis.col.8.cōtrariū tenet Ias.s̃.vers.nono procedit. PVRPV.

b ¶Vide Bar.in l.si cui.§.fin.2.q.ff.de accu.

c ¶Ecclesia.Adde c.inter.alleg.& ibi Docto.de maio.eccle.

d ¶Hospitali.Adde Doct.in cle.per literas.de præb.Doct.in clem.quia contingit.de reli.do.

e ¶Alex.hic.Adde Ias.in l.sciendum, in princ.col. vlt. ĵ.qui satis.cog.Parpa.in l. placet.col.25.de sacros.eccle. PVRPV.

f ¶De ver.ob.Adde Ias.in l.2.vlt.col.ĵ.de ferijs. PVRPV.

g ¶Ista fuit cautela. Adde quod istam cautelam ponit Ias.in l.2.§. quod prætor. col.3.ĵ.ne quis eum. PVRPV.

l.cum eo.ff.ad l.Iul. pecu. Sequuntur Pet. de Anch. & Imol. in cap.2.de pig. Pau. de Cast. & latius do. Alex.hic.Ang. & Pau. de Cast.in l.vnica.§. fin.s.tit.1. Lud Ro.in l.4.§. prætor ait.ff.de damn.infec. Angel.de Are.in §. fin.ad fin. Instit. de act. sed do. Abb.in cap.ad petitionem.de accu. reprobat istam cautelam: quia potest euitare contumaciam comparendo per procuratorem, cũ non cogatur personaliter comparere, nisi ex causa.l. fin.vbi not.C.de procu.cap.1.de iud.in 6.do.Alex.saluat seruata practica Bart.in d.l.fin. secundum quam erit in potestate iudicis arctare citatum ad comparendum personaliter. ¶Tu aduerte, quòd illa practica Bart. solùm procedit in causis criminalib. & sic non facit ad propositum, cùm ista regula solùm procedat in causis ciuilib. Item nec in criminalib.procedit illa practica Bart.nisi quandò sunt indicia contra reum, secundum Bald.& do.Alexan.in d.l.fin.& Bald. in l.seruum quoque.§.publice.ff.de procu.Petr. de Anch.in cap. 1.de iud.in vj.Præterea solùm procedit in criminalib. in quib.possit esse locus torturæ, secundum Do.Alex.in d.l.fi.Præterea, & fortius existens in domo, nisi ex publico conspiciatur, vel præstet aditum ad se, non potest dici in vera contumacia, vt dixi. s. in prin. huius.l.ergo mulctari non potest, per regulam quam dixi in l.vnica. §.fin.s.
28 titu.1. ¶† Duodecimò fallit ob debitum fiscale. l.sacrilegij. in fin.ff.ad l.Iul.pec.secundum Bald. hic in lect. antiqua.not.in d.
29 l.nemo carcerem. ¶† Decimotertiò limita, quando in instrumento esset renunciatum beneficio huius.l. quia tunc non diceretur inuitus trahi de domo. Et quòd possit renunciari, patet: quia ista lex principaliter est inducta fauore priuato: ergo renunciari ei potest, per regulam. l.pen. cum simili. C. de pac. Ad quod tamen vide, quod habetur per Bar. & alios in l.alia.§. eleganter.ff.sol.mat.& in l.Titio centum.§.2.ff.de condi. & demon. & quod dixi in l. ad egregias personas. ff. de iureiu. post Cyn.in l.nec honore.C.de epis.& cle.Et pondera, quòd suffice ret si in instrumento diceretur, quòd renunciauit omni legum auxilio: quia satis diceretur renunciasse huic legi, per illud, quod vult Bart. in Auth. matri, & auię.in pen.colum.C. quando mulie.tute. offi.fungi. potest. & in l. si quis sub conditione.in v.colum.ff.de test. tute. & referam.j. in glo. Decimoquartò limita istum text. dum vult, quòd nemo inuitus possit de domo extrahi, in casu.cap.ipsa pietas.ver.Item si duo.23.
30 q.4.quem alleg. Mod. in l. quamuis. ff. sol. matr. ¶† Secundò principaliter not.ex isto tex. secundum Bart. quòd qui de domo inuitus extrahitur, patitur vim. Ideo debet pristinæ libertati relaxari, sicut in simili dicit Bar.in l.quis sit fugitius.§.apud Labeonem. ff. de ædil. edic. Item potest agere actione iniuriarum.l.l.ex Cornelia. §. 1. & l.qui domum. ff. de iniur. Item secundum Bald.& Lud.Ro.hic, potest facere resistentiam cum armis.l.prohibitum. C. de iure fis. libr.10. & l. deuotum. C.de
31 metal. eo. lib. dixi in l.vt vim. supra de iust.& iur. † Item nuncius, quando citat aliquem, non potest per vim intrare domũ citati, etiam si inueniat ostium apertum domino prohibente, & si intrat, tenetur de vi, secundum Ang.hic per istum text.& secundum do.Ant.de But.in cap.fin.in 1. colum.de eo, qui mit.
32 in poss. causa rei seruan. ¶† Tertiò not.ex isto text. quòd existens in vinea potest re, & verbo citari, & ibi personaliter capi.Adde, quod dicit Bald.in l.data opera. in x.colum. in fin.C. qui accus.non poss. quòd insultus factus in agro, vel in vinea, non dicitur factus in domo, & non punitur ea pœna, qua insultus factus in domo.¶Vltimò not.text.in ver.balneo.& li-
33 mita per text.in l.prædijs. §. balnea. ff.de legat.3. ¶† In glo. in ver.nemo.quæ obscura est: dic, quòd eius intentio est, quòd quando requiritur citatio nedum verbalis, sed etiã realis, tunc captura personæ est permissa. Fallit in tribus casibus, in quibus bene permittitur citatio verbalis, sed non captura personæ.Primus est in matrefami.Secundus in eo, qui est in domo propria, qui si aditum præstat, vel ex publico conspiciatur, bene potest verbaliter citari, sed non personaliter, vt in istis legib.Tertius casus est in delegato, vel arbitro, qui bene possunt facere citari partes verbaliter, sed non capi per personam,
34 vt dixi in l.2.s.de iurisd omn. iud. ¶† Circa.1.casum gloss. de
a muliere,[a] quæ pro debito ciuili non potest capi, nec in domo, nec extra domum.l.1.& Authen.ibi posita. C. de offic. diuer.iud.& Authen.nouo iure.C.de custo.reo.Bartol.& Angel. in d.l.nemo carcerem.& per ista iura dicit Spec. in titu. de do. & contu.§.fin.versic.sed an mulier, quòd iudex non potest iu-
b bere, quòd mulier re ipsa exhibeatur.[b] Limita nisi assumpsisset tutelam filij, & renunciasset omni legum auxilio, tunc videretur huic renunciasse, & sic posset personaliter capi, secundum Bartol.in Authen. mat. & auiæ.in pen. colum. & ibi Sal. quando mul.tute.offi.fun.po. Bartol. in l. si quis sub conditione.in v.colum.ff.de test.tute.Lud.Roma. & do. Alexan.hic.& Lud.Ro.in l. si vero. §.de viro. in 2. principali. fall.ff.sol. matr.

Et istud pro mirabili not. & sequitur do. Mathesil. in not. 108.
35 ¶† Secundò limita in muliere meretrice, seu luxuriosè viuen-
c te: quia non meretur legum[c] laqueis innodari. l. quæ adulterium.C.de adulte.secundum Bal.in l.consentaneum.in vlt.col. C.quomodo, & quando iud.nisi talis meretrix esset nupta, & sic haberet maritum, per l.si vxor.§.1.ver. qualecunque matrimonium.ff.de adul.Ioan.And. in addi.Spec. in tit. de iniur. & de dam.da.super rub.Lud.& do. Alexan.hic, & Lud. in d.§.de viro.in 2.fall. Et per ista deciditur illud, de quo Bart. post glo.
36 dubitauit in d.l.quæ adulterium, in fin.† an cum meretrice nu-
d pta[d] committatur adulterium. Et per ista sunt expeditæ istæ leges. Iason Paduæ.

ADDITIONES.

a ¶Adde Docto.in c. ad egregias.de iureiu. Hippo. sing. 248. Dec. in l. fœminæ.ff.de reg.iur. PVRPV.

b ¶Exhibeatur.Ange.in tract.mal efi.in glo.1. PVRPV.

c ¶Iste intellec.non videtur verus, quia vix impubes pro delicto capi potest.l. auxilium.ff.de mino.l.impuberem.ff.de fur.& l.impuberem.ff.de fals.ergo minus pro ciuili causa capi poterit.verius autem videtur, quòd iste text. loquatur de citatione verbali, vt non possit fieri contra impube. nec puellas, quæ sunt in aliena potestate.ex tit.C.qui leg.person.ha.stan.in iud. vel sine patris consensu.l.fin.§.necessitate. C. de bon. quæ lib. Item quia impub. & puellæ non possunt obligari.§.pupil.inst.de inutil.stip.nec dicatur, quòd possunt obligari ex Castren. quia iste text. non loquitur de Castren. quæ non caduntin puellis. BELLAC.

d ¶Nupta.Adde Bart.in l.inter.ff.de adul.Bald.in l.si ea.C.de adul.

SVMMARIVM.

1 *Impubes, & puella in potestate alterius constituti, non possunt personaliter capi.*

2 *Minor 25.annis an possit esse in contumacia.*

3 *Statutum disponens, quòd contumax habeatur pro confesso, & possit poni in banno, habet locum etiam in adulto.*

4 *Impubes doli capax propter contumaciam potest mulctari, & excommunicari, sed habet beneficium restitutionis in integrum.*

5 *Captus personaliter, vt veniret ad se defendendum, an debeat relaxari, & quomodo.*

LEX XXII.

Neque impuberes. Impuberes constituti in aliena potestate non possunt in ius vocari: & citatus realiter debet relaxari: si comparet legitimus defensor, vel si de negotio fuerit transactum. h.d. Istum text.in 1. parte intelligunt Bart. & Sal.hic, vt procedat in citatione verbali: quia impuberes, & puellæ non possunt personaliter capi, sed bene verbaliter citari cum auctoritate tutoris.l.1. §.sufficit. ff.de admi.tu.dixi in l.2.s.eo. ¶Contra istum intellectum videtur obstare fortis difficultas. Nam si loqueretur de captura personæ, text.ineptè diceret puellis, q̃ alieno iuri sunt subiectæ: cũ indistinctè mulieres prohibeantur capi pro debito ciuili, vt tenet gl.in l.præce.vbi dixi.Item tex.ineptè diceret puellas, cum etiam mulieres antiquæ non possint personaliter capi, & tn̄ relatiuum quæ, positum hic sine copula stat restrictiuè. l. ea tamen adiectio.ff.de leg.3.dixi post Bar.in l.j.C.de sum.tri. ¶Aduerte si teneas, quòd mulier isto iure florum, & C. possit carcerari, vt probat text.in l.pen.in ver. vtriusque sexus. C.qui bo. ced.pos.vbi permittitur mulieri, quòd cedat bonis, ne incarceretur: per quem text.ita tenet Bal.in l.1.in 3.col.C.qui bo.cede. pos.do.Abb. in c. ad petitionem. de accu. tunc fallentia huius text. esset bona, & cessaret obiectum: sed quia in contrarium ob.text.in l.1.C.de offi.diuer. iud.alleg. per glo.in l. præcedenti cum concord.quas ibi dedi: ideo aduerte, quòd illa lex prima loquitur in matrefam.quæ isto iure, & C. incarcerari non poterat, sed filiusfam. bene poterat incarcerari. Ita propriè loquitur.d.l.pen.& declarat do.Alexan.in l.præcedenti: & tunc bene stat fallentia huius text. nisi esset puella, & sic minor in pote-
1 state alterius. ¶† Conclude ergo, quòd impubes, & puella in potestate alterius constituta, non possunt personaliter capi. Limita nisi sit pupillus doli capax, s'm Bar.in tractatu suo de carcere.4.q.per tex.in l.fin.in ver.ætate.C.de custo.reor. ¶Contra
a rium tenet Ang.[a] in l.nemo carcere.in 4.col. C.de exac.trib. & imò etiam adultus pro debito priuato incarcerari non potest. Refert, & sequitur Lud.Ro.hic, & in cons.120. quòd incipit circa primum, quo quæritur.Mouetur, quia nullus pôt incarcerari nisi

ADDITIO.

a ¶Contrarium tenet Angel. Adde, quòd cum Ange. tenet Alex.in l.4.§.condemnatum.col.6. de re iud. PVRPV.

ri nisi ex contumacia, tex. est in d. l. nemo carcerem. sed minor 25. anno. secundum eos non potest esse contumax. per tex. iun
2 cta glo. in l. minor etiam si quasi contumax. ff. de min. ¶ † Tu tene opi. Bar. per tria. Primo, quia minor 25. an. patitur secundum decretum. tex. in l. si minor. ff. de bon. auct. iud. pos. & tamen non interponitur, nisi adsit contumacia. l. Fulcinius. §. 1. ff. ex quib. cau. in pos. eatur. ergo apparet, quod minor 20 ann. po-
3 test esse in contumacia. ¶ † Secundo facit, quod no. vult Bal. in l. vnica. C. de confes. 16. col. in ver. iuxta hoc quæro, an adultus vbi tenet, quod statutum disponens, quod contumax habeatur pro confesso, & possit poni in banno, habet locum etiam in adulto: quia ex contumacia potest banniri, & fuit originalis decisio, (licet ipse non dicat,) Guid. de Suza. in l. vnica. s. tit. 1. prout refert, & sequitur Io. An. in addi. Spec. in tit. de primo & 2. decre. §. restat. ver. sed pone pupilli. cū vers. seq. in addi. mag.
4 ¶ † Tertio facit, quod vult idem Ang. hic, quod impubes doli capax, propter contumaciam potest mulctari, & excommunicari: sed habet beneficium restitutionis in integrū. alleg. Spec. in tit. de contuma. §. fin. in fin. prout etiam dicit Bar. in loco præ alleg. Minori incarcerato posse succurri beneficio restitutionis in integrum. Alio, & secundo modo, & generalius intelligunt istum text. Pau. de Cast. & do. Alex. hic, quod possit loqui etiā
5 in citatione verbali, vt hic per eos. ¶ † Secundo not. in ver. qui ius: duos casus, in quib. captus personaliter, vt veniret ad se defendendum, debet relaxari: Intellige text. sanè, quando erat suspectus de fuga, & propter hoc fuit captus, vt veniret ad se defendendum, vel quando iurasset de iudicio sisti: quia si nolit comparere potest personaliter capi, vt veniat ad se defendendum. §. si vero etiam quidam. in Auth. de exhib. reis, secūdum Bar. & alios in l. consentaneum. C. quomodo, & quando iud. Intellige etiam istum tex. quando fuit captus, vt veniret ad se defendendum. secus si fuit captus, vt solueret, quia non debet relaxari nisi soluat, etiam datis fideiussorib. secundū Bart. & alios hic, per l. si pecuniæ. §. fin. in ratione sui. ff. vt in pos. leg. quę non est ad hoc alibi, secundum Bar. in d. l. consentaneum.

SVMMARIVM.

1 *Ius patronatus est quid indiuiduum.*
2 *Ius patronatus ecclesiæ an sit indiuiduum.*

LEX XXIII.

Communis. Libertus plurium dominorum vocando vnum ex eis in ius sine venia, incidit in pœnam huius edi-
1 cti. h. d. Ratio est: quia ius patronatus est † quid indiuiduum: ideo vnicuique patronorum debetur insolidum. l. Carmelia pia. ff. de iur. patro. l. quædam mulier. in fin. ff. fam. ercis.
2 † Istud procedit etiam in iure patronatus ecclesiæ, quod similiter est indiuiduum. cap. 1. & ibi glo. de iure pat. Host. in summa de iure pat. §. qualiter transferatur. circa princip. Io. And. in regula in re cōmuni, in 1. col. in mercu. Bal. notabiliter in c. quanto. in 1. colum. de iudi. & in l. cum secundum. in vlt. col. C. de fideicom. Inducitur iste tex. secundum Gul. Alb. Bal. & alios ad emphyteutam, vel feudatarium plurium dominorum, vt dixi in l. fin. C. de iure emphy.

SVMMARIVM.

1 *Qui non habet in ære, vnde pœnam soluat, luat in corpore.*
2 *Solidus, & aureus idem important in iure.*
3 *Extensio non habet locum in pœnis. & nu. 6.*
4 *Simile in legibus, & statutis habetur pro expresso.*
5 *Lex quando est pœnalis, & correctoria simul, & semel: tunc non fit extensio.*
7 *Lex, vel constitutio, quæ aliàs extenditur ex identitate rationis, quamuis extendatur quo ad principale dispositum: tamen non extenditur respectu pœnæ.*
8 *Lex, vel constitutio declaratoria, licèt trahætur ad præterita: tamen si talis lex declaratoria exponat pœnam de nouo, non trahitur ad præteritos casus respectu pœnæ.*
9 *Dispositum in vno ex correlatiuis, intelligitur in alio dispositum.*

LEX XXIIII.

Neum. Contra libertum vocantem in ius patronum sine venia, datur actio in factum ad meram pœnam quinquaginta aureorum, quam si non potest soluere, luit in corpus patrono postulante. h. d. vsque ad fin. titu. cum l. sequen.
1 ¶ † Not. 1. quod, qui non habet in ære, vnde pœnam soluat,
a luat in corpore. [a] & habes istum text. in decr. 12. quæstio. 2. cap. episcopus. §. libertus. facit text. in cap. finem litib. de do. & contu. & est text. in l. si quis id, quod. in versic. seruit. s. de iur. omn. iud. vbi latè examinant Docto. istam regulam ponunt. Cano. in cap. Odoardus. de solu. ¶ Capio glo. in verbo aureos. quam diuide in duas partes. In prima declarat text. In 2. format
2 quæstionem. † Ex prima parte habes, quod solidus, & aureus
b idem important in iure, & quod 72. aurei [b] faciunt libram auri. idem dicit in l. quicunque. vbi Bald. & Sal. C. de ser. fug. & in l. quoties. C. de susce. & arca. li. x. & in l. 2. de spor. & in rub. C. de vet. numi. pote. lib. x. in l. fin. vbi not. Bald. & Pau. de Cast. C. commu. de leg. & gloss. in §. nos autem. Insti. de author. tut. & in §. fin. Instit. de pœna teme. liti. & in cap. 2. vbi Docto. de malefi. & in cap. fin. vbi Docto. de decim. Hodie tamen aurei quib. vtimur puta Veneti, vel Flor. sunt minoris ponderis: & 96. faciunt libram auri: & sic hodie ducatus non
c est nisi octaua pars vnciæ, [c] secundum Bar. in d. l. quoties. & in d. Rub. C. de vet. numi. li. 10. d. Abb. in cap. conquerente. de off. ord. & in cap. nulli. de iud. & hoc est magnæ vtilitatis in pra-
d ctica. Nam lex dicit, quod donatio vltra quingentos [d] aureos sine insinuatione non valet. l. sancimus. de dona. pondera, quod hodie donatio etiam vltra septingentos aureos valeret, prout in specie dicit Pau. de Cast. in d. l. fin. vbi dixi. C. commu. de leg. libra autem argenti valet. x. aureos, secundum Alb. hic, & Ioan. Fa. in d. §. nos autem. ¶ Ex secunda parte glo. habes, quod vocans in ius personas prohibitas in ius vocari, quæ enumerantur in l. 2. & 3. s. eod. non incidit in istam pœnam quinquaginta aureorum, sed bene aliter punitur arbitro iudicis. l. medi-
3 cos. C. de profes. & medi. lib. x. † Et sic habes ex ista glo. se-
e cundum Bart. Bald. Ful. & Lud. hic, quod in pœnis [e] non habet locum extensio: & sic lex pœnalis non extenditur vltra terminos, & personas in eo comprehensas. Adde, quod plus not. ex ista glo. d. Ant. de Butr. in cap. fin. in 12. colum. de consue. quod lex imponens pœnam in vno casu, non intelligitur eandem pœnam imponere in alio casu, ad quem fit extensio. Et ita etiam ad hoc not. istam glo. Lud. Ro. hic in fin. & plenius in d. l. si quis id quod. in 2. colum. vbi per istam glo. infert in specie, quod si sit statutum, quod mulier popularis non possit portare perlas sub pœna centum: si pœna fiat per aliud statutum, quod sicut mulier prohibita est portare perlas, ita etiā prohibeatur portare sericum, quod non intelligitur repetita illa pœna de centum. Sed in contrarium dicit Lud. esse glo. not. in c. de mulcta. ver. ecclesias. vbi Cano. de præb. Lud. concordat dupliciter, quod aut in ea. l. vel statuto fit extensio, & tunc intelligitur etiam repetita pœna, & hoc operatur vnitas constitutionis. Ita loquatur d. cap. de mulcta. cum glo. secus si sit diuersa lex, vt hic. Vel secundo dicit, quod aut ab eo. auctore fit extensio, & tunc etiam intelligitur repetita pœna. Ita loquitur. d. ca. de mulcta. cum glo. aut de diuerso conditore, & tunc secus, vt hac glo. Tu autem aduerte, quod ista glo. non bene ponderatur per Bart. & Bald. & alios hic, qui nimis generaliter allegant istam glo. & minus ponderatur per d. Ant. de Butr. & Lud. nam ista glo. propriè loquitur, quando pœna imponitur habito respectu ad priuilegium personæ, vt est hic, vbi pœna imponitur ab edicto prætoris, habito respectu ad priuilegium personæ patroni: tunc verum est, quod non fit extensio ad alias personas. Istud expressius dicit gloss. in d. §. pœnales. versic. item in ista. in versic. imperasset. Instit. de act. & ibi Ray. de Forli. & Nic. de Neap. in 9. quæstio. gloss. dicunt, quod isto modo debet intelligi ista gloss. & ita de ista gloss. facit festum Bald. & eam reputat sing. & tenendam menti in ca. 1. §. porro. in 3. colum. quæ fuit prima causa benefi. amit. Ita tenet in discursu d. Alex. in l. iuratione. §. quod vulgò. in xii. col. ff. ad leg. fal. ¶ Secundo aduerte circa regulam Bart. & Bald.
* quod in pœnis non habet locum extensio. *Licèt istæ sint communes*

ADDITIONES.

a ¶ Corpore. Adde Bald. in rub. C. de pœna iud. qui male iudi.
b ¶ Aurei. adde Felin. in cap. conquerente. de off. or. Alci. libr. 3. dispunct. cap. 9.
c ¶ Et quot vnciæ faciant marcham, vide Ias. in l. sciendum. in princip. colu. 6. ff. qui satis. cog. BELLAC.
d ¶ Quingentos. adde Bald. in l. illud. C. de sac. san. ecc. Ioan. And. in addi. Spec. in tit. de instru. edi. §. porro. versi. quid si renuncian.
e ¶ Quod in pœnis. Adde Bart. in l. furti. in q. fin. ff. de his, qui not. infa. Card. Zaba. in c. per inquisitionem. in 9. opposi. de ele. Idem Card. in c. bonæ. el. 2. in 4. col. eo. tit. Ioan. de Imol. in c. e. 1. in x. col. eod. tit.

nes doctrinæ Doct. quòd aut sumus in materia fauorabili, vel
odiosa, & tunc secus, per regulam. l. cum quidam. ff. de lib. &
posthu. c. odia. de reg. iur. in 6. Ita tenent Bar. & alij in l. si con-
stante. in prin. in ix. q. 1. partis prin. ff. sol. mat. cum concor. ibi tra
ditis. idem Bar. in l. quemad. circa med. C. de agri. & censi. li. xi.
ponunt Repetentes in l. si vero. §. de viro. per illũ tex. ff. sol. mat.
d. Anto. in c. fin. de consue. A communib. doctrinis non est rece
dendum. Tamen considera si posset attentari regula in opposi
tum, q̃ imò in pœnalibus fiat extensio ad similes casus, & sic
ex identitate, vel maioritate rationis. Nam de hoc est text. in d.
c. 1. §. porro. & ibi Bal. ad hoc not. & dicit ibi esset text. melio-
rem de iure, quòd in pœnalib. statutis, & in consuetudinibus
fit extensio de similib. ad similia. Ita etiam tenet Sal. in l. 2. in x.
col. C. de noua. facit gl. in l. si quis id, quod. in gl. 1. s̃. de iu. omn.
iud. per quam ibi no. Bal. & Mod. quòd in pęnis maleficiorum
proceditur de similib. ad similia. Idem tenet Inn. in c. qualiter,
& quando. in 2. & 5. col. de accu. Bald. not. in l. si quis non di-
cam rapere. in 2. no. C. de epi. & cle. & in l. 1. C. de interdi. & in l.
si te. C. de infa. & in l. trãsigere, in 4. col. & in vlt. C. de trãs. & in l. 2.
in prin. C. quæ sit long. consue. & in l. data opera. in 8. col. C. qui
accu. non pos. Imò plus lex pœnalis etiam taxatiuè loquens,
extenditur ad casum similem. gl. est in l. fin. C. de reuo. don. quã
Cy. ibi & Sal. sequuntur, quamuis posses dicere, quòd illa ex-
tensio ibi fiat per aliam legem. Item in d. regula non debet ni-
mirum videri: quia vbi est omnino ratio eadem, non dicitur
extensio nec similitudo, imò eadem dispositio iuris, secundum
Bal. in locis præallega. vbi ad hoc semper allegat text. in l. mili-
tes agrum. ff. de re mili. ita etiam dicit Bald. in l. quod vero
4 contra. ff. de legi. & in d. l. data opera. in 6. col. † Sed est melior
tex. in l. his solis. circa fin. in ver. satis tacitè cautum putamus. C.
de reuoc. don. quem tex. no. Bal. in l. cum specialis. in 3. col. de
app. Et dicit, quòd ibi est text. singularior, qui sit in iure, quòd
simile in legibus, & statutis habetur pro expresso. Et ad hoc vi-
de omnino notabiliter Pau. de Cast. in cons. 336. quod incipit
præsens casus modicam dubitationem. in 2. colu. ¶ Tenendo
istam regulam contra communem sententiam limita duo-
bus modis. Primò nisi imponeretur habito respectu ad priuile
gium personæ, tunc ibi non fieret extensio de similib. ad simi-
5 lia, vt s̃. dixi, per istam glo. † Secundò nisi esset lex pœnalis, &
correctoria simul, & semel: tunc non fit extensio, etiam si ra-
tio sit expressa, glo. est no. in cle. 2. in ver. in eiusdem. iuncto tex.
de æta. & quali, quam ad hoc no. d. Ant. de But. in c. fin. in 1. &
12. fall. de consue. Gemi. in c. 1. in 1. fal. de temp. ord. in 6. & eam
ad hoc reputat sing. Lud. Ro. in cons. 129. quod incip. licet ma
gna apud me fuerit dubitatio semper. & in d. l. si quis id quod.
& d. Alex. in d. l. si constante. in prin. in 6. col. Sed non recedas à
communib. regulis, quibus retentis ad text. d. c. 1. §. porro. d.
Alexan. in l. cum mulier. in 1. colum. ff. sol. mat. not. respon-
det, & satis debiliter, quòd text. in d. cap. porro. loquitur in
pœna vtilis dominij existentis penes feudatarium sibi au-
ferendi: quasi velit, quod ista non sit vera materia pœnalis.
Ad alias auctoritates Bald. quæ loquuntur in pœnis maleficio
rum, potes dicere, quòd censeatur materia fauorabilis per il-
lud, quod dicit Bart. in l. quemad. circa medium. De cuius veri-
6 tate dixi in d. l. si quis id quod. ¶ † Tertiò aduerte circa regu-
lam, quam ex hac glo. colligunt d. Ant. & Lud. in locis præal-
le. ista glo. nihil probat declarando eam, vt superius dixi: & cir-
ca duplicem concordiam traditam per Lud. in contrarium
a videtur glo.[a] iuncto text. in cle. 1. §. fin. de vi. & hon. cle. vbi in
eadem decretali, & ab eo eodem conditore fit extensio: & ta-
men in extensione non intelligitur repetita pœna. Nisi dicas,
& bene, quòd ibi in secundo casu non sit tanta ratio, prout in
primo. Adde etiam glo. in cap. cum Christianos. in glo. fin. de
7 hær. in 6. † Sed mirandum est de Lud. Ro. qui aliàs semper est
abundantissimus, quòd non meminerit istam regulam tradi
in multis locis. Regula enim est, quòd lex, vel constitutio, quæ
aliàs extenditur ex identitate rationis, quamuis extendatur
quo ad principale dispositum, tamen non extenditur respe-
ctu pœnæ. Istam regulam tradit Io. And. in cap. dispendia. de
rescr. in 6. & ibi Gemi. in 4. colum. Refert, & multum not. Ioan.
And. in cap. si fortè. de ele. in 6. & ibi Gemi. in 3. colum. d. Ant.
in cap. fin. & ibi Imol. in 5. colum. de rescr. d. Ant. in cap. fin. in
13. colum. de consue. d. Abb. in prooe. decretalium. in 4. colu.
quicquid teneat idem d. Abb. in cap. fin. in 3. colum. de con-
8 sue. † Bene facit: quia licèt aliàs lex, vel constitutio declarato-
ria trahatur etiam ad præterita. §. 1. in Authen. de fil. ante do-
ta. instrumenta natis, & in Authen. de rap. muli. in fin. glo. in
data sexti in glo. fin. in princip. Bart. in d. l. omnes populi. in 2,
quæst. 5. quæst. principalis. ff. de iust. & iu. Bald. in l. non dubium.
in 1. colum. & in l. leges, & constitutiones. vbi not. Pau. de
Cast. C. de leg. cum simi. Tamen si talis lex declaratoria im-
ponat pœnam de nouo, non trahitur ad casus præteritos re-
spectu pœnæ, text. est in cle. 1. cum gloss. in versi. decreto.
de vsufr. quam ad hoc ibi multum not. d. Abb. & d. Card. &
Imol. ibi in 6. colum. ad hoc reputat sin. Sequuntur Can. om-
nes. in c. fin. de consti. cum concor. quæ ibi tradi consueuerunt.
Ad idem facit bene: quia regula. l. oratio. ff. de sponsa. non ha-
bet locum respectu pœnæ. glo. est no. in cle. 1. de consan. & af-
9 fi. de qua glo. dixi in l. 2. s̃. de iur. om. iud. ¶ † Quartò facit: quia
b licèt alias in correlatiuis dispositum[b] in vno ex correlatiuis, in-
telligatur in alio dispositum. l. fi. vbi Bart. & alij not. C. de indic.
vid. tol. cum concord. ibi signatis. Tamen fallit respectu pœ-
næ, secundũ d. Abb. in c. 1. in vlt. col. post gl. ibi, de loca. nisi esset
omnimoda ratio, secundum eundem d. Abb. in prooe. decreta
lium. in 4. col. Iason Paduæ.

ADDITIONES.

a ¶ Contrariam gl. vide in c. de mulcta. ver. in eadem. quam dicit communem Abb. extra de præben. & digni. PANCIR.

b ¶ Vide Ias. in l. fin. colu. 3. C. de indic. vid. vbi tenet contr. BELLAC.

Si quis in ius vocatus non ierit. Rubr.

Continua rubricam, vt per Bar. continuantem omnes primos titulos in rubr. infra ne quis eum, qui.

SVMMARIV

1 *Fideiussor duplex est.*
2 *Fideussor idoneus non dicitur ille, qui non potest conueniri coram illo iudice, coram quo principalis.*
3 *Fideiubens pro aliquo de iudicio sisti, vel præsentando, non per hoc prorogat iurisd. illius iudicis, nec per hoc renunciat declinatoriæ fori.*
4 *Fideiubere qui potest coram delegato à principe.*
5 *Priuilegio fori renuncians, est idoneus fideiussor.*
6 *Minor an possit sine curatore fideiubere, & an sit idoneus fideius.*
7 *Aduena, sicut contrahendo in aliquo loco non sortitur ibi forum ratione contractus, ita nec fideiubendo de iudicio sisti.*
8 *Fideiussionis ratione licet quis sortiatur forum in genere in isto loco: non tamen specialiter sortietur coram illo iudice, vbi fideiubet.*
9 *Remissio, licèt non habeat locum in contractib. tamen habet locum si renunciauerit priuilegio fori.*
10 *Clericus an possit fideiubere pro laico.*
11 *Quando aliquid dicatur fieri specialiter, & quando generaliter.*
12 *Verba quæ dicantur generalia, & quæ specialia.*
13 *Procurator ad hoc, vt dicatur habere speciale mandatum ad petendam restitutionem in integrum, an sit necessè specificare in quo actu.*
14 *Quando aliquid debet fieri verbis specialibus, non sufficit, quòd fiat verbis generalibus, & nu. 15.*
16 *Filius si mortuo patre vocat se tacitum, & contentum de relictis sibi factis à patre, pro omni, & toto eo, quod sibi debetur de bonis patris: an per hoc excludatur à petendo supplemento legitimæ.*
17 *Tutelæ an cassari debeant, eo quod tutor nominatim non promisit suscipere defensionem pupilli.*
18 *Exceptiones an debeant proponi specificè.*
19 *Tacens an videatur consentire.*
20 *Iuramentum habet vim expressi, vbi requiritur specialitas, & interuenit generalitas cum iuramento. vide alias limitationes num. 2. & seq.*
22 *Derogatoria clausula quando est in primo testamento, necesse est, quòd in secundo testamento fiat de ea specialis mentio.*

LEX PRIMA.

1 SI quis in ius. ¶ † Præmitte secundum Bart. q̃ duplex est fideiussor, quidam de iudicio sisti, quem oblato libello reus conuentus tenetur dare, qui promittit, quòd reus stabit in iudicio vsque ad fin. litis, de quo loquitur Auth. offeratur. C. de lit. cont. & l. 1. & per totum. ff. qui satis. cog. & quidã de veniendo, seu de præsentando, de quo loquitur totus tit. in ius voc. vt eant. prout ẽt dicit Bart. & Ang. in rub. j̃. in ius voc. vt eant. & Bald. in l. 1. eiusdem tit. Et prima fideiussio de iud. sisti habet tractũ successiuum: quia tenetur sistere à principio causæ vsque ad sententiam: sed lata sententia expirat. l. græcè. §. & post lit. ff. de fideius. quem Bart. dicit singularem. sed concor. text. in l. 1. in prin. iuncta glo. parua. in ver. iudicium. ff. si ex noxa. causa aga. sed fideiussor de veniendo,

niendo, seu de presentando aliquem, quamprimum semel pre
sentauit, est liberatus: nisi promisisset toties quoties fuerit requi
situs praesentare. gl. est fin. in l. duob. §. si ei. in ver. exhibuerit. vbi
dixi. ff. de iureiu. Pau. de Cast. in l. 2. §. fin. j. qui satis. cog. & idem
Pau. de Cast. & d. Alex. hic. Adde aliam no. differentiã, quia qui
possidet immobilia, non tenetur satisdare de iudicio sisti. l. sciẽ
dum. in princ. ff. qui satis. cog. sed secundam fideiussionem de
veniendo ad Potestatem, vel de praesentando, quae praestatur
nuncio, vel familiae Potestatis indistinctè cogitur praestare, etiã
q̃ possidet immobilia. Ita sing. dicit Rap. Ful. (sub dubio tamẽ
fortè) in rub. j. in ius voc. vt cant. motus solùm ex generalitate
illius rub. Refert, & sequitur solùm d. Alex. in d. l. sciendum. in
prin. sicut in simili in actore, qui tenetur cauere de prosequen-
do litem vsque ad fin. Auth. generaliter. C. de epis. & cle. Nam
etiam si possideat immobilia, tenetur talem satisdationem pre
stare, secundum Ful. & d. Alex. in l. de die. §. qui mulierem. in fi.
& d. Alex. in d. l. sciendum. in prin. in 2. col. Sed tu caue, quòd
eorum fundamentum non valet: quia licèt rub. generaliter lo-
quatur: tamen debet distingui, an possideat immobilia, vel ne.
per d. l. sciendum. hoc patet in fortiorib. terminis: nam Auth.
offeratur. C. de lit. cont. quae est ius nouissimum, & indistinctè
loquitur, tamen distinguitur per d. l. sciendum. prout ibi fir-
mat glo. & omnes sequuntur: quia non est nouum, quòd leges
nouae indistinctè loquentes distinguantur per leges antiquas,
vt ibi in glo. quanto magis debent distingui leges eiusdem tẽ-
poris fforum. ¶ Adde etiam, dum subdit Bart. tota die obserua
ri, quando familia Potestatis vadit perscrutando eos, qui defe-
runt arma contra edictum poenale praetoris. Nam si aliquem
inuenerit cum armis, eum ducunt ad Potestatem, nisi dederit
idoneum fideiussorem de se praesentando Potestati. Adde, ꝙ
potest agi actione iniuriarum contra familiã Potestatis, vel
militum eius si inuentum cum armis non relaxauit, quando
offert idoneum fideiussorem de veniendo, vel de praesentando
se Potestati, secundum Ang. Raph. & Ful. in l. si vero. §. pro rei
qualitate. per illum tex. j. qui satis. cog. Et facit, quod ibi no. Bar.
in 2. no. ¶ Adde etiam, quòd plures inuenti cum armis, vel de
noctè, & capti à familia Potestatis, possunt inuicem fideiube-
re vnus pro alio, secundum Bart. in l. Romanus Apulus, in fin.
per illum text. de tu. & cu. da ab his. Adde etiam, quòd licèt
Bart. intelligat illum text. loqui in fideiussore secundo, & sic in
fideius. de veniendo, vel praesentando iuxta tit. seq. magis con-
gruit litera, quòd intelligatur de fideius. de iudicio sisti. vt dicit
litera ibi fideiussorem dederit in iudicio sistendi causa, secundũ
Pau. de Cast. quicquid dicant Bar. & d. Alex. hic, qui dicit, quòd
ideo ista lex non potest loqui in tali fideiussore: quia text. dicit
reum citatum non venisse, quod non dicitur in text. ¶ Secun-
dò praemitte secundum Bart. quod iste tex. dupliciter intelligi-
tur per glo. vel in fideiussore dando, vel in fideiussiam dato. Ma
gis congruit secundus intellectus propter text. in ver. dederit.
a & in ver. pro non dato. Exemplifica istum text. in scholari, [a]
qui habet priuilegium fori, iuxta Auth. habita, cum glo. C. ne
fil. pro pa. & glo. in §. fin. s. in proce. fforum. Ideo non est ido-
neus fideiussor, nisi tali priuilegio renunciaret, cui bene potest
renunciare, vt per gl. & omnes in l. si cõuenerit. ff. de iurisd. om.
iud. & in l. pe. C. de pac. Vel in milite, qui similiter habet priui-
legium fori. l. magisterię. C. de iurisd. om. iud. Et ad id, quòd dixi
de scholari, vide not. Spec. in tit. de satis. d. ver. quid si scholaris.
2 in clerico autem exerceri non potest, vt j. dicam. ¶ † Not. 1. ex
b text. ibi pro non dato: ꝙ ille non dicitur idoneus [b] fideiussor
qui non potest conueniri coram illo iudi. coram quo principa
lis, licèt coram alio eiusdem loci. Intellige verum quantum ad
fideiussorem de iudicio sisti, vel de praesentando aliquem in iu
dicio: sed quo ad alias fideiussiones, puta in cõtractib. secus est,
3 secundum Bar. in l. 3. in pen. q. ff. de fideius. ¶ † Secundò not. ex
tex. ibi, nisi suo priuilegio specialiter renunciauerit, duo. Primo
secundum Moder. hic, quòd fideiubens pro aliquo de iudicio
sisti, vel de praesentando, non per hoc prorogat iurisd. illius iu-
dicis, nec per hoc renunciat declinatoriae fori, nisi specialiter se
submittat, vel renunciet priuilegio fori. Adde fortius, q̃d nec
etiam principalis praestando talem fideius. intelligitur proroga
re iurisd. aut renunciare declinatoriae fori. Ita probat text. in d.
Auth. offeratur. tenet no. Bar. in l. si conuenerit. s. de iurisd. om.
iud. Ratio est: quia sua promissio censetur habere tacitam cõ-
ditionem, si tenebitur coram illo litigare, ſm Cy. in l. fin. C. de
spon. Fallit tñ nisi talis fideiussor etiam prommitteret parere
mandatis curiae: tunc censeretur se submittere illi iudici, quia
talia verba nihil aliud possunt importare, ſm Pau. de Cast. hic
referentem ita tenere Bal. in lec. anti. Idem tenet Fulg. referens
Ang. idem velle, sed Ang. loquitur, qñ aderant alia verba: q̃a
promisit parere curiae aliqua exceptione non obstante, & vide
Bal. in addi. Spec. in tit. de reo. in 1. col. in ver. sed an reus. Sed ca-
ue: quia contra predictum notabile videtur obstare. l. eum pro
quo. ff. de in ius vo. Nisi respondeas diuinando, quod ille fideiu.
bens erat subditus illi iudici. ita etiam respondet Pau. de Cast.
4 hic. ¶ † Vltimò circa istum tex. no. differentias, de quib. s. circa
illum fideius. de praesentando aliquem, scias, quòd etiam co-
ram delegato praesertim à principe potest quis fideiubere de
praesentando aliquem, & se subijcere iurisd. illius delegati, ca-
su quo non praesentet, ſm Pet. & Cyn. hic. Non ob. regula. c. P.
& G. de of. del. vbi dicitur, ꝙ iurisd. delegati non extenditur ad
alios, praeterquam ad expressos in iudicio delegatorio. Respon
det, verum esse quo ad personas principales: secus quo ad ac-
cessorias, vt hic, & sequitur Pau. de Cast. hic in fin. qui com-
5 mendat. ¶ † Secundò ex eo. text. habes, quòd renuncians priui-
legio fori, est idoneus fideiussor. ita vult iste tex. à contrario sen
su. Limita, vt procedat in subsidium, quando alium fideiu. da
re non potest, tunc iste cum renunciatione priuilegij assumi-
tur: aliàs secus, tex. est in l. fideiussor. in prin. & ibi Bar. vbi dicam.
j. qui satis. cog. & declarat not. Spec. in tit. de satisd. dicto. ver.
6 ꝙ si scholaris. † Secundò limita ſm Ang. in minore, qui fide-
iubet sine curatore: quia etiam si iuraret, nõ censetur idoneus:
quia Auth. sacramenta puberum. C. si aduer. vend. quae mino-
rem iurantem habet pro maiori, procedit in cõtractib. & non
in iudicijs. Alleg. Spec. in tit. de actore. §. 1. vers. q̃d si minor. sed
non aduertit, ꝙ Spe. met. ibi in ver. sed quid si iurauit. dicit ꝯ-
c rium, & melius, & ita etiam tenet Mar. Lau. hic: [c] quia illa
Auth. habet locum etiam in iudicijs, qñ minor iurasset stare
sententiae: prout tenet gl. & Doct. in illa Auth. & in corpore, vn
de sumitur. in gl. super verbo ꝯtib. quia ratio illius Auth. quae
est fauore animae, quia iuramentum, ꝙ põt seruari sine interitu
salutis aeternae, seruandum est. c. cum contingat, & c. si verò. de
iureiu. militat in iudicijs, in quib. quasi ꝯhitur. l. 3. §. idem scri-
bit. ff. de pecu. ¶ Capio glo. 1. in ver. dederit. quia exponit. 1. dare
voluerit, timore ꝯrij. l. 3. in fi. ff. de fideius. Sicut alibi eꝯ: verbũ
voluerit facere, exponitur. i. voluntariè fecerit, glo. in l. fin. & ibi
Bar. ff. de re. diui. & gl. in l. fin. C. de cond. cum concor. quas ibi
ponam. sed responde melius, vt per gl. seq. in fi. & dum gl. sub-
dit, sed hodiè, dic vt per Bar. & alios hic, quia per viam quęstio
nis opponit, & in eius solutione praesupponitur, ꝙ cùm hodie
citatus nõ solũ teneat dare fideiussorẽ, sed teneatur ẽt persona
* liter compatere. per d. Auth. offeratur. quòd hodie ista Auth. *
esset correcta. sed malè loquatur. Primò, q̃a euitanda est legũ
correctio. Scd̃ò, quia d. Auth. offeratur. loquitur de alia fideius-
sione q̃ ista lex, quae loquitur in fideiussione de praesentando, vt
declaraui. s. in euidentialib. ¶ Capio glo. in ver. pro non dato. q̃
diuide in duas partes prin. in j. opponit ꝯ tex. & soluit. Scd̃a ibi.
Itẽ non ne vr̃. Prima põt subdiuidi in quinq;: sicut primò op-
ponit: deinde quatuor solutiones ponit. ¶ In gl. ibi quo ad dan-
tis proficuũ. nã sibi non proficit: quia tenetur aliũ fideiussorem
dare: sed bene proficit recipienti, qui habet talẽ fideiussorẽ ob-
ligatũ: licet eum conuenire debeat corã suo iudice. gl. dicit, ꝙ
nihil est. Vult dicere, ꝙ si recipiens vult habere fideiussorẽ, dẽt
7 primũ liberare: q̃a nemo cogit duos fideiussores dare. ¶ † In ea.
gl. ibi, vt in mercatore aduena. Not. ꝙ sicut aduena ꝯhendo in
aliquo loco non sortitur ibi forum ratione ꝯctus. d. l. haeres ab
sens. ita nec fideiubendo de iudicio sisti, vel praesentando ali-
quem. Ista glo. malè dicit. Primò diuinat ad text. ꝙ loquatur in
mercatore aduena. Scd̃ò illud procedit, qñ aduena simpliciter
ꝯhit. Secus qñ ꝯhit in aliquo loco, & promittit ibi soluere, si-
cut hic promittit sistere. gl. est in c. romana. §. ꝯhentes. in ver. ex
8 tendere. de fo. comp. in 6. prout ẽt dicit Pau. de Cast. hic. ¶ † In
* ea. gl. ibi, sed Io. dicit. ista est vera solutio, *& cõiter approbatur.* ex
qua habes, ꝙ licet ratione fideiussionis q̃s sortiatur forũ in ge-
nere in isto loco: non tñ specialiter sortitur coram illo iudice,
vbi fideiubet. Idem no. gl. in d. l. si fideiussor. in gl. 2. & glo. in d. l.
9 cum furiosus. §. fin. allega. in gl. ¶ † In ea. glo. ibi, tu potes atten-
tare. No. perpetuò istam gl. valde singularem, quae vult, quòd
licèt aliàs in contractib. non habeat locum remissio, vt in text.
in d. c. romana. §. contrahentes. tamen si renunciauerit priuile-
gio fori, quae clausula apponitur per notarios in omnib. instru
mentis, prima renunciatio operatur, ꝙ habet locum remissio:
& ideo si peregrinus faceret hic ꝯtum, & renunciaret priuile-
gio fori: quis non reperiatur hic, sed alibi, p̃p talẽ renunciatio-
nem debet remitti ad primum locum. No. q̃a hodie est valde
vtile

ADDITIONES.

a ¶ Scholari. Adde Spe. in tit. de cõp. iudi. in §. 1. Bar. & Doc. in l. 2. qui satis. cog.
b ¶ Idoneus. Adde Bald. in l. si fideius. in §. si necessaria. ff. qui satisda. cog. in l. fin.
C. per quas personas nob. acqui.
c ¶ Mar. Lau. hic. Salua Ang. ex consil. Bart. 102. incip. Girardus. in fin. d. Alex.
li. 2. consi. 126. PVRPV.
* Ista lex.

vtile in practica. Iſtam glo. ſequitur Bar.hic, & dicit multum not.& ſigna iſtam gl.Eam etiam ſequitur Bart. in d.l. hæres abſens.§.1.Alben.de Roſ. hic.qui dicit,qđ vſus iudiciorum eam approbat.Lud.& d.Alex.hic, & dicit do. Alex.quòd iſtam glo. *approbant communiter Doct.* eam approbat, & dicit non eſſe alibi Bart.in l.cum Arthimedoram.C.vt in poſ. leg. d.Abb.in c.fin. de for.comp.& in c.1.in 12.col.de iud. vbi reputat iſtam gl.ſin. & dicit eam eſſe Canon.incognitam. Sed contra iſtam glo. tenet Ang.qui dicit,quòd licèt iſta glo.ſit ſing. & non reperiatur alibi, tamen non eſt vera: quia qui non ſortitur forum alia ratione quam contractus, nullo modo ibi conueniri poteſt, niſi ibidem inueniatur, per tex.in d.§. contrahentes. & dicit eſſe de mente glo. in d.l. hæres abſens.§.1.& ibi etiam Ang. reprobat iſtam gl.& Raph.Fulg.hic dicit,quod licet iſta gl. reputetur ſingulariſſima per Docto.nec alibi inueniatur: tñ nõ eſt vera. Mouetur optimo fundamento:nam quòd in contractib.quis non poſſit remitti ad locum contractus ſi alibi inueniatur, illud eſt ius commune, & non priuilegium fori.Io.de Imol.in c. fin.de fo. compe. dicit, quòd licet hæc glo. ſit ſing, & eam ſequatur Bar.hic, tamen ſecundum eum communiter ſeruatur contrarium,per text.d.§.contrahentes. qui text.verè non obſtat: quia non loquitur, quando fuit renunciatum priuilegio fori, vt in terminis noſtris ¶ Vltra alios contra gl. quatuor ſtringunt.Primò illud,quod voluit dicere Ful.Nam,quòd in contractib.nõ habeat locum remiſſio, illud eſt ius commune.text.eſt in d.§. contrahentes. non autem eſt priuilegium. Modo arguo ſic, qui renunciat priuilegijs,non intelligitur renunciare iuri communi.tex.eſt in l.miles.§. ſexaginta.ff.de adul. quẽ tex.ſic alleg. Bal.in l.ſed & ſi quis.§.quæſitum. circa fi.in pen.q.ff. ſi quis cau. Et quod ad renunciationem iuris communis non ſequatur renunciatio priuilegij, nec contra,eſt tex. in c.1.de tranſ. In alternatiua ibi poſita de lege,aut priuilegio, & ibi ad hoc no. illum tex.d.Ant.& Imol.in 2.no.¶Secundo moueor: quia potentius eſt ius commune, quàm ſit priuilegium. l. eius militis. §.militia miſſus.ff.de teſt.mili. ergo qui renunciauit priuilegio, & ſic ei, quòd eſt fragilius, non debet intelligi renunciaſſe ei, quòd

9 eſt potentius.¶ † Tertiò facit: quia actus agentium non debẽt vltra eorum intentionem operari.l.non omnis.in prin.ff.ſi cer. pet.ſed intentio non præſumitur fuiſſe de eo, quòd verba non important.l.quod conſtitutum. ff. de teſt. mil. cum verba ſint notæ earum,quæ ſunt in animo,paſſionu m.l.Labeo. §.idẽ Tuber.ff.de ſup.le.¶Quartò facit:quia in contractib.quando verba ſunt obſcura,bebet fieri interpretatio contra eum, qui vult ex tali pacto ſe fundare: quia imputandum eſt ei,quare legem apertius non dixerit.l.veterib.ff.de pact. Hinc eſt,quòd in contractib.maſculinum non concipit fœmininum, nec in contra-

a ctib.appellatione filiorum [a] veniunt nepotes: prout de vtroq; dixi in l.ſi quis id,quod.ſ.de iur.om.iud.Et pondera,quòd glo. hic non firmat:ſed dicit,quòd poteſt attentari. Bene verũ eſt, quòd vbi fieret pactum expreſſum, quòd remitti debet ad locum contractus: tunc bene fieret remiſſio: prout etiam dicit Ful.hic.Imò ſingularius tenet Bald. in d.l.cum Arthimedorã. quòd ſi forenſis contrahens expreſsè promiſiſſet ſe repræſentare hic,haberet locum remiſſio,quod bene no.Iſta ſunt,quæ videntur vrgere contra concluſionem gl. ¶Sed pro iſta glo.duo ſtringunt,per quæ patet allegata in oppoſitum nõ obſtare.Primò ſtringit: quia quando forenſis contrahit in certo loco, & renunciat priuilegio fori, certè illa renunciatio nihil aliud penitus poteſt operari,niſi remiſſionem: ergo ne ſit fruſtra, ita neceſſariò debet intelligi.arg.l.ſi quando. in prin.ff.de leg.1. Et per illud fundamentum Bal. tenet iſtam glo. & dicit eſſe vnicam. in iure ciui.in c.præterea,in vlt.col.de offi.del.Facit, quòd dicit idem Bal. in rub. C. de contrah. emp.in 6.q. quòd in contractib.nulla clauſula, imò nullum verbum debet intelligi appoſitum ſine virtute aliquid operandi, & fuit ante eum dictum glo.in c.ſolitæ.in verbo tanquam.de ma.& obe.Et per hoc reſpondet ad adducta in oppoſitum.¶Secundo facit:quia illud, quod competit ex priuilegio,dicitur iure competere, & èconb tra:& ſic appellatione iuris [b] venit illud, quod competit ex priuilegio,vel de iure ſingulari,& èconta.Glo.eſt no.iuncto text. in c.1.in glo.fin.vt lit.pend.quam glo.no. & ſequitur d. Abb.in rub.extra de conſue.& eſt glo.in c.Cumana.in ver.competere. & ibi d.Abb.in antep.col de ele.Nec ob.illud,quòd fortiter ad ducebatur contra iſtam glo.quòd qui renunciat priuilegijs, nõ intelligitur renunciare iuri communi, quia vltra proximè dicta,reſponde notabiliter,quòd illa regula procedit,quando alicui vtrunque competit. arg. l. ſi domus. ff. de ſer.vrb. prædi. & ibi Bald.Alb.Ang.& Pau.de Caſt.inducunt ad multas deciſ. ſecus quando vnum ius competit, vt in propoſito noſtro, per text.not.in l. ſi ſtillicidij. ff. quemad.ſerui.amit. & ita habes be-

10 ne diſcuſſam,& defenſatam concluſionem glo. ¶ † Circa prædicta inquantum Bart. infert ad clericum fideiubentem. Pro ſingulari adde,& aduerte ad duo. Primò præſupponit Bart.qđ clericus poteſt fideiubere pro laico, quod videtur contra tex. in c.te quidem.12.q.1.qui tex.videtur interdicere clericis,ne fideiubeant.quem text.alleg.Alb.hic,& text. in c.1.de fideiu. ſed veritas eſt,quòd clerici debent abſtinere: tamen ſi fideiubeant pro laico valet fideiuſſio:patet in c.peruenit.& in c.conſtitutus. de fideiuſ. Et ita tenent glo. & Doc.in c. quod quibuſdam. & in c.fin.eo.tit.Lud.in conſil.460.incip. quo ad propoſitum cõſultationis articulum.in 2.dubio.¶Secundò aduerte, ſi Bar.voluit,quòd iſta lex poſſit exemplificari in clerico, non bene di-

c ceret, cùm clericus [c] nõ poſſit renũciare priuilegio fori.Auth. ſtatuimus.C.de epiſ.& cle.c.ſi diligenti.& in cap.ſignificaſti.de for.comp.& ita tenet expreſsè ipſe Bart. in l.3.in pen.q.ff.de fideiuſ.vbi dicit, quod iſta lex non poteſt exemplificari in clerico,niſi ſaluares Bar.hic in quantum videtur ſentire, quòd iſta lex poſſit exemplificari in clerico, vt dicat verum attento iure.ff.& C. quo clericus poterat renunciare priuilegio fori.l.pe. C.de pac.cogita.¶In ea.gl.in fin.iſta ſolutio tenetur per Doct. hic. & Bart. in l.3. ff. de fideiuſ. Rationẽ diuerſitatis dic, vt per Alb.hic,qui dicit,quòd ratio eſt:quia quando eſt inhabilis quo ad facultates,ſperatur,quòd poſſit fieri habilis,& ſuperueniant facultates.l.ſi defunctus.C.arb.tu. ſed quando eſt inhabilis quo ad conuenien.iſta ſpes non poteſt ſubeſſe: quæ ratio forſan nõ videtur concludere,ſi bene cogitabis:ſed aliam rationem ſentit tex.in d.l.3.ff.de fideiuſ.circa fi.& limita niſi dolo partis fuiſſet quis inductus ad capiendum talem fideiuſ. non idoneum, text.eſt in l.ſi Titius, & Seia.in §.fin. ff.de fideiu. ſecundũ Ang. in l.quoties.ff.qui ſatiſ.cog.& Bar.in d.l.3.ff. de fideiu.Potes etiã

11 ad iſtud contrarium gl.aliter reſpondere,vt per Bar. hic.¶ † In

d glo.in ver.ſpecialiter declarat [d] hic Bar. quem cæteri ſequuntur,quando dicatur ſpecialiter fieri,& quando generaliter. Facit,quòd in ſimili vult Bart. in l.fin. circa. fin.vbi dixi. C.ſi contra ius,vel vti.pub.& in ſimili vult idem Bar.in l. ſi quis in prin. teſtamenti.in 4. col. in ver. quid ſi teſtator. ff.de leg.3. Ange. &

12 Mod.in l.ſi mihi,& tibi.§.in legatis.ff.de leg.1. ¶ † Secundo addo,quod vult Bald.in c.cum dilecta.ad fin.de reſcr. dum quærit,quæ dicantur verba generalia, & quæ ſpecialia.& dicit, qđ ſpecialia ſunt, quæ certum ſignificant, licèt multa contineant. Generalia autem, quæ prædicantur de plurib. differentib. ſpecie:ideo obſcuritatem pariunt.l.Titius.vbi gl.ff.de lib.& poſth.

13 ¶ † Tertiò adde, ꝙ vult Bal.in l.illud. §.1.ff.de min. vbi quærit, an ad hoc, vt procurator dicatur habere ſpeciale mandatum ad petendam reſtitutionem in integrum,ſit neceſſe ſpecificare in quo actu & cauſa,an ſufficiat ſolùm dicere,quòd eſt conſtitutus ad petendum reſtitutionem in integrum: & tenet illud ſ̃m ſufficere,licèt in libello requirat̃ ſpecificatio. cle.2. de pro-

14 cu.¶ † Quartò adde glo.in cle. 1.in ver.ſpecialiter.de iud.quæ

e vult,ꝙ qñ aliquid debet fieri verbis ſpecialib. [e] non ſufficit, ꝙ fiat verbis generalib. Idem tenet Io.An. in c.1.de exce. in 6.Facit tex. in cle. conſtitutionem. & ibi ad hoc no.d.An. vt refert Imo.de elec.ꝙ vbi requiritur fieri expreſſam, vel ſpecialẽ mentionem alicuius actus, non ſufficit, ꝙ fiat verbis generalibus.

15 ¶ † Quintò adde gl.valde ſing.in c.inquiſitores.in verb. expreſ

f ſè.de hær. in 6. quæ vult, ꝙ vbi reſpectu certæ perſonæ [f] debet fieri mentio expreſsè,non ſufficit, ꝙ fiat mentio verbis generalib. contra quaſcunq; perſonas cuiuſcunq; qualitatis, gradus, aut conditionis exiſtant: ſed debet fieri ſingularis mẽtio per nominationem perſonæ. dicit tñ d.Ant. de But.in conſ.19.inc. quia hic agit.in 3.col. ꝙ illud dr̃ expreſsè fieri, ꝙ ſimpliciter, &

16 nominatim fit.¶ † Sextò adde tex.in l.ſi qñ.§.& generaliter.C. de inof.teſt.per quem tex.in ver.ſpecialiter.dicũt Gul.de Cun. Bal.& Sal.ꝙ ſi mortuo patre vnus filius vocat ſe ſatisfactũ, & contentũ de relictis ſibi factis à patre pro omni,& toto eo,ꝙ ſibi debetur in bonis patris,nõ per hoc excluditur à petẽdo ſupplementũ legitimę,prout etiam tenent Alb.Bal.& Ang.in l.de his.ff.de tranſ.& eſt tex in §.ceterum.in Auth. vt cum de app. cog.Dixi plenius in d.§.& generaliter, vbi etiam dixi idem eſſe reſpectu dotis.Et pondera, quia illud videt̃ facere ꝯ doctrinam

ADDITIONES.

a ¶Filiorum. Adde glo. in cle.1.de bap. Ant. de But.in c. ad extirpandas. de fil. præsby.Io.Ant.in c.ſtatutum.de hæreti.li.6.in nouel.

b Iuris. Adde D.in c.ea noſcitur.de his,quæ fi.à præla.

c ¶Clericus. Adde Bald.in l.2.C.de ſac.ſan.ecc.

d ¶Specialiter declarat. Adde his dicta p Iaſo.in l.prętor.ff.de nou.& ope.nun. & Alex.li.1.conſ.134.viſo themate. PVRPV.

e ¶Specialibus. Adde Pet.de Anch.in c.1.de reſcr.li.6.

f ¶Perſonæ. Adde Alex.de Imo.conſ.122.incip.viſo puncto,& accuratè penſato,in 4.volu.

nam Bart.hic.Ibi enim text.dicit,ſpecialiter:ſicut hic,& tamen
volunt ibi Doctor. quod in indiuiduo debet renunciare legiti-
mæ,& non ſufficit ſpecialiter renunciare pro toto eo, ꝙ com-
petit in bonis patris, & tamen iſta eſt ſpecialis renunciatio, ſe-
cundum Barto.hic,licèt non ſit in indiuiduo.Nec dicas, quòd
ibi ſit ſpeciale in legitima; quia eſt refugium miſerorum, ſe-
17 cundum glo.in l.filium, quem habentem.C.fam.ercif. ¶† Se-
ptimo,adde text.in l.fin.§. omnem.in ver.ſpecialiter.C. de ad-
mi.tut.per quem text.dicit Bartol. in l.legitimos.circa fin. ff. de
leg.tut.& in l.prætor ait.in princip.ff. de ope.nou. nunc. quòd
vidit caſſare multas tutelas, eo quia tutor nominatim nõ pro-
miſerat ſubire defenſionem pupilli, prout ibi requirit text. in
verſi.ſpecialiter.Et pondera, quia iſtud etiam facit contra doc.
18 Bart.hic,quia ibi non eſt ſpecialiter,ſed in indiuiduo. ¶†Octa-
uò adde tex.in l.ſcire oportet.§.ſufficit.in verſi.ſpecialiter. ff.de
excu.tut per quem text.not.ibi Bald.quòd non ſufficit genera-
liter dicere. Propono exceptiones meas, ſed debent proponi
ſpecificè. Facit glo.f. in c.paſtoralis. de excep. quæ notabiliter
vult, quod non ſufficit dicere, Oppono,talem exceptionem,
ſaluis mihi alijs competentibus,ſed debet illas ſpecialiter expri
mere; & ſecundum iſta proximis diebus conſului in ciuit. Bri-
xiæ in quæſtione, in qua dubitabatur de relictis factis vxori ꝑ
ſatisfaciendis debitis, an intelligeretur debitũ dotis ipſius vxo-
ris, vt ſic tale relictum intelligeretur factum animo compen-
ſandi cum dote.Conſului, quod non; eo quia text.vult, quòd
ad hoc, vt legatum factum vxori intelligatur factum animo
compenſandi, requiritur,quòd ſpecialiter hoc dicatur.tex. eſt
19 in l.vni.§.ſciendum.C.de rei vxo.act.¶† Nonò adde,quòd vbi
ex diſpoſitione capituli requiritur ſpecialis renunciatio, taci-
turnitas ex qua elicitur præſumptus conſenſus inducit virtu-
tem huius ſpecialis renunciationis, quia tacens videtur con-
ſentire,eo modo quo debet.ita Angel.in l.ſi fideiuſſ.in princip.
per illum text.ff.qui ſatiſda.cog.latius Are.in c.tuis.in c.1.in fin.
20 de teſti.¶† Limita prædicta duob.modis. Primò niſi interue-
nerit iuramentum: nam vbi requiritur ſpecialis, & interuenit
generalis cum iuramento, iuramentum habet vim expreſſi.
ita dicit Bald.in l.1.in penul. colum. in 2. quæſt.C. commo.ſe-
quitur Lud.in l.1.§. ſi quis ita.in 10.colum. & ibi per do. Alex.
21 in 5.colum.ff.de verbor.oblig.† Ad hoc benè facit,quòd quã-
do in primo teſtamento adeſt clauſula derogatoria, eſt neceſ-
ſè, quòd in ſecundo teſtamento fiat de ea ſpecialis mentio.l.
ſi quis in princi.teſt.ff.de legat. 3. Tamen ſi adſit iuramentum,
ſufficit,ita ſingul.Bald.in l.ſancimus.in vlti.colum. & ibi Mod.
ſequũtur.C.de teſt.¶ In contrarium tamen ob.quòd vult Bar.
& cæteri ſequuntur.in l.ſed & ſi quis.§. quæſitum.circa fin. ff.ſi
22 quis cau.Can.in c.1.de cõmo.dixi de hoc aliàs plenius. ¶† Se-
cundò not. limita, quando apponeretur clauſula non obſtan-
tib. quibuſcunque in contrariũ facientib. etiam ſi de his opor-
teret fieri ſpecaliter, & nominatim mentio.l. omnes. in verſi.
ſpecialiter, & nominatim. C.de præſc.30.ann. quem ad hoc ibi
not.Bald.& Angel.& dicunt eſſe meliorem text.de corpore iu-
ris.Facit,quod vult.Bald. in c.cum dilecta. in vltim.colum. de
23 excep.quòd qñ obſt.aliquid, de quo oportet ſpecialiter facere
mentionem,ſufficit, quòd Papa in reſcripto dicat, quòd tenor
obſtantium habeatur pro ſcripto de verbo ad verbum: ita,ꝙ
nulla obſtantia officiat reſcripto. Ita teneas, quamuis contra-
rium teneat. Cy.in l.vni.ad fi.C.quando impe.inter pup.quem
refert, & ſequitur Lud.Rom. in conſil.437.incipien. Iſtæ ſunt
rationes.in 4. colum & conſil. 426. incip.quòd indultum. in 3.
col. quod intellige ſanè, quando talis clauſula apponeretur in
l.vel in ſtatuto,aut in reſcripto Papæ,vel principis,quorum di-
ſpoſitio habetur pro lege. Si autem iſta clauſula apponeretur
à priuatis,puta à contrahentib.non ſufficeret, ita enim limitat
Angel.in d.l.ſed & ſi quis.§.quæſitum.in fi. & in l.diuus.§. licèt.
24 ff.de iur. cal. † Et pro hoc allego optimum text.in cap.qui ad
agendum. de procu. in 6.vbi ſi conſtituo procuratorem gene-
raliter, & ad omnia, & poſtea dico,etiam ſi eſſent alia,quæ re-
quirerent ſpeciale mandatum, certè iſta verba non ſufficiunt,
vt dicatur habere mandatum in cauſis requirentibus ſpeciale
mandatum. Et per hunc modum concordat text. in illo c.qui
25 ad agendum.cum text.in d.l. omnes. ¶† Sum in vltim.parte.
glo.ibi.Item nonne videtur.Doctor.tranſeunt cum iſta ſol.hic.
& ibi.ſ.in d.l.ſi conuenerit. Vel notabilius reſponde ſecundum
Alb.hic.in fi.ꝙ d.l.ſi conuenerit.loquitur qñ illa conuentio fuit
facta nudo pacto, abſente iudice,tunc bene licita eſt penitẽtia
vſq; ad lit. conte. ſed hæc renunciatio priuilegij non ſolùm eſt
facta parti,ſed iudici, vel eius nuncio,prout Bar.met.& alij præ
ſupponunt.rñdendo ad dict. l.3. ff.de fideiuſſ. Ideo tunc non eſt
licita penitentia etiam ante litis conteſta. vt probat text. in c.
1. de iudic. ſm vnum intellectum Io.de Lig. & do.Ant.ibi, cũ
multis concordan.quas dedi in d.l.ſi conuenerit. Iaſ.Paduæ.

S V M M A R I V M.

1 *Citatus pro quacunque cauſa, tenetur comparere: aliàs vt contumax mulctabitur.*
2 *Citatus à delegato,an debeat comparere, vide alios effectus.num.7. & 8.9.11.*
3 *In cauſis ſummarijs,& breuioribus citatio cum inſertione reſcripti delegatorij habet vim libelli.idem nu.4.*
5 *Mandatum irrationabile principis non poteſt aliter probari, niſi per ſcripturam Authenticam principis.*
6 *Delegatus poteſt cognoſcere,an ipſe ſit,vel eſſe poſſit iudex.*
10 *Cauſa iniuſta an excuſet à contumacia.*
11 *Ruſticitas excuſat à vera contumacia.*
12 *Intereſſe partis inſpicitur in multis, quæ applicantur fiſco.*
13 *Citatus coram iudice incompetenti, ſi non comparet, poteſt mulctari.*
14 *Citatus pro die feriata, ſi non comparuit, excuſatur à pœna contumaciæ.*
15 *Iudex citans an ſemper ſit competens,quo ad imponendam mulctam.*
16 *Reuerentia,quæ debetur magiſtratui,eſt de iure quaſi naturali.*
17 *Iudex prohibetur iudicare propter ſolam affectionem ad cauſam ex conſanguinitate, vel affinitate procedentem.*
18 *Quæſtio ſi vertatur inter partes, an aliquæ res comprehendantur in compromiſſo,arbiter poteſt de hoc cognoſcere,& pronunciare.*
19 *Iuriſdictio an ſpectet ad iudicem eccleſiaſticum,vel ſecularem,quando eſt dubium,maior præfertur. & vide limitationem nu.20.21.22.23.24.25.26.27.28.29.& 30.*
31 *Citatus non tenetur comparere, quando certum eſt ipſum non eſſe de iuriſdictione citantis.*
32 *Citatus an teneatur comparere, ſi duo ſunt, vel tres iudices delegati,& vnus ſolus citaret.*
33 *Regulæ ſtandum eſt, donec de exceptione doceatur.*
34 *Suſpicio reſultans ex affinitate, tollit propter auctoritatem viri,& dignitatem.*
35 *Scholaris ſi citatur, an teneatur ſaltem comparere ad allegandum priuilegium exemptionis ſuæ.*
36 *Notorium licèt releuet ab onere probandi: non tamen releuat, quin debeat proponi, & allegari.*
37 *Iuriſdictio an ſit iudicis citantis, quando dubium eſt: citatus in dubio tenetur comparere.*
38 *Sententia,qua iudex pronunciat ſe eſſe, vel non eſſe competentem iudicem,valet.*
39 *Partes ſi citantur coram iudice non ſuo, & nihil opponant,valebit proceſſus.*
40 *Poteſtas ſi fecerit citare aliquem pro delicto,qui erat clericus,tamen Poteſtas ignorabat eum eſſe clericum: & quia fuit contumax banniuit eum ex forma ſtatuti,nunquid occidens clericum ſic bannitum,excuſetur ab homicidio,ſtante ſtatuto, ꝙ bannitus poſſit impunè occidi.*
41 *De homicidio ad hoc,vt quis teneatur,requiritur, quòd homicidium ſit dolo commiſſum.*
42 *Actio eſt ius proſequendi in iudicio.*
43 *Reus impeditus à tertio ne veniret ad iudicium, ad quod fuerat citatus, poteſt agere ad intereſſe contra impedientem.*
44 *Proceſſus contra contumacem, quo ad primum decretum, valet, licèt à principio dubitaretur de iuriſdictione iudicis.*
45 *Pars citata à iudice incompetenti, ſi comparuit, & ante omnia oppoſuit de incompetentia; an requiratur, quòd ante omnia pronunciet ſuper tali exceptione,declarando ſe eſſe iudicem competentem.*
46 *Exceptio quando opponitur,& iudex ea non obſtante procedit ad vlteriora,intelligitur tacitè eam reprobare.*
47 *Forenſis ſi conueniatur hic ratione alicuius contractus, vel delicti hic commiſſi: & ipſe excipiendo dicit, quòd nunquam hic contraxit,nec deliquit: an ante litem conteſtatam debeat ſemper ſummariè cognoſci, & poſtea cognoſcatur in proceſſu plenariè.*

L E X II.

EX quacunque. Materia huius l. ſecundum Alber. eſt quotidiana, vtilis,& ſubtilis,ideo ad eam eſt aduertendum. ¶ Diuiditur iſta lex in quatuor partes. In prima ponitur vna regula generalis. In ſecunda declaratur, quæ pœna imponitur contrafacienti huic regulæ. In 3. ponitur vna fall. In 4. ponitur alia. Secunda ibi, ſi quis in ius voca. Tertia ibi, ruſticitati enim hominis. Quarta ibi, item ſi nihil.
1 hoc dicit in ſumma. ¶† Quilibet citatus [a] pro quacunque
a cauſa tenetur comparere,aliàs vt contumax mulctabitur: niſi
propter ruſticitatem excuſetur, vel niſi hoc non interſit actoris,quia citatio erat facta ad diem feriatam.h.d. ¶ Exemplifica
in

A D D I T I O.

a ¶ Quilibet citatus. Lalè Fel.in capit.contra ordinem.de reſcrip. verſic.ad alleg. P V R P V.

a in exemptis: a quia in dubio tenetur venire coram ordinario,
& ostendere priuilegium exemptionis. c. cum personæ. & c. 1.
de priui.in 6.habetur per Inn.& alios.in c. venera.de censi.Alb.
hic.in 1. colum. & hoc etiam dicit text. in l. si quis ex aliena.in
fin.ff.de iud.¶In primis pondera tex. ibi, qui iurisd.præsunt: &
sic loquitur de ordinario,qui propriè præest iurisd. l. 1. §. fin.ff.
de offic. eius.l. more.ff. de iur.omn. in l.ait prætor. in prin.cum
glos.ff.de re iud.Tamen adde,quòd habet locum in delegato,
secundum Bald.hic. in 3.colum. & alios quo ad duos effectus,
2 qui traduntur in hac l.iuncta.l.si quis ex aliena.ff.de iud. ¶† Pri
mus effectus est , quia citatus à delegato etiam tenetur com-
parere,aliàs venit mulctandus, vel ab ipso delegato si pôt , vel
ab ordinario, dummodo in citatione inseratur tenor rescripti
delegatorij. nam citatio delegati non arctat citatum ad com-
parendum, nisi in citatione inseratur tenor delegationis, vt p-
bat text. in Auth. qui semel. in ver. aduersario cognitis. & ibi
Barto.in 3.colum.ad hoc not.C.quomodo,& quando iud.ex-
pressius text.in capit. præterea.in prin.vbi Cano.de dila.& in c.
prudentia.de offic.deleg..glo.in §. si episcopus.& ibi Arch.3. q.
2.Bald.in Auth.offeratur.in 5.colum. C. de lit.contest. & ratio
est , quia non præsumitur pro iurisdictione delegata, cùm sit
odiosa.cap. cum iure peritus, vbi glo. not. & Doctor.de offic.
deleg.Bald.in l.vni.C.de man.prin.Et ratio rationis est,quia de-
legatus non habet iurisdictio.naturalem. dict.l. more.sed eam
habet ex accidenti. Nimirum si partes citatæ credere non
3 tenetur , nisi in citatione inseratur tenor delegationis. † Et cir-
ca.h.d.signanter.Inno.in c.dudũ.in gl.sua in verbo constitutio-
ne.de elec. quòd in causis summarijs, & breuiorib: in quibus
non requiritur solennis libellus,sed sufficit qualisqualis petitio,
iuxta clem.sæpè.de verb. signific.illa citatio cum insertione re-
scripti delegatorij habet vim libelli.Idem tenet Arch.in cap.fe-
4 rebat. 22.q.7.† quòd dictum singulariter sequitur dom.Anto.
in cap.præterea.in 3.colum. de dil.vbi singulariter subdit,quòd
idem est in causis beneficialib. quòd talis citatio cum inser-
tione rescripti habet vim libelli, quod perpetuò not. ¶Limita
not.prædicta, quando citatus est in eo loco,vel modicum di-
stat,quia quamuis in citatione non inseratur tenor delegatio-
nis, sed citans simpliciter asserat se delegatum : tenetur citatus
comparere, aliàs potest mulctari, cùm oriatur dubium iurisd.
& sit ei modicum præiudicium comparere, ex quo est in eo
loco.Ita limitat dom.Abb.in dict. cap. præterea.in 2.colum.&
5 ante eum dom.Anto.ibi not. quia est pulchra limitatio, † quã
confirmo per optimum simile. Nam licèt aliàs madatum ir-
rationabile principis non possit aliter probari, nisi per script.
authen. principis. l.vni.vbi Barto.& Doctor.C.de mand.princ.
not.Barto.in l.vni.per illum text.C.de superind.lib 10. Istud est
verum, nisi princeps sit in illa ciuit. quo casu haberi potest fa-
ciliter copia principis mandatis,ita tenet Spe. in ti.de proba.§.
videndum.in ver.auditorib. de quo dicto facit festum Lud.in
l.sciendum.ff.de verb.oblig. allegans pro hoc casum in §. quia
6 verò.in Auth.vt litig.iur.† Secũdus effectus est:quia delegatus
potest cognoscere, an ipse sit, vel esse possit iudex.cap.pastor.
& cap.super literis. de rescrip.licèt contrarium, & malè teneat
glo.in capit.accusatus.§. sanè.in versi. manifestè. de hæret.in 6.
* *Sed communiter reprobatur*, & reprobat Car.Flo.in d.c.super literis.
¶Intellige, nisi rescriptum esset penitus falsum, puta, quia nũ-
quam emanauit de cancellaria Papæ,vel principis, tunc cùm
mero iure nõ sit aliqua iurisd. super qua possit se fundare,licèt
citatus non compareat,tamen non potest pronunciare se cõ-
petentẽ, & licèt pronunciaret,tamen nõ posset procedere:quia
eius pronunciatio tanquam penitus carens fundamento ni-
hil valet, secundum Innoc.in dict.capit.præterea. in glo.sua in
verbo hoc autem fatemur.de dila. Angel.in hic 3. col.& Paul.
de Castr.& Innoc.in dict.cap.super literis. De quo vide plenius
Bart. in l. præscrip. C. si contra ius.dum quærit an rescriptum
penitus falsum tribuat iurisd. Item , & secundo intellige , nisi
delegatio esset remota per secundas literas delegationis, se-
cundum Innoc.in capit.cæterum.de rescrip.quem refert,& se-
quitur Angel. hic in 3. colum. in versic.6.fallit, vbi circa hoc
7 mouet etiam dubium , vt hic per eum. ¶† Secundò pondera
text.ibi, venire debet , & intellige, etiam si non sit de iurisdict.
illius citantis.dict. l. si quis ex aliena. dummodo citatus repe-
riatur in territorio citantis , secus si extra, per l.fin. ff.de iurisd.
omn.iudic.& l. quæro.ff. de eo, qui pro tut.secundum Innoc.
in capit.Rom.in gl.sua in versi.causa. de appel. in 6. Io.And.in
regula scientiam.in mercu.& secundum Angel.in d.l.si quis ex
alie. Istud est singul. notandum pro limitatione huius l. idem
tenet Paul.de Cast.hic in 3. colum.licèt de prædictis non faciat
8 mentionem . ¶† Tertiò pondera text. ibi ex causa, & sic non
statim , quòd non comparuit, mulctabitur , sed iudex iterum
faciet eum citari ad allegandum causam, quare mulctare non
debeat, cùm fortè potuit habere iustam causam, vel impedi-
mentum,& ita ad hoc not.Bart.istum tex.in vltim.colum.qui
etiam plus dicit , quòd iudex debebit ei statuere terminum ad
faciendum suam defensionem. Adde text. in l.3.§. si ad diem.
& ibi Barto. ff.de re mili. & Bart.in l. vni. in princip. in vltim.q.
9 vbi plenius dixi.supr.tit.2. ¶†Quartò pondera text.ibi,mulcta
damnabitur. Adde etiam , & excommunicabitur, & ponetur
in banno,quod censetur mulcta l.1.§.quid ergo.cum glo.ff.de
ven.insp.Bart.in l.1.§.fin.in fin.colum.si quis ius di.non obtem.
vel procedetur ad missionem in posses. ex primo dec. vt per
Barto. in dict.l.vni.in princip.in 2.colum. vbi dixi, non tamen
poterit procedi contra eum ad missionem in pos. ex secundo
decr.quia est magni præiudicij.secundum Ang.& Barto. in l.3.
10 ff.de iud.Sequit d.Ant.in d.c.præterea.in 5.col.¶† Quintò pô-
b dera, b hic esse fortè text. contra glo. approbatam per Bartol.
& alios ibi.in l.vni.§.fi.in glo.mag.ad fin. supr. si quis ius di.non
obtem. quæ vult , quòd causa licèt iniusta excuset à vera con-
tumacia, & sic, vt quis mulctari non possit , hic est text. in op-
positum.Nam iste non comparuit, quia non erat de iurisd. ci-
tantis , & sic habuit causam non solùm iniustam, sed iustam,
sed tamen non excusatur à vera contumacia,quin possit mul
ctari. Et istum text. adde ad alia iura, quæ ibi alleg. contra glo.
11 ¶†Sextò pondera text. in versi. rusticitati hominis. secundum
Bald. & Paul. de Cast. & dom. Alex.Nam non dixit text. rusti-
cis,ad denotandũ, quòd rustico sagaci non parcitur, vt est glo.
in l.athletis.§. de rusticis. de excu.tut. ¶Hinc probatur in hoc
c text. quòd rusticitas c excusat a vera contumacia,quæ requiri-
tur ad hoc,vt quis possit mulctari, vt dixi in d.l.vnica.§. fin.Ex
hoc sequitur, quòd rusticus non excluditur à facultate appel-
landi propter veram contumaciam, secundum Bart. in l.fin.in
vltim.colum.ff.de in integr.rest.cum concord.de quib. latè per
12 do .Alexand.hic. ¶†Septimò not.in versi.item si nihil interfit.
text.no.quòd in mulctis,quæ applicantur fisco,inspicitur inte-
resse partis,& si cessat interesse,remittitur mulcta, quæ mulcta
regulariter applicatur fisco.l.5.C. de modo mulc.glo. in dict.l.
vnica.§. final.in glo. magna.in princip. & sic hic est fortis text.
contra intellectum,quem tenet Bart. & cæteri sequuntur in d.
l.vni.§.fi.ff. si quis ius di. non obtem. vbi intelligunt illum text.
quod in mulctis non inspicitur interesse actoris, quòd est con-
tra istum text. vt ibi retuli.Nisi respondeas,& primò, quòd hic
loquitur de mulcta applicanda parti nõ fisco , quod est tamen
contra regulam communem , vel quòd non inspicitur quan-
tum intersit, & sic nõ habetur respectus ad quantitatem,vt se-
cundum illam debeat mulcta imponi:ita loquitur dict. §. fin.
sed bene inspicitur vtrum intersit actoris , vt hic. Super quo
cogita.Contra istum text.Raph.Fulgos. mouet difficultatem.
nam iste text. videtur seipsum confundere , cùm velit in fin.
citatum contumacem non mulctare , quando citatus fuit tẽ-
pore feriato : quia nihil interest actoris, eo quia si comparuis-
set,procedi non potuisset.Modo arguendo à tempore ad per-
sonas,iuxta l.vel singuli.ff.de vulg. & pupil. idem videtur in re-
* gula huius text. quæ intelligitur *communiter secundum Doctor.* etiã
si talis iudex citans si incompetens,vt clarius probat in dict.l.si
quis ex aliena. quia si citatus comparuisset, opposuisset decli-
natoriã, per consequens etiam tunc nihil interesset actoris,nec
est inspiciendum , quod iudex per iniuriam quamuis incõpe-
tens potuisset procedere , arg. l. eo tempore. ff.de pact. & per
hoc putat Fulgos. posse nouiter teneri contra omnes , quòd
iste text.debet intelligi , quando quis fuit citatus à iudice cõ-
petenti, prout dixi in text.in 2.par.in verbo , à competenti iu-
dice.Non tamẽ rñdet ad tex.in d.l.si quis ex aliena. Pro ista sen-
tentia confirmanda addo text. in l. 1. §. officilius, quem ibi pon-
derat Fulgos. ff. ne quis eum qui.Nam grauius punitur ille,qui
eximit vocatum ad ius, quàm vocatus si nõ sit obediens. Pro-
batur,

ADDITIONES.

a ¶In exemptis. Adde Hosti.in sum. tit. de for.compe. in §.in quibus.versic.liquet.Spec.in tit.de cita.§. 1. in ver.sed pone iudex. Ioan.And.in reg. scienti. de reg.iur.libr.6. in mercurialib.

b ¶Quintò pondera. Adde quòd istæ ponderationes faciunt ad l.2.C.de carb. edict.

c ¶Rusticitas. Adde Doct.in l.si quis id,quòd.ff.de iurisdict.omn.iu. Et fac.quæ scribit Ale.cons.14.lib.2.cõsil.165.li.6.in l.si quis id,quod. de iur.om.iu.Dec. consil.284. Rip.de peste. c.4.nu. 206. & dic quod rusticitati parcitur prætquam in iure naturali.Rol.cons.54.nu.8.lib.1. & quod rusticitati consultum sit in casibus à iure expræsis , text. est in l. fin.C.de testa.Sunt tamen plures casus,in quibus ei non subuenitur,qui habentur in l.fi.in glo.ibi.C. de iur.& fact.ignor.An autem restituantur rusticus, & mulier aduersus pronunciationem pos.factam in procu.vel eorum contumaciã.& an aduer. omissam probationem, & an possint producere testes post didicita testificata,vide Osasc. decis.87.vbi num.4. concludit mulieri & Rustico non succurri, nisi in casib. à iure expressis. MASVER.

batur, quia eximens ad ius vocatum, tenetur ad totale interesse totius litis: etiam si illa lis fuisset calumniosè mota. l. pe. §. fin. ff. ne quis eum. & tamen ipse vocatus in ius si sit contumax, nō mulctat in interesse totius litis, vt vidistis in l. 1. in §. fi. si quis ius dicen. non obtem. & tamen dicit text. in illo. §. Offilius, ꝙ si aliquis eximat vocatum in ius coram iudice competenti, qđ non potest mulctari: ergo multominus vocatus coram incō-
13 petenti. tene communem sententiam, † ꝙ etiam citatus coram iudice incompetenti, si non comparet, potest mulctari, per d. l. si quis ex aliena. per quam suppletur ista lex. Ad obiecta facilis est solutio. Nam dum Fulg. arguit de tempore ad personas, argum. est bonum. & dum ponderat, ꝙ citatus tempore feriato, si non comparet, non potest mulctari. Ratio, quia nihil interest actoris: ergo eo. modo citatus coram iudice incompetenti si non comparuit, non debet posse mulctari, quia nihil interest actoris, quia si comparuisset opposita incompetentia iudicis, non potuisset vltra procedi: Nec est præsumendum, ꝙ omisisset opponere. Ad hoc est clara solutio: nam in isto ver. fin. clarè constabat, ꝙ tali tempore feriato procedi nō poterat, & sic constabat, ꝙ actoris nihil interesse poterat, sed in casu nostro dubium est, an iudex sit incōpetens, vt probat tex. in versi. sciatur. Hinc si esset clarum, & certū de incompetentia iudicis, tunc dato, ꝙ citatus non compareret, non posset mulctari, vt firmat glo. mag. in 2. par. & tunc idem esset in persona, ꝙ in tēpore. & ita etiam procedit. d. §. offilius. Non obst. tex. noster in verbo à competenti iudice, quia erat iudex competens quo ad imponendam mulctam, licèt non esset competens quo ad partes in causa principali, vt etiam declarat gloss. hic: Ad istum text. dum vult, ꝙ vbi non interest actoris propter diem feriatum, reus mulctari non potest, habes gl. fin. de dolo, & contu. quæ per istum tex. concludit, ꝙ si citatus noluit cōparere: tñ iudex pro tribunali non sedit ex aliquo incidenti, vel propter morbum, excusatur à pœna contumaciæ: adde etiā, ꝙ vult de bannito Bald. in c. 3. in 2. col. de eo qui mit. in poss. quòd non habetur pro contumace, qui propter mortem Po-
14 testatis non potuit comparere in termino banni. ¶† Octauò not. in versi. fin. ibi, quia feriatus dies, ꝙ citatus pro die feriata, si non comparuit, excusatur à pœna contumaciæ. ¶Limita istū text. trib. mod. Primò, vt procedat in ferijs solennib. quæ celebrantur dieb. solennib. & sunt certę, & possunt præuideri. Secus in ferijs repentinis, quæ sunt incertæ. l. sed & si per prætorem. §. sed & si ferię. ff. quib. cau. ma. ſm Bal. in c. bonæ. 2. in j. col. de ele. Secundò limita istum tex. vt procedat, qñ dies feriata fuit nominatim expressa in citatione, & sic à principio apparet non tenuisse citationem pp expressionem diei feriati. Ita loquitur iste text. secus si simpliciter fuisset citatus, vt tali die compareret, quis esset feriata. Ita mirabilr limitat istum tex. Bal. in c. fi. in vlt. col. de dol. & contu. Ista lītatio mihi non placet per id, qđ vult glo. in illo c. fin. & ꝓximè retuli. Secundò per rōnem, quā assignat hic text. quiā nihil interest actoris eo tpe aduersarium in ius non inuenisse, quia si venisset omnino procedi non poterat. Ista ratio text. militat, siue dies feriata fuerit expressè posita in citatione, siue non. Tertiò limita istum tex. dummodo postea citatus tpe competenti compareat, vt per Bar. in l. 2. C. de temp. app. & in l. j. §. nunciatio. cum concor. ibi traditis. ff. de op. no. nun. & Bald. post Inn. in c. bonæ. 2. in 1. col. de elec. & in d. c. fi. in vlt. col. de dolo, & contu. & in simili Bal. in c. 2. in 2. col. de eo, qui mit. in poss. vbi tenuit de bannito, qui non potuit comparere in termino banni pp mortem Potestatis, ꝙ excusatur, & non habeatur pro contumace, dummodo, ꝙ non potuit, faciat cum primum poterit. l. Labeo. ff. de nau. fœno. & l. non. n. neligentib. ff. ex quib. cau. ma. Item ad istum tex. de citato die feriata, ꝙ excusetur à mulcta si non comparet, vide gl.
15 in c. placita secularia. 15. q. 4. ¶† Nonò pondera istū tex. dum dicit à competenti iudice, & intellige, ꝙ semper iudex citans est ꝯpetens quo ad imponendam mulctam: licèt aliàs non sit ꝯpetens quo ad causam principalem. Vnde Bal. in l. criminali. C. de iur. om. iud. & in Auth. statuimus. C. de epi. & cle. ꝙ iudex qui est incōpetens respectu causæ principalis, non dicitur in-
16 competens respectu pœnæ. ¶† Vltimò dum text. dicit parci rusticitati, videtur dubitabile, ex quo reuerentia, quæ debetur magistratui, est de iure quasi naturali. l. veluti. ff. de iust. & iur. iuncta doctrina gl. not. in l. regula. in princip. ff. de iur. & fact. ignoran. sed in istis reuerentialib. quæ proueniunt à iure quasi naturali, rusticitas non excusat à pœna. l. venia. C. de in ius vo. ¶Capio glo. in versi. sciatur, quam diuide in 5. partes. in 1. per viam quæstionis remouet vnum contrarium. s. quòd nemo
a in causa propria [a] potest esse iudex. l. vnica. C. ne quis in causa propria. l. qui iurisd. §. de iurisd. omn. iud. In 2. quæ est ibi, & distingue. gl. per viam distin. remouet aliud contrarium. s. del. fi. §. de iur. om. iud. In 3. quæ est ibi, & tenebit hoc iudicium. gl. ponit vnum dictum. In 4. quæ est ibi, vnde non potest dici. gl. rñdet tacitæ quæstioni, & remouet ꝯrium de l. fi. C. si à non cō pe. iudi. In 5. quæ est ibi, & no. per viam no. gl. reꝓbat opi. quorundam. ¶Ex 1. parte gl. hēs, ꝙ ideo iudex, de cuius iurisd. dubitatur, cognoscit an sua sit iurisdictio: eo quia nullum commodum, vel emolumentum ad eum spectat. Innuit ergo ista gl. ſm Bart. ꝙ si iudex speraret aliquod emolumentum, puta, qa ex forma statuti aliquid ei deberetur, non posset tunc ipse cognoscere, nec haberet tunc locū ista lex. Tu caue: qa gl. non habuit istū sensum, sed intellige de emolumento causę principalis: non autem de emolumeto extrinseco salarij. ¶ Pro clara tñ intelligentia quæro: Pone, ꝙ ex forma statuti debetur certum salarium iudici: puta debet hrē duos solidos pro singula libra, vel pro singulo ducato, an tunc possit cognoscere an sua sit iurisd. & pronūciare? In isto arti. reperio fuisse quinq; snīas. Prima gl. in l. de iure. §. 1. ff. ad mun. quam Bar. hic reputat sing. quæ tenet, ꝙ non. Idem tenet Ang. Sal. Ful. & Pau. de Cast. hic. Bart. & Bald. Ang. & Raph. Cu. in l. quidam ꝯsulebant. ff. de re iud. Bar. in d. l. de iure. §. 1. & in l. si quis ex aliena. ff. de iud. Bal. in c. 1. in tit. an apud iud. vel cu. in c. 1. apud quem aut quos debeat causa feu. termi. & in capit. imperialem. §. præterea. 3. de prohi. feu. ali. per Fed. in c. super literis. 13. col. de rescr. vbi etiam reputat illam gl. esse ad hoc sing. Idem tenet Angel. in l. 1. C. ne quis in sua causa. & in l. 1. C. qui pro sua iurisd. d. Ant. de But. in c. cæterum. de iud. do. Car. Flo. in c. pasto. de rescri. Mouentur
17 Bar. & alij, quia si † propter solam affectionem ad causam ꝓcedentem ex consanguinitate, vel affini. prohibetur iudex iudicare. l. qui iurisd. §. de iu. om. iud. quanto magis ex affectione lucri pecuniarij? iuxta id, ꝙ vult gl. in l. hæ operæ. ff. de ope. lib. sed istud simile non videtur bonum: nam propter consanguinitatē habetur maior affectio ad vnam personam, quàm ad aliam. Hinc est, ꝙ si iudex esset æqualiter consanguineus parti vtrique, non posset repelli, quia per actionem parem omnem suspicionem tollit. l. non solùm. §. de vno. ff. de ritu nupt. Bar. & alij in d. l. iurisdictioni. sed hoc salariū pręstatur ab vtraq; parte, & sic pp salarium non magis afficitur vni parti, quàm alteri. Vnde simile Bar. & Doct. non videtur bonum. Sed tu considera, ꝙ Bart. mouetur, quia pp spem, vel auaritiam lucri mouebitur ad iudicandum, ꝙ sua sit iurisdictio: ergo ista affectio lucri debet eum repellere. Scđa est opi. ꝯria, ꝙ imò pp commodum sportularū non prohibeatur iudicare, ꝙ sua sit iurisdō, & istam tene, quam tenet Roffr. in libel. suis, vt hic refert Bart. tenet Pet. de Bella. Iac. But. Alb. & Bal. Io. And. in addi. Spe. in tit. de cita. §. 1. in versic. item generaliter. Bal. in c. suspicionis. in 3. col. de offi. deleg. & in c. ex literis. 2. de præsum. Io. de Imo. in d. c. cęterum. vbi dicit, ꝙ gl. d. l. de iure. §. 1. non est sine scrupulo, quia non est præsumēdum ꝙ propter modicum salarium iudex aliter iudicare debeat, quàm ius velit, arg. c. & si q̄stionem, de simo. & in d. l. quidam consulebant. & in cap. & si quæstiones. arg. illius text. de simo. eo quia attenditur, ꝙ principaliter agitur. l. si quis nec causam. ff. si cert. pet. Et ideo legatarius potest esse testis in testamento; quia principaliter ad eum non spectat commodum hæreditatis: licèt in consequentiam habeat lucrum legati. Ita dicit text. in §. legatarijs. Insti. de testa. dixi plenè in l. dictantibus. C. de testa. Facit l. 1. in prin. ff. de auth. tut. Tanto fortius, quia commodum sportularum non spectat pro certo ad iudicem, ex hoc solo, ꝙ pronunciauerit se iudicem, sed istud pendet de futuro postea facto, si processū pronunciet diffinitiuè in causa principali, & ideo multa contingere possunt, vt non pronunciet. Sed ad hoc responde notabiliter, quòd non est bona argumentatio de teste ad iudicē, quia leuior causa sufficit ad repellendum iudicem, quàm testem, cùm facilius sit alium iudicē inuenire. gl. est in c. insinuāte, & in c. cum R. canonicus. & vtrobique Canonistæ. de offic. delegat. Sed pro ista parte fortius stringit. nam delegatus de iure communi semper debet habere salarium à partibus. §. ne autem labor. in Auth. de iud. & tamen si sit dubium, ipse cognoscit, an sua iurisd. sit, vt statim dicam. ¶Tertia fuit opi. do. Ant. de But. & Imol. in c. super literis. de rescr quæ videtur satis ęqua. sequitur d. Alex. hic, refert Imol. in d. l. quidam consulebant. in 12. & 25. col. vt distinguatur, an commodum sportularum sit magnum, vel paruum, & ante eos istam opin. tenet Bald. in c. literas. de præsump. ¶Quarta fuit opi. gl. in c. statutū. in §. sancimus. in ver. copia de rescr. in 6. quam sequitur d. Ale. in d. l. quidam consulebāt. ꝙ aut est quæstio iurisd. inter ipsum iudicem, & ambas partes: tunc ipse non posset cognoscere, an sua sit iurisdictio, sinautem quæstio sit inter ipsos litigantes

ADDITIONES.

a ¶Propria. Adde Inno. in cap. nostri. de ele. in c. cum venissent. de iudic. in c. ex parte. de verbo. signi.

tes, & tunc iudex tanquam medius bene poteſt cognoſcere.
¶ Quinta fuit opin. Bald. in c.conquerente.de reſt.ſpol.quod
aut tales ſportulę pertinent pſonæ, & tunc iudex eſt ſuſpectus.
Ita intelligit procedere gl.l.de iurę. §.1.Aut tales ſportulę per-
tinet dignitati, vel ſedi,& tũc ſecus. Auth.bona damnatorum.
C.de bo.damn.Iſta opi.non ſapit: quia eſſet imponere legem
verbis, & non reb.contra.l.2.in fin.C.communia de le.Teneas
ſecundam opi.quam.ſ.retuli,& facies concluſionem,& regu-
lam generalem. Quod quando dubitatur de iuriſd. iudicis ci-
tantis,quòd ipſe poteſt cognoſcere, an ſua ſit iuriſd.ſiue ad eũ
ſpectet commodum ſportularum, ſiue non. Iſtam regulam
amplia, vt procedat etiã in delegato. c.paſtor.& in c.ſuper lite
ris.de reſcr. Probatur in l. præſcri. ſecundum vnum intellect.
* C.ſi contra ius,vel vti.pub.*Et ita communiter tenetur*,quicquid te
neat gl.in c. accuſatus. §. ſanè. in ver.manifeſtè, de hæreti.in 6.
quam in ſpecie reprobat d. Card. in d. c. ſuper literis. Iſtud
tamen de delegato limita duob.modis, vt per Ange.hic, in 3.
18 col.in ver.6.fallit.& in ver.ſeq.& ſ.retuli.¶† Item ad hanc re-
gulam adde, quòd etiam in arbitrio ſi vertatur quæſtio inter
partes an aliquę res comprehendantur in compromiſſo, ipſe
arbiter poteſt de hoc cognoſcere & pronunciare, ſecundum
19 d.Abb.in c.cũ dilectus.in 5.col.de arb.per gl.ibi in prin.† Item
a ad iſtam reg.[a] adde, quòd vbi eſt dubium an iuriſd.ſpectet ad
iudicem eccleſiaſticum, vel ſecularem non coniunguntur
prout alias, vt in ca. paſtor. in prin. & in c. cum contingat. de
reſcri.nec vterque cognoſcit:ſed maior præfertur,& ſic eccle-
ſiaſticus. Ita ſignanter tenet d.Anto. de Bu. in c.cęterum. in 4.
20 col.de iud. colligendo hoc ex verbis Inno.ibi. *& hoc communi-*
* *ter tenetur*,ſecundũ Io.de Imo.ibi.¶†Iſta concluſio limitatur [b]
b primò per Bart. hic, niſi contra iudicem opponatur aliqua
exceptio,quæ ſuggillat perſonam iudicis,puta quod eſt furio-
ſus, vel pupillus, vel infamis, vel ſimilis. Idem tenet Hoſt. Io.
And.& Pet.de Anch.in c.pia.de excep.in 6.Spec.in tit. de recu-
ſa.in prima parte.in §.fi.verſi.& ſi quis excommunicatus.& in
tit.de excep. §. nunc videndum. verſi. ſed quæro de his excep-
tionib.Arch.& Gemi.in c. quod ſuſpecti.3. q.5. Arch. in capit.
hortamur.3.q 6.Ant.de But.in c.ſecundo requiris.poſt prin.de
appel.& in c.cum ſuper. vbi etiam d. Car. de off. deleg.& in c.
præterea.de dila. & communiter Cano. in d. c.ſuper literis. Et
ita tene,quamuis ꝯrium teneat Io.de Imo. in d.l. quidam cõ-
21 ſulebant.ſequutus Inno.in c.cum ſuper.de offi.deleg.¶†Scđò
limita ſm Bar.& Ang.hic,niſi cognitio contineat aliquid ſpe-
ciale,vt ſi conuentus opponat,ꝙ eſt clericus, & ſic iuriſdictio
non ſpectat ad ſecularem.Et idem tenet Angel. in d.l. quidam
conſulebant d.Ant.de But. in c. ſi diligenti.in 4.col.de præſcri.
22 ¶†Tertiò limita in cauſa ſuſpitionis,prout tenet iſta glo.in fi.
* *communiter approbata* ¶†Quartò limita, qñ iudex procederet
23 ex mero officio, quia cùm tunc procedat tanquam pars, nõ
poſſet de hoc cognoſcere, an ſua ſit iuriſd.Ita colligitur ex iſta
glo.in prima parte,prout etiam ponderat Bart.hic.in rep.in 4.
col.& hoc etiam eſt de mente gl.in d.c. ſtatutum.§.ſancimus.
24 in verſi. copia.† Facit, ꝙ volunt Pau. de Caſt.& Ludo.Rom.
hic,ꝙ qñ iudex procederet per inquiſitionem,tunc non poſſet
cognoſcere,an ſua ſit iuriſd.Ita referunt tenere Inn.in c.ex par-
te in Chriſto.in 2.col.de verb. ſig. Ita etiam vr̃ velle.d.Ant.d.c.
ſuper literis.quamuis non clarè firmet. Tu tene ꝯrium,ꝙ prę-
dicta regula gñalr̃ procedat etiam, qñ iudex ex mero off. pce-
dit,& ita tenet Bart.hic in rep. in 3.col. per tria fundmenta. de
quib.per eũ.Idem tenet d.Abb. & Gemi.in d.c. ſuper lr̃is. Moti
per tex.in c.cum perſonæ.de priuil.in 6.& per iſtum tex. quem
tu pondera,dum dicit ex omni cauſa, iuncta glo. 1.quæ expo-
nit criminaliter, vel pecunialiter. Ad idem facit optimus text.
in cap.ſi iudex laicus.de ſent.excommunic.in 6.]quem ad hoc
not.ibi Gemi.in vlti.not. idem expreſsè tenet d.Abb. in c. ſoli-
citudinem.in 3.col.de appell.& Io.de Imo.in d.l.quidam con-
25 ſulebant. ¶† Quintò limita, quando cauſa iuriſdictionis eſt
ſeparata à cauſa principali, ſecus quando eſt vna & eadem,
puta in caſu. cap. venerabili. de cenſi. Quando Epiſcopus vi-
ſitat prouinciam ſuam: & pro viſitatione vult habere debi-
tam penſionem ſubſidij charitatiui, & monaſterium dicit ſe
eſſe exemptum à tali viſitatione: certè cauſa principalis, &
cauſa iuriſdictionis eſt vna,& eadem.Ideo Epiſcopus non po-
téſt cognoſcere.ita dicit Inno.in dict.cap. venerabili.in vlt.col.
in verſic. ſed hic habet locum. & ibid. d. Abb.in dict.cap. ſu-
per literis & Ang. hic in 3. colum. & plenius Gemi. in c. cum
perſonæ.de priuil. in 6. vbi per illum text. dubitat. ibi videas:
quamuis Alb.de Ro.hic.in 7. colum.in diſcurſu teneat contra
rium non facta mentione Innoc. Iſta limitatio mihi placet,
ſed alia meliori ratione, quia tunc principaliter Epiſcopus eſ-
ſet iudex in ſua cauſa, ex quo commodum principalis cauſæ
ad eum ſpectat, vt hac glo. vnde, quando ad iudicem ſpectat
aliquod cõmodum de cauſa principali, prohibetur tunc co-
gnoſcere, an ſua ſit iuriſdictio. Ita tenet Inno. in d. c. ex parte.
primo.in 2. col.in verſi. ſed dices nonne. de verbo.ſign.de quo
26 etiã per Abb.in c.cũ veniſſent.in 6.col.de iud.¶† Sextò limita,
qñ eſſet contentio inter religioſum,& ſuum prælatum, vtrum
religio,ad quam vult tranſire,ſit ſtrictior,non erit prælatus iu-
dex in hoc, ſed alius ſuperior immediatus, ita tenet d. Abb.in
27 c.licèt.in 2.col.de regula.hoc colligens ex d.Innoc.ibi. ¶†Se-
ptimò limita, qñ eſſet dubium inter duos iudices de iuriſdi-
ctione adinuicem contendentes, tunc neuter eorũ poteſt co-
gnoſcere, cuius ſit iuriſdictio, ſed ſi ſunt ordinarij, cauſa re-
mittitur ad ſuperiorem: ſi autem delegati, eligunt arbitri iu-
ris,qui de hoc cognoſcant,ita tenet Ange.hic. in 4.colu. Paul.
de Caſt.& Lud.Rom.hic.d.Abb.in c.paſtoralis. per illum text.
de reſcr.facit gl.in d.c.ſtatutũ. §. ſancimus.in verſi.in copia. de
reſcr.in 6.& in l.inter conuenientes.cum gl. ff.ad muni.Eſt ve-
rum,ꝙ Ang.hic allegat.l.de iure. ff.ad muni. quæ parum facit.
28 & d.c.paſtor,¶† Octauò limita,[c] vt procedat, qñ eſſet dubiũ
c ſuper vna.q.vel vna cauſa, ſeu vnico artic.tũc bene iudex poſ-
ſet cognoſcere, an ſua ſit iuriſd.ſecus ſi dubitetur de totali iu-
riſd. vel totali officio,puta,ꝙ ſit poteſtas, capitaneus, vel Epi-
ſcopus:Iſto caſu non poſſet is cognoſcere, ita ſing.limitat Bar.
in l.ex ſnĩa.per illum text.ff. de teſt. tute.refert, & ſequitur do
Ant.de Bu.in c.cętetum.in 7.col.de iud.d.Abb & Gemi. in d.
c.ſuper literis.Ang.de Are.in l.conſtões.ad fi.ff.de app.ſed iſta
limitatio eſt dubia, nam ꝯrium tenet Bal. in l.iudices.C.de fid.
inſtr.& ꝯriũ no.d. Abb. in c.ex parte decani.in 3. col. per illum
tex.de reſcr.Gem.in c.ſi à ſubdelegato.in fi.per gl.fi.de off.dele.
in 6.Io.de Imo.in d.c.cęterum.bona rõne,quia in delegato ſẽ-
per dubitatur de totali iuriſdictione, & tñ ipſe cognoſcit, an
ſua ſit iuriſdictio, vt ſ.dixi.Et pondera, ꝙ iſtud idẽ vult Bar.ſi
bene inſpexeris in l.præſcr.in vlt.col.C.ſi ꝯ ius, vel vti.pub. de
quo etiam vide p Ang.& Imo. in d.l. quidam ꝯſulebant.Bald
in c.2.ad fi.de alie.feu.pa.& ad hoc vide,ꝙ pulcrè no.Inn. in c.
29 cum contigat. de reſcr. ¶†Nonò ſingulariter limita, [d] qñ ſta-
d tutũ eſſet in ciuitate, ꝙ iudex non poſſit extendere iuriſdõnẽ
ſuã vltra limites ſuæ iuriſdictionis:tũc non põt ſe pronunciare
competentem iudicem.Ita ſing.tenet d. Ant.de Bu.in c.præte-
rea.in 6.col.in fi.de dil. ꝙ dictum pro ſing. ſequitur ſimpliciter
d.Alex.in conſ.442.ꝙ inci.viſis dubitationib.eleganter forma-
tis.in 1.col.& in conſil.457.ꝙ inci. viſo proceſſu cauſæ verten-
tis inter vniuerſ.in 2.col.licèt ipſemet d.Alex.in l.fi.in 4.co.ſ.de
iur.om. iud. dicat, ꝙ iſta limitatio non eſt apud eum ſine du-
30 bio.¶† Decimò,& vlt.limita dictam regulam,vt procedat qñ
dubium eſt ſuper facto, ſeu ex facto, tunc iudex poteſt pro-
nunciare ſe eſſe competentem: ſecus ſi eſſet dubium ſuper iu-
re,quia tunc ſnĩa lata ꝯ ius non valeret.l.1.§.pe.ff quæ ſen.ſine
ap.reſc.Ita limitat Imo.poſt Inn.in d.c. ſuper literis, ſed iſta li-
31 mitatio eſt periculoſa:& cõfunditur ex ſuperius dictis. ¶† In
2.parte prin.gl. aſſumo primum membrum, quando certum
eſt citatum non eſſe de iuriſd. citantis, ꝙ tunc non tenetur cõ-
e parere. [e] quando autem dicatur hoc certum, Bart.hic decla-
rat: & vide per eundem in l.non vr̃.ff.de iud. Tu dic clarius, ꝙ
iſtud poteſt eſſe certum altero de quatuor modis.Ex cauſa,ex
perſona,ex loco,& ex tpe,vt habes hic ſing.caſus declaratos p
Bar.¶Et ꝗuis aliqui caſus ſpeciales reperiãtur,in quib.põt quis
citari:puta in l.1.in fi.& in l.2.& in l.ſi feriatis.ff. de fer. Tñ niſi il-
li caſus exprimantur,non tenetur citatus ꝯparere, ex quo re-
32 gula eſt in oppoſitum. † Facit,ꝙ vult Inn.in c.prudentiam.de
offi.deleg. quem refert, & ſequitur Alex.hic in 3.col. vbi vult,
ꝙ ſi ſunt duo, aut tres iudices delegati: & vnus ſolus citaret
partem,nõ tenetur citatus comparere, niſi inſeratur cauſa, p-
pter quam appareat illum inſolidum habere exercitium iu-
f riſdictionis. [f] ¶Not.iſtam doct.Barto. poſt Inno.in c. præterea.
33 de dila. quam aduocati ſæpè in palatijs allegant, † ꝙ ſufficit
habere regulam pro ſe,& illa debet attendi:ꝗuis aliquæ fallen-
tiæ

ADDITIONES.

a ¶Item ad iſtam regulam. Et ante omnia quæſtio hæc eſt diſcutienda. Barba.
lib.1.conſi.50.inc.illud.colu.3.ſed vide Bar.in trac.de iuriſdict.quæſtio.2.&
Barba.declarantem Bar.hic lib.3.conſil.56. à Ioue.col.2. PVRPV.
b ¶Iſta concluſio limitatur.Plures limita.vide per Corſet.in ſing.in ver.iuriſd.
el 1.Are.poſt Ang.hic in §.præterea. el 2.col.8.& col.9.de excep. PVRPV.
c ¶Octauò limita.Ang.in §.appellantur.col. 8. circa fin. nu.12. Inſti. de exce.
Bald.lib.3.conſil.43.ad euiden. PVRPV.
d ¶Limita.Adde Iaſo.in l.Gallis.in prin.col.4.ff.de lib.& poſthu.& Dec.conſil.
18.incip.viſo puncto.col.3. PVRPV.
e ¶Comparere.An citatus coram non ſuo iudice teneatur comparere.& quid
ſi ab ordinario effecto delegato.Ang.conſil.239. viſis ſtatuto. col.fi. de quo
dubito propter doct.Abb.in c.præterea.de dila. PVRPV.
f ¶Iuriſdictionis. Adde Alexan. in l.4. §. condemnatum. colum. 2. de re iudic.
PVRPV.

tiæ sint in ꝯtrium, per text. in l. ab ea parte. ff. de probat. alleg. per
Bart. Adde text. in l. suus quoque. in versi. puto. ff. de hær. insti. &
in c. venerabilib. in versi. potest quoque. de sen. excom. in 6. &
in c. decimas. de restitu. spol. in 6. Item standum est regulæ, do-
nec de exceptione doceatur, ſm Alb. de Ros. in 2. parte statu. q.
159. quæ incipit, si ex forma statuti eligantur custodes. Item re-
gulæ iuris sunt tenaciter seruandæ, nisi in ꝯtrium appareat di-
spositio specialis. ſm Bald. in l. si tutor. in fi. C. de ser. pig. da. ma-
numis. Item pro regula semper est pronunciandum, nisi pro-
betur ꝯtrium, ſm Bal. in c. 1. in 3. col. de alie. iudi. mut. cau. fa. &
ita dicit eleganter not. in l. qui restituere. ff. de rei ven. Fortius
dicit Bar. in l. quoties. ff. si quis cau. ꝙ non dr̃ esse dubiũ, de quo
est regula iuris, licèt sint aliqui casus excepti, nisi de illis casib.
specialiter doceatur. Item in quantum Bar. concludit, ꝙ qñ re-
gulariter non põt quis citari, nisi in casib. specialibus, debent il-
li casus specialiter exprimi in citatione: aliàs citatus non tene-
tur comparere. Adde ad hoc glo. in c. Roma. in prin. in ver. ci-
tent. de appel. in 6. Lud. Rom. in consil. 483. ꝙ inci. dubitabatur
in primo vtrum electio facta. in pen. col. Et dicit Ant. de Bu. in
c. fin. in vlt. col. de dila. ꝙ ad hoc, vt citatio non arctet citatum,
sufficit, ꝙ concludat ipsum regulariter non esse subiectrm: li-
cet aliquo casu speciali possit esse subiectus. Contra istam cõ-
* clusio. facit text. cum gl. quam Mod. *communiter approbant* in c.
peruenit. el 1. de app. vbi ille, quia appellat à præcepto de resi-
dendo, non dicitur appellare frustratoriè, quia in aliquib. ca-
sib. quis non tenetur residere, licèt appellet nulla causa expres-
sa. Item in ꝯtrium facit. l. quia autem. §. nõ simpliciter. ff. si quis
omis. cau. testa. & text. in c. nisi esset. in prin. & ibi do. Abb. de
præben. quem. s. proximè alleg. Sed ad ista iura respõde, vt per
Are. in illa. in 7. col. ff. de verb. obl. ¶Limita singulariter istam
doctr. Bar. nisi talis citatio esset facta à persona prouida, & ho-
a nesta: nã tenetur citatus ꝯparere: [a] qa licèt citatio prima fron-
te habeat iniustitiam, tñ ex quo potest aliquo casu speciali iu-
stificari, præsumendum est, ꝙ talis iudex vir circunspectus, &
honestus non fecisset talẽ citationem in casu à iure improba-
to. Ita sing. limitat d. Abb. in c. nisi essent. in 1. not. de præben.
per illum tex. iuncta glo. 1. vbi actus, qui aliàs prima frõte pre-
sumitur, iniustus tñ ex quo aliquo certo casu iustificari põt, si
est gestus à persona prouida, & honesta, præsumitur iustus, &
factus in casu possibili. Per hoc etiam allegat not. dictum Inn.
in c. j. de cle. pereg. vbi vult, ꝙ si aliquis probat se ordinatum ad
certum ordinẽ à viro multum prouido, & honesto, præsu-
mendum est, ꝙ habeat alios ordines præced. quia non est ve-
risimile, ꝙ vir circunspectus ordinasset eum ad maiorem or-
dinem, nisi prius fuisset informatus, ꝙ minores recepisset. Fa-
cit, ꝙ vult Ang. in repe. l. ea quidem. in 36. col. C. qui accu. non
34 poss. † ꝙ suspicio resultãs ex affinitate tollitur ꝑ authoritatẽ,
& dignitatem viri. Ad hoc multa dixi, & cumulaui in l. pro-
perandum. §. sinautem alterutra. C. de iud. & in l. qui iurisdi-
35 ctioni. s. de iu. omn iud. † Iuxta istum casum gl. qñ certum est
citatum non esse de iurisdictione citantis, ꝙ non tenetur cõ-
parere, cadit subtile dubium. An notoriè exemptus, vel priui-
legiatus, puta scholaris si citatur teneatur saltem comparere
ad allegandum priuilegium exemptionis suæ? Io. An. in regula
scienti. in mer. tenet, ꝙ non. Idem tenet Hosti. & Ant. de But
& d. Abb. in c. cum ordinem. per illum text. de rescr. Bart. in l. 3.
post gl. ibi. ff. de iud. Inno. in cap. ex parte. 1. in glo. mag. in fin.
de verb. sig. Bald. in l. generaliter. in 2. col. per illum text. C. de
epis. & cler. vbi dicit istam legem procedere in his, qui non sũt
exempti ipso iure, sed ope exceptionis, quia isti tenẽtur com-
parere, cùm aliàs exemptio sua eis non prodesset, nisi eam al-
legarent. l. scire oportet. §. sufficit. ff. de exc. tut. secus in his, qui
sunt exempti ipso iure, vt ibi per eum. Sed ego in contrariũ
fortiter arguo: nã legati habent priuilegium insertum in cor-
pore iuris, vt non possint conueniri in illo loco, in quo sunt le-
gati. l. 2. §. omnis. ff. de iud. & sic eorum priuilegium est noto-
rium, cùm sit insertum in corpore iuris, & tamen si citantur
debent comparere ad alleg. illud priuilegium, dicit expressè
36 tex. in l. si quis ex aliena. in fi. ff. de iud. ¶† Secundo fortiter ob-
b stat, quia licèt notorium releuet [b] ab onere probandi, non ta-
men releuat, quin debeat ꝓponi, & allegari. gl. est sing. & appro
bata in cle. appellanti. de appel. Bar. in l. 1. in vlt. colum. ff. de ap-
pel. & pro illa gl. est tex. clarus in d. l. si quis ex aliena. in fi. indu-
cendo, vt induxi. Videas tamen glo. in l. ea quidem. C. de accu.
d. Abb. in d. cle appellanti. limitat. regulam illius gl. procedere
quando pars est præsens in iudicio, tunc non releuatur, quin
debeat notorium allegare: aliàs si non opponat, videtnr ei
tacitè renunciare, sed absens citatus qui notoriè est exemptus,
non tenetur etiam notorium proponere. Alleg. Innoc. in d. c.
præterea. & tex. in l. 3. ff. de iud. Relinquit tñ super hoc cogitã-
dum. Sed istam limit. firmat ipse d. Abb. in capit. ex parte. 1. in
fi. de app. & in c. si clericus. in 7. col. de for. comp. Ista limitatio
est ꝯ text. in d. l. si quis ex aliena. in fi. vbi absens citatus tenetur
comparere, & allegare illud priuilegium, ꝙ erat insertum in
corpore iuris. Puto sic dicendum. Si citatur aliquis simpliciter
non vt legatus, ille tenetur comparere, & allegare se esse lega-
tum, & priuilegiatum. Ita procedit text. in d. l. si quis ex alie. in
fi. Sed si aliquis citaretur à iudice, vt legatus vel vt forensis, vel
vt clericus, ita ꝙ ex citatione appareret iudicem fuisse certum
de eius conditione, & priuilegio: tunc nõ tenetur cõparere ali-
quid allegaturus. Ita declarat Bart. in l. 3. ff. de iud. Facit bene, ꝙ
dicit Lud. Rom. hic in 3. col. ꝙ regula gl. & Doct. hic, ꝙ qñ est
certum citatum non esse de iurisdictione citantis, ꝙ non tene-
tur comparere, procedit quando talis certitudo est apud ipsũ
iudicẽ, & non sufficeret esse apud partes. alleg. tex. in c. si duob.
37 de app. Tu adde tex. no. in c. ad excommuni. de rescr. ¶† Circa
aliud membrum gl. ꝙ qñ dubium est, an iurisdõ sit iudicis ci-
tantis, ꝙ citatus in dubio tenetur comparere: nam ꝑ istum.
casum facta est ista lex. & d. l. si quis ex aliena. Limita istam re-
gulam, vt procedat quantum ad ipsos principaliter litigantes.
Secus est quo ad alios: puta testes, aduocatos, & procuratores,
qui licèt aliàs possint & ipsi propter inobedientiam mulctari,
vt tenet Bart. in l. vnica. §. 1. in vlt. col. ff. si quis ius dicen. non ob.
tñ donec est dubium de iurisdictione iudicis, & sic donec fue-
rit liquidatum, ꝙ sua sit iurisdictio, si citentur interim, & non
compareant, non possunt mulctari. Ita dicit Inn. in c. cum cõ-
tingat. de rescri. in 1. col. in fi. in gl. sua. in ver. innotescat. in versi.
item not. ꝙ licèt partes. Sequitur Ang. hic. in 1. col. & credo di-
xisse in d. l. vnica. §. 1. ¶Secundò limita istam regulam in iuri-
sdictione vniuersali, puta in Potestate, Vicario, vel simili: Se-
cus in eo, qui habet iurisdictionem principalem certarũ cau-
sarum, vel personarum, & sic est ordinarius sing. vt est domi-
nus feudi, qui habet iurisdictionem cognoscendi de causis in-
ter vassallos. c. cęterum. cum gl. de iud. vel pares curiæ, qui sũt
iudices in causa feudi inter dñm, & vasallum. c. 1. apud quem
vel quos causa feu. termi. quia citatus coram eo non tenetur
comparere in casu dubio, donec fuerit liquidatum, ꝙ sua fue-
rit iurisdictio. gl. est no. in c. 1. in gl. pe. super verbo illud. de in-
uest. in mar. fac. quam Bald. ibi no. & dicit alibi non reperiri in
iure. Eam sequitur. Lud. Ro. hic, Ang. in l. 1. C. si à non comp.
iud. sed eam reprobat d. Card. in d. c. super literis. per illud, ꝙ
ibi dicitur de legato, qui similiter est iudex singularis: & tamen
cognoscit, an sua sit iurisdictio. ¶Tertiò limita istam regulam
in his, quæ sunt contentiosæ iurisdictionis, secus in his, quæ
sunt voluntariæ. Vnde emancipatio facta coram iudice, de
cuius iurisdictione dubitatur, nihil valet, ſm Bald. in l. 1. circa
fi. in pe. q. C. cõmi. vel epist. vbi alleg. gl. in l. ex militari. §. 1. ff. de
38 mili. test. ¶† In 3. parte. glo. habes, ꝙ valet sñia qua iudex pro-
c nunciat [c] se esse, vel non esse ꝯpetentem. Adde, ꝙ tñ potest à
tali sñia appellari, vt est gl in Auth. habita. in glo. fi. & ibi Bald.
in x. col. C. ne fil. pro pa. quã gl. sequitur Bar. hic in pe. col. Cy.
Alb. & cæteri Mod. hic, & plenius Bar. in repe. huius l. in 5. col.
& in l. 3. in 2. q. prin. ff. de app. reci. Bal. in l. 2. C. de epis. aud. Imo.
in d. l. quidam consulebant. in pe. col. Dicit tñ mirabiliter Inno.
in c. coram felicis. de in integ. rest. ꝙ licèt à tali sñia, qua iudex
pronunciauit, se esse competentem, possit appellari: tamen nõ
posset peti restitutio in integrum à minore, vel ab ecclesia:
cùm censeatur modica læsio. Sequuntur Ang. & Lud. Ro. hic,
& Ang. in d. l. quidam consulebant. licèt Imol. ibi in antepen.
colum. reprobet, & credo melius. ¶Secundò limita, quando
ipsemet iudex de cuius iurisdictione dubitatur, fuit ille, qui
pronunciauit se iudicem competentem: tunc bene ab eius
d sententia potest appellari, [d] secus si alius, dum esset contro-
uersia inter duos iudices. Ita tenet Innocen. in dict. capitul.
super literis. in gloss. 1. sequuntur Angel. & Fulgos. hic. An au-
tem iudex, qui pronunciauit se iudicem competentem pos-
e set talem sententiam reuocare? [e] dic, quòd sic, quia est
interlocutoria, per regulam. l. quòd iussit. ff. de re iudic. & l.
qualem

ADDITIONES.

a ¶Comparere. Adde c. prudentiam. in prin. de offi. deleg. PVRPV.
b ¶Releuet. Adde Io. de Imo. in l. accusa. ff. de verb. oblig. in 4. col. Fel. in c. ad
hæc. el 1. de appel. in 4. no. Barb. in c. cum R. canonicus. de offic. deleg. in 2. no.
Bald. in c. si duobus. de app. in colum. 2. Barb. in repe. rub. de rebus eccle.
non alie. in 3. q. prin. in 5. col. de quæst.
c ¶Pronunciat. Bald. lib. 5. consil. 2. incip. visa petitione. in primo dubio, & ta-
lis pronunciatio non est necessaria, quando certum est. Bal. lib. 3. consil. 124.
inci. super arti. iurisdictionis. Imò, nec qñ est dubium, vt per gl. hic. Et effectus
huius pronunciationis not. in cle. sæpè, in prin. col. 23. versi. fallit. PVRPV.
d Appellari. Imò statutum prohibens non comprehendit appellantem. Glo.
hic. Dec. consil. 49. incip. præstantissime Doctor. versi. 3. PVRPV.
e ¶Reuocare. De reuocatione. Cor. lib. 4. consil. 11. incip. viso processu. agita-
to. in primo dub. Rom. consi. 19. si iudex. PVRPV.

qualem, in fin. ff. de arbitr. Si autem pronunciaret ſe non eſſe
competentem: tunc reuocare non poſſet: quia functus eſſet
officio ſuo.c.ſignificantib.de offi. delega. ſecundum Fulg.hic.
in 3.col.Sed Pau. hic in fin.tenet oppoſitum: quia text. in d.c.
ſignificantib. loquitur in delegato: nos autem in ordinario,
qui quamuis pronunciauerit ſe nõ eſſe ꝯpetentem :adhuc ta-
men durat eius iuriſdictio:ergo debet poſſe talem ſententiam
39 reuocare,per d.l.quod iuſſit,& hoc magis placet.¶† In quarta
parte gl.habes,quod ſi partes citantur coram iudice non ſuo,
& nihil opponant,valebit proceſſus,eo quia per tacitum con-
ſenſum intelligitur prorogata iuriſdictio, adeo quòd non po
teſt amplius de incompetentia opponi.¶Limita iſtam cõclu.
trib.modis.Primò, vt procedat reo citato comparente, ſecus
ſi fuiſſet contumax: quia per cõtumaciam nunquam videtur
conſentire in illum iudicem, ſecundum Ang.hic in fin.& Ful.
& eſt text.not.in l.ſi qui ex conſenſu,in ver.affuiſſe & ibi Bald.
ad hoc not.C.de epiſc.aud.cum alijs concor.hic additis per d.
Alex. ¶ Secundò limita ſecundum Bart.& alios hic, quando
partes comparentes ſciuerunt illum non eſſe iudicem: ſecus ſi
ignorauerunt, vel dubitauerunt. ¶ Tertiò limita iſtam cõclu.
procedere in tali contumace, qui ſi comparuiſſet, potuiſſet
conſentire in iudicem: ſecus ſi talis eſt,qui non poſſit nec ex-
preſſè, nec tacitè conſentire: vt eſt clericus, qui nullo modo
poteſt in laicum conſentire.c.ſi diligenti,de for.compe.ſi com
pareat corã iudice ſeculari & nihil opponat:vel ſit contumax:
tamen non valebit proceſſus factus contra eum, ſecundum
40 Bald. hic in 3.col. & in d.l. generaliter.in 2.col. ¶† Iuxta hoc
quærit hic Bald. de vtili.q. Pone, Poteſtas fecit citari aliquem
pro delicto, qui erat clericus: tamen Poteſtas ignorabat eum
eſſe clericum, & quia fuit contumax, banniuit eum ex forma
ſtatuti: nunquid occidens clericum ſic bannitum excuſetur
ab homicidio, ſtãte ſtatuto, quòd bannitus poſſit impunè oc-
cidi? arguit ad partes, & finaliter determinat, quòd ſic.ſ.quod
excuſetur. Adde quòd iſtam q.latè diſputauit Io. An.in regula
quòd quis mandato.in mercu. vbi refert idem fuiſſe deciſum.
Idẽ tenet Alb. de Roſ.in 4.parte ſtatu.in q.26. quæ incipit. q̃rit
etiam ipſe Gandi. ſequitur.d. Alex. in conſ. 55. in 3.vol. quod
incipit,attenta diſpoſitione ſtatuti.in 4.col.Adde,quòd notabi
liter tenet ipſemet Bal.ſibi contrarius in l.5. C.ſi à non compe.
iudi.vbi tenet,quod non excuſetur,qui occidit clericum ban-
nitũ:quamuis ign rauerit eum eſſe clericum.ſequitur d.Alex.
ſibi contrarius in conſi.87.in 3 vol.quod incip.viſis dubitatio-
nib. eleganter formatis. in 3.col. Prima opi. plus placet, & eſt
tenenda: quia in criminalib. quando variæ opi. reperiuntur,
ſemper tenenda eſt illa pars, quæ tendit ad abſoluendũ.l.inter-
41 pretatione. & l.ſanctio legum.ff.de pœn. ¶† Secundo quia ad
hoc, vt quis teneatur de homicidio, requiritur, ꝙ homicidiũ
ſit dolo commiſſum.Ita dicit Bart. ſi bene inſpexeris. in l. quid
ergo.§.pœna grauior.in 3.col.ff.de infa.Bald.in l.omnes popu-
li.in 17.col.ff.de iuſt.& iur.Ang.& Pau.de Caſt.in l.1.vbi dixi.ff.
de leg.Pau.de Ca.in l.& ſi ſeuerior.C.de infa.in pe.col.in fin.&
in prin.ſeq.dum ponit caſum de eo, qui proiecit lapidem ani-
mo non occidendi, tñ occidit, iudex maleficiorum volebat
eum facere decapitari ꝑ ſtatutum, quo ſimpliciter cauetur,
ꝙ homicida decapitetur,& vix potuit obtineri,ſm̃ ꝙ oſtendit
Bald.in l.data opera.C. qui accu.non poſ. Omiſit allegare Bal.
ibi,qui expreſſius dicit,& idem dicit Sal. in d.l. & ſi ſeuerior,cũ
multis concor.alleg.per Alex.in conſi.144.in 2.vol. incip. poſt
redditum conſilium.& in conſi. 160.in 2. vol. incip.vr̃ in caſu
propoſito.ſed quælibet cauſa excuſat à dolo,vt dixi in l.ſi quis
id,ꝙ.s̃.de iu.omn.iud.& quamuis iſte poſſit dici in aliqua cul-
pa:tñ in criminalib.lata culpa nõ æquiparatur dolo.l. in actio-
nib.& ibi dixi.ff.de in litem iuran. & ad hoc vide omnino, quæ
dixi in l.vt vim.s̃.de iuſt.& iur. ¶Glo in verbo, ex cauſa.diui-
ditur in tres partes.in 1. ibi not.ex cauſa. In ſecũda ibi, & com-
petentem.ponit vnũ dictum.In tertia ibi, licèt ſñia, ponit vnũ
a dictum,per ꝙ r̃ndet tacitè obiectioni. a In fin. limitat, vt per
Bar.hic in vlt.verſ.quem ſequuntur Ange.& Fulg.hic; & adde,
quòd iſtam gl. commendat,& dicit eſſe tenendam fixè menti
Bald. in capit. ſignificaſti. de offic. de l. vbi ſecundo modo li-
mitat iſtam gl. quando eſſet dubium non de iuriſdictione, ſed
de ipſo territorio,quia tũc ratione dubitationis territorij poſ-
42 ſet in poſ.mittere.¶†Glo.in verbo mulcta.ibi, quæ dabitur fi-
ſco.per iſtam glo.Bartol. hic in fin.colum.reprobat Roſr. in li-
bel.ſuis tenentem, quod ad mulctam, quæ competit ex hoc
edicto,competit actio in factum.nam ſecundum Bart. eſt fal-
ſum.cum actio ſit ius proſequendi in iudicio, quod ſibi debe-
tur.Inſtit.de act.in princip. Sed mulcta hoc edicto applicatur
fiſco,vt hac gloſſ. ergo non eſt actio, ſed potius accuſatio,vel
cõpetit officium iudicis. cùm verba referantur ad iudicẽ. Ad-
de,quòd Brtol.in l. 1.in 3. col.ff.ſi quis ius dicen. non obtemp.

tenet, ꝙ non ſolùm officium iudicis, ſed etiam actio compe-
tat.Ita etiam tenet Ang.in l.fi.in fin.ſ̃.eod. vbi defendit Roſ.&
Bald.hic.Ita etiam tenet Fulg. hic,& iſta vlt. eſt verã,quia imò
ꝯpetit actio, ſed eſt popularis, & in ea ſunt duo ſpecialia.Pri-
mo ꝙ emolumentũ non ſpectat parti, prout regulariter fit in
actionib.popularib.Secundò, ꝙ cauſa non agitur coram pro-
curatore fiſcali,prout declarat Bart.in l.vnica.in §. fi.in col.fin.
cum quo ſimpliciter ibi tenent Fulg. & Pau. de Caſt.ff. ſi quis
ius dicen.non obtem. vbi tenet contrarium eius, ꝙ hic. ¶Ca-
pio glo.fi.in verbo feriatus. quam diuide in quinque partes. In
prima extendit text. vno modo. In ſecunda ponit fallentiã.In
tertia oſtendit alio modo. In quarta format quæſtionem. In
quinta,& vlt. colligit no. text. Secunda ibi, ſi actor. Tertia ibi,
idem ſi locus.Quarta ibi,ſed quid ſi fuerit.Quinta eſt ibi, nota
43 ergo. ¶† In ſecunda parte dic, quòd gloſſ.malè dicit,& eam
reprobat Bar.& alij hic. & Lud.Ro. in l.ſi quis arbitratu.in 10.
colum.ff. de verbo.oblig. & dum gloſſ. allegat. l. 1.§.1. debuit
allegare.l. 1. in §.ſed ſi ſtipulator. infr. de eo per quem fact. erit
vbi reus impeditus à tertio ne veniret ad iudicium, vbi fuerat
citatus,agit ad intereſſe contra impedientem:dato,quod actor
etiam non venerit ſimiliter ab alio impeditus.Ergo ibi proba-
tur,quòd licèt actor non venerit ad iudicium, tñ reus non ve-
niens mulctatur, aliàs non poteſt agere contra impedientem,
quia nihil intereſſet ſua, ſic voluit inducere gloſſ. illum text.
¶In quarta parte glo.dic gl.procedere quando in citatione fa-
cta die feriata inſeritur expreſsè cauſa ſpecialis, quæ poſſet die
feriata tractari, aliàs citatus ſimpliciter non teneretur cõpare-
re, quia ſufficit habere regulam pro ſe, ſm̃ Bar.s̃.in 1.col.ad fi.
44 & in prin.ſeq.vbi dixi. ¶†Quid autem ſi proceſſum eſt ꝯ con-
tumacem,& diffinitiuè pronunciatum in caſib.in quib.poteſt
perueniri ad diffinitiuam lite non conte.vt habetur in l.fi.in §.
illud.C.de temp.ap. & in c.quoniam frequenter.in princ.vt lit.
non conteſt. vel ſit proceſſum ad primum, vel ſm̃ decretum?
R̃ndet Bart.hic in 3.col. circa fi.diſtinguendo, ꝙ aut iudex pri-
mò pronuniauit ſe iudicem competentem,& reliqua acta iu-
dicij valebunt: cùm talis ſententia faciat ius. Si autẽ non pro-
nunciaſſet ſe iudicem competentem, poſſet ille comparens
quandocunque facere illam reuocari. Iſtam doctrin. Bartol.
formaliter ſequitur Pan.in cap.cum ordinem.in fin.de reſcrip.
& cum ea videtur tranſire Imol. in l. quidam conſulebant. in
penul.colum.ff. de re iud. Breuiter illud, quod dicit Bartol.de
primo decr.non eſt verum: quia imò proceſſus quo ad primũ
decr.valet, licèt à principio dubitaretur de iuriſdictione iudi-
cis, dato etiam, quòd primus iudex non pronunciauerit ſu-
per comptentia.Ita Bartol. met, & melius in l.3. ff.de iud. & in
45 l.neque.in fin. per illum text. ff. de fideicommiſ.lib. ¶† Iuxta
prædicta ſuccedit vtilis quæſtio, & valde neceſſaria ad intel-
lectum text. & prædictorum. Quid ſi pars citata à iudice in-
competenti comparuit, & ante omnia oppoſuit de incom-
petentia iudicis. Pone, quòd talis iudex non ob. tali exceptio-
ne incompetentiæ procedit ad vlteriora: an intelligatur re-
iecisse talem exceptionem,an requiratur,quòd ante omnia ꝓ-
nunciet ſuper tali excep. declarando ſe eſſe iudicem compe-
tentem?Ang.hic tenet, quod eo ipſo,ꝙ procedit ad vlteriora,
intelligitur talẽ excep. reieciſſe,per regulam,ꝙ vbi opponitur
aliqua exceptio, & iudex ea non obſt.procedit ad vlteriora,in
b telligitur talem excep.reprobaſſe. b c.ex parte. tertio,de appel.
cle.fi.eo.tit.l.ſinautem.§. fi.& ibi pulcherrimè.Bart.ff. de nego.
geſt.l.quod ſi in diem.§.1.cum ibi no.ff. de compenſ.c. exhibi-
ta.vbi Doct.de iud.not.Bart.& alij.in l.à procedente.C. de dila.
Idem tenet Fulg.hic in 3. colum.licèt d.Ang. mentionem non
c faciat,motus per d.reg.Idem tenet Pan. c in c. præterea.in pe-
nul. colum. circa med.de dila. & refert Innoc. ibi ita tenere.
ſed Paul.de Caſt.hic in fin. colum. tenet contrarium, & refert
Bartol. tenere oppoſitum, quòd imò tunc neceſſariò requiri-
tur, quòd ante omnia iudex pronunciet ſe competentem,
quia regula. s̃. tradita procedit in alijs exceptionib. dilatorijs,
non

ADDITIONES.

a ¶Obiectioni.Bal.ſequitur,& extendit li.3.conſil.121.inci.orta guerra.co.fi.
pro Comite Sabaudiæ.dicit ſingulariter Bal.in Margarita. iurid. ꝓrogatur.
§.12.Limita ẽt qñ eſſet cõſuetudo,vt in in parlamẽto.Guido.q.77. BELLAC.
b ¶Not.Bart.in l.à procedente.in fin.C.de dila.Dec.in c.ex parte.de app. Ay-
mo conſil.77.nu.27.fallit in exceptione incompetentiæ.Nat.conſil.271.nu.
3.Nec debet de iuſtitia exceptionis conſtare,ſed ſufficit aſſertio quo ad mo-
dũ ꝓcedendi.Bar.in trac.ad repri.ver.aſſeratur.Dec.in ca.de priore.de app.
nec admittat nec procedet monendus eſt ter,deinde appelan.Fel.in c.ſigni-
ficauerunt. co.pen.in fin.de teſti. quia tunc habetur pro negante.Dec. in ca.
ex eo.nu.3.de appel.Fely.in c.nonne.col.3.de præſum.quod declarat Neuiz.
conſi.92.nu.15.nu.16. 17.18. Seb.de nullit c. 14. nu.8.& ſeq.& nu.62.Gab.
Com.opi.lib. 2. tit.de exce.conclu.1. MASVER.
c ¶Panor.Sequitur Soc.li.3.conſi.909.Sereniſ.col.pe. P V R P V.

non in ista, quæ opponitur contra iurisdictionem iudicis; quia
procedendo ad vlteriora, iudex non intelligitur istam reiecis-
se, vel reprobasse. Ratio diuersitatis est, quia in alijs exceptio-
nib. cõstat eum esse iudicem, sed in ista dubitatur, an sit iudex,
ideo sic ratione incertitudinis processus redderetur nullus, nisi
prius pronunciaret se competentem, dato etiam, ꝙ esset cõ-
petens, postquam oppositum est de incompetentia, & ſm
Pau. de Cast. ista est tutior practica, & ſm eum est pulchra li-
mitatio ad regulã d.c. ex parte. cum alijs p̃eall. Nescio in quo
loco velit Pau. de Ca. allegare Bart. nam Bart. hic in 1. lec. non
tangit, sed in repe. in 6. colum. circa fin. & seq. diffusè examinat,
& ibi refert Inn. in d.c. præterea. tenere, ꝙ processus sit in totũ
nullus, si opposita exceptione incompetentiæ iudicis iudex
non ꝓnunciat sup̃ hoc: sed procedat ad vlteriora. & sic Bar. re
fert Inn. tenere oppositũ eius, ꝙ eũ refert tenere Pan. in d.c. præ
terea. Veritas, est, ꝙ Inn. in d.c. præterea. (& est in 1. col. ante
fi.) formaliter dicit, ꝓut refert Bar. postea ipse Bart. sup̃ hoc tra
dit longã distin. quasi per vnam col. & in effectu tenet istã vlti.
opi. cum limitatione, de qua ibi per eum. s. nisi pronunciando
super diffinitiua necessariò pronunciaretur super ista exceptio
46 ne competentiæ, declarando, vt hic per eũ.† Addo, ꝙ d. Ant.
in commen. c. super literis. in 21. col. de rescr. latè examinat, &
tenet istam vlt. op. Et ad regulam, ꝙ q̃n opponitur exceptio, &
iudex ea non ob. procedit ad vlteriora, ꝙ intelligitur tacitè eã
reprobare, r̃ndet, ꝙ est verum, vbi adest fundũ iurisdictionis,
ita procedunt iura ad hoc alleg. sed vbi deficit, quia ꝓcessus,
qui postea fit est nullus, ex processu inualido non potest intel-
ligi exceptio reprobata, per plures glo. quas ipse alleg. & subij-
cit se aliàs de facto allegasse. Nã in ciuitate Perusij est statutũ, ꝙ
instrumentum, de quo non est soluta gabella, non mandetur
executioni, & si aliter fiat, processus sit ipso iure nullus. Pone:
petitur executio alicuius instrumenti: ꝯ ipsum instrumentum
vltra alias excep. opponitur, ꝙ non est soluta gabella: iudex nõ
obst. tali except. procedit ad vlteriora, an per hoc intelligatur
talem excep. reiecisse? Refert se r̃ndisse, ꝙ non, & istam deci.
magni facit Alex. in consil. 84. in 4. vol. inci. consideratis his. de
quib. in themate ante scripto. circa fi. Et istam vlt. teneo, & vl-
tra limitationes proximè traditas, not. etiam, ꝙ prædicta regu
la tunc demum procedit, q̃n super tali except. opposita fuit
plenè cognitum, & discussum: tunc si iudex ea non obst. pro-
cedit ad vlteriora: tunc bene intelligitur eam tacitè reiecisse,
& super ea tacitè pronunciasse: aliàs secus. Ita Io. And. in addi.
Spe. in tit. de senten. in addi. in ci. Item est sciendum. Doct. in c.
insinuante. de offi. deleg. Bald. in l. si iudex. ff. de his, qui sunt sui,
vel alie. iud. Pau. de Cast. in l. fi. ff. si cer. pet. Lud. Rom. in consi.
244. in 3. col. cum concor. de quib. in istis locis. Et pro opin. vl-
tima, quam tenui, pondera facere tex. in versi. hoc ipsum scia-
tur, an iurisdictio eius sit. quomodo autem sciri potest, nisi iu-
47 dex super hoc pronunciet? ¶† Quærit etiam Bart. hic, quid si
a forensis conueniatur hic ratione alicuius ꝯtus, vel delicti
hic commissi, & ipse excipiendo dicit, ꝙ nunquam hic ꝯxit,
nec deliquit. & sic nullo modo est sub iurisdictione huius iudi-
cis, an ante litẽ contest. debeat super hoc summariè cognosci,
& posteà cognoscatur in processu plenariè? concludit Bart. ꝙ
non, quia satis est ex serie libelli, si vera essent, quæ narrantur,
an iurisdictio huius iudicis competeret, per regulã. l. pe. §. quo-
ties. ff. de iur. om. iud. vt hic per eũ. Istũ passum plenius exami-
nat Bart. in l. præscriptione. in pe. & fi. col. C. si ꝯ ius. & ibi tenet
ꝯriũ eius, ꝙ hic. Dic, vt ibi dixi, & vide plenè p̃ Alex. hic, & Al-
ber. per Imo. & Mod. in d.l. quidã consulebant. d. Ant. & Imo.
in c. super literis. de rescr. & latè d. Ant. in c. si clericus. vbi Pan.
de for. compe. cum alijs concor. Ias. Paduæ.

A D D I T I O.

a ¶ Adde Inn. in c. cæterum. de iud. Ioan. Cal. in c. de illis. in 4. q. de rap. Io. Aud. in c. Romana. in §. contrahen. de for. comp. lib. 6.

S V M M A R I V M.

1 *In promissionib. facti interesse est in obligatione, & petitione.*
2 *Qua actione agatur ad interesse.*
3 *Iure ꝯforum an stipulatio pœnalis continens minus, quàm prima obligatio, nouabat præcedentem obligationem.*
4 *Lex fin. C. de noua. habet locum in stipulatione pœnali.*
5 *Nouatio propriè sumpta quid sit.*

L E X III.

CVm quis. In obligatione facti post mo
ram succedit & obligatio, &
actio ad interesse. h.d. secundum Barto. vel sic pla-
nius ad tex. Contra fideiussorẽ de iudicio sisti si nõ
sistat, agitur ad interesse, q̃n pœna non fuit apposita. h.d. & sic
1 tex. ibi cum quis, debet intelligi. s. fideiussor. ¶† Not. ex text. ibi,
cum eo agendum esse. ſm glo. & Bart. ꝙ in promissionib. facti
interesse est in obligatione, & petitione. de quo dic, vt dr̃ in l.
stipulõnes non diuidun. in ver. Celsus. ff. de ver. ob. & in l. si quis.
ab alio. §. fi. ff. de re iud. ¶ Tu pondera subtilius hic esse text. ex-
pressum ꝯ illud, ꝙ tenet Pau. de Cast. in l. eum pro quo. per il-
lum tex. s. de in ius voc. ꝙ in promissione facti explicandi in iu
dicio promittens põt præcisè cogi ad faciendum: adeo ꝙ sol-
uendo interesse non liberatur, & ibi d. Alex. facit mentionem,
& aliqua addit. Tu habes hic text. in oppositum, qui loquitur
in promissione facti explicandi in iudicio, & t̃n text. dicit eum
2 teneri ad interesse. ¶† Glo. in verbo incerti. vult remouere con-
trarium. Nam tex. præsupponit, ꝙ ad interesse agatur actione
incerti. & hoc est falsũ, quia imò agit̃ certi condictione. l. cer-
ti condictio. in prin. vbi gl. & oẽs. ff. si cer. pe. ad ꝙ r̃ndet tripli-
* citer; *Communis est sententia*, ꝙ ad interesse semper agatur certi
cõdictione, siue tale interesse sit certũ, siue certificãdũ à iudice,
vt no. in d.l. certi ꝯdictio. in prin. Et ad hũc tex. & similes r̃nde-
tur, ꝙ dictio incerti, nõ denotat nomen actionis, sed significat
factum. Quia t̃n per hoc destruitur iste text. & multi similes:
Ego pro nunc teneo, ꝙ imò incerti sit nomen actionis, & sic
reperiatur condictio incerti, sicut certi condictio, ſm ꝙ q̃nq;
dixi in l. sed si me putem. §. cum inter. ff. de condi. indeb. ¶ Ca-
pio gl. fi. quę diuidi. in 3. partes. In 1. colligit vnũ no. ex tex. In 2.
colligit aliud no. In tertia format quæstio. Scđa ibi, ita no. Ter-
3 tia ibi, sed quid si adiecit penam. ¶† Ex vlt. parte. collige duas
conclu. Prima est, ꝙ stipulatio pœnalis continens minus quã
prima obligatio, isto iure nouabat præcedentem obligationẽ.
In hoc gl. malè dicit, & eam reprobat solus Alb. hic, quia q̃n
scđa obligatio continet minus, quàm prima, non est verisimi-
le, ꝙ pars voluerit nouari primã, arg. l. prædia. ff. de act. emp. &
si quis à socio. ff. ꝓ soc. Tu idẽ dic: eo quia scđa stipulatio con-
tinens minus, quàm prima, nunq̃ nouat primam. text. est in l.
qui vsumfructum, & ibi Bart. & alij. no. ff. de verb. obl. & in l. si
pupillus. §. qui actum. ff. de noua. Declarat mirabiliter Bart. fa-
ciens 4. casus in l. fi. ff. de preto. stip. imò etiã si interueniret no-
ua persona, non fieret ad hoc nouatio isto casu: quia scđa sti-
pulatio continet minus quàm prima, tex. est not. in l. eum, qui
4 ita. §. pe. vbi Bar. & alij ad hoc no. ff. de ver. ob. Scđo † hẽs, ꝙ l.
fin. C. de noua. habet locum etiam in stipulatione pœnali. In
* hoc etiam (licèt passus sit disputabilis) malè dicit, *& communi-*
a *ter reprobatur*, a & tenetur, ꝙ d.l. fi. habeat locum in nouatione
5 ꝓpriè sũpta.† Et nouatio ꝓpriè est, q̃n scđa stipulatio, vel ob-
ligatio est coæqualis, idest, q̃n illud, ꝙ continebatur in prima,
continetur etiam in scđa, & tunc est bene statutum, ꝙ nunq̃
fiat nouatio, nisi actum sit inter partes. Ita loquitur d.l. fin. C. de
noua. & §. præterea. Inst. qui. mo. tol. obl. sed q̃n promittitur ali-
quid, & si illud non datur promittitur certa pœna: ista non est
obligatio coæqualis, vt declarat tex. ponens istas duas species
in l. duo societatem. ff. pro soc. in prin. & sic tũc non est ꝓpriè
nouatio, sed quasi. Text. est in l. obligationum ferè. §. final. ff. de
actio. & oblig. & consequenter de ista, quæ non est propriè
nouatio, non loquitur d.l. fin. C. de noua. Et ita tenet Bartol. in
l. ita stipulatus. in 9. opp. vltimæ partis. ff. de verbo. oblig. & l.
prędia. ff. de act. emp. Bald. & Ang. in l. rescriptum. §. fin. ff. de
pact. & in l. si pacto, quo pœnam. C. eo. licèt disputando soleat
teneri contrarium, ꝙ d.l. fin. etiam habet locum hoc casu pro-
pter rationem text. d. l. fin. quæ etiam hoc casu militat. Vnde
etiam in correctorijs, quando ratio est expressa, fit extensio, vt
dixi in Auth. quas actiones. C. de sacrosan. eccl.

A D D I T I O.

a ¶ Not. Gabriel. commun. opin. lib. 3. titul. de nouat. conclu. 1. num. 67. vbi, quę sit communis, an in stipulatione pœnali aliquid immutauerit dispositio d.l. fi. quam dicit procedere etiam in pęnali stipulatione interposita post principalem obligationem, limitando tamen, vt per eum: cui adde Dec. consil. 22. colum. penultim. in fin. Bartol. in l. ita stipulatus. nume. 27. nume. 32. Ias. num. 19. de verbor. oblig. vbi Mar. Socin. num. 144. dicit opin. Barto. magis communem. MASVER.

S V M M A R I V M.

1 *Vocati in ius debent ire ad iudicem, aliàs possunt mulctari*
2 *Defensor si compareat pro aliquo citato ad allegandum causas absentiæ, vel impedimenti, non debet audiri, nisi promittat præsentare illum in certo termino.*

In ius vocati vt eant. Rub.

¶ Quia glo. non continuat, tu continua, vt per Bart. super. rub.
tit. seq. vbi continuat omnes istos tit. Glo. rub. diuiditur in tres
partes,

partes,ſicut opponit,& tripliciter ſoluit.Tu dic melius,vt per Barto. & Ang.in l.1.ſ.tit.1. & per Bartol. & Paul.de Caſtr. hic.
1 ¶†Vnde pro intellectu iſtius rub.habetis tres partes, dic, quòd vocati in ius debent ire ad iudicem: aliàs poſſunt mulctari.l.3.ſ.tit.1.l.vni.in prin.ff.ſi quis ius dicen.non obtem. & poſtquam venerint ad iudicium,debent ſatiſdare de ſtando in iudicio vſque ad fin.cauſæ. de iſta ſecunda non loquitur hic tit. ſed j.qui ſatiſd.cog.& Auth.offeratur.C.de lit.cont. & ſic copulatiuè tenentur,& venire,& ſatiſdare,iurib.præalleg. de quib.gloſ.rub. opponebat, cum rub. noſtra loquatur alternatiuè , & reſpondet gloſſ. tripliciter , & non bene. Aliquando vocati ad iudicium,quia impediti ſunt , nõ poſſunt venire,debent tunc mittere alium, qui pro eis ſatiſdet , quòd ad iudicium venient. de his loquitur ſecunda pars huius rub. Et ſic pondera, quòd intelligo hanc rub. loqui de citatione verbali,prout etiam intelligit Pau. de Caſt. hic , non autem intelligo de citatione reali, quando quis captus à familia Poteſtatis ducebatur ad Poteſtatem prout intelligit Barto.[a] quia non poſſet iſto caſu procedere tertia pars rubr. ſi talis captus non poſſet fideiubere , quod ſufficeret cauere cum iuramento, iuxta Auth.generaliter.C.de epiſcop.& cler.ita, quòd per hanc cautionem verbalem debeat relaxari per familiam Poteſtatis , ſicut quando fideiuſſorem præſtat: prout innuit Bart. Sed intelligendo de citatione verbali,tertia pars planè procedit , & per hunc modũ tollitur contrarium in glo. formatum d. Auth. offeratur,quæ loquitur in alia ſatiſdatione,vt prædixi, & declaraui in l. 1.ſ.ſi quis in ius voc.non.ierit.licèt glo.rubr.hic primò ſoluat, quòd iſte titulus ſit correctus ,& malè.Secundò,quòd vtrunque copulatiuè debet interuenire,quòd ſatiſdet citatus,& vadat, niſi fideiuſſor in ſe præiudicium ſuſcipiat animo nouandi.[b] & ad
b hunc caſum reſtringit hanc rub. quod eſt ineptè dictum. vel tertiò dicit, quod alteruatiua reſoluitur in coniunctam, quod eſt deſtruere rub. dic ergo, vt dixi. ¶† Not. tamen ex ſecunda
2 ſol.glo.hic, eſſe glo.valde ſing.quòd ſi defenſor comparet pro aliquo citato ad alleg.cauſam abſentiæ , vel impedimenti,nõ debet audiri,niſi promittat præſentare illum in certo termino. & ita not.Bald.hic in lec.antiqua,& dicit Pau.de Caſt.quòd eſt perpetuò no. idem Pau.de Ca.in l.filius.ff.qui ſatiſd. cog.& ita intellige, quæ tradit Bart. in l.quæſitum.ff. de re iud. vt hic per Alex.Sed dum glo.ſubdit, quòd iſte comparens tenetur ſuſcipere in ſe iudicium animo nouandi, malè loquitur : quia ſatis eſt,quòd ille,qui comparet ad defendendum,promittat.de iudi.ſol.l.neque. §. 1. ff. de in ius voc.ſecundum Angel. Paul. de Caſt.& Alex.hic.

ADDITIONES.

a ¶Intellige Bartol.Adde d.Iaſ.in l.1.infra qui ſatiſd. cogan. colum. penultim. verſ.4.& 8. PVRPV.

b ¶Nouandi. Et de hac iudicij nouatione Angel. in rubr. Inſtit. de exception. col.9.Et caue,quia Bald.& Pau.non improbant, ſed ſequũtur glo. PVRPV.

SVMMARIVM.

1 *Fideiuſſor licèt non ſit idoneus facultatib.tamen habetur pro idoneo, ſi ſit de coniunctis perſonis,& nu.10.*
2 *Statuta laicorum, quæ aliqua diſponunt contra conſanguineos clericorum, an ſint nulla,ſicut ſi in clericos diſponerent.*
3 *Metus eſt par in ſe,& in ſuis.*
4 *Infermitas propria ſicut excuſat à contumacia , ita etiam infirmitas ſuorum.*
5 *Metus illatus conſanguineis clerici, habetur pro illato ipſi clerico.*
6 *Promittẽtes ſe non offendere,offendendo conſanguineos incidunt in pœnam.*
7 *Iniuria facta conſanguineo meo,cenſetur facta mihi ipſi.*
8 *Offenſo vno de ſanguine , intelliguntur offenſi omnes, qui ſunt eiuſdem ſanguinis.*
9 *Matrimonia debent liberè contrahi abſque metu alicuius perſonę.*
11 *Coniuncta perſona debet capi pro fideiuſſore coniuncti.*
12 *Diſpoſitio.l.edicto.in ius voc. vt eant, an procedat in omnib. cauſis,& in omni materii.*
13 *Ratio,quando eſt expreſſa in iurib.correctorijs,licita eſt extenſio.*
14 *Perſonarum neceſſariarum appellatione veniunt non ſolùm perſonę coniunctę ſanguine,ſed etiam affines.*
15 *Coniunctorum ſuorum appellatione veniunt coniuncti vſque ad ſeptimum gradum.*

LEX PRIMA.

1
a EDicto. †[a] Fideiuſſor licèt non ſit idoneus facultatib.tamen habetur pro idoneo, ſi ſit de coniunctis perſonis : adeo quòd recuſans eum accipere , incidit in pęnã. 50. aureorum.

hoc dicit cum duabus. ll. ſequen. vſque ad l. fin. ¶In text.ibi datus. neceſſariò exponitur ideſt dandus propter verbum detur, quod infra ſequitur. ¶In text. ibi, veluti. iſta dictio veluti, ponitur exemplificatiuè,non reſtrictiuè.Ideo gloſſ.in l.ſequen. dicit idem eſſe in ſimilib. perſonis. & infra dicam. Ratio iſta-
b rum legum[b] aſſignatur per gloſſ.not. hic : quia ius habet pro conſtanti , quòd neceſſarius neceſſarium ſuum illaqueatum
c non ſinet, qa nemo vnquã[c] carnẽ ſuam odio habuit , & ſunt
2 verba text. in capit. non ęſtimemus. 13. quæſt. 2.† quæ gloſ. eſt not.ſecundum Angel. Bald. & Mod. hic ad ſtatuta laicorum, quæ aliqua diſponunt contra cõſanguineos clericorũ, vt ſint nulla , ſicut ſi in clericos diſponerent , prout etiam tenet Bartol.in l.1.in fin.ff.de his,quæ pœn.nom.not.in l. hi penes.C.de
3 agric.& cenſi.lib.11.cũ concor.traditis per d.Alex.hic.†Tu dic primò ad iſtam gloſſ.& text.illud, quod dicit Bald. in l.1.C.de ind.vi.tol.quòd paria ſunt cõmittere in aliquem,vel in illos de
d ſanguine ſuo:[d] qa par eſt metus in ſe,& ſuis. ¶†Secũdò adde,
4 quod ſicut infirmitas[e] propria excuſat citatum ſi non com-
e paruit à contumacia. l. quæſitum. ff. de re iudic.capit teneor. eod.titul.ita etiam excuſat infirmitas ſuorum. gloſſ.eſt not.23. diſtin.capit.communis.in gloſ.in verſi.ſuorum.vbi etiam text. quem gloſſ.notauit,ſequitur dom.Alexan. in dict.l.quæſitum. ¶Tertiò adde, quod vult Bartol. in l. de pupillo. §. ſi quis ipſi prætori.9.quæſt.ff. de oper.nou.nuncia. Sequitur Card. & Bal. In l.ſi quam, in fin.C. de oper. liber.& in l.interpoſitas.in 4.col.
5 C.de tranſa. ¶†Quartò adde text.not. in cap. ſciant cuncti. de elect.in 6. vbi metus illatus conſanguineis clerici habetur pro illato ipſi clerico,& per illum text.auſus eſt tenere Ludo. Roma.in repe.rubr.ff.de arbitr.in 24.colum. in verſic. quid autem ſi compromiſſum. quòd vulnerans conſanguineum clerici,eo quia clericus aliquid ſibi fecit, eſt ita excommunicatus,
6 ſicut ſi vulneraſſet ipſum clericum. ¶†Quintò adde text.not. in capitul. quinque. in verſi.in bonis ſuis , vel ſuorum. de ſenten.excommuni.in 6.per quem text. decidit not.Petr. de Anchar.in dict.capit. ſciant cuncti. quòd ſi duo inimici fecerunt pacem ad inuicem , & promiſerunt ſe non offendere ſub pœna certa, quòd offendendo conſanguineum , incidunt in pœnam,ſicut ſi offenderent eum , qui pacem facit. Teneas cordi,
7 quia frequenter occurrit. ¶†Sextò adde text. in l.lex Cornel. & in l. item apud Labeonem. §. conuicium. cum ſimil. ff. de iniur. per quæ iura dicit Bartol. in l. 3. §. ſi tutor inimicis. ff. de ſuſpect. tutor. quòd iniuria facta conſanguineo meo , cenſe-
8 tur facta mihi ipſi. ¶†Septimò adde , quod vult Bald. in l. 1. C.ſi quacunque preditus poteſtate. quòd offenſo vno de ſanguine,intelliguntur offenſi omnes , qui ſunt eiuſdem ſangui-
9 nis. ¶†Vltimò adde,quòd ſicut in ſponſalibus,vel matrimonijs non poteſt imponi pœna per contrahentes , & ſi apponatur, non valeret , eo quia matrimonia debent liberè contrahi abſque metu alicuius pœnæ. capitul. gemma. de ſpon. idem eſſet ſi pœna promittatur à partibus , vel aſcendentibus, vel etiam collateralibus,ſecundum Cyn. in l.final.C.de ſponſa. & Ang.hic,& not.Bart.in l.Titia.in princip.in 1.quæſtio.ff. de verbor.obliga.Ioan.de Imol.in l.hæres meus.§.fina.per illum text. ff.de condi.& demonſtr.Ludo. Roman.in l. nolle.ff. de acqui-
10 rend.hæred. quod not. quia tota die fit contrarium. ¶†Pro clara intelligentia iſtarum .ll.quia vt inquit glo.iſta iura videntur continere iniquitatem , quòd qui non eſt idoneus fideiuſſor,tamen capiatur pro idoneo, quando eſt coniuncta perſona; imò plus recuſans eum capere incidit in pœnã 50. aureorum , videndum eſt in quib.terminis loquantur iſtæ leges.Primò videndum eſt,an procedant ſolùm in ſubſidium : & ſic in caſu neceſſitatis , quando alios fideiuſſores reperire non po-
* teſt.Gul.de Cun.Bartol. *& omnes concludunt* , quòd iſtæ ll. generaliter procedunt etiã ſi alios idoneos fideiuſſores dare poſſit, aliàs

ADDITIONES.

a ¶Edicto.Formã libelli in hoc edicto ponit Spec.in tit. de dol. & contuma.§. fin.colum.5.& ibi ſentit,quòd reo competit actio.Sed Bap. à S.Blaſ.in tract. de act.in acti.104.videtur tenere,quòd coniuncto pro fideiuſ.non accepto. PVRPV.

b ¶Iſtarum legum.Exornat Pantaleon Cremenſis in l.2.C.de reſcin.vend. colum.71. PVRPV.

c ¶Nemo vnquam.Adde Spec.in tit.de adul.in §.1.verſic.item, quod poſtulat. & ſunt verba originalia Apoſtoli ad Epheſ.. 5.c.

d ¶Sanguine ſuo.Et idẽ dicas in amicis.l.nemo dubitet.§.1.ff.de hæred.inſti.& Iaſo.in l.exigendi.col.2.de procu. Et propterea valet ſtatutũ, q vno de cognatione delinquente, alij puniantur , quia ſic magis abſtinebunt à delictis. Bart.in l.iure prouiſum.C.de fabr.lib.11.Iaſ.in l.de quib. col.14.ſ. de legib. PVRPV.

e ¶Infirmitas. Adde, q has deciſiones ante congeſſit Alex. in l. de pupillo.§.ſi quis ipſi.col.5.in quæſtio.Bart.de nou.ope.nun. PVRPV.

aliâs nullum esset priuilegium istarum. ll. in necessarijs personis, quia quilibet, qui non inuenit fideiussores excusatur, vt etiã stetur iuratoriæ cautioni. Auth. generaliter. C. de episc. & cler.
11 not. in l. 1. vbi dicam. j. qui satisd. cog. ¶ † Et no. ex istis ll. bonã practicam, quòd si officiales Potestatis, qui vadunt quærendo, pro armis, si ceperint aliquem deferentem arma contra edictũ prætoris, & ille velit dare fideiuss. de se præsentando vnam con iunctam personam: & familia Potestatis nolit eam accipere in fideiussorem, quia non sit idoneus facultatib. incidit in pœnam 50. aureorum. & ita expressè dicit Bal. hic, ponẽdo exemplum in patre, qui volebat fideiubere pro filio capto pro armis. Facit, quod no. Doct. in l. si verò. §. qui pro rei qualitate. j. q
12 satisd. cog. ¶ † Secundò videndum est, nunquid dispositio istarum. ll. procedat in omnib. causis, & in omnia materia: an verò restringatur, vt solum procedat in fideiussore de repræsentando aliquem Potestati. Gul. de Cun. Bar. & omnes Doct. tam antiqui, quàm noui (nemine discrepante) tenent, ꝙ istæ ll. solũ habeant locum in fideiussore de repræsentando aliquem iudici: nã si contineant ius singulare, non debent extendi ad alios casus. Idem tenet Ang. in l. 2. §. quod ait prætor. j. qui satis. cog. Facit, quia istæ ll. sunt pœnales; cùm imponãt pœnam 50. aur. ergo videtur, ꝙ non sint extendendæ, secundum communes regulas. l. cum quidam. cum si. ff. de lib. & posth. Sed licèt omnes ita teneant: ergo teneo contrarium, ꝙ imò istæ ll. generaliter procedunt in omni fideiussore iudiciali. Primò per rationem, quam assignat l. quoniam. j. eod. quæ ratio est generalis: & dato, ꝙ istæ ll. loquerentur in casu speciali, tamen quando ratio est generalis, generaliter intelliguntur, etiam extra casum specialem. Ita no. Bar. & Bal. in l. regulam. §. & si quis. per illum tex. ff. de iur. & fac. igno. Bal. in c. secundo requiris. de app. bo na glo. in rub. C. etiam ob chirogra. pe. per Lud. Ro. in consi. 74. qđ in ci. amplissime Doctor, in prin. d. Alex. in consi. 110. qđ incip. ponderatis verbis inquisitionis. in 5. col. in 1. vol. ¶ Secundò facit, quia si ratio assignata in l. quoniam. j. eod. restringeretur ad istum casum specialem: certè non esset bona ratio, quia tunc esset eadem ratio cum dicto, qđ esse non debet, glo. in l. Labeo. §. Neratius. ff. de vsuc. & in l. fi. de offi. procur. Cæsa. ¶ Tertiò, & fortius pondera tex. in l. 1. in prin. dum dicit, fideiussor iudicio sistendi causa datus: ergo loquitur in alio fideiussore, quàm de repræsentando, cùm sit differentia inter fideiussorem de repræsentando, & fideiussorem de iudicio sisti, prout declarat Bar. & omnes ibi sequuntur in l. 1. circa prin. s. tit. 1. ¶ Quartò facit, qđ sing. tenet Bal. per istas ll. in l. filius. circa fin. ff. de his, qui sunt sui vel alien. iur. vbi tenet, ꝙ si aliquis promisit dare obsides, & det coniunctas personas non idoneas facultatibus: tamen ex quo sunt coniunctæ, debent reputari idonei obsides, qđ reputat no. dignum, & sequitur d. Alex. hic. Pondera ergo, ꝙ Bald. intelligit generalius istas leges, etiam in alio, quàm de fideiussore de repræsentando. ¶ Quintò facit, qđ volunt Raph. Fulg. & Pau. de Cast. in l. 2. §. prætor ait. j. qui satisd. cogan. vbi intelligunt illum tex. loquentem in coniunctis personis, quæ dantur in fideiuss. vt generaliter procedat in omni fideiusso. iudiciali: quamuis
13 Ang. ibi aliter teneat, & restringat illum tex. ¶ † Sextò facit: quia quamuis istæ ll. sint pœnales: tamen ex quo ratio est expressa, ego habeo, ꝙ in legib. pœnalibus, quando ratio est expressa, fit extensio ex indentitate illius rationis. Ita probat tex. not. in l. cũ mulier. 1. ff. solut. mat. & ibi ad hoc multum not. illum text. do. Alex. & ante eum Raph. Comen. ibi, sicut est in iurib. correctorijs, quando ratio est expressa, licita est extensio. gl. & ibi clarius Bal. & Pau. de Cast. in l. quamuis. C. de fideicom. Bald. in Auth. quas actiones. in 2. col. cum simi. C. de sacrosan. eccl. ¶ Septimò pondera Bar. non calumniando, in l. sciendum. in fin. prin. ff. qui satisda. cog. & ita videtur inclinare Lau. hic, licèt prædicta non
14 alleget. ¶ † Secundò no. ex hoc tex. in ver. necessarijs personis. [a]
a iuncta. l. seq. in ver. vxore nuruùe. hic esse text. no. ꝙ appellatione necessariarũ personarum veniunt non solum personæ con iunctæ sanguine, sed etiam affines, & sic latior est huius termini necessarijs significatio, quã termini agnatis, vel cognatis, vel propinquis, qđ est notatu dignum ad statuta loquentia de necessarijs personis, secundum Ang. & Raph. Ful. hic, cum iurib. hic additis per d. Alex. Idem vult Bal. in repe. c. si pater. in 8. colum. de test. in 6. Quæ autem dicantur personæ necessitudine coniunctæ, Guliel. de Cun. Barto. & cæteri hic extendunt ad omnes coniunctos, qui non coguntur inuiti testimonium dicere. de quibus in l. Iulian. ff. de testibus. & in l. 1. & 2. & quod ibi vult Barto. ff. de actio. Adde, quod vult glo. not. in l. si
15 fœmina. in gl. 1. ad Turpil. † quòd appellatione suorum, [b] vel
b coniunctorum veniunt coniuncti vsque ad septimum gradũ, quam glo. reputat singul. Bald. in c. accedens. primo, vt lit. non contesta. & in c. cæterum. de testi. & in cap. postremo. de appel. Iason Paduæ.

ADDITIONES.

a ¶ Necessarijs personis. tex. est in l. fi. s. de iust. & iur. Bar. in repe. l. cum acutissimi. col. 6. C. de fideicom. PVRPV.
b ¶ Appellatione suorum. Adde Bald. in l. negandum. in fin. C. qui accu. non pos. Doct. in c. studeat. circa fi. 50. dist. † Et dic, ꝙ venit singularis amicus. imò con tinentur omnes illi, qui possunt persequi iniuriam illatam suis attinentibus & non comprehenditur fœmina, teste Catel. versi. Suorum appella. vbi, & quid de verbo suis. MASVER.

SVMMARIVM.

1 *Nihil fecisse videtur, qui fecit vnum de duobus.*
2 *Oratio quando sumitur ex vniuerso, si quid est falsum, tota oratio dicitur falsa.*

LEX IIII.

1 QVi duos. † Qui facit vnum de duob. nihil fecisse videt. hoc dicit. Ad tex. in cap. defleat peccator. cum glo. de regul. iur. &
2 † quando oratio sumitur ex vniuerso, si quid est falsum, tota oratio dicitur falsa, sic inquit Iurisconsultus in l. Si is
a qui ducenta. §. vtrum. ff. de reb. dub. [a] Item ad istum text. adde, quod not. Bal. in l. minorib. in fi. per illum tex. & idem Sal. Pau. de Castr. & alij mod. C. de his quibus vt indi. quòd si plures interuenerunt ad perpetrãdum maleficium, & Syndicus omisit vnum ex eis denunciare, ita punitur ex forma statuti, ac si neminem denunciasset. Item adde, quòd vult Bald. in l. 1. in 13. q. C. de his, quæ pœnæ nomine. ꝙ si testator grauauit hæredem, quòd daret mihi decem intra mensem, & si non dederit, daret fundum, quòd si hæres dedit nouem, cadit in pœnam, vt teneatur fundum dare, ac si nihil dedisset. Ad hoc adde, quod vult glo. nõ. in Auth. qui rem. C. de sacrosanct. eccle. cum multis similibus, quas ibi cumulaui. ¶ Gloss. in versic. non videtur, diuiditur in tres partes. In prima colligit not. ex text. In secunda fortiter opponit contra text. & dupliciter soluit. In tertia alleg. concordantem tex. Secunda ibi, hoc tamen de mero iure.
* Tertia ibi, & facit ad hanc legem. ¶ In secunda parte glo. *communiter tenetur* prima solutio. glo. tenet, quòd iste text. loquatur de rigore: lex contraria loquatur de æquitate, vt ibi habetur. Sed caue, quia nihil aliud est dicere, nisi, quòd ista lex corrigatur per illam; vt inquit glo. in l. cotem ferro. §. qui maximos. ff. de publica. Ideo teneas intellectum Bald. quamuis aliqualiter diuinet, ꝙ promissio, de qua in hoc tex. inferebat vnum effectum indiuisibilem. Ideo implementum in vno nihil operatur, ac si in nullo esset impletum. Nam pone, quòd quis promisit sistere duos testes, cum quib. probarem intentum meũ. Pone, quòd vnum sistat; effectus probationis ex vno impleri non potest, quia est perinde, ac si nullum sistisset. in similibus terminis oportet intelligere istum text. secus, quando promissio non respicit vnum effectum indiuisibilem. ita loquitur cõtrarium, & ad d. l. 1. §. si cum duobus. alleg. in glo. responde, vt per Raph. Fulg. vt hic refert dom. Alexan. qui etiam alio modo respondet, dic, vt per eum. Iason Paduæ.

ADDITIO.

a ¶ De rebus dubijs. Adde dicta Ias. post Bald. in l. sancimus. 2. C. de iudi. Dec. consi. 33. col. fi.

SVMMARIVM.

1 *Eximens per vim vocatum in ius, tenetur pœna huius edicti, si talis citatio tenuit.*
2 *Pœna huius edicti habet locum, siue citatus fuisset quis verbaliter, siue realiter.*
3 *Actio ex hoc edicto est pœnalis, & oritur ex maleficio.*
4 *Quando vocatio in ius non valet, impunè potest quis eum eximere.*
5 *Quod non est punibile, potest tamen dici delictum.*
6 *Illud, quod non meretur pœnam, dicitur tamen offensa.*
7 *Faciens duas positiones contrarias, qualiter sit saluandus.*
8 *Verba in contractib. debent semper sic intelligi, & adiuuari, vt nullam contrarietatem contineant: sic in iuramento.*
9 *Testis, qui interrogatus de certis articulis dixit se nihil scire, & in alijs deposuit, & postea dixit, quod de his, quæ dixit, est publica vox, & fama, intelligitur de his, quæ respondit se scire.*
10 *Quando statuta sic contrariantur, quod saluari non possunt, quod tenendum.*
11 *Aduersatiua posita sine copula, aduersatur in totum præcedentibus in iure, & in facto: si ponatur cum copula, denotat diuersum factum, sed idem ius.*
12 *Aduersatiuæ natura est, aduersari his, quæ sunt eiusdem generis, & non diuersi.*
13 *Licèt aduersatiua aduersetur in iure, & in facto præcedentibus, tamen etiam inducit repetitionem omnium qualitatum præcedentium.*

14 *Si ſtatutum dicat, quòd exiſtentibus maſculis, fœminæ non ſuccedant ab inteſtato, niſi in dote: facto verò teſtamento non ſuccedant niſi quatenus teſtator duxerit relinquendum: debet intelligi, facto teſtamento, & maſculis exiſtentib.*

15 *Delegatus non habet poteſtatem mulctandi, niſi contineatur in reſcripto delegationis.*

Ne quis eum, qui in ius. Rubr.

Continua, vt hic per Bartolum.

LEX PRIMA.

HOc edictum. Pręmitte, quòd iſtud edictũ prętoris habet tres partes, quarum prima ponitur in rub. Secunda in l.4.§.prætor ait. Tertia in l.pen.§.in eum.ꝟ.eod. Et ſi iungas iſtas tres partes, habebis totum edictum. Prima pars edicti poſita in rub. declarat, in primis 4.ll.vſq; ad §.prætor. & Iuriſconſultus procedit hoc ordine. Primò ponit cauſam edicti. Secũdò declarat dictionem, ne quis. in ver.ſerui. Tertiò declarat dictionem, eum, in verſic. Offilius. Quartò declarat dictionem, vi, in ver. ꝙ prætor. Poſtea in l.ſed eximendi. declarat verbum eximat. ¶Eximens per vim vocatum in ius tenetur pœna huius edicti: ſi talis vocatio tenuit, aliàs ſecus. h.d. cum d.l.ſeq. & ſeq. vſque ad §. qđ prætor. vel ſic
1 plenius. ¶†Eximens per violentiam vocatum in ius, vt non cõpareat, tenetur actione in factum ex hoc edicto, quæ cùm ſit pœnalis, & oriatur ex maleficio, ideo ex facto ſerui datur contra dñm ignorantem, noxaliter. Hoc verum, niſi citatio fuerit non ritè facta, quod poteſt altero de quinque modis contingere. Primò ex perſona citantis, qui fecit vocari in ius ſine venia eum, qui vocari non poterat. Secundò ratione loci alieni. Tertiò ex iure declinandi forum, qđ habet citatus. Quartò ex defectu citati, qui erat ſeruus, & non poteſt eſſe in iudicio. Quintò ex defectu iudicis citantis, qui erat delegatus, ſm vnam lec. vel erat iudex infimus, ſecundum aliam. h.d. vſque ad d.§. qđ prætor, ſecundum intellectum quem ꝟ. tenebo. ¶Et aduerte pro intelligentia text. ꝙ in l.2. ſunt duo verſi. qui videntur ponere eundem caſum: ideo alter eorum vr̃ ſuperfluus. ſ. ver. eadem æquitas, & verſic. ſed & fortius. ibi, cui ſit ius, ibi non conueniri. Nam vterque verſi. vr̃ loqui, quando quis citabatur in loco, in quo citari non debebat, & propter hoc variatur hic tex. in intellectu. Nam ſm Iaco. But. Ang. & Alex. verum eſt, ꝙ iſti duo ver. ponunt eundem caſum, ſed in ver. Sed & fortius. Iuriſcon. vult oſtendere, ꝙ iſte eſt fortior caſus, quàm ille, quem dixerat in l.1. in fi. s. eo. qñ libertus, vel filius fecerunt citari patronum, vel patrem ſine venia. Ibi autem ſaltem impetrata venia valeret citatio: ſed hic nullo modo poterat citari ad alium locum. ſi bene conſideras, iſte intellectus non habet bonum ſaporem: ideo aliter diuerſificant, ꝙ ver. eadem, loquatur qñ quis vocatur in ius in alio loco, in quo vocari non debuit. verſic. ſed & fortius. loquatur quando quis cõueniebatur non in alio loco: imò in loco ſuo, ſed coram alio magiſtratu, quam coram quo conueniri debebat. Sed iſte ſenſus mihi non ſatisfacit, quia per hoc ſecundus caſus nõ eſſet fortior primo. Vnde teneo alium tertiũ intellectum, quem tenet gl. in ver. non conueniri. quem ſentit Bar. numerando caſus harum legum, & ſequitur Ful. Et iſte eſt propriè intellectus, ꝙ verſic. eadem. loquatur in eo, qui conueniebatur in alio loco, in quo ipſo iure conueniri non poterat, & ſic à quo erat mero iure exemptus: puta ſi forenſis cõueniatur hic. In verſi. ſed & fortius. ponit caſum fortiorem, & ſic magis dubitabilem, quando quis citabatur in loco, in quo mero iure poterat conueniri, ſed habebat ius excipiendi ex priuilegio, vt patet in text. ibi, cum ſit ius. & ſecundum hunc ſenſum eſt hic tex. no. ꝙ nedum eximens eum, qui ipſo iure citari non poteſt in certo loco, excuſatur, ſed etiam eximens eum, qui poteſt ibi citari, ſed habet ius declinandi forum. Et ita teneas, & iſtum intellectum inuenio, ꝙ tenet Bar. in l.ſed eximendi.§.1.ꝟ.eo. Iſtam intellectum reprobant Iaco. Butr. Ang. & plęnius Alex. hic, quia quando citatur aliquis, qui mero iure citari poteſt, licèt habeat priuilegium declinandi forum: tamen valet citatio, & citatus tenetur comparere allegaturus ſuum priuilegium. l.ſi quis ex aliena. ff. de iudi. ergo cùm citatio valeat, eximens excuſari non debet. Ad hoc reſpondet Fulg. ꝙ etiam quando aliquis ipſo iure conueniri non poteſt, niſi iſtud ſit notorium, ſi conueniatur, debet comparere declinaturus forum: ſicut in caſu, quando habet priuilegium. Alex. ponderat Bart. in l.1. in prin. in 3.col. ff. de ope. nou. nun. & in l.2. in 1.col. ſi quis in ius vocat. non ier. Spec. in titu. de oper. nou. nun. in verſi. ſed nunquid verum eſt. videtur expreſsè velle, ꝙ quando quis mero iure citari poteſt, vel quando eſt dubium de iuriſdictione, ex quo citatio tenet, eximens talem citatum non excuſetur à pœna huius edicti. Vnde conſidera, ꝙ hoc modo multum reſtringitur iſte text. ad caſum, quando certum eſt, ꝙ citatio ipſo iure non tenet. Sed quia iſtud diuinat, & reſtringit text. ideo ſequor vltimum intellectum, quem dixi. ¶Non obſt. ꝙ quando dubium eſt de iuriſdictione, vel quando quis mero iure poteſt citari, licèt habeat priuilegium declinandi, ꝙ citatio ipſo iure tenet, & citatus poſſet mulctari ſi eſſet contumax. d.l. ſi qs ex aliena. ergo eximens non excuſatur: quia reſpondeo ex ſingulari limitatione, quam tradit ad iura prealleg. Inno. in c.cum contingat. in 1.col. de reſcrip. & ſequitur Ang. in d.l.2. in 1.col. s. ſi quis in ius vocat. non ier. & ibi dixi, vbi dixit ſingulariter, ꝙ dict. l.2. & d.l. ſi quis ex aliena. procedunt, ſolùm quo ad partes prin. & non quo ad tertias perſonas: quia facilius excuſantur à mulcta tertiæ perſonæ quàm principalis perſona, & hoc quan-
2 do tractamus de eximente, & non citato. ¶ † Not. 1. quod eximens violenter eum, qui in ius verbaliter, vel realiter citatur, tenetur ex hoc edicto, cuius pœna ponitur in l. pen.§.1.ꝟ.eod. Practicam huius tit. ponit Spec. in tit. de do. & contu.§.1. verſi. item ſæpè vocatus in ius. Et aduerte, ꝙ iſte titulus loquitur, quando agitur contra eximentem ciuiliter: poteſt tamen etiã criminaliter agi propter vim, ſecundum, ꝙ fuerit vis publica, vel priuata, vt declarat Alb. de Roſ. s. in rub. huius tit. Quæ au-
3 tem ſit pœna eximentis incarceratum, dicam cras plenè. ¶†Secundò no. in ver. ſerui. ꝙ actio ex hoc edicto, cùm ſit pœnalis, & oriatur ex maleficio, facit dominum ignorantem teneri noxaliter: ſi autem fuiſſet ſciens, teneretur inſolidum, vt hic, & l.3.ꝟ.de noxa. aliàs ex contractu ſerui dominus ſolum teneretur de pecu. l.3.§.ex cauſa. ff. de pec. Adde, ꝙ iſte tex. & ſimiles, qui volunt ex delicto ſerui dominum etiam ignorantem teneri, non habent locum in alijs famulis, qui non ſunt ſerui, ſecundũ Bal. hic, per tex. in §.fi. Inſti. de nox. & tex. no. in c.cum ad ſedẽ. de reſti. ſpo. & idem dicit Bald. in l.2. ff. de eo per quem fac. erit. Adde Bar. in l.1.§.familiæ. ff. de pub. & in l.ne quid. ff. de incen. ruin. naufrag. & in l.ſi ſeruus ſeruum.§.Proculus. per illum tex. ff. ad l. Aquil. Bald. in l. apud antiquos. C. de fur. Cano. in c.1. de reſtitu. ſpolia. Ludo. Rom. in conſi. 11. quod incip. In propoſita quæſt. breuiter videtur dicendum. & in conſil. 15. quod incip. plura ſunt, quæ quæruntur, & quod vult Bart. in l. Titius. per illum text. ff. de teſtam. milita. Et ſimiliter pater non tenetur pro delicto filij, nec pro eo tenetur aliquam condemnationem ſoluere. l.quoties.2. cum l.ſeq. ff. de noxa. per Bal. in l.reos. in 9.col. C. de accuſa. imò nec de legitima filij condemnati tenetur pater condemnationem ſoluere. ita Bart. in l.1.§. ſi impubere, per illum tex. ff. de colla. bon. in l.Stichus. circa fin. ff. de pe. leg. Spec. in tit. de execu. ſent.§. ſequitur. ver. quod ſi filius. Bal. in l.omni modo.§.1. in pen. colum. C. de inoffi. teſtam. Imo & Mod. in l.ſi filio.2. ff. ſolut. matrim. Accedat tex. reputatus ſing. in l.ſi filius. & ibi Bald. C. de bon. proſc. Similiter emphyteuta non tenetur de culpa, aut delicto ſuorum ruſticorum. l. ſi vendita inſula. ff. de peri. & commen. rei vend. quæ lex eſt ad hoc valde not. ſecundum Bald. in rub. extra de pac. in 4.col. Tamen Poteſtates, & Rectores ciuitatum bene tenentur pro delicto familiæ, quã ſecum ducunt. l.1. & ibi Bart. ff. ad l. Iul. rep. l.ſi poſt depoſitam. & ibi Bart. C. de aſſeſ. Bart. in l.1.§.familiæ. & in §.fin. ff. de pub. Bald. in rub. C. de pœn. iudi. qui malè iudi. & in l.obſeruare.§. proficiſci. ff. de offi. procon. & leg. & no. Ludo. Rom. in d.conſi.
4 40. ¶ † Tertiò not. in verſi. Offilius.[a] quòd quando vocatio in
a ius non valet, impunè poteſt quis eum eximere, & iſtum text. pro ſing. not. & inducit Lud. Rom. in conſi. 319. incip. hæc iſtorum quoque captura, &c. & ibi videas per eum. An autem eximens vocatum in ius non ritè, quamuis excuſetur à pœna huius edicti, quo ad partem, an reſpectu iudicis poſſit mulctari? & ibi ponit Barto. & non decidit, in l. ſed eximendi.§.1.ꝟ. eod. & ibi
5 dicam. ¶ † Quartò pondera, quòd iſte tex. in fi. dicit, non de-
b linquit,[b] ſed in l.ſeq. in verſi. ſimili delicto. dicit eum delinquere. Sed cõcorda iſtos tex. altero de quatuor modis. Primò ſecũdum Bal. non delinquit. ſ. iuris interpretatione, quia non punitur, tamen verè delinquit quo ad bonos mores: & ſic illud, qđ non eſt punibile, poteſt tñ dici delictum, qđ inducit Bal. ad varias quæſtiones, de quib. hic per eum. Adde tex. in l. & ſi quis.§.
6 diuus autem † Marcus. ff. de relig. & ſump. fun. & tex. in l.1. ff. de his quib. vt indig. quem pro ſing. not. ibi Bar. ꝙ illud, quod non meretur

ADDITIONES.

a ¶Adde, quòd iſtum text. cum l.ſequen. verſicu. eadem æquitas. allegat Dec. ad hoc, quòd valet argum. de perſona ad locum, in cap.1. colum.2. verſi.2. 1.lect. extra de Conſti. BELLAC.

b ¶Delinquit. Vide Ang. in tract. maleſi. verſi. nec non, col. fin. PVRPV.

meretur pœnam, dicitur tamen offensa, & idem dicit Bal.in l.
decuriones.C.de infa.& in l.1.in 4.col.C.si à non compe.iudi.&
in c.1.in 2.col.de iudi.Secundò salua tex.secundum Ang.ꝙ nō
delinquit.s.quo ad partem vocantem : tamen delinquit quan-
tum est in seipso.Vel tertiò secundum Iaco.de Are. Sal.& Ful.
hic, non delinquit attento iure prætorio, quod vetat patronū
sine venia in ius vocari, sed bene delinquit considerato iure ci-
uili.Vel quartò secundum Iaco.Butr.& Bar.iste non delinquit,
sed si diceres eum deliquisse, deteriori loco est, &c.vt dicit lite-
7 ra.¶ † Istam vltimam saluationem not.& inducit Pau.de Cast.
hic post Bald.in lect.antiqua, quando quis facit positiones, quę
videntur adinuicem contrariari, debent saluari per modum.s.
dictum. Nam pone, ꝙ reus conuentus ad mutuum, facit vnā
positionem, ꝙ nihil sibi mutuasti : deinde facit aliam, ꝙ fecisti
sibi pactum de non petendo. Vel dum peteres ab eo fundum
vigore stipulationis, fecit duas positiones, vnam, ꝙ non pro-
misit : aliam, ꝙ præscripsit illum fundum. Certè istæ positio-
nes, ne sint contrariæ, debent saluari per istum modum, ꝙ non
promisit, & dato, ꝙ promisisset, ꝙ præscripsit. Et dicit d.Alex.ꝙ
est diligentissimè notandum in practica. Adde Cyn. & Bal.in l.
cum falsa.in fi.C.de iur.& fac.igno.Sal.in l.cum præco.in fin.C.
a de lib.cau.not.Pet.de Ancha.in consi.257.[a] † Facit, quod dicit
8 Bar.in l.fin.§.idem quæsijt.ff.de condi.inde ꝙ verba, quæ appo-
b nuntur in contractib.[b] debent semper sic intelligi, & adiuuari,
ꝙ nullam contrarietatem contineant. Sic in iuramento.c.fi.cū
gl.de iureiur.in 6.Bal.in l.fin.in prin.C.de reb.cred. sic in instru-
mentis, secundum Bar.in l.scripturæ.in fi. C.de fid.instru. & tex.
no.in c.inter dilectos.§.cæterum.de fid.instr. quem ad hoc pon
derat d.Abb.in c.cum tu.de test. Sic etiam in testibus.d.c.cum
tu.vbi Can.& Bart.in l.inter stipulantem.§.1. ff.de verb ob.& in
l.2.in prin.cum suis concor.ff.si cer.pet. Sic etiam in legibus, vt
in §.quib.& ibi no.in 1.consti. Codicis. Sic etiam in statutis, ſm
Bar.in l.omnes populi.ad fi.3.q.prin.ff.de iust.& iur. & Bar.in l.
fi.in vlt.ver.C.per quas perso.no.acqui.& quod no. Bar.in l.sed
9 & posteriores.ff.de legi.† Adde etiam bonum simile, ꝙ si testis
interrogatus super primo, secundo, & tertio articulis, dixit se
nihil scire : & super quarto, & quinto deposuit, postea in fi.di-
cit, ꝙ de prædictis omnib est publica vox, & fama, per hoc nō
dicitur sibi contrarius, quia intelligitur, ꝙ dicat esse famam de
his, de quib.deposuit : non autem de his, de quib. dixit se nihil
scire. Ita Spe.in tit.de ex.cu.sen.§.1.versi. illud not. ꝙ testes.do.
Anto.de Butr.in c.cum causam. in c.fraternitatis. in 11. col.de
10 testi.† Quando autem statuta sic contrariantur, ꝙ saluari non
possunt, quod eorum seruandum sit, declarant Bar.& alij in lo
cis præalleg.¶ circa, quod vltimum not.quod sing dicit Bal.in
c.cum olim.de consue, ꝙ si in eo.volum.statutorum reperiun-
tur duo statuta contraria, semper seruādum est illud, quod est
iustius, & æquius, & sequitur d.Alex.in consi. 58.in 4. vol.incip.
in præsenti causa. Confirmo per id, quod sing.dicit Bart.in ex-
trauag.ad repri.in versi.non obst.in pen.col.in princ.ꝙ quando
reperiuntur duo statuta contraria, & vtrunque est speciale, ser
uandum est illud, quod est magis fauorabile, & in quo cadit
euidentior vtilitas, & illam decis. Bart.sequitur Bal in l.1.in 3.q.
ff.de offi.consul. Et confirmo per id, quod pulchrè dicit Bal.in
l.hac consultissima.in 1.colu.ante fin. C.qui testamen.fac.poss.
11 ¶ † Quintò no.in ver.sed & fortius.iuncta gl.regulam. quæ to-
ta dic alleg.quod aduersatiua posita sine copula, aduersatur in
totum præcedentib.& in iure, & in facto : sed si ponitur cum
copula, bene denotat diuersum factum, sed idem ius : & sic nō
aduersatur tunc in iure. Adde glo.in l.patris & filij. & ibi Bar.ff.
de vulg.& pup.gl.& Bar.in l. hoc amplius.§. de his autem.ff.de
damno infect.gl.in l. vnica.§.1.in gl. magna circa medium.vbi
Bal.& Fulg.no.s.si quis ius dicen.non obtemp.glo. in l.sed & si
lege.in princ.ff.de pet.hæred.& per istam regulam apparet vl-
tra supradicta, ꝙ intellectus primus Iacob.But.Ang.& Alex.ad
ver.sed & fortius.cum ver.præced.dum dicunt, ꝙ ponit eundē
casum, licèt dicat fortiorem esse, quam in l.1 in fin.non potest
stare propter aduersatiuam : quia effectualiter non teneret ef-
c fectum suum.[c] Sed contra secundam regulam adde tex.in l.3.
§.sed & si sic acceperit. & in §. sed & si mutuam. ff. de in rem
verso. & tex.in l.si quis ex argentarijs.§.rationem.in versi.sed &
quod soluit, & ibi Raph. Ful.ad hoc not.ff.de eden.nisi referas
ad prin.§.& non ad proxima, secundum Ray.& Alb.ibi.Item
in contrarium adde tex.in l.1.§.sed is cui.ff.de ope.nou.nuncia.
* Sed tenendo istam reg.quæ *communiter tenetur*, scilicet, ꝙ aduer-
d satiua cum copula denotat identitatem in iure :[d] vt sit vera
non simpliciter, sed secundum quid. Ita probatur in l.nam &
postea.§.sed & si quis.ff.de iureiur.iuncto.§.præcedenti.vbi da-
tur replicatio aduersus exceptionem iuramenti.sicut in §.præ-
cedenti : sed non requiritur resti.in integr.vt ibi. Et ad istam li-
mita.adde glo.quæ idem vult in d.l. patris & filij. & isto modo
potes etiam limitare regulam, quam ponit Bal.in l. omnes po-
puli.in 15.colum.ff.de iusti.& iur. de qua statim infra proximè
12 faciam mentionem. † Adde etiam, ꝙ natura aduersatiuæ est
aduersari his, quæ sunt eiusdem generis, & non diuersi.vnde si
dico scholares legunt, Petrus autem currit, intelligitur Petrus,
scilicet, scholaris.glo.in l.mariti.§.fi. & ibi Bar.ff.de adult. Cyn.
in Auth. sacramenta puberum in prin. C. si aduer.vend. don.
Alexan.in l.si filius à patre. in princip. in 14.colum.ff.de libe &
13 posthu. † Sed aduerte, quòd licèt aduersatiua aduersetur præ-
cedentibus in iure, & in facto : tamen etiam inducit repetitio-
nem qualitatum præcedentium, quod diligenter not.cura in-
14 seruiet ad infinita.† Vnde si statutum dicat, quòd existentibus
masculis fœminæ non succedant ab intestato, nisi in dote : fa-
cto verò testamento non succedant nisi quatenus testator du-
xerit eis relinquendum: debet intelligi facto testamento, & ma
sculis existentibus. Ita singu.dicit Bald.in l.omnes popul.ff.de
iusti.& iur.in 15.col.in versi.tertio modo posterius trahit ad se
prius.alleg.glo.in §.item lapilli.Insti.de rer.diui.sequitur Pet.de
Ancha.in commento.cap.cano.statuta. de consti in ver. quæ-
rit etiam Bald.vtrum vnum statutum.do. Alex. vbi dicit illud
non reperiri alibi in dict.l.filius à patre.in princip. in 12.colum.
¶ Sexto, & vlt.aduerte in versic.si quis ad pedaneum.glo.intel-
* ligit in deleg. propter vtilitatem feudi * in iudice delegato ab
inferiore : quia potest recusari. Fragiles sunt rationes : vnde
Ange.& Ludo.Rom.hic dicunt, quod nulla bona ratio potest
assignari. Bald.Salic. & do. Alex.intelligunt, quòd loquatur in
delegato citantis personaliter, quod facere non potest, vt vi-
dimus post glo. & alios in l.2.s. de iurisdictio. omn.iudic. ideo
eximens talem non incidit in pœnam huius edicti. Idem tenet
dom.Alex.in consi.35.in 2.volu. quod incipit viso themate.&
dubijs.in 7 colum.& sic oportet subaudire.& restringere hunc
tex. Nam si citasset verbaliter, eximens incideret in pœnam hu
ius edicti, & dato quòd mulctari non posset à delegato, quia
15 delegatus non habet potestatem mulctandi † etiam principa-
les contumaces nisi in rescripto delegationis data sit facultas
mulctandi, vt vidistis in l.vnic.in prin.ff.si quis ius dicē non ob-
temp.tamen eximens poterit conueniri ad pœnam huius edi-
cti coram ordinario: quia tamen hoc nimis restringit tex.ideo
Bald.Ang.& Pau.de Cast.intelligunt generaliter text. quòd lo-
quatur in omni citatione, quia iurisdictio delegata non exten-
ditur ad personas tertias non contentas in delegatione. cap.P.
& G.de offic.delega. sed certè istud nihil est, quia saltem à dele-
gante, vel ab ordinario eximens puniretur.l.2. in versi. à com-
petenti iudice.s.titu.2. Mihi placet plus, quòd tex.intelligatur
propriè prout iacet in pedaneo, & sic in infimo magistratu,
e qui tamen est ordinarius,[e] iuxta glo.in l.fin. C. de iudic. prout
etiam intelligunt Bald.in lect.antiqua. & Fulg.hic. per ea, quæ
latè tenui in l.vnica.in prin.s.si quis ius dicen. non obtemp.vbi
videas regulam quemadmodum ordinarij, & sic magistratus
inferiores non possunt mulctare contumaces, prout est tex. se-
cundum verum intellectum in d.l.vnica. in princip. in versic.
non tamen Duumuiris : multominus tertia persona eximens
citatum coram talibus, vilissimis iudicibus incidit in pœnam
huius edicti, quia si bene reuolues iura, mulcta non imponitur
nisi pro contemptu magistratuum superiorum. nam de infi-
mis magistratibus lex non curat.

ADDITIONES.

a ¶ Consi.257.Adde Ias.in l.cum falsa.col.fi.C.de iur.& fac.igno. PVRPV.

b ¶ Adde Bal.in l.Stichus.§.idem quæsijt.col.2.in prin.ff.de cōd.inde.vbi ponit exemplum no.& quid in instrumento, & dic, ꝙ sic debet intelligi, & declarari, ne contradicat.c.inter dilectos.§. cæterum.de fid.instr. Dec.consi.500.nu.7.vitiatur enim ex contrarietate, l.vbi repugnantia. de regul.iur. Dec.consi.644.nu.12.& seq.qua in materia contrarietatis vide, quę scribunt Alex.cōsi.48.col.3.lib.1.Dec.consi.163.169.Rolan.consi.61.libr.2.Pract. Pap.For.Respon.Re.ver.contrarietatem.for.excip.contra posi.ver.sibi ipsis.& for.opp.contra testes post pub.ver. inuicem. & versi.seq. vbi dixi. MASVER.

c ¶ Adde l.sed & si postea.ff.de noxa.& in l. non solum.§.1. versi. sed & si.ff. de vsucap.& in l.cum hi.§.si integræ.ver.sed & si.de transf. PVRPV.

d ¶ Adde Catel.verb.Aduersatiuæ. vbi, ꝙ eius natura est, ꝙ per eam qualitates casus præcedentis intelligantur repetitæ. Declara, vt ibi per eum, & Bal.in l.omnes populi.ff.de iusti.& iur. MASVER.

* Propter vilitatem serui.

e ¶ Secus in delegato à principe. Sed contra Alex.in rub.s.de offic.eius.col.2.ver.quod primo.quem ibi damnat, & declarat Aquen.col.2.& Dec.arguit, & saluat Bal.in c,1.5.no.de offi.deleg. PVRPV.

SVMMARIVM.

1 *Lex, vel statutum debet simpliciter intelligi prout iacet : nec debet subaudiri aliquod extrinsecum*

2 *Statuta pœnalia semper intelliguntur, si delicta dolo commissa sunt, & num. 3.*

4 *Eximere, & eripere differunt inter se, vt genus, & species.*
5 *Auferre, habet duos significatus.*
6 *Vocatum in ius retinens violenter, ita incidit in pœnam, sicut si violenter exemisset.*
7 *Debitorem meum occultans, ne possit capi, an mihi teneatur ad omne damnum, & interesse.*
8 *Debitor alicuius si aufugiat, si aliquis sit causa, tenetur creditori ad totale interesse.*
9 *Eximens vocatum in ius, licèt calumniosè, tamen incidit in pœnam.*
10 *Incarceratus pro debito non vero, potest pro alio vero debito recommendari: dummodo captura non habuerit defectum formæ.*
11 *Eximens non ritè citatum, an possit mulctari.*
12 *Pœna eximentis aliquem de carceribus, vel facientis fugere incarceratos, quæ sit.*

LEX III.

QVod prætor. In eximente non requirit dolus respectu exēpti, sed respectu actoris, ad cuius instantiam quis fuit citatus. hoc primo, cum glo. & verbum eximere, est generalius quàm eripere. hoc secundo. & eximens vocatum, licèt calumniosè, tamen tenetur hoc edicto. h. d. cū l. seq.
1 vsque ad §. prætor ait. ¶ † Not. 1. ſm Bal. ꝙ lex, vel statutum de-
a bet [a] simpliciter intelligi, prout iacet: nec debet subaudiri ali-
2 quod extrinsecum. dic, vt dixi in l. quamuis. s. de in ius voc. † Et
facit iste text. ſm Bald. ꝙ si statutum dicat, ꝙ si quis percusserit
aliquem, puniatur in centum, ꝙ non requiratur dolus, ex quo
statutum non facit mentionem doli. bene tñ requiritur culpa,
vt sit delictum. Adde, ꝙ idem dicit Bal. in l. in actionib. in prin.
& ibi Lud. R... ff. de in lit. iur. Bal. in l. pignus. in vlt. col. C. de pig.
actio. vbi dicit, ꝙ in pœnis statutorum si statutum non faciat
mentionem de dolo, nec nos facere debemus, quia non debemus statutum glossare. Et idem Imo. in c. 1. in 7. col. de cōmo.
de quo vide Bar. in l. 1. §. non autem. ff. si quis test. liber esse iuss.
fue. sed idem Bal. in l. si. per glo. ibi. ff. ꝙ quisque iur. dicit, ꝙ statuta pœnalia semper intelliguntur habere clausulam in se, si
delicta dolo commissa fuerint. Adde etiam doctr. no. Bar. in l. 1.
in prin. in 3. col. ff. ad Turp. quem sequitur Lud. Ro. consi. 145.
quod incip. inquisitione. & in consi. 152. qđ incip. in proposita.
3 q. † Item adde, ꝙ statutum puniens homicidium, vel aliqđ de-
lictum corporale, intelligitur si dolo sit cōmissum, non casualiter, etiam si culpa interuenerit. l. cum autem. §. excipitur. ff. de
ædi. edi. Bar. in l. quid ergo. §. pœna grauior. in 3. col. ff. de infam.
Bal. in l. omnes populi. in 17. colum. ff. de iusti. & iur. & in l. data
opera. in 4. col. C. qui accus. non pos. in repe. l. cunctos populos.
in vlt. car. C. de sum. tri. & in l. quicunque. in 5. col. C. de ser. fug.
& latè in c. fi. de const. & in l. 2. vbi etiam Sal. C. de noxa. Ang. in
l. is qui cum telo. C. de sicca. no. Pau. de Cast. in consi. 100. quod
incip. in causa carceratorum. d. Alex. in consi. 182. quod incip.
videtur in casu proposito. Et dicit Pau. de Cast. in l. & si seuerior. post Bal. & Sal. ibi. C. de infa. quòd habuit casum in facto
de quodam, qui proijciendo lapidem rixando percussit transeuntem, & occidit: iudex capitosus inhærebat verbis statuti
dicentis, ꝙ qui hominem occidit, decapitetur. Dicit Pau. de
Castr. ꝙ nisi ostendisset auctoritatem Bald. in d. l. data opera. ꝙ
vix potuisset liberare illum ne decapitaretur, & ista etiam ponit Pau. de Cast. in l. si fugitiui. in 2. col. C. de serui. fug. & refert,
& sequitur. d. Alex. in consi. 114. quod incip. post redditum primum consilium. ad fi. Adde etiā, quod dicit. d. Card. Flo. in c. lator. de homic. & ibi Io. de Ana. refert accidisse de facto. Cū duo
socij in vna naui inuicem rixarentur, & alter cum ligno in quo
erat ferrum ad trahendum ramos arborum, qui obstabant naui, percussit socium, qui mortuus est, an debeat decapitari sub
forma statuti superius relati? Dicit fuisse consultum, ꝙ non;
quia illud statutum debet intelligi de homicidio doloso, alleg.
l. 2. ff. de noxa. Bal. in c. in nostra. de iniu. Item refert d. Signo. de
Homodeis in consi. 27. quod incip. statuto ciuitatis Papiæ cauetur. in pen. colum. euenisse de facto: Cùm quidam transiens
vellet euitare canem ferocem, ne ipsum morderet, proiecit lapidem contra canem in loco, in quo publicè iter fiebat, & sic
fuit in culpa, & hominem transeuntem percussit, & occidit, ꝙ
tamen decapitari non debet virtute statuti superius relati: quia
quamuis fuerit in culpa, tamen non fuit in dolo. Item adde,
quia in fortioribus terminus tenuit dom. Nel. de San. Gemi. in
tract. banni. in 2. par. 2. temporis. q. 37. Stante statuto, quòd bannitus possit impunè occidi, dum esset bannitus quidam Titius
Ioan. aliquis credens, ꝙ iste esset ille Titius bannitus; appensatè
iuit ad eum occidendum, cùm ipse non esset ille bannitus, sed
alius, ꝙ tamen iste occidens non debet decapitari virtute statuti: ex quo re vera non fuerit in dolo: quamuis fuerit in magna culpa, Vnde solùm pro modo culpæ erit arbitrio iudicis
puniendus. Quæ decisio pro certo fortis est, sed periculosa, sed
adde text. in l. scientiam. §. sed se defendendi. ff. ad l. Aquil. ¶ Limita prædicta, nisi statutum diceret, quod quicunq; occiderit
quouismodo, vel qualitercunq; decapitetur: tunc non debet
distingui, an dolo, vel culpa fecerit, secundum Bald. in l. 2. in 3.
col. C. de noxa. dicam de hoc in l. 2. §. prætor ait. vbi tex. in simi-
4 li. j. qui satisda. cogan. ¶ † Secundò no. ex l. sed eximendi. quòd
eximere, & eripere differunt inter se, vt genus, & species, quia
eripere est de manibus per vim auferre, qđ inducitur per Iaco.
But. Alb. Ange. & Moder. hic, ad statutum de rapiente monia-
5 lem, vt hic per eos. † Adde aliud esse in versic. auferre, quod habet duplex significatum, scilicet, cum violentia, & sine, glo. est
in l. postquam. in ver. abstulisset. ff. de pet. hæred. per quam glo.
Ange. ibi in fin. dicit, quòd semel liberauit accusatum de rapina: quia testes deponentes de rapina, interrogati de causa scientiæ dixerunt, quia viderunt rem auferri de manib. accusantis
per accusatum. certè per istos testes non probatur rapina, quæ
non potest committi sine vi, & testes deposuerunt per verbum
auferre, habens duplicem significationem, vt dixi: ideo probatio trahibilis ad plures sensus, interpretatur contra accusantē.
c. in præsentia. de accusa. maximè in criminalib. in quibus probationes debent esse luce meridiana clariores. l. sciant cuncti.
C. de proba. ad hoc vide plura, quæ dixi in l. non hoc. C. vnde
legi. vide tamen text. in l. non solum. cum glo. ff. de incen. ruin.
6 naufrag. ¶ † Tertiò no. in versi. sed, & si eo loco. ꝙ retinens violenter vocatum in ius, ita incidit in pœnam huius edicti, sicut
b si violenter exemisset, [b] & sic facit secundum Pau. de Castr. &
c do. Alex. ꝙ si aliquis includat clericum [c] inuitum in aliquo loco, quamuis corpus non tetigerit, incidit in excommunicationem. c. si quis suadente. 17. q. 4. sicut si manus violentas iniecisset. de quo plenè per Cano. in cap. nuper. de senten. excommu.
Bar. in l. licitatio. §. quod illicitè. ff. de publ. Bal. in l. si qua per ca-
7 lumniam. C. de episco. & cler. Et facit † etiam iste tex. ad quæst.
de occultante debitorem meum, ne possit capi, an mihi tenea-
d tur ad omne damnum, & interesse. [d] Ray. & Sal. in l. fin. per illum tex. C. de oper. libe. tenent quòd sic. & per tex. in l. quoties.
C. de exac. tri. lib. 10. & per l. 3. C. de asses. Bald. ibi tenet contrarium, quia speciale est in illis legibus, & eximens non tenetur,
nisi vi exemerit, vt hoc tex. & per totum istum titu. Sed Sal. ibi
respondet, ꝙ licèt per hunc tit. requiratur violentia: tamen saltem tenebitur per edictum. j. de eo, per quem fa. erit. vbi non
requiritur violentia, & in hoc differt ille titulus ab isto, vt not.
gl. ibi in rub. Pau. de Cast. & Raph. Fu. ibi tenē, ꝙ si propter talem occultationem creditor perdit creditum suum, possit agere actione de dolo contra occultantem, argu. l. eleganter. §. fin.
8 ff. de dolo. † Tu adde, quòd ille, qui est causa, ꝙ debitor alicuius fugiat, tenetur creditori ad totale interesse. Ita sing. consuluit Ioan. de Ana. in consi. 55. quod incip. quia dubia. ad fi. quod
not. quia valde quotidianum. Sed tu vide in terminis de hoc
Bald. latius in cap. dilectus. in 7. col. de appel. vbi not. per eum.
Quid si aliquis detinet debitorem meum ne possit laborare, &
ex laboribus lucrādo mihi satisfacere, an aliquo remedio pro-
9 uideatur mihi contra eum? & tenet, quod non. ¶ † Quartò no.
in ver. si quis eum. quòd eximens vocatum in ius licet calumniosè, tamen incidit in pœnam huius edicti. Et ad hoc iste tex.
est mirabilis secundum Pau. de Cast. hic. similis text. in l. pen. §.
cum in eū. j. eo. Contra istum tex. fortiter facit. l. 1. §. fin. s. eo. gl.
respondet, & minus bene, sed salua sol. vt hic, per Bart. qui videtur aliter soluere. vel tertio dic, vt per Iacob. Butr. Angel. &
Alexan. hic. ¶ Secundò contra istum tex. opponit Barto. Actio
ex hoc edicto competit ad interesse. d. l. pen. §. in eum. sed quando quis calumniosè est vocatus, cessat interesse, per consequens
ista actio debet cessare. Respondet Barto. post antiquos, vt hic
per eum, qui dicit, quòd quamuis actor calumniosè non prætendat interesse respectu præsentis causæ, in qua calumniatur:
tamen potest prætendere aliud interesse, quia si citatus compa-
ruisset, reconuenisset eum ex alia causa vera, quod est diuinare
10 ad tex. † & ex eius solutione infert Bar. quòd incarceratus pro
debito non vero, potest pro alio vero debito recommendari
in carceribus, dummodo captura non habuerit defectum formæ. Idem & plenius tenet Barto. in quæst. per eum disputata,
quæ incip. Lapus. & est bon. tex. in l. fin. & ibi Bart. & Bal. ff. quod
met. causa. Idem Bar. in l. 2. §. fi. in fi. ff. de cust. reo. Bar. & Ang. in
l. si

ADDITIONES.

a ¶ Statutum debet. Adde Iaco. Butr. in procem. florum. quem referunt Ango. de But. & Abb. in proœ. decre. Adde Fely. & Dec. in c. 1. de offi. deleg.
b ¶ Exemisset. Ias. in §. pœnales. Inst. de act. col. 19. PVRPV.
c ¶ Clericum. Adde Fel. in c. super eo. de sent. excom.
d ¶ Interesse. Bal. lib. 1. consi. 250. in q. Mil. col. 3. versi. sequitur. Socin. tenet cum Bal. in rub. s. eod. PVRPV.

l.ſi vnus.in prin.ff.de bon.auct.iu poſ.Bar.in l.1.§.fin.ff.quo.leg. & in l.1.C.cõ.vel epi.Bald.in Auth.ei.qui.in 4.col. C.de bon.au. iudi poſ.& in l.legata inutiliter. ff.de leg.1. & in l.3.in prin.ff.de in ius voc.Sal.in l.fi.in prin.C.de bon.auct iu.poſ. Ang. & Imo. in l.ſi finita.in prin ff.de dam.infec.gl.2.q.1.in ſum. & gl.in l.qui in carcerem.ff.quod met.cau. Imo etiam captus in domo pro debito fiſci, & incarceratus poteſt in carcerib. pro debito priuati recommendari,ſecundum Bar.in l.cum eo. circa fi.ff.ad l. Iul.pec. & in l.quoties.C.de exac.tri.lib.10. Et per hoc Bar.in d. l.cum eo.circa fi.dat.no.cautelam. Quando habes debitorem, qui non exit de domo,& propterea non potes eum facere capi, vt ibi, per eum., & de qua dixi in l.plerique.ff.de in ius voc. Sed quantum ad oppoſitionem Bart.reſponde melius, ꝙ imò actio in factum ex hoc edicto non datur ad intereſſe, vt præſupponit Bar.& malè: imò datur ad meram pœnam, etiam ſi actoris nihil intereſt.tex.eſt clarus in d.l.pen.§.1. in ver.hic.n.habitum eſt,& ibi Bar.met.ſ.eo.& ita melius reſpondent Iac.Bu.
11 Pet.Cy.Alb.Ang.Saly.Ful.& do.Alex.¶† Vltimò quærit Bart. quid ſi aliquis fuerit citatus non ritè, vel indebitè captus, quo caſu clarum eſt,ꝙ eximens non tenetur hoc edicto,quo ad partem.l.1.§.fi.cum ſeq.ſ.eo.an ſaltem poſſit mulctari à iudice,cuius poteſtatem contemnit? Bar.dubitat,tamen inclinat, ꝙ nõ. Ang.in l.1.in prin.ſ.eod.& idem Ang.& Ludo.Rom.hic diſtinguunt,vt hic,per eos, quia aut iſta captura iniuſta ſit per delegatum,& tunc,ꝙ ei non creditur, & niſi oſtendat literas commiſſionis, poſſet ei licitè reſiſti. Aut eſt ordinarius: puta poteſtas,& tunc licèt citatio ſit iniuſta; tamen quia de eius iuriſd. conſtat,non eſt licitum talem captum eximere de facto, niſi talis captura eſſet notoriè iniuſta. Alleg.no.per Inno.in c.ſi qñ. de offi.deleg. Tu tene indiſtinctè iſtum mulctari non poſſe,ex quo non deliquit,vt eſt tex.clarus.in l.1.§.fi.in ver. nõ deliquit, & ibi Bal.ſ.eo.Ful.& latius d.Alex.hic, Raph. Fulg. in §.prætor ait.ſ.l.proxi.Quæ autem ſit pœna eximentis captum de manibus familiæ, habes text.ſingul.in l.cuiuſque.& ibi Barto.ff.ad l. Iul.maieſt.Bar.in extrauag.ad repri.in ver.tangit.Bald.in l.addictos.C.de epiſc.aud.limitando tamen ſing. vt per Ioan. Fab.in §.pœnales.Inſt.de act.vbi dixi. & poſui duas alias limitationes.
12 † Quæ autem ſit pœna eximentis aliquem de carcerib. vel facientis fugere incarceratos, Bar.hic in fin.aliqualiter pungit remiſſiuè,& in d.l.cuiuſque. breuiter per conclu.contra eximentem referendo aliquas.ll.ſpeciales. Nam lex interdum punit eximentem pœna 10.lib.auri, qñ quis eximit violentum raptorem.§.arripiat. & melius in §.fin. in Auth. vt omnes obed.iud. prouin. Aliquando quis eximit confeſſum, & condemnatum de crimine,& tunc eſt pœna criminis læſæ maieſt.tex. eſt ſing. in d.l.cuiuſque.vbi Bar.no.& in extrauagan.ad reprim.in verb. tangat,quod tripliciter limita no.vt ſcripſi in illo.§.pœnales.& ſtatim retuli. Aliquando eximit reum maleficæ, ſeu magicæ artis, & iſte punitur pœna vltimi ſupplicij.l.fi. C.de malefic. In alijs autem caſib.præter.ſ.dictos, qui ſpecialiter à l.puniuntur, qua pœna puniatur eximens de facto quem à carcerib.dic, ꝙ ſi eſt exemptus reus,& culpabilis alicuius criminis,eximens punitur illa pœna,quam merebatur exemptus.l.1. C. de his, qui latro.occul.& alleg.Bar.hic, & ſic ſi ꝯſideras tres tex.quos alleg. Bar.hic,ex illis colliges.d.diſt.Facit pro hoc vltimo, quod not. Ang.in l.1.in prin.ſ.eod. Si autem eximitur aliquis de facto de
a carceribus, qui non ſit reus alicuius criminis, & tunc aut iſte[a] erat incarceratus pro debito publico,vel priuato ad inſtãtiam creditorum,& tunc eximens tenetur ſoluere de proprio proprium debitum creditorib.perinde, ac ſi eſſet fideiuſſor exempti.tex.eſt ſing.in l.quoties.C.de exac.trib.lib.10. & licèt glo.ibi videatur reſtringere illum tex. vt procedat tantum in eximente debitorem fiſci,tamen Bar.And.de Barulo,& alij ibi tenent, ꝙ etiam loquatur in debito priuati,& ita tenet Bald.in l.addictos.circa fi.C.de epiſ.aud.& Io. Fab.in §. Item aduerſus. Inſti. de act. Et facit ratio, quia nunquam aliquid cenſetur ſpeciale in fiſco,niſi lex ſpecialiter dicat.l. item veniunt.§. in priuatorũ. ff.de pet.hæred.gl.in l.1.C.de pet.hær. Imò probat ſing.d.l.quoties.ſecundum intel.gl.ibi.ꝙ ſi aliquis eximit incarceratum pro pro debito priuato, tenetur ſoluere creditoribus,etiam ſi talis exemptus denuo incarceratur,ita Sal.in l. in bonæ fidei.in 10. col.C.de reb.credit.& in l.admonendi.ff.de iniur. & ibi Ludo. in 15.col.in repet. Si autem eximitur de facto de carcerib.qui non ſit reus criminis,nec pro debito incarceratus,& tunc quia eximere de facto eſt turbare iuriſdictionem iudicis, poteſt eximens mulctari pecuniariter,ſecundum poteſtatem iuriſdictionis iudicis,per titu.ſ.ſi quis iuſdi non obtemp. & quod ibi vult Bart.in penult.quæſt. & per iſtum titu.& præcedentes declarat Spec.in tit.de ſent.prola.§.ſpecies.in ver.nunquid titulus poſſet etiam per arbitrium iudicis extra ordinem puniri, per l.1.§.effractores.ff.de effract. Iſta eſt vera, & perfecta doctrin. in hoc quotidiano paſſu, & ſecundum iſtam doctri. neceſſariò debes intelligere determinationem Bal.ſuper hoc,quæ aliàs poneretur tunc in magno diſcrimine in l. ad dictos.circa fi.C. de epiſ. audien.vbi quærit, quæ ſit pœna eximentis quem de facto ex publicis carcerib.& reſpondet,ꝙ eſt pœna criminis læſæ maie. d.l.cuiuſque.licèt alia ipſe alleget, nam eius deciſio ſic indiſtinctè eſt falſa,vnde debet diſtingui,vt prædixi. Et ad iſta vide Io. Fab.in §.item aduerſus.Inſti.de accuſ.vbi tetigi. vide etiam omnino Alex.in conſ.177.incip.viſo themate,& dubijs.in 2.dubio prin.Et no.circa vltimum caſum,inquantum dixi eximentem poſſe mulctari ſecundum iuriſdictionem iudicis, & quantam mulctam poſſit vnuſquiſque iudex imponere, eſt tex.in l.eos. C.de modo mulct.& dixi in l.vnica.in prin. ff. ſi quis iuſdi.non obtempe.Nam inuenio, ꝙ Spec.ſing.in tit.de ſer.prola. §. ſpecies.in verſi.ſed nunquid tit.dicit, ꝙ de facto ſeruatur per iudices,ꝙ imponunt mulctas arbitrio eorum vltra metam taxatã in d.l.eos.& ſic,ꝙ illa lex in hoc non ſeruatur,& ſequitur dom. Alex.in d.conſi.35.in 2.vol.in pen. col. Iaſon Paduæ.

ADDITIO.

a ¶Adde, quòd etiam ille qui notificauit debitori alicuius, ꝙ aufugeret, quia creditor ſuus ordinauerat capturam; tenetur creditori ad ſoluen. debitum, ſi talis debitor aufugerit. Hippol.ſing.137. Iaſ.in l. ſed eximendi. 2.not.ſ.eo. & in l.1.§.1.in fi.ſupra ſi quis iuſdi.non obtemp. BELLAC.

SVMMARIVM.

1 *Dolo malo eximens etiam per alium tenetur, quamuis præſens non fuerit.*
2 *Tranſeuntem per locum periculoſum ſi quis videat, & eum vi faciat retineri, an teneatur.*
3 *Equum alicuius, ſi quis viderit in ſtabulo multum ſudantem,& extraxerit,& ligauerit ad vnum palum,& ille equus incapiſtrauerit ſe, & mortuus ſit,an ille,qui extraxit,domino teneatur de equo.*
4 *Videns duos cum armis,& bona fide ſe interponit, vt eos ſepararet, ſi occidatur,occiditur impunè.*
5 *Maleficium committi, qui mandat, tenetur etiam ſi non ſit præſens tempore quo committitur.*

LEX IIII.

1 PRætor ait. † Dolo malo eximens etiam per alium, tenetur hoc edicto: quamuis præſens non fuerit. hoc dicit, cum prin.legis ſeq.vſque ad §.in eum. ¶In tex.ibi, veluti cum iuſta cauſa, quæ autẽ poſſunt eſſe iuſtæ cauſæ eximendi, declarat gl.hic,in verbo iuſta cauſa,per duo exempla,quę multum no.Ang.& Fulg.hic. An autem cauſa etiam iniuſta excuſaret eximentem à pœna,vidiſtis glo.no.in l.vnica.in gl.magn. in verſi.intereſt.in fin.ff.ſi quis ius dicen. non obtemp. vbi dixi.
2 ¶† No.1.ex iſto tex.iuncta gl. ꝙ ſi aliquis videt volentem tranſire per locum periculoſum,& cum per vim faciat retineri,nõ tenetur hoc edicto, ſecundũ Bar.& no.Ang. & Fulg.ꝙ non te-
3 netur,nec quo ad Deum,nec quo ad Mundum. † alibi tamen Ang.in l.eleganter.§.idem Labeo.ff.de dolo. decidit per illum tex.qui bene probat caſum, quem dicit ſe habuiſſe in facto, ꝙ ſi quis viderit equum alicuius in ſtabulo multum ſudantem, & illum extraxerit de ſtabulo,& ligauerit ad vnum palum, & demum equus ille ſe incapiſtrauerit, & mortuus ſit, ꝙ ille tenetur emendare dictum equum domino: quamuis princi-
4 pium eius fuerit licitum. Adde † ſimile de eo, qui vidit duos cum armis,& bona fide ſe interponit,vt eos ſepararet.Nã ſi occidatᷣ occiditᷣ impune. gl.eſt ſing.in l.2.& ibi expreſsè Ang C. de ſicca.dixi in l.vt vim.ff.de iuſt.& iur. ¶Contra tñ deciſ.Ang. allego fortem tex.in l.ſed an vltro.§.1.ff.de nego. geſt. & quod dicit glo.parua in l.eum qui.§. in popularibus. ff.de iureiurand.
5 quòd illud dicitur bene fieri, quod bona fide fit. ¶ † Secundò not.in l.ſi per alium. quòd qui mandat maleficium committi, tenetur etiam ſi non fuit præſens tempore, quo committitur, & ſecundum Pau.de Caſt. illud fortè non reperitur alibi ita bene.¶Tertiò no.ſecundum Ang. & Fulg. ꝙ licèt edictum prætoris loquatur in perſonam, tamen mandans, vel fieri faciens tenetur.de quo dixi in l.ſi quis id quod.ſ. de iuriſd.om.iud.

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum in litem non habet locum, niſi dolus interueniat.*
2 *Agens,qui ſe fundat in negatiua, tenetur illam probare.*
3 *Lex quando requirit actum qualificatum, non ſufficit probare actum ſine illa qualitate, vide nu.5.6.7.& 8.& qualiter ſunt formandi articuli in hac materia.nu.8. & 9.*

4 *Accuſans aliquem de percuſſione cum ſanguinis effuſione, ſi poſtea ſolùm probet de percuſſione, debet reus in totum abſolui.*
11 *Solutio eximentis liberat principalem debitorem in eo, in quo continet debitum principale. vide aliam concluſionem.nu.10.*

LEX V.

Neum. Actio in factum ex hoc edicto datur ad meram pœnã, quę eſt quãti actor in lite iurauerit, & probationes debent concludere exemptum propter talem exemptionem non comparuiſſe.h.d.vſq; ad § fi.& licet iſte tex.non faciat mẽtionem de iuramento in litem, & propter hoc Pet.de Bellaper. aliter tenuerit, quem ſequitur Raph.Ful.& Lud.Ro.hic, & in l.in actionib.ff.de in li.iur. tñ alij omnes tenent iſtam actionem dari in tantum, in quantum fuerit iuratum in litem, vt in iurib. hic per Bar.& alios allegatis, maximè per text.ibi, quanti fuerit ab actore æſtimata.nam ſi requirerentur probationes, non fieret æſtimatio ab actore.Item per id, qđ dr̃ de actore calumniãte.Item per ſimile, qđ videmus odio doloſi. in l.ſi qñ. C. vnde vi.in c.fi.qđ met.cauſa.& l.ſemper.§.hoc interdicto.ff.qđ vi aut clam.tñ iſtud vltimũ ſimile non cõgruit, quia in illis iurib.ideo præſtatur iuramentum in litem nõ propter ſolum dolum, ſed quia etiam concurrit difficultas probationis, quæ duo copulatiuè requiruntur, vt in d.iurib.traditur, & declarat Barto.in l.in actionib.in pen.& fi.col.ff.de in lit.iur.vnde quamuis in propoſito arguatur dolus eximentis: tñ cùm non concurrat difficultas probationis, illa iura nõ videntur in propoſito facere, & ſm
1 Pau.de Caſtr.illud, qđ declaratur in tex.eſt mirabile.† Ex quo no.ꝙ in eximente neceſſariò requiritur dolus, prout tenet gl.in l.3.§.fin.ſ.eo.quæ ita declarat illum tex.quia niſi dolus interueniat, non habet locum iurm in litem.glo.in l.ſemper.§. hoc interdictum.ff.qđ vi aut clam.Bar.in l.in actionib.vbi dixi.ff.de in lit.iur.gl.& Doc.in c.fi.cum ſi.qđ met.cauſa. & practicã huius. l.ponit Spec.in tit.de dolo & contu.in §.fi.ad fin.Limita iſtum tex.in eximente debitorem fiſci.Nam fiſco, vel eius procuratori non defertur iuramentum in litem. & ſic in hoc fiſcus habet minus iuris, quàm priuatus.gl. eſt ſing. quæ ita expreſsè limitat iſtum tex.in l.quoties.in gl.fi.C.de exac.tri.lib.10.tñ illam gl.reprobant Bal.& Io.de Pla.ibi.Io.Fab.in §.item aduerſus.Initi.de
2 actio.& dom. Alex.hic.¶† No.in ver.docere.ꝙ ille, qui agendo fundat ſe in negatiua, tenetur illam probare, & ſm Ang & Ful. hic, iſta regula procedit ſiue negatiua ſit fundamentum exceptionis, ſiue actionis, qđ facit ad ſtatutum diſponens, ꝙ nõ ſoluens collectas, non audiatur, & eſt regula Inn.in c.ſuper his.de accuſ.de qua per Bart.& alios in l.hoc iure, cum ſuis concord. ff.de verb obl.Cy. & alios in l.2.C.de iure emphy. & iſta negatiua.ſ.iuſtè nõ comparuiſſe, probatur ex inſpectione actorum. l.fi.& ibi Doct.C.de reb.cred.no.in l.Titiæ textores.in prin.ff.de leg.1.Bal.in l.2.C.de ſer.adu.¶Item no.ex eodem verſi.docere, ꝙ qui agit ex hoc edicto contra eximentem, tenetur probare, ꝙ aliquis fuit exemptus, & ꝙ propter talem exemptionem nõ
3 venit in ius, vt dicit litera. † ex hoc not.Pau.de Caſt.ꝙ quando lex requirit actum qualificatum, non ſufficit probare actũ ſine illa qualitate.Facit.l.prior.2.§.docere.ff.vi bon.rap.l.Fulcinius.§. cum hoc.vbi glo.not.& ibi not.Bart.ff.ex quib.cau.in poſ.ea.& per hanc regulam refert Pau. de Caſt. Mar. Syl. determinaſſe, ſtante ſtatuto, ꝙ villa teneatur pro homicidio in ea commiſſo, ꝙ non ſufficit ſi reperiatur corpus mortuũ illa villa, quia poſſet eſſe mortuus, & poſtea in illam villam portatus. Tu adde ad iſtam reg quæ eſt no.& quotidiana, tex.in l.1.§.ait prætor.& ibi ad hoc no. Bart.ff.ne quid in loco pub. & tex.in c.licet cauſam.& ibi no.d.Abb.in 12.no.de prob. & ibidem Bal.in 12.col. dicit, ꝙ ibi eſt tex.ſingul.qui vix alibi reperitur de proponente qualitatem non ſolùm agendo, ſed etiam excipiendo, ꝙ tamẽ eam probare tenetur. Adde etiam text.in c.ab eo.de elec.in 6. Bal, Imo.& Lud.in l.Titia.ff.ſol.matri. Bar.in l.certi condictio. §.quoniam.in vlt.col.ff.ſi cer.pet.d.Anto.& Imo.& d.Abb.in c. 2.de,reſcrip.do.Abb.in c.ſignificauit. in vlti.not. per illum text. de app.& in c.Abb in 2.col. qđ metus cauſa. Ratio prædictorũ eſt, quia factum qualificatum cenſetur vnum, & idem. Hinc eſt, ꝙ ſermo qualificatus cenſetur vnum, & quid indiuiduum, vt per Bar.in l.Aurelius.§.item quæſijt.circa fin.cum ſi.ff. de lib. leg.ſic iniuria verbalis qualificata cenſetur vna, vt ſi dicam occidiſti hominem proditoriè, ſm Bart.in l. Item apud Labeo.§.
4 id quod dicitur.ſ.de iniu.† Ad iſtam regu.adde, ꝙ accuſans aliquem de percuſſione cum ſanguinis effuſione, ſi poſtea ſolùm probetur de percuſſione, debet reus in totum abſolui, ſecundũ Cy.Bal.& Sal.& poſt eum Iaco. de Are.in l.2.C.de prob. Bal.in l.in cauſis.C.de accuſ.Ioan.And.in addi. Spec.in tit.de accuſ.& inquiſi.ſuper rub.d.Abb.in c.examinata.in 3.col.de iud.& in c. conqueſtus.ad fi.de foro comp. Lud.Rom. in conſi.110.quod incip.quæſtio conſultationis propoſitæ.Et faciunt, quæ latè tra
5 duntur per Bar.in l.denunciaſſe.§.quid tamen.ff.de adult. † Itẽ ad iſtam regulam adde, qđ vult not. Io. And.in c.1.de homi.in 6.in nouel. vbi refert ſe liberaſſe quendam Prælatum à pœna impoſita de iure Prelato facięti aſſaſſinare Chriſtianum, vt ibi eſt tex. Nam fuerat plenè probatum per teſtes, ꝙ iſte Prælatus fecerat aſſaſſinare vnum: tamen, quia non fuerat probata qualitas[a], ſcilicet, ꝙ eſſet Chriſtianus, fuit abſolutus, q̃a poterat eſſe vnus iudæus, vel aliter infidelis.Idem tenet Bald.in l.ſi quis non dicam rapere.in 3.col.C.de epiſc.& cle. d.Alex.in conſi.172.1. vol.quod incip.viſis, & opportunè diſcuſſis.in 2.col.& in conſi. 214.in 2.vol. quod incip. viſo proceſſu inquiſitionis formatæ contra Peregrinum.& in conſi.1.in 3.vol. quod inci. viſo proceſſu inquiſitionis formatæ contra Antonium, in 9. colu.& in conſi.82.in 3.vol. quod incip. viſo proceſſu cauſæ vertentis in-
6 ter vniuerſitatem.in 6.col. ¶†Item ad iſtam reg.adde bon.tex. in c.auditis.de præſcrip.quem ibi dicit Io. And. practicaſſe Bononię in quodam Bidello, qui locauerat equum ad vecturam, & conductor per ſocios itineris probauit, quod equus in itinere naturaliter mortuus eſt.dicit Ioan.An.ꝙ fecit eum condemnari, vt ſolueret equum, quia licèt probauerit vnum equum in itinere mortuum eſſe, non tamen probauit, ꝙ fuerit ille, quẽ conduxit. Poterat enim eſſe alius equus, & ideo debuit probare ſigna equi. Sequuntur d.Ant.in pen. col. & d.Abb.ibi in 9.& dicũt, ꝙ eſt no.ad inſtructionem aduocatorum iuuenum. Sequitur etiam d. Alex.in conſi.118. quod incip. In cauſa, & lite vertente inter Peregrinum, in vlt.col.in 1.vol.& in conſ.ſeq.qđ incip.viſo proceſſu.in 4.col. Item ad iſtam reg.adde, quæ not. ponit Bart.in l.non ſolum.§.ſed vt probari, cum ſuis concord. ff.de oper.nou.nun.Bal.in l.matrem.C.de prob.d.Ant.in d.cap. auditis.Item ad prædicta accedit, quod dixit glo. not.in c.1.de
7 collu.dete.† Prædicta procedunt, quando talis qualitas erat requiſita à lege, vel erat neceſſaria ad actum. Quid autem ſi fuiſſet qualitas non requiſita, tamen agens in libello fecit mentionem de tali qualitate, & eam capitulauit? videtur, ꝙ non teneatur eam probare, per doctr.Cy.in l.cum te.C.de prob.& per gl. & Doct.in c.2.de reſcrip. Dic, ꝙ adhuc tenetur etiam probare: aliàs ſuccumberet, quaſi ad eam probandam ſe aſtrinxerit, ſm Pau.de Caſt.hic, Bal.& alios in l.diuos.ff.de re iud.& in d.l. Fulcinius.§.cum hoc. Bal.in l.1.in 6.q.C.de condi.inde.& in l.1.C. vt in poſ.leg.Can.in d.c.licet cauſam. Facit ad hoc, quod pulchrè no.Bar.in l.1.§.item quęſitum.per illũ tex.ff.de aqua quot.
8 & æſti.& in d.l.denunciaſſe.§.quid tamen.ff.de adult. † Et ideo cauti procuratores, & aduocati ſemper apponunt illam clauſulam, non aſtringens ſe propterea ad aliquid probandum, niſi quatenus ſit neceſſarium ad victoriam cauſæ, ſecundum Bart. in l.diuus.& in l.circa.vbi gl.bona.ff.de prob.& in l.propter litẽ. §.1.per illum tex.ff.de excuſ.tuto.d. Abb.& alij in d.c.licet cau-
9 ſam.in 7.no.& vide Ang.in l.edita.in fin.C.de eden.¶ † Tertiò, per iſtum tex.dicit Bart.& Pau. de Caſt.hic colligi, qualiter formandi ſunt articuli in iſta materia, & plenius quàm Bar.dic, ꝙ quatuor debẽt articulari. Primò, ꝙ reus fuit ritè citatus auctõ. cõpetentis iudicis, p l.1.§.fi.cum l.ſeq.iuncta.l.3.§.ſi quis ad pedaneum.ſ.eo. Secundò, ꝙ dum cõpareret, vel duceretur à familia Poteſta.fuit vi exemptus. Tertiò, ꝙ exẽptio fuit facta in damnum agentis.l.3.§.fi.cum gl.ſ.e.Quartò, ꝙ pp talem exemptionem citatus non comparuit, vt hoc text. de quo vltra eos vide Spe.in tit.de reo.§.reſtat.in ver.ſi. ¶Vltimò no. in ver.qui. ꝙ verba cũ effectu accipienda ſunt. Facit.l.1.§.fi. vbi ſupra, qđ quiſque iur.¶Capio gl.in ver.in veritate. quam diuide in quatuor part.In prima declarat tex.In ſecunda format quæſtionẽ, & reſpondet.In tertia etiã reſpondet tacitæ quæſtioni. In quarta, per viam no.remouet tacitum cõtrarium.Secunda ibi, Sed
10 nunquid.Tertia ibi, Et prout venit.Quarta ibi.Item no.¶† Ex 2.& 3.parte gl.ſimul iunctis habes duas conclu. quas ſimul expedio, quia veritas vnius pendet à veritate alterius.Prima eſt, ꝙ in iſta actione ex hoc edicto continetur illud, ad qđ tenebatur
11 reus exẽptus, & ſic continetur debitum principale. † Secunda conclu.ꝙ ſolutio eximentis liberat principalem debitorem in eo, in quo continet debitum principale, Breuiter gl.in vtroque malè dicit, ſecundũ Iac.But.Bar.Ang.& Sal.Cy.& latius Alb.in l.fin.

ADDITIO.

a ¶ Qualitas. Adde Barto.in l.1.in §.ait prætor.ff.ne quid in flumin. public.in l.penult.in §.docere.ff.ne quis eum, qui in ius, † Adde, quod hanc communem dicit Alexand.conſi.166.lib.7. Hippol.in l.ſi quis ne quæſtio.ff.de quęſt. fac.not.per eundem ſingul.187.Aym.conſil.196. Dec. conſilio 256. colum. fin.circa medium. Capel. Tholoſ.quæſt.144.Rom.conſi.110. Lanfran.concl. 223. & in propoſito huius conclu.Pract.Papien.for.libe.actio.real.verſi.non aſtringens ſe, nu.3, & for.inquiſ.verſic.hæc eſt.colum.3.vbi dixi.& no. Catel. ver.Qualitas. MASVER.

l.fi.j.eo.quia cum ista actio sit merè pœnalis, vt patet in tex.& dicit gl.met.in fi.in ver.in singulos, & ibi Alb.no.j.eo. per consequens in ea nihil includitur de debito principali: ergo sequitur, ꝙ nunquam solutio vnius liberat alium. Econtra autem si prius esset exactum debitum principale, tũc solutio bene prodesset eximenti, tanquam accessorio.l. Stichum.§. qui dolo.ff. de sol.l.etiam.§.si quis dolo.& ibi glo. ff.de pet.hær.latè Bart.in l.quoties.ff.si fam.fur.fe.di. Iason Paduæ.

SVMMARIVM.

1 *Actiones ex delictis passiuæ nunquam transeunt contra hæredem delinquentis, nisi lis fuerit contestata cum defuncto: vel nisi quatenus ad ad manus hæredis peruenerit.*

2 *Citatum quando plures exemerunt, vno soluente alij non liberantur. vide duas conclusiones nu. 3. & 4.*

5 *Facultas iurandi in litem contra violentum eximentem transit ad eius hæredem.*

6 *Facultas reuocandi confessionem erroneam, cùm concedatur per legem, ita competit hæredi sicut defuncto, cùm viueret.*

7 *Iuramentum quando defertur ex forma statuti, transit ad hæredem: dummodo hæres sit talis, qui possit iurare.*

§.Hoc iudicium.

Ad euidentiam huius. §. & eorum, quæ dicuntur
1 in gl. † præmitte, ꝙ actiones ex delictis passiuæ nunquam transeunt contra hæredem delinquentis: nisi lis fuerit contest. cũ defuncto: vel nisi quatenus ad manus hæredis puenerit.l. vnic. C.ne ex delict.defun.Rationem assignat Ang.in l.si eum.§.qui iniuriarum.in 1.col.ff.si quis cau. & in istis terminis procedit finis huius tex. ibi, neque autem in hæredem. Actiuæ autẽ nunquid ad hæredem transeant, distingue: quia si dantur ad pœnam, transeunt indistinctè ad hæredes.l.1. ff.de priua.delic & d. §.qui iniuriarum.Si autem dantur ad vindictam, nunquã transeunt ad hæredes actiuæ, nisi lis fuerit contest. per defunctum, vel nisi intersit hæredis.Casus est hic, ibi heredib.autem ita dabitur, si eorum intersit, &c. & l. prætor.edixit.§.1.vbi Bart.ff.de iniur.Dicitur autem competere ad vindictam, qñ quis nullum damnum pecuniarium passus est, vt est hic in actore calumniante, & patet in actione iniuriæ verbalis. Illa.n.competit ad vindictam. Qñ verò ex tali delicto quis est damnificatus, vt patet in furto, actio dr̃ competere ad pœnam l.1.ff.de priua.deli. Ita declarat gl.no.in l.2.§.emancipatus filius. ff. de colla. bono. quam ad hoc reputat sing.Bal.in l.rei iudicatæ.§.1.ff. solu. mat. sed est gl.similis.in l.pro hærede.§.fi.in gl.fin.& ibi Imo.& Mod. ff.de acq.hæred.declarat Bart.in d.l.prætor edixit.§.1.& in l.1 in 2.euidentiali.C.quando ciu.act.cri.præiud. Imo.in l.interdum.
2 ff.de pub.iud.¶†Not.ex isto text.quando plures violenter exumerunt citatum, vno soluente alij non liberantur.l.item Mela. §.sed si plures.ff.ad l.Aqui.& hic in verbo, in singulos.quã vide iuncta.l.qui seruum. cum glo.ff.de inter.act.similiter omnib.eximentib.soluentib. non liberatur principalis exemptus, vt in l.fi.eo.tit. quia ex diuersis causis tenentur: ergo vnius solutio alios non liberat.d.l.qui seruum.cum gl.& per hoc infert Ang.ad iudicem, qui iniquè sententiando fecit litem suam, ꝙ si soluat, non prodest parti principali, qđ limita.& prosequere,
a vt per d Alex.hic. ¶Gl.[a] in ver.in veritate.diuiditur in tres partes.In prima declarat tex. In secunda ibi, sed nunquid. format quest.& disputat, ex qua parte.No.duas conclu.quas simul ex-
3 pedio, quia veritas vnius pendet ab alia. † Prima conclu.est, ꝙ in ista actione in factum ex hoc edicto cõtinetur etiam illud, ad quod tenebatur reus conuentus principalis. ex quo sequi-
4 tur † secunda conclu.ꝙ solutio eximentis liberat principalem debitorem in eo, in quo continet debitum principale.Et caue, dum gl.alleg.l.si pro iure.§.furti.ff.de condi.fur. illa lex nihil facit: debuit allegare.l.1.C.de condi.fur. Breuiter glo.in vtraque conclusione malè loquitur, & reprobatur ab omnibus hic, & per Cy.& Alb.in l.fi.j.eod.quia est contra tex. in d.l.fi. Secundò euidenti ratione. Nam cùm ista actio sit merè pœnalis, in qua nihil includitur de debito principali, vt melius dixit gl.j.in ver. in singulos.quam ad hoc ibi not.Alb.ergo sequitur, ꝙ solutio eximentis nunquam liberat principalem. Econtra tamẽ si primò sit exactus debitor principalis, tunc solu.bene prodest eximenti tanquam accessorio.l.Stichum.§. qui dolo. ff.de sol.l.ẽt. §.si quis dolo.& ibi gl.no.ff.de pet.hæred.quam debuit allegare Bar.hic, q est corruptus.de quo plenè p Bar. in l.quot.ff.si fam. fur.fe.di.¶In glo.3.ibi.Item no.hic.pondera diligenter, ꝙ gl.per viam no.remouet contrarium. ¶In gl.in ver. intersit.diuiditur in tres partes.In prima remouet contrarium. In secunda quærit.in tertio ponit dictum.Secunda ibi, sed cur aliud.Tertia ibi,
5 & tũc datur, & est valde sing.& sæpè alleg. ¶†No.perpetuò ex ista glo.ꝙ facultas iurandi in litem contra violentum eximentem, quæ conceditur à l.principali, transit, etiam ad eius hæredem, & quia competit ad vindictam, requiritur, ꝙ intersit hæredis, & in hoc ista gl.est sing.secundum Lud. Ro.in l.ꝙ bona. §.damni.ff.de damn.infect.& sic infertur ex ista glo.secundum Bal.Ang.& Pau. de Castr.ꝙ quamuis contra hæredem dolosi, puta contra hæredem tutoris, qui non confecit inuentarium, non iuretur in litem.l.fin.C.de in lit.iur. Bart.in l. in actionib.in vlt.colum.vbi dixi.ff.de in lit.iur.tamen ècontra transit ad hæredes dolum passi. Puto, ꝙ ratio diuersitatis sit, quia ista facultas iurandi ex parte eius, cui competit actiuè, est fauorabilis, ꝙ suo iuramento credatur absq; alia probatione.l.semper.§.hoc interdicto.cum glo.ff.quod vi, aut clam.Ideo ex eius parte extenditur ad hæredes eius actiuè, vt hac glo. Sed ex parte eius, contra quem potest iurari, & sic passiuè est odiosum, ideo restringitur, vt non transeat contra eius hæredem. d.l.fin. C.de in lit.iu. Ista est doctr.gl.in l.sed si hac.§.fin.s. de in ius voc.& in l.
b venia.cum simil.C.eo.[b] ¶Circa tamen conclu. glo. ꝙ facultas iurandi transeat etiam ad hæredem, in contrarium quatuor faciunt.Primò l.generaliter.in prin.C.de reb.cred.iuncta ratione tex.ibi, & Bal.no.quia alia est fides defuncti, alia hæredis, & sæpe bono, & legali viro succedit infidelis, & improbus. Et tu stringe, quia quando ratio assignata in l.est generalis, quamuis l.loquatur in casu speciali, tamẽ generaliter intelligitur, vt no. Bald.& Bar.in l.regula.§.sed & si quis. ff.de iur. & fac.ign.Bal.in c.secundo requiris.de app.¶Secundò facit, qđ not.tenet Bal.in l.ait prætor.in princ.ff.de iureiur.ꝙ stante statuto, ꝙ de damno dato stetur iuramento damnum passi, ista facultas non transit ad eius hæredem. Mouetur per d.l. generaliter. in prin.& per illud, qđ vult gl.in l. Pomponius scribit si frumentum.§.fi.ff.de rei vend.ꝙ facultas declarandi libellum obscurum, quæ competit actori, per l.si quis intentione ambigua. ff.de iud.eo mortuo non transit ad eius hæredem, de quo vltimo per Barto. & Moder.in l.inter stipulantem.§.1.cum concor. ff.de verb. obli. Tertiò facit, quod vult Bal.in l.2.ff.de cond.indeb.vbi dicit, qđ facultas iurandi nunquam transit ad hæredes, per d.l.generaliter, in prin.¶ Quartò facit, qđ vult Bald.in l.in bonæ fidei.3.col. C.de reb.cred.vbi tenet, ꝙ iuramentum necessarium, qđ defertur in supplementum probationis, non deferatur hæredi, nec transeat ad hæredem.per d.l.generaliter.in prin. ¶Pro concordia placet doctr. Lud.Rom.hic, quam ego plenius prosequar. & idem Lud.Rom.in l.qui bona.§.qui damni.in addit.nouis.ff. de dam.infec.& in l.3.§.fin. & in l.iusiuran.quod ex conuentione.in fi.prin.ff.de iureiuran.& plenius in consi.180.quod inci.In casu propositæ consul.breuiter dicendum, dictum Fran.Vt distinguamus an facultas iurandi deferatur à lege, vel ab eius ministro, & sic à iudice, & ita transeat ad hæredem. Ita loquitur gl.hic, & facit ratio, quia l.semper loquitur. & semper est in viridi obseruantia.l.Arriani.C.de hære. & consequenter ita respicit personam hæredis, sicut defuncti.Pro hoc bene facit text.in c.1.in ver.successorib.in titu.si de inuest. inter dom. & vassal.lis oria.per quem text. Bald.ibi in 1.colum.not.quòd ius probandi per sacramentum transit ad successorem. ¶Secundò facit, quod per hanc glo.volunt Pau.de Cast. & dom. Alex.hic, ꝙ in casu.l.si quando.C.vnde vi.& c.fin. quod metus causa.facultas probandi æstimationem rerum per solum iuramentum tran-
6 sit etiam ad hæredem. ¶ † Tertiò facit bonum simile.nam facultas reuocandi confessionem erroneã, cùm concedatur per legem, ita competit hæredi sicut defuncto dum viueret.l. non idcirco.C.de iur.& fact.ign.quæ est ad hoc nó. secundum Bal.
7 in l.error.in fin.eod.titu. † Ex istis infero, quòd malè loquitur Bal.in d.l.3.in prin.ff.de iureiuran. quando iuramentum defertur ex forma statuti, & eum in specie reprobat Lu. Rom.in d. l.3.§. fin. Intellige tamen semper, dummodo hæres sit talis, qui possit iurare, quia verisimiliter sit plenè informatus de veritate.Ita expressè dicit Bald. in d.c.1.in 1.colum. Lud. Rom.in d. consi.290.in 2.col.Facit quod vult Bar. in l. admonendi.in vlt. col.vbi dixi. ff.de iureiur. quòd quamuis actor semiplenè probauerit intentionem suam: tamen si verisimiliter non bene sciat veritatem, non debet ei deferri iuramentum in supplementum probationis.Idem tenet Bald.in l.in bonæ fidei.in vlt. col.C.de reb.cred.& est glo.in §.si vero pecuniæ.in ver. iureiur. in Auth.de nup.& est in 33.coll.Aut nos loquimur in iuramẽto, qđ defertur ab homine, & sic ex voluntate partium, & tunc tene,

ADDITIONES.

a ¶ Glo. Hanc glo. expediuit ipse Ias.in §.in eum autem.supra ea.l.in ver. quod in veritate; sub breuiori tamen compendio verborum. quare meo iudicio hic superflue posita est. PVRPV.

b ¶ C.eod. Ista repetit in l. si quando. columna.antepenult. versicul. extra. C. vnde vi.

tene, q̄ non trāsit ad eius hæredem, & ita propriè loquitur tex.
in d. l. generaliter. in prin. Ratio, quia alia est conscientia defun-
cti, de qua conscius est iuramentum sibi deferens: alia est con-
a scientia eius hæredis.ᵃ Ex hoc no. infertur, q̄ si in instrumento
adsit pactum, (q̄d semper solet apponi,) q̄ de damnis, & in-
teresse stet iuramento damnum passi: talis facultas non tran-
sit ad eius hæredem, ita tenet Gul. de Cu. in l. cùm debitoris. ad
fi. ff. de iud. Lud. Rom. hic, & in l. iusiuran. q̄d ex conuentione,
in prin. ff. de iureiur. Et ita intellige, quæ traduntur per Bar. in l.
fi. ff. de præto. stip. cum suis concor.

A D D I T I O.

a ¶Hæredis. Limita nisi in eodem instrumēto hæres fuisset creditor, quia pro parte defuncti etiam iurabit, eo quia cessat ratio, cùm videatur approbatus. l. si quis testibus. C. de testib.

S V M M A R I V M.

1 *An satisdatio de iudicio sisti debeat etiam præstari per reum conuentū in causis summarijs, & in alijs causis specialibus, in quibus procedi potest ad sententiam diffinitiuam absque litis contestatione.*

Qui satisdare cogantur. Rub.

¶Ista rubrica habet tres partes, quas declara, vt per Bart. in l. 1. in fin. & melius in l. sciendum. in prin. in 2. col. ī. eo. Nam reus post quam ad iudicium venit, oblato sibi libello, tenetur satisdare mediantib. fideiussoribus, q̄ stabit in lite vsq; in finem causæ, & ita regulariter tenentur omnes facere, & de istis loquitur prima pars. Sed quia aliqui sunt, qui per impotentiam non inueniunt fideiussores, & tunc statur eorum iuratoriæ cautioni, & de istis loquitur secunda pars. Quidam sunt, qui non tenentur satisdare, nec iurare, vt possessores immobilium. l. sciendum. in princ. ī. e. tñ tenentur promittere sub obligatione bonorum suorū, & de istis loquit̄ tertia pars rub. ¶Gl. rubricæ diuiditur in duas partes. In prima timore contrarij, quia ista rubrica vr̄ superflua: quia similem vidimus habentem tres partes sicut habet ista. s̄. in ius voc. vt eant, & nihil debet esse superfluū. §. Quibus prima constitutione. C. glo. ponit duas differentias inter istum titulum, & illum, quæ reprobantur per Bart. & alios hic: tñ ad reprobationes Bar. facile est rñdere: sed non curo, quia est sine vtilitate. In secunda ibi, de satisdatione autem iudicatum solui. tacitè opponit ad id, q̄d supra dixit, q̄ in hoc tit. generaliter tractetur de alijs satisdationibus, etiam de satisdatione iud. sol. Istud non vr̄ verum: quia de ea est titulus specialis. ī. iudi. sol. gl. rñdet, q̄ ibi incidenter tractatur, hic principaliter. Sic intelligo gl. licet Ful. & Lu. dicant, q̄d ibi ponitur tertia differētia, & malè. Et breuiter dic, q̄ differentia est inter istum tit. & illum supra in ius voc. vt eant, &c. nam ille titulus loquitur, q̄n citatus ad iudicium vult euadere pœnam contumaciæ, quia tenet̄ alterū de tribus facere, de quib. ibi in rubrica: sed iste titulus propriè loquitur, q̄n reus est præsens in iudicio, quia tenetur satisdare mediante fideiussore, q̄ sistet in lite, vsq; in finem causæ, & sic fideiussio, quam dat, durat semper vsq; ad sententiam. l. græcè. §. & post litem. ff. de fideius. sed satisdatio, quæ præstatur per eum, qui citatus nō comparet, cùm sit de presentando eū, facta vna præsentatione liberat fideiussorem, vt declaraui in l.
1 1. s̄. si quis in ius voc.† Et pro intelligentia tituli est videndū, an satisdatio de iudicio sisti, de qua principaliter loquitur iste titulus. vt declarat etiam Bart. in l. 1. s̄. si quis in ius voc. non ie. & in rub. s̄. in ius voc. vt eant. debeat etiam præstari per reum conuentum in causis summarijs, & in alijs causis specialib. in quib. procedi potest ad sententiam diffinitiuam absq; lit. conte. quæ no. in l. si §. illud. C. de temp. app. Ang. singulariter tenet, q̄ non in l. Iul. in fi. s̄. eo. Quod si est verum, est magna limitatio ad totum istum tit. Contrarium, & melius tenet Raph. Fulg. ibi in 3. col. Bal. in §. 1. Insti. de satisd. & est glo. not. in cle. sæpe. §. 1. versic. dilationes. & in versi. defensiones legitimæ. de verb. sig. Et sic generaliter procedit iste tit. in quibuscunque causis, saluis limitationibus, quas ponam in l. sciendum. in prin. ī. eo.

S V M M A R I V M.

1 *Satisdare quid sit, & quid satisfacere.*
2 *Condemnatus non intelligitur soluere, licèt pignora offerat.*
3 *Satisfacere si aliquis promiserit, intelligitur promittere, quòd soluet.*
4 *Debitor, quando alternatiuè promisit, aut soluere, aut satisfacere: tunc verbum satisfacere, non potest intelligi, idest soluere.*
5 *Debitor si alternatiuè promisisset, vel soluere, vel dare pignora: adhuc volendo præstare pignora, non sufficeret.*
6 *Promisi tibi, quòd in meo nemore possis accipere vnum plaustrum lignorum, vel duo, an sit electio mei debitoris.*
7 *Promisisti in instrumento me facere securum, an tenearis dare fideiussorem, vel pignora. & nume. 9. & 10.*
8 *Verba in dubio debent intelligi secundum naturam actus, super quo interponuntur.*
11 *Securitas quid sit.*
12 *Fideiussores qui tenentur dare, an dando pignora liberentur, etiam inuito creditore.*
13 *Fœnerantes, qui restituunt pignora; puta vestes corrosas à tineis, vel muribus, an teneantur soluere damnum, & interesse.*
14 *Creditor, quando vendidit pignus ex conuentione partium, vel permissione Potestatis, si non possit consequi pretium ab emptore, quia aufugit: nihilominus debitor remanet sibi obligatus.*
15 *Personarum tria genera sunt, quæ non tenentur satisdare.*
16 *Facultatib. manifestè idoneus ad nullā satisdationem tenetur, & nu. 17*
18 *Quando aliquid requiritur pro forma, debet in forma specificè impleri, quamuis etiam videatur in aliquo casu non necessarium.*
19 *Virtus hominis an sufficiat pro satisdatione.*
20 *Ille, cui remittitur satisdatio, tenetur tamen cauere cum hypotheca bonorum suorum.*
21 *Bona obligare an teneatur is, qui satisdedit cum fideiussore.*
22 *Impotentia præstandi fideiussores probatur per solum iuramentum.*
23 *Cautioni iuratoriæ statur propter impotentiam satisdandi.*

L E X P R I M A.

SAtisdatio. Ista. l. cōmuniter non summatur: tñ potest sic summari. Quid sit satisdare, & quid satisfacere hic declaratur. h. d. Verùm, quia similitudo text. vr̄ à remotis, ideo pro intellectu tex. summa eum. Sicut satisfacere dr̄, qui nō soluit, q̄d debet, sed reddit creditorem alio modo contentum, ita dr̄ satisdare, qui non soluit, sed facit creditorem securum, dando. s. fideiussores. h. d. & sit istud loco ca-
1 sus. ¶ † No. quid sit satisfacere, & quid satisdare. Et circa verbū
a satisfacere ᵃ ex doctrina Gul. Bar. & aliorum hic facias duas cōclusiones. Prima est, q̄ verbum satisfacere prolatum in dispositione legali, largè accipitur pro quacunq; satisfactione. l. solu-
b tionis verbum, & l. satisfactio. ff. de sol.ᵇ & ideo s̄m Bal. Lud. & d. Alex. hic. si statutum disponeret, q̄ condemnatus pecuniariter pro aliquo delicto: si non satisfecerit intra decē dies, amputetur sibi pes, sufficit, q̄ intra decem dies dederit pignora, vel fi-
c deiussores. Tu tñ cogita, cùm in statutis verbaᶜ debeant strictè intelligi: secus, q̄n diceret statutum si non soluerit: tunc requiritur solutio pecuniaria, & non sufficeret dare pignora, vel fideiussores. l. 3. §. ait prætor. ff. de re iudic. iuncta. l. item liberatur.
2 §. 1. ff. quib. modis pignus, vel hypo. sol.† Adde Bal. in c. cum aliquibus. de re iud. vbi per illum tex. no. q̄ condemnatus non intelligitur soluere, licèt pignora offerat. Et per hoc infert, q̄ si aliquis est condemnatus pro maleficio in centum, & si intra mēsem non soluerit, pœna duplicetur, q̄ non sufficit isti condemnato ī. mensem offerre pignora in communi. Adde etiam, q̄d vult Bar. in l. statu liberos. §. si quis acceperit. ff. de statu lib. q̄ stante statuto, q̄ qui non potest soluere condemnationem pecuniariam de mille, capite puniatur: non sufficit, q̄ velit dare fideiussores, prout tenet Bal. in l. 1. ff. de custo. reorū. No. tñ in hoc pulchrā doctrinam Ang. in l. aduersus. C. de vsu & vsufruct. leg. & in l. 4. §. 1. & ibi Imo. & Moder. ff. de re iud. q̄ si aliquis est condemnatus per iudicem ad reddendum rationem infra mēsem sub pena, quo casu intelligitur condemnatus, vt soluat reliquum pecuniæ, q̄d erit penes eum. l. statuliberi rationem. ff. de statu lib. l. quamuis. ff. de cond. & dem. & l. 1. §. officio. ff. de tute. & ra. dist. certè cautela est, q̄ condemnatus compareat infra mēsem, & dicat creditori, calculata ratione, resto debitor tuus in vno nummo: ecce istum nummum: & si in plus apparebit me esse debitorem do fideiussorem, istum tibi de soluēdo. Isto modo euitabit condemnatus pœnam. Et ex hoc habes notabilem casum, in quo condemnatus ad soluendum, dando fideiussorem liberatur, & ita notabiliter limita dictam. l. Item liberatur. §. 1. & l. promissor. §. fin. ff. de consti. pecu. & l. solutionis verbum. ff. de sol. Considera etiam bene quantum cōmuniter Doc. hic post Gul. & Bart. opponunt contra istum text. q̄ imò satisdare, & satisfacere capiantur pro eodem. d. l. item liberatur.

A D D I T I O N E S.

a ¶Satisfacere. Adde l. si rem. ff. de pig. act.† Et dic, q̄ satisfactum alicui esse dicitur, licèt non sit solutum præcisè, id q̄ debetur, sed alia res data sit de voluntate creditoris loco eius, quod debebatur. l. solutum. §. satisfactum. de pigno. act. l. item liberatur, in prin. ff. quibus mo. pign. vel hyp. sol. & quando satisfactio fit in duas causas copulatiuè, dicatur facta pro rata. vide text. in l. illud, ff. de sol. Soc. consi. 225. lib. 2. MASVER.
b ¶De solu. Adde Alex. in l. 3. §. si ex conuentione. 3. no. ff. de re iud. PVRPV.
c ¶In statutis verba. Adde l. insulam. ff. de præscr. ver. l. si vno. in prin. ff. loca.

tur. §. 1. ff. quibus modis pignus, vel hypo. solui. quomodo ille text. hoc probet, quia videtur posse induci, quòd probet contrarium, & magis videtur facere tex. in l. si rem. §. omnes. in ver.
a satisfactum. ff. de pign. actio. ¶Secunda conclusio est, [a] secun-
3 dum Barto. & alios, quòd † in contractibus si aliquis promisit satisfacere, intelligitur promittere, quòd soluet. Auth. si quãdo. C. de constitu. pecu. cum alijs hic allegatis per Barto. Adde tex. in l. ꝙ si nõ soluere. ff. de pign. actio. & in l. rescripto. §. planè, cũ gl. ff. de mune. & hon. ¶Limita istam conclusionem procedere in eo, qui promisit se satisfacere, secus si promisisset se facturũ, & curaturum, quod alius satisfaciet, tunc liberatur satisdando, & sic dando fideiussores, vel pignora. l. fin. in fi. & quod ibi Bar. ff. si certum peta. & l. illa stipulatio. §. cum qui. & in l. si ita stipulatus. §. possunt. ff. de verb. obl. secundum Gul. de Cun. & Ange.
4 hic. ¶†Secundò limitat Ludo. Roman. quando debitor alternatiuè promisisset, aut soluere, aut satisfacere, tunc verbum, satisfacere, non posset intelligi, idest soluere, quia sic esset superfluum, bene tunc verbum satisfacere, stat propriè, & tunc in alternatiuis electio est debitoris. l. plerunque. in princip. ff. de iure dot. & ad hoc Lud. Roma. allegat text. in l. penul. ff. quibus modis pignus, vel hypo. sol. tamen secundum gl. ibi in secunda solutione text. ille loquitur, quando creditor spõte recipit, & ita
5 dicit Alex. hic. † Tu vnà cum eo tene cõtrarium, etiam (quod est fortius) si debitor alternatiuè promisisset, vel soluere, vel dare pignora, adhuc volendo prestare pignora, non sufficeret, quia tunc electio est creditoris, vt sin. determinat Barto. post Gul. de Cun. in l. quamuis. in prin. ff. de pign. act. Sequuntur Albe. Fulg. & Paul. de Castr. ibi. Saly. in l. quod fauore, in vlt. col. C. de leg. vbi tenet decisionem Barto. licèt rationes impugnet. Facit tex. in l. 4. §. ex conuentione, in versi. quippe, & ibi Paul. de Castr. & d. Alexan. ad hoc not. ff. de re iudi. & text. in l. causam. §. puellã. ff. de manum. & in l. qui legati. C. vt in pos. lega. Sequitur etiam
6 Paul. de Cast. in l. cum proponas. C. de hær. inst. ¶†Not. diligenter illam decisionem Barto. quia seruit ad infinita, præcipuè ad id, quod tetigit Nic. de Neap. in §. plus autem. in 8. quæstio. extra glo. Insti. de ac. post Iacob. de Ra. ibi, & Pet. de Bellapert. in l. cùm quidam. C. de verb. sig. quòd si promisi tibi, quòd in meo nemore possis accipere vnum plaustrum lignorum, vel duo, an sit electio mei debitoris, prout regulariter est? Et certè illa decisio Barto. facit, quòd sit electio creditoris, cuius fauore cẽsetur tale pactum appositum. Et consideraui quandoque dubitando de illa decisione Bar. post Gul. in d. l. quamuis. dum dicunt, quòd illius alternatiuæ non habet debitor electionem, quia hoc pactum est appositum fauore creditoris, Ideo non debet in eius damnum retorqueri. nam non video in quo illa alternatio sit posita fauore creditoris, imo est fauor debitoris. Nam soluere in certo termino bene posset respicere fauorem creditoris, sed illa alternatio videtur, quòd respiciat solùm fauorem debitoris. Nec obst. quod dicunt, ꝙ si esset in electione debitoris non soluere, sed dare pignora, ꝙ esset in eius electione an deberet, contra regulam. l. nam vtique. in princi. ff. de eo quod cer. lo. quia ex mente Saly. in d. l. quod fauore, & Fulg. in d. l. quamuis, ista conuentio debet intelligi quod datis pignoribus debitor non possit statim cogi ad soluendum: non tamen quin in futurum possit cogi. Et ita tenendo ratio Bart. nõ obst. tamen, quia illa decisio ab omnibus approbatur, putabam aduerten. cuius gratia tale pactum sit appositum. & in dubio vi-
7 detur, quòd fauore debitoris. ¶†Secundò not. ex tex. ibi, securũ faciamus datis fideiussoribus. hic videri text. quòd si in instrumento promisisti me facere securum, teneris dare fideiussorẽ, vel pignora, & sic non sufficit si velis cauere, & te obligare per instrumentum. Et ideo facit secundum Albe. hic, quòd si in instrumento pars promisit facere securum ad consilium sapientis, ꝙ sapiens non potest ordinare de nuda promissione, sed debet facere, quòd dentur fideiussores, vel pignora. Facit tex. quẽ alleg. Alb. hic in l. pretor ait. §. deinde. ver. hoc interdictum pro hibitorium, & ibi etiam ad hoc not. Ludo. Roma. ff. de ope. no. nunc. Facit l. si Titius, in fin. ff. ad Trebe. Breuiter in contrarium est veritas. ꝙ qui promisit aliquem facere securũ, tenetur solùm per stipulationem promittere, non autem dare fideiussores vel pignora. text. est in l. 1. §. communes, & ibi Barto. in fi. ad hoc not. ff. de præt. stipu. glo. in l. si mandato Titij. §. fin. ff. mand. Specu. in titu. de empti. & vend. §. 1. versicu. sed si in instrumento. Bald. in l. sancimus. C. de verbor. sign. & in l. executorem. in 5. col. C. de execu. rei iud. ¶Limita trib. modis. Primò nisi aliquis antea se obligasset per instrumentum, posteà promitteret facere securum, certè ista secunda promissio si intelligeretur de nuda cautione verbali, esset superflua. l. qui bis idem. ff. de verbor. oblig. & nihil operaretur, contra l. si quando, cum si. ff. de leg. 1. Ideo tunc intelligeretur mediantib. fideiussorib. vel pignorib. secundum Angel. Paul. de Cast. & dom. Alex. hic, & Lud. in d. §. deinde. & ita intellige iura in oppositum alleg. Et vide latius Albe. hic, qui videtur considerare, in qua materia proferantur
8 hæc verba. † Nam verba in dubio debent intelligi secundum naturam actus, super quo interponuntur, & debet impropriari, & largè & impropriè accipi, vt intelligantur secundum naturam actus. l. si vno, in prin. ff. loca. l. insulam. vbi dixi, & ibi no. Bart. ff. de præscrip. verb. l. si olei. C. loca. vbi glo. Bart. & alij. c. in intelligentia sermonum. de verb. sign. vnde secundum eum, si hæc verba proferãtur in prætorijs stipulationibus, quia illæ regulariter solam nudam cautionem requirunt, verba securum facere intelligerentur de nuda cautione. Si autem essemus in stipulationibus iudicialibus, quæ requirunt fideiussores, vel pignora, vt declaratur in l. 1. ff. de preto. stipu. & Insti. de diu. stipu. in princ. secus esset. Si autem sumus in contractibus, tunc aut sumus in tali contractu, de cuius natura est, quòd veniat præstatio fideiussorum, vel pignorum, vt in contractu emptionis, quando euictio imminet in limine contractus. l. post contractum. C. de euic. & tunc illa verba eodem modo intelligerentur, aliàs autem regulariter in contractibus illa verba intelligerentur de nuda cautione, seu oblig. per instrumentum. cum limitatione, quam dedi nunc, nisi ante omnino debitor esset per
9 instrumentum obligatus. ¶†Secundò limita secundum Albe. & Mod. hic, nisi promisisset plenè, vel idoneè facere securum. glo. est in d. l. si mandato Titij. §. fin. cum alijs, quæ dicam latè in d. l. sancimus. Bart. in l. prætoriæ. vltima circa fin. ff. de præto.
10 stipu. ¶†Tertiò limita, quando promittens esset forensis, ita qđ verisimiliter posse suspicari de eius fuga. gloss. in §. suspecto in Auth. de exhib. reis. secundum Paul. de Castr. & do. Alex. hic.
11 † Quid autem sit securitas, [b] declarat Bald. in Auth. agriculto-
b res. C. in quib. caus. pig. ta. contra. Quid autem importent illa verba, quando princeps, vel communitas concedit alicui securitatem veniendi, ponit Ang. in l. Papinia. aliàs in l. contra veterani. §. si quis mortis. ff. de inoff. testam. per illum text. in verbo securè testari, & per text. in l. 1. in verbo securitatem. P. R. ff. ad l. Iul. maiest. quòd illa verba importãt, quod iste non possit, nec directè, nec indirectè molestari, nec offendi. Et putat Angel. ꝙ talem securitatem nemo potest dare, nisi summus Princeps. quod aliter non tango, quia non est in proposito, sed vide Bar. & Angel. in l. vtimur. ff. de sepul. viol. & per Barto. & alios in l. 1. ff. ad l. Iul. maiest. faciunt quæ traduntur per Barto. & alios in l. illicitas. §. ne potentiores. ff. de off. præsi. ¶Capio glo. in verb. datis fideiussoribus. quam diuide in 5. partes. In 1. declarat text. de qua satisdatione loquatur. In 2. respondet tacite quæstioni. an sufficiat dari pignus. In 3. enumerat tria genera personarum, quæ nõ tenẽtur satisdare. In 4. ponit vnum dictum. In 5. aliud. Secunda ibi, sed & de pignoribus. Tertia ibi, quibusdam tamẽ, Quarta ibi, si autem qui fideiussorem, Quinta ibi, sed etiam nu-
11 da. ¶†Ex secunda parte habes, quòd qui tenetur dare fideiussores, liberatur dando pignora etiam inuito creditore. Idem tenet glo. in d. l. prætoriæ. 5. vbi Barto. ff. de præto. stipu. glo. d. in §.
* suscepto. in Auth. de exhib. reis. & ita tenet Barto. *& magis com-*
c *muniter Docto.* [c] hic, Cyn. & Bald. in l. 1. C. de procu. Ioan. And. in addi. Specu. in titu. de pign. super rub. & in tit. de satisd. §. dicto. circa princip. Facit ratio, quia melius est habere pignora, quàm in personam agere, & sic habere fideiussores. l. plus cautionis. ff. de regul. iur. Barto. in l. in eo § 1. ff. eod. In contrarium facit tex. in Auth. offeratur & ibi glo. C. de lit. cont. Iaco. Butr. Sal. & Flo. in l. 1. C. de procur. Fulg. & Ludo. Rom. & dom. Alex. hic. Nam si aliquis promisisset expresse dare fideiussores, non est verum, quòd posset inuito creditore dare pignora, quia aliud pro alio inuito creditore dari non potest, etiam si melior conditio offeratur. §. præterea. Insti. de act. l. fin. ff. de vsu, & habit. Bene verũ est, quòd quando quis simpliciter tenetur satisdare, posset tunc vel fideiussores, vel pignora dare, vt hac glo. & alijs s. alle. Hoc etiam patet, quia labor est in custodiendo pignora, & pericu-
13 lum, quibus creditor non tenetur se subijcere. † Et ad hoc vide text. not. in l. quemadmodum. §. pen. ff. ad l. Aquil. quem no. contra Hæbreos fœnerantes, qui restituũt pignora, puta vestes corrosas à tineis, vel muribus, quòd teneantur soluere damnum,

ADDITIONES.

a ¶Tex. in l. promissor. in fi. ff. de consti. pec. videtur probare contrariũ. PANC.
b Securitas. Adde Bal. in l. illicitas, in §. ne potentiores. ff. de offi. præsi.
c ¶Sequitur Dec. in reg. l. plus cautionis. de regul. iur. nume. 3. vbi Cagnol. de hoc disputat nume. 4. dicens contrariam communem. Priorem autem communem dicit Viui. commu. opi. libr. 1. conclu. 115. vbi quòd eo casu debitor dans pignora creditori, si vellet posteà dare fideiussorem, & repetere pignora, non audiretur inuito creditore. Quòd autem fideiussio & pignus æquo iure procedant, text. est in l. promissor. l. 1. §. vltim. vbi Angel. ff. de consti. pec. Tiraquel. de leg. connub. glo. 3. in text. contractus. nume. 102. Ias. in l. 1. in fin. de legat. 1. MASVER.

nū, vel interesse. & qđ dicit Bal. in l. q fortuitis, ī 6. col. C. de pig. act. vbi dicit, φ fœnerator q pignoratas res minus diligēter excussit à tineis, est in leui culpa, per cōsequens tenetur, per regu-
14 lam. l. si vt certo. §. nunc videndum. ff. commo. † Adde tamen text. mirabilem in l. quæsitum. in princip. ff. de distra. pign. & ibi Barto. dicit, quòd est lex multum not. quando creditor vendidit pignus ex conuentione partium, vel permissu Potestatis, si non possit consequi pretium ab emptore, quia aufugit, quòd
15 nihilominus debitor remanet sibi obligatus. ¶ † In tertia parte glo. habes tria genera personarum, quæ non tenentur satisdare. Sed caue dum glo. alleg. l. cum clericis. C. de episcop. & cler. illa dicit contrarium. sed corrigitur per §. si quis autem pro pe
16 cuniaria causa, alleg. in glo. † Adde vltra glo. quartum casum in officiali, dum est in syndicatu. Nam sufficit, quòd iuratoriā cautionem præstet, text. est in l. vnica. vbi aliquando dixi. C. vt omnes cau. tam ciuiles quàm criminales, secundum do. Alex. hic. Adde quintum casum in eo, qui est manifestè idoneus facultatibus, quia ad nullam satisdationem tenetur nec ex dispositione legis nec statuti, quando nulla subest verisimilis causa suspitionis, secundum Paul. de Cast. hic. & in l. diuortio, in §. interdum. ff. sol. matr. per text. in l. de creationibus. C. de Episcop. aud. & l. quicunque. 2. C. de fund. patrimo. lib. 11. per quam no. ibi Bart. arg. quòd vbi ex forma statuti aliquis tenetur satisdare antequam acceptet officium, puta Potestariæ, quòd si est idoneus, creditur soli cautioni cum generali hypotheca bonorū. Istam decisionem reprobat do. Alexan. hic, & in d. l. diuortio. §. interdum, in pen. colum. Inter cætera alleg. duos bonos text. l. 1. in princip. in ver. semper autem. ff. vt leg. no. ca. & text. in l. minor 25. ann. §. fin. ff. de procu. vt hic plenius per eum. Idem contra Barto. & Paul. de Cast. tenet Arc. in d. l. diuortio. §. interdum, motus potissimè per tex. qui secundum eum decidit hāc quæstionem in d. l. minor 25. annis. §. fi. cum l. sequen. ff. de procu. in verbo etiam si locupletissimus. per quem tex. not. ibi Bal. quòd si ex forma statuti inquisitus debet satisdare, antequam respondeat inquisitioni tenebitur satisdare, etiam si sit euidenter soluendo. Mouetur etiam Arc. quia licèt tempore, quo debet satisdari ille principalis sit euidenter soluendo, tamen potest fieri non soluendo, & hoc est considerandum in dispositione. l. prout etiam considerat text. in l. vniuersa, & ibi Bald. not. C. de preci. impe. offer. Secus in dispositione hominis, vbi non debet considerari aduersa fortuna. l. inter stipulantem. §. sacrā. ff. de verbor. oblig. Et ad text. in d. l. quicunque. respondet, quòd ibi l. vltra procedit determinando, quando debet satisdari, & quando caueri. sicut etiam fit in l. legitimos. §. 1. ff. de legi. tut. Sed nos loquimur quando. l. vel statutum simpliciter requirit
17 satisdari. † Iste est pulcher, & subtilis passus, quando à lege, vel à statuto requiritur, quòd aliquis satisdet cùm fideiussore, an si sit euidenter idoneus remittatur sibi. Pro opin. do. Alexan. adde, quia cùm speciale sit in personis illustribus, & superillustribus, quæ sunt euidenter idoneæ, vt eis remittatur ista satisdatio cùm fideiussoribus, vt hac gloss. & iuribus in ea allegatis. ergo in alijs personis quamuis idoneis debet in contrarium esse ius commune. ¶ Secundò. quia interest habere plures obligatos, dato quòd principalis esset idoneus. vt inquit glo. in l. pen. §. in
18 eum. s. titu. 1. ¶ † Tertiò, quia quādo aliquid requiritur pro forma, debet in forma specificè impleri, quamuis etiam videatur in aliquo casu non necessarium. Ita tenet Bald. Imol. & Mod. in l. 1. ff. de libe. & posthum. cum concor. ibi signatis. Facit bene bene l. testium. §. si quis ex testi. ff. de testi. Hinc est, quòd scholaris notoriè peritus, tamē si vult doctorari, debet etiam examinari, cùm istud sit pro forma, secundum Bald. in cap. constitutus. 2. in 1. col. de appel. Sed istis nō obstātibus teneas opi. Paul. de Castr. & Bartol. in l. quicunque. quam etiam tenet. Barto. in l. priuatæ. C. de murileg. lib. 10. tenet Ioan. de Pla. in d. l. quicunq;. Ludo. Roma. in consil. 67. quod incipit viso themate prænarrato, ac Lucana constitutione, in 3. colum. & d. Alex. sibi contrarius in consil. 179. quod incipit viso & opportunè discusso processu. in 6. colum. & quod vult Bald. in l. abstinendum. C. quorum appel. non reci. Pro ista parte facit primò text. in l. 1. §. si magistratus. ff. de magistra. conu. per quem notat ibi Bald. in fi. quòd si ex forma statuti teneatur Potestas accipere idoneos fideiussores ab accusato, vel inquisito sub certa pœna, quòd excusatur Potestas si eos non recipit, quia principalis erat idoneus. Facit. l. mulier. cùm gloss. C. de iure do. ¶ Secundò facit. l. legitimos. in princip. iuncto. §. legitimis. & ibi expressius Bald. in secundo & tertio not. qui no. quòd licèt lex requirat, quòd tutor legitimus teneatur satisdare, & ibi concurrit fauor pupilli, quod est plus, tamen si est multum honesta persona, releuatur à satisda tione. ff. de legitimis tut. ¶ Tertiò facit tex. in l. 1. in ver. aut prop ter amplissimas facultates. ff. de cust. reo. ¶ Quartò facit, quod volunt Angel. & Imol. in l. prætoriæ, vltima. ff. de præto. stipul. quòd quando quis tenetur idoneè cauere, quo casu propter verbum idoneè, tenetur dare fideiussores, vel pignora, vt est glo. in l. si mandato Titij. §. fin. ff. mandati. & s. dixi, certè si est persona diues non tenetur, per l. si quis stipulatus Stichum, & l. si quis stipulatus. §. fi. ff. de verbor. oblig. quamuis in hoc vltimo contrarium tenuerit idem Bald. in rubrica de eo
19 qui mit. in pos. ¶ † Quintò facit, quod vult gloss. not. in l. 1. §. is autem. ff. de ripa muni. quòd virtus hominis sufficit pro satisdatione, quam gloss. reputat singu. Bald. in capit. 2. in 5. colum. de iud. eam etiam multum not. Bald. in rub. de eo, qui mit. in pos. ¶ Sextò facit, quia satisdatio præstatur vt cautū sit, vt hoc text. ergo cessante causa debet ipsa satisdatio cessare. cap. cùm cessante. de appel. cap. post translationem, vbi gloss. & Docto. cum si. de renun. frustratorijs autem cautionibus non est vtendum. l. hæc stipulatio. §. diuus. ff. vt legatorum nomine caue. l. non cogendum. §. Sabinus. ff. de procu. ¶ Septimò facit text. in Auth. cui relictum. C. de indic. vid. tollen. in ver. si persona est idonea eadem est cautio, alioquin & fideiussores exigentur, & ibi Paul. de Cast. in vltim. colum. not. & dicit quòd ille tex. melius declarat, quàm aliquis. quomodo intelligatur, & procedat d. l. sancimus. de verbor. signifi. Tenendo istam partem non obstant duo text. alleg. per d. Alex. primo. d. l. 1. in princ. in versicu. semper autem. quia ibi etiam est speciale in satisdatione requisita in vlt. voluntate ad hoc, vt feliciorem exitum sortiatur. Ita intelligit illum tex. Cyn. in l. 1. C. vt in pos. lega. Non obst. d. l. minor 25. ann. quia etiam ibi est speciale, quòd cùm aduersarius in vno grauetur, quòd cogitur admittere defensorem, sine vllo penitus mandato, in alio etiam alleuiatur, vt talis defensor quamuis sit locupletissimus, non tamen admittatur sine satis-
20 datione, vt ibi dicit text. ¶ † Circa dictas quinque fallentias aduerte, quòd iste, cui remittitur satisdatio, tamen tenetur caue-
a re cum hypotheca [a] bonorum suorum. l. filio. in fin. ff. vt leg. no. caue. l. omnes, ante medium. & ibi Bal. ad hoc no. C. de episcop. & cler. l. multis. ante fin. de princip. agen. in re. libr. 12. §. si quis autem pro pecuniaria. in Auth. de sanct. episcop. l. sciendum. §. fin. in vers. post cautionem. & ibi gloss. & Bartol. ∫. eod.
✣ Idem tenet. Barto. *& communiter Doct.* hic. Bartol. & Angel. in d. l. prætoriæ. 3. vbi dicit, quòd consuetudo ita obseruat. Bartol. in l. si prius. in 4. quæst. ff. de oper. nou. nunc. Imol. & Paul. de Cast. in d. l. diuortio. §. interdum. Facit quod vult Barto. in l. sciendū, in princip. in 2. colum. ∫. eod. vbi vult quòd is qui possidet immobilia, licèt non teneatur satisdare de iudicio sisti, vt ibi, tamē teneatur cauere cùm hypotheca bonorum suorum, per dictā. l. filio, licèt dicat, quòd istud nō obseruetur. Et pro hoc vltimo est text. in d. l. sciendum. §. fin. in verbo post cautionem. & ibi gloss. & Barto. not. ∫. eod. Et ita tene, quamuis contrarium teneat Imol. in d. l. prius, & in d. l. prætoriæ. & d. Alexan. sibi contrarius in d. §. interdum. Imò plus videtur, quòd tunc teneatur promittere certam pœnam, vel quantitatem nomine pœnæ, quando releuatur à satisdatione fideiussoria, vt not. gl. in l. nisi. §. quamuis. ff. si cui plusquam per l. Fal. secūdum Paul. de Cast. hic, & minus bene, vt latius per d. Alex. hic, & in d. l. diuortio. §.
21 interdum. † An autem is, qui satisdedit cum fideiussore, teneatur etiam obligare bona? glo. in d. l. prætoriæ. dubitat. Bartol. ibi concludit quòd sit arbitrarium iudici, & ita etiam tenet Ang.
22 hic. ¶ † In quarta parte gloss. habes notare duas conclusiones. Prima est, quòd impotentia præstandi fideiussores probatur
∗ per solum iuramentum. *& ita tenent omnes.* est bonus text. in l. generaliter. alleg. in glo. & ibi Bald. in 3. colum. ad hoc not. illum text. sed in contrarium fortiter facit text. in l. 1. in versi. omnes vero. ibi, hocque iudici manifestet. C. de asser. tol. tamen Bald. ibi tenet opin. huius gloss. sed non respondet ad illum text. Intellige sanè, nisi iudex ex verisimilibus coniecturis contrarium cognosceret, secundū Albe. & Bald. in lectura antiqua, & Paul. de Castr. & Alexand. hic, per l. tertiam. §. 1. versicu. alioqui.
23 ff. de iureiurand. ¶ † Secunda conclusio est, quòd propter impotentiam satisdandi statur iuratoriæ cautioni. & ita quo-
b tidiè practicatur. [b] ¶ Limita istam regulam. Primo, quando quis non posset inuenire fideiussores in loco iudicij, eo quia forensis est. Nam si in loco proprij domicilij posset reperire, illuc remittendus est. l. si fideiussor. §. si necessariam. & l. de die. §. tutor. ∫. eod. secundum Paul. de Cast. & do. Alex. hic. ¶ Secundò intellige istam regulā, vt procedat in causis ci-

ADDITIONES.

a ¶ Hypotheca bonorum suorū. Soc. libr. 1. consil. 121. inci. cum in præsen. dubio. PVRPV.

b ¶ Practicatur. Adde, quòd si statutum exigat cautionem, tamen statur iuratoriæ, quando quis est bonæ vitæ, gloss. in l. 1. ff. de rit. nupt. Idem tenet, Marsil. in l. 1. §. ad q. ff. de quæstio. PVRPV.

ſis ciuilibus, ſecus eſt in criminalibus, in quibus etiam ſi pœna
pecuniaria ingeratur, qui non poteſt ſatiſdare incarceratur,nō
autem ſtatur eius iuratoriæ cautioni.l.1.& l.ſi quis reum. ff. de
cuſt.reo.glo.in §.neceſſarium.in ver.iudicij. iūcto text.in Auth.
vt nul.iud.ſecundum Paul.de Caſt.& do.Alex.hic. ¶Tertiò li-
a mita in periuro,qui perdit beneficium iuratoriȩ cautionis, [a] ſe
cundum Bald.in Auth.ei qui iurat. in primis verbis. C. de bon.
auth.iud.poſ.ſequitur Ludo. Roma.in l.2.in princip.in 10.col.
ff.ſol.matr.Facit bene text.in cap.paruuli. 22.quæſt. vlt. vbi ſe-
mel periurus perdit beneficium probandi per iuramentum.
quem text. not. Ludo. in commento. l. admonendi. in 7. &
28.col.ff.de iureiu.Facit etiam, quia ſemel malus ſemper præ-
ſumitur malus in eodem genere mali.l.ſi cui.§.ijſdem. vbi glo.
& Barto.ff.de accu.& l.non omnis.§.à barbaris.ff.de re mili.Fa-
cit etiam quod vult gloſſ.not.in l.lex Cornelia.in ver. ex vincu-
lis.ff.ad Syl. ¶Quartò fallit in eo,qui fuit contumax in non pa
rēdo iuri,vel iudici, qui perdit beneficium iuratoriæ cautionis,
glo.eſt in d.Auth.ei qui iurat,in glo.1.& ibi Bald.in 2.colum.&
glo.in ca.qua fronte.in ver.cautionem.& ibi do.Abb.circa fin.
de appel. ¶Quintò limita, vbi timetur, ne quis veniat contra
proprium iuramentum,tunc nō debet ſtari eius iuratoriȩ cau-
tioni,ſecundum Docto.in cap.fin.de reſtitu.ſpol. & in capit.ad
reprimendum.de off.ordi.& expreſsè do.Abb.vbi reputat hoc
eſſe pulchrum dictum,in cap.qua fronte.in fin.de appel. Nam
ſuſpecto de periuro non eſt facilè deferendum iuramentum.
glo.& Docto.in cap.2.qui cle.vel vouen. bona glo.in c.quam-
uis.12.quæſt.1.text.& gloſſ.in cap.clericos.de coha.cler.& mu-
lie.not.Bal.in l.2.per illum text.C.de indi.vid.tollen.& in l.quæ
ſub conditione.in princ.ff.de condi.inſtitu.bonus text. in §.nos
igitur videntes. & eſt in 28.coll.in Authen. de nupt. ¶Sextò li-
mnta in eo, qui ſponte ſe obligauit ad ſatiſdandum in caſu, in
quo non tenebatur dare fideiuſſores, quia tunc imputandum
eſt ſibi quòd ſe aſtrinxit.vnde ſi non poſſet tunc dare fideiuſſo-
res,non ſtatur eius iuratoriæ cautioni.l.ſi fideiuſſor.§.ſi neceſſa-
ria. in ver. ſinautem ibi, quia ſibi ipſi neceſſitatem impoſuit. j̃.
b eod.& ibi Paul.de Caſt.ad hoc not. illum text. [b] ¶Septimò li-
mita, quando impotentia ſatiſdandi procedit propter pauper
tatem,vel eo quia ſit forenſis. ſecus ſi propter malos & corru-
ptos mores nullum fideiuſſorem inueniat, tunc non ſtabitur
eius iuratoriȩ cautioni,cùm eius mores corrupti ſint,& tale iu
ramentum vilium perſonarum pondus non habet. ita ſingula
riter limitat Bald.in Authen.cui relictum.in 3.colum.C.de ind.
vid,tollen.ſequitur Floria.in l.2.C.de vſufruc. ¶Octauò limita
in officijs adminiſtrandis.Hinc eſt,quòd ſi electus in tutorem,
vel curatorem non poteſt dare fideiuſſorem, non ſtatur eius
iuratoriæ cautioni.l.2.C.de tut.& cur. qui non ſatiſde. Ita dicit
Bald.in l.2.C.de vſu,& fru.leg.& in cap.coram.in vlt.colum.de
offi.deleg.in cap.1.in 2.eolum.de procu. ¶Nonò limita,quòd
nunquam iuratoria cautio præſtita propter impotentiam ſa-
tiſdandi ſufficit,vt arctet aduerſarium ad aliquid prȩſtandum.
Bald.in l.2.in 2.not.C.de vſu,& fru.leg. ¶Decimò limita quan-
do ſatiſdatio eſt præſtanda de neceſſitate, & pro ſubſtantia
actus,vt in vſufructuario,iuxta glo. in l.4.& ibi Doct.C.de vſu-
fru.tunc non ſufficit iuratoria cautio. Ita probat text. not. in l.
filiusfam.§.diuus.in ver.idem princeps.ff.de leg.1. & in l.ſi con-
ſtante.§.quoties.vbi Paul.de Caſt.ff.ſolu. matr. Ita expreſsè di-
cit Ludo.Roma in l.2.in princip.ff. ſol. matr. & in conſil. 439.
quod incipit, circa primum propoſitæ conſultationis articu-
c lum.in vltimo dubio. [c] ¶Vndecimò limita quo ad impedien-
dum ſequeſtrum, vel faciendum reuocari, vbi cautio iurato-
ria non ſufficit,ſecundum Spec.in tit.de ſequeſtr.poſ.§.1. verſi.
ſed pone.d.Anto.Imol.& d.Abb. in c.2.de ſequeſt. poſ. & fru.
d.Alexand.in l.ſi fideiuſſor.§.fin.j̃.eo.facit, quod dicam in ſeq,
d limitatione. ¶Duodecimò [d] limita,vbicunque poteſt alio re-
medio eſſe conſultum,quam per iuratoriam cautionem. Ita
Bald.Angel.& Imol.in d.l.filiusfam.§.diuus.per illum text.not.
Bald.in l.fin,ſecūdo & tertio not,per illum text. C.de ordi.cog,
bene facit text.in d.l.ſi conſtante. §. quoties. & ibi not. Paul. de
Caſt. ¶Decimotertiò limita in ſuſpecto de fuga non valente
ſatiſdare, quia non ſtatur eius iuratoriæ cautioni, ſecundum
Ang.& Imol.in l.non facilè.ff.ſi cui pluſquam per l.Fal. ¶Deci-
moquartò limita in eo,qui venit nomine alieno, vt in procu-
ratore, vel ſimili, quia leges, quæ loquuntur de iuratoria cau-
tione, loquuntur in cauſa propria,non in aliena,ideo procura
tor de cuius mandato dubitatur,quamuis admittatur cùm ſa-
tiſdatione.l.1.C. de procu.ſi nō poſſit ſatiſdare,non ſtatur eius
iuratoriæ cautioni.Ita Bald.in capit.1.in 2.colum. de procu. &
plenius in c.corā.in vlt. col.de off. deleg Facit qꝺ dixi.ſ.in 8.fal-
len.quicquid teneat d. Alex.poſt Iac, Butr.non faciens de prædi
ctis mentionem in l.actionem. C.de procu. ¶Iaſ. de May.Me-
diolanenſis vtriuſque cenſuræ Doctor, Paduæ legens.

ADDITIONES.

a ¶Cautionis.Amplia etiam ſi eſſet emendatus.Innoc.in cap.antep. de teſt.quē
refert Bar.in l.imperialis.§.1. C. de rit.nupt. Et iſtam limitationem tenent in
terminis Alex.& Iaſ.in l.2.§.quod di.2.col.inf.ſi quis cautio.Fel.in cap.paſto-
ralis.9.col.de exceptioni. PVRPV.
b ¶Illum text.Idem in l.1.colum.fin.C.de procu. vbi etiam ponit ſequentem li-
mitationem. PVRPV.
c ¶Dubio.Item in l.ſi fideiuſſor.§.ſi ſatiſdatum.3.in fin.poſt Alb. PVRPV.
d ¶Adde Iaſ.in l.1.colum.3. C. de procur.& in l.1.colum.2.nume.1.C.de Carb.
edic. PANCIR.

SVMMARIVM.

1 *Duo requiruntur ad hoc vt fideiuſſor dicatur idoneus.*
2 *Tutor non dicitur idoneus, ſi non habet tantum in bonis, quantum ipſe
pupillus.*
3 *Teſtis ad hoc,vt dicatur idoneus,requiritur quòd habeat tantum in bo-
nis,quantum eſt valor cauſæ.*
4 *Teſtis propter paupertatem non repellitur.*
5 *Quandò principalis eſt valde diues, & idoneus,ſufficeret fideiuſſor non
ita idoneus facultatibus.*
6 *Quando dicatur fideiuſſor difficilis ad conueniendum.*
7 *Quando principalis eſt homo rixoſus, & litigioſus, non eſt neceſſaria
eius excuſſio, ſed poteſt deueniri ad fideiuſſorem.*

LEX II.

FIdeiuſſor. Fideiuſſor de iudicio ſiſti de-
bet eſſe idoneus facultatibus,
1 & facilitate conueniendi,hoc dicit. ¶†Nota ex iſto
text. duo,quæ requiruntur ad hoc, vt fideiuſſor di-
catur idoneus. Adde tertium ſecundum Angel. Paul.de Caſt.
& alios Moder.hic,ſcilicet quòd poſſideat immobilia,per glo.
not.in §.ſuſpecto.in Authen.de exhib.reis. Bald. in cap.coram.
in vltim.colum.de offic.delega. Spec.in titu.de ſatiſda.§.dicto.
verſ.ſed ſi ſcholaris. vbi tenet idem ſi poſſideat multa mobilia,
& ſecundum Ludo. Roma. hic debet fideiuſſor iudicialis ha-
bere tanta bona immobilia, quæ aſcendant ad valorem cau-
a ſæ, pro qua intercedit, & hoc etiam eſt de mente gloſſ. hic. [a]
2 †Idem eſt in tutore,qui non dicitur idoneus, ſi non habet tan-
tum in bonis quantum pupillus. §. ſed & propter paupertatē.
3 & ibi gloſſ.inſt.de excu.tut.& l.paupertas.cum glo.ff. eod. †Sic
etiam in teſte,quia ad hoc vt dicatur idoneus,requiritur vt ha-
b beat [b] tantum in bonis,quātum eſt valor cauſæ, ſuper qua de-
ponit, glo.eſt ſing.in §.ſi verò abſunt.in ver.ſubſtantiam.in Au
then.de hære.& fal.quam Angel.ibi.not. & ſequitur,& dicit eſ-
ſe meliorē,quàm aliqua alia quæ ſit in iure. Eam ēt ſequitur,&
reputat ſing. Ludo.Roma.hic,& d.Alex.in conſil. 15. in 3. vol.
4 quod incipit, viſo proceſſu cauſæ inquiſitionis. †Ego ſemper
dubitaui de illa gloſſ. cùm teſtis propter paupertatem non re-
pellatur,gloſſ.in capit.ſi qui teſtium,in glo.fin. vbi Canoniſtæ,
& not.d.Fran.de Are.de teſt.& idem d.Fran.in conſil. 12. quod
incipit,viſo diligenter themate.in 10.col. ¶Adde quartum re-
quiſitum, quòd fideiuſſor ſit de eodem foro, vel quòd renun-
ciet priuilegio fori.l.1,vbi dixi.ſ̃ ſi quis in ius vo.non ie. Bald.in
5 d.cap.coram.in vltim.colum. ¶†Limita iſtum text. quatuor
modis. Primò niſi principalis eſſet valde diues,& idoneus,tūc
ſufficeret fideiuſſor,quamuis non idoneus facultatibus. l. mu-
lier,cum gloſſ.in verſ.præſtitiſſe.C.de iure do.ſecundum Paul.
de Caſt.Ludo.Roma.& cæteri Moder. hic. Facit text.in l.tam
dementis.C.de epiſcop.audien. & in l.ſi quis ſtipulatus.§.fin.ff.
de verbor.oblig.& in l.1.§.ſi magiſtratus,& ibi Bal. ad hoc not.
ff.de magiſtra. conueni. Imò tunc non tenetur dare fideiuſſo-
rem.vt dixi in l.præcedēti.ergo ſuccedit regula.l. vnicæ. in prin.
C.de rei vxo.act. ¶Secundò fallit in fideiuſſore dato à coniun-
cta perſona.§.prætor.j̃.ea.l.1.& 2.ſ̃.in ius voca. vt eant, vbi ple
nius dixi.Bartol.in l.ſciendum.in fi.princ.j̃. eod. ¶Tertiò fallit,
quando fideiuſſor eſſet pauper quo ad facultates, tamen aliàs
eſſet multum fidelis,& conſuetus ſatisfacere obligationib. pro
quibus intercedit,tunc cenſetur idoneus fideiuſſor.l. ſi quis ſti-
pulatus ſit Stichum.§.fi.in fin.ff.de verbor. oblig..& ibi Paul.de
Caſtr.ita dicit per illum tex.facit in ſimili l.ſuſpectum, ff.de ſu-
ſpec.tut. & quod not. Bald. in l. legitimos.in ſecundo & tertio
not.

ADDITIONES.

a ¶Hic. Adde Doct.in l.nonnulli.ff.de act. & oblig.
b ¶Habeat. Adde Cyn. in l.3.in 7.quæſt.C.de reb.cre.Spec.titu. de teſt. in §.1.
verſ. item, quod eſt pauper. Adde eundem Iaſ.in l.ſi conſtante. nume. 154.
ff.ſol.matr. PANCIR.

not.per illum text.ff.de leg.tut. quicquid hic dicat d. Alexand.
¶Quartò limitat ſolus Gul. de Suza. hic iſtum text. vt proce-
dat in fideiuſſore de iudicio ſiſti.ſecus aũt eſt in fideiuſſore pręſtito in contractu,qui cenſetur idoneus, quamuis non ſit faci-
lis ad conueniendum. per l.3. ff. de fideiuſſo.ſed ille text.debet
ſuppleri per iſtum,& per d.l.ſi quis ſtipulatus.§. fin. ſecundum
6 dom.Alexan.hic.¶†In glo prima, quæ dupliciter declarat text.
quando fideiuſſor dicatur difficilis ad conueniendum,adde ter
tium exemplum ſecundum Bartol.& alios in notario, & pro-
curatore,qui ſunt rixoſi, & cauilloſi. Idem dicit Bartol. in d.l.ſi
quis ſtipulatus.§.fin. Facit quod vult glo.in l.2.§.ſuſpectum. &
ibi Bartol.& Docto.ff.ſolu.matrimo Adde, quod dicit Ludo.
7 Roma.in l.fin.ff.ſi cert.pet. quòd † ſi principalis eſt homo rixo-
ſus,& litigioſus, non eſt neceſſaria eius excuſſio,ſed poteſt de-
ueniri ad fideiuſſorem. Adde etiam quod vult notabiliter Bar.
in l.cum ſatis.in 1.col.in fin.C.de agri.& cenſi.lib. 11. & text.in
l.ſi conuenerit.in fin.& quod ibi vult not. Barto.ff.pro ſocio.

S V M M A R I V M.

1 *Satiſdatio iudicialis ibi non tenet, vbi non tenet iudicium.*
2 *Satiſdatio præſtita iudici incompetenti de parendo mandatis ſuis, vel de ſoluendo iudicatum, nihil valet, cùm iudicium ſit nullum.*
3 *Iudex etiam incompetens poteſt alteri ſtipulari, & actionem illi acquirere ſine ceſſione.*
4 *Satiſdatio ſecundum ſubiectam materiam an aliquando importet nullitatem ipſo iure.*
5 *Excommunicatus non poteſt agere in iudicio.*
6 *Fideiußor dicitur impropriè ille, qui fideiubet de iudicio ſiſti.*
7 *Fideiuſſor de iudicio ſiſti an habeat priuilegia alijs fideiuſſoribus competentia.*
8 *Fideiuſſio de iudicio ſiſti præſtita in cauſa priuata, expirat, ſi lis negligatur per duos menſes.*

§.Si quis his. Inhabilitas recipiẽtis, vel fideiuben
tis,vel præſtantis fideiuſſionem,vi-
tiat ſatiſdationem de iudicio ſiſti. hoc dicit ſecundum omnes
1 lecturas glo. † Not.primò, ꝙ vbi non tenet iudicium, [a] ibi non
2 tenet ſatiſdatio iudicialis.Ex hoc duo inferuntur.Primò ſecun
dum Paul. de Caſtr. ꝙ fideiuſſor de iudicio ſiſti poteſt dicere
de nullitate proceſſus, ex quo non obligatur, quando proceſ-
ſus eſt nullus,quod not.propter.l.ſancimus.C.de fideiuſſ.& l.ob
2 ſententiam.in princip.ff.de appel.¶†Secundo infertur ſecundũ
Bald.& dom.Alexand.hic,quòd ſatiſdatio præſtita iudici incõ
petenti de parendo mandatis ſuis,vel de ſoluendo iudicatum,
nihil valet, cùm iudicium ſit nullum.quod Bald. reputat not.
dignum. Facit ratio,quia talis promiſſio habet tacitam condi-
tionem,ſi apparuerit principalem teneri ibi comparere,Auth.
offeratur.C.de lit.conteſta. Bartol. in l. quidam conſulebant.in
3 vltim.colum.ff.de re iud.& in l.vir bonus.ff.iud.ſolui. † Tu ad-
uerte,quòd in contrarium facit,quia iudex etiam incompetẽs
poteſt alteri ſtipulari, & actionem illi acquirere ſine ceſſione,
ſecundum Bal.in l.2.C.per quas perſo.no.acqui.& in l.certi cõ-
dictio.§.quoniam.ff.ſi cer.pet. & notabiliter in l.1.in verſic.ſed
quid de iudice.C.per quas perſo.no.acqui. Reſpõde declaran-
do,prout declarat notabiliter Ang.in l.emancipari.ff.de adop.
& emanci. quòd iſta regula procedit, quando ſtipulatio inter-
ponitur in his, quæ ſunt voluntariæ iuriſdictionis, tunc quili-
bet iudex toleratur, cùm fiat inter conſentientes. Sed notabile
Bald. procedit in ſtipulationibus iudicialibus, quæ exiguntur
ab inuitis.l.minor 25.ann.§.fin.ff.de procura.§.ſinautem,Inſtit.
4 de ſatiſd.& ſic ſunt contentioſæ iuriſdictionis.¶†Secundò pon
b dera text.in ver.fruſtra [b] erit datio. qui denotat, quòd ſatiſda-
tio ſit ipſo iure nulla,ſecundum Bart.& clarius Imol. in l. pen.
§.ad crimen.in fin.ff.de pub.iud.Sal.in l.quamuis.in vlt.colum.
C.de adul.Gemi.in cap. 1.in vlt.colum.de accu.in 6. Facit text,
cum glo.in cap. quia fruſtra.vbi Ioan. And. & alij. de vſu.licèt
aliquando ſecundum ſubiectam materiam non importet nul
litatem ipſo iure,ſed ope exceptionis.l.ſi totius. in princip.ff.de
fideiuſſo.l.1.cum glo.1.& ibi Bald.in prima oppoſitione. C. de
non nume.pecu.declarat.dom.Abb.in cap.veniens. in penult.
colum.de accuſ.¶Capio gloſſ. vnicam,in qua aduerte, quòd
gloſſ.dicit,quòd iſte.§. legitur tribus modis, & ponit quatuor
lecturas.Nam re vera ſunt ſolùm tres lecturæ principales, quæ
patent ex ſummario. ſ. dato. ſed tertia ſubdiuiditur in duas.
¶Diuide iſtam gloſſ.in duas partes principales. In prima po-
nit tres principales intellectus ad text. ſed tertius ſubdiuiditur
in duos.Tene primum,qui clarus eſt,alij reprobantur per Bart.
5 & Moder. † nam ſecundum reprobat Barto. iſta ratione, quia
c excommunicatus non poteſt [c] agere in iudicio. cap. Intellexi-
mus,de iudic.not.in capit.cum inter R.de excep. & tamen po-
d teſt eſſe fideiuſſor, [d] ſicut poteſt & cõtrahere.ca.ſi verè,de ſen
ten.excom.not.in cap.veritatis,de dol. & contum. ſed ad hoc
defende glo.quæ loquitur in eo,qui non poteſt eſſe in iudicio,
nec agendo,nec excipiendo, & ſic nullo modo, prout eſt ſer-
uus,ſed excommunicatus licèt non poſſit eſſe agendo, tamen
poteſt excipiendo, vt in iuribus præalleg. ¶Tertius intellectus
gl.nõ procedit iure fiorũ. ¶Quartus non conuenit literæ, quæ
dicit agere,ſed hic conueniebatur.¶In ſecunda,quę eſt ibi,ſed
6 quid ſi agere.glo.format quæſtionem. † Not. diligenter ex iſta
vlt.parte glo.quòd qui fideiubet de iudicio ſiſti,dicitur impro-
priè fideiuſſor, & ſic leges huius tituli impropriè eum fideiuſ-
ſorem appellant, & ſic ſtatutum loquens de fideiuſſore, non
haberet locum in iſto. Idem tenet glo. in l.ſi Barſatoram. C.de
fideiuſſo.in glo.in rubrica.ſ.in ius voca.vt eant.& gloſſ. quam
multi libri non habent.in l.1.in ver.fideiuſſoribus.ſ.eo. ¶Con-
trarium tenet Gul.de Cun.hic, prout refert, & ſequitur Bartol.
in §.fin.j.ead.l.Idem tenet Albe.Fulgo.& Ludo.Rom.hic.Ang.
in l.1.ſ.eod.Ludo. Roma.in l.græcè.§.& poſt litem. ff. de fide-
iuſ.¶Conclude diſtinguendo, quòd ſi ſolus fideiuſſor ſe obli-
gauit ad ſiſtendum eo caſu,quo reus principalis non erat obli-
gatus,puta, quia nondum ad iudicium vocatus, & tunc dica-
tur impropriè fideiuſſor,per fundamentum gl. hic,aliàs ſecus,
ſecundum Sal.Paul.de Caſt.& plenius do. Alex.hic cum con-
7 cor.per eum alleg. † An autem iſte fideiuſſor de iudicio ſiſti
habeat priuilegia alijs fideiuſſoribus competentia,puta, excuſ-
ſionis per Auth præſente.C.de fideiuſſ. vel epiſtolæ diui Adr.§.
ſi plures.Inſti.eod.Ludo.Roma.hic tenet, ꝙ ſic, per glo.ſing.in
Auth.de fideiuſſ.in princip.in ver.fideiuſſorem. quæ enumerat
quinque genera fideiuſſorum,& in illis omnibus dicit compe-
tere beneficium excuſſionis,ſed illa glo.non loquitur de fideiuſ
ſore de iudicio ſiſti.vnde veritas eſt in contrarium, ſecundum
Gul.Bald.& Paul.de Caſtr. hic, cum aliquali tamen diſtinctio-
ne,de qua hic per eos.Idem tenet Albe.in §. fin. ad fin. j. ead.l.
Bald.in l.fin.§.1. circa princip. C. de vſu.rei iud. Imol. in l. cùm
filius.§. 1. ff. de verbor. ſignific. dicunt tamen Gul. de Cun. &
Alb.hic. ꝙ iſte fideiuſſor de iudicio iſti habet priuilegium.l.ſan
cimus.C.de fideiuſſ.quæ lex ſecundum Barto. & Docto. ibi eſt
multum ſing.& dicit ibi Cyn. ꝙ illa l. eſt vnum de mirabilibus
mundi,& illa lex procedit etiam in cauſa criminali,ſecundum
Specul. in titul. de accuſ.in tertia parte. in §. fin.ver. ſed quid ſi
fideiuſſor.Imol.in l.penul.§.ad crimen.in 7.char. ff.de publ.iu-
di.reprobata gloſſ.ibi in verſicu.procurator,Adde etiam quòd
illa lex procedit etiam ſi iuramentum interueniſſet, ſecũdum
Bal.in l.qui crimen.in 11.q.C.qui accuſ.non poſ. Sed tu aduer-
te,ꝙ illa lex loquitur de fideiuſſore de repreſentando aliquem.
vnde dicere,ꝙ etiam loquatur in fideiuſſore de iudicio ſiſti,eſt
magna extenſio,cũ inter eos ſit magna differentia, vt declarat
8 Bar.in l.1.circa prin.ſ.ſi quis in ius voc.non ier.† Adde etiam,ꝙ
iſte fideiuſſor de iudicio ſiſti habet priuilegium. l. pen. C. de fi-
deiuſſo.quæ propriè loquitur in fideiuſſore de iudicio ſiſti,quę
lex eſt multum ſingularis,ſecundum Bartol.& alios ibi, vbi fi-
deiuſſio de iudicio ſiſti præſtita in cauſa priuata, expirat ſi lis
negligatur per duos menſes.Et rationem illius text. aſſignat d.
Abb.in conſil. 23. incip. videtur dictum Petr. in 2. colum. in 1.
volum.quia actor tenetur cauere, ꝙ conteſtabitur litem intra
duos menſes Auth.libellum.C.de lit.conteſt.quæ eſt canoniza
ta in cap.induciæ.§.libellum.3. quæſtio. 3. ergo elapſis duobus
menſibus videtur actor litem neglexiſſe,& ſic fideiuſſor libera-
tur.Et ita dicit declarare Hoſt. in ſumma ſua in titu. de fideiuſ.
§.qualiter fit fideiuſſio. Sed tu aduerte, ꝙ iſtam rationem for-
maliter ponit, & reprobat gloſſ. in d.l.penul. in ver.liberari.C.
de fideiuſ.& gloſſ.in §.ſed hodiè Inſtitu.de ſatiſda. Illam legem
pen.ſingulariter limitat Bal.in §.fin.in lect. antiqua.j.ea.l.quan-
do talis promiſſio fieret reſpectu litis mouendæ.Si autem quis
promitteret iudici, vel parti præſentare aliquem non reſpectu
litis,tunc obligatio ſua eſſet perpetua. Allegat l. ſi quis vxori.§.
ſi fugitiuum ſeruum.ff.de fur.vbi iſtud non probatur. contra-
rium vult.Bar.in d.l.pen.& d.Alex.reprobans Bald. in l.fi.j.ea.l.

ADDITIONES.

a ¶Iudicium.Adde Bart.in l.quidam conſulebant.de re iudi.
b ¶Fruſtra. Adde Rapha. Fulgo. conſil. 151. incip. egregius miles dominus Obertus.
c ¶Non poteſt.Adde glo. ſummæ.3.quæſt.1.
d ¶Fideiuſſor.Adde Docto.in cap.cum inter.de exc.

S V M M A R I V M.

1 *A perſonis coniunctis qualiſcunque fideiuſſor accipitur.*
2 *Maritus poteſt eſſe fideiuſſor in omni caſu, ſiue ciuili, ſiue criminali pro vxore ſua.*

3 Hæc

3 *Hæc verba, qualiſcunque, vel quæcunque, quid importent.*
Ne inducatur. ll. correctio, debet fieri reſtrictio de habilitate.
5 *Appel. hæredis, nō venit legatarius, nec alius ſingularis ſucceßor, tamē ſi quis acquirat feudum pro ſe, & quibuſcunque hæredibus, poterit legare feudum propter verbum, quibuſcunque, cùm legatarius largo modo dicatur hæres.*
6 *Si quis acquirat feudum pro ſe, & hæredibus quibuſcunque, venient extranei.*
7 *Quæ dicta ſunt de verbo, quibuſcunque, habent locum etiam in contractibus principis habentibus vim legis.*
8 *Si ſtat ſtatutum, quòd nulla poßit opponi exceptio contra inſtrumentū confeſſionatum, debet intelligi, dūmodo tale inſtrumentum ſubſiſtat, quando factum eſt per notarium.*

1 §.Prætor ait. Iſte §.erit valde vtilis.¶†A perſonis coniunctis hic enumeratis qualiſcū
que fideiuſſor accipitur. hoc dicit vſque ad §.fin. Ratio eſt ſecū
dum Bald. propter fauorem coniunctionis perſonarum, ſicut
etiam in ſimili in l.1.& 2.ſ.in ius voc.vt eant. ſed differentia eſt,
quia hic iſtud operatur fauor coniunctionis perſonarum inter
ſe litigantium. ſed in d.l.1.& 2. illud operatur fauor cōiunctio-
nis perſonarum inter reum, & eum qui fideiubet. Aliam ſubti-
liorem rationem aſſignat Paul. de Caſtr. hic, quia iſtas perſonas
non poteſt actor vocare in ius ſine venia, prout etiam dicit gl.
hic in verbo vocabit, & ſic tenetur eis ad reuerentiam præſtan
dam, propter quam reuerentiam reus eſt in hoc priuilegiatus,
vt poſſit dare quemlibet in fideiuſſorem. Iſta ratio non placet
* propter text. in ver. liberoſve ſuos. iuncta *glo. communiter approba
ta*, quę exponit id eſt fratres, & ſic ſunt tranſuerſales, quibus nō
2 debetur reuerentia. ¶†In text. ibi, vel vxorem, adde quòd ma-
ritus poteſt eſſe fideiuſſor ꝑ vxore in omni caſu ciuili, ſiue cri-
minali, text. eſt in l.pen. & ibi ad hoc not. Bald. C. ne vxor pro
marito. ſed nō ècontra propter beneficium Velleiani. l.1. C. ne
3 vxor pro marito.¶†Not. in ver. quod ait prætor, & in ver. qua-
a liſcunque, [a] iuncta glo. quòd licèt iſta verba geminata qualiſ-
cunque aliàs ſoleant multum importare, & pluſquam verba
ſimplicia. l. Baliſta. cum ſim. ff. ad Treb. tamen reſtringuntur ad
perſonas habiles, quæ aliàs poſſint ſe obligare. Ideo non com-
prehenduntur furioſi vel pupilli. Facit l. ſed vt gradatim. §. ſed
ſi lege. ff. de mun. & hom. l.1. cum glo. C. de ſacroſan. eccleſ. latè
Bartol. & alij. in l.1.§. nunciatio. cum cōcor. ff. de nou. ope. nun.
¶Per iſtam glo. iuncto text. inferunt Bart. Bald. & alij. hic, quod
ſtante ſtatuto, quòd ſententia arbitri qualiſcunque fuerit, man
detur executioni, intelligitur dummodo ſit lata à perſona, quę
potuerit eſſe arbiter, & ita declarat text. in l.fin. circa princip. in
ver. ſententia qualiſcunque. C. de appel. Adde pro iſta deciſio-
ne bene facere gloſſ. in clem. 1.§. fin. de ſequeſt. poſ. & fru. quàm
d. Car. ibi ad hoc ponderat. Pro iſta deciſione Barto. & de eius
veritate habetur per Moder. in l. de pupillo. §. qui nunciat. ff. de
oper. nou. nunc. & ibi Alexand. in pen. col. in fin. pōderat iſtam
deciſionem Bartol. hic pro illa gl. ¶Secundo adde bonum tex.
in cap.1.§. fin. de iureiu. in 6.¶Tertiò facit, quod vult not. Bald.
in rubr. C. qui accuſ. non poſ. in pen. & vlt. colum. quòd ſi ſtatu-
tum dicat, quòd de homicidio quilibet volens accuſare ad-
mittatur, non tamen intelligitur, quòd etiam minus legitimi,
puta furioſi, dementes, aut excommunicati. & ita etiam tenet
Angel. hic.¶Quartò facit text. in l. ſed & ſi inſtrumenta. in ver.
quibuſcunque iūcta gloſſella, quæ intelligit, ſ. idoneis, vbi Bart.
no. ad ſtatuta C. de fid. inſtrum. & iure haſtæ fiſc. lib. 10. & ſimi-
lis glo. in l.1. iuncto tex. & ibi Bald. ad hoc not. C. de fid. inſtru. in
quibus locis habetur, ꝙ ſi lex, vel ſtatutum dicat, ꝙ ſufficiat
qualiſcunque probatio, intelligitur dummodo aliàs ſit legiti-
ma, & idonea. Et propterea Bar. hic in ver. & ſi filius. not. quòd
ſi ſtatutum dicat, ꝙ contra magnatem ſufficiat qualiſcunque
probatio, debet tamen eſſe talis, quæ de iure valeat, & quæ nō
remoueatur per probationem contrarij. Tu tamen in iſtis con
ſidera, cùm ſtatuta debeant ſemper ſic intelligi, vt aliquid ope
rentur contra ius commune, aliàs eſſent ſuperflua, ſecundum
Bar. in l.2. ff. de vſucap. & in l.4.§. prætor ait. ff. de damn. infect.
cum ſimil.¶Quintò adde glo. in §. ſed hæc ſolennia. Inſtitu. de
verbor. oblig. dum text. dicit quibuſcunque verbis, & gl. intelli
git. ſ. habilibus & infert, vt ibi not. in glo. quam ad hoc reputat
ſing. d. And. Barb. in repe. rubricæ. C. qui admit. in 23. col. ¶Sex-
tò adde gl. in l.1. in verb. vtilem. & ibi Barto. & Docto. hic eo
quod certo loc. quem tex. dicentē, quolibet loco, intelligit ido
neo, & habili.¶Septimò adde quòd vult Io. And. in addi. Spe.
in tit. de ſenten.§. vt autem. circa princ. ꝙ ſtante ſtatuto, ꝙ con-
tra inſtrumentum factum manu authētici notarij, nulla exce-
ptio poſſit opponi, tamen poteſt ſemper opponi exceptio re-
ſultans ex inhabilitate perſonæ in inſtrumento contentæ, quæ
obligari non poterat. Pro qua deciſione facit text. in l. tutor.§.
prodigus. & ibi Lud. Rom. ad hoc not. ff. de iureiu. Facit quod
vult Bar. hic in fi. Octauo, & vltimo facit, quod vult not. Bal. in
l. cum virum, in vlt. col. C. de fideicom. quod ſi aliquis acquiſi-
uit feudum pro ſe & hæredibus quibuſcunque, dicit (ſub du-
bio tamen fortè.) quod illa dictio quibuſcūque, refertur ad ha-
biles tantum, & ſic non venient hæredes extranei, de quo ĵ. di-
cetur.¶Nonò adde glo. in l.pen. C. qui admitti. nam tex. ibi di-
cit, quamcunque aliam. & glo. ibi intelligit. ſ. iuſtam. Item adde
ꝙ ſecundum iſta debet intelligi tex. in l.fi. in prin. in verbo fami
lia qualiſcunque. C. de appel. & quod dicit Gemi. in c. decet, in
prin. in 3. col. de immu. eccleſ. in 6. vbi dicit, ꝙ quando. l. vel ſta
tutum dat poteſtatem cognoſcendi de quibuſcunque cauſis,
nulla cenſetur excluſa. ¶Limita prædicta duobus notabilibus
modis. Primò, quando generalitas verborum non patitur re-
ſtrictionem, quā fieri vult. l. quod teſtamenti. ff. de teſt. mil. Iſtā
limitationem probo per tria. Primò per illud, quod not. vult
Sal. in l.2. in 3. col. C. de noxa. quòd ſi ſtatutum diſponat, quicū-
que occiderit hominem quouis modo, vel qualitercūque, de-
capitetur, tunc non diſtinguitur dolo, vel culpa, nec fortè an fe
cerit ad ſui defenſionem, vel non, quia generalitas verborum
nō patitur. Sequitur d. Alex. in l. & ſi ſeuerior, in 2. colum. C. de
infa. de quo etiam per Bald. in l. data opera, in 5. colum. C. qui
accuſ. non poſ. in l. quicunque. in 6. colum. C. de ſer. fugi. d. Car.
& Ioan. de Ana. in cap. lator. de homi. ¶Secūdò adduco, quod
vult Barto. in l. generaliter. §. vxori. in fin. ff. de vſufruc. leg. quòd
licèt aliàs quando teſtator reliquit vxori omnia, quæ habet in
domo, non veniat frumentum, quod ibi erat cauſa vendendi,
vt ibi eſt text. not. Fallit ſecūdum Barto. niſi diceretur, relinquit
omnia, quę habet in domo, quoquomodo erunt, tunc non fiet
reſtrictio ratione prędicta.¶Tertiò allego quòd vult glo. ſing.
& peregrina in l. promittendo, in princip. in glo. 1. ff. de iure do.
quæ mirabiliter vult, quod illa verba omnes cuiuſcunque cō-
ditionis & ſtatus, comprehendant non ſolùm laicos, ſed & cle
ricos, quàm gloſſ. pro ſingulari ponderauit ſolus d. And. Barb.
in conſil. 123. in 4. volum. inter conſilia d. Alexan. & inci. ſcripſit
eccleſiaſticus, in 3. colum. vbi reprobat illam glo. quando talia
verba proferuntur in ſtatutis laicorum, per ea quæ habentur
in capit. eccleſia ſanctæ Mariæ, cum ſimil. de conſti. Et vide tu
text. contrarium. in capit. 1. in fin. de iureiu. in 6. Item caue, quia
illa gloſſ. reſpon. excipit, dum tamen legitimæ fuerit ætatis.
4 ¶†Secundò nouiter limita prædicta, vt procedant in diſpoſi-
tione legali, vel ſtatutaria, vbi debet fieri reſtrictio ad habiles,
ne inducatur correctio legum, vel prauus ſenſus, vt per Barto.
in d.l.1.§. nunciatio. cum concor. Secus quando talia verba,
quibuſcunque, qualiſcunque, vel ſimilia apponerentur in con
tractibus, tunc nō reſtringerentur ad habiles, imò operarētur
augmentum. Ita egregiè limitat Bald. in l.fin. in 1. colum. C. ſine
cen. vel reli.¶Pro iſta limitatione adde tria. Primò illud, quod
* vult glo. not. *communiter approbata* in l. cum pœna. ff. de arb. ꝙ ſi
promitto tibi de euictione quomodocunque eueniente, & tu
feciſti compromiſſum, & fuit tibi euicta per ſententiam arbi.
quòd licèt alias ego non tenerer de euictione. l. ſi dictum. §. ſi
compromiſero. ff. de euict. tamen propter illa verba geminata
quomodocūque eueniente, ego tenebor de euic. Ita eſt ibi gl.
not. per quam ita dicit Bald. in d.§. ſi compromiſero. in lect. an-
tiqua. de qua glo. habes etiam per Bald. Imol. & Moder. in l. ſi
5 domus. §. de euictione. in princip. ff. de legat. 1. ¶†Secundò ad-
b de, quòd licèt alias appellatione hæredis [b] non veniat legata-
rius nec alius ſingularis ſucceſſor. l. quædam. §. nihil intereſt. ff.
c de eden. licèt alias feudum legari [c] nō poſſit, etiam pro anima.
capit. 1.§. donare, qualiter olim feud. pote. alienari. Tamen ſi
aliquis acquirat feudum pro ſe & hæredibus quibuſcunque,
propter dictionem quibuſcunque, poterit legare, cùm legata-
rius

ADDITIONES.

a ¶Adde quòd hæc omnia declarat Roma. conſil. 31. Catel. ver. Qualiſcunque, gloſſ. & Docto. in l. cùm pœna. ff. de arb. Roma. conſil. 271. nume. 3. Roland. conſil. 5. nume. 44. & alijs ſequen. lib. 1. De dictionibus quicquid, quæcunque, quòd omnia includant, quæ cogitari poſſunt, Bald. in l. cum virum. C. de fideicom. cap. fin. de re. permu. Dec. conſil. 29. nume. 3. Quid de dictione omnia, & quæcunque? not. Roland. conſil. 54. num. 39. vſque in fin. libr. 3. conſil. 55. nu. 48. 49. 53. 54. eod. lib. Doct. in l. quicquid aſtringendæ. in l. qui Romæ. §. Augerius. de verbor. oblig. Quid de dictione quibuſcunque? Roma. d. conſil. 31. Catel. verſi. quibuſcunque. Parſ. conſil. 68. colum. pen. libr. 1. Alexand. conſil. 30. lib. 5. & dic, quòd appoſitum in inueſtitura, facit tranſire feudum ad hęredes etiā extraneos, Brun. conſil. 39. nu. 7. Bart. Soci. conſil. 10. nume. 2. fallit in caſib. de quibus per Brun. conſil. 18. MASVER.

b ¶Hæredis. Adde. l. tempus. in fin. ff. de vſucap. Bart. in l. in conuentionibus, de verb. ſign. Lud. Rom. in l. 1. in §. bonorum. ad Treb. Spec. in tit. de teſt. in §. 1.

c ¶Legari. Adde Felyn. in capit. quæ in eccleſiarum, de conſtit. in 47. col. ver. cæterum.

rius largo modo dicatur hæres.l. id tempus.§.1. de vſucap. Ita tenet Bald.in cap.imperialem.in princ. in pen.colum.de prohi. feud.alien.per Feder. & in d.cap.1.§.donare. in 2.col.d.Alexan. in l.quædam.§.intereſt.in 1.colum.& in l.Gallus.§. etiam ſi parente.ff.de libe.& poſthum.& in l.ſi patroni,in princip.in penul.
6 colum.ff.ad Treb. ¶†Tertiò facit, quia ſi aliquis acquirat feudum pro ſe, & hæredibus quibuſcunque, propter dictionem quibuſcunque, veniunt etiam extranei, & ſic alteratur natura feudi.cap.1.de feu.non habente naturam feudi, ſecũdum Bal. in l.1.in 34.& in 48. quæſt.ff.de rerum diuiſ. Et ex hoc apparet, ꝙ malè dixit Bald.in d.l.cum virum.quem ſ. retuli, & eum in ſpecie reprobat d.Alexan.in l.ſi patro.in prin.in penul.col.ff.ad
7 Trebel. † Et pondera, quòd prædicta loquuntur etiam in contractu principis habente vim legis, vt dicit Barto. in l.ciuitas.in 1.colum.& ibi dixi.ff.ſi cert.pet.& Barto. & Bald. in l. donationes quas parentes.C.de donat.inter vir.& vxor.& Bart.in l.Cæ-
8 ſar.ff.de publ.cum concor. quas dixi in d.l.ciuitas. ¶†Secundò, principaliter inducit Barto.iſtum text.ꝙ ſtante ſtatuto,ꝙ contra inſtrumentum cõfeſſionatum nulla poſſit exceptio opponi, debet intelligi, dummodo inſtrumentum illud ſubſiſtat, quando factum ſit per notarium. Adde Barto.in l.diuus, per illum text.ff.de teſt.mil.& in l.1.§. & parui. ff. quod vi aut clàm. gl.in l.iuriſd.§.quod ferè, vbi Angel. & Moder.ff.de pac.Bald.in l.1.C.de iur.& fact.igno. Iaſon Paduæ.

SVMMARIVM.

1 *Contra fideiuſſorem de iudicio ſiſti, nulla competit actio prætoria.*
2 *Contra fideiuſſorem de iudicio ſiſti non eſt parata executio.*
3 *In iudicialibus ex mora particulari ſuccedit intereſſe totale.*
4 *Fideiuſſor de iudicio ſiſti, non tenetur vltra quantitatem, quam fideiuſſit, ſecus ſi ſimpliciter fideiuſſit.*
5 *Quando quantitas eſt minor quàm intereſſe, an fideiuſſor de iudicio ſiſti poſſit conueniri ad illud plus.*
6 *An, ſi quantitas à fideiuſſore promiſſa eſt maior, quàm principale intereſſe cauſæ, fideiuſſor teneatur.*
7 *Fideiuſſor de iudicio ſiſti, tenetur ſucceſſiuè vſque ad ſententiam.*
8 *Fideiuſſor, qui tenetur ad præſentandum, an liberetur ſemel præſentando.*
9 *Fideiuſſor de iudicio ſiſti, lata ſententia liberatur.*
10 *Fideiuſſor de iudicio ſiſti, non tenetur promittere certam quantitatem loco intereſſe.*
11 *Quando promiſſio debet fieri ad conſilium ſapientis, an ſapiens debebit facere apponi certam quantitatem.*
12 *Fideiuſſor de iudicio ſiſti, tenetur ad duplum, vel quadruplum, quando actio ſuper qua reus conueniebatur, competebat ad iſtud.*
13 *Ex facto, vel mora principalis nunquam augetur obligatio, vel condemnatio fideiuſſoris.*
14 *Si ſtante ſtatuto, quòd dans opem, vel auxilium maleficio, condemnetur inquantum principalis, ſi principali propter negationem duplicatur pœna, non per hoc pœna dantis opem multiplicabitur, nec diminuetur.*
15 *Fideiuſſor de iudicato ſoluendo, non tenetur ad augmentum condemnationis procedentis ex negatione principalis.*
16 *Si ex forma ſtatuti pater teneatur ſoluere condemnationem filij delinquentis, & eſt aliud ſtatutum, quòd ſi condemnatus non ſoluat intra menſem, quòd teneatur ad pœnam quanti pluris, pater non tenebitur ad iſtam pœnam quanti pluris.*
17 *Si ex forma ſtatuti pro vulnere imponitur pœna centum, pro morte mille, & accuſatus de vulnere dedit fideiuſ. de iud. ſoluendo, & pendente iudicio mortuus eſt vulneratus, licèt iudex formauerit proceſſum ſuper vulnere, tamen poterit condemnare de homicidio, ſed fideiuſ. non tenebitur ad mille.*

§.In fideiuſſorem.

Secundũ Bald. & Paul. de Caſt. habet materiã ſubtilem, & optimam. Et præmitte, quòd ver. quod vtrum veritatem. legitur tripliciter. Vno modo in glo.in verbo veritatẽ.
1 † quòd contra fideiuſſorem non ſiſtentem reum in iudicio, prout promiſit, datur actio ad verum, & commune intereſſe, non autem ad quantitatem taxãdam à iudice. ¶Secundò modo legitur ſecundum Ricar.vt hic per Bart. ¶Tertiò & notabilius legitur ſecundum Bartol. & alios (& hunc tene) quòd tex. velit dicere, vtrum iſta actio contineat veritatem idest quantitatem, quæ verè probabit deberi à reo principali, an verò quan titatem petitã in lite, idest an fideiuſſor de iudicio ſiſti ſi ſit con tumax, debeat condemnari in tota quantitate petita per actorem, an in eo ſolo, quòd actor probauerit verè deberi. Et reſpõ det, quòd tenetur ad quantitatem verè probatam non attenta ſumma petita in libello. ¶Summa iſtum.§. cum l.ſequenti, vt hic per Barto. In text.ibi actionem dat prætor. pondera iſtũ text.ad duo. Primò, quòd hic eſt text.contra glo.Barto. & Docto. qui volunt contra fideiuſſorem de iudicio ſiſti nullã actionem prætoriam competere, vt ibi dicit gloſſ. quam ſequitur Fulg.eo quia prætor nullam actionem dat, ſed competit ciuilis certi condictio. Pro certo eſt contra iſtum text.in ver.actionem dat prætor.niſi exponas ſecundum Alb.dat, idest format,
2 quod nihil eſt. ¶†Secundo probat iſte text. quòd contra fideiuſſorem de iudicio ſiſti non eſt parata executio, ex quo competit actio, ſed oportet agere via actionis, & ſic via ordinaria, ſecundum Gul.hic, quem reprobat Barto.in l.1.ff.iud.ſolui.per l.ſancimus.in verbo ſtatim.ff.de fideiuſſ.ſed opin.Barto.reprobatur per Angel.& Comenſem ibi.In quo diſtingue, vt per Bal. Angel.Sal.& Moder.hic, cum concor. allegatis per d.Alexand. Quid autem in alio fideiuſſore contractus? vide Barto.& Ang.
3 in l.1.ff.iud.ſolui.¶†Tertiò not.in ver.quod vtrum.quòd in iudicialibus ex mora particulari ſuccedit intereſſe totale, quod videtur durum. Et ideo ſi reus eſt iuſſus ſiſtere, vt reſpondeat li bello vel poſitionibus, & fideiuſſor ſit contumax, tenetur ad totale intereſſe totius cauſæ non expectato, quòd aliter ſit contumax in tota cauſa, & hoc propter rigorem iudiciorum, vt hic, & l.3.§.fin.& l.cum quærebatur.ff.iud.ſol. Secus in alijs obligationibus facti extraiudicialibus habẽtibus tractum ſucceſſiuum, quia propter particularem moram non ſuccedit totale particulare intereſſe.l.ſtipulationes non diuiduntur. in verſi. planè.ff.de verbor.oblig.& ibi Barto.in 5.quæſtio.aſſignat rationem diuerſitatis.& idem Bar.in l.3.§.ſi plures.ff.iud.ſolui. quic-
4 quid teneat Ioan. Fab.in §.1. Inſti. de ſatiſd. ¶†Quartò not. in ver. niſi pro certa quantitate. quòd fideiuſſor de iudicio ſiſti, qui fideiuſſit non ſimpliciter, ſed in certam quantitatem, vltra
a non tenetur.[a] Ratio eſt quadruplex. Prima, quia limitata cauſa limitatum producit effectum.l.in agris. ff. de acq.rer.domi.l. age.& ibi not.Bald.vbi dixi.C.de tranſact. Secunda ratio, quia obligatio non poteſt naſci vltra intentionem obligantis.l.non omnis.in princ.ff.ſi cert.peta.Tertia ratio, quia expreſſum facit ceſſare tacitum.l.cum ex filio.§.filio.& ibi Barto.ff. de vulga.& pupil.Bald.in l.teſtamento.C.de impu.& alijs ſubſtit.ita expreſſum præfertur tacito, ſecundum Bald.in l.3.in 3. colum. C. de hære.inſt.Quarta ratio, quia prouiſio hominis facit ceſſare prouiſionem legis.l.fin.cum ſim. C.de pac.conuen. Hinc eſt, quod ſubſtitutus præfertur coniuncto, & ſic excludit ius accreſcendi.l.2.§.ſi duo.ff.de bon.poſſ.ſecundum tabu. & l.vnica.§.in primo.C.de cad. tol. tamen iſta vltima ratio eſt periculoſa, per ea quæ tradunt Barto.& Docto.in l.in prouinciali.in princip.ff.de
5 oper.nou.nunc.Bart.in l.2.cum ſim.C.de iure emphy. ¶†Quid autem ſi illa quantitas erat minor, quàm intereſſe, an fideiuſſor poſſit conueniri ad illud plus? videtur ꝙ ſic, per glo. in l.fin.ff.ſi quis in ius voc.non ier.tamen ſecundum Paul.de Caſt.contrarium eſt verius, quia fideiuſſor non tenetur in plus, quàm expreſsè promiſit.l.fideiuſſor obligari.§.1.ff.de fideiuſ. Ad glo. in d.l.fin.reſpõdet, ꝙ ibi loquitur in principali, ſed errat, quia imò ibi glo. propriè loquitur in fideiuſſore de iudicio ſiſti, vt hic. &
* illa glo.*communiter approbatur*, quæ præſtat mirabilem limitatio
6 nem ad hunc text. ſuper qua tamen cogita. † Quid autem ſi quãtitas à fideiuſſore promiſſa eſt maior, quàm principale intereſſe cauſæ? videtur fideiuſſorem non teneri, qui non poteſt in plus teneri, quàm principalis, ſed bene firmius.l.græcè.§.illud.ff.de fideiuſſo. Tene contrarium, quia fideiuſſor ex mora propria poteſt ſe obligare in plus quàm principalis. quod pa-
b tet, qa poteſt[b] promittere pœnam, & ad illam efficaciter tenebitur, licèt principalis non promiſerit. vt eſt glo.ſingula. *commu-*
* *niter approbata*, in l.ſicut.in glo.magna in fin.& ibi Ang.& Imol. ff.de fideiuſ.& Bart.in l.centum Capuæ. in 2.col.ff. de eo, quod certo loco.vbi non fuit recordatus de illa glo. & Barto.hoc notabiliter limitat in l.hi qui. in pen.col.ff.de fideiuſſo. Bald.in l.ſi pro ea.in 5. quæſt. C. mandati. & iſtam vltimam quæſtio.vide etiam per Paul.de Caſt.hic.¶Gloſſ.1.in ver. promiſerit.diuiditur in duas partes In 1.ponit dictum.In ſecunda alleg.concor. ad text. vel melius ad dictum ſuum & ſic re vera poteſt dici tota vna pars. Secunda ibi, & facit. Habes duas regulas, vnã expreſsè

ADDITIONES.

a ¶Adde facere, quæ ſcribit Rol.conſil.58.nu.10.lib.1.ꝙ fideiuſſor, qui in certa cauſa fideiuſſit, non obligatur vltra conſenſum proprium. Sed ſolùm ad ea, quæ per ſtipulationẽ promiſit.l.ſi vltra.l.Blanditus.C.de fideiuſ. Abb. conſil. 75.col.2.lib.2.facit Alex.conſil.102.nu.5. MASVER.

b ¶Dic, ꝙ fideiuſſor in duriorem cauſam iurans obligatur tanquam principalis.communem dicit Alex.in c.cùm contingat, nu.174.de iureiu. quod declara vt per Villa.inter commu.opi.lib.6.ver.fideiuſſor.Mant.pataui. ſing.537. 661.Io.Fab.in §.fideiuſſores.nu.6.inſti.de fideiuſ.Bulgar. in rub. de verb.obl. nu.18.Crem.ſing.42. Matheſ.56.Alexan.conſil. 29. in fin.lib.7.Dec. in Reg. in eo, ꝙ minus.nu.12.de reg.iur.conſil.379.col.penul.Pariſ.conſil. 12.num. 70.lib.1.Syl.conſil.97.nu.14. MASVER.

presse aliam tacitè à contrario sensu. ¶†Prima regula expressa
est, quòd fideiussor de iudicio sisti tenetur successiuè vsque ad
sententiam.l.græcè.§.& post litem.ff.de fideiu. quæ.l.non repe-
ritur alibi,secundum Barto.ibi,& Angel. hic, & d. Math.in no.
177.sed concordat.l.1.in princip. iuncta glo. parua,in ver. iudi-
cio.ff.si ex noxa.causa aga. ¶Limita secundum Bart. Angel. &
alios hic, quando actor prosequitur in lit. contra principalem
debitorem , secus si esset negligens per duos menses, quia talis
fideiussor liberatur.l.pen.C.de fideius.cum distinctione,de qua
8 ibi in glo.& per Angel. hic. dixi in §.1.s.ead.l. ¶†Sextò limita
istam regulam in fideiussore de sistēdo.secus in fideiussore, qui
promittit aliquem repræsentare iudici,quia si semel præsenta-
uit,est liberatus secundum d.Alex. & Paul. de Cast. hic ; est &
glo.in l.duobus.§.si ei.in verb. exhibuerit.vbi latè dixi. ff. de iu-
9 reiur.¶†Secunda regula est quæ tacitè colligitur ex hac gloss.à
contrario sensu , ꝙ fideiussor de iudicio sisti lata sententia libe-
ratur,ex quo sequūtur duo effectus. Primus, quòd talis fideius
sio non durat in executione sentētiæ, d.l.græcè.§. & post litem.
Secundus effectus, quòd fideiussio de iudicio sisti non durat in
causa appellationis, & ita est glo.not.in Auth.de his qui ingre-
diuntur ad app.in prin.Angel.& Paul.de Cast.hic.Bar.in l.cùm
apud Sempronium. ff. iud. sol. ¶Amplia istam regulam qua-
tuor modis.Primò non solùm lata sententia, sed etiam instan-
tia perempta,dato quòd de nouo inchoaretur.glo.est not.in l.
pen. in glo.mag.C.de fideius.quam sequitur,& multum com-
mendat Angel. hic, sicut in fideiussore de iudicato soluen-
do.d.l.cùm apud Sempronium. ¶Secundò amplia istam regu
lam,vt procedat non solùm in causis ciuilibus,sed etiam in cri
minalibus. glo. est no.in l.si quis reum.ff.de cust.reo.Propterea
dixit Bald.in cap.dilectis.in 6.colum.de appel.quòd cauere de-
bent officiales, ne incarceratos pro criminalibus relaxent dato
fideiussore de iudicio sisti,cùm talis fideiussio lata sententia ex-
piret.d. §. & post litem. sed debent accipere fideiussores etiam
de iudicato soluendo. Et dicit Bal.quòd quidam Potestas præ-
dicta ignorans,quia relaxauerat incarceratum pro crimine ac-
cepto fideiussore de iudicio sisti, fuit condemnatus in sindica-
tu,& propterea remansit desolatus. ¶Tertiò amplia,etiam si
fideiussor promisit iudici sistere aliquem in iudicio. & parere
mandatis curiæ, adhuc lata sententia fideiussio expirat, ita sin-
gulariter tenet Bald.in addi.Specul.in titu.de reo.in 1.colum.d.
Alexand.hic.¶Quartò amplia etiam si sit dictum primò, Pro-
mitto talem sistere in iudicio, & omnia facere, quæ sunt in iu-
dicio facienda, quia ista verba debent ad ius referri. ita solus
Bald. hic. ¶Limita quando fideiussor de iudicio sisti ante fuit
in mora exhibendi,quo casu commissa est stipulatio ad totale
interesse contra reum,& licèt lata sententia liberetur fideiussor
ab obligatione principali de sistendo , tamen non liberatur ab
interesse prius commisso.Ita tenet Specul.in titu.de accus.in 3.
parte.Spec.in §.sequitur.ver.Item quæritur,Ecce.Raph.Fulgo.
hic,qui tamen nihil allegat, licèt dicat , quòd non meminit se
alicubi legisse. Idem tenet Angel. & d. Alexand.in l.si verò.in
princip.infra eod.& ostenditur viua ratione. Nam ex quo fi-
deiussor semel fuit in mora in aliquo actu non sistendi reum,
statim commissa est stipulatio ad totale interesse,& tenetur ad
totale interesse totius causæ,non expectato fine causæ. text.est
hic,& supra dixi,ergo licèt lata sententia fideiussor non tenea-
tur amplius sistere reum principalem,tamen tenetur ad totale
interesse,& ad illam totalem obligationem , in qua semel inci-
dit,quamuis contrarium teneat , & malè Raph.Fulgo.in d.l.si
verò.in princip.per glo. ibi. & sic Raph.Fulgo.fuit sibi contra-
a rius.¶Secundò limita, [a] quādo fideiussor simpliciter promisit
sistere in iudicio, secus si promisit sistere quandocunque fuerit
requisitus,vel toties quoties placuerit iudici, tunc lata sentētia
non liberatur,secundum Bart.in l.4.in vltim.colum.ff. de cust.
reo quod sequitur Lud.Roma in l.græcè. §. & post litem.ff.de
fideius.q̃uis contrarium teneat Bald. in l.qui crimen.in 3.quæ-
stio.C.qui accus.non pos. per duas rationes , quibus respondet
d. Alexand. hic. Aliter etiam & malè tenet Angel. in l.quod si
nolit.§.si quid ita.ff.de ædil. edict.argum. illius tex. qui parum
facit , & refert ita dicere præceptorem suum hic,q nihil dicit.
10 ¶†In gloss.in verbo accesserit. not. quòd fideiussor de iudicio
sisti non tenetur certam quantitatem promittere loco interes-
se.& ostenditur viua ratione.Nam actor habet necesse proba-
re verum interesse,vt hic secundum tertium , & verum intel-
lectum,& declarat Barto.& plenius Alb.hic.quod non esset, si
fideiussor teneretur certam quantitatem promittere , de quo
plenius in l.fin.ff.de præto. stipu. & ad hoc ista gloss. est sing. se-
cundum Bald.in cap. coram.in 2.colum. de offic.delega. ¶Li-
mita tribus modis, vt per Bartol.& Paul.de Cast.hic, & clarius
Bartol.in l.fin.ff.de præto.stipu.& in l.3.§. sed quamuis. ff. si cui
plusquam per l.Fal.post glo.in l.3.§.si dubitetur. ff. de iud.cum
11 multis concor. de quibus dixi in l. 1. supra eod. † Quid si pro-
missio debet fieri ad consilium sapientis,an sapiens debebit fa-
cere apponi certam quantitatem? dic vt hic plenè per Alexan.
¶Capio glo.in l.seq.quam diuide in quatuor partes. In prima
declarat text. per exemplum , posteà format tres quæstiones.
Secunda ibi,sed quid si ab initio. Tertia ibi.Item quid si per iu-
12 siur. Quarta,& vltima est ibi,an idem in eo.¶†In secunda par-
te glo.habes not.limitationem ad hunc text. qui dicit fideiusso
rem de iudicio sisti teneri ad duplum , vel quadruplum , quia
procedit,quando actio,super qua reus principalis conueniebat
tur,originaliter competebat ad illud, vt in exemplis gloss. sed si
actio originaliter nō competebat ad hoc , sed propter factum
rei, puta negationem , vel aliam moram augetur condemna-
tio , tunc ad istud augmentum incidenter proueniens propter
culpam rei non tenetur fideiussor,qui solùm intelligitur se ob-
ligasse ad id , quod est de principali natura actionis, non quod
de accidentali.iuribus in gloss.alleg & ita alij tenent,licèt Fulg.
teneat oppositum,& respondeat ad duas leges in glo.alleg. Et
tenendo conclusionem gloss. non obstat. d.l. si quis pro eo.§.si
13 nummos. quia omissis solutionibus Angel. † vera solutio est,
quòd ex facto , vel mora , vel negatione principalis debitoris
nunquam augetur obligatio , & condemnatio fideiussoris , vt
hac gloss. & plenè scribitur in l. centum Capuæ. ff. de eo quod
cert.loc.& in l.1.ff.de in lit.iur.sed bene potest confirmari obli-
gatio,quæ ante erat inualida,vt ibi in mutuo,quod reconuali-
datur sequuta consumptione. Et ista reconualidatio obliga-
tionis sequuta cōsumptione etiam nocet fideiussori. & iste est
proprie casus in d.§.si nummos. quia per hòc non augetur ob-
14 ligatio fideiussoris,sed bene confirmatur. † Et ad istam secun-
dam partem gloss. adde quod not. decidit Bartol. in l. libertis
quos.§.posthumus. per illum text. ff. de alim. leg. Stante statu-
to, quòd dans opem vel auxilium maleficio debeat condem-
nari in tantum in quantum principalis delinquens,si principa-
lis ex delicto debeat condemnari in centum , sed propter eius
negationem duplicatur pœna , aut propter confessionem di-
minuitur,non per hoc multiplicabitur, aut diminuetur pœna
istius,qui opem præstitit. In tertia parte glo.dic vt dixi in l. 1. ff.
15 de in lit.iur.¶†In vltima parte gl.diligenter nota , quòd etiam
fideiussor de iudicato soluendo non tenetur ad augmentum
condemnationis procedens ex negatione , vel ex contumacia
principalis,quòd est valde not. Fundat se glo. super l.fin.ff.de fi
deius.in qua tamen non apparet, an ille esset fideiussor de iudi
cio sisti, & iudicato soluendo. Et tenendo istam opin.glo.cum
qua Bal. Angel. Paul. de Cast.& Alexand.simpliciter transeūt,
non obstant duò text.de quibus glo.opponit, & non soluit.s.d.
§.si nummos.Nam responde,vt dixi in secunda parte huius gl.
Ad l.mora.responde,quòd ibi bene mora rei principalis nocet
fideiussori quo ad perpetrandum obligationem iam compe-
tentem, sed non quo ad augendum. Contrarium tenent Iaco.
de Rauen.Alb.& Raph.Fulg.hic. Primò ex vi vocabuli ꝓmis-
sionis de iudicato soluendo, & probat text.in l.iudicatum sol-
ui.ff.iud.sol.Secundò per text.in l.3.§. si is pro quo.s.quod quis
que iuris.Ad tex.in l.fi.ff.de fideius.alleg. in gl. conantur respon
dere,sed eorum solutiones nihil valent.Nam dicit Fulg. ꝙ illa
lex decipit Doct.cum gl.quia ille tex. loquitur in contumacia
stipulatoris , q̄ non debet nocere reo principali,nec fideiusso-
ri.Nos loquimur in mora principalis.Sed credo ꝙ æquiuocet,
vt patet ibi in tex.Vnde responde, vel ꝙ text. ibi non loquitur
in fideiussore de iud.sol.sed de iudicio sisti,vel ꝙ ibi lata iā sen-
tentia reus fuit contumax in executione in non restituendo
rē,& illa non nocet fideiussori,quando culpa rei procedit post
sententiam , quia tunc delictum rei non nocet fideiussori. sed
nos loquimur quando contumacia,& negatio rei processit an
te latam sententiam,cuius virtute in sententia grauior fuit cō-
demnatio,& tūc fideiussor iudicatum solui tenetur. vel dic, vt
dixi in l.1. ff. de in litem iuran. & cum ista gloss. tenet Bald. hic.
16 † Item per istam gloss. tenet signanter Bald.in l.si qua pœna.in
antepenul.quæst.ff.de ijs, qui sunt sui vel alie.iur.ꝙ si ex forma
statuti pater teneatur soluere condemnationem filij delinquē-
tis , deinde fit aliud statutum , quòd nisi condemnatus soluat
condemnationem infra mensem , teneatur ad pœnam quanti
pluris,

ADDITIONES.

a ¶Adde,ꝙ tunc sufficit bis sistere,secūdum Alex.in l.si finita,in prin.ff.de dam.
infec.si quis autem promiserit aliquem præsentare toties quoties,non libera
tur bina præsentatione,teste Rol.consil.21.nu.11.lib. 2. qui consil.58.nu.2.in
fin. videtur tenere contrarium , sed loquitur in simplici promissione , & sic
ꝙ remaneat eo casu liberatus per præsentationem semel factam. sequitur
Cast.in l.duobus.§.1.per gl.in ver. exhibuerit,ff.de iureiu.Alex.hic.Quid si di
catur quandocunque ? Dic, ꝙ tenebitur præsentare etiam vltra sententiam.
Crem.sing.11.Qua de re plura not.Alexan.consil. 145.lib.2.Afflic.dec.130.
Gabriel.commu.opin.lib.7.conclu.40.Roma.consil.15. MASVER.

pluris,quòd isto casu pater non tenebitur soluere illam pœnā quanti pluris,per istam glo.quia pater,vt fideiussor tacitus iudicatum solui non debet teneri ad pœnam cōtumaciæ,nisi ver-
17 ba statuti aliud sonarent. quod reputat Bald. not. † Item per istam gloss. decidit Spec.in titu. de fideius.§.1.vers.sed pone ei, cum ver. sequen. ꝙ si ex forma statuti pro vulnere imponitur pœna centum,pro homicidio verò imponitur pœna mille,& accusatus de vulnere dedit fideiussorem de iudicato soluendo,sed pendente iudicio sequatur mors vulnerati,quo casu licèt iudex formauerit inquisitionem super vulnere, tamen potest condemnare de homicidio,quia censetur idem processus, ex quo mors sequitur ex illo vulnere,vt latè per Barto.& alios in l.damni.§.cū parietem. ff.de damn. infect. Tamen fideiussor non tenebitur ad pœnam mille. de quo per Barto.& alios in l. fideiussores magistratuum.ff.de fideiusso. & latè Ludo. Rom. hic. Iason Paduæ.

SVMMARIVM.

1 *Promittens sistere Titium in iudicio, mortuo Titio liberatur, sicut debitor speciei perempta specie ante moram liberatur,& nu.2.4. & 15.*
3 *Hæres,in quem transit instantia causæ,tenetur denuo satisdare,cùm per mortem rei extincta sit prima satisdatio.*
5 *Fideiussor si fuerit disiunctiuè obligatus, vel sistere, vel soluere indicatum, an per mortem rei liberetur ab vtraque obligatione.*
6 *Potestas si teneatur ex forma statuti stare ad syndicatum pro familia, & soluere condemnationem familiarium, non tenetur stare ad syndicatum, pro eo qui interim decedit.*
7 *Iudicis præceptum continens impossibile,est ipso iure nullum, dato quòd iudex ignoret.*
8 *Impossibilitas superueniens intra terminum excusat, ne ex lapsu termini quis constituatur in mora, sicut si impossibilitas fuisset a principio.*
9 *Præceptum pœnale de faciendo aliquid intra certum terminum habet tacitam conditionem, si erit possibile illud in termino fieri.*
10 *Mors ciuilis,& naturalis an æquiparentur.*
11 *Stante statuto,ꝙ vxore mortua in matrimonio sine liberis, maritus lucretur dotem,quòd si mulier ingrediatur religionem ordinis mendicantium,maritus similiter tunc debet lucrari dotem ex forma statuti, sicut si naturaliter esset mortua.*
12 *Præcepti tempore quando erat iam mortuus sistendus, liberatur fideiussor,nec tenetur hæredem sistere.*
13 *Debitor in instrumento expressè conuenit, quòd si non soluerit in termino,possit incarcerari, præsupposito, quod tale pactum valeat, hæres debitoris quamuis non soluat, non poterit vigore talis pacti incarcerari.*
14 *Diuersitatis ratio triplex inter pactum, & statutum.*
16 *Stipulatio, an statim sit commissa,quando cœpit esse certum, quòd non potuit impleri, an verò tunc committatur, quando erit lapsus totus terminus.*
17 *Mitius agitur cum lege, quàm cum homine.*
18 *Terminus,qui superest,an impediat saltem executionem.*
19 *Promissio iudicialis,& promissio facta extra iudicium,an differant.*

LEX IIII.

SI decesserit. Ista lex habet materiam, quæ multam declarationem requirit. Diuiditur in duas partes.In prima loquitur, quādo reus decessit antequam fideiussor esset in mora. Et circa hoc ponit tria dicta. In secunda loquitur, quando fideiussor prius fuit in mora, postea reus decessit. Secunda ibi, si autem post diem. hoc dicit, Si reus, qui debuit sisti in iudicio mortuus sit naturaliter, vel ciuiliter ante moram,fideiussor de iudicio sisti liberatur, secus si post morā.
1 ¶†Not.quòd promittens sistere Titium in iudicio,mortuo Titio liberatur, sicut debitor speciei perempta specie ante morā liberatur.l.si ex legati causa.ff.de verb.obl. & l.quod te.ff.si cert. pet. & ad istū text.adde.l.sed & hi.§.si autem. ff.de pub.l.sanci
2 mus.ver.pen.& fin. C.de fideius. ¶†Ex isto not.sequuntur duæ illationes. Prima est, ꝙ qui promisit sistere Titium in iudicio,
3 eo mortuo non tenetur sistere eius hæredem. ¶†Secunda illatio est,ꝙ hæres in quem transit instantia causæ, vt statim dicā, tenetur denuo satisdare, cū per mortem rei extincta sit prima satisdatio.l.si ab arbitro.§.fi.j.eo.l.prætoriæ.vlti. ff.de præto. stipula.l.si finita.in prin.ff.de dam.infec.s̄m Bal. & Paul.de Cast. hic. contra tamen primam illationem fortiter obstat, quia ex quo instantia causæ trāsit ad hæredem.l.si cum hominem.vbi Bart. ff.de fideiuss.l.tam ex contractib.ff.de iud. & satisdatio de iudicio sisti præstatur occasione instantiæ. Patet,quia finitur, finita instantia,vt dixi in l.2.§.fi.s.eo. ergo v̄r ꝙ debeat extendi ad personam hæredis.Bar.hic,& cæteri Doct.r̄ndent, ꝙ ideo fit, quia sistere est factum cohærens personæ defuncti,ideo nō venit hę res.l.vnica.§.ne antē.& quod ibi Bal. C.de cad.tol. quæ solutio
4 non ex toto eneruat difficultatem. ¶†Limita istum tex.vt procedat in fideiussore de iudicio sisti simpliciter, secus si copulatiuè sit fideiussor de iudicio sisti, & de iudicato soluendo, tunc per mortem rei, quamuis liberetur à iudicio sisti,ex quo sistere non potest,quia illud factum.s.sistere cohæret personæ defuncti tm̄,tamen tenetur soluere iudicatum, & sic non liberatur à secunda obligatione de iudicato soluendo,quia illa consistit in quantitate,vel in re,quæ mortuo Titio potest impleri, text.est in l.seq.s̄m vlt.lec.gl.ibi,& etiam s̄m lect.Bar. & cōem, quæ in effectu non discrepat à lec.gl.iuncta.l.4. in prin.ff.si quis cau. & tamen prima facie v̄r aliter dicendum,ex quo mortuo principali iste non potest aliter condemnari, quia sn̄ia contra mortuum lata,nulla est.l.pen.& fi.ff.quæ sen.sine ap.rescin.vnde dato,ꝙ hæres,in quē transit instantia,condemnetur, de eius condemnatione fideiussor non promisit, ergo non v̄r teneri. Contrarium tamen vt prædixi videntur velle Bart. & alij commu-
5 niter in l. seq. & ibi dicam.† Quid ergo si disiunctiuè fuerit fideiussor obligatus,vel sistere,vel soluere indicatum? Dic,ꝙ per mortem rei liberatur ab vtraque obligatione.ita not. Bald.in l. sed & si quis,in princ. in lect.antiqua.j.si quis cau.& ante eum Spec.in tit.de accus.in 3.parte.§.fi.ver.item quærit, ecce. Imol. in l.4.§.si ex conuentione.ff.de re iudi. quod not. q̄a magna est
6 ampliatio ad istum text.† Item per istum text. dicit not. Bald. hic in lec.antiqua, ꝙ si ex forma statuti Potestas teneatur stare ad syndicatum pro sua familia, & soluere condemnationem familiarium, ꝙ non tenetur stare ad syndicatū,pro eo, qui interim decedit,per hanc legem.Adde bonum tex.in l. sed & hi. §.siue autem. ff. de publi. Considera tamen,ꝙ Potestas dicitur fideiussor isto casu non solùm de iudicio sisti,sed etiam de iudicato soluendo,& nō in casu,in quo posset familiaris post mortem condemnari,Potestas teneretur,vt patet ex his,quæ proxi
7 mè dixi.¶†Secundò not.in ver.quod si ignorans.s̄m Alb.Bald. Ang.& Moder.hic, ꝙ præceptum iudicis continens impossibile est ipso iure nullum,dato quòd iudex ignoret,vt hic,& l.pe. in fi.& l.fin.ff.quæ sent.sine appel. resc. & l.de qua re.§.fin.ff.de iud. secus si non erat omnino impossibile sed difficile, quia si Potestas fuit ignorans valet,aliàs secus.l.quæsitum.cum glo.in
8 ver.iudicatum.& ibi Bar.ff.de re iudi. ¶†Tertiò not.ex text.ibi. vel post decretum. ꝙ impossibilitas superueniēs. j. terminum excusat, ne ex lapsu termini quis constituatur in mora, sicut si impossibilitas fuisset à principio.Facit quod vult Inno.in c.P. & G.de offic.deleg.de eo,qui fuit excōicatus,nisi solueret infra certum terminum, ꝙ si medio tp̄e interueniat difficultas, vel
9 impossibilitas excuset. † Et sic habes correlariè notare ex text. ꝙ præceptum pęnale de faciēdo aliquid.j. certum terminum habet tacitam conditionem, si erit possibile illud in termino fieri,& ideo si non sit possibile,excusatur à pœna, nisi nimium se arctasset,vt hic in glo.& plenius per Paul.de Cast. & d.Alex. qui per hoc inferunt ad quæstionem de matre, quæ nimiū ar-
10 ctauit se ad petendum tutorem filio.j. terminū anni. ¶†Item
a not.ex text.ibi decesserit,aut amiserit ciuitatē. ꝙ mors ciuilis,ᵃ
b & naturalis æquiparantur. ᵇ Facit.l.1.§.pen. ff. de contratab. & ratio est s̄m Ang. quia hæc habet eundem effectū prout mors naturalis,cùm deportatus perdat ciuitatem.l.legati.ff.de pę.Itē perdit omnia,quæ sunt iuris ciuilis.l.quidam.ff.de pęn.per consequens non pōt esse in iudicio.l.is qui reus.ff.de pub.iud.l.4.in prin.ff.si quis cau.ergo ita debet liberari fideiussor sicut,si verè, & naturaliter esset mortuus.Et ꝙ mors ciuilis æquiparetur naturali,qn̄ eūdem effectū habet,dicit gl.16.q.1.in c.placuit.Bart. in l.cū pater.§.hæreditatē.ff.de leg.3 & Auth.si qua mulier. vbi
11 dixi. C. de sacros. eccles.† Ideo isto anno consului in ciuitate Veronæ,stante statuto, ꝙ mortua vxore in matrimonio sine liberis maritus lucretur dotem, ꝙ si mulier ingrediatur religio-
c nem ᶜ ordinis mendicantiū, ꝙ maritus similiter tunc debet lucrari

ADDITIONES.

a ¶Mors ciuilis. Adde Bal.in Auth.si qua mulier.C.de epis.& cler.in l.Gallus in §.& quid si tantum.ff.de libe.& posthu. Docto.in c.cum sis,de conuer.coniu. Archi.in c.in veteri.77.dist.Ant.de But.in c.licèt vndique.in pen.col.de offic. deleg.Abb.in cle.ne Rom.de elect.
b ¶Dic,ꝙ æquiparantur in casu, in quo ex ciuili effectualiter causaretur idem, quod per naturalem, ex quo sequitur ꝙ monachus seruus, & perpetuò exulatus effectualiter dicuntur mortui, secundum cōem per Villa. inter commu. opi.lib.10.ver.mors ciuilis.Qua de re plura scribit Boer.q.323.n.6.Vbi mors ciuilis his duntaxat casibus naturali confertur, & exequatur,quos ius expressim dictat,secundum cōem ibi:cui adde Abba.in c. tuæ discretionis. extra de pęnis.faciūt not.p Bar.ī l.2.ff.de publ.iudic.Bal.ī l.reos.C.de accu.MASVER.
c ¶Religioné.Adde Bar.in l.iubemus.in §.sanè.C.de sacros.eccl.Bal.in l fi.C.de dotis promis.Paul.de Cast.in l.sed hoc ita.ff.de re iud.Bar.in consil.inci.q̄ri, an statuto.Idem Barto.consil.incip.statuto cauetur.Angel.consil. 178. incip. statuto ciuitatis Camerini.

trari dotem ex forma statuti: sicut si naturaliter esset mortua, per tex. in l. Deo nobis. ad fi. prin. & ibi in terminis Bal. in 3. col. ad fi. & Pau. de Cast. C. de epis. & cler. & est tex. in §. si verò con stante. & ibi gl. in ver. placitum. & Ang. in primo not. in Auth. de sanc. episc. notat idem Ang. in §. illud. ad fi. per illum tex. in Auth. de mona. quamuis contrarium teneat Salice. in d. l. Deo nobis. Et de hoc, an mors ciuilis æquipararetur naturali, vide per Bar. & alios in l. ex ea. §. in insulam. ff. de ver. ob. & l. Gallus. §. & quid si tantum. cum ibi traditis. ff. de libe. & posth. & glo. sing. in c. susceptum. de rescrip. in 6. quæ dicit, ꝙ mors ciuilis non æqui paratur naturali, nisi in casibus à iure expressis. ¶ Capio gloss. mag. in verbo sistendi causa. quam diuide in quatuor partes. In prima declarat tex. In secunda colligit tres casus. in l. nostra, & circa primum fortiter opponit, & soluit. In tertia circa secundum casum tex. format duas difficiles quæstiones. In quarta ponit tertium casum tex. & tanquam sit indubitatus circa eũ nihil addit. Secunda ibi, tres casus tantum ponit. Tertia ibi, secundus casus est. Quarta, & vltima ibi, tertius casus est planus.
12 Posset aliter diuidi, sed pro nunc sufficiat ista diuisio. ¶ †In ea. glo. ibi, non vt noceat, vt hic. Pro clara intelligentia gl. assumo primum casum tex. qui est, ꝙ quando tempore præcepti erat iam mortuus sistendus, liberatur fideiussor: nec tenetur hæredem sistere. Contra istud fortiter opponit glos. de l. cum quasi. hic in ea alleg. vbi hæres grauatus in testamento manumittere seruum, si eum manumittat, habet ius patronatus: si verò non manumittat tempore debito, seruus ipso iure efficitur liber ꝑ Senatusconsultum Rubricanum, de quo loquitur ille titulus: & hæres perdit ius patronatus, nisi absens ex iusta causa non manumisit in tempore debito. dicitur ibi in tex. ꝙ si iudex per decretum suum declarat istum, qui debet manumittere, abesse ex iusta causa, ita ꝙ non dicatur negligens nec perdere ius patronatus, si tempore decreti iudicis iam erat mortuus, prodest eius hæredi. Quæritur ergo in textu nostro effectus fideiussionis, quæ non transfertur in hæredem mortuo principali, vt fideiussor cogatur hæredem sistere. Glo. respondet, ꝙ ibi trãsfertur ad ꝓficuũ hæredis. s. vt hæres ius patron. retineat, nõ vt noceat, vt hic. Adde ꝙ ita etiam respondet gl. in l. Neratius. ff. de regu. iur. & glo. in l. pe. ff. quæ sen. sine app. rescin. Ista solutio gl. non videtur esse bona: quia iudicium non debet claudicare. l. fi. C. de fru. & lit. expen. c. cum inter R. de exce. Hinc est, quòd quemadmodum non valet sententia lata contra absentẽ non citatum, eodem modo non valet, si in eius fauorem sit lata. vt no. in l. furioso. ff. de re iud. & in l. ea quæ. C. quomodo, & quan do iudex. Considera etiam si contra istam solutionem põt adduci, ꝙ videtur inepta: quia etiam hoc est proficuum hæredis transire obligationem fideiussoriam ad hæredem, cùm non teneatur aliam præstare. Alio modo respondet glo. in d. l. pen. ff. quæ sen. sine app. rescin. Bar. in l. in summa. §. fi. ff. de re iudic. & Pau. de Cast. hic, ꝙ ibi speciale sit fauore libertatis, & in consequentiam resultat commodum iuris patronatus quo ad hære dem mortui, istam solutionem etiã sequitur D. Alexã. hic, sed non valet, & eam reprobant Albe. & Salic. hic: quia in hoc nullus est ibi fauor libertatis, cùm omnino seruus ad libertatem perueniat: & sic solùm ibi consistit in iure patro. ¶ Alio, & tertio modo respondet Alb. hic, & Raph. Cum. in d. l. pen. ꝙ contrarium loquitur in decreto iudicis, quod potius respicit rem, quàm personam: ideo cùm sit reale transit etiam ad hæredẽ. Quartò modo respondet Raph. Fulg. hic, ꝙ illa sententia poterat cadere & in defunctum, & in hæredem. nam etiam defunctus dicitur abesse. ¶ Quintò modo respondent Bar. & Ang. & alij Moder. hic, ꝙ in ista l. promissio de sistendo Titium in iudicio cohæret personæ, ideo non transit ad hæredem, per regu-
13 lam. l. vnicæ. §. ne autem, & ibi Bal. C. de cadu. tol. † Per hoc infert no. Bar. hic, ꝙ si debitor in instrumento expresse cõuenit, ꝙ si non soluerit in termino possit incarcerari, præsupposito ꝙ tale pactum valeat, de quo per Bar. in l. Titio centum. §. 1. ff. de condi. & demon. & in l. alia. §. eleganter. ff. solu. matr. quòd hæres debitoris, quamuis non soluat, non tamen poterit vigore talis pacti incarcerari. Adde secus esse in statuto: quia si statutũ disponat, ꝙ debitor non soluens possit incarcerari, eo mortuo similiter eius hæres poterit incarcerari: & sic statutum de incarcerando loquens in debitore habet locum etiam in eius hærede. Ita tenet Bal. & alij in l. postulante. in princ. ff. ad Trebel. vbi Dom. Alex. limitat tribus modis post Bald. in l. per diuersas. in 10. q. C. mandati & post Salic. in l. fi. §. in computatione. C. de iure delib. Idem tenet Ang. in l. 1. C. qui bo. ced. pos. Ludo. in d. l. alia. §. eleganter. Pau. de Cast. & Dom. Alexã. hic, quicquid teneat Ang. sibi contrarius in repe. l. nemo carcerem. in vlti. car.
14 C. de exac. tri. lib. 10. † Et puto, ꝙ triplex sit ratio diuersitatis inter pactum, & statutum. Primò, ꝙ statutum semper loquitur, & semper est in viridi obseruantia. l. Arriani. in fi. C. de hære. & sic loquitur in hærede, sicut in debitore, cùm tunc hæres sit debitor. Et ad hoc bene faciunt quę dixi in l. pe. §. fi. ff. ne quis eũ qui. vbi feci differentiam, an facultas iurandi inducatur à lege, vel à statuto: & tunc transeat ad hæredes: secus si ex voluntate, vel ex conuentione partium. Secunda ratio est: quia plus potest statutum quàm pactum, vt declarat Bar. in l. omnes po puli. in 3. q. 3. q. prin. ff. de iust. & iur. Tertia ratio est: quia in pacto, qñ verba pacti sunt dubia, debẽt interpretari ꝯ eũ, ꝙ ex pacto se fundat, cùm debuerit legem apertius dicere: & sic facere de hærede mentionem. l. veteribus. ff. de pact. ¶ In ead. gl. ibi,
15 & conditionem, s. si tunc viuat. † Pro clara intentia reassumo qõ. glos. quid si fideiussor promisit sistere Titium infra decem dies, & intra illum terminum non fuit in aliqua mora, sed in aliqua culpa: puta, quia nimium se angustauit, an si interim moriatur Titius, fideiussor liberetur? Et subijcio exemplum. Fideiussor promisit sistere in iudicio infra decem dies Titium distantem per decem dietas à iudicio, & passus est labi octo dies, ita quòd non supersunt nisi duo, infra quos impossibile est, eum sistere, si Titius moriatur infra illos duos dies, an fideiussor teneatur? Dubium facit: quia licèt fideiussor non dum sit in mora: quia non est lapsus totus terminus ad sistendum: tamen fuit in culpa: quia se angustauit ad tam breue tempus, infra quod est impossibile, etiam si Titius viueret, quòd sisteretur. Glo. obscurè respondet, sed vult, quòd fideiussor teneatur.
16 † Sed dubium est, an stipulatio statim sit commissa, quando cœpit esse certum, quod non poterit impleri, an verò tunc cõ mittatur, quando erit lapsus totus terminus? glo. dicit considerandum esse, quod promissio de sistendo habet in se diem, & hoc est clarum. Item habet in se conditionem. s. si Titius viuet. gl. in hoc inaduertenter est locuta, secundum Bal. & Pau. de Cast. quia cùm ista conditio tacita insit ex natura actus, nõ reddit dispositionem conditionalem: nec attenditur. l. conditiones extrinsecus. ff. de conditio. & demons. vnde debuit melius dicere gl. quòd inest tacita conditio. s. si non sistatur: & quo ad conditionem quamprimum certum est, quòd non potest sisti, statim clarum est commissam esse stipulationem. Verùm superest adhuc dies, & ista præualet, secundum glo. Ista sol. gl. potest dupliciter intelligi. Primò, quòd dies, quæ superest, facit vt si contingat Titium interim mori, stipulatio nullo modo committatur, & fideiussor nullo modo teneatur. Secundò potest intelligi, quòd dies quæ superest non impediat stipulationem committi: quia bene committitur, sed impediat executionem: quia donec terminus venerit, non potest fieri executio. Ad hoc gl. alleg. tres leges ad idem, quę tamen sunt de directo contrariæ. nam. l. insulam intra biennium. dicit, ꝙ dies quæ superest impedit, ne stipulatio vllo modo committatur. l. cũ stipulatus sim mihi à Proculo. dicit, quòd stipulatio mero iure committitur, sed non in effectu, quia non potest fieri executio, donec dies superest. l. in illa. dicit, quod non obstante termino qui superest, stipulatio statim committitur, & potest fieri
17 executio, & sic mero iure, & in effectu. † Pro concordia *communiter* dicitur secundum Bartol. & alios hic, & plenius in l. cum stipulatus, quòd quando quis promittit facere aliquid intra certum terminum: puta sistere, & tunc aut eo casu, quo non faciat, puta quia non sistit, promittit interesse, & tunc quia interesse est quædam pœna legis, & semper mitius agitur cum l. quam cum homine, ideo dies qui superest, impedit stipulationem committi, quo ad interesse: & sic fideiussor in totum excusatur. Ita propriè loquitur d. l. insulam. Aut verò quis promisit facere, seu sistere: eo casu quo non faceret, promisit certam pœnam: & in hac durius agitur: quia stipulatio ipso iure committitur, quamprimum certum est in termino facere nõ
18 posse. Ita loquitur d. l. cum stipulatus. † An autem terminus, qui superest, impediat saltem executionem, Bartol. hic concludit, quòd sic, sed per hoc non solueretur. d. l. cum stipulatus. & d. l. in illa. Ideo pro concordia debet distingui: aut conuentio incipit à promissione pura: aut à conditione, vt dicam in 2. quæstio. glos. declarat Barto. in d. l. cum stipulatus. Breuiter quo ad quæstio. glo. nostræ concludunt antiqui. & Bartol. cum quo alij tenent, quòd in quæstio. glo. fideiussor non tenetur ad pœnam, nec ad interesse: quia culpa sua, quæ præcessit in se nimium angustando, non erat angustata ad casum mortis. Ideo ille casus non attenditur, per casum. l. si vehenda. §. idem iuris. cum seq. ff. ad legem Rho. de iact. & licèt Paul. de Castr. dicat se non intelligere, quid in hoc velint Doctor. tamen melius declarando solutionem Doctor. hic ex mente eiusdem Paul. de Castr. dic, quòd ideo in quæstio. gloss. culpa fideiussoris, quæ præcessit patiendo labi octo dies, ita quòd non supererant nisi duo, intra quos absens sisti non poterat, ista culpa, ideo attendi non debet: quia etiam si fuisset diligens, & intra octo dies eum adduxisset ad ciuitatem:

tamen ante terminum non potuisset sistere: & sic omnino intra illos duos dies fuisset mortuus: & sic diligentia non plus fecisset, quàm negligentia. Ideo attendi non debet. nam si fuisset culpa, quæ dedit causam mortis, secus esset l. si vt certo. §. sed interdum. ff. commo. Hinc est, ꝙ si mors non fuisset sequuta, tunc culpa faceret eum teneri. l. 2. §. si quis tamen, vbi tex. no. ff. si quis cau. quem ad goc alleg. Pau. de Castr. hic, licèt aliter soluat Bal. vt hic per Alexan. Et ad concordiam illorum trium iurium, quæ videntur contraria, & supra declaraui, vide bonam glo. in c. vbi periculum. in prin. de elec. in 6. & est tex. in
19 c. commissa. eo. tit. ¶† In seq. [a] q. gl. ibi, item quid si promisisti.
a gl. malè dicit constituendo differentiam inter promissionem iudicialem, & promissionem factam extra iudicium: imò idē in vtraque, prout tenuit, & melius glo. in l. si homo mortuus. ff. de verb. ob. Vnde distingue melius: aut conuentio incipit à promissione, aut à conditione. Primò casu pone exemplum. Promitto purè dare tibi Titium intrē 10. dies, & si non dedero, promitto decem. Pone, ꝙ interim moriatur Titius sine culpa mea: ego sum liberatus à Titio, & à pœna: quia ego non teneor ad pœnam, nisi sim in mora dandi Titium: & sic pœna committitur ex mora non dandi Titiū: sed ego non fui in mora, nec in culpa, ꝙ mortuus sit Titius ante tempus: ergo sum liberatus à pœna. d. l. si homo mortuus. Aut conuentio incipit à conditione. puta, si non dedero tibi Stichum intra 10. dies, ꝓmitto decem nomine pęnæ. Pone, ꝙ Stichus inita istos 10. dies sine culpa mea moriatur: ego tamen teneor ad pœnam. l. in illa stipulatione si calendis. ff. de ver. ob. ratio est: quia isto secundo casu pœna non committitur ex mora. Ratio rationis est: quia Stichus erat solùm in conditione, non in obligatione, nec petitione. l. si quis sub conditione dandorum. ff. si quis omissa causa test. Stichus ergo peti non poterat: & vbi non potest esse petitio, ibi nec mora. l. pupillus. in princ. ff. de noua. iuncta l. lecta. ver. pe. ff. si cer. pet. ergo cùm hic non possit cadere petitio, per consequens nec mora, ergo pœna non potest dici cōmissa ex mora, quia hic mora cadere non potest: ergo pœna dicitur solùm promissa in defectum conditionis: ergo quomodocunque conditio deficiat, pœna committitur, & debetur. d. l. in illa stipulatione si calendis. Et adde quæ habentur in l. ad diem ff. de ver. ob. Iason Paduæ.

A D D I T I O.

a ¶In sequenti. q. Adde ad ista quæ dicit, Pau. de Cast. consi. 146. inci. videtur, ꝙ c. Pau. & Deci. consi. 45. col. 9. PVRPV.

S V M M A R I V M.

1 *Fideiubens in certa quantitate pro eo, qui tunc erat condemnatus, non liberatur illo naturaliter, vel ciuiliter mortuo.*

2 *Sententia lata, & sic sequuta condemnatione, tollitur fideiussio de iudicio sisti.*

3 *Fideiussio de iudicato soluendo, non extinguitur morte naturali, vel ciuili, sicut extinguitur fideiussio de iudicio sisti.*

4 *Sententia condemnatoria si esset lata super eo super quo reus erat conuentus, licèt fideiussor prius fuißet in mora sistēdi reum principalem, tamen adhuc lata sententia liberatur.*

5 *Fideiussio de iudicio sisti non requiritur in casibus, in quibus potest per ueniri ad diffinitiuam absque litis contestatio. vide etiam cautelam. num. 6.*

7 *Causa affectata, & procurata non prodest quantum ad beneficium restitutionis in integrum. quod est de iure singulari.*

8 *Delinquens si procurauit se conueniri coram officiali minoris curiæ, vbi minor pœna imponitur de delicto, an ista præuētio patrocinet sibi, quin processus contra eum factus postea coram officiali maioris curiæ valeat, & teneat.*

5 *Actus licèt deuoluatur ad Episcopum propter negligentiam capituli, tamen si Episcopus hoc procurauerit, ad eum non deuoluitur.*

L E X V.

SI verò. Legitur altero de tribus modis. Vno modo ſm gl. in prin. ꝙ iste tex. loquatur in fideiussore de iudicio sisti, & iste variat in gl. altero de trib. modis. Scdō modo legitur ſm gl. in fin. ꝙ iste tex. loquat in fideiussore de iudicato soluēdo. Tertiò modo legitur extra gl. per Bart. & Doct. hic, ꝙ tex. loquatur in fideiussore, qui post condemnationem fideiussit in certa quantitate. puta, in quantitate contenta in condemnatione, & iste intellectus est planus sine violatione literæ, ſm quam ponitur casus diuersus, & in iure, & in facto à l. præcedenti. & secūdum
1 istum intellectum. h. d. † Fideiubens in certa quantitate pro eo, qui tunc erat condemnatus, non liberatur illo naturaliter, vel ciuiliter mortuo. h. d. ¶ Capio gl. magnā, quam diuide in duas partes princi. prout duos principales ponit intellectus ad text. sed primus variatur in tres secundum diuersitatem literæ. Se-
2 cundus est prope fin. glo. ibi, vel dic, quòd hic satisdedit. ¶† Pro introitu glo. opp. dupliciter. Et primo sic. nam lata sententia, & sic sequuta condemnatione tollitur fideiussio de iudicio sisti. l. Græcè. §. & post litem. ff. de fideius. dixi in l. 2. § fi. supra eo. quāto magis debet à princ. impediri per regulam. l. patre furioso. ff. de his. qui sunt sui vel alie. iur. ergo si quis fideiubeat pro condemnato: & sic lata sententia non debet valere fideiussio: & tamen tex. noster vult contrarium. Secundò deportatus censet
a seruus, & non potest esse in iudicio, [a] vt dixi in l. præcedenti. sed si quis fideiubeat pro suo seruo, vel alio, qui non potest esse in iudicio, fideiussio est nulla. l. 2. §. 1. supra eod. l. de die. §. si seruus. s̃. eod. Propter ista glo. ponit duos intellectus principales, secundum primum intellectum iste tex. loquitur in fideiussore de iudicio sisti, qui non liberatur per mortem naturalem, vel ciuilem principalis: eo quia fideiussor iam fuit in mora, antequam reus moreretur: & sic propter moram præcedentem mors non liberat ipsum fideiussorem, & istud idem erat decisum in l. præceden. in fi. Ideo iste intellectus reprobat per Bart. & Doc. propter aduersatiuam, si verò, quæ denotat diuersitatem in iure, & in facto, proũt dixi in l. pe. s̃. titu. 1. Tu ex alio reproba: quia quòd in hoc tex. fideiussor prius fuerit in mora, nō dicitur in tex. & sic est diuinare. Imò fortius mora dicitur dolus. l. dolus. ff. mandati. l. non potest dolo carere. ff. de regu. iuris. Imo. & Dom. Alex. in l. si mora. ff. solu. matr. sed in dubio non præsumitur dolus. l. quoties. §. qui dolo. ff. de proba. Et facit ratio: quia dolus dicitur delictum, vt no. Bar. in l. 1. in fi. per illum tex. ff. de fideius. tut. & est melior tex. in l. 1. §. nunc tractemus. in ver. planè. ff. de tute. & ra. distra. sed in dubio nunquam debet pręsumi delictum. l. merito. ff. pro soc. & in l. moueor. & ibi ad hoc no. Bal. C. de ser. expor. Item dum gl. intelligit istum tex. in vers. pro condemnato. de condemnatò per relegationem, malè intelligit: quia text. esset superfluus, dum postea subdit, aut amisit ciuitatem. ¶ Secunda principalis lectu. est, quòd iste
3 tex. loquatur in fideiussore de iudicato soluendo. † Ex hoc intellectu habes, quod fideiussio de iudicato soluendo non extinguitur morte naturali, vel ciuili rei principalis, sicut extinguitur fideiussio de iudicio sisti, vt in l. præcedenti. Rationem diuersitatis dic, vt hic per Bart. sed iste intellectus, licèt in se sit verus, non conuenit literæ, quæ dicit, quòd fideiussit pro condemnato: sed fideiussor de iudicato soluendo dicitur propriè, qui fideiubet in lite pro futura condemnatione: sed sic est, ꝙ qualitas adiecta verbo, debet intelligi secundum tempus verbi, cui adijcitur. l. in delictis. §. si extraneus. ff. de noxa. ergo text. debet intelligi, quando reus iam erat condemnatus tempore
* fideiussionis. Ideo tene intellectum Barto. & *communem*, vt su-
4 pra dixi. † Item aduerte circa glo. ibi. non in eadem, qua conuenitur. Ista gl. innuit secundum Fulgos. & bene, quicquid dicant Ang. & Alex. hic, ꝙ si esset lata sententia condemnatoria super eo, super quo reus erat conuentus, licèt fideiussor prius fuisset in mora sistendi reum principalem: tamen adhuc lata sententia liberatur: & isto modo multum extenditur regula d. l. Græcè. §. & post litem. Confirmat Fulgo. in lec. antiq. quia sententia subsequuta declarat nihil interfuisse actoris, ꝙ reus prius sisteretur. ideo mora præcedens non attenditur. arg. l. si vehenda. §.
5 pen. ff. ad leg. Rhod. de iac. ¶† Confirmo per id, quod singulariter tenet Ang. in l. Iul. in fi. j̃. eo. vbi tenet, ꝙ in casib. in quib. pōt perueniri ad diffinitiuam absque lit. contest. non requiritur fideiussio de iudicio sisti: quæ ideo præstatur, vt possit ad diffinitiuam perueniri. Breuiter teneo ꝯ gl. & Fulg. hic, per auctoritates, & rōnes, quas dixi in l. 2. §. j. s̃. eo. & ipsemet Ful. in lec. noua tenet oppositum. Nec est verum fundamentum Fulg. ꝙ sufficiat fuisse deuentum ad sn̄iam: quia satisdatio de iudicio sisti datur pro omni actu, vt celerius expediatur: nec ēt est verum dictum Ang. in d. l. Iul. vt dixi. s̃. in rub. quia aliàs sequeret, ꝙ fideiussio de iudicio sisti, non duraret nisi vsq; ad lit. contes. quia lite cōte. pōt semper deueniri ad diffinitiuā, & tn̄ est falsum ꝑ
6 d. l. Grecè. §. & post litē. ¶† Extra gl. inquantū Bar. reprobat cau
b telā, [b] qua vsus est Doc. Bon. q ꝑmiserat scholarē repn̄tare Ptāti, & scholaris fugā arripuit, vn̄ Doctor accusauit scholarē de alio delicto, & fecit eū bāniri ex ꝯtumacia, credens se liberatū à fi-

A D D I T I O N E S.

a ¶Iudicio. Adde Bar. in l. sed si hac. in §. liberos. ff. de in ius voc. gl. Insti. de capdim. in §. media. Doc. in c. intelleximus. de iud.

b ¶Reprobat cautelā. Cautela est Bar. circa actum procuratū. Adde c. pastoralis. §. fi. de off. deleg. dicta Ias. in l. si seruus plurium. §. si quis ante, ff. de lega. 1. late Marsi. in l. 1. §. cum quis. col. 2. ff. de quæst. PVRPV.

à fideiussione propter bannum,& sic mortem ciuilem princi
paliter,vt in l.præced.concludit Bar. ꝙ cautela non est bona:
ex quo bannum processit ipso procurāte,& sic existēte in cul-
pa.l.si eum.§.homo.ff.si quis cau.l.Stichum aut Pamphilum.
in fi.prin.ff.de sol.Idem tenet Alb.Ang.& Sali.in l.præce. Pau.
de Cast.in l.sed & si quis,in prin.ff.si quis cau.& D. Alexā.hic.
Raph.Fulg.reprehendit Bar.quia tex.alleg. per Bart. loquit̄,qn̄
fideiussor iniustè occidit reum,quem promisit sistere, sed in q.
ista Doctor licitè accusauit,& fecit condemnari:ergo debet ex
cusari.l.si seruum merentem.in prin.ff.de verb.ob.l.quid ergo.
§.si hæres.ff.de leg.1.tamen quia pro Bart.videtur facere regu-
7 la.l.& qui data.ff.ex qui.cau.ma.† respondet Fulg.verum esse,
ꝙ cā affectata,& procurata non prodest quantum ad benefi-
cium restitutionis in integr.quod est de iure singulari. secus in
ea,quæ competit de iure communi:cùm facilius tollatur ius
singulare,quàm ius commune.l.eius militis.§.militia missus.ff.
de testa.mil.Tu tenendo Bar.facies regulam generalem, q̄ ser-
uit ad multa,ꝙ cā affectata,& malitiosè procurata, quæ aliàs
prodesset,nunc non prodest,ēt quo ad remedium de iure cō
muni competens.Pro ista regula primò facit tex.in l.si spado-
nem.§.fi.ff.de excu.tut.& in §.tria onera.in versi.non affectatæ.
Insti.eo. ¶ Secundò facit text.in l. vniuersi.ſm vnam lec.& ibi
Bar.no.C.de leg.lib.10.vbi officia publica,vel dignitates publi-
cæ,quæ aliàs præstant immunitatem ab onerib. tamen si sint
procuratæ,vt tota die fit,nullam immunitatem præstant:tn̄ ad
omnia ista iura,& ad d.l.& qui data.potes respondere,ꝙ loquū
tur,qn̄ immunitas,vel exemptio conceditur ꝑꝑ aliq̄ onus.
Vnde qui procurauit tale onus,non eximitur:rō quia non cen
setur onus,ex quo illud affectauit, & procurauit. Ita propriè
loquuntur iura præal.quæ ratio cessat in proposito. Vt genera
liter regula procedat,allegat tertiò bo.tex.in l. si seruus pluriū.
§.si quis ante.ff.de leg.1 vbi factum,quod aliàs prodesset de iu
8 re cōi,& liberaret,si sit procuratum,nihil prodest.† Vnde per
illum tex.decidunt Bal.Ang.& Mod.ꝙ si delinquens procura-
uit se conueniri coram officiali minoris curiæ,vbi minor pœ
na imponitur pro delicto,ista præuentio non patrocinat̄ sibi,
quin processus contra eum factus.postea coram officiali ma-
ioris curiæ valeat,& teneat.Facit quod vult Io.And.in c.fin.de
testi.de eo,qui accus.aliquem criminaliter, vt postea eum re-
pelleret à testimonio,ꝙ istud nihil sibi prodest:sicut nec ei,qui
dedit alapam alicui, vt postea à testimonio eū repelleret tanq̄
inimicum, ſm Bar.in l.1.§.cum quis.ff.de qō.Bal.in Auth. si di-
catur.in pe.col.C.de test.Sicut nec prodest ei,qui expulit famu
lum de domo,vt possit pro eo testificari,secundum Bar.in l.1.
§.si seruus.2.ff.de q ō.¶ Quartò facit tex.in l.2.§.fi.in ver.nam si
ipse hoc affectauit,vel causam præbuit,& ibi Bar.& alij. no. ff.
si quis cau.¶ Quintò facit: quia titulus procuratus nihil pro-
dest ad repellendum agentem contra eum,ſm Bar. in l.siue au
tem.§.si duob.ff.de pub.dixi in §.sed istæ.Insti.de act.¶ Sexto fa
cit tex.no.in c.qm̄ frequenter.§.porrò vt lite non contes.ꝑ quē
no.Inn.in c.ad petitionem.ad fi.de accus.ꝙ qui malitiosè pro-
curat ne ad eum citatio perueniat, non est amplius citandus,
9 ēt ad diffinitiuam sententiam.¶† Vltimò facit, ꝙ licèt propter
a negligentiam [a] capituli actus deuoluatur ad Episcopum.c.ir-
refragibili.§.excessus.de off.ordi.tamen si Eps̄ hoc procurauit,
ad eum non deuoluitur,ſm Inn.& alios in d.§.excessus.facit c.
pastoralis.in fi.de concel.præb.Per ista media defenditur opin.
Bar.tamen pro opi.Fulg.ꝯ Bar.posset induci tex.in l.capitis.ſm
intellectum gl.ibi. ff. de fideius. vbi creditor procurauit reum
condemnari & tamen durat obligatio fideiussoris: si ergo ibi
factum procuratum non nocet creditori ad obligandum, mi
nus debet nocere factum procuratum ipsi fideiussori ad liberā
dum.per regulam.l.fauorabiliores.cum simi.ff.de regu.iur.Sed
responde,quòd ibi factum procuratum non tangebat obliga-
tionem:nec eam alterabat,prout facit in terminis nostris, vbi
bannum procuratum agebat liberare fideiussorem. Iason
Paduæ legens.

ADDITIO.

a ¶Propter negligentiam.Adde Doc.in c.2.de conces.præbē. Doc.in c.cum in
cunctis.de elec.Card.Zab.in clem.1.in primo no.de celeb.mis.

SVMMARIVM.

1 *Dictio locuples,quid importat.*
2 *Notorium,& sententia æquiparantur.*
3 *Officialis,qui inuentum cum armis, & dantem idoneum fideiussorem non relaxat,tenetur actione iniuriarum.*
4 *An in criminalibus deponens tantam pecuniam,in quantam poterit cōdemnari,debeat pro illo crimine relaxari.*
5 *Iniuria est diffamare aliquem de paupertate,cùm sit diues.*
6 *Ista nomina sunt synonyma,euidens,manifestum,& notorium.*
7 *Triplex est notorium.*
8 *Quæ differentia sit inter notorium,& manifestum.*
9 *Quæ differentia sit inter euidens, & manifestitum.*
10 *Notoria probatione non egent.*
11 *Licèt notorium non debeat probari,tamen debet opponi.*
12 *Licèt notorium non egeat probatione veritatis ipsius facti,tamen oportet quod constet iudici,vt iudici ex actis esse notorium.*
13 *Testes deponentes de notorio non probant, nisi reddant rationem, seu causam etiam non interrogati.*
14 *Qui fundat se in paupertate,seu diuitijs tenetur istud probare.*
15 *Quilibet tenetur probare,quod est fundamentum suæ intentionis.*
16 *Paupertas quomodo probetur.*

§.Qui pro rei.

Habet materiam vtilem, & ame-
nam.Qui recusat accipere fideius
sorem euidenter idoneum,tenetur actione iniuriarum princi
1 pali,& ipē fideiussori.h.d.†Et exemplica tex.in eo,qui vult da-
re vnum campsorem communiter reputatum locupletē pro
fideiussore,vt no.gl.in l.3.§.fi.ff.de in diem addi. Pondera etiā,
quòd iste tex.cum ministerio dixit locupletem.i. locis plenū:
& consequenter quòd possidet immobilia, prout requiritur
ad hoc,vt quis sit idoneus fideiussor,vt est gloss.in §.suscepto.
aliàs est in §.sancimus.in Auth.de exhi.reis.dixi in l.2.in prin.s̄.
eo.& ita declarat Alber.hic,& Ludo.Roman.in l.si ab arbitro.
j̃.eo.tamen rectius dicitur locuples,qui habet loculos plenos.
¶In tex.in approbatum fideiussorem.tex. potest dupliciter in-
telligi. Primò, ꝙ isti fideiussores fuerint approbati per senten-
tiam interlocutoriam iudicis,secundum Bal.hic.Secundò po-
test loqui in illis,qui approbant fideiussores. de q̄b.est text. in l.
arbi.& in l.si ab arbitro.j̃.eo.Et si sint ad hoc deputati,& postea
fideiussores non reperiantur idonei, ipsi tenentur, secundum
Ang.& Pau.de Cas.per l.cum ostendimus.§.fi.ff.de fideius. tut.
aliàs secus,nisi sint in dolo.l.& eleganter.§.fi.cum l.seq.ff.de do
2 lo.secundum Fulg.& Alex.hic.¶†No.ex tex. ibi euidentissimè.
iuncto tex.in ver.approbatum,secundum primum intellectū.
a s̄.relatum,ꝙ notorium,& sententia [a] æquiparantur.Facit.l.em
ptorem.in prin.& ibi gloss.ff.de actio.empti.cap.fina.cum sim.
de cohabi.cleric.& mulic.Et pondera plus,quòd notorium,&
sententia hic æquiparantur, non solùm quo ad probandum:
sed etiam quo ad producendum effectum actionis iniuriarū:
quicquid hic dicat Bald per l.palam.in princip.ff. de ritu nupt.
quod not.pro limitatione eius, quod vult gloss. & ibi plenius
dixi in l.sed & si possessori.§.fina.in glo.1.ff.de iureiuran.Limi-
ta nisi requiratur ministerium iudicis in priuando: tunc noto-
rium & sententia non æquiparantur. capitulo primo, versicu.
3 apertam.& ibi no.Bal.qualiter dom.proprie.priue. ¶ †Secun-
b do no. [b] ex text.ibi,non est sine qualibet iniuria. contra offi-
ciales,qui inuentum cum armis nolunt relaxare præstito ido-
neo fideiussores,nam tenentur actione iniuriarum,secundum
Angel.& Fulgos.hic,Barto. & Angel. in l. 1. supra si quis in ius
voca.Bald.in l.sed & is.ff. de in ius vocan. Facit etiam iste text.
secundum Barto.& Doctor hic contra iudices, qui tenent eū
in carceribus,qui vult idoneè satisdare.Nam tenentur in syndi
catu pro iniuria,quod intellige non solùm in causis ciuilibus,
sed etiam in criminalibus, vbi pœna pecuniaria venit imponē
4 da.l.1,2.& 3.ff.de custo.reorum.† An autem in causis crimina-
libus volens deponere tantam pecuniam, in quanta poterit
condemnari,debeat pro illo crimine relaxari? tangit Bartol. in
l.nemo dubitat.ff.de regu. iu.& in l.statulib.§.si quis acceperit.
ff.de statulib.& nihil decidit,sed in l.1.ff.de custo.reor.determi-
nat quòd non.de quo vide Barto.in l.item liberatur.§.1.ff.qui-
bus mod.pign.vel hypothec. solu.& text.not.in l. 4. §. ait præ-
5 tor.ff.de re iudica.¶ Vltimò not.secundum Angel.& Paul. de
c Castr.quòd iniuria est, [c] diffamare aliquem de paupertate, cū
sit diues, & potest agere actione iniuriarum. Facit text. in l. si
creditores.in fine.ff.de priuileg.creditorum.& l.quisquis. C. ad
6 legem Iul.maiesta.¶† In eadem glos.in versicu. euidentissimè.
habes tres conclusiones.Prima, quod ista tria sunt synonyma,
euidens, manifestum, & notorium. Secunda, quòd aduer-
bium euidentissimè idem importat,quod notoriè. Tertia con
clusio, quòd notoria probatione non indigent. ¶ Circa pri-
mam adde,quòd contrarium tenet glo.in l.ciues.& ibi Bartol.
ponit.C.de app.quæ dicit,quòd notorium non debet probari,
sed

ADDITIONES.

a ¶Sententia.Adde Bar,in l.is cui bonis.ff.de verbo.ob.Bal.in l.1.C. de cur.fur.
Bal.in l.ea quidem.C.de accus.
b ¶Secundo no.Adde Ias.in l.1.col.2.in ius voc.vt eant. PVRPV.
c ¶Iniuria est.Adde Cy.in l.si non conuicij.in 7.q.C.de iniu. Bar.in l.iniuriarū.
in §.si quis.ff.de iniu.Host.in sum.tit.de iniu.Doc.in rub.de iniu.

a sed manifestum sic,& de ista materia [a] traditur per gl.& plenè Doc.in c.vestra.de cohab.cle.& mulie. cum concor.vt hic per Alex.& omnino vide gl.2.q.1.c.manifesta. vbi etiam dicit circa prin.gl.ꝙ multi de notorio loquuntur:tamen quid sit igno
b rant.quæ autem sint crimina [b] notoria ponit Bar.in l. ab accusatione.§.nunciatores.ff.ad Turp.Bal.in l.cum fratrē,in 3.colu. C.de his quibus vt indi.Tu autem pro intelligentia præmitte
7 †ꝙ triplex [c] est notorium. Præsumptum , quando ius aliquid
c præsumit,taliter ꝙ in notorium transeat,vt quòd natus in domo vicinis scientibus præsumatur filius. l. filium eum diffinimus.ff.de his,qui sunt sui vel alie.iur.l.si vicinis.C.de nup.no.in c.tertio loco.de proba.& tex.solennis in l.miles.§. defuncto.ff. de adul.¶Secundò est notorium iuris,& istud resultat ex confessione partis facta in iudicio.declarat Imo.in c.1.de coha.cle. & mulie.eo modo acta iudicis faciunt notorium.l.gesta.cum ibi no.C.de re iudic.c.cum olim.de ver.sig. quod intellige,quā do conclusum est in causa,vt est gl.no.in c. significauerunt.in ver.liberè.& ibi Doc.de testi. & de isto duplici notorio non loquuntur hic.¶Tertiò est notorium facti,quod factum ipsum durat,& de isto notorio facti propriè loquuntur gl. & Docto. hic.¶Item notorium facti est triplex. Quoddam est notoriū facti permanentis,quod durat de pręsenti:puta ꝙ palatiū potestatis sit in platea.Istud est notorium facti permanentis , & de isto intellexit Bal.in Auth.quod locum.in 6.q.C.de colla.dum dicit,ꝙ notorium est illud,quod omnes continuò videre possunt.& idē Bal.vbi multa dicit in l.cum fratrem. C.de his, qb. vt indi.& ibi dicit,ꝙ notorium est,quod omnes de sui natura sciunt, vel scire verisimile est.Et ideo notorium esse nō potest de eo,quod de nocte fit.Et dicit tex.in c.fi.de cohab.cle.& mulie. ꝙ notorium est illud , quod negari sine rubore non potest. Quoddam est notorium facti transeuntis,quod est de præterito:puta ꝙ Christus fuerit crucifixus.& dicit gl.& Bar. in l. 1. C. qui & aduer.quos,ꝙ esse decurionem,seu de prioribus ciuitatis dicitur notorium Quoddam est notorium facti interpellati : vt qñ aliquis publicè mutuat quibuscunque sub vsuris. Istud dicitur notorium facti interpellati,eo quia non cōtinuò,& de prædictis habes gl.magistram in c.vestra.de coha.cle. & muli. & gl.in c.manifesta.2.q.1.ponunt Doc.in l.ea quidem. C.q ac-
8 cus.non pos.Can.in c.fi.de coha.cler.& mulie.¶†His præmis-
d sis,si quæras,quæ differentia sit inter notorium,& manifestū, [d] aduerte ꝙ manifestum potest capi largè:& tunc idem importat quòd notorium.Ita loquitur glo.hic.Si autē strictè capias, dic ꝙ manifestum se habet in minus quàm notorium : nā notorium dicitur illud,quod omnibus vel maiori parti patet:manifestum autem quod publicè factum est.c.tertio loco.de præsum.No.etiam multum illud,quod vult Cy.in d.l. ea quidem, ꝙ illud,quod probatur per 10.testes,dr notorium. sequit̄ Bal.
9 hic,& in rep.l.de quib.in 10.col.ff.de legi. ¶ † Quæ autem dña sit inter euidens,& manifestum,dic vt per gl.in c.2.in princi. in ver.manifestum.de verbo.sig.in 6 Gemi.in c.forte.de elec.in 6. ¶Circa secundā ꝯclu.gl.dic,vt no.p Bar.in l.si ꝯstante.in prin. in 1.q.1.par.prin.ff.sol.ma.quem refert,& sequitur D. Anto.de But.in c.vestra.in 11.car.de cohab.cle.& mulie. & ponit Alex.
10 hic in 1.no.¶†Circa tertiā ꝯclu.ꝙ notoria probatione nō indigent,adde tex.in c.manifesta.2.q.1.& in c.euidentia.de accu.& in l.1.ff.de in integ.rest. Et ista. 2. est bona intelligendo notoriū propriè,vt supra declaraui,quādo est notum populo,vel maiori parti.nam illud non est probandum,iuxta glo.& Bar.in l.1. C.qui & aduer.quos habetur in c.ad nostram.el 3.de iureiu. & in d.ca. vestra. Si autem sit notorium in tota vicinia,vel parochia:aut in maiori parte: tunc illud probari debet, & isto casu sufficit,ꝙ testes deponant super notorio absque eo,ꝙ super facto deponant.ita colligitur ex gl.& ibi Bal.& plenius Salic.in l. ea quidem.C.de accus.Bar.in l.ciues.C.de app. Et ad hoc vide Bal.in rub.C.de proba.in 4.col.Manifestum autem bene ꝑbari debet:& tunc testes debent deponere super facto,s̄m Barto.& alios in d.l.ciues.& ista est veritas,licèt circa hanc conclusionē
11 Alb.hic multa verba effundat.† Et circa istam regulam tria no.Primo,ꝙ licèt notorium non debeat probari, vt hic, tamē debet preponi. & allegari.gl.est reputata sing.in clemē. appellanti.de app.Bal.in l.1.in vlt.col.ff.de excep.Bald.in l.1.in 2.col. C.quō & qñ iud.¶Contrarium tenent gl.in c 2 in gl. 1.vt li. nō
* contesta.sed illa glo.*communiter* reprobatur per Doc.ibi.Et pro prima tu alleg.tex.optimum in l.si quis ex alie.in fi.ff. de iud.iū cta.l.2.§.omnes.eo.tit.Accedat quod no.pulchrè Barto.& quæ ibi dixi in l.cum quid.in fi.colum.in princ.ff.si cer. pet. Limita tamen singulariter non habere locum in notorio,locum non esse tutum ad comparendum:quia illud notorium etiam allegari non debet.ita no.Inn.in c.præterea.de dil.& ibi Do.Anto.
12 Imo.& Pan. r Secundò aduerte,†ꝙ licèt notoriū non egeat [e]
e probatione veritatis ipsius facti:tamen oportet , quòd constet iudici vt iudici,ex actis esse notorium:nec sufficit, ꝙ fuit allegatum esse notorium.Ita tenet Cy.in d.l.ea quidem,in 2. q. & ibi Bal.in pen.car.in versi.item quæro,an sit necesse notorium probari,& clarè Bal.in Auth.qui semel,in 2.& 4.col.C.quomodo,& quando iud.Ang.in l.1.C.qui & aduersus quos. D.Alex. in consi.109.in 4.vol.incip. viso processu causæ vertentis inter
* Dominam Luciam.vbi dicit,quod ita se habet *communis opin.*
13 ¶†Tertiò aduerte , quòd testes deponentes [f] super notorio,
f non probant,nisi reddant rationem,seu causam,etiam non interrogati,secundum doctr.Abb.in c.consuluit. el 1. de app. sicut etiam quando deponunt super fama,secundum Angel.in repe.d.l.ea quidem.in 4.colum.Dom.Abb.in c.cum causa inter Archiepiscopum.in 2.col.de testi.Lud.in l.1.in princi.ff.de ope.no.nunc.D.Alex.in consi.25.in 4.vol.incip. in causa verten.inter Ant.in 2.col.& in d.consi.109.¶Capio gl.in ver.dubitetur.quam diuide in quatuor partes. prout timore contrarij
14 gl.ponit quatuor solutiones.Tene vltimam,quæ vera est.†Ex
g tertia diligenter [g] no.ꝙ ille,qui fundat se in paupertate , vel in
15 diuitijs,tenetur illud probare. Et facit,† quia quilibet tenetur probare quod est fundamentum suæ intētionis,per regulam. l.eum qui.ff.de proba.& dato, ꝙ in dubio quis præsumat idoneus.l.cum quidam.ff.de leg.1.istud est verum s̄m hanc gloss. quo ad mores,secus quo ad facultates,vt hac gl.not.circa quā Albe.hic multa scribit,& ad hoc ista glo.non reperitur melior alibi,secundum Angel.Pau.de Cast.& alios hic.& ad hoc ista gl.est sing.& melior de corpore iuris,secundum Bal. in l. 4. C. quando fisc.vel priua.eam etiam reputat singularem Bal. in c. fi.in 1.col.de præsump.Facit,quia ei , qui dicit beneficium esse tenue,vel reditus esse diminutos,incumbit onus probādi. tex. est formalis.in §. sinautem fortuita.in Auth.de æqua. do.ibi.& probetur apertè fortuita diminutio,quem ad hoc alleg.Ange. in consi.274.incip.Bonifacius,in vlt.col.Idem tenet Card.in tit.
16 de prob.consi.10.D.Card.in c.fi.in 2.col.de præsump.†Sed aduerte,quia contra istam glo.videtur refragari illud, quod vult Bar.in fin.quòd paupertas probetur per modum, quem tradit gl.in l.cum de lege.ff.de proba.Dico Titium habere 10. in bonis,& non plus:& sic esse pauperem.qui vult dicere contrariū ostendat.Nam si consideras,iste , qui fundat se in paupertate, effectualiter eam non probaret,sed transferret onus probandi in aduersarium:vnde de veritate illius gloss.dic vt dixi post Bar.in l.ff.§.licentia.C.de iure delib.vbi Bar.no. esse ibi tex. pro
h illa glo.Et qualiter probetur paupertas, [h] gl. multum variant, vt per Barto.hic,& plenius in repe.l.si constante.in 2.q.1. partis princ.ff.solu.matri.Canonistæ in c.fi.de solu. dicam in Authē. præterea.C.vnde vir,& vxor.

ADDITIONES.

a ¶De ista materia.Adde Do.in l.hæredes palàm.ff.de testa. Doc. in Auth. qui semel.C.quomodo,& quando iud.
b ¶Crimina.Adde Doc.in c.at si cle.de iud.in c.tue.de pœ.in c. qualiter & quādo. e 2.de accus.
c ¶Triplex.Adde Io.And.in c.dudum.de elec.Arch.in c.manifesta.2.q. 1. Doct. in c.Ro.in §.finautem.de app.lib.6.Abb.in c.vestra.de cohab.cle. & mul.
d ¶Et manifestum.Adde Spe.in tit.de voto cri.in §.sequitur de manife.Doc.in c.tertio loco.de proba.Doc.in c.vestra.de cohab.cle.& mu.
e ¶Non egeat.Adde gl.in ver.receperit.in c.bonæ.el 1.de elect.gl.1.c.super eo. de testi.cog.gl.& Doc.in c.ad nostrā.de iureiu.Arch. in c. Quæ Lotha.2.q.1.
f ¶Deponentes.Adde Domin. de S.Gemin.c.1.in 7.col.de offi.deleg.
g ¶Diligenter. Alex.lib.5.consi.41.col.1.& singulariter Bal.in l. non prius. C. quando fiscus.
* Affli.decis.377.nu.4.& 6.Alex.consi.37.lib.7.Alcia.de præsump. reg.2. præsumpt.27.
h ¶Paupertas.Qualiter probetur paupertas , adde gl.in l. paupertas. ff. de excus.tut.Doc.in Auth.præterea.C.vnde vir.& vxo.Bar.in l.si constante.in 2.q. prin.ff.sol.mat.Doc.in c.Odoardus.de solutio.

SVMMARIVM.

1 *Non intelligitur cautum, vel satisdatum,quando vitiosè cautum est.*
2 *Quando satisdatio non est idonea solùm propter defectum facultatum, tunc si scienter sit recepta,sibi præiudicat, secus si ignoranter.*
3 *Paria sunt aliquid non esse factum,vel non idoneè.*
4 *Paria sunt,vxorem non habere maritum,vel habere inutilem .*

LEX VI.

1 QVoties. †Non intelligitur cautum , vel satisdatum,qñ vitiosè cautū est , vt hic,& l.1.vbi dixi.ff.si quis in ius voc. non ie. & intelligitur vitiosè cautum, siue ex defectu facultatum,vt l.proxim.& l.2.in princip.s.eod.siue quia fideiussor habeat

beat priuilegium fori, vt in l. seq. & in l. 1. ff. si quis in ius voc. nõ ier. Siue quia sit in loco munitissimo, ad quem non sit facilis accessus, iuxta gl. in l. 2. in prin. s. eo. Et istis omnibus casibus est ex integro satisdandum, vt dicit gl. secus tamen est in satisdatione, quæ præstatur ex conuentione partium: quia si non sit idonea, non potest peti vt denuò satisdetur, sed agitur ad interesse, tex. est in l. si quis stipulatus sit Stichum. §. fi. secundum verum intellectum. ff. de ver. ob. secundum Bart. in l. 3. ff. de fide-
2 ius. & Ang. & Pau. de Cas. hic. †Item scias, q̃ quando satisdatio non est idonea solùm propter defectum facultatum: tunc si scienter sit recepta, recipiens sibi præiudicat: secus si ignoranter: sed quando non est idonea propter defectum oblationis: quia iste erat talis, qui non poterat se obligare: tunc non facta differentia scientiæ, vel ignorantiæ denuò est satisdandum. l. 4. ff. de fideius. quia tunc non dicitur satisdatum, ex quo noua persona effectualiter obligationi non accessit, secundum Ang. & Pau. de Cast. hic. & vide circa hoc Bal. hic, latè opponentem, &
3 distinguentem. ¶†No. q̃ paria sunt aliquid nõ esse factum, vel non idoneè. Facit tex. no. in l. nulla. ff. de auth. tut. & in l. quamuis. §. si conuenerit. vbi Bar. no. ff. ad Vell. & in l. nõ putauit. §. nõ quis. ff. de cõtrata. Item nihil, & inualidum æquiparantur. l. si aũt nullũ. & ibi Bal. no. C. de legi. hær. Similiter paria sunt nolle comparere, vel minus legitimè comparere. c. Nicolao. & ibi no. Bal. de app. Similiter paria sunt non esse, vel esse inutilem. l.
4 1. §. quib. vbi concor. alle. ff. quod cuiusque vniuer. † sicut paria sunt vxorẽ non habere maritum, vel habere inutilem. gl. in l. fi. C. ad leg. Fla. de plagia. Quemadmodum paria sunt ecclesiam non habere Prælatum, vel habere inutilem. c. inter corporalia. de transla. episc. Item paria sunt nõ adire, vel nulliter adire, seu via incompetenti. l. 2. & ibi Saly. Fulgo & alij ad hoc notant. C. de suc. edi. l. fi. ff. de libe. & posthu. & l. filius emancipatus. ff. de colla. dotis. Item paria sunt, vel quòd nulla causa exprimatur, vel friuola, quę habetur pro nulla, gl. in l. 1. in prin. in gl. magna. in ver. hactenus, circa princ. & ibi Bald. ad hoc no. ff. de ope. no. nuncia. Iason Paduæ.

SVMMARIVM.

1 *Qui habet priuilegium fori, non est idoneus fideiussor, nisi in subsidium, & cum renunciatione priuilegij.*

2 *Vbi requiritur renunciatio specialis, protestatio facta præsenti, & tacenti habet vim specialis renunciationis. vide cautelam ad excludendum declinatoriam nu. 3.*

4 *Is, qui debet præstare fideiussorem, debet eum personaliter exhibere, & nisi opponatur ei de inhabilitate fideiussoris, nihil debet vltra facere.*

LEX VII.

1 SI fideiussor. †Qui habet priuilegium fori, non est idoneus fideiussor, nisi in subsidium, & cum renunciatione priuilegij. h. d. Et per istam l. sic necessariò limitatur. l. 1. ff. si quis in ius vocat. non ie. in fi. quæ aliàs à contrario sensu ineuitabiliter obstaret, & ita declarat Spec. vbi practicam istius l. ponit no. in tit. de satisd. §. dicto. ver. sed pone, q̃ scholaris. di-
2 xi in l. 1. s. si quis in ius voc. non ie. ¶†No. ex ista l. iuncta d. l. 1. q̃ vbi requiritur specialis renunciatio, protestatio facta præsenti, & tacenti habet vim specialis renunciationis. quod procedit quantum ad tollendum priuilegium. ita loquitur iste text. quia priuilegium de facili perditur. l. eius militis. §. militiæ. ff. de testa. mili. alias protestatio facta presenti, & tacenti non sufficit quo ad inducendam obligationem, vel ad tollendum ius cõmune. gl. in l. fi. §. item si prædixerit, & ibi Barto. ff. nau. cau. stab. Bar. in l. non solum. §. morte. in 6. col. ff. de ope. no. nunc. quem simpliciter refert Alex. hic. Cano. præcipuè Imo. in c. cum M.
3 Ferra. de consti. †Item per istum tex. cum glo. D. Barth. Veron. in cautela 171. tradit cautelam ad excludendum declinatoriã fori, quòd interrogetur aduersarius, si vult litigare, vel soluere: & si respondeat, q̃ vult litigare, perdit declinatoriam fori: sed iste tex. parum facit, quia expressè fuit dictum, q̃ non vtatur declinatoria fori, vnde melius facit tex. in c. 1. cum glo. de iud. & ibi Domi. Anto. in 6. no. & alij Can. dixi in l. si conuenerit. s.
4 de iurisd. omn. iud. ¶†Vltimò circa id, quod dicit Barto. de eo qui debet fideiussorem præstare, quod debet eum personaliter exhibere: & nisi ei opponatur de inhabilitate fideiussoris, nihil debet vltra facere. Adde plenius Barto. in l. de pupillo, §. si quis paratus, & ibi no. Ang. & Imo. ff. de oper. no. nunc. Bar. in l. creditor. ff. de distr. pign. Iason Paduæ.

SVMMARIVM.

1 *Fideiussorem promittens, intelligitur de illa ciuitate, & de hominibus illius ciuitatis. & nu. 2. 3. & 8.*

4 *Testis deponens super fama, si dicat, quòd audiuit à maiori parte populi, probat.*

5 *Testium dicta sunt interpretanda ad bonum intellectum, & non calumnianda.*

6 *Posse illud dicimur, quod facilè, & commodè possumus.*

7 *Ciuitas illa, in qua datur fideiussor, si sit eiusdem prouinciæ, sed sub diuerso principe, an admittatur fideiussor.*

9 *Subuenitur magis ei, qui ex necessitate facit, quàm ei, qui ex voluntate facit.*

10 *Seruus, & bannitus æquiparantur ad se defendendum.*

§. Si necessaria. Qui de iure arctatur ad satisdandum, si non potest satisdare, remittitur ad alium locum eiusdem prouinciæ: secus
1 quando voluntariè se ipsum arctauit. h. d. ¶†No. ex isto tex. secundum Bar. Ang. & omnes Mod. quòd qui promittit fideiussorem,
a intelligitur de illa a ciuitate, & de hominibus illius ciuitatis, quod Barto. reputat tenendum menti. Sed caue, quia de hominibus eiusdem ciuitatis non probatur in hoc tex. & propterea Bar. cum misterio alternatiuè locutus est: & Bal. expressè intelligit de ciue, vel forensi, qui sit idoneus. non. n. quia fo-
2 rensis repellitur si sit idoneus: & ita dicit velle Bartol. hic. † Et per ista dicit Alex. se aliàs respondisse. Cum aliquis vendidisset domum sitam Bono. & promisisset pretium conuertere in emp. prædiorum pro securitate euictionis domus: postea volebat emere prædia in alio territorio non Bon. dixit, quod non poterat: quia ita actum intelligebatur, per istam not. Bart. do-
3 ctri. & vide quod infra dicam. ¶†Circa illud, quod dicit Bart. de hominibus eiusdem ciuitatis, adde quod vult Bald. in cap. ex parte Adæ. in 2. colum. per glo. ibi. de testi. Stante statuto, q̃ quilibet possit accusare: intelligitur quilibet de illo populo sta-
4 tuentium, non autem de populo extraneo. † Item adde, quod vult Bald. in cap. præterea. de testi. per illum tex. in versic. fama viciniæ. quod si testis deponens super fama, dicat quod audiuit à maiori parte populi, probat: quamuis non dicat, cuius populi, nam intelligitur de populo illius ciuitatis, per illum text. præsertim secundum eum: quia dicta testium non sunt cauillanda, vel calumnianda. Contrarium tenet Bart. in l. de minore. §. tormenta. in 4. col. ff. de quæstioni. quia dictum talis testis est ambiguum. & de necessitate non concludit. & propterea sis cautus, secundum Bar. quod dicatur à maiori parte populi
5 illius ciuitatis. †Mihi plus placet opi. Bald. contra Bar. quia verba talis testis debent intelligi secundum subiectam materiam. l. si vno. §. 1. ff. locati. Item dicta testium sunt interpretanda ad bonum intellectum, & non calumnianda, secundum Bald. in c. causam quæ. in vlt. col. de rescri. Item dicta testium non recipiunt interpretationem extraneam, nec ceruotinam, nec trãsgredientem terminos suos, secundum Bal. in c. 1. in 7. colu. de consti. Item quia vt dixi dicta testium nõ sunt calumnianda, sed adiuuanda, prout etiam dicit Bal. in l. de quibus. in vlt. col.
6 ff. de leg. & in c. cum dilectus. in pe. col. in fi. de consue. ¶†Secundò not. ex tex. ibi, & non facilè possit. illud vulgatum, q̃ illud
b dicimur posse, b quod facilè, & cõmodè possumus. Facit text. in l. nepos Proculo. & ibi Barto. ad hoc no. ff. de verbo. signific.
7 ¶†Tertiò pondera tex. ibi, si in alia eiusdem prouinciæ ciuitate. super quo cadit nouum dubium, quid si illa ciuitas sit eiusdem prouinciæ, sed sub diuerso principe, an procedat iste tex? dubium facit: quia tunc quælibet ciuitas censetur prouincia de per se. gl. est. & ibi Docto. in l. fi. in princip. C. de præscri. lon. temp. & illam gl. no. Bar. in l. fi. C. de metro. berito. lib. 11. & in extrauaganti, qui sint rebelles. in ver. Lombardiæ. Contrarium consuluit D. Alex. in consi. 57. in 3. volu. quod incip. ponderatis verbis testamenti D. Io. in 2. col. ad fi. & seq. vbi ad hoc optimè ponderat verba Bar. in l. sciendum. §. 1. infra eo. vbi Bart. vult expressè, q̃ sufficiat præstari fideiussorem in prouincia propinqua, in qua tamen possit faciliter conueniri: quia ibi non sit multum potens. Ad idem ponderat Bartol. l. de dic. §. tutor. infra eodem vbi Bartol. intelligit istum text. ibi, si in alia eiusdem prouinciæ ciuitate, pro loco non multum distanti. Facit optimè, quod vult gloss. nota. in capitu. coram. de electio. quam not. sequitur Bart. in extrauag. qui sint rebelles. in verbo
8 Lombardiæ. circa fin. †& si est vera ista consultatio Dom. Alexan. considera si potes elicere pulchram limitationem ad illud, quod dicit Alexand. se respondisse de venditore domus, qui

ADDITIONES.

a ¶De illa ciuitate. Adde no. per Marsil. in l. de minore. §. plurium. colum. 5. ff. de quæstio.

b ¶Illud dicimur posse. Adde glo. in c. faciat homo. 25. q. 2. glo. in c. scisscitatus. de rescrip.

qui pretium debet conuertere in emptionem prædiorum, ꝙ illa prædia debent emi in territorio domus. Nam ſecundum hanc conſultationem videtur, ꝙ ſufficiat in alia ciuitate, dummodo non remota, etiam ſi ſub diuerſo principe. Niſi dicas, ꝙ aliud ſit in fideiuſſione, in qua permittitur remiſſio ad alium locum, quando in loco iudicij non inuenitur, quod non cadit in emptione prædiorum, niſi argueretur magna difficultas emptionis in illo loco. Puto contrarium per iſtum tex. requirentem, ꝙ illa alia ciuitas ſit eiuſdem prouinciæ: prout etiam eſt tex. in l. de die. §. tutor. cum ſeq. ſ. eod. Sed ex quo iſtæ ciuitates ſub diuerſis principib. cenſentur diuerſæ prouinciæ, vt dixi: ergo iſte tex. locum non habet. Item conſidero, quæ potuerit eſſe ratio huius tex. conditionaliter requirentis, quòd illa alia ciuitas ſit ſub eadem prouincia: qa tota prouincia erat ſub vno præſide. l. illicitas. §. qui vniuerſas. ff. de offi. præſi. Adde notandum, ꝙ ille qui non eſt ſub iuriſdictione illius iudicis, vbi eſt dandus fideiuſſor, non eſt idoneus fideiuſſor, maximè quando ſaltem, nec ſub illo iudice nec ſub magiſtratu illius territorij conueniri non poteſt. arg. d. l. 1. ff. ſi quis in ius voc. non ier. Sed iſta ratio militat, quando ſunt ciuitates ſitæ ſub diuerſis principibus licèt propinquæ: quia nec mediatè, nec immediatè iuriſdictio vnius habet vim in alia ciuitate, & pro hoc apparet non obſtare gl. in d. l. coram. quia non loquitur in actu contentioſæ iuriſdictionis. & ita in terminis tenet Ang. & Raph. Fulg. in d. l. de die. §. tutor. & ibidem expreſsè Do. Alexã. ſibi contrarius. Nec obſtant allegata in contrarium: quia pondera, quòd Bar. in dictis locis non loquitur, quando ſunt ſub diuerſis prin-
9 cipibus. ¶ † Quartò no. regulam; ꝙ magis ſubuenitur ei, qui ex neceſſitate facit actum, quam ei, qui ex voluntate facit. l. quod ſi minor. §. reſtitutio. ff. de mino: & l. cum poſtulaſſem. in fin. ff.
10 de dam. infec. † Et ideo facit ſecundum Bar. ad declarationem regulæ, ꝙ ſeruus, & bannitus æquiparantur ad ſe defendendũ. l. ſeruus. C. de accuſ. & idem in excommunicato. c. cum inter. & c. cum venerabilis. de excep. Nam iſta iura intelliguntur in defenſione neceſſaria, vt hic per eum, & per Doc. in l. libertus à patrono. per illum tex. ff. de in ius voc. & in l. de pupillo. §. 1. ff. de ope. no. nunc. Fulgo. in l. ſed & ſi hac. §. libertus. ff. de in ius voc. facit quod no. Barto. in extrauag. qui ſint rebelles. in verb. mille librarum. ¶ Vltimò not. ex hoc text. limitationem ad glo. in l. 1. in glo. magna in fin. ſupra eod. vt ibi dixi. & no. Paul. de Caſt. hic. Iaſon Paduæ.

SVMMARIVM.

1 *Transeuntes cum equis alienis, vel alijs rebus, domini recognoſcentes poſſunt per officium iudicis facere ſequeſtrari tales res penes hoſpitatorem.*
2 *Sequeſter quid ſit, vnde dicatur, & quid differat à depoſitario.*
3 *Sequeſtrum recipere quis inuitus cogitur.*
4 *Sequeſtrum autem qui voluntariè accepit, non poteſt propria auctoritate relaxare, niſi ex iuſta cauſa.*
5 *Sequeſtrum ſi quis ex mandato iudicis reſtituat, ſtatim eſt liberatus.*
6 *Sequeſtrum ſi fiat penes perſonam eccleſiaſticam, iudex ſecularis poteſt ei præcipere, quod illud reſtituat.*
7 *Sequeſtrum cadit pro re mobili.*
8 *Sequeſtrum quamuis non cadat in rebus immobilibus, tamen poteſt interdici alienatio.*
9 *Sequeſtrum ad hoc vt fiat, requiritur cauſæ cognitio, per quam appareat de ſuſpicione fugæ.*
10 *In omnibus caſibus in quibus requiritur citatio, vel partis præſentia, poteſt ſemper procedi abſque citatione, ſi periculum ſit de fuga.*
11 *Qualiter probabitur reum eſſe ſuſpectum de fuga, ad hoc vt poſſit ſequeſtrum concedi.*
12 *Sequeſtrum non valet, nec poteſt fieri, niſi de debito principali conſtet per publicum inſtrumentum.*
13 *Salarium publicum, quod datur militibus vel Doctoribus legentibus, an poſſit ſequeſtrari.*
14 *Sequeſtrum ad hoc vt fieri poſſit, quæ probatio requiratur. Vide etiam de lectura quæ falsò Bartolo attribuitur. nu. 15.*
16 *Pecunia vel aliæ res depoſitæ non poſſunt ſequeſtrari, neque penſiones domorum, neque ſalaria publica.*
17 *Satiſdatione præſtita tollitur ſequeſtrum.*
18 *Satiſdare ſi pars non poteſt ad reuocandum ſequeſtrum, an ſufficiat iuratoria cautio.*
19 *Sequeſtrum ſicut poteſt fieri die feriata in honorem Dei, quando ſuſpicio eſt fugæ prout etiam captura perſonæ, & ita ſequeſtrum factum poteſt die feriata reuocari. & nu. 20.*
20 *Satiſdatio de re ſequeſtrata reſtituenda, non durat niſi triennio.*
21 *Sequeſtrum finitur, quando lis eſt finita.*
22 *Inſtantia an ſit perpetua de iure canonico.*
23 *Sequeſtrum non durat in cauſa appellationis.*
24 *Lis finem accipit quando res datur ei, qui vicerit.*
25 *Suſpectus quis redditur propter quatuor.*
26 *Conuentus ad rem mobilem per hoc ſolum, quòd non poſſideat immobilia, an reddatur ſuſpectus.*
27 *Sequeſtratio regulariter eſt prohibita, niſi in ſex caſibus in glo. enumeratis.*
28 *Deſcriptio, & inuentarium bonorum ſemper admittitur in omnibus caſibus, in quibus eſt prohibita ſequeſtratio.*
29 *Iudex poteſt præcipere ratione contumaciæ, vel alterius iuſtæ cauſæ, quòd oſtia domus alicuius claudantur, & ſigillentur.*
30 *Res licèt poſſit ſequeſtrari, tamen reus debet habere fructus rei ſequeſtratæ pro expenſis fiendis in lite.*
31 *Sequeſtratio, deſcriptio, & inhibitio de alienando, quomodo differunt.*
32 *Tertius an, & quando admittatur ad faciendum reuocari ſequeſtrum, remiſſiuè.*

§. Si ſatiſdatum. Iſte. §. erit no. propter materiam ſequeſtri, quæ eſt vtilis, & quotidiana. hoc dicit. Quando conuentus pro re mobili eſt ſuſpectus, debet illa res ſequeſtrari quouſque ſatiſdetur, vel
1 lis finem accipiat. h. d. † Et facit iſte. §. ſecundum Angel. & Pau. de Caſt. contra tranſeuntes, puta per hanc ciuitatem cũ equis alienis, vel alijs rebus: nam domini recognoſcentes poſſunt ꝑ officium iudicis facere ſequeſtrari tales res penes hoſpitatorẽ: quia ſunt ſuſpecti, quaſi ſemper habeant pedem in ſtaphio, argum. not. in l. hæres abſens. ff. de iudi. & tunc ſi tales perſonę volunt releuare ſequeſtrum, debent ſatiſdare de iudicio ſiſti, & de re non baratanda, vt dicit glo. fi. ſ. eod. §. Non credas tamen, ꝙ ibidem poſſint conueniri, niſi ſortiantur ibi forum ratione contractus, vel aliter. glo. eſt in l. fi. & ibi Bart. C. vbi in rẽ actio.
2 Can. in c. ſi de foro compe. ¶ † In tex. ibi, apud officium. glo. exponit. i. apud officiales: & talis officialis appellatur ſequeſter. & quid ſit ſequeſter, vnde dicatur, & quid differat à depoſitario, habes tex. in l. licèt, in prin. & in l. propriè, & in l. ei apud quem. §. fi. ff. depoſi. & in l. ſequeſter. ff. de verbo. ſig. gl. in l. vnica. & ibi Bal. C. de prohi. ſequeſt. pec. Aliter intelligit Raph. Fulg. iſtum tex. apud officium. ſ. ſuum, & ſic penes ipſummet iudicem, coram quo litigatur. Et refert, quòd non multis retro temporib. fuit de facto conſultus ex ciuitate Feltrenſi, an valeret ſequeſtrum, quod iudex fecit fieri penes ipſummet, & dicit, ꝙ non fuit auſus conſulere: quia pro illa parte, quòd depoſitum non valeat, dicit videri tex. in l. ſi tibi mandauero. §. ſi tibi dedero. ff. mandati. & arg. l. planè. ff. quod cuiuſque vniuer. Pro alia parte dicit ſe ponderaſſe tex. hic, intelligendo verbum apud officium, ideſt apud ipſum iudicem: tamen dicit Fulgoſ. quòd gl. & Docto. exponunt apud tertium, qui ſequeſter appellatur, & propter hoc noluit reſpondere. Tu dic, quòd de hoc eſt gloſ. ordin. in l. Senatuſcon. §. fina. in glo. fi. in verſi. deponatur. ff. de offic. præt. quòd poteſt fieri vel penes iudicem, vel penes aliũ. Facit tex. in l. acceptam. C. de vſucap. & ita tenent Bald. Ludo.
3 Rom. & Dom. Alex. hic. ¶ † Not. ex iſto tex. in verſic. apud officium. retenta expoſitione glo. i. apud officiales. hic videri text. quòd ſequeſter dicatur officialis publicus: & ad mandatum iudicis cogitur quis inuitus recipere ſequeſtrum. quia iſta eſt natura officij publici. l. munerum. §. iudicandi. ff. de mune. & honor. Contrarium & melius tenet Angel. & Pau. de Caſtr. per tex. in l. fi. circa med. C. de bon. auth. iud. poſ. eo quia largè dicitur & impropriè officium. Idem tenet Barto. in l. ſtib. in vlti. colum. C. de agri. & cenſit. lib. 11. Patet, quia ſequeſter obligatur ex quaſi contractu. vnde tenetur actione præſcriptis verbis. l. ſi oleum. in princ. & ibi Bar. not. ff. de dolo. ſed nemo inuitus cogitur contrahere, vel quaſi contrahere. l. nec emere. C.
4 de iure delib. † Poſtquam aũt voluntariè accepit, non põt propria auctoritate relaxare, niſi ex iuſta cauſa, tex. eſt not. in l. ei apud quem. §. fi. ff. depoſi. Circa quem tex. vide Bar. in rubr. C.
5 quod cum eo. ad fi. † Si tñ ſequeſtrũ qs mandato iudicis reſtituat, ſtatim eſt liberatus. tex. eſt in d. l. fin. §. pen. in ver. per ſuam
6 aũt interlocutionem C. de bo. auth. iud. poſ. & ibidem † eſt tex. not. ad aliud, quòd ſi ſequeſtrum fiat penes perſonam eccleſiaſticam, quòd iudex ſecularis poteſt illi præcipere, quòd illud reſtituat. Vnde per illum text. dicit Bald. hic in lectu. antiq. quòd ſi iudex fecit fieri ſequeſtrum, ſeu deponi apud ſacriſtã fratrum, quòd licet ſit iudex ſecularis: tamen mandabit ſequeſtrum reddi ei, ad quem ſpectat. Adde quod no. Bald. in d. l. acceptam. in 1. colum. in fi. C. de vſu. per illum tex. in verſi. ſacratiſſima ſedes. quòd ſi clericus ſit depoſitarius, poteſt cogi ad reſtitutionem depoſiti officio iudicis ſecularis: quia non proceditur propriè contra eum per modum iudicij: ſed executiuè in conſequentiam officij ſuſcepti. ¶ No. prædicta, per quæ datur magna limitatio ad iura can. ſ. ad cap. nullus. & ad cap. ſi diligenti. de foro comp. & ad Auth. ſtatuimus. C. de epiſc. & cle.

¶ Secun-

7 ¶† Secundò no. ibi pro re mobili, [a] q pro re mobili cadit se-
a questrum: secus est in re immobili. Bene tamen possunt seque-
strari fructus etiam pendentes, licèt dicantur pars soli. l. 1. §. fin.
& ibi Bar. ff. de requi. reis. & quod vult Bar. in l. Imperatores. §.
8 fi. ff. de app. † Item in rebus immobilib. quamuis non cadat se-
questrum: tamen potest interdici alienatio. tex. est in l. de polli-
cita. & ibi Bar. ad hoc no. ff. de pollic. & illum tex. ad hoc repu-
tat sing. Bal. in l. per diuersas. in 9. q. cum sim. C. mandati. Facit
l. diuus. in prin. ff. de peti. hære. & l. si creditores, circa fi. prin. ff. de
9 priui. cred. & tenent Alb. & Bal. hic. ¶† Tertiò not. ex tex. ibi: &
persona suspecta sit. iuncto tex. ibi. si hoc iudici sederit, secun-
dum Bal. q ad hoc vt fiat sequestrum, requiritur vt præcedat
causæ cognitio, per quam appareat de suspicione fugæ. Dicit
tamen no. Bal. hic, q in tali causæ cognitione non est pars citã
da, si timeatur de fuga, ne fuga instruatur: eo quia contra fugi-
tiuos, vel suspectos de fuga procedit de facto iuris ordine non
seruato. Patet, quia proceditur etiam die feriata in honorem
Dei, vt est gl. sing. in l. fi. cum sim. C. de ferijs. Et in istis terminis,
qñ timetur de fuga, Bal. bene dicit. & idem tenet D. Abb. in c.
3. ad fi. de sequest. pos. & fruc. D. Alex. hic, & in simi. Bal. in l. con
sentaneum. in 4. col. C. quõ, & quando iud. & in l. creditor. 2. ff.
10 si cer. pet. † Et facit, quia in omnib. casibus, [b] in quib. requiritur
b citatio, vel præsenlia partis, potest semper procedi absq; cita-
tione, si periculum sit de fuga, secundum Inn. in c. significauit. de testi.
vbi autem non esset timor fugæ, non valet sequestrum factũ
c absque [c] citatione partis: quia est species cuiusdam executio-
nis: & quia pars potest lædi, ideo debet citari. l. de vno quoque.
ff. de re iudi. & l. nam ita diuus. ff. de adop. & ita tenet Angel. de
Are. in d. l. Imperatores. §. fi. in 3. col. D. Card. in cle. 1. in prin. in
22. & 25. q. de sequest. pos. & fru. D. Alex. in consi. 6. in 4. vol. qđ
incip. ponderatis his, quæ in s̃. scripto them. narrantur. in vlti.
col. Idem voluit Arch. 11. q. 1. in c. qui res. circa pen. col. dum al
leg. l. fi. C. si per vim. cuius verba reassumit Io. And. in regula lo
11 cupletari. in merc. in antepen. col. ¶† Qualiter autem probabi-
tur reum esse de fuga suspectum, ad hoc vt possit sequestrum
concedi? vr̃ q per solum iuramentum, cùm tractetur de mo-
dico præiudicio. l. thesaurus. ff. ad exhib. ita tenet Salic. in l. vni-
ca. C. de prohi. sequest. pec. & Lud. Rom. hic, sicut qñ agitur de
captura personæ, suspicio fugæ per solum iuramentum pro-
batur, secundum Imo. in l. 2. §. fi. ff. sol. mat. Angel. in l. nemo carcerẽ. C.
de exac. trib. lib. 10. Breuiter veritas est, quod iuramentum non
sufficit, sed debet aliter fides fieri iudici: & etiam qñ procedit
ad capturam, secundum Bal. Ang. & Mod. in l. apertissimi. vbi dixi. C.
de iudi. Ang. Imo. & Mod. in l. qui bona. §. qui damni. ff. de dam
no infec. Bal. ẽt vbi latè Mod. in l. 2. §. fi. vbi videas. ff. solu. matr.
Bal. in l. creditor. 2. ff. si cer. pe. Ang. in l. ab arb. ĵ. eo. Pau. de Cas.
in consi. 10. quod inci. pro pleniori, cum alijs concor. quæ tra-
12 duntur in d. l. 2. §. fi. & Alex. hic in pc. & fi. col. ¶† Aduerte tñ di
ligenter, q non valet sequestrum, nec potest fieri, nisi de debito
principali constet per publicum instrumentum. l. per hanc. in
ver. super his vero. & ibi Bar. ad hoc. no. C. de erog. mi. ann. lib.
11. Idem Bar in d. l. litib. in fi. Bal. in c. olim ex literis. in princ. 3.
col. de rescr. D. Mathesi. in tract. de carcere. vbi per hoc not. in-
fert, q si non potest fieri sequestrum in reb. nisi de debito ɔstet
per publicum instrumentum: multominus poterit cõcedi ca-
ptura personæ, nisi de debito principali constet per publicum
instrumentum. Breuiter tene, q illa decis. Bar. non est vera. eã
reprobat Io. de Pla. in d. l. per hanc. D. Abb in d. c. 2. ad fi. de se-
quest. pos. & fru. Io. de Imo. & Ang. de Are. in d. l. Imperatores.
d §. fi. & D. Alex. hic, quia imò sufficit semiplena probatio, [d] p-
ut qñ agitur de captura personæ, vbi tractatur de maiori præ-
iudicio, per notata per Ange. in l. nemo carcerem. C. de exact.
13 trib. lib. 10. † Tu pondera ɔ̃ Bar. q tex. in d. l. per hanc. in quo se
fundat Bar. probat ɔ̃rium, cùm ibi sit speciale in salario publi-
co, quod præstatur militib. vt illud sequestrari non possit, nisi
de debito constet per publicum instrumentum. & idem po-
tes dicere in salario, quod præstatur de publ. Doctoribus legen
tibus. arg. l. aduocati. & l. fori. C. de aduo. di. iud. ¶ Secundò, quia
in d. l. per hanc. in versic. super his verò. tria concurrunt. Primò
erat salarium, quod præstabatur de publico militib. Item erãt
de nu. 30. Item erant absentes. ergo cũ ille tex. non procedat ẽt
in omnibus milit. sed in his, qui erant de nũ. 30. & erant absen-
tes, ergo in alijs ẽt militib. ille tex. non procedit: ergo cũ ius spe
ciale præsupponat ius cõe esse in ɔ̃rium. l. 1. in fi. ff. ad muni. cer
tè ille tex. probabit de directo ɔ̃ Bar. Considerabis tamen dili-
gentius illum tex. & aduerte, qa ex illo tex. non possumus ar-
guere, vt idem sit in salario Doctorum legentium: quia in eo
14 non concurrunt illa tria. ¶† Tertiò facit, quod vult Bal. in l. vni
ca. ante fi. C. de prohi. sequest. pec. vbi quærit, quæ probatio re-
quiratur ad hoc, vt fieri possit sequestrum. & tenet, q summa
ria, vel semiplena, prout in missione in possessionem ex primo
decre. pp similitudinem, quam habent inter se. ¶ Quartò facit:
quia tex. noster ad hoc, vt fiat sequestrum, requirit suspicionẽ
fugæ, nec vllam probationem instrumentalem requirit. & ita
15 teneas. Nec ob. auctoritas Bar. in locis præal. † quia illa non est
lec. Bar. quia Bar. non legit nisi vsq; ad titulum. C. de peric. eo-
e rum, [e] qui pro magi. interue. lib. 11. & ibi Ang. in rub. illius tit.
ita expressè dicit. sequit D. Alex. in l. 1. s̃. co. & in rub. de acq. hæ.
in prin. & in rub. ff. sol. mat. in vlt. col. & in l. diuortio. §. interdũ.
in pc. col. & in l. si filio. §. si vir in quinquennium. ff. sol. mat. & in
16 consi. 50. in 2. vol. qđ incipit, visis actis causæ. in vlt. col. ¶† Cir-
ca prædicta moueo nouum, & pulchrum dubium, cũ habea-
mus, q pecunia, vel aliæ res depositæ non possunt sequestrari,
nec pensiones domorum, nec salaria publica. Auth. sed iã cau
tum. C. depositi. an si debitor sit suspectus, possint prædicta ex
præcepto iudicis sequestrari? gl. in d. Auth. sed iam cautum, &
clarius in corpore vnde sumitur, tenet q sic, per generalitatẽ
tex. nostri, & ita tenent Alb. & Sali. in d. Auth. & ibi dicit Albe.
q ita practicatur: & ad iura alleg. respondeo, q procedunt, qñ
sequestrum fit sine iudicis auctoritate: nec in hoc inuenio ɔ̃di
centem. Puto, q de iure ɔ̃rium sit verius, per tex. apertos in d.
Auth. sed iam cautum. & melius in corpore iuncta rõne text.
ibi. Et dicere, q illa iura procedunt, qñ fieret sine auctoritate iu
dicis, est debilis solutio, quia sine iudice in nullo casu potest se
questrari, vt hic. ¶ Secundò, nam regula est, q vbi in aliqua. l.
speciali ponuntur aliqui casus speciales: tunc etiam si superue
niret lex noua, quæ aliquid generaliter disponeret, non intelli
gitur disponere in illis casibus, nisi de illis fiat mentio, vt vide-
bitis in l. sciendum. in prin. ĵ. eo, Facit. l. de creationib. C. de silẽ.
lib. 10. Quomodo ergo in casibus specialib. positis in d. Auth.
sed iam cautum. intelligitur derogatum per generalitatẽ text.
nostri? Imò generatitati potius istius. tex. debet intelligi deroga
tum per d. Auth. quia generi per speciem, &c. vt plenè per Bar.
in l. quæsitum. §. fi. ff. de fun. instr. Facit. l. doli cła. ff. de ver. ob. Co
17 gita. ¶† Quintò no. ex tex. ibi, donec vel satisdatio detur. vnũ
modum releuandi sequestrum: quia præstita satisdatione, &
sic dato fideiussore tollitur sequestrũ, vt hic, & c. 2. de sequestr.
pos. & fru. Et ista satisdatio secundum gloss. & Doct. hic debet
duo continere, vt in gl. Adde tertium no. quia debet continere
promissionem de illa restituenda absque vlla procrastinatio-
ne in casu victoriæ, adeo q non sufficeret simplex satisdatio,
nisi hæc verba præcisè apponerentur. tex. est in d. l. litib. & ibi
Bar. in vlt. col. expressè ad hoc no. illum tex. sequuntur Ang. &
Io. de Pla. ibi. D. Abba. in d. c. 2. Ang. de Are. in d. l. Imperatores.
§. fi. in vlti. verbis, Lud. & D. Alex. hic. & dicit D. Alexã. q istud
est in pract. diligenter notandum, quia multum erratur. Fiat
ergo regula, quòd sequestrum tollitur per satisdationem. ¶ Li
mita primò verum esse, quando sequestrum fuit factum ob
litem agitandam, ita loquitur tex. hic. secus si sit factum ad fi-
nem, vt debitor solueret, puta in executione sententiæ: tunc p
satisdationem non tollitur. tex. est in l. si pecuniæ. § fina. ff. vt in
pos. leg. quod alibi ita expressè non reperitur, secundum Pau.
de Cast. hic, & ille tex. est ad hoc sing. secundum Bar. in l. cõsen
taneum. in vlt. col. C. quõ, & quando iud. ¶ † Secundò limita,
qñ sequestrum fuisset factum propter scandalum euitãdum;
tunc pp satisdationem non tollitur, cùm per illam non remo
ueatur periculum scandali, secundum D. Abb. in d. c. 2. ¶ Tertiò limi-
ta, qñ essemus inter personas, inter quas non cadit satisdatio.
iuxta l. Imperator. ff. ad Treb secundum Bal. in d. l. vnica. ¶ Quarto qñ
tale præceptum fuisset factum ex præcepto principis, vel alte
rius superioris, secundum Io. And. in addi. Spe. in tit. de sequest. poss. &
fru. super rub. Et no. sing. secundum Pau. de Cast. hic, q ad reuocatio-
nem talis sequestri quilibet admittitur, siue habeat mandatũ,
siue non: quia ista est quædam species defensionis. alleg. Iaco.
de Are. in l. de pupillo. §. qui remissione. ff. de oper. nou. nunci.
18 † An autem ad reuocandum sequestrum, si pars non potest
f satisdare, sufficiat iuratoria cautio? tenui in l. 1. s̃. eod. q non. [f]
Et ibi dictis adde Albe. hic, qui licèt multum dubitet: tñ istud
tenet:

ADDITIONES.

a ¶Pro re mobili. Adde Doct. in l. fi. C. vbi in rem act. Doct. in c. quoniam con-
tra, de proba.
b ¶Casibus. Adde Doc. in c. inter quatuor. de maio. & obed.
c ¶Ang. consi. 107. Dec. consi. 366. col. fi. nam tunc fieri debet citatio, & adhi-
beri causæ cognitio super sequestratione. BELLOT.
d ¶Idem tenet Dec. in l. pactum quod bona fide. col. fi. C. de pac. Fel. in c. exami
nata. col. 6. de iud. & in c. sicut. col. 1. & seq. de re iud. BELLOT.
e ¶Adde eundem Ias. in Rep. l. omnes populi. in princ. col. 1. supra de iusti. & iu-
re. PANCIR.
f ¶Contrarium tenet Lanf. Balb. concl. 6. sed dicit hoc procedere, si persona,
contra quam factum fuit sequestrum, sit honesta, & non suspecta: aliàs secùs.
vt in simili distinguit Bar. in l. vsufructu. C. de vsufruct. not. Mising. Cent. 2.
obser. 11. BELLAC.

19 tenet:& dicit ſemper ita obſeruari vidiſſe.† Adde ēt, quòd ſi-
a cut ſequeſtrum a poteſt fieri die feriata in honorem Dei,quā-
do eſt ſuſpicio fugæ,ſecundum Bal.hic,& Bal.& Sali.in d.l.vni
ca.Ang de Are.in d.l.Imperator.§.fin.prout etiam captura p-
ſonæ,vt eſt gl.in l.fi.C.de ferijs.quam ſequitur ibi Bar.& in l.ait
prætor.§.ſi debitorem.ff.de his,quæ in frau.cred. & illa glo. eſt
ſingularis,ſecundum Ang.& Fulg.in l.2.ff.de ferijs,& Ange. in
l.qui reſtituere.in fi.ff.de rei vend.& dicit Albe. in l.ſi feriatis.ff.
20 de ferijs,quòd conſuetudo illam glo.obſeruat.Ita eod. modo
ſequeſtrum factum poteſt die feriata reuocari.glo. eſt in l.mi-
nor.in prin.ff.de euic.Bal.& Sali.in d.l.vnica.& in l.fin.C.de fe-
rijs.Similiter relaxatio incarcerati poteſt fieri die feriata, ſecun
dum Bal.in l.lecta.ff.ſi cer.peta. Intellige quaudo ſequeſtratio
fuit conceſſa die feriata:tunc ſimiliter poteſt die feriata reuo-
cari:aliàs ſecus.Ita propriè loquitur glo.in d.l.minor.Barto.&
alij in l.1.§.nunciatio.ff.de oper.no.nunc. Et propterea dicit
Bar.in d.l.minor.quòd malitioſi aduocati faciunt fieri ſeque-
ſtrationes vltima die iuridica,vt reuocatio poſtea peti nō poſ-
ſit durantibus ferijs. Tu autem conſidera, quòd non videtur
eadem ratio in reuocando ſequeſtrum prout in concedendo.
ideo enim conceditur die feriato in honorem Dei,propter ſu
ſpicionem fugæ:& ſic quia periculum eſſet in mora. Sed iſta
ratio periculi ceſſat in reuocatione.Facit ſimile. nam licèt ſu-
ſpectus de fuga poſſit capi, & carcerari die feriata in honorē
Dei,gl.in d.l.fi.C.de ferijs.tamen tali die non poteſt fieri recom
mendatio ſeu ſequeſtratio perſonæ iam incarceratæ, cùm ceſ
ſet ratio fugæ.Ita tenet Bal.in Auth.ei qui.3.col.in ver.Quæro
dictat ſtatutum.C.de auth.iud.poſ.ſequitur Do.Alex.in conſi.
159.in 1.volum.quod incipit.Circa primum dubium,omiſſo
verborum apparatu.nihilominus glo.& Doct.tenent,vt ſupra
ratione correlationis.¶Sextò not. ex fin. ibi,vel lis finem acci-
piat.alium modum, per quem releuatur ſequeſtrum.ſ.finita li
te.Quod intellige vt per Bar.hic in fin.per Bar.in l.fin.circa fin.
21 C.de ordi.cog.¶†Septimò pondera eundem tex. in fi. qui vi-
detur facere pro eo,quod no.Bar.in d.l.litibus, in vlt.col.per il
lum tex.vbi not.quòd ſatiſdatio de re ſequeſtrata reſtituenda,
non durat niſi triennio: quia tanto tempore durat inſtantia.
Iſtud probatur etiam in hoc tex.nam ſequeſtrum finitur,quā-
do lis eſt finita,vt hic.ſed lis per triennium finitur. l. properan-
dum.in princ.C.de iudic.quicquid dicat Imo.in d.l.Imperato
res.§.fin.Limita niſi eſſet appellatum,vt dicam in ſeq.not.¶Se
cundò limita,quando ſequeſtrum ſit propter litem: tunc non
durat niſi triennio.Ita loquuntur prædicta. ſecus ſi eſſet factū
ex alia cauſa:tunc duraret perpetuò ſecundum Bal.in c. olim
ex literis.in 3.col.de reſcri.Per hoc infert,quòd ſi inſtantia cau
ſæ eſſet abbreuiata per ſtatutum diſponens,quod inſtantia nō
duret niſi per 50.dies,vt no.in d.l.properandum. in prin. quòd
etiam ſequeſtrum,vel eius ſatiſdatio tanto tempore duraret,
22 & non plus.†Et ideo cogita,quòd cùm de iure canonico in-
* ſtantia ſit perpetua *ſecundum magis communem opi.* b vt dixi in
b d.l.properandum. in princ. quid iuris eſſet tunc de ſequeſtro,
vel eius ſatiſdatione:an tunc deberet eſſe perpetua quouſque
23 lis finiretur? & iſte tex.in fin.probat quòd ſic. ¶†Octauò pon-
c dera ex eod.tex.in fi.probari,quòd ſequeſtrum c non durat in
cauſa appellationis:quia inſtantia cauſæ prin.non durat in cau
ſa appellationis:ergo non debet durare ſequeſtrum,vel eius ſa
tiſdatio.Item,quia ſi ſequeſtrum duraret etiam in cauſa ap-
pellationis poſt finitam primam cauſam, duraret vltra trien-
nium:& tamen Bar.in d.l.litib.vult quòd non duret vltra trie-
nium:quia vltra triennium non durat inſtantia cauſæ. Quòd
confirmatur,quia ſequeſtrum quod fit propter litem ſucce-
dit in locum ſatiſdationis de iudicio ſiſti, quæ ſatiſdatio lata
ſententia expirat.l.græcè.§.& poſt litem ff.de fideiuſ.& non du
rat in cauſa appellationis,gl.eſt in Auth.de his qui ingre. ad ap
pel.in prin.Ang.& Pau.de Caſt.in l.2.§.fin.vbi dixi. ſupra eod.
Bal.tamen hic tenet contrarium, quòd imò ſequeſtrum factū
in cauſa principali,durat etiam in cauſa appellationis: ita di-
cit eſſe tex.in d.l.litib.& credo quòd voluit ponderare in verſi.
pleniſſimam diffinitionem. Idem tenet Bal.in addi. Spe. in tit.
de ſequeſt.poſ.& fru.in verſ.1.Spec.in eod.tit.in ver.ſed pone.
latè Ange.de Aret.in d.l.Imperator.§.fi. Ego idem ſequor per
tria.Primò per tex.in l.fi.circa med.C.de ord.cog.in ver.ſeque
ſtrari in eum diem, quo controuerſia ſopiatur. & per iſtum
tex.in ver.lis finem accipiat. nam ſi eſt appellatum,non dici-
tur lis finita.quod patet,quia poteſt tranſigi, quod non poſſet
ſi lis eſſet finita.l.& poſt rem.in princ.& l.poſt rem. ff. de tran-
ſac.l.eleganter.in prin.ff.de condi.indebi. ¶ Secundò moueor,
quia ſequeſtrum poſſet de nouo fieri in cauſa appellationis. l.
ab executione.C.quorum app. non reci. ergo fortius factum
debet durare,cùm facilius aliquid extendatur quàm de nouo
concedatur. l. ſed ſi manentis.ff.de preca. ¶ Tertiò pondera

24 verba Bart.hic in fi.dum intelligit iſtum tex.quòd †lis finē ac-
cipiat,quando res datur ei,qui vicerit, ſecundum illud non fit
pendente appellatione.Idem dicit no.Bal.in l.fin. circa fi. C.de
ord.cog.¶Capio gl.in ver.apud officium.quam diuide in tres
par.In 1.declarat tex.In 2.colligit no.In 3.format q. Partes pa-
25 tent in glo.Et ex 3.parte not.†quòd propter quatuor redditur
quis ſuſpectus,dicunt tamen Bar.Alber. & alij,quòd iſta qua-
tuor non ſemper copulatiuè requiruntur, ſed aliquando vnū
ſufficit arbitrio iudicis.Et dum glo.dicit ex malis morib. quē
reddi ſuſpectum. Limita niſi mutauerit malos mores, & ad
bonam frugem peruenerit,& triennio perſeuerauerit. tex. eſt
in l.hinc etiam nobis.& ibi Ant.no.in Auth.de mona. qui tex.
eſt ad hoc ſing.ſecundum Sali.hic,& in l.ſi minorem in 3. col.
26 C.de in integr. reſtitu. minor.†Sed an conuentus ad rem mo-
bilem per hoc ſolùm, quòd non poſſideat immobilia redda-
tur ſuſpectus,adeò quòd res poſſit ſequeſtrari,glo.Bar.& An-
gel.tenent quòd ſic.Spec.& Ioan.And.in titu.de ſequeſt.poſ.&
fru.§.1.verſ.Sed pone.Dom.Anto.in d.c.2.Sali.in d.l.vnica. C.
de prohib.ſeque.pecu.ſed Bal.hic tenet contrarium per hunc
tex.vt hic per eum,cuius inductioni reſpondet Alex.hic.& idē
tenet Iacob.But.refert Albe.hic.Idem tenet Bal.in l.ſciendum.
in princ.infra eod.& Pau.de Caſt. in conſi.38.quod incipit pro
pleniori.& Alexan.hic latè examinat,ſed nihil firmat.Pro iſta
opi.pondero etiam tex.hic vltra inductionem Bal.nam in iſto
tex.oportet præſupponere,quòd iſte reus non poſſidebat im-
mobilia,quia ſi poſſediſſet,non poſſet dici ſuſpectus, nec te-
netur ſatiſdare per regulam.l.ſciendum.in princ.ī.eo.& tamē
poteſt ſequeſtrari.Niſi dicas,& bene, quòd vltra hoc, tex. ſpe-
cialiter requirit,quòd perſona ſit ſuſpecta. ergo iſtud ſolū nō
poſſidere immobilia,non facit perſonam ſuſpectam,aliàs tex.
in ſpecie fruſtra requireret,quòd perſona ſuſpecta ſit. Intelli-
ge tamen, ſi illa res, quam peto,fuit ſequeſtrata, ſecus ſi alia
res.¶Capio glo.fi.in ver. ſatiſdatio. quā diuide in duas partes.
In 1.ad declarationē tex.format opp. In 2.opponit. Secūda ibi
27 ſed nonne.† Ex ſecunda habes, quòd ſequeſtratio regulariter
eſt prohibita,niſi in ſex caſibus enumeratis per glo.hic,& glo.
in d.l.vnica.et in d.l.Imperatores.§.fi.et glo.pleniorem in d. c.
2.per Archi.in c.quia res.11.q.1.Io.And.in regula locupletati.
in mercurialib.¶Vltra glo.adde aliam fallentiam,quādo ſub-
d eſt veriſimilis timor,ne partes deueniant ad arma, d tunc fru
ctus poſſunt ſequeſtrari,ſecundum Specu.in titu. de ſequeſt.
poſ.& fru.in prin.& in titu.de expen.§.poſtremo. circa princi.
Bal.in l.fin.C.de ord.cog. D.Abb.in d.c.2.& in ſimili Barto.in l.
ſed ſi vſusfructus.§.ſed ſi inter duos.per illum text. ff.de vſufr.
¶Secundò in odium contumacis.tex.eſt in c. ex literis. de do-
lo & contu.& in c.olim ex literis.vbi Doct.præcipuè Bald. de
reſcr.glo.in d. c.2.in glo.magna in fi.Bal.in l. conſentaneum. in
9.no.C.quomodo,& quando iudi.Ang.in d. l.Imperatores. §.
fin.in pe.colum.Tertiò lata ſententia in iudicio vniuerſali, in
qua declaratus eſt aliquis hæres,certè omnes res,de quibus eſt
dubium an ſint hæreditariæ, debēt ſequeſtrari,ita ſingulariter
tenet Bal.in l.fin.C.quib.ad lib.procl.non licet.¶Quartò,quan
do iura partium ſunt obſcura,ſecundum Bal.in l.fi.in 4. colu.
C.de edic.diui Adr.toll. ¶ Quintò etiam aliquando vxor po-
teſt ſequeſtrari.c.ex tranſmiſſa.& c.literas.in fi.de reſti.ſpo.Bal.
in addi.Spec.in titu.de ſequeſt. poſ.& fru.in ver.1. Not. etiam
28 †quòd in omnibus caſibus,in quibus prohibita eſt ſequeſtra-
tio,ſemper admittitur deſcriptio,& inuentarium bonorum,
ſecundum Barto.& Docto.in d.l.vnica. & in l. defenſionis fa-
cultas.C.de iur.fiſ.lib.10.& in l.fi.in prin per illum tex.ff.de re-
quirendis reis,& in l.1.§.pen.per illum tex. ff. de ventre in poſſ.
mitt.& in l.Imperatores.§.fi.ff.de appel.& in l.poſt contractū,
ad fi.ff.de don.Canoniſtæ in d.c.2.& limita,vt per Bar.& Salic.
in d.l.vnica.Contra tamen iſtud facere videtur:quia noſtra in-
tereſt,ne patrimonij noſtri ſecreta pandantur.l.2.C.quando &
29 quib.quarta pars debetur.lib.11.†Alibi no.Ang.in l.1. C.vt ne.
lic.ſine iudi.auth.ſig.imprimere,aliàs imponere,per illū text.à
contrario ſenſu,quod ratione contumaciæ, vel alterius iuſtæ
cauſæ poteſt iudex pcipere, quòd oſtia domus alicuius clau-
dan-

ADDITIONES.

a ¶Sequeſtrum.Adde Doc.in c.fi.de feri.& Pet.de Anch.in repe.c.1.de ſequeſt.
poſ.& fruc.

b ¶Sequitur Abb.in c.venerabilis.de iudi.Fely.in c.de cauſis.in princ.de offic.
deleg.licèt contrarium videatur ſuſtinere Rom.conſi.220.num.12. priorem
tamen approbat Seb.de nul.cap.9.nu.126.Rob.de ord.iud.c.26.num.14.&
21. MASVER.

c ¶Sequeſtrum.Adde Doc.in c.app.2.q.6.Doc.in c.vlt.de ſequeſt.poſſeſ.& fru.
Abb.in c.quod ad conſultationem.de re iud.

d ¶Ad arma.Adde Bal.in l.ſi diſcept.ff.vbi pup.edu.deb.Inn. in c. in præſentia.
de proba.

dantur, & sigillentur. Et dicitur, quòd istud multum practicāt officiales Ecclesiæ Romanæ, facit. l. si iniuriæ. ff. de iniurijs.
30 ¶ † Vltimo attende, quòd licèt res possint sequestrari, vt hic: reus debet habere fructus rei sequestratæ pro expensis fiēdis in lite. tex. est in l. fin. C. de ord. cog. & ibi Sali. post alios ad hoc notat, & dicit alibi non reperiri in iure. Et vide quod ibi dicit gl. in ver. litis. Et cogita de quo sequestro intelligatur hoc dictum. nam in re immobili nō cadit sequestrum, vt dixi in tex. rei autem mobilis sequestratæ cogita qui fructus percipi pos-
31 sunt pro expen. litis. † Aduerte etiam, quia reperiuntur tria inter se differentia sequestratio, quæ propriè cadit in re mobili, vt hoc tex. in verbo mobili. & s. dixi. Item descriptio: quia in omnibus casibus, in quibus prohibetur sequestratio, potest fieri descriptio, vt s. dixi. Item reperitur inhibitio de alienando: nam licèt res immobiles sequestrari non possint: tamen in eis potest fieri præceptum à iudice ne alienentur: & talis inhibitio tantum importat, quantum sequestratio in rebus mobilibus, secundum Bar. in l. de pollici. in fi. ff. de pollici. & dixi in tex. in
32 verbo mobili. † Quo autem remedio teneatur sequestrum restituere, & cui, est tex. in l. si oleum. & ibi Bar. ff. de dolo. Angel. in l. interesse. ff. de acquir. possess. Ang. de Are. in d. l. Imperatores. §. fin. in fin. col. & an, & quando tertius admittatur ad faciendum reuocari sequestrum, vide per Raph. Fulgos. in cons. 18. incipien. Factum sic se habet. secundum ordinem meum. Iason Paduæ.

SVMMARIVM.

1 *Lex cum quid. ff. si cert. pet. solùm procedit in contractibus, qui re contrahuntur.*
2 *Reo, an actori, cui magis fauendum sit.*
3 *Probationes quando essent pares inter fiscum, & priuatum, quamuis fiscus sit actor, debet ferri sententia in fauorem fisci.*

LEX VIII.

De die ponenda. Istud principium est multum difficile, secundum Bar. Præmitte, quòd legitur altero de duobus modis, secundum glo. & clarius Bar. & Docto. Vno modo in stipulatione nondum formata, sed formanda: & tunc procedit sine scrupulo, & cessant contraria, secundum Ang. & Fulgos. & Dom. Alex. Iste intellectus probatur in tex. in ver. ponenda. quod certè nihil facit, cùm referatur ad dictionem die, non ad dictionem stipulatione. Istum intellectū sentit glo. magna in fi. quæst. quam ibi format secundum Bar. in 3. col. ¶ Secundò modo legitur in stipulatione iam formata à partibus, & tunc obstant multæ oppositiones formatæ in gl. qa hoc modo tex. vult duo. Primò, qđ omissio diei in stipulatione nō vitiat stipulationē. Scdò, ꝙ declaretur ex voluntate actoris, & non rei. Tertiū intellectū posuit Nic. de Muti. & refert Bar. hic in fi. sed litera non patit illū intellectū iō omitto. ¶ Secundò præmitte quòd iste text. secundum glo. primam, *communiter approbatam*, loquitur in fideiussore, qui volebat per stipulationem promittere præsentare reum in iudicio: & inter talem fideiussorem, & actorem orta est controuersia de tēpore. Iste intellectus non placet vulgo, nec mihi; quia litera dicit inter litigatores, sed fideiussor non est litigator. Nisi dicas, ꝙ fideiussor non est litigator quo ad causam principalem, sed quo ad diem, in quo contendebant Melius tamen est intelligere, quòd controuersia erat inter actorem & reum: quia reus, ꝗ habebat se absentare, volebat maius spatium temporis ad sistēdum. ¶ Tertiò præmitte, quòd ista lex secundum Raph. Fulg. non loquitur de stipulatione de iudi. sisti vniuersaliter interponenda in tota causa, prout est natura istius tituli: quia ibi posset dubitari de die: quia tempus est determinatū à iure à principio causæ vsque ad sententiam. l. græcè. §. & post lit. contest. ff. de fideius. dixi in l. 2. §. fi. s. eo. vnde iste tex. secundum eum necessariò debet intelligi de promissione sistendi in iudicio ad aliquem certum actum, vel articulum. Vel potest intelligi, vt in glo. 1. in stipulatione de præsentando aliquem iudici, iuxta tit. supra in ius vocan. vt eant. vbi tempus non est à iure determinatum. Tu aduerte, quòd in satisdatione de iudicio sisti; duplex est tempus. vsque ad quod, & illud bene est determinatū à iure à principio causæ ad fi. Quoddam est tempus à quo incipiat: & istud non est determinatum. & de isto loquitur iste tex. Ita declarat Bar. in l. ita stipul. in prin. in 3. op. 1. par. ff. de ver. obl. Istis sic præmissis hoc dicit. In stipulationibus iudicialibus formatis vel formandis, si de die non conueniat inter partes, terminanda est arbitrio iudicis, qui in hoc debet fauere actori hoc dicit secundum vtranque lec. ¶ Istum tex. Bar. circa fi. inducit ad aliquas quæst. quando partes discordant, ꝙ stetur arbitrio, & decisioni iudicis. De istis qō. & alijs simi. dixi in l. iusiurandum. & ad pecunias. §. si de qualitate. post Bar. per illum tex. ff. de iureiu. ideo hic non repeto. ¶ Capio glo. magnā quam diuide in quinque partes princ. In 1. opponit cōtra text. & tripliciter soluit. 1. & 3. sol. procedunt tenendo primum intellectum. Secunda tenendo secundum. In 2. quæ est ibi. Item adhuc videtur. gl. opp. de d. l. ita stipulatus. quæ vt declarat Bar. ob. duobus modis, & prout obstat primo modo dupliciter respondet: postea ad vtrunque modum dat aliam sol. Et ista secunda pars princ. post subdiuidi in quatuor, inhærendo declarationi Bar. in 1. opp. de l. ita stipulatus. Et ista lex obstat in duobus, vt hic per Bar. In 2. soluit prout obstat primo modo, & bene. In 3. soluit, prout obstat secundo modo, & istæ solu. procedunt intelligendo tex. in stipulatione iam perfecta. In quarta respondet ad vtrunque contrarium simul tenendo alium intellectum, ꝙ loquatur in stipulatione non perfecta. & dū obstat secundo modo, soluit Bar. ꝙ tex. iste loquitur ni stipulatione iudiciali, seu prætoria de iudicio sisti: in qua cùm sit iudicia lis, iudex habet auctoritatem declarandi. l. 1. in fi. ff. de prætor. stip. & l. in conuentionalibus. ff. de verb. ob. sed contrarium loquitur in stipulatione extraiudiciali. Et isto modo declarat Bar. solutionem glo. sed huic solutioni multum refragatur lex contraria, quæ generaliter procedit, etiam in stipulationibus prætorijs iudicialibus, prout ibi firmat glo. in versi. certo loco, & ibi Bar. & alij. Et pondera quòd Alexan. videtur in hoc sibi contrarius: nam in pen. col reprobat istam solutionem per id, quod dixi. deinde in vlti. col. vt respondeat difficultati Ang. tenet istam solu. In 3. ibi, item adhuc non stipulatoris dicto. glo. opponit, & dupliciter respōdet. Prima sol. reprehenditur per oēs: quia non assignat rationem specialitatis. Secunda solutio procedit secundum vnum intellectum tex. Tu dic clarius; ꝙ illa lex non contrariatur isti, sed eam limitat, nisi adsit consuetudo, quia stipulatio debet intelligi, & moderari secundum consuetudinem. l. si quis reum. ff. de custo. reo. §. fina. Institu. de satisd. & l. 3. § fin. ff. de testi. cum simi. In quarta quæ est ibi, sed in quo moderabitur. glo. videt formare qō. sed in veritate sunt duo contraria, quæ inducas, & eis respondeas, vt hic per Bar. In quinta & vlt. glo. format q quæ secundum Barto. procedit tenendo illum intellectum, quòd ista lex loquatur in stipulatione formanda, & non formata. ¶ Redeo ad primam partē
* gl. *Bar. & communiter Docto.* approbant primam solu. quòd iste tex. procedat in his quæ respiciunt ordinem. litis, in quibus magis fauetur actori, quàm reo. Secunda solu. glo. etiam est vera.
1 † Tertiam solutionem impugnat Bar. quia dicit, ꝙ l. cū quid. ff. si cer. pet. solùm procedit in contractibus, qui re contrahūtur. secus in contractib. qui celebrantur verbis. In hoc Bar. malè dicit: quia illa l. procedit etiam in contractibus, qui verbis celebrantur, per l. triticum. ff. de ver. ob. per quam idem tenuit ipsemet Bar. sibi contrarius in d. l. cum quid. in 2. colum. & in l.
2 ita stipulatus. magna, in 1. opp. ad fi. ff. de ver. ob. † Pro clara intelligentia glo & tex. videndum est, cui magis sit fauendum, an actori, an reo. D. Azo in tit. de reb dub. tradit not. doctrinā,
* *quam omnes indifferenter sequuntur* præcipuè Ang. & Pau. de Cast. post Bar. hic, & est gl. ordi. in c. cum ad sedem. de resti. spo. glo. in c. cum sint partium iura. & in c. contra reum. de reg. iur. in 6. & gl. in c. ex literis. de spon. Bar. in l. inter stipulantem. §. 1. ff. de ver. obl. Bal. in l. qui accusare. in pen. col. C. de eden. & in l. si sta
a tus. in fi. C. de ord. cog.[a] Nam fieri debent tres casus, in princip. causæ. & sic in his quæ respiciunt ordinationem litis magis fauetur actori, quàm reo. tex. est hic. Et ex hoc secundum Bald. hic post Odofr. colligitur notabilis limitatio ad l. fi. ff. de ferijs. vbi dicitur, ꝙ in causis ciuilibus circa dandas dilationes æquè fauetur reo, sicut actori: nisi simus in respicientibus ordinem processus, vt hic. Secundus casus est circa media causæ, & sic
b circa processum: & tunc pariter vtrique fauetur.[b] Tertius casus est in fi. causæ: & sic tempore ferendæ sententiæ, & tunc fauorabiliores sumus reo quàm actori. nam fauorabiliores sūmus ad liberandum, quàm ad condemnandum. ita loquitur regula fauorabiliores. ff. de reg. iu. l. Arrianus. ff. de act. & obl. c. ex literis. de proba. Ad istam doctr. Azo. adde, quod dicit Bal. in l. edita. in 23. colu. C. de eden. ꝙ libelli sunt fauorabiliores in litis ingressu, pares in progressu, & odiosi in egressu, & sic in fi. litis. Adde etiam quod dicit Bal. in addi. Specu. in tit. de appel. in 11. col. in ver. dubio. ꝙ appellatio est fauorabilior, quàm sententia in principio litis: sed in medio est par. In fine autem fauendum

ADDITIONES.

a ¶ De ordi. cogn. Et in electione iudicum. Soc. in lib. 3. consi. 94. incip. in causa. col. 4. PVRPV.

b ¶ Fauetur. Adde Alex. vbi loquitur in prorog. in l. 4. §. si quis condemnatus. col. 2. ff. de re iudi. PVRPV.

uendum est sententiæ, si actor appellauit. l. Herennius. ff. de eui
ctio. ¶ Nunc assume vnumquodque membrum de per se. Pri-
mum est, q in princ. litis in respicientibus ordinationem, ma-
gis fauetur actori quàm reo. Contra istud membrum moueo
duas difficultates. Prima est, nam sicut reus tenetur satisdare
de iudicio sisti, vt hoc tit. & Auth. offeratur. C. de lit. cōtest. Ita
actor tenetur satisdare de lite prosequenda. Auth. generaliter.
C. de epis. & cler. & tamen ego habeo, quòd si reus possideat
immobilia, releuatur ab onere satisdandi. l. sciendum. in princ.
j. eod. & tamen actor quamuis possideat immobilia, non rele-
uatur ab onere satisdandi. Ita vult Bar. in §. quidam. in fi. j. ea. l.
& ibi ponderant Raph. Fulg. & D. Alex. Idem tenet D. Alex. in
l. sciendum. in prin. in 2. col. j. eod. ergo ibi est casus contra istā
doc. quia in istis satisdationibus magis fauetur reo, quā actori.
dicam de hoc, & plenè examinabo in d. l. sciendum. in princi.
¶ Secundò contra istud primum membrum moueo aliam
difficul. nam ad defendendum reum quilibet etiā extraneus
admittitur, etiam si constet clarè eum non habere mādatum:
dummodo satisdet de iudicato soluendo. l. vnica. C. de satisdā
do. & l. exigendi. C. de procu. & tamen ex parte actoris nō ad-
mittitur procurator, quem constat non habere mandatū, da-
to q velit satisdare de rato. l. 1. cum gl. & ibi Doc. C. de procur.
gl. & Doct. in l. non solùm. §. qui alieno. ff. eo. ergo ibi in præpa-
ratorijs magis fauetur reo, quàm actori. Nisi dixeris, q plus p-
uideat satisdatio de iudicato soluendo, quam præstat defen-
sor, quàm satisdatio de rato. Super quo tamen cogita. Item cō
tra istud membrū facit tertiò, quia actor tenetur edere actio-
nem suam in scrip. l. edita. C. de eden. Auth. offeratur. C. de lit.
contest. no. per glo. & Doc. in l. 1. in princi. ff. de eden. & tamen
reus non tenetur regulariter suam exceptionem in scriptis p-
ponere. l. scire oportet. §. scire autem oportet. ff. de excus. tuto.
c. quoniam contra falsam. in ver. excep. & ibi D. Anto. de pro-
ba. Bar. in l. 1. in 2. col. ff. de excep. & in Auth. hanc autem que-
relam. C. de non num. pec. & ibidem etiam Bal. & in l. ne cau-
sas. C. de app. Ang. in d. l. 1. in prin. ff. de eden. Ang. de Are. Insti.
de exce. in prin. in 14. colu. Quartò in contrarium facit: quia li-
bellus actoris debet continere conclusionem, vt est gl. in d. l. 1.
in prin. & ibi Bar. & alij. j. de eden. secus est in exceptionibus,
& sic in libello exceptionum rei. Ita Bar. ad hoc multa iura al-
legans in d. l. 1. in 2. col. ff. de excep. Bald. & Ang. in l. emptor. C.
de præscrip. long. temp. Bal. in l. edita in 12. colum. C. de eden. D.
Ant. in c. 1. in 5. col. de lit. conte. ¶ Capio secundum membrū
princ. q circa media causæ pariter fauetur actori & reo. Con-
tra istum casum arguo: nam reus non tenetur edere actori in-
strumentum ad fundandam eius intentionem. l. 1. & l. qui accu
sare. C. de eden. & tamen actor bene cogitur edere reo ad fun-
dandam eius intentionem. l. iustum & l. fi. C. de eden. ergo cir-
ca media causæ magis fauetur reo, quàm actori, vnde siue ve-
lis dicere, q ibi sumus in præparatorijs, prout dicit glo. in rubr.
C. de eden. tunc obstabit circa primum membrum distinctio-
nis. Aut vis dicere, q ibi sumus circa media causæ, & tunc ob-
stabit circa secundum membrum. Huic difficultati Mod. va-
rio modo respondent, quorum solutiones impugnaui in d. l.
non est nouum. & ibi posui veram solutionē. ibi videas. Istud
secundum membrum limita tribus modis. Primò fallit in cau
sis criminalib. in quibus accusatori non dantur nisi duæ dila-
tiones: reo autem dantur tres. l. fin. ff. de ferijs. no. glo. in c. cum
ad sedem. de resti. spol. & q in criminalibus circa media causæ
magis faueatur reo, quàm actori, ostenditur alio medio. Nam
etiam lite non contest. pro reo possunt examinari testes ad per
petuam rei memoriam, quando sunt de proximo recessuri:
vel quando sunt in mortis articu. constituti, ne reo fortuitis ca
sibus subtrahatur defensionis facultas. l. defensionis facultas. C.
de iu. fis. lib. 10. & tamen secus est ex parte accusatoris. text. est
in c. quoniam frequenter. in prin. in ver. ciuiliter. vt lit. non con
test. & ibi Bal in 4. col. (sub dubio tamen fortè) ponit istam dif-
ferentiam. ¶ Secundò fallit, q licèt in causis ciuilibus non den-
tur plures dilationes reo quàm actori. l. fi. ff. de ferijs. tamen nō
possunt dari maiores, & longiores. glo. est no. in l. sicuti. §. & si
quæratur. ff. si ser. ven. in gl. 1. quam Bal. ibi reputat ad hoc esse
sing. no. Bar. in l. si prius in 7. opp. 1. par. ff. de ope. no. nunc. & ibi
Imo. expressè no. q in hoc est casus, in quo circa media causæ
magis fauetur reo, quàm actori. sequitur Dom. Alex. in l. fin. in
1. col. ad fin. ff. de ferijs. ¶ Tertiò fallit, quia in causis ciuilibus ex
parte rei lit. non contest. possunt examinari testes ad perpetuā
rei memoriam, & publicari, quod est fortius. l. in lege Aquilia
si deletum. & ibi Bar. ff. ad legem Aquil. secus est ex parte acto-
ris. d. c. quoniam frequenter, in princ. & ibi Bal. in 4. col. ad hoc
expressè no. istum casum, in quo in ciuilibus circa media ma-
gis fauetur reo, quàm actori. ¶ Capio vltimum membrum, q
in fine causæ, & sic in sententiando magis fauetur reo, quàm
actori. Ista regula fortius procedit in causis criminalib. l. inter-
a pretatione. l. præses. & l. sanctio legum. ff. de poen. [a] Ad istam re
gulam adde no. quòd si vulneratus etiam existens in articulo
mortis inculpauerit aliquem, q eum vulnerauerit, non statur
eius imputationi. l. si quis in graui. §. 1. ad Syllan. adeo q etiam
non facit indicium sufficiens ad torturam. ita inducit glos. in l.
mater. in glo. penul. C. de calum. & ibi expressè Ange. istud fir-
mat, & sequitur no. Dom. Alex. in consi. 14. in 3. volum. quod
incip. ponderatis narratis in themate. quamuis contrarium te
neat ipsemet Ang. in d. l. si quis in graui. §. 1. tamen ècontra si
aliquis sit accusatus de vulnere, & captus & vulneratus eum
exculpauerit, statur exculpationi vulnerati quantum ad istum
effectum, q licèt sint indicia contra accusatum, quæ aliàs es-
sent sufficientia ad torturam: tamen isto casu ex talibus indi-
cijs torqueri non potest: quia habet testimonium innocentiæ
pro se l. Paulus. §. 1. ff. de bon. lib. Ita ad literam, & sing. Bald. in
l. 1. in vlti. colu. C. communia de leg. & nunquam obliuiscaris
pro defensione amici. Item ad istam regulam adde, q legatū
propter incertitudinem vitiatur, sed non ademptio & libera-
3 tio. l. si fuerit. ff. de reb. dub. † Istud membrum limita trib. mo-
dis. Primò limita in fisco actore: quia vbi probationes essent
pares inter fiscum, & priuatum: quamuis fiscus sit actor, debet
ferri sententia in fauorem fisci, & non rei, sicut in fauorem ec-
clesiæ. c. fi. de re iudic. Ita in fisco tenet Spe & Io. And. in titu. de
teste. §. 1. ver. quid si. Io. And. & Do. Anto. de But. in c. in nostra.
de test. Sed in contrarium fortiter videtur facere. l. non puto.
ff. de iure fisc. per quem text. contrarium tenet Dom. Mathæs.
reprobando Ioan. And. in no. 72. Pro quo facit, quia nunquam
præsumitur aliquid speciale in fisco magis, quàm in priuato,
nisi in lege expressè caueatur. l. item veniunt. §. in priuatorum.
& ibi glo. no. ff. de pet. hæred gl. in l. 1. C. eod. Teneas tamen li-
mitationem præcedentem, quam etiam tenet Dom. Alexā. in
l. 1. in 1. col. & sequen. ff. solu. matr. Et ad l. non puto. respond. q
loquitur, quando fiscus agebat ex causa lucratiua descenden-
te ex delicto, vel incapacitate hæredis indigni: tunc iudicandū
est contra fiscum, & q ita loquitur illa lex, patet ex natura ti-
tuli, sub quo situata est. l. Imperatores. ff. de in diem adi. aliàs
quando fiscus ageret ex contractu, vel aliter, procederent præ
dicta. arg. l. vnicæ. §. si. C. de cadu. tol. ita limitat Raph. Cuma. in
d. l. non puto. & in d. l. 1. vbi etiam Moder. ff. solu. matri. refert,
& sequitur Ang. de Are. in l. sciendum. ff. de app. reci. & in §. fin.
Insti. quib. mod. test. infir. ¶ Secundò principaliter limita istud
membrum in causis pijs, & fauorabilibus, puta libertatis, &
similibus causis. tex. est no. in l. lege Iulia. ff. de manumis. Facit c.
ex literis. de proba. & c. fin. de re iudi. & tex. in l. sunt personæ.
ff. de relig. & sum. fun. & in omnibus causis, in quibus præfertur
quis in sententia, similiter præfertur in probationibus, text. est
in d. l. lege Iulia quem ad hoc reputat sing. Bal. in cap. domino
guerram. §. ad hæc. in tit. hic fini. lex Corradi. deinde consuetu
dines regni incipiunt. ¶ Tertiò prædicta regula procedit, quan
do fundata iurisdictione iudicis insurgit dubietas super pro-
bationibus: secus antequam sit fundata iurisdictio iudicis. gl.
est no. in c. cum contingat. in glo. 3. magna ad fin. & ibi Docto.
not. de rescrip. & Domin. Alexan. hic. Iason de Mayno
Paduæ legens.

ADDITIO.

a ¶ De poen. Amplia, vt etiam si probationes actoris excedant in aliquo pro-
bationes rei, non tamen pro eo fertur sententia. Gl. in c. clerici. 81. dist. Dec.
consi. 303. col. pen. PVRPV.

SVMMARIVM.

1 *Mulier, miles, & minor 25. annis non sunt idonei fideiussores nisi in rem suam.*

2 *Minor habens curatorem, licèt non possit se obligare sine curatore, tamē obligatur sine eo fideiubendo pro suo procuratore.*

3 *Mulier an possit fideiubere pro marito.*

4 *Dominium rei dotalis constante matrimonio licèt sit mariti, tamen commoditas, & incommoditas spectant ad ipsam mulierem.*

5 *Dolus non præsumitur nisi probetur.*

1 §. Qui mulierem. † Mulier, miles, & minor
25. ann. non sunt ido-
nei fideiussores, nisi in rem suam: & mulier dicitur fideiubere
in rem suam, quando est quæstio super fundo dotali. hoc di-
2 cit vsque ad §. si seruus. ¶ † No. hic esse tex. no. secundum Ang.
q licèt minor habens curatorem non possit se obligare sine
curatore. l. si curatorem habens. C. de in integr. resti. mi. tamen
hic obligat sine eo fideiubendo p suo procuratore, & ad hoc
no. istum tex. Spec. in tit. de defen. ciui. in ver. sed pone fideius-
sor.

for. Istum tex. ad hoc reputant sing. Fulg. & Pau. de Cast. hic. &
sequitur Ludo. Rom. hic. Ratio huius l. est, quia tunc minor
facit illud, quod quilibet maior facere debet: quia releuat suũ
procuratorē. §. si verò aliquis. Insti. de satisd. & iō huic minori
isto casu non competeret restitutio. Tu aduerte, prout etiam
perpendit Alexan. hic, quòd iste tex. necessariò hoc non pro-
bat: quia in eo non apparet ꝙ iste minor haberet curatorem.
nam iste tex. bene loquitur de minore 25. annis. sed non deci-
dit, ꝙ haberet curatorem. cùm ergo habere curatorem sit fa-
cti, facta non præsumuntur, nisi probentur. l. in bello. §. factæ.
ff. de cap. ¶ Secundò pondera tex. in ver. quidam. ibi, si à mari-
to fundus dotalis petatur. nam sensus huius literæ propriè est
in passiua significatione, s. ꝙ iste fundus petebatur per alium à
marito: & sic maritus erat reus. tamen Bar. hic in fin. in vna so-
lutione intelligit istum tex. quòd loquatur actiuè, quãdo ma-
3 ritus petebat ab alio. prior sensus plus placet. ¶ † Tertiò not. ex
a isto tex. limitationem ad iura, quæ volunt, ꝙ mulier [a] non po
test fideiubere, etiam pro marito, quia iuuatur Velleiano. Au
then. si qua mulier. C. ad Velleia. & in l. 1. & fi. C. ne vxor pro
marito. nam illa iura limitantur per hunc tex. nisi vxor fideiu-
beret pro marito in causa fundi dotalis: quia tunc bene pos-
set, casus est hic notabilis. ¶ Capio glo. in ver. in rem suam. q̃
diuide in duas partes. In prima declarando tex. remouet vnũ
contrarium. In secunda contra text. opponit, & tripliciter sol-
uit. Secunda ibi, sed quare prestatur. ¶ Ex prima parte habes cō
4 clusionem, † ꝙ licèt dominium rei dotalis constãte matrimo-
nio sit mariti. Institu. quib. ali. licet uel non. in princ. l. doce an-
cillam. C. de rei vendica. & in l. in rebus. in princi. C. de iu. dot.
tamen commoditas, & incommoditas spectant ad ipsam mu
lierem. ¶ Ex ista conclusione no. Bar. quod sententia lata con-
tra maritum super re dotali cōstante matrimonio nocet vxo
ri postea solu. matrimon. quod intelligit verum, si mulier fuit
sciens: aliàs secus, vt hic per eum, cum quo alij tenent. Adde
Cyn. & Albe. in d. l. doce, Imo. post Ray. in l. Titio centum §. fi.
in vlt. no. per illum tex. ff. de condi. & demon. Et ex hoc posset
dari cautela ad alienandum fundum dotalem constante ma-
trimonio, vt per Gul. Ang. & Fulg. hic, & etiam per Alexan. &
hic adde Aret. in l. Iulianus. §. qui fundus circa fi. ff. de verb. obl.
¶ In secunda parte glo. dic, quòd licèt Bar. teneat primam solu
tionem gl. & in se sit vera, tamen diuinat, & non placet ad istũ
5 tex. † quia dolus non præsumitur nisi probetur. l. quoties. §. qui
dolo. ff. de proba. dixi in l. si verò. supra eod. Similiter secunda
solutio, quam gl. approbat, diuinat, & non est verisimile, quòd
quis præstaret fideiussorem, si non teneretur. vnde teneas ter-
tiam solu. glo. quam etiam sequuntur Mode. hic, quòd res im
mobilis, ad quam quis conuenitur, non releuat ab onere satis-
dandi quantum ad aduersarium, vt hic, licèt quantum ad ter-
tium secus. l. sciendum. §. pen. j. eod. & ita declarat Barto. in l.
vnica. in 3. colum. C. vti pos. & in d. l. sciendum. in principio.
Iason Paduæ.

A D D I T I O.

a ¶ Quod mulier. Adde glo. in versi. & vxorem. in cap. ex rescripto. de iureiur. Doct. in c. non solent. 2. quæst. 6.

S V M M A R I V M.

1 *Lite contestata non potest amplius peti satisdatio de iudicio sisti.*
2 *Lite nondum contestata non potest peti cautio rati.*
3 *Exceptio cautionis rati, sicut debet opponi ante litem contestatam, ita etiam exceptio pendentiæ litis.*
4 *Minori vel mulieri si detur fideiussor non idoneus, eis succurritur, etiam post litem contestatam.*

§. Si seruus.

Pro eius intellectu aduerte, quòd iste
tex. legitur in glo. transportando tex.
hoc modo, quòd si seruus interueniat, qui fideiussit iudicatum
1 solui, succurritur actori, antequam iudicium accipiatur. † Ita
transportat glo. tex. mota: quia si lis esset contestata, non posset
amplius peti ista satisdatio de iudicio sisti, per regulam. l. Pom
ponius. §. rati. ff. de procu. & l. ita demum. C. eodē. nec amplius
posset opponi, quòd seruus non sit idoneus fideiussor. Sequi-
tur Bal. Ang. & Pau. de Cast. & Dom. Alex. hic. Mihi non pla-
cet ista transportatio: quia facit violentiam literæ. vnde intelli
go literam planè prout iacet, secundum Iaco. de Aret. Albe. &
Fulg. hic, ꝙ si seruus interueniat: quia antequam iudicium ac-
cipiatur fideiussit: quòd tamen postea succurrendum est acto
ri: & sic tunc etiam post lit. contest. potest petere, quòd de no-
uo satisdetur, quando per errorem facti prius omisit, ignorans
eum esse seruum. tex. est in c. pastoralis. & ibi Do. Abba. repro-
bata glo. ibi, de excep. Bar. in l. error. in vlt. col. cum concordan.
quas ibi dedi. C. de iu. & facti igno. & ita intelligendo cogita
quid importet, quòd seruus fideiusserit antequam iudicium
accipiatur. sed dicas: quia sic est natura istarum satisdationũ,
2 vt nunc dicam. † Tenendo tamen intellectum prçcedētem gl.
no. ex hoc tex. ꝙ lite nondum contestata non potest peti cau-
tio rati, iuribus præalleg. ita etiam non potest peti satisdatio de
iudicio sisti, nec de iudicato soluendo, nec aliæ similes. Et ista
est magna extensio ad regulam. d. §. rati. & dicit Pau. de Castr.
se nescire alibi tex. de hoc ita bene. sed tu allega tex. meliorē, &
expressum in l. vnica. C. de satisda. in duobus locis in medio, &
in fin. & ibi ad hoc no. Bar. illum tex. Idem tenet glo. in rubr. ff.
iudi. solu. quamuis Albe. de Ros. hic inaduertenter dicat con-
trarium. Et per hoc reprobo rationem, quam ad d. §. rati. assi-
gnat Bar. in l. eleganter. §. si quid post. ff. de condi. indebi. vbi di
cit, ꝙ ratio est, quia lit. contesta. procurator efficitur dominus
litis: sed dominus non tenetur cauere de rato. nam confundi-
tur per prædicta: quia non est generalis. nam cùm ille tex. pro-
cedat non solùm in cautione rati, sed etiam in satisdatione de
iudicio sisti, & de iudicato soluendo, ratio Bart. non est bona:
quia etiam dominus litis tenetur satisdare de iudicato soluen
3 do, vt hoc tit. † Adde aliam extēsionem ad d. §. rati. quòd sicut
exceptio cautionis rati debet opponi ante lit. contest. ita etiam
exceptio pendentiæ litis, quæ debet opponi ante lit. contesta.
postea opponi non potest. Ita Bald. in l. peremptorias. in fin. C.
sent. rescin. non pos. & in disputatione incipiente, accusatus de
vi turbatiua. in 11. colum. in Auth. sed nouo iure. in versic. sed
pone in ciuitate. C. de serui. fugi. & in l. 2. C. de peti. hæred. Imo.
in l. cum procurator. §. dominus. ff. de oper. nou. nunc. Alexan.
in consi. 116. 3. volum. incip. magnifice prætor, in 10. colum. &
ita consuluit. ¶ In vers. minor quoque. Aduerte pro eius intel-
lectu, quòd legitur secundum glo. & Barto. vt sit sensus, quòd
minor, & mulier non sunt idonei fideiussores de iudicio sisti,
sed repelli possunt sicut seruus. & istum sensum videtur innue
re tex. ibi, minori quoq;. Iste intellectus mihi nullo modo pla-
cet: quia istud erat clarè decisum in §. proximè præcedenti: &
sic isto modo iste §. sequens in hoc esset superfluus, contra §.
quib. in 1. constitutione. C. ¶ Secundò & fortius litera non pa-
titur istum sensum, dum dicit succurrendum est minori, &
mulieri: nam secundum istum intellectum succurretur acto-
ri, qui accepit in fideiussorem minorem, vel mulierem, nō au
4 tem succurretur ipsi minori, vel mulieri, vt dicit tex. † Intellige
ergo secundum Ioan. ꝙ si minori, vel mulieri detur fideiussor
non idoneus, quòd eis succurritur etiam post lit. contest. & li-
cèt glo. hic non teneat istum intellectum: tamen glo. in l. in eo.
§. fin. ff. de reg. iu. eum approbat. Et si dicis, si succurritur maio
ri, vt supra proximè, quod dubium est, quod debet etiam suc
curri minori, vel mulieri? Respond. ꝙ maiori succurritur, quã-
do errauit in facto: minori autem, & mulieri etiam si errant in
iure. vt hoc tex. ver. propter imperitiam. ¶ In ver. si fideius. dic
rationem dubitandi fuisset secundum Ang. & Moder. quia cũ
fideiussio sit extincta facto stipulatoris, qui adiuit hæreditatē
fideiussoris, videbatur, ꝙ de nouo reus non esset grauatus ad
satisdandum: tamen quia istud procedit sine culpa stipulato-
ris, procedit iste tex.

S V M M A R I V M.

1 *Concessionem tenutæ quicquid impedit à principio, illud etiam postea oblatum eam reuocat.*

§. Tutor.

Pro satisdatione necessaria, quæ ex l. neces
sitate præstatur, fit remissio ad alium locũ,
præstato prius iuramento calumniæ. Fallit in duobus casibus.
Primus est in hærede volente reuocare tenutam ex eius con-
tumacia concessam: vel quando in loco, ad quem petit aliq̃s
se remitti, potuit prius satisdare, & non voluit. h. d. vsque ad fi.
l. ¶ Omissis no. quæ literaliter colliguntur per Pau. de Castr. &
1 alios hic, maximè Alex. post Ang. † No. in ver. planè. ꝙ licèt re-
gula sit, quòd quicquid impedit à principio concessionem te-
nutæ, illud etiam postea oblatum eam reuocat, tex. est not. in
l. si pecuniæ, §. fi. vt in pos. leg. hic allegata in glo. quæ respōdet;
sed malè. Ilia regula procedit, quando illud impediuisset tenu-
tam de iure communi. secus, quando ex priuilegio, vel aliquo
modo speciali: quia debilius est ius speciale, quàm commu-
ne. l. eius militis. §. militia missus. ff. de testam. mili. Facit l. si ser-
uum. § prætor. iuncta l. si extraneus. in princip. ff. de acquiren.
hæredita. text. est hic notabilis, qui est ad hoc singu. secundum
Angel. & Modern. hic. Angel. & Imol. & alios in l. si finita. §. vi-
deamus. ff. de damno infect. ¶ In tex. ibi, in municipio an istud
hodie procedat, cùm quælibet ciuitas habeat vim prouinciæ,
ponunt Angel. Fulgos. & Alexan. hic. dixi in l. si fideiussor. §. 1.
supra eodem.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Iudex ſi pronunciat tales teſtes eſſe, vel non eſſe admittendos, ab iſta interlocutoria poteſt appellari.*
2 *Appellari non poteſt à ſententia interlocutoria circa legitimationem perſonarum.*
3 *Appellari non poteſt à ſententia arbitri. & nu. 6.*
4 *Appellari poteſt ab illa ſententia, ex qua oritur actio, vel exceptio iudicati.*
5 *Non ſolùm poteſt fieri compromiſſum in arbitrum de tota cauſa principali, ſed etiam de aliquo articulo incidenti, vel emergenti.*
7 *Appellari licet non poſſit a ſententia aliqua, poteſt tamen implorari iudicis officium querelando.*
8 *Appellatio eſt officium iudicis.*
9 *Arbiter an habeat aliquam iuriſdictionem, an notionem tantum.*
10 *Medici ſi malè referant de vulnere, poteſt implorari officium iudicis cõtra eorum relationem, & ſententiam.*
11 *Actio quamuis hodie oriatur ex ſententia arbitri, tamen hodie ab ea nõ appellatur.*
12 *Cauſæ, quæ requirunt cauſæ cognitionem, & expediuntur officio nobili, & ſunt meri vel mixti imperij, non poſſunt delegari.*

LEX IX.

ARbitro. Iſta lex eſt no. & ſubtilis, & Bar. dicit ſe alibi neſcire. Et præmitte, ꝙ
timore contrarij l.1.C.de arbi.iſta l. legitur in gloſſ.
tribus modis, & quarto modo, & melius extra glo.
hoc dicit in effectu. A ſententia electi ad probandum, vel improbandum fideiuſſores, poteſt appellari, ſicut à ſententia iudi
1 cis.h.d.†Per iſtum tex.dicit Spec.in titu.de teſte.§.1.verſi.recepta autem probatione, quod ſi iudex pronunciat tales teſtes eſ
ſe, vel non eſſe admittendos, ꝙ ab interlocutoria poteſt appel
lari. Sequuntur Bald.in lect.antiq.Angel.& Ludo.Rom.hic.Ex
2 hoc refert Ang.†ꝙ à ſententia interlocutoria circa legitimatio
nem perſonarum poteſt appellari.l.ait prætor.§.permittitur.ff.
de mino.& ita no.limitatur regula, quæ habet, quòd regulariter de iure ciuili à ſententia interlocutoria appellari non põt.l.
ante ſententiæ tempus.C.quorum app.non reci.& l.2.ff.de ap
pel.rec. Tu teneas in prædictis contrarium: quia quando interlocutoria affert grauamen, quod poteſt poſtea reparari per ap
pellationem à diffinitiua, nũquam à tali interlocutoria poteſt
appellari.l.2.vbi Bar.& Imo.ff.de appel. reci. & ita etiam tenet
Fulg.hic. Et ideo Spec.in loco præalleg. non videtur ſe firmare, ex quo in contrarium adducit regulam d l.2.¶Capio gloſ.
mag.quam diuide in 4.partes. In 1.glo. fortiter opponit de l. 1.
C.de arbi.& eius timore ponit tres ſol. & ſic tres intellectus ad
tex.& approbat tertium intellectum. In ſecunda, quæ eſt ibi,
ſed an hodie.glo.format.q. In tertia, quæ eſt ibi. Sed quomodo
potuit gl.opponit contra tertium intellectum, quem approbauit ſupra, & reſpon.quadrupliciter. In quarta, quæ eſt ibi, poſito caſu.glo.addit tres alias fallen.ad regulam d.l.1. C. de arbi.
3 ¶†Redeo ad primã partem. Difficultas huius text. eſt propter
contrarium l.1.C.de arbi.vbi ponitur regula, quòd à ſententia
arbitri appellari non poteſt, & ratio aſſignatur ibi in text. quia
ex ea non oritur actio iudicati. Ratio rationis eſt, quia arbitri
compromiſſarij eliguntur à partibus, & conſenſus priuatorũ
non poteſt tribuere iuriſdictionem non habenti l. priuatorũ.
C.de iuriſ.omn.iudi. Ideo arbitri non habent iuriſdictionem,
ſed ſolùm notionem: ideſt poſſunt cognoſcere.l.ait prætor, in
princ.vbi glo.& Bal.ff.de re iudi.prout declarant Bald. & Ang.
4 in d.l.1.& Fulgoſ.hic dicit totum contrarium.† Imò generaliter dicit glo in d.l.1.quòd ab illa demum ſententia poteſt appellari, ex qua oritur actio vel exceptio iudicati, quam glo.dicit eſſe valde ſingularem Bal.in c. præſentata.in vlti col. de teſti.& in c.paſtoralis.in 5 col.de appel. Primus intellectus gl. eſt,
ꝙ ſit ſpeciale in hac l. Ratio ſpecialitatis eſt ſecundum Barto.
quia in hac l. non fuit compromiſſum in arbitrum de cauſa
principali, ſed de iſto articulo incidenti, an fideiuſſores eſſent
idonei: ideo poteſt appellari. Ratio ſpecialitatis eſt, vt hic per
Bar. Iſtum primum intellectum tenet Bar.hic, ſecundum quẽ
dicit ſe neſcire alibi iſtum tex. Iſtum etiam intellectum ſequitur Ang.hic, & latius Ang.de Are.in l.ex conſenſu, in princ. in
5 3.colum.ff.de appel.†Ex iſto intellectu no. duas concluſiones.
Prima eſt, quod non ſolum poteſt fieri compromiſſum in arbitrum de tota cauſa principali: ſed etiam de aliquo articulo
incidenti, vel emergenti. Et idem tenent Ang.& Imo.in l. fi. ff.
à qui appel.non licet.& in l.1.ff.quis, & quo. Facit text. in l.ſi qs
in conſcribendo.C.de pact. ſecundum vnam lect.gl. & ibi Bar.
circa finem notat, & reputat ad hoc ſing. & infert ad no. deciſionem, vt ibi per eum. Facit tex.in l.ſeq. & iſtum text.allegat et
6 Bald.hic in 1.no.¶†Secundò no.magnam limitationem ad regulam d.l.1.ꝙ à ſententia arbitri non poteſt appellari. Illa regula procedit, quando compromiſſum eſt in arbitrum de tota cauſa princi.ſecus quando ſolum eſt compromiſſum de aliquo articulo incidenti: quia tunc poteſt appellari. Iſtum intel-
* lectum reprobant *alij omnes*, & antiqui.& Mod.Ioan.de Imol.
in l.1.§.fi.ff.quis, & à quo app.& in l.fin.in prin.ff.à qui.app.non
licet.Bal.in §.1.Inſtitu.de ſatiſda. Contrarium intellectum duo
ſtringunt omiſſis leuibus. Prima ratio, quia de iure ciuili à ſententia arbitri appellari non poteſt, quæ ponitur in d.l. 1.C. de
arbi.ſ. quia non habet auctoritatem iudicati: eo quia arbiter
eligitur à partibus, quæ non poſſunt aliquam iuriſdictionem
tribuere huic priuato.l.priuatorum conſenſus. C. de iuriſdict.
omn.iud. Ideo ſententia ab eo lata, qui nullam habet iuriſdictionem, non habet aliquem effectum ſententiæ. Ideo ex ea
non oritur actio iudicati: & ideo ab ea appellari non poteſt.
Iſtamet ratio militat, quando arbiter aſſumit à partibus ſuper
aliquo articulo incidenti. ergo cùm ſit eadem ratio, idem iudicamus de parte quo ad partem, quod de toto quo ad totũ.
l.quæ ad tota.ff.de rei vendi.& l.qui ſcit.in princ.vbi glo.infinitas leges alleg.ff.de vſur.¶Secundò ſtringit, & fortius: quia de
iure ciuili difficilius appellatur à ſententia interlocutoria quã
à diffinitiua: patet, quia à ſententia diffinitiua regulariter poteſt appellari, ſed à ſententia interlocutoria regulariter de iure
ciuili appellari non poteſt, vt in iuribus ſupra allega. ſi ergo à
ſententia diffinitiua arbitri appellari non poteſt, multominus
debet poſſe appellari à ſententia arbitri interlocutoria lata ſuper articulo incidenti. Conſidera tamen ſi iſte primus intellectus poſſet alia ſubtiliori ratione defendi: nam iſte tex.procul
dubio loquitur, quando iſte arbiter fuit aſſumptus ſuper iſto
articulo incidenti, an fideiuſſores eſſent idonei. vnde conſidera, ꝙ iſte arbiter aſſumitur ſuper eo, quod propriè pertinet ad
ipſum iudicem, ſ. ſuper iſta prætoria ſtipulatione de iudicio ſiſti.l.1.in princ ff.de præt.ſtipu. vnde itur ad talem arbitrum, nõ
vt à iudicio recedatur. ideo ab illo, quod per iſtum arbitrum
decidetur reſpiciens id, quod erat agitandum per iudicem, tãquam aſſumat naturam iudicialium, poteſt appellari: ſed qñ
fit compromiſſum in arbitrum de tota cauſa, tunc in totum
à iudicio receditur, nec partes volunt eſſe amplius in iudicio
ſuper hoc. Ideo tunc appellari non poteſt. & per hunc modũ
patet ſubtilior ratio, quia non poteſt appellari à ſententia arbitri, quando aſſumptus eſt ſuper tota cauſa: quia tunc ex toto
receditur à iudice, ſecus quando incidenter aſſumitur ſuper
articulo incidenti: quia ex quo non recedit à iudice, ille actus,
qui veniebat per iudicem expediendus, ſi expediatur per arbitrum ad hoc aſſumptum, poteſt appellari; quando cenſeatur
iudicialis, & grauamen illius interlocutoriæ non ſit reparabile
per ſententiam à diffinitiua, vt prædixi. Secundus principalis
intellectus glo.eſt, ꝙ in hoc tex.non habet locum appellatio,
ſed officium iudicis. Iſtum intellectum tenet Bart. & dicit ſibi
plus placere quàm præcedens, per l.fin ff.à qui.app.non li. & ꝑ
rationem, de qua hic per eum. ſequuntur Ang.Sali.& Paul.de
7 Caſt.hic.¶†Pro iſto intellectu bene facit tex.in l.ſeq.in verſicu.
querela. Facit, quod dicit Bald.in l.edicto.C.de edi.diui Adria.
tollen.vbi dicit, quòd licèt à ſententia aliqua non poſſit appellari: poteſt tamen implorari officium iudicis querelando. Iſtũ
intellectum reprobant Bald.Fulgoſ.& Alex.hic.Imo.in l.fin.ff.
à quib.app.non li.Ang.de Are.in l.ex conſenſu.in prin in 2.co-
a lum.ff.de app. Moti, quia licèt reperiatur, quòd laudum [a] arbitratoris poſſit per officium iudicis reſcindi, petendo reduci ad
arbitrium boni viri l.ſi ſocietatem.§.arbitrorum.cum ſeq.ff.ꝓ
ſoc.tamen nullibi reperitur, ꝙ ſententia arbitri per officium
iudicis poſſit reſcindi, ergo ſtabimus regulæ.l.1.C. de arbi. & l.
diem proferre.§.ſtari.ff.eod. Nec obſt.tex.in d.l.fin.ff.à quib.appel. non li. quia non loquitur in arbitro compromiſſario electo de conſenſu partium, ſed in arbitro dato ab ipſo iudice, vt
8 patet ibi in tex.in verſic.datos. & in verſ.qui eos dedi.¶†Vltra
alios contra iſtum intellectum ſecundum, quatuor faciũt. Primò ſtringit tex in ver.appellare licèt.qui tex.loquitur de appellatione propriè. vnde dicere quòd tex.non loquitur de appellatione, ſed de officio iudicis, eſt facere violentiam literæ. ¶Secundò obſtat ſimilitndo tex. ibi, vt à iudicib. nam à ſententia
iudicum propriè appellatur.¶Tertiò conſidera, quòd Barto.
eſt ſibimet contrarius. Bar.approbat primum intellectum glo.
& eum ſequuntur Ang.& Pau. de Caſt. deinde etiam approbat iſtum ſecundum intellectum. ſed videtur, quòd iſti intellectus ambo ſtare non poſſunt: quia ſecundum primum intelle
ctum

ADDITIO.

a ¶Laudum. Adde Doc.in c.Quintauallis.de iureiu.

ctum hic appellatur propriè: ſecundum alium intellectũ non
appellatur,ſed officium iudicis imploratur.ideo Bar.met.for-
tè iſtud ſentiens in d.l.fi.tenuit,quod iſta duo remedia copula-
tiuè competant,ſ. ꝙ poſſit appellari propriè.Item officium iu
dicis implorari.Quartò conſidera,dum glo.& Barto.volunt,ꝙ
non poteſt appellari, ſed officium iudicis per viam ſupplica-
tionis implorari.Nam iſta non videntur poſſe ſtare,cùm appel
latio ſit officium iudicis,& ſic qui appellat,implorat officium
iudicis.gl.eſt in l.1.in prin.ff.quæ ſent.ſine appel.reſcind .quam
ad hoc reputat ſingu.Bal.in c.in præſentia.in 2.col.de renun.li-
cèt Bar.in l.1.in prin.in vlt.col.ff.de app.teneat contrarium, ꝙ
appellatio non ſit actio, nec etiam ſit officium iudicis: quia
abſque aliquo officio iudicis appellatio producit effectũ ſuũ
extinguendi ſententiam,& deuoluendi ad ſuperiorem, & te-
net,quòd appellatio ſit quoddam ius de per ſe, quod vocatur
appellatio.Tamẽ veritas eſt,ꝙ appellatio eſt officium iudicis:
quod probatur clara ratione.nam appellatio eſt mixti impe-
rij,vt tenet Bar.in l.1.§.ſolent.ff.quando app.ſit.cum multis cõ
cor.quas dedi in l.imperium.ſ.de iuriſ.omn.iud.cùm ergo ap
pellatio ſit mixti imperij,ergo expeditur per officium iudicis.
quia mixtum imper.eſt,quod expeditur officio iudicis nobili
ad priuatam vtilitatem,ſm Bar.& alios in d.l.imperium.vbi di
xi:& ſic appellare,& implorare officium iudicis,videntur idẽ.
Et quotieſcunque implorat officium iudicis, ſemper miſeri-
corditer imploratur,& per viam ſupplicationis,gl.eſt in rubr.
ff.de interrog.act.declarat Bal.in l.1.in antepe.col.ſ.de iuriſdic.
omn.iud.Item in appellatione aditur ſuperior, vt corrigat qđ
improbè factum eſt.in l.1.in prin.ff.de app.Nec differentia,quã
facit Bar.de tempore probatur iure.tamen pro gl.& Bar. mul-
tum facit tex.in l.fi.ff.à quib.app.non li.quæ vult aliud eſſe ap
pellare,aliud implorare officium iudicis.¶Tertius intellectus
gl.eſt,ꝙ iſte tex.loquatur in arbitro.i.in delegato,& hoc modo
nihil obſt.contrarium.Iſtum intellectum approbat gloſ.hic,&
gl.j.l.proxi.& gl.in l.pe.C.quo.app.non reci.& in l.fi.ff.à quib.
appel.non li.Bal.& communiter Moder.& iſte intellectus *com-*
* *muniter tenetur*,ſm Pau.de Caſt.Lud.Rom.& D.Alex.hic.Et ſi
dicatur,quæ potuit eſſe ratio dubitandi in hoc tex.tenendo,ꝙ
loquatur de arbitro.i.delegato,ex quo indubitatũ eſt, ꝙ à ſen-
tentia delegati poteſt appellari,quicunque delegatus ſit. l. 1.§.
fi.vbi glo.& Bar.ff.quis,& à quo app.& l.vnica. C.qui pro ſua
iuriſdictio.Reſponde,ꝙ dubium faciebat: quia licèt à ſentẽtia
delegati diffinitiua poſſit appellari: tamen cùm hic delegatur
ſuper iſto articulo incidenti eius ſententia eſt interlocutoria,
ideo videbatur,ꝙ à tali interlocutoria appellari non poſſet:at-
a tento,ꝙ de iure ciuili à ſententia interlocutoria [a] regulariter
appellari non poteſt, vt dixi. Contrarium tñ hic deciditur, ꝙ
ab iſta ſñia delegati quamuis interlocutoria poteſt appellari:
eo quia affert grauamen irreparabile appellando à diffinitiua,
vt j.dicit gl.in 3.parte,& ibi Bart.¶Contra iſtum intellectũ vr
fortiter obſtare,quia litera impropriatur exponendo arbitro.i.
delegato.niſi diceres,vt ſtatim dicam in ſeq.intellectu, reiectis
b iſtis ſol.glo.† Teneas quartum intellectum clarum, & apertũ,
ꝙ l.contraria.ſ.d.l.1.C.de arbi.loquitur in arbitris compromiſ
ſarijs elect.extra iudicium de ſolo cõſenſu ipſarum partium.
vnde ex quo conſenſus priuatorum non poteſt tribuere iuriſ
dictionem.l.priuatorum.C.de iuriſd.omn.iud. & ſic talis arbi-
ter nullam habet iuriſdictionem,ſed notionem tantum. l. ait
prætor.in prin.ff.de iud.per conſequens ſententia ab eo lata di
citur lata à perſona priuata:& ſic non habet effectum ſenten
tiæ,nec ex ea oritur actio iudicati.In iſtis terminis propriè lo-
quitur tex.& ratio ibi aſſignata in d.l.1.C.de arbi. Sed iſte text.
& ſimiles loquuntur in arbitris datis ab ipſo iudice,vel à parti
bus cum auctoritate iudicis.& cùm iſti habeant iuriſdictionẽ,
ab eis poteſt appellari,vt hic;vel officium implorari,vt l.fi.ff.à
quib.app.non li.Et ꝙ iſte tex.loquatur in arbi.datis à iudice,pa
tet per tex.ſimilem iſti in d.l.fi.ver.qui eos dedit. & iſti arbitri
dati à iudice ſunt in effectu delegati.Et hoc modo procederet
tertius intellectus gl.dum intelligit de arbitro,i.delegato. Pro
iſto intellectu,& iſta differentia pondero eſſe text. expreſſum
in l.cum antea.circa prin.in ver.neque iudex dederat.C.de ar-
bi.iuncta l.1.eod.tit. Ad cuius declarationem venit illa l. cum
antea.Iſtum intellectum in effectu, licèt non ſic declarent; te-
nent Iac.But.& Albe.de Roſ.hic,& dicunt, ꝙ ita practicatur
in palatijs.tenet Ang.hic in prin.& Ang.de Are.& Io. de Imo.
10 in l.ex conſenſu.in 1.col.de app.† Ex iſto intellectu bene ſequi
tur illatio Bar.quando iudex eligit notarium, qui faciat com-
parationem literarum,vel medicum,qui videat, an vulnus ſit
mortale,& in ſimi.ꝙ ſi malè referant, poteſt implorari officiũ
iudicis contra eorum relationem,& ſententiam. Idem tenet
Alb.& alij hic.Do.Ant.& Imo.in c.Quintauallis.in 24. differẽ
tia.de iureiu.Io.de Imo.in d.l.fi.ff.à quib app.non li.Tu autem
pro intelligentia prædictorum aduerte,dum tex.in d.l. 1.C.de
arbi.aſſignat rationem,quare à ſententia arbitri non appellaẽ,
quia non parit actionem iudicati:& glo.ibi vult,ꝙ à nulla ſen-
tentia,quæ non parit actionem vel exceptionem iudicati, põt
appellari.In contrarium facit tex.in l.à ſententia. §.idem reſcri
pſerunt.ff.de app.qui videtur velle,ꝙ à tranſactione,& ab actu
extraiudiciali,qui non lædit,poteſt appellari:& tamen ibi non
oritur actio iudicati.per quem tex.ita tenet Lud.Rom. hic. &
in conſi.261.tamen Bart.in d.§.item reſcripſerunt.vr velle cõ-
trarium,remittendo tamen ſe ad ea,quæ dixit in l.fi.de app.re-
ci.¶Secundò & fortius,ꝙ ab actu extraiudiciali appelletur,eſt
tex.in c.cum ſit Romana.§.ſi vero.in ver.extra iudicium.& ibi
gl.de app.& in c.concertatione.eo.tit.in 6.& tamen non oritur
actio iudicati.Niſi dicas aliud eſſe de iure cano.quo iure ab oĩ
grauamine appellatur.Tertiò in contrarium facit: quia ex ſen
tentia lata ſuper legitimatione perſonarum non oritur actio
iudicati:& tamen poteſt appellari.tex.eſt in l.ait prætor.§. per-
mittitur.ff.de mino.& dixi ſupra in tex. & per hoc fundamen-
tum Bal.in c.paſtoralis.in 5.col.de app.tenet,quòd glo.in d.l.1.
ſit falſa.¶Quartò in contrarium facit:quia ex ſententia abſo-
lutoria lata pro reo,nulla oritur actio iudicati,nec alia, vt ha-
betur in l.Iulianus verum debitorem.ff.de condi. indebi. & ta-
men poteſt appellari.¶Quintò,& vlti.in contrariũ facit: quia
ſi iudex,de cuius iuriſdictione dubitatur,pronunciat ſe eſſe iu-
dicem competentem,poteſt à tali ſententia appellari. glo. eſt
in Auth.habita.in gl.fi.& ibi Bal.in 3. col. & alij ſequuntur. C.
ne fil.pro pa.Sequitur Bar.in l.2.in vlti.col.vbi dixi. ſupra ſi qs
11 in ius voc.non ierit.& tamen non oritur actio iudicati.† Ve-
nio ad ſecundam partem principalem gl.ibi, ſed an hodie. ex
b qua habes, ꝙ etiam hodie à ſententia arbitri [b] non appella-
tur,quamuis ex ea hodie oriatur actio, ſ. in caſu. l.cum antea.
C.de arbi.quando eſt compromiſſum pacto nudo,& ſine pœ
na concurrentibus illis,de quibus ibi in tex. nam quando com
promiſſum fuit factum per ſolennem ſtipulationem,vel quã-
do pœna fuit ſolenniter promiſſa, ex compromiſſo non oriẽ
actio:quia alio remedio agenti ſubuenitur mediante ſtipula-
tione,vel ad pœnam.idem tenet glo.in l.2.C.eo. reprobat Bar.
hic.& in l.1.C.de arbi.& in l.2.ff.eo.& in l.nemo poteſt.ff.de le-
ga.1.per rationem fundatam in l.3.§.falſus. ff. rem ra. hab. Et
refert Alb.ꝙ iſta fuit opin.Iac.de Are.Idem tenet Pau.de Caſt.
hic alia ratione, quam ponit Albe.hic in 1.colum. quam reſer-
ua,vt hic per Alex.ſed opi.Bar.damnatur per Angel.& omnes
Moder.hic,& Albe.poſt And.de Piſis.& contra Bart.tenet Do.
Ant.& Imo.in d.c.Quintauallis.Imo.in l.fi.à quib. app. non li.
vt hic plenius habes per Do.Alex.¶Sum in 3.parte glo.ibi. ſed
quomodo potuit.in qua glo.tenendo tertium intellectum, ꝙ
iſte text. loquatur in delegato, opponit, ꝙ iſta cauſa delegari
non potuerit, & errat in fundamẽto:quia dicit ꝙ requirit cau-
ſæ cognitionem:ergo delegari non poteſt.Nam falſum eſt:qa
omnes cauſæ regulariter requirunt plenam cauſæ cognitio-
12 nem.l.iudices.C.de iud.ergo nulla cauſa poſſet delegari.† veri-
tas eſt,ꝙ cauſæ,quæ requirunt plenam cognitionem, & expe-
diuntur officio nobili,& ſunt meri,vel mixti imperij,nõ poſ-
ſunt delegari,ita loquitur §.vbi decretum. ſecundum tertium
intellectum glo.ibi.ſed cauſæ,quæ expediuntur officio iudicis
mercenario,vt cauſæ ſimplicis iuriſdict. iſtæ poſſunt delega-
ri,licèt requirant plenam cauſæ cognitionem.ſed ita eſt in pro
poſito, quia iſta cauſa ſuper hoc incidenti expeditur officio
mercenario,ergo delegari poteſt. & iſta eſt vera ſolutio, licèt
gl. noſtra,quæ decepta eſt,vt dixi,ponat quatuor alias ſolutio
nes, quæ nihil valent.primam reprobant Ang.& Fulg.hic. Pri-
mò quia diuinat,ꝙ delegata ſit cauſa principalis. Secundò,&
fortius licèt ita eſſet ratio gl. ꝙ ab interlocutoria ideo potuerit
appellari,quia facit præiudicium circa executiones, eſt falſa:
nam procederet ſi tractaretur de ſatiſdatione de iudic. ſoluẽ.
illa

ADDITIONES.

a ¶A ſententia interlocutoria.Adde Doct.in c.vt debitus.de app.in cap.cordi,
eod.tit.lib.6.clem.appellanti.eod.tit.

† Adde,quòd licèt iure ciuili non appelletur ab interlocutoria. l. ante ſentẽ-
tiã. C.quor.app.non recip.appellatur tamen vbi grauamen infertur irrepa-
rabile poſt diffinitiuam,puta quia pronunciat ſe competen.cùm ſit incompe
tens,vel reijcit aliquam exceptionem, vel dat dilationes nimis breues, vel
longas.l.1.§.quæſitum. ff.de app.ita ſcribit Nat.conſi.172.col.1.circa med.&
ibi,quid de Decreto prohiben. appellari ab interlocutoria, quale eſt in hac
ſubalpina patria Ducal.Decretorum lib.3.c.28.& an prohibita appel. ſup-
plicatio quoque prohibita intelligatur,vide eundem Nat.d.conſi.Dec.conſ.
533.vbi concludit,quòd non,ſequitur Rol.cõſ.38.nu.7.& 8.lib.2. MASVER.

b ¶A ſententia arbitri.Adde Bal.in l.cum quidam.ff.de lega.2.in l.ſi ſeruus plu
rium.ff.de leg.1.Doc.in c.ab arbitris.de offi.deleg.lib.6.Doc.in c. quintaual-
lis.de iureiuran.

illa bene reſpicit executionem:ſed intelligendo de ſatiſdatio-
ne de iudicio ſiſti,ratio gl.non eſt bona. Item non eſt vera ra-
tio ſeq. gloſſ.quia aliter in negotio principali procedi non po-
teſt.Iſta ratio procederet,ſi negatiuè pronunciaretur fideiuſſo
res non eſſe idoneos:ſed ſi affirmatiuè,quòd ſint idonei, non
impediretur proceſſus:& ſic ratio glo.non eſt bona: quia non
generalis.Aliæ ſolutiones nihil valent: quia ſecunda non red-
dit rationem ſpecialitatis,alia diuinat. ¶ In vltima parte gloſſ.
tene ſecundam ſolutionem ad illam Authen. ſi quis litigan-
tium.

S V M M A R I V M.

1 *Præiudicat ſibi non appellans à ſententia cum poſſit.*
2 *Querela contra ſententiam arbitri an poſſit fieri perpetuò.*
3 *Creditor,ſi iuret,quòd habeat debitorem ſuſpectum de fuga, & iudex concedat familiam pro eo capiendo,talis captura nihil valet.*
4 *Debitor ſi in inſtrumento promiſit de damnis,& intereſſe ſtare iuramẽto creditoris,poteſt iſtam conuentionem reuocare, antequam creditor iuret.*
5 *Creditor non poteſt facere capi debitorem propter ſuſpicionẽ fugæ, niſi à tempore contractus citra ſuperueniat noua cauſa ſuſpicionis.*
6 *Lite pendente contra debitorem,ſi incipiat debitor effici non ſoluendo, an pendente lite poterit tanquam contra ſuſpectum impetrari captura perſonæ à iudice.*
7 *Debitor in diem,vel ſub conditione,an ſi ſuperueniat ſuſpicio fugæ,poſſit capi pendente die,vel conditione.Vide etiam nu.8.*
9 *Quoties periculum eſt in mora,ne debitor fugiat,donec probationes inquiruntur,ſufficit quæcunque probatio,quæ aliàs non ſufficeret.*
10 *Reprobare denuò non poteſt,qui iam receſſit à reprobatione.*
11 *Fideiuſſores,qui à principio erant idonei, ſi poſtea efficiantur non idonei,denuò eſt ſatiſdandum.*
12 *Vſurarius manifeſtus, ſi preſtitit idoneos fideiuſſores de reſtituendis vſuris, & ita facit teſtamentum validum,poſtea illi fideiuſſores effecti ſunt non ſoluendo,& ſic non idonei,tamen ille vſurarius manifeſtus non dedit alios fideiuſſores idoneos,& ita mortuus eſt, an vitietur teſtamentum.*
13 *Qui voluit religionem intrare, ſi intrat, & exit,an dicatur impleuiſſe votum.*
14 *Inopia,& paupertas differunt.*
15 *Querela,& appellatio ponuntur pro eodem.*

LEX X.

SI ab arbitro. Iſta lex habet tres partes
prima & tertia ſunt claræ.
Scda vr̃ valdè obſcura.In ver. qui ex cā improbat.
nam iſte ver.intelligendo prout iacet,videtur dice
re vnum,quod eſt abſurdum,quòd ſi arbiter aliquos fideiuſſo
res approbauit, & aliquos improbauit, ꝙ actor ex cauſa im-
probando fideiuſſo.ab arbitro approbatos,videtur approbare
alios,quos arbiter improbauerat.qui ſenſus proculdubio eſ-
ſet abſurdus.Quidam putant,quod non ſit verum, ſed relati-
uum,qui referatur ad ſuperiora,dum dicitur, poterit querela
apud competentem iudicem deferri, qui iudex ex cauſa po-
ſtea improbat.vt habes in tex.Ego puto, quòd alius ſit ſenſus,
& quod hoc ſit verum de per ſe.Imo.Alb.Bal.& Ang. faciunt
hic.§.vnde non intelligo,ꝙ oratio ſit perfecta ibi, alios impro-
batos probat:quia reſultaret abſurdus intellectus, quem prædi
xi:vnde intelligo,ꝙ conſtructio ſumitur,ibi, contentus his eſ-
ſe debet,& ſic tex.in verſ qui ex cauſa,loquatur totus ſimul,&
deciſio ſit ibi,contentus eſſe debet,& ſenſus literæ ſit iſte,quod
ſi arbiter aliquos fideiuſſores approbauerit tãquam idoneos,
aliquos verò reprobauerit,deinde actor ex iuſta cauſa impro-
bauit fideiuſſores, qui erant ab arbitro approbati, deinde ap-
probauit illos,quos arbiter improbauerat, debet eſſe contẽtus
his,quos approbauit,non obſt.quòd arbiter eos reprobaſſet.&
multo magis ſi eos ſua voluntate acceperit,dubium faciebat:
quia ex quo illi fideiuſſores fuerant per arbitrum reprobati,vi
debatur,quòd approbatio actoris nihil faceret. Et ſi dicas, ſe-
cundum iſtum intellectum ſuperfluò diceretur in text. quòd
improbauit probatos ab arbitro.Sed dic,quòd non eſt ſuper-
fluum, imò neceſſarium: quia niſi tex.poneret,quòd impro-
baſſet fideiuſſores ab arbitro probatos,videretur tacitè eis ac-
quieuiſſe.Fruſtra ergo de alijs quæreretur. & niſi text. iſto mo-
do intelligatur,non video,quomodo aliter apertè poſſit intel
1 ligi.†Not.1. ex text. ibi,pro locupletibus habendi ſunt. iuncto
tex.ibi,cum potuerit querela,quòd qui non appellat à ſenten
tia cum poſſit,ſibi præiudicat.nam cenſetur cõſentire. Facit l.
j.C.de poſtul.l.ab eo.C.quomodo,& quando iud.l.fi.C.de ſen.
quæ ſine cer.quan.l.hi qui ad ciuilia.C.de app.& l. 1.C.ſi ſæpius
in integ.reſti.ibi. appellare debuiſti,ſi tibi ſententia diſplicebat.
2 ¶†Secundò pondera eundem tex. in verſic.cum potuerit,qui
vult,ꝙ querela contra ſententiam iſtius arbitri non poſſit fieri
perpetuò.Ex quo.n.tex.dicit potuerit:ergo patet, ꝙ hodie non
poteſt.l.cum lex.ff.de legi. Et ſic pondera ſubtiliter, ꝙ hic eſt
tex.contra illud,quod tenet Bar.& Doc.s̃.in l.præcedenti. ſup
2.lect.gl.vbi dicunt,ꝙ iſta querela poteſt perpetuò fieri, & nõ
eſt limitata aliquo tempore. Iſtud eſt contra iſtum tex. quia ſi
poſſet perpetuò fieri,tex. non bene diceret, cùm potuerit, ex
quo etiam de præſenti poſſet.Facit quod no.Bar.per iſtum tex.
ꝙ qui non appellat ab interlocutoria,cenſetur conſentire,& in
terlocutoria poſt 10.dies tranſit in rem iudicatam.c. cum ceſ-
ſante.de app.c.cum dilecti.de elec.nec dicatur, ꝙ Barto. ibi lo-
quatur quo ad iudicem,ſed iſte tex. procedit quo ad partem:
quia ex quo hic ſumus in his,quæ reſpiciunt priuatam vtili. iu
dex non poteſt officium impartiri,niſi parte petente.l.3.§. hoc
3 autem iudicium.ff.de dam.infec.¶†Tertiò no. ex tex. ibi con-
tentus his eſſe debet.iuncto tex.ibi inſignis, vel magna inopia,
ſecũdum Ang.qui dicit ſe pluries practicaſſe:& ſic feciſſe plu-
res à carceribus relaxari:quia iudices vt plurimum imperiti ſe-
quuntur conſilia aduocatorum imperitorum, vt oſtenſo in-
ſtrumento debiti,ſi creditor iurat, ꝙ habet debitorem ſuſpe-
ctum de fuga,concedunt familiam pro eo capiendo. talis.n.ca
ptura ſic facta nihil valet. & debet ille ſic carceratus relaxari.
a Ad hoc enim, [a] vt captura debitoris propter ſuſpicionem fu-
gæ valeat,plura requiruntur.Primò,ꝙ debitor tempore con-
tracti debiti eſſet idoneus,& ſoluendo:aliàs imputandũ eſt ei,
qui contraxit cum eo,quem ſciebat non idoneum.l. cum mã
dato.in prin.ff.de mino.Secundò requiritur, ꝙ debitor poſtea
mutauerit conditionem ſuam in peius,vt ſtatim dicam. Ter-
tiò,ꝙ ei ſupuenit magna calamitas,vt hoc tex. Quartò,ꝙ cre-
ditor neſciuerit. Si.n.ſciuiſſet iſtam nouam calamitatem ſup-
ueniſſe debitori,& diu tacuiſſet, ſibi p̃iudicaret. l.ſi creditores.
in ver.planè.ff.de priuil.cred.Quintò,debet de prædictis facere
fidem ſaltem ſummariam.Sexto,& vltim.debet poſtea iurare
debitorem ſuſpectum de fuga:quando periculum eſt in mo-
ra,niſi iſta omnia copulatiuè interueniant captura nihil valet,
& debet carceratus relaxari.& ita dicit Ang.ſe infinitis vicibus
practicaſſe.iſtam doctr.ſequuntur,& commendant Mode.hic.
& Ang.Inſti.de act.in prin.in 11.col. vbi aliquando dixi. idem
tenet Ang.in repe.l.nemo carcerem.C.de exac.trib.li.10.Imol.
in l.2.in prin.in vlt.col.ff.ſol.mat.Et ꝙ requiratur cauſam ſuſpi
cionis de nouo ſuperueniſſe, facit tex.in l.ſi is à quo.§.fin.& ibi
Bar.ff.vt in poſ.leg.& tex.in l.qui bona.§.de illo.& ibi Bar.ff. de
dam.infec.& tex.in l.fi.& ibi Bar.C.de ſpon.tenet Bar.in l.ait p̃-
tor.§.debitorem.ff.de his,quæ in frau.cred.& in l.quæſitum. ff.
de pigno.& in l.fi.vbi etiam Bal.C.de ſer.Do.Abb.in c. quem-
admodum.de iureiur.& in c.2.de ſequeſt.poſ. & fru. Idem te-
net Bal.& Pau.de Ca.in l.apertiſſimi.C.de iudi.& dicit ibi Pau.
de Caſt.ꝙ iſtæ cauſæ debent ſummariè probari:nec ſufficit iu-
ramentum.Et dicit Bal.in l.quod euitandi.in fi.C.de condi. ob
tur.cau.ꝙ quis non debet perſonaliter capi ante ſummariam
fidem,& probabilem ſuſpicionem de receſſu.alleg.Archi.in c.
ſi clericus.de ſent.excom.in 6.& ibi Io.And.in nouel.Imò plus
tenet no.Ang.in d.l.apertiſſimi.ꝙ ẽt ſi ſtatutum diceret, ꝙ cre-
ditori putanti debitorem ſuum eſſe ſuſpectum teneatur iudex
familiam concedere, intelligitur dummodo alleget,& probet
4 cauſas ſuſpicionis,quare ita putet. † Ad iſta adde ſimile, nam
Bar.in l.fi.ff.de præt.ſtip.vult,ꝙ ſi debitor in inſtrumento pro-
miſit de damnis,& intereſſe ſtare iuramento creditoris, ꝙ põt
iſtam conuentionem reuocare, antequam creditor iuret. Se-
quitur D.Ant.de But.in c.2.in 6.col.de fid.inſtr.& in c. finem li-
tib.in vlt.col.de dolo & contu. ¶ Limita deciſionem Bart.(ita
ſæpè vidi in practica obtineri)quando creditor mutaſſet con-
ditionem ſuam in deterius, tunc licèt debitori reuocare illam
facultatem iurandi,alias ſecus.ita not.limitant Angel. Imo.&
5 Raph.Comen.in d.l.fi.†Stat ergo ex prædictis concluſio,quòd
creditor non poteſt facere capi debitorem propter ſuſpicionẽ
fugæ,niſi à tempore ꝯctus citra ſuperueniat noua cã ſuſpicio
nis.¶ Limita quatuor no. modis. Primò qñ debitor à princi-
pio non erat idoneus:ſed dolo perſuaſit creditori ſe eſſe ido-
neum,tunc licèt poſtea non mutet ſtatum in deterius, poterit
tamen capi.ita limitat ſing.Pau.de Caſt.in l.etiam, §.1. ff.ſolu.
matrimon.per tex.ſing.in l.pen.§.fina. ff.de iure do.quem text.
multum no.Bal.in c.quæ in eccleſiarum.de conſtit. & c. ſedes.
b de reſcrip. [b] Et vide quod per illum tex.dicit Bal.in l.alia.§. ele
ganter.in fi.ff.ſoluto matrimo.vbi dicit, quòd licèt incarcera-
tus

ADDITIONES.

a ¶Quando capi poſſit debitor propter ſuſpicionem fugæ, Adde alios caſus, quos ponit Bar in l.fi.ff.ad l.Iul.pecul. BELLAC.
b De reſcr.Adde Pau.de Caſt.2.vol,conſi.36.in fi. PVRPV.

tus cedendo bonis,debeat à carcerib.liberari.l.1.& per totum.
C.qui bon.ced.poss.tamen si debitor dolosè asseruisset se esse
soluendo tempore ɔ̃cti debiti,perdit,beneficiũ cessionis.¶Se-
cundò limita,nisi creditor à principio tempore contracti debi
ti ignorasset,si postea superueniat sibi scientia, quamuis debi-
tor nõ mutauerit conditionem in peius, tñ potest eum face-
re capi,ſm Bar.in l.quæsitum.ff.de pig.Bal.in l.fi.C.de spon.An
autem creditor præsumatur in dubio sciuisse,vel ignorasse?dic
vt per Alex.hic,& in l.2.in prin.ff.sol.matr.¶Tertio limita,quã
do debitor tempore contractus bene cœperat dilapidare bo-
na,non tamen in tantum,quin adhuc esset idoneus: si postea
fortius dilapidet,potest creditor eum vt suspectum facere ca-
pi,ſm Bal.in l.si pro ea.in prin.per illum tex. C. man. quia ſm
eum non omnis dilapidatio facit quem suspectum. ¶†Quar-
tò limita,quando quis contraheret cum aduena, & sic cũ eo ,
quem verisimiliter scire debuit recessurum:quia licèt nulla no
ua causa superueniat post debitum contractum:tamen eũ vo
lentem recedere absq; satisfactione potest facere personaliter
capi.Ita limitat Bal.vbi latius videas in rub.C.de reuo.his, quæ
fiunt in frau.cred.in 2.col.in ver.sed vlterius quæritur inciden-
ter.Sicut nec pro modico debito potest qs iudicari suspectus,
ſm Bal.post Cy.in Auth.sed iam necesse.C.de dona. ante nup.
6 per id, quod ibi in gl.no.Sed audi pulchram qõnem.† Quid si
lite pendente ɔ̃ debitorem incipiat debitor effici non soluen-
do,an pendente lite poterit tanquam ɔ̃ suspectum impetrari
captura personæ à iudice?Vr̃, ꝙ non:quia lit.pend.nihil est in-
nouandum.l.1.& 2.C.vt lit.pend.Facit,ꝙ no.dicit Bal.in l.2.C.
de ser.& aqua.vbi dicit,ꝙ pendente iudicio super re,quam pe
to,non debeo propria auctoritate ingredi possessionem talis
rei:quia via,quam elegi,hæc pateat mihi.l.si mulier.§. fi.in fi.ff.
quod met.cau.Contrarium est verum: quia si licita est captu-
ra personæ ante iudicium pp suspicionem fugæ : ergò etiã eo
pendente,quia lit.conte.non debet creditori damnum afferre:
nec debet esse deterior conditio creditoris, qui litem est con-
testatus.l.non solet.ff.de reg.iur.l.delegata. ff.de noua. & ita te-
net Angel.in repe.l.nemo carcerem. C.de exac.tri.lib.10.post
med.in ver.Item quæro,quid si lite pen.& ibi dicit, quòd istud
sentit.gl.in l.fi.C.de fer.vbi ſm eum lis pendebat. Ita dicit de fa
cto obseruari:& sequitur Alex.in cons.106.in 3.vol.incip. Ma-
gnifice prætor.in pe.col.Nec obst.quod vult Bal.in d. l. 2. quia
non loquitur , quando noua causa ex mutatione conditionis
7 personæ superueniret pend.lit.¶†Item aduerte, ꝙ supra dicta
procedunt in debitore simplici.Quid in debitore in diem , vel
sub conditione:an si superueniat suspicio fugæ, & concurrant
alia quæ dixi,possit capi pendente die,vel cõditione?Vr̃,ꝙ nõ:
quia pendente die in effectu agi nõ potest.l.1.in fi.ff. quan. dies
vsusfru.le.ce.multo minus pendente conditione capi posset ꝑ
regulam l.cedere diem.ff.de ver.sig. In contrarium est veritas,
& ita tenet gl.sing.in l.quæsitum.in ver.interest.iuncto tex.ff.de
pig.quam sic pro singulari alleg.Bal.in l.1.in fi. C. de condi. ex
leg.& in l.3.in fi.C.commo.& in l.si debitor.ff.de iud.& ibi ad-
8 dit gl.in l.pe.in gl.fi.C.de pign.act.¶†Vltimò circa prædicta re-
stat aliud dubium:an prædicta,quæ requiruntur ad hoc, vt de
bitor propter suspicionem fugæ possit capi,sufficiant , maxi-
mè si suspicio fugæ probetur per solum iuramentum credito
ris ad finem,vt captura sequatur.Ang.hic tenet,ꝙ probari dẽt
per duos testes,& vltra hoc creditor debet iurare:& ita dicit se
infinitis vicibus practicasse.Idem simpliciter sequitur Fulgos.
hic.& ꝙ non sufficiat iuramentum ad probandum suspicio-
nem, sed requiratur allegatio suspicionis:puta quia non possi-
det immobilia, & ꝙ ista causa debeat probari,tenent Bal.& Sa
lic.in l.apertissimi.in fi.col.C.de iud.& Bal.in l.2.in prin.ff. solu.
matr.& l.creditor.2.ff.si cer.pet.& Pau.de Cast. cum aliquali li
mitatio.in consi.37.incip.pro pleniori.Facit id, quod dicit Bal.
in l.id quod euitandi.in fi.C.de condi.ob turp.cau. & supra re-
tuli.Facit quod volunt Ang.Imo.& Mod.in l.qui bona. §. qui
damni.ff.de dam.infec.vbi volunt,ꝙ creditori iuranti debito-
rem suspectum,non debet iudex credere.Et istam opin. quòd
suspicio non probetur per solum iuramentum,tenet Alexã.in
l.si fideiussor.in §.fi.s̃.eo.& plenius in l.2.in princ. in 12.colum.
& sequen.ff.solu.matrimo.post Bal.in l.consentaneum.in 3.co
lum.C.quomodo,& quando iudi.& in l.sciendum.in princip.
in penul.colum.infra eod. Et ita aliàs transibam.¶Nunc appa
ret,quòd contrarium sit verius , quòd imò iuramentum suffi-
9 ciat ad probationem fugæ,ad hoc vt debitor capi possit: † qa
quoties periculum est in mora,ne debitor fugiat , donec prò-
bationes inquiruntur,sufficit quæcunque probatio, quæ aliàs
non sufficeret.Ita Imo.in cap.quoniam frequenter. in princip.
in versic.summatim,vt lit.non contesta.Item,quando pericu-
lum est in mora,recedimus ab omnibus regulis iuris:nec tunc
attenditur incompetentia iudicis etiam secularis contra eccle
siasticas personas,vt dixi in l.2.ff.de iurisd.omn.iudic. Et istam
partem in terminis tenet Ang.in l.nemo carcerem.C.de exac.
trib.lib.10.vbi no.concludit,ꝙ sufficit iuramentum creditoris
iurantis debitorem suspectum de fuga ad finem, vt concedat
captura propter periculum , quod aliàs esset in mora: tñ post
capturam oportet creditorem iustificare, & suspicionem ꝑ
apertissimas probationes confirmare:quia eo capto cessat pe-
riculum,ideo cessare debet priuilegiata probatio,aliàs captu-
ra redderetur iniusta.Idem tenet Imo.in l.2.in prin.in fi.col. ff.
sol.matr.Lud.in l.si fideiussor.§.fi.supra eo.& in terminis Alex.
in consi.inci.viso processu capturæ.vbi subdit,ꝙ isto modo de
bet intelligi statutum loquens de captura debitoris suspecti.
idem tenet Sali.in l.1.C.de prohi.se.pecu.vbi tenet,ꝙ reum es-
se suspectum,vel non possidere immobilia,probatur per solũ
iuramentum actoris:eo quia de modico præiudicio tractatur,
per l.Thesaurus.ff.ad exhib.tamen fundamentum Salice. non
esset tutum,quando solùm agitur de sequestratione rerum .
Quicquid tamen sit,quia passum habes pro ambiguo , circa
debitum principale nemo dubitat,quin debeat per testes , vel
instrumenta summariè probari:aliàs non potest cõcedi captu
ra personæ.Ita firmant Doc.vbi supra maximè Bal. Ang.& Sa
lic.in l.apertissimi.& Bal.in c.fi.in fi.col.de iureiur.& tamen ibi
vertitur periculum moræ.& propter hoc videtur, quòd Doc.
10 de periculo tantum curauerint.¶†Quintò no in versic. qui ex
causa,quòd qui recedit à reprobatione,non potest denuò re-
a probare.Facit [a] tex.in c.accepimus.de æta.& quali. & in simili
tex.in l.si quis iussu.C.de reb.cred.per quem tex. dicit Bald. in
Auth.habita.in 13.col.in ver.3.quæro.ad fi.C.ne fil. pro pat.ꝙ
b variatio non permittitur nisi semel.¶Sextò no.ex eo. [b] tex.ꝓ
bari regulam.l.quod semel placuit, amplius displicere nõ po-
test.¶Septimò no.in ver.quod si medio.secundum gl. & Bart.
c ꝙ ea,quæ de nouo emergunt, [c] nouo indigent auxilio.concor
11 dan.sunt in gl.¶†Octauò no.ꝙ si fideiussores , qui à principio
erant idonei,postea efficiantur non idonei,ꝙ denuò est satisdã
dum.Adde d.l.prætoriæ.2.ff.de præto.stip.& l. litib.in versicu.
item remouetur.& ibi Bar.in vlt.col.ad hoc no.C.de agr.& cẽ
sitis.lib.11.Et tex.in l.si a quo.§.fina.cum l.seq.ff.vt in poss.leg.
¶Limita istum tex.& similes procedere in fideiussoribus iudi-
cialib.secus est in his,qui ex conuentione partium debẽt præ-
stari.vnde si in contractu venditionis promisi dare fideiussorẽ
de euictione,& dedi,si postea efficiatur non soluendo, ego nõ
teneor denuò satisdare.l.pupilli.§.soror. ff. de solu. secundum
Ang.& Fulg.& latius Albe.hic.Ang.Fulg.& Pau.de Castr. in l.
quoties.supra eod.Bar.in l.prætoriæ.2.ff.de præto.stip.& in l. 2.
12 ad fi.ff.de fideiuss.¶†Prædicta induco ad quæstionem , quam
ponit solus Bal.in c.ex literis.in 8.colu.de constit.ꝙ si vsurarius
manifestus præstitit idoneos fideiuss.de restituendis vsuris,iuxta
cap.quamquam.de vsur.in 6.& ita fecit testamentum validũ ,
postmodum illi fideiussores effecti sunt non soluendo, & sic
non idonei:tamen ille vsurarius manifestus non dedit alios fi-
deiussores idoneos,& ita mortuus est,an vitietur testamentũ?
Bal.ibi arguit ad partes,& tandem tenet,ꝙ non:quia sufficit se
mel fuisse satisfactum legib. Nihil allegat,poterat allegare. l. si
quis hæredem.& ibi Doc.C.de insti.& substit.& tex. no in l.fin.
§.fi.C.de indi.vid.tol.& ibi Bal.in secundo no.& nota. Paul.de
13 Cast.quem omnino videas.†Facit,quod mirabiliter tenet Ar-
d chid.in c.sancimus.12.q.2.de eo, qui vouit [d] intrare religionẽ,
si intrat,& exit dicitur implesse votum, & videtur casus in c.ex
transmissa.de renunc.quod vltimum non aliter pono pro cõn
stanti.¶Breuiter teneo contra Bal. ꝙ testamentum talis vsura-
rij manifesti rumpatur per tria.Primò per doct.Doctorum su
pra relatam:quia si fideiussio debet præstari ex dispositione le-
gis,

ADDITIONES.

a ¶Facit tex.Declara istum tex.ꝙ non reprobando dicitur quis fideiussorẽ approbare.l.si fideiuss.ff.ad Maced.& arg.Bar.in l.1.C.de rela. PVRPV.

b ¶Ex eo.tex.Limita istum tex.vt approbatio fideiuss. in vna causa non noceat in alia,quia constat, ꝙ in vna fuerit sufficiens in alia non. & sic ex diuersis non infertur.l.Papinianus exuli. ff. de mino.& tanto magis , quando est vna grauior pœna.arg.Bal.in c.scriptum.de elec.Fely.in c.cum venerabilis. col. fi.de excep.Et idem dici potest in vno actu , respectu alterius actus eiusdem causæ,pro quo vide Alex.in l.de die.§.seruus.supra eo.Non obst.l. si quis testib.C.de test.quia ibi fides consideratur in teste vniformiter in omni causa, sed fideiussor consideratur etiam respectu bonorum.l.si vero.§.qui pro rei. supra eod. PVRPV.

c ¶Quæ de nouo emergunt.Adde glo.in versic.nouissimè.cap.cæterum.de iur. calum.

d ¶De eo,qui vouit.Adde S. Thomam.in 4.q.189.

* Et contra hoc est tex.cum glo.in l.si pro patre.§.versum.ff.de in rem vers. in l.si ita legauerit.de condi.& demon.sed contra istam opi.tenet idem Ias.in l. si quis ita.in 4.q.C.de insti.& substit. BELLAC.

gis, si fideiussores dati efficiantur non idonei, de nouo satisdandum est. ¶ Secundò & fortius, quando dispositio habet tractũ successiuum, non sufficit, quòd semel sit impletum, sed requiritur ꝙ duret: l. si quis ita legauerit. ff. de condi. & demon. l. si à te. ff. si ser. ven. Bal. in l. humanitatis. in 5. col. & seq. C. de impu. & alijs subst. Imo. & Pau. de Cast. & Mod. in l. in substitutione. ff. de vulg. & pup. no. Do. Alex. in consi. 33. in 3. vol. quod incip. consideratis his, quæ in themate præscripto narrantur. in vlti. col. ¶ Tertiò moueor: quia quando actus nondum habuit effectum, si res deueniat ad eum casum, à quo incipere non potest, vitiatur. l. plurib. §. & si placeat. vbi Bar. & alij. ff. de ver. obli.

14 cum simi. ¶ † Nonò pondera istum text. in ver. magna inopia. contra differentiam Arch. in c. quo iure. 8. dist. quam sequitur Pau. de Cast. in l. id quod pauperibus. C. de epis. & cleric. dum vult, ꝙ differentia sit inter inopiam. & paupertatem, nã inops dicitur, qui nihil penitus habet, ab in, quod est nõ, & opus operis: pauper verò dicitur, qui aliquid habet, sed parum. Ista differentia confunditur per hunc tex. nam si inopia diceretur quando nihil penitus habet, non posset appellari magna inopia, vel parua, & tamen tex. hic dicit magna inopia, & ita ponderat D. Alex. in l. si verò. §. 1. ad fi. supra eo. ¶ Capio glo. in ver. querela. quam diuide in tres partes. In prima declarat text. In secunda format quæstionem. In tertia colligit not. ex text. Secunda ibi, sed quis est competens. Tertia ibi, item no. hic. In prima parte dum gl. exponit querela. i. appellatio, dic melius, quòd text. stat

15 propriè, vt per Bar. & alios hic. ¶ † No. tamen ex ista gl. ꝙ querela, & appellatio ponuntur pro eodem: & sic facit ad illud, qđ vult Bal. in tractatu bannitorum, ꝙ stante statuto, ꝙ querelæ bannitorum non audiantur, ꝙ bannitus ẽt non auditur ad appellandum. Tene contrarium per tex. in c. 1. de rescrip. in 6. vbi excõmunicatus licèt non admittatur ad alias querelas: tamen

a admittitur ad appellandum. [a] facit. c. cum inter priorem, de excep. & ita tenet Alb. hic: nec obstat ista gl. quia procedit largo modo, & impropriè sumendo querelam.

ADDITIO.

a ¶ Admittitur ad app. Adde Bal. & Bar. & Io. de Imo. in l. amplius, in fin. ff. rem ra. hab. Cy. Bal. & Sali. in l. quoniam. C. de adult.

SVMMARIVM.

1 *Satisdationes iudiciales de iudicio sisti, vel de iudicato soluendo debent peti ante litem contestatam.*

2 *Satisdatio præstita per reum ei, qui sine mandato nomine alieno agere inceperat, non euanescit superueniente mandato.*

3 *Mandatum super lite prosequenda operatur confirmationem eorũ, quæ prius gesta sunt.*

4 *Mutatio dicitur esse propria, quando fit de eße ad eße.*

5 *Mutatio quando superuenit in persona eius, qui fideiußores accepit, mutatur conditio satis accipientis.*

6 *Nemo conuentus suo nomine hodie tenetur satisdare de iudicato soluendo.*

7 *Satisdatio de iudicio sisti an requiratur in causis summarijs, & executiuis, & in alijs, in quibus potest procedi ad diffinitiuam absque litis contestatione.*

LEX XI.

Vlianus. Licèt Bar. dicat, ꝙ ista lex non sit fortis: tamen ista l. est difficilis, præcipuè propter contrarium formatum in gl. in l. si ante. ff. iu. sol. quam Bar. ibi dicit esse difficiliorem legem, quæ sit in illo libro: & ibi plenius prosequitur Bar. quàm hic. Ad euidentiam præmitte, ꝙ ista lex legitur in gloss. duob. modis. Primò, ꝙ loquatur in satisdatione de iudicato soluendo: & hoc tenuit gl. propter. l. sciendum. in prin. ꝟ. eod. nam cùm iste reus conueniretur ad fundum. ergo fundum possidebat, sed qui possidet immobilia non tenetur satisdare. glos. dicit, quia verum est, ꝙ non tenetur satisdare de iudicio sisti, sed de iudicato soluendo. & istum intellectum prosequitur glo. à prin. vsque ad fi. & ibi postea ponit secundum intellectum, ꝙ loquatur in satisdatione de iudicio sisti. nam dum fugit ꝯriũ d. l. sciendum. incidit in aliud, quod est maius, circa quod multum laborat: quia satisdatio de iudicato soluẽdo est huiusmodi. No. ꝙ per quamlibet minimam mutationem iudicis, vel instantiæ expirat satisda. l. 2. & 3. ff. iud. sol. vel per mutationẽ procuratoris. l. si ante, acceptũ. ff. ind. sol: sed hic interuenit mutatio conditionis personæ, propter mandatum superueniens, ergo si esset satisdatio de iudicato soluendo, extingueretur: & tamen tex. in fi. dicit fideiussores teneri, propter quod gl. multũ laborat. & vt dixi circa fi. intelligit tex. de satisdatione de iudicio sisti. Tu autem legas tertio modo, ꝙ ista l. loquatur generaliter de vtraque satisdatione. s. tam de iudicato soluendo, quã de iudicio sisti. nam pondera, ꝙ text. indefinitè dicit satis accèperis, & generaliter loquitur in quacunque satis acceptione: & ita intelligunt Gul. de Cu. & Alb. & Angel. hic. & isto modo nihil est subaudiendum ad tex. prout fit primo modo intelligendo, prout in gl. vel secundo modo. h. d. in summa. Satisdatio præstita ei, qui alieno nomine erat acturus, non euanescit superueniente mandato. h. d. vel sic. Propter mãdatum superueniens ei, qui accepit fideiussores ex parte actoris, vel de iudicio sisti, vel de iudicato soluendo, fideiussoris obligatio nõ ex-

1 tinguitur. h. d. secundum verum intellectum. ¶ † In tex. ibi petitus. pondera, ꝙ lis nondum erat contestata. l. amplius non peti. ff. rem ra. hab. & sic patet, secundum Ang. & Modern. ex hoc tex. ꝙ istæ satisdationes iudiciales de iudicio sisti, vel de iudicato soluendo debent peti ante lit. conte. postea non possunt, sed melius facit tex. in l. vnica. in princ. & in fi. & ibi no. Bar. C. de satisd. dixi in l. de die. §. si seruus. ꝟ. eo. Et ex hoc text. probatur secundum Ang. & Fulg. ꝙ falsa est solutio eorum, qui referunt in gl. qui dicunt, ꝙ mutatio hic fuit post lit. contest. Sed tu aduerte, ꝙ illi non habuerunt respectum ad tempus acceptæ satisdationis: quia illud bene fuit ante lit. conte. sed habuerunt respectum ad tempus, quo mandatum superuenit. vnde fortius obst. text. dũ infra dicit, & postea agere institueris: vt ibi patet, ꝙ mandatum superuenit, antequam ageres: & sic ante lit. contest. propterea Bal. exponit agere institueris. i. perseuerare intentata, quæ expositio facit vim literæ, sed non est vis, an mandatum superuenerit ante lit. conte. vel post: quia vtrobique eadẽ

2 est ratio, secundum verum intellectum, vt infra dicetur. ¶ † Itẽ no. ex tex. ibi, fideiussores teneri, ꝙ satisdatio præstita ei, qui sine mandato nomine alieno agere inceperat, non euanescit superueniente mandato: imò magis confirmatur: quia mandatum implet causam, propter quam satisdatio fuit interposita, & in hoc consistit tota vis huius legis. Et erat ratio dubitandi duplex. prima quia satisdatio erat præstita huic carenti mãdato: & sic erat præstita vt defensori, vnde si postea superueniat mandatum, & sic efficiatur procurator, propter istam mutationem videbatur extingui obligatio fideiussorum. Ratio aũt decidendi est: quia non videtur mutata conditio, ex quo mandatum superueniens trahitur retro, & operatur ratificationẽ eorum, quæ prius gesta erant. ¶ Secũda subtilior erat ratio dubitandi: nam differentia est inter mandatum, & ratificationẽ, nam ratificatio respicit præterita: mandatum tamen respicit solùm futura, gl. est no. in l. si verò non remunerandi. §. si post creditam. ff. mandati. ergo mandatum superueniens videbaẽ, ꝙ non traheretur retrò ad ea, quæ in præteritũ gesta sunt. Ratio autem decidendi fuit, sm̃ Pau. de Cast. hic: quia sequentia cùm habeant dependentiam à præcedentib. non valerent, nisi præcedentia ratificentur: & ideo qui vult cõsequens, censetur velle necessarium antecedens ad illud. l. 2. vbi dixi. ꝟ. de iurisdic.

3 om. iud. † Ideo dicunt Bald. Ang. & Mod. hic esse tex. sing. qui

a non reperitur alibi in corpore iuris, ꝙ mandatum [a] super lite prosequenda operatur confirmationem eorum, quæ prius gesta sunt. Et dicit Fulg. ꝙ hoc est singularissimũ. Ad hoc ẽt istã legem reputat sing. Ang. in l. licèt. ff. de iud. Idem per istam. l. tenet Io. And. in addi. Spe. in tit. de procu. §. 1. super vers. sed quid si procuratorium. vbi limitat istum text. procedere, qñ dominus sciebat talem satisdationem præcessisse: aliàs secus Sequitur Pau. de Ca. hic. quod no. quia est magna limitatio, & restrictio ad istum tex. Sed caue, quia futurus processus nõ habet necessariam dependentiam à præcedentib. quia processus põt validè fieri absq; eo, ꝙ satisdationes iudiciariæ valeãt, quod patet: quia si non petantur ante lit. conte. amplius peti non pñt: vt ꝓdixi, & tñ valet processus. ¶ Capio gl. magnam, quã diuide in duas partes principales. In prima ponit vnum intellectum, ꝙ ista lex loquatur non de satisdatione de iudicio sisti, sed in satisdatione de iudicato soluendo: quia aliàs obstaret. l. sciẽdum. in prin. ꝟ. eo. Istum intellectum prosequitur gl. vsq; propè finẽ ibi, alij, vt Bulg. ponunt casum. Ibi est secunda pars principalis, in qua ponitur secũdus intellectus, ꝙ ista. l. loquitur in satisdatione de iudicio sisti. Tu tene, ꝙ in vtroq; casu loquatur: vt dixi in euidentialib. Prima pars gl. in qua stat difficultas, subdiuiditur in sex partes. In prima facit, quod dictum est: quia ponit primum intellectum ad istam. l. ꝙ loquatur in satisdatione de iudicato soluendo. In secũda ꝯ istum intellectum fortiter opponit de l. si ante acceptũ. §. fi. ff. iud. sol. & rñdet ꝙ ista. l. loquat in procuratore actoris: illa in defensore rei, & assignat vnã rõnem differentiæ. In tertia ꝯ illam rõnem opponit, & respõ. sed non

ADDITIO.

a ¶ Quod mandatum. Adde Ant. de But. in c. ex parte Decani. de re scr. Dom. de Rot. decis. 443. inci. Item fuit dubitatum. in antiquis.

non ſufficienter.In 4. aſſignat aliam rōnē dr̄iæ, quæ cōiter ap-
probant.In 5.ponit ſcd̄am principalem ſoľonem ad d.l.ſi ante
acceptū.In 6.& vlt.ponit quandam diſtin. Azo. ex qua colligi
tur tertia ſol.ad d.l.ſi ante acceptū.Scd̄a ibi,ſed cum conditio.
Tertia ibi,ſed hæc ſolutio nulla vr̄.Quarta ibi,adde,& aliā rō-
nem.Quinta ibi,alij verò ſoluunt.Sexta ibi, porrò etiā in pro-
curatore actoris.Et aduerte, ꝙ glo.primò ponit caſum in gn̄e,
& eſt clara.dum tn̄ dicit,ꝙ iudiciū eſt nullum, declara, vt hic
per Pau.de Caſt.& Alex.poſtea in ver. item dic, ꝙ recipit. po-
nit in ſpecie.1.intellectum¶Pro introductione huius gl.ꝑmit-
te duo.Primò,ꝙ difficultas huius glo. conſiſtit circa duo ꝯria.
nā tex.ſimpliciter dicit ſatis acceperis.Si intelligis tex.ꝙ loquat̄
in ſatiſdatione de iudicio ſiſti, obſtat regula. l. ſciendū. in prin.
j.eo.Si verò vis euadere illud ꝯrium,& intelligere tex.ꝙ loqua
tur in ſatiſdatione de iudicato ſoluendo , obſtat tunc fortiter,
4 d.l.ſi ante acceptum. in fi. ¶†Secundò præmitte, ꝙ iſta gl.pre-
ſupponit vnum quaſi per totum , ꝙ illa propria dicatur eſſe
mutatio,qn̄ fit de eſſe ad eſſe:vt eſt qn̄ iudicium à principio va
let,ſi ſuꝑueniat poſtea mandatum: tunc dr̄ ꝓpriè mutatio,ꝗa
fit de eſſe valido ad aliud eſſe:ſed qn̄ fit de non eſſe ad eſſe,tunc
non eſt propriè mutatio,ſed quidā tranſitus. Ita loquitur text.
hic:tn̄ gl.non probat iſtud ꝑ aliquā.l.Pro ſoľone ꝯrij dictæ. l.ſi
* ante acceptū.in fi.dic, ꝙ prima ſolutio gl. *coiter approbatur*. Iſta
lex loquitur in procuratore actoris , qui in principio compa-
ruit ſine mandato, ſi in eius perſona ſuperueniat mandatum,
non extinguitur obligatio fideiuſſorum de iud. ſoluen. ſed lex
5 ꝯria loquitur in defenſore ex parte rei. ¶† Tu dic clarius , qđ
iſta l.loquitur,qn̄ mutatio ſuperuenit in perſona eius, qui fide-
iuſſores accepit, & ſic mutatur ꝯditio ſatis accipientis, ibi ve-
rò mutatur ꝯditio ipſius ſatiſdationis. Duas rōnes diuerſitatis
aſſignat gl.Prima eſt ꝙ in defenſore rei ſuꝑuenientia mandati
inducit propriè mutationem, ꝗa ꝓpriè mutatio eſt de eſſe ad
eſſe: nec ibi mandatū ſuꝑueniens pōt operari ratihabitionem,
ex quo actus valebat. Sed qn̄ mandatum ſuperuenit in perſo-
na agētis ꝓ actore , tunc non eſt ibi mutatio, ſed quidā tranſi-
tus , & ibi mandatum operatur ratificationē prius geſtorum,
cùm non valerent. ideo hic non extinguitur obligatio fideiuſ-
ſorū,imò magis ꝯfirmatur. ¶Iſta ratio dr̄iæ aſſignata ꝑ glo.re-
* ꝓbatur per Bar.hic,in quadam aſſerta repetitione, *& cōiter per
alios*,& ꝯfunditur duplici fundamēto.Primò,quia vult, ꝙ l.li-
cèt.ff.de iud.hēat ſolùm locum in procuratore ex parte acto-
ris,ſed non ex parte rei.Iſtud eſt falſū ꝯ gn̄alitatem illius.l. & l.
ſi mater.§.hoc iure.ff.de excep. rei iud. & dum glo.dicit, ꝙ ex
parte rei iudicium à principio valebat,ideo mandatū ſuperue
niens non poteſt operari ratihabitionem , cum actus eſſet va-
lidus,in hoc gl.errat:nam bene valebat in præiudicium defen-
ſoris, non autem in præiudicium ipſius rei : ideo mandatum
ſuperueniens operatur ratihabitionē in præiudiciū rei princi-
palis.¶Scd̄o,& ſubtiliori rōne cōfunditur gl. Nam vult,ꝙ cō-
ditio illius , qui defendit reum ſine mandato, dicatur aliqua,
antequam mandatum ſuperueniat : ſed conditio illius , qui
agit ſine mandato,non dr̄ aliqua , ſed nulla ante ſuperuenien-
tiam mandati.gl.malè dicit:quia non eſt dr̄ia. Quod oſtendo,
quia q̄tum ad præiudicium dn̄i neutrius cōditio eſt aliqua:
quia neuter poteſt præiudicare dn̄o,qui non mandauit, nec ra
tum habuit,ſed quantū ad preiudicium ipſorū,valet in vtraq;,
quia ſicut ꝯ defenſorē mittitur ſn̄ia executioni. l. Plautius. ff.
de proc.Ita & ꝯ falſum ꝓcuratorem actoris.l.3.§.falſus.& l.fi.
ff.rem ra.ha.not.in l.licèt.C.de proc.Solū eſt dr̄ia in hoc : quia
ad agendum pro alio,cùm ſit actus odioſus tendens ad alium
moleſtandum ,non admittitur quis,imò poteſt repelli,etiā qn̄
conſtat eum non hr̄e mandatum.ſed ad defendendum aliquē,
cùm ſit actus fauorabilis , non pōt quis repelli, imò admittit̄,
etiā ſi ꝯſtet nō habere mādatū etiam pro inuito in preiudiciū
ipſius defendentis.l.ſoľonem.ff.de ſolutio.¶Scd̄a ratio dr̄iæ aſ-
ſignata in gl. eſt talis eam bene declarando: quia qn̄ contingit
mutatio ex parte procuratoris actoris, ſemper durat ille reſpe
ctus, ꝑꝑ quem fideiuſſores pro reo interceſſerunt.ſ.vt dn̄o te-
neantur, & mandatum ſuperueniens implet, & confirmat
iſtam cauſam.Secus eſt in defenſore rei: quia fideiuſſores obli-
gant ſe pro ſn̄ia,quæ fertur ꝯ defenſorem,& quæ ꝯ eum mit-
tetur executioni. vnde cùm ſuperueniente mādato ſn̄ia liget
ipſum dn̄m. d. l. Plautius. & non ipſum defenſorem, meritò
tales fideiuſſores liberantur. Iſtam rationem ſequuntur Bar.&
alij hic.Facit bene text.in l.fi.ff.quib.mod.pig.vel hypo. ſol.Iſtā
* rationem gl.*& communem* reprobat Fulgo. hic in 2.col.& in 4.
quia fundamentum glo. & Doct.eſt falſum, dum præſuppo-
nunt,ꝙ ſi ſuperueniat mandatum defenſori, ꝙ amodo in an-
tea ſn̄ia mittetur executioni ꝯ dn̄m non ꝯ defenſorem , ꝙ eſt
* falſum,& contrariun not.glo.*ab omnib. approbata* in l. ſi procu-
rator meus.ff.de procu.not.in d.l. Plautius. ergo adhuc durat
idem reſpectus fideiuſſorum , & licèt circa hoc Fulgo. multa
replicet,q̄ ſibi aſcribit Alex. hic.Tu vltra alios ꝯſidera,ꝙ d.l.ſi
ante.in fi. ponit duos caſus. Primus , qn̄ defenſori ſuperuenit
mandatum,& hoc mō prædicta procederent.Secundus eſt ca
ſus,qn̄ defenſor fuit hæres rei: & ad hunc caſum non bene ſa-
tisfacit rō præcedens, imò idē eſſet vtrobiq;, ſi ſubtiliter inſpe-
xeris.Declaro, nā vt dixi in l.ſi ante.in fin. ponuntur duo caſus
æquiparati,ꝙ ſiue defenſor rei efficiatur poſtea procurator,ſi-
ue hæres rei , ꝙ extinguitur obligatio fideiuſſorum, quos de-
fenſor dederat,& volunt gl.& oēs, ꝙ ille tex. non habeat locū
in eo,qui intercedit pro actore:ergo volūt,ꝙ ſi iſte,qui agebat,
efficiatur hæres actoris , ꝙ tn̄ non extinguitur obligatio fide-
iuſſorū rei,imò ꝯfirmetur : & tn̄ iſto caſu ceſſat reſpectus, ꝑꝑ
quem fideiuſſores interceſſerant.Nam interceſſerant, vt tene-
rentur dn̄o principali, nunc tenentur alij, qui pro eo agebat,
qui eius eſt hæres : & ſic mutatur reſpectus perſonæ, & tn̄ du-
rat obligatio fideiuſſorū : ergo ratio cōis non vera. Et ſi dicas
dato,ꝙ hic mutetur perſona: & ſic fideiuſſores non teneantur
dn̄o,ſed eius hæredi, tamen per hoc nullum intereſſe præten-
dunt,an condemnentur dn̄o principali,an eius hr̄di. Vnde ſo-
la mutatio ꝑſonæ, qn̄ aliud intereſſe nō ſubeſt, non liberat fi-
deiuſſores,ꝗa dico fortiter,ꝙ idem per omnia,qn̄ defenſor rei
eſt hr̄s rei : nam fideiuſſores per eum dati nullum prætendunt
intereſſe , quia in plus non condemnātur fideiuſſores per hoc,
ꝙ defenſor ſit heres rei, & durat eadē perſona, licèt iſta quali-
tas ſuperueniat, ꝙ ſit hæres : & tamen ibi dicitur, ꝙ iſtud facit
liberare fideiuſſores rei,ergo ratio Doct.non bona:vnde dic,ꝙ
verior ſolutio ad d.l.ſi ante.eſt, ꝙ illa l.non eſt ꝯria , ſed eſt di-
uerſa.nam in iſta l. mandatum ſuperuenit in perſona eius, qui
fideiuſſores accepit : quo caſu non extinguitur obligatio fide-
iuſſorum, quia ſi extingueretur,graueretur reus de nouo ad ſa
tiſdandū.l. ſi ab arbitro.in fin.vbi dixi.ſ.eo.& ſic ſine facto ſuo
fieret ſibi iſtud præiudicium,ideo ne hoc abſurdum ſequatur,
fideiuſſores tenentur,vt dicit tex.ſed in l.ꝯria ſuperuenit man-
datum ei,qui dedit fideiuſſores, vel eſt effectus hr̄s: vnde cùm
iſtud eueniat facto ſuo, extinguitur obligatio fideiuſſorum,&
debet denuo ſatiſdare. ita rn̄det Iac.de Are.Pet. de Bellaper.&
Alb.de Ro. hic, & eſt de mente gl.in d. l.ſi ante. & iſtam tene.
Reliqua ad materiam vide plenè per Bart.in d.l.ſi ante.& ple-
nius per Alber.Ang. & Fulgoſ.hic. ¶Secunda principalis ſolu-
tio gl.ibi.alij verò ſoluunt,vltra reprobationem gl.eſt ꝯ iſtum
tex.in ver. petiturus, & in ver.agere inſtitueris. vbi patet, ꝙ ſa-
tiſdatio,& ſuperuenientia mādati fuerunt ante lit.cont.¶Ter-
tia ſolutio glo.ibi porrò,quæ in effectu eſt ꝯria ad præcedentē,
ſimililiter nihil valet,quia eſt ꝯ l.ꝯriam,ibi ante cœptum. pre-
terea, qn̄ procurator caret mandato,ſemper dicimur eſſe an-
te lit.conteſt.cùm lit.conteſt. & reliqua ſint nulla. l. licèt. vbi
glo.& Docto.C.de procur. ¶Sum in 2.parte principali ibi, alij
vt Bul. quę ponit fr̄m intellectum ad hunc text.qui etiam eſt
bonus,ꝙ loquatur in ſatiſdatione de iudicio ſiſti.& ad l. ſcien-
dū.in prin.j.eo.tene 1. ſolutionem,licèt gl. reprobet. Scd̄a ſol.
6 etiam eſt in ſe bona, ſed diuinat. ¶†Vltimò pro complemēto
huius tex.ad duo aduerte.Primò inquantum glo.in prin. dicit,
quòd hodie nemo conuentus ſuo nomine tenetur ſatiſdare
de iudic.ſoluen.§.hodie Inſtit.de ſatiſd.Illum §. in practica ſin-
gulariter extendit Spe.in tit.de ſatiſd.§. dicto.in verſi.Pone Ti-
tius.vt procedat etiam in forenſi,qui conuenitur ad quantita-
tem pecuniæ , vel ad genus, quia quamuis ſit veriſimile, ꝙ ſi
ſententia feratur contra eum, ꝙ arripiet fugam , tn̄ non cogi-
tur ſatiſdare de iudicato ſoluendo.Sequitur,& multum com-
mendat Bal.in Auth.ei qui iura.circa prin.C.de bon. auth.iud.
poſ. (aliquæ lect.Bal.habent in l. cum proponas.in fin.cod.tit.)
Nunquid autem illud,quòd dicitur in §.hodie.Inſt.de ſatiſd.&
melius in prin. tit. ꝙ olim ꝯuentus nōīe proprio actione in rē
præſtabat ſatiſdationem de iudicato ſoluendo, procederet de
iure.ffōrū? gl.hic vult, ꝙ ſic.Multi tamen hoc reprobant:quia
iſtud erat ante ius fforum ,tn̄,quia eſt ſine fructu.nō refero , vi-
de per Bartol.in l.ſi eum hominem. ff. de fideiuſſ.& in l.ſi pro-
7 curator datus. in fin. ff.de procurator.† Secundò dicit Angel.
hic,in ſim.vnum quod valde limitat totum iſtum tit. quod in
cauſis ſummarijs,& executiuis,& in alijs in quib.poteſt proce-
di ad diffinitiuam abſque lit. conteſt. non requiritur ſatiſdatio
de iudicio ſiſti,dato , quod reus conuentus non poſſideat im-
mobilia.Retuli,& reprobaui in rubr.ſ. eo. Reprehendit dom.
Alexand.in l.ſciendum.in princip.in 1.not. infra eod. & Raph.
Fulg.hic. Iaſon Paduæ.

SVMMARIVM,

1 *Pro debito ſub conditione ex vltima voluntate indiſtinctè cauetur, etiā ſi non ſubſit alia cauſa.*

2 *An ſi plures ſint ſubſtituti, ab hærede cauendum ſit omnibus.*

3 *Hæres inſtitutus ſub conditione tenetur cauere ſubſtituto.*
4 *An in ſubſtit. pupillari pupillus teneatur ſubſtituto cauere.*
5 *Pupillus poteſt cum auth.tut.& decreto iudicis bona alienare; nec veniente conditione poterit ſubſtitutus talia bona reuocare.*
6 *Lex noſtra non habet locum, quando hæres inſtitutus ſub conditione non haberet ſubſtitutum ſed venientes ab inteſtato. nam illis non tenetur ſatiſdare.*
7 *Lex iſta non habet locum, quando fiſcus eſſet inſtitutus, vel quando teſtator remiſiſſet hæredi hanc cautionem, vel eßet obligatus reſtituere fratrib. vel filijs ſuis.*
8 *Stante ſtatuto, quòd donec ſupereſt filius maſculus, fœmina dotata non ſuccedat, an interim fœmina poſſit cogere filium ad ſatiſdandum de non diſſipando, ſeu alienando bona paterna.*
9 *Dictio vniuerſalis reſtringitur.*
10 *Hæres ſub conditione, ſi interim occupat bona hæreditaria, non tamen perdit ius ſuum.*
11 *Qui nulli eſt obligatus, an teneatur etiam ſatiſdare*
12 *Si plures ſunt ſubſtituti diuerſi gradus, quem alius antecedit, calumnioſè videtur ſatiſdationem petere.*

LEX XII.

INter omnes. Diuide in tres partes, vt per Bart.hoc dicit. Pro debito ſub ꝯditione ex vltima voluntate indiſtinctè cauetur.aliàs non, niſi cã cognita. h. d. ſ̃m Bart.vel ſic plenius declarando totum tex.cum gl.h.d.Inſtitutus ſub cõditione, ſi ea pendente poſſeſ. rerũ hr̄ditariarum de
a iure, vel de facto adeptus fuerit, cauere debet ſubſtituto de non minuendo bona hr̄ditaria, & de reſtituendo ea ipſi ſubſtituto in defectum conditionis, quæ cautio tunc cõmittitur cũ defecta hr̄dis cõditione ſubſtitutus adiuerit: & vigore ſubſtõnis hr̄ditatem obtinuerit. Similiter alius debitor in diem, vel ſub conditione cogitur cauere de ſoluendo adueniente die, vel ꝯditione, dummodo hoc caſu ſubſiſtat iuſta cã ſuſpitio
1 nis.h.d.¶†Et ſic pondera, ꝙ in 1.caſu, qñ eſt debitum ex vltima voluntate, tenetur indiſtinctè cauere, etiam ſi nõ ſubſit alia cã: & hoc ſpãle in debito ex vlt.voluntate: ſed in 2.caſu, qñ eſt debitor in diem, vel ſub conditione ꝑ viam ꝯctus, requiritur, ꝙ ſuperueniat cauſa: vt patet hic in tex.ad fi.& in l.in oĩb. in verſ. ex iuſta cauſa, ff.de iud.& in l.ſi creditores.ff.de his, quę in fraucre.Et iuſta cauſa cenſetur eſſe, qñ noua ſuſpicio fugæ ſuperueniret, vt dixi in l.ſi ab arbitrio.§.eo.Fallit, niſi in ꝯctib.dilatio ꝯcedatur debitori per viam priuilegij. ibi hẽt neceſſe cauere, ſi vult vti dilatione principis. l. vniuerſa. C.de præci. impe.offer.
2 ¶† Pondera etiã, ꝙ l.ſequens, quæ vult, ꝙ ſi plures ſunt ſubſtituti, ꝙ ab hr̄de oĩbus cauendum eſt, non aperit, an illi plures ſubſtituti eſſent omnes in eodẽ gradu ſubſtitutionis, an in diuerſo: nam ſi oẽs pariter fuiſſent ſubſtituti primo loco, ꝙ omnibus cauendũ eſſet, patuum eſſet dubium. Si autem eſſent in diuerſo gradu ſubſtituti vnus primo loco, ſcd̃s ſecundo, an oĩb.eſſet cauendũ? tangit ſolus Fulg.hic, & tenet, ꝙ ſic. Ego teneo ꝯriũ, quia text.eſt planus in l.Paulus in 2.rñ.ff.de præt.ſtip. & per illum intelligitur text hic, qñ oẽs ſubſtituti erant in eo-
3 dẽ gradu.¶† Not.primò ex hoc tex.ꝙ hæres inſtitutus ſub cõditione tenetur cauere ſubſtituto, vt prædixi, & aduerte, ſi tex. loqueretur in ſubſtituto per fideic. eſſet de indubitabili, quia
b iſtud diſponitur per totum tit. ff. vt leg.nom.cau.& intellige [b] tex.ſ̃m gl.& Doct.in ſubſtituto vulgari.& hoc modo iſta l.redditur ſing.& ſi non eſſet iſta l. poſſet de hoc caſu multum dubitari.nam ꝙ hr̄s cogatur cauere fideic. illud eſt, quia obligatur reſtituere adueniente conditione fideicom. ſed in ſubſtõne vulgari nulla ſubeſt obligatio, q a hr̄s non obligatur reſtituere ſubſtituto, imo ſubſtitutus venit iure directo, & capit
4 bona ꝓpria authoritate.¶†Circa iſtũ text. primò quæro, quid in ſubſtituto pupillariter, an pupillus teneatur ei cauere, & ſic an habeat locum iſta l.Bald. in lec.antiq. tenet, ꝙ non, ad hoc alleg.gl.ſing.in l.cùm Archimedorã.in glo. mag.in fin.C. vt in poſ.leg.ſed in illa gl.verè dicit ꝯrium.nam dicit, ꝙ ſubſtitutus pupillaris, donec viuit pupillus, non dẽt eſſe ſolicitus de hr̄ditate pupillari.l.2.§.1.in fi ff.de vulg. & pup. ſed bene debet eſſe ſolicitus de ſatiſdatione: ergo ſubſtitutus pupillaris põt à pupillo petere ſatiſdationem. d. Alex.tenet cum Bald. iſta ratione, quia in ſubſtitutione pupillari tractatur de hæreditate pupilli viuentis, ergo nihil poteſt tractari in eius præiudiciũ, niſi eo conſentiente.l.fi.in fi.C. de pac.ſed illa l.nihil facit, quia loquitur in maiore: non autem in pupillo, pro quo l.diſpenſat, ꝙ pater poſſit ſubſtituere: & fatuum eſt, ꝙ ibi requiratur voluntas filij l.patris, & filij.ff.de vulg.& pup.Ad l.cùm Archimedoram.rñ.ꝙ loquitur in ſubſtitutione fideicõmiſſaria, per quam ſolũ ſucceditur teſtatori, & in bonis ſolũ teſtatoris.l. coheredi. §.cùm filiæ.ff. de vulg. & pup. Secus eſt in pup. ſubſtitutione, per quam ſucceditur pupillo, & in bonis ipſius pupilli. Sed tu dic, ꝙ imò gl.in d.l.cum Archimedoram .loquitur in ſubſtitutione pupillari.Quod patet per l.quam allegat.ſ. per l.2.§.fi. ff. de vul. & pup. & dictũ gl. etiam dẽt intelligi ſecundum legẽ, quam allegat, ſ̃m Bar.in l.non ſolùm.§.liberationis verba.ff.de lib.leg.Eandem opi.cum Bald. tenet Bartol. in l.is poteſt. ff. de acquir.hær.in 3.colum.in verſ.ſed circa hoc quæro, an ſubſti-
5 tutus pupillo. † Ego [c] vltra alios firmo iſtam partem viua ra-
c tione. Nam pupillus cui facta eſt ſubſtitutio pupilaris poteſt nihilominus cum tutore, & decreto iudicis alienare bona, nec eueniente conditione poteſt ſubſtitutus talia bona reuocare. ratio eſt, quia ſubſtitutio pupillaris dicitur teſtamentũ ipſius pupilli.l.patris, & filij. in princip. ff. de vulg. & pup.ſicut ergo teſtator non obſtante ſuo teſtamento poteſt ſua bona irreuocabiliter alienare: ita poteſt pupillus non obſtante ſubſtitutione pupillari, ſ̃m Ang.& Imo.& do.Alex.in l. Marcellus. §. res, quæ.ad fi.ff.ad Treb.Barto.& Imol.in l. ſed & ſi conditioni.§.ſi ſeruum communem.ff.de hæred.inſti. Ful.in l. ſi arrogator. in 2.colum.de adop.& ibi Bar.in repe. (ſi eſt Barto.)in 3.col. in 4. opp.Pau.de Caſt.in Auth.res, quæ.vbi dixi.C.com.de leg.quicquid teneat, & malè Bald.in l.nec ei.2.col.ff. de adop. per text. qui videtur obſtare.in l.1.§.1.in verſ.ad ſubſtitutum.ff.de tu.& ra.diſtra. ad quem reſpondi in d.l.ſi arrogator.Et reſpon. Alex. in dict.§.res quæ. ergo iſta l. non poteſt habere locum in ſubſtitutione pupillari. Quomodo. n. tenetur pupillus cauere de non alienando, ſi poteſt non obſtante ſubſti.pup.irreuocabiliter alienare? Secus eſt in ſubſtitutione vulgari, vel fideicommiſſaria.l.fi.§.ſin autem ſub conditione.cum ſi.C.com. de leg. & ſic hẽs vnam limitationẽ ad hãc l. vt non procedat in ſub-
6 ſtituto pupillari ¶†Secundo limita iſtam l. quando quis eſſet inſtitutus hæres ſub conditione: & in defectum conditionis nullus eſſet datus ſubſtitutus; quo caſu intelliguntur vocati venientes ab inteſtato.l.conficiuntur. & l.ſi quis cum nullum. ff.de iur. codic. nam hæres non cogitur cauere venientibus ab inteſtato per hanc l. quia cum iſta l. ſit exorbitans, & loquatur in ſubſtituto, non debet extendi ad venientes ab inteſtato, ſecundum Spec.in tit.de teſta.§.penul. verſ.ſed ſi quis eſt ſub conditione inſtitutus.Contrarium tenet Pau.de Caſt.& d. Alex.hic, per identitatem rationis. Tu adde, ꝙ ſtatim dicam in
7 ſeq.not. ¶† Tertiò limita iſtam l. non habere locum in fiſco ſic hr̄de inſtituto.l.j.§.ſi ad fiſcum.ff. vt leg.nõ.ca.Itẽ in Repub. l.ſi quando.§.admonendi.eo.tit. ¶Quartò limita, niſi teſtator hanc ſatiſdationẽ remiſerit.l.3.& l.pen.C.vt in poſ.leg.quo caſu etiam ſi hæres poſtea cępit dilapidare, non cogitur ſatiſdare.tex.eſt no.in l.fi.in prin.& ibi Bar. vt leg.no. ca. ¶Quintò limita, qñ quis eſſet grauatus reſtituere fratrib. vel filijs. l. iube-
8 mus.C.ad Treb. ¶† Secundò principaliter iſta l.facit pro eo, ꝙ Barto.reliquit cogitandum in l.fin. in vltim.colum. C.ad Tertul. ſtante ſtatuto, ꝙ donec, vel quouſque ſupereſt filius maſculus, filia fœmina dotata non ſuccedat, an interim filia poſſit cogere filium maſculum ad ſatiſdandum de non diſſipando, vel alienando bona paterna: & de reſtituendo hæreditatem? Bartol. ibi reliquit cogitandum: ſed Bald.eum referens in l.ſi quis filium.in 3.quæſtio.C.de inoffic.teſtam.tenet, quòd poteſt cogi ſatiſdare ſi eſt ſuſpectus, vel incipiat dilapidare, per iſtam.l.idem tenet Bal. in l.extraneum. C.de hær.inſt.Imo. in l.ei, qui.ff.de hære.inſt.Faciunt, quæ hñtur in l.imperator.ff. ad Treb.& ſic pondera, ꝙ Bal.& Imo.intelligunt iſtã l. procedere etiam penitus ab inteſtato, ꝙ facit ad ea, quæ dixi in pręcedenti not.in 2.limitatione. ¶Gl.1.no. ꝙ oratio vl'is reſtringi-
d tur. [d] & ita not.Bar.& alij hic, & plenius.in l.1. §. nunciatio. ff.
9 de oper.nou.nun.† Per iſtam gl.no. Bart. poſt antiquos, quòd
e ſi notarius in inſtrõ [e] dicat, placuit omnib.de cõſilio, vel de voluntate omnium de capitulo, inſtrumentum nõ redditur falſum, quamuis aliqui eſſent abſentes, quia intelligitur de omnibus, qui erant pręſentes. Adde Bald. in l.1. in 4. colum. per glo.in

ADDITIONES.

a ¶Subſtituto. Imò fieri debet inuentarium. Galiau. in repe. l. Centurio. vbi adde in repe.Socy. Et iſtam regulam amplia ex dictis Lap. in c.per veſtras. de don.inter vir.& vxo.col.55. PVRPV.

b ¶Intellige.Ripa in c.ſæpè.de reſti.ſpol.colum.pen. PVRPV.

c ¶Adde aliam rationem, quare iſta lex locum non habeat in ſubſtituto pupillo, quia iſta lex non habet locum in filio, ſed in extraneo ſiue, ſit ſubſtitutus vulgar. ſiue per fideicom. Nam filius non poteſt inſtitui ſub conditione caſuali, prout intelligitur iſta lex ſecundum glo.hic.l.ſuus quoque.in prin. ff. de hæred.inſtit.l.filius.ff.de condi.inſtit.ergo non poteſt habere locum in ſubſtituto pupillo, cum pupillaris.ſubſtitutio fieri non poſſit extraneo, vt notatur in l.2.in prin.ff.de vulg.& pup. BELLAC.

d ¶Reſtringitur. Idem not.Alex.in l.intra.col. 3. ff. de re iud. PVRPV.

e ¶Si notarius in inſtrumento.Adde Anto. de But.in c.1.de ſyndi.

glo.in verb.omnib.C.com.de leg. per Bartol. & Mod. in l.1.§.
a nunciatio.ff.de op.nou.nunc. in ꝯrium vr̃ facere,quia nomina eorũ, qui interfuerunt capitulo,debent specificari in instrõ. l.fi.C.de ven.re.ciui.lib.11.Spe.in tit.de fi.in fi.versi.Item no. ꝙ nomina absentium. sequitur Ang. qui dicit ita practicari. sed tu in hoc vide Bar.not.distinguentem post Spe.s̃. relatum in l. 1.per illum text.ff.de alb. scrib. Et sm eius distinctionem intellige id,ꝙ prædixi.& illam distinctionem Bart.sequitur.d.Anto. de But.in cap.1.de syndico.Pet.de Anch.in commen. capituli canonum statuta.de constit. in 44.car. in versi. & ꝑꝑ hoc, & alia.Bal.in l.1.in prin.ff.de reb.eo.in l.ciuitas.in fi.ff.si cer. pet.& in c.Imperatorum.de iur.calum.& in c.tertio loco.in 4.col.de prob.do.Alex.in consil.1.in 4.vol. ꝙ incipit ponderatis his, de quibus in themate fit mẽtio.in 3.colum.Limita,nisi in instrumento fieret mentio de præsentia:puta quia diceretur, ꝙ omnes Canonici interfuerunt,tunc non posset procedere saluatio prædicta. nam si aliqui erant absentes,instr̃m redditur falsum. idem tenet Bald.in l.fin. in 1.col.C.si cen.vel reli. Fallit tñ istud vltimum,qñ notarius in instr̃o attestaretur, ꝙ omnes ꝯsiliarij interfuerunt.certè si aliqui exempti fuerunt absentes, quia nõ coguntur venire ad consiliũ,saluaretur instr̃m, ꝙ omnes consiliarij interfuerunt.s.omnes,qui coguntur venire, & mouetur Bal.per illud,ꝙ vult gl. ibi in ver. omnib.ꝙ bene not.¶In gl.in ver.possidentem. ista glo. timore vnius ꝯrij ponit tres solutio-
10 nes.partes patent.Teneas solutionem q̃ vis.† Tertiã ponderat Bal.& ex ea no.ꝙ hr̃s institutus sub conditone,si interim ꝓpria authoritate occupat bona hr̃ditaria,non tñ perdit ius suum.& ita lĩtatur.l.extat.cum si.ff.ꝙ met.causa.l.si quis in tantã.C. vn-
11 de vi,& ita etiã limita.l.non dubiũ.C.de legi. † Istã tertiã solonem multum etiã no.Ang.hic,dicens,ꝙ est cæteris notabilior, & ꝙ est mirabile,ꝙ ille,qui nulli est obligatus, tñ tenetur satisdare:nam qui apprehendit possessionẽ de facto,non est hr̃s: & sic non est alicui obligatus: & tñ tenetur satisdare. Tu autem dic rationem esse apertam : ne melioris conditionis sit, qui de facto hæreditatem occupat,quàm qui de iure. ꝯ.l. ꝙ Seruius. ff.ꝙ vi,aut clam,& l.non solùm ff.de nox.¶Capio gl.in verbo, de hæreditate,quam diuide in 4.partes.In 1.declarat text.In 2. similiter ad declarationem text. respon. de quo substituto loquatur ista lex.In 3. ponit vnum dictum.In 4. opponit, & tripliciter soluit. Scd̃a ibi, non dicas per fideic. Tertia ibi , & hæc cautio gñliter præstatur.Quarta ibi, sed certè hoc casu. In ista 4. licèt Bar.& Mod.sequantur.secundam solutione gl. Tu melius rñ. ꝙ illa lex in prin. intelligendo no. 1.ꝯcordat cũ ista, in verbo,& potest videri tex.vr̃ ꝯriari huic legi. & gl. & Doct. la-
12 borant in solutione. † Tu dic, ꝙ nihil ob. quia realiter tex. ibi loquitur,qñ alius antecedat in gradu.vnde si sunt plures substituti diuersi gradus, quem alius antecedit, calumniosè vr̃ satisdationem petere:iste est propriè casus illius ver. & licèt Raph. Fulg.reprobet per l.sequentẽ paruulam,dic, ꝙ nõ obstat, quia ibi non aperit, ꝙ ibi sunt diuersi gradus. Vnde intelligo,quod eiusdem gradus essent,per d. l. Paulus, & dubium erat, an singulis cauendum esset. Iason Paduæ.

ADDITIO.

a ¶Ope.no.nunc. Secus si semper dicat consiliarij,Alex.lib.2.consil.198.inci. super hac dubitatione.lib.6.consil.47.inc. in causa. col.3.lib. 7. consil.212. incip.visa copia.col.pen.& consi.195.incip.reddito per me.cons. PVRPV.

SVMMARIVM,

1 *Nemo admittitur ad defendendum alium sine satisdatione de iudicato soluendo,etiã si sit persona coiuncta.vide limita.nu.2.3.4.5.6.& 7.*

8 *Satisdare amplius non tenetur de iudicio sisti, qui satisdedit de iudicato soluendo.*

9 *Pater legitimus administrator filij habet plus iuris,quàm tutor.*

LEX IIII.

1 Filiusfamiliàs. † No.regulam, ꝙ nullus admittitur ad defendendum alium sine satisdatione de iud. sol.etiã si sit persona valde coniuncta.Concor.sunt in glos. quib.adde l.& ideo.§.si filia.ff.rerũ amo. Extende istam regulã dupliciter. Primò etiã si veniens ad defendendũ hr̃et mandatũ.l.si ad defendendum.ff.iu.sol.l.vnic.C. de satisd.etiã si iste defensor possideat immobilia,& sit locuples , adhuc tñ tenet̃ satisd.de iud.soluen.sm Bar.in l.sciendum.§.tutores.j̃.eo. per d.l. vnicam.C.de satisd.Tu alleg.tex.no.& fortiorem in l.minor.§. fi.cum l.seq. ff.de procu.gl.in l. non solùm.§. qui alieno.in gl.2.
2 ff.eo.† Limita istam regulam,vt procedat, qñ defensor [a] vult
a venire ad defendeneum in tota causa, secus si in vno articulo, puta ad allegandum cãm absentiæ.iuxta gl.in l.eo.§. nemo. ff. de reg.iur.quã ad hoc reputant singularẽ Ang.& Pau.de Cast. hic, cum alijs multis ꝯcordantijs notatis ꝑ d.Alc.hic, quas per te videas: tñ super illo articulo tenetur satisda. vt sit eadẽ ratio de parte ad partem, quæ de toto ad totum. l. qui sic.cũ glo.de vsur.sm Fulg.hic.sic intellige Io.Fab.in §. si vero aliquis. Insti.
3 de satisd.¶†Secundò limita, qñ quis veniret ad defendendum tali defensione , quę notoriè resultat ex actis , cùm tunc iudex
* etiam nomine defendentis * debeat supplere, vt not.in l.vbi pactum.C.de transa.Item quia in tali defensione, quæ notoriè ex actis resultat,quilibet aliàs inhabilis,vt minor,& mulier cẽsetur istò casu habilis,vt not.Inno.in c.veniens,de accu.ita per prædicta limitat Angel.hic.sequitur Ludo.Roma. in l. de pupillo.§.si procurator.ff.de op.no.nun.Pau.de Ca.in l. exhiben-
4 di.C.de procu.quicquid teneat.do.Alexan.hic.¶† Tertiò limi-
b ta in Abbate , vel prælato ecclesiæ, cùm censeantur in rem suam defensores,secundum Innoc. in c. cum inter.de verbor. signi.ergo non requiritur, ꝙ ipsi satisdent de iudicato soluendo,& ita refert,& sequitur Ange.hic,in fin. Sed caue,quia Ca-
* nonistæ ibi *hoc communiter reprobant* per generalitatem. §. pen.
5 Institu.de satisda. habetur in c.cùm deputati. de iudi.¶† Quartò limita in tutore. l. fin.§.defensionem. C.de admin.tutor.hic alleg.in gloss. Facit.l.tutores debita. C. eod. de administ.tutor.
6 † Quinto limita in patre, quando est legitimus administrator, & venit vt legitimus administrator.gl. est in l. fin.§.vbi autem. C.de bonis,quæ lib.Bartol.& alij hic,& in l.2.§.fin. ff.solu.mat.
7 ¶†Sextò limita, nisi dominus principalis releuaret eum ab isto onere satisdandi , promittendo pro eo in instrumento: prout tota die practicatur, text. est in §. si vero aliquis. Institu. de satisd.declarat notab.Bar. in rub.ff.iud. sol.Cyn. & alij. in l. vnica.C.de satisd.Ioan.And.in addi.Spec. in titul.de procu. §. vt autem. ver.sed nunquid talis procu.do. Fran.de Aret.vbi limitat trib.modis in consil.135.ꝙ inci. Clarissime domine Collateralis.Ang.Pau.de Ca.& d.Alc. hic, vbi aliter limitant, dãdo cautelam, per quam nõ repelleretur non obst.satisdatione domini,quam etiam repetit idem d.Alex.in l.sciendum.§. 1.j̃.eo. Nam debet talis dominus, qui vult releuare à satisdando procuratorem,possidere immobilia, quia sicut si ipse defensor daret alios fideiussores non possidentes immobilia,non dicerentur sufficientes. glo.sing.in §.suspecto.in Auth.de exhib.reis.dixi l.2.in princip.s̃. eod. Ita dominus ad hoc , vt censeatur idoneus fideiussor, requiritur, quòd immobilia possideat. Secundò requiritur,ꝙ possideat immobilia in loco, in quo debet satisdari.glo.est sing.& appobata in l.fi.C.de prin.agen. in reb.lib. 12.quam approbant Doc.in l.seq.in prin. Imò plus tenet Lud. Rom.in consil.72. ꝙ incip. Florentina consti. ꝙ stante statuto ciuitatis Florentiæ, ꝙ nullus procuror defensor audiatur, nisi primò , & ante omnia legitimè satisdederit per idoneos fideiussores,adhuc procedat.d.§.si verò aliquis,quia sufficit, ꝙ dñs eum releuet in instr̃o promittendo pro eo. Motus præcipuè, quia statuta recipiunt interpretationem passiuam à iure cõi.l. 2.C.de nox.gl.in l.fi. §. in computatione. C.de iur.delib. Idẽ in eodem casu præcisè consuluit Io. de Ana.in consil.82. ꝙ inci. viso statuto Florentino.Puto contrarium,quia statuta debent semper intelligi,vt aliquid addant iuri cõi,sm Bart.& Mod.in l.4.§.prætor ait.ff.de dam.infec.& in l.2.ff.de vsuc. Facit text. in c.pastorolis.in prin.de app.& ꝙ In fortiorib.terminis dixi in l.j. in prin.s̃.de off. eius cui manda. est iurisd. ¶Secundò, quia interpretatio caderet,qñ statutum loqueretur in casu dubio,sed cùm hic verba statuti sint clara,interpretatio non debet plus
8 valere,vt inquit text.in l.3.in fin.C.de lib.præte.¶† Gloss.1.vult tacitè opponere , ꝙ cùm leges debeant situari sub congruis titulis. l. Imperatores. ff.de in diem addi.ista lex, quæ tractat de satisd.iud. sol.non debuit poni hic, sed sub tit ff. iud.sol. ¶† In ea ibi,pertinet ad hanc de iudicio sisti.Facit, quod vult glo.no. in l.si defunctus.§ fin.& ibi Barto.ff.de procur. quæ tenet,quòd qui satidedit. de iud.sol. non tenetur amplius satisdare de iud. sisti , cùm contineatur sub prima Bart.hic reprobat per duo, sed in secundo puto,ꝙ malè dicat per l.neque impuberes.§.fi. s̃.de in ius voc.& l.si eum, in prin. ff. si quis cau. & l. sancimus. versi.sed si quidem.C.de fideius. & ita etiam tenet Lud. Rom.
9 hic.¶†Capio gl.fi.in verb. edicti,quam diuide in 2.partes.In 1. declarat tex.In 2.opponit,& dat quinq; sol. Scd̃a ibi, sed vr̃.In ista 2.parte inducas fortius,quã gl.istud ꝯrium hoc modo.Nã pater legitimus administrator filij habet plus iuris, quàm tutor, ꝙ probatur sic. Nam tutor etiam subsistente iusta causa non potest alienare res immobiles pupilli sine decreto iudicis.
l.lex

ADDITIONES.

a ¶Quando defensor.Adde Bárt.in l.pe.in d.§.ad crimen.de pub. iud. Bal.in l. reos.C.de accu.Ang.in l.liberto.in §.fi.j̃.de neg.ge. Inn.in c.veniens.de acc.

* Nemine defendente.

b ¶In Abbate,vel prælato. Adde Doct.in l.præses.C.quomodo, & quado iud.

l.lex quæ tutores.C.de adm.tut.l. non ſolum. C.de præd.min. toto tit.ff.de reb.eorum, & tamen pater quando eſt legitimus adminiſtrator, poteſt alinare res immobiles filij ſubſiſtente cã abſque decreto iudi.vt probat tex.in l.fi. §.ſinautem alienum, cum.ſeq. C.de bo,quæ lib. vbi text.non requirit decretum iudicis,& iſtud fuit ſing.dictum do.Azo.in ſumma tit.C.de bo. quæ lib. quod pro ſing.refert, & ſequitur Bald. in mille locis, præcipuè in l. præſes. vbi latè examinaui. C. de tranſ. Itẽ tutor nõ poteſt conſtituere aliũ procuratorẽ, niſi lite cõteſt. l. neq;. C.de procu.ſed.pater ſic, qñ eſt legitimus adminiſtrator, vt tenet Barto.& Docto.in l.1.C.de bo.ma.reprobata gl.ibi.Si ergo tutor defendens pupillum non tenetur ſatiſdare de iud. ſol. l. fi. §. ad defenſionẽ, alleg.in gl. ergo multominùs tenebitur pater, qñ eſt legitimus adminiſtrator filij.Gl. vt dixi dat quinque ſolutiones.Prima eſt, licèt illã teneat Bar.ꝯ iſtũ tex.dũ dicit filiusfa. ergo erat in poteſtate.l.nam ciuium. ff. de his, qui ſunt ſui vel alie. iur. ſecundum Alb. hic. Secunda ſo.diuinat. Tene tertiã, quia de iure ffor ũ nõ erat inuẽtũ, ꝙ pater eſſet legitimus adminiſtrator, hodie autem fuit inuẽitum per iura noua.C.l. cum oportet.& l.fi,§.vbi autem.C.de bon.quæ. lib.& l.1.C.de bo.ma.in quo diſtingue, vt per Bar.& alios hic, & in d.l.2.§.fi. ff.ſol.ma.poſt.gl.in d.l.fi.§.vbi autem. Iaſon Paduæ.

SVMMARIVM.

1 *Actori ſatis cautum eſt per immobilium poſſeſſionem.*

2 *Lex noua an diſtinguatur per veteres leges, quãdo loquitur de materia antiqua.*

3 *Reus conuentus, qui non poſſidet immobilia, tenetur ſatiſdare de iudicio ſiſti.*

4 *Lex noua quantumcunque generaliter, & indiſtinctè loquens, debet tamen intelligi, & diſtingui ſecundum leges antiquas.*

5 *Lex noua generaliter corrigens non intelligitur corrigere leges, quę in caſibus ſpecialibus loquuntur.*

6 *Poſſeſſor immobilium, quamuis non teneatur ſatiſdare de iudicio ſiſti: tamen tenetur promittere cum iuramento.*

7 *Poſſeſſio rei immobilis vilis, aut modicæ, non releuat ab onere ſatiſdandi.*

8 *Statutum ſi diſponat, quòd poſſidens apothecam non poſſit tanquam ſuſpectus perſonaliter capi: tamen poſſidens viliſſimam apothecam, poterit non obſtante ſtatuto capi.*

9 *Prælatus ſolus quamuis non poſſit alienare res eccleſiæ immobiles ſine ſolennitate: tamen ſi eßet res viliſſima, poſſet alienare ſine dicta ſolennitate.*

10 *Forenſis an poſſit acquirere vnam domunculam, ſtante etiam ſtatuto, quòd forenſis immobilia acquirere non poſſit.*

11 *Diſpoſitio loquens, quando matrimonium eſt ſine dote, procedit etiam ſi ſit cum dote, ſed parua.*

12 *Debitor nominari vt ſuſpectus pro paruo debito non poteſt.*

13 *Statutum loquens de vulnere, non habet locum in vulnuſculo.*

14 *Tortus parum, ſeu leuiter, non habetur pro torto.*

15 *Debitor vel creditor licèt non poſſit eſſe tutor pupili: tamen ſi debitum eßet modicum, poſſet eſſe tutor.*

16 *Poteſtas, vel officialis non eſt de modicis, aut de leuiſsimis culpis syndicandus.*

17 *Raſura modica in inſtrumento non vitiat inſtrumentum.*

18 *Contrarietas modica in teſtibus non facit eos reputari varios, nec habet eos repellere.*

19 *Statutum puniens comburentem domum certa pœna, habet locum in comburente domunculam.*

20 *Prætor non curat de minimis.*

21 *Poſſeſſio rei immobilis ad hoc vt releuet ab onere ſatiſdãdi, requiritur, quòd ſit ſufficiens ad litis æſtimationem. & nu.22.*

23 *Poſſidens annuos reditus, an releuetur ab onere ſatiſandi.*

24 *Rem alienam poſſidens, an releuetur ab onere ſatiſdandi.*

25 *Poſſeſſio immobilium patris, non releuat filium ab onere ſatiſdandi.*

26 *Statuto ſi cauetur, quòd nullus poſſit eſſe prior ciuitatis, niſi ſit æſtimatus in centũ, ꝙ ſi pater ſit æſtimatus in centum, & habeat plures filios, iſtud eſtimum omnibus inſolidum ſufficit, donec pater viuit.*

27 *Pater, & filius pro vno capite reputantur.*

28 *Habitatio patris cenſetur habitatio filij.*

29 *Collectam vnus de familia ſi ſoluerit, iſtud debet toti familiæ prodeſſe.*

30 *Immobilia non poſidens, an cenſeatur fideiuſſor idoneus.*

LEX XV.

Sciendum. No. ex iſta.l. duas regulas vnã expreſſam, & aliam, quæ colligitur tacito contrario. Regula expreſſa eſt, quod qui poſſidet immobilia
a non tenetur ſatiſdare de iudicio ſiſti. [a] ¶† Capio primam re-
1 gulam expreſſam, & quæro, quæ ſit ratio. Gl. in pe.parte ſentit
rõnem, quia per poſſeſſionem immobilium eſt ſatis cautum
actori.Iſta reprehenditur per Bart.& Docto.per tex.in §.ſi fun-
* dus,& in §,ſi fundum.ꝟ.ea.l.*communis ratio Bart. & Doct.*eſt, quia
b cum reorum [b] ſit fugere à iudicio.l.properandum.§.ſinautem
reus, C. de iudic.certè poſſeſſio immobilium tollit ſuſpicionem fugę.
Poteſt alia tertia ratio reddi, quia poſſeſſio immobiliũ loco ſatiſdationis cedit.text.eſt in l.de bonis.§.qui pupillo.in fin. ff.de carbo. edict.Bartol. in §. 1. vbi dicetur. infr. ead. l.Iſtam primam regulam limita, vt procedat in ſatiſdatione de iudicio ſiſti, quam præſtat reus conuentus, quia poſſeſſio immobilium ab ea releuat. ita loquitur text. hic: ſecus autem eſt in ſatiſda.de proſequenda lite, quam præſtat actor ſecundum formam Auth.generaliter.C. de epiſc. & cleri.quia eam
c tenetur præſtare, dato, quòd immobilia poſſideret. [c] Ita tenet ſing.Bartol.ſi bene inſpexeris in l. de die.§. quidam. in fin.ſupr. eo.& ibi Raph. Fulg. & do. Alexan. ad hoc ponderant, & ſequuntur.Et ſic etiam ſequitur dom.Alex.hic. Contra iſtam limitationem fortiter obſtat, quia Auth.offeratur.C.de lit. conteſt. quæ dicit, ꝙ reus conuentus tenetur ſatiſdare de iudicio ſiſti, quamuis generaliter, & indiſtinctè loquatur: tamen diſtinguitur, & limitatur per iſtam l.niſi poſſideat immobilia.Ita firmat glo. & omnes hic, quia ll.nouæ limitantur, & declarantur per antiquas, vt in glo. Quare non idem dicimus in Auth. generaliter.C.de epiſ.& cler. quòd quamuis generaliter, & indiſtinctè dicat, quòd actor debeat ſatiſdare, debeat tamen diſtingui per hanc l.niſi poſſideat immobilia? Potes ſubtiliter reſpondere, (& eſt mea noua ponderatio ad hoc) quòd dicta Authen.offeratur.loquitur de ſatiſdatione de iudicio ſiſti pręſtanda per reum conuentum, de qua loquebatur iſte titul. & iſta l. Nimirum ſi Auth. offeratur, loquens de eadem ſatiſdatione, limitatur, & declaratur per iſtam l. Sed Auth. generaliter. loquitur de vna noua ſpecie ſatiſdationis, quam præſtat actor, quæ nunquam fuit cognita de iure. C. vel fforum, ſed fuit nouiter inuenta per illam Authe. Ideo nimirum ſi non
2 intelligitur, & limitatur per iſtã l.Iſtud † probo clarè per talem regul. quòd lex noua diſtiguitur per ll.veteres, quando loquitur de materia antiqua, ſed quando lex noua inducit vnam materiam nouam non cognitam à iuribus antiquis, tunc nunquam diſtinguitur, vel limitatur per ll antiquas.gloſſ.eſt in capitul. 1. in verſic. declaramus.ne cler. vel mona. in 6. & gl. in capit.licèt canon. in gloſſ. magn.de elect. in 6. & in capitul. ea quæ à iure. de regul.iur. in 6. & in capitul. conſtitutionem. de regula in 6.Facit, quod vult gloſſ.in capit.ſi poſtquam.§.fin. & ibi Gemin. de cle. in 6. licèt ab iſta difficultate poſſit defendi limiatio Bartol.& Modern. & nemo contradicat, ego puto, quòd non ſit vera, eo quia ratio aſſignata per Bartol.& Do-
d cto.hic, quia non teneatur ſatiſdare, qui poſſidet immobilia, [d] eo quia ceſſat ſuſpicio fugæ, multo fortius militat in actore, cùm reorum potius ſit fugere, & non actoris.l.properandum. §.ſinautem reus. C. de iudi.nec potes dicere, quod alia fuerat ratio dictæ Authen. generaliter. Secundò confirmatur iſta limitatio per doctri.omnium in l.de die.in princip.vbi dixi.ſupra eod.quia in princip. in iſtis iudicialib.magis fauetur actori, quam reo.Si ergo in ſatiſdationibus iudicialib. releuatur reus, quãdo poſſidet immobilia, fortius debet actor releuari. ¶ Tertiò accedat, quia ars, & natura nihil operantur fruſtra.l. qui bis idem.ff.de verbor.oblig.præſertim in iſtis ſatiſdationibus.l.hec ſtipulatio. §. diuus.ff. vt leg.no. cau. Secundò limita, quando quis petit reuocari tenutam alteri conceſſam, propter ſuam contumaciam infr.annum, iuxta.l.ſi quis emptionis. §. penultim.C.de preſcrip.30.annor. iſte tenetur ſatiſdare de indicio ſiſti.Auth. ei qui iurat.C.de bon.autho.iud.poſ.etiam ſi immobilia poſſideat.gloſſ.eſt not. in §. ſi verò etiam quidam iurent. in fin.in verſi.fideiuſſorem.in Auth.de exhiben. reis quam pro ſingul.not. Bald. hic in lect.antiqua. Idem tenet Alberic.& cę-
teri

ADDITIONES.

a ¶De iudicicio ſiſti.Et limita in prætorijs ſtipula.l. 1.in princip.ꝟ.vt legat.no. caue.vbi adde. PVRPV.

b ¶Cum reorum. Adde Spe.tit.de fer.in §.fin.

c ¶Sequitur Catel. verſi.immobilium poſſeſſor, vbi allegat Iaſ. hic. & quærit, quid ſi non poſſidet immobilia, an teneat cauere de iudicio ſiſti, & in cauſis ſummarijs, & in quibus poteſt procedi abſque litis conteſtatione? & concludit, quòd ſic, ex Iaſ.in rub. in fin. ſup. hoc tit.cum alijs ibi alleg.not. idem Catel.verſic.cautio quando. MASVER.

d ¶Immobilia.Vide aliã limitationem in defenſore. p Dec.in l.in eo. §. nemo. ff.de reg.iur.amplia ad vniuerſitatem.Alexan. lib. 6.conſil.17.incip.in cauſa in 2.dubio. PVRPV.

teri.Mod.hic.Bart.in l.hæc autem.§.fi.ff. ex quib.cau.in pos. ea.
Bald.in c.quoniam frequenter. §.in alijs, vt lite non contest.d.
Fran.de Are.in consil. 135. ꝙ inci. Clarissime dñe Collateralis.
Facit bene text.in l.de die.§.tutor.vers.planè.s̃.eo. & ibi Angel.
& Paul.de Castr.¶Tertiò limita istam regulam, vt procedat
in eo,qui est præsens in iudicio, & satisdat de iudicio sisti, iu-
xta materiam huius tit.secus in absente, qui est citatus reali-
ter,vel verbaliter,& debet satisdare de præsentando: aliàs per-
sonaliter debet duci,iuxta titulum. s̃. in ius voc. vt eant. nam
non releuatur, quia possideat immobilia. ita limitat Raph.
Fulg. (sub dubio tamen fortè,) in rub. s̃. in ius voc. vt eant.se-
quitur d.Alex.hic.dixi in l.1.s̃.in ius voc.vt eant.¶Quartò fal-
lit in satisdatione. de iud.soluendo, à qua non releuatur possi-
dens immobilia,s̃m Bart.in §.tutores j̃.ea.l. & dixi. in l. præce-
denti,& sic vult gl. hic in princ. Facit tex.not.in l. minor.§.fin.
ff.de procur.¶Quintò fallit,qñ quis possidet immobilia:sed in
loco ruinoso, vel periculoso, propter innudationem aquarũ.
ita limitat not.Bar.in l.2. in prin.in ver. nec cogitur.in vlt. col.
per glo.ibi.ff.sol.mat.Facit, quòd not.Bar.in l si quis stipulatus
sit Stichum.§.fi.ff.de verb.obl.cum alijs concor.traditis hic,&
ibi per Alexan. ¶Sextò limita,qñ quis possidet immobilia,sed
sunt sterilia,vel inutilia s̃m Gui.de Suza.quem refert,& sequi-
tur Alb.hic in 3.col. Et facit, quia tunc hic non cessat ratio su-
spicionis fugæ, & sic ratio istius legis, vt s. retuli. vide tamen
text.in l.si fundus.in prin. & ibi glo. ff.de reb. eorum. & Auth.
item prædiũ.C.de sacros.eccl.¶Septimò fallit,qñ quis possidet
immobilia,sed vilissima,vt hic in glo in pen.parte,vbi dicetur.
¶Octauò fallit, quando quis possidet immobilia, sed in alio
territorio,extra locum iudicij.gl.est not.in l.fi. C.de prin.agen.
in reb. libr.12. de quo dicam in §.1.j̃.ead. l.vbi Barto.& alij po-
nunt.¶Nonò fallit in eo, qui possidet immobilia, sed sine titu.
& bona fide,secundum Bartol.hic in 2.q.vbi dicetur extra glo.
¶Decimò fallit in causis criminalib. in quib. etiam locuples
non excusatur in dandis fideiussorib. s̃m Bald.Lud. Roma. &
alios Mod.hic,per l.1.& l.si quis reum.ff.de custo.reo. ¶Vnde-
cimò fallit, qñ quis possidet rem immobilem, super qua liti-
gatur inter ipsas partes.l.de die.§.quidam,& l.Iulia. s̃. eo. dice-
tur.j̃. in gl. ¶Duodecimò fallit in causa naufragij.l. ne quid.§.
3 ne domino.ff.de incen.rui.nauf.hic allegata in fin.gl ¶† Capio
secundam regulam, quæ tacitè colligitur à contrario, per istũ
text.quòd reus conuentus, qui non possidet immobilia, tene-
tur satisdare de iudicio sisti. ¶Limita,nisi quis possideret mul-
ta mobilia, quæ de facili exportari non possunt, vt per Barto.
& alios hic.¶Secundò limita in mercatore, qui in loco illo ha
beret debitores magnarum quantitatum, quamuis non pos-
sideret immobilia,secundum Bald. expressim.Imo. & Mod.in
l.facere posse.ff.solu.mat. ¶Tertiò limita in causis summarijs,
& in alijs, in quib. potest perueniri ad sententiam diffinitiuam
absque lit.contest.Ita mirabiliter tenet Ang.in l.Iul.in fi.s̃.eod.
sed reprehenditur per Raph. Fulg.ibi,& bene dixi.s̃.in rub.hu-
ius tit.¶ Quartò limita in eo, qui fuit conuentus ad aliquam
rem, & dum ab eo peteretur, quòd satisdaret de iudicio sisti,
fuit contumax, si illa res postea perueniat ad manus aduersa-
rij, & iste ab eo petit satisdationem de iudicio sisti, non cogi-
tur eam præstare, quamuis immobilia non possideat. ita pro-
bat in argum.text.l. qui bona.§.si quis,quia.& ibi not. Angel.&
expressius Ludo.Roma.ff.de dam.infect.& idem Lud. Rom.
hic.Facit,ꝙ dixi in secunda limit. præcedentis regulæ. ¶Quin-
tò limita in eo, qui iustè incarceratus est: si conueniatur non
cogitur satisdare de iudicio sisti, cùm in eo cesset timor fugæ.
secundum Angel.hic.in 1.colum. Considera tamen, quia cõ-
tra istud dictum sic generaliter intellectum, facit: quia posset
relaxari inscio actore, nisi ad eius instantiam fuerit recom-
mendatus in carcerib.¶Glo. magna format quatuor quæstio-
nes,& vnam oppositionẽ,& sic diuiditur in 5.partes, quæ patẽt
in gl. Prima q. gl.clara est, quòd regula huius text. intelligitur
in satisdatione de iudicio sisti, nõ de iudicato soluendo: quia
licèt gloss. non dicat indistinctè, illa præstatur siue quis possi-
deat immobilia, siue non, vt dixi in 3. fallen. primæ regulæ.
Et dum subdit gloss. quòd hodie nemo conuentus suo nomi-
ne satisdat de iudic. sol. siue possideat immobilia siue non, li-
mitat glo.in l.Iul.in glo.mag.in 2.parte. supr.eod. vbi extendit
4 not. quòd ista regula procedit etiam in forensi. ¶† Ex 2.parte
not.quòd lex noua quantuncunque generaliter, & indistinctè
loquens, tamen debet intelligi, & distingui secundum ll.anti-
quas. Adde gloss.in §.sed hodie. Institu. de satisd. & in §. susce-
pto. in Auth. de exhiben.reis. & gloss.in dict. Auth. offeratur.
C.de lit.contest.quod est valde not. & tenendum menti secũ-
dum Bartol. pro statutis, & reformationib. nouiter factis. Idẽ
tenet Barto.in l.omnes populi.in 3.q.princip.ad fin.ff. de iustit.
& iur.& in l.sed & posteriores,vbi pulchrè loquitur.ff. de legi.

a Amplia istam regulam secũdum Bar. hic, etiam si in l. noua
vel in statuto adesset clausula non obst.ll.in contrarium faciẽ-
tibus, vt est gloss.in Auth.de hære.ab intest.in princip.in versi.
vocantibus. Idem plenius tenet Barto. in extrauag. ad reprim.
in versi.non obst.Ludo.Roma.in consil.40.quod incip.visis,&
discussis puncto, & constit. in penult. colum. & in consil.322.
quod incip. in casu propositæ consultationis videtur dicen-
dum prima fronte ipsum ius dicentem.& in consil.390. quòd
incip. vt præsens consultatio clarior reddatur, in duo debet
quæsita distingui.in 3.colum. Facit, quod vult Bartol. in l.1.§.
& parui. in 2. colum.ff. quòd vi aut clam. Adde domin. Ale-
xand.in l.fructus.in 2.colum.ff.solut.matrimo.& not. in consi.
80.inci.viso, & opportunè animaduerso.in 3.col.in 1.volum.
vbi ad hoc quædam alia alleg. ¶Limita regulam huius gloss.
tribus not.modis.Primò,nisi in l.noua,vel in statuto diceretur
non obst. aliqua l. quæ generaliter, vel specialiter contradice-
ret.ita singul.limitat Bar.in dict.versi.non obst.in 3. colum. Se-
quitur Paul.de Castr.& dom.Alexan.hic. Petr.de Anch.in cõ-
men.cap.cano.statuta.de constit.in 10. car. in versi. sed quid si
in l.noua.¶Secundò ego limito,quando lex noua loquitur de
eadem materia, de qua loquebantur ll.antiquæ: tunc bene di-
stinguitur,& limitatur per ll. antiquas. Secus si induceret ma-
teriam nouam, vt volunt quatuor gloss. not. quas allegaui in
text.in 1.fallen. ¶ Tertiò limita, nisi appareat de mente.l. no-
b uæ, q quòd velit corrigere.ll.antiquas, secundum Imol. in d.l.
si vero.§.de viro. in 6. colum. ff. solut.matrimo. per c.contra
Christianos.iuncta gloss. fin. de hære. in 6. sequitur dom. Ale-
xan. hic. Adde quæ dixi in l. omnes populi. ff. de iustit. & iur.
dum posui duas limitationes ad regulam, quòd statutum de-
c bet intelligi [c] secundum ius commune. vt ibi dixi. [d] Item
d ad istam glo. quæ semper allegatur,† quòd l. noua generaliter
5 corrigens non intelligitur corrigere leges, quæ in casibus spe-
cialibus loquuntur. Adde bene facere text. in l.in testamentis.
C.de test. iuncta l.hac consultissima. vbi glo. & Doctor. C.qui
testa.fac.poss.& ad hoc not.Rapha.Fulgos. in d.l.in testamen-
6 tis.¶† In 3. parte gloss. habes, quòd quamuis possessor immo-
bilium non teneatur satisdare de iudicio sisti, tamen tenetur
promittere cùm iuramento. Contrarium tenent Cyn. Bartol.
* *& alij communiter respondentes* ad ll. qui dicunt, quòd contrariũ
de consuetudine seruatur. Ita dicũt Bartol. & Alberic. hic, &
Ioan.Fabr.in §.sed hodie.Insti. de satisd. tuto. Tene cum gloss.
prout etiam tenet glo.in l.final.C.de princ.agen.in reb.libr. 12.
& gloss.in dict. §. sed hodie. in versi.promissioni.Rapha. Fulg.
& Paul.de Castr.& alij Moder. hic, per tex. ineuitabilem in d.
l.final.in versi.qui immobiles possident facultates.imò debent
etiam promittere cum obligatione bonorum suorum, se-
cundum Bartol. & Doctor. hic,quos sequitur Ludo. Roman.
in l. si prius.ff. de oper. nou. nunciatio. Facit text. in §. final. in
versi.post cautionem.vbi gl.& Bartol. infra ead.l.Facit, quod
volunt Bartol. & Doctor.in l. 1. vbi dixi, supra eod. vbi tenẽt,
quòd in casibus, in quibus quis releuatur ab onere satisdandi,
tenetur tamen promittere cùm obligatione bonorum.& Bar-
tol. in l.prætoriæ. in fin.ff.de prætor.stipul.Ita teneas, quicquid
7 teneat Angel.hic,& malè. ¶†Ex quarta parte gloss. habes três
conclusio. Prima est, quòd possessio rei immobilis vilis, aut
modicæ non releuat ab onere satisdandi, quia per eam non
euitatur suspicio fugæ. Adde gloss. in l. si fideiussor. §. final. in
gloss. 1. supra eodem, & gloss. in §. sed hodie. Instit. de satisd.
& quia ista gloss. sæpè allegatur ad hoc, confirma eam ex in-
8 fra scriptis. † Primò facit, quod vult Angel.in §.hinc nobis.in
1.column.in Authen de hæred.& falc.per gloss.hic, & per glo.
ibi in versi. facultatem, quòd stante statuto, quòd nullus pos-
sidens apothecam possit tanquam suspectus personaliter ca-
pi: tamen possidens vilissimam apothecam, poterit non ob-
e stan. statuto capi. [e] ¶†Secundò facit, ꝙ vult Angel. in §. hinc
etiam.in fin. in Authen. de ali. & emph. quòd quamuis aliàs
f solus prælatus [f] non possit alienare res ecclesiæ immobiles
sine solennitate.capitul.sine exceptione. 12. quæstio. 2. tamen
si esset res vilissima, puta vincola, posset alienare sine di-
cta

ADDITIONES.

a ¶Si in l.noua.Adde Bar.in Auth.offeratur. C.de lit.contest.
b ¶Legis nouæ.De mente legis constat,vt per Dec. consi.301.in fi. PVRPV.
c ¶Intelligi.Adde l.fin.C.de nox.glo.Bart.Bald.& Doct. in l. fi. §. in computa-
tione.C.de de iur.delib.Pau.de Cast.consi.192.inci. non est dubiũ.in 2. col.
d ¶Dixi.Adde Ias.in l.si fideiussor.la 2.§.satisdatum.col.3.s̃.eo. PVRPV.
e ¶Capi.Curtius.2.par.feu.q.2. PVRPV.
f ¶Solus prælat.Doctor.in c.fi.de reb. eccl. non alie. per Lau.de Rodul.in rep.
c.sine excep.12.q.2.& Docto.in c.nulli.de reb.eccl.non alie.

cta ſolennitate,per tex.in c.terrulas.12.q.2.Idem tenet. Io.And.
in reg.qui tacet.in mer.d.Abb.in c. vt ſuper.in 4.col.de reb. ec-
cl.non alie.vbi fortius tenet poſt Fed. de Sen.in conſ.230. ꝙ res
modica non continetur ſub iuramento prælati, qui iurauit nõ
alienare inconſulto Rom.Pontifi.Sequuntur Petr.de Anch.&
10 Imo.in d.c.vt ſuper. ¶ † Tertiò facit text. in l.Senatus. §. Mar-
cellus.ff.de leg.1.per quem no.Imo.& Mod.ibi, ꝙ ſtante ſtatu-
to,ꝙ forenſis non poſſit immobilia acquirere,tñ poterit acqui
rere vnam domunculam : ſicut in ſimili dicit Bald. in c. ſi duo
fratres.de duo.fra. de no. benefi. inueſt. ꝙ ſtante dicto ſtatuto,
ꝙ forenſis non poſſit immobilia acquirere: tñ poterit acquire-
11 re vnam capanam.¶ † Quartò facit, qđ volunt Bald. Saly. &
Mod.in Auth.præterea.in vlt.q.C.vnde vir, & vxor,ꝙ diſpoſi-
tio illius Auth. loquens, quando matrimonium eſt ſine dote,
procedit etiam ſi ſit cum dote,ſed parua.Idem tenet. Lud.Ro.
12 in l.diuortio.in prin.ff.ſol.mat.¶ † Quintò facit, ꝙ volunt Cy.
& Bald.& alij in Auth.ſed iam neceſſe, per gl.ibi.C.de do.pro-
pter nup.& Lud.Ro.in conſ.330. ꝙ pro debito paruo non po-
13 teſt debitor nominari vt ſuſpectus.¶ † Sextò facit text.no.in l.
1.§.ſed ſciendum. in ver. proinde leuis febricula.ff.de ædi. edi.
per quem text.no.ibi Bal. & Alb. de Roſ. ꝙ ſtatutum loquens
a de vulnere, non habet locum in vulnuſculo.[a] dicit Bald.in d.
§.ſciendum. ver.fi. in 1.col.C. de ædil.act. ꝙ vulnuſculum nul-
lum habet in ſe delictum.Et ideo ſi ſtatutum diſponat, ꝙ ſyn-
dici teneantur denuntiare percuſſiones ſanguinolentas, vbi eſt
leuiſſima cutis ſciſſura,denuncianda non eſt: quia leuis ſciſſura
non dicitur vulnus. Et ideo ſi ex forma ſtatuti pro vulnere fa-
cto in platea imponatur pœna manus.certè,ꝙ pro vulnuſcu-
lo non imponeretur talis pœna.ita tenet ibi Bal & in cap.cum
b adeo in 3.col.de reſcri.¶Septimò facit:quia ſtatutum loquẽs[b]
de vulnere cum ſanguinis effuſione, non habet locum ſi mo-
dicum cruoris effunditur.glo.eſt not. in c.cum illorum in ver.
ſanguinis effuſione.& ibi Canon. de ſen.excom. Io.And in ad-
di.Spec.in titu.de accuſ.ſuper rub.in fi.d.Abb.in c.propoſuiſti.
in 2.not.de conſe.eccl vel alt.Lud. Ro.in l.ſi vero. §.de viro.in
14 3.tal.ff.ſol.mat.¶†Octauò facit,quia parum,ſeu leuiter tortus
non habetur pro torto, ſm Bald.in l.obſeruare.in 1.col.C.quo-
15 rum ap.non rec.alleg.text.in d.l.1.§. ſciendum.¶†Nonò facit,
quia licèt debitor, vel creditor non poſſit eſſe tutor pupilli : tñ
ſi debitum eſſet modicum,poſſet eſſe tutor.glo.in Auth.mino
ris debitor.vbi Bar.& alij.C.qui dari tu.poſſ.Bar. in l.ſi quis in pi
16 gnore.§.fin.ff.de pig.¶ † Decimò facit, ꝙ vult Bald. in c.cum
R.de iud.ꝙ poteſtas,vel officialis non eſt de modicis,aut de le
uiſſimis culpis ſyndicandus. Facit bene tex. in l. quamuis.& ibi
Bal.ff.de cond.& dem.Bald.in l. obſeruare.§.proficiſci.ff.de off.
17 procon.& leg cum ſi.¶ † Vndecimò facit, quia modica raſu-
c ra[c] in inſtrumento non vitiat inſtrumentũ, ſm d. Ant.de But.
18 in c.ex literis,ad fi. de fid.inſtru.¶† Duodecimò facit,quia mo
dica contrarietas in teſtib.non facit eos reputari varios, nec ha
bet eos repellere ita tenet d. Ant.de Butr.in c.2.de reg. per gl.2.
ibi ſequitur d.Ale.in l.inſulam. in §.fructus.ff.ſol. mat.& in cõſ.
166.ꝙ inc.animaduerſis.in vlt.col.& in conſ.247.quod inc.Re
uerende domine.in vlt.col.& in conſ.244 quod incip.viſo pro
ceſſu vtriuſque partis.in 4.col.& in conſ.407. quod inc.in cau-
19 ſa,& lite vertente inter Chriſt. in vlt.col. † Per prædicta reddi-
tur dubium illud,quod vult Bal in l.1.§.exercitorib.ff.nau.cau.
ſtab.per illum tex in ver.lintearijs.iuncta gl. quod ſtatutum pu
niens certa pœna comburentem domum,habet locum in cõ-
burente domunculam Alleg.etiam l.ſcapham.ff de euic. & in
l.fin.ff.de fun.inſtr.ſed iſtud in ſpecie reprobat d. Alex in d.l.Se-
20 natus. §. Marcellus. ff. de leg.1. † Ad prædicta etiam accedat,
quod de minimis non curat prætor.l.ſcio.ff.de in integ.reſti.qđ
qualiter intelligatur,declarat Bartol. in l. ſed ſi proprietarius. in
prin.ff.de dam. infe. Facit c. de appel. vbi Canoniſtæ. de appel.
glo.& Doct in c.2.de reſcrip. Ad prædicta etiam adde, quæ la-
rè cumulaui poſt gl. ibi in Auth. qui rem. C. de ſacroſan. eccl.
21 ¶ † Secunda concl.ex glo.eſt,quod ad hoc,vt poſſeſſio rei im-
mobilis releuet ab onere ſatiſdandi, requiritur, quod ſit ſuffi-
ciens ad litis æſtimationem. Idem ſentit glo. in §. ſed hodie.in
ver.ad terminum in fin.Inſti.de ſatiſd. Contrarium tenet Bald.
& alij hic, quòd imò ſufficit, quòd poſſeſſio rei immobilis ſit
tanta,quòd ex ea ceſſet præſumptio fugæ,vt dicit Bar. Tu pro
opin.glo.videas bonum text.in l.quos nos hoſtes. §.1.ff.de ver
bo.ſign.& text.in l.1.in prin.ſ in ius voc.vt eant.& dum iſta gl.
d facit mentionem de marchis, dic quòd 12. vnciæ[d] faciunt li-
bram,ſecundũ Bart.in l.1.C.de metaliarijs.li. 10.Octo vnciæ fa
ciunt marcham: & ſic marcha eſt minor.4. vncijs quàm libra.
22 ita declarat Io.Fab.in §.nos autem Inſtit.de auth.tut. ¶ † Ter-
tia concl.glo.eſt, quòd poſſeſſio rei immobilis, ſuper qua liti-
gatur,ſufficit ad releuandum ab onere ſatiſdandi. licèt glo. hic
referat Bul.tenere contrarium. & ponit quædam verba obſcu-
ra ad reprobationem Bul. quæ habentur corrupta, quæ ſunt
iſta.Sed certè hæc ratio non videtur bona:quia ſecundum hoc
creditor deberet euitare, & vſufructuarius cùm aliàs ſint locu
pletiſſimi,quæ verba volunt dicere, quòd ſi poſſeſſio rei ſuper
qua litigatur, & pro qua quis conuenitur, releuaret poſſeſſo-
rem à ſatiſdatione,vſufr.qui poſſidet,& conuenitur,deberet re
leuari,& tamen eſt falſum.§.1.ver.item qui ſolam.ĩ.ea.l.idem
eſſet in creditore,contra.§ creditor.ĩ.ea.l. & licet Alex.hic refe-
rat,quòd glo. firmet ſufficere poſſeſſionem rei immobilis, ſu-
per qua litigatur ad releuandum à ſatiſdando:tamen videtur,
quòd glo.teneat contrarium ex implicatiua, dum dicit,etiam
ſi de alia re conueniatur:ſed quòd imo ſufficiat,vltra glo.idem
tenet glo.in l.de die.§.quidam.& in l.Iul.circa fin.ſ.eo.Iac. But.
& Ang.hic,& in §.creditor.ĩ.ea.l. & dicit Raph.Fulg. quòd iſta
* *opi.eſt* ſecurior. pro qua facit text. in §. ſi fundum. ĩ.ead.l. ¶Se-
cundò facit ſecundum Ang.ratio Bart.qua quæritur, an poſſi-
dens immobilia non teneatur ſatiſdare: quia ceſſat ſuſpicio fu
gæ. Iſta ratio militat, quando litigatur ſuper ipſa re. ¶Tertiò
mouetur Ang.quia non eſt dubium, quòd ſi cõuentus ad fun-
dum velit cedere fundum,quòd non tenebitur ſatiſdare: ergo
* poſſeſſio iſtius fundi debet eum releuare à ſatiſdatione.*Breuiter*
communis concl.eſt, quòd poſſeſſio rei immobilis ſuper qua liti-
gatur non excuſat poſſeſſorem quo ad eum, cum quo litigat.
per tex.clarum non cauillando literam,in d.l.Iul.& in l.de die.
§.quidam. ſ. eod. ſed bene releuat quo ad alium in alia cauſa,
* & ita propriè loquitur d. §. ſi fundum. & ita tenet Bart. & *ma-*
gis communiter alij hic.Bar.in l.1.in 3.col.C.vti poſſ. & in §.ſi fun
dus.ĩ.ea.l.pen. & Cy. in d.l. de die.§.quidam.& in d.l.Iul. Facit
etiam ratio,quam ponit Ful. hic.& in d.§.quidam. licet ſibi aſ-
cribat Alex.Nam ſicut quis non poteſt eſſe principalis, & fide
iuſſor.l.Vranius.ff.de fideiuſſ.ita eadem res non debet eſſe prin
cipalis,& loco ſatiſdationis. Nec obſt.fundamentum Ang. qđ
ceſſet ſuſpitio fugæ:quia dicunt Cy & Alb. hic, quòd ex quo
lex præſumit actorem iuſtè petere,non tollitur ſuſpicio fugæ.
Non obſt. aliud fundamentum, dum dicit Ang. quòd ſi quis
conueniretur ad fundum,& vellet cedere fundum, quòd non
teneretur ſatiſdare : ergo poſſeſſio illius fundi debet dum rele-
uare à ſatiſdando.Dico, quòd iſta conſequentia non eſt bona,
& probo.Nam creditor,& vſufr.quando conueniuntur; quia
poſſident,ſi vellent cedere, non tenerentur ſatiſdare. & tñ pro-
23 pter hoc non releuantur ab onere ſatiſdandi.§.1.ĩ.ea.l.¶† Ex-
tra glo.Bart.poſt Gul.de Cun. format. 4.q. Prima eſt, an poſſi-
dens annuos reditus releuetur ab onere ſatiſdan. Conclude ſe
cundum Alb.plenius ceteris,& Mod.hic,ꝙ ſi tales reditus per-
cipiuntur ex fundo ſpecialiter obligato: tunc computantur in
ter immobilia : & ſic releuant ab onere ſatiſd.l.iubemus nulli.
in prin.vbi glo.& Doct.C.de ſacroſan.eccl.l. hac edictali.§.his
illud.in ver.immobilium.vbi Cy.& alij.C. de ſec.nup.§.hoc er-
go.in Auth.de nõ alie.cle.exiui. in ver.cunque annui redditus.
de ver. ſig. aliàs ſecus, per l.fin.§.fin.ff.de contrahen.emp. vide
tamen text.in c.quærelã.de elec.& tex.de vſufructuario.in §.1.
ĩ.ea.l.vbi dicetur.¶Limita iſtam communem doctri.trib.mo-
dis.Primò,quando eſt in quaſi poſſeſſione percipiendi iſtos an
nuos redditus:aliàs ſecus ſecundum Ray.& Ang hic. ¶Secun
dò limita,quando debentur ad longum tẽpus.ſecus ſi ad mo-
dicum tempus. cle. 1. in ver. fructuum ad modicum tempus.
de reb.eccl.non alie.Ita tenet Fed. de Sen.in conſ.12. quod in-
cip.fratres prędicatores.Refert,& ſequitur Gem in c.2.in prin.
de reb.eccl.non alie. in 6.Bal.in c.2.de feu. cog. ¶ Tertiò limita,
qñ tales annui redditus debenẽ ex publico, vt ſunt impreſti-
ta Venetiarum:tunc releuant:quia fiſcus, & reſpu.ſemper cen
ſentur ſoluendo.l.2.ff.de fun.do.Ita limitat Raph.Fulg.¶Secũ
do quærit Bar.an poſſidens rem alienam releuetur ab onere ſa
tiſdandi:& diſtingue,vt hic per eum,& per Alb.in 3.col.Idem
tenet Bar.in §.ſed & qui vectigalem.ĩ.ea.l.Ita teneas,quis ꝯriũ
teneat Ang.in §.ſi fundum.ĩ.ea.l.per illum tex.& ibi non appa
ret de mala fide,præſertim à prin.¶ Tertiò quærit Bartol.poſt
Gul.de Cun.an poſſeſſio immobilium patris proſit filio. Et de
terminat,quòd non:quia multa accidere poſſunt, quare filius
non ſit hęres patris.l.naturalem.§.illud.ff.de acq.rer.do.& erat
prouerbium antiquorum. Inter os, & offam multa poſ-
ſunt contingere. Mouentur etiam & ſecundò, quia ta-
lis

ADDITIONES.

a ¶Vulnuſculo.Adde Felin. in cap. cum illorum. in 3.colum. verſi.in eadem,in fin.de ſenten.excom.
b ¶Statutum loquens.Adde Doct.in c.peruenit.de ſenten.excom.
c ¶Modica raſura.Adde Doct.in c.licet.de cri.fal.Io.de Imol.in l.proximè. ff.de his,quæ in teſta.delen.
d ¶Vnciæ.Adde glo.1.in c.1.de teſt.

lis spes nõ debet attendi. Idem tenet Alb.hic. in 3.col. post an-
tiquos, & sequuntur omnes Mod. Facit. l. 1.§, si impubere. in
ver.præmatura.n.est spes.ff.de colla. bon. Contrarim tamẽ te-
net ipsemet Bart.in l.is potest.in 3.col.ff.de acq.hæred. dixi in l.
25 fi. de pact. Stat ergo conclu.omnium, † ꝙ possessio immobi-
lium patris non releuat filium ab onere satisdandi. In contra-
rium facit gl.sing.in l.2.C.qui ætate. libr. 10. quæ vult, ꝙ suffi-
ciat patrem sustinere munera publica. nam æstimum patris
censetur æstimum filij, etiam viuente patre.& ad hoc illam gl.
not.& sequitur Bal.in l.fi.ad fi.C. de impu. & alijs subst. & in l.
diximus.§.fin.ff.de excu.tu.& in l.non plures.C.de sacros. eccl.
& in l.2.in vlt.col.C.de lib.& eorum lib. & in c. filius. de capi-
taneo,qui curiam vendidit.& in addi.Spec.in tit.de cen.in ver.
in æstimo.& d.Alex.in consil.58.inc.super hæsitatione.in 3.vol.
eam etiam no.Bald.hic in vlt.col.& dicit,ꝙ de ea non fuerunt
recordati Doct.hic.Lud.Rom. hic reprobat illam gl. quia di-
cit,ꝙ lex secunda per quam mouetur glo.non probat.Tu dic,
* ꝙ illa gl. *est vera, & communiter approbatur.*& per illam gl.dicit
Bald.hic.in vlt.col.ꝙ quicquid est in æstimo patris, intelligitur
esse in æstimo filij. & ſm talem æstimum fungitur filius mu-
nerib.publicis. Vnde si statutũ dicat, ꝙ nullus possit esse prior,
nisi habeat in bonis mille, catastrum patris patrocinatur filio,
per illam gl.ſm Bal.hic.Idem tenet Alb.de Ros.in l.in suis.ff.de
lib.& posth.vbi dicit se de consilio aliorum peritorum Bergã-
mi consuluisse, ꝙ filius, cuius pater habebat in bonis plusquã
trecenta, possit eligi ad officum, ad quòd nullus potest eligi
ex forma statuti nisi habeat in bonis 300. Alleg. etiam not.23.
q.1.c.fi.refert,& sequitur Raph.Cum.in consi.206.ꝙ inci. duo
26 fratres habent bona communia. † Imò plus per illam glo. te-
net Bal.in c.quæ in ecclesiarũ. ad fi. de consti. Quòd si statuto
caueatur, ꝙ nullus possit esse prior ciuitatis, nisi sit æstimatus
in centum, ꝙ si pater sit æstimatus in centum, & habeat plu-
res filios, istud æstimum omnib.insolidum sufficit, donec pa-
27 ter viuit.ꝙ bene no. pro extensione illius gl.† Item ad illã glo.
dicit Bal.in l.etiam.in pe.col.C.de execu.rei iud. ꝙ pater, & fi-
lius pro vno capite reputantur.Item per illam gl.dicit Bal.in l.
28 1.§.illud. C. cõia.de man. † ꝙ habitatio patris censetur ha-
bitatio filij.Itẽ dicit Ang. in l. fi. C.de imp. & alijs subst. ꝙ si re-
quiritur habitatio ad consequendum aliquid beneficium, vel
priuilegium, ꝙ habitatio patris prodest filio, & æstimũ vnius
prodest alteri, & hoc dicit se vidisse de facto pluries Perusij.
Item per illã gl.dicit Bald.in l.1.§.dñi.vlt. per illũ text.ff.ad Syl.
ꝙ si statutum disponat,ꝙ offensus ad domũ suam possit pete-
re offendentem puniri pęna dupli, tale statutum militat in fi-
lio offenso ad domum patris.Item per illam gl. quam reputat
sing.dicit Bald.in l.diximus.§.si pater.arg. illius text.ff.de excu.
tuto.ꝙ si statutum disponat, ꝙ non soluens collectam possit
a impunè offendi,ꝙ si pater soluit, filius soluisse vr. Item ad il-
lam gl.vide,ꝙ fortius no.Bar.in l.1.§.dñi.vlt.ff.ad Syl.vbi arg.il-
lius tex.no.ꝙ libra, seu catastrũ patris prodest filio,siue in po-
testate, siue emancipato. non autẽ prodest alijs, qui in eadem
familia sunt,puta alumnis, familiarib.& si.Item, ꝙ dicit Bart.
de filio emancipato, valde nota pro alia extensione dictæ gl.
Adde etiam,ꝙ fortius not.Bart.in l.cum scimus,circa med.C.
de agr.& censi.lib.11.vbi per illum text. in versi.fratres,vel pa-
tres.no.ꝙ si statutum dicit, ꝙ non allibrati non audiantur,nec
in ciuilib.nec in criminalib.ꝙ libra patris,vel aliorum consor-
tum de domo proderit non allibrato. sufficit.n. hos consortes
onera sustinere per illam legem,per quam etiam ibi dicit Bar.
ꝙ si statutum disponat, quòd absentes à ciuitate Perusij non
gaudeãt ciuium priuilegiis, cùm onera nõ supportẽt, quòd si
aliquis abest à cauitate, sed in ea permanet pater, vel fratres,
vel cognati, qui supportant onera, ꝙ non obst.absentia gau-
debit priuilegio, videtur enim supportare, cùm supportant
illi,qui sunt de sua progenie, sequitur Ludo. Rom. in d.l. 1.§.
29 domini.† Facit,quod not.Bal.in l.diximus.§.si pater.per illum
text.ff. de excu.tuto. secundum Iacob.de Are.& Dyn. quòd si
vnus de familia soluit collectã, quod istud debet toti domui,
& toti familiæ prodesse.Sed sustinendo conclu.Doctor.hic re-
sponde,quòd glo.in d.l. 2. propriè loquitur in munerib. publi-
cis.Secus autem est in priuatis. & quo ad priuatas obligatio-
30 nes,Ita not.limitat illam glo.Bal. hic in vlt. colum.¶†Quartò,
& vlt. quærit Bartol. an ille, qui non possidet immobilia, cen-
seatur idoneus fideiussor,concludit, quòd non, prout etiam
tenet Alber.hic.in vltim.colum.per glo.in §.suscepto.in Auth.
de exhib.reis. In contrarium multum viget tex. in sui genera-
litate in l. quos nos hostes. §.1. ff.de verbor.signi. tamen glo.in
* d.§.suscepto.*est magis communiter approbata.* Et facit ratio,quia
sicut repellitur principalis,si non possideat immobilia, vt hic.
ita & eius fideiussor. argum.l.filiusfam.ff.ad Maced. & l.2.ff.de
acquir.hæred.& prosequere,vt per Alb.hic.in fi. colum. quod
multum extollit glo.in d.§.suscepto. dic, vt dixi in l. 2. in prin.
s.eo.vbi limitaui trib.mod. Iason Paduæ.

ADDITIO.

a ¶Soluisse videtur. Adde Ias.in l. plerique. in 1. not. 6. limita. supra de in ius voc. PPRPV.

SVMMARIVM.

1 *Possidens immobilia in alio territorio, an releuetur ab onere satisdandi.*
2 *Vsufructuarius non releuatur ab onere satisdandi.*
3 *Vsufructuarius non habet ius ipsius rei, quamuis habeat ius in re, vel ad rem.*
4 *Licèt creditor quo ad multa dicatur possidere, non tamen quo ad hoc vt releuetur ab onere satisdandi.*
5 *Statuto prohibente forensem acquirere immobilia, intelligitur prohibere capere pignori pro tanto, quanti res valet.*

§. Possessor.

In isto.§.vsque ad §.si fundus. decla-
ratur,quis sit possessor,& istud sit lo-
co sũmarij. ¶In tex.ibi,in agro, vel in ciuitate.& sic in territo-
rio loci, vbi conuenitur. & vbi iudex iudicij posset in illis bo-
nis executionem facere.ita exponunt Bart. & Pau.de Cast.hic.
1 ¶†Pro intelligentia text. quæro, si aliquis possideret immobi-
lia in territorio alterius ciuitatis,& non in loco iudicij,an suffi-
ciat,vt releuetur ab onere satisdandi? Bart.concludit, ꝙ sic per
rationem,de qua hic per eũ.Idem,& plenius tenet Gui.Pe.Cy.
& Angel. & d.Alex.hic. & Raph. Fulg.in vna lec.Contrarium
tenet Ia.de Are.Bal.Ful & Pau.de Ca.hic, qui alleg. gloss. in l.fi.
C.de nili agerib.non rumpen.& latius Alb.post antiquos. s. in
prin.huius l.in 2.col.& ibi Bal.in pe.col.qui per hoc not. infert,
ꝙ ad hoc, vt excussio bonorum dicatur legitimè facta, non
requiritir,ꝙ fiat de bonis sitis in alieno territorio, prout etiam
not.Bald. in l.si fideicom.§. tractatum.per illum text.ff.de iud.
Istam partem tenet glo. ord. in l.fin. & ibi Bart. sibi contrarius.
C.de prin.agen.in reb.lib.12. Facit cautela, quam tradũt Ang.
& Mod.in l.filiusfa.s. eod. nec videtur bonum fundam̃ Bart.ꝙ
possessio cedat loco satisdationis.nam Bart.met. s. in prin.hu-
ius l.& ibidem cæteri Doctor. hoc reprehendunt,& dicunt,ꝙ
ratio est,quia cessat suspicio fugæ.quæ ratio non vr̃ cessare isto
casu: tñ tenendo cum Bart.potes fortificare eius rationem sic.
Nam reus non possidens immobilia, si non põt in loco iudicij
dare fideiussorem,poterit dare in alia ciuitate.l. si fideiussor. §.
1.s. eo. multo furtius debet releuari si possidet bona immobi-
lia in alia ciuitate.Quod probatur sic. nam fideiussor datus in
alia ciuitate, solùm obligatur personaliter.sed qui habet bona
immobilia in alia ciuitate, debet ea obligare, vt releuetur ab
onere satisdan.vt dixi in prin. huius l.ergo isto modo magis ca
uetur aduersario, quàm per simplicem dationem fideiussoris,
per illud,ꝙ dixi de annuo reditu.s.in prin huius.l.& hoc modo
cessabit suspicio fugæ, cùm iudex iudicij possit scribere iudici
in cuius territorio sunt bona.l. fin. C.de bon.auth.iud.poss.di-
2 xi in l.si idem cum eo.s.de iurisdi.omn.iudic. ¶†Secundò no.
text.ibi,qui tantum vsumfr.habet,ꝙ vsufr. quamuis naturali-
ter possideat. l. naturaliler.in prin. ff.de acq. poss. & censeatur
pars dominij.l.3.§.1.aliàs l.3.ff.de vsuf. Bar. & Doct. in l.j.§.fi.ff.
de ope.nou.nunc. tamen per hoc non releuatur ab onere sati-
3 sdandi.† Ratio est ſm Cy. quia non habet ius ipsius rei, quam-
uis habeat ius in re,vel ad rem,vt per gl. & Bart.in l.rem, quæ
nobis.ff. de acq.re.do. Ista ratio non est bona ꝑꝑ eum, qui ha-
bet annuos reditus, vt dixi in prin. huius l. Vnde melior est ra-
tio ſm Ang.hic.in 4.col.quia vsusfru.est ius, quod non potest
cedi,nec transferri de persona in personam,imò nec transit ad
hæredem,& de facili corrumpitur.l.corruptione. C.de vsuf.§.
finitur.Inst. eo. Ideo non cessat suspicio fugæ. Et ꝓptera dicit
singul.Angel.supra in princip.huius.l.in 1.colum.quòd si vsus-
fruct.esset multum pinguis, quod releuaret tunc ab onere sa-
tisdandi, quia tunc faceret cessare suspicionem fugæ, quod
est valde not. pro limitatione huius text. & sequitur domin.
4 Alexand.hic.† Tertiò not.in versi. creditor, quod licèt credi-
tor quo ad multa dicatur possidere, de quibus hic in gl. ta-
men non quantum ad hoc, vt releuetur ab onere satisdan-
a di. [a] Limita, nisi fundus esset ei pro tanto pignoratus quan-
ti ferè valet, tunc censetur tanquam proprius, & releuat ab
onere satisdandi,secundum Alberic. & Alexand. hic. Imol.&
Moder.post Iacob. de Rauen. in l. 1. §. per seruum corporali-
ter,ff.de acquirend. posses. per text. in l. qui habeat. in princip.
cum

ADDITIO.

a ¶Satisdandi, Huic limitationi obstat Soc. in d. §.per seruum.col.2.iuncta ratione,quia habens immobilia non satisdat. s. in prin.assignata.est verum, ꝙ talis pro alio non est idoneus fideiussor. PVRPV.

cum glo.& ibi Bart.ff.de leg.3.& tex.in l.legata.§.fi.& ibi Bar.ff.
5 de ſuppel. leg.† Facit, ꝙ vult Bart. in l.in quorum. ff. de pig.de ſtatuto prohibente, forenſem acquirere immobilia, ꝙ intelligatur etiam prohibere capere pignori pro tanto, quanti res valet.Facit,ꝙ vult Bald.in l.manumiſſiones. & ibi dixi.s̄.de iuſtit.& iure.l.voluntas. C. de fideicom. ꝙ ſi trado tibi rem,cum pacto ne exeat manus tuas,& tu pignoras pro pretio æquiualenti, diceris contra pactum veniſſe, & incidiſſe in pœnam. Iaſon Paduæ.

SVMMARIVM.

1 *Fundus dotalis non ſolum releuat maritum ab onere ſatiſdandi, ſed etiam vxorem.*
2 *Maritus non releuatur propter fundum dotalem, quantum ad munera publ.merè perſonalia, in quib.habetur reſpectus ad ſubſtantiam bonorum.*
3 *Qui poſſidet bona ſubiecta reſtitutioni in euentum conditionis, interim vt poſſeſſor releuatur ab onere ſatiſdandi.*
4 *Qui habet actionē ad re immobilē, non dicitur poſſeſſor rei immobilis.*
5 *Stante ſtatuto, quòd quilibet teneatur ſoluere collectam pro re quam habet, non comprehenditur res, ad quam alicui daretur actio, vel reſtitutio.*
6 *Stante ſtatuto, quòd nullus poſſit vendere rem ſuam immobilem forenſi,vel vendenti conſentire ſub pœna, non comprehenditur, qui conſentit vendenti rem,ad quam ſibi competebat actio,vel reſtitutio,vel quæ ſibi debebatur per fideicommiſſum.*
7 *Qui habet in ciuitate plures debitores, non poteſt dici vt ſuſpectus, etiam ſi alia bona non habeat.*
8 *Poſſeſſio adminiſtratoris patrocinatur domino ſuo.*
9 *Adminiſtrator cenſetur idoneus, licèt ipſe non poſſideat alia bona immobilia,quando dominus principalis poſſidet.*
10 *Fundus dotalis, quādo ſuper eo litigatur,non releuat ab onere ſatiſdādi.*
11 *Licet tutor poſſideat immobilia, quare prodeſt pupillo, cùm executio non fiat in bonis tutoris.*
12 *Licèt poſſeſſor immobilium releuetur à ſatiſdatione de iudicio ſiſti; non tamen releuatur à ſatiſdatione de iudi.ſoluendo.*

§. Si fundus. Poſſeſſio fundi dotalis prodeſt tam marito quàm vxori, quantū ad euitandum ſatiſdationem de iudicio ſiſti. ſecus in eo cui fundus tantum debetur. Item poſſeſſio tutorum, vnius eorum, vel pupilli releuat ab onere ſatiſdandi.h.d. vſque ad §. ſi fundum.
1 ¶† Not.primò, ꝙ fundus dotalis non ſolùm releuat maritum ab onere ſatiſdandi, ſed etiam releuat vxorem. adde. l. dotis. C.ſol.mat.Limita iſtum text. vt procedat, qñ fundus eſſet datus in dotem inæſtimatus, ſecus qñ fuiſſet datus æſtimatus, quo caſu faceret venditionem. l. plerunque. ff. de iure dot. l. quoties.s̄.eod.habetur in l. ſi æſtimatus. ff.ſolut.mat.tunc non prodeſſet mulieri, ſicut nec aliæ res propriæ ipſius mariti, ſm
2 Ang.Fulg & d.Alex.† Adde etiam caſum,in quo maritus non releuatur propter fundum dotalem quantum ad munera publica mere perſonalia, in quib.habetur reſpectus ad ſubſtantiam bonorum:puta,ſi ſit ſtatutum, quòd nullus poſſit eſſe de priorib.ciuitatis,qui non habeat mille in bonis,fundus dotalis non computaretur marito in numero mille,text. eſt notandus in l.Lucius.§.idem rñdit conſtante.& ibi Bart. ff. ad muni Bal.
3 & Ang hic.Spec.in tit.de cen. §.1. verſi.fi.¶† Secundò,& ſubtilius not. ex eo text. ꝙ qui poſſidet bona ſubiecta reſtitutioni in euentum conditionis, interim vt poſſeſſor releuatur ab onere ſatiſdandi,& ita ad hoc not.iſtum text. Ang. in §.ſi fundum.j.ead.l.& Raph.Fulg.hic.Et pondera fortius,ꝙ hæc conditio eſt omninò extitura: quia moriente marito, (quod omnino futurum eſt l.1.ff.de condi.& demon.) debet fieri reſtitutio dotis, tamen, quia dies eſt incerta ſuſpendit, & interim releuat ab onere ſatiſdandi.ita eſt text. not. hic. ¶Secundò not. in verſi.diuerſa,quòd qui habet actionem perſonalem ad rem
4 immobilem,non dicitur† poſſeſſor rei immobilis:nec releuatur ab onere ſatiſdandi,idem ſecundum gloſ.& Doctor. ſi ha-
5 beat actionem realem.† Adde,quod vult Bart.in l.fi.§.pe.ff.de cen.& in l.nemo.ff.de in integ.reſtit. quòd ſtante ſtatuto,quòd quis teneatur ſoluere collectam pro re quam habet, non cōprehenditur res ad quam alicui daretur actio, vel reſtitutio.
6 † Item adde,quòd vult Bartol.in l. Gallus. §. videndum,in fin. per illum text.& ibi Ang.& alij.ff. de lib. & poſth. quòd ſtante ſtatuto,quòd nullus poſſit vendere rem, ſuam immobilem forenſi, vel vendenti conſentire, ſub pœna, non comprehendit ille,qui conſenſit vendenti rem,ad quam ſibi cōpetebat actio, vel reſtitutio, vel quæ ſibi debebatur in fideicom. Item adde, quòd volunt Bartol. & alij in l.1. ad fin.ff. de ſtat. hom. & in l. quinius.§.argento.ff.de auro. & argen. leg. Item adde bene facere, ꝙ ille cui debentur annui reditus in perpetuū, non releuatur ab onere ſatiſdandi,prout dixi in princ.huius.l. poſt Bar. & Docto.Item adde,ꝙ ꝑ iſtum tex.dicit gl.no.in §.ſi fundum. vbi dicetur.j.ea.l.& ſi eſt verum illud, quod ibi dicit gl.eſt ma-
7 gna extenſio ad iſtum text. ¶†Item, & ſextò pondera, ꝙ iſte text.ſubtiliter facit contra vnum, quod vult Bald. in l. facere per illum text.ff.ſol.mat. quòd qui habet in ciuitate plures debitores, non poteſt iurari vt ſuſpectus, etiam ſi alia bona non habeat.iſte text.probat contrarium hoc modo ſubtiliter inducendo. Nam qui non eſt ſuſpectus de fuga,releuatur ab onere ſatiſdandi ,vt per Bart. & Docto. in prin.huius l. & tamen hic dicitur,ꝙ qui habet actionem perſonalem, etiam ad rem immobilem, non releuatur ab onere ſatiſdandi. ergo probat iſte text. ꝙ habere actionem non reluat à ſuſpicione. Salua tamen dec.Bald. niſi eſſent debitores magnarum quantitatū,& de facili exigibiles:puta boni mercatores, tunc ceſſaret ſuſpicio fugæ,quia non eſt veriſimile, ꝙ fugiant dimittendo talia debita, per id,ꝙ volunt Bar.& Ang.s̄.in prin.huius l. & ita tenet Imo. Lud & Mod.in d.l.facere.& d.Alex.Imol.in conſil.37. in 2.vol.
8 qđ in ci.viſo,& opportunè diſcuſſo proceſſu.in 6. col.¶† Not. in verſi. tutores. ꝙ poſſeſſio adminiſtratoris patrocinatur domino ſuo.Intellige iſtum tex. procedere in terminis ſuis in adminiſtratore neceſſario, qualis eſt tutor, ſecus eſt in voluntario,vt in procuratore, quia nō ſufficit procuratorem poſſidere immobilia, vt dominus releuetur ab onere ſatiſdandi. ſm Bar.in rub.ff.de ſol.Ang.& Fulg.hic,bene facit.l. ſi fideiuſſor.§.
9 ſi neceſſaria.s̄.eo.¶† Vlt.no.tu ex eo.verſ.tutores.bonam regulam, ꝙ adminiſtrator cenſetur idoneus, licèt ipſe non poſſideat immobilia, qñ dñs principalis poſſidet. Facit, ꝙ vult glo. no.in l.mulier.in ver. præſtitiſſe. C.de iur. do. quæ vult, ꝙ admittitur fideiuſſor etiam non idoneus facultatib.qñ principalis eſt diues.Facit bonus tex.in l.ſi quis ſtipulatus.in fi.ff. de ver. obl.¶Gl.1. diuiditur in duas partes, prout duo remouet con-
10 traria.† In primo dic, ꝙ illa opi.eſt vera, ꝙ fundus dotalis qñ ſuper eo litigatur, non releuat ab onere ſatiſdandi quantum ad aduerſarium,ita loquuntur contraria, ſed bene quātum ad tertium.Ita loquitur tex.hic, & ita dixi. s̄. in prin.huius l.¶Capio gl.in ver. & tutores.quam diuide in 3.partes.In 1. declarat text. Poſtea per duas q. remouet duo ɔ̄ria. Scđa ibi, ſed certè
11 cur euitatur. Tertia ibi, ſed nunquid. ¶† Circa primū ɔ̄rium dū gl. admiratur,ꝙ licèt tutor poſſideat immobilia,quare proſit pupillo, cùm executio non fiat in bonis tutoris, ſed dic, ꝙ iſte tex.loquitur in ſatiſdatione de iud.ſiſti,quæ ſpirat lata ſnīa. l.grecè.§.& poſt litem.ff.de fideiuſ.ergo non eſt curandum de executione ſententiæ. ſimiliter rñde ad vltimum contrarium
12 gl.Not.tamen ex vlt.parte glo. ſm Bar.& Doct. ꝙ † licèt poſſeſſor immobilium excuſetur à ſatiſdatione de iud.ſiſti, vt in princ. huius legis, tamen non excuſatur à ſatiſdatione de iud. ſolu.Ita tenet gloſ.in l.non ſolùm.§. qui alieno. in glo. 2.ff. de proc.& eſt tex.not.in l.minor.§.fi.eo.tit. Iaſon Paduæ.

SVMMARIVM.

1 *Poſſeſſor fundi,qui victus per ſententiam appellauit,releuatur à ſatiſdatione.*
2 *Reus conuentus ſi poſſidebat fundum, & ideo releuatus ſit ab onere ſatiſdandi, quòd ſi poſtea vendat ipſum fundum, non cogitur denuo ſatiſdare.*
3 *Excuſatio ſemel conceſſa propter aliquā cām durat, quāuis ceſſet illa cauſa.*
4 *Cauſa ceſſante, ceſſat effectus.*
5 *Priuilegium conceſſū filijs ꝑꝑ parentes, non durat mortuis parentibus.*
6 *Priuilegium,& immunitas conceſſa propter paupertatem, finitur auctis facultatibus.*
7 *In iudicando non eſt recedendum ab opinione communi doctorum.*
8 *Priuilegij ſi reſtant aliquæ reliquiæ, licèt ceſſet cauſa finalis ipſius priuilegij, nihilominus non ceſſat ipſum priuilegium.*
9 *Poteſtatem offendens tempore ſyndicatus, vel eius familiam, punitur ac ſi offendiſſet eum tempore officij.*
10 *Si aliquis faciat inſtrumentum tanquam notarius,ſi nunquam fuit creatus notarius, punitur de falſo.*
11 *Mater, quæ non petijt tutorem filio pupillo intra annum, non priuatur hæreditate filij,ſi erat minor.*
12 *Immunitas vbi allegatur ad defenſionem,cùm ſemel cœpit competere, debet eſſe perpetua.*
13 *Quando requiritur cauſa adeſſe certo, & determinato tempore; tunc ſufficit illo tempore cauſam adeſſe,licèt poſtea ceſſet.*
14 *Contrariorum eadem eſt diſciplina.*
15 *Poſſeſſio an perdatur per deſertionem appellationis.*

1 §. Si fundū. † Poſſeſſor fundi,qui victus ꝑ ſnīam appellauit, releuat ab iſta ſatiſdōne. Itē tps cautionis pſtandę inſpicitur, vtrū quis poſſ.deat imobilia, vel

lia, vel ne, non autem tempus præcedens, vel sequens.h.d. vsque ad fin.legis. ¶Not.1. ꝙ possessio rei immobilis, super qua est lata sententia, & appellatum, releuat ab onere satisdandi, non quo ad istum, qui sententiam obtinuit, sed quo ad tertiũ. Ratio, quia res inter alios acta alijs non nocet neque prodest.l. sępe.ff.de re iud.licet glo.aliam rationem assignet, sed ista est vera.dixi plenius in prin.huius.l.in 4.q.glo.magnæ.ꝙ ampliat glo.
2 etiam si appellatio sit deserta, vt ibi dicetur.¶ † In ver. possessor.Aduerte, ꝙ iste ver.ſm, ꝙ sonant verba literæ, & intelligi-
* tur per gl.*Bar. & communiter Doc.* vult, ꝙ si reus conuentus possidebat fundum, & ideo releuatus sit ab onere satisdandi, ꝙ si postea vendat ipsum fundum: & sic facto suo voluntario desinat immobilia possidere, quòd non cogitur denuo satisdare.& pro certo iste videtur sensus literæ: tamen iste sensus esset irrationabilis.ex eo enim sequerētur plura absurda.Nã, qui desiit possidere immobilia casu fortuito: puta ruinæ, vel naufragij, tenetur denuo satisdare.l. si ab arbitro.in fin. s̃.eo. quanto magis debet cogi satisdare iste, qui facto suo voluntario desiit possidere? Secundò, quia ex quo ista causa de nouo superuenit, nouo indiget auxilio, vt dixi in d.l.si ab arbitrio.in fin.¶ Tertiò, quia satisdationes iudiciales possunt peti post litem cont. qñ causa de nouo superuenit, vt ĩ. dicam. ¶ Quartò, quia ratio quare possessor immobilium non cogitur satisdare est, quia cessat suspitio fugæ.Ita dicunt Bar.& Doc.s̃.in prin. huius.l.sed quando quis vendit, non cessat suspitio fugæ, imò multum crescit: ergo iniquum, & absurdum esset dicere, ꝙ non cogeretur denuo satisdare, prout videtur sonare iste text.ſm istum communem intellectum.Alb. hic post antiquos per vnam columnam laborat: sed nihil sufficiens dicit.Bar.hic cum quo transit Ful. aliter dicit, quòd ad hoc vt iste, qui possidebat fundum, fuerit releuatus ab onere satisdandi, fuit necesse, ꝙ obligaret bona sua, vt fuit dictum in prin.huius.l. Postquam ergo bona fuerant obligata, licèt ipsum fundum vendat, tamen cùm transeat cum sua obligatione, est consultum aduersario. Vult dicere, secus esse in l.si ab arbitro.in fi.vbi fideiussores non obligant bona sua. Ista ratio est falsa, vt per d.Alex.hic, quem videas post.Cy.A iã rationem assignant Pet.Cy.Alber. & d.Alex.nam possessor immobilium habet beneficiã à l.ne teneatur satisdare: ergo istud debet esse perpetuum.§.illud.in Auth.de dignitatib. c.decet.de reg.iur.in 6. sed in d. l. si ab arbitro.§.fi. ibi non habebat priui. à l.sed istud non valet in proposito, nec tollit difficultates prædictas, quia procederet, nisi facto suo voluntario desiisset possidere.Potes colligere alium intellectum ex eo, ꝙ volunt Bal. & Pau.de Cast.hic, ꝙ tempore cautionis petendæ, & sic tempore litis contestatæ, cùm cautio de iudicio sisti, & similes debeãt peti ante litem conte.l.de dic.§.si seruus.cum glo.& ibi dixi.s̃. eo.reus possidebat fundum, & durauit in possessione vsque ad conte.litis.Et propter hoc actor non fecit sibi caueri de iud. sisti: quia sciebat, ꝙ possessio immobilium releuat ab onere satisdandi, vt in princ.huius legis, certè si post tempus cautionis petendæ alienet illum fundum, non poterit postea peti satisdatio: quia tempus cautionis interponendæ spectandum est, & secundum istum intellectum intellige post cautionem. s. omissam peti ab aduersario. Et hoc modo iste text. est valde sing. Istum sensum vult Bald.hic, vt dixi in primo, & fi.no. dum dicit, ꝙ ista quęstio est præparatoria iudicij: ideo ante litem contest.debet proponi.per.l.Pomponius.§ rati.ff.de procu.cũ isto sensu se conformat illud, ꝙ vult Pau.de Cast.hic, quem simpliciter refert Alex nam Pau.dicit intelligere tex. qñ iste, qui fuit excusatus à satisdatione de iud.sisti.propter possessionem durauit in pos.vsque ad lit.conte. Si postea vendit, non reincidit in grauamen satisdandi: quia satisdatio erat præstanda ante lit. conte.d.l.de die.§.si seruus.cum glo secus si possessionem vendidisset ante litem contes.quia cùm possessio non durasset per fectè vsque ad tempus, quo potest peti, potest denuo peti. Ita dicit se intelligere istum text. sed nec iste sensus mihi satisfacit: quia ex quo noua causa superuenit post lit. contes. potest denuo peti satisdatio, per regulam.l.2. vbi glo.& Bart. C.de consor.eius.lit.l.eleganter.§.si quis post. & ibi Bart.ff.de cond.inde. & c.insinuante. de offi. dele. maximè cùm ista noua causa superuenerit facto ipsiusmet aduersarij, vt declarat Nic.de Nea. in lec.Bart.in l.2.§.numerum.per illum tex.ff.de excu.tu. Cogi-
3 ta: quia difficile est sustinere intellectum istius text.¶ † Not. ex isto text. in vers. possessor. ſm Pau.de Cast. quòd excusatio semel concessa propter aliquam causam durat, quamuis cesset illa causa.Et pondera, ꝙ iste tex.fortius probat, etiam si illa causa cessat facto ipsiusmet aduersarij, vnde facit iste text. secundum d.Alex.ad quæstionem aliam, & vtilem: Si aliquis habeat numerum filiorum, qui sufficiat ad excusandum ab omnib. munerib.realib. & personalib. & aliquis ex istis filijs moriatur,
a an tamen duret immunitas patris.[a] Iste tex.fortiter facit, quòd sic.& ita tenet Io.An.in regula decet esse cõcessum.in mercur. & qui numerus liberorum requiratur, habes in l. sextumdecimum.§.numerus. ff.de vac.mu.& in l. semper.§. demonstrat. vbi Alb. de Ros. ff.de iu.immu. & in l.si quis decurio. vbi not. Bar.C.de decu.li.x.& ista iura videntur contrariari. vnde dicebant aliqui, ꝙ si pater sit decurio: tunc numerus 12. liberorum bene eum excusat.d.l. si quis decurio.cum glo. & d.l.1.C. qui numero liberorum.li.10. aliàs requiruntur 16.d.§. demonstratur.cum glo. Et dicit Alber. in d.§ numerus. ꝙ ita vidit in plurib.ciuitatib.obseruari, ꝙ numerus xii. filiorum in decurione, & 16.in alio præstet excusationem.Istam q. intendo plenè examinare: quia non inuenio alicubi bene discussam. Bar. in l.2.§. non solum.ff.de excu.tu.arguit de illo tex.pro opi.Io.And.in d. regula decet. postea respondet ad illum text. & aliter non firmat se in ista q.Potes vltra Bar. aliter respondere ad illum tex. ꝙ ibi filij excusarunt patrem à tutela delata, quamuis post à mortui fuerint, non autem à tutela alia postea in futurum deferenda. l. spadonem.§. qui absolute. ff.de excu. tut.d.Alex. in l.si cum dotem.§.si maritus.in 4.& 5.col.ff.sol.mat. tenet contra Io. And.motus per l.cura.§.deficientium.§. de mun.& ho. & in l.his onerib.§.pe. ff.de vac.mun. Vbi si propter paupertatem aliquis sit immunis ab onerib.publicis, & postea superue-
4 niant diuitiæ, cessat immunitas. ¶ † Secundo mouetur ex Cy. & Bal.in l.generaliter.C.de epi.& cle.in illa q.an cessante causa cesset effectus: nam volunt, vt si habet tractum successiuum in futurum, vt in casu nostro, tunc cesset effectus, per l.si tutor.in prin.ff.de excus.tut.& §.qui reipub.Insti.eo.Et ad ea, quæ possunt adduci pro Io.And. respondet, ꝙ loquuntur in his, quæ momentanea sunt, non in his, quæ habent tractum, & duratio nem in futurum.Tamen d.Alex.nullam auctoritatem Doctoris pro se alleg. & ad eius fundamenta respondet Ioan. And.in d.regula decet. Sed vt articulum bene disputem, adde, ꝙ pro ista opi.do.Ale.contra Io. An.facit, quia cessante, vel finita causa priuilegij cessat ipsum priuilegium.l. Titia Seio. §. vsuras.& ibi Bar.ff.de leg.2.vnde consuluit Lud.Ro.in cons.459.incip.in proposita consultatione. ꝙ priuilegium ciuilitatis concessum à Senensibus Pisanis propter concordiam inter eos existentẽ, cessat rupta inter eos guerra.Alibi consuluit idem Lud.in cõs. 417.ꝙ incip. in proposito, ꝙ si aliquis populus cogitur soluere censum superiori protegenti terram eius, & illa terra demo
5 liatur, non cogitur amplius soluere.¶ † Secundò, & melius facit regula, quam notant glo. & Bar. in l.fin.per illum tex.C.de epis. & cle. qđ priuilegium concessum filijs propter parentes non durat mortuis parentib. ergo idem debet esse ècontra, vt correlatiuorum eadem sit disciplina. l. fin. & ibi Bart. vbi dixi.
6 C.de indi.vid.tol.¶ † Tertiò facit l.non tantum.§.eos, qui.ff.de exc.tut. vbi Nico. de Neap.in lec.Bart.not. ꝙ priuilegium, & immunitas concessa propter paupertatem finitur auctis facultatib. Facit text.not. in l. nec maritus. C.sol. mat. Sed his non obst.teneas pro constanti opi.Ioan.And. in d.regula decet. vbi Io. And. refert ita fuisse in publica disputatione determinatũ & ita fuisse consultum per præstantissimos Doc.& ita etiã fuisse iudicatum.Idem tenet Bal.in d.regula decet.in addi.quas fecit ad mer.Io.And motus. qñ bene gratia sortita est effectum, nihil nocet, si aliqui ex liberis moriantur.allegat, ꝙ habetur in l.si libertinis.ff.de ope. lib. & in l.si quis hæredem. C. de inst.& subst.& in l.quid ergo. in prin.ff.de infam. Eandem opi. Io.An formaliter refert, & sequitur Alb de Ros. in l.decet. ff.de reg. iur.in quo titulo reassumit omnes mer.Io.An. Idem tenet Albe.& dicit, ꝙ ita de facto obtinuit in l.2.in prin.ff.de excu. tut. Ita etiam tenet d.Mar.Lau.in suo not.tract.de princip. in titu. de fisco.in cõclu.199.vbi refert se ita de facto obtinuisse in causa nobilium de Castetis in ciuitate Laud. alleg. Io. And. vbi s̃. Eandem opi.melius quam alibi tenet Io de Ana. in cons. 15.ꝙ
7 est vltimum consilium, & incipit, circa dubium oblatum. † &
* sic apparet, *quod ista est communis op.Doc.*[b] à qua in iudicando nõ
b est recedendum propter singu.opi.alicuius Doct. vt not.Bart in

ADDITIONES.

a ¶Patris.Vide Mars.in l.& si redhibitus.1.col.ff.de quæstio.& mortuo patre filijs non prodest.Soci.lib.3.cons.53.accuratissime.col.1.arg.l.fin. qui mi.lib.x. & consuetudo inducit, quòd teneantur.Guid.q.401.incip.Sed quid de homine.& prodest fratri communi. Marsil. sing.180.incip.plura, & plura singularia, & in l.de minore.§.tormenta.ff.de quæstioni.col.4. PVRPV.

b ¶Opi.Doct.Adde Abb.in c.prudentiã.de off. deleg.in c.tua nos, de vsuris.in c.nouimus.de verbo. signifi.in cap.cum desint.de decim. † Et hanc communem dicit, & sequitur Ro.an. cons.52. num.49.53. lib.2.plura not.Rip.in l.ex facto.num.13.nu.17.ff.de vulg.Doc.in Reg.l.in omnibus causis.ff. de reg.iur. Ale.in l.si cum dotem.§.si maritus.col.2.ff.solu.mat.cons.123. lib.5.Ro. cons. 180.idem Rol. cons.66.num. 35. lib. 1.communem dicit Alcia. de præsump. Reg.1.præsum.36.not.Dec.in l.fin.col.vlt.in fin.ff.si cert.pet. MASVER.

in l.fin.C.de pœna iu. qui malè iu. no.in c. ne inuitaris. de con-
ſtituo.& eſt text.in l.1.in fin. & ibi.Bal. not.ff. de Senato. & tex.
in l.1.in ver.& ſanè crebrior.vbi etiam Bal.not. ff.de Senato.in
tantum,ꝙ alibi dicunt Bal.& Pau.de Caſt. in l.fin.C.de inſti.&
ſubſtit. ꝙ in iudicando non eſt recedendum à communi opi.
propter nouas fantaſias Bart. imò iudex dicitur per imperitiã
iudicare,qui relicta communi opi. adhęret ſingulari opi.alicu
ius Doct.ita dicit do.Alex. in conſ.95.in 2.vol. ꝙ inc.viſis pro-
ceſſib.circa lites.in 2.col.ad fi.Iſta opi.non ſolùm eſt cõis apud
Doct. ſed etiam eſt verior in punctó iuris. & pro ea facit bene
tex.in l.2.§.1.in ver.neq; rurſus.ff.de excu.tut.& tex. in l.1.& ibi
glo.C.qui nu.lib.niſi reſpondeas,vt ſ.retuli.¶Tertiò facit bene
text.in l.corruptionem.C.de vſufr.circa medium.in ver.& eſt
ſatis durum.Et ſtringe,ꝙ quamuis text. poneret caſum ſpecia-
lem,ex quo tamen illa ratio eſt generalis, generaliter procedit,
vt no. Bar. & Bald. in l.regula.§.1.per illum tex.cum ſimi.ff.de
8 iur.& fac.ign.¶† Quartò pro iſta parte bene facit vna ratio,per
quam tolluntur adducta in contrarium,q̃ ponit in ſimili Ang.
in l.minorib.C.de his quib.vt indi.Dy.& Io.And.in d.regula de
cet. ꝙ vbicunque reſtant aliquæ reliquiæ priuilegij, licèt ceſſet
cauſa finalis ipſius priuilegij, nihilominus non ceſſat ipſum pri
uilegiũ, propter reliquias quę remanẽt.Alleg.ꝙ habetur in l.fi.
ff.de decu.& in l.4.ff.rer.amo.ſed hic remanent reliquiæ, cùm
adhuc ſuperſint plures filij, nam allegata in oppoſitum proce-
derent, qñ omnes filij eſſent mortui.& ſic cauſa ceſſaret in to-
9 tum. † Facit,ꝙ ſingul.vult Bar.in l.obſeruare.§.proficiſci.in 9.q.
ff. de offi. procon. & leg. ꝙ tempore ſyndicatus offendens Po-
teſtatem, vel eius familiam punitur ac ſi offendiſſet eum tem-
pore durantis officij:quia adhuc remanent reliquiæ,& appen-
dices officij.arg l.1.C.vt cauſæ poſt pub.tutor adſit. Facit bene
10 tex. in l. ſeruus. C. de quæſtioni. † Ad idem bene facit, ꝙ ſing.
vult Bal.in l.data opera.in 16.col.C.qui accuſ. non poſ. ꝙ ſi ali-
quis faciat inſtrumentum tanquam notarius, ſi nunquam fuit
creatus notarius punitur de falſo.l.eos.§. fin.ff.de falſis. tñ ſi ali-
quis fuit notarius,& fuerit priuatus officio tabellionatus,& po
ſtea cõficiat inſtrumentũ,non punitur pęna falſi,ſed extra ordi
nem tñ arbitrio iudi. propter primordium officij, quia ad-
11 huc reliquiæ durant.¶ † Ad idem facit deciſio, & fundamen-
tum Bal.in l.2.C.ſi aduer.delictum,ꝙ mater, quæ non petijt tu
torem filio pupillo intra annum, non priuatur hæreditate filij,
iuxta l.ſciant.C.de legi.hær.qñ ſtetit non petendo,quia erat mi
12 nor, dato ꝙ poſtea effecta ſit maior. Mouetur Bal. † quia vbi
immunitas allegatur ad defenſionem, cùm ſemel cępit com-
petere,debet eſſe perpetua.arg.l.purè. §.fin. ff.de exce.do. & ita
dicit tenere Spe.in tit.de in inte. reſt.& ita ſe pluries conſuluiſ
ſę.Idem tenet Ang.& Mod.in l.minorib. per glo. vbi dixi.C.de
13 his,quib.vt indig.Pau. de Caſt. & d.Alex.hic. † Ad idem facit
doctr.Bal.in l.generaliter.in 4.col.de epiſ.& cle.ꝙ qñ requiritur
cauſa adeſſe certo, & determinato tempore, tunc ſufficit illo
tempore cauſam adeſſe: licèt poſtea ceſſet.alleg.l.quæcunque.
§.fin.de pub.& l.ſi quis hæredem. cum ſi.C. de inſt. & ſubſt. Ita
intellige text,no. in propoſito huius q. in l.2.§. qui ad munera.
ff.de vac.mun. Adde etiam prædictis, ꝙ not.d.Abb.poſt Doc.
14 in c.dilectus.in antep.no. per illum tex. de capel.mo.¶ † Vlti-
mò no. ex hoc tex. ſm gl. ꝙ contrariorum eadem eſt diſcipli-
na.Facit.l.1.vbi Bart.& alij not.ff.de his,qui ſunt ſui,vel alie.iur.
& inſti.eod.in prin.& Inſti de tut.in prin.glo.in l. ſm naturam.
ff.de reg.iur.Alibi no.Bald.in c.cum veniſſet.in vlti. col. per illũ
tex.de iud.ꝙ contrariorum vnum,& idem eſt ſtatutum.Et per
hoc infert, ꝙ vbi exceptio non poteſt probari per teſtes ex for
ma ſtatuti,ſimiliter non poterit probari per teſtes actio, vel re-
plicatio:quia iudicium non debet claudicare. l.fin. C.de fru.&
lit.expen.Facit vltra eum:quia etiam in pœnalib. quicquid ſta
tuitur in reo,intelligitur in actore,&ècontra.glo.in l. per inter
uallum.ff.de iud.& in c.1.de confe.in 6.¶ Glo.in ver.poſſit.diui
ditur in tres partes.In 1.gl.aſſigat duas rationes ad tex.In 2.quæ
eſt ibi.Item not.glo.not.ex text. & opponit.dic, vt dixi in d.l.ſi
idem.§.fin.In 3.quæ eſt ibi.Item, quid ſi tempora glo. format
15 quæſtionem. † Ex tertia habes per deſertionem appellationis
poſſeſſionem non perdi. & ex hoc habes mirabilem extenſio-
nem ad hunc text. & ad hoc iſta glo. eſt ſing. ſecundum Bald.
Eam etiam tenet Angel. per rationem, de qua hic per eum.
Bart. impugnat iſtam glo. quia text. in verſi. diuerſa. allegatus
per gloſ.non probat,cùm loquatur in eo, qui habebat actio-
nem perſonalem ad fundum: non autem in eo, qui poteſt
conueniri. Sed certè gloſſ.bene inducit:quia ſicut ibi ille, qui
habet actionem perſonalem ad fundum, non per hoc dicitur
poſſeſſor: eodem modo, qui poteſt conueniri, ante factam
* executionem non deſinit eſſe poſſeſſor. tamen iſta gloſſ. *com-
muniter reprobatur* per iſtum text. in verb. appellauerim. à con-
trario ſenſu: & quia non ceſſat ſuſpicio fugæ, quando appel-
latio eſt deſerta,ſecundum Alex.licèt iſta vltima ratio non vi-
deatur ex toto tuta, per ver. poſſ.j.ca.l. Iaſon Paduæ.

SVMMARIVM.

1 *Periurus non dicitur, qui iuramentum non ſeruat ex cauſa à iure per-
miſſa.*
2 *Vaſallus qualiter iurare debet fidelitatem domino.*
3 *Iurans non petere reductionem ad arbitrium boni viri, à laudo arbitri,
vel arbitratoris,intelligitur,niſi enormiter ſit læſus.*
4 *Statutum diſponens, quod à laudo arbitratoris non poſſit peti reductio
ad arbitrium boni viri,intelligitur, niſi pars ſit enormiter læſa.*
5 *Pactum iuramento firmatum, & ſtatutum ſimplex procedunt à pari
potentia.*
6 *Auctoritas legis, & ſuperioris intelligitur excepta in omni iuramen-
to.*
7 *Auctoritas ſuperioris intelligitur excepta in omni pacto.*
8 *Auctoritas Papæ intelligitur excepta in voto.*
9 *Scholaris, qui iurauit non exire diſtrictum Bononiæ ſine licentia credito
ris donec ſibi ſoluerit,iuſſus à patre,vel ſuperiore, quòd domum reuer
tatur, poteſt abſque periurio reuerti;dummodo ipſe non procurauerit
talem iuſſum.*
10 *Si aliquis iurauerit,quòd nunquam iurabit,vel nunquam teſtificabitur,
ſi producatur in teſtem, poterit per iudicem, compelli ad iurandum,
vel teſtificandum.vide extenſiones nu.11.12.13.14.& 15,*
16 *Doctor etiam cum iuramento non poteſt ſine ſuperioris licentia ſe obli-
gare ad legendum.*
17 *Sacerdos ſi fecerit votum de nunquam iurando, & poſtea compellitur
ſe purgare,vel ſuper contractu veritatem dicere,cogitur iurare. Vide
ſimilia exempla nu.18.& 19.*
20 *Secretè ſi diceret aliquis alicui,& in confeſſione, quando non eſſet ſacer
dos iuramento ei præſtito,quod nemini debeat reuelare,ſi producatur
in teſtem,non obſtante iuramento,debet illud reuelare.*
21 *Debitor ſi iurauerit nullam exceptionem obijcere, & poſtea ſuperior
concedit ſibi exceptionem quinquennalem, poteſt iſtam exceptionem
obijcere non obſtante iuramento.*
22 *Lex ciuilis, & ſic princeps ſecularis poteſt remittere iuramentum.*
23 *Lex ciuilis, vel ſtatutum laicorum an poſſint diſpenſare ſuper iura-
mento.*
24 *Pars in cuius fauorem præſtitum eſt iuramentum,habet vim apoſtolici
in remittendo.*
25 *Papa de ordinaria poteſtate non poſt relaxare iuramentum ſponte,&
licitè præſtitum,niſi ex cauſa.*
26 *Statuta laicorum non poſſunt ſuper matrimonijs diſponere.*
27 *Iuramentum non obſeruans,ex cauſa conceſſa à iure, dicitur periurus li
cet debeat abſolui:tamen interim repellitur à teſtimonio.*

LEX XVI.

1 QVi iurato. † Non dicitur periurus, qui
a iuramentum[a] non ſeruat ex
b cauſa à iure permiſſa.[b] h.d.Et pone exemplum,qñ
quis iurauit ſiſtere in iudicio certa die, & illa dies
eſt feriata, vel quando iuſto impedimento detentus ſiſtere nõ
2 poteſt l.2.§.ſi quis in iudicio.ff.ſi quis cautio.† Et de multis alijs
clauſulis,quæ in iuramento intelliguntur, vide per Bal.& ple-
nius Lud.Ro.hic. & Bald. in l.fin. C.de non nu.pe.per Can. in
c.quemadmodum. de iureiur. Adde etiam text. in c. 1. in ver.
ſicut vaſallus debet. qualiter vaſallus iurare debet fidelitatem
domino.& ibi Bald.in primo no.dicit.no. aureum verbum, ꝙ
in omni iuramento intelligitur clauſula,ſicut debet iurari. Et
ideo contra antiquam conſuetudinem noua iuramenta extor
ta,præſumuntur impreſſiua, & ita dicit Bald. reſpondiſſe cui-
dam magnifico viro cum conſulenti ſuper hoc in facto val-
3 de arduo. † Facit tex. ſecundum Bart. & alios, quòd ſi aliquis
c iurauerit[c] non petere reductionem ad arbitrium boni viri à
laudo arbitri,vel arbitratoris, intelligitur, niſi enormiter ſit læ-
ſus.l. ſi libertus iurauerit .ff. de ope.lib. c. Quintauallis.vbi Ca-
non. de iureiur.Idem tenet Bald. in l. ſi ſocietatem.§. arbitro-
rum.

ADDITIONES.

a ¶Qui iuramentum. Ad materiam iſtius l.vide in c.ſi Chriſtus. & in c. quanto.
de iureiur.
b ¶Permiſſa. Vide Dec.in c.at ſi.§.1.de iud.col.x.ver.2. PVRPV.
c ¶Si aliquis iurauerit.Adde Doct.in cap.Quintauallis.de iureiu. † Et Iaſ.hic ſe
quitur But.in d.c.Quintaua.Natt.conſ.14.col.5.Aym.conſ.142.col.5.in prin.
Lanf.concl.168.Dec.conſ.6.col.2.poſt med.faciũt quæ ſcribit Cępol.Cautel.
199.Ferrat.caute.8.Rip.Reſpon.106.col.fin.Alex.conſ.106.lib.3.idem in pro
prijs terminis eius,qui promiſit non petere reductionẽ cum iuramento,quòd
non excludatur a petitione reductionis, ſi velit oſtendere laudum fuiſſe la-
tum dolo arbitratoris, not.Alex. conſ.139.lib.7.Dec. conſ. 39.colu. pen. &
ſeq.& conſ.533.col.1. MASVER.

tum.in vlt.col.ff.pro soc.Facit, qđ vult Bart. in l. quidam cum filium.ff.de verbo.obl.Lud.Rom.in repe.rub.ff. de arbi. in 9.& 10.car.Old.in consil.156. quod incip.primum, de quo quæri-
4 tur.† Adde,quòd per hoc consuluerunt Raph.Fulg. & Raph. Com.in consi.210. quod incipit statuto ciuitatis Vincentiæ. in 2.& vlt.col.quod statutum disponens, quòd à laudo arbitratoris non possit peti reductio ad arbitrium boni viri, intelligitur nisi pars sit enormiter læsa Sicut enim non obst.pacto, vel renun.potest peti reductio,vt prædixi, ita etiam poterit nō obst. statuto,arguendo de pacto ad statutum,vt est glo.in l.non impossibile.in fin.vbi dicetur.ff.de pact.¶Not.quia est pulchra limitatio ad illud statutum, & posses in practica magnum ho-
5 norem ex hoc consequi.† Sed eorum inductio, & argumentatio non videtur mihi bona:quia esset arguere de pacto ad statutum affirmatiuè:& sic de minori ad maius.l.non est singulis. ff.de reg.iur.declarant Bart.in specie in l.alia. §.eleganter.ff.sol. mat. Tu ergo melius proba sic.nam à pari potentia procedūt pactum iuramento firmatum, & statutum simplex. Ita sing. tenet Bart. in l.fin.circa medium. C. de pact. Bart. in l.1.in 15. colum.C.de sum.tri.sed si aliquis promisit cum iuramento nō petere reductionem ad arbitrium boni viri, tamen si est enormiter læsus,potest petere,vt per Bart.& alios hic. Eodem mo-
6 do intelligetur statutum simplex.¶† Secundò not.ex isto tex. secundum Bart.& Doc.not.regulam, quòd in omni iuramen-
a to [a] intelligitur excepta auctoritas legis,& superioris. [b] Facit l.
b fin.in prin.ff.ad mun.c.venientes. vbi Canonistæ. de iureiu.c. constitutus.vbi glo.de rescr.glos.in c.de forma.22.quæstio.vlt.
7 † Adde glo.in c.quæ contra mores.in glo.pen.quam ibi Gem., no.8.distin.quæ vult,quòd in omni pacto intelligatur excepta
8 auctoritas superioris.† Similiter in voto intelligitur excepta
c auctoritas Papæ.c.non est.& ibi Ioan. And. & d.Ant.de voto.
9 † Ista regula facit secundum Pau. de Cast. & Lud. Ro. hic ad quæstionem de scholari, qui iurauit non exire districtum Bononiæ sine licentia creditoris,donec sibi soluerit, quod iussus à patre,vel superiore, quòd domum reuertatur, potest absque periurio reuerti, dummodo ipse non procurauerit talem iussum.& dicit Gul.de Cun.hic istum casum euenisse sibi in persona propria in ciuitate Bononiæ, & ita plenius tenet Fed. de Senis in consi.191.quòd incipit quæstio talis est, scholaris clericus.Io.And. in regula in malis. in mer.Io.de Imol.in comen. c.cum contingat.in vlt.car.de iureiu.d.Ant.Imo. & Gem.in c. constitutus.de rescr.d.Ant.& d. Abb. in c.venientes. de iureiu. Pau.de Cast. in l. operis. ff. loc.quamuis contrarium teneat d. Card. in c.cum quidam. in fin. de iureiu. Et potest confirmari eius opin. quia mandatum superioris non intelligitur cū præ-
10 iudicio tertij.l.nec auus.cum simi.C.de eman.lib.¶† Secundo facit,quòd si aliquis iurauit nunquam iurare, vel φ nunquam testificabitur: certè si producatur in testem, poterit per iudicē compelli ad iurandum, vel testificandum: quia in eius iuramento intelligitur excepta auctoritas superioris. Facit text. in c.constitutus.de testi. & ita tenet Spec. in tit.de teste.§.de testiū
11 compulsione.ver.quid si quis iuramento.¶† Tertio facit,φ si aliquis iurauerit nunquam iurare, tamē in causa in qua litigat debet de calumnia iurare, secundum Spe.in tit.de iur.calum. §. superest videre. ver. 2.Cy. & alij in l.2.§.si actor. in 6.q. C.de iur.calum. ¶Quarto facit solennis text.in c. beatus. 22.q.2.vbi text.dubitat si sanctus Petrus iurasset,quòd Christus non lauaret sibi pedes in æternum,postea permisisset lauari, an esset pe-
12 riurus.¶† Quinto facit ista regula ad officiales, qui iurant seruare statuta. nam excusantur à periurio propter præceptum superiorum.vel quando statuta essent irrationabilia. c.1.de iureiu.in 6.& in c.1.de his,q̄ fiūt à maio. parte c. & in cap.in his. 11.dist.gl.in l.non videtur §.qui iussu.ff.de reg.iur.Bald. in l.& si
13 seuerior.C.de infa. cum si.¶† Sextò facit sm Alb. & Lud.Ro. hic,φ si aliquis iurauerit soluere in certo termino, & iudex facit sibi præceptum, vel sequestrum ne soluat, excusatur à periurio:nisi procurauerit ipse sibi fieri, & ita probatur 14.q.5.in c.dixit dominus.in fi.iuncta gl. & ibi Arch. ad hoc no.idem tenet Host.in summa sua in tit.de iureiur.§.& species.ver.item si
14 iuro.Facit bonus text.in l.mulier.ff.de l.commissoria.¶† Septimò facit, φ si aliquis iurauerit accipere aliquam in vxorem, potest intrare religionem,& non erit periurus, est text.no.in c. ex publico.de conuer.coniu. & in c.licet. de reg. Facit, φ vult Host.in summa titu.de obl. ad ratiocinia. §.quis obligetur.ver. nunquid ergo Potestas. de Potestate, qui iurauit exercere officium, quod non obst.iuramento potest ingredi religionem.
15 ¶† Octauò facit,quod si Abb. cum cap. iurauerunt non recipere monachos vltra certum numerum,intelligitur, nisi superior contrarium præcipiat, secundum Old. Lau.in consil. 97.
16 quod incipit, factum tale est, quidam Abb.¶† Nono facit, quod not. vult d.Abb. in c. venientes. in 1.col.de iureiu. quod Doctor etiam cum iuramento non potest sine superioris licentia se obligare ad legendum alibi, φ not. quia sæpè occur-
17 rit.¶† Decimò facit, φ si sacerdos fecerit votum de nunq̄ iurando:& postea compellitur se purgare,vel super facto veritatem dicere,φ cogitur iurare, cùm sit excepta auctoritas superioris.ita tenet Gem.post Io.And. in c. quia plerique.in vlt.col.
18 de offi.ord.in 6.¶† Vndecimò facit, φ si aliquis iurauerit non exire de domo citra certum tempus:puta intra 15.dies.& citatur à iudice in termino illorum 15 dierum,φ teneatur comparere.& ita tenet Spe.in tit.de citatione. §.1.ver.pe.Arch.in c.auctoritatem.15.q.6.Gem.in c.si cum. in 2.col.de præb.in 6 & in c.1.§.statuentes.circa prin.per illum tex.de sepul. in 6.& in ca.
19 quia plerique.de offi.or.in 6.¶† Duodecimò facit, φ si pater iurauit non consentire filio agenti in casib. in quib. necessarius est consensus patris:cogitur tn̄ pater non obst.iuramento consentire,& dare licentiam filio,sm Spec.in tit.de actore.in 8.col.
20 in ver.sed quid si iurauerit.¶† Decimotertiò not.facit,φ si ali-
d quis [d] dicat aliquid alicui secretò,& in confessione, qn̄ non est sacerdos, iuro ei præstito,φ nemini debeat reuelare, si producatur in testem,non obst.iuro debet illud reuelare.Ratio, quia iuramentum non extenditur ad istum casum.s.qn̄ producitur in testem. Ratio rationis: quia si intendebat iurans adhūc casum extendere iurm certè iurm,fuit temerarium,& non seruādum.Ita no.tenet d. Abb.in c.sacerdos. in 2.col.de offi.or. post Inno.in c.qualiter, & qn̄.de accus.& idem d. Abb. in c.omnis.
21 circa fi.de pœ.& remis. † Vltimò facit,φ si debitor iurauit nullam exceptionem obijcere, & postea superior concedit sibi exceptionem quinquennalem, pōt illam exceptionem obijcere non obst. iuro: quia intelligitur excepta auctoritas superioris. Ita tenet Cy.Sal.& Mod.in l.fi.C.si contra ius, vel vtil. pub.Pau.de Cast.hic.¶Capio.glo.in ver.non videtur.q̄ diuide in duas partes.In 1.assignat rationem ad tex.In 2.quærit. Secunda ibi, sed
22 an pro vero.¶† Ex prima parte habes,φ lex ciuilis,& sic princeps secularis pōt remittere iuramentum. Adde glo. notab.in l.adigere.§.fin.ff.de iurepat.quæ dicit,φ lex habet vim apostolici in remittendo iuramentum, & sic lex pōt remittere sicut & Papa,& illam gl.in hoc ibi no.& sequitur Bart.sed istas gl.reprobat Lud.Rom.hic:motus,quia cùm iuramentum sit quid spirituale,secularis se de hoc non intromittit. c.quanto.& c.decernimus. de iudi. c. lator. qui fi.sint legi. & c. tuam.de or. cog. Pau. de Cast. hic etiam in discursu tenet contrarium propter defectum potestatis statuentium: quia iurm non est hodie de
23 foro seculari,sed canonico.c.fi.de excep.in 6.¶† Tu aduerte,
e φ ista materia,an lex ciuilis, vel statutum laicorum [e] possint dispensare super iuramento,est valde periculosa,sm Io.de Imo. in c.quamuis.de pactis.in 6. In isto difficili passu reperio fuisse quatuor principales opi.Prima fuit opi.gl.quas allegaui,& præcipuè gl.in d.l. adigere.§.fin.quam glo.Bart. ibi ad hoc not. & simpliciter sequitur.Illam glo.reputat singularem, & non esse alibi dicit Bal.in c.2.in pe.col.de prob.in c.venerabilem.in pen. col.de electio.in l.non dubium.in 2.col.C.de leg.Illam glo.sequitur Bal.in l.2.in fin.C.de indi. vid.tol & in l. pactum in 5.q. C.de col.& in l.nec patronis C. de oper.lib. & in l.1.C.si aduer. don.& in rub.ff.de iureiu.& in c.1.§. item sacramenta.de pace iur.fir.& in l.2.in 9.q.C.de rescin.ven & in l.si quis inquilinos.§. fin.per illum text. ff.de leg.1.& in l.iurisgen.§. generaliter ff.de pac.Eandem opi.tenet not.Bald.in l. omnes populi.in 9. col.ff. de insti. & iu. vbi tenet valere statutum laicorū disponens, φ iuramentum minoris non valeat absque curatore:quia ius ciuile potest ex causa iuramentū reprobare, & tunc lex habet in hoc vim apostolici,licèt enim post iuramentum præstitum ius ciuile non possit illud infringere: tamen ante factum potest facere, φ ex tali iuramento non quæratur ius recipienti, & Potestas debet illud statutum seruare. Eandem opi. φ lex ciuilis,vel statutum laicorum possit dispensare super iuro, tenet Pet.de Anch.in c.quamuis.de pac.in 6.& in regula ea quę. de reg.iur.in 6.& in c.canonū.statuta.in ver.quid dices in materia.

ADDITIONES.

a ¶In omni iuramento. Adde glo.in c.cum in eccle. de mai.& obed.Archi. in c. auctoritatem.15.q.6.Fel.in c.constitutus .col.4.de resc.
b ¶Et superioris. Adde Ias.in l.si quis maior.8.not.de transac. PVRPV.
c ¶Similiter in voto. Adde Host.in summa tit. de voto. in §. quot sunt species. Doc.in c.q.a plerique.in vlt.colu.de off.or.in 6.Tho. in 4.dis. 38.q.1.ar. 4. Et fac.quæ scribit Natt.consi.19.colum.pen.nu.8. vbi inter alia loquitur de iuramento de obediēdo Imperatori,& ibi quid possit ille,qui iurauit seruare statuta,& quomodo euitet periurium,vide Ferratij cautelas. MASVER.
d ¶Quod si aliquis. Adde Abb.in c. intimauit.de testi.in c.dilectus, de excessib, prælat. & quid de interprete in confessione, an talis possit produci in testem. vide Tho.in 4.dis.21.q.3.art.2.
e ¶Statutum laicorum. Adde Doct. in cap.ecclesia S. Mariæ.de consti. Abb. in dispu.incip. stante statuto.

teria iuramenti. de consti. & in cons. 226. quod incip. legitur in
24 cano. ¶ † Pro ista parte omissis leuib. fortiter facit: quia pars in cuius fauorem præstitum est iuramentum, habet vim apostolici in remittēdo illud c. 1. de iureiu. l. fin. in prin. ff. qui & à quib. Bart. in l. Labeo. ff. de iureiur. & in l. 1. §. & post operis. ff. de ope. no. nun. ergo fortius debet posse statutum, ita dicit text. in l. fin. in fin. & ibi Bal. not. C. de fideiuss. Nec dicatur in parte sic, eo q̃ possit renunciare fauori suo, quia etiam statutum ex causa rationabili potest disponere remittendo, sicut pōt pars in particulari. Et tenendo istam partem, eam sanè intellige subsistente iusta, & rationabili causa, ita limitat Bald. in l. 2. in fin. C. de ind. vid. tol. vbi dicit, ꝙ q̃n motiuum statuti constat ex rationabili
25 causa, tūc habet vim apostolici in remittēdo. ¶ † Cōfirmo q̃a
a etiam. Papa de ordinaria potestate[a] non pōt relaxare iuramentum sponte, & licitè præstitum, nisi ex causa, vt habetur plenè per glo. in c. auctoritatem. 15. q. 6. per glo. & Doct. in c. quanto. de iureiur. Inn. in c. cum inter. de renun. Spec. in tit. de leg. §. nūc ostendendum. ver. 23. ¶ Secūda est opin. directò. 3ria: quia nullum statutum laicorum, & nullus princeps secularis pōt remittere iuramentum, vel super ipso dispensare, cùm istud spectet ad ecclesiam, vel ad Pontificem Romanum. c. venerabilē. de ele. c. nouit. de iud. ita tenet Host. in c. quanto. de iureiur. & plenius d. Ant. de But. in c. cum contingat. in ver. 3. casus, eo. tit. & ibi Io. de Imo. in tertio membro, & ibi Doct. Abb. Cy. & Sal. in l. fin. & ibi Pau. de Cast. in fin. C. si contra ius, vel vti. publ. Pau. de Cast. in Auth. sacramenta puberum. pe. col. C. si aduer. vēd. Alex. in cons. 38. in 3. vol. ꝙ inc. visa petitione Ant. de Ros. vbi tenet, ꝙ glo. in d. l. adigere. § fin. non procedit de iure: & posito, ꝙ procedat, debet intelligi q̃n iurm̄ est contra publicam vtilitatem, prout eam declarat Bald. in l. fin. C. de non num. pec. vel cùm illa gl. dicit, ꝙ iuramentum habet vim apostolici, pōt saluari intelligendo de lege canonica: aliàs secus, & ita tenet do. Alex. in cons. 7. in 4. vol. ꝙ incip. videtur prima fronte dicendū
26 dictos reos. in fin. ¶ † Tertia fuit opinio Bart. in d. l. omnes populi. in 2. q. 3. q. prin. vbi tenet, ꝙ si statutum laicorum disponat immediatè super iuramento non valet: puta si statutum diceret, ꝙ contractus minoris etiam iuratus non valeat sine consensu congnineorum: sed bene per indirectum potest statuere, puta si statutum dicat, ꝙ contractus minoris etiam iuratus factus sine consensu duorū consanguineorum præsumatur dolo factus, vel censeatur simulatus: quo casu iuramētum in effectu non valet. Et dicit Bart. ꝙ sic iam vidit iudicari. Idem tenet Bart. in cons. suo. ꝙ incip. quæro, dicit statutum, ꝙ minor. Idem tenet Pau. de Cast. hic. & in l. pe. C. de transa. & in Auth. sacramenta pub. C. si aduer. ven. Idem etiam tenet Bald. in d. Auth. sacr. pub. in 2. col. & idem Sal. in pen. col. do. Abb. in cons. 72. incip. Quinque dubia. Lud. Ro. in cons. 12. ꝙ incip. viso facto proposito, cæterisque consilijs. Raph. Comen. in l. si quis pro eo. ff. de fideiuss. Io. de Imo. & Gem. in c. Quamuis. de pac.
* in 6. do. Alex. qui dicit *istam opi. esse veram, & magis communem*, [b]
b & ꝙ ab ea in iudicando non est recedendum, in cons. 59. quod inc. instrumento in tit. quæstionis. in 1. vol. & in consil. 39. in 4. vol. ꝙ inc. viso statuto. & themate. Istam opi. Bart. deridet Bald. & dicit, ꝙ est trussa in d. l. omnes populi. in 9. col. & in l. iurisgētium. §. & generaliter. ff. de pact. & dicit Ang. in l. 1. ff. de consti. princ. p̃um. ꝙ istę opin. Bar. sunt ambages. Cōtra eam etiam tenet Pau. de Cast. in l. si q̃s pro eo. in vlt. col. in prin. ff. de fideiuss. do. Ant. de But. in d. c. cum contingat. in 5. col. nam ꝙ directa via non potest, nec per indirectum debet concedi. c. quanto. cum simil. de priuil. Quarta fuit opin. Fed. de Senis in consil. 272. incip. factum tale est. Statutum ciuitatis Perusinę. vbi vult, ꝙ si statutum laicorum disponat, q̃ promissio filijfam. minoris sine consensu patris non valeat, etiam si sit iurata, ꝙ quamuis filiusfam. obligetur iuramento non obst. statuto: tñ quia iuramentum recipiens facit contra prohibitionē statuti ex causa rationabili conditi, cui statuto debuit obtemperare. 8. dist. c. quæ contra. 11. q. 3. in c. qui resistit. vnde propter talem transgressionem potest compelli ad relaxationem iuramenti: & per hunc modum statutum obseruabitur in effectu: licèt istā opi. Feder. de Senis referat, & reprobet do. Ant. de Butr. in d. c. cum contingat. in ver. tertius casus, quòd cum per viam denunciationis euangelicæ, vel per efficium iudicis possit cogi ad obseruantiam iuramēti, vt habetur in c. debitores. de iureiur. certè incongruum est dicere, quòd peti possit relaxatio. Idem tenet Imol. in d. cap. cum contingat. in tertio membro: quia ex quo iuramentum sponte præstitum est, & non intercessit dolus ex parte recipientis, certè iuramētum seruandum est, nec peti potest relaxatio per regu lam d. c. cum contingat. Quid tenendum in tanta difficultate? Ego teneo secundam opi. quòd lex ciuilis, vel statutum laicorum non possint disponere super iuramento: nec illud remittere, vel relaxare, etiam ex causa: Moueor ex quinque. Primò per illud, quòd generaliter tenet Io. And. in c. tua nobis. el. 1. de dec. in nouella. & ibi sequuntur Doct. ꝙ omnes leges ciuiles, quæ statuunt iuramentum non esse seruandum, non valent, neque sunt seruande, nisi ita disponant; eo quia iuramentum sit contra bonos mores, vel quia nutriat peccatum, cùm ad laicum non pertineat dispositio de spiritualibus. Sequitur d. Fran. de Are. in cons. 8. inc. abundè. ¶ Secundò moueor: quia iuramentum spectat ad ecclesiam. c. fin. de for. comp. in 6. c. per venerabilem. de elect. per consequens statutum laicorum non potest super hoc disponere. c. ecclesia S. Marię. de consti. habetur in c. tuā. de ord. cog. ¶ Tertiò, quia iuramentum est de iure diuino. c. & si Christus. de iureiur. contra quod non potest fieri statutum per seculares, c. quamuis. de pac. in 6. ¶ Quartò, quia iuramenta principaliter diriguntur in Deū. c. debitores, & c. & si Christus. de iureiu. ergo non sunt subiecta legi ciuili. c. 1. de reg. no. in c. cum esses. & in c. relatum. de testi. ¶ Quintò moueor, ꝙ vbi tractatur de peccato, semper stamus iuri canonico, etiam in foro ciuili, vt no. in c. possessor. de re. iu. in 6. & in c. fin. de præscri. & in c. 1. & 2. de ope. no. nun. per Bart. & alios in l. priuilegia. C. de sacrosan. ec. Tenendo istam partem, quam puto veram, non obstat fundamentum, ꝙ pro contraria parte dicitur stringere, quòd pars, in cuius fauorem præstitum est iuramentum, habet vim apostolici in remittendo illud, ergo fortius debet posse statutum laicorum, quia respondeo, quòd prædicta consequentia procedit in rebus secularibus, non autem procedit in spiritualibus prout est iuramentum. Probo: nam super matrimonijs, & sponsalibus fiunt pacta, & sponsiones. c. fin. & per totum. de condi. ap. & tamen statuta laicorum non possunt super matrimonijs disponere, vt tenet Io. And. in c. statutum. primo. de hæ re. in 6. d. Ant. de But. in c. 1. de sponsa. ¶ Secundò respondeo, ꝙ ideo pars potest remittere iuramentum, quia facit auctoritate iuris canonici volentis, quòd iuramentum recipiat hanc tacitam conditionem, vt not. in c. quemadmodum. de iureiu. & in c. tuæ. de sponsa. Et eodem modo potest statuere habens super hoc potestatem disponendi, quam laici non habent. igi-
27 tur, &c. ¶ † Ex secunda parte glo. not. quod qui non obseruat iuramentum ex causa concessa à iure, dicitur periurus, licèt absolui debeat, interim ergo repelletur à testimonio. c. testimonium de testi. Breuiter contra istam glo. tenent Bal. Ang. Pau. de Cast. & d. Alex. hic, quòd imò mero iure non est periurus, cùm periurium non sit sine dolo, prout examinaui in l. qui iurasse. in prin. ff. de iureiur. Tu adde glo. in c. constitutus. in gl. 1. de rescri. vide etiam, quod tenet Bart. in l. si quis in prin. in vlt. col. ff. de leg. 3. contra Io. An. in reg. q̃d semel. in mercur. Et sic cum laude Dei est expeditus iste tit. Iason Paduæ.

ADDITIONES.

a ¶ Papa de ordinaria potestate. Adde Archi. in c. qui sacro. 22. q. 5. Car. in cle. 1. ante fi. de iureiu. Car. sancti Sixti in trac. de potestate Papæ. q. 38. Tho. 2. 2. q. 89. ar. 9. in responsione ad tertium ar. Archiepi. Flor. in 2. partæ suę summæ. tit. 10. c. 5.

b ¶ Sequitur Alex. cons. 38. col. 3. lib. 4. no. Turz. inter com. opi. li. 10. ver. laici. Et quòd non possint statuta laicorum disponere super iuramento, no. Alex. cōs. 27. num. 7. lib. 1. de quo habetur etiam per eundem cons. 59. num. 3. melius cons. 125. eodem li. Rip. Resp. 198. num. 3. Fely. in c. ecclesia. S. Mariæ. nu. 66. de consti. Quibus omnibus adde, quòd statutum expressè impugnans iuramentum, secundum communem, non valet. Rol. cons. 99. nu. 11. li. 3. & fac. Neu. 2. cons. 77. quòd statutum generaliter loquens nunquam comprehendit actum iuratum. MASVER.

SVMMARIVM.

1 *Actio noxalis datur contra dominum pro delicto serui, commisso ignorante domino.*
2 *Satisdatio de iudicio sisti etiam in seruo lata sententia expirat.*
3 *Papa si mandat extraneo, vt alicui conferat præbendam in tali ecclesia, & antequam conferatur, ordinetur aliquis collator ordinarius in eadem ecclesia, an extinguatur potestas extraneo concessa, cum non duret eadem causa ecclesiæ.*
4 *Successor singularis non sequitur forum sui auctoris.*
5 *Fundum, qui vult donare, habet eum pro derelicto.*
6 *Donatio, quæ fit per traditionem, non est propriè contractus.*
7 *Quando aliquid non apparet simpliciter, sed cum aliqua adiectione, illud non est propriè, & sic non habet locum in statutis.*
8 *Pars potest petere, vt res de qua litigatur, exhibeatur in iudicio, ad hoc vt testes possint eam cognoscere, & videre, & si pars noluerit exhibere, quid iuris, nu. 9.*
10 *Falsus censetur, qui facit, vt veritas non appareat.*

Si ex noxali causa agatur. Rubr.

LEX PRIMA.

SI quis eum. Seruus in causa noxali in iudicio sisti promissus, debet sisti in eadem causa, in qua erat tempore promissionis: ita q̃d ex nouo facto ius actoris non sit factum

factum deterius, nec in ſubſtantia nec in exercitio. h. d. cum
1 prin.l.ſeq. ¶ † No. ex tex. ibi noxalis actio. ꝙ actio noxalis da-
tur contra dominum pro delicto ſerui commiſſo ignorate do
mino.l.2.ff.de noxa.ſecus eſt ſecundum Bal.hic in delicto com
miſſo per famulum, qui eſt liber homo.§.fin.Inſti.de noxa. idē
dicit Bal.in l.j.in prin.vbi dixi.ſ̃.ne quis eum qui. Adde fortius,
ꝙ imò actio noxalis non habet locum in libero homine bona
fide pro ſeruo poſſeſſo l. confeſſionibus.§.fi. cum l.ſeq.ff.de in-
2 ter.ac.¶ † No.2.ibi, donec iudicium accipiatur. iuncta gloſſel-
la, ꝙ ſatiſdatio de iudicio ſiſti in ſeruo lata ſententia expirat. l.
3 græcè.§.& poſt litem.ff.de fideiuſ.dixi in l.2.§.fin.ſ̃.tit.1.¶† No.
3.ꝙ per iſtum text.in ver.in eadem cauſa, decidit Inn.in c.eam
te.in glo.ſuper ver.de capitulo.de reſcr.& ſequitur Ang.hic, ꝙ
ſi Papa mandat extraneo, vt alicui conferat præbendam in ta-
li eccleſia, & antequam conferatur, ordinetur aliquis collator
ordinarius in eadem eccleſia, quòd extinguatur poteſtas extra-
neo conceſſa, cùm non duret eadem cauſa eccleſiæ. Tu tamē
adde, quud vult Bald. in l.nec quicquam. in prin.ff.de off.pro-
con.& le.& in Auth.habita.in 10.opp.C. ne filius pro pa. & in
4 c.pen.in 3.col.de offi.deleg.¶ † No.4.in ver.itaque. ꝙ ſingula-
ris ſucceſſor non ſequitur forum ſui auctoris, ſecus in vniuer-
ſali.l.hæres abſens.in prin.ff.de iud.& in l.eum hominē. in prin.
5 ff.de fideiuſ.¶ † In glo.in ver.promiſſoris.iſtam gl. inducit Bar.
contra cauillationem quorundam volentium euitare ſolutio
nem gabellæ, quæ ex forma ſtatuti pro quocunque contractu
ſoluitur. Nam qui vult donare fundum, habet eum pro dere-
licto, & ille poſtea occupat. nam ſecundum Bart. iſta eſt dona-
tio.l.quod ſeruus.ff.de ſtipu.ſeruo.ergo, &c. idem tenet Lud.
Ro.hic.& Bar.notabiliter in d.l. quod ſeruus. ad fin. Contrariū
tenet Bal.in l.mater.in vlt.col.per glo.ibi.C.de rei.vend. quia ti-
tulus pro derelicto eſt ſimilis donationi:tñ non eſt propriè do-
natio.ꝙ patet: quia non interuenit ſimultaneus conſenſus: ſed
ad hoc reſponde, quia iſtud procedit, quando fit perſonæ cer-
tè:aliàs ſecus, vt dicit glo. in l.ꝙ ſeruus. in fin. & ibidem clarius
Bald.aliàs Bart. & Lud. Ro.hic. contra Bart. etiam tenet Ang.
Imo.& Raph.Comen.in d.l.quod ſeruus.cùm non ſit propriè
donatio, niſi conſtaret de fraude: quia qui voluit fraudare ſta-
tutum eo ligatur.l.non dubium.C.de legi.l.hoc modo, & l.hæ
6 res meus.in fin.ff.de condi.& dem. † Mouetur etiā Raph. quia
donatio, quæ fit per traditionem, non eſt propriè contractus:
ergo non habet locum in eo ſtatutum. ita patet in l. Labeo. §.
contractum. ff. de ver. ſig. & ita in ſpecie in hoc vltimo tenet
Bal.in l.contractus.in 2.col.C. de fi.inſtr.& in l. ſi non donatio-
nis.C.ꝙ me.cauſa. Et iſtam opin.contra Bar.tenet etiam domi
nus Alex.hic. Tu vltra alios ſubtiliter conſidera, qđ tex.in quo
ſe fundat Bar.in d.l. quod ſeruus. poteſt induci ad oppoſitum.
Ibi.n.dicitur, nam & hoc genere quædam donatio eſt. ponde-
ra, ꝙ dicit; quædam donatio: ergo non propriè: quia qñ aliquid
non dicitur ſimpliciter, ſed cum adiuncto, quædam, vel a-
qua, apparet, ꝙ non eſt propriè: gl.eſt ſing in cle.1.in ver. aut ea
rum parte, de for.compe. quam pro ſingulari tenet Bal. in l.1.
in pen.col C.de inof.dona. Idem tenet Bal. in c.1.§. cum autē.
in pen.col de contro.inueſti.Io.de Imo.in c.fin.in 7.col.de do-
7 na.Lud.Rom.in l.ſi cum vel in vtero.ff.de teſta.mili.¶ † Secun
do, quia qñ aliquid non apparet ſimpliciter, ſed cū aliqua adie
ctione, illud non eſt propriè, & ſic non habet locum in ſtatu-
tis. Iſta eſt regula Bart.in l.Lucius.§.quæſitum.ff.de leg.3.¶ Pro
iſta parte facit: quia cùm ſtatutū de ſoluenda gabella ſit odio-
ſum, in dubijs opinionibus iudicandum eſt contra. ita colligi-
8 tur ex verbis Bar. in l. ſi pupillus.in prin. ff.ad l.fal. ¶ † In glo.in
verbo.vel act.no.ſm Bar.& Doct. ꝙ pars poteſt petere, vt res,
de qua litigatur, exhibeatur in iudicio, ad hoc, vt teſtes poſſint
eam cognoſcere, & videre. Adde gl. expreſſiorem in c.cū cau-
ſam, quæ inter Archiepiſcopum, in ver.de cauſis.de teſti.Bart.
in l.3.§.1.ff.de teſti.& in l.ſi cùm exhibuiſſet.§.1. per illum text.
de pub.& in l.ſi criminis. vbi etiam Bal. C.ad exhib. Facit text.
not.in l.3.§.ſi quis noxali.ff.ad exhiben. vide tñ text. in l.non ex
9 omnibus.& ibi Bar.ff.de arbi. † ſed pone, ꝙ pars nolit exhibere,
quid erit hoc caſu? tangit ſolus Bal.in c. cū cauſam. in pen.col.
de teſt.& determinat, ꝙ qui non vult exhibere, habet pro con-
10 feſſo, & conuicto, & hoc probat ſubtili ratione. † Nam qui fa-
cit, vt veritas non appareat, falſus cenſetur. l.1.§.1.ff.ad l.Cor.
de fal.c.1.de cri.fal. No.Bar.in l.præſcriptione.in fin.C.ſi contra
ius vel vti.pu.ergo ꝯrium eius præſumitur verum. Iſta; ratio li-
cèt colorata non eſt vera: quia illud, ꝙ dicitur, ꝙ qui occultat
veritatem falſarius cenſetur, procedit in teſte. Ita loquuntur iu
ra præallegata: quia officium teſtis eſt facere, qđ veritas appa-
reat: ſecus autem eſt in parte, quia non cenſetur falſarius. Ita di
cit glo.not.in c.ne quis arbitretur. in glo. 1.magna ad fin. 22.q.
2. Item pondera, ꝙ contra iſtam deciſionem Bal. facit glo. hic
iuncto text. vbi lata eſt ſententia contra actorem, qui non po-
tuit probare, eo quia dominus noluit exhibere ſeruum: ergo
non habetur pro confeſſo: quia ſi fuiſſet habitus pro confeſſo,
lata fuiſſet ſententia contra eum. Iaſon Paduæ.

S V M M A R I V M.

1 *Dominus perdit beneficium dandi ſeruum pro noxa duobus caſibus.*
2 *Confeſſioni ſerui habitæ per tormenta de facto proprio, ſtatur in præiudicium domini.*
3 *Confeſſio filij an præiudicet patri, quando ſtatutum diſponeret, quòd pater teneretur ſoluere condemnationem pro filio.*
4 *Lex, vel ſtatutum, licèt dicat, quod ſtari debeat confeſſioni, vel iuramento alicuius in præiudicium alterius, intelligitur niſi ille velit probare contrarium.*
5 *Lex quamuis dicat, quòd ignorantia probetur per ſolum iuramentum: tamen poteſt probari contrarium. vide limitationes num.6.& 7.*
8 *Infamis, vel vilis, ſi deponat de eo, quod ipſe fecit, eſt idoneus teſtis ad faciendum ſemiplenam probationem.*
9 *Teſtis quando teſtificatur de facto proprio: tunc vnus ſolus teſtis plenam probationem facit.*
10 *Iudici deponenti de eo, quod ipſe fecit, non creditur quantæcunque auctoritatis ſit.*
11 *Legato Cardinali non creditur de his, quæ ipſe geſſit, niſi alijs indicijs comprobetur.*

§. Si abſens.

Si dominus pro ſeruo abſente noxa-
lis actione conueniatur, cogitur alte-
rum de tribus facere. ſ.aut promittere de ſiſtendo ſeruum in
iudicio: aut eum defendere: aut cauere quamprimum po-
terit ſe exhibiturum, hoc eſt daturum ſeruum pro noxa. hoc
primò. Et ſi dñs falsò negauerit ſe habere ſeruum in ſua po-
teſtate, vel dolo malo fecerit, quominus haberet: tunc tenetur
ſuſcipere iudicium abſque beneficio dandi ſeruum pro noxa.
hoc ſcdo. Si verò abſente dño ſeruum præſentē nemo defen-
dat, adiudicatur ſeruus actori: & ſic ei datur inſolutū, ſed dño
poſtea reuerſo, cā cognita conceditur defenſio ſerui, qua me-
diante recuperat ſeruū, & eodem modo actori reſtituit actio,
quæ per conſequutionē ſerui fuerat extincta.h.d. ¶ † Vltra ea,
1 quæ no. Bar. no. in ver. ſi verò falſo. duos caſus, in quibus dñs
perdit beneficium dandi ſeruū pro noxa.& ſic cogitur æſtima
tionē damni inſolidū ſoluere. Primus caſus eſt, qñ dñs falsò ne
gauit: & ſic qñ per probationē aduerſarij conuictus eſt de men
dacio.l.ſi ſeruus depoſitus.§.ſi negauerit.ff.de noxa. cum limi-
tatione, de qua ibi in tex.& in l.neque. & in l.electio.§.neq; eo.
tit. ¶ Secundus caſus eſt, qñ dolo deſijt poſſidere. Facit l.de illo.
ff.de noxa. Adde tertium caſum, qñ ſeruus ſciente dño, & non
prohibente damnū dedit.l.in delictis. in prin.ff. de noxa. & l.1.
a ff.ſi fami.fur.fe.dica.[a] ¶ † In glo.in verb.vel iudicio.no.tria. Pri
2 mo ſm Bar. & Doct. ꝙ confeſſioni ſerui habitæ per tormenta
3 de facto proprio ſtatur in præiudicium dñi. † Vnde arguēdo
de ſeruo ad filium.l.ſerui & filij.in prin. ff.de fur.vī, ꝙ ſimiliter
confeſſio filij præiudicat patri, qñ ſtatutū diſponeret, ꝙ pater
teneretur ſoluere condemnationē pro filio, vt plenius p Bart.
& Mod.in l.cū filius.§.in hac. ff.de ver.ob cū concor.ibi, & hic
ſignatis.& ad hoc etiam no.iſtā gl.Bal.in l.error, in fi.C. de iur.
4 & fac.ign. ¶ † Secundò habes ex iſta gl. ꝙ licèt lex, vel ſtatutū
dicat, qđ ſtari debeat confeſſioni, vel iuro alicuius in præiudi-
b cium alterius, intelligitur niſi ille velit probare ꝯrium,[b] & ad
hoc iſta glo.eſt ſing.& non reperitur alibi, ſm Pau.de Caſt.hic.
vnde ſm eum facit, qđ ſi ſtatutum dicat, qđ de maleficio reper
to per familiā Poteſtatis, ſtetur relationi familiæ, vel qđ ſtetur
denuntiationi Syndici, intelligitur, niſi ꝯriū probetur, & ꝗs
dicatur iſtud fuiſſe dictū Ia.But in l.1. vt ibi refert Bal.C. de re
iud.tñ ſm Pau.de Caſt.hic eſt gl ordinaria, quæ eſt maioris au
ctoritatis. Idem repetit Bal. in l.1.C. ſi aduer. delic. & in l.ſi tu-
tor petitus.ad fi.C.de periculo tu.& in alijs locis, de quibus per
Mod.præcipuè per Lud.Ro.in l.qui bona.§. qui dāni.ff. de dā.
infe. ¶ Iſta concluſio gl.confirmatur ex duobus. Primò, quia li-
cet l.dicat ſtandū eſſe inſtrō publico l. cū præcib. C.de proba.
& ſimiliter idoneis teſtibus, l.in exercendis. C. de fi. inſtr. tñ ad-
mittitur probatio in contrarium. c.licet cauſam. de proba. c.
5 cum Ioan.ad fi.de fid.inſtr. ¶ † Secundò facit, qđ quamuis lex
c dicat, quòd ignorantia probetur[c] per ſolum iuramētum.c.vt
circa.§.vt ſuper huiuſmodi.& c.nulli.in fin.de elec. in 6.glo. in
c.propoſuiſti.82.di.& in c.& qui humanis. 12.q.2. & in l. ſi cui.
§.iiſdem.ff.de accu.d.Abb.& alij, in c.2.de conſti. tamen poteſt
probari contrarium ſecundum Bar. in d.§.idem.& eſt gl. ordi-
naria

A D D I T I O N E S.

a ¶Furtum feciſſe. dica. Vide quartam illationem de confeſſione prælati. per Pau.de Caſt.lib.1.conſ.34.in c.ego Paulus. col.2. P V R P V.
¶Contrarium. Adde Fel.in c.propoſuiſti.col.1.de proba. P V R P V.
b ¶Contrarium. Adde Fel.in c.propoſuiſti.col.1.de proba. P V R P V.
c ¶Probetur. Adde Alex.de Imo.in l.qui bona.in §.ſi alieno nominè. ff.de dam. infe.

6 naria in c.2.in ver.affe ctata de temp.ordi.in 6. ¶ † Limita præ
dictam concluſionem duobus modis.Primò,niſi lex,vel ſtatu-
tum diceret,ꝙ ſtetur dicto, vel iuramento alicuius pro plena-
ria probatione:tunc non poſſet probari contrarium, quia ha-
beret vim præſumptionis iuris,& de iure,glo.eſt ad hoc ſingu
laris in cle.1.in pe.gl.in ver.feciſſe narramus. de proba.per quã
glo.ita limitat Lud.Ro.in l.ſi duo.ff.de acquir.her.in d.l.qui bo
na.§.qui damni.& ibi d.Alex.& hic. Iſtud mirabiliter intellige,
qñ ſtatutum,vt dixi diceret, ꝙ haberetur pro plenaria proba-
tione:tunc non admittitur probatio in contrarium. Ita loqui-
tur gl.præallegata,ſecus ſi ſtatutum diceret, qđ habeatur pro
plena probatione:tunc poſſet probari contrarium.Patet: nam
duo teſtes faciunt plenam probationem.c.cum eſſes.& c.rela-
tum.de teſt.gl.& Doct. in l.admonendi. ff.de iureiu. & tñ põt
probari contrarium.c. licet cauſam.de prob. ita limitat noui-
ter d.Alex.in conſ.595.ꝙ inc. in cauſa, & lite vertente inter fi-
7 lios.in 3.col.¶ † Secundò dicta concluſio limitatur per Bal. in
c.nonnulli.in pe.col.de reſcrip.vt nõ procedat, qñ lex, vel ſta-
tutum diſponeret ſtari alicuius probationi, quia facit, vt non
admittatur probatio in contrarium,ſecus ſi diſponat, vt ſuffi-
ciat ad probandum:quia tunc bene poteſt probari contrariũ.
& ita dicit tenere Io.And.in c.ſtatutum.de reſcri.in 6.Iſta limi-
tatio non placet per ea, quæ dixi: & contrarium in his termi-
nis,qñ ſtatutum dicit ſtari, videtur tenere Bal. in l.1.in 1.col.&
ibi clarius.Sal.C.de reb.cre.& in l.ſi tutor ad fi.C. de pericu.tu.
8 Ang.in l.qui vas.in prin.ff.de fur.¶ † Tertiò per iſtam glõ.not.
Pau.de Caſt.hic, ꝙ aliàs inhabilis ad teſtificandum,puta vilis,
vel infamis, ſi deponit de eo, ꝙ ipſe fecit, eſt idoneus teſtis
ad faciendum ſemiplenam probationem: ſicut hic dicitur in
9 confeſſione ſerui de facto proprio. † Adde,ꝙ fortius voluit ali
bi Pau.de Caſt.& ſæpè allegatur in conſilijs per Doct. huius ci
uitatis Paduę,ꝙ quãdo teſtis teſtificatur de facto proprio, hoc
a eſt de eo,ꝙ ipſe fecit,tunc vnus ſolus teſtis plenam probatio
nem facit.& ita limitatur regula l.iuriſiu. cum ſi.C. de teſt. vbi
dicitur,ꝙ ad minus duo requiruntur,ꝙ non ſufficit vnus quã-
tumcunque magna dignitate præfulgeat. quia procedit qñ te-
ſtis interrogatur de facto alieno,de quo habet notitiã per ſen-
ſum corporis:ſecus qñ deponit de facto proprio. Iſtud proba-
tur per l.quæro. §.fin.ff. de ædil.edic. vbi creditur vni ſeruo de
facto proprio,ergo fortius libero. Et ſi dicatur, ꝙ ibi creditur
in tortura.Reſpondet debet,ꝙ illud contingit propter vtilita-
tem perſonæ ſeruilis,cui non debet credi ſine tortura, ſed tan-
tum valet libera depoſitio hominis liberi, quantũ extorta per
torturam à ſeruo.& dicit,ꝙ ita ſemper viſum fuit ei,quamuis
non reperiat ab aliquo tactum. ita tenet Pau. de Caſt. in l.ſer-
uos.C.de teſti.& in l.quicunque.ad fi.C.de ſer.fugi. & in conſ.
329.ꝙ incipit viſa petitione prædicta.1.col. ad fin. & in conſil.
368.ꝙ incip.viſis actis,& actitatis.ad fi.Idẽ tenet Bal.in l.ſi quis
decurio.in 4.opp.per illum tex. cum glo.C.ad l. Cor.de fal. &
accedant verba Bart. in extraua. ad repri. in ver. per nuncium.
ad fin.Iſtam deciſio.repræhendit.d.Alex. hic per aliquas aucto
10 ritas, quæ non clarè hoc dicunt. † Ego teneo contrarium,[b] &
b pondero tex.in c.cum à nobis. & ibi glo.in ver. vnius.quæ de-
clarat,de teſti.vbi non creditur iudici deponenti de eo, ꝙ ipſe
fecit, quantæcunque auctoritatis ſit. & ratio aſſignatur in text.
quia regula vtriuſque iuris eſt, quod vni ſoli teſti nõ creditur,
quantæcunque auctoritatis ſit: & ſic ille text.vult, qđ illa regu-
la procedat etiam quando teſtis deponit de eo, quod ipſe fe-
11 cit. Ita nouiter pondera illum text. ad hoc. ¶ † Secundò mo-
c ueor, quòd etiam legato Cardinali[c] non creditur de his, quæ
ipſe geſſit: niſi alijs indicijs comprobetur. Ita tenet Spec.in tit.
de teſte.§.1.verſ.quid ſi aduocatus. d.Ant. in c. quod ſuper his.
de fid.inſtr.Io. An.& alij in c.cõſtitutus.de appel.d.Ant.& alij in
d c.cum à nobis.P.de Anch. in cle.literas. de prob. licet curia
Romana aliter de conſuetudine ſeruet. Ita procedit text. in
c.cum parati.& in c.conſtitutus.de appel.ſecundũ Doct.in lo-
cis præalle.¶ Tertiò facit,quòd multum vniuerſaliter,& nega
tiuè dicit text.in c.licet vniuerſis.in fin.de teſt. Iaſon Paduæ.

ADDITIONES.

a ¶ Teſtis, Adde caſus,in quibus vnus teſtis plenè probat.per Spec.in tit.de teſt,
in §.reſtat.ver.hoc tamen fallit.

b ¶ Contrarium. Idem ſentit Alex.lib.2.conſ.10.col.pe.circa fin.lib.3. conſ.16.
in fin.incip.ibi idem eſſet ſi vnus princeps. PVRPV.

c ¶ Cardinali. Adde c.nobiliſſimus.97.diſt. Abb. in c.poſt ceſſionem. de proba.
in c.fin.de confir.vti,vel inuti.Io.And.in c.1. de off.dele.lib.6. in nouel. Io.de
An.in c. cũ ex iniuncto.de hær.Lap.alleg.5.& 34. Bal. in l.ſi qua per calũniã.
C.de Epi.& cle. & Bal.in l.iuriſiurãdi. C.de teſt.Bal. in l.1.C.de manda. prin.

LEX III.

SI cum vſufructu. Vſufructuario non defendenti ſeruum in cauſa noxali, denegatur vſusfructus proſequutio,h.d. Concordant l.hoc amplius.§.fin. cum l.ſeq.& l.ſi finita.§.ſi qua ſunt iura. & §. ſi de vectigalibus. ff.de dam.infe.vbi plenius traditur hæc materia.

SVMMARIVM.

1 *Defenſio eſt indiuidua in cauſa noxali.*
2 *Defendens alium ex neceſſitate l.releuatur ab onere ſatiſdandi.*
3 *Cauſa quando ſit propria.*

LEX IIII.

SI cum vno. Qui ex neceſſitate defen-
dit etiã pro parte alterius,
videtur ſuo nomine eſſe in iudicio.Igitur non cogi
tur ſatiſdare de iudicato ſoluendo,h.d. & legitur in
glo.duobus mod.vno modo,ꝙ loquatur in ſatiſdatione de iu
dicato ſoluendo,& iſtum intellectũ tene, & hũc tenent Doct.
Alio modo legitur, ꝙ loquatur in ſatiſdatione de iudicio ſiſti,
* ſed iſte non conuenit literę.& licèt Ang. eum ſequatur: tñ *cæ-*
1 *teri omnes reprehendunt.* ¶ † Nota, ꝙ in cauſa noxali defenſio eſt
indiuidua:ſecus eſt in cauſa quaſi noxali,vt eſt in cauſa damni
infecti l.ſi communes.ff.de ne.geſt.l.ſi in ſtipulatione. & l.ſi plu
res.ff.de dam. infec. Rationem diuerſitatis aſſigna, vt per Bar.
in d. l. ſi communes. & in l. ſupra iter. §. officium. ff. de aqua
2 plu.arcen.¶ † Secundò no.ex iſto text.ſm Ful.& d.Alex.ꝙ qui
defendit alium ex neceſſitate, lex releuat ab onere ſatiſdandi.
Facit l.fi.§. defenſionẽ. C.de admi.tut. Contra hoc ego arguo:
nam procurator actoris in cauſa reconuentionis tenetur cũ
defendere ex neceſſitate.l.ſeruum quoque.§.prętor ait.& l.mu
tus.§.1.ff.de proc. & l.actionem. C.eo. & tñ non releuatur ab
onere ſatiſdandi.l.minor.§.fi.ff.de procu.ergo iſta regula nõ eſt
vera. Nec obſtat iſte tex. quia propter indiuiduitatẽ iſtud pro-
cedit. ¶ Capio gl. in ver.neceſſitas.quã diuide in tres partes. In
1.declarando remouet vnum contrarium.In ſecunda,quæ eſt
ibi,item no.gl.colligit notabile ex tex.In 3.quæ eſt ibi,item cõ-
tra.gl.format duas op.& licèt ſimul formet, tñ diuerſo modo
3 veniũt. † nã l.1.§. in ꝓpria.ff. qñ appel.ſit. venit hoc modo.nã
ibi dicitur,ꝙ cauſa eſt propria qñ commodum,vel incommo
dum ad aliquem ſpectat: ſed hic pro parte ſocij non ſpectat
ad eum incommodum: ergo cauſa non dicitur propria. Ad
hoc reſponde,ꝙ verum eſt,ꝙ non eſt propriè propria.& pro-
pterea dicit hic text. quodammodo totum ſuum. ſm contra-
rium de l.permittendum. ff. ſi pars hæred. petr. venit alio mo-
do.nam ibi permittitur defenſio pro parte ſua tantum, ſed re
ſponde,quòd ibi loquitur in his,quæ diuidua ſunt. Facit l.2.C.
de conſor.eiuſdem litis.

SVMMARIVM.

1 *Seruus acrius puniri debet in delictis,quàm liber.*
2 *Nouum quid eſſe non dicitur illud,quod erat in potentia, quando deducitur ad actum.*
3 *Iuſſus proueniens ex cauſa de præterito,trahitur retrò.*
4 *Domum alteri obligatam,ſi ſub conditione ego vendo alicui,& promitto,eam defendere,& manutenere in eadem forma,ſi conditio purificetur,ego non teneor emptori in aliquo.*
5 *Res conditioni aſcripta,dicitur eſſe in eadem conditione impleta, in qua erat ea pendente.*
6 *Tempus commiſſi delicti attenditur in publicis delictis, in quibus pœna eſt certa,& determinata.*
7 *Homicidium ſi committat homo exiſtens ſanæ mentis, & poſteà verè efficiatur furioſus,non peterit puniri de homicidio.*
8 *Peccatum mortale ſi aliquis commiſerit,dum eſſet ſanæ mentis, deinde efficiatur furioſur,& moriatur in furore,apud Deum damnabitur.*
9 *Filius ſi commiſit cauſam propter quam poſſit exhæredari à patre, deinde efficiatur furioſus,ex illa cauſa poterit exhæredari.*

LEX V.

SI ſeruum. Seruus in cauſis criminalibus
ſiſti promiſſus, non dicitur in
eadem cauſa ſiſti,ſi liber factus ſiſtatur,& tempore
promiſſionis eſſet ſtatuliber.Item ſecus in actioni-
bus noxalibus ciuiliter intentatis.h.d.cum l.ſeq. vſque ad fi.tit.
¶ Not. in accuſationibus capitalibus locum eſſe ſatiſdationi
de iudi.ſiſti.Facit l.4.ff.de cuſt.reo.& in talibus capitalibus cau-
ſis dño conceditur defenſio ſerui.l.ſi non defendantur.ff.de pę.
1 l.Lucius.ff.de app.¶ † Secundò nota, ꝙ acrius puniri debet in
delictis ſeruus, quàm liber. Facit l.in ſeruorum. ff.de pę.l. Pe-
dius.ff.de incen.rui.nau.& l.3.§.fin.j. de ſicca.Similiter plus de-
a bet puniri ignobilis,[a] quàm nobilis,vt per Bar. in l.quidam.ff.
de pe.Bal.in l.nemo.de ſumma tri. & glo.41.diſt. in c.non co-
gantur.

ADDITIO.

a ¶ Ignobilis. Adde Bart.in l.deſertorem.ff.de re mili.Bal.in c.1.in §. ſi ruſticus.
de pace tenen.in vſi.feu.Abb.in c.cum quidam.de iureiuran.

2 gantur.¶† Tertiò no.in l.fin. secundum Bald. Pau. de Cast. &
Mod. qđ quando illud, ꝙ erat in potentia, deducitur ad actū,
non dicitur esse quid nouum. Facit, ꝙ dicit tex.in l.in suis.ff.de
3 lib.& posthu. † Hinc est, ꝙ iussus proueniens ex causa de præte
rito, trahitur retrò l.si rem.§.fin.ff.de pig.actio.Et per istum tex.
decidit Bald. notabilem quæstionem, quam per te videas in l.
obseruare.§.post hoc.ff.de offi.procon.& leg.in 3.col. in versi.
4 pone statuto cauetur. † Item per istum tex. Lud.Rom.in sing.
suo, ꝙ inc.res conditioni ascripta, decidit, ꝙ si domum alteri
obligatam sub condi. ego vendo alicui, & promitto eam de-
fendere, & manutenere in eadem forma: certè si conditio puri
ficetur, ego non teneor emptori in aliquo, per istum text. qui
5 vult, ꝙ † res conditioni ascripta, dicitur esse in eadem condi-
tione impleta, in qua erat ea pendente. Sed caue, quia ista lex
loquitur in stipulationibus iudicialibus, in quibus ex æquitate
prætoris fit ista interpretatio: vnde aliud videtur in stipulationi
bus conuentionalibus, & multo fortius in contractu bonę fi-
dei.s.emptionis, & ven. ¶In glo. in ver.vindicta.prima sol.glo.
* *communiter reprobatur* per Doc.quia ista l.non potest loqui in pu
blicis delictis, cùm in eis nō habeat locum actio noxalis l. quis
sit fugitiuus.§.noxas.ff.de ædil.edi.& quæ sit ratio declarat Bal.
in l.si prædium.in pen.col.de ædil.act.Adde tex.in l. hæc stipula
tio noxalis. ff.de ver.sig.& ibi Bar. notat illum text.ꝯ istam glo.
contra quam etiam tenet Bar.in l.omnes populi. in 3.q.quintæ
q.prin.ff.de iusti.& iur.& Bal.in l.1.s̃.co.Tu caue, ꝙ principiū
huius legis non loquitur in materia noxali propriè, vt patet in
vers.capitalium.iunctis proximè dictis, sed bene ver.fi.loquitur
de materia noxali propriè.Tene solutionem Bart.quā sequun-
tur Ang.Pau.de Cast.& Mod.hic, & Bart.in l.1.ff. de pę. & Bal.
& Sal.in l.1.C.an ser.ex facto suo.quamuis eā impugnet Lud.
Ro.hic per l.iniuriarum ęstimatio.ff.de iniur.Sed responde ſm.
Ray.& Alb.hic, ꝙ illa l.loquitur in casuècontrario.hic.n.loqui
tur, qñ mutata est conditio delinquentis. ibiècontra mutata
erat conditio iniuriam passi. Aliam solu.tradit etiam Bart.in l.
omnes populi.ff.de iusti.& iu.in 5.q.prin.in ver.Iuxta prædicta
quæro, quid in delictis.& sibi ascribit Benedi.de Plumbi.in l.sta
6 tuliberi à cæteris.in prin ff.de statulib. ¶ † Ex theorica Bart. &
Doct.hic, & in locis præalleg.fac conclusionem. Quod in pu-
blicis delictis, in quibus pœna est certa, & determinata à iure,
attenditur tempus commissi delicti: non obstante mutatione
status personæ l.1.ff.de pœn.& l.si quis decurio.C. de fal.& l.1.
7 §.1.ff.ad Turp. † per istam regulam Lud.Ro. hic reprobat de-
cisionē Bald.in l.furiosum.circa fi.C.qui test.fa.pos.& ibi Lud.
idem.Nam tenet Bal. ꝙ si existens sanæ mentis committat ho
micidium: & postea verè efficiatur furiosus, ꝙ non poterit pu-
niri de homicidio, cū furiosus habeatur loco absentis, & quie-
scentis.l.2.§.furiosus.ff.de iure codi.sed bene annotabuntur bo
* na. Tñ quia illa decisio *Bal. communiter tenetur* [a] per Mod. ibi.&
a idem tenet Bald. in l. humanitatis. in 3. q. C. de impub. & alijs
substi.& in c.1.de eo, qui interfecit fratrem domini sui.Imo.in
c.Raynutius. in materia exēplatis substitutionis. de testa. Ideo
tenendo illam decisionem, limita conclusionem Doct. hic nō
procedere, quando per status mutationem quis redigitur ad
instar mortui: nam furiosus, & mortuus æquiparantur l.bono
rum.ff.rem ra.ha.& quando opiniones sunt variæ, in dubijs te
nenda est mitior pars l.interpretatione.& l.sanctio legum.ff.de
pœ. Item durum videretur facere decapitari eum, qui verè es
set furiosus. Ego tamen in puncto iuris, & in stricta disputatio
ne teneo contra Bald. per text. qui mihi istud probat licèt alio
modo soleat induci, in l.diuus.ff.de offic.præsi.in vers.nec mor
bo eius dando veniam, & in vers.supplicio. vbi verè text. vult,
quòd si in furore homicidium commisit, non est puniendus,
quia tunc afflicto non debet alia afflictio addi. Si autem com-
misit dum esset sanæ mentis, vel in interuallo sanæ mentis: tūc
8 puniri debet.¶ † Secundò facit, qđ fortius tenet Bart.in l.nun-
quam. §.1. per illum text. ff. de accu. quòd si aliquis commisit
peccatum mortale, dum esset sanæ mentis: deinde efficiatur fu
riosus, & moriatur in furore, quòd apud Deum damnabitur,
& ita dicit tenere Theologos. Si ergo furor superueniens non
liberat a pœna æternali apud Deum, quæ longæ immensior
est, minus debet liberare à pœna temporali, cùm mitius aga-
tur cum Deo, quàm cum homine l. si quis reum. §. voto. ff.
9 de pollic. ¶ † Tertiò facit, ꝙ notat Bartol. in l. ex facto. in 2.
column. in versicu. 7. & in pupillari requiritur. ff. de vulg. &
b pupil. vbi tenet, quòd si filius commisit causam, [b] propter
quam possit exhæredari à patre: deinde efficiatur furiosus,
quòd ex illa causa poterit exhæredari. Facit text. in l. fin. §.
cum antiquitas. C. de curato.furio. & in l. de creationibus. C.
de de episc. andien. & tenendo istam partem, quæ in puncto
iuris est verior, datur magna extensio ad conclusionem Do-
ctorum hic. Iason Paduæ.

ADDITIONES.

a ¶Sequitur, & communem dicit Suarez.com.op.lib. ver.furor, vbi quòd furor postea superueniens pœnam corporis delicto antea perpetrato infligendam extinguit.ex Ias.in d.l.furiosum, & in l.ex facto.num.30.ff.de vulg.Clar. in pract.§.vlti.q.50.ver.item q̃ro. & ver.seq. Cagnol.in Regu. l.in negotijs. de reg.iur.vbi quòd furiosus puniri non debet, de his, quæ ante furorem perpetrauit.Quam communem intellige, & declara, vt per Viui.inter.com.opi. lib.6.ver.furiosus occidens, vbi quòd non excusatur à pœna confiscationis bonorum, quamuis aliqui in hoc dissentiant, & male.Amplia procedere, etiā si inter furorem fuerit condemnatus.limita, vt per Doct.ibi alleg. inter quos est Carer.prac.cri.trac.homici.§.6.nu.16. MASVER.

b ¶Si filius commisit causam.Adde glo. in verbo exhæredaret, in c.quintauallis.de iureiuran.

SVMMARIVM.

1 *Bonum est argumentum ab ordine titulorum.*

De eo, per quem factum erit. Rubr.

¶Gl.rubricæ ponit quatuor differentias inter istum titulum, &
tit.s̃.ne quis eum, qui. Vltimum reprobat Bar.per l. fi.in fi.prin.
& ibi Bar.j̃.eo.sed Mod.ibi sustinēt istam differentiam, respon
1 dendo ad illum tex.vt ibi dicetur.¶ † No.istum finē gl. qui to-
a ta die allegatur, ꝙ bonum est arg. [a] ab ordine titulorum.& di-
cit Ful.ꝙ ista gl.est ad hoc sing. in iure.Adde similem in §. pœ-
nales.in gl.mag.in ver, item aduersus.circa med.Insti.de act.Fa
cit tex.in l.idem Labeo.& ibi Bart.ad hoc no.ff. rerū amo.Bar.
in l.1.in 2.not.ff.si cer.pet.Hinc ex ordine titulorū tenuit Marti.
Sili.tutorem confirmatum præferri legitimo, ſm Bar.& Doct.
hic.Cy.& Bar.in l.2.ff.de confir.tut. Bart. in l.1.ff.eo. & in l. 1.in
prin.in 1.notab.per illum tex.ff.de pecul.quamuis contrariū te-
neat Ful.per l.si vt proponis. C.de confir.tut. quæ nihil obstat,
cùm in diuersis terminis loquatur. ¶Limita etiam istum titu-
lum, & titulum.s̃.ne quis eum.vt non procedant in eo, qui do
losè procurauit absentiam iudicis, cùm isti tituli loquantur in
parte, secundum Inn.in c.pastoralis. ad fin.de off. dele. Ang.&
Pau.de Cast.in l.1.in prin.j̃.eo.

ADDITIO.

a ¶Bonum est arg.Adde Insti.de tut.Bart.in l.1.ff.de statu.hom.

SVMMARIVM.

1 *Apportans malum, vel triste nouum dolosè, tenetur ad interesse, & dānum.*
2 *Credulitas nimia an sit imputanda credulo.*
3 *Nuncians mihi, quòd aliquid sibi faciam non teneor sibi credere, nisi mihi fidem faciat per publicum instrumentum, vel per testes idoneos.*
4 *Filius non tenetur credere patri asserenti in testamento, se esse debitorem alicuius in præiudicium filij legitimi & nu.5.*
6 *Credens affirmationi testatoris in testamento factæ, excusatur saltem à calumnia.*
7 *Credendum alicui non est in præiudicium tertij.& nu.11.& 17.*
8 *Assertio vulnerati in extremis constituti, non faciat etiam indicium ad torturam contra inculpatum, sed solam præsumptionem.*
9 *Exculpatio mortiferè qualiter asserentis, qualiter Titius eum non percussit, operatur istum singularissimum effectum, quòd licèt contra istum adsint indicia sufficientia ad torturam, tamen torqueri non potest.*
10 *Actori sicut reo pariter fauetur circa media iudicij.*
12 *Arbitro non creditur, si dicat se tulisse falsum laudum.idem in electoribus prælati.nu.13.*
14 *Testi in extremo constituto si dicat se falsum testimonium tulisse, non creditur.Idem in notario.nu.15.*
16 *Non omnis moriens, vel in extremo vitæ constitutus, est Sanctus Ioannes Euangelista, quanquam receperit corpus Christi.*
18 *Dictum notabilis viri adeo inducit iustam credulitatem, quod ex eo causatur iustus titulus, & sufficiens ad præscriptionem.*
19 *Certificatus ab vno notabili viro, & fide digno dicitur pro certo scire.*
20 *Testes de falsò puniri non possunt, qui deposuerunt se scire illud, quòd audiuerunt ab homine bonæ famæ.*
21 *Nuncio solito mitti ad tales causas, qui credidit, excusatur.*
22 *Conuentum si esset inter partes, quòd afferenti tale signum, daretur talis res, si quidam tertius hoc intellexisset, & venisset cum illo signo, ei credens excusatur.*
23 *Credulus propter publicam famam excusatur.*
24 *Credulitas nimia, licet non excuset à culpa, nisi in aliquibus casibus: tamen excusat à dolo.*
25 *Incredulitas nimia an sit imputanda incredulo.*
26 *Exceptionem habenti non prouidetur de actione.*

LEX PRIMA.

AEquissimum. In eum, cuius dolo factū est, ne quis in iudicio sistat, datur actio ad interesse, & si reus dolo actoris non venerit, sufficit sibi exceptio. h. d. vsque

vsque ad §.si plures.¶In versi.dolum.ibi,aliquid triste pronun-
ciauerit.puta,quòd domus tua conburebatur,vel quod pater
1 tuus erat mortuus.† Vnde no.ex isto ver. dolum. ſm Ang. qđ
apportans malum,vel triste nouum dolosè,tenetur ad interes
se,& damnum si ꝙ ille ex nouo malo passus est. Facit.l.2. ff.qñ
2 actio de pec.est anna. ¶ † Non.secundò regulam,ꝙ imputan-
a dum est ei, ᵃ qui nimium credulus fuit. Facit l. miles.§. pen.ff.
de adul.& in Auth.hodie.C.eo.in c.relatum. qui fil.sint legi.&
in l.nimia credulitate.C.de ac.& obli.gl. in c. quam magnum.
& ibi Archi.23.q.3.& glo.in c.innocens.22.q.3. & c.si quis præ-
postera.50.dist.& in c.inquisitioni.de sent.excom. & in ca.2.de
coniugio seruorum. ¶Limita istam regulam non procedere
in præiudicium nunciantis, quia ei possum esse credulus: nec
mihi potest imputare hanc culpam: imò possum agere ad in-
teresse contra eum,vt hoc tex.sed non in præiudicium tertij.l.
3.§.sed si sic.ff.de in rem verso.de qua l.glo.opponit,& non so-
luit.Ex hoc infert Bar.duo. Primò de confessione facta respon
dendo positionibus aduersarij.ꝙ repetit Bar.in l.error.in 2.col.
3 C. de iur. & fac. ign. & quia ibi dixi,non repeto.† Secundò in-
fert notabiliter Bart.ꝙ si aliquis mihi nunciet,ꝙ aliquid sibi fa-
ciam, vel si mihi nunciat aliquid aliud præiudicialæ, non te-
neor sibi credere, nisi mihi fidem faciat per publicum instru-
mentum,vel per testes idoneos.Adde primo, ꝙ singulariter di
cit Bart.in l.quidam decedens.§.fin.ad fin.ff.de admi.tut. quod
si denunciatum est mihi,ꝙ sum relictus tutor talium pupillo-
rum in testamento eorum patris,non teneor credere, nisi mi-
hi ostendatur instrumentum testamenti,vel mihi fides fiat per
legitimos testes.Et ideo non teneor si pupilli dãnificentur pro-
pter hoc,ꝙ non administrem eorum tutelam.ꝙ not.quia iam
habui de facto in casu valde arduo. ¶Secundò adde, qđ vult
Spec.in tit.de appel.§.qualiter.ver. cautus etiam sit, ꝙ appella-
tionem.Si sit mihi denunciatum latam esse sententiam contra
me, non teneor credere, nec mihi currit tempus ad appellan-
dum,nisi tenear sententiæ mihi intimetur in scriptis, vel aliter
per testes idoneos fiat fides.¶ Tertio adde, ꝙ vult Spe.in tit.de
cita.§.sequitur. post prin. ꝙ quis non tenetur credere aduersa-
rio suo dicenti se appellasse de sententia,nisi instrumentum ap
pellationis ostendat.Idem tenet Archi.in c. quam magnũ.22.
q.4.Can.in cle.causam.de appel.¶Quartò adde,ꝙ vult Pet.de
Anch. in cons. 372. ꝙ incipit pro declaratione trium quæsito-
rum.ꝙ si intimatio non est facta alicui sub scriptura authenti-
ca,aut non est ei lectus tenor, non dicitur inducta notitia, seu
b scientia. ᵇ ¶ † Quintò,& fortius adde,ꝙ etiam filius non tene-
4 tur credere patri asserenti in testamento se esse debitorem ali-
cuius in præiudicium legitimæ filij: alias filij possunt de facili
fraudari legitima sua.Ita tenet signanter Bar.in l.cum quis dece
dens.§.codicillis.in 1.col.in fin.ff. de leg.3.Spec. & Io.An.in tit.
de confes.§.nunc videndum. in ver. sed nunquid patris.d.Ant.
de But.in c.quamuis. in 3.col. de re iud.d. Alex. in cons.404.ꝙ
incip.habita super his,de quibus dubitari contingit. in vlt. col.
& in cons.26.in 2.vol.ꝙ inc. viso,& considerato Themate præ
5 misso.& in cons.18.in 4.vol.ꝙ inc.non minuitur legitima.† si-
cut etiam si pater alienasset bona,fortè, vt excluderet legitimã
filiorum, non sufficeret patrem confiteri in instrumento se re-
cepisse:nec eius confessioni staretur in præiudicium filiorũ,ni-
si probetur de reali numeratione. Ita singulariter Io. de Pla.in
§.item si quis,in fin.insti.de act. alleg.Auth. sed iam necesse C.
de dona.ante nup.& ꝙ notat Bart. in l. per diuersas.C.manda.
& ita refert.& sequitur Barth.Vero.in cautela 21. multum no-
tat pro cautela Bar.in l.hæreditarium.ff.de bon.aucto.iudi.pos.
6 ad priuandum filios legitima.¶ † Extra istos casus credens af-
firmationi testatoris in testamento factæ excusatur saltem à ca
lumnia.l.mater.C.de calum.vide tñ.l.rationes.cũ Auth.ꝙ obti
net.C. de proba. vbi ponitur, ꝙ si testator in testamento affir-
7 met cum iuramento, an hæredes teneantur ei credere.† Item
c ad doctrinam Bar. ꝙ non sit alicui credendum ᶜ in præiudiciũ
tertij.Adde,ꝙ non creditur vulnerato morienti, qui in extremis
vitæ dicat se à Titio vulneratũ l. si quis in graui. §. 1.ff. ad Syll.
& ibi dicit Ang. se semel vidisse de facto,ꝙ à quodam morien
te vnus mercator fuerat inculpatus de furto, & tñ repertum
8 fuit ab alio furtum fuisse commissum.† Imò fortius talis asser
tio vulnerati in extremis constituti non facit etiam indicium
ad torturam contra inculpatum, sed solam præsumptionem,
quæ est minor indicio.Ita gl.no pe. in l.mater. C.de calum.per
quam Ang.ibi firmat, ꝙ talis assertio vulnerati non facit indi-
cium sufficiens ad torturam, ꝙ multum no. & sequitur Alex.
quem omnino vide in cons.14.in 2.volu.inc.ponderatis in the
mate narr atis.licèt contrarium teneat ipse Ang.in d.l.si quis in
9 graui.§.1.† Econtra autem exculpatio mortiferè vulnerati as-
serentis qualiter Titius eum non percussit,operatur istum sin-
gularissimum effectum, quod licèt contra istũ adsint indicia
sufficientia ad torturam: tamen non potest torqueri.l.Paulus.
§.1.ff.de ope.lib.ita Bald.in l.1.circa fin. C.communia de leg.di-
cit tamen, ꝙ si constaret de crimine, ꝙ posset puniri per l.2.ad
10 Sylla.†Et ex istis habes confirmationem ad limitationem quã
dedi in l.de die.in prin.ff.qui satisd.cog.dum dixi, ꝙ circa me-
dia iudicij pariter fauetur actori,sicut reo.dixi,ꝙ fallit in crimi
nalibus.habes confirmationem illius fallentiæ ex prædictis, qa
iuculpatio vulnerati non nocet inculpato, etiam quo ad indi-
cium torturæ, & tñ exculpatio vulnerati prodest,ne alias indi-
11 cia sufficientia noceant.† Item ad istam doctrinam Bar. ꝙ nõ
credatur alicui in præiudicium tertij, facit, quia non creditur
iudici, qui veniens ad mortem, dicit se tulisse sententiam fal-
sam corruptum pecunia, quia istud esset in præiudicium ter-
tij.s.illius,qui sententiam obtinuit. Ita Bart. in d.l.si quis in gra-
ui. §. 1. & pulchrè Ang. in cons. 318. alias 310. inc. factum tale
12 est,Christophorus. in pen. col.† Et subijcit idẽ esse in arbitro,
13 cui non creditur si dicat se tulisse falsum laudum, † & idem
in electoribus prælati, qui postea dicunt electionem factam
simoniacè, quia fuerunt pecunia corrupti: nam eis non credi-
tur.& hoc vltimum allegat tenere Inn. in cap.cum dilectus.in
14 glo. in verbo nullam de ele.† Similiter nec creditur testi, qui
in extremo vitæ constitutus dicit se falsum testimonium pro
pecunia tulisse,ſm Bar.in l.generaliter.in fin.& ibi Bal. C.de nõ
nu.pe.& Bar.in d.l.si quis in graui.§.1. & notabiliter Bal.in Au-
15 th.si dicatur.in 3.col.C.de testib.† Pau.de Cast.in l.Seia.in prin.
per illum tex.ff.ad velleia. vbi dicit idẽ esse in notario, cui non
creditur in præiudicium alterius, si in extremo vitæ constitu-
tus dicat se falsum instrumentum fecisse corruptum pecunia
partis.alleg.Spe.in tit.de instr.edi.§.instrumentum.ver. sed nun
quid. Et in omnibus prædictis personis nihil facit ad eorum
credulitatem,ꝙ istud deponant, quando sunt in extremis vitæ
16 constituti, † quia prout dicit Bald.in tit. de pace constantię,in
ver.vasalli.el.2.in fin.non omnis, qui moritur, vel est in extre-
mo vitę,est Sanctus Io.Euangelista,licèt receperit corpus Chri
sti:per hoc ei non magis creditur.& sic ex istis habes primã fal-
17 lem ad regulam tex.nostri. ¶ † Secundò limita,nisi quis credi
d derit homini fide digno. ᵈ glo. est reputata sin. in l. Titio fun-
dus.in glo.mag.in glo.accrescit.& ibi Bar. no.ff. de cond.& de-
mon.quam gl.ad hoc allegat Alb.Bal.in lec. anti. Ang. & Lud.
Ro.hic.& Bar in l.non solum.§.morte.circa 16.col.de ope.no.
nun.& Bar.qui tñ loquitur in plurali de hominib.fide dignis in
l.de pupillo.§.si quis ipsi prætori.in 8.q.in fin.ff.de ope.no.nun.
& in l.fin.circa fin ff.de hær.insti.& Pan in c. cum contingat.in
pe.col per glo.ibi de rescrip.& pro illa glo.in d.l. Titio fundus.
facit tex.in l.si res pupillares. in prin. ff.de ad. tut.& in l.si à bo-
18 næ fidei.in prin.ff.de rei vendi.† Et per illam gl. quam ad hoc
reputat sin.dicit notabiliter Bal.in l.indicia.C.de rei vend.ꝙ di
ctum notabilis viri adeo inducit iustam credulitatem,ꝙ ex eo
causatur iustus titulus sufficiens ad præscriptionem. Ideo si
quis audiuit à patre suo, qui erat vir notabilis,qualiter emerat
talem fundum, ex hoc causatur iusta credulitas, & sic titulus
habilis ad præscribendum.Idem dicit Bart.in l.Celsus.in 2.col.
ff.de vsuca.pro emp.d.Ant.de Butr.in c.si diligenti.de præsc.d.
Abb.in cons.102.in 1.vol.ꝙ incip. in quæstione inter monaste-
rium,quæ vertitur.in 1.col. Facit glo.& ibi Doct. in c.cura. de
19 iur.pat.† Fortius dicit Gem.in c.de capitulis,per illum tex.10.
e dist.ꝙ quis dicitur pro certo scire, ᵉ qñ est certificatus ab vno
notabili viro, & fide digno.Alleg. ad hoc c. sicut pro certo.de
20 simo. Archi.in c. non sunt in domo de pœn.dist.1.¶† Item di-
ligenter nota, ꝙ non possunt puniri de falso testes, qui depo-
suerunt se scire illud, ꝙ audiuerunt ab homine bonæ famæ,&
opi.Ita singulariter tenet Pet.de Ancha. in cons.24.inc. visa in-
quisitione formata contra Philippinum de Mantua.in pe.col.
quòd valde teneas cordi.Adde etiam,quod dicit gl. in l.si quis
præpostera.in gl.fin.50.dist.quòd excusatur,qui statim non cre
21 didit bono viro.& per glo.in c.innocens.22. q.4.† Tertiò limi-
ta quando, quis credidit nuncio solito mitti ad tales causas,
excusatur,

ADDITIONES.

a ¶Imputandum est ei.Adde l.cum plures.in §.seruũ meum.ff.loc.c.non solum
11.q.3.c.si quid.86.distin.

b ¶Seu scientia.Adde Ias.in l.si arrogator.col.10.2.no.sup. de adop.latè Ale.li.
2.cons.26.incip.viso them. PVRPV.

c ¶Quod non sit alicui credendum. Adde Bal. in l.1.in vlt.col. C.com.de leg.

d ¶Fide digno.Comprobat Fel.in c.super his.col.fin.de accus.Ias.in repe.l.ad-
monendi.col.87.ff.de iureiur. Fel.in c. de quarta.col. 8.de præsc. Soci. cons.
15.col.4.in fin.cum seq.sublimitat dupliciter Fely.in c.cum contingat. col.2.
ver.secunda conclusio.de rescrip. PVRPV.

e ¶Quis dicitur pro certo scire. Adde Ant.de Butr. in c.1.de scruti. Idem in c.
quoties,de test,idem in c. per inquisitionem.in 5.col. de elec.Io. de Fantu.in
c.testes.3. q.9. Ioan. de Imol. in l. in repudianda. ff. de acqui. hæred. Pau. de
Cast.in l.si posthumus in. §.fin.ff.de lib.& posthu.

a excusat, dato ꝙ nuncius aufugeret.ᵃ l argumentum, & l. si mea causa. §. fi. ff. commo. quod limita singulariter procedere in specieb. secus in quantitatibus: ideo si sum debitor tuus in 10. ducatis, & tuo nomine veniat famulus solitus mitti petens istos 10. ducatos, & ego ei bona fide numero, si famulus aufugiat,
b non sum liberatus.ᵇ Ita no. Bar. vbi dixi in l. si procuratori falso. in 3. q. prin. ff. de condi. ob cau. Pau. de Cast. in d. l. argentum, licet non alleget Barto. & Ange. in l. si finita. §. si iam fuerint. ff. de
22 dam. infect. ¶† Quartò limita, qn̄ conuentum esset inter partes, ꝙ asserenti tale signum, daretur talis res: si quidam tertius hoc intellexisset, & veniret cum illo signo, si ei crederet, excusa
c tur.ᶜ l. si quis vxori. §. apud Labeo. & ibi Bar. ff. de fur. expresse Ang. & Lud. Rom. hic, considera tamen diligentius illum tex. q
23 prima fronte vr̄ probare ꝯrium. ¶† Quinto limita, qn̄ esset publica fama. nam excusat eum, qui credulus fuit: tex. est in l. cum quidam. §. quod dicitur ff. de acqu. hære. per quem tex. dicit ibi Bar. ꝙ si ego accusaui aliquem de maleficio, vel denunciaui iudici, de quo erat publica fama, non possum puniri pœna, quæ imponitur proponenti falsas accusationes, & ita dicit Bar. sæpius fuisse de facto obtētum. Idē vult Bal. in l. fi. C. si seruus aut lib. lib. 10. vbi limitat, & in l. miles §. miles. ff. de adult. & in l. fi. in 1. no. per illum tex. ff. de hær. insti. Bal. in c. qm̄ ꝯ falsam. in 18. col. de proba. Duas alias fallentias ponit hic Ange. vide per te.
24 † Adde tamen, ꝙ licet nimia credulitas non excuset à culpa, nisi in d. casibus, tamen excusat à dolo, à quo quælibet causa etiam iniusta excusat, vt per gl. in l. vnica §. fi. in gl. mag. in fi. ff. si quis ius dicen. non obtē. vbi dixi, & retuli dictū Ang. ꝙ etiam fatua credulitas excusat à dolo, vide tamen tex. in c. inquisitioni.
25 cum gl. in verbo leui. de senten. excom. †Quid autem è contra, si fuit nimis incredulus asserenti sibi verum? ponit Cy. in l. si fundum. C. de rei vend. Bar. in l. non solum. §. morte. in secunda, & tertia specie protestationis ff. de oper. nou. nun. Facit, quod ha-
26 betur in l. si quis inficiatus. ff. deposi. ¶† Vltimo not. ex ver. si reus, ꝙ ei, qui habet exceptionem, non prouidetur de actione. Facit l. 1. §. si debitori. ff. vt in poss. lega. Intellige quando talis est extraordinaria, & in subsidium reperta, ita loquitur tex. hic, & in l. 1. §. fi. ff. de do. Secus si esset actio ordinaria. l. metū. §. sed ꝙ prætor. ff. quod met. causa, & regula cui damus. ff. de reg. iur. & l. 1. §. quod ait. ff. de superfi. & ita intellige tex. in l. quod mihi. ff. de lib. leg. de quo gl. opponit, & non soluit: & ista solutio plus placet, quàm solutio Bar. & Doct. hic.

ADDITIONES.

ᵃ ¶Aufugeret. Limitat Lup. in c. per vestras. col. 34. de don. inter vir. Declara, vt per Suarez. lib. com. opi. versi. furtum. PANCIR.

ᵇ ¶Liberatus. Facit Bal. lib. 5. consi. 222. Franci. Pet. Giraldi sing. 87. no. ꝙ si quis dixerit. PVRPV.

ᶜ ¶Excusatur. Barb. lib. 4. consi. 77. illud ꝙ prælato. col. 3. vide late Baueri. in §. præsenti. col. 4. Instit. de testa. PVRPV.

SVMMARIVM.

1 *Seruus, quando committit quid illicitum sciente domino, tenetur dominus insolidum.*

2 *Sicut ex delicto serui datur aliquando actio contra dominum in totum, aliquando noxaliter tantum: ita aliquando datur exceptio præcisa, aliquando noxaliter tantum.*

3 *Testator quando legat alicui rem alienam, quam possidebat vt suam, non debetur legatario, nisi vsucapio compleatur per hæredem.*

§. Si plures. Hæc actio ex parte eius cui cōpetit datur ad interesse: ideo si sunt plures impedientes, licet quilibet teneatur insolidum, tn̄ vno soluente cæteri liberantur, cùm cesset interesse. hoc primò: & istud declaraui in l. si quis id, quod. ff. de iur. om. iud. vbi posui rōnem. Item actio ex hoc edicto oritur ex delicto serui, ideo noxaliter ꝯ dominum competit. hoc scdō: & istud declaraui in l. 1. in prin. in ver. serui. ff. ne quis eum qui. Item ista actio ex parte eius, ꝯ quē competit, dr̄ pœnalis: quia datur ꝯ eum cui nihil adest. ideo nō datur vltra annum: nec ꝯ heredem, nisi quatenus ad eum peruenerit. hoc tertio. Ex parte aūt eius cui competit actiuè, cùm sit persequutoria interesse, & sic non competat ad vindictam, transit ad hr̄des, & istud declaraui in l. pe. §. 1. s. ne quis eum qui. Et ex impedimento per seruum præstito dn̄o sciente, cōpetit exceptio præcisa ꝯ dn̄m, aliàs noxaliter tn̄. h. d. cum l. seq. ¶In ista l. si actoris. format Bar. oppositionem, & solu. vt ꝑ eum, & male: quia præsupponit, ꝙ dn̄o ignorante non detur exceptio
1 ꝯ dn̄m, quod est falsum, & ꝯ istum tex.† Vera solutio, & verus intellectus est, ꝙ qn̄ seruus committit quid illicitum sciente dn̄o, tenetur dn̄s insolidum. Si aūt eo ignorante, dn̄s tenetur noxaliter tn̄: quia non ꝑcisè cogitur soluere æstimationem dāni l. 2. fi. de noxa. Qn̄ ergo seruus impediuit vocatum in ius, fecit actum illicitū. vn̄ si fecit dn̄o sciente, & non prohibente ꝯpetit exceptio præcisa ꝯ dn̄m, sicut si dn̄s fecisset. Ita loquitur prin. huius legis: si aūt impediuit dn̄o ignorante: tunc non competit exceptio præcisa sed noxaliter, quia dando illum seruum pro noxa in reliquo, non obstabit exceptio dn̄o. ita loquitur scda pars tex. & sic apparet, ꝙ omni casu competit exceptio: & sic
2 cessat oppositio Bar. & sic habes, †ꝙ sicut ex delicto serui datur aliqn̄ actio ꝯ dn̄m in totum, aliqn̄ noxaliter tn̄. d. l. 2. ff. de noxa. ita aliqn̄ datur exceptio præcisa: aliqn̄ noxaliter tm̄. text. est hic notab. qui facile non reperitur alibi s̄m Bald & Ange. hic. ¶Capio gl. in ver. non lucretur, q̄ diuide in duas partes. In prima ad declarationem tex. ponit triplex exēplum. In 2. quæ est ibi. item ei quod hic dicit. glo. opponit ꝯ tex. & bene soluit.
3 † Ex primo exemplo nota, ꝙ qn̄ testor legat alicui rem alienā, quam possidebat vt suam, & sic vsucapiebat, non debetur legatario, nisi vsucapio compleatur per hr̄dem: sed ea cōpleta indistinctè debetur legatario. Et ex hoc collige notabilem limitationem ad regulam l. cum alienam. C. de leg. vt non procedat, qn̄ testator legat rem alienam, quam ipse, vel hæres suus præscribebat: quia completa præscriptione indistinctè debetur legatario, quod est perpetuò tenēdum menti, s̄m Ang. & Pau. de Cast. hic. ¶In vltima parte gl. responde melius ꝙ ibi est speciale in causa dam. infect. s̄m gl. & Doct. in d. l. si quis missum. §. actio. sicut sunt multa alia specialia.

SVMMARIVM.

1 *Facto tertij si quis impediatur, si tertius non est soluendo, habetur regressus contra principalem debitorem.*

2 *Consulens delictum committi, tenetur, si delinquens non est soluendo.*

3 *Interruptio præscriptionis, & perpetuatio differunt.*

4 *Citatio sola nuncij, quamuis interrumpat præscriptionem, tamen sola denunciatio extraiudicialis facta per partem parti non interrumpit præscriptionem, & nu. 7. & 9.*

5 *Præscriptio 30. an. an sit merè odiosa.*

6 *Præscriptio decennalis inducta per statutum, succedit loco præscriptionis 30. an. & sapit eius naturam.*

8 *Libertas contra seruitutes rusticas præscribitur 10. an. absq; aliquo facto præscribentis, & sine titulo, & eius bona fide.*

10 *Præscriptio quædam est merè fauorabilis, s. in vsucapione triennij, & quædam mixta. nu. 11.*

12 *Præscriptio an interrumpatur per exceptionem, & citationem.*

13 *Citatio sola sufficit ad hoc, vt actio ex delictis efficiatur transitoria ad hæredes.*

14 *Reus quando vadit per subterfugia, ne lis contestetur, tunc habetur pro contestata.*

15 *Dominium directum per præscriptionem est quæsitum.*

LEX III.

Ex hoc edicto. Si impeditus venire tpe liberetur, ꝯ impedientem actio dat, si est soluendo, aliàs in pristinum debitorem actio restituitur. h. d. & est bona, &
1 fortis lex s̄m Bar. ¶† No. in ver. planè, ꝙ qn̄ quis impeditur facto tertij, si tertius non est soluendo, habetur regressus ꝯ princi
a palem debitorē: & hoc in subsidium.ᵃ Limita nisi ille dolum participasset, tunc potest principaliter conueniri, dato ꝙ impediens sit soluendo gl. est in l sed eximendi. in prin. in ver. amittetur. s̄. ne quis eum qui. Pau. de Cast. & alij Mod. hic. Nunquid autem iste tex. loquens qn̄ commodum peruenit ad aliquē ex cā lucratiua procedat, qn̄ peruenisset ex cā onerosa, ponit late
2 Ale. hic dic, vt hic per eū. ¶† Item ꝑ istū tex. dicit Inn. in c. querelam. de elec. in gl. sua, quæ inci. dr̄ autem qs, & sequit simpliciter Ange. hic, ꝙ licet regulariter nemo ex ꝯsilio teneat. vt in regula nullus ex consilio. ff. de reg. iur. & l. 2. §. fi. ff. manda. tn̄ ꝯsulens delictum ꝯmitti tenetur, qn̄ delinquens non est soluendo. tex. est hic notabilis. ¶In glo. in ver. acquirat. ibi, sed non ne perpetuata est, & ibi, non perpetuabat per executorē gl. ineptè
3 loquit de perpetuatione.† Vn̄ scias, ꝙ aliud est interruptio præscriptionis, & aliud perpetuatio: nā interruptio est dissolutio, & impedimentum prescri. ceptæ, & eius effectus est, ꝙ ꝑscriptio inchoata rumpitur, & tollitur: & si iste vult de nouo præscribere, tāto tempore debet præscribere sicut antea. d. l. sicut, in prin. & ista multipliciter fit, vt per Bar. & alios hic. ꝑpetuatio est, qn̄ mediāte litis ꝯtest. actio, quę prius erat minoris tp̄is, perpetuat ad 30. an. & sic ꝑpetuare est ꝑducere, seu prolongare vitā actionis vsq; ad 30. ann. & de ea est tex. in l. fi. in prin. C. de pscr. long. tēp. & in l. vnica, in ver. exceptio. C. de ann. exce. & tex. magistralis in c. placuit. el 2. in §. qđ si naturalem, cū gl. in ver. requisierit. 16. q. 3. materia ergo gl. est de interruptione ꝑscriptionis. Et de ista debuit loqui gl. quæ intendit opponere ꝯ tex. ꝙ non potuerit causari prescriptio, ex quo ꝑ solā citationē fuit interrupta, dato

ADDITIO.

a ¶In subsidium. Præposi. in ca. ex ratione. de appel. col. 8. PVRPV.

dato ꝙ reus citatus nō venerit ad iudicium.gl.ponit 3.sol.Prima diuinat.Sc̄da eſt vera in ſe.Ex † qua no.ꝙ in caſib.ſola citatio nuncij interrumpit præſcriptionem, tn̄ ſola denūciatio extraiudicialis facta per partem parti, quæ aliàs conſtituit in mora, non interrumpit præſcriptionem, vt dicam.ĩ.in 1.fal.Tertia ſol.gl.pōt eſſe vera, declarando, vt hic per Bar. facientem quatuos ſpecies præſcriptionum. Pro intelligentia ergo, & vera ſolutione ꝯrij, glo.facit quatuor ſpecies præſcriptionum, vt per Bar.hic, & in l.2.§.fi.de vſuca.pro emp.& in l.in omnib.ff.de diver.& temp.præſcr.per Cano.in c.illud. de præſcr. & iſtæ quatuor ſpecies ſm̄ Bar.ꝓbantur in l.fi.§.1.vbi ēt Bar.C.de edic.diui.Adri.tol.ſed eſt tex.expreſſior in d.c.placuit.§.poteſt.Et ſi ꝯſideras totam doctri. Bar. vno verbo videtur ad ꝯrium glo. ꝙ nulla præſcriptio interrumpitur per ſolam citationem, niſi p̄ſcrip. 30.ann. Ratio, quia cùm talis præſcriptio currat ex ſola negligentia non petentis, abſq; tit. & bona fide alterius: & pp hoc cenſetur odioſa: quàm primum ergo mittitur nuncius ceſſat negligentia, & præſcriptio interrumpitur: ſed de tali præſcriptione non poteſt loqui iſta lex: quia præſcr.30.ann.de iure ſtorum erat incognita.gl.in l.qui occidit.ff.ad l.Aquil.Oportet ergo, ꝙ text. loquatur de alia præſcriptione. ſi de alia, nulla alia interrumpitur citra lit. conteſt. ergo ſola citatio non ſufficit,
5 ergo ceſſat obiectum gl.¶† Circa 1.ſpeciem, inquantum Bar. vult, ꝙ præſcri.30.ann.ſit merè odioſa.adde, ꝙ fallit in feudis, vbi cēſetur fauorabilis, ita tenet ſingulariter Bal.in c.1.§. ſi quis de manſo.in 3.col.de contro.inueſti.Idem dum Bar.concludit & eſt vera regula, ꝙ præſcr.30.ann.per ſolam citationem interrumpitur.l.cum notiſſimi.in prin. C.de preſcr.30.ann. extende iſtam regulam 7.modis.Primò, ꝙ per productionem inſtrifactam contra petentem in iudicio ita interrumpit præſcriptio, ſicut per citationem: ita tenet Bal.reputans no.dignum in l.1.ĩ. de in ius voc.& in l.1.C.qn̄ libel.prin.datus.Et ratio eſt, quia tm̄ operatur preſentia in iudicio, quantum citatio, vt dixi in l. 1.ĩ. de in ius voc.Secundò extende, qn̄ extaret ſtatutum, vt eſt per totam Italiam, ꝙ ſi creditor ſteterit per 10.ann. ꝙ non petierit creditum, amplius non audiatur: nam cùm iſta præſcriptio inducatur ſola negligentia creditoris non petētis abſq; facto debitoris, per conſequens cenſetur merè odioſa: & ſic per ſolam citationem interrumpit.ita tenet Bar. & Ang.in l.2.§.ſi rem.ff. de vſuca.pro emp.Bar.in d l.in omnib.Bal. notabiliter in addi. Spec.in tit.de appel.in ver.quæſtio talis eſt.Do, Abb. in c.illud.
6 de præſcri † Hoc etiam patet, quia præſcriptio decennalis a inducta per ſtatutum, ſuccedit loco præſcr.30. ann. & ideo ſapit eius naturam: quia vbi de iure communi non præſcribitur niſi 30.ann.ſpatio creditum: quia ibi non poteſt cadere poſſeſſio, & titulus, & bona fides quæ omnia copulatiuè requiruntur in præſcr.10.vel 20.an.vt declarat Bal.in l.Celſus.ff. de vſuca.ſtatutum abbreuiat, vt decennio præſcribatur, ſm̄ Bal. in l.fi. C.de temp.in integr.reſti.petend.& in l.in ꝯtibus, in prin. C.de non num.pecu.ita teneas, quicquid teneat Imo.in d.l. 2. §.ſi rem, & in d. c. illud. ¶Tertiò extende, etiam ſi ſit vnica citatio, & non peremptoria: dummodo ſit legitimè facta ſm̄ Ange. in l. ad peremptorium.ff.de iudi.Ioan.And. & Cano. in c.propoſuiſti. de foro compet.& in c.licèt. de offi.deleg.& in c.venerabilis, & in c.cum plures eod.titu.in 6.Oldr.Lau.in conſi.253.¶Quartò extende etiam ſi fiat à iudice incompetenti: quando competētis iudicis copia haberi non poteſt ſm̄ Ang. in l. ſi vacantia. C. de bon.vac.lib. 10. Facit l. vbi abſunt, cum ſi.ff.de tut.& cura. da.ab his. ¶Quintò extende, ꝙ ſola citatio interrumpit talem præſcriptionem, etiam ſi poſtea non ſequatur alia petitio, ſm̄ Bal.in addit.Spec.in tit.de execu.in ver.præſcriptio.contra Spe. ibi in ver.ſed nunquid hic.¶Sextò extende, ꝙ talis interruptio poteſt fieri etiam per filiumfam.ſine conſenſu patris, quando ſola citatio ſufficit: non qn̄ requiritur litis conteſtatio, ſm̄ Bal. in l.1.in 2.col.C.qui admi.& in l.fi.§.neceſſitate.C. de bon. quæ lib.¶Septimò extende, quando colonus conuentus denunciat domino iudicis authoritate: quia ita interrumpit præſcriptionem, ac ſi nuncius publicus denunciaſſet, vbi ſufficit ſola citatio ad interrumpendū preſcriptionem. ſecus vbi requireretur litis conteſt.Ita tenet notabiliter Bald.in l.2.in pen.col. C.vbi in rem actio D. Abb.in c.illud.de præſcrip.& plenius in c.qn̄ frequenter.§. ꝙ ſi ſuper, vbi text.glo.& Docto.vt lite non conteſt. Limita iſtam concluſionem. primo non hr̄e locum in denunciatione extraiudiciali, per quā non interrumpitur preſcriptio. tex.eſt in l.ſi alienam, & ibi gl.& Bar.ff.de vſuca.pro empto.& gl.hic in ſcd̄a ſolutione, niſi in caſu.l.vt perfectius. C. de anna. exceptio.¶Secundò limita, qn̄ actor qui fecit citari reum, non comparuit in termino, nam talis citatio circunducitur, & habetur pro non facta: & ſic præſcriptionem nō interrumpit. l.& poſt edictum.§.1.& ibi no.Bal.ff.de iudi & Bal.hic, & alijs locis, prout dixi in rub.ĩ.de in ius voc. Et ex hoc vr̄ poſſe inferri, ꝙ ſi in iſto tex.fuiſſet actor impeditus venire, ſicut fuit reus, certè in iſto caſu non habuiſſet locum interruptio præſcriptionis p̄ ſolam citationem, quia fuiſſet circunducta.¶Tertiò limita, qn̄ citatio eſt ſpecialis ad illam cām, non ſi ſit generalis ad rndendum in iure: quia quis illa citatio generalis valeat, tn̄ non interrumpit præſcriptionem.Ita dicit no.Bar.in l.fi. C. de anna.exce-Bal.in addi.Spec.in titu.de appel. in ver. quæſtio talis eſt. Oldr. Lau.in conſ.253.¶Quartò limita in ciuili non in cauſa criminali, ſm̄ Bal.hic & in addi.Spec.in tit.de cita.in ver.not.ꝙ in criminali, & in l.1.C.qn̄ lib.prin.da.de quo vide per Bar. in l. mariti.§.quinquennium. ff. de adult. & in l.naturaliter. ff.de vſucap. ¶Quintò limita, qn̄ de ipſa citatione facta eſt per nuncium relatio iudici, vel in actis: aliàs ſecus per ea, quæ volunt Petr. de Ancha.& alij in. cle.2.vt lit.penden. & in ſpecie Do. Alex. hic. ¶Sextò limita in citatione nulla, quæ non interrumpit præſcriptionem.l.ſi pater.cum gl.& ibi Bal.C.ne de ſta. defunct. Lud. Rom.hic, puta quia facta die feriata, ſm̄ Pau. de Caſt. in l.1.§. 1.ff.de fer. vel facta ſine commiſſione iudicis. Bart. in l. 1.per illum tex.C.de iur.do.impe.& plenius in l. neminem, vbi alij.C. de exhi.reis, & in l.ſi finita.§.Iulia.vbi omnes. ff.de dam.infect. Can.in c. 1.de iudi.ſicut in ſimili de libel.inepto dicit Bart.in l. accuſaturus, per illum tex.ff.de accu. Bal.in l. nec quicꝗ̄ §. 1.ff. de offi.procon.& leg.Facit quod dicam. ĩ.de lite conteſt.¶Iſta limitatio in tm̄ procedit, ꝙ etiam ſi citatus compareret, certè comparitio ſubſequens citationi nulle adhuc non interrumperet præſcriptionem, ſm̄ Bal.in l.1.§.1.per gl.ibi.ff.de fer ſed Bal. eſt corruptus, cùm gl.ibi dicat ꝯrium, & dictum Doctoris debeat intelligi ſm̄ l.quam allegat.Bar.in l.ſolum.§.ſi liberationis verba.ff.de lib.leg.de quo ēt per Bald.in Auth.ſi omnes.C.ſi vt ſe ab hær.abſti. & in Authen.offeratur.C.de litis conteſta. ¶Septimò limita prædictam regulam, vt procedat in citatione verbali, ſecus eſt in citatione reali per capturā perſonę, illa non interrumpit præſcriptionem, ita tenet ſingulariter Bald. in addi. Spec.in tit.de citatio in vlt.col.Motus, quia non meminit ſe legiſſe, ꝙ citatio realis interrumpat præſcriptionem. Iſta limitatio vr̄ mihi dura, cùm efficacior ſit citatio realis, ꝗ̄ verbalis, vt dixi in l.2.poſt gl.ĩ.de iur.omn.iud.Item, quia ratio Bar.& Docto.hic quare interrumpatur præſcr.30.ann. per citatione verbalem eſt, quia ceſſat negligentia. Iſta ratio fortius militat in-
7 teruenientе reali citatione.¶† Circa tm̄ iſtam primam ſpeciem præſcriptionis, inquantum concludunt Bar.& Doct.ꝙ preſcriptio, quæ currit ſola negligentia creditoris non petentis, inter-
8 rumpatur per ſolam citationem, ſeu miſſionem nuncij, † in ꝯrium fortiter vr̄ obſtare.Nam libertas ꝯ ſeruitutes ruſticas pręſcribitur 10.ann.abſq; aliquo facto præſcribentis, & ſine titulo, & eius bona fide ex ſola negligentia non vtentis, ſecus eſt in ſeruitutibus vrbanis, quia nobiliores ſunt. de vtroq; eſt tex.in l. hæc autem iura, vbi gl.& Bar.ff.de ſerui.vrb. præd.& in l.ſequitur.§, ſi viam, vbi etiam Bart. ff. de vſuca.& tn̄ talis præſcriptio non interrumpitur per ſolam citationem. l. ait prætor.§ fin.in ver.ĩ.ſcriptis, & ibi gl.in illo verbo.ff.ex quib.cau.maior. Iſtam drīam mouet Imo.in l.2.§.ſi rem. ff.pro emp. & pro hoc dicit, ꝙ doctrina Bar.ſolùm habet locum in præſcr.30. ann.quæ benè interrumpitur ſola citatione: ſecus in preſcriptione minoris tp̄is, & non aſſignat rōnem diuerſitatis. Sed tu rn̄de melius, ꝙ fundamentum Imo.non eſt verum, dum præſupponit, ꝙ præſcriptio ꝯ ſeruitutes ruſticas procedens ſola negligentia non vtentis, non interrumpatur per ſolam citationem. nam ſi hoc eſſet verum, corrueret doctrina Bar.& Doct. ſed eſt falſum, & d.l.ait prætor.§.fin.nihil facit: quia dato ꝙ loquatur de præſcriptione ꝯ ſeruitutem, vt ibi dicit gl. non tn̄ loquitur de ſeruitute ruſtica. Intelligitur ergo in ſeruitute vrbana, & nihil obſta-
9 bit.† Item pro alia limitatione prædictorum, adde, ꝙ ſola denunciatio interrumpit præſcriptionem, qn̄ fit ab eo, cui credere debuit, licèt aliàs non fieret interruptio.ita tenet D. Anto.de
10 But.in c.fi.de præſcr.& ibi D.Abb.in 13.col.3.q.¶† Circa ſecūdam ſpeciem præſcriptionis, quæ eſt merè fauorabilis, ſcilicet, in vſucapione triennij, verum eſt ꝙ non interrumpitur etiam per litis conteſtationem, quin pendente lite finiatur vſucapio: ſed ſi poſtea feratur ſn̄ia contra eum, tenetur rem reſtituere, non obſtante vſucapione.l.ſi poſt acceptum, vbi Bart.& Doct. ff.de rei vend.& tex.expreſſior in l.2, §.fi. & ibi Bart.ff.de vſuca. pro emp.Bal.in l.1.ad fi. C.de vſuca.transfor.in l.nec bona.C.de præſcr.long.temp.vide tamen tex.in l.Iulia.§. quantum.ver.p̄
11 inde. ff.ad exhiben. ¶† In tertia ſpecie præſcriptionis mixtæ, & ſic 10.vel 20.ann.concluſio Barto.& Doct.eſt, ꝙ interrumpitur per litis conteſt. Extende non ſolùm qn̄ litis conteſta. eſt facta coram

ADDITIO.

a ¶Præſcriptio decennalis. Adde Ange.in l.1.in §.ſi rem. ff.pro emp.Ange.in l. ſicut.C.de præſcrip.30.ann.

coram iudice ordinario,sed ẽt si sit facta coram arbitro , quia
coram eo litis contest. inducit interruptionem pręscriptionis,
& perpetuationem actionis:sicut coram ordinario. l.cum an-
tea.ver.licèt non ignoramus,& ibi Bar.& alij. C.de arb.Et est ra
tio,quia arbitria sunt redacta ad instar iudiciorum.l.1.ff.de ar-
bit.¶ Limita istam conclusionem , ꝙ ita demum litis contest.
interrumpit præscriptionem, qñ facta est animo,& intentione
procedendi in lite vsq; ad fi.dato, ꝙ postea per casus fortuitos
actor fuit impeditus,tunc illa bene interrumpit p̄scriptionẽ,se
cus si quis simpliciter litem contestaretur:& postea non proce-
deret vlterius.gl.est in c.placuit. in §. quod si per naturalem,in
ver.interrupta.16 q.3.& ibi gl.alleg.text. qui ita vr̃ sonare in l.fi.
C.de pręscr.30.an.& illam gl.sequitur,& reputat.sing.Lu.Ro.
hic,& in l.si vero.§.de viro.in 24.fal.ff.sol.matr. & pro ea alleg.
tex.in simili in l.nam & si parentib.§.1. ff.de inoff.test.Sed mirã
dum est,ꝙ non viderit gl.ordinariam in d.l.fi.in gl. C.de præsc.
30.ann:vbi gl.dicit ꝙ ista fuit opi.Aldrici gl.antiqui.sed ꝙ om-
nes alij dixerunt ꝯrium,vt ibi per gl.Scd̃o limita , qñ talis con-
test.esset facta coram arbitratore:quia etiam eius laudum non
interrumpit pręscriptionem.Ita no.tenet Old. Lau. in cõs.176.
quod inc. factum tale est,in vertice cuiusdam montis , quem
refert,& sequitur Bar.in l.cum antea.in pen.col.C.de arb.Idem
tenet Io.And.in addi.Spe.in tit. de lite contest.in §. effectus. D.
Abb.in c.illud.de pręscri.Et est ratio,q̃a arbitramentum nõ est
iudicium,sed est quædam transactio. gl.in §.si verò contigerit.
in Auth.vt diff.iud.Bar.& Docto.in Auth.si vero contigerit.cũ
si.C.de iud.¶ Tertiò limita,qñ talis contestatio esset facta corã
iudice incompetenti,vel non suo.gl.est in d.c. placuit.§. quod
si per naturalem,in ver.intetrupta.gl.in c. ex tuarum. de priui.
& in c.vt debitus.de appel.& in c. illud, vbi Docto. de præscri.
Spe.in ti.de lite contest.§.fi.sicut etiam non interrumpitur pre
scriptio p processum nullum,s̃m Bal.in Auth. offeratur. C. de
lit. contest. & in l.2.in 1.col.C.de fruc.& li.expen. Pau. de Cast.
in cons. 299. Facit quod dixi. s̃.de cita. nulla. ¶ Quartò limita
doctrinam Bart. non procedere de iure Cano. vbi omnis præ-
scriptio interrumpitur per solam citationem,quæ causat ma-
lam fidem,quæ mala fides de iure Cano.semper impedit:vt in
regula possessor malę fidei,de reg.iur.in 6.idem tenet Bal. in l.2.
in 2.col.C.de ser.& aqua.& in l.cum notissimi.§.imò.C.de p̄sc.
30.vel 40.ann.Io.de Imo.in c.fi.de pręscr.Adde Bar.in l. cum p̄-
tor.ff.de pub.& in l.sed si lege.ff.de pet. her. in §. de eo. & in l.si
12 alienam.ff.de vsuc.pro emp.¶† In quarta specie præscriptio-
nis dic,vt dixi in l.1.C.qñ lib.prin.da.Et an per exceptionem,&
citationem super eis interrumpatur pręscriptio,vide quod no.
13 Bal.in c.dilectus.in pen.col. de ord.cog. † Successiuè inquantũ
Bar.rñdendo ad l.constitutionib.ff.de act. & obl. alleg.in gl.te-
net illam solutionem gl. ꝙ ibi bene sola citatio sufficit ad hoc,
vt actio ex delictis efficiatur transitoriã ad heredes , non tñ per
hoc sequitur ꝙ sola citatio pręscriptionem interrumpat.Idem
tenet Iac.But.& Bal.hic.& gl.in d.l. constitutionib. & Ang.in l.
2.§. si rem. ff. de vsuca.pro emp. Sed in hoc malè dicunt, quia
imò requiritur litis cõtest. ad hoc vt actio ex delictis efficiatur
transitoria ad hr̃des.tex.est planus in l.vnica. C. ne ex delic. de-
fun.in l.1.ff.de priua.delic. l. si eum §. qui iniuriarum. ff. si quis
cau. Vñ respondeas melius dando pulchrum,& verum intelle
ctum ad illum tex.dum dicit, quasi lite cõtest. quem ponit Io.
14 Fab.in §.pœnales.insti.de perpe.& temp.act.† Nam debes sci-
re,ꝙ quando stat per reum, qui vadit per subterfugia,ne lis cõ
testetur,habetur pro contesta.tex.notab.in l. si eum §.qui iniu-
riarum.in fi.ff.si quis cautio.& ibi Bal.in 6.no.ad hoc not. & di-
cit ꝙ istud non reperitur alibi.Et idem Bal.in l. more. C. de rei
vend.& sequuntur Pau. de Cast.& Mod.in d.§.qui iniuriarum,
& Bar. quamus non fuerit recordatus de illo tex. in l.1. in prin.
in vlt.col.ff.de priua.deli.Cy.post antiquos in l.sicut. C.de pręs.
30.ann. Et istud est,quod propriè vult dicere text. ibi quasi lite
contest. Materiam autem de perpetuatione actionis , & quo-
modo intelligi debeat,dixi in l.nam & postea.§.1.de iureiur.
15 ¶† Gl.in verb.actionem. vtraq; opi. s̃m Doct.potest esse vera,
nam per præscriptionem quęsitum est directũ dñium, vt est in
pręscriptione triennali mobilium,tunc quia directa est ipso iu
re sublata datur vtilis,sed si per pręscriptionem solùm est quę-
situm vtile dñium,vt est in pręscriptione 10.vel 20.an.vt no.in
Auth.nisi triennalis.C.de bon.mater.& in l.in traditionib.C.de
pact.vel solùm quæsita exceptio,vt in pręscrip.30.ann.d.l.sicut,
in princ. & tunc quia directum dominium non est sublatum,
competit directa actio. Iason Paduæ.

S V M M A R I V M.

1 *Dolus cum dolo compensatur.*
2 *Si agis contra me calumniosam litem,licitum est mihi calumnijs , & malitijs me defendere.*
3 *An in pari causa reus sit absoluendus,& nu.4.*
5 *Quem non soluisse gabellam probatur per inspectionem librorum communis.*

§.Sed & si stipulator. Si tam actor,quã
reus fuerunt im-
pediti in iudicio sistere, cuilibet eorum datur actio ꝯ impediẽ
tem ad interesse suum. Si autem ambo litigantes inuicẽ se im-
1 pediant,dolus cum dolo compensatur.h.d.vsq; ad §.fi. ¶† No.
a illam regulam,ꝙ dolus cum dolo [a] compensatur.cõcor. sunt
in gl.habetur in l.viro atq; vxore,& in l.cum mulier.ff.sol. mat.
2 per Can.in c.intelleximus.de adulte.† Hinc est,ꝙ si agis ꝯ me [b]
b calumniosam litem,licitum est mihi cauillationibus, & mali-
tijs me defendere.Ita dicit gl in c.cupientes.in prin. in versi.ma
lignantium.de elec.in 6.Facit tex.in l.cum pater.§.Titio.in fi.ff.
de leg.2.in ver.nec videbitur dolo fecisse,cum fraudem exclu-
serit.Intellige tamen,dummodo falsa probatio nõ immisceа-
tur,vt in pulchro casu no.limitat Bar.in rub. C. de fide instr.in
3 8.col.in prin.in ver.incidenter etiam quæro. † Istum text.indu-
cit Bart.ad statutum de gabella,si nec emptor nec venditor sol
uerit, ꝙ vnus non poterit alteri obijcere, sed ꝙ dolus cum do-
lo compensetur.Cum limitatione tamen qñ statutum redde-
ret ꝯctum ipso iure nullum,quiá tũc si actor permitteret exa-
minationem fieri super gabella non soluta,iudex ex officio de-
beret reũ absoluere : q̃uis pars nihil possit opponere , per illud
quod habetur in l.vbi pactum C.de trans.Sed qñ statutum so-
lum disponeret,ꝙ non soluens gabellam,non audiretur : tunc
fieret hincinde compensatio doli,ex quo neuter eorum gabel-
lam solueret,& actor obtineret.Idem sequitur Ang.hic Raph.
Fulg.reprobat:quia data paritate doli in non soluenda gabella,
non est verum,ꝙ actor debeat obtinere,vt dicit Bar.imò reus.
per l. apud Celsum §. aduersus ff.de excep. do. & quia in pari
conditione doli melior debet esse conditio rei.l. 2. ff. de condi.
ob turp.cau.Ita etiam videtur tenere Bar.qui reputatur sibi ꝯ-
rius in l.cum mulier.in vlt.col.ff.solut. matrim. quem sequunt̃
D.Ant.& D.Abb.in c.dilecti.ad fi. de exce. ¶ Tu omissis verbis
Mod.hic,& ibi. aduerte, ꝙ in pari causa verum est, ꝙ reus de-
bet absolui,& in hoc bene loquitur Raph.& Barto. in d.l. cum
mulier.sed in casu Bar. hic , ille qui agit tractabat de damno,vt
declarabo nunc.Reus autem tractabat de lucro : & ideo facta
inuicem compensatione,cùm neuter gabellam soluerit,actor
obtinebit.Nam considera,ꝙ Bar.generaliter dixit,quando nec
emptor,nec venditor soluit gabellam,ꝙ vnus contra alterum
non potest obijcere.Ista verba Bar.generalia possunt exempli-
4 ficari,quando venditor agit,vel qñ agit emptor.¶† Primò exẽ
plifica sic.Pone,ꝙ venditor tradidit rem vẽditam, & pretium
non recepit , vnde ipse venditor agebat actione ex vendito ꝯ
emptorem ad pretium : Emptor excipiebat , ꝙ contractus est
nullus ex forma statuti , quia gabellam non soluit , & sic non
poterat agere ex contractu.Venditor replicabat, ꝙ ẽt ipse non
soluerat:certè neuter potest obijcere, quia dolus cum dolo cõ
pensatur:& actor obtinebit,quia tractat de damno , cùm rem
venditam tradiderit, & pretium non habuerit,cùm etiã actor
tractet de damno,reus de lucro,ideo debet actor obtinere.Si-
militer potes exẽplificare ex parte emptoris. Pone, ꝙ emptor
soluit prætium rei venditæ,ipsa res non est sibi tradita,vñ em-
ptor agit actione ex empto,vt res sibi tradatur; Venditor exci
pit,ꝙ ꝯctus est nullus,quia gabella non est soluta , & sic ex ꝯ-
ctu nullo non potest agere.Replicat emptor, ꝙ ẽt ipse non sol
uit gabellam;isto casu,quia actor tractat de damnõ,quia pre-
tiũ soluit, debet obtinere ꝯ reum , qui aliàs tractaret de lucro,
cùm haberet rem, & pretium . In istis terminis propriè loquit̃
Bar.hic,sed qñ neuter tractaret de damno, puta quia venditor
tradidisset rem , & pretium recepisset : postea vellet vendicare
rem , quia contractus esset nullus propter gabellam non solu-
tam:cùm ẽt ipse nõ soluerit : tunc in ista pari causa melior est
conditio rei conuenti,quia reus debet absolui,& in istis termi-
nis propriè loquitur Bar.in d.l. cũ mulier, & isto casu p̄priè p̄-
cedit fundamentũ Raph.hic.Pro ista dist.adde bo.tex.in l.sena
tus.in ver.planè,ff.de ꝯhen.emp.quẽ allegat Bald.in l. acceptã.
5 in 22.q.C.de vsu.† Contra decisionem Bar.hic moueo dubita-
tionem,inquantũ Bar.dicit,ꝙ actor debet esse cautus opposita
replicatione , ne patiat̃ examinationem fieri,ꝙ gabella non sit
soluta,vt hic p eum.Nam vr̃,ꝙ examinatio non sit necessaria:
imò ꝙ istud statim pateat per inspectionẽ librorũ cõis:nã quẽ
non

A D D I T I O N E S.

a ¶Dolus cum dolo.Adde l.si duo.ff.de dolo.l.damni.§.1.ff.de dam.inf.Doct.in ca.sicut.de iureiu.
b ¶Agis contra me.Adde Io.de Imo.in l.si is quis reus.in 45. col.ff.de verb.ob.

non ſoluiſſe gabellam, probatur per inſpectionem librorum communis,ſi in eo non reperiatur ſcriptus. l. fi. vbi Bart.& alij notant,C.ſi cer.pet.Bal.in c.tertio loco.de proba.& in l.ſi teſtamento. C. de teſt. manu. plenius Moder.in l. Titiæ textores.in prin.ff.de leg.1.abſq; ergo alia examinatione ſtatim probatur non eſſe ſolutam gabellam per ſolam inſpectionem librorum communis,quam actor nullo modo poteſt impedire.Cogita ſuper hoc. Iaſon Paduæ.

SVMMARIVM.

1 *Stipulans minorem ſummam à fideiuſſore,quàm ſit verum intereſſe,ſibi non præiudicat.*

2 *Promiſſio certæ quantitatis facta ſi aliquid fiat, cenſetur apposita loco pœnæ non reſpectu intereſſe.*

§.Si à fideiuſſore. Hæc actio competit ad totale intereſſe:quis in ſti
1 pulatione fideiuſſoris minus ſit deductum. h.d. ¶† Nota,ꝙ licèt quis ſtipuletur minorem ſummam à fideiuſſore, quàm ſit verum intereſſe,ſibi non præiudicat,vt hic, ſicut nec apponendo minorem pœnam.l.apud Celſum.§. item quæritur.primo. ff.de excep.doli,& l.prædia. ff.de act. empt. ſicut nec accipiendo pignus minoris valoris.l.creditor,qui nõ idoneum.ff.ſi cer.
2 pet.¶†Secundò iſtum tex.pro ſingulari ſubtiliter no.d.Fran.de Are.in l.continuus.§.cum quis.in 3.& 4.col.ff.de verb.obl.ꝯ regulam Doct.quæ habet, ꝙ promiſſio certæ quantitatis facta,ſi aliquid fiat,cenſetur apposita loco pœnæ, & non reſpectu intereſſe.Iſtam regulam tradit Io.And.in c.bona fides. de depoſito.Referunt,& ſequuntur Imo.& Mod.in l.ſtipulatio iſta.§.alteri.cum concor.ff.de verb.ob. hic videtur tex. in oppoſitum. Nam dicit hic tex.ꝙ dubium faciebat,quia fideiuſſor promiſerat quinquaginta , vnde videbatur , ꝙ plus peti non poſſet ab eximente,quaſi confeſſus tm̃ eſſet ſuum intereſſe, & non plus, ergo promiſſio certæ quantitatis ſi reus ſiſtat, cenſetur apposita reſpectu intereſſe,& non loco pęnæ.Si enim fuiſſet apposita loco pœnæ,certè vna fuiſſet dubitatio in hoc text.cùm in pœnis non attendatur intereſſe.Sed rñde planius vltra eum,ꝙ glo. hic tenet,ꝙ iſta promiſſio ſit pœna,& non intereſſe, gl.& Bart. in l.fi.ff.de prçto.ſtipu.& ad iſtum text. rñde dupliciter. Primò, ꝙ regula Doctorum procedit, quando promiſſio certæ quantitatis fit à principali debitore,non quando fit ab acceſſorio,& ſic à fideiuſſore,vt hic.Secundò dic ſm̃ eum,ꝙ dubium faciebat,ꝙ illa quantitas,quamuis promiſſa in pœnam,tamen videbatur ꝙ limitaret intereſſe,cùm in iſtis ſtipulationibus iudicialib. Prætor arbitretur intereſſe, & ſi ceſſat intereſſe ceſſat ſtipulatio iudicialis,vt declarat Bar.in l.3.in fi. ff. ſi quis in ius vocat. non ierit. Iaſon Paduæ.

Si quis cautionibus. Rubrica.

Gl.rubricæ duo ſimul facit,nam continuat Rubricam ad præcedentes,& ponit differentiam inter iſtum titulum, & titulum præcedentem,& titulum.ſ. ne quis eum qui. Et conſiderauit gl.illud , de quo principaliter tractat iſte titulus,ne obſtet l.2.§.fi.ſ.eod.

SVMMARIVM.

1 *Paſſus mille faciunt miliare.*

2 *Pes eſt quindecim digitorum.*

3 *Mercator ſi tradidit merces mulioni,qui in itinere derobetur,non tenetur ſi fuerit per viam ſolitam.*

4 *Si in ſtatuto,vel lege fiat mentio de dieta, non intelligitur de legali,ſed ſecundum conſuetudinem regionis.*

5 *Stante ſtatuto ꝙ villæ,quæ diſtant miliario extra ciuitatem debeant ordinari per Syndicum,vel conſulem , ꝙ debebit menſurari per rectas vias non per anfractus tantum.*

6 *Statutum ſi diſponeret, ꝙ non poſſet fieri nouum molendinum, niſi fiat per centum perticas à remotis alterius molendini exiſtentis in eadem aqua,an fiat menſuratio per curſum aereum per viam terreſtrem,an per curſum loci per quem aqua decurrit.*

7 *Citatus ſi habet duas vias vnam per montes,quæ eſt breuior,aliam per planiciem,quæ eſt longior,quam capiet.*

8 *Via ſi ſit per mare breuior,quàm per terram: tamen debet capi via per terram.*

9 *Tria,quæ Cato reputabat pęnitentia digna.*

10 *Terminus ad comparendum non currit niſi à die ſcientiæ.*

11 *Dilatio ſtatuta parti abſenti,quando incipiat currere.*

12 *Terminus ſtatutus à teſtatore in vltimis voluntatibus incipit currere à die aditæ hæreditatis.*

13 *Terminus præfixus ab arbitro incipit currere à tempore lati laudi , & habitæ ſcientiæ.*

14 *Præter præpoſitio , quando ponitur in aſſignatione termini , ſtat incluſiuè.*

15 *Abſens vltra dies ad veniendum debet habere vnum diem in quo ſiſtat.*

16 *Iudex in dubijs debet eligere illam viam,per quam vtrique parti conſulitur.*

17 *Dubium quando eſt inter partes,an poſſit appellari, vel ne,iudex in dubio debet deferre appellationi.*

18 *Iudex in dubio debet admittere articulos probatorios,& capitula.*

19 *Argumentum à contractibus ad iudicia procedit.*

20 *Dies termini nunquid computetur in termino,& nu.22.23.*

21 *Tempus computatur de momento ad momentum,poſtquam incepit currere. Vide duas ſequentes aſſignationes.24.25.*

LEX PRIMA.

VIcena. Abſentia ad veniendum pro ſingulis 10. miliarib. vnus dies eſt ſtatuendus, & vltra diem ad comparen-
1 dum.h.d.† ꝛ vt dicit gl. mille paſſus faciunt miliare.paſſus autem eſt quinq; pedum.gl.& Bar.in l.3.fi.de verb.ſig.Barto.Ang.& alij hic.
a pes eſt quindecim digitorum, tex.eſt,& ibi gl.expreſſa in c.ſicut,primo.17.q.4.quem allegant Ang.& Ludo.Rom.hic.Idem tenet Bal.hic,& Flore.in l.dic. ff. de ſer. vrb.
2 præd.¶† Et ſi dietæ b non ſunt integræ,debet pro illo,quod reſtat,habere diem integrum.l.1. ff.de verb.ſig.gl. in c.cupientes.
b
c in prin.in ver.commodè.de elec.in 6.Bart. & alij c hic.¶ Qua autem via debeat fieri iſta commenſuratio,Bar.& alij,concludunt hic, ꝙ per illam viam,per quam frequentius itinerari ſolitum eſt.argu.l.eos.§.fina.cum gl. ff. de falſ. licèt Barto.alleget de ſolu.& corruptè.Idem tenet Bart.in l.continuus. §. cum ita. ff.de verb.obl.& in l.3.ff.de verb.ſign. ¶Pro iſta conclu. Bart.& Docto,adde quatuor.Primò illud,quod dicit Bald.in l non ſolum.in prin.ff.de excu.tut.vbi per illum tex. in ver. per rectam viam.no.arg.contra nuncios communes , quibus ſoluitur pro numero miliarium,quia debent habere facta commenſuratione per viam rectam,nõ per viam magis longinquam. Ad hoc etiam alleg.l.qui fiſcales,& ibi ad hoc notat Bart. C.de nauicula.lib.11.niſi recta via eſſet periculoſa.l.2.§.pen.ſ.eo.idem tenet Bal.hic.¶Scdõ adde, quod vult Arch.in c.ſtatutum.§.cum vero,in ver.ad fi.diœceſis.de reſcri.in 6. vbi quærit iuxta illũ text. volentem , ꝙ reſcriptum delegatorium non valet vltra vnam dietam à fine ſuæ diœceſis numerandum. Pone, ꝙ reus diſtat à domo iudicis per duas, vel tres dietas ſed circuneundo montana,vel transeundo paludes diſtat per vnam dietam, an delegatio valeat?Et concludit,ꝙ debet conſiderari via, vnde homines frequentius iter arripiunt,arg. l.ſi putator.ff.ad l. Aquil.& l. ſemper in ſtipulationib. ff.de reg.iur. ¶Tertio adde,quod vult Bar.in l.1.ff.de his,qui deie.vel effu. per illum tex. per quem dicit eſſe deciſam qõnem Florentinorum . Nam inter Florentinos,& Vbaldinos conuentum erat,ꝙ Vbaldini tenerent vias ſecuras,intelligitur per quas ſolitum eſt itinerari.Ideo ſi quis iret per viam inſolitam,& derobaretur, Vbaldini non tenerentur.
3 ¶† Quarto adde,quod vult Bar. in l.cũ proponas, per illũ tex. C.de nau.fen. ſi mercator tradidit merces mulioni,q in itinere derobetur,mulio non tenetur ſi iuerit per viam ſolitam.Si aũt iuiſſet per viam inſolitam,periculum caſus fortuiti ad eũ ſpectat.Ad quod etiam adde Bar.in l.Imperator Alex.ff.de appel. ¶Prædictam concl.limitat Bar.quando menſuratio fieret propter terminum eundi,vel veniendi , tunc bene diſtantia ſumitur eo modo quo dictum eſt, ſecus ſi ob aliam cauſam Puta, ſtatutum Florentiæ diſponit,ꝙ nullus poſſit eſſe Poteſtas Florentiæ,qui ſit vicinus per quinquaginta miliaria , tunc vicinitas,vel diſtantia conſiderabitur non ſm̃ menſurationem prædictam , ſed per rectam lineam dimenſurando per aerem , qđ dicit Bar.ita determinaſſe Benedictum Papam quintũ in quadam ſua extrauaganti.Idem tenent Bal.Ang.Sal.Fulg. & Lud. Roma hic.Bar.in l.3.ff.de verb.ſign.Spec.in tit. de citatione. §. 1. ver.quid ſi reus,& dicit Fulg.hic in vna lect. ꝙ illud præſtat argumentum,ſi princeps exbanniuit aliquem de iſta ciuitate, cum hoc ꝙ poſſit vbi velit reſidere,dummodo non appropinquet huic ciuitati per 30.miliaria, dicit Fulg. ꝙ menſuratio fit per rectitudinem aeream , licèt per viam ſolitam ſint pluſquã 40.miliaria.Solus Pau.de Caſt.hic in fi. tenet contra Bart. quia ſtatuentes habuerunt reſpectũ non ad menſuram , quæ fit per aerem,ſed ad mẽſurã vulgarẽ, & cõem vſum loquendi.l.librorum.

ADDITIONES.

a ¶Pes. Adde Bar,in tract.tyberiadis.in §.de inſula.
b ¶Et ſi dietæ. Adde Io,de Imo.in l.continuus.in §.cum ita.de verb.ob,
c ¶Et alij hic.Alex.lib.3.conſi.22. PVRPV.

num.§.quod tñ.ff.de leg. 3. & dicit ſe hunc caſum habuiſſe de
facto illo anno in Florentia, & ꝙ illa extrauagans allegata per
Bar.ſeruatur in terminis ſuis.Iſtam deciſionem Pau.de Caſt.ꝯ
communem ſequitur,& ſimpliciter refert d. Alex. in conſ.22.
in 4.vol.quod inci.conſideratis verbis ſtatuti. ¶Ego teneo etiã
contra Bar.per tria fundamenta. Primò,quia mens,& ratio ſta-
tuentium fuit propter conuerſationem,& amicitiam, quam
vicini ſolent inuicem habere,quæ ꝯhitur eundo per vias ſoli-
4 tas,& non per aerem,vt dicit Bar.¶† Scdò,quia ſi in l.vel in ſta
a tuto [a] fiat mentio de dieta, non intelligitur de legali, ſed ſm
conſuetudinem regionis ita dicit gl.optima in d.c.cupientes.§.
1.in ver.commodè,quam ſequuntur Ang.& Mod.hic.Imo.in
l.continuus.§.cum ita.ff.de verb.ob.Cano.in c.nonnulli. de re-
ſcri. in c. ſtatutum.§.cum verò,ſuper verbo, dietã. de reſcri.in
6.Facit tex.arguendo à ſpeciali in c.præſenti.§.loca. & ibi gl.de
5 præb.in 6.¶† Tertiò facit,quod vult Bal. in l.non ſolùm,in fin.
prin.ff.de excu.tu.referens fuiſſe de facto, ꝙ ſtante ſtatuto, ꝙ
villæ,quæ diſtant miliario extra ciuitatem debeant ordinari ꝑ
ſyndicum,vel conſulem, ꝙ debebit menſurari per rectas vias,
6 non autem per anfractus,nec per aerem.† Quid autem ſi ſtatu
tum diſponeret,ꝙ non poſſet fieri nouum molendinum, niſi
fiat per centum perticas à remotis alterius molendini exiſten-
tis in eadem aqua, an fiat meaſuratio per curſum aereum, an
per viam terreſtrem,an per curſum loci, per quẽ aqua decur-
rit?Et ponit D.Ale.in d.conſ.67.& ibi conſuluit,ꝙ per curſum
loci,in quo aqua decurrit,nõ autẽ per aerem,non obſt. doctri.
7 Bar.hic.¶† Quid autem ſi citatus habeat duas vias: vnam per
montes,quæ eſt breuior,aliam per planiciem, quæ eſt longior?
dic,ꝙ debet venire ꝑ planiciem,ſm Spec.in tit.de cita.§.1.ver.
quid ſi reus.ſequuntur Bal.& Ang.hic.Arch.in d.c.ſtatutum.§.
8 cum verò. † Quid aũt ſi ſit duplex via, vna per mare breuior:
alia per terram longior? dic ꝙ debet venire per terram,licèt ſit
longior,ſm Hoſt.& Io.And.in c.olim.de excep.D.Ant.Imo.&
alij in c.nonnulli.de reſcr.Imo. in l. continuus. §.cum ita.ff.de
9 verb.ob.& eſt bonus tex.in l.2.§.pe.ĩ.e.†Et refert Plutarchus in
vita Cato. eum pro trib.reb. per oẽm vitam pęnitentiã egiſſe.
Si quod arcanum mulieri credidiſſet.Scdò ſi per aquam traie-
ciſſet,quod poterat per terram proficiſci.Tertiò ſi aliquot dies
10 per incuriam ſine ſtudio tranſijſſet. ¶† Scdò pondera text. in
verbo dinumerari,& adde, ꝙ incipiunt currere à die receptio-
nis præcepti,cùm terminus ad comparendum non currat,niſi
à die ſcientiæ,ſm Bal.hic,& eſt gl.in c. q̃uis.in ver.ex ea die.4.q.
5.quam allegat Lud.Rom.hic.Idem tenet Bart. in l.1. §.præſi-
des.per illum tex. ff.de requi. reis.cum concor. ſignatis per Do.
11 Alex.† Facit quod vult Bar.de dilatione ſtatuta parti abſenti,
12 qñ incipiat currere,& ibi dixi in l.Labeo.ff. de iureiu.† In vlti-
mis aũt voluntatib.terminus ſtatutus à teſtatore incipit ſolùm
currere à die aditæ hæreditatis, ẽt ſi teſtõr dixerit, ꝙ infra decẽ
dies ab eius morte fieret.tex.eſt in l.3.§.ſi hæredi.& ibi Bar.no.
ff.de ſta.lib.quem ad hoc reputat ſing. idem Bart. in l.fi.in prin.
C.de iur.delib. Tu adde ſimilem tex.in l.hr̃ditas.in prin.ff.eo.&
tex.notabilem in l.ſi in diem.in prin.& ibi Bar.ff.de cond.& de-
13 monſt.Bal.in l.vnica.in 12.col.C.de his quæ.pę.no.† Terminus
autẽ præfixus ab arbitrio incipit currere à tpe laudi, & habitæ
ſcientiæ,ſm Bar.in conſ.ſuo. 230. quod incipit dñe Iac.primo
quæritis,per tex.in d.l.3.§ ſi quis hæredi. Facit tex.in c. quiſquis.
4.q.6.ſm Ludo.Rom.hic,qui ẽt ponit,quid in ꝯctibus,& alle-
gat tex.pro ſingulari in l.tali.in prin. ff.de iure dot. Adde alium
tex. in l.ſi ita quis.in prin.ff. de verb.obl.Et de prædicts vide ple
nè Lud.Rom.in conſ.228.quod incip.pro plena diſcuſſione.in
primo dubio,& in conſ.409.quod inci. quo ad primum ꝓpo-
14 ſitæ cõſultationis arti.in quo quæritur,an hr̃des. ¶† Tertiò no.
in verſi.præter eum diem.ſm Bal.in ſecundo notabili, eſſe hic
b tex.notabilem,quòd qñ dictio præter, [b] ponitur in aſſignatio-
ne termini,ſtat incluſiuè,& ita debet dicere Ludo.Rom.in ter-
tio notabili,& ẽt in 3.col.qui corruptè dicit,ꝙ ſtat excluſiuè,&
malè,vt patet ex tex.¶Quartò pondera hic videri tex.ꝯ doctri
nam Bar.& Doct.in l.ſi eum.§.qui iniuriarum.ĩ.eo.& in l.actio
ne,vbi dixi.C.de tranſa.& in l.1.in fi.C.de pign. act.& qñ dictio
præter, ponitur inter duo, quæ non ſunt diuerſa,ſed vnũ ineſt
alteri,tũc dictio præter,ſtat incluſiuè,hic vr̃ text.in oppoſitum.
Sed rñde ꝙ imò dictio, præter, ponitur inter diuerſa, cùm di-
uerſi ſint dies ad veniendum, & dies ad ſiſtendum. ideo bene
15 ſtat in hoc tex.incluſiuè. ¶† Quintò not. ex eodem text.ꝙ ab-
ſens vltra dies ad veniendum debet etiam habere vnum diẽ,
c in quo ſiſtat.Adde,ꝙ etiam debet habere vnum diem quietis [c]
pro ſingula hebdomada.glo.eſt in c.cupientes.§.1.ver.commo
dè. ad fi.de elect.in 6.quam ad hoc reputat ſing.Imo.in d.l.con
tinuus.§.cum ita.Facit iſte tex.in ver. oneroſa.etiam ſi in præ-
cepto,vel ſtatuto diceretur,ꝙ continuatis dieb. venire debeat.
*tex.eſt in ca.q̃uis,in ver.dinumeratis dieb. iuncta gl. de off.ord.
in 6.quẽ pro ſing.ad hoc alleg.Lud.Rom.hic.Tenet Alex.licèt
de eo non faciat mentionem, & Io. de Imo.in d. c. cum ita,&
16 ita intellige tex.in l.ſi cui.§.tamdiu.ff.ex quib.cauſis ma.¶†Sex
tò no.in ver.nam ſanè, ſm Paul. de Caſt. ꝙ iudex in dubijs de-
bet eligere illam viam, per quam vtriq; parti cõſulitur. Facit l.
17 ex his,in fin.ff.de his,quæ in fraud.credi.† Iſtam regulam dicit
Pau.de Caſt. ſe allegaſſe,dum eſſet quæſtio, an appellatio eſſet
deſerta,quia per hanc viam ius alicuius non perit,prout ſi pro
nunciaretur appellationem eſſe deſertam.Idem tenet Ludo.&
Dom. Alex. hic. Adde pro hoc facere, ꝙ quando dubium eſt
d inter partes [d] an poſſit appellari, vel ne,iudex in dubio debet
deferre appellationi,ſm Spec.in tit. de appel. §.nunc dicamus.
ver.1.Io.And.Do.Ant.& alij in c. vt debitus. de appel.Arch.in
c.cordi.& in c.ſi à iudice.de appel.in 6.Card.in cle.1.in 5.col.de
dolo,& contum.Bal.in ca.paſtoralis.in prin. in 2.col.de off.de-
leg.& idem Bal.in l.de ſtatu.ff.de teſta. & in l.properandum.§.
ſinautem reus.C.de iud.Et facit ratio,quia regulariter quęlibet
appellatio cenſetur eſſe permiſſa,niſi reperiatur prohibita.glo.
eſt in l.qui reſtituere.in glo.fi. ad fi. ff. de rei vend.quam glo.ad
hoc reputat valde no.Bal.in c.paſtora.in princ. in 3. col.de ap-
pel.& gl.in §.audient.in Auth.de iud.Facit text.in l.& in maio-
18 ribus. C. de appel. † Ad idem facit bonum ſimile, quia iudex
in dubio debet admittere articulos probatorios,& capitula,ſe
cundum Hoſt.& Io.de Imo.in c.per tuas. de teſt. Adde etiam
practicam.Spec.in tit.de appel.§.nunc dicamus.ver.1.vbi dicit
ſe conſulere appellanti,quòd petat à iudice, ꝙ deliberet cum
peritis,an admittenda ſit appellatio necne,ꝙ ſi iudex deneget,
hoc ipſo grauat partem, & præbet iuſtam cauſam appellandi.
Sequitur Ludo.Rom.in conſi.51.quod inc. vt declarationem
accipiat prædicta conſultatio.in 2.col. ¶Glo. 1.in ver.in ſingu-
los.diuiditur in tres partes.In 1.declarat tex.In 2.quę eſt ibi,ſed
vr̃ hoc ſtare non poſſe.gl.opponit contra tex. & dupliciter ſol-
uit.Prima ſolu.nihil valet, quia tunc non eſſet iudex,qui arbi-
* traretur,ſed lex.Tene ſecundam ſolu.quam tenet Bart. *& communiter Doct.* hic,& in l.de die, in princ. ſ. qui ſatiſdat. cog. Sed
aduerte,ꝙ dum gl.ſubdit, ꝙ l.contraria loquitur de ſpacio ad
deliberandum, ineptè loquitur:ſed debuit dicere, ꝙ loquitur
de ſpacio ad ſiſtendum, vt ibi dixi. In tertia, quæ eſt ibi. Item
hoc in iudicijs.glo. remouet aliud contrarium, & tenet aliud
eſſe in iudicijs per hanc.l.& aliud in contractibus per d.l.conti-
nuus.§.cum ita.& licèt Imo. ibi conetur defendere iſtam ſolu.
19 † tamen regulariter procedit arg. à contractibus ad iudicia. l.
non eſt mirum.ff.de pign.act. & l.omnem. ff.de iud. Alio mo-
do reſpondet Petr.& Barto.hic,& ibi.Tu aliter,& tertiò reſpon
de ſecundum Bald. & Ludo. Roma. hic, quòd illa l.non con-
trariatur,ſed quòd iſta limitatur per illam, niſi ex conditione,
& qualitate perſonæ longius tempus, aut breuius à iudice ſta-
tuendum ſit,q̃ in hac l.ponitur.Facit l.ſi cui §. tandiu.cum glo.
in ver.præſtitit.ff.ex qui. cau. maior.¶Capio glo.in ver. præter
eum.quàm diuide in duas partes, prout duos ponit intellectus
principales ad text.Secunda ibi,vel aliter ille dies, licet glo. vi-
deatur ponere tres intellectus,ſed non ſunt niſi duo,quia ſecun
dus,& tertius ſunt idem.Primus intellectus eſt,quòd vltra ſin-
gulos dies ad veniendum,dantur etiam alij duo dies, qui in il-
lis non computantur,ſcilicet dies,in quo promiſit de ſiſtendo,
& alius dies,in quo debet ſiſtere,& huic intellectui conueniũt
verba literæ,ſi non violentur,dum dicit text. præter eum diẽ,
quo cautum promittitur,& hic eſt vnus,& ſubiicit, & eum in
quem ſiſtere oportet,& hic eſt alius,& facit copula,&,quæ ca-
dit inter diuerſa. glo. in rubr. ff. de iur. & fac. igno. & in cap.
quærelam. de Simo. Iſtum intellectum approbant Gabriel
de Oſoletis, & Raynu. vt refert glo. hic. Angel. & Fulgo.hic,
& ſecundum iſtum intellectum habes ex hoc text. quòd dies
termini non computatur in termino. Iſtum intellectum re-
probant Barto.& alij hic, tamen debiliter: quia ſecundum
eos iſta lex non loquitur de die ponenda in ſtipulatione, imò
poſtquam pars promiſerat ſiſtere: loquitur de termino ſta-
tuendo ad veniendum, vnde alius eſt intellectus, quòd iſte
text. non loquatur niſi de vna die,ſcilicet de die ad ſiſtendum,
& iſtum intellectum approbant Barto. & alij. Nec obſtat,
quod eſt dictum de copula, quia procedit, quando copula
ponitur

ADDITIONES.

a ¶Si in lege,vel ſtatuto.Adde Spec.in tit.de cita.§.1.

b ¶Dictio præter.Adde Bal.in l.1. ff.de pig. Dy.in regula peccatum.de reg.iur. lib.6.Ludo.Rom.conſ.328.inci.præſens conſultatio. Raphael Cuma.conſil. 111.inci.ciuis quidam Florentinus.

c ¶Vnum diem quietis.Adde Fel.in c.cum olim.in 3.col.de excep.

d ¶Quando dubium eſt inter partes.Adde Bal.in c.1.de reſcr.Bal.in addi.Spe. tit.de appel.in d.§.nunc dicamus.& per Paul.de Caſt.in l.1.ff.ſi quis cau.

pónitur interdictiones:secus qñ ponitur inter orationes,vt dixi
20 in l.1.in prin.ff.de iust.& iu.¶† Pro clara tñ intelligentia quero,
a nunquid dies termini computetur in termino. Aduerte,ista
b quæstio potest intelligi dupliciter. Primò de die vltima termini,& in hoc est expeditum,ꝙ cõputatur.l.1.§.quod dicimus.ff.
de suc.edi.l.pater.§.sexaginta.ff.de adult.Spec. in tit.de appel.§.
restat.ver.sed nunquid dies, & isto modo non intelligitur hic.
¶Secundo modo intelligitur,(& ita intellexerunt Doct. hic)
nunquid dies assignationis termini computetur in ipso termino,puta,iudex assignat mihi hodie terminum 10.dierum, nun
quid dies hodiernus computetur in ipso termino? Albe. hic re-
* fert varias opi.sed duæ sunt principales.*communis opi.est*,ꝙ nõ,[c]
c cùm intelligatur de dieb proximis.l.eum qui.in prin.ff.de verb.
obl.nisi adijceretur dictio,hinc,vel similis,puta quia iudex diceret:assigno tibi terminum hinc ad decem dies.Ita tenet Iac.
But.Ray.Bart.Ange.Pau.de Cast.& Lud.Rom.hic,Imo.& Gemi.in ca.frequens.de rest.spol.in 6.Spec.in tit.de cita. §. viso, in
ver.pen.Ang.& Imo.in l.Gallus.in prin. ff.de lib. & posthu.Ista
opi.de consuetudine seruatur in palatijs, vt dicunt Alb.& Ful.
hic,& Bal.in l.eos.§.sinautem.C.de appel.Pro ista opi.facit bonus tex.in d.c.frequens,& ibi glo. ad hoc alleg. plura alia iura.
Facit etiam bonus text. in ca.pia. de excep. licet Alex. respon-
* deat,ꝙ ibi,& in d.cap.frequens,tex.loquitur in casu claro. *Ista
est magis communis sententia*,quamuis contrarium teneat Cy.hic
in addi.per aliqua fundamenta,quæ refert Bal.hic,qui idem tenet,& idem sequuntur Fulg.& Do.Alex.hic,& Bald.plenius in
d.l.eos.§.sinautem,& in l.si quando.in 5.q.C.de test.& in c. super eo.2.de appel. præcipuè,quia tempus debet computari de
momento ad momentũ.l.3.§.minorem.ff.de minor.& l.2.§.biduum,aliàs dies,cum gl.ff.quando appel.sit,& si istud procedit
in dilatione legis,quanto magis in dilatione hominis, cùm mitius agatur cum.l.quàm cum homine.l.Celsus.in prin. cum gl.
de arbi.& quia dilationes sunt strictissimè intelligendæ.l.1.C.de
dila.l.2.in prin.cum ibi no.C.de appel.Bar.rñdet huic fundamẽto,ꝙ ꝓcedit,qñ in assignatione termini apponitur dictio hinc,
21 quæ solutio est inepta ad illos tex.† Vnde rñde melius,verum
esse,ꝙ tempus computatur de momẽto ad momentũ, postq̃
incepit currere,alleg.ẽt Cy.hic Spec.in plerisq; locis,de quibus
per Alex.hic.Sed in illis locis, aut Spe. nihil firmat, aut firmat
opi.Bar.& cõem, & dicit Fulg. ꝙ ista secunda opi. est in disputando sustentabilior.Alex.dicit,ꝙ est de iure verior,quam ẽt tenet Pau.de Leaza.in d.c.frequens.nihil tñ adducunt, quod vr-
22 geat præter fundamentum Cy. ad quod rñdi. † Pro limitatione tñ Bar.de dictione hinc,alleg.tex.in l.placet.cum glo. in ver.
ab hinc.C.de sacros. eccl. & quem ad hoc reputat vnicum, &
sing.Lud.Rom.hic.idem tenet Ray.& Imol.in l.huiusmodi,la.
23 2.ff.de verb. ob.¶† Scdò communem conclusionem limitat
mirabiliter Alb.hic ad fi.commenti sui,vt procedat,qñ terminus statuiẽ absenti in remotis,secus si statuatur pñti,quia tunc
dies termini ꝯputareẽ in termino,& dicit se ita obtinuisse corã
magnis viris,quib. visum est, ꝙ ista lex propriè loquatur in istis
terminis,& dicit,ꝙ istud vr̃ sentire Guido.de Su.hic,& ꝙ clarè
tenet Arch.in d.c.frequens.Si ista limitatio esset vera, confunderetur practica cõis palatiorum,quæ tenet,ꝙ dies termini assignati nõ computeẽ in termino.Tene ꝯ istã limitationẽ,quę est
ꝯ mentem Bar.& aliorum hic,& pondera,ꝙ rõ Bar.& Docto.
quatenus dies termini non cõputetur in termino,est ꝙ intelligatur de ꝓximis dieb. Ista rõ militat, siue tp̃s assigneẽ absenti,
siue pñti,nec aliquid facit iste tex.qa considera,ꝙ Bar.& Doct.
non fundant se super isto text.sed super rõne prædicta, qa iste
* tex.non probat,nisi ſm primum intelle.sed ille intellectus *communiter reprobatur* per Bar.& alios hic.Tenendo tñ scdam opi.ꝯ
Bar.pro qua facit quod vult gl.in l.Gallus. in ver.decẽ menses.
ff.de lib.& posth.gl.in l.si ante nuptias.ff.solu.matri.quæ videntur dicere,ꝙ dies termini computatur in termino. Limita qñ
dies non est integra ſm ciuilem cõputationem,de qua in l.more.ff.de fer.& tunc non computatur inter dies termini.l.anniculus.ff.de verb.sign.ſm Bal.in c.1.in 2. col. quo tempore miles.in
24 vsi. feu.† Quid autem si assignatio termini fieret per dictionẽ
25 à vel similes? dic vt hic per Bal.& Pau.de Cas.cum multis con
d cor. vt hic p Alex.† Quid si per dictionem,supra,[d] vel vltra?[e]
e dic vt per Lud.Rom.hic.Ias.May.Mediol. Paduæ legens.

ADDITIONES.

a ¶Dies termini.Adde.l.1.§.sed si maritus.ff.de lib. agnos.& ibi Bart.& Bal.& p Doct.in l.eos.in.§.fi. C.de appel.

b ¶In termino.Adde Are.in l.1.§.biduum.ff.qñ appel.sit.Dec.in c.super eo.el.2.de appel.col.5. PVRPV.

c ¶Sequitur,& cõem dicit Seb.de nulli.c.9.nu.160.Bal.in l.oẽs.§. finautem. C. de appel.de quo vide Guid.Pap.q.270.Cagn.in Reg.l.vbi lex.de reg.iu.Doc.in apost.ad Rot.Dec.33 nu.30.tit.de rescri. MASVER.

d ¶Per dictionem,supra.Adde.l.si sterilis in §.quod diximus. ff.de act.emp.l.itẽ quæritur.in §.item Iul.ff.loca.

e ¶Vel vltra.Adde gl.in cle.1.de vsu.Ant.de But.in ca.Raynutius. de test.Raph.Cum.cons.111.inci.ciuis quidam.

SVMMARIVM.

1 *Transactio interueniens antequam stipulatio pœnæ committatur,impedit ipso iure stipulationem committi,sed si fiat post, solùm parit exceptionem.*

2 *Transactio super principali intelligitur facta super accessorijs, & etiã super pena.*

3 *Qui transigit super sorte reseruando sibi specialiter petitionem pęnæ,nõ præiudicat in pęna,quia protestatio ius reseruat.*

4 *Si emphyteuta cecidit à iure suo per triẽnalem cessationem de soluendo, & postea dominus recipiat pensionem,protestando, ꝙ non intendit sibi præiudicare in pœna priuationis,ꝙ talis protestatio eum releuat.*

5 *Vbi factum resistit protestationi, protestatio non releuat.*

6 *Si actor protestaretur,ꝙ salua sibi sit petitio pœnæ, & reus expressè contradiceret,quod tunc talis protestatio nihil releuaret.*

LEX II.

NOn exigimus. Trãsactio facta sup negotio principali
impedit cõmitti stipulationem pęnalẽ de iudicio
sisti, & si sit commissa, parit exceptionem, nisi in
1 transactione pęna sit specialiter reseruata.h.d.¶† No.1.ꝙ transactio interueniens anteq̃ stipulatio pœnæ committatur impedit ipso iure stipulationem cõmitti.Sed si fiat post,solùm parit exceptionem.Rõ est diuersitatis,quia facilius impediuntur
facienda,q̃ iam facta tollãtur.l.patre furioso.ff.de his, qui sunt
sui,vel alie.iur.ca.ad apostolicam,de reg. Amplia istum tex.ẽt
si transactio sit nulla,& transigens per errorem non venerit ad
iudicium,putans transactionem valere,nam excusatur à pœna,nisi pars aduersa protestata sit de nullitate transactionis. l. q
testamento.ff.de excu.tut.l.si Titius. ff.de fideius.ſm Gul.Alb.
2 Bal.Ang.& Ful.hic.¶† Not.2.regulam, ꝙ transactio super sor-
a te,& sic de negotio prin.intelligitur etiam facta super [a] pœna,
& sic super accessorijs. Adde simile in liberatione facta super
principali.quæ trahitur ad accessoria illi connexa. l.si cum tibi.
C.de iud.Bar.in l.Aurelio.§.Caius in l.fi.in 6.q.ff.de lib. leg. Simile in præscriptione sup sorte principali, quia trahitur ad accessoria.l.eos,in princ. C.de vsu.l.si aliena.§.fi.ff.de vsuc.Simile
in sententia absolutoria à sorte principali. l. si quis cum nullũ.
§.si ancillam.ff.de except.rei iud.Amplia.istum tex.etiam si pęna esset talis quæ posset de per se peti. Ita probat iste text. cùm
indistinctè loquatur:& ad hoc reputatur sin. per Pau. de Cast.
& Mod.hic,Raph.Cum.in l.cum stipulatus sim mihi à Proculo,aliàs ò Procule. ff. de verb. obl. sed melius facit ratio huius
tex.iuncto eo.quod no.Bar.& Bal.in l.regula.§.& licet.ff.de iur.
& fac.ign.Istum tex limitat sing.Bal.in l.terminato,in prin.in 2.
not. C. de fru. & lit. expen. vt procedat qñ transactio fit super
ꝯctu principali,cuius occasione debetur sors: secus si esset transactum super actione sortis,quia tunc non videretur transactũ
super actione pęnæ,per l.si pro fure.§.1.ff.de cond.fur.vbi transactio super cõdictione furtiua, & sic super actione,quæ competit ad rẽ principalẽ,non extenditur ad actionem furti, quæ
cõpetit ad pęnã.Istam limita.reprobat d.Alex.quia vr̃ esse eadẽ
ratio vtroq; casu,& quia d.l.si pro fure.§.1. loquiẽ in pęna legali.nos in conuentionali.Tene limitationem Bal.quę est subtilis,
& peregrina,& pro ea pondera istum tex.in trib.locis, qui loq̃tur,qñ super negotio est transactum.Scdò facit ratio,quia transigendo super ꝯctu,seu super negotio,censetur super toto trãsigere.Ideo extenditur ad pœnã. Secus qñ transigit super actione,cũ diuersa sit actio, quæ competit ad sortem,& actio quæ
cõpetit ad pęnã.Tertiò facit,qa in hac l.pœna non est adiecta
loco sortis,sed loco cõtumaciæ, & sic super diuerso. Vñ videẽ
3 idem,ꝙ in d.l.si pro fure.§.1.¶† No.3.in ver.nisi ꝯrium, ꝙ qui
transigit super sorte,reseruando sibi specialiter petitionem pęnæ,non præiudicat in pœna, quia protestatio ius reseruat. l.si
4 debitor.§.1.ff.qui.mod.pign.vel hypoth.sol.† Per istum tex.di-
b cit gl.in c.potuit.in gl. 4. de loca. ꝙ si emphyteuta [b] cecidit à
iure suo per triennalem cessationem de soluendo, & postea
dñs recipiat pensionem protestando,ꝙ non intendit sibi præiudicare in pęna priuationis, ꝙ talis protestatio eum releuat.Idẽ
tenet Bal.hic,alleg.Spec.in tit.de loca. §.nunc aliqua.in ver.25.
Idem tenet Bar.& alij.in l.2. C.de iur.emphy. idem in fin.tenet
Bal.

ADDITIONES.

a ¶Super pœna.Vide Soc.1.par.cons.17.col.3.regulæ.Adde Pau.de Cast.lib.1.cons.370.inci.quantum,vbi de pęna.Tertiò limita regulam non procedere in pęna legali,quæ committitur in faciendo.Ripa.in c.sępe.de restu.spol.col.18.ver.7. PVRPV.

b ¶Emphy.Adde Ias.in l.2.C.de iure emphy.

Bal. in c.1.in 2.col.quo temp.mil.Fortius tenet sing.Bart.in d l.
2.ꝙ etiam si recipiat pensionē pro tempore futuro,& expressè
protestetur,ꝙ adhuc reseruat sibi ius repellendi.Sed ↄ̃rium te
net in hoc D.Ant.& D.Card.in d c.potuit, & ibi Io. de Imo.in
39.col.& seq.& Alb.in l.2.in 4.col.C.de iud.emph. Moti, quia
ista protestatio est ↄ̃ria facto,& incompatibilis, ideo non rele-
uat,vt no.in c.cum M.Ferra.de consti.¶Ego idem teneo cōtra
Bar.& ita aliàs consului in casu valde arduo.Et moueor, quia
quando dn̄s expulit emph. adhuc potest petere pensionem p̄-
teriti temporis,vt habetur in d.l.2.ergo stat simul, ꝙ quis reci-
piat pensionem præteriti temporis,& protestetur, ꝙ sibi reser-
uat ius expellendi:Sed si dn̄s expulisset emph.non posset ab eo
petere pensionem pro tempore futuro, ergo recipiendo pen-
sionem tp̄is futuri, non potest protestari de expellendo, quia
est incompatibile.¶Scđo moueor,quia qn̄ factum est poten-
tius protestatione, protestatio nihil releuat.c.solicitudinem.de
5 appel.cum si.¶†Tertiò moueor ex eo,quod egregiè decidit in
pulchra quæst.Bal.in c.quæ in ecclesiarum,in 15.col.de consti.
ꝙ si res feudalis sit reuersa ad ecclesiam, eo quia inuestitura nō
a sit petita intra annum, & diem: [a] deinde Episcopus renouat
eidem feudum,saluo, & reseruato iure ecclesię,ꝙ propter hāc
reseruationem non potest Episcopus alij concedere.Mouetur
per plura,præcipuè,quia factum ↄ̃dicit protestationi, ergo ꝓ-
testatio nihil releuat,vt no.in d.c.cum M.Ferra.Item quia licèt
fuerit protestatus, tn̄ recipiendo laudemium pro inuestitura,
res non est integra,fortius ergo in casu nostro,vbi recipit pen-
sionem pro tp̄e futuro.¶Quartò pondera tex.in vert. speciali-
ter. ꝙ ad hoc vt ista protestatio releuet in casu isto, debet esse
specialis.Qn̄ ante dicatur esse specialis,dixi post Bart. in l.1.§.si
6 quis in ius vocat. non ier. ¶† Quintò pondera text. in ver. par-
tib.qui probat, ꝙ si actor protestaretur, ꝙ salua sit sibi petitio
pęnæ,reus autem expressè ↄ̃diceret, ꝙ tunc illa protestatio ni-
hil releuaret,cùm tex.in plurali dicat partib. Facit l.fi. §. item si
prædixerit.ff.nat.cau.stab. licèt gl. ibi subaudiendo destruat il-
lum tex.Item tn̄ debet operari ↄtradictio rei,sicut protestatio
actoris,præsertim cùm fauorabiliores simus ad absoluendum,
quàm ad condemnandum.l.Arrianus,cum si. ff.de act. & obl.
* Tn̄ Alb.hic dicit *contrarium communiter teneri*, & licèt non dicat,
pro eo facit,quia remittere pœnam pendet à voluntate acto-
ris,ergo eius protestatio sola sufficit.l.Nesennius.ff.de neg gest.
& latè declarat Bar.in l.non solum.§.morte.ff.de oper.no.nun.
in 5.col.in ver.sed quæro an etiam partis consensus requiratur.
Tenendo tn̄ primam par.qua multum facit iste tex.in ver.par-
tib.Considera,ꝙ si actor protestaretur,& reus nihil diceret,tūc
procedit opi.Alb.& Doct.s.alleg. sed quando reus expressè ↄ̃-
dicit,& expressè contrarium protestatur, secus est,per gl.ma-
gistram.in c.diaconus,in glo.2.22.dist.per Barto.& alios in d.§.
morte.in 5.colum. Iason Paduæ.

A D D I T I O.

a ¶Et diem.Adde Cal.consi.7.tit.de feu.incip.an feudatarius. Anch.conf.174.
inci.D.Lazarius.Card.Zab.conf.34.inci.circa primum dubium.Abb.in conf.
83. inc.conditoris in 2.col.in 1.vol.consi.3.incip.Nitar.in 2.vol. Io. de Ana.
conf.32.in c.vltra alia Lud.Rom.conf.27.in prin. inci. viso themate.Pau. de
Cast.conf.162.incip.circa id.in penult.col.

S V M M A R I V M.

1 *Citatus licèt sit impeditus comparere absq; culpa sua: tamen censetur contumax.*
2 *In obligationibus facti,qui non facit,impeditus iusto impedimento, mero iure incidit in pœnam,licèt iuuetur ope exceptionis.*
3 *Citatus ad vnum tribunal excusatur,si compareat coram alio.*
4 *Testimonium dicere,est publicum munus.*

§.Si quis municipalis.

Impeditus impedimento pu-
blico,& necessario excusatur à pœna ope exceptionis. h. d.
1 ¶† Per istum tex.no. Ang.ꝙ licèt citatus impeditus sit compa
rere absq; culpa sua,tn̄ censetur contumax. Patet, quia mero
iure committitur pęna,vt hic.Ideo talis contumax est in expē
sis condēnandus ratione contumaciæ.l.sancimus.C.de iud.ita
dicit velle gl.in c.venerabilib.in §.idē est.in ver.captus,de sent.
excom.in 6.Sed Mod.eum reprehendunt,q̄a si in hoc tex.ope
exceptionis consequit̄,ne condēnet̄ in pęna ↄuentionali,mul-
tò magis dēt consequi ne ↄdemnet̄ in expēsis. Et pondera tex.
in ver.æquissimum.præcipuè,qn̄ ↄdemnatio expensarū fieret
officio iudicis,cùm dēat in æquitate fundari. l. quod si Ephesi.
ff.de eo quod cer.loco,& gl. quā alleg. Ang. probat ↄ̃rium,cū
loquatur,qn̄ potest hr̄e regressum ↄ̃ priuatum impedientem,
2 quod non est hic.¶† Scđo no.ꝙ in obligationib.facti q̄ non fa
cit iusto impedimento impeditus,mero iure incidit in pęnā,li-
det iuuetur ope exceptionis. Adde secus esse in obligationib.
dandi.ibi non obstante iusto impedimēto tenetur in effectu ad
pęnam absq; exceptione.l.ad diē.ff.de verb.obl.Pau.de Cast.&
Mod.hic,& rōnem diuersitatis ponit Bar.in l.cōtinuus.§.illud.
3 ff.de verb.obl.in vlt.col.¶† Tertiò no.in ver.simili modo.ꝙ ci
a tatus [a] ad vnum tribunal excusat̄ si cōparet coram alio. Intelli
ge,qn̄ illud erat maius tribunal,vel cā erat maior, vt per Albe.
Bal.Ang.Pau.de Cast.& latius Lud.Rom.hic.per oēs in l.ↄ̃ pu
pillum.§.1.vbi est principaliter tex.ff.de re iud Bar.in l.2.§.fi.ff.
de cust.reo.Cano.in c.cum parati.de appel.& vide tex.in c.qui
4 resistit,& ibi gl.no.11.q.3.¶† Quartò not. ꝙ dicere testimoniū,
est publicum munus: ideo pōt quis inuitus cogi ad testifican-
dū.l. inuiti.ff.de test.& toto tit.extra de test.cogen. Et ita istum
tex.no.gl.in l.si qn̄.C.de test.& in l. si filium. C. de lib.cau.Alb.
& Sal.hic,& dicit Alb.ꝙ istud alibi non reperitur ita clarè,imò
si aliquis iurasset nunq̄ testificari, non obstāte iurō potest cogi
inuitus ad testificandū,vt dixi in l.fi.§.qui satisd.cog.Ias.Padu̧e.

A D D I T I O.

a ¶Citatus.Adde Doc.in l.iudicium.ff.de iud.

S V M M A R I V M.

1 *Infirmitas excusat à comparendo.*
2 *Difficultas superueniens in obligationibus facti, non excusat à pœna, quin committatur ipso iure,sed bene excusat in effectu.*
3 *Promittens in iudicio sistere,si non potuit personaliter comparere, non tenetur procuratorem mittere.*
4 *Infirmitas,vel impedimentum in persona iudicis, vel alterius partis,nō prorogat iudicium ipso iure,sed opus est,ꝙ iudex proroget.*
5 *Sententia lata contra eum, qui est in infirmitate detentus, an mero iure valeat,& teneat.*
6 *Mulier grauida excusatur à comparendo,etiam post partum, donec decumbit,vsque ad 40.dies.*
7 *Impeditus an & quando teneatur procuratorem mittere ad iudicia.*
8 *Bannitus si citetur in loco,in quo est bannitus, quamuis ipse impediatur venire,tamen tenetur mittere procuratorem.*
9 *Bannitus an possit conueniri in loco in quo est bannitus.*
10 *Actor impeditus iusto, & necessario impedimento, an teneatur mittere procuratorem.*
11 *Reus impeditus iusto impedimento,non tenetur mittere procuratorem, nisi in duobus casibus.*
12 *Absens ꝙ teneatur mittere procuratorem.Fallit in arduis causis.*
13 *Causa quando dicatur.*

§.Si quis in iudicio.

Si iustū impedimen
tum interueniat, vel
in ꝑsona,vel in itinere,vel in loco absq; culpa ꝓmissoris,ei ex-
1 ceptio ↄceditur,h.d.& est cōe summarium.¶†No.1.ex text.in
a ver.valetudine,ꝙ infirmitas [a] excusat à cōparendo Facit tex.in
b c.tenor,de re iud. & in l.q̄to.ff.eo. [b] quod ꝓcedit non solum in
infirmitate propria,sed ēt in infirmitate suorū.glo.est in c. cōis.
2 23.dist.¶†No.2.in ver.exceptione adiuuat̄.ꝙ in obligationib.fa
cti,difficultas superueniens non excusat à pęna, quin cōmittat̄
ipso iure,sed bn̄ excusat in effectu, q̄a de æquitate datur exce-
ptio,vt hic,& in §.seq & in §.pręcedēti,& in l.fi.§.1.ff.ad l. Rho
di.de iac.Secus est in obligationib. dandi,vbi ēt non excusat ēt
in effectu.l.ad diem.& l.ↄtinuus.§.illud, vbi Bar.ff.de verb.obl.
3 ¶† No.3.in ver.cum enim.ꝙ qui ꝓmisit in iudicio sistere, si nō
potuit ꝑsonaliter cōparere non tenet̄ procuratorē mittere,q̄a
hic tenetur ex sua ꝓmissione,quę debuit impleri in forma spe
cifica,ſm Bal.in lect.antiq.de quo dicet̄ in glo.Per istū tex.dicit
Ang.in l.si q̄s instituatur in diē.ff.de hered. inst. ꝙ vbicunq; q̄s
citatur vt cōpareat personaliter,tunc nunq̄ tenetur mittere ꝓ-
4 curatorem,licèt sit impeditus personaliter cōparere.¶† No.4.
in ver.diffusum esse. iūcta gl.quę exponit. i.differendum,ꝙ in-
firmitas,vel impedimentum in persona iudicis,vel alterius par
tis non prorogat iudicium ipso iure, sed est opus ꝙ iudex pro-
roget,aliàs pęna non cōmitteretur ipso iure,cuius ↄ̃rium dicit
tex.hic,& in l.cum stipulatus sim mihi à Proculo, aliàs ò Pro-
5 cule.ff.de verb.obl.¶† No.5.ex.eo.tex.sic declarato,ꝙ sn̄ia lata
ↄ̃ eum,qui est in infirmitate detentus,mero iure valet,& tenet,
vt hic,sed datur restō in integrum.gl.& Doct.in l. quæsitum.ff.
ff.de re iud.intellige qn̄ lata est à iudice ignorante, aliàs sn̄ia es-
set ipso iure nulla,ſm Bart.& alios hic.Ratio, quia esset lata ↄ̃
* absentē non contumacem.l.ea,quæ.C.q̄uo, & qn̄ iu. Licet *ita
oēs teneāt*,tn̄ ꝙ imò sn̄ia lata à iudice ignorāte ↄ̃ infirmitate de-
tentū sit ēt ipso iure nulla,pōt subtiliter induci tex.in d.l. quęsi-
tū.ff.de re iud.dū tex.ibi dicit,ꝙ ꝑꝑ infirmitatē differtur iudiciū
inuito iudice,& sn̄ia non valet,si ergo inuito iudice,ergo mul-
to fortius eo ignorāte,ꝑ regulā qui pōt inuitis.ff.de reg iur.Et ꝑ
tex.no.q̄ ita arguit in l.4.§.istud.ff.de fideicō. lib.non tn̄ ꝑꝑ hoc
recedas

A D D I T I O N E S.

a ¶Infirmitas.Adde Docto.in c.ex parte.de appel.
b ¶ff.eo.Adde Cic.vbi de filio,in lib.1.officio.cap. de officiosa circunstantia.

P V R P V.

a recedas à communi ſnīa.[a] ¶† No. ſextò.in §.ſi non pp, ꝙ mu
6 lier grauida excuſatur à comparendo ēt poſt partum, donec
b decumbit vſq; ad 40.dies,[b] vt eſt gl.& Bal.in l.pregnantis.ff.de
pen. Bal. & Mod. hic. & Bal in l.Imperator,la 2.ff.de ſtatu ho.
Limita niſi eſſet grauida paucorum dierum,per d.l.quęſitum.
Scdò limita ſm Ful.niſi eſſet mulier ruſtica,quæ non obſtante
grauedine portaret ſitulam in capite,& alia onera.arg.l.ſi lon-
gius.ff.de iud.¶Capio gl.in ver.adiuuatur,quam diuide in tres
partes.In 1.colligit no.ex tex.& ad illud alleg.ↄcordantes. In 2.
per viam quæſtionis opponit ↄ̃ tex.In 3.aliter opponit, & ſol-
7 uit.Secunda ibi,ſed quid ſi potuit.Tertia ibi, itē arg.ↄ̃.¶† In fi.
gl.videndum eſt,an & qñ impeditus teneatur mittere procura
c torē ad iudicia.[c] Bar. hic diſtinguit faciendo plures caſus poſt
Guil.de Cun.Iaco.But.hic & Cyn.in l.1.de reſtit.milit.& ſimili
ter ſequitur Bar.Ang.& Ful.hic.Idem tenet Bart.in l.1. ff.de di-
uer.& temp.præſcr.per gl.in l.interdum.ff.de iud. & eſt gl.ma-
giſtra in c.ſi quis ægrotans,& ibi Arch.5.q.3. & gl.& latè Doct.
in c.quærelam.de procu.& in c.cum dilecti. de dolo,& contu.
¶Circa iſtam theoricam Bart. adde dum Bar.tenet,ꝙ qui non
tenetur venire priuilegio temporali,non tenetur etiam mitte-
re procuratorem.l.2. ſ.de in ius vocan. ¶Not. quia magna ex-
tenſio eſt,& declaratio ad illam l.2.& poteſt eſſe ratio, quia ſi
teneretur mittere procuratorem,nullum eſſet priuilegiũ.d.l.2.
¶Scdò aduerte,& fortiter,ꝙ imò ille tex.etiam loquitur de pri
uilegio perpetuo,vt patet ibi in verſi. propter loci religionem.
iuncto tex.expreſſo in l.pen.in prin.ff.de vaca.mune, Item ad-
de in ſecundo membro principali Bart. dum tenet,ꝙ impedi-
tus ex cā iniuſta tenetur mittere procuratorem per l.Pap.exu-
8 li.ff.de mino.† Adde ꝙ Bar.ex hoc vult,ꝙ bannitus ſi citetur[d]
d in loco in quo eſt bannitus, quamuis ipſe impediatur venire,
tñ tenetur mittere ꝓcuratorem. Adde Bar.in l.fi. ff. de in integ.
reſti.Ang. in §.quod diximus.ſ.ea.l.Bal. in tit. de pace conſtan.
9 in ver.ſnīæ quoq; gl & Arch.in c.ſi quis ægrotans.5.q. 3.† Ban-
e nitus enim[e] poteſt conueniri in loco, in quo eſt bannitus. glo.
eſt ordi,in l.eius.la.2.§.fin.aliàs incipit l.Celſus. ff. ad municip.
Bal. in l.adulter.in prin.ff.de adult.per Can.in cap.ex parte.ſ.de
appel. Limita niſi eſſet exbannitus propter odia, & partialita-
tes,tunc non tenetur etiam mittere procuratorem, quia tunc
non eſſet bene conſultum cauſæ,ſm Ang.in §. quod diximus.
ſ.ea.l.& notabilius Ang.in q.per eum diſputata,quæ incip.Bo-
no.quidam.in 4.q.Imò.& d.Alex.in l.recuſare.§.fi.ff. ad Treb.
10 ¶† Tertiò principaliter in quantum tenet Bar. ꝙ actor impe-
ditus iuſto,& neceſſario impedimento,tñ tenet mittere ꝓcura
torem. Limita niſi cauſa eſſet ardua,vt ſtatim dicam.Secundo
limita, qñ in illo loco poteſt inuenire ꝓcuratorem idoneum,
aliàs ſecus l.idemq; in verſi.facile,& ibi no.Bar.ff.pro ſoc.Ang.
Pau.de Caſt.Lud.Rom.& Mod.hic.Ang.in l.ſi quis inſtituatur
11 in diem.de hæret.inſti.¶† Quartò in quantum vult Bar. ꝙ im
peditus iuſto impedimento non teneatur mittere procurato-
rem,niſi in duobus caſibus. Adde in ſecundo caſu,qñ cauſa ce
leritatem deſiderat.Spe.in tit.de procu.§.1.ad fi. Ang. & Ludo.
Rom.hic,qui pro hoc allegant l.ſenatuſconſulto ff.de off.pręſid.Limita tertiò, niſi cauſa eſſet cœpta antequam ſuperueni-
ret impedimentum.l.eundem.§.1.ff.de legi.gl & Bar.in l.fi.ff.de
in integ.reſti. imò ſi cauſa ſolum erat ꝑparata, & reus ſciebat,
ſm Bal.in l.ab eo C.quomodo,& qñ iu.qui ita no. ampliat. d.l.
12 eundem. §. 1. ff.de lega. ¶† Vltimò adde,ꝙ in omnib. caſib.in
f quib.concluditur per Bar.& Doct. ꝙ abſens[f] teneatur mittere
g procuratorem,fallit in cauſis arduis.[g] c.querelam, vbi glo &
Doct.de procu.D.Ant.de But.in c.cum dilecti.de dolo,& con-
tum.& in c.bonæ.1.per gl.ibi in ver.ſecurè,de elec.& in c.ſi pro
debilitate,per gl.ibi,de offi.deleg.D.Abb.in cle.1. per illum tex.
de foro cōp.& ibi eſt bona gl.in ver.fautorib.Idem tenet Bald.
in l.ab eo.in 2.col.C.quomodo,& qñ iud.& in l.1.ad fi.princ.ff.
de ꝓcu.Pau.de Caſt.hic,& Ludo.Rom.& Imo.in l.queſitum.
ff.de re iud.& in l.recuſare.§.fi.& ibidem D. Alex. in 2.& 3.col.
ff.ad Treb.Do.Fran.de Are.in conſi.16.quod inci.præſupponi-
13 tur in facto.in 13.col.ad fi.† Et dicitur cauſa ardua,[h] quando
h quæritur de ſtatu perſonæ,vel de ſtatu libertatis,vel ſubiectio-
nis,vel de magnis reb.arbitrio iudicis,ſm Bald. in c. edoceri,de
reſcrip.& in c.ex ratione,in 2.col. de appel. vbi etiam dicit Bal.
ꝙ inter cauſas arduas eſt omnis cauſa famoſa, de quo etiam
per Ioan.And.in c.querelam,de procu.per Arch. in d.c.ſi quis
ægrotans.Do.Anto.in c.ad hæc,in 2.colum. ff. de off. Arch.per
* Imo.in d.l.quæſitum.¶ Sed aduerte, licèt indifferenter *ita om-
nes teneant*, ꝙ in cauſis arduis impeditus non teneatur mittere
procuratorem,in contrarium eſt fortis tex. in c. cum olim,de
teſti.qui loquitur in cauſā ſtatus,& ſic in cauſa ardua,& tamē
ibi tenetur mittere procuratorem. Semper dubitaui propter il
lum tex.Dom.Fran.de Are.ibi in 2.no.dicit poſt Hoſt.ꝙ per il-
lum text. limitatur communis regula, ꝙ in cauſis arduis quis
non tenetur mittere procuratorem. Iſtud limitatur per illum
tex.qñ ipſe principalis non eſt tutus in illo loco,tunc quamuis
ſit cauſa grauis,tenetur mittere procuratorem, quod ſi eſt ve-
rum, eſt magna limitatio,& reſtrictio ad concluſionem prædi
ctam.Sed non placet,quia eſt de directo ↄ̃ mentem iurium,&
Doct.in locis pręalleg. Retenta tñ communi concluſione, ꝙ
impeditus in cauſis arduis non teneatur mittere procuratorē.
Amplia ex mente Inn.in c.2.de teſt.& ibi Bal.in 1.col.multum
no.& dicit,ꝙ eſt ſignanter commendandum,ꝙ in cā ſic ardua
non tenetur abſens mittere procuratorem,ad videndum iura-
re teſtes.Ex quo Bal.ibi multum not. ꝙ cùm in cauſa ardua ēt
ad vnum articulum non teneatur abſens mittere procurato-
rem,multo minus ad totam cām.Facit quod vult gl. ſing. in l.
ſi quis inſtituatur in diem.in gl.fi.ff. de hęr. inſt. quam ſequitur
Pau.de Caſt.hic, quę vult ꝙ in cauſis,in quib impeditus tene-
tur mittere procuratorem,fallit quo ad conteſtandum litē, &
quo ad ſnīam,quaſi illi actus ſint magis ponderoſi, tñ illam gl.
improbāt Bal.& Ang. hic, & Ang.& Imo.ibi,& in d.l.quęſitū,
& tu pondera ↄ̃ illam gl.tex.in d.c.cum olim. de teſt.¶Limita
dictam concl.vltra 1.limitationem,quam dixi. ſcdo modo,qñ
eſt abſens neceſſitate ineuitabili,ſecus ſi neceſſitas eſſet euitabi-
lis,quia tunc etiam in cauſa ardua tenetur mittere procurato-
rem.Ita eſt de mente Inn.in c.2.de teſt.ꝙ ibi expreſsè Bald.in 1.
col.ſequitur, & commendat.¶Tertiò limita in cauſa electio-
nis,quę licèt ſit ardua,tamen impeditus tenetur mittere procu
ratorem.c.cupientes.§.quod ſi per 20.cum gl.in ver.procurato
rem.de elec.in 6. Ratio, quia requirit celeritatem, ne eccleſia
diu vacet paſtore,& ita poteſt intelligi c.cum dilectus, de do-
lo,& contum.per Bar.& Doct.hic.¶Quartò limita in Papa ci
tante etiam in arduis cauſis, quia tunc non excuſatur impedi-
tus,quin teneatur mittere procuratorem.Ita poteſt loqui text.
in d.c.cum dilecti,ſecundum alium intellectum.

ADDITIONES.

a ¶Pro qua videri poteſt Lanfr.concl.16.Rob.de ord.iud.c.53.nu.107. vbi docent cautel.pro infirmo,& quomodo ea vten.ſit, & facit quæ ſcribit Miſing.cen.4.obſer.55.& eius ſent.hic ſequitur Tremol.ad prac. Bonacur.tit.quibus modis cita.impunè.poſt nu.8.litera b. MASVER.

b ¶Dies.Fel.in c.cum oporteat. colu.5. de accu.Guid. Papa. q. 256. & quæſtio 445.& ſequitur Tremol.ad pract. Bonacur.ti. quib. modis cita. impunè. poſt nu.4.per plures. PVRPV.

c ¶Ad iudicia.Adde Alex.in l.ſi quæſitum.2.no.ſ.de re iudi.Soci.in tract. de cita.ar.5.q.28. PVRPV.

d ¶Citetur.Adde Io.And.& Doct.c.ſtatutum.§.1.de reſcrip.lib.6.Ang.in diſputa.inc.Bono. à ſua ciuitate bannitus.Io.de Imol.in l.de ætate.ff.ad Treb.

e ¶Bannitus enim.Adde Albe.de Roſ.in l.1.C.de iuriſ.om.iud.

f ¶Abſens.Adde Bal.in c.2.de teſtib.Bar.in l.1.ff.de diuer.& temp.præſcrip.

g ¶Arduis.Propter arduitatem recedimus à regulis.Pan.in c. per venerabilem.14.no.qui filij ſint legi. & mittitur ad loca vicina pro habendo perito propter arduitatem,vbi aliàs non.Pan.in c.propoſuiſti.col.2.de prob.PVRPV.

h ¶Ardua.Adde Bal.in c.maiores.in 1.col.de prob. PVRPV.

SVMMARIVM.

1 *Caſus fortuitus,& impedimentum qualiter probentur.*
2 *Impedimentum debet edoceri euidentiſſimis probationibus.*
3 *Periurus ſemel perdit omnem facultatem probandi per iuramentum.*
4 *Conſtat,vel probatur,ꝙ tempeſtas fuit in mari, ita ꝙ tali tempore non potuit nauigari,an ſufficiat iſtud.*
5 *Dum dictio,quia eſt ſuſpenſiua in futurum,facit conditionem.*
6 *Conditio,quæ apponitur per legem,nunquam dicitur continere leuem ſolennitatem.*
7 *Conſuetudo eſt in terris maritimis,ꝙ fiat proteſtatio, ꝙ propter impedimentum maris non poteſt tranſiri,licèt ibi ſit cauſa tranſeundi.*
8 *Quando ſtat per iudicem debet apparere, ꝙ pars fuit proteſtata, quòd cauſa non expediatur intra tempus inſtantiæ.*
9 *Impedimentum imputatur ei,qui ſe nimium arctauit.*
10 *Excuſatur,qui noluit venire per loca periculoſa perſonæ ſuæ.*
11 *Literæ iudicis tollunt plenam cauſam timoris.*
12 *Excuſatur quis ad comparendum in loco,vbi eſt peſtis.*
13 *Intemperies aeris excuſat à reſidentia.*
14 *Conditio impoſſibilis reijcitur in vltimis voluntatibus.*

§.Quod diximus.

Tempeſtas maritima, vel terreſtris excuſat, niſi quis ſe nimium arctauerit,vel aliter in culpa fuerit.h. d. vſq; ad §.fi.
¶No.primò, ꝙ caſus fortuitus,vel impedimentum in effectu
excuſant,vt dixi in §.præcedenti.Hinc quærit not.Bar. poſt an-
1 tiquos†,qualiter probetur caſus fortuitus,& impedimentum.
Et concludit, ꝙ per ſolum iuramentum concurrente qualita-
te perſonæ arbitrio iudicis.Idem tenet D.Ant. Imo. & alij in c.
quærelam.de procu.Bar.in l.quęſitum,ad fi.& ibi latius Imo.ff.
de re iud.& in l.contumacia.§.fi.eo. tit. & plenius in conſ.ſuo,
quod incip. ex facto proponitur, ꝙ in cauſa pecuniar.& in l.3.

C.de naufr.lib.11.cum concor hic traditis per D. Alex.& in d.
l.quęsitum.Ponunt Cano.in c.ex ratione,de appel.Adde tex.in
c.quia propter,circa fi.de elec.Facit,quod dicit Bald.hic de eo,
qui dicit se ignorasse primam dilationem vt consequatur se-
cundam,ꝙ probetur per solum iuramentum,per gl. in l.si cui.
§.ijsdem.cum concor.ff.de accu. De quo vlt. vide plenius per
Ang.in l.fi.in pe col.& ibi Raph Ful.& Albe. de Ros. in 5. col.
ff.de fer.Sed in ↄ̃rium facit tex.in l.fi.§.illud. circa fi. C. de tẽp.
2 appel.qui vult,† ꝙ impedimentum debeat edoceri euidentissi
mis probationib.& licèt Lud. Rom.hic r̃ndeat,ꝙ iuramẽtum
dicatur euidens probatio per l.licet Imperator.de leg.1. tñ ma-
lè dicit,per gl.ord.in l.cum de indebito,in prin.ff.de proba.,put
dixi in l.admonendi.ff.de iureiu. ¶Scđo in ↄ̃rium facit tex.in l.
fi.circa med.C.de ordi.cog.& text.in c.cupientes.§.ꝙ si per 20.
iuncta gl.in ver.plena fides,quam Doct. ibi sequuntur, de elec.
in 6.Nisi dicas,& bene, ꝙ ibi plena ,fidesnon reqritur circa im-
pedimentum,sed circa aliud,vt ibi apparet in tex.Pro concor-
dia dic,ꝙ si impedimentum potest verisimiliter per testes pro-
bari,tunc non sufficit iuŕm, sed requirũtur probationes euidẽ-
tes,per iura alleg.Et ita tenet Bal. Ang.& Ludo.Rom.& est de
mente Bar.in l.si quis ex argentarijs.§.fi.ꝟ. de eden.Si verò impe
dimentum est tale ꝙ verisimiliter non potest probari per te-
stes,& tunc si non tractatur de magno præiudicio, & concur-
rat qualitas personæ, tunc bene potest probari per iuŕm,per l.
thesaurus.ff.ad exhi.& l.fi.C.de fi.instru. tenet Pau. de Cast.hic.
Et ita intellige doctri.Bar.& Doct. hic. ¶Scđo intellige quantũ
ad cõsequendum exceptionem, tunc sufficit probari impedi-
mentum per iuramentum,secus quo ad cõsequendum actio-
nem.l.pe.§.docere.s̃.ne qs eum qui,s̃m Bal.& Lud.Roma.hic.
¶Tertiò limita,ꝙ impedimentum non potest per iuŕm proba
ri,nisi semel,& nõ vltra.tex.est no. ĩ l.fi.ad fi.ff.de bon.auth.iud.
poss.s̃m Bal.in lect.antiqua.ff.de eden.Ludo.Rom. in rub.ff.de
3 arbit.reputat illum text. esse ad hoc sing. ¶† Quartò limita,qñ
quis semel fuisset periurus,nam perdit oẽm facultatem probã
di per iuramẽtum.tex.est in c.paruuli.22.q.3.no.Lud.Rom. in
commento.l.admonẽdi.6.col.& in 28. ff.de iureiu. Facit quod
vult Bal.in Auth. ei qui iurat.in primis verbis. C. de bon. auth.
iud.poss.ꝙ qui periurus est si non potest satisdare perdit benefi
cium,ne stetur iuratoriæ cautioni. de quo dixi in l. 1. s̃. qui sa-
tisd.cog.vbi quædam alia addidi,quæ possent hic poni. Ad prę
dicta adde Io.de Ana.in consi.1.inc. circa modum,& ordinem
obseruandum.in 2.col.vbi etiam tenet ↄ̃ Spe.hic alleg.per Bar.
per tex.in d.l.fi.§.illud,in ver.euidentissimis probationib. C. de
tẽp. appel.iuncta doctri.gl.in l.fi. in prin.ff.quod met.cau.quæ
vult,ꝙ qñ lex requirit apertissimas,vel euidentissimas probatio
nes,non defertur iuŕm in supplementum probationis. Saluat
tñ dictum Spe.qñ tractaretur de modico præiudicio,tunc be-
ne impedimentum probaretur per solum iuŕm,secus quando
tractaretur de mag.incomm.alleg.Bart.in extrauag.ad repri.in
4 ver.summariè.in 6.colu.¶† Secundo quærit Bart.pone,ꝙ con-
stat, vel probetur, ꝙ tempestas fuit in mari,ita ꝙ tali tp̃e non
potuit nauigare,an istud sufficiat? Tenet ꝙ non,nisi etiam pro
betur,ꝙ de domo sua recesserit, & peruenerit ad flumen pro
a transeundo. [a] Alleg.tex.optimum.in l.qui commeatus, in ver.
dum tñ.ff.de re mili.quem ad hoc reputat sing. Ange.hic, qui
idem tenet.Idem etiam tenet.Ludo. Rom. & Dom. Alex.hic,
Bart.in l.pręses.C.de appel.vbi ad hoc alleg.gl.in l. antepe.ff.ex
qui.cau.maio. Idem tenet D.Ant.de But.in c. cum non liceat,
in 4.col.de præscr. Do.Abb.in c.ex transmissa.in 2. col.eo.titu.
& ista est communis sententia. Contra Bar.tenẽt Raph.Ful.& Pau.
de Cast.hic per bonas rationes, sed non bene r̃ndent ad s̃n̄iam
Bar.Primò mouetur Ful.ꝙ imò sufficiat constare,ꝙ casus,vel
impedimentum processerit, eo quia casus superueniens pur-
gat culpam non veniendi ad mare,ex quo si omnino venisset,
propter tempestatem fuisset impeditus, allegat bonum text.in
l.fi.§.si ea conditione.ff.ad l.rho.de iac.Ad l.qui commeatus.al-
legatam per Bar.respondet,ꝙ loquitur ↄ̃ desertorem fidei, vbi
agit̃ de publica vtilitate,hic de priuata, qđ nihil est dicere.Pau
lus de Cast.tenet etiam contra Barto. & mouetur,quia non v̄r
imputandum ei,qui non fecit diligentiam, quam si fecisset,ni-
hil ei profuisset.l.fi.§.1.ver.sed quid noceat.ff.quis ordo in bon.
poss. ser.Ad d.l.qui commeatus.respondet, ꝙ ibi ita contigit de
facto,non ꝙ illud esset de necessitate.¶Vltra alios,contra Bart.
facit,quia frustra fit illud,quod factum nihil releuat.l. hęc stipu
latio.§.diuus.ff.vt leg.nom.caue. l.non cogendũ.§.sabinus.ff.de
procur.cum si.quia ars, & natura nihil operantur frustra. l. qui
bis idem.ff.de verb obl.¶Secundo,& fortius facit, quia illud re
putatur leue, & leuis solennitatis, quod factum, vel non factũ
parum releuat,& sic eius omissio nihil vitiat,ita tenet Barto.in
l.1.§.1.ff.de ven.inspe.& not. in l.fi.§. si vero postquam, in fi.C.
de iur.delib.Sed per ista non recedas à *sententia Bart.quæ est com-*
b *munis.* [b] per d.l.qui commeatus, & ibi not.Barto.& per id, ꝙ
vult Bald. in l.fi.ad fi.C.de adult.Pro ista parte strictius inducas
tex.quem alleg.Bar.in d.l.qui commeatus.ibi, dum tñ se profe
5 ctum probet.† Nam dictio dum, quia est suspensiua in futurũ,
facit conditionem,ita no.Bar.in l.si quis ita,per illum text. ff.de
condi.& demonst.& in l.1.in 7.col.& in l.quib. diebus.§.fi.cod.
6 tit.Io.And.in regula nullus ex consi.in mercu.† Modo ego ha-
beo, ꝙ conditio, quæ apponitur per l.nunquam dr̃ continere
leuem solennitatẽ,imo oportet,ꝙ præcisè impleatur. Ita dicit
Bald. in Auth.matri.& auiæ.in 1.col.in fi.C. qñ mul.tu. off.fun.
7 po.per tex.in l.prætor.in prin.ff.de colu. bon. † Subdit successi-
uè Bar.consuetudinem esse in terris maritimis, ꝙ fiat protesta-
tio,ꝙ propter impedimentum maris non potest transiri, licèt
ibi sit causa transeundi.Pondera,quia Bar.vult,ꝙ talis protestá
tio impedimenti non debet fieri de necessitate, sed solùm qñ
est consuetudo in aliquib.terris:& ita ponderat, & sequitur D.
Fran.de Are.in consi.161.ꝙ inci.verum est,& D. Alex. hic.Ad-
de,ꝙ in ↄ̃rium facit gl.no.in c.cupientes §.ꝙ si per 20.in versic.
c propositum,de elec.in 6.quæ vult, ꝙ vbi aliquis est ꝓhibitus [c]
expedire actum in termino,non excusatur nisi protestetur, ꝙ
per ipsum non stetit,& per illam glo.refert ibi Io.de Imo.se se-
mel obtinuisse in vna causa appellationis, in qua appellans nõ
potuit habere copiam iudicis: & permisit sibi labi tempus sine
protestatione,ꝙ sibi præiudicauit.Idem tenet gl.fi.in c. plerun-
que.in gl.in ver.negligentia.de rescrip.Facit, quod vult Bal.in l.
8 properandum.§.sin autem vtraq;.& ibi Do.Alex.C.de iud. † ꝙ
quando stat per iudicem,ꝙ causa non expediatur, intra tem-
pus instantiæ,debet apparere,ꝙ pars fuit protestata, & ibi dixi,
& multa addidi,& cumulaui ad hoc,quæ non repeto. Tamen
pro i.opi.ꝙ protestatio non sit necessaria,vult Bar.hic, sed ꝙ sit
consilij,tenet idem Bar.in l. 2.§.dies.ff.quando appel.sit,dum di
cit ↄsulo tñ,&c.& no.Bal.in addi.Spe.in tit.de appel.in 7. col.in
vers.Item fallunt.Et ꝙ non sit necessaria protestatio, tenet Do.
Abb.in d.c.plerunq;.& in c.ex transmissa.de præscr.Pau. de Ca.
in consi.21. ꝙ incip. in causa desertionis.in 6. col.Et istud plus
placet,cùm protestatio fiat ad conseruandum ius. l.fi.ff.quibus
mod.pig.vel hypoth. sol. ergo non debet eius omissio operari
9 contrarium effectum.¶† Secundò prin.no.ex tex.ibi,ipse se ar
ctauerit,ꝙ imputatur impedimentum ei, qui se nimium arcta
d uit,cùm sit in culpa ordinata ad hoc, [d] & quando dicatur se
arctasse,declarat gl.in c.cupientes.§.cæterum.in ver.octo dies,
de elect. in 6.Io.And.in regula imputari.in mercu.& per istum
tex.dicit.Inn.in c.ne pro defectu,de elect. ꝙ si electores consti-
tuerunt compromissarium ad eligendum prælatum, & illi in-
tra tempus concessum electorib.non elegerunt,perdunt ius eli
gendi, quia se arctarunt ad factum illius. Sequitur simpliciter
Ange.hic.Tu dic,ꝙ est de hoc hodie tex.quem Ang. non vidit
10 in ca.si compromissarius,in prin.de elect.in 6.¶† Tertiò not.ex
hoc text. ibi vel præsentiam venienti periculosam fecisset, ꝙ
e excusatur,qui noluit venire per loca periculosa [e] personæ suę.
Adde ꝙ similiter excusatur,qui nõ comparuit in loco non tu-
to,ex quo potuit afferri periculum personæ suæ,cle.pastoralis.
de re iud.l.sciendum.§.accusatio. ff de lega. c.accedens.vt lite.
non contest.gl.& Doct.in l.de ætate.ff.ad Treb. habetur in c.ex
parte. de appel.imò citatus ad locum non tutum non tenetur
comparere,etiam cum literis salui cõductus.gl. in c. statutum.
§.cum vero.in ver.securè.de rescr.in 6. gl.in d.c.ex parte,& est
11 tex.in c.accedens.2.vt lite non contest.† Quod limita, qñ tales
literæ salui conductus darentur ab hoste.Secus si à iudice,quia
per illas tollitur plena causa timoris. Ita sing. limitat Saly. in l.
reos.in 5.col.ver.expeditis ↄ̃rijs.C.de accu. Refert, & sequitur
Io. de Imo.in l.pe.§.ad crimẽ. in 18.col.in ver.tertio casu.ff.de
pub.iud. limitat dummodo ideo illo loco tales literæ soleant
12 obseruari,& à subditis,& ab ipso iudice. † Adde etiam ad hũc
f tex.ꝙ similiter excusatur quis [f] ad comparendum in loco, vbi
est pestis, vel propter intemperiem aeris.tex.est in c.ad suppli-
cationem,& ibi gl.ꝟ.de renun.gl.in c.cõis filius.23. dist. Bart.&
alij

ADDITIONES.

a ¶Transeundo.Deci.latè in cap.ex ratione.de appel.q.5.col. PVRPV.
b † Sequitur Alex.cons.49.col.2.nu.5. lib.2.vbi ponit prac.no.pro eo,qui vult
se excusare,ꝙ propter aliquod impedimentum nõ potuit implere id, ad ꝙ te
nebatur,& ibi Doct.in apostil.Qua de re plura no.Fel.in c.ex transmissa. de
præscr.Aym.consi.151.nu.22.consi.202.Boer.q.40.Syluan. consi.68.in fi.
MASVER.
c ¶Prohibitus.Adde Io.de Imo.in l.in prouin.in §.fi.ff.de ope.nou.nun.
d ¶Ad hoc.Adde Pan.ampliantem ad vota,in c.licet.col.3. de voto.in fi. Deci.
in cap.consuluit vlt.no.de off.deleg. PVRPV.
e ¶Loca periculosa.Et ꝙ periculum loci sit iusta excusatio,vide Aret.cons. 16.
Petr.& Deci.in c.ex parte.de appel.Fel.in cap. accedens, vt lit.non contest.
Mar.in tract.de citatione.ar.18.versi.quintum quæsitum. PVRPV.
¶Excusatur quis.Adde Doct.in l.cum dilecti.de dolo,& contum.

alij in l.de ætate ff.ad Treb.facit bene tex.in c. quorundã, & ibi
13 gl.74.diſt.Similiter † intemperies aeris a excuſat à reſidentia.
a gl.in cle.ne in agro.§.fi.in ver.rationabile,de ſta. mo. Item ex-
cuſat à periurio.gl.in c.ſi vero,el 1.in gl. 2. de iureiu. Limita tñ
quod dixi de peſte,ſm Io.And.in c.cum dilecti,de dolo,& cõ-
* tũ.& ibi *omnes ſequuntur*,niſi tempore peſtis ius in illo loco red-
deretur.Sequitur,& commendat Alex.in §.ſi quis in iudicio,in
14 1.no.ſ̃.ea.l.& in d.l.de ætate.ff.ad Treb.¶† In glo.in ver.angu-
ſtiæ.ibi,ſecus in legatis. Iſta eſt vera,vt per Bar.& alios ibi,ꝙ ſi-
cut in vltimis voluntatib. conditio impoſſibilis reijcitur.l.obti-
nuit.ff.de cond.& demon.gl.& Bar.in l.1.ff.de cond.inſt. ſecus
in contractib.l.non ſolum.ff.de actio.& oblig.ideo impoſſibili-
tas,quæ inſurgit propter anguſtiam temporis in vltimis volun
tatib.vitiatur,& non vitiat,vt ibi.ſecus in contractibus.

A D D I T I O.

a ¶Aeris. Adde Fel.in c.accedens.2.in 5. col.vt lit. non conteſt. & per Mar. de
Sen.in rep.ca.ex tuæ,de cleri..non reſid.

S V M M A R I V M.

1 *Impedimentum præſtitum à magiſtratu niſi ſit dolo procuratum , dat exceptionem.*
2 *Impedimentum affectatum non releuat.*

1 §.Simili modo. † Impedimentum præſtitum à magiſtratu,niſi ſit dolo procura
tum,dat exceptionem , ſecus in impedimento priuati, contra
2 quem datur actio.h.d.cum l.ſeq.¶† No. ꝙ impedimentum af-
fectatum,vel procuratum non releuat,vbi aliàs excuſaret,vel
releuaret,de hoc dixi,vbi multa accumulaui,in l.ſi vero,in prĩ.
ff.qui ſatiſd.cog.¶In gl.in ver. detentus. licèt cum glo. teneant
* Gul.& Bal.tamen *Bar.& alij omnes tenent contrarium* per genera-
litatem huius tex.quia licèt habeat actionem aduerſus magi-
ſtratum , tamen quia potentior eſt ratione officij,habetur per-
inde ac ſi non haberet.l.3.in prin.ff de alie.iud.ſecundum Ang.
in l.ſeq.in §.illud.

S V M M A R I V M.

1 *Condemnatus pœna capitali liberatus eſt ab omni obligatione.*
2 *Vxor tanquam domeſtica repellitur à teſtimonio pro marito.*
3 *Concubina dicitur domeſtica,inde repellitur à teſtimonio.*
4 *Domeſticus admittitur ad teſtificandum tribus caſibus.*
5 *Frater poteſt eſſe teſtis pro fratre ad probandum innocentiam.*

L E X IIII.

SEd & ſi quis. Reo poſt promiſſionẽ de ſiſtendo capitaliter
condemnato datur exceptio,quę prodeſt etiam fi-
deiuſſori , ſecus ſi tantum ſit accuſatus, niſi ſit ſecu
ta incarceratio.Item excuſatur , qui eſt in hoſtium poteſtate ,
vel qui domeſtico funere impeditur.h.d. vſq; ad §. quæſitum.
1 ¶† In tex.ibi dixerit aliquis. rñdet tacitæ obiectioni:nam ſi erat
condemnatus pœna capitali,ergo erat liberatus ab omni obli-
gatione.l.ſi debitori.ff.de fideiu.Item perdit omnia,quæ ſunt iu
ris ciuilis, & per conſequens in iudicio ſtare non poteſt , ergo
fruſtra,& vana eſt dubitatio, an pœna committatur.Rñdet iu-
reconſul.ꝙ neceſſaria fuit deciſio pp fideiuſſores, vel etiam ꝓ-
pter ipſum reum,qñ eſſet miſſus in exilium ſalua ciuitate, non
intelligas ſaluo iure veniendi ad ciuitatem , ſed ſalua ciuitate,
hoc eſt remaneat ciuis,& retineat bona.l.relegati,& l. relegato
rum.§.ad tempus. ff.de interdi. & relega. & iſto caſu ſi conue-
niatur ad pęnam,qui eum defendit in ciuitate,poteſt iſtam ex-
ceptionem opponere,quòd fuit accuſatus propter exilium pę
* na ſiſtendi.& iſtud exilium capitur tribus modis, vt l. exilium
ff.de interd. & releg. glo. in l.2. ff.de publ. iud. ¶ In glo. in ver.
quid ergo,ibi C.de fideiuſſo.l. 1. & l. defenſiones, dic quòd il-
læ leges fortiter faciunt ꝯ iſtum tex.ibi enim.dicitur , ꝙ qñ ex-
tinguitur obligatio principalis propter ſtatus ſui mutationem,
non liberantur fideiuſſ.hic verò dicitur totum ꝯrium. Glo. re-
ſpondet licèt obſcurè,ꝙ illa loquuntur in contractibus,ſed hic
in iudicijs , quaſi in eis ſit ſpeciale . Tu rñde melius ex mente
Ang & Mod.hic,& Bal.in l.ſi deceſſerit.ſ̃.qui ſatiſd.cog.ꝙ in iu
ribus ꝑalleg.erat obligatio certę quãtitatis, vel alterius rei,quæ
per mutationem ſtatus non extinguitur , ſed transfertur in fiſ-
cum,ideo fideiuſſores non liberantur,ſicut mortuo reo ſuper-
ſtite hærede, ſed hæc obligatio ſiſtendi in iudicio extinguitur ,
quantum ad principalem,qui non poteſt ſiſtere in ciuitate,nec
inſtantia tranſit in fiſcum.l.ſi conſtante. §.fina.ff.ſolut.matrim.
2 ideo fideiuſſores liberantur.¶† In glo.fin.in ver.domeſtico,no.
a ꝙ vxor tanquam domeſtica repellitur à teſtimonio a pro ma
rito.Idem dicit gl.§.ſed ſi filius.Inſti.de teſt. & in l. quicunque.
C.de re milit.li.12.gl.& Bar.in l.1.§.ſi vir.ff.ad Sylla.glo.& Bald.
in l.2.C.de teſti.gl.in l.præſenti.§.ſanè. C.de his,qui ad eccle.ꝯ-
fu.& gl.4.q.3.in §.item idonei.Bar.in l.qui teſtamento.§.2.in fi.
ff.de teſt.Cano.in c. in literis.de teſt. quamuis ſuper hoc vacil-
let Spec.in ti.de teſt.d.§.1. verſ.ſed quid de vxore. Idem tenent
Bal.Ang & Mod in l.ſi cum dotem.§.ſi maritus.ff.ſolut.matri.
3 † Imò etiam concubina b dicitur domeſtica.l.Maſſurius,in ver.
b in domo.ff.de ver.ſign.ideo repellitur à teſtimonio,ſecundum
Bal.& Ange.hic,& Bald.in l.2.C.de teſt.& in c.in literis.eod.tit.
4 ¶† Limita prædictam concluſionem trib.caſib. in quib.perſo-
na domeſtica admittitur ad teſtificandum , & ſic etiam vxor.
¶Primò,quando veritas non poteſt aliàs apparere, puta quia
eſt actus , qui non fit veriſimiliter niſi inter domeſticos, ita in
vxore in ſpecie limitat Bal.in l.parentes,in 2.colum. C. de teſt.
Facit tex.in l.ex conſenſu.§.1.& ibi no.Bal. C.de repu.& tex.in
c.veniens.2.de teſt.Spec.& Io.And.in titul.de teſt.§.1.ver.item,
ꝙ eſt domeſticus. ¶Secundò no.limita in cauſis criminalibus:
nam ad probandum aliquem innocẽtem teſtes domeſtici ad-
mittuntur , & plenè probant.ita tenet ſingulariter ad literam
Spec.in tit.de inquiſi.§.1.ver.ſed nunquid eas. Refert,& ſequi-
tur Io.de Ana.in conſ.59.ꝙ inci.viſa inquiſitione formata,in 1.
5 col.† Hinc eſt,ꝙ frater c poteſt eſſe teſtis pro fratre ad proban-
c dum eius innocentiam,vel ad probandum,ꝙ homicidium fe-
cit ad ſui defenſionem. Ita tenet Bald. in l.parentes. in duobus
locis,ſcilicet in 1.col.& in 2.C.de teſti.alleg. tex.in c.literas. de
præſump.qui tex.bene probat hoc modo . Nam ibi excuſatio,
quam fecit frater in crimine hæreſis, ideo non admittitur,quia
fuit ſibi contrarius,eo quia prius depoſuerat contrarium con-
tra fratrem,& primũ dictum erat veriſimilius , ergo apparet ,
ꝙ ceſſantibus illis qualitatibus excuſatio fratris in criminalib.
fuiſſet admiſſa pro fratre. Contra iſtam limitationem fortiter
videtur obſtare tex.in c.accuſatores.vlt.3.q. 5.in ratione ſui,nã
dicit ibi tex.ꝙ domeſtici,& conſanguinei non admittuntur ad
teſtificandum,quia præſumitur , quòd facilè mentirentur pro
conſanguineo, & domeſtico . Certè iſta ratior fortius militat
vbi ageretur de vita,vel de pęna capitali,ꝙ domeſticus,vel fra
ter debet magis mentiri, vt ſaluet fratrẽ.¶Tertiò limitat noui-
ter Raph.Fulg.in conſ.48.quod incip.ſuper eo, quod quæritur.
in 1.colum. quando pro delicto ageretur ad vindictam publi-
cam,ſeu ad fiſci vtilitatem propter vulnus , vel percuſſionem,
aut mortem alicuius:nam illi , qui ſunt domeſtici eius,non re-
pelluntur propter domeſticitatem ,ex quo nunc cauſa non ꝑ-
tinet ad domeſticum, ſed ad Rempub. nihil aliud alleg.pote-
rat alleg. bonum text. in c. ſuper prudentia.§.poteſt.14.q.2. vbi
eſt text. quòd domeſticus admittitur in teſtem, quando non
producitur in fauorem domeſtici,ſed in fauorem tertij, multi
tamen de facili crederent contrarium, quaſi etiam tractetur
tũc ſaltem in conſequentiã dę vindicta priuati. l. ſed ſi ſeruus
§.fi.de iniur.& fa.libel.

A D D I T I O N E S.

* Ita videtur legendum,quòd fuit liberatus propter exilium à pęna ſiſtendi.
a ¶Teſtimonio,Adde Albe.Mal.in tract.de teſte,in 1.parte,tit.quando teſtes re
pelluntur ratione domeſticitatis,in 1.col.verſic. ſed hic dubitatur. Commu-
nem dicit Socin. conſ.17.colu. pen. ver. quantum verò.Qua de re plura no.
Capel.Toloſ.q.3.q.123.Rip.Reſpon.119.pract.Maſueri.ti.de teſt.num.8. latè
examinat Gabriel.com.opi.lib.1.ti.de teſt.Concl.16.vbi ponit amplia.& li-
mita.ad Reg.negat.ꝙ non poſſit vxor eſſe teſtis pro marito. MASVER.
b ¶Concubina.Adde Bal.in l.1.C.de teſt.
c ¶Frater.Adde Spec.in ti.de teſte.in §.opponitur.ver.ſed nunquid frater. Alb.
Mala.in tract.de teſte.in 1.parte.in 3.col.ver.minor tamen fides.Gabriel,qui
concl. tractat com. opi.lib.1.tit.de teſti.conclu.14. & licèt frater non poſſit
eſſe teſtis pro fratre;fallit tamen inter ipſos fratres,teſte Rol.conſi.16.num.
21.li.2.Qua de re videri poteſt Bar.in l.qui teſtameto §.quod autem. q. pen.
de teſt.Quid in cauſa ciuili modici præiudicii,vel in cauſa ardua,vide Socin.
conſi.17.lib.1. MASVER.

S V M M A R I V M

1 *Exceptiones,quæ obſtant in ſtipulatione,cauſantur ab impedimento caſus fortuiti,& nu.10.*
2 *Renunciatio generalis an tantum operetur,quantum ſpecialis, & num 3.28.*
4 *Papa quando in reſcripto dicit, ꝙ tenor obſtantium pro expreſſo habeatur,& pro ſcripto,tunc nulla obſtantia officient reſcripto.*
5 *Mulier,quæ vult admitti ad tutelam, debet renunciare beneficio Velleiani.*
6 *Renunciatio generalis quòd non valeat verum eſt, quo ad exceptiones futuras.*
7 *Cedens generaliter omnia iura,quæ habet contra quoſcunque debitores nullo ſpecificato,an valeat.*
8 *Renunciari non poteſt in cauſis criminalibus exceptionibus ſeu defenſionibus.*
9 *Aſſeſſores,ſeu iudices maleficiorum faciunt damnatos ad mortem renunciare termino defenſionis,adiectã cauſa.*

11 *Renun-*

11 *Renunciatio specialis ad hoc, vt valeat requiritur, quod sit facta spontanea voluntate.*
12 *Iuri de futuro nedum generaliter sed nec etiam specialiter potest renunciari.*
13 *Renunciatio generalis subiecta, an valeat, & nu. 14.*
15 *Enumeratio aliquarum specierum si præcedat in contractibus, an generalis renunciatio valeat.*
16 *Renunciatio ad hoc vt valeat, non solùm requiritur, quòd sit specialis sed etiam singularis.*
17 *Exceptionib. omnib. enumeratis in tit. si quis cautionib. si quis renũciaret, an valeret perinde, ac si eßet specialiter facta.*
18 *Donans si promittat non reuocare donationem ex aliqua causa, nihil valet.*
19 *Partes nunquid possunt specialiter renunciare huic. §. quæsitum.*
20 *Specialiter fieri illud dicitur, quod à generali remotum est.*
21 *Legi probibitiuæ partes renunciare non possunt, & nu. 25. & 27.*
22 *Fragilitate ea quis inducitur ad faciendum generalem renunciationẽ, quæ potest esse captiosa, qua induceretur ad renunciandum huic. §. quæsitum.*
23 *Princeps si concedat priuilegium non obstante lege, quæ dicit, quòd non valeat generalis concessio, nisi in specificatis, an valeat concessio.*
24 *Lex quando aliquid disponit circa formam, tunc, ei renunciari non potest.*
26 *Potest, verbum negatiuè prolatum, necessitatem inducit.*
29 *Renunciatio valet in specificatis, si in iudicio quædam sint specialiter expreßa, & postea subijciatur clausula generalis.*
30 *Periculi appellatione an veniat casus fortuitus.*
31 *Casus fortuitus, & casus improuisus quomodo differant.*
32 *Periculum in se suscipere, quid importet.*
33 *Indefinita æquipollet vniuersali.*
34 *Læsio immoderata dicitur damnum non autem moderata, & communiter eueniens.*
35 *Insolita non intelliguntur concessa in generali concessione facta Epõ.*
36 *Caristiæ, quæ rarissimè contingit, an sit habenda consideratio.*
37 *Expensas promittens soluere tenetur ad expensas solitas, & moderatas.*
38 *Casus inusitatus, qui venit in mille annis vna vice, an dicatur fortuitus.*
39 *Recipiens rem suo periculo & fortuna, an per ista verba censeatur in se suscepiße periculum casuum fortuitorum.*
40 *Contractus ex conuentione partium legem accipiunt.*
41 *Incendiùm in dubio licèt præsumatur factum culpa inhabitantium; tamen illa culpa incendij non præsumitur nisi leuissima.*
42 *Iuramentum appositum in generali renunciatione an ipsam validet.*
43 *Iuramentum an habeat vim expressi, & specialis consensus.*

§. Quæsitum. Iste §. est difficilis, & habet materiã subtilem, & quotidianam, & ad euidentiã potes præmittere duo, ſm ꝙ præmittit Bald. hic, & clarius ponit Pau. de Cast. quæ respiciunt intellectum tex. ponam super gl. 1. Sed pro nunc præmitte, ꝙ iurisconsultus in l. 1. per totam, & in ista l. vsq; ad istum §. tractauit, ꝙ si quis promisit sistere in iudicio tali die sub certa pœna, & sit impeditus sistere pp casum fortuitũ, vel aduersum, ꝙ excusatur à pœna. In isto tex. Iurisconsultus declarat, an promissor possit renunciare excusationib. quæ fiunt pp casus fortuitos, ita ꝙ semper incidat in pœnam, si non sistat die promissa, ẽt si impediatur per casus fortuitos. h. d. ſm Bar. *& communiter Doct.* Generalis renunciatio casuum fortuitorum non valet in iudicio, secus si specialiter
1 exprimantur. h. d. ¶† Pondera ex isto summario, ꝙ Bar. & Docto. restringunt text. vt loquatur in generali renunciatione casuum fortuitorum, & Alb. hic in fi. col. refert ꝙ Gul. & aliqui restringebant tex. vt loqueretur in renunciatione casuum fortuitorum tãtum. Credo, ꝙ moti sunt, quia iste tit. tractat, qñ propter casus fortuitos quis impeditus est venire ad iudicium, vnde dicit Bar. in 3. oppo. ꝙ exceptiones quæ obstant in hac stipulatione, causantur ab impedimento casus fortuiti, per l. 2. supra eo. quæ lex loquitur de casibus fortuitis. Iste intellectus Bar. & Doct. & ista restrictio mihi non placet, cùm text. nihil dicat de casibus fortuitis, & nihil est quod vrgeat quare text. debeat sic restringi, vnde melius est intelligere text. generaliter, prout loquitur, absq; violentia, ꝙ loquatur nedum in casib. fortuitis sed generaliter in quibuscunq; defensionibus, & exceptionibus, patet in tex. dum dicit ne vlla exceptio. Et ita videtur esse de mẽte Ang. & nonnullorum Mod. Et dato, ꝙ iste titu. principaliter loqueretur de casibus fortuitis, prout dicit gl. s̃. in rub. tamen loquitur etiam de casibus non fortuitis. Patet, dum loquitur de muliere grauida, de ponte fracto, de retento à magistratu, de damnato capitaliter ob delictum, & de similibus. Ideo melius est generaliter de omnibus intelligere text. & non restringere ad casus fortuitus. ideo summa sic text. & generaliter. Renunciatio exceptionum, quæ in promissionibus iudicialibus excusabant non sistentem, non valet, secus si illę exceptiones specialiter exprimantur, hoc dicit, tenendo cõmunem intellectum: tamen ego ĩ. aliter dicam. Diuide in tres partes, vt hic per Bart. & alios. ¶ Not. ĩ. ex hoc text. ꝙ non tantum operatur generalis renunciatio quantum specialis, contra istud not. Barto. format tres oppo. quæ non tanguntur in glo. Prima est de l. si duo. ff. de administr. tuto. vbi ponitur regula ꝙ tantum operatur genus in suo genere, quantum species in sua specie, vt hic & l. si chorus. ff. de leg. 3. Alibi dicitur, ꝙ idem operatur diuisio generalis totius, quo ad totum, ꝙ diuisio partis, quo ad partem. l. tres tutores. in prin. ff. de administr. tuto. quem Bar. ibi in 1. not. ad hoc not. & dicit esse tenendum menti. Ad idem opponit de l. omnes. C. de præs. 30. ann. & denique respondet, ꝙ illa iura fallunt
2 in casu huius text. & rationem fallentiæ dicam ĩ. in gl. 1. ¶† Põdera diligenter ex ista solut. Bart. dum vult, ꝙ illa l. omnes. non habeat locum in isto casu. nam subtiliter intuendo Bart. ex ista solu. dat magnam, & no. ampliationem ad istum tex. ꝙ generalis renunciatio non valet, etiam si partes dicerent, ꝙ volunt haberi pro expressis, & specificatis omnes casus, qui contingere possunt, ea forma qua vtitur tex. in d. l. omnes. adhuc non sufficeret, sed haberet locum iste tex. Idem (in alio tamen proposito) volunt Ang. & Fulg. hic vterq; ad fi. Facit bene text. in c. qui
3 ad agendum. in prin. de procur. in 6. † Limitant tamen Ang. &
a Fulg. hic, secus esse, quando talis clausula esset [a] apposita in legibus vel in statutis, vel in rescriptis, motu proprio concessis; & ita propriè loquitur tex. in d. l. omnes, quẽm Bal. & Ange. ibi dicunt esse meliorem text. de corpore iuris ad hoc. Idem tenet Ange. in l. diui. §. licet. ff. de iur. codi. Facit ꝙ vult idem Ange. in
4 cons. 249. quod incip. Philippus. in vlt. colum. † Adde etiam bene facere illud, quod limitando istum text. tenet Bal. in c. cum dilecta, in vlt. colum. de rescr. vbi vult, ꝙ quando Papa in rescripto dicit, ꝙ tenor obstantium habeatur pro expresso, & ꝓ scripto, ꝙ tunc nulla obstantia officient rescripto, & ꝙ iste. §. non habet locum in dispositione Papæ, vel alterius habentis potestatem, l. condendæ. Adde etiam, ꝙ vult Bald. in ti. de pace constan. in 24. colum. in ver. non obstante. vbi quærit, an princeps in concessione priuilegij possit derogare legibus, quæ dicunt, ꝙ generale edictum non valet, nisi in specificatis, vt hoc tex. cum si. Et respondet ꝙ sic, & ĩ. dicetur, & sic est expedita 1.
5 oppositio Bar. ¶† Secũdò opponit Bar. de Auth. matri, & auiæ. C. quando mu. tu. offi. fun. po. sed ille text. facit, nisi iuncta gl. in ver. senatuscõsulta. Vnde melius facit tex. in corpore vnde sumitur, scilicet in Auth. vt matres debitrices, in §. p̃terea, & text. in l. 1. C. quando mu. tu. offi. fun. po. in quibus locis habetur ꝙ mulier, quæ vult admitti ad tutelam, debet renunciare beneficio Velleia. secundis nuptijs, & omni legum auxilio, & tamen illa generalis renunciatio valet. Respondet Bar. ꝙ generalis renunciatio quo ad omnes exceptiones præteritas bene valet, ita loquuntur iura præalleg. sed non quo ad futuras, vt hic. Istã solut. sequitur Ang. hic. Non est bona solutio, & eam reprę̃hẽdunt Bal. in 4. oppo. & Rap. Ful. hic, quia imò ibi renũciabatur exceptionib. futuris, cùm beneficium Velleiani sit de futuro, quia non habet locum, antequam mulier obligetur in futurũ. Responde ergo melius secundum Bald. ꝙ illa iura loquuntur in renunciatione necessaria, quæ fit in dispositione legali ad validitatem, & robur actus, hic in voluntaria, quæ obligat ad indebitum. Duobus alijs modis respondent Fulg. & D. Alex. hic, vt per eos. Considera etiam, ꝙ ad illa iura non posses dicere, ꝙ agitur de iure singulari. Ideo videtur sufficere generalis renunciatio, cùm ius singulare facilius tollatur, quàm ius cõmune, l. eius militis. §. militia missus. ff. de testa. milit. nam hoc non esset bene dictum per l. 1. s̃. si quis in ius voc. non ier. vbi agitur de renunciatione iuris singularis, scilicet, priuilegij fori, & tamẽ ibi non sufficit generalis renunciatio, imò requiritur specialis. Pręterea in dictis iuribus renunciabatur secundis nuptijs; & sic
6 iuri communi. † Tenendo tamen solutionem Bar. quę in se est vera, & eam sequitur Ang. hic, ex ea habes not. limitationem ad hunc tex. ꝙ generalis renunciatio non valet, verum est, quo ad exceptiones futuras, secus quo ad præteritas. Facit tex. in l. iubemus, & ibi ad hoc not. Saly. C. ad Velleia. not. Cy. in l. si quis in conscribendo. C. de Epis. & cle. Bal. in l. pacta nouissima, in fi.
7 & ibi Sal. C. de pact. † Ista limitatio facit pro eo, quod tangit Alb. in vlt. col. & dicit aperire veritatem, & intellectum huius tex. Si aliquis cedat generaliter omnia iura quæ habeat contra quoscunq; debitores nullo specificato, an valeat, & an habeat locum iste tex. & similiter, si faceret pactum generale de non petendo aliud debitum: Et tenet, ꝙ in istis, & simi. casibus non habeat locum iste §. qui ſm eum loquitur, quando renunciatio

ADDITIONES.

a ¶ Clausula esset. Adde Bar. in extrauag. ad reprim. in ver. nõ obst. Lud. Ro. cõs. 40. inc. visis, ac discussis. in 2. col. cõs. 322. inc. in casu propositæ cõsultationis

tio eſt ꝯ ius commune,vt hic dicitur in gl.quia renunciat quis
omnibus caſibus fortuitis,contra l.quæ fortuitis.C.de pign.act.
ſed in prædictis exemplis renunciatio generalis non eſt contra
ius,quia poteſt quis cedere omnia iura quæ habet,per tit. C.de
hære. vel actio. vendi. Item poteſt facere compromiſſum de
omnibus litibus.l.ſi cum dies.§.plenum.ff.de arbitr.Dic,ꝙ me-
lius facit limitatio prædicta,cùm hic tractetur de prædictis. Itē
ibi non ſumus in ſtipulationib.prætorijs,vel iudicialibus,de q-
bus tm̃ loquitur iſte tex.ſm Docto.& ĩ.dicetur,ſed in conuen-
tionalibus,in quib.ex quo partes voluerunt omnibus eſſe renũ
8 ciatum,valet.l.cum Aquiliana.ff.de tranſa. † Limita tñ prædi-
cta procedere in cauſis ciuilib.ſecus in criminalibus,in quibus
a non poteſt renunciari exceptionib.ſeu defenſionib. [a] gl.eſt in l.
pactum inter hæredem, in glo.mag.circa fi.vbi Barto.not.ĩ.de
pact. & ibi plenius dicam , & illam glo. allegant ad hoc Bald.
Ang.& Mod.hic,& illa gl. procedit etiam ſi interueniſſet iura-
mētum, ſm Bal.in l.vnica,in 15.col. C.de confeſ.imò ſi reus re
nunciaret omnib. exceptionib. & defenſionib. tamen quilibet
de populo poſſet pro eo appellare.l.non tm̃. ff.de appel.l.addi-
ctos,& ibi Bald.not.C.de epi.audi. & l.addictos. C.de appel.&
9 Ludo.Rom.hic,† dicit tñ Ang.hic,in 1. col.ꝙ hodie aſſeſſores,
ſeu iudices maleficiorum vtuntur hac practica , quia faciunt
damnatos ad mortem renunciare termino defenſionis,adiecta
cā,quia nullam defenſionem habent.Caueant etiam tñ,ne ſan
guis eorum ſuper eos,& eorum filios ꝯuertatur,& ſequuntur
Fulg.& Lud.Rom.hic.Idem tenet Ange.in l.1.per glo. ibi.ff.de
10 fer.¶† Tertiò opponit Bar.ꝙ iſtæ oppoſitiones cauſentur à ca
ſibus fortuitis,ideo eis renunciare induceret impoſſibile, rn̄de,
vt hic per eum , & ante eum Gu.de Gul. & ſequitur Albe.&
Ang.hic,ſed non eſt vera ſolutio per l.ſi quis deceſſerit.s̃.qui ſa
tiſd. cog. vbi in eo , qui promiſit ſiſtere non eſt differentia, an
impoſſibilitas ſit à principio , vel ſuperueniat . Vnde reſponde
melius ſm Bal.in 2.oppo.& Ful.hic,qui ſibi aſcribit,ꝙ hic,& in
l.2.s̃.eo.nō tractatur de impoſſibilitate, ſed de difficultate,quæ
11 non vitiat.l.continuus.§.illud.ff.de verb.obl.¶† Scd̃o principa
liter no.ex tex.in ver.ſponte, ꝙ ad hoc , vt renunciatio etiam
ſpecialis valeat,requiritur,ꝙ ſit facta ſpontanea voluntate,non
autem metu. Adde,ꝙ plus creditur duobus teſtibus deponen
tibus de metu,quàm mille teſtib. deponentibus de ſpontanea
voluntate,quia primi deponunt de actu viſibili, & qui cadit in
ſenſum corporis,alij verò deponunt de actu mentali , & præ-
ſumpto , & ſic inuiſibili , qui ſoli Deo notus eſt. Dictum eſt fa-
moſum,& ſolenne Inn.in c.ſuper hoc.de renũcia. quod refert,
& ſequitur Bal.in conſ.ſchiſmatis.in 10.col.& no.in l.obſerua-
re.§.proficiſci.in 13.q.ff.de off.proconſ.& leg. Ang. in l.1.ff.qđ
met.cau.& in l.fi.in prin.vbi no.limitat.eod.tit. & l.ſi quis ad ſe
fundum.C.ad l.Iul. de vi. dixi in l. tranſactione. C. de tranſact.
12 ¶† Capio gl.1.in ver. conueniri.quam diuide in tres partes . In
1.gl.ſupplet ad tex.ſ.per pactum,& iſtud facit timore ꝯrij, qa
iuri de futuro nedum generaliter,ſed nec etiam ſpecialiter po
teſt renunciari.l.ſi ita ſcriptum.§. ſi ſub conditidne.ff.de lega.
2.per gl.& Docto.in l.4.C.de pact.& latè Bal.hic in 3.oppo.cu-
ius ꝯrium dicitur hic.glo. vult reſpondere,ꝙ verum eſt,ꝙ per
ſimplicem renũciationem vnius tm̃ derogatur iuri de futuro:
ſed hic fuit conuentio,& ſic pactum duorum, vt declaratur ꝑ
gl.& Doct. in d.l. 1. C. de pact. In 2.quæ eſt ibi , & dic caſum.
gl.ponit primum intellectum Mar.ad hunc tex.& aſſignat ra-
tionem,quam improbat per duo.Et ſic iſta ſecunda regula po
teſt ſubdiuidi in tres,vel quatuor particulas,quæ patent ex prę
dictis.In 3.quæ eſt ibi , vel pone caſum. ponit ſm intellectum
Ioannis.¶Pro clara intelligentia glo. & tex.duo videnda ſunt.
Primò de intellectu ad tex.Secundò,quę ſit ratio huius tex.Cir
ca primum in gl.ſunt duo intellectus.Primus eſt Mar.qui intel
ligebat,ꝙ in hoc text. facta fuit renunciatio in ſpecie aliquorũ
caſuum,deinde ſubiecta generalis renunciatio, & iſta non va-
b let. [b] Ad ita intelligendum mouebatur Mar. quia tex.dicit, ne
vlla exceptio in ꝓmiſſione deſerta,nam intelligebat , ꝙ dictio
deſerta,eſſet caſus nominatiui , & importaret idē ꝙ omiſſa,&
tunc vult dicere in promiſſione deſerta. i. omiſſa aliqua exce-
13 ptione cùm plures in ſpecie fuiſſent nominatæ,& † propterea
ſubiecta generalis renunciatio hic deciditur non valere. ¶Se-
cundus eſt intellectus Ioan.& magis congruit literę,ꝙ hic non
fuerit niſi vna renunciatio generalis,& intelligit, ꝙ dictio deſer
ta,ſit caſus ablatiui, & conſtruatur cum dictione proxima , &
exponatur deſerta.ideſt , non obſeruata,hoc modo:nam pro-
miſſio de ſiſtendo in iudicio dicitur deſeri, ideſt, non obſerua-
ri,quando reus non venit ad iudicium, ſed quia ex multis cau-
ſis poteſt excuſari . Ideo conuentum erat generaliter, ne vlla
excuſatio opponeret, & iſta 2. expoſitio ſcilicet deſerta, ideſt,
non obſeruata,eſt melior,& probatur in l.ſi duo. §. 1.ĩ. eod. &
in l.fi.s̃.qui ſatiſd. cog. Bar. dicit, ꝙ vtraque lectura, poteſt eſſe
* bona , *& ita communiter tenetur* vterque intellectus per legiſtas
hic,& Canoniſtas in c.1.de commo. vt refert hic Alex. tamen
ſecundus intellectus magis congruit literæ.ego tamen. ĩ. aliter
tenebo.¶Venio ad ſm,ſcilicet ad rationem text. glo. refert ra-
tionem Mar.quam reprobat, & cum eius reprobatione Barto.
* *& cæteri communiter tranſeunt*. Tu aduerte,ꝙ alia fuit mens Mar-
tini,ꝙ cùm iudicia reddantur in inuitum , lex magis fauet fa-
cienti actum ex neceſſitate (non dico per metum) quàm fa-
cienti ex voluntate.l.ſi fideiuſſor.§.ſi neceſſaria.ff.qui ſatiſd.cog.
ideo renunciatio generalis in iudicijs non valet , ſed in contra-
ctibus ſic,& iſto modo declarando Raph.Fulg. in 1. colum.ſe-
quitur iſtam rationem,ſed non placet , quia licèt ſatiſdationes
iudiciales de neceſſitate præſtentur,tamen renunciatio eſt ſem
14 per actus voluntarius,† vnde Docto.aſſignant rationem , quæ
* *communiter tenetur* per Bald. Ange. & omnes Moder. hic,& per
Cano. in c. 1. de commodato.ꝙ ſpeciale eſt in ſtipulationibus
prætorijs,& iudicialibus,de quibus loquitur iſte text. ꝙ renun-
ciatio generalis non valeat,eo quia iſtæ ſtipulationes iudiciales
imponuntur ex æquitate prætoris , quæ non vult pati aliquem
decipi ſub generalitate , & ſic ſub inuolucro verborum , ſecus
eſt in alijs contractibus procedentibus ex ſola voluntate par-
tium,quæ partes voluerunt omnibus exceptionibus eſſe renũ-
ciatum.Facit l.ſi quis fundum,in prin.ff.loca.iuncta. l. quæ for-
tuitis.C.de pign.act.& ita tranſeunt omnes hic,& Cano.in c.1.
de commo.Conſidera in prædictis, quia attenta ratione Doct.
approbata communiter,ſequeretur abſurdum, ꝙ in contracti
bus ſemper valeret generalis renunciatio , ſiue præcederet ali-
qua ſpecificatio,ſiue non, cuius contrarium tenet gl. mag. hic
* circa fi. *& omnes ſequuntur*. Et iſtud mihi videtur ſtringere, ꝙ ra
tio Doct.non ſit generaliter vera,tamen ad hoc poſſes reſpon-
dere tenendo intellectum Bar.in ſuo ſummario,ꝙ iſte text.lo-
quatur in renunciatione caſuum fortuitorum,quæ indiſtinctè
in iudicijs non valet,ſed in contractibus ſi quis indiſtinctè reci-
pit in ſe periculum caſuum fortuitorum,abſque alia ſpecifica
tione,valet,& tenet,vt habetur.ĩ.per Bar.& omnes. Sed iſte in-
tellectus,& iſta reſtrictio ad hunc tex.non eſt bona,prout s̃. di-
15 xi in text.¶† Secundò,& ſubtilius conſidera,quæ poſſit eſſe ra-
tio,quare in contractibus ſi præcedat enumeratio aliquarum
ſpecierum , deinde generalis renunciatio,ꝙ tunc valet, ſecun-
dum opin.Bar.relatam.ĩ.in glo.mag. & ab omnibus , approba
tam, & tamen ſi ſolùm ſit generalis renunciatio in contractib.
nihil valet,puto (licet Docto.non declarent) ꝙ ratio diuerſi-
tatis ſit , quia primo caſu promiſſio reſtringitur, & intelligitur
de caſibus ſimilibus,vel minoribus expreſſis , non de maiorib.
c.ſedes. de reſcrip.cle.non poteſt.de procu.Barto.in pen.& vlt.
colum.& ſic illa generalitas eſt quodammodo ſpecies ad ca-
ſus ſimiles, prout etiam eſt bonus.tex.in c.qui ad agēdum. ver.
1.de procu.in 6.& ſic ibi nulla poteſt eſſe captio. Ideo valet , &
tenet.ſecus quando ſolùm eſt renunciatio generalis.Si conſide
ras iſtam rationem,certè videretur,ꝙ etiam in ſtipulationibus
iudicialibus idem eſſe debeat , cùm numeratio certarum ſpe-
cierum habeat reſtringere generalem renunciationem ad ca-
ſus ſimiles,vel minores , & ſic ꝙ ibi etiam non poſſit ſequi ca-
* ptio.¶Per iſta potes diſputatiuè attentare duo contra gl.*& com
munitr Doct. hic*. Primò,ꝙ in hac materia non ſit differentia in-
ter iudicia,& contractus,& ſic inter ſtipulationes iudiciales ex
vna parte,& conuentionales: nam vtroque caſu generalis re-
nunciatio ſimpliciter facta nihil valet ſm omnes, quia eſſet ca
ptioſa.Si verò fiat præcedente,vel ſequente ſpecificatione ali-
quorum caſuum,tene contra communiter omnes,ꝙ vtroque
caſu valeat, cùm tunc illa generalitas reſtringatur ad caſus ſi-
miles vel minores expreſſis.¶Secundò potes inferre, ꝙ primus
intellectus relatus hic in glo. communiter approbatus non eſt
verus,imò ꝯrium eſt verius prout tenet Alb.de Roſ.hic,quòd
imò iſte tex.decidit ꝯrium,ꝙ quando adeſt ſpecificatio aliquo
rum caſuum, ꝙ renunciatio generalis valet,prout tenet Sal.in
l.1.C.commo.refert,& ſequitur D.Card.in c.1.de commo.qc-
quid ibi teneat Imo.& D.Alex.ibi,& ꝙ tunc valeat, & ꝙ ita ꝓ-
priè decidatur in hoc tex.patet.Nam tex.primò dixerat conuē
tionem gn̄alem non valere , poſteà text. aduerſatiuè dicit , ſed
ego puto conuentionē iſtam valere . Pondera pronomen iſtā,
& ſic

ADDITIONES.

a ¶Sequitur Nat.conſ.359.colum.2.poſt med.Iodoc.prac.Crimi.c.52.nu.2.vbi ꝙ nec etiam licet per concl.in cauſa,vt idem Iaſ.no.in l.admonendi. nu. 56. 59.Quo autem ad prin.art. ꝙ in crimi. nemo poſſit per pactum renunciare defen. not.Fel.in c.ſi diligenti in prin.de foro compe.Cur.in l.edita, nu. 84. & ſeq. C.de eden.ꝙ non procedit in ſponte confeſſo,quia poteſt renunciare defenſ.& valet renunciatio.Fole.in pract.Crim.1.par.3.part. nu. 72. & not. Iaſ.in l.pactum inter hæredem.col.2.ĩ.de pac.idē Foler.ni 1.par.2. part.nu.8. MASVER.

b ¶Valet.Vide Soc.lib.1.conſi.112.in 3.dubio. PVRPV.

& sic generale, postea subdit si causæ specialiter expressæ sunt:
ergo vult tex. quod ista conuentio gnalis valeat, si aliquæ cāæ
conuentionum specialiter expressæ sunt, & iste est tertius intel
lectus ad hunc tex. de directo ↄ gl. communiter, & Docto. ita
posset disputando teneri. ¶Capio gl. magnam in ver. speciali-
ter. quam magistraliter diuide in sex partes principales. In pri-
ma per viam notabilis declarat tex. In secunda opponit, & sol-
uit. In tertia colligit notabile ex text. & ad illud allegat plures
concordantes. Postea ponit no. ↄrium, ad quod allegat multas
leges, & sic illæ ↄdicunt ad istum text. & glo. aliter non r̄ndet
hic, sed r̄ndet in l. si quis mihi bona. §. iussum. ff. de acq. hered. &
ibi p Bart. In quarta format qōnem. In quinta latè disputat, an
dispositio huius §. quæ loquitur in iudicialibus, hēat locum in
ↄtibus, & refert tres opi. tertiam approbādo. Et illam tu tene,
pro qua est bonus tex. in c. qui ad agendum. §. 1. de proc. in 6. &
ibi gl. in ver. admitteretur. no. illum tex. ad hoc pro ista opi. ap-
probata. In sexta, & vlt. glo. vr̄ formare duas qōnes. sed re vera
sunt quatuor opi. præcedentis articuli, vt declarat Bart. hic in 2.
colum. Secunda ibi, sed hoc non est contra. Tertia ibi, item no.
quod quædam. Quarta ibi, item quid si in iudicio. Quinta ibi,
16 extra quæro. Sexta, & vlt. est ibi, sed quid si dicat. ¶† Ex prima
parte habes, quod ad hoc, vt renūciatio valeat, non solum de-
a bet esse specialis,[a] vt dicit tex. sed etiam singularis, & qñ̄ istud
sit, dixi plenè post Bart. in l. 1. s̄. si quis in ius voc. nō ier. Et ex ista
gl. infert signanter Ang. hic, ꝙ si quis nauigaturus renūciet om
ni casu fortuito, qui sibi posset in mari contingere, ista renun-
ciatio non valet, quia in mari possent multi casus cōtingere. s.
tempestas, incursus prædonum, deprædatio hostium, vis ven-
torum, & similia, ideo oportet ꝙ istos casus singulariter nomi
naret, sicut in simili dr̄ in clem. appellanti. in ver. sigillatim, de
appel. & sequuntur Fulg & Alex. hic, sed Pau. de Cast. tenet ↄ,
& vr̄ melius. quia istud non esset specialiter renunciare, vt di-
cit text. sed in indiuiduo, quod non requiritur per Docto. not.
17 Bar. in l. 1. in fi. ff. quis in ius voc. non ier. vt dixi. ¶† Quid autem
si quis renunciaret omnib. exceptionib. enumeratis in hoc titu.
maximè in l. 2. an valeret pinde, ac si esset specialiter facta? Iac.
de Ray. quem refert Alber. tenet ꝙ sic, quia iura patent pro ro
stris, & omnib. sunt, vel esse debent nota. l. leges gnales, & l. le-
ges sacratissimæ. C. de legi. & nemo præsumitur eas ignorare.
Hinc est, ꝙ positioni iuris non est r̄ndendum, quia r̄nderetur su
per eo, quod est certum. l. ornamentorum. ff. de aur. & arg. leg.
Bar. & alij in l. 2. §. sed quia veremur. C. de iu. calum. Alb. hic cir
ca. 13. col. tenet ↄ, referens multos tenere oppositum, quia ne-
mo debet decipi sub inuolucro, & generalitate verborum. p̄-
cedens tn̄ opi. vr̄ sustentabilior, per rōnem proximè assignatā,
& per id, quod decidit Spe. in tit. de dona. ver. quid ergo si actū,
18 vbi concludit, † ꝙ si donans promittit non reuocare donatio
nem ex aliqua causa, nihil valet, propter nimiam gnalitatē, sed
si dicat promitto non reuocare donationem ex aliqua de cau
sis enumeratis in l. fi. C. de reuoca. dona. valet. Facit, quia paria
sunt, vel ꝙ sit certum per se, vel per relationem ad aliud. l. cer-
tum. ff. si cert. pet. tamen istud vltimum de donatione, quia ta-
lis promissor inuitaretur ad delinquendum, an valeat, exami-
naui in l. fi. C. de pac. tamen opi. Albe. est æquior, quia causæ re-
uocandi donationem sunt quinque tm̄ limitatæ in illa. l. fi. ibi
non potest sequi captio, sed ex l. 2. s̄. eo. possent elici causæ mil-
læ. ¶Iuxta istam partem quæro de necessaria quæstione, quam
19 intendo subtiliter examinare, arguendo ad partes. ¶† Quid si
in gnali renunciatione esset dictum, non obstante isto §. quæ-
situm. nunquid valeret, & sic punctus est videre, nunquid par-
tes possunt specialiter renunciare huic. §. Gul. de Cug. & And.
de P. tenent, ꝙ non, quia dispositio huius §. fauore publico est
introducta, ideo pacto priuatorum renunciari non potest. c. si
diligenti cum si. de foro comp. Sed certè imò videtur, ꝙ prin-
cipaliter sit inducta fauore priuato, ne priuatus renuncians de-
cipiatur sub gnalitate verborum, vt patet ex doctri. Bart. in l.
l. solut. matri. dum tangit, an vtilitas publica præferatur priua-
20 tæ. ¶† Scdō pro ista parte facit, nam ista l. requirit, ꝙ speciali-
ter renuncietur, sed illud dr̄ specialiter fieri, ꝙ à generali remo
tum est. l. seruis vrbanis. §. fi. ff. de leg. 3. l. diuus. §. neque genera-
lem. ff. de fal. Dyn. in reg. ꝙ semel placuit, ad fi. ff. de re iud. in 6.
¶Tertiò facit, quia vbicunq; l. negat aliquid valere nisi aliquid
exprimatur, non possunt partes ei renunciare, quasi censeatur
pro forma requiri. Ista est doctri. Bart. & Docto. in l. pen. C. de
pact. & in l. ius publicum. ff. de pac. Et ad hoc bene facit tex. in
21 l. iurisgentium. §. item si quis pactus. ȷ̄. de pact. ¶† Quartò fa-
cit, quia legi prohibitiuæ partes renunciare non possunt, glo. in
l. 1. in gl. mag. ad fi. C. ne fideiuss. do. denetur. Bart. & Mod. in l. si
constante. §. quoties, cum si. ff. solut. matr. Ideo statuto prohibi-
torio renunciari non potest, sm̄ Bal. in si. in 13. opp. de edic. diui.
22 Adri. tol. & no. Bal. in c. transmissam, de elect. ¶† Quinto facit,
quia qua fragilitate inducitur quis ad faciendum generalem
renunciationem, quæ potest sibi esse captiosa, eadem fragilita-
te induceretur ad renunciandum huic. §. ergo non valet. l. doli
mali. ver. diuersum. ff. de nou. Sic etiam dicimus in eo, qui fa-
cit confessionem sub spe futuræ numerationis, quia si expressè
renunciaret exceptioni non num. pecu. sibi præiudicaret, quia
eadem facilitate, qua inducitur ad confitendum, eadem indu-
citur ad renunciandum. l. pe. aliàs fi. C. de non num. pec. glo. &
oēs in l. si ex cautio. C. de non nume. pec. & Insti. de lit. ob. Hoc
confirmo no. quia quæcunq; verba proferantur tpe renuncia-
tionis, puta quia dicam, facio istam confessionem, quia verè re
cepi pecuniam, non quia spero recipere, nihil pn̄t præiudicare,
quia censentur eadem fragilitate prolata. Ita signāter dicit Bar.
in l. si ex cautione circa med. C. de non num. pec. multum no.
& commendat Imo. in c. si cautio. de fi. instr. Contrariam opi.
tenet solus Albe. de Rosa. hic dicens, ꝙ quamuis sola gnalis re-
nunciatio non valeret, tn̄ si specialiter diceretur, non obstante
isto §. quæsitum, tunc bene valeret, & dicit, ꝙ ita vidit com-
muniter obseruari. bene facit, quod vult Spec. in tit. de dolo, in
ver. quid ergo si sit actum in donatione, ꝙ si donans gnaliter
promittat non reuocare donationem ex aliquo casu, non va-
leret, secus si adijceret in specie non obstante. l. fi. C. de reuo. do.
23 dixi in l. fi. C. de pac. † Adde, ꝙ eandem opi. vr̄ tenere Bal. in tit.
de pace Constan. in 23. col. in ver. non obstante, & licèt Bald. vi
deatur ibi loqui in Imperatore, tamē iura ex qb. fundat se Bal.
loquuntur in priuato: nam quærit ibi Bal. ꝙ si princeps conce-
dat priuileg. non obstante. l. quæ dicit, ꝙ non valeat generalis
concessio, nisi in specificatis, vt isto. §. quæsitum, & l. iubemus.
C. ad Velleia. an valeat concessio, & respondet ꝙ sic. argu. l. si
quis in principio testamenti. ff. de leg. 3. & §. penult. in Auth. de
test. imperfect. & l. diuus. §. licèt. ff. de iur. codic. & ita refert te-
nere Odof. ¶Pro ista parte, quæ vr̄ sustentabilior, faciam quæ-
dam fundamenta, ex quibus apparebit responsum ad alleg. in
ↄrium. Primò facit. nam ratio huius tex. sm̄ Bart. & omnes est,
ne quis sub inuolucro, & generalitate verborū decipiatur: sed
volenti non fit dolus, nec deceptio. l. cum donationis. C. de trā-
sac. l. 1. §. vsq; adeo. ff. de iniur. ¶Secundò facit, quia ista lex est
positiua inducta principaliter fauore priuatorum, vt s̄. dixi, er-
go ei potest renunciari, per regulam. l. si quis in conscribendo,
24 cum si. C. de pac. ¶† Tertiò pondero multum doctri. Bart. in
l. de his, circa med. ff. de transac. vbi duo dicit ad propositum.
Primo, ꝙ quando. l. aliquid disponit circa formam, tunc ei re-
nunciari non potest: dicitur autem disponere circa formam
sm̄ Bar. quando lex dicit, ꝙ aliter fieri non possit vt ibi, & ita ēt
not. Bart. in l. fi. per illum tex. C. de vend. re. ciui. lib. 11. Sed istud
25 non dicitur in hoc. §. igitur, & c. ¶† Secundo dicit ibi Bar. ꝙ le
gibus prohibitiuis renunciari non potest, & quod dicitur. l. p̄-
26 hibitiua, quando in ea dicitur, ꝙ non possit, † quia verbum po
b test,[b] negatiuè prolatum, necessitatem inducit. gl. in c. 1. de reg.
iur. in 6. sed hic simpliciter dicit non valere: & per hoc apparet
non obstare, quod s̄. dicebatur de l. prohibitiua, nec id, qđ dice
27 batur, ꝙ esset inductum pro forma. ¶† Vltimò pro hac parte
moueor, per not. regulam, nam qñ̄ lex aliquid simpliciter pro-
hibet, tunc ei renunciari non potest. secus qñ̄ vltra procedit ex-
cipiendo consensum partium, tunc ei potest renunciari. Ista re
gula probatur in Auth. generaliter, & ibi Bal. in 2. no. C. de Epi.
& cle. & in c. nōnulli, & quod ibi Bal. in 1. col. de rescri. sed hic.
procedit vltra excipiendo, dum dicit nisi specialiter. ergo ei po
28 test renūciari. † Quid autem si partes dicant, ꝙ volunt omnes
casus haberi pro specificatis, & expressis, an sufficiat? Ang. singu
lariter circa fi. cōcludit, ꝙ non, & sequuntur Fulg & Alex. hic.
dixi in l. fi. ff. si quis in ius voc. non ier. ¶In 3. parte gl. ibi. Itē not.
caue, quia sm̄ no. quod colligit gl. est ↄ tex. nostrum, & gl. non
soluit hic, sed in l. si quis mihi bona. §. iussum. ff. de acq. hære. &
ibi dicit, ꝙ regula est, ꝙ tm̄ valet gnale quātū speciale, fallit in
pluri-

ADDITIONES.

a ¶Specialis. Cōtrariū vide per Ale. 1. lib. cons. 134. inc. præuiso themate. col. 4.
vbi loquitur in terminis testamenti, & ibi, ꝙ si per quæcunq; verba etiā gnā-
lia constare possit de mente testantis ꝙ priori testamento derogare volue-
rit, primum testm̄ tollitur, & d. cons. nu. 5. ꝙ specialis renunciatio priuilegij
dr̄ si quis renunciat omni priuilegio fori sibi compet. & ista sufficit non au-
tem requirit̄ renunciatio singularis, puta renunciatio priuilegij auth. habita.
C. ne fil. pro patr. mihi vti scholari competēti nā differunt aliquid speciali-
ter, vel singulariter fieri, & sunt diuersa, specialiter aliquid exprimi, & aliqđ
singulariter, teste Rol. cons. 26. nu. 10. lib. 2. Bar. & alij in l. fi. C. si contra ius
vel vti. pub. Quo in cons. Alex. refert etiam Doct. ponen. differentiam inter
speciale, & indiuiduum vbi apparet, ꝙ quis dr̄ specialiter obligatus ad casus
fortuitos, si dixit suscipio in me periculum casuum fortuitorum, licèt casus
fortuitos non enumeret, & sic concludit Alex. ꝙ vbi requiritur aliquid spāli-
ter, non oportet illud singulariter, vel per indiuiduum fieri, per exempla ibi
alleg. MASVER.

b ¶Potest. Adde Doct. in c. de his, de accus.

plurib.casibus,inter quos vnus est iste §.noster.rationem fallē-
tiæ assignaui.s̃ Hinc Lud.Rom.per 2.col.examinat,quę sint il-
la,quæ non veniunt in gñali oratione,vel concessione,& ante
29 eum ponit quasi omnes illos casus Bal. in 3. & 4. col.¶† Sum
in 4.parte ibi,item quid si in iudicio.habes duo. Primò,ꝙ si in
iudicio quædam specialiter sint expressa , & postea subijciatur
clausula gñalis,ꝙ valet renunciatio in specificatis,& in hoc be
ne.Secūdò vult,ꝙ gñalis non valet,& in hoc malè, quia restri-
30 gitur ad casus similes specificatis, vt s̃. dixi. ¶† In 5.parte glo.
præmitte pro introitu,ꝙ gl.& Bar.habuerunt pro constanti,ꝙ
appellatione periculi non veniat casus fortuitus.Ita tenet hic,
& gl.in l.litis.§.1.ff.de neg.gest.& in l.opus.ff.loca. mouētur per
d.l.litis.§.1.ff.de neg.gest.Tu pondera,ꝙ ille text.subtiliter pro-
bat ꝯrium , ꝙ imò appellatione periculi veniat casus fortui-
tus. patet ab eo,quod dixerat de periculo,excipit casum fortui
tum, sed ad hoc vt exceptio sit bona est necesse , ꝙ continea-
tur sub regula,vt no.declarat Bar.in l.si eum.§. qui iniuriarum.
j̃.e.vnde Pau.de Cast.hic dicit,ꝙ periculum se habet in plus q̃
caus fortuitus,quia periculum continet etiam illud,quod non
cadit in specie casus fortuiti,quia dicitur,qñ aliquid euenit sine
culpa,quod prouideri non poterat.l.2.§.autem.ff.de admi.rer.
ad ciui.pert.declarat gl.in §.præterea.Insti. quib. mod. re con-
tra. obl. vbi declarat,q̃d sit dolus,lata culpa,leuis,& leuissima,
& plenius Bar.in l quod Nerua.ff.deposi.in rep.& in l.quæ for-
tuitis,aliàs in l.creditor C.de pign.act.tamen pro gl. bene facit
31 tex.in l. 1.§. sæpè.ff.deposi.† Quæ autem differentia sit inter ca
sum fortuitum;& casum improuisum,est gl.sing.in l. 1.in gl.fi.
ad l. Cornel.de sica.quam Bald.ibi expressius declarat: & dicit
se nescire alibi. Etiam glo. dicit, ꝙ inter leuissimam culpam,&
casum fortuitum nihil est medium,ita dicit gl.in l.4.in princ.ff.
nau.cau.stab.Sed tu dic melius,vt ibi Bart. In ista quinta parte
teneas tertiam opin.Bald.approbatam per omnes,vt s̃.dixi.
32 ¶† Iuxta istam partem quærit Bar.in vlt.col.quid importet su
scipere in se periculum.Et dic vt hic per eum.Adde tñ inquan
tum tenet,ꝙ qui suscipit in se periculum casus fortuiti, tenea-
tur tunc de omni casu fortuito.Adde l. Titius.in prin.inducen
do,vt ibi per Bar.ff.de lib.& posth.& l. si quis fundum. ff.loc.&
33 in l.& Aristoni.quam Bar.ibi ita assumit.ff.manda.† Facit,quia
a indefinita æquipollet [a] vniuersali.l.si pluribus.cum si.& ibi Bar.
b ff.de lega.2.gl.in c vt circa.de elect. in 6. [b] Item adde inquan-
tum Bar.circa fi.distinctionis dicit,ꝙ in casibus,in quib.quis te-
netur de casibus fortuitis,intelligitur de solitis euenire,non au-
tem insolitis,per l.fistulas.§.frumenta.ff.de ꝯhen.empt.Idem te
net Bal.in l.falsus.circa med.in vlt.col.C.de fur.Ange. in consil.
176.quod incip.præmittendum est.D.Ant.de But.in c.1.de cō-
mo.& D.Alex.in consi.28.quod inci.visis,& accuratè pondera
tis.in 7.col.in 1.vol.Contrarium tenet Bal. hic in pen.colu.qui
cæteris notabilius loquitur.Idem tenet Ang. Ful.Pau. de Cast.
Lud. Rom.& Do.Alex.sibi contrarius hic, & idem Do. Alex.
in l.precia rerum.ad fi.ff.ad l.Fal.Sal.in l.licèt.in vlt.q.C.loca.Io.
de Imo.in d.c.1.de commo.quod imò intelligitur de insolitis,
prout propriè decidit tex.in d.§. frumēta. quamuis Bal. alleget
pro se,sed re vera tex.ibi.decidit,ꝙ tenetur de insolitis.Quid te
nendum?Ego teneo opin.Bar.& in primis considero, ꝙ text.in
d.§.frumenta, qui re vera decidit venire casus fortuitos insoli-
tos,bene fuerit allegatus per Bar.inducendo eum à speciali: &
credo, ꝙ ita voluerit inducere Bart. ibi enim,qui vendidit fru-
menta in herba, promisit velle teneri,si quid vi,aut tempestate
factum esset.dicitur ibi,ꝙ si niues immoderatæ, & contra con-
suetudinem corruperint, ꝙ tenetur. Ibi aduertendum est, ꝙ si
niues fuissent moderatæ,& s̃m consuetudinem,non fuisset ca-
sus fortuitus,nec vis tempestatis, sed fuisset casus naturalis. Cū
ergo ibi promiserit de vi , secundum subiectam materiam in-
telligitur promisisse de casib. insolitis.Et istud est, quod ibi de-
clarat gl.fi.quæ dicit,ꝙ qui obligat se ad insolita, non ita tene-
tur ad solita,vt ibi,& idem ècontra. Arguendo ergo à speciali
ille tex.bene facit pro Bar.prout etiam sentit Bal. hic in pe.col.
& clarius Bald. vbi ponit casum , & intellectum illius tex. in c.
quoniam frequenter.in princ. & pen. col. vt lit.non contest.&
idem Bald. in c. cum olim.de consu. s̃m ꝙ j̃.specialiter refert
Raph Cum.in l.Seio.§.medico.ff.de ann.leg.dicit,ꝙ tex. in d.§.
34 frumenta,videtur prima fronte facere contra Bar.† tamen ra-
tio,quæ ibi colligitur,facit pro Bar. quia immoderata læsio di-
citur damnum , & non moderata, & communiter eueniens,
& cum Bart.tenet etiam Dom.Alex.in cons. 108. in 3. volum.
incip.perspectis verbis instrumenti concessionis. in pen. col.&
seq Item pro Barto.facit l.Seio.§.medico,& ibi. Barto. ad hoc
35 no.ff.de annu.leg.¶† Secundò facit, quod not.vult Bal. in cap.
cum olim.de consue.vbi dicit,ꝙ in generali concessione facta
Episcopo,non intelliguntur concessa insolita, & arguit Bald.à
speciali casu. d.§. frumenta. Ibi enim ideo tenetur de niuibus
insolitis,& immoderatis,quia si fuissent solitę non esset vis,nec
36 casus fortuitus.¶† Tertiò pro Barto. facit,quod not.tenet Io.
de Imol. in l. pretia rerum.in vlt. colum. ff.ad l.Falc. vbi tenet
non haberi considerationem caristiæ,quæ rarissimè contingit.
puta quando corbes frumēti valet 7. lib. sicut in casu fortuito
intelligitur de solito euenire, non autem de insolito , vt per
Barto.quamuis Do.Alex. hic reprehendat Imo. tenendo con-
37 tra Barto. prout etiam facit in lect.¶† Quartò facit,quod vult
not.Ange.in §.oportet.in Auth.de iud.per gl.ibi,quam ad hoc
multum not. ꝙ q̃ promisit soluere expen. tenetur ad expen-
sas solitas,& moderatas , non autem ad expensas immodera-
tas,per glo.ibi.Et istud dicit Ange.esse singul. not. ad statutum
Perusij,quo cauetur , quòd si aliquis promiserit pro debitore,
& debitor non soluat, potest promissor capere pecuniam ad
vsuram,vt satisfaciat creditori,& quascunque vsuras soluit,re-
petet à debitore : nam illud statutum debet intelligi de vsuris
38 moderatis,non autem de immoderatis.† Non omitto tamen
quod Barto.in d.l.Seio.§.medico , dicit vnum quod videretur
c in practica periculosum , quòd ille dicatur casus fortuiuitus [c]
inusitatus, qui venit in mille annis vna vice. sed intellige sanè
Barto.quòd illud,quod dicit de mille annis,est dictum per mo
dum loquendi,& est dictum gratia exempli.sed non est neces-
d sitatis,cùm exempla non restringant [d] regulam. l.damni infe
cti stipulatio pertinet.§.fi.ff.de dam. infect. vnde satis est quòd
39 communiter non est solitus euenire. † Circa doctri. Barto. ad-
de,quid si aliquis reciperet rem suo periculo,& fortuna,an per
ista verba censeatur in se suscepisse periculum casuum fortui-
torum?determinat singul.Barto.quod sic in l.si is qui ff.de acq.
40 rer. dom. ¶ † Quid autem si fiat pactum expressum , quod
non vult teneri de aliquo casu fortuito. Puta,commodasti mi-
hi equum,ego expressè conuenio,quòd nolo teneri de aliquo
casu fortuito. Pone,famulus meus aufugit cum equo, vel im-
mittit incendium in stabulo,an ego tenear? Videtur quòd nō,
quia contractus ex conuentione partium legē accipiunt. l. 1.
§.si conueniat.ff.deposi.Solus tamen Lud.Rom.hic in fi.deter
minat contrarium , quia conuentio negatiua , quòd quis non
vult teneri de casu fortuito,intelligitur,nisi casus fortuitus pro
cedat culpa familiæ.l.qui insulam.§.fi.ff.loca. Ratio est secun-
dum eum,quia quando quis non tenetur de casu fortuito,in-
telligitur nisi culpa præcedat casum.l.si vt certo.§.nunc viden
dum.ff.commo.& paria sunt,vel quòd procedat propria cul-
pa,vel famulorum.d.§.fi.Ego in contrarium allego text. in l.si
tibi domum.in princ. ff. loca. qui text. videtur confundere ra-
tionem Ludo.Rom.nisi respondeas ponderando text.in verb.
41 noxali actione.¶† No.etiam diligenter,quod licèt incendium
in dubio præsumatur factum culpa inhabitantium. l.si vendi-
ta.in prin.in verb.cum incendium sine culpa,&c. ff. de pericu.
& commo.rei vend.& l.qui insulam.§.fin. & ibi Barto. ff. loca.
Barto.in l.3. vbi text. principalis.ff.de offi præfect.vigilum.Bal.
in l.creditor. C.de pign.act. tamen illa culpa incendij non præ-
sumitur nisi leuissima,nisi aliud in oppositum probetur. gl. est
sing.in §.preterea.in ver.debet.Inst.quib.mo. re ꝯhi.ob.quā no-
tat,& sequitur Sal.in l.qui fortuitis.C.de pig.act.in fi. col.Alex.
in cons.50.inc.visis,& oportune consideratis his,de q̃b.in præ-
scripto themate,in 2.& 6.col.in 1.vol.in l.domos.in pen.col.ff.
de leg.1.& plenius D.Ale.in l.si quis ex argentarijs.§.prætor ait.
in 3.4.& 5.col.ff.de eden.Et per hęc not sequitur,ꝙ si quis con
duxit domū vel apothecam,vel fictabilis, vel emphyteuta cō-
duxit domum cū prędiis, & domus incendio consumatur,ꝯ-
ductor ad nihilū tenetur,quia licèt incendiū presumatur factū
culpa inhabitantium , tñ cum ista sit leuissima culpa,per illam
gl.conductor non tenetur nisi de dolo,lata culpa , & leui , non
de leuissima.d.l.si vt certo. §.nunc videndum. Ratio,quia talis
ꝯ̃ctus celebratur gratia vtriusq;.Eodem modo si habitantes in
domo erant consueti esse vigiles, & diligentes, si alia indicia ꝯ̃
eos non appareant,nunq̃ teneantur de incendio , quia diligen-
tia sua extinguit præsumptionem culpæ.ita Bal. in cons.inc.q̃-
dam riscorus.Mouetur arg.l.non oēs. § à Barbaris.ff.de re mil.
& l.argentum.ff.cōmo.& istā decisi.Bal sequit̃ Alex. in omnib.
trib.prædict.locis,pro qua limitatione adde tex.in d.l.si vēdita.
42 ¶† Extra gl.querit in fi.Bar.quid si in gñali renunciatione appo
e neret iur̃m,an propter iuramentū valeret. [e] Determinat,quod
non

ADDITIONES.

a ¶Aequipollet.Adde Bar.in l.si is,qui ducēta.in §.vtrum.ff.de reb. dub.Ale.de Imo.cons.66.inci.viso testamento.in 2.col.in 2.vol.

b ¶In 6.Soc.lib.4.consi.123.inc.circa præsentem consultationem. PVRPV.

c ¶Fortuitus.Adde gl.in ver.fortuito casu.Insti.de rer.diui.Bal.in l. quæ fortuitis.C.de pig.act.

d ¶Non restringant.Adde Inst.de grad.in §.hactenus,& ibi Doct.gl.1.in c.1.ne cle.vel mo.Card.in c. ecclesia,in fi.in 2.col.de elect.

e ¶Valeret.Ias.in l.sancimus.col.2.C.de test. PVRPV.

non, per l. fin. C. de non num. pecu. cum alijs per eum alleg. Idem tenet Alb. de Rosa. Bal. Ang. & Ful. hic, Cy. in d. l. 1. in 3. q. C. commo. Bal. in c. 1. in 2. col. in prin. de contro. feudi inter pares term. Io. And. & *communiter Cano.* in c. 1. de commodato. D. Alex. in cons. 28. ꝙ incipit visis, & accuratè ponderatis. in pen. col. in 1. volu. Potissimum fundamentum est, quia in gnali renunciatione deficit consensus: ergo per iuramentum non potest suppleri, vt in iuribus alleg. per Bald. in c. quemadmodum vbi no. de iureiu. Ꝯrium tenet Imo. in repe. c. cum contingat, in 38. cart. de iureiu. & in c. 1. de commo. Motus, quia imò adest saltem consensus in genere: eo ipso, ꝙ apparet ipsum voluisse gnaliter renunciasse, per ea, quæ tradit Bar. in l. sub prætextu. C. de transa. per l. qui iure militari. ff. de test. mili. ergo debet confirmari iuramento. Facit quod vult Are. in cons. 33. inci. consultatio præmissa. in quarto dubio. Sed tu rñde, ꝙ Bar. & Docto. in l. sub prætextu. 2. loquuntur, qñ transactio gnaliter fit super omnib. iurib. competentib. de preterito, vel de presenti: quo casu bene potuerũt saltem in gñe cogitare. nam & idem est in materia nostra absq; iuramento, quæ renunciatio gnalis de omnibus exceptionib. preteritis bene valet, s̃m Doct. vt s. retuli: sed quæstio nostra est, qñ quis renunciat gnaliter omnib. exceptionib. & casib. futuris: cũ ergo in futurum possint mille casus diuersi contingere, de quib. nec in specie, nec in genere potuit cogitare, ideo pp defectum consensus iuramentũ nihil operat.[b] Teneas ergo decisi. *Bar. communiter approbatam,* Pondera. † ꝙ ex ea notab. infertur, ꝙ iuramentum nõ habet vim expressi, nec specialis consensus,[c] Ꝯrium de directo dicit Bal. in l. 1. in 2. q. C. cõm. per l. cum pater. §. filius matrem. ff. de leg. 2. refert, & sequitur Ludo. Rom. in l. 1. §. si qs ita. in 10. col. ff. de verb. obli. Bene facit, ꝙ fing. vult idem Bal. in l. sancimus, in vlt. col. C. de test. & ibi Mod. sequuntur, ꝙ qñ in primo testõ adest clausula derogatoria, requiritur, ꝙ in secundo testõ fiat de ea specialis mentio. l. si quis in prin. testamenti. ff. de leg. 3. tñ si iurm interueniat, sufficit: ergo hẽt vim specialis. Tene regulã, quę colligitur p Batt. hic, pro qua pondera facere, tex. in l. fi. §. defensionem. C. de admin. tu. iuncto eo, ꝙ dicit Barto. in l. legitimos. in fi. princ. ff. de leg. tu. & in l. prætor ait. in prin. ff. de ope. nou. nun. Nam ibi interuenit iuramentum, & tñ non habet vim specialis promissionis de defendendo. dicit etiam Saly. in d. l. 1. in vlt. col. C. cõmo. ꝙ iuramentum tunc habet vim specialis dispositionis in eo, in quo consentitur, non in alijs. Non ob. text. in §. filius matrem. alleg. per Bal. quia rñde, ꝙ procedit qñ actus deficit rõne solennitatis omissæ. Secus qñ ex defectu substantiæ, puta ex defectu omissi. ita limitat, & declarat Lud. Rom. in cons. 407. quod incipit, in casu propositæ consultationis circa celeberrimorũ Docto. consilia. in 10. col. in fi. & in prin. seq. Do. Fran. de Arc. in ꝯs. 42. ꝙ incip. quatuor dubia. in 2. col. Iason Paduæ.

ADDITIONES.

a ¶Sequitur Alex. cons. 16. lib. 2. & in omnem euentum iuramentum refertur ad alios solùm casus, ad quos renunciatio, & non vltra. arg. l. fi. s. qui satisdat. cog. Rom. cons. 472. in fi. fac. quæ no. Rub. Alex. cons. 12. Rom. cons. 25. nu. 16. lib. 2. Neuiz. consi. 91. nu. 16. 21. 23. Rom. cons. 269. Boer. q. 3. par. 1. Deci. consi. 27. vbi de hac materia renunciationis generalis, & latè per Gabriel. com. opi. lib. 6. tit. de re iud. concl. 4. MASVER.

b ¶Intellige vt per Deci. cons. 408. 493. num. 25. Curt. consi. 76. Nat. cons. 144. 166. Dec. cons. 530. nu. 11. 352. nu. 7. Rol. cons. 25. per tot. lib. 1. & consi. 70. eo. Ro. consi. 517. nu. 23. Alex. cons. 133. nu. 11. lib. 5. Neuiz. cons. 22. Ossasc. Deci. 172. num. 11. MASVER.

c ¶Quod iuramentum habeat vim specialis expressionis, not. Por. li. 3. conclus. 2. Rom. consi. 93. nume. 25. & specialis consensus, idem cons. 13. num. 3. Bald. in l. 2. C. commod. MASVER.

SVMMARIVM.

1 *In dubio præsumitur error.*
2 *Per clausulam solitam poni per notarios, scilicet, talis sciens se ad infra scripta non teneri, promisit, &c. tollitur, quòd non possit opponi exceptio erroris.*
3 *Creditur tabellioni, si dicat talis consensit.*

§. Item quæritur. Si satisdatio in totum, vel in parte per errorem interposita sit, competit exceptio fideiussoribus. secus si ex certa scientia. h. d. sic intellige l. grecè. §. à tutore. cum gl. ff. de fideius.
1 ¶† No. ex isto tex. subtiliter s̃m Iac. But. & Bar. ꝙ in dubio præsumitur error. patet ex tex. ibi, pacti cõuenti replicatione. nam qui replicat, tenetur replicationem probare. l. 3. §. in exceptionibus. ff. de proba. † Ideo s̃m Bar. & Docto. per istam l. & similes
2 notarij apponunt in instrumentis illam clausulam,[a] talis sciẽs se ad infra scripta non teneri, promisit, &c. vt per hoc non possit opponi exceptio erroris. Idem tenet Bar. in l. si dari. in fi. ff. de verb. obl. & in l. fi. §. idem quæsijt. ff. de cond. inde. Bald. in l. 2. in 7. q. in fi. C. de rescin. vend. Ang. l. ꝙ si maritus. §. 1. ff. de consti. pec. † Et dicit no. Bald. in l. mater. in 3. colu. C. de rei vend. quòd
3 isto casu creditur tabellioni, sicut si dixisset, talis consensit: quia si talia verba displicebant, debebat pars contradicere. l. si filius. ff. ad Maced. quamuis aliter videatur tenere Bald. in l. vnica. 9. col. & seq. C. de confess. bene verum est, quod illa verba notarij non impediunt, quin possit probari Ꝯrium, secundum Bal. Ange. & Moder. hic. Pau. de Cast. in consi. 131. ꝙ incip. licèt ista D. Lisa. in vlt. col. ¶In gl. in versi. culpa. ex cõuentione. leges, quas alleg. gl. pro Ꝯrijs potius cõcordant, si bene inspexeris. ¶Capio gl. in ver. plus, quæ ponit tres intellectus ad tex. & sic diuiditur in tres partes. Tu intellige text. quarto modo, & planius scd'm Iac. But. & Albe. hic, dum dicit plusq̃ statutum sit. Non intelligas statutum à iure, nec à iudice, vt dicit gl. sed intellige statutum ab ipsis partibus, & hoc modo litera est plana. Nam partes conuenerant, ꝙ reus promitteret de sistendo in iudicio sub pena 10. & ita daret fideiussores, & postea per errorem ꝓmisit penam de 20. & ita fideiussores dedit, vt habes in litera. Iason Paduæ.

ADDITIO.

a ¶Clausulam. Alex. lib. 1. cons. 26. col. 6. ver. restat. Dy. lib. 2. consi. 259. in præsenti consultatione. col. 7. quib. Adde Rol. cons. 49. nu. 45. lib. 1.

SVMMARIVM.

1 *Factum, & dolus vnius ex reis credendi socijs, nocet alteri socio, quamuis non fuerit in aliquo dolo.*
2 *Penam, quam exigit vnus ex correis socijs, tenetur comunicare alteri.*
3 *Quis non debet petere rem, & penam: sed debet altero esset contentus.*

LEX V.

SI duo rei. Culpa vnius ex reis credẽdi socijs, nocet alteri in lucris acquirendis, ne alius de dolo suo lucretur, cum sibi debeat communicari. hoc primo. Et si duo sunt rei debendi, non potest, ab vno peti res, & ab alio interesse, & idẽ
1 est in quasi reis, vt sunt pater, & filius. hoc dicit tota lex. ¶† No. primò, quòd factum, & dolus vnius ex reis credendi socijs, nocet alteri socio, quamuis non fuerit in aliquo dolo: & sic potius toleratur, quòd neuter lucretur, quã quòd dolosus propter non dolosum aliquid consequatur. ¶Limita quo ad obligationem quærendam hic. secus quo ad quæsitam. l. si vnus. in princip. j. de pact. secundum Barto. & alios hic. ¶Secundò limita, quando essent socij, sed non correi: tunc delictum vnius non nocet alteri. l. mora. §. fin. ff. de vsu. a. l. si ex duobus socijs. ff. de negot. gesto. Barto. in l. ex duobus, in 6. q. ff. de duobus reis.
2 ¶† Secundò not. quòd pœnam, quam exigit vnus ex correis socijs, tenetur communicare alteri. Facit l. socium qui in eo. §. vlt. ff. pro soc. l. vtrum. ff. de pet. hered. & vide Barto. in l. qui
3 hominem. §. 1. ff. de solut. † Tertiò not. in vers. item si duo. ꝙ quis non debet petere rem, & pœnam, sed altero debet esse contentus: etiam si sors, & pœna sumant originem in personis diuersorum, qui tamen habeãtur loco vnius. tex. est hic no. Facit l. 1. §. fi. ff. de stipu. ser.

LEX VI.

SI is, qui fideiussorem dedit.[a] Exceptio superueniens reo prodest eius fideiussori. & qui fideiubet de iudicio sisti pro filio vel seruo, habet illas exceptiones, sicut si fideiussisset pro libero homine, salua tamen exceptione absentiæ ex causa reipub. quæ non cadit in seruo. h. d. cum l. seq.

ADDITIO.

a ¶Dedit. Vide ad hanc l. Rom. consi. 193. incip. negari non potest. PVRPV.

SVMMARIVM.

1 *In stipulationibus iudicialibus, vbi est adiecta pœna, & diet, admittitur purgatio moræ.*
2 *Quæ requirantur ad hoc, vt mora possit purgari.*
3 *Vbi statutum disponit, quod seruetur rigor, ibi non habet locum purgatio moræ.*
4 *In Iudæis non habet locum purgatio moræ, cùm illis non sit seruanda æquitas.*
Dictio plures, ad quos facit relationem.
5 *Secundum subiectam materiam aliquando appellatione partis venit totum.*
6 *Dictio, plures, hic refertur ad paucos dies.*
7 *Dictio plus, prolata à teste quid importet, & nu. 14.*
8 *Dictio vltra, quid operatur prolata à teste.*
9 *Probatio nunquam concludit per possibile.*

10 Qui

10 *Qui vult rescindere venditionem beneficio.l.2. C. de rescind. vend. debet probare, quod venditio sit vltra dimidiam iusti pretij.*
11 *Quando agitur de probando aliquid certum, & determinatum, dictio, plus, nihil importat.*
12 *Probatio est sufficiens, quando testes deponunt per verbum, & plus, si determinatè non est probandum.*
13 *Probatio dubia nihil releuat.*
15 *Testis, qui deponit per dictionem, & plus, non probat, tamen potest repeti per iudicem, vt dictum suum declaret.*
16 *Dictio, plus, posita in libello, nil releuat.*
17 *Dictio plura à testatore prolata, quid importat.*
18 *Istæ dictiones, plus, minusue, quid importent.*
19 *Si vendo alicui rem pro 10. & illud plus, quod valet ei dono, illa dictio plus, debet intelligi de modico.*
20 *An in pœnis conuētionalibus, & extraiudicialibus inspiciatur interesse.*
21 *Vbi est dies, & pœna, an admittatur purgatio moræ.*
22 *Sententia interlocutoria potest per iudicem reuocari.*
23 *Geminata cautio tollit exceptionem non nume. pecu. quæ aliàs permitteretur.*
24 *Interesse expensarum an impediat purgationem moræ.*
25 *Quando committatur stipulatio, & qualiter purgetur.*
26 *Qualiter mora purgetur.*
27 *Aequitate cano. omnes contractus sunt bonæ fidei. quo ad effectum.*
28 *Omnes contractus initi cùm principe sunt bonæ fidei.*

LEX VIII.

ET si post tres. Ista l. habet altam, &
subtilem materiam,
ex cuius intellectu declaratur materia multarum
ll. Et ista lex habetur solenniter repetita per Alber.
Bald. & Angel. hic. ¶ Præmitto, quòd iste tex. videtur decidere
vnum, quòd cōtinet contrarietatem in se: nam vult tex. quòd
reus, qui promisit sistere in iudicio certo die; potest intra modicum tempus lapso illo die purgare moram, & se præsentare
in iudicio, dummodo ex mora non sit factum ius actoris deterius: nam videtur absurda decisio, quia si ius actoris non est factum deterius, reus, qui non sistit, non tenetur, quia actio ex hoc
edicto contra non sistentem tempore promisso, competit ad
interesse. l. 2. in fin. ff. si quis in ius voc. non ier. Facit. l. 2. §. fi. ff. qui
satisd. cog. ergo quando ius actoris non est factum deterius, quia
cessat interesse, & sic actio contra reum, ergo frustra hic deciditur, ꝙ possit moram reus purgare Frustra enim purgat, si ad nihilum tenet. propter hoc ponuntur in glo. 2. in 2. parte duo intellectus. Primus est, ꝙ reus in hac l. promiserat sistere certa die
sub pœna certa, quo casu quando est promissa pœna, non curamus de interesse. l. stipulatio ista. §. alteri. ff. de verbor. oblig. &
§. alteri. Instit. de inuti. stipulat. Et ideo licèt in tex. non fiat men-
* tio, ꝙ esset pœna promissa, tamen oportet subaudire. *Et iste est communis intellectus.* Alio modo legitur per glo. ꝙ in isto text.
bene reus promiserat sistere certa die, tamen non adiecerat pœnam. & iste videtur verior intellectus, quia non violat literam,
tamen quia non bene respondet difficultati motæ, ideo communiter nō tenetur. Alijs modis legitur secundum antiquos,
præsertim Odofr. hic, ꝙ in ista l. non erat promissa pœna, quia
est diuinare. Et si dicas, quomodo ergo agitur, si ius actoris non
erat factum deterius, & sic cessat interesse actoris? Respondent
ipsi, ꝙ ius actoris nō est factum deterius, quo ad causam prin.
quia actio prima durabat, sed quo ad expen. prout tangitur in
glo. & tunc potest mora purgari. ¶ Venio nunc ad summan-
1 dum istam l. † In stipulationibus vbi est adiecta dies, & pœna
admittitur purgatio moræ intra modicum tps, si ius actoris nō
est factum deterius hoc dicit secundum communem lect. Et
idem si est adiecta dies, & non pœna. hoc dicit secūdum aliam
lect. Nam duas habet lectu. vt in gl. Vel sic, & proprius ad text.
Reus, qui fuit in mora sistendi in iudicio ad diem promissam,
iuuatur exceptione, si sistat intra modicos dies, & ius actoris
non sit factum deterius, eo quia actio sua per præscriptionem
non sit extincta. hoc dicit. Et diuiditur per Bartol. in duas par.
prout proponitur qō, & decis. Secūda est ibi cōsequens est. Tu
considera, prout in simili dicit Bal. in repe. l. petens. in prin. C. de
pac. ꝙ ista lex habet vnum constructum, ideo nō potest in partes ꝓprias diuidi, sed intellectualiter potes diuidere in tres par.
In prima ponitur regula, ꝙ in stipulationibus iudicialibus admittitur purgatio moræ. In 2. ponitur prima limitatio, dūmodo purgetur infra modicum tempus. In 3. ponitur secunda limitatio, dummodo ius actoris ex mora non sit factum dete-
2 rius. ¶ † Not. ergo ex hoc text. illa duo, quæ requiruntur ad hoc,
vt mora possit purgari, ratio huius text. est quia purgatio moræ fit ex æquitate. l. si seruum. §. sequitur. ff. de verb. oblig. Item
istæ stipulationes iudiciales, quæ interponuntur ex æquitate iudicis, regulantur secundum æquitatem. vnde intra modicum
tempus, quando ius actoris non fit deterius, æquum est quòd
illud, ꝙ non nocet actori, & prodest reo, concedatur, & sic admittatur purgatio moræ, argum. l. 2. §. item Varus. ff. de aqua
pluu. arcen. & l. Proculus ff. de dam. infect. & l. rescripta. C. si cō-
3 tra ius. † Hinc est, ꝙ vbi statutum disponeret, ꝙ seruetur rigor,
ibi nunquam haberet locum purgatio moræ, sm Angel. in l. si
insulam. ff. de verb. obl. quem ibi refert & sequitur d. Alex. post
4 Imol. & idem d. Alex. hic. † Tu ex hoc inferas aliud, quod est
nouum dictum meum, ꝙ in Iudæis nunquam habet locum
purgatio moræ, cùm vt dixi purgatio moræ fundetur in æqui-
a tate. Iudæis autem [a] non debet seruari æquitas, sed rigor. glo. est
b in [b] cap. 2. in fin. de iud. ꝙ est not. ad multa. ¶ Secundò not. ex fi.
tex. ꝙ purgatio moræ non impedit obligationem ipso iure, sed
solùm parit exceptionem. Limita vt per Bart. hic circa fin. per
l. si insulam. ff. de verb. obl. ¶ Capio gl. 1. in ver. plures. Ista glo. videretur diuidenda in tres par. prout tria vr̄ formare contraria.
Sed tu ex medulla Docto. diuide eā in 5. par. In 1. remouet vnū
contrarium. In 2. rn̄det tacitæ qōni, ponendo tres opi. In 3 opponit contra tex & soluit. In 4. format aliam opi. & soluit. In 5.
ad præcedens contrarium vr̄ ponere aliam solutio. & verè remouet aliam opi. vt declarat Bar. & ĩ. dicetur. Secunda ibi fortè quarta totius. Tertia ibi, sed hodiè iure nouo. Quarta ibi, itē
5 alia ratione. Quinta ibi, item sm inducit. ¶ † Ex prima par. habes, ꝙ dictio plures, indefinitè posita in tex. non solùm refertur
ad paucos, sed etiam ad paucos eiusdem qualitatis, & generis.
Et propterea decidit Bald. hic in 11. col. ꝙ si statutum dicat, ꝙ
si aliquis extraxerit viduā, de domo puniatur in mille, & plus,
c ad arbitriū dn̄i Potestatis, [c] ꝙ Potestas vigore talis arbitrij, non
posset facere decapitare, cū illa dictio, plus, intelligatur de modico pluri in quantitate, & non in alio genere pœnæ, quia cōparatio debet esse de eo. genere, & refert ita determinare Cyn.
in l. cùm filiis. §. pater. in addi. ff. de leg. 2. qui dicit, ꝙ ista qō fuit
de facto Florentiæ. Adde not. Bald. in l. 2. in vlt. col. C. de proba.
¶ Limita conclusionem gl. sm Albe. hic in pen. col. post Iac. de
Are. qn̄ ex tali relatione resultat absurditas, tūc dictio, & plus,
non refertur ad modicum tantum. Vnde si statutum disponeret, ꝙ qui habet mille in bonis, & plus, teneatur habere equū
ad seruitutem cōitatis, certè dictio, & plus, non restringitur ad
modicum, quia etiam teneretur, qui haberet 4. mille. Similiter
si statutum diceret, ꝙ qui habet 60. ann. & plus excusetur à muneribus, certè dictio, & plus, non restringitur ad modicū, imò
qui haberet ann. 90. similiter comprehenderetur. Adde pro ista
limitatione illud, quod decidit Bar. in l. si seruus legatus. §. si ita
scriptum. ff. de leg. 1. vbi decidit, ꝙ si sit statutum in ciuitate, qđ
si Potestas condemnauerit aliquem in plus quàm debet, teneatur ei restituere tp̄e syndicatus, ꝙ etiam si iudex condemnauerit indebitè in tota summa, ꝙ tamen tenebitur, arg. illius tex. &
l. 1. §. hæc verba. ff. si cui plusquam per l. fal. Nam secundū subiectam materiam appellatione partis aliqn̄ venit totum. l. virilis.
ff. de verb. sign. gl. in l. vxori. in prin. & ibi no. Bar. ff. de leg. 3. Secūdò limita vt per Bald. in c. literæ. in 3. col. de dila. vbi dicit, ꝙ iste
text. procedit qn̄ dictio, & plus, profertur à l. cuius interpres
6 est iudex, vt ibi per eum. † Ex secunda parte gl. habes rn̄sum ad
tacitam quæstionem, ꝙ dictio plures, referatur ad paucos dies.
Quot sint isti pauci dies, gl. ponit tres opi. Pro prima bene facit
tex. in l. hęc adiectio. vbi refertur ad minusculam, sed alibi minuscula declaratur, ꝙ est quarta, in l. si quis in suo. alleg. in glo.
Istam reprehendit Bar. quia incertum est, an intelligat̄ de quarta totius dilationis, an de quarta 5. dierum. Secunda opin. ꝙ intelligat̄ de duobus diebus vltra text. alleg. per Bar. adde tu text.
in c. 1. §. quod autem, & ibi no. ad hoc Bal. de notis feu. & text.
not. in l. inter illam. §. fi. ff. de verb. sign. vbi est tex. contra opi. vulgarium, ꝙ si promitto tibi soluere in diebus illis, intelligitur ĩ.
duos dies. & ratio est, quia debet intelligi de minori termino, qui
propter pluralitatem non potest esse minor duobus diebus.
* Tertia opin. *communiter tenetur* per text. clarum. in l. si ita quis. §.
Seia cauit. ad fi. ff. de verb. obl. & per regulam, ꝙ quādo aliquid
non est determinatum à iure, statur arbitrio iudicis. l. 1. §. fin.
cum simil. ff. de iur. delibe. Iudex autem arbitrabitur attenta
personarum qualitate, & locorum. l. continuus. §. cum ita. ff. de
7 verb. obl. ¶ † Quid autem si dictio, & plus, proferatur à teste, puta testes deponunt, ꝙ Titius possedit 10. ann. & plus, nunquid
illa dictio, & plus, aliquid importet? Bar. se remittit ad gl. in l. ab
hostibus.

ADDITIONES.

a ¶ Iudæis autem. Adde Lud. Rom. in rub. ff. de accus. in 2. col. iuxta illud, Omni ingenio extorquendum est aurum ab infidelibus, vt in l. 2. C. de commerc. glo. pen. in c. mandatis. 44. distin. gloss. in cle. 2. de pœ. & remis. In contrarium vide Fel. in cap. 2. de iudæ. cui respondet Ias. in l. si insulam. 3. not. de verb. oblig. & quod purgatio moræ locum habeat in iudæis, not. Rol. consil. 35. num. 52. 53. lib. 2. Rip. in l. si insulam. de verb. oblig. BELLAC.

b ¶ Cap. 2. Imo. Fely. ponit, & contra tenet in d. cap. 2. PVRPV.

c ¶ Potestatis. Dec. in cap. ex litibus. col. pen. de constit. PVRPV.

hostibus.§.sed quod simpliciter.in glo. magna circa med. ff.ex
quibus caus.maio.vbi glo. mouet quæstionem,& non decidit.
Bart.dicit se ibi dicturum,& nihil dicit.Gul.de Cun. hic distin-
guit,ꝙ aut testes deponunt per copulam, puta quia dicunt, ꝙ
Titius possedit 10.ann.& plus,& tunc ꝓbant,& dictio & plus,
importat augmentum temporis. Si autem deponerent alter-
natiuè,puta,ꝙ Titius possedit 10.ann.vel plus, & tunc nihil im
portat,propter alternatiuam, quæ incertitudinem importat.l.
prætor edixit.§.quod autem.ff.de iniur.& idem tenet Io. And.
in cap.licèt causam.de proba. Idem in hoc vlt.tenet Bartol. in
* l.Celsus. in vltim.colum. ff. de vsuc. *Breuiter communis, & vera*
a *conclusio est*, ꝙ dictio, [a] & plus, prolata à teste qualitercunque
proferatur nihil importat, cùm probatio dubia nihil releuet.
cap.in præsentia.de proba.l.non hoc.C.vnde leg.& per text.in
l.cùm furti.ff.de in litem iur.secundum Cy.in l. si quis in sua.ad
fin.& ibi Iacob.de Are.& Bald. C.de inoffic.testam.& idem te-
net Albe.de Ro.hic in antepen. colum.post antiquos per eum
8 relatos.Et ita tenent alij, † & Barto. in l.cum filius.§.pater.ff.de
leg.2.& in d.l.cùm furti.per illum text.& in d.l. Celsus.in vltim.
b colum. vbi etiam dicit idem esse, quando testis [b] deposuit per
dictionem,& vltra,quòd nihil operatur.Io.Calde.do.Anto.de
Butr.& alij in cap.literæ.de dila.do.Anto.de Butr.& Imol.in ca
9 pit.licèt causam.de proba. † Facit regula Bald. in l.ad probatio
nem.C.de proba.ꝙ probatio nunquam concludit per possibi-
le,sed debet concludere per necesse, & per probabile. Et si di-
cas,quæ est ratio diuersitatis,ꝙ dictio,& plus,ꝓlata à l. aliquid
importat,vt hic,secus si proferatur à teste? Respondet Bald.in
d.cap.literæ.3.col. quia in teste non supponit determinato mo
do pro aliquo pluri.d.l.cùm furti.Ideo nihil operatur,sed quan
do profertur à l. indeterminatè superest minister legis, scilicet
iudex,qui habet determinare.l.1.in fin.ff.de iu.delib.Facit quod
10 dicam.j.in tertia limit. † Fortius,sed singulariter Bal.in l.2.pen.
colum.C.de rescin.vend.expressius Imol. in cap.penult.vlt.col.
de emp.& ven. ꝙ dicũt qui vult rescindere venditionẽ benefi-
cio d.l.2.debet probare,quòd deceptio sit vltra dimidiam iusti
pretij,vnde si aliquis vendidit domum pro quingentis ducatis,
& probat per testes, quòd tempore venditionis valebat mil-
le ducatos & plus,iste nõ obtinebit,q̃a ista dictio,& plus, prola
ta à teste nihil operatur,vt prædixi.Sequitur do.Alexan.in con
c sil.592. [c] quod incip. viso processu causæ verten. inter Anto. in
d pen.col. [d] Contrarium tenet Sal.in d.l.2.in 15. col. quem sim-
pliciter sequitur Alex.hic sibi contrarius, quia sufficit vnus de-
narius plus, vt per plura probat in d.l. 2. in 12. q. dixi in Auth.
11 qui rem.C. de sacrosanct. eccles. † Ego vltra alios teneo cõtra
Bald.per alia tria fundamenta, quæ mihi stringunt. Primò per
notabilem doctri. quæ habet,quòd quando agitur de proban-
do aliquid certum,& determinatum,tunc dictio, & plus,nihil
importat.Ita loquitur conclusio Doct.s̃.relata,sed quando suf
ficit probare aliquid incertum, & indeterminatũ, tunc dictio,
& plus,bene probat. vt est quando duo contendunt de posses-
sione, ille debet obtinere, qui probauerit de antiquiori posses-
sione,nec requiritur determinatum tempus,l.si duo. & ibi Bar.
ff. vti poss.c. licèt causam. de proba. Ideo si vnus probaret per
testes,ꝙ possedit 10.ann.Alius verò probaret per testes,ꝙ pos-
sedit 10.ann.& plus,vel 10.ann. & vltra, iste secũdus præfertur.
Ita dicit Bal.hic in lect.antiq.& melius in repet.in 17.col.& per
text.in cap.causam,quæ inter œconomum.de test.de quo text.
statim.j.dicam.Nam etiam tenet Albe.& Bald.in d.l.cum fur-
ti.sed ita est in casu nostro, ad hoc, vt quis obtineat rescissionẽ
venditionis,per d.l.2.sufficit, ꝙ venditio sit vltra dimidiam iu-
sti pretij.& illud vltra,vel plus non est determinatũ à iure.ideo
si testes deponunt per dictionem,& plus, probabunt. & ita etiã
dicit Bal.in l.ab hostibus.§.sed quod simpliciter.in pen.col.ff.ex
quib.caus.maio.vbi dicit,ꝙ dictio, & plus,prolata à teste ope-
ratur,quando momentum temporis faceret præualere proba-
tionem,vt in interdicto vti pos.vbi præfertur antiquior posses-
12 sor.c.licèt causam.de proba.¶†Secũdò alleg.in terminis opti-
mum tex.in c.cum causa.de empt. & vend.iuncto.c.cum cau
sa,quæ inter œconomum.de testi. quæ iura ponunt eũdem ca
sum:nam ibi probatum fuerat per testes,ꝙ monasterium erat
deceptum vltra dimidiam iusti pretij, & aliter non erat dictũ,
quantum esset illud vltra,nihilominus lata est sententia pro il-
lo monasterio secundum d.l.2.& tamẽ dictio,& vltra,cùm ni-
hil certum ponat, nihil probat sicut nec dictio, & plus, secun-
dum Barto.in l.Celsus.in vltim.colum.ff.de vsu. not. Bald.in c.
literæ.per illum text.in 1. & 3.colum.de dila. & in d.capit. cùm
causa.vbi dicit melius esse expressum,quã alibi in iure. Et pro-
pterea d.Fran. de Are. quamuis de prædictis non faciat mẽtio-
nem in d.c.cùm causa, quæ inter œconomum.in 4. no. not. ꝙ
ibi est tex.sing.perpetuò tenendus menti.¶ Pro limi.conclusio-
nis Doctorum, qui dicunt ꝙ si testes deponant Titium posse-
disse 10.annis,& plus,vel 10.ann. & vltra, ꝙ in eo, ꝙ dicunt, &
vltra,nõ probant.nam est verum,quando testes habent depo-
nere aliquid certum,& determinatum:sed quando non requi
ritur ꝙ determinatè probetur,vt ibi,satis est probare quòd de-
ceptio sit in plus dimidia iusti pretij,tunc probatio non cense-
13 tur obscura imò sufficiẽs. ¶†Tertiò moueor,quia regula,quæ
habet ꝙ probatio dubia nihil releuat,vt prædixi,est verũ quan
do talis probatio nihil concludit,sed quando necessariò alterũ
e duorum cõcludit,quorum alterum sufficit,tunc probat. [e] Ita
tenet d.Anto.de Butr.in c.plerunque.ad fi.& in c.ex parte,in 3.
col.de rescr.per text.in c.per tuas.qui filij sint leg.imò not.tenet
Io.And.in c.1.de pac.in 6.& ibi Gemi.in vlt.col.quòd probatio
dubia,quæ concludit in quolibet intellectu, prodest probanti,
vt pro eo sit ferenda sententia, ex quo omnimodo est verifica-
bilis,quo ad intentũ probantis.Refert d.Alex.in l.Gallus.§.eius.
in 3.col.& seq. ff. de libe. & posthum. & in l.inter stipulantem.
§.1.in vlt.colum.ff.de verbor.oblig.vbi per hoc not.infert, ꝙ si
accuso Titium de homicidio, & probo per testes, qui dicũt ꝙ
Titius commisit illud homicidium cum ense, vel cum claua,
ꝙ ille debet puniri de homicidio,quia qualitercũque occidat,
14 reus est homicidij. ¶†Ex prædictis recollige notabilem limit.
ad conclusionem Docto.s̃.relatam,ꝙ dictio, & plus,prolata à
teste nihil importet, est verum quando agitur de probãdo ali-
quid certum, & limitatum, secus quando sufficeret probare
aliquid incertum, & indeterminatum. ¶Secundò limitat not.
Bald hic in 9. col. quando testis deponeret per aduerbium, &
plus,tunc nihil probabit.secus si testes deponerent per nomen,
puta quia probarent,ꝙ Titius possedit 10.ann.& pluribus,tunc
valeret,& ꝓbaret de 12.ann.quia illud plurale,& pluribus, ve-
rificatur in duobus.per l.vbi numerus.ff.de test.Refert, & sim-
pliciter sequitur d.Alex.hic.facit glo.not.in §.& sepè,in vers.fi-
liorum.in Auth.de trien.& semis.quam Angel. ibi ad hoc no-
tat, quæ vult ꝙ dictio pluribus,intelligatur de duobus, sed di-
ctio plurimis,intelligatur de tribus. Ego teneo contra istam li-
mit.& allego Bal.in terminis,qui tenet contrarium in repe.hu-
ius l.in 17.col. ꝙ siue proferatur per aduerbiũ, siue per nomẽ,
pluribus, nihil importet, quia est dubia probatio, vt s̃.dixi. &
ita refert tenere Franc.de Rampo. hic. ¶Secundò moueor per
text.in l.cùm furti.ff.de in lit.iur. vbi profertur nomen pluris, &
tamen nihil importat, & ibi pars,cui defertur iuramentum,ha
bet vim testis.l.fin. C. de fideicom. Prætereà sicut dictio pluri-
bus,prolata à teste intelligeretur de duobus,ita dictio plus, vel
pluris, deberet intelligi de vno, & sic deberet dictum valere,
15 quod est contra prædicta.¶†Tertiò limita,quòd licèt quando
testis deponit per dictionem, & plus, non probet per prædi-
f cta, [f] poterit tamen repeti per iudicem, vt dictum suum decla
ret,per reg.§.illud.in Auth.de testi.Idem limitat Lud.Rom.hic
in 2.col.ad fin.Tu alleg.text.not.in cap.cum causam,quæ inter
œconomum. de test. vbi nedum ijdem testes, sed alij possunt
16 induci ad hoc declarandum. † Adde etiam prædictis,quòd si-
militer dictio,& plus,posita in libello nihil operatur.cap.literę,
de dila.dicit tamen notab.Bald.in l.in actione,per illum text.ff.
de furt.ꝙ licèt dictio, & plus, prolata in libello nihil operetur,
tamen non vitiat libellum, nisi opponatur à parte,per regulã.
17 l.1.in fin.C.de anna.excep. † Quid si proferatur à testatore,q̃d
18 importet?habes text.in l.cùm filius.§.pater. ff. de leg. 2. † Quid
de dictione plus minusúe?dic,quòd nihil operat̃, puta, si mer-
cator in literis suis ꝯfiteatur se recepisse cẽtũ ducatos plus mi
nusúe,text.est in l.Publia.§.fin.& ibi not.Barto.ff.deposi. Bal.in
rub.C.eod.in 6.quæstio.& similiter si in libello actor petat cen-
tum,& plus, & minus, prout verificabitur in processu. de quo
vltimo dic,vt per Bald. in repe.l.edita.in 33.col. C. de eden.de
dictione paulo plus, habes text. in l.1.§. pueritiam.ff. de post.
19 † Et quid si vendo rem pro 10.& illud plus quod valet tibi do-
no, illa dictio, & plus, debet intelligi de modico, secundum
Bald.in 10.colum.Tu vide Bartol.in l.si quis cùm aliter.in fi.de
verbor.obl.cum multis concor. signatis per Alex. hic, & ibi de
multis alijs similibus dictionibus,per quas testes deponunt,vi-
de ꝑ Albe.hic in antepe.& pen.col.& per Lud.hic.in 2.col.¶In
3.parte.gl.Tene scđam sol.quę vera est.Ratio diuer.potest esse
duplex.

ADDITIONES.

a ¶Dictio & plus,prolata à teste nihil importat.Adde hoc verum,quando agi-
tur de probando aliquid certum,& determinatum, aliàs bene probat, vt per
Ias.hic colum.sequen.
b ¶Quando testis.Adde Bart.in l.Celsus.ff.de vsu.
c ¶In consil.Imò est in lib.4.consil.109.in dubio.col.pen.circa fi. PVRPV.
d ¶Pen.col.Fely.in c.pastora.col.3. de rescrip. PVRPV.
e ¶Probat.Et de hoc latè Dec.consil.218.col.2.parte 2. PVRPV.
f ¶Prædicta Facit Innocen.in cap.cum clamor.de test. Dec. in cap.1.in 4. not.
de iudi. PVRPV.

duplex.Prima eſt ſecundum Barto.quia difficilius eſt alium ſi-
ſtere, quàm ſeipſum, & ita intellige.l.fideiuſſor ſi pro euictio-
ne. ſecundam vnam lect. glo. ibi.ff.de excep.doli. Secunda ra-
tio eſt,quia fideiuſſor alieno morbo laborat,ideo ei facilius in-
dulgetur,arg.l.legem.C.de na. lib. ſecundum Bald. hic in repe.
in 7.col.& Raph.Fulg.& idem dicit Bart.in l.ſi inſulam.in 3.col.
20 ff.de verb.obl.¶†In 4.parte gl.quæ eſt ibi.Item alia ratione.ha
bet duos intellectus ad tex.Primus eſt,ꝙ iſta l.debet intelligi de
neceſſitate, qñ in ſtipulatione eſt adiecta certa pœna. hoc ideo
dicit gl.quia quamuis non ſit factum ius actoris deterius,& ſic
quamuis in hoc text. non interſit actoris, tamen,vbi eſt pœna
adiecta,non curatur de intereſſe.l. ſtipulatio iſta. §. alteri. ff. de
* verbor.obl. Tu aduerte,ꝙ licèt *Bart.& communiter cæteri ita tran
ſeant*,iſtud non vr̃ bene dictum,quòd licèt in pęnis conuentio-
nalibus,& extraiudicialibus non inſpiciatur, an interſit d.§.alte
ri.& l.2.§ fin.vbi Bart. & Moder.ff.de verb.obl.tamen in pœnis
iudicialibus bene inſpicitur intereſſe.text.eſt non violando lite
ram in l.2.in fi.& ibi Angel. ad hoc not.ff.ſi quis in ius voc. non
ie.& Bald.hic in 13.col.licèt gl. & Bart. ibi videantur facere dif-
a ferentiam inter mulctam, [a] & pęnam.& Moder.in l.2.§.fi.ff.de
verb.obl.de quo etiam per gl.in §.alteri.Inſti,de inuti.ſtipu.Præ
tereà magna diuinatio eſt ad iſtũ tex.ꝙ hic eſſet adiecta pœna.
Nam promittere pœnam eſt facti.l.conſilio.ff.de cu.fu.& facta
non præſumunt̃, niſi probentur. l. in bello. §. factæ. ff. de cap.
¶Prætereà,& tertiò iſte text.loquitur ſimpliciter,ſed in dubio
qñ quis promittit ſimpliciter ſiſtere in iudicio, intelligitur pro-
mittere intereſſe ſi non ſiſtat,non autem pœnam.l.2.§. fi. cùm
glo.ſ̃.qui ſatiſd.cog.& l.2.§.fi.ſ̃.ſi quis in ius voc.non ie.¶Item
præſuppoſito,ꝙ eſſet promiſſa certa pœna,& hoc modo eua-
deretur cõtrarium formatum in gl. certè obſtaret alia difficul-
tas,quia vbi eſt dies, & pęna, ibi non admittitur purgatio mo-
ræ.l.traiectitiæ.§.de illo.ff.de act.& obl.alleg. in gl.tamen Barto.
rñdet,prout etiam rñdet ſ̃.in gl.ꝙ illa regula non habet locũ in
ſtipulationibus iudicialibus, per rationem de qua hic per eum.
Et dum Bart. hic alleg.l.ſi cùm dies.ff.de arb. Illa nihil facit,de-
buit allegare.l.Celſus.ff.de arb.Conſidera etiam,dum fundat ſe
per l. iudex poſteàquam.ff.de re iudi.ꝙ iſta ſua ratio videtur de
bilis, quia d.l.iudex.procedit in delegato, vt ibi tangitur in glo.
Non pono tñ pro conſtanti,& ita d.l.Celſus,habet varios intel
21 lectus.de quibus per Alex.in d.l.ſi inſulã.ff.de verb. obl. † Ang.
tenens opi. Vltramontanorum,quam etiam tenet Raph. Fulg.
b hic,ꝙ imò vbi eſt dies, & pœna admittatur purgatio moræ, [b]
per iſtam l.dat peregrinum intellectum, qui ſemper mihi pla-
cuit ad d.l.traiectitiæ.§. de illo. ꝙ in illo text. fuit duplex mora,
vna per lapſum diei, alia per interpellationẽ expreſſam, vt ibi
cantat litera, quæ interpellatio expreſſa veriſimiliter fuit poſt
lapſum diei,aliàs fuiſſet incongrua. Ideo duplex mora, & ſic
geminata interpellatio impedit purgationem moræ in illo tex.
cùm duo vincula magis operentur, quàm vnum. in Auth.de
vteri.& conſan.fratrib.in prin.Iſtum intellect.ponit Ang.hic,&
in l.ſi inſulã.ff.de verb.oblig.quem ſimpliciter ſequitur Paul.de
Caſt.in 3.col.ad fi.& Lud.Rom.hic,& in d.l.ſi inſulã, & in con
22 ſil.253.in 3.dubio. † Pro iſto intellectu adde duo bona ſimilia.
Primò,ꝙ licèt regula ſit,ꝙ ſententia interlocutoria poſſit ꝑ ip-
ſum iudicem reuocari.l.ꝙ iuſſit.ff.de re iud.tñ geminata inter-
locutoria reuocari non poteſt.gl.eſt ſing.iuncto tex.in cle.fin.in
23 verſ.ſuper ea.de appel.¶†Secundò ſimiliter geminata cautio [c]
c tollit exceptionem non numeratæ pecuniæ, quæ alias permit-
teretur.gl.eſt notabilis.in l.in contractibus.§.ſed tantum in ver-
ſicu.opponi.in princ.& ibi Bald.& Angel C.de non nume.pec.
Ioan.And.in addi.Spec.in titu.de donat.inter vir. & vxo. ſuper
rub.cir.fin.d.Abb.in cap.ſi cautio.in fin. de fid. inſtrum. Ludo.
Roma.in l.ſi vero.§.de viro.in 31.fall.ff.ſol.matr.Ad idem bene
facit text. in ſimili in l. vnica. C. de plus pet.Iſtum intellectum
Angel.ad d.§.de illo.reprobat Laud.hic,quia diuinat,cùm tex.
in d.§.de illo.non aperiat de duplici interpellatione,ſed de vna.
Sed conſidera,ſi poteſt probari,ꝙ imò ibi interceſſit duplex in-
terpellatio:nam ibi in text.erat dies expreſſa.Item ibi text.dicit
ꝙ interuenit expreſſa interpellatio hominis,tunc ſic. Aut iſte
interpellauit ante diem, & interpellatio in effectu eſt nulla.l.1.
in fin.ff.quando dies vſusfru.leg. ced. quia totam diem integrã
habet.oportet ergo dicere,quod interpellauit poſt lapſum diẽ
ad ſoluendum, ergo neceſſariò fuit duplex interpellatio, vna
tacita per diem,alia expreſſa per hominem. Niſi dicas, quòd
interpellatio hominis potuit fieri in fin. diei. ¶Secundus intel-
lectus glo.eſt,quod iſta lex non intelligitur, quãdo fuit promiſ
ſa pœna, quia eſſet diuinare, ſed intelligitur quando reus ſim-
pliciter promiſit ſiſtere,quo caſu intelligitur promiſſum inter-
eſſe, ſi non ſiſtat.l.2.in fin. ff. ſi quis in ius voc. quàmprimum in
vno actu non ſiſtit, committitur ſtipulatio ad totale intereſſe
totius cauſæ.l.2.§.fin.vbi dixi.ff.qui ſatiſd.cog. Vnde ad euitan-
dum iſtam obligationem ad totalem intereſſe, quando reus
non ſiſtit die promiſſa, neceſſaria eſt purgatio moræ, quæ ad-
mittitur infra paucos dies, vt hoc text. Et ſi dicatur, ſi actoris
ius non eſt factum deterius,& ſic nihil intereſt,in quo ſeruit er
go iſta lex, quòd mora purgetur? Reſpondet gloſſ. quòd licèt
actio non ſit extincta, tamen poteſt intereſſe actoris propter
aliud, ſcilicet propter expen. quas fecit, nihilominus tales ex-
penſæ non impediunt moræ purgationem. Et ſi dicatur, ꝙ
ſit iniuſtum, quòd actor in talibus expenſis damnificetur. re-
ſpondet gloſſ. quòd prouidetur actori per aliam viam, ſcilicet
actione in factũ ex edicto.ſ̃.ſi quis ius dicen.non obtem.qñ iuſ
ſus à iudice non comparuit. Quod autem intereſſe expen.
non impediat purgationem moræ, probatur à contrario ſen-
ſu huius text.qui vult, quòd ſolùm impediatur mora purgari,
quando ius actoris eſt factum deterius, & ſic actio eſt extincta.
Iſta eſt ſubſtantia,& mens gloſſ. Et ſi dicatur,quòd imo quale-
cunque intereſſe impediat purgationem moræ, ne alia pars ſit
in damno.l.Celſus.§.fin.cum l.ſequen. ff. de arb. quia iura non
requirunt,quòd ius totale ſit peremptum,vt impediatur pur-
gatio moræ.l.ſi ita quis.§.Scia.ff. de verbor. obl. Reſpondetur,
quòd illa iura loquuntur in extraiudicialibus, in quibus niſi im
pediretur moræ purgatio, non eſſet actori alio remedio ſuc-
curſum: ſed in caſu noſtro prouidetur alio remedio, ſcilicet
actione in factum, vel officio iudicis,per titulum. ff. ſi quis ius
di.nõ obtem.Iſtum intellectum reprobat Bart.quia ſi ob morã
committitur ſtipulatio de iudicio ſiſti ad totale intereſſe, per
conſequens etiam ad æſtimationem eius, ad quod dabitur pri
ma actio,vt prædixi. Fruſtra ergo expedit morã purgare quo
ad primam actionem,quia per iſtam ſtipulationem de iudicio
ſiſti tantum dabit,quantum per primam daturus eſſet.Paul.de
Caſt.hic ſuſtinendo ſecundum intellectum gl.dicit,quòd pur-
gatio moræ poteſt multum prodeſſe, quo ad fideiuſſores, qui
in 2. ſtipulatione de iudicio ſiſti interuenerunt, & nõ in prima.
Item poteſt eſſe vtilitas,quando prima obligatio conſiſteret in
dando certam ſpeciem,vel implendo certum factum, & reus
vult potius ſoluere rem,vel implere, quàm ſoluere æſtimatio
nem, ad quàm ſecunda obligatio contrahitur.tamen Alexan.
hic conatur infringere, quem vide, quia eſt ſubtilitas modicæ
vtilitatis.¶Capio gloſſ.mag.in verſic. exceptione. Iſta glo. ha-
bet duas partes principa. prout examinat duas difficiles mate-
24 rias.Secunda ibi,ea commiſſa.¶†Prima materia eſt,quãdo ſti
pulatio committatur. Secunda,quando ſtipulatio eſt cõmiſſa
qualiter purgetur mora. Circa primam dic diffiniendo, quòd
committere ſtipulationem eſt obligationem purificari, ita ꝙ
illud,quod eſt in ſtipulatione deductum,poſſit efficaciter peti.
& in iſto quando ſtipulatio eſt pura,& ſimplex res eſt clara, vt
in glo.quando verò eſt pœnalis,glo.conſiderat tres caſus.Aut
incipit à præcedenti conditione. Aut incipit à conuentione nu
da.Aut à conuentione veſtita per ſtipulationem, quæ omnia
latè proſequitur Barto.in l.ita ſtipulatus,magna.ff.de verb.obl.
25 ¶†Secunda materia glo.eſt qualiter mora [d] purgatur: purga-
d re moram eſt emendare negligentiam ante commiſſam, ta-
liter quòd reus effectualiter conſtituatur in eo gradu, in quo
erat ante moram.l.ſi ſeruum.§.ſequitur. ff. de verbor. obligat.
gloſſ.in hoc recitat tres opin.& tenet ſecundam. Dyn. reduxit
hanc materiam ad 4.combinationes. Prima eſt,quando pro-
miſſa eſt dies,& pœna. Secunda quando eſt dies, ſed non pœ-
na. Tertia eſt èc ontra, quando eſt pœna ſed non dies. Quarta,
& vlt. quando non eſt dies nec pœna. & iſta omnia latè habes
per Barto.Angel. & Moder.in d.l.ſi inſulam. Quantum ad pri-
mam,quæ eſt de materia huius.l.Bartol.& communiter Citra-
montani ponunt regulã,ꝙ vbi in promiſſione eſt dies expreſ-
ſa,& pœna certa,ibi non admittitur purgatio moræ.Iſta regu-
e la fallit in multis caſibus [e] enumeratis per Ludo.hic in antepe.
col.&

ADDITIONES.

a ¶Mulctam. Adde Specul.titu.de ſenten.prolat.in §.ſpecies.verſ.eſt & quarta ſpecies.Aret.in cap.ſtatuimus.15.quæſt.1. Card.in cle.2.§.inquiſitionibus, in 2.quæſtio.de hære.

b ¶Purgatio moræ.Et pondera hic eſſe glo.ꝙ in iudicialibus admittatur purgatio moræ,ẽt vbi dies eſt, & pœna, & concurrit contumacia, & contemptus iudicis, ꝙ tamen non procederet quando iudex condemnaſſet ad mulctam. arg.l.eos in fin.C.de mo.mul.& quia quando eſt facta executio à lege,nõ purgatur mora l.qui ob rem,& ibi Bart.ff.de condi.indeb. PVRPV.

c ¶Cautio.Adde Bart.in l.cum ſcimus.C.de agr.& cenſ.lib.11. Lud. Roma.in l. nuda ratio.ff.de donat.

d ¶Mora.Adde gl.mag.in l.mora.ff.de vſu.Cyn.in l.in minorum.C.in quib.cauſ. in integ.reſtitu.non eſt neceſ. Doct.in l.ꝙ te.& in l.vinum.ff.ſi cert. pet. Bart. in l.ſi inſulam.ff.de verbor.oblig.

e ¶Declara,vt per Rip.d.l.ſi inſulam.nu.43.Bald.in l.cum allegas.col.4.in prin. C.de vſu.Catella.ver.mora. Et ꝙ de æquitate Can.ſemper admittatur purgatio moræ,no.Rip.reſpon.107.nu.13. Quam conclu.latius declarat in l.fi.nu. 100.& ſeq.C.de reuo.donat. MASVER.

col.& duab.seq.& per Moder.in d.l.si insulam. nam non omitto (quod valde not. est) quod dicta regu. non habet locum in contractibus bonæ fidei. Ita limitat signanter Bald.in l.cùm alleg.in 6.oppo.C.de vsur.per text.not.in l. Lucius.in vers.neque hæres, à contrario sensu.ff.de act.empt. Refert,& vbique sequitur Paul.de Castr. hic, & in d. l. Lucius.& in d.l.si insulam.licèt dicat, ꝙ aliàs dum habuisset istam quæstionem de facto Florentiæ,& ostenderet authoritatem Bald. non tamẽ potuit obtinere. Tu considera, ꝙ si ista limitatio est vera, sequuntur ex ea duo notabiles effectus. Primus est, ꝙ in contractibus initis cum aliquo principe,quamuis ibi sit apposita dies, & pœna,tamen admittitur purgatio moræ post lapsum diei ad euadendum pœnam, & hoc potest esse valde vtile in practica in datiarijs, qui in contractu promisissent soluere Principi tali die sub
26 tanta pena. † Nam omnes contractus [a] initi cũ principe quan
a tum ad effectum censentur bonæ fidei.& singu. dicit Bal.in tit. de pa.consti.in §.si qua verò.vbi ita not.per illum text. in versi.
27 bonæ fidei. ¶†Secundus effectus resultat,cùm de æquitate canonica omnes contractus sint bonę fidei quantum ad effectũ, secundum Bald.in cap. 1.in vlti.col.de mu.pet. quia dicit Bald. ꝙ non meminit de iure canon. in aliquo text. notasse differen-
b tiam substantificam inter contractus bonæ fidei [b] & stricti iuris. Istam limit.reprehendunt Imol. & communiter Moder. in repe.d.l.si insulam.in 31.col.& Raph.Fulg.& d. Alex.& latè idẽ d.Alex.consil.105.lib.3.quia deberet esse potius totum ècõtra, cùm in contractibus bonæ fidei maior fides, & obseruantia debeat præstari,quàm in contractibus stricti iuris,vt patet per l.& eleganter.in prin.ff.de donat.& l.3.§.fin.ff.pro soc.iuncta.l.dolo vel metu.C.de inutil.stipu.Item patet per l.mora.§.in bonæ fidei.iũcta.l.videamus.§.si actionem.cum seq.ff.de vsu.Ad.l.Lucius.allegatam per Bald.glo.ibi in ver.exhibuit.subaudit dictionem maximè.Ista responsio nihil valet. respondent ergo Moder.s̃.alleg.ꝙ ibi non debet sumi arg. à contrario sensu,quia sumeretur ex his,quæ narrata sunt in themate non ex decisione, quod non est licitum,vt est gl.not.in l.vnica.in 3.intellectu. vbi latè dicam.C.quando non peten.par.Ista responsio etiam non valet,quia imò ibi sumitur arg.à contrario sensu in decis.vt patet in ver.neque hæres. Tu tene contra hanc limitationem,eo quia purgatio moræ fundatur in æquitate.l.si seruum.§.sequitur.ff.de verb.oblig.& vbi cessat æquitas,ibi cessat mora,prout dixi in text.Modo maior ęquitas exuberat in contractibus bonæ fidei,quàm stricti iuris,vt per Bartol.in l.4.§. Cato.in 3. & 5. oppo.ff.de verb.oblig. si ergo in contractu stricti iuris, vbi minor est æquitas,tali casu non admittitur purgatio moræ, multominus admittetur in contractibus bonæ fidei, vbi est dies,& pœna. Ad.d.l. Lucius.ego aliter respõdeo,& dico,quòd ibi ponitur casus singu. nondum ad hoc per alios ponderatus,ꝙ vbi est dies,& pęna,etiam si in conuentione sit actum,quòd nisi in totum impleatur,committatur pœna, tamen quando pars cõtractus est impleta,de æquitate admittitur purgatio moræ,casus est ibi ad hoc sing. & ita ibi videtur se fundare text.in pluribus locis,in quibus loquitur cum misterio, qñ pars contractus est impleta,& præcipuè in princ.decis.ibi,neque eius hæres reliquam materiam.Et ratio illius deci.est,ne creditor habeat partem rei principalis, & etiam totam pœnã,propter hoc ibi admittitur purgatio moræ, & istum credo esse verum intellect.il
28 lius text. † Ad aliud autem quod dicit Bald.ꝙ de iure can.omnes contractus sunt bonæ fidei,quia de iure can.nullus text.facit istam differentiam. Credo ꝙ non bene dicat,quia quando aliquid est clarè decisum de iu. ciui.& contrarium non est decisum de iu.can.& non sumus in materia spirituali,nec in materia peccati,statur iuri ciui. etiam in for.can. ne inducatur discrepantia inter ius ciuile,& ius can. Ita dicunt Cano.precipuè. d.Abb.in cap.fin.extra de solu.in cap.1.& 2.de oper.nou.nunc. in l.priuilegia.C.de sacrosanct.eccles.,nec esset verus effectus.s̃. dictus,arguendo à speciali.c. potuit.de loca.iunctis not. in cap. suam. de pœ. Iason Paduæ.

ADDITIO.

a ¶Adde eundem in l.si insulam.nume.17.de verbor.oblig. Crem.sing.36. Aré. in §.fin.insti.quib.mod.test.infir. Dec.consil.580.colum.1. Catel.versi. Contractus. PANCIR.

b ¶Bonæ fidei.Adde glo.in c.cum vener.de exc.do.inci.vlt.de præscrip.

LEX VIII.

Si seruus. Quando principalis est inhabilis ad sistendum, non valet promissio de sistẽdo,nec quo ad principalem,nec quo ad fideiussorem. hoc dicit.

SVMMARIVM.

1 *Negatiua postposita signo vniuersali, facit æquipollere suo contrario.*
2 *Pluralitas respicit vnum, & eundem effectum, licèt communem pluribus.*
3 *Implere pro parte illud, quod est in conditione, an & quando sufficiat, ad hoc, vt quis consequatur legatum, vel promissum.*
4 *Quando datio, vel factum est in obligatione, an solutio, vel implementum partis aliquid operetur.*
5 *Obligatio dandi quando consistit in genere, tunc solutio partis non inducit liberationem in parte.*
6 *Solutio partis de sorte principali nihil operatur, & nihil diminuit de obligatione pignoris.*
7 *Emphyteutæ si sint plures, vel vassalli, vel plures hæredes vnius, & vnus hæredum non soluat canonem, vel committat felloniam contra personam domini, alij non, an de rigore tota emphyteusis, & totum feudum incidat in commissum? vide huius limitationem nu.8.*
9 *Pœna, quando est adiecta facto indiuiduo, tunc solutio partis nihil operatur, quin pœna committatur in totum. & nu.10.*
11 *Pœna committitur contra omnes in extraiudicialibus, si contrauenìatur per vnum.*
12 *Difficultas an impediat, vel tollat obligationem.*

§.Si plurium. Stipulatio iudicialis plura continens, & in parte non impleta, est mero iure indiuidua,quo ad commissionem pœnæ,licèt non de æquitate,& in effectu,hoc dicit. ¶Vel sic planius; Qui plures seruos vna stipulatione sistere promittit,omnes sistẽdo prę ter vnum de rigore iuris incidit in totalẽ pœnam,sed de æquitate,& in effectu tenetur solùm pro parte illius.hoc dicit.Adde text.in l.qui duos.s̃.in ius voc.vt eant. & ea quæ ibi dixi. & text. in c.defleat peccator. cum glo. de regu.iur. ¶Capio gl. in vers. omnes status,quam diuide in duas partes.In 1.opp.contra tex. & soluit.In 2.colligit ex text.not.& contra illud oppo. & non
1 sol.secunda ibi,item est hic arg. ¶†In 1.parte opp.sic,nam negatiua postposita signo vniuersali facit æquipollere suo contrario,& sic vniuersali negatiuæ. Vnde ista,omnem statum nõ esse,æquipollet huic,nullum statum esse.l.legitimos.§.an ergo. & ibi glo.& Barto.ff.de leg.tut.& l.obligari. in princip. & ibi gl. & Bar.ff.de auth.tut.Tunc sic, quãdo oratio vniuersalis in vno solo est falsa,in totum redditur falsa. l. si is qui ducenta.§.vtrũ. ff.de reb.dub.Glo.respondet ad primum,ꝙ hic in tex. debet esse negatiua ante signum vniuersale,non autem post. quo casu quando negatiua præcedit,æquipollet suo cõtradictorio.l.græcè.§.illud.ff.de fideius.declarat Bart.in extrau. ad reprim.in ver. nonnullæ.Nam si dico,non omnes homines currunt,significatur,ꝙ aliqui currunt,aliqui non.& ita intelligitur hic, quia iste aliquos sistit aliquos non. Ad 2m rñdet glo.quòd in d.§.vtrum. est vniuersalis affirmatiua,hic est vniuersalis negatiua. Ista sol. non est bona,imò debet esse totum ècontra,per illud quod dicit gl.solennis,quam Bart.ibi multum not. in l. hoc genus.ff.de
2 condi.& demonstr. ¶†In vltim.parte glo.distingue, ꝙ hæc pluralitas respicit eundem effectum, licèt cõem pluribus, videlicet, ꝙ isti plures serui sistantur pro vna causa noxali, ideo ista pluralitas non resoluitur in singularitates, vt hic, & in l.quãuis. C.de impu.& alijs subst. sed quando pluralitas respicit diuersos effectus,puta respicit diuersa legata, tunc resoluitur in singularitates,vt probatur in iuribus præalleg.Ita distinguitur per
* Barto.*& communiter per Docto.hic.* [a] & in d.l.falsa.§.fin.ff. de con-
a di.& demõstr.per Bar.in l. 1.C.de condi.insti. & latius in l. pen. C.de impu.& alijs subst.de quo etiam per glo.in cap.vt priuilegia.in fi.de priui. & in c.2. de rescrip. & vide in hoc mirabilem decis.in feudis per do. Sig.de Homo. in consil.18.quod inci.D. Marchio Montisferrati.in 4.colum. ¶Capio gloss.mag.in ver. exceptione. Ista glo. secundum Barto.habet multum iuris, & est difficilis in tantum,quòd dicit Raphael.Fulg.hic. quòd ista materia est pelagus sine fundo. ¶Diuide eam magistraliter in tres partes. In 1.tractat de his,quæ sunt in conditione,quo casu soluens, vel faciens tendit ad acquirendam actionem de nouo.& in gl.quæritur an, & qñ implementũ conditionis in parte aliquid operetur.In 2.gl.loquit de his,quę sunt in obligatione purè,quo casu soluẽs,vel faciẽs nihil aliud ꝯsequit ꝙ liberationem

ADDITIO.

a ¶Adde text.in l.qui concubinam.§.Stichum.de legat. 3. idem etiam dicẽdum est ècontra, ꝙ singularitas resoluat in pluralit. sed resolutio plural. in singular.non fit ex proprietate sermonis,& tunc demum locum habet, quando nõ potest remanere in propria significatione,quin sequatur absurdũ, vt pulchrè differit Euer.lib.Arg. loco à vi numeri.vbi inter alia,ꝙ quando pluralitas est de forma,vel essentia actus,ibi non põt fieri resolutio plural.in singul. Quando autem verba pluralis numeri verificentur in vno, scribit Dec. consil.50. 471.nume.8.consil.362.377.484.532.nu.6. MASVER.

tionem ab obligatione,qua tenebatur. In 3.gl.loquitur de his,
quæ ſunt in obligatione, & diſpoſitione, & reſpectu ſui, ſed in
conditione reſpectu acceſſorij, & ſic reſpectu ſecundariæ obli-
gationis,puta pignoris, vel pœnæ, quo caſu adimplendo prin-
cipale facit deficere conditionem, ſub qua pœna erat promiſ-
ſa. Et iſte caſus propriè pertinet ad materiam iſtius.§. Secunda
ibi.ſecundo caſu. Tertia ibi,& hoc in principalibus. Vt ergo
intelligatur in vnaquaque parte,quare glo.talem materiam po
ſuerit, formabo pro introitu vnam oppoſitionem in qualibet
parte. In 1. ergo parte principali oppono contra text.quòd ſi
aliquis promiſit ſiſtere tres ſeruos in iudicio ſub certa pœna,&
non ſiſtat niſi duos, quòd illud nihil debeat prodeſſe, nec ipſo
iure, nec in effectu. & oppono de l. cui fundus. ff. de condi. &
demonſtr.vbi ſi teſtator legauerit mihi fundum,ſi ego dedero
10. hæredi ſuo, pone quòd dederim nouem,certè eſt perinde,
ac ſi nihil dediſſem,& mero iure,& in effectu,quia ego per hoc
nullam actionem habeo, nec in parte, nec in toto fundo lega-
to.Glo. pro ſolutione vult dicere, quòd iſti ſunt caſus diuerſi.
nam in d.l. cui fundus. loquitur text. quando illud, quod erat
dandum,erat in conditione, & ſic implebat conditionem, vt
conſequeretur legatum,vel promiſſum. Vnde non ſufficit im
plere pro parte.ſed in iſta l.illud, quòd implebatur, erat in ob-
ligatione, & implebatur iſto fine, vt faceret deficere conditio-
nem pœnæ,& ſic eſt diuerſa materia.¶†Hinc ſumpta occaſio-
ne glo.in iſta prima parte examinat, an & quādo ſufficiat pro
parte implere illud,quod eſt in conditione,ad hoc vt quis con
ſequatur promiſſum, vel legatum.ex iſta diſtin. habes collige-
re quatuor cōcluſ.¶Prima concluſ.eſt,quòd quando illud qđ
eſt in conditione venit implendum ad vnum implementum
partis, nihil operatur quantum ad producendum actionem,
iuribus alleg.in glo. Sed bene quātnm ad exceptionem,vt hoc
text. in quo vltimo dic melius, vt per Angel. & Moder. hic.
¶Secunda concluſ.eſt,quòd quando id, quod eſt in conditio-
ne,eſt implendum à pluribus,tunc particulare implementum
debiti pecuniarij fieri poteſt, & producit actionem pro parte
implentis.d.l.cui fundus.& eſt text.not.in l.pen.§.1.ff.de condi.
& demonſtr. Idem eſſet ſecundum glo.ſi implementum con-
ditionis conſiſtit in ſpecie certa.l.ſi ſtipulatus.§.1. ff.de ſolu. Li-
mita,niſi illi plures ſint ſubrogati loco vnius, puta plures hære-
des,tunc quilibet hæredum non poſſet pro parte implere. d. l.
cui fundus.Et ratio eſt,quia per interuentum hæredum nō de-
bet mutari conditio principalis obligationis.l.2. §. ex his. ff. de
verbor.oblig.Fallit in cauſa.l.qui heredi.§.ſi duorum.ff.de con-
di.& demonſtr.& ratio fallentiæ ibi patet. ¶Tertia concluſ.eſt
quando illud quòd eſt in conditione conſiſtit in ſpecie incerta,
puta, in homine in genere, tūc ſolutio in parte nihil operatur,
iuribus alleg.in glo. ¶Quarta,& vlt. conclu. quando conditio
conſiſtit in facto,oportet ꝙ in totum impleatur, aliàs particu-
lare implementum non prodeſt. Limita quando factum erat
indiuiduum, ſecus ſi factum eſſet diuiduum, quia tunc idem
eſſet dicendum,ac ſi in conditione eſſet quantitas.l.ſi plures,cū
glo.in ver.conditionem.& ibi latius Cy.C.de condi.inſer. Bart.
& Docto.hic, & in d.l.cui fundus. ¶Venio ad ſecundam par-
tem princ. glo. & pro eius introitu oppono contra text. ꝙ iſte
obligatus ſiſtere tres ſeruos,ſiſtendo duos debet pro illis libera
ri ipſo iure,nedum in effectu.l.ſi ſtipulatus.§.1.ff de ſol.glo.vo-
luit reſpondere,quòd contrarium procedit,quando datio, vel
factum eſt ſimpliciter in obligatione, tunc bene ſoluendo par
tem liberatur ab illa parte;ſed in hoc tex. quæritur,quando ſo-
lutio partis fit,vt euitetur conditio pœnæ,& ſic eſt caſus diuer
4 ſus. ¶†Hinc glo. examinauit ſecundam materiam,quando fa-
ctum,vel datio eſt in obligatione,an ſolutio vel implemētum
partis aliquid operetur.Ex iſta ſecūda parte prin.gl. collige tres
conclu.¶Prima conclu.eſt,ꝙ quando factum eſt in obligatio-
ne,tunc implementum partis nihil operatur, ratio, quia facta
ſunt indiuidua,vt facere domum:ratio,quia non eſt eadē vti-
litas in parte quo ad partem,quę eſt in toto quo ad totnm.Itē,
quia habet certam formam,& omnis forma eſt indiuidua. Ita
dicitur in l.ſtipulationes non diuidunt.ff.de verb.obl.¶Secun-
da conclu.gl.eſt,ꝙ quando obligatio dandi conſiſtit in quanti-
tate,vel in ſpecie certa,tunc ſolutio partis liberat à parte, quā-
uis creditor non cogatur inuitus recipere ſolutionem in parte.
5 ¶†Tertia concluſ. glo. eſt, ꝙ quando obligatio dandi conſiſtit
in genere,tunc ſolutio partis non inducit liberationem in par-
te,ſed bene ſolutio ſtat in pendenti.& ſic gl.vult duo,primum
limitat in ſolutione partis quæ ſit vera,ſecus eſt in ficta,puta in
acceptilatione.l.2. §. ſi eum hominem. ff.de accep.In ſecundo
dum gl.vult,ꝙ ſolutio ſtet in pendenti, communiter reprehen
ditur per Bar.& alios hic,& in l.2.§.1.ff.de verb.obl.Nam diffe-
rētia eſt inter obligationem generis, & obligationem alterna-
tiuam,de qua loquūtur text.alleg.in gl. quia in obligatione ge-
neris ſolutio partis in vna ſpecie nihil operatur,neq; tenet obli
gationem in ſuſpēſo, imò adhuc poteſt agi ad integram rem,
ſicut ſi nihil fuiſſet ſolutum.l.in ſtipulationibus.ff.de verb. obl.
& l.ſi ſtipulatus.§.1.ff.de ſol.ſed in obligatione alternatiua licèt
ſolutio partis non liberet ſoluentem ab illa parte, tamen ſolu-
tionem tenet in ſuſpenſo, & ſic obligationem.l. ſi non ſortem.
§.fin.alleg in gl.Ratio diuerſi.eſt,qa in obligatione generis,quæ
eſt latiſſima, nihil eſt,ꝙ poſſit prętēdi in obligatione,quamuis
id quod ſoluetur fingatur retrò fuiſſe in obligatione. l. cùm
incertus.ff.de leg. 1.ſed in obligatione alternatiua vtrunque eſt
in obligatione,non ſolutione.l.ſi duo rei.in fin ff.de verb.oblig.
plenè not.in l.Meuius.§.duobus.ff.de leg.2. ¶Venio ad 3.partē
gl.& oppo.contra tex.ꝙ ſi plures ſiſtantur,excepto vno,ꝙ imò
pœna committatur in totum mero iure,& in effectu,ita ꝙ to
ta pœna effectualiter poſſit exigi.vnde oppono de text.in l.4.§.
Cato.in fi.ff.de verb. obl. pp iſtud cōtrarium facta eſt gl. in iſta
3.parte,in qua examinat materiā,quæ propriè pertinet ad hūc
§.qn̄ ſunt duæ obligationes,vna principalis de dādo,vel facien
6 do,alia ſecundaria, & ſic acceſſoria de pœna. ¶†Ex iſta parte
gl collige ſex prin conclu.Primò,ꝙ ſolutio partis de ſorte prin
cipali nihil operatur,& nihil diminuit de obligatione pignoris.
l.quandiu.vbi gl.not.C.de diſt.pign.¶Secunda cōclu.eſt,ꝙ vbi
pœna accedit quantitati,vel ſpecici,vel generi,tunc particula-
ris ſolutio non impedit,quin pœna in totum committatur,ſi-
7 ue vnus ſit qui teneatur,ſiue plures etiā hæredes. † Ex iſta con-
clu.infertur ſm Ang.hic in fi. ꝙ ſi ſunt plures emphyteutæ,vel
vaſalli, vel plures hæredes vnius, & vnus hæredum non ſoluat
canonem,vel committat felloniam contra perſonam dn̄i, alij
non, ꝙ de rigore tota emphyteuſis, & totum feudum incidit
in commiſſum.De quo vide glo.ordina.& ſolennem in l. com
muni diuid.in prin.ff.cōi diuid.Spe.& Io. And.in tit. de loca.§.
nunc aliqua.verſ.71. Bar.in l.fraudati ff.de publ.dixi in l.2.C.de
8 iu.emphy.¶†Limita iſtam conclu.glo.procedere de iu.ciui.ſe-
cus de iu.cano.vbi pœna nō exigitur,niſi pro parte nō implen
tis.c.ſuam.de pœnis.ſm Bar.hic in fin.Ang.Sal.& Moder.tamē
ille tex.habet varios intellectus,de quibus per Docto.in c.cum
dilecti.de arb.¶Secundò limita in caſu no.l.paterfa.ff. de hære.
inſti.quem reputat ſing. Bald.in l.1.in 5. oppo. vbi multa bona
dicit. C. de his quæ pœnæ nomine. Paul. de Caſtr.in l.ſi quis in
9 ſuo.§.leg.C.de inoffic.teſtam.¶†Tertia concluſ.gl.quod qn̄ pœ
na eſt adiecta facto indiuiduo, tunc ſolutio partis nihil opera-
tur,quin pœna committatur in totum, & iſta conclu.eſt clara.
10 ¶†Quarta concluſ. ꝙ pœna adiecta facto indiuiduo in ſtipula
tionibus iudicialibus ſi impleatur in parte, pœna bene cōmit-
titur in totum ipſo iure,ſed nō in effectu,quia obſtat exceptio,
vt hoc tex. ſed in contractibus pœna mero iure non committi
tur niſi pro parte.¶Iſta conclu.gl.reprobatur per Bar.& Doct.
hic,quia imò debet dici totum ècontra, cùm in iudicialibus
mitior interpretatio fiat,vt patet ex l.præce.& quia gl.in hoc ſe
inuoluit:dic clarè,ꝙ in ſtipulationibus extraiudicialibus etiam
ſi ſit factum diuiduum,certè contra promiſſorem prin.cōmit-
titur pœna in totum,& cum effectu exactionis,licèt pro parte
tm̄ contrauenerit.tex.eſt in d.§.Cato.in fi.ſed in prætorijs ſtipu-
lationibus bene committitur ipſo iure,ſed non in effectu,text.
eſt hic.Ratio diuerſ.quia prætoriæ ſtipulationes nituntur æqui
tate.l.1.in fi.de præto.ſtipu. ideo mitior fit interpretatio. Bene
verum eſt,ꝙ in hæredibus principalis promiſſoris,an vno con-
trauueniente committatur pœna contra omnes,tunc diſtingui-
11 tur,an factum ſit diuiduum,vel indiuiduū.d.§.Cato.¶†Quin-
ta concluſ.ꝙ in extraiudicialibus ſi contraueniatur per vnum,
pœna cōmittitur contra omnes. limita in contractibus bonæ
fidei.l.in depoſiti.ver.fi.cùm l ſeq.ff.depo.ſm Bar.hic in fi. Ang.
& Lud.quicquid teneat Fulg.hic. Item fallit in prætorijs ſtipu-
lationibus alijs quàm in hoc text.l.pœnales. §. Iul. ff. ad l. Falc.
12 ¶†Sexta & vlt.cōcluſ.colligitur ex iſta gl.& Ang.in fi. & Lud.
Rom.ad hoc multum no iſtam gl.ꝙ licèt aliàs difficultas non
impediat neque tollat obligationem. l.continuus.§.illud. ff.de
verb.obl.Illa reg.procedit qn̄ difficultas aderat in princ.Si autē
ex poſtfacto ſuperueniat,tunc bene impedit, vt hac gl.not.Tu
aduerte,ꝙ ſi iſta gl.referatur ad obligationem facti,de qua glo.
proximè dixerat,iſtud not.nihil valeret,quia licèt in obligatio-
nibus dandi difficultas non excuſet,tamen in obligationib. fa-
ciēdi bene excuſat.l.fi.§.1.ff.ad l.Rhod.de iac.Bart.declarat,vbi
rōnem diuerſitat.aſſignat in d.l.cōtinuus.§.illud. Iaſon Padue.

S V M M A R I V M.

1 *Exceptio præſcriptionis dubia non impedit proceſſum.*
2 *Promittens aliquem in iudicio ſiſtere, ſi videat ſe non poſſe ſiſtere, quia ille aufugit, vel abſentauit ſe, euadit pœnam, ſi pro eo defenſionem ſuſcipiat in cauſa principali.*

LEX

LEX X.

SI eum. Reum tempore liberatum tenetur promissor aut sistere, aut defendere. hoc primò. Et dies apposita in stipulatione differt petitionem pœnæ etiam contra dolosum. hoc dicit vsque ad §.qui iniuriarum. Dubium faciebat in prima parte, quia ego, q promiseram reum sistere in iudicio, offerebam me paratum probare, ꝙ erat liberatus præscriptione, tamen hic deciditur, quòd eum de hoc adhuc sit dubium, cogor interim eum sistere, vt eo præsente veritas melius inquiratur.
1 † Et sic not. ex hoc text. quòd exceptio præscriptionis dubia non impedit processum. Facit.l.nam & posteà.in prin.& quòd
2 ibi glo.& Docto ff.de iureiuran. ¶† Secundo not.ibi, vel defendam. quòd qui promisit aliquem in iudicio sistere, si videt se non posse sistere, quia ille aufugit, vel se absentauit, euadit pœnam, si pro eo defensionem suscipiat in causa princip. Adde text.not.in l.sancimus.in §.& si quidem. C. de fideiuss. Intellige nisi in casibus, in quibus esset necessaria præsentia personæ.l.2. §.si quis iudicio.in ver.cùm enim.s.eod.secundum Bar.& alios hic, puta in causis criminalibus.l.pen.§.ad crimen. ff. de publ. iud.l.seruum quoque.§.publicè.ff.de procu.

SVMMARIVM.

1 *Promissor quamuis fuerit in mora sistendi, tamen casus mortis contingens post moram liberat ipsum promissorem, & eius hæredem.*
2 *Actio subrogata sapit naturam eius, cuius loco subrogatur. & numero 18.*
3 *Actio iniuriarum non transit ad hæredem, nec contra hæredem.*
4 *Actio iniuriarum non dicitur esse in bonis nostris.*
5 *Hæres delinquentis potest de iure Cano. indistinctè conueniri de delicto defuncti, siue lis fuerit contestata cum defuncto, siue non.*
6 *Citatio sola non facit actionem ex delictis esse transitoriam ad hæredes.*
7 *Actio quæ competebat ad interesse, extinguitur, quando ex postfacto desinit interesse, & cessat damnum.*
8 *Actio iniuriarum extinguitur tribus modis.*
9 *Reus, si vadat per subterfugia, ne lis contestetur, tamen habetur pro contestata. & nu.11.*
10 *Reus præsens an possit cogi ad contestandum litem.*
12 *Si ex forma statuti causa debeat expediri intra certum tempus, illud tempus non currit impedito per dilationem aduersarij. & nu.13.*
14 *Actori si statutus sit terminus per iudicem ad probandum id quod vult, si actor facit positiones reo, donec reus differt respondere, non currit ille terminus statutus actori. & nu.16.*
15 *Impediens, ne citatio perueniat ad eum, vel notificatio excommunicationis, quomodo punietur.*
17 *Actio an cumuletur principaliter vel accessoriè, quomodo cognoscitur.*
19 *Ius petendi supplementum legitimæ, est subrogatum loco querelæ.*
20 *Pedagium si colligebatur à transeuntibus supra certum pontem, & pons sit destructus, & reficiatur alius de nouo, idem pedagium an possit percipi à transeuntibus per pontem nouum.*
21 *Iudex ecclesiasticus supplens negligentiam iudicis secularis debet procedere sicut tenebatur secularis, vel summariè, vel plenariè.*
22 *Episcopus, qui de iure succedit in locum executorum, quando sunt negligentes, debet obseruare omnia, quæ ipsi executores obseruare tenebantur, & nume.24.*
23 *Si deuoluatur ad Episcopum electio competens certis monachis habentibus eligere de gremio vnius monasterij; Episcopus tenebitur eligere ex illo gremio.*
25 *Officialis subrogatus tenet illum locum in ordine, quem tenebat ille, in cuius locum subrogatus est.*
26 *Nisi, dictio quid importet.*
27 *Nisi, dictio in sententia iudicis, quid importet. nu.30.*
28 *Sententia vltimæ voluntati æquiparatur.*
29 *Nisi, dictio in statutis an importet conditionem.*
31 *Nisi, dictio quot modis capiatur.*
32 *Nisi, & dictio si, non tantundem important.*
33 *Iudex si dicat, Petre, nisi te purgaueris, non absoluo te, si Petrus se purgauerit, per hoc non erit absolutus.*
34 *Confessus, & coniunctus non appellat.*
35 *Exceptiuæ dictiones sunt tres tantum, scilicet nisi, præter, & præterquam.*
36 *Præter, & præterquam, quando stant exceptiuè, & quando non.*
37 *Fundum si promiserim non vendere alij, nisi tibi, per talem conuentionem non possum astringi ad vendendum tibi, & nu.38. & 40.*
39 *Pœnitentiæ licèt sit locus in permutatione re integra, sicut & in cæteris contractibus innominatis, si quis tamen exposuit venalem, & conuenit eam permutare cum alia re, non est locus pœnitentiæ.*
41 *Rem venalem si exposuerim, possum cogi vendere iusto pretio.*

§.Qui iniuriarum. Diuiditur, vt hic per Bartol.& omisso summario Bart.& aliorum, quia non satisfacit, hoc dicit. Stipulatio de iudicio sisti interposita super actione iniuriarum, quamuis sit commissa, eo quia prius fuerit in mora sistendi, tamen extinguitur morte tam rei, quàm actoris, sicut si expressè fuisset renunciatum actioni iniuriarum, dummodo reus non fuerit in tam longa contumacia, ꝙ lis habeatur per contesta. hoc dicit complectendo totum tex. ¶ In ver.nam & defunctus. Iuriscōs. vult probare, ꝙ extincta actione principali iniuriarum, extinguatur etiam stipulatio de iudicio sisti, quæ non est interposita ꝑꝑ se, sed propter principalem actionem, & probat sic. Nam si defunctus viueret, & remisisset expressè actionem iniuriarum, non posset agere ex stipulatu. igitur & c. Aduerte tamen, quòd tex.in ver.omissa, intelligitur per gl.id est remissa. Ego planius intelligo text. propriè, ꝙ sit omissa per lapsum temporis, quia actio iniuriarū cùm sit prætoria extinguitur anno, vt j. dicet.
1 ¶† Not. 1.ex tex.ibi, commissa stipulatione, ꝙ quamuis promissor fuerit in mora sistēdi, tamē casus mortis cōtingēs post moram liberat ipsum promissorem, & eius hæredem, eo quia talis casus mortis ex dispositione.l. erat ordinatus ad perimendam actionē.§.fi.insti.de iniu.Facit.l.fi.§.si ea cōditione.ff.ad l. Rho.
2 de iac.& ita etiam no.Bald.Raphael.& Fulgo.hic. ¶† Secundò not.in ver.quia tales.regu. ad quam allegatur tota die iste text.
a ꝙ actio subrogata sapit naturam eius, cuius loco subrogatur.[a] concordantes alleg.glo.vbi dicetur. Dicunt autem Albe.hic in 2.col.& Angel.ꝙ iste tex. malè allegatur ad hoc, quia non propriè loquitur de subrogatione, sed de accumulatione. Patet, qa ambæ simul competunt: nam prima actio iniuriarū durat, & ei accumulatur ista actio ex stipulatione. Nam subrogare propriè est qñ sublata, & extincta prima actione, alia loco illius extinctæ ponitur, prout in §.fuerat. Institu. de act. & in l.vnica.in prin.C.de rei vxo.act.tamen ad istā reg. adde c.ecclesia.primo.
b vt lit.penden.& amplia[b] istam regu. not. etiam si subrogatum in aliquo discreparet, quia in alijs assumeret tñ naturam eius, cuius loco subrogatur. Ita ampliat no.Paul.de Cast.in ꝯsi.131. quod inci.licèt ista D.Lisania.in vlt.col. ¶ Limita istā regu.per gl.not.quàm Bar.ibi multum not.in l.certi condictio.in prin.in
c gl.mag.ad fin.ff.si cert. pet.[c] ¶† Tertiò not.ꝙ actio iniuriarum
3 non transit ad hæredem, sic nec cōtra hæredem, sic nec actiuè, nec passiuè, nisi lit.contesta. Et idem est in alijs actionibus, quæ ex delictis oriuntur.l.vnica.C. ne ex deli.defunc.l.1.ff. de priua. deli. Ratio istius regulæ potest esse multiplex. Prima, quia istæ
4 actiones sunt odiosæ. Secūda † quia actio iniuriarum, vel similis non dicitur esse in bonis nostris. Patet, quia continet persecutionem vindictæ.l.cùm emancipatus.§.emancipatus ff.de coll. bon. & id quod non est in bonis nostris non possumus ad heredes transmittere. sed lit.contesta. dicitur esse in bonis nostris. Patet in l.si cui.ff.de verb.sign.eo quia per lit.cōtesta. dicitur quasi contrahi.l.3.§.idē scribit.ff.de pec. sed actiones ex delictis transeunt ad hæredes.l.tam ex contractib.ff.de iud.secundū Angel. hic in 1.col.& Lud.Roma.in 4. Confirmo per optimum simile: nā hæreditas non adita non transmittitur ad hæredes. l. vnica. §. in nouissimo. C. de cad. tol. sicut nec bonorum pos.non agnita.l.emācipa.C.qui admi. Ratio est, vt dixi, quia hæreditas antequam adeatur, non dr̄ esse in bonis nostris.l.pretia rerum. §.1.ff.ad l.Falc.quem tex.ita not. Bart.in l.post emācipationem. §.1.ff.de lib.leg.& eum ad hoc reputat sing. Bal. in l.2.C.de iur. & fact. igno. De veritate tñ huius vltimi dicam plenius in d.l. emancipata. ¶ Tertia ratio, quia lite contesta.instantia dicitur cepta, & instantia cœpta transmittitur ad hæredes.l. si cùm ho
5 minem.ff.de fideiu.no.in c.quia V.de iudic. † Limita istā regū. procedere de iure ciui.sed de iure cano.hæres delinquentis potest indistinctè conueniri ex delicto defuncti, siue lis fuerit contesta. cùm defuncto siue non, siue aliquid ex delicto peruenerit ad hæredem, siue non, quia hæres tenetur purgare conscientiam defuncti.c.in literis, de rap. Ita limitat gl.no. in c.fin. in fin. de se-

ADDITIONES.

a ¶Subrogatur. Limita quando esset diuersa ratio inter subrogatū, & id de quo fit subrogatio. Ias post Bal.in l.si quis filium.col.2.C.de iudi.& de dote subrogata loco legitimæ, Cuma.in l.si Titio centum.§. Titio genero.ff.de condi. & demonstr. Alex.consil.13.col.5.

* Quæ omnia declara vt per Euer.li, Arg.loco à vi subrog.Fernand.Tolos.trac. de succes.conuentionali.cap.8.nu.3. & an subrogatus debeat gaudere priuilegijs subrogantis, vide Rom.sing. 367. Ad Regu.autē huius.§.plura not. Ias. in §.fuerat.col.2.& 3.insti.de act.in l.stipulationes commodissimum. de verb. obl.Auf.ad Capel.Tolos.quæst.90.Rom.sing.484. MASVER.

b ¶Amplia. Vide eius consil.283.col.2.& vide limi. Alex.in l.1.col.fin.supra de offic. eius. & in priuilegijs, & personis, Cyn. in l.placet.C.de sacrosanct.eccles. PVRPV.

c ¶Cert.pet. Adde Bart.consil.14.inci.an ius eligen. PVRPV.

de ſepul.& glo.1 6 quæſtio.5.in c.ſi Epiſcopum.Bald.in l.vnica. C.ne ex delic.defun.not.d.Anto.in cap.ſi diligenti.de præſcript.
6 ¶†Quartò not.ſecundum Fulg & d. Alex.hic,tex.not.quòd ſo la citatio non facit actionem ex delictis eſſe tráſitoriam ad hæ redes: hic enim erat citatus reus, & data eſt ſatiſdatio de iudicio ſiſti, & tamen mortuo actore actio non ſit tráſitoria ad hæ redes,& ſic hic eſt text. contra gloſſ & Bart. qui contrarium tenuerunt in l.fin.ſ.de eo per quem fac. erit, & in l.constitutionibus. ff. de diuerſ. & tempo. præſcrip. Sed tu aduerte,quòd iſte text.neceſſariò non probat contra Barto.quia in hoc text.nullibi dicitur de citatione, & illa ſatiſdatio potuit eſſe præſtita ex
7 tra iudicium. ¶†Quintò not.ex hoc text.ſecundum Bartol. & alios,quòd quãdo ex poſt facto deſinit intereſſe,& ceſſat damnum de præterito,extinguitur actio , quæ competebat ad intereſſe,ſecus ſi contineret intereſſe,tunc non ceſſaret damnum
8 de præterito.l.qui autem.§.1.ſ.eod. ¶†Sextò not. ꝙ actio iniuriarum extinguitur altero de tribus modis, ſcilicet per mortẽ actoris.Item per mortem rei , lite non conteſt.Item per omiſſionem,& ſic lapſum anni. Nam actio iniuriarum,cùm ſit prætoria,non durat niſi anno.l.ſi non conuicij.C.de iniu.not.in capit.fin.extra eod.tit.Iſtud vltimum not.limita, vt procedat per viam agendi , tamen per viam exceptionis compellitur ob iniuriam excommunicatus ſatiſfacere etiam poſt annum , quia aliàs non debet abſolui, niſi ſatiſfaciat. Ita eleganter limitant Hoſt.d.Anto.de Butr.& d.Abb.in cap.ea noſcitur.de ſenten.excommun. Facit bon.text.in l. Papi.§.filius.quem Bald.ibi dicit
9 eſſe notabiliſſimum.ff.de inoff.teſtam. ¶†Vltimò not.ex ver. fin.text. valde not.quòd ſi ſtetit per reum, quominus lis cõteſt. quia reus vadit per ſubterfugia , & dilationes , lis tamen habetur pro conteſtata, & operatur illos effectus, quos operaret lit. conteſt.& facit actiones ex delictis tranſire ad heredes,ſicut lit. conteſt.& ita perpetuat actiones. Et ad hoc iſte textus non eſt alibi in iure,ſecundum Bald.hic in 6.not.& Ludo.Rom.in vlt. not.& Bald.in capit.quoniam contra falſam.in 14.col. de proba.Paul.de Caſt. hic dicit ſe putare, quòd intentio huius ver.fi. eſt , quòd ſi reus fuit in mora ſiſtendi in iudicio , tamen poſito ꝙ veniſſet ad iudicium, non per hoc fuiſſet lis conteſt. quia alter eorum interim deceſſit.Vnde non nocet culpa,quãdo propter eam caſus mortis non euenit.l. ſed an in totum. ff. de impen.Bart.in l.ſi vt certo.§.nũc videndum ff.commod.ſed quãdo reus fuit in tam longa mora, & negligentia ad ſiſtendum taliter,quòd ſi comparuiſſet, potuiſſet multoties lis conteſt. tũc lis habetur pro conteſt.Ita loquitur hic ver.fin.& iſtum intellectum dicit Alexand.ſibi placere , & quòd eum ponit Iac.Butr. hic.Sed conſidera ſi dici poteſt, quòd iſte non ſit intellectus ad text.ſed limitatio , vt propter longam negligentiam rei lis habeatur pro conteſt.ſit verum, quando interim potuiſſet conteſtari,ſi negligentia non fuiſſet,ſecus ſi non potuiſſet, vt quia ſtatim alter ex eis ſit mortuus. Ratio eſt,quia vbi non habet locũ veritas,ibi nec fictio.l.qui ad certum.ff.loc.ſed quando alter eorum eſt mortuus, non poteſt lis cõteſtari, ergo nec haberi pro conteſt. Paul. de Caſt.hic dicit ſe audiuiſſe Bald.dicere, ꝙ audiuit à Barto. per iſtum text. quòd ſi actor fecit quicquid potuit vt lis conteſtaret̃,habetur pro conteſt.& facit actiones tranſitorias ad hæredes & perpetuat,ſicut ſi lis eſſet conteſt.quod ſecũdum Paul.de Caſt.eſſet valde ſin.ſi eſſet verum. Sed ipſe reprobat per iſtum text. in fin. qui vult , quòd imò actio iniuriarum
* extinguatur,ſed non extinguatur ſtipulatio iam commiſſa.*Breuiter dic, quòd communis concluſio eſt,* [a] quòd quando ſtat per ſubterfugia, & cauillationes rei, lis habetur pro conteſtata , quantum ad tranſmiſſionem actionum , & perpetuationem , ac ſi verè lis eſſet conteſt.per iſtum text.& idem tenet Albe.hic,qui dicit,quòd ita de conſuetudine obſeruatur. Bald.Fulgo.Rom. & d.Alexan.hic.Cyn.in l.ſicut.in 4.oppo.C.de præſcrip.30.ann. Bald.in l.moræ.C.de rei vend. & in.l.vnica. in 8.colum.C.ne ex deli.defun.Barto.in l.1.circa fin.princip.ff. de priua. deli. ¶Pro iſta communi conclu.facit bene text. in l.electio. §. ſi is quem. cum glo.fin.in ver.accipiendo.ff.de nox.vbi gloſſ. etiam alleg. iſtum text.ad hoc . ¶Secundò facit l. conſtitutionibus.in ver. quaſi lit.conteſt.ff.de act. & oblig. ſecundum verum intellect. Io.Fab.in §.pœnales.Inſtitu.de act.quem retuli in l.fin.in princ. ff.de eo per quem fac. erit. ¶Tertiò facit:bon.text.in l.ſed & ad eos.ff.ex quibus cauſ. maio. ¶Quartò facit:nam ad interrumpendum præſcriptionem,paria ſunt,vel litem eſſet conteſt.vel non poſſe fieri conteſtationem propter eius contumaciã, text. eſt not.in l.2. C.vbi in rem act.Tu aduerte licèt omnes ita trãſeant,tamen in contrarium facit,quod not.Cyn. & Bald.in vlt. not.in l.ſcire oportet.§.ſufficit, in ver.ſin autem.argu.illius text. ff.de excuſ.tut.ꝙ ille qui non vult litem cõteſtari, habetur pro contumace,lis tamen non habetur pro conteſt.Nec obſt.ſecũdum Bald.illud,quod vult Innoc.in c.ſtatuimus.de elect.quòd
b contumacia [b] facit,vt lis habeatur pro conteſta. quia debet intelligi,vbi non requiritur vera lit. conteſt. ſed quaſi. vt in l.2.C.
10 vbi in rem act.vbi dicit eſſe caſum iſtius puncti.¶†Secundò facit illud,quod vult Bart.in Auth.ei qui ſemel.in vlt.col.C.quomodo,& quando iud.per glo.ibi volentem,ꝙ reus præſens nõ poteſt cogi ad conteſtandum litem . Nam per illam glo.dicit Bart.ſe feciſſe verecundiam multis Doctoribus iuuenibus, qui volebant , ꝙ iudex cogeret reum ad conteſtandum litem. de quo vltimo per Barto.in l.ſi finita.§.Iul.in 5.col. ff. de damn.infect.vbi Moder.præcipuè.d.Alex.reprobant.¶Tertiò pondera, ꝙ iſte text. probat contrarium , ꝙ longa mora rei non operatur effectum lit.conteſt. Patet,quia actio iniuriarum extinguitur,quæ non extingueretur ſi fuiſſet lis conteſt.Et ꝙ actio iniuriarum extinguatur,tenet glo.in l.qui autem.§.illud. in glo.1.ſ. eod. quàm ibi ſequitur Bartol. *& communiter alij* , & iſtud vult Barto.hic ſubtiliter intuenti , dum not. ex iſto tex.in fin. quòd quando ex poſtfacto deſinit intereſſe,ergo vult actionem iniuriarum eſſe extinctam. Nam ſi non eſſet extincta, non deſineret intereſſe. Bene verum eſt, quòd actio, quæ ſui natura erat tranſitoria ad hæredes,licèt hic propter naturam actionis iniuriarum efficeretur non tranſitoria,ſi interuenit longa mora,illa actio ex ſtipulatione bene fit tranſitoria,& de iſta propriè loquitur iſte ver.fin.Nam pondera,quòd in iſto text.nihil quæritur,neque tangitur de actione iniuriarum,ſed ſolùm de actio-
11 ne ex ſtipulatione. ¶†Tenendo tamen *communem concluſ.*quòd
* quando ſtat per ſubterfugia, & dilationes rei, ꝙ lis habeatur pro conteſt. Adde in ſimili ſeptem vel octo bonas deciſ. & valde vtiles,& quotidianas ad practicam.Prima eſt, quòd vbicunq; alter ex litigatoribus per ſubterfugia vadit cauſam protelando,ꝙ non currit inſtantia alteri parti.glo.in cap.venerabilis.in glo.mag.de iud.bon.tex.in l.intra vtile.in princip.ff.de mi. & in l.petendæ. C.de tempo.in integ. reſtit.& in l.contra maiores.vbi Bald.plura ſimilia ponit.C.de inoffic.teſta.de quo tamẽ dic vt per Doct.in Auth.ei qui.C.de tempo.appel.& in c.ex ra-
12 tione.de appel.Lud.Rom.in l.2.ff.de iudi.¶†Secundò facit,q̃d pulchrè vult Cy.in l.fi.in fi.& ibi Bal. & Sal.C.de adul. Iac.But. & Bar.in Auth.clericus.C.de epiſco.& cler.quia ſi cauſa ex forma ſtatuti debet expediri.ſ.certũ temp. illud tempus nõ currit
13 impedito per dilationem aduerſarij. ¶†Tertiò adde text.cum gl.in l.ſi cùm ipſe.ff.de excuſ.tut. per quem decidit ibi Bal.poſt Dyn. ꝙ ſi ex forma ſtatuti omnis cauſa debet decidi intra tres menſes,& aduerſarius cauſa teſtium producendorũ , ques dicit habere vltra mare,habuit dilationem vltra tres menſes, poterit non obſtan. ſtatuto cauſa vltra tres menſes terminari. q̃d Bal.reputat not.dignum.Facit bene tex.in l.quinquennio.ff.de adul.& quod latè proſequitur Io. And.in addit.Spec.in titu.de
14 dila.§.1.ſuper ver.ſed pone . ¶†Quartò not.adde,quòd ſi per iudicem ſtatutus eſt terminus actori ad probandum totum id quod vult,ſi actor facit poſitiones reo,quia reus poſſet aliquas confiteri,interim donec reus differt reſpondere.non currit ille terminus ſtatutus actori glo.in clem. ſæpè. in ver. poſt dilationem,de verbor.ſignif. pro qua glo. facit text. quem ibi ad hoc not.Bald.in l.1.C de iur.cal.Idem tenet Bal.in l fi. & ibi pulchrè
15 Paul.de Caſt.ſ.de fer.& Bald.in d.l.ſi cùm ipſe. ¶†Quintò adde quod vult Bar.in l.1.§.ſed & Ariſt.ff.quod vi aut clàm, vbi valde not.iſtum tex.contra iſtos, qui impediunt, ne citatio perueniat ad eos,vel notificatio excommunicationis , vel impediũt ne appellatio interponatur coràm eis.Facit cle.cauſam.de elc.
16 ¶†Sextò adde, quòd not.volunt Bald.Imol.& Mod.in l.quandiu.ſ.in fin. de acq.hæred. vbi volunt, ꝙ ſi à iudice ſtatutus eſt terminus actori ad probandum, & actor fecit capitula,vel artic. & aduerſarius dicit , quòd illa capitula non ſunt admittenda,donec diſputatur ſuper hoc , & donec iudex dubitat, interim non currit iſte terminus ſtatutus ad probandum. ¶Septimò & vlt.facit illud,quod vult Bald.in l.1.§.fin. ff. de eden. ꝙ ſi ſtatutus ſit terminus actori ad probandum , & actor petit edi ſibi inſtrumenta in caſibus , in quibus debent edi , donec reus differt edere , interim non currit terminus ſtatutus ad probandum. No. diligenter prædicta, quia quotidiè inſeruiunt in actu practico.¶Capio gl.in ver.danda non eſt , quam diuide in tres partes. In prima vr̃ formare q̃onem,ſed verè fortiter opponit contra

ADDITIONES.

a ¶Et ad hoc facit, ꝙ mora in lite cõteſtanda habetur pro conteſtatione, Alex. conſil.100.lib.5.cui adde Rom.conſil.174.nu. 5. de quo vnaquæque prouincia ſua habet Decreta, vt videre eſt in nouis Ducal. Decretis Patriæ noſtræ Subalpinæ,lib.3.capitu.13. de litis conteſt.cuius patriæ reſtitutio Em.Philib. Principi victorioſiſs. facta eſt à Gallis, anno 1559.menſe April. & hodiè anno 1576. regnat cùm Carolo Em. eius filio maximæ ſpei , & virtutis Principe. PVRPV.

b ¶Contumacia.Adde Bar.in l.ſcire oportet,§.ſufficit.ff.de exc.tut.

contra tex.& soluit prout declarabo nunc. In secunda glo. colligit notabile ex text.& alleg. pro concordantia quasdã ll. quarum tres primæ non loquuntur de subrogatione actionis, put not. gloss. sed de subrogatione vnius rei loco alterius, inter quas subrogationes est differentia.vt declarat Bart.in l.1.§.hæc actio.ff. si quis test.li.esse ius. fue. Sed quartus text. quem alleg. gloss. bene facit,& loquitur de subrogatione actionis. In tertia gloss. format duas oppositiones contra prædictum notabile, quibus non respondet. In quarta remouet aliam oppositionem. Secunda ibi. Item not. Tertia ibi, argum. contra.j.de petit.hæred. Quarta ibi,& sic,ista ratione attenta. Redeo ad primam partem, in qua verè gloss. opponit cõtra text. quòd sublata prima actione non tollitur accessoria, prout dicitur in d.l. item illa.§.1.ff.de consti.pecu.alleg.in gloss. Et gloss. respondet, quòd contrarium loquitur, quando prima actio tollitur cursu temporis: nam tempus non potest ipso iure,& in totum tollere primam actionem. Ideo durat accessoria. sed in l.nostra prima actio per mortem bene tollitur ipso iure, & sic in totum. Vnde vult gloss. in d.l.item illa. §.1. ꝙ prima actio de constituta etiam tollatur ope excep. quod est contra illum text. Vnde Barto.& Docto. respondent. quòd contrarium loquitur, quando vna actio accumulatur alteri æquè principaliter, tunc extincta prima non tollitur alia, cùm sit æquè principalis. Sed iste text. loquitur quãdo actio accumulatur alteri accessoriè, prout dicit text. hic in ver. propter remissam. tunc extincta principali
17 bene tollitur accessoria, & ita dicit Bart.in l.1.§.hæc actio. † Et si dicas, quomodo cognoscetur, an actio cumuletur principaliter, vel accessoriè: Declarat Paul. de Castr.& multum gloriatur de ista declaratione, quam secundum eum Doct. non ponunt,& sibi ascribit d. Alexand. hic in 1.not. Nam actio dicitur accumulari accessoriè, quando in ea non continetur illud idẽ, quod erat in actione prima, sed aliud, quod tamen est illi accessorium, vt patet in hoc text. vbi stipulatio de iudicio sisti, nõ continet idem, quod prima actio, quæ erat actio iniuriarum, & stipulatio non continet iniuriam, sed aliud, scilicet, quòd sistatur in iudicio, occasione tamen iniuriæ. Sed quando secunda actio continet idem, quòd prima, tunc dicitur accumulari æquè principaliter, vt patet in d.l.item illa.§.1. Ista theorica licèt colorata non placet mihi.& in contrarium allego text.in l. 1.§.si quis sub conditione.& in præcedenti, qui incipit, bellissime.ff.vt leg.no.caue.vbi stipulatio cõtinet præcisè idem quod prima,& tamen non accumulat principaliter, imò & accessoriè,& extincta prima extinguitur secunda, ergo de directo cõtra istam theoricam. Ad idem facit.l.2.§.parui.ff. de priui.cred. Item contra communem solutionem facit text.in l.qui id, qđ. in princip.ff.de dona. vbi actio de constituto assumit naturam primæ actionis, cui accumulatur. Sed ad hoc vltimum respondet Albe.hic.in 5.colum.quòd ibi est speciale,& ratio specialitatis ponitur in l.ne ex liberalitate.ff.de re iudi. Ita etiam respõdet Barto.in d.l.1.§.hæc actio.in 2. colum. ¶In 3.parte gl. dum opponit.de.§.cum prædiximus. responde, prout respondet gl. magistralis in l.certi condictio.in princ. in gloss.mag.ad fin.ff.si cert. peta. & distingue pro solutione omnium contrariorum, prout distinguit Bartol. in d.l. 1. §. hæc actio. & fuit ante eum doctri. Pet. & Cyn. in l.creditori. post gloss. ibi.ff. de leg. prout fideliter refert Albe.hic. de quo etiam per Cy. in l.vnica.§.1.C. de cad.tol.& latè Bal.& Angel.hic. Albe. & Ang.in l. cum qui. in princip.ff.de iureiur.Io.Fab.in §.fuerat.instit.de act. Cano.in cap.eccles.primo.vt lit.pen. Et in istis locis ista materia induci-
18 tur ad varias questiones, de quibus ibi. ¶†Verùm, quia iste tex. tota die allegatur ad hoc, quòd subrogatum assumit naturam eius, cuius loco subrogatur, amplia.notab.vt dixi in tex. Dein-
19 de adde sex principalia. † Primò per istam reg. tenuit not. Bar. in l.si quis filium.§.fin.C.de inoffi. testam.& latius in consi.suo, quod inci. quæritur vtrum ius petendi supplementum legitimæ. quòd cùm hodiè ius petendi supplementam legitimæ, sit subrogatum loco querelæ, quòd sicut querela extinguitur quinquennio, ita etiam quinquennio finiatur ius petendi sup-
* plementum legitimæ. Ista opin. Bart. est falsa, *& communiter re-*
a *probatur.* a quia non est verum, quòd petitio supplementi sit subrogata loco querelæ, patet, quia querela infringit testamentum & sic est odiosa. Ius autem petẽdi supplementum est inductum, ne querela locum habeat, prout latè dixi referendo omnium opiniones in d.l.si quis filium.§.fin.C.de inoff. testam.
20 ideo hic non repeto. ¶†Secundò ad istam reg. adde, ꝙ si nobilis colligebat pedagium à transeuntibus.s.certum pontem, & pons sit destructus, & reficiatur alius de nouo, idem pedagiũ possit percipi à transeuntibus per pontem nouum, qui censetur subrogatus loco veteris, secundum Bald. in l.3.ad fin. C. de
21 priui. fisc. ¶ † Tertiò adde, quòd iudex ecclesiasticus supplens negligentiam iudicis secularis debet procedere sicut tenebatur secularis, vel summariè, vel plenariè, prout faciebat secularis, cuius loco subrogatur, secundum Bar. in consil. suo 187. quod inci. domini priores artium, & d. Abb. in repet. capit. ecclesia. S. Mariæ. in 2. colum. de constitu. Pro hoc bene facit tertio. nam subrogatus debet seruare terminum eius, cuius loco subrogatur, secundum Bald. in l. certum. in 6. colum. C. vnde leg. Tu allega bonum text. in l. si iudex. ff. de iud. Barto. in l. 1. §. hi quibus.
22 ff. de leg. 3. ¶†Quartò adde, quòd Episcopus, qui de iure succedit in locum executorum, quando sunt negligentes. l. nulli. C. de episcop. & cler. debet obseruare omnia, quæ ipsi executores obseruare tenebantur, ideo si executores de mandato testatoris debebant distribuere in pauperes, cum consilio prioris fratrum Prædicat. si fuerint negligentes, Episcopus eorum loco succedens tenetur eandem formam seruare, eo quia non receditur à forma, quæ perpetua est, sed à persona, ita Bal. reputans
23 hoc tenendũ menti. in l. fin. C. si manci. ita fue. ali. ¶†Facit quintò, quod vult Io. And. in reg. contra eum. in merc. quòd si deuoluatur ad Episcopum electio cõpetens certis monachis habentibus eligere de gremio vnius monasterij, quod similiter Episcopus tenebitur ex illo gremio eligere. Facit bene text. in clem. 1. de sup. neg. præl. vbi quando superior, puta Episcopus habet conferre beneficia regularia ex iure ad eum deuoluta, tenetur conferre eisdem personis, quibus primi tenebantur.
24 ¶†Limita prædicta not. quo ad pœnam, vnde si testator in testamento ordinauit, quòd executores tale quid facerent, & si hæres eos impediret, puniretur certa pœna. Pone, quòd negligentia executorum deuoluatur ad Episcopum executio, & hęres impediat, non incidit in pœnam appositam à testatore, eo quia in vltimis voluntatibus in pœnis non recedimus à persona. Ita decidit Bartol. in l. multa. per illum not. text. ff. de condi. & demonstr. per quem text. vide etiam quod decidit Bald. in l.
25 fin. 22. quæstio. C. de hære. insti. ¶†Vltimò ad istam reg. adde, ꝙ officialis subrogatus tenet illum locum in ordine, quem tenebat ille, in cuius locum subrogatio facta est. l. comperimus. & ibi Barto. in fin. ad hoc not. C. de proxi. sac. scri. lib. 12. Facit, qđ vult Bart. in l. filius. ff. de leg. Item attende, ꝙ nemo potest subrogari loco alterius, nisi sit æquè idoneus. Ita Barto. in l. 2. C. de prin. agen. in reb. libr. 12. Bald. in l. parabolani. C. de Episcop. & cler. ¶Gl. in ver. non competit. dum loquitur de perpetuatione, ineptè dicit, & debuit loqui de interruptione. prout declaraui in l. fin. in princip. ff. de eo, per quem fac. erit. Capio gloss. in ver. Idem ait Pompo. quam diuide. 14. part. In 1. declarat text. In 2. colligit not. ex text. & ad illud alleg. concor. Deinde opponit, & nihil sol. In 3. inducit ad istum tex. ad questionem, quam aliter non decidit. In quarta alleg. concordantem ad princ. decisionem text. Secunda ibi, & not. quòd hæc. Tertia ibi, & sunt hic argum. Quarta ibi, Item ad hunc. §. facit. Prima pars glo. est clara. Ex secunda parte collige tria. Primò, quòd dictio, nisi, ponit. Secundò, quòd dictio nisi, & dictio si non, idem important. Tertiò habes formatum contrarium, &
26 non solutum. ¶†Circa primum Gul. de Cun. & Docto. hic tradunt veram doctri. quæ etiam traditur in l. actione. vbi latè dixi. C. de transact. quod cùm dictio nisi, sit exceptiua, si oratio præcedens est negatiua, tunc dictio nisi, quæ debet excipere, ponit; Vt si dicam, nullus studet, nisi Titius. dictio, nisi, ponit Titium studere. Si autem præcedens oratio sit affirmatiua, tunc dictio, nisi, negat. & ita etiam dicit Ioan. Andr. in addi. Specul. in titul. de spon. circa princip. Bartol. hic similiter limitat istam theoricam procedere, quando dictio nisi, non habet verbum de per se, & adijcitur termino contento sub genere præcedenti. Si autem dictio, nisi, habeat verbum de per se, tunc non stat exceptiuè, sed conditionaliter, vt hic per eum. Tu contra istam doctri. licèt alij simpliciter sequantur, allega fortem text. in l. diuus. in princip. ff. de petitio. hæred. licèt gloss. parua ibi destruat text. & exponat nisi, pro & si. & sequitur Alber. hic in penult. colum. post Ricar. Malum. aliter respondet ibi Bartol. quem videas, sed non satisfacit ad propositum. Ad idem contra Bartol. pondera text. in l. extraneo. ff. de ven. in pos. mit. & in l. 3. ff. de cust. reo. & in c. cùm accessissent. in fi. de consti. & in regula non remittitur peccatum. de reg. iur. in 6. Subdit Barto. quod dictio nisi,

ADDITIO.

a ¶Sequitur Alex. consil. 108. lib. 1. & idem plura not. consil. 128. col. 4. nume. 5. eodem lib. Crem. singu. 129. vbi ponit disp. Bartol. & Bald. in hoc art. Guido Pap. q. 82. Rip. respon. 193. Ias. in l. si quis filium. §. fin. C. de inoffic. testam. vbi tenet opin. Bald. contra Bart. ꝙ ius peten. supplementum legitimæ non finiatur quinquennio, sed duret 30. annis, & communem dicit idem Ias. in l. certi condictio, colum. 8. ver. Angel. hic. infra si certum peta. Mising. Cent. 2. obser. 72. MASVER.

a nisi, a quando habet verbum de per se in vltimis volūtatibus reddit dispositionem cōditionalem.l.quibus diebus.§. quidam Titio.ff de condi.& demonstr. secus in contractibus, vt statim dicam. Rationem diuersitatis assignat Bart.in vlt.col. & sequitur Angel.quod non sit ex virtute dictionis,nisi,sed propter naturam legati, vt hic per eum. Aliam meliorem rationem assignat Bald. in d. l. quibus diebus. §. quidam Titio, & ibi Raph. Cuma. & sentit Bald.hic.in 4. col. Nam contractus postquam sunt à partibus absoluti,statim habent suam perfectionē,ideo ibi dictio, nisi, non potest stare resolutiuè, quia nihil est quòd soluat,sed vltimæ voluntates stant in suspenso.l.fi. C. commu. prædio.Subdit etiam Barto.quòd in contractibus dictio,nisi, si præcedat,semper importat conditionem.l. obligationum substan.§.conditio.ff.de cond.& demonstr.Si autem sequatur, tūc refert,an adijciatur verbo futuri tēporis,an verò præteriti,& rationem assignat Bart.in vlt.colum.sed ante Bar.fuit tota doctr. gloss. vbi easdem.ll.allegat.in l.2.de in diem addictio. Tu caue dum Barto.vult,quòd quando dictio,nisi,præcedit,stat conditionaliter,& alleg. ad hoc tex.in d.§.conditio. Nam ibi propriè dictio,nisi,sequitur,nisi dicas,vt ibi per glo. & bene. Item dum Barto.facit differentiam, an dictio nisi, præcedat, vel sequatur, adde quòd contrarium tenet idemmet Barto.in l.1.in 3.q.ff.de condi.& demonstr.& ibi Imol.in 3.col.ponderat istam contrarietatem,& sequitur illud,quòd tenet Barto.ibi, cùm magis sit attendendus ordo intellectus, quàm scripturę.l.nec enim.ff.de solu.& ita tenet etiam ipsemet Bar.in l.actione. C.de trāsf.dum
27 reprehendit solutionē Dyn.ad l.Titia.§.fin.ff.de ma.test.†Quid autē si in sententia iudex dicat, excommunico te, vel pono in banno,nisi solueris 10.infra mensem,an ista excommunicatio interim sit purè resoluenda, posteà si ille soluat,an sit conditio
* nalis, & sic interim non sit excommunicatus? *Communiter tenetur*,quòd sit conditionalis,& ꝙ in hoc sententia ęquiparatur vltimæ voluntati, cùm mutetur volūtate vnius scilicet iudicis,
28 &† quia sententia vltimæ voluntati æquiparatur.l. non est mirum.ff.de pign.act. Bar.in l. centesimis.§.fin.ff.de verbor.obl. ita Bald.Angel.& Alex. hic.Bart.in d.l.obligationum ferè.§.conditio.Bald.Imol.& Comen.in d.l.quibus diebus.§.quidam Titio. Bal.in rubr.C.commi.vel epist.Docto. in c. præterea.de appel. post gl.ibi. Aduerte,ꝙ ista æquiparatio non videtur posse procedere.nam ꝙ in vltimis volun.dictio,nisi,faciat conditionem dicit Bart.ꝙ non est propter dictionem nisi,sed quia natura legati est, vt si præcedat legatum purè,deinde adimatur sub conditione, intelligitur relictum sub contraria conditione. Ista ratio non potest congruere sententiæ, minus congruit alia ratio Bald.Imol.& Comen.in d.§.quidā Titio.dum dicunt, ꝙ in vlt. volun.dictio,nisi,stat conditionaliter, non autem resoluitur in euentum conditionis.quia vltima volun.non habet perfectionem,ideo nihil est,ꝙ possit resolui,prout in contractibus, quia
* ista ratio cessat in sententia,quæ latam habet persecutionem * suam,si non sit appellatum.Ideo rationes Doct.assignatæ in vltima volun.non conueniunt sententiæ. Ergo nō videtur bona æquiparatio de vltimis volun. ad sententias.Cogita.vnde Alb. latè examinans in antepen.& pen.col.tenet cum gl. in d.§.conditio ꝙ sententia in hoc æquiparatur contractui.ꝙ etiam esset nimis rigorosum.& vide aliqua pulchra per Bald.in d.c.præte-
29 reà requisisti.in pen.col.de appel.¶†Quid autem in statutis,an dictio nisi,importet conditionem? Bar.in l.2.ꝗ legit pro prima ff.de in diem addic. relinquit cogitandum. Punctus stat,an statuta æquiparentur vltimæ voluntati, an contractibus.de quo
30 ponit Bart.præcipuè in l.1.C.de his quib.vt indi.† Quid in præcepto iudicis, ꝙ tale quid faciat,nisi senserit se grauatum? po-
31 nit Bald. & Sal. in d. l. actione.† Quot autem modis capiatur ibi ista dictio,nisi,ponit latè Albe.hic, aliquid Bald.in d.l.actione.& circa illud vltimum vide pulchram deci. Fulg.in l.sancimus.C.de dona. vbi dicit, ꝙ aliàs fuit factum compromissum in Papam sub ista forma verborum, quòd Papa ex omnibus controuersijs,& differentijs, quæ essent inter quēdam Regem, & Venetos, nisi de cōsensu partium posset iudicare.dicit Fulg. & ibi est gloss. quæ exponit nisi, pro siue, quòd ita debet intelligi illud compromissum, tamen dicit Fulgo.quòd cùm istud
32 displiceret Venetis,quòd adiecit dictionem, non. ¶†Circa se-
b cundam conclus. gloss. quòd dictio, nisi, b & dictio, si c non,
c tantundem importent,facit,quia dictio,nisi,componitur ex si, & non. Barto.hic in pen.colum. si bene consideras, ponit duas differentias,quia dictio nisi, potest de per se stare sine alio verbo,vt si dicam,omnes legunt,nisi Petrus.sed dictio,si,non potest de per se stare,nisi aliud verbum adijciatur. ¶Secunda differentia est,quia dictio, si,non semper stat conditionaliter, sed dictio,nisi,potest stare nedum conditionaliter,sed etiā exceptiuè,vel resolutiuè,vt patet ex dictis per ipsum Bart.s.Ista est clara,& in effectu mens, & intentio Barto. licèt ipse obscurius lo-
33 quatur.¶†Circa tertium,quod habes in glo.scilicet circa contrarium.l.Titia.§.fin. de manu.testa.vltra solutionem Barto. & Docto.hic,& in d.l.actione.vide alium intellectum,quem ponit Bald.& reputat subtilem in capit. cum nobis olim.in 2.col. de elect. & per Bald.in capitul. cum accessissent. in 5. colum. de constitu.& per d.l.Titia.§.fin. plura not.decidit Ber. in capit. præterea requisisti.in pen.colum.de appel.& ibi inter cętera dicit,quòd si iudex dicat,Petre,nisi te purgaueris,te nō absoluo, si Petrus se purgauerit,per hoc non erit absolutus.Ita dicit esse text.qui non est alibi in d.l.Titia.§.fin. quia secundum eum ista verba non absoluunt, sed nec etiam condemnant. Subdit Bal.
34 & no.perpetuò, † quòd si dico,non confiteor,nisi sit probatū, hic erit duplex probatio scilicet confessionis & probationis factæ.Ex hoc sequitur, quòd lata sententia non potero appellare, quia confessus, & conuictus non appellat.l. 2. & l.abstinendum.C.quo.appel.non reci.& istud est secundum Bal.ꝙ importat illa respon.non confiteor, nisi sit probatum, licèt aduocati minus prauè intelligant, quid sit hoc dictum secundum eum.
35 ¶†Pro intelligentia tamen Barto. hic dicit,quòd tres sunt tantum dictiones exceptiuæ, scilicet nisi, præter, & præterquam. Adde quartam scilicet si non,vt hic in glo. Dicit etiam Bart. ꝙ differentia est inter dictionem, præter, & præterquam ex vna parte,& dictionem,nisi,ex alia:quia primę possunt adiungi termino non contento sub præcedenti oratione,& tunc exponitur,præter ꝓ vltra, vt si dico lego Codicem pręter equū. & ita loquitur text.in l.1.s.eod.& ibi vide quæ dixi, non sic in dictione,nisi.Nam si dico,lego tibi codicem,nisi æquū, esset ineptus sermo,ideo materia istarum dictionum nō debet simul,sed de
36 per se tractari. ¶†Circa ergo istam dictionem, præter, & præterquam, quando stant exceptiuè, & quando non, dic vt per Bart.hic.in l.1.in fin.ff.de pign.act.& in d.l.actione,vbi per omnes.& vide latè Ludo. in consil.328. incip. præsens consultatio in plura quæsita diuiditur.in 1.& 2.colum. Albe.in dictionario suo in verbo,præter.Intellige tamē nisi simus in materia odiosa,secundum Bart.in l.Seio.§.vxori.ff.de ann. leg. sequitur Angel.in consil.294.incip.quoniam in vltimis volun.in 3. colum. Facit quod vult glo. not.in clem. 1. in verbo facere. de vsuris. quæ dicit,quòd si statuto caueatur, quòd vsurarius non possit capere præter duos denarios pro libra, dictio, præter, non ponit,quòd illos duos possit capere,quam glo. alleg. Bald. hic, & in Auth.ad hæc.in 3.colum.de vsu.& in l. Gallus.§.ille casus.ff. de libe.& posthum.De dictione,nisi.s.dixi. ¶In 3.parte gl.ibi.& sunt hic argum.gloss.format quæstionem,& non decidit. Tu in ista quæst.recolligendo dicta Bald.in 6. & vltim.colum.quia bis attingit quæstionem in l.actione. C.de transact. Ioan. And. in addi.Specul.in titu.de spon.in princ. Angel. & Imol.in l.qui Romæ.§.cohæredes.ff.de verbor.obl.Nicol.de Neap. Instit.de
37 act.in prin.in vlt.col. Fac conclusionem, & tres fallen. † Con-
d clusio est,quòd si promisi non vendere d alij istum fundum, nisi tibi,per talem conuentionem non possum astringi ad vēdendū tibi. Fallit primò,quando ista conuentio esset facta per verbum, tenearis,secundum Bart.& alios hic, & in locis præalleg.
38 ¶†Secundò limitat sing. Bar.in vlt.col.quando tempore conuentionis ille habebat rem venalem,tunc qualitercunque verba prolata sint,important quòd teneatur illi vendere. nihil tamen allegat Bar.ad hoc. Tu pro ista limitatione adde tria. Primò, ꝙ in simili tenet Spec.not.in titu.de spon.ver.1. vbi tenet, ꝙ si promitto,vel iuro non accipere aliam in vxorē, nisi te,per talem promissionem non possum astringi ad accipiendum te in vxorem,nisi secundum Specul. conuocatis publicè consanguineis,& amicis tractetur tunc de matrimonio inter nos con-
39 trahendo tempore, quo talia verba protuli.¶†Secūdò facit in simili text.not.in l.1.C.de rer.permu.quem Barto. ibi & alij dicunt esse sing.& non reperiri alibi, ꝙ licèt in permutatione, sicut & in cæteris contractibus innominatis, re integra locus sit pœnitentiæ,tñ si quis exposuit rem venialem,& cōuenit illam permu-

ADDITIONES.

a ¶Qđ dictio,nisi.Adde Bar. in l.Titia in §.Lucius. ff.de pig. actio. Arch.in c.1. de cōsti.li.6.Inn.ī c.dudū.el 2.de elec.Paul.de Eleaz. ī cle.1.de sum.tri.

* Quæ latam habet executionem.

b ¶Nisi.Adde Bar.in l.Titia.in §.Lucius.ff.de pign.act.in l.actione. C.de transa. Archid.in cap.1.de consti.lib.6.Card.in cle.multorum.de pœnis.

c ¶Dictio si.Adde Barto.in l.1.ff.de condit.& demonstr.Card.in cap.verum.de condi.appo.

d ¶Promittens non vendere nisi tibi, non cogitur tibi vendere. Adde tamen ꝙ si promittens denunciauerit stipulanti,quòd intendit vendere,poterit elapsis duobus mensibus alteri vendere.Barto.in l.qui Romæ.§. cohæredes.de verb. oblig. & talis stipulator tenetur non solùm ad pretium commune sed etiam ad pretium ab altero singulariter repertum,si velit præferri.ita Ioan.And.ad Specu.titu.de empt.& vend.§.nunc dicen.ver.sed pone statutum,in Addi.incip.quemadmodum. BELLAC.

permutare cum alia re, non est tunc locus pœnitentiæ.d.l.1.& Bar.in l.fi.circa fi.ff.de rer.permu.Imo in l. Aristo.in princ.ff.de donat. Et ꝙ ille tex.sit singu. dicit etiā Bal. in l.2.C.de condi.ob
40 cau.& Ang.in l.sciendum.§.deinde.ff.de ædi.edi.¶ † Tertiò facit,qđ vult glo.sing.in l.non enim.& ibi clarè Dy.& Bart.ff.rer. amot. ꝙ si exposui rem venalem, possum cogi vendere iusto pretio,licèt contrarium in hoc vltimo teneat ibi Albe. & Cyn.
41 & Bal.in l.j. C.de epis.aud. ¶†Tertiò limita,ꝙ quamuis per talem cōuentionem non posse cogi vendere mihi. tamen si alij venderet,teneretur mihi ad interesse.l.si sterilis.§. pen.ff.de act. emp.¶Sed aduerte,licèt Bar.& Docto.hic concludant, ꝙ si sit dictum,ꝙ nō possim vendere istam rem alij,nisi tibi, ꝙ dictio nisi, cùm ponat solùm potētiam,non operatur, ꝙ possim cogi ad vendendum tibi. Istud reprobat in c. cum accessissent.in 5.col.de consti.Motus colorata rōne, quia si illud vendere, nisi tibi solùm poneret potentiam, & habilitatem, certè ista conuentio esset superflua. Nam ista habilitas omnino inerat.l.sicut.C.de act.& oblig. ergo hæc adiectio debet intelligi, vt aliquid operetur.l.si stipulatus.ff.de vsu.Sed ad hoc respon. ex doctrin.Bar.ꝙ ista conuentio non est superflua. Patet, quia si alij venderet,teneretur ad interesse, vt prædixi. Pondera etiam ex conclusione Bart.& aliorum elici notab. limitationem ad l.nemo.in fin.ff.de pact.& l.ea lege.C.de cond.ob causam.in quib. iurib.dicitur, ꝙ pactum super re aliena nihil valet. Nam intelligitur,quando tale pactum est præcisum. secus si solum limitatum,vt hic,& ita in specie tenet Imo.in l.qui Romæ.§.cohæredes.2.de verbo.oblig.licèt non alleget doctr. Bar.& aliorum hic.¶Vltimò adde,quod decidit not.Bart.in l.si pater.§.fin.per illum tex.ff.de pact.dot.

S V M M A R I V M.

1 *Priuilegium superueniens in personam principalis, & excusans eum à sistendo,non tamen excusat fideiussorem de iudicio sisti.*

2 *Licèt non valeat consuetudo de non præstando iuramentum calumniæ in causis.c.cæterum.tamen bene potest per rescriptum remitti cū clausula non obstante.*

3 *Priuilegium fori superueniens, postquam quis est præuentus coram vno iudice,non eximit illum ab illo iudice.*

4 *Princeps si lite pendente concedat priuilegium motu proprio, pars potest vti priuilegio.*

5 *Princeps non vult præiudicare tertio,etiam si aliquid faciat,vel rescribat cum clausula,motu proprio.*

6 *Motus proprius superioris non præiudicat vnioni factæ per ordinarium, & nondum sortitæ effectum.*

7 *Motus proprius superioris licèt tollat vitium obreptionis, non tamen tollit alia impedimenta.*

8 *Leges generales fiunt motu proprio principis.*

9 *Legatus, dum est in legatione, non potest conueniri in causis ante inchoatis.*

LEX XI.

SIquisquempiam. Qui promisit aliquē in iudicio sistere, tenetur eum in eadem causa sistere, quo ad formam, licèt non quo ad facultatem exactionis.h.d.cum princ.l.seq.vel sic. In eadem causa sisti videtur etiam,qui pauperior factus sistitur; sed non qui nouo priuile-
1 gio vtitur.h.d.¶ † Not.ex l.qui autem.ꝙ priuilegium superueniens in personam principalis,& excusans eum à sistendo, non tamen excusat fideiussorem de iudicio sisti. Facit.l.si reus.ff.iudic.solu. In contrarium vr̄ facere.l.si quis cùm fideiussorem.s̄.eo.d.Alex.multum laborat,& dat duas sol.Tu eis omissis clarè respon.quia ibi non loquitur in nouo priuilegio,sed in absente causa reipublicæ, & sic in eo, qui iusto impedimento sisti non potest:nam hoc prodest fideiussori,sicut & in alijs impedimentis,positis præcipuè in l.2.s̄.eod.¶Capio glo.in ver. qui autem, quam diuide in duas partes. In prima dupliciter exemplificat tex.In secunda opponit,& dupliciter soluit.Secunda ibi,sed vr̄.
2 ¶ † Ex prima parte no. ꝙ licèt non valeat consuetudo de non præstando iuramentum calumniæ in causis. c.cæterum.de iur. cal. Tamen bene potest per rescriptum remitti: intellige cum clausula non obst.Ita tenet gl.in l.2.§. sed quia veremur. in glo.
3 magna.& ibi Bar.C.de iur.cal.¶†Ex secunda parte glo.no.duas limitationes ad l.si quis postea.ff.de iud.& c.proposuisti.de for. compe.In quib.dicitur, ꝙ priuilegium fori superueniens,postquam quis est præuentus coram vno iudice,non eximit illum ab illo iudice. Nam limitantur,vt procedant, qn̄ priuilegium fori esset concessum ad postulationē partis: secus si motu proprio superioris.Ita tenet glo.in d.l.si quis postea.Bart.in l.1.ff.de pœn.Facit l.si reus.ff.iud.sol.Secunda limitatio est,nisi priuile-
4 gium faceret expressam mentionem de pendentia litis.¶†Ex prima limitatione gl.habes ex mente Bald.& Ang. & clarè ponūt Pau.de Cast.& do.Alex.hic,ꝙ si lite pēdēte princeps cōcedat priuilegium motu proprio, pars potest vti tali priuilegio: quamuis emanauerit lite pendente,& ita limitat c.fi.vt lit.pen. l.2.C.eo.l.tutor petitus.in princ.ff.de excus.tut.Facit l.idem Vlpianus.in fi.eo.tit.Tu tene contrarium: quia priuilegium concessum pendente lite etiam motu proprio superioris,non nocet causæ pendenti,nec parti aduersæ. Ita latè tenet Io. And.in addi.Spec.in tit.de dolo,& contu.§.fi.ver.porrò.in add.magna, quæ incip.de hoc interesse. Idem tenet Host.d.Anto.de But.d. Abb.Imo.& d.Fran.de Aret.in c. causam.el 2. de test. Eo quia
a princeps [a] non præsumitur derogare iuri tertij. per l.2.§.meri-
5 to.& §.si quis à principe,cum si.ff.ne quid in loco pub. ¶† Ego teneo istam partem,& moueor trib.fundamentis. Primò,quia regula est, ꝙ princeps non vult præiudicare tertio,etiam si aliquid facit,vel rescribat cum clausula, motu proprio. Ita tenet Bal.in c.ad audientiam.de rescr. d. Anto in c.per venerabilem. in 24.col.qui fi.sint legi.d.Abb.in c.1.in 13.col.de iudi.Gemi.in
6 in c.si propter.in 9.col.de rescri.in 6. Hinc est, † ꝙ in beneficialib.motus proprius Papæ non facit s̄m impetrantem præferri primo,nisi de eis in literis mentio fiat,s̄m d.Ant.de But.& Car. in c.mandatum.de rescrip.& ibi Imol.in pen. col. Hinc etiam est, ꝙ motus proprius superioris non præiudicat vnioni factæ per ordinarium,etiam nondum sortitæ effectum, s̄m Gem.in repe.c.postulasti.in 26.col. de rescrip. eo quia motus proprius non tollit ius quæsitum alteri in re,vel ad rem, alleg.gl.3.in c.si
7 motu proprio.& ibi Io.An.de præb.in 6.¶†Secundò moueor:
b quia motus proprius [b] superioris,licèt tollat vitium obreptionis: ton tamen tollit alia impedimenta. gl. est solennis in cle.si
8 Romanus. in ver.validam.de præben. ¶†Tertiò moueor viuo fundamento. nam ll. generales fiunt motu proprio principis.l.humanum.C.de leg. Bart.in Auth.quas actiones in 2.col. de sacrosan.eccl.& in l.1.ad fin.C.de bon.vac.lib.10. & in l.1.C. de pe.bo.subla.eod.lib. & tamen nō trahuntur ad lites pēdentes.l.leges & constitutiones.C.de legi.§.1.in Authen.vt cum de
9 app.cog.& §.1.in Auth.in medio litis non fieri.¶†Vltimò dum gl.hic dicit,quòd legatus dum est in legatione, non potest conueniri in causis antea inchoatis,in hoc videtur malè dicere,per tex.in l.eundem.§.1.ff. de lega. Iason Paduæ.

ADDITIONES.

a ¶Princeps.Adde gl.in c.statutum.de rescrip.libr.6.Bart.in l.2.C. si contra ius, vel vti.publ.& in proœ. ff.orum.

b ¶Proprius.Adde Io. Cal.in c.in nostra.de rescr.

S V M M A R I V M.

1 *Sufficit ab initio interesse, licèt ex postfacto cesset.*

2 *Aestimatio debetur officio iudicis mercenario.*

3 *Regulariter non sufficit ab initio interesse, &c. fallit in quinque casibus.*

LEX XII.

1 ILlud. Sufficit † ab initio īteresse,licèt desinat ex postfacto.h.d.& est commune sum marium. ¶Capio glo.in ver.interesse.quam diuide in tres partes. In prima ponit duplex exemplum ad tex.In secunda format duas opp.contra tex.quæ tn̄ veniunt diuerso modo,& dupliciter respon. In tertia per viā not. r̄ndet tacitæ quæstioni.Secunda ibi,sed certè imò vr̄. Tertia ibi,& no. ꝙ vbi mortis.¶ In glo.ibi.l.3.§.in hac. Respon.s̄m Bart. Alb.& Sal.ꝙ ibi mora non præcessit lit.contesta. Ideo ibi tempus lit. contesta.inspicitur. hic verò mora præcessit antequam agatur
2 ex stipulatione de iudicio sisti. † vel respon. planius s̄m Fulg.ꝙ ibi loquitur de æstimatione, quæ debetur officio iudicis mercenario.l.ædiles.§.item sciendum.ff.de ædi.edi.hic, qn̄ æstimatio debetur iure actionis: quo casu attenditur tempus contractæ obligationis.l.fundum Corneliauum.ff.de noua.no. per gl. & Doct.in l.vinum.ff.si cer. pet. ¶In gl.ibi.l.si procuratorem.§. mandati.dic,ꝙ ibi semper desijt interesse, & in tempore præterito,& in præsenti.hic secus secundum Bar.& Docto.Facit l.iustissimè.§.fi.ff.de ædi.edi.¶In gl.ibi, speciale in iudicijs.malè dicit,quia secundum hoc durius ageretur in iudicijs,quàm extra iudicium,cōtra l.& si post tres.cum ibi not.& l. si quis.§.quæsi-
3 tum.s̄.eo.¶ † In fi.gl.tu.in hac materia,an sufficiat ab initio interesse,licèt ex postfacto desinat, vltra tradita per Cyn.Bald.& Sal.in l.comparandas.C.man.reducendo doctr.Bar.quam simpliciter sequuntur Sal.Fulg.& Ludo.Ro.hic.Adde regulam & quinque fallen. Dic,ꝙ regulariter nō sufficit ab initio interesse, qn̄ ex postfacto desinit.l.fin.§.1.ff. ad l. Rhod.de iac.nam exceptio,tua non interest, in effectu excludit agentem.l.fin.C.de rei vendi.l.loci corpus.§.competit.ff.si ser. ven.l.posthumus.§.quis ex his.

ex his.vbi Bar.& alij.ff.de inoffi.teſt.c.cum inter R.ſeniorem.de elec.cap.non ſolent.2.q.6.¶Fallit primò, q̄n deſinit intereſſe de præſenti: ſed non ceſſat damnum de præterito.l. ſi eum.§. qui iniuriarum.in fi,ſ.eo.Ibi enim deſinit intereſſe,quia extincta eſt actio iniuriarum per mortem: t̄n non ceſſat damnum de preterito,quia propter longam moram rei, lit.cōte.non eſt facta actio tranſitoria ad hæredem.Secundò fallit, q̄n agitur ex delicto,ſeu maleficio concurrente dolo.l.1.§. rectiſſimè.ff. de vi & vi arma. Adde text.not.in l.1.§.ſi rem.ff.dep.& in c.1. ſi va.poſt alie.feu.recuperat.vide t̄n tex.in l.ſi cum exceptione.§.ꝙ ſi homo.ad fi.in ver.ſi cum interdicto.ff.quod met.cau.Tertiò fallit in pœnis legalib. vbi non inſpicitur intereſſe.l. inter omnes. in prin.ff.de fur.l.iniuriarum æſtimatio. ff.de iniur. Adde l.quæcunque.2.ff.de act.& obli. Quartò fallit,q̄n deſinit intereſſe facto rei conuenti.l.ſi poſt acceptum.ff.de rei ven. Quintò fallit, q̄n deſinit intereſſe facto alterius, quàm rei, qui t̄n repræſentat perſonā rei.l.& ideo.ff.de cond.fur.facit.l.ſi quis vxori.§.1. ff.de fur.Iſto modo per iſtā regulam, & has quinq; fallen.habes clarè doctr.Bar.& Doct.quæ aliàs videtur difficilis, & intricata.

LEX XIII.

Voties. Fideiuſſio de iudicio ſiſti,data,vel accepta à ſeruo,nihil valet.hoc dicit. Iaſon.

SVMMARIVM.

1 *Actus celebratus à procuratore refertur ad vtilitatem domini.*
2 *Perſona, quæ non eſt expreſſa in ſtipulatione, nunquam intelligitur.*

LEX XIIII.

SI procurator. Quādo procurator ſtipulatur de iudicio ſiſti, conſideratur intereſſe domini: ſiue ſit ſtipulatio facta ſimpliciter: ſiue cum expreſſione intereſſe.h.d.Diuiditur in quatuor partes. In prima ponitur thema. In ſecunda ratio dubitandi. In tertia ponitur deciſio, & ratio decidendi.In quarta ponitur extenſio.Secunda ibi,prope modum. Tertia ibi,ſed cum alienum. Quarta ibi,eadem,& fortius. ¶In illa ſecunda ibi, prope modum.vult tex.dicere, ꝙ prima facie videretur,ꝙ iſta ſtipulatio ſit nulla,quia committi non poteſt, ex quo procurator non eſt ſtipulatus certam pœnam,cùm iſta ſtipulatio detur ad intereſſe,& procuratoris nihil intereſt. Sed ad hoc reſpon.text.in 3.parte, ꝙ imò committitur ad intereſſe domini,ad cuius vtilitatē cenſetur interpoſita.¶1 †No.primò,ꝙ actus celebratus à procuratore refertur ad vtilitatem domini, qđ intellige verum,q̄n ſtipulatus eſt tanquam procurator, qđ facere vr̄,eo ipſo, ꝙ nominat ſe procuratorem.l.fin.ff.de Inſti. Bar.in l.1.§.nunciatio.ff.de ope.nou.nun.& in l.3.§.& ſi fortè.ff. iudi.ſol.& in l.poſt dotem.ff.ſol.mat. Idem ſi non appellaret ſe procuratorem, t̄n cauſa non poterat, niſi ad dominum pertinere.ita loquitur tex.hic.Facit l.poſt mortem.§.1.& l.fi.ff.q̄n ex facto tu.aliàs ſi actus eſt,qui vtrique poteſt conueniri,in dubio cenſetur procurator ſuo nomine feciſſe,& non dn̄i.l.& magis. ff.de ſol.ſm̄ Bar.& alios hic.Melius facit.l.1.§.ſi communis ſeruus.& l.ſi ſeruus cōis Meuij.§.1.ff.de ſtipu.ſer. Intellige,niſi aliæ coniecturæ eſſent in oppoſitū.l.ſocium, qui in eo.§.vlt. ff. pro ſoc.& l.qui proprio.§.procu.in cæteris.ff.de procu. hr̄ in l.cum aliquis.C.de iur.deli.Bald.no.in l.ſi patruus.in 2.col.C.com.vtr. iud.¶2 †Secundò no.ex hoc tex.limitationem ad regulā tex.in l. ita ſtipulatus.§. Chryſogonus.in fi.de verb.obli.vbi dr̄, ꝙ in ſtipulatione nunq̄ intelligitur perſona,quę nō eſt expreſſa. Nam limitatur per iſtum text.q̄n ſtipulatio alias redderetur inutilis: tūc perſona ſubintelligitur,vt hic.Facit tex.no.in l.Caius.ff.ſol. mat.Bal.in l.patruus.in 2.col. C.cōia vtr.iud. Vel ſecūdò limita per hunc tex.niſi ſit talis perſona,cuius nomine ſtipulatio facta eſſe intelligatur.ita eſt tex.hic,& limitat Bar.in l.poſt dotem.in 2.lect.per illum tex.ff.ſol.mat.ſed melius facit iſte tex. Iaſ.Pad.

LEX XV.

SI tutor. Promiſſio de ſiſtendo in iudicio facta per adminiſtratorem neceſſariū expirat finito officio: nec patitur executionem ſententię.hoc dicit.Et ratio eſt,quia tale officium [a] nemini debet eſſe damnoſum.l.videtur. ff. ex quib.cauſ.maio.l.ſi quis ex ſignatorib.ff.quemad.teſt.ape. Quid autem ſit in adminiſtratore volūtario,dic, vt in l. Plautius. & in l.procurator,qui pro euictione.ff.de procu.Et ad euidentiam pro intellectu tex. aduerte,quia iſte tex.loquitur ſecundum glo.*& magis communiter Docto.* & præſertim Moder. q̄n pupillus iam adoleuerat, & ſic iam erat finita tutela antequam tutorē ſiſtere oporteret: & ſic antequā tutor eſſet in mora ſiſtendi, & tunc oportet tranſportare literam,vt facit gl. Tu intellige tex.planè,& ſine violentia,prout iacet,ꝙ tutor fuerat in mora ſiſtendi, & poſtea finitū eſt eius officium.& ita intelligunt Iac.de Are. Alb.& Fulg. hic. Pro iſto intellectu adde tria. Primò,quia qualitas adiecta verbo,intelligitur ſm̄ tempus verbi, cui adijcitur.l.in delictis.§.ſi extraneus.ff.de noxa.ergo cùm tex.dicat ſi tutor non obtemperauerit,apparet,ꝙ erat tutor illo tempore,quo non obtemperauerit.Facit l.tutor pro pupillo.in prin.ff.de admi.tut. ¶Secundò pondera ſimile,qđ tex.in fi.adducit in ver.nam & ipſius.vbi loquitur, q̄n tutor fuerat condemnatus durante tutela, & ſic fuit commiſſa ſtipulatio iudicati durante eius officio: ergo ſimiliter tex.debet intelligi,quando durante officio tutor fuit in mora ſiſtendi: aliàs ſimile non eſſet bonum. ¶Tertiò facit, quia intelligendo tex.ſecundum glo.& communiter Doct. tex.eſſet quaſi ſine dubio,quia ſi prius erat finitum officium tutoris,antequam teneretur ſiſtere, nullum dubium videretur, ꝙ tutor non teneretur. dubium ergo proprium huius tex.eſt, quando tutor fuerat in mora ſiſtendi,& poſtea finitum eſt officium, & iſte perpetuus eſt intellectus literæ. Iaſon Paduæ.

ADDITIO.

a ¶Officium.Adde Spec.in tit.de ſala.in §.1.ver.pen.niſi in caſu.l. cum.in eo.& ibi Bar.ff.de pact.& in l.cum hæreditas.ff.de admin.tuto.Item niſi ſit admixta culpa,ſecundum eundem in l.cum ab initio. ff.quemad.teſt.aper.

SVMMARIVM.

1 *Tempore meſſium,vel vindemiarum nemo compellitur in ius venere.*
2 *Citatio nulla reconualidatur per comparitionem ſpontaneam.*
3 *Ferijs poteſt renunciari non ſolùm expreſſè, ſed etiam tacitè.*
4 *Ferijs inductis in honorem Dei,vel Sanctorum,quæ dicuntur ſolennes feriæ,renunciari non poteſt.*
5 *Sententia,quæ eſt nulla alia ratione,quàm conſenſus, non conualidatur ex renunciatione poſtea facta.*
6 *Ferijs inductis per ſtatutum an partes poſſint renunciare.*
7 *Sententiam infirmari petens videtur agere non ſolum de iniquitate ſententiæ, ſed etiam de nullitate.*
8 *Dictum quando generale,& ratio ſpecialis,dictum non reſtringitur per rationem.*
9 *Renunciatio feriarum facta inter partes nō extenditur ad alias peſonas.*
10 *Libellus conuentionalis an poſſit dari die feriata.*
11 *Iuramentum teſtis,quod de neceſſitate præſtatur,poteſt remitti de conſenſu partium.*
12 *Fides alicuius, quando eſt approbata à partibus, an ibi requiratur iuramentum.*
13 *Partes,quando rogarunt aliquos,vt eſſent teſtes in contractu, adeo cenſentur eorum fidem approbaſſe, quòd non poſſunt eis opponere, quòd ſint infames.*
14 *Teſtes non iurati non probant,quando agitur de matrimonio diſſoluēdo.*
15 *Iudex poteſt à teſtib.exigere iuramentum non obſt. partium remiſſione.*
16 *Atteſtationes teſtium non legitimè examinatorum, poſſunt de conſenſu partium comprobari.*
17 *Teſtes quòd poſt didicita teſtificata non poſſint ſuper eiſdem capitulis produci timore ſubornationis.fallit,niſi de communi conſenſu partium producantur.& nu.18.19.& 20.*
21 *Teſtes corrupti pecunia, poſſunt produci contra corrumpentem etiam ad plenam probationem.*
22 *Tabelliones ſine commiſſione iudicis non poſſunt recipere teſtium iuramentum de communi conſenſu vtriuſque partis.*
23 *Sententia diffinitiua principis lata cum cauſæ cognitione, habet vim legis non ſolum in illa cauſa, imò facit ius quo ad omnes.Eodem modo epiſtola miſſa ab Imperatore.nu. 24.*
25 *Supplicatio porrecta Imperatori habito reſpectu, habet vim libelli, & litis conteſtatæ.*
26 *Officium iudicis poteſt implorari,vt declaret ſententiam eſſe nullam.*
27 *Cauſa nullitatis deuoluitur ad iudicem appellationis, quando appellatur à ſententia nulla.*
28 *Renunciatio feriarum etiam facta extra iudicium valet.*
29 *Renunciatio feriarum ſimpliciter facta intelligitur de præſentib.tantum.*

De ferijs. Rub.

Continua Rubricam, vt per Bart.

LEX PRIMA.

1 NEquis meſſium. †Tempore meſſium, vel vindemiarum nemo compellitur in ius venire: tamen valet ſententia illo tempore lata contra præſentes,& ſponte litigantes,ſed contra abſentes lata eſt ipſo iure nulla.h.d. ¶Not.1.ꝙ tempore meſſium, & vindemiarum citatus non tenetur comparere. Quādo autem incipiat

cipiat tempus meſſium,& vindemiarum,& qñ finiatur, decla-
rat Spec.in tit.de ferijs.§.1.verſi.indictæ. Pau.de Caſt.in l.Præſi-
des.ĵ.e.Adde ad iſtum tex.Primò,ꝙ idem eſt in tempore ſemi
nationum,quia tunc etiam feriæ ſeruandæ ſunt; gl.eſt ord.in l.
1.in glo.2.in ver.frugib.C.de agr.& cen.libr.11. Secundò adde,
iſtæ feriæ habent locum etiam in locis, in quibus neq; meſſes,
neq; vindemiæ fiunt, vt in locis montanis, cum occupati ſint
aliunde perquirere,ſecundum Inno.in c.fin.extra eo. Ang.in l.
Præſides.per illum tex.ĵ.eo.Tertiò adde,ꝙ iſtæ feriæ locum ha
bent etiam in partib.in quib.omnes viuunt ex caſtaneis,vel ex
pomis,ſm Bal.hic.in 1.no.& Bal.poſt Cyn.in l.ligni appellatio.
per illum tex circa medium.ff.de leg.3. Pro limitatione tamē
adde,ꝙ feriæ per ſtatutum inductæ de menſe Iulij, non erunt
de mēſe Auguſti,ad quem ſunt meſſes dilatæ propter pluuias.
Ita tenet Bal.in addi.Spec.in tit.de ſent. in ver.non valet ſenten
tia.¶Secundò no.rationem tex. quia occupati circa rem ruſti-
cam, &c. concord.l.1.C.de ag.& cen.lib.11.& vide, qđ decidit
tex.not.in Auth.agricultores. C.quæ res pig.ob.poſ.& qđ deci-
dit tex.no.de inſtitutione Platonis in l.2. ff.de nund. & qđ ibi gl.
2 ¶†Tertiò no. ex text.ibi,ijque ſponte venerint, ꝙ citatio nulla
reconualidatur per comparitionem ſpontaneam, & ad hoc
multum no.iſtum tex.Bal.& Mod.hic.& in l.1.ſ. de in ius voc.
3 ¶†Quartò no.text.ibi præſentib.illis, & ſpontè litigantib.ꝙ po-
teſt ferijs renunciari non ſolùm expreſsè, ſed etiam tacitè,con
cor.l ſi feriatis.ĵ.eo.& c.fi.extra eo. Ideo feriarum exceptio de-
bet opponi: aliàs proceſſus valeret, ſm Pau. de Caſtr.in conſi.
214.Ratio prædictorum eſt,quia iſtę feriæ principaliter ſunt in-
ductæ ad priuatam vtilitatem: ideò eis poteſt renunciari, per
4 regulam,l.pen.C.de pact. † Hinc eſt,ꝙ ferijs inductis [a] in hono
a rem Dei, vel Sanctorum, quæ dicuntur ſolennes feriæ,renun-
ciari non poteſt,d.l.fi.gl.in l.ſi feriatis.ĵ.eo. & Bar.not.quem vi-
deas in l.ſi feriatis.ff.de arbi. vbi dicit, ꝙ clauſula per quam re-
nunciatur ferijs,quæ apponitur in compromiſſis,intelligitur de
ferijs,de quibus hic,non de ferijs ſolennibus,niſi eſſet compro-
miſſum in arbitratorem, vt ibi no.per eum. quod oſtendo vi-
ua ratione. Nam arbitramentum dr̃ quædam tranſactio, ſm
Bar.& alios in Auth.ſi verò contigerit.C.de iud. & gl.in corpo-
re vnde ſumitur,ſed tranſactiones,& pacta poſſunt fieri die fe-
riata in honorem Dei.l.actus.& l.fi.C.eo.& vide, qđ vult Bal.in
l.ſi vt proponis.prima.C.quomodo & quando iud.vbi dicit,ꝙ
feriæ inductæ propter felicem aduentum Papæ,dicuntur mix-
tæ.ſ.propter honorem Dei,& repentinæ, quia reuerentia, quæ
fit Papæ,fit Deo.l.non diſtinguemus.§. ſacerdotio. ff.de arb.Si-
b militer non poteſt renunciari ferijs repentinis, [b] cùm inducan
tur ad publ.vtilitatem, vel gratulationem. glo.magiſtra in cle.
ſæpè.in ver.neceſſitatem.de ver.ſig. Alb.& Pau. de Caſt.hic.di-
cunt etiam limitando iſtum tex. Cy. in l.cum antea.in fi.& ibi
Bal.in pen.col.C.de arb.& Bald.in d.l. ſi feriatis.ĵ. eo. ꝙ iſta re-
nunciatio feriarum debeat fieri ante latam ſententiam.Si autē
fieret poſt,nihil prodeſſet, quia non reconualeſceret ſententia,
5 quæ nulla eſt.Sequuntur Pau.de Caſt.& alij Mod.hic.† Et facit
ratio, quia ſententia, quæ eſt nulla alia ratione, quàm conſen-
ſus non conualidatur ex renunciatione poſtea facta,l.ſi expreſ-
ſim.ff.de app.iuncto eo,quod vult glo.ſin.in l.2.C.com.vtr.iud.
6 † An autem ferijs [c] inductis per ſtatutum poſſint partes renun-
c ciare,vide Bart.in §.1.in vlti.q.ĵ.ea.l.do. Alex. in conſi.203. in 2.
7 vol.incip.viſo,& opportunè diſcuſſo,in 2.col. ¶† Quintò not.
ex fi.ſm Bal.in 8.not. ꝙ qui petit ſententiam infirmari,videtur
agere non ſolùm de iniquitate ſententiæ, ſed etiam de nullita-
te,quia verbum infirmari,ſe habet ad vtrumlibet,vt hic ſequi-
tur ſimpliciter Alex.& Inno.in c.auditis. de procu.& in c.cum
olim.de priui.& in c.cum contingat.de offi.deleg. Facit.c.2.cũ
gl.in ver.caſſamus.vt lit.non conteſt.& in c.cum Bertoldus.ſe-
cundum vnam expoſitionem. de re iudi.tamen.glo.hic in ver.
infirmabitur.exponit.i.infirma eſſe oſtendetur, & per iſtam gl.
multum no.Pau.de Caſt.hic,ꝙ ſi peto infirmari actum,qui ſit
ipſo iure nulius: petitio non eſt inepta,quia exponitur infirma
ri.i.infirmus pronunciari,quatenus de facto ꝓceſſit.l.exempto.
§.ſi quis vina.cum gl.ff.de act.emp.& c.primum.vt lit.non cō-
8 teſt.¶† In gl.in ver.occupari.ibi,item totum illud generale. Il-
lud non videtur bene dictum,quia Bar.& Bal.alibi tradunt re-
gulam in l.regula.§.ſed & ſi quis.ff.de iur.& fac.igno.ꝙ quando
dictum eſt generale,& ratio ſpecialis, dictum non reſtringitur
d per rationem, [d] & ſequitur Bal.in c.ſecundo requiris.de appel.
9 & alibi Doct. quos aliquādo retuli.¶† In ea.ibi,per alios.ſ.te-
ſtes.Facit,quia renunciatio feriarum facta inter partes, non ex-
tenditur ad alias perſonas: puta ad teſtes, vel aduocatos. gl.in
l.omnes.2.in gl.fi.C.eo.Ang.& Mod. hic. Facit tex.in l.fin.C.de
aboli,quem Bald.ibi no. & dicit hic eſſe meliorem de corpore
e iuris: tamen [e] in cauſis. in quib. de iure communi proceditur
dieb.feriatis.vt in §.1.ĵ.ea.l.& in l.2.ĵ.eo.tunc poſſunt teſtes illo
tempore euocari, quia lex, quæ vult antecedens, intelligitur
velle omne neceſſarium conſequens. l. ad rem mobilem. & l.
ad leg.ff.de procu.l.2.ff.de iuriſd.om.iud. ſecundum Bal.hic in
* lec.antiqua.Ang.& Mod.¶In fi.gl. *communiter tenetur iſta pars
per Doct.* hic,& in d.c.fi.Spe.in tit.de ferijs.§.1.ver. pen.quicquid
dicat Bar.in l.1.C.de agr.& cenſ.lib.11.ar.illius tex.à contrario,
tamen poſtea ſe remittit ad glo.hic. ¶Gl.in ver. compellendi.
10 vult,† ꝙ libellus conuentionalis [f] poſſit dari die feriata. Idem
f tenet gl.in c.fi.de iud.& in c.placita ſecularia.15. q.4. & in c.cu-
pientes.§.ꝙ ſi per viginti.in ver. comparere.de elec.lib.6.quam
materiam vide hic per Alex. ¶Capio gl.in ver. ſententia vale-
bit.quam diuide in 4.partes. In prima per viam not.opponit
contra tex.& dupliciter ſoluit.Prima ſol. eſt vera in ſe per tex.
in l.ſi idem eis.§.fi.ff.de arbit.tamē, quia diuinat,tene ſecundā
ſol.In ſecunda gl.no.aliud ex tex.In tertia format quæſtionem.
In quarta ponit aliud not.Secunda ibi,item ſecundum no.Ter
11 tia ibi,ſed an idem in teſte.Quarta ibi,item tertium no. ¶† Ex
tertia parte gl.no.ꝙ iuramētum teſtis, qđ de neceſſitate præſta
g tur.l.iuriſiurandi.C.de teſtib.poteſt remitti [g] de conſenſu par-
tium: eo quia principaliter eſt inductum fauore partium. Idē
tenet glo.in l.2.§.ſed quia veremur. C.de iur.cal. & gl. in d.l.iu-
riſiurandi.& ibi Bar. & Bald.& Bart.in l.ſi legatum. in vlt.col.in
prin.ff.de fal.& eſt tex.clarus.in c.tuis.de teſt.Quæ autem ſit ra-
tio diuerſitatis, quare iuramentum de conſenſu partium poſ-
ſit remitti teſti,non autem iuramentum calumniæ, Alb.hic po
nit aliquas rationes,ſed leues,& gl.& Doct.in d.c.tuis. Breuiter
tene rationem Bal.hic.nam iuramentum in teſte eſt inductum
mero fauore partium, ad hoc, vt teſtis metu iuramenti dicat
verum,ſed quilibet poteſt renunciare fauori ſuo.l.penult.C.de
pact. ſed iuramentum calumniæ eſt inductum fauore publi-
co,ad hoc,vt partes à litib.comprimantur.d.l.2. §. ſed quia ve-
remur.C.de iur.cal. ergo iuri fauore publico inducto partes re-
12 nunciare non poſſunt.l.ius publicum.ff.de pact.¶†Pro iſta cō-
cluſ.gl.adde tria.Primò illud, quod per iſtam glo.vult Bar.in l.
Lucius.ad fi.ff.de fideic.ꝙ quando fides alicuius eſt approbata
13 à partib. ibi non requiritur iuramentum. ¶† Secundò adde,
qđ vult gl.reputata ſing.in §.& licèt.in ver.ſupplicij.in Auth.de
teſt.quæ vult, ꝙ quando partes rogarunt aliquos, vt eſſent te-
ſtes in contractu, adeo cenſentur eorum fidem approbaſſe,
quòd non poſſunt eis opponere, ꝙ ſint infames, aut viles, aut
aliàs periuri.de qua gl.habes per Bal. & Imo. in l.ad teſtium.in
§.conditionem.vbi Imo.reputat illam gl.eſſe ſing. ff.de teſta.&
illam ſequitur Bald.in d.l.parentes.C.de teſt. Sal.in l.quoniam.
C.de hære.per d.Ant. Imo & alios in c.ex literis.de tranſac. Illā
gl.etiam ſequitur,& dicit eſſe ord.& ſin. Bal in c.2.de teſti.& ibi
no.eam limitat,dummodo probetur,ꝙ illi teſtes inhabiles fue
rint rogati à partib. & hoc probetur per duos teſtes idoneos,
vel niſi conteſtetur. Nam in hoc non ſtaretur ipſis teſtib.vilib.
qđ valde no.pro limitatione illius glo. ¶Tertiò adde, qđ vult
Bald.in l.in bonæ fidei.in pen.col.& ibi Sal.C.de reb.cred.de te-
14 ſte, qui datus eſt pro confidato ab vtraque parte. ¶† Limita
prædictam conclu.non procedere in cauſa matrimonij,ſecun
dum Albe.hic in pen.col.& eſt gl. in d.c.tuis. & c.fraternitatis.
de teſt.qđ intellige,qñ agitur de matrimonio diſſoluendo: tũc
teſtes non iurati non probat: quamuis partes eis remiſerint iu
ramentum, arg c.ſuper eo.de eo,qui cog.vxo. ſecus vbi agere-
tur de matrimonio confimando: tunc partes poſſunt teſtib.
remittere iuramētum.arg.c.2.de cland.deſpon. ſm Spec.in tit.
de teſte.§.fi.in ver.& not. ꝙ non valet ad teſtimonium,& gl.in
d.c.tuis.& ibi d.Abb.in 2.col.Et eſt ratio diuerſitatis, quia diſſol
uere matrimonium, non conſiſtit in libera voluntate partiũ,
ſed bene contrahere.Et per iſtam rationem infert ibi do. Abb.
in 2.col.ꝙ generaliter in omni cauſa, quæ non pendet à libera
15 voluntate partium,non habet locum.d.c.tuis.¶† Secundò li-
mita prædictam conclu.procedere, interueniente auctoritate
iudicis: aliàs poſſet iudex à teſtibus exigere iuramentum, non
obſt.remiſſione partium,ſecundum Spe. in tit.de teſte.§.fi.ver.
& no.

ADDITIONES.

a ¶Inductis.Adde Spec.tit.de fer.in §.1.
b ¶Repentinis.Adde.l.ſed & ſi feriæ,& ibi Doct.ff.ex quib.cau.maior.Spec.tit.
de ferijs.in fin.
c ¶Ferijs.Adde gl.& Bal.in l.quadraginta.C.de fer.
d ¶Rationem, Imo èc contrario loquitur, vt per Alexan. libro.3.conſilio.41.
colum 9. PVRPV.
e ¶Tamen. Limita quo ad iudicem, cui nocet. Bald.libro.1.conſil.467.incip.
quæritur, PVRPV.
f ¶Conuentionalis.Adde Bal.in l.iure mariti.C.de adul.in c.fin. in 3.colum.de
fer.in l.veteranus.C.quando prouo.non eſt neceſ.Hoſt.in ſumma tit.de fer.in
§.quid in eis.verſi. licèt quilibet libellus. Mar. Socin.in c.1.in vlt.col. de lib.
obl.Fede.de Sen.conſi.11.incip. quæritur an excōicatio per ordinarium.
g ¶Adde,ꝙ contrariũ tenet ipſe in §.in bonæ fidei.col.5.inſt.de Act.BELLAC.

&no.ꝙ non valet teſtimonium,& eſt de mente gl. in d.c.tuis.
& ſequitur Bal.hic in 2.col.Facit l.acta.ff.de re iud. Sed d.Abb
in d.c.tuis.in 1.col.ad fin.tenet conſenſum iudicis non eſſe ne-
ceſſarium,qñ cauſa eſt merè priuata, ex quo partes, de quorũ
fauore principaliter agitur, remittunt.c.ſignificaſti. de elect.&
ideo tex.in d.c.tuis.nullam de iudice mentionem facit,& iſtud
16 puto verius,& eſt de mente Bart.in d.l.Lucius. ¶†Subdit ſuc-
ceſſiuè ex prædictis Bart. ꝙ atteſtationes teſtium non legitimè
examinatorum poſſunt de communi conſenſu partium com
a probari.[a] Adde tex.in l.fin.verſi.confirmari.quem ad hoc not.
Bald.C.de teſt.tenet Inno.& Hoſt.in c.cum cauſam, quæ inter
Archiepiſcopum.& ibi Bal.in vlt.col.de teſti.& idem Bal. in c.
veniens.2.in 2.col eod.tit.& not.Spec.in tit.de teſte.§. nunc tra-
ctandum.in ver.debet quoque iudex.vbi extendit illud proce-
b dere etiam interueniente conſenſu tacito partium,[b] Inn.in c.
17 ſignificaſti.de teſt. † Facit,qđ vult Bar.in Auth. at qui ſemel.in
in fin.C.de prob.ꝙ licèt poſt didicita teſtificata non poſſint ſu-
per eiuſdem capitulis produci teſtes timore ſubornationis.§.
quia vero multi.in Auth.de teſt. Illud fallit, niſi de communi
conſenſu partium producantur, ſm Bar.ibi.alleg.Io.And.in c.
18 fraternitatis.de teſtib.† Tu dic fortius,ꝙ imò valet productio
c teſtium[c] poſt didicita teſtificata,ſi pars expreſsè non opponat,
ſecundum do.Ant.de But.in c.in cauſis.vlt.col. & in c.vltra ter
tiam.in 3.col.de teſt.& eſt gl. expreſſa in cle.2. in ver.produce-
re.de teſti.Faciunt ad idem multa ſimilia,quæ dixi in l patre fu
19 rioſo.ff.de his,qui ſunt ſui,vel alie.iur. ¶ † Limita conclu. Bar.
trib.mod.Primo,qñ in teſtibus adeſt talis defectus,qui non po-
teſt cõſenſu partium conualidari,vt qñ teſtes ſunt recepti ante
lit.conteſt.ſecundum ꝙ colligitur per Inno.in c.ſignificauit. de
teſti.quẽ refert,& ſequitur Bal.hic,& in Auth. ſi quis in aliquo.
in vlt.col.C.de eden.Ang.in l.iudices.C.de fid.inſtr.& Alex.hic.
20 licèt contrarium,& malè teneat Hoſt.in d.c.ſignificauit.¶†Se-
cundo limita, qñ atteſtationes ſunt receptæ coram iudice pe-
nitus incompetenti,cuius iuriſdictio non eſſet de conſenſu par
tium progabilis.ſecundum Lud.& d. Alex. Adde,qđ vult gl.in
d. c.cum cauſa, quæ inter Archiepiſcopum.in gl.fi. ¶ † Tertiò
limita in teſtib. corruptis pecunia, nam nullitas dicti talium
teſtium non poteſt de communi conſenſu vtriuſq; partis cõ-
probari.Ita dicit ſing. Bar.in Auth.at qui ſemel.in pen.col.in fi.
C.de proba. Motus ſolùm,quia eſt contra pub.vtilit.Sequitur
ſimpliciter do.Alex.hic. Ego dubito, & credo contrarium, ꝙ
imò hic tractetur de priuata vtilitate principaliter,prout decla
rat Bar.in l.1.ff.ſolut.matr.Pater,quia ſi teſtes pecunia corrupti
non poſſunt admitti ꝑpter pub.vtil. certè ſequeretur, ꝙ nullo
21 caſu poſſunt per partes admitti,& tamen hoc eſt falſum.† Nã
teſtes corrupti pecunia poſſunt produci contra corrumpen-
tem,etiam ad plenam probationem,tex.eſt in c.fi.de teſti.cog.
& ibi Bal.in fin.ad hoc valde no.illum tex.& reputat mirabile.
ergo ſimiliter de communi conſenſu vtriuſque partis debent
22 valere tales teſtes in fauorem producentis. ¶ † Vlt.ex conclu.
gl.tu impugna illud, qđ ſing.tenet Bal.in tit.de pace.conſtan.in
19.col.in ver.ſecũdum mores, & leges illius ciuitatis. vbi tenet
Bald.ꝙ tabelliones ſine commiſſione iudicis non poſſent reci-
pere teſtium iuramentum de communi conſenſu vtriuſque
partis.Iſtud non eſt verum,quia ſi partes ex toto poſſunt remit
tere iuramentum teſtib.vt hac gl.& d.c.tuis. quanto magis poſ
ſunt partes conſentire, ꝙ noceat præſtatio iuramenti teſtium
minus ſolenniter facta à notario,per regulam.l.vnicæ.in princ.
23 C.de rei vxo.act.¶†In glo.in ver.derogare.ibi,vnam ſententiã
d dando.Iſtam glo.[d] multum no Ang.& ex ea colligit no. limi-
tationem ad l.fin. C.de legi. vbi dicitur, ꝙ ſententia diffinitiua
principis lata cum cauſæ cognitione habet vim l. non ſolùm
24 in illa cauſa,imò facit ius quo ad omnes.† Eodem modo epi-
ſtola miſſa ab Imperatore.l.1.in ver.per epiſtolam. ff.de conſti.
princip.vt non procedat in inferiori à principe. vnde ſententia
Regis,Comitis,Marchionis,& ſimilium non habet vim.l. imo
ſi ſit iuri contraria, poteſt reſcindi tãquam iniqua.l.1.ff. à quib.
appel.non licet. qđ eſt menti tenendum ſecundum eum. Se-
quuntur Raph. Ful.& Mod.hic, & ad hoc iſta glo.eſt multum
ſing ſecundum Lud.hic. Sequitur etiam d. Alex.in l.ciuitas.in
vlt.col.ff.ſi cert.pet.& in conſi.462. qđ incip.aliàs de facto con-
25 ſultus reſpon.Leonardum,&c.† Sic etiam in ſimili ſupplica-
tio porrecta Imperatori habito reſpectu habet vim libelli, &
litis conte. l.1.& 2.C.quando lib.prin.datus,habetur in c.ſigni-
ficauit.de reſcrip. Tamen iſtud non procedit in alio inferiore.
puta Rege,Procon.vel Epiſcopo.tex.eſt not.in l.1.& ibi Raph.
Fulg.ad hoc no.C.de offi præfe.præto.Aphr.vide tamẽ ad prę
e dicta Ang in l.item veniunt.§.cæterum.ff.de pet.hære. ¶Glo.[e]
in ver.infirmabitur.diuiditur in tres partes.In prima timore cõ
trarij,quod format Bar.dupliciter intelligit tex. In ſecunda ibi,
& ſic non.colligit not. In tertia ibi, ſed ſi appellatur. format q.

26 † Ex prima not.Bar.ꝙ poſſum implorare offi.iudi.vt declaret
ſententiam eſſe nullam,prout etiã tenet Bar.in l.quæ ſub cõdi-
tione.§.fi.in fi.ff.de condi.inſti.& in l.ſi expreſſim. in antepe.col.
ff.de app.cum multis concor.vt hic per Alex. Et adde ea, quæ
27 dixi in tex.ad iſtam partem gl. ¶ † Ex vlt.parte diligenter no.ꝙ
ſi appellatur à ſententia nulla,quo caſu ſcias,ꝙ cauſa nullitatis
deuoluitur ad iudicem appellationis.l. quædam mulier.ff.fam.
erciſcun.declarat latè Bar.in d.l.ſi expreſſim.certè iudex appel-
lationis poteſt pronunciare fruſtra fuiſſe appellatum, eo quia
ſententia erat nulla.hic eſt gl.no. ꝙ ſi pars, quæ appellauit,non
proſequitur appellationẽ, & ſic appellatio remaneat deſerta,
non per hoc ſententia, quæ erat nulla, confirmatur, quin iſta
pars vſque ad 30.annos poſſit de nullitate dicere. Ratio eſt,qa
ſententia nulla non poteſt tacito cõſenſu reconualidari: ſaluo
ſecundum Bart.hic, qñ ſententia eſſet nulla propter defectum
conſenſus domini, quia eſt ſententia lata contra falſum procu
ratorem,confirmatur ſi dñs appellat, quia erat nulla ſolũ pro-
pter conſenſum domini.Ita loquitur l.3.§.ſi procurator. ff.rem
28 ratam hab.¶†Extra gl.concludit Bart.ꝙ renunciatio feriarum
ẽt facta extra iudicium valet.de quo vide Alb. hic. in 2. col. &
29 ſeq.Subdit Bar.† ꝙ renunciatio feriarũ ſimpliciter facta,intel-
ligitur de præſentib.tñ per l.ſi ita.ff.de aur.& arg.leg. Sequitur
d.Ant.in c.fi.extra eo.Tene contrariũ,vt per Fulg. & Alex.hic.

ADDITIONES.

a ¶Comprobari. Teſtes non legitime examinati poſſunt comprobari. Idem Iaſ.in l.admonendi.carta 13. Guido Papæ.quæſt.216. incip. iudex de voluntate partium. PVRPV.

b ¶Tacito partium.Expreſſus conſenſus excipiatur.Are.in cap.veniens.el 2.de teſti.col.3.in 5.vol. PVRPV.

c ¶Teſtium.Adde Docto.in c.ſeries.de teſt.& in c.iurauit.de proba.

d ¶Iſtam glo.Adde Alex.in l.4.in prin.col.5.de re iud.Fel.in c.1.col.5. in princ. de prob.& limita,niſi non recognoſceret ſuperiorem. Fel.c.4.col.7.verſi.ita limita.eo.tit.& hanc cum alia limitatione ponit Iaſ. in l.ciuitas.col.4.ff.ſi certum petatur. PVRPV.

e ¶Glo.Adde pro comprobatione huius glo.Bar.no.in tract.ad repri. in verſic. per accuſationem. PVRPV.

SVMMARIVM.

1 *Caſus,in quibus feriæ non obſtant,quot ſint.*
2 *Scholares habentes cameras contiguas, & vnus impedit alium ſtudere propter ſtrepitus,quos facit,vel clamores,vel quia alta voce legat, poteſt officio iudicis compelli,aut tacere, aut recedere.*
3 *Res quando eſt tempore peritura, poteſt procedi die feriata, vſque ad litis conteſtationem.*
4 *Sententia lata non viſa relatione nuncij facta de citatione, nihil valet.*
5 *Teſtes ſenes,& valetudinarij, poſſunt examinari tempore feriato.*
6 *Datio tutoris,vel curatoris facta in eccleſia,valet, & tenet.*
7 *Cauſa alimentorum cenſetur pia.*
8 *Dotis cauſa an poſſit tempore feriato tractari.*
9 *Proceſſus factus tempore feriato,quando eſt ſuſpicio de fuga, valet.*
10 *Treugæ non proſunt fugitiuis.*
11 *Relaxatio carcerati poteſt fieri tempore feriato.*
12 *Vulneratus ſi ſit aliquis, & dubium eſt an ex vulnere ſit remanſura cicatrix,iudex poteſt adhibere medicos die feriata,& facere,quod illa die deponant.*
13 *Actiones non tantum tempore pereunt, ſed etiam morte.*

1 **§.Sed excipiuntur.** † In iſto §.& in l. ſeq.
& ſeq. enumerantur
certi caſus ſpeciales,in qb. feriæ non obſtãt. & in effectu ſecun-
dum, ꝙ dicit Pau.hic, reducuntur ad duos caſus principales.ſ.
propter cauſam neceſſitatis,& cauſam pietatis, vt dicit text.in
c.fi.& ibi glo.extra eo.Quoſdam alios caſus addit Spec.in titu.
2 de ferijs.§.2.† Adde tu alium caſum. Nam ſi ſunt duo ſchola-
a res[a] habentes cameras contiguas, & vnus impedit alium ſtu-
dere propter ſtrepitus,quos facit,& clamores,vel quia alta vo-
ce legat,poteſt officio iudicis compelli, aut tacere, aut recede-
re.ita dicit Spec.in tit.de iud.§.generaliter.ver.hic etiam no.do.
Ant.de But.in proœ.decre.& in c.inter dilectos.de fid.inſtrum.
Mod.in l.1.in pen.col.ff.ſol.mat.per tex.in l.vnica.§.fi.C.de ſtu.
lib.vr.Rom.lib.11. Certè iſta cauſa expulſionis poteſt tractari
die feriata,etiam in honorem Dei,ita tenet Hoſt.in ſumma tit.
de ferijs.§.fi.ver.ſed nunquid magiſter. & in ſimili Spec.in eod.
tit.§.ſequitur.in ver.quid ſi magiſter conducit ſcholas, & Lud.
Rom.hic.Et eſt ratio,quia iſta ratio reſpicit pub. vtilitatem.d.
l.vnica.§.fi.ergo poteſt tractari die feriata,vt hic,& l.ſolet.Item
à tali ſententia expulſionis non poteſt appellari, ſecũdum Bal.
in l.

ADDITIO.

a ¶Scholares.Adde Fel.in c.fi.in fi.in finalib. verbis.de iud.

in l.vnic. C.ſi de mom.poſ.fuc.app.& ratio, quia talis cauſa ce-
leritatem deſiderat, & qñ cauſa celeritatem deſiderat,non po-
teſt à ſententia appellari.l.vlt.ff.de appel.recip. ¶†No.primò ex
iſto tex.ꝑ quando res eſt tempore peritura,poteſt procedi die
feriata vſque ad lit.conteſt.Adde etiam in ferijs in honorẽ Dei.
c.fi.extra eo.Bar.in l.diuus.ſ.eo.Cy.in l.fi. C.eo.tit.cum concor.
de quib.per Alex. hic, per hoc ſequitur, ꝑ vbi iuriſdictio iudi-
cis eſt finitura,poteſt iudex procedere, & ſententiare etiã tem
pore feriato in honorem Dei,ſecundum Specu. & Io. And.in
tit.de ferijs.§.ſequitur.verſi.1.poſt Gul. in l.ſciendum.in prin.ff.
qui ſatiſd.cog.Bar.in l.more.in fin.ſ.eo. Facit bene tex. in c.fi.de
4 iudi. † Ad idem bene facit , ꝑ licèt ſententia lata non viſa rela-
tione nuncij facta de citatione nihil valeat, ſecundum Bart.in
l.hæc autem.§.1.cum ſi.per illum text.ff. ex quib.cau.in poſ ea.
Fallit,vbi periculum eſt in mora,quia iuriſdictio iudicis per ſta
tutum limitata expirabat, ſecundum Bal.in l. falſus.in 7.col.C.
de fur. Per iſta etiam infertur ad tex.in verbo ætates.cum glo.
5 † ꝑ teſtes ſenes , & valetudinarij poſſunt examinari tempore
feriato,quod eſt no.ſm Alb.Bald.& Mod.hic,ſicut etiam poſ-
ſunt examinari ante lit.conteſta. ne pereat probatio. c. qm̃ fre-
quenter.in prin.vt lit.non conteſt. Eodem modo cauſa ſpolia-
tionis poteſt examinari tempore feriato, ſm Spec.tit.de poſ.&
6 petito.§.1.& ibi Bal.in addi.ver.1. ¶†Secundò ad tex.in ver.tu-
tores,aut curatores. Adde, ꝑ iſtud procedit etiam dieb.feriatis
in honorem Dei, quia eſt actus, qui reſpicit ad pietatem.c.fi.in
ver.vel pietas.extra eo.per quem tex.ita tenet Alb. hic.Ang.in
l.1.in prin.ſ.eod. Bart.in l.nec mandante.§.dari tutor.per illum
tex.ff.de tut.& cura.da.ab his.Bal.in l.actus.C.de ferijs.vbi mul-
ta bona dicit.Facit l.qui habent.§.quolibet loco,& tempore.ff.
de tut.Hoc verum,niſi in tali datione tutoris, vel curatoris re-
quireretur inquiſitio, & ſic eſſet neceſſaria cauſæ cognitio , ſm
Alb.hic,& Bar.in d.§.dari tutor. Tu põdera iſtum tex.ad aliud
arguendo de tempore ad locum.l.vinum.ff. ſi cer.pet. ꝑ datio
tuto.vel cura.facta in eccleſia valet, & tenet : dummodo fiat
ſine inquiſitione : ſicut hic valet tempore feriato etiam in ho-
norem Dei.Et ita tenet no.dom.Sig.de Homod.in conſi.31.qđ
incip.datus fuit curator generalis. Idem tenet Ange.in l.iuſiur.
& ad pecunias.§.ſi de qualitate.ff.de iureiur. vbi refert ſe ita de
facto obtinuiſſe,ꝑ decreta tutelæ,vel curæ in eccleſia Interpo-
ſita valent , ſi cauſæ cognitionem non requirunt. ¶Tertiò in
tex.ibi,vt officia amoueantur. Adde, ꝑ ſi ſit quæſtio,an aliquis
debeat recipi in poteſtatem alicuius loci, vel non, ꝑ iſta cauſa
dr̃ requirere celeritatem : ideo feriæ non obſtabunt.c.fi. de iud.
7 Ita dicit no.Bal.in l.ſi pater.C.ſi pen.app.mors interue.¶†Quar
a tò no.ibi,alimenta conſtituantur,ꝑ cauſa alimentorum [a] cen
ſetur pia : ideo poteſt tractari tempore feriato . Limita iſtum
tex.duob.mod. Primò, vt procedat in alimentis de futuro, ſe-
cus in alimentis de præterito,ſecundum Bart.in l.de alimen.in
2.lect.C.de tranſac. Alb.de Roſ.in l.cum hi.in prin.ff.de trãſac.
Secundò intellige in alimentis,quæ debentur offi.iudi.vt ſunt,
b quæ debentur per patrem filio, [b] & ècontra,vt hic in tex.Nam
non debentur niſi in caſu neceſſitatis,non autem qñ filius poſ-
ſet aliunde ſe alere.l.ſi quis à liberis.§.fin.ver.filius.ff de lib. agn.
Secus ſi deberẽtur iure actionis : puta ex ſtipulatione, quia de-
bentur extra caſum neceſſitatis , ſm Gul.de Cun. & Mod.hic.
8 Facit,qđ vult Bart.in l.ſi in prin.ff.de app.rec.† Et per iſta infer-
tur, quid in cauſa dotis , an poſſit tempore feriato tractari . de
quo per Ang.Imo.& Mod.in l.1.ff.ſolut.mat.¶Quid de cauſa
matrimoniali, an poſſit tempore feriato tractari ? ponit Hoſt.
in tit.de ferijs.§.fin.ver.quid de cauſis matrimonialib. Traditur
9 in cle.diſpendioſam.de iudi. Alber.in l. Præſides.eo.tit.† Quin-
tò no.ex tex.ibi,vel rei ſeruandæ cauſa,iuncta gl.quę reſtringit,
quando debitor eſt ſuſpectus de fuga, ꝑ ratione ſuſpitionis fu
gæ valet proceſſus factus tempore feriato, qđ eſt bene not.ſm
Bar.& Mod.hic , imò debitor ſuſpectus de fuga poteſt per iu-
dicem perſonaliter capi,& incarcerari etiam tempore feriato,
& in honorem Dei.gl.eſt ſing.in l.fi.in verſi.fideiuſſiones.C.eo.
quam Bal.& alij ibi ſequuntur, & Bart.in l.ait prætor.§.ſi debi-
torem.ff.de his,quæ in frau.cre. Bal.in l.1.C.qui bo.ce.poſ. & in
l.fi.C.de exhib.re.& dicit Alb.in l. ſi feriatis.ſ.eo. quod conſue-
tudo illam gl.vbique approbat, & illa gl.eſt de iure ſing.ſecun-
dum Ang.& Ful.hic.Ang.in l.qui reſtituere.ad fi.ff.de rei vend.
Pau.de Caſt.in l.diuus.ſ.eo.d.Alex.in conſi. 300. quod inci.cir-
ca primum dubium omiſſo verborum apparatu. Eam etiam
reputat ſing.Bal.in c.fi.in vlt.colum.extra de fer. & ibi multum
ampliat, vt illa gl.procedat non ſolùm, qñ feriæ ſunt ſolennes,
ſed etiam ſi ſint ſolenniores,vel ſolenniſſimæ,vt natiuitatis,vel
10 Paſchæ Domini,quod bene no.† Item per illam gl.dicit Bal.in
c.1.de treug. & pace. in 2. col. ꝑ debitorem meum fugitiuum
poſſum capere etiam tempore treugæ, quia tempora treugua
11 rum non proſunt fugitiuis. † Item & tertiò, ꝑ relaxatio carce-
rati poteſt fieri die feriato, etiam in honorem Dei, & ſimiliter
poteſt ab eo accipi fideiuſſor de eo repræſentando,vt hoc mo
do relaxetur à carcerib.Ita tenet Bal.in l.lecta.ff.ſi cer.pet.tamẽ
tali die feriato in honorem Dei non poteſt fieri recommen-
datio , & ſequeſtratio perſonæ iam carcelatæ , quia cùm ſit in
carceribus,ceſſat ſuſpicio fugæ. Ita Bal.in Auth. ei qui iurat.in
4.col.in ver.quero dictat ſtatutum. C.de bon auct.iud.poſ. Se-
quitur d.Alex.in d.conſi.300.per illam gl. Aliàs attentaui,ꝑ cũ
c bonum ſit arg.de tempore [c] ad locum, & ècontra.l.vinum.ff.ſi
cer.pet.l.fi.ff.de tritic.ꝑ ſicut ſuſpectus de fuga poteſt perſona-
liter capi tempore feriato,etiam in honorem Dei,eodem mo-
do ſuſpectus de fuga poterit capi in domo propria,ꝑ ſi eſt ve-
rum,eſt magna limitatio ad l.plerique.ff.de in ius vocã. dixi in
12 d.l.vinum. ¶ † Sextò not.in ver.aut vt aſpectu atrox iniuria.[d]
d intelligendo aliter,quàm gl.ſecundum Bal.Ang & Mod.hic,ꝑ
quando aliquis vulnerat,& dubium eſt,an ex vulnere ſit remã
ſura cicatrix , certè iudex poteſt adhibere medicos peritos die
feriata,& facere, ꝑ illa die deponant, quod multum exclamat
13 Lud.Ro.hic.¶†Septimò no.in l.ſolet.ꝑ actiones non tm̃ tem-
pore pereunt , ſed etiam morte ; vt ſunt actiones,quæ ex deli-
ctis oriuntur,vt dixi in l.ſi eum.§.qui iniuriarum.ſ.ti.1.poſſunt
die feriata expediri,quia celeritatem deſiderant,vt in glo. Glo.
tamen in ver.morte.exemplificat tex. Si debeas mihi bouem,
& timeo ne moriatur antequam conſtituam te in mora . ſed
iſtud reprobat Gul.Bar.& Alb.hic , ex quo poteſt alia via faci-
lius prouideri.ſ.per interpellationem extraiudicialem,quę ſuf-
ficit ad conſtituendum quem in mora.gl in l.qui Romæ.§.co-
hæredes.in ver.teſtato.ff.de verb.ob.gl.in l.vinum.in glo.magn.
in prin.vbi dixi.ff.ſi cer.pet.Poteſt tamen ſaluari gl. ſecundum
Ang.& latius Ful. in caſib.in quib. interpellatio extraiudicialis
non conſtitueret in mora : puta,quia eſſet in bona fide ex pro-
babili cauſa.l.quod te.ff.ſi cer.pet. Iaſon Paduæ.

ADDITIONES.

a ¶Alimentorum.Adde l.Mela.ff.de alim.& cib.leg.Lud.Ro.in l.ſi cum dotem.
in §.ſi maritus.ff.ſol.mat.Ant.de But.& Abb.in c.1. in 3.col.de prob.

b ¶Filio.Adde Abb.in c.accedens, in fin.de procu. in cap. 2. de conuer. infide.
in 1.colum.

c ¶Tempore.Adde Bar.in l.qui plures.in prin.de vulg.& pup. in l.ratio. in §.ſi
per venditorem.de act.emp.

d ¶Iniuria.Adde,quæ dicatur atrox iniuria.vide Inſti.de iniu.in §.atrox.gl.in c.
fi.de do.c.cum illorum.& ibi gl.& Doct.de ſent.excom.c.tanta.de exceſ.præ-
la.Spec.tit.de leg.in §.nunc dicamus.ver. quæ autem dicatur.

SVMMARIVM.

1 *Feriæ reuerentiales in honorem aliquorum Sanctorum an poſſint de con ſuetudine induci.*

2 *Sententia lata tempore feriarum,cùm ſit nulla, non debet habere executionem.*

3 *Exceptio nullitatis, quæ eſt euidens , impedit executionem ſententiæ.*

LEX IIII.

PRæſides. In ferijs inducendis localis cõ-
ſuetudo ſpectatur.hoc primò;
& vlt.die officij magiſtratus ius reddere nõ poteſt.
h.d.ſecũdò.Et ſententia lata tpe feriato non valet:
nec meretur executionem,niſi de communi partium conſen-
1 ſu ſit lata.h.d.cum duab.ll.ſeq.† Et circa tex.in verſi. conſuetu-
a dine.tangit Alex. hic. an feriæ reuerentiales [a] in honorem ali-
quorum Sanctorum poſſint de cõſuetudine induci, & eodem
modo tolli, vt per eũ poſt Ang.hic,& Bar.in l.pronunciarũ.in
fi.C.eo.per Can.in c.fi.extra eo.cum multis concor. vt hic per
Alex.Circa l.Præſides.dum glo.opponit de l.à nullo.C.eo. Re-
ſpon.melius, quam glo.ꝑ loquitur in ferijs repentinis,quas iu-
dex propria auctoritate non poteſt inducere , nec mutare : ex
quo publicam vtilitatem reſpiciunt.In l.pridie.dic, vt per glo.
2 & Doct.in l.eum qui.ſ.de iuriſd.omn.iud. † In l.ſi feriatis.ibi ne
quis iudicatum ferre,ne ve ſoluere.no.hic eſſe text. ꝑ ſententia
lata tempore feriarum,cùm ſit nulla,non debet habere execu-
3 tionem. † Ex quo infertur ſecundum Ange. & Moder.hic,eſſe
text.quòd exceptio nullitatis, quæ eſt euidens, impedit execu-
tionem ſententiæ. Quid autem eſſet aliàs, dic, vt per Barto.&
alios in l.4.§. condemnatum. ff. de re iudic.& in l.1. vbi dixi.C.
de iuris, & facti ignoran.

ADDITIO.

a ¶Reuerentiales. Adde Bart.& Io.de Imo.in l.filiusfam.ff.de don.Bald.in l.ſi fe-
riatis,infra eo.Pet.de Anch.in cle.ſæpe.de verb.ſig.Bal.in tracta. repræſalia-
rum.in 4. quæſtio.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Dilatio probatoria non debet plusquam semel concedi.*
2 *Maior est ratio dandæ dilationis hæredi, quàm principali.*

LEX VII.

1 ORatione. † Dilatio probatoria non debet plusquam semel concedi, nisi ex causa, & in successore censetur iusta causa dandæ nouæ dilationis.h.d. Et in ista l.tractat de secunda parte rubr. prout etiam tractat.l.fi.ʒ.e.& ibi ponam istã materiam. Intellige sm̃ respon.text.ꝙ ex paruo impedimento, & leui causæ cognitione procedat, sm̃ Alber. post antiquos hic.
2 † Nam maior est ratio dandæ dilationis hæredi, quàm principali, quia verisimiliter hæres succedens in ius alterius ignorat modũ probandi, iuxta l.qui in alterius.ff.de reg.iur. Ad hoc adde tex.no.in l.fi.C.si pen.appel.mors interue. Et ita teneas, quicqd teneat Pau.de Cas.hic aliter intelligens istũ tex.ꝙ procedat in eisdem terminis, prout ver. primus: sed dñia est, vt prædixi.

SVMMARIVM.

1 *Dies est quintuplex.*
2 *Dies quando incipiat, & quando finiatur quantum ad diuina officia.*
3 *Dies quo ad collationem ordinum quando incipiat, & quando finiatur.*
4 *Dies quo ad esum carnium incipit post cœnam.*
5 *Dies quo ad obseruationem treugæ incipit ab ortu Solis.*
6 *Statutum si duplicet pœnam maleficij, quando committitur in die Sacratissimæ Virginis, an intelligatur de die naturali.*
7 *Dies naturalis licèt sit 24. horarum, tamen illud quod fit de nocte, non dicitur propriè commissum de die.*
8 *Dies vnde dicatur.*
9 *Terminus si sit statutus à iudice alicui ad comparendum, non specificata aliter hora iuridica, vsque ad mediam noctem potest comparere.*
10 *Citatus si quis fuerit pro causa criminali, ne incarceretur, debet dare fideiussorem de se præsentando, & nu. 11.*
12 *Sententia debet ferri de die, non autem de nocte.*
13 *Appellatio sententiæ potest fieri de nocte.*
14 *Ampliatio huius legis.*
15 *Notarius potest argui de falso, si dicat, factum tali die, quamuis esset de noctæ.*
16 *Notarius quando ignoraret, an esset transacta media pars noctis, vel ne: tunc potest dicere, actum tali noctæ, quæ fuit media intra talem, & talem diem.*
17 *Actus si sit inceptus ante mediam noctem, & finitus post, an debeat apponi dies præcedens, an sequens.*
18 *Factum inter diem, & noctem intelligitur factum de die.*
19 *Nox an possit appellari dies, eo quod deseruit dici.*
20 *Instrumenta facta de nocte, nisi ex causa necessitatis, sunt suspecta.*

LEX VIII.

1 MOre Romano. † In gl.1. quæ loquitur de duplici die. dic melius, ꝙ imò quintuplex est dies. Quidam est naturalis, qui habet 24. horas, & comprehendit partem duarum noctium, & incipit à media nocte, & alia media nocte finitur, secundum morem Romanorum. Hinc consonat illud, quod dicit Macrobius in primo Saturnalium, ꝙ diei ciuilis apud Romanos fuit hæc obseruata diuisio: Nam prima pars appellatur mediæ noctis inclinatio, & sic concord.cũ isto tex. ꝙ dies apud Romanos incipiat à media nocte. Secunda pars appellatur gallicinium, postea conticinium, qñ galli conticescunt, & homines incipiunt quiescere. Postea diluculum, qñ incipit dies aliqualiter dignosci. Et Iuriscon. alibi illud dicit, albescente cœlo, in l.Titius.§.1.ff.de lib.& posthu. Postea dici-
a tur mane, qñ dies est iam clara.[a] deinde appellatur meridies. Postea tempus occiduum, qñ Sol vadit ad occasum. Deinde suprema tempestas: ideo dicebatur in l.12.tab. Solis occasus suprema tempestas esto. Vltima dicitur vespera, à græco. Nã ipsi Hesperam à stella dicunt: ideo ipsi Hesperam Italiam appellant, quia in occidente est sita. Secundus dies appellatur artificialis, eo quia artificio iure distinguitur à nocte, & dicitur dies artificialis à mane, & sic quando Sol est super terram vsq; ad vesperas, & iste dies artificialis nihil comprehẽdit de nocte. c.superfodiens.de homicidio.l.furẽ.ff.de sicca.l.4.ff. ad l. Aquil. l.1.& ibi no. Ange.C.custo.reo. Hinc dicit gl.1.§.hinc nobis. in
b Auth.de hære.& fal.ꝙ viginti quatuor horæ[b] faciunt diem naturalem, sed duodecim faciunt diem artificialem, & idem dicit glo.valde no.in l.fin.ff.de verbor.signific.per tex. in l.1. vbi Benedi.de Plumbi.ff.de manum. Ex hoc resultat vnũ valde mirabile, ꝙ dies artificialis semper intelligatur de æquinoctiali, quando dies, & nox sunt æquales, & sic de die duodecim horarum, & tamen istud non videtur verum, cùm differentia debeat fieri inter tempus hyemis, & æstatis, cùm in æstate dies sit plurium, quàm duodecim horarum. Ideo fortè melius esset dicere, quod dies artificialis non habeat præcisas horas duodecim, vt dicunt omnes glo. sed aliqñ plures: aliquando pauciores, secundum diuersitatem temporum. ¶ Tertius est dies legalis, seu emergens, qui computatur præcisè de momento ad momentum, secundum ꝙ inci. eodem momento finit. l.3.§.minorem.ff.de min.& l.1.ff.de manum. Nam ad appellãdum statuuntur à l.decem dies, quamprimum est lata sententia, etiam si feratur medio die, in illo momento medij diei incipiunt isti decem dies, & in medio die decimi finiuntur.l.1.§. dies.versi.quid ergo.cum glo.ff.quando app.sit.no.in Auth. hodie.C.de appel. ¶ Quarta dies est conuentionalis, secundum ꝙ partes conueniunt: qñ, contractus ex conuentione partium legem accipiunt.l.contractus.ff.de reg.iur.l.1.§.si conuenerit. ff.depo.l.in conuentionib.ff.de verb.obl. Si verò simpliciter, aliter õn declarato die, intelligitur de die naturali viginti quatuor horarum.l.cum qui certarum.ff.de verbo. obl.§.in diem. Insti. eo. quia verba simpliciter prolata in dubio debent intelligi secundum naturam, & non ciuiliter l.fin.cum simi. C. de his, qui ve.æta.impe. Fallit quando propter subiectam materiam aliter esset dicendum: puta paterfam. conducit simpliciter operarios pro certo salario singulis dieb. intelligitur à summo mane vsque ad vesperas, & non de die naturali, quia noctis tempore operæ laboratoriæ regulariter non præstantur, secundum Azo.in summa. C.de ope. lib. quem sequitur Alber.hic.& est tex.in l.1.& in l.medicus.ff.de ope.lib.& in l.2.in fi.ff. de ann.leg.
c ¶ Quinta est dies ecclesiastica, & quãtum ad indulgentias[c] incipit à vesperis vigiliæ, & continuatur vsque ad vesperas diei sequentis inclusiuè, & tunc finitur indulgentia. Ita habetur in
2 c.fi.§.adijcimus.de sent.excom.in sexto. † Quantum autem ad
d diuina officia,[d] quando incipiat dies, & quando finiatur, habes tex.in c.2.& ibi gl.de fer.& gl.in c. alma mater. de sent. excom. in sexto. Host.in summa de fer.§.qualiter.versi.est tamen not. Arch.de consecr.dist.3.c.1.& 75.dist.c.quod à patrib.vbi etiam
3 tex.& gl. † Quantum verò ad collationem ordinum, dic, vt est tex.75.dist.c.quod dic.Arch.in d.c.quod à patrib.no.in c.literas.
4 de tempo.ordi. † Quo autem ad esum carnium,[e] dies incipit
e post cœnam.de consecr.dist.4.c.de esu carnium. glo. in c.2. de fer.licèt gl.teneat contrarium in c.pronunciandum.de consec.
5 dist.3. † Quo autem ad obseruationem treugæ dies incipit ab ortu Solis. c.1. de treug. & pac.circa quem text. tñ diligentius considera, & ibi habes, quando sit tempus bellandi, & quando inchoandum sit bellum.dicit tñ not.Bal.hic, ꝙ in his, quæ possunt pariter agi de die, & de noctæ, debemus in dubio intelligere diem naturalem viginti quatuor horarum, per istũ text.
6 qd̃ dictum not. ¶ † Vlt.circa prædicta quæritur: Pone, statutũ duplicat pœnam maleficij, qñ committitur in die Sacratissimę Virginis, an intelligatur de die naturali viginti quatuor horarum, ita vt comprehendat delinquentẽ in noctę seq.vel præcedenti: vel intelligatur solùm de die artificiali? Fed. de Se.in consi.44.quod inci.factum tale est, statuto cauetur, ꝙ si aliquis commiserit.tenet, ꝙ intelligatur de die artificiali, qñ dies est super terram, quia qd̃ fit de noctę, non dicitur propriè commissum de die, sed fingitur, & in statutis non habet locum casus fictus.l.3.§.hæc verba.cum si.ff.de neg.gest. Istam decis.sequun-
7 tur Pau.de Cast.Lud.Rom.& cæteri Mod.hic. ¶ † Pro ista deci. pondera tria. Primò, ꝙ licèt dies naturalis sit viginti quatuor horarum, tñ illud, qd̃ fit de noctæ, non dicitur propriè cõmissum de die. Patet per istum tex. qui ponit duas improprietates
8 ibi, perinde quasi.ergo non habet locum in statutis. ¶ † Secũdò facit, quia dicitur apotudion græcè, qd̃ latinè claritas dicitur, sm̃ gl.Io.And.in data, 6.lib. Gem.in c.fi.§.festiuitatib. in pe.col.
f de sen.excom.in sextò. Item in statutis[f] attenditur communis vsus

ADDITIONES.

a ¶ Iam clara. Adde Bar.in tract.de alueo.4.col.in ver.nouus. PVRPV.
b ¶ Horæ. Adde glo.in l.2.ff.de verb.sig.in c.1.de fer.& in c.1.de conse.dist.3. * Et pro intelligentia eorum, quæ traduntur in hac l.vide Catel.versic. Diem more Romano. Et de die, mense, & anno Cagn. in l.vbi lex duorum. de reg. iuris. MASVER.
c ¶ Indulgentias. Adde Cal.in tract.de ecclesiastico interdicto, in 6. membro quæstio. 56.
d ¶ Officia. Adde Fel.in c.consuluit.in 4.col.de offi. deleg.
e ¶ Carnium. Adde Fel.in d.c.consuluit.in 4.col.
f ¶ Statutis. Adde gl.in ver.non continebuntur.in l.librorum.in §. quod tamen. ibi Bar.ff.de leg.3.in l.1.de suis.& leg.in l.1.C.de iur.cal. Math.no.96. Anto. de But.& Abb.in prooe.decre.in c.2.in prin. de arbit. Limita hoc procedere, nisi adesset statutum generale, quia tunc statuta non intelliguntur secundum communem vsum loquendi.ita dicit no.Bar.in d.l.Labeo.alle.per Ias.hic.idẽ tenet Bar.in l.cum delanionis.§.asinam.ff.de fundo instru.

vsus loquendi, vt per Bar. in l. Labeo. §. item Tu bero. cum sim. ff. de sup. le. sed ſm communem vsum loquendi aliud est factū de die, aliud de nocte, vt per Bart. in l. aut facta. §. tempus. ff. de pœ. in l. Titius. §. 1. ff. de lib. & posth. ¶ Capio glo. in ver. Lucius. quam diuide in quatuor partes. In prima remouet vnum contrarium, ꝙ ista l. sit malè situata sub hoc tit. In secunda remouet aliud ꝯrium. In tertia aliud. In quarta extendit istā l. Secun
9 da ibi, secus in ꝯctib. Tertia ibi, item secus in sententia. Quarta ibi, si autem generaliter. ¶ † Ex prima parte no. duas conclu. Prima est, ꝙ si alicui sit statutus terminus à iudice ad comparendum non specificata aliter hora iuridica, ꝙ vsq; ad mediā noctem potest comparere. Intellige tñ, vt per Bar. & plenius Alex. Secundò intellige, nisi quis esset citatus ad actum, qui non potest de die expediri, puta ad audiendum ferri sententiam, quæ
10 non potest de nocte ferri, vt in tertia parte huius gl. ¶ † Secundam conclu. habes ex gl. ibi, vel dare pignora in cōi. nam intentio gl. est ꝙ si quis fuit citatus pro causa criminali, ne incarceretur, debet dare fideiussores de se præsentando. l. 1. ff. de custo. reo. Hic est glo. no. ꝙ si velit dare pignora de media nocte, quæ reponuntur in loco cōi, debet relaxari, & ita not. Bald. Ange. &
11 Moder. hic. † Per istam gl. infert Bal. ꝙ si incarceratus vult de media nocte dare fideiussores, ꝙ debet relaxari. dicit tñ Bald. ꝙ nisi periculum sit in mora, potest iudex differre vsq; ad mane, quia non tenetur de nocte facere copiam sui. l. 1. §. quid ergo. ff. qñ app. sit. In gl. ibi secus in ꝯctb. habes, ꝙ creditor potest recusare solutionem, quam debitor vult facere noctis tpe, quia sol. debet fieri congruo loco, & tempore. l. si soluturus. ff. de solu. Intellige, qñ creditor potest prætendere interesse, vt quia periculum esset aperire ostiū noctis tempore, vel quia locus esset insidiosus, vel quia posset decipi in qualitate pecuniæ. Aliàs istis cessantibus tenetur solutionem recipere, etiam noctis tempore, nisi sit cōtentus expectare in diem sequentem. ſm Gul. Alb. Ang. Pau. de Cast. & Mod. hic, Bald. in l. acceptam. in 2. q. C. de vsu. Sal. in l. non minorem. C. de transac. Et per hanc glo. infert Bal. ꝙ locator equi non tenetur eum à scholari recipere de no-
12 cte. ¶ † In ea gl. ibi, item secus in sententia. habes concl. ꝙ sentē-
a tia debet ferri [a] de die, & si feratur de nocte, non valet. Ita tenet glo. in §. omnis stipulatio. Insti. de verbo. obl. & est tex. & ibi Doct. in c. consuluit. de offi. deleg. & text. in l. 2. in §. & quia magistratib. ff. de orig. iur. Doct. in d. l. non minorem. Istam conclu. ex theorica Bar. si bene inspexeris, limita trib. mod. ¶ Primo de communi consensu partium. Secundò, nisi res esset tempore peritura. Tertiò, qñ iurisdictio iudicis expiraret. & de ista tertia dixi in d. l. non minorem. ¶ Quartò limita, qñ iudex esset impeditus multitudine causarum. ita sing. Bal. in §. itaq; circa fi. s. in procemio ffōrum. quem sequitur Lud. Ro. hic, & in l. si vero. §. de viro. in 15. fal. ff. solut. mat. Facit, qd vult Bart. in l. 1. in prin. in vlt. colum. post Gul. de Cun. ibi. s. de offi. eius cui man. est iurisd. Quintò fallit, qñ pars est absens, vel si præsens est, expressè contradicit: aliàs nihil dicendo intelligeretur tacitè consentire, ꝙ possit de nocte ferri, ſm Ioan. And. & d. Anto. in d. c. consuluit. Sal. & Mod. in l. non minorem. ¶ Sextò limita, qñ esset consuetudo in contrarium. Nam per consuetudinē potest induci, ꝙ sententia possit de nocte ferri, ſm Io. And. in addi. Spec. in tit. de sent. §. iuxta ver. sed nunquid. Ang. & Pau. de Cast. hic. ¶ Septimò fallit in sententia arbitratorum, qui assumuntur de iure, & de facto. Nam arbitramentum censetur esse quędā transactio, vt per Bar. & Doct. in Auth. si verò contigerit. C. de iudic. & trāsactio ita valet facta de nocte, sicut de die. l. non minorem. C. de transac. Secus est in sententia arbitri, cùm arbitria sint redacta ad instar iudiciorum. l. j. ff. de arb. vnde sñia arbitri de nocte ferri non potest, nisi ex causa necessitatis. l. si de meis. §. fin. & l. si
13 feriatis, ſm vnum intellectum. ff. de arb. ¶ † Vlt. adde, ꝙ appellatio sententiæ potest fieri de nocte. Ita no. tenet Bald. in Auth. hodie. in vlt. col. C. de appel. declarando tex. in l. 1. §. dies. ver. qd ergo. ff. qñ app. sit; sicut etiam appellatio à sententia potest interponi die feriata. l. 1. & ibi Bar. C. eo. & Bar. in l. diuus. circa fi.
14 ſ. eo. ¶ † In ea gl. ibi, si autem generaliter velis. gl. ampliat istā l. vt non solum habeat locum in materia dilationum, & compatitionum, vt faciat ad titulum, prout intelligit gl. in prima parte, sed etiam generaliter potest intelligi in alijs, in quibus actus potest fieri de nocte, sicut de die, vt etiam quo ad alios effectus multum operetur ista l. Puta si notarius sit rogatus de actu celebrato de nocte: puta de transac. quæ ita potest fieri de nocte, sicut de die. d. l. non minorem. vel de testamento. l. ad testium. §. posse. ff. de test. Effectus huius l. erit, ꝙ Notarius debebit dicere factum de die, & si transiuit media pars noctis, debet apponere diem sequentem, aliàs diem præcedentem. Item potest esse vtilitas ad videndum, an quis compleuerit quatuor annos. Item circa vsucap. & similia. Ista est intētio gl. & in hoc aduer-
15 te, † ꝙ notarius non potest argui de falso, si dicat factum tali die, quamuis esset de nocte, secundum Inno. in d. c. consuluit. in fi. quem sequitur Bal. dicens, ꝙ eius dictum non est alibi, & Ang. hic, & Bal. in d. l. non minorem. & in l. fin. C. de his quib. vt indi. & in c. 2. de ferijs. Ang. in l. 1. ff. de manu. & in l. in vsucap. ff. de vsuc. & in l. Titius. §. fi. ff. de lib. & posthu. Imo. in c. 1. vt eccle-
16 siastica beneficia. & in l. qua ætate. ff. de test. † Quando autem
b Notarius [b] ignoraret, an esset transacta media pars noctis, vel ne, tunc bene potest dicere: actum tali nocte, quæ fuit media intra talem diem, puta Mercurij præcedentem, & diem Iouis sequentem, ſm Ange. & Mod. in d. l. in vsucap. & Ang. in l. 1. ff.
17 de manu. ¶ † Quid autem si actus sit cœptus ante mediam noctem, sed sit finitus post, an debeat tunc apponi dies præcedēs, an sequens? habes per Bal. Imo. & Mod. in l. si quis eum. §. 1. ff.
18 de vulg. & pup. † Et si in aliqua dispositione diceretur, ꝙ fuit factum inter diem, & noctem, intelligeretur factum de die. Ita intelligit Bal. in l. 2. ad fi. C. quib. res iudi. non noc. alleg. l. 2. cum glo. ff. de fur. balnea. Facit, quod dicit Bald. in Auth. hodie. in
19 vlti. col. C. de appel. † quòd nox potest appellari dies, ex quo
20 deseruit diei. Aduerte tamen diligenter, † ꝙ instrumenta facta de nocte, nisi ex causa necessitatis, sunt suspecta, secūdum Bal. in c. 1. in pen. col. de fide instrum. Iason Paduæ.

ADDITIONES.

a ¶ Ferri. Adde Bal. in 1. constitu. ffōrum.
b ¶ Notarius. Adde Bald. in l. non minorem. C. de transac. Feli. in c. consuluit. in 3. colum. de offic. deleg.

SVMMARIVM.

1 *Feriæ messium, vel vindemiarum an locum habeant in extraiudicialib.*
2 *Scholaribus licitum est studere diebus feriatis, & scribere.*
3 *Doctoribus licitum est consulere diebus feriatis pro forensibus, qui sunt in hospitio.*
4 *Die feriata potest procedi in causa incarcerati pro causa ciuili, vel criminali.*
5 *Licentia de capiendo delinquentem propter præsumptionem fugæ potest committi quocunque die feriato.*

LEX IX.

Diuus Traianus. Feriæ ob necessitem hominum inductæ habent locum in iudicialibus, non in extraiudicialib. nec in causis militum, vel custodiarum, vel
2 in causis carceratorum. h. d. † Et ꝙ in extraiudicialib. feriæ messium, vel vindemiarum locum non habeant, sic patet, quia transactiones, & pacta possunt fieri tempore feriato, & in honorem Dei. l. actus. & l. fin. C. eo. ex quo infertur, ꝙ etiam arbitramentum, quod censetur quædam transactio, potest ferri et
2 die feriato in honorē Dei. Bar. in l. si feriatis. ff. de arb. ¶ No. † in
a ver. militarem. iuncta gl. ꝙ licitum est scholaribus studere [a], & scribere dieb. feriatis. Et ideo erat prouerbium antiquorum, ꝙ scholares, qui obseruant festa malè scient Codicē, & peius Digesta. Tamen considera, ꝙ ista glo. relata ad tex. ex quo hoc sumit, intelligitur de fer. ob. necess. hominum. Adde, ꝙ istud procedit etiam dieb. feriatis in honorem Dei, vt est glo. 1. in l. indices. C. eo. vbi Odof. Rayn. Alb. Ang. & Fulg. idem tenent, & sequuntur Gul. & Ang. hoc argumento propter debilitatem memoriæ. l. peregrè. ff. de acq. pol. Et idem tenet Azo in summa. C. de ferijs in prin. & do. Abb. in c. 1. extra eo. & videtur ista prima vera sententia, licèt Io. And. & d. Anto. in d. c. 1. videantur aliter sentire. De quo, si vis bene instrui, vide plenè per Iaco. Alu. in
b procе. feu. in 1. & 2. col. An autem Doctorib. [b] licitum sit con-
3 sulere dieb. feriatis, ponunt Cano. in d. cap. 1. & Alb. hic. † Nam concludunt Io. And. & do. Anto. in d. c. 1. ꝙ Doctorib. licitum est consulere dieb. feriatis pro forensib. qui sunt in hospitio, & sic propter casum necessitatis. debent tamen in recompensationem facere aliquam eleemosynam, vt ibi per eos. Dicit etiā Alb. hic, se aliàs habuisse Romæ tempore indulgentiæ generalis 1350. ꝙ ad delectationem, & non lucri causa quilibet potest studere die feriata in honorem Dei, & consulere in causis miserabilium personarum, sed gratis. nam in operib. pietatis dierum distinctio non habetur. de consecra. dist. 5. c. nunquam. &
4 c. fi. extra eo. ¶ † No. secundo in versi. fin. aliter quam glo. intelligat,

ADDITIONES.

a ¶ Studere. Adde Arch. in c. ieiunia. de consec. dist. 3. Abb. in c. 1. de fer. Barb. in rub. de fer. Archiepiscopum Flor. in 2. parte suæ summæ. titu. 9. c. 7. sup. 4. Sanctus Thomas in 2. 2. q. 122. art. 4. & q. 41. arti. fi.
b ¶ Doctorib. Adde Bar. in rub. de ferijs.
† Euer. lib. Arg. loco à milite arm. mil.

ligat, ꝙ si aliquis est incarceratus pro cā ciuili, vel criminali, in illa causa potest procedi die feriata, vt hic, & l.custodias. C.de custo.reo. secus si non esset in carceribus, vt per Angel.& Mod. hic, à contrario sensu huius tex. nisi quando proceditur cōtra
5 insignem latronem, vel similes. l prouinciarum. C.eo. † Licentia tamen de capiendo delinquentem propter præsumptionē fugæ, potest committi quocunque tempore, ēt feriato, secundum Bal.in l.fin. C. de exhi.reis. An autem quis possit torqueri die feriata. Alex.hic refert deci. Pau.de Leaza. in c.grauis.in fin. de depo. Tu alleg. Bal.in l.nemo.in quinto no.ꝑ illum tex.C.de epis.aud. vbi no.ꝙ etiam in dieb.paschalib. potest torqueri quis pro eruenda veritate criminum, & criminosorum in enormibus criminib.& specialiter in criminib. quæ secretò cōmittuntur, vt in crimine venenati hominis, adulterij, falsificationis monetæ, instrumentorum, & sim. qđ reputat no.& sic pōdera Bal. velle, ꝙ ꝑ alijs criminib. non pōt tortura inferri die feriato.

SVMMARIVM.

1 *Clausula prima quando habet propriam, & specialem determinationē, tunc clausula in fine posita ad eam non refertur.*
2 *Aduersatiua sed, quid importet.*
3 *Dilationes licèt sint angustandæ quantum est possibile in causis summarijs: tamen quando sunt necessariæ, & statutæ à lege, tolli non possunt.*
4 *Probatio plena ita requiritur in causis summarijs, sicut in ordinarijs.*
5 *Causæ summariæ, & ordinariæ differunt.*
6 *Dilatio qualibet, quæ datur ad probandum, dicitur esse peremptoria. Limita, vt nu.7.8.9.10.11.12.13.15.16.17.18.20.& 21.*
14 *Termini extraiudiciales intelliguntur peremptorij.*
19 *Sicut iudex potest statuere tetminum actori, intra quem agat: ita & reo ad exceptiones opponendas.*
22 *Terminus assignatus arbitratori, vel arbitro ad laudum, non censetur peremptorius.*
23 *Iudex an possit dare secundam dilationem ad probandum, & num.24. 27.28.& 29.*
25 *Nullatenus dictio, importat nullitatem actus ipso iure.*
26 *Nullatenus dictio, quæ est vniuersalis negatiua, tantum importat, quātum dictio, nullo modo.*
30 *Dilationes non dantur plures reo, quàm actori in causis pecuniarijs.*
31 *Dilationes plures dantur in causis capitalibus, quàm in non capitalibus.*
32 *Reo accusato magis fauetur, quàm accusatori in causis capitalib.*
33 *Dilationes licèt dentur reo plures, quàm accusatori: tamen si reo detur tertia dilatio, poterit etiam accusator intra illam tertiam probare.*
34 *Dilatio prima potest concedi, etiam si iudex non sedeat pro tribunali.*
35 *Iudex non potest dare nisi vnam dilationem ad probandum, & si daret etiam esset ipso iure nulla. vide limitationes num. 36. 37. 38. 42. & 43.*
39 *Iudex si statuerit terminum alicui, etiam cum comminatione, quòd vlterius eum non audiet: tamen re integra post lapsum termini debet audiri.*
40 *Dilatio secunda debet concedi ad probandum illud, ad quod admittetur in causa appellationis propter eandem æquitatem.*
41 *Dilatio primæ instantiæ non extenditur ad causam appellationis, sicut nec generalis renunciatio probationum, nec conclusio in causa.*
44 *Dilatio noua debet dari, quando fit additio ad libellum.*
45 *Actio noua an & quando accumuletur.*
46 *Dilatio secunda quando daretur vtraque parte præsente, & non contradicente, valeret ex tacito præsumpto consensu partium.*
47 *Auxilio nouo indigent, quæ de nouo emergunt.*
48 *Impedimentum qualiter probetur in prima dilatione, ad hoc, vt secunda concedi debeat.*
49 *Dilatio prima datur cum leui causæ cognitione.*
50 *Causa dicitur criminalis, pro qua imponitur pœna pecuniaria applicanda fisco.*
51 *Adulterij crimen quomodo sit immane.*
52 *Probationes factæ nulla data dilatione, an valeant, & teneant.*
53 *Sententia nulla data dilatione ad probandum, valet.*
54 *Probationes factæ ante terminum, valent.*
55 *Actor si se nimium arctet, sibi imputatur.*
56 *Causa postquam est commissa consilio sapientis, non potest consultor nouas probationes admittere.*
57 *Ordinarius non potest nouas probationes admittere, postquam causa est commissa consilio sapientis.*
58 *Consultor, cui commissus est vnus articulus ad consulendum de partium voluntate, nullum alium articulum debet admittere.*
59 *Consultor non potest cognoscere de errore, si aliqua pars diceret se errasse.*
60 *Commissio consilij est quædam conclusio in causa.*

LEX X.

IN pecuniarijs. Ista l. erit ita vtilis sicut alia quàm habueris hoc anno propter materiam vtilem. Et præmitte, ꝙ in iure nostro dilationum multæ sunt species, & Spec.in tit.de dila.§.1.per totum ponit 25.species. Cyn. in l.1.C.de dila.& aliquas ponit Alb.hic, tamen in hac l.& in gl. non habemus videre nisi de duplici specie, scilicet, de dilatione data, & danda ad probandum. Secundò de dilatione expectatoria, quæ datur absenti ad ueniendum. Secundò ad euidentiā præmitte, ꝙ ista lex legitur altero de duobus modis. Vno modo secundum glo. ꝙ prima regula loquatur in causis ciuilibus tantum. Secunda regula loquatur in omnibus causis criminalib. siue ingeratur pœna pecuniaria, siue pena sanguinis. Et ista lect. de consuetudine seruatur secundum Ang.& Mod.hic. Secundo modo legitur secundum Gul.de Cun.& Bar.hic, ꝙ prima regula procedit in omnibus causis pecuniarijs, siue ciuilibus, siue criminalib. in quib.ingeritur tantum pœna pecuniaria. Secunda regula loquitur in causis capitalib. & sic in quib. non imponitur pœna pecuniaria, sed corporalis, & ista secūda lect. est verior de iure, & hanc tene, & dicetur latius. ĩ. super gl. Item præmitte, ꝙ tex.in versi.singulis causis. legitur in glo.trib. modis. Tene secundum, ꝙ intelligatur causis idest capitulis.
¶Diuiditur ista l.secundum Bart.in tres partes. Tu aduerte, dū
1 Bar.vult, † ꝙ in tertia ponatur limitatio ad vtranque regulam tex.nam in contrarium videtur facere, quia qñ prima clausula habet propriam, & specialem determinationem: tunc clausula in fi.posita ad eam non refertur. c.cum dilecti.& ibi d.Card. ad hoc no.de do.& ibidem Imo. in duob. locis.in 2. & 4.colu. Bal.no.in l.1.C.de legi.hær.& in c.inquisitioni.de appel. Sed ad hoc potes respondere, ꝙ prima clausula licèt habeat specialem, & propriam determinationem respectu numeri, non tñ habet specialem determinationem, quo ad causæ cognitionē. Vnde clausula in fine posita generaliter ad oīa refertur, attēto, ꝙ nulla dilatio dari potest, nisi cū causæ cognitione. l.oratione. ſ.eo.& hic in glo.& hoc modo potes limitare regulam prædi-
2 ctam.† Aduerte etiam in tertia parte text. dum dicit, sed vtriq; causa cognita. videtur, ꝙ aduersatiua sed, sit male posita, quia deberet aduersari in iure, & in facto. glo.& Bar. in l.2. vbi dixi. ſ. ne quis eum qui. sed hic non aduersatur. Respon.not.ex doctr. Bar.in l.hoc amplius.§.de his autem. ĩ. de dam. infect. ꝙ quādo illud, qđ sequitur ꝑ aduersatiuam, habet diuersam rationem, & tunc ponitur aduersatiuè & ad ius, & ad factum. Quando autem habet eandem rationem, & tunc non stat aduersatiuè, sed ponitur correctiuè, vel limitatiuè, vt ibi in ver.idem Neratius.& ita propriè ponitur hic.h.d.in effectu. In causis pecuniarijs vna tantum datur dilatio ad probandum, sed in capitalib. dantur reo tres, & accusatori duæ, sed omnes causa cognita. h.d. Et ad istam l.vide Spec. qui eam glossat.in titu. de teste.§. qualiter.ver.iudex quinque assignabit, & in ver.sed cum super.
¶Pondera in primis text.in illa vniuersali, in omnib.causis, ex quo duo colligūtur. Primò, ꝙ verus est intellectus Bart.ad istā l.ꝙ prima regula procedat in omnib. causis pecuniarijs etiā si
3 sint criminales, de quo dicetur. ĩ. in gl.¶† Secundò istum tex.in illa vniuersali ponderat sing.Bar.in consi.suo, quod incip. ex facto proponitur, ꝙ in causa pecuniaria, &c. ꝙ ista l.& eius materia habeat locum tam in causis summarijs, sicut in causis ordinarijs. Idem tenet d.Ant.Imo.& d. Abb.in c.vltra tertiam.de testi.Lap.de Caste.alleg.88.nam licèt in causis summarijs dilationes sint angustandæ quantum est possibile, clemen.sæpè.de verb.sig. tamen quando sunt necessariæ, & statutæ à l.tolli non
4 possunt.† Adde bene facere, quia in causis summarijs ita requiritur plena probatio, sicut in ordinarijs: nisi quando tractatur de leui præiudicio. ita Bar.in l.3.§.causæ. ff.ad Carb.& in l. si qs à liberis.§.si quis ex his.ff.de lib.agn. & latius in extrauagan.ad repri.in versi.summariè.in 3.& 4.colu. Bald.in l.1. C. vt in pos. leg. Canon.in c.quoniam frequenter.§.ꝙ si super. & §. fin.vt lit.
5 non contesta.† Alibi tamen Bart.in materia dilationum, constituit differētiam inter causas summarias, & ordinarias, in extrauag.ad repr.in versi.sine strepitu. vbi tenet, ꝙ licèt aliàs debeat dari dilatio parti ad quærendum aduocatum. l.ab hostib. in fi.& l.ait prætor.ff.ex quib.cau.ma. Tñ in causis in quib.proceditur summariè, & de plano, vel sine strepitu, non est danda dilatio propter aduocatos, quia ab ea est remotus strepitus aduocatorum. Istud dictum Bart. est valde sing. si est verum. sed ego valdè dubito, quia carere aduocato est carere magna parte defensionis. l.aduocati. C.de aduoc.di.iud. Raph.Ful.in l.certi iuris.C.de iudic. gloss.not.in l.quod si nolit.§. si mancipium. in versi.medicum.ff.de ædil.edi. Et quamuis causa sit summaria, non tamen adeo debet angustari, quòd tollatur eius defensio necessaria.

neceſſaria.ita dicunt omnes in cle.ſæpè.de verb.ſig.Secundò ꝯ
Bar.pondera iſtum tex.arguendo à ſpāli:quia aliàs ille tex.eſſet
ſuperfluus,in c.fi.in princ.de hæreـin 6.in ver. & abſque aduo-
6 catorum ſtrepitu.¶† Tertiò no. ex tex.ibi,plus ſemel tribui nō
poteſt. ꝙ in cauſis pecuniarijs non poteſt dari niſi vna dilatio.
ex quo infert Barto.& omnes ſequuntur, quòd quælibet dila-
tio,quę datur ad probandum,dicitur eſſe peremptoria. Ideo
non eſt neceſſe in ea dici,& peremptoriè,quod patet,quia pri-
ma perimit omne ius probandi, cùm alia amplius dari nō poſ
ſit,vt hic,& l.oratione.in princ.in verſ.amplius quàm ſemel.&
ibi no.Pau.de Caſt.ſ̃.eod.Iſtam regulam reaſſumit Bart. in l.1.
ad fi.C.de dila.& ibi etiam eſt tex.in verſicu.amplius quàm ſe-
mel.& idem Bar.in l.mancipiorum.per illum tex.ff.de opt.leg.
& in l.ceſſante.per illum tex.C.quomodo,& quando iud.& in
l.ſi finita.§.Iulianus.in 4.col.ff.de dam. infec. & in extrauagan.
ad reprim.in ver.ſuper dicto crimine.& in l. Titia. §. vſuras. ff.
de leg.2.Spec.in titu.de dila.§.1.verſ.& no.ꝙ ſi datus eſt termi
nus.in §.fi.in ver.ꝙ ſi data eſt dilatio. ¶ Tu autem reducendo
ad clarum ordinem omnia,quæ ſparſim hinc inde ponūt Bar.
7 & alij in hac l. † amplia primò iſtam regulam octo modis: de-
inde eam limita ſex modis. Primò amplia iſtam regulam, vt
procedat ſiue talis dilatio probatoria ſit data poſt lit.conte.(&
in hoc nemo contradicit.)ſiue etiam ante lit. conteſt. ad aliqđ
incidens,vel emergens.Ita tenet Bar.hic in 3.col.in verſi.quæro
de intellectu horum verborum ſing.annis.ad fi. & Bald. hic in
3.col.& Pau.de Caſt.in d.l.oratione.in 1.col.quamuis de prædi
ctis nullam faciat mentionem.Bene facit iſte tex.in verſi. ſingu
lis cauſis,intelligendo,vt intelligunt Bar.& Doc. i. ſingulis ca-
pitulis.Ita teneas,quicquid Spe.referat alios diſtinguere in tit.
de citatione. §. viſo. verſicu. dicunt etiam quem. quem refert
Bar.in d.§.Iulia.in 4.col.Spe.in tit.de ferijs.§.1.ver.ſed regulam
8 indiſtinctè.¶†Secundò no.amplia etiam ſi iudex dicat,aſſigno
pro primo termino,ſeu pro prima dilat.nam licèt prima dica
tur reſpectu ſecundæ,tamen iudex pro hoc non poteſt dare ſe
cundam dila.niſi probetur de iuſto impedimento; quia iudex
non poteſt immutare diſpoſitionem.l.1.§.1.ſ̃.eod. Idem tenet
Bar.hic.in 2.col.in ver.quid ſi dictum eſt in actis. in conſi. ſuo
quod inci.ex facto proponitur,ꝙ in cā pecuniaria. Pau.de Ca.
9 hic in 3.col.& alij Mod.poſt eum.¶ † Tertiò amplia iſtā regu.
vt procedat etiam in termino dato reo ad excipiendum, qui
eodem modo ſemper intelligitur eſſe peremptorius.gl.eſt no.
in cle.1.in ver.peremptorio.in fi.de excep.quam ad hoc alleg.
pro no.Bal.in l.conſentaneum.in 3.col.C.quomodo,& quādo
iud.Idem tenet Spe.in tit.de teſte.§.qualiter.ver.ſed cum ſuper
excep.quem refert & commendat Alb.hic,circa prin. Idem te
net Ang.hic in 2.col.quamuis de prædictis nullam faciat men
tionē.Facit bene tex.hic,qui in.j. regula nullam facit differen-
tiam inter actorē,& reum,limita tamen,vt dicetur j. ¶Quar-
tò amplia,ꝙ iſta regula adeo procedat,vt quælibet dilatio cē-
ſeatur eſſe peremptoria,ꝙ ſi iudex abſque cauſa rationabili da
ret ſecundam dilat.ad probandum,illa ſecunda dilatio eſſet ip
ſo iure nulla,& proceſſus qui fieret eſſet ipſo iure nullus. Ita
tenet Bar.in 2.col.in ver.ſed quæro quid ſi iudex dedit ſecundā
dilat. vbi ad hoc pōderat Bar.iſtum tex.in ver.non poteſt.vt ſta
tim dicam latè in ſeq.no.vbi etiam limitabo.& in huius verita-
10 te conſiſtit ſubſtantia,& vtilitas huius l. ¶ †Quintò amplia,ſi-
ue ſit dilatio probatoria data præſenti, ſiue etiam ſit data ab-
ſenti ſemper cenſetur eſſe peremptoria, etiam ſi in ea non di-
catur.Ita mirabiliter tenet Bar.hic in vlt.col.in prin.Bal.in Au-
a then.iubemus.C.de iud.Sed cōtrarium,[a] & melius tenet Alb.
hic in 1.col Bald. in 6. & Raph.Fulg. hic, & contrarium tenet
gl.magna hic circa medium,& videas Bar.in l.ceſſante.C.qūo,
& quando iudex.vbi dicit,ꝙ ſi dilatio ad probandum aſſignat
à iudice,ſiue aſſignetur præſenti, ſiue abſenti ſemper eſt perē-
ptoria.per illum tex.ſed ſi aſſignatur abſenti non per iudicem,
ſed per nuncium,vel epiſtolam,vel edicta,non eſt perempto-
ria:ſed requiruntur tres monitiones.quod non capit, imò plus
tenet ſignanter Bal.in Auth.ei qui.in fi.C.de temp.app. ꝙ ſi di-
latio probatoria ſit ſtatuta abſenti,dato etiam ꝙ ſit ſibi intima
ta ad domum,non cenſetur peremptoria, niſi iudex expreſſè
dixerit,ꝙ ſit vltima,& peremptoria.nihil tamē allegat.Intelli-
ge,niſi data eſſet abſenti,q contēnendo iudicē dixit ſe nolle ve
11 nire,ſecundum Ang.hic per gl.in l.fi.ff.de in integ.reſt.¶†Sex-
tò amplia iſtam regulam,vt procedat non ſolùm in cauſis or-
dinarijs, ſed multò fortius in cauſis, in quib. poteſt procedi ſi-
ne figura iudicij,ſemper terminus iudicis intelligit peremptō-
rius,etiam ſi non exprimatur.Ita tenet Bar.in extrauagā.ad re-
12 pri.in ver.in termino.per illum tex.& per d.cle.ſæpè. ¶†Septi-
mò amplia iſtam regulam,vt procedat nō ſolùm in termino
iudicis probatorio,ſed multo fortius in termino legali,q ſem-
per cenſetur peremptorius.l.facta.§.ſi quis bonorū.ff.ad Treb.
ſm Bal.hic,& in c.ſancimus.in fi.quo tempore miles.in vſi.feu.
Facit tex.in l.ſcire.§.ſufficit.& §.ſubſequens.ff.de excu.tut.nam
fortior eſt excluſio termini legalis,quàm hominis, vel repudia
tionis,ſm Bal.in l.diffamari.in 1.col.in fi.C.de inge.& manu.&
13 in l.2.C.de temp.app. † Ad iſtam etiam materiam vide qđ di-
cit Spe.in tit.de dila.§.fin.ver. item quid ſi datus. ꝙ prima dila-
tio ad probandum in tantum cenſetur peremptoria, ꝙ nedū
non poteſt dari ſecunda dilatio ad probandum nec actori,nec
reo:imò ſi poſt lapſum primi termini actor,vel reus vellet fa-
cere poſitiones,illis non tenetur quis reſpondere. c.2.cum glo.
de confeſ.lib.6.& multo magis ex diſpoſitione ſtatutorū, cer-
tè poſt lapſum termini non poſſunt tales poſitiones fieri, & ſi
fiant,non tenetur pars reſpōdere: quia tales poſitiones nō ſunt
ſpecies probationis.& fiunt vt pars releuetur à probando ſi cō
fiteatur,& idem tenet Pau.de Caſ.hic in 3.col. Facit l. ſed & ſi
reſtituatur.§.ex qb.cauſis.ff.de iud. & tex.melior de iure in l.in
ꝯctib.§.illo.& ibi Bal.no.C.de non nu.pecu.& de intellectu d.
§.illo,dixi in l.manifeſtæ.ff.de iureiu.Idem etiam tenet Pau.de
14 de Caſ.in l.1.de dilatio. ¶ †Octauò pro ampliatione iſtius re-
gulæ adde, ꝙ etiam termini extraiudiciales intelliguntur perē
ptorij,licèt non adijciatur.l.ſi tempora.C.de fid inſtr.& iure ha
ſtæ fiſca.lib.10.& l.Titia.§.vſuras.ff.de leg.2. quod eſt notabile
pro terminis,qui ſtatuuntur in interpellationibus, & ſimilibus
actibus extraiudicialibus,ſecundum Angel.in d. l.ſi tempora.
15 ¶Iſtam regulam ſic ampliatam limita ſex modis. ¶ † Primò,
niſi ſecunda dilatio ad probandum detur partibus expreſſè cō
ſentientibus,vel præſentibus,& non contradicentibus:quia ta
citè cenſentur conſentire,ſecundum Ang.hic,in 2. col. ad fin.
quem ſimpliciter ſequitur Raph.Fulg. hic circa prin. Facit be-
ne tex.in l.1.& quod ibi pulchrè no.Bar.C.de rela.vbi no. Bart.
ꝙ quando iudex facit actum,qui poteſt eſſe præiudicialis par-
ti,debet pars expreſſè cōtradicere,aliàs ſibi præiudicat,& ideo
inoleuit ſtylus,ꝙ ſcribitur in actis, & hoc præſente parte con-
16 tradicente,& proteſtante,& eſt tex.in c.2.de accu.in 6.¶†Secū
dò limita iſtam regulam,vt procedat in dilationibus probato-
rijs,ſecus eſt in dilationibus expectatorijs, quæ dantur abſenti
ad veniendum:nam illæ non cenſentur peremptoriæ, ſm Bal.
hic in vlt.col.in prin.& in d.l.ceſſante.cum limitatione,de qua
ibi per eum,& in alijs locis.ſ̃.in prin.allega. Quid aūt ſit de alijs
dilationibus,ponit Spe.in tit.de dila.§.fi.in ver.termini aūt aſſi-
17 gnatio.quem refert,& ſequitur Ang hic in 2.col.¶†Tertiò iſtā
regulam vr̃ mirabiliter limitare Bar. (niſi lectura ſit corrupta)
in l.mancipiorum.circa fi.ff.de optio. lega. ꝙ iſtud ſit pp com-
minationes iudicis,qui in dilatione comminatur, ꝙ ea elapſa
procedet ad vlteriora;vnum vult Bart. ꝙ ſi dilatio ſimpliciter
daretur abſque dicta comminatione,ꝙ non cenſeretur perem
ptoria. Facit,quia præceptum nunq̃ cenſetur peremptorium,
niſi dictā comminationem habeat.l.in peremptorio.ff.de iudi.
gl.in l.ſi apparitor,& ibi Bar.C.de cohor.lib. 12. ſed iſta limita-
tio non placet,pp iſtum tex.iuncta inductione Bart. & Doc.vt
ſ̃.retuli vbi non ſit iſta diſtinctio, qa cū non poſſit dari niſi vna
dilatio,vt hoc text. ergo illa cenſetur peremptoria, ergo iſtud
procedit abſq; cōminatione:qa lex non vult, ꝙ poſſit dari niſi
18 vna dilatio:ergo non curamus cōminationē.¶† Quartò limi-
ta in termino aſſignato ad agendū,iuxta.l.diffamari.C.de inge.
& manumiſ.quia ille non cenſet̃ peremptorius,ſm Ang.in l.1.
C.vt nemo inuitus.alleg.Inn.in c.cū in tua.extra qui ma. accu.
pñt.Contrarium,& melius tenet Ang.hic ſibi ꝯrius. per l.ſi ea.
cum ibi nota.C.qui accu.non pñt.& eſt ſatis de mente Bal.hic,
19 & cum Ang hic tranſit ſimpliciter Alex.in 1.col.†Et ita tenen-
do limita,vt ſignanter p Ang.in §.ſi quis aūt.in pe.col.in Auth.
de hær & fal. vbi dicit, ꝙ licèt iudex poſſit ſtatuere terminum
actori intra quem agat,& ſi non egerit,excludatur, l.ſi accuſa-
turus.ff.de adul.d.l.diffamari.& l.mancipiorum.ff.de opt. leg.l.
Titia.ff.de accuſ. eodem modo licèt iudex poſſit aſſignare ter
minum reo ad opponendū exceptiones, quo termino ela-
pſo non audiatur,vt per Dy.in regula indultum.in 6.tamē di-
cit Ang.ꝙ ita demum per lapſum talis termini excluditur ab
agendo,& reus ab excipiendo,ſi iudex intra talem terminum
bis monuerit actorē,vt ageret,vel reū vt exciperet:aliàs actio,
quæ actori cōpetebat,vel exceptio rei perpetuò nō excluditur
in effectu, niſi intra illum terminum bina monitio iudicis in-
terceſſerit.Mouet̃ Ang.maximè per tex.in §.ſi quis aūt pro re-
demptione.vbi ēt Ang.in Auth.de eccl.ti.dicit tamen Ang. ꝙ
iſtud dictū eſt verū:relinquit tñ cogitandū. Sed in d. §.ſi quis ꝑ
redēptione.dicit ſe nō firmare,& dicit Ale.hic in j.col.ꝙ Ang.
bñ fecit nō firmare:qa iura Ang.loquunt̃ ĩ caſib.ſpālib.& ſic re
ꝓbat iſtud dictū.ſed ipſemet D.Ale.ſequit̃ illud dictū ĩ ꝯſ.108.
incip.

A D D I T I O.

a ¶Adde Dec.in c.licèt cauſam.col.4.4.no.ext.de proba.

incip.viſo themate diligenter &c. in fi.in 1.vol.ſequit Ang.de
Are.in trac.maleficiorum.in ver.necnon ad querelam.& Bar-
tho.Veron.in cautela.152.ſed Lud.in l.quamdiu.3.ff.de acqu.
hæred.multis rationibus damnat iſtam regulam Ang. vt ibi p
eum.Subijcit tamen Lud.quòd non potuit aliàs tantum cla-
20 mare, ꝙ iudex tenuerit iſtam regulam Ange. † Quintò limita
in termino dato ad allegandum,qui non cenſetur perempto-
rius.& hic videmus in practica,vbi multi termini dantur ad al
legandum.Auth.iubemus.C.de iudi.Bar.in l.2.C.quomodo,&
21 quando iud.¶†Sextò limita,niſi intra paucos dies poſt primã
22 dilationem,vt dicam nunc in ſeq.no.¶†Septimò limita dictã
regulam non procedere in termino aſſignato arbitratori, vel
arbitro ad laudum:quia non cenſetur peremptorius:quia poſt
talem terminum poſſet arbiter ferre laudum.ita Bar.in l. 2. C.
23 quomodo,& quando iud.¶†Quartò pondera tex.in ver. non
poteſt.ex quo probatur,quòd iudex non poteſt dare ſecundã
dilationem ad probandum.Intellige abſque rationabili cauſa,
a vt j.dicetur.[a] & ſi daret ſecundam dilationem, ipſa ſecunda
dilatio eſſet ipſo iure nulla,& proceſſus eſſet nullus.Ita ponde
rat Bar.hic iſtum tex.in 2.col.in ver. quæro,quid ſi iudex dedit
24 ſecundam.†Ponderando verbum non poteſt, cùm negatiua
poſita ante verbum poteſt,importet impoſſibilitatem. gl.in c.
1.de reg.iur.in 6.Bar.latè,& Moder.in l.Gallus.in prin.ff.de libe.
& poſthu.& idem quod hic tenet idem Bar.in l. 1.C.de dilatio.
ſequuntur Lud.Fulg.Pau.de Caſ.& D.Alex.hic.Contrarium,
ꝙ imò ſecunda dilatio valeat,tenet Bal.hic in 5.col. in verſicu.
iuxta hoc quæritur ſecunda dilatio &c.Motus:quia iudex po-
teſt facere gratiam,ſi vult in dando ſecundam dilationem, p
tex.in c.conſuluit.de officio delegati.& per notata per Inno. in
c.auditis.de procuratoribus.Idem tenet Bal.in l.petendæ.circa
principium.C.de temp.in integ.reſt.peten.& Ang.hic.Tu tene
opin.Bar.pro qua ſtrictè pondera iſtum tex. in verbo non po-
teſt.nam cùm iſta verba dirigantur ad iudicem, abnegãdo po
teſtatem faciẽdi actum,ergo actus qui fit,eſt ipſo iure nullus.
¶Secundò:quia quando lex vtitur verbo non poſſit,apparet,
ꝙ non poteſt renunciari,quaſi traditum ſit pro forma, ſecun-
dum Bar.in l.de his.circa med.ff.de tranſactio.Tertiò pro eadẽ
parte pondera duos tex.ſ.tex.in d.c.licèt cauſam.in prin.in ver.
nullatenus.de proba.& in c.paſtoralis.in ver.nullatenus.de ex-
25 ceptionibus,quæ iura dupliciter ſic induco. † Primò,quia di-
ctio nullatenus,importat nullitatem actus ipſo iure.gl.eſt ſing.
in Auth.ſi qua mulier.C.ad Velleianum.de qua glo. facit feſtũ
D.Card.in c.ſuper literis.de reſcri. Secundò, & fortius ſtringit,
b nam dictio nullatenus,[b] appoſita in l. vel in canone importat
tantum quantum clauſula decreti annullatiua: & ſic tollit fa-
cultatem diſpenſandi, quòd iudex non poſſit contrarium di-
ſpenſare,ita tenet Dom.Anto.& Imo.in clem.1.de ſeq. poſ. &
fru.per illum tex.in verbo nullatenus,& ibi refert; & ſequitur
D.Card.in §.ſi quis autem.in 6.q.idem tenet Arch.in cap.quo-
niam.ſuper verbo nullatenus.de immunitate eccleſ.in 6. & de
iſta regula facit feſtum Ioan.de Ana.à quo primum didici, in
c.quia fruſtra.in 3.colum.de vſuris.Idem eſt de mente Io.And.
in c.Romana.§.pe.de app.in 6.& ibi expreſsè Gemin. idem te-
net.(& ita teneas)quamuis contrarium ſentiant glo.in d.clem.
in verſ.nullatenus.& contrarium teneat Gemin.in d.c.quoniã.
qui eſt ſibi contrarius,ſed iſta regula eſt vera,& eam compro-
26 bo:quia iſta†dictio nullatenus,quę eſt vniuerſalis negatiua tã-
tum importat,quantum dictio,nullo modo: ſed dictio nullo
modo,impedit ne poſſit diſpenſari contrarium, vt eſt glo. no-
tabilis in cle.2.de ætate,& qualitate,quam ad hoc reputat ſin-
gu.Ang.& Imo.in l.qua ætate.ff.de teſta.Bonus tex.in l.fi.& ibi
Moderni notant.C.qui teſta.facere poſſunt. ergo per illam di-
ctionem nullatenus,apparet,ꝙ ſecunda dilatio eſſet ipſo iure
nulla, & ꝙ iudex non poſſet in hoc diſpenſare: & hoc modo
27 inducendo illi tex.fortiter ſtringunt pro Bart.¶†Limita iſtam
concluſionem duobus modis.Primò, ꝙ teſtis admiſſus in tali
ſecunda dilatione nulla,quamuis non probet,facit tamen ſal-
tem certum indicium Ita tenet ſing.Barto.in l.2.in vlti. col.ff.
de appel.reci.ſed veritas huius pendet,an teſtis,qui non debuit
admitti,ſi ſit admiſſus,faciat ſaltem indicium,de quo eſt glo.in
28 l.maritus.ff.de q5.cum ſuis cõcor.¶†Secundò limita, niſi pro
batio fieret incontinenti poſt terminum, vel poſt paucos dies,
ſecundum Bal.hic in 3.colum.poſt glo.ordina.in clement. ſæ-
pè. in verſic.vbi ergo.de verbo.ſignifica.poſt Cyn.in d.l.manci-
piorum. & hic plenius videas per Bald.& ꝙ poſt terminum iu
dicis elapſum admittatur purgatio moræ infra modicos dies,
eſt doctr.Innoc.cum limitatione,de qua ibi per eum,in c.cum
in tua.qui matri.accuſ.poſ.ſequitur no.Bald in Authẽ.ad hæc,
in penul.colum.vbi limitat C.de vſu.& in d.l.diffamari.in 1.co
29 lum.circa fi.Facit tex.in clemen.1.de proba. † Aduerte tamen
circa limitationem,quam ponit Innocen.in dicto cap. cum in
tua. dum dicit, quòd licèt poſt ſtatutum terminum à iudice
poſſit mora purgari,& probari intra paucos dies:ſecus poſt ter
minum ſtatutum à l.vel ſtatuto:quia terminus ſtatuitur in mo
dum præſcriptionis: quia contra iſtam limitationem videtur
facere:quia mitius agitur cum l.quam cum homine. l. Celſus.
in princ.cum glo.ff.de arbi.quæ regula potiſſimè habet locum
in materia purgationis moræ,ſecundum Bart. in l.ſi inſulam.
in 8.oppo.de verbo.oblig. Conſidera etiam propter l.& ſi poſt
tres.ff.ſi quis caut. vbi purgatio moræ in iudicialibus bene ad-
mittitur intra paucos dies,quando ſumus circa præparatoria
iudiciorum,& non aliter.vt ibi tenent omnes:& quòd inconti
nenti poſt admittatur,facit regula:quia paria ſunt aliquid fieri
in termino,vel incontinenti poſt.glo.eſt no.in l.Pomponius.§.
rati.ff.de procura.quam reputat ſing.Imo. in l. ex conſenſu. §.
eum qui.in 25.colum.ff.de appel.& in l.2.§.prius.ff. de vulg. &
pup.ſed habes concordantem glo.in l.2.in princ.in verſic.nar-
rationem.C.de iur.cal.expreſsè Specu.in titu.de ſatiſda.§.viſo.
ver.debet autem præſtari.Ad iſtam vltimam regulam multa
cumulaui in l.ita demum. C. de procurato. quæ per te videas.
30 ¶†Quintò principaliter nota ex prima regula huius tex. ꝙ in
cauſis pecuniarijs non dantur plures dilationes reo, quã acto-
ri,& ita no.glo.magn.circa fi. Sed tu pro limitatione aduerte,
quòd quamuis reo non poſſint dari plures dilationes nume-
ro,poſſunt tamen dari longiores,quàm actori.gloſſ.eſt no.in l.
ſicuti.§.ſed ſi quæratur.in glo.1. quam ibi ſequitur Bartol. ff.ſi
ſer.vend.& illam glo.Barto.hic reputat ad hoc ſing. eam not.
Bar.in l.1.§.1.in 2.col.ff.de itine.act.prin.& in l.ſi prius.in 7.opp.
j partis,& ibi expreſſius Imo.ff.de ope.no nunc.Et ita intelligẽ
do poteſt ſaluari gl. in l.in tribus.in gl.fi.in verſi. actorem. ff. de
iudi. quæ glo.aliàs de directo diceret contra iſtum text. Et iſto
modo nota.limita doctr.Doctor.in l.de die.in prin.ff. qui ſatiſ-
da. cogan. vbi concludunt, quòd circa media iudicij, & ſic
circa dilationes,& probationes fauetur pariter actori, & reo.
Fallit hic,quia longiores dilationes poſſunt dari reo.Cogita ta
31 men de ratione fallentiæ.¶†Sextò no.ex ſecunda parte l.quòd
in cauſis capitalibus plures dilationes dantur, quàm in cauſis
non capitalibus.Rationem differentiæ aſſignat glo.magna hic
ad fin.In contrarium tamen fortiter facit, ꝙ imò totum è con
tra eſſe debeat,cùm in cauſis ciuilibus longius duret inſtantia,
ſcilicet per triennium.l.properandum.in prin.C.de iudic.quã
in cauſis criminalibus,ſeu capitalibus, vbi ſolùm poteſt dura-
re biennio.l.2.C.vt j.cer.temp.cri.quæſtio termi.Sed reſponde,
vt per Bar.hic circa fi.poſt Gul.de Cu. quamuis ſua reſponſio
32 ſit perſuaſiua,non autem neceſſaria,& cõcludens. ¶†Vltimò
no.ꝙ in cauſis capitalibus magis fauetur reo accuſato, quàm
accuſatori,cùm tractetur de maiori præiudicio; cùm ei detur
tres dilationes,& accuſatori ſolùm duæ.Ita limitatur doctrina
communis poſita in l.de die.in princip.ſupra qui ſatiſd.cog.vt
ibi dixi.¶Aduerte circa prædictam rationem diuerſitatis, quã
ponit glo.mag.circa fi.quam omnes ſequuntur:quia tractatur
de maiori præiudicio ex parte rei accuſati, qui venit corpora-
liter puniendus:quàm ex parte accuſatoris. Vnde ſanctius eſt
nocentem reum abſoluere,quàm innocentem condemnare.l.
c abſentem.ff.de pœ.[c] Circa iſtam rationem dubitat Laud. hic,
quia imò ſecundum hanc rationem idem deberet eſſe in accu
ſatore,quod in accuſato reo: quia ſi accuſator nõ probauerit,
tenetur pœna talionis:& ſic eadem pœna, prout reus tenetur.
l.fi.C.de accu.& ſuper hoc relinquit cogitandum. Tu reſpon-
de dupliciter:primò,ꝙ de iure ſtorũ iſta inſcriptio ad pœnã ta
d lionis non habebat locum,[d] poſito etiam ꝙ haberet locũ re-
ſponde ſecundò,ꝙ imputandum eſt accuſatori, qui ſe inſcri-
pſit ad pœnam talionis,iuxta.d.l.fi. vnde non eſt ita æquum ſi-
33 bi ſuccurri,ſicut reo accuſato.¶†Aduerte tamen,ꝙ licèt plu-
res dilationes dentur reo,quàm accuſatori: tamen ſi reo detur
tertia dilatio,poterit ẽt accuſator intra illam tertiam probare:
q a dilationes debent eſſe cões vtriq; parti l.petẽdę.& ibi Cy.&
Bar.expreſsè ad finem.C.de tẽp.in inte.reſt.peten. no. Bal. Alb.
Pau.

ADDITIONES.

a ¶Dicetur.Adde Soc.lib.4.conſi.47. incip.in præſenti conſultatione. colu.3.
PVRPV.

b ¶Nullatenus.Adde gl.in cle.2.de æta.& quali.Ange.& Io.de Imo.in l.ſi quæ-
ramus.ff.de teſti.Io.de Imo.in c.2.de teſt.

† Oſaſc.deciſ.165.nu.140.Rol.conſi.57.nu.51.lib.3.vbi ꝙ hæc dictio nullate-
nus,quia vniuerſalis,importat ipſo iure. Quam vniuerſalem negatiuam di-
cit Iaſ.in l.pe.C.de mil.teſt. MASVER.

c ¶ff.de pę.Vide Bar.in l.tranſigere.C.de tranſac. PVRPV.

d ¶Adde hodie ſublatam eſſe pœnam talionis teſtibus.Dec.in l.imperium.col.
4.ff.de iuriſd.om.iud.Doc.in c.inuito beneficium.de reg.iu. in 6. Cagnol. in
regu.inuito.nu.9.de reg.iur.Catel.in ver.talionis.Imbertus,in Enchirid.iuris
Gall.ver.Accuſare. MASVER.

Pau. de Cast. & alij Mod. hic. ¶ Capio glo. 1. mag. quam diuide
in 4. partes. In prima format tres oppo. contra primam regulã
tex. In secunda contra secundam regulam text. format vnam
oppositionem: postea declarat tex. In tertia notat ex tex. & per
viam fallentiæ remouet tria contraria. In quarta quærit de du
plici ratione diuersitatis ad tex. Secunda ibi, secundæ autem re
gulæ. Tertia ibi, item no. ex hac l. Quarta ibi. Item quare plu-
res. Vel potes diuidere in nouem. Prima opponit contra pri-
mam regulam tex. & tripliciter soluit. In secunda ad idem op
ponit, & soluit. In tertia idem facit. In quarta opponit contra
secundam regulam tex. & soluit. In quinta declarat, quòd sit
crimen capitale, de quo in tex. In sexta declarat ver. fi. tex. quòd
ad vtranq; regulam referatur. In septima notat ex tex. & mul-
tipliciter opponit. In octaua quærit, quare plus dilationes den-
tur in causis criminalibus, quàm in ciuilibus. In nona quærit,
quare plus dilationes dentur reo accusato, quàm accusatori.
Secunda ibi, item est contrarium primæ. Tertia ibi, item est ꝯ
in Auth. de testi. Alias vide per te. ¶ In ead. glo. ibi, tu verò dic.
* *ita cõiter tenetur*. Pro clara intelligentia istius materiæ de tribus
est videndum. Primò, quæ causæ cognitio requiratur in danda
prima dilatione. Secundò, ex quibus causis possit concedi secũ
da dilatio. Tertiò, qualiter probetur istud impedimentum ad
a hoc, vt secunda dilatio possit concedi. [a] Circa primum dic bre
uiter, secundum glo. ꝙ sufficit leuis causæ cognitio, quæ consi
stit in duobus. Primò, ꝙ non petatur per calumniam. l. 2. C. de
fal. Secundò, ꝙ moderetur secundum distantiam locorum,
iuxta. l. 1. C. de dila. Adde tertium, quòd faciat ad causam illud,
propter quod dilatio petitur. secus si esset impertinens, vt per
Barto. & alios hic. & Bal. in l. vnica. C. vt quæ desunt aduo. Pau.
de Cast. in l. oratione. §. eod. & dicit Pau. de Cast. in l. 1. C. de di-
34 la. se putare, † ꝙ prima dilatio possit concedi, etiam si iudex nõ
sedeat pro tribunali. ¶ Aduerte tamen, dum glo. & omnes hic
volunt, ꝙ nulla dilatio possit dari sine causæ cognitione, & le-
ui, est verum nisi causa principalis sit talis, quæ non requirat co
gnitionem, & agatur de modico præiudicio: tunc potest peni
tus sine cognitione dari, & iudice non sedente pro tribunali.
secundum Imo. in cap. præterea. de dila. & sequitur Dom. Lan
fran. in repe. c. quoniam contra falsam. in ver. dilationes. de pro
35 ba. ¶ † Venio ad secundum, & vt omnia clarè, & ordinatè ha-
beas, fac regulam, & nouem fallentias. Regula est, ꝙ iudex nõ
potest dare nisi vnam dilationem ad probandum, & si daret
aliam, esset ipso iure nulla, vt hoc text. & latè dixi supra in 4.
* nota. Ista regula fallit secundum glo. *& omnes*, † quãdo iusto im
36 pedimento fuisset impeditus in prima dilatione. nam ista est
iusta causa dandi secundam dilationem. l. oratione. supra eod.
Sed aduerte secundum Iacob. But. & Barto. quòd tunc non da
bitur secunda dilatio, nisi eatenus, quatenus fuit impeditus in
prima. Et ideo si in prima dilatione fuit solùm impeditus ad
producendum vnum testem, non habebit secundam dilatio-
nem, nisi ad illum testem. l. admonendi. in ver. quibus nunc so-
lis. ff. de iureiu. vbi etiam Barto. ad hoc notat, & limitat. Et qa
ibi ordinariè dixi, ideo hic non insisto. & Pau. de Cast. in l. si sti-
pulatus essem abs te. ff. de verbo. oblig. Solus Bald. in d. l. admo
nendi, dicit quòd istud est verum de iure: sed de consuetudine
non seruatur. quod notabiliter limita secundum Bald. hic, nisi
tunc iudex concederet secundam dilationem generaliter, &
simpliciter, vtraque parte præsente, & non contradicente: tũc
posset impeditus, quo ad omnia. Faciunt quæ dixi in not. ¶ Se
cundò limita, nisi aliæ probationes de nouo peruenissent ad
notitiam partis: de quo statur eius iuramento. c. pastoralis. de
exceptio. Barto. in d. l. admonendi. in 2. colum. vbi limitaui, &
Salic. in l. 1. C. de dila. & de istis duabus limitationibus aliquid
infra dicam. Eodem modo secundum Barto. idem est dicen-
dum respectu temporis: quia si in prima dilatione fuit solùm
impeditus in duobus diebus, habebit secundam dilationẽ ad
duos dies tantum. l. diuus. & ibi glos. in versicu. restituere. ff. de
in integr. restit. & ita tenent Bald. Angel. & Modern. hic. Bald. in
l. quo tempore. in 1. colum. ad fin. C. de resti. milit. Dom. Anto.
in cap. vltra tertiam. de test. vbi sequitur omnia dicta Barto. &
ita tene, quamuis contrarium teneat Salic. in l. 1. C. de dila. per
duo fundamenta, quibus respondet Domi. Alexan. hic. Intelli-
ge, nisi impedimentum superueniens, in illis duobus diebus ha
buisset absorbere omnem diligentiam præcedentem. Ita limi-
tat not. Barto. in l. si ita stipulatus essem abs te. in fin. per illum
tex. ff. de verbo. oblig. Pau. de Cast. & Moder. hic, Bald. in l. & si
per prætorem. §. sed cum feriæ. ff. ex quib. cau. maio. & in l. 2. C.
de tempo. app. Ang. de Are. in §. rursus. in 3. colum. Insti. de act.
Item conclusionem glos. limita singulariter, nisi prima dilatio
fuisset ad probandum exceptionem aliquam merè dilatoriã,
quia licèt quis fuerit impeditus in prima dilatione, tamen non
debet habere secundam dilationem, ita Angel. hic in 1. colum.

& in l. si quis ex argentarijs. §. fin. infra de edendo. & dicit fuisse
mirabilem decisio. Innocen. in cap. prudentiam. §. sexta. in ver-
bo probauerit. de offic. deleg. tamen Innocen. ibi nihil firmat,
debuit allegare glo. magistram. in cap. pia. in versicu. octo die-
rum. de excep. in 6. & ibi Ioan. And. de quo tamen plenius per
Abbatem, & Modernos in d. cap. vltra tertiam. per Dom. Ant.
& alios in d. cap. prudentiam. §. sexta. ¶ Pro ista limitatione vi-
detur bene facere. Nam quando aliquid non admittitur in cã
appella. multominus ibi in prima instantia debet dari secun-
da dilatio, vt infra arguit Barto. sed sic est, quòd dilatoria exce-
ptio, quæ non fuit opposita in causa principali, non potest po
steà opponi in causa appellationis, vt est text. reputatus singul.
in l. ita demum. C. de procur. Sequendo tamen communem
intellectum ibi, licèt ibidem ego latè impugnauerim, ibi vi-
37 deas vltra glo. ¶ † Limita secundò prædictam regulam, quan-
do prima dilatio non fuit integra: puta trium, vel sex mensiũ,
iuxta. l. 1. C. de dila. tunc iudex absque alia causa potest conce-
dere secundam dilationem, quasi potius sit quædam redinte-
gratio primæ, secundum Innocen. in dicto cap. vltra tertiam.
quem sequitur Barto. in l. 1. ad fin. C. de dilationibus. & in l. 2. in
vlti. colum. in princip. ff. de re iudic. Salic. in l. fina. §. & quidam.
per glo. ibi in verbo sæpius. C. de iure deliberan. Sequitur Paul.
de Castr. in d. l. 1. C. de dila. Dom. Abba. in d. cap. vltra tertiam.
sed Bart. hic & melius reprobat per bonam rationem, de qua
hic per eum. & in consi. quod incip. ex facto proponitur, quòd
in causa pecuniaria. in 2. dubio. Dom. Anto. & Imo. in d. c. vltra
tertiam. & Alexan. hic, qui impugnat quandam distinctionem
38 Pau. de Cast. hic. ¶ † Tertiò limitat signanter Barto hic in 2. co
lum. quando ius aduersarij non est factum deterius, quin pos-
sit probare, sicut prius, & omnia sunt in integro statu, tunc te-
net mirabiliter Bart. quòd iudex potest concedere secundam
dilationem absque alio impedimento, vel alia legitima causa
per tria, de quibus hic per eum. Adde, quòd ista fuit decisio
Specu. licèt Barto. non alleget. in titu. de dila. §. nunc videamus.
versi. sed nunquid post lapsum temporum. cum limitatione,
de qua ibi per eum, & sequuntur omnes Modern. hic: Domin.
Anto. & Imo. in d. c. vltra tertiam. cum alijs concor. de quibus
per Dom. Alexan. hic, & in l. si insulam. in pen. car. ff. de verbo.
oblig. Contrarium visus est tenere Barto. in l. mancipiorum. ff.
de optione leg. quem Imo. in d. l. si insulam. & Dom. Alex. hic
conantur saluare à contrarietate. Iste passus est valde subtilis,
& multum necessarius ad intellectum huius text. & præsentis
materiæ. Ideo intendo eum bene discutere. Pro opin. Barto. vi-
detur quasi tex. ad literam in d. l. mancipiorum. allegata ꝑ Bar.
dum text. dicit, si omnia integra sunt, & pondera multum ra-
tionem illius tex. quia per hoc, quòd legatarius post assignatio
nem termini admittatur, si omnia integra sunt, non est dam-
num subiturus hæres, quæ ratio militat etiam in casu nostro.
¶ Secundò pro opin. Bar. facit bonus tex. in c. si tibi absenti. de
præben. in sexto. quem allegat Ludo. Ro. hic, vbi post lapsum
termini assignati per ordinarium acceptandi beneficium ab-
senti collatum re integra admittitur ad acceptandum, quan-
do alteri non est adhuc prouisum de illo beneficio: & sic ad-
huc est res integra. & sic ibi text. videtur confirmare opi. Bart.
Nec dicas, ꝙ ibi per lapsum illius termini erat acquisitũ ius ali-
cui in spe, prout hic per lapsum termini erat acquisitum ius
aduersario in spe, quia potest dici, quòd istud in proposito nõ
est habendum in consideratione, quòd ius in spe alij quæsi-
39 tum sit, per text. clarum in d. l. mancipiorum. ¶ † Tertiò facit,
quod vult Imo. in capitu. cum in tua. qui matrimonium ac-
cusare possunt. quem referunt, & sequuntur Bartol. Angel. &
Modern. in l. si quis hæres instituatur, in princip. per illum tex.
ff. de hæred. institu. & Modern. in l. quamdiu. la terza, ff. de
acquiren. hæred. vbi volunt, quòd si iudex statuit alicui termi-
num, etiam cum comminatione, quòd vlterius eum non au-
diet, tamen re integra, post lapsum termini, debet audiri. Ista
sunt quæ multum adiuuant opin. Barto. Sed licèt omnes ita
teneant, puto ꝙ falsa sit opinio Barto. per sex principalia fun-
damenta. & quando alia non facerent, istud multum mouet
me, quia secundum opin. Bar. destrueretur regula istius text. &
quàm plurium concordantium, quos allegaui in 3. not. Nam
iste text. & multi similes, qui dicunt, ꝙ iudex non potest dare
nisi vnicam dilationem, restringeretur, quando ius aduersarij
est factum deterius, & sic res non est integra. Nam si non esset
factum deterius, posset sine causa dari secunda dilatio. qđ ꝑfe-
cto ineptũ est, & destruit istum tex. & similes; ꝙ ideo non pos-
sit

ADDITIO.

a ¶ Concedi. Socin. libro 4. consilio 10. incipien. insignis Doctor. vbi latè.
PVRPV.

ſit hic dari ſecunda dilatio:quia ius aduerſarij factum eſt dete-
rius.¶Secundò in contrarium facit tex.in l. ſcire oportet. §. 1.
in fin.ff.de excuſa.tuto. vbi tex. dicit, quòd poſt quinquaginta
dies,qui dantur ad probandas excuſationes,nulla eſt eis relicta
via.vnde ille text.malè diceret, quando re integra poſſet ad-
mitti,vt dicit Barto.niſi reſpondeas,quòd ibi loquatur fauore
pupilli,ne pupillus diutius tutore careat. vel quòd ibi loqua-
tur in termino legali,qui fortius excludit, quàm terminus ho-
minis.l.facta.§.ſi quis bonorum.ff.ad Trebel. & dixi in text. &
vide Bar.in l.ſi inſulam.in 8.oppo.de verb.oblig. ¶ Tertiò con-
tra Bar.poteſt ſubtiliter retorqueri tex. in quo ſe fundat Bar. ſ.
tex.in d.l.mancipiorum.Nam conſidera,quòd ratio illius text.
eſt,quia cauſa dandi termini ibi fuit, vt hæres conſeruetur in-
demnis:vnde licèt elapſus ſit terminus:tamen quando poſt ter
minum hæres adhuc remanet indemnis,certè quia adhuc du-
rat cauſa termini,ideo legatarius adhuc admittitur: ergo pro-
bat ille tex.quando poſt lapſum termini non duraret cauſa, vt
in propoſito noſtro,quamuis omnia eſſent integra, non debe-
40 ret vlterius admitti.¶†Quartò inquantum Barto.fundat ſe in
iſta ratione,ſecunda dilatio debet concedi ad probandum il-
lud,ad quod admittetur in cauſa appellationis,propter eandẽ
æquitatem.licèt Bald.in 3.col.hic adducat ad aliud propoſitũ,
tamen Lud.Rom.in conſi.226. quod incipit, vltra pridie alle-
gata,in pen.& vlti.col.iſtud per plura reprehendit, & bene, &
inter cætera mouetur: quia iſta conſequentia confunditur ex
his,quæ ipſemet Bart.vult ſupra in 1.colu.vbi vult, ꝙ quando
quis fuit impeditus in prima dilatione ſolùm in vno teſte, vel
in duobus diebus,quòd ſecunda dilatio ſolùm conceditur ad
tantundem.ſ.ad producendum ſolùm illum teſtem,vel ad ha
bendum ſolùm dilationem illorum dierum: & tamen in cau-
ſa appellationis aliud eſt: quia poſſet producere quoſcunque
teſtes:ergo conſequentia Bar.non eſt bona,& ſeipſum confun
41 dit.¶†Item,& quintò,quia dilatio primæ inſtantiæ non ſe ex-
tendit ad cauſam appellationis,ſicut nec generalis renunciatio
probationum,nec concluſio in cauſa. vnde in cauſa appella-
tionis poteſt dari noua dilatio,licèt in prima inſtantia non po-
tuiſſet propter renunciationem.c.cum veniſſent. & ibi Innoc.
in fi.& Doct.de teſti.iuncto eo quod ipſe notat in c. paſtoralis.
de cauſa poſ.& proprie.Pau.de Caſt.hic in 2.colum.¶Sextò ſi
procederet æquiparatio Bar.de cauſa appellationis & principa
lis, ſequeretur magnum abſurdum, ꝙ in cauſa appellationis
non deberet concedi noua dilatio, niſi quando res eſt integra,
prout hic dicitur,quod pro certo eſt contra generalem regulã
42 l.per hanc.C.de tempo.appel. ¶†Quartò principaliter limita
regulam prædictam,niſi ſtatutum diceret,prout hic Paduæ,ꝙ
dent̃ tres dilationes.prima 15.dierum. Scđa 10. Tertia quinq;,
tunc ſecũda,& tertia dilatio dabunt̃ abſq; alio impedimento:
ex quo ſtatutum ſimpliciter dicit debere dari;ſicut hic dicitur
in ſecunda regula.Ita tenet Pau.de Caſ.hic in 2.col.& in l.1. C.
de dila.referens,quòd ita practicatur vbique,& miratur quòd
Doct.non tangant,quamuis D.Alex.hic in antepen.col.repre-
hendat,vt hic per eum,& putarem in hoc multum eſſe conſi
deranda verba ſtatuti.¶Quintò not.limita prædictam regulã,
ſecundum Ang.hic(ſub dubio fortè,) quando prima dilatio
nondum eſſet finita:quia poſſit prorogari abſque alia iuſta cã,
quia prorogare non eſt nouam dilationem dare.l. ſed ſi manẽ
te.ff.de precario.Pau.de Ca.hic in 3.col.dicit,ꝙ hoc fuit origi-
nale dictum Spe.quem Ang.non allegat in tit. de dila.§. nunc
videamus.ver.& ſunt hæc in argumentum.cum verſ.præced.
& dicit Paul. hoc eſſe perpetuò tenendum menti in practica.
Raph.Fulg.hic in pen.col.reprobat,quia ſicut iudex nõ poteſt
abbreuiare dilationem ſine cauſa,vt no.in l.2.ff.de re iud.mul-
tò minus poteſt prorogare,cùm materia dilationum ſit am-
putanda.l.2.C.de temp.app.Reprobat etiam D.Alex. hic in le-
ui fundamẽto:quia ſequeretur,quòd iſta.l.& l.oratione. ſupra
eodem,eſſent impoſitæ verbis,& non rebus,quod nihil eſt, vt
patet ad ſenſum.Tene hanc limitationem:quia quando prima
dilatio eſt finita,iam eſt acquiſitum ius aduerſario: ſed quãdo
adhuc durat,nondum eſt acquiſitum ius parti: ideo iudex po-
teſt impedire,ne acquiratur.Sed poſtquam eſt acquiſitum,nõ
poteſt ſine cauſa tollere,per regulam.l.patre furioſo.ff.de his,q
ſunt ſui, vel alien.iur.& ita plenius quam ibi tenet Pau,de Caſ.
in l.1.C.de dila.vbi etiam alleg.Bal.in l.1.in vlti.colum. C.quo-
modo,& quando iud.qui tamen non loquitur,prout eum re-
citat:imò illud quod ibi dicit Bald.videtur potius facere con-
tra.Nam quærit ibi Bald. iudex aſſignauit terminum ad pro-
bandum,an elapſo termino poſſit expectare vltra? Refert,ꝙ
quidam dicebant,ꝙ non.ex quo ius erat acquiſitum parti, qđ
iudex auferre non poteſt,per gl.not.in l.1. §. fin. ff. de prætorijs
ſtip.dicit Bal.ꝙ eſt verum, ſi pars non contradixit aſſignationi
termini.ſed ſi contradixit:quia nimium breuis eſſet: tunc põt
ſibi facere gratiam ex æquitate, expectando eum in diem ſe-
quentem,& non vltra,dummodo pars citetur, ſine qua, ſicut
non poteſt dari dilatio,ita nec variari,per glo.in d.l.1.§.fina. vt
ibi per Bal.& ſic ibi loquitur,quando prima dilatio erat finita,
& ſic nihil in propoſito.Nota tamen illam deciſionem Bald.
ad ea quæ tetigi.ſ. in tex.an poſt lapſum termini poſſit mora
purgari:quia iſta deciſio Bal.refragari videt̃ his, quæ ſupra fir-
maui:& dicit Pau.de Caſ.in d.l.1.ꝙ ſemel vidit bonæ memo-
riæ Dominum Prodocimium facere magnum feſtum de iſto
dicto Ang.ſed non allegabat Spec.& Bal.vbi ſupra. Ita etiam
tenet Dom.Barth.Veron.in cautela 28. nec obſtat fundamen-
tum Fulg.quia tollitur ex limitatione Angel. quam tu teneas.
43 ¶†Sextò limita,quando cauſa examinatur in conſiſtorio prin
cipis:tunc nouæ dilationes dandæ ſunt l.in offerendis.in fin. &
ibi ad hoc notat Bar.C.de app.& intelligit verum, niſi per viã
conſultationis cauſa ſit ad principem deuoluta.per l. cũ à no-
bis,C.de dila.de quo etiam per Bar.in Auth.ei qui. C. de temp.
44 appel.¶†Septimò limita,quando fit additio ad libellum, tũc
debet noua dilatio dari,ſecundum Ang.in l.1.§.ſi quis ſtipulan
ti.ff.de verb.oblig.per Spec.tit. de libel. obla.in verſic. ſed & ſi.
45 & verſ.ſeq.¶†Octauò limita,quando noua actio accumulat̃,
gl.in verbo edita.C.de eden.& ibi clarè Bar.in 10.col. in verſic.
Quæro,an quando actio noua accumulatur.& glo.in c.literæ.
46 de dila.¶†Nonò limita,quando ſecunda dilatio daretur vtra-
que parte præſente,& non contradicente:tunc valeret ex taci
to præſumpto conſenſu partium,ſecundum Bald.hic in 3.co-
47 lum. & dixi latius ſupra in tex.in 4.notab.¶†Decimò limita,
quando aliqua exceptio de nouo ſuperueniſſet, aut de nouo
aliter deducta eſſet: quia quæ de nouo emergunt,nouo indi-
gent auxilio.l.de ætate.§.ex cauſa.ff.de interrog.actio. Ideo no-
ua dilatio danda eſt.capitu.paſtoralis.de except.Facit.l.2. C.de
48 conſor.eiuſdem litis.†Circa tertium,qualiter probetur impe-
dimentum in prima dilatione,ad hoc,vt ſecunda concedi de-
beat; ponunt Alber. hic in 8. colum. Angel. & Fulgoſ.dicunt,
a quòd ſolo[a] iuramẽto probatur:niſi perſona ſit aliàs ſuſpecta.
& dicit Angel.ſe vidiſſe ita practicari. Facit bene text. in capit.
quia propter.§.illud.de electio.& 4.quæſtio. 5. in cap. fina. latè
Bald.in l.1.C.de dila.Facit quod volunt Barto.& Docto.in l.2.
§.quod diximus.cum his quæ ibi dixi.ſupra ſi quis cau. Paul.
de Caſtr.hic in 6.colum.licèt nihil de prædictis alleget: tamen
dicit ſibi placere doctr.Specu.in titu.de dila.§.videndum.verſ.
in ſumma.quod pro obtinenda ſecunda dilatione ſufficit pro
bare impedimentum primæ per ſolùm iuramentum, ſi aliter
difficilẽ erat probare.Sed pro obtinenda tertia,vel vlteriori di
latione requiritur exacta probatio, cum aliqua præſumptio
ſit contra partem,quæ toties dicit ſe fuiſſe impeditam.Tu pro
hoc allega.tex.reputatum ſing.in l.fi.ad fi.ff.de bon.aucto.iudi.
poſſid.vbi eſt text.quòd impedimentum non poteſt probari ꝑ
iuramentum vltra quàm ſemel,prout dixi in d.l.2.§. quod di-
ximus.Adde,quòd etiam non ſufficit ſe ſimpliciter iurare fuiſ
ſe impeditum:ſed debet in ſpecie exprimere qualitatem impe
dimenti:quia poſſet eſſe tale impedimentum, quod non me-
retur dilationem:puta ſi facto tertij fuit impeditus:ex quo cõ
tra illum tertium habet actionem ad intereſſe. l. fina. in princ.
ff.de eo per quem factum erit.Ita tenet Barto. in conſilio ſuo,
quod incipit,ex facto proponitur,quòd in cauſa pecuniaria,in
penul.col.& eſt de mente Bald.& Angel.hic. Aduerte etiam,
quòd requiritur,vt tale iuramentum ſuper impedimento de-
b feratur per iudicem,[b] ſecundum Barto. in eodem conſi. cir-
ca fin.Sequitur Lud.Rom.in l.2.§.ſi quis in iudicio.ff. ſi qs cau
tionib.Facit tex.in l.3.in princip.in ratione ſui. ff. de iureiuran.
49 ¶†Vltimò ad iſtam materiam inquantum glo.& Bart. ſupra
circa princ.volunt,quòd prima dilatio detur cum leui cauſæ
cognitione, vt hic. ſecunda detur, ſi doceat ſe impeditum in
prima dilatione: vt hic per Barto. Adde quòd qualis debeat
eſſe probatio iſtius impedimenti non traditur hic per Docto.
Ideo de hoc vide per Dom.Abb.in conſi.170.incipiẽ. caſus in
effectu talis eſt:quodam ſtatuto Senenſi,&c.& per alios Doct.
50 ibi per eum allegatos. ¶ † In eadem gloſ. ibi, ſed in crimina-
li

ADDITIONES.

a ¶Sequitur,& communem dicit Iaſ.in l.2. §. quod diximus. ſupra ſi quis caut. Roman.ſingu.211.nume.2.Afflict.deciſio.79.nume. 2. Declara, vt per Lanfran.Chærien.concluſio.317.Iaſ.in l.ait prætor.primo reſpon.colum.2.num.5.ff.de iureiuran.Fely.in cap.ex parte.2.col.pen.de reſcrip.Rot. deciſio.302. in antiq.& an impedimentum probetur iuramento,not.Neuiz.conſi. 42. nume.10. MASVER.

b ¶Adde,quòd ad hoc,vt iuramentum probet impedimentum ad concedendũ ſecundam dilationem,vel aliud oportet,quòd ſit delatum à iudice: ſecus ſi à parte iuretur;quia aſſignatio dilationis eſt ipſo iure nulla,ita Rolã. conſi.65. nu.28.lib.3. MASVER.

ſi cauſa,de qua loquitur ſecunda regula. habes intellectus ad
tex.quòd ſecunda regula procedat etiam in cauſa criminali,
& idem repetit glo.prima,in tertia,& vltima parte:& ſic intel-
ligit tex.in verſic.capitalib.quòd procedat in omnibus cauſis,
non ſolùm capitalib.& ſic in quibus imponitur pœna perſonę:
ſed etiam in non capitalibus,quæ ſint criminales. Nam cauſa
dicitur criminalis,pro qua imponitur pœna pecuniaria appli-
canda fiſco,vt habetur in rub.extra de iud. & hoc modo gloſ.
reſtringit primam regulam tex.ad cauſas ciuiles tantum, quæ
priuatam vtilitatem concernunt. Et iſte intellectus in practi-
ca obſeruatur,ſecundum Barto.& Ang.& Moder. hic, & per
hoc pulchrè infert Dom.Lanfran.de Oria.Brix.in commento
c.quoniam contra falſam.de probat.in ver.dilationes.in 2.col.
ꝙ in cauſis damnorum datorum duæ dilationes debent dari
accuſatori,ſicut in cauſis criminalibus,ſed Gul.de Cu. & Bart.
hic,& Iac.de Are.& Cy.in l.1.C.de dil.Do.Ant.in d.c.vltra ter
tiam.intelligunt text, melius, & magis realiter prout iacet, ꝙ
prima regula in ver.in pecuniarijs.propter dictionem vniuer-
ſalem,omnibus,intelligitur in cauſis criminalibus, cùm in ea
infertur pœna pecuniaria ſolùm.Secunda verò regula proce-
dit in cauſis capitalibus,vbi imponitur pœna, vel coerctio in
corpus:& iſte intellectus eſt verior de iure,ſecundum omnes.
¶In gl.ibi,ſed vlterior cognitio non adhibetur de probatione
impedimenti.iſte ver.gl.eſt obſcurus, & recipit duplicem intel
lectum.Primus eſt,ꝙ in cauſis criminalibus ſemper debeat cō
cedi accuſatori ſecunda dilatio:accuſato verò ſecunda,& ter-
tia abſque hoc,ꝙ aliquid probet de aliquo impedimēto in pri
ma dilatione. Sed in cauſis ciuilibus non eſt ſic:quia ibi nun-
quam cōceditur ſecunda,vel vlterior dilatio: niſi probetur de
iuſto impedimēto in prima dilatione. & eſt bonus intellectus.
Secundus intellectus eſt, ꝙ in cauſis criminalibus poſtquā ac-
cuſatori eſt data ſecunda dilatio,vel reo accuſato eſt data ter-
tia dilatio, ꝙ etiam ſi probarent de iuſto impedimento in ſe-
cunda,vel tertia dilatione,tamen non daretur eis vlterior dila
tio;quia quando tex.loquitur de cauſis criminalibus,non dicit
ſingulis cauſis,id eſt ſingulis impedimentis,ad denotandum,ꝙ
in cauſis criminalibus vltra duas, vel tres dilationes, vt in tex-
tu,etiam ſi in eis fuiſſet iuſtè impeditus, non daretur alia dila-
tio.Et ad iſtum intellectum magis videntur inclinare verba gl.
ſed iſte intellectus non eſt bonus, quia imò in cauſis crimina-
libus ſi interuenerit iuſtum impedimentum, licèt etiam pars
non peteret, iudex poteſt concedere aliam dilationem magis
quàm in ciuilibus,per reg.l.& ſi non defendatur.ff.de poe. & l.ſi
vnius.§.cogniturum.in ver.quocūque tempore. ff. de queſtio.
¶In ead.gl.ibi,item contrarium eſt primæ regulæ. habes ſolu-
ta quatuor contraria,ꝙ iſte tex.loquitur in dilatione probato-
ria,quæ datur præſenti: ſed contraria loquuntur in dilatione
expectatoria,quæ datur abſenti ad veniendum, & ſi non ve-
niat ad conuincendum eius malitiā. Iſta ſolutio eſt bona, niſi
quo ad Authen.iubemus. vbi illæ tres dilationes dantur præ-
ſenti.Vnde reſponde,quòd ille tex.loquitur in dilationibus ad
allegandum in iure.hic in dilationibus probatorijs, prout etiā
51 dicit Bar.in l.2.C.quomodo & quando iud.¶†In ea.gl.ibi, ſed
ſpeciale propter eius immanitatem.quomodo crimen adulte
rij ſit immane,dic vt traditur, & ibi dixi in l. tranſigere. C. de
tranſac.Habes ex gl.& l.in ea alleg.ꝙ in crimine adulterij nul-
la datur dilatio ad probandum: & tamen fiunt probationes.
52 ¶†Ex hoc ergo ſecundùm Bar.& alios,maximè Alb.in 8.colu.
in verſ.multum etiam vidi.& Bal.in 5.col. hic colligit pulchra
regula, quòd probationes factæ nulla data dilatione valeant.
Idem tenet Bar.in d.l.in crimine,& in extrauag. ad reprimē, in
ver.figura.Bal.in l.ſi quando.per illum tex.C.de dila.& Bal.in l.
cum à nobis.per illum tex.C.eo.Spe.in tit.de dila.§.fi.ver. vtrū
autem.Dom.Ant.Imo & alij in c.licèt cauſam. in prin. de dila.
& in c.prudentiam.§.ſexta.de offi.deleg.in c. in cauſis. de teſti.
53 Pau.de Caſt.in l.oratione.ſ.eod.Adde,† ꝙ etiam valet ſenten-
tia,nulla data dilatione ad probandum, ita no. Bal.in l.petēdę.
in 3.no.per illum tex.C.de temp.in integ.reſtitu.per illum tex.
quod reputat tenendum menti.Sed ego intelligo Bal.dum ta-
men reperiantur factæ probationes, quæ etiam ſine dilatione
valent.Sed ſi nullæ probationes reperiantur factæ,& nulla eſt
data dilatio ad probandum, tunc iudex nullam diffinitiuam
ſententiam poſſet ferre,etiam abſoluendo reum:tanquā acto-
re non probante,reus ſit abſoluendus:quia quando nulla dila-
tio eſt data ad probandum, licèt nihil probetur, dr̄ potius ni-
hil actitatum,quàm nihil probatum, ideo tunc ſolùm poteſt
ferri ſententia abſolutoria ab obſeruatione iudicij, non quæ
diffiniat reum non teneri:ſed quando eſſet aſſignata dilatio, ſi
non probetur,tunc reus eſt abſoluendus diffinitiuè:& tunc ꝓ-
cedit regula,quòd actore non probante reus eſt abſoluendus.
l.qui accuſare.C.de eden.Ita Bar.in l.admonendi.in 4. col. ff.de
iureiu. & q̄a ibi dixi,dic vt ibi. Vtilitas eſt: quia primo caſu po-
terit denuo peti non obſtante ſententia,quæ ſolùm liberat reū
ab illa inſtantia iudicij:ſed quando reus eſt abſolutus diffiniti-
uè,& ſic diffinitum eſt reum non teneri, non poteſt amplius
peti, quia obſtaret exceptio rei iudicatæ. §. item ſi in iudicio.
54 Inſti.de excep.†Similiter probationes factæ ante terminum
valent,ſecundum Pau.de Caſt.& alios in l.fi.C.qui admi.dum-
modo pars ſit citata,ſecundum Bal.in l.eos.§.Apoſtolos.circa
med.C.de app.Et ita intellige glo.in cle.2.in ver.poſt pręfixum
terminum.de app.bonus tex.in l.cum filius.§.fi.ff.de ver.oblig.
55 ¶†Circa verba ſequentia glo. dum dicit primum tamen fallit
in l.petendæ.C.de temp.in integ.reſti.peten.dic,quòd ratio eſt,
quia actor ſe nimium arctauerat:ideo ſibi imputatur. Subdit
glo.ꝙ etiam fallit in l.ſi quando.C.eo.Dic,ꝙ ratio fallentiæ po
nitur ibi in tex.quia cùm actor,in cuius facultate eſt, quandò
agat,debeat venire inſtructus, ideo ſi petat dilationem ad p o
ducendum inſtrumentum delegationis iudicis,ſibi non conce
56 ditur.¶†In ead. gl. ibi,cùm omnia plenè inſtructa Imperatori
remittantur.no.ex hac gl.ſm Iac.But.Bart.& alios, ꝙ poſtquā
cauſa commiſſa eſt conſilio ſapientis,non poteſt cōſultor no-
uas probationes admittere.Ratio eſt ſm Bal.in 7. col. quia cō-
mittendo conſultori,videntur partes concludere in cauſa: &
ſic renunciare probationib.Adde Bar.in l.1.per illum tex.C. de
dila.& in l.in offerendis.C.de app. & in l. 1.§.quæſitum.ff.eod.
57 Bal.in l.1.in vlt.col.C.de dilat.†Item adde,ꝙ nedum ipſe cōſul
tor non poteſt nouas probationes admittere, imò nec ordina
rius,tex.eſt no.in l.ex illo.& ibi ad hoc no.Bar. C. de app.& qđ
no.idem Bar.in l.per hanc.in 3.opp.C.de temp.app.Facit ratio
58 Bal.ſ.proximè aſſignata.†Item adde Bal.in c. cæterum,in fi.de
reſcri.vbi no.ex illo tex.ꝙ conſultor, cui eſt commiſſus vnus
articulus ad conſulendum de partium voluntate,nullum aliū
59 articulum debet admittere.†Item adde,quod no.Bal.in c.fi.in
vlt.col.de confeſ.ꝙ etiam talis conſultor nō poteſt cognoſce-
re de errore,ſi aliqua partiū allegaret,& diceret ſe erraſſe, imò
fortius dicit ibi ſing.Bal.ꝙ ſi eſt ſtatutum, prout eſt in ciuitate
Ianuæ,ꝙ conſultor,cuius conſilio cauſa committitur, debeat
non ſolū conſulere, ſed etiam diffinire ipſam cauſam, quòd
adhuc non poteſt cognoſcere de errore: quia licèt habeat of-
ficium cognitoris,tamen etiam habet officium conſultoris:&
ſic promiſcuo officio fungitur.arg.l.Titiæ textores. ff. de leg. 1.
60 vnde† commiſſio conſilij eſt quædam concluſio in cauſa.d.l.
cum à nobis.C.de dila.quod bene no.quia eſt magna extenſio
ad iſtam regulam.Aliæ partes glo.ſunt claræ.Super gl. fin.dic,
vt per Bar.cum addi.Alex.

De edendo. Rubrica.

¶Capio gl.rub.quam diuide in tres partes. In prima declarat
verba rub.In ſecunda format vnam q̄onem. In tertia aliā.Par-
tes patent.¶Circa hanc gloſſ.de duob. eſſet videndum.Primò
quare poſita ſit rubrica per gerundium,& an importet neceſ-
ſitatem.Secundò an appellatione inſtrumētorū veniant acta.
gl.vult,ꝙ non.dixi de vtroq; in rub.C. eo. Vn̄ hic non repeto.

SVMMARIVM.

1 *Libellus actoris debet edi clarus,& certus.*
2 *Libellus generalis,& obſcurus etiam reo nihil opponente eſt ipſo iure nullus.*
3 *Libellus generalis,& generales inquiſitiones an procedant in cauſa criminali.*
4 *Iuriſdictio quando attribuitur alicui iudici in certo,& determinato caſu,non procedit libellus generalis coram eo productus.*
5 *Libellus generalis an procedat in cauſis ſummarijs.*
5 *Libellus generaliſſimus ſuper damnis,& intereſſe an procedat.*
7 *Libellus incertus procedit ſuper legitima filij.*
8 *Libellus generalis,& incertus in dote valet.*
9 *Libellus quòd producatur in ſcriptis non eſt neceſſe, ſed ſatis eſt, quòd actor dictet petitionem ſuam apud acta notario ſcribenti.*
10 *Appellans viua voce non dicitur appellare in ſcriptis etiam ſi deinde per notarium facit redigi in ſcriptis.*
11 *Productio inſtrumenti cum verbali petitione habet vim libelli, vide aliam limitationem,nu.12.*
13 *Tria requiruntur in libello.*
14 *Libelli tota vis conſiſtit in concluſione.*
15 *Libelli concluſio debet attendi non ſolùm in actionibus, ſed etiam in exceptionibus.*
16 *Concluſio magis attenditur in reſcriptis, quàm narratio.vide pulchras limitationes.& nu.17.18.& 19.*
20 *Locum, & tempus apponere in accuſatione coram Papa non eſt neceſſe.*

21. *Princeps poteſt ferre ſententiam non conformem concluſioni libelli.*
22 *Princeps debet cauſam terminare ſola facti veritate inſpecta.*
23 *Libellus procedit in criminalibus ſine concluſione.*
24 *In libello in ſpiritualibus vbi exuberat officiū iudicis ſufficit narratio facti.*
25 *Concluſio non requiritur in libello exceptionum rei.*
26 *Iudicium reperitur triplex.*
27 *Actio generalis, quæ fit in rem, non reperitur, ſed ſemper in perſonam.*
28 *Libellus generalis procedit libello producto in iudicio vniuerſali.*
29 *Libellus procedit in petitione hæreditatis. & nu. 30. & 31.*
32 *Exceptio licèt non poſſit opponi contra ſententiam diffinitiuam, tamen non meretur executionem. & nu. 33.*
34 *Adminiſtrationis rationem petere ſufficit in iudicio generali.*
35 *Executio facti fit per officium iudicis lata ſententia.*
36 *Res debent in libello ſingulariter exprimi in iudicijs particularibus.*
37 *Cauſa habilis debet exprimi in libello, ex qua inferatur concluſio ad cō demnationem.*
38 *Cauſa inepta quando eſt expreſſa in libello, libellus eſt ipſo iure nullus.*
39 *Iudex ſi videat malè actum ex vna cauſa, tamen ex actis apparet, ꝙ potuiſſet ex alia cauſa bene agi, licet iudex ex illa cauſa non poſſet condemnare, tamen debet in ſententia iudex reſeruare illud ius agendi ex illa alia cauſa.*
40 *Cauſa ſi ſit apta in libello, & concludens, ſufficit, quamuis non ſit vera.*
41 *Cauſa ꝙ exprimatur in libello cum ſuis qualitatibus, non eſt neceſſe.*
42 *Cauſa aliqua remota non debet exprimi, quando agitur actione reali, ſed bene quando agitur actione perſonali. Limita vt nu. 43.*
44 *Nomen actionis eſt de neceſſitate in libello exprimendum.*
45 *Cauſa ſi aptè narretur in libello, deinde exprimatur actio inepta, an vitietur libellus.*
46 *Actus non vitiatur, quando aliquid de neceſſitate non requiritur ſi exprimatur, & non rectè.*
47 *Iudex fatuus eſt, qui in ſententia exprimit cauſam.*
48 *Teſtes non tenentur deponere de tempore, niſi quando tempus eſt de ſubſtantia.*
49 *Dies commiſſi delicti an debeat apponi in criminali libello.*
50 *Proceſſus vitiatur, ſi in aliquo iudicio poocedatur ordinariè præter naturam ipſius.*
51 *Lex non fingit actionem in libello.*

LEX PRIMA.

QVaquiſque. Petitio actoris debet reo exhiberi,
vt poſſit deliberare, an velit cedere, vel contendere. h.d. ſm Bar. Fulg. & Ludo. hic. Iſtud
ſummarium non placet: quia non complectitur totum tex. precipuè vbi eſt obſcurus.
ideo plenius ſumma hoc modo. Actor tenetur taliter edere petitionem ſuam, quòd reus poſſit deliberare, an debeat cedere liti, an verò contendere, & defenſiones
ſuas præparare. hoc primò. Item editio fit altero de quatuor
modis. Primò producendo ſcripturam in actis, ex qua aduerſarius poſſit copiam ſumere. Secundò dando ſcripturam, vel
eius copiam parti. Tertiò dictando intentionem ſuam notario, qui eam redigat in actis. Quartò faciendo exprimi intentionem ſuam per aduocatum, vel procuratorem ſuum, vel ꝑ
ſemetipſum abſque alia ſcriptura. h.d.c. arè & nitidè totus tex.
¶In tex. ibi actione. licèt iſte terminus capiatur in iure multis
modis, vt eſt gl. Inſt. de act. in prin. tamen hic, & in l. edita. C. eodem capitur pro libello bene concepto, in quo demonſtratur
1 ius actori competens ¶† No. 1. ſecundum Bar. & alios, ꝙ libellus actoris debet edi clarus, & certus, taliter ꝙ reus ex eius inſpectione poſſit deliberare, an cedat, vel contendat, aliàs non
valeret. Intellige parte opponente, aliàs parte non opponente
procedit libellus generalis, & obſcurus. l. fi. vbi gl. & Doc. C. de
ann. excep. & gl. hic, quam Bar. in vlt. col. ad hoc no. & eſt text.
in c. abbate ſanè. de verb. ſign. & talis exceptio cùm ſit dilatoria
debet opponi ante lit. conteſt. ſecundum Bald. in l. excep. in 4.
2 col. C. de proba. no. Pau. de Caſ. in l. edita. vbi dixi C. eod. † Item
intellige prædicta in cauſis ciuilibus; ſecus in criminalibus, vbi
libellus generalis, & obſcurus etiam reo nihil opponente eſt ipſo iure nullus, ſecundum Bal. in l. vnica. in 12. col. C. de confeſ.
& in d. l. edita. in 10. col. & in addi. Spe. in tit. de ſent. in 20. colu.
Facit l. prætor edixit. in prin. in ratione ſui. ff. de iniur. & text. in
3 l. libellorum. ver. ꝙ ſi libelli, & quod ibi Bar. ff. de accuſ. † Fallit,
quando proceditur contra rectores in ciuitate in ſyndicatu: qa
in caſu etiam criminali libellus generalis procedit, & inquiſitiones generales. ita no. tenet. Bal. in c. quoniam contra falſam.
4 in 18. colu. de proba † Item limita, quando iuriſdictio attribuitur alicui iudici in certo, & determinato caſu, quia non procedit libellus generalis coram eo productus, ēt parte non opponente: ſed eſt neceſſe, ꝙ fiat mentio ſpecifica de illa qualitate
iuriſdictionis, dictum eſt famoſum, & ſing. Inn. in c. cum ſit generale. de foro compe. quod refert Ang. & dicit eſſe legiſtis incognitum in l. 2. §. ſi quis in ius voc. non ierit. & in conſ. 6. quod
incip. lata eſt ſententia. D. Alex. in conſi. 32, in 4. vol. quod inci.
5 in cauſa conſultationis motæ contra Bar. in 5. col. † Item prædicta procedunt in cauſis ordinarijs, ſed in cauſis ſummarijs
procedit libellus, quamuis generalis, ita no. Bar. in extrauag. ad
reprimen. in ver. & figura. in 2. col. ſequuntur Cano. in cle. ſæpè.
de verb. ſig. Do. Alex. in l. ſi ita ſtipulatus. §. Chryſogonus. in 9.
col. ff. de ver. obl. & in conſi. 187. in 1. vol. quod incip. in hac cauſa & lite, cùm alijs concor. per eum alleg. Illam deciſio. Bar. mirabiliter limitat. D. Alex. in conſi. 32. vt procedat, ſi non opponatur à parte, aliàs non eſſet verum dictúm Bar. quia eſſet auferre defenſionem parti. Item quia Bar. mouetur per l. fin. C. de
ann. excep. quæ ita loquitur, & dicit, ꝙ ita aliàs fuit iudicatum
de facto Bonon. eo exiſtente aduocato. Contrariū de directo
tenet D. Alex. in d. conſ. 187. in 2. col. & iſtud plus placet. quia ſi
Bar. intelligeretur, ꝙ in cauſis ſummarijs procedat libellus ge-
a neralis, [a] quando non opponitur à parte, certè idem eſt in
cauſis ordinarijs, vt prædixi: & tamen Bar. ibi vult facere diffe-
6 rentiam in hoc iure inter cauſas ſummarias, & ordinarias. † Itē
procedit libellus generaliſſimus ſuper damnis, & intereſſe, &
rerum reſtitutione. c. cum dilectus. de ord. cog. & ibi Bal. in 2.
& 3. col. ad hoc no. illum tex. quāuis poſtea in 5. col. in 2. opp.
7 videatur aliter tenere. Similiter † procedit libellus incertus ſuꝑ
legitima filij, ſecundum Bal. in c. conquerente. in vlt. colu. poſt
Inno. ibi. de offi. ordi. & eſt tex. in l. ſi quis in ſuo. & ibi Bal. in 3.
8 not. ad hoc no. C. de inoff. teſta. ¶† Similiter in dote libellus generalis, & incertus valet, cùm ſit quid vniuerſale l. quod dicitur. ff. de impenſis. & in vniuerſalibus procedit libellus generalis, & incertus, vt eſt hic glo. magiſtra. & ita tenet Bar. & Angel.
in l. fina. C. de ſent. quæ ſine certa quantitate. Bar. in rub. ff. ſolu.
matr. & ibid. Alex. in 12. colum. D. Math. in no. 120. ſed in contrarium videtur ſtringere tex. in d. l. fina. vbi Bald. & Salic. contrarium tenent, & Bald. hic in 4. colum. & in additio. Specu. in
titu. de ſent. in 4. colum. Pau. de Caſtr. & Raph. Comenſis in rubri. ff. ſolu. matrim. Tu tamen pro opin. Bart. potes addere duo
fundamenta. Primò arguendo de dote ad legitimam, cū dos
ſuccedat loco legitime. l. Titio centum. §. Titio genere. ff. de
condi. & demonſtra. quòd quemadmodum in legitima procedit libellus generalis, & incertus, vt prædixi, ita etiam in dote.
Secundò & fortius facit: quia promiſſio dotis incerta valet. l.
3. C. de dot. promiſ. ergo etiam debet valere libellus incertus:
ſicut in intereſſe. §. curare. Inſti. de actionib. l. 1. C. de ſent. quæ
pro eo quod intereſt. Tamen ad hoc poteſt ſubtiliter reſponderi, quòd verum eſt, quòd libellus incertus valet, quādo promiſſio incerta valet de iure communi, vt eſt in intereſſe, ſed in
dote valet ſolùm de iure ſpeciali. glo. eſt in l. 1. C. de dot. pro-
9 miſ. & in l. cum poſt. §. gener. ff. de iure dot. ¶† Secundo not. vltra ea, quæ literaliter notant Barto. & alij ex tex. ibi. vel dictare,
b quòd non eſt neceſſe, quòd libellus producatur, [a] in ſcriptis,
ſed ſatis eſt, quòd actor dictet petitionem ſuam apud acta notario ſcribenti: imo ſufficit, quòd verbo petat, vt patet ex text.
infra ibi, vel dicendo. hodie autem bene requiritur libellus in
ſcriptis, per Authen. offeratur. C. de lit. conteſta. & gloſſ. hic in
verbo edere. & glo. in clemen. ſæpè. in verbo neceſſariè. de verbo. ſignific. Docto. in capitu. 1. de lib. obla. Barto. & Doctor. hic.
ideo dicunt Bald. & clarius Ange. hic in 1. colum. in fin. quòd
cautus debet eſſe agens, vt libellum in ſcriptis offerat. Nā non
diceretur obtuliſſe libellum, ſi ſuam intentionem verbo expoſitam ad tribunal faceret in actis redigi per notarium cauſæ. nihil allega. Tu allega. gloſſ. ordinariam. in l. in ſacris. C. de
proxi. ſac. ſcrin. libro 12. in verſicu. diſpoſitione. quam Bart. ibi
multum notat, ꝙ ſi aliquis exiſtens coram iudice dicat notario actorum, ſcribe, ꝙ ego peto à Titio decē ex cā mutui, &
ita peto eū condemnari, & licèt notarius hoc ſcribat in actis,
non per hoc dr̃ libellum in ſcriptis obtuliſſe. Idem tenet Bal. in
c. ſu-

ADDITIONES.

a ¶ Adde, quæ ſcribit Sebaſt. de nullit. capitulo 13. nume. 26. Rober. de ordin. iudic. 4. parte 9. diſtinctio. mihi. capitu. 13. numero 14. & ſequentib. & capit. 31. nume. 24. & quòd libellus generalis admittatur, ſi non opponatur, not. Lanfran. concluſ. 293. & 294. vbi declarat, cui adde Tremol. ad prac. Bonacu. tit. quibus mo. ſuo no. ciuil. num. 31. litera Q. verſicu. generalem. vbi ponit Reg. cum limit. & not. Prac. Pa. for. Reſp. Rei conuen. ver. generalis. vbi dixi. MASVER.

b ¶ Producatur. Adde Lanfr. in repe. cle. ſæpe, de ver. ſig. & Marian. de Senis in c. 1. de lib. obl.

c.super quæstionũ,ad finem principij.de off. deleg. & in Auth.
offeratur.circa fi.C.de lit.conte.Lud.Rom.in l.1.in 2.col. ff. de
10 arbi.Facit†bonum simile. Nam non dicitur appellare in scri-
ptis,qui appellauit viua voce:deinde per notarium facit redi-
gi in scriptis,secundum Ang.& Imo.in l.à sententia.§.fin. ff.de
appel.Bal.in addi.Spe.in tit.de app.in 3.car.in ver.dubium fuit
si dico:appello,& tu notarie scribe.Ang.hic.in 1.col. in fi. imò
si quis dicat,appello:postea diceret notario:habeas pro expres-
so causas appellationis,quas cras tibi dabo in scriptis, talis ap-
pellatio non valet,secundum Ang.& Do. Alex. in l.quicquid
astringendæ.ff.de ver.oblig.per Bal.in l.2.ad fi.C.de episc.aud.
11 †Limita prædicta duobus modis:primò nisi quis produceret
instrumentum in iudicio.Nam talis productio instrumenti cũ
verbali petitione haberet vim libelli,& sufficit, ita Spec. in tit.
de lib.concep.§.nunc videndum.vers.6.quem refert, & sequi-
tur Bal.in l.ab executione.in pen.colu. C. quorum app.non re-
12 cip.quod no.quia valde quotidianum est.¶†Secundo limita,
quando statutum disponeret, quòd in certis casibus proceda-
datur per simplicem querelam : quia est idem dicere,quòd si-
ne libello.Vnde tunc sufficeret,quòd in actis faceret scribi suã
petitionem verbalem.ita tenet Bal.in l.1.ante fin.C. vt in pos.le
ga.per id,quod vult glo.not.in l.si quis.C.de accusa.per quam
infert ibi generaliter Bal.ꝙ in criminibus satis est , quòd apud
acta verbotenus fiat accusatio: sed istud ita generaliter dictũ
est falsum:vt ibi per Sali.cùm in criminalibus requiratur libel-
lus in scriptis.glos.est in §. sancimus, in Authent.de exhib.reis.
vnde salua illam gloss. in casibus, in quibus præmissa est que-
rela:prout est ibi,quando agitur de iniuria.¶Glo.magna diui-
ditur in quatuor partes princip.In prima timore contrarij , q̃a
tex.videtur diminutus,ponit tria,quæ debent poni in libello.s.
res,causa,& actio.In secunda declarat,qualiter debeat designa
ri ipsa res.In tertia,qualiter debeat causa in libello exprimi. In
quarta prosequitur de actione.Secunda ibi,rei designatio. Ter
tia ibi,item & causa.Quarta,& vltima est ibi.Item,& circa ꝑ-
13 positionem actionis.†Ex prima parte habes tria,quæ requirũ-
tur io libello:addit Bart.quartum.s.conclusio. aliàs enim reus
non posset esse certus an cedat,vel contendat , ignorans quid
petatur,ex quo deficit conclusio in libello.l.fi. C. de fideicom-
mis.lib.Item nec iudex interponit officium suum,nisi petatur.
l.4.§.hoc autem iudicium.ff.de damno infect. Adde magistra
liter Bar.in l.si prius,in 7.colum.in 5.opp.ff.de oper.nou.nunc.
vbi dicit aduertendum esse, quòd sicut ars logicorum habet
maiorem propositionem,minorem , & conclusionem , & ex
istis effectualiter consistit argumentum, ita apud legistas libel
lus debet effectualiter constare ex tribus. Primò ex narratione
facti,& illa habetur pro maiori.Secundò ex causa, siue ex me
dio concludendi , & illa est loco minoris propositionis. Ter-
tiò ex ipsa conclusione.Et sicut apud logicos ex minori sequi
tur necessariò conclusio,ita ex medio concludendi debet ne-
cessariò sequi conclusio libelli.Item aduerte, quòd tota vis li-
14 belli cõsistit in conclusione.Nam †semper ei debet attendi quid
concludatur in libello, non autem quid narretur. secundum
Inn.in c.super literis.de rescriptis.vnde dicit Bal.in l. nec quic-
quam.§.vbi decretum.in 15.colum.de off.procon.& leg. quòd
a conclusio libelli [a] restringit narrata ad ea,quæ conclusiuè pe-
tuntur:quia in conclusione stat modus agendi,qui semper de-
bet inspici,vt est glo.in cap.hic quippe.3.quæst.6.Innocen.in d.
cap.super literis.Idem Bald.in l. edita. in 13. colum. in princip.
C.de eden.dicit,quòd non inspicitur quid,quale, & quantum
narratur:sed qualiter,& quantum ex narratis concludatur:q̃a
modus agendi substantialiter stat in conclusione,vt per glo.in
dicto cap.quippe.& illam glo.reputat sing.Bald.in cap.1. de ex
cep.Illam glo.etiam commendat Bald. in cap. cum seruum.
C.de seru.fug.& in l.etiam.C.de fur.in l.cum Papinianus.in pe
nul.colum.C.de sen.in l.1.§.cum patronus.ff.de offi.præfe.vrb.
in Authen.sed si quis.in 5.colum.C.de testi.in l.presbyteri. 1.in
3.colum.C.de episcop.& cler.in l.1.in pen.colum. C.qui accu
sa.non pos.in cap.1.§.si duo. in 2. colum. de pace tenen. Item
adde Bald.in l.domum.in 1.colum.C.de rei vend.vbi dicit, ꝙ
si in libelli narratione apponatur verbum generalissimum , &
latissimum,quòd illud debet intelligi , & restringi , secundum
conclusionem,quæ in libello semper attendi debet.Et quòd in
libello conclusio tantum attendatur,facit tex.in l.2. ad fi. C.de
peti.hæred.& ita pulchrè dicit Bald. quòd si in libello conclu-
datur per duo diuersa media concludendi,non procedit libel-
lus,si excipiatur à parte.Si autem duæ diuersæ causæ conclu-
dendi essent,& postea apponatur solùm vna conclusio , tunc
bene procedit libellus,cùm libelli conclusio semper sit atten-
denda,vt prædixi.Dicit etiam Barto.in l.Aurelius. §. Sticho. ff.
de lib.leg.quod ex conclusione libelli apparet , qualiter præce-
15 dentia intelligantur. ¶ †Item adde, quod conclusio libelli de-
bet attendi non solùm in actionibus, sed etiam in exceptioni-
bus,secundum Bald.in l.cum vltra.C.de non nume.pec. quã-
uis tunc non sit necessaria conclusio , vt dicam infra in sexta
16 fallentia.† Similiter in rescriptis magis attenditur conclusio,
quàm narratio,secundum Domin.Abb.in cap.ex parte B.in 2.
nota.de foro competen.post Fede. de Sen.in consi.93.Bald.si-
militer in l.præscriptione.in vltim. colum. C. si contra ius vel
vtilita.pub.Similiter in contractibus , licèt multa verba inter-
uenerint,tamen sola conclusio attenditur.l.si voluntate. C. de
rescinden. vendi. & ibi Bald. ad hoc not. quòd non est melior
17 text.in iure ad hoc.¶†Limita prædicta septem modis.Primò,
quando vltra narrationem apponitur in libello aliquod ver-
bum prægnans sonans in conclusione , vt si dico , conqueror
de Titio , qui me spoliauit de tali possessione , vel conqueror
de Titio,cui mutaui decem , & non restituit. Nam verbum
conqueror,habet vim cuiusdam conclusionis, seu petitionis,
secundum Bald.in d.l.edita.in 13.colum.per glo.in capit. quia
18 præsulatus.1.quæstio.4.¶ † Secundò limita in agente interdi-
cto possessorio recuperandæ:quo casu in odium violenti pos-
sessoris procedit libellus absque conclusione,secundum Imo.
(sub dubio forte)in cap.examinata.de iudi.per glo.in d. c.quia
19 præsulatus.firmat Lud.Rom.hic.¶†Tertiò limita, quando li-
bellus offertur in præsentia Principis , vel Papæ : quia sufficit
factum narrare absque conclusione.Ita Innoc.& Doct.in c. 1.
de lit.contest.& sequitur Ang.in l.omnium.per illum tex.C.de
test.Lud.Rom.hic,& in l.si quis arbitratu.in 3.colum.ff.de ver
bo.oblig.Dom.Abba.in c.in causis.in 1.no.de re iudi. & in cap.
in nostra.in 4.colum.de sepult. Pro ista limitatione adde bene
facere tria.Primò:quia coram Papa , vel Principe potest pro-
cedi sine libello,proposito facto simpliciter.Host. & Io. Andr.
in cap.1.de libel.obl.D.Abb.in c.in causis.de re iudi.Dom.Car-
di.in clem.sæpe.25.q.de verbo.signifi.Inno.in c. cum venissent.
in 10.colum.de insti.Quia præsentia principis omnem solen-
nitatem supplet,vt d.l.omnium.C.de test.& c.1. de transac.vn
de succedit regula.l.vnicæ.in princ.C.de rei vxo. actio. Secun-
20 dò facit , † quia coram Papa, vel Principe non est necesse in
accusatione apponere locum,& tempus , text.est quem Bald.
hic reputat sing.in cap.2.in 2.colum.de confes. & ita limita. l.
libellorum.in princ.ff.de accus. Quemadmodum quando in-
quisitio formatur de consensu principis,non est necesse,quòd
indicia præcedant,iuxta cap.qualiter,& quando.de accusa. se-
21 cundum Bald.in l.nullus.C.ad l.Iul.maiest.† Tertiò facit:quia
b princeps [b] potest ferre sententiam non conformem cõclusio-
ni libelli,ita sing.Bal.in l.Aemilius. in vltim. colum. post me-
dium.ff.de mino.Do.Ant.de But.& alij in c licèt hely.de simo.
vbi D.Ant.dicit,ꝙ istud etiam voluit Spe.in tit.de actio.& ob.
in §.superest.in ver.sed quid ergo.& ver.seq. Sed aduerte licèt
* *omnes ita teneant*, in contrarium fortiter facit tex. in c. in causis.
de re iudic.vbi dicitur , ꝙ in causis, quę agitantur in audientia
Papæ,debet obseruari ordo iuris.Et pondera rationem,quam
22 ibi tex.assignat.†Sed in contrarium est text.solennis in cap. ad
petitionem.ad fin.de app.quem pro valde not.alleg. Bald.in c.
2.de no. for. fi. ꝙ princeps debet causam terminare sola facti
veritate inspecta,dato ꝙ ordo iuris non sit coram eo seruatus.
Sed potes concordare,vt per Dom.Abb.in cap. in causis. in 1.
23 not.de re iudi. quamuis prædicta non alleget.¶†Quartò fallit
in criminalibus,in quibus procedit libellus sine conclusione,
secundum Barto.in l.quid ergo.§.pœna grauior.in 2.colum.ff.
de infami.& in l.libellorum.in fi.prin.ff.de accus.& in l. 2. §. si
publico.in 3.quæstio.ff.de adult.Cyn.Bald.& Salyc.in l.in cau-
sis.post glo.ibi.C.de accus.Bal.in l.& si seuerior.in 4.colum.C.
de fal.& in l.si quis.de accus.& in l.certi condictio.in princi. ff.
si certum peta.& in l.2.C.de proba.Ang.in l.edita. C. de eden.
Facit bene tex.in l.1.§.2.in fine.ff.ad Turp. Ad idem mouetur
Bar.quia in causis criminalibus agitur de vindicta publica. l.
licitatio. §. & quòd illicitè. ff. de publi. quo casu iudex potest
supplere,& procedere nemine petente.Confirmo,ꝙ licèt cau
sæ criminales expediantur per accusationes : tamen solo offi-
cio iudicis,secundum Barto.in l.imperium.in 3. colum. supra
de iurisdictione omnium iudicum.& in l. iudex postquam. ff.
de re iudic.Per istam rationem infert Dom.Anto.de But.in d.
cap.examinata.& in cap.1.de lit. contest. ꝙ in omnibus casib.
in quibus iudex potest ex officio supplere,parte non petente,
de quibus plenè per Bartol.& alios in l. 4. §. hoc autem iudi-
cium.

ADDITIONES.

a ¶Libelli.Adde Bal.in l.Papinianus.in pe.col.C.de sen.in l.nec quicquam.in §.
vbi decretum.in pe.col.de off.procons.

b ¶Princeps.Adde Host.in c.querelam.de elec.Bal.in c.super.in 4.col.de causa
pos.Ant. de But.in c.inter dilectos.in 4.col.de excel.præla.

cium.ff. de dam.infect.non requiritur concluſio in libello, ſed
iudex ex narratis in facto poteſt formare ſententiam.quod eſt
24 valde tenendum menti.¶†Quintò fallit in ſpiritualibus, vbi
exuberat officium iudicis:quia ſufficit narratio facti: conclu-
ſionem autem iudex ſupplet.Ita tenet Hoſt.& alij in cap. 1.de
lit.conteſt.Dom.Anto.in d.c.examinata.in 2.colum.dicens de
hoc eſſe caſum recte intuenti in cap.ad diſſoluendum . de de-
25 ſponſa.impu.¶†Sextò fallit in libello exceptionum rei,vbi nō
requiritur concluſio,vt per multa iura probat Barto. in l.1. in
2.colum.ff.de excep.Bal.in l.edita.in 14.colum.C.de eden.& in
Authen.ſtatuimus.in vltim.colum.C.de epiſcop.& cler.Ang.
in l.emptor.C.de præſcrip.long.tempo.Dom.Anto. in c. 1. de
lit.conteſ.¶Septimò fallit in cauſis, in quibus proceditur ſine
a ſtrepitu,[a] vel figura iudicij,vbi ſufficit ſola nartatio facti: nec
requiritur concluſio, ſecundum Barto. in extrauag. ad repri-
men.in verſ.& figura.in 3.colum.in princip.per tex.in c. affer-
26 te.de præſum.¶†Venio ad ſecundam partem glo. ibi, rei de-
ſignatio.ex qua habes colligere ſex concluſiones.Prima eſt, ꝙ
reperitur triplex iudicium.vniuerſale,generale,& particulare,
de quibus etiam per glo.& Doctor.in c.2.de lib.obla. & in cap.
conquerente.de offic. ordina. & declara, vt magiſtraliter per
Barto.hic in 3.colum.& in l.edita.in repe.Peruſina in 16. colu.
& ibi per Salic.& Moder.C.eod.& vltra differentiam hic tradi
27 tam per Barto.†adde aliam, quam dicit Bald.in rubr.extra de
iud.in penul.colum.quòd non reperitur actio generalis, quæ
ſit in rem,ſed ſemper in perſonam.Ratio:quia genera nō poſ-
ſidentur,ergo in rem actio non competit, cùm poſſeſſio pro-
ducat actionem realem.Tu adde aliam rationem,quia vbi re
peritur ius ſine obligatione,illud eſt reale, ius verò quod cau-
ſatur ab obligatione,vt eſt in omnibus iudicijs generalibus,il-
lud eſt perſonale.Ita declarat Bald.in l.ſi certis annis. in penult.
colum.C.de pact.Tertiam differentiam ponit Bald. in cap.ec-
cleſia ſutrina.in penul.colum.de cauſa poſ.& proprie.quòd iu
dicium generale eſt illud, quod habet ſpecies ſub ſe, quia eſt
quoddam prædicamentum:vniuerſale verò eſt,quod non di-
ſtinguit in ſpecies dialectico more ſumptas. Item vide quod
vult glo.in l.pen.ff.de fun.inſtr.quòd in legato vniuerſali atten
datur tempus conditi teſtamenti,ſed in legato vniuerſali attē
28 ditur tempus mortis teſtatoris.¶†Secunda cōcluſio eſt,quòd
in libello producto in iudicio vniuerſali procedit libellus ge-
neralis:nec eſt neceſſe ſpecificare res.Facit l.3.& l. ſi quo tem-
29 pore.ff.de peti.hæred.& tex.in l.quæſitum.ff.de pec. ¶†Tertia
concluſio,quòd procedit libellus in petitione hæreditatis. Pe-
to hæreditatem talis,cuius ſum hæres.Sed Barto.& cæteri Do
ctor.melius dicunt, quòd in libello petitionis hæreditatis de-
beo petere declarari me hæredem:& aduerſarium cogi ad re-
ſtituendum,vt l.licèt.vbi etiam Barto.ff.de petitio.hæredi.Bal.
in l.edita.in 15.colum.C.de eden.& vide per Bald,in cap.paſto
ralis.in pen. colum.de cauſa poſ.& propric.Iſtam concluſionē
probo:nam petitio hæreditatis eſt actio realis.l.ſi autem. §. ſed
& his.ff.de rei vend.Bar.in l.ſed ſi lege.§.petitio.ff.de peti.hære.
Sed in omni actione reali debet ſemper in libello peti,& con-
cludi,quòd declaretur illud ius reale ſibi competere.l.ex diuer
30 ſo.§.1.ff.de rei vendi.¶†Quarta concluſio glo.eſt,quòd poſteà
in executione examinabitur de ipſis rebus.vnde no. ex iſta glo.
quæ tota die allegatur,quòd poteſt peti executio ſententię nō
31 liquidæ:& poſtea in executione fiet liquidatio.†Iſtam gl.mul-
tum notat,& commendat Barto.hic,& eam infert ad ſtatuta
Italiæ,quibus cauetur,quòd inſtrumenta publica facta manu
publici notarij habeant executionem paratam, quòd ſi in in-
ſtrumento promiſiſti mihi ſatisfacere de damnis, & intereſſe,
ꝙ poſſum petere executionem talis inſtrumenti, quamuis in-
tereſſe non ſit liquidum,quia ſatis eſt,ꝙ poſtea in proceſſu li-
quidetur,& idem de damnis.Adde,quòd cum Bart. tenet Bal.
Fulg.Paul.de Caſt.& Ludo.Roman.hic,& Barto.in l.1.ad fi.&
ibi Dom.Alex.ff.de leg.2.& Barto.in l.2.per illum tex.C.de ſen
ten.quæ ſine certa quanti.& in l.1.in vlti.col.ff.de iudi.ſol.Petr.
de Anch. in commento.c.canonum ſtatuta.de conſti.in verſ.
circa iſtam extenſionem.Pau.de Caſt.in conſi.209.incip.quòd
dictum præceptum veniat reuocandum . Contrarium, quòd
imò tale ſtatutum debet intelligi in debitis liquidis,& non in li
quidandis,tenet Bald.in d.l.1.ff.de leg.2. idem tenet Raph. Cu.
ibi per glo.ibidem,& per id,quod tenet Barto.in repe.l.3. in 2.
quæſtio.princip.C.de pigno. Ego etiam teneo iſtam opinio.
* *contra magis communem*: & puto, ꝙ ſit de iure verior. Et iſtam
b opi.tenet ipſemet Bar. in l. proinde. §.notandum.[b] per illum
tex.ff. ad leg.Aquil.vbi per illum text.nota. pro ſtatutis Italiæ,
quæ dicunt,quòd inſtrumenta habeant executionem paratā,
quod eſt verum,ſi inſtrumentum ſit liquidum. ſed ſi non eſt li
quidum,ſecus eſt. Vt ſi promiſiſti emendare damnum, cùm
non appareat quantum ſit,certè adhibe iudicem, vt declaret
damnum,non vt condemnet:& dicit,quòd ita debet intelligi.
l.1.C.de ſent.quæ ſine certa quantitate.Iſtam opin.ſequitur cō
ſulendo idem Dom.Alex.in conſi.188.in 2.volum. quod inci-
pit,viſo proceſſu agitato.Idem tenet Bald. in l. ſi cauſam. in 2.
colum.C.de exec.rei iudi.vbi tenet,quòd illud ſtatutum diſpo
nens,quòd inſtrumenta publica mittantur executioni, ſicut
ſententiæ diffinitiuæ,non intelligitur de non liquidis.l. fina. C.
de compen.Ad idem ſecundò facit,quod vult Bald.ad fi. in l.
apertiſſimi.C.de iudi.ꝙ pro debito non liquido non poteſt cō
cedi captura perſonæ,vel aliqua alia executio.Tertiò facit,qđ
vult Bal.in l.qui teſtamento.in fi.C.de teſtam. manu. vbi dici-
tur,ꝙ ſi inſtrumenta guarentigiata habeant conditionem ve-
rè purificatam,ſed in iudicio nondum probatam,dicuntur in-
ſtrumenta pura,& non conditionalia,licèt ad executionem fa
cti non poſſit procedi,donec liqueat iudici,per tex.no.in l.hoc
iure.ff.de verbo.ſignifi.¶Quartò contra Barto. & eius conclu
ſionem moueor ratione:in qua multum me fundo. Clarum
eſt,ꝙ iſtud ſtatutum diſponens,quòd inſtrumenta publica ha
beant executionem paratam,eſt contra ius commune,tex.eſt
in l.minor 25.ann.cui fideicommiſſum.in verſ. ad initium no-
uæ petitionis redegerat.ff.de min.ergo debet intelligi, vt mi-
nus lædat ius commune,quàm ſit poſſibile.cap.cum dilectus.
de conſue.l.2. C.de noxa.l.Cæſar.vbi Doc.ff.de pub.glo. in l.fi.
§.in computatione.& ibi Doc.C.de iure delib.ergo debebit in
telligi in debitis liquidis.¶Quintò moueor. Nam ſtatutum di
cit, ꝙ inſtrumentum publicum mandetur executioni, ſicut
32 ſententia diffinitiua,†modo ego habeo,ꝙ licèt contra ſenten
tiam diffinitiuam non poſſit opponi exceptio: tamen non
meretur executionem, niſi ſententia ſit liquida. l. hæc autem.
§.1.in verbo liquere.ff.ex quib.cau.in poſ.ea.qui tex.eſt ad hoc
aureus,ſecundum Bal.ita tenentem in addi.Spec.in titu.de ex-
cep.in fi.in vltimis verbis.ergo idem etiam eſt in inſtrumento
pub.Nec obſtant iura allegata per Barto.in l.2.C.de ſentē.quæ
ſine cer.quanti.& l.defenſionis C.de iure fiſ.lib.10. quia illa iu-
ra bene dicunt,quòd ſententia incerta valet, & poſtea proba-
bitur,& declarabitur,ſed non dicunt, ꝙ ante liquidationem,
& declarationem mandatur executioni, ſicut nec etiam hæc
glo.Vnde tutius puto,ꝙ ante omnia fiat liquidatio per iudicē
citata parte,quantum ſit damnum,vel intereſſe, & poſtea fa-
cta liquidatione procedatur ad executionem, prout etiam te
33 net Bar.in d.l.proinde.§.notandum.*Tenendo tamen communē opi.*
* eam limita, vt procedat,quādo † intereſſe erat expreſſum in
inſtrumento,ſecus ſi virtualiter continetur,puta quia in inſtru
mento promiſſum ſit factum,quo caſu ſi nō fiat,ſuccedit ob-
ligatio ad intereſſe,certè in tali intereſſe non haberet locum di
ctum ſtatutum,ſecundum Dom.Anto.de But.& Imo.in cap.
tranſlato.de conſti.per l.1.in princ.& quod ibi Barto. ff. de his,
quæ in teſtam.delen.quamuis contrarium teneat Ludo.nullā
de eis faciens mentionem in l.certi condictio.in princ.ff.ſi cer.
34 pet.per glo.2.ibi,vbi etiam tetigi de hoc. ¶†Quinta cōcluſio
glo.eſt,ꝙ in generali iudicio ſufficit generaliter petere ratio-
nem adminiſtrationis.Subdit tamen Bar. quem ſequitur Do.
Anto.in c.2.de lib.obla.ꝙ differentia eſt inter iudicium vniuer
ſale,& generale.Nam licèt vtrobique procedat generalis libel
lus:tamen ſi iudicium eſt generale,oportet in illa prima inſtan
tia,ꝙ in proceſſu res ſpecificè probentur, ſecus in vniuerſali iu
dicio,per rationem,de qua hic per eum. Contrarium tenent
Bald.Ang.Fulg.& Dom.Alex.hic,Sali.in l.edita.C.eod.& Bart.
ſibi contrarius in l.2.C.de ſent.quæ ſine certa quantita. quia in
35 vtroque ſufficit,ꝙ poſtea in executione probentur res.† Tu
caue, ꝙ Bart. in eius fundamento videtur errare,dum dicit,ꝙ
in petitione hæreditatis reſtitutio venit officio iudicis, prout
etiam tenet Bar.in l.licèt.C.de peti.hære.in l.harum. vbi etiam
Bal.ff.ſi ſer.ven.hoc non eſt bene dictum: quia imò reſtitutio
venit iure actionis,tex.eſt in l.ex diuerſo.§.1.ff. de rei vendi.ſed
bene lata ſententia ipſa executio facti fit per officium iudicis.
Ita no.declarat Ang.in l.ſi quis vi.§.differentia.in 18. col. ff. de
acq.poſ.Imo.in l.ſi prius.& ibi D.Alex.in antepen. colum.ff.de
36 ope.no.nunc.¶†Sexta,& vltima concluſio gl. eſt, ꝙ in iudicijs
particularibus debent res in libello ſingulariter exprimi. l.ſi rē.
ff.de rei ven.c.2.de libelli obla.c.ſignificantib.de app.l.1.§.ſi qs
argen.& §.ſic iſta.vbi tex.no.ff depoſi.& in l. actione. ff. de fur.
gl.in l.forma.ff.de cenſi.¶Limita iſtam concluſionem, vt per
Bar.hic duobus modis.Pro prima facit tex.in c. inter dilectos.
de fide inſtr.In ſecunda contrarium tenet Bald.in l.ex diuerſo.
§.1.

ADDITIONES.

a ¶Strepitu.Adde Lanfr.in repe.cle.ſæpe.de ver.ſig.

b ¶Pro quo videri poteſt Rom.conſi.211.nu.5.Dec,conſi,322.nu.3.conſi.618.
nu.5.Oſaſc.deciſ.129. MASVER.

* §.1.ff.de rei vend. *Sed communiter tenetur opi.* Bar.vt per Bal. Ang. & Mod.in l.si marito.§.fi.ff.sol.mat.& in l.in summa.§.qui sorti.vbi tex.prin.ff.de re iud.& in l.si filius.§.1.ff.de ver. oblig. cũ.
a simi.& ista est communis opi. [a] secundum D.Alex.in cons.90 ꝙ incip.in causa,& lit.vertente coram arbitro.in vlt.colu.post
37 alios Doc.ibi per eum relatos.lib.2. ¶† Venio ad tertiam partem prin.glo.ex qua habes duas conclu.princ. Prima est, ꝙ in libello debet exprimi causa, habilis, ex qua inferatur conclusio ad condemnationem. Vnde si peterem centum, quia Rex est in Francia,vel quia ego sum hic,talis causa est inepta.Ita tenet gl.in l.2.§.circa.ff.de excepti.do. Ampliat Bart.hoc esse verum etiam si postea in iudicio probaretur alia causa apta: nõ tamen sequeretur condemnatio l.habebat.ff.de inst.Facit cap. licèt causam.de proba.¶Tu limita hoc esse verum in iudicio petitorio,vbi de proprietate contenditur: quia si agens deducat vnam causam inhabilem,& probat aliam aptam, non tamen sequitur condemnatio. secus est in iudicio possessorio, cùm sit minoris præiudicij.ita Inn.in c. conquerente. de elect. Ludo.Rom.hic.Adde no.Bal.in l.fi.in prima col.& ibi Angel.
38 C.de anna.excepti.† Adde & secundò ad conclusionem glo.
b ꝙ quando causa inepta [b] est expressa in libello,libellus est ipso iure nullus, etiam parte non opponente.ita notat Bar. in l.edita.2.col.& ibi Bal.in 13.col.C.eo.D.Ant.in c.dilecti. de iudi. & est ratio.Nam quando actor exprimit causam ineptam,constat de euidenti calumnia libellantis:ideo ipso iure vitiatur libellus,iuxta gl.in l.qui cum maior.§.ꝙ si in patris.in ver. calũniosam.ff.de bonis liber.Facit tex.in cle.constitutionem. cũ gl. in ver.de nouo.de elec.Et ita teneas, quamuis contrarium te-
39 neat Raph.Fulgos.hic,& in d.l.edita.vbi etiam dixi. ¶† Tertiò aduerte,quod si iudex videt malè actum ex vna causa: tamen ex actis apparet,ꝙ potuisset ex alia causa bene agi, licèt ex illa causa non posset iudex condemnare,vt hic per Bar.tamen debet in sententia iudex reseruare illud ius agendi ex illa alia causa.ita tenet Bal.reputans notatu dignum in Auth.sed si quis.in
40 2.col.C.de secun.nup.¶† Quartò aduerte, ꝙ satis est, ꝙ causa in libello sit apta,& concludens, quamuis non sit vera l. cum putarem.ff.fam.ercis.gl.in clemen.dispendiosam.de iudi.Bart.
41 notab.in l.certi condictio.in princ. in pen.col. † Subdit etiam Bar.hic,quòd non est necesse,ꝙ in libello exprimatur causa cũ suis qualitatibus.Vnde si peto centum à monasterio, quæ sibi mutuaui,non habeo necesse dicere in libello,ꝙ est cõuersum in sui vtilitatem:quia dicendo mutuum,intelligitur de efficaci,secundum Inn.in c.2.vbi Do.Ant.& alij,de lib.obla.Sequũtur omnes:& ibi latius Imo.in capitu.super hoc. de renuncia.
42 ¶† Secunda conclusio glo.est,ꝙ quando agitur actione reali, non debet exprimi aliqua causa remota, sed benè quãdo agitur actione personali,causa enim remota in vtraque actione est ipse contractus,vt declarat no. gl. in l. & an eadem.§.actiones.in ver.singulæ causæ.ff.de excep.rei iud.Can.in c. fin. de libel. oblatio. & ꝙ in actione reali non debeat exprimi contractus,& sic causa remota,sed bene in personali, est text. in d. §. actiones.& ibi Bar.& melior tex.in c.Abbate sanè.de re iud. in 6.Ratio diuersitatis est: quia dominium ex quacunque causa habeatur,semper est vniforme,siue habeatur ex contractu iuris ciuilis,siue iurisgentium,siue ex contractu bonæ fidei, siue stricti iuris ,siue ex contractu lucratiuo,siue ex oneroso : quia dominium non variatur ex varietate causarum; sed actio personalis bene variatur, & diuersificatur secundum qualitatem contractus,cùm alia sit actio bonę fidei alia stricti iuris,secundum qualitatem contractus,ideo oportet scire speciem contractus,secundum Pau.de Cast.hic,& Cy.in d.l.edita.in ver.se-
43 cundò iuxta hoc.¶† Limita tamen conclu.gl.& Doc. inquantum volunt,ꝙ in actionibus personalibus sufficeret exprimi factum.Nam procedit in omnibus præterquam in contractu stipulationis:nam non sufficeret in libello dicere,ꝙ promisisti
* centum ex causa stipulationis,quia *secundum communem sententiam* stipulatio sine causa nõn valet in effectu,quia obstat exceptio doli.glo.in l.2.§.circa.ff.de excep.do.Imo.& Modern. in l. à Titio.ff.de verbo.obliga.Vnde tunc oportet exprimere causam causæ.Ita not.Barto.in l.generaliter.in 5.quæstio.C.de non nume.pecun.¶Venio ad quartam,& vltimam partem gl. ex
44 qua possent plura elici.Sed duo principaliter sufficiant.† Pri-
c mo,quòd nomen actionis [c] est de necessitate in libello expri-
* mendum, dato quòd causa sit sufficienter expressa. *Breuiter communis opi.* est in contrarium,& secundum Barto. & Docto. contrarium de consuetudine obseruatur,prout etiam glo.hic fatetur,ꝙ contrarium Bononiæ obseruatur.Facit tex. in c.dilecti.vbi Cano.de iudi.no.Barto.in l.cum mota.in fin. per illum text.C.de transact.& in l.Gallus.§.si eius.in fin.vbi latius Imol.
45 cum concor.ff.de lib.& posthum.¶† Secunda conclusio glos. est valde dubitabilis: an si in libello causa aptè narretur, deinde exprimatur actio inepta, vitietur libellus? gloss.hic tenet, ꝙ sic.Sequitur Angel.per tex.qui vrget in l.2. C. de formu. ibi, si aptam rei,& proposito negotio competentem actionem. & ibi Bald.& Ang.idem tenent per illum text.saltem à contrario sensu.Idem ante eos per illam leg.secundam tenet Spec. in tit. de actio.& peti.§.sequitur.versicu.penul.Bald.in l. certi condictio.§.quoniam.ff.si cer.pet.idem Bald.in l.& si sine.in vlt. col. C.ad Trebel.vbi aliam rationem adducit.Facit bene text. in l. 1.§.primo.ff.si men.fal.mò.dixe.Breuiter in contrarium se ha-
* bet *magis communis opin.* quam tenet Innoc. in cap. examinata. de iud.& ibi Bald.Imo.& Dom.Abba.Idem tenent Barto.Bal. & omnes Modern.hic.Barto.in l.insulam.ff.de præscrip. verb. Bald.& Ang.in l.Gallus.§.1.ff.de libe.& posthum.Ang.& Sali. in d.l.edita.C.eod.Imol.in l.si ita stipulatus.§. Chrysogonus. ff. de verbo.oblig.Ioan.Andr.in addi.Specu.in titu. de act.& peti.§.sequitur.super versicu.penul. Mouentur Docto. vna tantum ratione.Nam actio non est de necessitate in libello exprimenda,vt dixi in præcedenti conclusione: ergo si exprimatur, & ineptè, non debet vitiare libellum,per regulam l. vnicæ. in princ.C.de rei vxor. act. de qua regula multa dixi in l. vinum. post gl.magnam in fi.ff.si cert.peta. Nec obstant iura allegata in oppositum:quia respondent Docto.quòd loquuntur quando causa,& etiam actio sunt ineptæ, secus quando sola actio. ¶Tertia fuit mirabilis opi.Bal.sæpius variantis in rub.extra de offi.iudi.in 7.col.vbi dicit, ꝙ si in vna constructione verborũ dicam,mutuaui tibi decem, quæ peto per actionem locati : tunc totus libellus est ineptus,quasi quòd non possit fieri separatio propter vnitatem constructionis.Si autem in libello dico,ꝙ mutuaui tibi decem,ad quæ peto te condemnari,& postea subiungo,& ad hoc propono actionem locati : tunc ineptitudo separata posita in diuersa oratione non vitiat libellũ, cùm vtile non vitiet ab inutili.l.Græcè.§.illud. ff. de fideiusso. Et ita dicit se intelligere dictum Innoc.in d.c.examinata.Quid tenendum in isto subtili.& disputabili passu? Puto, ꝙ in puncto iuris opi.gl.sit verior,contra communem sententiam, ꝙ actio inepta posita in libello vitiet libellum.Primò per tex. in l.1.§.1.& ibi Bar.no.ff.si men.fal.mò. dixe. ibi,nec tenere intentionem:qui vult,ꝙ actio inepta inficiat intentionem. Nec est bona solu.Bar.hic,quam sumit ex glo.paruula ibi in verbo, ex locato. ꝙ ibi non solùm actio erat inepta, sed etiam causa: quoniam secundum Do.Abb.in c. examinata. istud est cõtra mentem illius literæ,& diuinat ad istum tex. Ibi enim solùm quæritur de actione inepta. Et pondera plus, ꝙ ibi illa actio non erat adeo inepta,vt esset contraria,aut incompatibilis, & tamen vitiat.Ad idem facit tex.in l.fina.in versicu. exprimere actionem.C.de interdi.& tex.in l.si cum ea.in ver.competentibus actionibus,& ibi ad hoc not.Ang. C.de do. promis.& in l.petitores.in versic.competentibus actionibus.ff.de pign.& in l.pen.in ver.competenti actione.C.si ven. pig. aga. Tu stringe fortius ista iura, vtendo arg.Bar.& Docto.quia si de necessitate non requireretur actio in libello, certè non expediret,quòd esset apta,vt dicunt illi text. Item pondera, quòd propter illos tex.apparet non obstare tex.in d.c.dilecti.de iudic. quia potes dicere,ꝙ non sit dubium de iure ciuili propter tex. præallegatos: ideo non est standum iuri canonico.¶Tertiò facit, quod vult Cy.in l.2.C.loc.ꝙ si aliquis narrat in libello, ꝙ locauit, & postea agat actione ex conducto,debet succumbere. Et pondera,ꝙ ibi sumus in correlatiuis,& non sufficit vnum ex cor-
46 relatiuis poni,vbi aliud ponendum fuit. ¶† Quartò,& fortius Docto.se fundant in vno solo fundamento:& illud fundamẽtum non videtur verùm, quia quando aliquid de necessitate non requiritur,si exprimatur & non rectè,non vitiat actũ. (licèt omnes ab euo condito vsque in præsens semper ita tenue-
47 rint.)puto,ꝙ non sit verum, & ostendo per quinque. † Nã in
d primis in sñia [d] non requiritur,ꝙ exprimat causa: imò fatuus est iudex,qui in sñia exprimit cãm.c.sicut.de re iud.gl. & Doct.in l.2.§.ignominiæ.ff.de infa. & tamen si exprimat cãm, & ineptam,vitiatur sñia.tex.est in c.cum super abbatia.de off. deleg. glo.& oẽs in l.si is ad quẽ.ff.de acq.hęr.Imò fortius, si in sñia exprimatur cã inepta : ꝗuis appareat ex processu, ꝙ aderet

ADDITIONES.

a ¶Vbi,quòd libellus valet,& sententia generalis in fructibus absque specificatione,secundum magis communem.

b ¶Inepta.Adde Doc.in c.licèt hely.de simo.

c ¶Actionis. Adde Felin.in d.cap.dilecti.in vltim. colum. vbi dat quatuor fallentias.

d ¶Sententia.Adde Cy.in l.properandũ. in §.fi.de iud.Bar.in l.qui Romæ.in §. duo fratres.ff.de ver.obl.Host.in c.ex parte.de concess.præben. Doc. in c. in præsentia.de renun.Card.in c.1.in 29.not.de postula.prælat.

ret cauſa apta,tamen ſententia eſt nulla, ſecundum Doctor.in
in c.ex parte.de conceſ.præben.vbi Dom.Abb.in vlti. colu. ad
hoc ponderat tex.pro no.in cap.per tuas. qui filij ſint legitim.
48 ¶†Secundò facit:nam teſtes non tenentur [a] deponere de tem
a pore,niſi quando tempus eſt de ſubſtantia. cap. cum cauſam,
quæ inter Archiepiſcopum.vbi glo.& Docto.de teſti.Bart.in l.
2.§.Item Labeo.ff.de aqua plu.arc.Bald.in l.matrem. C.de pro
ba.& in l.teſtium.in vltima colum.C.de teſt.& ibi Cyn.in 6. &
7.q.Spec.in titu.de teſte.§.iam de interrogatorijs.verſi.Item de
tempore.poſt princ.& tamen ſi de tempore ineptè deponunt,
puta varia,infringunt eorum dictum.Archi. in cap.cum nihi-
lominus.3.q.9.Dom.Anto.in cap.cum cauſam,quæ inter Ar-
chiepiſcopum.in 10.colum.de teſti.Cyn. in d. l.teſtium.in 6.q.
& ibi Bal.in 5.colum.idem Bal.in l.2.C.quibus res iud.non no-
49 cet.¶†Tertiò facit: quia in libello criminali non debet appo-
ni dies commiſſi delicti:& tamen ſi apponatur, & non probe-
tur,ſuccumbit accuſator.cap.licèt cauſam.de proba.Barto. in
l.habebat.ff.de inſtitu.l.diuus.vbi plenè Moder. ff.de re iudica.
50 ¶†Quartò facit glo.ſolennis in l.proinde.2.in gloſſ.fina.ff.ad l.
Aquil.quæ notab. vult,quòd ſi in aliquo iudicio ꝓcedatur or
dinariè,præter naturam ipſius,& ineptè,vitiatur ꝓceſſus. Quã
glo.ſequitur,& dicit eſſe ſing.& non reperiri alibi Bal.in l.diffa-
51 mari.in 2.colum.C.de inge.& ma.¶†Quintò eſt fortis text. in
d.c.cum ſuper abbatia.extra de offi.deleg.Et tenendo iſtã par-
tem contra omnes,non obſt.d.l.vnica.in princip.C.de rei vxo.
act.quia dicit Ang.quòd illa l.potius probat contrarium:& ibi
ſupplet fingendo iſtam actionem: & ſic ibi cùm non ſit inter-
poſita ſtipulatio de reddenda dote, fingitur per l. interpoſita.
Et ideo ſi inutiliter interponatur, remota inutili, remanet fi-
cta ſtipulatio, quod non eſt hic in libello, vbi lex non fingit
actionem. Iaſon Paduæ.

A D D I T I O.

a ¶Tenentur.Adde Bal.in l.1.in vlt.col.ff.de teſt.Bar.in l.non exigitur, in §.diui fratres.ff.de iu.fiſ.Ant.de But.& Abb.in c.cum Io.de fid.inſtr. Ant. de Butr. in c.fi.in pen.col.de conſue. Et no.ex hoc tex.quòd in libro rationum exigitur dies.Alex.lib.2.conſi.70.

S V M M A R I V M.

1 *Inſtrumentorum copia danda eſt aduerſario ſine die, & conſule confecti inſtrumenti.*
2 *Dies ſolutionis cenſetur eſſe pars contractus,ſeu ſtipulationis.*
3 *Tempus alicui rei præfixum dicitur eſſe de forma ipſius rei.*
4 *Hora debet apponi in inſtrumentis,quando ad aliquid expediret.*
5 *Reſcriptum ratione vnius horæ dicitur eſſe poſterius altero.*
6 *Acta publica debent edi cum die,& conſule.*
7 *Petere poteſt quod ſibi edatur omnis ille,cuius intereſt edi.*
8 *Scripturæ bãnni,vel alterius actus tendentis ad vindictam publicam,debent edi cuique petenti:limita vt nu.10.*
9 *Editiones inſtrumenti debent fieri cum die,& conſule ei,qui vult redarguere inſtrumentum de falſo.*
11 *Inſtrumentum ſi aliquis produxerit in iudicio pro ſe, ſi in eo aliquid cõtineatur,quod ſit ad fauorem alterius partis, poteſt aduerſarius eodẽ inſtrumento vti.*
12 *Inſtrumentum producens intelligitur eum approbare tam pro ſe, quàm contra ſe.& nu.13.& 14.*
15 *Teſtem producens pro ſe,non poteſt perſonam eius impugnare.*
16 *Approbatus in vno officio ab aliquo,non poterit poſtea ab illo reprobari in officio conſimili,vide nu.17.*
18 *Inſtrumentum producens in parte,& partibus pro ipſo tantum facientibus, nihil operatur,quin ſtetur inſtrumento contra ipſum.& numero 19.20.*
21 *Inſtrumentum quando editur à parte parti,licèt non debeat edi dies,& conſul,tamen debent edi nomina teſtium,& non notarij.*

1 §. Editiones. †Inſtrumentorũ copia danda eſt
aduerſario ſine die,& conſule cõ-
fecti inſtrumenti,ne detur materia cogitandi, vel fabricãdi ali
a quod falſum:ſed bñ debet edi dies [a] deſtinatæ ſolutionis. hoc
primò.Libri autem rationum debet edi copia cum die,& cõ
ſule.h.d.ſecundò,& vltim. ¶ Limita primam partem textus,
quando editio inſtrumenti fit à notario, vel ſimili publica per
ſona:quia debet edere inſtrumentum in forma publica: & ſic
cùm die & conſule,& cum ſubſcriptione,vt plenè probet, &
fidem faciat,ſecundum Bar.in l.exempla.infra eod. & in l. 1. §.
diem.ff quemadmo.teſta.aper.Dom.Anto.& alij in cap. 1. de
proba.¶Secundò limita,quando quis petit copiam inſtrumẽ
ti,vt illud redarguat de falſo.l.fin.C. de fide inſtrumen. & hic
in glo.Tertiò limita, quando non poſſet conſtare de die ſolu-
tionis,niſi apponeretur dies confecti inſtrumenti:puta, quia in
inſtrumento diceretur, quòd debitor promiſit ſoluere intra
decem menſes,ſecundum Ray.Bal.& latius Alb.Pau. de Caſt.
& Moder.hic.Dom.Anto.in c.G.perpetuus.in fi.de fide inſtru
men.Spec.in titu.de inſtr.edi.§.videndum. verſ. ſed cum dies.
vel quando duo creditores prætenderent prioritatem in tem-
2 pore,vt hic plenius per Barto.& alios.¶†Item no.in verſi. nam
dies.illud ad quod allegatur iſte tex.ꝙ dies ſolutionis cenſetur
eſſe pars contractus,ſeu ſtipulationis.Intellige ſecundum An-
gel.& Dom.Alexan.quòd cenſetur pars qualificatiua,ſeu quã
titatiua,non autem pars ſubſtantialis:l. ex duob. prima. & ibi
no.ff.de duob.re.Bar.in l.ita ſtipulatus.in 1.colum.ff. de verbo.
3 obl.quicquid dicat Fulg.hic.†Tu adde Bald. & Sali. in Authẽ.
quæ ſupplicatio.circa fi.C.de preci.impe.offer.vbi not. ibi eſſe
tex.circa fi.in verſ.ſub hac forma.ꝙ tempus alicui rei præfixũ,
dicitur eſſe de forma ipſius rei.Et per hoc inferunt, quòd ille,
qui non obſeruat tempora conſtitutionis,dicitur non obſerua
re formam eius.quod eſt bene notandum propter conſtitutio
nes eccleſiæ,quæ imponunt metas temporum.Idẽ tenet Paul.
de Caſt.in l.ſi ea lege.in princ.ff.loca.& in l.qui Romæ.§.Calli-
machus.in fi.ff.de verbo.ob.facit optimè tex.in l.ſcire oportet.
§.ſequens.ff.de excuſ.tuto.Alibi Bal.in l.obſeruare.§.proficiſci.
in 3.q.ff.de offi.proconſ.& leg.& in l.liberti libertæque.in 6.co-
lum.C.de oper.lib.dicit,quòd qui recedit à tempore,recedit à
forma actus.Alibi Bal.in l.omnes populi. in vlti. colum. ff. de
iuſt.& iur.dicit,quòd non eſt recedendum à forma ſtatuti. vn
de ſi ſtatutum requirat tempus,& tu requiras. Alibi Bald.in l.
ordo.circa medium.C.de exec.rei iud.dicit, quòd ſi ſtatuta ali
quid diſponunt tam in tempore,quam in forma, ſunt ſeruan-
da ad vnguem:& ſi contrafieret, eſſet irritum ipſo iure. Alibi
Bal.in Auth.qui ſemel.in 4.colum.in fin.C.quomodo,& quan
do iudex.dicit,quòd quando ſtatuta volunt certa tẽpora ſta-
tui,alioquin ponatur reus in banno,ita ſunt præciſè ſeruanda,
vt nihil addi,vel minui poſſit:quia data eſt forma iudici:tamẽ
Pau.de Caſt.in d.Auth.quæ ſupplicatio. nullam de prædictis
mentionem faciens, dicit quòd propriè loquendo tempus nõ
concernit formam,licèt largo modo dicatur de forma. ſimili-
ter D.Abb.in conſi. 94. quod incip. Statuto ciuitatis Groſſita-
næ.in vlti. col.dicit, quòd tempus tunc demum diceretur eſſe
de forma,quando eſſet appoſitum,vt eſſet de ſubſtantia:ita ꝙ
eo remoto remoueretur actus, aliàs ſecus, vt ibi plenius per
eum.Tu conſidera,quòd prædicta loquuntur in tempore ſta-
tuto à lege,vel à iure municipali:non aũt in die ſolutionis, de
4 quo loquitur iſte tex.qui dicit de die. ¶† Adde, quòd imò ali-
b quando in inſtrumentis [b] debet apponi hora, quando ad ali-
quid expediret,ſecundum Barto.in l.præſcriptione.in 7.col.C.
ſi contra ius vel vtil.pub.& plenius Ioan.And.in addi. Spec. in
titu.de inſtr.edi.§.breuiter.in addi.incip.hora.Iſtud declara, ꝙ
poſſit expedire:nam ratione horæ vnum inſtrumentum dici-
tur prius altero.glo.eſt ordinaria,& ſing.in l.ſi ex pluribus cau-
ſis.§.fin.ff.de ſolu.quam ſic alleg.Bal.in l. Imperator. prima. in
5.colum.ff.de ſtatu hom.& in l.fina. in 4.colum. C.de edi.diui
Adria.tollen.in l.cum proponas.in fi.C. de interdi. ma. & in c.
ego N.in prin.de iureiu.& in c.licèt.& in c.quoniam contra.de
proba.& in c.2.de confeſſis.& in c.paſtoralis.in prin.& in c.ca-
pitulum.in 1.colum.de reſcrip.& in c.conſuluit.de offi. deleg.
5 †Facit quod volunt Ioan.And.Anto.de But.Imo.& Do. Abb.
in cap.paſtoralis.in princ.de reſcrip. quòd ratione vnius horæ
vnum reſcriptum dicitur eſſe poſterius altero, licèt ambo ha-
beant datam eiuſdem diei.Ad prædicta facit tex.in l. Titius.§.
Lucius.in verſ.hora diei ſexta.& ibi glo.& Docto.ff.de liber.&
poſthum.& tex.in l.ſi quis eum.§.1.& quod ibi Bald. Angel.&
Moder.ff.de vulg.& pup.¶Capio glo.magnam, quam diuide
in ſex partes principales.In prima declarat tex. In ſecunda ti-
* more contrarij ponit duos intellectus ad tex. *Communiter tenetur opi.* Azo.per §.edenda.infra ead.l.Idem tenet glo.in §. item
verborum.in ver.idoneus.Inſti.de inutil.ſtip.& glo.in c. G.per-
petuus.de fid. inſtrum.& in c.cum perſone.in ver.integraliter.
de priuileg.in 6.Doc.in c.1.de proba.& dicit Bar. hic, quòd ita
obſeruatur de conſuetudine. In tertia gloſſ. ponit longam di-
ſtin-

A D D I T I O N E S.

a Adde Catel,ver.Dies. PVRPV.
b ¶Inſtrumentis.Adde Bal.in præſcriptione.in 8.colu. C. ſi contra ius vel vtil. publi.
† Declara,vt per Catel,ver.hora.vbi infert ad plures,q. notab. & vide eundẽ in ver.Actus.col.1.cui adde Cagn.in Reg.l.in ambiguis.col.2.de reg.iur. vbi quòd horæ appoſitio in inſtrumentis attenditur.in hoc tamen videri poteſt tex.in l.quæ conditio.§.fi.ff.de condi.& demon. ex quo plures dubitationes tolli poſſent,vt ſæpius vidi in facto,& conſultum per Aduoc. celeberrimos. MASVER.

stinctionem,in qua tractat triplicem materiã.In prima editionis actorum.In secunda editionis instrumentorũ.In tertia editionis rõnũ.In quarta format vnam qõnem.In quinta format aliã.In sexta aliam. Secunda ibi,& hunc.§.accipe.Tertia ibi,vt plenè ergo scias.Quarta ibi,sed quo iure.Quinta ibi, itẽ quod si sponte.Sexta,& vlt. est ibi, item nunquid nomina testium.

6 ¶†In tertia parte gl.circa primam speciem, quæ est de editio-
a ne actorum,[a] habes duas conclusiones. Prima,quòd acta publica debent edi cum die & consule. Adde meliorem tex.in c. quoniam contra falsam.& ibi bona gl.in uer.loca.de prob. Facit ratio,quam dixi in tex.quia tunc editur à persona publica, ideo debet edi in forma publica. s.cum die & consule. sicut in argentarijs,qui tanquam publicæ personæ tenebantur edere cum die,& consule.l.prætor.in prin.& ibi gl.s̃. eo.¶† Secunda conclusio est, ꝙ editio actorum debet fieri propter quatuor causas:& ex vnaquaque potest inferri ad practicam, vt ꝑ Bart. in l.2. C. eodẽ, sed quia ibi ordinariè posui, non repetam hic.

7 †Addit Bar.generaliter,ꝙ omnis ille,cuius interest edi, potest petere ꝙ sibi edatur.& propterea infert ad excommunicatum in curia Episcopi,vt hic per eum.Adde Bar.in l.2.§.diuus. el 1. in 2.col.ff.de iu.fis.Cy.in l.2.C.de eden.Io.And.in addi. Spec. in tit.de instr.edi.super rub.Pet.de Anch.in cle.1.§.1.de vsu.& est

8 bonus tex.in l.2.C.vt lit.pen.†Accedat quod vult Bal. in rubr. C.de fide instrum.in 3.col.ꝙ scripturæ banni,vel alterius actus tendentis ad vindictam publicam,debent edi cuicunque petẽti:quia largo modo cuiuslibet interest.arg.l.licèt.in princ. ff.de

9 procu.quod est no.secundum eum.Idem tenet Ang.hic.¶†In ea.gl.ibi,secundo casu idem.Habes conclusionem, ꝙ ei q̃ vult redarguere instrumentum de falsò,debet fieri editio instrumẽti cum die,& consule.Limita verum in reo,contra quem productum est instrumentum,qui dicitur prosequi iniuriam suã: secus est in actore.Ita signanter limitat Bar. (sub dubio tamen fortè)in l.tutor qui repertorium.in vlt.col.ff.de admi.tut.Petr. de Anch.in cle.2.de statu mona.Pau.de Castr. & Modern. hic.

10 ¶†Secundò limita dummodo petens inscribat se ad pœnam talionis.l.si vtere.& l.fi.C.de fide instr.Ita sentit Spe.in tit.de instru.edi.§.videndum.in ver.facienda.Bal.& Ang.hic. Bar.in l.fi. in 2.no.per illum tex.C.de fid. instr. Tu dic,ꝙ idem Spe.in ver. si qui incip.Sed quod iam dixi. dicit, ꝙ illud quod dixerat de inscriptione,non seruatur in vsu:tamen si iudex videt falsitatẽ malitiosè opponi,coget opponentem se obligare ad pœnam extraordinariam,si defecerit in probatione,& ita dicit obseruari. Idem tenet Io.Fab.in §.Item verborum.Insti.de inuti.stip.& Pau.de Cast.hic.Nec obst.d.l.fi.C.de fide instr. quia loquitur in eo,qui criminaliter accusare volebat de falso, vt per gl.in vers. pagina.& ibi Bal.in l.fi.C.si ex falsis instrumentis.& vide omnino no.Bal.in c.1.in 6.col.de proba.vbi etiam dat intellectũ ad d.l.fin.quem dicit esse suum nouum intellectum.De alijs,quæ tanguntur per glo.in hac parte,dixi ordinariè in l. fina. C. eod.

11 ¶†Venio ad quintam partem glo.ibi,item quid si sponte.quę est valde no.& signanda,& vult,ꝙ si aliquis produxit instrumẽtum in iudicio pro se,si in eo aliquid contineatur, quod sit ad fauorem alterius partis,potest aduersarius eodem instrumento vti.Ex ista parte gl.eliciuntur quinque notabiles conclusiones.Prima est,ꝙ productio instrũm,sicut testium est cõmunis vtriq; parti.& ad hoc istam glo.reputat sing. Bal.in c.præte-

12 rea.in 3.col.ad fi.de dila.¶†Secunda conclusio gl. est, ꝙ eo ipso,ꝙ quis producit instrũm, intelligitur illud approbare tã pro se,quam contra se.& ad hoc istam gl.reputat sing.Bal.in c.præ

13 sentium.in 1.col.de testi.†Simile in producente libellum:quia contentis in libello statur nedum pro eo:sed etiam ꝯ eum. gl. in l.cum precum.in gl.1.C.de lib.cã.in l.ne satisdatione. ff.rem ra.hab.licèt gl.videatur velle ꝯrium in l.si familiæ. parua. ff. famil.ercisc.de quo per Bar in l.ex hac scriptura.in vlt.col.ff.de dona.per Bal.in l.error.C.de iur.& fac.igno & in l Titia. parua ff. de leg.2.cum sim.Sic ẽt dicimus in libello rei, & sic in libello exceptionum,cui ẽt statur ꝯ reum.ita no.Bar.in l.1. in fin. per illum tex.C.de his quę pęnę no.& in l.certum.§.si quis absente

14 ff.de confessis.¶†Tertia conclusio glo.est,ꝙ ille, qui producit instrumentum,vĩ fateri omnia in eo contenta esse vera: adeo ꝙ ꝯ illud aliquid dicere non potest.& ad hoc istam gl. no.Bar. in l.post legatum.in 2.col.vbi limitat.ff. de his,quibus vt indig. Bal.in l.2.ad fi.C.de fideicom.liber.& in l.cum precum.C.de liberali cau.& in l.j.in vlt.col.C.de eden.& in l.alia.C.de his qb. vt indig.& est gl.ordi.in c.præsentium.in gl.1.de test.facit auth.

15 ad hæc.C.de fide instru.† Adde fortius,ꝙ qui producit testem pro se,non potest personam eius impugnare, etiam si producatur in illa causa ab alia persona, quam ab eo contra quem fuit productus.Ita not.tenet Io.And.in addi.Spe.in tit. de teste. §.sæpe.ver.quid si produxi.& voluit glo.in l. si quis testib.C.de

16 testi.vide tamen gl.in l.1.C.qui & aduersus quos.† Similiter q̃ approbauit aliquem in vno officio, non potest postea illũ reprobare in officio consimili.Inn.in c. cum venerabilis. de excep.quem refert,& sequitur Do.Ant.de Butr. in d.c.præsentiũ.

17 Facit bonus tex.in c.accepimus.& ibi no.de æta.& quali.†Adde etiam ad istam conclusionem gl.quod fortius tenet singul. Bald.in l.si quis testib.in 1.col.C.de test. ꝙ aliquis producendo instrumentum,vĩ etiam approbare personam illius notarij esse habilem.Vnde si aliquis produxit instrumentum manu cuiusdam tabellionis,qui tempore confecti instrumenti erat monachus,& sic non valebat instrumẽtum.c.vt officium. de her. in 6.c.sicut.ne cleri.vel monac.& quia non fuit obiectum obtinuit:si postea manu eiusdem monachi producatur aliud instrumentum ꝯ eum,non poterit ei opponere, ꝙ non valeat ratione monachationis.& idem si velit ei opponere, ꝙ nunq̃ fuit tabellio:quia ex illa productione semel affirmando eũ tabellionem,eius auctoritatem in omnibus comprobat. quod

18 est no.sm eum.¶†Quartò ista gl.est mirabilis,& sing. sm Saly. hic,ꝙ etiam si producens instrumentum prout quotidie faciunt procuratores.i.produco instrumẽtum in parte, & partibus pro me tantum facientibus, in alijs secus,ista verba nihil

b operantur,quin stetur instrumento ꝯ producentem.[b] Adde ꝙ idem per istam gl.tenet Bal.in l.vnica in 2.col. C. vt quæ desunt aduo.& ibi latius per D.Alex.Pau.de Cast. hic refert illud dictum Bal.& reputat singu.& dicit, ꝙ habuit istum casum de facto.Refert tamen,ꝙ Spe.vĩ sentire oppositum in tit.de instr. edi.§.videndum.ver.quid si aliquis.& ver. quid si producatur. Illud dictum etiam sequitur,& reputat sing.Pau.de Cast. in d. l.vnica.& Lud.Ro.in consi.433.quod incip.Quo ad primum, ꝙ sufficiat publicationem.in vlt.dubio.Tu adde Bal. idem plenius,& notab.tenentem in d.c.pręsentium.in 2.col.vbi videas.

c ¶Sed aduerte,[c] ꝙ Alb.hic in pen.colu.dicit, ꝙ in iudicijs inualuit cautela,ꝙ producens instra protestatur,ꝙ ea solũ producit in partibus,& capitulis,quæ faciunt pro se, & contra partẽ aduersam:sed ꝙ talis cautela tollitur,si aduersarius protestetur se velle vti eodem instrumento in illis partibus,quæ faciunt ꝯ producentem,vt dicit colligi ex notatis per Inn. in c. cũ olim. de censi.& in c.cum venerabilis.de excep. & idem vtrobique

19 tenet Dom.Ant.de But.¶†Quintò istam glo. dum dicit, vel vtendo,vel non vtendo,multum no.Pau.de Cast. ad vnũ, qđ dicit se vidisse de facto,& sæpè contingit,ꝙ si pars non vult ꝓducere instrũm in iudicio ꝑ aliquam causam:tamẽ portat ipsum iudici in camera ad instructionem eius, & iudex in eo reperit aliquid,quod facit pro aduersario contra producentem, ista gl.secundum eum vult,ꝙ iudex possit illi instrumento stare, ac si fuisset in iudicium deductum. quod dicit sibi videri periculosum; cùm non constet iudici vt iudici, sed vt priuato. Sed aduerte,quòd glo.non habuit istum sensum.Patet ex simili,in quo se fundat de teste.Nam testes producuntur iudici vt iudici.aliàs quod dicit gl.non esset verum,per gl. in l.quoties.§. si in ver.hæredem.de proba. nec credit iudici nisi quatenus ex actis apparet.c.qm̃ ꝯ falsam.de prob. & gl. ista habuit respectũ ad opi.Io.s̃.relatam,qui facit differentiam inter volentem vti

20 instrumento,& eum,qui non vult vti.†Istam gl. ita enucleatã limita,nisi producens renunciaret productioni re integra. per l.si aduersarius.quæ est notabilis ad hoc.C.de fide instr.& l.qui familiæ.ff.fam.ercisc.secundum Bal.in d.c.præsentium.in 1. col. per Lud.Rom.in consi.433.quod inci.Quo ad primum,quòd sufficiat ad publicationem.in vlti.dubio. & vide quæ dixi in l.

21 error.C.de iur.& fac.ign.¶†Ex vlt.parte gl.habes, quòd quando editur instrumentũ à parte parti,licèt non debeat edi dies,

d & consul,vt hoc tex.tamen debent edi nomina testium,[d] & notarij.Idem etiam tenet Bar.& alij.Istam glo. etiam sequitur Bal.in l.fi.C.si ex fal.instru.& in l.fina.in 6.colum. vbi limitat. C.de edend.Ita teneas,quamuis contrarium teneat Specul. in titu.de instrum.edi.§.ostenso.versicu.si verò fuerit, & versicu. sequent. & in titu. de teste. §. qualiter.versicu.eadem quæstio est. Iason Paduæ legens.

ADDITIONES.

a ¶Actorum.Adde Bar.hic.2.col.& Panor.vbi sequitur hanc distin.glo.& dicta Doc.in c.1.col.pen.de proba. PVRPV.

b ¶Contra producentem.Adde quod limitat Felin.in c. 1. colum. 5.de proba. PVRPV.

† Et vide quæ de prædicta clausula,produco in parte & passib. no. Ias.in l. non solum.§.morte.col.15.ff.de oper.no.nunc.Prac.Pap.for.produc.instru.versi. in illis.vbi dixi. MASVER.

c ¶Adde quòd indistinctè videtur verior opi. quòd illa protestatio non attendatur,ex no.per Bar.in l.alimenta.C.de neg.gest.vt refert Dec.in l.fi.col.fin. C.de eden.in c.cum venerabilis.col.14.ver.secundũ supradicta.extra de excep. BELLAC.

d ¶Nomina testium.Limitat Felin.quando de subornatione timetur.in c. 1.co. 5.de probatio. PVRPV.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Actor si in libello faciat mentionem de aliquo instrumento,cogitur ede
re ante litem contestatam.*
2 *Pars,quæ tenetur edere instrumentum,si non velit producere,iudex po
test pronunciare,quòd tali instrumento in perpetuum fides non adhi-
beatur.*
3 *Partem contractus edere non sufficit.*
4 *Minor,rusticus,& mulier excusantur à dolo præsumpto.*
5 *Mulier,& rusticus in iure æquiparantur.*
6 *Copia de allegationibus iuris,seu de consilijs,quæ dantur per partem iu
dici,an debeat dari aduersario.*
7 *Sententia lata per falsas allegationes actoris est ipso iure nulla.*
8 *Allegationes iuris sunt de actis,& debent in actis redigi.*
9 *De interrogatorijs,quæ dantur iudici,non est danda copia parti.*

a §.Edenda. [a] Ea omnia edi debent,quibus quis vsu-
rus est.hoc primò.Et non dr̃ edidisse,qui
totum ꝯctum non edidit.hoc secundò. Item non edenti par-
1 citur pp sexum,ætatem,vel rusticitatem.h.d.tertiò.¶†Per istũ
tex.dicunt Bal.Ang.& Pau.de Cast.hic,ꝙ si actor in libello fa-
ciat mentionem de aliquo instrumento,ꝙ cogitur edere ante
litem contest.& sic antequam aduersarius respondeat. Idẽ te-
net Inn.in c.1.de proba.Spe.in tit.de instr.edi.§.nunc dicamus.
ver.quid si quis.Tu distingue melius,vt per Bar.in l.postquam
2 §.dies.ff.vt leg.no.caue.& in l.edita.vbi dixi.C. eo.† Quid autẽ
si pars,quæ tenetur edere instrumentum, nõ velit illud produ
cere?Dic,ꝙ iudex potest pronũciare, ꝙ tali instr̃o in perpetuũ
fides nõ adhibeatur,s̃m Inn.& cæteros Can.in c. G. perpetuus.
de fi.instr.tenet Bar.hic,& in l.si appellationem.C.de app.& in
3 l.2.vbi Bal.Ang.& Mod.C.de eden.& ibi dixi.¶†Not.secundò,
ꝙ non sufficit edere partem ꝯctus,& sic,ꝙ non sufficit si pro-
ducatur pars instrumenti.Facit.l.inciuile.& ibi Bal.ff.de legi.In
ꝯrium vr̃ tex.in l.argentarius.§.edi.ff.eo. & in l. ex cõuentione.
in ver.sicut pars instrumenti.& ibi Bal.& Sali.ad hoc no. C.de
pac.& in l. 1.C.sine cen.vel rel. habent Cano. tex. in c. accepi-
mus.& in c.contingit.de fid.instr. Dic,vt habetur per Barto. &
4 Mod.in rub.ff.de ope.no.nunc.cum suis concor.†Item not.ex
ver.fi.ꝙ minor,rusticus,& mulier excusantur à dolo præsum-
pto,quod est verum de præterito,non autem excusantur à do
lo præsumpto de futuro, si post didicita testificata vellent te-
stes producere,vt per Bar.& alios facieñ. mentionem de hoc
tex.in l. 1.§.nunciatio.ff.de ope.no.nunc.cum concor. ibi tradi
b tis. [b] ¶†Noto ex isto tex.ꝙ mulier,& rusticus in iure æquiparã
5 tur.Facit l.2.§.fi.ff.de iu. fis. ideo sicut mulieri non succurritur
magis quàm alij,nisi in casibus à iure specialiter expressis.l.fin.
C.de iur.& fac.igno.gl.1.q.4.c.fi.in prin.idem in rustico,secun-
dum D.Ant.in c.2.in 4.col.de conse.sequitur D.Alex.in l. si qs
id quod.in prin.in 3.col.ff.de iurisd.omn.iud.& in l. iuris igno-
rantia.ad fi.C.qui admit.Alibi tamen vr̃ constitui dr̃ia:quia iu
ris ignorantia non prodest mulieribus,quominus sibi currat
tempus ad agnoscendum bono. pos. d.l.iuris ignorantia,& ta-
men prodest rustico.tex.est fortis in l.quicunque.C. qui admi.
& ibi gl.Odof.& Fulg.ita per illũ tex.tenent. Ful. & Lud. & D.
6 Fran.de Are.in d.l.iuris ignorãtia.dixi in d.l.quicunq;. ¶†Vlti-
mò pro ꝯplemento huius,§.volentis,ꝙ omnia edẽda sint,q̃ro
de quæstione,de qua solet sæpè dubitari. Nunquid de allega-
tionibus iuris,seu de consilijs . quæ dantur per partem iudici
debeat dari copia aduersario petenti?Tangit solus Lud.hic,&
dicit aliàs fuisse de facto decisum in ciuit Bon.quod non, alle-
gat doctr.Inno.in c.per tuas.de testi. per quã limitatur iste tex.
ꝙ de his,quæ dantur ad solam instructionem iudicis,non de-
beat dari copia parti.Adde,ꝙ idem tenet Lud.Rom.in singu.
suo incip.Fuit interrogatus dominus meus Io.de Imo.& est sin
gulare nu.267.&c.vbi refert, ꝙ aliàs interrogatus de hoc Ioã.
de Imo.in ciuitate Bono. obmutuit. & ꝙ dum ipse Ludo. re-
dijsset Bonon.ad se doctorandum, ꝙ Imol. cum interrogauit,
& ꝙ sibi respondit, ꝙ non: quia iudex non compellitur dare
parti aduersæ copiam eorum,quæ sibi dantur ad instructionẽ
ipsius iudicis.h.d.esse aureum dictũ Inn.& digito tangendũ.in
d.c.per tuas.& dicit,ꝙ istud valde placuit Io.de Imo.Tene ꝯ-
rium circunscripta consuetudine,prout tenet Io. Pet. de Fer-
ra.in Prac.Papiensi in tit.de forma petendi copiam instrumẽ
torum.circa princ.vbi dicit, ꝙ quemadmodum de omnibus
actis debet dari copia parti.l.2.C.eo. ita debet dari copia alle-
gationum,& consiliorum in iure productorum, ne iudex cir-
cunueniatur ex falsis allegatiouib.l.1.C.si ex fal.alle. & l. si quis
7 obrepserit.ff.de fal.†Adde facere, quia sententia lata per falsas
allegationes actoris est ipso iure nulla,adeo quòd nõ est opus
appellare.l.si prætor.§.Marcellus.ff.de iudi. habetur in l. seruo
8 inuito.§.cum prætor.ff.ad Treb.†Ad idem,& fortius facit:quia
allegationes iuris sunt de actis,& debent in actis redigi. c. du-
dum.de elec.Spe.in tit.de dispu.& alleg.§.porrò.ver.no. quòd
9 inter acta ergo debet dari copia,per regulam. l.2.C. eo. † Non
obst.doctrina Inn.in d.c.per tuas.quia nihil facit ad rumbum.
Nam loquitur in interrogatorijs,quæ dantur iudici ad eius in-
structionem, vt sciat super quibus debeat interrogare testes
partis aduersæ.Nam verum est,quòd de illis interrogatorijs nõ
debet dari copia parti producenti testes, quia sic daretur ma-
teria subornandi tales testes.glo.est not. in cap. 2. in versicu. si
interrogatoria.de test.in 6. & ita declarat Specu. in titu. de te-
ste.§. iam de interrogatorijs. circa princip. & Cano. in dicto
capitu.per tuas.

ADDITIONES.

a ¶Edenda.Amplia ad reum,vt hoc casu edat actori.Glo.2.in c.1.vbi Panorm.
col.3.limitat vno modo,& Fely.col.5.ver.Fallit primo.ampliat duob. mod.
de prob.& ampliationem etiam ponit gl.in §.qui intendit.3.q.4.& in cap. 1.
ver.tradi.de priuil.in 6. PVRPV.
b ¶Ibi traditis.Adde Alex.in l.iustè.col.pen.de acquir. pos. & istum text. dum
loquitur de minore,notanter declarat Ias.in l.edita.colum.pen. C.de edend.
PVRPV.

SVMMARIVM.

1 *Legatarius faciens mentionem in libello de testamento,non tenetur ede
re copiam hæredi. Limita vt nu.3.4.5. & 6.*
2 *Instrumenti mentionem faciens in libello antè litem contestatam, tene-
tur illud edere.*
7 *Hæredes vsurarij præsumuntur habere codices rationum.*
8 *Emphyteuta non cogitur edere domino instrumentum inuestituræ liuel
lariæ.*
9 *Vasallus an teneatur edere domino copiam instrumenti feudi.*
10 *Emphyteuta si confiteatur emphyteusim,sed negat se habere instrumẽ-
tum emphyteuticum,potest incontinenti per dominum expelli.*
11 *Qui instrumentum tenetur edere,non tenetur edere originale, sed copiã.*

LEX II.

1 SI legatum. †Legatarius faciens mentio
nem in libello de testamen-
to,non tenetur edere copiam hæredi, cùm hæres
illud habere præsumatur. Item hæres non tenetur
edere legatario testamentum authenticum,seu originale: sed
bene copiam,vel exemplum. hoc dicit secundum vtranque
lect.glo.Tene primam,quæ melior est,& verior,& magis con
2 gruit literæ.¶†Per istum text.Barto.& Docto. dicunt limitari
decis.Innoc.in cap.1.de proba.Specu.in titu.de instr.edi.§.nũc
dicamus.versicu.quid si quis in libello.prout dixi in l. 1.§. fin. s̃.
eod.dum dicunt, quòd si aliquis in libello faciat mentionem
instrumenti,quòd ante lit.contest.tenetur illud edere, limitat
per istam l.nisi faceret mentionem de instrumento, quod de-
bet esse ita penes reum,sicut penes actorem, vt hic. limita istũ
3 tex.quatuor modis.†Primò, vt procedat in instrumento testa
menti:secus est in codicillis, de quibus non præsumitur hæres
habere notitiam,vel scientiam.l.cum hæres.ff.de lib.leg. l.non
est ferendus.in princip.ff.de transact.secundum Bald. & Ange.
4 hic.¶†Secundò limita istum tex.vt procedat in hæredibus ex-
traneis,secus est in suo hærede, vel in alio, qui obtinet primũ
locum successionis ab intestato.Nam si conueniatur ad lega-
tum vel fideicommis.ex quo venit ab intestato, & ab intesta-
to succedit:cessat præsumptio huius.l.quòd habeat instrumen
tum testamenti penes se:ideo tunc debet sibi edi per ea, quæ
no.Barto.& Angel.in l.eius,qui in prouincia. in vlti.parte,in 5.
no.per illum text.ff.si certum peta.& Barto.in l.qui Romæ. §.
duo fratres.in 3.q.ff.de verbo.oblig.quod an sit verum, dixi. in
5 d.l.eius qui in prouincia.¶†Tertio limita istum tex. vt proce-
dat,quando testamentum non est in iudicio productum per
legatarium:sed tantum de eo facta est mentio in libello enun-
ciatiuè,vel qualificatiuè.secus si esset productum in actis,quia
cùm tunc esset factum commune,deberet edi.l. 1.§.edenda.
supra eodem,sicut cætera acta debent edi.l.2.C.eodem,secun
6 dum Bald.Angel.Salice.& Modern.hic. ¶† Quartò limita,&
intellige istum text.vt procedat in editione, quæ fit ad delibe-
randum:tamen postea in processu tenetur legatarius produce
re instrumentum testamenti in forma authen. ad probãdum
intentionem suam. aliàs succumberet,tex.est in l.postquam.§.
si dies.ff.vt leg.no.ca.secundum Bald.& Pau.de Castr.hic. Nisi
enim in iudicio produceretur instrumentum testamenti, ni-
7 hil probaret.l.quoties.§.fin.ff.de probatio.¶†Not secundò,præ
sumptionem à consuetis haberi.Hinc dicit gloss.in clementina
vnica.§.cæterùm.in versicu.compellendos. de vsur. quòd hæ-
redes vsurarij præsumuntur habere codices rationum. ideo
cogun-

cogunt̃ edere. De iſta materia,quando arguitur à ſolitis, dixi
8 plenè in l.certi ↄdictio.in prin.ff.ſi cer.pet.¶†Tertiò ꝑ iſtũ text.
dicit Bal.in lec.antiq.ꝙ emphyteuta non cogitur edere domi
no inſtrumentum inueſtituræ liuellariæ. quod intelligit Bald.
verum,quando emphyteuta poſſideret pro ſuo: quia nemo
cogitur oſtendere titulum ſuæ poſſeſſionis.l.cogi.C.de pet.hæ
re.Si autem poſſideret vt emphyteuta,concludit Bald. ꝙ tunc
bene cogeretur edere,ſi habet penes ſe,vt videatur an emphy
teuſis ſit finita,vel ne.vt l.malè agitur,& l.cũ lex. C. de præſcri.
30.anno.Adde Spe.in tit.de loca.§.nunc aliqua.ver.141.vbi ẽt
ipſe tenet,ꝙ emphyteuta tenetur etiam edere copiam inſtru-
menti emphy.per tex.in l.prætor ait.§.1.j̃.eo.dummodo iuret
de calumnia.Refert & ſequitur Ang.in d.l.prætor.§.1. & ibi li-
mitat:niſi emphyteuta negaret ſe emphyteutam.per regulã. l.
qui accuſare.C.eo.& ita etiam latè firmat Bal.in addi.Spec. in
9 titu.de loca.in 9.col.†Idem eſt in vaſallo,qui tenetur domino
edere copiam inſtrumenti feudi.gl.in c.1.§.illud. & ibi Doc.de
prohi.feu.alie per Fede.& in l. 2.C. quãdo & quib.quarta pars
deb.lib.10.Lud.in conſi.163. incip. Conſtitutio curiæ mercan-
10 tiæ.in vlti.col.†Imò fortius tenet Ang.in d.l.prætor.§.2.j̃. eod.
ꝙ ſi emphyteuta confiteatur emphyteuſim,ſed negat ſe habe
re inſtrumentum emphyteuticum,poteſt incontinẽti per do-
minum expelli,quaſi præſumatur emphyteuſis finita. argu.l.ſi
ſeruus.C.quod cum eo.& ita dicit tenere Bal.ibi. quod limitat
Ang.niſi emphyteuta probaret ſe ſoluiſſe per 40.ann.quia tũc
præſumitur perpetua:vt eſt glo.in l.2.C.de iur.emph.Adde,ꝙ
illud dictum Bal.pro ſing.refert D.Abb.in conſi.75.incip.Duo
principalia circa ṗdicta ſunt examinanda.in 1.col.in 1.vol. vbi
dicit ſe putare,quòd illud dictum Bald.non ſit verum, quòd ꝑ
hoc emphyteuta non poſſit expelli eo caſu , quo probatur eũ
ſoluiſſe per 40.annos,per tex.no.in l.iubemus.C.de fun.patri.li
11 bro 11.¶†Quartò no.ex iſto tex.ſecundum aliam lec.gloſ. ꝙ
quando quis tenetur edere inſtrumentum, non tenetur edere
originale,ſed copiam & exemplum.Facit l.eos.§. ſuper his. &
ibi glo.& Bar.C.de app.c.cum perſonæ,de priuil.in 6. & c.quo
niam contra.de proba.iſta ſecunda lect.licèt per alios commu
niter non improbetur,imò Ray,& Alber.hic dicunt, quòd eſt
vera,tamen Pau.de Caſtr.eam reprobat,& bene:quia quando
legatarius petit legatum, hæres non tenetur edere nec origina
le,nec copiam:quia non debet in illis fundare intẽtionem ſuã.
ſed ipſe legatarius tenetur exhibere,& probare intentionẽ ſuã,
per tex.in l.poſtquam.§.ſi dies.ff.vt le.no.caue.quamuis Dom.
Alexan.conetur ſaluare iſtum ſecundum intellectum in qua-
tuor caſibus ſpecialibus,de quibus per eum, quod eſſet nimiũ
reſtringere iſtum tex. Iaſon Paduæ.

SVMMARIVM.

1 *Speciale nunquam aliud præſumitur in fiſco,quàm in priuato.*
2 *Fiſco debet edi etiam ad fundandam principalem eius intentionem. vide pulchram limitationem nu.6.*
3 *Dos,& fiſcus æquiparantur.*
4 *Emptores gabellarum ſuccedunt in loco fiſci.*
5 *Eccleſia non tenetur edere fiſco.*

LEX III.

NEquiſquam. Legitur in gl.duob.mo
dis,& ſecũdum primũ
intellectum continet ius ſpeciale in fiſco,quod eda
tur ad eius intentionem principaliter fundandam,
a contra regulam.l.fi.& l.qui accuſare.C.eo. [a] ſecundum alium
1 continet ius commune.†Et licèt iſta ſecunda regula videretur
tenenda,quia in fiſco nunquam præſumitur aliud ſpeciale , ꝙ̃
in priuato,niſi l.expreſsè dicat. l. item veniũt. §.in priuatorũ,
& ibi glo.ff.de peti.hæred.gl.in l.1.C.eod.tamen tene primum
intellectum,qui reputatur ſingularior,vt hic dicit Fulg. & per
Bar.etiam in l.2.§.diuus Adrianus.ff.de iu.fiſ. Et ſecundum illũ
b primum intellectum.h.d.in effectu . Agenti nomine [b] fiſci te-
netur reus edere inſtrumenta ad fundandam princ.intentionẽ
fiſci,nec tamen tenetur edere,niſi inſtrumenta ad cauſam fiſci
2 facientia.h.d.¶†No.vnum ſpeciale priuilegium in fiſco, quòd
ei debet edi etiam ad fundandam principalem eius intentio-
3 nem.† Adde , quòd idem eſt fauore dotis , cùm dos,& fiſcus
æquiparentur. l. 2.C.de priuileg.fiſci.Ita tenet Dom.Anto.in c.
1.de prob.quem refert,& ſimpliciter ſequitur Ludo. hic. Ad-
de,quòd idem tenet Ioan.Andr.in addi.Specu.in titu. de inſtr.
edi.§.videndum.verſic.ex præmiſſis.Pau.in l.1.ff. ſoluto matri.
& ibi Domin.Alexan.in 22.colum.& idem Domi. Alexan.in l.
l.fina.in 13.fallen.C.eod.quamuis contrarium teneat Bal.in l.1.
in 10.colum.C.eod.& in l.1.§.editiones.in 5. colum. ſupra eod.
4 & D.Franc.de Are.in cap.1.in 14. colum. de probatio. ¶ † Se-
cundò amplia iſtam l.vt habeat locum nõ ſolùm in fiſco, ſed
etiam in emptoribus gabellarum,cùm ſuccedant in locum fi-
ſci,ſecundum Bal.in l.1.§.editionis.in vlti.colum.C.eo. Repro
bat Dom.Alex.hic per l.licitatio.§.fina.in fin. & quod ibi Bart.
& plenius Lud.ff.de pub.Iſtud vltimum plus placet,cùm illud
ſit priuilegium perſonale in fiſco:ergo non tranſit in ſing. ſuc-
ceſſorem.argum.l.1.§.ſi hæres præcepto.ff.ad Treb.& l.fina.§.fi.
5 ff.de contrahen.emptio.¶†Limita iſtum tex.non procedere in
eccleſia,quæ non tenetur edere fiſco, cùm habeat par priuile-
gium.l.fin.C.de ſacroſanct.eccle.ſecundum Bal.in c.1.in 3.col.
de proba.Ex quo habes tertiam ampliationem ad hanc. l. vt
procedat etiam in eccleſia.Vide tamen pro veritate doctrinã
Barto.in Auth.quas actiones.C.de ſacroſanc.eccleſ.vbi ponit,
an priuilegiatus vtatur priuilegio ſuo contra æquè priuilegia-
6 tum.¶†Secundò limita iſtam.l.non procedere,quando agere-
tur criminaliter pro delicto,& ſic pro pœna applicanda fiſco.
ita tenet glo.in l.2.§.diuus.in gl.magna.in ver.agatur.& ibi An-
gel.ff.de iu. fiſci. & quia in fiſco in cauſa criminali non eſt ali-
quid immutatum. vnde cùm iſta. l. contineat in fiſco priuile-
gium contra ius commune,& ſic contra regulam.l. qui accu-
ſare.& l.fina.C.eod.certè debet ſtrictè intelligi,& non extendi,
vt habetur in l.fi.ff.de conſti.princ. & in c. ex tuarum. de auth.
& vſu pal.& ita tenet.Dom.Abb.in c.1.de proba.quem latè ſe-
quitur.Domin.Alexan.in conſi.123. incip. Viſa facti narratio-
ne.in vltim.colum.Tu autem ſubtiliter conſidera,quòd in cõ-
trarium ſtringit tex.in d.l.2.§.diuus.in verſic.nummaria non ſi
de capitali.& ibi Bar.ff.de iur.fiſ.

ADDITIONES.

a ¶C.eo.Adde,quòd primam tenet Panor.in c.1.colu.3. vbi Fely.de probatio.
PVRPV.
b ¶Adde,quod idem tenet Gramma.conſil.9.colum.2. Fely. in cap.1.colum.5.
extra de probatio. PANCIR.

SVMMARIVM.

1 *Argentarius tenetur cum die,& conſule edere rationes , quæ pertinent ad petentem.*
2 *Iura quæ loquuntur in argentarijs,& nummularijs habent locum in notarijs.*
3 *Argentarij,& nummularij differunt.*
4 *Scripturas publicas, vel inſtrumenta publica conficiens poteſt licitè accipere ſalarium,etiam ſi eſſent ſcripturæ de cauſis ſpiritualibus. numero 5.*
6 *Officium argentariæ cadit in ſeruo.*
7 *Inſtrumentum licèt non contineat vtilitatem niſi vnius partis, tamen requiritur,quòd notarius ſit rogatus de conſenſu vtriuſque partis.*
8 *Contractus quando concernit vtilitatem vnius contrahentium tantum, licèt notarius fuerit rogatus ab vtraque parte,non tamen debet tradere inſtrumentum in forma publica , niſi ei cuius vtilitatem continet.*
9 *Notarium qui non rogauit,non poteſt eum cogere, quod ſibi det inſtrumentum in forma publica,quamuis prætendat intereſſe ex tali inſtrumento.*

LEX IIII.

1 PRætor ait. †Argentarius tenetur cũ die,
& cõſule edere rationes,quæ
pertinent ad petentem.Et ſi filiusfam.vel ſeruus ar
gentariam exercuit,pater,vel dominus tenerentur
in tribus caſibus edere,ſi eorum expreſſa volũtate exerceant:
vt ſi domino,vel patri quæſtum faciunt. vt ſi pater, vel domi-
nus rationes penes ſe habeant:aliàs non tenentur,niſi de pecu
lio,vel de in rem verſo.hoc dicit vſque ad §.is etiam. ¶Et pro
euidentia aduerte,quòd in ſuperioribus legibus tractatum eſt
de editione, quæ fit ex diſpoſitione iuris ciuilis: nunc aũt tra-
ctatur de illa quæ fit de iure prætorio:ideo ponit edictum præ
toris,quod commendat , & eius interpretationem proſequi-
tur.¶Secundò aduerte,ſecundum Bald. quòd olim non erant
tabelliones,aut erant pauci.Vñ ſcripturæ publicæ conficiebã-
tur per argentarios,vel nummularios. Nam ſi aliquis mutua-
bat pecuniam alicui,faciebat ſcribi per argentarium in libro
publico,& talis liber plenam fidem faciebat. Eodem modo
2 quando debitor reſtituebat,faciebat ſimiliter ſcribi. † Vt ergo
intelligas vtilitatem iſtarum legum , quicquid in his legibus
de argentarijs,& nummularijs cauetur,inducas ad tabelliones
noſtri temporis:quia iura quæ loquuntur in argentarijs,& nũ-
mularijs,habent locum in notarijs,vt per glo.l.quædam. §.nũ-
3 mu.infra eodem.¶†Tertiò præmitte, quòd inter argentarios,
& nummularios eſt differentia:quia argentarij erant , qui ſolũ
pecuniam argenteam exercebant,& etiam fabricabant:num-
mula-

mularij verò,qui omnem pecuniam exercebant, ſed nõn fa-
bricabant;quales ſunt campſores noſtri temporis, ſecundum
Iaco.But.Alber.hic,Barto.& Angel.in l.quædam.§.nummula-
rios.infra eod.& vide bonam gloſ.in §.pe.verſ.argentariorum.
in Auth.de fideiuſ.& tex.in l.2.§.fin.ff.de conſti.pec. ¶ Quartò
aduerte,quòd ea quæ dicuntur hic in tex.in filiofamil. habent
locum in ſeruo,ſecundum Bar.Bald.& Salyc. & iſtud patet in
aduerſatiua,ſed &,poſita in tex.quæ cùm ſit cum copula, de-
notat identitatem in iure, vt per glo.in l.2.vbi ſupra.ne quis eũ
4 qui.¶†Not.primò in tex.in ver.quæſitum , quòd faciens ſcri-
pturas publicas, vel inſtrumenta publica poteſt licitè accipere
ſalarium,etiam ſi eſſent ſcripturæ de cauſis ſpiritualibus.c.1.&
ibi vide glo.de ſimo.ſecundum Bald.& Angel. hic. tamen iſte
tex.neceſſariò non probat,quia non aperit,an iſte quæſtus per
ciperetur ex ſcriptura , an ex argentaria , & potius vult, quòd
percipiatur ex officio argẽtariæ,prout etiam dicit Raph.Fulg.
5 hic.† Adde,quòd eodem modo Notarius licitè accipit pecu-
niam,& hoc dupliciter. Primò pro rogatione inſtrumenti,&
ſic pro breuiatura. Secundò poſtea pro extenſione inſtrumen
ti in forma publica,glo.eſt in l.fina.circa med.C.de prin.agen.
in re.lib.12. per quã gl.ita tenẽt Bar.Bal.& alij in l.argẽtarius.in
6 princ.j̃.eod. †Secundò no.ꝙ officium argentariæ cadit in ſer-
uo:ſecus in officio tabellionatus,quod non cadit in ſeruo,vel
a monacho. [a] l.generaliter.C.de decu.lib.10.cap.ſicut. ne cleric.
vel mona.Ratio,quia eſt officium publicum,ſed officium ar-
gentariæ eſt quaſi publicum,vt no.in l.ſi quis ex argentarijs. §.
1.& in l.quædam §.nummularios.j̃.eo.†Capio gl.in ver.meũ,
quam diuide in tres partes , prout tres remouet oppoſitiones.
Secunda ibi,ſed hæc non eſt ſufficiens ratio . Tertia ibi,ſed cũ
7 hodie.¶†No.valde iſtam tertiam partem gl. ex qua habes tres
concluſiones.Prima,quòd licèt inſtrumentum non contineat
vtilitatem,niſi vnius partis,vt eſt donatio,vel liberatio, tamen
requiritur, quòd notarius ſit rogatus de conſenſu vtriuſq; par
tis:ſecus ſi ſit actus,qui conſiſtat in voluntate vnius tantum,vt
aditio hæreditatis,vel proteſtatio,tunc ſufficit, quòd ab illo ſo
b lo notarius ſit rogatus, [b] glo.in §.nos autem.in ver. iniungant.
in Auth.de tabel.per Bal.in l.2.ff.de ſtip.ſer.per Ang.in l.fin.per
illum tex.ff.pro dereli.ponunt Cano.in cap. 1. de fide inſtrum.
Si autem eſt actus,qui non pendet ex voluntate alicuius , ſed
à caſu,puta natiuitas alicuius,vel mors.Nam pone , quòd na-
tus eſt mihi filius in iſta ciuitate,& ex forma ſtatuti gaudet be
neficio ciuitatis,quia natus eſt hic,ego rogo notarium , quòd
de hoc faciat inſtrumentum publicum,certè notarius nõ po-
teſt hoc facere ad rogationem meam,niſi interueniente aucto
ritate iudicis.Ita determinat Ioan.Andr.in addi.Specu. titu. de
inſtru.edi. §. poſtquam.in verſ.& vide.in addi.quæ incip.hanc
materiam.Sequitur ſimpliciter Pau.de Caſtr.hic, de quo vide
tu Bald.in rub.C.de fide inſtrum.in 3.colum.& in l.neque nata
8 les.C.de proba.¶†Secunda concluſio gloſſ. eſt, quòd quando
contractus concernit vtilitatem vnius contrahentium tantũ,
vt liberatio,vel donatio,licèt notarius fuerit rogatus ab vtra-
que parte,non tamen debet tradere inſtrumentum in forma
c publica,niſi ei,cuius vtilitatem continet,& ſic donatario , [c] &
non donanti , quod eſt ſingulare ſecundum Pau. de Caſtr. &
Mod.hic.Adde Barto.& alios,qui idem no.in l.qui inſtrumen-
ta.ad fi.per glo.ibi.C.de fideiuſ. Limita in inſtrumento ſolutio
nis pecuniæ,quod poteſt etiam creditor petere ſibi edi,vt poſ-
ſit probare,ꝙ illa quantitas ſit ſoluta ex debito præced.Ita no.
Barto.in l.plures apochis.per illum text.C. de fide inſtrumen.
9 ¶†Tertia notabilis concluſio gloſſ. eſt , quod qui non rogauit
notarium,non poteſt eum cogere, quòd ſibi det inſtrumentũ
in forma publica:quamuis prætendat intereſſe ex tali inſtru-
d to. [d] quod valde not.& vide Spec.& Io.And. in titu. de inſtru.
edi.§.poſtquam.verſ.& breuiter.cum verſ.ſeq.per Inn. & alios
in cap.1.de fide inſtrum. ¶ Limita iſtam concluſionem tribus
modis.Primò,quòd licèt notarius inuitus non poſſit cogi : ta-
men voluntariè poſtquam ſibi conſtat de intereſſe petentis,ſi
ei det copiam non peccat in Spiritum ſanctum , ſecundum
Ang.& Dom.Alexan.hic.Bene facit quod vult gloſſ.not.in l. in
fraudem.§.neque inſtrumenta.in verſi.edi.ff. de iure fiſc. quòd
ſi duo litigant in hac ciuitate , & quidam tertius priuatus ha-
bet inſtrumenta,quæ faciunt in fauorem vnius,licèt non poſ-
ſit cogi edere,tamen ſi vult poteſt voluntariè edere. Secundò
limita concluſionem glo.in inſtrumentis extraiudicialibus:ſe-
cus in inſtrumentis quæ fiunt in foro auctoritate iudicis,vt in-
ſtrumenta emancipationum,vel adoptionum,vel in actis , q̃
fiunt ad banchum iuris.nam quilibet,cuius intereſt poteſt co-
gere notarium,vt ſibi det copiam , ſecundum Barto. in l. 1. §.
editiones.ſupra eodem,& in l.2.C.eod.¶Tertiò limita , quan-
do ego non rogaui notarium, ſed alium cuius perſonam ego
repræſento.Pone exemplum in creditore habẽte obligata om
nia bona debitoris. nam poteſt petere à quocunque notario,
vt inſtrumenta ſibi exhibeantur,ſecundum Barto.& Angel.in
l.ſi quis ex argentarijs.§.pertinere.infra eodem,Bartol.in l.fina.
per illum text.C.de bon.aucto.iudi.poſſid.& in l. Ariſto. ff. de
iure deliberan. & in l. controuerſia. ad fin.ff.de tranſactionib.
Iaſon Paduæ.

ADDITIONES.

a ¶Vel monacho.Adde,quòd hoc fallit in cauſa hæreſis,vt in §.ad conſcribendas.in c. vt officium.de hære.lib.6.gl.in ver.notarij.& ibi Abba. in cle. 1.de hær.Ioan.de Fan. in c.multorum.27.q.2.Bar.in l.1.§.huius ſtudij.ff.de iuſti.& iur.l.ſeruus.ff.de teſt.

b ¶Sit rogatus.Rogitus qualiter fieri debet,plenè Panor.in c.1.13.requi.col.5. de fide inſtr. PVRPV.

c ¶Donatario.Quando notarius teneatur dare inſtrumentum , adde Panormi. vbi de commu.in cap.1.colum.2.de probatio.Alexan.in l. 1. colum.2. C.de eden. PVRPV.

d ¶Ex tali inſtrumento.Adde Feli.in c.1.col.8.de proba.vbi plenè in verſ.fallit ſeptimo. PVRPV.

SVMMARIVM.

1 *Officio argentariæ depoſito tenetur quis edere rationes in loco,in quo argentariam exercuit non alibi,niſi ſumptibus petentis.*

2 *Vſuras qui deſiit exercere,ita tenetur edere librum rationum ad fundãdam intentionem aduerſarij,ſicut ille qui actualiter exercet.*

3 *Vſurarius poſt præſtitam cautionem de reſtituendo,ſicut poteſt teſtari, ita poteſt eſſe teſtis.*

4 *Notarius ſi non poſſit effici decurio ciuitatis,ſtatuto ſic diſponente, aliquis fuit ſemel in matricula notariorum , & fecit ſe aboleri,non propter hoc poterit eſſe decurio.*

5 *Teſtis periurus poſt peractam pœnitentiam admittitur in teſtem.*

6 *Notarius,qui deſiit artem notariæ exercere,cogitur tamen pro inſtrumentis edendis reſpondere ſub conſulibus notariorum.*

7 *Notarius,vel mercator debẽt libros ſuos retinere in loco,in quo artem exercent.*

8 *Inſtrumenta alibi ſita debent edi in loco iudicij.*

9 *Petens aliquid fieri,debet expenſas erogare.*

10 *Iudex ſi mittat cauſam ad conſilium ſapientis, debet mittere expenſis petentis tantum.*

11 *Timens offendi ab aliquo,petijt ab eo cautionem , quòd eum non offendat,& non vult præſtare. Iſte qui timet , ſi petat à Poteſtate familiam Poteſtatis,quæ eum aſſociet,tenetur dare,ſed cuius expenſis, vide ibidem.*

12 *Nuncius ſi debeat mitti abſenti ad iurandum de calumnia,debet mitti ſumptibus ipſius abſentis.*

1 §. Is etiam. †Etiam depoſito officio argentariæ te-
netur quis edere rationes in loco , in
quo argentariam exercuit,non alibi , niſi ſumptibus petentis,
& congrua dilatione ad hæc ſtatuta. Item argentarius habens
rationes,vel inſtrumenta in villa , aut illas deſcriptas edit , aut
ducit partem ad locum,vbi ſunt. hoc dicit cum l. ſequenti &
2 princip.ſequen.vſque ad §.cogentur.† Not. primò ſecundum
Barto,quòd ille,qui deſijt vſuras exercere,ita tenetur edere li-
a brum [a] rationum ad fundandam intentionem aduerſarij , ſi-
cut ille,qui actualiter exercet,iuxta clemen.vnicam.de vſu. &
ita tenetur conſtitutionibus temporalibus. Adde Barto. in l.
quis ſit fugitiuus.in princip. per illum text. in verſic. Celſus. de
ædil.edic.& in ſimili Barto.in l.palàm.§. non ſolùm. per illum
tex.ff.de ritu nup.Angel.in l.ſicut.§.ſuperuacuum.ff.quib. mo.
pigno.vel hypot.ſolu.& in q.per eum diſputata incip. Aſtenſis
miles.in 17.colum.Ioan.de Ana.in c.quia in omnibus. in 12. q.
de vſu.Limitat Bald.in rub.C.de vſu.in 2. q. niſi etiam vſuras
reſtituiſſet,per c.cum tu.in verſic.donec.cum glo.de vſu. ita di
3 cit ſe conſuluiſſe.¶†Conſidera,ſi poſſet nouiter attẽtari , quòd
idem non ſit, ſi non reſtituit vſuras , tamen præſtitit idoneam
cautionem de reſtituendo,iuxta formam capitu.quamquam.
de vſu.in 6.per illud quod no.tenet Bald.in capit. paſtoralis. in
princip.in vlt.colum.de offic.ordin.vbi tenet , quòd vſurarius
poſt præſtitam cautionem,ſicut poteſt teſtari.dicto ca.quam-
quam. contrarium tamen tenet Bald.in l.improbum. C.de in-
fam.vbi tenet fortius,quòd etiam poſt reſtitutionem vſurarũ
remanent tamen infames,& non poſſunt eſſe teſtes:multomi-
4 nus,quando ſola cautio de reſtituendo præſtita eſt. † Adde ẽt
ad prædicta illud,quod not.Barto.in l.2.argum.illius text. C.de
primice.libro 12.quòd ſi ſtatutum diſponat , quòd ille qui ap-
pellatur notarius non poſſit dici decurio ciuitatis , ꝙ ſi aliquis
fuit ſemel in matricula notariorum , & fecit ſe aboleri , non

propter

ADDITIO.

a ¶Ita tenetur edere librum.Adde Doc.in c.quamquam.de vſur.lib.6.

5 propter hoc poterit eſſe Decurio.†Adde etiam,quod no. Bart.
& Bald.in l.imperialis.in verſi.ſi tales.per illum tex. C. de nupt.
ꝙ ille qui deliquit, poſt peractam pœnitentiam , & habitã in-
dulgentiam habetur perinde,ac ſi non deliquiſſet . quod facit
pro teſte periuro,qui poſt peractam pœnitentiam admittitur
in teſtem.Mirandum eſt,quòd dixerit contra text.in cap. teſti-
6 monium.de teſt.¶†Secundò no.ex hoc tex.ſecundum Bald.&
Ang.& Modern.ꝙ notarius,qui deſijt artem notariæ exercere,
cogetur tamen pro inſtrumentis editis reſpondere ſubconſu-
libus notariorum,ſicut primò per l.incola.ff.ad munici.Melius
facit tex.in l.2.C.vbi de ratioci.Nam tenetur explere rogatio-
nes veteres,ſicut & monachus,gloſ.in c.vt officium.§ ad con-
ſcrib.de hære.in 6.Bar.in l.3.§.ſi penes.ff.de tab.exhi. dixi in l. 1.
7 §.huius ſtudij.ſupra de iuſti.& iu.¶†Tertiò no.quòd notarius,
vel mercator debẽt libros ſuos retinere in loco , in quo artem
exercent,& ſi in alium locum deferant, ſunt in dolo præſum-
pto,ſecundum Ang.Fulg.& D.Alex.hic,vel melius ſunt in cul
pa,ſecundum Bald.& Pau.de Caſt.ex quo tex.de dolo mẽtio-
8 nem non facit.l.quoties.§.qui dolo.ff.de proba.¶†Quartò no.
ꝙ inſtrumẽta alibi ſita debent edi in loco iudicij.Si tamen eſ-
ſet periculum itineris,vel non poſſint inde extrahi , ſerua pra-
cticam,quam tradunt Bar.Ang.Salic.& Modern. hic per text.
optimum in l.iudices. C. de fide inſtrum. vel ſerua meliorem
practicam,vt ſcribatur ad iudicem illius loci, vt mittat copiã
authenticam illius ſcripturæ,ſecundum Doc. in d.l.iudices. &
9 Fulg.hic.¶†Vlti.not.in verſi. ſuis ſumptibus.ꝙ quando aliquis
petit aliquid fieri, debet ipſe expenſas erogare.Ideo facit ſecũ-
dum Bald.ꝙ ſi iudex mittat notarium ad aliquem locũm pro
examinandis teſtibus,debet mittere expenſis petentis. Si autẽ
ex mero officio, tunc debet mittere expenſis vtriuſque partis.
l.ex parte.ff.fami.erciſ.l.ſi irruptione.ff.finium regun. ſecũdum
a Bald. [a] †Item per iſtum tex.tenet Spec.in tit.de aſſeſ. §. ſalariũ.
10 ver,quid ſi alter litigatorum . quòd ſi iudex mittat cauſam ad
conſilium ſapientis, debet mittere expenſis petentis tantum.
Sequitur Bal.hic,qui ad hoc dicit bene facere. l. cum ſæpè. C.
de erog.mili.an.lib.12.Tu dic in hoc melius,vt per Barto.in l.ſi
poſtulauerit.ad fin. princi.ff.de adult.cum quo tenet Bald., in l.
3.C.de adult.Et conclude, quòd regulariter debet mitti expen
ſis vtriuſque partis:prout in practica obſeruatur.& habes duos
tex.in c.ſtatutum.§.aſſeſſorem.in fi.de reſcri.in 6.& in l.4.§.1.ff.
fi. regun. & ita tenet Bald. in l. hac lege.in 1.colum.in fin.C.de
ſent.ex breui reci.per Bal.in l.generaliter.§ his de præſentibus.
11 C.de reb.credi.¶†Adde etiam,& perpetuò no. ꝙ ſi aliquis ti-
mens offendi ab aliquo,puta inimico,petijt ab eo cautionem,
ꝙ cum non offendet,non vult præſtare,iſte qui timet,ſi petat
à Poteſtate familiam Poteſtatis,quæ eum aſſociet, tenetur da
re: ſed cuius expenſis? Videretur,ꝙ expenſis eius,qui non vult
cauere,& qui dat cauſam edicto.Veritas eſt,quòd expenſis ti-
mentis tantum.glo.eſt no.in l.fi.in prin.C.de erog.mili.ann.lib.
12.quam ad hoc notat,& reputat mirabilem Bar. in l. illicitas.
§.ne potentiores.in vlti.colum.ff.de offic.præſi.Illam gl. etiam
ad hoc pulchrè no.& dicit non eſſe alibi Bar.in l. ſancitum. ff.
de re.diui.Illam glo.etiam notant Bal.Fulg.& Pau. de Caſt. in
12 l.2.in vlt.colum.C.eod.†Adde etiam, quòd ſi debet mitti nun-
cius abſenti ad iurandum de calumnia , debet mitti ſumptib.
ipſius abſentis.gl.eſt in l.2.§.defendi.& ibi Bar in fi.ad hoc not.
ff.ex quib.cau.in poſ.ea.de quo per Ioan.And.& Gemi. in rub.
de iura.cal.in 6.Vide tex.in d.l.generaliter.§.his de præſentibus.
vbi Barto.Bald.& Salic.vbi eſt text. quòd eſt arbitrarium iudi-
ci,quis tales ſoluat expenſas,de quo etiam per Imo.in l.recuſa
re.§.fin.ff.ad Treb.Adde etiam tex.in l.eos.§. Apoſtolos. & ibi
Docto.C.de appella.per quem text.dicit ibi Bald. quòd Apo-
ſtoli , ſeu literæ dimiſſoriæ debent dari expenſis appellantis
tantum .

A D D I T I O.

a ¶Secundum Bal.Vide Bely.in c.1.ext.de libel.obl.Bal. in l. ſi hæreditas.§. quo autem.ff.ad exhib. PVRPV.

S V M M A R I V M.

1 *Argentarij ſi ſint plures heredes , & vnus ſolus haberet librum rationum,ille ſolus tenetur in totum edere.*
2 *Teſtis infamis infamia facti,non cenſetur eſſe integer teſtis.*
3 *Libro vnius mercatoris non creditur ad plenam fidem .*
4 *Suſpicio purgatur ratione adiuncti.*
5 *Notarij ſi duo ſint rogati de vno actu,quorum alter eſt habilis , alter inhabilis,an valeat inſtrumentum.*
6 *Teſtes amici licèt non faciant integram fidem,tamen ſi tres amici producti ſint,vbi integri duo ſufficiunt,probant.*
7 *Teſtis domeſtici dictum ſuſtinetur propter alios non domeſticos .*
8 *Teſtes domeſtici ſi eſſent tres,non probant,vbi duo integri probarent.*
9 *Legatarius ſi ſit adhibitus teſtis in teſtamento, non erit teſtis omni exceptione maior.*
10 *Inſtrumentum ſi contineat plures teſtes habiles,& inhabiles,tamen valet,ſi ſufficiens eſt numerus.*
11 *Probatum aliquid ſi ſit per tres teſtes,quorum vnus eſt infamis, ſi opponatur ei exceptio infamiæ,non eſt admittenda.*
12 *Notarius ſi ſit damnatus ex falſo commiſſo in officio, licèt ipſo iure priuetur officio tabellionatus,tamen eius ſcriptura ſuppletur ex ſubſcriptione aliorum.& nu.16 & 17.*
13 *Suſpicio mali tollitur per admixtionem boni.*
14 *Notarius ſuccedens notario an poſſit authenticare ſcripturas notarij mortui.*
15 *Notarius condemnatus pro quocunque delicto excepto crimine falſi , quamuis efficiatur infamis ,poteſt tamen inſtrumenta conficere.*
18 *Notarius condemnatus de falſo,quamuis non poſſit de nouo inſtrumenta conficere,tamen poteſt antiquas rationes perficere.*

L E X VI.

§. Cogentur. Succeſſor argentarij tenetur ad
editionem,& ſi ſunt plures hære-
des,ille ſolus tenetur edere,qui habet. Et ſi omnes habeant, te-
nentur omnes edere,aut vnius editioni ſe ſubſcribere.Idem in
pluribus tutoribus,& pluribus argentarijs. Item petens editio-
nem,tenetur prius de calumnia iurare.hoc dicit vſque ad §.ra
1 tiones.†Not.primò ex tex.ibi,& vnus habeat ſolus & c.ꝙ quan
do ſunt plures hæredes argentarij,& vnus ſolus habeat librum
rationum,ille ſolus tenetur in totum edere, nõ autem pro ſua
parte hæreditaria.Contra illum tex.fortiter facit: nam licèt in
actionibus bonæ fidei,ſi ſunt plures hæredes, & vnus ſolus ha-
beat rem,puta depoſitam,vel commodatã , ille ſolus tenetur
ad reſtitutionem.l.3.§.hæres.ff.cõmo.tamen ſecus eſt in actio-
nibus ſtricti iuris.l.ſi tibi homo.§.cum ſeruus.ff.de leg.1.Rayn.
& Bald.hic reſpondent,quòd ideo eſt,quia editio eſt in rẽ ſcri-
pta:ideo afficit ſolùm poſſeſſorem.Facit,quod no.in l.2. C. de
hæred.actio.Sed Fulg.& plenius Pau.de Caſt.dicunt,quòd of-
ficium iudicis,quo mediante petitur fieri iſta editio, habet in-
ſtar actionis bonę fidei.& ita refert,& tenet Barto.vbi latè exa-
minat,& alleg.iſtam l.in l.4.§.Cato.ff.de verbo.oblig. Plus pla-
cet reſponſio Bald.pro qua bene facit tex.in l.quædam.§.is au-
2 tem.infra eod.¶†Secundò multum not.tex.in verſ.quid enim.
ex quo not.Bald.(& eſt dictum famoſum,quod tota die con-
ſulendo allegatur.) quòd ſi vnus teſtis eſt infamis infamia fa-
a cti, [a] quòd non cenſet eſſe integer teſtis, [b] gl.in l.3.§.duę cauſę.
b ff.de Carbo.& in l.1.vbi dixi.C. de ſumm. trin. & alius teſtis eſt
multum fide dignus,quòd iſti duo teſtes faciunt plenam pro-
bationem,quaſi integerrima fides vnius ſuppleat imperfectio
nem alterius.Quod eſt valde tenendum menti,ſecundũ Bald.
Adde eundem Bald.per iſtum tex.in l.1.in 3. colum. C.de teſt.
Salic.in l.in bonæ fidei.in 10.colum.C.de reb.cred.Idem ſimpli
citer tenet Ludo.in conſi.290.incip. In caſu propoſitæ conſul-
tationis breuiter dictum Franc.in vlti.colum.& in l.1.§. ſi ſtipu
lanti.ff.de verbo.oblig.Dom.Alex.in conſi.57.in 2.volum.inci.
Viſo proceſſu cauſæ vertentis inter Ant.in pen.colum.Sed Ful
goſ.in l.1.C.de teſt.dicit,quòd illud,quod no.Bald. hic, proce-
dit quando alij teſtes ſufficiebant abſque iſto inhabili, alias ſe-
queretur,quòd ſi in teſtamento eſſent ſex teſtes,& ſeptimus in
habilis,teſtamentum valeret:& quòd defectus illius ſeptimi te
ſtis ſuppleretur per numerum aliorum, cõtra l. hac conſultiſ-
ſima.in verſic.ſeptem teſtibus ciuibus Roman.C.de teſta. Do.
Alexand.hic dicit,quòd in puncto iuris iſte tex.non probat no
tabile Bald.quia hic debet edi liber rationum ab hæredibus ar
gentarij,& omnes debent facere editionem , ſi liber erat apud
omnes, meritò ſatis eſt,quod fiat ab vno hærede etiam infa-
c me,dummodo alij cohæredes ſubſcribant: [c] quia aliter non
poteſt ſatisfieri diſpoſitioni legis. aliàs qui petit editionem ad
finem probandi,excluderetur à probatione abſque ſua culpa,
3 quæ ratio ceſſat in producente teſtem non idoneum. ¶†Vltra
alios adde Bald.in cap.quoniam contra falſam.in 13.columna
de

A D D I T I O N E S.

a ¶Infamis infamia facti. Adde Bald.& Abba. in capitu. licèt cauſam. de probation.

b ¶ Teſtis. Adde in hac materia teſtis inhabilis , qui per habilem ſuſtinetur, Alex.lib.2.conſi.47.in prin.& lib. 3.conſi.43.col.pen.

† Declara,vt per Nat.conſi.354.nu.6.conſi.473.col.10.& ſeq.& dic, quòd defectus teſtis non ſuppletur per alium,quando eſt omnino inhabilis.Nat.cõſ. 298.col.10.nu.10. MASVER.

c ¶ Subſcribant. Et ꝙ teſtis ſuppleatur nedum per alium,ſed per ſcripturam, Alex.lib.2.conſi.110.in fi.col.5. PVRPV.

de proba.qui quærit,an libro vnius mercatoris [a] non credatur
ad plenam fidem.Quid si est liber plurium mercatorum,an ei
sit credendum?Videtur,quòd sic,per istum text.sed Bald.respō
det,ꝙ hic non dicitur,quòd debeat credi, sed bene, quòd de-
beat edi:tamen Bald.concludit, ꝙ si scriptura vnius mercato-
ris facit semiplenam probationem, ꝙ scriptura duorū faciat
plenam:siue vterque scripserit,siue alius scripserit,vel sigillaue
rit.ita dicit esse tex.solennem hic. ¶ Item pro dicto Bal. quod
4 frequenter in palatijs allegatur,adde sex principalia. † Primò
adde text.in Authen. si verò contigerit.& in corpore vnde su-
mitur.C.de iudic.per quem not.ibi Salicet.ꝙ ratione adiuncti
purgatur suspicio.Sed tu subtilius inducas illum text. nam si
ibi ratione adiuncti purgatur suspicio in iudice, fortius debet
purgari in teste,quia facilius,& pro minori suspicione repelli-
tur iudex quàm testis, vt est gloss.in capitu.insinuāte. & in cap.
5 cum R.canonicus.de officio delega. ¶ † Secundò facit, quod
per istum text.not.Bald.hic in 3.not.quòd si plures notarij sint
rogati de vno actu,& vnus est habilis,alter inhabilis:tamen va
let instrumentum,& sustinetur propter habilem. Idem tenet
Bald in l.Imperator. j. in 5.colum.ff.de statu homin.& in c.ter-
b tio loco. [b] ad fin.vbi limitat.de probatio.¶ † Tertiò facit,quòd
6 licèt testes amici non faciant integram fidem,vel probationē.
l.3 in princip.in versicu.amicus.de testibus tamen si tres amici
producti sunt,vbi duo integri testes sufficerent: tunc propter
maiorem numerum suppletur defectus resultans ex amici-
tia.Ita tenet Iacob.Butr.in l.3.post princip.ff.de test.& ibi est gl.
in §.1.in versicu.numerus. Idem tenet Imo. in l.qui testamen-
to in princip.in 1.colum ff.de test.licèt contrarium teneat An-
gel.in consilio 228.quod incip.In facto proponitur, quod Bel-
7 lator.¶ † Quartò facit,quod notabiliter tenet Angel. in consil.
1.quod incip.Porrecta fuit petitio. quòd dictum testis dome-
stici sustinetur propter alios non domesticos,vt refert,& sequi
tur Dom.Alexan.in consilio 122.in 4.volum. quod incip. Vi-
so puncto in 6.colum. Tamen contra duo ista vltima fortiter
facit text.in capitu.in literis.de testibus,vbi tres testes domesti-
8 ci non probant, vbi duo integri probarent. ¶ † Quintò facit,
quod per hunc text.tenet signanter Ludouic.Roman. in con-
silio 486 quod incipien. In casu propositæ consultationis bre-
uiter dicendum donationem factam.quòd licèt fidei alicuius
testis ratione affinitatis detrahatur:tñ ea suspicio purgatur per
alium ex testibus non affinem,& sic resultat plena probatio p
9 istum tex.¶ † Sextò facit,quod notabiliter tenet Ioan.Andr. in
cap.cum super.in glo.1.de testi.ꝙ si legatarius sit adhibitus te-
stis in testamento, quòd non erit testis omni exceptione ma-
c ior, [c] ex quo aliquid commodi expectat. cap. personas. de te-
stib.& tunc testamentum non probabitur sufficienter. tamen
si in testamento essent adhibiti octo testes, inter quos essent
duo legatarij,illi duo caperentur pro vno: & tūc cum alijs sex
plenè probarent.Sequitur Imo.in l.qui testamento.in princip.
ff.de test.Quid tenendum in isto quotidiano passu? Ego ita di-
stinguo.Aut testes recepti sufficiebant absque isto inhabili: &
10 tunc teneo,ꝙ iste inhabilis admittatur,vt supra tetigi. †Istum
casum reputo clarum,& eum confirmo. Primò ex eo, quòd
per istum tex.tenet Specu.in titu.de instru.edi.§.ostenso. versi.
sed nunquid crederetur.Refert & sequitur Bald. hic in lect.an-
tiqua,ꝙ si instrumentum continet plures testes habiles,& in-
habiles,tamen valet si sufficiens numerus est, & in istis termi-
11 nis intellige istum tex.¶ † Secundo facit,quod dicit Bald.hic in
fi.in lec.ordinaria.vbi dicit,ꝙ iste tex.facit ad quæstionem, ꝙ si
probaui per tres testes,quorum vnus est infamis, ꝙ si ei oppo-
nitur exceptio infamiæ,non est admittenda: eo quia non rele-
uat excipientem,cùm duo testes qui restant, faciant integram
probationem.ita dicit esse casum hic,si quis sciuerit inducere.
Ad idem facit text. in l.cum tabulæ.ff.de bono.posses.secundū
tab.& quod vult gl.no.in l.1.§.si quis neget.ff.de bo.posses.ſm
tabu.& ibi Barto.in duobus locis in 1.& 2.colum.ꝙ si in instru
mento remanent tot testes,qui sufficiant ad validitatem, alij
contradicentes non reddunt instrumentum suspectum.Idem
tenent Can.in cap.cum Ioan.per illum text. de fide instrumē.
non enim quæ abundant, solent vitiare.l. testamentum non
ideo.in fi.C.de test.& tex.no.in l.pediculis.§.Labeo. ff.de au. &
argen.leg.Aut testes non sunt vltra numerum, & tunc aut est
talis defectus,qui ipso iure annullat dictum testis:puta,quia est
infamis infamia iuris:& tunc cùm eius dictum sit nullum ip-
so iure, non potest suppleri,per tex.not.in l.maritus.ff.de quæ-
stionibus.ita tenet Bald.hic in lectu. antiq. & Angel. quem se-
12 quuntur Petr.de Ancha.& Dom. Alexan.hic.† Tu tamen sub-
tilius pondera, ꝙ in contrarium videtur facere, quod volunt
glo.Barto.& omnes hic,quòd si notarius sit damnatus de fal-
so commisso in officio,licèt ipso iure priuetur officio tabellio
natus.l.si aliquid. C. de suscep. & Arc. lib. 11. tamen eius scri-
ptura suppletur ex subscriptione aliorum. Nisi respondeas, ꝙ
notarius tunc priuatur quo ad futura instrumenta,sed nō quo
ad præteritas rogationes,vt dicam infra in glo. Aut est talis de-
fectus,qui non repellit ipso iure testem,nec eius dictum annul
lat,sed solùm attenuat, vel diminuit fidem, vt est infamia fa-
cti: vel si est domesticus, vel affinis, vel amicus: & tunc dic,
quod in causa criminali, vel ciuili ardua, quæ ei æquipara-
tur,testes infames non faciunt plenam probationem, etiam si
essent plurimi. ita Bald.in cap.ad nostram.de probat. per text.
quem ad hoc dicit esse singularem in cap.licèt causam.§. qui-
dam verò.de proba.In istis terminis intelligo loqui tex. in d.c.
ex literis.vbi agebatur de separatione matrimonij,quæ est cau
sa grauis.Nec obstat,si tu subtilis diceres, ꝙ imò in separatio-
ne matrimonij propter impedimentum admittuntur consan
guinei contra regulas iuris, imò & parentes.c.videtur.qui ma.
accus.pos.c.super eo.el 2.de test. Et pondera rationem dicti c.
videtur.quanto magis domestici? Quia responde notabiliter,
ꝙ prædicta iura loquuutur, quando allegatur impedimētum
sanguinis,& naturæ:puta,quòd mulier sit in tertio gradu con-
sanguinitatis:nam tale impedimentum plenè probatur p eius
consanguineos melius,quàm per alios.Sed in d.c.in literis. al-
legatur impedimentum proueniens culpa ipsius mariti: puta,
ꝙ cognouerit vxorem consanguinei sui,ideo ibi domestici nō
admittūtur,vt separetur matrimonium,sed requiritur, vt sint
testes omni exceptione maiores.Aut sumus in causis ciuilibus
non arduis,& in istis procedit notab.Bald.hic,quòd inhabilitas
vnius testis suppleatur propter magnā integritatem alterius,
13 arbitrio tamen ipsius iudicis.¶ † Tertiò not.ex eo.ver. quòd su
spicio mali tollitur propter admixtionem boni. Facit tex. in §.
1.& in corpore vnde sumitur. in Auth.vt diffe.iud.alibi tamen
persona inhabilis adiuncta nocet,& vitiat actum,vbi alia sola
sufficiebat.c.cum super abbatia.de offi.deleg.¶ Quartò not.ꝙ
hæredes argentarij tenentur edere rationes,& instrumenta, si-
cut ipse argentarius:& si non edant,tenentur actione ad inte-
resse.§.ex hoc edicto.infra ead.l.secus in sing. successore, vt in
14 legatario.l.quędam.§.is autem.infra eod.¶ † Quintò per istum
d tex. not. Barto.ꝙ licèt mortuo tabellione [d] alius notarius non
posset authenticare eius scripturas,nisi illius protocolla sint si-
bi commissa auctoritate iudicis. cap. cum P. tabel. de fide in-
strum.tamen per istam l.videtur expressum, ꝙ si notarius suc-
cesserit alteri notario,videtur sibi à lege commissum:& sic non
requiritur alia commissio iudicis.Sequitur D. Abb.in d. c.cum
P.tabellio.Tene contrarium, ꝙ imò etiam isto casu requiritur
commissio iudicis,& sine ea authenticare non posset,secundū
Pet.de Anch.Pau.de Cast.& D.Alex. hic per generalitatem d.
c.cum P.tabel.Idem tenet Spe.in tit.de instru.edi.§. ostensum.
ver.illud quoque prætereundum.& ver.seq.qui incip. Quid si
aliquis tabellio.& idem tenet ibi Io.And. qui testatur ita de fa
cto seruari.Idem tenet Ang.Bal.Salic.& Pau.de Cast.in l.quæ-
dam.§.nihil.infra eo.vbi etiam Ange. & Fulg.dicunt ita de cō-
suetudine seruari:& facit secundum Bal.quia complere instru-
mentum est ratione officij: sed officium non transmittitur ad
hæredem.l.cuius.ff.de cura.fu.l.1.si quis rem min.Nec Bar. be
ne considerauit istum tex.ꝙ loquatur in hærede argentarij, q
sit eiusdem professionis.Et propterea infert ad notarium hære
dem alterius notarij:nam istud est ꝯ tex.in l.quædam. §. nihil.
j.eo.¶ Sextò no.ex hoc tex.ꝙ paria sunt,vel ꝙ plures edāt,vel
vnus edat,& alij se subscribant.Ex quo no.septimò correlariè,
ꝙ subscriptio tantum operatur,quantum ipsa scriptura. ꝙ fa-
cit ſm Ang.& Fulg.& Doc.consulentes, ꝙ si vnus Doctor fa-
cit consilium,& alij Doc.se subscribant,est perinde,ac si illi alij
fecissent.Ideo Bal.in l.fi.C.plus valere,quod agitur. inuehit per
illum tex.ꝯ Doc.subscribentes consilijs aliorum Doct. eis non
visis nec lectis.Facit bene,quia subscribentes se scripturę p aliū
factæ,ita sibi præiudicat, ac si ipse scripsisset.ita no.Bal.& Ang.
in l.emptor.§.Lucius.per illum tex. j.de pac.vbi multa dicam
circa hoc,quæ possent hic poni:& est tex.no.in §.1.insti.de ꝯh.
emp.& est tex.solennis in l.si ego.§.planè.ff.de iur. do. qui pro-
bat egregiè,ꝙ istud sit p fictionem:dū tex.dicit,& velut chiro-
graphū eius.nā dictio,velut,importat fictionē,ſm Bal. in l. pe.
C.de

ADDITIONES.

a ¶Libro vnius mercatoris. Adde Bart. in l.nuda.ff.de donat. in l.admonendi. ff. de iureiuran.

b ¶Tertio loco. Felyn. in d.cap. tertio loco. ad fin. in capitu. nobis. de simon. PVRPV.

c ¶Testis omni exceptione maior. Adde qui dicantur testes omni exceptione maiores.Vide glo.in versicu.idoneos.Insti.de inutil.stipu. Bartol.in l. admonendi.ff.de iureiuran.Alex.de Imo.consi.18.incip.Viso processu causæ.in 4. col.in 1.not.

d ¶Mortuo tabellione.Adde gl.in c.cum venerabilis,de excep. Archi. in c. iudicet.52.q.2.

C.de interdic.matrim. ergo non habet locum in statutis,quod valde not.¶Octauò not.in ver.exigitur.ꝙ qui petit editionem, debet de calumnia iurare,in quo distingue,vt per Iac.But.Alb. & Ang.hic.& Sal.in l.1.in 6.opp.C.eo. ¶Vltimò not. in ver.ne fortè,vel superuacuas.quòd superuacua.editio fieri non debet. Adde etiam fauore fisci,vt est tex.in l.3.§.eo. ¶Capio gl.in ver. editionis.ex qua collige duas solutiones ad contrarium.l.si aliquid.C.de susce.& arc.lib.10 alleg. in glo. facit. l. iudices. C. de
15 dig.libr.12.† Prima est, ꝙ hic vtilitas erat propter malos mores,nō quia in officio deliquisset,& ista est bona, quia notarius condemnatus pro quocunque delicto excepto crimine falsi, quamuis efficiatur infamis,potest tamen instrumenta conficere,secundum Bald.in l.ea.§.hac.l.ff.ad l. Iuliam pec. & in consi. suo incip.Ser.Io.cum concor. Ideo, quia tunc minuitur de fi-
16 de,requiritur aliorum subscriptio,vt hic in gl.† Secunda solutio gl.est,quam sequitur Bart. ꝙ quamuis commiserit falsitatē in officio,tamen ei creditur propter subscriptionem aliorum. ista solutio de per se mihi non placet, nisi cum ea iungas vnā
17 de sequentib.† Vnde intellige tertiò, qñ in officio deliquisset, tamen nondum esset damnatus per sententiam, quia ex solo delicto non dicitur esse priuatus.l. si quis decurio.in versi.non statim.& ibi Bal.ad hoc no.C.de fal. Bart.in repe.l.Barbarius.in pen.char.vbi dixi. ff. de offi.præto.imò si contra notarium aclatum de falso esset lata sententia condemnationis secretè, ita ꝙ non esset nota populo, ꝙ etiam instrumenta postea per eū ꝯfecta inter ignorantes valerent,secundū Bar. in d.l. Barbarius. in 15.col.vbi dicit se ita de facto consuluisse. per l.cum sententiam.C.de sent.per quam l.idem tenet Bal.in l.2.in vlt.col.C.de
18 sen.& in l.1.C.de testa.milit.idem tenet Pau.de Cast.hic.† Vel quartò intellige, ꝙ notarius condemnatus de falso, quamuis non possit instrumenta de nouo conficere, tamen potest antiquas rogationes perficere,secundum Ang.& Mod. hic,per gl. in §.antepen in ver.documen.in Auth.de tabellio.firmat Bart. in l.ad testium.§.1.ff.de test.& in repe.d.l.Barbarius.in pen.char. vbi dixi,& intelligit istum text. Bal.in l.iubemus.2.in versi.sanè. C. de sacrosanct. eccle. Iason Paduæ.

SVMMARIVM.

1 *Ratio dicitur,quæ continet data,& accepta. & nu.2.*
3 *Ratio dicitur esse negotiatio.*
4 *Argentarius si scripserit in libro solutionem debiti cum eo contracti, vel cum tertio, non tenetur edere.*
5 *Argentarius si aliquid scribat de his, quæ non pertinent ad officium suæ argentariæ, non tenetur illud edere.*
6 *Scriptura continens constitutum debet edi.*

1 §.Rationem. † Ratio dicitur, quæ continet data, & accepta non vnum actum solum,puta solutionis.Et illa sunt edenda,quæ pertinent ad ar-
a gentariam,vel ab ea dependent,vt constitutum,non alia. ª Itē contra non edentem datur actio in factum ad interesse ei, ad quem pertinet:pertinere autē ad aliquem dicitur, qñ eo mandante,vel eius procu. confectæ sunt rationes. h.d. vsque ad §.si
2 initium. ¶† No. primò,ꝙ ratio est scriptura dati,& accepti,& sic habet denotare quid implicitum hincinde, non vnicum
* actum gestum inter partes, ſm gl. *Bal.& communiter Doct.* exce-
3 pto Bar.solo,qui aliter intelligit,& malè.† Tu pondera dictum notabile comprobari, quia tex.dicit rationem esse negotiationem,sed negotiatio non consistit in vno actu. l.1.§.1.ff.de tributo.gl.in l.in eum.in prin.ff.de inst.declarat no. Bar.in l.legatis.in prin.ff.de leg.3.vbi Bar.dicit,ꝙ illa dicitur negotiatio,qñ interuenit actus vltro citroque obligatarius, non quando sola locatio,vel conductio possessionum, & ꝙ ex vno actu non dr̄ quis negotiator,nec mercator,vt ibi plenius per eum, & per eundē Bar.in l.mariti.§.1.ff.de adul.Bal.in rub.C.de consti.pec.ad fi.d. Anto.de But.in c.fi.de vi.& hone.cle.Pet.de Ancha.in cōmento.c.canonum statuta.in ver.quis dicatur mercator. de consti. d.Abb.in consi.6.quod incipit, casus super quo petitæ fuerunt
4 allegationes,in vlt.col.in 1.vol. ¶† Secundò pondera text.ibi, nec vllam rationem à nuda duntaxat solutione debiti incipere,quæ verba sunt valde ambigua.text. videtur dicere, ꝙ si argentarius scripsit in libro solutionem debiti cum eo cōtracti, vel cum tertio,ꝙ non tenetur edere, quia est vnicus actus, qui non facit rationem. Certè ita intelligendo text. videntur resultare absurda.Primò enim resultat absurdum,quia etiam si nō esset argentarius,tenetur actor edere librum suum ad probandum solutionem debiti.l.non est nouum.l.iustum.& l.fi. C.eo. Item ſm Fulg.sequeretur aliud absurdum, ꝙ si deposui apud campsorem mille, ꝙ non tenetur campsor edere librum ad probādum depositum, & tñ in contrarium est communis obseruantia ſm eum.vnde Raph.Fulg.intelligit istum tex.ꝙ velit dicere,ꝙ ratio non incipit à solutione,sed à debito, ideo si debitum præcessit argentariam, solutio non dicitur pertinere ad argentariam.Tu verò cōsidera, ꝙ iste tex. realiter intelligendo vult,ꝙ scriptura continens duntaxat solutionem non est edenda,quia non debet edi id,qđ est extra rationem, & dicta solutio non continetur sub ratione. Non obst.iura in ꝯrium adducta,quia loquuntur in editione inducta à iure ciuili,quæ est facienda à parte parti sine die,& consule.l.1.§.editiones.§.eo. Sed iste tex.loquitur in editione inducta à prætore, quæ fit cum die & consule.l.prætor.in prin.§.eo. etiam à non litigante.l. argentarius.in prin.j.eo.& quia prætor in illo edicto solùm loquitur de editione rationis. Iurisconsultus interpretatur verbum ratio-
5 nem,vt hic in tex.¶† Tertiò no.solennem tex.ibi.hæc enim extra rationem esse,ꝙ si argentarius aliquid scribat de his, quę nō pertinent ad officium suæ argentariæ, ꝙ tenetur illud edere. Ratio est,quia non creditur ei. Hinc est,ꝙ stante statuto,ꝙ credatur libro mercatoris,intelligitur si sciebat illud,qđ attinet ad artem,& mercaturam suam,ad aliud non creditur. Ideo si sit mercator pannorum,& in libro scriberet se dedisse tot pannos Titio,tunc creditur libro suo. Sed si scriberet mutuasse Titio centū, non staretur libro suo de mutuo.l.3.§.eo modo.ff.nau.cau.stab.Ita tenet Io. And.in addi. Specu.in tit.de inst.edi.in §. nunc dicendum.in add.magna posita super ver.priuatorum.in 1.col.circa medium,quem sequitur Lud. Ro.in consi.204.qđ incip.Pro discutienda veritate thematis, & in consi. 205.qđ incip. In puncto prædicto breuiter dicendum.d. Fran. de Arc.in consi.33.qđ incip.consultatio.in 1.col. & in consi. 44. qđ incip. In proposita cōsultatione viso arti.& in consi.seq.circa fi.Facit qđ vult idem Lud.in consi.319.qđ incip. In causa Io.ꝙ prouisio statuti disponens super adhibenda fide thesaurario nō procedit,qñ agitur de materia nō pecuniaria, & ad hoc plura alia
6 dixi in l.age.C.de trans. ¶†Quartò no.ex tex.ibi,nam & hoc ex argentaria venit,ꝙ scriptura continens constitutum debet edi, quia dependet ab argentaria.Et ex hoc no.Bal.& Mod.sequuntur,ꝙ consules mercatorum intelliguntur habere iurisd.nō solum in causis mercantiarum, sed etiam in dependentib.& cōnexis,& ad hoc iste.tex.quotidie allegatur,ſm Bal.ideo habent iurisd.super pœnis appositis in contractib. mercantiarum, ſm Pau.de Cast.Facit.l.cuicunque.§.si ei quem.ff.de insti.& qđ no. in l.2.C.vbi cau.fis.Facit regula.l.quoties. C.de iudi. & ita limitatur.l.fi.& qđ ibi no. Cy.& Bal.C.de iur.om.iud. Facit,qđ vult gl.no.in c.accusatus.in ver.iudicati.de hæret. in 6. & quod not. Bald.in l.cum actum.in secundo nota. per illum text.ff.de neg. gest.dixi in l.1.C.de transa.Facit tex.no.in l.Lucius.§.Paulus respondit.& ibi Bar.no.ff.de admi.tuto vbi etiam in ꝯtib.stricti iuris promissio facta per fideiussorem de gestis,& tutela,extenditur ad gesta extra tutelam, quæ sunt connexa ratione tutelæ. ¶Vltimò ad id,quod no.Bart.in versi.pertinere. dic vt dixi in l. prætor.in prin.§.eo.in gl.mag.ad fi. Iason Paduæ.

ADDITIO.

a ¶Non alia. Limita in vsurario, qui etiam schedulam edit.glo. in l. prima. de vsur. PVRPV.

SVMMARIVM.

1 *Dies,& consul positi in principio libri,vel in vna ratione sunt cōmunes ad sequentes rationes,quæ diem, & consulem non habent.& nu.2.*
3 *Simulatio sequentis contractus melius probatur per contractum præcedentem,quàm èconuerso.*
4 *Instrumentum si sit in medio libri,vel quinterni habens diem,& consulem,deinde sequuntur alia,quæ non habent,quid iuris.*
5 *Dies,& consul appositi in præcedenti instrumento,intelliguntur repetiti in sequentibus instrumentis die carentib.*
6 *Locum, testes,diem,consulem,annos domini,indictionem, nomen Papæ, &c.apponere debet notarius,& nu.7. & 8.*
9 *Scriptura vna suppletur per aliam.*
10 *Priuilegium vnum declaratur per aliud,& clausula vna interpretatur aliam.nu.11.& vnum statutum per aliud.nu.12.*
13 *Dies positus in instrumento Titij,non debet censeri repetitus in meo instrumento.*
14 *Molendinum habens in parte superiori in eadem aqua,non potest impedire alium habentem molendium inferius, vide nu. 15.*

1 §.Si initium. † Dies & consul positi in princ. libri, vel in vna ratione, sunt communes ad sequentes rationes, quæ diem & consulem non habent.h.d. & non est alibi secundum Bald. ¶Pondera primò tex.ibi,si initium.nam innuit,ꝙ si esset in fi.aliud esset. Facit tex.j.in versic. propositio diei,& cōsulis.idem vult gl.dum exponit tex.ratio-
* nis.l.sequentis. Idem tenet *Bar.& communiter alij.* Quicquid teneat Imo.in l.patris & filij.ff.de vulga. & pupil. & Salic.in l.eo,
2 qđ à multis.C.si cer.pet.† & not.bene regulam Bar.quā poteris sæpè practicare, quòd clausula præcedens habet maiorem vim,& est maioris efficaciç ad determinationem sequentium

quàm ècontra,vt est glo.in l.quisquis.& ibi etiam Bar.ff.de leg.
3.Bart.in l.auia in prin.ff.de condi.& demonst.d.Math.(licèt ni-
hil de prædictis alleget) in notab.150.Lud.Rom.in consi.104.
quod incip.Pater honorande.& in consi.403.quod incip. Dili-
genter inspec. in 1.col.d. Alex.in consi.51.in 3.vol. quod incip.
Viso themate suprascripto. Raph.Fulgo.& Pau.de Cast.in l.1.
3 C.de libe.præte. † facit,quod egregiè vult Iaco.de Are.in l.4.§.
si ab ignoto.ff.de manu.quem refert, & sequitur Bald.in rubr.
extra de pact.in pen. col. quòd per contractum præcedentem
melius probatur simulatio sequentis contractus, quàm ècon-
uerso. Nec obst.si dicatur, ꝙ clausula in fin.posita referatur ad
omnia præcedentia.l.1.in fin. cum simil. C. de libe.præte.quia
verum est, quando talis clausula est posita de per se principa-
liter,secus si ad aliam dispositionem qualificandam,quia tunc
ad illam solam refertur,secundum Barto.in l.fin. ff.de reb.dub.
quem sequuntur Pau.de Cast.& Moder.in l.si idem cum eo.§.
fi.de iurisd.om.iudic.d.Abb.in c.cum dilectus.de do. & in c.se-
cundo requiris.in 4.colum.de appella. & in c. causam quæ.de
4 rescrip. † Quid autem si in medio libri, vel quinterni adsit in-
strumentum habens diem,& cõsulem,deinde sequuntur alia,
quæ non habent? Barto.dicit, quòd idem per duas rationes,&
idem cæteri sequuntur. Sed tu caue, ꝙ contra rationem Bart.
videtur tex.apertus in c.inquisitioni.de app. Io. de Imo. & do.
Abb.not. ꝙ clausula in medio posita respicit præcedentia so-
lùm, & non sequẽtia. de quo dic,vt habetur in l.3.§.filius.& §.
seq.ff.de libe.& posthu. Et dicunt Host. & Ioan.And.in d.c.in-
quisitioni. ꝙ super hoc non potest dari certa doctr. Secundò
pondera tex.ibi tabularum.nam secundum Bal.& Fulg.proce-
dit in tabulis cuiuscunque materiæ, siue sint papireæ, siue li-
gneæ.l.1.circa prin.& ibi Bar.ff.de bono. possess.secundum tab.
& Bart. & alij in l.quoniam indignum. C.de testam.cum con-
cord.siue sint tabulæ æreæ.l. in commodato.§. sicut. in gloss.ff.
commo.siue sint eneæ.l.fin.in fin.C.de frumen. Vrbis Constan-
tinopoli.libr.11. siue sint tabulæ eburneæ.l.2.§.2.ff. de orig. iur.
5 dom.Anto.in c.1.de fid.instrum. ¶ † Tertiò not. ex text.prin-
cipali regulam,ꝙ dies, & consul appositi in præcedenti instru-
mento,intelliguntur repetiti in sequentibus instrumentis die
6 carentibus. † Adde,idem esse in loco,& testibus.Ex quo appo-
nere locum, & testes pertinet ad notarium, prout apponere
diem, & consulem, & sic est eadem ratio, secundum Barto.&
7 alios hic. † Idem in annis domini,[a] in indictione, in nomine
a Papæ,vel Imperatoris, secundum Bald.& Ang.hic.Et ꝙ idem
sit in testibus,tenet Bald.& Ang.& Imo.& Moder.in l.patris &
8 filij.ff.de vulga.& pupil. † Idem in subscriptione,& signo nota-
rij,secundum Angel.hic. Bald.in l.eo, quod à multis,per illum
tex.& ibi Salic.C.si cer.peta.Bald.in rubr. C. de fide instrumen.
in 10.colum.Ang.in l.Lucius.ff.de testam.milit. quamuis con-
trarium teneat Bal.hic,ex quo subscriptio, & signum tabellio-
lionis apponuntur in fi.iuncto eo,quod dixi s.in 1.notab.¶Li-
mita istum tex.& prædicta quatuor modis.Primò,quando se-
quentes scripturæ habent ordinatam consequentiam ad præ-
cedentes.aliàs secus, quod apparere potest, quando quinterni
sunt dissigati, vel sunt filzæ notariorum, vel scripturæ non va-
dunt continuatiuè, vt per Bart.& alios hic. ¶Secundò limita
nisi coniectura sit in contrarium: puta,quia in sequenti instru-
mẽto incepit ponere annos Dñi, deinde dimisit spacium nam
sic apparet,ꝙ noluit diem præcedent.referri ad istum.vel si in-
ter primum instrumentum,& alia essent aliquæ chartæ mediè
vacuæ,secundum Bar.Bald.& Ang.& Raph.Fulg.¶Et aduerte
licèt Barto.& alij loquantur in plurali: tamen Bald.loquitur in
sing.de vna charta, sed istud est relinquendum arbitrio iudicis,
per regulam.l.1.in fin.ff.de iur.deliber. ¶Tertiò limita,quando
essent tot instrumenta sine die,& consule,vt vix esset possibile,
ꝙ in eadem die esset de omnibus rogatus. cùm vna præsum-
ptio tollat aliam.l.diuus.ff.de in integ.restit. l. cum de indeb.in
prin.ff.de proba.secundum Barto.hic in repet.in 2. & 3.colum.
¶Quartò limita istum text. procedere quo ad generales for-
mas,puta diei,& consulis,secus in alijs,quę variantur ex volun
tate contrahentium, vt sunt renunciationes,& similes,quæ ap-
positæ in vno instrumento, non intelliguntur in sequentibus
9 repetitæ,secundum Bal.in l.circa.per illũ tex.C.loca ¶ † Quin-
tò not. secundum Bald. ꝙ vna scriptura suppletur per aliam,
quod intelligit Bal.quando aperto modo potest suppleri: aliàs
secus.l.cum pater.§.cum imperfecta.ff.de lega.3. Tu pondera,
ꝙ tex loquitur in scripturis diuersis, & inter diuersas personas.
10 ¶ † Adde, quòd similiter vnum priuilegium declaratur per
aliud. Ita not. Bald in cap.auditis.in 2.colum. per illum tex.de
11 præscrip. † Similiter vna clausula interpretatur aliam, secun-
dum Bald. in c.secundo requiris. in vltim. colum. de appel.&
est text.in l.vtrum. & ibi Bald.& Ang. ad hoc notant.ff.de peti.
hæred.Bald.in l.omnes populi.in 15. colum. ff.de iust.& iur.fa-
ciunt,quæ tradit Barto.in l.3.§. eritque differentia. ff. vi bono.
rap.Cano.in clem.1.de supplen.negli.præla.bona glo.in §.item
12 lapilli. Insti. de rerum diui. † Eodem modo vnum statutum
interpretatur per aliud, secundum Bal. inferentem ad not.q.in
c.1.de Presby.& no.Bal.in d.l.omnes populi.in 15.col.¶Glo.in
ver.rationis.diuiditur in tres partes. In prima timore contrarij,
quem statim formabo,ponit primum intellectum ad tex.quia
ille intellectus diuinat. in secunda ponit alium intellectum.In
tertia inducit istum text. ad quæstio. de molendinis. Secunda
ibi,vel etiam si non continetur. Tertia ibi,& sic facit pro mo-
13 lendino.¶ † Pro introitu huius glo.opp.contra tex.ꝙ dies posi-
situs in instrumẽto Titij, non debeat censeri repetitus in meo
instrumento,cùm sint diuersæ personæ,& diuersæ causæ. vnde
ex separatis non fit bona illatio.l. Papinianus.ff.de minor.l.si.ff.
de calum.l.inter stipulantem.§. sacram.in ver. sed hęc dissimi-
lia sunt.ff.de ver.ob.& l.naturaliter.§.nihil commune.ff.de acq.
b possess. Item res[b] inter alios actæ alijs non prosunt, neque no-
cent,toto tit.C.res inter alios acta,& l.sæpè.in prin.ff.de re iud.
Timore huius contrarij glo.ponit duos intellectus. Primus in-
tellectus gl. est de indubitabili,si erat expressa repetitio eiusdẽ
diei, præcipuè cum dictione, &c.vt patet ex doctri.Barto.in l.
Gallus.§.idẽ credendum.cum si.ff.de lib.& posthu. Saluat Bar.
in repet.in 2.col. ꝙ licèt repetitio esset diei, tamen non aderat
repetitio anni,& consulis:sed ista saluatio nõ valet, quia si erat
repetitio eiusdem diei,ergo necessariò eiusdem anni. Secũdus
intellectus glo.est verus, qui potest dupliciter intelligi, vt per
Bar.Tene secundum,quem Bar.& alij sequuntur,& Spec.in tit.
de instr.edi.§.ostenso.versi.illud non est prætereundum. Caue
tamen dum Bar.in lect.& in repe.dicit, quod relatiuũ,in quib.
debet intelligi, scilicet die,& consule, ꝙ est ineptum. Nam si
vellet dicere tex.ꝙ in die, & consule esset inscripta ratio. Vnde
referas relatiuum in quibus,ad dictionem tabularum, & litera
14 erit plana.¶ † In vltima parte glo.ista inductio gl.de hoc tex.ad
q.de molendinis venit multum à remotis, secundum Iaco. de
Rau.& Albe.hic,tamen ex mente Ang.potest sic induci, quòd
sicut hic dies spectans ad superiorem rationem Titij,est com-
munis etiam illius,qui habet rationem inferiorem,adeo ꝙ pri
mus non potest impedire,quin illa dies proficiat secundo infe-
riori,ita habẽs molendinum in parte superiori in eadem aqua,
cum sit communis, non potest impedire habentem molendi-
* num inferius.In ista quæstio.omissis opi. *antiquorum communiter*
c *concluditur*,[c] ꝙ aut ambo ista molendina sunt in flumine pu-
blico, & quia hoc non potest sine licentia Principis.l.quomi-
nus.ff.de flum.certe cùm vterque habeat licentiam Principis,
non potest superior restagnare aquam in præiudicium inferio
ris,secus si ista molendina essent in flumine priuato, quia prior
posset restagnare aquam,nisi principaliter faceret ad æmulatio
nem,& inuidiam, & damnum inferioris, vt per Bald. & Alb.
hic,per glo.Cyn.& alios in l.manifeste. C.de serui. & aqua. per
Bar.in repe.l.quominus.in 1.2. & 5.q.in fi.ff.de flum. per Bald.in
c.cum ecclesia vultera.in 3.col.de elect. & in rub. ff.de rer.diui.
in 5.col.& in l.item lapilli.eo.tit.& in l.vnica. in 13.oppo. C.de
sent.quæ pro eo,quod interest.Ang in l.1.§.idem ait.ff.ne quid
in loco public.Pau.de Cast.in l.quod autem.ff.de ser. vrb.pręd.
dom.Alex.in consil.104. in secundo notab.quod incip. Consi-
15 deratis verbis instrumenti.† Intellige prædicta,quãdo vtrunq;
molendinum est in flumine publico. Si autem aliquis ex flu-
mine publico extra alueum duceret aquam ad suum molen-
dinum,potest illam aquam diuertere quò vult,nec tenetur de
ea facere gratiam vicino habenti inferius molendinum, nec in
ferior potest capere aquam descendentem à molendino inui-
to primo, quamuis ei damnum non inferat, nisi sibi debeatur
seruitus.Not.Bar.qui dicit,ꝙ sæpe vidit istam quæstio.de facto
in d.l.quominus.in 12.quæst.in fin. quem sequitur do. Alex.in
consi.250.quod incip. In lite vertente inter dominos.Idem no.
tenet Bal.in l.4.C.de serui.& aqua. Item in materia vide quęst.
quotidianam, quam ponit Bald.in c. cum omnes.in 10. col.in
versi.Pone ex publico.de consti. & aliam in 12.col.in versi.Sed
quid si sint duo vicini.vide etiam in materia solennem, & ma
gistralem tex.l.si partem. ff.de ser.rust. prædio.

ADDITIONES.

a ¶Annis domini.Adde Io.And.in data sexti. Io.And.in proœ.decret.in 3.col.
Doct.in c.in nomine Domini. 24.dist.

b ¶Item res.Adde tex.in c.inter dilectos,de fi.instr.gl.in c. quamuis.de reg.iur.
gl.in c.pen.de app.Inn. in c.auditis. de rescrip.

c ¶Adde,quæ scribit Practic. Papien.forma libe. Act. confessor.versic.seruitus
aquæductus.numero septimo. vbi addo aliqua in materia molendinorum,
& vide, quæ scribit Rom..consil. 22.numer.23. & sequen. libr.2. consil.80.
nume.29.colum 41.consil.97.nume.7. libro 3.Ias.in l.quominus. infra de flu.
sed in specie,& in terminis huius q.vide Viui. com.opin.lib.2.concl.181.vbi
sequitur opi.Pan.loco supra alleg. MASVER.

SVM-

SVMMARIVM.

1 Argentario, vel eius successori non fit editio.
2 Instruere alios qui debet, non debet ab alijs instrui.
3 Exemplum de manu notarij, qui fuerit de instrumento rogatus, facit fidem quemadmodum originale.
4 Instrumentum, quod notarius tradit parti, non censetur originale.
5 Notarius non potest facere per iudicem examinari testes, vt instruatur, an fuerit rogatus in aliquo contractu.
6 Instrumentum in forma publica ille, cui notarius semel dedit, non potest petere, quòd iterum à notario edatur.
7 Notarius, si dedit mihi instrumentum in aliquo defectiuum, possum eum cogere, vt iterum det mihi perfectum.
8 Testis minus perfectè examinatus, potest iterum examinari.
9 Attestationes si sint deperditæ, possunt testes iterum de nouo examinari, non obstante publicatione testium.
10 Iterum, & sæpius aduerbia non restringuntur.
11 Amissionem quis debeat probare, & quomodo probetur.
12 In his, quæ non mutantur solo temporis cursu, ex præterito præsumitur in præsens.
13 Editio quando fit officio iudicis, tunc amissio probatur per solum iuramentum.
14 Editio in argentario fit officio iudicis, tamen argentarius non probat amissionem per iuramentum, & an solùm fiat officio iudicis, vide nume. 15.
16 Amissio quando est facta causa dandæ actionis, tunc qui agit, debet manifestè probare amissionem.
17 Editio secunda vt fiat, sufficit probare amissionem per iuramentum omissa solutione.
18 Probatio per coniecturas dicitur manifesta in casibus fortuitis, & clandestinis.
19 Furtum non probatur per acclamationes factas in domo de nocte, ad vicinos succurrite, quia fures sunt in domo, qui omnia exportant.
20 Probatio per coniecturas, & indicia admittitur, & sufficit in his, quæ à communiter accidentib. sunt difficilis probationis. & num. 21.
22 Informationem si iudex habuerit ex vehementi quæstione, sufficit in omnibus, in quibus non possunt haberi claræ, & liquidæ probationes.
23 Probatio præsumptiua sufficit ratione difficilis probationis.
24 Probatio solet esse difficilis à communiter accidentibus.
25 Fama sola facit plenam probationem in antiquis, vbi difficilis est probatio.
26 Simulatio contractus probatur per indicia, & coniecturas.
27 Contractus probatur vsurarius ex præsumptionibus, & argumentis.
28 Liberi possunt esse testes pro patre, ratione difficilis probationis.
29 Aduersarius an debeat probare dolum, vel culpam, an alius casum fortuitum sine dolo, & culpa.
30 Culpa præsumitur in incendio.
31 Culpa leuissima non semper quis tenetur.
32 Conductor domus si in domo conducta noctis tempore dimisit solum duas puellas 12. ann. & adolescentem 20. non tenetur in aliqua culpa saltem lata, vel leui.
33 Ragatius si minus diligenter tenuit lucernam in stabulo, & propter hoc domus conducta fuit combusta, an dominus Ragatij teneatur.

1 a **§. Prætor ait.** † Argentario, vel eius successori nõ fit editio a, nisi rationes casu fortuito amissæ probentur, vel alia iusta causa subsit. Item rationes semel editæ non sunt iterum edendæ, nisi ex causa legitima, qua probata toties fieri debet editio, quoties opus fuerit. Et sic dictio iterum, posita in edicto prætoris ponitur pro sæpius. hoc
2 dicit cum l. seq ¶ † Not. primò, quòd qui debet alios instruere, non debet ab alijs instrui. Ideo secundum Pau. de Cast. turpe est Doctri, si petat consilium à scholari. Adde tex. not. in l. 2. §. Seruius autem Sulpitius. ff. de orig. iur. Tamen non ægreferre debent seniores, si à iuuenibus, quia aliquando subtilius inue-
3 stigant, reprehenduntur. l. potioris. C. de off. rec. prouin. ¶ † Secundò ex versi. prohibet. Bar. tria no. Primò, ꝙ exemplum manu notarij, qui fuerit de instrumento rogatus, facit fidem quẽadmodum & originale, idem tenet Bart. in Auth. si quis in ali-
4 quo. C. de edend. vbi dixi, & limitaui. ¶ † Secundò no. Bar. quòd instrumentum, quod tradit notarius parti, non censetur originale, cùm originale debeat remanere penes notarium, qui de-
b bet esse instructus instrumẽto suæ professionis. Et ex hoc tex. b sequitur secundum Barto. quòd si sit varietas inter instrumentum datum parti, & librum notarij, seu protocollum, stãdum est protocollo. Facit text. in §. pen. cum glo. in versi. protocollum. in Auth de tabel. & gl. in l. chirographis. in glo. magna. ff. de administr. tuto. Barto. in l. Sempron. ff. de lega. 2. & in l. librarius. ff. de reg. iur. & not. Barto. & Imo. in l. cum proponeretur. ff. de leg. 2. & bonus tex. in l. sequen. in versi. vel minus plenè edi-
5 tum. ¶ † Tertiò not. Bart. quòd notarius non potest facere per iudicem examinari testes, vt instruatur, an fuerit rogatus in aliquo contractu, cùm de hoc debeat habere scripturam penes se, nisi probet de amissione, vt hic per eum, cũ quo alij trãseunt,
6 & Bar. in l. 1. ff. de tab. exhib. ¶ † Quintò no. in versi nec iterum, quòd ille cui notarius semel dedit instrumentum in forma publica, non potest petere, ꝙ iterum à notario edatur nisi cũ causa, & cum licentia iudicis, & sic parte citata, de cuius præiudicio tractari potest, secundum Bar. & alios hic, & Bart. in l. fin. ad fin. ff. de bon. aucto. iud. pos. & in l. quædam. §. nihil interest. ad fin. j. eo. & in l. fin. ff. de tab. exhi. Sed aduerte, quòd Bald. in l. ne casu. in quarto nota. C. de discus. lib. 10. putat, quòd tabellio, ad cuius officium pertinet exhibitio, mille vicibus debeat exhibere, si toties perdatur instrumentum, quia sibi non nocet. Limita duobus modis. Primo secundum Angel. & Pau. de Cast. hic in instrumentis productis in iudicio in actis. nam notarius poterit millies dare copiam actorum, cùm sint acta cõmunia. l. 2. C. eo. & allegant ita tenere Inno. in c. quoniam contra. de proba., qui tamen non loquitur de multiplici editione. Tu caue, quòd eorum ratio nõ est bona. nam instrumentum, quod notarius me mandante confecit, dicitur meum. l. prætor. in princip. s. eod. & tamen non possum petere editionem nisi semel, vt hic, ergo multo minus potero per hoc, quòd sit effectum commune. ¶ Secundò limita in instrumentis, quorum effectus pendet à voluntate vnius, vt testamẽtum, quia potest testator facere sibi fieri plures copias. l. vnum. ff. de test. l. fin. ff. de his, quæ in test. delen. Ioan. And. in addi. Spec. in titu. de instr. edi. §. postquam. versi. sed nunquid casu. post Specu. ibi. Pau. de
7 Cast. & Moder. hic. ¶ † Sextò ex versic. vel minus plenè editum. no. quòd si notarius dedit mihi instrumentum in aliquo defectiuum, possum eum cogere, vt iterum mihi det perfectum.
8 † Vnde facit iste text. secundum Gul. Bald. Albe. & Ange. hic, ꝙ testis minus perfectè examinatus sit iterum examinandus etiam post didicita testificata, quando fuit culpa iudicis examinantis, secus si culpa partis, quæ malè formauit articulos, quia sibi imputatur, vt per glo. Inno. & alios in cap. per tuas. de
9 test. Bald. & Raph. hic. ¶ † Secundò facit iste tex. ꝙ si attestationes sunt deperditæ, possunt testes iterum de nouo examinari non. obstante publicatione testium, secundum Bald. & Pau. de Cast. hic, alleg. Spec. in titu. de test. §. satis vtiliter. in versi. penul.
10 Tu alleg. tex. in c. fin. & ibi Bald. & alij not. de prob. ¶ † Septimò
c not. ꝙ dictio iterum c, & dictio, sæpius, nõ restringunt ad bis tantum, sed toties quoties opus fuerit. Nec obst. l. fideicom. §. si quis decem. ff. de leg. 3. & l. sicut in annos. ff. quib. mod. vsusfr. amit. de quibus glo. opponit, & non soluit. Responde dupliciter. Primò secundum Bart. in d. §. si quis decem. & in l. eum qui certarum. §. fin. in vlt. colum. ff. de verbo. oblig. ꝙ in illis iuribus iteratio tẽdit ad damnum, & preiudicium heredis, ideo restringitur, vt bis tantum importet, sed hic iteratio non tendit ad grauamen alterius, igitur, &c. Alio modo respondet Cyn. & Bald. ꝙ contraria loquuntur, quando dicta verba proferuntur ab homine, hic quando proferuntur à lege. Per istam solut. infert vtiliter Bald. ꝙ stante statuto, ꝙ omnes causæ vertentes inter consanguineos, vel vicinos compromittantur de iure, & de facto inter duos communes amicos, ꝙ si in vna causa semel factum fuit compromissum, & expirauerit per lapsum compromissi, ꝙ iterato debebit fieri compromissum, imò toties, quoties opus fuerit, donec causa expediatur, cùm ista dispositio sit legalis, & de natura legis sit disponere non solùm super vno casu, sed toties, quoties opus fuerit. tex. est hic. aliàs lex esset imperfecta, & h. d. esse notandum, quia hęc quæstio sæpe de facto in palatijs occurrit. Adde, ꝙ idem tenet Bald. in d. l. fideic. §. si quis ideo. & in l. si vt proponis. 2. in vlt. col. C. quomodo, & qñ iud. & in l. qui per salutem. per illum text. & ibi Lud. Ro. & Mod. ff. de iureiur. Raph. Com. in l. si dotem. §. 1. & ibi d. Alex. in 3. col. ff. sol. mat. Raph. Cõ. in consi. 121. qđ incip. Statutum dictat. Lu. Ro. consi. 504. qđ incip. In casu propositæ consultationis, vř prima fronte dicendum vigore statuti. & in l. ptor. §. hoc autem interdictum competit. ff. de ope. no. nun. & in l. 2. in pen. char. ff. de iud. d. Alex. in consi. 70. in 2. vol. quod incip. Viso consi.

ADDITIONES.

a ¶ Editio. Amplia, vt pars egens instrumento possit agere contra notarium, vt edat. Felyn. in capit. primo. columna 6. versicul. Fallit quinto. de probatio. PVRPV.

b ¶ Ex hoc text. Adde text. & ibi not. Felin. in cap. quoniam contra. de probatio. PVRPV.

c ¶ Dictio iterum. Adde Cardi. in capitul. olim, in not. de rescript. Raph. Fulgo. consi. 154. incip. super eo, quod primo loco quæritur. † Et quòd intelligatur de prima vice, not. Dec. in c. suâ nobis. num. 5. de appel. aliqua ponit Boer. q. 131. MASVER.

* conſ.alias per me reddito.in 2.col. *Iſta eſt vtilis,& quotidiana deciſio, à qua neminem inuenio diſcrepare.* ¶Pro eius confirmatione
addo tres rationes. Primò, quia ratio fi.huius ſtatuti eſt ad tollendum lites inter conſanguineos. l. quamuis.in fi.ff.de arbi.ergo donec durat ratio fi. ipſius ſtatuti, ſemper ipſum ſtatutum
debet habere locum.vt not.in l.2.§.fin.ff. de dona. ¶ Secundò,
quia ſtatutum ſemper loquitur, & ſemper eſt in viridi obſeruantia.l. Arriani.in fi.C.de hære.Ex quo ergo adhuc de præſenti eſt controuerſia inter conſanguineos, ergo loquitur illud ſtatutum.¶Tertiò moueor,quia iſtud ſtatutum eſt fauorabile,&
inductum ob publicam vtilitatem, vt per Bar.in prima conſti.
C.in 2.col.& in l.ambitioſa.ff.de decre. ab ord. fac. per Bart. &
Sal.& latius Moder.in l.ſi emancipati.in vlt.col.C.de colla.per
Moder.in l.1.vbi dom. Alex.in 23.col. ff. ſolut. matrimo. ergo
iſtud ſtatutum,quod eſt fauorabile, & reſpicit fauorem publicum,non debet reſtringi ad primum caſum: imò extendi, &
ampliari.vt eſt tex.not.in l hoc modo.ff.de condi.& demon.&
in l.ſi quis in graui.§.vtrum.& ibi Bart.ff.ad Sylla. Limita iſtam
deciſ.vt poteſt colligi ex theorica Bal.quando compromiſſum
deberet fieri ex diſpoſitione ſtatuti, ſecus ſi ex voluntate partium.Hinc eſt,quòd ſi partes voluntariè fecerunt compromiſſum de iure, & de facto in amicum communem, ꝙ duret per
menſem, cum poteſtate, ꝙ poſſit prorogare toties, & quoties
voluerit, tunc iſta poteſtas reſtringitur ad duas vices tantum,
a & non plus,[a] ſecundum Spec.in titu.de arbit.§. excipitur.ver.
ſed quid ſi fuerit actum. Bal. in l.ſi diuerſa.in 1.col. C.de tranſa.
& in c.præſentia.in pen.colum.de teſt.& in c.cum tanto.in 10.
colum.de conſuet.& in c.olim ex literis.in 2.colum.de reſcrip.
& in c.tua nobis.ad fi.de appel.Bald.in aliquibus lec. & in l.1.ad
fi.C.de vſu,& fru.leg. Lud.Rom.in repe.rub. ff.de arb.in 8.col.
¶Capio glo.magnam in verſi.habere.quæ opponit contra tex.
* & dat quatuor ſolutiones, *Prima, & vlt.communiter tenentur*, &
ita diuide iſtam gloſ. in quinque partes. Secunda ibi, reſpon.
hoc eſt ſpeciale. Tertia ibi, item poteſt alia eſſe ratio. Quarta
11 ibi,vel aliter. Quinta & vlt.eſt ibi,vel verius. ¶ † In ead.glo.ad
fin.pro clara intelligentia videndum eſt de duobus,ſecundum
Bart.& alios. Primò,quis debeat probare amiſſionem, & quo-
b modo probetur,[b] & cum iſta doctrin. Bar.tranſeunt Ang.Sal.
Fulg.& Pau.de Caſt.hic.Eandem doctr. ponit Bar.in bonis lec.
l.ſi creditor.vbi per glo. Cyn.& alios. C.de pigno. act. ſequitur
dom.Abb.in c.2.de depo. Sal.in d.l.ſi creditor. & in l.fin.in 4.
oppo C.de fid.inſtrum.d. Fran.de Are.in conſ.120.quod incip.
Procedendo breuiter, & vide bonam gloſſ.in l.cum ita.§. ſpecies.& ibi per Bal.& Imo.ff.de leg.2. ¶Circa iſtam doctr.Bart.
& Doct.tu primò adde inquantum concludit, quòd ſi probatur rem fuiſſe penes aliquem,quòd ille debet probare amiſſio-
12 nem per manifeſtas probationes. † Dic, quòd ratio eſt, quia
in his,quæ non mutantur ex ſolo curſu temporis, ex præterito
præſumitur in præſens,& ſic,ex quo probatur habuiſſe,præſumitur in præſens habere.l.ſi poſſidetis.vbi Bar.& Bal.C.de probatio.Bart.in l.quidam in ſuo.ff.de cond.inſt.Bal.in l.non ignorabit & ibi Sal.C.ad exhib.dom.Anton.& dom. Abb.in c.cum
ad ſedem.de reſtitu.ſpolia.glo.in l.ſi minorem. C. de in integr.
reſtit.Sed in contrarium facit,quia prædicta regula procedit in
immobilibus,ſed in re mobili,de qua loquitur Bar.non præſumitur, quòd qui habuit rem penes ſe olim, nunc habeat.ita
ſing.tenet Spec. poſt Vber.de Bo.in titu.de act. & pet. §.1. ver.
quid ſi ego.Sed reſpon.ꝙ doctr. Specu.procedit, quando agitur rei vendi.contra non obligatum,ſecus quando agitur contra obligatum actione perſonali habentem cauſam à me,tunc
procedit doctrin. Bar.& Doct.per tex.clarum.in d.l.ſi creditor.
13 per quem ita neceſſariò declaratur doctri. Spec. ¶ † Secundò
adde inquantum Barto.concludit, ꝙ quando editio fit officio
iudicis, tunc amiſſio probabitur pro ſolum iuramentum.l.fin.
C.de fid.inſtrumen. Iſta concluſio videtur de directò contra
14 iſtum text.nam † in argentario editio fit officio iudicis.glo.&
Doct.in §.ex hoc edicto.ſ.ea.l. & tamen argentarius non probat amiſſionem per iuramentum, vt hoc text. & dicam in
ſeq.concl.& probatur arguendo à ſpeciali,per text.in l.prætor.
§.ſed ſi ſeruus.ſ.eod. Suſtinendo Bart.aliter, quàm Raph.Fulg.
15 dic, quòd † in argentario editio non fit ſolùm officio iudicis,
imò ab eodem edicto datur actio in factum ad intereſſe,vt eſt
16 tex in d.§.ex hoc edicto.¶†Tertiò adde inquantum Bar.vult,
quod quando amiſſio eſt facta cauſa dandæ actionis, vt hic in
argentario, & tunc qui agit, debet manifeſtè probare amiſſionem, cùm iſtud ſit fundamentum intentionis ſuæ ſecundum
vltimam ſolu.glo. Ideo non ſufficeret tunc probare per iuramentum, ſecundum Bald.Ang.Fulg.& Moder.hic, Angel.in l.
2.C.de teſti.& quod vult not.Bal.in l.fin.ad fin.C.eo.Facit bene
iſte tex.in verſi.probat, cùm iuramentum non ſit probatio,ſed
releuatio ab onere probandi.l. eum qui. in princip. & ibi dixi.

ff.de iureiuran.in contrarium facit text. in l.fin. ff.de bon. auct.
17 iu.poſ.vbi ad fi. vt fiat ſecunda † editio, ſufficit probare amiſſionem per iuramentum,omiſſa ſolutione Ioan. And.in addi.
Spec.in titu.de inſtru.edi.§.poſtquam.verſi. ibi autem.Reſpon.
quòd ille text.loquitur,quando editio petitur à notario,vel argentario,cuius officium eſt edere, & tunc amiſſio bene probatur per ſolum iuramentum, ſed iſte text.loquitur in caſu contrario,quando ipſe argentarius petit editionem, & tunc requiritur vera probatio aliter,quàm per iuramentum.Ita loquitur
text.hic in verſic. probat. & ideo text.in l. ſequen. nihil dicit de
18 probatione.¶ † Quartò adde inquantum Bart.not. concludit,
quòd in caſibus fortuitis clandeſtinis, vt in furto, probatio per
coniecturas dicitur manifeſta,vt ſi probatur, quòd oſtium noctis tempore fuit fractum, vel quòd famulus aufugit, ſequuntur Ange. & Raph. Fulg.hic, & dicit Angel. quòd ſemel vidit
iſtum caſum de facto Peruſij in quodam Fullone quoſdam
pannos retinente in apotheca, quæ de nocte fuit fracta, Idem
tenet Barto. in l. ſi quando.in fin. C.vnde vi. & in l.1.ff. furti aduerſus nautas. Spec.in titu.de fur.circa fin. & no.in titu. de pig.
19 in princip.in verſi.& not.quòd ſi creditor.& verſi.ſequen. † &
ibidem Spec.ſubdit vnum ſingulare, quòd raro alibi inuenies,
quòd per clamationes factas in domo,de nocte ad vicinos,ſuc
currite, quia fures ſunt in domo, qui omnia exportant, non
probatur furtum,quia alias multæ fraudes poſſent fingi, quod
bene not.quia ſæpè poſſet contingere. Adde etiam,quod not.
20 vult Barto.in l.quod ad præſens. C.de murilegulis. lib.11. † Tu
pro concluſione Bart. quæ eſt optima, adde regulam generalem,quæ ſeruit ad infinita,quòd in his,quæ à communiter accidentibus ſunt difficilis probationis, admittitur probatio per
coniecturas,& indicia,& ſufficit pro plena probatione.l.filium
eum diffinimus.ff.de his,qui ſunt ſui.l.ſi vicinis.C.de nup.l.con
ſenſu.§.ſuper plagijs. C.de repud. cap.veniens.2. in fi. de teſt.c.
Michael.de fil.presbyt.Iſtam regulam tradit Fed.de Sen. conſi.
118.quod incip.nulli dubium.Bal.in l.quicunque.in penult.col.
C.de ſeruis fugit.& in l.ſi quis in hoc genus. C. de Epiſcopis &
clericis.Bart.in l.de pupillo.§.ſi quis ipſi pretori.in 9.quæſt.ff.de
oper.nou.nunciatio.Pau.de Caſt.in conſi.268. quod incip.viſo
proceſſu.& in conſi.326.quod incip. In cauſa mota. do. Alex.
in conſi.64.quod incip. Viſo themate, & dubijs.in 1.volum.&
in conſi.23.in 2.volum.quod incip. Animaduerſis.in 3.colum.
& in conſil.69.in 2.volum.quod incip. Viſa facti narratione.in
1.colum.& in conſi.328. quod incipit. In hac cauſa,& lite.in 3.
colum.& in conſi.212.in 2.volum.quod incip.Viſis, & diſcuſſis ſcripturis.in fin. & in conſil. 129. in 3. volum. quod incipit.
Quoniam per excellentiſ.& in conſi.115. in 4.volum.quod incipit.Viſo themate ſupraſcripto, & atteſtationibus.in 4. colu.
21 † Hinc dicit Angel.hic, quòd vbicunque eſt difficile, & quaſi
impoſſibile probare veritatem, coniecturæ habentur loco plenæ probationis. Et idem Ange.in conſi.218. quod incip. Viſa
22 facti narratione.in 5.colum.† Alibi Bar.in l.in illa ſtipul. ſi cal.
in fin.ff.de verbo.obliga.dicit, quòd in omnibus in quibus non
poſſunt haberi claræ,vel liquidæ probationes,ſufficit,quòd iudex ex vehementi quæſtione informationem habeat.argum.l.
23 non omnes.§.à barbaris.ff.de re milit.& † quòd ratione difficilis probationis ſufficiat præſumptiua probatio, tenet Bald.in
Auth.quas actiones.in vlt.colum.C.de ſacroſanct. eccleſ. & in
cap.vaſallus.circa fin.ſi de feud.fuer. contro.inter. do. & agna.
24 † Hinc eſt,quòd vbi à communiter accidentib.probatio ſolet
eſſe difficilis, tunc fama facit plenam probationem, vt not.in
c.præterea.de teſti.d.Ant.de But.in c.veniens.ſ.eo.tit.& in cap.
tranſmiſſæ.qui filij ſint leg.dom.Alex.in conſi.66.in 3.volum.ꝙ
incip.Viſo teſtamento Simonis.circa fi. Facit,quòd volunt Cy.
25 & Bar.in l.ſi quid.ff.ſolu.matr.† Hinc eſt,quòd in antiquis vbi
eſt difficilis probatio, fama ſola facit plenam probationem. ita
Inno.in c.veniens.de verb.ſig.Bald.in l.cum ſuper.C.de rei ven.
& in Auth.quas actiones.in vltim.col. C. de ſacroſanctis eccle.

Cano.

ADDITIONES.

a ¶Sequitur Afflict. Deciſ.46.& aliqua ſcribit Pract.Papien.for.li.ex compromiſſo.verſic.intra duos.nume.2.vbi diſtinguit.cui adde Rober.de ordin.iud.
cap.39.in princip. Dec.conſi.22. poſt princ.& in l.vnic.2.lect.poſt princ.C.
de ſenten.quæ pro eo,quod intereſt.Ruin.conſi.103. ante nu.13.lib.2. Opi.
autem Ro.d.conſi.504.communem dicit Tiraq.in Rep.l.Boues.§. hoc ſermone.6.limit.in prin.de verb.ſig. MASVER.

b ¶Adde,quæ ſcribit Barto.in l.cum ita.§. ſpecies. ff.de lega.2.in l. ſi quis. §.an
& hæredi.hoc titul.in l.ſi creditor. C.de pigno. act.etiam habetur li. Ac. forenſ.claſ. 1. Ac. 8. verſicul. defenſiones rei conuenti. per Grat.conſilio 23.
numero 5.numero 22.& ſequen.libro primo, & dic, quòd perdita ſcriptura
libelli, ſtatur dicto agentis. Neuizan.conſilio 80.nume.30.vbi etiam,quòd
amiſſio protocolli probatur iuramento. Onus autem probandi amiſſionem
alicuius rei cui incumbat.vide Pract.Papien.for.reſponſ.hyp. verſi.cedente,
circa fin.vbi dixi. MASVER.

Cano.in c.veniens.primo, de test.dixi in l.admonendi.ff.de iu-
26 reiur. † Hinc etiam est, ꝙ simulatio contractus probatur per indicia,& coniecturas. Ita tenet Pau.de Cast.in cōsi.82.qđ inci. Visis his, quæ superius alleg.& in consi.326. ꝙ incip. In causa
27 mota,quia difficile est probare.l.dolum.C.de do.† Hinc etiam est, ꝙ contractus probatur vsurarius ex præsumptionibus, & argumentis.c.cum in diœcesi.in ver.si tñ argumentis. de vsur. Bal.not.in rub.extra de offi.iud.in 6.col.vbi dicit, ꝙ contractus probatur vsurarius ex perspicuis indicijs, sicut dolus propter occultas fraudes vsurariorum.Idem tenet Ioan. And.in c.ex literis.de iureiur.Pet.de Anch.& Imo.in c.ad nostram. de emp.
28 & vendi. † Hinc etiam est,quod ratione difficilis probationis liberi possunt esse testes pro patre, & ècontra parentes pro liberis, vt plenè probat.l. quoties. & ibi Bart.not. C.de naufrag.
29 ¶ † Venio ad secundam principalem q.Bart. quis debeat probare,an aduersarius dolum,vel culpam,an alius casum fortuitum sine culpa,in quo distingue, vt per Barto. cum quo cæteri simpliciter transeunt,prǽsertim Ange.& Fulg. & d. Abb.in c.2.
30 de deposi. ¶ † Sed aduerte,dum Bart. & Doct.volunt,ꝙ in incendio præsumitur culpa, nam incendium præsumitur fieri culpa inhabitantium.l.si vendita.ff.de peric.& commo.rei ven. l.3.§.1.ff.de offi.præfe.vigil.Ex hoc sequitur in practica, ꝙ probato incendio, est fundata intentio contra inhabitantes, nisi ipsi probent,ꝙ absque culpa sua,vel suorum incendium sit sequutum.Idem tenet Sal.in d.l.si creditor.Imo.in l.domos.ff.de leg.1.Cano.in c.2.de deposi.Angel.in consi.197.quod incip.incendium est ortum.Istud no.limitat,quia incendium in dubio pſumitur nō interuenisse, nisi leuissima culpa,nisi aliter probe-
31 tur. † Ideo non semper quis tenetur de leuissima culpa. vnde doctr.Bar.& Doct.procedet in casibus, in quibus quis tenetur de leuissima culpa, vt in commodatario.gl. est de hoc singularis.in §.præterea.in versi.debet. Insti.quib.mod. re contrahi.ob. quæ idem etiam dicit in furto, & eam pro sing.no. Sal.in l.quæ fortuitis.C.de pig.act.& in l.iudicio. C.loc.in l.si vendita.vbi bonus tex.ff.de peri.& commo.rei vendi. & latè d. Alex.hic, & in l.domus.in pen.col.ff.de leg.1.& in consi.50. quod incip. Visis, & opportunè consideratis his,de quibus in prædicto themate. in 5.& 6.col.Ang.de Are.in d.§.preterea.vbi dicit, ꝙ habuit de facto Ferrariæ in causa cuiusdam dominæ Appolloniæ viduæ. Illam glo.etiam pro singulari tenet Ioan.de Anan. in consi.71. quod incip.Visis, & diligenter ponderatis, vbi multa bona dicit de præsenti materia, & inter cætera, ꝙ ad hoc, vt quis de incendio teneatur,oportet, ꝙ probetur culpa certi,& determinati hominis, quia licèt præsumatur culpa inhabitantium, vt prædixi, tamen sine culpa determinatæ personæ fieri non potest,sed non præsumitur culpa determinati hominis,prout dicit esse text. expressum in d.l.si vendita, & ita dicit tenere Sal. ibi,& in d.l.quæ fortuitis.ꝙ quando non in probatur culpa certæ,& determinatæ personæ,remanet incertitudo, & sic nō potest sequi condemnatio.l.licèt.§. fin.ff.nau.cau.stab. ad hoc ēt alleg.Bal.in l.si creditor.& in l.pignus.in 5.col.C.de pign.act. vt ibi plenius per eum, quod valde no. pro defendendo amicum.
32 † Adde etiam,quod egregiè consuluit Pe. de Anc.in cōsi.358. quod incip.conductor domus, ꝙ si conductor domus in domo conducta noctis tempore dimisit solum duas puellas 12. ann.& puerum 20.ann. quod non dicitur in aliqua culpa saltē lata,vel leui, ita vt teneatur de incendio, quamuis dicti pueri minus diligenter ignem custodierint, quia consueuerunt patresfam.diligentes habere familiam,tam maiorum quàm minorum in domo veluti in tuto refugio.l.plerique.iuncta.l.neq; impuberes. ff.de in ius voc. ergo communis consuetudo culpam excludit.l.pignus. C.de pig.act. & ita de facto obtinuit in
33 simili in casu in ciuitate Cre. † An autē si Ragatius [a] minus di-
a ligenter tenuit lucernam in stabulo,& propter hoc domus cōducta fuit combusta, an dominus Ragatij teneatur? Vide per Sal.in d.l.iudicio.C.loc. ¶ Item ad prædicta adde,quod decidit Lud.Ro.in consi.301.incip.eo præsupposito. ¶ Item circa dist. Bar.hic adde,ꝙ eadem distinctio debet adhiberi,quando contingit damnum in reb. pignoratis, secundum d. Abb. in consi. 189.inc. illud de iure quæritur, an hæres. Iason Paduæ.

ADDITIO.

a ¶ Si Ragatius. Adde Cyn.in l.quoniam.ff.ad l.Iul.de vi. Specul.titu. de homi. in §.1.versic. potest quatuor. Dyn. in regula in obscuris. de regul. iur. † Et vide.l.si vendita.ff. de peric. & commo. rei vendi. Ias. in l. 1. colum.3. C. de seruis fugitiuis. BELLAC.

SVMMARIVM.

1 *Argentarius, qui est in dolo, vel lata culpa in non edendo, vel edendo malitiosè, vel imperfectè, punitur in id, quod interest petentis.*

2 *Probato dolo notarij de damnis, & interesse statur iuramento partis.*

3 *Actio ad interesse, quando est semel formata, non recipit postea neque augmentum, neque diminutionem.*

4 *Editio vbi venit officio iudicis, non attenditur tempus moræ, sed decretum, seu præceptum iudicis.*

5 *Argentarius tenetur edere in quatuor casibus.*

6 *Mulier, minor, & rusticus excusantur à dolo præsumpto, licèt non à vero.*

LEX VIII.

1 VBi exigitur. † Argentarius, qui est in dolo, vel lata culpa in nō edendo,vel edendo malitiosè, vel imperfectè, punitur in id, quod interest petentis, & in ista actione inspicitur quantum interest tempore decreti prætoris,nō ante si postea desijt interesse, vt quia illud creuerit, vel decreuerit. hoc dicit tota.l. ¶Noto primò, quod argentarius tenetur solum de dolo,& lata culpa. Vnde arguendo ab argentarijs ad notarios,vt dixi in l.prætor.in princip.s.eo.hic probatur secundum Barto.An.& Pau.de Cast.& Mod.quòd notarius non tenetur nisi de dolo,& lata culpa, facit. l.fin. C. de mag. conuen. Idem esset secundum Pau.de Cast.in omnibus officialibus publicis assũptis de communi consensu partium.l. 1. §. 1. ff. si men.fal.mo.dix.Cōtra istud no.obst.regula.l.si vt certo.§.nunc videndum.ff.commo. Ex quo enim notarius recipit mercedem contractus,videtur celebrari gratia vtriusque, ergo debet teneri etiam de leui culpa. Responde ex mente Fulg. quòd illa regula procedit in his,qui tenentur de iure ciuili. Secus si solùm iure prætorio, vt hic, & ita sentit text.in d.l.1.§.1.ff.si men.
2 fal.mod.dix.† Aduerte tamen, quòd probato dolo notarij de damnis,& interesse statur iuramento partis,secundum Bal. & dom. Alex.in l.qui accusare.C.eo.secus probata culpa notarij, quia tunc oportet interesse plenè probari, secundum Bal.in l. fin.in penult.colum. C.eo. Adde etiam, quòd si dolus notarij committatur in faciendo,tunc damna, & interesse probantur per solum iuramentum,secus si omittendo,quia tunc debent plenè probari.text.est sing.in l. argentarius.§. cum autem.& ibi Bar.& Ang.vbi dicam.j.eod.secundum ista limita, & intellige istum tex.æquiparantem dolum argentarij in non edendo,vel edendo. Nam æquiparantur quantum ad effectum condemnationis in interesse, sed non quantum ad modum probandi,
3 vt patet per prædicta. ¶ † Secundò noto, quòd quando actio ad interesse est semel formata, non recipit postea augmētum, vel diminutionem.Facit.l.fundum Cornelianum.ff.de noua.&
4 l.hominem.ff.mand. ¶ † Tertiò noto, quòd vbi factum, puta editio,venit officio iudicis,non attendit tempus moræ, sed attenditur decretum,seu præceptum iudicis. Facit l.cum postulassem.in princip.ff.de dam. infect. rationem assignat Bart.in l.
5 1.in 6.colum.vbi dixi.s.de iurisdict.omnium iudi. ¶ † Quartò no.in text.tres casus,in quibus argentarius tenetur edere.Adde quartum casum, quando dolo desijt posse edere.l. quædam.§. is autem.vbi dicetur.j.eod.Nam paria sunt quem posse edere, vel dolo desijsse posse.l. qui dolo. cum simili. ff. de rei vendi.
6 ¶ † In glo.2.hæc glo.quotidie allegatur, quòd minor, mulier,
a & rusticus excusantur [a] à dolo præsumpto, licèt non à dolo vero. Intellige à dolo præsumpto de præterito, secus in dolo præsumpto de futuro,ne detur materia delinquendi.l.auxiliū. in princ.& §.1.ff.de mino.secundum Bart.& alios. Nisi minor pateretur damnum de præsenti, tunc aduersus dolum de futuro bene restituitur in integ. puta, si post didicita testificata vellet testes producere.l.minor 25.ann. omissam. cum gloss.ff. de mino. Ioan.And.& alij in cap.auditis. de in integrum restit. Gul.de Cun.Bald.Ang.Sal.& Mod. & latius Bart. & Mod.in l. 1.§.nunciatio.ff de oper.nou.nuncia. ¶Glo.in versi.desijt.diuiditur in quatuor partes. In prima ponit exempla ad tria dicta. In secunda oppo. & soluit. In tertia idem facit. In quarta alleg.similia ad text. ſe remittendo. Secunda ibi, sed videtur. Tertia ibi, si opponas. Quarta ibi, item sunt hic multa similia. dic, vt per Barto. & alios hic.

ADDITIO.

a ¶ Rusticus excusantur. Adde Doctor. in l. si quis id, quod. ff.de iurisdictio. omnium iudicum.

SVMMARIVM.

1 *Actio ordinaria quando habet locum, cessat officium iudicis.*

2 *Argentarius, vel notarius licèt non teneantur edere rationes, vel instrumenta, nisi his quorum mandato confecta sunt, tamen ex illo mandato non oritur actio mandati.*

3 *Actio ad exhibendum non competit pro ſcripturis, vel inſtrumentis, niſi interſit ratione dominij.*
4 *Edere an quis cogatur, ſi non præceſſerit mandatum petentis.*

LEX IX.

QVædam. Vbi ex contractu, vel quaſi cõ-
petit actio ordinaria ad eden-
3 dum, remedia huius edicti ceſſant. hoc dicit. ¶ † No.
primò, ꝙ quãdo habet locum actio ordinaria, ceſ-
ſat officium iudicis, & actio in factum, ex hoc edicto, cũ ſint
ſubſidiaria, per regulã n. l. in cauſæ. in prin. ff. de min. & l. in pro-
uinciali. §. 1. vbi Bar. & Doct. ff. de oper. nou. nuncia. Vel ſecun-
dum Bal. ideo eſt, quia remedium ſpeciale excludit generale, l.
doli clauſula. ff. de verb. obl. c. ſtuduiſti. de offi. deleg. per Bar. in
l. quæſitum. §. fi. ff. de fund. inſtru. per Cano. in c. 1. de reſcrip. niſi
in caſu ſingulari. l. quoniam Augerio. C. de conue. fiſ. debi. lib.
10. ¶ Secundò noto ibi, mandati actionem, ꝙ vbi competit
2 actio mandati, ceſſant remedia huius edicti. † Sed aduerte, ꝙ
licèt argentarius, vel notarius non teneantur edere rationes,
vel inſtrumenta, niſi his, quorum mandato confectæ ſunt. l. ſi
quis ex argentarijs. §. pertinere. ſ. eo. tamen ex illo mandato nõ
oritur actio mandati, quia mandatum debet eſſe gratuitum, &
voluntariè acceptatum. l. 1. ff. manda. Sed iſtud non eſt gratui-
tum, cùm interueniat merces, & ſalarium, nec eſt voluntariũ,
cùm per officium publicum cogantur. Ideo cùm ceſſat actio
mandati, habẽt locum remedia huius tit. de quo etiam dixi in
3 l. 1. C. eod. ¶ † In glo. in verſi. iudicio. habes duo. Primò, ꝙ licèt
actio ad exhibendum competat pro alijs reb. ratione intereſſe,
tamen non competit pro ſcripturis, vel inſtrumentis, niſi in-
terſit ratione dominij. Et ratio eſt, ne aliàs iſte tract. de edendo
reddatur ſuperfluus per dictam actionem ad exhibendum, ſe-
4 cundum Albe. hic. Iac. But. & Sal. in l. 1. C. eo. ¶ † Secundò ſub-
tilius collige ex hac glo. ſecundum Bald. in vna lec. ꝙ licèt per
iſtud edictum non cogatur quis edere, niſi præceſſerit manda-
tum petentis. l. ſi quis ex argentarijs. §. pertinere. ſ. eo. tamen per
illam actionem in factum cogitur indiſtinctè edere, quamuis
a nullum mandatũ præceſſerit.[a] l. 3. §. interdum. ff. ad exhi. Patet,
quia ſubrogatur in locum actionis ad exhi. in qua qualecunq;
intereſſe ſufficit. l. theſaurus. ff. ad exhib. Sed tu caue propter l. 3.
§. ſi mecum. eo. tit. ad exhib. declarat Cy. in l. inſtrumenta. C. eo.
ad exhi. ¶ In fi. glo. diſtingue plenius, vt per Bar. & alios hic.

ADDITIO.

a ¶ Præceſſerit, Hanc gl. damnat Fely. poſt Ang. hic in c. 1. col. 9. de proba.

SVMMARIVM.

1 *Succedens in ius alterius, partibus illius fungi debet.*
2 *Succeſſoris appellatione comprehenditur ſucceſſor vniuerſalis tantum, & non ſingularis. limita vt nu. 3. 4. 5. & 6.*
7 *Executio inſtrumenti guarentigionati, vel ſententiæ, non poteſt peti contra ſingularem ſucceſſorem tenentem aliqua bona obligati.*
8 *Notarius, vel argentarius poteſt legare rationes, & protocolla ſua alij.*
9 *Notarius viuens, poteſt facere, quòd de ſuis protocollis ſumatur inſtrumentum per alium.*
10 *Hæres tenetur edere copiam inſtrumentorum, quamuis protocolla ſint alij legata.*
11 *Legatarius, & ſingularis ſucceſſor tenetur ex cauſa edere.*
12 *Perceptum ex protocollis, an dicatur fructus.*

§. Nihil intereſt. Per iſtud edictum tenentur
edere, quĩ poſt mortem ar-
gentarij ſunt eius ſucceſſores vniuerſales, vel in vita, vt pater,
vel dominus, quamuis non ſint eiuſdem profeſſionis, dummo-
do habeant facultatem edendi, vel dolo verſati fuerint, aliàs
ſecus, ſed ſingularis ſucceſſor, qualis eſt legatarius, & donata-
1 rius non tenentur edere, niſi in ſubſidium hoc dicit. ¶ † Noto
primò, ꝙ qui ſuccedit in ius alterius, partib. illius fungi debet,
& ſic cenſeri eiuſdem conditionis, & naturæ. Facit. l. qui in ius.
ff. de reg. iur. c. ſignificauit, de reſcr. l. 1. & 2. C. de offi. eius, qui vic.
alte. ge. & quia ſubrogatum ſapit naturam eius cuius loco ſub-
rogatur. l. ſi cum. §. qui iniuriarum. ſ. ſi quis cau. & dicit d. Abb.
in c. dilecti. circa prin. de for. comp. ꝙ contractus tranſit ad hæ-
2 redem cum ſuis qualitatib. ¶ † Secundò noto in ver. Is autem.
illud, ad quod quotidie allegatur iſte tex. ꝙ appellatione ſuc-
a ceſſoris[a] comprehenditur ſucceſſor vniuerſalis tantum, & nõ
ſingularis. Et ad hoc etiam no. iſtum tex. Bal. in l. emptorem. in
3. colu. C. de loc. Puto, ꝙ ratio ſit, quia verba debent intelligi
3 in potentiori ſignificatu. l. 1. §. qui in perpetuum. ff. ſi ager. vect.
b & l. quæritur. ff. de ſtatu hom. ¶ † Limita quatuor modis.[b] Pri-
mò, quando eſſet adiecta dictio quibuſcunque, puta, quia ali-
quis acquiſiuit feudum, vel emphyteuſim pro ſe, & ſucceſſo-
ribus ſuis quibuſcunque, tunc comprehenditur etiam legata-
rius, & ſic ſingularis ſucceſſor, ſecundum Bal. in c. Imperialem.
in prin. in penult. col. de prohi. feu. ali. per Feder. & in c. 1. §. do-
nare. in 2. col. vbi limitat. qualiter olim feudum poterat aliena-
ri. & in l. 1. 48. q. ff. de rer. diuiſ. Sequitur do. Alex. hic. Facit bene,
quia dictio, quibuſcũque, quæ eſt geminata, debet aliquid ope-
rari. l. Baliſta. cum ſimil. ff. ad Treb. Facit, quod vult gl. no. in l. cũ
pœna. ff. de arb. Ad idem facit, quod vult alia gl. in cle. 1. in ver.
aut earum parte. de foro compet. imò plus tenet Bald. in l. 1. in
34. q. ff. de rer. diui. ꝙ ſi aliquis acquiſiuit feudum pro ſe, & hæ-
redib. ſuis quibuſcunque, illa adiectio quibuſcunque, facit vt
etiam extranei hæredes ſuccedant contra propriam naturam
feudi. Sequitur d. Alex. in l. ſi patroni. in prin. in penult. col. ff. ad
Treb. quamuis de hoc dubitet, & relinquat indeciſum Bald. in
4 l. cum virum. C. de fideicom. ¶ † Secundò limita, quando iſte
terminus ſucceſſorib. profertur de per ſe, vel terminus hære-
c dibus profertur de per ſe. Secus quãdo ambo cumularentur:[c]
puta, quia aliquis acquireret feudum, vel emphyteuſim pro
ſe, & hæredibus, & ſucceſſorib. tunc comprehendantur etiam
ſingulares ſucceſſores. Ita nouiter limitat d. Alex. in conſi. 334.
quod incip. ex themate præmiſſo. in 1. col. per tex. in l. fluminũ.
§. adijcitur. ff. de dam. infect. & per rationem, quia aliàs illud ver
bum ſucceſſorib. eſſet ſuperfluum. contra. l. ſi quando. in prin.
ff. de leg. 1. & in c. ſi Papa. de priui. in 6. & quod dicit Bal. in rubr.
C. de contrahen. emp. in 9. q. Teneo contrarium, quia quando
dr̃ hæredib intelligitur de hæredib. vniuerſalib. qui ſuccedunt
de iure ciuili. Et dum dr̃, & ſucceſſorib. intelligĩ de ſucceſſorib.
vniuerſalib. q ſuccedunt de iure pro. l. ſtipulatio iſta. in prin. cũ
gl. in ver. cęterorum. ff. de verb. ob. Et ita per hanc rõnem, ꝙ qñ
iſta duo ſunt ſimul, adhuc non veniat ſingularis ſucceſſor, te-
net Ioan. de Imo. in l. qui dicitur. in pen. col. ff. de verb. ob. quem
ſequitur d. Alex. ſibi contrarius hic. in primo not. de quo etiam
per Spec. in tit. de loc. §. nunc aliqua. in verſi. 113. per Sal. in l. 2.
5 in 20. q. C. de iure emphyt. ¶ † Tertiò limita, quando eſſemus
in beneficijs principium, vel in ſimilibus, in quibus fit latiſſima
interpretatio in præiudicium concedentis. cap. cum dilecti. de
donat. c. olim tibi. vbi gl. & Doct. de ver. ſig. c. ex parte. tertiò, de
deci. l. 3. ff. de conſt. princip. Nam tunc cùm debeat fieri latiſſi-
ma interpretatio, appellatione ſucceſſorum venient ſingulares
ſucceſſores. l. id tempus. §. 1. ff. de vſuc. l. in conuentionalibus.
ff. de verb. ſig. Ita limitat dom. Alex. in d. conſi. 434. in 1. colum.
vbi ad hoc etiam allegat quaſdam auctoritates, quæ parum
faciunt. Sed tu aduerte, ꝙ feudum dicitur beneficium. c. 1. in fi.
in quib. cauſis feud. amit. Bal. in l. fi. ff. de conſt. princip. & tamen
ibi non comprehenditur ſingularis ſucceſſor, niſi adijciatur
dictio, quibuſcunque. vt ſ. dixi. Niſi dicas, ꝙ illud ibi ſit, quia
6 natura feudi repugnat. ¶ † Quartò limita, & intellige, ꝙ appel-
latione ſucceſſoris non comprehenditur ſingularis, verum eſt,
quantum ad hoc, vt ei detur ius agendi, vel contrahendi. Se-
cus eſt quo ad ius excipiendi, quod bene tranſit ad ſingularem
ſucceſſorem. l. fin. ff. de excep. rei iud. & l. etiam. ff. de iureiuran.
quæ iura gl. allegat hic pro contrarijs. vide Bart. in l. ſi tertius. §.
ſi quis prius quam. ff. de aqua plu. arcen. ¶ Tertiò no. ſecundum
Bar. & alios, ꝙ remedium huius edicti directum non tranſit in
ſingularem ſucceſſorẽ, ſicut nec cætere actiones perſonales. l. 1.
7 §. ſi hæres percepto fundo. cum ſi. ff. ad Treb. † Hinc eſt, ꝙ exe-
cutio inſtrumenti gruarentigionati, vel ſententiæ non poteſt
peti contra ſingularem ſucceſ. tenentem aliquã bona obligati.
gl. eſt in l. ea lege. C. de cond. ob cau. no. Bal. in l. 2. per illum tex.
C. ſi aduer. credi. vbi dicit hoc eſſe no. contra ignorantes procu
ratores, & aduocatos. ¶ Quartò pondera notabilius hic eſſe
tex. egregium, ꝙ etiam ſi obligatio perſonalis ſit contracta per
reſpectum ad rem trãſeuntem ad perſonam ſingularis ſucceſ-
ſoris, ꝙ adhuc ipſe ſingularis ſucceſſor non tenetur. Facit. l. cũ
hæreditas ex fideicom. & l. ſi hæres inſtitutus. §. fin. ff. ad Trebel.
& l. fi. §. fi. ff. de contrahen. empt. quamuis contrarium, & malè
no. Ang. in l. quæ neptis. ff. de acqui. hered. quem reprobat Lud.
ibi. & conſi. 417. incipien. in propoſito caſu aduerte. in 3. colum.
¶ † Quintò

ADDITIONES.

a ¶ Appellatione ſucceſſoris. Adde Ioan. de Imol. in l. quod dicitur. in vltim. colum. ff. de verborum obligatio. Felin. in cap. quia. G. in vltim. colum. de iud. * Et Iaſon hic ſequitur Rip. reſponſ. 183. colum. 3. numer. 17. vbi dicit hoc procedere etiam ſi diſpoſitio loquatur, de hæredibus, & ſucceſſoribus ſimul geminatè. Cui adde, quòd vbi fit mentio de ſucceſſore copulatiuè, intelligitur etiam de ſucceſſore ſing. ne verba ſint ſuperflua. Alex. conſi. 192. lib. 2. Dec. conſi. 205. col. fi. MASVER.

b Limita quatuor modis. Vide Dec. in rubr. de probatio. colum. 19. verſicul. Secundò limitatur. PVRPV.

c ¶ Cumularentur, Idem Cur. Iun. conſi. 40. col. 9. in tract. feudo. PVRPV.

8 ¶ † Quintò noto, ꝙ notarius, vel argentarius poteſt legare ra-
tiones, & protocolla ſua alij, & ita etiam ad hoc no. Spe. in tit.
de inſtru. edi. §. oſtenſo. verſic. quid ſi aliquis. & ſimiliter poteſt
9 inter viuos donare, vt dixit tex. ſ. † Ex quo no. Bar. ꝙ notarius [a]
a viuens poteſt facere, ꝙ de ſuis protocollis ſumatur inſtrumen-
tum per alium, qđ intelligit Bart. ſi eſt impeditus longo impe-
dimento infirmitatis, vel abſentiæ. Et idem tenet Bar. in l. 1. ff. de
offi. conſu. Bal. in l. 2. in 5. col. ad fin. C. de iur fiſc. lib. 10. Intellige
dummodo notarius ſe ſubſcribat, & in ſubſcriptione mentio-
nem faciat de impedimento, vt quotidie fit, & iſtam ſubſcrip.
non poſſet alij committere. l. fi. §. ſin autem dubius. C. de iu. deli.
ſecundum Ang. Pau. de Caſt. & latius d. Alex. hic, poſt Bar. in l.
diuus. §. item ſenatus. ff. de fal. Bald. in l. Vnica. §. ne autem. C. de
cad. tol. & in rub. C. de fid. inſtru. in 9. col. in verſi. ſed tamen hic
dubitatur. Ang. in Auth. de tabel. in prin. d. Card. & Imo. in c. fi.
de offi. deleg. do. Alex. in conſi. 126. quod incip. ponderatis his,
10 quæ in præſcripto themate narrantur. in 6. col. in 1. vol. ¶ † Sex-
tò no. ꝙ hæres tenetur edere copiam inſtrumẽtorum, quam-
uis protocolla ſint alij legata, tamen emolumentum, qđ inde
percipit, tenetur dare legatario. arg. l. Herennius. ff. de vſu. ſecun
11 dum Bar. Ang. & Sal. ¶ † Septimò noto in fin. ꝙ legatarius, &
ſic ſingularis ſucceſſor tenetur ex cauſa edere. ſ. in ſubſidium,
quando hæres vniuerſalis non habet facultatem edendi, nec
fuit in dolo, vel lata culpa. Adde quod no. Bald. in c. 1. in 8. col.
in fi. de prob. dicit hic eſſe tex. aureum, ꝙ qualiſcunque poſſeſ-
ſor protocolli notarij tenetur edere, tanquam rei poſſeſſor cui
libet, cui teneretur ipſe tabellio, & hoc per officium iud. in rem
b ſcriptum. [b] Similiter dicunt Bald. Ang. & Pau. de Caſt. hic, ꝙ ſi
protocolla notarij à caſu reperiuntur pœnes tertium, ꝙ ille
tertius poteſt compelli ad edendum in ſubſidium per iſtum
tex. & ita dicunt tenere Inno. in d. c. 1. Sed tu caue, ꝙ iſte tex. lo-
quitur in ſingulari ſucceſſore habente cauſam ab argentario.
nam loquitur in legatario, qui in re legata habetur loco hære-
dis. l. id tempus. §. 1. ff. de vſuc. l. in conuentionalib. ff. de verb. ſig.
vnde ſecus videtur in penitus extraneo non habente cauſam à
notario, vel ab argentario, quia tamen illa deci. Docto. habet
magnam æquitatem, eam bene noto pro extenſione ad iſtum
12 tex. ¶ † In gl. nihil eſt. Extra gl. quærit Bar. an illud, ꝙ percipitur
ex protocollis, dicatur fructus, & ſic ſi teſtator legaſſet alicui
vſumfructum bonorum ſuorum, an ille debeat habere emo-
lumentum, quod percipitur ex ſuis protocollis. Determi-
nat, quòd non, per rationem, de qua hic per eum. Limi-
tant Ang. & Fulg. hic, vt procedat in legato generali omnium
bonorum, prout loquitur Bar. ſecus ſi in ſpecie legaſſet alicui
vſumfructum protocollorum ſuorum, qa cùm alius fructus
percipi non poſſit, de ipſo queſtu ſenſiſſe videtur. argu. l. ſi tam
anguſti. ff. de ſerui. & l. diuus. ff. de vſu & habi. Adde, ꝙ idem te-
net Bart. in l. diuortio. §. ſi vir in fundo. in fin. & ibi plenius per
Mod. ff. ſol. mat. Bal. in l. 1. in 3. col. C. de fru. & lit. expen. & in d.
l. diuortio. §. ſi fundum. Tu autem adde Ange. (de quo nullibi
Doct. mentionem faciunt) in rub. ff. de vſufr. vbi alio modo no
tabiliter limitat, quando teſtator reliquiſſet vſumfructum re-
dituũ, & prouentuum omnium, & ſingulorum bonorum ſuo
rum, tunc veniunt quæſtus, qui ex protocollis percipiuntur. Fa
cit. l. vſufructu legato. §. 1. ff. de vſufru. Iaſon Paduæ.

ADDITIONES.

a ¶ Quod notarius. Adde Doct. in c. cum P. tabellio. de fid. inſtru. Abb. in c. inter dilectos. de fid. inſtr.

b ¶ In rem ſcriptum. Adde Fely. in c. 1. col. 9. ver. fallit tertio. de prob. PVRPV.

SVMMARIVM.

1 *Edictum prætoris, licèt loquatur de argentarijs, tamen extenditur ad nummularios.*

2 *Fides plena quòd detur ſcripturis campſorum, vel mercatorum, poteſt induci per ſtatutum, vel conſuetudinem, & nu. 5.*

3 *Scripturæ priuatæ quo ad plenum credatur, poteſt per conſuetudinem induci, & nu. 4.*

5 *Libri mercatorum, vel campſorum noſtri temporis non faciunt fidem pro ſcribente, ſed contra ſcribentem.*

6 *Mercator ſi eſſet infamis, vel ſuſpectæ vitæ, nõ daretur fides eius libro.*

7 *Scripturis eorum, qui eliguntur ad recipiendas gabellas, vel collectas, datur plena fides.*

8 *Mercatores quando recipiuntur in matricula, debent iurare.*

§. Nummularios.

Nummularij ſicut argẽtarij tenentur rõnes ſuas
edere petentib. his, ad quos pertinent, & iurantib. de calumnia.
1 h. d. ¶ † Nota ſm Bar. ꝙ licèt edictum pretoris loquatur de ar-
gentarijs, tamen extenditur ad nummularios, quia & ipſi ra-
tiones conficiunt. Ex hoc infert, ꝙ idem eſt in mercatorib. no-
a ſtri temporis. in campſorib. in vſurarijs [a], & ſtationarijs, cùm &
ipſi libros rationum conficiant de cõſuetudine. Sed inductio
Bar. de hoc tex. non videtur bona, quia argentarij, & nummu-
larij habebant officium publicum. Nam eligebantur de publi-
co, vt hic in gl. & eſt tex. in l. ſeq. in prin. in verbo publicam cau
ſam habet. Sed iſti alij negotiatores non eliguntur de publico.
Item contra Bart. ſtringit tex. in l. ſeq. in prin. in ver. neque vllos
b alios abſimiles. & Ang. & Mod. ad hoc not. [b] Item ꝙ dicit Bar.
de vſurarijs, videtur cõtra tex. & gl. in cle. 1. §. cæterum. de vſur.
vbi glo. dicit, ꝙ de iure ciui. vſurarij non tenebantur edere. Ideo
facta eſt illa cle. Et tu aduerte, quia ſi verum eſſet illud, qđ dicit
Bar. per iſtam. l. fruſtratoria fuiſſet diſpoſitio illius cle. & maxi-
mè cum fundetur ratione delicti. De hoc hoc dixi latè in l. 1.
2 C. eod. ¶ † Secundò noto ex hoc tex. ſecundum Bald. Ange. &
Mod. ꝙ per ſtatutum, vel conſuetudinem poteſt induci, ꝙ ſcri
pturis campſorum, vel mercatorum detur plena fides, prout
eſt Venetijs, quia tunc eorum ſcriptura nititur publica aucto-
ritate. Facit tex. in c. cum dilectus. de conſue. Idem tenet Bal. in
l. comparationes. in 5. colum. C. de fid. inſtru. & in l. cunctos po-
pulos. in 11. col. C. de ſum. Trin. Io. And. in addi. Spec. in titu. de
inſtr. edi. §. nunc dicendum. in addi. magna. in fi. Inno. in c. cum
P. tabel. de fid. inſtru. d. Anto. in c. 2. in 3. col. & ibi Imo. in 9. col.
3 de prob. Et † dicit Bald. in rub. extra de conſue. in 3. col. ꝙ per
conſuetudinem poteſt induci, ꝙ ad plenum credatur priuatæ
ſcripturæ. Et not. ꝙ ſtabitur conſuetudini illius loci, quantum
ad plenè credendum illis ſcripturis, etiam ſi alibi iudicium aga
tur. Ita tenet Io. Andr. in d. §. nunc dicendum. in addi. magna. ad
4 fin. & d. Anto. in d. c. 2. in 3. col. quod valde nota. ¶ † Vltra alios
tu pondera ſubtilius nouiter probari ex iſto text. ꝙ per ſtatutũ,
vel conſuetudinem poteſt induci, ꝙ etiam ſcripturæ perſonæ
aliàs inhabilis detur plena fides. Ita egregiè probat iſte tex. iun-
cta. l. prætor. §. ſed & ſi ſeruus. ſ. eod. Ibi enim dicitur, ꝙ etiam
ſeruus poteſt eſſe argentarius, & tenetur edere libros rationũ:
hic autem dicitur, ꝙ libris argẽtariorum propter frequentem
conſuetudinem datur plena fides. Nec dicas, prout dicit Ful. ꝙ
licèt iſti tex. dicant, ꝙ argentarij teneantur edere, tamen iſti tex.
non dicunt, ꝙ eorum libri plenam fidem faciunt, quia dico, ꝙ
imò iſtud dicit iſte tex. in ver. quarũ probatio codicib. contine
tur. Si ꝯtinetur probatio, ergo plena, & legitima, vt no. Bar. in l.
Lucius per illũ tex. ff. de ꝯd. & dem. Nec obſt. ſi dicas, ꝙ hic plu
ra concurrebant, quia erat argentarius, & ſic habebat officium
publicum. Item requiritur, ꝙ de mandato partium ſcribat. l. ſi
quis ex argentarijs. §. pertinere. ſ. eod. quo caſu partes videntur
eum tacite approbare, per glo. ſingularem. in §. & licèt. in verſi.
ſupplicijs. in Auth. de teſt. de qua dixi in l. 1. in prin. ſ. de fer. qa
etiam notarius exercet officium publicum, & debet rogari ab
vtraque parte, vt eſt glo. in l. prætor. in prin. ſ. eo. & tamen ſi eſt
ſeruus, vel monachus non ei credit, quia non poteſt eſſe tabel-
lio. l. generali. C. de tabel. lib. 10. & c. ſicut. ne cleri. vel monac.
5 ¶ † Limita prædictum no. niſi conſuetudo eſſet indiſcreta, pu
ta, quæ diſponeret, ꝙ omni ſcripturæ mercatoris, etiam per ſe
plenè credatur, quia non valeret, cùm ſit prona ad falſum com
mittendum. c. erit autem. 4. diſt. ſecundum Bal. in l. vnic. 4. col.
C. de confeſ. quod reputat ſing. no. d. Abb. in c. bonæ. 2. ad fi. de
c poſtu. præla. ¶ In glo. magna in ver. decurritur [c]. habes quatuor
6 concluſiones. ¶ † Prima ſecundum Bar. & Doct. ꝙ hodie libri
campſorum, vel mercatorum noſtri temporis non faciunt fi-
dem pro ſcribente, ſed contra ſcribentem. Sed an probent pro
tertio, vel contra tertium. gloſſ. non tangit. Bart. tenet, quòd
eorum libri faciunt hodie ſemiplenam probationem, de quo
plenè dixi in l. admonendi. ff. de iureiur. Limitat Bar. poſt Iaco.
But. niſi talis mercator non eſſet perſona ſuſpecta. arg. l. ſi quis.
7 §. 1. ſ. eod. No. iſtam limitat. & pro ea † adde bene facere, quòd
ſtante ſtatuto, ꝙ libro mercatoris detur plena fides, intelligi-
tur niſi mercator eſſet aliàs infamis, vel ſuſpectæ vitæ. ita not.
tenet Bald. in repet. l. cunctos populos. C. de ſum. Trinit. in 41.
col. in verſicu. quintum exemplum ſtatutum permittit. & in l.
Caſſius. in vltim. colum. ff. de ſenato. ¶ † Secundò dum iſta glo.
dicit, ꝙ hodie non creditur pro ſe, ſed contra ſe, innuit ſm Bar.
ꝙ olim libris nummulariorum dabatur plena fides pro ſcribẽ
te, quod Barto. reputat mirandum, & contra l. exemplo. C. de
prob. & quia etiam notarijs non creditur, ſi ſcribunt in eorum
fauorem,

ADDITIONES.

a ¶ In vſurarijs. Adde Doct. in c. quamquam. de vſu. lib. 6.

b ¶ Ad hoc not. Et in ſpecie reprobat Panor. in c. 1. col. 1. de prob. PVRPV.

c ¶ Decurritur. Adde Ioan. Pagliarium in conſi. 35. incip. vt prima facie. inter conſi. Bar. 122. incip. Factum tale. Alex. in l. 1. colum. fin. C. de eden. Fel. in c. 1. col. 8. de prob. PVRPV.

fauorem,vt per eum,cum quo Mod.tenent.Sed facilè eſſet tenere contrarium,prout tenet Sal. ſed quia modicæ, vel nullius
8 vtilitatis eſt,ideo non inſiſto.† Tertiò notat Bar.dum glo.dicit, quia publica auctoritate eligebantur , ꝙ ſcripturis eorum, qui eliguntur ad recipiendas gabellas, vel collectas , datur plena fides, quia auctoritate publica eliguntur , & ita tranſeunt Mod. facit.l.ne caſu.C.de diſcuſ.lib. 10. & §.coges.in Auth. de mand. prin. ¶Limita niſi eſſent duo officiales, vnus deputatus ad recipiendum pecuniam publicam , alius verò ad ſcribendum, quia primo non crederet.l.2.& ibi Bal.ad hoc no. C.de conuec. fiſ.debi.lib.10.Bal.in l.Imperator.ad fi.ff.de ſtat.hom.Sal.in pul-
9 chra.q.in l.exemplo.C.de proba.¶† Quartò vltra Bar.dum gl. dicit,ꝙ hodie iurant vbique.no.ex glo.ſecundum Bald.ꝙ mercatores, quando recipiuntur in matriculam,debent iurare. Facit.c.ad audientiam.de præſcr.Adde,quod vult Bald.in c.præterea.in 1.col.in fi.ff.de teſt,cog.No.iſtam gl.pro ſolenni,ꝙ omnes,quib.committuntur ſcripturæ faciendæ, debent iurare legaliter officium exercere.facit d.c.ad audientiam. Alibi Bal.in c.quoniam contra falſam.in 10.col.de proba. not. etiam iſtam gl.pro ſolenni, ꝙ ſi argentarius in ſua matriculatione , & notarius in ſua creatione iurant legaliter exercere,eis creditur: aliàs tanquam priuati homines habentur.

SVMMARIVM.

1 *Argentarij, & notarij tenentur edere inſtrumenta.*
2 *Iudex cauſæ taxat ſalarium tabellionum in actis palatij.*
3 *Hæc dictio, &c.quid importet.*
4 *Defuncti voluntatem nemo etiam hæres poteſt declarare.*
5 *Si in protocollo notarij mortui reperiatur, & renunciarunt partes , &c.de commiſſione iudicis poteſt notarius talem clauſulam extendere ex communi vſu notariorum, & decide , vt nu.6.*
7 *Clauſulæ ſolitæ apponi per notarios , etiam ſi ſint penitus omiſſæ , habentur tamen pro appoſitis, & expreſis, & nu.8.*
9 *Notarius non poterit virtute illius dictionis , &c. extendere cauſas in appellatione ab interlocutoria, quæ non ſunt expreſsè , & quæ debent inſeri.*
10 *Et cætera imbreuiatura non ſufficit, vbi aliquid expreſsè requiritur.*
11 *Notarius, ſi in protocollo diceret , anno Domini tali,& indictione,&c. inſtrumentum nihil valeret , nec poſſet ſuppleri de indictione , cùm ſit ſubſtantiale inſtrumenti.*
12 *Liber totus non debet edi , ſed tantum pars neceſſaria petenti.*
13 *Tutor , cui opponitur de inuentario non facto,non tenetur edere totum, ſed tantum principium.*

LEX X.

ARgentarius. Argentarius,& alij, qui libros conficiunt ratione officij publici,tenentur edere tam côtra ſe, quã tertium.Et non debet edi totus liber,ſed tota ratio,
1 prout pertinet ad petentem.h.d.vſq; ad §.cum autem.† Not, primò,ꝙ argẽtarij,& ſimiles perſonæ, vt notarij,tenẽtur edere rationem,vel inſtrumẽta.Intellige ſm gl. ꝙ tamen non cogũtur edere,niſi ſoluta pecunia,& ſm Bart. & alios notarij licitè accipiunt pecuniam tam pro imbreuiatura,ſeu protocollo, quã pro extenſione,quam faciunt , cùm redigunt in publicam formam.per l.fi.circa med.C.de prin.agen.in reb.lib. 12. & l.in ſacris.C.de proxi.ſacro ſcr.lib.12.Adde text.in c.ſtatutum.§. Notarium.& ibi glo.de reſcr.in 6.gl. & Doct. in c.1.de ſimo.ſubdit Bart.ꝙ ſi notarius tradidiſſet inſtrumentum abſque ſolutione mercedis,ꝙ fortè competeret vtilis ex locato, Idem tenet Bar. in l.1.§.1.ff.de var. & extraord.cog. Sed tu aduerte, quia ſi verũ eſſet , ꝙ notario competeret vtilis ex locato, ergo alteri patri contra notarium competeret actio ex conducto ex natura correlationis, & tamen contrarium volunt Bar. & omnes in l. quædam,in prin.ſ.eo.vbi volunt, ꝙ competat officium iudicis ex hoc edicto. Niſi dicas,ꝙ vtilis actio , quæ datur ex æquitate, cùm ſit ſubdiaria,non excludit officium iudicis. gl. & Doct.in
2 l.cum filius ff.ſi cert.pet.† Si autem ſit diſcordia de ſalario notarij,dicit Spec.in tit.de ſala. §.nunc de proc.verſi.ſed quid erit in tabellionib.ꝙ in actis palatij taxat ſalarium iudex cauſæ. Facit text.in d.c.ſtatutum.§.notarium. ſed in extraiudicialib. conſul notariorum,vel ordinarius loci debent taxare ſalarium no-
3 tario,& ſequitur Bal.hic.† Secundò per iſtum tex. in ver.cæteri ſimiles. refert Bar. Franc. Accur.dixiſſe. ꝙ ſi notarius in imbreuiatura poſuit , talis vendidit tali,pro tali pretio,præſentib. teſtib.&c.ꝙ ſub iſta imbreuiatura , &c.intelligitur id, ꝙ in carta debet,& ſolet apponi. Et ideo quicunque alius tabellio poteſt illam imbreuiaturam dicto modo implere, vt hic , per eũ.
* Sed iſte tex.parum,imò nihil probat.*Communiter concluditur contra* Bar.ꝙ alius notarius,tanquam non informatus, non poteſt talem imbreuiaturam extendere,ſed ſpectat ad ipſum iudicẽ,
4 vel ex commiſſione, & ex mãdato iudicis,† quia nemo etiam hæres poteſt declarare voluntatem defuncti. glo.in l. Pomp.in prin.ff.de rei vend.no. Bar.& alij in l.inter ſtipulantem. in prin. cum ſim.ff.de verbo.oblig.Ita tenent Bar.Bal.Ang.& Mod.in l. Gallus.§.idem credendum.ff.de libe.& poſth. d.An. & alij in c.
5 cum.P.tabellio.de fid.inſtru.cum concor.† Adde, ꝙ Bald.in c. cum iureperitus.in 9.col.de offi.deleg.tenet,ꝙ ſi in protocollo notarij mortui reperiatur, & renunciarunt dictæ partes, &c.ꝙ de commiſſione iudicis poteſt notarius talem clauſulam extendere ex communi vſu notariorum.Nam ſi eſt mulier, cenſetur renunciaſſe Velleiano: ſi eſt fideiuſſor intelligitur renunciaſſe epiſtolæ di. Adriani. Si ſunt duo rei,intelliguntur renunciaſſe conſtitutioni de duob.reis.arg.l.quod ſi nolit.§. quia aſſi-
6 dua.ff.de ædil.edi. ¶† Pondera iſtam deci. Bal.quia vult, quòd alius notarius ſine ſpeciali commiſſione de extendendo non poteſt extendere imbreuiaturam, etiam ſecundum conſuetu-
7 dinem notariorum.† Puto in hoc contrarium, quia clauſulæ ſolitæ apponi per notarios,etiam ſi ſint penitus omiſſæ, habentur tamen pro appoſitis , & expreſſis , vt eſt tex.melior de iure, ſecundum Bal.ibi in l.fi.in fi.& ibi glo. C.de fideiuſ.Bal. Imo.&
8 Mod.in l.huiuſmodi.in prin.cum concor.ff.deleg.1.† Similiter in reſcrip. Papæ clauſulæ ſolitæ apponi, ſi omittantur, habentur pro expreſſis,vt eſt tex.melior de iure in c.cum M. Ferra.ſecundum Cano.ibi,de conſti.Facit tex.in c.accepimus. & ibi ad hoc no.d.Ant.de æta. & quanto magis poterit notarius imbreuiaturam extendere,ſecundum tales clauſulas ſolitas apponi?
9 † Adde etiam,ꝙ virtute illius dictionis , &c. [a] non poterit etiã
a idem notarius extendere cauſas in appellatione ab interlocutoria,quæ non ſunt expreſsè , & quæ debent inſeri, iuxta clem.
10 appellanti.de app.† Ita no.tenet Ang.in l. quicquid aſtringendæ.in prin.ff.de verb.ob.quod bene no quia vult, ꝙ iſta imbre
11 uiatura non ſufficiat , vbi aliquid expreſsè requiritur.† Facit,
b quod vult Bal.[b] in d.c.cum in iureperitus.in 9.col.ꝙ ſi notarius in protocollo diceret,anno Domini tali, & indictione, &c. inſtrumentum nihil valeret,nec poſſet ſuppleri de indictione,cũ ſit ſubſtantiale inſtrumenti.Adde etiam de iſta adiectione,&c. Bal.no.in c.quoniam contra falſam. in 12.col.de prob. Bald.& Alb.in l.ſi duo patroni.§.ſi quis iurauit. per illum text.ff.de iu-
12 reiur.¶† Tertiò not.in verſi.edi autem.ꝙ non debet edi totus liber,ſed tantum pars neceſſaria petenti, ſeu capitulum tantũ, quod ad eum ſpectat.Concordat.c.contingit, & ibi Doct. de fi. inſtr.& c.perſonæ.de priui.in ſexto. In quo diſtingue, vt hic per Bar.,& plenius in rub.ff.de ope.no.nun. vbi Mod.cum concor. ibi ſignatis,& in l. inciuile.vbi etiam Bal. per illum tex.ff.de leg.
13 do.Ant.de But. & alij in c.1.de prob.† Ideo tutor,quando litigat nomine pupilli,& ei opponitur per aduerſarium, ꝙ non fecit inuentarium , & ideo non poteſt ſe impedire de bonis pupilli: certe non debet tutor edere totum tenorem inuentarij, & res in eo deſcriptas, ſed ſolum principium & finem, ſecundum Bar.in l.tutor,qui repertorium in prin.ff.de admi.tut.& in l.2.§.diem. ff.quemad. teſt. ape. & Ang. hic. Iaſon Paduæ.

ADDITIONES.

a ¶Dictionis,&c.Adde Bar.in l.Gallus.in §.videndum.ff.de lib.& poſth. Bart.in l.3.in §.1.ff.de v.u.Spec.& ibi Io.And.in addi.in tit. de inſt.edi.§.oſtenſo.ver. quid ergo.Anto.de But.in c.ex literis.in vlt.col.de fid. inſtr.in c. quoniam.de prob.† Pulchrè Pract.Pap.for.lib.pro turb. poſſeſ.ver. contra. Lanfran.in c. quoniam contra.nu.11.extra de prob.vbi inter alia, ꝙ quando verbum,& cætera , reperitur extenſum,illud eſt nomen, vt plenius declarant Docto.ibi in apoſtil.quib.adde Bard.tract.de temp.vtil.& conſi.c.19.nu.21. MASVER.
b ¶Adde,quòd contrarium tenet Galliau. in l. Gallus.§. idem credendum.col. 2.verſi.item. ff.de liber. & poſthum. BELLAC.

SVMMARIVM.

1 *Notarius,qui non edit, eſt in dolo præſumpto.*
2 *Sententia abſolutoria,qua abſoluitur reus,dicitur diffinitiua.*
3 *Sententia lata contra actorem,quæ tranſiuit in rem iudicatam, non reſcinditur per hoc, quòd probationes fuerint dolo occultatæ , vel ſubtractæ.*
4 *Iudex, qui noluit admittere probationes rationabiles, facit litem ſuam, & tenetur parti ad intereſſe.*
5 *Teſtes , quos producturus eram , ſi ſtudioſè ſe ſubtraxerunt , vel receſſerunt ad hoc , ne examinarentur in teſtes , & propter hoc ſuccubui , probato , quòd ſcirent veritatem , tenentur mihi ad intereſſe litis.*
6 *Intereſſe contra doloſum non probatur per ſolum iuramentum, ſed debet probari per teſtes,vel legitimas probationes.*
7 *Grauius eſt delictum commiſſum faciendo, quàm omittendo.*

§.Cum

§. Cùm autem. Actio in factum ex hoc edi-
cto dat ad interesse litis, quæ
est amissa propter rationes non editas, quod interesse licèt non
potuerit probari in priori iudicio, potest tamen nunc probari.
hoc dicit. Et diuiditur in quatuor partes, vt per Paul. de Cast.
1 & Moder. hic. ¶ † Not. quòd licèt notarius, vel alius, qui tenetur
mihi edere, non ediderit, & sic malè fecerit, si tamen poteram
aliter probare intentionem meam per testes, vel per instrumē-
ta, non tenetur mihi notarius ad interesse, quia nō videor istud
damnum pati ex suo delicto, sed ex mea negligentia. Coatra
istum tex. opponit Paul. de Castr. Nam notarius, qui non edit,
est in dolo præsumpto. l. vbi exigitur. §. eod. ergo debet præpon
derare culpæ meæ, quæ fuit in negligendo. l. item si obstetrix. §.
fin. ff. ad l. Aquil. & super hoc reliquit cogitandum. Responde
dupliciter. Primò, quòd argentarius tenetur quodam iure ex-
traordinario edere rationes, quibus non est vsurus. Vnde cùm
in hoc grauetur, in alio releuatur, vt non teneatur, si pars fuit
in culpa, per regulam. l. eum qui. in princip. ff. de iureiuran. Se-
cundò respōde, quòd ex quo potuit aliter probare, quàm per
librum rationum, superuacuum videbatur peti edi. ideo argen
tarius non tenetur ad interesse. l. si quis ex argentarijs. §. exigit.
2 §. eod. ¶ † Secundò not. quòd sententia absolutoria, qua absol-
uitur reus, eo quia actor non probauit, dicitur diffinitiua, &
transit in rem iudicatam. patet, quia actor vlterius non auditur
volens posteà agere, & probare intentionem suam. aliàs non
haberet regressum contra argentarium. Et quòd sit diffinitiua,
tenet gloss. in Authen. qui semel. C. quomodo, & quando iudi.
dixi latè post Bart. in l. admonendi. in 4. colum. ff. de iureiuran.
3 ¶ † Tertiò not. diligenter, quòd sententia lata contra actorem,
quæ transiuit in rem iudicatam, non rescinditur, per hoc quòd
probationes fuerint dolo occultatæ, vel subtractæ, etiā si post
sententiam facultas illarum probationum superuenit. & ad
hoc istum text. reputat singu. Bald. in capit. cum venerabilis. in
vltim. colum. de excep. quod ideo est, quia ei succursum est cō
tra tertium, scilicet contra argentarium, aliàs retractaretur sen
tentia per restitutionem in integrum ex clausula generali, per
Cyn. & Bald in l. 1. C. de condi. indeb. Barto. in l. 1. C. de sent. ad-
uers. fis. latis. libr. 10. Angel. Imol. & Mod. in l. Imperatores. cùm
si. ff. de re iudi. Idem esset, quando ille tertius non esset soluen-
do. l. fin. in princip. ff. de eo per quem fac. erit, secundum Barto.
4 Angel. & Fulg. post Innocen. in capit. præterea. de dila. ¶ † Quar
tò not. in ver. aut de iudice, quòd iudex qui noluit admittere
rationabiles probationes facit litem suam, & sic tenetur parti
ad interesse, iuxta. l. fin. & quod ibi Bartol. ff. de var. & extraordi.
cogn. vnde per istum text. dicit Barto. in l. mancipia. C. de seru.
fugi. quòd vidit condemnarum quendam iudicem, qui accu-
sationem sibi porrectam bene accepit sed noluit examinare te
stes productos, de quo etiam per Docto. in l. si quando. C. de te
5 stib. ¶ † Quintò not. ex eodem text. secundum Bald. Angel. &
Paul. de Cast. & Moder. quòd si testes à me producendi studio-
sè se subtraxerunt, vel recesserunt ad hoc, ne examinarentur in
testes, & propter hoc succubui, certè probato, quòd ipsi scie-
bant veritatem, tenentur mihi ad interesse litis. Sed conside-
ra, quòd istud non bene probatur in hoc text. qui loquitur de
argentarijs seu tabellionibus, qui habebant officium publi-
cum, & rogabantur ab vtraque parte, quæ rationes cessant in
teste simplici, quamuis possit officio iudi. compelli inuitus di-
cere testimonium. l. lege Iul. & l. inuiti. ff. de testib. Adde tamen
Bald. cap. de testibus. in 2. colum. de testi. vbi per illum text. in
ver. iurari. not. testem ex iuramento obligari ad dicendum ve-
ritatem. Si ergo non dicat veritatem vigore iuramenti, con-
uenitur actione in factum ad interesse. Nunquid autem isto
casu talis testis puniatur de falso? dixi post Barto. in l. præscri-
ptione. C. si contra ius vel vtil. publi. Ponunt Cano. in capitu. 1.
vbi est text. de crim. fals. & not. in cap. quisquis. 11. quæstio. 3. &
6 in capit. ne quis arbitretur. & ibi gloss. 22. quæstio. 2. ¶ † Sextò
not. quòd etiam contra dolosum non probatur interesse per
solùm iuramentum, sed debet probari per testes, vel per alias
legitimas probationes. In contrarium facit regula, quia contra
dolosum interesse probatur per solum iuramētum. l. semper.
§. hoc interdicto. vbi glo. & Bartol. ff. quod vi aut clàm. l. si quā-
do. C. vnde vi. capitu. fin. quod met. caus. ponit Bartol. in l. in
actionibus, in penultim. colum. ff. de in litem iur. In ista diffi-
cultate inuenio tres principales solu. Prima fuit Petr. Cyn.
Bald. & Sal. hic, quòd contraria loquuntur, quando dolus
committitur faciendo, tunc bene interesse probatur per so-
lùm iuramentum. sed hic dolus committitur omittendo.
Istam solu. per istum text. quem ad hoc reputat singu. tenet
Ludo. Roma. in singu. 406. & d. Alexand. in l. qui accusare. ad fi.
7 C. eo. Et facit, † quia grauius est delictum, quod committitur
faciendo quàm omittendo. glo. in l. si mora. infra solu. matr. &
gloss. expressior in l. Cornelia. ff. ad Syll. facit text. in l. si seruus.
in princ. ff. de verbor. oblig. istam solu. reprehendunt Angel. &
d. Alexan. hic. per l. qui restituere. ff. de rei vend. Sed responde, ꝙ
ille text. procedit propter contemptam maiestatem iudicis.
Sed tu contra istam solu. pondera text. hic, ꝙ loquitur nedum,
quando dolus fuit commissus omittendo, & sic non edendo,
sed etiam quando faciendo, puta surripiendo vel corrumpen
do, & tamen text. dicit, quòd etiam tunc debet interesse proba
ri per testes, vel per alias probationes. Nisi dicas, vt in sequen.
notabili. Aliter respondet Bald. in l. fin. in vltim. colum. C. eod.
quòd quando notarius conuenitur ex dolo, tunc contra eum
bene probatur interesse per solum iuramentum. ita loquuntur
contraria. secus quando conuenitur ex culpa. Ita dicit esse tex.
sing. hic. Sed certè esset nimis restringere istum text. præcipuè
iuncta. l. vbi. §. eod. vnde teneas solutionem Barto. in l. si prius. in
2. quæstio. & ibi Imol. ff. de nou. oper. nunciat. quòd contraria
loquuntur in eo, qui tenebatur iure actionis. hic in eo, qui ori-
ginaliter solùm tenetur officio iudicis, & sic minus est obliga-
tus. & ita respondet Angel. Paul. de Castr. & Mod. hic. ¶ Septi-
mò pondera text. ibi cautione surrepta. iunctis sequentibus ibi
instrumentis aut testibus. hic videri text. mirabilem, ꝙ etiam
contra furem interesse sit probandum per testes, vel per alias
similes probationes. quod videtur esse contra omnia iura mū-
di. contra l. si quando. C. vnde vi. & contra cap. fin. quod met.
caus. Albe. hic apostillando text. eum intelligit, quando nō age
batur contra corrumpentem, sed contra tertium, quod nihil
est. solus Bald. hic in lect. antiqua aliter respondet, quòd contra-
ria loquuntur, quando constabat de dolo, & sic de delicto: hic
hic autem non constabat, sed vtrunque simul per testes proba
tur. ¶ Octauò per istum text. Bald. in l. id, quod pauperibus. in
12. quæstio. C. de Episcop. & cler. decidit quæst. de qua vide per
eum. Iason Padux.

SVMMARIVM.

1 *Instrumentum procuratoris debet perfectè edi cum die, & consule, & subscriptione.*

LEX XI.

EXempla. In editione instrumentorum,
quæ fit ad instructionem, & de
liberationem, & non ad probationem, non est ne-
cessaria subscriptio editionis. hoc dicit text. cum
gloss. Quando ergo editio petitur ad probationem, debet per-
1 fectè fieri. l. vbi exigitur. §. eod. † Ideo secundum Bartol. instru-
mentum procurationis debet perfectè edi cum die, & consu-
le, & subscriptione, vt si obtineat, plenè probet contra princi-
palem, ne aliàs per interuentum procuratoris fiat deterior cō-
ditio aduersarij, contra l. 2. in fin. ff. ex quib. caus. in pos. ea. Adde
quòd idem tenent Bald. Angel. & Moder. in l. 1. §. editiones. §.
eod. & ibi Albe. in vltim. colum. qui etiam subdit idem esse in
instrumento syndicatus, & tutelæ, & in alijs quæ fiunt ad legiti
mationem personarum. & idem de instrumento iurisd.

LEX XII.

FOeminæ. Non summatur breuius, & dic, vt dixi in l. 1. C. eodem.

SVMMARIVM.

1 *Hæres notarij, qui notarius dolum commisit in non edendo instrumentum, vel minus fideliter, non tenetur, nisi lis fuerit contestata cum notario doloso.*

LEX XIII.

HÆc actio. Actio in factum ex hoc edi-
cto ex parte argentarij est pe-
nalis. Ideo non datur vltra annum, nec contra hæ-
redem; sed ex parte edentis competit ad interesse,
1 quod est passus. Ideo transit ad hæredes actiuè. hoc dicit, † &
sic secundum Bald. & Angel. heres notarij, qui notarius dolum
commisit in non edendo instrumentum, vel minus fideliter,
non tenetur nisi lis fuerit contesta cum notario doloso. In glo.
dic melius, vt per Iac. Butr. & Barto. quam per te videas.

SVMMARIVM.

1 *Deus etiam obligatur ex sua promissione.*
2 *Princeps, vel Imperator tenetur seruare pacta, siue fuerit cum priuato, siue cum ciuitate, vel alio.*

3 Prin-

3 *Princeps licèt sit solutus lege potestatiua, non tamen est solutus à dictamine rationis naturalis.*
4 *Constitutiones naturales ligant etiam principem.*
5 *Pax, quæ est quando fit concordia super inimicitijs, est species pacti.*
6 *Præsentia partium non requiritur in pacto tacito à lege inducto.*
7 *Transactio est contractus innominatus.*
8 *Stipulatio est contractus. & nu. 9.*
10 *Stipulatio quando interuenit super contractu innominato, sufficit implere eatenus, quatenus impleri potest.*
11 *Stipulatio interposita super aliquo contractu, regulatur secundum naturam illius contractus.*
12 *Actus pacis, & concordiæ est in pacto.*
13 *Pax & concordia differunt.*
14 *Pax quid sit, & quotuplex.*
15 *Tactus palmarum significat concordiam.*
16 *Iniuriam qui remittit tacitè, vel expressè, non per hoc intelligitur remisisse damna.*
17 *Promissiua, seu obligatiua verba, & etiam executiua conferuntur in tertium.*
18 *Promittis mihi pacto nudo, vel per stipulationem, quòd dabis Titio centum, & tempore promissionis nihil mea interest, & sic stipulatio nihil valet: an si posteà superueniat interesse, reconualidetur stipulatio talis, & nume. 19.*

De pactis. Rub.

¶Iste titulus habet subtilem, & bonam materiam, secundum Bart. in l. 1. in prin. ĵ. eod. & fraternizat cum titu. de verb. obl.

Continua rubricam, vt per Bar.

LEX PRIMA.

HVius edicti. Diuiditur in sex partes, vt p Paul.
1 de Castr. & d. Alexan. ¶† Not. primò illa verba moralia. Quid enim tam congruum humanæ fidei &c. Facit l. 1. in princ. ff. de constit. pec. Et refert Bal. Aristotelem admonuisse Alexand. vt promissa obseruaret, aliàs malus finis sequeretur. Refert etiam Cyn. in l. digna vox. C. de leg. tenere, quòd etiam Deus obligatur ex sua promissione. Ad qđ
2 vltimum vide Bartol. in l. 1. §. non fuit. in fin. ff. de dolo. † Et ꝙ
a Princeps, [a] vel Imperator teneatur seruare pacta, siue fuerint cum priuato, siue cum ciuitate, vel alio, tenent omnes in d. l. digna vox. & in l. donationes, quas diuus. per illum text. C. de donat. inter vi. & vxo. Bald. in l. ex imperfecto. C. de test. & in l. fin. ad fi. C. de transac. & etiam text. in cap. 1. de prob. per quem not. ibi d. Abb. ꝙ idem est in Papa. Ratio huius est secundum Bar. & alios in d. l. digna vox. quia pacta sunt de iure gen. l. ex hoc iure. ff. de insti. & iur. ergo sunt immutabilia. §. sed naturalia. Insti. de iu. natu. gen. & ciu. Tu dic aliam rationem colligi ex hoc text. Nam secundum naturalem rationem, quilibet tenetur pa
3 cta seruare. † vnde succedit, quod eleganter inquit Bald. in l. 2.
b in 8. col. C. de ser. & aqua. ꝙ licèt princeps [b] sit solutus à l. positiua, non tamen est solutus à dictamine rationis naturalis, nec à
4 l. naturæ, & est animal rationale politicum. † Alibi Bald. in c. 1. §. fi. (vbi aliqua pulchra dicit) qui feudum dare possunt. subiũgit, ꝙ naturales constitutiones ligant etiam Principem, quia potentius est ius naturale, quàm principatus. Alibi Bald. in l. 1. circa prin. ff. de consti. princ. dicit, quòd quamuis Princeps non ligetur. l. legis, tamen bene ligatur. l. conuentionis, & contractus. Nam vt dicunt Docto. in dictis locis, licèt Deus subiecerit leges Principi, non tamen subiecit contractus, nec cõuentiones. Ad idem etiam vide; ꝙ dicit Bald. in l. Princeps. ff. de leg. quòd si Princeps non ligaretur pacto, vel contractu, nemo secũ contraheret, & pulchrè Bal. in c. 1. in prin. de natur. feu. & in Auth. peregri. in vlt. col. C. communia de succes. Facit tex. in epistola inter claras C. de sum. trin. vbi dicit nihil esse, quòd lumine clariore præfulgeat, quàm recta fides, & obseruantia in Principe. ¶Secundò not. ibi pactum autem. tria vocabula, pactionẽ, pactum, ac pacem, & Iuriscõsultus vult, ꝙ pactum se habeat per prius. Tamen secundum etymologiam, & allusionem vocabuli totum est ècontra. vt hic in gl. Ideo Io. de Lign. in tit. de pac. in prin. dicit, ꝙ hic pactio significat actum, prout est in fieri. Nã prout est in fieri, est qñ duo, vel plures consentiunt, & sic significat actum: pactum verò significat effectum ipsius pactionis iã in esse deductæ. Nam postquam partes consenserũt in vnum, & sic fecerunt actum. i. pactionem, remanet effectus. i. pactum,
5 & quia actus præcedit effectũ, ideo hic præmittitur. † Pax autem, quæ est, qñ fit cõcordia super inimicitijs, est species pacti, ideo prius ponit genus, & posteà species. Et istud est, ꝙ voluit obscurè dicere. glo. cum dicit, Iurisconsultus non considerauit hic deriuationem, quia esset totum ècõtra, cùm à pace veniat pactum, & à genitiuo pacis pactio, sed voluit quandam designationem facere, & non aperit glo. ꝙ sit istud designationem facere, sed voluit dicere designationem eorum, quæ per hæc vocabula significantur, cùm pactio significet actum, pactum
6 autem effectum. ¶† Tertiò not. diffinitionem pacti, quam intellige tam in pacto expresso, sicut in tacito, quod à l. inducitur. l. si creditores. & ibi Bar. in fin. ad hoc. not. C. eo. Hinc est, ꝙ in pacto tacito à l. inducto nõ requiritur aliqua præsentia partium.
7 l. 2. & ibi Bar. no. C. eo. ¶† Quartò not. in vers. transigendi, secundum Bar. ꝙ transactio est cõtractus innominatus, cùm habeat nomen generis. Facit l. 2. vbi Bar. & alij notant. ff. de iureiu. l. de fideicom. cum gl. in ver. transactio. quam Mod. ibi ad hoc not. C. de trãsac. per Bar. in l. siue apud acta. C. de transac. ¶Et aduerte, ꝙ dum tex. hic dicit contrahendi, transigendique causa. vult dicere, ꝙ cõuentio semper est, siue fiat animo contrahendi, siue animo transigendi, & sic distrahendi. Nam trãsactio dicitur quidam transitus ab actione. l. 2. cum gl. C. de trãsac. Terminus ergo transigendi non ponitur in hoc text. in specie pro transactione, prout capitur in l. 2. & in l. siue apud acta. C. de trans. sed
8 capitur generaliter pro distractu, seu recessu. ¶† Quintò no. ibi, nullum esse contractum. iuncto text. ibi, nam & stipulatio hic. probari secundum do. Alex. in vlt. col. ꝙ stipulatio est contractus. Tamen iste tex. necessariò hoc non probat referendo, scilicet ad terminum obligationem, & non ad terminum contractum. Intellige tñ, ꝙ est contractus impropriè, & largè, cũ non sit vltro citroque obligatorius. iuxta. l. Labeo. §. contractum. ff. de verb. sign. Ita tenent Bar. & alij in l. si donationis per illũ text. C. quod met. caus. Et ideo non caderet in statuto faciente mentionẽ de ꝯtractu, ſm Imol. Lud. Rom. & Mod. in l. 5. in prin. ff. de verb. obl. Bald. in l contractus. in 1. col. C. de fid. instru. quamuis contrarium, & malè teneat Bart. in d. l. si donationis. Sed posset saluari, qñ militaret ratio statuti, cùm tunc licita sit extensio à stricta significatione vocabuli ad latam, iuxta gl. in cle. 1. in verbo eligatur. & ibi Docto. de elec. & glo. in Auth. vt ij, qui obli. se
9 hab. in prin. in verbo ad cura. & ibi Ang. ad hoc notat. ¶† Vltimò not. in fin. ꝙ stipulatio est contractus innominatus, & ita istum text. notat Bart. in l. 2. in fin. C. de condi. ob caus. vbi singulariter infert, ꝙ cùm in omni instrumento notarij semper apponant, ꝙ partes sibi ad inuicem prædicta per stipulationem promiserunt, ꝙ materia contractuum innominatorum nõ habebit locum, qñ confecta est scriptura per notarium. quod est valde not. Sequitur Paul. de Cast. hic, & in rub. ff. de verb. oblig. do. Alex. in consil. 40. in 4. vol. quod incip. super primo dubio, quo quæritur. ad fi. Bene facit tex. in l. cùm precib. iũcta. l. ex placito. C. de rer. permu. & est de mente Bar. in l. in ædibus 2. §. 1. ff. de donat. Facit quod notat Cy. in l. 1. in vlti. col. C. eod. & in l. siue apud acta. in 5. oppo. in addi. C. de transac. vbi vult, ꝙ quan-
10 † interuenit stipulatio super contractu innominato, sufficit implere eatenus quatenus impleri potest, licèt non perfectè impleatur, ad hoc vt competat actio, secus si non interuenisset stipulatio, quia tunc non posset agi, si perfectè non esset impletus cõtractus, licèt non possit impleri de sui natura. Vt si quis promisit non petere, quia licèt non petat hodiè, poterit tñ cras, & sic successiuè, vt not. gl. mag. circa fi. in d. l. 1. C. eo. Item oblatio haberet vim perfecti implementi, ad hoc vt possit agi, qđ non habet locum in contractibus innominatis, vt est glo. no. in l. iurisgentium. in prin. in glo. in verbo, vt aliquid facias. in fi. vbi dicam. ĵ. eo. Ad idem facit, quia qñ in contractu innominato apponitur stipulatio, non habet locũ pœnitentia, ſm Bal. & Paul. de Cast. in l. quamuis. C. de transac. Idem qñ in contractu innominato adest stipulatio, facit cessare condi. ob causam l. cum precib. in aduersatiua. si verò. C. de re. permu. ſm Lud. Rom. in l. sciendum. in 7. col. ff. de verb. oblig. quamuis contrariũ in hoc
11 vltimo teneat dom. Alex. hic in vlt. col. † Contra istam doctri. Bart. facit quia stipulatio interposita super aliquo cõtractu regulatur ſm naturam illius contractus. l. si stipula. in princ. ff. de vsu. l. damni infec. stipulatio. in prin. ff. de damn. infect. not. Bart. in l. cùm mota. in 2. col. circa fin. C. de transac. & propter istud arg. Ioan. de Imol. in d. l. sciendum. in 20. col. dubitauit, an Bart. verum diceret. Sed Lud. ibi. in 7. col. per hoc reprehendit Bart.

Tu ad

ADDITIONES.

a ¶Princeps. Adde l. iurisgentium, in §. prætor ait. ff. de pac. Specu. titu. de salar. in §. 3. vers. quid ergo si liti. idem Specu. titu. de fru. & interesse. in §. 3 limita. nisi sint contra ius.

b ¶Licèt Princeps. Adde cap. iustum. 9. distin. Card. Alexan. in cap. si Romanorum. 19. distinct.

Tu ad idem adde bon.tex.in l.2.§.parui.ff.de priui. cred. & in l.
1.§.belliſſimè.& §.ſi quis ſub condi.ff.vt leg.no.caue.Et pondera
ra rationem,quam ibi aſſignat tex. Ad idem, & fortius contra
doctri.Bar.facit tex.in l.cum mota. in ver. in id, quod intereſt
C.de trāſac. vbi in obliga.dandi agiẗ ex ſtipulatione ad intereſ-
ſe,& non præciſè ad dandum,quod ideo eſt ſm Barto. ibi in 2.
col. & alios, quia ſtipulatio fuit interpoſita ſuper contractu in-
nominato.& ſic de directo contra prædictam doctri. Bart.po-
teſt reſponderi,vt per Imo.Paul.de Caſt. & d.Alex.in l.miles.§.
decem.ff.de re iud. per illum tex.quem ad hoc reputant ſingu.
pro limitatione iurium præallegatorum, ſecundum quod ple
nè dixi in d.l.cum mota,& ponit Alex.hic in fin.col. qui diſtin-
guit,vt hic per eum.Gloſſ.in verbo pactum, declara, vt dixi in
12 tex. † Et not dum gloſſ.dicit, quòd in pacto eſt actus pacis, &
concordiæ. Nam facit ſi inſtrumentum dicit, ꝙ talis fecit pa-
ctum de iniurijs,eſt perinde ac ſi diceret, fecit pacē. Et prodeſ-
ſet ſtante ſtatuto,ꝙ facta pace remittatur pœna delicti, ſecun-
13 dum Bald.Angel.Paul.de Caſtr.& do.Alex. hic. † Quæ autem
differentia ſit inter pacem,& concordiam,habes per Bal.Ang.
14 & Moder.hic.per Bald.in l.fideicom.C.de tranſac. † Et quid ſit
a pax, [a] & quotuplex, & qui ſint eius effectus, ponit Bald. hic in
fin.& plenius in titu. de pace Conſtant.in fin.colum. & plenius
15 Lud.in conſil.vltim.¶†Not.etiam in fin.gloſſ.quòd tactus pal-
marum ſignificat concordiam. Ideo tangendo manum inimi
co,intelligitur facta pax, & iniuria remiſſa, ſecundum Bald. in
lect.antiq.Angel.& Paul.de Caſt.hic. Sunt etiam alij modi, per
quos tacitè iniuria remittitur, vt per glo.in §.fin. Inſti.de iniur.
Bar.in l.non ſolùm.§.1.ff.de iniu. Angel.hic.Spec.in tit.de acto-
re.in verſ.Item excipitur contra actorem. Item per ſalutatio-
nem,ſecundum Bald.in l.filio quem pater.in princip.ff.de libe.
& poſthu. per text.24.q.1.cap. omnis qui. Alium modum po-
nit Bald.in l.in ipſius per illum text. C.famil.erciſc. per gratum
ſeruitium. Item quando paſſus iniuriam ſolicitat iudicem, vt
offendentem puniat,text.eſt not.in l.ſed ſi vnius.§.ſi ante. ff. de
iniu.& ibi Angel. not. Facit text. in ratione ſui in l. interdum.§.
qui furem.ff.de furtis. Angel.in tractatu maleficiorum, in ver-
bo,nec non ad querelam.in fin.colum. & ibi limitat niſi ſolici-
tans iudicem proteſtetur,ꝙ per hoc non intendit iniuriam re-
16 mittere. ¶†Not.tamen diligenter in prædictis,ꝙ ille qui remit
tit iniuriam tacitè,vt in prædictis caſibus vel expreſsè, non per
hoc intelligitur remiſiſſe damna, intereſſe, vel expenſas, cùm
ad omnia iſta poſſit agere non obſtante remiſſione iniuriarum
expreſſa,vel tacita,licèt remittat quaſcunque iniurias.Ita Bald.
in l.ſi tibi.§.1.ĵ.eod.Ideo ſis cautus ſecundum eum,ꝙ in inſtru-
mento pacis facias remitti omnia damna, & intereſſe,ſi vis, ꝙ
plena ſit remiſſio. Idem etiam, & plenius tenet Bald. notabili-
ter.in l.ſi domus.in princip.per illum text.ff.de ſerui.vrba. præ-
dio Et ibi ſubdit, quòd ſi vna vniuerſitas remiſit alteri iniurias,
& inuaſiones,per hoc non videtur remittere damna,& intereſ
ſe.quod eſt not. Et illud ſimpliciter ſequitur Alexand. in con-
ſil.168.in 2.volum.inci.requiſitis. & credo, ꝙ teneat in l.3. ff. de
damn. infect. Confirmo per id,quod pulchrè tenet Specul. in
titul.de accuſ in ver.quid ſi vulneratus remiſit iniuriam. Vbi te
net,quòd ſi vulneratus ab aliquo remiſit ſibi iniuriam pecunia
accepta, poteſt tamen agere pro expenſis factis in vulnere cu-
rando. An autem per confeſſionem peccatorum factam ſacer
doti intelligatur remittere actionem iniuriarum?ponit Bart.in
l.ſi tibi.§.quædam.ĵ.eod.& ibi dicam. ¶Glo.in verbo,duorum.
dicit,quòd pollicitatio non poteſt eſſe, niſi fiat abſenti, quia ſi
fieret præſenti, præſens & tacens quo ad ſui commodum ha-
beretur pro conſentiente.l.qui patitur. ff. mand. Ergo ibi eſſet
duorum conſenſus,vt dixi in l.1.poſt Bar.C.eod.dic,vt ibi dixi.
¶Capio glo.in verb.in idem.Iſta gloſſ.declarat text. & format
tres quæſt.& ſic diuiditur in 4.partes.Secūda ibi,ſed quid ſi pa-
ciſcimur.Tertia ibi,item quid ſi vt tertius. Quarta ibi,item qd
17 ècontra. † In fin.gloſſ. pro veritate dic ſecundum Paul. de
Caſtr.quòd ſi verba promiſſiua,ſeu obligatiua, & etiam verba
executiua conferuntur in tertium, tunc non dicitur pactum.
Vt ſi dico,promittis Titio, quòd dabis ei centum, per regu-
lam.l.quæcunque gerimus.ff.de actio & obl. & non valeret ſti-
pulatio. etiam ſi à princ. mea intereſſet, eo quia deficit forma.
glo.eſt in l.ſtipulatio iſta.§. ſi quis inſulam.in ver. fieri.ff.de ver-
bor.oblig. Sed ſi verba promiſſiua concipiantur in perſona no
ſtra, licèt executiua conferantur in perſona tertij, puta pro-
mittis mihi, quòd dabis Titio, tunc non eſt peccatum in for-
ma.Ideo eſt pactum,vt dicit gl.ſed peccatur in materia, quan-
do mea nihil intereſt paciſci, vel ſtipulari illi tertio. Ideo ſi in-
tereſt mei paciſcentis,valeret,d.l.ſtipulatio iſta.§.alteri.& §.ſi qs
18 inſulam. ¶†Pro clara intelligentia quæro de pulchra, & du-
bitabili quæſtione.Pone,quòd promittis mihi pacto nudo,vel
per ſtipu. ꝙ dabitur Titio centum, & tempore promiſſionis
nihil mea intereſt, & ſic ſtipulatio nihil valet, an ſi poſtcà ſu-
perueniat intereſſe,puta, quia ego ſtipulator fui hæres illius ter
tij,an reconualidetur talis ſtipulatio? In iſto articulo,vt bene di
ſputabilem reddam,arguam pro vtraque parte,& ſingulis arg.
* ſingulariter reſpondebo. *Communis ſententia eſt,* [b] quod talis ſti-
b pulatio reconualidetur ex ſuperuenientia intereſſe. Ita tenent
Gul.de Cun.Bartol.& Albe.Bald.Angel.Sal. Paul. de Caſtr. &
d.Alex.& do.Mar.Laud.hic,Cyn. & Salyc.in l.pacto ſucceſſio-
rum.C.eod.Bar.Imol.& Lud.Roma.in l.ſtipulatio iſta.§.alteri.
ff.de verb.obl.Bal.in l.1.in 1.col.C.per quas perſonas no.acqui.
& in l.certi condictio.§.quoniam.ff.ſi cert.pet. Imol.in l.exiſti-
mo.in prin.ff.de verb. obl. ¶Pro iſta communi ſententia Bart.
& Docto.allegant tex.in l.quamuis.§.ſi mulieri,in fin.ff.ad Vel-
leia.& in l.Stichum.§.aliquando.ff.de ſol.Sed certè iſta iura pa-
rum faciūt,quia ibi in principio erat obligatio valida,licèt ob-
ſtaret exceptio,quæ tollitur per ſucceſſionē,ſed nos loquimur,
quando erat à prin.nulla.¶Secundò ad idem allegant Barto.&
Docto.bonum tex.in l.ſi remunerandi. §. ſi tibi mandauero. in
ver.planè.& ibi glo.in verbo intererat. in ſecundo intellectu.ff.
mandati.qui tex.ſtringit iuncta.l.ſi curatorē.§.mandati.eo.titu.
quem ibi gl.allegat.Reſpondet Raph.Fulg.ꝙ ille text.de per ſe
nihil obſtat,niſi iungendo ſecundam ſol. glo. ibi. Sed ipſe tenet
vltimam.& ſic non obſtabit.Secundò reſpondet,ꝙ ibi manda
ui id, quod mea nō intererat, ſperabatur tamē,ꝙ intereſſet,qđ
eſt diuinare.& prædictam ſol.tenet etiam gloſſ. in l.quoties pri
ma,in gl.2.& ibi Raph.& Bal.ad hoc not.ff.de ſeruit.& adducit
Paul.de Caſt.hic.& gloſſ.in l.huiuſmodi.§.fin.quam ad hoc ibi
notat,Imol.ff.de leg.1.& alleg.Alb.hic.Ad idem gloſſ.in l.liber
homo.§.fin.ff.de verbor.oblig.quam alleg.Alb.hic,& ibi Imol.
notat.Aliter,& tertiò ad illum text.reſpondet Raph. Cuma. in
d.§.alteri.ꝙ ille tex. loquitur in contractu habente cauſam ſuc
ceſſiuam in futurum. Et ideo ibi propter durationem ſucceſſi-
uam reconualidatur obligatio ex ſuperuenientia intereſſe. Iſta
ſol.non placet,quia ibi intercedendo,vel mutuando,prout lo-
quitur ille text.ſtatim implet mandatum. Tu potes quartò re-
ſpondere,ꝙ licèt ibi mandantis nō interſit,nec etiam ſuperue-
nerit intereſſe, tamen quia ipſe mādans obligatur mandatario
indubitanter,certè ne contractus claudicet, tunc non orietur
obligatio.¶Pro eadem parte Paul.de Caſtr. hic alleg. text.in l.
cùm ſeruus ff. mandati. & text. in l.1.C.ſi ſer.extero.quæ iura
non videntur multum ſtringere. Pro eadem parte facit text. in
l.exiſtimo.in prin.in verſ.Item viam.ff.de verb. oblig. quam ad
hoc alleg.Gul.& Alb.& ad hoc ibidem not.Ioan.de Imol.Sed
ad illum tex.reſponde dupliciter.Primò,ꝙ ille text.bene loquiẗ
in ſtipulat.habēte cauſam ſucceſſiuam,ſcilicet in ſtipulat.ſerui
tutis viæ.Secūdò reſponde,ꝙ ille tex.loquitur in ſtipula. condi
tionali.vnde quando ſtipulatio fuiſſet pura,ille tex. innuit con-
trarium.& licèt Imol.ibi teneat,ꝙ ille text.poſſit intelligi etiam
de ſtipulat. pura,tamē obſtat dictio itē, quę non habet oratio-
nem perfectam,ergo repetit qualitates præcedentes, ſecūdum
Bar.in l.in repetendis.ff.de leg 3.¶Contrariam opin.& quidem
probabiliter tenuerunt ſubtiles Mod.Raph.Fulg. & Raph. Co.
in d.l.ſtipulatio iſta. §. alteri. Et ante eos fuit opin. ſubtilitatum
Principis do.Chriſt.de Caſtil.eorum præceptoris, cuius nouas
opin.ſemper ſibi aſcribunt. Ita tenuit do.Chriſ. de Caſtil.in l.ſi
ita ſtipulatus fuero te ſiſti.§.poſſum.ff.de verb.oblig.& eum re-
fert Imol.in d.§.alteri.¶Pro iſta parte ſecundum Raph.Fulgo.
hic facit tex.in §.ſi quis alij.in ver.nihil agit.Inſtit.de inuti.ſtipu.
Adde text.in l.1.§.1.in verb. nihil agit. & in §.qđ ſeruus.in verb.
nullius momenti.ff.de ſtipu.ſer.quæ iura malè dicerent,ſi ex ſu
perueni enti intereſſe reconualidaretur ſtipulatio. malè enim
dicerent, quòd nullius ſit momenti.nam debuiſſent dicere, ꝙ
ſtat in pendenti.¶Sed ad iſta iura reſpōdeo dupliciter. Primò,
quòd loquuntur,quando verba obligatoria,& executoria ſunt
collata in perſonam tertij,quo caſu ſtipulatio eſt nulla,nec po
teſt reconualidari,& non valet etiam ſi à prin.intereſſet,vt ſ.di
xi,minus ergo reconualidabitur ex ſuperuenientia intereſſe.Se
cundò reſponde, quòd illa iura non obſtant, quia ibi non ſu-
peruenit intereſſe. ¶Secūdò, & fortius pro iſta parte facit bon.
text.in l.ſi tibi.§.pactus.ĵ.eod.præcipuè ponderando rationem
illius text.dum dicit, quia ex poſt facto id confirmari non po-
teſt. Reſpondent do.Alex.& do.Mar.Laud.hic,quòd ibi ratio
eſt, quia ſtipu. fuit Titio tanquam extraneo, & non tanquam
hæredi. quod nihil eſt dicere, nec per hoc tollitur iſte text. Tu
ergo

ADDITIONES.

a ¶Quid ſit pax.Adde Docto.in rub.de pac.Nicol. Moren.in trac.de fide.treug.
& pac.

b ¶Adde ipſum Iaſ. in l. ſi decem. §. ſi pactus. poſt nume. 3. infra hoc titu.
MASVER.

ergo clarè rñde, ꝙ ille text. loquitur in caſu cõtrario ad noſtrã quæſtionem. Nos enim loquimur, quando ſtipulator ſucceſſit illi tertio. Ibi autem ècõtra ille tertius ſucceſſit ſtipulatori, quo caſu bene debet diſtingui, vt ibi in text.¶Ratio diuerſitatis patet, quia quando ſtipulator ſtipulatur ſibi, ꝙ detur tertio, ex tali ſtipulat. acquiritur ſibi ſtipulatori naturalis obligatio, non autẽ
* acquiritur iſti tertio, prout tenent glo.*& communiter Docto.* in d. §.alteri. Ideo ex ſuperuenientia intereſſe in perſonam ipſius ſtipulatoris reconualidatur ſtipulatio. quod ſecus eſt ècontra. ¶Tertiò mouetur Fulg. quia ſi ſtipulatio, quæ à principio eſt valida, infirmatur, ſi poſteà deſinat intereſſe ſtipulantis.l. ſi ſub vna.§.fi.ff.de verb.obl.l.pro parte.ff.de ſer. Fortius debet militare, quando à prin.ceſſat intereſſe. Tu corrobora iſtud arg. quia facilius quid impeditur à prin.quam ex poſt facto tollatur.l.pa tre furioſo.de his qui ſunt ſui, vel alien.iu.cap.ad apoſtolicam. de regulari. Ad iſtud rñdet dupliciter.d.Alex. Primo, ꝙ ibi non ſuperuenit intereſſe, vt hic. Secũdò, ꝙ ibi facto ſtipulatoris corrumpitur ſtipulatio. Tu dic melius, ꝙ imò iſtud argu. ſtringit pro communi ſententia. Nam contrariorum eadem eſt diſciplina.l.1.cum ſi.ff.de his, qui ſunt ſui. Sed ſtipulatio valida annullatur, ſi poſteà deſinat intereſſe, ergo à contrario, ſtipulatio inualida debet conualidari, ſi intereſſe ſuperueniat, præſertim, quia lex magis fauet validitati actus, quam annullationi.l.quoties.ff.de reg.iu. ¶Bene fateor, ꝙ à prin. ſtipulatio nõ eſt valida. & ad hoc tendit argu. Fulg. ſed recõualidatur per ſuperuenientiã intereſſe. Credo, ꝙ ita voluerit dicere Alex. in 1. ſolu. ¶Pro eadem parte mouetur Fulg. quia quando ſtipulor alteri, ego in animo meo gero quærere illi alteri & non mihi, quando mea nihil intereſt, ergo licèt poſteà ſuperueniat intereſſe, non debet mihi quæri propter deficientem voluntatem, cùm non habuerim voluntatẽ mihi acquirendi.l.obligationũ ſubſtãtia.§.fin.ff. de act. & obl. quia actus agentium non operatur vltra eorum intentionem.l.nõ omnis.in prin.ff.ſi cert.pet. Et iſto fundamento vtitur præcipuè. d. Chriſt. de Caſtil. in d.§. poſſum. Tu rñde, ꝙ iſtud fundamentum procederet, quando verba obligatoria, & executoria ſunt collata in perſonam tertij, tunc bene verum eſt, ꝙ intentio mea eſt acquirere alteri, & iſta conualidari non poteſt per ſuperuenientiam intereſſe. Patet, quia ſi etiam à principio intereſſet, nihil valeret, vt ſ.dixi. Sed quæſtio noſtra loquitur, quando verba obligatoria conferuntur in perſonam ipſius ſtipulatoris, & non illius tertij, quo caſu ceſſat iſta ratio. Patet, quia tunc naturalis acquiritur ipſi ſtipulatori, & non illi tertio. ¶Eandem opi.vt dixi tenet Rapha. Com. in d.§.alteri.in 1.& 2.col. Mouetur per text.in d.l.ſi rem meam.cum gl.magna in fi.& l.nemo rem ſuam.ff.de verb.obl.vbi ſi aliquis ſtipulatur rem ſuam, nihil valet ſtipulatio, nec reconualidatur, quamuis deſinat eſſe ſua, & ſic quamuis ſuperueniat intereſſe. Reſpõdet Imol.in d.§.alteri.& in d.l.exiſtimo.in prin.& do.Alexan.hic, ꝙ interdum deficit intereſſe ex eo, ꝙ quis habet penes ſe iſtud, quod ſtipulatur, & tunc ſtipulatio eſt nulla.& iſto caſu lex non curat ei ſubuenire, vt eſt quando quis ſtipulatur rem ſuam. Ita loquuntur contraria. Interdum deficit intereſſe, non quia habeat rem, quam ſtipulatur, ſed quia aliquod intereſſe non poteſt prætendere ſtipulari illi tertio, & tũc procedit communis ſententia. Sed certè iſta ſolutio diuerſificat potius caſus, quàm aliter eneruet argu. ¶Aliter reſpondet do.Mar.Laud.hic, ꝙ illa iura loquuntur, quãdo peccatum eſt in forma, cùm nemo poſſit ſtipulari rem ſuam, ſicut nec rem ſacram.l.inter ſtipulantẽ. §.ſacram.ff.de verbor.oblig. Sed errat, quia tunc non dicit peccatum in forma, ſed in materia, vt patet ad ſenſum. Tu ergo reſponde, & not.quod ibi quando ſtipulatur rem ſuam, ſtipulatio eſt inutilis, q̃a nihil intereſt ſtipulari rem ſuam. Vnde ſi poſſet recõualidari ſtipulatio, per hoc ꝙ deſinat eſſe ſua, certè validitas, vel inualiditas illius ſtipulationis penderet à mera, & ſola voluntate ſtipulatoris, cùm à ſua voluntate penderet facere ꝙ non ſit ſua, habendo rẽ pro derelicta, vel alienãdo. Sed iſtud eſt abſurdum, & contra regulam.l.in ementis.cum gl.C.de contrahend.empt. Ideo ſtipulatio reconualidari non poteſt. Et iſta eſt vera reſponſio ad illa iura. ¶Iſtam eandem partem tenet dom.Card.Flo.in cap.accedens.in vlt.colum. de præben.vbi dicit, ꝙ iſta quæſtio eo præſente fuit diſputata per quendam do. Ludo. qui tenuit iſtam partem contra Barto. & communem opin.per tex.ſecundum eum optimum in l.ſi ita ſtipulatus fuero te ſiſti.§.poſſum.ff.de verbor.oblig.intelligendo literam plenè, prout iacet, & non deſtruendo, vt facit Barto. Sed Imol. in d.cap.accedens.dicit quòd ille tex.non probat. & dicit Alexan. hic, ꝙ gloſſ.fin.ſentit, quod ſi ſuperueniret intereſſe, reconualidaretur ſtipulatio.quod nihil eſt, quia ſi non valet ſtipulatio in princip.quando adeſt intereſſe, multo minus per ſuperuenientiam intereſſe. Tu conſidera, ꝙ ſi text. vellet id ꝙ præſupponit do.Card.quod ſi promitteres te daturum nomine Titij, & intereſſet de præſenti, ꝙ ſtipulatio non valeret, iſtud eſſet contra omnia iura mundi, contra d.l.ſtipulatio iſta.§.alteri. & §.ſi quis inſulam.vnde oportet dicere vt ibi intendit Bar.quem per te videas. ¶Pro eadem parte facit, quia ſtipulationes recipiũt robur tempore contractus, & nõ debent ſtare in pendenti.l.vſusfructus.ff.de ſtipu.ſer.l.ſi filius.in prin.ff.de verbor. oblig. & l.fin.in fin.iuncta gloſſ.quæ declarat.ff.commu. prædio. ¶Ad idem facit, quia aliàs eſſet in voluntate ſtipulat. facere quòd valeat ſtipulatio, recipiendo ab illo tertio mutuum, quod eſſet contra regulam d.l.in ementis.& ſic eluſoria eſſent iura.ſ.alleg. quæ dicunt, quòd ſi quis alteri ſtipuletur, nihil agit. Niſi diceres, quòd imputet ſibi promiſſor, qui ita promiſit. Et pro certo diſputando iſta opin.eſt pulchra, & ſuſtentabilis. Non recedas tamen à
19 communi. ¶†Vltimò inquantum gl.dicit, quòd non liberetur à me, ſi mihi tenebatur, ſoluendo illi tertio. Glo. malè dicit, ſecundum Fulgo. Paul. de Caſtr. & Moder. hic, quia vt declarat Bartol.hic in fin. ille tertius diceretur tunc quidam procurator meus conſtitutus ad recipiendum, ideo poteſt ei ſolui, niſi reuocet.l.ſi res.§.qui Romę.ff.de ſolu. Nam dictũ præcedẽs procedit, quando erat debitum priuſquam mandaretur, quia mea voluntate inuito promiſſore poſſum reuocare tale mandatũ. Secus quãdo aliquis eſſet adiectus ſolutioni tempore oblig.cõtractæ. Vt quando promittis mihi ſoluere 10. aut Titio, potes ſoluere illi adiecto. Nec ego poſſem reuocare te inuito, quin poſſis illi Titio ſoluere, quia debitum eſt contractum cum iſta qualitate, quòd debitor poſſit ſoluere aut mihi, aut Titio, ergo iſtam qualitatem poſitam in oblig. & ſic iſtam electionem alternatiuæ ſolutionis non poteſt creditor debitore inuito auferre.d.l.aliud.& d.§.qui Romę.& poteſt magnum eſſe intereſſe, vt ibi dicit text. q̃n debitor promiſiſſet mihi ſoluere Romæ, aut Titio Venetijs.ſecus eſt, vt dixi, quando debitum iam erat contractum. Iaſon Paduæ.

SVMMARIVM.

1 *Creditor ſi reddat debitori inſtrumentum crediti, hoc ipſo intelligitur debitum remiſiſſe. vide extenſiones nu.2.vſque, & per totum nu.10.*

11 *Stante ſtatuto, quod ſolutio debiti non poſſit probari niſi per publicum inſtrumentum, ille dicitur probare ſolutionem per inſtrumentum, qui producit inſtrumentum crediti cancellatum.*

12 *Quoque dictio, eſt implicatiua, ſicut dictio etiam.*

13 *Pignore reddito non intelligitur remiſſum debitum principale.*

14 *De inſtrumento reperto penes creditorem, aut debitorem, aut tertium. & nume. 15. & 16.*

LEX II.

LAbeo ait. ¶Conuentio poteſt fieri tacitè, & expreſsè inter præſentes, & abſentes, & ſi creditor reddat inſtrumentum debiti, videbitur debitum remiſiſſe. Secus ſi pignus reſtituat, niſi contrarium probetur. hoc dicit cum l.ſeq. ¶In text. text.ibi, vel re.glo.& Docto.exponunt, idest tacito cõſenſu. qui intellectus ſtare non poteſt, quia text.eſſet ſuperfluus, cum ĩ.dicat, ſed etiam tacito conſenſu. Vnde Raph. Fulgo. exponit re, id eſt verè, vt l.quoties. ff. de iureiurand. Tu potes intelligere re, idest actualiter. Vel aliter, & quartò, & melius intellige re, idest tacito conſenſu, qui ex rebus colligitur, vt per redditionẽ inſtrumenti, prout ĩ.infert.in ver.& ideo. Item tacitè, quando pactum inducitur per l.iuxta.l.2.& l. ſi creditores. & vtrobique
1 Bart.C.eod. ¶†Not.ex iſto text.regulam, quòd ſi creditor reddat debitori inſtrumentum crediti, hoc ipſo intelligitur debitum remiſiſſe, & debitor habet excep. taciti pacti. Adde text. in cap.eccleſia.el 2.in fin. & ibi glo. vt lite penden. & ibi Canõ. reaſſumunt materiam.l.noſtræ. ¶Et idem ſecundum glo.ſi cre
2 ditor reddit inſtrumentum cancellatum.† Et circa hoc in iſta materia teneas multum cordi, quòd ſtante ſtatu. quòd ſolutio debiti non poſſit probari niſi per publicum inſtrumentum, certè dicitur probare ſolutionem per inſtrumẽtũ ille, qui producit inſtrumentum crediti cancellatum. Ita ſingulariter dicit Barto.in l.eua cuatis.in fin.C.de decu.lib.10.ad hoc not. glo. in §. quia verò. in Authen. vt ſin.proh. ma.cre.quæ glo.mihi non probat. Et in contrarium facit regula Bart. in l.1.circa princip. C.de fid.inſtrum.& iure haſtæ fiſca.lib.11.quòd qui habet præſumptionem iuris pro ſe, non dicitur ipſe probare, ſed eſt ipſa lex, quæ præſumit. Facit etiam, quia ſtatutum loquitur de vera probatione per inſtrumentum, non autem de iſta, quæ venit per coniecturam.l.vnic.ff.ſi tab.teſt. extab. gloſſ. in l.1.& ibi Angel. Lud. & Moder.ad hoc not.C.de teſta.mili. ¶†Extende
3 regulam iſtius l.quinque modis. Primò nõ ſolùm ſi inſtrumentum ſit redditum debitori, ſed etiam ſi ſit redditum illi, ſub cuius ge-

ius generali potestate est debitor, vt si instrumēta ecclesiæ reddantur Papæ, qui super omnes ecclesias habet plenitudinem potestatis. certè intelligeretur remissum debitum. Ita extendit istum text. Innocen. in capit. cum pridem. extra eo. Refert, & se
4 quitur Angel. hic. ¶†Secundò extende regulam huius text. etiā quando in eo. instrumēto essent duo obligati, tu, & alius. Nam reddendo tibi instrumentum, videtur te liberare à tuo debito, & etiam contra alium donare tibi actionem, per l. si is, q duos. in fin. ff. de libe. leg. quæ non facit in proposito. & l. 1. C. de don. Gul. de Cun. Bart. Albe. Ang. & Fulgo. hic. Ego teneo contrariū, quia cùm redditio instrumenti afferat vnam vtilitatem, quòd liberet eum à suo debito, non debet præsumi donatio. l. si cum aurum. ff. de solu. l. cùm de indebito. in prin. ff. de proba. Et dicit Bal. post Cyn. in l. generaliter. in 3. col. de non nume. pecu. ꝗ potius debet præsumi stultitia, & fatuitas quā donatio. Et hoc idē volunt Bart. & Docto. super glo. quòd quando redditio instrumenti potest afferre aliam vtilitatem, nunquam præsumitur remissio debiti, & sic donatio. Intellige ergo decisi. Docto. procedere in casu claro, quando apparet quòd redditio instrumēti esset facta animo donandi actionem contra illum tertium. aliàs in dubio præsumeretur potius eum constituisse procuratorem ad exigendum ab illo, quando esset persona habilis ad procurandum. secus si inhabilis, puta mulier, miles, vel pupillus, secundum dom. Anto. in d. cap. eccle. 2. & ibi do. Abb. in
5 5. col. & do. Alexan. hic. ¶†Tertiò amplia istum text. vt procedat etiam quando de eo. debito extarent plura instrumenta, & creditor vnum solum traderet debitori, quia in effectu est vnū instrumētum in pluribus chartis. l. vnum. ff. de testa. secundum Barto. & alios hic. Sal. in l. si de possessione. C. de proba. Cano. in d. cap. ecclesia. quamuis contrarium teneat Raph. Fulg. hic, per l. fin. ff. de his, quæ in test. delen. quæ loquitur in diuerso casu.
6 ¶†Quartò amplia, quando creditor reddit instrumentum debitori, dato quod originale remaneret apud notarium, tamen debitor censetur liberatus, secundum Barto. in l. fi. ff. de his quæ in test. delen. sequitur Bartol. in l. nostram. in 5. colum. C. de test.
7 vbi Paul. de Castr. ¶†Quintò extende istum text. vt procedat etiam ècōtra, quia si posteà debitor restitueret creditori idem instrumentum, intelligeretur se reponere in prima obligatione, quando est talis, quæ potest per pactum resuscitari. iuxta l. si vnus. §. pactus ne peteret. versi. sed si pactum. ῑ. eod. Et causa istius præsumptæ donationis resultat pp remunerationē. l. si verò non remunerandi. §. idem Pap. ff. mand. secundum Gul. de Cun. Angel. & Moder. quicquid teneat Bald. in l. vnica. §. ille. C. de lat. lib. tol. & dom. Abb. in d. cap. eccle. in vlt. col. Vnum facit me dubitare, quod in alio proposito dicunt Gul. & Albe. hic, ꝗ dispositio huius l. procedit fauore liberationis: vnde in casu isto esset totum ècontra, cùm inducatur absolutio, tamen ista
8 l. multum generaliter loquitur. ¶†Limita nunc regulam huius tex. quatuor modis. ¶Primò, quando redditio instrumenti est facta à principali creditore, secus quando ab eius procuratore, vel actore, secundum Bald. hic. Patet, quia non possunt remittere, & sic donare, cùm in mandato quantumcunque generali etiam cum libera, non veniat, vt procurator possit donare. l. filiusfam. in princip. ff. de donat. & l. contra iuris ciuilis. § fin. vbi dicetur. ῑ. eod. Imò non potest debitori terminum prorogare. l. qui Romæ. §. Callimachus. ff. de verbor. oblig. Sed considera, ꝗ decisio Bald. non videtur bona, quando debitor allegaret se liberatum solutione, quam probat ex redditione instrumēti, vt
9 dicam in gloss. secundum omnes. ¶†Secundò limita, quando creditor non restituit actualiter instrumentum, sed tantum renunciat instrumento, cùm intelligatur solum renunciasse pro-
a bationi. [a] Ita limitat solus Bald. hic per text. in l. 3. C. de fide instrum. Ista limitatio non placet. & cōtrarium dixit Bal. in l. vni. §. ille autem. ad fin. C. de lat. lib. tol. & contrarium tenet Mar. Laud. hic, quia si tradendo simpliciter instrumentum intelligitur remittere debitum, vt hoc text. quanto fortius renunciando expressè instrumento, & sic remittendo effectū instrumenti, arg. l. postquam liti. C. eod. Nec obst. d. l. 3. quia loquitur quan
10 do quis renunciat solùm vsui instrumenti. ¶†Tertiò limita, quando creditor prius exegisset illud, quod in instrumento cōtinetur, tradendo posteà instrumentum debitori, non intelligeretur remittere debitum, secundum do. Anto. in d. cap. ecclesia. cùm remissio præsupponat debitum extare. l. remitti. ff. de iu reiur. l. decem. ff. de verbor. oblig. sed hic creditum iam erat ex-
11 tinctum. ¶†Quartò limita, quando potest capi alia præsumptio, quàm remissionis debiti, vt dicunt Docto. in glo. vbi refe-
12 ram. ¶†Secundò prin. not. ex isto tex. secundum Bar. ꝗ dictio,
b quoque, est implicatiua, sicut dictio etiam. [b] Facit secundum eum l. seruum quoque, in prin. ff. de procu. Adde Bar. in l. fin. in 2. col. ff. de eo, ꝗ cert. lo. Item adde ꝗ dictio, quoque, habet includere. ita not. Angel in l. vnica per illū text. C. de capi. ci. censi. exi. lib. 11. ¶Capio glo. in ver. ideo. Ista glo. vult opponere contra text. ꝗ malè inferat in ver. & ideo. cùm ex puris, & meris particularibus non fiat bona illatio. Ita dicit text. in c. in Genesi. circa med. in ver. quemadmodum. de elec. ergo nō bene sequitur in hoc text. cōuentiones possunt fieri tacito consensu, ergo reddendo instrumentum liberat debitorem. Ista non videtur bona illatio. glo. respondet vt in ea. & cum glo. transeunt Bart. Angel. & Paul. de Cast. Tu responde melius secundum Bald. & Fulg. ꝗ Iuriscon. non facit illationes ex aliquo particulari, sed ex illo indefinito, ꝗ conuentio potest fieri tacitè, & indefinita æquipollet vniuersali. l. si pluribus, & ibi Barto. ff. de leg. 2. glo. in cap. vt circa. de elec. in 6. & hoc modo Iuriscons. bene infert ex vniuerso. Et quòd istud sit verum, apertè declarat tex. in l. item quia. in prin. ῑ. eod. quæ continuatiuè sequitur, vbi dicit. Item, quia conuentiones tacitæ valent, ex isto indefinito sequitur, placet in vrbanis &c. ¶Capio gl. magnā in l. postquam. quam diuide in duas par. In 1. ponit rationem diuer. inter. l. Labeo. & l. postquam. In 2. format. q. quam prosequitur vsque ad fin. Secunda ibi, item quid si apud debitorem. ¶In 1. parte dic, ꝗ prima ratio Mar. & Irn. si rectè intelligatur est bona, non obst. reprobatio. glo. & eam defendit Dyn. in l. si tibi homo. in princ. ff. de leg. 1. Albe. Bald. & Fulgo. hic. Nam non intellexerunt, ꝗ ius, oblig. cōsisteret in instrumento, hoc est in ipsa membrana, sed ꝗ ibi erat obligatio principalis. In pignore verò non consistit obligatio principalis, sed pignoris tantum, quæ est accessoria. Ideo sublato accessorio, non debet tolli principale. l. creditricem. C. de remi. pign. Quod etiam patet secundum Bald. quia instrumentum, & debitum supponunt pro eodem, sed pignus, & sors principalis supponunt pro diuersis, ideo vnum potest tolli alio remanente. l. si domus. ff. de ser. vrb. præd. Secunda ratio Io. approbatur per glo. & omnes hic, & glo. & Docto. in d. cap. ecclesia. & per glo. & Doct. in cap. sanè. de renun. Vnde inferunt Gul. Barto. & alij, ꝗ quando redditio instrumēti posset afferre aliam vtilitatem, prout ipsi exēplificant in venditore, non intelligeretur remitti debitum principale. Sed tu considera aliter quàm dicat Angel. ꝗ redditio instrumenti de debito principali videtur, ꝗ semper posset afferre vtilitatem, quia vbi de debito constat per publicum instrumentū, tunc probatio solut. non potest fieri per testes pauciores quinque, & etiam debent esse rogati. l. testium. & Auth. rogati. C. de testi. intelligendo, vt ibi per Docto. Vnde reddito instrumento, poterit debitor probare solu. per duos testes, etiā non rogatos. Nec dicas, ꝗ Doct. loquantur de vtilitate intrinseca, dum ponunt exemplum de venditore, vt hic per Barto. & alios. Fateor tamen, ꝗ de hac vti-
13 litate non esset multum curandum. ¶†Item pōdera, quòd ex ratione istarum glossarum, & Docto. potest inferri ad aliud, qđ est necessarium scire. Nam text. vult ꝗ reddito pignore non intelligatur remissum debitum principale, an saltem intelligatur remissum ipsum ius accessorium, & sic pignoris, vel hypothecæ? & text. iste nihil dicit. Ray. & Albe. hic tenent, ꝗ sic per l. 1. ff. de libe. leg. Certè ratio glo. & Doct. vult contrarium, ꝗ ex quo remissio pignoris potest afferre aliam vtilitatem, scilicet vsum rei pignoratæ, vt patet in libris scholarium, ergo non intelligitur remissa obligatio pignoris. & istud puto verius. Et ita tenet glo. in d. l. 1. in glo. pen. in ver. fuit. & ibi Bart. ff. de libe. lega. bene verum est, ꝗ per redditionem instrumenti pignoris, intelligitur tunc pignus remissum, eo quia restitutio talis instrumenti non potest tunc aliam vtilitatem afferre, & ita loquitur text. in
14 d. c. ecclesia. in fi. & tres text. alleg. in gl. ¶†Sum in 2. par. prin. gl. ibi. Item quid si apud debitorem meum. Ista glo. melius examinat istum articulum, quàm alia quæ sit in corpore iuris, secundum Ang. & Paul. de Cast. hic tamen inquantum distinguit, an instrumentum reperiatur cancellatum penes creditorem, & præsumatur debitor liberatus. l. si chirographum. ff. de proba. an penes debitorem, & tunc aliquam præsump. faciat, secundum qualitatem personarum, prout dicit gl. in l. vnica. §. ille autem. C. de lat. lib. tol. Licèt cum glo. teneat Bart. in l. falso. §. fi. ff. de fur. Spec. in titu. de instr. edi. §. postquam. vers. porrò. Bal. in d. l. vnica. §. ille autem. gl. & Arch. in §. scire debet. 76. dist. Tamen Barto. & Bal. sibi contrarij, & ceteri Doct. reprobant istam differētiam, cùm vtrobique sit eadem ratio, cùm potuissent per alium cancellari, & sequuntur dist. Iac. Butr. vt hic per Bar. & sequitur Cyn. in l. si de possessione. C. de proba. & Cano. in d. c. ecclesia. Et dicit Ang. ꝗ ita seruatur de facto, quod aut debitor, qui habet instrumentum cancellatum, alleg. se liberatum pacto,

ADDITIONES.

a ¶Probationi. pro quo facit, quia aliud est instrumentum, aliud contentū in instrumento. Panor. vbi de statuto in c. cum accessissent. col 3. de consti. PVRPV.

b ¶Dictio etia. Adde Doct. in cle. 1. de præben. Abb. in c. N. co. in 2. no. de consti. in c. ex tuæ, de cle. non resi. in c. Rom. de appel. Cald. consil. 2. titu. de præben.

ꝭto, & non sufficit: aut solutione quam probat per redditio-
nem instrumenti cancellati,& tunc secus,nisi sit persona suspe
cta.Rationem diuer.ponit Cyn. in d.l.si de possessione, & not.
Pan.in d.cap.ecclesia, in vlt.colum.Nam quãdo debitor alleg.
se liberatum pacto propter cancellationem instri,non sufficit,
quia habet præsumptionem contra se, quia pactũ dicitur quæ
dam donatio,quæ non præsumitur,quia est iactatio.l.cum de
indebito.ff.de proba.Facit quod dicit glo.not.in l.cum quid.ff.
si cert.pet.sed quando debitor alleg. se liberatum solutione, &
eã probat ex cãcellatione instri,tunc debet obtinere,quia tunc
habet præsum. pro se, quia creditor tunc cancellat instrumen-
tum,quando sibi soluitur,ideo debitor obtineret, nisi creditor
15 probaret oppositum. d.l.si chirographum.† An autem talis
a præsumptio [a] sufficiat pro plena probatione absque iuramen
to debitoris?prosequitur plenè hic Alex.dic vt per eum. Ego
autem dubito, quia esset imponere legem verbis,& non rebus
36 contra l.2.in fin.C.communia de leg.† Si autem instrumentũ
reperiatur cancellatum penes tertium, Barto.in l.fullo.§.fin.ff.
de fur.mirabiliter tenet,quod ex hoc præsumatur solutionem
esse factam,& sic debitorem liberatum.l.qui tabulas. ff. de fur.
& malè, cùm potius præsumatur traditum ei instrumentum
causa custodiæ, quàm ad effectum liberationis debitoris, se-
cundum Angel. in l.si vnus. C. de test. & d.Alexand.hic,& in
b consil. 201. incip. viso processu causæ tamen principalis &c. [b]
in pen.col.& ad fi.sequen. Iason Paduæ.

ADDITIONES.

a ¶Præsumptio.Et ideo contra admittitur probatio. Alexand.libr.2.consil.59. colum.penul. PVRPV.

b ¶Principalis &c. Imò est in lib.2.consil.59. PVRPV.

SVMMARIVM.

1 *Inuecta,& illata sunt tacitè hypothecata.*
2 *Hypotheca tacita rerum inuectarum,& illatarum in domum conductã, non impedit alienationem.*
3 *Locator, quamuis prouiderit sibi de certo pignore speciali, tamen eius bona inuecta, & illata sunt tacitè generaliter hypothecata pro pensione domus.*
4 *Prouisio hominis facit cessare prouisionem legis.*
5 *Etiam dictio,non debet implicare casum magis dubitabilem.*
6 *Mutus potest pacisci.*
7 *Promissio dotis habet in se tacitam conditionem, si nuptiæ sequantur.*
8 *Exceptio aliqua si non possit opponi contra instrumentum factum manu publici notarij,tamen si est instrumentum dotis, potest opponi, quòd matrimonium non est secutum.*
9 *Sors non debet peti,donec soluantur vsuræ.*
10 *Debitor an non possit soluere sortem, nisi ad placitum creditoris.*
11 *Imprestita montis Genuæ, vel Venetiarum an sint licita,an vsuraria.*
12 *Dicta in præfationibus intelliguntur in sequentibus repetita.*
13 *Mandatum alicuius de aliquo faciẽdo,si præcedat,& ille postea faciat, licèt non exprimat se facere nomine illius,tamen præsumitur,quòd pro illo,& nomine illius fecerit.*
14 *Res inductæ in prædium vrbanum, & res inductæ in prædium rusticum differunt.*
15 *Fructus, qui nascuntur in prædio rustico, sunt ipso iure tacitè hypothecati,& nume.16.*
17 *Inuectura diuiditur in tres partes.*
18 *Pretium non succedit loco rei in hypothecaria.*
19 *Dominus domus non præfertur alijs creditoribus anterioribus in rebus inuectis in domo conducta ad habitandum.*
20 *Res minoris inuectæ,vel illatæ sine aucto.tuto.in domum conductam,an sint tacitè obligatæ.*
21 *Conditio expressa sicut impedit natiuitatem obligationis,& actionis,ita conditio tacita impedit ortum actionis, & obligationis.*
22 *Conditio tacita an insit obligationi, an executioni, quomodo cognoscatur.*
23 *Conditio tacita.l.subrogata in locum expressæ conditionis apposita à testatore, impedit natiuitatem actionis,& obligationis.*

LEX IIII.

ITem quia. Ista lex ponit tres casus. Primus est de tacita cõuentione. Secundus de tacita conductione. Tertius de tacita repet.hoc dicit.Inuecta, & illata per conductorem in domum conductam,sunt locatori tacitè obligata.hoc primò.Et in stipulat.dotis inest tacita conditio,si nuptiæ sequãtur.hoc dicit 2. Et dicta in præfationibus censentur in seq.repetita.hoc dicit.3.& vlt. ¶In tex.ibi,inuecta, & illata. Quæ diffe-
rentia sit,declarat glo.in l.si non inducta. C. in quibus caus.pig.
1 taci.contraha. ¶†Not.1.reg. ꝙ inuecta, & illata sunt tacitè hy-
pothecata.concordat.l.certi iuris.vbi glo.& Doct.C.loc.§.item
seruiana.Instit.de act.vbi plenè posui istam materiam. ¶Et ad
hoc vt habeat locũ ista regula,quatuor requirunt, q̃ colligun-
tur ex ista glo.& ex gl.in d.l.si non inducta. Primò,ꝙ sit prædiũ
a vrbanum, [a] secus in prædio rustico.Et dicitur vrbanum ædifi-
cium etiam in rure,vel villa.l.vrbana prædia. & l.vrbana fami-
lia.in prin.ff.de verb. sign. & non solùm illud, quod habitatur
per homines,sed etiam stabulum,& horreum.l.3. & 4.ff.in qb.
caus.pig.taci.contrah.¶Secundò requiritur,ꝙ illa bona sint cõ
ductoris,& non aliena, quia si sit res aliena non potest expres-
sè pignorari.l. rem alienam. ff. de pign.act. multominus tacitè
poterit induci à lege. ¶Tertiò, ꝙ sint inducta eo animo, vt ibi
sint,donec finiatur cõductio. ¶Quartò, ꝙ sit persona,quæ pos
sit obligari,aliàs secus, vt in minore, vt dicitur in glo. Istis con-
currentibus inuecta,& illata intelliguntur hypothecata non so
lùm pro pensione, sed etiam pro deterioratione domus.l.2.ff.
in quib.caus.pig.tac. contraha. Imò talia inuecta, & illata pos-
sunt pro alio debito domini retineri. Ita mirabiliter tenet Bart.
in l.solutum.§.solutam.in fi.ff.de pig.act.per l.1.& 2.ff.in quibus
caus.pign. tac. contraha. quæ ll.nihil faciunt. vnde teneas con-
trarium per reg.l.prætextu.C.commo.prout dixi in l.si nõ sor-
tem.§.si centum.ff.de condi.indeb. per Bart. & alios in l.si filio.
ff.solu.matrimo.¶Limita istum text. procedere in rebus inue-
ctis à primo conductore, secus si ipse locaret alteri. nam inue-
cta per secundum conductorem,non essent tacitè hypotheca
ta dño.text. est not. in l.si in lege.§.si colonus.ff.loc.quẽ ad hoc
reputat singu.Ludo.Rom.in sing.391. quod incipit inuecta,&
illata.Sed tu vide Barto. in illo.§.si colonus. qui aliter intelligit
illum text. ¶Secundò limita in habitatione gratis concessa,vbi
inuecta non intelliguntur tacitè hypothecata pro deteriora-
tione domus.tex.est in l.si gratuitam.aliter incipit Pomponius.
lib.13.ff.in quibus caus.pign.tac.contraha.Et licèt glo.ibi dicat,
hoc esse verum quantum ad pensionem,sed non quo ad dete-
riorationem.gloss.malè dicit,quia ineptè decideret text.an pro
pensione inuecta sint obligata, ex quo obligatio erat gratuita;
necessariò ergo text. decidit quo ad deteriorationem domus;
& ad istam habitationem gratis concessam; vide quod decidit
2 tex.singu.in l.si mercedem.§.fi.ff.de act.empt.¶†Item aduerte,
ꝙ ista tacita hypotheca rerũ inuectarum, vel illatarum in do-
mum conductam,cùm sit generalis,& tacita non impedit alie
nationem,ita ꝙ transeant cùm aliquo onere, nisi postquam fa
cta fuerit earum inclusio, hoc est descriptio per manum nota-
rij in præsentia testium.l.est differentia.ff.in quib. caus.pign.tac.
contraha. Et dicit ibi Bartol. ꝙ non potest fieri ista conclus.nisi
quando conductor est in mora non soluendi pensionem, &
idem tenet Angel.hic.in 1.colum.& in l.inquilino. ff. de damn.
infect.Vnde diu,& multum cogita quid operetur ista tacita hy
potheca,quam ista l.& similes inducunt in bonis inuectis,cùm
non impediat alienationem,pro certo elusoria, & inanis vide-
tur decisio istarum ll.Io.Fab.in §.item seruiana Instit.de act. in
9.col.& ibidem Nico.de Neapo.in 1. quæst. extra glo. ponunt
vnam vtilitatem, quando facta est inclusio bonorum,quia do
minus potest propria autho.capere ista bona, tãquam post in-
clusionem eius nomine possessa.d.l.inquilino.quod non posset
hypothecarius,qui habet conuentionalem, imò quando propria autho.apprehenderet, priuaretur iure quod habet, per l.
extat.cum si.ff.quod met.causa.& l.si quis in tãtam. C.vnde vi.
Sed ista vtilitas ante inclusionem nihil ad propositum, & ta-
men decisio huius text.& l.certi iuris. C. lo. & d.§.Item seruia-
na.volunt,ꝙ bona inuecta,& illata sint tacitè hypothecata.pro
pensione domus,& deterioratione, quæ hypotheca est sine ef-
fectu.Vnde do.Mar.Laud. hic quamuis prædictam difficulta-
tem non attingat,dicit posse teneri, ꝙ imò ista tacita hypothe-
ca impediat alienationem istorum bonorum,sicut impedit hy
potheca conuentionalis,per generalitatem. l. si debitor. C. de
dist.pigno. Ad l.est differentia.respondet, ꝙ ibi loquitur in ma-
numissione,& sic fauore libertatis. Sed tu caue cùm text.ibi ge
neraliter loquatur, exemplificando de libertate, non debet re-
stringere regulam.l.1.§.Labeo.cum simil. ff. de aqua pluu.arc.
Tamen ne sequantur absurda prædicta, fortè ita necessarium
est tenere,& potest (pro illa solutione, quòd speciale sit in ma-
numissione,& sic in datione libertatis) allegari optimus text.q
ita dicit in l.si gratuitam.§.fi.ff.in quibus. caus.pig.tac. cõtraha.
aliàs non poterit de facili tolli prædicta difficultas. Nec dicas
vtilitatem esse,quia habens tacitam hypothecam à lege in reb.
inue-

ADDITIO.

a ¶Quod sit prædium vrbanum.Adde Barth. Cæpol.in tracta.vrb.prædio.

inuectis & illatis, præferatur anterioribus creditoribus, quia nõ
est verum, nisi vno casu, quando domus principaliter non esset
set conducta ad habitandum, sed pro necessaria conseruatione
ne rerum in ea tantum inuectarum. text. est in l. interdum. §. fi.
cum l. sequen. & ibi Bart. in 2. not. declarat vtrunque. ff. qui pot.
in pig. hab. ¶Tertiò limita istam. l. vt procedat in locatione facta
cta in pecunia numerata, quia illa est propriè locatio, secus si
esset facta pro specie, quia cùm sit impropriè locatio. l. 1. §. si qs
seruum. ff. depo. & in l. 2. ff. loc. bona inuecta, & illata nõ sunt tacitè
citè hypothecata. Ita limitat sing. Spec. in tit. de loc. §. postquã.
versi. porrò est quædam actio prætoria. Et facit, quia ista l. continet
tinet ius exorbitans à reg. iu. communis, ergo non debet extendi
di ad casum improprium. l. ille. §. cum in verbis. ff. de leg. 3. Cõtrarium
trarium tenet gl. ord. in §. item seruiana. Insti. de act. quam Bal.
tenet, & dicit esse æquiorem. in l. 1. in aliquibus. lect. ff. loc. & expressius
pressius Bald. in l. certi iuris. in 3. quæst. C. loc. & ibidem Cyn. &
Saly. quia est eadem ratio, prout in eo, qui nummis conducit.
Item licèt iste sit contractus innominatus, sequitur naturam illius
lius contractus, cui magis assimilatur. l. 1. §. si quis seruum. ff. deposi.
posi. & l. naturalis. §. sed si facio. ff. de præscrip. verb. & ita etiam
tenet Lud. Rom. in sing. suo. 396. ꝙ incip. Tu scis, ꝙ inuecta: vbi
per hoc ponderat text. in l. si gratuitam. in princ. iuncta glo. ff. in
quib. caus. pign. tac. contraha. vbi non interuenit pecunia, & tñ
3 habet locum regula huius text. ¶† Secundò not. ex text. ibi, etiã
a si nihil nominatim conuenerit. [a] in illa implicatiua, etiam, hic
esse text. prout ponderat Ioan. Fab. in d. §. Item seruiana. in 2.
col. ꝙ quamuis locator prouiderit sibi de certo pignore speciali,
li, tamen eius bona inuecta, & illata, sunt tacitè generaliter hypothecata
pothecata pro pensione domus. Ad hoc etiam alleg. bon. text.
in l. fundus. ff. de ann. leg. Idem tenet Bal. in d. l. certi iuris, in pen.
4 quæst. C. loc. † Contrarium tenet ibi Cyn. in 6. quæstio. Sal. in 5.
post Dyn. in d. §. Item seruiana. Idem tenet Alber. de Ros. hic.
Mouentur trito fundamento, quia prouisio hominis facit cessare
sare prouisionem legis. l. fin. C. de pac. conuen. l. & habet. §. cum
quis. ff. de præc. Sed istud est fragile argu. quia procedit, quando
prouisio. l. est de iure speciali, secus quãdo de iure cõmuni. gl.
not. in l. 2. & ibi Barto. & alij. C. de iure emphy. cum simil. Facit
l. creditor, qui non idoneum pignus. cum glo. ff. si cert. peta. Et
ratio est, quia ius sing. facilius tollitur, quàm cõmune. l. eius militis.
litis. §. militia missus. ff. de testam. milit. Alio modo respondet
Bald. ad istud argu. in d. l. certi iuris. in pen. quæst. in bonis lect.
5 ¶† Tu considera, ꝙ inductio Io. Fab. de isto text. non est bona,
b quia isto modo dictio, etiam, [b] implicaret casum magis dubitabilem,
bitabilem, quod esse non debet, vt not. in l. Quod si minor. §.
restitutio. ff. de min. gl. in l. illud. ff. ad l. Aquil. iuncta l. etiam. C.
si tutor vel curat. &c. vnde text. iste vult implicare hoc mõ, ꝙ
non solum, quando nominatim conuentum est, quod inuecta
sint hypothecata, erunt hypothecata, sed etiam si nihil omnino
no nominatim dictum sit à l. inducetur tacita hypotheca, sic
etiam facit text. in l. prædijs. ff. in quib. caus. pign. tac. contraha.
6 ¶† Tertiò not. in versi. secundum hoc, & mutus. ꝙ mutus [c] potest
c test pacisci, ex quo verba non requiruntur, & quos actus possit
mutus explicare, & qualiter notarius debeat instrumentũ conficere,
ficere, ponit Alber. hic. Bart. & Docto. in l. mutum. ff. de acquir.
hæred. Docto. præcipuè Moder. in l. 1. in princip. ff. de verb. obl.
7 ¶† Quartò not. in ver. huius rei, ꝙ promissio dotis habet in se
tacitam conditionem, si nuptiæ sequantur. Facit l. dotis promissio,
sio, & l. promittendo. l. tali. in princip. l. stipulatio. & l. si ego. ff. de
iure do. Ratio huius no. est, quia dos non potest esse [d] sine matrimonio.
d trimonio. l. fin. C. de donat. ante nupt. Ideo matrimonium debet
bet præcedere dotem, & ideo dicitur habere tacitam conditionem,
tionem, ꝙ dos non debeatur, si nuptiæ non sequatur. Intellige,
siue promissio fiat ab ipsa muliere, siue ab alio pro ea. d. l. tali. in
8 prin. & l. stipu. & l. si ego. † vnde stante statuto, quòd contra instrumentum
strumentum factum manu publici notarij, non possit opponi
aliqua excep. tamen si est instrumentum dotis, potest opponi,
ni, ꝙ matrimonium non est sequutum, secundum Ang. Paul.
de Castr. & Moder. hic. Angel. in l. 2. §. creditum. ff. si cert. peta.
¶Limita duobus mod. Primò, quod tacita conditio inest, verum
rum est ex parte mariti stipulantis, non autem ex parte ipsius
mulieris, quando constat dotantem ei voluisse donare, secundum
dum Bartol. in l. qui se debere. ff. de condi. ob caus. ¶Secundò
limita in legato dotis, cùm magis faueatur vltimæ voluntati. l.
in testamentis ff. de regu. iur. Ita tenet gloss. in l. Titio centum. §.
Titio genero. in ver. peti potest. ff. de conditio. & demonstrat.
secundum Bald. & Angel. hic. Sed Barto. per plura tenet contrarium
trarium in d. §. Titio genero. & in consil. suo 200. quod incip.
9 Quæritur de legatis filiarum, cum alijs concor. ¶† Quintò not.
in ver. idem Iuliano. quòd valet pactum, quòd donec soluantur
tur vsuræ, sors non petatur. Quando autem non adesset pactũ,
dato quod debitor offerret se paratum soluere vsuras, vel interesse,
teresse, tamen potest compelli ad soluendum sortem. text. est
10 not. in l. fin. C. de iure do. † An autem è contra valeat pactum,
quòd debitor non possit soluere sortem, nisi ad placitum creditoris?
ditoris? Nam dicit Paul. de Castr. hic, se habuisse de facto, cùm
quidam mutuasset quantitatem frumenti, & in instrumento
continebatur, quod non posset restituere nisi ad placitum creditoris,
ditoris, dicit se consuluisse, ꝙ pactum non valebat, quia est cõtra
tra libertatem se liberandi ab obli. gl. est not. in l. fin. C. de pact.
pign. & similis gloss. in l. qui Romæ. in princip. ff. de verbor. obliga.
liga. in gloss. magna, & ibi Paul. de Castr. & Com. melius dicũt,
quòd valet tale pactum, si principaliter fiat, vt euitetur damnũ
creditoris, secus si principaliter fiat occasione vsurarum, vt hic
11 per Alexan. ¶† Iuxta hoc tangunt Fulgo. & Paul. de Castr. hic,
c an impræstita [e] montis Genuæ, vel Venetiarum sint licita, an
vsuraria. & ponit etiam Paul. de Castr. quid si aliquis dat omnia
f nia bona sua monasterio, [f] cum pacto, quòd alatur donec vixerit.
xerit. Quam materiam ponunt plenius Cano. in cap. ciuitate.
cum simil. de vsu. cum multis concor. de quibus hic per Alexand.
xand. Quibus adde Ludo. Roma. in consil. 424. incip. pro pleniori
niori discussione. in 3. dub. Paul. de Castr. & Alexand. in l. de fideicommisso.
12 deicommisso. C. de transact. ¶† Vlt. not. reg. quòd † quæ dicuntur
tur in præfationibus, intelliguntur in sequen. repetita, vt hic, &
l. Titio. §. idem respondet. ff. de verbor. oblig. Quod facit, secundum
dum Bartol. & Docto. ad conuincendum fraudes vsurariorũ,
vt hic per eum, de quo dixi post Bartol. & alios in l. pacta nouissima.
13 uissima. C. eod. † Adde quod not. Bartol. & reputat diligentissimè
simè signandum in l. qui in aliena, §. si is qui. per illum tex. cum
gloss. ff. de acquir. hæred. quòd si præcedat mandatum alicuius
de aliquo faciendo, & ille posteà faciat, licèt non exprimat se
facere nomine illius, tamen præsumitur, quòd pro illo, & nomine
mine illius fecerit. Et per hoc infert Bald. in l. multum interest,
in 2. col. C. si quis alte. vel sibi. quòd si inter Caium, & Titium
fuit ordinatum, quòd Titius occideret Seium, & posteà ipse
Titius Seium occidit, præsumitur, quod fuerit sequutus iste tractatus,
ctatus, & quòd ita fuerit ordinatũ inter ipsos, licèt testes dicant
de finali ordinatione se nescire. Sequitur simpliciter d. Alexan.
in consil. 266. incip. viso processu inquisitionis formatæ contra
Anto. in penult. colum. ¶Ad primum tamen dic, quòd contrarium
trarium videtur tenere Bartol. in l. post dotem, in 6. lect. ff. solu.
matrimo. & ibi plenius per do. Alexan. in 11. colum. & sequen.
14 ¶† Gloss. in verbo, in vrbanis. habes ex gloss. quòd differentia
g est [g] inter res inductas in prædium vrbanum, quia illæ tacitè
sunt domino hypothecatæ, & res inductas in prædium rusticum,
cum, quæ non intelliguntur hypothecatæ, nisi dominus prædij
dij sciat, quòd res inducatur, & sic primo casu inducitur hypotheca
theca absque scientia domini. secundo non. Rationem diuers.
assignat glo. & Docto. in d. l. certi iuris. & in d. §. item seruiana.
ꝙ ideo res inductæ in prædium vrb. obligantur absque scientia
domini, quia interest nostra, ne res nostræ pãdantur. l. 2. C. quando,
do, & qb. quar. pars lib. 10. secus est in prædijs rusticis, quia rustici
stici inducũt plaustra, ligones, & similia, & rusticitas palàm om
* nia habet. *Ita transeunt omnes vbique.* Ego semper dubitaui, quin
ista ratio esset vera, si prædium diceretur rusticum, quod conducitur
ducitur à rustico. Sed non est sic, quia prædium vrbanum non
distinguitur à rustico, loco, sed qualitate. Nam etiam prædium
rusticum est in ciuitate, & conducitur à nobili, sicut è contra
prædium vrbanum conducitur à rustico, & est in rure. l. vrbana
na prædia. in prin. & l. vrbana familia. ff. de verbor. sign. Pone ergo,
go, quod rusticus in villa conducat domum, dicitur prędium
vrb.

ADDITIONES.

a ¶Quid si locator prouidit sibi de pignore speciali. Adde, quòd si acceperit fideiussorem à conductore, quòd inuecta, & illata desinunt esse obligata etiã si expressè fuissent hypothecata, tex. est in l. penul. §. quibus mod. pign. vel hypo. sol. BELLAC.

b ¶Dictio etiam. Adde Abb. in cap. vnico. in 2. not. de commo. in cap. ex tuæ, de cle. non resi. in cap. cum sit Rom. de appel. Cald. consil. 4. in titu. de præb.

c ¶Mutus. Adde Iac. Zochum, & Card. Alexan. in cap. cum apud. de spon.

d ¶Dos non potest esse. Adde l. fin. C. de dot. promiss. Innoc. in cap. per vestras. in glo. fin. de donat. inter vir. & vxo. Ioan. And. in regula accessorium. de reg. iur. lib. 6. in mer.

e ¶An impræstita. Adde Ioan. de Imol. in l. si maritus. ff. solu. matrimo. Bertachi. in tract. de Gabel. in 2. par. in 6. col. Archiep. Flo. in 2. parte suæ sum. titu. 1. cap. 11. Fede. de Sen. consil. 303. inci. quęst. vertitur inter ciues super tali casu. Petr. de Anch. consil. 29. incip. dubitari solet à quibusdam. Anto. de Butr. consil. 17. inci. occurren. necessitatibus ciuitatis. Paul. de Cast. consil. 16. incip. pręsens in dubium. Idem Paul. de Castr. consil. 389. incip. visis, & ponderatis. Alexan. de Imol. consil. 103. incip. Redemptoris nostri inuocato suffragio. visis scrip. mihi. in 2. volum.

f ¶Bona sua monasterio. Adde Ias. in l. 1. in j. lect. C. de sum. trini. vbi num. 63. dicit communem. PANCIR.

g ¶Differentia est. Adde Cæpol. in tracta. de seru. rustic. prædio.

vrbanũ,etiam tñ non erunt bona inuecta obligata , niſi domi-
nus ſciat,& tamen nihil intereſt ruſtici , ergo ratio Doctorum
non bona. Niſi dicas prout in alio propoſito dicunt Doct. cir-
ca inquilinum , & colonum. Nam dicit Bald.in l.certi iuris.C.
loc.quod haberi debet reſpectus ad frequētiam actuum , quia
vt plurimum prædium ruſticum eſt in villa , & conducitur à
ruſtico.¶ Limita tamen ſecundam concluſ. de prædio ruſtico,
15 quod inuecta non ſunt ipſo iure tacitè obligata. † ſecus eſt ta-
men in fructibus,qui naſcuntur ex ipſo prædio , quia ipſo iure
ſunt tacitè hypothecati.text. eſt not. in l.prædijs.in princip.ff.in
16 quibus cauſ.pign.tac.contraha. ¶†Capio gloſſ.in verſ.inuecta,
quam diuide in tres par.prout in effectu addit tria , quæ requi-
runtur,vt habeat locum regula huius text.¶ Primò requiritur,
quòd ſint inuecta eo animo,vt perpetuò ibi ſint,donec condu
ctio durat. Intellige glo. procedere in rebus,quæ inducuntur.
17 † ſecus eſt in fructibus,qui ex prædio ruſtico naſcuntur,tex.eſt
in l.prædijs.in princip.ff.in quib.cauſ.pig tac. contraha. & dicit
not.Bald.in l.eadem.in 1.colum.in fi. C.loc.quòd etiam fructus
ex fundo collectos,adhuc tamen intra fundum exiſtentes, po-
teſt dominus loco pignoris retinere, & prohibere,ne colonus
inde exportet . Intellige in fructibus naturalibus,ſecus in indu-
ſtrialibus,qui non ſunt tacitè obligati ad penſionem. Ita ſingu.
tenet Bart.in d.l.aſſiduis.in 2.colum.in ver.quæro an habeat lo-
cum iſta tacita hypotheca.C.qui pot. in pign.hab.Sic nec præ-
dium ex pretio fructuum emptum cenſetur tacitè hypothe-
catum.text. eſt not.in l.3. C. in quibus cauſ.pign.tac.contrahat.
18 † Ratio eſt , quia in hypothecaria pretium non ſuccedit loco
rei. Text.eſt ſingu.in l.1.iuncta glo.ff.de diſt.pign. quem Barto.
dicit ſe neſcire alibi in l.qui à debitore. in princ.ff.de his,quæ in
frau.cred.Ang.in l.ſi rem,& pretium.ff.de peti.hæred.¶ Secun
dum requiſitum glo.eſt,quòd res ſit propria.Intellige niſi ſit res
aliena,in qua publicianam ex titulo,& bona fide habeam,text.
eſt not.in l.ſi ab eo.ff.de pig.per quem text.dicit not. Barto.in l.
ſi rem alienam.in 1.oppo.ff.de pign.act. ꝙ res aliena, in qua q̄s
habet titulum,& bonam fidem, & ſic publicianam, poteſt pi-
19 gnorari ſine voluntate , aut conſenſu domini. ¶†Item aduer-
te,ꝙ pro rebus inuectis in domo conducta ad habitandum,nō
præfertur dominus alijs creditoribus anterioribus,ſed bene qñ
penſio domus eſt neceſſaria pro conſeruatione rei,text.eſt in l.
interdum.cum l.ſequen.ad fi.& ibi Bart.in 2. not. expreſsè not.
ff.qui pot.in pig.hab.¶ Tertiò requiritur ſecundum glo.ꝙ con-
ductor ſit perſona,quæ poſſit expreſsè obligari , ſecus ſi ſit mi-
20 nor. † Pro clara intelligentia huius vltimi reaſſumo in dubiũ,
nunquid res minoris inuectæ,vel illatæ ſine aucto. tuto. in do-
mum conductam ſint tacitè obligatæ?¶ In iſto paſſu ſunt qua-
tuor princ. ſententiæ. Prima eſt gloſſ.hic,ꝙ non. tenet Dyn. in
d.§.Item ſeruiana.Barto.hic, & plenius in l.ſi conſtante.in prin.
in 4.q.3.q.princip.ff.ſolu.matrimo.& Fulgo.hic, Sal.in d.l.certi
iuris.in 3.quæſtio.Imol. & Raph. Comen.in d.l.ſi conſtante.in
princ.Et iſta opin.eſt multum ſuſtentabilis. Pro iſta parte Bart.
hic adducit duo fundamenta ad probandum , ꝙ obligatio le-
galis tacita non præiudicat minori,niſi cùm autho.tut.Bald.&
Angel.reſpondent,quod fundamenta Barto.procedunt in alie
natione,& translatione dominij. Nos autem in pignore, quod
non eſt tanti præiudicij.l.fin.cum glo. C. quæ res pign.obl.poſ.
Item ibi minor principaliter diſponit, hic in conſequentia. Tu
aduerte, ꝙ imò ſecundum fundamentum Bartol.loquitur ſo-
lùm in tacita hypotheca, quæ inducitur per legem. Item ſicut
videtur prohiberi alienatio in rebus minoris , ita hypotheca.l.
fin. C. de reb.alie.non alie. & in ſpecie text.in l.lex quæ tutores.
in ver.vel pignorare. C.de admin.tut.licèt mos ſit dicere, quòd
loquatur in pignoratitia,quam facit tutor,non in illa,quę fit ex
diſpoſitione.l.Et conſtat,quòd differt hypotheca legis,& homi
nis.l.eſt differentia,ſecundum communem intellect.ff.in quib.
cauſ.pig.tac.contraha.habetur in l.aſſiduis. C. qui pot.in pign.
habean.¶ Tertiò pro iſta parte facit. Nam l.introducit,ꝙ om-
nia bona tutoris tacitè ſint obligata pro adminiſtratione.l. pro
officio.C. de admin. tut. & tamen bona minoris nō obligantur
pro tutela.l.fin.C.de leg. tut. Tu omiſſis reſponſionibus aliorũ,
reſponde,ꝙ loquitur in actu prohibito minori.Nam tutela eſt
prohibita minori,vt dicit ibi text.ideo minore faciente actum
regulariter prohibitum,nō cadit tacita hypotheca legalis. Nos
autem loquimur quando minor facit actum nō prohibitum,
imò permiſſum , ſcilicet conducere domum ſibi neceſſariam.
Secunda fuit opin. gloſſ. in fin.in d.l.fin. C.de leg.tut.ꝙ adultus
capiendo vxorem,intelligatur tacitè obligare omnia bona pro
dote,quia iſtā eſt obligatio legalis,tamen verè gloſſ.ibi non fir-
mat,imò potius videtur aliter tenere,cùm dicat,quidā alij &c,
prout dixi in l.ſi idem cum eo.§.fin.ff.de iur.omn.iud. Iſta ſecū
da opin. per multos approbatur, ꝙ ex quo minor cum autho.
tut. conducit domum , ꝙ ſuccedat diſpoſitio legalis , vt bona
ſua inuecta, & illata intelligantur tacitè hypothecata,cùm vta
tur iure communi.Iſtam opin. tenet Bal.Ang. & Paul. de Caſt.
hic,& dicit Paul.de Caſt. quod eſt æqua opi. Idem tenet Bald.
in l.vnica.§.& vt plenius.C.de rei vxo.act.& in l.fi.C.de leg.tut.
* *vbi dicit iſtam eſſe communem ſententiam.* Ioan. And.in addi.Specu.
in titu.de donat.inter vir.& vxo.§.fin. ver. quid ſi mulier. Bald.
Ang.& Lud.Roma & do.Alex.in d.l.ſi conſtante.in princ.Pro
iſta parte multa adducuntur, præſertim, quia ceſſat ratio pro-
hibitiua,ne minores decipiantur . Secundo,quia licèt pupillus
non poſſit principaliter obligari ſine tutore,tamen bene in con
ſequentiam.l.conditionibus pupillus.ff.de condi. & demonſtr.
Et hoc modo reſpondet ad alleg.in oppoſitum.Sed tu caue,ꝙ
in fundamentis Bar.obligatio venit in conſequentiā,& tamen
non permittitur in rebus minoris. Tertiò pro iſta parte dicunt
ſtringere text.in l.1.in fin.& l.ſequen.ff. de reb. eor. nec eſt bona
reſponſio Barto.ꝙ ibi obligatio tranſit cum ſua cauſa. Eam re-
prehendit dom.Alexan.in d.l.ſi conſtante.quia antequam eſſet
acquiſita minori,erat in dominio fiſci,& per cōſequens nō po-
tuit dici obligata fiſco,per reg l.neque pignus. ff. de regu.iur.&
ita ante eum reprehendit Bal. hic, ꝙ ibi neceſſariò dominium
minoris præceſſit hypothecam . ¶ Sed tu aduerte, ꝙ Bart.vo-
luit aliter reſpondere, ꝙ iura quæ prohibent rem minoris alie-
nari,vel obligari ſine autho. tuto. loquuntur in re,quæ eſt libe-
ra minoris.Sed iura contraria loquuntur in re, quæ nunquam
fuit libera minoris , ſed ei fuit acquiſita cum iſta qualitate , &
cum iſta ſua cauſa,ꝙ eſſet obligata donec pretium ſolueretur.
Item conſidera,ꝙ ille tex.poteſt induci, vt faciat pro Bart.hoc
modo.Nam ibi ponunt duo caſus,vnus in fiſco,& in iſto valet
obligatio ſine tutore. alius in priuato , & in iſto text.decidit, ꝙ
non valet niſi confirmetur reſcripto principis. Tamen potes
reſpondere,quòd loquitur in hypotheca cōuentionali,ſed quę
ſtio noſtra eſt in hypotheca tacita legali.¶ Tertia fuit opi Gul.
de Cun.diſtinguentis,& concordantis glo.ſequutus Cyn in.d.l.
certi iuris.in addi.in 3.& 4.q.vt hic per Bart. ¶ Vlt.fuit opi.Pet.
de Bellaper.in d.l.certi.quæ potius eſt limitatio ad præcedētes.
Nam diſtinguit. Aut minor conduxit domum conueniētem
ſecundum ſtatum ſuum,& conditionem ſuam, & ſic fecit qđ
quilibet diligens paterfam.faceret,& tunc cùm ſit vſus iure cō
muni,habetur loco maioris.l.fin. C.de in integ.reſtitu.min.l.ve
rum.§.Item nō reſtituitur.ff.de min.& iſto caſu eius bona ſunt
tacitè hypothecata,ſicut ſi eſſent maioris,aliàs ſecus.Iſtā opin.
tenet Cyn.& Angel.in d.l.fin.C.de leg.tut.Bald.in d.l.certi iuris.
21 & in rub.C.de priuil.dot.in 2.colum.¶†Gloſſ.in ver.malè peti-
tur.habes bene notare,quod quemadmodum conditio expreſ
ſa impedit natiuitatem obligationis, & actionis.l.cedere diem.
ff.de verb.obl. Ita etiam conditio tacita impedit ortum actio-
nis,& obli.& dicunt Albe.de Roſ.& d.Alexan hic,quòd iſta gl.
eſt ſingu.& non reperitur alibi. Eam reputat ſingu.Bald.in c.ſi-
gnificaſti.de elect.Nico.de Neap.in l.planè.in princ.ff. de leg.1.
Imol.& Alex.in l.3.eo.titu. Tu adde concor.in l.2.§.creditum.
in ver.poſt nuptias,quam ad hoc ibi not.Ludo.Roma.ff.ſi cer.
pet.& vide quod per illam glo.infert ibi Ang.Iſtam glo.appro-
bant Docto.& Barto.in l.interdum.ff.de verb.obl.& in l.1.ff.de
condi.& demonſtr.quamuis contrarium,& malè teneat glo.in
l.ita demum.per illum text.ff.de arb.& in l.3.C.eo.Limita con
cluſ.glo.quando tacita conditio ineſt ipſi obligationi, ſecus qñ
ineſt ſolùm executioni.Ita loquitur d.l.ita demum,ſecundum
Iac.But.Bart.Alber.& alios hic,& ſubtiliter Bal.in l.3. C. de arb.
22 & in l.ſi ex cautione.in 8.quæſt.C.de non nume.pecu. † & me-
lius quàm alibi Bald.in cap.fin.in 2.col. de præſump.vbi etiam
declarat , quomodo cognoſcatur,an conditio tacita inſit obli-
gationi, an verò inſit executioni, & dicit quod in dubio quan-
do conditio tacita reſpicit ſubſtantialia , ſine quibus obligatio
eſſe non poſſet,tunc dicitur ineſſe obligationi,& procedit tunc
glo.hic. Quando verò reſpicit accidentia, vel extrinſecus exe-
quentia,tunc non impedit obligationem. d.l.ita demum. quæ
verba reputat eſſe pulchra,& ſubtilia, & vtilia in omni mate-
ria.Item ad iſtam glo.adde Bald.in l.vnica.ad fi.prin. C. de cad.
23 tol. & in rub. C.de inſti.& ſubſti. † Item vltra prædicta pro ex-
tenſione huius gloſſ.adde,quòd etiam tacita conditio, ſcilicet
ſubrogata in locum expreſſæ conditionis appoſitæ à teſtato-
re,eſt eiuſdem virtutis , quia impedit natiuitatem actionis , &
obligationis , ſed non tranſmiſſionem. text. eſt not. in l.
quæ ſub conditione. §. fina. & ibi clarè Bartol. ff. de condi.
inſtit. & de eo facit feſtum Arc.in d. l. 3. ff. de legatis primo.
Iaſon Paduæ.

S V M M A R I V M.

1 *Conuentiones initæ per Duces belli ſunt ſeruandæ, & valent,*
2 *Promiſſa bannito non ſunt ſeruanda,& nu.4.*

3 *Conuen-*

5 *Conuentio, vel fides data à persona publica, est seruanda etiam hosti. & nume. 5.*
6 *Proclamate facto per Lucenses, quòd quicunque ceperit vexillum Florentinorum, lucraretur mille, si multi ceperunt, primus tantum habebit mille.*
7 *Capitaneus guerræ an possit facere pacem.*
8 *Princeps propter pacem faciendam potest remittere damna, & iniurias subditorum.*
9 *Ciuitas pro pace habenda potest concedere bona ciuium suorum.*

LEX V.

1 Conuentionum. † Not. in fin. ꝙ conuentiones
a initæ per Duces belli valent, & sunt seruandæ.[a] Nec
obst. quod fides hosti non sit seruāda. l. 1. §. non fuit.
b ff. de do. quia respondet Bart. quòd verum est priuato.[b] Ideo
infert, quòd Capitaneus guerræ potest dare securitatem exbānito, vel alij hosti. & quod ita fuit de facto. ¶Ex istis verbis Bar. collige duas prin. concl. Prima est, quòd conuentio, vel fides non est seruanda à priuato hosti. Ex ista concl. duo inferuntur. Primò infertur decisio eius, quòd dicit aliàs accidisse de facto Rap. Ful. vigente guerra inter ciuitatem Bon. & Imo. dum quidam medicus fuisset captus ab vno milite Theutonico, & fecisset ei taleam de mille ducatis, & ita dimisit eum sub eius fide, quòd iret Bononiam ad capiendum illos mille ducatos, & reuerteretur: nec postea reuersus est. Nam facta pace Theutonicus petebat illā pecuniā à medico. Certè per doctri. Bar. deciditur, ꝙ non potest, quia fides à priuato non est seruanda hosti. sed bene ab alia persona publica. dicit tamen Fulg. quòd armigeri nostri seruant contrarium. Tu vide text. no. secundum quem limita hoc in l. nam & seruius. in prin. vbi glos. not. ff. de neg. gest. & ibi Ang. dicit, quòd principium illius l. est sing. & famosum. Illud etiam pro valde sing. no. Bald. in c. ex rescripto. in 1. col. de iureiu. & in c. sciscitatus. in 5. col. de rescr. & in rub.
2 de his, quæ vi metusúe cau. in 4. col. ¶Secundò infertur, quòd promissa bannito non sunt seruanda. Vnde si quis faceret pacem cum bannito, & promitteret sub pœna eum non offendere, certè contra faciendo non incideret in pœnam, cùm bannitus dicatur hostis ciuitatis. l. amissionem. §. qui deficiunt. ff. de capi. dimi. & ita expressè notat Bald. in l. iurisgen. §. si paciscar. per illum tex. ꝟ. eo. & ibi no. Ang. qui refert ita fuisse seruatum à communi Perus. Item multò magis si post pacem efficiatur bannitus, prout tenet Bart. in l. 1. §. non fuit. per illum text. & in l. 2. C. quando lic. se sine iudi. vindi. Bart. & alij in l. qui seruum merentem. ff. de verb. obl. & in l. eleganter. in fin. ff. de pig. act.
3 ¶† Secunda prin. conclusio est, quòd conuentio, vel fides data à persona publica est seruanda etiam hosti. Et per hoc infert Bart. quod si capitaneus belli det fidentiam, vel saluum conductum hosti, aut bannito, quod tenetur obseruare. Idem tenet Bald. & alij. Bar. & Bald. in d. l. 1. §. non fuit. Sal. in l. cum indulgentia. in 2. col. C. de sen. pas. Old. Lau. in q. per eum disputata, quæ incip. quæstio talis. Potestas Paduæ. quam formaliter refert, & sequitur Alb. in l. præsenti. in 3. col. C. de his, qui ad eccl. confu. Idē tenet Lud. Ro. in l. recusare. §. si quis alio. ff. ad Treb. Amplia istam conclu. quod non solùm tenetur seruare intra suum territorium, sed etiam extra, ita not. Bal in l. illicitas. §. ne potentiores. in 2. col. & ibi Alb. in 4. col. ff. de offi. pręsi. & Ang. in consi. 363. ꝙ incip. magnifici do. Anciani. ¶Limita concl. Bart. duob. modis. Primò secundum Ang. Pau. de Cast. & Mod. vt procedat in ducente exercitum nomine proprio: secus si no-
4 mine alieno, prout etiam tenet Bar. in seq. q. vbi dicetur. ¶† Secundò intellige sanè conclusio. Bart. qn̄ quis esset exbannitus ab illo, qui securitatem dat, vel ab eius inferiori: prout tenet Bar. in l. si qui reus. in fin. & ibi Imo. ff. de pup. iud. Ang in q. per eum disputata, quæ incipit Bonoñ. quidam. in 7. col. Bald. in l. sed si hac. §. sed & si pro pœna. per illum text. vbi limitat, ꝙ saluus conductus per iudicem potest concedi accusato, vt veniat, ad se defen. non autem actori, vel accusatori, vt ibi per eum. ff. de in ius voc. quicquid teneat idem Bald. in l. reos. in 11. col. C. de accusat. secus, qn̄ quis esset ex bannitus ab Imperatore: tunc inferior non potest dare saluum conductum illi bannito eundi, & redeundi, text. est in l. relegati. ad fin. ff. de poe. in §. sed neque homicidas. iuncta glo. in Auth. de man. prin. Bart. in l. non omnes. §. fin. ff. de re mili. Imò fortius tenet Bald. in c. 1. §. item sacramenta. in vlt. col. de pa. iur. fir. quod etiam si talis saluus conductus daretur ab inferiore cum iuramento, adhuc
5 non esset seruandus. ¶† Secundò infertur ex hac concl. Bart. ad q. quam ponit Raph. Ful. in l. fi. §. sed quia quædam. in 2. col. C. de iur. delibe. & dicit accidisse in ciuitate Venetiarum, sed aliter eam non decidit. Dum Venetijs quinq; per vicos minus frequentatos expoliarent, & deprædarentur transeuntes, & plerosque occiderent, Serenissimum Dominium Venetorum fecit fieri proclama quod si quis reuelaret consocios, esset immunis, & lucraretur mille ducatos, venit vnus, & reuelauit socios, & ita successiuè singuli venerunt. Dubitatur, an dominiū teneatur seruare immunitatē, & an omnib. Nihil decidit, sed solum dicit, quòd multa possent allegari, sed qđ similib. non est fauen. tñ non omnes debent mori, quia esset contra pub. vtilitatem, quia si casus similis accideret, nullus veniret ad propalandum. Putò, ꝙ immunitatem seruare teneatur, quia publica persona tenetur seruare fidem, & promissionem datam cuicunque personæ etiam hosti, vt est doct. Bar. & omnium hic. Sed an oīb. quinq; seruare teneat, puto ꝙ ista immunitas non
c debeat seruari nisi primo,[c] & non alijs, per reg. l. boues. §. hoc sermone. ff. de verb. sig. l. dotis promissio. & ꝙ ibi Bart. ff. de iure
6 dot. & plenè dixi in l. duob. §. ei. ff. de iureiu. ¶† Et ad hoc bene facit in specie illud, ꝙ tenet Bart. in l. hoc articulo. in vlt. col. de hæ. inst. Imo. & Mod. in l. qui filiabus. §. 1. ff. de leg. 1. in quib locis concludunt, ꝙ facto proclamate per Lucenses, ꝙ quicunque ceperit vexillum Florentinorum, lucraretur mille, si mul-
7 ti ceperunt, primus tñ habebit mille, per iura præalleg. ¶† Successiuè quærit Bar. an Capitaneus guerræ possit facere pacem, & distinguit, vt hic per eum. Adde inquantum concludit, ꝙ si faciat guerram nomine alieno, licet non possit facere pacem, tñ potest facere treugam, vel inducias. In hoc malè dicit, quia cùm habeat mandatum generale tñ, vt dicit Bar. certè procurator generalis non pōt etiam prorogare terminum, ꝙ est minus. l. qui Romæ. §. Callimachus. ff. de verb. obl. Quantominus poterit terminum de nouo dare, cùm facilius aliquid extendatur, quàm de nouo detur. l. sed & si manente. ff. de præca. Et ita Bal. & clarius Ang. hic. ¶Limita istud trib. modis, fm quos poterit saluari Bart. Primò, nisi haberet mandatum generale cū libera, fm Bart. & alios in d. §. Callimachus. ¶Secundò, nisi tales induciæ fierent ob necessitatem belli, puta, vt cadauera sepelirentur, fm Raph. Fulg. hic, & Alex. ponunt Cān. in cap. 1. de treug. & pac. & in c. cum olim. de resti. spo. Tertiò limita nisi talis Capitaneus esset etiam locum tenens principis, cùm omnia possit, sicut ipse princeps, fm Bart. in l. 1. §. à præfecto. ff. de leg. 3. & in l. 2. post gl. ibi. C. de offic. eius, qui vicem alterius ger.
8 ponit Alex. ad aliud propositum in rub. ff. de of. eius, & c. ¶† Secundò pondera hic esse text. ꝙ cùm pax respiciat publicā causam, & publicum bonum, hic probatur, ꝙ princeps propter
d pacem faciendam pōt remittere danna,[d] & iniurias subditorum: ita ꝙ nequaquam petere, aut querelare possint, sicut ex publica causa potest res priuatorum capere. l. item si verberatum. §. 1. vbi Doct. maximè Ang. ff. de rei vend. l. Lucius. ff. de euic. no. glo. & omnes in l. fin. C. si contra ius, vel vti. pub. & in proœ. ff. Cano. in c. quæ in ecclesiarum. de const. fm Bald. Ang. & Pau. de Cast. & Mod. hic, & dicit Ang. ꝙ ita aliàs fuit obseruatum inter Perusium, & ciuitatem Romæ, & ita limitatur gl. in l. 2. vt dixi. C. de eden. Facit text. in c. in nostra. vbi Inn. & alij de iniu. & dam. da. & ita originaliter decidit Host. in sum. tit. de poe. & remis. §. fin. ver. Sed pone, ꝙ guerra. Bald. in l. si domum. ff. de ser. vrb. præd. Angel. in l. venditor. §. si cōstat. ff. com. præd.
9 & in l. Antiochensium. ff. de priui. cre. † Imò plus tenent Bald. & Ang. in l bene à Zenone. C. de quadr. præsc. ꝙ ciuitas pro pace habenda potest concedere bona ciuium suorum. Alle. Inn. & Io. And. in d. c. in nostra. Ad prædicta etiam adde Bald. in l. quicunque. in vlt. col. C. de ser. fug. Iason Paduæ.

ADDITIONES.

a ¶Sunt seruandæ. Adde quod pax nomine dignitatis facta transit ad successorem. Fel. in c. 1. in 1. no. de pro. PVRPV.

b ¶Adde Deci. in Reg. ea est natura. col. fin. nu. 8. de reg. iur. vbi de iudice an fidem datam intitulato seruare debeat, & concludit, quod in foro conscientiæ non licet ei fidem rumpere. Qua de re plura etiam no. Cagno. vbi Aret. in §. præterea. col. 8. in fin. & col. seq. inst. de act. vbi distinguit tres casus, aut fidantia datur hosti, aut subdito, aut alteri. de quo etiam scribit Bos. tit. de exam. Reor. nu. 15. & 16. MASVER.

c ¶Adde Hippo. sing. 277.

d ¶Danna. De remissione dannorum propter pacem, contrarium videtur tenere Fel. in c. 1. col. 3. ver. 2. declara. de prob.

SVMMARIVM.

1 *Conuentio nuda non est efficax ad producendum actionem.*
2 *Conuentio legitima est triplex.*
3 *Conuentio legitima nominata semper producit actionem.*
4 *Actio an oriatur ex pacto à lege fomentato.*
5 *Conuentio fomentata à lege ciuili producit actionem.*
6 *Instrumentum guarentigiæ habet vim iudicij.*
7 *Aliqua dictio facit quod terminus præcedens sumatur largè.*
8 *Pactum nudum quomodo fomentetur à lege ciuili, vt actionem pariat.*

LEX VI.

1 LEgitima. †Ad euidentiam huius l.quę eſt
difficilis,præmitte primò, quòd
regulariter conuentio nuda non eſt efficax ad pro-
ducendum actionem.l.iuriſgen.§.igitur nuda.ĵ.eo.
ſed ſolum eſt potens producere exceptionem , vel retentionē,
& ſi pactum nudum tendat ad tollendum actionem,vt eſt pa-
ctum de non petendo , ſolum elidit actionem. l. ſi vnus.§. pa-
ctus ne peteret.ĵ.eo.Ratio eſt, quia quod non poteſt inducere,
non poteſt tollere ipſo iure:tamen aliquando conuentio nuda
fomentatur à l.ciuili : quo caſu producit actionem , ſi ad hoc
tendit,vt in caſu. l.etiã.ff.de vſur.vbi ſtatutum eſt, quòd ſi vſu-
ræ promittantur pacto nudo ciuitati , ex pacto nudo oritur
actio. iſtud non prouenit alia ratione , niſi quia illa conuentio
(quamuis nuda)eſt fomentata à l.Ad idem tex. in l.ad exactio
nem. C.de dot promiſ. & in l. frumenti. C.de vſu. Aliquando
conuentio nuda fomentatur à l. ciuili , ſed non tendit ad pro-
ducendum actionem , ſed ad tollen. & tunc propter fomentũ
legis tollit ipſo iure actionem:aliàs non , vt dixi. Vt ſi ſum tibi
obligatus actione iniuriarum,vel furti , & facis pactum nudũ
de non petendo,iſtud pactum nudum eſt fomentatum à l.ciui
li. Ideo tollit ipſo iure actionem.l. ſi tibi. §. quædam.ĵ.eod. &
iſtud eſt, quòd in effectu vult dicere iſta.l. omiſſis ambagib.gl.
Pactum ergo nudum non produceret actionem, nec tollit ip
ſo iure,niſi quando fomentatur ab aliqua.l. ideſt quando in ali
qua lege diſponitur,quòd aliquod pactum producat , vel tol-
2 lat actionem. ¶ † Secundò præmitte , ſecundum Bart. & Alb.
de Roſa.& no. Angel. quòd triplex reperitur conuentio legiti-
ma.Quædam eſt vera,& propria conuentio legitima , & eſt il-
la , quæ habet originem , & formam à l. & ſic eſt nominata in
ſpecie,vt in quatuor exemplis poſitis in prin.glo.& iſta dicitur
confirmari,cùm ei forma detur,quando inducitur per l.Quæ-
dam eſt conuentio legitima impropria,& eſt illa, quæ non ha
bet formam à l.ciuili.ſed ſolùm recipit fomentum , & robur ;
ipſa tamen conuentio remanet abſque nomine ſpeciali ſicut
prius , & iſtud eſt vbicunque lex diſponit ex conuentione nu-
da oriri actionem,vt patet in l.etiam.ff. de vſu.in l.frumenti.C.
eod.in l ad exactionem.C.de dot.promi.in l. ſi tibi.§.quædam.
ĵ.eod.Et de hoc potes ponere bonum exemplum in l. tale pa-
ctum.§.qui prouocauit,ſecundum intellec.Bart.ĵ.eod.vbi tex.
dicit iuſtam conuentionem,quod idem eſt dicere,quod legiti-
mam,vt eſt glo.in l. 1.in gl. 1.ff.de teſta. & de iſtis duab ſpecieb.
loquitur iſta lex:quicquid glo.velit.Quædam, & tertia eſt con-
uentio legitima improprijſſimè,quando eſt de per ſe valida,&
nominata, vt ſunt omnes conuentiones iuriſgentium innomi-
natæ , quæ ſolo conſenſu , & ſic ſolo pacto nudo producunt
actionem.l.iuriſgentium. in prin.ĵ. eod. Iſtæ.n. largiſſimè poſ-
ſunt dici legitimę conuentiones propter aſſiſtentiam iuris ci-
uilis.Nam eo ipſo,quod ius ciuile non infirmat,dicitur confir-
mare,ſicut in ſim.dicitur in l.lege obuenire.ff.de ver.ſign.ſed de
bent improprijſſimè dici legitimæ,cũ originē,formam,& ſpe-
ciale nomen habuerint à iure gent.d.l. iuriſgentium.in princip.
iuncta.l. ex hoc iure.ff.de iuſti.& iur. Non intelligas tamen , ꝙ
de his loquatur iſta l.ſed l.ſequens,quicquid dixerit glo.An au-
tem conuentio legitima nominata ita producat actionem ſo-
lo conſenſu,ſicut faciunt conuentiones iuriſgentium nomina
tæ,dicam in l.iuriſgentium,in princ. ĵ. eod. ¶ Tertiò præmitte
pro intellectu text.& glo.quod glo.intelligit , & reſtringit prin-
cipium huius l. vt loquatur in conuentione legitima , quæ eſt
nominata,vt in quatuor caſib poſitis in prin.glo. Hinc reſultat
duplex difficultas.Primò in illatione tex.ibi, & ideo.Nam hoc
3 modo illatio erit generalior dicto,ꝙ eſt abſurdum. † Secundò
a malè ſtabit dictio interdum , [a] quæ ſignificat caſualitatem , &
ꝙ regulariter ꝯrium ſit : ſed ꝙ a caſu contingat.l. interdũ.ff.de
condi.ind.& tñ iſtud eſt falſum,quia cõuentio legitima nomi-
nata ſemper producit actionem, & non caſualiter. pp hoc gl.
dixit dupliciter. Primò,ꝙ ad principium tex. oportet ſubaudi-
re iſta verba,& quia pacta veſtita,& nuda fomentum recipiũt
à l.ciuili ; ideo interdum , &c. vt ſic illatio quamuis ſit genera-
lior dicto expreſſo,omnino tñ eſt generalior tacito, vel ſubau-
dito.Sed iſtud eſſet deſtruere tex. Vnde gl.in fi.2. modo intelli-
git,ꝙ poſita ſit dictio interdum, pp conuentiones turpitudinē
continentes.Tu iſtis reiectis intellige tex.planè, & nitidè prout
iacet,& ita in effectu voluit intelligere Bar. ꝙ principiũ huius l.
non reſtringatur ad conuentiones legitimas nominatas tñ, vt
facit gl.quia tũc illatio,quæ ſequitur in tex.non eſſet bona. Sed
intellige principium in genere prout iacet:& ſic tam de nomi
nata,q̃ de nõ nominata, quæ remanſit in generali nomine cõ-
uentionis,& ſit ſenſus. Illa eſt legitima conuentio,quæ l.aliqua
confirmatur.Iſtud autem poteſt eſſe dupliciter,aliquando dã-
do ei nomen ſpecificum,& formam ſuam, & tunc confirmat
inducendo.aliquando dat ſolum robur, & tunc dicitur confir
mare adiuuando.Et ex iſto generali dicto bene ſequitur illatio
4 ſequens. ¶ † Quartò habes aduerte , quid differat iſta l.à l.vni-
ca.ff.de cond.ex l.& an reddatur ſuperflua propter illã. & Alb.
hic reſpondet , ꝙ ſi quæratur , an ex pacto à l. fomentato oria-
tur actio,& dicit,quòd ſic,per l.iſtam.Si verò quęrit,quę actio
ſit illa,dicit,quòd eſt condictio ex l.d.l.vnica.ff. de cond.ex leg.
vel melius ſecundum eum. Aut lex fomentat pactum taliter,
quod immediatè oritur actio ex pacto,& tunc non oritur cõ-
dictio ex lege.l.ex placito.C. de rer.permu. ſed quēdo lex non
fomentat pactum,ſed immediate ex l.oritur actio propter pa
ctum,tunc competit condictio ex l.d.l.vnica. Tu dic ex mente
Bart.in d.l.vnica.in vlt.col. poſt medium. in ver. Tertius caſus
principalis, quòd differentia eſt . Nam aliter lex confirmat ip-
ſum pactum , adeo quòd ex ipſo pacto immediatè naſcitur
actio,& tunc actio,quæ naſcitur ex tali pacto,eſt actio præſcri
ptis verbis,quæ competit,vbicunque contingit,quòd ex pacto
nudo producatur actio.l.in bonæ fidei.vbi Bar.no.C.eod.Bart.
in l.iuriſgentium.§.quinimo. in 1.col.ĵ.eod. Aliquando lex nõ
dat robur pacto , ita quòd faciat ex pacto oriri actionem , ſed
eſt ipſa lex,quæ dat actionem propter ipſum pactum,vt decla
rat exemplo naturali Bar.hic , & tunc oritur condictio ex lege.
& tunc procedit illa l. vnica. ¶ Iſtis ſic præmiſſis condeſcendo
ad l. In qua primò ponitur dictum generale. Secundò ſecun-
dum glo.ponitur illatio dicti,vel ſecundum Bar.hic in fin.col.
Secundò ponitur effectus dicti,deinde declaratur illatio.Secũ-
5 da ibi , & ideo interdum. Tertia ibi, quoties. ¶ † Not. ex iſta l.
regulam,quòd conuentio fomentata à l.ciuili, producit actio-
nem.Per iſtam l. dicit not.Bald. in l.2.in fin.C.de execu.rei iud.
quod ſtante ſtatuto (prout eſt per totam Tuſciam) quòd in-
ſtrumenta publica guarentigionata , ſeu confeſſionata habeãt
executionem paratam , & nulla poſſit opponi exceptio ſi in
tali inſtrumento contineatur pactum nudum, producet actio
nem : eo quia propter inſtrumentum dicitur veſtitum literis.
Et dicitur legitima conuentio,quia lege municipali, vel ſtatua
ria iuuatur,vt producat actionem,per hanc.l. Adde, quod idē
tenet Bald.in l.3.§.ſi pupillus.ff.de neg.geſt.& in l.ex placito.ad
fin.vbi limitat.C.de rer.permu. & in l.1.ad fi.C.de dot. promiſ.
refert, & ſimpliciter ſequitur d. Alex. ad fin. & in l. in bonæ fi-
dei. in vlt. col. C. eod. ¶ Idem tenet d. Benedictus Barzius in
trac.ſuo guarentigiæ,in 11. aliàs 12. q.3. par. prin. Pro iſta opi.
6 Bald. tria videntur facere. † Primò , quòd inſtrumentum gra-
b rentigiæ [b] habet vim iudicij , vt dicit Bart. in l. poſſeſſio quo-
que.§.& ſi poſſeſſio.ff.de acq.poſ.& in l. non fatetur. in fin.ff.de
confeſ.Sed ita eſt, quòd pactum nudũ factum in iudicio pro-
ducit actionem,& habet executionem paratam, vt no.Bart.in
l.tale pactum.§.qui prouocauit.ĵ.eod. per illum text. ſecundũ
ſuum intellectum. Tamen illud, ꝙ tenet ibi Bart.eſt dubitabi-
le,vt habes latè per Lud.& Moder.in l.1.in prin.ff.de verb.obl.
c ¶ Secundò facit, quia inſtrumentum guarentigiæ [c] habet vim
ſententiæ,ita not.Bart.in l.vnica.in 3.no. & ibi Cyn. & alij.C.de
confeſ.Sed ex ſententia oritur actio etiam illi,qui aliàs nullum
ius habet.l.cum putarem.ff. fam.erc. iuncta l.actori. C.de reb.
cre.¶ Tertiò facit, quia in inſtrumento guarentigionato conti-
netur præceptum de ſoluen.factum à notario in confeſſum,vt
declarat Bar.in d.§.& ſi poſſeſſio.dixi in l.error. C.de iur.& fac.
* ign.& ex tali præcepto oritur actio in factum, vt eſt gl. *commu-
niter approbata* in l.fin.§.neceſſitate.in glo.mag.C.de bo. quę lib.
Contrariã opi.tenuit ipſemet Bal. in l. ſi nõ ſortē.§.1.in vlt.col.
ff.de cõd.ind.Motus ꝑcipuè,qa inſtrm guarētigiæ venit,vt qd
acceſſoriũ ad factũ:ergo nõ dēt principale veſtire, aut ei robur
dare.l.ex pupillari.ff.de vulg. & pup.gl. in l.iuriſgentiũ.§. quini-
mo.ĵ.eo.imò ſi principale eſſet inefficax,dēt ipſam guarētigiã
inefficacē reddere. Et idē per iſtã rõnē ſequitur Lud. Ro.in l.1.
in prin.in pe.car.ff.de verb.obl.& ibidē d.Fran. de Are.in 7.col.
Ad idē mouetur Lu.Ro.per id,ꝙ vult Bal. in l.ſi abſentis. ad fi.
C.ſi cert.pet.ꝙ ſi non valet id,ꝙ eſt principale in inſtro,nõ va-
let etiam præceptũ guarentigiæ.alleg.tex. pro ſing.in l.fin.ff.de
conſt.pec.Faciunt etiam notata per Bal.in l.in ꝯctib.in fin.prin
cipij poſt Cy.ibi.C.de non num.pec.vbi concludit,ꝙ ꝯ inſtrm
guarentigiæ continens obligationem mutui, poteſt opponi ex
ceptio non num. pecu. quia quatenus valet principale , va-
let,&

ADDITIONES.

a ¶Dictio interdum.Adde Doct.in l.admonendi.ff.de iureiu.Doct.in l.1.& 2.ff.
de aq.quot.& æſti.

b ¶Inſtrumentum guarentigiæ.Adde Alex. de Imo.in l.ait prætor.in prin.ff.de
re iud.

c ¶Inſtrumentum guarentigiæ. Adde Bart. in l. & poſt rem.ff.de tranſ.Cy. in l.
certum.C.fam.erciſ.

let,& accessorium.s.præceptum guarentigiæ, & non plus. Facit etiam, q dicit Bal.in l.etiam.in 1.col.in ver. & quia quotidie de istis executionibus.C.de exec.rei iud.vbi dicit, q si substantia, natura,vel solennitas desit, præceptum guarentigiæ nihil valet,quia oportet,q assumat vim, & effectum à causa ipsam producente. Ego teneo istam partem, & confirmo, quia aliàs sequerentur duæ impropnetates, & duo specialia, q esse non debet,vt est glo.in l.1.in fin.de dot. promis. & in l. cum post.§. gener.ff.de iu.do.Sequeretur.n.primò, q instrumenta habeant executionem paratam. Istud est speciale, & contra reg.iur.cōmunis,vt statim dicam.Secundum speciale est, q ex pacto nudo oriretur actio contra regulam. l. iurisgentium:§. igitur nuda.ſ.eo.& isto argum.vtitur in bono simili Bar. in l.iurisgentiū. §.quinimo.in vlt.col.ſ.eo.Ad idem moueor, nam istud statutum, q instrumentum habeat executionem paratam,est contra ius commune.l.minor 25.ann.cu 1 fideicom. ff.de mino.& l.1.C.de exec.rei iud.ergo debet strictè intelligi, vt minus lędat ius commune,quam sit possibile,vt habetur in l.2.C.de nox.c. cum dilectus.de consue.Bar.in l.omnes populi.ff.de iusti.& iu. in 6.q.Ergo non erit extendendum,qn̄ in tali instrumento continetur pactum nudum. Ad idem mouetur; quia bonum est argum.à præsumpta voluntate statuentium, vt est glo.in l.tale pactum.§.fin.ſ.eo.sed mens statuentium fuit priuilegiare instrumentum guarentigionatum,quantum ad executionē,non autem quantum ad producendum actionem. Et q ista fuerit eorum mens, patet ex verbis. verba.n. sunt notæ earum, quæ sunt in animo passionū.l.Labeo.§. idem Tubero. ff.de sup. leg. & per hoc apparet,q Bald. malè se fundat in ista.l.Nam ista.l. procederet, quando statutum expresse fomentaret pactū nudum, & actionem produceret, qđ non est in præsenti statuto. Considera etiam, q fundamentum Bal. in alio capite videtur falsum,dum dicit,istud pactum vestiri literis, quia non est verum, cùm vestimentum literarum non habeat locum, nisi in contractu mutui,vel dotis.Instit.de lit.obl. & decidit gl.in l.iurisgentium.§.quinimo.ſ.eo. Præterea vestimentum literarum habet locum etiam siue pactum sit nudum,siue stipulatio,toto tit.Instit.de lit.obl.iuncta gl.in l.si ex cauti.C.de non nu.pec. Et de isto argum.vide etiam per Io. de Imo.in l. fin.in 12.col.ff. à quib.app.non licet.Secundò pondera text. dum dicit,aliqua
7 l. Non.n. dixit l. simpliciter, sed adiecit aliqua.† Et de natura istius dictionis,aliqua,est facere, q terminus præcedens sumatur largè,& etiam impropriè,vt est gl.in cle.1.in verbo,aut eorum parte.de for.comp.quam pro singulari no.Bal.in l.1.in pe. col.C.de reuo.do. & in c.1.§. cum autem. in fin. col. de contr. inuest.Imo.in l.plures.ff.de dam.infe. & in c.fi. in 8.col. de don. Lud. in l.si cū vel in vtero. C. de test.mili. cum alijs suis concor. Et hoc modo patet, q comprehendit etiam plebiscitum Senatus.& ius prætorium,quæ sunt partes iuris ciuilis.l.2.§.nouissimè.ſ.de orig.iur.l.ius autem ciuile.in fi.cum l.sequ.ſ.de iusti.& iur.Et ideo gl.bene exemplificat istum tex.in iure prætorio,cùm bene cadat ad text.ibi,lege aliqua.¶ Capio glo.vnicā, quæ est difficilis, & eā magistraliter diuide in quatuor partes prin.In prima exēplicat principiū l.quatuor exēplis,ex quib.apparet,q glo.intelligit principium huius l.in conuentionib.iuris ciuilis nominatis,de quo dic,vt dixi in tex.In 2.timore duplicis contrarij.Primò,quia illatio, videtur generalior dicto, & quia dictio,interdum,denotat regulam esse in contrarium, sed casualiter aliquando aliter contingere, & tn̄ hoc est falsum,quia conuentio legitima nominata semper actionem producit.Io. gl.ponit primum intellectum ad illum ver. Et ideo, subaudiendo plura verba ad tex.postea ponit multa exempla ad tex. Sed quia talis subauditio destruit text.hic intellectus nihil valet. In 3. quæ est circa fin. gl. ponit alium intellectum ad illam dictionem, interdum, quare hic posita sit.Tene, q ista lex loquatur in conuentionib.legitimis nominatis.In quarta & vlt.gl. opponit,& soluit.Secunda ibi,& q sequitur,& ideo.Tertia ibi,vel si vis intelligere.Quarta,& vltima ibi,sed opponitur.¶ Redeo ad secundam part.prin.quæ occupat quasi totam gl. & eam subdiuide in sex particulas.In prima facit, q dictū est. In secunda ponit sex exempla ad text.in quib. pactum nudū confirmatur per legem ciuilem, vt actionem producat. In tertia ponit tria exempla ad tex. qn̄ per Senatusc.pactū confirmatur. In quarta exemplificat, qn̄ pactum iuuatur per legem, vt ipso iure tollat actionem præcedentem. In quinta qn̄ similiter iuuatur per Senatuscunsul.In sexta,& vlt.aliter intelligit tex. ibi, vel Senatusc.adiuuatur,& est extranea expositio. Secunda ibi,vt ecce nascitur.Tertia ibi,& quid in fin.Quarta ibi,tollitur autē. Quinta ibi,Senatuscon.tollitur.Sexta, & vltima ibi, vel dic iuuatur.
8 l.mulier.† In secunda particula secundę partis princip. ibi, vt ecce nascitur.habes sex exempla, in quib. pactum nudum fomentatur à l.ciuili,vt actionem pariat.Primum exemplum in

a pacto nudo[a] don.reprobant antiqui,& Bart.& Alb. *& communiter alij*.& Bart.in l.vnica.in vlt.col.ff.de cond. ex lege,quia tūc non oritur actio ex pacto,sed cōdictio ex l.propter pactū.quicquid teneat Fulg.hic,qui reprobat Bar. & Ang. in repe. l.si certis annis.in 1.col.C.eo.Secundum exemplum de l.ad exactionem.erat olim bonum,hodie non,cùm fingatur stipulatio per l.vnicam.in prin.C.de rei vxo.act.contra hoc opponit Bar.Nā dos est contractus iurisgen. nominatus: ergo sine fomento iuris ciuilis debet producere actionem.l. iurisgen. in prin. ſ.eo.& respondet, q datio dotis bene est contractus nominatus de iure gen. sed non promissio dotis. Dic clarius, q ɔ̄ctus iurisgen. innominati quidam denominantur à solo actu paciscendi, vt conuentio de emendo,& vendendo,quæ est emptio, & venditio. & isti statim producunt actionem sine alio fomento. De istis loquitur d.l. iurisgen. in prin. Quidam sunt contractus nominati iurisgen.qui denominantur ab actu exequendi, vt sunt contractus,qui re celebrantur. Nam non potest consistere mutuum,commodatum,depositum,nisi res interueniat. conuentio ergo de commodando non est commodatum: sic dos dicitur à donatione,& ab actu exequendi.Conuentio tn̄ de dando dotem non est actus nominatus iurisgen.nisi fomentaretur à iure ciuili.Ita salua glo.hic,prout etiam declarat Bar.in d.l.iurisgen.in prin.& l.si tibi.§.de pignore.ſ.eo. ſm intellectum Bar. ibi.Alia exempla glo.bona sunt,quibus adde(vt prædixi)bonū exemplum in l.tale pactum.§.qui prouocauit.ſm intellectum Bar.ibi.ſ.eo.¶ In ca.gl.ibi,& q in fine dicitur Senatuscon.iuuatur, habes tria exempla, in quib.pactum nudum fomentatur à Senatuscon.vt actionē producat. Primum exemplum est,qn̄ fit pactum nudum inter hæredem,& fideicom. vniuersalem, vt post restitutam hæreditatem teneatur creditorib. & legatarijs. Nam etiam sine isto pacto hoc erat dispositum per Senatuscon.Treb. Ideo concurrit dispositio legis, & hominis circa idem.¶ Tu aduerte ad duo. Primò ſm Pau.de Cast.glo.habuit bonum sensum,sed ineptè loquitur,quia si intelligimus,prout gl.exemplificat, q pactum nudum esset factum inter hæredē, & fideicom.vt gl.dicit, tale pactum nihil prodesset creditorib. & legatarijs,& nihil operaretur, quia pactum factum cū vno, non prodest alijs.l. quo tutela. de reg.iur.ideo exemplifica ſm eum,pactum esse factum inter creditores,& legatarios cùm fideicom.Sed d.Alex.saluat glo. vno casu,vt per eum. Secundò aduerte, q iura ad hoc allegata per glo. nihil dicunt de pactis confirmatis per Senatuscon.sed est ex dispositione immediata ipsius Senatuscon. absque vllo pacto:nisi illa iura veniant iuncta ista l.q pactum nudum esset factum super illo,q Senatuscon.disponebat.Et per hoc elicit Bar.no. regulam, q qn̄ in pacto nudo deducitur illud, q erat omnino debitum ex aliqua parte iuris,illud pactum nudum fomentatur ab illa l. & actionem producit.Et ex hoc infert correlariè Bar. q actio de constituta non est necessaria, qn̄ in pacto nudo deducitur id,q debebatur ex dispositione legis, secus qn̄ ex conuentione partium,vt hic per eum. & dicit Pau. de Cast. q in quodam examine publico vidit istum passum refricari in dubium,cui allegauit istam gl.& Bar.hic,& acquieuit. Circa primū adde Bart. in l.non impossibile.per illum tex.ſ.eo.Adde etiam bene facere tex.in l.inter socerum.§. conuenit.ff.de pac.dot.iuncta.l.nunquid si pro vxore.in prin.ff de don. inter vir. & vxor.quē text. ad hoc reputat sing.& dicit à nemine in mundo ante eum fuisse ponderatum Lud.Ro.in singu.522.inc.Tu audiuisti. Sed ad idem adde text.in l.qui negotia,ad fi.principij, iuncta.l.idemq;. §.si procurator.ff.man.Circa ſm adde, q bene facit tex. in d.§. conuenit.& tex.in l.quoties.cum glo.ff.de præsc.ver. Imò plus tenet Ang. q isto casu nedum non est necessaria actio de constituta,vt dicit Bart.imò non posset isto casu competere, cùm cesset,vbi alia competit.§.de constituta.Inst.de act.Sed respondē,q ille tex.loquatur, qn̄ competit alia actio ordinaria, vt est actio ex stipulatione, sed qn̄ competit vtilis subsidiaria, vt dicit tex.no.in d.§. conuenit,in fi.illa non facit cessare actionē de constituta,argum.l.de pecorib.cum glo.C.ad l.Aquil.sic ponit Alex.hic.Aduerte etiam, q illatio Bar.procedit, qn̄ ille,qui tenebatur ex dispositione legis,illemet cōstituit:tūc actio de cōstituta nō esset necessaria, & in istis terminis intellige procedere Bar.Si aūt esset tertius,qui cōstitueret se soluturū illud,ad q alius tenebatur ex dispositione legis, tunc actio de cōstituta esset necessaria, quo ad tertiū constituentē, aliàs ex pacto nudo non teneretur,iuxta l.1.§.an debitū.ff.de consti.pe. Scd̄m exēplum gl. de l.quamuis.§. si cum essem.est bonum exemplum rectè intelligendo. s. q creditor fecerit pactum nudum super eo,

ADDITIO.

a ¶In pacto nudo. Adde Bar. in l.fideius.§.qui certo.ff. de fideius.Bal.in Auth. ad hæc.C.de vsur.Inno.in c.nouit.de iudi.Doct.in c.1.de pac.

eo, ꝙ diſponit Velleianum, & tendit ad idem qđ præcedens. Ibi.n.in pacto nudo deuenerat id, ꝙ à l.ſeu Senatuſcon. Velle. erat diſpoſitum, vt ibi, & clarius in l.1.§.fin.ff. ad Velleia. Tertium exemplum gl.de l.ſi ſtipulata. nõ eſt ad propoſitum, quia ibi interuenit ſtipulatio. ¶In ea.gl. ibi, Item exemplum poteſt poni vbicunq; tollitur Macedonianum, vel Velleia. &c.Iſtud exemplũ reprobat Bar. per duo.& rationem, quare Senatuſc. Maced.vel Velleia.cùm ſint pars iuris ciuilis,non tollant actionẽ ipſo iure,q̃ eſt de iure ciuili,vide per Bar.in l.Iulianus.verũ. in 12.col.ff.de cond.ind.Tu potes ſaluare, qñ fieret pactum de non petendo illi, qui aliàs habebat exceptionem Senatuſcon. Maced. vel Velle. vt licèt pactum nudum de non petendo de per ſe nõ tollat actionem ipſo iure.l.ſi vnus.§.pactus ne peteret.ĩ.eod. tamen hoc caſu tollit propter duplex vinculum. Ita tenet Bar.hic in vlt.col.poſt Odof.& reputat no dignum.Idem tenent.Ang.& Pau.de Caſt. hic vterque in fin. & cæteri Mod. Quod bene not.qa eſt ſing.limitatio ad d.§. pactus ne peteret. Iaſon Paduæ.

SVMMARIVM.

1 *Contractus nominati,& innominati quomodo differant.*
2 *Emptor ad hoc,vt poſſit agere ad rem venditam,quæ requirantur.*
3 *Euictio venit tacitè in contractibus innominatis, etiam ſi nihil actum ſit inter partes.*
4 *Actio natiua quæ ſit,& quæ datiua,& nu.6.*
5 *Contractus innominatus quid ſit.*
7 *Permutatio quare non eſt contractus nominatus.*
8 *Donatio olim erat contractus innominatus, hodie verò eſt nominatus.*
9 *Contractuum innominatorum duæ ſunt ſpecies principales.*
10 *Pœnitentia non habet locum in contractu innominato non reſpectiuo.*
11 *Oblatio ſola in contractibus non habet vim implementi,adeo quòd poſſit agi,ſicut ſi verè fuiſſet impletum.*

LEX VII.

Vriſgentium. Conuentio iuriſgentium nominata, quę dicitur qñ habet proprium, & ſpeciale nomen,ſtatim producit actionem.ſecus ſi eſt innominata, ꝙ eſt qñ non tranſit in contractum ſpecialẽ, quia tunc exceptionem tm̃ parit,niſi veſtiatur implemento iuſtæ cauſæ, & actio, quæ ex præcedenti cauſa oritur, natiua appellatur, & facit,vt actio in factum datiua ceſſet. Item in contractib. innominatis venit euictio. h. d. totus text.nihil omittendo vſque ad §. ſi ob maleficium.¶Et diuide in 4.partes, vt hic per Bald.Item dum tex.facit mentionem de cauſa,ibi,ſubſit tñ cauſa,accipitur cauſa pro implemento,mediante traditione rei promiſſæ.¶† No.
1 duas differentias inter ꝯctus nominatos, & innominatos. Nominati.n.habent nomen ſpeciale, & diſcretiuum: per ꝙ vnus contractus in ſpecie diſcernitur ab alio.contractus autem in-
a nominati dicuntur,qui carent nomine ſpeciali, & ſolùm ſtãt in nomine generis,ꝙ eſt nomen æquiuocum,& confuſum.Itẽ ꝯctus nominati eo ipſo,ꝙ ſunt in eſſe producti,ſtatim producunt actionem.Sed ꝯctus innominati ſunt debiles,& inefficaces,& ſic non producunt actionem niſi ſequuta cauſa, hoc eſt niſi perfectè impleuerit ille, qui vult agere. Quæ autem ſit ratio diuerſitatis in hoc vlt.Gul. de Cun.hic in fin.dicit, quia lex multum curauit de ꝯtib.nominatis,cùm ſint fortiores, vt l.2. & ꝙ ibi no.ff.de vſuc.pro emp. & l.legaui. ff.de lib.leg.ſequitur Alb.hic.Sed nihil eſt dicere, quia poſſes inſtare, quare lex magis curauerit de ꝯtib.nominatis,q̃ de innominatis. Aliam rationem aſſignat Rav.de For.hic: quia ꝯctus nominati ſunt frequentiores l. certi cõdictio.§.quoniam. ff.ſi cert.pet. Tu dic,ꝙ melior ratio eſt,ſm Ang.quia ꝯctus innominatus ſtat in nomine ſimplicis conuentionis, & ſic in ſua nuditate, & ideo non producit actionem,niſi ſequatur implementum cauſæ,& hoc eſt,ꝙ vult dicere tex.ibi,quæ.n.in ſuo nomine non ſtãt. Sed ꝯctus nominati ſaltem habent veſtimentum nominis. Adde bene facere tex.in l. à nullo.in fi.C.de ſer. ¶Limita iſtum tex.procedere in cõuentionibus iuriſgentiũ nominatis: illæ ſolo conſenſu producunt actionem, & ſolùm nomen eſt elegans veſtimentum, vt dixi: ſecus autem eſt in conuentionib. iuris ciuilis nominatis,quia illæ ſolo conſenſu non producunt actionem: nec ſola nominatio iuris ciuilis eſt ſufficiens veſtimentum.Ita limitat,& probat Bar.in §.quinimo.ĩ.ea.l.in pe.col. circa fin.in ver.quæro conſuetudine,vel ſtatuto.vbi latè vide.ſequitur Bal. in rub.C.de rer.permu.Ang.in Auth. vt ſpon. lar.in prin. Io.de Imo.in c. quæ in eccleſiarum. extra de conſti. ſed conſidera tu de ratione diuerſitatis.¶Secundò limita iſtum tex.vt procedat in eo,qui principaliter facit ꝯctum iuriſgentium nominatum. Nam per pactum,& ſolo cõſenſu efficaciter obligatur, vt hic, & oritur actio:ſecus in eo,qui acceſſoriè,vt in fideiuſſore, qui licèt interueniat in contractu nominato, tñ ipſe non facit illũ contractum nominatum, ſed principalis, & alia eſt eius obligatio,q̃ principalis.l.& per iuſiurandum.§.ſi fideiuſſor.ff.de accep.l.1.§.verbis,cum glo.ff.de action.& obl. Ideo tũc in fideiuſſore non ſufficit pactum nudũ,ſed requiritur ſtipulatio.l.blanditus.C.de fideiuſ.Ita limitat Io.Fab.Inſti. de fideiuſ. ſuper rub. ¶Secundò no.tex.meliorem de iure,ꝙ ad hoc, vt ex ꝯctu nominato poſſit agi, non requiritur aliqđ implementũ ex parte ſua.Aliàs non eſſet differentia inter ꝯctus nominatos, & innominatos.q̃ differentiam facit iſte tex.quia in ꝯctibus innominatis non oritur actio,niſi ſequuto implemento,vt hic,vel ĩ.ff.de
2 rer.permu.& ita eum etiam no.Ang.hic.¶† Tertiò no.hic videri tex.optimũ ꝯ opi. Raph.Ful. in l.filiæ licet. C.de colla. vbi tenet Ful.ꝙ ad hoc,vt emptor poſſit agere ad rem venditã,requiritur,ꝙ offerat pretiũ,etiam ſi non excipiatur à parte per illum tex.dum dicit non offerenti denegari actionẽ,iuncta regula,q̃ ibi tradit Bal.vbi no.Bal.per illũ tex.ꝙ qñ onus eſt intrinſecum,ſiue ſit ad natiuitatẽ,ſiue ad exercitiũ,agens tenetur ẽt nemine opponente offerre. & dr̃ onus intrinſecũ,qñ venit ex eadem cauſa, vt per eum,& per text.in l.Iulianus.§.offerri. ff.de act.emp.vbi pondera, ꝙ tex.dicit offerri pretium debet, cũ ex empto agitur,& ideo ſi ſolùm partem offerat, nondum eſt ex empto actio.Iſtam opi.reprehendit Lud.Ro.& d.Alex. in d.l. filiæ licet,vbi reſpondent ad fundamentum Ful. ꝙ dũ text. dicit denegari actionẽ,intelligitur ope exceptionis, non ipſo iure.l.1.in prin.& ibi gl.ff.ad Maced.l.1. in prin.cum §.ſublata.& ibi Bar.ff.ad Treb.& ibi dixi.in l.Nam & poſtea. in prin.ff.de iureiur.& Raph.Com.in l.eum qui ita.§. qui ita.2.ff. de verb.obl. nam dicunt in ꝯriũ eſſe tex.hic, cùm aliàs non eſſet differentia inter ꝯctus nominatos,& innominatos,ſi vera eſſet opi.Raph. Ful.& tñ iſte text.vult eſſe differentiam. Breuiter veritas eſt ꝯ Fulg.ꝙ actio eſt ipſo iure nata,etiã ſine oblatione,prout etiam probatur in l.ex placito.C.de rer.permu.& vult Bar. ſi bene inſpexeris in l.ſi duo patroni.§.ſi quis iurauerit,ad fi.ff.de iureiu. & tex.in d.§.offerri.debet intelligi ſi petatur,ſm Bal.in l.2. C.de his,quæ ſub modo.& in l.1.in 3.col.C.ne lic. tertiò pronocare, & in l.ſi traditio.in 3.q.C.de act. emp. & in l. 1. in vlti.col.C.de vſufr.leg.Tñ iſte tex.non multum ſtringit ꝯ Fulg.Nã debes aduertere,ꝙ aliud eſt quærere,an requirat implementũ: aliud eſt quęrere,an requiratur oblatio.Quantũ ad primũ,verũ eſt,ꝙ in ꝯctib.nominatis non requiritur implementũ, ad hoc, vt poſſit agi. aliàs non eſſet differentia inter ꝯctus nominatos, & innominatos.Ita propriè loquitur tex.hic. Aliud eſt quærere,nũquid requiratur oblatio,& tunc iſte tex.nihil facit,quia dato,ꝙ requireretur oblatio,eſſet differentia inter ꝯctus nominatos,& innominatos,quia in ꝯctib.nominatis oblatio habet vim perfecti implemẽti: ſecus in ꝯctib. innominatis,prout declarat gl. hic in ver.aliquid facias in fin.Ex ſolutione,q̃ dedi ad d.§. offerri.ꝙ intelligatur,ſi petatur.facit doc.glo.in l.vniuerſa:C.de præci.Impe.offe.cum multis ſim. quæ ibi plenè accumulaui. & iõ hic non pono.¶† Quartò not.ex tex.ibi,euictus eſt Stichus, ꝙ
3 in ꝯctib.innominatis venit euictio tacitè,etiam ſi nihil ſit actũ inter partes,& ſic euictio eſt ita de natura in ꝯctib. innominatis,ſicut in ꝯctib.nominatis,vt declarat gl.in l.pacta conuenta. in prin.ff.de ꝯhen.emp.Imò plus in ꝯctib.innominatis ille, qui pro parte ſua impleuit dando,& ſic transferendo dñium, ſi nõ vult cauere,facit,vt ſit locus pœnitentiæ, & pecunia data poſſit repeti.tex.eſt no.in l.fin.ad fi.vbi dixi.ff.de condi. ob tur.cauſam.¶† Quintò no.ibi,in factum actionem à prætore dandã,
4 ſm Bar.& alios tex.ſing. & meliorem de iure, ad cognoſcen-
b dum,quæ ſit actio[b] natiua, & quæ datiua.Adde Bar.in l.1.in 1. col.ad fi.ff.de act.& obl.in l.cum quis.in 8.col.C. de iur. & fac. & ignor.& in l.1.in 10.col.ff.de condi.inde.Bonus text. in l.3.in prin.in verſ.dando vtilẽ actionem.ff.cõmo. & tex.in l.cum mota.in ver.danda.C.de tranſac.q̃uis do.Chriſtoph. de Caſtil. in d.l.cum mota.& Raph.hic teneant,ꝙ nõ reperiatur aliqua actio datiua,ſed nihil,ꝙ vrgeat,adducunt: nec bene rñdent ad hunc tex.Ideo omitto. Pro cõi ſnĩa addit Bal.hic poſt Pet.illud,ꝙ dicunt Philoſophi,ꝙ creatio differt à generatione.Nam creatio eſt de nihilo,generatio autem fit ex præexiſtenti materia, & ſic actiones natiuæ dicuntur generari.ideo natiuæ appellãtur. Sed
5 datiuæ creant abſque materia.† Tu adde,ꝙ magna eſt vtilitas, an actio ſit datiua,vel natiua, qa actiones datiuæ non ſequunt naturam aliarum actionũ quantũ ad tranſmiſſionẽ ad hrēdes: nam aliæ actiones ex cõtractib.tranſmittuntur ad hæredes.l.ex contractib.ff.de act.& obl.l.vnica.C. vt act.ab hæredi.§.ex cõditionali.

ADDITIONES.

a ¶Contractus autem innomminati. Adde glo. in rub. C.de rer. permu.Bal.in rub.de trãſact.extra.in vlt.col.

b ¶Quæ ſit actio. Adde Cy.in l.cum mota.C.de tranſ.

ditionali.Insti.de verb.obl.gl.in l.2.C.de pac.inter emp. & ven. Sed actiones datiuæ non transmittuntur ad hæredes,ita declarat glo. peregrina paucis nota in l. cum præcario.in glo.fi.ff.de preca. ¶Sextò pondero text. ibi incertam actionem. i. præscriptis verbis,qui tex.clarius,quàm alibi assignat rationem,quare ex contractib.innominatis oriatur actio præscr.ver.eo quia ipsi contractus cùm sint innominati,sunt incerti, vnde similiter habuerunt actionem incertam,& innominatam, sine generalem.s.actionem præscr.ver.vt declarat Bar.in rubr.ff. de præscr.
6 ver & hoc est,ꝙ propriè dicit tex. hic.¶ † Vlt. pondera secundum Ang.& Sal.hic videri tex.ineuitabilem contra vnam opi. quam vbique tenet Bar.s.in d.l.cum mota.in l.cum proponas. C.de dolo.in l.si intra.ꝫ.eod.& in l.ex placito. C.de rer.permu. vbi dicit, ꝙ in contractu innominato do vt facias, ex parte illius,qui debet dare, est contractus innominatus, do vt facias, & sic sibi competit actio præsc. ver. sed ex parte illius, qui debet,facere,est contractus innominatus,facio vt des: & ideo sibi competit actio de dolo.l.naturalis.§. ꝙ si faciam.ff.de præsc. ver.¶In contrarium videtur tex.hic,vbi ex parte illius, qui petijt, & sic qui manumiserit, ex cuius implemento nihil adest aduersario, tamen non censetur contractus innominatus, facio vt des.Patet,quia sibi nō competit actio de dolo, sed actio præscr.ver.Et ita ad hoc etiam ponderat istum tex. contra Bar. Sal.in d.l.cum mota, vbi dixi. Tu responde clarè defendendo Bar. ꝙ iste tex. nihil obst. nam verè hic est contractus innominatus,facio vt des,sed ideo non cōpetit actio de dolo, eo quia aduersarius impleuit,quia dedit seruum promissum, licèt fuerit euictus.vnde actio de dolo competeret,quando nullo modo impleſſet,prout plenius dixi in d.l.cum mota,& respondet etiam Pau.de Cast.hic.¶Capio glo.in verbo, vt aliquid facias. quam diuide in 4.partes.In 1.supplet ad tex.In 2.quærit quare permutatio non sit contractus nominatus. In 3. ponit vnum dictum.In 4.format q.Secunda ibi,sed quare. Tertia ibi,prætere rea donatio. Quarta, & vlt. ibi. Item quid si in permutatione.
7 † In secunda parte quæro, quare permutatio non sit contractus nominatus.gl. hic assignat duas rationes, quæ parum valent. Caue tamen,dum gl. facit mentionem de vestimento re, & de vestimento rei interuentu, quia est magna differentia, q̃a vestimentum re, habet solùm locum in contractib. nominatis,qui non possunt sine re celebrari, de quib. Inst.quib.mod.re contr. obl.& dicitur vestimentum re, quia facit actionem cōpetere ad illam rem,quæ esset deducta in contractu, nec plus, nec minus:vestimentum rei interuentu habet locum in contractibus innominatis, & facit competere actionem ad aliud quàm ad illud,quod sit datum,Vt, si conueni pacto nudo permutare librum cū veste,non possum agere nisi prius impleā, ꝙ conueni,& sic dem librum.Nam interuentu libri, non ago ad id,ꝙ dedi,sed ad vestem,secundum Cy.Bal. & Sal. in l.legē. C.eo.Pau.& Mod.hic.Aliam rationem,quare permutatio non sit contractus nominatus, assignat Gul. hic, quia ad hoc,vt sit cōtractus nominatus,requiritur, ꝙ habeat speciale nomen ex parte vtriusque contrahentis, vt emptor, & venditor, sed sub nomine permutationis continetur vterque contrahens.Istam rationem reprobant Rayn.& Bald.hic.nam societas est contra ctus nominatus, vt hoc text. & tamen vterque appellatur so-
* cius.*Communiter tenetur ratio*,quam assignat gl. & ibi Bar.in rub. C.de rer.permu.& illam sequuntur Bar.& alij,& Bart. in l.siue apud.in pen.col.C.de transac. ¶Contra istam communem rationem obst.text. in l statuliberi à cæteris.§.quintus.ad fin.ff.de sta.lib.vbi text.dicit,ꝙ appellatione emptionis.l.12.tabul.omnem alienationem complectitur. Et si respondeas, verum est largo sumpto vocabulo, certè dico, ꝙ etiam permutatio proprie, & strictè sumpta non comprehendit nisi vnam speciem contractus,vt est gl.in l.1.C.de rer.permu.Dixi,& rationem assignaui in l.2.in prin.ff.si cert. pet. & idem tenet Bar.in l.2.ff. de rer.permu.Ad istud responde dupliciter.Primo ex verbis Bald. in l.voluntas.in vlt.col. post medium. in ver. scias tamen.C.de fideic. quod olim in primo (vt ita dixerim) latere iuris ciuilis antequam superueniret distinctio nominum in contractibus appellatione emptionis continebatur omnis commutatio.Ita loquitur d.§.quintus.in fin.sed post factam discretionem aliud est.Secundò, & no.responde ex mente Bald. & clarius Imo.in l.in ædib.§.1.in vlt.col. ff.de do. quod text. in d. §.quintus. non voluit dicere, quòd appellatione emptionis omnis alienatio contineatur,sed text.ibi arguit ab identitate rationis. Nam cū esset dispositum,quòd statuliber dando pecuniā hæredi, consequeretur libertatem, si erat venditus: similiter dando pecuniam emptori consequitur libertatem. Deciditur ibi ab identi tate rationis,quòd illud,quod statutum est in venditione, ha-
8 beat locum in omni alienatione. ¶ † In tertia parte principali glo. ibi præterea est donatio, habes ꝙ donatio olim erat con-

tractus innominatus, hodie autem est contractus nominatus,cùm solo consensu producat actionem. idem tenet gl.in l. fin.ff.de cond.ob causam.& glo.in l. in ædib.§.1.ff. de do.& glo. in l.2.ff.de cond.ob causam.Istas gl.reprehendit Bart.quia si donatio olim de iure fforum fuisset contractus innominatus,certè cum pœnitentia locum habeat in contractib. innominatis. l.si pecuniam.in prin.ff.de cond.ob causam. certè etiam pœnitentia habuisset locum in donatione.ꝙ est contra tex.in l.Ari-
* sto.in vers.deniq;.ff.de donat.*Vnde communis sententia est*, [a] ꝙ do
a natio,& olim,& hodie sit contractus nominatus. Et ita tenent Vltramon.& Cy.in l.2.& ibi Bar.& Bal.C.de contr.ob causam. Bar.Ang.Pau.de Cast.& d.Alex.hic.Bart.in l.fin. ff.de cond. ob causam.& in d. l. in ædibus. §.1. ¶Pro ista communi sententia duo stringunt. Primò,quia donatio habet nomen speciale,per ꝙ decernitur ab alijs contractib. ergo est contractus nominatus,per doctri.gl.approbatam in rub.C.de re.permu. Secundò stringit,quia in eo non est locus pœnitentiæ.d.l.Aristo. in ver. denique.Nisi debiliter dicas, ꝙ ibi sit speciale fauore libertatis, ꝙ est contra d. l. si pec.§.1. Nec obst. ꝙ olim non producebat actionem:quia respondeo,vt per Bar.hic, & in locis prææalleg. Tu autem in puncto iuris teneas de directo contra cōmunē sententiam,ꝙ imò donatio,& olim, & hodie sit contractus in nominatus,prout tenent Iac.Butr. Alb.& Raph.Ful.hic,& Ful. in l.fin.ff.de cond.ob causam.Bald.in rub.C. de re.permu.Io.de Imo.Raph.Com.& in effectu Lud. Ro.in d.l.in ædib.§.1.& ibi refert Imo. ꝙ recolendæ memoriæ præceptor suus.d. Fran.de Ram.tenebat istam partem in repe.l.si in 6. op.2.par.ff.de cōd. ob causam.¶Pro ista parte omissis leuib.stringit fundamentū Doct.ꝙ retorqueo contra eos. Nā donatio non habet nomen speciale, imò nomen generis: ergo non est ꝯctus nominatus. Patet,quia sub ea continetur donatio simplex,donatio ob causam,dona.causa mor.& legatum.l.alienatum.§.do.ff. de verb. sig.imo etiam aliqñ continetur dos.l.fin.in prin. C.de iu.do. Et si dicis, verum est largè, quia similiter permutatio stricto modo sumpta non comprehendit nisi vnam speciem, vt s.dixi:tñ quia largè comprehendit sub se plures alias species, ideo censetur ꝯctus innominatus. Ad istud fundamentum respondet d.Alex.hic;ꝙ nihil valet,quia etiā venditio continet sub se venditionem puram.Item venditionem ob cām. Itē venditionē sub cōditione.l. tenetur.§.1.ff.de act. emp.& tñ venditio est ꝯctus nominatus.vt hoc tex.Tu dic,ꝙ ista responsio nihil valet. nā bene militaret, qñ donatio solū contineret sub se donationem simplicē,donationē ob causam, & donationē sub conditione,q̃a oēs sunt de eadē specie, prout dictū est in empt. Sed donatio cōtinet etiā illa,quæ sunt de diuersa, & alia specie.nā non solū comprehendit donationem inter viuos, sed etiam comprehendit don.causa mort.Item non solùm comprehendit ꝯctum, sed etiam comprehendit legatum. l.legatum.ff.de leg.2.& ꝙ legatū est vltima volū.Itē comprehendit etiam dotem,vt prædixi: ergo cùm donatio comprehendat etiam alias differentes species,debet censeri ꝯctus innominatus, cùm habeat naturam generis.¶Et ꝙ donatio sit nomen generis, probo per text.in l.legatum.ff.de leg.2. vbi dr̄,ꝙ legatum est donatio quædam à defuncto facta.Pondera,ꝙ diffinitio debet constare ex genere,& differentijs, vt no.l.omnis bona diffinitio.ff. de reg.iur.vnde cùm dr̄ in diffinitione legati,ꝙ legatū est dona tio,illud,donatio,ponitur vt genus.Et si dicas, ꝙ donatio non pōt esse ꝯctus innominatus, quia ꝯctus innominati sunt tñ quatuor,qui ponuntur in d.l.naturalis.ff. de præs.ver.sub quorum neutro cadit dona. Imo. in l.hoc iure. §. si quis dederit.ff. de don.conatur respondere,ponderando gl. in l.si cum fundū.
9 in gl.1.ꝫ.eo.aliter q̃ ibi Bar.†Tu rñde clarè, & fundamentaliter, ꝙ ꝯctuū innominatorū duę sunt species princip.Quidam sunt ꝯctus innominati hincinde respectiui, & isti tñ sunt quatuor, nec plures esse possent,& de istis loquitur d.l.naturalis Quidā sunt ꝯctus innominati simpliciter,& nō respectiui, & isti sunt innumerabiles,vt dicit tex.ī l.Senatus.§.1.ff.de don. cā mor.sm Bar.in d.l.naturalis in prin.in 1.op. Istud clarè patet p tex. in l.si gratuitā.in prin.ff.de psc ver.Istud ēt patet. nā pactū nudū simplex est ꝯctus innominatus, & tñ non est ꝯctus respectiuus,vt est gl.in l.j.in prin.in gl.mag.in fi.ff.de act.& ob.q̃ gl.no. & sequitur Bal.in rub.& in l.1.C.de pact.& eā reputat sing.Bal. in c.qntauallis.in 2.col.de iureiur.& no.Bal.in l.lecta.in 2.col.ff. si cert. pet.& hoc modo donatio est ꝯctus innominatus simpliciter, & non respectiuus. ¶Tenendo istam partem, quæ in puncto iuris

ADDITIO.

a ¶Sequit Clar.in §.donatio.q.1.Suarez.li.cō. opi.ver.Donatio.Bar.in l.in ędib. §.ex reb.ff.de dona.& ideo semel perfecta, pœnitentiæ locū nō relinquit,secūdū cōem per Viu.cō.opi.lib.1.concl. 84.licèt de hoc disputet Riminal. in Rub.insti.de don.nu.62.vbi sustinet non esse propriè contractum. MASVER.

iuris est verior, non obst. d.l. Aristo. in ver. denique. in qua se fundat Bar. quia respondet Bal. hic in 3. q. ꝙ in contractib. innominatis locus est pœnitentiæ, quando fiunt gratia vtriusque. Secus quando gratia alterius tantum, vt in d. ver. denique. gratia donatarij tantum. l. qui Romæ. §. Flauius. ff. de verb. obl. l. 2. C. si seruus extero. Alio modo respondet Imo. Raph. Co. & Lud. Ro. in d.l. in ædib. §. 1. ꝙ ideo in d.l. Aristo. ver. denique. non habet locum pœnitentia: eo quia res non erat integra. nam & in contractib. innominatis non habet locum pœnitentia, quando res desijt esse integra. l. si pecuniã. in prin. ff. de cond. ob causam. ¶Sed ista est falsa solutio, quia ex parte illius, q̃ impleuit, ex cuius parte desinit res esse integra, deberet esse locus pęnitẽtiæ, si esset contractus innominatus, licèt non ex parte alterius,
10 vt habetur in d. l. si pecuniam. in prin. ¶† Tu ergo tertiò respon. no. ꝙ illud, ꝙ dicitur, in contractib. innominatis habet locum pęnitẽtia, procedit in contractib. innominatis, qui sunt hincinde respectiui. Et ratio est, quia neutra pars põt conqueri, cùm vterque liberetur. Sed in contractu innominato non respectiuo non habet locum pęnitẽtia. glo. est no. in l. si fundum in gloss. 1. ȷ̃. eod. Imol. in l. hoc iure. §. si quis dederit. de don. quamuis Bar. in d.l. si cum fundum. aliter intelligat illam glo. Nam pactum nudum simplex est contractus innominatus respectiuus: certè ibi non habet locum pęnitẽtia: aliàs pactum non haberet effectum exceptionis, & retentionis, & compensationis l. etiam. ff. de compen. si haberet locum pęnitẽtia, & ita propriè cõtingit in d.l. Aristo. ver. denique. vbi ante quinquennium erat donatio simplex, & non respectiua: ideo cessat pęnitẽtia. Et istud est, ꝙ etiam in effectu voluit dicere Bal. hic, in 3.
31 q. vt s. retuli. ¶† In vlt. parte gl. no. multum istam partem, ex qua habes, ꝙ sola oblatio in contractib. innominatis non habet vim implementi: adeo ꝙ possit agi, sicut si verè fuisset impletum, imò obligatio non impedit, quin sit locus pęnitentiæ. & hanc gl. multum no. & sequuntur Doct. hic. & Cy. in l. siue apud acta. in vlt. q. C. de transac. vide tamen gl. quæ facit in cõtrarium in l. si tibi rem inspiciendam. §. fin. in versi. victori. in fi. de præs. ver. ¶Limita istam no. conclu. gl. quatuor modis. Primò, vt procedat, quando factum esset promissum, quia factũ non potest impleri sola oblatione. Sed vbi promissa esset datio, tunc quamuis sola oblatio non sufficeret, vt hac gl. tamen si quis offerret, & solenniter consignaret, haberetur pro dato, & sic non esset locus pęnitentiæ l. 1. C. de rer. permu. & l. acceptam. C. de vsur. Ita no. limitat Alb. de Ro. hic in fin. Bal. in l. ex placito. in 13. q. C. de rer. permu. ¶Secundò limita, nisi contractus innominatus ordinetur ad nominatum, vt si prommitto vendere ob certam causam. Nam tunc regulatur secundum naturam illius contractus nominati, cui magis assimilatur. l. 1. §. si quis seruum. ff. depositi. tunc non habet locum pœnitentia, & tunc oblatio sufficit pro implemento. l. Labeo scribit. & l. cum ab eo. ff. de contrahen. emp. secundũ Bald. in l. quamuis. C. de transa. ¶ Tertiò limita, quando contractus innominatus tenderet ad liberandum. nam cùm non habeat locum pęnitentia. d.l. quamuis. certè oblatio haberet vim implementi, secundum Bald. hic, & in l. si cum fundum. ȷ̃. eo. per illum tex. quem ad hoc reputat sing. Facit l. si maior. C. de transac. ¶Quartò, & vlt. limita, vt conclu. gl. procedat quantum ad hoc, vt agi possit ad rem principalẽ promissam ꝙ oblatio non sufficeret, nec haberet vim implementi: sed bene sufficit quantũ ad hoc, vt agi possit ad pœnam promissam, cùm non stet per eum. ita no. limitat istam glo. Pau. de Cast. in l. si pacto quo pœnam. per illum text. C. eo. Iason Paduæ.

SVMMARIVM.

1 *Implementum causæ iniustæ non vestit contractum innominatum.*
2 *Promissio, quam quis facit de maleficio non faciendo sub pœna, valet.*
3 *Conditio possidentis est melior in pari causa turpitudinis.*

1 **§. Si ob maleficium.** † Implementũ causæ iniustæ non vestit contractum innominatum. h.d. ¶In text. ibi promissum. s. nudo pacto, & tunc licet causa sequatur, tamen non vestitur pactum nudum. Et ratio est, quia iste debebat gratis à maleficio abstinere. Vnde si voluit præmium, fuit turpitudo à parte sua. l. idemque. §. 1. ff. de cond. ob tur. cau. & l. fin. vbi pulchrè
2 Bal. C. eo. † Si quis tamen promitteret non facere maleficium sub pœna, valeret promissio. ita no. Bal. in l. nõ impossibile, per illum tex. ȷ̃. eod. & vide omnino in materia, ꝙ notabiliter dicit Bal. in l. fin. C. de condi. ob tur. causam, per illum tex. ꝙ ciuitates, vel principes occupantes alienas terras, qui nolunt postea restituere nisi habita pecunia, turpiter accipiunt, & habitã pecuniam tenentur restituere, nec iuuantur propter capitula pacis: ex quo impressio est turpis. qđ vltimum bene not. ¶Glo. in verb. nulla, diuiditur magistraliter in quatuor partes. In prima ponitur ratio dubitandi vnà cum ratione decidendi. In secunda, quæ est ibi, siue fuit promissio per stipulationem. glo. in effectu remouet vnum contrarium, per ꝙ limitatur regula huius tex. vt procedat in promissione facta pacto nudo. Secus si interuenisset stipulatio, quia tunc oriretur actio mero iure, licèt obstaret excepio. In 3. quæ est ibi. secus si vt fiat. glo. remouet aliud contrarium. In 4. quæ est ibi, sed quid de pignore. glo. format q. In 3. parte glo. dic. ꝙ ista glo. põt dupliciter intelligi, vt hic per Bar. & plenius Bar. & omnes in l. generaliter. ff. de ver.
3 obl. vbi videas. ¶† In vltima parte no. istam gl. ſm Ang. & Mod. pro limitatione regulæ, quæ habet, ꝙ in pari causa turpitudinis melior est conditio possidentis, & solutum non repetitur. l. pen. ff. de cond. ob tur. cau. Ista regula procedit si translatum esset dominium. secus si dominium non fuisset translatum, vt in pignore, quia tunc reus conuenitur rei vendicatione, vt qui libet possessor. Idem tenet glo. in l. 2. in gl. fin. vbi dixi. ff. de condi. ob tur. cau. & in l. 2. C. eo.

SVMMARIVM.

1 *Pactum nudum non producit obligationem efficacem. Limita vt nu. 4.*
2 *Iuramentum an vestiat pactum nudum.*
3 *Princeps si committeret causam alicui de veritate, & iustitia, intelligeretur de veritate, cui ius patrocinatur.*
5 *Pactum nudum de iure canon. producit actionem, & etiam in foro seculari. nu. 6. Limita vt nu. 7. 9. 10. vsque, & per totum nu. 26.*
8 *Obligationem naturalem contra alium non habet de iure canonico, qui non implet pro parte sua.*
12 *Compromissum si ita sit factum, quòd arbiter procedat secundum æquitatem, poterit arbitrari non obstante exceptione, quod pactum sit nudum.*
23 *Agi potest ex pacto nudo in ligis, & treugis.*
27 *Pactum nudum non dicitur contractus innominatus.*
28 *Promissio simpliciter facta in dubio præsumitur facta ex causa donationis.*
29 *L. si quis ex argentarijs, nunquid habeat locum, quando in pacto nudo continetur factum.*
30 *Extensio ex identitate rationis est licita in correctorijs, quando ratio est expressa in lege corrigente.*
31 *Extensio ex identitate rationis est semper licita in limitatorijs.*
32 *Pactum nudum propriè est, quando aliquis promittit sine interrogatione.*
33 *Constitutum est contractus nominatus.*
34 *Fideiussio, cùm etiam sit contractus nominatus, & accessorius sicut constitutum, quare ex pacto nudo non producit actionem.*

§. Sed cum nulla. Cõuentio innominata nõ vestita implemento iustæ causæ remanet nuda: ideo non parit obligationem efficacẽ, & sic nec actionem. sed si fiat ad liberandũ, bene parit excep. h.d. Et ideo dũ tex. dicit. non posse constitui obligationem, intellige. s. efficacẽ cum productione actionis. & ita expone verbum
1 obligationẽ, ꝙ ȷ̃. sequitur. ¶† Not. 1. in ver. igitur. regulã, ad ꝙ allegatur tota die iste tex. ꝙ pactũ nudũ non producit obligationẽ efficacẽ, & sic non parit actionẽ, sed bene exceptionem. Ratio huius regulæ colligitur subtiliter ex isto tex. hoc modo. Nam vbi non est causa, ibi non est causatũ. l. manumissionis. ff. de iusti. & iur. Sed actio est quoddã causatũ. l. licèt. §. ea obligatio. ff. de procu. ergo non põt sine cã oriri. sed pactũ nudũ dr, cui non subest cã, vt in prin. huius tex. ergo bene sequitur illa illatio, quæ ponitur in ver. igitur. Et ad hanc rationẽ adde Bal. in rub. extra eo. in 3. col. in fi. Et extende istã regulã etiã si debitor
2 suo iuro confiteretur, & affirmaret nudũ pactũ. † Nã per hoc non teneretur soluere. Ita dicit Bal. in l. fi. in 2. col. C. de fideic. referens ita eleganter tenere Inn. in c. 1. ꝙ met. cau. An tñ iurm
3 vestiat pactũ nudum, dicã inferius in limitationib. ¶† Scđo ad ampliationẽ huius regulæ, adde, ꝙ si princeps cõmitteret cãm alicui de veritate & iustitia, intelligeretur de veritate, cui ius patrocinatur: non autem, ꝙ ex pacto nudo agatur, qa re vera ius ei non patrocinatur. Ita notabiliter Bal. in l. nemo. in vlt. no. per
4 illum tex. in fin. C. de sen. & interlo. omn. iud. ¶† Ista regula limitatur sex modis in gl. vbi dicetur vltra alias limitationes. Li-
a mita istam regulam procedere de iure ciuili. [a] Secus est de iure canon. c. 1. & c. 3. extra eo. gl. & Arch. in c. quocũq; suffragio. 12. q. 2. & glo. & Arch. in cap. iuramenti. 22. q. 5. & glo. 2. in cap.
* 1. 21. q. 1. *Et ita communiter tenent* Can. in d.c. 1. extra eod. d. Anto. & Imol. in c. per tuas. de arb. Bald. in l. legitima. in 2. colum. supra

ADDITIO.

a ¶*De iure ciuili.* Adde Alex. lib. 2. consil. 16. incip. *viso dicto themate. 1. dubio.* PVRPV.

ſupra eod.& in l.petens.C.eod.Ang.in l.ſi certis annis.in 3.col.
C.eo.Lud.Ro.in l.2.§.ex his.in vlt. colum.ff.de verb.obl.¶Pro
iſta communi ſententia tria faciunt.Primò, quia inter ſimpli-
cem loquelam, & iuramentum ius canonicum non con-
ſtituit differentia m.c.iuramenti.22.q.5.Secundò,quia pactum
nudum fomentatur à iure Can. d.c.1. & 3. extra eo.ergo eſt le
gitima conuentio,ergo debet actionem producere l. legitima.
ſ.eo.Tertiò facit, ꝙ in foro canonico proceditur de æquitate.
c.dilecti.de iud.& vbicunque proceditur de æquitate,pactum
nudum producit actionem,vt dicã.ĩ. in ſeq.limitatione. Hinc
ex iſta concluſione infert no.Io. de Imo.in c.quintauallis.in 19.
differentia.de iureiu.ſequitur d. Alex.in l.1. in 6.col.ff. de leg.2.
ꝙ licèt de iure ciuili compromiſſum factum pacto nudo ſine
adiectione pœnæ nihil valeat, quia laudum eſſet eluſorium l.
non diſtinguemus.§.1.ff.de arbi.tñ de iure canoni. valet, cùm
a ex pacto nudo [a] oriatur actio,& ita de iure cano.derogatur il-
* li l.non diſtinguemus. §. 1. licèt *iſta ſit communis opi.* qđ pactum
nudum de iure cano. producat actionem, contrarium tamen
tenuit Sal.in l.legem.in 7.q.poſt patruum ſuum.C.eod. quem
refert,& ſequitur Ang.de Are. in §.in perſonam. in pen.& vlt.
col.Inſti.de act.cùm tex.in d.c.1.dicat, ſuam obtineat firmita-
tem:ergo apparet,ꝙ Papa ibi nihil de nouo ſtatuit,& quia non
debet induci differentia inter ius canonicum, & ius ciuile.nec
per ſubauditos intellectus debet induci correctio iuris ciuilis,
vt dicit glo.in c. cupientes.§. ꝙ ſi per 20.de ele.in 6. Tu confir-
ma,quia licèt tex.in d.c.1.dicat, pacta cuſtodiantur,per hoc tñ
non ſequitur,ꝙ ex pacto nudo oriatur actio.Nam etiam præ-
tor in edicto de pactis dicebat, ꝙ pacta debeant ſeruari: & tñ
non vult, ꝙ oriatur actio.§. prætor ait. vbi Bart.dubitat.ĩ.ea.l.
Imò plus text.in l.pen.C.eod.apponit dictum præciſum,ꝙ pa
cta omnino ſeruentur,& tamen non oritur actio.Tñ Bar.in d.
§.prætor ait.multum dubitat, quia imò illa verba pacta ſerua-
bo,important,ꝙ oriatur actio,per regulam l. ſtatuas.ff.de acq.
rer.dom. & dicit,ꝙ non vidit vnquam ſolutionẽ, ſed oportet
præſupponere,ꝙ erãt alia verba in edicto prætoris,ex quib.ap-
parebat,ꝙ pacta nuda non producebant actionem, quæ ver-
ba non ſunt in illo c.1.Magis facit tex.in c.3.extra eo. Sed ſim-
pliciter reſpondetur ad illum tex.Primò,ꝙ intelligatur in pro-
miſſione facta per ſtipulationem.Secundò, & melius,ꝙ intel-
ligatur de promiſſione facta pijs locis.Tertiò,& adhuc melius,
ꝙ tex. in ver.operę impleantur.nõ intelligatur per viam actio
nis,quia corrigeretur ius, ſed intelligatur per viam denuncia-
5 tionis euangelicæ, vt ĩ. dicetur.¶ † Tenendo tñ communem
concluſionẽ, ꝙ pactum nudum de iure canonico producat
actionem, amplia, vt procedat non ſolùm in pacto nudo:ſed
etiam (ꝙ fortius)in ſimplici pollicitatione. Ita tenet d.Ant.de
Butr.in c.ex parte.in vlt.col.de cenſi.Motus quia ſicut ex voto,
quis obligatur,& compellitur per eccleſiam, vt ibi: ita etiã ex
ſimplici pollicitatione ad ſimilitudinem voti. Idem tenet d.
Abb.in d.c.3.extra eo.per illũ tex.in ver.promittuntur. ꝙ ipſe
generaliter intelligit,vt loquatur etiam de ſimplici pollicitatio
ne. Et per hoc poterat allegare text. in l.ſciendum.§.dictum. ff.
de ędil. edic. Puto in hoc contrarium, prout tenet ſimpliciter
do.Abb.in c.cum inter vniuerſas.circa fin.de ele.Moueor,quia
ſpeciale eſt in pollicitatione facta Deo,vel reipublicę, vt ex ea
agi poſſit.gl.in c.ſcimus.in gl.1. 12.q.1.Item ſpeciale eſt in pijs
cauſis,ſm Bal.& Bar.in l.illud.C.de ſacroſan.eccl.Io.An.in ad-
di.Spec.in tit.de ceſ.actio. do.Abb. in c.ex parte.de cenſi.Imo.
in c.2.de conſue.ergo in contrarium eſt ius commune.¶Ter-
tiò moueor,quia dictum c.1.eſt correctorium iuris ciuilis: er-
go non debet extendi: præſertim ad caſum habentem minorẽ
6 rationem,vt eſt ad pollicitationem,iuribus vulgatis.¶ † Secũ-
dò extende ad pactum nudum, ꝙ producat actionem non ſo-
lùm in foro canonico,ſed etiam in foro ſeculari,in omnib.ter-
ris ſubiectis eccleſiæ,ſm Imo.in cap.quæ in eccleſiarum.in 23.
col.de conſti. Bal. in Auth. ad hæc.in 4.col. C.de vſu.vbi dicit,
ꝙ iſtud procedit non ſolùm in clericis, ſed etiam in laicis ſub-
iectis eccleſiæ quo ad temporalem iuriſdi. ¶Tertiò adde, ꝙ
dicit do.Ant.de Butr. in c.1.in prin. de proba. quod coram ec-
cleſiaſtico poteſt laicus agere pacto nudo. ¶Quartò adde, ꝙ
iſtud in tantum eſt verum,ꝙ non valeret ſtatutum diſponens,
ꝙ ex pacto nudo agi non poſſit.Ita tenet do. Abb. in c. dilecti.
7 in 3. col. de iudicijs. † Limita iſtam communem concluſionẽ
iuris canonici procedere in pacto nudo non reſpectiuo: ſecus
eſt in pactis nudis reſpectiuis: nam in contractib. innominatis
ante implementum non orit̃ actio l. ex placito. C. de rer. per-
8 mu. † Adde, quòd iure Cano. qui non implet pro parte ſua,
non habet etiam obligationem naturalem contra alium. Ita
tenet Bald.in l.cum quis.C.de iur.& fac. ign.in 9.col. in ver.vl-
terius etiam poſſunt poni exempla.Refert, & ſequitur Ang.de
Are.in §.in perſonam.in pen.col.Inſtit.de act. Idem tenet not.
Bald.in l. ſiue apud acta. in 2.col. C. de tranſa. vbi dicit, quòd
omnia iura ciuilia loquentia de contractib.innomi. habent lo-
cum etiam de iure Cano. Vnde contractus innominatus non
parit actionem,etiam de iure Can.niſi poſt implementum.al-
9 legat nota.in c. cum inter R.ſeniorem.de ele. † Secundò limi-
mita non procedere,quando pactum eſſet nudum,& à verbis,
& à cauſa: tunc etiam de iure Can. non produceret actionem:
puta ſi pacto nudo promitterem tibi 10. ſine cauſa, quia non
plus valet pactum de iure Can. quàm ſtipulatio de iure ciuili.
Sed ſtipulatio ſine cauſa de iure ciuili non valet in effectu:quia
obſtat exce.do.l.2.§,circa.cum glo.ff. de excep.doli. Ita limitat
Bald.in l.ſi diuiſione. ad fin. C.fami.erciſ. & in l. cum quis. in 9.
col.C.de iur.& fac.ign.& in l. petens.ad fin. ſecundum aliquas
10 lect.C.eo.¶ † Tertiò nouiter limita,niſi pactum nudum fuiſ-
ſet initum dolo, vel metu: quia tunc non produceret actio-
nem,etiam de iure Cano.nec tunc haberet locum c.1. cũ ſim.
extra eod. quia vbicunque pactum nudum de iure ciuili pro-
ducit actionem:iuxta l.legitima.ſ.eod. & in caſibus hic enume
ratis in glo.certè ſi fiat dolo, vel metu eſt ipſo iure nullum, &
ſic actionem non producit: quamuis ſi eſſet veſtitum ſtipula-
tione valeret,ſed obſtaret exceptio vel doli, vel metus,tex.eſt
ſing.ſecundum intellectum Bar.ibi in l.ſi mulier.§.ſi dos metu.
ff. ꝙ met. cau. Fortius ergo idem debet eſſe vbicunque ius ca-
nonicum diſponit,ꝙ ex pacto nudo oriatur actio,cùm ius ca-
nonicum nitatur maiori æquitate,quàm ius ciuile.c.dilecti.de
iud.Patet,quia contractus,qui aliàs de iure Can. firmaretur iu-
ramento contra diſpoſitionem iuris ciuilis, tamen vbi interue-
nerit dolus,vel metus,non firmatur.c. cum contingat.de iure-
iur.cap.licèt mulieres. eod.tit.in 6.cap.quamuis. de pac.in 6. Et
ſic habes expeditam primam principalem limitationem ad re
11 gulam huius text.¶ † Secundò fallit in curia mercatorum, &
b vbicunque proceditur de bono,& æquo, [b] ita notabiliter Bar.
in l.quintus.per illum tex.& in l.ſi fideiuſſor.§.quędam.ff.mãd.
Bal.& Sal.in l.ſi pro ea.C.manda.Bal.in l.2.de conſti. pec.Sal.in
l.placuit.C.de iud. quamuis contrarium, & malè teneat Lud.
Rom.in l.ſi filiusfa.in princip.ff.de dona.Adde,quòd dicit Bal.
in cap.ſi pro debilitate. de offi. deleg. quod bona fides requiri-
tur in his, qui plurimum negotiantur, & in his non differt pa-
ctum nudum à ſtipulatione, per l. 1. ff. de conſt.pecu.& §.ar-
gen. cum gloſ. in Auth. de fideiuſ. ¶Secundò adde,quòd dicit
idem Bald. in cap. 1.in pen. colum. extra eod. de pac.quòd ex
pacto nudo agunt mercatores, & nummularij inter ſe, vt di-
12 cit notari in d.§.pe. in Auth.de fideiuſ.¶ † Tertiò adde,quòd
ſi in compromiſſo dicatur, quòd arbiter procedat ſecundùm
æquitatem, poterit arbitrari non obſtante exceptione, quòd
pactum fuerit nudum.Ratio,quia æquum eſt pacta ſeruari, li-
cèt ſtipulatione vallata non ſint l.1.in princ. ſupra eod. Ita te-
13 net Lud. Rom. in rub. ff.de arbi. in 2. colum.¶ † Tertiò limi-
ta, quòd quamuis ex pacto nudo non poſſit agi: tamen vere-
cundia eſt denegare promiſſum pacto nudo. Ita Bartol. in l.
quintus, per illum text.ff.mand. & erit magni effectus, quia ſi-
cut non poteſt imputari fideiuſſori,quando ſoluit illud, quod
principalis per verecundiam negare non poterat, ita Bartol.in
l.ſi pecuniæ.per illum text. in fin.ff.de adi.leg. & in l.fideiuſſor.
in fin.de fideiuſſ.Sal. in l.placuit.C. de iud.Ita nec quo ad iſtud.
14 ¶ † Quartò limita, ꝙ quamuis ex pacto nudo [c] agi non poſ-
c ſit de iure ciuili:tñ poteſt peti executio per viam denunciatio-
nis euangelicæ etiam in foro ciuili,ſm d.Ant. & Imo.in c.quæ
in eccleſiarum.de conſt.per no.in c.nouit. de iud. tenet Bart.in
extrauag.ad repri.in ver. per denunciationem, & ibi ponit pra-
cticam, & formulam huius denunciationis. Bal. not. in Auth.
ad hæc.in 4.col.C.de vſu. Ita poteſt intelligi.c.1. & 3. extra eo.
15 ¶ † Quintò attento iure gentium quo pactum nudum erat ef-
ficax,vt manu regia mandaretur executioni, iuxta l.2. in prin.
ff. de ori. iur. vnde ſi adiretur Imperator, vel Princeps non re-
cognoſcens ſuperiorem,qui locum Imperatoris obtinet, pec-
caret mortaliter, niſi faceret obſeruari deductum in pa-
cto nudo. Ita tenet dom. Anto. de Butr. in captu. quæ eccle-
ſiarum.

ADDITIONES.

a ¶Ex pacto nudo.Adde Bar.in extraua.ad reprimen.Ang.in repe.l. ſi certis an
nis.C.de pac.Arch.in c.ſunt nonnulli.1.q.1.Doct.in c.1.de pac.
† Et quod non producat actionem,ſed exceptionem,communem dicit Viu.cõ.
opi.lib.1.ver.pactum.vbi ponit amplia. & limit. Suarez ver. pactum. vbi qđ
iure cano. actionem parit, ſecus iure ciuili, tametſi etiam eo iure actioné
gignat,ſi fuerit geminatum.teſte Alc.in Rub.nu.14.ff.de verb.obl.qua in re,
laudatur Oſaſ.ſententia Deciſ.2.poſt nu.4.ex pacto nudo poſſe efficatius agi
virtute clauſulæ ſola facti. &c. MASVER.
b ¶Bono,& æquo. Ita generaliter, vbi proceditur ſecundum æquitatem.Alex.
lib.3.conſ.41.vel 42.incip.viſo puncto.col.2.ver.& per hoc. PVRPV.
c ¶Ex pacto nudo.Bella.& Io. de Fantu.in c.ſi peccauerit.2.q.3.

a ſiarum.de conſti.d.Alex. hic reprehendens Imó.[a] ibi aliter te-
16 nentem.¶ † Sextò limita, qñ pactum nudum eſſet geminatũ:
quia ſecundum induceret conſtitutum, ex quo agi poteſt.l.1.
§.debitum.ff.de conſti. pec. ſm Bal.& Ang. in l.fin. per illum
tex.C.ad leg.Fal.vbi per illum text.tenent, ꝙ obligatio natura-
lis geminata eſt efficax.Can.poſt Bal. in c. per tuas.de arb.& in
c.cum contingat.de iureiu.Alb.in §.quinimo.in 7.col.ad fin.j̃.
ea.l.Pau.de Caſt.in l.1.in prin.ff.de conſt.pe.Raph.Com.in rub.
ff.de vet.ob.d.Math.in no.36. Lud.Ro. in l.ſi verò.§.de viro.ff.
ſol.mat.in 30.fal.d.Alex.hic.& in l.legem.C.eo.Facit bene,quia
confeſſio extraiudicialis cenſetur pactum nudum.l.tale pactũ.
in prin.j̃.eod. Et ſic ex ea non oritur actio.l. Publia.§.fin. ff.de-
poſi.Tamen ſi cõfeſſio extraiudicialis ſit geminata, habet vim
iudicialis,vt tenet Bart.in l.cum ſcimus.in fin. C.de agr.& cen-
ſi.lib.11.Et ꝙ ex ea oriatur actio, tenet d.Abb.in c. ſi cautio.de
fid.inſtr.Pau. de Caſt.in d. l.Publia.§. fin.Lud. Ro.in l.nuda ra-
tio,in 1.col.ff.de iureiu.& in l.ſed & ſi poſſeſſori.in prin.ff.de iu-
reiu.¶Ego in contrariũ ſoleo ponderare text. in l.ſi pacto quo
pœnam.vbi latè dixi.C.eod. & text.in l.ſi veritas.C de fideic.Et
conſidera,ſi in contrarium facit illud,ꝙ dicit Bar.hic ſuper vlt.
parte gl.fin.dum dicit,ꝙ conſtitutum producit actionem,quia
eſt contractus nominatus,& legitima cõuentio, & ibi dicam.
17 ¶ † Septimò limita, qñ in pacto nudo deducitur illud, ad
ꝙ quis tenebatur ex diſpoſitione legis, quia tunc ex illo pacto
tanquam l.fomentato,oritur actio.Ita colligitur ex glo.in l.le-
gitima.circa prin.& ibi clarius not. Bart. Ang.& Mod. vbi dixi
18 de hoc.s̃.eo.¶ † Octauò notabiliter limita,vbicunque ex inob-
ſeruantia pacti aliquis pateretur damnum, tunc ſibi competit
actio de dolo.text. eſt no.in l.eleganter.§. ſeruus pactionis.ff.de
b dolo.[b] & ibi Bar.& Bal. ad hoc not. & dicunt ita limitari totã
materiam pactorum. Idem tenet Bal.in l.cum mota. in 3.col.
C.de tranſa.Ang.in conſ.1.ad fin.d.Alex.hic, & in l.ſi conuene-
rit.in 2. col.s̃.de iur. omn.iud. & in conſ.45.incip. viſo puncto:
& his,quæ narrantur in eo.in 2.col.Facit bene, ꝙ dicit Arch.in
c.quocunque ſuffragio. in fin. 12. q. 2. ꝙ licèt apud Catalanos
non detur actio ex promiſſo, tñ Catalanus qui detinet viato-
rem varijs promiſſionib. & inutilib. inuitationib. tenetur ei de
dolo.allegat ita dicere Vincentium Hiſpanum in proœ. decre
ti,quem etiam ibi refert Ioan.An.ſuper ver. fratrẽ Ray.d.Abb.
19 in c.cum inter vniuerſas.in vlt.col.de ele.¶ † Nonò limita, qñ
pactum nudum fieret in iudicio, tunc produceret actionem
quaſi fomentatũ calore iudicij. ita per plura tenet Lud. Ro.
& d.Alex.& d.Fran.de Arc.in l.1.in prin.ff.de verb.obl. & maxi
mè per tex.in l.cum oſtendimus.§.fin.ff.de fideiuſ.tuto.& Bart.
in l.tale pactum.§.qui prouocauit.in vlt.col.j̃.eo.per illum tex.
ſm intellectum ipſius Bar.& ibidem plenius Pau. de Caſt.quã-
c uis contrariũ[c] ibi teneat Bal. in illo.§.qui prouocauit. per text.
in l.ſiue apud acta. circa prin.C.de tranſa. Bene facit l. omnes.
§.in hac.C.de Epi.& cle.& l.ne in arbitris.C.de arb.& vide Ale.
20 in rub.ff.de verbo.obl.in 2.col.¶ † Decimo fallit,qñ adeſſet ſta
tutum, ꝙ inſtrumenta guarentigionata haberent executionẽ
paratam:tunc ſi ibi adeſſet pactum,produceret actionem,tan-
quam veſtitum ſtatuto propter inſtrm,ſm Bal. in l.2.ad fin.C.
de exec.rei iud.cum concor.quas dedi in l.vlt.s̃.eo.vbi iſtud la-
21 tè impugnaui. ¶ † Vndecimò fallit, qñ aliquid promiteretur
pacto nudo: deinde poſtea ſubijceretur iurm:tunc produceret
actionem.per l.ſi quis maior.C.de tranſa.licet aliàs ex iurõ ſim
plici de præſtando aliquid in futurum,non oriatur actio de iu
re ciuili:niſi in liberto l.vt iuſiurãdi.in prin. & ibi Bar. ff.de ope.
lib.cum ſi.Ita tenet(ſub dubio fortè)d.Matheſi. in no.11.incip.
d Nota regulam,[d] de quo per Sal.in l.legem.C.eo.per Lud.Ro.
qui contrarium tenet in l.1.in prin.ff.de verb. obl. per d.Ant.in
22 c.cum contingat.de iureiu.dixi in d.l.ſi quis maior.¶ † Duode
cimò fallit quantum ad conſcientiam, vbi non differt pactum
nudum à ſolenni,ſm Bald.in rub.extra eod. in fin.& in c.1.in 2.
col.eo.tit.de quo vide per do.Abb. in c.literarum. per illũ text.
23 de voto.& ꝙ no.idẽ d.Abb.in c.ſicut.ſecundo,de iureiu¶ † De
cimotertiò fallit in ligis,& treugis, vbi põt agi ex pacto nudo:
eo quia pacta publica non egent fomento verborum l.conuẽ-
tionum.s̃.eo. Ita tenet Bal.in c. 1.in vlt. col. ante fin.extra eod.
24 ¶ † Decimoquartò fallit in pacto, ꝙ vaſallus ſeruiat dño ex-
penſis dñi:quia etiam ſi ſit nudum, naſcitur vtilis actio, ne fi-
des careat remuneratione.tex.eſt ad hoc vnicus in l.inter ſoce-
rum.§.conuenit. ff.de pac.dota. ſm Bald. in c. ſi cautio. in vlt.
25 col.de fi.inſtr.¶ † Decimoquintò limita, ꝙ licèt naturalis ob-
ligatio ex pacto nudo non poſſit intentari contra aliũ, vt hoc
tex. tñ negotiorũ geſtor debet eam intentare contra ſeipſum,
& à ſeipſo exigere debitum naturaliter tñ: ſicut ſi eſſet debitũ
efficax.Tex.eſt in l. at qui natura, in prin.ff. de neg.geſt.per quẽ
26 tex.ita not.Bal. in l.eum actum. in 5.no.eod. tit.¶ † Decimo-
ſextò,& vltimò limita,quando pactum nudum fit ſub condi-
tione,quia ſi conditio eueniat,habetur pro implemento, & fa
cit,ꝙ ex pacto nudo poſſit agi.Ita tenet Ang. in l. cum ad præ-
ſens.per illum tex.ff.ſi cer.pet.& in l.ſi mora.j̃.eo. Bal. in l.quo-
niam.C.de re.permu.Tene contrarium, prout tenet Bald.in c.
cum inter.P.in pen. col.de renun. & in c. cum Io. ad fin.de fi-
de inſtr.& in Anth.cui relictum,in pen.col.in 8.no. C.de indic.
vidui.tol.quia aliàs reſultarent duo ſpecialia contra regulam l.
1.in fin.cum glo.C.de do.promiſ.Primò enim implementum
conditionis habetur pro cauſa. l.à Titio.ff.de verb.obl. Itẽ etiã
faceret ex pacto nudo oriri actionem. Nec obſt.d.l.cũ ad præ-
ſens. quia non loquitur ex pacto nudo, ſed in ſtipulatione, vt
clarè patet ibi in text.in ver.ſtipul. Nec obſt.verbum,ſpondes,
ibi poſitum: quia pp præcedentia neceſſario intelligitur de ſti-
27 pula.argu.l.ſi ſeruus plurium.§.fin.ff.de leg. 1. † Scdo principa-
liter not. in ver. igitur nuſta. iunctis præcedentibus non cauil-
lan.literam,vt facit gl. hic eſſe tex. ꝙ pactum nudum non dici-
tur ꝯctus innominatus,& ad hoc allegatur gl. pro ſingulari in
l.1.in prin.in gl.mag.in fin.ff. de actio.& obli.tñ illa glo. ſolùm
dicit,ꝙ omne pactũ eſt ꝯctus, & ita eam alleg. & ſequitur Bal.
in rub.C.eo.& non dicit illa gl.ꝙ ſit innominatus.Illã gl.etiam
pro ſingulari no.Bal.in c.quintaualle.in 2.col. de iureiu.vbi di-
cit,ꝙ illa gl.debet intelligi in pacto veſtito: eo quia pactum nu
dum non eſt ꝯctus,vel impropriè dr̃ ꝯctus,quia non habet le-
gis adminiculum.l.fideiuſſor obligari.§.fideiuſſor.ff.de fideiuſ.
Item Bal.in l.lecta.in 3.col. ff.ſi cer. pet.quærit,an pactũ de per
ſe ſit ꝯctus innominatus,& refert glo.in d.l.2.dicere, ꝙ ſic.Sed
ipſe dicit, ꝙ imò videtur dicendum, ꝙ non ſit propriè ꝯctus,
niſi qñ habita relatione pacti ad ꝯctum reſultat ꝯctus innomi
natus.Finaliter tenet,ꝙ indiſtinctè dr̃ ꝯctus,cùm ex eo oriatur
obligatio,ſaltem naturalis,vt ibi plenius per eum.¶Tu aduer-
te,ſi quæratur an pactum nudum ſit ꝯctus propriè, & reſpon-
deo,ꝙ non: quia non eſt vltro citroque obligatoris l. Labeo.§.
ꝯctus.ff.de verb.ſig. ſic nec ſtipulatio propriè dicitur ꝯctus ea-
dem ratione,vt dixi in l.1.s̃.eod. Si poſteà quæratur, an pactũ
nudum ſit ꝯctus innominatus,& reſpondeo,ꝙ ſic,ex diffinitio
ne, q̃ ponit Bart.in ver. igitur in hoc.§. ꝙ pactum eſt, ꝙ ſtat in
puris finib.conuentionis in genere,& non tranſit in ſpeciem ali
cuius ꝯctus nominati:patet ergo, ꝙ pactum eſt ꝯctus innomi
natus, ex quo non habet ſpeciale nomen ꝯctus. ¶Scdo mo-
ueor, quia ex pacto ſemper oritur actio præſcriptis verbis in
caſib.in quib.eſt efficax ad agentum: etiam ſi reſultet ꝯctus in
nominatus habita relatione pacti ad ꝯctum. Ita dicunt Bart.
* *& communiter Doct.*in §.quinimo.in 1. col.j̃.eo. vbi dicetur, per
tex.in l.in bonę fidei.C.eo.ſed actio præſcriptis verbis oritur ex
ꝯctibus innominatis.l.quoties.cum gl.ff.de præſc.ver.Conclu-
e do ergo,ꝙ pactũ nudũ[e] eſt ꝯctus innominatus,ſed non reſpe-
ctiuus,& ſic non eſt de illis quatuor, qui ponuntur in l.natura-
lis.j̃.de præſcriptis verbis:prout declaraui.s̃. in prin.huius legis.
¶Capio gl.in ver.cã,quæ eſt ſatis obſcura. Ideo pro eius introi
to oppono ꝯ tex. ꝙ impoſſibile ſit reperiri conuentionem ſi-
ne cauſa:quia quando non apparet, ex qua cauſa ſit facta pro-
miſſio,in dubio cenſetur facta ex cauſa donationis.l. Campa-
nus.in fin.ff.de ope.lib.glo.& Bart.in l.2.§.circa. cũ ſim.ff.de ex-
ce.doli. In glo. ponuntur in effectu duæ ſol. quòd contrarium
procedit in pacto nudo ſimplici, ſed hic erat pactum nudum
reſpectiuum factum ob cauſam donationis, vel alterius facti
de futuro:tñ quia non fuerat per te impleta,tex.dicit,ꝙ eſt cõ-
uentio nuda,ideo actionem non parit.& iſtam tenet glo.& põt
ſtare. Secunda eſt reſponſio Marti. ꝙ hic promiſſio erat facta
per errorẽ. Vnde etiam ſi ſtipulatio interueniſſet,non oriretur
actio,vt procederet iſte.§.vnde cùm hic promiſſio ſit facta per
errorem,non põt præſumi facta ex cauſa donationis. Iſta opi-
* nio eſt falſa,*& communiter reprehenditur* per l. ex placito.C.de re.
permu.& quia tunc oriretur actio; licèt obſtaret exceptio d.l.
2.§.circa.& Mod.in l.à Titio. ff.de verb.obl. cuius contrarium
dicitur hic.¶Vltra glo.Gul.de Cun.aliter dicit,quòd etiam da-
to pro vero, quòd iſta promiſſio cenſeretur facta ex cauſa do-
nationis,& hodie ex pacto nudo donationis oriatur actio, ad-
huc hodie procederet iſte. §. qñ in tali pacto nudo continere-
tur purũ factũ, quia iſto caſu non habet locũ d.l. ſi quis arger.
quæ

ADDITIONES.

a ¶Imo.Idẽ Imol.non loquitur in his terminis,vt dixi.in l.legẽ.C.eod. PVRPV.
b ¶De dolo. Alex.lib.3.conſ. 41.incip. viſo puncto. colum.2.ver. & per hoc.
PVRPV.
c ¶Et bene ſecundum communem per Alex.Soci.ſen.Iaſ.& alios in l.1.in prin.
de ver.obli.vbi etiam Soc.iun. nu.35. dicit hanc communem.& nu.38.quam
confirmat Iaco.Nig.in Rep.d.l.1.nu.96. vbi dicit ita tenere Imo.Aret.Socin.
Seiſell. & Senen. in rub. eo. tit. & Monferrat.in l.1.2. lect.Iaſ.in l. ſiue apud
acta.nu.9.C.de tranſac.vbi quòd non veſtitur calore iudicij. MASVER.
d ¶Regulã.Corneus lib.primo conſ.235.incip.de pluribus.col.5. PVRPV.
e ¶Nudum.Adde Bar.in l.ex cauſa.ff.ſi cert.pet.

quæ solũ ꝑcedit,qñ nudo pacto promittitur res, vel q̃titas.se-
cus,qñ merum factum, per duo fundamenta, vt hic per Bart.
Pro habenda veritate duo excutienda sunt.Primò videndum
est de solutione prædictæ difficultatis. Scđo videndum est, an
d.l.si quis argentum. habeat locum etiam, qñ in promissione
28 nuda deducitur purum factum.† Circa primũ, q̃tum ad opp.
s̃.factam rñdeo trib.mod.Primò,ꝙ præsuppositũ Gul.& Bart.
est falsum , dum dicit, ꝙ promissio simpliciter facta in dubio
præsumitur facta ex cã donationis : prout plenius tenuit Bart.
post gl.in d.l.2.§.circa.per tex.ſm eũ clarum in l.hoc iure.ff.de
don.per l.Cãpanus.in fi.præalle. Tene ꝯ̃rium, ꝙ imò in dubio
potius præsumitur per errorem,vel ex causa fatuitatis, quàm
donationis,& hoc modo cessabit obiectum. Ita tenet gl. ord.
in l.gñaliter.in ver.cãm.& ibi Bal.in 426.op.& ibidem Ang. &
Sal.C.de non nu.pe.& dicit ibi Ang.se sæpius ita cõsuluisse.Idẽ
tenent Imo.& Mod.hic,& in l.à Titio.ff.de verb.ob.Io.And.in
addi.Spec.in tit.de confes. §. nunc videndũ, super ver.quæ est
ratio.d.Ant.Im.& Abb.in c.si cautio.de fid.inst.Pa.de Ca.in l.si
diuortio.ff.de ver.obl.Lud.Ro.in l.gñaliter.e.tit.d. Alex.in ꝯsil.
13.inci.ex his, quæ in themate narrata sunt,difficultas reduci-
tur.in 1.vol.Facit bene text.in l.4.§.fi. & ibi subtiliter ponderat
Bal.s̃.si quis cautio.Nec aliquid facit.d.l.hoc iure.in qua se fun
dat Bart.quia loquitur,qñ expresè constabat,ꝙ promissio fie-
bat animo donandi. Sed dubitabatur , qua cã mouebatur ad
donandũ.Nõ obstat etiam.d.l.Cãpanus, quia expresè loquit̃,
qñ ꝯstabat,ꝙ quis ex certa sciã promittebat, sciens se non te-
neri, quo casu bene vr̃ animo donandi promittere,sed in du-
bio aliud esset,prout est in materia nr̃a.Scđo rñde,retento pro
vero, ꝙ ꝑmissio in dubio censeatur facta animo donandi,ꝙ
procedit,qñ illa promissio fit per solennem stipulationẽ, secus
qñ pacto nudo, ne detur concursus duorũ spãlium, ſm Ray.
Bal.Ang.Pa.de Cast.& Mod.hic,Bal.in l.si chirographis.§.fi.C.
si cer.pe. Sal.in l.creditori.in 5.q.C.eo.Pa.de Ca.in l. quæ dotis.
ff.sol.ma.d.Abb.in d. c. si cautio.d. Alex.in d. consil.13.Tertiò
rñde, præsupposito etiam pro vero, ꝙ in ꝑmissione simplici
præsumatur causa donationis, adhuc non obstat ꝯ̃rium, quia
d.l. si quis arg. habet locum in donatione vera , & non in præ-
sumpta,ne duo specialia concurrant, ꝙ præsumatur donatio,
& ꝙ pactum nudum producat actionem,ꝯ̃ gl.in l.1. in fi.C.de
do.promis.cum si.Ita tenet Bar.in §.quinimò.in vlt.col.vbi la-
29 tè dicam.ĩ.eo. ¶† Circa ſm,nunquid d.l. si quis arg. habet lo-
cũ,qñ in pacto nudo continetur factum. Gul. & Ray.& Bar.te
nent, ꝙ non per duo fundamenta, de quib. hic per eos.Idem,
& plenius tenet Alb.de Ro.in §.quinimo.in 3.col.& ibi Bar.in
vlt.col.ĩ.eo.Bar.in l.si vnus in §.item pactus.ĩ.eo. Bal. in l.cum
virum.C.de fideic.Ang.in rep.l.si certis annis.in 2. col. C.eo. &
in d.l.si quis argen. §.sed & si quis. & s̃.ea.l.in prin.in vlt.col. d.
Ant.& Imo.in c. qualiter. extra eo. Contrariũ, & melius tenet
Bal.hic allegans gl.ordinariam,iuncto text.in l. si cum mihi. ff.
de dolo. q̃ ibi simpliciter sequitur Bart. idem tenet Bal.in l. pa-
cta,quæ ꝯ̃.C.eo.Idem tenet Raph.Fulg.hic, qui audacter,& in
trepidè dicit esse ita tenendum ꝯ̃ Bar.alleg.glo.in l.permisisti.§.
fi.de præscr.ver.Idem tenet Pau.de Cast. & Floria.hic.Sal. in l.
legẽ.in 6.q.C.eo.& latè Ang.de Are.in §.in personã in 8. col. &
seq. Insti.de ac. Ego istã partẽ teneo, & vtor fundamento Bar.
ꝯ̃ eum.Nam præsupposito, ꝙ d.l. si quis argen. esset correcto-
30 ria:tñ † in correctorijs, [a] qñ rõ est expressa in l.corrigente, lici-
a ta est extensio ex identitate rõnis. l. his solis. in ver. satis tacitè
cautum putamus.C.de reuo.dona. Bald. & alij in Auth. quas.
actiones.C.de sacros.eccl.cum fi.quæ ibi dixi. Sed in d.l. si quis
argen.ponitur ratio in ver.cum.n.in arbitro. Et ista ratio mili-
tat etiam qñ in pacto promittitur factũ, igitur, &c. Istud fun-
dm̃ fortius militat,quia d.l.si quis argẽ.nõ est correctoria: cùm
non corrigat regulã huius §.sed est tm̃ limitatoria,quia limitat
31 vno casu.s.in pacto nudo donationis.† Sed in limitatorijs lici-
ta est semꝑ extensio ex identitate rõnis: vt est text.in c.cũ dile-
cta.§.nos igitur.de confir.vti.vel inuti.& ibi ad hoc not.d.Abb.
& bo.tex.in c.post translationem. in ver. quamq̃.& ibi ad hoc
Bal.de renun.¶Tertiò facit text. in d.l. si quis argen.in ver. tra-
dere.Nã obligatus ad tradẽdũ,dr̃ obligatus ad factum.l. si rem
tradi.ff.de ver.obl.Ad idem facit tex.in §.perficiuntur. Instit.de
don.quẽ etiã alle.Ful.hic,vbi donatio ꝑ d.l. si quis argen.æqui-
paratur venditioni. venditor autem non tenetur ad dandũ,sed
ad tradendum,& sic ad factum, vt prædixi. Non ob.fundamẽ
tum Bartol.quòd obligationes dandi sunt præcisè,sed non ob-
ligationes faciendi.Aduerte, si consideras istas obligationes in
natiuitate,ita est præcisa vna,sicut alia.Vnde verum est, quòd
postea in executione,qui promisit factum,potest soluendo in-
teresse liberari.l. stipulationes non diuiduntur. in versi. Celsus.
ff.de verbor. oblig. Sed hic agitur de natiuitate actionis, non
de executione.Teneas ergo indistinctè, ꝙ d.l. si quis argen.ha-
beat locum etiam in pacto nudo continente factum ex cau-
sa donationis : & istud plus placet , quàm concordia Imol.&
Lud.in l.in ædibus.§.1.ff.de dona.quæ ante eos fuit Bal. in l.ex
placito.in 9.q.C. de rer. permu. & sequitur etiam d.Alex. hic,
qui dicunt,ꝙ aut in donatione deducitur factum merum:pu-
ta ex causa donationis promitto nudo pacto ire pro te Ro-
mam:& tunc non habet locũ.d.l.si quis argẽ.ita loquatur opi-
nio Gul. & Bart.Aut in donatione non deducitur merum fa-
ctum,sed aliquid,ꝙ habet vim traditionis:puta, promitto pa-
cto nudo, ex causa donationis , ꝙ possis eximere certam cre-
tã ex fundo meo, & sic est perinde,ac si donarem tibi cretã,&
tunc ex illo pacto oritur actio,vel condictio ex lege:ita loqui-
tur gl.in d.l.si cum mihi.& in d. l. permisisti. Pro prima tñ opi-
nio.potes allegare ꝯ̃,vbi factum promittitur,ibi non est ꝑpriè
donatio, quia non est ibi doni datio, arguendo negatiuè. l. Se-
natus.§.donatio.ff.de do.cau.mor. & d. l. si quis argen. dẽt in-
telligi in donatione vera , & non impropria : tñ potes rñdere,
ꝙ ex quo ratio est ibi expressa in tex.cessat obiectum.Et tenẽ-
do opi.quam tenui,solutio Gul. & Bart.ad ꝯ̃rium formatum.
s̃.in gl.nihil valet.¶Capio glo.in verbo, igitur,quam diuide in
tres partes.In prima declarat text. ꝯtinuando eum ad præce-
dentes.In scđa ponit quatuor exempla pacti nudi.In tertia po
nit fallentiam ad regulam huius tex.licèt subijciat malè, ꝙ illis
casib.pactum non sit nudũ; quia ꝯtineret ꝯ̃rietatẽ , sed dr̃ ve-
stitum.l.auxilio, & malè, quia non est propriè vestimentum,
ſm Bar.vbi dicam in d.§.quinimo.Secunda ibi,sed ꝙ est nudũ.
Tertia ibi,sed hæc regula.In 1.parte gl.malè dicit: dum dicit,ꝙ
in hoc versi.igitur, Iurisconsultus transit ad ꝯ̃ctus nominatos:
& vult , ꝙ conuentio nuda nedum non pariat actionem in
contractibus innominatis , sed nec etiam in nominatis : quia
contractus nominati eo ipso ꝙ sunt producti in esse, ex pa-
cto nudo pariunt actionẽ,vt hac l.in prin. Nisi salues gl.quan-
do esset conuentio nominata iuris ciuilis, quia remaneret nu-
da,nisi specialiter lex ciuilis aliter disponeret, ſm Bar.in §. qui-
nimo.in 6.col.ĩ.ea.l.Nec placet etiam saluatio Alexand.intel-
ligentis gloss. de pacto nudo apposito iuxta contractum no-
32 minatum , quia verba gloss.non patiuntur. ¶†In 2. parte dic,
quòd primum exemplum est bonum,& proprium. Nam pa-
b ctum nudum [b] est propriè , quando aliquis promittit sine in-
terrogatione.Nec obstat, ꝙ dicit gl. de pollicitatione, quia de-
bes scire,ꝙ pollicitatio ꝑpriè est,quæ fit absenti.Si.n.fit præsen
ti,semper est pactum , cùm semper adsit consensus duorum,
saltem tacitus,cùm pñs de cuius commodo tractatur,censea-
tur consentire.l.qui patitur.ff. mand. Ita declarat Alb. de Ros.
in §.quinimo.in 2.col.ĩ.ea.l.Io.de Imo.in commentto. c. cum
c ꝯtingat.de iureiu.dũ tractat,an ex iuro[c] oriatur actio,& est de
mente Bar.in l. 1.in duob.locis,& clarius ibi Cy. in 2.oppo.vbi
dixi.C.eo.d. Alex.in l. 1.ad fin.s̃. eod. Aliud exemplum glo. de
stipulatione inutili procedit,quando partes non agebant face-
re stipula.vt per Bart. & alios hic. per Imo. & Mod. in l.1. §. si
quis ita.cũ concor.ff.de ver.obl.Adde,quòd Bal.in l.cum quis.
in 8.col.ad fi.& prin.sequentis.C.de iur.& fac.igno.dicit se sal-
uare istam gl. quam Mod.reprehendunt,ꝙ loquatur in stipu-
latione, quæ redditur inutilis propter absentiam partium. &
ideo propter talem absentiam censeri debet , quòd agebatur
facere pactum nudum, vbi non requiritur solennitas. Adde
etiam,quòd Bald.in rub.C.eod in 4. colum. per istam glo.dat
doctrinam,quòd omnis conuentio,quæ fit per nuncium , vel
per epistolam si non cadit in contractum innominatum, est
pactum nudum.Vltra exempla gloss. adde aliud bonum exẽ-
plum , quando in instrumento dicit , quòd partes conuene-
runt.Intellige pacto nudo. l. lecta. in ver. conuenit. & ibi Bar-
tol.no.vbi dixi.ff. si cert.peta. Secus est in ver. promisit, quia
qñ ꝑfertur in scriptura publica,intelligitur per stipulationẽ. §.
si ita scriptum.Institu.de inutil.stipula.l.sciendum.& ibi Bartol.
not.ff.de verbor.obliga.sine in priuata scriptura.l. 1. C.de con-
trahen. & committen.stipulat. Secus si proferatur à teste. l. 1.
vbi gloss. & Doctor. C. de vsuc. Rationem diuersitatis ponit
33 Bart.in dict.l.sciendum . ¶†In vltima parte gl.habes 6.fallen-
tias ad regulam huius tex. quas etiam eodem ordine ponit gl.

in l.

ADDITIONES.

a ¶In correctorijs.Adde gl.in ver.numerandi.in c.statutum.de rescr.libr. 6. gl.
in ver.eligatur.in cle.1.de ele.Ant.de But.in c.olim.de verb. sig.

b Adde Alex.consil.16.colum.2.circa med.lib.2.

c ¶Iuramento.Adde Bart.in l.si quis pro eo.ff.de fideius.Bald. in l.actori. C. de
reb.cre.Host.& Dec.in c.ꝑ tuas.de arb.Archi.in c.q̃cunq;.12.q.2.Inn.in c.cũ
venissent.de insti.† Et facit,ꝙ iuramentum est tantæ potentiæ,ꝙ ex stipula-
tione alteri facta,& iurata,acquiritur ius absenti, & si nullus sit , qui pro eo
stipulationem recipiat,vt scribit Rom.consil.76.Rol.consil.19.nu.30.lib.1.
Alex.consil.31.col.pe.consi.66.cons.185.col.fi.lib.6. MASVER.

in l.legitima.vbi dixi.§.eo.Limita istas fallentias, per text. sing. in l.si mulier.§.si dos metu,secūdum intellectum.Bar. ff. quod met.causa.& dixi.§.in text.Inquantum tamen glo.dicit, ꝙ fallit in constituto.Bart. dicit, quòd est bona fallentia: quia constitutum est contractus nominatus, & conuentio legitima,
34 ideo ex pacto nudo producit actionem. ¶†Pro intellectu huius sol.Bart. cadit alia difficultas, quia fideiussio cùm etiam sit contractus nominatus,& accessorius, sicut constitutum,quare ex pacto nudo non producit actionem.l.blanditus. C. de fideiuss.Io.Fab. Insti. de fideiuss. super rub. bene assignat rationem, quare in fideiussore requiratur stipulatiò, vt retuli in princip. huius text.in secunda fallentia : tamen secundum illam rationem etiam constitutum non deberet pacto nudo producere actionem,quòd est falsum.§.de constituta.Insti.de actio.vnde considera,quòd Barto.copulatiuè duo requirit, quòd sit contractus nominatus.Item,ꝙ sit couentio legitima.constitutum enim est contractus nominatus.Item fomentatur à l.prætoria. quæ est viua vox iuris ciuilis.l.nam & ipsum. supra de iustit.& iur. & ꝙ in constituto sit propter fomentū, prætoris, vt actionem producat,dicit Bal.in l.fin.C.ad l.fal.Alb.de Ros.in §. quin inò.in 8.col.ꝟ.ea.l.Nico.de Neap. in §. de constituta. in 4. op. glossarum, post Iac.But.ibi Insti.de actio. Nam considerauit prætor, quòd ius ciuile noluit fideiussorem teneri, nisi per stipulationem promittat.d.l.blanditus.sed prætor,qui potius sequitur æquitatem,noluit, ꝙ si quis constituit pro alio soluere, qui in effectu est fideiussor, obligetur pacto nudo. Inde est,ꝙ fideiussio licèt sit contractus nominatus, cùm habeat speciale nomen contractus, tamen non producit actionem, quia non fomentatur ab aliqua lege:prout constitutum à prætore.Ideo Bartol.duo copulatiuè requirit.Et licèt conuentiones iurisgentium nominatæ, solo nomine dicantur vestiri, vt actionem producant,vt hac l.in princip.tamen conuentiones iuris ciuilis nominatæ,vt est fideiussio ex solo nomine speciali, non dicuntur vestiri, vt possint actionem producere, nisi etiam per legem specialiter fomententur, vt expressè declarat Bart. in §. quinimo. in penult. colum. in fin. vbi dicam. infra eod. Quæ autem ratio sit,quare fideiussor accedat ciuili obligationi,sed non constitutum,dic vt per Bart.in l.1.ff.de fideiusso.per Bald. in l.pe.C.de non nu.pecu. Ias. Paduæ.

SVMMARIVM,

1 *Distinctio bene tunc adhibetur, quando pactum apponitur circa naturalia,vel accidentalia contractus.*
2 *Informare est nouam formam dare.*
3 *Pactum nudum appositum incontinenti iuxta contractum nominatum,informat actionem ex illo contractu.amplia, vt nu.4.*
5 *Pactum si apponeretur in deposito, vel commodato incontinenti de eundo Romam,illud pactum non informaret.*
6 *Actui inesse dicuntur, quæ in continenti fiunt.*
7 *Testis potest incontinenti corrigere dictum suum.*
8 *Postea,& post, differunt.*
9 *Quinimo,est coniunctio continuatiua, implicatiua,& aduersatiua.*
10 *Aduersatiua debet aduersari his, quæ sunt eiusdem generis.*
11 *Vestimentum nunquid reperiatur cohærentia contractus.*
12 *Actio ex vendito, quæ sui natura est bonæ fidei,quando informatur,vt competat ad deductum in pacto,efficitur stricti iuris.*
13 *Pactorum octo sunt vestimenta.*
14 *Pollicitatio,quæ est minus efficax, si vestitur operis initio, quanto magis debet vestiri pactum.*
15 *Cōtractus nominatus inuentus à iure ciuili,vel statuto,vel consuetudine, an solo consensu producat actionem, sicut contractus iurisgentium nominati.*
16 *Feudum est contractus nominatus.*
17 *Condictio an ex lege, vel consuetudine oriatur pro feudo, vel emphyteusi.*
18 *Pactum omne an debeat producere actionem.*
19 *Lex,si quis argentum,an habeat locum in donatione remuneratoria.*
20 *Lex,si quis argentum,an habeat locum in donatione causa mortis: & an habeat locum in donatione præsumpta. num.21.*
22 *Vestimentum re solùm habet locum in contractibus nominatis, qui re contrahuntur.*
23 *Pactum quando dicatur incontinenti appositum, & num.26.*
24 *Incontinenti dicitur, quod in actu se simul teneat.*
25 *Actio de dote constante matrimonio non est nata. vide aliam conclusionem nu.26.*
27 *Pactum appositum ex interuallo an sit vtile mulieri.*
28 *Actor censetur reus in replicationibus.*

§. Quinimo.

Ad euidentiam huius §.præmitte, quòd iste §. loquitur, quando pactum nudum apponitur iuxta aliquem contractum nominatum. Istud autem potest fieri altero de trib. mod. Aliquando. n.ponitur super eo,quod est diuersum à contractu.Aliquãdo super eodem in alia tamen forma. Aliquando. n. ponitur super contrario. ¶ Primò casu propriè loquitur iste text. & l. fundi partem ff. de contrahen. emp. Puta, vendo tibi istam domum pro mille.deinde etiam appono in cōtinenti pactū, quòd etiam vadas pro me Romam. vides, quòd pactum continet quid diuersum à ꝯctu. ¶Secundò casu propriè loquitur.§. sequens.s. §.adeo.Puta, vendidi tibi domum pro centum.postea fit pactum, quòd sit vendita pro cētum & 20. vel pro minori pretio. Vides,quòd pactum est super eodem, sed in alia forma, cùm augeat, vel minuatur pretiū. ¶ Tertiò casu, quando pactum est contrarium contractui, & sic venit ad resoluendum contractum. Puta, vendidi tibi domum pro centum: postea fit pactum, quòd domus sit inempta.de isto pacto contrario,& resolutione contractus loquitur.l.ab emp. ꝟ.eo.l.1.& 2.C.quãdo lic.ab.emp. discedere.l.pacta nouissima. C.eod.& l. Titius. secundum vnum intellectum. C.de præscr.
1 verb. ¶† Secundò considera, quòd iste text.loquitur propriè quando pactum apponitur circa naturalia, vel accidentalia contractus:tunc bene adhibetur distinctio: quia si incōtinenti apponatur, parit actionem: secus si ex interuallo.Et istud est, quod propriè dicit text.hic in ver. idem responsum. Ibi,extra natutam contractus, & ibi glo. declarat. Si verò apponeretur circa substantialia cōtractus, puta circa rem, vel pretiū in vēditione,vt declarat gl.magistra.l.pacta ꝯuenta.in prin.ff.de cōtrah.emp.tūc si ex interuallo,pareret actionē.tex.est in §.seq.& ibi ponā rationē, & in d.l.pacta ꝯuenta.Et sic ex istis hēs duas drias inter istū tex.huius §. & §.sequentis. Prima est,ꝙ iste §.loquit̄, qñ pactū apponitur sup diuerso à ꝯctu.Sed.§.sequēs loquit̄,qñ ponit̄ super eod.sed in alia forma.Secūda dria est: qa iste §. loquitur,qñ pactū apponitur super naturalib. vel accidentalib. ꝯctus:& tunc incōtinēti producit actionē:secus si ex interuallo.sed §.sequens loquitur,qñ pactū apponitur sup substantialib.quo casu etiā si apponit̄ ex interuallo, ꝓducit actionem.
2 ¶† Tertiò ad euidentiā præmitte, ꝙ Iurisc.hic facit mentionē de verbo informare, ꝙ ſm Bar.hic.in 3.col.est nouā formā dare;vel melius,ſm glo.est extēdere, & ampliare, vt actio ex vendito, quæ sui natura cōpetit ad pretium,nūc ꝯperat ad factū deductū in pacto, vt hic, & l.fundi partē.ff.de cōtrahen. emp.& l.tenet.§.si tibi.& l.si sterilis.§.si fundum.ff.de act.emp. Reformare est renouare seu nouam formā dare remanente tamen sēper eodē ꝯctu.Vt si vēdidi domū pro centū: deinde reformetur, vt sit vendita pro 80.remaneret idem cōtractus: sed pretium minueretur. & de ista loquitur.§. sequens,in ver. reformari. iuncto text.ibi, quę ex eodē sunt ꝯctu.l.pacta conueta. in prin. in ver. Paulus.ff. de ꝯhen.emp.l.si q̄.C.de rescin. vend.l.si ita quis. §. Seia cauit.ff. de ver.obl.l.lecta, ſm verum intellectum Mod.ff.si cer.pet.¶ His sic præmissis,venio ad tex. & ſm Bar. h. d.Pacta incontinenti apposita nouā producunt actionē & veterem informant. h. d. ſm Bar. vel sic & plenius. Pactum nudum appositū incontinenti iuxta ꝯctum nominatum, cū sibi censeatur inesse, & sit pars ipsius ꝯctus, informat actionem ex illo contractu,vt etiam competat ad deductum in pacto: & etiam de se (cùm sit vestitum cohærentia contractus) producit nouam actionem, quæ appellatur præscriptis verb. secus si pactum apponatur ex interuallo post contractū absolutum, licèt apponatur tēpore,quo actio nascitur, quod trib.demonstratur exemplis.Et in primo exemplo deducebatur plus tempore.In secundò plus re.In tertiò quid diuersum, & extraneum à contractu.Si autem pactum nudum apponitur pro reo,quamuis ex interuallo,semper sibi parit exceptionem.h.d.totus text.¶Diuiditur in 4.partes. In 1. ponitur dictū cum ratione. In 2. limita. dicti. In 3. limitationem probat per tria exempla. In 4 ponit aliud dictum ex parte rei. Secūda ibi, sed hoc sic.Tertia ibi,vt puta post diuortium.Quarta, & vltima est propè finē,ibi,sed ex parte rei.
3 ¶†No.1.ex isto tex.regulam generalem, quòd pactum nudum appositum incontinenti iuxta ꝯctū nominatū informat,& sic extēdit actionē ex illo contractu,vt etiam competat ad deductum in pacto. Ratio est in tex.quia censet̄ ei inesse:& sic censetur esse pars ipsius ꝯctus,sicut ergo si à prin.deuenisset in ꝯctu,competeret actio ex ipso contractu,ita quando incontinenti apponitur, extendit actionem ex illo contractu. Similiter cū tale pactum sit vestitum cohærentia ꝯtractus nominati de per se ꝓducit actionē præscr.verb.l.in bonæ fidei.& l.petens,& vtrobiq; Bar.C.eo.& ꝓbatur hic, vbi in quatuor locis dr̄, nec ex pacto nascatur actio. vbi qñ pactum est appositum ex interuallo, & sic separatim ab ipso ꝯctu, tunc ex ipso pacto non oritur actio: ergo si incontinenti oriretur. ¶Amplia istam regulam trib.modis.

Primò

Primò non solùm quando pactum nudum apponitur iuxta
contractum, sed etiam qn̄ iuxta quasi contractum, vt hoc tex.
in ver. tutelæ, quæ est quasi contractus, & not. Ang. hic. Secus
est si apponeretur iuxta distractum, vt est glo. in l. si tibi. in glo.
mag. in fin. C. loca. ¶Secundò amplia, vt procedat nedum, qn̄
pactum apponitur iuxta ꝯtum bonæ fidei: prout tex. hic exē-
plificatiuè dixit, sed etiam qn̄ iuxta ꝯtū stricti iuris, vt hic in
4 glo. 2. ¶† Tertiò notabiliter amplia, vt procedat non solùm in
pacto nudo, sed etiam in stipulatione apposita iuxta ꝯtum:
puta venditionis. nam stipulatio etiam tunc informat, & extē-
dit actionem ex tali ꝯtu, vt etiam competat ad deductum in
a pacto. [a] Et est vtilitas, quia actio ex vendito est bonæ fid. & sic
habet multa priuilegia, quę non haberet actio ex stipulatione,
quæ est stricti iuris. tex. est de hoc not. in l. prædia de act. emp.
ſm secundam lecturam gl. quam Bar. ibi in 1. col. approbat. &
5 ad hoc no. & alij ibi sequuntur. ¶† Istam regulam limita plu-
rib. modis. Prima limitatio colligit ex hoc tex. in ver. ea. enim
pacta, ſm Bart. in 3. col. ꝙ ad hoc, vt pactum informet, opor-
tet, vt sit tale, ꝙ legem de ꝯtui: hoc est, ꝙ sit tale, ꝙ congruat
actioni, & sic, ꝙ potuisset principaliter in ipso ꝯtu deduci. Et
ideo in ꝯtib. qui re celebrantur, puta in deposito, vel in com-
modato si apponeretur pactum incontinenti de eundo Ro-
mam, illud pactum non informaret, quia non potuisset cade-
re in ꝯtum, cum obligatio re nō possit ad aliud ꝯhi, vt l. roga
sti. §. si tibi. ff. si cert. pet. Et dicit Pau. de Cast. hic in 2. col. ꝙ iste
tex. declarat omnes tex. de ista materia loquentes. Idem tenet
Bart. in l. petens. in vlt. col. C. eo. Ful. Pau. de Cast. & cęteri mo
derni in l. in bonæ fidei. C. eod. licet Sali. in d. l. petens. in 1. q. re-
probet, per text. in l. fundi partem. ff. de ꝯhen. emp. vbi in pacto
deducit̄ illud, ꝙ nō potuisset in ꝯtu vēditionis deduci. l. factū.
l. tenetur. ff. de act. empt. & l. insulam. ff. de præscr. ver. Tu dic,
ꝙ imò in emptione factum pōt venire in partem pretij, dum-
modo quātitas sit maior: aliàs esset ꝯtus innominatus, vt pro-
bant duo tex. no. simul iuncti. text. in l. cum te. C. de pac. inter
emp. & vendi. iuncta l. ea. condi. C. de rescin. vēdi. declarat Bart.
in l. si emptione. in princ. ff. de ꝯhen. empt. & in l. Aristo. ff. de
don. & in l. 2. in prin. ff. si cer. pet. Et qn̄ esset paritas dixit Bal. in
procemio feudorū. in 6. col. ꝙ censetur emptio, & malè, quia
imò contractus innominatus, per regulam l. 1. ff. de ęstima. ſm
Bar. & Fulg. in l. 1. ff. de rer. perm. Secus est in commodato, &
alijs, qui re ꝯhuntur, vbi vel principaliter, vel secundariò. i. inci-
denter non pōt plus deduci in pactum, q̄ sit res deducta in ꝯ-
ctu. Puto, ꝙ limitatio sit vera, ꝙ qn̄ pactum apponitur ꝯ natu-
ram ꝯtus, ꝙ non informet, vel vestiatur. l. si tibi. in prin. ꝯ. eo. l.
rogasti. §. si tibi. ff. si cer. pet. & l. Titius. ſm verum intellectum.
ff. de præscr. ver. sed in isto tex. non videtur bene probari, quia
tex. seipsum declarat. i. quæ in ingressu ꝯtus facta sunt, ꝙ est
dicere, dū ꝯtus est in fieri, est aptus recipere quālibet formā,
& tunc pactum dr̄ inesse, & esse pars intrinseca, & formalis: Ni
si sustinendo Bart. subtiliter dicas, ꝙ illa expositio referatur ad
declarandū verbū, insunt: non autē declarat verba, quę legem
ꝯtui dant. quib. non conuenit expositio. & illa verba ponde
rat Bart. Subdit Ang. hic, ꝙ licèt pactū appositum iuxta ꝯtū,
qui re celebratur, vbi obligatio non pōt ꝯhi in plus, q̄ sit datū,
non possit extendere actionem extra ꝯtum ꝯ naturam suā,
tn̄ tale pactum vestiretur cohærentia talis ꝯtus, puta deposi-
ti, & sic de se act. præscri. ver. ꝑduceret. Pau. de Cast. in 2. col. re
prehendit per istum tex. quia si non inest, vt hoc text. ergo nō
format, neque vestit, quia isti sunt effectus cohærentiæ, & vbi
non subest causa, non pōt subesse effectus. Adde, ꝙ idem tenēt
Bal. & d. Alex. in l. in bonæ fidei. C. eod. per l. si tibi. in prin. & ꝙ
ibi Bar. ꝯ. eo. Ful. in l. fundi partem. in ver. Labeo, & Trebatius.
ff. de ꝯhen emp. ¶Scdò limita istam regulam, vt procedat, qn̄
pactum est de eadem re, & de eodem negotio, prout ꝯtus,
ſm Raph. Ful. hic. Requiritur. n. ꝙ sit factum in eadem causa,
ex qua contractus principalis: ita quod sit de eius appenditijs,
tunc bene principale infert accessorium. Secus si pactum ex
alia causa fieret: puta si per stipulationem dono, deinde statim
appono pactum de diuidendo hæreditatem communem. Nā
pactum ex causa dona. non potest ad hoc adaptari, ideo non
vestit. Ita declarat Bald. in repe. l. petens. in 13. & pen. col. C. eo.
& Ful. & d. Alex in l. in bonę fidei, & in l. petens, vbi per hoc re
prehendunt exemplum glo. ibi, vbi retuli. ¶Tertiò limita, qn̄
pactum reperit actionem informabilem: aliàs secus esset: pu-
ta si in stipulatione deduceretur certum, quo casu competit
certi condictio. deinde in pacto deduceretur factum, certè cer
ti condictio informari non potest, vt competat ad incertum,
vt latius declarat Bart. in l. lecta i, n vlt. colum. vbi dixi. ff. si cert.
pet. & dicit Pau. hic in 3. col. quòd Bart. ibi bene, & subtiliter lo
quitur. ¶Quartò limita, quando in pacto, deduceretur pœ-
na, & sic qd odiosum. gl. in l. censurus ea. lege. ff. de ser. expor. &
* gl. in l. stipu. ista. §. alteri. ff. de verb. obl. *Sed communiter reproban-
tur* istæ gl. vt per Mod. præcipuè d. Alex. in d. §. alteri. ¶Quintò
limita in fideiussione facta pacto nudo, quæ non vestitur co-
hærentia ꝯtus, nec informat, ſm Bald. in l. ex placito. in vlti.
col. in 7. q. C. de rer. permu. & idem Bal. in l. petens. in 14. col. C.
de pac. alleg. l. 5. §. satis acceptio. ff. de verb. oblig. vbi in fideius-
sione requiritur stipulatio, & est tex. in l. blanditus. C. de fideius.
nisi promittat se fideiussurum, quia istud pactum vestiretur,
& teneretur postea fideiubere solenniter. Tu assigna rōnem, ex
quo cōtractus principalis non est factus cum fideiussione, sed
inter ipsos ꝯhentes, ideo non vestitur, qua rōne vtitur Io. Fab.
Inst. de fideius. super rub. Adde etiam bene facere illud, ꝙ vult
Bal. in c. 1. in pen. col. extra eo. vbi quærit, an fideiussor de iure
Can. obligetur ex pacto nudo. Et tenet singulariter, ꝙ non,
quia c. 1. de pac. loquitur in his, qui promittunt noīe proprio,
non in his, qui noīe alieno. Et est pulchra limitatio ad dictum
c. 1. q̄ adde trib. alijs, quas posui. in §. sed cum nulla. s. ea. l. ¶Se-
xtò limita, qn̄ ꝯtus principalis fieret ad fauorem vnius par-
tis, pactum autem apponeretur ad fauorē alterius partis, isto
casu tale pactum non informatur, nec vestitur, ne illud, ꝙ est
inductum fauore alterius, operetur in eius damnum, ꝯ l. ꝙ fa-
uore. C. de legi. Ita tenet gl. in l. petēs. in gl. vnica ante medium,
& ibi Bar. in 2. col. & postea in 1. q. vbi dixi. C. eo. Et ꝙ pactum
non vestiatur tunc cohærētia ꝯtus, tenet gl. hic in verbo bo-
næ fidei iudicio, quam Bart. & cæteri sequuntur, sicut nec in-
teruentus rei vestit pactum nudum ꝯ implentem. l. si certis
annis, & ibi Bar. circa finem. C. eo. glo. in l. ex placito. in gl. 1. in
fi. C. de rer permu. ¶Septimò limita, qn̄ pactum nudum idem
per omnia contineret, ꝙ ꝯtus, tunc non informatur, nec ve-
stitur, quia superfluum esset, per regulam. l. qui bis. ff. de verb.
obl. ſm Bar. in l. lecta. in 2. col. vbi dixi. ff. si cer. pet. Bal. in d. l. pe-
tens. Bonus tex. in l. si pacto quo pœnam. cum gl. C. eo. ¶Octa-
uò limita, qn̄ pactum nudum apponitur iuxta ꝯtum condi-
tionale, quia non impleta cōditione non potest informare, ꝙ
nullum est, nec etiam vestitur, ſm Bart. in d. l. petens. & in d. l.
lecta. ¶Nonò limita, qn̄ ꝯtus non esset super prin. sed super
accessorio. l. quod per manus. ff. de iure cod. tex. in l. nulla. & ibi
Bar. C. de ꝯhen. & com. stip. gl. & Doct. in d. l. petens. Bart. in l.
ex pupillari, in fi. ff. de vul. & pup. & in l. si pacto quo pœnā. C.
eo. ¶Decimò, & vltimò līta, qn̄ pactum nudum apponitur
iuxta ꝯtum, qui producit actionem de iure cōi. Secus si de
iure speciali, vt in donatione, cū ius singulare nō debeat extē-
di. l. ius singulare. & l. ꝙ verò ꝯ. ff. de legi. Ita limitat gl. sing. in l.
pacta ꝯuenta. in gl. magna circa medium. ff. de cōtrahen. emp.
6 ¶† Secundò principaliter no. ex isto tex. ꝙ ea, quæ incontinen-
ti fiunt, dicuntur inesse actui, vt hic. & l. lecta. ver. dicebam. ff. si
7 cer. pe. Facit tex. in c. officij. de ele. gl. in c. an sit. de appel. † Hinc
b est ꝙ testis pōt [b] incōtinenti corrigere dictū suum. gl. in §. quia
verò multi. in Auth. de test. gl. & Doct. in c. cùm clamor. eo. tit.
Bar. in l. repeti. in prin. ff. de quæst. & dicit singulariter Bal. in d. l.
lecta, in fi. ꝙ dr̄ incontinenti testis se corrigere, qa nōdū ꝯple-
uerat, vel nondū erat dimissus ab examinatione: verū postq̄ re-
cessit, sireuertatur, & velit addere, vel emēdare, nō pōt. Imò
plus dicit egregiè Bal. in c. pręterea. in pe. col. de testi. cogē. qa si
testis incontinenti recurrat ad notarium, & faciat sibi legi di-
ctum suum, & dicat notario, Ego non dixi sic, sed alio modo,
ꝙ non est licitum notario emendare scripturam, nisi iudicis
mandato, ꝙ valde no. ¶Tertiò not. ex isto tex. ꝙ siue in pacto
deducat̄ plus specie, vt in vers. vt puta. siue deducatur plus re,
vt in ver. idem Marcel. siue aliquid diuersum, & extraneum à
ꝯtu, vt in ver. idē r̄nsum, siue ex interuallo post ꝯtum, non
* oritur actio: nec dr̄ interesse, * tn̄ non apponitur tēpore ꝯtus,
8 vel quasi, licèt apponatur tp̄e natiuitatis actionis. ¶† Quartò
nouiter pondera ꝑbari in hoc tex. nouam, & mirabilē drīam
inter dictionem postea. & dictionem post. Nam dictio postea,
simpliciter prolata denotat interuallum, tex. est hic in fi. & tex.
in l. non erit. § fi. ff. de iureiur. & tn̄ dictio post, de per se prolata
non importat interuallum, vt probatur in ver. idē r̄nsum. ibi,
post emptionem ex interuallo. Pondera, ꝙ post, de se non de-
notat interuallum: nisi fuisset additum ex interuallo, ꝙ nō fuit
additum in dictione postea. Nec ob. si tu ponderes versiculū,
vt puta. ibi post diuortium. vbi non adijcitur ex interuallo: qa
debent

ADDITIONES.

a ¶In pacto. Dicā in l. singularia, in 6. speciali. ꝯ. si cer. pe. PVRPV.
b ¶Potest. Adde Spe. in ti. de testa. in §. 1. in ver. itē, ꝙ testis. Arch. in c. Eps. 23.
di. Arch. in c. graue. 35. q. 9. † Et no. Prac. Pap. for. opp. cōtra testes. ver. inuicē.
Viu. com. opi. libr. 1. versic. testis. Suarez. versi. testis. vbi, ꝙ si incontinenti se
corrigat; quod secundo loco dixerit validum est, secundum communem ibi
alleg. MASVER.
* Inesse.

debēt oēs aduertere,ꝙ requiritur,ꝙ ꝯſtante mr̃imonio pactū
fiat.vnde facto diuortio non refert, an incontinenti, aut ex in-
teruallo.Ideo dixit poſt diuortium ſimpliciter. Pondera tñ, ꝙ
Bart.in l.fructus.in fi.ff.ſol.mat.allegando ll. quę loquuntur de
dictione poſt, vult idē eſſe in dictione poſt, ꝙ in dictione,po-
a ſtea. Aliqñ tñ dictio poſtea,[a] ſm ſubiectam materiam non de
notat interuallum,tex.eſt in l.quoties.§.ſi quis ita, & ibi Bar.ff.
de hær.inſti.& nōt.Bar. in d.l. fructus.in fin. ¶Capio gl.in verb.
quinimo,ꝙ diuide in 9. partes.In prima timore ꝯrij, ꝙ ſtatim
formabo,gl.ponit tres intellectus ad tex. Tene ſecundum,ſm
quē figuraui tibi caſū.In ſcđa,quæ eſt ibi,& dr̃.gl.ponit quid ſit
informare,declarando,per duos effectus.In tertia, quæ eſt ibi,
Interdū,gl.declarat quare tex.dicat interdū,& vltra potes dice
re:quia non ſemꝑ pactum appoſitū incōtinenti informat, di-
xi in tex.In quarta,quæ eſt ibi, ſed cum vellit probare, glo. op-
ponit ꝯ tex.& bene ſoluit. In quinta per viam notabilis enu-
merat ſex veſtimenta pactorum:& eſt ibi, & no.ꝙ pactum. In
ſexta,quæ eſt ibi,ſed quæ dr̃ia,ponit dr̃iam inter veſtimentum
re, & rei interuentu. In ſeptima addit duo alia veſtimenta,&
eſt ibi , poſſunt addi.In octaua opponit, ꝙ nullum pactum ſit
nudū,ibi,ſed vr̃,ꝙ nullum.In nona,& vlt.quæ eſt ibi,ſed quidā
9 dicunt.refert opinionem quorundā, ꝙ reprobat. ¶†Redeo ad
primā,& pro eius introitu hēs aduertere eſſe dictionem quini-
b mo, [b] quæ hēt tres virtutes, quia eſt ꝯtinuatiua, implicatiua,
& aduerſatiua,ſm Bal.hic, & habetur per Bar. in §. quib. ad fi.
in prima conſtōne.C.& hoc patet,quia dictio ꝯpoſita ex quin
& imò, ꝙ idē eſt, ꝙ imò, etiā primū ꝯtinuat,& aduerſat̃, ſm
10 implicat.† Debes etiā aduertere,ꝙ aduerſatiua dēt aduerſar i
his,quæ ſunt eius gn̄is, ſm Bar. in l.mariti.§.fi.ff.de adul.Cyn.in
Auth.ſacra pub. in prin.C. ſi aduer.vē.d.Alex.in l.filius à pr̃e.in
14.col.ff.de lib. & poſth. vnde cùm §. præcedens loquatur de
pacto nudo,& iſte loquitur de veſtito,cū non ſint pacta eiuſ-
dem gn̄is, aduerſatiua non bene cadit, nec vr̃ bene implicare.
huius timore gl.ponit tres intellectus. Tene ſm, qui verus eſt.
¶Circa tertiū de quo gl. gloriatur, & dicit nouū intellectum,
licèt Barto.nihil dicat, tñ eſt ineptus,& falſus.Primò.n.dictio,
qnimo,denotat, ꝙ vult addere illud,ꝙ eſt plus,vt gl dicit, ſed
hic adderetur minus:nā minus eſt,ꝙ pactum pariat exceptio-
nē tꝑalem,ꝙ pariat ꝑpetuam.Scđò ſi iſte tex.loqueretur de in-
formatione exceptionis,malè diceret:quia pactū etiā ex inter-
uallo ſēꝑ parit exceptionē,& tñ tex.pluries reqrit, ꝙ ſit incō-
tinenti.Tertiò ſi tex.loqueretur de informatione exceptionis,
pactū non eſſet ex parte actoris, vt text.dicit,ſed eſſet ex parte
rei,de quo loquitur tex.in fi. & ſic iſte nouus intellectus gl. eſt
ineptus,& falſus. Tenendo ſm intellectū gl. qui eſt verus, ad-
uerte dum gl.vult, ꝙ pactum nudum appoſitum iuxta ꝯctū
noīatum nō ſolum informet, vt hoc tex. (ꝙ eſt indubitabile,)
ſed etiam veſtiatur cohærentia ipſius ꝯctus, & ex ſe pariat
11 actionē præſcr. verb. † Pro clara intelligentia huius gl. viden-
dū eſt, nūquid reperiat̃ veſtimentū cohærentia ꝯctus.gl.hic te-
* net,ꝙ ſic.& Bar.*coter, & omnes Citramontani.* Idem tenet gl.& ibi
Barto.in l,ex placito.C.de re.perm.& gl. in l.in bonæ fidei.& ibi
Bar.& plenius Sal.& Mod.C.eo.Bar.in l.Ariſto.§.Labeo. in fi.
ff.de don.& in rub.ff.de præſc.ver.latè Bal.in l.petens.C.eo.& in
l.auia.C.de iur.dot.per illum tex. ibi, ad hoc ſubtiliter inductū
per eum , quamuis verè loquatur de veſtimento traditionis
potius quàm cohęrentiæ ꝯctus. Idem tenet Ang. de Are.in §.
actionū.in 16.car.Inſti.de actio. Cōtrariā opi.tenuerūt ſubtiles
Vltramō.& Cy.& nouiſſimè Raph.Ful.& d.Pet.de Peru.hic,&
in d.l.in bonę fidei,& ibi latè d.Ant.de Ale.& pro certo diſpu-
tādo eſt pulchra opi. & defenſibilis.Tenēt.n.Vltramont.ꝙ nō
ſit reperire veſtimentū cohærentiæ ꝯctus, ſed bene veſtimen-
tum interuentus rei:& ſic, ꝙ habita relatione pacti ad ꝯctum,
reſultat ꝯctus innominatus:ſequuto implemento pactū bene
veſtitur: aliàs non. ¶Ex iſta opi.inferūtur duæ notabiles ꝯclu
ſiones. Prima eſt, ꝙ qñ ꝯctus, & pactum ſunt pro eodē,puta,
quia ſtipulor mihi tradi, & incontinenti paciſcor mihi fieri,
quo caſu,quia pactum,& ꝯctus ſunt pro eodē, non pōt reſul
tare ꝯctus innominatus , ꝙ ex illo pacto non poſſet vllo mo-
do oriri actio.Scđa,& vtilis concluſio in practica reſultat,ꝙ ſi
ego dono tibi rem , & trado : quo caſu qñ donatio incipit à
traditione non venit euictio.l.Ariſto.§.fi.vbi gl.& Barto.ff. de
don.ꝙ ſi incontinenti appono pactum , ꝙ teneatur de euictio
ne,ꝙ ex iſto pacto non poteris agere , quia non reſultat ꝯctus
innominatus: & ſic pn̄s diſputatio eſt cum magna vtilitate.
Mouentur Vltramont. ꝑꝑ duo. Primò, quia non reperitur à
iure cautum,ꝙ actio præſ.ver.oriatur, niſi pro ꝯctib.innomi-
natis hincinde reſpectiuis.l.naturalis. per totam l. ff. de præſcr.
ver.& hac l.in prin.Scđò mouentur,quia actio præſc. verb.eſt
ſubſidiaria,& nō ꝯpetit,vbi alia locū hēt.l.quoties.ff. de præſc.
verb. ſed hic ꝯpetit actio ex ꝯctu informata, vt hoc tex.ergo
non debet ꝯpetere actio præſcrip.verb.Et ſi dicas, attento iſto
fundamento non deberet etiā competere actio præſc.ver. qñ
habita relatione pacti ad ꝯctum reſultat ꝯctus innominatus.
Ad hoc ipſi rn̄dent , ꝙ tunc iſtæ actiones oriuntur ex diuerſa
ſpecie ꝯctus.prima.n.ſ.actio informata ꝯpetit ex ꝯctu noīato,
cuius pars cēſetur eſſe ipſum pactū:ſed actio præſcr.verb.ori-
tur ex ꝯctu innoīato. Tertiò mouentur : quia actio præſcr.
verb.nō oritur,niſi cauſa ſubſit,hoc eſt implemētum,vt hac l.
in prin. in ver. ſed ſi in alium : ergo abſque rei interuentu non
pōt ꝯpetere actio præſcr.verb. ¶Tn quartò pro iſta opi. adde
idem iuris eſſe de parte quo ad partem , ꝙ eſt de toto quo ad
totum.l.quę de tota,cum ſi.ff.de rei ven. ſed ex toto ꝯctu em-
ptionis,vel venditionis non oritur actio præſcr. ver.ſed ex em-
pto,& vendito.l.ex empto. in prin.& l.Iul. §. ex vendito. ff. de
act.emp. ergo etiam non dēt oriri ex pacto , ꝙ cenſetur pars
ꝯctus.l.fundi partē. ff. de ꝯh. emp. ne eadem res diuerſo iure
cenſeatur.l.eum qui ædes.cū ſi. ff.de vſuc.Sed ad hoc potes rn̄-
dere,ꝙ non eſt bonū arg.de toto ad partē,vbi eſt diuerſa ratio.
Qđ ſit diuerſa rō, patet. Nam diuerſitas actionū cognoſcitur
ex diuerſo medio concludendi,vt declarat Bar.in l.certi cōdi-
ctio.in prin.& ibi dixi. ff.ſi cer.pe.Sed qñ agitur pro ꝯctu, me-
dium ꝯcludendi in libello eſt, quia videndi, vel quia emi : qñ
aūt agitur ex pacto, medium concludendi eſt,quia feci pactū.
¶Quintò pro eadem parte facit, quia oēs leges loquentes de
actionib.præſc.verb.loquūtur,qñ reſultat ꝯctus innoīatus, vt
patet in l.2.ꝙ alleg.Bar.C.de pac.inter emp.& vend.licèt poſſes
dicere, ꝙ ibi non ſit ꝯctus innoīatus hincinde reſpectiuus,cū
non variatur res:ſic etiā loquitur l.auia.C.de iur.do.& l.ſi vir.ff.
* de præſc.verb.*Coiter tenetur opi.*gl.& Citramont.ꝙ triplex repe-
riatur actio præſc. verb. quædā quæ oritur pro ꝯctib.innoīatis
hincinde reſpectiuis, de qua loquitur.d.l. naturalis. quædā quę
oritur vbi dubitat̃ de noīe ꝯctus,qs ꝯctus ſit,l.1.& 2.& l.ſi tibi.
ff.de præſc.verb. & l.1.ff.de ęſti.actio.Quædā,& tertia eſt actio
præſc.verb.quę oritur ex pacto nudo veſtito cohærentia ꝯctus
nominati, quamuis ibi non reſultet contractus innominatus,
vt probat text.in l.in bonæ fidei.C.eo.in ver.ex pacto.cum di-
ctio,ex,denotet cauſam proximam, & immediatam.l. 1. C.ſi
ſer.extero.cum ſi.Ad idem facit iſte tex. à ꝯrio ſenſu , in qua-
tuor locis,vt ſ.declaraui. Tñ poſſes rn̄dere defendendo Vltra-
mont. ꝙ actio informata dr̃ oriri ex pacto non autem ex pri-
mo ꝯctu,qñ datur ad id, ꝙ in pacto deuenit. ita loquitur text.
hic.Et aduerte,ꝙ dr̃ia eſt inter has duas actiones pręſc.verb.pri
ma demum ꝯpetit ſequuto implemento:alia ſtatim,cùm co-
hærentia ꝯctus ſtatim veſtiatur. Bene verum eſt , ꝙ ſi habita
relatione reſultaret ꝯctus innoīatus,tūc ambæ actiones pręſc.
verb.ꝯpeteret,ſm Pan.de Ca.hic.in 5. col.& in d. l. in bonæ fi-
dei,in vlt.col.& ibi cæteri Mod.poſt Iac. But. ibi. Item vna ſu-
blata per pactum, vel per iuſiuran.non erunt aliæ ſublatæ , cū
oriantur ex diuerſis principiis.l. ſi actor.ff.de iureiur. & arg.l. ſi
domus.ff.de ſer.vr.præd. ſm Pa.de Ca.& Mod. vbi.ſ.lō appa-
ret aliud eſſe veſtimētum cohęrentię ꝯctus,ꝙ hēt locū etiam
vbi non cadit ꝯctus innoīatus.& aliud eſſe veſtimētum imple
menti,& illud ſolùm hēt locum in ꝯctib.innoīatis.& ita decla
rat.j.gl. in 5.parte,dū dicit,ꝙ aliud eſt veſtimentū coherentiæ
ꝯctus,vt hic.aliud rei interuentus,vt in ꝯctib.innoīatis. ¶Pro
iſta cōi ſn̄ia (omiſſis leuib.) ſtringit tex. in l.frumēti. C.de vſu.
ꝙ contra Vltramont. inducit Bar.in d.l.ex placito. Nec dicas,
ꝙ ibi ex pacto ꝯpetat actio informata, quia hoc eſt impoſſibi
le,ꝙ ꝯctus re informetur ad deductū in pacto,vt dixi in tex.in
prima fallentia. Et pondera, ꝙ ille text. facit pro eo, ꝙ ibi dixi
tenere Ang. ꝯ oēs.¶Scđò fortiter facit l. Labeo ſcribit ſi mihi
Biblio.ff.de ꝯhen.emp. ꝙ alleg.Sal.in d. l. in bonæ fidei , vbi ad
pretium ꝯpetit actio ex vendito,& actio præſc.verb. Nec po-
tes dicere, quòd ibi reſultet contractus innominatus. Primò,
quia ibi non eſt ſequutum implementum , & ſic non eſt facta
traditio.Item non poteſt reſultare ꝯctus innominatus,ex quo
factus eſt per dictionem, ſi, & per implementum nihil adeſt
aduerſario, vt notant Doct. in l.ſi intra. j.eo.& in l.ſi quis cum
debitore.ff.de iureiur. vnde neceſſe eſt dicere, ꝙ ibi actio præ-
ſc.verb. ꝯpetat ex tacito pacto reſultante ex verbis conditio-
nalib. Nec valet dicere, quòd dicit Bartol. quòd ibi actio præ-
ſcr.verb.oriat̃ ex æquitate, ꝙ nihil eſt. ¶Tertiò vltra alios mo-
ueor vno fundamento , per quod tollo obiecta Vltramont.
Nam actio præſcrip.verb oritur pro omnib.ꝯctib. innomina-
tis.l.quoties.cum gl. ff. de præſc. verb. ſed pactum nudum eſt
ꝯctus innominatus,vt probat glo.in §.ſed cū nulla,& ibi dixi.
ſ.ea.l.

ADDITIONES.

a ¶Poſtea.Adde l.pacta.ff.de contrahen.emp.& in l.1.& ibi Doct. C.de calū.
b ¶Quinimo.Adde Arch.in c.tibi,qui.in §. quinimò. de reſcriptus.lib.6.Arch.
in c.præuarica.2.q.3.

s̃.ea.l. Nec obstat si dicas, ꝙ actio præscr.verb.bene oritur pro
contractib.innominatis, qñ sunt respectiui. Quia tu considera
subtiliter, ꝙ ratio quare actio præscr. verb. oritur ex ɔ̃ctib.in-
nominatis est,quia sunt incerti: ergo ita debent hře actionem
incertam.Ita dicit tex.in hac l.in fi. prin.sed ista ratio militat in
pacto nudo, qui est ɔ̃ctus innominatus: igitur, &c. ¶Quarto
facit, quia pactum nudũ vestitur cohærentia traditionis:vt sta
12 tim.j̃.dicã:ergo similiter debet vestiri cohęrẽtia ɔ̃ctus.¶†Ve-
nio ad scđam partẽ principalem gl. ex qua habes, ꝙ actio ex
vendito,quæ sui natura est bonæ fidei,tñ qñ informatur, vt cõ
petat ad deductũ in pacto, quia dať loco actionis præsc. verb.
tunc efficitur stricti iuris.Idem tenet gl.in l.pacta, quæ ɔ̃,& ibi
Sal.C.eo.& idem Sal.in l.2.C.de pac.inter emp.& vend. Istam
opi.reprehendunt Bar.& Doct.hic,& in d.l. pacta,quæ ɔ̃.Ioan.
Fab.& Ang.de Aret.in §.actionum.Inst.de act.Et pro hoc Bar.
specialiter inducit tex.in d.l.2.C.de pac. inter emp.& vend.vbi
qñ actio ex vẽdito informatur ad deductum in pacto, veniũt
fructus à tp̃e moræ:& tñ si esset stricti iuris, non venirent fru-
ctus,nisi à tempore litis contestatæ.l. cum fundus.in prin.cum
si.ff.si cer.pe.Ad hoc rñdet subtiliter Bal.in d.l.petens,in pe.col.
& hoc sibi ascri. Sal. & Fulg. ꝙ illa l.2. verè nihil facit, quia ibi
agitur ad id,ꝙ aliàs fuit meum, quo casu etiam in contractib.
stricti iuris veniunt fructus à tempore moræ.text. est in d.l.vi-
13 deamus.la 2.§.si actionem.ff.de vsuris.† In quinta parte gl.iun
cta sequenti habes octo vestimẽta pactorum. Addo circa ve-
stimẽtum literarũ post biennium:quia gl.sentit ꝙ demum ve-
stiatur post biennium:& sic ante non oriatur ciuilis obligatio,
& actio. Facit tex.inst.de lr̃a.obli.vbi sic fit,vt hodie,dum que-
ri non põt, scriptura obligetur, ſm Ful.hic, & latius in l.1.ff.de
ɔdi. indeb. & vtrobiq; sequitur istã gl. ¶Tu tene ɔ̃: quia dice-
retur tunc vestiri cursũ temporis potius, q̃ lr̃is, vnde dic, ꝙ in-
cõtinenti vestitur. Patet, quia statim oritur obligatio, & actio
licèt obstet exceptio: sed bene potest post biennium esse effi-
cax.l.si ex cautione.& l.in ɔ̃ctib.in prin. C.de non nu.pecu. ſm
Bart.& Ang.hic,& ita intellige tex.Institutionũ. Item dum gl.
dicit de vestimento rei prin.& allegat.l.1.§.1.ff.de pollicita.Illa
l.non vr̃ facere,quia non loquitur in pacto, sed in pollicitatio-
14 ne;sed defende gl.ſm Alb.& Sal.† ꝙ si pollicitatio,quæ est mi-
nus efficax,vestitur operis initio, q̃to magis debet vestiri pa-
ctum,ꝙ est efficacius,& habet consensum duorum.Et ad hoc
istam gl.reputat Sal.hic esse singularem. Intellige tñ sanè,ꝙ si-
cut pollicitatio facta reipub. vel simili piæ causæ, vestitur rei
initio:ita pactum factum reipublicæ, non autẽ priuato, vesti-
tur rei initio,& ita tenet Io.Fab.Inst.quib.mo.re ɔtra.ob.in vlt.
col.in prin. ¶Vltra gl.adde duo alia vestimẽta pactorum. Pri-
mũ est cohærentia traditionis voluntariæ.l.quoties.C. de don.
quæ sub modo.l.legem.& ibi Doct.C.eod.l. in traditionib. vbi
gl.magr̃a.& ibi dicetur.j̃.eo.Scđo per implemẽtũ conditionis
ſm Ang.in l.cùm ad pñs.per illum tex.ff.si cer.pet. sed istud re-
15 probaui in §.sed cum nulla.s̃.ead.l.† Iuxta istã partem quærit
Bar.an ɔ̃ctus nominatus inuentus à iure ciuili, vel statuto, vel
ɔsuetudine, solo ɔsensu producat actionem, sicut ɔ̃ctus iuris
gentium nõiati.Concludit,ꝙ non per rationem,de qua hic per
eũ,& cogita de rõne diuersitatis.Idẽ tenet Bal.& Ang.in l.legi-
tima.s̃.eo.Bal.in rub.C.de rer.permu.in 1.col. Ang. in Auth.vt
sponsa.largi.in prin.Inno.in c.quę in ecclesiarum, de consti. &
vide notabiliter Bald. in c.fi.in vlt. col. in versi. & scias. de cau.
pos.& ꝑprie.vbi dicit,ꝙ oẽs ɔ̃ctus de mundo, quos ɔsuetudo
de nouo inuenit,sunt innominati, ex quo à iure gen. vel ciuili
nomen non acceperunt.l.naturalis.§. at cum do. ff. de præscr.
verb.l.si margaritam. ff. pro socio. Ideo ɔ̃ctus fictus ɔsistens in
alio,quã in pecunia numerata,est innominatus, de quo ɔ̃ctu
16 fit mento in c.Pisanis.de resti.spol.† Subdit tñ Bar. ꝙ feudum
est ɔ̃ctus nõiatus, quia à iure consuetudinario habet nomen
specificum,& formam separatam. Adde, ꝙ idem pulchrè te-
net Bal.in c.quæ in ecclesiarum.in 10.col.de consti. Sed ɔ̃rium
tenet idem Bald.in l.fi.in 1.q.C.qñ lice.ab emp.disce.vbi tenet,
ꝙ donatio,permutatio, emphyteusis, & feudum sunt omnes
ɔ̃ctus innominati: eo quia non pariunt actionem nominatã,
ſm nomen ipsius contractus: sed producunt vel condictio-
nem ex lege, vel actionem præscrip. verb. Nam secundum
eum contractus nominati non cognoscuntur per nomen cõ-
tractus,sed per nomen actionis.Ideo infert secundum Cyn. ibi
ꝙ contractus arrharũ est contractus innominatus, quia ori-
tur condictio ob causam ad repetendum.glo. in l.ex empto.§.
is,qui vina.in verbo,poterit.ff. de act.emp. Tu considera si te-
neremus opi.Bar.in l.vnica.ff.de cond. ex l.quòd pro feudo o-
riatur actio sui nominis.s. actio feudi. & similiter pro emphy-
17 teusi, cessaret argum. Bald.† *Sed communiter tenetur*, quòd pro
* feudo, vel emphyteusi oriatur condictio ex l. vel consuetudi-
ne,prout tenet Bar.met.& Doc.in l.1.vbi dixi.C.de iur.emphy.

tunc responde, ꝙ fundamentum Bald. est falsum. Ad cogno-
scendum,an sit contractus nominatus,vel innominatus inspi-
cimus nomen còtractus, an sit speciale, & non nomen actio-
nis.Patet in permutatione, vbi non inspicimus actionem prę-
scr.verb.quæ pro ea ɔpetit,sed nomẽ ɔ̃ctus idest ꝑmutatio,ꝙ
est gñale.& idem in simili vult glo. & Bart.in l. ex placito.C.de
rer.permu.& dixi in prin.huius l. Eandem opi. contra Bart. ꝙ
feudum si contractus innominatus, tenet Bal.quia vsuale no-
men habet in rub. C.de rer. permu. in 1. col.& in c.dilecti. de
iud.Tene opinonem Bar. quæ verior est, ꝙ feudum est ɔ̃ctus
a nominatus, sicut & emphyteusis,vt probatur in l.1.C.de iur.
emphy.& ibi Bal.in 3.col. & clarius ad hoc no. & ibi dixi. Ang.
in §.emphyteusim.in Auth.de non alie.sentit. Bart.in l.vnica.in
5.q.de cõdict.ex l. q̃cquid teneat Bal.in d.l.fi.in 1.q. & in d.rub.
18 C.de rer.permu.† Successiuè circa istam partem opponit Bar.
post Gul.hic.cum §.sed cum nulla.supr. ead.l. quòd omne pa-
ctum debeat producere actionem, vt hic per eum. Pro intel-
ligentia eorum, quæ hic ponit Bartol. de tribus videndum est.
Primò,an sit verum præsuppositum Bartol.quòd quãdo pro-
mittitur id, quòd erat debitum ex alia causa, quòd inducitur
constitutum.Albe.hic.circa.3.col.tenet contrarium:quia nun-
quam inducitur constitutum,nisi appareat,quòd animo con-
stituendi sit factum. Alleg. l. cum de indebito.in princ. & §. si-
nuatem cautio.ff.de probat. l.mulier.C. ad Velleian. Quæ iura
parum faciunt.Tu allega fortem tex.in l.si tibi.C.loc. & ibi gl.
magistra.in prin. & clarius Cy. istud firmat. Nam ibi dominus
per pactum nudum promisit illud, quod coloni debebant, ꝙ
si non interuenit stipulatio, agi non potest,& tñ si esset consti-
tutum,oriretur actio ex pacto nudo. §. de constituta. Insti. de
actio.Quòd autem ibi non inducatur constitutum, promitte-
do,ꝙ alius debet, non potest dici, ꝙ fuerit ex alio, nisi quia ibi
non fuit actum, ꝙ esset constitutum. Ille est fortis text. puto
ɔ̃rium per tex.in l.quidam.& in l. fi.ff. de consti. pec. & ꝙ vult
19 Bar.in l.fi.ff.de instito.¶† Secũdò videndũ est,an l. si quis argẽ.
habeat locum in donatione remuneratoria. Bart. hic. & post
Gul.de Cun. tenet, ꝙ non. Idem tenent Ray.& Alb.hic.Sal.in
l. legem. in 6. q. C. eod. ¶Pro ista opinione vltra fundamenta
Doct.tu pondera bene facere tex.in d.l. si quis argen. in §. pen.
in verb.liberalitatem plenam. cùm ista non sit plena liberali-
tas,sed potius quædam species permutationis l.sed & si lege.§.
consuluit.ff.de pe.hær. per quem tex. ita dicit Bart. s̃. in procę-
mio.ff.orum.d. Abb.in rub. extra de donat. Et dato, ꝙ sit libe-
ralitas, tñ non est plena, per id, ꝙ in simili de ista dictione ple-
na,dicit Bald.in l.mater.C.ad Tertul. & in rubr. C. de exerci.in
vltim. col. imò non est propriè donatio: nec in ea habent lo-
cum regulæ donationis: vt per multa declaraui in l. ex hoc iu-
re.supr.de iustit.& iur. quæ hic non repeto. Contrariam opin.
tenet Raph.Fulg.& d.Marti.Lauden.in §.sed cum nulla.s̃. ead.
l.1mo.& Lud.Roma.in l.in ædib. §.1.de dona. Ang. de Are. in
§ in personam.in 9.col.Inst.de actio.Mouetur Fulg.quòd non
effugit nomen donationis. l. idemque. in fi.cum l.si verò non
remunerandi,in prin. ff. manda. Istud confirmat d. Alex. quia
cùm ratio sit sctipta in d.l. si quis argen.in versi.cum. n.in arbi-
trio. certè etiam in correctorijs licita est extensio de stricta si-
gnificatione ad latam ex identitate rationis scriptæ. glo. in cle.
1.in versi.eligatur.& ibi Doctor. de elec.glo. in Auth. vt ij, qui
obli.in prin.& ibi Angel. ad hoc not. cum similib. Tu respon-
de,quòd nec ex propria, nec ex larga significatione vocabuli
potest contineri sub illis verbis plenã liberalitatem.Nã quam-
uis donatio remuneratoria possit largè dici liberalitas, ta-
men nullo modo põt dici plena liaberalitas, vt ibi in tex.Præ-
terea ratio ibi scripta in versic.cum enim in arbitrio,non con-
uenit ex toto donationi remuneratoriæ, cùm illa non fuerit
in totum in arbitrio donatoris: ex quo ibi erat aliqualis obli-
gatio, quæ operatur multos notabiles effectus, quos dixi in
l. ex hoc iure. supra. de iustit. & iur. ¶Secundò pro ista parte
mouetur Raph.Fulgos. quia donatio remuneratoria est quę-
dam permutatio.l.sed & si lege.§. consuluit. ff. de petitio. hæ-
redi. & in permutatione ei, qui impleuit, competit actio.l. ex
placito.C. de rerum permuta. Tu responde, quòd istud argu-
mentum nihil facit,& responde dupliciter. Primò, ꝙ dato, ꝙ
arg.sit verũ,nihil facit ɔ̃ Bart.Nam istud arg.bene probaret,ꝙ
oriretur actio præsc.verb. quæ oritur pro ꝑmutatione, & alijs
contracti-

ADDITIO.

a † Sequitur Clar.in §. feudũ.q. 6. vbi refert Cur.attestan. de communi Bene
verum est,ꝙ ipse Clar.vbi supra dicit feudum non esse contractum bonæ fi-
dei.secundum communem ibi alleg. De emphyteusi autem, ꝙ sit contractus
nominatus.communem dicit idem Clar.in §.emphyteusis. q.2. MASVER.

contractib.innominatis.ſed iſtud non faceret, ꝙ l. ſi quis argē.
habeat locum in donatione remuneratioria, nec qđ oriatur
condictio ex illa.l.ſi quis argen.& ſic nihil ad propoſitum.¶Se
cundò,& plenius reſponde,ꝙ non eſt verum,quòd hic ſit ſuf-
ficiens implementum,ex quo oriatur actio, quia benemerita
præcedentia non ſunt efficacia:nec ſufficiunt loco implemen-
20 ti. ¶ † Tertiò mouetur Raph. quia d.l.ſi quis argen. habet lo-
cum in.donatione cau.mor.glo. in l.cum pater.§.Meuio. ff.de
leg.2.& gl.in l.2.in glo.magna ad finem. C. de iure dot. & etiā
in donatione ob cauſam, ſecundum Io.Fabr.in §.aliæ. Inſtit.de
dona.Tu dic,quòd contra illas glo.tenent Imo. & Moder.in l.
cum ex cauſa.ff.de re iudi.& Ludo.in l.1.ff.de dona. cau.mor.
¶Quartò pro iſta parte Lud. Ro. in d. l.in ædibus. §. 1.dicit ſe
allegare caſum ſi bene aduertatur in l.fin.§.fin.ff.de act. & ob-
lig.qui text.mihi nihil probat,quod vigeat. *Vnde teneas opi.Bart.
& communem*. Pro iſta tamen vltima videtur facere euidens
æquitas, quia quando donatio eſt ſimplex, ſi ex ea datur actio,
multo fortius debet dari,quando eſt remuneratoria, & ſic ob
21 benemerita præcedentia. ¶ † Tertiò videndum eſt, an d.l. ſi
quis argen. habeat locum in donatione præſumpta. Bart. hic
poſt Gul.de Cun.concludit, quòd non:ne duo ſingularia circa
idem concurrant.Idem tenet Bart.in l.ſi tibi. in prin.j̃.co.Ray.
Bal.Ang Pau.de Caſt.& do. Ale.in §. ſed cum nulla.s̃.cad.l.Bal.
in l.ſi pacto quo pęnam.C.eo.Sal.in l.legem.in 6.q. C.eo.Ang.
in l.ſi quis argen.§.ſed ſi quis.C.de dona. Imo. & Lud. Ro.in l.
in ædibus.§.1.ff.de dona.Pau. de Caſt.in l.quæ dotis.ff.ſol.mat.
d.Ant.& Imo.in c. qualiter.extra eod. Et iſta eſt vera,quicquid
dicat Raph.Ful.hic in 4.colu.qui dicit non eſſe ſpeciale, quòd
pręſumatur donatio per l.Campanus.ff.de ope.lib.tu dic,quod
in ſtipulatione procedit eius dictum, ſed nos loquimur in pa-
cto nudo.in quo ſpeciale eſt, quòd præſumatur donatio,pro-
ut dixi in §.ſed cum nulla.s̃.ea.l. Et contra Bart. per idem fun-
damentum tenet Ang.de Aret.& malè.in §. in perſonam.in 9.
col.Inſtit.de actio.dom.Mar. Lau.in §. ſed cum nulla.s̃.ea.l.&
contrarium videtur tenere Bart. poſt glo. ibi in l.hactenus.§.1.
ff.de conſti.pec.& malè ſecundum Pau. de Caſt. ibi, & in d.§.
ſed cum nulla.¶In ſeptima parte glo.dic,quòd differentia glo.
non eſt bona, quia etiam in pignore interueniente poſtea re,
actio naſcitur ex veteri contractu, vt eſt glo.in l.ſi rem.§.om-
22 nis.ff.de pig act. † Vera ergo differentia eſt,quia veſtimentum
re, ſolum habet locum in contractibus innominatis, qui re
contrahuntur,& dicitur veſtimentum re, quia facit actionem
competere ad illam rem,quæ venit in contractu:nec plus,nec
minus.& ſi res deſinat ad quod obligatio contrahatur. Sed ve
ſtimentum rei interuentu habet locum in contractib. innomi
natis,& facit actionem competere ad aliud, ſecundum quod
in præcedenti conuentione actum eſt. Ita volunt dicere Sal.&
Pau.de Caſt.hic.Cy.Bal.& Sal.in l.legem.C.eo. Item veſtimen-
tum re,eſt naturale,& inſeparabile, ſed rei interuentu eſt acci-
dentale,& ſic differunt tanquam naturale, & accidens, ſecun-
dum ſubtilem doctri.Petr. de Bellaper. hic. ¶Glo. in verbo,in
bonæ fidei.diuidit in tres partes, prout tres format.q.partes pa-
tent.In 1.dic,quòd opi.glo.eſt vera.& bene probatur in d.l.pe-
* tens, ſecundum tertiam lecturam glo. ibi *communiter approba-
tam*,ſed l.lecta.ff.ſi cert.pet.parum facit, quia non loquitur de
illa informatione,de qua loquitur iſte.§.per quam augetur ef-
fectus actionis,vt competat ad aliud, quàm ſit de natura con-
tractus,ſed ibi loquitur de reformatione, per quam receditur
à priſtina forma,& nouus contractus ſit,vt ibi dixi.In ſecunda
* parte glo.*etiam communiter approbatur*, quicquid dicat Fulg.hic.
In vlt.parte glo.bene dicit, prout dixi in text.in limitationibus.
Facit l.ſi tibi.C.loca prout plenius dixi in l. petens.C.eo.¶Glo.
in verbo,incontinenti.declarat text.poſt ea format.q.Ex prima
23 parte habes,† quando pactum dicatur incontinenti [a] appoſi-
a tum,in quo Vltramon.Bar.& alij aliter tenent quàm gl.quod
ſemper dicatur incontinenti fieri, antequam partes habeant
contractum pro perfecto, & abſoluto, & ſic donec cōtractus
ambulat,& eſt in fieri.Idem tenet Bart. in l.in bonæ fidei, ad fi.
& ibi Cy.C.eo.& Bart.in l.lecta.in 4.col.ff.ſi cert.pet. & in l.cō-
tractus.per illum tex.C.de fide inſtr.& in l.1.ff. de ſol.Cy. in l.cū
antiquitas,per illum tex.C.de teſta.Bald.Ang. & Ful.hic.& Sal.
* Ful.& do.Alexan.in d l.in bonæ fidei,*& iſta eſt communis opi*.Sed
mihi nullo modo placet.nam pondera, quòd leges dicunt pa-
ctum informare,quando apponitur iuxta contractum incon-
tinenti,ſed ſi contractus nondum eſt perfectus,non dicitur ap
poni iuxta contractum, ſed in contractu, & ſic eſt totus vnus
contractus, & non eſſet tunc extenſio, vel informatio. Item
quando pactum fit incontinenti.i. fingit̃ ineſſe. l.lecta.ver.dice-
bam.ff.ſi cert.pet. ſed hic verè ineſſet, & ita tenet Alb. de Roſ.
hic in 9.col.poſt Iac.de Arc. Pro hoc etiam facit vis ipſius vo-
24 cabuli: † nam dicitur incontinenti.i. in actu ſe ſimul tenenti,
cùm illud incontinenti componatur à cum, quod eſt ſimul,
vt declarat Bald. in l. in bonæ fidei, circa prin.& ibi Sal.in pen.
col.C.eo.Vnde teneas opi.gl.hic, quæ eſt melior, quam etiam
tenet glo.in d.l.in bonæ fidei.& ibi Bal. & Ang. & latius Baldus
in repetitione.l.petens.in 19.col.C.eo. ¶Capio gl. in verb.poſt
diuortium, quæ eſt valde difficilis, & obſcura. eam diuide in
quinque partes. In prima ponit duos intellectus ad tex.In ſecū
da ꝯ vtrunq; intellectū opponit, & ſoluit In tertia format aliā
difficilē oppoſitionē,cui non rñdet.In quarta format quæſtio-
nem, & rñdet, deinde tribus modis opponit, & ſecundæ op-
poſitioni reſpondet. In quinta & vlt. gl.format aliā quæſtionē.
Secunda ibi, ſed contra vtrunq;. Tertia ibi,ſed adhuc videtur.
Quarta ibi, ſed ſecundum hoc. Quinta, & vltima eſt ibi,item
25 quid ſi in ipſo fine. ¶ † Pro expeditione huius glo. præmitte
duas concluſiones,quę veræ ſunt.Prima,ꝙ actio de dote con-
ſtante matrimonio nō eſt nata.l.2.in prin.ff.ſol.matr.l.2.in prin.
ff.de dot præle.glo. in l. ſi rem.§.omnis.ff.de pig.act. latè Bar.&
Doct. in l.ſi conſtante. §.1. ff.ſolu.matr. quamuis contrarium
26 dicat glo.hic in vlt.parte, & malè. ¶ † Secundò præſuppone,
quod actio de dote ſolu.matr.ſtatim naſcitur non obſtante,ꝙ
maritus,vel eius hęredes habeant annum(miſerationis gratia)
ad reſtituendum dotem.l.vnica.§. exactio. C.de rei vxo.actio.
Sed iſte annus,quia non ineſt obligationi, non impedit actio-
nem,vel obligationem,& quod ita ſit,patet:quia ſol. matr.ſta-
tim incipit currere præſcriptio contra actionem de dote. l. in
rebus.§.fin.C. de iur.dot.ꝙ non eſſet ſi actio non naſceretur ſta
tim.l.cum notiſſimi.C.de præſcrip.30.an.quia non valenti age
re,non currit præſcriptio.l.1.in fin.C. de anna.exce.Facit & ſe-
cunda ratio,quam alleg.Bart.hic reprobando Pet.de Bellaper.
vt hic per eum in ver. probo per rationem. ¶Iſtis ſic præſup-
poſitis,circa opi.Martini, ꝙ pactum dicatur incontinenti fieri,
quoticunque ſit conſtante matrimonio per l.qui negocia. in
fin. prin.c.ff.mand. Adde ibi glo.in verbo debeat, quæ declarat
vbi agitur ad vſuras pacto nudo promiſſas,eo quia adminiſtra
tio habet tractum ſucceſſiuum,& ideo pactum dicitur incon-
tinenti fieri,ſi fiat in toto tempore,quo durat mandatum. Idē
ergo erit hic,donec durat matrimonium, cùm habeat tractū,
& durationem ſicut negotiatio. Et licèt Pau.de Caſt.ita tran-
ſeat,tamen eſt contra iſtum text. in ver.Idem Marcel. ſm opi.
Bar.& Doct.poſt gl.in ver.conuenit, vbi pactum pendente ad-
miniſtratione tutelæ non dicitur factum incontinenti,niſi fiat
in ingreſſu tutelæ tempore aſſumptionis, & tñ tutela habet tra
ctum,& durationem.glo.ibi & Bar.& Ang. hic reſpondent, ꝙ
ibi pactum non veſtitur cohærentia contractus mandati, ſed
rei interuentu, propter cohærentiam traditionis, quia promiſ-
ſio ibi habuit vim traditionis.l.ſi ſacculum.§.vlti. cum gl.ff.de-
poſiti.iūcta regula.l.qua ratione.in §.interdum.ff. de acqui. rer.
dom.¶Tu reſponde clarè ſm Iaco.Butr.ibi,& Fulg.hic, quòd
procurator, qui conuertit pecunias in vſus proprios, tenetur
ad vſuras ex diſpoſitione l.idemque.§.ſi procurator.ff.mand.er
go promittendo pacto nudo vſuras, promittit illud, ad ꝙ te-
nebatur ex diſpoſitione legis: ideo dicitur conuentio legitima,
& actionem producere.vt dixi. in l.legitima. poſt gl.& Bart.s̃.
* eod.Secundus intellectus Io. *eſt communis* per tex. in l.quoties.ff.
ſolu.matr.& pondera tex.ibi.Ea.n.inſunt, quæ in ingreſſu con-
tractus fiunt. Vbi patet, quòd debemus conſiderare originem
contractus,& non natiuitatem actionis. Et ad iſtum text. qui
videtur innuere contrarium à contrario ſenſu, ibi, *poſt diuor-
tium*.Nam innuit,ꝙ ſi ante diuortium,& ſic durante matrimo-
nio conueniſſet, quod ſemper diceretur incontinenti conue-
niſſe.Reſpondet Io.cum quo alij tenent, quòd debet conſtrui
litera transportando, vt illa dictio poſt diuortium,non refera-
tur ad verbum conuenit,ſed ad illa verba,ne tempore ſtatuto.
ſ.poſt diuortiū,quod non eſt ſine violentia tex. Contra vtrun-
que intellectum opponitur, & videtur, ꝙ cùm iſtud pactum
ſit fauorabile doti,ꝙ ſtatim reſtituatur, ꝙ ſemper debeat vale-
re,per

A D D I T I O.

a ¶Incontinenti. Adde de ſignificatu huius dictionis Cyn. in l.in bonæ. C. de
pac. in l.1. C. vnde vi.Bar. in l. item eſt. in §. cum igitur.ff.de vi, & vi arm.
Et plura notat Iaſ.in l.2.nu.105.C.de iur. emphyte. Alex.& Iaſ. in l.4.§. con-
demnatum.nu.30.de re iud.vbi quòd iudicis arbitrio relinquitur. & dic,ꝙ il
lud dicitur incontinenti fieri,quod fit paulò ante, vel poſt id, de quo diſpoſi-
tum eſt.l.3.C.de ædil.edic.glo.& Bart.in l. in bonæ fidei.C.de pact.in l.con-
tractus.C.de fid.inſt.& exemplum tradit Rip.Reſponſ.143.col.2.in fin.& col.
ſeq. diciturque incontinenti illud fieri, ꝙ fit eadem die.l. cōtinuus. de verb.
obl.l.ex duob.ff.de duob.reis.& quæ incontinenti fiunt cenſentur ineſſe.l.pe
tens.C.de pact.l.lecta.ver.dicebam.ſi cert.pet.Quibus adde,quòd paria ſunt
incontinenti quid fieri,vel breui tempore poſt. vt latè per Aym.conſil.156.
col.pen.in fin.& col.ſeq.vbi infert ad plura nota. Zaſ.trac.feud.9.part. nu.5.
text.elegans in l. quod ait lex.§.fin.ff.de adul. ibi incontinenti videbitur oc-
cidiſſe. MASVER.

re,per l.de die.cum l.sequen.ff.de pac.do.Glo.respondet,quòd
illæ leges restringuntur per hunc §. quando fit pactum incon-
tinenti. Secus si ex interuallo. Certè nimia restrictio est. vide-
27.bis. j̃. alias solutiones. ¶† In 2.parte gloss.fortissimè opponit,
quòd imò istud pactum etiam ex interuallo appositum sit vti
le mulieri. Nam cùm solu. matr.statim sit sibi nata actio, vt s̃.
dixi, certè mulier agit illa actione de dote: & si maritus, vel
eius hæredes excipiant,quòd habent annum ad restitutionem
dotis, mulier replicabit de pacto, per quod maritus renuncia-
uit illi anno, & sic pactum quantum ad replicationẽ prodest,
dato,quòd sit ex interuallo positum.l.si vnus.§. pactus. j̃. eod.
quia sicut reo prodest ad excipiendum pactum ex interuallo
factum, vt in §. præcedenti. ita actori ad replicandum. d. §.
28 pactus.† quia in replicationibus actor censetur reus.Hinc est,
quòd sicut debent edi instrumenta reo ad fundandã eius ex-
* cep.ita actori ad fundandam eius replicationem,*vt traditur cō-
muniter* in l.fi.C.de eden.glo. hic vtitur quibusdam verbis mul-
tum obscuris,in quibus videtur sibi contrariari.Nam dicit, cũ
per se habeat actionem, quam non habet. Vult dicere, quòd
habet actionem ex primo contractu dotis, quam actionem
non habet ex pacto postea sequuto. dicit Paul.de Cast. quod
audiuit Bal.sæpè clamantem super istis verbis gl. ꝙ glo. inter-
dum studiosè obscurius loquebãtur,vt facerent posteros mu-
sare,ne nimia facilitas redderet difficultates legales cōmunes
cum idiotis. Secunda fuit solutio Pet. & Vltramontanorum,
quam latè refert, & sequitur Cyn.in l. vnica. C.vt actio ab hæ-
red.& Barto.hic, & plenius Alb. in §.igitur.s̃.ea.l. ꝙ cum solu.
mat. dos debeatur in diem, antè diem non est nata actio, per
istum text.Et si ita esset,remaneret soluta difficultas,quia tunc
pactum tenderet ad actionẽ,non ad replicationem.Gul.idem
tenet:quia obligatio dotis habet diem à l. Secus est in die con-
uentionali: quia fortior est lex ad impediendum natiuitatem
actionis,quàm homo,quæ opinio falsa est:quia statim sol.ma.
nata est actio de dote,non obstante tempore posito in exactio
ne dotis,vt dixi in euidentialib.glo. per text. maximè in d. l. in
reb.in prin. Ideo tertio loco huic difficultati respondet Barto.
post Ia.But.& Nic.de Muti. ꝙ contrarium est verum, quòd si
mulier in isto text. ageret actione de dote, ꝙ pactum erit sibi
propitium: nec text.negat, sed hic mulier voluit agere ex ipso
pacto nudo,sequitur Bal. in 2.colum.& dicit,ꝙ ista est ipsa ve
ritas, & melius, quàm possit dici. Idem tenet Alb. in §. igitur
nuda.s̃.ead.l.Et ideo modo considera si potes respondere ad d.
l.de die.cum l.seq.de quib.glo.opposuit.s̃.& rñdet illos tex.de-
struendo.Ista sol.nullo modo placet: quia secundum eam iste
§.esset impositus verbis, & non reb. contra l.2.in fin. C.cōmu-
nia.de leg.Quarta fuit Nic.de Muti.vt hic per Bar. qui dicit,ꝙ
potest esse bona, & sentit glo. in sequenti quæstione: sed mihi
non multum placet,propter text.in verbo post diuortiũ quo-
cunque referatur. Quintam sol.ponit hic Ang. ꝙ hic pactum
de redden̄. citeriori tempore continet plus tẽpore, & sic plus
re,ideo non prodest ad replicationem, ꝙ est valde subtile ſm
Ang. Declaro, nam hic considerato, ꝙ tollitur interusurium
medij tpis,condemnatio crescit propter pactum:& si pactum
nõ potest prodesse ad replicationem, quin augeatur actio do-
tis, & sic istud pactum continet in effectu quoddam ius agen-
di: ideo si sit factum ex interuallo, non valet. & in hoc iste.§.
redditur singularis. Sed in l.si vnus.§. pactus.pactum vltimum
continebat solam replicationem, & non augebat effectum
primæ actionis. Nam actor primò fecerat pactum de non pe-
tendo à reo, postea reus fecit pactum de petendo. Istud
vltimum pactum, licèt sit ex interuallo, tamen prodest ad re-
plican.quia seruat officium nudæ replicationis tantum: nec in
aliquo auget effectum primæ actionis: ideo non refert an fiat
ex interuallo, vel incontinenti. Et dicit Angel.quòd ita respō-
debat Bartol. (sub dubio fortè) sequitur Paul. de Castr. hic in
fin. Tu aduerte, quòd absque pacto actio ipso iure compete-
bat in totum statim, quia tempus restituendæ dotis non inest
obligationi, sed exactioni, ideo pactum non auget actionẽ in
plus nec tpe,nec re.Aliã sol.tradit Alb.de Ro. & mihi plus pla-
cet ceteris in §.igitur nuda.s̃.ea.l. ꝙ in hoc tex.mulier non fuit,
quæ fecit pactum,sed pater,vel tertius,cui non erat quæsitum
ius actionis de dote:patet, quia text.semper impersonaliter lo-
quitur,post diuortium conuenit.& ita etiam respondent Ia.de
Are.& Ang ad l.de die.& l.sequen.ff. de pact. do.s. quod in illis
legib.erat mulier,quæ paciscebatur, hic autem erat extraneus,
vel tertius.Et dicit Angel.hic, in pen.colũ. quòd illud est mul-
tum singu.pro intellectu illarum ll.In 4. parte glo. adde, quòd
idem tenet gloss.in l. lecta. in verbo tractum.ff. si cert. petatur.
& ibi Bart.in pen.col.rñdet ad l.si in venditione,hic allegatam
in gl. ꝙ ibi pactum fuit incontinenti appositum: hic ex inter-
uallo,& ita etiam respondet Barto.in l.petens.in pen.col.& ibi
latè Mod.C.eo.& dum gl. opponit de l.3. §.conditio. ff. de adi-
men.leg.& §.fi.Insti.de cod. Illa iura veniunt hoc modo: quia
§.conditio. dicit, ꝙ conditio adiecta legato potest adimi per
testatorem,verum est in testamento,sed non in codicillis.§. fi.
Insti.de codicillis.Sed rñde, ꝙ ibi voluntas testatoris est solen-
nis, & efficax in adimendo conditionem, sicut & in appon.
cùm voluntas testatoris habeat vim legis.§.disponat.in Auth.
de nup.quod non est hic in pacto nudo.¶In vlt. parte gl.malè
loquitur,ꝙ constãte matrimonio actio de dote sit nata,vt dixi
in euidentialibus huius gl. ¶Glos. sequens in verb. conueniat.
ab omnibus reprobatur: quia ad hoc, vt pactum dicatur in-
continenti appositum in tutela,opportet,quòd sit appositum
in princip. & in ingressu assumptionis tutelæ, vt hic per Barto.
cum quo omnes tenent. Et per ista cum laude Dei est expedi-
tus iste §. Iason Paduæ.

SVMMARIVM,

1 *Substantialia venditionis sunt tria.*
2 *Hic §.adeo autem,vt habeat locum, quæ requirãtur.*
3 *Argumentum de toto ad partem est bonum.Limita,vt nu.5. & 6.*
4 *Totum quandoque accipitur pro parte.*

§. Adeo autem. Ad euidentiam præmitte,
ꝙ §. iste loquitur, qñ pactũ
apponitur super substantialib. ꝯctus, quo casu non refert, an
incontinenti,an ex interuallo.Si autem apponitur super natu-
1 ralib.vel super accidentalib.loquitur.§. præcedens.† Substan-
a tialia autem venditionis sunt tria consensus, res, & pretium:
quia sine istis trib.non posset consistere emptio, & venditio,&
sic habere substantiam,vt declarat glo. in l.pacta conuenta. in
prin.ff.de ꝯhen emp.Bal.in l. ad exactionem. C. de do.promis.
Ratio huius text. est. nam sicut emptio potest fieri solo con-
sensu, & re integra solo consensu tollitur l. ab emptione.j̃.eo.
ita ex solo consensu potest ex interuallo remoueri: & ex illo
consensu datur actio, cùm in istis contractibus ex pacto nu-
do,& sic ex solo consensu nudo oriatur actio, vt hac l.in prin.
2 † Aduerte tñ ſm Alb. ex mente Gul. hic, ꝙ ad hoc, vt habeat
locum iste §.tria copulatiuè requiruntur. Primò, ꝙ sit ꝯctus,
qui solo consensu ꝯhitur,& producit actionem, & hoc est,ꝙ
dicit tex.ibi cæterisq; bonæ fidei iud.Scđò requiritur, ꝙ res sit
integra,& hoc est,ꝙ dicit tex.ibi, re nondum sequuta. ꝙ si res
fuisset tradita, & sic ꝯctus habuisset exactionem, non posset
postea solo consensu tolli, nec reuocari.l. 1. & 2.C. qñ lic. ab
emp.dis.& l.ab emptione.j̃.eo.Tertio requiritur, ꝙ pactũ ap-
ponatur super substantialib.ꝯctus: & sic aut super re vendita,
aut pretio rei.nam in emptione,& venditione, si in totum per
pactum tolleretur res vendita,vel pretium in totum, esset sub
lata emptio.Ita etiam si tollatur in parte,vr̃ etiã ꝯctus in par-
te sublatus,& hoc arg.vtitur tex.ibi. Si igitur in totum potest,
cur non & pars? & licèt text. videatur esse superfluus in versi.
vnde illud,qui ponit idem,ꝙ in prin.& gl.vario modo rñdeat.
Veritas est,ꝙ tex.in prin. loquitur qñ pactum fiebat super vno
substantiali cōtractus.s.super pretio,sed in §.vnde illud. pactũ
fiebat super alio substantiali. s. super re vendita. Aduerte etiã
ꝙ text.ibi,quæ ex eodem contractu sunt, intelligitur secundũ
Iacob.But. & alios, hoc est, quando pactum fit super substan-
tialibus.Ego planius intelligo,ex eodem sunt contractu.i.ad fi-
nem finiendi contractum eiusdem speciei. Diuiditur iste §. in
duas partes princip.In 1. loquitur,quando pactum est factum
inter emptorem, & venditorem. In 2. quando cum hærede
emptoris. Secunda ibi, sed & cum duo. Prima subdiuitur in
tres,sicut tres ponuntur casus. Primus est, quando per pactũ
in totum contractus emp.& vend.tollitur. Secundus, quan-
do reformatur quantitas pretij, augendo, vel minuendo.
Tertius,quãdo res est vendita.Secũda ibi,si igitur in totũ.Ter-
tia ibi,vnde illud.h.d.Pacta apposita super substantialib.in cō-
tractib. qui solo consensu perficiuntur, re integra producunt
actionem:siue sint apposita incontinenti, siue ex interuallo:si-
3 ue cum emptore:siue cum vno ex eius hæredibus.h.d.¶† No.
b ꝙ bonum est arg. [b] de toto ad partem. Ita in trib. locis arguit
Iurisc.hic.concordat.l.quæ de tota.ff. de rei ven. cum alijs hic
alleg.in glo. & vide glo.quæ alleg. iura pro, & contra,in l. qui
sit.in prin.ff.de vsuris. Adde, ꝙ ista regula habet locum etiam
in exceptionibus.l.2.& ibi ad hoc not.Bald.C. de non nu.pecu.
† Item

ADDITIONES.

a ¶Consensus, Not. societatem iniri solo consensu. Amplia tacito. Io. Pagla-
ren.inter consilia Bar.consil.35.inc.videtur prima facie. PVRPV.
b ¶Arg.Adde Bartol.in l.per fundum.ff.de ser. rust. prædi. † Et declara, vt per
Deci.& Cagnol.in Regu. l.in toto. ff.de reg. iur.Cur.in Auth.ex causa.col.8.
C.de lib.præter. MASVER.

4 † Item adde, ꝙ qñque totum ponitur pro parte: l. Titia. & ibi notant Mod.ff.ad l.fal.l.Lucius Titius, in prin. cum glo. in verbo, hæreditate.ff.de leg.1. & ibi Bald. not.inducit, ꝙ ſi teſtator inſtituit plures filios heredes, poſtea ſi quis eorum deceſſerit ſine liberis, vult hæreditatem ſuam diſtribui inter pauperes. Intellige hæreditatem ſuam.i. partem hæreditatis relictam illi ſic decedenti. Refert, & ſequitur d. Alex. in d.l. Titia. dicens eſſe tenendum menti perpetuò, quia ſæpe de facto accidere poteſt. Similiter è contra appellatione partis totum continetur. text. eſt in l.virilis.ff.de verb.ſig.gl.in l.ſi plures.& ibi Bar.ff.de dã.infe.gl. in l.vxori.in prin.& ibi no.Bar.ff.de leg.3. ¶Limita iſtam regulam trib. modis. Primò, vt procedat, qñ eſt eadem ratio. ſecus ſi diuerſa. Ita loquitur l. Papinia. §. ſed nec impuberis. ff. de inof. teſt. de qua glo. opponit, & non ſoluit, ſed Bart. & Doct. ita intendent. Scdò d. regula procedit in his, quæ diuidua ſunt: ſecus in indiuiduis. l. pro parte. ff. de ſeru. gl. in l. per fundum. & ibi Bar. ff.

5 de ſer. ruſtic. præd. ¶† Tertiò limita ſingulariter in falſa demonſtratione, quæ licèt non vitiet legatum. l. demonſtratio falſa. in prin. ff. de cond. & demon. Illud eſt verum, qñ eſt falſa in totũ: ſecus ſi in parte: quia bene vitiat illam partem falſam. l. ſerui electione. §. fi. ff. de leg. 1. & ita per illum tex. no. ibi Raph. Com. & ibidem d. Alex. in fin. ſequitur, & dicit eſſe diligenter notan. Puto, ꝙ ratio diuerſitatis eſt, quia primo caſu legatũ eſſet inutile in totum, ſed alio caſu ſufficit legatum valere in parte, in qua teſtator non errauit. ¶Secundò pondera text. ibi dum dicit, conuentiones poſtea factæ inſunt. nam videtur mirabilis, & continere contrarietatem, pacta ex interuallo ineſſe. Et pondera, quia text. non vtitur fictione, ſed dicit inſunt. Credo, qđ ita dicat conſiderato effectu, cùm non referat, an incontinen-

6 ti, an ex interuallo. ¶† Tertiò pondera text. ibi quodammodo quaſi renouatus contractus videatur. vbi ſunt tres improprietates. ſ. quodammodo, quaſi, & verbum videtur, & geminatio debet multum operari. l. Baliſta. ad Treb. hic ergo fortiter probat text. ꝙ contractus verè non ſit renouatus. vtilitas eſt multiplex. Nam ſi verè eſſet renouatus cõtractus, fideiuſſores prius dati liberarentur. l. ſi cũ Hermes. C. loc. Itẽ vtilitas eſt, vt ſciatur ex quo contractu agi debeat. ¶Item, vt ſciatur ex quo contractu debeat ſolui gabella. Item ſi eſſet res emphyteutica, & dñs ꝯſenſiſſet, caderet res in cõmiſſum, vt hic per Alb. In iſto puncto licèt gl. in l. pacta ꝯuenta. dicat, ꝙ ſit nouus ꝯtractus, ſi ex

* interuallo fiat, Bar. Ang. *& cõiter Doct. tenent*, ꝙ ſit renouatus contractus. Pro iſta parte d. Alex. hic allegat tex. nr̃m, qui verè probat ꝯrium, in illis trib. improprietatib. Alleg. etiam text. in d.l. pacta conuenta. in ver. Paulus. qui tex. etiam vtitur verbo vr̃, ꝙ verbum etiã denotat improprietatẽ. Tu alleg. text. meliorẽ de iure in l. ſi vnus §. pactus ne peteret. ver. idẽ ſi vnus. ꝟ. eo. & bo. text. in l. 2. de reſc. vend. de quo vide latè Cyn. varias opin. referentem in l. pacta nouiſſima. & ibi Bald. C. eod. & Bald. in d.l. pacta conuenta, quam legit hic. Iaſon Paduæ.

SVMMARIVM.

1 *Pactum ad hoc vt valeat, tria requiruntur.*
2 *Pactum factum inter colludentes, non valet.*
3 *Euictioni an ſit locus in re vendita in ludo.*
4 *Pecunia numerata in ludo per vnum colluſorem, non poteſt repeti.*
5 *Acquiſitum in ludo an poſſit in foro conſcientiæ retineri.*
6 *An filij amiſſa in ludo per patrem poſſint recuperare.*
7 *Actio an oriatur ex pacto.*
8 *Pactorum quædam ſunt realia, & quædam perſonalia.*
9 *Pactum factum cum vna perſona, non extenditur ad alias.*
10 *Executio ſi petatur contra tres ſententias conformes, non poteſt amplius opponi de nullitate. & num. 11.*
12 *Cauſa licèt fuerit commiſſa per principem (appellatione remota) etiam ſi intelligatur de non friuola, tamen à ſententia lata tertius comparens pro ſuo intereſſe poterit appellare.*
13 *Stante ſtatuto, quòd inſtrumenta confeſſionata debeant mandari executioni, intelligitur ad inſtantiam creditoris, cum quo eſt celebratum inſtrumentum.*
14 *Pactum factum cum vno, alij non prodeſt, nec nocet.*
15 *Verba non minus attenduntur in contractibus, quàm mens.*
16 *Mens magis ſpectantur, quàm verba in reſcriptis, quamuis ſint ſtricti iuris, ſimiliter in legibus, & in ſtatutis. num. 17. 18. & 19.*
20 *Pactum in dubio præſumitur reale.*
21 *Plerunque, dictio quid denotet.*
22 *Interdum dictio, quid importet.*
23 *Tacitè dicitur venire illud, ꝙ venit per argumentum à contrario ſenſu.*
24 *Contractus dolo initius dicitur ſimulatus.*
25 *Contractus initius per dolum, valet contra doloſum volente aduerſario, qui paſſus eſt dolum.*
26 *Dolum paſſus poteſt petere ab eo, qui commiſit dolum, vt declaret, an velit contractum valere.*

§. Prætor ait. Pacta inita non dolo, nec contra aliq̃ iuris partẽ, nec in fraudẽ. l. debẽt ſeruari. hoc primò. Item pacta quædam ſunt realia, quædam perſonalia, ſecundum quod ex verbis, vel ex mente contrahentium colligitur: & in dubio cenſentur realia, hoc ſecundò. Item pactum dolo initum non ſeruatur: ſiue dolus ſit commiſſus tacendo: ſiue mentiendo: ſiue ſimulando. hoc dicit ter-

1 tiò, & vlt. ¶† Not. 1. tria neceſſaria ad hoc, vt pactum valeat. Primò, quòd non ſit initum dolo. Secundò, quòd non ſit contra l. vel aliquã iuris partem. Tertiò, quòd non ſit factũ in fraudem. l. iſtis trib. concurrentibus ſuccedit edictum prætoris, ꝙ talia pacta debeant ſeruari. ¶Secundò no. ex text. in ver. plebiſcita: iuncta glo. exemplificante, quando Præſes paciſcitur ex-

a tra eſculentum, [a] & poculentum. Nam per iſtum text. dicunt Odo. Angel. Paul. de Caſtr. & domin. Alexand. hic, quòd ſi officiales faciant pactum, quòd communitas in fin. officij donet eis vexillum, non valet id pactum: quia non poſſunt paciſci, nec accipere præter eſculenta, & poculenta. Aduerte tamen, quòd eſculenta, & poculenta, quæ poſſunt à iudicibus capi, vt hic in gloſſ. intelligitur vbi etiam in toto anno non excedant 100. aureos. Ita dicit gl. in cap. non licèt. 11. quæſt. fi. ſed eſt tex.

2 expreſſus in l. eadem. §. 1. ff. ad l. Iul. repe. ¶† Tertiò not. ex hoc text. in verbo Senatuſcon. iuncta declaratione glo. hic eſſe tex. ſecundum Angel. & Pau. de Caſtr. quòd non valet pactum factum inter colludentes, ne poſſint à ludo diſcedere, donec al-

3 ter eorum totum perdiderit. † Et not. quòd ſi aliquid vendatur in ludo, quòd poſtea euincatur, non eſt locus euictioni. text. eſt in l. fin. §. 1. ff. qua. re. act. non da. Ibi tamen Bartol. intellexit verum, quando venditur colluſori. aliàs ſecus. Idem te-

4 net Bartol. in l. ſi quis cùm ſciret. ff. pro emp. † Item pecunia numerata in ludo per vnum colluſorem, non poteſt repeti. Ita tenet. Flo. de ſan. Pet. in l. 1. in fin. ff. de aleato. & in ſimili in

5 dict. l. ſi quis cum ſciret. gloſ. 14. quæſt. 5. in ſumma † An autem

b acquiſitum in ludo [b] poſſit in foro conſcientiæ retineri? Innoc. in capit. quia plerique. in 2. colum. de immu. eccl. mirabiliter tenet, quòd ſi aliquis non habebat propoſitum ludendi, ſed fuit prouocatus, vel ſtimulatus, poteſt licitè retinere: dummodo non fraudulenter. ſecus in eo, qui prouocauit. Quod

* *communiter non tenetur*, imò indiſtinctè non poteſt. Ita innocen. & alij maximè Imol in capit. clerici. de vi. & hon. cler. & Bald. in rub. C. de cond. ob turp. cauſam, ſed debet talis pecunia erogari in pauperes: imò ſi ille, qui perdit pecuniam, donaret illi, qui volebat reſtituere, non poteſt retinere. Ita not. Sal. in Auth. alearum. ponderans illum text. C. de aleato. Imò tenẽt Theologi, quòd ſi quis in ludo perderet totam pecuniam ſuam, excepto vno nummo, & ſtatim cum illo recuperauit pecu. perditam, non poteſt eam retinere, ſed debet eam erogare in pauperes. Et pro hoc pondero eſſe glo. in l. ſi minor 25. ann. filiof. in prin. in gl. 2. circa med. ff. de min. Adde etiã in materia illud, ꝙ ſing. dicit Sal. in l. ea quidem. C. de acc. in 5. q. quã ponit in materia famæ, ꝙ ſi aliquis prætendit ſe deceptum in ludo, vel abbarratum per falſos taxillos, & ſimil. ꝙ ad iſtud probandũ admittuntur viles perſonæ: quia ſimilia per tales veriſimilius ſciri debent. Quod dictum multum confert ad multa ſimilia: vbi

6 aliquid veriſimiliter nõ poteſt ſciri, niſi per viles perſonas.† An autem filij amiſſa in ludo per patrem poſſint recuperare vſq; ad eorum legitimam? Tangit Bald. in l. 1. in fi. C. ſi quid in frau. cred. Imol. in dict. l. ſi quis cum ſciret: Facit, quod not. Bald. in

7 Auth. ex teſtamento. in 16. colum. C. de col. ¶† Quartò pondera text. in verſicul. ſeruabo, qui innuit, quòd ex pacto oriatur

c actio. [c] Nam quãdo l. præcipit aliquid ſeruari, intelligitur quoad actionem, & exceptionem. l. ſtatuas. ff. de acq. rer. dom. gl. in Auth. ſacramenta puberum. C. ſi aduer. vend. Et tanto fortius, cum tex. in l. pe. C. eo. addat dictionem, præciſam, ꝙ pacta omnino ſunt ſeruãda. Bar. dicit, ꝙ huius ꝯrij nunq̃ vidit bonã ſolutionem.

ADDITIONES.

a ¶Eſculentum. Adde c. cum ab omni. de vi. & hon. cle. & ibi Doct.

b ¶In ludo. Adde gl. ſummæ. 35. diſt. Car. in cle. fi. in §. ſed & tales. in 10. quæſt. de vi. & ho. cle. Hoſt. in ſum. de ven. in §. quib. ver. quid de luſorib. & verſ. ſeq. † Pro cuius articuli reſolutionẽ vide quę ſcribit Viu. com. opin. lib. 2. conclu. 163. & trib. ſeq. Ab. in c. clerici. de vi. & ho. cle. Cape. Toloſ. q: 192. Quib. Adde, ꝙ ludẽs præſumitur dilapidator ſuorum bonorum. & malè vti ſubſtatia ſua, vt ſcribit Rol. conſi. 63. nu. 21. lib. 2. & an ei poſſit interdici bonis, vide Dec. in c. paſtoralis. col. fi. de iud. Quid de luden. & vicen. cũ filioſa, vel ſeruo de pecunia pr̃is, vel dñi? vide in apoſt. ad Bar. in l. ſeruus. ff. de condi. inde. & quæ hñtur per Bal. in l. aduocationis. col. 1. nu. 2. C. de cond. ob cauſ. vbi ponit diuiſionem ludi. Qua in materia plura etiam not. Cur. hic. Doct. ad Abb. in c. quia plerique. col. 2. extra de immu. eccl. MASVER.

c ¶Actio. Adde Iaſ. & alios in l. legem. C. eod.

lutionem,& rñdet diuinando,vt hic per eum.Tñ gl.1.huius §. quam ipse ponderat,nihil supplet ad edictum pretoris,vt dicit Bar.sed loquitur de §§.præcedentib. Raph.Fulg.rñdet,ꝙ iste §. & sequentes loquuntur de pactis liberatorijs,quę non pñt dici, ꝙ actionem producant, & super hoc aliqua verba inania effundit.Tñ prętor in edicto non habuit istum respectum , quia ridiculum esset dicere , ꝙ edictum prætoris gñale restringeret ad pacta liberatoria tñ. Alio modo rñdet Pau. de Cast.& Do. Mar. Lau. hic , ꝙ ꝯrium procedit,nisi resultaret legum correctio,prout hic,vbi corrigeretur reg.§.sed cùm nulla.ꝭ.ea.l. Sed nec ista valet,quia tpe quo pretor fecit edictum,non erant ista iura,licet postea edita fuerint. Necessarium ergo est dicere , ꝙ verba prætoris,pacta seruabo,intelligantur , qñ habilia sunt ad actionē,quia vestita;aliàs seruabo,quo ad exceptionē.¶† Quintò no.in ver. pactorum , quædam pacta esse realia,& quædam personalia,declarando dupliciter,vt in gl. plenius Pau.de Cast.
9 & Alex.hic. Vtilitas est,quia † pactum factum cum vna pſona non extenditur ad alias.l.si vnus.§ ante oĩa.ꝭ.eo.sicut & in transactione.l.Imperatores.in prin.vbi Bal.& in §.fi.ff.de trans.Confirmo per illud,quod pulchrè decidit Imol. in l.fi.ff.à quib.appel.nō licèt.circa antepe.chart.in vers.aduerte tñ,& c.vbi tenet, ꝙ stante statuto , ꝙ ꝯ instr̃m publicum non possit opponi nisi exceptio solutionis,sed debeat statim executioni mandari,statutum intelligitur,qñ agitur ꝯ illum , cum quo factum est instrumētum,secus si ꝯ tertium possessorem qa ille posset qua-
10 scunque exceptiones opponere. † Et idem tenet Ange.in d.l.si vnus.§.ante omnia.Imol.in clem.1.in 3.col.de re iud. per illud quod dicitur, ꝙ ꝯ tres sñias conformes si petatur executio,nō possit amplius opponi de nullitate.Est verum,si petitur ꝯ illũ,
11 contra quem sunt latę.secus si ꝯ tertium. † Confirmo per id , quod no. dicit Bal.in l.1.C.com.de leg.ꝙ statutum disponens, ꝙ instr̃m guarentigionatum habeat executionem paratam,& & contra illud nihil possit opponi, debet intelligi, qñ agitur ꝯ principalem debitorem actione personali,vel hypothecaria.secus si ꝯ tertium possessorem , quia statutum nō habebit locũ. & sequitur Pet.de Anch.in repet.c.canonum statuta.de constitu.in versi.circa istam extensionem.Ad prædicta adde Alex. in cons.33.in 3.vol.inci.viso themate.ꝭ.scripto,& his quæ copio-
12 sè, & in cons.seq. in 3.col in fi.† Confirmo per tex. no.in c.sup eo.de offi.deleg.vbi licèt causa fuerit commissa per principē , appellatione remota, etiam si intelligatur de non friuola , tñ à lata sñia tertius comparens pro suo interesse potest appellare, quia ad eum verba illa non diriguntur,& idem no.Bar.in l.1.§.
13 1.ff.à quib.appel.non licet.† Confirmo per id,quod vult Bal.in l.si pro te. C. de dot. promis.vbi dicit , ꝙ statutum disponens, ꝙ instr̃a confessionata debeant mandari executioni ;intelligitur ad instantiam creditoris , cum quo instr̃m est celebratum, non autem tertij,quod limita,vt per Bal.in l. si cui legetur.§.fi.
14 ff.de leg.1.† Limita tñ principalem conclu.dum dicit,ꝙ pactũ factum cum vno alij non prodest,nec nocet,est verum,nisi tale pactum sit celebratum cum principe, vel ciuitate , vel cum alio habente potestatem legis conden.quia cùm tale pactũ habeat vim legis,omnib.alijs potest nocere,& prodesse.Ita Bar.& Bal.ĩ l.donationes,quas parētes.C.de don.inter.vir.& vxo.Bar.
15 in l.Cæsar.ff.de pub.& in l.ciuitas.in 1.col.ff.si cer. pet. ¶† Sextò no.ibi (non minus ex verbis,ꝗ ex mente conuenientiũ,&c.) intelligendo literam prout iacet,ꝙ in ꝯctibus non minus attenduntur verba,quàm mens.Facit l.si alij fundus. ff. de vsufr. leg. & l.si repetendi.C.de condi.ob causam.Sed conuertendo literam,vt facit gl.not.ꝙ in ꝯctib.magis debet attendi mens, quã verba.Et vtrunq; no.potest esse bonum,ſm Bald.Nam si mens non potest aliquo modo probari,standum est verbis.l.1.§.si is, qui nauem.ff.de exerci.Bene facit c.parochianus.de ꝑriui. Veritas est,ꝙ in ꝯctib.debet magis attendi mens, quã ipsa verba. tex.est expressus in l.in conuentionib.ff.de verb.sign.in l. sed & Celsus.§.si fundus.ff.de ꝯhen.emp.in l.fi. C.quæ res pigno.ob. pos.gl.in l.blanditus.C.de fideius.& glo.in l. si in venditione.in gl.fin.ff cōia præd Ang.in cons.2.quod inci certum est,in 2. co-
16 lum.† Similiter in rescriptis, ꝗuis sint stricti iuris,magis spectat-
17 mens,ꝗ verba.gl.est no.in c.si pp tua debita.de rescri.in 6.† Similiter in legib.l.non dubium.C.de leg.l.scire oportet.§.aliud.
18 ff.de excu.tuto.† Similiter in statutis magis attenditur mens, ꝗ verba.Ita dicunt Cy.& Bal.in l.1.ff.si cert.pet.Ang.no.in cōs. 68.quod inci.Magn.Io.de Florentia.in pen.col.& in consi.119. quod incip.statuto Tudertinæ ciuitatis.in colu.vlt.& in consil. 170.quod incip.Item statuimus.Do.Anto.de But.in c.nouit.in pen.col.de iud.Petr.de Anch.in c. canonum statuta. de consti. in 16.col.Facit quod vult gl.no.in l.tale pactum. §.fi.ꝭ.eodem. Imò dicit plus no.Bar.in l.1.ff.de leg.1.ꝙ in statutis, & consuetudinibus debet attendi,& seruari mens,& ratio,licèt verba sta-
19 tuti offendantur.Facit d. l.non dubium. C. de leg.¶†.Prædicta fortius militant in vltimis volũtatib. vbi semper debet attendi voluntas testatoris tanquam Regina , potius quàm verba. l.in conditionib.primum locum,& l.Publius.§.fi.ff.de cond.& demon.in l.3.§.cōdi.ff.de adi.lega.& l.cum proponebatur, & ibi no.Pau.de Cast.ff.de leg.2.& l.fideicommissa.§.item si quis.ff. de leg.3.& l.3.in fi.vbi tex.no.C.de lib.prętere.& l.cum virum.C. de fideic.& l.cũ quęstio.in fi.C.de leg.no.Bal.in l.qñ indignum C.de testi.Dicit no.Ang.in cons.169.quod incip. super puncto supra scripto.in 1.col.mentem,& rationem testatoris esse con-
20 siderandam,etiam si sit contra eius verba.¶† Septimò not.in vers.plerunq;,ſm Bar.& alios, ꝙ pactum in dubio præsumitur reale,dato ꝙ persona sit in pacto inserta , quia censetur addu-
* cta * ad demonstrandum,non autem ad taxandum , & vt potius determinet actum rei promissæ. De quo plenius per Bart. & alios in l.qui in futurum.ꝭ.eo.& in l.si sic magis. ff. de verb.
21 oblig. ¶† Octauò noto ex tex.iunctis proximè dictis,ꝙ dictio
a plerunq;, [a] denotat regulam ita esse , & non actum casualem. Facit melius tex.in l.tutela.ff.de tute.& in l. qui duos.in fi.ff.de leg.3.in l.cum virum,vbi gl.& Docto. C.de fideicom & in §.fi. Insti.de leg. pa.tute.not.Barto.in l.1. in prin.per illum tex.cum
22 gl.ff.de tut.& ratio distra.† Adde secus esse in in dictione interdum,quæ facit totum èconțra,quia denotat illud esse casuale, & reg.esse in ꝯrium.gl.in l.legitima.ꝭ.eo.probatur in l. admonendi.ff.de iureiu.& in l.interdum.ff.de cond.inde.¶ Nono no. in ver.dolo malo,ꝙ pacta dolo inita nō sunt seruanda, & ꝗuis tex.non dicat,potest teneri, ꝙ talia pacta etiam non producāt exceptionem,cùm exceptio sit fundata in equitate.l.1.ff.de ex-
23 cep.doli. & non est æquum seruari pactũ dolo initum.¶† Decimò note,ibi,dum dicit,prætor ait.& gl.dicit tacitè , ꝙ illud quod venit per arg.à contrario sensu,dicitur venire tacitè, cũ veniat per coniecturam.l.apud antiquos.in fi.& ibi gl.vlt. C.de fur.& facit.l.si quis ex argentarijs.§ prohibet.cum gl.1.de edē. & est bon.tex.in c.cum apostolicam.de his , quæ fi à præla. & in l.vnica. ff.si tab.test.nul. extab. ꝗuis ꝯrium notet ex hoc tex.
24 Bar.& minus bene.¶†Vndecimò no.ex fi.tex ſm Pau.de Cas. & Mod.ꝙ ꝯctus dolo initus,dicitur simulatus. Hoc est verum largè,propriè autem est differentia,ſm eum,quia simulatio dicitur,quando vtraq; pars consentit. Sed in dolo consensit solus ille,qui dolum committit. Quæ autem differentia sit inter fraudem,& simulationem,dic vt per Bal.in c.beneficium.si de
25 feud. fue.contro.inter do.& agna.¶† Vlt.no.diligenter glo.hic in ver.dolo malo.quæ no.vult,ꝙ ꝯctus initus per dolum,valet tamen contra dolosum volente aduersario , qui passus est dolum,& ita limitantur iura.quæ dicunt contractum initum dolo esse nullum.l.& eleganter.in prin.ff.de dona.in l.3.§.fi ff.pro socio,& ad hoc no.istam gl Bald. Ang & Mod. Adde similem gl.in l & eleganter in prin.in gl.parua. in versi.nulla & in gl.magna.& ibi Bar.in 2.col.ff.de don.& gl. in l.in causæ.la 2.in princ. ff de mino.Facit.l.Iul.§.si quis à collu ien. & §. si quis à pup.ff. de act. emp. notant Cano. præcipuè Do. Abb in c.a.d lecti.de
26 emp.& vend.† Et subijcit Bar. in illo.§. si quis à colludente.in fi.ꝙ ille,qui passus est dolum,potest petere ab eo, qui commisit dolum, vt declaret , an velit contractum valere, & cogitur declarare per illum.§.quem dicit sing.Bar.in l.dolum. C.de peri.& comm.rei vend.Facit l si quos.vbi Bar.C.de decuri.lib.10. ¶Limita nisi lex resisteret actui,in quo interuenit dolus , quia tunc passus dolum non posset facere actũ valere. tex.est in l.à diuo Pio.& ibi gl no.ff.de ritu nup.& illam gl.dicit non esse alibi Bal.in l.1.in 2.col.C.plus vale. quod agitur.in l.non dubium. 10.col.C.de leg.& in l.ea,quæ.C.de dona.ante nupt.quem omnino vide ad istam materiam.

ADDITIO.

a ¶Plerunq;.Adde Doct.in l.si plures. ff.de vulg.& pupil.Doc.in c.1.de offic.de leg.lib.6.& Raph.Cuma.in consi.73.inc.D.Thom.Canonicus.Lucanus.

* Adiecta.

SVMMARIVM.

1 *Dolus,& fraus quomodo conueniunt.*
2 *Fraus,& simulatio quomodo differant.*
3 *Fallacia quid sit,quid caliditas, & quid machinatio.*
4 *Fraus aliquando ponitur pro pœna.*

§.Sed si fraudandi. Iste est fortis, & difficilis.§.& multum variatur in intellectu.De pacto inito per fraudem , edictum prætoris non facit mentionem expressam,quia omne pactum fraudulenter extortum,aut est iniquum,quando extorquetur , qd de iure extorqueri non debet, aut est superuacuum , qñ deceptus tale pactũ fecit.Item fraus inest dolo,tanquam species generi.Vñ cùm prætor in edicto remotiuo dicit,pacta dolo inita

non esse seruanda, vr idem statuisse, qn fraude, cùm ad remotionem generis remoueatur quælibet eius species. Et siue dolus commissus fuerit à prin. siue ex post facto, obstat exceptio
* doli. h. d. scdm primum intellectum glo. *cōiter approbatum.* cum quo etiam in effectu concordat secundus intellectus Barto.
¶ Diuiditur iste. §. in tres partes. In prima ponitur oppositio contra edictum prætoris, q fuerit diminutum. In secūda ponitur eius excusatio, In tertia ponitur aliud dictum. Secunda ibi, sed eleganter. Tertia ibi, siue igit ab initio. ¶ Ad euidentiam huius. §. præmitte, q legit in gl. duob. principalib. modis, licèt 4. videantur. Primò, q ver. inest. n. dolo & fraus. referatur ad prin. Ibi, pretor nihil edicit, excusando pretorem, q id, quod dixit de dolo, intelligitur dixisse de fraude, qa dolo inest fraus, & hoc modo
1 transportatur litera. † Scdo modo legitur per gl. q ille vers. inest. n. referatur ad pximum dictum, ibi superuacuum est, &c. primus intelle. gl. subdiuidit in quatuor circa illa verba, inest. n. dolo, & fraus. Primo, q dolus sit genus, fraus autē sit species doli, & sic inest prout species generi. Et iste est cōis, quem etiam tenet Do. Abb. in c. ex tenore. de rescri. & in consi. 69. quod inc. vr primò dictum magistrum. in 2. col. in 1. vol. Bal. in l. pignus. in 2. col. C. de pign. act. & est gl. iuncto tex. in l. 2. C. de in lit. iur. Alij duo intellectus gl. præsupponunt totum econtra, q fraus sit genus, & dolus species. Quartus sit, q sint synonima, & idē
* importent, & hoc sequitur Bar. Ang. *& communiter Docto.* & est
2 gl. in l. 1. in ver. fraude. ff. de his, qui no. infa. † Quæ autem differentia sit inter fraudem, & simulationem, ponit Bal. in c. si beneficium, si de feu. fue. contro. inter do. & agn. Alibi habetur, contractus simulatus est ipso iure nullus, factus autem in fraudem, valet, sed rescinditur, vt declarat Bar. in l. post contractum. in 3. colu. ff.
3 de don. † Quid autem sit fallacia, [a] quid calliditas, & quid ma
a chinatio, ponit Albe. hic, & in dictionario suo in versi. fallacia, & dicit, q fallacia est mentiendo, calliditas in tacendo veritatem, machinatio est ars loquendi. l. 1. in fi. & l. quæro. ff. de act.
4 emp. † Item adde, q fraus aliqn ponitur pro pœna, vt est tex. in l. cum autem. §. excipitur. el. 1. ff. de ædil. edic. ¶ Extra glo. alio modo legitur scdm Bar. in eo, qui tempore pacti cogitabat se nō obseruaturum pactum, & sic cogitabat fraudare. Qui intellectus reprobatur per Ful. & omnes, quia propositum in mente retentum nihil operatur. l. si repetendi. C. de condi. ob causam. l. cogitationis. ff. de pen. Alium, & quartum intellectum vr ponere Bart. sed non discrepat ab intellectu glo. Quintum tradit Pau. de Cas. & dicit se audiuisse à Bald. & si bene referatur, vr planius, q ideo prætor in edicto nihil dicit de pacto fraude facto, quia si solùm fraus est re, & non consilio, puta quia creditor fecit pactum de non petendo, ex quo re ipsa fraudatur, certè iniquum esset, q creditor vellet destruere illud, quod bona fide semel remisit, qquis re ipsa fraudatus reperiatur remittendo, aliàs si fraus sit commissa re, & consilio, superfluum fuisset, q prætor istud dixisset. Ex quo. n. dixit de pacto facto per dolum, censetur idem disposuisse de pacto facto per fraudem, cū in dolo insit fraus. Sextum intelle. tradit Iac. de Are. Parmensis, quem sequitur Alb. & Raph. Ful. hic, & eum ita declarando, vt declaro, satis potest procedere. Nam prætor in edicto bene facit mentionem de fraude, qn pactum fit in fraudem. l. dum dicitur, neque quo fraus, &c. sed qn pactum fit in fraudem alterius pacti, nihil est dictum à prætoris edicto. Et ratio est, quia illud vltimum pactum aut est iniquum, aut superfluum. Nā iniquum est, si primo creditor bona fide fecisset primum pactum de non petendo: postea fraudulenter extorsisset istud secundum pactum de petendo, aut esset superfluum. Si & primum, & scdm fuissent fraude facta, constat neutrum valere, sicut si essent facta dolo, quia dolo inest fraus. In glo. super verb. iniquum. Responde ad contraria gl. vt per Bar. & alios hic, vel aliter, vt per Ang. & Ful. hic. Iason Paduæ.

ADDITIO.

a ¶ Fallacia. Adde l. 1. ff. de dolo, gl. in l. 1. in §. 2. ff. de dolo.

SVMMARIVM.

1 *Interrogatio si præcedat, & sequatur responsio, præsumitur stipulatio, nisi contrarium actum probetur.*
2 *Præsumptiones duæ sunt pro instrumento, q sit verum, & q sit solenne. & nu. 3. & 4.*
5 *Verba partium quando sunt dubia, & possunt trahi ad duplicem intellectum, recipiunt illum intellectum, de quo partes fuerint expressè protestatæ.*
6 *Notarius in instrumento non potest apponere nisi ea, de quibus fuit rogatus tempore confecti instrumenti.*
7 *Instrumentum non per hoc redarguitur de falso, licèt probetur contra id, quod resultat ex præsumptione instrumenti, & nu. 8.*
9 *Verba instrumenti quando possunt trahi ad falsum, & ad non falsum, in dubio fit interpretatio, q non continet falsum.*
10 *Probatio falsi debet de necessitate concludere.*
11 *Probatio per testes contra præsumptionē resultantem ex instrumento, vel contra solennitatem bene admittitur; licèt contra tenorem instrumenti non possit probari per testes.*
12 *Stante statuto, q nulla admittatur probatio, vel exceptio contra publicum instrumentum, debet intelligi, quando vellet directo probare contra tenorem instrumenti, & nu. 14. & 15. vide etiam nu. 16.*
13 *Probatio quando est contra, vel præter instrumentum, vel ad interpretationem instrumenti, sufficit probatio per testes.*
17 *Testes quinque requiruntur ad reuocationem legati.*

1 **§. Quod ferè.** † Si præcedat interrogatio, & sequatur rnsio, præsumitur stipulatio, nisi contrarium actum probetur. h. d. Ratio huius text. est, quia partes præsumuntur cogitasse facere actum solennem, & efficacem. l. 3. ff. de test. milit. ¶ Pondera, q egregiè probat iste text. q verba tunc non intelligantur scdm subiectam materiam, dū dicit nouissima parte pactorum, qa vt verba habeant efficaciā, & actus subiiciatur effectui, recedimus à subiecta materia. Et
2 ita limita. l. si vno. in prin. cum gl. ff. loca. ¶ † Secūdò no. ex tex. ibi in fi. nisi contrarium expresè probetur. q quamuis regula sit, q pro instrō præsumitur. l. cum precibus. C. de proba. Nam pro instrō sunt duæ præsumptiones, q sit verum, & q sit solenne, scdm Bald. in c. 1. §. instrm. de notis feu. Item instrm est probatio probata, & non probanda, & veritas apparens, vt dicit Bal. in l. Imperator. prima. in 2. col. ff. de sta. hom. & in l. 2. in 1. col. C. qn fiscus, vel priuatus, & in l. quoties. in fi. C. de iud. & in l. fi. C. de vsur. pupil. & in Auth. qui semel. C. quomodo, & qn iud. & in c. consuluit. in 5. col. in fi. de offi. deleg. Tn licet ita sit, potest tamen probari contrarium, vt hoc tex. quod ideo est, quia instrm non expressè dicebat, sed bene præsumebatur ex ipso instrō, vt de-
3 clarat hic gl. no. † Subdit etiam no. Ang. q illud, quod dicitur, q præsumitur pro instrō, est verum, nisi in instrō aliquid enunciatiuè contineatur, puta, Titius filius Sempronij, nam illa verba non probant filiationem, nisi talia verba enunciatiua essent de substantia, vel necessitate. text. est in l. optimam. C. de contrahen. & commit. stipu. & alleg. Inno. ita tenere in c. cum in iure peritus. de off. deleg. Adde, q illum tex. in l. optimam. reputauit ad hoc sing. Bal. in c. sciens. de test. Istam etiam reg. ponit D. Ant. in ca.
4 illud. de presump. & D. Math. in suis no. dictis. in no. 79. † Adde fortius, q imò si in instrō aliquid contineatur assertiuè, seu incidenter, puta, quia in eo dicatur, Sempronius, qui est procurator Caij, adhuc illa verba assertiua non probant eum esse procuratorem. Ita tenet no. Bal. in rub. C. de fide instr. in 4. col. quē simpliciter sequitur Pet. de Anch. in clem. 1. de prob. Idē tenet Bal. in c. 1. in 1. col. de procur. & in l. ordo. C. de execu. rei iudi. Spec. in tit. de instru. edi. §. restat. versi. pen. Ludo. Rom. in cons. 63. quod inc. solum est videre. Facit bene tex. in l. ne satisdō. & ibi Ang. ad hoc no. ff. rem ra. ha. quam dicit ad hoc sing. Ludo. Rom. in sing. 368. quod inci. R. d. Card. Sancti Marcelli. ¶ Adde quod fortius, & no. tenet Do. Card. Flor. (nec fortè alibi inuenies) in c. fi. de fid. instr. in vlt. col. in ver. vlt. pone, q tabellio, &c. vbi refert se aliàs dixisse in facto, q etiam si notarius diceret in instrō, Titius procurator talis, vt constat tali instrō, manu talis notarij à me viso, & lecto, q adhuc per ista verba non dicitur probatum de mandato illius procuratoris, quia esset testimonium reddere, non autem mandatum authenticare, vt ibi plenius per eum. Qui dicit hoc esse bene notandum, quia sæpè de facto occurrit. ¶ Limita prędicta omnia, vt procedant quantū ad fauorem illius asserti procuratoris, tamen contra eum illa verba bene probant etiam quo ad tertium. Ita limitat Ludo. Rom. in consi. 63. alleg. ita tenere in d. l. optimam. Tu adde Bal.
5 in terminis in c. series. de testib. ¶ † Tertiò, & vlt. per istum text. dicit Innoc. in c. cum M. Ferrarien. de consti. & referunt Ange. & Pau. de Cast. hic, q quando verba partiū sunt dubia, & possunt trahi ad duplicem intellectum, recipiunt illum intellectū, de quo partes fuerint expressè protestatæ, quia nō debent operari vltra eorum intentum. l. non omnis, in princ. ff. si cert. peta. Sed quādo verba essent clara ad oppositū protestatio nihil operaret, quia actus contrarius protestationi tollit protestationem. c. solicitudinem. de appel. no. in d. c. cum M. Ferrarien. cum simi. Barto. & alij in simili in Auth. offeratur. C. de lite contest. De eo, q dicit, talis litem contestatur, sed non animo contestandi, & ita protestatur, illa protestatio nihil releuat. Facit quod vult Bart. in l. si quis extraneus. in prin. ff. de acquir. hæred. Deo quo vltimo dixi in l. fi. quod quisque iur. ¶ Capio glo. in ver. probetur, quam diuide in duas partes prin. In prima opponit contra tex. & soluit. In secunda format qō. Scda ibi. Item nunquid, & est sing. gl.
6 scdm Ang. & Pau. de Cast. hic. ¶ † Ex prima parte gl. hēs colligere quinq; contra cl. Prima conclu. q quis in instrō dicat, Titius roga-

tus, spopondit Meuius, si probatur non fuisse stipulationē, per hoc non redarguitur instrumentum de falso; quia potuit esse, ꝙ responsio sit sequuta ex interuallo, quo casu non dicitur stipulatio. Item quia potuit pars esse in absentia, vt in glo. Istud exemplum reprobant Bar. & cæteri omnes, cum in instrumentis publ. requiratur locus, & tempus, vt hic ꝑ eum. Item quia notarius in instrumento non potest apponere nisi ea, de quib. fuit rogatus tempore confecti instrī, vt no. in c. 1. de fid. instru.
7 ¶† Secundò habes ex gl. sing. no. ſm Ang. & Pau. de Cast. ꝙ licèt probetur ꝯ id, quod resultat ex præsumptione instrumenti, non ideo per hoc redarguitur instrumentum de falso. Secus si probaretur ꝯ tenorem instrumenti, vel contra ea, quæ notarius attestatur in instrumento. ¶† Tertiò per istam gl. dicit Bal.
8 in l. Imperator. in 2. col. ff. de sta. hom. ꝙ potius præsumitur diuersitas temporis, vel loci, quā præsumatur falsitas scripturæ.
9 ¶† Quartò no. ex hac glo. ꝙ quando verba instrumenti [a] possunt trahi ad falsum & ad non falsum, in dubio fit interpretatio, ꝙ non continent falsum, & ita tenet Bal. in l. 1. C. de sacros. eccles. Facit reg. l. meritò. [b] ff. pro soc. † Et ex hoc habes quintò
10 notare ex hac gl. ꝙ probatio falsi debet de necessitate concludere, [c] & ita per istam gl. no. Bal. & Ang. hic. Sal. in l. de tutela. C. de in integ. resti. minor. D. Alex. in cons. 70. in 1. vol. inci. viso ꝓcessu inquisitionis. in 2. col. & in consi. 74. quod inci. viso testamento Io. in vlti. col. in eo. vol. Facit quod no. Bar. in l. quoties. §. 1. per illum tex. ff. de hære. insti. Facit bon. tex. in l. quod adhibitus. in fi. C. de his, qui in test. sibi ascri. quæ l. est notabilis ad excusationem simplicium tabellionum, ſm Bal. in d. l. 1. ad fin. ff.
11 de leg. ¶† Ex 2. parte gl. habes notare, ꝙ licèt contra tenorem instrī non possit probari per testes: tamen ꝯ præsumptionem resultantem ex instrō, vel contra solennitatem bene admittitur probatio per testes, & ad hoc istam gl. multum not. Bart. & reputat tenendam menti, & ad hoc ista gl. est solennis, ſm Bal. in c. cum à nobis. in vlt. col. de test. & in c. tertio loco. in pen. col.
12 de procu. † Et per eam inferunt Ang. & Ful. & sæpè practicatur Mediolani, ꝙ stante statuto, ꝙ contra instrm publicum nō admittatur aliqua probatio, vel exceptiō, debet intelligi, qn̄ quis vellet directò probare contra tenorem instrī, sed si vellet probare ꝯ præsumptionem, vel solennitatem, puta ꝙ ille, qui fecit instrm, non erat notarius: tunc potest probare non obstante statuto, & licèt ista gl. allegetur pro singulari, habes duas alias glo. vnam in l. reos. §. cum in tabulis. in ver. videbuntur, & ibi Ang. & Imo. ad hoc no. ff. de duo. re. & gl. in l. 1. C. de ꝯhen. & comm. stipu. Sequitur etiā Ang. in repe. l. sciendum. in 5. col. ff. de verb. obl. Facit bene tex. in l. quicunque, & ibi Bar. ad hoc not. C. de apoc. pub. lib. 10. No. etiam Bar. in l. generaliter. in vlt. col. per il-
13 lum tex. C. de non num. pecu. † Et dicit Bal. hic, ꝙ quandò probatio est ꝯtra, vel præter instrm, vel ad interpretationem instrī, sufficit probatio per testes, vt hac gl. Alleg. etiam Cy. in l. optimam. C. de ꝯh. & com. stip. & in addi. Facit quod no. Bar. in l. 2. §. prætor. & ibi dixi. ff. qui satisd. cog. ꝙ licèt contra instrm nulla exceptio possit opponi, tn̄ potest stare, ꝙ ille, qui fecit instrumentum, non sit notarius, & istud potest opponi contra instru-
14 mentum, statuto non obstante. † Item stante dicto statuto, [d] ꝙ contra instrm nulla possit opponi exceptio, tn̄ semper potest opponi exceptio, quæ ex inspectione instrī apparet, puta, ꝙ ꝓmissio sit facta sine causa, ſm Imo. in l. fi. in prin. ff. à quib. appel. non licet. Alex. in cons. 77. in 4. vol. incip. visis dubitationib. eleganter formatis. in fi. col. [e] † Alibi etiam dicit multum signan-
15 ter Panor. in c. sciscitata. in 4. col. de in integ. restit. per glo. ibi in verbo effectum (quam dicit se pluries allegasse circa statutum disponens, ꝙ contra sententiam nulla possit opponi exceptio, vel contra instrm) dicit Panor. ꝙ debet intelligi, nisi opponens exceptionem legitimam offerat se velle probare incontinenti, quia ex quo incontinenti probationem offert, audiendus est, non obstante statuto. Monetur, nam statutum ideo reijcit exceptiones propter præsumptam fraudem, sed ista præsumptio cessat in eo, qui incontinenti vult probare, per multa iura, quæ ipse alleg. Idem tenet Panor. in c. super eo. in fi. de off. deleg. tamen illam deci. Panor. multis modis reprobat Ale. quem vide in consi. 92. in 4. vol inci. clariss. Do. Vicarie, & ibi citra consciē-
16 tiam multum inuehit contra Panor. † Item adde circa istam partem gl. quæ vult, ꝙ contra præsumptionem instrī admittatur probatio per testes: nam debes aduertere, ſm Pau. de Cast. hic, ꝙ etiam si in instrumēto adessent tres vel quatuor testes, tamen ad proban. contra præsumptionem instrumenti, duo testes sufficiunt. Sed si ageretur de probando ꝯ tenorem, requirerentur plures. ita Bar. & alij in l. 2. §. 1. vbi vide Ang. & Imo. ff.
17 quemadmo. test. aper. Cano. in c. tertio loco. de præsump. † Tolle simile. nam ad reuocationem legati requiruntur quinq; testes. l. fi. in fi. C. de codicil. tamen possum probare per duos testes, quòd post legatum superuenerūt inimicitiæ capitales inter testatorem, & legatarios, propter quas intelligatur legatum reuocatum. l. fideicom. cum glo. C. de fideicom. l. 3. §. fin. ff. de adim. legat.

ADDITIONES.

a ¶Instrumenti. Adde Bal. in l. Imperator. de sta. homi.
b ¶L. merito. Ad illam l. merito. adde not. dicta Ias. in l. rogasti. §. si tibi. colum. 3. ff. si cert. petat. PVRPV.
c ¶Concludere. Bar. consi. 1 1 1. col. 2. Ias. in l. 2. in prin. col. 4. sup. si quis ius dicen. PVRPV.
d ¶Statuto. Adde Bal. in l. si non sortem. in §. 1. ff. de condi. inde.
e ¶In fi. col. Alex. in l. 4. §. condemnatum. col. 2. de re iud. Facit l. si quis testibus. C. de testibus. PVRPV.

SVMMARIVM.

1 *Transactio quamuis non valeat super re iudicata tamen bene valet pactum.*
2 *Pactum contra publicam vtilitatem nihil valet.*
3 *Iuramentum interpositum contra ea, quæ principaliter publicam vtilitatem respiciunt, nihil valet.*
4 *Venire contra factum proprium licitum est.*

§. Si paciscar.

Pactum, per quod tollitur ius priuati, valet: secus si ius publicum, etiam si iuramento, vel stipulatione valletur. h. d. vsque ad §. si ante.
1 ¶† No. ex text. ibi, ne iudicati. ꝙ quamuis transactio super re
a iud. [a] non valeat. l. si diuersa. cum gl. no. C. de transact. l. elegan ter, in prin. ff. de condi. indeb. & l. post rem. ff. de transac. cum si. tn̄ bene valet pactum. Ratio diuersitatis. est, quia transactio, debet esse de re dubia. Secus in pacto. l. 1. & ibi glo. declarat. ꝯ. de
2 trans. sed per rem iud. res est effecta clara. dictis iurib. ¶† Secundò no. ꝙ pactum contra publi. vtil. nihil valet, quia iuri publico non potest pactis priuatorum derogari. l. ius publi. ꝯ. eod. Si quis faceret pactum cum bannito de eo non offendendo, tale pactum non valet, quia est contra publicam vtil. ſm Bal. Ang. & Mod. hic. Idem tenet Bar. in l. 1. §. non fuit. ff. de dolo, & in l.
3 qui seruum. ff. de verb. obl. ¶† Vltimò no. in versi. & generaliter. ꝙ iuramentum interpositum contra ea, quæ principaliter vtilitatem pub. respiciunt, nihil valet, quod facit ad multa, de quib. Bar. in l. si quis pro eo, cum concord. ff. de fideiuss. per Cano. in c. cum contingat. de iureiur. Et iste tex. clarè procedit de iure ciuili, attēto, ꝙ olim ius ciuile poterat infringere, & annullare iuramentum, vt in simili patet in l. si inquilinos. in fi. ff. de leg. 1. Et quod vult gl. in l. adigere. §. quamuis. ff. de iur. patr. Tamen de iure Cano. quo seruandum est omne iuramentum, quod potest seruari sine interitu salutis æternæ. d. ca. cum contingat, & iuramentum est res spiritualis, de quo leges seculares se non possunt impedire, videtur ꝙ iste §. hodie non procederet de iure Cano. de quo tangit aliquid Paul. de Cast. hic, per Cano. in c. 2. de pac. lib. 6. & in d. c. cum contingat. cum suis concord. ¶Gl. in ver. non liceat. diuiditur in tres. In prima declarat tex. In secunda format vnam. q In tertia aliam. Secunda ibi, sed
4 an idem quia. Tertia ibi, item quid si partim. † Dic vt in gl. quæ bene dicit, & postea assignat rōnem, in 2. parte, quia licèt non sit licitum venire ꝯ factum proprium, quando agitur de facto priuato, quia esset allegare turpitudinem suam. l. cum profitearis. C. de reuo. his, quæ in fraud. cred. & l. si creditoris. C. de com. ser. manu. Tn̄ quando agitur de fauore publ. licitum est venire ꝯ factum proprium. iuxta no. per Docto. in l. iusiu. quod ex cōuentione. §. fin. ff. de iureiur. & in l. post mortē, vbi latè Bar. ff. de adop. ¶Gl. in ver. depositi. dum vult, ꝙ etiam ratione futuri doli agi non potest, quòd et dolus de futuro potest remitti, malè loquitur, quia inuitaret ad delinquendum, ꝯ l. conuenire. ff. de pact. dot. Item quia tale pactum, per quod remittitur dolus de futuro, esset contra publ. vtilit. cum inuitaret ad delinquēdum, ergo non debet valere, per regulam 1. huius tex.

ADDITIO.

a ¶Re iudi. Adde Bal. in l. si causa. C. de transa.

SVMMARIVM.

1 *Exceptio pacti directa producit obligationem naturalem, per quam creditor obligatur non petere.*
2 *Filius sperans hæreditatem patris, si illo viuente faceret se liberari à creditoribus paternis, talis liberatio valet, & prodest sibi post mortē patris, quantum ad exceptionem doli, nu. 3.*
4 *Filiusfamilias si promitteret magnam dotem viuo patre pro sorore, effectus paterfamilias teneretur illam dotem soluere.*

§. Si ante aditam.

Iurisconsultus hic incipit tractare materiam satis bonam, & quotidianam, quam prosequitur vsque ad l. rescriptum. §. si pacto, quando heres non vult adire hereditatem propter multa debita hæreditaria, ne postea laceretur à cre-

creditoribus,& teneretur de suo satisfacere,vltra vires hæreditarias, nisi creditores prius sibi remittāt partem debiti.Ista materia non reperitur.C.eo.Circa quam occurrunt multę q.& in hoc tex.cum l.seq.ponitur quæstio, quid si creditores hæreditarij remittant pacto futuro hæredi,anteq̃ sit hæres,an tale pactum adita postea hæreditate sibi prosit? Dubium facit,quia tpe pacti non erat debitor.Tñ ideo prodest, quia effectus talis pacti ꝯfertur in tps,quo erit hæres, & ideo si efficiatur hęres absque aliqua mutatione status personæ, hēbit directam exceptionē pacti.Si aūt contingat mutari conditionē status,puta,quia aliquis seruus institutus est heres,& anteq̃ libertatem ꝯsequat̃,& efficiatur hæres,paciscatur cum creditorib. qui partem debiti remittant,si postea efficiat̃ liber, & hęres de rigore iuris pactū sibi non debet prodesse,qa quod fecit seruus in seruitute, non prodest nec nocet ei effecto libero, quia cēsetur nouus homo. l.quod quis.ff.de reg.iur.l.qui res.§.aream. ff. de sol. Et certè de rigore iuris sibi non prodest, & ideo sibi non competit directa exceptio pacti, tñ ex ęquitate competit vtilis exceptio pacti, vel doli,sicut in filio statum mutante,& isto modo habes medullā huius tex.vsq; ad §.hodie.¶Pactum de non petendo factum per creditores ei,q est,vel futurus est hęres statu nō mutato,proficit quo ad directam exceptionem pacti,sed stato mutato ꝓdest quo ad exceptionem doli,vel vtilis pacti.h. d. cū l.
1 seq.vsq; ad §.hodie.¶† Pro intelligentia necessariò videndū est cuius vtilitatis sit,an cōpetat directa exceptio pacti, an vtilis. Videretur.n.q̃ in effectu non discreparent,per l.actio.ff.de neg. gest.Inuenio assignari 4.vtilitates.Primā ponit Bal.hic,in 3.no. q̃ exceptio pacti directa producit obligationē naturalem, per quā creditor obligatur nō petere.l.si vnus. §.pactus ne peteret. cum gl.in verbo ipso iure.j.eo.sed exceptio vtilis,qa de rigore non cōpetit,sed ex æquitate,nō obligat naturaliter ad non petendum.Sequitur Pau.de Cast.qui reputat pulchrum, & vtile ad intelligentiam multarum aliarū ll.huius tit. quæ dicunt dari vtilē exceptionē,& non directā, vt in l.rescriptum. §.fi.& in l.hrdi.§.1.j.eo.Sequitur simpliciter D.Alex. hic. ista vtilitas nō placet. Primò,qa modici est effectus,vt de se patet.Scđò,quia falsum est, q̃ vtrobiq; non oriat̃ obligatio naturalis,put ēt tenet D.Mar.Lau.hic. Nā obligatio naturalis est de iure gen.l.cū amplius.§.is natura debet, ff.de reg.iur.& oritur vbicunq; adest cōsensus vtriusq;.per tex.l.Stichum,aut Pāphilum. §. naturalis.ff.de sol.Nec ꝯsiderat istam diuersitatē iuris ciuil.inter vtile, & directū,& hoc puto verius.Scđam vtil. tradit Bal. hic i 3.no. & sequitur D. Alex. qñ statutum non ꝑmitteret opponi exceptionem veri pacti,tunc bñ posset opponi exceptio doli, vel vtilis pacti,sed tale statutum credo,q̃ rarò inueniat̃. Aliā sing. vtil.ponit Ang.in l.& hrdi.§.Iul.Nam qui habet exceptio. directam,dr̃ tutus exceptione perpetua,& fauorabili,ꝑ consequēs si solueret, posset solutum repetere.secus qñ est tutus exceptione doli.l.qui exceptionem.in prin. ff.de condi. indeb.Sed errat Ang.in fundamētis,qa tutus exceptione doli non dr̃ tutus exceptione odiosa,imò exceptione fauorabili fundata in rōne naturali,ideo solutū repetit,vt tenent Bar.& oēs in l.2. C.qā met. causa,& gl.in d.l.qui exceptionem.Vera vtilitas est,quia pactū de non petendo,quod valet in propria ui pacti,& producit directam exceptionē pacti, tollit ipso iure naturalem obligationem,& elidit ciuilem, & de ista propria loquit̃ tex.in l.si vnus. § pactus ne peteret.j.eo. Secus est in exceptione doli vtilis pacti,quia est subsidiaria,& censetur quędam renunciatio.l.& hęredi.§.Iul.j.eod.ita sing.decla.Bal.in l.pacta quę ꝯ.in 6.& 7.col. C.eo.vbi reputat hoc esse no. dignum. Sequitur Pau. de Cast. hic,licèt de Bal.non recordatus,& idem Pau. in d. §. pactus ne peteret,& ibi Do.Alex. in 5.col.& idem tenet Sal.in l.pacta nouissima.in duob.locis.scilicet in 6.& in 8.col.C.eo.¶Scđo not. in ver. (idem probat.) hic esse tex.sing. fm Docto. q̃ quamuis non sit licitum facere pactum super hæreditate viuentis; nisi ille,de cuius hęreditate agitur,cōsentiat.l.fi. C. eo. siue sit extraneus,siue filius,vt ibi tenet glo.in versic.alienæ.quicquid ibi te-
2 neat Fulg.† Tñ si filius sperans hrditatem patris illo viuente faceret se liberari à creditorib.paternis,talis liberatio valet,& prodest sibi post mortem patris, quantum ad exceptionem doli,licèt videat̃ fuisse nimium solicitus.Et dicunt Bal. Pau. de Cast. & D.Alex.hic.Bar.& Doc.in d.l.fi.q̃ iste tex. solùm procedit q̃tum ad actum liberatorium fauore liberationis sed quantū ad actum obligatorium,puta,si donarem partem hæreditatis, esset illicita conuentio,nisi consentiret pater, de cuius hæreditate agitur.d.l.fi.Sed tu subtilis considera,q̃ alia est ratio ad hunc tex.prout etiam tenet Bal. quia hic istud pactum non fit super bonis patris, ita q̃ requiri debeat consensus patris,sed fit super bonis ipsius creditoris,eo quia creditum,à quo inducitur liberatio,est creditoris,& non patris debitoris,ideoq; patris consensus non requiritur,& istud plus placet ad hunc tex.tñ in effectu
3 ad idem tendit. ¶† Tenendo tamen *communem sententiam* iste
* tex.iuncta d.l.fi.faceret, q̃ si filius liberaret aliquem debitorem patris viuente patre, & eo non consentiente, q̃ talis liberatio non noceret ipsi filio post mortem patris, de quo vide Bart. & alios in l.filius.1.ff.de sol.& in l.cum dñs.§.fi.ff.de pec.leg.Spec. in tit.de pac.§.pen.versi. quid si filius. Gemi.in ca.quamuis,de pac.in 6.Pau.de Cast.in l.filius paciscendo.C.eo.Fulgo.& Pau.
4 de Cast.in l.fi C.eo.Prædicta considera ad id, quod † consuluit D.Abb.in cons.12.quod inc.Magn.d.Io.in vlt.dubio.in 1.vol. vbi consuluit,q̃ si filiusfam.promitteret magnam dotem pro sorore viuo patre, q̃ effectus paterfam. teneretur illam dotem soluere,cùm filiusfam.regulariter obligetur ex omni ꝯtu, vel quasi excepto mutuo,vel voto.l.filiusfam.ff.de act. & obl. l.filiusfam.§.1.ff.ad Maced.Sed considera,q̃ istud procederet,nisi filius ꝓmisisset id,ad quod pater tenebatur saltem officio iud. l.obligamur.§.lege,& ibi Bar.ff.de act. & obl.l. qui liberos.ff.de ritu.nup.& vide in proposito aliam mirabilem decisi.Bald.in l. fi.in vlt.col.post med. C. de dot. promiss. Iason Paduæ.

SVMMARIVM.

1 *Pactum factum à maiori parte creditorum cum hærede futuro debitoris mortui,de quarta parte debiti remittenda,præiudicat alijs creditoribus,si in vnum conuenerint, & decretum prætoris intercesserit, & nu.2.*

3 *Præiudicat minori parti quod maior pars facit in his, quæ pertinent ad plures,vt ad singulos,& agitur de præiudicando,& nu.8.& 9.*

4 *Discordia vbi est inter partes,tunc requiritur decretum iudicis, quod facit præualere illam partem,cui adhæret.*

5 *Numerus personarum præualet dignitati.*

6 *Personis duabus nobilib.vel in dignitate positis magis creditur, quàm pluribus alijs rusticis,vel vilibus personis.*

7 *Socij si sint plures, qui habeant domum communem pro indiuiso, & vnus inhabitet totam,alijs absentibus non tenetur soluere pensionem alijs pro rata.*

10 *Collectiuum totum est pro vna dimidia tantum, & singularis persona pro alia dimidia.*

11 *Episcopus solus tantum potest,quantum totum capitulum in his, quæ pertinent ad Episcopum, & Capitulum.*

12 *Rectori,& vniuersitati scholarium si detur potestas eligendi notariū, tantam habebit vocem rector solus,quantum tota vniuersitas.*

13 *Voces in aliquo actu si dentur Capitaneo, & Antianis, vnam vocem habebit Capitaneus solus,& vnam Antiani.*

14 *Tutor potest remittere gratis partem debiti pupilli, quando talis remissio fit necessitate cogente.*

15 *Procurator,qui habet mandatum generale cum libera,potest facere tale compromissum in arbitratorem.*

16 *Pupilli,vel tutores pro eis habent vocem, quando agitur de re familiari,vel pecuniaria,in his,quæ pertinent ad plures, vt ad singulos,sed in actibus vniuersitatum non habent vocem.*

17 *Difficilè est,q̃ vna persona possit sustinere vicem plurium.*

18 *Coaceruatio summarum,& plurium debitorum fit,quando sumus in fauorabilibus.*

1 **§.Hodie tamen.** † Pactum factum à maiori parte creditorum cum hærede futuro debitoris mortui,de quota parte debiti remittenda,Pręiudicat alijs creditorib.si in vnum conuenerint,& decretum prætoris intercesserit. Et maior pars creditorum consideratur.Primò respectu cumuli debiti.Secundò respectu numeri personarum.Tertiò respectu dignitatis. hoc dicit cum l.seq. ¶Ad euidentiam præmitte. Iste.§. loquitur in hærede debitoris non adeunte hæreditatem, & hoc est planum ,vt patet ex continuatione huius §.Optimè facit text. ibi, pactio huiusmodi,iuncto.§. si ante aditam hæred. in l.iurisgen. in fi.s. eod.Pulchrum,& necessarium est videre , nunquid etiam haberet locum in hærede debitoris, qui iam adiisset hæreditatem . Glo. vult,q̃ non, quia tunc haberent creditores, quem conuenirēt, & sic cessaret ratio huius tex.& ita expressè tenet Gul. de Cun.
* Ray.Albe.Bal.Ang.Sal.& Dom.Alex.hic.*Et sic est ista communis sententia*. Contrarium subtiliter tenet Ray. & Fulg. q̃ imò iste text. generaliter procedit etiam in hærede post aditam hæred. ponderando text.in ver. (huiusmodi pactio) iuncto princip. huius l.in ver.idem & in extraneo, qui de necessitate loquitur post aditam hæred.quia si intelligeretur ante aditam hæreditatem esset superfluus, cùm esset iam decisum in §. si ante aditam. Sed tu dic,quod ille text.nihil obstat,quia dato,quod loquatur ante aditam hæredita. non ideo redditur superfluus, quia ibi aliud principaliter dicitur,si de actione mandati,quod non est alibi nec superius , nec inferius decisum, imò nec tactum.Poterat Fulgo. melius ponderare istum text. in princip. dum

dum loquitur de suo necessario purè scripto hærede, qa vbi est necessarius hęres, inter mortem testatoris, & aditionem nihil est medium, quia l. statim facit eum hrdem etiam inuitum. gl. in l. hæreditas, & ibi Bal. C. de po. Bar. in l. fi. vbi alias concordan. alleg. ff. de condi. indeb. Facit tex. Insti. de here. insti. in princ. Sed tu considera duo ad illum text. Primò, ꝙ cum misterio dicit priusquam se immiscuerant, tñ istud non sufficeret in oppositum, cùm necessarius hęres non habeat bñficium abstinendi, prout habet suus, per §. sed his ꝑmittit prætor. Insti. de hęr. quali. & diffe. & l. necessarij. cum si. ff. de acq. hære. Vñ considera, ꝙ §. si ante. & principium istius. l. loquuntur in terminis valdè diuersis ab isto. §. hodie, & seq. Nam pręcedentia loquuntur, qñ remissio fiebat de voluntate omnium creditorum, & ibi non agitur de præiudicando minori parti: sed solùm quæritur, an pactum remissiuum factum existẽti in seruitute, vel in patria potestate, prosit postea effecto libero, vel effecto iuris sui. Ista est materia §. si ante, & princij huius l. sed in isto. §. hodie, & seq. ponitur alia materia, an maior pars creditorum remittendo possit præiudicare minori parti inuitæ. Tñ aduerte, quia si præcedentia loquuntur etiam post aditam hęre. tex. iste in illa relatione huiusmodi pactio, debet gñaliter intelligi, & sic vtroque
a casu, [a] prout tenet Ful. ¶ Tenendo tamẽ commuuem sñiam, habes primò limitationem ad hunc tex. ꝙ non procedat in hærede debitoris, qui iam hæreditatem adiuisset.
2 ¶ † Scđo videndum est, nunquid iste. §. locum habeat ipso debitore principali viuo, ꝙ maior pars creditorum ei remittendo pręiudicaret minori parti. Gul. de Cun. Ray. Alb. Bald. Ang. Sal. Pau. de Cast. & D. Alex. hic tenent, ꝙ isto casu non haberet locum iste text. qa iam omnino est obligatus, & sic habent quem pñt conuenire, & dicunt Ray. & Ang. ꝙ istud est vtile propter mercatores, & campsores fugitiuos, & cessantes, ꝙ licet maior pars creditorũ consentiat de certa parte debiti remittenda, ꝙ alijs, qui non consenserunt, non nocet, & dicit Pau. de Cast. ꝙ istum casum habuit de facto illo anno. Subtilis Raph. Ful. dicit, ꝙ vidit de facto seruari ꝯrium in multis locis; & ꝙ istud putat de iure verius, quia oẽs rationes hic assignatæ per gl. quæ militant in hærede, militant ẽt in debitore viuo. Nam interest creditorum, vt debitor reuertatur, & sic habeant, quem conueniant. Item interest ẽt ipsius debitoris, ne bona eius cum infamia distrahantur. Item vt habeat hrdem, vt hic in gl. Tu pondera, ꝙ qñ debitor principalis esset absens, nec posset ibi commodè cõueniri, fatentur Pau. de Cast. & Do. Alex. hic, ꝙ tunc hrẽt locum iste tex. ex identitate rationis. Pondera ẽt, ꝙ iste §. & lex sequens nihil dicunt de hrde, aut de debitore principali, sed tex. in illa relatione huiusmodi pactio, referendo se ad præcedentia, quę loquuntur in hęredib. debitoris, vñ similiter illo casu loqui. Pondera etiam, ꝙ pro communi sñia ꝯ Ful. est singularis tex. in l. fi. C. qui bon. ced. pos. arguendo à speciali, hoc modo. Ibi. n. deciditur, ꝙ maior pars creditorum potest concedere principali debitori viuo dilationem, seu inducias ad soluendum, ſm formam illius. l. Modo sic, si vera esset opi. Ful. decisio illius l. fi. esset vana, quia si maior pars creditorum viuo principali debitore potest præiudicare minori in remissione crediti principalis, vanum esset decidere, ꝙ pñt dare dilationem, arg. l. quoties. C. de preci. Impe. off. inde retenta cõi sñia, habes secundam limitation. ad hunc tex. ꝙ procedat in hrde debitoris mortui, non autem procederet in ipso debitore principali viuo, qui prius iam erat obligatus. ¶ Tertiò limita, qñ maior pars creditorum vellet totum debitum gratis remittere, quia tunc constat, ꝙ vtiliter non faciunt. Ita tenet Gul. de Cun. Alb. & Bal. hic, & est gl. in l. rescriptum. in prin. in ver. creditorum. ꝟ. e. tenet Lud. Rom. in singulari. 100. qđ inci. creditores. ¶ Quartò limita, qñ minor pars haberet pignus, vel hypotecam, tunc maior pars ei præiudicare non potest, in l. rescriptum. in fi. prin. & ibi Bar. rationem assignat. ꝟ. eo. ¶ Quintò limita, qñ res non esset integra, sed aliqua bona fuissent per debitorem distracta, tunc non pñt pacto maioris partis sibi præiudicari, ſm Ange. hic, per text. in l. fin. §. sinautem libertatib. iuncto prin. illius. l. C. de manum. test. Sed ſm Ful. & Mod. ille casus est valde diuersus, quia loquitur, qñ bona defuncti deferebãtur gratia libertatum conseruandarũ; & sic iure singulari; hic iure cõi. Præterea ille tex. procedit, siue bona sint distracta, siue non, vt patet ex seq. §. & sic nihil facit. ¶ Sextò limita quantum ad fideiussorem debitoris, quia pactũ maioris partis bene præiudicat minori, quãtum ad hrdem debitoris, ita loquitur tex. hic. sed non impediret, quin possit agere ꝯ fideiuss. tex. est no. in l. si pręcedente. §. Lucius. ff. man. ſm D. Math. in no. 105. ¶ Septimò limita, ꝙ licèt remissio facta ꝑ maiorem partẽ pręiudicet minori, est verum, nisi à tali remissione minor pars appellauerit talẽ remissionẽ continere euidẽter iniquitatẽ, puta, quia hrditas est locuples, vel qa factum est odio aliorum, ſm Bar. in l. fi. in vlt. col. ff. de appel. reci. sequitur Pau. de Cast. & Mod. hic. Facit tex. in c. 1. de his, quę fi. à maiore parte capituli.
3 ¶ † Scđo no. ex tex. ibi, si conuenerint in vnum, ꝙ in his, quæ pertinent ad plures, vt ad singulos, & agitur de ꝑiudicando non consentientib. requiritur, ꝙ simul sint ad hoc congregati, & tunc ꝙ maior pars facit, præiudicat minori, vt hic, & l. rescriptum. in fi. ꝟ. eo. & l. fi. & ibi Bal. in prin. ad hoc no. C. qui bon. ced. pos. Secus vbi agitur de pręiudicando ipsis cõsentientib. tunc sufficit consensus separatim pręstitus. l. per fundum. ff. de ser. rust. & l. fi. ff. cõia præd. ſm Bal. & alios hic, Bar. in l. omnes populi. in 3. q. prin. ff. de iust. & iu. Bal. in l. 1. in 5. q. ff. de
4 offic. consul. Docto. & glo. in c. cum omnes. de consti. ¶ † Tertiò no. ꝙ vbi discordia est inter partes, tunc requiritur decretum iud. quod facit præualere illam partem cui adhæret. Facit tex. in c. 1. in fi. de iurepat. Hinc est ꝙ si testator elegerit 4. executores, & duo faciunt vnam electio. & alij aliam, illa præualet, q̃ per ipsum comprobatur, ſm Bal. & Pau. de Cast. & Mod. hic, post Spe. in tit. de instru. edi. §. nunc verò aliqua. ver. quid si sunt plures. Idem tenet Bal. in l. fi. C. com. de leg. & in l. cum & magistratus. C. qñ prouo. non est nec. & in l. viduæ. C. de nup. & in
5 l. id quod pauperib. in vlt. col. C. de Epi. & cle. ¶ † Quartò no.
b ex l. maiorem, ꝙ numerus personarum [b] pręualet dignitati. Facit l. fin. C. de bon. auct. iud. pos. quod intellige verum, vbi tractatur de commodo bursali. Si verò tractaretur de fide, vel ꝓbatione veritatis, tunc staretur dignioribus. l. ob carmen. §. fi. ff. de testi. ſm Iac. But. Alb. Bal. Sal. Ang. Ful. Pau. de Cast. hic, & Bart. in l. si vni. in 3. q. ff. de re iud. Facit c. dudum, & c. eccl. vestra. de
6 elec. & c. si qñ contingat. eo. tit. in 6. Hinc est ꝙ † magis creditur duab. personis nobilib. vel in dignitate positis, quàm pluribus, alij rusticis, vel vilib. personis, ſm Bal. in l. testium. in pen. col. C. de test. no. Bar. in l. 3. in prin. per illum tex. ff. eo. & tex. in c. super hoc. in fi. de renun. Nisi esset multo maior numerus, arbitrio iudicis, & est gl. no. in c. iniuria. de test. ¶ Capio glo. mag. in versi. parte, quam diuide in 4. part. prin. In prima ponit intellectum ad hunc text. In secunda assignat triplicem rationẽ decidendi. In tertia colligit no. In quarta, & vlt. remouet ꝯrium. Secunda ibi, sed quæ est hęc æquitas. Tertia ibi. Item no. hic. Quarta, & vlt. est ibi, qñq; duę partes. ¶ In tertia parte facit duas reg. princ. Prima, ꝙ in his, quæ sunt cõia plurib. vt singulis factum pluriũ (etiam si erunt mille) non pręiudicat alij. l. per fundum. ff. de ser. rust. præd. & l. fin. ff. com. præd. Fallit fauore liberationis, vt hac l. & l. fi. C. qui bon. ced. poss. & l. 1. §. si plures. ff. depo si. Secundò fallit, qñ quis vellet vti re communi ad vsum destinatum, tunc potest ẽt cæteris inuitis. l. arborib. §. nauis. iuncta glo. ff. de vsuf. §. in commune. Insti. de rer. diui. Bar. in l. quod maior. ff. ad
7 munici. † Hinc est, ꝙ si sunt plures socij, qui hñt domum cõmunem ꝓ indiuiso, & vnus inhabitet totam absentib. ꝙ non tenetur soluere pensionem aliis pro rata, ex quo vtitur domo ad vsum destinatum, ſm Bal. in c. 1. §. præterea ducatus. in 3. col. de prohi. feu. alie. per Fed. Bal. Ang. & Mod. in l. si duo. ff. de acqui.
8 hær. Pau. de Cast. in l. 1. C. qui test. fac. poss. † Secunda principalis ratio est, ꝙ in his, quæ sunt cõia plurib. vt vniuersis, & sic in his, quæ sunt vniuersitatis collegij, vel communitatis, quod maior pars facit, præiudicat minori. l. quod maior. vbi glo. & Bar. ff. ad municip. l. nulli. ff. qđ cu. vni. c. 1. de his, quæ fi. à maio. parte ca. c. quia propter, & c. auditis. de elec. glo. & Docto. in c. cum omnes, de consti. & gl. in c. 1. in ver. tractatus. de reb. eccl. non alie. in 6. & in c. pasto. in prin. in ver. plures. de rescri. & in l. vbi absunt. ff. de tut. & cura. da. ab his. ¶ Ista reg. fallit in plurib. casibus. Primò, licèt maior pars sufficiat, tñ debent omnes esse vocati, & citati, & rectè congregati, aliàs maior non præiudicaret minori. l. 2. & ibi Bar. & l. nominationũ. C. de decu. lib. 10. Bar. in l. nulli. ff. quod cu. vniuer. Bar. & Ang. in l. hęredes mei. §. peto. ff. ad Treb. Facit bene tex. in c. quod sunt. de elect. ¶ Scđo limita, & intellige, ꝙ saltem duæ partes vniuersitatis ex tribus debent esse congregatæ, & tunc, quod maior pars illarum duarum facit, pręiudicat minori, vt dicam statim in vlti. parte glo. ¶ Tertiò limita istam reg. non procedere in his, quæ continent delictum, tunc. n. maior pars etiam in actib. collegialib. non ꝑiudicaret minori, tex. est sing. in l. 1. §. 1. ff. de mag. cõue. ſm Bal. Ang. Ful. & Pau. de Cast. hic. Facit gl. in l. 1. §. 1. ff. quod cu. vni. & pulchrè vult Bart. in l. aut facta. §. fi. ff. de pœn. vt dixi no. in l. ciuitas. ff. si cert. pet. Facit, qđ vult gl. in c. milites. 60. dist. ¶ Quartò limita, qñ maior pars facit aliquid, quod non ꝑtinet ad eius officium. tex. est in d. l. 1. §. 1. ff. de mag. conue. quem ita ibi intelligit Iac. de Are. Raph. Ful. hic, Bal. in d. l. si fundum. ¶ Quintò not. limita, qñ agitur de confirmando rectore pro alio anno. Nam

ADDITIONES.

a ¶ Vtroque casu. Adde, vt per Alex. in l. 2. col. fi. C. de pact. MASVER.
b ¶ Numerus personarum. Adde Doct. in c. in præsentia. de testi.

Nam licèt in electione ſufficiat maior pars, tn̄ in confirmatio-
ne requiritur, ꝙ omnes cōſentiant, nemine diſcrepante: & ideo
ſi vnus ſolus de vniuerſitate ↄdiceret, impediret confirmatio-
nem rectoris. tex. eſt in §. nunc autem nulli. in ver. tota ciuitas
nullo reluctante, & ibi Ange. in Auth. de defen. cita. ſm Ange.
Fulg. & Pau. de Caſt. hic, & Bar. in d. l. quod maior, & in l. om-
nes populi. in 1. q. prin. ff. de iuſt. & iu. & illum tex. ad hoc repu
tat ſing. Lud. Rom. in repe. rub. ff. de arb. in 13. colum. & ſępè in
ſing. ſuis ad hoc eum alleg. Bal. in c. quoties. extra eo. ¶Sextò li-
mita, qn̄ vniuerſitas vellet diſpenſare, ꝙ vnus extraneus, qui nō
eſt de vniuerſitate, vel de capitulo daret vocem ſuam, c. ſcri-
ptum. de elec. & c. abſentib. 62. diſt. Certè ſi vnus ſolus ↄdice-
ret, impediret ne alij omnes conſentientes poſſent diſpenſare.
dictum eſt famoſum, & ſing. Comp. in d. c. ſcriptum, quod ibi
refert, & ſequitur Io. And. in no. & D. Abb. in 2. col. vbi reputat
valdè no. Lud. Rom. in l. de pupillo, in prin. ff. de no. ope. nun. &
in ſing. ſuis facit bonum ſimile. Nā licèt vnus de collegio poſ-
ſit dare vocem per alium, etiam inuito collegio, niſi in electio-
nib. vt tenet D. Abb. in c. quia propter. §. pen. de elec. per illum
tex. arguendo à ſpeciali: tn̄ non poteſt dare vocem ſuam extra-
neo, cùm interſit collegij, ne eius ſecreta extraneis pateant. Ita
tenet. D. Abb. in c. conſtitutus. in pen. col. de apell. ſic intelligens
tex. in c. pen. de elec. in 6. ¶Septimò limita, qn̄ vniuerſitas aliq̄d
ſtatueret, ꝙ non eſſet de neceſſitate, ſed ex mera volunt. fieret,
tunc omnium conſenſus requiritur, nec maior pars tunc præ-
a iudicat minori, gl. eſt in c. cum omnes. [a] de conſti. quam Fulg.
hic dicit ad hoc eſſe ſing. & auream. illam gl. ibi ſequitur Inno.
Hoſt. Io. And. & D. Ant. & Imo. Io. And. in c. vnico. de rer. per-
mu. in 6. & in reg. quod omnes, & c. Melius, facit qđ dicit Bald.
in l. 1. in prin. ff. de mag. conue. ꝙ in actu nō neceſſario, nec con
ſuetudinario illi ſoli obligantur, qui conſenſerunt, & non to-
tum collegium, etiam ſi maior pars conſenſerit, vt ibi not. per
eum. Eſt verum, ꝙ multi tenent, & fortè melius, ꝙ ſiue ſit ne-
ceſſitas collegij, ſiue vtilitas tn̄, ꝙ illud quod maior pars facit,
præiudicat minori, per gn̄alitatem d. l. quod maior. Ita tenet d.
Card. & Abb. in d. c. cum omnes. & do. Card. in cle. 1. in 94. diſt.
de rer. permu. Facit bon. tex. in ca. 1. de his, quæ fi. à ma. par. ca.
¶Octauò limita, qn̄ maior pars vellet ordinare, ꝙ cauſa per
compromiſſum finiatur, ſi vnus ↄdicit, non poteſt fieri com-
promiſſum, ſm D. Ant. Imo. & D. Abb. in c. ↄſtitutus. de appel.
Alleg. tex. in c. quia propter. in c. ceterū, & in c. ſcriptum, de ele.
quod valde not. quia frequenter poteſt contingere. ¶Nonò li-
mita in his, quę ſunt de genere prohibitorum, & vbicunq; lex,
vel cauſa, aut ſaltem ratio non reſiſtit, tunc maior pas non p̄-
iudicat minori, ſm Bal. hic, arg. eorum, quæ vult Inn. in ca. hu-
milis, de ma. & obed. Idem tenet Bal. in l. fi. C. de auct. præſtā. &
in l. 1. ff. de off. procon. Ang. in d. l. per fundum. alleg. d. l. 1. §. 1. ff.
de magi. conue. ¶Decimò limita, qn̄ maior pars vniuerſitatis
vellet facere ↄ illud, quod omnes ſimul, & concorditer prius
ordinaſſent: tunc non ſtatur maiori parti, ſed requiritur cōſen-
ſus omnium. Ita tenet Ludo. Rom. in d. rub. ff. de arb. in 11. col.
alleg. Inn. in d. c. humilis, ꝙ intellige ſanè, niſi ex neceſſitate vel-
let aliàs ſtatuere, prout dicit minor, in d. ca. humilis. Sic intelli-
ge Bal. in l. fi. in prin. C. de aucto. præſtan. ¶Vndecimò limita,
qn̄ maior pars ſtatueret ↄ priuilegia vniuerſitatis, vel ↄ conſue
tum, tunc non præiudicat minori parti. Ita tenet Inn. in c. acce
dentib. circa med. de priuileg. quem refert, & ſequitur D. Abb.
in c. veniēs. 10. col. de præſcr. Idem tenet Bal. in l. 1. in prin. ff. de
mag. conue. ¶Duodecimò limita, qn̄ maior pars non fuit in
collegio, & vult ratificare extra collegium illud, quod fecit mi
nor pars, tunc requiritur cōſenſus omnium. c. in cauſis. de elec.
Bal. in d. l. per fundum. Lud. Rom. in d. rub. ff. de arb. in 10. col.
¶Decimotertiò limita, qn̄ tractatur de reuocatione libertatis
in ſeruitutem fauore libertatis, tex. eſt ſing. ſm Ray. & Ange. ibi
in l. ſi quis hac. §. pe. ff. qui & à quib. Ludo. Rom. in d. rubr. ff. de
arb. ¶Decimoquartò limita, qn̄ ex forma l. vel ſtatuti requiri-
tur conſenſus omnium, tunc licèt, ꝙ fit à maiori parte videat̄
factum ab omnib. d. l. ꝙ maior. tn̄ illud eſt per fictionem, ideo
non ſufficeret in l. vel in ſtatu. glo. eſt no. in c. vbi periculum. §.
idem quoq;. ver. ſing. de elect. in 6. ¶Decimoquintò limita, qn̄
capitulum vult cōmittere vices ſuas in certo actu aliquib. de
capitulo, tunc talis commiſſio debet fieri de conſenſu oīum,
ita dicit ſing. Archi. & alibi raró inuenies ī c. Epiſcopus. 16. q. 7.
¶Decimoſextò, & vlti. limita, qn̄ vniuerſitas vellet aliquid ſta-
tuere, quod principaliter tenderet in præiudicium ſingulorū,
& certarum perſonarum, tunc non poſſit, niſi illi expreſsè vel
tacitè conſentirent, gl. eſt no. in l. 2. C. quæ ſit long. conſue. Ang.
no. in conſi. 271. ꝙ incip. viſis, & examinatis. Nam maior pars
capituli non poteſt diſponere de reb. ſingulorum. Innoc. & alij.
b in c. fin. de his, quæ fi. à maio. parte capituli. ¶† In vlt. parte glo.
dic, ꝙ requiritur, ꝙ duæ partes ex tribus ſint congregatæ, vt in
contrarijs, & illud, quod maior pars ex illis duabus congregatis
facit, præiudicat minori. l. vbi abſunt. ff. de tut. & cura. datis ab
his. l. qđ maior. ff. ad munic. Ita declarat glo. in l. nullius. ff. ꝙ cu.
vni. & in l. aliud. §. 1. ff. de reg. iur. Bar. in l. 2. ff. de decre. ab ord. fa.
gl. in d. c. bonæ. in ver. tenere. ¶Tu autem pro habēda veritate
præſentis materiæ, quæ eſt valde vtilis, & quotidiana conſidera
duos princ. caſus. Aliquando duo corpora vniuerſitatum, vel
collegiorum ſimul iuncta, habent facere vnum actū, & vtrun-
que de per ſe remanet integrum, nec vnum in aliud confundi-
tur: tunc oportet, ꝙ habeatur maior pars vtriuſque corporis
de per ſe, conſiderando vnumquodq; corpus de per ſe. Secus
quando inuicem confunduntur, tunc ſtatur maiori reſpectu
omnium perſonarum ſimul vnitarum. Ita colligitur ex gl. no.
iuncto tex. in c. paſtoralis. in prin. in ver. plures. de reſcrip. q̄ ad
hoc ibi not. & reputant ſing. Do. Anto. Imo. & Dom. Abb ibi-
dem. Do. Abb. in c. 1. in fi. per illum text. de paroc. & in c. ſcri-
ptum, ꝙ incip. caſus in effectu talis eſt, quidam teſtator. Facit,
ꝙ no. vult Bal. in l. ſi adſcribatum, ad fi. C. de appel, ꝙ vbi actus
debet expediri à duobus collegiis, non ſufficit maior pars iun-
gēdo vnum collegium totum cum minori parte alterius, ſed
requiritur maior pars vtriuſq;, quia minor non reputatur mē-
brum collegij. alleg. Io. And. in c. à collatione. de appel. in 6. Ad-
de Lud. Rom. in conſi. 89. ꝙ inci. viſo propoſitæ quæſt. thema-
te, circa id, quod quærit, ꝙ voces, & c. vbi p̄ d. c. paſto. & d. c. ſcri
ptum, & alia plura iura conſuluit, ꝙ ſi teſtator committit di-
ſtributionem bonorum ſuorum conſulibus artis lanæ, & hęre
dib. ſuis, ꝙ conſules habebunt vnam vocem tantum, & vnam
aliam habebunt hęredes. Aliqn̄ & ſecundo caſu prin. actus cō
mittitur vni nomini collectiuo, puta vniuerſitati vel collegio,
& vni perſonæ ſingulari, tunc facias duas conclu. & ſecunda
10 erit limitatio primę. ¶† Prima conclu. eſt, ꝙ illud collectiuum
totum, eſt pro vna dimidia tn̄, & ſing. perſona pro alia dimi-
dia. ¶Secunda conclu. eſt ꝙ requiritur maior pars illius colle-
11 ctiui ſimul cum alio ſingulari. † Prima concl. probatur ex eo,
ꝙ vult Bal. vt ſ. retuli, ꝙ ſi aliquid pertineat ad Ep̄um, & ad ca-
pitulum, tn̄ poteſt ſolus Epiſcopus, quantum totum capitulū.
12 † Scđò facit, ꝙ vult Ang. & Imo. in l. liber homo. §. Titius, el 1.
ff. de hęr. inſti. vbi per illum tex. tenent, ꝙ ſi rectori, & vniuerſi-
tati ſcholarium datur poteſtas eligendi notarium, tantam vo-
cem habet rector ſolus, quātam tota vniuerſitas, niſi ſm Imol.
de mente ſtatuentium appareat aliud fuiſſe, arg. l. cum virum.
13 C. de fideic. † Tertiò facit, ꝙ volunt Bar. & Imo. in l. interdum.
ff. de hęr. inſt. ꝙ ſi in aliquo actu dātur voces Capitaneo, & An
tianis, vnam vocem hēbit Capitaneus ſolus, & vnam Antiani.
Quartò facit, ꝙ vult Bal. in l. fi. in prin. C. de impu. & alijs ſub-
ſti. ꝙ nomen collectiuum ponitur pro ſingulari perſona: ideo
ſi ei adiungatur alius ſpecialiter nominatus, ille habebit dimi-
diam vocem, & totum id collectiuum aliam vocem, quia tūc
vniuerſitas illa apud intellectum noſtrum habetur pro ſingu.
perſona. Quintò fortius facit, quia etiam in pœnalib. prædicta
procedunt. Iſtud patet ex eo, quod vult Bal. in l. ſi quis Titio. p̄
illū tex. ff. de vſuf. accreſc. ꝙ qn̄ imponitur pęna à Capitaneo, &
Antianis, quilibet eſt pro dimidia, ac ſi eſſent duæ ſingu. perſo-
næ: ſic etiam qn̄ datur arbitriū Capitaneo, & Antianis. Sextò
facit, ꝙ volunt Iaco. But. Bal. & Ang. in l. quoniam. C. de appel.
ꝙ ſi Papa condemnauit Cōuentum, & Abbatem in centum,
dimidiam ſoluet Abbas, & aliam dimidiam Conuentus, & di-
cit ibi Sal. ꝙ ſi Poteſtas cum ſuis officialibus condemnatur in
centum, ꝙ Poteſtas ſoluet dimidiam, & aliam dimidiam offi
ciales ſui. Septimò facit, ꝙ vult Bald. in c. 1. qui fed. da. poſ. ꝙ ſi
prælatus cum capitulo, incidit in pœnam. l. ſi quis. in tantam.
C. vnde vi. capitulum tenetur pro dimidia, & prelatus p̄ alia
dimidia. ¶Scđa concl. valde neceſſaria eſt, in qua multum er-
rat̄, & limitat pręcedentē, ꝙ licèt illa ſing. perſona habeat̄ pro
dimidia, tn̄ non ſufficit, ꝙ illa ſing. perſona, puta Capitaneus,
ſecum habeat vnam vocē de illo Capitulo, vt ſic dicat̄ maior
pars, prout aliquis capitoſus crederet: Sed bene ↄ, ſi adſit dimi
dia pars nominis collectiui, & cum ea concordet Capitaneus,
tunc bene eſt maior pars. ¶Iſta conclu. probatur ex eo, ꝙ te-
net D. Abb. in conſ. 57. ꝙ incipit, ex ī. ſcriptis literis. in 8. col. in 1.
vol. vbi conſuluit, ꝙ ſi Papa mandat Epiſcopo Senenſi, vt ali-
quid expediat cum conſulib. Capituli, non ſufficit, ꝙ Ep̄s cum
aliquibus. faciat maiorem partem, ſed requiritur maior pars
ipſo-

ADDITIONES.

a ¶Omnes. Adde Card. Zab. in c. quia propter iu. §. illud. de elec. Gul. de Cun.
iu l. iubemus. C. de ſacroſ. eccle.

† Et fac. quæ ſcribit Alex. conſ. 205, lib. 2. conſ. 68. col. 3. eod. Aym. conſ. 63. Rip.
Reſponſ. 198. & plura in materia no. Dy. in Reg. Quod omnes. extra de reg.
iur. Dec. in c. cum omnes. 1. lect. de conſti. vbi Fel. num. 17. & 20. Rom. conſil.
439. nu. 2. & ſeq. Boer. q. 3. nu. 3. Aym. conſ. 132. nu. 1. & 8. Grammat. conſ. 71.
nu. 8. & ſeq. Rom. conſ. 352. nu. 12. Alc. in l. collegarum. de verb. ſign. MASVE.

ipſorum conſulum;per d.c.paſto.in princ.cum gl.Per hoc ap-
paret non bene dicere Albe.de Roſa.in 2.parte ſtatu:q.188.quę
inci.Paduæ eſt ſtatutum, vbi tenet, ꝙ ſi ſtatutum diſponat, ꝙ
quis non poſſit torqueri, niſi ſit deliberatum per Poteſtatem,
& Priores,ꝙ tunc obtinet vox Poteſtatis,& vnius Prioris,quia
ibi eſt maior pars propter dimidiam iuncta cum vna voce al-
* teris dimidiæ,& iſta fuit opi.Hoſt.*quæ communiter reprobatur:* q a
oportet,ꝙ nomen collectiuum verificetur in maiori parte, vt
per plures rationes no.concludunt Io.And.& Gemi.in c.à col-
latione.de appel.in 6.vbi tenent, ꝙ ſi Ep̄us habeat ſecum vnū
Canonicum concordem,non præualet votū ſuum votis alio-
rum Canonicorum,quia habēdo vocem vnius Canonici,non
habet vocem maioris partis capituli. Sequitur Fed. de Sen. in
conſ.232.ꝙ inci.vacantibus cano.& præben. ad fi.Do.Anto.de
But.& Do.Abb.in d.c.poſtulaſti,& in c.quanto, de his,quæ fi.à
præla.D.Abb.in c.paſto.in prin.& in d.c. ſcriptum. Gemi. in c.
ſi.circa med.de relig.in 6 gl.no.in c.vnico. in ver.aſſenſu. ne ſe-
14 de vacan.in 6.Ludo.Rom.in conſ.366.ad fi. ¶† Tertiò not.in
ver.& cum tutores. quòd tutor poteſt remittere gratis partem
debiti pupilli,qn̄ talis remiſſio fit neceſſitate cogente,vt hic,&
ad hoc iſte tex.eſt ſing.ſm Pau.de Caſt.& pro hoc inferunt Bal.
Ang. & Pau. de Caſt. ꝙ ſi ex forma ſtatuti quælibet cauſa de-
bet compromitti in arbitratorem de iure,& de facto, ꝙ tutor
poteſt tale compromiſſum facere, eo quia facit ex neceſſitate
ſtatuti.Et dicit Ang.ꝙ ita ſeruatur in practica. Idem tenēt Bal.
& Sal.in l.fi.per illum tex.C.de in integ.reſti.min. & ſic volunt,
ꝙ ſub tali intelligatur pupillus,ꝙ vltimū plenius diſputat Bart.
in conſ.ꝙ inci.an ſtatutum de compromiſ.Dicunt tamē Pau.
de Caſt.& D.Alex.hic,ꝙ quando non extaret tale ſtatutum,
a non poſſet tutor facere tale compromiſſum [a] de iure,& de fa-
cto,quia ſic daret licentiam auferendi de iure pupilli.Idem te
15 net Ang.in l.Imperatores.ſ.eo.† Ego in ꝯrium arguo ſic.nam
procurator, qui habet mandatum generale cum libera,poteſt
facere tale compromiſſum in arbitratorem, ita tenent Bart.&
alij in l. mandato generali.de procu.Bal.Sal.& Mod.in l.tranſa-
ctionis.per illum tex.C.de tranſ.& eſt bon.tex. in c.per tuas,de
arb.& in c.qui ad agen.in fi.de procu.in 6.Sed ſic eſt,ꝙ tutor ha
bet mandatum generale cum libera,vt eſt glo.in d.l.mandato
generali,& gl.Bal.& ibi Bar.& tex.in l.inter.& ibi no. Barto.ff.de
adminiſt.tuto.nec per hoc dicitur lædi minor, vt declarat Bar.
in l ſi minor.§.minores,per illum tex. ff.de min.Ang.& Pau.de
Caſt.in l.nam & poſtea.§.ſi minor.ff.de iureiuran.Potes tamen
ad hoc dupliciter reſpondere. Primò , ꝙ contraria loquuntur
in habente mandatum generale cum libera ab homine.Secus
ſi ſolùm habeat à lege, vt tutor. nam minus poteſt , vt proba-
tur in l.1.§.deniq;.& ibi ad hoc not.Bald.ff.de offi.procur. Cæſ.
Bal.in c.contingit.circa fi.de tranſ.dixi in l.præſes. C.eo.Secun-
dò reſponde,quòd ꝯria loquuntur, qn̄ compromiſſum fit in
arbitratorem ſimpliciter.ſed hic loquimur, qn̄ arbitratori da-
tur poteſtas determinandi de iure, & de facto. Cogita tamen
16 in prædictis.¶† Quartò no.ex eo.tex.ꝙ pupilli,vel tutores pro
eis habent vocem,qn̄ agitur de re familiari , vel pecuniaria in
his,quæ pertinent ad plures, vt ad ſingulos : ſed in actibus vni-
uerſitatum non habent vocem , quia non habent perfectum
ſenſum:nec tutor admittitur pro eis,ſm Bal. hic in lect. antiq.
arg.l.fi.C.de teſt.mili.Adde bonā gl.in c.2.de æta.& qualit.No.
in c.2.de elect.in 6.& minores non habent vocem in conſ.nec
in electionib.ſecundum Bar.in l.de pupillo,in princ. ff.de oper.
nou.nunc.& in l. Lucius. §.penult.ff.de min.& in l.ad rempub.
ff.de mun. & hon. Inno.in c.cum ex iniuncto.ad fi.de ope.no.
17 nun.¶† Quintò no.ex tex.ibi.nam difficilè eſt, quod vna per-
ſona non poteſt ſuſtinere vicem plurium,in quo diſtingue rn̄-
dendo iurib.alleg.vt in gl.per Iac.But.Bal.Albe.& Ful. hic,Bar.
Bal.& Sal.in l.ſi conſul.ff.de adopt.ſed conſidera,quod eorum
doctri. videtur ꝯ iſtum tex. vbi habetur reſpectus ratione offi-
cij tutelæ,& non reſpectus ſuæ perſonæ ; & tamen non poteſt
ſuſtinere vicem duorū.Nec dicas ꝙ Doct.loquantur in officio
publico, tutela autem eſt principaliter officium priuatū , quia
iſtud colligitur ex ratione Docto.vnde dic,quod vbi exigitur,
quod plures ſint perſonæ verè,& plura debita, tunc impoſſibi-
le,eſt quod vnus ſuſtineat vicem plurium perſonarum. ita lo-
18 quitur tex.hic.† Sextò no.in ver.fi.quòd fit coaceruatio ſum-
marum,& plurium debitorum , quando ſumus in fauorabili-
bus,vel vbi reſultaret abſurdum,quòd melioris conditionis eſ-
ſet creditor minoris,ſummę , quā maioris. Secus vbi eſſemus
in odioſis,vel vbi tractaretur de annullatione actus,vt in iuri-
bus in gl.fin.in contrarium alleg.præcipuè in l. ſi idem.§. fi. ſu-
pra de iuriſ.omn.iud.vbi plenius dixi. Iaſon Paduæ.

A D D I T I O.

a ¶Cōpromiſſum.An tutor poſſit cōpromittere,Pan.li.1.cōſ.62.Barb.li.2.cōſ.
7,Soc.l.1.conſ.19.col.15,Bolog.cōſ.6,col.1.Barba.lib.4.cōſ.5.col.13. PVR.

S V M M A R I V M.

1 *Antianis quandò aliquid committitur per ſtatutum, vel reformationē, intelligitur,vel maiori parti eorum.*
2 *Quotieſcunque ſtatutum requirit,quòd omnes faciant,non ſufficit,quòd maior pars faciat.*
3 *Remiſſio facta per maiorem partem creditorum præſentium,præiudicat abſentibus.*
4 *Actus quando poteſt fieri aliquo præſente inuito , certè poteſt fieri eo abſente,& ignorante,& non citato.*
5 *Citari an debeat ille,de cuius præiudicio principaliter non agitur.*
6 *Controuerſia quando eſt inter Archiepiſcopos ſuper iure primatiæ , licèt cauſa tangat prouinciales,tamen non eſt neceſſe eos citare.*
7 *Quando vertitur quæſtio de proceſſu iudicis coram ſuperiore,non eſt citandus ipſe iudex.*
8 *Creditores non priuilegiati præiudicant priuilegiatis.*
9 *Reſcriptum diui Marci ſimpliciter loquens,habet locum etiam in fiſco.*
10 *Fiſcus non præfertur alijs creditoribus.*

LEX X.

REſcriptum. Pactum maioris partis cre
ditorum nocet abſentib. et
priuilegiatis,dummodo non habeant hypothecā.
h.d.¶No. primò ex tex.in ver.omnes creditores,ꝙ
licèt reſcriptum diui Marci loqueretur vniuerſaliter per termi
num omnis:tn̄ verificatur,ſi maior pars creditorum cōueniat.
1 † Et ex hoc dicit Bar.eſſe diligenter not. ꝙ ſi per ſtatutum, vel
reformationem committitur aliquid Antianis,ſeu Priorib.in-
telligitur,vel maiori parti eorum,& ad hoc iſte caſus eſt not.
ſm Bal.hic,qui pro hoc addit tex.in l.quicunq;.in fi.cum gl. in
ver.omniū.C.de omni agr.deſer.lib.12.& illa gl. eſt no.ad hoc.
Idem tenet Fulg.& dicit,ꝙ eſt valde vtile , & ꝙ ita obtinuit in
quodam arduo negotio.Idem tenet Ang. & D.Alex. hic, quā-
uis Pau.de Caſt.plenius diſtinguat conſiderando,ꝙ tales com
miſſiones debeant intelligi ſm qualitates perſonarum, quibus
committuntur,vt hic per eum.Tu aduerte, ꝙ ſi ſtatutū vteret
dictionib.vniuerſalib. prout videntur loqui Bar. & Doct. refe-
rendo eos ad iſtum tex.puta,quia ſtatutum diceret , ꝙ omnes
Antiani tale quid faciant, tunc ſequeretur ꝙ Bar.& Doct.non
2 bene dicerent.† Et moueor , quia quotieſcunq; ſtatutum [a] re-
a quirit,ꝙ omnes faciant,non ſufficit, ꝙ maior pars faciat , quia
ꝙ maior pars facit,omnes feciſſe dicuntur,procedit per fictio-
nem,& non per veritatem : ergo non habet locum in ſtatu. vt
tenet gl.no.in c.vbi §.Idem quoq;.in ver.ſign.de elect.in 6 Sed
quando ſtatutum loqueretur indefinitè,prout videntur ſona-
re verba Bar. fortè aliud poſſet eſſe , quamuis ſæpè indefinita
æquipolleat vniuerſali,vt decla.Bar.in l.ſi plurib. ff. de leg. 2.&
3 eſt gl.no.in c.vt circa.de elect.in 6.¶† Secundò pondera tex.in
ver.abſentes, ꝙ remiſſio facta per maiorem partem creditorū
præſentium præiudicat abſentib.¶Pro intelligentia huius text.
viden.eſt,an ſaltem ſit neceſſe, ꝙ tales ſint citati.Bar. hic tenet
ꝙ ſic,per rationem,de qua per eum. Et ſi hoc eſt verum,datur
magna reſtrictio ad hunc tex.Idem tenet Albe.de Roſa. hic in
fi.poſt Iac.de Arc. per Auth.ſi omnes.C.ſi vt ſe ab her.abſti. &
l.1.§.cum dicitur.ff.ſi cui plus quàm per l.fal.Idem tenet Bald.
Sal.& D.Alex.hic.Sal.in l.& ſuum.§. fi. per illum text. in ver.ſi
conuenerint in vnum.ſ.eo.& in ſimili Bart. in l.hæredes mei.§.
peto.ff.ad Trebel. & in l.ſi vni. ff.de reg.iur.Facit reg trita:quia
ſemper citari debet ille , de cuius præiudicio agitur. l. de vno-
quoque.ff.de re iud.l.nam ita diuus. ff.de adopt. ꝯriam opi.te-
net Ang.Ful.& Pau.de Caſt.hic,per iſtum text.in ver.abſentes,
qui non requirit citationem,& ſi requireretur citatio,non repu
tarentur abſentes.¶Secundò, & fortius, quia præſentes diſpo-
nunt ſuper iure eorum , licèt in conſequentia ex diſpoſitione
iſtarum. ll. trahatur ad preiudicium creditorum minoris par-
tis.Ego puto ꝙ iſta ſecunda pars poſſit de iure defendi,ꝯ cōem
4 ſn̄iam per alia fundamenta. ¶† Primò:quia qn̄ actus poteſt fie
ri aliquo pręſente inuito,certè poteſt fieri eo abſente,& ignorā
te,& non citato.tex.eſt in l.1.in prin.ff.de fideic.lib. & in reg.ꝙ
poteſt inuitis,& hic gl.in ver.creditorum.in fi.& in terminis no
ſtris ita in ſpecie arguit Iuriſcon.in l.ſi pręcedente.§.1.ff.mand.
hic alleg.in gl. dum dicit tex. qui potuit præſens idipſum pro-
5 clamare.¶† Secū̄dò moueor,quia reg eſt,ꝙ nō requiritur,ꝙ cite-
tur ille,de cuius pręiudicio principaliter non tractaẗ,licèt in ꝯ-
ſequētiā ſic.Ita tenet gl.no.in l.de vnoquoq;.in gl.2.ad fi.& ibi
no.Ang.Imo.& Mod.vbi ꝑ hoc inferunt ad aliquas not.deciſi.
Idē tenet Ang.Imo.& Mod.in l.filiuſfa.§. diuus.ff.de leg.1.Inn.
in

A D D I T I O.

a ¶Statutum.Adde gl.in ver.concordē. in c.cupientes,in §.ad hęc,de elec.lib.
6.gl.in ver.concorditer.in clę.ne Rom.de elect.Doct.in c. non pōt.de re iud.

in c.humilis.de maior.& obe.Gem.in c.quamuis,per glo.fi.ibi,
6 de pact.in 6.Bal.in rub.de reſcri.in 3.col.† Et dicit Bal.in c.fi. circa princ.poſt Inn.ibi,de dolo,& contum. ꝙ qñ eſt controuerſia inter Archiepiſcopos ſuper iure primatiæ, licet cauſa tangat prouinciales,ideſt,ſuffraganeos : tñ non eſt neceſſe eos ci-
7 tari:quia ſunt appendices in conſequentiam.† Facit, ꝙ not. tenet Bal.in l.ſancimus.in 13.q. C.de iudi.poſt Inn.in c.in noſtra. de procu.ꝙ quando vertitur quæſtio de proceſſu iudicis coram ſuperiore,non eſt citandus ipſe iudex,eo quia non agitur principaliter ꝯ iudicem,& iſtud eſt, ꝙ propriè conſiderat Iuriſconſul.in his ll.ſcilicet conſenſum maioris partis, quaſi principale præiudicium tangat maiorem partem. Tamen huic fundamento potes rñdere,ꝙ prædicta reg.procedit quantum ad hoc,vt actus valeat,quamuis non ſit citatus, qui in conſequentiam læditur.tamen illi tertio (quamuis in conſequentiam veniat) nunquam fit præiudicium niſi ſit citatus.Ita limitat Do.Alex.in d.l. de vnoquoque.in vlt. col. & in conſil. 449. quod inci.in cauſa,quæ vertitur inter agentes.in 4. col. & not. Ioan.Fab,quem omnino videas, in §.licet autẽ.Inſti.de adopt.
8 ¶† Tertiò no.ꝙ creditores non priuilegiati præiudicant priuilegiatis.¶Sed mirum videtur, cùm non tendat ad communẽ vtilita.ſed tantum in damnum priuilegiatorum videntur paciſcentes eſſe ſuſpecti.Nam pone,ꝙ hæreditas ſit ſoluendo in centum:& creditor priuilegiatus debeat habere centum: certè iniquum videtur,ꝙ alij creditores non priuilegiati, & ſic ꝗ excluderentur,poſſint eis præiudicare : imò debet eſſe totum
9 è contra.Cogita de reſpon. ¶† Quartò not. ꝙ reſcriptum diui Marci ſimpliciter loquẽs habet locum etiam in fiſco:& ſic camera fiſcalis debet contentari de eo,quo alij creditores contẽtantur,qui ſunt creditores maioris quantitatis.Facit, quia iura loquentia in priuatis,habent locum etiam in fiſco:niſi aliud in eo ſpecialiter ſtatuatur.l.item veniunt.§.in priuatorum, & ibi gl,ff.de pet.hęr.gl.in l.1.C.eo.¶Quintò not. ꝙ huiuſmodi pactum non præiudicat creditoribus habentibus hypothecas,licèt præiudicet creditoribus priuilegiatis.Ratio diuerſitatis po
10 nitur per Bar.hic in fi.& Albe.de Roſa. ¶† In glo. in verb. hypothecas.ibi,quo caſu fiſcus alijs non præfertur. Pondera, ꝙ gl.non negat fiſcum ex maleficiis hypothecam habere,ſed bene dicit,ꝙ alijs creditoribus non præfertur,poſito etiam,quod habeat hypothecam:quia fiſcus tractat de lucro, & creditores de damno. Sic in ſimili legatarij habentes hypothecam, non præferuntur creditoribus,quia ipſi tractant de lucro,& creditores de damno.l.1.§.fina.C.com.de leg. Veritas eſt, ꝙ fiſcus habet hypothecam, non ſolùm in contractibus ſuis, ſed etiã ex delictis lata ſententia,vt tenet glo.in l. 1. & ibi Barto.C.pę. fiſ.cred.præ.lib.10.& plenius Bar.in l.aufertur.§. fi.ff.de iur.fiſ. Bal. in l.2.C.in q b.cau.pig.taci. contraha. & latè per Mod. hic. ¶In gl.in verbo,creditorum.ibi,ſed dic,ꝙ ibi habebat pignus, hic non.Iſta ſolutio eſt contra illum text. qui dicit alternatiuè pignus,vel priuilegium.ſeques ſolu.gl.eſt vera in ſe,ſed reſtringit,& diuinat iſtos tex.vnde aliter reſpondẽt Iaco. But.Bart.& omnes.Sed caue:quia eorum reſponſio videtur contra illum tex.in æquiparatione,quam facit ibi pignus,vel priuilegium.

SVMMARIVM.

1 *Exceptio pacti non nouatur per commiſſionem pœnæ.*
2 *Stipulatio pœnalis quando adijcitur pacto,altero remedio debet eſſe cõtentus.*
3 *Paria ſunt promitto tibi fundum ſub tanta pœna, vel ſeparatim, promitto fundum, & ſi fundum non dedero,promitto tantam pœnam, & num.4.*

1 §. Si pacto. † Per commiſſionem pœnæ pacti exceptio non nouatur,& habens exceptionem pacti,& ſtipulationem pœnalem, debet altero in effectu eſſe contentus.h.d.¶Et aduerte,ꝙ iſte tex. intelligitur per glo. & Docto.indifferenter in pacto liberatorio:& ſic dum text.dicit ſi pacto,ſubaudiatur,ſcilicet,de non petẽdo.Iſte intellectus communis videtur diuinare ad text. Et ſi dicas colligi ex præ-
a cedentibus,quia præcedentia [a] declarant ſequentia.l. ſi ſeruus plurium.§.fi.ff.de leg.1.dic,ꝙ hic ponitur noua,& diuerſa materia,ideo non debet ex præcedent.declarari per id,ꝙ in ſimili dicit gl.in c.1.in ver.declaramus,ne cleri.vel mona.in 6. & gl. in c.ſi poſtquam.§.fi.& ibi Gemi.circa fin. de ele. in 6. & idem Gemi.in c.1.in 3.& 6. colu. de temp. ordina. in 6. Imò fortius in ꝓced. fiebat liberatio ſolùm partis debiti: hic autem totius. Vnde tu dic melius iſtud probari: quia ll.huius tit. à l.iuriſgen. §.pactorum,vſque ad iſtum tex.ſequentes ſemper,& principaliter loquuntur in pactis liberatorijs de non petendo, vnde nõ eſt incognitum,propter ſubiectam materiam, ꝙ iſte tex.ſimiliter intelligatur in pactis liberatorijs: prout etiam eſt tex.in l.ſi
2 pater §.ſi mulier.ff.de pact.dot.allegata in glo. ¶† Not. ex iſto
b tex. [b] ꝙ quando pacto adijcitur ſtipulatio pœnalis, altero remedio debet eſſet contentus.Ratio eſt,quia pœna conuentionalis ſuccedit loco rei.l. prædia. ff.de act. emp. vnde petendo
* rem,& pretium peteret quis id, * ꝙ bona fides non patitur. l. bona fide. ff.de reg.iur.niſi actum eſſet,ꝙ vtrunque poſſet peti,vt in glo.mag.in prin.Item limita,vt per Are.in l.ex duob.in 15.colum.de duo.reis,vbi dicit, ꝙ eſt nouum,& ſingulare,ibi videas.¶Capio glo.in ver.vtraque,quam diuide in tres par. In prima,quia tex.videtur in ſe continere contrarietatem, quia primò dicit vtraq; via vti poſſe.Poſtea in fi. dicit, ꝙ altero debet eſſe contentus,gl.dupliciter exponit tex. Tu dic melius,ſecundum Bal.Ang.& Pau.de Caſt. ſcilicet,ꝙ vtraq; via competit origine,& habitu.Ita procedit principium text.licèt vtraq; non competat poſtea in exercitio,& in effectu, ita loquitur finis,In ſecunda par.gl.ponit vnam limit.ad tex.In 3. ponit aliã. Adde tertiam limit.quando adeſſet clauſula rato manente pacto,vt in ſeq.gl. in prin.Quartò quando adeſſet iuramentum. l.ſi quis maior. C. de tranſ. dixi aliàs in l. cum proponas. C. de tranſ.Capio glo.fin.in ver.ferre. quam diuide in quatuor part. In prima remouet vnum contrarium. In ſecunda remouet aliud.In tertia remouet aliud dupliciter reſpondendo. In quarta format quæſtio.¶In tertia par.dic, ꝙ in prima ſol. ꝙ in hoc tex.fuerit actũ,ne nouet, diuinat. ſcda Sol. ꝙ iſta lex loquat ſecundum iura noua C.ſcilicet ſm l.ſi.C.de noua.eſt inepta.Primò quia diuinat.Secundò,quia illa.l.ſi habet locum in ſtipulatione coæqueua, continente idem quod in prima obligatione,non autem habet locum in ſtipulatione pęnali,iuxta l.duo
* ſocietatem,in prin. ff.pro ſocio. *Vt communiter tenetur per Doct.*[c]
c præcipuè Bar.in l.ita ſtipulatus.in 9.oppo.vlt.partis. ff. de verbor.obl.vbi mouetur Bar.quia l.ſi.quæ eſt correctoria,& loqtur in nouatione,non deberet habere locum in quaſi nouatione:prout eſt iſta.l.obligationum ferè.§.ſi.ff.de actio. & obl. ſed facile eſſet tenere contrarium ; pondera rationem poſitam in d.l.ſi.quæ etiam in correctorijs extenditur ad caſum largum,& improprium,iuxta gl.in clem.1.in ver.eligatur, & ibi Cano.de elect.& gl.in Auth.vt hi,qui.in prin.& Ange.ad hoc no. præcipuè,quia legiſlator ſi fuiſſet interrogatus,veriſimiliter idem ſtatuiſſet,iuxta gl.in l.tale pactum.§.ſi.ſ.eo. ¶In vlt. par.gl.quę eſt ibi,ſed quid ſi centũ ſub pœna.ſigna iſtam gl. quæ eſt ſing. ſm
3 Ang.Ful.Pau.de Caſt.& reliquos Mod.† ꝙ paria ſint, promitto fundum ſub tanta pœna,vel ſeparatim promitto fundum: & ſi fundum non dedero,promitto tantam pœnam. Eam ẽt pro valde ſing.alleg.Imo.in l.filiusfam.§.diui. in vlti. colum. ff. de legat.1.not.Barto.in l.ad diem.ad fina. ff.de verbor. obligat.
4 † ſic in ſimili ſi dico:mutuo tibi centum ſuper tali fundo, cenſetur fundus obligatus.l. codi. §. inſtituto. & ibi Barto. ad hoc not.ff.de lega.2.& idem Barto.in l.fundum quem.ff.de an.lega. Iaſon Paduæ.

ADDITIONES.

a ¶Præcedentia. Adde l. ſciendum. qui ſatiſd. cog. l. huic ſcripturæ. ff. ad leg Aquil.l.Titia.ff.de verb.oblig.
b ¶Ex iſto tex.Cui adde tres limitationes Alex.in l. qui Romæ. §. duo fratres. colum.19.ff.de verb.obl. PVRPV.
* Bis idem.
c ¶De quo per Dec.conſ.12.col.penul.in fi.

SVMMARIVM.

1 *Actio licèt non quæratur domino per procuratorem ſine ceſſione, tamen in pactis liberatorijs bene quæritur exceptio pacti ſine ceſſione.*
2 *Procurator quibus caſibus præiudicet domino.*
3 *Mandatum ſpeciale,& generale cum libera æquiparantur.*
4 *Mandatum generale habens circa negotia poteſt etiam rem in iudiciũ deducere.*
5 *Procuratori dato ad lites non poteſt ſolui, & ſi ſoluatur non ſequitur liberatio.*
6 *Pactum iſtorum,qui præſunt collegijs,prodeſt, & nocet ipſis collegijs.*

§. Plerunque. Pactum de non petendo factum procuratori debitoris, prodeſt debitori quo ad doli exceptionem. Pactum verò de non petendo factum à procuratore creditoris,non nocet creditori, niſi in tribus caſibus,ſcilicet,quando habet mandatum ſpeciale ad hoc, vel eſt procuratori generalis cum libera, vel procurator in rem ſuam.Item pactum prioris prodeſt,& nocet ſocietati, ſed pactum tutoris tantùm prodeſt pupillo.h.d.cum ſex legi-
1 bus ſeq.vſq; ad l.ſi cum emptore.¶† No. primò,ꝙ licet per ꝓcuratorem non quæratur actio domino ſine ceſſione.l.poſſeſſio

ſio quoq;.§.& ſi poſſeſſio.ff. de acquir. poſſ. tamen in pactis li-
beratorijs bene quęritur exceptio pacti ſiue ceſſione.Facit tex.
in l.ſicut.§.1.& ibi ad hoc no,Bar.ff.quib.mod. pign. vel hypo.
ſol.tenet Bar.in l.ſtipulatio iſta.§.ſi ſtipuler.ad fi.ff.de verb.obl.
Quæ autem vtilitas ſit an competat directa exceptio pacti, an
verò ſolùm competat exceptio vtilis,vel exceptio doli,decla-
raui in l.iuriſgen.§.fi.ſ.eo.Adde ſecus eſſe in acceptilatione,per
quam non quæritur liberatio dño,niſi procurator habeat mã-
datum ſpeciale ad hoc,vel generale cum libera.l.3.ff.de accep.
imò nec per tutorem,& curatorem.l. & per iuſiur.§.tutor,de
quo tex.multum admirantur Bar.& Pau.de Caſt.ibi,nec inue-
2 niunt bonã ſol. ff.de accept.¶† Secundò not. ꝙ in tribus caſib.
ſupradictis procurator præiudicat domino. Sed mirum vide-
tur,ꝙ procurator habens generale cum libera poſſit facere ta-
le pactum de non petendo gratuitum: quia eſt ſpecies dona-
tionis,quæ non venit in mandato generali cum libera.l.ꝯ iuris
ciuil.§.fi. ſ.eod.& in l.filiusfam.in §.1.ff.de dona.vnde Ange.&
Dom. Alex.reſtringunt iſtum tex.qñ pactum non eſſet gratui-
tum: ſed eſt factum propter aliquam cauſam, quod eſt mul-
3 tum diuinare,& reſtringere iſtum tex.¶† Tertiò no.ꝙ æquipa-
rantur mandatum ſpeciale, & generale cum libera. Ad idem
tex.in l.iuſiurandum,quod ex conuentione. §. fi. cum l.ſeq.ff.
de iureiur.vbi latè dixi de hoc,& limitaui multis modis.Ponit
4 Bar.hic,& notabilius in l.illud.§.1. ff.de min. ¶† Quartò no.ꝙ
habens mandatum generale circa negotia,poteſt etiam rem in
a iudicium deducere. [a] & ad hoc etiam alleg.iſtum tex.Inn.in c.
ex literis.de proba. Vide tu caſum notab.in l. cum clericis.cir-
ca medium.C.de epi.& cle.Idem tenent Ange.& Fulg.hic,imò
plus dicunt Fulg.& Pau.de Caſt.ꝙ iſtud procedit etiam ſi non
habeat mandatum cum libera:ut apertè probatur in c.qui ge
neraliter.in prin.de procu.in 6.licèt verba Bar.aliud innuant.
5 ¶† Quintò no.ex l.ſed ſi tantùm,quod procuratori dato ad li-
tes non poteſt ſolui: & ſi ſoluatur non ſequitur liberatio.l.hoc
iure. ff.de ſolutio.Et per hoc inferunt Barto.& Ang.hic,quòd
procurator ad lites debet in libello concludere reum condem
nari ſub procuratorio nomine ad dandũ.& ſoluen.domino.Si
enim cõcluderet ad dandũ.ſibi,videtur, quod libellus eſſet ine
ptus,cùm ſibi ſolui non poſſit,vt dixi. Et ita teneas, quicquid
teneat Raph.Fulg.hic,per l.eum qui.§.Iul.2. ff. de conſtit. pec.
quæ loquitur in eo,qui ſponte ſe obligauit ad ſoluen.procura-
tori.Nos loquimur in eo,qui inuitus per ſententiam iudicis cõ
6 dẽnat.¶† Sextò no.ex l.item magiſtri,quod pactum iſtorum,
qui præſunt collegijs prodeſt,& nocet ipſi collegio:& ſic vide-
tur hic ꝓbari,quod rector vniuerſitatis,vel prior collegij ſem-
per intelliguntur habere mãdatum generale cum libera,aliàs
non poſſunt præiudicare,de quo dic,vt latè dixi in l.præſes.C.
de tranſ.vbi declaraui in quib.terminis procedat iſta lex, & gl.
in ea poſita.

A D D I T I O.

a ¶Deducere.Ampliat & limitat Panor. & Felin, in c.3.colum.4.de procur.
PVRPV.

S V M M A R I V M.

1 *Emptori hæreditatis competunt vtiles actiones abſque alia ceſſione.*
2 *Exceptio directa pacti non acquiritur ex pacto de non petendo facta per emptorem hæreditatis.*
3 *Pactum habentis vtiles actiones præiudicat habenti directas.*
4 *Venditor hæreditatis ſi faciat pactum de non petendo debitori hæreditario,antequam emptor denunciauerit tali debitori venditionem here ditatis ſibi factam,tale pactum præiudicat emptori hæreditatis haben ti vtiles actiones,nu.5.6.& 7.*
8 *Emptor,& fideicommiſſarius differunt.*
9 *Cedens ſi poneret ceſſionarium in locum ſuum, non poſſet poſtea agere contra debitorem,nu.11.12.13.14.15.& 16.vide vltra nu.17.*
10 *Cedens poteſt denunciare debitori, ne ſoluat ceſſionario.*

L E X XVI.

SI cum emptore. Pactum de non
petẽdo factum
debitori hæreditario ab emptore hæreditatis, qui
habet vtiles actiones nocet venditori, penes quem
remanſerunt directæ.h.d.¶No.primò ex hoc text.ꝙ licèt ven-
ditor hæreditatis poſſit agere contra debitores hæreditarios in-
tentando directas actiones, vt hoc text. in ver. petat. tamen ſi
emptor hæreditatis fecerit pactum de non petendo, obſtabit
venditori exceptio doli,vt hic.Ratio,quia emptor hæreditatis
eſt procurator in rem ſuam: ideo habet ius paciſcendi in præ-
2 iudicium venditoris.l.ſed ſi tantum.ſ.eod. ¶† Secundo not,ꝙ
emptori hæreditatis competunt vtiles actiones:intellige etiam
abſq; alia ceſſione.l.empta.& l.pen.C.de hęr.vel act.vend.& ẽt
officium iudicis competens venditori.l.ſi optio.§. 1.in fin.ff.de
opt.leg.Prædicta procedunt in actionibus hæreditarijs actiuis.
Sed paſſiuæ actiones etiam vtiles non tranſeunt in emptorem
hæreditatis:imò ſemper ipſe venditor conuenitur.l.2. C. eo.gl.
in l.ſi ꝓcurator meus.in prin.ff.de procur. etiam ſi pactum ex-
preſſum fieret.l.2.C. de hær.vel act. vend. quia non eſt in pote-
ſtate venditoris ſe liberare à creditoribus hæreditarijs,& alium
2 loco ſui ponere.l.ſi mandato, in prin. ff. mand.¶† Tertiò not.
quod ex pacto de non petendò facto per emptorem hæredita
tis,non acquiritur directa exceptio pacti,ſed exceptio doli: qa
mero iure non potuit præiudicare venditori indirectè, ſed in
effectu ſic;ex quo vtilitas eorum translata eſt in emptorem.
Sic etiam ex pacto vnius non quæritur alij directa exceptio pa
3 cti,ſed vtilis,vel exceptio doli.l.reſcrip.§.fi.ſ.eo.¶†Quartò no.
quod pactum habentis vtiles actiones præiudicat habenti dire
ctas:& ſic ei præfertur.In quo diſtingue tres caſus,vt per Iaco.
But.& Bal.hic.ad fi.& clarè Bar.in l.procur. in rem ſuam dato.
ff.de procu.& circa ſecundum caſum vide no.q.Bal.in c. 1.§.fi.
in 5.col.de prohib.feu.alie.per Fed.& not. per Io. And. in addi.
Spec.in tit.de feu.ſuper rub.per D.Abb. in c.ad audientiam,de
præſcrip.¶Capio gl.in ver.excep.& quia Barto.dicit, quod iſta
gl.ſibi contrariatur:ideo vt eam excuſes à contrarietate, diui-
de eam in 4.par.In prima declarat tex.& iſta eſt plana.In ſecun
da format quæſtionem in caſuècontrario ad text. & reſpon-
det.In tertia ponit vnam limit.ad præced.deciſionem.In quar-
ta gl.ponit aliam limit. & iſta limitatio vadit tam ad vtrunque
caſum quæſtionis, quàm ad caſum limitationis. Secunda ibi,
ſed quidècontra.Tertia ibi,ſi autem hæres. Quarta, & vlt. eſt
4 ibi.hic autem accipe.¶† Ex iſta glo.habes tres concluſ. Prima,
quod venditor hæreditatis,ſi facit pactum de non petẽdo de-
bitori hæreditario,antequam emptor denunciauerit tali debi-
tori venditionem hæreditatis ſibi factam, vel antequam litem
cum eo ſit conteſt. vel antequam debitam partem receperit,
quod tale pactum præiudicat emptori hęreditatis habenti vti-
les actiones: quia ſicut poteſt intentare actiones in præiudiciũ
habentis vtiles:ita poteſt eas remittere,Sed poſtquam alterum
de illis tribus interuenit,ſicut non poteſt agere, ita nec remitte
5 re.l.3.C.de noua.¶† Secunda concluſio eſt limitans præceden
tem,quod licèt venditor hęreditatis, penes quem remanſerũt
directæ efficaces,poſſit facere pactum de non petendo, anteꝗ̃
vnum de prædictis tribus interuenerit,tamen ſecus eſt in hære
de poſt reſtitutam hæreditatem fideicom. vniuerſali: quia cũ
directæ remaneãt penes eum inefficaces.l. 1.§. Quamquam.ff.
ad Treb.etiam antequam interueniat aliquid de illis tribus,nõ
6 poteſt facere pactum in præiudicium fideicõmiſſarij. ¶† Ter-
tia concluſio eſt,quæ limitat vtrunq; dictum ſuperius,ſcilicet,
quando debitores liberati per pactum ignorabãt hęreditatem
venditam,aut reſtitutam:tunc propter probabilem eorũ igno
rantiam pactum eius prodeſt,& præiudicat emptori hæredita
tis, vel fideicom.Tex.eſt qui de vtroq; loquitur in l fi. ſ. tit.1.q
eſt ad hoc vnicus,& ſingularis in iure,ſm Bald.in l.1.in vlt. col.
C.quando prouoc.non eſt neceſ.Et ſic aduerte,quod quamuis
Bar.dicat gl.in ſeipſam contrariari, dum facit primò differen-
tiam inter emptorem hæreditatis,& fideicom.ſed poſtea in fi.
parificat.nam verè gl.non eſt ꝯria,cùm gl.in fi.loquatur quan-
do hæredes ignorabant:tunc veritas eſt, ꝙ non eſt differentia
7 nec in perſona,nec in tempore,vt in fi.gl.ſecus ſi ſcirent.† Bene
verum eſt,quod alia eſt ꝯrietas in glo.quæ non poteſt aptè ſal-
uari,quam no.Bar.Sal.& Ful.hic.Nam gl.vult ꝙ pactum cedẽ
tis non noceat ceſſionario, qñ interuenit vnum de trib poſitis
in l.3.C.de noua.inter quæ eſt denunciatio,& ſic gl. vult:quod
requiratur denunciatio,vel proteſtatio ipſius emptoris, vel fi-
deicom.prout etiam tenet gl.in l.nomen. C. quæ res pig.obl.
poſſ.ſed poſtea gl.in fi.vult, quod ſufficiat qualitercunq; debi-
tor ſciat,& ſic vult non requiri notificationem emptoris,vel fi-
deicom.prout etiam tenet gl.in l.fi.ſ. tit. 1. In hoc bene glo.eſt
ꝯria.Bar.ſaluat ſequendo diſtin Iaco.de Are.Et ſi eam bene in-
tellexeris, eius doctri.eſt bona,& eam tene.Nam aliquãdo ceſ-
ſio fit in totum ad vtilitatem ceſſionarij: vt eſt quando hæredi
tas donatur,vel venditur alicui:quo caſu omnis vtilitas,quę ꝑ-
cipietur ex tali hr̃ditate,eſt ipſius ceſſionarij, & tunc qualiter-
cunq; debitores hęreditarij ſciant, ſufficit abſq; eo, ꝙ emptor
hæreditatis ſibi denunciet.Ita loquitur. l.fi.cum gl.ſ. eo.tit.1.&
ita loquitur gl.hic in fi.Aliqñ ceſſio eſt facta in totum ad com-
modum,& damnum cedentis:& ſi nihil exigatur,ſit damnum
cedentis:& tunc requiritur denunciatio, & de tali ceſſione ꝓ-
priè loquitur.d.l.3.vt patet ex aduerſatiua ibi poſita:& ita loq-
tur gl.in d.l.nomen.Et idem ꝙ hic tenet idem Bar. in l.facta. §.
ſi heres,& ibi latius Imol.& Mod.ff.ad Treb. Bald. in l. 1. in vlt.
col.

col.C.qñ prouo.non est necess. Ang.in l.3.C.de nouat. quicquid
teneat Ang.in d.l.fi.j.tit.1.& latius in d.l.pacta.§.si heres. de quo
etiam per Bald. in l.1.in 5.q.& ibi Sal.in 12. q.& duab.seq.C.de
action.& obl.per Io.And.& Imol.in c. fi. de alien.iud.mu.cau.
fac.Aliter saluat istam contrarietatem Bal. in c. Cumana. in 7.
colu.de elec. Sed si bene consideres in effectu non discrepat à
8 doctri. Bart. † Ex prædictis habes vnam limit.ad l.4.C.de nou.
Aliam limit.ponit Ang.hic,quam colligit ex differētia gl. inter
emptorem, & fideicommissarium. Nam in fideicom. non re-
quiritur aliquod ex illis tribus, eo quia ponitur loco hæredis. l.
9 qui quadringenta.ff.ad Treb.iuncta l. filius. ff. ꝙ cum eo. † Ex
hoc dicit Ange.se consuluisse,& obtinuisse,quod si cedens po-
neret cessionarium in locum suum,non posset postea agere ꝯ
debitorem , dato quod interuenerit aliquod de illis trib.Idem
tenet Ang.in d.l.3.& in l.fi.j.tit.1,ꝙ esset valde not. si esset ve-
rum,quia notarij de stylo semper apponunt in instrumentis il-
la verba,ponens in locum suum, &c. Ista limi.non est vera , &
eam impugnant Pau.de Cast.d.Mar.Lau.& Do.Alex.quia ce-
dens semper ponit cessionarium in locum suum. l. planè. ver.
suo loco.ff.fami.ercis. nec in fideicō. est illa rō , quam assignat
Ange. sed alia propter dispositionē testatoris,& auctoritatem
Senatusconsul.Treb.& ita contrarium tenet ipsemet Ange. &
melius in d.l.qui quadringenta & ibi Imo.& Mod.Lud.Rom.
a in l.in prouinciali.§.1.[a] ff.de oper.nou.nunc.¶Ex hoc collige,
tu magnam ampliationem ad d.l. 3. vt procedat etiam quādo
10 cedens posuisset cessionarium in locum suum . ¶ † Secundò
amplia,vt procedat etiam ècontra:quia cedēs,& sic habens iu-
ra directa potest denunciare debitori ne soluat cessionario,qñ
sua interest.Tex.est ad hoc sing.in l.hæres cum debuerat,& ibi
11 ad hoc ponderat Raph.Cum.ff.ad Trebel.¶† Tu limita d.l.3.
non procedere,quando in instrumento cessionis diceretur , ꝙ
cedens non solùm transfert omnem actionem,quam habet ꝯ
debitorem suum, sed etiam cedit , & transfert omnem spem,
& exercitium actionis,ita ꝙ apud cedentem nullæ remaneant
b actionum reliquiæ:tunc cedens nullo modo posset agere, [b] ēt
antequam vnum de illis tribus interueniat . Et ista est melior
pract.quàm illa Ang.s̃.relata:ita limitat Tancre. de Corn.in cō
pendiosa sua ad filium in vlt par.q.11.refert, & sequitur d.Bar.
12 Vero.in cautela.242.¶† Secundò limita d.l. 3. vt procedat in
cessione facta inter viuos.Secus si fieret ex vlt. volum. text.est
quem pro sing.ad hoc ponderat Bal.in l.si pecuniam. ff.de leg.
1.& ibi sequuntur Pau.de Cast & Raph. Com. licèt Imol. ibi
dubitet.Tñ dicit, ꝙ dictū. Bal.est sing.& tenendum menti. Idē
videtur velle Bal.in l.ex legato nominis.in 2.colum.in ver.mo
13 do reuoco in dubium.C.de leg.¶† Tertiò limita , quando ha-
bens directas est nudus minister,vt procurator,iuxta l.in cau-
sæ.§.fi.cum l.seq.ff.de procur.tunc non habet locum d. l. 3.Ita
14 limitat Bald. hic. ¶† Quartò limitat.d.l.3.vt procedat,quando
apud eum,qui cessit,remanent directæ actiones: secus si apud
eum nihil remaneret : vt quia cedens haberet tantum vtiles.
15 Ita Bal.in l.ex asse.& in l.facta.§.si hrs.ad fi.ff.ad Treb.¶†Quin-
tò limita,quando cedens antequam interueniat vnum de illis
tribus liberasset Titium debitorem scientem. Nam reuocabo
eum in pristinam obligationem, dato , ꝙ liberauerit antequā
vnum de illis trib interueniret. Ita Bal. in rub.C.de reuoca.his,
quæ in frau.cred.in prin.Imò plus vult ibi Bal.in versi. conside-
ra. ꝙ non sit opus reuocatione:sed liberatio est ipso iure nulla.
Nihil tamen clarè firmat , vt ibi per eum . Veritas satis pendet
16 ab his, quę dicta sunt s̃. ¶† Sextò not. limita, quando cedens
non est soluendo,& debitor sciret,secundum Cy. & Albe.in l.
fi.C.de procu.Facit bene tex in l.filiæ in ver.Claudius.in fi.ff.de
sol.¶Aliam limita.habes per Bald.in Auth. sed iam . per illum
tex.C.deposi.Aliam per Bal.in l.3.C.mand. Aliam per Bal. in l.
qui alij hæreditatem vēdidit.per illum tex. C.de hered. vel act.
vend.Aliam per Ang.in l.si post constitutam.per illum tex.C.
de constit.pec.Aliam per Bal.& Sal.in l.pacto successorum.per
illum tex. C.de pact. Vide etiam ꝙ habes per Bar. & Ang.in l.
17 non quodcunque.§.qui Caium.ff.ad Treb.¶† Extra gl.quærit
Bar.an eo ipso quòd est facta cessio possit obijci cedenti malè
agis ex quo cessisti alteri?Et distinguit eo.modo prout s̃. retuli
in gl.Sed eius distinctio in vlt.memb. est de directo contra istū
tex.vbi cessio erat facta ad commodum cessionarij, & eius pe
riculo.l.1.C.de euic. & tamen hic venditor hęreditatis poterat
agerę contra debitores hæreditarios, nec poterat sibi obijci de
cessione:aliàs fatua esset decis.huius tex. si absq; pacto de non
petendo repelli potuisset.Nec obst.l.in causæ.ff.de procu.alleg.
per Bar.quia loquitur in procuratore, qui non habet directas ,
ad vtilitatem suam,sed domini.Et ita in hoc reprehendūt Bar.
Fulg.& Pau.de Cast.& reliqui Mod.Pau.de Cast.& alij in l.fa-
cta.§.si heres ad Treb.Bal.in d.l.3.C.de noua. Iason Paduæ.

ADDITIONES.

a ¶§.1.Alias in §.si ego.vbi Alex.in 3.col.vers.Quintò fallit. PVRPV.

b ¶Adde Bart.in l.facta.§.si hæres.ad fin. ff. ad Treb. Cepol. cautel.190.Guid. Pap.q.273.530.567.Capell.Tolo.q.129. MASVER.

SVMMARIVM.

1 *Venditio facta per procuratorem potest rescindi per pactum domini.*

2 *Quando procurator vendidit rem domini procuratorio nomine ipsius domini,acquiritur domino vtilis sine cessione.*

3 *Quando procurator vendidit rem domini simpliciter, non quæritur domino vtilis sine cessione.*

4 *Quid quando procurator sciens rem domini vendidit tanquam suam.*

1 §.Sed & si inter. † Venditio facta per procu-
ratorem potest resolui p pa
ctū ipsius domini.hoc dicit. Potest iste tex.intelligi dupliciter.
2 ¶† Primò in procuratore,qui vendidit rem domini procurato
rio nomine ipsius domini,quo casu cùm contractus sit factus
super re domini,& nomine domini , acquiritur domino vtilis
sine cessione.l.Iul. §. si procurator.ff.de act.emp. habetur in l.
stipulatio ista.in §.si stipuler.ff.de verb.obl.& hoc modo intel-
3 ligendo tex.iste haberet modicam dubitationem. ¶† Secun-
do modo potest intelligi,quando procu. vendidit rem domi-
ni simpliciter,quo casu non quæritur vtilis domino sine cessio
ne.l.Possessio quoque.§.& si possessio ff. de acq. poss. Isto casu
probabile erat dubium istius text. an ante factam cessionem
potuerit dominus resoluere istum contractum per pactum;&
hic deciditur, ꝙ sic.Et ratio est: quia sicut dominus potest co-
gere procuratorem,ꝙ illum liberet , & disponere quōcunque
vult.l.idemque.§.si cui ff.mand. ita eod. modo potest ipse do-
minus liberare,vt probatur in l.apud Celsum.§. mandaui.iun-
cta gl.ff.de excep.doli.vbi Bar. per illum tex. refert se ita de fa-
cto consuluisse.Sequitur Pau.de Cast.in d.l. possessio quoque.
4 §.fina.Pau.de Cast.& Mod.hic.¶† Habes etiam hic in gl aliam
lect.quando procura. vendidit rem tanquam suam cùm sciat
esse domini,& tunc quomodo procedat,vide gl.not.in l. 1. ver.
si rem,in gl.magna post medium.ff.de off.proc. Cæs.quicquid
dicat Ful.vt hic per Moder.

SVMMARIVM.

1 *Duo specialia non possunt circa idem concurrere.*

LEX XVII.

SI tibi decem. Obligatio quæ re con-
trahitur,non potest per
pactum in plus contrahi,quàm sit datum.h.d.Dixi
in l.rogasti.§.si tibi. ff. si cert. pet.ideo hic non repe-
to.¶Glo.2.diuiditur in tres part.In prima oppo.& soluit.In se
cunda respondet tacitę quæstioni. In tertia format quæstionē,
& se remittit.Secunda ibi,nec ergo vt res.Tertia ibi, sed quid si
mutuo.In gl.ibi,hodie contra,vt C.de dolo,l.si quis argen.glo.
malè dicit, ꝙ si non constat , ꝙ animo donandi promiserit,re-
sultat donatio præsumpta.Sed d. l. si quis argen. habet locum
1 in donatione vera;& non in præsumpta,† ne duo specialia cir-
ca idem concurrant:vt tenet Barto. in l.iurisgen.§. quinimo.in
vlt.col.vbi dixi.s̃.eo.Quando autem appareret , ꝙ animo do-
nandi promisisset,adhuc ista non esset propria , & simplex do-
natio,de qua loquitur.d.l. si quis argen. sed censeretur facta p-
pter mutuum , & sic in effectu est vsura. l. cum allegas. C. de
vsu.secundum Bar.& alios hic.

SVMMARIVM.

1 *In maleficijs non est dare naturalem obligationem.*

2 *Si quis sacerdoti in confessione remittat omnes iniurias , an per hoc sit perempta actio iniuriarum.*

3 *Quilibet in confessione tenetur remittere rancorem, sed non satisfactionem.*

4 *Restitutio degradati , & priuati beneficio,non trahitur ad beneficium, nisi sit plenè restitutus.*

5 *Licèt ista verba, facimus tibi gratiam , importent simplicem indulgentiam, & remissionem pœnæ;non tamen restitutionem bonorum.*

6 *Quando procurator habet plenum mandatum,idem importat, at si haberet generale cum libera.*

7 *De iure fforum verecundia est remittere iniuriam inultam.*

§.Quædam. Actiones ex maleficijs ipso iure tol
luntur per pactum. hoc dicit. con-
cord.l.si vnus.§. pactus ne peteret.j.eo.Ratio est,quia sunt pœ
1 nales,& sic odiosæ:ideo l.voluit , ꝙ facilius tollantur. † Aliam
rationem

rationem assignat Alb.hic,quia in maleficijs non est dare naturalem obligationem:ideo ciuilis,quæ sola in eis est,tollitur ipso iure.In idem reincidit ratio Bar.dum dicit,quia actiones descendentes ex maleficijs non causantur ex consensu:ideo debiles sunt, & nudo pacto tollũtur. ¶Sed ꝯ istam rationem facit, quia imò in maleficijs est dare naturalem obligationem. §. qa verò Leonis.2.in Auth.de non alie.Et ita expressè tenet Bar.in l.ex hoc iure,in vlt.col.& ibi Bal.in 7.col.s̃.de iusti.& iur.Bar.in l.non solùm.§.1.circa prin.ff.de iniur. Item obligationes ex delictis habent consensum:quia qui delinquit,censetur consentire.l.1.§.bestias.ff.de postu.nisi dicas,ꝙ talis consensus est fictus, & non verus,ideo magis debilis,ſm Ang. & Pau.de Cast.hic. ¶Gl.in ver.tolluntur.ponit tria dicta, & tertium extendit. Tu
2 intellige,vt per Bar.& alios hic.¶†Extra gl.q̃rit Bar.post Gul.de
a Cun. si aliquis sacerdoti [a] in confessione remittat oẽs iniurias, an per hoc sit perempta actio iniuriarum?concludit ꝙ non,reprobata gl.in §.fi.Inst.de iniur.Idem tenent Albe. Bal.Ang.Sal.
* *& communiter Mod.hic.*Bar.in l.non solùm.§.1.ff.de iniur.Bald.in l.si domus.ff.de ser.vrb.præd.Do.Ant.& Imo.in c.de his,de ac-
3 cus.D.Abb.in c.1.de iniur.& dam.da.¶† Pro ista conclu. adde tres gl.in c.quia presulatus,super ver.Cano.1.q.4.gl.in ca.& qui emendat.in gl.1.55.dist.ꝙ quilibet in confessione tenetur remittere rancorem iniurianti,sed non satisfactionem,& gl.no.in c. 1.de maledi.Contrarium tenet Cy.& Bal.in l. 2. ff.ad Sylla.Io. And.in addi.Spec.in tit.de instr.edi.§.nunc vero aliqua,in addi. quæ inc.Petr.hoc videtur.Idem sentit Bal. in l. 2.in vlt. colu.in prin.C. de lib. & eorum lib. ¶Pro cõcordia fac tres casus.Aut quis remisit solùm rancorem animi,& clarum est, ꝙ non intelligitur remisisse actionem,vel satisfactionem. l.si domus. ff. de ser.vrb.pręd.Aut dicit se plenam remissionẽ facere, & tunc intelligitur remisisse non solùm rancorem, sed etiam actionẽ.
b Aut sumus in casu dubio,& tunc procedit communis opin. [a] Bar.& Doct.Ita istam theoricam tradit Bal. in d.l.non solùm.§. 1.& in c.1.§.iniuria.in 2.col.de pac.iura fir.Lud. Rom.in l.2.ff.
c ad Sylla. Et ꝙ quando quis dicit se facere plenam [c] remissionem,quòd propter dictionem plenam, intelligatur remittere
4 non solùm rancorem, sed omnem actionem.† Confirmo per tria.primò per illud,quod tenet Spe.in tit.de leg.§. 1. ver.quid si degradatus. vbi tenet,ꝙ licèt restitutio degradati, & priuati beneficio non trahatur ad beneficium, fallit,nisi sit plenè restitutus,vt ibi per eum,quem refert,& sequitur Io.And.in c.quã-
5 uis,& ibi Gemi.in fi. de rescr. in 6.† Scdò confirmo per illud, quod tenet d.And.Barb.in repe.c. testimonium.in pen.cart.de testi.& in c.cam te.in 12.col.de rescr. vbi refert se de facto ꝯsuluisse, & obtinuisse Ferrariæ, ꝙ licèt illa verba,facimus tibi gratiam,importent simplicem indulgentiam,& remiss. pœnæ:nõ autem restitutionem bonorum,vt per Sal.in l.fi.ad fi.post Bar. ibi.C.de sent.pas.tñ fallit,quando princeps diceret,facimus tibi plenam gratiam:quia tunc obtinebit etiam bona:dummodo non alienata per fiscum.Ad hoc inducit verba Bald. in titu. de pac. constan. in verbo, plenitudine gratiæ nostrę recipimus.
6 ¶† Tertiò facit,quia qñ procurator habet plenum mandatũ, idem potest,ac si haberet mãdatum generale cum libera, ſm Bar.& alios in l.procu.cui libera.ff.de proc.& in l.procu.C.eo.
7 Bar.& alios in l.procu.cui libera.ff.de proc.& in l.procu.C.eo. Bar.in vlt.colu. ¶† Vlt. ad prædicta adde,ꝙ not.Bal.in rub.de exer.in vlt.colu. ¶† Vlt. ad prædicta adde,ꝙ de iure fforum verecũdia est remittere iniuriam inultam.l.miles.§.socer.ff.de adult.quem tex.ad hoc notabiliter alleg. Ang. in cons.248.inc.In splendidissima ciuit.Flo.in 1.col.Hinc est,ꝙ tutor,vel curator non potest facere pacem de iniuria illata patri pupilli, vel pupillo, quando esset sibi dedecus,secundum Bal.& Sal.in l.pacta curatoris.C.eo. Iason Paduæ.

ADDITIONES.

a ¶Sacerdoti.Adde c.si quis contristatus,& ibi Doct.10.distin.
b ¶Communis opi.Sequitur,& communem dicit Clar.in pract.§.iniuria. q.88. ver.quæro quomodo,& vers.seq.Rober.de ord.iud.c.27.nu.88.pract. Masueri tit.de iniur.nu.3.Mising.cent 4.obser.10.Ias.in l.1.col.3.s̃.hoc tit.de quo plura notat.Mathesil.sing.161.Bos.tit.de iniu.nu.17. MASVER.
c ¶Facere plenam.Et de verbo,plenissimam.l.1.§. cum plenissimam vbi Bal.ff. de offi.præf.vrb.& de verbo plenariam,Bal.in l.2.ĩ 4.col.C.de pen.iud.PVR.

SVMMARIVM

1 *Hypothecaria an tollatur facilius,quam inducatur.*
2 *Hypothecaria est merè realis, & non præsupponit aliquam obligationem.*
3 *Quid sit pignoratitia directa,& quid contraria,*
4 *Quando vitiato expresso,vitietur tacitum.*

§. De pignore.

Pignus solo consensu ꝯhitur,& ex pacto nudo de iure prætorio producitur actio,sed solo consensu ipso iure non tollitur, sed
1 ope exceptionis.h.d.ſm cõmunem intellectum glo.¶† Capio gl.magnã,quæ habet duas part. In prima tractat de natiuitate actionis hypothecariæ.In secunda de eius interitu. Secũda ibi, qualiter ergo tollatur . Prima pars est clara. Scda subdiuiditur in quinq; particulas, quę de per se statim patebũt.Pro introitu istius partis fortiter opp.ꝯ tex.Iste tex. vr̃ velle,ꝙ hypohtecaria facilius inducatur,quàm tollatur,& sic ꝙ inducatur pacto nudo,vt actionem producat, sed per pactum ipso iure non tollatur. Istud vr̃ irrationabile:cùm faciliores simus ad tollendum, & sic ad liberandum q̃ ad obligandum. l. Arrianus. ff.de act.& obl.Item sicut pignus solo consensu ꝯhitur, vt hic, & in l.1.de pign.act.& in l.1.in prin. ff.de pign. ita solo consensu debet ipso iure tolli,per l.nihil tam naturale.ff.de reg.iur.& l. prout. ff. de sol.& de hoc est tex.clarus in l.maior.C.de pig.propter istã difficul.ex glo. eliciuntur tres solutiones, & sic tres principales intellectus ad tex.& ſm omnes istos intellectus glo. fatetur ꝯrium esse verum,ꝙ sicut pignus solo consensu inducitur, ita solo consensu ipso iure tollitur,qñ est expressa remissio pignoris.Sed ſm primum intellectum in isto tex.per pactum fuit remissum debitum principale, quo casu in consequentiam vocatur tacitè remissum pignus.l.soluitur.ff. quib. mod. pign.vel hypo.sol.& per tacitum pactum nihil vnquã ipso iure tollitur. l.2.C.eo.& ſm istum primum intellectum, dum tex.in princi. dicit quoties paciscar ne petam,intelligitur, scilicet, debitum principale. ¶Scdus intellectus colligitur ex secunda parte glo. ibi.Nos autem.ꝙ contrarium procedit in expressa remissione pignoris,sed iste tex.loquitur in tacito pacto resultante ex eo, ꝙ creditor patitur vendi pignus, quo casu tunc per exceptionem tollitur ius pign.non ipso iure.l.2.in ver.except.de remiss. pign.¶Tertius intellectus colligitur ex quinta parte gl.ibi, si verò re interueniente:ꝙ si pignus fuisset ꝯctum solo consensu,ꝙ similiter ipso iure per pactum tolleretur,sed hic interuenit traditio pignoris,propter quam dicitur contractus re.§. fin.Insti. quib.mod. re contrahitur obl. quo casu non potest solo pacto tolli ipso iure , sicut nec alij contractus,qui re celebrantur.Istũ intellectum impugnat Barto.& Ang. hic per rationem de qua hic per eos,cui clarè r̃ndetur per Raph.Ful.ꝙ etiam in emptionibus,& venditionib.obligatio,& actio solo consensu ꝯhitur, nec requiritur traditio rei.l.iurisgen.in prin. s̃.eo.& tñ si interueniat traditio rei,non possunt resolui solo consensu.l.ab emptione.ĩ.eo.l.1.& 2.C.quando lice.ab empt. disce. Istum tertiũ intellectum sequuntur Ray.Albe.Bal.Ful.Pau. de Cast. & Do. Alex. hic.Iac.de But.& Sal.in l. maior.C.de pign.Et dicit Albe.
* *ꝙ ista est communis opi.* Mihi non placet aliquis intellectus ex his trib. quia diuinant,& faciunt vim literæ, sed & fortius propter aduersatiuam autem,quę nõ bene staret, ſm istos intellectus, quia non poneretur inter ea,quę sunt eiusdem generis,& qualitatis,prout debet,ſm Bar.in l.mariti.§. fi. per gl.ibi.ff.de adult. Cy.in Auth.sacramenta pub.circa prin.C.si aduer.vend. vñ extra gl. quartum intellectum tradit Bal.in lect.antiq.qui est valde amicus literæ,ꝙ verum est,ꝙ pactum remissiuum pignoris tollit ipso iure pignus.d.l.maior. & d. l. nihil tam naturale.Sed hic per pactum non fuit remissum pignus, sed solùm fuit factum pactum de non petendo pignus, ideo nõ tollit ope exceptionis. Vnde iste text. cum mysterio dicit , tollitur autem per exceptionem quoties paciscar ne petam.Quasi innuat,ꝙ si per pactum remitteretur pignus, ꝙ tolleretur ipso iure.Ratio est, quia faciendo pactum de non petendo pignus,intelligitur scilicet à paciscente,vel eius hr̃de,non autem à tertio.l.iubemus. C.ad vell.l.si vnus.§.ante oĩa. ĩ.eod. per consequens ergo non censetur funditus remissum pignus. ¶Caue tñ, cùm in dubio pactum censeatur reale,& non personale. l. iurisgen. §.prætor
2 ait.in ver.pactorum,vbi dixi.s̃.eo.¶† In tertia par.gl. ibi,sed illud quæro.gl.malè dicit, ꝙ adsit naturalis,& ciuilis obligatio , cùm hypothecaria sit actio merè realis,cùm non presupponat aliquam obligationem,sed competat ratione iuris , ꝙ quis habet in rem.§.Item seruiana.Inst.de act.& l.vnica. C. de alie.iud. muta.causa fac.Nisi salues in hypothecaria ꝯria,vt hic ꝑ Bart,
3 quæ tamen saluatio non est de mente gl.† Et quid sit pignoratitia directa,& quid sit ꝯria,& quomodo differunt, habes glo. magistram in §.tertij.in ver.æmula.& gl.seq.& ibi melius Bar.s̃. in prima const.fforum.Bar.in l.pignoris.C.de pig. No. Bal.in c. 1.de feu.dato in vicem.l. commisso. per Cano.in c.illo vos,de
4 pig.¶† In quarta par.gl.ibi si verò debitum.Not.bene istã dist. gl.ꝙ vitiato expresso, vitietur tacitum.De quo per Bar.& alios in l.si fideiuss.in prin.ff.de leg.1.& in l.1.in fi.ff.quib. mod. pign. vel hypo.sol.Facit tex.in l.si sponsus.§.generaliter.ff.de don.inter vir.& vx.& tex.in l.3,§.fi.ff.de ser.rust.præd.

SVMMARIVM.

1 *Pactum personale non porrigitur ad hæredem.*
2 *Licèt obligatio sit restricta ad personas certas nomine proprio nominatim,tamen transit ad omnes hæredes.*

§.Si

1 **§ Si quis.** † Pactum perſonale non porrigitur ad hæ-
redem.h.d.Idem in priuilegio ſeu bñficio.l.
non ſolùm.§.ſi pupillæ.ff.de ritu nup.tex.no. in l. cū patronus,
quem ibi multum no.Pau.de Caſt.ff.de leg.1. habetur per Bar.
& alios in l.quia tale.ff.ſolut.matr.Aduerte tñ,ꝙ iſte tex.vr̃ eſſe
ſine dubio,ex quo expreſsè erat pactum,ne à ſe peteretur. Sed
ꝙ ab hærede petatur.Pau.de Caſt. fatetur,ꝙ iſtud ſuperfluum
eſt in tex.Tu dic,ꝙ dubium eſſe poterat,quia qñ fit pactum ta
xatiuè per ſe tantùm , nihilominus ēt venit hæres.l. ſi neceſſa-
rias.§.de vendendo.ff.de pign.act.l.ſtipulatio iſta.in princ.& ibi
2 Doct.præcipuè Mod.ff.de verb.obl.† Item licèt obligatio ſit re
ſtricta ad perſonas certas nomine proprio nominatim, tamen
tranſit ad omnes heredes.l.eum,qui ita.§.te & Titium,& l.con
tinuus.§.fi.ff.de verb.obl.& l.auus,vbi dicetur.infra eo.

SVMMARIVM.

1 *Pactum de non petendo à ſe,nec à Titio non prodeſt Titio,ſiue ſit extraneus,ſiue filius,etiam ſi poſtea paciſcentis hæres fiat.nu.3.*

2 *Pactum patris,ne petatur à ſe,nec à filia,non prodeſt filiæ, quando ēt poſtea ſit hæres patris.*

4 *Pater quando paciſcitur filio vt hæredi, tunc filio acquiritur directa exceptio pacti.*

5 *Pater quando paciſcitur filio propter eius benemerita, cenſetur paciſci tanquam extraneo,& nu.11.*

6 *Papa ſi conferat beneficium conſanguineo, caro & ſanguis reuelat ſibi non ſpiritus.*

7 *Filius,ſi lucratur cum pecunia patris,dimidium lucri cenſetur aduentitium,& attribuitur perſonæ filij.*

8 *Confeſſio omnis emanans inter perſonas prohibitas, præſumitur fraudulenta.*

9 *Pater ſi vtatur nomine proprio filij,cenſetur tunc paciſci vt extraneo.*

10 *Pater quando ſtipulatur filio propter benemerita, & poſt mortem valet.*

12 *Stipulans ſuper re,quæ de ſui natura non tranſit ad extraneum, tunc videtur ſtipulari filio,vt filio,non vt hæredi.*

13 *Pater quando ſtipulatur aliter ſibi, aliter filio,nunquam videtur ſtipulari filio vt hæredi.*

1 **§.Si pactus.** † Pactum de non petendo à ſe, nec à
Titio,non prodeſt Titio,ſiue ſit extra-
neus,ſiue filius,& ſi poſtea paciſcentis hæres fiat.h.d. vel ſic, &
melius. Pactum factum extraneo, vel filio vt extraneo,ei non
prodeſt,ēt ſi paciſcentis hæres fiat. h. d. Et eſt nouus,& ſubtilis
caſus ſm Bar.¶No.primò,ꝙ ſicut non poſſum alteri ſtipulari,
quo ad ꝯhen.ob. l. ſtipulatio iſta.§.alteri. ff.de verb.obl.dixi in
l.1.s̃.eo,ita nec quo ad quærendum exceptionem, vt hic, & l.
quo tutela.§.fi.ff.de reg.iur.& l.reſcriptum.§.plerunque.s̃.eod.
2 ¶† Scđò no.ꝙ pactum patris,ne petatur à ſe,nec à filia,non ꝑ-
deſt filiæ,qñ etiam poſteà ſit hæres patris. Facit l.& hr̃di. §. nos
autem. j̃.eo. quia à principio non eſt pactus filiæ vt hæredi, vt
dicetur in gl.Limita iſtum text. vt ꝓcedat in penitus extraneo,
aliàs ſecus,per l.idem in duobus.§.fi.j̃.eod.ſm Bar.& alios hic.
Scđò limita,niſi quis paciſceretur vt miniſter , vel vt procura-
tor,quia acquireret vtilem exceptionem. l. reſcriptum.§.fi.s̃.e.
3 ſm Bal.& Pau.de Caſt.hic.¶† Antequam veniam ad gl.pro in-
tellectu text. formo difficilem oppo.Aut. n. iſte Titius, de quo
in tex.non erat debitor,& tunc pactum de non petendo, quo
ad eum vr̃ ridiculum,quia ēt citra pactum non poterat ab eo
peti.Aut Titius erat debitor,& tunc ineptè dubitatur in tex.an
pactum confirmet̃ ex eo,ꝙ Titius efficiatur heres paciſcentis,
cum cauſa debiti,ad quam pactum referebatur,non pertineat
ad hr̃ditatem paciſcentis,ſed ſit aliud debitū extra hæreditatē.
Raph.Fulg.rñdet dupliciter. Primò, ꝙ iſte tex.intelligatur, qñ
Titius nihil debebat,& ſic duplici ex capite pactum eſt inutile,
& quia nihil debebat,& quia ēt ſi debuiſſet,non potuiſſet ei ꝓ-
ficere ēt ſi ex poſtfacto efficiatur heres.Iſta rñſio nihil valet,qa
ſm eam tex.eſſet ſine vllo dubio.Scđo modo rñdet Fulg. ſim-
pliciter tenendo ꝙ hic Titius nihil debebat,cùm paciſcens, q
erat debitor,propoſuerat in animo facere Titium hr̃dem ſuū.
Ideo dubium erat, an pactum prodeſſet illi Titio, qui poſtea
effectus eſt hæres, cùm poſſit hæredi ſuo paciſci, ſicut ſibi. l. 1.
C.vt actio.ab her.& ꝯ her. habetur in l.ſi vnus.§.fi.j̃.eo.Facit l.
ſi pactum. ff. de proba. Tñ quia paciſcens iſtud non expreſſit,
ideo tale pactum non prodeſt Titio, q̃uis ex poſtfacto hæredi
paciſcentis.Idem tenet Pau.de Caſt.hic,qui putat iſtum eſſe ve
rum,& proprium intellectum huius tex.Idem tenet Lud.Ro-
ma.in l. ſtipulatio iſta.§.alteri ff.de verb.obl.Iſtum intellectum
reprehendit D.Alex. per doct. Bar.& communem in l.1.s̃.eod.
vbi propter ſuperuenientiam intereſſe recōualidatur pactum
vel ſtipulatio à prin.inutilis.Nec eſt bona rñſio Lud. Rom. ꝙ
verum eſt ſi intereſſe ſuperueniat viuo paciſcente, ſecus eo
mortuo,quia ſm D.Alex. non poteſt reddi bona ratio diuerſi-
tatis attento, ꝙ heredib. ita poſſumus ſtipulari poſt mortem
* ſicut in vita.d.l.1.C.vt actiones ab hær.Tu dic, ꝙ doctri .*Barto. & communis* in l.1.s̃.e.non facit ad propoſitum,prout ēt ibi ple
nius dixi,quia loquitur in caſu ècontrario,qñ intereſſe ſuperue
nit in perſona eius,qui pactus,vel ſtipulatus eſt:hic autem ècō
tra intereſſe ſuperuenit in pſona Titij, cui factum eſt pactum.
Tene etiam,ꝙ hic Titius erat debitor, prout dicit glo.hic eſſe
prin.Alb.hic in fi.& Bal.Nec obſt.opi. s̃.facta, ꝙ fruſtra dubita-
retur,ſi Titius eſſet hæres paciſcentis;quia rñde,vt per gl.hic,ꝙ
per aditionem hæreditatis non confirmatur pactum, nedum
quo ad debitum ipſius Titij, ſed nec ēt quo ad debitum paci-
ſcētis,cui Titius ſuccedit,eo quia pactum fuit perſonale,vt ha-
bes in gl.¶Capio gl.vnicam,quam diuide in 5.parte. In prima
declarat tex.In 2.quæ eſt ibi, ſed an pro parte, format qōnem,
& rñdet.In tertia quę eſt ibi,ſed ei,ꝙ de filia dicit.gl.fortiter op-
ponit ꝯ tex.& pro ſolutione ponit not. doct. q̃ valde ſigna. Et
dicit Ang.ꝙ iſta diſt. eſt no. & ꝙ non habemus glo. ſuper hoc
puncto meliorem. In quarta circa illam doctri. format quæ-
ſtionem ibi,ſed quid ſi dubitetur. In quinta, & vlt.quæ eſt ibi,
item no.gl.colligit ex tex.no.& ꝯ illud opponit, & non ſoluit.
4 Rñde,vt per Bar.hic fi.Alb.& alios.¶† Ex iſta glo.collige qua-
tuor principales concluſiones.Prima eſt,ꝙ qñ pater paciſcitur
filio vt hr̃di,tunc filio acquiritur directa exceptio pacti.l.auus.
j̃.eo.Et ſi dicas,ibi pactus eſt ne petatur à ſe,neue à filio, prout
etiam fuit hic,& in l.hæredi.ver.Iul.j̃.eo.Vbi ergo colligitur in
illa l.auus,ꝙ ibi pactus ſit filio vt heredi? Glo. rñdet, ꝙ ibi hoc
expreſſit.Nihil eſt.Nec dicas, ꝙ in dubio præſumatur ſtipulari
vel paciſci filio vt heredi, vt firmat glo. hic: quia iſta ſolutio
eſt ꝯ iſtum tex.& d.l.hæredi.in ver.Iul.Vnde rñde no. ꝙ quan-
do pater paciſcitur non peti,nec à ſe,nec à filio, & illud eſt ta-
le,ꝙ non poteſt peti à filio,niſi ſit hæres, vt eſt, qñ pater ſolus
promiſit vt ibi,& tunc vr̃ paciſci filio vt heredi.Secus qñ vtriq;
deberetur,vt hic.& ita rñdent Alb.Bald.& Ful.& Pau. de Caſt.
hic,Bar.in l.ꝙ dicitur,in pen.col.& ibi Imo.& alij.ff.de verb.ob.
5 ¶† Secunda concluſio gl.eſt,ꝙ qñ pater paciſcitur, vel ſtipula
tur filio propter eius benemerita,cenſetur paciſci tanquam ex-
traneo,& non valet,ex quo non habuit reſpectum ad filiatio-
nem,ſed ad benemerita.Per hoc infert Bar.ad duo,de quib.hic
per eum.Iſtam gl.ſequitur ēt Ange. hic,& in d.l. ꝙ dicitur.Iſta
concluſio non eſt vera,& ꝯrium tenet Bal.& Fulg.hic,Imo.&
Raph.Cum.in d.l.quod dr̃. eo quia cùm pater potuerit moue
ri ex duplici cauſa,ſi dicimus, ꝙ ſit motus ꝑpter benemerita,
& ſic tanq̃ extraneo, certè pactum nihil valet. Si autem dici-
mus, ꝙ ſit motus propter filiationem, actus valet,& pactum
acquiritur filio.Vnde in dubio debet capi p̃ſumptio, vt actus
valeat potius q̃ pereat.l.quoties.ff.de reg.iur. c.Abbate ſanè, de
verb.ſig.Ita licèt adſint benerita,per hoc tñ non ceſſat,quin pa-
ter ēt potuerit moueri propter filiationem. Ego teneo iſtam
par. ꝯ glo.& Bar.& conſidero ante omnia,ꝙ iura, quæ ad hoc
adducit Bar.videlicet.l.ſi fortè, cum gl.ff.de caſt.pec. & l.ſi do-
natione,cum glo.C.de collat.loquuntur,qñ pręſumendo actū
factum propter benemerita actus valet, qui aliàs non valeret.
Ibi, n. donatio facta per patrem filio in poteſtate ideo præſu-
mitur facta propter benemerita, quia iſto modo præſumēdo
talis donatio valet, quæ aliàs nō valeret.Hic autem eſt totum
ècontra,quia ſi pactum patris pręſumitur factum ꝑꝑ beneme
rita filij,pactum eſt nullum,ergo præſumemus factum non ꝓ-
pter benemerita,ſed vt filio,vt iſto modo actus valeat,& iſtud
fundamentum multum mihi placet.¶Secundò ꝯ gl.& Barto.
facit bonus tex.in l.tutor.§.quæ tutorib. ff.de excu.tut.vbi licèt
in extraneo legatum pręſumatur factum propter benemerita,
& onus tutelæ,tñ in filio, vbi eſt coniunctio naturalis, quam-
uis ēt adſit onus tutelæ,præſumitur factum propter filiationē,
6 & non propter benemerita.† Vñ per illum text.no.ibi Bal.ꝙ ſi
Papa confert beneficium cōſanguineo ſuo,ꝙ caro,& ſanguis
reuelauit ſibi,& non ſpiritus.¶Tertiò facit doctri.Bal.in Auth.
ex teſtamēto.in 2.col.in fi.C.de col. vbi in filio pręſumitur ꝑꝑ
filiationem, & non ꝑꝑ benemerita. Inter cetera allegat bonū
tex.in l.Aurelio.§.Titius teſtō.ff.de lib.leg. Salua tñ glo.& Bar.
qñ expreſsè apparet, ꝙ pater fuiſſet pactus, vel ſtipulatus pro-
pter benemerita filij,aliàs procedunt, quæ dixi ſm Imol. in d.l.
ꝙ dicitur.Limita etiam prædicta,vt loquantur de benemeritis
erga patrem.Si autem fuiſſent benemerita erga promiſſorem,
propter quę promiſiſſet patri, tunc bñ acquireretur filio vtilis
exceptio ex cauſa aduentitia.l.vxorem.§.teſtō. ff.de leg.3.ita li
mitat Bar.in d.l.quod dr̃.in 1.col.circa medium.Bal.& Pau.de
7 Caſt.hic.† Item inquātum Bart.ſubdit,ꝙ ſi filius lucratur cum
pecunia patris,ꝙ dimidium lucri cenſetur aduentitium,& at-
tribuitur perſonæ filij.Idem tenet Bar.in l.1.§.nec Caſtrenſe,in
3.col.ff.de collat.bon.& in l. illud. C.de coll. & in l.cū oportet.

in

in prin.C.de bonis quę lib.& in l. 1.C.pro socio.& plenius ī tractatu suo de duo.fratri.in 1.& 2.col.& in consi.suo ꝙ inci. Cuc ciarelus.Istam opi.vbiq; irridet Bal.& dicit ꝙ est opi.rusticana, quia rustici qñ iudicant diuidunt qõnem per medium, vt inquit gl.in l.Nesennius.ff.de neg. gest. vñ dic melius, ꝙ istud relinquitur arbitrio iudicis,considerata qualitate filij,& quantitate lucri,vt per Bar.& Sal.in l.omnimodo. C.de inoff.test.ꝑ Bal. in l.cum oportet.in prin.C.de bon.quæ lib.& in Auth. ex testō. in 6.col.C.de collat.cum concord.de quib.plenius dixi in d.l.il-
8 lud.C.de collat.† Subdit Bar. ꝙ in hoc, an merita præcesserint, non est standum eorum assertioni. Adde ꝙ ratio est ſm Ange. quia omnis confessio emanans inter personas prohibitas, præsumitur fraudulenta, nisi veritas confessionis ꝓbetur, per text. vulgatum quē Ang.dicit ad hoc sing. in l.qui testū. ff.de ꝓba. Fulg.bene pungit ꝯ Bar.quia pater qñ paciscitur,& dicit se pacisci propter benemerita filij,declarat eius mentem, ꝙ voluit pacisci filio vt extraneo, & per hoc dicit non obstare.l.si fortè. ff.de castr.pecu.& gl.in l.si donatione.C.de collat. quæ iura alleg.Bar.quia rñdet,ꝙ loquuntur in his, quæ non dependent à sua mente.Ista opi.ꝯ Barto.placet.Nam considera subtiliter,ꝙ asseueratio patris non facit præsumi merita præcessisse, quia istud non pendet à sua voluntate,vt in iurib.præalleg.& in hoc Bar.verum dicit,eo quia (vt dixi) non pendet à sua voluntate, tamen ista asseueratio bene facit præsumi,ꝙ pater fecerit istud pactum filio propter benemerita,& non quia sit filius, cū istud dependeat ab arbitrio iudicis , & non à voluntate patris, cùm eius voluntas possit esse pacisci filio vt filio , vel vt benemerito.Considera etiam in hoc rationem Ang.quia procedit quādo actus fieret in fraudem.l.eo quia aliàs non valeret. hic autē est totum ècontra,quia hoc modo actus annullatur, & sic cessat suspitio fraudulentiæ.
9 † Successiuè inquantum tenet Bar. ꝙ si pater vtitur nomine proprio filij,censetur tunc pacisci,vt extraneo,per l.& hæredi.§.nos autem.in ver. cæterum. ī. eod.& alia de quib.hic per eum Si autem nominat filium per nomen appellatiuum,tunc censetur pacisci filio vt filio. Ista doctri.vř esse contra istum tex. vbi pater erat stipulatus per nomen appellatiuum à filia,& tñ non intelligitur pactus filię vt filiæ,sed vt extraneæ,nisi dicas vt dicit gl.ꝙ hic sit pactus propter benemerita filij,quia nimium diuinat. Contra Bar. etiam mouetur Fulg.quia qñ pater paciscitur sub nomine proprio filij, cùm ex duabus causis potuerit pacisci, vel vt extraneo,vel vt filio, debet pręsumi pactus vt filio,quia isto modo actus valet,vt dixi in præcedent.Facit l.cum seruus.ff.mand.Nec obst. d.l.& hæredi.in ver.cæterum.quia rñdet Ful. quia ibi neutro modo res erat valitura,prout hic.Tu dic,ꝙ in dicto ver.cæterum,non loquitur de filio,sed de extraneo,& ita intellexit Bar. in l.non solùm.§.liberationis verba.ff.de lib.leg. Ibi dicetur in d.ver. cæterum.ꝯ Bar. tenet etiam d.Fran.de Arc.in d.l.quod dicitur,in 8. col. per l. fi. iuncta doctrina Bar.ibi.C.de vsufr. vbi promissio, quæ aliàs vř facta contemplatione filij,non censetur eius contemplatione facta,si stipulatio redditur inutilis.Ad hoc etiam alleg.gl.iuncto tex.in l.donationes.§.pen.ff.de dona.vbi si ascendens stipulatur aliquid filio sub nomine proprio,censetur ei donare,quod non esset,si stipularetur vt extraneo, tñ ista iura pa-
10 rum mihi stringunt.¶† Tertia conclusio gl.est,qñ pater stipulatur filio propter benemerita , & post mortem,ꝙ valet, per l. quodcunq;.§.2.ff.de verb.obl.& malè ſm Bal.quia qñ propter benemerita,& sicut extraneo non valet,siue stipuletur in vita, siue post mortem.sed quando filio vt filio, tunc procedit.d.l. quodcunq;.§.2.ita potes saluare gl.non referendo eam ad pro-
11 xima de meritis filij.¶† Quarta,& vlt.cōclusio gl.est,ꝙ an paciscatur vt filio,an vt extraneo,colligitur ex coniecturis, quibus cessantib.in dubio præsumitur stipulari vt hæredi, cùm votum parentis sit,vt filius sit sibi hæres,vt iurib.in glo. alleg.quæ ſm Bar.optimè loquuntur.Idem dicit Bar.in l.quod dř.in pen.
12 col.& ibi per Ang.Imo.& Mod.† Illud autem,quod dicit glo. de coniecturis,declarat Bar.hoc modo,& notabiliter, ꝙ qñ qs stipulatur super re,quę de sui natura non transit ad extraneum heredem,vt est emphyteusis ecclesiæ , tunc vř stipulari filio vt filio,& non vt hæredi,& per hoc infert duo vtilia in practica , vt per eum,quem sequuntur Bal.Ang.& Raph.Fulg.hic.Idem tenet Bar.in d.l.quod dř.in pen.col.& ibi alij. Bar.in l. iurisiu.§.si liberi.ff.de ope.lib.& in l.si non sortem.§.libertus, in vlt. col.ff. de condi.indeb.& Bar.in l.Gallus.§ quidam.in pen.col.ff.de lib. & posthu.no.Bar.in l.item videndū.§.fi.ff.de pet.her. Sal.in l. 2. in 19.q.C.de iur.emphy.per Spec.in tit.de loca.§. nunc aliqua. ver.158.cum concor,de quib.per Mod.hic,& in d. l. ꝙ dicitur. & per Do.Alex.in cons.373.ꝙ inc. Vtis subtilissimis dubijs.Sed quia istam materiam tetigi in d.§.libertus,addendo plures bo-
13 nas decis.& plures bonas limi.ideo non repeto.¶† Vltimò circa istam materiam nota, quod quando pater stipulatur aliter sibi,& aliter filio,nunquam videtur stipulari filio vt hæredi, ſm Bal.in c.1.circa prin.in tit.an agna.vel filius,per text.secundum eum no.in l.Seia.in prin.iuncta gl.in ver.factum.ff.de don. causa mor.Sequitur simpliciter d.Alex.hic,tamen nec ille tex.nec gl.declarat istud,prout etiam dicit d.Fran.de Arc.in d.l.ꝙ dicitur.in 11.col.qui tamen putat hoc esse verisimum,si videretur stipulatus vt hæredi,obligatio esset vniformis.l.2.§.ex his.ff.de verb.obl.Sed ibi loquitur in dubio,nos in casu claro.

SVMMARIVM.

1 *Pactum etiam personale transit in singularem successorem quo ad ius excipiendi.Et est duplex,nu.2.*

§.Pactum conuentum.

Pactum siue in rem,siue ī personam conceptum trāsit in sing.successorem , siue sit ex cā onerosa,siue ex causa lucratiua,in quem trāsiuit res, super qua factum est pactum.h.d.¶In tex.ibi,cùm venditore,intellige secundum Bal.qui possidebat rem alterius, vel alteri obligatam, & dñs,vel creditor fecit ei pactum de non petendo, postea illā
1 rem vendidit.¶† No.ꝙ pactum etiam personale transit in singul.successorem,quo ad ius excipiendi. l. etiam si in rem.ff.de iureiur.per Bar.in l.si tertius. §. si prius. ff. de aqua plu. arc. per Cano.in c.quia.de re iud.¶In gl. mag.in ver.ꝓdest, quam diuide in 5.par.prin.In prima ponit duos intellectus ad tex. In secūda ꝯ primum intellectum oppo. & soluit. In tertia prosequitur ſm intellectum,& eius rationem assignat.In quarta contra illam rationem oppo. & dupliciter soluit. In quinta ponit aliā rationem,quæ est vera,& quam tene.Secunda ibi, sed certè cū sit in personam. Tertia ibi,vel dic,ꝙ etiam. Quarta ibi,sed ſm hanc rationem.Quinta & vlt.est ibi , vel verius dic. Primus intellectus gl.est verus in se,sed non bene congruit literæ, quæ dicit cum venditore.Nam qualitas adiecta verbo intelligitur secūdum tempus verbi , cui adijcitur.l.in delictis.§.si extraneus. ff.de nox.Secundus intellectus gl.nimium diuinat, ꝙ promissa sit euictio per donantem , vel ꝙ donatio incœperit à promissione,iuxta l.Aristo.§.fi.vbi glo.& Bar. de dona.ideo nec istum
2 intellectum teneas.† Tene ergo id,quod vult gl. in vlt. par.declarando vt per Bar.& alios,quòd duplex est pactum personale.l.& hæredi.in prin.iuncta gl.ī.eo verùm, quia doctri.Barto. videtur defectiua,cum non declaret, quando dicatur pactum ꝑsonale primo modo,& quando secundo,ideo suple. & declara vt not.per Bar.in l.nisi,in fi.& ibi per Ang.& Fulg.ī.cod.vbi no.limitabo. Iason Paduæ.

SVMMARIVM.

1 *Pactum factum cum prælato putatiuo non prodest, neque nocet prælato vero.*

§.Cum possessor.

Pactum factum possessori hęreditatis non prodest,neq; nocet vero hęredi.h.d.concord.l.si actionem, vbi di-
1 xi.C.eo.† Facit iste tex.ſm Ang.ꝙ pactum factum cum prælato putatiuo non prodest neq; nocet prælato vero,si sciebat se nō esse verum prælatum,secus si ignorabat,& erat in bona fide.Sequuntur Pau.de Cast.& D.Alex.hic, & idem D. Alex.in l. iusiur,ꝙ ex conuentione §.pupillus in fi.ff.de iureiur. quis Pau. de Cast.teneat ibi ꝯrium,non faciens mentionem de Ange. de quo puncto habetur ēt per Inn.& Cano.in c.nihil, & in c.trāsmissam.de elec.per Bar.in l.si vrbana.ff.de cond. indeb.per Bar. in l.2.in plurib.verbis.C.de ser.& aqua.& in l.certum. C. de rei vend.& in l.si arrogator,in 3.col.per totum.š.de adop.& in c.in literis.in vlt.col.post Inn.ibi de resti.spol. Adde ēt ꝙ no. Ang.in l.3.§.fi.ff.de trāf.vbi arg.illius tex.no.ꝙ pactum prælati putatiui non habet nocere vero prælato. præterq̃ in alijs,quæ ipse ꝯxisset per dictā l.si vrbana.cui limitationi aliquantulum obst. iste tex.Item adde,quod vult Bal.in c.ego.in 2.col.de iureiu.ꝙ iuramentum præstitum à prelato putatiuo non transit ad verum prelatum canonicè iurantem. ¶ Limita istum §. non ꝓcedere in agnatis, vel cognatis , quia pactum factum putatiuo hřdi ei prodest ꝑp coniunctionem sanguinis,ita pulchrè limitat Ang. in l.Imper.ī.co.per illum tex.ſm primam lect.gl.¶Scdo limita,qñ pactum non esset factum cōtemplatione hřdis putatiui , sed vt hřditas adiretur,quia tunc tale pactum tanq̃ reale factū prodest vero heredi.Ita limitant Bal.& Raph. Ful.in d.l.Imper, ī.e.per illum tex.ſm d.primam lectū.alias limita.collige ex dicendis ī.in gl. Cōtra istum tex.fotiter facit tex.in l.posthumus. §.si quis ex his.ff.de inoff.test. Rñdet Bal.in c.nihil.in 4. colu.de elect.ꝙ illud ibi est propter naturam quærelæ inoffic. test. quæ prius reducit rem ad causam intestati,deinde defert successionem ei,cui inuenit deferendam,& non alij , ꝙ est subtile ad intelligen-

telligendum, ſ͂m eum.¶Gl.in ver.putant, oppo.ꝯ text.& quadrupliciter ſoluit.ſecundam ſol.approbat Ang.hic,Saly.& Do. Alex.in l.ſi actionem.C.eo.ſed diuinant. Aliæ ſol.gl.nihil valēt. Quintò modo rn̄det Bar.ꝙ ꝯrium loquitur in eo,qui poſſidet hæreditatem de iure,licèt ab eo poſſit auferri per filium præteritum,vel exhæredatum,ideo prodeſt vero hęredi: ſed hic loquitur in poſſeſſore iniuſto.Iſtam ſolutio.ponit gl. in l. ſi hæres pecuniam,in gl.magna circa fi.ff.ad Treb.eam tenent Bart.Bal. & Ang.in l.ſi actionem.C.eo.& Bal.hic.Sed iſtam ſol. reprehēdunt Sal.& Raph.Ful.hic.& Saly.in d.l.ſi actionem, & eſt contra d. l. ſi poſt. quæ primo loquitur de vero hærede, poſtea de poſſeſſore.Item,quia euicta hæreditate per quærelam,habetur pinde,ac ſi nunq̃ adiuiſſet.l.eum qui.& l. Papin. §.fi.ff. de inoff. teſt. Sed tu dic,ꝙ ſol.Bart.probatur per punctum rationis,quia ſi ibi fuiſſet iniuſtus poſſeſſor debitor hęreditarius conſtituendo ſibi non obligaretur.l.idem eſt. §.ſi mihi.ff. de conſtit.pec.& ſic non tranſiret in verum hr̄dem,cuius ꝯrium ibi dicitur.Sextò modo rn̄det Alb de Roſ.hic,& ſibi adſcribit Raph.Fulgo.ꝙ ꝯrium loquitur in conſtituto,ꝙ prodeſt vero heredi. hic in pacto, quod non prodeſt vero hæredi.Ratio diuerſitatis eſt: nam conſtitutum fit ꝑꝑ debitum hæreditarium: & ſic propter obligationem hæreditariam , ideo ſequitur eum, ad quem vadit ipſa hæreditas.Sed pactum de non petendo non eſt factum ꝓpter rem hæreditariam, cùm ęs alienum diminuat hæreditatē, ideo non cenſetur factum hæreditati, ſed perſonæ paciſcenti, ideo non tranſit ad verum hęredem. Aliam ſeptimam ſolu.po ſui,& defendi in d.l.ſi actionem,vbi videas.

§.Si filius ſeruuſúe. Per filium,vel ſeruū, vel bonę fidei poſſ.q̃ritur directa exceptio patri, vel dn̄o, quando verba ſunt directa in patrem vel dominum.Sed ſi verba pacti ſint directa in filiū, adhuc quæritur directa exceptio patri obligato ex perſona filij,& hęredi patris viuente filio.Sed in ſeruo paciſcente in perſona ſua, cùm non valeat de iure tale pactum , ideo dn̄o non quæritur directa exceptio pacti,ſed exceptio doli ex æquitate. h.d.cum quatuor.ll.ſeq.vſque ad §.nos autem.Et dum glo. hic in ver.valebit. dicit etiam poſt mortem ſerui. Reprobatur per omnes, quia exceptio doli ſubſidiaria ſubrogata in locum exceptionis pacti,iuxta.l.reſcriptum.§.plerunq;. ſ͂. eo. non debet vltra competere quā exceptio pacti,iuxta.l.ſi eum. §.qui iniuriarum.ſ͂.ſi quis cauti on.

LEX XXI.

§.Nos autem. Pactum patris ne à filio petatur, non prodeſt patri , neq; filio quo ad exceptionem pacti,niſi actum ſit,ꝙ proſit patri. Sed quo ad exceptionem doli bene prodeſt,ſiue pater ſit pactus filio ſub nomine appellatiuo filij,ſiue ſub nomine proprio. h.d.ſ͂m verum intellectum,quem ꝭ.tenebo:quamuis Bar.& cōiter alij aliter intelligant.¶Pro clara ergo intelligentia huius text. qui habet tria dicta,quæ videntur adinuicem ꝯriari,quæro,quomodo intelligi debeat text.Bart. concordat vno modo, vt hic per
* eum,*cum quo communiter alij tranſeunt*.Raph.Fulg.tenet,quod in ver.cæterum.mutetur caſus,& ſic quod loquatur in extraneo, non in filio,& ſic illud quod dixi in filio probat per argumentum de extraneo,ſicut eꝯ,illud,quod dixi in extraneo, ꝓbat ꝑ argumentum de filio,in l.ſi tibi.§.pactus.ſ͂.eo.Et tenet ipſemet Bar.in l.non ſolùm.§.ſi liberationis verba.ff.de lib. leg.Iſte intellectus mihi non placet,qã ſic aduerſatiua cæterum, non bene ſtaret,cùm non poneretur inter perſonas eiuſdem generis , vt declarat Bar.in l.fi.mariti.§.fi.poſt gl.ibi.ff.de adul.Cy.in Auth. ſacramenta.circa prin.C.ſi aduer.vend.Itē obſt. tex. in ver. defenſori,& ſic patri, quod verbum non cōueniret extraneo.Vn̄ intellige totum iſtum tex.planè,quod eius intentio eſt, quòd ſiue pater paciſcat̃ filio ſub nomine appellatiuo, vt in primo caſu,ſiue ſub noĩe proprio filij,vt in ver.cęterum, quòd exceptio pacti directa non acquiritur neq; filio,neq; patri. Et pondera,quod iſtud propriè dicit tex.in ver.cæterum. dū dicit non eſt danda pacti conuenti exceptio,ſed bn̄ acquiritur vtilis exceptio doli , vt in ver.Iul. qui ad vtrunque refert̃ ſicut ēt vtilis actio acquiritur filio ex ſtipulatione paterna.l. quodcunq;.§.ſi quis ita.ff.de verb.obl.Ad hoc pondera tex.in d.ver.Iul.qui ſequitur ver.cęterum,& ibi eſt dictio quoq;,quę eſt implicatiua. l.ſeruum quoq;.in prin.ff.de procu.no.Bar.in l.Labeo.in princ. ſ͂.eo.& ſic oſtendit idem iuris aſſe in caſu præcedenti, quod in ſeq.Iſtum intellectum tenent Alb.& Raph.Fulg.hic,& d.Fran. de Are.in l.quod dicitur.in 8.colu.ff.de verb.obl. Tenendo iſtū
* intellectum ad hunc tex.qui eſt verus,& planus ceſſat vna difficultas,quam mouent contra iſtum tex.Pau.de Caſt.& Dom. Alex.hic,& in l.cum filius.in prin de verb obl. & ante eos Iac. de Are.& Alb.de Roſ.quod cùm pater cēſeatur quaſi fideiuſſor filij.d.l.cum filius. in prin. ſicut pactum fideiuſſoris prodeſt principali.l.fideiuſ.& l.idem.§.1.ꝭ. eo. ita pactum patris debet prodeſſe filio.Rn̄dent Pau.de Caſt. & d. Alex.quod obiectum procedit,qn̄ paciſcitur tanquam principali. Sed hic pater paciſcendo ſub nomine appellatiuo filij , paciſci vr̄ tanquam filio non tanquam principali. Tenendo intellectum , quem tenui,ceſſat iſta difficultas,imò concordat, quia quemadmodū per pactum fideiuſſoris non quæritur directa exceptio pacti reo principali;ſed tantum vtilis,ita per pactum patris non quęritur directa exceptio pacti filio,ſed bene vtilis.Aduerte etiam pro intellectu huius tex.ꝙ loquitur,qn̄ pactum fit à patre ſuꝑ eo,ad quod tenebatur filius ex contractu per ipſum filium celebrato,quo caſu pater non poteſt dici paciſci filio vt hæredi, cùm ad illud debitum non poſſit conueniri vt hęres patris, ex quo pater non erat obligatus , ſed filius . Si verò fieret pactum ſuper eo,ad quod tenebatur pater, tunc loquitur.l.auus.ꝭ.eod. l.ſi tibi.§.ſi pactus.iuncta gl.ſ͂.eo. ¶Capio gl.in ver. defenſoria, quæ ponit regulam , & tres fallentias. Dic melius ſ͂m Barto.& Doct.ꝙ ſunt ꝓpriè fallen.vt hic per eos,& declaraui in voce.

SVMMARIVM

1 *Tempore congruo aliquid fieri,vel in illud tempus cōferri, paria ſunt.*

§.Filiusfamiliàs. Exiſtens in poteſtate patris poteſt per pactum remittere id , ꝙ ſperat ſibi acquiri, cùm erit ſui iuris.h.d. Adde, ꝙ iſte tex.procedit,etiam ſi filia ſimpliciter paciſcatur non conferendo pactum in tempus,quo erit ſui iuris.l.2.§. quid ſi in patris. ff.ſol.matr.& l.cum dos.ff.de pac.do.ſ͂m Pau. de Caſt. & alios
1 Mod.¶† Not. ꝙ paria ſunt aliquid fieri tp̄e congruo, vel in illud tempus conferri.Facit l.in tempus.ff.de her.inſt. & l. quod ſponſę.C.de donat. ante nu. de quo per Bart. in l. ſi ꝯſtante. §. quoties.& l.alia cauſa.§.eleganter.ff.ſolu.matr.& in l.1.§. nunciatio.ff.de oper.nou.nunc.¶In gl.in ver.filiafam.in fi.Dic melius,ꝙ imò etiam ante nuptias tale pactum non valet.l. Attili-
* cinus.ff.de pac.dota.alleg.in gl.vnde Bar. *& comuniter alij dicunt*, ꝙ hoc pactum fuit factum poſt ſol.matr. per l.licèt.ff.de pac. dota.Ibi tamen tex.dicit,ꝙ ex cauſa poteſt iſtud fieri , vnde diſtingue,vt plenè per Imol.in l.ſi ſocer.§.Lucius. ff.ſol.matrim. quem formaliter refert,& ſequitur D.Alex.hic.Item ad ſecundam ſol.quam ponit Bart.hic. adde gl.in l.cum dos. in gl. pen. ff.de pac.dota.Eam etiam tenent Imo.& Lud.Rom.in l. 2. §.ꝙ ſi in patris.ff.ſol.mat.quamuis etiam do. Alex.ibi reprobet, per d.l.licèt,& quia diuinat.Item ad prædicta vide Bald.Nouellum in tract.de dote.in 7.parte,in 11.priuilegio,in ſecunda limitatione. Iaſon Paduæ.

SVMMARIVM.

1 *Pactum principalis debitoris prodeſt fideiußori.*
2 *Ad pactum perſonale quæ requirantur.*
3 *Pactum de non petendo factum fideiuſſori,non prodeſt principali.*
4 *Intereſſe affectionis,vel conſanguinitatis non eſt ſufficiens cauſa,vt quis poſſit alteri paciſci,vel ſtipulari,nu.5.*
6 *Acceſſorium non poteſt eſſe ſine principali.*
7 *Fideiußor in rem ſuam non eſt fideiuſſor propriè.*
8 *Pactum de non petendo factum vni ex reis debendi,prodeſt alijs quando ſunt ſocij omnium bonorum.*
9 *Dato quòd reus non ſit ſoluendo, non intereſt fideiußoris ſibi cedi actionem contra eum.*
10 *Fideiußor non poteſt opponere exceptionem excuſſionis, vel cedendarū actionum, quando re vera ſua non intereſt.*

§.In his,qui. Pacta realia ad omnes porriguntur, ad quos porrigi pecuniariter intereſt paciſcentis, niſi aliud actum ſit.Ideo pactum rei prodeſt fideiuſſori,& correis ſuis, niſi ꝯrium actum ſit. Econtra verò pactum de non petendo factū fideiuſſori,non prodeſt reo principali, nec fideiuſſoribus,niſi ſit fideiuſſor in rem ſuam, vel niſi actum ſit,vt etiam reo proſit, quia tunc prodeſt quo ad doli excep. hoc dicit cum quatuor ll.ſequen. vſque ad §.perſonale.
1 ¶† No.primò, ꝙ pactum principalis debitoris prodeſt fideiuſſori,vt hic,& l.fi.ꝭ.eo.& l.ſi fideiuſſori.in fi. ff.de don. Ratio eſt, quia niſi prodeſſet fideiuſſori,certè etiam non prodeſſet in effectu principali,ex quo fideiuſſor haberet regreſſum ꝯ principalem.Et iſtam rationem aſſignat tex.in l.ꝙ dictum.ꝭ.eo.Fallit in quatuor caſibus hic poſitis in gl. Adde quintam fallen.in ex promiſſore, & in eo, qui in ſe transfert alienam obligationem animo nouandi,tex.eſt no.in l.qui libertinos §.fi. ff.de oper.lib.
2 ſecundum Bar.& Ang in l.in perſonam.§.1.ꝭ. eo. ¶† Secundo circa l.niſi.conſidera, ꝙ iſta exceptio nō videtur hic bene poſita per Iuriſconſ. niſi conſideres pactum abſolutè, cùm regula loqua-

loquatur expreſsè de pacto in rem. Vnde iſta exceptio de pa-
cto merè perſonali,imò perſonaliſſimo non ↄgruit,cùm exce
ptio debeat eſſe de regula, vt declarat Bar.in l.ſi eũ. §.qui iniu-
3 riarum. s̃. ſi quis caut. Cogita. ¶† Tertiò not. ex iſta.l. niſi. ſm
Bar.& Ang.Fulg. & alios. Mod.ꝙ ad conſtituendum pactum
merè perſonale,ita ꝙ perſonam non egrediatur,requiritur, ꝙ
in pacto apponatur dictio taxatiua,vt hic, & tunc ſm Pau. de
Caſt.& Do. Alex. pactum eſt perſonaliſſimum.Sed ſi perſona
adijciatur verbo executiuo, puta quia dicatur, promitto non
petere à te,pactum bene dicitur perſonale , eo reſpectu , quia
extinguitur per mortem paciſcentis,tñ egreditur ad alios viuo
paciſcente.l.& heredi.in prin.cum gl.ſupra eo. Bar.in l.ſi tibi.§.
pactum.s̃.eo.& in l.qui in futurum.in prin. j̃.eo. & vide tex.in
l.non ſolùm.§.tale.ff.de lib.leg.¶Limita ſingulariter,qñ ſola ꝑ-
ſona paciſcentis pacto inſeritur,tunc procedit doctri. Bart. ſe-
cus ſi inſeratur perſona paciſcentis,& vnius ex futuris heredib.
tunc.n.pactum intelligitur merè perſonale,quo ad alios,etiam
ſi non adijciatur taxatiua,quia incluſio vnius hæredum tendit
ad cæterorum excluſionem,tex.eſt ad hoc not. in l.auus. j̃.eo.
& ibi Alb.ad hoc no.& Raph.Fulg.in primo no.ibi dicetur.Se
cundò limita,vt per Pau.de Caſt.in l. tale pactum. in prin.in 3.
3 no.per illum tex.j̃.eo.¶† Quartò not.in l. fideiu. ꝙ pactum de
non petendo factum fideiuſ.non prodeſt principali . quid aũt
ſit in acceptilatione,diſtingue,vt habes tex.no.in l.idemq;.§.fi.
4 cum l.ſeq.& prin.ſeq.ff.mand.¶† Quintò no.ex eo.tex. iuncta
gl.ꝙ intereſſe affectionis, vel conſanguinitatis non eſt ſufficiẽs
cauſa, vt quis poſſit alteri paciſci,vel ſtipulari, de quo per Bar.
in l.quod dr̃.ff.de verb.obl.Bal.in l.executionem.in 4.col.C.de
execu.rei iud.Idem eſt in intereſſe remunerationis, quod non
ſufficit.gl.in l.ſi tibi.§.ſi pactus.s̃.eo.Facit tñ , quod actio detur,
vbi aliàs non daretur,ſed non in plus. l.cum ſeruus.ff.man.ſm
Bar.& alios hic,quicquid dicat hic gl. ad illum tex. & malè. Et
ad gl.& Bar.hic,ꝙ requiratur,ꝙ interſit pecuniariter,& ſic non
ſufficiat intereſſe affectionis, adde Bar.in l.ſtipulatio iſta.§.alte-
ri. ff.de verb.obl.& in l.vnica.in 8.col.C. de ſen. quæ pro eo, ꝙ
intereſt.Et licèt iſta glo. ſoleat alleg. pro ſingulari ſm Nico.de
Neapo.in §.alteri.Inſt.de inutil.ſtipu. tu alleg. text. expreſſum.
5 in l.4.§.ſed & ſi fortè.ff.iud.ſol.¶† Et ad id, ꝙ dictum eſt , ꝙ in-
tereſſe remunerationis , & obligationis ad antidora non ſuffi-
ciat,eſt tex.in l.ꝙ dictum.j̃.eo.& ibi Bal.in lect.antiqua,Ang.&
Fulg.ad hoc no.& dicit Ang.ꝙ illud melius probatur ibi , quã
alibi.Sed caue pro l.idemq;.§.fi.cum l.ſeq. ff.manda.Sed ↄ̃ iſtã
glo.& Bar.ꝙ imò ſufficiat intereſſe reſultans ratione amicitiæ,
vr̃ tenere gl.in l.ſi vnus.§.1.in ver.videmus. j̃.e. & ibi Ang.Pau.
de Caſt.& expreſſius d.Alex.Tñ tenendo illud,ꝙ tenet Bar. hic
poſt gl.ꝙ in ↄ̃ctib. bonæ fidei ſufficiat intereſſe affectionis , vi-
de quod refert ſe de facto conſuluiſſe Bal.Nouellus in tract.de
6 dote,in 4.parte,& in 4 q.¶† Sextò no.in l. ſed ſi fideiuſ. ꝙ licèt
aliàs nõ valeat fideiuſſio ſine principali. l.ſi ſtipulatus.§.adhibe
ri.ff.de fideiuſ.quia acceſſorium non poteſt eſſe ſine principali.
illud ꝓcedit in fideiuſſore ſimplici. ſecus eſt in fideiuſſore in rẽ
7 ſuam,vbi fideiuſſor pro reo accipitur,vt hic expreſsè dicit tex.
7 † Septimò no.ex eo.tex.ꝙ fideiuſſor in rem ſuam non eſt pro-
priè fideiuſſor,ideo non veniret in ſtatuto,vbi verba debent ꝓ-
priè accipi.Et ideo ſm Alb.ſi ſtatutum eſt in ciuitate,ꝙ nullus,
qui ſit fideiuſſor obligatus vltra centum admittatur ad condu
cendum vectigalia cõis,ſub certa pœna,ſi aliquis eſſet fideiuſ-
ſor in rem ſuam,puta pro ſuo procuratore vltra dictam ſum-
mam,& conduceret vectigalia,non incideret in pœnam ſtatu
tuti. Vide tñ tex.in l ſi quis tutor.ff.de ritu nupt.ſm eũ.Adde ſi-
mile in procuratore in rem ſuam, qui non dr̃ propriè procura
tor,vt patet ex diffinitione poſita in l.1.in prin.ff.de procu.vbi
gl.iſtud no.Ideo non haberet locum in ſtatuto faciente men-
tionem de proc.ſm Bal.in l.1.in 5.q. C. de act.& oblig.& in l.q.
ſtipendia.circa prin.vbi Sal.& alij. C.de procu. Pro confirma-
tione prædictorum bene facit , quia qñ aliquid non profertur
ſimpliciter , ſed cum adiuncto,apparet illud non eſſe propriè,
8 ſm Bar.in l.Lucius.§.quæſitum.ff.de leg.3.cum concor.¶† No
nò,& vlt.no.ex.l.idem in duob. ꝙ pactum de non petendo fa
ctum vni ex reis deben. ꝓdeſt alijs, qñ ſunt ſocij omnium bo-
norum,vel ſpecialiter illius debiti,quia tunc intereſt paciſcen-
tis,ne ab altero petatur. Nam quicquid ille ſolueret , repeteret
à paciſcente actione pro ſocio pro rata ſua , vt hic per Bart. &
plenius in l.ex duob.in 8.q.ff.de duobus reb.vbi examinat ma-
teriam iſtius legis.¶Glo.in l. niſi.format oppo. & dat quatuor
ſolu.ideo diuide eam in 5.partes,quæ patet in glo. Bart.dicit ꝙ
omnes ſolu.gl.ſunt bonæ excepta ſecunda.Pro prima ſol.adde
gl.in l.ſi ſtipulatus eſſes à me.§.ſi ex duob.ff.de fideiuſſ. & ibi vi-
9 de Bar.in vlt.col.ſed iſta ſolutio diuinat.† Secunda ſol.vltra ꝙ
diuinat,etiam non eſt vera,quia dato,ꝙ reus non ſit ſoluendo,
tamen intereſt fideiuſſoris ſibi cedi actionem ↄ̃ eum,quia po-
terit in futurum fieri ſoluen. ꝙ lex ſperat. l.ſi defunctus.C.arb.
10 tutel.l.2.& 5.C.qui bon.ced.poſ.l.vir ab eo.ff.de iure dot.† No-
tamen ex iſta gl. ſm Bal. ꝙ fideiuſſor non poteſt opponere ex-
ceptionem excuſſionis,vel cedendarum actionum,quando re
uera ſua non intereſt, & ad hoc ſingularem reputat iſtam glo.
Ang.& Imol.in l.exitus. ff. de acquir.poſſ.Reiectis ergo ſolu.gl.
diuinatiuis, tene ſolu.quam dat Bar.& cæteri ſequuntur. ¶Gl.
in l.fideiuſſoris.in verſi. proderit reo. diuiditur in duas partes.
In prima ponit quatuor fallen.ad text.& ſic remouet quatuor
oppo.In ſecunda oppo.& ſoluit.Secunda ibi, ſed videtur , dic
vt in ea. Iaſon Paduæ.

S V M M A R I V M.

1 *Pactum perſonale quot modis dicatur.*
2 *Videlicet dictio,non ſolùm eſt declaratiua ſed etiam reſtrictiua.*
3 *Pactum de non petendo à debitore factum cuilibet extraneo , parit ſibi vtilem exceptionem doli,nu.4.& 5.*
6 *Eſt ſpecies iuramenti dicere,in veritate ſic eſt.*
7 *Dictio,plerunque,cuius ſit naturæ.*

L E X X X V.

§.Perſonale. Pactum perſonale non egreditur
perſonam paciſcentis.Item pactum
fideiuſſoris prodeſt reo principali, vel confideiuſſori , ſi hoc a-
1 ctum fuerit.h.d.vſque ad l.ſi vnus. † Et quot modis dicatur pa
ctum perſonale,dic vt per Bart.in l.ſi tibi. §.pactio. s̃.eo.& in l.
2 niſi. vbi dixi.¶† Not.in l.videlicet,ꝙ de natura huius dictionis,
a videlicet, [a] eſt ꝙ non ſolùm ſit declaratiua,ſed etiam reſtricti
ua.l.cùm quidam.§.1.ff.de vſu.not.Barto.in l.1. ff.ad l.aquil.
¶Capio glo.in verbo plerumque.quam diuide in tres part. In
prima declarat text. In ſecunda reſpondet tacito queſito . In
tertia format quæſtionem . Secunda ibi , quod ſemper præſu-
mitur . Tertia ibi , ſed an dices idem . In ſecunda parte ibi,nos
* contra.Dic,ꝙ iſta opi.eſt vera ſm Bart.*& communiter Docto.* per
l.fideiuſſoris.j̃.eo.quæ loquitur in caſu dubio, & quia perſona
extrinſecus non intelligitur.l.ſi ſtipulatus. §. Chriſogonus. ff.de
3 verb.obl.¶† In tertia parte gl.hẽs,ꝙ pactum de non petendo à
debitore factum cuilibet extraneo,parit illi vtilem excep. do-
li.Iſte paſſus eſt ſubtilis,& diſputabilis,& neceſſarius ad intelli-
gendum tit. Adde,ꝙ idẽ tenet gl.in l.& habetur. §.Iul. & in l.ſi
tibi.§.pactus.s̃. eo. & glo.& in l.Pomp.ff.de nego.geſt. tñ alleg.
gl.multum faciunt,q̃a loquuntur in exceptione pacti.Nos loq̃
mur in excep.doli ſubſidiaria.Non obſt.l.ſi tibi.§.cũ poſſeſſor.
alleg.in gl.q̃a loquitur in poſſeſſore,qui erat pactus ſibi.Nos ve
rò loquimur, qñ extraneus eſt pactus debitori. Bart. tñ dicit, ꝙ
ↄ̃rium vr̃ tenere gl.in l.non ſolùm.2.§. ſi liberationis verba. ff.
de lib.leg.quæ dicit,ꝙ confeſſio facta abſente parte ꝓducit do-
li exceptionem.Sed ↄfeſſio ad liberandum idẽ eſt , ꝙ pactum,
l.tale pactum.in prin.j̃.e.tñ ſm Bal.in c.1.de eo, qui fi.fe. agna.
iſtæ gl. non ſunt ↄ̃rię,ſed diuerſę,q̃a gl. in d.§.ſi liberationis ver
ba,loquitur in refutatione , ſed iſta glo.loquit̃ in pacto de non
petendo.Bal.ẽt in c.fi.in 8.col.de ↄfeſ.dicit,ꝙ iſtę gl.quę viden
tur ↄ̃rię,concordantur hoc modo,quia gl.in d §.ſi liberationis
verba,procedit qñ liberatio fit per renũciationem,vel per ſim-
plicem confeſſionem, ſed gl. hic loquitur,qñ liberatio fit ꝑ viã
conuentionis,& ſic per pactum de non petendo. Et licèt Bart.
in d.§.ſi liberationis verba,vtrunq; articulum ſimul examinet,
tñ illum paſſum, nunq̃d confeſſio facta abſente parte, vel libe-
ratio proſit debitori quo ad dandam ei exceptionẽ doli,omit-
tam,q̃a illa materia plenè tradit̃ in l.poſtq̃ liti.C.eo.vbi Sal.latè
Mod.pręcipuè d.Alex.poſt Cano.in c.cum pridem de pact.&
in c.veniens.de renun.cum alijs concor.Solùm ergo attingam
articulum gl.de pacto de non petendo facto extraneo. Nã iſtã
opi.gl.tenent Bar.Bal.Ang.Ful.& Pau.de Caſt. hic, & Bar.in d.
§.ſi liberationis verba.Bal.in l.& heredi. §.nos autem, & in l.re
ſcri.§.fi.s̃.eo.¶Pro iſta parte ſtringit, q̃a certè perſonæ ſunt ſpe
cialiter enumeratæ,ex quarum pacto quæritur aliis vtilis exce
ptio.l.reſcri.§.fi.cum ll.ſeq.vſq; ad iſtum tex.s̃.eod.ergo appa-
ret,ꝙ in quolibet extraneo iſtud nõ eſt verum . Ad idem Bart.
ponderat tex.& in l.& hr̃di.§.nos autẽ,in ver.ceterum,s̃.eo.vbi
etiam,qñ pater paciſcitur filio vt extraneo,nõ acquirit̃ filio ẽt
vtilis exceptio.Sed tenẽdo intellectum,quem ibi tenui,ꝙ imò
acquirat̃ vtilis exceptio,ille tex. ꝓbaret ↄ̃riũ.Scd̃o põdera tex.
in l.hr̃di.§.his.s̃.eo.& in hoc tex.vbi cũ myſterio formatur.q.de
his,q̃ eiuſdẽ pecunię ſunt debitores,vt quo ad doli exceptionẽ
pactũ vnius ꝓſit alij,ergo ſecus in penitus extraneo. Ad idẽ fa-
cit,q̃a ſpãle eſt, qñ q̃s interuenit vt miniſter,puta,vt ꝓcurator,
vel

A D D I T I O.

a ¶Dictionis videlicet. Adde c.tranſmiſſa,de eo,qui cogno.conſa.vxo.ſuæ,& in c.ſtatutum.de hær.lib.6.

vel nuncius,ꝙ per eum acquirit alij vtilis exceptio, ergo in ꝯrium est,quando interuenit penitus extraneus *Et ista est communis opi.* Contrariam opin. tenet Gul. de Cun. in l. Pompon.ff.de neg.gest. Idem tenet And.de Pisis.Ray.de Fori. & Alb. de Rosa.hic,& Ray.in l.nuda ratio.ff.de don.Bal.in l.generaliter.C.de non num.pecu.& disputando ista opin.est defensibilis Pro ista opi.tria stringunt.Primò stringit fundamentum Alb. quod sibi ascribit Raph.Ful.Nam clarum est,ꝙ pactum de non petendo factum procu.de non petendo à dño,prodest ipsi dño,quo ad excep.doli.d.l.rescriptum.§.fi.modo sic est,ꝙ extraneus paciscendo ne petatur à debitore,gerit illius negotium. l.si ego.ff. de neg.gest. l.qui mihi do.ff.de dona.Secundo cùm ratihabitio sequens trahatur retro,& æquiparetur mandato l. fi. in fi. C.ad Maced.cum si. ergo pactum penitus extranei sequuta ratihabitione ita habet prodesse,sicut pactum procuratoris,cùm ratihabitio æquiparetur mandato. Et per hoc fundamentum retorquetur ꝯ communem illud,quod dicebatur de procuratore.Item per istud fundamẽtum patet rñsum ad alleg.in oppo. dum dicebatur,ꝙ certè personç sunt enumeratæ,&c.quia verum est,ꝙ in illis certis casib.queritur vtilis exceptio,& statim, sed in extraneo solùm sequuta ratihabitione. Scdò ad idem facit arg.scilicet iste tex.loquens in fideiussore,cuius pactum ꝓdest reo,si hoc actum est, & tamen nihil interest fideiussoris.l. fideiussoris. s̃.eo. & est penitus extraneus,& sic ꝙ interesse prętendit,non est pecuniarium,nec conside.vt volunt gl.& Doct. in d.l.fideiussoris.s̃.e.Nec obst.illud,quod dicunt Pau.de Cast. & D.Alex. hic, ꝙ istud sit propter connexitatem,quam habet obligatio fideiussoria cum obligatione rei principalis. Nam si ista ratio esset vera,semper factum fideiussoris prodesset principali,etiam si non esset actum,ꝯ d.l.fideiuss. s̃.eo. Item per hoc nihil interest fideiusso. ergo in effectu est extraneus, sed qñ ista non sufficerent pro ista parte, tertiò stringit illud, quod vult, gl.quam Bar.& oẽs indifferenter ibi sequuntur in l.quod dictũ. in gl.fi.s̃.eo.vbi si fideiussor intercessit animo donandi:quo casu est penitus extraneus. Patet, quia tunc obligatio fideiussoria non est accessoria ad principale, nec aliquid habet commune cum principali. Tñ adhuc isto casu pactum fideiussoris ꝓdest principali,eo ꝙ est actũ.De veritate tñ illius glo.an bene dicat, ibi reseruo dicendum.Quid tenendum in hac difficultate? Licèt passus sit disputabilis,non recedo à *communi sententia, eam tenendo.* Difficultas est rñ.ad arg. de ratihabitione,quę trahitur retro,& æquiparatur mandato. Raph. Fulg.in fi. respons.ꝙ non omnis, qui mihi paciscitur,facit negotium meum gerens, nec paciscitur vt negotiorum gestor,licèt negotium tendat ad ꝓficuum meum.alleg.l.si quis ab alio.in prin.ff. de calum.Ita etiã respons.Io.Fab.in §.alteri.in 1.col in fi.& seq.insti.de inutil.stip. Tu autem considera,ꝙ si istud arg.esset verum , certè quilibet posset alteri stipulari, quia ille posset ratificare, & æquiparatur mandato,quod est ꝯ omnes tex.de mũdo, nisi qñ stipularetur nomine alterius,vt statim dicam.Nam quod nomine meo gestum est,benè possum ratificare,vt dicit Bar.in l.si vxor.§.si qs vxorem.ff.de adult.& in l.pen.ff.rem rat. hab. Secũdo ad obiectum respon. in forma. ꝙ ratihabitio trahitur retro,& æquiparatur mandato,qñ actus à principio est de se validus, Secus si est nullus,vt dicit Bar.in l.obseruare. in vlt.no. & ibi Bald. ff.de off.procu.& leg. Facit quod vult gl.in l.Iul.& ibi Ang. ff.qui satisd.cog. sed hic actus est à principio nullus,& ad hoc facit tex.

4 in l.si tibi.§.si pactum.s̃.eo. ¶† *Tenendo communem sententiam*,limita eam,nisi extraneus nomine debitoris pactum reciperet, tũc posset habere ratum,& acquireretur ei vtilis exceptio. l.rescri. §.fi.s̃.eo.iuncta.l.si ego.ff.de neg.gest.Ita limitat Bar.in d.§.si liberationis verba.ad fi.& Pau. de Cast. hic, & illo modo potest alteri stipulari,vel pacisci.gl.in l.huiusmodi.in prin.& ibi Doct. ff.de leg.1.& gl.in §.alteri.insti.de inutil.stipu.declarat Bart. in l. stipulatio ista.§.si stipul.in ver.sextus modus. ff.de verb. oblig.

5 ¶† Secundò limita fm Ang.hic,ꝙ cùm pactum de non petẽdo habeat admixtam renunciationem,licèt tale pactum factũ extraneo non valeat,vt acquirat aliquam excep.debitori,tñ valet in vim renunciationis,& ita saluat glo.in d.§.si liberationis, per l.Pompon. ff.de neg. gest. vnde fm eum,vis erit in modo practicandi, quia si debitor fundabit se ex pacto, succumbet, aut ex renunciatione,& tunc obtinebit,vt per Inn.in c. veniẽs. de renunc.Et dicit Ang. ꝙ istud est suum nouum dictum. Adde,ꝙ idem tenet Ang.in d.l.Pompon.1.Istam opi. sibi ascribit, & sequitur Sal.in l.postquam liti.C de pact.alleg.ad hoc tex.in l.1.§.interdum.ff.de vsufr.accres. Idem in effectu tenet Bald.in c.1.per illum tex.de eo,qui fi.sic agna.Ful.reprobat,quia obligationes personales renunciatione non tolluntur.Secus in realib. ita loquitur Inn.in d.c.veniens. Istam opi.etiam reprobat Do. Alex.hic,in fi.quia esset imponere legem verbis, & non rebus, contra l.2.in fi.C.commu.de lega.Item per tex. in l.si tibi.§ pactus.in ver.non proderit.s̃.eo. Adde meliorem tex.in l.fideiussoris.supra eo.in vniuersali negatiua,ibi,nihil proderit.¶Tertiò limita in foro canonico,maximè interueniente iuramento.Ita dicit gl.in c.quoties cordis oculus. 1.q.7.de cuius veritate habetur in l.stipulatio ista.§.si stipuler.ff.de verb.obl.cum concord. quæ ibi traduntur.Ponit Do.Abb.post Do.Ant.in c.si cautio.in antepen. col.de fi.instr.Illam gl.extendit, vt procedat etiam si solùm dicatur in veritate.Bald. in rubr. C.res inter alios acta.in vlt.col.Facit quod dicit Bal.in c.literas.in vlt. col. de præsump.

6 † ꝙ est species iuramenti, si dicatur in verbo veritatis, sic est,

7 prout dixi in d.l.3.§.fi.ff.de iureiur. ¶† Vltimò pro complemẽ

a to istius tex.aduerte,ꝙ hic dictio plerunque, [a] non facit regulam,cuius contrarium dixi in l.iurisgen.§.prætor ait. s̃.eod.no. Bar.in l.1.in princ. ff.de tute.& ratio distra.potes dicere, ꝙ istud sit propter dictionem,videlicet,sequentem,cuius natura est,vt non solùm stet declaratiuè,sed & restrictiuè, vt dixi s̃. in tex. Iason Paduæ.

ADDITIO.

a ¶Dictio plerunq;.Adde Doct.in l.si plures.ff.de vulg.& pup.Raph.Fulg. cons. 73.incip.Thomas Canonicus Lucanus.

SVMMARIVM.

1 *Societas reperitur duplex.*
2 *Socij si sint plures vnius fundici,vel vnius mercantiæ, quilibet eorum potest agere insolidum contra debitores fundici.*
3 *Solui potest multis,qui tamen non possunt nouare,nec pacisci.*
4 *Obligatio quando insurgit ex contractu celebrato cum filio,vel seruo,ꝙ potest ei solui.*
5 *Pactum de non petendo inest in compromisso,& laudo.*
6 *Compromissum super re dubia per vnum ex socijs,alijs præiudicat.*
7 *Leges permittunt,ꝙ vnus possit liberare debitorem per acceptilationem in præiudicium aliorum.*
8 *Correus an nouare possit.*
9 *Nec dictio,naturaliter continuat eandem materiam.*
10 *Alius,dictio quomodo intelligatur.*

LEX XXVII.

1 SI vnus ex argen. Ista est solẽnis,& vtilis lex.¶† Prœmitte ad euidentiam, ꝙ duplex reperitur societas, scilicet,incidens,& conuentionalis. Incidens ꝓpriè est,qñ testator legaret rẽ duob.insolidum, vel qñ quis donaret vnam rẽ duobus insolidum,de ista loquitur. §.item si inter aliquos.Instit.de oblig.quæ ex quasi contractu. & in l. 2. ff. commu.diui.& ista non est propriè societas.l.vt sit pro socio actio. ff.pro socio, & patet, quia non profertur simpliciter,sed cum adiectione incidens,vt inquit Bart.in simili in l.Lucius. §.quæsitum.ff.de legat.3.Et de ista intellexit hunc text. loqui glo. in duobus locis.sed Barto.reprehendit, quia ex quo simul argentariam exercebant,necesse est,quòd sit societas conuentionalis. Tu dic, quòd hic necessariò non sequitur, quia posset esse, quòd isti plures successissent vni argentario. Quædam est societas conuentionalis,quando duo, vel plures conueniunt simul facere vnam societatem in perpetuum,vel ad tempus,toto tit.ff.& C.pro socio,& de ista loquitur tex. hic, & ista fit dupliciter.Primò expressè,& hoc patet ad sensum.Secundò tacitè,quando duo, vel plures simul vnam negotiationem exercent. Nam ex isto communi exercitio inter eos societas contrahitur.l.1. C.pro socio. Similiter si plures fratres mortuo patre simul habitant, & non solùm communicant omnes reditus possessionum suarum, sed etiam omnia lucra vndecunq; peruenientia,certè inter eos intelligitur contracta societas vniuersalis,secundum Barto. in l.Titium,aut Meuium.§.altero.ff. de administr. tuto.& in tracta.de duob fratr.in 2.& 5.colum.& in l.si patruus,vbi etiam Bald. & alij. C. commu. vtriusque iudi.& dicam latè anno sequenti.in l.1.C.qui testa.face.pos.ideo hic non pono.¶His ita pmissis diuide istud prin in quinq;.parte.In prima ponit decisio quorundam Iurisconsul.In secunda ponitur dictum, per quod respondetur tacitè obiectioni. In tertia ponitur aliud dictum.In quarta adducitur simile.In quinta ponitur extensio.Secunda ibi,tantum enim.Tertia ibi,nam nec nouare.Quarta ibi,sic enim.Quinta,& vltim.est ibi,idemque in duobus.hoc dicit. Per pactum de non petendo,vel nouationem factam per vnum ex pluribus socijs creden. non præiudicatur alijs. Secus per solutionis receptionem, vel per litis contest. hoc dicit. ¶ In text. ibi, vt solidum alter petere possit,intellige cum effectu, scilicet, litem contestando,quo casu censetur debitum præoccupare, adeo ꝙ huic agenti nõ potest opponi de parte socij, nec lite pendente alius ex socijs petere posset.

possset.l.ex duobus reis stipulandi.& ibi Barto.in 5.quęstio.ff.de duobus reis.sed ante lit.contesta. non dicitur petere velle.l.amplius non peti.ff.rem rat.habe. Nec tenetur cauere, quòd alius socius habebit ratum.glo.est not.in l.non solùm. in gl. 1.magna in fin.& ibi Bartol.& alij.ff.sol.matrimo. Cyn. in Auth. hoc ita. C.de duobus reis. tenetur tamen cauere de defendendo sociũ, si reconueniatur.text.est not.in l.fideicom.§.plerũque.ff.de leg. 3. Barto. in d. l. non solùm.& in l. ex duobus.§.1.ff.de duob.re.

2 † Per istum text. dicit Angel. ꝙ si sunt plures socij vnius fundici, vel vnius mercantię, quilibet eorum potest agere insolidum contra debitores fundici, nec poterit ei obijci, ꝙ non habeat mandatum, vel & nõ debeat audiri, nisi pro parte sua, & ostendere quanta sit pars sua, cùm de ea non constet. Et ita dicit fuisse determinatum per hunc text. ¶Contrarium tenet Barto. in l.eandem.in prin.in 7.q.ff.de duo.reis.per l. si tamen plures.ff.de exerci. Et ad istum text.& similes respon.ꝙ loquuntur in argẽtarijs, qui habent officium de publico.l.quidam.in princip.& §. nũmularios.supra de eden. Et ideo idem putat in his, qui emerent gabellas, de publico à communi, per l.1.cum gl.ff.de loco pub.fru.secus si essent priuati socij. Idem tenet Barto.in repe.l. 1.vel Auth.hoc ita.in 9.quęstio. C.de duob.reis. & in l.pen.in 5. col.ff.de stipu.ser.& idem contra Angel.tenent Fulgo. Paul. de Cast.& d.Alex.hic,& idem d.Alex.in consil.147.in 2.vol. quod inci. Ponperatis.in 1.col.Raph.Cuma.in consil.103. quod inci. Titius,& Seius socij Florẽ.¶Tu aduerte, ꝙ in contrarium multum vrget iste text.in fin.in ver.idem in duobus, qui non loquitur in argentarijs habentibus officium publicum, sed in priuatis.Nec potes probabiliter dicere, quòd iste vers.fin. sit referendus ad proxima, quia non potest, vt patet, & clausula in fin.posita refertur ad omnia praecedentia.l.talis scriptura.vbi no.ff.de leg.1.C.de libe.praete.l.1.cum sim.& super hoc cogita ad istum text.& vide Paul.de Cast.hic, qui tenendo opin.Bart.& communem eam limitat.

3 ¶†Secundò not.in ver. sic enim.ꝙ multi sunt, quibus potest solui, & tamen non possunt nouare, nec pacisci.& vltra exemplum text. adde aliud de adiecto solutioni, cui potest solui.l.eum qui.§.2.ff.de verb.oblig.& tamen non potest nouare, vel pacisci.l.si quis delegauerit.ff.de noua.cum cõcor.Et aduerte, quòd text.ibi sic enim, & ijs.respon.tacitæ obiectiõni. Nam si vnus ex pluribus socijs potest totam solutionẽ recipere, & ita alijs praeiudicare, quanto magis debet posse facere pactum de non petendo, quod est minus? Respon.tex.quòd non est minus, imò est totum ècontra, quia multi sunt, qui recipiendo veram solutionem praeiudicant alijs, & tamen faciendo pactum de non petendo, vel nouando non praeiudicant, quasi filiusfam.vel seruus faciat contractum, ex illo contractu potest sibi solui, & praeiudicatur domino, vel patri, & tamen ipsi non possent facere pactum de non petendo, nec nouare.

4 ¶†Tertio not.ex eo.ver. quòd quando obligatio insurgit ex cõtractu celebrato cum filio, vel seruo, quòd potest ei solui. Et dicit Bar.ꝙ idẽ est in monacho, & sequitur Paul.de Cast.Idem dicit Bartol.in l.quod seruus.ff.depo.& in l.si seruus. ff. de solu.

5 & in l.filius pacissendo.vbi dixi.C.eod.¶†Capio glo.in ver.nocere. quam diuide in tres partes, prout tria format contraria. Secunda ibi, item alia ratione. Tertia ibi, item videtur adhuc. Capio primum contrarium, quod est de l. si duo.ff. de arbi. & ibi dicit Barto.quòd istud est ita difficile cõtrarium, sicut aliud, quod sit in mundo. Tu fortifica, quia in compromisso, & laudo inest pactum de non petendo. l. si de meis. in princip. ff. de arb. Gloss. ponit quinque solu. Primam reprobat, Secunda est falsa, quia diuinat. Item secundum Bartol.ex quo simul exercebant argentariam, necessaria erat societas conuentionalis. Tu dic, vt dixi in euidentalibus supra. Praetereà si iste text. intelligeretur de societate incidenti, sequeretur, quòd si duo successissent vni creditori, (quo casu dicitur societas incidens) quòd haberet locum hic text. & tamen est falsum, quia non potest quilibet insolidum agere, cùm obligatio sit diuisa per l. 12. tabu. l. pro haereditarijs. C. de haere. actio. Tertia solu. quòd hic in simplici pacto, ibi in sententia, licèt reprobetur per Bartol. vt hic per eum. tamen est vera, & eam tene, & sequitur Bald. hic, quia arbitria redacta sunt ad instar iudiciorum. l.1.ff.de arbi. Item coram arbitro etiam lis contestatur. l. rem non nouam.§.patroni.C.de iud.Bald.in l. 1. in princip. C. de lit. contesta. Ideo, sicut in sententia iudicis secundum Bartol. praeiudicatur propter lit.contesta. idem etiam est in sententia arbi-

* tri.Quarta sol.glo.est vera in se, sed diuinat. *Quinta solu.communiter tenetur per antiquos, & Moder. hic.* declarando, vt hic per Bartol. Eam tenent Bald. Alber. Angel. & communiter Mod. & dicit Angel.quòd eam semper tenuit.eandem, & plenius tenet Bar.in l.ex duobus.in 6.& in 7.q.& ibi etiam Imol.ff.de duobus re. Ang.& Imol.in l.pen.ff.de duob.re.ꝙ lex cõtraria loquitur, qñ debitum erat dubium. Patet, quia factum est de eo cõpromissum, quod fit de re dubia.sed hoc pactũ erat super debito liquido, quod tamen est diuinare. Ratio est prout in effectu vult dicere Bar.ꝙ qñ debitum est liquidum, socius est in culpa, quia facere pactum de non petendo super debito liquido, est quaedam dilapidatio, seu donatio, quae non venit in mandato quantumcunque generali, etiam cum libera.l.contra iuris ciuilis.§. fin. j. eod. Sed compromittendo de re dubia, facit actum non culpabilem, vt statim dicam. Solus Raph. reprobat istam communem solu.quia facere compromissum est culpa.l. si dictum.§.si cõpromisero.ff.de euic. vnde dicit text. in l.si minor 25.ann.ff.de min.ꝙ eo ipso, ꝙ minor compromittit, dicitur lędi.Sed responde, ꝙ non est culpa, quae faciat teneri sociũ actione pro socio, ex quo tractat negotium commune, prout faceret suum priuatum.arg.l.socius socio.ff.pro soc. secundũ Ang.

6 & Imol.in l.ex duobus in prin.ff.de duob.re.in 9.col. † Et sic videtur, ꝙ compromissum super re dubia per vnũ ex socijs prae-

a iudicet alijs. [a] Et ita tenent Bald. hic in lect. antiqua. & Angel. quamuis aliter teneat Bart.in d.l.eandem.in 7.q.& d. Alex.hic. Cogita etiam, si ad arg. Raph.possit responderi alio modo, videlicet ex doctri. Petr.de Ancha.in c.fin.de emp.& vendi.ꝙ facere compromissum non dicitur culpa in se, sed facere cõpromissum aut de re clara, aut cum eo, qui nullum ius habet.d.§. si compromisero. ¶Vltra alios ego contra communem sol.& contra predicta moueo tres difficultates.Prima est, nam voluit doctr. ꝙ ideo vnus ex socijs potest facere pactũ de non petendo, quando debitum est liquidum, quia est in culpa, cùm sit dilapidatio, quare non sic est in culpa quando remittit per acceptilationem debitũ liquidum, cùm etiam sit ibi in effectu donatio, & dilapidatio? Secunda difficultas est. Nam videtur, ꝙ istae leges sint impositae verbis, & non rebus. Patet, quia nõ permittunt, ꝙ vnus ex socijs possit debitori facere pactum de nõ petendo, & tamen permittunt, ꝙ possit liberare per acceptilationem in praeiudicium omnium, etiam si non sint socij, vt iuribus in vlt.parte glo.alleg. Si ergo socius in instrumento dicat, facio pactum de non petendo debitori, non praeiudicat socijs. Sed si dicat, libero per acceptilationẽ, istud pręiudicat alijs, & tamen neutro casu non interueniunt nisi verba, & vtroque casu est in effectu donatio.& sic est ponere differentiam verbis, & non in rebus, nec in effectu. contra l. 2. C.communia de leg.

7 ¶†Tertia difficultas est. Nam leges permittunt, ꝙ vnus possit liberare debitorem per acceptilationem in praeiudicium aliorũ, & tamen non potest nouare, quod est minus, & multum parui praeiudicij, praesertim secundum ista iura, secundũ quae non fiebat nouatio, nisi secunda obligatio contineret plus quã prima, aut saltem tantundem.l.qui vsumfructum.in prin.vbi Docto.not.ff.de verb.oblig.declarat magistraliter Bar. in l.pen.ff.de praeto.stipu.Istam 2.difficultatem mouet Bar.& super ea relinquit prouectos cogitantes in l.ex duobus in 7.q.in fi.ff.de duob. reis.sed Ang.Imol.& d.Fran. de Are.ibi rñdent, ꝙ quemadmodum vnus socius recipiendo veram solu. potest praeiudicare alijs, vt hoc text. ita per omnem actum, qui habeat vim solutionis, aut fingatur solutio, sicut est acceptilatio, sicut etiam est iuramentum, vt hac glo.in 2. parte, quia per tales actus extinguitur obligatio. Sed nouatio nõ habet vim solutionis, nec est extinctio obligationis, sed transfusio vnius obligationis in aliã. l.1.ff.de nouat.Ideo non praeiudicat, sicut nec pactum de non petendo, vt hoc text.Sed certè ista solu. non euacuat difficultatem in aliquo, quia isto modo esset facere differentiam in verbis, & non in effectu, cùm nouatio (vt praedixi) minus noceat.

* Et dicere, ꝙ primi [*] actus habent vim solutionis, certè quãtum ad effectũ acceptilat.est donatio, nec ibi interueniunt nisi verba, & tamen per eam vnus potest praeiudicare alijs, quare non sic in pacto, & multo fortius in nouatione, cùm in ea parũ laedantur socij? Cogita in praedictis, quia vehementer dubito. ¶Ad primam, & secundam difficultatẽ potes respondere, considerando verba Bart.ꝙ quando sunt plures correi socij, ita ꝙ omne emolumẽtum debeat esse commune, illud quod vnus exigit, tenetur communicare alijs per actionem pro socio. Et ideo si culpa sua fecerit, ne possit communicare, non praeiudicat alijs. Quando ergo solutionem recipit, liberatur debitor quo ad omnes, eo quia qui solutionem recipit, tenetur alijs cõmunicare. Idem euenit quando acceptum fuit, ac si sibi esset actualiter satisfactum, tenetur communicare alijs, ac si veram solutionem recepisset, ideo non praeiudicat correis, sed in in pacto de non petendo nihil praesupponit habitum, imò remissum,

ADDITIO.

a ¶Praeiudicet alijs. Idem tenet Alex.in l.de pupillo. §.si plurium.de oper.nou nunc. PVRPV.

* Legitimi.

remiſſum, & hoc prouenit culpa ſua. Ideo cæteris non præiudicat, ex quo enim verè nihil recepit à debitore, nec dicit ſibi eſſe ſatiſfactum, vt in acceptilatione, & ſic nihil eſt, quòd iſto caſu deberet communicare alijs, ideo per pactum cæteris non præiudicat. Quantum ad tertiam difficultatem, licèt Paul. de Caſt. hic conetur reſpondere, tamen quid ſit dicendum, apparebit ex his, quæ dicam in alia gloſſ. quam capio. ¶Capio glo. in verbo, nam nec nouare. quæ fortiter opponit contra text. & dupliciter reſpondet, ideo poteſt diuidi in tres partes, ſed ſolu-
8 tiones gloſſ. nihil valent, quia diuinant. † Iſtud eſt difficile contrarium ſicut aliud, quod reperitur in iure, cùm hic dicatur correum nouare non poſſe, & Iuriſcon. in d. l. ſi rem. §. ſi duo. ff. de nou. principaliter quærat, an vnus ex correis credendi poſſit nouare in præiudicium aliorum, & per multa ſimilia determinat, quòd ſic, & ſic decidit totum oppoſitum eius, quod text. hic. Barto. ibi in princ. dicit, quod illa lex habet fortiora contraria, quàm aliqua lex, quæ ſit in corpore iuris. Bald. etiam dicit, ꝙ iſtud eſt terribilius contrarium, quàm habeat iſta lex. Reie-
* ctis ſolutionibus traditis per gloſſ. hic. *& ibi, communis ſolu. Doct. eſt.* Gul. de Cun. Bald. Albe. Angel. & Paul. de Caſt. hic, & gloſſ. in l. ex duobus, & ibi Imol. tenet. ff. de duobus reis. tenet Barto. Angel. Imol. Paul. de Caſt. & Raphael Cuma. in d. §. ſi duo, ꝙ aut ſunt ſocij, prout loquitur iſte tex. in ver. ſocijs, & tunc vnus nō poteſt nouare in præiudicium aliorum. Ratio, quia ex quo ſunt ſocij, & res communiter ad omnes ſpectent, in re communi non poteſt aliquis ſociorum aliquid facere alijs inuitis, niſi quando vteretur re ad vſum deſtinatum l. Sabinus. ff. commu. diu. Aut non erant ſocij, & tunc, quia quilibet poteſt facere quod vult, nec tenetur alij communicare, quando prætendunt cauſam lucratiuam, vt eſt tex. magiſtralis in l. in l. Falcid. hoc obſeruan. ff. ad l. Falc. & iſto modo non poteſt nouare. Ita loquitur d. l. ſi rem. §. ſi duo. Iſta communis ſolu. nō placet Bal. nec Fulg. nec mihi, quia ſecundum Bald. reſultaret abſurdum, quòd ratione ſocietatis quis poſſet minus, quàm quando non eſt ſocius. contra l. ſi duo. ff. de arb. & l. ſi duo. in princ. ff. ſi quis cau. Item Iuriſcon. in d. §. ſi duo. vbi ita exactè examinauit, an vnus correus poſſit nouare in præiudicium aliorum, ſic fuiſſet diminutus Item, & fortius text. ibi dicit, ꝙ ſicut poteſt acceptū ferre, ita & nouare, & tamen in acceptilatione non refert, an ſint ſocij, vel non, vt iuribus ſupra in gloſſ. alleg. Ergo idem debet eſſe in nouatione. Tertiò, quia ſi poteſt quod eſt plus acceptum ferre, ergo & nouare, quod eſt minoris præiudicij, vt dixi in alia glo. in 3. difficultate. Et ideo Sal. hic tenet ſolutionem de directo contrariam, quæ fuit Dyn. & gloſſ. in d. l. ſi rem. §. ſi duo. ꝙ ille text. loquatur, quando correi ſunt ſocij, tunc vnus poteſt nouare in præiudicium aliorum. Si autem non ſint ſocij, ſecus. Nec obſt. quòd Bartol. dicat, quòd ſit truffa, per iſtum text. in ver. ſocijs, quia reſpondet Sal. quòd in iſto tex. bene erāt ſocij, ſed non erant rei credendi, quod videtur contra verſi. fin. ¶Alium intellectum, & pro certo pulchrum, & peregrinum poſuit Raphael. Fulgoſ. hic, ſecundum quem minus læditur litera vtriuſque tex. & minores diuinationes fiunt. Nam pro certo tenendum eſt, quòd ſi ſunt plures correi credendi, ꝙ vnus poteſt nouare in præiudicium aliorum. Ita inuiolabiliter decidit text. in d. §. ſi duo. per plura ſimilia, de quibus ibi in text. & hoc modo ceſſabit 3. difficultas, quā dixi. ſ. in text. & ſuper qua reliquit Bartol. cogitandum in d. l. ex duobus. in 7. quæſtio. in fin. Nec obſt. iſte text. dum dicit, nam nec nouare alium poſſe, quia non loquitur in alio correo, ſed in alio penitus extraneo. Et licèt Barto. in d. §. ſi duo. dicat, quòd ſit truffa, tamen reſpondendo, vt facit Raphael. Fulgoſ. & vt tollatur tam difficile contrarium, poteſt hoc teneri. quòd autem non loquatur in correis, patet quia non dicit alterum, vt in ver. præcedenti, qđ eſt diſtributiuum duorum. Sed dicit alium, & ſic penitus extraneum. ꝙ loquatur de alio extraneo, & non correo, patet per ſimile, quod ſequitur ibi, ſic enim & his. vbi non loquitur de correis, & voluit text. reſpondere tacitæ obiectioni, probādo, quòd aliqui poſſunt recipere ſolu. vt eſt extraneus adiectus ſolutioni, vt l. eum, qui §. 2. ff. de verb. obl. & tamen non poteſt nouare. l. non abſtulit. ff. de noua. quod eſt minus quàm facere pactum de non petendo. Et dicit Fulgo. ꝙ iſte eſt ſtylus Pauli Iuriſconſ. prima fronte ex verbis ſuis videtur vnum velle dicere, & tamē rectè conſiderādo aliud dicit, vt patet in l. ſi tibi. § de pign. ſ. eo. & in l. lecta. ff. ſi cert. peta. & l. venditor hæreditatis. ff. de hære. vel act. vend. quæ omnes ſunt leges Pauli Iuriſcon. qui ex propoſito ita libenter dictabat leges, vt prima fronte viderentur vnum dicere, & poſteà melius conſiderando aliud decidunt, & hoc modo iſte text. non contrariabitur. d. §. ſi duo. Nec obſt. iſte text. in verſicu. fin. qui loquitur in duobus reis, & clauſula in fin. poſita videtur ad omnia debere referri. l. 1. in fin. C. de libe. præte. quia reſpondet Fulgoſ. quòd iſte verſi. fin. debet referri ad id, quod in prin. dixerat de argu. ſocijs. non autem debet ad alia referri, licèt iſte intellectus ſit ſubtilis, & videatur tenendus tanquam minus lædat hos text. tamen contra iſtum intellectum mihi duo obſt. Primò iſte text. in ver. nam nec no-
9 uare. † Pondera dictionem, nec, [a] de cuius natura eſt conti-
a nuare eandem materiam l. 2. ver. nec cogitur, cum gloſſ. & ibi Bartol. ff. ſolu. matrim. Secundò obſt. tex. in illa dictione alium, quæ debet eſſe repetitiua ſimilium. gloſſ. in l. ſi fugiti. C. de ſer. fug. in cap. ſedes. vbi Docto. de reſcrip. in cap. cum non ab homine. de iud. ſed ſi intelligeretur de tertio penitus extraneo, nō
10 eſſet repetitiua ſimilium. † Tertiò, & fortius moueor, quia dictio, alius, etiam ſi ponatur cum vniuerſali quicunque, tamē intelligitur in caſu ſimili præcedenti, quanto fortius, vbi ponitur de per ſe, vt hic. Iſta doctri. colligitur ex eo, quod decidit Oldr. Laud. in conſil. 8. quod inci. quidam teſtator. vbi dicit. Pone, ꝙ teſtator mandauit ſolui certis creditoribus eiuſdem ciuitatis, & quibuſcunque alijs habere debentibus. Illud, & quibuſcunque alijs, intelligitur, qui ſint eiuſdem ciuitatis. Refert, & ſequitur do. Anto. de Butr. in cap. cum dilecti. in 1. colum. de donat. ¶Ad idem facit, quod tenet Ludo. Rom. in l. damni. §. ſi is qui vicinas. ff. de damn. infect. quòd ſi conſtituo procuratorem ad talem litem, quam habeo cum Titio, & ad quaſcunq; alias intelligitur. ſ. quas habeo cum Titio, vt ſit repetitiua ſimilium. alleg. Barto. qui non dicit in l. qui habet. § fin. ff. de tut. niſi ſaluando intellectum Fulgo. dixeris, quod prædicta procederent, niſi clauſula ſequens aliter declararet hic in ver. Sic enim & is. qui loquitur in non correis. ¶Quartum intellectum, quem dicit eſſe ſuum nouum, ponit d. Franc. de Aret. in l. ex duobus. in 6. colum. & ſequen. ff. de duo. re. quòd d. §. ſi duo. loquitur in nouatione, quæ fit per interuentum nouæ perſonæ, quæ habet ſimilitudinem cum delegatione, & quæ habet vim ſolutionis. Et quòd de iſta loquitur ille text. vltra ſimilia, quæ ibi ponuntur. Patet ex ver. alioquin. Aut nouatio fit ſine vlla delegatione, quando illa met perſona, quæ prius erat obligata remanet in obligatione nouante, & talem non poteſt facere vnus ex correis. & de iſta loquitur iſte text. ſecundum eum. Ratio eſt, quia talis nouatio non habet vim delegationis, & ſic nec ſolutionis, ſed potius habet vim cuiuſdam præoccupationis, quæ non nocet niſi lit. conteſta. Tamen iſta ſolu. facit magnam diuinationem & reſtrictionem ad hunc text. & poſſet in tam difficili contrario pro minus periculoſo teneri intellectus Raphael. Fulgoſ. Iaſon Paduæ.

A D D I T I O.

a ¶Dictionem nec. Adde l. ſacram. ff. de rer. diuiſ.

S V M M A R I V M.

1 *Pactum de non petendo factum ad tempus, vltra tempus non prodeſt, neque reo, neque fideiuſſori.*

2 *Prorogatio termini facta debitori principali, non liberat fideiuſſorem.*

1 §. Si cum reo. † Pactum de nō petendo factum ad tempus, vltra tempus non prodeſt nec reo, nec fideiuſſori. Item principalis debitor poteſt paciſci fideiuſſori, licèt ſibi non paciſcatur. hoc dicit. Diuiditur in duas partes, prout duas ponit deciſio. Secunda ibi, quod ſi ſiſe. ¶In 1. parte ratio dubitandi erat propter l. fin. infra eod. ad quam quia gloſſ. in verbo fideiuſſori, non clarè reſpondet. Tu reſponde, quòd ibi loquitur, quando pactum de non petendo factum eſt ſimpliciter, & in perpetuum. hic verò fuit pactum ad tempus. quo caſu fideiuſſor non poteſt ſe iuuare vltra tempus, quia limitata cauſa limitatum producit effectum. l. in agris. ff. de acq. rer. domi. l. age. vbi dixi. C. de tranſact. & hoc inducitur per Bald. Angel. & Paul. de Caſt. hic ad quæſt. quas ponit Barto. in §. pactus ne peteret. inf. ead. l. ibi dicam. ¶Secunda pars ſubdiuiditur in tres partes. In 1. ponitur thema, & opin. quorundam. In 2. aſſignatur ratio pro eis. In 3. ponitur contraria opin. & vera cum ratione. Secunda ibi, quia ea demum. Tertia ibi, ego didici. ¶In text. ibi, quia ea demum. Voluit text. dicere, ꝙ exceptio debet ſumere originem in perſona principalis, & poſteà facere tranſitum in fideiuſſorem. ſed hic non ſumit originem in perſona principalis, ergo & c. ¶In text. ibi, non tamen illi. reſpondet tacitæ obiectioni, quia per liberam perſonam alteri non acquiritur. l. fin. C. de acquirend. poſſeſ. quod eſt verum, quando non intereſt liberæ perſonæ. ſed hoc intereſt principalis, quòd fideiuſſor ſit exemptus, quia aliàs poſſet habere regreſſum contra principalem. l. indebitum. ff. de condi. indeb. Addit gloſſ. quòd etiam adeſt intereſſe amicitiæ, & ad hoc Angel. & Mod. multum not. iſtam glo. ſed quòd tale intereſſe amicitiæ non ſufficiat, vt quis poſſit alteri

alteri ſtipulari,& paciſci,tenent gloſſ.& Docto. in l.fideiuſſoris.
2 §.eod.& eſt text.in l.3.§.ſed ſi fortè.ff.iudic. ſolu. ¶†Not.ex iſto text.ſecundum Bald.Ang.& d.Alex.hic, quòd prorogatio termini facta debitori principali non liberat fideiuſſorem , quod eſt verum, quando fideiuſſor ſimpliciter interceſſiſſet. Secus ſi ad tempus,quia prorogatio termini facta principali vltra illud tempus liberat fideiuſſorem.l.ſi cùm Hermes. C.loc. & l. item quæritur.§.qui impleto.ff.eod.quod eſt vtile pro fideiuſſoribus Caſtellanorum , qui ſe obligarunt pro ſemeſtri. Nam ſi Caſtellanus remaneret in arce vltra ſemeſtre , fideiuſſores non eſſent vltra obligati,ſecundum Specul. & Ioan. And. in titul. de fideiuſ.§.1.in ver.illud.Cano.in cap.conſtitutus.eod.titul. & dicit Bartol. in l. Lucius. 2. §. Paulus. ff. de admin.tuto.quòd ita aliàs fuit conſultum, & iudicatum de facto , & ibi ſingu. limitat Bart.vt ſit verum, quando fideiuſſores ſimpliciter fideiuſſiſſent. Secus ſi promiſiſſent, ꝙ Caſtellanus Caſtrum reſtitueret. De quo puncto dixi plenè in l. 1.C.de iudi.Ideo hic non repeto.

SVMMARIVM.

1 *In ſtipulationibus continetur ius.*
2 *Pactum de non petendo tollit ipſo iure actionem.*
3 *Stipulatio ſequens nouat, & tollit actionem ipſo iure.*
4 *Pactum nudum de ſui natura eſt producere replicationem.*
5 *Res de facili reuertitur ad ſuam naturam.*
6 *In correctorijs quando ſit licita extenſio.*
7 *Cauſa ordinaria de conſenſu partium non poteſt fieri ſummaria, tamen ſic èconuerſo.*
8 *Secundum teſtamentum minus ſolenne quando tollat primum ſolenne.*
9 *Licèt exemptus non poſſit ſe ſubmittere alieno ſuperiori ſine licentia Papæ,tamen ſuo aliàs ordinario poterit.*
10 *Valet conſuetudo, quod Epiſcopus prouideat de Prælato omnibus eccleſiis etiam collegiatis,licèt in his habeat ſolam confirmationem.*
11 *Pactum,vel tacita renunciatio prælati poteſt præiudicare eccleſiæ.*
12 *Per pactum non poteſt mulier fieri deterior in dote reſtituenda.*
13 *Dictio,totus, aliquando exponitur pro omnis.*
14 *Secundum pactum non tollit primum ipſo iure.*
15 *Quid operabitur tertium pactum de non petendo.*
16 *Pactum de non petendo , & pactum ècontrario, quos operentur effectus.*
17 *Si poſt pactum de non petendo ſequatur abſolutorium, tollitur actio ipſo iure.*
18 *Exceptio compenſationis poteſt opponi contra inſtrumentum.*
19 *Sola abſolutoria tollit ipſo iure in totum ciuilem obligationem.*
20 *Qui fecit pactum de non petendo, obligatur naturaliter non petere.*
21 *Mulier non poſſet facere pactum de non petendo , ſtante ſtatuto , quòd mulier non ſe poſſit obligare ſine conſenſu propinquorum.*
22 *Vbi tractatur de obſeruatione iuramenti , tractatur de fauore animæ.*
23 *Vbi in iure fit mentio de oblig. intelligitur de ciuili,& non naturali.*
24 *Quando ſtatutum dicit , quòd mulier non poſſit contrahere ſine licentia propinquorum,bene poterit facere pactum de non petendo.*
25 *Pactum dicitur eſſe contractus.*
26 *Statutum loquens in contractu, habet locum in diſtractu.*
27 *Idem cenſetur ſtatutum in caſu omiſſo,in quo ſtatuentes idem veriſimiliter ſtatuiſſent, ſi fuiſſent interrogati.*
28 *Statutum loquens in contractu mulierum, habet locum in aditione hæreditatis.*
29 *Mulier poteſt facere quitationem neceſſariam , ſe obligare nomine alieno,& ad pias cauſas,& etiam contrahere matrimonium non ſeruata ſolennitate dicti ſtatuti,& nu.30.31.& 32.*
33 *In obligationibus deſcendentibus ex delicto , vel quaſi poteſt ſe mulier obligare,non obſtante dicto ſtatuto.*
34 *Stante dicto ſtatuto , nedum impeditur obligatio naturalis ex pacto de non petendo, ſed etiam omnes alij tres effectus pacti de non petendo impediuntur.*
35 *Quatuor effectus pacti de non petendo.*
36 *An ſit differentia inter pactum de non petendo , & pactum de non agendo.*
37 *Cui debentur duæ ſeruitutes , vnam remittendo non intelligitur ambas remittere, ſed illam tantum.*
38 *Qui præſcribit, cenſetur ſoluiſſe.*
39 *Ratio diuerſitatis inter pacta , & ſtipulationes eſt, quia in ſtipulatione continetur ius, in pactis factum.*
40 *Quando quis habet mero iure ius , licèt elidibile per exceptionem , vel replicationem , niſi pars aduerſa opponat , vel excipiat , etiam ſi de ea conſtet iudici per confeſſionem partis , non poteſt iudex ſupplere.*
41 *Si creditor confiteatur in actis , quòd fecit pactum de non petendo , quòd iudex non poteſt ſupplere , niſi per partem excipiatur.*
42 *Notorium licèt releuet ab onere probandi , non tamen ab onere opponendi.*
43 *Acta iudicij faciunt notorium poſt concluſionem in cauſa.*
44 *Qui vult probare ſtipulationem , tenetur probare tria.*
45 *Quando ex actis conſtat actorem carere actione, iudex ex officio nemine excipiente debet eum repellere.*
46 *Abſolutus à pœnis,& culpis hoc acto,quod de cætero non audeat ſimilia attentare,aliàs in eaſdem pœnas, & cenſuras incidat, quid iuris ſi attentet.*

§.Pactus ne peteret.

Iſte.§. ſecundum Paul. de Caſtr. eſt ſubtiliſſimus,& magiſtralis,& difficilior,præſertim in gl.quàm habuerimus hoc anno. Pro inductione literæ, gratia iuuenū, habes præſupponere in facto , quòd mutuaui decem ducatos amico, ex quo mutuo eſt mihi naturaliter , & ciuiliter cum effectu obligatus : poſteà , quia fecit mihi aliud magnum ſeruitium,feci ſibi pactum de non petendo amplius illud debitum. Accidit poſtea,quòd verſa vice ego feci aliud magnum ſeruitium illi amico meo, vnde ille nolens eſſe ingratus , fecit mihi pactum de petendo,quòd poſſem illud debitum petere.dubitatur in hoc text. de virtute , & effectu iſtius vltimi pacti.
1 ¶ † Item habes aduertere , quòd difficultas huius text. ſtatim intelligendo rationem text. dum dicit , quia in ſtipulationibus ius continetur, in pactis factum verſatur. gloſſ. hic. in verſicul. factum. diu laborauit ponendo quinq; intellectus , ſed nihil ex paucis. Verus ſenſus eſt iſte,quia in ſtipulationibus ius continetur, ideſt tota ſubſtantia ſtipulationis conſiſtit in iure . Nam ſi eam conſideras prout eſt in fieri in contrahenda ſtipulatione, licèt contrahatur per actum facti.l.conſilio.§. penul. ff. de cur. fu. tamen oportet , quòd interueniat miſterium iuris , ſcilicet quòd præcedat interrogatio ſolennis , & ſequatur reſponſio . Poſteà dum eſt in eſſe deducta, ſtipulatio eſt ver. ob. l. 5. §. ſatiſacceptio.ff.de verbor.oblig.& ſic iuris vinculum , quia obligatio eſt iuris vinculum . Inſtitu. de obl. in princip. ſubſtantia autem pacti conſiſtit in mero facto, abſque aliquo myſterio iuris,cùm ſolo nudo conſenſu fiat , qui eſt nudi facti, vt patet ex diffinitione poſita in l. 1. ſupra eodem . Vnde ſtipulatio, quæ eſt ius,poteſt ipſo iure tollere ſtipulationem,ideſt effectum datum ſtipulationi per ipſummet ius:pactum autem non poteſt tollere effectum pacti,quia in eo non eſt robur iuris, ſed conſiſtentia nudi facti . Hinc eſt,quod ſi pactum eſſet roboratum à iure,tunc bene ipſo iure tollit.l.legitima. & l.ſi tibi.§. de pignore ſupra eod. Et ſic aduerte , quod licèt Bald. in rub. extra eod. in 1. colum. dicat, quòd pactum de non petendo eſt magis factum, quàm ius, & ad hoc alleg. gloſſ. quam dicit eſſe ſingularem in l.auus.ꝟ eod.debuit alleg.text.expreſſum hic, præſertim cùm illa gloſſ. non dicat . ¶Diuide iſtum. §. omiſſa diuiſione Bartol. quam alij communiter ſequuntur , magiſtraliter in 4. partes . In 1.loquitur,quando actio ex contractu per pactum de non petendo erat ſolùm eliſa, quia tale pactum non ſuſtulit ipſo iure. Quamuis enim naturalem obligationem ſuſtulerit,tamen ciuilem ſolùm eliſit,ſeu debilitauit, ideo ſequens pactum de petendo non inducit de nouo actionem , ſed facit vt prima actio,quæ remanſerat tantum eliſa,nunc ſaluetur,& efficiatur efficax, & ſic pactum producit replicationem ad actionem adiuuandam . In 2. quæ eſt in ver. ſed ſi pactum. loquitur quando actio per pactum fuit ipſo iure extincta. quia oriebatur ex maleficio,& ſic erat odioſa,& ſic per pactum poterat ipſo iure tolli.l.ſi tibi.§.quædam.§.eod. vnde tunc per pactum de petendo non poteſt reſuſcitari . In 3. quæ eſt in ver. idem dicemus. loquitur quando actio ex cōtractu per pactum erat ipſo iure ſublata , quia eramus in contractibus iuris gentium, in quibus ſicut actio ſolo pacto inducitur,ita ſolo conſenſu ipſo iure tollitur , tunc ſi fiat ſecundum pactum , licèt actio prima ipſo iure extincta non reſuſcitetur,tamen ex nouo conſenſu noua actio inducitur ex iſto contractu innouato per vltimum pactum . In 4. quæ eſt in ver. quod in ſpecie, loquitur quando prima actio nec erat extincta , nec eliſa , ſed erat aucta in tempore, tunc per vltimum pactum conforme primo contractui redditur ad primæuum ſtatum . Nec poteſt dici per hoc effici deterior cōditio mulieris perdentis tale augmentum temporis , ex quo actio reducitur primiriuæ naturæ , & formæ. Rurſus prima principalis , quæ eſt cæteris difficilior, & vbi ſunt gloſſ. mag. ſubdiuiditur in 4. partes . In 1. ponuntur duo dicta inter ſe contraria, vnum in pacto , aliud in ſtipulatione . In 2. aſſignatur ratio diuerſitatis. In 3. ponitur vna illatio. In 4. ponitur alia , & illa quarta intelligitur neceſſariò , quando fideiuſſor huic vltimo pacto conſenſit. Secunda ibi , quia in ſtipulationibus. Tertia ibi , & replicatione. Quarta ibi, eadem ratione. hoc dicit in effectu. Pactum de petendo non tollit ipſo iure pactum liberatorium præcedens , ſicut vna ſtipulatio tollit aliam , ſed

ope replicationis,etiam quando actio eſt ipſo iure extincta per
pactum liberatorium,vt in maleficijs,non pōt poſteà per aliud
pactum reſuſcitari, ſed bene noua actio creari in contractibus,
qui ſolo conſenſu actionem producūt.Item res de facili reuer-
titur ad naturam ſuam , & tunc mulieris conditio non dicitur
2 deterior fieri.hoc dicit. ¶†Not.1. ex iſto text.regulam,ꝙ pactū
de non petendo non tollit ipſo iure actionem. Fallit in ver. ſed
ſi pactum,iuncta.l.ſi tibi.§.quędam.s̃.eo.Fallit etiam in ver.ſeq.
idem dicemus,iuncta.l.iuris gen.§.adeo. vbi poſui rationem.s̃.
eo.& iuncta.l.ab empt.s̃.eo. vbi plenè dicam. ¶Vltra alios,ad-
de 4.alias not.limitationes.Fallit ergo ſecundò, quādo pactum
de non petendo fieret illi debitori , qui antea erat tutus aliqua
excep.puta Macedoniani,vel Velleiani,quia tunc ipſo iure tol
leret.Ita colligitur ex gl.1.in l.legitima. in gl.magna circa med.
s̃.eo.quam Bal.ibi in vtraque lect.ad hoc ponderat , & reputat
not.dignam.& ibi Ang.Paul.de Caſt.& d.Alex.vt ibi dixi,quic
quid ibi dicat Fulg. ¶Tertiò ſingu.limita,quando reus princi-
palis eſſet tantum naturaliter obligatus , quo caſu ſi fideiuſſor
interueniat,obligatur naturaliter, & ciuiliter, & ſic efficacius.l.
1.vbi gl.ff.de fideiuſſ. Certè ſi creditor faciat pactum de nō pe-
tendo principali debitori, qui erat tantum naturaliter obliga-
tus,ipſo iure tollitur eius obligatio.l. Stichum , aut Pamphilū.
§.naturalis.ff. de ſolu. certè tunc in conſequentiam etiam ipſo
iure tollitur omnis obligatio fideiuſſoris,licèt eſſet naturalis,&
ciuilis,Ita limitat Gul.de Cun. in l.& poſt rem. §. 1. & ibi Albe.
& Bald.& Ang.ĩ.de tranſact. per illum tex. & in l.3. de reſcind.
vend.¶Quartò limita, quando pactum apponeretur inconti-
nenti in natiuitate actionis,quia bene ipſo iure impediret,licèt
quando apponitur poſt,non poſſit ipſo iure tollere,per regulā
l.patre furioſo ff.de his qui ſunt ſui vel alie.iur.Ita not.Bald.in l.
rogaſti,§.ſi tibi.per illum text.in vtraque lect. & ibi Albe.Paul.
de Caſt.& d.Alexan.in 1.not.ff.ſi cert.pet.& ibi plenius dixi, &
ideo hic non repeto,& ponit Alex.hic in 4.not. ¶Quintò limi-
ta, quando poſt pactum de non petendo ferretur ſententia ab
ſolutoria ; quia licèt pactum de non petendo ſolùm de per ſe
non poſſit ipſo iure extinguere, nec etiam ſola ſententia abſo-
lutoria, tamen ambo ſimul iuncta bene tollūt ipſo iure: patet,
quia per pactum de non petendo fuit ſublata ipſo iure natura-
lis,& eliſa ciuilis,ergo abſolutoria illam ciuilem ſic eliſam om
nino tollit.de quo ĩ. dicam, & allegabo authoritates ad hoc.
3 ¶†Secundò not.ꝙ ſtipulatio ſequens nouat,& tollit ipſo iure,
ſi hoc agatur,vt hic.& in l.2.ff. de nou.& l.Aquiliana.ĩ.de tran-
ſact.Intellige ſiue actum ſit expreſsè , ſiue etiam tacitè.l.2.cum
gl.& ibi not.Bart.ff.de nou.ſecus in pacto , vt hic. & l. ſi ex pre-
tio.vbi text.not.C.ſi cert. peta. niſi tale pactum ſit veſtitum , vt
ibi etiam not. Bald. in l.reſcriptum.§.ſi pacto. in vlt.col.s̃.eod.
4 ¶†Tertiò not. ꝙ pactum nudum de ſui natura eſt aptum pro-
ducere replicationem,licèt non actionem.Limita,niſi hoc mo
do ſequeretur augmentum condemnationis in rę,vel etiam in
tempore,tunc ſi fiat ex interuallo,non producit etiam replica-
tionem.Item probat text.ad hoc reputatus ſingu.in l.iuris gen-
tium.§.quinimo.in ver.vtputa.s̃.eod. ſecundum Ang. & Paul.
de Caſt.ibi in vlt.colum. quod an ſit verum , ibi plenius dixi.
5 ¶†Quartò not.in verſ.ſi. ꝙ res de facili reuertitur ad naturam
ſuam,& ad hoc tota die alleg.iſte text.concordat text.in cap.ab
6 exordio.cum glo.35.diſtin.¶†Pro iſta regula adde ſex prin.Pri-
a mò adde , ꝙ licèt in correctorijs [a] non ſit licita extenſio etiam
ex maioritate rationis.l.præcipimus.in fin.& ibi Barto.C.de ap-
pel.not.in Auth.quas actiones.C.de ſacroſanc.eccl.& in l.ſi ve-
rò.§.de viro.ff.ſolu.matrimo. tamē etiam in correctorijs fit ex-
tenſio,quando reditur ad ius commune, quaſi materia ſit tunc
fauorabilis ; eo quia res de facili reuertatur ad naturam ſuam,
glo.eſt not.& melior de iure in cap.ſtatutum.in ver. numeran-
dum.de præb.in 6.not.do.Anto.de Butr. in c. olim tibi. per illū
tex.de verb.ſign.d.Alex.in l.ſi conſtante, in princ.in 6.col.ff.ſol.
7 matrimo.¶†Secundò facit,quod vult gl.not. in clem.ſæpè , in
glo.fin. & ibi Ioan. de Imol.in 41.col.de verb.ſign.ꝙ licèt cauſa
ordinaria de conſenſu partium non poſſit fieri ſummaria, glo.
in cap.de cauſis. cum ſimil. de offic. deleg.tamen èconuerſo ſi
ſit ſummaria,poteſt de conſenſu partium fieri ordinaria,per re
gulam huius text. quia res de facili reuertitur ad ſuam naturā,
8 & ſic ad ius commune. ¶†Tertiò facit text. in l.hac conſultiſſi-
ma.§.ſi quis autem.C.de teſt.& in l.2.ff.de iniuſt.rup. vbi ſecun
dum teſtamentum minus legitimè factum, tollit primum te-
ſtamentum ſolenne præcedens ; quando per illud ad ius com-
mune reditur , quia in eo ſunt inſtituti venientes ab inteſta.per
quæ iura determinat ſignanter Barto. in l.omnes populi. in pe-
nult.colum.3.quæſt.princ.ff.de iuſti. & iu. quòd ſi populus,qui
b non poteſt [b] ſtatuta condere ſine authoritate ſuperioris, con-
didit ſtatuta, quæ fuerint per ſuperiorem confirmata , quòd ſi
vult ea tollere , & redire ad ius commune , & ſic ad naturam
ſuam,poteſt ſine authoritate ſuperioris , vbi aliàs nō potuiſſet.
Similiter dicit Bald.in l.ex placito.in 3. colum. ad fin. C. de rer.
permu. ꝙ ſi Papa confirmauit ſtatutum populi diſponens , ꝙ
pater poſſit inſtituere filium legitimum , tale ſtatutum dicitur
Papale, tamen quia eſt conſtitutū in fauorem populi,ideo ille
populus ſolus abſque licentia Papæ poteſt illud ſtatutum re-
uocare,& reuocando redire ad ius commune, quod aliàs non
9 poſſet.¶†Quartò facit,quod tenet do. Abb. in cap.ſignificaſti.
in 4.colum.de foro compe.poſt Fede.de Sen.in cōſil.14.& ple-
nius idem do.Abb.in diſpu.ſua quæ incipit,Duo clericali ordi-
ne , ꝙ licèt exemptus non poſſit ſe ſubmittere extraneo ſupe-
riori ſine licentia Papæ, tamen ordinario aliàs ſuo bene poteſt
ſe ſubmittere,quia res de facili reuertitur ad naturam ſuam,&
hoc modo res redit ad ius commune ſimpliciter.Idem d.Abb.
in conſil.25.quod incipit.Canonicus regularis. in 2.col.in 1.vol.
concludit, ꝙ licèt clericus non poſſit conſentire in alium iudi-
cem ſine conſenſu ſui Epiſcopi.d.cap. ſignificaſti. tamen cleri-
cus,qui eſt ſubiectus prælato inferiori ab Epiſcopo ex iure ſpe-
ciali,ſi conſentiat in ipſum,non requiritur licentia ipſius præla
ti,cùm ex hoc iuriſd.redeat ad naturam ſuam,& ſic ad ius cō-
10 mune.¶†Quintò facit,quod vult idem d.Abb.in cap. cum ve
niſſent.in 1.colum.de in integ.reſtit. ꝙ valet conſuetudo,quòd
Epiſcopus prouideat de prælato omnibus eccleſijs etiā colle-
giatis,licèt in illis habeat ſolam confirmationem,quia hoc mo
do res reuertitur ad naturam ſuam,& ſic ad ius commune. ad
quod vide glo.magnā in cap. Quanquam. in prin.de elec.in 6.
11 † Facit, quod tenet d.Abb.in cap.veniens.in 9.col.in verſ. con-
cludendo.de præſcrip. vbi tenet, ꝙ pactum , vel tacita renun-
ciatio prælati poteſt præiudicare eccleſiæ , quando per hoc re-
ditur ad ius commune , & hoc ſiue præiudicium ſit leue , vel
graue,per text.not.in cap. 1. de pac. in 6. Facit etiam ad prædi-
cta,quod decidit Specu.in titu. de inquiſi.§.1. ver. ſed nunquid
inquiſitiones. Vbi tenet,quòd ſi non apparet,an ſuperior volue
rit dare inquiſitorem,vel iudicem,in dubio præſumitur,ꝙ iudi
cem , quia cùm inquiſitio dicatur remedium extraordinariū,
per hanc interpretationem res reuertitur ad naturam ſuam.Se
12 quitur Pan.in c.exhibita.in 3.col.de iudi. ¶†Vltimò no.ex iſto
verſ.fin.limitationem ad l. de dic. & l. ſequentem. ff. de pac. in
quibus dicitur ꝙ per pactum non poteſt fieri deterior cōditio
mulieris in dote reſtituenda. Nam illa iura procedunt,quando
mulier facit conditionem dotis deteriorem , aliter quàm ipſa
lex ordinet. Secus quando reditur ad ius commune in præiudi
cium pacti facti per ipſam mulierem.text. eſt hic not. ¶Capio
glo.magnā in ver.ipſo iure,quam diuide in tres partes. In 1.op
po.& multipliciter ſoluit. & illa 1.pars durat per totum vſque
ad ver. ſi obijciat.ibi eſt ſecunda pars in qua glo. format aliam
oppo. & reſpondet duobus mod. Et ſic iſta ſecunda poteſt di-
uidi in duas. In 3.quæ eſt ibi,porro ſecundum pactum.glo.rn̄-
det tacitæ quæſtioni,deinde enumerat effectus pacti de non pe
tendo , item effectus pacti de petendo . ¶Redeo ad primam
partem,q̃ ſubdiuide in ſex particulas. Nam vt dixi oppo. & ſi
bene inſpexeris dat qnq; ſolu. primas tres ſolutiones gl.repro-
bat & bene.quartam ſolu.Azo.gloſſ.videtur tenere, & eam ſe-
quuntur Cyn.& Vltramon.in l.pacta quæ contra. C. eod.in 6.
& vltim.dum gloſſ. videtur confirmare ſolutionem Azo. Ad-
uerte quia ponit aliam ſolu, quæ eſt vera, & omnes compro-
bat.Secunda ibi,ſolue, dicunt quidam. Tertia ibi,alij dixerunt.
Quarta ibi,alij dicūt èconrario. Quinta ibi,qualiter ergo huic
§. Sexta, & vltim. ibi, prætereà alia ratione . ¶Aduerte etiam
dum gloſſ. bis alleg.l.fina.ff.de iureiuran.videtur in alleg.illius.
l.eſſe ſibi contraria . Primò enim allegat, quòd quando natu-
ralis eſt ſola,quòd ipſo iure tollatur per pactum.d.l.fin. Poſteà
inferius dicit , quòd quando naturalis eſſet iuncta cum ciuili,
quòd ipſo iure tollitur per pactum.d.l.fin.& videtur,quòd ve-
rè ibi adeſſet ſola naturalis , quia ſi verè ibi fuiſſet ciuilis, & na-
turalis, naturali ſublata per pactum non eſſet liberatus fideiuſ-
13 ſor. ¶†Aduerte etiam dum gloſſ. in 3. ſolutione dicit, expone
totā,ideſt omnem.Bart.hic in 2.col.dicit,quòd dictio tota, ha-
bet denotare totalitatem circa eandem rem. Alleg.gloſſ. Inſtit.
pro ſoc. in princ. Dic clarius , ꝙ vera differentia eſt inter diſtri-
butiuum totum,& diſtributiuum omnis , quia totus eſt diſtri-
butiuum

ADDITIONES.

a ¶Correctorijs.Adde glo.in verſ.mera liberalitate. in cap.ſtatutum.§.inſuper.
verſ.niſi forſan.de reſcrip.lib.6.glo.in verſ.eligatur. in clem.1.de elec.Anto.
de Butr.in cap.olim.de verb.ſign.

b ¶Non poteſt.Adde Doct.in l.omnes populi.ff.de iuſti.& iu. Ang. de Are.in §.
ius autem ciuile.Inſtit.de iur.nat.gen.& ciui.Petr.de Anch. in c.1.de conſtitu.
Anto.de Butr.& Ioan.de Imol.in cap.cum omnes.de conſti.Inno.in cap.cum
acceſſiſſent.eod.titu.Abb.in cap.quæ in eccleſiarum.eod.titu.

butiuum vnius rei particularis, vt hic est totus liber Virgilij, vel totus homo. Ineptè enim diceretur, hic est omnis liber Virgilij. omnis autem est distributiuum plurium, vt omnes homines, omnis obligatio. Ineptè enim diceretur, toti homines. Ita declarat Ioan. Fab. in §. restituta. & ibidem Angel. de Are. Instit. de fideicom. hære. & pro hoc glo. supra in 1. constit. fforum exponit omnem sanctionem, idest totam, quicquid ibi dicat Bartol. in 1. colum. & in oppo. Cùm ergo duæ sint obligationes, text. qui dicit tota, rectè exponitur per glo. 1. omnis. Quæ autem sit differentia inter totum, & vniuersum, habes glo. in l. ni-
14 hil aliud est hæreditas. ff. de verbor. sign. ¶†Pro expeditione ergo primæ partis principalis oppo. contra text. dum dicitur, quod secundum pactum non tollit primum ipso iure, contra. Nam ex primo pacto de non petendo orta est naturalis obligatio, qua paciscens obligatur naturaliter non petere, vt declarat gl. j. Sed ego habeo, quod naturalis obligatio tollitur ipso iure per pactum, & per iusiurandum. l. Stichum. §. naturalis. ff. de solu. Ratio est, quia vnumquodq; tollitur ipso iure eo modo, quo inducitur. l. prout. ff. de solu. sed prima obligatio naturalis erat per primum pactum solo consensu inducta, ergo debet tolli ipso iure per secundum pactum de petēdo, & sic per secundum consensum contrarium. Si ergò ita est, quòd naturalis obligatio tollatur ipso iure per pactum, ergo etiam ipso iure debet tolli primum pactum. cuius contrarium dicitur in text. nostro. Glo. propter istud laborat ponendo varias solutiones, eo quia clarè non perpendit de fallacia, quæ est in hoc argum. Breuiter licèt glo. laboret, tene solutionem, quæ colligitur in 6. parte. ibi, præterea alia ratione, quòd si pactum de non petendo solùm haberet vnum effectum, quòd obligaret naturaliter, tunc opp. esset vera, quod secundum pactum ipso iure tolleret primum. Sed ex quo primum pactum habet tres alios effectus vltra naturalem obligationem, de quibus hic in fin. glo. dato quod secundum pactum ipso iure tollat naturalem obligationem primi, non tamen ex hoc sequitur ergo ipso iure tollit ipsum primum pa-
* ctum, cùm habeat alios effectus. *Istam solutionem tenent communiter Docto. hic.* Bald. in l. pacta quæ contra. C. eod. in l. cùm quis. in pen. col. C. de iur. & fact. ign. Sal. in l. pacta nouissima. C. de pact. ¶Aduerte tamen, dum glo. in 3. solu. præsupponit, quod naturalis, & ciuilis obligatio dicantur vna in substantia, trufta est, vt patet ex diuerso nomine, & ex diuersitate effectuū, vt hic per Barto. ¶Quarto sol. Azo. quam tenet gl. ibi, qualiter ergo huic. §. respondebimus. fuit relata per glo. per plura verba. Sed vult dicere breuiter, quod interdum obligatio naturalis ordinatur ad agendum, vt est illa, quæ oritur ex primo contractu, & illa bene tollitur ipso iure per pactum de non petendo. Et ad istos terminos secundum glo. restringitur regula. d. l. Stichum. §. naturalis, & hoc propter regulam, quia fauorabiliores sumus ad liberandum. l. Arrianus. ff. de act. & oblig. interdum obligatio naturalis ordinatur ad liberandum, vt est illa quæ oritur ex pacto de non petendo, & ista non tollitur ipso iure per pactum de petendo, & ita loquitur. §. noster, quia tunc lex non ita fauorabilis est ad obligandum. Et si dicas, quòd ista solutio implicat cōtradictionem, dum dicitur, quòd obligatio tendit ad liberandum. Iste sermo continet contradictionem, scilicet obligare, & liberare. Respondet glo. quod istud non est mirabile obligationem appellari liberationem, quia etiam libertas dicitur seruitus. Nō obst. quòd videatur continere contradictionem. Item acceptilatio, quæ est liberatio, & dissolutio, tamen appellatur vinculū. l. vbi pactum. in ver. acceptilationis vinculis. C. de transac. ¶Secundò contra sol. Azo. & eius distinctionem facit ratio, de qua in hoc text. Quare enim per pactum non tollitur ipso iure præcedens pactum est, quia in pactis factum versatur. Ista ratio militat siue prima obligatio naturalis ex primo pacto ordinetur ad agendum, siue ad liberandum. Respondet glo. quòd prædicta ratio huius text. debet restringi in pactis ad liberationē tendentibus, vt in exemplo text. Secus si ad obligandum per rationem prædictam. Et istam solu. Azo. & glo. nostræ tenent etiam Vltramon. & Cyn. in d. l. pacta, quæ contra. vt s. retuli. Sed ista solu. non est tenenda, quia nimium restringit. d. §. naturalis. & text. nostrum. Item est contra communem conclus. quā nunc dicam. Tene ergo quintam sol. vt declaraui. s. ¶Vlt. circa istam primam partem glo. facias vnam conclu. generalem, quòd obligatio naturalis semper ipso iure tollitur per pactum. l. Stichū. §. naturalis. alleg. in glo. siue sit naturalis sola, siue iuncta cùm ciuili siue posterius pactum sit de non petendo, siue de petendo, & sic siue ordinetur ad liberandum, siue ad obligandum, semper tollitur naturalis obligatio pacti præcedentis, & isto modo generaliter (prout iacet) pcedit regula. d. §. naturalis. & isto modo confunduntur quatuor primæ solu. glo. quæ aliquo ex illis modis restringebāt regulam. d. §. naturalis. tamen per hoc non sequitur, quod ipso iure tollat totum pactum præcedens, cū alios effectus habeat. ¶Limita, istam, cōclus. quinque modis. Primò, vt procedat, quando expresè ita actum est, aliàs actus agentiū non operarentur vltra eorum intentionē. l. non omnis in prin. ff. si cert. pet. secūdum Gul. de Cun. & Iacob. Butr. vt refert Bar. hic circa 4. col. Idem tenet Ray. vt hic refert Ang. Ista limitatio potest optimè comprobari. nam fortior est stipulatio ad tollēdum, quàm pactum nudū, vt hoc text. & tamen stipulatio nō tollit nisi expresè actum sit, vt hic dicit text. & §. preterea. Insti. quibus mod. tol. obl. Solus Lau. hic respondet ad istud, quod ideo istud procedit in stipulatione, quia stipulatio non solùm tēdit ad tollendum præcedentem obligationem, sed etiam ad inducendam nouationem, quæ est vnius obligationis in aliā transfusio. l. 1. ff. de noua. & d. §. præterea. Ergo cùm stipulatio tendat circa duo, scilicet circa tollendam primam obligationē, & circa noua. Ideo grauius agitur vt stipulatio ista non faciat, nisi sit actum, sed pactum de non petendo ex æquitate iuris gen. & ex contrario sensu solùm tendit ad tollendum naturalem obligationem. Ideo potest tollere, etiam si non agatur. Ista tamen solutio posset morderi. Ista limitatio reprobatur per Bar. & alios omnes. & in contrarium adducit Barto. text. in §. sed si stipulatus. j. ead. l. & rationem d. l. Stichum. §. naturalis. Angel. etiam in contrarium alleg. text. in d. §. præterea. Tu allega tex. optimum in l. creditori. C. eo. quem ad hoc ibi ponderat Sal. & Moder. & Raph. Fulg. hic. Et ad obiectum respondet, quod procederet quando ageretur de inducenda nouatione, quæ est vnius obligationis in aliam transfusio. Ita loquuntur contraria. Secus quando ageretur simpliciter de tollendo, vt hic. ¶Secundò limita prædictam conclus. procedere in pacto de non petendo. Secus est in pacto de non agendo, quia illud naturalem obligationem nullo modo tollit, secundum Bar. hic circa 5. col. in ver. expeditus sum de ista glo. & ibi plenè dicetur. ¶Tertiò limita quādo pactum de non petendo fieret super actione personali. Si autē fieret super actione reali, quæ nullam obligationem præsupponit. §. 1. Insti. de act. tunc non potest dici, quod pactum de non petendo tollat naturalem, ex quo non est, sed bene impedit effectum actionis, secundum Bart. hic. ¶Quartò notanter limita prædictam conclus. vt procedat in pactis, quæ habēt in prouincia vim pacti. Secus quæ in subsidium, vt quā producunt except. doli, vel vtilem, vt in l. & suum. in prin. & l. rescriptum. §. fi. & l. & hære. in prin. in ver. Iul. s. eod. tunc tale pactum non tollit ipso iure naturalem obligationem. Ita tenet Bald. in l. pacta quæ contra. in 6. & 7. col. C. eod. vbi reputat not. dignum. Sal. in l. pacta nouissima. in 6. & 8. col. C. eod. Paul. de Castr. in l. iuris gentium. §. fin. supra eod. Paul. de Cast. & d. Alex. hic. ¶Quintò limita secundum Gul. de Cun. Albe. Bald. Angel. & Paul. de Castr. hic, vt procedat in pacto de non petendo facto simpliciter, vel in perpetuum. Secus in pacto facto ad tempus, quia tale pactū ipso iure non tollit naturalem obligationem, aliàs sequeretur, quod illo tempore elapso creditor amplius agere non posset, quia obligatio semel extincta resuscitari non potest. l. qui res. §. areā. ff. de sol. & tā potest, cùm tēps non sit modus tollendæ, vel inducendæ obligationis. l. obligationum ferè. §. tēps. ff. de act. & obl. imò fortius per eandem rationem tenet Paul. de Cast. hic, quod tale pactum non elidat etiam ciuilem, sed vtrunque præsertim sm quod subtiliter reprehēdit do. Alex. vt hic per eū. ¶In 2. parte principali gl. ibi. si obijciatur. Pro expeditione opp. Nam si per primum pactum de non petendo fuit sublata naturalis obligatio primi contractus, ergo sola ciuilis remansit, posteà per sm pactum de petendo non resuscitatur prima naturalis extincta, ergo sola ciuilis remansit inefficax, quia sola ciuilis non potest actionem producere, ergo est impossibile, quod sm pactum prosit ad replicationem, quia cùm non sit actio, nō potest replicatione iuuari. Glo. rndet negādo assumptum, dum dicebatur, quod sola ciuilis, quæ remansit non est efficax ad agendum, quia imò est efficax, vt videmus in chirographo confessionis mutui, lapso biennio, vbi sola ciuilis producit actionem. Illud quod tenet in chirographo, non est bene dictum, cùm ibi post bienniū adsit naturalis saltem presumpta. l. sub specie. & ibi ad hoc not. Bal. C. de postu. & similiter in re iud. Vel potest dici, quod ibi adsit naturalis procedens non ex consensu, sed ex æquitate iuris gentium, prout etiā est, quā quis vtiliter gerit negotia furiosi. Nam furiosus obligatur ei naturaliter, & ciuiliter. l. 3. §. pupillus. j. de neg. gest. & tā illa naturalis non oritur ex consensu, cùm furiosus non habeat consensum. Sed oritur ex æquitate, vt magistraliter declarat Bar. in l. Iul. verum debitorem, vbi dixi. ff. de cōdi. indeb. Rnde ergo melius ad obiectum, vt per Bar. & Doct. hic, & in d. l. Iul. in 12. col. & in l. 1. ff. de condi. indeb. & in l. cū quis. C. de iur. fact. ign. quod licèt ab initio ad producendum actionem requiratur concursus vtriusque obligationis tam naturalis, quam ciuilis, tā posteà ciuilis est sufficiēs sola, vt hic declarat Barto. per
15 exēplū materiale. ¶†In gl. ibi porrò sm pactū de nō petendo, habes.

habes ex gloss. ꝙ si post secundum pactum de petendo de quo
in text. fieret tertium pactum de non petendo, tale pactũ non
operatur illa tria, de quibus ĵ. quia non amplius tollet naturalẽ
obligationem ex primo contractu, quia erat ipso iure extincta
per primum pactum de non petendo. Item non elidet ciuilem
obligationem, cùm esset iam elisa. tamen secundum Ang. hic
operatur tres alios effectus. Primò, quia vlt. loco paciscens non
petere, obligatur naturaliter non petere, quia licèt prius simili-
ter fuisset ita obligatus ex primo pacto de non petendo, tamen
illa erat ipso iure sublata per pactum de petẽdo, vt dixi in pre-
cedentibus. Item operatur duplicationem aduersus excep. pa-
cti de petẽdo. Insti. de replica. in prin. Item tollit naturalem ob-
16 ligationem ortam ex secundo pacto de non petendo. ¶ † In
vlt. parte glo. habes quatuor effectus, quos operatur pactum de
non petendo, & pactum ècontrario. Primus effectus est, & ve-
rus, quia tollit ipso iure naturalem obligationem. Limita quin
que modis, vt dixi in 1. parte gloss. Secundus effectus, ꝙ elidit,
seu debilitat ciuilem obligationem. Bart. in hoc considerat tria
tempora. Primum, ꝙ antequam opponatur excep. nõ perimit,
nec elidit per istum text. ibi. & ideo replicatione eliditur exce-
ptio. Idem tenent Petr. & Cyn. in l. pacta quæ contra. C. eod. &
in l. exceptionem. in 3. q. C. de proba. Contrarium tenent Bald.
Angel. Fulgo. & d. Alexand. hic. Bald. in l. pacta quæ contra. C.
eod. Sal. in l. pacta nouissima. eod. titu. per duo fundamenta.
Primò, quia text. in l. Stichum. §. naturalis. ff. de solu. dicit, ꝙ ip-
so iure per pactum tollitur actio naturalis. si ergo ipso iure, er-
go antequam opponatur exceptio. Item quia aliàs solutũ non
posset repeti, quia non esset omnino indebitum, quòd tamen
est falsum. l. si non sortem. §. adeo. & §. indebitum. ff. de condi.
indeb. ¶ Tu aduerte, quòd æquiuocant, quia Barto. non loqui-
tur de elisione obligationis, prout loquuntur prædicti Docto.
sed loquitur de elisione actionis, & inter ista est magna differen
tia, vt declarat idem Bart. in l. Iul. verum debitorem. in 12. col.
17 ff. de cond. indeb. ¶ † In tertio tempore concludit Bart. quòd si
post pactum de non petendo appositum à parte sequatur ab-
solutoria, ꝙ propter ista duo simul iuncta tollatur actio ipso
iure, quia licèt alterum de per se non sufficiat, vtrunque tamẽ
simul iũctum sufficit. & ita limitatur. §. item si in iudicio. Instit.
de excep. & ita dixi. in text. in 5. fal. Ad hoc mouetur Barto. per
text. in l. si plures. in prin. vbi etiam Barto. idem firmat. ff. de fi-
deiu. & text. in l. 2. ff. de excep. rei iud. Idem tenet Bart. in d. l. Iul.
* in 2. col. in fin. d. Mathes. in no. 97. contra Bart. *tenent communiter
alij.* Bald. Angel. & Fulg. hic. Petr. & Cyn. in l. excep. C. de proba.
& in l. pacta quæ contra. C. eod. Sal. in l. pacta nouissima. C. eo.
Imo. Rapha. Cuma. & Paul. de Cast. in d. l. si plures. & Paul. de
Cast. in d. l. Iul. in 10. col. moti, quia sequeretur, ꝙ excep. rei iud.
non esset propria, & vera exceptio, cùm non esset actionis ex-
clusio. l. 1. ff. de excep. quod esset multum violare titulum. ff. de
excep. rei iudi. Sed ad hoc facilis est responsio, ꝙ excep. rei iud.
est propria, quando simul cum ea concurrit exceptio pacti de
non petendo. Præterea hoc non est absurdum, quia etiam ex-
ceptio solu. non est propriè exceptio, cùm non sit actionis ex-
clusiua, ex quo actio per solutionem fuit ipso iure sublata. In-
stitu. quibus mod. tol. obl. in princip. ¶ Secundò, & fortius strin
git secũdum Imol. in d. l. si plures. quia speciale est in excep. cõ-
pensationis, vt oppositio istius excep. si omittatur à iudice, ipso
iure tollat actionem. §. in bonæ fidei. Instit. de act. l. ꝙ si in die. §.
1. ff. de compe. Barto. in d. l. si plures. co. quia compensare est sol
18 uere. l. si debitor. in fin. ff. qui pot. in pign. habe. ¶ † Hinc not. con
suluit Ang. in consil. 211. inci. quidam nomine Nico. ꝙ si statu-
tum prohibeat, ꝙ nulla penitus exceptio opponatur contra in
strumentum, vel sententiam, nisi solutionis, potest tamen op-
poni excep. compensationis. & sequitur. d. Alexan. in cõsil. 111.
in 2. volum. incip. viso themate antescripto. in pen. col. Si ergo
est speciale in ista excep. compensationis, ergo contrarium
erit in alia excep. Sed ad hoc respõde clarè, ꝙ speciale est in ex-
cep. compensationis, ꝙ ex sola admissione iudicis absque hoc,
ꝙ feratur sententia, tollatur actio ipso iure. Sed hic loquitur, qñ
interuenit sententia, & sic concurrunt duę exceptiones, vna pa
cti, alia sententiæ. Ibi autem est vna except. tantum scilicet cõ-
pensationis. Aliam rationem assignat Paul. de Cast. in d. l. si plu-
res. quæ nihil est contra. Nam ibi Barto. adducit talem rationẽ,
quia actus agentium non debent operari vltra eorum intẽtio-
nem. l. non omnis. ff. si cert. peta. Sed iudex in sententia absolu-
toria non agit tollere actionem ipso iure, ergo &c. Responde,
ꝙ istud non procedit ex sola sentẽtia iudicis, sed ex iuris dispo-
sitione, vt statim dicam. Tene ergo opin. Bald. per text. in d. l. si
plures. in princip. Nec est vera solutio Imo. ibi, quòd ibi sit spe-
ciale in exceptione diuisionis. Nam sicut ibi opposita except.
peremptoria diuisionis tollitur actio ipso iure, vt patet ibi, dum
dicitur de restitutione, ergo idem in proposito opposita exce-
ptione pacti de non petendo, & sequuta sententia debet actio
ipso iure tolli, cùm non possit reddi ratio diuersitatis. Dicere
etiam prout dicit Paul. in d. l. si plures. quòd text. dum dicit de
restitutione, debet intelligi ipso iure, corrumpitur tex. ¶ Secun-
dò pro Barto, adduco stringens argu. Nam licèt sola exceptio
pacti de non petendo opposita non possit tollere actionem ip
so iure, vt hoc text. eod. modo sola sentẽtia absolutoria de per
se. tamen ista duo simul iuncta bene tollunt actionem ipso iu-
re. quod ostendo. Nam clarum est, quòd pactum de non pe-
tendo tollit ipso iure naturalem obligationem. d. l. Stichum. §.
19 naturalis. & dixi in prima parte huius glo. † Item clarum est, ꝙ
sola sententia absolutoria tollit ciuilem obligationem ipso iu-
re in totum, quia cùm ciuilis obligatio descendat à iure ciuili,
& sententia sit etiam iuris ciuilis, vnum ius ciuile tollit aliud ip
so iure. Ita tenent Barto. & omnes in l. Iulianus verum, per il-
lum text. ff. de condi. indeb. Si ergo pactum de non petẽdo tol
lit ipso iure naturalem obligationem, & sententia absolutoria
ciuilem, ergo cùm ipso iure sit extincta naturalis obligatio, &
ciuilis, ergo ipso iure extinguitur actio, quia hic non durat ci-
uilis, quæ conseruet actionem, vt declarat Barto. hic. in 7. col. &
in l. 1. in 4. colum. & in d. l. Iulia. verum. in 14. colum. ff. de con-
di. indeb. & in l. cùm quis. C. de iu. & fact. ignoran. Fortius, dato
quòd sententia absolutoria non posset tollere ipso iure ciuilẽ
obligationem (quod tamen est falsum) est verum, quando ci
uilis obligatio non esset elisa. sed cùm in casu nostro sit elisa per
pactum de non petendo, debet ipso iure posse tolli per senten-
tiam. Tamen cogitabam si dici posset, quòd non sit bona con-
sequentia, quam feci, scilicet per pactum, & per sententiam est
sublata vtraque obligatio. Istud est verum. sed dum dixi si est
sublata vtraque obligatio, ergo ipso iure tollitur actio. Ista non
videtur bona consequentia. Et assumo doctri. Bartol. hic, & in
locis statim alleg. Nam licèt à principio ad hoc vt oriatᷓ actio,
requiratur obligatio naturalis, & ciuilis, quia ciuilis habet se vt
pater, naturalis vt mater, ergo vtriusque concursus requiritur
ad generationem actionis. Tamen postquam actio est in es-
se producta, dicit Bartol. quòd licèt tollatur naturalis, & rema-
neat sola ciuilis, tamen ex sola ciuili durat actio, sicut vide-
mus, quòd postquam est natus filius, licèt moriatur mater, ta-
men durat filius. Si ita est (& est doctri. Bartol. vbique appro-
bata) ergo postquam actio est in esse producta, dato quòd mo
riatur pater, & mater, tamen durat filius, ita dato, quòd sit
mortua obligatio naturalis, & ciuilis, tamẽ debet durare actio.
cogita. Et tenendo istam partem quæ est vera, non obstat fun-
damentum Docto. dum dicebant, quòd excep. rei iudica. est
propria, & vera. §. Item si in iudicio. Institut. de excep. quia
respondeo, quòd ille text. procedit in sola exceptio. rei iudica.
sed hic concurrunt duæ exceptiones, scilicet pacti de non pe-
tendo, item rei iudicatæ. & ita limita d. §. item si in iudicio.
Item text. ibi non dicit, quòd excep. rei iudi. sit propria, vel
20 impropria. ¶ † Tertius effectus pacti est, quia qui facit pa-
ctum de non petendo, obligatur naturaliter non petere. Idem
tenet Bartol. & alij, & Bartol. in l. vbi pactum. in 1. & 2. colum.
C. de transact. vbi etiam per eum, quid in acceptilatione.
Cuius autem vtilitatis sit iste effectus, Docto. plurimum la-
borant. Tu dic, quòd effectus est planus, quia si obligatur na
turaliter, potest accedere fideiussor, qui obligatur naturaliter,
& ciuiliter. l. 1. cum gloss. ff. de fideiuss. Secus quando non ob-
ligaretur naturaliter. l. fideiussor obligari. §. fideiussor. ff. de fi-
deiu. Ista est propriè vtilitas. Aliam vtilitatem quorundam
per l. si quis argen. C. de donat. reprobat Bartol. & omnes alij
hic. Aliam pulchram vtilitatem assignat Bartol. hic post Ia-
cob. de Are. in l. Meuia. in princip. ff. solut. matrimo. Nam
mulier non potest obligari viro, nisi appareat, quòd ex tali
obligatione mulieris conditio melior efficiatur. Authen. si
21 qua mulier. C. ad Velleia. † Ergo non posset mulier face-
re marito pactum de non petendo, quia obligaretur natura-
liter. Hinc infertur in specie, quòd si ex forma statuti non
posset mulier se obligare, nisi interueniente assensu duorum
propinquorum, non posset etiam facere pactum de non pe-
tendo debitori non seruata forma statuti. Ex quo per ta-
le pactum obligatur naturaliter non petere. Adde, quòd
* idem tenet Bartol. in d. l. Meuia. §. 1. ff. solut. matrimo. *Et cum
eo communiter ita transeunt Docto.* tam hic, quàm ibi. Paul. de
Cast. hic in pen. colum. dicit, quòd de hoc vidit magnam alter-
cationem, & remittit se ad Bartol. hic. & aliud non dicit. Ra-
phael. Fulgos. hic transit cum principali decis. Bartol. à maio-
ritate rationis statuti. Nam ratio huius statuti est propter fra-
gilitatem sexus, & imbecillitatem intellectus, ergo fortius de-
bet habere locum in liberatione, quæ est grauior, quàm ob-
ligatio. quod probat sic. Nam seruus fugitiuus potest ob-
ligare dominum ignorantem, & inuitum. l. cùm fundus. §.
seruum

ſeruum tuum imprudens.ff.ſi cert. pet. & tamen non poſſet li-
berare debitorem etiam peculiarem.l.nã & nocere.ſ.eo. Ean-
dem opi.ſequitur Raph.Fulgo.in conſil.39. quod inci.ad id,de
quo quæritur.in vlt.col.per rationem. Quia cùm iſtud ſtatutũ
ſit factum fauore mulierum propter earum imbecillitatem,
latè debet interpretari, vt etiam liberationem comprehendat.
Iſtud probat per Auth.ſacramenta puberum.C.ſi aduer.vend.
quæ eſt ius correctorium, & vtitur verbo contractibus, & ta-
men extenditur ad liberationem,vt ibi not.per Docto.& eſt gl.
22 reputata ſing.in l.3.§.1.ff.de contra.iudi.tut. † Tu potes ad hoc
reſpondere, ꝙ ratio ibi eſt, quia tractatur de obſeruantia iura-
menti,& conſequenter de fauore animæ, ideo fit extenſio, vt
per do.Anto.de Butr.in cap.fin.in 1. fallen. de conſue. Imol. &
Gemi.in cap.quamuis.de pact. in 6. Gemi. in cap.1. de tempo.
ord.in 6.Vltra alios ad illud,quod colligitur ex gloſſ.in l.contra
iuris ciuilis.§.fin.in verſ. inutile. in fin.ſ.eo.quòd l.fin.§.filijs au-
tem.C.de bon.quæ libe. quæ loquitur in alienatione prohibita
filiofam. habet locum in pacto de non petendo. quam gloſſ.
Raph.Fulg.ibi reputat not.digniſſimam, & vtilem pro ſtatutis
prohibentibus minores, aut mulieres alienare ſine conſenſu
propinquorum, quòd non poſſint facere pactum de non pe-
tendo. Secundò conſidera, ſi poſſet teneri noua opin. contra
Barto.& omnes. Nam ſtatutum diſponit, ꝙ mulier non poſſit
ſe obligare.Barto. & Docto.intelligunt illud verbum obligare,
etiam de ſola naturali obligatione. quod poteſt comprobari,
quia ſtatutum loquitur indefinitè,& indefinita æquipollet vni
uerſali.l.ſi pluribus,& ibi Barto.ff.de leg.2.glo.in cap.vt circa de
23 elect. in 6.† Tu caue,quia vbicunque in iure fit mentio de obli
gatione ſimpliciter,intelligitur de ciuili obligatione, & non de
naturali. Text.eſt in l.iuriſgen.in princip. in verſ. ſed ſi in alium.
& in §.ſed cùm nulla.& in §.igitur nuda.ſ.eod. & text.§. ſi ſer-
uus. Inſtitu.de inuti.ſtipulat.iuncta l.naturaliter.ff.de condi.in-
deb.& text.in §. pupillus. Inſtitu. de inut. ſtipul. iuncta l.1.ff.de
nou.ergo ſimiliter ſtatutum loquens de obligatione debet in-
telligi de obligatione ciuili, cùm ſtatuta recipiant interpreta-
tionem à iure communi.l.2.C.de noxa.glo.in l.fin.§.in compu
tatione. C.de iure delibe. cùm ſola naturalis ſit minoris præiu-
24 dicij. Cogita tamen, quia non pono pro conſtanti. †*Tenendo*
* *ſententiam Bart.& communem*,eam limitant [a] Angel.& do. Alex.
a hic, vt procedat quando ſtatutum loqueretur per verba, qui-
bus vtitur Barto.ſcilicet per verbum obligari. Secus ſi vteretur
verbo contrahere, puta quia diſponeret, ꝙ mulier non poſſit
contrahere ſine conſenſu propinquorum. tunc bene poſſet fa-
cere pactum de non petendo,quia cùm iſtud ſtatutum ſit ſtri-
cti iuris, & exorbitans à iure communi, debet ſtrictè intelligi.
Similem diſtinctionem in verbis ſtatuti ponit d. Matheſ.in no.
167.concordando Barto.in l. apud Iulianum.§.fin.ff.ex quibus
cauſ.in poſ.eatur.& in l.more.ff.de acquir.hæred. Nam in d.l.
more.tenuit Barto.ꝙ mulier prohibita contrahere ſine conſen
ſu propinquorum,non poteſt etiam adire hæreditatem, & ſic
quaſi contrahere. Contrarium tenet Bart.in d. l. apud Iulianũ.
§.fin.ſed Mathe. concordat, ꝙ aut ſtatutum loquitur per ver-
bum obligari,& tunc verum dicit Barto.in d.l.more. Aut per
verbum contrahere,& tunc verum dicit Barto.in d.l.apud Iul.
§. fina. Pro iſta limitatione facit,quod vult Bald. in l. ſiue apud
acta.in 1.colum. C. de tranſact. vbi refert ſe conſuluiſſe, quòd
ſtatutum diſponens, ꝙ non valet contractus mulieris,niſi inſi-
nuetur coram iudice, non extenditur ad ſimplicem liberatio-
nem, ſeu diſtractum. & ibi ſequuntur Moder. & ibi plenè dixi
allegando plura pro & contra.Et ideo hic non repeto. Sed q c-
quid ſit ibi in caſu noſtro,teneo contra Angel.& dom.Alex. ꝙ
etiam ſi ſtatutum vtatur verbo cõtrahere, adhuc mulier non
poſſet facere pactum de non petendo abſque ſolennitate ſtatu
25 ti,prout etiam tenent Ang.& d.Mar.Laud.hic.¶†Moueor pri
mò, quia pactum dicitur eſſe contractus, vt eſt gl.ſing.in l.1.in
prin.glo.magnę ad fin.ff.de act.& oblig.dixi.in l.iuris gentium.
§.ſed cum nulla.ſ.eo.per illum tex.Et ſi dicas.ꝙ eſt contractus,
ſed impropriè, cùm non ſit vltrò citroque obligatorius.l. La-
beo.§.contractum.ff.de verbor.ſign. ergo non habet locum in
ſtatuto.Quia dico,ꝙ vbicunque in ſtatuto non poteſt aſſigna-
ri niſi vnica ratio,illa habetur pro expreſſa.glo. eſt in l. Quam-
uis.& ibi expreſſius Bald.& Paul.de Caſt. C. de fideicom. cum
ſimil. Quo caſu ex identitate illius rationis licitum eſt arguere
ad caſum,qui ſub lata,& impropria ſignificatione continetur.
vt eſt glo.in Auth.vt hi qui obli.perhi. in princip.in ver. ad cu-
rationem.& ibi Angel.not.& gloſſ.in clem.1.in ver,eligatur. &
ibi Cano.de elect. Sed huius ſtatuti nõ poteſt aſſignari niſi vni-
ca ratio, ſcilicet propter fragilitatem ſexus, & imbecillitatem
intellectus,vt not.Bald.in l.2.per illum text. C.de adop.& in l.2.
26 in 9.q.C.de reſcin. vend. ¶†Secundò moueor. Nam ſtatutum
loquens in contractu habet locum in diſtractu, concurrente
identitate rationis.glo. reputata ſin.in l.2.§.èconttario.ff.de con-
trar.iudi.tut.quæ gloſſ.eſt ad hoc vnica in iure ſecundum Bald.
in rub.extra de iureiu. Idem tenet Barto. & alij in Auth. ſacra-
men.pub.in 6.colum. C. ſi aduer. ven. & tamen diſtractus non
eſt propriè contractus. Secus vbi non eſt identitas rationis. Ita
loquuntur contraria.¶Tertiò moueor,quia ſtatutum loquens
in contractu,habet locum in renunciatione,concurrente iden
titate rationis,ſecundum Bald.in rub. & in l.1.C.de pac.& pul-
chrè Bald.vbi limitat in l.pactum.in 21.q.C.de coll. Facit l.ſi ad
reſoluen.C.de prædi.min.Secus vbi eſt diuerſa ratio. Ita poteſt
ſaluari Bald.in l.tres fratres.ſ.eod.¶Quartò facit,quod not.Bar.
in Auth.contra ſi filij.in 2.not.per illum text.C.de repu.vbi no.
ꝙ cuius conſenſus in contrahendo requiritur, eiuſdem requiri
27 tur in diſtrahendo. ¶†Quintò facit doctrina glo. reputatæ ſin-
gularis in l.tale.§.fin.ſ.eo.quæ vult,ꝙ idem cenſeatur ſtatutum
in caſu omiſſo,in quo ſtatuentes idem veriſimiliter ſtatuiſſent,
ſi fuiſſent interrogati.Pro qua facit text.in l.fin.ſecundum intel-
lectum Bart.Ang.& Moder.C.de poſthu.hær.inſtit.facit l. Bar-
28 barius.in verſ.ſed ſi ſciſſet.ff.de offic.præto. ¶†Sexto facit. Nã
ſtatutum loquens in contractu mulierum habet locum in adi
tione hæred.& ſic in quaſi contractu.ſecundum Barto.in l. mo
re,in princip.ff.de acquiren.hæred. Paul. & Lud.in l.mutum.in
princ.ff.de acquir.hæred.Lud.in conſil.393.incip. Præſuppoſi-
to, ꝙ viua voce. quam opinionẽ defenſaui in l. Barbarius.ff.de
offic.præto.licèt contrarium teneat Bar.in d.l. apud Iulianum.
§.fin.& Bald.Angel.& plerique Moder.in d. l. mutum. in princ.
29 ¶†Secundò principaliter limita concluſ. communem,niſi ta-
lis liberatio ſeu quitatio fieret per mulierem ex neceſſitate,
puta quia maritus reddidiſſet vxori id,quod debet. Quo caſu
mulier tenetur quitare virum per inſtrumentum. l. diſſolutè.
C.de condi. ob cauſ. Certè in tali quitatione non requiritur ſo
lennitas ſtatuti.Ita per plura ſimilia tenet Ludo.Roma.in con-
30 ſil.394.incip.Præſuppoſito,ꝙ viua voce dictum eſt. ¶†Secun
dò intellige dictum ſtatutum procedere, quando mulier, vel
minor ſe obligat ſuo nomine.Secus ſi alieno, puta procurato-
rio, quia poteſt non obſeruata ſolennitate ſtatuti, ſecundum
Lud.& Alexan. in l. quæſitum. per illum text. ff. de in ius voc.
vbi libertus, qui non poteſt vocare in ius patronum ſine venia
proprio nomine, tamen alieno poteſt. Confirmo per illud qđ
vult Angel.in l.quamuis.in princip.ff.de acquir. poſſeſ.vbi que-
rit,an ſtante dicto ſtatuto, quòd mulier, vel minor non poſſit
ſe obligare ſine conſenſu propinquorum, an poſſit conſtitui
procurator pro alio, abſque ſeruata forma ſtatuti? Et tenet,ꝙ
ſic,quia tale ſtatutum debet intelligi, quando ſe obligat nomi-
ne proprio,non quando alieno ad damnum, & vtilitatem alte
rius,argumen.d.l.quæſitum.Facit l.lis nulla.vbi gloſſ. not. ff. de
iudi.Tamen Raph.Cuman.in d.l.apud Iulia.§.fin. ff. ex quibus
cauſ.in poſ.ea.refert ſe vidiſſe iſtam quæſt. de facto in muliere,
quæ ex forma ſtatuti non poterat ſe obligare ſine cõſenſu pro
pinquorum. An poſſet mulier tutoris nomine ſe obligare non
ſeruata forma ſtatuti ſi eſſet nutrix? Et dicit,quòd non, per l.fi.
C.de leg.tut.vbi qui neſcit gubernare propria,non debet alij in
tutorem dari. Tamen iſtam deciſ.per prædicta impugnat Ale-
31 xan.in d.l.quæſitum. ¶†Tertiò limita dictum ſtatutũ non pro
cedere in contractu, vel obligatione ad pias cauſas, in quibus
ſolennitas dicti ſtatuti non requirit̃, quia pia cauſa non ſubia-
cet tali ſtatuto ſecundum.Pan.in cap.relatum.de teſta. per illũ
tex.Bald.& Saly.in Auth.caſſa.C.de ſacroſanc.eccleſ.Bal.in l.ge
nerale.C.eo.de quo per Io.And. & d.Anto.in c.in præſentia de
32 proba. Limita vt ibi per eos. ¶†Quartò dictum ſtatutum de-
bet intelligi de contractu,vel obligatione circa res,non autem
circa perſonam. Ideo poteſt contrahere matrimoniũ ſine con
ſenſu propinquorum non ſeruata ſolennitate. l. in copulan-
dis,& ibi Bald. C. de nup. ¶Quintò dictum ſtatutum intelligi-
tur de contractibus damnoſis non de vtilibus. qui poſſunt fieri
non ſeruata ſolennitate ſtatuti, ſecundum Bald. in l.neque tu-
tores.C.de inutil.ſtipul.per illum text.Angel. & Imol. & Mod.
in l.mutum.in prin.ff.de acq.hæred.Dixi plenè in d.l.Barbarius.
33 ¶†Sextò limita dictum ſtatutũ procedere in obligationibus
ex contractu, vel quaſi. Secus ſi obligatio deſcenderet ex deli-
cto vel quaſi,quia tunc mulier aſtringitur ẽt non ſeruata ſolen
nitate dicti ſtatuti,ſcḋm gl.not.& ibi Bar.& alij in l.ſi qs in tãtũ.C.
vnde

ADDITIO.

a ¶Eam limitant. Adde latè Iaſ.in l. Barbarius. 5. not.ſupra de off. præto. vbi dixi, & ad Pract. Pap.for.lib. Act.Rea.verſi.veris.nume.65.cui Adde Miſing. Cent.2.obſer.34.Catel.verſicu.ſtatuta Italiæ. & in proprijs terminis verſicu. ſtatutum requirens. vbi plenè articulum declarat referendo communem, de qua per Iaſ. hic. & not. Alexand. in l. more. 2. not.ff.de acquirend.hæredita. MASVER.

vnde vi.Bart.in l.is cui bonis.ff.de verb. oblig.Ita limitat Math. not.167.Facit gl in l.ex patre.§.Quanquam.ff. de in rẽ verſo.Et
34 vide prædicta omnino vltra ea,quæ dixi in l.Barbarius. ¶†Vlt. diligenter aduerte,& valde ſigna illud, quod ſubdit Bar.ꝙ ſtante prædicto ſtatuto, nedũ impeditur obligatio naturalis ex pacto de non petendo,ſed etiam impediuntur omnes alij tres effectus pacti de non petendo, & ſic effectus exceptionis pacti. Item quòd tollat naturalem, & ciuilem elidat per rationem ſubtilem, de qua hic per eum, ſolus Raph. Fulgo. hic dubitat, quia cùm ſtatutùm vetet tantum obligationẽ,non videt quare pactum nõ debeat eſſe vtile quo ad alios tres effectus pacti. Nec obſt.quòd ſi datur replicatio, ergo ceſſat exceptio.l.reſcriptum.§.ſi pacto.s.eod.ſecundum Barto.quia reſpondet Fulgo. & bene, quòd ibi non tollitur exceptio per replicationem, eo quia ibi eſſet naturalis obligatio, vt præſupponit Barto. ſed eo quia ibi tacitè actum intelligitur, vt pro altero ſit contentus. Ideo ſi peteret pœnam,& vellet excipere de pacto,bene tolleretur exceptio per replicationem,& ècontra,vt ibi,& l.ſi pater. §.ſi mulier.ff.de iure dot. Alij nihil tangunt. ¶Ego teneo contra Bart.per tria. Primò per illud,quod tenet glo.hic magna in 6.ſolu.& Bart. & omnes ſequuntur, ꝙ licèt ſecundum pactum tollat ipſo iure naturalem obligationem præcedentis pacti, nõ tamen tollit alios tres effectus reſultantes ex primo pacto.Niſi reſpondeas per regulam. l. patre furioſo.ff.de his,qui ſunt ſui. ¶Secundò pondera quod vult idem Bart.in d.l.reſcriptum.§. ſi pacto.& ibi alij ſequuntur,ꝙ licèt per nouationem tolleretur naturalis obligatio reſultans ex pacto de non petendo, tamen per hoc non tollunt aliæ res virtute ipſius pacti. ¶Tertiò pondera illud quod vult Bar.hic in 6.col.ꝙ exceptio pacti non cauſatur ex naturali obligatione,ſed ex equitate, quam habet pactum,quia ſic conuentum eſt,ergo licèt ceſſet obligatio naturalis per hoc tamen non debet ceſſare exceptio pacti. ¶Quartò effectus eſt,ꝙ exceptionem parit.& iſte eſt indubitatus.Inſti. de repli.§.1.& 2.& in l.iuriſgentium.§. ſed cùm nulla. & §.qui-
35 nimo.ſupra eod ¶†Vlt.glo.ponit quatuor effectus pacti de petendo,ſed ſecundus eſt ſuperfluus,quia ſi tollit naturalem obligationem,clarum eſt,ꝙ elidit exceptionem, & eadem ratione ſuperfluus eſt quartus. & ſic remanerent tantum duo effe-
36 ctus,vt in glo. ¶†Iuxta iſtam glo.quærit Bartol.an ſit differentia inter pactum de non petendo, & pactum de non agendo. Et refert verba Inno.in cap.1.de lit.conteſta.in 6.quæ tamen videtur Bartol.firmare. Et quia obſcurè loquitur, collige per te ex verbis Inno. quatuor not. differentias inter pactum de non petendo,& pactum de non agendo, quas ſimpliciter ſequitur Paul.de Caſt.hic.in 6. colum. Prima differentia eſt, quia pactũ de non petendo impedit peti in iudicio, & extra. Secus eſt in pacto de non agendo, quia ſolùm impedit coram iudice agi. Secunda differentia correlariè ſequitur ex prima,quia ſi fiat pactum de non petendo ſub pœna, non poſſet aliter paciſcens recipere ſolutionem,cùm ſit actus extraiudicialis.l. amplius non peti.ff.rem rat.habe.Secus in eo,qui fecit pactum de nõ agendo.Tertia ſingularis differentia eſt,quia pactum de non petendo tollit ipſo iure naturalẽ obligationem, cùm ad hoc tendat. Secus eſt in pacto de non agendo. Et ita ponderant Angel. & Paul. de Caſtr. hic. & eſt magna limitatio, vt ſupra retuli in 1. parte huius gloſſ. Quarta differentia eſt,quia exceptio pacti de non petendo non impedit litem conteſtari, ſicut exceptio de non agendo. Iſtam doctri.reprehendunt Angel.Fulgo.& Paul. de Caſt.hic per text.cum glo.in §.præterea. 1. Inſti.de excep.vbi glo.æquiparat pactum de non agendo,pacto de non petendo, tamen illa glo.vt dicit Angel.non facit ad propoſitum,quia loquitur in actione reali,non in perſonali.Secundò allegat l.& heredi.§ filia.& l.contra iuris ciuilis.§.ſi filius.ſ.eod. ¶Adde tu, ꝙ contra Imo. latè tenet Bald. quem videas in rub. extra de poſtula.præla.in vltim.colum.& in l.eleganter.§. ſi quis poſt.in 6. col.ff.de condi.indeb.Tu etiam pondera, ꝙ Barto.in l. Nam & poſteà. in primis verbis.ff.de iureiu.vult,quòd d.l.amplius non peti.habeat locum in pacto de non agendo ſub pœna. & eſt bona glo.in l.ſi poſteà.in glo.1.in ver. egi. ff. de pec. quam ad hoc reputat ſingu.Bald.in cap.quoniam contra falſam.in 7. colum. de prob.licèt idem Bald. eum reprobet in l.cùm quis.in penul. colum.C.de iur.& fact.igno.Item dum Innoc.vult, quòd exceptio pacti de non agendo, impediat litis conteſta. ſecus in excep.pacti de non petendo. Adde,quòd idem tenet Bal. & not. in l.peremptorias. in penul. colum.C. ſenten.reſcind non poſ. vbi dicit, idem eſſe in pacto de non eundo ad iudicem, quod in pacto de non agendo. l. dedi.in princip.ff.de condi. ob. cauſ. quæ autem ſit ratio,quare exceptio pacti de non petendo,non impediat litis conteſta.declarat Bartol.in d.l.nam. & poſteà, in princip.vbi dixi. Ponit latè Imol.in capit.conſtitutus.in vltim. colum.poſt dom.Anto.& alios.de præſcrip.In contrarium tamen fortiter vrget text. in l. creditori. C. eod. & ibi Fulgoſ.& Moder. ad hoc not. & non poteſt ſine diuinatione reſponderi,
37 vt ibi dixi. ¶†Vltra Barto. quæro de no. quæſt. in materia huius.§. Pone,aliquis ex contractu mutui, vel alio erat efficaciter obligatus: Creditor facit tali debitori pactum de non petendo,& poſt tale pactum tranſierunt 30.aut 40.ann.Iſtis peractis poſtea debitor fecit creditori pactum ſimpliciter de petendo. Quæritur,an creditor vigore ſecũdi pacti poſſit petere.Prima facie videtur,quòd non,quia debitori cõpetunt duæ exceptiones pacti de non petendo.Item exceptio præſcrip.& ideo licèt poſteà faciat pactum de petendo, per quod tollat aliud de non petendo,tamen debitor renunciando vni exceptioni, ſcilicet pacti de non petendo, non intelligitur renunciare excep. præſcrip.arg.l.ſi domus.ff.de ſeruitu. vrba. prædio. vbi ille, cui debentur duæ ſeruitutes,vnã remittendo,non intelligitur am-
38 bas remittere,ſed illam tantum. ¶†Secundò facere dicitur,ꝙ qui præſcripſit,cenſetur ſoluiſſe.text. eſt not. in l. ſi pupillus. in fin.ff.de admin.tuto.Sed ſi debitor verè ſoluiſſet, ipſo iure eſſet ſublata actio,quia ſolutione eius,quod debetur,omnis tollitur obligatio ipſo iure. Inſtitu. quibus mod. tol. obl. in princ.ſed actio ipſo iure ſublata non poteſt per pactum reſuſcitari, vt hoc text.in verſ. Sed ſi pactum. Tamen iſtud vltimum fragile eſt. Iſtis non obſt.Iaco. de Rau. hic tenet quòd creditor virtute ſecundi pacti poterit agere prima actione non obſt.pacto de non petendo. Item non obſt.præſcriptione, mouetur,quia debitor faciendo pactum de petendo.& ſic conſentiẽdo,quòd peti poſſit,intelligitur remiſiſſe omne obſtaculum nedum pacti negatiui,ſed etiam præſcrip.quia aliter agere non poſſet.argumen.l ſi ſtillicidij. ff. quemadmo. ſer. amit. Et per hoc patet non obſtare.d.l. ſi domus. quia ibi remiſſio vtriuſque ſeruitutis non veniebat in neceſſarium præambulum, ſicut hic. Pro iſta opin. facit fortiter text. in l.quod debitori.ff.de donat.cauſ. mort.licèt ibi Bartol. videatur aliter intelligendo deſtruere illum text.ſed ſecundum verum ſenſum ille text. multum ſtringit.quem alibi not.Angel.in l.certi condictio.in princip.ff.ſi certum peta. vbi dixi de illo text. & ibi Ludo. reputat illum text. ſingu.Illum etiam multum not.Angel.in l. eum qui.ff.de iureiuran.in fin. princip.imò plus tenet Iacob. de Raue. quòd non eſt verum,quod per lapſum dictorum 30. vel 40. ann. ſit cauſata præſcriptio. Mouetur, nam cùm creditor feciſſet pactum de non petendo, non poterat vigore pacti agere, ergo non valenti agere non currit præſcriptio. l. 1. in fin. C. de ann. excep. Contrariam opinio.tenet Gul.hic in fi.quæſtio.quia falſum eſt fundamentum, ſcilicet quòd hic nulla curreba præſcriptio tanquam non valenti agere &c. dicit Gul. quòd eſt verum, niſi creditor non poſſit agere facto ſuo,vt in caſu noſtro, propter pactum de non petendo quod fecit. Secus quando non valeret agere aliter,quàm facto ſuo,quia primo caſu ſibi imputatur. ¶Secundò mouetur. Nam primum pactum de non petendo ſuſtulit ipſo iure naturalem obligationem, prout firmaui in 1. parte huius gloſſ. licèt ipſe Gul. & malè teneret in hoc contrarium, referentem Bartol. Et vltra hoc, quòd tollat naturalem,& elidat ciuilem,vt tenet gloſſ. hic in fin.ergo præſcriptio ipſo iure ſuſtulit ciuilem obligationem. vt eſt gloſſ. in l.obligationum ferè. in §. placet. ff. de actio. & oblig. Et ſic ex quo vtraque obligatio, tam naturalis per primum pactum, quàm ciuilis per præſcrip. ſit ipſo iure ſublata, ergo actio fuit ipſo iure extincta, ergo pactum vltimum de petendo nihil poteſt operari, ex quo actio eſt ipſo iure ſublata, vt hoc text. in verſic.ſed ſi pactum. Et ſi dicas,quòd pactum de petendo interrumpit præſcript. Reſpondet Gul. quòd illud poſſet procedere ſi præſcriptio non fuiſſet completa ; ſed cùm præſupponamus, quòd eſſet completa ante ſecundum pactum de petendo, ergo pactum non potuit præſcrip. interrumpere. Et ſic vides, quòd vtraque opinio eſt bonis argumentis firmata. Breuiter opin. Iacob. de Rauen. tenent Odofred. & Franc. Tigri. in l. pacta nouiſſima. & ibi Bartol. in 2. lectu. C. eodem tenent Rayn. Alber. Bald. & Ludo. hic. mouentur, quia fundamentum Gul. dum præſupponit, quòd obligatio ciuilis tollatur præſcriptione, eſt falſum, quia tempus ſolùm nunquam eſt modus tollendæ, vel inducendæ obligationis. l. obligationum ferè. §. tempus. ff. de actio. & oblig. Et ita declarat Dyn.& Bartol.in l.fin.ff.rem rat.habe. & Bartol.in l. cùm quis. C.de iur. & fact. ignoran. ergo cùm remanet ciuilis obligatio, eius virtute poteſt agi, cùm ſola ciuilis ſit potens ad conſeruandum actionem iam natam, vt declarat Bartol. hic. in 7. colum. & ſupra retuli. Et ſi contra agentem opponatur de primo pacto de non petendo, replicabitur de ſecundo pacto de petendo, per quod intelligitur tacitè remiſſa præſcriptio, & ita reſident præfati Docto. Diſputando. tamen ſi velles ſuſtinere Gul.poſſes reſpondere ad hoc,dum dr̃,ꝙ per præſcriptio-

ſcriptionem non tollitur ciuilis obligatio, quia ſolùm tempus non eſt modus tollendæ obligationis. Fateor, qñ ſolum interueniret præſcriptio. Et ita loquuntur iura præalleg. & Dyn. & Barto. in d. l. fi. Sed in caſu noſtro interuenerunt duo. ſ. pactum de non petendo. Item præſcriptio 30. vel 40. ann. vnde per primum pactum de non petendo ſit ſublata ipſo iure naturalis obligatio, & eliſa ciuilis, vt firmat iſta glo. in fi. Ergo cùm actio ciuilis non eſſet eliſa, facilius potuit tolli præſcriptio, quia tunc non eſt ſola præſcriptio, quæ tollit, vt in iurib. ſ. alleg. ſed mediante pacto de non petẽdo elidente ciuilem. Cogita, quia paſſus eſt pulcher, & ſubtilis. ¶ Capio glo. in ver. per ſtipulationem, quã diuide in quatuor partes. In prima exponit text. vno modo. In ſecunda remouet vnum contrarium, & malè, quia iure florum, qñ ſecunda ſtipulatio continebat plus quam prima, ſemper fiebat nouatio. l. ſtipulationes nõ diuidunt in prin. ff. de verb. obl. declarat Bar. in l. pen. ff. de præto. ſtip. Sed ita eſt in l. ſi dari. allegata in gl. vbi primæ ſtipulationi obſtat exceptio, ſecundæ non. In tertia parte gl. ponit aliam declarationem ad tex. In quarta contra eam opponit, & ſoluit. Secunda ibi, & ſic non eſt contra. Tertia ibi, vel dic per ſtipulationem. Quarta ibi, ſed videtur. ¶ In fi. gl. licèt Doct. tranſeant cum declaratione glo. non videtur, ꝙ ſit bona, quia tunc differentia, quæ fit in tex. inter ſtipulationem, & pactum, non eſſet in eiſdem terminis, ſi loquimur in ſtipulatione nouante, cùm in pacto de non petendo non cadat nouatio, vt eſt tex. not. in l. ſi ex pretio. C. ſi cer. pet. Ang. hic, & d. Alex. in 1. not. Vnde planius videtur intelligendus tex. qñ ſtipulatio de petendo facta eſt poſt ſtipulationem de non petendo, ꝙ ipſo iure tollat, prout etiam in diſcurſu voluit Bal. hic, per regulam. l. nihil tam naturale. ff. de reg. iur. & l. ab emptione. ĩ. eo. & hoc tex. in verſi. Idem dicemus. ¶ Capio gl. in verſi. factum. Iſta glo. ſecundum Pau. de Caſt. eſt difficilis, ſed modicæ vtilitatis. Sed certè magnæ eſt vtilitatis ſm qđ eã not. Bar. ad plura, & infra dicetur. Iſta glo. videtur ponere quatuor intellectus, & ita videtur diuidi in quatuor partes. Secunda ibi, vel dic factum. Tertia ibi, imò ideo factum. Quarta, & vlt. eſt ibi, vel melius ponitur. Tamen ſm Bar. & Doct. reducuntur ad duos intellectus, quia tertius intellectus tendit ad idẽ cum primo, & ad eius declarationẽ. Quartus intellectus tendit ad declarationem ſecundi. Mihi plus placet, ꝙ quartus ſit intellectus de per ſe, & valde diuerſus, ſi bene conſideres gl. Et dum illum quartum intellectum approbat glo. per ſimile de acceptilatione, & Fulg. putat gl. eſſe corruptã, & ſm eum non eſt dare contrariam acceptilationem. Tu dic, ꝙ glo. bene ſtat. Nam pone, ꝙ debitor liberatus per acceptilationem dicat creditori. Sum contentus facere contrariam acceptilationem. Certè per hoc non reſuſcitatur prima actio, eo quia acceptilatio eſt inuenta ad extinguendum, non autem ad inducendũ actionem, vel reſuſcitandum. Breuiter intellectus gl. non conueniũt literæ. Vnde tene intellectum, quem dixi in tex. in euidentia.

39 ¶ † Sed quia glo. eſt difficilis, & obſcura, ideo pro eius declaratione oppono contra tex. dum ponit rationem diuerſitatis inter pacta, & ſtipulationes, & dicit, quia in ſtipulatione ius continetur, in pactis factum verſatur. Contra, aut volumus pactũ, & ſtipulationem, prout ſunt contractus, & tunc pactum, & ſtipulatio ſicut & alij contractus pariter ſunt facti. l. conſilio. §. pen. ff. de cur. fur. Et iſto modo iſta ſtipulatio eſt facti, ſicut, & pactum. Aut conſideramus effectus reſultantes tam ex pacto, quàm ex ſtipulatione, & vtroque caſu non eſt differentia, quia ſicut effectus ſtipulationis ſunt à iure producti, ita etiam effectus pacti, & ſic non videtur bona ratio text. noſtri. Glo. vt declaret tex. & remoueat dictam obiectionem, quã ſentit, ponit primum intellectum, qui eſt, ꝙ ideo in pactis dicitur verſari factum, quia qui opponit de beneficio pacti, non habet neceſſe aliquid allegare, qđ conſiſtat in iure, per conſequens nec probare, ſed ſufficit, ꝙ alleget factum. i. tale pactum ſibi fuiſſe factum. Ille verò, qui allegat ſtipulationem, non ſolùm habet neceſſe allegare, & probare factum, imò etiam tenetur probare ſolennitatem, quæ conſiſtit in iure. Vnde non ſufficeret ſi allegaret interrogationem præceſſiſſe, & reſponſionem ſequutam eſſe, vt in gl. Et aduerte, ꝙ gl. ĩ. in tertia parte ibi, imò ideo factum. quæ tendit ad idem cum iſto primo intellectu, plenius ſic declarat. Nam ille, cui factum eſt pactum, ſi vult, quòd ſibi proſit, debet opponere, aliàs ſibi non prodeſt, etiam ſi ex confeſſione aduerſarij conſtaret de pacto, vel etiam ex confeſſione aduerſarij conſtaret, ꝙ pactum eſſet extortum dolo, vel metu, non ſic in ſtipulatione interpoſita ad nouandum præcedentem, quia ſi de ea conſtet in actis, licèt pars non alleget, tamen prodeſt, & iudex ex officio ſupplet. Ratio diuerſitatis eſt, ſm glo. Nam cùm in pacto quis releuetur in vno, ꝙ non teneatur aliud probare, niſi nudum factum, certè grauatur in alio, quia neceſſe habet illud opponere, licèt conſtet in actis per confeſſionem partis. Sed in ſtipulatione eſt totum ècõtra, quia cùm grauetur, vt non ſolùm habeat neceſſe probare factum, ſed etiam iuris ſolennitatem, ideo in hoc alio releuatur. Iſta eſt intentio gl. in hac prima, & tertia parte, quæ ſunt ſimul iungẽdæ.

40 ¶ † Ex iſta tñ glo. habes tria diligenter notare ſm Bar. & alios. Primò, ꝙ quando quis mero iure habet ius, licèt elidibile per exceptionem, vel per replicationem, niſi pars aduerſa excipiat, vel replicet, etiam ſi de ea conſtat iudici per confeſſionem partis, tñ iudex non poteſt ſupplere. Iſtam conclu. tenet Bar. cum duab. limitationib. de quib. hic per eum, & in l. eum qui ita. ff. de verb. obl. & dicit Pau. de Caſt. hic, ꝙ ſecunda limitatio Bart. eſt

41 ſing. & no. ¶ † Sed aduerte inquantum gl. & Bar. volunt, ꝙ ſi creditor confiteatur in actis, ꝙ fecit pactum de non petendo debitori, ꝙ iudex non poteſt ſupplere niſi per partem excipiatur. Idem tenet d. Ant. in c. bonæ. de poſtu. præla. Imo. in l. 4. §. hoc autem iudicium. ff. de dam. infect. Imo. & do. Alex. in d. l. eum qui ita. §. qui ita. poſt Bar. ibi, & d. Alc. in l. vnic. C. vt quæ deſu.

42 aduo. † Et facit trita ratio, quia notorium licèt releuet ab onere probandi, tñ non releuat ab onere proponendi. gl. eſt reputata ſing. in cle. appellanti. de appel. Bar. in l. 1. ff. de excep. Bonus tex. in l. ſi quis ex aliena. ff. de iud. ſed contrarium tenet Ange. & Pau. de Caſt. hic. Ange. in l. 1. ff. de excep. Bal. in l. poſtquam liti. C. de pac. Lud. Ro. in d. l. 4. §. hoc autem iudicium. Moti, quia in pactis ad excipiendum non refert, an ſint appoſita incontinenti, vel ex interuallo. l. iuriſgentium. §. quinimo. ſ. eo. ſed ſi eſſent appoſita incontinenti, iudex poſſet ſupplere, etiam ſi pars non exciperet, vt Bart. met hic, & in d. §. qui ita. & in l. lecta. vbi dixi. ff. ſi cert. pet. Ergo idem ſi ex interuallo. Sed fragile eſt fundamentum. nam dum dicitur, ꝙ in pactis ad excipiendum nõ eſt differentia, an ſint appoſita incontinenti, vel ex interuallo, verum eſt, quantum ad hoc, vt reus habeat exceptionem, ſi opponat. Sed ſi non opponat, longa eſt differentia, quia ſi pactũ fuit appoſitum incontinenti, quo caſu cenſetur intrinſecum, iudex ſupplet et ſi non opponatur, ſm Bar. Secus ſi ex interual-

43 lo, vt declarat Bar. in d. l. lecta in 4. col. & in d. §. q ita. ¶ † Secundò, & fortius mouentur, qa acta iudicij faciunt notorium poſt concluſionem in cauſa, gl. eſt reputata ſing. in c. ſignificauerũt. de teſtib. Sed in notorijs iudicij iudex ſupplet, etiam ſi non opponatꝰ à parte. Gl. eſt in l. 2. in ver. atrox. ſ. de fer. Doc. in l. vnica. C. vt quæ deſunt aduoca. & in d. §. hoc autem iudicium. Subdit tñ Ange. ꝙ iudex hoc non tenetur facere, ſed poteſt ex officio. Ita ſaluat gl. & Bar. hic. Potes reſpondere, ꝙ obiectum non procedit, vbi ſumus in his, in quibus lex requirit, ꝙ pars opponat, vt eſt hic. Pau. de Caſtr. hic in vlt. col. etiam contrarium tenet, quia ex quo apparet per confeſſionem partis de eius calumnia, certè iudex ex officio etiam altera parte non opponẽte debet ſupplere, per gl. ordi. in l. 2. §. ꝙ ſi actor. C. de iur. cal. & per id, quod no. Inn. in c. conſtitutus. de fil. preſb. Facit, quod vult gl. not. in l. qui cum maior. §. ꝙ ſi in patris. ff. de bon. lib. de cuius gl. veritate dixi in l. 1. in gl. in verbo. libellus. ff. de offi. aſſeſ.

44 ¶ † Secũdò habes ex hac gl. ꝙ qui vult probare ſtipulationẽ, habet neceſſe probare tria, & alterum de per ſe non ſufficeret, ꝙ præceſſit interrogatio, & ſequuta eſt reſponſio, ꝙ partes fuerunt præſentes, ꝙ incontinenti ſequuta eſt reſponſio, & ad hoc multum no. iſtam gl. Bal. & Ang. hic. ſimilem gl. vidiſtis in l. iuriſgentium. §. quod ferè. ſ. eo. dum gl. ibi dicit, quia poſſet eſſe, ꝙ ex interuallo, vel in abſentia fuiſſet reſponſum. quib. caſibus non dicitur ſtipulatio. ¶ Limita tamen, qñ probatio ſtipulationis debet fieri per teſtes: ſecus ſi per inſtrumentum, vt per Bar.

45 & Pau. de Caſt. hic, not. in l ſciendum. ff. de verb. ob. ¶ † Tertiò habes ex hac gl. ꝙ qñ ex actis conſtat actorem carere actione, vt eſt qñ fatetur per acceptilationem liberaſſe debitorem, tunc iudex ex officio nemine excipiẽte, debet eum repellere. Adde gl. in l. vbi pactum. & ibi Bar. & alij, vbi dixi. C. de tranſac. Iſte primus intellectus non congruit literæ. Reſpicit enim modum proponendi, & probandi tam pactum, quàm ſtipulationem. Iſtud autem non congruit verbis literæ, quæ non ſpectant ad modum proponendi, vel probandi, ſed præſupponunt ſubſtãtiam ſtipulationis eſſe in iure; pacti verò in facto. Ideo ſecundus intellectus ponitur in gl. ibi. Vel dic, ꝙ factum capitur hoc pro iure naturali, quod eſt immutabile. Ideo vnum pactũ non poteſt per aliud tolli, vt in gl. quæ reprobat iſtum intellectum per duo, vt habes in ea. Sequentia illa verba gl. obſcura, ꝙ pactum non tollit factum, ſed ius bene tollitur, & reliqua declara, vt per Bar. hic in pen. col. Aduerte etiam, ꝙ licèt Bart. dicat, ꝙ quartus intellectus gl. ibi, vel melius, tendat ad declarationẽ huius ſecundi intellectus, & idem cõtineat. Mihi vĩ (vt ſ. dixi) ꝙ ſit valde ſeparatus à ſecundo, quod patet. Nam in ſecundo intellectu dicit gl. ꝙ ideo in pactis dicitur factum verſari, quia adeſt obligatio naturalis, & ſi factũ capiatur pro iure naturali, ſed in quarto intellectu dicit gl. ꝙ ideo ſm pactum non tollit

ipſo

ipſo iure primum,quia ſecundum pactũ de non petendo non fuit factum ad tollendum,vel extinguendum, prout tendebat pactum de non petendo. Secus in ſtipulatione nouante,quam lex principaliter inducit ad extinguendum. probat per ſimile, 46 vt ſupra declaraui.¶†Extra gl.Bart. poſt antiquos inducit iſtũ tex.in ver.ſed ſi pactum ad quæſt.quã dicit fuiſſe de facto Bononiæ in perſona Marchionis de Ferra.abſoluti à pœnis,& culpis, hoc acto, ꝙ de cætero non auderet ſimilia attentare, aliàs in eaſdem cenſuras,& pœnas incideret.diſtinguit, vt hic ꝑ eum. Adde Barto.in l. tale pactum.§. qui prouocauit.in fi.per illum text.ſ.eod. & in l.non ſolum.§. iniuriarum. ff. de iniur. Paul.de Caſt.in §.præcedenti.poſt Angel.ibi, & idem Ange.in quæſtio. per eum diſputata, quæ incipit exorta guerra.in 16.colu. Caue tamen, quia hodie talis adiectio poſita à iudice non valet. c. Romana.§.caueant.de ſent.excom.lib.6. Secus ſi à ſtatuto, vt in c.2.de conſti.in 6. ſecundum Lud. Rom. in l. ſi qui accepto. ad fin.ff.de condi. ob cauſam. Iaſon Paduæ.

SVMMARIVM.

1 *Dolus de futuro non poteſt remitti: remitti poteſt tamen culpa etiam lata.nu.6.*
2 *Si aliquis iuret ſe non denunciaturum maleficium, non valet iuramentum.*
3 *Stante ſtatuto, quòd quilibet exbannitus ſoluendo mille extrahatur de banno,non habet locum illud ſtatutum in eo,qui fuerit exbannitus poſt ſtatutum conditum.*
4 *Reſcriptum dans remiſſionem pœnæ infligendæ non valet.*
5 *Dolus præſumptus futurus remitti non poteſt.*

§.Illud nulla. Dolus de futuro non poteſt per pactum remitti, ſed dolus præteritus ſic.Item pacta turpia,vel contra publicam vtilitatem nõ ſunt ſeruanda.h.d.ſecundum verum intellectum Doc.licèt gl. intelligant totum iſtum.§. in dolo de futuro. & dicunt, quod non poteſt remitti expreſsè,vt in primo dicto huius tex.Sed bene tacitè,& generaliter,vt in ver.quamuis. Idem tenet glo.in l. iuriſgentium.§.ſed & ſi quis paciſcatur.ſ. eod. Iſte intellectus nõ eſt bonus,per tex.ibi, nulla pactione,& ſic nec expreſſa,nec tacita,& quia ſubeſt eadem ratio, ne detur via delinquendi,vt ſtatim dicam. Tene ergo, quòd principium loquatur in dolo futuro.verſi.quamuis, in dolo præterito: qui enim paciſcitur ne depoſiti agat, intelligitur ratione culpæ, vel doli præteriti,
1 res tamen depoſita debet reſtitui.l.ei cui.ff.de lib. leg. ¶† Not. ex hoc tex.regulam,quòd dolus de futuro ideo non poteſt remitti,quia inuitaretur quis ad delinquendum.contra l.conue-
2 nire.ff.de pac.dota. ¶† Adde quod not. Bald.in c.1.§.Item ſacramenta.in vltim.colum. per illum text. de pa.iur.fir. quòd ſi aliquis promittat ſe non denunciaturum maleficium,& iurauerit,non valet iuramentum, quia aperiret viam iniquitatis ad delinquendum. Allegat Inno.in cap.ad noſtram. de iureiuran.
3 ¶†Secundò adde,quod not.Barto.Bald.& alij in l.cum lex.per illum text.ff.de leg.quòd ſi fiat ſtatutum, quòd quilibet exbannitus ſoluendo mille extrahatur de banno, non habet locum in eo,qui fuerit exbannitus poſt ſtatutum conditum,ſed intelligitur de bannitis in præteritum.l.2. & ibi Salicet. C. de gener. aboli.quia ſi traheretur ad futura, daret materiam delinquendi.Idem tenet Bar.in l.omnes populi.in 6.q. principali.in verſi. quid de tempore.ff.de iuſti.& iure.& in l.2.in fin. ff.de condi.& demonſtr.Bald.in l.leges & conſtitutiones. & ibi Sal. C.de legi. Bald.& Imol.in l.cum tale.§.pen.ff.de condi. & demon. Bal.in l.cum in ſecundo.ff.de iniu.rup. do. Abb.in c.2.de conſti.dom.
4 Anto.& Imo.in c.fin.eod.titu.¶† Tertiò adde, quod vult Bal. poſt Iaco.But.in l.caſtitati.in 1.colum. C.de adult.quòd reſcriptum dans remiſſionem pœnæ infligendæ ante delictum commiſſum, non valet, quia inuitat ad delinquendum,& quia remiſſio fit pœnitenti, ſed pœnitere, & malè operari ſimul ſtare
5 non poſſunt. ¶† Amplia iſtum text.vt procedat non ſolùm in dolo de futuro vero,ſed etiam in dolo præſumpto futuro, qui remitti non poteſt, ſecundum Pau.de Caſt.hic per l.quod Nerua.ff.depoſi. Adde,quòd contrarium tenet dom.Anto.de But. poſt Ioan. Andr.ibi in cap. fraternitatis. de teſtib.in 18.colum.
a verſic.quartò fallit ſi de voluntate.[a] ¶† Limita iſtum tex.no-
6 tabiliter,quòd licèt dolus de futuro remitti non poſſit, vt hic, tamen quælibet culpa etiam lata poteſt remitti, quia ſic non inuitat ad delinquendum.l.ſi vt certo.§. interdum. ff.commo. & eſt tex.in l.contractus.ff.de reg.iur.glo. in l.1.§. ſi conueniat. ff.depo.Dyn.in reg.contractus.de reg.iur.in ſexto. Pau.de Caſt. hic.dom. Alex.in l.ſi mora.in 1.colum. ff.ſolut.matrim. Adde tex.no.in l.qui plures.ff.de admin.tuto. Facit l.ſi ſeruus vetitus. ff.de leg.1. Iaſon Paduæ.

ADDITIO.

a ¶De voluntate.Amplia idem in dolo præterito habente radices in futurum, ſecundum Bakin §.ſimiliter.col.2.ver.fuit quæſt. PVRPV.

SVMMARIVM.

1 *Conuentio facta cum vna perſona,non extenditur ad aliam, & nu.2.6. & limita vt nu.7.*
3 *Fratres ſi duo ſint,vel plures,& vnus eorum maritat ſororem,& illa ei facit pactum de non petendo hæreditatem paternam,an illud pactũ proderit alijs fratribus.*
4 *Statutum,quòd contra inſtrumentum publicum non poſſint opponi niſi certæ exceptiones, tale ſtatutum quando habeat locum.*
5 *Executio inſtrumenti guarentigionati,vel ſententiæ diffinitiuæ non poteſt peti contra tenentem aliqua bona obligati.*
8 *Pactum factum ſuper vna re non extenditur ad aliam rem.*

1 §.Ante omnia. † Iſte.§.ponit duas regulas,ad quas quotidie allegatur. Prima regula eſt,ꝙ conuentio facta cum vna perſona,non exten-
a ditur ad aliam, [a] & ſic alij non nocet, neque prodeſt. Idem in tranſactione.l.1.C.de tranſactio.l. Imperatores.in princi. & ibi not. Bald. ff. de tranſac. Idem in renunciatione. l. iubemus. C.ad Velleia.Idem in ſententia.l. ſæpe.in princ.ff.de re iudic.& toto tit.C.res inter alios acta. Idem eſt in iuramento.l.3.verſic. pen.ff.de iureiur.c.ſicut.& in c.intellecto.eo.tit. Bar.in l.Titia.§. Imperator.ff.de leg.2.Bal.in l.1.C.de inoffi.don.& no.do.Fran. de Aret.in conſil.157. quod incip. viſis diligenter narratis.in 1.
2 colum.† Facit,quod pulchrè determinauit Ioan. And.in addi. Spec.in tit.de obl.& ſol.§.fin.& in addi.quæ incip. Ordine,quo ſuprà. quòd ſi aliquis diuiſit hæreditatem paternam cum fratribus tanquam eorum frater, poſtea,vt poſſet matrimonium contrahere cum certa puella, iurauit ſe non eſſe filium illius, cuius putabatur,& cuius hæreditatem diuiſerat.Certè per hoc fratres non poterunt aliquid repetere per condictionem indebiti, vel per condictionem ſine cauſa,quod benè, & diligenter
3 no.† Item ad regulam tex.adde,quod no.Bald. & Moder.in l.ſi actionem.per illum text.C.eo.ꝙ ſi ſunt duo, vel plures fratres, & vnus eorum maritat ſororem, & illa ei facit pactum de nõ petendo hæreditatem paternam, ꝙ iſtud pactum non proderit alijs fratribus, quin aduerſus eos poſſit ſoror pro eorum rata experiri.Et dicit Pau.de Caſt. ibi, & in l.planè.§.ſi duob.ff.de leg.1. ꝙ iſtud eſt perpetuò tenendum menti, quia quotidianũ. Idem tenet Ioan.And.in addi.Spec.in tit.de teſta.§.in primis.in addi.quæ incip.quid de præcedenti. ad fi. Bal. in l.pactum.in 8. & 9.q.C.de colla. Item ad iſtam regulam adde, ꝙ pactum factum inter cohæredes,licèt inter eos ſit ſeruandum,tamen nõ
4 præiudicat creditoribus.l.licèt.& ibi Bar.C.famil.erciſc. † Item ad iſtam regulam adde, ꝙ ſtante ſtatuto, ꝙ contra inſtrumentum publicum non poſſint opponi niſi certæ exceptiones, tale ſtatutum habet locum,quando agitur contra illum, cũ quo factum eſt inſtrumentum: ſecus ſi ageretur contra ſecundum poſſeſſorem,vel contra alias perſonas. Ita per regulam huius tex.determinauit Io. de Imo.in l.fin.ff.quis & à quo appel.circa antepe.char.mag.in ver. Aduerte tamen,quia inquantum dixi, ꝙ poteſt opponi exceptio,&c.Idem tenet ipſemet Imo.in cle. 1.in 3.col.de re iud.per id,qđ ibi ſentit gl.no.in ver.contra ſe.& ibi clarius Doc.vbi habetur, ꝙ diſpoſitio illius cle.1.volentis, ꝙ non poſſit opponi exceptio nullitatis contra tres ſententias conformes,non habet locum,quo ad tertium comparentem pro ſuo intereſſe.Facit,qđ vult Bal.in l.1.C cõmu.de leg.ꝙ ſtatutum tribuens priuilegium inſtrumento guarentigionato,valet,qñ agitur perſonali,vel hypothecaria contra iſtum principalem debitorem. Secus ſi ageretur hypothecaria cõtra tertium poſſeſſorem,arg.l.1.C.ſi cer.pet.ſequitur Pet. de Anch.in c.canonum ſtatuta.in verſi. circa iſtam extenſionem alibi, &c. do. Alex.in conſi.83.in 3.volu.incip.viſo themate.ſ. ſcripto. & his, quæ copioſè.in pen.col.& in conſi.ſeq. qđ incipit.in cauſa,quæ
5 vertitur inter agentes.in 3.col.& ſeq. † Facit,qđ volunt Bald.& Ang.in l.2.C.ſi aduer cre. ꝙ executio inſtrumenti guarentigionati,vel ſententiæ diffinitiuæ non poteſt peti contra tenentem aliqua bona obligati,per l.expreſſam in l.ea lege.C.de cond.ob cau. qđ dicunt eſſe notandum contra ignorãtes procuratores, & aduocatos.Facit etiam,qđ no. Bal.in l.ſi pro te.per illum tex. C.de dot.promiſ.ꝙ ſtatutum diſponens, ꝙ inſtrumenta cõfeſſionata debeãt mandari executioni,intelligitur ad petitionem creditoris,non autem ad petitionem tertij,etiam ſi ſua interſit. Facit

ADDITIO.

a ¶Ad aliam.Et in verbis enunciatiuis,Alex.libr.5.conſi. 16. colum.4.verſicul. præterea. PVRPV.

Facit etiam, quod tenet Io. de Ana. post d. Car. in c. ad petitio-
nem. in 3. col. de acc. ꝙ si princeps concedit priuilegium, in quo
vult haberi pro infectis aliqua gesta, iuxta gl. in clem. 1. in ver.
pro infectis. de immu. eccle. intelligitur respectu partium, non
autem respectu tertij. Ad prædicta facit bonus text. in c. super
eo. de offi. dele. vbi est tex. ꝙ quādo Papa, vel princeps causam
inter aliquos vertentem committit cum clausula, appellatio-
ne remota, non impeditur tertius pro suo interesse appellare,
quamuis principalis appellare non possit. Idem vult Bar. in l. 1.
§. 1. ff. à quibus appel. non licèt. & per illum tex. in d. c. super eo.
quem ad hoc reputat sin. refert. d. Ant. de But. in c. vt debitus.
de appel. se de facto pronunciasse Perusij, ꝙ cùm ex forma sta-
tuti non possit appellari à certo actu, qđ deberet intelligi quo
ad ipsos litigantes, non autem quo ad tertium comparentem
6 pro suo interesse. † Istam primam regulam tex. ita ampliatam
limita, vt procedat in conuentione facta cum priuata persona.
Illa namque non prodest, neque nocet alijs. Secus in conuen-
tione, vel pacto inito cum ciuitate, vel cum principe, quia tale
pactum seruatur pro l. quo ad omnes, & potest publicè allega-
ri sicut tex. in l. donationes quas parentes. C. de dona. inter virū
& vxo. & ibi Barto. not. per illum text. ita limitat regulam hu-
ius tex. Idem tenet Bar. in §. pactus ne peteret. in pen. col. s̃. eo.
& in l. Cæsar. ff. de publi. & in l. ciuitas. post prin. vbi dixi. ff. si cer.
pet. Bal. in l. 1. in prin. & ibi Pau. de Cast. ff. de constit. princip. Bal.
7 in l. 1. in 2. col. C. de hær. vel act. ven. ¶ † Secundò limita ex præ-
sumpta voluntate paciscentium, quia tunc pactum extendi-
tur de persona ad personam, tex. est no. in tale pactum. §. fin. &
8 Ang. ad hoc no. ĩ. eo. ¶ † Secunda regula huius tex. est, ꝙ pactū
factum super vna re, non extēditur ad aliam rem. Adde, quod
pulchrè decidit Pau. de Cast. in consi. 117. quod incip. breuiter
in casu præsenti dicendum est, ꝙ si filius expresè cōsensit ven-
ditioni certarum rerum paternarum factæ per patrem, licèt vi
deatur renunciasse iuri hypothecæ, quod habebat in illis bonis
venditis occasione dotis materne l. sicut. §. si voluntate. ff. quib.
mod. pig. vel hypo. non tamen per hoc intelligitur renunciasse
doti, vel hypothecæ, quo ad alia bona paterna non vendita. Et
de hoc dicit esse casum in l. iubemus. C. ad Velle. Not. ꝑpetuò,
quia sæpe fui de hoc interrogatus in ista ciuitate. ¶ Limita istā
regulam tribus modis. Primò, vt procedat in alia re æquè prin
cipali. Secus in alia re, quæ veniat per quandam consequentiā,
puta si fiat pactum prorogatiuum sortis, extenditur ad vsuras,
quæ sunt accessoriæ. Ita limitat Car. in l. lecta. circa prin. per il-
lum tex. ff. si cer. pet. ¶ Secundò limita, nisi alia res sit præambu
lum, vel necessarium consequens secundum Bart. in l. postquā
liti. in 1. opp. & ibi Bal. & alij. C. eo. ¶ Tertiò limita in casu. §. sed
si stipulatus. ĩ. ea. l. & ibi Pau. de Cast. ad hoc no. ¶ Quartò limi-
ta in connexis, vt est glo. in c. accusa. in ver. iudicari. de hæret. in
sexto. quam valde no. Pau. de Cast. & d. Ale. in l. si de certa. C. de
transac. Ang. & Im. in l. qui Romæ. §. duo fratres. ff. de ver. obli.

S V M M A R I V M.

1 *Pactum de maiori summa non petenda, prodest in minori summa, quæ verè debetur.*
2 *Minor summa continetur in maiori, etiam negatiuè prolata.*
3 *Pactum de non petendo æquiparatur solutioni, & acceptilationi.*
4 *Solutio vnius, vel acceptilatio, vel pactum tollit totam obligationem in alternatiua obligatione.*
5 *Pactum ex interuallo appositum licèt non prosit, vt possit peti plus tempore: tamen prodest, vt possit peti plus causa.*
6 *Pactum de certa specie non petenda si fiat in obligatione generis, perimit obligationem in illa specie tantum.*
7 *Quid sit exceptio intentionis.*

1 §. Si cùm mihi. † Pactum de maiori summa
non petenda prodest in mino-
ri summa, quæ verè debetur, sed non èconuerso. Item pactum
de non petendo vnam ex rebus alternatiuè debitis, parit exce-
ptionem etiam quo ad alteram nisi aliud expresè actum sit.
Item in obligatione generis pactum in vna re prodest in illa,
sed nō in alijs. Item exclusus per pactum à toto, censetur etiā
exclusus à singulis partib. integralibus, vel subiectiuis. h. d. cum
seq. vsque ad § si acceptilatio. ¶ Antequam vlterius procedam
quæro de intellectu ver. sed si stipulatus glo. & Doc. intelligunt
istum text. ꝙ si ego stipulatus sum Stichum aut decē, paciscor
de non petendo decem, ꝙ istud pactum obstat in totum, adeo
ꝙ non possum Stichum petere, & ita limitatur regula. §. ante
omnia. præcedentis. Item intelligunt istum tex. siue electio sit
creditoris, siue debitoris. Ita tenent gl. & Doc. in ver. seq. qui in-
cip. sed generaliter, Solus Raph. Fulg. tenet ibi subtiliter contra-
rium, ꝙ imò non obst. pacto possum petere Stichum, quia nō
venio contra pactum, quod feci de non petendo decem, per
regulam d. §. ante omnia. & istud patet ex natura stipulationis.
Nam stipulator, quādo eius est electio, potest vnum ipsorum
petere, quem velit. l. vbi autem non apparet. §. qui illud, aut il-
lud. ff. de verb. ob. vnde si petat Stichum, rectè agit considerata
stipulatione, & pactum factum de non petendo decem non
est in contrarium, ex quo non petit decem, sed Stichum. Nec
obst. iste tex. quia respon. subtiliter Fulg. ꝙ hic nō dicitur, ꝙ pa-
ciscens de non petendo decem, non possit petere Stichum: sed
bene dicit, ꝙ si postea petat Stichum, aut decem, & sic formet
petitionem alternatiuam, ꝙ obstat exceptio pacti. Nam peten-
do Stichum, aut decem petuntur ipsa decem, quæ promissa
sunt nō peti. Ita expresè cantat litera huius tex. Iste intellectus
videtur multum coloratus, & etiam sustentabilis, eo quia ver-
ba pacti non suadent neutrum posse peti, nec hoc apparet de
mente paciscentium, imò potius apparet contrarium, per re-
gulam, quæ habet, ꝙ qui de vno negat, vr̃ de alio affirmare. l.
cum prætor. in princ. ff. de iudic. c. nonne. de præsum. Item ver-
ba dubia interpretantur contra fundantem se ex pacto, per l.
veterib. ĩ. eo. & l. quicquid astringendæ. ff. de ver. ob. Sed tu con-
sidera in isto tex. duo. Primò decisionem tex. Secundò rationē
decidendi, quam assignat text. nam lex se habet tanquam cor-
pus, seu superficies. Ratio autem legis se habet tāquam anima,
dicit Bal. in l. si quis seruo persuaserit. C. de fur. Ideo semper de-
bet attendi ratio legis, magis quàm ipsa decisio, vt inquit gl. in
l. cum tale. §. legato falsam. ff. de cond. & demon. Si tu inspicias
decisionem tex. videntur verba text. sonare, vt dicit Fulg. ꝙ hic
alternatiuè petebat vel decem, vel Stichum. Tñ si creditor pe-
teret solum Stichum, obstaret exceptio per rationem text. ar-
guentis per simile de solutione, vel acceptilatione. Nam si de-
bitor soluisset decem, liberaretur etiam à Sticho. Idem est in
pacto, vt clarè litera infrà subiungit, ergo etiam Stichus solus
de per se peti non posset, & iste est verus intellectus ad hūc tex.
2 ¶ † No. primo, ꝙ in maiori summa etiam negatiuè prolata cō-
tinetur minor, & hoc, quia dispositiuè: aliàs dic, vt per Bar. &
3 Doc. in l. 1. §. si stipulanti. ff. de ver. ob. ¶ † Secundò noto in ver.
sed si stipulatus, ꝙ pactum de non petendo æquiparatur solu-
tioni, & acceptilationi. In contrarium est de directo tex. in ista-
met. l. in princ. & in l. 4. §. nunc de effectu. & in l. si quis reum. ff.
de lib. leg. Fulg. & Pau. de Cast. respondent, ꝙ æquiparatur quo
ad quid, vt hic, sed non simpliciter, seu regulariter, vt iuribus
præalleg. quæ sol. nihil est. Tu rñ. clarè, & notabiliter, ꝙ ista lex
in prin. loquitur qñ agitur de præiudicando alij. Tunc pactum
non æquiparatur solutioni, nec acceptilationi. Sed iste text. lo-
quitur, quando agitur de præiudicando non alij, sed sibi soli pa
ciscenti. Ratio diuersitatis est in promptu, quia qñ agitur de
præiudicando alij, diuersa ratio est inter pactum, & solutionē.
Nam quādo vnus socius recipit solutionem, ideo præiudicat
alijs, quia possunt contra eum habere regressum, vt cum eis
communicet id, quod recipit à debitore soluente: sed qñ fuit
pactum, vt alij socij non possent habere regressum contra eū,
quia in effectu donat, ideo tunc non præiudicat alijs. Et ideo,
quia ibi diuersa est ratio, pactū non æquiparatur solutioni, nec
acceptilationi, vt ibi dixi: sed hic agitur de præiudicando sibi
soli paciscenti. Ideo hic pactum æquiparatur solutioni, & ac-
4 ceptilationi. Et ista est clara veritas. ¶ † Tertiò noto ex hoc tex.
ꝙ in obligatione alternatiua, solutio vnius, vel acceptilatio, vel
pactum tollit totam obligationem. ¶ Limita notabiliter istum
tex. vt procedat in pacto expresso. Secus est in pacto tacito re-
sultante ex renunciatione litis, iux. l. postquam liti. C. eod. ibi,
omni alij non præiudicat, & sic tantum non operatur pactum
tacitum, sicut expressum. Ita probat text. in l. si quis stipulatus
sit Stichum in prin. & ibi Bar. circa fi. prin. declarat. ff. de ver. ob.
5 ¶ † Quartò not. in versi. sed si id actum, vt subtiliter ponderat
Raph. Ful. licèt pactum ex interuallo appositum non prosit, vt
possit plus tempore peti. l. iurisg. §. quinimo. in ver. vt puta. s̃. e.
Tamen pactum nudum ex interuallo appositū facit, vt possit
peti plus causa. Cùm enim ex duabus rebus alternatiuè debitis
vna petitur, dicitur peti plus causa. § huic autem. Insti. de act. &
tamen si pactus sim, vt solum Stichum petam, certè pactum
nudū prodest, vt solum Stichum possim petere, & super ratio-
ne diuersitatis relinquit cogitandū. Tu dic, ꝙ ratio est euidens,
quia ita paciscendo censetur facta electio illius rei, vt dicit gl.
ĩ. in ver. prox. & facta electione si res electa petatur, non dicitur
6 peti plus causa, & hoc modo clarè procedit iste tex. ¶ † Quintò
no. in ver. sed si generaliter, ꝙ si in obligatione generis fiat pa-
ctum de certa specie non petenda, perimit obligationē in illa
specie tantum, sed non in alijs. Secus est in debito alternatiuo,
vt in ver. præcedenti. Ratio diuersitatis est, quia in obligatione
generis nulla res est in obligatione, licèt quælibet dicatur esse
in solutione, hoc est, ꝙ debitor possit quam velit soluere. & illa
quæ

quæ ſoluitur,fingitur ſola retro fuiſſe in obligatione. l.Meuius. §.duob.ff.de leg.2.l.cum incertus.ff.de lega.1. Ideo pactum factum ſuper vna re non dicitur factum, ſuper re debita, cùm nulla res in ſpecie deberetur, ideo non tollit obligationem in alijs.ſed in obligatione alternatiua quęlibet res cenſetur in obligatione.l.illud.ff.de conſt. pec.& l.ſi duo.ff.de ver.ob.Ideo pactum factum ſuper vna, dicitur factum ſuper re debita, ideo tollit obligationem in alia.¶Capio gl.in ver.opponetur,quam diuide magiſtraliter in ſex partes. In prima opponit, & ſoluit. In ſecunda ibi,ſed contra, vr̃ gl.oppo.& malè ſoluit,quia dicere,ꝙ hic de æquitate, nihil aliud dicere, quàm ꝙ iſte.§.corrigit illum,vt dicit gl.in l.cotem ferro.§.qui maximos.ff.de pub. Vnde reſpon.vt dixi in tex.in vlt.no.In tertia,quæ eſt ibi, vel verius dic.gl.videtur ponere ſecundam ſolu.ad præcedens contrariũ. Sed re vera ſm̃ Bar.ſoluit aliud contrarium,qđ eſt iſtud. Nam pactũ debet ſic intelligi,vt aliquid operetur.l.ſi qñ.ff. de lega.1. ſed ſi hoc non tollit totam obligationem generis, nihil operaretur,quia omnino abſque pacto Stichus peti non poterat.§. præterea.Inſt.de act.glo.reſpondet,ꝙ iſte tex.debet intelligi,qñ electio erat creditoris, quo caſu pactum operatur, vt creditor, qui poterat Stichum eligere,nunc non poſſit.In quarta,quę eſt ibi,ſed an eadem glo.format quæſt. & bene dicit,præterquam dum dicit de illo mortuo,quia debes diſtinguere, vt facit text. in l.Stichum aut Pamphilum.in princ.ff.de ſol. In quinta,quæ eſt ibi.Item ad id,qđ.gl.opponit, & tripliciter reſpon.Tene ſecundam ſol.In ſexta,& vlt.quæ eſt ibi,item opponitur,gl.ſimpliciter opponit,& dupliciter ſol. Tu reſpon.melius ſm̃ Iaco.
7 But.Bar.& alios hic. ¶†Redeo ad primam partem glo.quia in alijs non eſt addendum.Ibi exceptio intentionis non iuris.quid ſit,declarat gl.in l.2.ff.de excep.& in l.qui ſe debere. in glo.ff de cond.ob cau.Iſtã ſol.gl.ſequuntur Bar.Bal.Alb.& Ang.hic,ſed mihi nõ placet,cùm text.loquatur de exceptione pacti, ſed exceptio intentionis,& facti non eſt propriè exceptio. Et ideo nõ caderet in ſtatuto faciente mẽtionem de exceptione. Ita tenet Bal.in l.peremptorias.in 4.col. C.ſent.reſcin.non poſ.& in l.ſancimus.in 2.col.C.de dona.& in l.in reb.in fi.C.de iur.dot. Vnde intellige tex.plenè,quod electio erat creditoris, prout dicit gl. ſ.in 3.parte.Quo caſu cùm poſſet petere Stichum, ideo valuit pactum ſuper Sticho non petendo,& ex tali pacto oritur propria exceptio pacti, vt dicit text.non autem exceptio intentionis,& facti,vt dicunt gl.& Doct.& minus bene.

SVMMARIVM.

1 *Acceptilatio,quæ non valet vt acceptilatio, valet ſaltem vt pactum nudum.Idem de tranſactione. nu.2.*
3 *Maior eſt defectus formæ,quàm materiæ.*

§.Si acceptilatio. Inutilis acceptilatio habet vim pacti.Item ſeruus hæreditarius nõ poteſt paciſci nominatim hæredi futuro, ſed ſimpliciter.h.d. ¶ † No.primo ex iſto tex.ꝙ acceptilatio,quæ non
1 valet vt acceptilatio,valet ſaltem vt pactum nudũ. Ex quo vt generaliter no.Bar.ꝙ in pactis liberatorijs ſi non valet, qđ ago, vt ago,valet,vt valere poteſt.Limita verũ in pacto merè liberatorio.Secus eſt in tranſactione,quæ non eſt pactum merè liberatorium. Imò vltro citroque contrahitur obligatio, cùm tranſactio fieri non poſſit,niſi aliquid detur,vel retineat.l.tran-
2 ſactio.C.de tranſactio. † Ideo tranſactio,quæ non valet vt trãſactio,non valet etiam vt pactum nudum.l.ſi cauſa cognita,& ibi declarat Bar.C.de trãſactio.l.ſuus quoque.& ibi Bar. & Bal.
3 C.de repu.hæredi.¶†Secundò limita iſtum tex.vt procedat,qñ acceptilatio peccat in materia: puta,quia interpoſita ſuper contractu iuriſgẽ.l.ſi acceptolatum.ff.de accepti. Tunc valet vt pactũ,vt hoc text. Secus ſi peccat in forma, quæ traditur in.§. præterea. Inſti.quib.mod.tol.obl.quia tunc non valet etiam, vt pactum, l.an inutilis.in prin.ff.de accepti.& hic glo.Maior.n.eſt defectus formæ,ꝙ̃ materiæ,cùm forma ſit, quæ dat eſſe rei.l.Iulianus.§. ſed & ſi quis.ff.ad exhiben. De intellectu tamen d.l.an inutilis. dic,vt per Bar.& latè Moder.in l.1.§.ſi quis ita.ff.de verb.ob. In ſecunda parte diſtingue tres caſus,vt in gl.& adde quartum caſum ſecundum Gul.de Cu.Bar.& alios, per quem datur notabilis limitatio ad l.ſi ſeruus communis.ff.de ſtipu.ſer. Et ibi etiã Bar.ponit,& Imo.in l.quod dicitur. ff.de verb.obl. Facit.l.1.§.1. ver.quid enim ſi duo.ff.quod fal.tut.auct. Iaſon Paduæ.

SVMMARIVM.

1 *Actus quando fit lege reſiſtente,nulla oritur obligatio, neque naturalis neque ciuilis.*
2 *Pupillus habet perſonam, vbi agitur de fauore, & commodo pupilli, & num.3.*
4 *Pupillus ſine tutore poteſt ſe obligare naturaliter, & ciuiliter ad finem,vt liberetur per acceptilationem.*
5 *Perſona prohibita obligari ſine certa ſolennitate, poteſt tamen ſe obligare abſque illa ſolennitate ad finem conſequendæ liberationis.*
6 *Minor ſi non poſſit contrahere ſine præſentia officialium mercantiæ,& auctoritate trium eius conſanguineorum, ſtatuto ſic diſponente: tamen poteſt facere contractum ſocietatis ſibi vtilem abſque dicta ſolennitate ſtatuti, & nu.7.*
8 *Pater prohibitus alienare bona aduentitia filij, poteſt tamen alienare pro vtilitate ipſius filij.*
9 *Eccleſia poteſt facere contractum ſibi fauorabilem, & vtilem abſque ſolennitate legali,vel canonica.contrarium verius, ſecundum communem ibi.*

LEX XXVIII.

Contra iuris. Pactum pupilli factum ſine tutoris auctoritate, valet ad eius commodum, & ſic ad eum liberandum: ſed non ad eius incommodum. Et idem eſt in pacto curatoris.h.d.¶Pondera in primis tex.dum dicit,contra iuris ciuilis regulas. qui de directo confundit vnam ſolutionem
1 Bar.& communem in l.1.in vlt.col.ff.de noua. † Nam quando fit actus lege reſiſtẽte, nulla orit̃ obligatio neq; naturalis, neq; ciuilis.l.ſi non ſortem.in prin.vbi Bar.& alij notant. ff.de cond. inde.l.cum lege.& ibi Bar.ff.de fideiuſ.ergo ex contractu pupilli ſine auctoritate tutoris nulla deberet oriri obligatio, & tamẽ oritur naturalis.d.l.1.cum ſimil. Reſpon. Bar.ꝙ lex non reſiſtit, ſed nõn aſſiſtit,& ſic non eſt contra legem,ſed præter. Iſta ſolutio eſt de directo contra iſtum tex.qui dicit contra iuris ciuilis regulas.Vnde reſpon plenius ad obiectum, ꝙ quando lex reſiſtit actui,ex illo actu nulla oritur obligatio,verum eſt,quando lex ſimpliciter reſiſtit. Secus quando vltra procedit diſponendo,tex.habes, & exemplum in l.1.§.biduum.ff.quando app.ſit. declarat Bart.poſt glo.in l.non dubium. C. de legi.Sed ita eſt in propoſito,ꝙ quamuis ſit contra regulas iuris, pupillum cõtrahere ſine auctoritate tutoris, vt hoc text. tamen lex vltra procedit declarando, & diſponendo, ꝙ ſi contrahat,obligetur naturaliter.d.l.1.ff.de noua.l.pupillũ.ff.de reg.iur.§. pupillus. Inſti.
2 de inutil.ſtip.¶† Secundò nota,ꝙ vbi agitur de fauore,& commodo pupilli, pupillus habet idoneam perſonam.Facit tex.in §.1.Inſti.de aucto.tut.in l.non ideo. C.de procur.& in l.neque. C.de contrah.& commit.ſtipu.& in l. Iulianus.§. ſi à pupillo.ff.
3 de act.empt.† Idem eſt in prodigo,cui bonis eſt interdictum.l. qui bonis.ff.de noua. aliàs illud, quod eſt inductum in fauorẽ, retorqueretur in odium,& damnum,contra l.qđ fauore.C.de
4 legi.† Imò plus pupillus ſine tutore poteſt ſe obligare naturaliter,& ciuiliter ad finem,vt liberetur per acceptilationem.glo.
5 eſt reputata ſin.in l.2.ff.de accepti.† per quam notant Ange.& Imo.ibi,ꝙ perſona prohibita obligari ſine certa ſolennitate,poteſt tamen ſe obligare abſque illa ſolennitate ad finem conſe-
6 quendæ liberationis.† Adde etiam, quod conſuluit Lud.Ro.in conſi.453.quod incip.viſa principali conſtitutione, qua cautũ eſt, ꝙ ſtante ſtatuto, ꝙ minor non poſſit contrahere ſine præſentia officialium mercantiæ, & auctoritate trium eius cõſanguineorum: tamen minor potuit facere contractum ſocieta-
7 tis ſibi vtilem abſque dicta ſolennitate ſtatuti.† Facit,quod no. Bal.in l.neque.per illum tex.C.de cõtrahen.& commi. ſtip. vbi dicit illum tex.tenendum menti ad ſtatuta, quæ diſponunt, ꝙ contractus mulierum non valeant ſine præſentia propinquorum. Nam intelliguntur de contractibus damnoſis: non autẽ de vtilib.Adde etiam,quod volunt Ang. Imo. & Pau.de Caſt. & cæteri Mod.in l.multum.ff.de acq.hære. Raph.Cu.in l.more. eo.tit.ꝙ ſtante ſtatuto, ꝙ mulier non poſſit ſe obligare ſine cõſenſu propinquorũ,ꝙ ſi ſit ei delata hæreditas,quæ ſit ſine one-
8 re,poterit eam adire ſine ſolennitate dicti ſtatuti.† Adde etiam gl.no.in l.quicunque.C.de bo.quæ libe.quam Bal. ibi dicit perpetuò tenendam menti, ꝙ pater prohibitus alienare bona aduentitia filii, poteſt tamen,quando alienat pro vtilitate ipſius
9 filij. ¶† Vltimò per iſtum tex.arguendo de minori ad eccleſiã
a infert Bal. ꝙ eccleſia ª poteſt facere contractum ſibi fauorabilem,& vtilem abſque ſolennitate legali,vel canonica.Et ita tenet glo.ord.in l.cum hi.§.cauſa.ver.quid ergo ſ.de tranſac. Tu
* dic,ꝙ Bart. *& communiter Doct.* ibi aliter tenent, & contrarium tenet

ADDITIO.

a ¶Eccleſia. Adde Doct.in l.cum huiuſmodi.ff.de tranſactio. & fac.quæ ſcribit Fel.in c.de quarta.in prin.de præſcr.& dic eccl,rerum alienationem ſine cauſæ cognitione inutilem eſſe ſecundum communem per Socin.conſi.25.lib.1. Dec.conſi.242.nec ſolennitates requiſitas conſuetudine antiquari poſſe,ſecundum communem dicat Suarez.lib.commu.opi.ver. eccl. MASVER.

tenet Bal. ſibi ꝯrius in c.1.de tranſa. de quo per Cano.in c.1.de
his,quæ fiunt à præla.ſine cõſenſu cap.& in c.1.de his, quæ fi. à
ma.par.cap.glo.& Doc.in c.1.ne ſede vacan.d. Matheſ.in not.
155.& no.Bal.in l.fi.§.neceſſitate.in 5.col.in fi. C.de bon.quæ lib.

SVMMARIVM.

1 *Perſona paciſcentis ſi adijciatur verbo executiuo,redditur pactum perſonale.*
2 *Liberatio gratuita debiti liquidi non venit in generali adminiſtratione etiam cum libera.*
3 *Tutores,& curatores, & alij legitimi adminiſtratores, quamuis à lege habeant plenam adminiſtrationem cum libera, tamen non poßunt donare.*
4 *Prælati eccleſiaſtici, & ſimiles non poſſunt remittere exceptionem peremptoriam.*
5 *Mandatum ad tranſigendum habens, & ad componendum cum generali, & libera adminiſtratione, non poteſt gratis liquidum remittere.*
6 *Procurator cum libera non poteſt renunciare appellationi per eum interpoſitæ.*
7 *Filiusfamilias, quamuis habeat liberam adminiſtrationem, tamen non poteſt donare.*
8 *Donationem non continet omne pactum de non petendo, quando paciſcens tantundem,vel plus conſequitur.*
9 *Filius,vel ſeruus poßunt per pactum tempore contractus factum nocere patri,vel domino, cùm eis acquiratur cum ſua cauſa.*
10 *Adminiſtratores poſſunt in actu contrahendi nobis præiudicare, apponendo pacta pœnalia, vel reſolutiua contractus.*
11 *Tutor tempore,quo emit nomine pupilli, poteſt apponere pactum de retrouendendo,quandocunque venditor reſtituat pretium minori.*
12 *Confeſſio qualificata debet acceptari cum omnibus qualitatibus ſuis.*
13 *Acceptare an quis teneatur omnia, quæ in inſtrumento continentur.*
14 *Inſtrumentum producens in iudicio, non videtur confiteri vera ea, quæ ibi enunciatiuè dicta ſunt.*
15 *Filius non poteſt remittere actionem iniuriarum quæſitam patri ex iniuria illata filio.*
16 *Iniuriarum actio non cenſetur eſſe in bonis noſtris.*
17 *Debitum non liquidum remittere quando probationes deficiunt, dicitur bona fide fieri.*
18 *Debitum non liquidum eſt alicuius æſtimationis: non tamen tantæ, quantæ eſt liquidum.*

§.Si filius. Pactũ perſonale filij, vel ſerui eſt nullũ.
Ideo non nocet patri,vel domino. Pactũ
verò reale per eos factum in re peculiari nocet patri, vel domi
no: ſi filius, vel ſeruus habeant liberam peculij adminiſtratio-
nem,& ſic factum pro vtilitate peculij. Secus ſi ex cauſa meræ
donationis. Item pactum factum in re patris, vel domini eis
non nocet: niſi in ipſo contractu tempore acquiſitionis tale
pactum fuerit appoſitum.h.d.cum l.ſeq. vſque ad §. qui pecu-
niam.¶No.primò, ꝙ filius,vel ſeruus faciunt pactũ perſonale,
quod eſt inutile. cùm etiam ſine pacto petere non poſſent in
1 iudicio.l.& hæredi.§.1.ſ.eod.† Et ex hoc diligenter no.ꝙ ſi per-
ſona paciſcentis adijciatur verbo executiuo, redditur pactum
perſonale,licèt ex hoc efficiatur inutile, qđ eſt notabile ad ea,
2 quæ traduntur in l.qui in futurum.vbi dicam.ĩ.e.¶ † Secundò
not.regulam, ad quam ſemper allegatur iſte text.ꝙ in generali
adminiſtratione etiam cum libera,non venit gratuita liberatio
debiti liquidi,quia eſt in effectu donatio.Et ſic habes,ꝙ in mã-
dato quantumcunque generali,& cum libera, & plena admi-
niſtratione non venit poteſtas donandi,vt hic,& in l.filiusfam.
in princ.ff.de dona.Bald.poſt Iaco.de Butr.in l.ſi procurator.C.
3 de procu.† Hinc eſt,ꝙ tutores,& curatores, & alij legitimi ad-
miniſtratores,quamuis à lege habeant plenam adminiſtratio-
nem cum libera,vt eſt gl.in l. mandato generali.in glo.fin.ff.de
procura. tamen non poſſunt donare.l.1.poſt princ.ff. de tut.&
ratio.diſtra.l.prohibitione. §.planè. ff.quod vi, aut clam.l. non
4 quicquid.cum gl.C.arbi.tute.Hinc † etiam eſt,ꝙ prælati eccle-
ſiaſtici, & ſimiles adminiſtratores legitimi, quamuis habeant
liberam adminiſtrationem, vt not.in l. præſes. & ibi dixi C. de
tranſac.Cyn.& Bald.in l.1. C.etiam per procuratorem. tamen
non poſſunt remittere exceptionem peremptoriam, quia eſt
in effectu donare.Ita tenent Ioan.Andr.& alij, in c.2. per illum
tex.de dona.Inno.in c.1.de depoſi.& in c.cum olim.el 1.de offi.
deleg.vbi etiam idem dicit in procuratore habente liberam, &
ſequitur ibi Imo.in 9.col.Bar.in l.ſi quis delegauerit.ff.de noua.
& notat Bar.in l.fi.& ibi Ange.ff.de his,quæ in frau.cred. Item
per iſtum text.& ſimiles conſuluit Fed.de Sen. in conſi.2.quod
5 incip. quidam habet poteſtatem tranſigendi, &c. ꝙ † habens
mandatum ad tranſigendum, & ad componendum cum ge-
nerali,& libera adminiſtratione, non tamen poteſt liquidum
6 gratis remittere.¶ † Item per iſtum tex. & ſimiles tenet Ange.
in l.ab executore.§.fi.ff.de appel.ꝙ procurator cum libera non
poteſt renunciare appellationi per eum interpoſitæ. Idẽ Ang.
in l.bonorum.ff.rem ratam habe.& in l.1. §.1. ff. à quib. appel.
7 non licet.Bal.in l.fi.§.1.C.de temp.appellatio. † Iſta regula,quę
a habet,ꝙ filiusfamilias, [a] quamuis habeat liberam adminiſtra-
tionem,tamen non poteſt donare,fallit in filijs Regum,Princi-
pum,vel Baronum, ſecundum Imo.& alios in c.grandi.de ſup
plen.negligen.præla.¶Secundò fallit,niſi ſit iuſta cauſa. Et quæ
ſint iuſtæ cauſæ vltra gl.hic,& glo.in d.l.filiusfamilias.in prin.ff.
de dona.vide tex.in l.1.§.1.ff.de tutel. & ratio.diſtra. & in l.cum
plures.§.pen.ff.de adminiſt.tuto.¶Tertiò fallit,quando filiusfa-
milias remitteret debitum vſurarium, & hoc fauore animæ.
glo.eſt in l.præſes.& ibi dixi.C.de tranſac.¶Quartò fallit,quan-
do debitum non eſt liquidum,ſecundum glo.hic. (ſub dubio
tamen fortè) quæ gl.an verum dicat,ibi reſeruo. Quintò fallit,
quãdo remitteret debitori pauperi partem debiti, quia totum
ſoluere non poteſt,vt ſingulariter probatur in l.fi.& ibi ad hoc
not.Barto.C.de anno.& tri.lib.10. Facit in ſimili.l.ſi plures.cum
materia.ſ.eo.¶Sextò fallit pro bono pacis,& concordiæ: tunc
filiusfamiliàs poteſt donare.Ita not.Ang.in l.Imperator.ĩ. eod.
8 ¶ † Secundò noto,ſecundum Bar.notabilius,ſecundum Ang.
& alios,ꝙ non omne pactum de non petendo continet dona-
tionem,quando paciſcens tantundem, vel plus conſequitur.
Ad qđ vide latius Bar.in l.j.ĩ.de trãſa. & iſtud eſt vtile ſcire pro-
pter inſinuationem. Quando enim paciſcens de non petendo
tantundem,vel maius commodum conſequitur, (quia tunc
non dicitur donatio, vt hoc tex.) iſto caſu non requiritur inſi-
nuatio. Sed quando eſſet gratuita remiſſio debiti liquidi, tunc
eſſet donatio,& egeret inſinuatione.gl.eſt in l.ſi quis obligatio-
ne.ff.de reg.iur.& gl.in l.1.§.1.in gl. magn.ff.quib.mod. pig.vel
hypo.ſol.de quo per Bart.in l.Modeſtinus.in prin.ff.de don.Io.
And.in addi.Spec.in tit.de inſtr.edi.§.porrò. in vlt.addi. Alb.&
Bald.in l.ſi mulier.ff.de condi.ob cau.cum multis alijs concor.
ibi ſignatis per d.Alex.Et ſic intellige Ange.in l.pacta quæ con-
tra.C.eo.vbi dicit,ꝙ ſemel vidit iudicari in Peruſio,ꝙ pactum
de nõ petendo egeret inſinuatione: ſicut pura, & ſimplex do-
9 natio.¶ † Quartò noto [b] ex l.ſinaũt.ꝙ filius,vel ſeruus poſſunt
b per pactum tempore contractus factum nocere patri,vel do-
mino,cùm eis acquiratur cum ſua cauſa.l.2. ff.de reb.eo. & ad
10 hoc iſte tex.eſt ſin.ſecundum Pau.de Caſt.hic. † Iſtum text.di-
cit Ang.eſſe diligenter notandum,ꝙ adminiſtratores, puta tu
tor, vel procurator, prælatus, & ſimiles poſſunt in actu con-
trahendi nobis præiudicare,apponendo pacta pœnalia, vel re-
ſolutiua contractus,vt hic,& l.apud Celſum.§.in hac. ff.de ex-
ceptio.do.Secus ex poſt facto,per l. q Romæ.§. Callimachus.
ff.de verb.ob.ſic procedit.l.ſi procurator.primo reſponſo.ff.de
11 iur.fiſ.† Item per iſtum tex.dicit Pau. de Caſt. ꝙ tutor tempo-
re,quo emit rem nomine pupilli, poteſt apponere pactum de
retrouendendo,quandocunque venditor reſtituat pretium mi
nori,& tale pactum præiudicabit pupillo. De quo vide Ioan.
And.in addi.Spec.in titu.de pact.ſuper rub.Item ad iſtum text.
adde Bald.in l.certi condictio.§. ſi nummos.in 2. col.in fin.ff.ſi
cert.pet.¶Quintò ex eo.tex.collige ſecundum Bald.pulchram
regulam, ꝙ ille,cui acquiritur ius ex contractu, debet accepta-
re contractum cum omnibus pactis, & omnibus clauſulis in
c eo appoſitis. [c] Facit l.Caius.ff.manumiſſ. & tex.in ratione ſui in
l.2.ff.de reb.eorum. Vnde iſte tex.præſtat arg.ſecundum eum,
ꝙ clericus,qui vtitur ſtatuto laicorum, non poteſt eo vti, niſi
cum oneribus prouenientibus ex eo. ſtatuto: licèt aliàs cleri-
cus non ſit ſtatuto laicorum aſtrictus. Alij ſcribẽtes de hac re-
gula non faciunt mentionem. Tu adde bonum tex.in ſimili in
12 l.Pompo.§.cum quis,ff.de acquiren.poſſeſ.¶ † Secundò adde
ſimile, ꝙ confeſſio qualificata debet acceptari cum omnibus
qualitatibus ſuis: aliàs non poſſet in parte acceptari, ſecũdum
Bar.

ADDITIONES.

a ¶Filiusfam.Adde Anto. Corſe. auditorem ſacri palatij in repet.c.grandi, de ſupp.negli.præla.in 6.

* b De materia quæſtio. quòd facilius tollitur ius quærendum, quàm quæſitum,adde Abb.in cap.ad audientiam.ſecundo. in ſecundo notab.de reſcrip, in cap.cum contingat.primo, colum.fin.verſic.in eadem glo.de ſentent.excommunica.& conſi.31.Felin.in cap.quæ in eccleſiarum.columa.10. verſicu. modo aduerten.de conſtitutio.an princeps poſſit tollere rem meam. Item facit Reg.quia quando ius non eſt quæſitum, dicitur tractari de lucro, quando verò quæſitum de damno, Caſtrenſ, in l. 2. §. fin, ff. qui ſatiſda. cogant. Iaſon in l.cum quis. colum. 1. C.de iur. & fact. igno. Dec.in cap.paſtoralis. col fin.in prin.de excep.gl.in l.1.§.ſi quis autem.verſi.per in integ. ff.de itin. actuque priua. BELLOT.

c ¶In eo appoſitis. Fran.Cur.conſi.1,col.3.& 4. PVRPV.

Bar.& Bald.in l.ſi quidem.C.de excep.Bar.in l.Aurelius.§.idem
quæſijt.ff. de lib.leg. Bald.in l.ſi quidem. C. de tranſactio.& in l.
vnica.in 3.col.C.de confeſſ.& in l..cum præcum. C. de lib.cau.
d.Abb.vbi pulchrè limitat in c.1.in 6.no. per illum text.de po-
13 ſtul.præla.¶† Tertiò adde pulchram quæſtionem,quam dicit
de facto fuiſſe in ciuitate Peruſij Bal.in c.ſeries. de teſt.ex cuius
deciſione habes notabilem limitationem ad notabile dictum,
ꝙ teneor acceptare omnia, quæ in inſtrumento continentur.
Verũ eſt,quæ ſunt diſpoſitiuè dicta,nõ quæ aſſertiuè,vel enun-
14 ciatiuè,vt ibi plenius per eum. Facit †,quòd egregiè dicit Bal.
(& eſt in practica vtile verbum) in c. cum verabilis,in pen.col.
de excep.ꝙ qui producit inſtrumentum in iudicio, non vide-
tur confiteri vera eſſe ea, quæ ibi enunciatiuè dicta ſunt: ſed
ea quæ diſpoſitiuè.De hoc dicit eſſe tex.ſing.in l.Aurelius.§.fin.
ff.de libe.leg.vbi habes,ꝙ qui profert teſtamentum,videtur cõ
fiteri teſtamentum verum.ſed non ea, quæ enunciatiuè in te-
15 ſtamento per teſtatorem proferuntur. ¶† Sextò not.ex l.
in perſona.ꝙ filius non poteſt remittere actionem iniuriarum
quæſitam patri ex iniuria illata filio. Econtra autem pater po-
a teſt remittere iniuriam [a] filij inuito filio l. ſed ſi vnus.§.filio.&
§.fi.ff.de iniu.& hic in glo.Et iſtud eſt vtile ſecundum Barto.&
Doct.ad ſtatutum remittens pœnam habenti concordiam de
offenſa.Nam ſi offenditur filius,ſufficit concordia patris. ¶Li-
mita tribus modis.Primò,niſi pater eſſet perſona vilis, & abie-
cta: tunc non poteſt remittere iniuriam illatam filio. Text.eſt
in d.§.filio.& ibi Bar.gl.hic,& Bart.in l.Lucius. per illum tex.ſe-
cundum vnam lec.ff.ſolut.matri. Sicut pater,quando eſt vilis,
vel abiecta perſona, non poteſt pupillariter ſubſtituere filio:
ſecundum Bar.in l.2.in prin.ff.de vulg.& pup. cum concor.ibi
traditis.¶Secundo no.limita dictam concluſionem,vt proce-
dat, quando iniuria fuit illata filio per extraneum: tunc pater
inuito filio poteſt talem iniuriam remittere. Secus quando in-
iuria eſſet illata filio per perſonam ſibi coniunctam.Ita probat
tex.not.in l.Lucius.& ibi Bar. Ang.& Imo.& Lud. Rom.ff.ſol.
matri.¶Tertiò limita dictam concluſionem procedere ſecun
dum iſta iura.Hodie ſecus eſt per l.1.C.de bon.mater.quia iſta
cauſa cenſetur aduentitia, vbi pater filio præiudicare non po-
teſt,& ſic hodie correcta eſt d.l.ſed ſi vnus.§.filio.Ita tenet Ho-
ſtienſ.in ſumma in tit.de iniur.in 3.col.ante medium.ſed Ang.
b & Raph Ful.tenent contrarium: eo quia etiam hodie pater [b]
poteſt remittere iniuriam illatam filio: quia pater videtur ma
gis iniuriam pati, quàm filius.l. iſti quidem.§.fin. ff.quod met.
16 cau.Inno.in c.non dubium.de ſentent.excom. † Facit,quia in-
iuriarum actio non cenſetur eſſe in bonis noſtris.l.iniuriarum.
in prin.ff.de iniur.gl.not.in l.2.in prin.ff.de collatio. bono. Ideo
ceſſat regula dict.l. 1. C. de bon. mater. Item ipſo iure de fa-
cili tollitur etiam per pactum nudum. l.ſi tibi.§.quædam.ſu-
pra eodem. Item per lapſum ſolius anni. l. ſi eum. §. iniuria-
17 rum.ff.ſi quis cau.l.ſi non conuicij. C.de iniur. ¶ † Capio gl in
ver.amplius.quam valde ſigna,quia vult,ꝙ remittere debitum
non liquidum,quando probationes deficiunt,dicatur bona fi-
de fieri, & poteſt præiudicare patri, vel domino, vel pupillo.
Ang.hic ſequitur iſtam gl.& reputat ſin.Salic. aliqualiter dubi-
bitat.Raph.Fulg.reprehendit iſtam gl. & putat, ꝙ tale pactum
de non petendo non intelligatur bona fide fieri, quia licèt de
præſenti non habeantur probationes, tamen in futurum po-
terunt emergere.l.ſub prætextu inſtrumentorum.C.de tranſa.
& l.admonendi.ff.de iureiuran. Niſi alia ratio mouerit paciſ-
centem,fortè pacis,& concordiæ inter cognatos facien. ſecun
dum eum.Adde,ꝙ iſtam gl.ſequitur, & reputat ſignanter no-
tan.do.Alex.in l.pactum curatoris. C.eo. vbi dicit, ꝙ cum iſta
gl.videtur concor.gl.ibi in prin.& ꝙ ex quo debitum non po-
terat liquidari deficientibus probationib. ꝙ dicta remiſſio non
videtur præiudicium afferre,per regulam l. qui accuſare.C.de
edend. Ita etiam tenet d.Ant.& Alex.in d.l.pactum curatoris.
Tene contra iſtam gl.contra quam tenẽt etiam Bald. & Sal.in
l.1.in 4.col.C.eo.Ioan.de Imo.in l.ex duobus. la 2.in 8.col.ff.de
duob.reis.quia ſecundum Imo. melius videtur dimittere rem
ſic in ſuſpenſo,quàm ipſum ius pacto gratuito extinguere: li-
cèt non ſit liquidum, quia proſperior fortuna poſſet ſuccede-
re.¶Contra iſtam gl.etiam tenet d.Alex. ſibi contrarius in cõſi.
24.quod incip.viſo inſtrumento ſyndicatus.in penult.col.in 1.
18 vol.† Pro iſta parte bene facit,quia debitum non liquidum eſt
alicuius æſtimationis: licèt non tantæ, quantæ eſt debitum li-
quidum l.Lucius.§.fi.cum glo.ff.ad Treb. habetur in l. 2. C. de
reſcin.vend.& in l.per diuerſas.C.man. Et ideo non ſubſiſtente
alia cauſa, eſt ſpecies dilapidationis. Facit tex.arguendo à ſpe-
ciali in l.tutor in prin.ff.de iureiur.Ang.tamen in l.1.ff.de duob.
reis.ſaluat iſtam gl.vno caſu,quando erat inchoata lis, & plus
expendiſſet, quàm potuiſſet conſequi. Iſto caſu remiſſio talis
debiti non liquidi non dicitur detrimentum afferre. l.mediter-
raneæ.& ibi ad hoc not.Barto.C.de anno. & tribu.libr.10. Sed
certè imò tunc etiam ſi debitum eſſet liquidum, poſſet remit-
tere,vt dicit Bar.in d.l.mediterraneæ. Iaſon Paduæ.

ADDITIONES.

a ¶Adde facere.doctr.Bar.in l.1.§.vſque adeo. ff.de iniur. vbi licèt quis remit-
tat furtum, non tollitur ius quæſitum fiſco. PANCIR.
b ¶Pater. Adde gl.& Doct.in c.cum illorum.de ſen. excom.

SVMMARIVM.

1 *Seruus quamuis ex contractu naturaliter obligetur, tamen fideiubendo nullo modo obligatur.*
2 *Mandatum quantumcunque generale etiam cum libera, non inducit, vt quis pro alio fideiubeat.*
3 *Maritus quando implicat ſe multis fideiuſſionibus, vxor conſtante matrimonio poteſt agere ad reſtitutionem dotis.*
4 *Stipulatio nouans tollitur ipſo iure.*

LEX XXX.

§.Qui pecuniam. Per interuentũ nouæ per-
ſonæ non fit nouatio: nec
oritur exceptio pacti, quando illa noua perſona nullo modo
obligatur, vt ſeruus: vel quando erratur in conditione perſo-
næ.Secus quando ex aliqua cauſa obligatur dominus. Item ex
nouatione conditionali ꝯditione defecta nõ oritur exceptio.
1 h.d. ¶† Et præmitte,ꝙ quis ſeruus ex ꝯtractu naturaliter obliget.
l.naturaliter. ff.de condi. indebi. Tñ ſeruus fideiubendo nullo
modo obligatur etiam naturaliter.l. ſeruus inſcio. ff.de fideiuſ.
quia lex reſiſtit,& quoticſcunque lex reſiſtit,non oritur natura-
lis,nec ciuilis obligatio.l.ſi non ſortem.in prin. & ibi Bart. ff.de
condi.inde.l.cum lex.& ibi Bar.ff.de fideiuſ.Et ſi dicis,quare lex
magis reſiſtit hoc caſu? Reſpon. quia talis fideiuſſio continet
donationem,quæ aliena eſt a ſeruo.l.2. ff.quæ res pig. obli.poſ.
Item ſeruus fideiubendo non obligat dominum ignorantem
etiam de peculio, quia iſtud non venit in adminiſtratione pe-
culij: cùm non ſit adminiſtrare, ſed dilapidare, vt inquit text.
2 in l.3.filius.ff.de pecu.¶†Nota diligenter ex hoc tex.ꝙ in man-
dato quantumcunque generali etiam cum libera non venit,
vt quis pro alio fideiubeat,quando non reſultat alia vtilitas ei,
3 qui liberam conceſſit.† Et ex hoc not.Ang. ꝙ quando maritus
ſe implicat multis fideiuſſionibus, vxor conſtante matrimo-
nio poteſt agere ad reſtitutionem dotis, quia maritus dicitur
malè vti ſubſtantia ſua: iuxta. l. vbi adhuc. in princ. C.de iure
dot.& l.ſi conſtante.in prin.ff.ſolut.matrim. ¶Capio gl.in ver.
putat.quam diuide in duas partes, prout duo remouet cõtra-
ria. Secunda ibi, ſed ſecundum hoc. In prima parte habes,ꝙ
quinque ſunt modi intercedendi pro alio,quos etiam enume-
rat glo.in Auth.de fideiuſſo.in prin.In primis tribus procedunt
beneficia fideiuſſorum. In duobus vlti.non. Sunt etiam aliæ
duæ differentiæ, vt per Gul.Bart.& alios hic. In ſecunda parte
habes difficile contrarium, ꝙ quando nouatio valet, ꝙ detur
exceptio pacti,imò ipſo iure tollit. Prima ſol.gl.ꝙ cùm tex.lo-
quatur de exceptione intentionis,& facti,deſtruitur tex.qui lo-
quitur de excep.pacti. Secunda ſol. ꝙ hic fuerit actum, ꝙ no-
uatio ipſo iure non tolleret,ſed ope excep. nimium diuinat.&
tamen in ſe notat,ꝙ ex voluntate partium poteſt reſtringi effe-
4 ctus ſtipulationis nouantis. † Tertia ſolutio gl.eſt in ſe ſingula-
ris,ſecundũ Bar.Ang.& alios,per quam multum limitatur tit.
de noua.ꝙ ſtipulatio nouans tollitur ipſo iure,verum eſt quã-
do ſimpliciter interponitur. Secus ſi ſimul cum alia obligatio-
ne, quia tunc ſtipulatio accumulatiua nõ nouat ipſo iure. Iſtã
* glo.repræhendunt Bar. *& communiter alij*, quia imò quando ſe-
cunda continet plus, quàm prima, iſto iure fiebat ſemper no-
a uatio, [a] per l.qui vſumfructum.ff.de verb.ob.l.ſi pupillus.§.qui
actum.ff.de noua.Declarat magiſtraliter Bar.in l.pen.ff.de præ-
to.ſtip.& hoc modo cùm omnes ſolutiones glo. impugnent
contrarium in ea formatum,remanet inſolutum.Pro ſolutio-
ne placet mihi intellectus, quem tradit Rapha. hic. Nam per
interuentum nouæ perſonæ ipſo iure tollitur obligatio. Verũ
eſt, quando interuenit noua perſona, quæ de iure ciuili repu-
tetur aliquid.ſed hic,quando interuenit ſeruus,certè pro nihilo
per ius ciuile reputatur.l.quod attinet.ff.de regul.iur.& hoc eſt
quod propriè dicit tex.in §.præterea.in verſi. ac ſi nullus ſtipu-
latus. Inſtit. quib. mod.toll.oblig. Nimirum ergo ſi iſto caſu
in iſto tex.per nouationem ipſo iure non tollitur, tamen cum
ex æqua-

ADDITIO.

a ¶Declara,vt per Gabriel,com.opi,lib.3.tit.de noua.conclu.1.

ex æquitate habeatur regressus contra dñm propter nouationem serui in casib. specialib. hic positis, ex eadem æquitate tex. dicit dari exceptionem pacti. sic in simili acceptilatio, quæ de iure ciuili non valet vt acceptilatio, quæ ipso iure tollat, valet tamen vt pactum ope exceptionis. l. si vnus. §. si acceptilatio. s̃. eo. Ita hic nouatio, quæ de iure ciuili non valet vt nouatio, vt ipso iure tollat, valet tamen vt pactum ope exceptionis.

SVMMARIVM.

1 *Pacta nunquid valeant contra legem.*

LEX XXXI.

PAcisci contra. Cõtra tenorem legis priuatam vtilitatem respicientis licitum est pacisci. h. d. secundũ Bar. Vel sic, & proprius ad tex. Redhibitoria potest remitti per pactum, siue incontinenti, siue ex interuallo factũ. hoc dicit. ¶Capio glo. primam quam diuide in tres partes. In prima declarat tex. In secunda opponit contra tex. & dupliciter soluit. In tertia no. ex tex. arg. Secunda ibi, & dic ꝯ, idest, prçter. Tertia ibi. Item no. hic arg. ¶Pro clara intelligentia secundę partis distingue plenius, quàm Barto. & cæteri hic, & in l. pacta quæ contra. C. eo. & in l. vbi ita donatur. ff. de don. causa mort.
1 ¶† Si quæratur, nunquid pacta ꝯ legẽ [a] valeant, ex quo vulgò
a dicitur, ꝙ pacta frangunt leges, dic, aut lex expresẽ prohibet pactum fieri, prohibet enim lex facta turpia, vel flagitiosa fieri. l. iurisgen. §. prætor. & §. fi. & l. si vnus. §. pacta quæ turpem. s̃. eo. & tunc clarum est, ꝙ tale pactum nihil valet, cùm fiat lege expresẽ resistente, & tali legi prohibitiuæ renunciari non potest. gl. in l. 1. cum sim. C. ne fideiuſ. do. den. Aliquando lex non prohibet pactum fieri, & tunc aut lex aliquid disponit pro solennitate, & forma, & tunc etiam pactum in contrarium nihil valet. l. nemo potest. cum sim. ff. de leg. 1. Aut illud, quod disponit lex, non est de forma, nec de solennitate, & tunc aut illud dispo nit principaliter ad publicam vtilitatem, & tunc etiam pactũ in contrarium nihil valet. l. iurisgen. §. si paciscar. & l. si vnus. §. ante omnia. s̃. eo. Aut illud, quod disponit lex, principaliter respicit priuatam vtilitatem, & tunc pactum contrarium bene valet, quia tunc nihil aliud est, quàm renunciare fauori suo priuato, per legẽ inducto, cui quilibet potest renunciare, per regulam. l. pen. C. eod. Et ita propriè loquitur tex. hic. Not. etiam est ista glo. dum dicit, ꝙ venditor tenetur certiorare emptorem, quia secundum Angel. & Pau. de Castr. facit contra venditores equorum scientes eos esse morbosos, aut vitiosos, & dicunt se vendere cum omnibus spinelis super ossibus, & magagnijs, qa nolunt de illis teneri. Nihilominus tenentur, si non certiorauerint in specie de morbis, & vitijs equi. imò plus non sufficeret enumerare multa vitia, & in illis ponere verum vitium, quando apparet, ꝙ illa enumerata non sunt vera. Puta, si aliquis vendat equum dolentem spatulam, sed quia erat calidus, non apparebat de dolo, & dicit, vendo eum pro ceco, claudo, dolente spatulas, & cum omnibus vitijs, adhuc istud nõ sufficit. Ita determinat Spec. & Io. And. in tit. de emptio. & vendi. ver. quid si venditor. Cyn. Bald. & Salic. in l. 1. C. de ædi. act. Ange. Imo. & Moder. in l. si quis cum aliter. ff. de verbo. oblig. do. Abb in cap. iniustum. de rer. permut. & vide ad hoc, quod dicit glo. in l. ea quæ commendandi. ff. de contrahen. emptio.

ADDITIO.

a ¶Legem. Adde Spec. tit. de loca. in §. 6. versi. 35.
† Quid de pactis approbatis, vel improbatis, vide Aretin. in §. Illud quoque. insti. man. Pract. Pap. for. libe. vt pacta ser. ver. pacta. MASVER.

SVMMARIVM.

1 *Pactum de non petendo factum reo principali, quando prosit fideiussori, & quando non. nu. 5. 6. & 7.*
2 *Legis ratione cessante, cessat eius dispositio.*
3 *Legis ratio quæ sit, & quæ verba.*
4 *Legis dictum restringitur per aliam rationem.*
8 *Interesse remunerationis, & sic obligatio ad antidora non est sufficiens, vt pactum rei prosit fideiussori.*
9 *Fideiussori, qui intercessit animo donandi, si soluat, non habet regressum contra debitorem. Idem est in hærede granato. nu. 10.*
11 *Pacisci, vel stipulari alteri nemo potest, nisi sua intersit pecuniariter.*

LEX XXXII.

1 QVod dictum. † Pactum de non petendo factũ reo principali, tunc demum prodest fideiussori, quando fideiussor si solueret, haberet regressum per actionẽ mandati contra ipsum reum. aliàs secus. h. d. ¶Not. primò ex isto tex. rationem quare pactum de non petendo factum principali debitori prodest eius fideiussori, quia nisi prodesset eius fideiussori, certè in effectu non prodesset etiam reo, ex quo fideiussor, qui cogeretur soluere, haberet regressum ꝯtra ipsum debitorem. Vnde cessante ratione, &c. Secus est, qñ fideiussor
2 intercessit animo donandi. † Et ex hoc collige regulam, ꝙ cessante
a ratione legis, [a] cessat eius dispositio. Facit l. adigere. §. quã uis. ff. de iure patro. l. cum pater. §. dulcissimis. ff. de leg. 2. c. cum
b cessante. de appel. Ratio enim legis [b] est mens ipsius legis, secũdum Bar. in l. cum mulier. in prin. ff. sol. mat. & in l. nõ dubium. & ibi Bal. C. de leg. Bal. in Auth. post fratres. C. de suis, & leg. & in l. maximum vitium. in 5. col. C. de liber. præte. & in l. omnes populi. in 14. col. vbi multa pulchra dicit. ff. de iust. & iur. Ange. & Imo. in l. 2. § si. ff. de don. & est bonus tex. in l. scire oportet. §. sed & si maxime. in versi. mens legislatoris. ff. de excusa. tut. quẽ
3 ad hoc allegat Bal. in l. 1. in 8. col. ff. sol. mat. † Item ratio legis est sicut anima: verba sunt sicut corpus, siue superficies, secundũ Bal. in l. si quis sermo persuaserit. 2. col. C. de fur. Alibi dicit Bald. in l. fi. in 15. q. C. de hære. insti. ꝙ ratio ideo appellatur viua, quia est anima ipsius legis, & ipsius scripturæ. Item ratio est facies cordis, dicit glo. in c. hinc etenim. in §. gibbosos. 49. dist. Ideo ratio legis non minus attenditur, quàm ipsa lex dicit glo. in l. 2. in gl. fin. C. quæ sit longa consue. & gl. in l. cum tale. §. falsam causam legato. cum sim. il. ff. de condi. & demonst. Adde, ꝙ simili-
c ter correcta ratione legis [c] intelligitur esse correcta ipsa lex. ita dicit gl. reputata sing. in l. 1. ff. de leg. tut. quam ad hoc not. & sequitur Salic. in Auth. ingressi. C. de sacrosan. eccle. & in l. fin. C. de leg. hær. Bal. in l. 1. ff. solut. matr. & ibi d. Alex. in 4. colum. latè Imo. in l. 2. § fi. ff. de don. & in l. si vero. §. de viro. ff. sol. mat. & in c. post translationem. de renun. vbi per Ioan. And. & alios. ¶Limita prædictam regulam, vt procedat, quando esset vna ratio legis. Si autem sint duæ, licèt vna cesset, tamen durat dispositio. §. affinitatis. cum glo. Insti. de nup. l. si ventri. §. fi. cum glo. ff. de priui. credi. Bar. in l. liberorum. in princ. ff. de his, qui not. infam. Et est bonus tex. in l. si non lex eliascentia. & ibi Barto. not. ff. de
4 hæredi. instit. ¶† Secundo not. ex hac. l. aliam regulam, quod dictum legis restringitur per aliam rationem. Facit. l. cum pater. §. dulcissimis. & ibi Bar. ff. de leg. 2. Imò plus not. Bald. in l. si seruus legatus. §. ꝙ quinq;. ff. de leg. 1. ꝙ ratio adiuncta facit recedi à proprio significatu verborum antecedentium. Et illud, quod dubitatiuè erat dictum, habetur pro dicto sine dubitatione. Et per hoc infert, ꝙ si testis dicat, Credo, quia vidi, valet eius testimonium, nõ ratione dicti, sed ratione adiuncti. de quo
5 vlt. dixi in rub. ff. de iureiuran. ¶† Tertiò not. ꝙ pactum de nõ petendo factum principali debitori non prodest eius fideiussori, quando fideiussor non est habiturus regressum contra eum. Adde idem esse, si pro debitore meo de centum fideiussit aliquis, qui similiter erat debitor eius in centum. Tunc pactum factum reo non prodest fideiussori, quia si solueret, à reo nihil repeteret. Et ita tenet gl. valde not. in l. 1. §. fin. ver. patronus. ff.
6 quarum rerum act. non da. † Item distinctio huius text. habet locum in sententia lata pro reo, secundum Bar. & alios in l. fin. §. fi. ff. de iureiuran. Bald. & Pau. de Castr. hic. secus in iuramento, vel acceptilatione, cùm habeant vim solutionis, indistinctè prosunt fideiussori, sicut vera solutio. l. duob. §. à fideiussore. ff. de iureiuran. & per l. iusiurandum. §. si legatorum. ff. de excep. & l. exceptiones. la 2. ff. de exceptio. tenet Pau. de Cast. hic, licèt
7 Bald. aliter videatur dicere. † Item fallit ista lex in excep. velleia. quæ prodest fideiussori, quia animo donandi intercessit. l. si mulier, quæ senatus. §. 1. ad Velleian. eo quia est fauorabilis. Secus est in except. Macedoniani, quæ est odiosa. l. si pater. §. non solum. & ibi glo. ff. ad Macedon. & vide l. fideiussoris. cum glo. ff.
8 de don. ¶† Quarto no. ex hoc tex. secundum Bald. in lect. antiq. Ange. & Fulgo. ꝙ interesse remunerationis, & sic obligationis ad antidora non est sufficiens, vt pactum rei prosit fideiussori, & istud melius probatur hic, quàm alibi secũdum Ang. Adde gl. in l. si tibi pactus. s̃. eo. vide tamen tex. in l. idemque. §. fin. & l. seq.

ADDITIONES.

a ¶Legis. Adde gl. in ver. destruxerit. in c. quia san. 63. dist.
b ¶Legis. Adde l. cum pater. in §. dulcissimis. de leg. 2. l. adigere. in §. quamuis. de iure pat. l. milites agrum. de re iud.
c ¶Ratione legis. Adde Fel. in c. tua nos. in fi. 2. col. de iureiur.

9 ſeq.ff.mand. ¶ † Quintò no.ꝙ fideiuſſor, qui interceſſit animo donandi,ſi ſoluat, non habet regreſſum contra debitorem,nec
10 ab eo aliquid repetit per actionem mandati.† Adde idem eſſe in hęrede grauato per teſtatorem,vt fideiubeat pro aliquo. Nā ſi ſoluit,nihil poteſt repetere ab illo.text. eſt reputatus ſingularis in l.trib.in ver.pen.ff.de vſufru.earum rerum , quæ vſu conſum.& dicit ibi Bal. ꝙ ſemel interrogauit vnum ſcholarem in examine, qui de directo reſpondit contra illum text. & ita illū tex.pro mirabili allegat Bal.in l.indebitam. ff.de condi. indebi. in l.Arethuſa.ff.de ſtatu.homi.in l.ſancimus. C.de verb.ſig.in l. ſi fideiuſſor.in princ.ff.de leg.1.& in l. ſi pro ea.in 1.col.in fin.C. man.eum ēt reputat ſing.Ang. in l. ſi quis mandato.ff. de neg. geſt.Vide tamen omnino Bal.in l.vnica.§.ne autem.in pen.col. in 2.q.C.de cad.tol.vbi mirabiliter limitat illum tex.quando fideiuſſio affert modicum præiudicium, vel dicit eſſe recurren-
11 dum ad coniecturas,ſecundum Pet.& Cy. ¶† In gl.fi.in verbo fideiuſſit.licèt omnes Docto.cum ea tranſeant, puto ꝙ non ſit vera per regulam,quia alteri paciſci,vel ſtipulari nemo poteſt, niſi ſua interſit pecuniariter.gl.in l.fideiuſſoris.& in l. idemque. §.1.ſupra eo.Bar.& omnes in l.& hæredi.§.fin.ſ.eod. Nec obſt. fundamentum glo.de d.l.idemque.§.fi.cum l.ſeq.ſ.eo.quia loquitur, quando fideiuſſor interceſſit non animo donandi, quo caſu non cenſetur penitus extraneus,quia tunc obligatio fideiuſſoria eſt acceſſoria principalis: ſed hic,quando fideiuſſor interceſſit animo donandi, cenſetur penitus extraneus, ex quo eius obligatio non eſt acceſſoria ad principalem. Non ob.etiā quod hic ſit obligatio ad antidora, quia non præſtat ſufficiens intereſſe,vt dixi in tex.Conſidera tamen pro ſolutione gl.ſi poſſet attentari, ꝙ obligatio ad antidora non ſit in propoſito conſiderabilis,quando eſt circa aliud diuerſum. ſed quando eſt circa idem , ſuper quo interuenit pactum expreſſum , tunc conſideretur,vt hac gl.Nam hic iſta obligatio ad antidora cadebat circa iſtam obligationem fideiuſſoris,circa quā etiam cadebat pactum de non petendo,& ita in ſimili dicit Bal.in l.ſi vero nō remunerandi.§.inde Papi.ff.manda.Non pono tamen pro conſtanti propter gl.in l.idemque.§. fi. quæ etiam videtur loqui in eiſdem terminis,& videtur tutius vt ſupra tenere , quā hęc gl.

SVMMARIVM.

1 *Auus an teneatur dotare neptem.*
2 *Auus non tenetur alere neptem, quando eius pater habet vnde alat.*
3 *Auus ſi paciſcatur ne dos promiſſa petatur,nec à ſe,nec à filio, pactum iſtud non prodeſt hæredi.*
4 *Filia ſi fecerit pactum de non ſuccedendo in hæreditate patris vni fratri,& poſtea pater ſuſceperit alios filios, quos inſtituerit ſimul cum primo,illud pactum non prodeſt alijs fratribus, & nu.6.*
5 *Pactum dicitur perſonale duobus modis.*
7 *Pater ſi promiſerit dotem filiæ, deinde moriatur filio, & filia hæredibus inſtitutis,onus dandi dotem promiſſam ad quem ſpectet.*
8 *Princeps, vel communitas ſi imponat aliquod onus communitati ſibi ſubiectæ, poſtea faciat aliquos exemptos: nunquid debeat in ſolutione defalcari illa pars, quæ ſpectabat ad hos factos exemptos.*
9 *Comitatenſes tenentur ſoluere ſalarium Poteſtati.*
10 *Ruſtici, qui concedunt immunitatem alicui fabro, ipſi tenentur pro eo ſoluere.*
11 *Exemptio vnius grauat alios, qui non ſunt exempti, quando eſt onus vniuerſitatis.*
12 *Papa ſi imponat collectam clero, & aliqui ſint exempti, an alij clerici teneantur ſoluere pro parte exemptorum.*
13 *Pauperes,quorum induſtria eſt neceſſaria ad alimenta, & eorum victum,non debent contribuere ad onus impoſitæ collectæ.*
14 *Collectam ſoluere ſi vnus de vniuerſitate non poteſt, an alij teneantur pro eo ſoluere.& nu.15.*
16 *Obligationes quare ſint perpetuæ.*
17 *Pactum de non petendo eſt magis factum, quàm ius.*

LEX XXXIII.

Auus neptis. Iſta lex, & eius materia eſt ſubtilis,& ſecundum Pau.de Caſt.non eſt alibi in iure. Sed tu dic, ꝙ eſt alia omnino ſimilis in l.auus. ff.de pac.do.hic allegata per gl.& cum difficultate defenſatur propter contrariam gl.& vide materiam huius l.per Bar.& latius per Imo.in l.continuus.§.fin.ff.de verbo.oblig.hoc dicit in effectu. Per pactum liberatorium poteſt vni hæredum prouideri. hoc dicit. & eſt commune ſummarium.¶ Diuide ſubtiliter hūc text.in quinq; partes. In prima ponitur thema , ex quo inſurgit duplex tacita dubitatio.In ſecunda reſpon.primæ queſt.negatiuæ ibi,ſi à cohærede filij. In tertia , quæ eſt ibi, filius vero : reſpon. ſecundæ quæſtioni affirmatiuæ.In quarta,quæ eſt ibi,quippè.aſſignat rationem ſecundæ deciſionis.In quinta,& vltim. quæ eſt ibi,nec quicquam obſtat.reſpon.tacitæ obiectioni , cōtra primam de-
1 ciſio.¶ † Pondera in primis in hoc text.ꝙ auus promittit dotē
a pro nepte ex filio.Adde,ꝙ etiam ſine pacto auus tenetur [a] dotare neptem.tex. eſt in l.dedit dotem. & ibi Bar.ſecundo not.ff. de colla.bon.& tex.in l.& ideo.§.fin.cum l.ſeq.ff.de in rē verſo. ¶ Limita duobus modis. Primò, vt procedat in auo paterno. Secus eſt in auo materno.gl.1.& ibi expreſſius Bar.& alij in l.fi. C.de do.promiſ.& Bart.in d.l.dedit dotem. ¶ Secundò limita, quando filius eſſet ſoluendo , & haberet vnde dotaret filiam ſuam, tunc auus non tenetur eam dotare. Ita tenet ſignanter Bald.in Auth.res quæ.in 2.col.C.commu.de leg. Sal. in l. fin.in 7.quæſt. C.de dot.promiſ.Et illam deciſ.Bald. ſequitur pro ſingulari Lud.Rom.in l.1.ff.ſol.matr.do.Fran.de Are. (vbi videas) in conſi.17.quod incipit, conſideratis diligentiſſimè. in 12. col. ad fin.& ſeq.vbi alleg.bonum tex.in l.profectitia.§. ſi filius.iun-
2 cta glo.ff.de iure dot.¶ † Tu confirma per illud, quod in optimo ſimili dicit Bar.de alimen. ꝙ auus non tenetur alere neptē, quando eius pater habet vnde alat.in l. non quemadmodum.
3 ff.de libe.agnoſcen.¶ † Secundò not. ſi auus paciſcatur,ne dos promiſſa petatur,nec à ſe,nec à filio,ꝙ iſtud pactum non prodeſt hæredi,cùm habeat duas partes,& ex prima ſit perſonale, adeo , vt mortuo paciſcente nō tranſeat ad hæredes.l. ſi tibi.§. pactum conuentum.& ibi Bar.& l.iuriſgen.§.pactorum.ſ.eod. nec etiam ex ſecūdo capite , cùm voluerit prouidere ſoli filio. Et adde,quod ponit Spec.tit.de loca.§.nunc aliqua. verſi.78.& 168.Limita iſtum tex.vt procedat , quando teſtator cogitabat plures ſibi futuros hæredes , & noluit prouidere niſi vni : tunc illi ſoli prodeſt exceptio pacti,vt hic.Si autem credebat vnum tantum ſibi futurum hæredem, puta quia vnum filium tantū habebat , nec plures habere ſperabat , tunc ſi poſtea ſuſceperit alios filios, qui ſuccedant cum primo, tale pactum proderit omnibus.l.tale pactum.§.fi.ſ.eo.gl.hic in 2.parte.& eſt ſingula-
4 ris limitatio ſecundum Pau.de Caſt.hic. ¶ † Tertiò per iſtum tex.decidunt Gul.de Cun.Ray.de Forli.& Ange. hic in fin. ꝙ ſi filia fecerit pactum de nō ſuccedendo in hæreditate patris vni fratri, & poſtea pater ſuſceperit alios filios,quos inſtituerit ſimul cum illo primo , vel cum illo primo inſtituerit alios hæredes extraneos, ꝙ illud pactum non prodeſt alijs etiam fratribus.Adde Bal.in l.ius autem agnationis.ſ.eo. & Bal.in l.ſi actionem.per illum tex.& ibi Pau.de Caſt.& Moder.C.eo.dixi in l.ſi vnus.§.ante omnia.ſ.eo. Facit tex.in l.cum hic ſtatus.§. ſi mari-
5 ritus.ff.de don.inter vir.& vxo.¶ † Quartò not.hic eſſe text.ſin. prout eum not. Alber. de Roſ.& Fulg.hic pro limitatione doctrinæ Bar.& Doct.in l.niſi.in fin.& in l.ſi tibi.§. pactum.ſ.eo.& in l.qui futurum.ſ.eo.ꝙ pactum dicitur perſonale duob.mod. & ꝙ ad hoc , vt dicatur merè perſonale , ita ꝙ non egrediatur perſonam,requiritur,ꝙ ſit adiecta dictio taxatiua.Nam illa doctrina procedit , quando ſola perſona paciſcentis inſeritur pacto. Secus quando perſona paciſcentis , & vnus ex hæredibus, quia licèt in perſona hæredis non adijciatur taxatiua , tamen pactum cenſetur merè perſonale : eo quia incluſio vnius hæredis cæteros excludit.l.maritus. C. de procur.l.cum prætor.ff. de iud.Facit bene tex.in l.eum qui.§.1. ff.de verb.ob. ¶ Vltimò pondera tex.in ver.quippè hæredi. Supra enim dixerat de filio, nunc eum appellat hæredem. hoc facit cum myſterio , quia ſi pactus fuiſſet filio ſub nomine proprio filij,non valeret : dato, ꝙ auo ſucceſſiſſet . Similiter ſi pactus fuiſſet filio vt filio, non acquireretur ei directa exceptio pacti.l.ſi tibi.§. ſi pactus.vbi gl. ſ.eo.Fuit ergo pactus ſub nomine appellatiuo, quo caſu intelligitur pactus filio vt hæredi,vt tenet gl.in d.§.ſi pactus.Et propterea text.hic dicit , quippè hæredi, & infra dicit,ſi hæres,&c. ¶ Glo.mag.in ver.non erit.diuiditur in ſex partes.In prima format quæſtionem. Poſtea format quatuor opp.deinde ſexto loco allegat concordan.ad hanc legem. Secunda ibi, ei ergo,qđ dicit.Tertia ibi.Item ad idem eſt contra. Quarta ibi,item ei,qđ dicit filio. Quinta ibi,item ei,qđ dicit partem. Sexta,& vltima eſt ibi,& facit ad hanc legem. In prima parte vltra glo.ꝙ à cohærede poſſit peti tota dos,facit iſte tex. in verſi.dos peteretur. Non enim dicit pars dotis, & ſic indefinita æquipollet vniuerſali.l.ſi pluribus.vbi Barto.ff.de lega.2.glo.in c. vt circa. de elec.
6 in ſexto. ¶ † Breuiter concludunt Doct.omnes, excepto Bart. qui nihil tangit,quòd cohæres non conuenietur ad dotem,niſi pro

ADDITIO.

a ¶ Tenetur. Adde Barto. in l.fi. C. de dot. promiſ. Cyn. in Auth. ſed quamuis.C.de rei vxo.actio. ¶ Et hanc concluſio. late examinat, & declarat Gabriel.commu.opin.lib.3.tit.de dot.& dot.promiſſ.conclu.5.Catel.ver. Auus, Nat. conſi. 363. MASVER.

pro eius parte hẹreditaria:quia iſta obligatio inchoauit in per-
ſona defuncti.Ideo eo mortuo ex diſpoſitione. l. 12.tabu.diui-
ditur pro hæreditarijs portionibus.l.pro hæreditarijs. C. de hæ-
redi.act.l.2.§.1.ff.de verbo.oblig. Nec obſt. l.ab omnibus.ff.de
leg.1.alleg.in glo.quia vt dixi,hic obligatio inchoauit in perſo
na defuncti.Ideo neceſſariò tranſit in hæredes pro portionib.
hæreditarijs:etiam ſi in contrarium eſſet actum.l.pacto ſucceſ
ſorum.C.eo.l.1.C.ſi cer.pet.& arg.l.inter debitorem.j.eod. Sed
vbi obligatio inchoauit in perſona hæredum: quo caſu quan-
do teſtator in vltima voluntate liberat vnum cohæredem , &
legatum conſiſtit in quantitate,cenſentur cohæredes grauati ,
vt ſolidum præſtent:quia teſtator in vltima voluntate iſtud fa
cere poteſt.Si autem legatum conſiſtat in ſpecie,vel in re,tunc
ſi teſtator legat hæredibus vno excepto , quilibet tenetur pro
patrib.ſuis hæreditarijs,& non vltra.Loquitur ita tex.in l.ſi fun-
dus ſub conditione.§.ſi libertus.ff.de leg.1.allegatus in glo. Ra-
tio eſt:quia ſicut illa res non tranſit ad cohæredem, niſi ꝑ eius
portione hæreditaria,& ſic nec in plus tenetur,vnde non tenē-
tur pro portione exempti,eo quia portio exempti non poteſt
interuenire in portione cohæredis.quæ ratio ceſſat,quando le-
7 gatum conſiſtit in quantitate.¶†Aduerte tamen,ꝙ ſi pater ꝓ-
miſſit dotem filiæ, deinde moriatur,filio,& filia hæredibus in-
ſtitutis,onus dandi illam dotem promiſſam non pertinet ad fi-
lium pro dimidia , pro qua eſt hæres : ſed tantum eſt in parte
a filiæ. [a] tex.eſt vnicus in iure in l.1.§.pen.ff.de col.do.qui texr.eſt
ad hoc mirabilis,& ſingularis,ſecundum Lud.& D. Alex. in l.
8 poſt dotem.in 19.col.ff.ſol.matr. †Prædicta inducuntur ꝑ Pau.
de Caſt.ad vtilem,& quotidianam deciſionem, ꝙ ſi princeps,
vel cōitas imponit aliquod onus communitati ſibi ſubiectæ :
puta de ſoluendo decem milia:poſtea princeps , vel commu-
nitas facit aliquos exemptos,nunquid debeat in ſolutione de-
falcari illa pars,quæ ſpectabat ad hos factos exemptos , an ve-
9 rò debeat alijs accreſcere?†Bar.in d.l.ab omnib.in princi. notat
ex illo tex.ꝙ Comitatenſes tenentur ſoluere ſalarium Poteſta
ti,& ſi vna villa eximatur, cæteri tamen tenentur ad integrum
ſalarium.Sequitur Ang.ibi,& Imo.cū aliquali diſtinct.Pet. de
* Anch.in cle.præſenti.de cenſi.Sed in ꝯrium videtur *eſſe commu
nis ſententia*:quia priuilegium vni conceſſum, non debet in dā-
num aliorum redundare.l.nec auus.C.de emanci.lib.l.cum fi-
lius.ff.teſta.mili.Ita tenet Gul.de Cu.hic.Spe.& Io.And.in titu.
de cenſi.§.1.verſic. quid ſi aliqua communitas.Et dicit Pau.de
Caſt.ꝙ vidit iſtā partem de facto obſeruari,& ꝙ eſt benignior
pars, quia beneficia , & priuilegia ſunt interpretanda ꝯ ipſum
concedentem , vt c.cum dilecti.de dona.& c.cum olim tibi.de
ver.ſig.Idem tenent Gul.Ray.Alb.& Ang.in l.ſi vnus.§.item ſi
pactus.ſ.eo.Ibidem Bal.& Lud.in §.ſed ſi generaliter.Bald.in l.
etiam,in vlt.co .C.de execu.rei iudi.Lud.Rom.in l.4.in prin.ff.
de re iud.Io.And.D.Ant.& alij.in c.peruenit.de immu.eccle.la
tè.D.Abb.poſt D.Card.in c.accedentes.de præſcri. D.Alex. in
conſi.178.in 2.vol.quod incipit in occurrenti iu caſu.in pe.col.
b Ego pro concordia puto conſiderandos eſſe tres caſus. [b] Aut.n.
Rex,vel Princeps,qui debet recipere cenſum, eſt ille, qui facit
exemptum:& tūc teneo,ꝙ debeat detrahi de cenſu Principis:
& alij grauari non debeant,per l.1. C. vt nullus ex vi. lib. 10. &
quia priuilegium Principis non debet in aliorum præiudiciū
redundare,vt dixi.& ita in iſtis terminis tenent Io.And.D.Ant.
& alij in d.c.peruenit,de immu.eccl.Aut verò vniuerſitas , vel
cōitas,quæ tenetur ſoluere talem cenſum ſuperiori, eſt illa, q̃
fecit aliquem exemptum:& tunc portio illius exempti accre-
ſcit cæteris de vniuerſitate.Ita tenet gl.ordin.in l. euacuatis. in
10 gl.fi.C.de decu.lib.10.†Et no.ex illo tex.arg.ꝯ ruſticos, qui qn̄-
que concedunt immuuitatem alicui fabro , vel ſimili artifici,
ꝙ ipſi teneantur pro eo ſoluere:& eſt rationabile: quia factum
eorum non debet præiudicare ſuperiori.& ita ēt tenet D.Alex.
in conſ.150.quod inci.viſis inſtrumentis exemptionis.in 1. col.
in 1.vol.& in conſ.126.in 2.vol.quod inci.in cauſa, & lite ver-
tente inter Iac.in 6.col.in fi.& Lud.Rom.in conſi.252. quod in
11 cip.pro deciſione propoſitæ conſultationis.†Facit quod dicit
Bal.in c.ſecundo requiris.in fi.de appel. quòd exemptio vnius
grauat alios,qui non ſunt exempti:quando eſt onus vniuerſita
tis.Secus ſi obligatio ſit diuiſa per capita d.l.ab omnibus : quia
vnuſquiſque onus ſuum,& non alterius portare debet d.l. 1.C.
vt nullus ex vi.lib.10.Aut agitur de cenſu,ſeu ſalario præſtan-
do tertio. Puta, Comitatenſis teneatur ſoluere ſalarium Pote
ſtati,& Princeps facit vnam villam exemptam.Certè alij tenē
tur ſoluere integrum ſalarium Poteſtati. Ita propriè loquitur
Bar.in d.l.ab omnibus.& ſic nulla diminutio fiet de ſalario Po
teſtatis:quia non eſt præſumendum Principem per talē exem
ptionem voluiſſe ꝑiudicare tertio,& ſic Poteſtati.d.l.nec auus.
& cap.ſuper eo.de off.deleg. Iſtam puto eſſe veritatem in hoc
12 quotidiano paſſu.†Adde etiam prædictis qō.quam dicit Imo.

fuiſſe de facto in d.l.ab omnibus.in fin.principij.ꝙ ſi Papa im-
ponit collectam clero,& aliqui ex clero ſint exempti , ꝙ non
teneantur ſoluere aliquam collectam,quacunque ex cā impo
ſitam,an alij clerici teneantur ſoluere pro parte exempti?Et di
cit,ꝙ ſic. Et ſi dicatur:clerici nimium grauantur,ex eo,ꝙ ſol-
uunt pro exemptione.Reſpon. Imo. ꝙ alij clerici debent ſup-
plicare,vt priuilegium exemptionis reuocetur , & Papa debet
reuocare:ex quo eſt alijs pernitioſum.cap.ſuggeſtum, de deci.
13 ¶†No.etiam diligēter(& vidi malè obſeruatum)ꝙ pauperes,
quorum induſtria eſt neceſſaria ad alimenta , & eorum victū,
non debent concurrere,vel contribuere ad onus impoſitæ col
lectæ.Ita Bal.in Auth.defuncto.C.ad Tertul.alleg.gl. fi.in l.om-
nes.C.de ann.& tribu.lib.10.Idem dicit Bal.in l.ēt,in fi.C.de exe
14 cu.rei iud.¶†Adde etiam prẹdictis,quod no.Barto.in l.2.C.de
apochis.lib.10.vbi quærit,quando vnus de vniuerſitate nō po
teſt ſoluere collectam,an alij teneantur pro eo?dic vt ibi, & in
15 l.legatorum.ff.de leg.2.¶†In 2.parte gl. tene primam ſol. quæ
approbatur per gl.& Doc.hic.licèt gl.in l.continuus.§.fin. ff.de
verb.oblig.teneat contrarium. & Raph. Fulg.hic,qui multum
ſe innoluit.Diſtingue ergo.Aut loquimur in conuentione ob-
ligatoria,& adiectio vnius hæredum nihil operatur : imò reie-
cta illa perſona omnes hæredes pro rata tenentur. Ita propriè
loquitur l.eum qui ita.§.te & Titium.de qua glo.opponit.Aut
loquimur in cōuentione liberatoria:& tunc adiectio vnius hæ
redum valet,& ſibi ſoli prodeſt pactum de non petendo . Ita
propriè loquitur iſta lex.Secunda ſolu.gl.eſt vera in ſe,& ex ea
habes limitationem ad hunc tex.vt dixi in notabilibus, ſed di-
* uinat.*Tenendo ergo communem ſententiam*, quòd in conuentione li
beratoria poſſit vni hæredum prouideri , vt hoc text. ſecus in
conuentione obligatoria,vt in contrario.Neceſſarium eſt inue
ſtigare,quæ ſit ratio diuerſitatis.Glo.hic aſſignat rationem : qa
fauorabiliores ſumus ad liberandum, quàm ad obligandum ,
iuribus vulga.Iſta ratio non eſt ſufficiens : quia etiam vbi tra-
ctatur de actu fauorabili:& ſic de acquirendo , non poteſt vni
hæredum acquiri , quin omnibus acquiratur pro hẹreditarijs
portionibus.d.l.continuus.§.fina.Secundam rationem aſſignat
Pet.de Bellaper.hic. & eſt pulchra , & ſubtilis. & eam ſequitur
Barto.in effectu in l.continuus.§.fin. licèt non videatur directo
16 impugnare ipſam rationem,ſed ipſam illationem Petri.†Quẹ
autem ratio ſit,quare obligationes ſint perpetuẹ,nec poſſit iſta
perpetuitas alterari conuentione partium, dic vt ſubtiliter per
Barto.in l.ſeruitutes.magna.ff.de ſer.tit.generali.Tertiam ratio
nem aſſignat Bar.hic,& in d.l.continuus.§.fi.quæ ſimiliter iun-
cta cum præcedenti eſt vera & optima : & cum ea concordat
in effectu ratio,quam aſſignat Imo.& Pau.de Caſt.in d.l. con-
tinuus.§.fin.Aliam rationem aſſignat Angel. hic, quia pacta li-
beratoria non habent certam regulam firmam , & limitatam
à iure ſicut conuentiones obligatoriæ.Ideo per pactum poteſt
in eis diſponi, vt hic : aliàs quàm in conuentionibus obligato-
rijs.Aliam rationem aſſignat Bald.hic in lectu.antiqua:quia pa
ctum liberatorium non reſpicit ſubſtantiam obligationis , ſed
eximit perſonam ab obligationis exercitio , quæ fieri poteſt l.
idem in duobus. §. 1. ſupra eodem. Secus eſt in conuentione
obligatoria. Aliam rationem alij aſſignant : & ſequitur etiam
Imo.in d.l.continuus. §. fin. quia in pactis liberatorijs attendi-
mus æquitatem,in obligatorijs rigorem . Limita iſtam mate-
riam per l.Iulianus.in princip.ff.de verbo.oblig. & per Angel.
& plenius Raph.Fulgoſ.hic.¶In tertia parte glo. Reſponde,&
melius,vt per Bart.& Pau.de Caſt.hic.¶In quinta parte ibi,ſed
dic,quòd exceptio magis videtur datio,quàm factum. cū glo.
tenet ſimpliciter Bar.iſta gl.ſibimet contrariatur in eo,quòd di
xerat ſupra in tertia parte,dum reſpond. ꝙ ibi in dando,hic in
retinendo,& ſic præſupponit , ꝙ exceptio pacti de non peten-
do non ſit datio.Cuius contrarium dicit hic in fi.Reſpond.er-
go,ꝙ d.l.quod dicitur.ff.de ver.oblig.loquiť in eo, qđ pater ſti-
pulatur filio,viuente ipſo patre,quo caſu ſtipulatur pr̄ filio nō
vt hr̄di,ſed vt patri ꝑ filiū acquirať.Quo caſu dēt diſtingui,put 1

ADDITIONES.

a ¶In parte filiæ.Adde Iaſ.in Authen.præterea.colum.8.C.vnde vir & vxo.
PVRPV.
¶De qua etiam ſcribit Alex.conſi.178.col.pen.lib.2. Caſt.in l.ab omnib. de
leg.1.Rolan.conſi.76.nu.5.lib.2. vbi ꝙ exemptorum exgrauatio cedere dēt
incommodo conceden.immunitatem,& non aliorum,ſi portio exemptorū
ſoluenda erat concedenti exemptionem, quia principis beneficium in alio-
rum præiudicium redundare non debet. quam conclu. declara , vt latius per
eum. Quid de ciuitate conceden.alicui immunitatē?& vide Bar.in l. ſi duas.
§.grammatici.nu.8.ff.de excuſ.tut.Iacob.in inteſt.tit.de homag.nu. 38.Oſaſ.
deciſ.95.nu.18.19.& ſeq.Nat.conſi.304.Rip.in l.ſi ex toto.primo reſpon.de
leg.1. MASVER.
b ¶Adde.Doc.in apoſtil.ad Abb.in c.cum delegati.de do.

ibi habetur, ſed hic pater ſtipulatur filio non patre viuente, ſed eo mortuo, & ſic tempore quo filius erit hæres: & tunc valet ſtipulatio. Bal. etiam in rub. extra eo. in 1. col. allegat iſtam glo.
17 pro ſingulari, † ꝙ pactum de non petendo eſt magis factum, quàm ius. i. magis accedit facto, quàm dationi. Tamen re vera glo. hic dicit opp. & malè, quia imò potius dicitur factum, quā datio: quia non petere conſiſtit in facto, facit l. ſi vnus. §. pactus ne peteret. ſ. eod. Iaſon Paduæ.

SVMMARIVM.

1 *Filiationem à ſe abdicare quis per pactum non poteſt.*
2 *Statutum loquens de coniunctis, intelligitur de coniunctis per naturam.*
3 *Liberum in ſingulari numero an inueniatur.*

LEX XXXIIII.

1 QVs autem agnatio. † Per pactum nō poteſt quis à ſe abdicare nec filiationem, nec iura, quæ eius occaſione deferuntur. h. d. tex. cum gl. Et proſequere, vt pulchrè per Bar. quem videas in l. is poteſt. ff. de
2 acqui. hære. † Adde etiam ad hanc l. quod decidit Lud. Roma. in cōſi. 82. quod incipit. Quo ad id, quod quæritur, an Andreas
a Bonauenturæ. vbi quærit, Florentiæ eſt ſtatutum, [a] quòd agnati, & cognati adinuicem litigantes teneantur ad compromiſſum. Contingit, ꝙ dum inter duos coniunctos, & agnatos eſſet capitale odium per reformationem ciuitatis, ſtatutum eſt, ꝙ iſti cēſeantur penitus extranei, & non de eadem agnatione, nec coniuncti, niſi in certis caſibus. Dubitatur, an ſi contingat eos adinuicem litigare, an poſſint compelli ad compromiſſum, cùm verè ſecundum ſanguinem ſint agnati, licèt per reformationem ſint pro extraneis iudicati? Et arguit, quòd ſic: quia ſtatutum loquens de coniunctis, debet intelligi de coniunctis per naturam: quia verba ſunt naturaliter intelligenda. l. fi. C. de his, qui ven. æta. l. fideicom. ff. de condi. & demonſt. Item per regulam tex. noſtri: quia iura ſanguinis non poſſunt pacto repudiari. Sed iſta lex nihil facit: quia licèt agnatio non poſſit tolli per pactum, poteſt tamen per ſtatutū imò per ſententiam, vel iuriſiurandum, vt in gl. Ipſe determinat contrarium, ꝙ non compellantur ad compromiſſum, ceſſante agnatione: & adducit ſimile de filio emancipato. Sed errat: quia imò ſtatutum diſponens, ꝙ agnati teneantur ad compromiſſum, habet locum in emancipatis. Ita Bal. in l. qui ſe patris. in fi. col. C. vnde liberi. & ſequuntur Salic. Pau. de Caſt. & ipſemet Lud. vbi plenè exami
3 nabitur. ¶ † Vltimò iſtum tex. multum no. Bar. in ver. liberum, [b]
b ꝙ apud Iuriſcon. reperitur liberum in ſingulari. & dicit Bar. ſe neſcire alibi. contra regulam l. non eſt ſine liberis. ff. de verb. ſig. & licèt Laurē. Val. in lib. 3. elegantiarum, in c. 106. dicat, ꝙ in libris ſforum apud Pau. & Caium reperit liberū pro filio in ſingulari, credo, ꝙ malè dicat, quia nullibi habes, quàm in hoc tex. vnde de iure Codi. dignitas vocabulorum non ſeruatur. Sæpè enim reperitur liberum pro filio in ſingulari. Tex. eſt in l. ſi quis in ſuo. in prin. in ver. liberò. & ibi gl. no. C. de inoffic. teſta. & in l. ſi quis prioris. §. fi. & ibi no. Bal. C. de ſecun. nup. in §. licèt quoque. Inſtitu. per quas perſo. no. acqui. ¶ Item vide Aulum Gellium in lib. 3. noctium Atticarum. c. 13.

ADDITIONES.

a ¶ Florentiæ eſt ſtatutum. Adde Bartol. conſilio 72. incipien. ex facto. columna 2. PVRPV.
b ¶ Ver. liberum. Vide Soc. in c. ſuper eo. col. 22. de condi. appo. Feli. in c. humanum genus, col. 6. 1. diſt. PVRPV.

SVMMARIVM.

1 *Pactum principale liberatorium factum cum generali cōfeſſione ſuper actione vniuerſali ad omnia etiam ignorata mero iure porrigitur.*
2 *Fratris appellatione an veniat ſoror. & nu. 4. 5. 12. 13. 14. & 15.*
3 *Statuta recipiunt interpretationem à iure communi.*
6 *Fratribus tertij ordinis ſi aliquid relinquatur, an veniant ſorores moniales tertij ordinis.*
7 *Legatum ſi fiat fratri talis Abbatis, an intelligatur de fratre religionis, an de fratre ſanguinis, & nu. 8.*
9 *Rex ſi ſcriberet Poteſtati, quòd faceret decapitari aliquem, & fratres ſuos, tunc non comprehendentur ſorores. & nu. 10.*
11 *Fratres, quando profertur in plurali, an contineatur ſoror, & nu. 12.*
16 *Fratres ſi memorantur in ſtatuto, de quibus intelligatur.*
17 *Fratrum quinque ſunt ſpecies.*
18 *Fratribus defuncti ſtantibus ſi ſtatutum diſponat, quòd ſoror non admittatur, ſed debeat dotari, an intelligatur de fratribus vtrinque coniunctis, an etiam de conſanguineis.*
19 *Ignorantia præſumitur ex abſentia.*
20 *Banna generalia ciuitatis non ligant bannitos.*
21 *Diuiſio dicitur eſſe tranſactio.*
22 *Pactum de non petendo, licèt dolo malo debitoris factum, tamen producit exceptionem.*

LEX XXXV.

1 TRes fratres. † Pactum principale liberatorium factum cùm generali confeſſione ſuper actionē vniuerſali, ad omnia etiā ignorata mero iure porrigitur. Sed ſi ignorantia proceſſit dolo cohæredis ſubtrahentis, & occultantis aliquas res, tunc contra exceptionem pacti competit replicatio. hoc dicit. Et cogita, an congruentius eſſet ſituata iſta lex ſub titu. ſeq. propter tex. in verb. tranſegerunt. in fi. Niſi dicas, quòd iſta dictio latè potuerit dici tranſactio, non ſtrictè, vt ĩ. dicam. ¶ In text. ibi, qui abſentes erant. Adde, quòd idem ſi præſentes fuiſſent, & ignoraſſent: licèt tunc videatur minus iuſtam cauſam ignorantiæ habere: tamen adhuc poteſt ſubeſſe iuſta cau-
2 ſa, vt in caſu in pecunia, quæ de facili occultatur. ¶ † Not. primo ex iſto tex. melius quàm alibi in tribus locis, quòd appella
a tione fratris [a] continetur ſoror. [b] & ita no. glo. 1. & alij hic. Fa
b cit l. Lucius. §. quæſitum. ff. de leg. 3. l. Lucius. §. Meuia. vbi gl. & Bar. & in l. fin. vbi glo. ff. ad Trebel. & l. Lucius. ff. famil. erciſcun. Per iſtam regulam declaratur tex. in l. humanitatis. C. de impu. & alijs ſubſti. dum dicit, quòd quando pater ſubſtituit exempláriter filio mentecapto, debet neceſſariò ſubſtituere filias mentecapti, ſi habeat. Et ſi non habeat, debet ſubſtituere fratres mentecapti: quibus deficientibus, poteſt ſubſtituere extraneum. Quid ſi mentecaptus non habeat fratres, ſed ſorores? Certè in illo tex. appellatione fratrum, veniunt ſorores, per iſtũ tex. & ita ibi dicit Pau. de Caſt. ſe ita de facto conſuluiſſe in ma
3 gna quæſt. magnæ hæreditatis, vt ibi not. per eum. ¶ † Item iſta regula habet locum etiam in ſtatutis, ſecundum Pau. de Caſt. in conſi. 338. aliàs 340. Et facit, quia ſtatuta recipiunt interpretationem à iure communi. l. 2. C. de noxa. gl. in l. fi. §. in computa
4 tione. C. de iure deliberan. ¶ † Tertiò amplia iſtam regulam ē ſi de ſingulari tranſiret ad plurale: vt quia diceret, fratri & fratribus, adhuc veniret ſoror, per tex. no. in l. Seruius. ff. de verbo. ſignific. & tex. in l. quiſquis. eod. titu. Dom. Signo. de Homod. in conſi. 172. quod incip. teſtator in ſuo ſolenni teſtamento. in 3. colum. in fin. & in pen. col. in fi. & in vlti. col. & etiam. in conſi.
5 ſeq. ¶ † Quartò pro ampliatione huius regulæ adde, quòd l. ſi magnum. C. qui accuſ. non poſſ. quæ eſt pœnalis, & punit fratrem accuſantem fratrem de magno, & capitali crimine, comprehendit ſororem, ſecundum Raph. Fulgoſ. in conſ. 52. incip. Super eo, de quo primo loco quæritur. ad fin. Quod not. quia
6 eſt valde magna extenſio ad iſtam regulam. ¶ † Quintò per iſtum tex. infert Ray. de Forl. quòd ſi aliquid relinquatur fra-
c tribus tertij ordinis, [c] quòd veniunt etiam ſorores moniales tertij ordinis. Imò plus tenet, quòd omnia priuilegia conceſſa fratribus tertij ordinis, intelliguntur conceſſa monialibus tertij ordinis. Iſtam illationem reprehendit Albe. de Ro. hic. ad fi. quia quòd appellatione fratris veniat ſoror, eſt propter coniunctionem ſanguinis: quæ ratio ceſſat in caſu prædicto. arg. l. qui filiabus. in princip. ff. de leg. 1. Idem contra Ray. tenet Bald. hic in primo not. quia fratres minores, & moniales non ſunt eiuſdem rationis, & conditionis: cùm regula minorum ſit altior, vt hic per eum. & idem Bald. in l. quicunque. in 4. colum. C. de ſer. fugi. quia tale genus fœmininum non congruit maſculino. & quia differunt non ſolùm ſenſu, ſed etiam regula, & effectu, vt ibi per eum. Pet. de Anch in commen. cap. canonū ſtatuta. de conſtitu. in verſic. ſed hic quæritur in caſu, in quo.
7 † Facit, quod vult Bald. in capitu. licèt. ad fin. & ibi Domi. Abb. de offi. lega. quòd ſi fiat legatum fratri talis Abbatis, an intelligatur de fratre religionis, an verò de fratre ſanguinis, concludunt, vt intelligatur de fratri naturali: quia ita vulgus
d intelligit. Et ita eſt communis vſus loquendi, [d] qui attendi

ADDITIONES.

a ¶ Fratris. Adde Alex. de Imo. conſi. 85. incip. animaduerſis optimè. in 3. col. in 4. volum.
b ¶ Continetur ſoror. Limitat Pau. de Caſtr. conſil. 311. incip. hæreditas prædicta. & in ſtatu. iuris communis correct. de quo tamen vide Franc. Cur. ſenior. conſi. 9. col. 2. & 4. PVRPV.
c ¶ Tertij ordinis. Alex. lib. 4. conſi. 15. Cur. ſenior conſil. 9. Ticinenſi. colu. 4. verſi. 2. PVRPV.
d ¶ Loquendi. Adde Barto. in l. 1. ff. de ſuis, & legi. in l. 1. C. de iuram. cal. Matheſ. no. 116.

tendi debet,iuxta l.liberorum.§.quod tamen. ff. de leg. 3.Bald.
in l.Labeo.§.idem Tubero.ff.de supp. lega. Et sic ex istis habes
primam limitationem ad dictam regulam , quòd appellatio-
8 ne fratris venit soror. verũ est, soror propria,& carnalis. ¶ † Se-
cundò limitat Bald.hic in 1. not. nisi ex coniecturis aliud præ-
a sumi debeat. [a] Allegat l.si quis seruum.§.si inter duos.ff. de le-
ga.2.& plus non dicit.Melius facit text. l. Lucius. §. quæsitum.
in versic.nisi aliud testatorem probetur sensisse.ff.de leg.3.& li-
cèt Bald.aliter non declaret , tu declara per optimum exem-
plum,quod posset frequenter in practica euenire. Si testator di
cat, Relinquo feudum fratribus meis:& volo, quòd perpetuò
remaneat in familia mea:apparet clarè , quòd testator non in-
tellexit de sororibus,ex quo non sunt de familia sua.¶Item ad
de aliud notabile exemplum. Nam pone, quod testator insti-
tuit filium suum heredem : & si decederet sine filijs legitimis,
& naturalibus maribus,vel nepotibus legitimis,& naturalibus
ex fratre,vel fratribus,certè appellatione nepotum ex fratribus
non continebuntur ex sororibus, propter illud ver. maribus,
in præcedenti parte , ne plus videatur tributum nepotibus ex
fratre,quàm filiabus filij sui,contra l. si viua mater. C. de bon.
mater.Ita no.tenet Raph.Cum.in consi.127.incip.in testamen
to.in 1.col.¶Tertiò limitat istam regulam Ray.de Forl.vt pro
b cedat,quando profertur à lege. [b] Secus si ab homine, & ma-
le:& eum reprehendunt Ang.& Pau.de Cast.hic,per l.Lucius.
§.Seia.ff.ad Trebel. l. Lucius. §.quædam prædia.ff.de legatis 3.
9 ¶†Quartò limita,quando ageretur de extensione odij: puta si
Rex,vel Princeps scriberet Potestati , quòd faceret decapitari
aliquem,& fratres suos:tunc non comprehenderentur soro-
res.Ita tenet Pet.de Anch. in commento. c. canonum statuta.
de consti.circa medium.in ver.dico filijs, & nepotibus &c. re-
fert.Adde bene facere simile, quòd in materia odiosa mascu-
linum non continet fœmininum. l. 1. §. sed si incertum. & ibi
Barto.ff.de ven.in pos.mit.Barto.in l.1.ff.de verbo.significat. &
in l.1.in princ.ff.de pecu.& in consi. suo.54. quod incipit,Ang.
Macie habebat vnum filium.glo.in cap.generali.de elect. in 6.
Dom.Franc.de Aret.in consi. 39.quod incipit.in facto dicitur
contigisse.Sed tu aduerte,quod egregiè consuluit Raph. Fulg.
in consi. 52.quod incip. super eo de quo primo loco quæritur.
ad fi.quòd lex.si magnum.C.qui accus. non pos. quæ est pœ-
nalis, & punit : puta pœna exilij fratrem accusantem fratrem,
de magno,& capitali crimine, comprehendit etiam sororem
per regulam huius legis:quia appellatione fratris venit soror.
¶Secundò:quia si repellitur frater , multo magis debet prohi-
beri soror: cùm mulieres regulariter ab accusationibus repel-
lantur.l.Senatuscon.C.qui accus.non poss.¶Tertiò allegat tex.
in l.falsi.C.de fals.vbi in crimine falsi cum muliere coniunctis-
sima permittitur,vt possit ciuiliter, & non criminaliter inqui-
c rere.Sed tu aduerte,quòd ista fundamenta Fulgos. [c] bene pro-
bant,quòd soror repellatur ab accusando fratrem . & in hoc
verum dicit, sed quod in accusando soror incidat in pœnam
exilij,de qua loquitur d.l.si magnum.non credo,quòd bene di
cat:nec fundamenta sua istud probant: & in contrarium facit
limitatio , quam dixi. Et hoc puto verum duplici fundamen-
10 to. † Primò,quia in pœnis debet liquidissimè constare : vt est
tex.solen.in l.in testamento,la prima,ff.de condi.& demonstr.
quem pro singulari ad hoc allegat Bald.in vsib.feud. in cap. 1.
quàdo propriè. priue. Secundò : quia in pœnis mitior pars ad
absoluendum est tenenda.l.sanctio legum.& l.interpretatione.
11 ff.de penis.¶†Quintò limitat Pau.de Cast. hic dictam regulã ,
vt procedat,quando profertur in plurali, vt fratres : tunc bene
continetur soror,vt hic.Secus si in singulari:cùm ista vocabu-
la sint diuersa.Sequitur Dom.Alex.in præalleg.consi. 667. Sed
tu pondera in contrarium,quòd glo. 1.& Barto.hic loquuntur
in singulari:& dicunt no.quòd fratris appellatione soror conti
netur.Ita etiam in singulari loquitur glo. in l. Lucius. §.quæsi-
12 tum.ff.de leg.3.& l.Lucius.§.Meuia.ff.ad Treb.¶†Sexto limi-
d ta [d] singulariter,secundum Pet.de Anch. hic referentem se ita
consuluisse , quando per statutum ciuitatis fratres, & sic ma-
sculi excluderent fœminas à successione fratris. Nam si pater
fecit mentionem de fratribus, non venirent sorores:quia ver-
ba testatoris recipiunt intellectum ex dispositione statuti . Istã
decisionem refert,& sequitur Dom.Alexan. in l. hæredes mei.
§.cum ita.in 8.colum.ff.ad Treb.& in l.Gallus.§.1.in fi. ff.de lib.
& posthum.& in consi.127.quod incip. viso testamento dicti
Io.Do.And.in 1.vol.Bar.in repe.rub.C.qui admit.in 96.colum.
13 ¶†Septimò tu limita,quando in aliqua materia fieret mentio
discretiuè de per se de fratre,& de per se de sorore:tunc appel
lationis fratris non continetur soror: quia expressum facit ces-
sare præsumptum.l.si ita ff.de liber.& posthum.l. clemens pa-
tronus.ff.de hæred.institu.& ita in simili dicit Bald. in l.in mul-
14 tis.ff.de statu homin.¶†Octauò not.limita in officijs, [e] vnde
e si testator dicat , Relinquo fratres meos executores mei testa-
menti,non intelligitur de sororibus.l.cuius bonis.ff.de cura.fu-
rio.cum fœmina habeat inualidum consilium:sicut nec intel-
ligeretur de pupillo,cùm habeat consilium imperfectum. l. fi-
na.C.de legi.tuto. Ita singulariter limitat Bald.in capitu.ad au-
dientiam.in fin.de rescript.Facit,quod vult Bald. in l. 1. in vlti.
colum.& in l.fi.C.qui admit.quòd si statutum disponit , quòd
in contractibus minorum,debeat interuenire auctoritas duo-
rum coniunctorum,non comprehendit fœminas coniunctas:
quia consilium,& authoritas propriè est virorum,& nõ mu
lierum.l.quidam decedens.§.Papinianus. ff.de administr. tuto.
15 Melius facit l.1.in fine.& quod ibi Bald.ff.de legibus. ¶ † Nonò
limita,nisi ex coniecturis verisimilibus probetur aliud testato-
rem voluisse : puta , quia testator instituit filium suum hære-
dem:& si decesserit sine filijs legitimis, & naturalibus, vel sine
nepotibus legitimis,& naturalibus ex fratre vel fratribus. Cer-
tè ibi appellatione nepotum ex fratribus, non continebuntur
nepotes ex sororibus,propter illum versicu.maribus, positum
in præcedenti parte : ne plus videatur tributum nepotibus ex
fratre,quàm ex filio. Ita not.tenet Rapha. Cuman. in consilio
127.quod incipi.in testamento.in prima columna. Bene facit
text.in l.si viua matre.circa medium , in versicu. ne deteriores
nepotibus filij deprehendantur.C.de bon.mat.Facit.l.Publius.
16 §.fina.ff.de conditio.& demonstra. ¶†Quid autem si in statu-
to, vel alia dispositione fiat mentio de fratribus , de quibus in-
telligi debeat? Respondet Pau. de Castr. hic, quòd intelligitur
de carnalibus,qui sunt in primo gradu de iure canonico, & in
secundo de iure ciuili,non autem de fratribus patruelibus, id-
est de filijs duorum fratrum, licèt etiam ipsi appellatione fra-
trum largè contineantur. Allegat Barto. in l.Lucius. §. quæsi-
17 tum.de lega.3.†Aduerte,quòd ista doctrina non satisfacit, sed
requirit altiorem indaginem . Nam in iure nostro fratrum
sunt quinque species.Aliqui sunt coniuncti vtrinque , idest na-
ti ex eodem patre,& ex eadem matre : & isti sunt propriè fra-
tres. Authen.post fratres,& Authen.defuncto. C. de suis & le-
giti.Alij sunt fratres germani,vt qui nati sunt ex eodem patre,
& sic ex eo.germine , tamen diuersis matribus. l. lege duode-
cim tabu.& ibi Bald.C.de legib.hæredibus.Alij sunt vterini na
ti ex eadem matre , sed diuerso patre . Et istæ tres primæ spe-
cies fratrum sunt de primo gradu adinuicem de iure canonic.
Alij sunt fratres patrueles,idest filij duorum fratrum. Alij con
sobrini, idest nati ex duabus sororibus, text.est in §. tertio gra-
du.& in §. quarto gradu.Institu.de gradi.& isti sunt de iure ca-
nonico in secundo gradu,de iure ciuili in quarto.An ergo sta-
tutum loquens de fratribus , intelligatur in omnibus istis spe-
ciebus? Est ampla materia:& Barto.in d.l.Lucius.§.quæsitum,
dicit quòd non . De quo per Bald. in l. iubemus. §. fina. C. ad
Trebel.& in capitu. quæ in ecclesiarum. in 19. colum. de con-
stitu.& in capitu.primo. de feud.Marchiæ.& in l.vxor. C. qui
accusa.non possunt.& in multis locis.per Angel.& Imo.in l. si
dotali.ff.soluto matrimon.Ludo.& Moderni in l. 1.C. de suc-
cess.edi.& omnino vide Alexan. referentem quid iuris in om-
nibus dictis casibus in consilio 239. in secundo volum. incip.
Viso themate supra scripto , & statuto ciuitatis Imolæ. Io. ta-
men Andr.in addition. Specu. in titu. de success. ab intesta. su-
per rubr.mirabiliter tenet,quòd in statuto loquente de fratri-
bus , etiam comprehendantur fratres patrueles : & sequitur
Bald. in l.scimus.in princip. C. de inofficio. testamen. Tamen
* illa decisio *communiter reprobatur*,& contrarium tenet Barto. in
f d.l.Lucius. §. quæsitum : [f] quia tales non dicuntur fratres sim-
pliciter,sed cum illa qualitate patrueles. Ergo nõ propriè sunt
fratres: sicut cùm dicimus,Homo mortuus,vt tenet Pau. hic,
& Bald.in capitu.1.de feu. Mar. & Angel. in Authen. matri.&
auiæ. C. quando mul.tute. offic. Angel. in l. 1. C. de inofficio
testa.

ADDITIONES.

a ¶Præsumi debeat. Curt. sen. consilio 9. colum.4.versicu.2.Alexand. 1.libro consi.127. PVRPV.

b ¶A lege. Alexan.lib.4.consil.85.incip.animaduersis.colum.2. vbi aliter ampliat. PVRPV.

c ¶Fundamenta Fulg.Pro Fulg.facit,quia masculinum à lege prolatum in materia continente pœnam rationabilem comprehendit fœmininum. l. si quis id quod.ff.de iurisd.omn.iud. PVRPV.

d ¶Sexto limita.Adde Ias.in l.omnes populi. col.6.ver.Ego cõfirmo.in lectura Papien.ff.de iusti.& iur.Alex.lib.4.consi.15.& in l.si quis id,quod.col.2.supra de iurisd.omn.iud. PVRPV.

e ¶In officijs.Pro hac vide no.Alex.lib.2.consi.23.incip.animaduersis.columna 10. PVRPV.

f ¶De quo plenè habetur per Gabriel.comm. opi.lib.6.tit.de verb.sig. concl. 6.nu.28.& seq. PANCIR.

18 teſta?¶†Quid autem, ſi ſtatutum diſponat, ꝙ ſtantibus fratri-
bus defuncti, ſoror non admittatur, ſed debeat dotari, an in
telligatur de fratribus vtrinque coniunctis, an etiam de con-
ſanguineis?habes per Ludo. in conſi. 411. inci. Quatuor ſunt,
quæ refragantur.vbi concludit,quòd etiam intelligatur de fra
tribus conſanguineis.¶Quid autem ſi ſtatutum diſponat, ꝙ
exiſtentibus fratribus filia dotata non ſuccedat patri, an intel-
ligatur etiam de fratribus filię,an etiam patris,qui ſunt patrui?
Eſt alia quæſtio,pono in l.1.C.de ſucceſſ.edi. ideo hic non tan-
19 go.¶†Secundò not,ex hoc tex.ibi.Qui abſentes erant, ſecun-
dum Bald.quòd ex abſentia præſumitur ignorantia, alleg. etiã
l.fina.ff.de decre.ab ord.fac.Adde quod not.Bald.in l.planè.per
illum text.ff.de excuſ.tuto.quòd ille,qui eſt in exilio, non præ-
ſumitur ſcire ea,quæ fiunt in ciuitate. Idem ſi voluntariè ab-
20 eſt,d.l.fina.ff.de decre.ab ord. fac.†Et ex hoc no.Bal.arg.ꝙ bã-
na generalia ciuitatis non ligant bannitos, quia præſumuntur
ignorare:quod valde not.quia frequentiſſimè occurrit.¶Ter-
tio pondera text.ibi competat actio. Nam tex. non declarat,
quæ actio competat.Intellige famil.erciſ. vel communi diuid.
21 vel rei vend.l.ſi filium.§.familiæ.ff.famil.erciſcun.¶† Quartò
pondera tex.in verſic.tranſegerunt, ſecundum Barto. & alios:
quòd diuiſio dicitur eſſe tranſactio.Facit l.qui Romæ.§.fi.ff.de
verbo.oblig.Iſtud tamen poteſt eſſe propriè,& impropriè. l.di
22 uiſionis placitum.infra eod.¶†Vltimò no.in fi.l.quòd pactum
de non petendo,licèt dolo malo debitoris factum, tamen pro
ducit exceptionem,ita quòd opus eſt replicatione. In contra-
rium fortiter vrget:quia pactum dolo initum eſt ipſo iure nul
lum.l.iuriſgentium.§.prætor ait. ſupra eo. Sed aliter quã Fulg.
hic dic,vt per gl.& Doct.in l.ſub prætextu inſtrumenti.in verſ.
ſanè.C.de tranſac.in gl.in ver,cauerunt.Et omiſſa opi,Bar.hic,
& in l.tale pactum,in prin.ĩ.eod.vbi dicit,ꝙ pactum debet eſſe
de futuro, tu collige ex gl.quòd in iſto tex. fratres non ſolùm
diuiſerunt,ſed etiam cauerunt,ideſt promiſerunt aliquid non
petere de hæreditate matris,quia ex ſola diuiſione nulla obſta
ret exceptio, niſi etiam interueniſſet promiſſio de non peten-
do,ex qua eſt cauſata exceptio pacti. Sed contra glo. obſtat.l.
tale pactum.in princ.ĩ.eod.vbi ſola confeſſio habet vim pacti:
dicunt Doct.ſuſtinendo gl.quòd ibi loquitur,quando pactum
fit in actione perſonali, in qua ſi confiteor te non eſſe debito-
rem meum, videor facere pactum de non petendo, vt ibi, ſi
ſciebam te eſſe debitorem meum,ſecus ſi ignorarem.l.1. C. de
falſa cauſa adiec. leg.Secus in actione reali,vt hic:quia licèt cõ
fitear te non eſſe debitorem meum,dico veritatem:quia in rea
libus non es propriè debitor.§.1.Inſti.de actio.Ideo non obſtã
te iſta confeſſione, poſſum agere actione reali, & probare de
dominio.l.cum fal.C.de iur. & fac.igno. Sed ſi vltra confeſſio-
nem facerem etiam pactum de non petendo,procedit glo. &
lex noſtra.Nam ſi feci ſcienter mihi præiudico:ſi autem igno-
ranter:& tunc ſi interceſſit dolus tuus:tunc bene mihi præiudi
co ipſo iure, quia tibi competit exceptio pacti de non peten-
do,ſed ego habeo replicationem propter dolum tuum, vt
iſto tex.Et iſta eſt mens glo.& Doct.ita tenent Bar.Albe.Ange.
& Pau.de Caſt.hic.licèt Iacob.Butr.Bald. & Fulgoſ. reprehen-
dant:quia non poteſt aſſignari ratio diuerſitatis. Tu aſſigna vl-
tra prædicta ſecundum Alber.in prima oppo.quia in perſona-
li confeſſio emanat ſuper eo, quod pendet à voluntate par-
tium,non ſic in reali,ſeu in dominio,l. ſi quis vi. §. differentia,
ff.de acquir.poſſeſ.l.cum falſa.cum glo.C.de iure & fac. ignor,
Et ad verbum cauerunt, declaratum vt in gloſſ. adde text. in
l.epiſtola.in princip.& ibi ad hoc not.Fulgoſ.infra eod. ¶Gloſ,
fina.diuiditur in tres.In prima aſſignat rationem ad text. In ſe-
cunda opponit,& dupliciter ſol.Et iſta glo.eſt valde magiſtra-
lis,& ſignanda. In tertia etiam oppo.& dupliciter ſolu.Secun
da ibi,ſed contra C.de tranſactio. Tertia ibi, item adhuc con-
tra.¶In eadem gloſſ.ibi. Tunc alteri rei,vel perſonæ non præ-
iudicat.Limita ſecundum Iacob.Butrig.Barto.& Ang. niſi alia
res ſit de appenditijs.l.ſi tibi.vbi Bartol. & Doctor. C. de iudic.
Bartol.in l.Aurelius.§.Caius. circa finem.ff.de liber. legat. bona
gloſſ.in capitu.accuſatus,in verbo iudicari. de hæret. in ſexto.
¶In eadem gloſſa ibi, quando aliquid eſt ſubtractum, addit
Bartol. quòd idem eſſet, quando remanſiſſet aliquid ſine do-
lo : quia illud non videtur remiſſum,per l.ei cui. ff. de liber. le-
gat.& malè dicit contra l. ſub prætextu ſpecierum, allega. in
gloſſ.ſecundum Fulgoſ.& Paul. de Caſtr.hic. Nec obſtat. di-
cta l. ei cui. quia loquitur, quando fit quitatio ſuper actione
ſingulari: puta ſuper actione locati,hic quando ſuper vniuer-
ſali.¶In eadem gloſſ.ibi,reſtringitur ad ſpeciem petitam.Iſtud
procedit in tranſactione:ſecus eſt in pacto. gloſſ. eſt ordinaria,
in l.emptor.§.Lucius.infra eodem,& ibi dicetur. An ſit vera,
ponit Barto.in l.ſi de certa.C.de tranſactio.& Angel. hic. ¶ In
vltima parte gloſſ.habes duas ſolutiones ad dictã l.qui Romę.
§.fina.quæ an veræ ſint, ibi plenè diſputatur. Tamen ille text.
nihil facit ad propoſitum, quia fundamentum huius legis ſtat
in dolo,qui non eſt ibi. Iaſon Paduæ.

SVMMARIVM.

1 *Mandaui debitori meo,vt centum,quæ mihi debet, det Titio: Debitor acceptauit mandatum,& in libro rationum ſuarum ſcripſit ſe debitorem Titij, nunquid creditor poſſit reuocare illud mandatum?*
2 *Exceptio ex pacto ita habet locum,ſicut ſi traditio fuiſſet ſecuta,quando non ſtat per eum,cuius gratia fuit appoſitum.*
3 *Contractus ad hoc vt dicatur innominatus, oportet quòd ſtatim agatur,vel detur,vel fiat vtrunque.*
4 *Pœnitentiæ locus eſt in contractibus innominatis re integra.*
5 *Si apparet vendicantem eſſe dominum,competit ei rei vendicatio,quamuis reus non poſſideat.*
6 *Creditori volenti quando aliud pro alio ſoluitur, debitor liberatur ipſo iure.*

LEX XXXVI.

SI cùm fundum. Pactum quod rẽ
meã,quam poſſi-
des,alij tradas, facit vt ſecuta traditione,mihi ven-
dicanti obſtet exceptio.Idem,ſi traditio non eſt ſe-
cuta, quando non ſtat per eum, cuius gratia pactum fuit ap-
poſitum.hoc dicit.¶Legitur in glo.duobus modis. Primò, ꝙ
factum fuerit pactum liberatorium de fundo apud liberatũ
exiſtente,vt alteri traderetur.Et iſta eſt vera lectura. Secundò,
quòd pactum liberatorium fuit factum de quodam alio debi
to,ſi liberatus traderet fundum alteri. Et iſta lectura non con-
gruit literæ,quæ dicit,vendicantem à te fundum. ¶ Not. pri-
mo,quòd pactum de re mea per te poſſeſſorem alteri traden-
1 da,ſecuta traditione,parat exceptionem. ¶ † Circa iſtum text.
adde quod pulchrè decidit Ioan. And.in addi.Specu. in titu.de
depoſ.ſuper rubri. vbi quærit. Pone, quòd mandaui debitori
meo,vt centum quæ mihi debet,det Titio:debitor acceptauit
mandatum,& in libro rationum ſuarum ſcripſit ſe debitorem
Titij:nunquid creditor poſſit reuocare illud mandatum? Et
determinat,quòd ſi denunciauit Titio, & Titius fuit conten-
tus,non poteſt reuocare:quia eſt perinde ac ſi ei tradidiſſet, cũ
ſit illi obligatus.argumen.l.ſi ego.ff.de nego.geſt.aliàs ſecus: &
iſtam deciſionem Pau.de Caſtr.reputat tenendam menti,quia
caſus quotidianus eſt.Adde bonum text.in l.vtrum. ff.de con-
ſti, pecu. & in l. ſi quis prohibuerit. ff. de public.& in l.ſi man-
2 daſſem,ff.manda.†Secundò nota, quod quando non ſtat per
eum, cuius gratia pactum fuit appoſitum, ita habet locum
exceptio ex pacto,ſicut ſi traditio fuiſſet ſecuta. Contra iſtum
tex.opponitur à partibus enumeratis: Aut vis dicere, quòd
hic fuit mandatum,& re integra poteſt reuocari. l. mandatũ.
C.manda.l. ſi Cornel.ff.de ſolutio.Aut vis dicere,quòd ſit con
tractus innominatus, & adhuc fortius re integra in contracti-
bus innominatis ſola oblatio non ſufficit, quin ſit locus pœ-
nitentiæ,vt eſt gloſſ.ſingul.in l.iuriſgentium.in princip.in gloſſ.
in verſicu.vt aliquid facias.in fine.ſupra eodem.Difficile vide-
tur ſoluere iſta contraria. Ideo Petr.de Bellapert.dicit, quòd
iſta l. ſi cùm fundum. deſtruit totum mundum. Sed ad pri-
mam partem argumen. reſponde, quòd quando mandatum
fit gratia debitoris mandatarij,non dicitur mandatum, ſed cõ
ſtitutum.l.2.§.fina.ff.manda.Sed quia iſtud conſtitutum debet
explicari de re mandantis, ideo habet vim pacti, quod reuo-
cari non poteſt, ſi pro parte non ſtat, vt hoc text. ſecundum
Doctor.Adde, quòd Bald.in rubric.extra eod.in 1.colum.in fi.
dicit,quòd hic eſt text.qui non reperitur alibi in iure. Quod ſi
paciſcor,vt alteri des rem meam, ſi tua intereſt illi dare, ha-
bet vim irreuocabilis mandati, ſi paratus es dare. Ad ſecun-
dum argumentum reſponde, vt latè dicetur nunc in gloſſ. 1.
¶Capio ergo gloſſ.1.Et aduerte, quòd iſta glo. pertinet ad ſe-
cundum caſum huius l. ideo melius fuiſſet poſita in fin. & fa-
cta eſt timore contrarij, quod ſecundo loco ſupra firmaui.
3 †Ex iſta gloſſ.not.Barto.& omnes Doct.indifferenter, quòd ad
a hoc, vt dicatur contractus innominatus, [a] oportet vt ſtatim
agatur,vel detur,vel fiat vtrunque,ſecus ſi ex interuallo. Ideo
ſicut interuallum vitiat contractum nominatum.l.continuus.
in princip. ff. de verborum obligation.ita etiam vitiat contra-
ctum innominatum,vt hac glo.Et iſtam gloſſ. reputat ad hoc
ſing.

ADDITIO.

a ¶Innominatus.Adde Bar.in l.iuriſgentium.in prin.ff.de pac.gl.& Doc.in rub.
de tranſac.extra.

sing. Pau. de Cast. in l. si pecuniam. in prin. ff. de condi. ob causa. Mihi videtur, quod Doc. nimis subtilizauerint super ista glo. & quod eius intellectus non fuerit iste, quem dicunt Bar. Ang. Fulgos. Pau. de Cast. & communiter alij, quia de interuallo, aut de incontinenti in gl. nullum verbum, sed gl. habuit notabiliorem intellectum, & verum. Quod ad hoc, vt in contractu innominato re integra habeat locum pœnitentia, per d. l. si pecuniam. in prin. requiritur, quòd sit contractus innominatus reciprocus, vel respectiuus, & sic vltro citroque obligatorius. Quo casu necessariò cadit in alteram speciem de illis quatuor enumeratis in l. naturalis. ff. de præscr. ver. prout fuisset hic, si dominus tradidisset fundum tibi, vt eum traderes Titio, quo casu fuisset contractus innominatus, facio, vt facias. Sed in hoc text. fuit simplex conuentio, quòd fundum, quem possidebas, traderes Titio, ideo non potest dici contractus innominatus reciprocus, ideo si Titij gratia factum est, non habet locum penitentia. Ista fuit propria, & vera intentio huius gl. & isto modo visi sunt intellexisse, licèt non ita clarè, istam gl. Imo. & Lud. Ro. in l. hoc iure. §. si quis dederit. ff. de dona. & ita in animo debebat intelligere Pau. de Ca. hic, licèt vtatur verbis magis alienis. Idē in effectu tenet Bal. in l. iurisgentium. in 3. q. §. eo. Bene facit, quia conuentio nuda simplex est efficacior, quàm res, vel pecunia,
a nam ex prima oritur actio a de iure cano. c. 1, & 3. extra eo. sed ex secunda non, nisi secuto implemento, etiam de iure cano. secundum Bald. in l. cum quis. in 9. colum. C. de iur. & fac. igno. in l. siue apud acta. in 2. col. C. de transac. Angel. de Aret. in §. in personam. in 1. colum. Insti. de actio. Et si dicis, attenta ista ratione indistinctè non deberet esse locus pœnitentiæ, quod est contra tex. Responde, quòd prædicta procedunt in conuētione nuda simplici: puta in pacto nudo, in quo nemo diceret esse locum pœnitentiæ: alias pactum nudum non haberet effectus, qui enumerantur in l. ex hoc iure. supra de iusti. & iur. sed in hoc tex. conuentio fuit modalis, vt traderet: ergo debet di-
4 stingui, vt in gl. ¶ Vltra † glo. ad opp. prædictam Bald. dupliciter respondet. Primò, quod regula, quæ habet, quòd in contractibus innominatis re integra locus est pœnitentiæ, procedit nisi contractus innominatus tendat ad liberādum, vt hoc tex. fauore liberationis. l. quamuis. C. de transac. Imo. in d. l. hoc iure. §. si quis dederit. in discursu sermonis, licèt de Bal. non faciat mentionem, istud reprobat, quia secundum dictam. l. quamuis. indistinctè nunquam deberet esse locus pœnitentię: & tamen in hac l. fin. distinguitur. Sed Bal. in lectura antiq. subtilius respondet, quòd d. l. quamuis. habet locum, quando conuentio statim liberabit: hic autem non veniebat liberandum per pactum, sed per solutionem faciendam de re ipsius paciscentis. Et ita refert respondere Petr. de Bellaper. in l. si mandassem. ff. manda. ¶ Secundò modo respondet Bal. hic, quod in contractib. innominatis locus est pœnitentiæ, verum est re integra: sed hic res non est integra: ex quo per eum non stat, quia licèt in contractibus innominatis sola oblatio non sufficiat, vt tenet d. gl. sing. in d. l. iurisgentium. in prin. Limitat singulariter Bal. per istū tex. nisi contractus innominatus tendat ad liberandum: quia tūc oblatio habet vim implementi, vt hic. ¶ Vltimò (vt nihil omittatur) Bar. hic in fi. dicit, quòd illud, quod gl. vult, in contractib. innominatis esse locum pęnitentiæ, fallit fauore dotis. l. si ego. §. 1. ff. de iure dot. Bar. in l. 2. §. si pecuniam. in fi. de dona. Bal. in l. sicut. ad fi. C. de actio. & oblig. & in l. mandatum. in 2. colu. C. mand. & in l. cum à socero. in vlti. col. C. de iure dot. & in ca. 1. ad fi. qui feu. dare tene. vbi reputatur d. l. si ego. §. 1. esse ad hoc sing. & bene declarat illum tex. eum etiam reputat sing. Ludo. Rom. in repet. Auth. simpliciter. C. ad l. Falc. in 11. speciali piæ causæ inter contractus. Pau. de Cast. in d. l. si pecuniam. in prin. vbi plenius dixi. ff. de condi. ob cau. ¶ Capio glo. in verbo à te, quam diuide in tres partes princip. In prima declarat tex. In secunda contra primum casum tex. oppo. & dupliciter solu. Ex quibus solutionibus colliguntur duo intellectus ad istum tex. In tertia prosequitur secundum casum tex. Secunda ibi, sed si
5 tradidit. Tertia ibi, secundus est. ¶ † In ead. gl. ibi, non actionis,
* sed intentionis. *Istam solu. tenent omnes.* & sic verba tex. ibi, conuentionis exceptione, prout referuntur ad primū casum tex. ponuntur impropriè: prout verò referuntur ad secundum casum, stant propriè, & sic diuersimodè, prout etiam in l. 2. vbi gloss. ff. de offic. procons. & lega. licèt omnes ita transeant, tamen quia fit violentia literæ, tu subtilius considera, quod etiam in primo casu tex. stat propriè. Quia licèt reus non possideat, tamen habet actor actionem rei vendic. quæ fundatur in suo dominio, licèt exercitium effectualiter non competat contra non possidentem. Istud probatur optimè in l. si à te, §. primo. ff. de exceptio. rei iudic. iuncta glo. quam Bald. alibi reputat singul. in rubri. extra de re iudic. in 2. colum. vbi probatur, quòd quando apparet vendicantem esse dominum, fertur sententia pro eo declaratoria dominij: & reus etiam absoluitur: quia non possidet: tamen mittit executioni contra eum licèt absolutum, si postea possessio ad eum peruenit. & ita tenet Barto. in l. is, qui se obtulit. ff. de rei vendi. Bald. ib l. 1. C. fami. ercīscū. Cano. præcipuè Ioan. de Imo. in capitu. examinata. de iudi. Ergo cum ratione dominij sibi competat actio, apparet, quòd in isto text. exceptio conuentionis est propriè exceptio, quæ præsupponit actionem, non autem est exceptio intentionis. ¶ In eadem glo. ibi, vel dic, quòd de alio quodam debito. Ista secunda lectu. glo. non conuenit literæ in versicu. venditum à te fundum. quæ loquitur de eodem fundo, & non de alio de-
6 bito. Ideo ista lectu. est in se vera & not. † ex qua not. Bartol. & Docto. quòd licèt quando aliud pro alio soluitur ipsi creditori volenti, debitor liberetur ipso iure. Insti. quib. modis tol. oblig. in princip. & §. si quis alij. institu. de inutil. stip. Tamen quando aliud pro alio soluitur alij, quàm creditori, licèt de voluntate creditoris, non inducitur liberatio ipso iure, sed ope exceptio. vt hac glo. per quam ita limita iura præalleg. & est tex. in l. fina. §. si cùm mihi. vbi gloss. & Barto. ff. de verbo. obligatio. & in l. obligationum ferè. §. accessio. in fin. & ibi glo. ff. de actio. & oblig. not. Dom. Math. in not. 112. Et isto modo etiam limita text. in l. qui hominem. §. stipulatus sum decem. ff. de solutio. Pason Paduæ.

A D D I T I O.

a ¶ Oritur actio. Adde Bar. in l. fideiussor. §. pro certo. ff. de fideius. Bal. in Auth. ad hoc. C. de vsucap. Ang. in repe. l. si certis annis. C. de pac. Inn. in c. nouit. de iudi. Archi. in c. sunt nonnulli. 1. q. 1.

S V M M A R I V M.

1 *Administratores reipublicæ non possunt per pactum debitum liquidum remittere.*
2 *Administratores reipublicæ an possint facere confessionem de recepto.*
3 *Confessioni procuratoris non statur in præiudicium domini.*
4 *Debitum quando est liquidum, non potest administrator faciendo præiudicare reipublicæ.*

L E X XXXVII.

IMperatores. Administratores reipublicæ non possunt quē
1 pacto gratuito liberare. hoc dicit: ¶ † Not. quòd administratores reipub. non possunt per pactum remittere debitum liquidum. Sic non possunt tunc transigere, vt hic in glo. Secus, quando debitum non esset liquidum. l. præses. C. de transact. & l. tutores, cum glo. supra eodem, dummodo non fingatur lis, vbi non est l. cum hi. §. si cùm his, & ibi no. Barto. supra de transactio. Et ex hoc dicit Angel. se semper dixisse, quod nullus admiuistrator, siue publicus, siue priuatus potest compromittere in arbitratorem de iure, & de facto: licèt enim arbitramentum sit quædam transactio, vt est gloss. in §. si vero. in Authen. vt differ. iudic. & isti administratores habeant potestatem transigendi, vt dixi, tamen nihil possunt transigendo gratis remittere, per gloss. hic, & in l. tutoris. supra eodem, sed compromittendo de iure, & de facto, administrator concedit potestatem gratis auferendi de iure debitum. ergo non potest. Sed in hoc Angel. malè loquitur, quia ista potestas non censetur esse gratuita, cùm ita possit esse vtilis, sicut & damnosa: & sic tantum posset consequi, sicut & perdere: ergo non continet grauamen alicuius partis. argument. l. si pater puellę. C. de inofficio. testamen. & l. de fideicommisso. C. de transactio. Ita tenet Raph. Fulgos. hic, licèt dubitatiuè loquatur. Sed istud contra Angel. firmat Domin. Alexan. in d. l. de fideicommisso. & in l. transactionis. vbi etiam Pau. de Castr. de transactio. Barto. in l. mandato generali, ad fin. vbi etiam per
2 Angel. & Modern. ff. de procura. † Aduerte tamen, quod licèt administratores reipub. non possint debitum liquidum remittere, vt hic: possunt tamen confessionem facere de recepto: & talis confessio præiudicat reipub. l. ne casu. C. de discuss. libro decimo; l. 2. circa finem. C. de quadrien. præscript. gloss. in l. in contractibus, in principio. C. de non numerata pecunia. Angel.
3 & Paul. de Castr. hic, † licèt secus sit in confessione procuratoris alicuius priuati, cui non statur in præiudicium domini. l. nō abstulit. C. de noua. l. 1. §. si mutuam. in fin. ff. si quid in frau. pat. Barto. & alij in l. 2. §. fina. cum concordan. ff. si cert. petat. ¶ Capio glo. 1. quam diuide in tres partes. In prima ponit, qualis debeat esse litera in tex. In secunda respondet tacitæ quō. In tertia opp. contra tex. & dupliciter soluit. Secūda est ibi, & hoc in pa-
4 cto. Tertia ibi, sed videtur valere. † In tertia parte mde clarius

ſecundum Doc.hic,& in l.præſes.C.de tranſac.ꝙ quando de-
bitum eſt liquidum,non poteſt adminiſtrator remittendo p̄-
iudicare reip. vt hic : ſed bene negligendo, ſicut in prælato, vt
patet in d.c.de quarta.de præſcr.in l. fi. & Auth. quas actiones.
C.de ſacroſan.eccl.& l.fi.§.ſi quis profeſſus.cum gl. & ibi Bart.
& Imo.ff.de publi.Item vide,quod decidit.Spe.in tit. de loc.§.
nunc aliqua.in verſic. 81.

S V M M A R I V M.

1 *Iuri publico non poteſt pacto priuatorum derogari.*
2 *Iuri priuato an poſſit regulariter renunciari.*
3 *Annullatiua clauſula vbicunque apponitur, illud cenſetur inductum pro forma.*

LEX XXXVIII.

IVs publicum. Glo.magna diuiditur in duas partes.
In prima exemplificat tex.quinque modis, vt pa-
tet ex legibus in ea alleg. In ſecūda,quæ eſt ibi,ſed
cùm ius publicum,format qō. Tu vide per te doctrinam,quā
tradit Bar.& de verbo ad verbum etiam ponit in l.pen.vbi di-
xi.C.eo.vbi Bal.Sali.& Fulgoſ. formaliter etiam ſequuntur.per
gl.& Doc.in c.ſi diligenti.de foro compe.per glo. ſolennem in
§.quia verò.in Auth.vt ma.debi.latè Spe.in tit.de renun. & cō
clu.§.1.¶Sed vt iſtam materiam clarè,& nitidè habeas, conſi-
a dera duos caſus principales.Aut loqueris in iure publ. [a] Aut in
1 iure priuato.†Circa primum fac regulam, ꝙ iuri pub.non po-
teſt pacto priuatorum derogari,vt hic, nec cum pacto publi-
carum perſonarum.l.2.§.ius reip.ff.de admi.rerum ad ciui.per-
ti.& l.2.C.de conuen.fiſci debi.lib.10.Intelligitur autem ius pu
blicum altero de quatuor modis.Primo.i.ius naturale,vel ſan
guinis.l.ius autem agnationis.ſ.eo.& l.abdicatio.C.de patr.po-
te.Secundò illud, quod publicam vtilitatem principaliter re-
ſpicit,puta ꝙ delicta puniantur.l.ita vulneratus.ff.ad l. Aquil.l.
licitatio.§.quod illicitè.ff.de pub.Tertio,illud quod ius reip.tan
git.l.iuriſgentium.§.ſi paciſcar.cum ſim.ſ.eo.Quartò vbicun-
que lex diſponit dando formam, vel ſolennitatem actui.l.te-
ſtamenti factio.ff.de teſt.l.nemo poteſt. ff. de leg. 1.l.1.§.ſi quis
2 ita.ff.de ver.oblig.l.prolatam.C.de ſent.¶† Circa ſecundum in
iure priuato,quod principaliter ad priuatam alicuius vtilitatē
inductum eſt, fac regulam contrariam, ꝙ ei regulariter poteſt
renunciari,vt hoc tex.à contrario ſenſu.& l.paciſci.ſ.eo.iuncta
regula.l.pen.C.eod.Fallit in quinque caſib. Primò, quando il-
lud ius eſſet inductum propter imbecillitatem ętatis. l. iudex
circunuento.ff. de mino.l.doli mali.verſi. diuerſum. ff.de nou.
Secundo fallit, quando illud ius eſſet principaliter inductū in
odium alterius. l. tametſi vbi gl.magiſtr.ff.ad Macedon.Tertiò
fallit, quando talis renunciatio induceret aliquid contra bo-
nos mores,vel inuitaret ad delinquendum.l.ſi vnus.§. illud. &
§.pacta quæ turpem.ſ.eo.Quartò fallit,quando eſt ius prohibi
torium,gl.in l.1.& ibi Bar.C.ne fide.do.den.Bart. & Doc.in l.ſi
conſtante.§.quoties.ff.ſol.mat.Bar.in l.ſi quis pro eo.4.col.ff.de
fideiuſ.in l.Modeſtinus.ff.de noua.in l.de his.ff.de tranſac.Facit
tex.in l.nō dubium.in ver.prohibuiſſe.C.de legib. Bal. in Auth.
imò.per gl.ibi.C.de act.& obl.& in l.quoties.C.de fideicō. & in
Auth.ſi qua mulier.& in l.quoties.C.ad Velleianū. & in Auth.
generaliter.in 2.no.vbi per illum tex.limitat.C.de epiſ.& cle.&
in c.nonnulli.in 1.col.de reſcri.vbi per illū tex. limitat alio mo-
do Ang.in l.nullus.ff.de legi.Ideo ſtatuto prohibitorio renun-
ciari non pōt,ſm Bal.in l.fi.in 13.opp.C.de edic.diui Adri.tollē.
b Quintò fallit, vbicunque [b] in aliquo actu apponitur clauſula
annullatiua:puta quia dicatur,ſi ſecus actum fuerit,ſit irritum
& inane:tunc etiam de cōi conſenſu vtriuſque partis renuncia
ri non poteſt,gl.eſt no.in c.ſtatutum.ad fi.in prin.in ver. cōmit
tatur.& in c.diſpendia.in ver.proceſſus.de reſcr.in 6.& eſt text.
ſolennis.in c.dilecto.circa fi.in ver.niſi fortè.vbi Can. pro ſing.
multum notant,de præben.Facit,quod vult gl.in l. à diuo Pio.
3 ff.de ritu nup.†Et eſt ratio, quia vbicunque apponitur clauſu-
c la annullatiua, [c] illud cenſetur inductum pro forma, ſecundū
Bal.Ang.& Moder.in l.1.ff.de lib.& poſthu.Pet.de Anch. in c.
canonum ſtatuta.de conſti.in ver.quæro,ſi ſtatuto cauetur, ꝙ
notarij.Quaſdam alias limitationes potes colligere ex his,quæ
dixi in l.pen.C.eo. Iaſon Paduæ.

ADDITIONES.

a ¶In iure publico.Amplia,vt nec per vnum ex his,qui ius condidit. Bar.conſ.
72.incip.Ex facto.col.fin. PVRPV.
b ¶Vbicunque.Adde Alex.de Imo.in l.cum lex.ff.de fideiuſ.in apoſtillis.
c ¶Annullatiua.Adde Vit.de Camb.in trac.clauſularum.

S V M M A R I V M.

1 *Intentionem ſuam qui fundat, ſiue agendo, ſiue excipiendo, tenetur eam probare.*
2 *Maſculinum licèt concipiat femininum in vltimis voluntatibus, ſecus tamen eſt in contractibus.*
3 *Filiorū appellatione licèt veniant nepotes in vltimis voluntatibus, non tamen in contractibus.*
4 *Lex iſta non procedit in beneficijs, vel priuilegijs.*

LEX XXXIX.

a VEteribus. Conuentio ambigua, vel ob-
ſcura [a] nocet ei, qui potuit eā
apertius ponere.h.d.concor.l. Labeo ſcripſit obſcu
ritatem.ff.de contrah.emp.l.quicquid aſtringendę.
1 in prin.l.ff.de verb.oblig.†Ratio eſt,quia ille, qui fundat inten-
tionem ſuam,ſiue agendo,ſiue excipiendo, tenetur eam pro-
bare.l.2.ſ.de proba.l.actor quod aſſeuerat. C. eo. Sed probatio
dubia nihil releuat.l.non hoc.C.vnde legi.cum ſimi. Hinc eſt,
ꝙ vbicunque probatio neceſſariò non concludit, ſemper in-
terpretatio fit contra probantem.gl.eſt in c.in pręſentia.de pro
ba.de qua facit feſtum,& reputat ſing. Bal.in l.quoties.§.ſi quis
2 ita.ff.de hære.inſti.¶†Item per iſtam l. dixit Gul.de Suz.ꝙ li-
cèt in vltimis voluntatibus maſculinum concipiat fœmininū.
b l.ſi ita ſit ſcriptum.ff.de leg. 3.tamen ſecus in ꝯctib. [b] Et ideo
ſi aliquis acquirit emphyteuſim pro ſe,& filijs, non veniunt fi-
liæ fęminæ.Et ita refert,& ſequit Io.de Imo.in d.l.ſi ita ſit ſcri-
ptum.& in commento.c.potuit.ad fi.de loc.in vlt.col. Dixi de
3 hoc in l.ſi quis id quod.ff.de iuriſd.om.iud.†Item per iſtam l.di
xit ſingulariter Bar.in l.liberorum.in 6.col.ff.de verb.ſig.ꝙ licèt
in vltimis voluntatibus appellatione filiorum veniant nepo-
tes,prout ibi eſt tex.tamen ſecus eſt in contractibus:quia inter
pretari debemus ꝯ eū, qui debuit. legē apertius dicere, vt hoc
4 tex.de quo etiam dixi in d.l.ſi quis id quod.¶†Limita iſtam l.
c vt procedat in pactis: [c] ſecus eſt in beneficijs, vel priuilegijs. l.
ex facto.in prin.ff.de vulg.& pup.& ibi gl.3.& Bar.in 1.colu.ad
fi.¶Secūdò limita, per illud,quod ſingulariter decidit Io.And.
in addi.Spe.in tit.de loc.§.1.ver.quod ſi colonus. vbi omnino
vide,quoniam eſt pulchra deciſ.¶Capio gl.magnam in verbo
legum,quam diuide in octo par. In prima timore taciti con-
trarij,gl.exponit tex.Nam priuati non poſſunt legem condere.
l.fi.C.de leg.Poſteà glo.format quinque opp.7.ponit diſtinc.8.
colligit ex hoc tex.no.Partes patent,& ad hanc glo.adde aliam
in l.quoties.ff.de regu.iur. & gloſſ. in cap.ex literis.el primo, de
ſponſa. Iaſon Paduæ.

ADDITIONES.

a ¶Vel obſcura.Amplia ad exceptionem obſcuram.Bar.in l.Titiæ textores.pri
mo no.de leg.2.Secundo amplia ad contractus bonæ fidei. Iaſ. in l. ſi quis id
quod.col.5.ver.13.& vlt.de iuriſd.omn.iud. PVRPV.
b ¶Contractibus.Adde Bal.in l.Gallus.ff.de lib.& poſthu.Io.de Imo. in l. quod
dicitur.in 19.col.ff.de ver.oblig.Archi.in c.ſi quis ſuadente.17.q.4.Anton.de
But.in c.in quibuſdam.de pœ.Pet.de Anch.in cle.1.de bap.Lud.Rom. conſi.
30.incip.Viſa facti ſerie.Io.de Imo.conſi.38.inci.In caſu præmiſſo.Alexā.de
Imo.conſi.61.inci.Super eo de quo quæritur.in 1.vol.Alex.conſi.25.inci.At-
tentis verbis inueſtituræ.in 1.col.5.vol.idem Alex.conſi.1.incip.Ponderatis
his quæ in themate præmiſſo narrantur. in 5. col.in eo.vol.
† Fallit quando maſculinum profertur à lege,quia tunc ſemper concipit fœ-
mininum.Dec.in l.humanitatis.nu.11.C.de impub. BELLOT.
c ¶In pactis.Adde Iaſ.in l.ſi quis id quod. colum.5.in fin. de iuriſd. omn. indic.
PVRPV.

S V M M A R I V M.

1 *Verba enunciatiua prolata ad liberandum, diſpoſitionem inducunt.*
2 *Confeſſio iſta, confiteor te non teneri, dicitur pactum.*
3 *Confeſſio facta extra iudicium, an habeat vim iudicialis.*
4 *Confeſſio ad liberandum non requirit cauſam.*
5 *Creditor quando confitetur ex cauſa tranſactionis, confeſſio non habet exceptionem non numeratæ pecuniæ, intra 30. dies.*
6 *Confeſſio obligatoria, an debeat fieri ex aliqua cauſa, & qua.*
7 *Pręſentia ſola licèt in confeſſione liberatoria ſufficiat, tamen confeſſio facta ad obligandum etiam in iudicio, & in præſentia partium, ad hoc vt ſit valida, requiritur quòd expreſsè acceptetur per partem.*
8 *Perſona adiecta pacto, non facit pactum eſſe perſonale, quin tranſeat ad hæredes.*

LEX XL.

TAle pactum. Cōfeſſio creditoris ne-
gatina debiti,quamuis
relata ad perſonam debitoris, tamen continet pa-
ctum gn̄ale,& in rem:ideo tranſit ēt ad hr̄des. h. d.
1 No.j.ꝙ verba enunciatiua prolata ad liberandū, diſpoſitionē
indu-

inducunt: si autem ad obligandum, obligationem non inducunt, sed bene eam probant. l. Publia. §. fi. ff. depos. contra quã admittitur probatio in cõtrarium. l. cum falsa. C. de iur. & fac. igno. sed hic non admittitur, cùm habeat pactum de non petendo. l. 1. C. de fal. causa adiec. ¶†Secundò no. ex tex. ibi, pactũ, ꝙ ista confessio, confiteor te non teneri, dicitur pactum. & ita alleg. Bar. in l. non solùm. §. si liberationis verba. ff. de libe. leg. & in l. idem in duob. §. 1. s̃. eo. Ratio est, quia hic debitor erat præsens tempore confessionis, vt probat tex. in verbo te. quo casu cùm interuenerit consensus duorum saltem tacitus, per consequens est pactum. l. 1. vbi dixi. s̃. eo. secus ergo si talis confessio emanasset in partis absentia, quia creditor in præsentia duorũ, vel plurium diceret, cõfiteor Titium non esse debitorẽ meũ, & in nihilo mihi teneri: & Titius esset absens, ex ista confessione liberatoria facta in absentia partis, nulla acquirit̃ exceptio debitori, & in nihilo sibi prodest: vt per Bar. in l. non solùm. §. si liberationis verba. ff. de lib. leg. Cano. in c. si cautio. de fid. instr. & bo. gl. in l. illud. C. de sacros̃. eccle. Intellige, nisi interuenisset nuncius, vel epistola, d. l. Publia. §. fi. Secũdo, & no. intellige, nisi creditor in aliquo libro priuato rationum scriberet, qualiter Titius non est debitor suus, quia illa confessio liberatoria redacta in scriptura priuata, valet absente parte, & quandocunque deueniat ad notitiam debitoris, potest semper acceptari: & est perinde ac si esset eo præsente facta: ita Bar. in l. nuda rõ. ff. de donat. qđ vlti. hic non examino, an sit verum, & multi tenent contrarium, vt per Imo. & Lud. ibi, & Bal. in l. 1. C. de edẽ. Tertiò intellige, nisi notarius stipuletur nomine, & vice absentis, vt per Bar. in l. cum quis decedens. §. 1. ff. de leg. 3. & Bald. in l. rationes. C. de proba. Quartò intellige, nisi eodem modo procurator acceptaret confessionem nomine absentis, vel etiam neg. gest. & debitor haberet ratum, iuxta tit. j. de neg. gest. ¶Itẽ intellige prædicta de iure ciuili, & in foro ciuili: secus autem de iure cano. quo concessio extra iudicium facta etiam absente parte, & etiam ad obligandum valet, vt tenet Do. Ant. (sub dubio tamen) in d. c. si cautio. per gl. 1. q. 7. c. quoties cordis oculus. Tamen ista *opi. communiter reprobatur*: quia in hoc nõ debuit constitui differentia inter ius cano. & ciuile, ex quo contrariũ expresse non reperitur. & ꝯ Do. Ant. tenet glo. in dicto capit. si cautio, & ibi Panor. & Imo. qui reprobant Dom. Ant. & idem firmat Dom. Alex. in consi. 180. in 2. volum. incip. In causa Angelorum Hebræorum. in 3. col. ¶ Sextò limita singulariter secundum Bal. in l. rationes in 2. col. ante fi. C. de proba. nec alibi legi, quando confessio esset facta in foro pœnitentiali, vel spirituali: quia in ea non est necessaria præsentia partis, nec potest illa reuocari, postea alleg. tex. in c. quamquam. de vsur. in 6. & gl. in d. c. quoties cordis oculus. Tamen potes dicere, quòd sacerdos tanquam persona publica tunc stipuletur pro absente, prout dixi in l. 1. §. huius studij. ff. de iusti. & iur. & secundum doct. Barto. ibi considera in quibus terminis procedat dictum Bal. ¶†Septimò videas, ꝙ dicit signanter Bal. in l. cum scimus. in prin. C. de agric. & censi. lib. 11. de confessione facta extra iudicium; quando est geminata: quia habet vim iudicialis, & sequitur Panor. in repe. c. per tuas. in 10 col. de arbi. adducens pro illo dicto text. in l. 1. C. de plus peti. Et de veritate huius vltimi tetigi in l. sed & si possessori. §. item si iurauero. ff. de iureiu. post Lud. ¶Item attende, ꝙ illud, quod dicit hic text. quòd confessio liberatoria habet in se pactum de non petendo, limita, qñ fit super actionibus personalibus: secus si super criminalibus. l. tres fratres. vbi Bar. & alij no. s̃. eo. & ibi assignaui rationem diuersitatis. ¶†Tertiò no. quòd confessio ad liberandum non requirit causam, vt hic. & l. creditori. & ibi no. Bar. C. eod. secus in confessione ad obligandum: quia si nõ diceret causam specialem, diceretur indirecta: & sic nihil valeret. l. cum de indebito. § fi. ff. de proba. glo. magistr. in l. 1. in fi. ff. de interrog. act. Bart. & alij in l. generaliter. C. de non num. pec. & in l. cum falsa. in fin. vbi etiam alij. C. de iu. & fac. igno. Limita, quando confessio fit ab eo, qui iure suo proprio facit: secus si nomine alieno, vt in procuratore, vel administratore: quia eorum confessio ad liberandum sine causa nihil valeret. l. non abstulit. C. de nouat. secundum Bald. in rubr. extra eo. in pen. colum. Secundò limita istum tex. vt procedat elapsis triginta diebus, aliàs creditor infra triginta dies potest opponere excep. non num. pecu. secundum Iac. But. & Ange. hic: licèt secundum Pau. de Castr. fortè posset dici, quòd d. l. in contractibus, primò loquatur in confessione de soluto, contra quam bene potest creditor opponere excep. non nu. pec. infra triginta dies, vt ibi, secus est in confessione liberatoria, quæ habet pactum de non petendo, vt hoc tex. Et si hoc esset verum, esset magna limit. & significatio ad istum tex. †Eodem modo, quando creditor confitetur ex causa transactionis, non habet exceptionem non num. pecu. infra triginta dies. tex. est in l. interest. C. de solu. quem Bal. ibi ad hoc

2 (margin, at "tendo. l. 1."); 3 (margin, at "Bal. ¶†Septimò"); 4 (margin, at "uersitatis. ¶†Tertiò"); 5 (margin, at "istum tex. †Eodem")

reputat sing. & ratio specialitatis est propter trãsactionem, q̃a speciale est, vt super his, super quibus est transactum, non possit amplius refricari dubium, vel moueri quæstio, quo ad principale debitum, cùm exceptio transactionis sit litis finitæ. l. fratris. C. de transac. c. 1. de lit. contest. lib. 6. Hinc licèt transactio sit contractus innominatus, vt probat tex. in l. 1. in verbo transigendi, & ibi Bar. & ibi dixi alia alleg. s̃. eo. & in contractib. innominatis sit locus pœnitentiæ re integra. l. si pecuniam, in prin. ff. de condi. ob cau. tamen est speciale in transact. vt in ea non sit locus pœnitentiæ, etiam re integra. l. quamuis. vbi Bar. & alij. C. de transac. †Item attende dum dixi, ꝙ in confessione obligatoria requiritur, ꝙ sit facta ex aliqua causa, aliàs tanquã indiscreta non valet. Limita singulariter, nisi talis confessio fieret in instrumento guarentigiato, seu confessionato: quia idẽ operatur, ac si esset expressa cã. Ita signanter Bal. in l. sicut. in 2. no. per illum tex. ff. de rep. hære. vbi dicam. Mouetur ꝑ præceptum, qđ facit iudex chartularius in cõfessum, tñ ista ratio vr̃ parum concludere. Illud idem tenet Bald. in l. 2. in 3. colu. C. de exec. rei iud. Sed Bal. tenet ꝯrium, & fortè melius in l. si nõ sortem. §. 1. ff. de condi. indeb. potes concordare ex verbis Imo. in l. fi. in ver. 3. limita. ff. à quib. appel. non licèt. vt dicã in d. l. sicut. †Item diligenter attende. (& est decisio vtilis in pract.) licèt in confessione liberatoria sufficiat sola præsentia, vt hoc tex. & s̃. dixi: tamen confessio facta ad obligandum, ẽt in iudicio, & in præsentia partis requiritur, ꝙ expresse acceptetur per partem: aliàs talis cõfessio non præiudicat: sic isto casu non sufficit, nisi acceptetur, vt dico alleg. multas auctoritates in l. postq̃ liti. C. de pac. Ideo hic non repeto, quæ sunt in l. quamuis. & in l. omnes. C. de transac. ¶†Quartò no. ex tex. ibi, non in personã. hic esse tex. no. ꝙ persona adiecta pacto, non facit pactum esse personale, quin transeat ad hæredes. Rõ est, quia persona hic additur verbo inducenti obligationẽ. s. verbo, non teneri, per qđ inducitur pactum de non petendo reale, & sic transitoriũ ad hæredes: quia præsupponitur, non esse obligatum: Secus qñ persona adijcitur verbo denotandi executionẽ, vt qñ promitto non petere à te: quia tunc pactum efficitur personale, vt mortuo paciscente non transeat ad hæredem, vt no. Bar. in l. si tibi. §. pactum conuentum. s̃. eo. Et ita per hunc tex. supple, & not. limita doc. Bar. in l. nisi. s̃. eo. ¶Gl. est expedita ex dictis in text. tamẽ diuide in tres partes. In prima timore taciti ꝯrij supplet ad tex. Nam vr̃, ꝙ istud non sit pactum, cùm sit simplex cõfessio enũciatiua, ꝑ hoc supplet gl. vt in ea. Sed est destruere tex. fm Bar. & oẽs. Ideo dic, ꝙ est pactum ꝑ præsentiam partis aduersæ, ex qua resultat tacitus consensus, vt dixi in 2. not. ¶In 2. par. gl. ibi, & not. pactum. remouet aliud ꝯrium tacitum, nam vr̃, ꝙ ista conuentio non valeat, cùm sit de p̃nti tempore, debet. n. esse de futuro. Sicut non valet stipulatio: promitto, ꝙ do, vel dedi, sed bene, ꝙ dabo. l. quinta. §. stipulatio. ff. de ver. oblig. & dicit gl. ꝙ differentia est inter pactum, & stipulationem: quia stipulatio debet bene fieri per verba de futuro, vt in ꝯrio: secus in pacto, vt hic. Idem tenet gl. in d. l. 5. §. stipulatio: sed reprobat̃ per Bar. & Doc. hic, & ibi: quia non põt dari ratio diuersitatis. Et licèt verba in hoc tex. sint p̃ntis tp̃is, tñ effectus dirigitur in futurum. Si promitto ꝑ stipulationem seruum nõ esse furem. Nam licèt verba sint de p̃nti, tñ eorum effectus dirigit̃ in futurũ: q̃a si in futurũ reperiat̃ fur, nõ tenebor. l. qđ dicit̃. ff. de euic. ¶In 3. par. glo. ibi, sed quomodo, etiam opponit, ꝙ ista cõfessio cùm sit facta sine causa, nihil debeat valere, & responde, vt in ea, & bene, & dixi. s̃. eodem.

6 (margin, at "& alij. C. de transac. †Item attende"); 7 (margin, at "†Item diligenter attende"); 8 (margin, at "nes. C. de transac. ¶†Quartò")

SUMMARIUM.

1 *Appellatio quando est deserta, causa reuertitur ad ipsum primum iudicem ordinarium, & nu. 8.*
2 *Iudex nullam conuentionem partium coram se factam potest exequi.*
3 *Transactione non receditur ipso iure à tota lite.*
4 *Appellatio non extinguit pronunciatum, considerato præsenti statu. & nume. 5.*
6 *Transactio si super appellatione interponatur, non solùm illi instantiæ renunciatur, sed etiam prima sententia mandatur executioni, si transactioni non pareatur.*
7 *Partes si promittant antequam feratur sententia se satisfacturas iudicatis, vel stare sententiæ qualiscunque erit, intelliguntur renunciasse appellationi futuræ.*
9 *Transactio an fiat in iudicio an extra iudicium, non refert.*
10 *Conuentiones quæ de iure communi habent executionem.*
11 *Pactum iudiciale aliquando respicit expeditionem iudicij.*

§. Qui prouocauit.

Iste §. est solennis, & non habet concor. in iure. ¶Ad euidentiam præmitte, ꝙ ꝑ difficultates, quæ infra

tangentur,legitur altero de quinque modis.Vno modo ſecũdum intellectum gloſſ. & iſtum intellectum ſequuti ſunt omnes vſque ad tempora Bar.quòd iſte tex. loquatur de executione ſententiæ,quæ dicitur tranſiuiſſe in rem iudicatam,non ob-
a ſtante appellatione, [a] cui intelligitur derogatum per trãſactionem non ſeruatam.& talis executio fiet per iudicem appella-
1 tionis,ideſt per iudicem delegantem. † Sed punctus eſt videre per quem fieret executio illius primæ ſententiæ.Nam cùm appellatio videatur deſerta,certè quando appellatio eſt deſerta, reuertitur ad primum iudicem ordinarium,qui eſt ille,qui exequitur,vt eſt glo.approbata in l.eos.in princip.C.de appel.& l. furti.§.1.ĵ.de damno infec.Facit l.fin.§.illud. C. de tempo.app. Et tamen,quia litera noſtra refragatur,quæ dicit,iudex appella. ideo gloſ.intellexit, ꝙ iſte iudex appel.eſſet iudex delegans, à quo fuit appellatum à ſententia ſui delegati, qui iudex delegans eſt ille,ad quem debet appellari.l.vnica.cum gl.C.qui pro ſua iuriſd.l.1.§.fi.& ibi glo.& Doc.ff.qui,& à quo app. Eodem modo iudex delegans eſt ille, qui mittit executioni, iuxta not. in l.à diuo Pio.in princ.ff.de re iud.& ſecundum hunc intellectum.h.d.Per tranſactionem factam ſuper appellatione, ſi cõuentio non ſeruetur,intelligitur prima ſententia confirmari,& debet executioni mandari,non obſtante appellatione,per iudicem appellationis,qui eſt iudex delegans.h.d.ſecundum intellectum glo.ſecundum quem iſte tex.non poteſt procedere in ordinario.Aliam rationem,quare iudex appellationis exequatur, ponit Bar. alibi, prout infra dicam.Sed quia iſte intellectus nimium diuinat ad tex.& nimium eum reſtringit,ideo ſecũdò modo legitur ſecundum Gul. de Cu. quòd iudex appellationis eſt ille,qui exequitur,vt dicit tex. ac ſi ipſe confirmaſſet ſententiam primam:quia iſta conuentio de ſtando iudicatis facta coram iudice appel.ſuccedit loco ſententiæ cõfirmatoriæ ferendę per ipſum iudicem appel. Et ſecũdum iſtum intellectũ. h.d.in effectu. Per tranſactionem factam ſuper appellatione intelligitur prima ſententia confirmata:& ideo iudex appellationis poteſt eam executioni mandare, ac ſi eam ipſe confirmaſſet.h.d.Et ſic Gul.intellexit tex. quòd loquatur in iudice appellationis ſimpliciter , & in ſententia lata per ordinarium, vt dicit tex. Et ſi dicas,cùm in hoc tex.appellatio habeatur ꝓ deſerta,ergo iudex appellationis nihil habet facere, ſicut ſi non fuiſſet appellatum,quia paria ſunt,vel non fuiſſe appellatum, vel appella.fuiſſe deſertam. Et ſic cauſa deuoluitur ad primũ iudicem:ergo malè loqueretur tex.qui vult, quòd ſit iudex appellationis,qui exequatur. Reſpondet Gul. quòd iſta conuentio, de qua in tex. facta poſt appellationem de ſtando iudicatis,ſuccedit loco ſententiæ confirmatoriæ ferendæ per iudicẽ appellationis,& eſt perinde ac ſi iudex appel.confirmaſſet primam ſententiam, quo caſu non ageretur ex confirmante, vt traditur in l.ex placito.C.de rerũ permut. ideo iſto caſu iudex appe.exequitur.Caſus eſt hic ſingularis.Superuenit poſtea Bar. qui conſiderauit, ꝙ iſte tex. non loquitur de executione ipſius conuentionis, vt expreſsè ſonant verba literæ, ideo ipſe intellexit,ꝙ iſta conuentio ſit legitima habens vim confeſſionis iudicialis,ideo meretur executionem,& ſecundum intellectum Bar.h.d.Pactum de parendo ſententiæ(ſi tranſactioni non pareatur)meretur executionem,ſicut ſententia,& confeſſio. h.d. ꝭm Bar.Dicit Pau.de Caſt.ꝙ iſte §.eſt ſing. ꝭm quandã lecturã. Sed ꝭm lec. Bar.eſt magis ſing.& mirabilis.Ange.et hic dicit,ꝙ intellectus Bar.eſt pulcher.ſi eſt verus, & ꝙ eſt mirabilis, qa limitat omnia iura mundi.Iſtum intellectum tenet Io. de Imo. in l.à diuo Pio.in princ.in 1.col.ff.de re iudi.vbi dicit,ꝙ iſte intellectus Bar.eſt multum no.& ſing.& eum ibi ſequitur Dom. Alex & magis congruit verbis literæ,& hunc tene. ¶ Quartò modo legitur per Ang.hic,& in d.l.à diuo Pio.in princip.ꝙ iſte tex.non loquatur de executione ſententiæ, nec conuentionis, & ſic repugnat omnibus præcedentibus,cùm iſte text. non loquatur de executione aliqua,quia non dicit,exequatur,ſed ſolùm dicit,ſequetur.ſic ſequatur,declarando ſtandum eſſe primæ ſententiæ,ac ſi non eſſet appellatum, & ꝭm iſtum intellectum.h.d.Pactum de parẽdo ſententiæ,ſi tranſactioni non pareatur,facit vt iudex app.poſſit declarare, ſtandum eſſe primæ ſententiæ,ac ſi non eſſet appellatum. Iſtum intellectum ſequitur Raph.Fulg.hic in vlti.colum.& dicit,quòd ſemper ſibi placuit,alleg.tex.l.præſes.C.quomodo,& quando iud.& alia ſubiungit,vt hic per eum.Sed aduerte,quòd iſtum intellectũ ante eos voluit glo.hic in 3.parte ibi,reſpondeo poterit damnari,vt ſtet conuentioni.Aduerte etiam,quòd licèt Ang.ponderauerit verbum, ſequetur, quòd Bartol. non fundauit in ſe illo verbo, ſed ponderauit tex.ibi,velut confeſſi. cùm confeſſio iudicialis habeat executionem paratam.l.vnica,& ibi Bar.in 3. no. C.de confeſſ.Ergo idem eſt in hac conuentione, quæ illi confeſſioni æquiparatur.Ponderauit etiam Bar.tex.in verbo,iuſtam,quod intelligitur.i.legitimam.& ĵ.dicetur.& eſt gloſſ. in l.1.ff.de teſt. Sed legitima conuentio parit actionem. l. legitima. ſupra eod. Et circa iſtum intellectum Ang.vide ipſum latius in d.l.à diuo Pio.in princ.& ibi quæ ſcribit Imo.& D.Alex.in 18.col.¶Quinta fuit lect.Odoff.quam refert Bal.hic in lec. & cum ea tranſit. Eam etiam ſequitur Sali.ꝙ paciſcens de parendo ſententiæ, à qua extitit appellatum,ſi tranſactioni non pareatur, cenſetur fateri ſe iniuſtè appellaſſe:ideo ſine alia cognitione de principali cauſa iudex appellationis pronunciabit bene iudicatum, & malè appellatum.h.d.ſecundum iſtam lec.Odof.& differt hęc lectura à lectura præced.Ang. quia ſecundam illam iudex appellationis pronunciat appellationem deſertam: quia per illud pactum cenſetur appellationi renunciatum:ſed ſecũdum iſtam lec.iudex appellationis pronunciat non quidem appellationem deſertam,ſed malè fuiſſe appellatum, & bene iudicatum,& huic lecturæ magis conueniunt verba tex. ibi,velut cõfeſſi.¶Secundò præmitte,ꝙ prædicti quinque intellectus reducuntur ad tres princ.Primus eſt,ꝙ iſte tex.loquatur de executione primæ ſententiæ,ſecundũ gl.& intellec.Gul.Secũdus eſt, ꝙ iſte tex.loquatur de executione conuentionis,ſecundum intellectum Bar.& communem,& iſte magis conuenit literæ, ꝙ dicit,iuſtam conuentionem.Tertius intellectus eſt,ꝙ iſte text. non loquatur de aliqua executione,nec ſententiæ,nec conuentionis, ſed de pronunciatione ſuper appellatione, ſecundum duos,& vlt.intell.Ang.& Odoff. ¶Tertiò præmitte,ꝙ difficultas iſtius tex.& eius materię ꝯſiſtit circa duo monoſyllaba,q.d, & quis.primò quid exequendũ,an prima ſententia,an ꝯuentio Secundò quis exequatur,an iudex, qui tulit primam ſententiã an verò iudex appellationis.Et quia tex.dicit, ꝙ iudex appella. ſuccedit difficultas,quia quando appel. deſeritur, certè iudex app.non exequitur,ſed iudex primus,ac ſi appellatio non eſſet interpoſita.l.fi.§.pe.C.de temp.app.de quib.omnib.dicetur.ĵ.in
2 gl.¶†Primò pondera hic eſſe tex.contra illud quod ad literam dicit Inn.in c.ſi quando.de offi.deleg.ꝙ iudex nullam conuentionem partium coram ſe factam poteſt exequi. & ita contra Inn.ponderat iſtum tex.Imo.in l.à diuo Pio.in princ.in 6.colu. ff.de re iud.ſaluando duobus modis,de quibus ibi per eũ.¶Secundò no.ꝙ lata ſententia adhuc res dicitur dubia,ideo poteſt tranſigi.Nam donec eſt appellatum,vel poteſt adhuc appellari, ſemper dicitur dubium, & poteſt tranſigi. l.& poſt rem.in prin.& l.poſt rem.cum gloſſ.ĵ. de tranſac.¶Tertiò no. ꝙ iudex app.debet ſequi conuentionem partium.Facit l.ſi conuenerit. ff.de re iudi.l.1.§.& poſt operis.ff.de oper.no. nunc. ¶Quartò ſubtiliter pondera tex.in ver. tranſegerat. quod verbum cũ ſit præteriti temporis pluſquam.perfecti,præſuppoſit, ꝙ tranſactio prius,& ante erat facta: deinde poſtea fuit factum pactũ, de quo in tex.Hic Bar. mouet difficultatẽ,nam prima ſentẽtia fuit extincta per appellationẽ,poſtea ꝑ tranſactionẽ fuit in totum ipſo iure receſſum ab app.quæ vertebatur ſuper dubio, an ſententia lata eſſet iuſta,vel iniuſta. Ergo per pactũ poſtea ex interuallo interpoſitum,non poteſt fieri,ꝙ ſñia extincta mãdetur executioni.Bar.ergo intelligit, quòd tranſactio hæc non fuerit pura,ſed conditionalis,vt hic ꝑ eum:& iſtud põt perſuaderi ex illis abla.abſol.pecunia non ſoluta,q reſoluunt̃ in ꝯdit. ſi pecunia nõ ſolueretur.l.ab emptione,vbi dicetur.ĵ.eo. Ang. verò tenet,ꝙ pactum hic fuerit incontinẽti factum tp̃e tranſactionis:& ſic cenſetur ineſſe tranſactioni,ꝑ l.iuriſgentium.§.quinimo.ĵ.eo.Nec ob.verbum,tranſegerat:quia intelligitur, ꝙ ponatur tp̃s pro tempore,quod nihil eſt.Fulg.dicit,ꝙ iſta nõ fue-
3 runt verba partium tranſigẽtium,ſed fuerunt verba Iuriſc.†Tu aũt cõſidera,ꝙ aſſumptum Bar. vnde naſcitur hæc difficultas, non eſt verum:quia ꝑ tranſactionem non receditur ipſo iure à tota lite,ſed ope except. Patet, quia ſi tranſactio non ſeruat̃, põt reuerti ad primam litem.l.ſiue apud acta.& l.ſi ex falſis. C. de tranſa.& hr̃ in l.ſi diuerſa.& in l.cum mota.C.eo.de tranſac. vbi ſñia mandatur executioni ex quo ſubſtantia appellationis nõ erat ſublata:& ſñia erat in ſuſpenſo,& ſperabatur confirmari ꝑ non obſeruantiam tranſactionis, & deſertionẽ app. Et ſic patet,ꝙ non eſt neceſſarium reſtringere iſtum text. ꝙ pactum hoc fuerit interpoſitum tp̃e tranſac.Et ſic tex.ſtabit propriè.in ver.tranſegerat.¶Vltimò no.ex iſto tex.ꝭm intellectum Bar.ꝙ hic eſt tex.no.ad duo.Primò, ꝙ iſta conuentio quamuis nuda producit actionem.Secundò,ꝙ habet executionẽ paratã. De quib.duob.ĵ.dicetur.¶Capio gl.mag.in ver.ſequetur.quam diuide magiſtraliter in 4.par.In prima,per viam q.opp.ꝯ text.& vno modo rñdet. In ſecũda format q.& ſoluit: dehinc dupliciter

ter

ADDITIO.

a ¶Appellatione.Adde,ꝙ in hoc dicit communem intellectum Alexã. in l.4.§. condemnatum.col.3. 3.limita.de re iud. PVRPV.

ter opp.& nihil reſpondet.In tertia repilogat eandem opin.pri-
mę par.& ei reſpondet alijs duob.modis:& ſic tertia pars debet
ſimul iungi cum prima.In quarta gl.remouet aliam opp.Secũ
da ibi,item quid ſi ante ſententiam. Tertia ibi,item quomodo
ſequitur.Quarta,& vlt.eſt ibi,in vtroque ergo caſu. Redeo ad
primam partẽ,cum qua ſimul capio tres, & oppo.à ſufficien-
ti enumeratione.Aut.n.iudex app.vult exequi primam ſenten
tiam,& non poteſt:quia eſt extincta per appellationem. l.1.§.fi.
ff.ad Turp.Aut vult exequi conuentionem, & ſimiliter nõ po
4 teſt,quia eſt nuda.Gl.in effectu reſpondet,ꝙ†appellatio nõ ex-
tinguit pronunciatum,ſed ſuſpendit.Quam materiam latè ꝓ-
ſequitur Bald. hic in repet.adducendo viginti ſubtiles rationes
5 pro vnaquaque parte.†Veritas [a] eſt,ꝙ appellatio extinguit ꝓ-
a nunciatum,conſiderato præſenti ſtatu.Ita loquitur. l. 1.in fi. ff.
ad Turp.alleg.in glo.Sed ſi in futurum contingat,ꝙ appellatio
deſeratur,vel ꝙ ei renuncietur tacitè vel expreſsè,cẽſetur per-
inde ac ſi appellatio nunquam eſſet interpoſita,& ſic reſpectu
futuri temporis,quo poteſt reconualeſcere, verum eſt, quòd
6 dicitur ſtare in ſuſpenſo.†Ex iſta gl.Bar.elicit vnum,quod pu-
tat mirabile, quòd ſi ſuper appellatione interponatur tranſa-
ctio,non ſolùm illi inſtantiæ renunciatur, ſed prima ſententia
mandatur executioni,ſi tranſactioni non pareatur. qđ eſt mul
tum no.ſecundum eum.Et licèt Bar ꝯ hoc opp.ſolue,& dic,vt
7 dixi in tex.in 4.no.¶†Ex ſecunda parte princ.no.pulchram cõ
clu.ꝙ ſi partes promittunt antequam feratur ſententia ſatisfa
cturas iudicatis,vel ſtare ſententiæ qualiſcunque erit,intelligũ-
tur renunciaſſe appellationi futuræ, & valet: & non eſt dubiũ,
quòd per pactum expreſſum poteſt renunciari appellationi fu
b turæ. [b] l.fi.§.fi.C.de temp.app.& l.1.§.1.ff.à quib. app. non licet.
& ſic habes magnam extenſionem ad illa iura. Cõtra illud op
po.gl.de l.3.§.1.ff.rem ra.hab.& non reſpondet. Tu reſponde,
ꝙ ibi non fuit promiſſio immediatè de ſtando ſententiæ, nec
procurator promiſit, ꝙ dominus haberet ratam ſententiam,
ſed promiſſit,ꝙ dominus haberet ratum factum à procurato
re,per hoc non prohibetur dominus appellare.Ad idem,& for
tius opp.glo. de l.pe.ff. iud.ſol. vbi qui promiſit ſoluere iudi-
catum,& ſic ſatisfacere iudicatis,non poteſt appellare. Patet,
quia ibi quærit,an fideiuſſores dati durent in cauſa appellatio-
nis.Ergo non eſt verum, ꝙ videatur appellationi renunciaſſe.
Gl.nihil reſpondet.Tu reſponde,ꝙ ibi loquitur in ſtipulatione
prætoria de iud.ſol.quæ interponitur ex neceſſitate, quia aliàs
ibi defenſor non admitteretur,niſi ſatiſdaret de iud.ſol.l. filiuſ-
fam.ſ.qui ſatiſd.cog.Ideo habet tacitam conditionem, ꝙ ſol-
uet iudicatum,niſi appellauerit,quia cùm ſit prætoria,fundat
in æquitate.l.ꝙ ſi Epheſi. ff. de eo quod certo loco,ſed non eſt
æquum,ꝙ ſoluat iudicatum,ſi appellat:ſed glo. noſtra loqui-
8 tur in eo,qui voluntariè ita promiſit.¶†Sum in quarta,& vlti.
parte gl.ibi,& mandatur per delegantem.pro cuius expeditio-
ne opp.ꝯ tex.Nam quotieſcunque appellatio deſeritur,iudex
appellationis non exequitur primam ſententiam, ſed primus
iudex, qui eam tulit,quia hr̃ ac ſi non eſſet appellatum.l. fi. §.
pe.C.de temp.app.Auth.ſi quis litigantium.C.de epiſ.aud. Er-
go malè dicit,ꝙ iudex appellationis exequatur.Gl.hic reſpon-
det,quòd iudex delegans eſt ille, ad quem appellatur à ſenten-
tia delegati.l.1.§.fi.ff.quis,& à quo appelletur. vnde in hoc tex.
iſte iudex delegans exequitur,non quia ſit iudex appellationis,
ſed quia delegans exequitur ſententiam delegati.l. à diuo Pio.
in prin.ff.de re iudic.Et ſic vult gl.quòd ſi fuiſſet iudex ordina-
rius,qui de iſta cauſa cognouiſſet, quòd tunc iudex appellatio
nis non potuiſſet exequi.Iſte intellectus gl.eſt verus in ſe,ſed di
uinat.Ideo Gul.de Cu.melius ſaluat, conſiderando tres caſus,
vt hic per Bar.Iſtam etiam diſt.reprobant Iac. Bar. Fulg hic,&
in effectu Alb.& Bar.in l.præcipimus.§.officij.C.de app. q a nõ
poteſt reddi ratio diuerſitatis inter ſecundum, & vlti. caſum.
Ego puto, quòd bona ſit diſtinctio Gul. & vera, & optima ſit
ratio diuerſitatis,quam aſſignat ipſemet Gul.& refert Bal.in le-
ctu.in vlti.colu. Nam quando appellatio deſeritur per lapſum
fatalium,certè iudex appellationis nihil reperit coram eo fa-
ctum,propter quod habeat ſe intromittere de aliqua executio
ne,ideo tunc executio ſpectat ad primum iudicem: & tũc be-
ne fingitur,ac ſi non eſſet appellatum. Ita loquuntur contra-
ria.Aliquando appellatio deſeritur non per curſum fatalium,
ſed propter aliquem actum factũ coram iudice app. vt eſt in
caſu noſtro,ꝓp tranſactionem coram eo factam:& tunc,quia
coram ipſo iudice app.reperitur factum aliquid,ꝓp quod po-
teſt ſe intromittere.ſ.conuentionem de ſtando ſententiæ, quæ
ſuccedit loco ſententiæ confirmatoriæ per eum ferẽdæ, ideo
poteſt iudex app.primam ſententiam exequi. Et iſte eſt ꝓpriè
intellectus tex.ſing.in hoc §.Et licèt Bart. hic reprobet, tamen
cum iſto intellectu tenet in effectu idem Bar.in d.l.à diuo Pio.
in prin.in vlt.col.vbi dicit, quòd ideo hic iudex app.exequitur
primam ſententiam,eo quia ſibi liquet ex forma cõuentionis
coram eo factæ, quòd ſententia prima meretur executionẽ,
quoniam pars ad hoc ſe obligauit,ſecus quando per ſolũ cur-
ſum fatalium appellatio deſeritur: quia tũc iudici nihil liquet.
Iſtum intellectum etiam ſequitur,& reputat ſingu.Io.de Imo.
in d.l.à diuo Pio.in prin.& D.Ant.de But.in c.paſtoralis.§.præ-
terea.de offi.deleg.quamuis Bal.hic in repet.in 7.col.reprobet
per aliqua leuia.Et videas per te. Magis obſt. quia in hoc text.
non apparet,quòd tranſactio fuerit facta coram iudice appel.
vel extra iudicium.Item ſecundum iſtum intellectum iudex
appel.exequeretur primam ſentẽtiam,& tamen iſte tex. vult,
quòd exequatur conuentionem partiũ.Ideo Bar.poſuit alium
peregrinum intellectum ad huc tex.quòd iſte tex.non loquať
de executione ſententiæ,ſed de executione conuentionis, vt
clarè dicit tex.ibi,iuſtam conuentionem,&c.Et ſic ſecundum
eum eſt hic tex.ſing.ad duo,quòd iſta conuentio, quamuis nu
da cùm ſit legitima,producat actionem.Secundò, quòd me-
reatur executionem,ſicut ſtipulatio de iudi.ſol.l.1.ff.iudi.ſolu.
Iſtum intellectum ſequitur Pau.de Caſt.hic,& reputat ſingul.
Io.de Imo.in d.l.à diuo Pio.in prin.in 5.col.& ibi D.Alex.in 17.
& 19.col.Io.de Imo.in c.paſtoralis.§.præterea.de off.dele.Pau.
de Caſt.in l.eum pro quo.in 1.not.ſupra de in ius voc. Iſtũ in-
tellectum reprobant Ang.Sali.& Fulg.hic,& Lud.Ro.in l.1.in
prin.ff.de ver. oblig. quia iſte tex.nihil loquitur de execution[e]
ſed ſolùm dicit,ſequetur,non autem exequatur.Sed ad hoc re
ſponde,vt dixi.ſ.in euidentialib.Secundò mouentur:quia nul
la conuentio(niſi ſit prætoria)de iure communi habet execu-
tionem paratam.l.minor.25.ann.cui fideicom.in princ.ff.de re
iudi.l.1.C.de exec.rei iud.l.4.§.ſi ex conuentione.ff. de re iudi.l.
ſi pacto quo pœnam.C.de pac.Tertiò ẽt,quia præſuppoſito,
quòd iſta conuentio mereretur executionem, vt vult Bar.per
hoc non tollitur difficultas ſupra relata:quia talis executio de
beret fieri per iudicem ordinariũ,& non per iudicem appel.l.
1.cum gl.ſ.ſi quis in ius voc.non ier.Præterea contra Barto.fa-
cit:quia non apparet in hoc tex.quòd tale pactum fuerit factũ
coram iudice,& ſic reſtringendo literam tex. videtur genera-
liter procedere,ẽt ſi pactum emanauerit extra iudicium. Tu
autem ſuſtinendo Bar.quantum fieri poteſt,conſidera primò,
quòd Bar.fundat ſe,quòd ſicut ſtipulatio iudicatum ſolui ha-
bet de iure communi executionem,eo quia fit apud acta. l. 1.
ff.iud. ſol. certè eodem modo iſta conuentio facta in iudicio.
Ang.tamen reſpondet,quòd illud ibi ideo eſt: quia illa eſt ſti-
pulatio prætoria.Sed certè etiam iſta conuentio eſt ad ſimili-
tudinem illius prætoriæ de iudicato ſoluendo. Ita dicit Bar. in
9 l.ſuis.in 2.col.ſ.qui ſatiſ.cog.†Adde etiam,quòd Bal.hic in rep.
in 7.col.primò arguit contra Bar.quòd non referat, an tranſa-
ctio fiat in iudicio,vel extra.l.ſiue apud acta.C.de tranſac.Po-
ſtea dicit,quòd nullum pactum meretur executionem,niſi ſit
pactum de iud.ſol.& ſic de futuro iudicando. l.fi.C.de vſu.rei
iud.vel de præterito,vt de parendo ſententiæ iam latæ,vt hoc
tex.quod alibi non reperitur ſecundum eum. Ita etiam Pau.
10 de Caſ.in l.eum pro quo.in 1.no.ſ de in ius voc.†Secundò põ
dera,quòd Bar.in d.l.1.circa fi.ff.iud.ſol.dicit,quòd conuentio
nes,quæ de iure communi habent talem executionẽ,ideo ha-
bent talem executionem,quia ſunt factæ coram iudice, & ei
ſunt liquidæ.Facit in arg.l.cùm oſtendimus.§.fi. ff.de fid. tut. &
11 l.pacta,nouiſſima circa fi.& ibi no.Bal.& Mod.C.eo. † Tertiò,
& ſubtilius conſidera,quòd iſtud pactum iudiciale reſpicit ex
peditionem iudicij.Item habet implicitam cõfeſſionem: ideo
primo reſpectu veſtitur calore iudicij,vt actionem producat,
iuxta gl.in l.generaliter.C.de epiſc.& cler.& gl.& Mod. in l.eũ
pro quo.ſ.de in ius voc.latè Ludo.& alij Mod.poſt eùm in l.1.
in prin.ff.de verbo.oblig.Secundò verò reſpectu, cum habeat
implicitam confeſſionem app.(in quo principaliter ſe fundat
iſte tex.)debet etiam habere executionem paratam,ſicut & cõ
feſſio iudicialis.l.poſt rem.vbi no.Bar.& alij.ff.de re iud. l.vnic.
& ibi Bar.in 3.no.C.de confeſ.tenet Bal.in l.1.in 1.col. C.de exe.
rei iud.Ita potes defendere Bar.in vtroq; no.Si tamen vis eua-
dere iſtas amaritudines ad hunc tex.debes tenere lec. Odoff.q̃
eſt

ADDITIONES.

a ¶Adde,ꝙ appellatio ſuſpendit pronunciatum,quatenus reſpicit futurũ: ſed
præſens extinguit.Afflic.deci.188.nu.5.Declara vt per Tremol.ad prac.Bo-
nacur.tit.de imped.exe.nu.1,litera B.vbi differit de communi,Villa.inter cõ
mu.opi.lib.1.ver.appel.Prac.Pap.for.appel.à diffi.ver. fin. &fac. quæ ſcribit,
Dec.conſi.533.vbi quid de ſupplicatione, & quid de querela. MASVER.
b ¶Et quando quis videatur renunciare appellationi,no.Soc.conſi.220. lib. 2.
quòd autem poſſit quis propriæ appellationi renunciare,tex.eſt in l.pactum
inter hæredem.vbi Ang.ff.de pac.habetur in c.ad apoſtolicam.de regular.&
an ei ante ſententiam renunciari poſſit;vide Catel. verſic. appellari,Roman.
ſing.770. MASVER.

eſt planiſſima ad hunc tex.ſm quam ceſſant prædictæ difficultates & eam ſ.retuli, ꝙ iſte tex.non loquatur de executione alicuius ſententiæ,nec conuentionis,ſed decidit, ꝙ iudex appel. non diſcuſſo aliter negotio principali, ſequendo iſtam conuẽtionem pronunciauit,velut in confeſſum malè appellatum,& bene iudicatum:& iſtæ erunt partes iudicis appel. in hoc text. ſicut nullæ ſunt partes iudicis in confeſſum, niſi in declarãdo. l.proinde.la 2.§.notandum.ff.ad l.Aquil. Et iſtum intellectum tenent Bal.in lec.Sali.& Fulg.Iſte intellectus procedit ſine ſcrupulo,& opportunè congruit verbis literæ.

SVMMARIVM.

1 *Creditoribus non præiudicatur per receptionem vſurarum iuxta diuiſionem hæredum.*
2 *Extraneus an poſſit ſoluere pro debitore inuito,& eum liberare.*
3 *Debitor conuentus,ſi poſſit probare de oblatione tertij, repellit creditorem agentem.*

§.Poſt diuiſionem. Diuiſio æris alieni facta per hæredes debitoris non nocet creditoribus, quando delegatio non interuenit:quamuis ſecundum illam diuiſionem receperint ſolutionem vſurarum,vel vſuras accepto tulerint h.d. materiam poſui in l.2.C.eo.Et dic caſum, ꝙ duo hæredes debitoris habentes duos creditores.ſ.Titium,& Seium tempore diuiſionis hæreditatis conuenerunt inter ſe,ꝙ vnus ſolueret Titio totum illud,quod ſibi debetur;& alius ſolueret ſimiliter Seio : nõ tamẽ facta eſt delegatio,hoc eſt,ꝙ nemo obligauit ſe ſuo creditori volenti,& acceptanti.Certè ſi vnus hæredum ſoluat vſuras ꝓ tota ſorte eius,quod debetur Titio, non tamen præiudicat Titio,quin poſſit hæredes pro rata conuenire,niſi ſinguli totũ de-
1 bitum integraliter offerrent.¶†No.primo ex hoc tex.ꝙ per receptionem vſurarum iuxta diuiſionem hæredum non præiudicatur creditoribus.Contra hoc opp.de l.2.C.eo.Bar.dupliciter reſpondet.primam ſolu.ſequuntur Ang. Sali. Fulg. & Pau. de Caſ.hic,ſed non eſt bona;quia tex.iſte loquitur etiam de acceptilatione, quæ voluntariè fit. Tu reſponde clarè ex mente Fulg.ꝙ in l.contraria per petitionem,& lit.conteſt. factam cũ emptore hæreditatis ſponte ſuſcipiente iudicium,conſtituitur emptor efficaciter debitor.Ideo cenſetur factum tacitum pactum de non petendo amplius ab hærede. Sed in hoc text. per ſolam receptionem vſurarum non conſtituitur actio efficax contra vnum cohæredem inſolidum: ideo non inducitur tacitum pactum de non petendo arg.l.in perſona.§.1. ſ. eod. ideo vult tex.ꝙ interpoſitis delega.ſecus eſſet, quia per delegationẽ
2 actio efficax acquirit ipſi creditori. ¶†Secundo diligenter no. ex hoc tex.ꝙ ſicut quilibet extraneus poteſt ſoluere pro debitore inuito,& eum liberare.l.ſoluendo.ff.de neg.geſt.l.ſolutio-
3 nem.ff.de ſol.ita poteſt ſoluere creditori inuito,† imò ſolũ offerendo impedit,ne creditor poſſit agere contra debitorẽ. vnde ſi debitor conuentus poteſt probare de oblatione tertij, repellit creditorem agentem,vt no.probatur ex hoc tex.in fi.ſecundũ Ang.Fulg.& Pau.de Caſt. Et dicit Pau.de Caſt. ꝙ iſtud eſt perpetuò tenendum menti. & quòd melius probatur in hoc §. quàm alibi. Et quòd extraneus habeat ius offerendi, facit text.in l.cum poſtliminij. C.de poſtlimi.reuer.l. qui 10. §. 1. ff.de ſolu.& Bald.hic.

SVMMARIVM.

1 *Pactum factum vni,qui ſolus ſucceſſurus ſperabatur,prodeſt alijs præter ſpem ſuccedentibus.*
2 *Diſpoſitio collata in aliquem reſpectu alicuius qualitatis, vendicat ſibi locum in alio,in quem tranſit illa qualitas.*
3 *Diſpoſitio teſtatoris collata in vnum caſum,locum ſibi vendicat etiam in alio caſu omiſſo.*
4 *Caſus omiſſus à teſtatore,habetur pro non omiſſo.*
5 *Pactum factum cum vna perſona,alteri prodeſt.*
6 *Pater ex ſolo pacto potuit acquirere dotem hæredi ſuo.*
7 *Actus etiam inter viuos celebratus reuocatur propter filios de nouo natos,vel procreatos.*
8 *Pater habens ſolos filios naturales,ſi fecit eos legitimari, & poſtea naſcuntur ſibi filij legitimi,& naturales, talis legitimatio poterit reuocari.*
9 *Filios habere deſperans,ſi emat poſſeſſiones,& facit,quòd inſtrumenta acquiſitionis dicant in perſonam fratris,quem intendit hæredem inſtituere, an natis filijs poſſit fieri reuocatio.*
10 *Heredem ſuum aliquem appellans in contractibus , vel in actibus inter viuos ,videtur in eum contuliſſe ſupremum iudicium.*
11 *Nominatio qualitercunque facta inter filios,habet vim teſtamenti. & num.15.*
12 *Teſtamentum ad pias cauſas nutu conditum,valet,& tenet.*
13 *Teſtamentum conditum à patre inter liberos nutu, neque valet, neque tenet.*
14 *Hæreditas poteſt pactis inter viuos dari ad pias cauſas.*
16 *Illud haberi debet pro diſpoſito,quod veriſimiliter fuiſſet ſtatutum, de hoc diſponens fuiſſet interrogatus.*

a §. Pater, qui. Iſte §.eſt [a] ſolennis, & Alberic.inducit ad multas queſtio.vt hic per
1 eum. † Pactum factum vni,qui ſolus ſucceſſurus ſperabatur, prodeſt alijs præter ſpem ſuccedentibus.hoc dicit. Et iſte §.eſt ſing.ſm Pau.de Caſ.hic,& eum pro ſing.no.Bal.in c. 1.de duobus fratribus à capit.&c.& in rub.extra de pac.in pe.col.in l.cũ acutiſſimi.in 1.col.C.de fideicom. Et intellige iſtum tex.quando pater nõdum ſoluerat dotem,ſed promiſerat, vt dicit tex. & tunc ver.manere.& verb.per exceptionem,ſtant propriè.Si autem intelligeres,ꝙ dos eſſet ſoluta,prout glo.& Doc. etiam intelligunt,tunc impropriarentur dicta verba. Et de ſignificatione verbi manere,an ſit commune, vel directum , vel obliquum,remitto me ad Bar.& alios in l.Centurio.ff.de vulga. & pup.in vlti.car.Intellige etiam text. ꝙ pater inſtituerit hæredes filios ſuos abſque fratre:& tunc planè procedit,ꝙ ipſis filijs ꝓderit exceptio doli in totum:quamuis gl.& Doc.intelligant ẽt tex.quando ſimul inſtituit & filios, & fratrem , qui ſenſus non benè congruit literæ. Item aduerte,ꝙ text. loquitur de exceptione doli:quia quando pactum prodeſt alteri, quàm nominato,tunc ſibi non competit directa exceptio pacti,ſed doli.l. reſcriptum.§.fi.& l.ſi tibi.§.cum poſſeſ.& l.& hæredi.§.Nos autem.cum ſim.ſ.eo.¶No.primo ex hoc tex. ꝙ ſi pater conferat pactum in fratrem,vt in hæredem,& poſteà alios inſtituat hæredes,& non ipſum fratrem, ꝙ vtilitas iſtius pacti acquiritur il-
2 lis alijs hæredibus.†Vnde ex hoc tex.infert Pau.de Ca.eſſe ſing. notandum , ꝙ diſpoſitio collata in aliquem reſpectu alicuius qualitatis,vendicat ſibi locum in alio,in quem tranſit illa qualitas.Item ad hunc tex.vide quod no.decidit Bal.in l.cũ acutiſſimi.ad fi.C.de fideicom.ex cuius deciſ. habes magnam extenſionem ad iſtum tex.ꝙ procedat etiam ſi filij fuiſſent nati tempore iſtius pacti, & collige etiam limitationem, vt ibi per eũ.
3 ¶†Secundò not. ex hoc tex. bonam regulam in materia vltimarum voluntatum,ꝙ diſpoſitiò teſtatoris collata in vnum caſum,locum ſibi vendicat in alio caſu omiſſo , qñ veriſimile eſt , ꝙ teſtator idẽ diſpoſuiſſet, ſi cogitaſſet de illo caſu, prout etiam no.gl.fin.quæ ſemper allegatur ad hoc.Facit tex.in l.Lucius.§.Titius.& ibi Bar.& Mod.ff.de lib.& poſth.& tex.in l.fi.ſecundum intellectum Bar.& communem.C.de poſthu.hæred. inſti.¶Facit,quod etiam pulchrè determinauit Ricar. Malũb. Crem.in q.per eum diſputata,quæ incip.Quidam in teſtõ ſuo ſic dixit,ꝙ ſi teſtator reliquit vxori ſuæ fundum in vſumfr.ſeu in gaudimentum pro toto tpe vitæ ſuæ,dummodo vidua mãſerit,& poſt eius mortem reliquerit illum fundum Titio: pone,ꝙ vxor ſtatim ſe maritauerit,debebit ne ſtatim habere fundum,an verò debebit expectare mortem naturalẽ ipſius mulieris?Determinauit,ꝙ Titius ſtatim habebit , quia teſtator ita diſpoſuit,quia credebat,ꝙ vxor ſua deberet remanere vidua: & ſi crediđiſſet,ꝙ deberet nubere,ſtatim reliquiſſet Titio. Illã diſpu.refert,& ſequitur Io.And.in addi.Spe.in tit.de ſecũ. nup. ſuper rub.Iſtam q.habes latè diſputatam per Bar.& latius Alb. & Bal.in Auth.hoc locum.C.ſi muli. ſecundo nup. Idem per ſupra dicta tenent Pau.de Caſ.Lud.Rom.& Mod.in l.ſi ita hæres ſcriptus,per illum tex.ff.de acq.hære.Pau.de Caſt.& Dom. Alex.in l.ſi mater.C.de inſti.& ſubſti.Alex.in l. Gallus. §. & qd ſi tantum.in vlt.col.ff.de lib.& poſthu.& in l.mulier. ad fi. prin. ff.ad Treb.& conſ.130.in 2.vol.incip.Attentis verbis teſtamenti:& in conſ.100.in 4.vol.incip.Viſa parte teſtamenti. in 2. col. ad fi.& ſeq.vide no.tex.in oppo. in l.vxori vſumfru.villæ.ff. de
4 vſufruc.leg.†Et ex iſto no.habes pulchram limita. ad regulam quæ habet,ꝙ caſus omiſſus à teſtatore,habetur pro omiſſo, & relinquitur in diſpoſitione iuris communis.l. commodiſſimè. ff.de lib.& poſth.l.ſi extraneus.ff.de condi.ob cau.l. ſi cùm dotem,in prin.ff.ſol.mat.quia eſt verum,niſi ex præſumpta volũ-
5 tate teſtatoris aliud ſit,vt hoc tex.no.¶†Tertiò no. ex hoc tex.aliam limitationem ad aliam regulam quæ habet , ꝙ pactum. cũ vna perſona,alteri perſonæ nõ prodeſt.l.ſi vnus.§.ante omnia.ſ.eo.limitatur ex præſumpta voluntate,vt hic ſm Ang. q̃ voluntas præſumpta colligitur, qñ diſpoſitio conferebatur in aliquem

ADDITIO.

a ¶Iſte §.Adde id,quod per iſtum §.dicit Bald.in §.ſimiliter.quib.mod.fe.amit. Idem refert Alexand.in l.2.col. 2, vbi Iaſ. 4. & penul.col. C. de ſucceſſ. edic. PVRPV.

aliquem rõne alicuius qualitatis: deinde illa qualitas fuit tran-
6 slata in aliam personam.¶†Quartò põdera tex.in vers.pactus,
ꝙ pater ex solo pacto potuit acquirere dotem hæredi suo: qa
vr̃ falsum, cùm in patre requiratur stipulatio, licèt in extraneo
sufficiat pactum nudum l.auia.C.de iur.dot.& ratio diuersita-
tis ponitur per scribentes in l.si cũ dotem in prin.ff.sol.mat. gl.
hic fatetur ꝯrium,& r̃ndet,q hic pactus est per stipulationem,
qđ est destruere tex.Ang.& Pau.de Cas.respondent, ꝙ ꝯrium
ꝓcedit, qñ agitur de præiudicio filiæ: quia morte mariti solue-
batur matrimonium:& sic actio de dote erat consolidanda in
eius persona: tunc bene requiritur stipulatio.Ita loquuntur iu-
ra ꝯria: sed hic loquitur, qñ nõ tractabatur de præiudicio filiæ,
cùm filia præmortua esset ante patrem sine liberis: quo casu in
persona patris consolidatum erat ius ipsius actionis de dote.
Raph.Fulg.multum exclamat ꝯ istam solutionem, dicens ꝙ
sæpè maximi legum commentatores errant,& ꝙ Ang. hic de
directo dicit ꝯ istum tex. vbi filia fuit defuncta post mortẽ pa-
tris.Tu rectius considera, quòd iste tex.bene loquitur, qñ con-
uentio patris fuerat illo modo concepta, si filia moreretur si-
ne liberis post ipsum patrem.Sed an iste casus euenerit, ꝙ filia
fuerit mortua ante patrem, vel post, non aperitur in litera. &
& sic Ang.non dicit de directo ꝯ istum text.Bene tenendũ est,
7 ꝙ verisimiliter ita debuit contingere in hoc tex.¶†Quartò no.
ex hoc text. ibi, illo t̃pe quo alios filios non habuit, ꝙ ꝑ filios
a de nouo natos,[a] vel procreatos reuocatur actus ẽt inter viuos
celebratus.Facit l.si vnquam.C.reuoc.don.l.generaliter.§.cũ au
tem.C.de insti.& subst.l.cũ acutissimi.C.de fideic.& l.cũ auus.
ff.de condi.& demon.Vnde per illum tex.Bar. fundauit quan-
dam opi.ꝙ legata non sustineantur per Auth.ex cã.C.de lib.p̃-
te.qñ posthumum ignoranter præterijt. De quo passu, q a sub-
tilis est, dicetur in Auth.ex cã.post Bar.ibi,& Bar.in l.filio prete.
8 ff.de iniu.rup.†Item per istum tex.dicunt Gul.de Cu.& Alb.de
b Ros.hic, ꝙ si pater habens solos filios[b] naturales, fecit eos le-
gitimare,& postea nascant̃ sibi filij lt̃imi,& naturales, ꝙ talis le
gitimatio reuocetur: quia pater verisimiliter non fecisset legiti
mari filios naturales, si sperasset se habiturum filios legitimos,
& naturales:& dicunt ita tenuisse Dy.in lec.& in cõsilijs.Tene-
* in ꝯrium.*Nam communis sententia est,*[c] ꝙ licèt per natiuitatẽ fi-
c liorum legitimorum,& naturalium fiat reuocatio quo ad bo
na: tñ non fit quo ad statum personæ,& sic ipsa legitimatio nõ
reuocatur.Ita tenet Ray.& cõiter scribẽ.in l.ex facto. in prin.ff.
de vulg.& pup.reiecta dist.ibi.idem tenet Spe.& Io.And.in ti.
de succes.ab intest.§.1.in ver.sed ex facto quæritur.Old.Lau.in
cons.248.inci.Factum tale est, quidam &c. Bal.in l.eam quam.
in 11.col.C.de fideicõ.& in l.cum quis.C.de natura.lib.Cy.in l.
si vnquam.& ibi latè.Sali.C.de reuoc.don. D.Ang. in l.huma-
nitatis.C.de impu.D.Ant.& D.Abb.in c.per venerabilem. Qui
filij sint leg.And.de Iser.in c.naturales.si de feu.fue.controu.in-
ter do.& agna.D.Alex.in cons.238.inci. Opportunè considera-
tis.in 1.vol.& latè Lud.Rom.in cons.164.inci.In proposita cõ-
sul.prima viden.in vlt.dubio.Et fortius attingit, ꝙ ẽt si Comes
Palatinus habeat potestatem legitimãdi limitatam, videlicet,
sine tñ præiudicio legitimorum, vel legitimę prolis, ꝙ adhuc
procedit cõis decisio Doctorum, quod non reuocabitur legiti
matio, quia talis clausula intelligitur sine præiudicio legitimo-
rum quantum ad bona, sed non quantum ad personam, vel le
9 gitimationem.¶†Item per istum tex.vide aliquas decis.p Alb.
hic; maximè de eo qui desperans hr̃e filios, emebat possessio-
nes,& faciebat, ꝙ instra acquisitionis dicebant in personã fra-
tris, quem intendebat hæredem instituere, an natis filijs possit
10 fieri reuocatio.¶†Vltimò istum tex.in fi.in ver.in fratrem suũ
iudicium supremum cõtulisse videatur.no.Bar. & fuit eius ori
ginalis põderatio, ꝙ qui in ꝯctib.vel in actib.inter viuos appel-
lat aliquem hæredem suum, vr̃ in eum contulisse supremum
iudicium,& sic vr̃ eum facere hæredem. Et istud procedit cũ
effectu in pia causa, per c.fi.de succes.ab intes.vel inter liberos,
per l.hac cõsultissima.§.ex imperfecto.C.de test.vel in milite, p
l.licèt.C.eo.in alijs secus, cũ deficiat solennitas testamenti; qđ
perpetuò teneas cordi: quia in prac.est mag.decisio: & q a pas-
sus est magnæ vtilitatis, intendo eum bene examinare.Istã de-
cis.reprehendit Ang.& Pau.de Cas.p hæc duo fundamẽta, q a
actus ꝯhendi realiter,& effectualiter differt ab actu testandi. l.
verba gesserunt.ff.de ver.sig.ergo ex verbis prolatis in ꝯctu, nõ
põt resultare institutio, vt patet arguendo à speciali, l.licèt. C.
eo.Scđò moti: quia pacto inter viuos non põt quis fieri hæres,
imò est prohibitum.l.hæreditas.C.de pac.cõuen.l.fi. C.de pac.
Nec obst.iste tex.quia r̃ndet Pau.de Cas. ꝙ procedit destinati-
uè, non dispositiuè: nec procedit ac si factus esset hæres tũc. Et
miratus est, ꝙ Bar.non ita dixerit.Refert ẽt Bal.tenere ꝯ Barto.
sed in lec.ordi.nihil tangit: sed in lec.antiq. tenet cũ Bar. Raph.
Fulg.dicit, ꝙ Bar.põt defendi à fundamento.s. facto, quia non
fuit Bar.ita supinus, cùm sciret, ꝙ pacto nudo non põt dari hę
reditas, sed in hoc tex.inter socerum,& generum bene erat ꝯ-
ctus, sed non quo ad fratrem, in quem vlt.voluntas conferreba
tur.Reprehendit tñ Bar.alia rõne.eo quia iura alleg. p Bart. lo-
quuntur, qñ verba sunt principaliter emissa: aliàs etiam in mili
te nihil disponunt. l.diuus.ff.de testa.mili.§.planè.Insti.eod. Tñ
pro Bar.dicit facere tex.in c.fi.de succes.ab intes.& aliud nõ di-
cit.Retuli omnia quæ tradũtur à scribẽ.hic in isto passu.¶Ad-
de, ꝙ ꝯ Bar.tenet Ang.in l.epistola.in prin.ĩ.eo.per glo. 2. ibi in
verbo nullam, dum dicit, non autem epistola.quæ gl.s̃m Ang.
ibi de directo confundit istam opi.Bar.Sed tu caue, ꝙ illa glo.
non loquitur in casib.specialib. in quibus loquitur Bart. Adde
ẽt, ꝙ Lud.Rom.in repe. Auth.similiter.C.ad l.fal. in 6. speciali
piæ causæ inter ꝯctus, refert istud dictum Bar.& dicit, ꝙ nõ re
perit alibi: sed illud reprobat per regulam d. l. hæreditas.C.de
pac.conuen.Et quia tex.iste nihil probat, quia licèt dicat, ꝙ vi-
deatur in eum supremum iudicium ꝯtulisse, nõ tñ dicit, ꝙ ꝑ
hoc frater fuerit institutus.Subdit tñ, ꝙ opi. Bar.fortè seruaret
in pract.per alios, sed non per eum: eo q a Bar. nunq̃ in hoc ha
buit ꝯdictorem vsq; ad tempora sua. Sed non meminit Lud.
ꝙ Ang.Raph.Fulg.& Pau.de Cast.hic tenebant ꝯ Bart.vt s̃, re-
tuli.Postea Lud.in eadem repeti.Auth.similiter.in 16.col.in vl-
ti.speciali piæ causæ inter ꝯctus, in ver. 2. in quantum in 6. mẽ-
bro dixi falsum fore,& c.dicit, ꝙ pro opi.Bar.est tex.in l.vlti. C.
fami.ercis.sed ꝙ ibi speciale est in filio, cui magis debetur hæ-
reditas quàm ecclesiæ: quia qui ecclesiam vult instituere,& fi-
lium exhæredare, alium quærat pro cõsilio, q̃ Augustinũ, dicit
tex.in c.fi. 19.q.vlt.gl.in l.si quis ad declinandam.C.de episco.&
cle.& in l.hoc colore.ff.de inoff.testa.& sic Lud. tenet cũ Bart.
vno casu.s.in filijs.Contra Bar.ẽt facit, qđ volunt Pau. de Cast.
& D.Alexã.in l. pactum quod dotali.C.de pac. illa nõiatio, vel
conuentio, de qua in illo tex.non tñ haberet vim testamenti, p
l.licèt.C.de pac.arguendo à speciali. Tñ ꝯrium tenet ibi Dom.
Alex.per doctr.Bar.& sic Are.ibi sequitur decis. Bar. quam etiã
sequitur in l. licèt inter priuatos.C.eo. non tñ facit de prædictis
d mentionem.¶Ego teneo opi.Bar.[d] pro qua consulerem,& iu
dicarem,& pro eã pondera bene facere istum tex.in verbo su-
premum iudicium contulisse videatur. Si ita est, ergo per illã
nominationem vr̃ eum instituisse hæredem.Istud probatur ex
alio tex.simul iuncto in l.hæreditas. in verbo iure testamenti.
11 C.de pac.conuen.†Secundò ineuitabiliter stringit tex. in d.l.fi.
C.fam.ercis.vbi inter filios nominatio qualitercunq; facta hẽt
vim testamenti: ergo idem in ecclesia.Non obst. illud, qđ dicit
Lud. ꝙ hereditas magis debeatur filio q̃ ecclesiæ.& ꝙ d.l.fi.nõ
hẽt locum in ecclesia, nec in pia cã: quia ꝯrium in terminis te
net Bar.in rep.l.1.C.de sacros.eccl.in 6.q.prin.circa prin. vbi cõ
cludit, ꝙ si circa filios instituendos sufficit qualecunq; iudiciũ.
d.l.fi.C.fam.ercis.multo magis, qñ testamẽtum fit pro anima,
& respectu religionis, cùm anima sit pręferenda.l.sancimus.C.
de sacros.eccl.Et ꝙ d.l.fi.habeat ẽt locum in testõ condito ad
pias causas, tenet D.Abb.in cons.11.inci.In cã, quæ vertitur in-
ter hospitale S.Marię. D.Alex.in l.pactum qđ dota.C.de colla.
& in cons. 208.inci. Viso testõ in 5.col.ad fi.Non obst.authorit.
Augustini, ꝙ q vult ecclesiã instituere &c.quia ꝓcedit quo ad
legitimam, in qua magis fauetur filio, q̃ ecclesiæ.Ita ꝓbat text.
in Authen.si qua mulier.in versic. legitima nulla &c. & ibi Bal.
& Sali.ad hoc no.C.de sacros.eccl.Sed excepta legitima, ma-
gis fauetur ecclesię, vel piæ causæ, q̃ filijs.Istud probatur in di-
cta Auth.si qua mulier.in ver.fi.& ibi Bal.& Mod.ad hoc not.
12 †Istud ẽt clarè probatur. Nam testamentum ad pias causas[e]
e nutu conditum valet,& tenet, vt est gl.approbata in c.cum ti-
bi.de test.quam no.& sequitur Bal.in l.1.in lec.in 2.col.C.de sa-
cros.

ADDITIONES.

a ¶Nouo natos.Adde tex.in c.fi.17.q.4.gl.in c.si quis nascitur.13.q.1.Io. Andr.
in addi.Spe.in tit.de instr.edi.in §.porro.in addi.inci.Hoc certum est.Oldra.
consi.173.inci.Quidam habens vnicum filium, Ludo.Rom.consi.279.incip.
Non est dubium.

b ¶Solos filios.Adde Ant. de Ro.in trac.de legi.Iac.Zochum de Fer. in repe.c.
per venerabilem.qui filij sint legi.Ioan.Andr.in regula sine culpa.de reg.iur.
lib.6.in mercurialib.

c ¶Sequitur,& communem dicit Dec.consi.307.consi.576.Soc.Iun.consi.142.
lib.1.& ꝙ legitimatio semel facta non reuocetur superuenientia liberorum
legitimorum, cõem dicit Dilec.de art.testan.tit.3.caut.13.ex Alex.& Ias. in l.
ex facto.ff.de vulg.Rom.consi.96.nu.42.ver.3.non obstat.lib.3. MASVER.

d ¶Et decis.Bar.sequitur Alex.cons.168.col.fi.lib.5.in l.cum acutissimi.col.40.
C.de fideicom.Mathes.no.34.Alex.consi.1.col.4.lib.1. BELLOT.

e ¶Testamentum ad pias causas.Adde Bar.in l.1.§.si quis ita.de verb.oblig.Io.
de Imo.in l.in eo.ff.de test.Ang.in l.in fraudem.§.1.ff.de testam.mili.Pau. de
Cast.in l.in epistola.C.de fideicom.

* Et quòd tale testamentum valeat, communem dicit Alex.in l.iubemus.nu.3.
C.de testa.Aret.in l.in eo qui.in fin.ff.de testa.Clar.§.testamentum.q.6.versi.
quinto infertur. MASVER.

13 croſ.eccl.Ang.& Mod.in l.iubemus.C.de ſacroſ.eccl.†& tamẽ teſtamentum conditum à patre inter liberos nutu, non valet neq; tenet,prout tenẽt Ang.& Mod.in d.l.iubemus.Ang.in l. in fraudem.§.1,per illum tex.ff.de teſt.mil.Bal.& Pau. de Caſt. in l.& in epiſtola.C.de fideicõ. Et propterea per hanc doc. egregiè conſuluit Pet.de Anch.in conſ.46.inci.Prima facie vr̃ &c. ꝙ diſpoſitio l.cũ auus,cum ſim.ff.de condi.& demon.non hẽt locum, qñ pia cã eſſet ſubſtituta,cùm excepta legitima magis
14 faueatur piæ cauſæ,ꝗ̃ filijs. ¶†Tertiò principaliter ꝓ opi. Bar. ſtringit:quia imo hæreditas põt pactis inter viuos dari ad pias cãs.Ita tenet ſing.Bar.in l.fi.in vlt.col.C.eod.Bal.in Auth. ſi qua mulier.in vlt.col.C.de ſacroſ.eccle. De cuius veritate vide per D.Abb.in c.fi.in 1.no.de ſucceſ.ab inte.& in c.in præſentia.in 2. col.de prob.per D.Alex.in l.ſtipulatio hoc modo concepta. ff. de verb.oblig.Et per hoc appareat reſponſum ad ꝯria fundamenta,ꝗ retorquentur ad oppoſitum,& ſic remanet defenſata opi.Bar.¶Duo tamen vñr refragari,ſuper quibus cogitabis. Primò inquantum dixi,ꝙ d.l.fi.C.fam.erciſ.volens,ꝙ nominatio facta inter liberos quibuſcũque indicijs ſufficiat, & habeat vim teſtamenti, ꝙ illa lex habet locum ẽt in pia cã: hoc non vr̃ bene dictum.Nam rõ illius.l.fina.eſt, quia cã inteſtati fouet cãm teſtati.l.hac cõſulti.§.ſi quis autem.C.de teſta. quia oĩno liberi erãt ab inteſt.ſucceſſuri.Sed iſta rõ ceſſat in eccleſia,quæ ab inteſt.non ſuccederet. Secundò obſt. quia deficiunt ſolẽnia teſtamenti.Nam ſm hoc vr̃,ꝙ ẽt in milite non debeat ſufficere,cũ in teſtõ militis pro ſolennitate requiratur,ꝙ teſtes ſint rogati.l.diuus.ff.de teſta.mil.§.planè.inſt.eo.ſm̃ tñ diſtinctio. glo. no.in l.milites.C.eo.quod non eſt hic.¶Cõſidera tñ in hoc vlt. ꝑ tex.in l.licèt inter priuatos.C.eo.vbi in milite illa conuẽtio
15 hẽt vim teſtamenti:& tñ ibi teſtes non fuerunt rogati. ¶†Pondera ẽt in prædictis,ꝙ Bar.adducit Auth.Item ſi quis.C.de natu.lib.quæ multum vr̃ facere arguen.à ſimili. Ibi.n.ſola nominatio in actu,qui non pendet à voluntate ſola patris, videlicet legitimationis,quæ non pendet à ſola voluntate, ſed requirit, ꝙ legitimet,vel per ſubſequens matrimonium, vel per reſcriptum,aut per dationem curiæ,vt in Auth.quib.mod. nat.effi. legi.per totum,& tñ ex ſola noĩatione, ꝗ̃ pr̃ facit de filio naturali,appellãdo eũ ſimpliciter filium,dr̃ eum legitimare, vt ibi, & in corpore vnde ſumitur:ergo idem in caſu noſtro. Limita tñ dictã Auth.Item ſi quis.duob.modis. Primò,vt ꝓcedat,qñ filius naturalis eſſet natus ex tali muliere , cum qua pr̃ potuiſſet honeſtè ꝯhere matrimonium : tunc ex ſola nominatione bene dr̃ eum legitimare:Sed qñ eſſet natus ex muliere, cũ qua pr̃ non poſſet honeſtè ꝯhere matrimonium:puta, quia meretrix,& pr̃ honeſtus:tunc ſecus.Ita ſingulariter Bar.in cõſi. 130. inci.Neruitius coraducij.Sed nõ ita expreſsè dicit, prout Ang. qui ipſum refert,& ſequitur in §.1.in Auth.quib.mod.na.effic. leg.& in §.ad hęc.in Auth.vt li.ma.& auiæ. Secũdò limita no. ex eo quod dicit Bal.in c.illud.de præſum.vbi no. dicit,ꝙ ſi qs ſuſcepit filium naturalem ex tali fœmina, cum qua põt honeſtè nubere, certè non põt filium naturalẽ aliter legitimare,niſi ꝯhendo matrimonium.Ideo ſi aliter tunc legitimare nõ poſſet,ergo nec per nominationẽ filij.Cogita.¶Capio gl.in ver.ꝑ excep.Iſta gl.in 1.parte vr̃ ponere tres intellectus ad tex.Sed vt eam fundamentaliter intelligas,diuide in 4.partes prin. In prima dupliciter intelligit tex.Et aduerte,ꝙ ſi ĩ hoc tex. frater fuit inſtitutus ſimul cũ filijs poſtea natis, tunc procedit primus intellectus,aliàs procedit ſecundus.In 2.par.quæ eſt ibi , vel dic ſecundò.licèt gl.videatur ponere aliam declarationẽ ad text. tu aduerte,ꝙ glo.remouet tacitum ꝯrium.Nam ꝙ filij habeãt except.doli,iſtud vr̃ nihil prodeſſe,ex quo maritus habebat dotem:& ſic ipſi non poſſidebant:ꝑ hoc gl. voluit dicere, ꝙ filij habent actionem de dote ad repetendum dotem.Et ſi eis excipiatur,ꝙ dos fuit per pactum ꝓmiſſa fratri, ipſi hñt replicationem vigore taciti pacti.Et iſtud eſt,quare gl. hic expoſuit exceptionem.i.replicationem.Sed tu dic melius , vt dixi in euidentialib.tex.¶In 3.par.quæ eſt ibi,& nõ hic arg glo inducit iſtum tex.in arg.ad deci.in qua cõiter tenetur diſt.gl.prout eſt tex. in c.qñ Abb.& ibi Can.de off.deleg.dixi in l.more.s̃.de iuriſ. om.
16 iud.¶†In quarta, & vlt.gl.colligit vnum no. & quotidie ad
a hoc alleg.& dicit Bal.in 2.no.ꝙ iſta gl.eſt optima & menti tenenda,nedum in legib.& ſtatutis,ſed ẽt in conuentionib.& reſcriptis,vt illud habeatur pro diſpoſito,qđ veriſimilit̃ fuiſſet ſtatutum,ſi de hoc fuiſſet interrogatus.Idem tenet Bald in l.1. C.ꝗ res pig.oblig.poſ.Facit tex.in l.Barbarius.in ver.ſed & ſi ſciuiſſet.& ibi Bal.in 1.no.ad hoc.ff.de off. præto.& quæ dixi s̃.in tex.in 2.no.Item pro iſta gl.bñ facit tex.in l.fin.ſm intellectum Bar.Bal.& aliorum ibi.C.de poſth.her.inſti.& tex.in l.Titius. §. Lucius.& ibi Pau.de Caſ.& D.Alex.ad hoc notant.ff.de lib.& poſth.Et vide Lud.Ro.qui pulchrè loquit̃ in ꝯſ.105.inci. Viſo themate.Iſtam gl.vr̃ limitare D.Ant.de But.in cle.1.de reſcri.ꝑ gl.1.ibi,ꝗ ad hoc ſing.no.& ſequitur ibi Io.de Imo.in 4.col. vt non habeat locum , qñ eſſemus in materia exorbitanti à iure cõi:quia ibi non fieret extenſio,niſi ex verbis,vel ex mente ſpecifica : non aũt ex mente gñali ſumpta per identitatem rõnis) & ita dicunt debere intelligi gl.in c.1.de temp.ord.in 6. & dicit Imo.ꝙ iſtud eſt,qđ dicere ſolebat in cathedra recolendæ memoriæ præceptor ſuus D.Frã.de Rampo.Sed tu caue, qa iſto modo nunꝗ̃ procederet iſta gl.Et licèt in correctorijs,vel in pœnalib.non fieret talis extenſio,tñ bene fit in exorbitantib. vt hr̃ per Bar.in l.ſi conſtante.in prin.in 9.q.1.par.prin.ff.ſol. matr. cũ ſim.Iaſon de Mayno Mediolan.vtriuſque cenſuræ Doctor, legens in Antenorea ciuitate, & florentiſ.Patauina Academia.

ADDITIO.

a ¶In quarta.Adde Iaſ.plenè in l.Barbarius.5.no.ſupra de off.præt.& Alex.lib. 2.conſi.23.inci.animaduerſis.col.5. PVRPV.

SVMMARIVM.

1 *Pactum de liberando in futurum,producit exceptionem in præſenti.*

LEX XLI.

SI intra. ¶Iſta l.eſt ſubtilis.h. d.Ex pacto de liberando ꝑ acceptilationẽ facto ſub conditione,ſi ſoluatur pars debiti,ꝯdõne impleta, non cõpetit actio,ſed exceptio.h.d. Rõ eſt ſm Bal. Alb. & Mod. hic,qa iſta traditio eſt neceſſaria ꝑꝑ præambulã oblig.efficacem,ideo non veſtit pactum nudum,nec ꝯctũ innominatum,iuxta gl.in l.in traditionib.ſ̃.eo. Aliam rõnem aſſignat Bal.in c.cum Io.Eremi. circa fi.de fi.inſtr. vbi dicit,ꝙ implementum conditionis tunc veſtit pactum nudum,qñ affert materiam pro materia.i.vtilitatem pro vtilitate, aliàs non , & in h.d:conſiſtere intellectum iſtius ſubtilis.l. voluit dicere, put clarius dicit idem Bal.hic,& ẽt Bar.cir.fi.ꝙ qñ implementũ cõditionis eſt tale,ꝙ ꝑ illud auget̃ vtilitas aduerſarij, tunc bñ veſtitur pactum,aliàs vbi nihil accreſcit aduerſario,ſecus eſt. Ita loquitur iſta l.cùm illud,qđ ſoluebatur,erat aliàs purè,& efficaciter debitum,& ſoluebatur ex neceſſitate ꝑambulæ obligationis,de quo ẽt vide per Bald. in l.interlocutio. C.cõminatio. vel epiſtolas.& in l.qm̃.C.de rer.permu. Ang.hic, & in l. cũ ad pñs.per illum tex.ff.ſi cer.pe.Scd̃o ad iſtam l.vide no. extenſionem ꝑ Bal.in l.cum allegans.in 5.opp.ad fi.C.de vſu.ꝗ refert,&
1 ſequit̃ Lud.Ro.in l.ſtipulatio iſta.§.alteri.ff.de ver.obl. ¶†Tertiò no.ex hoc tex.ſm Bart. Ang.& alios, ꝙ pactum de liberando in futurũ producit excep.in pñti:qđ eſt perpetuò tenendũ menti,ſm Bar.& ad hoc iſte tex.& ſing.ſm Ang.Simile in liberatione per teſtatorem in futurum relicta:nam anteꝗ̃ hæres liberet,hẽt legatarius exceptionẽ ꝯ heredem agere volentẽ.l.4. §.nunc de effectu.ff.de lib.leg.l.ſi creditores.C.de fideic.& in l. ſi non ſortem.§.adeo.& ibi gl.no.ff.de condi.indeb.Facit,quod vult Io.And.in addi.Spec.in tit. de inſtr. edi.§.oſtenſo.in addi. inci.dixit Rol.Ex iſto no.ſequitur effectus, ſm Ang.ꝙ licèt ex tali pacto non oriat̃ ius agendi,vt hic,tñ põt implorari officiũ iudicis,vt eum faciat liberari,ſm glo.no. in l.ſi contendat.ff.de fideiuſ.& in l.Aurelius.§.centum.ff.de lib.leg. notatur in l. ſi finita.§.eleganter.ff.de dam.infec.Facit qđ vult Bal.in c.paſtoralis.§.quia verò.in vlt.col.de off.dele.ꝙ iudex põt condemnare actorem ad abſoluendum reũ,alleg.gl.in l.Labeo.in gl. 2.ad fi. ff.de arbi.ꝗ gl.dicit eſſe vtilem pro tutorib. qui petunt abſolutionem adminiſtrationis,ne ſint in perpetua vexatione. ¶ Capio.gl.in verbo non hẽt,pro cuius intelligentia aduerte, ꝙ gl. ſimul immiſcet duo ꝯria,quæ debent ſeparari, & hñt ſeparatas ſol.Primũ ꝯrium eſt.Nam qñ in traditione apponit̃ pactũ, veſtit̃ cohęrentia traditionis. Ad hoc gl.alleg.duas ll.ſ.l.in traditionib.ſ̃.eod.& l.reb.C.de rer.permu. Ergo hoc pactũ debuit veſtiri cohęrentia traditionis,& ſic producere actionẽ. Et ad hoc gl.ponit duas primas ſol.Secundum ꝯrium eſt , ꝙ in hac l.fuit ꝯctus innominatus.Conuenio te liberare, vt ſoluas partem debiti,ergo per ſol.& ſic rei interuentu dẽt pactum nudũ veſtiri.Ad hoc gl.alleg.l.ex placito.C.de rer.permu. & ad hoc ꝯrium gl.rñdet vno modo,ſm hanc declarationẽ.Iſta glo.dẽt magiſtraliter diuidi in quatuor partes.In prima declarat tex.& iſta eſt plana.In ſecunda opponit ꝯ text. miſcendo ſimul duo ꝯria,quæ tñ diuerſo modo obſtant.In tertia rñdet primò ꝯrio duob.modis. In quarta rñdet ſecundo ꝯrio. Secunda ibi, ſed vr̃.Tertia ibi,ad hoc rñde duob.modis.Quarta ibi , vel dic ſm Io.ꝙ hic fuit.Iſta eſt fundamentalis diuiſio huius gl. bene intellectæ,ꝗuis primo aſpectu gl.videat̃ formare qõnes. Circa primum gl.1.ſol.vr̃ colorata,ꝙ hic pactũ fuit appoſitum ex interuallo ante traditionẽ,ſed nihil valet. Quia ẽt ſi pactum fuiſſet appoſi-

appositum in continenti, adhuc non vestiretur cohærentia traditionis, cũ fuerit necessaria, vt prædixi. Secunda sol. glo. est vera, sed non eius rõ, quia qñ traditio fit ad liberandum, non vestit pactum nudum, istud est verissimum. Rõ aũt gl. quia idem actus non põt operari liberationem, & obligationem, non est vera, q̃a imò diuersis respectib. põt vtrunq; operari. l. in numerationib. ff. de sol. alle. in gl. Vera ergò rõ est, quia qñ traditio fit ad liberandum, certè fit ex necessitate præcedentis obligationis, sed ita est, q traditio necessaria non vestit pactum, glo. in l. in traditionib. j. eod. Et ex hoc inferunt Bar. & Doc. q si prima obligatio fuisset naturalis tñ, vel debitor habuisset dilationem ad soluendum, ita q intra illum diem cogi non potuisset, tunc pactum vestiretur cohærentia traditionis, qđ not. quia est magna limitatio ad istum tex. Circa fm 9rium, q solutio glo. non est vera, cùm attenta forma conuentionis in ista l. fuerit conuẽtio, si mihi solueris, te liberabo: & sic fuit, do vt facias. Item nõ est verum illud, qđ vult gl. q 9ctus innominati denominetur à modo ineundi. Imò fm Bar. debet variatio fieri fm psonas, sicut in emp. & vend. de quo latius per Bar. in l. cum mota, vbi dixi. C. de transac. Item dum glo. ista vult, q 9ctus innominati possint fieri sub conditione, per dictionem, si, idem vult gl. in l. hoc iure. §. 1. ff. de don. 9rium tenet gl. in l. si quis cum debitore. ff. de iureiu. vbi dixi de hoc concordando, vt per Barto. & alios hic, & ibi. Quantum ergo ad istud fm 9rium gl. responde secundum Bar. & clarius Ang. & Pau. de Cas. hic, q implementum conditionis non vestit pactum nudum, nec talis rei interuentus, qñ illud prius erat in obligatione. Ita propriè loquitur tex. hic. Secus qñ ille interuentus rei non erat aliàs in oblig. efficaci. Idem tenet Imo. in l. hoc iure. §. 1. ff. de don. Et ita limita omnia iura, quæ dicunt, q contractus innominati vestiũtur rei interuentu. l. naturalis. ff. de præscr. ver. l. ex placito. C. de rer. permu. gl. & Doc. in l. iurisgentium. §. quinimo. j. eo.

SVMMARIVM.

1 *Onus soluendi tributa fiscalia pertinet ad possessorem, etiam si possideat non vt dominus, sed ratione pignoris.*

LEX XLII.

Nter debitorem. Onus soluendi tributa fiscalia transit ad possessorem, & pactum in 9rium factũ non valet. Item per pactum pñt naturalia 9ctus alterari, & minui. h. d. cum l. seq. ¶ † No. q onus soluendi tributa fiscalia pertinet ad possessorem, ẽt si possideat non vt dominus, sed ratione pignoris, vt hic. & in l. in summa. C. de pig. & l. fi. vbi gl. no. C. de præd. & omn. re. naui. lib. 11. & in l. in plures. ff. de pub. no. Bal. in l. cum notissimi. C. de præscr. 30. anno.

LEX XLIIII.

Vm in eo. Tutor, idemq; creditor debet esse contentus ea parte, ad q̃ ceteros creditores reuocauit. h. d. & est sing. secũdũ Pau. de Cas. ¶ Capio gl. in ver. eadem parte, quam diuide in 3. partes. In prima colligit ex tex. no. & ad illud alleg. plures concord. In secunda quærit, & respondet. In tertia per viam no. opp. contra tex. & non soluit. Tu solue secundum gl. in l. cum. hæreditas. ff. de admini. tut. quòd officium suum non est sibi damnosum, sed pactum maioris partis creditorum. Patet, quia etiam si nqn esset tutor, idem priuilegium sibi fieret. l. rescriptum. §. fi. cum seq. s. eod.

SVMMARIVM.

1 *Diuisio est contractus innominatus, & solo consensu non producit actionem.*

2 *Pactum diuisionis vestitur traditione.*

LEX XLV.

Iuisionis. Pactum nudum de diuidendo non producit actionem, nisi sit vallatum stipulatione, vel traditione. h. d. ¶ † No. primo, q diuisio est contractus innominatus: ideo solo consensu non producit actionem. Et q sit innominatus, patet, quia habet nomen generis, vt hic declarat Bart. Idem tenet
2 Bal. in ru b. C. de rer. permu. ¶ † Secundò no. q pactum diuisionis vestitur traditione. Contrarium videbatur, quia traditio fit ex necessitate, cùm nemo cogatur in cõione persistere. l. si non sortem. §. si centum. ff. de cõdi. indeb. l. fi. C. cõm. vtriusq. iud. Sed rñde, q licèt teneretur diuidere: non tñ tenebatur eo modo diuidere, vt magis teneretur assignare istam partem, quàm illã: & sic traditio istius partis non erat necessaria. Itẽ vide ad hunc tex. Spe. in tit. de iud. §. sequitur. in ver. porrò. & ver. seq.

SVMMARIVM.

1 *Argumentum de vltima voluntate ad contractus est bonum.*
2 *Masculinum concipit fœmininum in vltimis voluntatibus.*
3 *Filiorum appellatione in vltimis voluntatibus veniunt nepotes.*
4 *Monasterium habetur loco filij in vltimis voluntatibus.*
5 *Concesso vno in vltimis voluntatibus, videtur concedi aliud, sine quo cõcessum non haberet effectum.*
6 *Debito in diem, vel sub conditione ex vltima voluntate indistinctè cauetur. toto titulo. ff. vt leg. no. ca.*
7 *Testamentum habet de iure communi executionem paratam.*
8 *Creditores possunt remittere vsurario cautionem.*
9 *Testator non potest remittere detractionem falcidiæ.*
10 *Testator non potest remittere vsufructuario satisdationem de vtendo, & fruendo arbitrio boni viri.*
11 *Testator an possit remittere confectionem inuentarij.*
12 *Fallentiæ quot sunt, in quibus quis non potest renunciare iuri, vel fauori suo.*
13 *Latro, qui nullam potest habere defensionem, si confiteatur maleficiũ, & iudex dat ei dilationem octo dierum ad faciendum omnem suam defensionem; postea die sequenti facit eum renunciare dilationi, & sic condemnat, & mittit ad furcas, an licitè faciat. limita. vt num. 14. 15. 16. 17. & 18.*

LEX XLVI.

Actum inter hæred. Satisdatio legatorum præstandorum per hæredem, sicut põt p testatorem remitti, ita per pactum legatarij: nec tunc
1 est locus pœnitentiæ. h. d. ¶ † No. ex hoc tex. fm gl. & Docto. q
a bonum est argũ.[a] de vltima volun. ad 9ctus, & è contra concurrente identitate rõnis. Facit. l. seruum filij. §. cum qui chirographum, & l. qui de legato. ff. de leg. j. l. si ex legati cã. & l. ita stipulatus. mag. ff. de ver. obl. l. fi. C. de leg. l. obligationum ferè. §. placet. ff. de act. & oblig. l. non est mirum. ff. de pigno. act. ponit Bal. in l. 1. C. de leg. ca. tus. ¶ Vltra omnes tu collige no. septem differentias. Prima, quia latior, & plenior fit interpretatio in vltimis voluntatibus, q̃ in 9ctib. c. cum dilecti. de dona. l. in testa-
2 mentis. de reg. iur. ¶ † Secunda, quia in vltimis voluntatibus[b]
b masculinum concipit fœmininum. l. si ita scriptum. ff. de lega.
c 2. l. qui duos. ff. de leg. 3. secus est in 9ctibus.[c] Ideo si quis acquirat emphyteusim pro se, & filijs, non veniunt filiæ fœminæ. Dictum fuit Guid. de Suz. in l. veterib. per illum tex. s. eo. quod refert, & sequitur Imo. in d. l. si ita scriptum. & in commento. c. potuit. in vit. col. de loca. cũ alijs cõcor. & addition. quas s. dixi
3 in l. si quis id quod. s. de iurisd. omn. iud. ¶ † Tertia dña: quia in
d in vltimis voluntatib.[d] appellatione filiorum veniunt nepotes. l. liberorum. ff. de ver. sig. secus est in 9ctib. Et ideo si aliquis acquisiuit emphyteusim pro se, & filijs, non veniunt nepotes. Ita singulariter dicit Bar. in d. l. liberorum. cum concor. & addi.
4 quas dedi. in l. si quis id quod. † Quarta, quia in vltimis volunta
e tib. monasteriũ habetur[e] loco filij. §. sed in hoc pñti. in Authẽ. de sanc. Episc. vnde sumitur Auth. nisi rogati. vbi gl. & Doct. C. ad Treb. & est tex. in c. in pñtia. de proba. Secus in cõtractibus, fm D. Ant. in d. c in præsentia. in 7. col. Spe. in tit. de loc. §. nunc aliqua. ver. 120. Bal. in l. filium eum diffinimus. ff. de his, qui sunt
5 sui, vel alie. iur. ¶ † Quinta, in vltimis voluntatib. concesso vno, vr̃ concedi aliud, sine quo concessum non haberet effectum. l. illud. & l. pro hærede. §. fi. cum gl. ff. de acq. here. Secus est in 9ctib. vt patet ex dist. Bar. in l. 1. ff. de ser. leg. & hoc quãdo debet fieri extensio de vna re ad aliã, secus si de vna persona ad aliã, quia ad aliam bene debet fieri extensio, si aliter dispositio non possit

ADDITIONES.

a ¶ Argumentum. Adde Bar. in l. 1. C. cõm. præd. Bal. in l. fi. C. de leg. in l. seruum qui. §. cum chirographum. de verb. oblig.
b ¶ Voluntatib. Adde Cy. & Doc. in l. quicunque. C. de ser. fug. Bar. & Doc. in l. si quis id, quod. de iurisd. omn. iud. Spe. & ibi Io. And. in addi. in tit. de alleg. & dispu. in §. 4.
c ¶ Contractib. Adde Bal. in l. Gallus. ff. de lib. & posth. Ang. in l. tres fratres. ff. de pac. Arch. in c. si quis suadente. 17. q. 4. Pet. de Anch. in cle. 1. de baptismo. Ludo. Rom. consi. 35. inci. visa facti serie. Io. de Imo. consi. 38. inci. in casu præmisso. Alex. de Imo. consi. 61. inci. super eo de quo quæritur. in 1. vol. idem cõsilio 1. inci. ponderatus quæ in themate præmisso narrantur. in 5. vol. idem in consi. 125. inci. attentis verbis inuestituræ.
d ¶ Voluntatibus. Adde Lud. Rom. in l. si verò. in 33. fallen. ff. sol. mat. consi. 438. inci. in casu præsentis consultationis.
e ¶ Monasterium habetur. Adde Io. de Imo. in §. si cui. ff. de leg. 2. Io. de Lign. in c. Raynaldus. de testam.

possit habere effectum. l. si stipulatus fuerim abs te. & ibi Bart.
6 ff. de verb. oblig. ¶ † Sexta, quia in debito in diem, vel sub condi
tio. ex vlt. volun. indistinctè cauetur. toto tit. ff. vt lega. no. ca.
nisi noua causa suspicionis superuenerit, ita loquitur. l. in om-
nibus. ff. de iud. secundum Bar. & Doc. in l. 2. in princ. ff. sol. ma-
7 trim. cum concord. ¶ † Septima, quia testamentum habet iure
communi executionem paratam. l. fi. C. de edic. diui Adria. tol
len. etiam quando legatarius, vel fideicommissarius petit exe-
cutionem testamenti aduersus hæredem, pro legato, vel fidei-
commisso. tex. est in §. illud. cum glo. in versi. decreto. & ibi ad
hoc no. Ang. in Auth. de hær. & falc. nec alibi istud inuenies. Se-
cus est in contractibus, qui de iure communi non habent exe-
cutionem paratam. l. minor 20. ann. cui fideicō. in prin. ff. de mi
8 no. l. 1. C. de execu. rei iud. ¶ † Secundò per istum tex. dicūt Bal.
& Pau. de Cast. ꝙ creditores possunt remittere vsurario cau-
tionem, de qua in c. quamquam. de vsu. in 6. ita ꝙ valebit eius
testamentum, & non carebit sepultura Christiana. Puto con-
trarium: quia illud videtur ibi dispositum odio potius vsurarij
manifesti, vt ei omnino cōsulatur, quàm fauore creditorum.
hinc est, quòd in tali cautione non est necesse citari creditores,:
secundum Bal. in c. 2. in 5. col. de eo, qui mit. in pos. caus. rei ser.
¶ Tertiò no. ꝙ in contractu etiam innominato liberatorio nō
est locus pœnitentiæ. Facit l. quamuis. C. de transact. ¶ Capio
gl. in ver. diui Marci. quam diuide in tres partes. In prima de-
clarat tex. In secunda no. ex tex. arg. In tertia respondet tacitæ
quæstioni arguendo ad partes. Secunda ibi, & sume hic argu.
9 Tertia ibi, sed contra non est bo. ¶ † In ead. gl. ibi, l. quod de bo-
nis. §. fi. habes ex gl. ꝙ testator non pōt remittere detractionem
falcidiæ, sed hæres sic. Rationem diuersitatis dic, vt per Bartol.
hic, & in l. nemo potest. circa prin. ff. de leg. 1. & Auth. sed cum
testator. C. ad l. fal. & vide omnino, quæ dicam in l. in testamē
10 to mili. C. de testa. mil. ¶ † In ead. glos. ibi. l. scire debetis. habes,
ꝙ testator non potest remittere vsufructuario satisdationē de
vtendo, & fruendo arbitrio boni viri: secus est in hærede. Duas
rationes diuersitatis assignat gl. in d. l. scire. primam reprehen-
dit Bar. & sequitur secundam, quia daret materiam delinquen
a di: sed etiam secundum istam rationem [a] etiam his non debe
ret posse remittere, cùm similiter det materiam delinquendi. l.
si vnus. §. illud. s. eo. secundum Ang. & Fulg. hic, quod vr esse ꝯ
11 d. l. scire. in fi. in verbo restamento, à contrario sensu. † Caue ēt:
quia testator potest remittere confectionem inuentarij. l. fin. in
fi. C. arb. tut. & tamen talis remissio inuitat ad delinquendum.
Istam opp. format Bar. in l. nemo potest. in 1. col. ff. de leg. 1. Tu
dic, ꝙ testator bene potest remittere tutori confectionem in-
uentarij. Ita propriè loquit. d. l. fi. in fi. C. arbi. tu. quia si hoc erit
damnosum pupillo, poterit iudex non sequi voluntatem pa-
tris. l. in confirmando. & l. vtilitatem. ff. de confir. tut. sed testa-
tor non potest remittere confectionem inuentarij hæredi. l. fi.
§. cum igitur. & ibi Bal. C. de iure dot. Pau. de Cast. in d. l. nemo
potest. & ibi cæteri Mod. D. Alex. in consi. 364. inci. perspectis
his, quæ in prescripto themate narrantur. in vlt. col. ¶ Capio gl.
fi. magnam, in verbo, liceat, q̄ diuide in duas partes prin. In pri
12 ma allegat quatuor ll. cōcordantes ad regulam huius tex. † In
secunda ponit duas, & viginti fallen. in quib. quis non potest re
nunciare iuri, vel fauori suo, eo quia in illis non erat merus fa-
uor renunciantis, prout quasi de singulis dixi in l. pen. C. eodē.
Inter cæteros casus no. præcipuè 16. casum, ꝙ in criminalibus
non potest per pactum renunciari defensionib. suis. Et ad hoc
ista gl. sæpè alleg. in practica. Tamen secundum Ang. Fulgo. &
Pau. de Castr. assessores, & iudices maleficiorum quotidie ser-
uant ꝯrium: quia faciunt inquisitos renunciare defensionibus
suis, iux. gl. in l. 1. ff. de fur. Bal. in c. cum dilecti. de app. Circa hoc
b Ang. multa verba effundit. [b] Pau. de Cast. breuius dicit, ꝙ ista
gl. procedit, quando reus non est confessus delictum: alias pro-
cedit dicta cōis practica, per l. addictos. C. de epis. audi. & l. ad-
dictis. ff. de poen. Verùm, quia ista gl. est famosa, & vtilis, inten-
do eam plenè examinare. Adde ergo in primis, ꝙ Bal. in multis
locis dicit istam gl. esse sing. & vnicam, in iure, in c. cum non ab
hoīe. de iudicijs. & in c. cum venissent. ad fi. de test. in c. qm̄ con
tra falsam. in 2. col. de proba. & in c. pastoralis. in 3. col. de exce.
& in addi. quas fecit Bal. super 6. decre. in rub. de resti. in integr.
in 6. & idem Bal. in l. vnica. in 15. col. C. de confessis: & ibi singu
lariter extendit istam gl. ꝙ procedit etiam si in renunciatione
interueniret iuramentum. Adde ēt, quod dicit Bald. in d. c. cum
non ab homine. in vlt. col. ꝙ si statutum dictat, ꝙ si aliquis vul-
nerauerit aliquē, puniatur in 100. q̄ si soluere noluerit, vel nō
potuerit. ī. mensem, amputet ei manus, ꝙ termino vnius mē-
sis non potest renunciare: quia per hoc renunciaretur defensio
ni: cū possibile fit, ꝙ interim naturaliter moriatur: quo casu nō
fieret executio sniæ, nec decederet intestabilis: & defensioni, q̄
pōt esse naturalis, & perpetua, non potest in criminalib. renun
ciari, vt hac glo. singulari. Adde etiam Bar. in l. custodias. ad fin.
ff. de pub. iudic. vbi tenet, quòd damnatus ad mortem non po
test renunciare dilationib. inductis à l. vel à statuto, per illum
tex. & l. non tantum. ff. de app. Adde etiam Bald. in Auth. iube-
mus. & ibi Ang. & no. Sali. C. de iudic. qui dicunt, quòd in cri-
13 minalibus non potest renunciari probationib. ¶ † Limita pri-
mam glo. quando reus est sponte confessus maleficiū, & iudex
dedit sibi terminum octo dierum ad faciendum suas defensio
nes: deinde reus renunciauit tali termino, certè iudex potest
statim facere eum iustitiari, quia renunciauit solùm dilationi:
ex quo constat, quòd nulla defensio sibi competit. Ita limitat
Bal. in l. si accusatorib. in 2. col. C. de accus. & dicit, ꝙ ita practi-
catur. & idem Bal. hic. & in l. fi. §. de fer. & in l. raptores. in 4. not.
C. de epis. & cleri. & in c. quoniam contra falsam. de probatio.
Imò generalius dicit Bal. in rub. extra de pac. in pe. col. quòd to
tus mundus seruat, quòd sponte, & solenniter confessus deli-
ctum in iudicio, potest renunciare defensionib. in causa capita
li: & ita limitat glo. hic. & subdit Bal. se non curare, si extra iudi
cium fuit confessus per tormenta. Adde etiam Bal. in c. signifi-
cante. in 2. col. de app. vbi quærit. Pone, ꝙ latro, qui nullam po
test habere defensionem, vel adulter, vel homicida cōfiteatur
maleficium, iudex dat ei dilationem octo dierum ad faciendū
omnem suam defensionem, iux. l. 3. §. si ad diem. ff. de re milit.
postea die sequenti facit eum renunciare dilationi, & sic con-
demnat, & mittit ad furcas, an licitè faciat? Arguit ad partes, &
finaliter decidit, ꝙ sic, vt ibi plenius per eum. Adde etiā, quod
no. Bal. in l. à procedente. in vlt. no. per illum tex. C. de dila. ꝙ si
aliquis confessus est maleficium, & non obst. confessione petit
à iudice terminum ad se defendēdum, quòd iudex potest de-
negare terminum, quia maleficium est notorium, & potest
statim procedere ad condemnationem, præmissa interlocuto
ria, quòd ei dilatio non est danda, tāquam per calumniam pe-
tita. Adde quod fortius, & singularius tenet Bal. in l. cum reis. ꝑ
illum tex. cum gl. C. de pœn. quòd si iudex dedit dilatio. reo cō-
fesso, vel conuicto de crimine ad faciendum suam defensio-
nem, & amici interim procurant tumultum, vel vt fiat adunā
tia generalis, qua liberetur, quòd iudex non debet expectare,
sed facere conuictum renunciare dilationibus. & postea exe-
14 qui officium suum. ¶ † Secundò istam gl. limitat Bal. in l. pen.
ad fi. C. eod. non procedere in exceptionibus declinatorijs, q̄b.
potest in causa criminali renunciari, cum in eis non consistat
naturalis defensio. Et ad hoc adde gl. in l. si accusatorib. & ibi
15 Bal. in 2. col. no. C. de accus. ¶ † Tertiò limita in reo reperto in
flagranti crimine, qui potest renunciare dilationib. & defensio
nibus suis, imò nulla sibi debet dari dilatio, cùm possit de fa-
cto puniri, vt est glo. no. in l. ictus fustium. ff. de infa. secundum
Bal. in l. vt vim. ff. de iusti. & iur. quem sequitur Ludo. Rom. in
16 repe rub. ff. de arbit. in 16. colu. ¶ † Quartò limita, q̄n aliàs reus
diceret se defensiones non habere, secundum glo. sing. in l. 1. ff.
de fur. bal. quam ita no. Bal. in l. seruum quoque. §. publice. ff. de
procu. Ludo. Rom. in d. rub. ff. de arbi. in 16. col. Sed caue, quia
sic per indirectum concederetur, quod directò fieri non pōt.
17 ¶ † Quintò istam gl. limitat Bal. in c. cum venissent. in fi. de test.
ꝙ licèt in cā criminali non possit probationibus renunciari, vt
hac gl. nec defensionib. tamen putat Bal. ꝙ defensionibus, quę
consistunt in apicibus legum, vel statutorum bene possit renū
ciari, arg. l. fideiussor. §. quidā. ff. mand. & ita dicit no. in d. l. si ac-
18 cusatorib. magna, & commendabilis est limitatio. ¶ † Sextò li-
mita secundum Bal. in l. nam & postea §. si minor. ad fi. ff. de iu
reiu. ꝙ in criminalibus non potest defensionibus renunciari, vt
hac gl. Verum est, quando per hoc renuncians læditur, quod
est, quando certas habet defensiones: secus si non habet liqui-
das probationes, quod præsumitur eo ipso, ꝙ renunciat, per
gl. in l. 1. ff. de furib. balnea. Iason Paduæ.

ADDITIO.

a ¶ Istam rationem. Adde, ꝙ hanc rationem ita reprehendit Ias. in l. quæ lega-
to. 13. col. 14. oppo. in repet. de leg. 1. PVRPV.

b ¶ Verba effundit. Et ista dicta sunt Alexan. in l. custodias. ff. de public. iudic.
PVRPV.

LEX XLVII.

EMptor. Cautio diminuta per pactum pōt per posterius pactum reintegrari. h. d. ¶ Capio glo. in verbo posse. quam diuide in 2. pat. In prima ponit rationem ad tex. In secunda op ponit, & dupliciter soluit. Tu responde melius, secundum Iac. But. & Bar. & alios, ꝙ in isto tex. primò conuentio non stetit in finib. conuentionis nudæ, sed fuit stipulatione vallata, vt cū mi sterio dicat text. & stipulāti spoponderat. Ideo non potest ipso iure

iure per pactum nudum tolli. Solus Ray. de Forl. prout eum refert Albe.hic reprehendit istam communem solutionem, ꝑ tex.in l.emptio.ff.de rescin.vend. Tu responde,quod tex.ibi dicit exceptione submoueri.Ergo non tollit ipso iure,& sic nihil obstat,& ad hoc adde Bar.in l.ab emptione.in 3.col.ṽ.eo.

SVMMARIVM.

1 *Epistolæ quot modis quis consensisse dicatur.*
2 *Scripturæ per alium factæ subscribens,sibi ita preiudicat, sicut si ipse totum scripsisset.*
3 *Subscribens virtualiter, videtur scribere omnia præcedentia, quorum habuit notitiam.*
4 *Velut,dictio importat fictionem.*
5 *Epistolam acceptans nisi expresè contradixerit,censetur consentire.*
6 *Instrumentum potest cancellari,& caßari solo verbo.*
7 *Pacis capitula si contineant, quòd quidam banniti rebanniantur, & eorum banna, & condemnationes cancellentur, sufficit quòd verbo cancellentur.*
8 *Saldo,& calculo rationis debet stari,nisi agatur ex alia causa.*
9 *Quitationis verba quantuncunque generalia restringuntur ad rationem mensæ,seu calculationis.*

§.Lucius Titius.

Generalis quitatio facta post computationem rationum,restringitur ad ea,quę sunt de rationibus computatis, non autem refertur ad ea, quæ sunt extra solidum rationum. h.d.Et dicit Alb.de Ro.ꝙ iste §.est no.& sæpè de facto contingens.Pro introitu huius.§.opponit Bar.ꝙ per suam epistolam non potuit nummularius facere, ꝙ instrumentum contra se faciens,sit cassum.l.exemplo.& l.rationes.C.de proba.Et ex gl.
1 paruis,colligit duos intellectus,vt hic per eum.†Subdit Barto. duos modos,per quos dicitur consensisse epistolæ.Primus, qñ epistola fuit facta inter præsentes.Et ex hoc no.Bart.ꝙ per epistolam potest quis loqui præsenti, quod Ang.putat ridiculum per gl.in l.1.C.de contrah.& commit.stip.Sed pro Bart. melius
2 facit l.fi.ff.de const.pec.vt hic per Fulg.†Secundus modus, qñ
a pars se subscripsit [a] epistolæ. Ex hoc no. Bart.ꝙ ille, qui se subscripsit scripturæ per alium factæ,sibi ita præiudicat,sicut si ipse totum scripsisset.Idem no.Ang.Sali.Fulg.& Pau. de Castr. hic.addunt tex.in l.fideiussori.§.1.in fi.ff.de pign. Limitant Sali. & Pau.de Castr. hic, quando se subscribit animo consentiendi scripturæ,non vt testis.Allegant no.in l.Caius.ff.de pign.actio. ¶Tu ad istum no.adde primò Ang.Pau. de Cast.& Do. Alex. in l.cum autem.per illum tex.C.de test.& in l.si ita stipulatus.§. Chrysogonus.per illum tex.in ver.subscribēte. ff.de ver. oblig. D.Alex.in cons.147.in 2.vol.inci.ponderatis.in 2.& 3.col.¶Secundò adde tex.no.§.1.Insti.de contrah.empt.& tex.solēnem. in l.si ego.§.dotis.ff.de iur.dot.& tex.in l.si quis ex argentarijs.§. 1.in ver.subscribere.ff.de eden.& tex.in Authē. quod sine.C.de test.iuncta Auth.si modo.C.famil.ercis.& text.in l. sicut.§. non videtur.& ibi no.Bar.ff.quib.mod.pign.vel hyp.sol.& text.in c. si quis presbyterorum.& ibi gl.no.in ver.subscripsit.de reb. eccle.non alie.tex.& gl.in c.ex literis.de transac.& gl.in c.quanto. de his quæ fiunt à præla.sine consen.capi.& tex.in l.si per epistolam.in verbo subscriptam.ff.de acq.hære.& in l. 1. ff.de consti. prin.¶Tertiò adde,quod vult Bal.in Authen. contra qui propriā.in 2.col.C.de non num.pec.ꝙ dispositio illius Auth. quæ est pœnalis, & loquitur in negante scripturam propriam,habet locum in negante scripturam tertij,subscriptam ꝑ ipsum negantem,alleg text. in d.l.cum antiquitas.§.cum autem.Tamen Sali.in d.Auth.contra qui propriam.in 2.col.tenet in hoc
b contrarium,& melius.¶Quartò adde [b] gl.no. in §. his verò. in Auth.de instr.cau.& fi.per quam gl.no.Ang.in l.si quis ex argētarijs.§.prætor ait.& l.quędam.§.nihil interest.de eden.ꝙ paria sunt, vel ꝙ notarius rogatus de instrumento sumat ipse exemplum ex suo originali, vel quòd alius exemplificet, & ipse se subscribat: quia est perinde, acsi totum manu sua scripsisset.
3 ¶†Quintò adde,quod no.vult Ang.in d.§.Chrysogonus,quòd subscribens virtualiter, videtur scribere omnia præcedentia, quorum habuit notitiam:intantum,quod stante statuto (prout est Florentiæ)ꝙ scriptura facta manu propria debitoris, mādetur executioni ad volūtatem creditoris:& reperiatur aliqua scriptura scripta manu tertij,subscripta manu debitoris,ꝙ habebit locum dictum statutum. Et ita refert fuisse consultum in ciuitate Flor.Sequuntur ibi Imo.D.Alex.& D.Fran. de Are. Idem tenet Ang.in l.plurib. in princ.arg.illius tex.ff.de solu.Tu adde,ꝙ contrarium in terminis in dicto statuto Florentino tenet Ang.quem alij non allegant,in l.cum antiquitas.§.cum autem.in lect.Florenti.C.de test.eo quia,ꝙ subscribens censeatur totum scripsisse.istud est per fictionē,vt probat tex. in l.diuus. §.scribere.in verbo videri.ff.de fal.nam verbum videri,importat fictionem.l.1.§.deiecisse.cum gl.de vi,& vi arma.Ergo non habet locum in statutis. l. 3. §.hæc verba.ff.de nego.gest.nisi de mandato eius alius scripsisset,vt ibi latius per eum. Tamen ad d.§.scribere.respondet Do.Alex.in d.§.Chrysogonus,ꝙ loquitur in eo,qui non subscripserat,sed solùm mādauerat, ꝙ alius scriberet.Tu pro ista parte allega optimum text. ad hoc nouiter ponderatum in l.si ego.§.dotis.ff.de iure dot.in verb. vt is se
4 subscribat,velut chirographum eius.† Nam dictio,velut,importat fictionem,secundum Bal.in l.pe.per illum tex.in versic. velut.C.de inter.matr. Ergo non habet locū in statutis.d.l. 3.§. hęc verba.cum sim.ff.de neg.gest.Circa limitationem Salic. & Pau.de Cast.hic,ꝙ non procedat,quando quis se subscribit, vt testis,adde not.Bart.in l.sicut.§. non videtur.ff.quib.mod.pign. vel hypo.sol.vbi subdit Bar.idem etiam esse,quando se subscribit,vt no.idem Bar.& alij in l.quæ dotis.ff.solu. matr. & est bo. tex.in c.ex literis.cum glo.de transac.Facit l.si pater. & ibi Bald.
c C.de fideius.Item limita, [c] quando quis se subscriberet scripturæ non lectæ,vel chartæ vacuæ,secūdum Ang.& Mod.in d.§. Chrysogonus.per tex.in l.fi.& quod ibi Bal. C. plus vale. quod agi.Idem tenet Ang.in repe.l.sciendum.in 10.col.ff.de ver.oblig.Inn.no.in c.2.de fid.instr.Bar.in l.1.ad fi.ff.quemad.test.ape. ¶Tertio singulariter limita in subscrip.iudicum, quæ non hēt vim sñiarum.arg.l.pen.C.cōmina.vel epi. Ita dicit Bal.in addi. Spe.in pen.car.in fi.in ver.subscrip.etiam iudicis. ¶ Vltimo ad istam regulam vltra tex.quos supra allega. adde text.in l. si per epistolam.ff.de acq.hær.& tex.in l.1.de consti.princi.Nunc redeundo ad tex.nostrum aduerte,ꝙ licèt ista dicta Bart.sint veræ in se, tamen non congruunt huic literæ, & nimium diuinant. Primò, ꝙ hæc epistola sit missa præsenti, cùm in dubio mittatur ad absentes,vt est gl.in l.1.C.de contrah.emp.& cōm. stip.¶Secundò,ꝙ si subscripserit epistolæ est diuinare.Item est facti:& facta non præsumuntur nisi probentur.l.in libello. §.fa-
5 ctæ.ff.de cap.†Vnde non violando literam intellige tex. planè, secundum Bal.ꝙ recipiendo epistolam,sibi præiudicauit. Qui enim acceptat epistolam,nisi expresè contradicat,censēt consentire.l.si filiusfa.ff.ad Maced.cle.1.de procur.licèt Raph.Fulg. de hoc dubitet.¶Sed tu tene istam regulam, prout etiam not. Bar.in l.Titius.in fi.ff.de consti.pec.vbi quæritur, quomodo ꝓbabitur, ꝙ ille ad quem missa est epistola, consenserit tali epistolæ,& respondet,ꝙ eo ipso,ꝙ eam recepit,& non ꝯdixit, videtur consentire.Idem no.Bar.in l.qui enim.§.1.ff.rem rat.hab. & in l.cum tabernam.§.idem quæsijt.in vlt.col.ff.de pig.& in l. si absentis.vbi etiam Bar.C.si cer.pet.Bal.in l.si defunctus. & in l.si procuratorem.ff.de procu.& in l.literas.C.man.& in l.fi. C. ad Maced.& in rub.C.de fid.instr.in 8.col.in ver.quero quid de literis.D.Alex.in cōs.77.inci in cā,& lite vertente inter Bar.&c. in 1.col.in 1.vol.D.Math.in no.22.vbi ex hoc colligit no. modum extorquendi confessionem,vel cōsensum alicuius,vt ibi
6 per eum.per Do.Barth.Vero.in cau.9.¶†No.ex tex. ibi, vanū, & pro cancellato habebitur, ꝙ instrumentum potest cancellari,& cassari solo verbo,& tantum operatur, quantum cancel-
7 latio facti.l.nihil.ff.de adim.leg.†Vnde facit secundum Bart.ꝙ si in capitulis pacis continetur,ꝙ quidam banniti rebanniant, & eorum banna,& condemnationes cancellentur, ꝙ sufficit verbum cancellari.Facit,quod vult idem Bart. in d.l.nihil. per illum tex.ꝙ stante stante,ꝙ campsores teneantur cancellare rationes,de quibus fuerit plenariè satisfactum,& aliquis cāpsor, non cancellauit, sed scripsit esse sibi de omnibus satisfactum, ꝙ sufficit.In ꝯrium,ꝙ requiratur cancellatio facti per actualē cassationem,alleg.Bar.in l.inductum.C.de solu.& gl. in l.si quis libertatem.in ver.inducatur.ff.de peti.her. & aliter clarius non determinat.Tene istud vltimū fm Ang.& clarius Fulg. & Pau. de Cast.quia aliàs non expediret ēt verbo cancellari:quia agēdo,qđ haberentur pro cancellatis,sufficeret.Item interest bannitorum,ne reperiantur descripti pro bannitis,quāuis verbaliter cancellati:qa ignari possent eos impunè offendere,ex quo non sunt actualiter cancellati,fm Bar.in l.fi.ff.de adul.Modern.
8 in l.hmōi.in prin.ff.de leg.cum concor.¶†Secundò no. qđ dēt stari saldo,& calculo rōnis,nisi agať ex alia causa.Facit.l.Procula.

ADDITIONES.

a ¶Pars se subscripsit. Adde Ias.in l.cum antiquitas.vlt.no. C.de test.in Auth.si quis in aliquo documēto.col.2.C.de eden.& appellatione subscriptionis intelligitur facta manu propria.Panor.in c.post cessionem.col. 9. de proba. & plenè Feli.in cap.cum inter.col.3.versi.ad illud de subscribente. de re iudic. PVRPV.

b ¶Quarto adde. Adde Ias.in l.si quis.§.cogentur. 2. no.& ver. vltra allegatos. supra tit.1. PVRPV.

c ¶Item limita.Not.Pau.de Cast.lib.1.consi. 115. confirmans quod supra consultum est per Do.Nellum. PVRPV.

9 la.ff.de proba.no.Inn.in c.cōquerente.in gl.fi.de off.ord. ¶†Tertiò no.ex tex.ibi,ex quacunque cauſa,& ibi, ex quocunque ꝯctu,quod verba quitationis quantuncunque generalia reſtringunrur ad rōnem menſæ,ſeu calculationis, non autem ad ea, quæ non ſunt de ratione menſæ,ſed extra, vt negotium mandati.Et rō eſt:quia iſta verba quantuncunque generalia pñt reſtringi(ſalua rōne recti ſermonis) ad rōnem menſæ, cùm illa rōne plures,& diuerſi ꝯctus venirent.Et dicitur in prin. huius tex.ſecus ſi fuiſſet adiectum ex quacunq; cauſa,tam pertinente ad menſam,quàm non pertinente: tunc non poſſet fieri iſta reſtrictio,ſalua rōne recti ſermonis,ſm̃ Bar.& alios hic. Barto. Sali.& Mod.in l.ſi de certa.C.de tranſac.Cy.& Bal.in l.ſub prætextu ſpecierum.C.de tranſact.Bald. in l. pactum.in 14.q.C.de pac.Alb.& Ang.in l.tres fratres.s̃.eo.D.Ant.& D.Abb.in c.1. de tranſac.& latè D.Alex.in conſi.11.in 2.vol.inci.viſo,& vt oportet,&c.Et iſta eſt veritas ad hūc tex.quamuis glo.fin.hic ponat tres intellectus,& ita eſt diuiden.in tres partes, & tenet, quòd iſte tex.non reſtringatur,& malè:& dum gl. facit differentiam inter pactum,& tranſac.reprobatur per Bar.& alios hic. tetigi plenè in d.l.ſi de certa,vbi videas.

S V M M A R I V M.

1 *Pactum in traditione rei appoſitum,veſtitur cohærentia traditionis.*
2 *Pactum ad excipiendum non prodeſt ad agendum.*

LEX XLVIII.

1 IN traditionibus. †Pactū in traditionib.rei appoſitum,veſtitur cohærentia traditionis. h. d. concor.l.legem.C.eo.l.ſi intra.vbi Bar.& alij.s̃.eo.l.reb.C.de rer.permu.Iſta regula procedit non ſolū,qñ apponitur in traditionibus,ex quib.transfert̃ dñium,vel vſucapien cōditio, ſed etiam qñ eſt nuda traditio,vt qñ commodo rem pacto appoſito,ꝙ aliquid pro me facias,vt hic in gl. ex qua ēt colliguntur aliquæ limitationes ad iſtam regulam.¶Capio glo. vnicā; quam diuide in 4.partes.In prima vr̃ ponere 10. fallen.ad regulam huius tex ſed in effectu non ſunt niſi ſex. In ſecunda declarat tex.In tertia format.q.ex cuius deci.datur not. limitatio ad regulam huius tex.In quarta gl.ponit vnum dictum. Secūda ibi,item quod dicit valere.Tertia ibi,ſed quid ſi hodie.Quarta, & vlti.ibi,interdum eſt appoſitum.¶Redeo ad primam partē, & prima fallen.eſt in l.quod ſi locus.vbi ſpeciale eſt fauore religionis,ſicut in l.ſeruus ea.l.ff.de ſer.expor. Secunda fallen. de l.quamuis.C.de vſu.& de l.ſi tibi.in prin. s̃. eo. quæ ad idē tendunt,& hoc eſt odio vſurarum.Tertia fall.in l.pe.j̃.eod. & in l. creditor.§.fi.ſm̃ vnam lec.j̃.de diſt.pig.quæ ll.etiam ad idē tendunt.Ratio,quia pactum non pōt impedire ius reale: quia ſic impediret,ne dñs in re ſua eſſet moderator,& arbiter,ꝯ l. in remand.C.mād.Quarta eſt fall.in l.auia.C.de iur.dot.in l.quoties. ff.ſol.mat.quæ ad idem tēdunt. Et rō eſt ſecūdum Bar.& Ang. a quia pr̃ de neceſſitate [a] tenetur dotare filiam.l.qui liberos.ff.de rit.nu.Ideo ſi apponit pactum tpe traditionis dotis,illud pactū non veſtitur cohęrentia traditionis,cùm traditio ſit neceſſaria, vt hic in gl.Iſta rō non eſt bona,ſm̃ Fulg.& Pau. de Caſtr. hic, Imo.& Mod.in l.ſi cum dotem.in prin.ff.ſol.matr. Nam pater tenetur ēt filiam emancipatam dotare.l.fi.C.de do. promiſ.& tamen pactum nudum appoſitum in traditione tunc ſufficit. l.vnica.§.accedit,& §.extraneum.C.de rei vxo act.Difficile eſt aſſignare bonam rationem.Plures aliæ aſſignantur per glo. & Cy.in d.l.auia.C.de iur.dot.per Doc.in d.l.ſi cùm dotē. in prin. Bal.in l.legem.C.eo. Ang.in l.lecta ff.ſi cer.pet.Quinta,& ſexta fallen.ſunt claræ,& dum glo.in 5.fal.dicit de pacto legis commiſſorię,& ſimili,vide gl.magiſtram in l.1.& ibi Bar. ff.de don. ¶In 2.par.prin.gl.dum dicit,ꝙ veſtitur rei interuentu. Iac.But. Bal.& Pau.de Caſt.dicunt,qđ imò rei traditione; qđ veſtimentum eſt diuerſum à veſtimento rei interuentu, qđ habet locū ſolum in ꝯctib.innominatis.Sed Bar.Ang.Sali.& Ful.hic tenēt cum gl.ꝙ pactum nunquā veſtiatur cohærētia traditionis,niſi qñ habita relatione pacti ad traditionem, reſultat ꝯctus innominatus:& ita non erit dr̃ia inter veſtimentum rei interuentu, & veſtimentum cohærentiæ traditionis. Adde, ꝙ idem tenet Cy.in l.2.in 2. q. C. de euict.& in l.ſi tibi. in fi.per illum text. C. loc.¶Tene primam opi.quam tenet Odof.in l.legem.& ibi Sali.in pe.col.C.eo.& ibidem D.Alex.in 1. not.& Ang. ſibi ꝯrius in l.iuriſgentium.§.quinimo.in 2.col.s̃.eo.per generalitatē huius l.& per d.l.legem.vbi dixi.Et ꝙ ſit dr̃ia,patet,quia veſtimentum rei interuentu, quod habet locum in ꝯctib. innominatis, procedit,ſiue traditio fiat tunc tpe conuentionis,ſiue ex interuallo,vt declarat Bar.in d.§.quinimo.in 1.col.Sed in veſtimento cohærentia traditionis,veſtit̃ pactū,ſi fiat incōtinenti iuxta traditionem:ſecus ſi ex interuallo,quia non diceretur tunc veſtiri cohærentia traditionis,gl.in l.ſi intra.s̃.eo.¶In 3.par. gl. ſigna iſtam gl.quæ quotidie allegatur,ꝙ traditio neceſſaria non veſtit pactum,& ꝙ dicitur traditio neceſſaria, qñ fit ex interuallo vigore præcedētis obligationis efficacis. Facit l.perfecta. cum gl.C.de don.quæ ſub modo.& inde ſumit̃ ratio.l.ex morte.C.de pac.conuen.ſm̃ Pau.de Caſ.hic,& Bal.in l.1. in 1.no.C. eo.ſi autem à princip.traditio fieret in ꝯctu, cenſeretur voluntaria,& pactum veſtiretur.l.tenetur.§.1.ff.de act.empt.vt declarat Sali.in l.legem.in 2.col.& in l.petens.11.col.C. eod. Pau.de Caſt.in l.ſi intra.s̃.eo.Intellige iſtam regulam, quando traditio erat neceſſaria taliter,ꝙ competeret actio,ſecus ſi ad id ſolùm tenebatur obligatione,vel pacto nudo, vt in ꝯctibus innominatis,vt hic in gl.quam ſequuntur Bar. Ang.Sali.& Fulgoſ.hic. Idem ſi teneretur obligatione legali, ad quam ſolo officio iudi.cogi poſſet,vt in patre,qui officio iudic. cogitur dotare filiā ēt emancipatam.l.obligamur.§.legę.& ibi Bar. ff. de act.& oblig.l.qui liberos.& ibi Bar.ff.de ritu nup.iuncta.l.fi.C.de dot.ꝓmiſ.& tamen ſi apponat pactum in traditione illius dotis,illud pactum veſtitur.l.vnica.§.accedit.& §.extraneū. C. de rei vxo. actio.Et declarat in ſpecie D. Alex.in l.ſi cùm dotem. in princ. in 5.col.ff.ſol.matr.& iſtam gl. hic ad hoc reputat ſingularem Ang.& Imo.in d.l.ſi cùm dotem.in prin. ſed eſt ſimilis iſti in l.ſi 2 intra.& ibi Doc.s̃.eo.¶†In vlt.par.gl.dic melius, ꝙ pactum ad excipiendum non prodeſt ad agendum.l.ab emptione.ver.fin. & ibi Bar.j̃.eo.ſed bene aliquando propter pactum videt̃ plus debito ſolutum,& illud plus poſtea repetitur per condictionē incerti:non autem agitur ex pacto.Ita loquuntur iura alleg.in gl.& declarant Bar.& alij hic.Item ad iſtā gl. adde, quod dicit gl.in l.ſed & ſi poſſeſſori.in prin.in verb. actionem. in fin. & ibi Bar.ff.de iureiur.Item adde èecontra, quòd pactum appoſitum ad agendum,ſi non poteſt actionem producere,puta, quia ſit ex interuallo appoſitum,producit exceptionem. l. pacta conuenta.in prin.ver.ſed quo quidem caſu.ff. de contrah. emp.l.in bonæ fidei.& ibi Sal. & Alex.in fi.C.eo. quamuis gl.ibi contrarium teneat,& malè. Iaſon Paduæ.

ADDITIO.

a ¶Neceſſitate. Adde gl.in c.de raptorib.36.q.1.Bar.in l.Paulus. ff.de ſtat.hom. Card.Zab.in c.1.de deſpon.impub.Pet.de Monte in conſi.inci. filiafamiliàs. ¶Capel.Toloſ.q.290.& ꝙ dotem teneatur pater præſtare filię,etiam nuptæ, poſſitq; cogi officio iudicis,not.Caſt.in l.ſi ſocer.ff.ſol.mat.Tremol. ad Prac. Bonacur.tit.quib.mo.ciui.agen.poſt nu.12.vbi dicit cōem, quam amplia, vt per Villal.inter cōm.opi.lib.4.ver. Dotem. Quo in articulo plura not. Doc. in l.obligamur.ff.de act.& oblig.Alex.conſi.56.lib.4.conſi.169.lib.7.Iaſ.in l. de alimentis.C. de tranſac. Didac.in epitom.ad 4.Decre.2.par.c.3.§.8.nu.7. Soarez lib. comm.opi.ver.dotem. MASVER.

LEX XLIX.

SI quis. Valet pactum, ne quis conueniatur vltra, quàm facere poteſt. hoc dicit, & aliud non habes in hac l.

S V M M A R I V M.

1 *Pacto poteſt fieri,quòd etiam per legem fieri poteſt.*
2 *Fideiuſſor non poteſt ſe obligare ad pœnam mortis, ſi non præſentauerit reum.*
3 *Pacto non poteſt dari authoritas plenæ probationis priuatæ ſcripturæ, ſed bene per legem,ſeu ſtatutum.*
4 *Pactum de futura ſucceſſione non valet.*
5 *Pactum,& contractus non præiudicant pupillis,& furioſis.*
6 *Cæteris dictio,an ſit ſimilium repetitiua.*
7 *Argumentum à pacto ad ſtatutum ſemper eſt bonum.*

LEX L.

1 NOn impoſſibile. †Illud, qđ pōt fieri per legē, poteſt ēt fieri per pactū.h.d.ſm̃ Bar.Albe.Bal.Ang. Sali.& Pau.de Ca.hic.& ita ēt no.gl.mag.in fi.Iſtud ſummarium eſt cōe omnium,& antiquorum,& Mod. Ita generale non placet mihi vllo modo: quia non eſt verum in ſe, nec ēt congruit huic l.Et ꝙ non ſit verum,patet,quia à lege ad pactum affirmatiuè arg.non tenet:quia eſſet arguere à maiori ad minus affirmatiuè.Ita tenet Bar.in l.alia.§.elegā.ff.ſol. matr. Facit.l.non eſt ſingulis.ff.de reg.iur.gl.in §.cum aūt impubes.in verbo iubetur.Inſti.de adop.Sed bene procedit negatiuè,vt eſt tex.melior de iure in l.fi.& ibi Bar.& Bal. ad hoc no. C.de fideiuſ.alleg.gl.in l.non ſolū.§.fi.in verbo,hæredis.ff.de ope.no.nūc. Et ꝙ iſtud ſummariū non ſit verū,patet in ſpecie.Nā ꝑ legē,& ꝑ ſtatutū pōt derogari ordini iudiciario.cle.ſæpe.de ver.ſig.ſed non pōt derogari per pactum,vel cōuentionē partiū.gl.in c.de cauſis.de off.deleg.gl.& Bar.in l.in ſacris.C.de proxi.ſac.ſcri.lib.

12.Item secūdo per legem, vel per statutum potest derogari
Senatusc.Macc.quia positiui iuris est, sed nō per pactū partiū,
2 quia est odiosum, gloss.in l.tametsi. ff. ad Mace.† Tertiò fide-
a iussor [a] nō potest se obligare ad penā mortis, si nō præsenta-
uerit reū.gl. est reputata singularis in c. cū nō ab homine. 23.q.
5.Bar.in l.si à reo.§.fi.ff.de fideiuss.& in l.eos.§. super his, per illū
tex.vbi etiā Bal.C.de app.Bal.in l.itē liberatur.1.ff.qui.mo. pig.
vel hypo.sol.Cyn.Bal.& Sal.in l.ad ꝯmentariensem. C.de cust.
reo.Bal.in repe.l.de quib.in 3.col.ff.de legi.& in l.2.C. de const.
pe.& in l.executorē.in 8.col.C.de exe.rei iud.& in l.lege Corne
lia.ff.ad Sil.& in l.1.C.ne filius ꝓ patre.& in rub.C.res inter alios
acta.& in l.pen. in 5.col.C.de pact.& in l.quoties.in prin. ff. de
nox.Cano.in rubr.extra de fideiuss.& no.Albe.de Ros.in 1.par.
statutorū.q.51.Et illam glo.facit sing. Bald.in c.ex rescripto.in
pe. col.de iureiu Et tamen fideiussor quamuis nō possit ex suo
contractu se obligare ad penam mortis, tamen bene potest ex
dispositione legis, secundum Bar.in l.si quis reū.in 1.oppo.ff.de
cust.reo.Bal.in tit. de pa.consta.in ver.ab vniuersitate. Quartò
per pactum priuatorū non potest dari iurisd.l.priuatorum.C.
de iuris.om.iu.sed bene per legis cōstitutionem, aut statutū.l.
viros.C.de diuer. offi.lib.12.gl.& Doct. in l.more. vbi dixi s̄.de
3 iur. om. iud.† Quintò per pactum non potest dari auctoritas
plenæ ꝓbationis priuatę scripturæ, sed bene per legem, seu sta
tutum.c.cum dilectus.de fid.instr.Inn.in c.cum P.tabel.eod.ti.
no.in c.1.de proba.Imo.& Lud. in l. nuda ratio.ff.de don.Dixi
4 in l.admonen.ff.de iureiu.† Sextò pactū de futura successione
non valet.l.pactū, & l.fin.C.de pact.& tamen per cōstitutionē,
& statutum firmat.c.morib.& c.filij nati, si de feu.fue.ꝯtr.inter
5 do.& agn. no.Bal.in l.cū Archimedora.C.vt in pos.leg.† Septi-
mò pactū, & ꝯtus non ꝑiudicāt pupillis, & furiosis.§.pupillus.
cū.sim. Inst.de inu.stip.& tñ cōsuetudo, & statutū præiudicāt
pupillis. Text. est in l.si fine.§.Lucius.& ibi Bart.ff. de adm.tut.
quæ lex est ad hoc singularis, s̄m Bald.in c.fi.in 7.col.de cōsue.
Facit text.in c.cōstitutus, & ibi Doc.de in inte.re.gl.magistra in
l.2.& ibi Cy.in vlt.col.C.quæ sit lōg.consue.Et ex istis apparet,
ꝙ summariū Doctorū ita generale est falsū. Item summariū
istud non congruit literæ, quia text. vult aliud dicere. vnde
summa text. sic. Potest in pactum deduci illud, ad ꝙ quis de
iure tenetur.h.d.cōcordat.l.qui mutuā.ff. man. & tunc dicitur
legitima conuentio, & producit actionē: prout not.Bart.aliqñ
istum tex.in l.legitima.s̄.eod. Vel sic, & proprius ad text. Valet
pactum, ne seruum cōmodatum, vel locatum furem faciat:
aut fugitiuum, & intelligitur, ne ipse faciat, & vt curet, ne
per alium fiat.h.d. ¶ Considera in prædictis, quia iste text.be-
ne probat, quòd omne illud, quod est per legem in præteri-
tum dispositum, potest etiam in pactum deduci. Sed dicere,
prout dicunt glo.& Doc. quòd illud, quòd in futurum potest
per legem disponi, & fieri, quòd illud etiam possit fieri per
pactum, istud est malè dictum, & ad hoc tendunt omnia su-
perius alleg. Ideo considera, quòd Bar.in suo summario dicit,
quòd illud, quòd fit per legem, potest in pactum deduci.Nam
debes intelligere Bart.quòd illud, ꝙ fit.i.per legem disponitur,
potest in pactum deduci, & hoc modo Bart.bene diceret. Et
quòd ita fuerit intentio Bart.patet, quia Bart.j̄.dicit, quòd qñ
pactum continet illud, quod disponebat ius comune, dicitur
legitima conuentio, & actionem producit, & dicit Bart.quòd
ad hoc propriè fuit facta ista lex. Sed summando prout gl. &
omnes alij faciūt, quòd illud quod potest fieri per legem in fu
turum posit fieri per pactum, est nimium generale, & malè di-
ctum, vt supra demonstraui. ¶ Not.ex isto text.quòd istud pa
ctum, ne facias seruum meū furem, vel fugitiuū, duo impor-
tat.i. quòd tu eum non facias, & hoc est clarum.Item, quòd
non negligas taliter, quòd ab alio fiat, & istud secundum est
multum singulare, secundum Pau.de Castr.Nam videbatur,
quòd de facto alterius non tenearis: quasi istud pactum sit
personale.l.qui in futurū.§.fi.j̄.eo. tamen quia seruus locatus,
vel depositus cēsetur tuæ custodiæ commissus, ideo de facto
alterius teneris, quando tua neglientia processit.Adde, quòd
Bart. hic aliter respondet, quòd imò verba hic sunt relata in
rem.s.ad ipsum seruum, iux.not.per gl.in l.si ita quis.§.ea lege.
circa prin.glo.magnæ.ff.de ver.ob.Secus si verba essent relata
ad personam ipsius promissoris.Puta, promitto non ire, non
agere.Tunc.n.non teneor curare, ne ab alio eatur, vel agatur.l.
stipulatio ista habere licere. & l.cū filius.§. stipulatus. ff.de ver.
obli. & l. nouissima.§.si autē.ff. iud. solu.& l.procurator cum
peteret.ff. rem ra.ha.Vel tertiò responde s̄m Bald. in lec.antiq.
quòd istud sit propter pactum, quod ampliat naturam cōtra
ctus præcedentis, vt aliquod operetur, secundum gl.hic, quia
nō curare est culpa: ideo venit in pacto.Facit l. emptorē.§.qui
6 autem.ff.de act.emp. ¶† Secundò pōdera text. ibi, & cęteris si.
b quòd dictio cæteris, [b] de per se non est repetitiua similium,
aliàs supfluò adijceret in tex.similib.vt hic, & l.ab emptione,
in prin.in ver. ceterisq; similib.j̄.eo.Et quòd nō implicet casus
similes expressis, probat tex.in c.cum omnes principes.de ma.
& obe. secus est in dictione alius, quę est repetitiua similium,
glo.in l. si fugitiui. C. de ser.fug.& in c. sedes.de rescr.probatur
in c.cum non ab homine.& ibi Can. no. de iud. Verùm, quia
difficile esset reddere ratione diuersitatis, ideo dic, quòd etiam
dictio cęteris, propriè sumpta est implicatiua similium. gl. est
in l.non solum.§.quæritur.in ver.cęteros.& ibi Bart.ff.de proc.
gl.no.in c.deinde.in gl.j.26.dist.& gl. in c.apostolica. in ver.cæ-
teræ.56.dist. ¶ Capio gl. in verb. furē. q̄ diuide in 2.partes prin.
In prima declarat tex. In scda opponit, & multipliciter soluit.
Scda ibi, sed vr̄ prima pars gl.est clara. Venio ad scdam partē,
quā subdiuide magraliter in 5.partes. In prima dupliciter op
ponit ꝯ text.ꝙ istud pactū sit nullū, quia turpe. Itē sit nullum,
q̄a superfluum: Et primæ oppositioni nihil r̄ndet. In secunda
parte, q̄ est ibi, ad ꝙ dicas.gl.r̄ndet ad s̄m ꝯriū de superfluitate,
ꝙ non est superfluum, imo ꝯtnet tres vtilitates, vt in gl.In ter-
tia.par.quę est ibi, pręterea.gl.scdò modo respōdet, & est vera
solutio.In quarta parte. ibi, sed q̄dā dixerūt gl.ponit opi. quo-
rundam q̄ reprobat.In quinta quæ est ibi, ex qua collige gl.col
ligit ex tex.not. ¶ In ea gl.ibi.§.si ob.maleficiū.Ad istud primū
ꝯrium, ꝙ pactum sit nullum, quia turpe, gl. non respondet
vnde responde s̄m Doc.ꝙ simplex promisio de non faciendo
maleficium circa rem meam, nō ꝯtinet turpitudinem, vt hic.
Sed si tu acciperes premium ꝓ hoc, certè ex parte tua bene
esset turpitudo.l.pen.j̄.de cond.ob cau. ¶ In ea.gl.ibi, itē potest
esse, ꝙ apponitur pena.ista solutio diuinat, sed est in se vera, &
ex ea not.Bart. ꝙ possum promittere de non offendēdo te sub
pena maiori, quā sit legalis. nec tunc debes esse ꝯtentus penis
legalib.nisi in casu sp̄āli.l.si ita stipulatio facta.vbi etiam Bar.ff.
de veb.obl. & in l.fi.C.de spons.De quo plenius per Io. And.in
regula frustra, in mercurali. ¶ In ea.glo. ibi, præterea si etiam.
* Ista est vera solutio. *& communiter tenetur.* nec superfluitas vi-
tiat pactum.l. qui mutuā. ff. mand. nisi qñ est admixtum vitiū
puta doli, vel metus. Ita ꝓpriè loquitur dictus.§. sed si fraudē.
¶ In ea.gl.in fi. No.ex gl.ꝙ illud, ꝙ pōt fieri per legē, pōt etiā fie
* ri ꝑ pactum, *& ita etiam communiter dicunt Doct.* & glo.& Bart.in
rub.C.de decr.decu.lib.10. sed istud ita gn̄aliter dictum est ma
lè dictum, vt dixi.s̄.in prin.& ꝯrium tenet gl.in l.nec ex præto-
rio.& in l.neque pignus.§. priuatorum.ff.de reg.iur. Distigue,
vt per Bar.& Doct.& Bar.in l.oēs populi.in 3.q.3.q.prin.ff.de iu-
stit.& iur.Et vide ꝑ Bar.in l.Titio centū.§.2.ff. de cond.& dem.
per gl.& Cy.& latius.Bald.in l.2.C.quæ sit lon. ꝯsue.Bal. in l.ex
cautionē, in vlt.q.C.de non nu.pe.& in l.pen.C.com. vel epi.&
in repe.l.de quib.in 3.& 4.col.ff.de legi. gl. & Doc. in c.cum di-
7 lectus.in verbo, constitutus. de consue.† Adde etiā ꝙ à pacto
c ad statutum [c] semper bonum est arguere: quia tunc arguitur
à maiori ad minus affirmatiuè, si potest per pactum, quod est
minus, ergo & per statutum, ꝙ est maius. Ita propriè arguit
text.in l.fi.in fi.& ibi Bar & Bal.C.de fideiuss.in tantum, q̄ illud,
quòd potest fieri per pactum, potest fieri per statutū simplex.
Ita singulariter dicit Bar.in l.fi.in 3. col. C.eo. Bal. in l cunctos.
populos.in 15.col.C.de sum.tri. Alibi dicit Bal. in c. venientes.
in vlt.col.de iureiur.ꝙ per statutū vallatum pacto potest plus
fieri, quàm per statutum simpliciter. Iason Paduæ.

ADDITIONES.

a ¶Fideiussor.Adde gl.in verb.carcer.in c.arguta.2.q.6.tex.& Bar.in l.2. in prī.
ff.de cust.reo.Bald.in rub.C.res inter alios acta. Lud. Rom. in l.filiofamiliàs.
la 2.in 15.col.ff.sol.mat.Pau.de Cast.in l.promissor.in §.fi. ff.de consti.pe. Io.
And.in addi.Spe.in tit.de fideiuss.in §.j.versi.quę autē dn̄a. Arch.in c.si quis.
6.q.1.Doc.in c.ius gentiū.in fi.prima dist.& in c.si clericus. in vlt.no.de sen.
excō.lib.6.Io.de Ana.in c.2.in 8.col.de deli.pue.Lud.Ro.in in suis sing. num.
129.inc.tu scis.Alb.de Ros.in 1.par.statuto.q.51.Lud.Rom.cōsil.15.inc. plu-
ra sunt quæ quęruntur.
b ¶Cæteris.Adde Raph. Fulg.cons.118.inci.ꝓcuratoris absentium. in fi.2.col.
c ¶Statutū.Adde l.nec ex p̄torio.ff.de reg.iur.Floria.in l.si ædes.in prin.de ser.
vrb.pręd. * Et ꝙ pacto fieri potest, idē, & statuto.no.Alex.cons.120.nu.8.lib.
6.Quā cōclu.declarat Paris.cons.91.col.4.lib.3.Rol.de dote.q.24.nu. 9.De-
ci.& Cagn.in d.Reg.nec ex p̄torio.de reg.iur. Quid de pacto, & consuetudi-
ne, & ꝙ à pari ꝓcedant, scribit Rol.consi.20.nu.21.cōs.42. nu.28.libr. 1. & si
non valet pactū, eo ꝙ sit contra bonos mores, pariter nec valet statutum,
vel consuetudo.Dec.consil.225.nu.4. MASVER.

SVMMARIVM.

1 *Error causæ impedit effectum pacti, & ratificationis.*
2 *Transactio est ipso iure nulla, si legatarij, vel fideicommissarij transi-
gunt non inspectis verbis testamenti.*

LEX LI.

SI cum te. Erronea causa reddit libera-
tionem pacti inefficacem: &
eodem modo iussum de soluendo, & pactum de
non petendo.hoc dicit.Et considera, ꝙ tex.ibi; neq;
Ias.super j.ff.Vet. Dd ipso

ipſo iure liberabitur videtur ineptè dubitaſſe, & ineptè deciſiſſe, ꝙ pactum de non petendo ipſo iure non liberat in caſu iſto: quia etiam ſi error non interueniat, tñ pactum de nō petendo ipſo iure, nunquã liberat.l.ſi vnus.§.pactus ne peteret.ſ. eo.& ibi in tex. aſſignatur ratio. Ergo multò minus errore in-
1 terueniente vt hoc text.¶† Not.ꝙ error cauſæ impedit effectũ pacti. ſimiliter impedit effectum ratificationis. l. ſi iure. & ibi gl.no.C.de rei vend.Item effectum prorogationis iuriſdictionis.l.ſi per errorem.C.de iuriſd. omn. iud. l. 2.in prin.& §.1.ſ.de iud.Item effectum confeſſionis.l.non fatetur.ff.de confeſſ.l.error.& l.cum quis.C.de iu. & fact.igno. ¶ Capio glo. in ver.exceptio, quam diuide in tres partes. In prima opponit ɔ̃ text.& ſoluit fatendo ɔ̃rium. In ſecunda extendit text. In tertia format aliã oppo.& dupliciter ſoluit.Secunda ibi, ꝙ dico habere locum.Tertia ibi,ſed videtur. Redeo ad 1.partem, & fortifico opp.glo.Nam error cauſæ non impedit tranſlationem poſſeſſionis, nec tranſlationem dñij: ergo multò minus in hoc text. debet impedire liberationem, & ſic in effectum pacti, per regulam.l.fauorabiliores.ff.de reg.iur. Glo.fatetur ɔ̃rium, & intelligit, ꝙ non ſubmouentur exceptione.ſ.efficaciter. Iſtam ſolut.reprehẽdũt Bar.& Pau.de Caſt.hic,quia eſt de directò cõtra tex.Bar. dupliciter reſpondet, ſed vtranque ſolutionem reprehendunt Ang.& ſubtilius Raph.Ful.prima ſol.Bar. diuinat, ꝙ hic dolus debitoris dederit cauſam pacto. Item, ꝙ eſſet debitor ex teſtamento. Iſtud eſt diuinare, quia poterat eſſe debitor hæredis ex ɔ̃tu. Bene verum eſt, ꝙ error fuit ex cauſa teſtamenti. Sed fortius falſum eſt præſuppoſitũ Bar. quia actio ex teſtõ non habet naturam bonæ fidei, niſi in duob. caſib.vt declarat idem Bart.& cæteri ſequuntur in l.ſi hæres.ff. de eo, ꝙ cert.loc.Secunda ſolu.Bartol.ſimiliter non eſt vera per text. in l. ſub prætextu inſtrumenti.in ver. ſanè. C. de tranſact. & quia dolus non vitiat ipſo iure pactum nudum. l. ſi vnus §. pactus. & l.tres fratres.ſ. eo. multò minus error debet ipſo iure vitiare. Quartam ſol.ponit Ang.quæ eſt colorata, & aliàs mihi multũ placuit,& ideo hoc pactum eſt ipſo iure nullum, quia factum ſuper dubio pendẽte ex teſtõ.vnde ipſo iure.l. reſiſtit, qñ fit nõ inſpectis,& cognitis verbis teſtamenti.l.de his.ſ. de tranſac. & l.1.ſ. quemad teſt. ape.& ꝓpterea tex. hic cum myſterio loquitur in vtroque caſu, qñ error dependet à teſtõ. Iſtum intellectum reprehẽdit Raph.Fulg.quia hoc debitum non erat ex teſtamẽto,ſed aliter, licèt error circa teſtamentum dederit cãm
2 pacto.¶† Ego reprehendo intellectum Ang. per duas ſubtiles rationes.Prima eſt,quia d.l.de his.cum ſi. habet locum, qñ ipſi legatarij,vel fideicom.tranſigunt nõ inſpectis verbis teſtamẽti, tunc tranſactio bene eſt ipſo iure nulla, & ratio eſt odio hæredum occultatium teſtñ,vt per gloſſ.& Doctor. in d. l. de his, ſecus eſt qñ ipſe hæres tranſigit, quia tunc ceſſat ratio. d.l.de his,nec aliquid facit, ꝙ tunc hæres non inſpexerit verba teſtamenti,vt probatur in l.3.in prin.& in l.controuerſia, & in l.fin. in fi.ſ.de tranſact.Ita ſingulariter limitat,& declarat d. Alex.in ɔ̃ſil.11.in 2.vol.ꝙ inci.viſo, & vt oportet conſiderato themate.in 5.col.ad fi.& prin ſeq.ſed in iſta l. fuit hrs,qui fecit pactũ, ergo non ſumus in caſu d.l.de his.¶Scđa facit,quia d.l. de his. loquens in tranſactione, non hẽt locũ in pacto, de quo loquiť iſta l.quia qui paciſcitur, gratis remittit, & ſic vtitur liberalitate,ſecus in eo,qui tranſigit.Ita tenet Ia.But. Gul.de Cu.Alb. de Roſ.Raph.Fulg.& Pau.de Caſt.in d.l.de his, licèt gl. & Bar. teneant ibi ɔ̃rium ex identitate rationis, cum re vera ſit diuerſa rõ inter pactum,& tranſactionem,vt dixi. Quid tenendum in hac difficultate? Teneas concluſionem gl. eam bene intelligẽdo,prout etiam tenet Iac.But. Alb.Bal.Sal.& Ful.hic.Et pondera,ꝙ text.non dicit,ꝙ exceptio non ɔ̃petat ex pacto, ſed bene dicit, ꝙ debitor opponendo exceptionem pacti, non ſubmouebit hrdem exceptione. Quare hoc? quia exceptio tolletur replicatione.Ita propriè denotat verbum,ſubmouebit, in tex. poſitum, & hoc modo verba literæ propriè ſumpta conueniunt ſol.gl.& non repugnant,vt dicit Barto.Pondera etiam,ꝙ ipſemet Bar.in ſimili in l. epiſtola.§.fi.ſ.eo. intelligit text. ibi, in verbo,neque vllo iure admitti.ſ.in effectu.¶In ead gl.ibi, licèt
* quidam.contra iſtam opi.& contra gl.tenent Bar. *& communiter Doct.* Tamen ſubijciunt, quòd propter errorem agitur condictione ob cauſam,vel condictione ſine cauſa, vt debitor per accep. liberatus ſe reponat in priſtinam obligationem, per l.ſi quis accepto. & l.ſi mulier.ff. de condi.ob cauſam. Tu dic, qđ omnia iſta fuerunt verba gl.& in l.ſi obligatum. C. de ſol.Ang. ſaluat iſtam gloſſ.per fundamentum, quod ſupra feci, per l.de his.infra de tranſact.& male,vt ibi dixi. Tu ſalua glo. ex mente Ful. quòd bene loquatur, conſiderato effectu, quia licèt acceptio erronea mero iure liberet debitorem, tamen in effectu nõ, ex quo per condictionem ob cauſam, vel ſine cauſa cogitur debitor ſe reponere in priſtinam obligationem. ¶In ead. glo. ibi. ſi aliter non erat legatarius.dic melius, ꝙ hic errauit in cauſa fin.& dicitur cauſa fin.quando ſi eſſet vera, arctaret, aliàs diciť impulſiua, vt hic in effectu vult dicere Bart. & in l.demõſtratio.§.quòd autem.ff. de condi. & demonſtr. & in l.damus. ff.de cond.inde.

SVMMARIVM.

1 *Verba enunciatiua propter aliud in contractib. emiſſa, non inducunt diſpoſitionem.*

2 *Per epiſtolam non fit quis cohæres.*

LEX LII.

1 EPiſtola. †Verba enunciatiua ꝓpter aliud in ɔ̃ctibus emiſſa, diſpoſitionem non inducunt.h.d.ſm Bar.Ang.Sal.& Pau.de Caſt. Tu dic,ꝙ ſi eſſent principaliter ꝑ ſe emiſſa, adhuc iſto caſu non diſponerent, ſm Bal.Ang.& Fulg.hic, & hoc etiã vult gl.1.per rationem, quæ in ea aſſignatur: vnde ſic ſumma.
2 † Per epiſtolam non fit quis cohæres.h.d. Adde etiam, ꝙ Bart. in l. ex hac ſcriptura.cir.fin. ff. de don. intelligit iſtam l.vt dixi, etiam qñ iſta verba eſſent principaliter propter hoc emiſſa. Et ibidem dicit, ꝙ licèt aliàs in contractibus verba enunciatiua principaliter propter ſe emiſſa non diſponant, ſed bene probationem inducant, cui ſtatur donec probetur ɔ̃rium. l. Publia.§.fin.ff.depo. tamen in hac l. ideo aliud eſt, quia epiſtola fuit emiſſa abſenti.Ideo etiam probationem non inducit.l. nõ nudis.& l. non epiſtolis. C. de proba. ſequitur Pet. de Anch.in clem.1.de proba.Sed Io.de Imol.in d.l. ex hac ſcriptura. in vlt. col.circ.fin.dicit melius,quòd quando verba enunciatiua poſſunt aliquid diſponere, vel probare, non fit differentia inter præſentes,& abſentes.l.optimam.C.de contrahen.& commit. ſtip. ſed quòd in iſto text. ideo iſta epiſtola non diſponit, nec probat,eo quia continebat enunciatum, quod non erat diſpoſitum inter partes,nec per ipſas partes,ſed per alium. ſ. per teſtatorem.

SVMMARIVM.

1 *Ius offerendi, & implendi conditionem tacitam, quæ denominatur per ablatiuos in contractib.mortuo promiſſore tranſit ad eius hæredes.*

2 *Contractus inter alios celebratus, non veſtit pactum pro tertio.*

SI inter debitorem. Conditio tacita importata per ablatiuos abſolutos, poteſt impleri hæredi,& per hæredem hoc dicit.not. & melius, quam
1 ſm Bartol. & alios hic. ¶Not. 1.† quòd ius offerendi, & implendi conditionem tacitam, quę denoĩatur per ablatiuos abſolutos in ɔ̃ctib.mortuo promiſſore tranſit ad eius hæredes. Facit.l.2.& ibi glo.C.de pact. inter emp. & vend. l. ſi prædia.& ibi glo.ff.de in diem addi.l.ſicut.§.ſi debitor.ff.quib. mod. pign. vel hyp.ſol.per Cyn.in l.pen.in 3.q. & ibi per Bald. C. de cond. inſer.& latè per Bar.in l.ſi decem cùm petiero.ff.de verb.oblig. Et ibi declarat,ꝙ ideo hic facultas implendi conditionem trãſit ad hæredem,quia aliquid peruenit ad eum, cui ex conditionis implemento hæres futurus eſt obligatus, quia ad eum peruenit res,quæ fuerat debitoris, cuius contemplatione rem acquiſiuit aliàs facultas implendi ɔditionẽ nõ trãſit ad hrdem.l. qui Romæ.§.Augerius.ff.de verb. oblig. & idem ſequitur Bal. hic. Tu aduerte ne erres, quòd conditio caſualis in contractibus bene tranſit ad hæredes.§. ex conditionali. Inſti. de verbor.oblig. Secus in conditione poteſtatiua, quia tunc facultas implendi non tranſit ad hæredem. d.§. Augerius. ſecundũ vnã lec.& ibi Bar.Et ille tex.eſt ad hoc multũ ſing.ſm Bal.in c. ſignificauit.in 3.col.de reſcr.& in c.ad nrãm. in 4.col.de iureiur. Ex iſtis apparet, quæ fuerit ratio dubitãdi,& decidendi in hoc tex. ¶Capio gl.in verb.fidẽ præſtare.Iſta gl.opp.ɔ̃ text.& tripliciter ſoluit,& ita eam diuide in 3. par.Tu rñde melius, vt per Bart. Fulg.& Paul.de Caſt.hic.Ang.verò aliter rñdet, ꝙ iſtud pactũ nudum fuit veſtitum cohærentia ɔ̃tus emptionis celebratæ inter emptorem,& illum creditorem,& ideo veſtitur,quia extraneum à ɔ̃tu, & hunc dicit eſſe nota. intellectum huius. §. Pau.de Caſ.dicit,ꝙ iſta ſolutio Ang.nõ meretur recitari, quia eſt verbũ fatuũ,& aliud non dicit.Puto, ꝙ ſolutio Ang.non ſit bona, quia non apparet in hoc text. ꝙ iſtud pactum fuerit factum incontinenti iuxta ɔ̃tum emptionis, imò verſi.emit, in
2 hoc text. probat ɔ̃rium. † Item contractus inter alios celebratus non veſtit pactũ pro tertio.l.ſi tibi. C. loc. ſm verum intellectum, prout habetur in l.petens.C.eo. & in l.iuris gentium. §. quinimo.ſ.eod.Ang. qui præſenſit, reſpondet, ꝙ illud limitatur, quando pactum non eſt extraneum à contractu per iſtũ tex. quæ ſolutio vr̃ contra d.l.ſi tibi, imò inter ipſos ɔ̃hentes pactum non veſtitur, quãdo eſt extraneum à ɔ̃tu.d.§. quinimo.

mo.in ver. ea.n. pacta insunt, quæ legem dant contractui. Et ibi Bar.& Doct.ad hoc not.& ibi dixi,an sit verum.

§. Pactum. Pactum circa solutionem tributorum valet inter priuatos quo ad eorum præiudicium. h. d. secus quo ad præiudicium fisci. l. inter debitorem.vbi dixi.s.eo.

SVMMARIVM.

1 *Concessum ad tempus, videtur denegatum post illud tempus.*
2 *Pactum temporale an transeat ad hæredem ipso iure.*
3 *Tempus non est modus tollendæ obligationis.*

§. De inofficioso. Conuentio de præstando aliquo annuo limitata ad tps vitæ paciscentis, non debet extendi in perpetuum, nec vt 1 transeat ad hrdem.h.d.¶† Not.1.φ concessum,& limitatū ad tps,censetur post illud tps denegatum,& ecōtra.facit.l.si vnus. §.cū si reo.s̄ eo.l.Imperator.ff.de postu.l.statulib. §. Stichū.ff. de leg.2.l.pater fil.§.fundum.ff.de leg.2.¶Scdō pondera tex.ibi pactus,qui non vr̄ bene dicere capiendo pactū in specie,prout capitur in isto tit. Quia hic non fuit pactū ꝓprie, & in specie, sed transactio,cùm fuerit super futura lite.l.1.cum gl.j.tit.1.& aliquo dato.l.trāsactio. C.de transa.Et φ sit trāsactio patet clarè in tex.l. cum mota.C.de transf.Vnde cogita, quare iste §.nō sit congruentins situatus in tit. seq. de transf.¶Tertiò pondera eūdem tex.qūo ex pacto nudo possit agi.Pau.de Cast.inaduertenter dicit, φ debet suppleri ad tex.in verbo pactus.f.interueniente stipulatione:aliàs ex pacto agi non posset.¶Dic melius ſm Bar.φ pactū hic fuit impletum ex parte filij, qui de inofficioso non egit.d.l. cū mota.& sic fuit vestitum rei interuentu.
2 ¶†Quartò pondera text. in verbo neque illo iure,qui vr̄ velle, φ pactū tpale ipso iure non transeat ad hrdem, ꝯ.l.eum qui
3 ita.§.qui ita.ff.de ver.obl.& ꝯ regulā,φ tps† nō est modus tollēdę obligationis.l.obligationū ferè.§.placet.ff.de act.& ob.Rōnē assignat Bar.in l.seruitutes, magna.ff.de ser. Gul. de Cu. r̄ndet, φ ideo est,qa ista ꝓstatio successit in locū querelę,quæ extinguitur morte,& nō transit ad hrdes.Alio modo r̄ndent Bar. Alb.& Ful.hic, intelligendo tex.ibi nullo iure.s. quominus obstat exceptio:& sic in effectu transit: tn̄ ipso iure, vt in ꝯrijs, φ not.ad ea,quæ dixi in l.si cum te.s̄.eo.Tertiò mō r̄n.Ang.φ iste tex. loquitur in tpe adiecto causa multiplicandę obligationis. tunc. n. tps bene impedit nouam obligationē ipso iure ꝯhi in personā hrdis, vt hoc tex. Cōtraria verò loquūtur in tpe adiecto causa finiendæ obligationis. Ful.reprehēdit dicēs, φ est sōnium,quia imò hoc tps fuit adiectū causa finiendæ obligationis,& nō causa multiplicandæ, quia ꝯctus annuus est vnus,& perpetuus,& ꝯñr ibi non cadit multiplicatio, nec noua oritur obligatio.l.Stichum.§.stipulatio.ff.de verb. obl.& d.l.eum, qui ita.§.qui ita. ¶Vnde quarto modo, & planè r̄ndeas ſm Rayn. & Pau.de Cast.hic,φ tex.vult dicere neq; vllo.i. scripto. neque vlla æquitate hæres admittitur. non autem vult dicere, φ ipso iure extinguatur per mortem,quia non diceret iure nullo,sed diceret ipso iure,vel mero iure.

LEX LIII.

SVmptus. Aduocatus, vel procurator potest pacisci cum clientulo, φ reficiet sibi expensas, quas de suo fecerit in lite: non autem, φ pro talib. expensis habeat quotam partem litis.h.d.ſm ꝓpriam mentem literæ,φ procedit etiam in aduocatis illiteratis,iux.gl.in l.2.C.de postu. expressè Bal. in l.si qui aduo.in fi.eo.titu. & materiam vide in l.litē.C.de proc. ¶Capio gl.in verbo datū,quā diuide in 4. par. In prima declarat tex.In secunda colligit ex tex no. & ad illud alleg. quatuor ꝯcor.In tertia extendit tex.In quarta,& vlt.format q. Scda ibi, & no.hic.Tertia ibi,quòd dicas,Quarta, & vlt. est ibi,sed qd si non sub hoc noīe. ¶In 4. parte ibi,Io.ꝯ.Adde,φ istam opi. Io. sequitur gl.in l.si qui.C.de postu.& gl.in l.si verò non remunerandi.§.Maurus.ff.mand.Spe.in titul.de salario.§.sequitur.vers. certum est.& ibi Ioan.Andr.in addi. quæ incipit, & not.sed gl.
* Bartol.*& communiter Doctor.*hic.& Doctor.in dict.l. si qui. in d.l. item.& Innoc. in capit. 2.de alien.iud.tenent contrarium propter identitatem rationis, vt hic per Bart.& alios.

LEX LIIII.

SI pactus. Non est in mora, qui potest se exceptione pacti tueri. Item per seruum vsufructuar.acquiritur nobis exceptio, & replicatio.hoc dicit cum l.seq.

SVMMARIVM.

1 *Contractus pars ex causa potest tolli, alia remanente, secus si tollatur ipso iure.num.2.*

LEX LVI.

1 SI conuenerit. † Ex causa pōt vna pars contractus tolli, alia remanente.h.d.ꝯcordat l.quoties.§. si colono. ff.de vsufru. ¶Capio gloss. in verbo.potest, quam diuide in 3.par.In 1.no.ex tex.In.2.opponit,& tripliciter soluit. In 3.respondet tacitæ.q.Secunda ibi, sed contra Tertia ibi, remanet ergo. ¶ In 2. par. dic quòd quælibet solutio est bona: tamen prima est melior ꝑ tex.in verbo.iusta causa,ad quam adde,φ vult gl.in l.1.ff. de rescin.ven.& distingue vt per Bar.& alios hic.Adde tex.no.in l.bonæ fides.& ibi vide Bart.ff. de act. emp.& text.no.in l.fi.& ibi pulchrè Bal.C.de peri.& comm.rei ven.Tamen ad istum tex. tu aliter dic duob.mo. Primò; φ hic non fuit resolutus contractus ex parte alicuius, imo impletus: quia ex quo dominus remisit dono pesionem, habetur ac si soluisset. Vel potes subtilius attentare ex mente Bal.hic in lec.
2 antiqua,† φ quādo cōtractus ipso iure tollitur,tunc nō potest in parte tolli,quin in totū tollat̄.l.fi. ff.de accep. Sed cū hic res nō esset integra, pactū operatur solū exce.ex vna parte. Ideo ex alia agi non impedit, nec ob.l.cū emp.all.in gl. quia dato, φ ibi accep.non valeat,vt accep. vt ibi dicit tex. quia facta super ꝯctu iuris gen.tn̄ cùm res esset integra, vt ibi subdit text.in ver.emp. certè nudum sufficit, vt ipso iure tollatur emptio.l. ab emp.infra eod.

LEX LVII.

QVi in futurum. Pro tpe,quo creditor recipit vsuras,intelligitur fecisse tacitum pactum de non petendo interim sortem.h.d.& est vtile ſm Ang.ꝯ fęneratores,qui à prin.retinēt vsuras pro 4. vel sex mensibus.

SVMMARIVM.

1 *Persona debitoris si adijcitur verbo executiuo sine dictione taxatiua, tantum, facit pactum personale.*
2 *Conuentiones negatiuè conceptæ, an transeant ad hæredes.*

§. Si ex altera. Ex ea parte, qua pactum est in persona,non transit in hæredem, sed ex alia parte, qua est in rem bene transit. Et ad istum text. oportet subaudire,dictionem taxatiuam tantum:aliàs non esset pactum personale.l.nisi.s̄.eod.& in l.si pactum. j̄. de prob. ſm Iac.de Bel.Fran.Accur.Bart.Ang. & Sal. hic.Bart. & Ang. in l.si sic.vlt.ff. de verb. oblig. Ista subauditio mihi non placet, quia facit violentiam literæ,prout etiam dicit Imo.in d.l.si sic. Fulg aliter respondet,φ ista non sunt verba paciscentium, sed Iurisconsulti præsupponentis, quòd sit pactum personale,vt patet ex principio,dum dicit, si ex altera parte in rem, ex altera in personam, & postea subdit exemplum in ver. veluti. Ergo satis stat intelligere, φ constabat pactum esse personale.
1 Idem in effectu tenet d.Fran.de Are.in d.l.si sic.in 10.col.† Sed melius dicendum vr̄ ſm Bart.in l.nisi.in prin.s̄. eod.& Paul.de Cast.hic,φ quando persona debitoris adijcitur verbo executiuo,sine dictione taxatiua tantum,tunc facit pactum personale,hoc est, quod finiatur cum persona: & sic non transeat ad hæredem,vt hic.Sed eo viuo bene personam egreditur.l. hæredi.in prin.s̄. eo. Et vide omnino ad istam materiam Bald. in in l.sordidorum.C.de excus.mu.lib.10.Tu etiam considera,φ doct. Iurisconsulti videtur esse, quòd quando persona adijcitur pacto, censeatur pactum personale: Si autem res, tunc censeatur reale,ita dicit text.clarus in l.contra iuris ciuilis.§.si filius. s̄.eo.& videtur dicere text.hic, facit l. iuris gentium. §. pactorum.Intelligendo tamen sanè,vt declarat Bart.in d.l. nisi, in fi. vbi limitaui. s̄. eod. posui etiam aliam limitationem in l. tale
2 pactum.in princip.per illum text. supra eod. ¶† Vltimò dum examinat Bart.an conuentiones negatiuè conceptæ transeant ad hæredes,cæteri scribentes communiter hic nihil tangunt. Vide Bartol.eadem præcisè ponentem. in l. si sic. vltima,& ibi per Ang.& Mod.ff.de ver.oblig.latè Bart.& Ang.in l. iuris gen. §.pactorum.supra eo.Imo. & Mod. in l.stipulatio ista. in prin. per illum text.ff.de verb.obli. Iason Paduæ.

SVMMARIVM.

1 *Ablatiui absoluti in contractibus non disponunt, sed resoluuntur in conditionem.*

2 *Dolus dans causam contractui bonæ fidei, sicut annullat contractum ipso iure, eo modo annullat liberationem ipso iure.*

3 *Conuentio, quæ principaliter ordinatur ad resoluendum, non potest operari productionem actionis.*

4 *Datio arrharum non facit rem desinere esse integram.*

5 *Actio competens ad arrhas repetendas quæ sit.*

6 *Addictus morti, destinatus dicitur.*

7 *Res quamuis sit vendita, & tradita; & sic appositum pactum legis commissoriæ, vel addictionis in diem, quamuis sit pactum nudum, tamen ipso iure operatur resolutionem contractus absque eo, quòd interueniat retrotraditio.*

8 *Emptor si fecerit pactum de retrouendendo, venditor oblato pretio potest illam rem vendicare à quocunque possessore.*

9 *Emptor si conuenitur ad precium, quòd haberet pacti exceptionem. & name.10.*

11 *Confessio simplex de possidendo nomine alterius, tantum operatur quãtum constitutum.*

12 *Venditor si in instrumento constituit se possidere nomine emptoris, talis venditor non tenetur amplius tradere, nec ad hoc potest cogi per actionem ex vendito.*

13 *Venditor tenentur tradere veram possessionem vacuam ab omni seruitute.*

14 *Consensus simplex contrarius non inducit resolutionem contractus.*

15 *Donatio sicut hodie perficitur solo consensu, ita contrario consensu resoluitur.*

16 *Res dicitur esse integra in contractibus, qui solo conseusu perficiuntur, vsque quo remanet in nudis terminis meri consensus.*

17 *Gabella non debet solui pro solutione, etiam stante statuto, quòd de quolibet contractu soluatur gabella.*

18 *Constitutum licèt sit actus fictus, tamen per tale constitutum transfertur vera, & non ficta possessio.*

LEX LVIII.

AB emptione. Ista est pulchra, & subtilis lex, & habet materiam notabilem, & vtilem. ¶Contractus, qui solo consensu ɔ̃huntur, ɔ̃rio consensu re integra ipso iure soluuntur. Secus si res non erat integra, nisi interueniat actus retrosimilis, & pactum positum ad resolueudum, non prodest ad agendum. hoc dicit. ¶Pro intelligentia huius l. aduerte, quòd ista l. secundum glo. & omnes Doctor. & tam antiquos, quàm Moder. diuiditur in 4. par. Ex quà diuisione apparet, quid differat versiculus, nec quicquam interest. à ver. Aristoni. In prima loquitur in contractibus, qui solo consensu contrahuntur, & res est integra ab vtraq; parte. In secunda loquit̃, quando ab vna parte. res non erat integra, quia interuerat traditio, sed postea sequutus est actus retrosimilis. In tertia loquitur, q̄n res est integra ab vna parte, vel ab vtraque parte. In quarta ponitur alia decis. Secnnda ibi, Aristoni. Tertia ibi,
* nec quicquam. Quarta ibi, illud planè. *Iste communis intellectus* mihi non placet, ꝙ in 3. loquatur text. q̄n res non erat integra ab vna parte, vel ab vtraque, quia primo modo text. esset superfluus, ſm alium est diuinare: quia q̄n ab vtraque parte res desinit esse integra, in tex. verbum nullum. vnde ego intelligo text. planè. Et iste est verus, & ꝓprius intellectus. Nam in prin. dicit tex. non esse dubium, ꝙ ɔ̃ctus, qui solo ɔsensu ɔ̃huntur, re integra, ɔ̃rio consensu dissoluãtur. Postea in ver. Aristoni, dr̃ ꝙ si res non est integra, puta quia interuenerit traditio, requiritur actus retrosimilis, & sic requiritur retrotraditio. Nunc in ver. nec quicquam interest, quęritur an sit dr̃ia inter primum, & ſm casum. Et iuriscon. r̃ndet, ꝙ nihil interest. Quia q̄n facta est retrotraditio, postea pōt ɔ̃ctus solo dissensu resolui, prout in prin. & istum intellectũ voluit glo. in verbo interest, in scd̃o intellectu. ¶Pondera primò tex. ibi, integris oı̄b. ꝙ est q̄n statũ est in meris finib. ɔsensus, & non processũ est ad aliquam facti traditionẽ, nec rei venditæ, nec pretij in totum, vel pro parte, verè, vel fictè, nec aliquid interuenit, ꝑꝑ ꝙ alter ex cõtrahẽtib. sit liberatus ab eo, ad ꝙ tenebatur, vt in gl. mag. post prin. Istis concurrẽtibus procedit illud, quod dicit tex. ꝙ non est dubiũ, &c. quia eadem potentia est contrariorum: quam rationem assignat text. in §. fin. Insti. quib. mod. tol. obl. facit. l. nihil tam na
1 turale. ff. de reg. iur. † Secundò not. ex tex. in verbo præstitis omnib. iũcto ver. fi. quòd ablatiui absoluti in ɔ̃ctib. nõ disponunt,
a sed resoluuntur in conditione. [a] Patet, quia agi non potest, vt dicitur in ver. fi. Et ita not. Bart. & alij, Bald. in l. 1. C. quando lic. ab emp. disced. Facit l. euictis agris. ff. de euic. l. accep. ff. ad l. fal. Idem in vltimis voluntatib. l. à testatore. vbi Bartol. & alij, ff. de condi. & demonst. nisi verba referantur ad eum, quem testator potest grauare. l. fideicom. §. cum essent, vbi plenius Bar. ff. de leg. 3. Bar. hic, & in dict. l. à testatore. & in l. 2. §. videndum. in 1. col. ff. ad Tert. & in l. 1. §. quidam filium. in 2. col. ff. de ɔ̃ta. & in l. vnica. in 1. opp. C. q̄n non petẽ. partes. Bar. in l. 1. C. q̄n lic. ab emp. disc. & in l. illã, in 1. col. in fi. C. de coll. Aduerte tñ, quia Pau. de Cast. hic dicit, ꝙ ideo hic ablatiui absoluti dispositionem non inducunt, quia conuentio erat nuda. Sed si fuisset vestita, aut facta per stipulationem, tunc videretur, ꝙ disponerẽt: sed tu considera, vbi probatur istud. Nam ver. fi. non vr̃ probare, nec videtur licitum arguere ab vltima voluntate, quæ pendet à voluntate testatoris, & in qua potest hæredẽ grauare ad contractus. In ɔ̃rium tñ alleg. Fulg. text. in l. pacto conuento. ſ. de trans. qui tex. non multum vrget, sed fortius stringit text. in l. qui finẽ, & ibi Fulg. in scd̃o not. ad hoc not. ſ. tit. 1. vbi illi ablatiui absoluti (rato manente pacto) non stant conditionaliter: imò purè, & dispositiuè, ꝙ si aliqs ɔ̃ueniat trãsactioni, soluat pœnam, tñ pactũ remaneat ratum. Potes dicere, vt declarat Bal. in l. 1. ad fi. C. de lib. præt. & in l. vnica. in 1. oppo. C. q̄n nõ petẽ. partes, ꝙ ablatiui absoluti possunt stare trib. mod. cõditionaliter, in vim causæ finalis. Item suppositioni terminorum, vt ibi per eum. Alibi Bal. in repe. l. 1. in 11. oppo. ff. de leg. 2. dicit, ꝙ aut ablatiuus absolutus cadit super certo, ꝙ sui natura, & iuris inteltectu est certum: tunc non facit conditionẽ, vt ibi. Si autem super incerto, tunc bene facit conditionem, vt iurib. pręalleg. cum conditio debeat esse incerta. Et ad hoc vide etiam no. Bar. in l. 1. in vlt. colum. ff. de cond. & demonst. Itẽ adde, ꝙ ista verba, arbitratu meo, non faciunt conditionem ſm Bar. in l. cum stipulatus. in princ. per illum text. ff. de verb. obl. Item adde, ꝙ aliquando ablatiui absoluti nihil important, vt est text. in l. 1. in prin. in ver. si extraneum. ff. de vulg. & pup. in verbo filio præcedente. iuncta glo. ibi, & iucta. l. adoptare. ff. de adop. & iungendo illam glo. cum tex. collige pulchram limitationem ad regulam hic traditã, quòd quando ablatiui absoluti ponuntur gratia frequentioris vsus, tunc nihil important. Item ad istam regulam adde, quòd ablatiui absoluti faciunt conditionem expressam, secundum Bald. in d. l. 1. in vlt. col. ff. de cond. & demonstr. ¶Tertiò no. ex text. ibi, quia bonæ fidei, ad quam omnia hic rediguntur, secundum Bar. & alios, ꝙ quando contractus principalis est bonæ fidei, eodem modo liberatio, seu distractus est bonæ fidei. Et secundum Raph. Fulg. istud melius probatur in hoc text. quàm alibi in mundo.
2 † Et istud est vtile, quia sicut dolus dans causam contractui bonæ fidei annullat contractũ ipso iure. l. & eleganter, in princip. & §. non solum. ff. de dolo. Eodem modo ipso iure annullat liberationem, seu distractum quantuncunque sit fauorabilis. gloss. est in l. de tutela. C. de in integr. restitu. min. gl. in l. sub prætextu. prima, & ibi Bartol. & Doctor. C. de transact. & in l. si maior. C. de dolo. Barto. in dict. l. & eleganter. in princip. Barto. & Docto. in l. si cum te. supra eod. Bald. in l. 1. in princip.
3 & ibi Sali. quando lice. ab emp. disce. ¶† Vltimò not. ex versi. final. quòd conuentio, quæ principaliter ordinatur ad soluendum, non potest operari productionẽ actionis. Ratio est: quia actus agentium non dẽnt operari vltra intentionem eorum. l. nõ omnis. in prin. ff. si cer. pe. & hoc est, ꝙ propriè dicit tex. ibi, quia eo modo non tam hoc agitur. Similiter pactum ordinatum ad excipiendum non valet ad agendum. Ita per istũ text. tenent Bar. & Doct. in l. in traditionib. in fi. ibi reprobata gl. s̃. eo. ¶Limita, nisi actũ sit expressè, vel etiã tacitè, vt agi possit, cũ tunc cesset ratio prædicta, tex. est in l. ex empto. §. is, qui vina. & ibi Bartol. quem vide, & in §. præcedenti. ff. de actio. emp. & text. in l. venditi. C. eo. ¶Secundò limita, nisi verba resolutiua sint talirer concepta, quòd intelligatur celebrata noua venditio: quia tunc bene agi posset. l. iuris gent. §. adeo. & l. vnus. §. pactus ne peteret. versic. idem dicimus. supra eodem. secundum Gul. de Cun. & Angel. hic. Item ad istud not. vide omni-
4 no text. in l. si conueuerit. ff. de rei ven. ¶† In gloss. secunda. in verbo, recedi. habes, quòd datio arrharum non facit rem desinere esse integram, quin ab ea possit solo consensu ipso iure

ADDITIO.

a * Adde, quòd ablatiui absoluti prolati à potente disponere, inducunt dispositionem, ex no. per Rom. consil. 32. colum. 3. post princip. Alex. consi. 199. num. 5. lib. 2. Pari. consil. 23. num. 26. lib. 2. & de sui natura important conditionem, Dec. in in c. traslato. num. 3. de confir. vtil. vel inutil. & faciunt conditionem expressam. Neui. cons. 87. nu. 5. Quæ conditio importat formam, Dec. cons. 77. in prin. cons. 466. col. pe. in fi. quam concl. declara, vt per Alex. in l. 2. §. prius. col. 2. de vulg. quæ conclusio locum non habet, q̄n ablatiui absoluti cadunt super eo, ꝙ est certum à iure, quia tunc non important conditionem, teste Rol. cons. 82. num. 15. & 16. libr. 1. Qua in materia plura not. Afflic. Decis. 188. numer. 5. 355. nume. 3. Ias. in Rubr. 2. lectu. nu. 20. solut. matrimon. Quibus adde, quòd ablatiui absoluti faciunt dispositionem, quando important executionem circa rem, in qua inducitur fideicommissum secus quando importãt quandam denominationem personæ conditionaliter prolatæ. Rom. consil. 51. num. 6. lib. 3. MASVER.

re recedi. Et ratio est, quia arrhæ non sunt res principaliter reductæ,& sic patet si solutis arrhis partes agant, ꝙ venditio habeatur pro infecta: certè cùm ipso iure resoluatur principalis ꝯtus,etiam datio arrharum infringetur, & erunt restituendæ per condictionem sine causa.Istam concl.limitant Ang.& Sal. Fulg.& Pau.de Cast.hic,nisi sint solutæ pro arrhis, & pro parte pretij, prout cōiter solet fieri:dummodo consistant in pecunia numerata,aliàs non possent esse loco pretij: & tunc ꝯtus non resolueretur nudo consensu, sed adhuc posset agi ad implementum ꝯtus,non obst.pacto resolutiuo.Et hoc tenet gl. ord.in l.2.& ibi Bal.C.qñ lic.ab emp.disc.Tu autem aduerte,in q̄tum gl. & Doct.dicunt, ꝙ qñ arrhæ sunt expressè solutæ pro parte pretij, venditore ꝯsentiente, ꝙ non possunt censeri pars pretij, nisi consistāt in pecunia nnmerata.Istud non est verum per l.fundi partem.ff.de ꝯh.emp.l.ea conditione. C. de rescin. vend.iuncta l.cum test.C.de pac.inter emp.& vend. Præterea, & clarius, dummodo in venditione à ptincipio sit ꝯuentū de pretio in pecunia numerata, potest ex post facto solui species venditore volente.l.pretij causa.C.de rescin.vend.patet per regulam:quia aliud pro alio de voluntate creditoris pōt solui.vt Inst.quib.mod.tol.oblig. in prin.& l.2.§.1.à ꝯrio sensu.ff.si cer. pe.

5 Quæ † aūt actio ꝯpetat ad arrhas repetendas, vide tex. in l. ex emp.§.is,qui vina.cū seq.& ibi gl.& Bar. in fi.ff.de act. emp. & gl.in l.ꝯtus.§.fi. & ibi Bar.& Bal. in pe.col. C.de fid.instr.Bal. in l.2.C.qñ lic.ab.emp.disce.Ang.& Imo.in d.l.si id, ꝙ aurum. ff.de sol. ¶Capio glo. in verbo, cogaris. in qua debes ante oīa aduerte, ꝙ dum gl. & Doct. loquūtur de pacto adiectionis in diem,ineptè loquuntur,& deprauata est rub.de in diem adiec. quæ dēt dicere addictione. Et similiter debet dicere pactū addictionis in diem,& non adiectionis, prout etiam dicit Laur. Val. in 5.lib.elegantiarum.c.127. Istud patet in l.si venditor. §.1.in verb.addictus est,& in §.sed & si neuter. in verbo, addictū est prædium. ff. de in diem addictio. Et addicere est eo modo vendere, vt qui maius pretium licitatur, rem venditam habeat.Ideo istud pactū addictionis in diem fit hoc modo.Vendo tibi talem fundum pro centum, nisi alius reperiatur intra

6 mensem,qui maius pretiū offerat:quo casu sit ineptū.† Aliqñ etiā addictus morti destinatus dr̄.l.addictos.C. de episc.aud.& l.addictos. C.de appel.vnde dicit Cicero in 3.offic.cum is,qui morti addictus esset, paucos ꝯmendatorum suorū postulas-

a set, vas alter factus est.Ibi addictus, ᵃ positus est.i. destinatus

7 morti.Nunc redeundo ad gl. † Ex ea habes duas no.conclusiones.Prima est,ꝙ q̄uis res sit vendita,& tradita,& sit appositum pactum.l. commissoriæ, vel addictionis in diem, quamuis sit pactum nudum,tñ ipso iure operatur resolutionē ꝯtus absq; eo,ꝙ interueniat retrotraditio,vt probat tex.in l.commissoriæ. in verbo vendicare, alleg.in glo. Et licet Bal.& Saly. latius hic conentur assignare alias rationes, tamen non potest melior ratio assignari,quā ꝙ lex specialiter istud inducit in istis duob. pactis tantum pp frequentiam talium pactorum. Hic est, ꝙ de istis duobus pactis habes duos titulos speciales. s. titulū de in diem addic.& titulum de lege commis. secundum Bart. & Ange.in l.1.vlt.col.ff.de do.Bart.in l.si hominem.ff.de vsuf.glo. in l.comissoriæ.& ibi Angel. C.de pac.inter emp. & ven.& per Cy. & Bald. in l.traditionibus. & ibi plenius Saly.C.eo.vide tñ in contrarium fortem text. in l.voluntate. §. fin.ff. quib.mod. pig.vel hyp.solu.quem text.alleg.contra Barto. Rapha. Cum. in l.1.ff.de do.ad quem text.conatur respondere domin. Alexand.Imol.in consil.10. quòd incip. videtur fortasse prima cōsideratione dicendum, sed non sine violentia, & diuinatione ad illum text.¶Secunda conclusio glo.est, quòd ita demum pactum.l.commissoriæ, & addictionis in diem operatur translationem dominij, quando à princip. contractus, & re integra apponuntur: secus, quando ex interuallo. Et dicunt Angel.Fulgos. & Paul.de Castr. istam gloss.esse singularem, & tenendam perpetuò menti, quia declarat totam materiā titul. de lege commis.& de in diem addictione, & secundum Pau. de Castr. qui nescirent istam gloss. possent errare, & est multū singularis secundum eum. Adde doctr.Bald. notantem istam gloss.ad hoc in l.2.secundo not. C. communia de lega. & in l. traditionibus,in penult. colum.& ibi latè Sali.C.eod.¶Secundò limita prædicta, quando pactum legis commissoriæ, vel addictionis in diem fit per verba, quæ concernunt directo resolutionem contractus, puta, quia dicitur,inepta sit, vel infecta:tunc ipso iure operantur resolutionem,vt hac gloss. Secus si essent verba obliqua. Puta, quòd res ad me reuertatur, vel mihi restituatur: tunc non transfertur dominium ipso iure, sed pactum, (si pactum fuit incontinenti appositum) producit actionem personalem, glo.est magistra melior de iure in l. 1.& ibi Barto.in vltim.colum.ff.de do. Gul. de Cun. Bald. Sal, & Paul.de Cast.hic,Bal.in l.1.C.quādo lic.ab emp.disc.& in d.

8 l.2.in 2.no.C.communia de leg.& in d.l.traditionibus.† Ex hoc confunditur noua,& singularis decis.Pau.de Cast.in d.l.si cum venderet. ff. de pign.act.per illum text. in verbo, vendicarem, quem ad hoc reputat singularem, & per eum refert se consuluisse,ꝙ si emptor fecit pactum de retrouendendo (prout facere solent vsurarij,) quòd venditor oblato pretio potest illā rem vendicare à quocunque possessore, quia per tale pactum intelligitur ipso iure translatum dominium in eum, vt ibi est text.in verbo, vendicare, etiam si primus emptor vendidisset alij,antequam sibi fieret oblatio pretij:quia intelligitur vendidisse cum sua causa. l.lex vectigali fundo dicta.ff. de pign. Sed malè dicit, cùm verba pacti sint obliqua.s.de retrouendendo. Item speciale est in pacto legis commissoriæ, & in pacto addictionis in diem, quòd dominium retrotransferatur ipso iure,vt tenet glo. ordinaria, & approbata in l.2. C.de pact. inter emp.& vend.Bartol.& Angel.in l.1.in vlt.colum.ff.de do. ergo secus est in ipso pacto de retrouendendo.Nec obst.d.l.si cum venderet,quia ibi creditor non vendidit rem ex pacto taliter, quod transferret dominium in emptorem, sed solùm vendidit illud ius,quòd habebat in pignore: vt patet ex text. in verbo rem suam liceret recipere: meritò ei competit vendicatio, non quidem virtute istius pacti, sed quia creditor vendendo transtullit solùm ius pignoris,vt ibi declarat Raph. Fulg.& ita contra illam decis. Paul. de Castr. consuluit de ciuitate Cesenę domin.Alex.in consil. 10. quod incip. videtur fortasse prima consideratione dicendum, vbi latè per eum videas in 1. volum.¶Capio gloss.fin.magnam in verbo, constituatur. quā diuide magister in 4.part.In prima assignat rationē tex. In secunda format vnam q. In tertia format aliam q.quæ est valde difficilis, & latè eam disputat. In quarta, & vlt. extendit prædicta, & istum text. ad donationem simplicem. Secunda ibi, sed nunquid etiam exceptionem.Tertia ibi, sed quid si venditor.Quarta ibi. Item ad donationē trahere. ¶Redeo ad 1. partem, quæ assignat rationem ad hunc text. ꝙ ideo ex ista conuentione non oritur actio, eo quia fuit facta pacto nudo, & pactum nudum non sufficit ad producendum actionem.l.iuris gen.§. sed cum nulla.s̄.eo. Tu aduerte,ꝙ text.non fundat se in ista ratione pacti nudi, quia in istis contractib. non curatur, sed fundat se,quia actus agentium nō operantur vltra eorum intentionem.Ita dicit tex.ibi,quia eo modo non tam hoc agitur,&c.¶In 2.par.gl.habes,ꝙ qñ venditor tradidit rem: & sic non est res integra, si postea per conuentionē dissoluatur emptio, ꝙ non parit exceptionem emptori ꝯuento ad pretium. Nihil alleg.Sed gl.in l.fi. C.qñ lic. ab emp.dis. alleg.duo fundamenta,

* *per quæ communiter Doct.& antiqui,& Mod.tenent.* cum gl. & dicit Cyn.in l.1.in 4 q.C.qñ lic.ab emp.dis.ꝙ ista conclusio gl.est veritas,sicut Euangelium.Pro ista opi.Gul.de Cun.addit tertiam rationem,quia hic resultabat ꝯtus innoīatus, vbi locus est pœnitētiæ ex parte eius, q tradidit,& sic, q impleuit,p regulam.l.si pecuniam,in prin.ff.de ꝯdi.ob cau.Bar.& Ang.hic tenēt rōnes gl. prædictæ.Sed dicunt,ꝙ ratio Gul.est falsa:quia cùm hic ꝯuentio fuerit facta per ablatiuos absolutos,qui resoluuntur in conditionē, non est propriè contractus innoīatus, vt not.in l.si intra.s̄. eo. ergo non est locus pœnitentiæ. Raph. Fulg.ponderat, ꝙ in hoc vltimo,an sit locus pœnitentiæ,Bart. est sibimet contrarius in pen. q. Sed certè (si bene inspexeris) non est contrarius,imò idem tenet,ꝙ hic. & j̄. dicam aliquid. Tu autem collige ex verbis Barto. & Ang. not. limitationem, quæ hactenus remansit sepulta,ad regulam.d.l. si pecuniam.in prin.vbi in ꝯtibus innoīatis locus est pœnitētiæ re integra ex parte eius, qui impleuit. Nam illa regula procedit in ꝯtibus innominatis,qui fiunt sub modo per dictionem, vt, in illis bene est locus pœnitentiæ. Secus si fiant sub conditione: quia ex quo nō sunt propriè ꝯtus innominati,vt per Bar.in l.si intra.s̄. eo.certè ibi non habet locum pœnitentia. Magna est authoritas Bart.& Ang.& nemo facit mentionem,nec hic,nec in d.l.si pecuniam. Sed ego puto, quòd limitatio non sit vera. Nam considero rationem fundamentalem, quare in ꝯtib. innoīatis hētlocum pęnitentia. Ratio est,quia sunt debiles.Certè ista ratio fortius limitat, qñ fiunt sub conditione: quia tunc adhuc sunt magis debiles.l.cedere diem.ff.de verbor. signific. Ergo fortius debet habere locum pœnitentia. Item si cōsideras duas alias rationes,quas assignat Bart.in d.l.si pecuniam.in 2.col.vbi dixi,illæ rationes fortius vrgent, quòd debeat locus pœnitentiæ, qñ contractus innominati fiunt sub conditione. Et si dicas,

ADDITIO.

a ¶Addictus.Adde Catel.ver.addictio,vbi declarat,& sustinet posse dici, addico,& adijcio,propter varietatem casuum contingentiū. & ibi quid de verb. do, dico, & addico ,& tandem sequitur Ias. hic , ꝙ addico idem importet,ꝙ destino,deuoueo,deputo,seu morti adiudico. MASVER.

cas,(prout videtur dcicere Bart.) quòd quando fiunt ſub conditione,non ſunt propriè contractus innominati.Nam aduerte, quòd etiam tunc nõ ſunt innominati: ita ꝙ ceſſet penitentia, ſed ſaltem tranſeunt in conuentionẽ nominatam, licèt non in contractum nominatum, vt dicit Bart. ergo cùm ibi nihil
9 ſit obligationis, fortius, debet eſſe locus pœnitentiæ. ¶ † Redeundo tamen ad q. gl. Pro eius veritate conſidera tres caſus. Aut emptor.n.auctualiter tradidit rem vẽditori:& tunc puto ꝯ glo.ꝙ ſi emptor conueniretur ad pretium, ꝙ haberet exceptionem pacti,& ita expreſsè firmat Bald.hic,quia tunc ceſſaret ratio glo.in d.l.2.Aut emptor non vult tradere rem, & tũc proculdubio verum eſt,ꝙ non haberet exceptionẽ, quia eſſet iniquũ,ꝙ deberet hr̃e,& rem,& pretium,vt dicit gl.in d.l.2.Et
10 iſtos duos caſus reputo indubitatos.Aliqñ, & tertiò † emptor eſt paratus retradere rem venditam,& ita offert: venditor autem (non obſtante pacto reſolutiuo ꝯctus) agit ad pretium, tunc pulchrum,& ſubtile dubium eſt, an ipſi emptori ꝯpetat exceptio.Glo.& Doct.pręalle.volunt,ꝙ non. Solus Raph. Ful. ſubtiliter tenet contrarium:quia tunc ceſſat ratio gl. & d.l.2.ꝙ ſit abſurdum emptorem habere vtrunque.ſ.rem, & pretium: ex quo vult reſtituere rem,& ita eſt paratus.Non obſt. ſecunda ratio illius glo.ꝙ iſta conuentio ad reſoluendum non tendit ad dandum exceptionem: quia ſm cũ iſtud eſt falſum. Nã acceptilatio fit ad reſoluendum,& tñ parit excep.etiam qñ eſt inutilis.l.ſi ynus.§.pe.ſ. eo. & l.an inutilis. in prin.ff.de accep.Et pro iſta parte ꝯ omnes alleg.Raph.tex.de quo multum gloriatur in l.ſi cum emptore.§.fin.ſ.eo.vbi dicit eſſe text.expreſſum (ſi non cauillatur) & dicit, ꝙ Doct. non fuerunt recordati de illo tex.Sed certè ille tex.parum vel nihil facit.Loquitur. n. in procuratore,qui vendidit rem,& tradidit,poſtea dominus cõuenit,ꝙ reſoluatur ꝯctus facta retrotraditione.Deinde ibi dñs perſeuerat in eadem voluntatẽ, meritò ibi procur. petens pretium,repellitur exceptione doli,vt dicit tex.non autem excep. pacti,ſed hic venditor non perſeuerat in reſolutione ꝯtractus: imò agebat ad pretium.Non ob.ſm Ful.iſte text. in 2.& 3.& 4. par.in ver.præſtitiſſes, quaſi non ſufficiat ſolũ offerre: quia rñdet Ful.ꝙ verum eſt, quo ad reſoluendũ ꝯctum ipſo iure, ſed
* gloſſ.quærit ſolum de excep. Breuiter ſubdit, ꝙ opi.gl.(*cum ſit cõior*) eſt ſequenda,ſed ꝙ ſua opi.eſt æquior, & verior de iure. Cõſidera tu ſi dici põt,ꝙ iſtam opi.Ful.tenuit Bar.hic.in j.col. in fi.dum reprobat fundm̃ Gul. Nam dicebat Gul. ꝙ in q. glo. iuncto text.reſultabat ꝯctus innoĩatus. Ergo debet eſſe locus pnĩæ ex parte eius,qui impleuit. Dicit Bar. ꝙ hic non põt dici ꝯctus innoĩatus, cùm ablatiui abſoluti importent ꝯditionẽ, ſed ꝯctus innoĩati non pñt fieri ſub conditione.glo.in l. ſi intra ſ.eo.glo.& Doct.in l.ſi quis cum debitore.ff.de iureiuran.quia quę ſunt in ꝯditione,nõ ſunt in diſpoſitione.l. ſi quis ſub conditione.ff.ſi quis omi.cauſa teſt.Subiungit Bar.(& iſtud pondera,) ꝙ ſi emptor ſit contentus retrotradere rem, quam accepit,& ita offerat,ꝙ habebit actionem ad pretium:& ſic in iſtis verbis Bart.videtur tenere opi.Fulg.Verum eſt,ꝙ Bart.ĩ.in pe. q.tenet contrarium,vbi vult, ꝙ iſto caſu requiritur conſenſus partium. Nec ſola oblatio volentis retrotradere rem ſufficeret.Et ſic Bart.videtur ſibi contrarius, & de iſta contrarietate perpendit Fulg.hic.& ſ. dixi. Et conſidera,quõ poſſit ſaluari Bart.niſi dicas,ꝙ Bart. hic loquitur, quo ad dandum tantũ exceptionem.ſed in pen. q.loquitur quo ad reſoluẽdum ꝯctum ipſo iure.Breuiter tu dic, ꝙ etiam in terminis Fulg. verior eſt gl.quam tenet Albe.hic in 1.col.poſt Ia.de Are.ꝙ etiam ſi emptor paratus ſit rem reddere,& ita offert, adhuc ex conuentione reſolutiua non habeat excep. quia aliàs eſſet in poteſtate emptoris reſcindere,vel non reſcindere,ꝙ eſſe non debet,propter inæqualitatem.l.in emenitis.cum glo. C.de contrah. emp. Idem tenet Albe.hic in pen.colum. in ver.item quærit glo. an pactum:vbi addit bonam rationem, quia in iſtis contractibus innominatis ſola oblatio non ſufficit, nec habet vim implementi,vt tenet glo.ſing.in l.iuris gen.in prin.ſ.eo.Tu confirma, ꝙ dato etiam,ꝙ hic non ſit propriè contractus innominatus, tñ eſt ſaltem conuentio innoĩata,in qua debet habere locum. d.l.iuris gen.in princ.Idem in terminis tenet Sal.hic.& in l.1.C. quando lic.ab emp.diſce,per fundamenta ſupr.relata. Tamen ad illud de oblatione potes dupliciter reſpondere, ꝙ in empt. vbi agitur de reſolutione, ſola oblatio ſufficiat,per l. Labeo ſcripſit ſi mihi Biblio.ff.de contrahend.emptio.iuncta.l. ex empto.§. is, qui vina.ff. de action.emp.Secundò, & notabilius reſponde, quòd quando contractus innominatus ordinatur ad liberandum, vel reſoluendum, vt hic,ſola oblatio habet vim implementi, prout ſingul. dicit Bald. in l. ſi cum fundum.per iſtum text. ſupra eod. ¶Venio ad tertiam partem principalem gloſſ.quæ eſt difficilis,& eſt additio, quam multi libri non habent, in qua format q. & pro vtraque parte facit tria fundamenta, ſed in vltimis rñdet, & ſic vr̃ tenere primã partem negatiuam,quam ſubdiuide in 8.particulas. In 1.vt dixi, format. q.difficilẽ. In 2. pro parte negatiua facit vnũ fundm̃.In 3. aliud. In 4.ſm Bar.& Fulg.rñdet tertię obiectioni duob.mod.ſed ſm Ang.& Pau.de Caſt.facit aliud fundm̃:ſed non placet.In 5. pro eadem parte negatiua facit aliud fundm̃. In 6. pro parte ꝯria, & ſic affirmatiua facit aliud fundm̃,& ei rñdet.In 7. idem.In 8. idem. Secunda ibi, vr̃ tradita. Tertia ibi, item ſufficit. Quarta ibi,item non parit.Quinta ibi, item actus èconta hic ſimilis. Sexta ibi, èconta hic vr̃. Septima ibi, item pro hoc. Octaua, & vlt.ibi,item liberatur fideiuſſor.¶Quæſtio ergo gl.eſt,qñ venditor verè non tradidit rem venditam, ſed fictè ꝯſtituendo ſe poſſidere noĩe emptoris:quo caſu certum eſt, ꝙ tranſtullit ciuilem, & naturalem poſſeſſionem, & dñium, & apud ipſum nuda detentio remanſit,ſicut apud colonum.l.ꝙ meo.in prin. ff.de acq.poſſ.Et poteſt cõueniri rei vend.& interdicto vti poſ. ſi turbaret emptorem.Et not.in l.clam poſſidere.§. qui ad nũdinas.ff.de acq.poſſ. Vtrũ autẽ talis emptio ſolo conſenſu diſ-
11 ſoluatur; † pondera,ꝙ iſta gl.in formatione.q.eſt valde ſingu. ad materiam conſtituti, & eam pro ſingu. not.Angel. & Fulg. hic, ꝙ tñ operatur ſimplex confeſſio de poſſidendo nomine alterius,quantum ꝯſtitutum. Nam gl.hic nihil dicit de conſtituto, & ſic verba confeſſionis enunciatiua emiſſa principaliter propter ſe diſponunt, non ſolùm circa transferendam poſſeſſionem in emptorem, ſed etiam circa dñium. Et ſic tñ eſt dicere,confiteor me poſſidere nomine emptoris, quantum eſt dicere,Conſtituo me poſſidere. Ita volunt Doct. relati ad iſtã gl.Et eſt not.extenſio ad l. quod meo.in princip.ff.de acq.poſſ. Et iſtam gloſſ. etiam not.pro ſingul.Bald. hic in lectu.antiqua. Bald.etiam hic in lect.ord.in fin.not.iſtam glo.ad hoc.Et idem Bald.in l.1.C.de vſucap.pro do.In iſta q.gl. pro parte negatiua adducit primam rationem, quòd quando res vendita eſt tradita,tunc ſolo diſſenſu non reſoluitur venditio, vt hic in ver. & Ariſtoni.& l. 1.& 2. C. quando lic.ab emp.diſce.Sed hic licèt non ſit verè tradita, tamen eſt fictè tradita. Tu confirma iſtud argum.Nam quando caſus fictus idem operatur, quod caſus verus,licitum eſt arguere de ficto ad verum.l. Gallus. §. & quid ſi tantum.in fin. ff.de liber. & poſthum. vbi Bartol. & Doct. Sed hic cõſtitutum,(& ſic ficta traditio)tantũ operatur ſicut vera, cùm per eam transferatur vtraque poſſeſſio,& dominium.Secunda ratio eſt,quia ad faciendũ rem venditã non eſſe integram,ſufficit aliquid fieri,per ꝙ venditor liberetur,ſed conſtituendo venditor liberatur,vt ſ.ergo,&c. ¶Deinde gl.in 4.particula ibi,item non parit,ſm Bart.& Fulg.non facit tertiũ fundamentum,ſed rñdet obiectioni dupliciter, licèt Angel.& Paul.de Caſtr.dicant, & non bene, ꝙ ſit tertium fundamentũ: obiectio eſt iſta. Nam ex quo venditor poſſidet, licèt alieno noĩe,non poterit ꝯueniri,quia tutus excep.virtute conuentionis reſolutiuæ, & ſic ſola exceptio ſufficit. Glo. dupliciter reſpondet. Primò, quòd iſta conuentio non apponitur ad hoc, vt excep.pariat,ſed vt reſoluat.Iſta ſol.non eſt bona, quia etiã accep.fit ad reſoluendum,& tamen parit excep. vt dixi in parte præcedenti gloſſ.Secundò,& not.reſpondet gl. à partib.ſufcienter enumeratis. Aut enim vis, quòd pariat excep. & ſic liberationem ab actione ex emp. & iſtud non poteſt, quia conſtituendo ſe poſſidere nomine emptoris fuit liberatus ab actione ex empto, & ſic liberatio non poteſt eſſe, vbi non eſt habitus: quia priuatio præſupponit habitum. l. remittit.ff. de iureiu.& l.manumiſſiones.ff.de iuſti.& iur.Aut vis,ꝙ pariat excep.rei vend. vel ab interdicto vti poſſid. & iſtud nõ fuit actũ, nec cogitatum, cũ iſta conuentio ad actionẽ ordinetur princi-
12 palem ex empto non autem ad alias. † Not. & perpetuò tene
a menti iſtam glo.ſm Bar. [a] quòd ſi venditor in inſtrumento cõſtituit ſe poſſidere nomine emptoris,prout ſemper apponit in omnib. inſtrumentis, talis venditor non tenetur amplius tradere:nec ad hoc poteſt cogi per actionem ex vendito, ſed bene poteſt cõueniri vt poſſeſſor rei vend.vel interdicto vti poſ. & ſm Ful.iſta gl.eſt perpetuò not.digniſſima.Iſtam gl.ſequuntur Bar.Bal.Sal.& Fulg.hic.Idẽ tenet gl.in Auth.ſacra. pub.in gl.in verſi.cuſtodiantur. C. ſi aduerſ. vend. Contrarium tenet gloſſ. in l.Iul.§.ex vendito.in verſi.poſſeſſionem,& eſt ver. precaria. ff.de actio.emp.cum qua tenet Cyn. in l.2.in vltim.q.C. quando lic.ab emp. diſced. idem tenet Paul. de Caſtr. hic, circa fin.
b quia adhuc poteſt ꝯueniri actione ex empto [b] ad realem traditionem

ADDITIONES.

a ¶Secundum Bartol. Illatio Bartol. ad impediendum actionem ex empto, cui adde Alexan.lib.4.conſil.2.in 2.dubio.& Angel. Inſti.de empt. §. fin.vbi addidi. PVRPV.

b ¶Et hanc ſententiam ſequutus eſt Senatus Pedemonta.vt per Oſaſ.deciſ.36.

ditionē rei vén.quia quo ad illā censet adhuc res integra,arg.l. si hæres testō.ff.de eo,quod cer.loc. Tu vltra alios cōfirma optimo simili. Nam licèt in legatariū ipso iure transferatur dominium rei legatæ à morte testatoris.l. à Titio. in fi. cum si.ff. de fur.& ppterea ꝯpetit rei ven. tñ adhuc potest agere actione personali ex testō,vt res legata sibi actualiter tradatur,& sic per actum naturalem acquiratur ei verum,& pprium dñium iure gen.l.1.& 2.C.cōia de leg. no.in l.1.ff. de leg. 1. Ergo idem dicimus in ista actione ex empto, præcipuè cùm actio ex testamento æquiparetur actionib. bonæ fidei,adhoc,vt si res nō sit perfectæ tradita,possit denuo agi prima actone,vt perfectè tradatur. l. huiusmodi.§.ædes.ff.de leg.1. iuncta.l.3.§.si tradita. ff.commo.declarat Bar. in l.si hrs.ff. eo, ꝙ cer.loc. ¶Ang.concordat hic istas gl.dupliciter.Primò, ꝙ ista gl. procedat q̃tum ad traditionem iuris, à qua venditor constituendo bene liberatur,vt hac gl.sed non ab actuali possessione,quæ in facto cōsistit.Ita loquitur gl.ꝯ̃ria,& ante Ang.ita concordat Bal.hic.Secundò modo ꝯcordat,ꝙ gl.ꝯ̃ria loquitur,qñ venditor constituit se precario possidere, hic autem, qñ simpliciter,nec aliter

13 declarat. ¶Tu tene gl.hic,pro qua allega bonū fundam̃. † Nā venditor tenetur tradere veram possessionem vacuā ab omni seruitute.l.2.& 3.in prin.& l.Iul.§.ex vendito.ff.de act.emp.non autem tenetur transferre dñium. l. in ꝯuentionalib. in fi.ff. de verb.ob.Sed ita est,ꝙ per ꝯstitutum,licèt sit actus fictus,tamē transfertur vera possessio.l.certè.§.j.ff.de prec. & firmat expressè Bar.hic.in fi.in vlt.q.ergo per constitutū liberatur ab actione ex empto:quia solutione eius,ꝙ debetur oīs tollitur obliga

* gatio.Instit.quib.mod.tol.obl.in prin.Et ita cum ista glo. *tenent communiter Doct. hic.*Bal.in l.2.C.qñ lic.ab emp.disc.& in l. 2. C. de vsu.Angel.de Are.in §. actionum. in 6.colum. Instit. de act. Nec obst.glo.in d.§.ex vendito, quia non est contraria,sed diuersa.Nam illa glo.propriè loquitur,quando venditor constituit se possidere precario nomine emptoris, quo casu bene verum est, ꝙ non liberatur ab actione ex empt. Ratio est, quia per precarium transfertur solùm ciuilis possessio, non autem naturalis.l.& habet.§.eum,qui precario.ff. de prec. Cùm ergo perfectè non tradat omnem posses. ideo nō liberatur ab actione ex emp. Sed glo.hic loquitur, qñ venditor simpliciter constituit se possidere nomine emptoris,absque præcario:quo casu per simplex constitutum transfertur omnis possessio, & ciuilis,& naturalis,& dominium,vt declarat Bartol.in l.interdū. in princip.ff.de acquir.poss.& est vera possessio,vt hic per Bar. in fin. Ideo tunc liberatur ab actione ex emp.vt hic. in gloss.Et sic habes, quòd plus operatur simplex constitutum de per se, quàm si adijciatur precario nomine: & ideo dicit Angel.de Aret. in dict. §. actionum. in 6. colum. quod notarij in instrumentis, quando dicunt, Et constituit se possidere, addunt,& precario nomine, & credunt prodesse emptori, & valde nocent. Et sic habes vnam limitatio. ad istam gloss. vt procedat in simplici constituto. Secus quando esset constitutum simul cum precario. ¶Secundò limita conclu.gl.vt procedat qñ vēditor tempore cōstituti erat in actuali, & vera pos.secus si possessorium nō fuisset penes eum,vt quia dedisset rem alij in emphyteusim: tunc constitum nihil operatur. l. quamuis. §.1.& ibi Ang.ff.de acq.pos.secundum d.Math.in no.67.& plenius in no.170. Et licèt non dicat,istud tenent Bald.& Sali.in l. 1.C.quando lic.ab emp.dis.Tu alle.pro hoc tex.in l.2. in ver.tradita. & ibi ad hoc no.Ang.C.de acq.pos.Cui autem incumbat onus probandi, quòd tempore constituti venditor possi

a fideret;[a] declarat Ang.in d.l.quamuis.§.1.Bald.in l.1.C.quādo lic.ab emp.disc.Et vide omnino Math.in no.170. & distingue, vt ibi not.per eum.¶Tertium fundamentum glo.est, quia hic non interuenit actus retrosimilis, puta, vt contrarium constitutum,quod requiritur ad hoc,vt venditio resoluatur, quādo non sterit in puris terminis consensus.l.1.& 2.C.qñ lic.ab emp. disc. ¶In ꝯ̃rium pro parte affirmatiua, ꝙ talis venditio possit resolui ꝯ̃rio ꝯsensu, alleg.tres subtiles rationes,& ad quālibet rñdet. Circa primum, dum rñdet, ꝙ non sufficit ficta retraditio, sed requiritur vera, gl. malè rñdet, præsertim in casu nostro, in quo prima traditio fuit ficta: Ergo similiter debet sufficere ficta retraditio, & sic actus retrosimilis, per regulam.l. nihil tam naturale.ff. de regul. iur. Imò Bartol. infra in antep. q. reprehendendo glo.hic,& Cyn.in l.1.in vltim.quæst. C. quando lic.ab emp.disce.dicit, quòd etiam si interuenisset vera traditio ex parte venditoris, adhuc sufficeret ficta retrotraditio: quia quando dicitur requiri actum retro similem, debet intelligi,vel æquipollentem, vt hic per eum,quem sequūtur Ang. Ful & Pau.de Ca.& Io.de Imo.in l.qui donatū.ad fi.ff.de do.In 2.fundamento glo.quia gl.ineptè rñdet,Bart.& Ang.& Sal.respondent,ꝙ tradito instro, non videtur tradita res,sed ius: hic autem desideratur traditio rei,& sic facti,non autē iuris, q̃ solutio est de directò contra text.clarum in d.l.1.C.de do.qui dicit,ꝙ tradito instrumēto,mancipia dicuntur tradita.Præterea, ius cùm sit incorporale,tradi non potest.l.seruus.§.incorporales.ff.de acq.re.dom.Non omitto tamen,quod Ang. hic circa finem dicit,quod ista gl.est sing.notanda,& non est alibi in iure,ꝙ cancellato instrumēto tradito de partium voluntate, eo ipso intelligitur facta retrotraditio omnium,quæ prius tradita fuerant per traditionen instrumenti, & dicit, quòd est casus quotidianus. In tertio fundō glo.dupliciter respondet in illis paucis verbis, sed ibi res est integra, & secunda obligatio liberatio primæ est: licèt Bart. & alij comuniter referentes gl. videantur dicere,quòd sit vna solutio: sed sunt duæ diuersæ. Et primò,(quia ibi res non erat integra) vult dicere, quod adhuc venditor nō tradiderat,quamuis dedisset fideiussorem,vel per stipulationem promisisset.Cùm ergo ibi traditio non interuenerit,adhuc res dicitur integra, vt possit ab ea per pactum recedi ope exceptionis.Secundò respondet gl.quòd à prima cōuentione iam erat recessum per stipulationem, quia secunda obligatio stipulationis fuit liberatio primę:ideo non receditur per vltimam conuentionem dissolutiuam.Bar.reprehendit,& dicit, ꝙ imò vlt.cōsensus sufficit ad liberationem etiam stipulationis ope exceptionis, si hoc actum est, sed in hac l. hoc nō vr̃ agi.Sed certè s̃m Ful. & Pau. de Cast. etiam in l. emptio.ff. de rescin.ven.allegata in gl.non apparet,ꝙ aliter fuerit actum

14 quàm hic.† Quid tenendum? Bar.tenet,ꝙ in ista q.gl. simplex ꝯ̃rius ꝯsensus non inducit resolutionem ꝯ̃ctus, nisi fuerit dictum,ꝙ venditor,qui possidebat nomine emptoris,ammodo nomine suo possideat.idem tenet Iac.But.Bal. Ang. & Sal.hic. Tu potes indistinctè tenere prædictam opi.glo. per tria fundamenta in ea adducta.quib. glo. & Doct. non bene respondent: præsertim propter primum arg. glo. ꝙ diuisio est actus æquipollens retrotraditioni. Item quia tacitè actum vr̃,ꝙ deinceps venditor suo nomine possideat: aliàs conuentio nihil operaretur, & esset inutilis. arg. l. quamuis.ff.de acq. poss. ita tenent Alb.Ful.& Pau.de Cast.hic.Imo.in l. qui mihi donatum.in vlt.

15 col.ff.de do.¶† In vlt.parte gloss.habes, ꝙ donatio sicut hodie perficitur solo consensu, ita ꝯ̃rio ꝯsensu resoluitur ex identitate rationis.Sequuntur Doct.hic,& Bal.& Sal.in l.1.C. qñ li. ab emp.disce.vbi rñdent,si fortè diceretur,ꝙ pactū nudum de donando hodie fomentatur à l.ciuili, & sic dr̃ legitima ꝯuentio, vt dixi in l.legitima. s̃. eo.rñdent ipsi, ꝙ eodem modo eius resolutio dr̃ legitima ꝯuentio, cùm ista sit regula, ꝙ resolutio semper censetur eiusdem naturæ & qualitatis, cuius est ꝯuentio prima,vt hic in tex.ibi,quia bonæ fidei,& dixi.s̃. & per hoc non puto,ꝙ sit verum illud,ꝙ tenet Bal.in l.si tibi.§. de pignore.s̃.eo.vbi quærit,an in casib.in quib. ex solo tit.transfertur dominium absque traditione,vt in ecclesia.l.fi.C. de sacros. eccl. an in illis solo cōtrario consensu dñium retro transferatur, & solo ꝯ̃rio consensu dissoluatur ꝯ̃ctus. Et dicit videri, ꝙ non; quia res non est integra,sed habuit executionē,cū sit translatū dñium: ergo solus ꝯ̃rius ꝯsensus nō sufficit,vt hoc tex. In ꝯ̃riū tñ dicit facere, quia in pignore, solo ꝯsensu, absque traditione non ꝯstituitur hypotheca. d.§.de pignore,vbi gl.& tñ solo cōtrario consensu dissoluitur.l. si maior.C.de pig.Et respondet,ꝙ ideo est,quia ius pignoris est magis debile,quàm ius dñij: Ideo putat,ꝙ in ista q.contractus non resoluatur ipso iure, sed ope excep. tantum. Puto, ꝙ ista decisio confundatur ex prædictis: quia resolutio censetur eiusdem qualitatis cuius est cōtractus, vt dixi.Secūdò,quia hic interuenit actus retro similis:ergo sufficit ad resoluendum ipso iure contractum,vt hic, & l.1. & 2. C.quando lic. ab emp. disc. Et si dicas, ꝙ non sit eadem ratio, nec idem fauor in resolutione ꝯ̃ctus,prout est ꝯ̃ctu celebrato cum ecclesia, respōdeo, ꝙ non,nec in pacto resolutiuo donationis est idem fauor exercentis liberalitatem: super quo se fundat.l.si quis argentum.§.pen. C.de don. & tñ resoluitur solo consensu, sicut contrahitur. vt hac glo. approbata per omnes,nisi dicas, ꝙ qui resoluit donationem,etiam liberalitatem exercet, quasi contrariam donationem faciens. Item ꝯ̃ Bald. moueor per gl.no.in l.1.in fi. C.de inoffi. don. quam Bal. ibi in fi.no.& reputat multum notandam,ꝙ in casib.in quib. ex solo titulo transfertur dñium sine traditione, in eisdem solo ꝯ̃rio consensu transfertur absque alia retrotraditione. Limita tñ decisi.gl.nostræ s̃m Ang hic in fin.vt procedat,qñ donatio fuit facta nudo consensu, illa eodem modo nudo contrario consensu resoluitur: secus si esset facta mediante stipulatione, vel traditione. Et istud est expeditum, & ita etiam tenet Bald. & Sali.in dict.l.1.C.quando lic. ab emp.disc. Extra gl. quęrit Bartol.quæ faciant desinere rem esse integram, & in effectu concludit,

ADDITIO.

a ¶Possideret.Dixi in l.2.car.19.C.de edend. PVRPV.

cludit,quòd tria,de quib.hic per eum,cum quo alij tenent,& Bald.& Sali.in l.1.C. quando lic. ab emp.diſce. & ibi dicit ma-
16 giſtraliter Cyn. in 3.q. † quòd in contractib. qui ſolo cõſenſu perficiuntur, res dicitur eſſe integra vſque quo remanet in nudis terminis meri conſenſus. Vbi autem aliquid intercedit vltra conſenſum,res dicitur deſinere eſſe integra.Item quærit Bart. nunquid requiratur noua retrouenditio ; an verò ſufficiant verba reſolutiua contractus. & ſequendo glo.hic in ver. præſtitis.& glo.in l.1. C.quando lic. ab emp. diſc. tenet, quòd ſufficiant verba reſolutiua, & vtilitas reſultat propter ſolutionem gabellæ ex forma ſtatuti,quæ deberet ſolui ſi noua retro uenditio fieret.Secus quando verba reſolutiua fiunt.Idem , & plenius tenent Gul. de Cu.Bald.& Paul.de Caſt.hic.ſequuntur Bald.& Sal. in d.l.1.C. quando lic. ab empt. diſc.& Bald.in l. ſi
17 donationis.C. quod met. cau. † No. iſtam deciſ. quòd ſtante ſtatuto,quod de quolibet cõtractu ſoluatur gabella:quòd pro reſolutione non debet ſolui.Fortius tenet Bal. in l.tres fratres. ſupra eodem,quòd ſi fiat diuiſio hæreditatis inter fatres,quòd pro tali diuiſione non debeat ſolui gabella,quia diuiſio non eſt propriè contractus, vt no. in l.diuiſionis.ſ. eod. An autem de contractu tranſactionis debeat ſolui prædicta gabella , ponunt Bald. & Mod.in l.ſi donationis.C.quòd met.cauſa. Bald. in l.contractus. in 1. colum. C.de fide inſtr. Veritas pendet ab his,quæ dixi in l. ſi vnus.§.pactus.ſ.eod. & in l.Barbarius. ff. de offi præt. vbi tetigi, an ſtatutum loquens in contractu, habeat locum in quaſi contractu, vel in liberatione , ſeu quitatione, & quæ ibi dixi poſſent hic repeti.An autem directus dominus qui debet habere laudemium ab emphyteuta alienãte iuxta. l.3.cum gl.C.de iure emph.& poſtea reſoluitur contractus, an etiam debeat habere laudemium pro reſolutione cõtractus? Veritas pendet à dictis in precedenti q. ponunt Gul. Alber, Bart.& Pau.hic.dixi in l.fi.C,eo.de iure emph.Tertiam q.Bart,
18 tetigi.ſ.in gl.mag.¶† Vlt.tene menti,quod vult Bart.hic in fi. & plenius in repe. l.ſi is,qui pro emptore, in vlt.q.de vſuc. Sequuntur Bal.Ang.& Fulg.hic, quòd licèt conſtitutum ſi actus fictus,tamen per tale conſtitutum transfertur vera, & nõ ficta poſſeſſio,per tex.in l.certè.§.1.in ver. ꝓpriè poſſideo.ff. de prec. Adde,quòd bene facit tex.in l.quod meo.in fi.prin.& ibi Bart. ad hoc not.ff.de acq.poſ.ſequitur Bal. in c.item inueſtitura.de notis feu. & in l.1,C. quando lic.ab emp.diſ. & in l. vnica.§.ne autẽ.in 2.col.C.de cadu.tol,Ang.de Are. in §. actionũ.in 8.col. Inſti.de act.d.Ant. in c.cum veniſſent. in 3. col. de reſt. ſpo.&
* ita *communiter* tenetur.Contrarium , quòd imò per conſtitutũ non transferatur vera poſſeſſio , ſed ficta , tenet Bal.in l.vnica. C.de ſuffra.& Bar.met in l.Titia.in prin.ff. de ver.ob.in vlt.col. in ver. quæro quid ſi do fundum meum pro arrhis. Pro iſta parte ſtringit, quia per pactum fictum nõ poteſt verè acquiri aliqđ ius,vel aliqua vera poſſeſſio.Iſta eſt doc.Bar in l.emptor. ff.de aqua plu. arcen.& in l.poſt cõtractum.in 3.col.ff.de don. Bart.& Bald.in l.1.C.plus vale.quod agi.& in l.ſi ex pretio.C.ſi cert.peta. Sed conſtitutum eſt actus fictus, ergo &c. De iſto puncto recurrere ad Alexan. in d.l quod meo. in prin.quia alij non declarant hic.

LEX LIIII.

PEr quos acqui- Per eos acquiritur nobis pacto,q poſsũt ꝑ ſtipulationẽ acquirere.h.d.Et licèt prima glo.dicat, quòd fallit in caſib. in quibus ſtipulatio requiritur,& non ſufficeret pactum,tu dic, quòd iſta fal. non facit ad propoſitum , quia Iureconſ. hic non vult equiparare ſtipulationem, & pactum quo ad potentiam, nam hoc eſſet ridiculum, cùm potentior ſit ſtipulatio, quàm pactum. Sed vult parificare quo ad perſonas,vt quæ perſonæ poſſunt ſtipulando alteri acquirere , illæ etiam paciſcendo poſſunt eidem acquirere,ſecundum Iac.Bu.Alb.& Fulg.hic. Iaſon Paduæ.

SVMMARIVM.

1 *Voces creditorum quandò ſunt pares in cumulo debiti,dignitate,& numero perſonarum,iudex debet humaniorẽ partem ſequi.*

2 *Fraudis ſuſpicio maior eſt in coniunctis, quam in extraneis,quo ad liberandum debitorem.*

LEX LX.

IMperator. Iſta lex legitur in gloſ. tribus modis Et licèt Alberic. & Ray.dicant,ꝙ tenenda ſit prima lect.gl.quia aliæ due ſunt dubię: tamen Doct.cõmuniter tenent ſecundam lec.gl.ſecũdum quam iſta.l. h.d. Vbi eſt paritas in cumulo debiti, dignitate, & numero perſonarum, præferuntur voces conſanguineorum.h.d. ¶Capio gl.1. magnam, quã diuide in tres partes principales, prout tres ponit intellectus ad tex.¶Rurſus 1. pars principalis ſubdiuiditur in 4. particulas. In prima ponendo primum intellectum, remouet duo ꝯria. In ſecunda ꝯ primum intellectum oppo.& ſol.In tertia declarat verba tex.In quarta remouet aliud ꝯriũ. Secunda ibi, ſed nonne dicit.Tertia ibi, & dic. Quarta ibi, & hoc non affectione. ¶Rurſus 3. pars principalis ſubdiuiditur in tres particulas. In prima ponit tertium intellectum. In ſecunda exponit text.tenendo iſtum intellectum. In tertia per viam not. declarat quid differat tertius intellectus à primo.Secũda ibi, & ſm hoc dic.Tertia ibi,& ſic no. ¶In ea.gl.ibi, & ſic tolluntur ꝯria duo: rñde melius ſm Bal. & Ful. ꝙ iſte text.loquitur, qñ plures creditores fecerunt pactum de remittendo certam quotam hæredi futuro, quo caſu intelliguntur paciſci contemplatione cauſæ,& ſic,vt hæreditas adeatur,& conſequenter pro eorum commodo,non autem contemplatione alicuius hæredis,quo caſu tale pactum bene prodeſt vero hæredi. Ita loquitur text. hic. Aliqñ eſt vnicus creditor, qui facit pactum. & tunc, quia præſumitur feciſſe ob affectionem hæredis putatiui, non prodeſt tunc vero hr̃di,& ita rñde ad l.ſi actionem. C.eod.ĩ. alleg. per glo.¶In ea.gl.ibi,ſecundò pone.iſtam ſecundam lec.tenẽt.
1 Bart.Ang.Sal.Fulg.& Pau. de Caſt. hic. † & ſm hunc intellectũ limitatur.l.maiorem.in fi.ſ.eo. vbi dr̃, ꝙ qñ voces creditorum ſunt pares in cumulo debiti,& numero perſonarum, ꝙ iudex debet humaniorem partem ſequi. Limitatur per iſtam l. niſi ex vna parte ſint perſonæ ꝯiunctæ defuncto, ex alia extraneæ, quia tunc præferuntur voces ꝯiunctorũ, per hanc l.facit. l. 1. ff.de priui.cred. Iſtum intellectũ reprehendunt Iac. Butr. Gul.
2 Ray.& Alb.hic.Gul.& Bal.in l.& ſuum.§.fi.ſ. eo.† quia maior eſt ſuſpicio fraudis in cõiunctis,quàm in extraneis.l. data.C.de do.& l.nihil. ff. de bo.lib. ſed ꝑꝑ coniunctionem citius remittẽt,quàm etxranei,qui fidelius agẽt.Et rñde dupliciter. Primò, ꝙ cùm hic tractetur de commodo pecuniario,& non de iure ſanguinis, non eſt veriſimile, ꝙ coniuncti velint ſibijpſis præiudicare, præſertim cùm text.requirat, ꝙ ſint idonei.Quib.ſic ſtantib ratio affectionis facit eorum votum præualere, argu.l. libertus,qui ſoluendo.ff.de bo.lib.Secundò reſponde ſm Bald. in lec. antiqua, ꝙ ratio prædictorum procederet in perſonis ꝯiunctis hr̃di:ſed iſte tex.loquitur in ꝑſonis coniunctis teſtatori,quo mortuo ceſſat ſuſpicio.arg.c.filij.de hęr. in 6. ¶In ea.gl ibi, tertiò pone.Iſte tertius intellectus, & primus ad idem tendunt ſecundum Bart.& Fulg. & Pau. de Caſt. hic, & vterque intelllectus vult, ꝙ pactum remiſſiuum factum à creditorib. hæredi putatiuo,prodeſt vero hæredi: & hoc ideo, quia factũ cõtemplatione hæreditatis, vt hæreditas adiretur. Secus ſi cõtemplatione hr̃dis putatiui.l.ſi tibi.§.cum poſſeſſor.ſ.eo.qui limitatur per iſtum text. vt ibi dixi. Tñ ex mente glo. & clarius Alb.dr̃ia eſt inter primam,& tertiam lect.gl. quia ſm primam verbum extraneorum, ponitur pro eo, qui nihil attinet. Sed ſm tertiam, ponit ſtrictius pro eo, qui non eſt neceſſarius hæres.Item ſecundum primam lect. verbum neceſſariorum ponitur,ſeu ſumitur largè pro omni coniuncto, ſiue ſit agnatus, ſiue cognatus: ſed ſecundum tertiam ſumitur ſtrictè pro filio, & ſeruo, qui propriè dicuntur neceſſarij hr̃des, vt Inſti.de hær. qual.& dif.in prin. quarum tñ ad effectum non differunt.Sed tu aduerte,ꝙ intellectus glo.& Doct. non bene ſeruiunt verbis literæ, ibi ex bonis debitoris licèt ab extraneo conſequi: nec text. dicit, quòd debitor eſſet mortuus, nec quòd iſtud pactũ ſit factum cum aliquo hærede. Ideo intellige text. planè prout iacet. Quidam debitor non exiſtens ſoluendo habebat multos creditores, & dum iſti creditores vellent facere vendi bona debitoris, comparuit quidam extraneus, qui dixit, quòd ſi creditores volebant ſibi remittere partem crediti, quòd volebat in ſe accipere bona debitoris, & ſatisfacere ipſis creditoribus in reſiduo. Iſti creditores fuerunt contenti iſtud conſequi ab iſto extraneo: comparent perſonæ neceſſariæ debitoris, qui volũt iſtud idem facere creditoribus,quòd vult facere ille extraneus. Decidit text. quòd iſti neceſſarij præferendi ſunt extraneo, dummodo aliàs ſint idonei. Et pro iſto intellectu eſt etiam tex.in l.1.ff.de cur.bon.dan.& in l.libertus,qui ſoluendo. ff.de bon.lib.Iſte intellectus melius conuenit verbis literę.Eum tenent Iac.Bu.Dyn.& Bal. in vtraque lect.& Raphael. Fulgoſ. hic. Iaſon Paduæ.

SVMMARIVM.

1 *Pactum, per quod quis non poſſit fundum ſuum Deo dedicare, vel in communi mortuum inferre,vel inuito vicino alienare, non valet,limita,vt num.2.*

3 *Colonus si vult vendere fructus, quos percipit ex prædio conducto, tenetur potius vendere domino iusto pretio quàm alij.*
4 *Domum meam si tibi vendo hoc acto, quòd non possis ibi exercere talem artem, valet talis conuentio.*

LEX LXI.

1 NEmo paciscendo. † Non valet pactum,
per quod quis non possit fundum suum Deo dedicare, vel in communi mortuum inferre, vel inuito
vicino alienare. h.d. Et sic ista lex ponit de triplici pacto negatiuo, ꝙ vult non valere. Ratio primi, quia obuiat religioni: puta, si fuerit pactum, ꝙ quis in suo non possit ædificare monasterium, ecclesiam, vel hospitale. Ratio secundi, quia obuiat pietati. Ratio tertij potest esse duplex. Prima, quia obuiat pleno iuri dñij, & est ꝯ naturam dominij. argum. l. cum præcario. ff. de præca. Secunda, & melior ratio est, quia est contra bonos mores, cùm auferat dño liberam facultatẽ disponendi de re sua, contra l. in re mandata. C. mand. & l. nemo exterus. C. de iudæis, & l. sed & si lege. §. consuluit. ff. de pet. hær. & ad istam ratio-
2 nem vide text. not. in l. dudum. C. de contrah. emp. ¶ † Limita not. istum text. vt procedat, qñ pactum erat simpliciter prohibitiuum. Secus quando solùm erat limitatum, puta ꝙ casu quo dominus vellet alienare fundum suum, ꝙ potius teneretur alienare mihi vicino quàm alij pro eodem pretio, tale pactum bene valet. Ita not. limitat Imo. in l. qui Romæ. §. cohæredes. per illum tex. ff. de verb. obli. Et ibidẽ Raph. Com. & Alc. in 6. col. Adde text. in l. qui fundum. ff. de contrah. emp. Facit in simili tex. in d. l. dudum. in fin. & in simili text. in c. constitutus.
3 de in integ. rest. † & ꝙ in simili not. Bart. in l. 1. in fin. in vlt. not. per illum text. C. de metal. & metal. lib. 11. Quòd si colonus vult vendere fructus, quos percipit ex prædio conducto, tenetur potius vendere dño iusto pretio, quàm alij. Sequitur Lud. Ro. in l. 1. ff. sol. matr. ¶ Capio gl. vnicam, quam diuide in quinque partes, prout quinque principalia ꝯria remouet. Secunda ibi, & sic soluitur aliud. Tertia ibi, item toti. l. Quarta ibi, item ad primum, & ad secundum est contra. Quinta, & vlt. est ibi, item ad vlt. est contra. ¶ In ea glo. ibi, & sic soluitur aliud contrarium. Tenet ergo gl. ꝙ si in ista l. pactum fuisset appositum in traditione ipsius rei, ꝙ valuisset. Contrarium tenet glo. in l. in traditionib. s̃. eod. Sed concorda, vt per Iacob. Butr. & alios.
4 † Pro primo membro facit, ꝙ vult Bart. in l. venditor. in prin. ff. communia præd. vbi per illum tex. tenet, ꝙ si vendo tibi domũ hoc pacto, ꝙ non possis ibi exercere talem artem, valet talis conuentio, & obligaris tu, & successores tui ad non exercendum. Quod limitat Pau. de Cast. hic, quãdo mea interesset, ꝙ ibi non exerceres, quia ego ibi propè exercebam: aliàs secus, per l. quoties. ff. de seru. Intellige etiam secundum membrum, ꝙ pactum non valeat, quo ad hoc, vt impediatur alienatio, nisi paciscens haberet ius reale in illa re. l. creditor. §. fin. in ver. nullam. j. de distr. pig. allegata in gl. Tamen benè potest ad interesse agi, si pecuniariter interest paciscentis, vt per Bartol. & alios hic, & in l. si ita quis. §. ea lege. ff. de verb. obl. & in l. qui absenti. in prin. ff. de do. & in l. filiusfa. §. diui. ff. de leg. 1. Adde etiã, ꝙ vult glo. in Auth. vt de cætero commu. non fiant. ver. legitima. per illũ text. collat. 5. quod si vendo rem meam eo pacto ne alienes, an si alienaueris, possim propria aucto. auocare, & apprehendere. Iason Paduæ.

S V M M A R I V M.

1 *Exceptio quæsita fideiussori, mediante pacto de non petendo, facto reo principali, non potest fideiussore inuito auferri per contrarium pactum de petendo, factum ab ipsomet reo principali.*
2 *Ius quæsitum tertio ex meo contractu, vel stipulatione, non possum illi auferre.*
3 *Primus feudatarius potest renuntiare iuri feudi in manibus domini, in præiudicium secundi feudatarij.*
4 *Si quis acquisiuit emphyteusim pro se, & filijs, & nepotibus, potest illam vni ipsorum prælegare in præiudicium aliorum.*
5 *Quando pars donauit alicui vnum fundum, vt post certum tempus esset cuiusdam ecclesiæ, quod interim potest donator donatario illud pactum remittere.*
6 *Reus principalis non potest per suum pactum tollere exceptionem semel quæsitam fideiussori suo, etiam mediante alio pacto suo.*
7 *Actor potest vti dilatione concessa reo. & n. 8.*
9 *Statutum Florentiæ, quod ipsi non possint rebannire exbannitos sine licentia Papæ, si contrafieret, quod commune Florentiæ teneatur ad mille, vtrum per statutum contrarium possit tolli dictum statutum.*
10 *Auctor contractus ante pœnam commissam, potest esse auctor totius districtus.*
11 *Si duo nobiles faciant pacem, & promittunt sub certa pœna ecclesiæ applicanda eam non rumpere: si rupta pace se reconcilient, per hoc non præiudicatur ecclesiæ, cui pœna erat acquisita.*
12 *Si donaui rem Titio, deinde post certum tempus Seio, interim non possum reuocare donationem à Titio.*
13 *Princeps rem per se concessam, non potest alteri concedere, etiam proprio motu, nisi dicat, non obstante concessione tali facta.*
14 *Si Papa contulit mihi beneficium, & postea de plenitudine potestatis alteri contulit, tenetur mihi prouidere de alio simili.*
15 *Si Papa cogat Episcopum inuitum sine causa renunciare episcopatui, quòd tenetur ei prouidere de bono cambio.*
16 *Papa non potest cogi inuitus cedere papatui, cùm non possit dari bonum cambium.*
17 *Papa in beneficialibus potest quem priuare pro libito voluntatis.*
18 *Papa potest deponere Episcopum, & eum priuare episcopatu sine causa.*
19 *Quamuis persona sit adiecta verbo executiuo, tamen pactum prodest fideiussori.*

LEX LXII.

SI reus. Pactum principalis non præiudicat defensioni iam fideiussori quæsitæ. h. d. secundum Bart. vel sic. Ius quæsitum fideiussori etiam ex persona rei, non potest reus illi adimere.
1 h.d. vel sic, & plenius. † Exceptio quæsita fideiussori mediante pacto de non petendo, facto reo principali, non potest fideiussori inuito auferri per contrarium pactum de petendo fa-
2 ctum ab ipsomet reo principali. h. d. ¶ † Ad regulam generalẽ huius legis, vltra concor. glo. facit. l. qui Romæ. §. Flauius. ff. de verb. obl. l. qui res. post prin. in ver. diuersum. & in l. vero procuratori, circa fin. & in l. aliud. ff. de sol. text. in l. 3. ff. de ser. expor. & in l. insulam. §. fin. ff. sol. matr. & in l. cum maritus. §. fi. ff. de pac. dot. & quod ius quæsitum tertio ex meo contractu, vel stipulatione non possim illi auferre, facit l. 1. §. 2. cum glo. ff. de stip. ser. glo. in l. certi condictio. §. si nummos. in gl. magna. ff. si cert. pet. Pau. de Cast. in d. l. insulam. §. fi. Sal. in l. 1. C. si mancip. ita fue. alien. Adde etiam tex. in l. si constante. in fi. C. de don. ante nup. per quem text. Bald. ibi in fin. dicit, quòd quando ex consensu contrahentium, vel occasione contractus per dispositionem legalem est alicui quæsitum ius in re, vel in spe irreuocabili, non potest ab illo contractu recedi in eius præiudicium eo non consentiente, & ꝙ ius alicui quæsitum ex dispositione legali, non possit ei auferri, facit text. in l. si post mortem. ff. de contra tab. & adde Spec. in tit. de pac. §. postremo. ver. sed certè. & in tit. de loc. §. nunc aliqua. ver. 75. Et qñ ius ex facto meo quæsitum tertio possit per me reuocari, ponit latè Bald. in l. cũ à socero. C. de iure dot. Item extendo istam. l. vt procedat etiã vbi debet interuenire ratificatio, sm̃ Io. de Imo. in cõmento. c. potuit. in vlt. car. de loca. allegat notata in l. si ego. ff. de neg. gest. ¶ Limita istam regulã, qñ ius de præsenti erat quæsitum: secus si nondum erat acquisitum, sed sperabatur acquiri, quia tunc bene potest pacto rei impediri ne acquiratur fideiussori. l. 3. §. si is pro quo. cum gl. s̃. ꝙ quisque iur. sm̃ Pau. de Cast. hic. Adde pro ista limitatione primò facere rationẽ, quia facilius impeditur aliquid fieri, quàm factum tollatur. l. patre furioso. ff. de his, qui sunt sui, vel alie. iur. c. ad apostolicam, de regula.
3 † Secundò facit, quia primus feudatarius potest renunciare iuri feudi in manib. dñi in præiudicium secundi feudatarij. cap. 1. ver. sin autẽ dissentiente. qualiter olim feu. potest. alien. quẽ ad hoc reputat vnicum, & singularem Lud. Ro. in sing. 184. inc. quæro, feudatarius. & illud dicit esse addendum ad istam. l. fin.
4 † Tertiò facit, quod tenet Ioann. de Imol. in commento cap. potuit. in vlt. car. de loc. quod si aliquis acquisiuit emphyteusim pro se, & filijs, & nepotib. potest illam vni ipsorum prælegare in præiudicium aliorum, quia ex pœnitentia sua potest impedire efficacem acquisitionem antequam ius sit actualiter acquisitum. Et ita refert se consuluisse, vt ibi per eum. De quo puncto, quia latus est, vide Bald. in l. item videndum. §. nunc videamus ff. de pet. hær. & in Authen. si quas ruinas. C. de sac. san. eccl. & in cap. 1. an agnat. vel filius. Spec. & Ioann. And. in addi. Spec. in tit. de loc. in §. nunc aliqua ver. 78. & quod vult Bart. in l. vt iurisiurandi. §. si liberi. in ver. secundum dubium. ff. de oper. liber. cum concor. & adde quæ latè dixi in l. fin. C. de
5 iure emph. vbi examinaui istum passum † Quartò pro ista limitatione facit, quod dicam. j. in 5. deci. Et secundum istos terminos posset procedere decisio Bar. in l. qui Romæ. §. Flauius. per illum text. ff. de verb. obl. quòd quando quis donauit alicui vnum fundum, vt post certum tempus esset cuiusdam ecclesiæ, quòd interim potest donator donatario illud pactum remittere. Sequuntur Imol. & Rapha. Com. ibi, quando reuocatio fit ante illud tempus, quo veniebat quærendum ecclesiæ.

Idem

Idem tenet Bald. in l. 3. per illum tex. ff. de ser. expor. Lud. Ro. in
l. sed si hac. §. prostituta. s. de in ius voc. Tamen illa decisio est
dubia, vt ibi per Mod. latè Bald. in l. cum à socero. C. de iu. dot.
per Pau. de Cast. & Lud. Ro. in l. si pecuniam. in prin. ff. de cód.
ob cau. latè d. Fran. de Aret. in cons. 74. incip. diligenter, & ma-
turè ponderatis his, quæ in facto. in 5. col. & dua. seq. Intellige
istam limit. procedere, quando ex facto tertij ius erat mihi im-
mediatè quærendum: secus quando illud ius non quæritur im-
mediatè ex pacto tertij, sed venit quærendum mihi demum
secuta mea ratificatione, vt quando aliquis sine mandato con-
trahit nomine meo, & tunc non potest ex illius pœnitentia ac-
quisitio mea impediri. Notatur in l. si ego. ff. de neg. gest. Imo in
6 d. cap. potuit. in vlt. cart. ¶ † Secundò in specie not. ex hoc text.
quod reus principalis non potest per suum pactum tollere ex-
cep. semel quęsitam fideiussori suo etiam mediante alio pacto
suo, nisi ipse fideiussor consentiat, vt hic in ver. inuito, à contra-
rio sensu. Similiter non potest reus prorogare ipsas obligatio-
nes in præiudicium fideiussoris, nisi eo consentiente. l. si cum
Hermes, & ibi Bald. C. loc. l. item quæritur. §. qui impleto. ff. loc.
Bart. not. in l. Lucius. §. Paulus. per illum text. ff. de admin. tut.
Bald. Ang. & Mod. in l. si vnus. in princ. in ver. si cum reo. s. eo.
¶ Istum text. limita ex eo, quod not. decidit Bald. in l. fin. iux-
ta prin. C. ad Maced. vbi quærit: pone, quòd filiusfa. accipiens
pecuniam mutuo, dedit fideiussores, quib. est acquisita exce-
ptio Macedoniani. Certè mutuum factum filiofa. reconcilia-
tur patre ratum habente, vt ibi est text. nunquid pater possit ra-
tificare in præiudicium fideiussorum? videtur, quòd non, per
istum text. & d. l. si post mortem. §. fin. & per id, quod dicit Io.
And in regula rati. quòd ratihabitio non tollit ius tertij. Con-
trarium determinat Bald. quia illa ratihabitio initium contra-
ctus respicit, & influit ipsi initio virtutem obligationis. Vnde
cùm reconciliatur in principali, reconciliatur in accessorio. l. si
quis pro eo. §. si nummos. vbi bonus text. ff. de fideius. facit, quod
not. in l. tam mandatori C. de non num. pec. ¶ Secundò limita,
vt per glo. fin. in fin. ¶ Tertiò principaliter iste text. est not. & al-
legabilis ad multa, de quib. aliqua subijciam, & poteris alias li-
7 mitationes colligere. ¶ † Primò inducitur per Bart. ad q. quæ
fuit de facto Bononiæ, vt hic per eum. Alij communiter non
tangunt. Adde, quòd idem tenet Alb. de Ros. in 2. parte statu. q.
156. incip. item quærit Gul. si aliquis officialis. Sed tu aduerte
ex mente Ful. quod attenta ratione Bart. non deberet etiam posse
auferri excep. rei iud. semel acquisita ipsi officiali: tunc quia sta-
tutum expressè derogat, & vult, quod de nouo quilibet officialis
syndicetur non obst. sententijs prius latis, certè istud statutum
ita rigorosum non debet extendi ad præiudicium tertij, & sic
fideiussorum. l. venditor. §. fin. ff. communia præd. c. cum dile-
ctus. de consue. Et sic non debet extendi ad fideiussores, post-
quam statutum de eis non facit mentionem. Ista videtur me-
lior ratio, quàm illa, quæ assignatur per Bart. Secundò ista. l. fa-
8 cit secundum Bald. † Actor potest vti dilatione concessa reo. l.
petendæ. C. de temp. in integr. resti. pet. An reus possit renuntia-
re huic dilationi in præiudicium actoris? determinat, quòd nó;
* per istam. l. ex quo ius est acquisitum actori, & dicit, *quòd ista communis opi. creditur esse vera*. Adde, quòd idem tenet Bart. in l. si
post mortem. §. fin. per istum text. ff. de contratab. & ibi limi-
tat verum, quando talis dilatio est concessa reo de iure com-
muni: secus si est de iure speciali beneficio rest. in integ. l. si iu-
dex circumuentio. ff. de min. Sed alibi Bart. tenet contrarium in
d. l. petendæ. per bonam rationem, per quam colligitur alia li-
mitatio ad istum text. de quo etiam per Bar. in d. l. si iudex. Bar.
& Bald. in l. si arrogator. ad fin. per illum text. ff. de adop. Bald. &
Ang. in l. fin. ff. de ser. Ang. in l. beneficium in fin. ff. de const. prin.
9 facit, quod habetur in cap prudentiã, de mut. petitio. ¶ † Tertiò
facit ista. l. secundum Bald. in alia lec. ad q. Dicit statutum ciui-
tatis Florentiæ, quòd ipsi non possint rebannire exbannitos si-
ne licentia domini Papæ, & si contra fieret, quòd tunc commu-
ne Florentiæ debeat soluere cameræ domini Papæ quinque
mille florenos, vtrum per statutum contrarium possit tolli di-
ctum statutum. Refert Bald. quod eo præsente fuit allegatum
Florentiæ multum subtiliter, & finaliter fuit obtentum, quòd
10 non, per istam. l. ¶ † Adde, quòd contrarium in ea. q. & melius
tenet idem Bald. in l. 2. per illum text. C. si ser. expor. vbi quæ-
rit: dictat statutum communis Florentiæ, quòd in fauorem re-
bellium nihil possit proponi, vel statui, nec statutum suspendi,
& si secus fiat, quod statuentes eo ipso sint rebelles, & eorum
bona sint cameræ ecclesiæ applicata, nunquid ipsimet ciues
Florentini poterunt suspendere istud statutum? Determinat, quod
sic, quia suum est negotium, & non ecclesiæ, & ante pœnam
commissam licitum est statuere super principali: ergo super
pœna. l. fin. ff. de eo, quod cer. loc. Sed postquã pœna esset com-
missa, secus esset per hanc. l. Author igitur contractus ante pœ-
nam commissam, potest esse author totius distractus, quod est
not. secundum eum. facit, quod dixi in text. in 1. limi. primo no.
11 & quod statim. j. dicam. ¶ † Quartò ista. l. facit ad id, quod vo-
lunt Bald. Ang. Imo. & Mod. in l. insulam. §. fin. ff. sol. mat. vbi
per illum tex. dicunt, quòd si duo nobiles fecerunt pacem, &
promiserunt eam non rumpere sub certa pœna applicanda ec-
clesiæ, quanquam rupta pace reconcilient se, & omnem iniu-
riam remittant, per hoc non præiudicatur ecclesiæ, cui pœna
iam erat acquisita. Facit bonus text. in l. vero procuratori. circa
fin. ff. de sol. ibi, quia certam conditionem habuit stipulatio,
12 quam mutare non potuit stipulator. ¶ † Quintò ista l. facit
pro eo, quòd decidit no. Ioann. And. in addi. Spec. in titu. de in-
str. edi. §. nunc verò aliqua. in addi. quę inc. per superiora. Quod
si dono rem Titio, deinde post certũ tẽpus Seio, interim non
possum reuocare donationẽ à Titio. Sed si nõ dono, sed depo-
no apud Titium rem tradendam Seio, non transfero à me do-
minium. Vnde antequam Titius tradat Seio, potero manda-
tum reuocare, nec post poterit Titius transferre. l. hoc iure. § si
quis dederit. ff. de do. l. eius qui. ver. quas pecunias. ff. si cert. pet.
13 ¶ † Sextò facit ista lex pro eo, quod not. Bart. in l. fin. per illum
text. C. de loc. præd. fis. lib. 11. quod princeps rem per se conces-
sam non potest alteri concedere, etiam motu proprio, nisi di-
cat nõ obst. cõcessione tali facta. Idem tenet Lud. Ro. in cons.
298. quod inc. circa præmissam dubij consultationem: vbi ad
hoc alleg. plures text. non recordatus de d. l. fin. & deci. Bartol.
ibi. Facit, quod dicit Bald. in l. 1. in vlt. colu. de const. prin. Quod
si princeps aliquid dat, vel confirmat, semper debet intelligi,
saluo iure alterius. Idem Bald. in l. omnes. in 2. colum. de quadr.
præsc. Et dicit ibi Bald. in titu. de pace const. in 31. colu. in ver.
possideant, quod princeps priuilegia vni concessa non debet al
teri dare. l. decurionib. C. de silen. lib. 12. & ista faciunt secun-
dum eum ad concessiones, quas faciunt principes de aquis
pub. quòd semper videantur reseruata iura, & commoditates
eius, cui prima cõcessio facta est. l. Labeo. §. 1. ff. fam. ercis. adde
etiam not. Bald. in l. 2. in 3. not. C. de leg. vbi dicit, quòd si prin-
ceps alicui benemerito donat castrum, quòd illud castrum est
sibi defendendum, & non auferendum, & si postea aliquis istud
castrum impetraret, impetratio esset ipso iure nulla, & præsu-
mitur subreptitia, per illum text. cum glo. & de hoc dicit esse
glo. ord. in l. si qua loca. C. de fun. & sal. rei do. lib. 11. Idem se-
quuntur Ful. & Pau. de Cast. in d. l. 2. & ibi dicit Pau. de Cast. quod
Bald. in multis locis alleg. illam glos. quia tangebat eum. Nam
Papa Vrbanus sextus sibi contulerat vnum castrum in comi-
tatu Eugubij, & postea illud contulit alteri; & nunquam Bald.
potuit habere possessionem, licèt multum litigauerit cum illo
in curia Romana. Illam glo. etiam alle. Bald. in l. 1. in 1. colum.
14 ff. de const. princip. † Septimò ista. l. facit ad id, quod sing. dicit
Bald. in cap. 1. §. ad hoc. in 7. colum. per glo. ibi, de pace iur. fir.
quod si Papa contulit mihi beneficium, deinde de plenitudine
potestatis contulit alteri, quòd mihi tenebitur prouidere de
15 alio simili; quod est not. dignum secundum eum. † Adde be-
ne facere illud, quod dicit Inn. in ca. nisi cum pridem. in 2. col.
a de renũc. Quòd si Papa cogat[a] Episcopum inuitum sine culpa
sua renunciare, quod debet ei prouidere de bono cambio.
16 † Et per hoc infert ibi Imol. in 16. colum. quòd Papa non po-
test cogi inuitus cedere papatui, cùm sibi non possit dari bonũ
17 cambium. † Tamen hæc vltima non puto quod vera, quia Papa
in beneficialibus potest quem priuare pro libito voluntatis,
cùm in beneficialib. habeat plenam, & liberam volun. cap. 2.
de præb. in 6. cle. 1. ad fin. vt lit. pen. vnde dicit do. Ant. de Butr.
in cap. constitutus. per glo. ibi de relig. do. quod de beneficijs ec-
clesiarum potest disponere Papa, vt vult, etiam sine causa, re-
mouendo vnum à beneficio suo, per d. cap. 2. de præb. in 6. Idẽ
tenet Lud. Ro. in cons. 298. incip. circa præmissam dubij con-
18 sultationem. in 2. colum. † bene facit, quòd vult glo. sing. in c.
b per principalem. 9. q. 3. quæ dicit, quod Papa potest[b] depone-
re Episcopum, & eum Episcopatu priuare sine causa. & illam
glo. sequitur d. Car. in cle. 1. in 1. not. vt lit. pen. d. Abb. in c. tran-
slato. de const. Ioan. de Imo. in c. ad supplicationem, in vlt. not.
de renun. Bene facit glo. in c. si gratiosè. de rescr. in 6. per quam
dicit

ADDITIONES.

a ¶ Si Papa cogat. Adde Ioann. And. in regula, quod ob gratiam. de re. iur. libr. 6. in mer. Abb. in c. constitutus. in 3. colum. de reli. domi. in cap. fin. de postu. præla. in cap. quæsitum. de rerum permu. in cap. quoniam. in 1. colum. de iure patron. in cap. 1. de ele. in disp. inc. Episcopus, & quidam rector Parmensis. in 14. colum. Lud. Ro. consil. 255. incip. omnipotentis, &c. circa primum. in 6. col. ver. ex his igitur.

b ¶ Quod Papa potest. Adde Abb. in c. translato. super glo. 2. de const. Barb. in c. quæ in ecclesiarum. de const. in c. quod translationem. de offi. leg.

dicit ibi Gem. in pen. col. ꝙ Papa in beneficialib. habet pro ratione voluntatem, & ꝙ ad libitum potest prælato auferre titulum beneficialem, & secundum ista potes colligere aliam limitationem ad hunc text. tamen contra glo. in d.c. per principalem. tenet latè idem d. Abb. in c. fin. in pen. & vlt. col. de confir. vtil. vel inutili. & in c. fin. in fin. de postu. præla. & in dispu. sua, quæ incipit. Episcopus, & quidam Rector Parmensis. in 14. col. Lud. Ro. in cons. 345. quod inc. circa primum. in 6. col.
19 ¶ † Quartò principaliter not. ex isto text. ibi, à se non peti. secundũ Ful. ꝙ quamuis persona sit adiecta verbo executiuo, tamen pactũ prodest fideiussori, & sic non efficitur merè personale. Facit. l. nisi hoc actum, & ibi Bart. s̃. eod. per Bart. in l. si tibi. §. pactum conuentum, & in l. qui in futurum. §. 1. s̃. eod. ¶ Capio glo. fin. in ver. non posse. quam diuide in tres partes princ. In 1. colligit ex text. not. & ad illud alleg. concor. In 2. opp. & se remittit. In 3. similiter oppo. & sol. Secunda ibi, sed contra. s̃. eod. Tertia ibi, item contra. j̃. quod met. causa. ¶ Ex 3. parte collige aliam limit. ad hunc tex. & pro ea adde bonum tex. in l. pupilli. §. 1. ff. de sol. Et per ista cum laude Dei remanet expeditus præsens subtilis titulus de pact. Iason Paduæ.

SVMMARIVM.

1 *Transactio non potest fieri nisi super re dubia, & lite incerta.*
2 *Debitum quando est liquidum, non potest super eo transigi, vide cautelam num. 3. & 4.*
5 *Transactio an de communi consensu partium possit fieri de re certa, & liquida.*
6 *Compromissum an possit expresse fieri per partes super eo, quod iam est laudatum, vel iudicatum.*
7 *Compromissum valet post sententiam, quæ transiuit in rem iudicatam.*
8 *Substantialia contractus non possunt per pactum partium tolli, vel immutari.*
9 *Argumentum ab etymologia vocabuli valet.*
10 *Transactio facta post rem iudicatam, nullius est momenti.*
11 *Consequens qui vult, vult omne necessarium antecedens ad illud, sine quo actus valere non posset.*
12 *Illegitimus si est dispensatus, quòd possit habere Episcopatum, intelligitur etiam dispensatus in necessarium antecedens, quòd possit presbyterari.*
13 *Compromissum æquiparatur transactioni.*
14 *Consilium sapientis, quod in omni causa potest peti ex forma statuto postquam conclusum est in causa, peti non potest.*
15 *Tria requiruntur ad esse transactionis.*
16 *Remissio quæ fit per pactum simplex, dicitur esse donatio.*
17 *Transactio, quæ non valet vt transactio, non valet etiam vt pactum.*
18 *Quasi, dictio an stet propriè.*
19 *Res an per negatiuam iuris efficiatur dubia, & nu. 20.*
21 *Lex, quæ habet varios intellectus, non potest allegari ad decisionem.*
22 *Ignorantia iuris obscuri excusat a lata culpa.*
23 *Faciens contra legem præcepti, in cuius intellectu sunt variæ opi. non peccat.*
24 *Et, dictio resoluitur in vel.*

De transactionibus. Rubr.

LEX PRIMA.

QVi transigit. Transactio est de re dubia, & non gratuita: pactio verò de re certa, & gratuita. h. d. Et ponit duas differentias inter pactum in specie, & transactionem. ¶ † Not. 1. ꝙ tran-
1 sactio ᵃ non potest fieri nisi super re dubia,
a & lite incerta. Ratio, quia est remedium finiendarũ litium. l. fratris. C. eo. l. post rẽ. ff. de re iud. l. trãsactio finita. ff. de verb. sig. Non requiritur tñ, ꝙ lis sit de præsenti, sed sufficit dubium futuræ litis, ſm Bart. & alios in l. causas. C. eod. Ang. hic. Item sufficit controuersiam esse de facto, licèt non de iure. l. 2. vbi Bart. & Doct. C. eod. Bal. in l. 1. in fin. eo. tit. Item sufficit, ꝙ lis sit super parte, licèt non super toto eo, de quo est trãsactum. Ita sing. Bart. si bene inspexeris in l. si de certa. circa medium. C. eod. Sequuntur d. Ant. Imo. & d. Abb. in c. 1. extra eod.
2 titu. Ioann. de Imol. in c. conquerente. in 13. col. de off. ord. † Secundò per istum text. apparet secundum Bald. Ang. & Pau. de Cast. quòd vbi debitum est liquidum, puta quia confessatum, vel iudicatum, non potest super eo transigi, & sic nec compromitti: de quo plenè dixi in l. si causa cognita. C. eo. Subdit Ang. hoc procedere quantumcunq; compromissum sit plenissimũ, tñ ad ista non extenditur. Sequitur Pau. de Cast. hic. Adde Ang. idem tenentem in cõs 65. ꝙ inc. visis dictis compromissis, pro-
3 rogatione, laudo, & emologatione laudi. † Dicit tamen Ang. esse no. cautelam, quòd fiat compromissum amplum de omnib. litib. & controuersijs, deinde subijciatur clausula, qđ intelligatur esse lis, & controuersia omne id, super quo arbitratum fuerit, & est no. cautela secundum eum. Adde, ꝙ eandem cautelam ponit Bald. hic in 2. lec. & dicit, ꝙ cùm ista verba habeãt vim confessionis. l. tale pactum. in prin. s̃. de pac. non est licitum venire in contrarium, per l. generaliter. C. de nõ num. pec. & Pau. de Cast. hic tenet contra Ang. & dicit, ꝙ ista clausula est multum in vsu Florentiæ, sed non potest operari id, quod dicit Ang. patet, quia de eo, qđ est liquidum, non posset specialiter compromitti: minus ergo veniet in ista generalitate verborũ.
4 † Subdit tamen, ꝙ ista clausula operatᷣ alium not. effectũ, quia faceret, ꝙ licèt aliàs transactio non valeat super eo, de quo non est cogitatũ, nec in specie, nec in genere. l. si de certa. vbi Doct. ponunt. C. eod. l. si cum dies. §. plenum. ff. de arb. Tamen isto casu venient omnia etiam, de quibus non fuit in specie cogitatum, dummodo super eis possit esse lis, quæ aliàs non venirent: eo quia vigore talis clausulæ saltem dicitur in genere cogitatum, & dicit, ꝙ ista est pulchra practica. Adde tu contra Ang. text. in l. cum hi. §. si cum lis. j̃. eod. & ibi Bart. & not. Angel. & Pau. de Cast. per illum text. tenent contrarium. & ibi Ang. dicit se pridie ita consuluisse, ꝙ illa clausula, quæ de more notariorum semper apponitur in compromissis, nihil operetur. Ad idem adde text. in l. post rem, à contrario sensu. j̃. eod. & ibidem Ang. & Pau. de Cast. contrarium tenent, & idem Angel. in l. eleganter, in prin. ff. de cond. inde. Tertiò principaliter pro
5 intellectu huius text. quæro, † vtrũ transactio de consensu partium possit fieri de re certa, & liquida. Pro parte affirmatiua, ꝙ sic, facit cautela Angel. proximè relata. Tamen, quia communiter est improbata, vt retuli, non esset tutum fundamentum. ¶ Secundò, & fortius facit illud, ꝙ quasi in terminis, videtᷣ velle sing. Bart. in l. Aquiliana. circa fin. j̃. eod. dum vult, ꝙ nedùm incogitata, sed etiam ea de quib. non est lis, veniunt in compromissum, quando specialis mentio fit. Considera tamen illa verba Bart. an intellexerit de quib. non est lis: puta quia essent liqui-
6 da, vel quia de præsenti super eis non litigatur. ¶ † Tertiò facit, ꝙ vult Bart. subtiliter intuenti in l. quid tñ. in prin. circa med. ff. de arb. vbi vult, ꝙ per partes posset expressè fieri compromissum super eo, ꝙ iam est laudatum, vel iudicatum. Idẽ expressè tenet Bart. in l. si de certa. C. eod. ¶ Quartò facit, quia sufficit controuersiam esse de facto, licèt non de iure. l. 2. C. eod. & di-
7 xi. s̃. ¶ † Quintò facit, ꝙ volunt Bald. Ful. & Mod. in l. si diuersa. C. eod. ꝙ valet compromissum, & sic transactio post sententiam, quæ transiuit in rem iud. si in compromisso, vel transactione apponatur clausula non obst. sententia. Idem tenet Bal. in l. post rem. j̃. eod. & in l. eleganter. in prin. maximè in lec. antiqua. ff. de cond. ind. Idem Bald. in l. 1. 2. colu. C. quando prouo. non est nece. & in l. iurisgen. §. si pacisc. s̃. de pac. Pau. de Cast. in l. causas. in fin. & in l. si causa cognita. circa med C. eod. Lud. Ro. in repet. rub. ff. de arb. in 15. col. & d. Ale. in cons. 22. ꝙ inc. viso
8 instrumento syndicatus. ¶ † Pro parte negatiua facit, quia substantialia contractus nõ possunt per pactum partium tolli, vel immutari. l. cum præcario. ff. de præc. Declarat Bart. in l. vbi ita donatur. ff. de dot. causa mor. gl. in l. pacta conuenta. in prin. ff. de contrah. emp. Facit bene text. in l. 2. ff. de vsu. ea. re. quæ vsu
9 consu. ¶ † Secũdò facit, qa argũ. ab etymologia ᵇ vocabuli va-
b let, & tenet, prout arg. Iurisc. in l. 2. §. appellata. & ibi Sal. & Ful. no. ff. si cert. pet. & tex. in c. forus. de ver. sig. Raph. Cum. in l. 1. in prin. ff. de acq. pos. Cũ ergo transactio dicatur quasi transitio. 1. recessus ab actione, & sic à lite, & est gl. in l. 2. & ibi dixi. C. eo. ergo vbi non est lis, quia res sit liquida, non cadit transactio. Ergo partes aliter inducere non possunt. ¶ Tertiò facit, qa partes non possunt inducere litẽ, vbi non est, & sic transactionẽ facere. l. cum hi. §. si cum lis. j̃. eo. ¶ Quartò facit, quia legib. aliquid introducentib. pro forma, & substantialib. actus, partes renunciare nõ possunt. l. nemo pôt. ff. de leg. 1. l. testamenti factio. ff. de test. l. 1. §. si qs ita. ff. de verb. obl. ¶ Quintò facit, ꝙ tenet Ang. in cons. 94. ꝙ inc. cum lis, & q. in 7. & 8. col. ꝙ cùm in transactione requiratur, ꝙ aliqđ detur, vel remittatur, vt j̃. dicã, partes non possent de cõi cõsensu facere, ꝙ valeat trãsactio aliquo nõ dato, vel retẽto, quasi illud sit de forma substatiali, vt j̃. dicã. ¶ Sex pondera ad hoc text. in l. eleganter. in prin. ver. si post rem. ff. de
10 cond. inde. vbi dicit, ꝙ † transactio factã post rẽ iud. nullius est momenti: Pondera illa verba vniuersalia negatiua, nullius momenti: ergo impediunt dispositionem in contrarium, iuxta gl. repu-

ADDITIONES.

a ¶ Quod transactio. Adde Bart. in l. cum hi. in §. sed cum lis. j̃. eod.
b ¶ Etymologia. Adde Insti. de leg. ag. fuc. §. nos autem. de hær. ab inte. in §. item vetustas. de tut. in §. est autem. quib. mod. ius patr. po. solu. in §. si ab hostibus. Doc. in l. properandum. §. sin autem. C. de iud. Bal. in rub. ff. sol. matr.

reputatam ſing. in cle. 2. de æta. & qual.quid tenendum in iſto
pulchro,& ſubtili paſſu?Ego teneo, ꝙ ſi tempore factæ tranſa-
ctionis,vel etiam ante, ſit expreſsè renunciatum ei, propter ꝙ
res erat liquida,puta,renunciatum eſt expreſsè ſententiæ, vel in
ſtrumento:tunc teneo,ꝙ tranſactio valeat, & ita procedant al-
leg.pro 1.parte.Et de hoc eſt glo.no. in d.l.eleganter. in princ.in
ver.ſi poſt rem.& eſt glo.in ver. hoc.n.ff.de cond. inde.aliàs pu-
11 to,ꝙ tranſactio non valeat. Ita procedant alle. 2.loco.¶ † Poſ-
ſet tñ ſubtiliter inſtari, ꝙ etiam in ſecundo caſu debeat tranſa-
a ctio valere per regulam, ꝗ qui vult conſequens, [a] vult omne
neceſſarium antecedens ad illud, ſine quo actus valere non poſ
ſet.l.illud.& ibi Bart.cum ſi.ff.de acq.hær.l.2. & ibi dixi.ſ.de iur.
12 omn iud. † Hinc eſt,ꝙ etiam in diſpenſatione, quæ eſt odioſa.
c.1.in fin.de fil.præſb.in 6.gloſſ.in c. ordinarij.de off.or.in 6.ſi eſt
diſpenſatum cum illegitimo,ꝙ poſſit habere Epiſcopatum,in-
telligitur diſpenſatum in neceſſarium antecedens,ꝙ etiam poſ-
ſit presbyterari,ꝗa ſine ſacerdotio nõ poſſet eſſe epiſcopus.c.ex
literis.de exceſ.ptæl.Ita Petr. de Anch. in cle. vnica. in 15.col.5.
opp.de conceſ.præb.d.Abb.in cap.ex parte.3.de dec. Ita ergo in
propoſito,ex quo partes volunt tranſigere,& iſtud fieri non po
teſt ſtante ſententia,vel inſtrumento,ergo in neceſſarium ante-
cedens intelliguntur eis renunciaſſe. ¶Ad hoc poteſt dupliciter
reſponderi.Primò, quia regula.d. l.illud. procedat, niſi antece-
dens ſit maius.Ita ibi limitat Lud.Ro.per text.not.in l pen.§.il-
lo.C.de neceſ.ſer.hær.inſt.Facit,ꝗ vult Bart.in l.2.in 1.col.in fin.
b ff.de iur. omn. iud. ¶Secundò reſponde ſubtilius, [b] & eſt mea
noua limitatio, ꝙ iſta regula non habet locum,qñ tale antece-
dens præſupponit renunciationem iuris liquidi, vt rei iud. vel
inſtrumenti. Ita probatur ſubtiliter intuenti in l. eleganter. in
prin.in ver.ſi poſt rem.ff.de cond.inde.in l. & poſt rem. in prin.
& in l.poſt rem iud.ĩ.eod.In quib.iurib.dicitur,ꝙ poſt rem iud.
tranſigi non põt,& ſi tranſigatur,nullius eſt momenti: ergo per
talem tranſactionem non intelligit in neceſſarium antecedens
13 renuntiatum ſententiæ, quia tunc valeret tranſac. ¶ † Quartò
principaliter not.diligenter illud, ꝙ ſing.not.Bart.arg iſtius text.
& eſt quotidianum in practica, cùm compromiſſum æquipa-
retur tranſactioni,vt eſt gl.in §.1. in Auth. vt diff.iud. ꝙ com-
promiſſum, ꝙ fit ex neceſſitate ſtatuti,non põt peti poſt publi-
catas atteſtationes, & ſic re iã liquidata. Alij ſcribentes de hoc
ſolenni dicto non faciunt mentionem.Adde, ꝙ iſtud dictũ re-
fert,& ſequitur Lud.Ro.in l.prætor ait.in prin. in addi.nouis.ff.
de ope.no. nun. vbi addit rationem, quia talia compromiſſa
ſunt inuenta à ſtatutis, vt citius finis litib. imponatur. l.quãuis.
ff.de arb. quæ ratio ceſſat,qñ propè finem litis petitur compro-
miſſum.Idem tenet Pau.de Caſt.in proœ.C.in prin.in 1.col.ad
fin.vbi dicit,ꝙ ſtante ſtatuto,ꝙ ad petitionem partis debeat fie
ri compromiſſum, certè tale compromiſſum debet peti ante
publicatas atteſtationes,quo tempore res eſt adhuc dubia, po-
ſtea videtur clara.Neque.n.quis debet facere aduerſarium fati-
gari ſumptib. & litib. coram iudice ordinario, & poſtea petere
compromiſſum, per tex. optimum in l.fin.C. de compen.aliàs
ſemper ille,qui videret ſe ſuccumbere in lite, peteret compro-
miſſum,ꝙ eſt abſurdum. Et dicit ſe ita de facto conſuluiſſe, &
ita conſulit in conſ.73. inc. ꝙ in cauſa appellationis non poſſit.
Idem tenet Pau.de Caſt.in l.fi.per illum text.C.de comp. Iſtud
dictũ Bal.pro ſingulari cõmendat,& ſequitur d.Ale.in l.ſi cauſa
cognita.in vlt.col.C.eo.in conſ.82.ꝙ inc.in cauſa vertente inter
Pet.& Io.in pe.col.in 1.vol.& in conſ.62.in 2.vol.ꝙ inc. viſa fa-
cti narratione.circa fin.& in conſ.76.in 3. vol.ꝙ inc. videtur pri
ma conſideratione.in 4.col.Idem tenet d. Fran.de Are. in conſ.
101.ꝙ incip.in cauſa Georgij.Raph. Cum.in conſ.85.inc. quã-
14 uis de iure cõi.circa fi.¶ † Pro iſta cõcl. facit optim.ſimile, ꝗa
conſilium ſapientis, ꝙ in omni cã põt peti ex forma ſtatutorũ,
poſtquã eſt concluſum in cauſa, peti non põt, ita tenet Bald.in
c.paſto.in 3.col.de cã poſ.& propr.no.d.Ant. de But.in c.cũ in
veteri,per illum text.de ele.d.Alex.in conſ.62. in 2.vol.ꝙ inc.vi-
ſa facti narratione.in pe.col.ad fi.& ſeq.Tu autem ſubtilius cõ-
ſidera, ꝙ licèt deciſio Bal.ſit ab omnib.approbata,tñ iſte tex.&
æquiparatio de tranſac. ad cõpromiſſum, in qua ſe fundat Bal.
& alibi Bar.in l.eleganter.in prin.ff.de cond.inde.de directo pro
bat ɔ̃rium.Nam poſt publicatas atteſtationes, & poſt conclu-
ſum in cauſa ſemper põt tranſigi, imò etiam poſt latã ſenten-
tiam,donec põt appellari.l.& poſt rem.in prin. & l.poſt rẽ iud.
ĩ.eod.Ergo ſimiliter deberet poſſe compromitti. Vnde dic, ꝙ
aliud eſt in tranſactione,aliud in compromiſſo. Nã poſtꝗ̃ fini-
tus eſt proceſſus,ideo non põt peti compromiſſum, eo ꝗa co-
ram arbitro, vel arbitratore oporteret incohare nouũ proceſ-
ſum, & iſtud eſt abſurdum, & calumnioſum, vt bene probat
in d.l.fin.C.de comp.Ideo tunc non admittitur, ſed tranſactio
fit ſolo conſenſu abſque proceſſu : iõ põt qñcunque fieri,dum-
modo non ſit lata ſñia,quæ tranſiuerit in rem iud. vel aliter ne-
15 gotium ſit liquidum.¶ † Quintò not.ex hoc tex.probari,ꝙ ad
eſſe tranſactionis tria requiruntur.Primò, ꝙ fiat de re dubia Se
cundò,ꝙ ſuper lite incerta,ad denotandũ, ꝙ ſi dubietas caue-
tur aliunde ꝗ̃ ratione litis motæ,vel mouendæ,vt in caſu.l.de fi
deicommiſſo.C.eod.ibi non eſt propriè tranſactio, ſed impro-
priè,& ita formaliter tenet gl.hic.in 1.parte, ꝗ̃ ſequuntur Bal.&
Ful.hic.Licet Bal.dicat, ꝙ etiam tunc propriè ſit tranſactio, &
ita not.ex hac glo.quæ re vera dicit ɔ̃rium.Tertiò requiritur,ꝙ
non fiat gratis,ſed aliquo dato,vel retento, vt hic innuit ex dif-
ferentia pacti,& eſt expreſſum in l.tranſactio nullo dato. C.eo.
declarat Bald.in l.fin. in 2.col. C. de exe.rei iud. Intellige prædi-
cta in tranſactione propriè ſumpta,largè aũt, & impropriè trã-
ſactio capitur pro omni actu,per quem ab obligatione recedi-
tur.l.1.in ver.tranſigendi:& ibi Bar.no.ſ.de pac. & l.2.& ibi Bar.
16 no.ff.de iureiu.¶ † Sextò no.ex hoc tex.ꝙ remiſſio,quæ fit per
pactum ſimplex,dr̃ eſſe donatio,& circa hoc latè inſiſtunt Bar.
& Ful.hic.Breuiter dic,hoc eſſe verum, qñ certum eſt, ꝙ fit ex
cã don.aliàs ſecus.l.ɔ̃ iuris ciuilis regulas.§.fi.& ibi dixi.ſ.de pac.
17 ¶ † Vlt.dicit Bar.hic in fin.ꝙ tranſactio, quæ non valet vt tran
ſactio,non valet etiã vt pactũ ſimplex.Adde gl.in l. ſi cauſa co-
gnita.& ibi Bar.& Doct.C.eo.text.in l.ſuus quoque.& ibi Bar.&
Doct.C.de rep.hær.probat text. in l. eleganter. in princ.in ver.ſi
poſt rem,in ver.nullius eſt momenti. ff. de cond. inde. Limita
vbi interueniret iurm,ſm Bart.& Doct.in l. ſi quis maior.C.eo.
cum iurm habeat vim clauſulæ, vt actus valeat omni modo,
quo valere põt.l.cum pater.§.filius matrem.ff.de leg.2.¶Capio
gl.1.ꝗ magiſtraliter diuide in 5.partes.In 1.declarat tex. ponen-
do,ꝗd ſit illud,de quo tractat tex. & bene dicit capiendo pactũ
in gñe,prout ſub ſe comprehendit tranſactionem:aliàs propriè
iſta.l.ponit differẽtiã inter pactũ,& trãſactionẽ, ſm Bal. & Fulg.
18 hic.† In ſecunda remouet vnũ ɔ̃riũ ponendo duas opi. circa di
c ctionẽ quaſi, [c] an ſtet propriè,& ſit nota veritatis, an verò im-
propriè. In tertia declarat,qñ dicatur res eſſe dubia, ponendo
dñã inter illa verba tex.ſ.de re dubia, & lite incerta.in quib. vi-
debatur eſſe ſuperfluitas. In quarta extendit tex.etiã ſi lis ſit iniu
ſta,& circa hanc extenſionẽ ponit duas q. In 5. & vlt.opp. & ſe
remittit.Scd̃a ibi, & ꝙ dicit quaſi. Tertia ibi, eſt autem dubia.
Quarta ibi,& in idẽ recidit,ſiue lis ſit iuſta.Quinta, & vlt.eſt ibi.
19 Item nonne fit.¶ † In 3.parte dic melius, vt per gl.no.in l.poſt
rem.ĩ.eo.An aũt per negatiuam iuris res efficiatur dubia? Glo.
in l.1.in prin.in ver.nõ eſt.ff.nil.no.app.pen.tenet, ꝙ ſic.Pro hoc
d bene facit, ꝗa probabile dubiũ [d] iuris æquiparatur dubio facti.
c.cũ dilectus.de conſue.Io.And.in c.1.de poſtul.prela.in 6.& il-
lum tex.in d.c.cũ dilectus, ad hoc reputat ſing.d.Abb. ibi.in 8.
col.& in c.fi.in 2.no.de conſt. & in c.ſi diligenti.in 8.col. & in c.
de quarta.in 2.col.de præſcr.& in c.dubium.in 5.col.de deci.Io.
de Imo.in repe.c.fi.in vlt.col. de præſcr. In ɔ̃riũ facit, ꝗa ius eſt
certũ.§.quib.in 1.conſt.C.l.ornamentorum.ff.de au.& argen.le.
Ideo poſitioni iuris,ꝗa eſt certum, pars non tenetur rñdere,gl.
in l.2.§.ꝙ obſeruari,& ibi Bart. & Doct. C.de iur.cal.Bart.in l.1.
in 1.col.ff.de confeſ.& in l.1.in 3.col.vbi limitat.ff.ſi cert.pet.Cõ-
clude ex mente Sal.ꝙ ſi ius non eſt clauſum in corpore iuris,&
tunc per negationẽ efficitur res dubia. Patet, ꝗa tales extraua-
gantes debent probari, & ſic ſuper eis poſſunt fieri poſitiones,
ſm Bart.& alios in l.cum prolatis.ff.de re iud. & in d.l.ornamen
torum.& d.§.ꝙ obſeruari.aut eſt ius clauſum in corpore iuris,
& cùm ſit certum,negatio talis iuris non faceret rem dubiam,
imò cenſetur calumnioſa, vt in ſimili dicit glo. in l.poſt rem.ĩ.
20 eod. † Fallit niſi eſſet lex, quæ haberet varios intellectus, & ſu-
per qua eſſent variæ queſt.vt per gl.in d.§.quib.in ver.cęteras,&
per glo.in l.leges ſacratiſſimæ.C.de leg.Facit, quòd vult Bart.in
21 l.3.ff.de reb.dub. † quòd lex, quæ habet varios intellectus,non
poteſt alleg.ad deci.Idem tenent Imo.Lud.& Mod.in d.l.cum
probari.Bald.in l.2.in 2.colum.C.quando prouo.non eſt neceſ-
e ſe. Similiter ſtatutum ambiguum [e] non meretur allegari, nec
eſt ſententia nulla contra ipſum lata,ſecundum Bald. in ca. fin.
de

ADDITIONES.

a ¶Qui vult conſequens. Adde l. ad rem mobilem, & l. legatum. ff. de proc. & in ca.prudentiam.de off.deleg.

b ¶Reſponde ſubtilius.Vide Bar.in l.poſt quam liti.C.de pac. PVRPV.

c ¶Dictionem quaſi. Adde text.in l.facto.ff.de cond.& dem.gloſſ. in cap.parrochianis.de deci.gloſſ. in cap. pr out.de dol. & contu. Bald.in l. ſi defunctus.C. de leg.hære.Abb.in c.ad noſtram. el.3.in 5.col.de elec. Old.conſ. 155. incip. quia de forma ele.

d ¶Dubium.Adde text.in l.regula.ff.de iur.& fac.ign.glo.in ver. de cætero.in c. vnico.de poſtu.præla.lib.6.

e ¶Ambiguum. Quid de lege ambigua,an poſſit allegari ad deciſionem cauſæ, vide Bald. in l. ſi ambiguo. ff. de leg. 1. Lud. Rom. in l. cum prolatis. ff. de re iud.

22 de consti.† Hinc etiam est, ꝙ ignorantia iuris [a] obscuri excusat
a à lata culpa, secundum d. Car. in cle. fin. in 4. q. de regul. & in cle. 1. §. sanè. in 3. opp. de vsu, & cle. 1. in 25. q. de reb. eccl. nō ali.
23 † Hic etiam est, ꝙ qui facit contra legem præcepti, in cuius intellectu sunt variæ opi. non peccat. c. capellanus. vbi not. Doc. de ferijs. Alex. cons. 143. aliàs cons. 1. in 2. vol. ꝙ inc. circa primū dubium primò arguitur. in 5. col. ¶In quarta parte an fieri debeat differentia inter calumniā actoris, & rei siue commissa sit litigando, siue in ipsa transactione, dixi in l. sub prætextu. C. eo. ¶Capio gl. fin. in ver. indubitatam. quæ diuiditur in duas partes. In prima remouet tacitum contrarium exponendo text. ꝙ
b contrarium est istud. Nam copula, &, [b] debet cadere inter diuersa. gl. in rub. ff. de iur. & fac. ign. & in c. querela. de simo. sed
24 hic cadit inter duo, quæ idem important.† propter hæc glo. dicit, ꝙ dictio, &, resoluitur in vel. & ita fit quoties ponitur inter duo idem importantia, cùm possit importare vim copulæ, secundum Bart. vbi declaraui in l. 1. in prin. ff. de iust. & iur. In 2. format. q. & in ista 2. parte ista glo. sentit, ꝙ ad essentiam pacti requiritur, ꝙ res remissa sit certa, & indubitata. Sed istud est falsum, secundum Alb. & Ful. hic, & est tex. in l. contra iuris ciuilis. §. fin. ff. de pact. Bene verum est, quòd ad hoc, vt pactum merè fiat ex causa dona. requiritur, ꝙ res remissa sit certa, & indubitata. Ita loquitur text. hic. Iason Paduæ.

ADDITIONES.

a ¶Ignorantia iuris. Adde Fel. in proœ. Gre. in 3. col. ver. & ideo ignorātia iuris.
b ¶Copula &. Adde Bart. in l. si finita. in §. eleganter. ff. de dam. infe. Raph. Ful. cons. 8. incip. d. Pet. Longus.

SVMMARIVM.

1 *Transactio fit duobus modis.*
2 *Transactio an fiat per pactum simplex, an per aquilianam stipulationem, vel acceptilationem, quæ sit differentia.*

LEX II.

1 Transactum. † Transactio fit duob. modis, vel per pactū simplex, vel per aquilianam stipulationem, & acceptilationem. h. d. concor. l. vt responsum. C. eo. Et si dicas, quando interuenit stipulatio, res efficitur certa, & indubitata: ergo ibi non cadit transactio. Ad hoc respondet solus Bal. in l. vbi pactum. in 1. opp. C. eod. ꝙ aquiliana stipulatio debet taliter concipi, ꝙ in ea non exprimatur certa summa: puta quicqui debes per stipulationem promittas, iuxta l. & vno. §. 1. ti. de acceptil. per quę verba nō fit magis debitū liquidū quàm prius: licèt fiat translatio primæ oblig. in secundam. Si autem in aquiliana stipulatione promitteretur certa summa: tunc secundum Bald. obstrueret viam transactioni, & non aperiret, & secundū hoc oporteret multum restringere. ll. huius tit. & C. eo. quæ loquuntur de aquiliana stipulatione. Tu dic melius, qđ quando partes conuenerunt, quòd transactio fiat per aquilianam stipulationem, & acceptil. Certè stipulatio est pars contractus. Vnde cùm fiat ad finem, vt statim tollatur per acceptilationem, de ea non curatur. l. quæ sic. ff. de sol. Bart. in l. qui pecuniam. ff. si cert. pet. ideo potest ex ea obligari solus pupillus sine totore, quia tendit ad liberandum. glo. est sing. in l. 2. & ibi Ang. & Imo. multum notant. ff. de acce. ideo per eam non fit res liquida, vt impediatur transactio, cùm esset res dubia, & super dubio con-
2 uentum sit, vt transactio illo modo fieret. † Quæ autem differentia sit, an transactio fiat per pactum simplex, an per aquilianam stip. & acce. dic, quia si liberaui te per pactum simplex, & postea tu non seruas, vel non imples transactionem, ego possum agere actione prima: Et si tu excipias de transactione, replicabo de do. quia eam non seruasti. l. siue apud acta, & l. cum proponas. C. eo. Si autem liberaui te per accep. non possum amplius agere actione prima, quia cū sit ipso iure extincta, amplius resuscitari non potest. l. qui res. §. aream. ff. de solu. & sic ad primam actionem amplius non datur regressus. l. vt responsum. & l. cum mota, & l. vbi pactum. C. eod. vnde tunc agitur vel actione de dolo ad interesse, vel condictione ob causam, vt se reponat in primam obligationem, iuxta l. si quis accepto. ff. de cond. ob cau. & ita solet plenè notari per glo. & Doct. in l. actione. vbi dixi. C. eod.

SVMMARIVM.

1 *Transactio facta cum vno non porrigitur ad alios.*
2 *Statutum, quod instrumenta guarentigionata habeant paratam executionem, quomodo intelligenda sint.*

LEX III.

Imperatores. Materia huius principij ponitur in l. controuersia. vbi plenius dicetur. ꝫ. eod. Transactio facta inter hæredem, & matrem præteritam, vel exhæredatā de inof. test. conquerentem, non præiudicat legatarijs, qui agendo scriptum hæredem conueniunt, & debuit hæres facere sibi caueri à matre pro oneribus hæreditarijs iuxta transactionem, ꝙ si omisit, sibi imputet. h. d. vsque ad §. transactio. Dubium faciebat in hac l. quia cùm iure esset exhæredata in testamento filij, vel præterita, qđ est idem, secundum hæc iura: licèt hodie si prætereant sine iusta causa, testamentum esset nullum, iux. glo. magistram in §. exhæredatos. in Auth. de hær. & fal. Si ergo que relasset testamentum, legata annullabantur hoc iure. l. Papi. §. pe. ff. de inof. test. licèt hodie secus, per Auth. ex causa. C. de lib. præte. ergo si hæres transigat cum matre, legatarij non debent conqueri: imò debent acquiescere transactioni. Et sicut sciditur emolumentum hæreditatis vigore transactionis inter matrem, & scriptum hæredem, ita deberet scindi onus hæreditarium, per reg. l. 1. §. fin. & l. sed & si. §. fin. ff. de leg. 3. & l. Plautius. ff. de condi. & dem. Tn̄ contrarium deciditur in hoc no. text. ꝙ legatarij non tenentur stare huic transactioni, & ꝙ iure non tenentur ad onera hæreditaria, & imputandum est hæredi si ne-
1 glexerit petere cautionem.† Vnde not. ex text. regulam, ꝙ transactio facta cum vno non porrigitur ad alios. concordat. §. fin. ꝫ. ea. l. Et istud facit ad q. de qua per Alb. Bald. & Ang. hic. sicut
2 & in pacto. l. si vnus. §. ante omnia. s. tit. 1. † Et adde text. not. in l. si pro te. C. de dot. promis. per quem tex. infert ibi sing. Bald. ꝙ stante statu quod instrumenta guarentigiæ habeant executionem paratam, debet intelligi ad instantiam creditoris principalis, non ad instantiam tertij, cuius tamen interesset, qđ valde no. Et adde, quod dicit Bald. in l. vnica. §. videamus. circa fin. C. de rei vxo. act. Intellige tamen nisi ille tertius posset agere de iure communi, sicut, & principalis. vt patet in text. not. in l. si cui legetur. §. fin. & ibi per Bal. ff. de leg. 1. Iason Paduæ.

SVMMARIVM.

1 *Transactio licèt sit generalis, non porrigitur ad codicillos postea repertos.*
2 *Incognitis, & non visis verbis vltimæ voluntatis, licèt super controuersiis, quæ oriuntur super vltima voluntate, non possit transigi, tamen potest ferri sententia, & valet.*

§. Cùm transactio. Præmitto pro intellectu, ꝙ istum. §. inuenio variè intellectum, vno modo ſm d. Pau. hic, ꝙ duplex fideicōmissum erat relictum matri. Vnum in testamento, aliud in codicillis. Et quia vigore fideicommissi in testō relicti mater fecerat generalem transactionem cum hærede scripto, & promiserat nihil petere ex quacunque dispositione istius testatoris, propter hoc, quia verba erant generalia de omni dispositione, videbatur sibi præiudicasse etiam, quo ad fideicommissum in codicillis relictum. Tn̄ ꝯrium deciditur hic, ex quo tempore transactionis non erat cogitatum, quia postea sunt reperti, vt in litera: ergò transactio non præiudicat. vt hic, & l. non est ferendus. & l. cum tutorib. ꝫ. eod. Et dato, ꝙ per illa verba, quib. mater promisit ex quacunque vltima volun. filij non petere, fuerit saltem in genere cogitatum de codicillis, istud nō sufficit, quia super vlt. vol. non potest transigi, nisi specialiter ad hoc inspectis, & visis verbis illius vlt. volun. l. 1. in prin. ff. quemad. test. aper. l. de his, vbi dicetur ꝫ. eod. & ſm istum intelle. h. d. Transactio facta super fideicommisso relicto in testamento, quamuis fuerit generalis, non porrigitur ad fideicommissum relictum in codicillis postea repertis. h. d. Iste intellectus mihi nō placet: nec cōgruit verbis text. Ideo legitur ſcđo modo, ꝙ vnum tm̄ fideicōmissum fuerit relictum matri in codicillis, & antequā codicilli fuerint reperti, fuit facta transactio per verba multum generalia, propter quæ videbatur fieri præiudiciū, tn̄ deciditur in text. ꝙ si mater virtute transactionis minus cōsequuta sit quàm debeatur ex fideicommisso, poterit residuū petere non obst. transactione, quæ præiudicare non potest, cùm adhuc codicilli nō fuissent reperti, vt iuribus præalle. Et iste est verus sensus, quem præsupponunt Doct. præsertim Bald. Angel. & clarius Ful. hic.
1 ¶† Noto primò, quòd licèt transactio sit generalis, non porrigitur ad codicillos postea repertos, vt hic, & in d. l. nō est. ¶Aduerte, quia iste text. loquitur in casu claro, quando constat, ꝙ codicilli fuerunt postea reperti. Quid erit in dubio, an in dubio legatarius præsumatur habere notitiam codicillorum? Angel. hic dicit, quòd sic, per istum text. & d. l. non est ferendus. Tu dic melius, vt per Bart. in l. qui Romæ. §. duo fratres. ff. de verb. obl. & in

& in l.eius qui.ff.ſi cert.pet.¶Glo. in verb.debere. format duas opp.contra text. Secunda ibi, item alia ratione. Prima ſubdiuiditur in 4.partic.In 1. facit, quod dictum eſt.In 2. ſoluit vno modo.In 3.illam ſol.reprobat.In 4.ſoluit alio modo.partes patent.¶Rurſus ſecunda principalis ſubdiuiditur in tres, ſecundũ quod opponit,& duas ſol.ponit.partes patent. In 1.parte gloſſ. ibi, dic ergo ſpeciale hic.Iſtam ſol.tenent Iacob. Butr. Bald. & Angel.hic.Bartol.verò non firmat,ſed dicit ſe dicturum in l.de his.ſ.eod. ibi nihil dicit, quod faciat ad præſens propoſitum.

2 † Iſtam glo.multum not.Bald.hic, & merito, quia ex ea habes ſing.limitationem ad reg.l.de his.ſ.eod.quòd licet ſuper controuerſijs,quæ oriuntur ex vltima volun.non poſſit tranſigi,niſi viſis,& cognitis verbis vlti.vol. Tamen poteſt bene ſententia ferri, & ſententia valet, & cum iſta limi.tenet Bald. hic, & idem Bald.in d.l.de his.ſ.eod.ſed iſta limitatio eſt falſa,quia ſicut non poteſt tranſigi:ita nec iudicari,niſi viſis cognitiſque verbis teſtamẽti.Tex.eſt clarus de hoc in l.1. in prin.in ver.ratio.ff. quemad.teſt.aper.per quem text.ita tenet Ful. hic, licèt de Bald. mentionem nõ faciat.De quo puncto vide Alb.poſt antiq. in d.l.de his. Tu ergo reſponde ad d.l.2. aliter quam gloſ. quod quando eſt controuerſia ſuper vlt.volun.ibi non poteſt tranſigi, nec iudicari niſi inſpectis verbis teſtamenti:aliàs tranſactio, & ſententia nihil valerent, vt hic. Sed in d.l.2.ibi non erat controuerſia ſuper teſtamento, ſed erat propter quandam incertitudinem, quæ oriebatur extra teſtamentum.Nam ibi filius præteritus poterat in futurum contratabulare,& tunc corruiſſent legata: Itẽ potuiſſet omittere contratabulas,& legata fuiſſent valida: ergo ſi medio tempore petantur legata, quia interim incertum eſt, an debeantur, ſententia quæ fertur contra legatarium valet, quia non fertur ſuper controuerſia teſtamenti,& ſic mero iure legatarij per ſententiã excluduntur. Ideo prætèrito poſtea abſtinente opus eſt reſtitu. in integ. vt ibi. & hoc modo nihil obſt. contra iſtum text.& ſic ſit expeditus iſte.§.

SVMMARIVM.

1 *Tranſactio facta per debitorem cum hærede putatiuo, non porrigitur ad verum hæredem.*

§.Debitor. Iſte.§.non bene declaratur per Doc.hic, & difficultas iſtius text.inſurgit propter obſcuritatem quæſtionis,& reſponſionis Scæuolę,quia ſunt aliquæ dictiones, quæ poſſunt trahi ad diuerſos ſenſus propter iſtam difficultatem,& contrariũ, de quo in gl.¶Legitur iſte.§. tribus modis.duobus modis in glo. & tertio modo,ſecundum Alb.hic in fin.& Ful.hic,& Ful.ſibi aſcribit.Primò legitur,ſecũdum gloſ. qđ tranſactio fuit facta ſuper pignore. Nam cùm in iſto text.dicatur, quòd creditor viuens diſtraxit pignus, Meuius aſſerens ſe hæredem creditoris, tranſegit cum debitore, qui eum conueniebat ad pignus, & tranſactum eſt ſuper pignore, &c. vide gloſ. & ſecundum iſtum intellect.oportet apoſtillare literam,dum dicit, minimo tranſegit. Intellige ſuper pignore, & dum dicit,poſſitque Septitius, &c. dum poſtea ſubiungit pecuniam, &c. debet intelligi.ſ.totius ſortis principalis, & ſic ſecundum iſtum primum intellect. agitur de repetitione pecuniæ ſolutæ pro debito,& ſorte principali.Et credo, quòd iſte intellectus multum conueniat verbis literæ,tamen propter contrarium glo.ſeq.cui glo.& Doct.non bene reſpondent, non videtur verus.¶Secundus prin. intellectus glo.eſt, qđ tranſactio, de qua in tex. non fuit facta circa pignus, ſed ſuper ſorte principali,& tunc dum tex.in prin.dicit tranſegit. intelligitur ſuper ſorte principali.Dum poſtea dicit,an is,intelligitur.ſ.debitor,& poſtea tex.in ver.pecuniam.intelligitur.ſ. datam ob tranſactionem debiti principalis.Et iſto modo tollitur contrarium gl. vt procedat,niſi ſoluatur ex cauſa tranſactionis. Ang dicit, quòd iſte ſecundus intellectus eſt verus, tamen mihi non placet, vt ſ.dicam.Ideo mihi magis placet intellectus Alber.quod tranſactio fuerit facta circa pignus,& circa debitum principale, vt ſ. dicam, & h. d.

1 † Tranſactio facta per debitorem cum hærede putatiuo non porrigitur ad verum hæredem, & eidem hæredi putatiuo ſolutum à debitore non repetitur per verum hæredem.h.d.in ſumma, & ponendus eſt caſus ſm intellectum Alb. ¶Glo.in ver.non poſſe. diuiditur in tres. In 1.declarat tex. In 2. oppo.In tertia idẽ facit.Secunda ibi,ſed contra.ſ.de petitio.hæ. Tertia ibi, item contra.ſ.de conſt. pe.l.ſi poſt. Tota difficultas ſtat in 2.patt.glo.in qua glo.oppo. contra text. & ponit tres ſol. 1.& 3.procedunt tenendo primum intellect.glo.ſ. quod tranſactio ſit facta ſuper pignore,& non ſorte, & quod hic agatur de repetitione pecuniæ ſolutæ ob debitum principale, & quia hic deciditur, quòd iſtam pecu. debiti principalis ſolutam hæredi putatiuo verus hæres non poteſt repetere.Iſtud videtur contra leges in glo.alleg. Secunda ſol.glo. procedit tenẽdo ſecundum intelle.glo.ꝙ tranſactio fuerit facta ſuper debito principali, & ſic agatur de repetitione pecuniæ datæ ob tranſactionem. Ideo dic,ꝙ iſta ſecũda pars ſubdiuidiť in quatuor particulas. Primò facit,ꝙ dictum eſt, quia opp.contra text. in quantum denegat vero hæredi repetionem pecuniæ ſolutæ hæredi putatiuo. Secundò ſoluit vno modo. Tertiò ſoluit alio modo. In quarta alio.Secunda ibi ſol.illud verum eſt cùm hæres inſtitutus. Tertia ibi,vel dic hic ad ſecundam non reſtituitur. Quarta ibi,vel dic,Meuius accipiendo.¶In ea.glo.ibi, hic cùm non habet ratum.Teneatis primam ſol. ad contrarium in gl.formatum.Dicitur enim in ll.in gl.alleg. ꝙ verus hæres repetit ab hærede putatiuo,hic dicitur contrarium.Glo.dicit, ꝙ in contrarijs hæres habebat ratum. Iſtam primam ſol. approbat Bart. hic. & Alb.

* Bald.& Ang.hic.Sed iſta 1.ſol.*quæ eſt communis*,mihi non placet, & eam etiam reprehendit Fulg.hic,& confunditur ex trib. Primò,quia diuinat ad text.Sed fortius, ꝙ hic verus hæres ratificauerit.Patet, quia volebat agere ad dictam pecun.cõtra hæredẽ putatiuum.Tertiò obſt. iſte text.in fin. Nam hic non dicitur,ꝙ non poſſit repetere,quia non ratificauerit, ſed quia accepit pecuniam ille putatiuus non nomine veri hæredis. Et per iſta teneo,ꝙ iſta ſol.non ſit bona,& ex his etiam teneo, ꝙ primus intellectus non poſſit procedere, quia ſi ageretur de repetitione pecuniæ ſolutæ pro ſorte principali, iſte verus hæres multum bene poſſet agere.legib.in gl.alleg. & tertia ſol.q̃ eſt ſ. in gl.non eſt bona,quia ſiue ſoluatur debitum ſiue indebitum, poſſet verus hæres ratificando repetere. Secunda ſol.gl. eſt veriſſima, & procedit tenendo ſecundum intellectum.& Bart. colligit notabile, de quo hic per eum, quia tamen tenendo iſtum ſm intellectum oportet impropriare literam ibi,is.ſ.debitor,& oportet ſubaudire ad tex. ꝙ verus hæres egerit contra debitorem ad debitum, propterea mihi magis placet alius tertius intellectus quem ponit Albe.hic,& Ful. ſibi ſimpliciter aſcribit.ſ. ꝙ in hoc text.inter debitorem, & putatiuum hæredem facta ſit tranſactio ſuper pignore, & ſorte principali, & minimum reſtabat, & ſic de duob.probabiliter dubitatur in tex.ꝙ non poſſet repeti.Ratio tunc eſt,quia accepit ex tranſactione: non autem tanquam gerens negotium hæredis veri.¶Vltimò inquantum gl. opp.de l.ſi poſt.ſ.de conſt.pe.quantum ad iſtud contrarium dicite,vt dixi in l. ſi tibi.§. cum poſſeſſor. ſ. de pac. Et per iſta erit lex expedita in ciuitate Papiæ.

SVMMARIVM.

1 *Aquiliana ſtipulatio ſequente acceptilatione perimit omnes obligationes.*

2 *Aquiliana ſtipulatio non porrigitur ad ea, de quibus non eſt cogitatum.*

3 *Liberatio generalis dicitur captioſa.*

4 *Creditor non tenetur debitori facere,quitationem generalem.*

5 *Arbiter, in quem factum eſt compromiſſum generale, non poteſt cogere partem,vt faciat generalem quitationem.*

6 *Si partes fecerunt compromiſ.ſuper quæſtio.feudi,an arbiter poſſit facere,quod totus fundus remaneat Titio, & ipſe det aliam rem Sempronio.*

7 *Arbiter non ſe poteſt intromittere ſuper non petitis: vel in compromiſſo non comprehenſis.*

8 *Arbiter poteſt condemnare de fructibus, & expenſis, licèt non ſit actũ in compromiſſo.*

9 *Arbiter datus ſuper fundi quæſtio. an poſſit cognoſcere de compenſatione.*

10 *Arbiter an poſſit cogere vnam partem dare aliquid alteri pro adequatione partium.*

11 *An in generali compromiſſo veniat poſſe arbitrari pacem debere fieri inter partes ſuper vulneribus, & offenſis hincinde factis.*

12 *Si compromiſſum eſt factum ſuper inimicitia, an poſſit facere arbiter,ne vna pars vadat per contratam alterius.*

13 *Arbiter aſſumptus non poteſt totam rem vni parti adiudicare.*

14 *Arbiter ſuper hæreditate non poteſt laudare,vt vnus ſuccedat vno modo,alter alio modo.*

15 *Tranſactio eſt contractus, & hæreditas non poteſt dari per pactum.*

LEX IIII.

Aquiliana. Iſtam l.lege ſimul cum ſequẽti,vt faciunt Doct. quia lex ſequens venit ad limitationem huius legis. Aquiliana ſtipul. tollit præcedentes obligationes, dummodo de his ſit cogitatum. & in dubio præſumitur cogitatum de his,

1 de quib.eſt actum. h.d.in ſumma.¶ † Primo not. ex text. quòd Aquiliana ſtipulatio ſequente acceptilatione perimit omnes obligationes.Sed contra iſtud not.Bart. format tres oppoſitiones,de quibus hic per eum.& dum Bart.dicit, quòd omnes obligationes

ligationes iuris ciuilis possunt tolli per acceptilationem, decipitur, quia tãtum illę, quę verbis contrahuntur, vt declarat no. glo. in §. est autem. Instit. quib. mod. tol. oblig. Et quæ sit ratio diuersitatis, quare stipulatio tollit omnes obligationes, secus in acceptilatione, ponit Bart. in l. an inutilis. ff. de acceptil. circa quã vide omnino Sal. & Ful. in l. actione. C. de transa. ¶ Ad secundã opp. Bart. vide Angel. in l. qui iure militari. ff. de test. mil. Bart. & alios in l. si de certa. C. de transa ponit Angel. in l. tres fratres. C.
2 de pact. ¶ † Secundò not. ex isto text. quod Aquiliana stipulatio non porrigitur ad ea, de quibus non est cogitatum. Adde, quòd idem est in iuramento, ꝙ non extenditur ad incogitata. c. veniens, & ibi. glo. de iureiur. Fede. de Sen. in cons. 199. inc. quæ-
3 ritur an do. Marga. ¶ † Tertiò not. ex text. ibi liberalitatem. n. captiosam interpretatio prudentium fregit. hic esse text. not. quod liberatio generalis dicitur captiosa, quia posset de faci-
a liquis capi, & decipi. Et ideo in text. appellatur captiosa. [a] † Et
4 ex hoc infert Bart. ad suas sing. dec. quas aduocati multum adorant. Primò infert, quòd creditor non tenetur inuitus facere debitori quitationem generalem, quia est captiosa. est verum, ꝙ si soluatur pecunia, tenetur facere confessionem de ea, iuxt. l. plures apochis. de fid. instr. & l. sicut data. de lib. cau. Idem sequuntur Ang. Ful. & Pau. de Cast. hic. & licet Bart. non dicat, pro ista decisio. adde text. meliorem de iure in l. 3. §. contrariũ. de contrario iudi. tut. & ibi sing. illum text. not. Dy. Old. Lau. Alb. & Bart. & Bald. dicit, quòd Old. dicebat, quòd illum text. alleg. aduocati, quòd non tenetur facere liberationem generalem: imò potest facere confessionem cum expressa reseruatione iurium suorum, quod verbum est notandum, nec alibi legi quàm per Old. & Bald. Et idem, quòd Bart. hic tenet Bald. in l. pactum. in 6. q. C. de col. & Sal. in l. sicut data. C. de lib. cau. Ita tenet Lud. Rom. in consil. 155 incip. præmissum laudum, & c. secundo dubio. vbi dicit tex. d. §. contrarium. esse not. & sing. in iu-
5 re. ¶ † Secundò per hunc text. infert Bart. quòd arbiter, vel arbitrator, in quem factum fuerit compromissum generale, nõ po-
6 test cogere partem, vt faciat generalem quitationem. † Ad huius quæstionis intelligentiam subiungit Bart. aliam quæstionẽ.
b Pone, partes fecerant [b] super fundi quæstione compromissum in arbitrum, vel arbitratorem, an possit facere, quòd totus fundus remaneat Titio, & ipse det aliam rem Sempronio? & dicit Bart. (quem vide) quod non. Istud idem, quòd Bart. sequitur Ang. in l. de his. ꝟ. eod. & ibi dicit se audiuisse à Bart. in voce dũ legebat, & faciebat magnum capitale. & sequitur Lud. Ro. in cons. 403. inc. De decis. proposiæ cõsultationis tria arbitror esse discutienda. & Ant. de Butr. in cons. incip. visis actis, & allegatio-
7 nibus contrarijs, & consilijs inter Marcellum, &c. † & d. Ant. de But. in c. cõstitutus. per illum tex. extra de relig. dom. & ibidem d. Ant. colligit ex verbis Bart. qđ arbiter, vel arbitrator non posset laudare, seu pronunciare, vel se intromittere super non petitis, vel non comprehensis in compromisso, sed bene potest super cohęrentibus, seu connexis, vel accessorijs à petitis. Et idẽ dicit d. Ant. in c. Quintauallis. extra de iureiu. & in c. licet heli. extra de simo. & Bald. in l. fin. §. 1. in 3. col. C. com. de leg. & Bal. in l. super possessione. C. de transa. Et ista dicta Bar. sequitur simpliciter Alex. in cons. 124. in 2. vol. incip. in causa, & lite vertente inter Franciscinam. & in cons. 119. in 2. vol. incip. Titul. vbi
8 vide. † Et adde text. in cap. cum dilecta. de arb. Et propterea dixit sing. multum Bald. in l. 1. in 2. col. C. si à non compe. iudi. fue. appel. qđ arbiter, vel arbitrator potest condemnare de fructibus, & expensis, licèt non sit actum in compromisso, & etiam
9 dare dilationes, licèt in compromisso nõ contineantur. ¶ † Nunquid autem arbiter, vel arbitrator, in quem factum est compromissum super fundo, possit cognoscere super compẽsatione? In ista quæstione breuiter est concludendum. Aut compensatio prouenit ex eadem causa, ex qua factum est compromissum, & tunc potest cognoscere. text. habes, & exemplum in l. Menius. §. arbiter. ff. fami. erc. Si autem contingat ex causa penitus diuersa, tunc, aut sumus in compensatione, quæ fit ipso iure à lege. & potest se intromittere. exemplum in l. fin. in prin. C. de compen. Vt si hincinde petitur quantitas, & tunc de quantitate ad quantitatem bene fit compensatio ipso iure. Secus de specie ad speciem, vel de specie ad quãtitatem, vel ècontra, vt no. in d. l. fin. Aut compensatio non fit ipso iure, & tunc non potest arbiter se impedire. Ratio, quia talis compensatio est quædam reconuentio, vt not. in Authen. & consequenter. C. de sen. & interlo. sed coram arbitro non habet locum reconuentio. cap. cum dilectus. extra de arb. vbi dicit ita fuisse de facto consultum, & iudicatum. Ista est doctrina, quam tradit Bald. in l. 1. in 2. colum. C. de arbi. Ita etiam tenet Bald. in l. 3. C. de compen. & idem Bald. in l. cum Papi. aliàs est sub. l. nemo. C. de sen. & in-
c ter. omn. iud. & Bald. in l. 1. C. si à non compe. iud. fue. appel.
10 † Nunquid arbiter, [c] vel arbitrator possit cogere vnam partem dare aliquid alteri pro partium adequatione, adeo quòd non censeatur donatio? vide Lud. Roma. in hoc dicentem, qđ sic. Ita Ludo. Roma. in consil. 55. incipien. si volumus dicere hunc Bartol. &c. & ibi alleg. not. text. in l. si ita legatum. ff. de cond. & dem. quod multum not. ad limitationem doctrinæ
11 Bart. hic. † Nunquid in generali compromisso [d] facto in arbi-
d trum, vel in arbitratorem veniat posse arbitrari pacem debere fieri inter partes super vulneribus, & offensis hinc inde illatis? Vide Lud. Ro. qui tenet, quod non in cons. 115. inc. viso com-
12 promisso, &c. in 1. dubio princ. † Quid si habentes discordiam, & inimicitiam compromittant in arbitrum generaliter, an possit arbiter, vel arbitrator laudare, quod vnus nõ vadat per contratam alterius? Iac. de Are. & Alb. de Ros. determinant, quòd possunt, in l. fin. ff. de of. proc. Cæsa. In contrarium tamen multum obst. doct. Bart. hic, quia non potest istud fieri, nisi expres-
13 sè dicatur in compromisso. † Successiuè est aduertendam, inquantum Bart. vult, quòd licèt arbiter assumptus non possit totam rem vni parti adiudicare, cum hoc, quòd ipse det aliam rem, sed quod possit facere, quòd pro illa alia det pecuniam. In hoc Bart. loquitur tantum de arbitratore, de arbitro in lib. meo verbum nullum inuenio. Specu. in titu. de arb. §. excipitur. ver. Sed pone, quòd litigantes, expresè dicit, quòd istud procedit tantum in arbitratore, sed quod non haberet locum in arbitro, quia sententiæ arbitratoris est standum, siue æquæ, siue iniquæ: tamen in præcedentibus, & seq. verbis Bart. voluit contrarium. Et si diligenter inspicitur ratio Bart. ista differentia Spec. non est vera. ¶ Item aduertendum est, & fortius, quod Angel. in l. non possumus. per illum text. ff. si pars hære. pe. videtur mirabiliter restringere totam doct. Bart. hic, & dicere de directo contrarium, quod dicit Bart. Nam dicit, quòd arbiter licèt non possit cogere, quòd pars vna det vnam rem, de qua non fuit compromissum pro scontro alterius, dicit istud esse verum in arbitro, secus est in arbitratore. Nihil tamen allegat nisi rationem. s. scriptam Spec. tamen non alleg. Spec. & habes hic Bart.
14 tenentem de directo contrarium. ¶ † Vltimò pro complemento huius doct. vide, quod decidit Ang. in cons. 65. inc. visis dictis compromissis, & prorogatione, & laudo, & emologatione laudi, &c. de quo consilio feci mentionem in l. 1. s. eod. Ibi. n. ad aliud propositum dicit, quòd arbiter, vel arbitrator electus super controuersia hæreditatis non potest laudare, quòd vnus succedat certo modo, alter alter alio modo. Mouetur, quia cõ-
e promissum, & transactio [a] æquiparantur, vt not. in Authen. si
15 verò contigerit. C. de iudi. † & transactio est contractus, & hæreditas non potest dari per pactum. l. fin. C. de pac. & l. hæreditas. C. de pact. conuen. licèt non viderim contradicentem. Mihi semper est visa dubia, quia illud, quòd dicitur, quod hæreditas non potest dari per pactum, est verum viuentis hæreditas, sed de hæreditate mortui nulli dubium est, ꝙ potest, quia cessat votum captandæ mortis. aliàs sequeretur, quòd non posset fieri transactio super dependentib. ex testamento. Iason Paduæ.

ADDITIONES.

a ¶ Captiosa. Idem vult Alex. in l. si finita. §. fin. 8. col. de dam. infec. PVRPV.
b ¶ Fecerant. Adde per Butr. in c. Quintauallis. de iureiuran. sequitur Alex. in l. vlt. col. fin. ꝟ. si cert. pet. PVRPV.
c ¶ Arbiter. Adde Bartol. in l. fin. ff. de præto. stip. Doct. in c. Quintauallis. de iureiur.
d ¶ Compromisso. Adde Spec. in tit. de procu. in §. 2. vers. 22. Doct. in cap. qui ad agendum. de procu. lib. 6. Doc. in clem. non potest. eod. tit.
e ¶ Compromissum, & transactio. Adde glo. in §. 1. in Authen. vt dif. iu. Ias. in l. 1. in 3. col. vers. 3. principaliter not. s. eo.

SVMMARIVM.

1 *Non valet transactio super his, quæ pendent ex testamento, nisi visis, & cognitis verbis testamenti.*
2 *Si fratres maritauerunt sororem pro data ei dote, & pro qua in instrumento dixit se esse contentam pro omni eo, quod petere posset ex testemento patris in hæreditate paterna, non obstante tali renunciatione poterit filia consequi relictum à patre.*
3 *Renunciatio legitimę nunquam intelligitur, nisi specialiter sit facta.*
4 *Iuramentum non operatur, quòd renunciatio hæreditatis paternæ dote data filię non possit postea agere ad supplementum legitimæ, si dos non erat tantum, quantum legitima.*
5 *Transactio, & sententia æquiparantur.*
6 *Compromissum non valet super dependentibus ex testamento, nisi inspectis verbis testamenti.*
7 *Ad hoc, vt transactio, vel compromissum valeat super his, quæ pendent ex testamento, requiritur quod fiat inspectis, & cognitis testamenti verbis.*

8 *Tran-*

8 *Tranſactio ſicut non valet ſuper dependentibus à teſtamento, niſi verbis teſtamenti viſis & cognitis ita, & pactum gratuitum.*
9 *Huic legi poteſt pacto renunciari.*
10 *Quando lex dicit, & aliter fieri non poſſit, illud dicitur de forma.*
11 *Renunciatio huius legis valet cum iuramento.*
12 *Tranſactio claudicare non debet.*
13 *Diſpoſitio huius legis habet locum in codicillis.*
14 *An vitietur tranſactio, quando partes ſciuerunt tenorem teſtamenti, fortè à notario, vel teſtibus, ſed non viderunt.*
15 *Sufficit præſumpta ſcientia teſtamenti, vt tranſactio valeat.*
16 *Stant ſimul legere, & non intelligere, eſt negligere.*

LEX VI.

DE his. Diuide intellectualiter iſtã l. in tres partas. In 1. ponitur thema, ex quo reſultat tacita quæſtio. In ſecunda ponitur reſponſio ſpecialis ſecundum hunc titulum, & vltra titulum generalis. Ibi dum dicitur, neque tranſigi, neque exquiri aliter veritas poteſt. In tertia ponitur modificatio, ſeu limitatio deciſionis, ibi, quam inſpectis. Aliter non ſummo propter breuitatem.
1 ¶ † Noto regulam, quòd non valet tranſactio ſuper his, quæ pendent ex teſtamento niſi inſpectis, cognitiſque verbis teſtamenti. concordat. l. 1 §. 1. ff. quemadmod. teſt. aper. & l. non eſt
a ferendus. ȷ̃. eod. cuius deciſionis ratio [a] eſt duplex, ſecundum Doct. hic, & Bart. in l. ſi quis pro eo. in princ. in 3. memb. ff. de fideiuſſ. Prima fauore vltimæ volun. vt facilius vltimæ voluntates ſortiantur exitum. l. vel negare. ff. quemad. teſt. ape. & hoc reſpectu dicitur cõcernere fauorem publicum. Ideo partes non poſſent renuntiare huic legi. de quo tamen dicam in gloſſ. vbi ponam, quid ſi interueniret iuramentum in renunciatione. Ex hac etiam ratione ſequitur, quòd iſta lex non habet locum in alijs inſtrumentis inter viuos, in quib. valeret tranſactio, non inſpectis verbis inſtrumenti, cùm in eis non verſetur fauor publicus, prout etiam dicam in gloſſ. Secunda ratio eſt, odio hæredum occultantium teſtamentum ſecundum omnes hic. Iſta tamen ſecunda ratio eſt impulſina, & non finalis. vt hic in glo. in quarta parte. Et patet, quia ſi hæres non occultaret teſtamentum, tamen non valeret tranſactio, non inſpectis cognitiſque verbis teſtamenti, vt patet ex generalitate huius text. & d. l. 1. in
2 prin. ff. quemad. teſt. aper. † Iuxta hanc reg. dicunt Gul. Alb. Bal. & Ang. hic, & eſt caſus multum frequens, & not. quod ſi fratres maritauerunt ſororem data ei dote, & pro qua in inſtrumento dixit ſe eſſe contentam pro omni eo, quòd petere poſſet ex teſtamento patris in hæreditate paterna, quod non obſtante tali renunciatione, poterit filia conſequi relictum à patre, quia non valuit renunciatio, niſi cognitis verbis teſtamenti,
3 vt hic, & eius tenore vulgarizato, vt. ȷ̃. dicam. † Item dato etiã, quod renunciatio fieret inſpectis, cognitiſque verbis teſtamenti: tamen ſi dos non eſſet tantum, quantum aſcendit ſua legitima, nõ obſtat ante tali renũciatione, peteret ſupplementũ legitimæ, quia nunquam intelligitur renunciatum legitimæ, niſi de ea fiat mentio. Ideo ſpecialiter debet renunciare legitimæ. l. ſi quando. §. fin. & ibi vide omnino Bald. & alios poſt eum, & ibi dixi. C. de inoffi. teſt. Et adde text. not. in §. cæterum. in Auth. vt cum de appel. cogno. Ideo ex prædictis ſis cautus, ꝙ ſoror renũciet his, quæ poſſet petere ex teſtamento patris, vel matris, cognitis, inſpectiſque verbis teſtamenti, & vulgarizatis. Item ſpecialiter renunciet legitimæ, vel ſupplemento legitimæ, & ſuper
4 hoc deferatur iuramentum. ¶ † Item adde, quòd prædicta deciſio procedit, etiam ſi in tali renunciatione interueniſſet iuramentum, ſecundum Fede. de Sen. in conſil. 115. inc. quæritur an
5 dom. Margareta minor, &c. vbi videas. † Iſtam l. limitat gloſſ. not. in l. 3. §. 1. in glo. 1. ſ̃. eod. vt procedat in tranſactione, non in
b ſententia. [b] Ideo ſi hæres ſit abſolutus per ſententiam iudicis à legatis in teſtamento relictis non viſis cognitiſque verbis teſtamenti: ſententia non erit nulla ipſo iure, imò valebit, ſed ſuccurretur aliter legatario. Mota eſt glo. per l. 2. in prin. ff. de exec. rei iud. & ita expreſsè not. & ſequitur illam gloſſ. Bald. in d. l. 3. §. 1. & tenent Gul. Iacob. de Aret. hic, & Bald. hic per illam gloſ. Tene contrarium. Et certè eſt mirandum de iſtis Doct. quia contra eos eſt text. expreſſus in l. 1. ff. quemad. teſta. aper. in verſ. neque apud iudicem exquiri aliter veritas poteſt. & per iſtum text. ibi neque exquiri, &c. qui euidenter confundit dictam opi. ¶ Ad idem facit, quia tranſactio, & ſententia æquiparantur. l. non minorem. C. eod. l. 2. de iuriur. Tamen ad hoc poſſet reſponderi, ſi non eſſent text. ſupra alleg. Et iſtam opin. tenet Pau. hic, qui tamen d. ll. non alleg. ſed ſolùm reſpondet ad. d. l. 2. de exec. rei iud. ad quam reſpondi in l. 3. §. 1. ſupra eod. & ibi Fulg. etiam tenet iſtam opi. licèt de prædictis mentionem non faciat. Et ita teneas omiſſa diſtinctio. Alber. hic, & ſic habes no-
c tabil. extenſionem ad hanc l. vt procedat etiam in ſententia. [c]
6 † Adde, quod etiam procedit in compromiſſo, [d] ſeu laudo,
d quia non valet ſuper dependentibus ex teſtamento, niſi inſpectis cogitiſque verbis teſtamenti. ſecundum Ang. in conſ. 219. Et facit ratio, quia compromiſſum cenſetur tranſactio, ſecundum Doct. in Authen. Si verò contigerit. vbi dixi. C. de iud. glo. eſt in corpore vnde ſumitur, & probat etiam text. ibi, neque exquiri aliter, &c. vt dixi. ¶ Limita iſtam l. vt non procedat in trãſactione facta per hæredem cum debitorib. vel creditorib. hæreditarijs, quia valet, licèt ſit facta nõ inſpectis, nec cognitis verbis teſtamenti, per text. in l. controuerſia. infra eod. & in l. fin. in fin. & in l. 3. in prin. & §. fin. ſupra eod. in quibus legibus fuit facta tranſactio inter hæredem, & debitores, & creditores hæreditarios, & ibi non dicitur, quòd fuit opportunum videre verba teſtamenti. Tamen iſtud non eſt concludens argum. quia poſſet reſponderi, quòd illæ. ll. ſuppleantur per iſtam, & per d. l. 1. §. 1. ff. quemad. teſt. aper. iuncta reg. l. non eſt nouum. & l. poſteriores. ſupra de legib. Secũdò fortius facit, quia cùm tale debitum non pendeat ex teſtamento, nec per inſpectionem teſtamenti dicatur de debitorib. vel creditoribus, fruſtra fuiſſet inſpectio teſtamenti, quo ad hoc, & ſic ceſſat ratio huius text. ſ. odium hæredum occultantium teſtamenta. Fruſtra enim oſtẽditur, quòd non reuelat. argum. l. aliquando. infra ad Velleia. ſed in teſtamento nihil continetur, quod ad debitores, vel creditores ſpectet. Sicut eſt in legatarijs, vel fideicommiſſarijs. Et ita limitat Alexan. in conſil. 11. in 2. volum. inc. viſo, & vt oportet conſiderato themate in 5. colum. in fin. cum ſequen. Credo, quod in ſpecie non tangatur iſta limitatio hic, vel in locis communibus. ¶ Aduerte etiam, quod text. in d. l. controuerſia. non loquitur in tranſactione facta per hæredem cum creditorib. vel
e debitorib. hæreditarijs, [e] ſed loquitur in tranſactione inita inter hæredem ſcriptum in teſtamento, & legitimum hæredem, qui eſſet ab inteſt. ſucceſſurus. ¶ Secundò limita iſtam l. vt procedat quantum ad tranſactiones, vel etiam pactiones factas per legatarios cum hærede: non autem quo ad donationes, vel vẽditiones factas extraneis. Itam limitat Raph. Fulg. ſecundum numerum meum in conſil. 51. incip. quædam domina Lucia. in vlt. colum. ¶ Secundò not. text. ibi, inſpectis cognitiſque, &c.
7 † quod ad hoc, vt valeat tranſactio, vel compromiſſum ſuper his, quæ pendent ex teſtamento, vt hic, vel ex codicillis, vt l. nõ eſt ferendus. infra eod. requiritur, quòd prius inſpecta ſint, & co
f gnita verba teſtamenti; Ideo cautela [f] eſt ſecundum Bartol. & alios hic, quòd in tali tranſactione, vel inſtrumento tranſact. dicatur inſpectis, cognitiſque verbis teſtamenti, & idem vult Bald. in l. qui Romæ. §. duo fratres. in 4. quæſtio. infra de verbor. oblig. & Bartol. & Bal. in l. ſub prætextu. la. 1. C. eod. & Angel. in l. tres fsatres. ſupra de pact. Iſtam cautelam limitat ſing. Angel. in d. §. duo fratres. vt non procedat in muliere, vel ruſtico, vel ſimilibus, qui veriſimiliter ſunt literarum ignari, quia non ſufficit, quòd in inſtrumento diceretur inſpectis, cognitiſque verbis teſtamenti, niſi notarius atteſtaretur, qualiter vulgarizauit verba latina teſtamenti. Et h. d. Angel. ſe obtinuiſſe in quadam opulentiſſima hæreditate, dum quædam mulier feciſſet tranſactionem, vel renuntiationem de dicta hæreditate; & in inſtrumento dicebatur inſpectis, cognitiſque verbis teſtamenti. dicit Angel. quòd multi putabant, quòd iſta ſoror eſſet excluſa: dicit ſe obtinuiſſe contrarium. Primò, quia cùm eſſet mulier, debuit notarius dicere, vulgarizato teſtamento per me. Secundò, quia. d. filia nihil amplius ſibi deberi confitebatur ex teſtamento patris, vel matris, quod continet errorem manifeſtum: ergo confeſſio erronea non debet præiudicare ſaltem in effectu, quia probando deberi, oſtenditur error, & confeſſio debet reuo-

ADDITIONES.

a ¶Deciſionis ideo. Adde Alexan. in l. qui Romæ. §. duo fratres. colum. 26. ȷ̃. de verb. obl. PVRPV.
b ¶Non in ſententia. Adde Alexan. in l. qui Romæ. §. duo fratres. 27. colum. in fin. ȷ̃. de verb. obl. & in l. impe. col. 1. ff. de re iud. Iaſ. in l. ſub prætextu. la. 1. C. de tranſac. col. 2. & adde ad l. impe. Alex. PVRPV.
c ¶Etiam in ſententia. Adde 6. limit. & magnam in omni hærede extraneo, in quo præſumpta eſt ſcientia, quæ in caſu huius l. ſufficit. Bart. l. qui Romæ. in §. duo fres. quæſtio. 4. ȷ̃. de verb. obl. & ita colligit, ſed dubitat Iaſ. in l. ſub prætextu. la. 1. C. de tranſact. & firmat Alexan. lib. 2. conſ. 11. viſo ac, vt oportet conſiderato. colum. 4. PVRPV.
d ¶In compromiſſo. Amplia text. de compromiſſo per Alex. in d. §. duo fratres. col. 27. ad fin. Rom. conſ. 403. in 2. dubio. PVRPV.
e ¶Hæreditarijs. Adde Alex. lib. 2. conſ. 11. col. 4. PVRPV.
f ¶Ideo cautela. Adde Iaſ. in d. l. ſub prætextu. col. 2. Et vide Cepol. caut. 220. incip. ſi vis ſcire. Bartol. hic numer. 5. verſi. ſis igitur cautus. plura not. Natt. conſ. 145. Rol. conſ. 13. lib. 1. poſt Alexan. conſ. 11. lib. 2. conſ. 118. lib. 7. Dec. conſ. 355. qui omnes huius l, materiam declarant. MASVER.

reuocari.l.cum falsa. & l.error.vbi dixi. C. de iur. & fact.ign.tamen Ioan.de Imo.in d.§.duo fratres.in 1.quæst. reprobat Ang. in vtroque membro. Primò, quia standum est assertioni notarij in his, quę spectant ad officium suum, vt plenè no.in l.sciendum.de verbo.oblig.Ex quo ergo notarius attestatur inspectis cognitisque verbis, standum est assertioni notarij, quòd mulier intellexit mediante eius vulgarizatione, licèt de ea non fiat mentio in instrumento. Nec est verum, quòd confessio dicatur erronea, quia inquantum soror dicit se esse contentam, & nihil amplius sibi deberi, intelligitur mediante ista renunciatione, vt ibi plenè per eum, & tangit Alex. ibi latè. in 4. colum.& trib.seq.cum concord.ibi per dom.Alex. & alios alleg.ad quos te remitto. Quid autem si verba testamenti non fuissent inspecta, tamen legatarius de eis haberet perfectam notitiam? Aliter fortè, quia notarius, vel testis testamentarius dixit. Tangit Bar.hic in fin.& concludit, quòd sic, & quia est quæstio necessaria, dicam.j. ¶Glo. diuiditur in septem partes. In prima ad declaratio.text.respondet tacitæ.quæst. Postea format 4.quęst. & decidit. In sexta opponit contra text. & solu. In septima per viam notabilis remouet aliud contrarium. Secunda ibi, sed nunquid pactum. Tertia ibi, item nunquid expresse. Quarta ibi, item, quod si ipse hæres. Quinta ibi, item an hæc in codicillis. Sexta ibi, item si inspiciantur. Septima ibi, item no.l. hanc loqui. ¶Venio ad primam, in qua quærit glo. quid si relicta sint quindecim in testamento, & legatarius credat decem esse relicta, & ita transigat in decem, non visis verbis testamenti, an valeat transactio in illis decem? Licèt glo. vacillare videatur, Docto.concludunt, quòd in nihilo valeat per istam.l.resistentem. Vnde nec naturalem, nec ciuilem obligationem propter l.prohibitionem producit.l.si non sortem.in princip.ff.de conditio.indeb.& l.cum lex.ff.de fideiussor.Item cùm ista l.det certam formam actibus hominum, forma non seruata, actus est nullus.l.cum hi.§.si prætor.j.eod. ¶ In secunda parte glo.habes
8 notabilem extensionem ad hunc text. † quòd sicut non valet transactio super dependentibus à testamento, nisi visis verbis testamenti: ita nec pactum gratuitum. Sequuntur Bart. Bald. & Angel. hic propter identitatem rationis, quæ vtroque casu militat. Contrarium tenet Gul.Iaco.de Ra.& Ray.quos refert, & sequi videtur Alb.hic, & Fulg. & Pau.licèt de prædictis mentionem non faciant, eo quia ille, qui gratis remittit per pactum, non sic decipitur, si aliquid plus sit in veritate, quàm existimet, cùm intendat vti liberalitate, quod secus est in eo, qui transigit. Secundò, quia facilius inducitur quis ad transigendum pro aliquo accepto, quàm ad paciscēdum, cùm gratis fiat. Ideo priore casu magis est succurrendum, quod probatur pulchro simili. Nam mulieri intercedenti, vel fideiubenti pro alio subuenitur per Velleianum, & tamen donanti pro alio non subuenitur, quia mulier facilius inducitur ad fideiubendum, quàm ad donandum. Ideo priore casu succurritur. secundo non. l.si ego.in fin.j. ad Velleian. Præterea, & tertio non sine mysterio leges loquentes de ista materia semper loquuntur de transactione, non de pacto gratuito, vt hic, & l.non est ferendus.j.eo.
9 & l.1.§.1.ff.quemadmodum test.aper. ¶†In tertia parte glo.habes, quòd huic l.potest pacto renunciari, per reg.quæ disponit,
a quemlibet posse fauori suo renunciare.[a] l.pen.C.de pact. Reprobant omnes, quia qui errat, non paciscitur, & quia qua facilitate quis inducitur ad transigendum, eadem inducitur ad renunciandum huic legi.l.doli mali.versi.diuersum.j. de noua. ¶Secundò, quia dispositio huius.l. inducta est fauore pub.tamen (vt infra dicam) ista non multum concludit. ¶ Tertiò, quia ista dispositio est inducta odio hæredum testamenta occultantium, ergo renunciari non potest, per glo.in l.tametsi.ff. ad Maced. Sed nec ista ratio concludit, quia est ratio impulsiua, non finalis, vt tenet glo.in seq. parte quam omnes sequuntur. Quod ostenditur, quia etiam si hæres non occultaret testamentum, tamen non valeret transactio legatarij, qui testamentum non vidisset. ¶Quartò, quia ista lex dat formam, ergo ea non seruata non valet transactio: nec potest renunciari, arg.l. nemo.ff.de leg.1. Quintò, quia ista lex loquitur prohibitiuè, vt patet ex negatiua, quæ præcedit verbum, potest, glo.in c.1.de regul.iur.in sexto.sed legib.prohibitiuis renunciari non potest.
* gl.in l.1.& 2.C.ne fideiuss.do.den. *Ita tenent omnes*, [b] & idem te-
b net gl.contraria in l.pactum. in gloss. magn.in pe.fal.s.de pac. quam alleg.Albe.hic.Idem tenet Ludo.in consi.403.incip.pro decis.propositæ consultationis, tria arbitror, &c.& Imo.in l.qui Romæ.§.duo fratres.in 2.q.ff.de verb.oblig.& ibidem d. Alex. in 58.col.& Are.quem omnino vide in consi.93.incip.viso lega-
10 to.in 3.dubio. ¶†No.reg.quam tradit Bar.hic in prædictis fundamentis, ꝙ quando l.dicit, & aliter fieri non possit, ꝙ illud dicitur esse de forma. Adde Bart.in l.si.per illum tex.in verbo, nō aliter. de vend.re. ciui.libro 11. Facit text.in l.comparationes.

in verbo, non aliter licere, & in versi. non aliter etenim fieri.C.
11 de fide instrum. † Suprascripta procedunt, quando renunciatio simpliciter fit. Sed pulchrum dubium est, quid si partes renuncient huic l. cum iuramento, an tunc renunciatio valeat? Dic, quòd sic. Ita Imo.in commen.c.cum contingat, in vltima charta magna de iureiuran. Sequitur Alex.in consi.11.in 2.vol. incip.viso, & vt oportet considerato themate.in 6.colu. Idem in effectu tenet Comen.in l.si quis pro eo.in princip. de fideiuss. quia solennitas huius.l.est positiua. ergo ei renunciari cum iuramento potest. Addo stringere, quia licèt legibus prohibitiuis simpliciter renunciari non possit, tamen potest cum iuramento. Ita sing.Ioan.And.in addi. Spec.in tit.de instr.edi.§.porro.in addi.mag.circa fin.Bald.in l.antiquæ.§.fin.in fin. C.ad Velleian. Alex.in l. si constante.§. quoties.ff. solut.matrimo. Et per hoc tollitur vna ex rationibus Bart.& Docto.In seq.tollam alias rationes, & sic ostendam à partibus sufficienter enumeratis, ꝙ renunciatio huius l.facta cum iuramento, valet. Adduco ergo, quod tenent Bar.& Angel.in d.l.si quis pro eo. in tertio membro, vbi concludunt, quòd quando contractus non valet ratione publicæ vtilitatis secundariò, vt in fundo dotali, talis cōtractus firmatur iuramento.cap.cum contingat. de iureiuran. Sed ita est in casu nostro, vbi inducitur ratione publicæ vtilitatis secundariò: ergo iuramentum renunciationem confirmat, & sic tollitur alia ratio Docto. Facit etiam, quod volunt Bar.& Ange.in d.l.si quis pro eo.in quarto membro, vbi concludunt, quòd quando prohibetur contractus principaliter in odium alicuius, vt est in pacto l.commissoriæ, quòd principaliter reprobatur odio creditoris, tamen iuramento firmatur. c.significante.de pign.ergo dato, quòd ista l.esset principaliter inducta odio hæredum, (vt dixi,) tamen iuramentum debet firmare. Cogita tamen, quia Bar.in d.quarto membro vult, ꝙ iuramentum sit seruandum, sed quòd contractus non confirmetur. Sed fortius ista ratio odij hæredum est impulsiua, vt di-
c xi, & sic tollitur alia ratio Doct. ¶Concludo ergo, ꝙ renunciatio huius l.facta cum iuramento, valet,[c] imò tenet Alexan. sin.& no.bene in d.consi.11.ꝙ per ista verba apposita in instrumento, quæ communiter apponuntur de stylo notariorum, ꝙ prædictæ partes renunciant exceptioni doli, condictioni indebiti, & omni legum auxilio, si esset facta cum iuramento, intelligeretur derogatum huic l.per doctr.Barto.declarantis effectum illius renuncia.omni legum auxilio, in Auth. vt matri.& auiæ.in 3.col.& ibi Bal.C.quando mul.tut.offi.fun. potest.Bar. in l.si sub conditione.ff.de testam.tu. Spec.in titu.de renun.§.1. ver.& quia.& ver.quid si quis.cōfirmatur doctr.omnium concludentium sufficere generalem renunciationem cū iuramēto, vt in l.sciendum.in 2.col.j.de verb.ob.per Bart. & in Auth. sacramenta.C.si aduer.vend.& in l.2.C.de rescin.vend. Item, ꝙ renunciatio facta huic l.cum iuramento, tenet. Firmat etiam d. Alex.in d.l.qui Romæ.§.duo fratres.in 56.col. & seq.ff.de verb. obli.super 5.q.Bar.Sed aduerte: licèt ita sit tenendum, tamen contra primam decis.ꝙ huic.l. non possit etiam cum iuramen-
d to renunciari,[d] pondero, quod decidit Bar.in l.cū hi.in fi. prin. j.eo. Nam dicitur in illa l.ꝙ non potest transigi super alimētis de futuro sine prętore, quærit ibi Bart.an illi l.possit cum iuramento renunciari? Et tenet, quòd non, quia illa l.dat formam prout huic, & quia procedit prohibitiuè, sicut hic, & pondera, ꝙ Bar.ibi vult, ꝙ legi prohibitiuę non possit renunciari, etiam cum iuramento, contra Io.And.Bald.& alios supra alleg. Et illam decis.sequitur ibi Fulg. Alij non tangunt. Et Fulg. in l. qui fidem.in prin.j.eo.per illum tex.in ver.licite. iuncta gl. Et idem not.tenet Bald.in pactum dotali.in fin.q. C.de col. Motus, quia iuramentum per quod quis incidit in periculum mortis, seu in discrimen vitæ, non valet, prout est iuramentum, per quod renunciatur alimentis de futuro. Sed aduerte, ꝙ contra illud, qđ tenet Bart.in d.l.cum hi.tenet Bart. sibi contrarius in d.l.si quis pro eo. in vlti.membro. Motus bona consideratione, quia cū ista non sint prohibitiua, eo quia sint contra bonos mores, sed quia de facili pro aliquo præsenti quis renunciaret alimentis futuris, & istud non principaliter tendat ad bonum publicum, ergo debet renunciatio valere. Et istud tenet Imo. in cap.cum contingat.in penult.char.de iureiuran. Et ista est melior, & isto modo faceret ad præcedentem conclusio. Istam eandem partem,

ADDITIONES.

a ¶Fauori suo renunciare. Vide de renunc. Soc.lib.2.consi.314. incip.in causa. in 2.difficultate.& li.2.consi.113.inci.in casu conuen.& recō.col.3. PVRPV.
b ¶Declara, vt per Roland.consilio 13.numer.4. consilio 98.nume. 13.41. 42. libro primo. PANCIR.
c ¶Valet. Et hanc sequitur Nat.consi.145.col.4. in prin. Dec.consi.345. plura no.Rol.consi.13.nu.4.lib.1. MASVER.
d ¶Renunciari. Vide Cor.lib.4.consi.139.inci. viso testamento Pauli. PVRPV.

tem, quòd renunciatio facta huic l. etiam cum iuramento nõ valeat, tenet in terminis Ange. in conſilio 94. inc. cum lis, & quæſtio. in vltim. colum. & vide Bald. in c. cum inter. in 1. col. de renuncia. Et prædicta bene not. quia (vt puto) non reperies
12 alibi ita diſcuſſa. ¶ In quarta parte glo. † habes, quòd iſta l. habet locum etiam in hærede decepto tranſactione, quia tranſegit, non inſpectis verbis teſtamenti, licèt iſta l. ſecundum glo. principaliter ſit facta odio hæredum. Quaſi dicat glo. quòd iſta ſit ratio impulſiua non finalis, & cum glo. tenent Iacob. Butr. Bart. Ray. & Albe. hic. Facit, quia tranſactio claudicare non debet. l. ſi cum dies. §. ſi arbiter. ff. de arb. & ar. l. Iulian. §. ſi à colludente. ſ. de actio. emptio. Idem tenet Gul. hic per l. fin. C. de reb. cred. quam l. ſecundum eum nemo alleg. Pau. hic dicit, quòd habuit iſtum caſum de facto, cùm vxor teſtatoris diceret ſibi in teſtamento relicta, tam pro ſuis dotibus, quàm pro alio, & hæres non viſo teſtamento tranſegit cũ vxore, data certa quantitate pecuniæ: fuit dubitatum, an tranſactio valeret. Videbatur, quòd ſic: poſtquam hæres ſe obligauerat, per l. & ſi nõ deſignata. C. de fal. cauſa adie. lega. Pau. tenet contrarium, & per iſtam gl. & propter errorem hæredis, eo quia oſtenditur rem aliter ſe habere, & de hoc eſt text. in l. fin. C. de reb. credi. Iſtam deciſio. Pau. de Caſt. refert, & ſequitur dom. Alex. in d. l. qui Romæ. §. duo fratres. de verb. oblig. in 6. colum. & pro hoc alleg. quod not. gloſſ. fin. in l. de ætate. §. fin. ff. de interroga. actio. & in l. cum de indebito. in princip. ff. de probatio. & ibi plenius videas per eum. Licèt ita ſe habeat *communis ſententia*, contrariũ tamen tenet Iaco. de Are. per l. cum hi. §. quid ergo. infra eod. ſed Alb. reſpondet, quòd ibi concurrit duplex fauor, ſcilicet, alimentorum, & vltimæ voluntatis, hic ſolum vltima voluntas, quod nihil eſt. Sed dic, quòd ibi loquitur in diuerſis termi-
13 nis. ¶ † In quinta parte habes, quòd diſpoſitio huius l. habet locum in codicillis, & in hoc bene loquitur: Sed an habeat locum in teſtamento nuncupatiuo facto ſine ſcripto? Iacob. de Rauen. tenet, quòd ſic. contrarium tenent Alb. & Fulg. hic in fi. & Bart. in d. §. duo fratres. in 4. quæſt. In alijs glo. bene loquitur.
14 ¶ † Extra glo. hic quærit Bar. quid ſi tranſigentes ſciuerunt tenorem teſtamenti, forte à notario, vel teſtibus, ſed non viderunt teſtamentum, an vitietur tranſactio? Videtur, quòd ſic per ablatiuos abſolutos, ibi, inſpectis cognitiſque verbis, qui reſoluuntur in conditionem, vt dixi in l. ab emptione. ſ. titu. 1. Sed non ſufficit conditionem impleri à fortuna, vel à fato. l. 2. ff. de condi. & demonſtra. Secundò, quia non ſufficeret teſtamentum fuiſſe viſum, ſed quòd eſſet viſum propter tranſactionem, per text. in ſimili in l. 2. §. homines. ff. vi bono. rap. vbi non ſufficit homines fuiſſes conuocatos, ſed debent eſſe conuocati ad hoc, vt rapinam committerent. Et ita not. Barto. ibi, licèt poſſet dici, quod ibi Bar. non ſe firmet. Contrarium tenet Bar. hic per l. 1. & l. cum proponas. C. eo. per alleg. per eum, reſpondens ad contraria, & quia aliàs ſequeretur, quòd ſi de teſtamento non eſſet facta ſcriptura, quod nunquam poſſet tranſigi, quod eſt abſurdum, & cum Bart. tenet Ange. Fulg. & Pau. hic. Facit tex. in l. 4. ver. cum ſciret. & ibi Bar. in l. ſi hoc not. ff. de optio. leg. Idem per omnia tenet Bar. in l. qui Romæ. §. duo fratres. in 4. quæſt. princip. vbi etiam alij infra de verbo. oblig. & in eodem. §. in 5. quæſt. princip. & Alex. in conſi. 11. in 2. vol. incip. Viſo, & vt oportet conſiderato themate. in 5. col. & in conſil. 76. in 3. volum. incip. Ponderatis his, de quibus in themate. in
15 5. col. † Imò plus pondera tu nouiter, quòd Bar. in multis locis vult, quòd ſufficit præſumpta ſcientia teſtamenti ad hanc. l. vt tranſactio valeat, vt eſt in hærede extraneo, qui præſumitur vidiſſe teſtamentum: aliàs non potuiſſet adire hereditatẽ, quia valet tranſactio etiam ſi non apparet eum vidiſſe teſtamentum. Ita vult Bar. in l. eius qui in prouincia. ſ. ſi cer. peta. in 6. colum. in quinto notab. & in d. §. duo fratres. in 3. & 5. quæſt. princip. quod multum not. ad hanc. l. Sed conſidera, *quòd licèt omnes tranſeant cum deciſio.* Bar. ego tamen valde dubito, quia ſi verum eſſet, quòd ſufficeret cognouiſſe, vel ſciuiſſe tenorem teſtamenti, fruſtra tex diceret hic, & in l. 1. §. 1. ff. quemadmodum teſtamen. aper. inſpectis cognitiſque verbis teſtamenti, quia ſufficeret dicere, cognitis, ad denotandum, quòd non ſufficeret cognitio aliter, quàm per teſtamenti inſpectionẽ. Aliàs ſuperfluum eſſet illud, inſpectis. Niſi reſpõdeas, quòd incipiendo ibi cognitis, tunc bene ſuperfluum eſſet illud, inſpectis, ſed incipiendo, vt facit tex. nulla erit ſuperfluitas. ¶ Secundò dubito contra Bart. & Doct. dum volunt, quòd inſpicere dicitur ille, qui ſcit. Secus ſi text. dixiſſet, lectis: tunc importaret oculis corporeis, vt dicit Bar. hic, & in d. §. duo fratres. in 4. quæſtio. Et ſic vult Bart. quòd verbum, inſpectis, in tex. noſtro referatur ad oculos intellectus, non corporis. Mihi videtur, quòd in cõtrarium ineuitabiliter ſit tex. in l. 1. §. 1. ff. quemadmodum teſtam. aper. vbi cuique volenti inſpicere, & deſcribere teſtamentum prætor iſtud concedit, & ponitur ibi ratio, quia aliter tranſigi non poteſt, niſi inſpectis cognitiſque verbis teſtamenti, & ſic verbum, inſpicere, refertur ad oculos corporis. Cogita, non tamen recedas *à communi ſententia Bar. & communi.* Attende etiam in propoſito, quia dicit not. Bald. in 2. lect. quòd ſi partes aſſererent ſe habere certam ſcientiam teſtamenti, ſtaretur eorum aſſertioni, licèt aliter non appareret de inſpectione teſtamenti, & valeret tranſactio, argu. l. generaliter. C. de non nu. pecu. Ideo ſm Bald. facias ſemper apponi in inſtrumento iſta verba, qualiter partes aſſerentes ſe habere plenã noritiam teſtamenti, &c. quia tunc non poſſunt infringere tranſactionem virtute huius.
16 l. & idem tenet Ang. hic, per l. 4. ff. de optio. leg. † Subdit tamen mirabiliter Ange. hic, ꝙ non ſufficeret, ꝙ partes dicerent ſe legiſſe teſtamentum, quia ſtat ſimul, ꝙ legerint, & tamen non cognouerint tenorem. Nihil adducit, niſi illud, Legere, & non intelligere eſt negligere. Sed non puto verum, quia eo ipſo, ꝙ partes aſſerunt ſe legiſſe, aſſerunt & intellexiſſe, aliàs eſſet fruſtra, ſicut dicitur de teſtibus aſſerentibus ſe affuiſſe, quia intelligitur, & intellexiſſe ibi dicta. vt dicit Bart. in l. diem proferre. §. coram. infra de arbi. licèt aliter videatur tenere idem Barto. in l. 1. ff. de aucto. tuto. Iaſon Paduæ.

SVMMARIVM.

1 *Appellatio quòd ſit interpoſita, vel ſit intra tempus appellandi, paria ſunt.*
2 *Factum aliquid eſſe, vel eſſe in potentia faciendi, an ſint paria.*
3 *Sententia lata contra fideiuſſorem, etiam ſi millies tranſierit in rem iudicatam, in nihilo tamen præiudicaret principali.*
4 *Tranſactio inutilis non impedit executionem iudicati.*
5 *Fauore liberationis ſi non valeat, quod ago, vt ago: valet eo modo quo valere poteſt.*
6 *Reus naturaliter tantum obligatus dans fideiuſſorem naturaliter, & ciuiliter obligatum, an per hoc dicatur fideiuſſor in plus obligatus.*
7 *Pactum de non petendo non poteſt ipſo iure tollere niſi naturalem obligationem.*

LEX VII.

ET poſt rem Donec poteſt appellari à ſentẽtia, ſemper poteſt tranſigi. hoc primò. Et tranſactio facta per principalem, prodeſt fideiuſſori, etiam condemnato per ſententiam, à qua fideiuſſor amplius appellare nõ poſſet, quia licèt fideiuſſor tranſigere non potuiſſet, poſſet tamen principalis, & prodeſſet fideiuſſori. Et ſolutum ex tranſactione inualida, conuertitur in ſolutionem veri debiti. hoc dicit vltimò. Primò not. ex text. ibi, & poſt rem iudi. hic eſſe text. expreſſum contra opi. quorundam Legiſtarum, & Canoniſtarum in rub. extra de re iud. & in rub. ff. de re iudic. quia in d. locis eſt rub. de ſenten. & re iud. & copula, &, denotat diuerſitatem. Quæ ergo differentia eſt? Aliqui dicunt, ꝙ ſententia dicitur, quando appellari poteſt, ſed quando ſententia tranſiuit in rem iudi. non poteſt amplius appellari: Et ita vult communis vſus loquendi. Nam hic eſt tex. in contrarium. & de hoc tamen vide Bar. in
1 l. 1. de re iudi. & Cano. in d. rub. ¶ † Secundò not. ꝙ paria ſunt, vel quod appellatio ſit interpoſita, vel ſit infra tempus appellandi, & ad hoc eſt tex. no. in c. non ſolũ. de appel. libr. 6. Et propterea dicunt Doct. poſt glo. in l. ex iudiciorum. de appel. quod ſicut pendente appellatione non poteſt aliqua fieri executio,
2 ita etiam pendente tempore appellationis. † Et ex hoc generalius no. paria eſſe aliquid eſſe factum, vel eſſe in potentia faciendi. Limita iſtud procedere in his, quæ competunt de iure communi, vt eſt hic appellatio. Secus eſt in his, quæ competunt de iure ſpeciali, puta in reſtitutione in integ. quia ea, quæ de iure ſpeciali poſſunt euenire, non ſunt in conſideratione, antequam fuerint impetrata. l. ergo. ff. de fideicommiſ. lib. Bart. in l. fin. in 2. col. C. de ſen. paſ. & in l. inter ſtipulantem. §. ſacram.
3 ff. de verbo. oblig. cum alijs concord. ¶ † Tertiò not. in verſic. ſi fideiuſſor. hic eſſe tex. not. ſecundum Bal. & Ang. hic, ꝙ ſententia lata contra fideiuſſo. etiam ſi millies trãſiuerit in rem iudi. in nihilo tamen præiudicaret principali. Et licèt ipſi non dicant probatur ratione, quia quemadmodum liberatio facta fideiuſ. non prodeſt principali. l. fideiuſſoris. ff. de pact. ergo ſuccedit regula, qui non ſentit commodum, &c. & iſte text. eſt ſingul. ſecundum Bald. in c. in præſentia. vltima. colum. de renuncia. ¶ Quartò not. ex text. illud vulgatum, ad quod millies iſte text. alleg. ꝙ quandoque ex perſona alterius conſequimur, quod ex perſona noſtra conſequi non poſſumus. De quo latè dixi in l.
4 ſi emancipati. C. de colla. ¶ † Quintò not. ex eodem tex. in ver. non perimit rem iudic. hic eſſe text. ſing. ſecundum Bald. quòd tranſactio

tranſactio inutilis non impedit executionem iudicati. Et pro
hoc infert Bald.idem eſſe in compromiſſo, quòd compromiſ-
ſum non habet impedire executionem ſententiæ, à qua non
eſt appellatum. Et ratio eſt, quia compromiſſum eſt inutile,
quia poſt rem iudic niſi partes renuncient ſententiæ, vt dicunt
5 Bar.& omnes in l.ſi cauſa cognita.C.de tranſactio. ¶ † Vltimò
not.quòd fauore liberationis ſi non valet, quod ago, vt ago,
valet eo modo, quo valere poteſt. Similem text. vidiſtis in l.ſi
vnus.§.pen.ſ̃.eo.& habetur in l.1.§.ſi quis ita. ff.de verbo.oblig.
In glo.nihil eſt.Extra glo.reſtat vna no.deciſ.quę eſt.Reus prin-
cipalis eſt naturaliter tantum obligatus. Pone,quod dederit fi-
deiuſ.qui eſſet poſtea obligatus naturaliter, & ciuiliter, vt l.1.
de fideiuſ.nec pro hoc fideiuſſor dicitur in plus obligatus, ſed
6 efficacius. † Pone modo, ꝙ creditor faciat pactum de non pe-
tendo principali,quo caſu erit in totum liberatus, quia tãtum
naturaliter tenebatur,quid erit in fideiuſſore, an per tale pactũ
tollatur naturalis,& ciuilis obligatio? Prima fronte videtur, ꝙ
non,per reg.l.ſi vnus.§.pactus.ſ̃. tit.1. Contrarium tamen ſing.
determinat Gul.de Cun. hic, quia ex quo principalis in totum
ipſo iure liberatur,in conſequentiam etiam in totum ipſo iu-
re liberatur fideiuſſor,per tex.noſtrum, quia quædam compe-
tunt fideiuſſori ex perſona principalis debitoris,quæ immedia-
tè ſibi non competerent. Ad idem alleg.l.3.ff.de reſcind. vendi.
7 Ad idem alleg.gl.in l.ſi hæres pecuniam.§.1.ff. ad Treb. ¶ † Ex
iſta deciſ.habetis ſing.limitationem ad reg. l. ſi vnus. §. pactus.
ſupra eod.quia illud.quod ibi dicitur,quòd pactum de non pe
tendo non poteſt ipſo iure tollere niſi naturalem obligatio-
nem,iſtud eſt verum principaliter,ſed in conſequentiam bene
tollit ipſo iure & naturalem, & ciuilem obligationem. Iſtam
deciſ.ſequuntur Albe.de Ro.Bald.& Ang.hic, & adducunt tex.
in l.Stichum aut Pamphilum.§. fin. ff. de fideiuſ. alleg. etiam l.
an inutilis.§. fin. & l. per iuſiurandum. de accepti. quæ parum
faciunt. Iaſon Paduæ.

S V M M A R I V M.

1 *Tranſactio facta ſuper alimentis relictis in vltima voluntate inter hæredem, & alimentarium ſine decreto prætoris, non valet.*
2 *Mulier non poteſt renunciare alimentis dotis, & nu.3.*
4 *Partes quando ſunt in concordia,iudex nihil habet facere.*
5 *Relinquo,verbum propriè refertur ad verbum vltimæ voluntatis.*
6 *Relinquo,an poſſit referri ad inſtitutionem.*
7 *Donatio cauſa mortis æquiparatur vltimæ voluntati.*
8 *Alimenta, quæ debentur per contractum, debentur ex prouiſione alimentarij.*
9 *Tranſigi poteſt ſuper alimentis debitis de præterito.*
10 *Tranſactio quemadmodum eſt probibita ſuper alimentis de futuro relictis in vltima voluntate,ita etiam prohibetur pactum.*
11 *Iuramentum quando interuenit in tranſactione, an valeat ſine prætoris auctoritate.*

L E X VIII.

CVm hi. Iſta lex tota ſecundum Bart.habet
duas partes, vt hic per eum. Ego
aliter diuido ex mente Alb. hic in tertia parte prin.
Primò Iuriſconſ. refert orationem diui Marci, de
qua in text. Secundo Iuriſcon.declarat orationem, & eius ver-
ba,quid veniat ſub verbo relicta,& quid appellatione alimen-
torum. Tertiò Iuriſcon.ponit quaſdam quæſtiones, ſuper qui-
bus poterat dubitari circa d.orationem. Secunda ibi,hæc ora-
tio pertinet,& durat vſq; ad §.qui tranſigit.& ibi eſt tertia pars.
hoc dicit. ¶Non valeat tranſactio ſine prætore ſuper alimen-
tis relictis in vltima voluntate,vel in teſtamento, vel codicillis,
1 vel donatione cauſa mortis.hoc dicit. ¶ † No. effectualiter ex
toto iſto prin.non valere tranſactionem factam ſuper alimen-
tis relictis in vult.volun.inter hæredẽ,& alimentarium ſine de-
creto prætoris.Hinc infero, ꝙ cùm bonum ſit argumentum à
tranſactione ad compromiſſum, vt ſupra fuit dictum pluties
in hoc tit. ita etiam non valet compromiſſum ſuper alimentis
ſine decreto prætoris. Et ita tenet in ſpecie Spec. in tit.de arb.§.
reſtat videre.in ver.ſed nunquid compromiſſum ſuper alimẽ-
tis.quem refert,& ſequitur Albe.de Roſ. hic.& in l.de alimen-
2 tis.C.eod. † Adde etiam ad materiam, ꝙ mulier non poteſt re-
nuntiare alimentis dotis, quia ſunt appendices matrimonij,ſe-
cundum Bald.in c.iurauit.in 2.col.de probat. Vbi dicit de hoc
eſſe glo.ſing.in c.literas.de reſti.ſpol. ¶Secundò not.ex text.ibi,
contenti modico præſenti.rationem, quare prohibita eſt tran-
ſactio ſuper alimentis in vltima voluntate, quia contenti mo-
dico de præſenti facilè inducuntur ad tranſigendum, & ſic vo
luntas teſtatoris non habet executionem,& ſic fauore alimen-
torum,& vltima voluntate prohibetur, ergo ſi ſunt relicta in-
ter viuos,erit ſecus. Quid ſi iuramentum interueniſſet? ponit
3 Bar.infra,& dicam poſt glo.¶ † Tertio not.ex text.ibi, ne aliter
alimentorum.hic probari ſecundum Bar.& omnes Doct.poſt
eum.(& eſt corruptus Bar.quia dicit colligi ex prin.iuncto ver.
plane. Nam colligitur ex princi.iunctis verbis,ne aliter alimen-
torum,) quòd præfatio ſpecialis habet limitare, & reſtringere
verba ſequentia generalius prolata,vt hic per Bart.& cum hoc
no.tenet etiam Bal.in §.quibus.in prima conſti.C.& facit quod
no.Bart.in §.eam tranſactionem.infra ead.l. Et dicunt Doct.ꝙ
iſta ſunt multum no.ad ſtatuta, quia ſpecialiter dicta in præfa-
tionibus, reſtringunt ſequentia generaliter prolata. Limitate
iſtam doctr.Bar.& Doct.per tex.in l.regula.§.ſed & ſi quis.j. de
iuris & fact.igno.& ibi Bar.& Bal.multum no. & ibi eſt text.ſe-
cundum eos,quod ſi præfatio.l.eſt ſpecialis,& ratio decidendi,
quæ ſequitur, eſt generalis, illa deciſio non reſtringitur ad ca-
ſum in præfatione appoſitum,ſed generaliter intelligitur. Et il-
lum tex.ẽt not.Bal.in c.ſecũdò requiris.extra de app.& Lu.Ro.
in conſi.173.inci.Ampliſſimè Doctor. & c.circa prin.illius con-
ſilij,& illum text.in §.ſed & ſi quis.alleg.glo.in rub.C.ob chiro-
4 graph.pec.pignus retineri poſſe. ¶ † Quartò no.ex tex.ibi,ſolet
igit Pretor interuenire.hic eſſe text.ſecundum Ang. limitantẽ
reg.l.1.§.& poſt operis.ff.de oper.nou.nun.vbi eſt text.ꝙ quan-
do partes ſunt in concordia,iudex nihil habet facere.hic fauo-
5 re alimentorum dicitur contrarium.† Quintò no.ex tex.ibi te-
ſtamento,vel codicillis,&c. hic eſſe tex.ſecundum Bar.& alios
a omnes hic, quòd verbum, relinquo [a], propriè refertur ad ver-
bum vltimæ voluntatis. Et hoc addit Bald.in l.verbum relin-
quendi.ff.de verbo.ſignifi. Facit tex.in l.1.§.pen.ff.de tab.exhib.
6 † Nunquid autem verbum relinquo, poſſit referri ad inſtitu-
tionem? Pone, teſtator dicit, relinquo quintam partem bo-
norum Titio.eſt gl.magiſtra in l.his verbis.in prin. ff.de hæred.
inſtit. De veritate plenè ſcribit Ioan.de Imo.in repe.l.1.§.ſi hæ-
res.ff.de hære.inſtitu.quam ponit in fi.titu.ff.de hæred.inſti. Ta-
* men doctr.illius glo.*communiter approbatur*. & dixi de hoc in l.fi.
7 C.de ſacroſanct.eccle.¶ † Sextò no.ex tex.ibi, & ſi mortis cau-
ſa,&c.hic eſſe tex.ꝙ donatio cauſa mortis æquiparatur vltimę
voluntati. Et iſtud eſt clarè deciſum hodie in l.fin.C.de donat.
cauſa mortis.dicit tamen gl.no.in l.2.ff.de do.præleg. ꝙ eſt ve-
rum poſtquam eſt in eſſe producta. Sed quantum ad produ-
ctionem æquiparatur ꝯtractui. Et de hoc ponunt Doct.in l.2.
8 ff.de leg.1. ¶ † Septimò no.in ver.planè, ꝙ quamuis ſuper ali-
mentis relictis in vltima voluntate, non poſſit tranſigi ſine prę-
tore, ſecus eſt in alimentis relictis inter viuos.Et iſtud eſt fauo-
re vltimæ voluntatis, quæ ceſſat in contractibus inter viuos.
Aliam rationem aſſignat Albe.hic.Nam alimenta,quæ deben
tur per contractum, debentur ex prouiſione alimentarij, & ſic
ſicut ex prouiſione ſua acquiſiuit, poteſt tranſigere, quia præ-
ſumit lex, ꝙ ſicut fuit diligens in acquirendo, ita etiam erit in
ſeruando. Secus eſt in relictis in vltima voluntate, quia vt vul-
gariter dicitur,ille nunquam ſibi acquiſiuit, ideo lex non con-
fidit de eo.Et iſtam ſecundam rationem declarat Barto. in ſuo
tract.alimentorum.in 6.col.& Sal.in l.de alimen.C.eo.¶Glo.in
ver.alimentorum.Primò remouet vnum contrarium. Secun-
dò remouet aliud.Tertiò format vnam quæſtio. & ſol. Quar-
tò opp.contra tex.& ſol.Quintò per viam no.gl.remouet aliud
contrarium, duobus modis reſpondendo. Secunda ibi,& hoc
ſi in vltima volun.Tertia ibi.Item nũquid pactum. Quarta eſt
ibi,ſed contra.C.de pac.Quinta ibi,item not.¶In ea.gl.ibi.C.e.
9 l.de alimentis. † No.ex gl.ꝙ reg tex.noſtri fallit in alimentis de-
bitis de præterito,quia ſuper eis tranſigi poteſt. Et ex hoc in-
fert ſolus Alb.de Roſ.hic.Nos habemus reg.ꝙ cauſa alimento-
rum eſt multum fauorabilis, & propterea ſuper eis debet pro-
cedi ſummariè,&c.l.ſi quis liberis.§.ſi vel parens,vbi Bart.ff.de
b libe.agn.& etiam poteſt expediri [b] diebus feriatis.l.2.ſ̃.de fer.
dicit Alb.ꝙ eſt verum in alimentis de futuro. Secus de præte-
rito.& idem dicit Bar.in l.de alimentis.in 2.lect.C.eo.poſt Iaco.
10 But.quem ibi refert. ¶ † In ead.gloſſ.ibi.§.ſi cum lis. Teneatis
ex gl.quòd quemadmodum prohibita eſt tranſactio ſuper ali-
mentis de futuro relictis in vlt. volunt.ita etiam prohibetur pa
* ctum,& cum glo.tranſeunt *communiter alij*. Et facit,quod dicit
gl.in

ADDITIONES.

a ¶Relinquo. Adde Bar. in l.Centurio.ff.de vulg.& pupil.Barb.in c.verum. in 8. col.de for.comp.Ang.conſi.29.incip. Titius.

* Et dic, quod hoc verbum,quando refertur ad dotem relictam filiæ, trahitur ad inſtitutionem, quia relatum ad vniuerſitatem, Alexand. conſilio 17. columna fina.libro tertio. vbi quòd verbum relinquo, relatum ad filiam, vel filium,cui relicta eſt certa res,vel quantitas,trahitur ad inſtitutionem,ſaltem æquitate Cano.& ibi Doct.in apoſtil. MASVER.

b ¶ Poteſt expediri. Adde Bar.in l.Mela.in prin. ff.de alim.lega.

glo. in l. de his. in secunda parte. §. eo. licèt ista sit communis, tamen videtur, quod in puncto iuris posset teneri contrarium, quia leges de hoc loquentes semper loquuntur in transactione. de pacto nullibi loquitur lex. Et si dicat, quod fieret fraus legi, & quod in pacto eadem militat ratio. Ego respondeo, quod non, quia ratio secundum tex. hic in prin. est, quia transactio fit propter certũ quid, quod datur, & ideo lex dubitat, quod propter modicum, quod daretur de præsenti, alliceretur ad transigendum. In pacto nihil datur, quia est merè gratuitum. Ideo non tam de facili inducitur ad paciscendum, sicut ad transigendum. Istam secundam opin. licèt Fulg. impudenter sibi ascribat, ante eum tamẽ idem tenuerunt Iaco. de Ra. & Alb. de Ro. hic, per eadem fundamenta. ¶In seq. gl. bene dicit. ¶Glo. in ver. transigere. Primò colligit not. ex tex. Secundò. oppo. contra text. & sol. Secunda ibi, sed arg. contra. ¶In ead. gl. ad fin. quia glo. non respondet ad contrarium, omissis varijs sol. hic relatis per Alb. Vera est sol. quod vbi creditores, & legatarij concurrunt ad aliquod exigendum, magis fauetur creditoribus, quia tractatur de damno: legatarij de lucro; in alijs magis fauetur legatarijs fauore vltimæ voluntatis. Et istud est, quod voluit dicere gl. ¶ † Extra gl.
11 mæ voluntatis. Et istud est, quod voluit dicere gl. ¶ † Extra gl. format Bart. duas quæst. Prima est, quando in transactione interuenit iuramentum, an valeat sine prætoris auctoritate? & respondet, quòd non, vt hic per eum. Et cum ista decisio. Bar. transit Fulg. hic, & optimè facit, quia vbicunque lex aliquid disponit, & procedit vlterius annullando actum, si aliter fiat, iuramentum nihil valet. l. non dubium. in fin. C. de legib. & ibi Bart. & alij. Sed ita est in casu nostro, ergo, &c. Quid tenendum? Ego puto, quod decisio Bar. sit falsa, & consulerem contrarium. & istam opin. tenuit ipsemet Bart. in l. si quis pro eo. ff. de fideiuss. ad fin. prin. & ibi adducit rationem meliorem, quia vbicunque prohibitio legis fit principaliter fauore priuati, & non concernit bonos, vel malos mores, si non respicit damnationẽ salutis æternæ, debet seruari. Et facit, quod dixi in l. de his. supra eod. quàm opin. ibi firmatam etiam teneo, & dum ibi alleg. Ioan. And. malè alleg. est Ioan. An. in tit. de insti. edi. §. porro. in addi. mag. cuius decis. sequitur d. Alex. in l. si constante. §. quoties. ff. sol. mat. Et vltra prædicta de quæstione Bar. hic. vide Bal. in l. pactum quod dotali. in vlt. q. C. de colla. & Ioan. de Imo. in commen. c. cum contingat. in vlt. char. mag. de iureiur. & ibi Imo. no. illã contrarietatem Bar. quam supra retuli. ¶Secundò quæritur per Bart. quid si apponatur pœna, an tunc transactio valeat? dicam in l. qui fidem. infra eod. Iason Paduæ.

SVMMARIVM.

1 *Testator si relinquat alicui fructum, seu vsuras alicuius pecuniæ, talis pecunia an debeat remanere penes hæredem, vel legatarium.*

§. Si integra.

Super relicto contemplatione alimentorum, non transigitur sine prætore. hoc primò. Et legatarius, vel fideicommissarius grauati de alimentis præstandis, possunt transigere in eorum præiudiciũ,
1 non in præiudicium alimentarij. ¶ † No. ex prin. huius text. hic videri tex. expressum, & sin. multum, quod si testator relinquat alicui fructum, seu vsuras alicuius pecuniæ, an talis pecunia debeat remanere penes hæredem, vel legatarium? hic videtur tex. quod debet esse penes legatarium non hæredem: etiam si hæres vellet soluere vsuras, & de eo caueat. Contrarium determinat Ang. hic, & bene quia in contrarium est tex. expressus, & sing. in l. fundi Trebatiani. ff. de vsufru. leg. qui est text. sing. secundum Barto. ibi, & pro sing. not. Bald. in l. vnica. ver. excep. C. de cadu. tol. Et ad istum tex. respondet Ang. & bene, quod hic debet remanere penes legatarium, quia testator expressè grauauit legatarium, vt post mortem pecunias restituat, & sic voluit, quod penes eum remaneret. In hoc teneo cum Ange. & credo, quod sit veritas, licèt Fulg. hic velit contrarium. ¶Glo. in verbo minuatur. Primò oppo. contra tex. & soluit. Secundò per viam illationis colligit notabile. Tertiò format vnam quæstio. Quartò aliam. Secunda ibi, consequitur ergo quis. Tertia ibi, sed quid si hic Titius. Quarta ibi, quid ergo si non de ea re. & hæc gl. nihil habet, quod egeat additione. Iason Paduæ.

SVMMARIVM.

1 *Ratio posita in præfatione legis, vel statuti habet restringere, vel limitare ipsam legem, vel statutum.*

2 *Ecclesia licèt non possit alienare non obseruata forma cap. sine exceptione. tamen si faciat conditionem meliorem, valebit alienatio.*

3 *Contractus bonæ fidei si sit initus dolo aduersarij, est ipso iure nullus.*

4 *Seruus potest transigere super alimentis sibi relictis.*

§. Eam transactionem.

Alimentarius potest transigendo facere conditionem suam meliorem, etiam sine decreto prætoris, & in hac materia non refert, an alimenta sint relicta liberto, vel ingenuo locupleti, vel pauperi. hoc dicit vsque
1 ad §. vult igitur. ¶ † No. primò secundum Bar. & Docto. hic, quod ratio posita in præfatione legis, vel statuti habet restringere, vel limitare ipsam. l. vel statutum, vt hic per Bar. facit. l. cum pater. §. dulcissimis. ff. de lega. 2. & ibi Barto. & text. in l. hæc actio. ff. de collat. ¶Secundò not. ex text. ibi, quia meliorẽ suam conditionem, quòd alimentarius sine prætore potest transigendo facere suam conditionem meliorem. Istum text. limitat singulariter Bart. in §. si prætor. infra ead. l. vt procedat dummodo non recedatur à forma alimentorum taxata, & ordinata per testatorem, de quo ibi dicetur. ¶Tertiò not. in versi. nihil autem. In hac materia non refert, an alimenta relinquantur pauperi, vel diuiti. Et ex hoc colligitur, quòd ratio, quare non potest transigi, ne transigens fame pereat, non est finalis, sed persuasiua, quia si esset finalis, non haberet locum in diuite. ¶Quartò not. quòd legatum alimentorum, siue relinquatur pauperi, siue diuiti, semper est fauorabile. Nunquid autem si testator relinqueret legatum diuiti, & diceret, se relinquere amore Dei, an diceretur legatum ad pias causas? Istam quæstionem latè ponit Bar. in repet. l. 1. C. de sacrosanct. eccles. 2. quæst. 2. quæst. princi-
2 cipalis, & ibi dixi. ¶Glo. prima in versi. alimentarius. † In ead. glo. in fin. not. istam decisionem gloss. quòd quamuis ecclesia
a nõ possit alienare [a] sine solennitate. Auth. hoc ius porrectum. C. de sacrosanct. eccles. & cap. sine exceptione. 12. quæst. 2. eodem modo minor sine solennitate. l. magis puto. §. ne passim. ff. de rebus eorum. Tamen quando ecclesia, vel minor faciunt
b conditionem meliorem, valet alienatio. [b] Istam glo. reprehendunt Iacob. Butr. Albe. de Ros. Bart. Bald. Ange. Fulg. Pau. de Cast. & omnes, & contrarium tenet glo in l. si fundus sterilis. ff. de rebus eorum, quia ecclesia, vel minor faciendo conditionem suam meliorem, etiam non potest alienare. Idem tenet Bald. in c. 1. extra eod. de transactio. & notabiliter Bald. in l. fin. §. necessitate. in 5. colum. in fin. C. de bonis, quæ libe. quamuis contrarium teneat idem Bald. in l. contra iuris ciuilis. in fi. principij. supra de pact. Nec obstant alleg. in glo. allegatæ, quia responde, vt hic per Bar. & Doct. qui respondent ad omnes leges, nisi ad text. nostrum. Ange. bene vult respondere, sed loquitur inter dentes, vt dicit Fulg. hic. Ideo cogita de solutione. ¶Limita tamen, & nota perpetuò, quòd licèt alienatio facta per ecclesiam, vel minorem non seruata solennitate, etiam si faciant conditionem suam meliorem, non valet, tamen cõtractus iste claudicat, vt dicit Iurisconsul. in l. Iulia. §. si à pupillo. ff. de actio. empti quia si ecclesia, vel minor vult, potest ratificare contractum, adhibendo debitas solennitates. Aduersarius autem non posset. Ista est sing. doctri. Inno. & omnium in c. 1. extra de his, quæ fiunt à prælat. sine consen. cap. Firmat glo. in c. 1. extra ne sede vacante. & ita not. limitat dom. Math. in not. suis. no. 155.
3 Et ita etiam limitat in specie Fulg. hic. † Et ad hoc bene facit, quod tenet glo. in l. eleganter. in princ. & ibi Bar. not. ff. de dolo. & glo. in l. iurisgen. §. prætor ait. & ibi not. Ange. supra titu. 1. In quibus locis tenent glo. quòd si contractus bonæ fidei sit initus dolo aduersarij, est ipso iure nullus, tamen est in potestate passi dolum ratificare contractum, si vult. Ita etiam Bald. in l. 1. in 3. colum. C. plus valere, quod agi. Bene facit illa solennis glo. in l. à diuo Pio. ff. de ritu nup. quam Bald. pro sing. no. in l. non dubium. in 10. quæst. C. de lega. Facit glo. in l. iubemus. in princip. & ibi Bald. C. de sacrosanct. eccle. ¶Glo. in ver. an ingenui. Primò allegat concor. ad text. Secundò format quæstio. Secunda
4 ibi, quid de seruis. ¶ † In ead. glo. ad fin. Teneatis ex glo. quòd quamuis prohibitum sit, & pacisci, & transigere etiam cum prætore, iuribus in glo. allegatis, quando tamen alimenta relinquuntur seruo, poterit seruus transigere. Et si istud esset verum, sequeretur, quod idem esset in monacho, quia bonum est argum. de seruo ad monachum, secundum Barto. in l. 1. §. 1. & §. si fructuarius. ff. de stipu seruo. post Inno. in c. cum olim. extra de priui. Istam glo. reprehendunt Barto. & omnes, vt hic per Bart. quem vide. Iason Papiæ legens.

ADDITIONES.

a ¶Alienare. Dec. disputat in c. quæ in ecclesiarum. de consti. & tertius potest opponere. Ias. in l. 2. C. de iure emphyt. col. 2. PVRPV.

b ¶Alienatio. Adde Ias. in l. Barbarius. no. 5. vers. confirmo. supra de offi. præto. col. 3. Fely. in c. causam. de iud. col pen. PVRPV.

* Adde Cyn. in l. 2. C. de erogat. mil. Paul. de Castr. in l. qui testamento. in §. fi. ff. de test. Io. de Imo. in l. 3. ff. de test. Lud. Ro. in l. mortis causa. in §. qui hominem. ff. de dona. causa mor. Bar. in l. 3. qui. ff. de tut. & cur. da. ab his. Flo. in l. si seruum meum. ff. ad l. Aquil. Arch. in c. si habes. in ver. idonea. 22. q. 3.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Alimenta sunt consideranda, considerata conditione personæ.*
2 *Auctoritas prætoris, vel iudicis vbicunque in aliquo actu requiritur, semper intelligitur cum causæ cognitione.*
3 *Testis deponens, tenetur assignare rationem dicti sui, aliàs non probat. nu. 4. 5.*
6 *Testibus non assignantibus rationem dicti sui, an possit illis credere, qui ex commissione principis, vel ex forma statuti potest procedere de iure, & de facto, & non seruare solennitatem.*
7 *Consuetudine an possit induci, quòd credatur testibus non assignantibus rationem, & nu. 8.*
9 *Hæres grauatus præstare alimenta, non tenetur præstare in domo alimentarij, sed satis est quòd offerat in domo propria.*
10 *Hæres si sit grauatus præstare alimenta alicui, an alimentandus teneatur stare in domo hæredis.*
11 *Transigi potest super alimentis, si sit vrgens causa habendi pecunias.*
12 *Alimenta quando sunt vni à pluribus præstanda, quo casu minuatim præstatio fieret, licita tunc est transactio.*
13 *Alimenta si sint relicta in singulos menses, an possent peti pro toto anno, vel aliter.*

§. Vult igitur. Decretum prætoris super transa
ctione alimentorum debet versa
1 ri circa tria, de quibus dicitur in tex. hoc dicit. ¶ † Item diligen-
ter aduerte pro intellectu istius text. ꝙ consideranda sunt ali-
menta, considerata conditione personę, prout nunc est in pau
pertate constitutus, & non prout erat prius diues, secundũ Iac.
de Are. Bart. & alios in l. si maritus. la 2. & ibi eleganter Pau. de
2 Cast. ff. solut. matrimo. ¶ † Not. primò secundum Bart. ex text.
(quamuis à remotis) ꝙ vbicunque in aliquo actu requiritur
auctoritas prætoris, vel iudicis, semper intelligitur cum causæ
cognitione. Concordantias vide p Bar. ¶ Secundò no. secundũ
Bart. & Doct. ꝙ vbicunque requiritur causæ cognitio, semper
versatur causæ cognitio circa tria, causam, modum, & perso-
nas, quia vt dicit Bart. Iuriscon. prosequitur hic declarando, nõ
addendo. Istud tamen not. non clarè sumitur ex tex. quia text.
sentit, ꝙ ista haberentur in oratione, tamen non curo. Tertiò
not. ex text. ibi, sine causa neminem transigentem audiet, &c.
3 † Ex quo text. glo. & omnes Doct. colligunt, ꝙ testis, qui depo-
nit, tenetur assignare rationem dicti sui, aliàs non probat. Adde
Spec. in titu. de teste. §. 1. versi. item ꝙ interrogatus non reddit.
Intellige istam conclusionem procedere, quando testis est in-
terrogatus, aliàs non tenetur, quia non debet esse verbosus. Ita
glo. in l. solam. in gl. mag. ad fi. C. de testib. & glo. in c. cum cau-
sam, quæ inter Archiepiscopum. extra de testi. & glo. in c. si te-
stes. §. solam. in ver. attestationem. 4. q. 3. & ibi est canonizata l.
sola. C. de test. Et propterea dicit sing. Bald. in repet l. edita. C.
de eden. in repe. Paduana. in 32. col. in ver. interdum contingit,
ꝙ fiunt interrogatoria, &c. ꝙ si testis productus interrogetur
de ratione, & non assignat rationem, dicitur deponere tanquã
pecus, non tanquam homo. Addo paria esse, quando testis in-
terrogatus de ratione, & causa dicti sui, vel ꝙ nullam rationẽ
reddat, vel ꝙ reddat, sed non bonam. verba sunt Spec. in tit. de
teste. §. 1. versic. Item, quòd interrogatus non reddit. Stat ergo
regula, quod testis non interrogatus, non tenetur aliquam ra-
tionem assignare, & tamen dictum suum probat. ¶ Istam re-
gulam limita primò, vt non procedat, quando deponit super
his, quæ sunt iuris, puta aliquem esse dominum, quia tenetur
tunc rationem assignare. Est doctrin. Inno. & Cano. in d. c. cum
causam, quæ inter Archiepiscopum. extra de test. quam refe-
runt, & sequuntur Bal. & Fulg. hic. Adde Bald. in l. conuenticu-
lam. C. de Episc. & cler. & in l. pen. in fin. C. de sent. quæ sine cer.
quanti. d. Alex. in consi. 126. incip. viso, & examinato processu.
in 6. col. ad fi. in 1. vol. Item adde, ꝙ ista limitatio adeo est vera,
quod non sufficeret, si testis diceret, vera esse contenta in cap.
quia vidit, & audiuit, nisi aliter specificaret. Ita tenet Ioan. de
Imo. in l. sciendum. in 10. col. ff. de verb. obl. allegat notata per
Inno. in d. c. cum causam, & sequitur d. Alex. in consi. 168. in 2.
vol. incip. Excellentissimè Doct. ¶ Secundò limita dictam re-
gulam, vt non procedat, quando testis deponit, quem esse fu-
riosum, vel dementem. Ita prædicti Doct. hic. & Bal. in l. furio-
sum. C. qui testam. fac. pos. Et quia ibi plenius dicturus sum in
seq. anno, ideo hic aliter non dico. ¶ Tertiò limita prædictam
regulam, quando testis deponeret aliquem esse infamem, qui
tenetur assignare rationem etiam non interrogatus. Ratio est,
quia istud non percipitur sensu corporeo, & ista est ratio pri-
mæ fallentiæ supra datæ. Ista est decisio Inno. in c. cum opor-
tet. extra de accusa. Ang. in l. quid ergo. §. quantum. ff. de infam.
& ibidem Bal. in l. ęct. antiq. do. Alex. in consi. 25. in 4. vol. incip.
In causa vertente inter Antonium. in 2. col. in fi. ¶ Quartò prę-
dicta regula fallit, vbicunque testes producuntur ad reproban-
dum aliquod instrumentum, quia tenẽtur assignare rationem
concludentem etiam non interrogati, quia paria sunt, vel non
assignare, vel non concludentem, vt supra dixi. Ita sing. Bal. in l.
presby. C. de Episco. & cler. quem sequitur Lud. Rom. in l. 1. in
prin. ff. de oper. nou. nuncia. ¶ Quintò fallit dicta regula, vbi te-
stes producuntur ad probandum interesse. Ista est sing. decisio
Bald. in l. vnica. in 10. col. C. de sent. quæ pro eo, quod interest.
¶ Sextò fallit, vbi testes producuntur ad probandum aliquam
negatiuam, vel negligentiam, vel moram. Ista fuit sing. decisio
Bart. in consi. suo 102. incip. Clarissimè domine, isti nostri Nu-
cerini, &c. & idem tenet Bald. hic, & in repet. l. 2. in vlti. char. C.
de rescind. vendi. & idem Bal. in l. solam. ad fi. C. de testib. Idem
Bald. in l. actor. in 3. col. C. de proba. ¶ Septimò fallit dicta regu-
la, & procedit in duobus, vel pluribus testib. productis ab vna
parte, quia isti tales testes non interrogati nõ tenentur assigna-
re rationem dicti. Sed in vno teste, ad hoc, ꝙ faciat semiplenam
probationem, vt possit deferri iuramentum in supplementum
probationis, iuxta. l. admonendi. ff. de iureiuran. & in l. in bonæ
fidei. C. eo. requiritur, ꝙ assignet rationem. Ita Bald. in c. 1. in §.
sacramentum. de consue. recti feudi. in vsib. feu. ¶ Octauò fal-
lit dicta regula, vt singulariter per Bal. in c. fin. extra de iura. ca-
a lum. vbicunque testis [a] deponit per verbum scire, quia istud
scire, est ambiguum, quia potest intelligi scire, quod vehemen-
ter opinatur, iuxta glo. in l. Pantonius. §. rei perduellionis. ff. de
acquir. hæred. Item scire dicimur, quod credimus. Item illud,
quod vidimus. Ergo debet allegare rationem, etiam si non in-
terrogetur. Et propterea dicit Bald. in specie, ꝙ si testis dicat de
contentis in cap. se tantũ scire, ꝙ Titius occidit Seium, ꝙ non
probat nisi assignet rationẽ. Sed si dicat de contentis in cap. ve-
rum esse, ꝙ occidit Seium: tunc probat. Tamen de veritate nõ
examino. Vide de veritate per dom. Alex. in l. 1. ff. si cer. pet. vbi
4 latè ponit. ¶ † Nonò not. pro limitatione dictæ regulæ, ꝙ quã-
do ex vna parte sunt producti plures testes, & ex altera totidẽ,
& pares numero, si vnius partis testes adducunt rationem, illi
præualent, & obtinent. Ita no. Bald. in d. c. 1. §. sacramentum. de
consue. recti feu. & est no. ad l. ob carmen. §. pen. & fi. ff. de testi.
¶ Decimò limita, quando testis deponit super fama, quia non
probat, nisi assignet rationem dicti sui, etiam non interrogatus,
secundum Ange. in repet. l. ea quidem. in 4. col. C. de accusa. do.
Abb. in d. c. cum causam, quæ inter Archiepiscopum. in 3. col.
de testib. & in cap. consuluit. el 1. de appel. Ludo. Rom. in l. 1. in
prin. ff. de oper. nou. nuncia. do. Alex. in consi. 25. in 4. vol. incip.
In causa vertente inter Anto. in 2. col. & in consi. 117. in 4. vol.
incip. Viso processu causæ vertentis inter dominam Luciam.
in 3. colu. ¶ Vndecimò limita, quando testis deponit aliquem
non esse culpabilem, quia tenetur assignare rationem, etiam
non interrogatus, secundum Bald. in d. c. cum causam. in 15.
col. Adde etiam prædictis, & diligenter not. ꝙ testis indefinitè
interrogatus, quid scit, videtur etiam interrogatus de causa. Ita
5 not. Bald. in d. c. cum causam. in 15. colum. † Nunquid autem si
testis productus interrogatus sit de ratione dicti sui, & nullam
rationem assignat, vel assignat non concludentem, an faciat
indicium saltem, vel præsumptionem? Spec. sing. determinat,
quòd non. ita Spec. in titu. de teste. §. 1. versi. sed nunquid suffi-
cit ad præsumptionem, cuius decisionem sequitur Lud. Rom.
in l. 1. in princip. ff. de oper. nou. nuncia. Refert dom. Anton. de
Butr. in cap. cum causam, quæ inter Archiepiscopum. extra de
testi. & facit, quod dixi supra tenere Bald. in l. edita. in 32. col. ꝙ
talis testis interrogatus si non assignat rationem, deponit tan-
6 quam pecus. † Nunquid autem si ex commissione principis,
vel ex forma statuti potest quis procedere de iure, & de facto,
& non seruare solennitatem, an possit credere testibus non
assignantibus rationem dicti sui, vel non concludentem? Bal.
notanter in l. solam. circa fin. C. de testi. dicit, quòd non. Et quid
operetur illa potestas, dicam in l. milites. C. de testamen. milit.
7 † Nunquid autem posset consuetudine, vel statuto induci, ꝙ
credatur testibus non assignantibus rationem, vel assignantib.
malam? Ponunt Host. Ioan. And. d. Anto. de Butr. & Pan. in c.
8 1. extra de appel. & ibi concludunt, quòd non. † Nunquid autẽ
valeret statutum, ꝙ in certis casibus, puta cõtra proditores cre-
datur testi, aliàs inhabili, vel reddenti malam rationem? Scribit
Bald. in l. si non speciali. in vlt. col. circa medium. C. de testam.
9 ¶ † Quartò principaliter not. ex tex. ibi. Si alibi domicilium hæ-
res, alibi alimentarius habeat. hic videri text. secundum Barto.
& omnes, quòd hęres grauatus præstare alimenta, non tenetur
præstare

ADDITIO.

a ¶ Vbicunque testis. Adde eundem Iason in l. posthumus. §. fin. 1. not. de libe. & posthum.

præstare in domo alimentarij. Sed satis est, ꝙ offerat in domo propria. Est verum, ꝙ glo. (quæ erit per hoc expedita) allegat certa iura in contrarium, quibus respondet Bart. & se remittit. Ange. distinguit. Aut est tale quid, in quo non venit aliquid expen. in mittendo, & tunc hæres tenetur mittere ad domum alimentarij, vt esset in pecunia, & tunc si periret, esset periculo hæredis, vt not. in l. quod te. ff. si cer. pet. Sed vbi venit præstan. tale quid, propter quod succedit impensa vecturæ, vel vectigalium, tenetur alimentarius mittere ad domum hæredis ad accipiendum. Et credo, quòd eius doct. non sit vera. Vide plenè per glo. & Docto. in l. quod legat. ff. de iudi. vbi glo. magi. &
10 ibi Docto. aliter distinguunt. ¶ † Quintò not. ex eisdem verbis hic esse tex. secundum Ange. & Fulg. quòd si hæres sit grauatus præstare alimenta alicui, ꝙ alimentandus non tenetur stare in domo hæredis, sed extra domum potest alimenta petere, & hęres tenetur prestare. Ita est casus hic, & dicit Ang. quòd pluries vidit de facto, & de hoc est tex. hic. & est benè not. & ita etiam tenet Bart. post Iaco. de Aren. Dyn. & Spec. per eum relatos in l. libertis. §. fi. ff. de alim. leg. & in l. diuortio. in princ. ff. solu. mat. Ponit Bald. in l. si ea. C. de condi. inser. & not. in Authen. hoc locum. C. si mul. secun. nup. & de hoc etiam ponit Bald. in l. annalibus. in fin. C. de leg. ponunt Imo. & Lud. Rom. in l. si cum dotem. §. transgrediamur. ff. solut. matrimo. & ibi ponunt, quid in patre, qui tenetur alere filios. l. si quis à liberis. §. si vel parens. ff. libe. agn. Pone, quòd filij nolunt, vel non possunt stare in domo, an pater teneatur prestare extra domum? vide ibi per eos. Et prædicta semper intelligatis, nisi testator aliud ordinasset,
11 puta donec steterit in domo, &c. ¶ † Sextò no. ex tex. ibi, aut si causa aliqua vrgeat iustam causam transigendi super alimentis, quoniam aliqua causa vrget ad habendum totam pecuniã de præsenti, & licèt text. & glo. non declarent per exemplum, tamen Fran. Tig. & Odof. quos referunt Ange. & Fulg. ponunt exemplum, quoniam alimentarius habet maritare filiam iamdiu nubilem. Eodem modo si pater haberet filium captum ab hostibus, & oporteret habere pecuniam de præsenti ad redi-
12 mendum. ¶ † Septimò no. ex text. ibi, aut si à pluribus, quòd quando alimenta sunt vni à pluribus præstanda, quo casu minuatim præstatio fieret, licita est tunc transactio. alibi tamen Iurisc. ponit alium modum, vt heredes grauent vnum tm̃ ad alimenta præstanda. Ita tex. in l. 3. de ali. & ciba. leg. quem alle-
13 gant Bar. & Doct. hic. ¶ † Quærit Bar. hic, quid si alimenta sunt relicta in singulos menses, an possent peti pro toto anno, vel aliter? & dic, vt hic per eum. Ponit Bald. in l. 1. in vlt. col. C. de fideic. Alia no. potestis per vos colligere, vt colligunt Bal. Ang. & Ful. Sed quia nihil ad rem, nihil dicam. Iason Papiæ.

S V M M A R I V M.

1 *Transactio super alimentis facta, non extenditur ad habitationem, vel vestiarium.*
2 *Victus, & alimenta an æquiparentur.*
3 *Medicinæ an contineantur in legato alimentorum, vel victus.*
4 *Sumptus pro disciplina an debeantur illi, cui debentur alimenta.*

1 §. Qui transigit. Iste tex. est not. & sing. † Transactio super alimentis facta non extenditur ad habitationem, vel vestiarium. hoc primò. Et qui transigit super alimentis, non intelligitur transigere super habitatione, vel vestiario, vel calceario. hoc dicit vsque ad §. si vni. ¶ Glo. in verbo, neque vestiario. Primo infert vnum dictum ex tex. Secundò contra illud oppo. & dupliciter sol. Tertiò extendit tex. Quartò per viam fallen. remouet contrarium. Secunda ibi, sed contra. j. de alimen. & cib. lega. Tertia ibi, similiter verbo victus. Quarta ibi, sed aliud in verbo cibi. ¶ In ead. glo. ibi. j. de libe. & posthum. l. cum quidam. Teneatis ex gl. primam sol. ad contrarium in ea formatum, ex qua habetis, ꝙ si
a quæratur, an appellatione alimentorum[a] veniant solùm alimenta cibi, & potus, an etiam habitatio, & vestiarium, debet distingui. Aut tractatur de fauore, & veniant, vt quando relin-
* quuntur. Aut tractatur de damno, & tunc secus. *Et ita tenent communiter Doct.* & inferunt sing. Bar. & alij ad practicam. Pone, testator relinquit vxori alimenta, sub tali legato veniunt vestes, & habitatio domus. Pone modo, hæredes transigunt cum vxore super alimentis, an per hoc extendatur ad vestiarium,
2 & habitationem? Et dicunt, quòd non, quod not. † & id quod dicunt Doct. de termino alimentorum, idem puto esse dicen. in termino victus, quia æquiparantur, vt dicam in seq. parte gl. ¶ In ea. gl. ibi similiter verbo victus. Teneatis ex glo. ꝙ quemadmodum in legato alimentorum continetur nedum impensa victus, sed habitatio, & vestiarium, idem etiam est in legato
3 victus, in quo omnia prædicta continentur. † Nunquid autem
b in legato alimentorum, [b] vel victus contineantur medicinæ, si contingat alimentarium infirmari? Ange. hic tenet, ꝙ sic. Et idem est salarium medicorum. Idem tenet Bar. in l. legatis. la 1. de ali. & cibar. leg. Bar. in l. si cum dote. §. sin autem in seuissimo. ff. solut. matrimo. per illum text. quamuis Imo. ibi dubitauerit propter eundem tex. dic, vt ibi. Subdit etiam Angel. hic, ꝙ appellatione alimentorum, vel victus, vltra prædicta continetur lectus, & culcitra, alleg. l. in stratum. & in l. quos nos. ff. de verb.
4 signifi. † Nunquid autem illi, cui debentur alimenta, vel victus,
c debeantur etiam sumptus pro disciplina,[c] puta, quia vult ire ad scholas grammaticæ? Vera conclusio est, ꝙ vbicunque alicui debentur alimenta ex vltima voluntate, non debentur tales sumptus. sed quando alimenta debentur ratione sanguinis officio iudicis, vt in patre, qui tenetur alere filium, & in fratre, qui tenetur alere fratrem: tunc est secus, quia tunc veniunt tales sumptus. Ista habentur in l. quod de bonis. §. penult. vbi tex. glo. & Bart. ff. ad Carb. & in l. qui filium. ff. vbi pup. edu. debeat. Et ita in specie Bart. in d. l. legatis. in prin. ff. de alimen. leg. & ita Angel. hic, alij non tangunt.

A D D I T I O N E S.

a ¶ Appellatione alimentorum. Adde Bar. in l. legatis. ff. de alim. & cib. leg. gl. in c. Episcopus. 10. quæst. 2. Spec. in tit. qui fi. sint legit. post princi. Bar. in tract. de alimentis. quæst. 4.
* Alex. consi. 178. col. fi. in prin. lib. 6. Rol. consi. 22. lib. 1.
b ¶ Nunquid autem in legato alimentorum. Adde glo. vlt. in c. cum haberet. de eo qui dux. in matri. quam pol. Dominic. de S. Gemi. in c. omnino. circa medium. 31. dist. vbi alleg. c. nihil. 7. q. 1.
c ¶ Sumptus pro disciplina. Adde Bar. in tract. de alimentis. q. 3.

S V M M A R I V M.

1 *Fundus si relinquatur alicui ad alimenta, nedum proprietas illius fundi pro tempore vitæ suæ est sua, sed etiam transit ad hæredem, & nu. 4. & 5.*
2 *Transactio alimentorum quemadmodum est prohibita cum extraneo, ita etiam est prohibita inter se.*
3 *Emphyteutæ, vel vasalli non possunt alienare in extraneum sine consensu domini.*

§. Si vni. In alienatione, vel diuisione fundi ad alimenta relicti, vel pro alimentis obligati, prætoris auctoritas requiritur. hoc primò. Et solennitas, quæ requiritur in re tota, etiam requiritur in qualibet eius parte. hoc dicit cũ
1 versi. seq. vsque ad §. si prætor. ¶ † No. primo ex text. ibi, necesse est prætorem, hoc probari apertè in tex. ꝙ si alicui relinquitur fundus ad alimenta, nedum proprietas illius fundi pro tempore vitæ suæ est sua, sed etiam transit ad hæredem. hoc probat text. dum dicit, ꝙ debet distrahere cum auctoritate prætoris: sed si deberet redire ad heredem testatoris, non posset effectualiter alienari, etiam cum auctoritate prætoris, quia esset subiecta restitutioni. l. Marcellus. §. res quæ. ff. ad Treb. l. fi. §. 1. C. cõ-
2 munia de leg. & de hoc dicam in gl. ¶ † Secundò not. in ver. sed & si pluribus, ꝙ quemadmodum transactio alimentorum est
3 prohibita cum extraneo, ita ẽt est prohibita inter se. † Et istud inducitur per Gul. de Cun. Albe. Bart. & alios ad illam alteram quæstionem. Nam emphyteutæ, vel vasalli non possunt alienare in extraneum sine consensu domini. l. fi. C. de iure emphy. An possint alienare inter se sine consensu domini? Iste tex. facit, quòd non. & ita tenet glo. hic. Contrarium determinat Bar. quem vide. Ista decisio Bar. quamuis non impugnetur per scribentes hic, tamen est falsa, quia Bar. hic, & vbique fundat se super falso fundamento. Nã quando sunt plures hæredes emphyteutæ, obligationes diuiduntur ipso iure pro rata. l. pro hæreditarijs. & toto tit. C. de her. actio. Pone modo, ꝙ isti fratres velint vendere, puta, tres ipsorum quarto, ꝙ non possint vendere ei, facit ratio Bart. quia ibi est obligatus tantum pro quarta portione sua: pro alijs est penitus extraneus. l. cum à matre. C. de rei vendi. ergo idem est, ac si fieret alienatio in extraneum. De veritate tamen plenius traditur in l. qui Romæ. §. duo fratres. ff. de ver. ob. Ideo hic non tango, maximè, quia aliàs dixi latissimè, vbi credo veram distinctionem posuisse in l. fin. C. de iur. emphy. Ibi vide, quia alij hic vltra Bartò. non tangunt, & vide per do. Alex. in consi. 189. in 2. volum. incip. viso, & maturè discusso. in 3. col. ¶ Tertiò not. ex versic. arbitratu, ꝙ tanta solennitas requiritur in alienatione partis, quàm totius. Et ideo succedit regula, ꝙ est bonum argumentum de toto ad partem, vt hic. & ad hoc allegatur l. quæ de tota. ff. de rei vend. & gl. in l. qui sic. ff. de vsur. quæ ad hoc allegauit infinita iura. de quo ibi vide, quia ista est via brocardica. ¶ Gloss. in versic. si vni. diuiditur in tres partes. Primò format quæstionem, & solu. Secundò ponit dictum.

dictum. Tertiò contra illud oppo.& non sol. Secunda ibi,& si quid etiam vltra. Tertia ibi, sed arg. contra. ¶In ead.gl.ad fi. Ex tota gl. habetis tria principaliter no. Primò, ꝙ ille, cui relinquitur fundus ad alimenta, intelligitur habere plenam proprietatem totius fundi. Secundò habetis, ꝙ illud dominium, & illa proprietas non durat nisi tempore vitæ alimentarij. Tertiò habetis contrarium formatum, & non solutum.
4 ¶†Circa primũ, nunquid ille cui relinquit fundus ad alimenta, intelligatur habere plenam proprietatem. Glo. concludit, ꝙ sic. *Et ista est vera, & communis*: quamuis Old. Lau. quem referunt Alb. & Bal. aliter teneant. & infra dicetur. Et istam opi. gl. tenet Bar. in l.4.ff.de alimen.leg. cum aliquib. tamen limitationib. quæ colliguntur ex traditis per Bart. ibi. Idem dicitur in eo, cui relinquitur fundus ad vsumfru. vel ad habitationem, quia habet plenam proprietatem, & vsusfructus intelligitur causalis. Ita tex. ibi. Bart. & alij notant in l. donationes. §. species. ff. de dona. Multum not. Bal. in l.2. C. de inoffi. dona. Ibi tamen nescio quo spiritu distinguit, an relinquatur à patre, vel extraneo, & Bald. in l.1. in 2. col. C. de fru. & lit. expen. & Bal. in rub. C. de iur. emphyt. glo. Cy. & Bal. in l. si mulier. C. de iure dot. Eodem modo si testator dicat, relinquo fundum ad gaudium, quia intelligitur proprietas relicta. Ita singulariter tenet Bal. in l. si habitatio. §. sed si. ff. de vsu & habi. Est verum, ꝙ Bar. in d.l. libertis. ff. de alimen. leg. videtur distinguere, an dicatur, Relinquo alimẽta ex tali fundo, an fundum ad alimenta. Vide ibi per eum.
5 ¶† Circa secundam conclusionem, ꝙ tale legatum alimentorum non transmittatur ad hæredes, eam indifferenter reprehẽdunt Bar. & omnes hic, per tex. expressum in l.4. alleg. in gl. Et vltra Bar. contra gl. distinguit tex. noster, inducendo (vt dixi) in tex. quia tex. hic vult, ꝙ iste possit distrahere, dummodo interueniat auctoritas prætoris. Sed si extingueretur eius morte, nõ posset alienari effectualiter, quia esset subiectus restitutioni. l. fin. §.1. C. communia de leg. Est verum, ꝙ Bald. vult respondere, ꝙ istud interim potest alienare: sed alienatio non transit vlterius. Sed est violare tex. Et sic *eam communiter reprehendunt omnes*. & sic iungendo vtranq; conclusionem glo. fac regulam, ꝙ ille, cui relinquitur fundus ad alimenta, vel ad gaudimentum, [a] vel ad vsumfr. habet plenum dominium, & non finitur morte. Istam regulam limitat Ang. vt procedat, quãdo relinquitur ei, qui est capax dominij, & proprietatis. Sed si fieret alicui, qui tantum esset capax alimentorum, secus esset, vt in fratrib. Minorib. per clem. exiui. de verb. sig. Allegat l. seruos. ff. de ali. leg. & vltra eum facit: quia verba in dubio sunt intelligenda secundum conditionem personarum. l. plenum. §. equitij. ff. de vsu & hab. ¶Circa tertium, scilicet circa 3rium in gl. formatum, licèt gl. alleget simpliciter. l. qui duo. sunt duæ leges. vna incipit. de duo. Alia, is, ꝗ duo. Est secũda, & de ea opp. & de sol. gl. in l. fi. ff. de vsufr. earũ rerũ, quæ vsu consu. Glo. hic non respondet, *communiter Doct. respondent*, ꝙ ibi est propter vnitatem sermonis. ¶Glo. in verbo, non debet. primò colligit no. seu arg. Secundò oppo. & non sol. Secunda ibi, arg. contra. C. de fideicom. ¶In fi. gl. pro solutione. l. voluntas. alleg. in gl. dic, aut est eadem æquitas vtroque casu, & tunc est idem ius. Aut cessat ratio, & æquitas, & tunc cessat dispositio. Ita loquitur. l. voluntas. C. de fideicom. ¶Glo. in ver. obl. in fi. gl. quando fundus relinquitur pro alimentis tali modo, ꝙ non fit relicta proprietas, concludunt omnes, ꝙ intelligitur obligatus, per iura allegata hic, per Bar quem vide. ¶Vltimò not. gl. paruam hic in verbo, transactione, quam no. Bar. in l. nulli. infra eod. Iason Papiæ.

ADDITIO.

a * Gaudimentum. Adde Crem. sing. 34. Dilec. tit. de leg. c. 23. & vide, quæ scribit Ias. in l. beneficium. col. 2. post nu. 14. ff. de const. princip. MASVER.

SVMMARIVM.

1 *Omissio solennitatis ipso iure vitiat actum, & nu. 3.*
2 *Solennitas leuis quæ dicatur.*
4 *Reus si velit facere examinari testes ad perpetuam rei memoriam, quis erit iudex competens.*
5 *Mercator si habeat merces communi periculo, & in locis multum remotis, si casu pereant, poterit ibi facere examinari testes ad perpetuã rei memoriam.*
6 *Depositio, & oblatio pecuniæ, vt impediatur cursus vsurarum, debet fieri coram iudice, qui aliàs haberet de ipsa causa cognoscere.*

§.Si prætor. Transactio facta cum prętore super alimentis causa nõ cognita nihil valet. hoc primò. Et ea, quæ sunt mixti imperij, non delegantur, hoc secundò. Et ille est iudex competens ad auctorizandum, coram quo causa esset principaliter agitanda. hoc dicit cum
1 ver. seq. vsque ad §. si cùm lis. ¶† Not. primò ex isto tex. secundum Bart. & omnes vnum, ad ꝙ millies allegamus hunc text. Quòd omissio solennitatis ipso iure vitiat actum, adeo ꝙ tex. hic dicit, nullius est momenti. Intellige tantum istud procedere, quando esset solennitas grauis, & substantialis. Sed si esset leuis solennitas, illa non vitiat actum. l.1. in fi. ff. de ventre inspi. * *secundum communem intellectum*. Et ideo dicit Bart. ꝙ in inuentario omissio crucis, quæ apponi debet in prin. non vitiat. Est verum, ꝙ Fulg. hic dicit, ꝙ Doct. errant: quia imò ille text. in l.1. §. pen. probat, ꝙ leuis solennitas semper vitiat actum: nisi in rustico, vel quando aliter se haberet consuetudo. Sed de hoc soleo dicere in d.l. fin. in princ. C. de iure delibe.
2 ¶† Pulchrum est videre, quæ dicatur leuis solennitas. [a] & Bar. hic melius, quàm alibi declarat, & aliàs mihi fecit honorem in testõ. cæci. Nam debet in testamento cæci inter cæteras solennitates, de quibus, in l. hac consultissima. C. qui testam. fac. pos. præcedere institutio hæredis, vt ibi, & ita no. Bar. ibi, qui dicit, ꝙ contrarius ordo haberet vitiare. Ego consului contrarium, quia illa est leuis solennitas per dicta Bart. hic. Dicam latius in d.l. hac consultissima.
3 † Et ad istud no. ꝙ omissio solennitatis habet vitiare, vide Lud. Rom. in consi. 203. incip. Quo ad primum consultationis articulũ. quo quæritur, an ipsa bannimenta, &c. Vide ẽt sing. in l.1. C. de senten. ex bre. rec. vbi singulariter limitat dictam regulam. Illud etiam no. ꝙ vbi pro solennitate actus plura solennia requiruntur, si deficit vnum, non sunt alia reintegranda, quia actus est in totum nullus. Ita Inno. in c.1. de sacramen. non reiteran. & refert Ang. hic. Item ad istam regulam huius tex. adde quod dicit Bald. in l. fin. in 2. colum. C. de suis. & legi. quòd formæ nihil addi, vel detrahi potest. Item adde text. in l. constitutionibus. in fi. ff. ad municip. Item adde, quòd omissio formæ in qualibet minima parte vitiat totum processum. Ita not. dom. Anto. de Butr. in c. Pisanis. in septimo notabili, de restit. spolia. Item adde, quòd ista regula procedat etiam in actu pio, & fauorabili, vt est tex. in l. qui Romæ. §. Flauius Hermes. ff. de ver. oblig. secundum Bald. in l. testamentum non ideo. in secundo not. C. de test. Bald. in l. si pupillus. in princ. per gloss. ibi. ff. si cert. pet. & in l. fin. C. si manci. ita fue. alien. ne prosti. & in l.2. C. si minor se ma. dixerit. ¶Limita [b] istam regulam not. non procedere, quando talis forma, vel solennitas non est magnæ importantiæ considerato effectu. Ita colligitur ex his, quæ notabiliter decidit Pau. de Cast. in l. vniuersis. C. de præcib. impe. ofer. post Barto. ibi, & in l. obseruare. C. de decur. lib. decimo. ¶Secundò not. ex tex sed & si non de omnib. tex. not. per quem Fulg. multum inuehit contra prætores, & iudices, qui interponunt decretum causa non cognita, quia prius de tribus cognosci debet, vt hoc tex. ¶Tertiò not. ex text. in versic. sed nec mandare, quòd cùm transactio super alimentis requirat plenam causæ cognitionem, & expediatur officio iudicis nobili, ad priuatam vtilitatem, deciditur, ꝙ delegari non potest, vt vidistis in l. neq quicquam. §. vbi decretum. ff. de offic. procon. & lega. Vltimò not. ex ver. transactionis. Si quæratur, quis sit iudex competens ad interponen. auctoritatem in transactione alimentorum, ꝗa est ille, qui de causa principaliter cognoscere haberet.
4 ¶† Et pro hoc dicit sing. Barto. hic, & bene not. Pone reus vult facere examinari testes ad perpetuam rei memoriam iuxta cap. quoniam frequenter. extra vt lite non contest. quis erit iudex competens? dicit, quòd est iudex, qui de causa cognoscere haberet, & cum eo tenent Ange. Fulg. & Paul. de Cast. hic. & ita tenet dom. Anto. de Butr. in cap. si clericus laicum. extra de foro competen. Istam decisionem limitant Angel. & Fulgo. hic, nisi necessitas requirat mittere ad examinandum testes in alio loco, quia necessitas non subiacet legi. l.1. ff. de offic. procon. & dicit Ang. quòd aliàs Paduæ ipse obseruauit. Allegat text. not. in l. quoties. C. de nau. libr. 11.
5 ¶† Secundò limitatur doctrin. Bar. hic ex eo, quod dicit Bar. in l. si quis nauicularius. per illum text. C. de naufr. lib. 11. vbi dicit, quòd si mercator habeat merces communi periculo, & in locis multum remotis, si casu pereant, poterit ibi facere examinari testes ad perpetuam rei memoriam. Et illam decis. Bar. ibi exclamat Ludo. Rom. vsq; ad cœlum in repet. l. si verò. §. de viro. in 54. fallentia. ff. solut. matrimo. vbi dicit, se consuluisse, & ibi alias ponit limitationes. Allegat dominos de Rota, sed quia non inueni decisiones, domi-

ADDITIONES.

a ¶ Quæ dicatur leuis solennitas. Adde Barto. in l. prima, in fine. ff. de ventre inspicien.
b ¶ Limita secundò, quando interuenit necessitas. in l. fin. nume. 7. C. de testam. & in l.2. ff. si quis cau. in Auth. quæ supplicatio. & in l. vniuersa. C. de precib. imperat. offeren. & dic, quòd defectus formæ non vitiat actum in foro conscientiæ, Abb. in cap.1. in fin. de restitut. in integ. Dec. in cap.1. colum. 8. de consti. BELLOT.

6 dominorum de Rota,non refero. † Adde ad hanc decis.Bal.in l.acceptam.in 13.q.C.de vsur.vbi dicit, ꝙ depositio, & oblatio pecuniæ,vt impediatur cursus vsurarum,debet fieri coram iudice,qui alias haberet de ipsa causa cognoscere. Glo.in versi. nullius erit momenti. vltra glo. aliter etiam respondet Gul.& Alb.hic,& refert Bar.infra ea.l.§.pen. Iason Papiæ.

SVMMARIVM.

1 *Tutores,& curatores possunt transigere, si sit lis.*
2 *Minor habet restitutionem ex actu, per quem est læsus.*
3 *Pars potest renunciare sententiæ,& instrumento.*

§.Si cùm lis. Non valet transactio facta super lite ficta, quæ in consequentia fit super alimentis,nisi cum prætore.h.d.¶ † Ex isto §.infert Bar. ad
1 duas quæstiones.Prima est.Tutores,& curatores possunt transigere, si sit lis.dicit Bar.ꝙ si fingatur lis, nihil valet. Facit l.præ-
2 ses.C.de transa.in verb.ambitiosè.¶.† Secundò infert Bart.quia minor habet restitutionem ex actu, per quem est læsus. Pone, est statutum, ꝙ à sententia arbitratorum nulla admittatur appellatio,vel reductio ad arbitrium boni viri,vel restitutio,etiã si sit minor. Pone, ꝙ fingam litem cum minore, vt læsus non habeat restitutionem,an valeat? Et dicit, ꝙ non. Ad hoc vide, quod dicit Bald.in l.cum allegas.in quarta oppo. C.de vsur.& quod decidit Bal.in Auth.hoc ius porrectum.in 5.col. C.de sa-
3 crosanct.eccles.† Et per istum text.ego in l.1.§.eod.reprehendi vnam cautelam Ang quam ipse ponit, & adhuc reprehendo, dum dicit, ꝙ ad hoc, ꝙ valeat compromissum post rem iudicatam, debet vtraque pars dicere, ꝙ intelligatur esse lis super omni eo,super quo fuerit iudicatum. Et Angel. hic per istum tex.corrigit errorem suum,& dicit, quòd illa clausula nihil valet,quia lex resistit, & compromissum est factum ad lites tollen.l.fratris.C.eo. Est verum (vt dicit Angel.) ꝙ pars posset renunciare sententiæ,& instrumento si vellet. & istud etiam ponunt Bal.& alij in l.si causa cognita. C.eo.tit.

SVMMARIVM.

1 *Solutum ex causa transactionis inualidæ, non potest repeti per condictionem indebiti; sed per condictionem sine causa.*
2 *In mutuo competit certi condictio contra accipientem mutuum.*

§.Si eidem. Solutum ob transactionem inualidã, cõuertitur in aliud debitum, vel in alimenta præterita: aliàs vt indebitum repetitur.h.d. vsque ad §.
1 si in singulos annos.¶Glo.in verbo imputabitur.† In ea.glo.ad fi.Teneatis ex glo. ꝙ solutum ex causa transactionis inualidæ, non potest repeti per condictionem indebiti, sed per condictionem sine causa.Et ratio diuersitatis est,secundum glo.quia licèt aliàs illud, quod soluitur,esset indebitum, tamen ex quo soluitur ex causa transactionis, istud sufficit ad impediendum condictionem indebiti. Et licèt Bart.nec Doc.aduertant,puto, ꝙ gl.malè dicat,& ꝙ nedum per condictionem sine causa,sed etiam indebiti potest repeti.Nec est verum, quod dicit gl.quia eius ratio procedit, quando transactio non est ipso iure nulla. Sed quando est penitus inualida, non impedit, quin possit per condictionem indebiti repeti. Et istam gl.reprehendunt in specie, & bene Alb.& Fulg.hic. ¶Glo.in verb. factus est locupletior. timore contrarij ponit duas solu. & sic duas habet partes.
2 Secunda ibi,vel aliud in condictione indebiti.¶†In ea.gl.ibi.§. si pecuniam.Ista prima solu.reprehenditur per omnes: quia diuinat ad tex. *communiter ergo tenetur* secunda sol.gl.ꝙ in mutuo
* certi condictio indistinctè competit contra illum, qui accepit mutuum; siue recipiens mutuum sit factus locupletior, siue non.Puta,ꝙ eueniat casus fortuitus.l.incendium. C.si cer.pet. Sed nos loquimur in certi condictione ex mutuo.Sed in condictione indebiti, vel sine causa, quæ causatur ex æquitate, æquitas non patitur, vt teneatur, nisi inquantum est factus locupletior: Est verum, ꝙ est differentia inter maiorem,& minorem, quia in maiore sufficit,si semel est factus locupletior: licèt non duret. Sed si est minor,requiritur,ꝙ duret. Ista differentia probatur in l.sed an vltrò.§.1. ff.de nego.gest. iuncta.l.in pupillo.ff.de sol.& ita not.declarat Ang.hic. Iason Papiæ.

SVMMARIVM.

1 *Transigi an,& quando possit super legato.*
2 *Legatum annuum si fiat diuiti, non præsumitur ad alimenta.*
3 *Promitto decem alicui,quoad viuam, an intelligatur decem annuatim, an verò semel tantum.*
4 *Vxor relicta massaria,& vsufructuaria, quomodo intelligendum.*

§.Si in singulos annos. De relicto annuo facto diuiti pôt transigi sine prætore.Secus si sit factum pauperi. hoc dicit secundum Bar.& Doct.¶Glo.in versi.in annos.Primò diuiditur in duas partes, secundum ꝙ ponit duas differentias, & sic duos intellectus inter principium huius.§.& ver.cęterum.Secunda ibi, vel aliter prima pars. Rursus secunda pars subdiuiditur in quatuor particulas. Primò facit,quod dictum est,quia ponit secundam differentiam. Secundò pro illo intellectu allegat concor. Tertiò contra illum intellectum oppo.& solu.Quarto colligit not.ex tex. & allegat concor. Secunda est ibi,& pro hoc casu facit. Tertia ibi,sed hoc non valet. Quarta ibi,& sic no.secundum hunc casum. ¶In ea.glo.ibi,non valet transactio.licèt Bar. recedat ab hoc primò intellectu, mihi vr̃ sustentabilis multum, & secũdum eum litera planè procedit, quam probat text.in illa aduersatiua, cæterum, iunctis verbis alimentorum vice,& istum intellectum tenent Ange. & Fulg. hic. ¶In ea.gl.ad fi.Istum secundum intellectum in effectu te-
* nent Gul.de Cun.Bar. *& magis communiter omnes.* † Et pro clara
1 intelligentia dicunt præfati Doct.Si quæratur an, & quando super legato possit transigi, aut sumus in casu claro,ꝙ non fit ad alimenta, & tunc transigi potest, inspectis, cognitisque verbis testamenti.l.de his.§.eod.Aut est relictum ad alimenta,& tunc debet interuenire auctoritas prætoris: siue fiat diuiti: siue pauperi,vt hic per Bart. Et ista distinctio mihi multum placet,licèt
2 Ange.ponat vnum verbum contra.Non curo referre.† Ex ista doctrina habetis no.ꝙ legatum annuum si fiat diuiti,non præsumitur ad alimenta. si fiat pauperi præsumitur ad alimenta, & est not.ad l.si cui annuum.ff.de ann. leg. & ita tenet Bald.in Auth.ingressi.C.de sacrosan.eccle.& in l.antiquitas. C.de vsufr.
3 Quid autem † esset in contractibus.Si promitto decem alicui, quoad viuam, an intelligatur decem annuatim, & sic ad alimenta,an verò semel tantum,quia qđ dicunt Doc.hic, procedit in vltimis voluntatibus? Ponit Bart.in l. eum qui ita. §.qui ita.ff.de verbo.obl.& dubitat. Dicit tamen se credere,ꝙ debeat
4 distingui,vt per istum tex.vt ibi no.per eum. ¶†Vltimò vnum volo vos no.qđ ponit Bal.hic. Scitis,ꝙ mariti relinquunt vxores dominas, massarias,& vsufructuarias, quid importent ista verba? Consuetudo vbique est interpretata, ꝙ si habet filios
a legitimos ex eo marito, debet habere tantum alimenta,[a] aliàs plenum vsumfructum.Ita gl.in Auth.hoc locum.C.si mul.secund.nup. Bart. in l.Titia.§.Titia.in 2.col.ff.de lega.2. Dicit hic sing. Bal.ꝙ ista doct.procedit,quando ista tria verba simul ponuntur.Puta,relinquo vxorem,dominam, massariam, & vsufructuariam.Secus si dicat tantum vsufructuariam, debet habere plenum vsumfructum, etiam si haberet filios legitimos. Adde,ꝙ idem tenet notabiliter Bal.in l.si pater.C.de vsufr. Idẽ Bal.in l.fi.C.de indi.vidui.tol.Bal.& Sal.in Auth. hoc locum,& ibidem Alb.C.si mul.secun.nup. & ibi Odof. qui dicit ita sæpè fuisse pronunciatum Bononiæ, habito consilio iurisperitorũ. Refert,& sequitur Spec.in tit.qui filij sint leg.in ver.quid si quis ita in testamento.Bene facit tex.in l. vxori meæ vsumfructum. ff.de vsufru.leg.Sed aduerte,ꝙ contrarium tenet apertè Bar.in l.Titia.§.fi.in 2.col.in ver.& eo.modo puto.ff.de leg.2.& in l.sicut in annos.per illum text.ff.quib.mod.vsusfru.amit.Io.And. no.in addi.Spec.in tit.de pig.§.sequitur.ver.porrò vsufr.Io.Pet. de Ferra.in practica in forma libelli,quo vxor petit dotem, vel vsumfru.Are.no.in consi.40.incip.præsupponitur in facto, & ita aliàs consului in ista ciui. Papiæ, & ita fuit iudicatum.

ADDITIO.

a ¶Sequitur:Alex.consi.57.lib.3.Boer.q.61.nu.3.q.194.nu.4. part.1. plura not Rom.consi.118.colum.1.consi.153.Dilec.tit.de lega. c. 49. Rolan.consil.84 libro 2. MASVER.

SVMMARIVM.

1 *Relicta ad alimenta,an possint cum alia re permutari.*

§.Si cui. Permutatio rei ob alimenta soluenda,nõ potest fieri, nisi authore prætore, si alimentarij conditio fieret deterior.hoc primò. Et quantitas relicta pro habitatione,potest permutari cũ habitatione immediatè,& ècõ-
1 tra.hoc dicit vsque ad fi.l. ¶† Ponderandus est diligenter text. dum dicit in fine, hæc omnia habent disceptationem prætoris,&c,Ex quib.verbis omissa gl.& his, quæ dicunt Doct.apparet clara decisio, si quæratur, nunquid illa, quæ relicta sunt ad alimenta, possint cum alia re permutari, quia si cõditio alimentarij sit melior,potest sine prætore. Si deterior,non potest sine prætore. Non obst.l.fi.C.de prædi.curia. allegata in glo.vbi ponitur mirabilis decisio, ꝙ curiales non possunt vendere, sed bene

bene donare, & permutare, quia ibi cùm sit prohibitiua, faciebat expressam mentionem de interuentu pretij. Sed in oratione diui Marci non prohibetur tantum actus, in quo venit pretium, sed quilibet actus, in quo fiebat deterior conditio alimentarij. Igitur, &c.

SVMMARIVM.

1 *Transactio quantumcunque generalissima, quibuscunque verbis concepta, non obstat agenti ex alia causa.*

2 *Renuncians omnibus iuribus, & bonis, quæ habet, vel habere sperat, intelligitur ex causa de præsenti, & nu. 3.*

LEX IX.

QVi cum tutoribus. Præmitto primo ꝑ intellectu literæ, ꝗ dum tex. dicit, ex persona fratris sui, cui hæres extiterat. non aperit litera, quãdo iste frater fuerit hæres alterius fratris. Istud potuit contingere duobus modis. Primò ab intestato. Secundo ex testamẽto. & istud dupliciter. Potuit enim esse ex testamento patris, qui istud ordinasset, ꝗ si decederet sine filijs, alius succederet. Potuit etiam succedere ex testamento fratris. *Et verus, & communis intellectus est*, ꝗ iste frater extitit hæres ab intestato, & tunc nullum obstat contrarium. Si autem intelligatur, ꝗ fuit iure fideicommissi, primò impropriatur litera, dum dicit, extitit hæres fratri, quia veniens ex fideicom. est hæres primi testatoris propriè, non fratris. l. cohæredi. §. cum filiæ. ff. de vulg. & pup. Secundò obst. alia difficultas. s. text. in l. qui Romæ. §. duo fratres. ff. de verb. obl. vt statim inducetur. Item non apparet, ꝗ iste frater fuerit maior, ita ꝗ potuerit facere testamentum. Ideo non videtur bene dictum, ꝗ intelligatur ꝗ fuit hæres ex testamento fratris, q̃a istud esset diuinare ad tex. quia in tex. de testamento verbum nullũ. ¶Secundò præmitto, ꝗ iste tex. intelligitur sm Bart. & omnes, ꝗ iste frater successerit post transactionem factam cum tutoribus. Et ꝗ ita intellexerit Bar. patet ex summario Barto. Et isto modo intelligendo istum text. nullam haberet dubitationem. Alio modo potest intelligi, ꝗ iste frater successerit antequam veniret ad transactionem, postea egit contra tutorem, & trãsegit, & apposita sunt verba generalia. Nunquid posteà poterit agere ex persona fratris? Et ꝗ prius fuerit hæres fratri, patet ex verbis tex. ibi, ex persona fratris sui, cui hæres extiterat. quod est præteriti plusquã perfecti. & istud verbum transactionẽ, pōt intelligi post transactionem, & etiam ante transactionẽ, ergo ad hoc, vt iste casus sit notabilior, & singularior, & intelligatur in casu magis dubitabili, intelligetur, ꝗ fuerit hæres ante transactionẽ, quod patet ex tex. ibi, egerat de sola portione. Quid enim diceret tex. de sola portione, nisi fuisset prius hæres? Et istum intellectum sensit Fulg. in apostillatione text. Et iste intellectus secundus mihi magis placet, quam communis intellectus. ¶Tertiò præmitto, ꝗ ver. transactio. semper fuit lectus pro §. Ego semper tenui, ꝗ esset ver. huius principij, & ita teneo, ꝗ cõtineatur cum princ. huius l. quia si legatur de per se, non egebamus ista decisione, quia illud erat decisum in mille legibus. Tamen omnes & antiqui, & Mod. tenent, ꝗ sit. §. Ideo cogitabis, quia est mea noua consideratio. hoc dicit. Transactio nõ porrigitur ad ius posteà ab intestato ex successione proueniens. hoc dicit sm Bar. Ego aliter dico. Agenti ex alia causa, & ad aliud quã prius transactum esset, non obstat transactio, quia transactio quantumcunque generalis non extenditur nisi ad ea, de quibus fuit actum, hoc dicit vsq; ad §. qui per fallaciam. & sic traho simul ver. transactio. de quo Docto. faciunt. §. de per se. Non nego, q̃n ver. transactio, possit de per se legi pro §. ex quo hic non est aliqua dictio continuatiua, tamen puto ꝗ melius sit legere cum prin.

1 ¶†Not. ex toto principio huius legis, ꝗ transactio quantumcunque generalissima quibuscunque verbis concepta nõ obstat agẽti ex alia re, & alia causa quàm illa, super qua est specialiter transactum. Nec aliud voluit dicere tex. ibi, de sola portione, iunctis verbis, transactio quæcunque sit, &c. clarius tamẽ intelligetis ex dicendis. ĩ. in gl. ¶Gl. in ver. extiterat. licèt Bar. expediat per viam oppo. ego expediam per viam quæstionis, & quæro, quomodo in casu huius. l. iste frater successerit fratri. ¶In ea. glo. ibi, contra. signandum. s. d. §. duo fratres. in l. qui Romæ. ff. de verb. obl. quod contrarium latè examinat sequens gl. ¶In fi. gl. tenetis duos principales intellectus ad tex. in quo non apparet, qualiter frater fuit hæres alterius fratris, & duo sunt intellectus, vt supra in euiden. Bart. & omnes tenent secundum, ꝗ necessariò probatur in tex. dum dicit, cui fratri hæres extiterat. de quo dixi in euiden. & sm istum dicit Bar. non obstare. §. duo fratres. & assignat rationem. Tamen quia assignare rationẽ nõ esset bene facere, nisi formato prius cõtrario, capio sequentem gloss. vbi dicetur. ¶Gloss. in verbo, non submouetur. diuiditur in 9. partes. Primò fortiter opponit contra tex. tenẽdo primum intellectum glo. præcedentis. In alijs particulis ponit. 8. solu. Nonò allegat concor. ad tex. Secunda ibi, sol. ibi fortè. Tertia ibi, vel ibi actum erat. Quarta ibi, vel licèt ibi. Quinta ibi, vel melius. Sexta ibi, vel dic, ꝗ non est contra. Septima ibi, vel pone hic casum. Octaua ibi, vel hic actiuè. Nona & vlt. ibi, & facit ad hoc responsum. ¶Et si quis vellet perfectè intelligere veritatem istarum solutionum, oporteret examinare totam materiam. d. §. duo fratres. Sed quia tempus non patitur, ad ibi dicta me remittam. ¶In ea. gl. ibi, sol. ibi fortè malè fuit iudicatum. Istam primam sol. sustinet latè subtilis Petr. hic. & Bart. ibi not. in d. §. duo fratres. Sed vno verbo mihi nunquam placuit, quia Iuriscon. ibi vr̃ tenere tacitam, & istam sententiam approbare, maximè quia præsumitur pro sententia in dubio. ¶In ea. gl. ibi, neque alieno nomine ageretur. Teneatis ex gl. secundam prin. solut. ad d. §. duo fratres. ꝗ ideo ibi illa diuisio, & trãsactio præiudicat fratri agenti postea ex fideicom. quia erat promissum ibi, ꝗ neque suo, neque alieno nomine agere posset. hic, ꝗ alieno nomine non posset agere, nõ est actum. Istam reprehendit Bar. quia dicit, ꝗ diuinat. Istam sol. tamen tenuit Dyn. ibi in d. §. duo fratres, & Gul. hic, vt refert Bald. &c. quia aut facta est simpliciter diuisio, & non præiudicat fideicom. & ita loquitur iste text. Sed q̃n sunt apposita etiam verba abnegatiua actionis in futurum, vt in illo. §. duo fratres. ibi, & cauerunt, &c. & tunc præiudicat fideicom. Ita procedit. §. duo fratres. & istum intellectum sibi impudenter ascribit Angel. hic. Istum intellectum ex multis reprobat Bar. in illo §. duo fratres. ad quem me remitto. ¶In ea. glo. ibi. l. tres fratres. Habetis tertiã solu quæ vult, ꝗ licèt in §. duo fratres dicatur, ꝗ fratri obstet transactio, tamen poterit vti ille frater replicatione, vt hoc tex. Ista sol. nõ est vllo modo tenenda, quia si potuisset vti replicatione, non incidisset ibi in pœnam, nec fuisset contra eam iudicatum. ¶In ea. gl. ibi, obuenit hæreditas per fideicom. Ista est 4. solu. sm quam constituitur differentia inter diuisionem, de qua loquitur. §. duo fratres. & transactionem, de qua loquitur tex. noster. Et rationẽ diuersitatis assignat gl. Vide eam. & licèt gl. dicat, ꝗ ista sit veritas, tñ nullatenus potest procedere. & multis arg. & rationibus reprehenditur per Bar. in d. §. duo fratres. ¶In ea. gl. ibi, hic autem de alio prorsus. Ista quinta solu. est verissima, tenendo primũ intellectum gl. primæ, sm quem obstat. §. duo fratres. ꝗ hic ideo trãsactio non obstat, quia fuit facta ex vna causa. Nunc agitur ex alia, ideo tex. dicit de sola portione. Pondera dictionẽ, sola, quæ est exclusiua. ¶In ea. gl. ibi, sed directo. Ista est sexta sol.[a] q̃ procedit tenendo sm intellectum gl. primæ, ꝗ hic frater non succedit fratri per fideicom. sed iure directo, & sic in nihilo obstat. d. §. duo fratres. & sic habetis, ꝗ transactio generalis præiudicat ei, qui succedit ex fideicom. d. § duo fratres. non ei, qui succedit iure directo. Ita procedit tex. hic. Et ratio est, quia q̃n succeditur ex fideicom. habebat ius saltem spe, & transactio generalis extenditur ad id, in quo quis habet ius si nõ re, saltem spe. Sed q̃n quis succedit ex testamento, vel ab intestato, non habet ius etiã spe. Tex. est in l. post emancipationem. §. 1. iuncta gl. & ibi Bart. ff. de libe. leg. & tex. in l. 1. §. si quis impuberi. in ver. præmaturè enim, & c. ff. de colla. bonorum.

2 † Et ideo dicit Bar. not. ꝗ si quis renũciaret omnibus iuribus, & bonis, quæ habet, vel habere sperat, intelligitur ex causa de presenti. Et ideo si haberet posteà ex successione ab intestato, non intelligitur ei renunciasse. Et ideo dicit Bart. se consuluisse in notabili quæstione de facto contingente. Duo cohæredes diuiserunt inter se hæreditatem, & remiserunt sibi adinuicem omne ius, quod habebãt, vel habere sperabant in parte alterius. Contingit, ꝗ vnus fuit negligens ad soluendum legata, pp quod debebatur hereditas alteri, sm formã Auth. hoc amplius. C. de fideicom. Certè licèt remiserit omne ius, quod habere sperabat, non tamen vr̃ remisisse illud ius, de quo nulla spes erat. Facit sm eum l. damni. §. 1. ff. de damn. infect. quod reputat tenendum menti. Adde Bart. in d. l. damni. §. cum parietem. quam legit in l. inter quos. in prin. eo. tit. & Bart. in d. Auth. hoc amplius. ad fi. & ibi dixi. & in l. qui Romę. §. duo fratres. in 1. col. & ibi vide per Mod. ff. de verb. obl. Ponit Ang. in d. §. cum parietem. ¶In ea. gl. ibi passiuè. Ista est 7. sol. quę vult dicere, ꝗ iuri, quod quis habet passiuè in sua persona, ei intelligitur renunciatum. Ita loquitur hic, sed iuri, quod habet actiuè ex persona fratris, non vr̃ renunciare. Ita declarant Docto. sed nihil est dicere. Conclusiuè ergo tenendo sm intellectum glo. hic, illud cõtrarium. §. duo fratres. nõ habet in aliquo obstare. Tenendo primum intellectũ vera solu. est, ꝗ ibi fuit transactio generalis, hic specialis. Et considera sic fortificando, ꝗ non mereatur allegari pro contrario, quia ibi generalis transactio fuit facta

ADDITIO.

a ¶Sexta solu. Bar. sequitur consil. 72. incip. ex facto. circa fin. PVRPV.

facta inter fratres.hic per fratrem cum alio.Et per iſta remanet
3 expedita gl.¶†Addo circa primam deciſ. Bar.inquantum ſing.
concludit,ꝙ ſi quis renunciat omni iuri,quod habet, vel habe
a re ſperat,intelligitur ª ex cauſa de præſenti, non ſi poſtmodum
ſuperueniat. Idem tenet Bart. in l.ſi poſt emancipationem.§.1.
ff.de lib.leg.& in l.quod ſeruus.per illum tex.ff.de cõdi. ob cau.
& in l.ſi vxor.§.diuus.vbi not.loquitur.ff.de adul.& Bar.in §.fin.
ſ̃.ea.l.latè Bar.in d.§.duo fratres.in 5.& 7.q.ff.de verb.obl. Dubi
tat tamen alibi idẽ Bar.quid ſi verba renunciationis concipian
tur hoc modo,ꝙ renunciat omni iuri,quod habet, vel habere
ſperat,vel poteſt etiam habere in futurum, an intelligatur etiã
ex cauſa de futuro iuri eueniẽti renunciare? Et reliquit deci-
den.& cogitandum in l. poſt emancipationẽ.§.1.in fi.ff.de libe.
leg.Sed idem Bar. decidit poſteà hunc caſum in l. ſi hominem.
ff.man. Limita tamen iſtam notabilẽ doctri. Bar.niſi in renun-
ciatione ſit expreſsè dictũ, ꝙ renunciat omni iuri quod habet,
vel habere ſperat,etiam ex cauſa de futuro.Ita notanter voluit
Bartol.in l.1.in 2.colum.C.de pact.& ibi ſoleo põderare,& di-
cere.Facit quod vult Bar.ſ̃.ea.l.§.fi.Eſt verum, ꝙ Bar.in d.l.1.C.
de pac. non loquitur in noſtris terminis, quia ibi non erat ſpes
de præſenti,nec etiam erat verbum ſperat,quia requiritur ſpes
ad hoc,quòd ſit de cauſa præſenti, vt declarat Bartol. in dicta l.
vxor. Iaſon hic Papiæ legens.

A D D I T I O.

a ¶Intellige,vt per Bar.in l.ſi vxor.§.Diuus.ff.de adul.tex.in l.quæritur.§.remit-
tẽtibus.ff.de ædil.edict.& fac.tex.in l.iubemus.vbi Sal.C.ad Velle.Iaſ.in l.ſed
& ſi quis.§.quæſitum.col.2.in fin.ff.ſi quis cau.Quid de renunciante hæredita
ti? vide Nat.cõſ.145.conſi.315.nu.16. & ꝙ iuri de futuro renunciari non poſ
ſit,tex.eſt in l.ſi ita ſcriptum.§.ſi ſub conditione.ff.de leg.2.not.Bal.in l.poſt-
quam liti.col.1.circa fi.C.de pac.plura no.Catel.ver. filius renuntians. Pract.
Pap.for.libel.vt pacta ſer.ver.pacta.nume.9. MASVER.

S V M M A R I V M.

2 *Tranſactio generaliter facta non porrigitur ad ius poſteà ſuperueniens,*
niſi tranſactio, vel renunciatio expreſsè conciperetur in futurum tp̃s.

§.Qui per fallaciam.

Tranſactio non porrigitur ad ea, quæ dolo alterius partis occultantur. hoc primò. Et generalis tranſactio porrigitur ad ea, de quibus actum fuiſſe probabitur per excipientem. hoc ſecundò. Et tranſactio patris ſuper re filij nõ valet.h.d.vſque ad l.poſt rem. ¶Not.ex iſto
1 ver. ei qui. ꝙ tranſactio generaliter facta non porrigitur ad ius
poſteà ſuperueniens,niſi tranſactio,vel renũciatio expreſsè cõ-
ciperetur in futurum tempus,vt per Bar.hic,& in l.cum ſtipu-
lamur.& in l.ſi à colono.ff. de verb.obl. ¶Gl.in verſ.Aquiliana,
diuiditur in tres partes.Nam primò reſpondet tacitæ quæſtio-
ni.Secundò per viam q.oppo.contra tex.& ſol.Tertiò format
vnam q.Secunda ibi,ſed quomodo potuit fieri.Tertia ibi,item
quid ſi per fallaciam. ¶In ea.glo.ad fi.vide per te,quia nihil ad-
den.occurrit. ¶Gloſſ.in ver.decipitur. diuiditur in duas partes.
Primò ad declarationem tex.ſubaudit.Secundò opp.& dupli-
citer ſol.Secunda ibi,ſed contra infra ad Trebel. de hac gl.dici-
te, vt dictum fuit in l.3.§.1.ſ̃.eo. ¶Gl.in ver.de quo.diuiditur in
tres par.Nam primò remouet vnum cõtrarium. Secundò per
viam notabilis remouet aliud contrarium.Tertiò ponit vnam
diſtinctionem.Secunda ibi,item not.hic. Tertia ibi.& vt plenè
videas.In fin.glo.dic vt in ea.Et iſtam diſtin. glo.vidiſtis plenius
per glo.& ibi dixi in l.tres fratres.ſupra de pac.

S V M M A R I V M.

1 *Negatio tunc facit rem dubiam, quando non eſt euidenter calumnioſa.*
2 *Quando conſtat ſententiam liquidè latam,non poteſt tranſigi,& nu.5.*
3 *An ſtante ſtatuto, quòd ſchedula mercatoris faciat plenam fidem, an*
qui habet ſchedulam, poſſit compromittere.
4 *Habens exceptionem impedientem litis ingreſſum, non poteſt compelli ad*
compromittendum.
6 *Quæ competunt de iure ſpeciali, non ſunt in conſideratione, antequam*
producantur in eſſe.

L E X XI.

Poſt rem. Si poſt ſententiam poteſt eſſe dubitatio, poteſt tranſigi. hoc dicit not. & elegantiorem tex. habetis in l.elegãter. in prin.ff.de condi.indeb.¶Gl.in verbo,ſubeſſe.diuiditur in 4.partes. Primò per viam quæſtionis oppo. contra tex. in alijs ponit tres ſolu.& ſic ſunt quatuor par. Secunda ibi, rñdeo poteſt eſſe, Tertia ibi, prætereà ſi negatur. Quarta eſt ibi, prætereà poſſunt eſſe. ¶Adde, ꝙ licèt Doct.dicant eſſe tres ſol, puto ꝙ ſint duę, quia ſecũda, & tertia eſt eadẽ,cũ tertia ſit declaratio ſecundæ.In ea.gl.ibi,rñdeo poteſt eſſe,ꝙ non diffitetur iudicatum.Iſta eſt vera in ſe,ſed aliena à veriſimilitudine, quia contraria ei,quod obſeruatur,quod diffitetur.In fi.gl.licèt Alb.
de Roſ.hic,& Fulg. multũ ſe inuoluant in ſolutione huius con
trarij,tamen puto, ꝙ ſi iungatur ſecunda,& tertia ſolu.habebi-
1 tur vera ſolu. Quia rñdeo ad cõtrarium, † ꝙ negatio tũc facit
rem dubiam,qñ non eſt euidenter calũnioſa, ſed qñ eſt euiden
ter calumnioſa,tunc ſecus. Et vr̃ calumnioſa euidenter,quãdo
oſtenditur euidẽter contrarium,puta, per inſtr̃m. de hoc tñ an,
& qñ negatio faciat rem dubiam,ſcribitur latè per Bar.& alios
(in alia tñ materia) in l.1.C.de procu. Dicite,vt ibi habetur,an
2 & qñ negatio faciat eſſe dubium de mandato.† Et circa iſtam
ſolu.habetis not.ſm̃ Bar. ꝙ qñ conſtat liquidè latã eſſe ſenten-
tiã,ꝙ nõ poterit tranſigi.& infert ad cõpromiſſum, ſi vna pars
habet inſtr̃m ſententiæ,non poteſt cogi ad compromiſſum.Et
idem dicit Bar.in inſtr̃is,quæ habent executionem paratam,vt
in partibus.Tuſciæ,ſi ſint guarentigionata,vt hic per eum Nõt.
diligẽter iſtã deciſionem Bart.ꝙ dictum ſtatutum eſt in omni-
bus iſtis partibus,quia intelligitur ſi petitur compromiſſum ſu
per re dubia.Secus ſi de re clara,quia adſit ſñia, vel inſtr̃m gua
rentigionatum,quia non poteſt tranſigi,& æquiparantur trãſa-
ctio,& compromiſſum. Secundò, quia ſtatutum dicit omnes
quæſtiones,cauſæ,& differentiæ cõpromittantur.Sed hic nulla
eſt dña,nec cauſa:ergo,&c. Addo,ꝙ idem quod Bart.hic,tenet
idem Bar.in l.eleganter.in prin.& ibidem Bal. in vtraq; lec.ff.de
condi.indeb.Idem tenet Bar.in l.ſi cauſa. C.de tranſac.idẽ Bart.
in 1.conſti.C.in 2.col.& in l.ambitioſa.in 10.col. ff. de decre. ab
ord.fac.Tenẽt Cano.ĩ c.expoſita.extra de arbi.Io. de Imol.in c.
ſuper eo.ad fi.extra de tranſa. Lud.Rom.in repe.rub.ff.de arbi.
in 17.col.vbi refert Bal.contrariari.& concordat. Facit qd̃ vult
Bal.in l.ancillæ.in 3.not.per illum text. C.de fur.vbi concludit,
ꝙ ſtante ſtatuto,de quo ſ̃.tamen dicit, ꝙ ſi eſſet deciſio expreſ
ſa in iure,nõ poſſet fieri compromiſſum,vt etiam dicunt Cyn.
Bal.& Sal.in l.cum proponas. C. de tranſac.& dixi in l.1.ſ̃.eod.
3 vbi addidi ſimile de conſilio ſapiẽtis. Ad iſta † optimè facit,qd̃
ſingulariter decidit Ang. in l.ſi ita ſtipulatus.§. Chryſogonus.ff.
de verb.obl. vbi decidit Ang. nec alibi legi, ꝙ ſtante ſtatuto, ꝙ
ſchedula ſcripta manu mercatoris faciat plenam fidem, & ni-
hil poſſit opponi, an habens talem ſchedulam poſſit cogi ad
compromiſſum?& dicit Ang.ꝙ non,per illud, quod dicit Bar.
hic.Limitate doctri.Bart.& Docto.hic,vt pcedat,niſi pars,quæ
habet ſñiam pro ſe,renunciaret ſententiæ,& faceret cõpromiſ-
ſum,non obſtante illa ſñia.Ita Bal.in l.ſi diuerſa.C.de trãſact.&
quia ibi ſoleo dicere,hic non pono, quia Bal.hic expreſsè tenet
contrarium.Dicite,vt dixi in d.l.ſi diuerſa.& ponunt Sal. & alij
4 in l.ſi cauſa. C.eod.titu. † Addo, & fortius ꝙ nedum qui habet
ſententiam,& inſtr̃m, vel ſchedulam non poteſt cogi ad com-
promiſſum,imò qui habet exceptionem impedientem litis in-
greſſum, ſtante ſtatuto, de quo.ſ̃. Et quæ ſint iſtæ exceptiones,
Bar.ponit in l.conquerebatur.ff.iud.ſol. Can.in c.1.de litis con-
teſta.in 6.do. Alex.in l.nam,& poſteà.in prin.ff.de iureiu. Et iſta
fuit bene not.deciſio Bal.in l.ſi iudex.in fi.ff.de his, qui ſunt ſui,
vel alie.iur.Bal.Sal & Fulg.in l.ſi fratres.C.eo.& ibi do. Alex.ex-
clamat iſtam deciſionẽ.Et ita tenet etiam Lud. Rom in repet.
rub.ff.de arbi.in 19.col. & per hoc firmat̃ bene deciſio Bart.hic,
quia exceptio rei iudicate eſt de impedientib.litis ingreſſũ.in d.
5 c.1.de lit.conteſt.in 6.& iſtud not.¶†Vltimò pro complemen-
to huius l.quærit Bar.an,& qñ poſt ſñiam poſſit fieri trãſactio,
& compromiſſum.& iſta melius declarant̃ per Doct. in l.elegã
ter.ff.de condi.indeb. vide Bar. hic,ex cuius doctri.habes qua-
tuor limita.ad dictam regulã, quæ habet, quòd poſt rem iudi-
catam non poteſt fieri tranſac. ¶Fallit primò,vt hic per Bar.qñ
eſſet appellatũ.¶Secundò,qñ probabiliter dubitatur,an ſit lata
ſñia,vt hic,& c.cum ad monaſterium.extra de re iudi.¶Tertiò
fallit, vbicunq; per aduerſarium negaretur ſñia lata,ſed tamẽ
non calumnioſè.& qñ dicatur calumnioſè,dixi in gl.¶Quartò
fallit ſm̃ Bart.hic, qñ poſt ſñiam opponeretur exceptio,ex his,
quæ poſſunt opponi poſt ſñiam. de quibus habetur in l.1. per
Bar.& alios C.de iur.& fact.ign.Et illam doctri.Bart.ſoleo bene
a notare,& auream reputare, ª quia Bar.hic in doctri. ſua omit-
tit vnum caſum neceſſarium,qñ ille contra quem eſt lata ſñia,
non appellauit,ſed poteſt petere reſtitutionem in integrum,an
tunc poterit trãſigi,& compromitti? Ful.hic determinat,ꝙ ſic,
nullam tñ legem,vel rationem allegat. Facit tñ pro eo regula.l.
& poſt rem.ſ̃.eo.vbi æquiparantur,vel ꝙ ſit appellatum,vel ꝙ
poſſit appellari.ergo idẽ in caſu noſtro eſſet, vel ꝙ ſit petita re-
ſtitutio,vel peti poſſit.Ang.tñ & do.Alex.in l.eleganter,in prin.
ff.de condi.indeb.tenent contrarium, ſed non allegãt Fulg. hic
contrarium tenentem,ſed pro eis allegant rationem, quia reſti
6 tutio in integrum competit de iure ſpeciali, † & ea quæ com-
petunt

A D D I T I O.

a ¶Reputare.Limita quinto,quando ſententiæ eſſet renunciatum. Bald.& Alex.
in l.ſi pars.C.eod.& idem Alex.in l.cautas.ad n.eod.titu. PVRPV.

petunt de iure speciali, non sunt in consideratione, antequam deducantur in esse. Tex. est valde not. in l. ergo. in princ. ff. de fideicom. lib. not. Bar. in l. inter stipulantem. §. sacram. ff. de verb. obl dum quærit, an sint habenda in consideratione ea, quę pos sunt euenire. Et per hoc respondetur ad rationem, quā faciebam pro Fulg. dum allegauit regulam. l. & post rem. in princ. s̄. eo. quia illa æquiparatio procedit in his, quæ competunt de iure cōmuni, secus si de iure speciali. Est verum, ꝙ pro opi. Fulg. stringit tex. in d. l. eleganter. in fin. principij. ff. de condi. indeb. in ver. nullo remedio. quia à contrario, si nullo, ergo aliquo remedio poterit transigi, nisi restringatur vllo remedio, scilicet de iure communi. Tamen istud faceret violentiam ad text. Iason Papiæ.

S V M M A R I V M.

1 *Ignorantia contentorum in codicillis separatis à testamento, est probabilis.*

LEX XII.

NOn est ferendus. Transactio facta super testamento, refertur ad quamlibet partem testamenti, nō ad codicillos posteà repertos. hoc dicit. ¶Not. ex isto tex. ꝙ hic est tex. pro opi. quam tenet Barto. in l. de his. in vlt. col. & in vlt. q. s̄. eo. Nam ibi est tex. ꝙ de controuersijs ex testamento non potest transigi, nisi visis, inspectisq; verbis testamenti. Quid si sciebat, sed non vidit? Et dicit, ꝙ sufficit. & pro
1 opi. Bar. ibi ponderat hunc tex. Fulg. hic. ¶†Secundò not. ꝙ probabilis est ignorantia contentorum in codicillis separatis à testamento. ¶In gl. nihil est, quia bene dicit. Iason Papiæ.

S V M M A R I V M.

1 *Procurator principis non potest eo inconsulto transigere.*
2 *Administratori rerum alienarum prohibita est transactio in rebus immobilibus.*

LEX XIII.

1 NVlli. † Procurator principis nō potest eo inconsulto transigere. hoc dicit. ¶Not. qđ dixi in summario, & addit Bald. se putare, ꝙ idem sit in collectoribus Papæ, quibus nō est permissum transigere Papa inconsulto. quomodo tamē procedat ista decisio, dicetur in gl. in verbo transigere. quam capio. ¶Gl. in ver
2 bo transigere. † In ea. glo. ad fi. not. perpetuò hanc gl. quā summè not. & commendant omnes Docto. hîc, post Bart. ad omnes personas administratores rerum alienarum, quibus prohibitā est trāsactio in rebus immobilibus eorum, quorum bona gubernant, vt est in procuratore fisci, administratore ecclesiæ, & tutore minoris. Et dè tutore est tex. in l. 1. C. si aduer. trās. quē Bar. & Doct. ibi commendant ad fraudes, quas faciunt administratores ecclesiarum, & est tex. in l. non solùm. allegata hic in glo. Nam istæ omnes leges debent intelligi, q̄n transigunt super re immobili danda aduersario aliquo retēto, quia prohibetur, sed si retineretur res immobilis per administratorē aliquo dato aduersario, ista est permissa, quia non est, nec dicitur alienatio. Ita dicit ista solennis gl. quam omnes tenent, & commendant hic, & in terminis in ecclesia per istam gl. cōsuluit Pan. in consil. 57. incip. Videtur primo, ꝙ spectet ad monasterium, &c. in 1. vol. Idem consuluit idem d. Abb. Pan. in consil. 63. inci. Illud de iure quæritur, in 3. col. in eod. vol. & sic non licet prælato ecclesiæ, tutori, & administratori reipub. transigere super re immobili, q̄n agitur, vt remaneat eius aduersario. Addit hic singularissimè Bar. ꝙ dicta regula, ꝙ dictæ personæ non possunt trāsigere, q̄n agitur vt remaneat illa res immobilis aduersario, ꝙ istud procedit, etiam si aduersarius esset in possessione eius rei immobilis, & ad hoc alleg. gl. in l. cum hi. §. si vni. in gl. paruula, in verbo transactio. s̄. eo. Et dicit Bar. ꝙ istud est cordi tenen. & miror, ꝙ nullus Doctor post Bar. de ea faciat mentionem. Ista omnia sunt diligenter notanda ad limitationem, & ampliationem eorum, quæ dicunt Bar. & Docto. in l. 1. C. si aduer. trāsact. quia id quod ibi dicitur de fraude prælatorum ecclesiæ, procedit etiam si possidentur ab aduersario. Item ad prædicta adde illud, quod vult Bal. in l. 1. in prima col. C. de bon. mater. vbi tenet, ꝙ pater potest transigere super re aduentitia filij, in qua habet vsumfructum, scilicet retinendo, sed non dando rem filij, per illum text. Iason Papiæ.

S V M M A R I V M.

1 *Testator non potest decedere pro parte testatus, & pro parte intestatus.*
2 *Res inter alios acta, alijs non præiudicat, nec prodest.*
4 *Positioni captiosæ quis respondere non tenetur.*
5 *Allegans contraria remedia contra diuersas personas bene auditur.*
6 *Agens tenetur declarare, an veniat ex testamento, vel ab intestato, nisi ratione incertitudinis.*
7 *Quando ignoro quis sit hæres, possum conuenire possessorem bonorum hæreditariorum.*
8 *Quādo ignoratur quis sit hæres defuncti, & fiat citatio per generale proclama ad instantiā creditorum, vel legatariorum, non solùm sunt citandi qui se prætendunt hæredes, sed etiam qui se possessores prætendunt.*
9 *Institutus in re particulari, censetur loco legatarij, nisi facto suo sibi obuenisset. Et in quibus casibus procedat. l. 3. de transac. vide nu. 10. & 3.*
11 *Vtrum scriptus, & legitimus hæres, qui transegerunt, possint conuenire creditores hæreditarios, vt huic transactioni consentiant.*
12 *Legitimus hæres, & scriptus poterunt pro rata debitores hæreditarios vtilibus actionibus conuenire propter incertum successionis.*

LEX XIIII.

COntrouersia. Angel. hic in 1. & 2. col. dicit, ꝙ ista l. non est alibi in iure, & s̄m Paul. determinatio huius. l. loquentis respectu creditorum hæreditariorum non est alibi. Sed de ista materia bene habetis aliam alibi quo ad legatarios. l. 3. in prin. s̄. eo. Et ad declarationem ambarū ll. glo. hic plenè distinguit, adeo ꝙ Bal. hic refert Petr. dixisse, ꝙ non est l. in iure melius glossata in sui materia, quàm ista l. Ita etiam refert Bal. in l. 2. ad fin. C. de hære. vel actio. vend. & ibi etiam dicit Bal. ꝙ ista est solennis, & singularis lex. Ad intellectum huius. l. vide Io. And. in addi. Spec. in titu. de pact. super rub. vbi refert quandam disputationē Mar. Sil. quæ inci. Controuersia. de qua t̄n facit mentionem Alex. hic in princ. Et diuide istam l. in duas partes. In 1. ponitur pulchrum thema, ex quo elicitur notabilis quæstio. In 2. ibi, r̄n. ponitur notab. decisio cū bimembri distin. Diuisio hæreditatis facta mediante transactione inter scriptum hæredem, & legitimum dat modum agendi creditoribus, vt quemlibet conueniant pro rata hæreditatis in transactione assi
1 gnata. h. d. ¶†Nota, ꝙ licèt regula sit, ꝙ testator [a] nō possit de-
a cedere pro parte testatus, & pro parte intestatus. l. ius nostrum. j̄. de reg. iur. nisi sit miles. l. 1. C. de testa. mil. Tamen hic est text. ꝙ p̄p transactionem quis decedit pro parte testatus, & pro parte intestatus. Sed tu dic, ꝙ licèt à prin. quis non possit decedere pro parte testatus, & pro parte intestatus, verū est à princ. t̄n ex post facto potest. l. circa. j̄. de inoffi. testa. ¶Secundò not. ex text. ibi p̄p incertum successionis, s̄m Bar. & omnes hic, esse tex. no. ꝙ q̄n est incertum, quis sit hæres, & an succedi debeat ex testamento, an ab intest. possunt creditores conuenire illum, qui bona hæreditaria possidet. de qua regula. j̄. in gloss. plenè dicam.
2 ¶†Tertiò not. hic esse tex. singu. & eum not. Ang. hic in 2. col. ꝙ licèt regula sit, ꝙ res inter alios acta, alijs non præiudicat, neque prodest. toto titulo res inter alios acta. Hinc videmus, ꝙ si hæres vendat hæreditatem pacto, ꝙ emptor teneatur ad omnia onera hæreditaria, tamen istud pactū nihil facit, quominus creditores hæreditarij possint ipsum hæredem conuenire, toto titu. ff. de act. vel hære. ven. & l. pacto. C. de pact. Ratio est, q[uia] postq̄ hæres adiuit hæreditatē, actiones actiuæ, & passiuæ adeo sunt affixæ ossibus hęredis, ita vt ab eo separari nō possint, adeo ꝙ si restituta hæreditate Senatuscon. Treb. non prouidisset, hęres remansisset obligatus in totum. §. restituta. Instit. de fideicō. hære. Tamen hic est tex. notabilis, ꝙ transactio facta inter scriptum hæredem, & venientes ab intesta. adeo præiudicat creditoribus, ꝙ ei teneantur stare. Ratio est p̄p incertū successionis, vt dicit tex. Dicit t̄n notabiliter Ang. hic, ꝙ si ipsi creditores vellent probare, qualiter hæreditas in totum spectabat ad hæredē scriptum, ꝙ non tenerentur stare huic transactioni, & possent conuenire hęredem in totum, eo quia dispositio huius l. fuit facta principaliter fauore creditorū, qui p̄p incertum successionis nesciunt quem insolidum conueniant. Ideo possunt huic fauori renunciare. Sed veritas huius apparebit in glo. Et ex istis habes vnam limitationem ad hūc tex. &c. Addo, ꝙ istam limitationem etiam ponit Albe. hic in 2. col. ver. Item oppo. & v. semper hæredem. vbi dicit, ꝙ in hoc consistit virtus, & medulla huius. l. quia ex quo scriptus hæres adeundo tenetur creditoribus etiam vltra vires hęreditarias, certè posteà transigendo cū hęrede legitimo, non facit quin creditoribus insolidum teneatur. Sicut si posteà venderet alteri hæreditatem. Sed quia incertum est, quis eorum de iure sit hæres, procedit huius l. dispositio. quæ cessat si creditores hęreditarij assumant in se onus probādi, vt s̄. dixi. Secundò intellige hanc. l. vt procedat, q̄n bona fide, & sine aliqua collusione est transactum, aliàs secus, vt l. si hęredes. C. de testa. manum. quam ad hoc ibi not. Bal. & dicit qđ

per

A D D I T I O.

a ¶Quòd testator. Adde Bar. in l. 1. in 5. q. prin. C. de sacros. eccles.

per eã gloſſatur iſta l.ita etiam dicunt Ang.& Fulg. hic, & d.l.ſi hæredes.non allegant.Et ad iſtam l.adde,qđ dicit Bar.poſt gl.in l.qui repudiãtis. in fi.ff.de inoffi.teſta. Bal.in l.hac edictali.in 10. col.C.de ſecun.nup.Imol.& Ang.de Aret.in l.ſi perluſorio.ĩ.de appel.¶Vltimò dum text.in fin.dicit vtilibus actionibus.quare dicat vtilibus,dicam.ĩ.¶Glo.mag.prima facie opponit ꝯ text. & tripliciter ſoluit,Poſteà vr̃ formare duas quæſtiones. Ita puto ſcholares intellexiſſe, ſed malè. Sed ſequẽdo declarationem Doctorum diuide in quatuor.In 1.oppo.contra text.In 2.quæ eſt ibi,ſol.hic in creditoribus,ſoluit vno modo. In 3. ibi, alij dicunt,ſoluit alio modo. In 4.ibi,ſubtilius, vel diſtingue, quarto modo reſpon.verum, quia tota difficultas ſtat in iſta parte , in qua gl.vr̃ diſtinguere, & poſteà formare duas quæſtiones de p ſe. Aduerte,quòd illæ non ſunt quæſt.de per ſe,ſed duo mẽbra diſtinctionis gl. Ita quòd iungendo illa duo membra , quæ videntur qõnes.gl. in iſta diſtin. facit quinque membra principalia,& propterea Bart. expedit iſtã diſtin.per quinq; membra, &

3 non format qõnes. ¶†Subdiuide ergo eã in ſex partes. In 1. facit quod dixi,quia pro ſolu.contrarij diſtinguit,& primũ membrum,quod diſtinguit gl.eſt qñ legitimus hæres mouet controuerſiam hæredi ſcripto,dicens ſe iniquè exhæredatum, & querelare vult teſtm̃,in quo gl.concludit,ꝙ qualitercunque tranſigatur,ſiue aſſignetur res certa legitimo, ſiue quota hæreditatis, ſemper hæres ſcriptus conuenietur in totum à creditoribus. In 2.ibi,ſecundo autem caſu.ponit ſm̃ membrum , qñ legitimus dicebat teſtm̃ ipſo iure nullum,vel irritum,aut falſum,& trãſactio fuit facta hoc modo. Quia certa res particularis fuit data legitimo , & tunc creditores etiam conuenient hæredem ſcriptum in totum,quia in totum remanet hæres vniuerſalis.In 3. ibi , ſi verò detur quota, ponit tertium membrum, ſtante caſu præcedenti,ꝙ teſtamentum dicatur nullum, & ex trãſactione fuit actum,ꝙ certa quota hæreditatis,puta dimidia detur legi-

4 timo,& tunc creditores conuenient ſcriptum, & legitimũ hæredem pro rata hæreditatis,& ita loquitur tex.noſter.In legatarijs autem diſtinguitur,quia ſi legata ſunt repetita ab inteſta.ita ꝙ ſiue valeat teſtm̃,ſiue non,ſemper legata debentur,& tũc eſt idem,qđ in creditoribus hæreditarijs, quia legatarij conueniẽt tam ſcriptum,q̃ legitimum pro rata.Si aũt legata non ſunt repetita ab inteſtato,& tunc quia non poſſunt capere vim,niſi ex teſtõ,tunc conuenient hæredem ſcriptum inſolidum.In 4.ibi, ſed nonne poterit.contra præcedẽs membrum oppo.& ſingulariter ſoluit, & ſtatim declarabo vtrunque. In quinta ibi, item quid ſi ad legitimũ. per viam qõnis ponit quartum membrũ, quod eſt,qñ ex tranſactione eſt actum , ꝙ tota hæreditas pertineat legitimo,& ſcriptus hæres habeat aliquam rem particularem,quẽ tunc creditores,& legatarij conueniant,& ponit duas opi.In ſexta ibi,quid ergo ſi dicatur.per viam alterius qõ.ponit quintum membrum principale, quod eſt qñ ſcriptus hæres dicitur indignus,vel incapax,& iſto caſu concludit, ꝙ in totũ teneatur creditoribus,& legatarijs.Et ſic vides,ꝙ iſtæ nõ ſunt qõnes,ſed membra diſtinctionis gl.Item vides,ꝙ gl.pro ſolu.facit quinque membra.Sed ſi in radice conſideres,ſunt tm̃ tria principalia membra. Nam orta controuerſia inter legitimum, qui ab inteſt.eſſet ſucceſſurus,& ſcriptum hæredem in teſtõ, legitimus hæres ſolùm poteſt opponere alterum de tribus.& ita neceſſariò ſunt tria principalia membra. Aut enim dicit teſtm̃ eſſe querelandum,eo quia iniuſtè ſit exhæredatus. & hoc eſt primum.Aut dicit teſtm̃ eſſe nullum ipſo iure,& eſt ſm̃. Aut tertiò dicit teſtm̃ valere, ſed qđ ſcriptus hæres eſt incapax , qđ 14. modis dici põt,vt per gl.in §.legari.Inſti.de legatis.vel aſſerit hęredem eſſe indignum,& ſic priuandum, toto titu.ĩ. & C.de his quibus,vt indi.¶Secundum verò membrũ principale ſubdiuidit in tres caſus,ſm̃ ꝙ tribus modis potuit fieri trãſactio, quos nunc declarabo.¶Nunc pro intelligentia gl.de duobus principaliter eſt vidẽdum. Primò de ſolu.contrarij.l.4.ſ.eo. Nam ibi dr̃,ꝙ legatarij inſolidum cõueniunt ſcriptum hæredẽ,non obſtante tranſactione,q̃ fecit cum matre defuncti,quæ ſcripto hęredi controuerſiam mouebat.hic non conueniunt ſcriptũ hæredem inſolidum,ſed pro rata.Et gl.1.rñ.ꝙ iſta l.loquitur tm̃ in creditoribus hæreditarijs.Ibi in legatarijs, quorũ cauſa cum tm̃ ex teſtõ pendeat,ſolum hæredem ſcriptum tãgit,& verè vtraque lex ita loquitur.Et iſtam ſolu.ſuſtinere conatur Ful.hic,cõcludens,ꝙ iſta l.quæ loquitur de creditoribus, non procedat in legatarijs , quia cùm iſtud ſpecialiter prouideat in creditoribus hæreditarijs,& ſit exorbitans,non eſt trahenda ad legatarios.l.ſi verò.§.de viro.ff.ſolu.matrimo.Secundò,quia non eſt par ratio perdere lucrum,vt faciunt legatarij,& pati damnum,vt faciũt creditores.l.fi. C.de codicil.l.fi.§.licẽtia. C.de iur.delibe.dicit tñ non eſſe recedẽdum à gl.& Docto. Sed tu dic ſm̃ gl.& Docto. ꝙ iſta l.etiam procedit in legatarijs , qñ legata ſunt repetita ab inteſtato,ita ꝙ ad legitimum hæredem pñt ſpectare. Quo caſu ita poſſunt ex teſtamento valere ſicut ab inteſtato, vt dicam.ĩ. Nec eſt bonum fundamẽtum Fulg. ꝙ iſta l. cum ſit exorbitãs, & loquatnr in creditoribus , ꝙ non ſit trahenda ad legatarios, quia dico,ꝙ cùm ratio ſit expreſſa in l.ibi,pp incertum ſucceſſionis,quæ eſt finalis, & militat etiam in legatarijs , certè etiam ſi eſſet materia correctoria,fieret extenſio.l.ijs ſolis. C. de reuo. donat.Bald.in Auth.quas actiones.in 2.col.C.de ſacroſ.eccl.vbi dixi.Præterea,qñ lex loquitur in caſu ſpeciali,ſed ratio eſt gñalis,generaliter intelligitur in omni caſu. Bar.in l.regula.§.ſed & ſi quis.ĩ.de iur.& fact.ign.Bal.in c.cum ceſſante.de appela.cum ſuis concor.ſequens ſol.gl.diuinat. Tene ergo ſolu.quæ colligitur ex diſtin.gl.ibi,vel ſubtilius.Circa quam ſecundò principaliter examinanda ſunt,vt facit Bar. quinque membra huius diſtin. Primum eſt,qñ oritur cõtrouerſia inter ſcriptum hæredẽ, & legitimum, quia legitimus dicit teſtm̃ irritandum per querelam, vt per bon. poſſeſ. contratab. Quo caſu ſi medio tpe fiat tranſactio, qualitercunque fiat , ſemper ſcriptus hæres tenetur inſolidum creditoribus,& legatarijs. Ratio eſt,quia querela nõ poteſt intentari , niſi adita hæreditate per hæredem ſcriptum.l. filium.§.ſed cum exhæredatio.ff.de leg.præſtan. poſtquam hæres ſcriptus eſt hæres, per hoc ꝙ exhæredatus intentet querelã, non irritatur teſtm̃ in aliquo.Nec hæres deſinit eſſe heres.Sed ſi feratur ſnĩa contra teſtm̃ ; tunc irritatur teſtm̃. l. ſi ſuſpecta. §. quamuis.ĩ.de inoffic.teſta. Ergo cùm iſto.1.membro non ſit lata ſnĩa, cùm medio tpe tranſactum ſit , & ſic ſcriptus hæres in nihilo deſinat eſſe heres,ideo in totum tenetur creditoribus & legatarijs.& ita propriè procedit.d.l.3.in prin. in qua.l.mater veriſimiliter fuit exhæredata,aut præterita,qđ idem eſt, cùm eius præteritio habeatur pro exheredatione.§.fi.cum gl.Inſti.de exhære.libe.¶Secundum membrum gl.eſt,qñ legitimus heres dicit teſtm̃ eſſe ipſo iure nullum,vel ipſo iure irritũ,vel falſum,& iſto caſu neceſſariò loquitur iſta l. Et ratio diuerſitatis eſt inter iſtum caſum , & præcedentem ex mente Albe. hic in pen. col. Nam qñ legitimus opponit , & dicit teſtm̃ eſſe ipſo iure nullũ, vel irritum , vel falſum, donec dubitatur de viribus teſtamẽti, hæres ſcriptus non poteſt adire,vel effici hæres.l.qđ ſi dubitet.l. ſed ſi de ſua,& l.cum falſum.ĩ.de acq.hære.Ergo cùm nõ poſſit effici hæres,tanquã heres non põt teneri creditoribus,nec legatarijs.Eodem modo donec pendet dubium, an hæres poſſit ex teſtõ ſuccedere,legitimus hæres non poteſt ab inteſtato venire, quia quãdiu eſt poſſibile, ꝙ poſſit ex teſtamento ſuccedi, non poteſt ab inteſtato ſuccedi.l.quandiu.ff.de acq.hær.& ĩ.de re.iu.l.quandiu. Interim ergo legitimus hæres non tenetur creditoribus,nec legatarijs,& ſic neuter eorũ tenetur. Si ergo medio tpe fiat inter eos tranſactio, & quota hæreditatis,puta media aſſignetur legitimo,alia media ſcripto hæredi,tunc propriè procedit iſta l.quia pp incertum ſucceſſionis de rigore iuris nõ poſſunt directis actionibus conuenire legitimum hæredẽ, nec ſcriptum (vt dixi) ergo conueniunt pro rata aſſignata in tranſact.vtilibus actionibus.ideo tex.noſter in fi.dicit vtilibus actionibus.Et licèt Ful.in apoſtil.tex.dicat,ꝙ nemo aduertit ad verbum vtilibus actionibus, dic,ꝙ imò Albe.aduertit,& iſtud eſt proprium,& maximũ fundamentum huius.l.in quo eſt fundata deciſio huius.l.ſed in caſu præced. querela non impedit hæredem adire,imò neceſſe eſt, ꝙ adeat, aliàs intentari nõ poſſet. Ideo in caſu præce.cum hæres ſcriptus efficiatur hæres,& nihil impediat eum eſſe hæredem, nec querela intentata non faciat eum deſinere eſſe hæredem,ex quo non fuit lata ſnĩa, ideo hæres ſcriptus tenetur inſolidum legatarijs,& creditoribus.Et iſta eſt vera ſolu.ad vtrãque.l.cum ratione. Iſtud ſm̃ princip.membrum gl.ſ.qñ legitimus opponit teſtm̃ eſſe ipſo iure nullũ , ſubdiuiditur in tres caſus, ſicut tribus modis põt fieri tranſactio inter ſcriptum hæredem & legitimum, pluribus modis fieri non poteſt.Aut enim in trãſactione actum eſt,ꝙ legitimo detur res particu.ſcripto verò hæredi detur vniuerſa hæreditas.Aliquando actum eſt in tranſactione, ꝙ ſpectet ad ſingulos quota. Aliquando eſt actum,ꝙ legitimus habeat totã hæreditatem , ſcriptus verò habeat ſingu.rem.Primus caſus clarus eſt, & indubitatus,ꝙ hæres ſcriptus, cui vniuerſa hæreditas aſſignatur,tenetur ad omnia onera,quia legitimus,cui aſſignatur certa res, hr̃ loco legatarij,& ſic in nihilo tenetur.l.quoties. C.de hære.inſtit. In 2. caſu aduerte , qñ tam ſcripto hęredi, q̃ legitimo aſſignata eſt quota hæreditatis, pro illa quota quilibet eſt heres,& repræſentat defunctum.l.cum à matre.C.de rei vend.Iſto caſu creditores hæreditarij,qui nõ habent curare,an ſuccedatur ex teſtamento,vel ab inteſtato , conueniunt vnumquemque pro rata hæreditatis ſibi obuentæ.& ita loquitur tex.hic.Quo autem ad legatarios,dic; Aut legata erant repetita ab inteſtato,ideſt quia teſtator in teſtõ ordinauerat, ꝙ ſiue ſuccederetur ex teſtõ,ſiue ab inteſta.legata deberentur, & tunc,quia legatarij non curant qũo ſuccedatur,erit idem,ꝙ proximo caſu.Et iſto caſu etiam

loquitur

loquitur ista l. Si autem legata non sunt repetita ab intestato, & tunc quia solùm ex testō vim capiunt. l. 3. ff. de leg. 1. tunc necessariò conueniunt scriptum hæredem, tñ insolidum, quia legitimum ab intestato conuenire non possunt. Et aduerte ꝙ repetitio legatorum ab intestato non tñ fit per modum expressum (vt dixi) sed etiam fit per solam clausulam codicillarem. l. Lucius. §. filiam. ff. de leg. 2. Et si dicas, clausula codicillaris fit sub conditione hoc modo. Si non valet, vel non valebit iure testī, valeat iure codicillorum, ergo in casu nostro non potest habere locum, quia ex quo per transactionem remansit quota hęreditatis penes scriptū hæredē, ergo quo ad illam quotam testñ valet, ergo non est locus clausulæ codicillari, & sic nec repetitioni legatorum ab intestato, virtute illius clausulæ, maximè cùm conditio non potest pro parte scindi, quia sunt conditiones indiuiduæ. l. cui fundus. ff. de condi. & demonstr. Respon. ꝙ illa verba conditionalia, si non valet, vel valebit, exponuntur, idest quatenus. l. Stichū, qui meus erit. ff. de leg. 1. declarat Bart. in l. 1. in 10. q. ff. de iu. cod. Ergo cùm illa clausula codicillaris, si non valet, exponaī idest quatenus nō valet, ergo pro illa quota, quę ad legitimū peruenit, non dr̄ valere, ergo pro illa quota legitimus tenetur legatarijs ab intest. & ad hoc alleg. istā gl. pro notabili. & ita notant Bal. Ang. & Paul. hic. Et ex hoc habes correlariè diligēter notare, ꝙ clausula codicillaris, per q̃ inducitur repetitio legatorū ab intestato, habet locum nedum qñ est certum testm̄ non valere, sed etiam qñ est incertum, vtrum ex testamento, vel ab intest. succedatur. Et ad hoc ista gl. est sing. fm Bal. in 3. col. licèt gl. in superficie nihil de prædictis dicere videatur. Contra istum fm casum, qñ legata sunt repetita ab intestato, ꝙ tunc possunt peti ab vtroque pro quota hæreditatis assignatæ. gl. in ver. sed nonne. fortiter opponit. Nam dicet scriptus hæres. Si vos me cōuenitis ex testō, ergo legitimum ab intestato conuenire nō debetis, sed debetis eligere, an velitis agere ex testō, vel ab intestato, per regulam. l. fi. C. de cod. Glo. respon. ꝙ huic qōni legatarij, & creditores non tenentur rn̄dere. Item nō tenentur eligere, vtrum agant ex testō, vel ab intestato, ratione dubita. Sicut in simili dr̄ in l. 1. §. quia autem. j. quorum legatorum. Ita dicit notabiliter ista glo. ex qua habes multa notare.

4 ¶†Primò, ꝙ positioni captiosæ quis non tenetur rn̄dere, & dr̄ captiosa, qñ in quacunque parte quis respōdeat, semper cōtra se respon. Idem expressius not. gl. in l. qui iurasse. §. si pater. j. de

5 iureiu. vbi dixi. ¶†Secundò habes ex gl. ꝙ allegans contraria[a]

a remedia. i. testati, & intestati contra diuersas personas auditur, prout etiam notatur in l. Papi. §. sed nec impuberis. ff. de inoffi.

6 testam. & dicam in l. 1. vbi etiam dixi. C. de fur. ¶†Tertiò not. ex hac gl. fm Bar. mirabilem limit. ad l. fi. C. de cod. vbi agens tenetur declarare, vtrū ex testō, vel ab intestato veniat. Fallit ratione incertitudinis, vt hic, qñ est incertum an succedi debeat ex testō, an ab intestato. Et ad hoc iste tex. est singu. fm Angel. hic in 2. col. licèt satis faciat. d. l. 1. §. quia autem. idē sequitur Paul. hic, & simpliciter Alex. in d. l. fi. in vlt. col. circa fin. C. de codicil. quicquid dicat Fulg. hic. Tu aduerte. Nam puto, ꝙ ista limitatio non sit bona ad dictam. l. fi. quia d. l. fin. loquitur in terminis valde diuersis ad tex. & glo. nostram. Nam loquitur in hærede, vel successore, qui non potest venire ad successionem vtroque iure, ꝑ clausulā codicillarem. Sed qñ agit, debet eligere vtrū velit venire ex testō, an ab intestato. Sed ista. l. & ista gl. non loquuntur in hærede, vel successore, sed in legatarijs, & creditoribus, qui volunt consequi legata, & credita, & nesciunt, an conueniant scriptum hæredē, cui mouetur qō nullitatis testamenti, an legitimum, & tunc procedit quod dr̄ in tex. ꝙ ꝑ incertū successionis facta transactione quemlibet pro parte hæreditaria conuenient. Et sic istæ leges loquuntur diuersimodè. Ideo

7 ineptè vna per aliam limitatur. ¶†Quartò habes ex gl. fm Bar. & Docto. ꝙ qñ ignoro, quis sit hæres, possum conuenire possessorem bonorum hęreditariorum. & hoc dicit glo. ibi, sed bene scimus, ꝙ tñ habes de bonis illius, ideo diligenter not. ꝙ in positionibus, quæ fiunt ante lit. contesta. ad instantiam creditorū, vel legatariorum, nō debet quis interrogari, an sit hæres, sed an possideat bona hæreditaria, quia eo ipso, ꝙ quis possidet, licèt non sit hæres, habent creditores hæreditarij fundatam intentio

8 nē, vt hac gl. & l. fi. C. de peti. hære. ¶†Et ex hoc not. quintò fm Bar. & Ang. hic, ꝙ qñ nescitur quis sit hæres talis defuncti, & fit citatio per generale proclama ad instantiam creditorū, vel legatariorum, iuxta l. si eo tpe. C. de remis. pign. tunc non solùm debent citari illi, qui se prætendunt hæredes, sed etiam illi, q̃ solùm se possessores prætendunt, quia etiam eorum interest, ꝙ citentur, cùm ratione possessionis possint cōueniri per creditores, & legatarios, licèt non sint hæredes, vt hac gl. valde not.

¶Vltimò attende circa istam partic. gl. ꝙ oppositio glo. non vr̄

* bene formata, licèt Bar. *& magis communiter alij* cū ea transeant, quia sic scriptus hæres opponeret de iure tertij. Nam dicendo prout dicit glo. hæres scriptus opponebat legatarijs, si conuenitis me hæredem scriptum, conuenire non debetis legitimum. Mala est oppositio, quia quid ad te, ꝙ legitimum posteà cōueniamus. l. loci corpus. §. competit. ff. si ser. vend. iuncta regula. l. cum seruum quispiam. C. de seru. fug. Vbi non potest opponi de iure tertij. Potes tñ dicere, ꝙ est verum, nisi ius tertij sit penitus exclusiuum agentis, vt ibi no. vnde fm Albe. & Fulg. hic, oppo. gl. debet ita formari. Nam dicit ibi hæres scriptus legatarijs, Vos conuenistis legitimum, & sic intētastis viam ab intestato, ergo me hæredem scriptum ex testō conuenire non potestis, quia sic intentaretis remedia cōtraria testati, & intesta. cōtra. l. fi. C. de codicil. Sed respon. vt s. quamuis Albe. ad l. fin. aliter rn̄dere conetur, quem per te videas, quia dictæ solu. sufficiunt. Tertius casus huius secundi membri est, qñ tota hæreditas ex trāsactione peruenit ad legitimum hæredem, & certa res particularis remansit apud heredem scriptum, & in hoc casu sunt in gl. oppo. Alij tenent, ꝙ scriptus hæres in nihilo teneatur creditoribus vel legatarijs, quasi sit redactus ad similitudinem legatarij. Alij, vt Hugo. tenent contrarium, ꝙ istæ opi. referuntur in glo. in ver. item quid si ad legitimum. Veritas est, fm Iac. But. Bar. & Paul. hic, vt distinguatur, ꝙ creditores, & legatarij, quorū legata sunt ab intesta. repetita, conuenient legitimum in totum, ad quem tota hęreditas ex transactione deuenit, cū ius eorum nō magis pendeat ex causa testa. q̃ intestati, vt s. dixi. Sed alij legatarij, quorum legata non sunt ab intesta. repetita, habent necesse scriptum hæredem conuenire, vt s. declaraui. Et si dicatur, ꝙ iste scriptus heres nō habebatur amplius pro herede, postquā res singularis sibi obuenit, ideo est redactus ad similitudinem alterius legatarij in effectu. l. quoties. C. de hære. insti. Rn̄deo, ꝙ istud venit facto suo, quod non debet alij præiudicare. l. 3. in prin. s. eo. Vnde quo ad legatarios hr̄ pro hærede, & hoc est, qđ

9 vult dicere gl. ibi. licèt ei rectè possit obijci, quare transegit. † Et ex hoc collige limitationem ad d. l. quoties. vbi cēsetur loco legatarij institutus ī re particulari, qđ ꝓcedit, nisi res particularis facto suo sibi obuenit. Ita teneas, licèt Albe. & Fulg. aliter distinguant, ꝙ aut trāsactio est facta bona fide, aut mala, & in dubio ex quantitate rei, quæ ex transactione obuenit, colligitur bona, vel mala fides. Sed ista doctr. est potius limitatio ad doctr. Bart. quia vt dixi in tex. ista l. procedit, qñ transactio est facta bona fide, aliàs secus, per l. hæredes. & ibi not. Bald. C. de test. man. Tertium membrum principale ponit in fi. gl. in ver. quid ergo si dicatur. quod est, qñ opponitur hæredi scripto, ꝙ est incapax, vel indignus. In quo gl. cōcludit, ꝙ cū non desinat per hoc esse hæres, erit idem ꝙ in primo casu. s. ꝙ legatarijs in totum teneatur.

* *Bart. & communiter Docto.* reprobant istam gl. Sed puto, ꝙ nō bene aduertant, in quibus terminis loquitur gl. Nam dicunt, ꝙ licèt sit hæres mero iure, quia qui semel fuit hæres, non pōt desinere amplius esse heres, tñ ipse non tenetur legatarijs, sed ille, q̃ sibi auferret hæreditatem tanquam incapaci vel indigno. l. causam. j. de his, quę in testō delen. gl. in l. hr̄ditas. & ibi plenè Doct. C. de his quibus vt indi. no. in l. nostrā. C. de test. Hinc videmus, ꝙ si fiscus auferat hæreditatem indigno, ipse fiscus tenetur ad legata, & onera hæreditaria. l. si fisco. ff. ad Sylla. l. recusare. l. si fisco. j. ad Treb. & ita expressè sequuntur Bal. Angel. & Paul. hic. Sed tu salua gl. prout etiam tenet Fulg. hic, quia iura alleg. per Bar. & Docto. contra gl. loquuntur, qñ lata est sn̄ia priuationis in hæredem tanquam incapacem, vel indignum, & bona sunt applicata fisco. vel alij, ad quem debent spectare, tunc bene ipse nō tenetur ad legata, sed fiscus, vel is, ad quem hæreditas est deuoluta. Sed ista gl. non loquitur, qñ erat lata sn̄ia, sed solùm dicebatur, ꝙ erat incapax, vel indignus, & transegit medio tpe. quod patet ex verbis gl. q̃a dicit gl. & sic idem est, qđ in primo casu. Sed in primo casu loquitur gl. qñ erat intētata querela, tñ non erat lata sn̄ia, vt dixi in 1. par. Ita etiam est in isto vlt. membro gl. Et isto modo iura Docto. cōtra gl. alleg. nihil faciunt, q̃a loquuntur sequuta sn̄ia, & priuatione. Et iste est verus sensus huius gl. & pulchra saluatio. Et si dicas, quid facit iste casus ad propositum. l. nostræ, quia ista lex loquitur, qñ quæstio erat inter scriptum hęredem, & legitimum, & ꝑ incertum successionis inter eos est facta transactio, qđ non est in casu gl. qñ opponitur hęredi scripto, ꝙ est incapax, vel indignus, q̃a regula est, ꝙ nemo pōt opponere indignitatem hęredi, nisi fiscus. glo. est not. in l. his cōsequenter. ff. famil. ercisc. ergo cùm legitimus opponere non posset, iste casus nihil in proposito. Propter hoc Bar. hic intelligit gl. ꝙ erat qō inter fiscū, & scriptum hæredem, quia fiscus opponebat indignitatem, & posteà transegit cū eo, & gl. posuit istum casum, vt perficeret totam materiam, dato quod

ADDITIO.

a ¶Allegans contraria. Adde l. eum. C. de inoffic. testam. l. vbi repugnantia. ff. d regu. iur. Docto. in c. examinata. de iudi. Docto. in c. solicitudinem. de appel.

quòd non eſſet de caſu.l.noſtræ. Vltra Bal. poteſt dici, ꝙ regula, quæ habet, ꝙ ſolus fiſcus poteſt opponere hæredi de incapacitate, vel indignitate, dicit gl. in l. his conſequenter. procedit, qñ fiſcus vult opponere. Sed eo nolente opponere, tũc legitimus hæres poteſt etiam opponere. Glo. eſt ſingularis, & approbata in l. ea ſola.ff.de regu.iur. quam alleg. Bal. in l. eã quam. in 6.col. C.de fideicom.& Ludo. in l.1.ff.de acq.hæred. & pro illa glo. eſt not.tex.in l.ſi ſeruus plurium.§.ſi qs ante.ff.de leg.1. Et iſto modo poſſet eſſe contentio inter ſcriptum hæredem, & legitimũ ſuper incapacitate, vel indignitate, vel aliter. Secundò, & notabilius dico, ꝙ quædã eſt incapacitas, ꝑp quam ſolus fiſcus admittitur.d.iuribus. Quædam eſt ꝑp quam vocantur venientes ab inteſtato, non fiſcus. Caſum habes de hoc ult.in l.1. C. de ſecun.nupt.& ibi ponitur exemplum, & in Auth. hoc amplius. C.de fideicom.& iſtis caſibus verteretur qõ inter ſcriptum hæredem, & legitimũ. Ex prædictis remanet fundamentaliter declarata tota gl. Nunc, vt habeas ex ea in paucis concluſionem, quia tota iſta gl. eſt facta ꝑp l.3.in prin ſ̃.eo. quæ multũ obſtat, vt ſ̃. vidiſtis, aduerte in qbus caſibus procedat illa l. 3. & in qb.
10 l.noſtra. † Et ex diſtin.gl.ſm Bal. & Ang. hic in fi.col. habes tres caſus, in quibus procedit.d.l.3.in prin. Primò, qñ legitimus vult querelare teſtm̃, & pendente iudicio querelæ, antequam ſequatur ſñia, fit tranſactio inter ſcriptum heredem, & legitimum, & tunc ſemper hæres ſcriptus tenetur omnibus legatarijs, & creditoribus inſolidum, quia per ſolam intẽtationem querelæ nõ deſinit in aliquo eſſe hæres, vt ſ̃. plenè dixi, & in iſto caſu propriè procedit.d.l.3.in prin. ¶Secundò, qñ legitimus dicebat teſtamentum nullum ipſo iure, & tranſactio fuit facta ita, ꝙ legitimus ſolam rem particularem haberet, tunc cum penes ſcriptum hæredem tota hæreditas ſit, certè, cũ ſit hæres vniuerſalis, ad omnia legata tenetur. Ita etiam poteſt loqui.d.l.3. prout etiã intellexit gl.in 2.ſolu. Nõ dico, ꝙ ad iſtum caſum ſit reſtringenda. ¶Tertiò, qñ legata nõ ſunt ab inteſta.repetita, tũc quomodocunque fiat tranſactio, quia tales legatarij non poſſunt habere regreſſum contra legitimum, cùm legata pendeant, ex teſtõ. l.3.ff.de pign. tunc hæres ſcriptus inſolidum ad legata tenetur, non obſtante tranſactione. Ita etiam poteſt intelligi.d.l.3. Tu adde, ꝙ etiam poteſt intelligi in quarto caſu, quem gl. ponit in fi.cùm dicat idem eſt prout in primo, declarando tñ, vt dixi in vlt.par.huius gl. Tamen aduerte, ꝙ magis propriè intelligitur. d.l.3.in prin.ſm primum caſum, quia alij tres nimium diuinãt. Sed lex noſtra ꝓpriè debet intelligi (& ita eſt figurandus caſus) qñ legitimus dicebat teſtm̃ eſſe ipſo iure nullum, aut irritum, aut falſum, & facta fuit tranſactio diuidendo hæreditatem per quotas, & ita, non aliter procedit iſta l. noſtra, tunc quilibet vtilibus actionibus pro rata hæreditatis ex tranſactione obuentæ conuenitur. Quid aũt ſi legitimus hæres opponeret contra heredem ſcriptum, ꝙ non eſſet ſoluta gabella, vel teſtm̃ non eſſet inſinuatum, prout ſtatutũ requirit? Dic vt per Bal. hic. in fin.col. & bene, ſi annullat ipſo iure teſtm̃, eſt idem, prout in ſecundo
11 membro gl. aliàs eſt prout eſt in primo, & vltimo. ¶†Extra gl. Bar. format duas qõ. Prima eſt, vtrum ſcriptus, & legitimus hæres, qui tranſegerunt, poſſint cõuenire creditores hæreditarios, vt huic tranſactioni conſentiant? Et dicit, ꝙ ſic per tex. in c.fin. de maio.& obed. qui venit multum à remotis. Fulg. hic in fi. reprobat, & dicit, ꝙ non videt, quare Bar. moueatur ad ita dicendum, cũ nemo cogatur iuri ſuo renunciare, & aliud non dicit. Teneo contra Bart. ꝙ creditores nõ poſſunt cogi ratificare hãc trãſactionem, quia cũ deciſio huius legis ſit facta principaliter in fauorem creditorum, ſi creditores volunt, poſſunt recedere à tranſactione, & probare, ꝙ hæreditas verè ſpectat ad hæredẽ ſcriptum, prout firmant Albe.& Ang. hic in 2.col. & in hoc dicunt conſiſtere fundamentum huius tex. Idem etiã tenet Bal. in fi.col. Si ita eſt (prout eſt) ergo non eſt vera deciſ. Bart. ꝙ debeant ratificare, cùm poſſint infringere, vt dixi in 2.q. Bart. bene
12 loquitur. ¶†Vltra Bar. reſtaret pulchra qõ, quã text.& gl. omittunt, quia tex.& gl. ſolùm tractant de creditoribus hereditarijs; quid de debitoribus, an facta tranſactione, vt in text. ꝑp incertũ ſucceſſionis, & aſſignata cuilibet quota hæreditatis, an quilibet corũ poterit pro rata ſibi aſſignata conuenire debitores hæreditarios? Iſta eſt qõ, quam diſputauit Mar. Sil. in diſputatione incipiente controuerſia. & concludit ꝙ idem erit de æquitate, & ꝙ legitimus hæres, & ſcriptus poterunt pro rata debitores hereditarios vtilibus actionibus conuenire ꝑp incertum ſucceſſionis. & ſic per rationem huius l. quæ erit generalior ipſa l. Et illã diſputationem refert Io.And. in titu. de pact. ſuper rub. in addi. Spec.& aliqualiter Alb. hic in 2. col. Pro iſta deciſ. facit, quia cũ ratio huius l. ſit generalior ipſa l. debet generaliter intelligi, etiã extra caſum ſuum, vt dixi ſ̃. Item cùm ratio ſit ſcripta in l. etiã in materia correctoria fit extenſio, vt dixi ſ̃. Tertiò, quia cũ creditor, & debitor ſint correlatiua, etiam in correctorijs ratione correlationis, fit extenſio, quia l. noua corrigens in vno ex correlatiuis, intelligitur in alio corrigere. Bart. in l.fi.§.1. C.de indic. vidui.tol. Quantò magis lex noſtra, quæ nõ eſt correctoria, ſed exorbitans, diſponens in creditoribus, & ſic in vno ex correlatiuis, procedet in alio correlatiuorum, ſcilicet in debitoribus, cõcurrẽte eadem ratione, ſcilicet propter incertum ſucceſſionis? Et iſta eſt veritas. Iaſon Papiæ legens.

SVMMARIVM.

1 *Partes quando conueniunt celebrare contractum ad conſilium ſapientis, poteſt conſultor ordinare, quòd in contractu pœna apponatur.*

LEX XV.

Pacto conuento. Cõſilium eſt, ꝙ in tranſactione pęna apponatur. hoc dicit. vel ſic. Vtilius eſt reo conuento tranſigenti cum actore ſtipulari certam pœnam, ſi actor contra tranſactionem venerit, q̃ facere ſe liberari ipſo iure, præcedente Aquiliana ſtipulatione. hoc dicit. Effectus ergo vtriuſque deciſionis eſt, quia ſi promiſſa eſt certa pena, dato ꝙ per acceptilationem ipſo iure ſit ſublata actio, tñ ſi actor de facto agat, & contra tranſactionẽ obtineat de facto, vt not.in l. vbi pactũ. C.de tranſact.& iſto modo reſcindat trãſactionẽ, certè prouidetur reo de pœna, nec poteſt actor ſibi opponere, ꝙ reus fuit in culpa, quare non oppoſuit de trãſactione, quia cũ actor ſentiat lucrum, non poteſt culpam obijcere, per l.cum in fundum.in prin.ff. de iure dot. Sed qñ certa pœna non eſt promiſſa, & actor cõtraueniret de facto, nec reus opponeret, non eſſet ſibi prouiſum, ideo Iuriſcon. hic dat optimum conſilium reo conuento, qui vult tranſigere cum actore. Nam poſtquam tranſactionem facit pacto nudo, an ſufficiat, ꝙ debitum deducatur in Aquilianam ſtipulationem, deinde ipſo iure liberetur per acceptilationem? Et reſpon. ꝙ vtilius eſt pœnam
1 adijcere ratione prædicta. † Ideo per hunc tex. dicũt Bal. Ang. & Paul. hic, ꝙ qñ partes conueniunt celebrare contractũ ad cõſilium ſapientis, poteſt conſultor ordinare, ꝙ in contractu pœna apponatur per iſtum tex. qui tamen parum facit. Sed eſt gl. in l.ex parte.in prin. vbi Bar.& alij.ĩ.de verb.obl. per Bal. in l.ſancimus. C.de verb. ſign. Et quid aliud poſſit talis conſultor adijcere contractui, declarat Bart. in l.illa inſtitutio.ff. de hære.inſti.

SVMMARIVM.

1 *Ablatiui abſoluti, rato manente pacto, non reſoluuntur in conditionem.*

LEX XVI.

Qui fidem. Iſta l. habet materiam clauſulæ, rato manente pacto. Sed quia eam plenè tetigi in l. cũ proponas. C. de pact. ibi me remitto. No. tamen ex text. prout etiam not.
1 Fulg. ꝙ † ablatiui abſoluti, rato manente pacto, non reſoluuntur in conditionem, imò diſponunt. Ita eſt tex. hic contra communem regulam, de qua dixi in l.ab emptione.ſ̃.titu.1. vbi feci mentionem de iſto textu.

SVMMARIVM.

1 *Clauſula rato manente pacto, quid operetur.*
2 *Ablatiui abſoluti appoſiti in contractibus non diſponunt, ſed reſoluuntur in conditionem.*
3 *Si in tranſactione illicita apponatur pœna, & adijciatur clauſula, rato manente pacto, talis pœna peti non poteſt.*
4 *Actori venienti contra tranſactionem, licitum eſt pęnitere ad euadendam pœnam vſque ad litem conteſtatam incluſiuè.*
5 *Quando aliquid poteſt fieri vſque ad litem conteſtatam, & lis non ſit conteſtatam illud non poteſt fieri vſque ad ſententiam.*
6 *Licèt iſtud pactum, rato manente pacto, quando à princip. ponitur, ſit commune vtrique parti, tamen ſi vnus venit contra tranſactionem, non poteſt ſe ex illa clauſula iuuare.*
7 *Si in tranſactione appoſita ſit pœna, rato manente pacto, ſi actor contradicat, & pœnam ſoluat, an ſi iterum contraueniat, iterum committatur pœna.*
8 *Quæ requirantur ad hoc, vt tranſactio ſit perfecta.*

LEX XVII.

Qui fidem. Iſta l. congruẽter, & optimè ponitur poſt l. pacto conuento. Nam cùm ibi Iuriſcon. dediſſet conſilium, ꝙ in tranſactione pœna apponatur, congruenter dubitatur, nunquid ſi in tranſactione ſit pœna, reus poſſit ſe tueri exceptionem tranſactionis, ſi actor contraueniat, & ſimul, & ſemel petere pœnam. Et reſpon. ꝙ non, niſi ſit appoſita clauſula, rato manente pacto, de qua in litera, & hoc modo in iſta l. venit ad dandum

dandum aliud conſilium. Si in tranſactione appoſita ſit clauſu
la, rato manente pacto, & actor contraueniat, poteſt reus con-
trauenire, & ſe defendere exceptione tranſactionis, & ſimul, &
1 ſemel pœnam appoſitam petere, & conſequi. ¶†Not. hic eſſe
text. principaliorem de iure, de effectu clauſulæ rato manente
a pacto, [a] & de iſta clauſula habes tex. & ibi ordinariè ſcribit in l.
cum proponas. C. eod. titu. & text. in l. ita ſtipulatus. magna, ad
fin. ff. de verb. obl. Ponit Bar. in l. cum pater. §. libertatis. de leg. 3.
& Doct. poſt gl. 2. in l. 2. C. de iure emphy. & Cano. habent gl. &
ibi ponunt Doct. in c. fin. extra de loca. & in c. cum inter R. ſe-
niorem. extra de elect. Ponunt ſing. Ang. & Io. de Imol. in d. l. ita
ſtipulatus. magna, in notabilibus, & vterq; in 2. col. & ibi Ang.
ponit ſingu. limitationem, quam tñ ibi impugnat Imol. Ponit
Bal. in l. ſi defuncto. C. de loca. Ponit Ang. de Are. in §. actionũ.
inſti. de act. & in iſtis concludunt, ꝙ iſta clauſula non operatur
aliquem effectum, niſi pro obſeruante trãſactionem, pro rum-
pente non. Ita etiam dicit Bar. hic in antepe. q. gl. Inuenio tamẽ
iſtam concluſionem ſingulariter limitatam per Saly. in l. quo-
ties, la 1. in fi. C. de fideicom. vbi limitat prædictam cõcluſ. quæ
habet, ꝙ dicta clauſula non prodeſt niſi obſeruanti: limitat, vt
ſit verum, niſi ſit alia clauſula, qua pęna ſoluta, vel non ſoluta,
toties adhuc pœna committatur, quoties fuerit cõtrauentum.
De qua ponit Bar. j̃. in fi. gl. in vlt. q. & ibi dicetur. Et ratio eſt, q̃a
pęna, quam ſoluit, ſuccedit in locum obſeruationis trãſactio-
2 nis. ¶†Not. 2. tex. ibi rato manente pacto. hic eſſe fortem tex. cõ
tra doctri. Bar. & omnium in l. ab emp. ſ̃. de pact. vbi not. ꝙ ab-
latiui abſoluti appoſiti in contractibus, non diſponunt, ſed re-
ſoluuntur in condi. ſicut ibi vidiſtis. In contrarium eſt tex. ineui
tabilis hic, ꝙ iſti ablatiui, rato manente pacto, non reſoluunt̃ in
conditionem, ſed diſponunt, ꝙ reus petat pęnam, & ex iſtis ab-
latiuis habeat exceptionem. Et ita iſtum tex. ad hoc not. Fulgo.
hic, & iſtum tex. voluit allegare Albe. & Fulg. in d. l. ab emptio-
ne. in quarto not. vbi corruptè allegat contra doctri. iſtam, &
l. pacto conuento. præcedentem. Non inuenio, quid rñdeam.
Niſi recurramus ad pleniorem doctri. Bald. in l. vnica. in 5. op-
po. C. q̃n non peten. par. & in l. 1. in fin. C. de libe. præte. vbi dixit,
ꝙ ablatiui abſoluti aliquando ſtant in vim modi, aliquando in
vim conditionis, aliquando diſponunt. Ex eius doctrina poteſt
3 dari rñſum. ¶†Glo. 1. parua in verbo licitè, in fin. Not. diligenter
hanc gl. quæ iuncta cum tex. expreſsè vult, ꝙ ſi in tranſactione
illicita apponatur pœna, & adijciatur clauſula, rato manente
pacto, talis pœna peti non poteſt. Potes exemplificare in caſu.
l. cum hi ſ̃. eod. quãdo fieret tranſactio ſuper alimẽtis ſine præ
tore. & ita iſtam gl. not. Bart. in d. l. cum hi. in fin. prin. ſ̃. eo. Eam
etiam not. Fulg. hic, & pro iſta concluſione facit regula. l. nõ du
bium. C. de leg. vbi, q̃n tex. aliquid prohibet, adiectio pœnæ ni-
hil operatur. per quam legem poſſet fortius dici, ꝙ nõ valeret,
etiam ſi interueniret iur̃m. Et faciunt pro opin. Bar. in d. l. cũ hi,
in fin. prin. ſ̃. eo. & ita etiam ad hoc propoſitum põderat Fulg.
hic. Tamen in hoc non recedo ab opi. q̃ tenui contra Barto. ibi.
¶Glo. fi. in verbo, cogetur. diuiditur in quinque partes prin. In
1. format quæſtionem. In 2. per viam notabilis remouet vnum
contrarium. In 3. format aliam q̃onem. In 4. aliam. In 5. aliam.
Secunda ibi Item not. hic, ꝙ ſi fiat nouatio. Tertia ibi. ſed quid
ſi hoc. Quarta ibi, item quæritur eo caſu. Quinta ibi, item quæ-
ritur ſi veniat aliquis contra pactum. ¶In gl. ibi. & C. de trãſact.
l. ſi quis maior. ex iſta prima parte gl. habetis notare duas princi
4 pales concluſ. † Prima eſt, ꝙ actori venienti contra tranſactio
nem, licitum eſt pœnitere ad euadendam pęnam vſque ad lit.
conteſta. excluſiuè. Secundò habetis ex gl. differentiam eſſe, an
quis promittat non petere ſub pœna, an mouere q̃onem ſub
pœna. Primò caſu etiam ſi petat in iudicio ante lit. cõteſta. po-
teſt deſiſtere, & pœnitendo pęnam euadit. Secundo autẽ caſu,
quamprimum petit etiam extra iudicium, incidit in pœnam,
nec admittitur purgatio moræ. Circa primam concluſ. addu-
cunt Docto. ꝙ contrarium tenuit gl. in l. ſiue apud acta. & in l. ſi
maior. C. eod. de tranſact. Nec dicat aliquis, ꝙ gl. illæ loquãtur
ex parte rei, gl. noſtra relata ad text. loquitur in actore, & ratio-
nem diuerſitatis aſſignat Bar. hic, quia dicunt Bart. & Docto. ꝙ
imò etiam hic non licèt purgare niſi vſque ad lit. conteſta. vide
Bar. Et propterea pro perfecta veritate dicunt Bar. & Ang. hic,
in hoc eſſe diſtinguendum, vide Bart. quem ſequitur Cyn. Bar.
& Ang. in l. ſi quis maior. C. eo. & Bart. & Ang. & Imol. in l. ſi in-
ſulam. in 1. q. principali. ff. de verb. obl. Sed iſta opin. nunquam
5 mihi placuit, nec placebit, quia habemus regulam, † ꝙ q̃n ali-
quid ſolùm poteſt fieri vſque ad lit. conteſta. & lis non ſit con-
teſta. illud non poteſt fieri vſque ad ſñiam, imò primus actus,
qui fieret in cauſa, habet impedire ne vlterius procedatur. Tex.
eſt in l. 2. vbi Bar. & omnes. C. de conſor. eiuſdem litis. Simile vi
demus in cautione rati, quæ non poteſt peti niſi vſque ad lit.
conteſta. Si non ſit lis conteſta. primus actus habet vim lit. con-
teſta. & non poteſt amplius opponi, vt dicũt omnes in l. licèt.
& in l. nulla dubitatio. C. de procura. Et ita contra Docto. tenet
Raph. Fulgo. hic. eſt opi. Saly. approbata per Mod. in l. ſi maior.
C. de tranſact. licèt eam ſibi aſcribat Fulg hic. Et ita eod. modo
puto dicendũ in q̃one Bart. de quo videatis etiam Bal. in l. eos.
§. Apoſtolos. ad fin. C. de appel. Lud. Rom. in l. 2. in 49. col. ff. de
re iudi. & Card. Flor. in cle. quandiu. poſt gl. de appel. d. Alex. in
conſil. 186. in 2. vol. incip. Videtur prima cõſideratione. in pen.
col. Lud. Roma. in conſil. 387. ¶Circa ſecundam conclu. gl. vi-
de Bar. & adde, ꝙ gl. quã alleg. Bar. pro concordanti, non loqui-
tur in eo, qui promiſit non mouere q̃onem, ſed in eo, qui pro-
miſit non mouere controuerſiam, intra quæ eſt longa differen
tia. De hoc videte plenè per Bar. in l. amplius nõ peti. ff. rem. rat.
habe. vbi ponit de ſimilibus promiſſionibus. ¶In gl. ibi ſtabitur
vtrique vt hic. quia doctri. gl. quæ eſt trimembris, nõ eſt vſque-
quaque perfecta, ideo Bar. Ang. & Moder. plenius diſtinguunt.
Vide Bar. de hac materia. Remitto me ad l. ſi quis maior. C. de
6 tranſact. vbi ordinariè ſolitus ſum dicere. ¶†In glo. ibi. l. ſi vna.
* *Communis doct. eſt.* ꝙ licèt iſtud pactum rato manente pacto, q̃n
à principio ponitur, ſit commune vtriq; parti, tamen ſi vnus
venit contra tranſactionem, non põt ſe ex illa clauſula iuuare,
vt declaraui in tex. Et ideo, ex quo actor hic contrauenit, non
poteſt ſe ex ea iuuare. Ita cõcludunt omnes hic. Eſt tñ differen-
tia, ſ̃m Bar. inter actorem, & reum, vide Bart. eſt tñ noſtra. l. ſiue
apud acta. & l. vbi pactum. C. de tranſact. ¶In gl. ibi. l. pridiè. gl.
7 benè dicit, & facit. l. ſi quis à ſocio. ff. pro ſocio. † In fi. glo. in iſta
vlt. q. gl. ſi quæratur, quid ſi in tranſactione adiecta eſt pęna cũ
clauſula, rato manente pacto, ſi actor contradicat, & pœnam
ſoluat, nunquid ſi iterum contraueniat, iterum cõmittatur pę
* na? Glo. ſe remittit ad l. remiſſam per eam. Ibi *communiter conclu-
ditur*, ꝙ non, niſi apponatur clauſula, quæ ſolet apponi per nota
rios, ꝙ toties pœna committatur, quoties fuerit contrauẽtum.
Et ita tenet Spec. in titu. de arbi. §. ſequitur. ver. quid ſi plura ca-
pitula. Bar. in l. cum pater. §. libertatis. ff. de leg. 2. & ſingu. Saly. in
8 l. quoties. in fin. C. de fideicom. † Et iungendo ſimul conſilium
iſtarum duarum legum, & iuncto illo, quod dicunt Docto. in
hac vlt. q. ad hoc vt tranſactio ſit perfecta, debent tria concur-
rere. Primò, ꝙ adijciatur pœna. Secundò, ꝙ apponatur clauſu-
la, rato manente pacto. Deinde apponatur illa clauſula, ꝙ pęna
toties committatur, quoties fuerit contrauentũ. Et puto quar-
tò (conſultius fortè) ꝙ apponatur iuramentum. Adde etiam,
ꝙ clauſula rato manente pacto, tacitè intelligitur in contracti-
bus bonæ fidei. l. prædia. ff. de act. empt. ſecundum Bal. in l. ſi pa-
cto, quo pœna. in 4. col. C. de pactis.

ADDITIO.

a ¶Clauſulæ. rato manente pacto. Adde Vita. de Camb. in tract. clauſularum.
*. Et vide quæ ſcribit Catel. ver. clauſula. vbi ꝙ tacitè ſubintelligitur in omnib.
contract. bonæ fidei, & operatur in fauorem obſeruantis pactum, non autem
illius, qui promiſſa non ſeruat. Qua de re plura not. Pract. Pap. form. libel. ex
cõpromiſſo. ver. pactum. Bar. in l. cõmiſſoriæ. C. de pact. inter emp. MASVER.

SVMMARIVM.

1 *Reſtituta hæreditate actiones actiuæ, & paſſiuæ tranſeunt taliter in fi-
deicom. quòd directæ, quæ remanent penes directum hæredem, ſunt pe-
nitus inefficaces.*
2 *Quando præiudicet tranſactio facta cum debitore ignorante ab hærede
vendente emprori hæreditatis.*

LEX XVII.

VEnditor. Tranſactio facta cum debitore
ignorãte ab hr̃de vẽdente p̃iudi
cat emptori hr̃ditatis, & fideicõmiſſario vniuerſali.
h. d. vel ſic. Debitor trãſigens cũ eo, q̃ habet directas
actiones, ẽt penitus inutiles, tñ liberatur ab eo, q̃ habet vtiles, &
efficaces, ſi probabiliter ignorabat vtiles in eũ eſſe trãslatas. Et
iſte tex. quo ad æquiparationem, quam facit inter emptorẽ hæ
reditatis, & fideicommiſſarium, eſt ſingularis, ſ̃m Bal. in l. 1. in fi.
C. q̃n prouo. non eſt neceſſe. Et materia huius legis plenè ponit̃
in l. ſi cum emptore. in princip. ff. de pact. vbi concluditur, ꝙ iſta
lex procedit in tranſactione, non autem in pacto gratuito. Dic,
vt ibi. & deciſio huius tex. fundatur in ratione iuſtæ ignorantię,
1 nę debitori noceat, vt hic, & l. generaliter. C. de tab. lib. 10. ¶†In
tex. ibi, mãdatis actionibus, ideſt ceſſis. Sed aduerte, quia ſine ali
qua ceſſione translatæ erant vtiles actiones in emptorem. l. 2,
C. de act. & obli. & in l. emptore. C. de hære. vel act. vẽd. Tamen
directæ actiones remanſerunt penes venditorem, & cũ effectu
antequam interueniat vnum ex tribus poſitis in l. 3. C. de noua.
Sed reſtituta hæreditate actiones actiuæ, & paſſiuæ tranſeunt
taliter in fideicommiſſarium, ꝙ directæ, quæ remanent penes
directum heredem, ſunt penitus inefficaces. & hoc pp̃ diſpoſi-
tionem Treb. l. 1. in princ. j̃. ad Treb. Ideo maior erat dubitatio
in ſe-

In ſecundo caſu,quàm in primo,quia ex quo directæ, quæ remanſerant penes hæredem,erant omnino inefficaces, videbatur, ꝙ eius tranſactio non deberet in aliquo præiudicare fideicōmiſſario,prout in primo caſu, in quo actiones directæ, quæ remanent penes vēditorem hereditatis,ſunt efficaces. Tamen propter probabilem ignorātiam idem vtroque caſu ſtatuitur. Ideo non ab re Bald.in l.1.in fin.col. quando prouo.non eſt neceſſe.dicit,ꝙ iſte tex. in iſta æquiparatione eſt vnicus in iure. Et pro intelligentia tex.& eorum, quæ ponuntur in glo.diſtingue tres caſus ſecundum Iac.But.Albe.Angel.& Paul.hic,ꝙ ſi debitor probabiliter ignorauit,& vtroque caſu valet trāſactio. Ita propriè loquitur iſta lex.Aut debitor ſciuit, & tunc ſi ſciuit altero de tribus modis, de quibus in d.l.3.C. de noua. puta, quia fuit ſibi denunciatum ab emptore,vel fideicom.vel cū eo fuit lis cōteſta per eos,vel eis cępit aliquid ſoluere de debito,& iſto caſu etiam æquiparantur emptor hæreditatis,& fideicommiſſarius,quia vtroq; caſu præcluſa eſt omnis via tranſigeſidi,aut ſoluendi primo hæredi.Aut debitor hæreditatis ſciuit venditionem hæreditatis,vel reſtitutionē,ſed ſciuit aliter, quàm aliquo de dictis tribus caſibus, fortè quia vidit de per ſe inſtrumētum venditionis,aut teſtes ſibi retulerunt, & tunc eſt differentia inter primum,& ſecundum caſum,quia in primo caſu, ſi venditor hæreditatis tranſigat cum debitore,valet trāſactio,licèt debitor ſciuerit hæreditatem venditam eſſe,quia imputatur emptori,quare non denunciauit debitori, quicquid dicat glo.1.in fi. & malè ſecundum Docto. allegatos. In ſecundo verò caſu, quando reſtituta eſt hæreditas fideicommiſſario,& debitor hæreditatis ſciuerit quomodocunque,ſi tranſigat cum primo hærede,tranſactio eſt ipſo iure nulla.Ratio diuerſitatis eſt,quia in primo caſu, quando hæres vendit hæreditatem , tamen penes eum remanent directæ actiones , & efficaces.l.2.ff. de hære.vel actio.ven.& alijs ſ.alleg.Ideo tranſactio per eum facta cum debitore hæreditario præiudicat emptori, antequam interueniat vnum de tribus.ſ.enumeratis.Et hoc propter negligētiam emptoris,quare non denunciauerit debitori. Sed in ſecundo caſu directæ actiones,quæ remanent penes hæredem, reſtituta hæreditate fideicommiſſario, ſunt penitus inefficaces. & hoc ꝑpter Senatuſcon.Treb.vt dixi.Ideo eius tranſactio non poteſt in aliquo prodeſſe debitori hæreditario qualitercunque ſcienti , & præiudicare fideicommiſſario.Reliqua ad materiam huius.l.vi-
2 deas in d.l.ſi cum emptor.in prin.ſ. de pac.† Cogita tamen de illis tribus caſibus,de quibus in d.l.3. C.de nou.quia vnus eorū videtur ſuperfluus, quia ſi ſola denūciatio extraiudicialis facta debitori hæreditario ſufficit, certè ſecundus caſus de lit.conteſta.videtur inanis, & ſuperfluus , quia fruſtra fuit ponere de lit. conteſta.Ex quo ſola extraiudicialis interpellatio ſufficit,& tamen non eſt credendum , quòd ille ſecundus caſus de lit. conteſta.non ſit abſque magno myſterio poſitus. Super quo cogita.Item ad iſtam l.adde Bal.in c.Cumana.in 7.col. de elect.vbi dicit,ꝙ iſta l.& l.nomen. C.quæ res pign.oblig.poſ.vident̄ iuuicem contrariari, quia in iſta l.ſufficit ſola ſcientia, ſed in d.l.nomen.requiritur certificatio de ipſa hypotheca . Pro ſolutione dicit eſſe conſiderandum,quia hypothecans remanet creditor directò,& vtiliter,& ideo poteſt ei ſolui.Niſi hypotheca tranſierit in quaſi pignus,ideſt in quaſi traditionem,quę fit per inhabitationem,vel æquipollens.arg.l.1.C.de præt.pig.Nec ob.l.fin. ff.de lege commiſſ.quia loquitur in fiſco, cui nomen eſt tacitè obligatum,& ideo oportet ex parte fiſci fieri ſequeſtrū,& preceptum.Sed iſta l.fin.loquitur in eo,qui ceſſit iura vtilia,& retinuit directa,& tranſtulit vtilia;& vtilis præfertur directæ,niſi in translatione vtilium interuenerit error, vt l.hæres cum debuerit.ff.ad Trebel.Nec ob.d.l.3. C.de noua.quia loquitur in mandato exercitij facto mixto fauore mandantis, & mandatarij, non in ceſſione tranſlatiua vtilium actionum,& ſic apud mādantem remanſerunt directæ, & vtiles, etiam in exercitio præter illos tres caſus. Ita dicit Bal. in præallegato.c.Cumana. ¶Et per iſta cum laude Dei ſit impoſitus finis huic l.& ſic huic titu. & conſequēter huic Secundo libro.ff.Veteris,Die 3.Septēb. & ſic in vigilia glorioſiſſimæ Virgi. Mariæ. 1484. quo tpe ego Iaſon Maynus in hac florētiſſima Papienſi Academia legebam.

Primæ Digeſti veteris Domini Iaſonis de Mayno, Finis.

REGISTRVM.

ABCDEFGHIKLMNOPQRSTVXYZ. Aa Bb Cc Dd Ee.

Omnes ſunt quaterniones.

Jason. Mayn

in I.m Digesti

veter. Part.

Comentaria

.1.

colorchecker CLASSIC
calibrite
mm